

Obscurq. lib. 3. fol. 167.

K. Tj. Manten.

photo: Bondo p. 163.

CONRADI GESNERI medici Tigurini Historiæ Animalium Liber II. de Quadrupedibus ouiparis.

ADIECTAE sunt etiam nouæ aliquot Quadrupedum figuræ, in primo libro de Quadrupedibus uiuiparis desideratæ, cum descriptionibus plerorunque breuissimis: item Ouiparorum quorundam Appendix.

TIGVRI EXCVDEBAT C. FROSCHOVERVS
ANNO SALVTIS M. D. LIIII.

Cum priuilegijs S. Cæsareæ Maiestatis ad octennium, & Christianissimi Regis Galliarum ad decennium.

CLARISSIMO VIRO D. VALENTINO GRAVIO DECIMARIO ET SENATORI FRIBERGENSI, CONRAdus Gesnerus S. D. P.

D condendam Animalium Historiam, clarissime GRAVI, cum animum appulissem, uiderem'que minimã esse cognitionem in me eorũ animalium quorũ naturas scribere aggressus eram: neq; ueterum duntaxat scripta coaggerare liberet, sed mea quoque industria aliquid addẽdum statuissem, inops ab initio ferè consilij eram. Nam peregrinationem lõgius, res uarias plenius explorandi gratia aut indagandi nouas, quod maximè cupiebã, propter sumptus quàm pro meis fortunis maiores, suscipere mihi non licebat. Reliquũ erat, ut ab amicis & uiris eruditis, quos uel de facie uel fama per diuersa Europæ loca noueram, uarias animantium formas historiasq; ad me mitti peterem: sed hoc quoq; ne facerem, quoniam hæc sine sumptu curari non possunt, uerecundia retrahebat. Interim dum ista meditor, & omnem ferè spem de peregrinis animalium figuris, marinis alijsq; acquirendis abijcio, & in ueterum huius argumenti scriptis legendis inq; suos locos & ordines describendis pergo, paulatim factum est ut egregij quidam uiri & ad literas illustrandas literatosq; iuuandos nati, alij sponte, alij à me pudore posito rogati, liberaliter multa communicarint. Aliorum igitur beneficentiæ aliâs, si uixero, omnem grati (ut par est) animi significationem declarabo. In præsentia uerò tuæ, uir ornatissime, hoc secundo Historiæ nostræ libro in nomen tuum inscripto, eximiæ in me liberalitati gratias agere uolui. Multas enim & raras animãtium uolucrium, nantium & terrestrium figuras, tuo beneficio, cum descriptionibus & historijs etiam plerorunq;, optimus & doctissimus ille in omni literarum genere GEORGIVS FABRICIVS, præclarum Germaniæ nostræ decus, iam aliquoties ad me misit. Porrò præter gratitudinis officium, quod omnino præstare debebã, hoc etiam obiter lucrari me uideo gaudeoq;, quòd inclyti nominis tui patrocinio & authoritate, splendoris & dignitatis nõ mediocre ornamentum Operi nostro sit accessurum. Id enim mihi certò polliceor, qui ut eruditum in optimis literis te uirum esse, grauissimo Georg. Fabricij testimonio, ita & humanissimum ac studiosorum hominũ Mecœnatem singularem, eodem & ipsa in me beneficentia tua adductus, facile & libenter agnoscam. Postremò hanc ueluti coronidem & corollarium lucri mei mihi fore aliquando persuadeo, ut tua cura, industria & liberalitate, Oceani Germanici Balthiciq; aliquot pisciũ & belluarum, præter illas quas iam prius misisti, icones ac corporis naturæq; ipsorũ descriptiones accipiam. Hanc equidẽ spem quasi uigilans somnio (ut suos quisq; amores solet) & opto hoc mihi somnium ratum aliquando & hypar, ut Græcè dicam, euenire. Nec dubito quin ad hoc conandũ Georg. Fabricius noster tum excitare te, tum ad perficiendũ uiam ostendere & uelit & possit. Verum tu mihi ignosces humanissime GRAVI, quòd plura etiã quàm hactenus contulisti in ignotum ac nihil de te bene meritum hominem, beneficia postulare uidear. Siquidem illa non uni mihi, sed uniuersæ Reipublicæ literariæ, Philologiæ præcipuè & Physiologiæ peto: quibus ego excolẽdis hac præsertim in parte Naturę, iandudum me (ut uides) totum astrinxi. Partim uerò etiã tibi & nomini tuo. Quid enim honestius inter omnia maximi illius Alexandri facta legitur, legeturq; perpetuò, quàm quòd Aristotelem ut omnem animalium naturam quàm plenissimè traderet, & omnia in hac pulcherrima naturę parte miracula, uel terris remota, uel in aquis & mari toto abdita, in apertum educeret, proponeretq; spectanda, liberalissimè iuuit? Cætera eius, ut plerorunq; principum uirorum gesta, bellis, sanguine, cædibus, iniurijs, ambitione, libidine,

aliisq́ malis & uitiis referta, ita literis prodita ſunt, ut magna cum ignominia apud omnes bonos & cordatos homines hæc eorum fama perennet. Sed hæc ego fruſtra tibi, nec omnino commemoraſſem, niſi alios etiam hæc fortè lecturos ſperaſſem. Optârim enim quàm plurimos penitus intelligere, rem longè honeſtiſsimam eſſe, circa optima & pulcherrima mortalium ſtudia bene merendo, famam & gloriam ſibi immortalem comparare. Quippe hoc nobiliſsimum gloriæ præmium uiros bonos & utilitatē doctrinamq́ publicam promouentes, etiam ſponte ſua, ueluti umbra corpus, conſequitur. Verum hæc omnia tanquam extra propoſitum à me dicta exiſtimare te uelim. Vnum enim hoc huiuſce dedicationis inſtitutum mihi fuit, ut pro illis quorum hactenus mihi author fuiſti beneficiis, non eſſem planè ingratus. Quòd ſi in poſterum etiam (ut uiri boni ſemper ſui ſimiles ſunt) eodem me meosq́ lucubrandi in quibus conſeneſco labores animo fouere, ac promouere perrexeris, per abundantiam quidem bonitatis ac liberalitatis tuæ id fieri interpretabor. Vale & uiue uir ampliſsime animo & corpore beatus in Domino noſtro Ieſu Chriſto, ut eius imprimis gloriam, deinde bonas literas omnes ornare & colere, ut cœpiſti, pergas. Tiguri anno Salutis M. D. LIIII. tertio Idus Februarii.

ENVMERATIO QVADRVPEDVM OVIPARORVM EO ORDINE QVO IN HOC uolumine deſcribuntur.

FINIS.

EORVN-

EORVNDEM ANIMALIVM INDEX
ALPHABETICVS, ET COPIOSIOR.

INDEX NOMINVM Hebraicorum, quibus etiam Arabica & Chaldaica adiũximus. Arabica quædam al articulum pręfixum habent, quem (quod ad alphabeti ordinem) negleximus. Sunt quæ a. tantum pro al habent.

VOCES quædam Hebraicis literis scriptæ, quas Rabini aut recentiores Iudæi ex diuersis linguis, Hispanica præsertim & Gallica mutuati sunt.

VOCABVLA Persica.

GRAECA.

Index.

FINIS.

CONRADI GESNERI TIGVRINI HISTORIAE ANIMALIVM LIBER II. DE QVADRVPEDIBVS OVIPARIS.

DE CHALCIDE SEV CHALCIDICA LACERTA, QVAM ET SEPA NOMINANT.

A.

LACERTA quā hi sepa, alij chalcidem uocāt, in uino pota morsus suos sanat, Plinius; & similiter Dioscorides & Galenus, qui non chalcidem, sed chalcidicam lacertam (σαῦραν χαλκιδικὴν) uocant: Aristoteles, Nicandri Scholiastes, ut Dioscorides, χαλκίδα. Hermolaus Barbarus aliam chalcidem, aliam chalcidicam lacertam esse putat in Castigationibus Plinij lib. 32. cap. 3. & 4. non alio argumēto impulsus, quàm quòd apud Plinium 32. 4. legitur, Salsamentorum (piscium salsorum) cibus prodest à serpente percussis, &c. peculiariter à chalcide, ceraste, aut quas sepas uocant, aut elope dipsadéue percussis. Ego sepas hoc in loco non lacertorum, sed serpentium generis accipio, de quibus in Serpentium historia plura dicam. Idem serpentis genus Nicander nō sepem, ut Aetius & Lucanus, sed sepedóna nominat. Apparet autem tum lacerto sepi, tum serpenti hoc nomen à ui uenenosa factum, quod uim habeant septicam, hoc est exedendi, & tabem atq; putredinem quandam corporibus morsu suo inferendi. Nam & Nicandri Scholiastes de sepe lacerto scribit, sic uocari παρὰ τὸ σήπειν τοὺς πληγέντας. Chalcidis uocabulum inde natum est, quòd uirgis quibusdam æreí coloris distinguatur hæc lacerta: uide in B. Lacertam hanc uero & antiquo nomine chalcidem à colore dictam fuisse credimus, & ex eo deinde nomine, cuius rationem non nouissent omnes ad adiectiuum gentis & loci nomen translatam eius appellationem fuisse, dictamq; chalcidicam, quasi in Chalcide Eubœæ plurima inueniretur, quod falsum est; cum in Libya & Cypro nasci præcipuè dicatur. Factum ob id etiam est, ut in antiquis scriptoribus modo chalcis, modo chalcidica lacerta inueniatur, eorumq; authoritate diuersum (notat Hermolaum) non idem creditum hoc animal fuerit, Marcellus Vergilius in Dioscoridem. Chalcis, alij ζυγνίδα (Gaza dygnidam uertit) suo morsu aut interimit, aut uehementem dolorem mouet, Aristot. Ζίγνις, (in utraq; syllaba per iota,) ἡ χαλκὴ σαῦρα, Hesych. & Varinus; qui ζίγλας etiam κῶλα interpretantur, qua uoce Græci artus, hoc est manus & pedes intelligunt, unde stellio dictus κωλώτης: & forsan ζίγνις etiam παρὰ τὰς ζίγλας, & apud Latinos lacertus ab ijsdem partibus. Πιπαλὶς, ἡ παρά τισι χαλκὶς, παρὰ, δὲ ἐνίοις σαῦρα, Hesych. Varin. Sed quærendum an πιπαλὶς uox, forte à ζίγνις corrupta sit. Γίγγαλος, σαῦρος ὁ καλούμενος χαλκὶς, Iidem. ¶ Lacerti alij maiores sunt, qui uirides cognominantur, minores alij qui & chalcides, Io. Rauisius & Fr. Alunnus. Atqui ego uulgarem lacertam minorem, quę passim apud nos ruri inter fruteta & sæpes & per parietes repit, simpliciter lacertam uocandam affirmârim, non etiam chalcidem: quæ quidem peregrina & alterius orbis uidetur, nobis ignota. Georgius Agricola Græcam uocem chalcis ab ære factam imitādo Germanicū nomen fingit kupfferadex, id est, ærea lacerta.

B.

Chalcis seu zygnis, similis paruis lacertis est: sed colore serpentis quam cæciliam nominant, Aristot. Σῆπά γε μὴν πεδανοῖσι δομὴν σαύροισιν ἀλύξεις, Nicander in Theriacis. hoc est, Vitabis etiam sepem corpore similē humilibus lacertis. Scholiastes δομὴν corpus interpretatur, λείπει δὲ τὸ ὁμοίαν. Seps ideo etiam chalcis appellatur, quod quibusdam lineis (uirgis) æris speciem gerentibus, eius dorsum distinguatur. ad octo palmorum (παλαιστῶν) longitudinem accedit. nascitur in Syria, Libya & Cypro. Nicandri Scholiastes. ¶ Ge. Agricola lacertam chalcidicam à uiridi non corporis figura differre scribit, sed colore tantum. Ego communi & paruæ lacertæ potius, ut Aristoteles, quàm uiridi, quæ maior est, eam comparârim.

C.

Saxa incolit, Nicandri Scholia.

G.

Suo morsu aut interimit, aut uehementem dolorem infert, Aristot. In uino pota morsus suos sanat, Dioscorid. & Plinius. Lacertam chalcidicam (dissectam) proprio morsui imponunt, & ex uino propinant, Galenus lib. 11. de simplic. Qui à lacerta chalcide appellata percussi sunt, eos tumor pellucidus consequitur, ueluti nigrore in ambitu plagæ relucente. cōsequitur autem & putrefactio. Curatio uerò eadem illis accommodata est, quæ ad muris aranei morsum referetur, Aetius 13. 13. Sunt & seruatis piscibus medicinæ, salsamentorumq; cibus prodest à serpente percussis, & contra bestiarum ictus, mero subinde hausto, ita ut ad uesperam cibus uomitione reddatur,

peculiariter à chalcide, ceraſte, aut quas ſepas uocant, percuſsis, Plin. Et alibi, Caſtorea aduerſus phalangia & araneos ex mulſo bibuntur, ita ut uomitione reddantur; aut ut retineantur, cum ruta; aduerſus chalcidas (aliâs chalcidicas) cum myrtite (uino.)

H.

a. Eſt & tuberculi maioris ac peſtilentis nomen ſeps apud Hippocratem, ab erodendo impoſitum, Hermolaus. Meminit Hippocrates libro 3. Epidemiorum ſectione 3. circa principium: Ἄνθρακες πολλοὶ κατὰ θέρος, καὶ ἄλλα ἃ σὴψ καλέεται, ἐκθύματα μεγάλα. Et rurſus lib. 6. (ſecundum diuiſionem Græci codicis) ſect. 8. Lumbos dolenti (inquit) recurſus ad latus, & puſtulæ quæ ſeps uocantur. ¶ Κατὰ δὲ τὴν αὐτοῦ τοῦ σπέρματος φύσιν (locus obſcurus, quod ex abrupto citetur) ὁ καλούμενος σὴψ, καὶ τὸ τοῦ σταφυλίνου σπέρμα, Phanias, ut citat Athenæus libro 9. unde hoc ſaltẽ apparet quòd ſeps plantæ cuiuſdam nomen ſit. ¶ Chalcidicam Aelianus, ſi quis inquit habeat in tritico, fore ut incorruptum ſeruetur: de ſerpente (imò lacerto) intelligat, an de piſce chalcidico, qui & chalcis dicitur, non conſtat, Hermolaus. Atqui Varro lib. 1. de re ruſtica idẽ hoc ſcribens, terræ aut cretæ genus Chalcidicam intelligere uidetur, ubi de tritico cõdendo agit, his uerbis: Quidam ipſum triticum conſpergunt quum addant in circiter mille modiûm quadrantal amurcæ: item alius aliud affriat aut aſpergit, ut Chalcidicam, aut Caricam cretam, aut abſinthium. Chalcidica herba & amygdala optimè faciunt ad mellificium. Plurimum enim fœtum (γόνον) ex eis fieri aiunt, Ariſtot. in Mirabilibus. Eſt & chalcis accipitrum generis. Millepedam ſiue ſcolopẽdram, inſectum ſiue uermem oblongum, piloſis pedibus, pecori præcipue nociuum, millepedam Latini, Græci ſcolopendram & ſepa uocãt, Plinio teſte (duobus locis) nec immeritò, quoniam morſum, ut idem ſcribit, tumor inſequitur & putreſcit locus. quare non placet uetus lectio, quæ ipa pro ſepa habet, ips enim aliud genus uermis eſt.

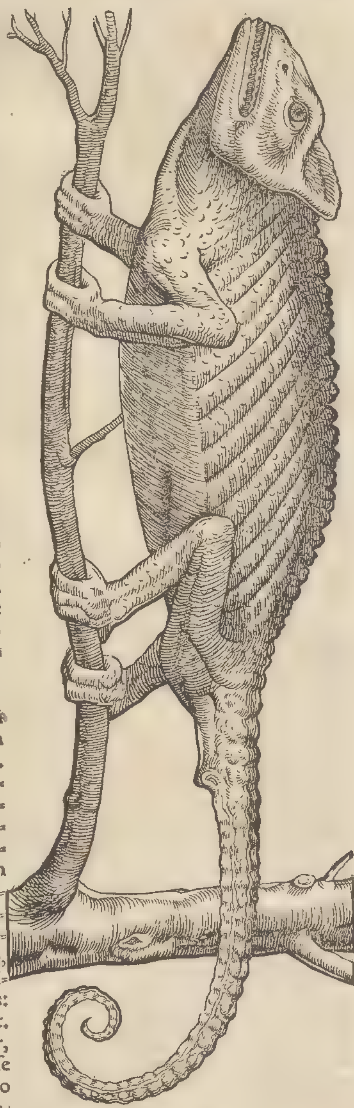
DE CHAMAELEONTE.

A.

CHAMAELEONEM Latino an chamæleontem Græco more proferas, parum intereſt: (ego tamen Græcorum more, quoniam dictio Græca eſt, chamæleontem potius dixerim:) & in recto ſimiliter chamæleo, ùt Gaza dixit, uel chamæleon. Nomen à Græcis ei datum uidetur, quod aliqua ex parte leonem, grandem & ferocem beſtiam, ſuo corpore repræſentet: ſonat enim chamæleon humilem & uelut per terram repentem leonem. Simili ratione plurimas herbas ab aliqua maiorum arborum ſimilitudine dixerunt, ut chamæceraſum, chamæcypariſſum, chamædryn, chamæpityn. Cauda ſanè huius animantis, leonis alcæam quodammodo repræſentat. Harbe uel alharbe, animal eſt quadrupes, quod Plinius chamæleontem uocat, cuius meminit Auicenna 2. can. cap. harbe, Andreas Bellunen. Idem alarbian animal aquaticum de genere ſcinci (id eſt, crocodili terreſtris) declinans ad colorem citrinum, nõnullos interpretari ſcribit. Auicenna lib. 2. cap. 350. de re medica, harbe uel harba nominat hoc animal. In hiſtoria uerò animalium, Ariſtotelis locum dè chamæleonte transferens, Credo (inquit) quòd ſit halarce uel harcon (ſic enim habent codices impreſſi.) Et paulò poſt, Sed reuera nõ eſt ardon, ſed ſimilis ei, Hæc ille. Docent autem peritiores Hebræi hardon uel hardun, ſpeciem eſſe alzab, id eſt crocodili. Dioſcoridis etiam lonchitis herba ab Auicenna harbe uocatur, lõchitides duas in unam confundente. Vetus Auicennæ gloſſographus harbe bubonem interpretatur, alharba lanceam, quam Græci lonchen appellant. Serapioni in libro de ſimplic. cap. 421. harbe ἄιλουρον, id eſt, felem, aut σίλουρον, id eſt, ſilurum piſcem ſignificat: nam quæ adfert Galeni uerba, apud illum de felium carne leguntur lib. 11. Simplicium; quæ uerò Dioſcoridis, de ſiluro, lib. 2. & ſanè facilis erat error, præſertim in Græcis dictionibus: nam ſi pro α. legas σ. aut contra, ἄιλουρος & σίλουρος, inſe commutabuntur: quin & hodie excuſi quidam codices Dioſcoridis Græci pro Σίλουρος inepte habent ἄιλουρος. Ego apud Galenum etiam errorem eſſe conĳcio lib. 11. Simplic. & σιλούρων non ἀιλούρων legendum: (apparet enim hæc uerba à Dioſcoride eum mutuatum,) & Serapionem apud utrumq; malè ælurum legiſſe, & una uoce tranſtuliſſe harbe: quaſi æluros & chamæleon unum eſſet animal, quales multi Arabum medicorum errores ſunt. כוח, koah, uel koach, Leuitici 11. R. Kimhi docet genus eſſe hazab, id eſt crocodili. Rabi Iona dicit Arabice uocari הרדון, hardun. (Auicenna hardun facit ſpeciem aldab: uide infra hoc in capite in uerbis Alberti, & in Lacerto A. de uoce hardun) R. Salomon לוזירט, id eſt, lacertam interpretatur, Sanctes rubetam. Chaldæus reddit koaha: Arabs hardun, Perſa אן סנגא an ſanga (an articulus eſt, ſanga uox ad ſcincum alludit, qui eſt crocodilus terreſtris.) Septuaginta & Hieronymus, chamæleon. Eadẽ uox koah repetitur Numeri 14. Iudæus quidam teſtudinem mihi interpretabatur: ego planè ſcincum ſignificari crediderim. Huic finitima uox eſt אוח oah uel oach: Hieronymus draconem uertit, Iudæi cercopithecum exponunt: R. Iſaac koph, id eſt, ſimiam, uel chuldah, id eſt, muſtelam. Kimhi Hiſpanicè uocat furon, id eſt, uiuerram. Syluaticus uocem oac ſalamandram interpretatur. קאת, kaath, in ſacris literis alĳ aliter transferunt, cuculum Iudæi: Hieronymus mergulum, pelicanum,

onocrotalum,

onocrotalum, Septuaginta pelecâna, & catarrhacten alibi, & Sophoniæ 2. chamæleontes, nimirum uocis affinitate decepti, nam coach quoq; Leuit. 11. chamæleontem interpretantur. Lilith Hebraicam uocem alij aliud significare docent, (ut pluribus dixi in Onocẽtauro post Asini historiam:) sunt qui auem magnam interpretẽtur uento uictitantem, quam uocant גמליון, gamalion, quę quidẽ ridicula est interpretatio: chamæleon enim quem nonnulli aere uictitare falsò putant, nõ auis, sed quadrupes ouipara est. ¶ Χαμαιλέων, ζῶον ᾠοτόκον καὶ πεζόν; id est, Chamæleon animal ouiparum & gressile. Pro chamæleon recentiores quidam barbari corrrupte scribunt gamaleon, zameleon, aamelon, hamaleon, meleon. Isidorus, Albertus & huius farinæ authores, chamæleontem cum salamandra & stellione ineptissimè confundunt. Hamaleon est animal quod nos stellionẽ uocamus maiorem: hoc enim est simile corporis sui figura lacertulo magno, cui etiam similis est ille crocodilus qui hardon Græcè uocatur, Latinè autem hamaleon; Albertus de animal. 2. 1. 5. Et circa finem eius capitis, cum chamæleontẽ Aristotelis uerbis copiosè descripsisset, subijcit: Hoc autem animal certò est de genere stellionis; illud scilicet quòd uulgò draconem uocant, nostrates **lindtwurm**, hoc est uermem tiliæ aut uermẽ syluæ. Sed hæc omnia magnam Alberti inscitiam arguunt. Peregrinum est animal, quamobrem nullum ex alijs linguis nomen suppetit, quod Latinis etiam deest. Germanicum fingo **ein rattadex** / ex ratto mure quem magnitudine & cauda refert, & crurium altitudine (altior tamen eo) & lacerto, quem reliqua specie bona ex parte repræsentat, composito nomine, ac si murilacertum dicas.

B.

Chamæleontem & Africa gignit, quanquã frequentiorem India, Plinius. Per omnem Asiam chamæleon plurimus, Solin. Indiæ animal esse Aelianus scribit. ¶ Similis, & magnitudine est (lego figura & magnitudine) supradicto (terrestri scilicet) crocodilo chamæleon, spinæ tantum acutiore curuatura, & caudæ amplitudine distans, Plinius. Figura totius corporis lacertam planè repræsentat: latera deorsum ducta uentri iunguntur, ut piscibus: & spina (dorsi) modo piscium eminet, Aristot. Figura & magnitudo erat lacerti (stellionis, Arnoldus) nisi crura essent recta & excelsiora: latera uentri iunguntur ut piscibus, & spina simili modo, Plinius. Animal est quadrupes, facie qua lacertæ, nisi crura recta & longiora uentri iungerentur, Solinus: apparet autem locũ mutilum esse, ex Plinio & Aristot. restituendum: non enim crura in eo uentri iunguntur, sed latera. Elatior à terra est q̃ lacerta, Aristot. Ipse celsus, hianti semper ore, Plinius. Corpus asperum totum, ut crocodilo, Aristot. & Plin. Asperũ cute, qualem in crocodilis deprehendimus, Solinus. Squamosum, Arnoldus de Villanoua. Longitudo à summo rostro ad initium caudę, digiti septem uel octo. Proceritas siue altitudo, digiti ferè quinq;: crurum per se, tres cum dimidio. Caudæ longitudo, digiti octo uel nouem. Spina dorsi eminens & acuta, & quodammodo cristata est, per dorsum & caudam totam: iuxta quam proximè, sed humilius, utrinq; ad singula costarum initia tuberculis eminentibus osseis, linea descendit, & per caudam quoq; extenditur utrinq;. Quòd nisi tuberculis istis trium, quos dixi, uersuum: & aliorũ trium in ima parte, quæ planior est, exasperaretur, esset planè magnitudine & figura rattorũ, id est, maiorum murium caudæ similis. Medius locus inter imum uentrem & summum dorsum, flexum siue angulum costarum circiter sedecim continet, ad Λ. literæ Græcæ formam, sed angulo patentiore, qui retrò ad caudam spectat: repletur autem his costis totus corporis alueus, ac uenter totus, integro ubiq; ambitu, ut ipse obseruaui. ¶ Mutat suum colorem inflatus. Verum & niger nõ longè

dissimilis crocodilo est: & pallidus, ut lacertæ: maculis distinctus, ut pardus, nigris. Mutatur color
toto in corpore: nam & oculi concolores reliquo corpori redduntur, & cauda eundem colorem ac
cipit: pallescit cum moritur, defunctusq; colorem eundem seruat, Aristot. Mutat colorem subin-
de, & oculis, & cauda, & toto corpore: redditq; semper quemcunq; proximè attingit, præter rubrũ
candidumq;. defuncto pallor est, Plinius. Ex duobus quidem sceletis, quos habeo, alter pallidi co
loris, alter nigricantis est. Color uarius & in momento mutabilis, ita ut cuicunq; rei se coniunxe-
rit, concolor ei fiat: colores duo sunt quos fingere non ualet, rubrus & candidus, (aliqui candidum
tantum excipiunt, Marc. Verg. nos id apud Philem legimus & Suidam:) cæteros facile mẽtitur,
Solinus. Non uno colore spectatur, sed sese furtim subducit, & uidentium oculos ueluti perstrin
git: nam nigro colore si eum offendis, mutat se ipse, ac se citò in uiriditatem inuertit: alius rursus ui-
sus album colorem (hunc Plinius & Solinus ei negant) tanquam aliam personam histrio induit,
Aelianus. Nullum animal pauidius existimatur, & ideo uersicoloris esse mutationis, Plinius. So
linus cutim glabram & læuem speculi modo proxima æmulantem, in chamæleonte & polypo, mu
tationis colorum in eis causam assignat, ut in Tarando recitaui. Id quoq; quod uentis animal nu-
tritur & aura, Protinus assimilat, tetigit quoscunq; colores, Ouidius 15. Metam. Colores suos
multifaria qualitate commutat, modo ueneta, modo blattea, modo prasina, modo cyanea, Cassiodo
rus in epist. de chamæleonte. Non timor, imò cibus, nimirum limpidus aer, Ambo simul ua-
rio membra colore nouant, Io. Vrsinus. Ego tenuissimam cutem (qualem esse in sceleto animad-
uerti) instar tenuis laminæ corneæ colores facile reddere puto, præsertim cum neq; sanguis impe-
diat, neq; uiscera admodum, cum solus ferè pulmo manifestus in eo sit. Tertullianus in libello de
Pallio: Hoc soli (inquit) chamæleoni datum, quod uulgò dictum est, de suo corio ludere: sentiens
chamæleonem pro suo arbitrio uertere colorem cutis: Quod annotauit Des. Erasmus in prouer-
bio, De alieno corio ludere, quo in eos utemur, qui securius agunt sed alieno periculo. Hinc etiam
prouerbium, Chamæleonte mutabilior, χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος, quadrabit in hominẽ uersi-
pellem, uarium, ac inconstantem; ac pro tempore sese uertentem in omnem habitum: uel, ut alijs
uerbis dicam, qui ad omnia commodè atq; commodissimè se habeat: quod in Atheniensem Alci-
biadem relatum est. Aristoteles etiam lib. 1. de moribus ad Nicomachum, chamæleontis uocem u-
surpat ad exprimendum inconstantiæ uitium. Chamæleon ouiparorum terrestrium omnium te-
nuissimus est: quippe qui omnium maxime inopia sanguinis rigeat: causa ad mores animæ eius re-
ferenda est: præ nimio nanq; metu multiformis efficitur. Metus enim refrigeratio per inopiam san
guinis calorisq; est, Aristoteles. Plutarchus etiam meticulosum & trepidum natura hoc animal es-
se scribit: eaq; solum de causa colorem uariare, non quod consulto quicquam struere latitareue insti
tuat. Chamæleon singulis horis diei mutat colorem, Kiranides. ¶ Faciem habet leonis, pedes &
caudam crocodili, colorem uarium, à capite usq; ad caudam neruum unum solidum, Idem. Car-
nem nusquam nisi in capite & maxillis, & postremo caudæ (πρὸς ἄκραν τὴν τῆς κέρκου πρόσφυσιν, id est,
circa principium caudæ, qua corpori committitur) admodum exiguam possidet: nec alibi sangui-
nem quàm in corde, & oculis, & loco à corde superiore, & uenulis hinc tendentibus. Verum nec
in ijs quidem ulla copia, sed pauxillum habetur sanguinis, Aristot. Caro in capite & maxillis, &
ad commissuram caudæ admodum exigua: nec alibi toto corpore. Sanguis in corde & circa oculos
tantum, Plinius. Corpus penè sine carne, Solinus. Membranæ in omnes ferè corporis partes
multæ ac ualidæ, longeq; firmiores quàm in cæteris tendunt, Aristot. A medio capite retrorsum
ossea pars triquetra eminet: reliqua pars antrorsum colligitur caua & quasi canaliculata, eminenti-
bus utrinq; osseis marginibus, asperis & leuiter serratis. Cerebrũ paulò superius oculis positũ est,
& propè ijs contiguum. Cute autem exteriore detracta oculis, quiddam lucẽs ueluti anulus æneus
tenuis, (Gaza addit, nulla pelle interceptus, Niphus pro pelle legit palla, quæ pars est in annulo
gemmam recipiens, ut annulus sine palla intelligatur æqualis & continuus) cingit, Aristot. Ocu
li in recessu cauo intus recepti, prægrandes, (maiores quàm pro portione, ut in sceletis mihi appa-
ret) rotundi, cute simili, atq; reliquum corpus obducti, media sui parte perquam exigua detecti,
qua uideant: quæ quidem uidendi sedes nunquam cute operitur: nec pupillæ motu, sed totius ocu
li uersatione in orbem mutationeq; quoquo uersus aspicit, quæ uelit, Idem. Chamæleonis oculos
circumagi totos tradunt, Plinius. Et rursus, Oculi in recessu cauo, tenui discrimine, prægrandes,
& corpori concolores: nunquam eos operit: nec pupillæ motu, sed totius oculi uersatione circum-
aspicit. Subducti oculi, & recessu concauo introrsum recepti, quos nũquam nictatione obnubit,
Visum deniq; non circumlatis pupillis, sed obtutu rigidi orbis intentat, Solinus. Rostrum simiæ
porcariæ (χοιροπιθήκῳ) simillimum, Aristot. Eodem modo Albertus etiam legit, uel potius Auicen-
na quem sequitur. Plinius uerò aliter: sic enim reddit, Eminet rostrum, ut in paruo haud absimile
suillo. Ipse celsus, hianti semper ore, Plin. Hiatus æternus, ac sine ullius usus ministerio: quippe
cum neq; cibum capiat, &c. Solinus. Dentium & gingiuarum loco os continuum supra infraq;
labra ambiens serratum est: labrum superius breuius & reductius. Gulam atq; arteriã situ eodem
continet, quo lacerta, Aristot. Pulmo ei portione maximus, & nihil aliud intus, Plin. Theophra
stus parum abesse scribit, Plutarcho teste, quin corpus totum pulmo expleat: unde aura uiuere, &
mutationibus perquam obnoxium esse conijcit. Sic enim Latinus interpres Simon Gryneus red-
didit

didit hæc uerba, ὅθεν τεκμαίρεται τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ. Nõ nisi in corculo pauxilli sanguinis deprehenditur, Solinus: Plinij & Aristotelis eadem de re uerba paulò ante retuli. Viscera sine splene, Plin. & Solinus. Lienem conspicuum nusquam continet, Aristot. Cauda prælonga, in tenuitatem desinens, & (in uertiginem torta, Solin.) longis (uiperinis, Plin.) implicata in se orbibus lori modo permultis, Aristot. Pedes singuli bipartito secantur, partesq; talem inter se habent situm, qualem pollex ad manus reliquam partem obiectus: Sed ipsæ etiam reliquæ partes paulotenus in digitos quosdam finduntur: uidelicet primores, triplici fissura interius, duplici exterius: posteriores interius duplici, exterius triplici, Aristot. Vola (ut sic appellem) inter digitos satis ampla est; à qua ceu calcaria quædam enata parum prominent, in posterioribus tantum cruribus. Crura recta, & longiora quàm lacertæ, sed inflexus eorũ similis, Aristot. Vngues (Vnguiculi) adunci; Aristot. Plinius: hamati subtili aduncitate, Solinus. Et hæc quidem partim ex ueterum, partim ex nostra obseruatione chamæleontis descriptio est, mirabilis certe animantis, & quo Aristoteles nullum ferè inter omnia diligentius descripsit.

C.

Dissectus hic totus spirare preterea diu potest, motu admodũ exiguo adhuc circa cordis sedem extante. Et cum omnes corporis partes contrahit, tum uel maxime costas cogere atq; adducere potest, Aristot. ¶ Visus ei, non circunlatis pupillis, sed totius oculi uersatione, ut in B. dixi. ¶ Motus (incessus) ei piger admodum, ut testudinis, est, Aristot. Plin. Solinus. Audio eum per arborum ramos lento gradu reptare. ¶ Ipse celsus, hianti semper ore, solus animalium nec cibo nec potu alitur, nec alio quàm aeris alimento, Plinius. Et alibi, Chamæleonum stelliones quodammodo naturam habent, rore tamen uiuentes, præterq; araneis. Similis cicadis uita. (Viuunt enim cicadæ & stelliones rore, qui ex aere descendit.) Hiatus æternus, ac sine ullius usus ministerio: quippe cum neq; cibum capiat, neq; potu alatur, nec alimento alio quàm haustu aeris uiuat, Solinus. Id quoq; quod uentis animal nutritur & aura, Protinus assimilat, tetigit quoscunq; colores, Ouidius lib. 15. Metam. Chamæleontem solo aere nutriri falsum est: quoniam interiora, ut Aristoteles inquit, similia omnia habet lacertæ, quam non solo aere nutriri constat: quare melius puto chameleonem rore enutriri ac uiuere, ut Theophrastus ait. Videntur autem illi decepti, quoniam longo tempore uiuit sine cibo & rore: nam propter exiguum calorem diu sine alimẽto degere potest, Niphus. Ipse à quodam qui uiuum habuerat, cuius sceleton mihi tradidit, audiui obseruatum sibi aliquoties muscas ab eo deuorari, quas longa lingua exerta inuolutas (aut forte transfixas, ut iynx sua lingua formicas figit) arriperet. Num quæ animalia odoribus & spiritu ali possint, disputat Celius Rhodig. Lectionum Antiq. 24.21. ¶ Gignunt & quadrupedes oua, chamæleontes, lacertæ, Plinius. Chamæleon animal est ouiparum & gressile, Hesych. ¶ Subit cauernas, & latitat more lacertarum, Aristot. Hybernis mensibus latet ut lacerta, Plinius. Latet hyeme, producitur uere, Solinus.

D.

Nullum animal pauidius existimatur, & ideò uersicoloris esse mutationis, Plin. Sed coloris mutationem alij in alias causas reijciunt, ut in B. dixi. Circa caprificos ferus, innoxius alioqui, Plin. ¶ Alexander Myndius chamæleontem contra famelici serpentis impetum hoc modo munire se ait: Festucam bene latam & ualidam mordicus tenet, sub qua ceu clypeo se uersans contra hostem serpẽtem uenit. Serpens quia festuca latior est, quàm oris hiatu superari ab eo possit: & chamæleontis reliqua membra firmiora, quàm ut morsibus lædantur, frustra laborat ac se fatigat; Hæc Aelianus & Philes. ¶ Coruus occiso chamæleonte, qui etiam uictori nocet, lauro infestum uirus extinguit, Plinius. Chamæleo impetibilis est coraci, à quo cum interfectus est, uictorem suũ perimit interemptus: nam si uel modicum ales ex eo ederit, illico moritur: sed corax habet præsidium ad medelam, natura manum porrigente: nam cum afflictum se intelligit, sumpta fronde laurea, recuperat sanitatem, Solinus. Elephas chamæleonte concolore frondi deuorato (casu,) occurrit oleastro huic ueneno suo, Plin. & Solin. Vis eius maxima contra accipitrũ genus: detrahere enim supra uolantem ad se traditur, & uoluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus, Plinius. ¶ Recentiores quidam chamæleontem animal fraudulentum, rapax, & ingluuiosum, ideoq; secundum legem impurum esse scripserunt: quodq; per aduersam ualetudinem mansuetum se fingat, perquam efferatum alioquin.

G.

Chamæleontem peculiari uolumine dignũ existimauit Democritus, per singula membra desecratum, (unde nos quædam depromemus,) non sine magna uoluptate nostra cognitis proditisq; mendacijs Græcę uanitatis, Plinius. Deinde cum multa superstitiosa ex hoc animali, authore Democrito, recensuisset, addit: Felle glaucomata & suffusiones corrigi, propè creditur, tridui inunctione, (reliqua, quoniam superstitiosa uidẽtur omnia, ad H. e. differo.) Chamæleontis fel tantam uim habere creditur, ut hypochyses intra triduum inunctionibus sanet, Marcellus. Galenus lib. 4. cap. 8. de compos. sec. locos medicamento cuidam ad tollendos pilos inutiles & pungentes in palpebris chamęleontis etiã fel admixtum ab Archigene meminit: qui usus fellis huius etiam apud Auicennam legitur. Pro felle cameli fel ascalabotæ, id est, stellionis substituendum ad remedia legimus inter Antiballomena Aeginetæ: ubi ego pro camelo chamæleontem potius legerim: nam

cum camelo nihil commune uidetur habere stellio, cum chamæleonte multa. Fel eius dulcificatum (forte cum dulci aliquo mixtum) ornat quotidianum, (forte, curat quotidianam,) Kiranides. ¶ Creduntur depilari palpebræ chamæleontis sanguine illitæ, Dioscor. & Auicenna. Vide infra in Ranunculo uiridi. Inunctio temporum cum sanguine harbe animalis (uulpam ipse interpretatur, uespertilionem, ni fallor, intelligens) somnia terrifica inducit, Arnoldus de Villanoua. Lingua eius suspensa super obliuiosum, memoriā ei restituit, Idem & Rasis. Chamæleo à capite usq; ad caudam habet unum solum neruum solidum, qui abstractus nomine ægrotantis, & collo alligatus, opisthotonum sanat, Kiranides. Cæteræ eius partes eadem præstant quæ phocæ uel hyænæ partes, Idem. ¶ Ad comitialem, Chamæleontem in olla coquito, donec intabuerit, & oleum spissescat: cōsumpto autem animali, ossa ipsius selecta in locum Solis expertem reponito, ac comitialem in collapsum in uentrem conuertito, oleoq; dorsum à sacro osse usq; ad primam uertebram inungito, ac statim excitabitur: hoc ubi septies feceris, ex toto ægrum liberabis: oleum autem pyxide reponito, Trallianus. Ad podagram quæ nondum cōtraxit nodos, admirabile & probatum remedium: Chamæleontis caput & pedes ipsius, extimaq; pedum, uel genuum præscindito, & quæ ex dextro pede habentur, seorsim seruato: & rursus à sinistro pede extrema similiter præscindito, seruatoq; & ipsa priuatim, ac ubi duos digitos dextræ manus impresseris, pollicem & annularem ungue chamæleontis, inquinans sanguine digitorum dextræ manus extrema, dextra chamæleontis: sinistræ autem manus sanguine, sinistra animantis extrema: in exiguum canalem includito, ac gestato dextra quidem animantis extrema dextro pede, sinistra autem sinistro, usq; dum æger curatus fuerit. At chamæleontem præcisis extremitatibus adhuc uiuentem panniculo lineo puro inuolutum attingito, ad Solis exortum. Sin autem contingat manus quoq; prædicto affectu cruciari, attingito etiam manus, ac in exiguos canales indito, curabisq; ipsas: facito autem hoc Luna desinente, Trallianus.

¶ Alharbe (Arnoldus ex hoc loco non recte lacertam uertit, ego chamæleontem intelligo: nam & supra lib. 2. cap. 350. de harba scribens ea quæ chamæleontis sunt, de ouo eius uenenato libro 4. dicturum se promisit: quamquam alibi uerspertilionem significat, ut in A. retuli) uenenosa est, proxima stellioni: ouum quidem eius intra horæ spatium interimere fertur. Curatur autem tum huius tum stellionis (in cibum aut potum illapsi, mixtiue) uenenum, cura communi, & similiter ut cantharidum, Auicenna 4. 6. 2. 5. Oua alharbe, ut quidam putant, in corpus sumpta, mortem statim inferunt, nisi remedia accelerentur. Detur igitur in potu stercus accipitris (falconis, Bellunen.) è uino, ut uomitus integer sequatur, inungaturq; corpus butyro bubulo cocto, & capiti sal cataplasmatis instar imponatur: & uescatur ficubus siccis, & oleo (aliàs butyro crudo) & gentiana. ¶ Elephas chamæleonte cōcolore frondi deuorato (casu, Solin.) occurrit oleastro huic ueneno suo, Plin. Impetibilis est coraci (coruo, Plinius) à quo cum interfectus est, uictorem suum perimit interemptus: nam si uel modicum ales ex eo ederit, illico moritur: sed corax habet præsidium ad medelam, natura manum porrigente: nam cum afflictum se intelligit, sumpta fronde laurea recuperat sanitatem, Solinus: & Plinius ut in D. recitaui. Ego ex hoc animali utcunq; uenenoso, nōnullos (in Africa) paratum quoddam remedium equis exhibere audiui.

H.

¶ a. Chamæleontes aulicos nominat Budæus libro quinto de Asse, eos qui egregiè simulare norunt, & reconcinnare se identidem ad mores aulicæ potētiæ. Aristoteles Ethicorum 1. chamæleontem pro homine mutabili ponit. ¶ Est & chamæleon herba in carduorum censu, sic dicta, ut Plinius scribit, à uarietate coloris: mutat enim cum terra colores, hic niger, illic uiridis, alibi cyaneus, alibi croceus, atq; alijs coloribus. Istam quidem colorum uarietatem Dioscorides nigro priuatim attribuit: ut albus forte idem nomen habeat, nō quod similiter colores mutet, sed à similitudine partium suarum cum nigro. Statuuntur enim duo hæc genera, album & nigrum, à radicis colore uocata. Miror quòd Plinius scribit 21. 16. chamæleontem in folijs non habere aculeos, quum res ipsa aliter nos doceat. Memini in Gallia & alibi genus quoddam cardui uidere folijs diuisis, albicantibus, amaris, non aculeatis, capitibus spinosis multis stellatim (ut ita dicam) aut muricum ferreorum instar radiatis, candidis, sed à chamæleonte diuersum ut iudico. Plura de his carduis scripsi in Cane C. inter morbos canum. Arabes Græcum nomen seruāt: scribunt enim kameleonta, kemaliun, chamaliun. Fenuchia alkemelion, Vetus glossographus Auicennæ. Arnoldus de Villanoua in Breuiario 3. 21. florem chamæleontis coaguli usum præstare scribit. Atqui spina illa, cuius floribus in multis Galliæ locis hodie ad lac coagulandum utuntur, spina alba Græcorum est, quod & Ruellio placuit. Chamæleontum generis esse dixerim carlinam hodie medicis appellatam, quasi cardinam: carduus enim humilis est, cuius itidem duæ uel tres differentiæ sunt. Viscum, id est, humorem concretum & glutinosum, mastichæ aut thuri similem, circa radices chamæleontis albi quandoq; reperiri aiunt: & tum peculiariter chamæleontem ixiam, id est, uiscarium aut uiscigerum nuncupari, magisq; uenenosum esse: quanquam et sine uisco & simpliciter utriq; uis uenenosa attribuatur, nigro præsertim, quamobrem ne inter corpus quidem datur, ut Galenus scribit: apud Aetium tamen libro 3. isij corticem inuenio dari ad pituitam euacuandam præcipue: cæterum libro 12. cap. 46. in antidoto purgatorio quodam ision interpretatur chamæleonem nigrum. Galenus in Glossis Hippocratis ἴξιον, folium chamæleontis albi interpretatur. Inter nomenclaturas apud Dioscoridem

dem ixias cognomen tum albo tum nigro attribuitur: cum Dioscorides circa albi tantum radices uiscum reperiri meminerit: Plinius, Ruellio teste, circa utrumq;. Chamæleontem utrumq; quibusdam locis circa folia sua dicunt uiscum emittere, Author de simplic. ad Paternianum. Ferunt & nigri uiscum, sed quod pro mastiche non sit ut ex albo, Hermolaus. Nec refert an circa folia aut circa radicem dicas, quoniam folia in terra tantum strata habent, circa radicem radiata. Coagulum hœdi remedio est contra uiscum & chamæleontem album; Plinius. Idem alibi sæpe uiscum simpliciter pro chamæleonte uiscario nominat, inepte quidem & imperite. Sed hac de re plura leges in Hermolai Corollario & Castigationibus Plinianis, & Ruellij historia stirpium &c. Chamæleon niger ulophyton (al. ulophonon, Sipontinus buphonon legit,) quoniam anginæ modo iuuencas necet; Hermolaus. Est & inter dipsaci nomenclaturas, chamæleon apud Dioscor. Arabes chamæleontem & chamelæam, quam & mezereon uocant, nulla ratione confundunt: quanquam & inter Dioscoridis nomenclaturas, Cnidios coccos tũ chamelææ tum chamæleonti nigri adscribatur; qui neutrius istorum, sed thymelææ proprie fructus est. Crocodilion chamæleontis herbæ nigræ figuram habet, &c. Plinius. ¶ Mygale chamæleonti similis esse dicitur, Obscurus: atqui mygale mus araneus est, qui minimũ aut nihil cum chamæleonte similitudinis habet. ¶ Chamæleontis Heracleotæ scriptoris libri diuersi passim ab Athenæo citantur.

¶ e Hunc in locum referre libuit superstitiosos quosdam tum medicos tum alios magicos usus ex chamæleonte, ut apud Plinium legũtur, his uerbis: Caput eius & guttur si roboreis lignis accendantur, imbrium & tonitruum concursus facere; Democritus narrat: Item iecur in tegulis ustum. Reliqua ad ueneficia pertinentia quæ dicit, quanquam falsa existimantes, omittemus, præterquam ubi irrisu coarguendum. Dextro oculo, si uiuenti eruatur, albugines oculorum cum lacte caprino tolli: Lingua adalligata, pericula puerperij. Eundem salutarem esse parturientibus si sit domi: Si uero inferatur, perniciosissimum. Linguam si uiuẽti exempta sit, ad iudiciorum euentus pollere. Cor aduersus quartanas illigatum nigra lana primæ tonsuræ. Pedem e prioribus dextrum, genæ pelle illigatum sinistro brachio, cõtra latrocinia terroresq; nocturnos pollere. Item dextram mammillam contra formidines pauoresq;. Sinistrum uero pedem torreri in furno cum herba; quæ etiã chamæleon uocetur, additoq; unguento in pastillos digeri: eos in ligneo uase conditos; præstare (si credimus) ne cernatur ab alijs qui habeat. Armum dextrum ad uinciendos aduersarios, uel hostes ualere, utiq; si abiectos eiusdem neruos calcauerint. Sinistrum, mirum, quibus monstris consecret, qualiter somnia quæ uelis, & quibus uelis mittantur, pudet referre. Omnia e dextro pede resolui: sicut sinistro latere lethargos, quos fecerit dextrum. Capitis dolores, insperso uino, in quo latus alterutrũ maceratum sit, sanari. Feminis sinistri uel pedis cineri si misceatur lac suillum, podagricos fieri illitis pedibus. Felle glaucomata & suffusiones corrigi prope creditur, tridui inunctione: Serpentes fugari ignibus instillato: Mustellas contrahi in aquam coniecto. Corpore uero illito, detrahi pilos. Idem præstare narrant iecur, cum ranę rubetæ pulmone illitum. Præter ea iocinere amatoria dissolui. Melancholicos autem sanari, si ex corio chamęleontis herbæ succus bibatur. Intestina & fimum eorum, cum id animal nullo cibo uiuat, cum simiarum urina illita inimicorum ianuæ, odium omnium hominum his conciliare. Cauda, flumina & aquarum impetus sisti, serpẽtes soporari. Eadem medicata cedro & myrrha, illigataq; gemino ramo palmæ, percussam aquam discuti; ut quæ intus sint omnia appareant: utinamq; eo ramo contactus esset Democritus, quoniã ita loquacitates immodicas promisit inhiberi: Palamq; est, uirum aliàs sagacem & uitæ utilissimum nimio iuuãdi mortales studio prolapsum, Hucusq; Plinius. Lingua chamæleontis gestata cum radice herbæ chamæleontis & cynoglossæ, obmutescere facit inimicos efficaciter, Kiranides. Dixerunt quidam alharbe (id est, chamæleontis) decocto sparso in aquam balnei, uiridi colore infici illum qui immoratur in balneo illo aliquantisper, & deinde paulatim pristinum colorem recuperare, quod quidem ego uerum esse non affirmârim, Auicenna 4. 6. 2. 5.

¶ h Chamæleonte mutabilior, χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος, prouerbium, supra in B. explicatum est.

¶ Alciati Emblema in adulatores:

Semper hiat, semper tenuem qua uescitur auram,
Reciprocat chamæleon,
Et mutat faciem, uarios sumitq; colores,
Præter rubrum uel candidum,
Sic & adulator populari uescitur aura,
Hiansq; cuncta deuorat,
Et solum mores imitatur principis atros,
Albi & pudici nescius.

DE CROCODILO.

A.

CROCODILVS genus non est, sed species simplex intelligitur, ut etiam serpens: quod ad proximum genus anonymon est, Aristot. Atqui Palladius crocodilum lacertam quasi generis uocabulo nominat. Et sane uidetur omne genus quadrupedis ouipari, aut lacerti aut ranæ aut testudinis genere recte comprehendi. Hebraicam uocẽ, כח koah, Leuit. 11.

Dauid Kimhi interpretaт̃ genus hazab, id eſt, crocodili, quod Arabicè hardun uocetur, Perſa tranſtulit ſanga, (quæ uox ad ſcincũ, crocodilũ terreſtrem accedit,) Septuaginta & Hieronymus chamęleon. צב, zab, Leuit. 11. crocodilum interpretatur D. Kimhi gereſchnit, גרשנייט: & R. Salomon, faget, פגייט, animal ſimile zephardea, id eſt, ranæ, bufonem forte intelligẽs: quod quidam hodie congruere putant, quoniam nomen ab intumeſcendo factum ſit. Chaldæus zaba uertit, Perſa אן רסו an raſu. Septuaginta crocodilus terreſtris, (malim crocodilus ſimpliciter, quoniam additur iuxta genus ſuum,) Hieronymus ſimpliciter crocodilus. Arabes (aut Chaldæi,) pro zab uidentur thab dicere: nam apud Auicennam legitur lacertũ (hardun) eſſe aldab, ut Bellunenſis legit, uètus codex nòn rectè habet athab: (ego non aldab, ſed ſpeciem aldab eſſe dixerim: nam & in Chamæleonte A. hardun ſpeciem alzab, id eſt, crocodili eſſe docui ex R. Kimhi. צפרדע, zephardea, Exodi 8. ſunt qui piſcem dicant, (ut ſcribit R. Abraham) qui exiens è flumine rapit homines, (qui nimirum crocodilus fuerit) qui Arabicè uocetur אל תמסח al timſach. Ipſe magis probat ranas ſignificari. Salomon pagulera, פגולייירא, & grenolera, גרינולייירא: Septuaginta, Ioſephus & Hieronymus βάτραχοι, ranæ. Chaldæus urdeania, עוררעניא. Arabs zephada, צפארע. Perſa zakſaha, זקוהא, in ſingulari zakſe. Chaldæus & Arabs Hebraicum nomen relinquunt, Pſalmò 78. Chaldæus ſimiliter interpretatur: Arabs al zephada, ut ſupra. Laaluka, לעלוקה, duas habet filias (clamantes) affer affer, Prouerb. 30. Aluka Iudæi interpretantur ſanguiſugam: Kimhi uidetur crocodilum intelligere: dicit enim eſſe uermem magnum, qui iuxta fluuios reſideat, et prætereuntes homines iumentaq́ capiat quorum ſanguinem exugat, Munſterus: locus is eſt de rebus quæ non ſaturantur. Crocodili quædam ſpecies uocatur tenchea, (de qua uoce paulò mox) alia hardon, (de qua in Chamæleonte A) alia theſarach, (huic ſimilis eſt Arabica thimſach paulò ante dicta,) Auicenna 2. 2. 1. Coruo & crocodili generi quod hardeos ſiue hardon Græci uocant, amicitia intercedit, Albertus, ſed imperitè. Ariſtotelis enim uerba quæ illic tranſtulit, de cornicis & ardeolę amicitia ſunt: ardeola autem Græcè herodiòs uocatur, unde corrupta uox hardeos, quam crocodili genus interpretatur, deceptus Arabicæ uocis hardon ſimilitudine. Tiſma Auicennæ 2. 706. crocodilus eſt, Syluaticus. Idem alibi uoces tiſma & atinſa, crocodilum exponit: Andreas Bellunenſis altenſa, (aliâs temſa.) Cum ſint multa genera crocodilorum, omnia maxillam inferiorem mouent præter tencheam, Albertus. Idem alibi tencheam non communem crocodilum, ſed aliam quandam ſpeciem eius in Aegypto eſſe ait, quod non probo: quæcunq; enim Ariſtoteles de crocodilo ſimpliciter, eadem omnia de tenchea ipſe (ex Auicenna nimirum) ſcribit. Addit, tenchea Aegyptiæ linguæ uocabulum eſſe. In Arſinoitica præfectura mirum in modum colitur crocodilus, & eſt ſacer apud eos in lacu quodam ſeorſum nutritus, & ſacerdotibus manſuetus, & ſuchus uocatur, Strabo. Dubitet autem aliquis ſacrine tantum, an cuiuſuis crocodili nomen apud illos ſuchus ſit: ſed commune uidetur uel inde quòd uox ſimilis eſt ſcincus, qua Græci crocodilum terreſtrem nominant: à qua tinſa etiam & ſimiles Arabicæ prædictæ non abludũt. Crocodili Aegyptij champſę (χάμψαι, ſi θάμψαι legeres, accederet uox ad Arabicam temſa) uocantur: Iones appellauêre crocodilos, illi generi crocodilorum quod apud eos in ſepibus gignitur, quantum ad corporis ſpeciem, comparantes, Herodotus. Videtur autem per crocodilos in ſepibus naſcẽtes, ſcincos, id eſt, crocodilos terreſtres,

aut

aut stelliones, aut aliud lacerti genus intelligere: ut & Varinus, aut quisquis est à quo ille desumpsit hæc uerba, Crocodilus animalculum paruum est. Scribitur autem Græce κροκόδειλος, & quandoque κρεκόδειλος, per enallagen literarum, Idem. Apud Paulum Aeginetam νειλοκροκοδείλους legimus, hoc est fluuiatiles è Nilo, ad differentiam terrestrium quos proxime nominarat. Ἀγνοβίτης, crocodilus, Hesychius & Varinus. In Nilo sunt animalia quædam ad similitudinem draconis, uulgò Cocatrix uocant, Haithonus Armenus: subijcit autem statim crocodili descriptionem. Albertus & alij Barbari scriptores Cocodrillum nominant. Germani, Illyrij, & aliæ gentes, Europæ saltem, pleræque omnes crocodili nomen retinent.

B.

Crocodilum Aegyptus fert, Aristot. Crocodilum habet Nilus, terra pariter ac flumine infestum, Plinius. est enim amphibius, ut in C. dicam. Nilus hippopotamos, crocodilosque uastas beluas gignit, Mela. Ingens eorum multitudo est in Nilo & stagnis propinquis, Diodorus Siculus. Mauritaniæ flumina crocodilos habent, Strabo. Bambotum amnis iuxta Atlantem Africæ montem, crocodilis & hippopotamis refertus est, Plinius lib. 5. cap. 1. & Solin. cap. 27. Ibidem Plinius Darat Mauritaniæ flumen memorat, in quo crocodili gignantur. Scincos in Libya duos cubitos excedere Pausanias existimat, Hermolaus. atqui Pausaniæ locus in Atticis hic est, Aqua iuxta Atlantem turbida est, καὶ πρὸς τῇ πηγῇ κροκόδειλοι πηχῶν (uidetur numerus deesse in excusis codicibus, Hermolaus legit δυοῖν πηχῶν οὐκ ἐλάσσους, id est, & iuxta fontem crocodili erant non minores duobus cubitis. (Abrahamus Lœscherus uertit, cubito uno non minores) accedentibus aũt hominibus mergebantur in fontem. Vnde apparet Pausaniã hic de crocodilis propriè dictis, id est aquaticis uel amphibijs loqui, non autem de scincis qui terrestres crocodili sunt. In Bithynia Chalcedonis agro ferè, crocodilos minutos quodam fonte nasci qui Azaritia dicatur, Strabo meminit, fortasseque pro scincis accipit, quoniam paruos esse tradat, Hermolaus simili ut supra errore lapsus. Syagro maximo totius orbis promontorio in Arabia thurifera, propinqua est insula Dioscoridis (cuius & Stephanus meminit) in qua crocodili & uiperæ plurimæ sunt, Arrianus. Crocodili in Nilo & alijs quibusdam & Indiæ fluuijs uersantur, Albertus. Apollonius & socij cum per flumen Indum nauigio ueherentur, equos fluuiales cõplures ferunt sibi occurrisse, multos etiã crocodilos illis simillimos qui in Nilo reperiuntur, Philostratus.

¶ Crocodilum maiorem quanquàm amphibium, authores tamen (Aristoteles) sæpe fluuiatilem cognominant, ad differentiam terrestris, qui in terra tantum agit, multo minor, & scincus etiam uocatur. aliqui tamẽ, Plinio teste, scincum à crocodilo terrestri distinguunt, quòd cutis ei candidior ac tenuior sit, & squamarum seta à cauda ad caput uersa. Crocodilus, secundum Arabes, si pepererit oua in aqua, generatur alius crocodilus (similis ei:) si uerò in ripis iuxta aquam, scincus nascitur. quamobrem fertur scincum esse de semine crocodili, Andreas Bellunen̄. Duo crocodilorum genera Ganges fluuius generat. horũ alteri nihil nocẽt, alteri inexorabili atque immisericordi in quidlibet uoragine carniuori sunt. In eorum summò rostro, quiddam tanquam cornu eminet, Aelianus. Plura de generibus crocodilorum dixi in A. præsertim ex Alberto seu Auicenna.

¶ Crocodilus lacertam per omnia refert, cauda tantum differt, Albertus. ¶ Ad cubitorum longitudinem decem interdum extenditur, Marcellinus. Ouum non maius quàm anseris edit: maximumque animal minima hac origine euadit. crescit enim ad quindecim cubita. Sunt qui eum tandiu augeri, quandiu uiuat, confirment, Aristot. Quidam hoc unum animal (aliqui etiam ursam, recentiores obscuri) quandiu uiuat, crescere arbitrantur, Plin. Amometus in quadam Libyca urbe dicit sacerdotes ex lacu quodam cantionum illecebris præstrictos crocodilos decem & septem cubitorum educere, Aelianus. Excretus ad decem & septem & amplius cubitos peruenit, Herodotus. Magnitudine excedit plerunque duodeuiginti cubita, Plinius. Plerunque ad uiginti ulnas magnitudine coalescit, Solinus. Isidorus quidem pleraque ex Solino mutuatus, non ulnarum sed cubitorum uiginti longitudine plerunque uideri scribit. In tantam magnitudinem sæpe excrescit, ut Psammitichi Aegyptiorum regis tempore Philarchus uiginti quinque cubitorum dicat uisum fuisse; regnante Amaside, sex & uiginti cubita excessisse, Aelianus. Albertus scribit duos à se uisos, unum sedecim cubitorum, alterum decem & octo. Ipse Viennæ uidi Venetijs aduectos complures crocodilos cubitorum sex, & tenellos etiamnum unius cubiti, lacertis nostratibus grandiusculis admodum similes, nisi quod colore plerunque sunt flauo, Vadianus in Melam. Petrus Martyr colorem eis flauum tribuit, sed uentrem subalbidum. Crocodilus à croceo colore dictus est, Isidorus & Arnoldus. Colorem chamæleo mutat, & niger nõ longè dissimilis crocodilo est, Aristot. ¶ Corpus ei totum asperum, Idem. Chamæleonti asperum cute corpus est, quale in crocodilis deprehendimus, Solinus. Crocodilo fluuiatili cutis est corticosa, contra omnem ictum inuicta, Aristoteles. Alibi etiam cortice eum tegi scribit, eoque tam duro & rigido, ut firmior osse euadat. Herodotus pellem eis circa tergum impenetrabilem esse prodidit, Valla interprete: Græce legitur, δέρμα λεπιδωτὸν, ἄρρηκτον. Squamis prædurìs ostreorum modo totus obducitur, Volaterranus. Cute est contra omnes ictus inuicta, Plin. Et alibi, crocodilis & duritia tergoris tribuitur, & solertia. Pellis eorum rugosa, (aspera, corticosa,) & adeo firma ut ea quasi clypeo muniantur, Albertus. Circundatur maxima cutis firmitate, in tantũ ut ictus quouis tormento adactos, tergore repercutiat, Solinus.

Cutim ita ualidam gerit, ut eius terga cataphracta, uix tormentorum ictibus perforentur, Marcel. Venter tantum ei mollior, (quod & Petrus Martyr teſtatur) qua parte à delphinorum quodam genere ſauciantur, ut dicam in D. Dorſum ſquamis duriſsimis, conchylij ferè duritie, ut neq; ſagittis transfigi poſsit, armatur, Petrus Martyr. Tergum & cauda, imò tota pars prona, ut ipſe obſeruaui, multis corticibus ſubrotundis ſquamatim compingitur, & eminentibus ijs ſecundum longitudinem exaſperatur. Iidẽ ad latera minores ſunt, minusq́; eminent, in uentre candicant lęuesq́; ſunt, hoc eſt nihil omnino eminent. Tergum & caudam eis ab omni inuictas partes, & armatas ſquamarum robore teſtis cruſtisúe haud diſsimilium: uentrem uerò molli & tenui eſſe cute Tentyritæ ſciunt, Aelianus. ¶ Crocodili (forte abundat hæc uox) ueſpa uolans, aut ſanguis crocodili, hominem noxium aut cædem (percuſſorem aut ſanguinem) ſignificant, Orus 2.25. ut ipſe transfero: Mercerus & Trebatius interpretes aliter.

¶ Crocodilo fluuiatili oculi ſunt ſuis, (ſuilli) Ariſtot. & Herodotus. Oculi hebetes, Aelianus. Viſus in aqua hebes, extra acerrimus, Ariſtot. Quadrupedes quæ oua pariunt, ut teſtudines, crocodili, palpebram inferiorem tantum habent ſine ulla nictatione, propter oculos pręduros, Plinius. Aegyptij crocodilum ſolum ex ijs quæ degunt in humido, à fronte tenuem ac perſpicuã quandam pelliculam deducere tradunt, & uiſum obtegere, Cælius Calcagninus ex Plutarcho ni fallor. Lati capitis eſt, Kiranides. Roſtro porcino, Petrus Martyr. ¶ Crocodilus fluuiatilis ſolus animalium maxillam ſuperiorem mouet, Ariſtot. Reddit autem huius rei cauſam de partib animal. 4.11. quoniam pedes ad capiendum retinendumq́; inutiles habet: parui enim admodum ſunt. itaq; ad hunc uſum natura os ei pro pedibus utile condidit. ad retinendũ uerò, unde ictus inferri uehementius poteſt, inde motus commodius agitur. infertur autẽ uehementius deſuper, quàm de parte inferiore. Ergo cum utriuſq; tum capiendi tum mordendi uſus ore adminiſtretur, magis autem neceſſarium retinendi officium ſit, cui neq; manus ſint, nec pedes idonei, cõmodius huic eſt mouere ſuperiorem maxillam, quàm inferiorem, Hæc ille. Inferiorem maxillam ſolus animalium non mouet, ſed ſuperiorem inferiori admouet, Herodotus, Plinius, Solinus, Marcellinus. Vnum hoc animal ſuperiore mobili maxilla imprimit morſum, Plinius. Cum ſint multa genera crocodilorum, omnia mouent mandibulam inferiorem præter tencheam: & ideo hoc animal eſt fortiſsimi morſus, Albertus. Idem alibi uiſos ſibi ſcribit duos crocodilos qui mandibulam inferiorem mouerint. Et rurſus alibi crocodilum marinum (non fluuiatilem) ſe uidiſſe, maxilla inferiore mobili. Ad marini quidem crocodili differentiam Niphus etiam ab Alberto perſuaſus, crocodilum fluuiatilẽ aliquando ab Ariſtotele cognominari putat: Ego uerò non quia marinus ſit ullus crocodilus, (niſi quod forte crocodilo ſimile in mari eſt animal, alterius generis,) ſed ad differentiam terreſtris fluuiatilem ab Ariſtotele dici cenſeo. Crocodilo unico animalium ſuperior maxilla mobilis uiſitur, inferiori interim cum temporum oſsibus adeò unita, ut ne tantillum quidem moueri queat, ipſaq́; duos ſinus nanciſcatur, quibus ſuperior ſingulis utrinq; tuberculis latis nec noſtris admodũ diſsimilibus inarticulatur, magna ex parte lacertarum teſtudinumq́; inferiori maxillæ eleganter reſpondens: quemadmodum etiã totus crocodilus imagine (non autem magnitudine & geniculatis caudæ tuberibus) lacertæ ſimilis uiſitur, And. Veſalius. ¶ Crocodilus fluuiat. lingua caret, Ariſtot. Diodorus Siculus, Marcellinus. Linguam non habet, Solinus: neq; ullum eius ſignum, Albert. Soli crocodilo ex omnibus feris lingua innata nõ eſt, Herod. Vnũ hoc animal terreſtre linguę uſu caret, Plin. Et alibi, Crocodilis lingua tota adhęret. Aquatile genus (inquit Ariſtot. de partibus animal. 2.17.) breui tempore ſentit ſapores, hinc fit ut pro ſui uſus breuitate linguam parum diſcretam habeant. raptim enim ſummaq́; celeritate cibus ad uentrem ingeritur, quod immorari ſaporibus perfruendis nequeant, humore interlabente. Crocodilis nonnihil cauſæ ad eius partis uitiationẽ affert etiam immobilitas maxillæ inferioris. lingua enim inferiori annectitur maxillę, quam illi quaſi contra habent ſuperiorem. Cæteris enim ſuperior immobilis eſt. Itaq; ut ad ſuperiorem non habent, quòd cibi aditus tollitur: ſic ad inferiorem carent, quòd ſuperior quaſi translata in locum inferioris eſt. Accedit ad hæc genus uitæ, quam more piſcium agit, cum tamen ipſe terreſtre ſit. itaq; uel ob eam rem inexplanatã hanc partem habeat neceſſe eſt. Et rurſus eiuſdẽ operis 4.15. Quadrupedes omnes linguam in ore continent, excepto uno crocodilo fluuiatili. hunc enim non niſi locum tantummodo linguæ habere putaueris. cuius rei cauſa eſt, quod idem & terreſtris & aquatilis quodammodo eſt. ergo ut terreſtris locum obtinet linguæ, ut aquaticus elinguis eſt. ¶ Dentes habet magnos exertosq́;, Ariſtot. Diodorus Siculus, & Herodotus. Valla pro uoce χαυλιόδοντας, reddit prominentes atq; ſerratos, cum uox Græca prominentes tantum ſiue exertos ſignificet, quales in apris ſpectantur. quanquam in his duo tantum extra os eminent ſurſum: ut in talpa totidem deorſum, in crocodilis uero plures è ſuperiore maxilla deorſum prominent, ita ut etiam ore clauſo foris ſpectentur, & quidem anteriores omnes, poſtremi aliquot non item. Verum eſt tamen ſimul etiam καρχαρόδοντας eſſe, id eſt ſerratis præditos dentibus crocodilos: quanquam ſcio Ariſtotelem ſcribere nullum animal ſimul & ſerratis & exertis dentibus eſſe. Dentes crocodilo albent, feri, oblongi, Petrus Martyr. Dentes habet magnos pro portione corporis & prominentes, Herodotus. Canini dentes crocodili febres ſtatas arcent, thure repleti. ſunt enim caui, Plinius. Vnum hoc animal ſuperiore mobili maxilla imprimit morſum, aliâs terribile, pectinatim ſtipante ſe dentium ſerie, Plinius.

Morſus

Morſus ei horribili tenacitate conueniunt, ſtipante ſe dentium ſerie pectinatim, Solinus. Ordine dentium pectinato, pernicioſis morſibus quicquid tetigerit pertinaciter tenet, Marcellinus. Dentes eius fortiſsimi ſunt, Albertus: nec non acutiſsimi, & modicè recurui, ut in catulo animaduerti. Herculem Ion Chius inquit habuiſſe dentium tres ordines, ὀδόντων τρίστοιχον θέσιν, multi etiam crocodilum, quidam uerò & cete, Io. Tzetzes Chiliade 3. 115. Ego nihil tale in crocodilo reperio. Dentes poſsident ſexaginta, Aelianus, & rectè quidem, ut & ipſe numeraui. ¶ Sexaginta uertebras in ſpina habent, quam totidem neruis alligatam eſſe ferunt, Aelianus. ¶ Rictus oris eius uſq; ad locum aurium patet, ſi aures haberet, Albertus. Crocodilis quibuſdã in Gange fluuio in ſummo roſtro quiddam tanquam cornu eminet, Aelianus. ¶ Crocodilus minimũ habet lienem, Ariſtot. Lienem quidam putant ineſſe oua parientibus admodum exiguum: ita certè apparet in teſtudine & crocodilo, & lacertis & ranis, Plinius. ¶ Crocodilo teſtes intus adhærent lumbis, Ariſtoteles. ¶ Caudam habet oblongam, eadem ferè qua reliquum corpus longitudine, quod in catulo obſeruatum mihi eſt. Eam ſimiliter ut dorſum cortices ualidi & eminẽtes exaſperant muniuntq; parte prona & ad latera: nam infernè læues tenuioresq; ſunt. Crocodilus lacertam refert, niſi quod caudam non habet adeò rotūdam (non ita geniculatis tuberibus diſtinctam, Veſalius,) & pinnas in eadem habet, Albertus. Ego pinnam ineſſe uidi in catulo per ſex aut ſeptem digitos extenſam uſq; ad partem poſtremam. Crocodilus (aliâs Cordula, κορδύλη, quod magis placet, hæc enim parua ad ſilurum dici poteſt, non crocodilus) natat pedibus & cauda, quam ſimilem ſiluro habet, quoad paruum magno licet cõferre, Ariſtot. Crocodilus eſt cauda breui, (longa, ut Kiranides ſcribit,) craſſa, in turbinem à corpore deſinenti, non uti in cæteris quadrupedibus, ſed uti in piſcibus cernimus: lacertis breuibus, unguibus rapaciſsimis, urſinas diceres crocodili manus pedesq;, niſi huic eſſent ſquammei, illi autem uilloſi, Petrus Martyr. Non habere eum unde egerat niſi per os, quidam tradiderunt, Idem. Crocodilum habet Nilus quadrupes malum, Plinius & alij. Ouiparis quadrupedibus, ut crocodilo, lacertæ, & reliquis generis eiuſdem, crura tum priora, tum etiam poſteriora retroflectuntur, paulum in latus uergentia, Ariſtot. Homini genua & cubita contraria: item urſis & ſimiarum generi, ob id minimè pernicibus: oua parietibus quadrupedum crocodilo, Plin. ¶ Vnguibus (unguium immanitate, Solinus) armatus eſt, Plinius. Vngues robuſtos habet, Ariſtot. & Herodotus. Quòd ſi ut armatus eſt unguibus, haberet etiam pollices, ad euertendas quoq; naues ſufficeret, uiribus magnis, Marcellinus.

C.

Crocodilus quanquam ambigentis ſiue ambigui uictus animal eſt, ab Ariſtotele tamen & alijs fluuiatilis ferè cognominatur, ad differentiam terreſtris, qui perpetuò in terra degit. Terreſtris & aquatilis eſt, Herodotus. Aſſuetus elementis ambobus, Marcellinus. Vita ei in aqua terraq; communis, Plinius. Quadrupes eſt malum, & terra pariter ac flumine infeſtũ, Idem. in terra & in flumine pariter ualet, Solinus. Crocodilus greſsilis eſt, & degit quidẽ in fluido, uictumq; inde emolitur; ſed aerem non humorem recipit, & foris parere ſolet, Ariſtot. Humore ut nec prorſus carêre poſſunt, ita niſi aliquando reſpirant, in ipſo ſuffocantur, Idem. Dies in terra parte maxima agit; noctes in aqua teporis ratione; tepidiorem enim aquam experitur quàm aerem, Ariſtot. Dies in terra agit, noctes in aqua, utrunq; ratione teporis, Plin. Plerunq; diei in ſicco agit, ſed totam noctem in flumine, quod calidior aqua ſit quàm nocturnus aer ſerenus & roſcidus, (θερμότερον γάρ ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς τ' αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου,) Herodotus. Noctibus quieſcit per undas, diebus humi ueſcitur, confidentia cutis ualidiſsimæ, Marcellinus. Noctibus in aqua degit, per diẽ humi acquieſcit, Solinus. ¶ Per diem in terra quieſcit, & ad Solem iacet adeò immobilis, ut qui conſuetudinem eius neſcit, mortuum putet, Liber de nat. rerum & Albertus. ¶ Aegyptij Solis ortum ſignificantes, geminos oculos crocodili pingunt. ἐπειδήπερ (lego, ἐπειδὴ πρὸ) παντὸς σώματος ζώου οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀναφαίνονται. hoc eſt, ut ego interpretor, Quoniam ante omne reliquũ corpus oculi huius feræ ex profundo aquæ emicant, (emergũt.) Aliter Mercerus, & aliter quàm ille Trebatius uertit, uterq; (meo iudicio) deceptus. Leguntur autẽ hæc in Hieroglyphicis Hori. Et rurſus, Occaſum ſignificantes, crocodilum capite inclinato pingunt: αὐτότοκον γὰρ καὶ κατωφορὲς τὸ ζῶον. Trebatius ineptè uertit: Eſt enim hoc animal rotundum & promiſcuè parit. Decepit eum uox κατωφορὲς, libidinoſum aliâs ſignificans: quæ hoc in loco idem quod κεκυφὸς eſt, id eſt capite deorſum inclinato. Mercerus quoq; non minus ineptè, Ad partum enim facile, & ad Venerem procliue eſt hoc animal. Atqui αὐτότοκον uox corrupta uidetur, pro qua legerim κατώπιον aut κατωπὸν, uel aliquid ſimile. tali enim ſitu, (nempe capite decliuiore, aquam uerſus, reliquo uerò corpore altiore & ab aqua auerſo,) in ripis crocodilum iacere conijcio, ut facilius & promptius cum res poſtulat in aquam mergatur. Et ſanè cum ut Orientem ſignificent caput eius & oculos ſuperiore quàm reliquum corpus ſitu ex aqua emergentis pingant, par eſt ad Occidentem denotandum eo habitu pingi quo uiſitur cum ſe mergere parat. ¶ Hebetes oculos hoc animal dicitur habere in aqua, extra acerrimi uiſus, Ariſtoteles & Plin. Inter aquas cæcus, ſub dio (ἐν τῇ αἰθρίῃ) perſpicaciſsimus, Herodotus. In aqua obtuſius uidet, in terra acutiſsimè, Marcellinus & Solinus. Faba naſcitur & in Aegypto ſpinoſo caule: qua de cauſa crocodili oculis timentes refugiunt, Plinius. ¶ Propter breuitatẽ pedum piger eſt, Albertus. Si perſequantur quempiam, uertere ſe non poſſunt, ſed ſolum rectà procedere queunt,

unde pluribus occasio fugæ haud dubia, Cardanus. Ex cauernas subeuntibus quadrupeda eademq; ouipara, (ut crocodili, lacertæ, stelliones, & testudinum genera,) omnia à latere crura adiuncta, & summam terram obradentia habent, eademq; in obliquum detorquent, quoniam ita formata usui sunt ad commodius subeundum, & ad ouorum incubatum atq; custodiam peragendam. Cum igitur extrorsum pateant, necesse est ut femoribus contrahendis; & sub se condendis toto corpore in sublime sese efferant. quod quidem corpus cum ita se moueat, fieri non potest ut crura aliter inflectantur quàm extrorsum, Aristoteles in libro De communi anim. gressu. ¶ Mensibus quatuor frigidissimis latent crocodili, nec interim quicquam edunt, Aristoteles. Quatuor menses hyemis inedia semper transmittere dicitur hoc animal in specu, Plin. Quatuor mensibus hybernis (à captu brumæ, Solinus) nihil omnino edit, Herodotus, Marcellinus. Crocodilus latet quadraginta dies, Suidas in φολιδωτόν. Aelianus sexaginta dies eum quotãnis in latibulo sine ullo cibo quiescere prodidit, eundem numerum sexagenarium in multis etiam alijs ei attribuens. Crocodilus & testudo latibulis quidem se condunt, sed senectam non exuunt, Aelianus & Suidas in φολιδωτόν. ¶ Aegyptij cum significant tenebras, crocodili caudã pingunt, neq; enim aliter ad exitium & internecionem perducit crocodilus quodcunq; apprehenderit animal, nisi cauda prius cæsum, inualidum reddiderit, nanq; in hac corporis parte præcipua est crocodili uis ac robur, Orus. Non solum homines comedit, sed & cætera terrestria animantia flumini appropinquantia unguibus grauiter discerpit, Diod. Deuorant equos & homines, & quodcunq; animal in flumine aut super ripam inuenerint, Obscurus. Crocodilus uitulum aliquando matri (uaccæ) ereptum in fluuium defert, Syluat. Nealces asellum in littore (ripa Nili) bibentem pinxit, & crocodilum insidiantem ei, Plinius. Satiati piscibus quasi somnolenti caput ingerunt ripis, Albertus. Hunc saturum cibo piscium, & semper esculento ore in littore somno datum, trochilus parua auis inuitat ad hiandum, &c. Plinius. Canes crocodilorum metu è Nilo in transcursu tantum rapiunt potum, unde natum prouerbium, Vt canis è Nilo bibit & fugit. Luto pascitur, Arnoldus de Villanoua. In Arsinoitica præfectura crocodilus sacer à sacerdotibus nutritur pane, carne & uino, quæ à peregrinis afferuntur ad eiusmodi spectaculum uenientibus. Sunt qui placentas etiã, & carnes assas & mulsum eis afferant, Strabo. Aegyptij hominem comedentem significant crocodilo hiante picto, Orus. ¶ Crocodilus fœcunditate excedit, & singulis annis parit, Diodorus Siculus. Aegyptij tum aliâs, tum fœcundum significantes, crocodilum pingunt, est enim fœcundum (πολύτεκνον) animal, Orus. Pariunt educantq; in sicco, Aristot. Testudines & crocodilos dicunt cum in terra partum ediderint, obruere oua, deinde discedere, ita & per se nascuntur & educantur, Gillius nõ citato authore. Illi quidem quos nos legimus, non sponte sed incubitu, oua crocodilorum excludi testantur. Oua parit in terra crocodilus excluditq;, Herodotus. Tam terrestres quàm fluuiatiles crocodili sua oua terræ gremio committunt, Aristot. Sexaginta dies uentrem ferunt, sexaginta oua totidem diebus ex sese pariunt, totidemq; dies hæc fouent. Curatio partus ab eisdem sexaginta diebus peragitur, Aelianus. Crocodili uicibus incubant mas & fœmina, Plinius. In partu fouendo mas & fœmina uices seruant, Solinus. Crocodili oua tempore anni (calore scilicet mediocri) concoquuntur & perficiuntur; ut etiam stirpes non germinant nisi tempus idoneum, quo concoquatur alimentum, accedat, Aristot. Problem. 2. 26. Oua sexaginta complurimum parit, maximumq; animal minima hac origine euadit, ouum enim non maius quàm anseris, & fœtus inde exclusus proportione est. Sunt qui eum tandiu augeri, quandiu uiuat, confirment, Aristot. Parit oua quanta anseres (quod Solinus etiam & Marcellinus scribunt) nec aliud animal ex minori origine in maiorem crescit magnitudinem, Plinius. Ex omnibus cognitis animalibus hoc maximum existit ex minimo: siquidem oua gignit haud multò maiora anserinis, & proportione oui fœtus excluditur, excretus ad decem & septem & amplius cubitos peruenit, Herodotus & Diodorus. Inter aquatilia crocodilus ex minimo maximus euadit, ut ex uolucribus magna struthio, ex quadrupedibus elephantus, Aelianus. Quidam hoc unum animal quandiu uiuat crescere arbitrãtur. uiuit autem longo tempore, Plinius. Oua exclusa extra eum locum transferens, semper incubat, præ diuinatione quadam, ad quem summo auctu eo anno egressurus est Nilus. Metatur locum nido naturali prouidentia: nec alibi fœtus premit, (uide an promit legendum. quanquam Plinius alibi exclusa transferri ait,) quàm quò crescentis Nili aquę non possunt peruenire, Solinus. Crocodilorum partus (inquit Plutarchus in libro Vtra anim.) cętera quidem similia habet testudinum partui marinarum: locum uerò quem excubatui designat quibusnam conijciat modis, ratiocinio humano nullo deprehendi potest. unde nec humanæ sed fatidicæ cuiusdam facultatis illam bestiæ prædictionem esse putant. Nec altius enim nec inferius, sed eo prę sertim loco ponit oua, quo summo Nilus auctu, eo quidem anno terram abluturus conditurusq; peruadet. Itaq; qui rusticus prior incidit, locum notat, ac summum cæteris nunciat fluminis incrementum. Adeò uero locum commetitur, ut eo aquis operto, non opertus ipse incubet, Hæc ille. Nostrates similia quędã de fibri domicilio scribunt, quod ita struat, ut pars dimidia aquam contineat, altera supra aquam extet. quod si agricolæ domicilia eorum altius posita uiderint, in montibus serunt: sin humilius, in uallibus. Exclusis crocodili catulis quisquis emergit protinus, nihil autem arripit eorum quæ fortè occurrerunt, ac neq; uel ranam uel limacem uel festucam uel herbulã populatur, ore lanians, eum morsu mater repente necat;

necat: feroces contrà ac strenuos amat colitque, iudicio, quod mortalium sapientissimi consueuerunt, non amans affectu, Plutarchus in eodem libro, & Aelianus cuius uerba in D. referam. Est etiam admiratio in bestijs aquatilibus his quæ gignuntur in terra, ueluti crocodili, aquatilesque testudines, ortæ enim extra aquam, simul ac primum niti possunt, aquam persequuntur, Gillius. Crocodilorum ὠοτοκία, id est ouorum partus circa Nilum, uernum tempus indicat, Heliodorus. Oua plurima (ὠῶν σωρὸν) crocod. parit: quæ ut primum exclusa sunt, aculeatus quidam scorpius ab eis prorepit, à quo ille letaliter ictus interit, Philes. Crocodili multiplicarentur nimis pluribus ouis editis: sed non nisi iuxta aquas uiuere queunt: amphibij enim sunt, & præter id iniurijs aquarum obnoxij, Cardanus. Scincus est guaril (lacertus) Nili: & putarunt aliqui hunc esse fœtum crocodili in campos, (terrestrem,) Auicenna. ¶ Crocodilus longo tempore uiuit, Aristot. & Plinius. Longitudine uitæ hominis ferme est, Diodorus Siculus. Annos uiuit sexaginta, Aelianus.

D.

Crocodilus natura timidus, improbus, malitiosus, fallax cum ad rapinas faciendas, tum ad comparandas insidias acerrimus & promptissimus existit, Aelianus. Sunt qui subtilitatem animi constare nõ tenuitate sanguinis putent, sed cute operimẽtisque corporũ magis aut minus bruta esse, &c. ceu uerò nõ crocodilis & duritia tergoris tribuatur, & solertia, Plin. Crocodilus diuinatione quadam oua sua extra eum locum transferens, ad quem summo auctu eo anno egressurus est Nilus, semper incubat, ut pluribus dixi in C. Cum ex sese pepererunt, hoc experimento legitimum ab spurio internoscunt, ut si quid simulatque exclusus est, rapuerit, in reliquum tempus in crocodilini generis numero locoque à parentibus ducatur: sin ignauia eum ipsum tardauerit, ad comprehendendam alicunde aut muscam aut lacertulas (culicem, muscam, aut locustam, Io. Tzetzes) eum parens tanquam à se degenerantem, nihilque ad se pertinentem lacerat: atque tanquam ad solis radios aquilæ suorum ingenuitatem experiuntur, sic celeri alacritate prædam capiendi ij suos probant, Aelianus & Plutarchus, cuius uerba præcedenti capite recitaui. Idem aspides etiam, cancros, & testudines in Aegypto facere Aelianus alibi scribit. Est in eis pietas crocodili, astutia hyænæ, Mantuanus. In partu fouendo mas & fœmina uices seruant, Plin. & Solinus.

¶ Crocodilis hiantibus trochili aues inuolantes (à carunculis quæ inhęserint, rostro) dentes depurgant, & crocodilus sentiens secum commodè agi, nihil nocet: sed cum egredi auem uult, ceruices mouet ne comprimat, Aristot. in historia anim. & in Mirabilibus. Crocodilus ita immobilis ad Solem iacet ut uideatur mortuus, (somnum simulans aues hiatu suo pabuli gratia inuitat) quo tempore ei hianti auiculæ quædam dentes purgant, quas os concludens deglutit, Albertus & Author libri de nat. rerum ex Aristotelis uerbis (ut apparet) non intellectis. Trochilus auicula breuis est, ea dum reduuias (reliquias, reduuias conchyliorum supra dixerat Marcellinus minutias) escarum affectat, os belluæ huiusce paulatim scalpit, & sensim scalpurigine blandiẽte aditum sibi in usque fauces facit: quod enhydrus conspicatus, alterum ichneumonum genus, penetrat belluam, populatisque uitalibus, erosa exit aluo, Solinus, & alij ut in Ichneumone recitaui. Ab omni maximè commercio abhorrens, marinorum fluuiatilium lacustriumque omnium maxime ferus crocodilus, ultro se tam miranda cum gratia trochili congressibus præbet. Auicula trochilus est circum paludibus & fluuijs uicinos locos agitans, crocodili satelles parasitusque, non domi sed reliquijs huius uictitare consueta. Hæc ubi stertenti crocodilo ab Ichneumone luto in hoc se pugilis instar armante, parari insidias animaduertit, aduolat, somnum discutit, uoce partim, partim uellicatu rostri. Hoc ille officio sic demulcetur. patefacto deinde rictu intra fauces admittit, titillari & inter septa dẽtium carnes rostro leniter excerpi mirifice gaudens. cuius uoluptatis cum satur est, ac os colligere iam & rictum claudere parat, inclinata paulum superiore mandibula præmonet, totam uero non ante demittit, quàm euolare trochilo quoque collubitum uideatur, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Crocodilus cum in aqua uitam degat, os fert introrsum hirudinibus refertum. Postquam igitur ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit: semper enim ferè hoc ad zephyrum (Solis radios intuens aduersos maximè, Aelianus) facere solet: tunc in eius os trochilus penetrans deuorat sanguisugas. qua utilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit, Herodotus, Aelianus, Philes. Sed cum multa sint trochilorum genera & nomina, haudquaquam cum ijs omnibus amicitiam colit crocodilus, sed cum solo nuncupato cladorynchо, (cladarorynchum legit Hermolaus in Plinium 8. 25.) qui nulla offensione hirudines ei legere potest, Aelianus.

¶ Crocodili qui in paludibus manu Ombitarum factis nutriuntur, eis domestici & uernaculi sunt, & se appellantes intelligunt. Capita idcirco hostiarum eis edenda obijciunt, quod ea ipsi non comedunt, Aelianus. Alibi tamen, In Ombitis (inquit) uel Coptitis, uel Arsinoitis tutum non est aut pedes lauare, aut aquam haurire: sed neque in ripis inambulare, nisi summa cautione, liberum est. Et rursus, Belluas etiam in eos ipsos à quibus beneficium acceperint, uehementer gratas esse, testimonio sunt uel Aegypti admodum fera animalia, feles, ichneumones, crocodili. Crocodili locis quibusdam Aegypti sacerdoti mansuetos se exhibent, propter cibi curam quæ ibi insumitur, Aristoteles. Sacerdotum clamantum non solum uocem agnoscunt, contrectarique sustinent, sed aperto rictu purgandos manibus dentes & linteolo detergendos prębent, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Sæuientes semper hæ feræ, quasi pacto fœdere quodã castrensi per septem ceremo-

niosos dies mitescunt ab omni sæuitia desciscentes, quibus sacerdotes Memphi natales celebrant Apis, Marcellinus & Plin. Vide plura in h. quàm familiariter crocodili à sacerdotibus in Aegypto tractentur. Plutarchus (in libro Vtra animalium, &c.) commemorat quendam nomine Philinum, qui Aegyptum obiuerat, sibi narrasse, se in oppido Antæo (Antæi) nuncupato, aniculam inspexisse, simul cum crocodilo in lectulo dormire, eidemq́ue hunc porrectũ adiacere, Gillius. ¶ Aegyptij rapacem aut insanum significantes, crocodilum pingunt. is enim si quando à petita rapina prohibeatur, in seipsum iratus furit, Orus. ¶ Ad hanc rationem de Nilo aquã haurientibus crocodili abstrusas insidias instruunt: nam per uirgulta, quibus sunt tecti, & intuentur, & subter ea ipsa natantes, & sic operti, se ad littus magnis saltibus incitant, confestimq́ue ex uirgultorũ latebris erumpentes, aquatores dum aquam hauriunt uiolento raptu interceptos deuorant; quod quidem ipsum crocodilorum malitiam & fraudem facile ostendit, Aelianus. Et rursus, Ad comprehendendos homines, aliásue bestias, crocodilo hæc est malitia & ueteratoria, ut quà nouerit eos in flumen descendere, uel ad aquationem, uel ad conscensionem in naues, uiam ore, quod quidem ipsum multa compleuerit aqua, de nocte madefaciat, præcipitem efficere studens, quo faciliorem sibi captu prædam reddat. ij sane quoniam lubricum gradum sustinere non queant, præcipites aguntur, & crocodili impetu corripiuntur, & deuorantur. Crocodili lachrymæ, Κροκοδείλου δάκρυα, prouerbium est de ijs qui sese simulant grauiter angi incõmodo cuiuspiam, cui perniciem attulerint ipsi, cuiue magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui scribant, crocodilum conspecto procul homine, lachrymas emittere, atq; eundem mox deuorare. Alij narrant hanc esse crocodili naturam, ut cum fame stimulatur, & insidias machinatur, os hausta impleat aqua, quam effundit in semita, qua nouit aut alia quæpiam animantia, aut homines aquatum uenturos, quo lapsos ob lubricum descensum, neq; ualentes aufugere, corripiat, correptosq́ue deuoret. deinde reliquo deuorato corpore, caput lachrymis effusis macerat, itaq; deuorat hoc quoq;, Erasmus. Crocodilus hominem quoque cum potest interficit, sed eundem postea, ut dicunt quidam, deplangit, Albertus. Crocodilum solum ex brutis lachrymari quidam tradunt, Petrus Martyr. Ipsi, quorum uanitas ridetur, Aegyptij, nullã beluam, nisi ob aliquam utilitatem, consecrauerunt: uelut crocodilum, quòd terrore arceat latrones, &c. Cicero. ¶ Crocodilus omnem strepitum perhorrescit, humanam uocem contentiorem extimescit: eos à quibus paulò cõfidentius inuaditur, reformidat, Aelianus. Audax monstrum fugacibus, ubi audacem senserit timidißimum, Marcellinus. Tradiderunt aliqui fugere crocodilum si recto oculo inspiciatur: sequi uerò si meticulosum obuium senserit, ac interimere, Pet. Martyr. Fugax animal audaci, audacißimum timido. Nec illos Tentyritæ (dicti ab insula Tentyri quam habitant, Hermolaus) generis aut sanguinis propinquitate superant, sed contemptu & temeritate. Vltro enim insequuntur, fugientesq́ue iniecto trahunt laqueo: pleriq; pereunt quibus minus præsens animus ad persequendum fuit, Seneca lib. 4. Natur. quæst. In insula Nili Tentyri nascentes tanto sunt crocodilis terrori, ut uocem quoq; eorum fugiant, Plinius. Et alibi, Quin & gens hominum est huic beluæ aduersa in ipso Nilo Tentyritæ, ab insula in qua habitat appellata. Mensura eorum parua, sed præsentia animi in hoc tantum usu mira. Terribilis hæc contra fugaces bellua est, fugax contra insequentes: sed aduersum ire soli hi audent. Quin etiam flumini innatant, dorsoq́ue equitantium modo impositi, hiantibus resupino capite ad morsum addita in os claua, dextra ac læua tenentes extrema eius utrinq;, ut frenis in terram agunt captiuos: ac uoce etiam sola territos, cogunt euomere recentia corpora ad sepulturã. Itaq; ei uni insulæ crocodili non adnatant: olfactuq́ue eius generis hominum, ut Psyllorum serpentes fugantur, Hæc ille & Solinus. Tentyritæ omnibus modis crocodilum exosum habent, inuestigant atq; occidunt. Sunt qui dicant quod quemadmodum Psylli apud Cyrenaicam regionem naturalem quandam uim habent contra serpentes, sic & Tentyritæ contra crocodilos, ut nihil ab eis patiantur, sed intrepidè natent, & aquam tranent, alio nemine audente. Cumq́ue crocodili Romam allati essent ut uiderentur, Tentyritæ eos sequebantur. facta est illis piscina quædam, & foramen in uno laterum, ut ex aqua in apricum egredi possent. Tentyritæ aderant, qui eos interdum rete educebant ad Solem, ut à spectatoribus uiderentur, interdum in aquam intrantes rursum eos in piscinam retrahebant, Strabo. Teteryntæ (Tentyritæ) sic nuncupati Aegyptij, qua ex parte comprehensibilis atq; expugnabilis sit, præclare intelligunt. Etenim eius oculos, quòd sint hebetes, planè sciunt peropportunos esse ad uulnus accipiendum: atq; etiam eiusdem uentrem, quia molli & tenui sit cute, idcirco commode feriri posse. Contra uero tergum & caudã ab omni ictu inuicta ideo existere, quod tecta sint, & quasi armata squamarum robore, testis, crustisue haud dissimilium. Ii igitur quos modo dixi populi, eos comprehendere soliti tam ualde ijs ipsis inimico infensoq́ue animo sunt, ut illic fluuius à crocodilis tãtopere conquiescat & liber sit, ut fidenter ibidem natatio exerceri poßit, Aelianus. Calepinus Tentyritas ineptè genus animalis uenenosi interpretatur.

¶ De crocodilis quæ inter nauigandum ab accolis nautis noua perdidici, (inquit Petrus Martyr lib. 3. legationis Babylonicæ) mens est differere. Ab urbe Cairo ad mare usq; non semper noxios esse crocodilos referunt: ab urbe autem aduerso Nilo quantò altius uersus montana nauigatur, tantò uiolentiores ferocioresq́ue aqua & terris esse aiunt. Plerasq; eius rei causas mihi interroganti adduxerunt in medium. Primum, quod ea Nili pars quæ inter urbem & mare iacet, piscibus tum in

Nilo enutritis, tum ex mari prodeuntibus, quibus crocodili uescuntur, semper abundet: propterea piscibus contentos, in terram illos nō longe à ripa descendere hominibus aut quadrupedibus damna illaturos, prædicant. Cum autem & inferiores crocodili, & piscatorum ingens multitudo, piscium turbas ad superna transire, quin illos retibus intercipiant, paucas patiantur; crocodili qui superiores Nili partes incolunt, atrociori fame urgentur: ita famelica rabie arreptos, in terram descendere illos inquiunt, adoririq; ac perimere quicquid obuium fit. Quædam præterea præmij spes magnos crocodilos capientibus proposita facit, ut multò pauciores audeant à Nili ripis longius prodire. Cuiq; enim ad urbem Cairum crocodilum grandiorem afferenti, aurei nummi de fisco præbentur decem. quamobrem crocodilis grandibus circa urbem, ut alibi leonibus, ursis, cæterisq; brutis animalibus uiolentis ac rapacibus, dulci habendæ pecuniæ spe multæ insidiæ parantur. Tunc autem crocodili nocentiores sunt, damnaq; ad uicina rura exeuntes maiora inferunt, quando redijt ad alueum Nilus: cum nanq; sint eo tempore Nili ostia magis arenosa, ob humiliorem aquæ in ipsis faucibus profunditatem, minor marinorum piscium copia per fluenta Nili ascendit. Inde fame compulsos, cum Niliaci pisces illis ad saturitatem non suppetant, uictum ipsos terra quæritare aiunt. Hîc euenisse prædicant accolæ, quod Nilo ad alueum deducto, sæpe lateant in insidijs obuoluti cœno crocodili in ripæ ora, in eorum locorum uicinia ad quæ Niliaci rurales aut oppidani fœminas aquæ hauriendæ gratia mittunt, immissoq; per ancillam cantharo in aquæ decursum, crocodilum, inquiunt, transilire, & fœminam dentibus, quos habet rapacissimos, manu, qua cantharum immisit, rapere, ac in fluuium in caput tractam dilacerare. Camelum, equum, iuuencam, & quodcunq; genus quadrupedis ei occurrit, cum in terrā famelicus exit crocodilus grandior, ictu caudæ adeò acriter ferit, ut illud cruribus fractis prosternat ac demū interimat. Tanta est enim illius caudæ uis, ut fregisse quatuor uno ictu grandioris animalis crura repertus sit aliquādo. Emergit aliud imminens periculum decrementi tempore Nilum pernauigantibus. Cum enim cōtra Nili torrentem ascenditur, deficiente uento, sæpius contis quàm remis agitur: nauemq; ascēdentem crocodili latenter sequuntur: & nautam cum crocodilus uideat conto ad expungendam nauem totum fixo pectore inhærere, ictu caudæ conto acriter discusso præcipitem cadere in fluuium facit; ac uix delapsum rapit & uorat. Sponda etiam manibus apprehensa ingressum plerunq; tentasse, aut nauim deuoluere fuisse conatos, asserunt. Tanta est eorum rabies fame urgente. Hæc omnia Pet. Martyr.

¶ Et paulò post, Crocodilos præterea zelotypos & amantissimos uxorū, aiunt Aegyptij: quod hoc experimento comprobarunt. Iisdem ferè temporibus, quibus ego regiones illas peragrabam, nautæ quidam adnauigando cum cernerent crocodilos coeuntes in insula Niliaca, quam fluuij decrementum siccam reliquerat, ad eos cum ingenti strepitu ac minitātibus similes descendunt. Inde masculus primo impetu perterritus, relicta uxore resupina, sese præcipitem in fluuium dedit. Resupinat enim illam masculus, & in uentrem deuoluit: cum ipsa ob crurum breuitatem per se minimè queat. Atq; ita relictam eius uxorē nautæ interimunt auferuntq;. Cum uerò masculus redijsset, uxore non reperta, conspectoq; in arena sanguine, peremptam & ablatam coniectatus, ad nauim aduerso Nilo ira concitus, ueluti rabidus, despumans natando percurrit: ratem unguibus tenacissime comprehendit, omni conatu nititur sui oblitus nautas perempturus intra nauim prosilire. Verum enim fustibus ac telis nautæ illum in caput alij, alij in digitos quibus sese suspendebat, ita concusserunt, ut attritis manibus, capite quassato, linquere prouinciam quam sumpserat coactus fuerit, timuêre tamen nautæ non mediocriter. Hucusq; Pet. Martyr.

¶ Sui & crocodilo natura eam conciliauit amicitiam, ut impune sues circa Nili ripas obuersentur, neq; à crocodilis offensam ullam patiantur, Calcagninus. ¶ Ichneumon oua crocodili inquirens conterit, nulla utilitate sua: nec enim comedit illa, sed natura duce, Diodorus Siculus. Ichneumones crocodilis apricantibus insidiantes in oris hiatum intrant, & exesis uisceribus è uentre mortuorum egrediuntur, Strabo. Sed amica crocodilo trochilus auicula, excitat eum & admonet cum propinquum uiderit ichneumonem, ut superius retuli. Plura leges in Ichneumone D. inter quadrupedes uiuiparas. ¶ Cercopitheci crocodilos oderunt, ut in ipsorum historia dictū est. ¶ Buffalus uulgò dictus, aut bos quidam syluestris apud Parthos, crocodilum habet inimicum, quem si inuenerit extra aquam, conculcando prosternit, Albertus de animalib. 2. 1. 3. Et alibi, Omnibus animalibus insidiatur crocodilus maximè, & è conuerso crocodilū bubalus conculcat in arena. ¶ Accipitres crocodilorum hostes sunt, Aelianus. ¶ Author est Aristobolus nullum piscem ex mari in Nilum ascendere, præter mugilem, alosam, (thrissam:) & delphinos crocodilorum gratia, quibus præstantiores sunt, Strabo lib. 17. In crocodilo maior erat pestis, quàm ut uno esset eius hoste natura contenta. Itaq; & delphini immeantes Nilo, quorum dorso tanquam ad hunc usum cultellata inest pinna, (spina) abigentes eos præda, ac uelut in suo tantum amne regnantes, alioquin impares uiribus ipsi, astu interimunt. Callent enim in hoc cuncta animalia, sciuntq; non modo sua commoda, uerum & hostium aduersa: norunt sua tela, norunt occasiones, partesq; dissidentium imbelles. In uentre mollis est tenuisq; cutis crocodilo: ideo se ut territi immergunt delphini, subeuntesq; aluum illam (aliâs illa) secant spina, Plinius. Est & delphinum genus in Nilo, quorum dorsa serratas habent cristas. hi delphines crocodilos studio eliciunt ad natandum, demersiq; astu fraudulento tenera uentrium subternatantes secant & interimunt, Solinus. Ex crocodilis præter eos qui

fortuita pereunt morte, alij disrumpuntur suffossis aluis mollibus certis ferarum dorsualibus crus(cristis, ex Solino,) quas delphinis similes Nilus nutrit, Marcellinus. Babillus uirorum optimus perfectusq; in omni literarum genere, rarissimus author est, cum ipse præfectus obtineret Aegyptum, Heraclitio ostio Nili, quod est maximum, spectaculo sibi fuisse delphinorum à mari occurrentium, & crocodilorum à flumine aduersum agmen agentium, uelut pro partibus prælium. Crocodilos ab animalibus placidis morsuq; innoxijs uictos. His superior pars corporis dura & impenetrabilis est, etiam maiorum animalium dentibus, at inferior mollis ac tenera. hanc delphini spinis quas dorso eminentes gerunt, submersi uulnerabant, & in aduersum emersi (emissi) diuidebant. Recisis hoc modo pluribus, cæteri uelut acie uersa refugerunt, Seneca lib. 4. natural. quæstionum. ¶ Crocodili à porcis piscibus abstinent, qui cum rotundi sint, & spinas ad caput habeant, periculum belluis afferunt, Strabo lib. 17. ¶ Aegyptij inimicum cum pari congredientem inimico indicare uolentes, scorpium & crocodilum pingunt. uterq; enim alteri mutuum affert exitium. Sin uerò uictorem alterum, quiq; inimicum sustulerit innuant, aut crocodilum pingunt, aut scorpium. si celeriter quidem sustulerit, crocodilum: si lentè, scorpium, ob eius difficilem tardumq; motum, Orus. Ab exclusis crocodili ouis mox scorpius prorepit aculeatus, à quo letali ictu afflictus interit, Philes. ¶ Aegyptij pro homine rapace & otioso crocodilum pingunt cum ibidis penna in capite. hunc enim si ibidis penna tangas, immobilem reddes, Orus & Aelianus. ¶ Coluber est in aqua uiuens, huius adipem & fel habentes qui crocodilos uenantur, mirè adiuuari produntur, nihil contra bellua audente, (uide etiam in E. mox:) efficacius etiamnũ si herba potamogeton misceatur, Plinius. Et alibi, Potamogeton aduersatur crocodilis: itaq; secum habent eam qui uenantur illos. Nascitur in Aegypto faba spinosa decem cubitos longa, quam crocodili fugiunt, timentes ne spinis oculos lædant, Crescentiensis.

E.

Crocodilum Ammianus Marcellinus exitiale quadrupes malum nominat. ¶ Si persequantur quempiam, uertere se non possunt, sed solum rectà procedere queunt, unde pluribus occasio fugæ haud dubia. aliqui etiam gnari huius naturæ plus rationi quàm terrori immanis bestiæ tribuentes, pluribus ictibus conuersi, cum illa minimè flectere se posit, in latus eam cõiciunt, tametsi pelle durissima & impenetrabili, unde cæsim fuste melius agitur, quàm uel punctim, aut lancea aut gladio, Cardanus. Rarò capitur, cum & incolæ quidam eum uenerentur, & externis inutilis sit labor ob carnes esui malas, Diodorus Siculus. Capiebatur priscis temporibus hamis, recenti carne apposita: nunc quandoq; reti ualido, prout & quidam prisces, quandoq; instrumento ferreo ex cymba ad caput iniecto, Idem. Suidas in Κογχύλη scribens uim odores transmittendi, non in aere solum, sed etiam in aqua esse, subdit: καὶ οἱ κροκόδειλοι τῶν κρεῶν ποθὲ τὴν τοῦ ὕδατος ἐπιφάνειαν κρεμαμένων, ἐφέπονται αὐτοῖς. Crocodilum capiendi cum complura & multiplicia genera, (ἄγραι πολλαί;) unum tantũ hoc quod mihi maximè dignum relatu uidetur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circundatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis uenator, ipse ad ora fluminis porcellum, quem uiuum tenet, uerberat: cuius uocem crocodilus audiens, secundũ illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos uenator cœno opplet. Hoc acto cætera facile sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus, Herodotus. Tentyritæ Aegypti populi quomodo crocodilos captẽt, diximus iam supra in D. Enydris serpens est masculus & albus. huius adipe perunguntur qui crocodilum captant, Plinius. Et alibi, Coluber est in aqua uiuens: huius adipem & fel habentes, qui crocodilos uenantur, mirè adiuuari produntur, nihil contra bellua audente: efficacius etiamnum si herba potamogeton misceatur.

¶ Possum de ichneumonum utilitate, de crocodilorum, de felium dicere, sed nolo esse longior, Cicero de Nat. lib. 1. & 5. Tuscul. Primus hippopotamum & quinq; crocodilos Romæ ædilitatis suæ ludis M. Scaurus temporario euripo ostendit, Plinius & Solinus. Edita munera in quibus crocodilos atq; hippopotamos, &c. exhibuit, Capitolinus in Antonino Pio. Heliogabalus hippopotamos & crocodilum habuit, Lampridius. ¶ Duo crocodilorum genera Ganges fluuius generat. Horum alteri nihil nocent, alteri inexorabili atque immisericordi in quidlibet uoragine carniuori sunt. In eorum summo rostro, quiddã tanquam cornu eminet. Iis ipsis administris ad ulciscendos maleficos, turpissimis iudicijs conuictos, Indi utuntur. nam eosdem rerum capitalium damnatos eis obijciunt: neq; ad percutiendos eos securi, laqueóue ad frangendam ipsorum ceruicem carnifice egent, Aelianus. Scripsit aliquando Aurelius Festiuus, ille qui Aureliani libertus fuit, Firmum Aegypti tyrannum crocodilorum adipe perunctum, inter crocodilos impune innatasse, id quod Spartianus adnotauit: ut uerisimile sit, immanem sęuitia bestiam sui generis odore seductam naturæ parcere, non homini, Vadianus in Melam. Sunt qui omnem uenenatam feram adipe eius perunctis abstinere putent, ut legimus apud Aetiũ lib. 13. cap. 8. Plinius hoc etiam terrestris crocodili adipi tribuit, ut eo perunctiab aquaticis tuti sint. Vide in Scinco G.

¶ Est crocodilorũ alia à quadrupedibus (inquit Petrus Martyr) in progressu natura. Cum enim è Nilo in terram longius proficiscuntur, alia nesciunt regredi uia, quàm per ea uestigia quæ in arena uenientes reliquerunt. propterea cum descẽdisse (exijsse è flumine) crocodilum incolæ sentiunt, celeri cursu cum ligonibus & ramorum fascibus accurrunt: in eaq; semita fossam profundam effodiunt,

diunt, ac ramis illam ſuperimpoſitis arena contegunt, ne rediens crocodilus inſidias ſentiat, dehinc per ueſtigia crocodilum quæritant, ſic repertum ſtrepitu & lituorum æneorumq; tinnitu in fugam uerſum inſequuntur, ita in foueam delabentem aut perimunt, aut laqueis irretitum ad urbem (Cairum) portant. Diximus enim decem aureorum præmium eſſe grandes crocodilos uiuos afferenti propoſitum. Paucis antequam ego adijſſem diebus, unum allatum fuiſſe uiuum mihi retulit magnus interpres, quem uix duo poſſent cameli ſimul, uti boues araturi, coniuncti tergo ſufferre. Alius eodem tempore magnæ molis crocodilus in regione quæ Nilo adiacet, nomine Saetum, tres infantes in quodam rure Niliaco è cunis raptos deglutiuit. Captus tamen, modo quo diximus capi ſolere, fuit interemptus: euulſosq; infantes uix adhuc exanimos fuiſſe ſepultos, referebatur. Iiſdem diebus ex utero alterius irretiti ac trucidati arietem ferè integrum uoratum, ac unà dilaceratæ mulieris manum, armilla adhuc extante ænea, ſe extraxiſſe quidam accolæ perhibebant. Habitos enim, quandocunq; curæ non eſt ad urbem eos afferre, excoriant, cum utile ad multa medicamenta crocodilorum abdomen eſſe didicerint: Nec deſunt etiam qui corium illorũ quæritent, quod eſt adeò durum, ut neq; ſagitta transfigi poſsit.

F.

Crocodilus rarò capitur, cum & incolę quidam eum uenerentur, & externis inutilis ſit labor ob carnes eſui malas, Diodorus. Qui circa Elephantinam in Aegypto incolunt, quod ſacros eſſe nõ cenſeant, etiam comedunt, Herodotus. In urbe Apollinis ſancitum eſt ut quiſq; de crocodilo comedat ablegata omni exceptione, Calcagninus. Apollonopolitæ crocodilos compreheſos ex alto ſuſpendunt, & flebiliter gementes multis primum uerberibus affligunt, deinde ijs conciſis ueſcuntur, Aelianus. Hazab Leuit. 11. inter impura cibo animalia legitur; Septuaginta crocodilum terreſtrem uertunt.

G.

Crocodili ſanguinem aliqui morſibus ſerpentium auxiliari docent, Dioſcorid. 6. 39. Idem communem curationẽ aduerſus omnes ictus uirulentos docens, Eraſiſtratus (inquit) non immeritò reprehendit eos qui incognitas ad hunc uſum facultates conſcripſerunt, ut elephanti fel crocodiliúe ſanguinem, &c. Vtriuſq; crocodili (aquatici & terreſtris) ſanguis claritatem uiſus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat, Plin. Crocidili ſanguis hebetudinem curat perfectè; Kiranides. ¶ Si quis fixerit (lego, frixerit, ut in xylobate, id eſt ſtellione apud eundem) crocodilum, & unxerit ſe inde, nulla uulnera uel ictus quæ receperit ſentiet, Kiranides. Crocodilus alius aquaticus, alius terreſtris eſt: corij utriuſq; cinis ex aceto illitus his partibus quas ſecari opus ſit; aut nidor cremati, ſenſum omnem ſcalpelli aufert, Plinius. Vide in Scinco. Pellem crocodili tritam ſi quis inſperſerit membro urendo uel incidendo, abſq; dolore fiet, Kiranides. Cor (lege, corium) lacertæ (ſic aliqui uocem zab uertunt, ſed Raſij interpres & alij, crocodili) crematum, aut (&) mixtum cum amurca olei, inunctum membro mutilando, mortificat id adeò ut ferrum non ſentiat, Arnold. ¶ Aegyptij ægros ſuos aduerſus febrium horrores crocodili adipe perungunt, Plinius. Crocodili adeps eandem facultatem habet, quam canis marini, ut in Succidaneis cum Aegineta publicatis legitur, & apud Raſim quoq;. A crocodilis morſos ipſorum adipe uulneribus impoſito, ſummopere iuuari ſcimus, Galenus ad Piſonem. Demorſos à crocodilo locos acri muria aut piſcium garo perfuſos ac fotos, adipe crocodili eliquato illinito, Aetius ex Apollonio. Ex adipe tinſa (temſa) emplaſtrum fit ſuper morſum eius, & dolor ſtatim ſedatur, Auicenna 2. 706. & Raſis. Si coquatur cum aqua & aceto, & os colluatur, tollit dolorem dentium. Decoctio eius opitulatur contra morſum uermium, muſcarum, aranearum, & huiuſmodi, Idem. Adipe crocodili (ſiue terreſtris ſiue aquatici, uide in Scinco) perunctos à morſu crocodili tutos eſſe perhibent. ¶ Crocodili è dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto, coitus (ſi credimus) ſtimulant. Canini eius dentes febres ſtatas arcent thure repleti. Sunt enim caui, ita ne diebus quinq; ab ægro cernatur qui adalligauerit. Idem pollere & uentre exemptos lapillos, aduerſus febrium horrores uenientes tradunt, Plinius. Et alibi, Concitat Venerem dens crocodili maxillaris annexus brachio. Crocodili dentes abſtracti, eo uiuo dimiſſo, in geſtante tenſionem uel erectionem (membri pudendi) excitant: (ex dextra parte in uiro:) ſiniſter mulieribus. Si uerò uterq; adaptentur, erunt inter ſe contrarij, Kiranides. ¶ Fimum crocodili ad alopeciam commendatur à Sorano & Archigene apud Galenum, intelligo autem terreſtris: cuius etiam ad impetigines & alia multa uſus eſt. Vide in Scinco.

¶ Morſu eſt aſpero tetroq;, ut quod dentibus laceret nunquam ſanetur, Diodorus Sic. Morſus eius horribili tenacitate conueniunt, ſtipante ſe dentium ſerie pectinatim, Solinus. uide in B. Cum ſint multa genera crocodilorum, cætera mandibulam inferiorem mouent præter tencheam: & ideo hæc fortiſsimi morſus eſt, Albert. ¶ Quos crocodilus momordit (inquit Aetius 13. 6.) primum quàm tutiſsimè cuſtodire oportet, in domo concluſos feneſtras non habente. Etenim ob contrariam quandam affectionem ferè in totum ſylueſtres maxime feles ad demorſos accedere conſueuerunt. Remedia autem his eadem quæ ad morſos à cane (à cane rabido, Arnoldus de Villanouã. Morſus à crocodilo curetur ſimiliter illi, qui morſus eſt à cane nõ rabido, Auicenna) ac ad reliquos relata ſunt cõueniunt. Propriè aũt humanum ſtercus & miſy ſimul trita & impoſita ad eos faciunt, aut piſcium garum, aut carnium ſalſarum iuſculũ morſui infunde. [Salſamenta (id eſt piſces ſalſos,

Aggregator) ſcorpionum plagis imponere conuenit: contra crocodilorum quidem morſus non aliud præſentius habetur, Plinius.] Aut ſalem & myrrhã æquali pondere in acerrimo aceto quàm tenuiſsimo contere, & cerato excepta impone. [Sal crocodilorum morſibus imponitur, tritus in linteolo & intinctus aceto, ità ut uinculis loca conſtringantur, Dioſcorid.] Aliud: Stercoris hyænæ drach. quatuor, æruginis drachmas nouem, adipis anſerini drachmas ſex, galbani drachmã unam, ceræ drachmas octo, olei drachmas duodecim. Aeruginẽ & ſtercus aceto terito, & liquefacta affun dito. Quod ſi hyenæ ſtercus non adſit, porcino utitor. Apollonius autẽ inquit, demorſos locos acri muria aut piſcium garo perfuſos ac fotos, adipe crocodili eliquato illinito, & linamẽtis inditis obligato. Aut carnium ſalſarum pinguiores partes tuſas indito, aut melanthium cum aceti fæce trium imponito. Hæc enim & ulcus ſerpens compeſcunt, & morſus è ueſtigio ab inflammatione uindicant. Poſt hæc autem lenticulam coctam cum melle tritam cataplaſmatis modo adhibeto. Erui uerò farina cum melle ſubacta, aut iride cum melle morſum expleto. De cætero uerò ulcera renutrito, & per communia auxilia ad cicatricem perducito, Hæc Aetius. Aduerſus crocodili morſus nitrum cum melle læuigatum tantiſper dum hulcus repurgetur, imponito: mox melle, butyro, medulla cerui, adipe anſerino impleto. (Eodem emplaſtro, niſi quod terebinthina additur, Aetius initio libri 13. contra hominis morſum utitur.) Porrò Galenus teſtatur à crocodilo demorſos adipe ipſorum uulneribus impoſita, exactè periculo liberatos cognouiſſe, Aegineta. De remedio ex adipe, uide etiam ſupra in E. circa finem. Eruum datur contra ſerpentium ictus ex aceto, ad crocodilorũ hominumq; morſum, Plinius. Auicenna 4. 6. 4. 11. eadem quæ Aegineta ſcribit. Laudantur præterea ad crocodili morſum à Plinio, ut Aggregator citat, garum piſcium lib. 31. & ſal cum aceto, ibidem. & fex aceti libro 23.

H.

a. Crocodilus à croceo colore dictus eſt, Iſidorus. Crocodilus nominatur quod crocum timeat, nam cum ad aluearia repens terreſtris crocodilus (ſcincus) mel uorat, apiarij foris crocum apponunt, quo ille cõſpecto fugit. Marinus (fluuiatilis potius uel Niliacus, Euſtathius habet χέρσυδρος, non θαλάσσιος ut Varinus) uerò ſic dictus uideri poteſt, quòd crocas, id eſt littora (uel arenas littorum) timeat. in terra enim pauidus eſt, Varinus, & Cælius Rhodig. 15. 21. (qui etiam crocas [& crocalas, Euſtath.] Græcis dici ſcribit calculos frequenti motu in maris littore rotundatos, quos Latini umbilicos appellent:) & Euſtathius in Homeri Iliados λ.

¶ Epitheta. Niliacus, improbus, Nilicola, apud Textorem.

¶ Eſt & crocodilea ſiue crocodilina & crocodilitis uocata, quæſtio ſophiſtarũ ludicra, ut prion & ceratina, Hermolaus. Sapientem formantes non modo cognitione cœleſtium uel mortaliũ putant inſtituendum, ſed per quædam parua ſanè, ſi ipſa demum æſtimes, ducunt, ſicut exquiſitas interim ambiguitates: non quia ceratinæ aut crocodilinæ poſsint facere ſapientem, ſed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli, Quintilianus. 1. 16. De crocodiline inuenimus (inquit Politianus in Miſcellaneis cap. 55.) apud Aphthonij Græcum enarratorem Doxapatrem, quamuis apud eum crocodilites potius quàm crocodiline uocatur, quod & uerius puto. Verba ipſius ita Latinè interpretamur. Serra, inquit, & crocodilites, ſicuti eſt in Aegyptiaca fabula. Mulier quæpiam cum filio ſecundum fluminis ripas ambulabat: ei crocodilus filium abſtulit, redditurum dicens, ſi uerum mulier reſponderet. Negauit illa forè ut redderetur, atq; ob id æquum aiebat reddi, Hactenus ille. Moxq; idem, Crocodiliten (inquit) hanc propoſitionem uocant, crocodili huius gratia, quam etiam πρίονα, id eſt, ſerrã uocari à Græcis indicat. Adiuuat Lucianus in dialogo cui titulus Vitarum uenditiones, ita fermè Chryſippum loquentem inducens, eiq; reſpondentem quempiam, qui ſe profiteatur emptorem: Cõſidera igitur ita. Eſt ne tibi filius? Quorſum iſtud? Si fortè illum iuxta fluuium errabundum crocodilus inueniat rapiatq;, dein redditurum polliceatur cum uerum dixeris, utrum reddendus ei uideatur nec ne. Quid enim ſentire dices? Rem ſanè perplexam interrogas. Ex his ut arbitror (inquit Politianus) liquet etiam crocodilitẽ, ſicuti ſupra ceratinen, ſophiſmatos eſſe parum explicabilis ſpeciem, quo dialectici ueteres, potiſsimumq; ſtoici uterentur. ¶ Heſychius crocodilum etiam τύλην interpretatur. intelligo autem tomentum quo puluini & ſellæ quædam replentur. nam & κροκύδες, γνάφαλα exponuntur: & κνέφαλον (pro γνάφαλον, ut conijcio) τύλη. Κροκοδίλλην φιλύλλιος ἐπὶ τὸ κάταγμα ἤτοι μήρυγμα, (πλωίον,) Pollux 7. 9. ¶ Cum crocotillis cruſculis, Plautus: Pompeius interpretatur ualde exilibus.

¶ Icon. Nealces cum prælium nauale Aegyptiorum & Perſarum pinxiſſet, quod in Nilo, cuius aqua eſt mari ſimilis, factũ uolebat intelligi, argumento declarauit, quod arte non poterat. Aſellum enim in littore (littus dixit pro ripa) bibentem pinxit, & crocodilum inſidiantem ei, Plinius. Crocodilus in hieroglyphicis literis malum ſignificat, Diodorus Sic. lib. 4. Biblioth. Aegyptiorum alij in nauigio, alij ſuper crocodilo Solem oſtendunt, ſic innuentes Solem iter ſuum per aerem dulcem & humidum peragendo, tempus generare, quòd quidem per crocodilum ſignificatur propter aliam quandam ſacram ἱερατικὴν, hiſtoriam, Clemens lib. 5. στρωματ.

¶ Crocodilion chamæleontis herbæ nigræ figuram habet, radice longa, æqualiter craſſa, odoris aſperi. Naſcitur in ſabuletis, &c. Plinius. Meminit & Dioſcorides, & Galenus in libro de ſimplicibus. Idem lib. 2. de compoſit. medic. ſecundum locos cap. 2. mentionem facit radicis crocodiliadis

diliadis maximæ, quæ locis aquosis nascatur. Dioscorides crocodilion suum ἐν δρυμώδεσιν, id est syluosis nasci prodidit. Quin & dipsacus apud Dioscoridem crocodilion cognominatur: & lilium ab Osthane auram crocodili uocitari inter nomenclaturas eidem attributas legimus.

¶ Quos Aegyptij champsas uocant, Iones appellauêre crocodilos, illi generi crocodilorũ quod apud eos in sæpibus gignitur, quantum ad corporis speciem, comparantes, Herodotus. Est & κροκύδειλος, (cum acuto in antepenultima, uel secundum alios in ultima, & ypsilo in antepenult.) paruum animalculum apud Hipponactẽ, Eustathius. Similis crocodilo, sed minor etiam ichneumone, est in Nilo uocatus scincos, Plinius. Petrus Martyr Oceaneæ Decadis primæ lib. 3. in loco quodam Cubæ appellatæ ab Hispanis inuentos ait serpentes octo pedum in uerubus ligneis appositos igni unà cum piscium libris circiter centum: quos incolę piscatores ceperant ut regi suo conuiuium pro altero rege paranti afferrent, & conspectis Hispanis accedentibus fugientes reliquerant. Tum Hispani (inquit) discumbunt, piscibus lęti fruuntur, serpentes relinquunt, quos nihilò penitus ab Aegyptijs crocodilis differre affirmant, præterquam magnitudine, cum maximi eorum octo pedes non excederent. Propinquum nemus postmodum iam saturi ingredientes ex ijs serpentibus, arboribus funiculis alligatos complures comperêre, quorum ora alij funibus astricta, dentes alij euulsos habebant. Demum per interpretem cognouerunt nihil esse inter edulia quod incolæ tanti faciant, quanti serpẽtes illos. popularibus eos comedere minus licet, quàm apud nos phasianos aut pauones, Hæc Petrus Martyr. Non probo autem quòd serpentes appellat, quos à crocodilis sola magnitudine differre scribit: lacertos enim potius, quòd quadrupedes sint, nominari oportebat. Idem Decadis secundæ libro secundo, Beraguæ prouinciæ Noui orbis flumen quoddam esse ait, quod Hispani Lacertorum flumen uocarint, quia lacertos nutriat maximos, hominibus cæterisq; animalibus noxios, Niliacos crocodilos æmulantes.

¶ Aesculapio templum consecratum fuit in monte Libyæ circa Crocodilorum littus, ut scribit Hermes Trismegistus in Asclepij dialogo. ¶ In Phœnice fuit oppidum crocodilon, (crocodilorum,) Plinius 5. 19. non procul à Carmelo promontorio. Crocodilorum ciuitas in Aegypto est, Arsinoe dicta postea, Strabo. Hinc dictus puto Crocodilopolitæ nomos apud Plinium. Crocodilorum urbs sita est in Mœride palude * in Aegypto, ut meminit Herodotus lib. 2. Sic autem uocata est quòd cum *Minas rex, (Diodorus Sic. ut interpres habet: Menes, ut Herodotus) equo uectus canes proprios persequẽtes fugeret, equo in palude collapso, ipse à crocodilo exceptus et in ulteriorem ripã delatus sit. quo in loco urbe cõdita crocodili cõsecrati & pro dijs habiti sunt, eorũq; cæde omnibus interdictum. Ciuis, Crocodilopolites, Hæc Stephanus, cuius locum mutilum farcies ex Diodori Siculi de fabulosis antiquorum gestis lib. 2. quem Pogius interpres parum commodè reddidit. ¶ Crocodilus mons est in Ciliciæ uel Syriæ ora, Plinius 5. 27.

¶ e. Grandini creditur obuiare si quis crocodili pellem, uel hyænæ, uel marini uituli per spatia possessionis circunferat, & in uillæ aut cortis suspendat ingressu, cum malum uiderit imminere, Palladius. Corium crocodili, aut lupi claudi aut simiæ si circundetur ferendo ipsum cum coaldea, & superficies eius, nunquam cadet in ea grando, Rasis. apparet autem lupum claudum ab interprete positum pro hyæna: nam & apud Auicennam 4. 6. 4. 9. qui locus est de cura morsi à cane rabido, pro aldabha, id est hyæna, interpres reddit adabacum claudicantem. Cæterum simiæ nomen ab eodem positum suspicor pro uitulo marino, qui Græce phoca dicitur, Hebræi autẽ simiam koph uocant, unde per literarum metathesin error committi potuit.

¶ h. Artemidorum grammaticum Apollonius memorat nitente gressu crocodilum in harena iacentem expauisse, atq; eius motu percussa mente, credidisse sibi sinistrum crus atq; manum à serpente comestam, & literarum memoria caruisse obliuione possessum, Cælius Aurelianus in Chronijs, capite de furore siue insania.

¶ Aegyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus, quamuis carnificinam potius subierint, quàm ibim, aut aspidem, aut crocodilum uiolent, Cicero. In diuersis Aegypti locis coluntur scarabeus, crocodilus, feles, Plutarchus in Symp. 4. 5. Crocodilon adorat Pars hæc (Aegypti:) illa pauet saturam serpentibus ibim, Iuuenalis Sat. 15. Sed neq; crocodilus sine causa uerisimili ac plena persuasionis honorem nactus est. Ad summum enim numen quandam habet imitationem, utpote ex omnibus unus elinguis. Neque enim sermo diuinus uoce indiget: & per mutam & silentem uiam ac iustitiam ascendens, ad uocalem iustitiam perducit mortalia, (καὶ δι' ἀψόφου βαίνων κελεύθου καὶ δίκης, τὰ θνητὰ ἄγει κατὰ δίκην.) Solũ autem ex ijs quæ degunt in humido à fronte tenuem (λεῖον, læuem) ac perspicuam quandam pelliculam deducere tradunt, & uisum obtegere, ita ut non uisus uideat, quod primo numini planè congruit. Vbi uerò crocodilus fœmina pepererit, ibi terminum incrementi Nili futurum agnoscit. Quum enim in humido partum ædere non possit, procul autem non ausit: id seruat temperamentum, ut exactè futurum incrementum præsentiat, ut à partu dum incubant & fouent oua simul ipsæ fluminis beneficio frui possint, simul uerò & oua loco inhumecto ac sicco custodiantur. Pariunt autem (oua) sexaginta, & totidem dies cessant, (ἐκλέπτουσι, lego ἐκλέπουσιν, id est excludunt:) totidem etiam uiuunt annos qui plurimum uiuunt: quæ dimensionum prima est ijs qui cœlestia speculantur, Hæc ferè Calcagninus in libro de Aegyptiacis, ex Plutarcho de Iside & Osiride. Ipsi quorum uanitas ridetur Aegyptij nullam bel-

ſuam, niſi ob aliquam utilitatem conſecrauerunt: uelut ibin, quòd maximam uim ſerpentium conficiat: crocodilum, quòd terrore arceat latrones, Cicero. Crocodilos admirantur multi, cum homines interficiant ædantq; rem pernicioſam mortalibus, quur lege ut pro dijs colantur, fuerit ſancitum. Sed uidentur toti patriæ ſecuritatem afferre, non tantum Nilus, ſed et qui in eo ſint crocodili. Quos Arabiæ Libyæq; latrones ueriti, non audent flumen tranſire populatum. Affertur & alia ab hiſtoricis huius beſtiæ colendæ ratio. Nam regem quem Minam (Menem, Herodotus lib. 2.) dixêre, cum ſui canes perſequerentur, fugiſſe aiunt in Mœridis (alij Miridis uel Muridis legunt, neutrū probo) paludem, ibiq; (collapſo in palude equo quo uehebatur, ipſum, ut Stephanus habet) ſuſceptum à crocodilo, mirabile dictu, in continentem fuiſſe delatum. Igitur ut gratiam animali redderet, condita ciuitate paludi propinqua, quam crocodilorum appellauit, mandaſſe accolis, ut pro deô ea beſtia coleretur, paludemq; in earum cibum uouiſſe, Diodorus Siculus de fabuloſis antiquorum geſtis lib. 2. Pogio interprete qualicunq;. In Arſinoitica præfectura (inquit Strabo lib. 17.) mirum in modum colitur crocodilus, & eſt ſacer apud eos in lacu quodam (Mœridis ſcilicet) ſeorſum nutritus, & ſacerdotibus manſuetus & ſuchus uocatur. Nutritur autem pane, carne & uino, quæ à peregrinis afferuntur ad eiuſmodi ſpectaculum uenientibus. Hoſpes itaq; uir inter alios honoratiſsimus, qui nobis ſacra commonſtrabat, ad locum ueniens, placentulam, & carnē aſſam, & quoddam mulſi uaſculum ex cœno attulit. Beluam in ripa lacus inuenimus, ex ſacerdotibus alij eius os aperuerunt, alius bellaria impoſuit, poſtea carnem, deinde mulſam iniecit. Ille in lacum exiliens in ulteriorem partē traiecit. Sed cū alius hoſpes adueniſſet, & ſimiliter primitias attuliſſet, curſu lacum circumeuntes itidem inuento crocodilo obtulerunt, Hæc ille. Et alibi, Arſinoitæ crocodilos colunt, & propterea foſſam habent crocodilis plenam, & Mœridis lacum. nam & eos colunt, & ab eis abſtinent. Crocodilos ſacros admodum eſſe exiſtimant qui circa Thebas & Mœrios (Μοίριος) ſtagnum incolunt: quorum utriq; unum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendētes eius auribus uel gemmas, uel ex auro fuſiles inaures (ἀρτήματα λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεα) & primoribus pedibus catenam (ἀμφιδέας, armillas) innectentes: cibaria quoq; accommodata ac ſacra (ἱρήια) præbentes, conſectantur tanquam pulcherrimè uiuentem, (tanquam homines delicatos curant.) Vbi mortem obijt, ſale conditum (ταριχεύσαντες) ſacris in urnis ſepeliunt, Herodotus. Coptitæ (qui Coptum incolunt in Aegypto,) accipitres ut crocodilorum hoſtes odio adducti ſæpe in crucem agunt. Iidem ob ſimilitudinem quam cum aqua crocodilis eſſe affirmāt, crocodilos diuino honore afficiunt, Aelianus. Ab aſpidibus & crocodilis morſos felices & deo dignos arbitrantur Aegyptij, Ioſephus lib. 2. contra Appionem. Crocodilorum colentes Ombitæ Aegyptij populi, ſic hos dierum celebratione dignantur, quemadmodum magnificentiſsima celebramus Olympiæ certamina. A crocodilis ſuos liberos rapi mirificè gaudent, & matres ex eo magnam lætitiam uoluptatemq; capiunt: & ſimul magnificè, & amplè de ſe ſentiunt, quę nimirum deo cibaria pepererint, Aelianus. Volaterranus quidem hæc eadem ex Aeliano de Ombitis pariter & Coptitis ſcribit. Quàm familiariter à ſacerdotibus in Aegypto crocodili tractentur, ſcripſi quædam ſupra in D. Amometus in quadam Libyca urbe dicit ſacerdotes ex lacu quodam cantionum illecebris pręſtrictos crocodilos decem & ſeptem cubitorum educere. De crocodilis hanc etiam auditionem ex Aegyptijs accepi, ſacros eſſe, & manſueſcere, & à miniſtris ſe facile contrectari ſuſtinere, & ſibi fruſta eſculenta in dentes inſita, extrahentibus patulum os præbere, atq; antiquiores & præſtantiores diuinatione pollere, Aegyptij ferunt: idq; Ptolemæi teſtimonio comprobant: eum ſanè cum ex crocodilis antiquiſsimum & præſtantiſsimum appellaret, non exauditum fuiſſe: cum cibaria ei comedenda obieciſſet, reieciſſe: inde ſacerdotes collegiſſe, ex Ptolemæo idcirco crocodilum, quòd eum uicinum ad moriendum prænoſceret, cibum capere noluiſſe, Aelianus. Eadem ferè apud Plutarchum leguntur in libro Vtra animalium, &c. Quidam apud Heliodorum in Aethiopicis (initio lib. 6.) cum uidiſſent crocodilum à dextra in læuam ferri, & in alueum fluminis Nili celere impetu ſe condere, nihil commoti ſunt hoc ſpectaculo tanquam eis familiari & uſitato, Calaſiris tamen impedimentum aliquod circa iter eis obuenturum monebat. Cnemon uerò uehementer perturbatus eſt, quòd non exactè ipſum animal, ſed humilem quandam & obſcuram eius umbram uidere ſibi uiſus fuiſſet, Hæc ille.

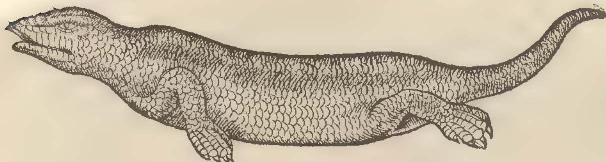
¶ Apollinis ciuitas in Aegypto crocodilis eſt inimica, Strabo. Neminem dicuntur lædere diebus ijs quos Apis natales habet, Calcagninus. Apollonopolitæ comprehenſos ex alto ſuſpendunt, atq; eos primum flebiliter gementes, permulta uerberatione affligunt, deinde ijs conciſis ueſcuntur, Aelianus. Et rurſus, Apollonopolitæ eiuſmodi beſtiam oderunt, quòd dicant, Typhonem eius formam induiſſe. Alij non ob eam cauſam, ſed quòd Pſāmniti regis iuſtiſsimi uiri filiam crocodilus rapuerit, eius cladis recordatione ſuos poſteros uniuerſam eorum nationem odiſſe. In urbe Apollinis ſancitum eſt, ut quiſque de crocodilo comedat ablegata omni exceptione: uenantesq; ac enecantes quotquot poſſunt è crocodilis è regione templi proponūt, afferentes quòd Typhon factus crocodilus Horum aufugerit: omnia deniq; animalia infeſta, omnes affectus improbos, omnes motus peſtilentes Typhoni imputant, Calcagninus. Qui circa Elephantinam urbem incolunt, quòd ſacros eſſe non cenſeant crocodilos etiam comedunt, Herodotus. Eſt in Aegypto Herculis ciuitas, ubi ab Heracleotis colūtur ichneumones qui crocodilis & aſpidibus (uide in Ichneumone D.) perniciem inferunt, Strabo. Tentyritæ populi (de quibus plura ſcripſi

supra

ſupra in D.) crocodilum reijciunt, captumq́ arbore ſuſpendunt: & multis prius affectum uerberibus poſtmodum comedunt, Textor. Iidem (Aeliano prodẽte) accipitres ut crocodilorum hoſtes ſanctiſsimè colunt.

¶ Prouerbia. Crocodili lachrymæ, Vide ſupra in D. ¶ Vt canis è Nilo bibit & fugit, (metu ſcilicet crocodilorum:) Vide inter prouerbia ex Cane. Certum eſt canes iuxta Nilum amnem currentes lambere, ne crocodilorum auiditati occaſionem præbeant, Plinius.

DE SCINCO quem & CROCODILVM terreſtrem uocant.

A.

SCORPIONES ſcinci lacertiq́ uermibus non ſerpentibus adſcribuntur, Solinus cap. 30. Ego uerò hæc animalia ἑρπετά, id eſt reptilia, non σκώληκας, id eſt uermes, rectè appellari dixerim. Scincum Dioſcorides eundem terreſtri crocodilo eſſe ſcribit, hinc & crocodileam fimum eius appellant, de terreſtri non aquatico crocodilo intelligentes. Auicenna confundit. Ex eadem (crocodili) ſimilitudine eſt ſcincus, quem quidam terreſtrem crocodilum eſſe dixerunt, candidiore autem & tenuiore cute. Præcipua tamen differentia dignoſcitur à crocodilo, ſquammarum ſeta à cauda ad caput uerſa, Plinius. Ego ſcincos quoſdam lacertis ſimiles, ac magnitudine ferè æquales, qui ex Aegypto afferuntur, uidi, cute quidem quàm crocodilorum candidiore tenuioreq́, ſquammas uerò, ut Plinius inquit, à cauda ad caput uerti non potui in eis animaduertere, cum tamen ueros illos ſcincos eſſe non dubitem. Quamobrem conijcio tria ſaltem genera crocodili ſtatuenda: unum aquaticum, qui ſimpliciter ita nominatur: & duo terreſtria, unum cognitum nobis, quod ſcinci nomine ex Aegypto adferri hodieq́ dixi: & tertium nobis ignotum, cuius ſquamæ ad caput uertantur. Non probant Bellunenſis ſententiam, qui in Meſuen commentarios æddiderunt monachi, nempe ex ouis crocodili in aqua æditis, crocodilum naſci: ex iiſdẽ in ripa iuxta aquam, ſcincum. Atqui hoc non aſſerit Bellunenſis, ſed ſecundum Arabes ita exiſtimari ſcribit: & propterea (inquit) dicitur quod ſcincus ſit de ſemine crocodili. Certum eſt tamen crocodilum nunquam oua ſua in aqua parere, ſed ſemper in ſicco. Græcè σκίγκος ſcribitur, ab illiteratis quibuſdam pharmacopolis & alijs ſtincus, quod nomen etiam pro ſchino, id eſt lentiſco aliquando ineptè ponitur in Arabum libris. Apud Nicolaum Myrepſum etiam in Græco codice alicubi στιγκ pro σκίγκος ſcribitur. Albertus lib. 24. de aquaticis animalibus agens, ſcincos cum ſciuris confundit: & mox cum de ſtella marina agere deberet, ubi ſturitus ſcribitur, aliâs ſtincus (utrunq́ ineptè pro aſter, id eſt ſtella) uim ciendæ Veneris uehementem ei tribuit, quæ ſanè ſcinco à bonis authoribus, iiſdem penè uerbis, non ſtellæ marinæ adſcribitur. Plurimi ex pharmacopolis indocti homines, ſcinci loco, lacerti genus aquaticum noſtræ regionis uendunt, prona parte pallidum, nigrum ſupina, Syluaticum & alios huius farinæ ſcriptores ſecuti, qui ſcincum interpretantur lacertum aquaticum. quem ego ſanè uenenatum eſſe arbitror: ſcincum non item, eundemq́ nec noſtræ regionis, nec omnino aquaticum. quamuis monachi interpretes Meſuæi, ſcincos circa Romam ſibi uiſos ſomniant, Syluaticus & Platearius in Apulia. Sunt qui lacertos quoſdã duabus inſignes caudis pro ſcincis uendant, ab iiſdem monachis reprehenſi. Sed de lacertis aquaticis priuatim agam. Κίκοφος, crocodilus terreſtris, Heſychius & Varinus. ſed σκίγκος uox apud alios authores uſitata eſt, κίκοφος alibi nuſquam legi. Koach Hebraicam uocem, כוח, aliqui crocodilum interpretantur, alij lacertam, ſcincum forte melius dicturi, uide in Chamæleonte A. צב, zab, etiam aliqui ſcincum exponunt, ſed crocodilum propriè ſignificat. Arabes & Chaldæi dab & aldhab dicunt: uertunt enim z in d. Serapionis interpres in capite de Stercore ubi Galeni uerba de crocodilea citantur, pro crocodilo terreſtri duas uoces ponit, ſtellionem & adhaya, ſi rectè ſic ſcribitur. Dioſcoridis etiam uetus interpres ſtellionem reddit, ubi crocodilum terreſtrem uertere debebat. Garis fluminis, id eſt ſcincus, Syluaticus. Apud eundem alibi guaril, ſcincus exponitur: & ita ſolum rectè legi puto, non garis. Guaril aquaticus, id eſt ſcincus, ſed uerius ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ. Aggregator etiam guaril apud Auicennam ſtellionem interpretatur, ipſe non probo. De ſcinco

Auicenna(ut scribunt Monachi in Mesuen) tribus aut fortè quinq; capitibus agit, Arabicè guaril nominans; Et in primo capite inscripto de guaril, fimi tantum eius uires describit, ut Dioscorides crocodileæ, reliqua duo capita de scinco inscribuntur, unde error Auicennæ apparet, qui de una & eadem re diuersis locis egerit. Instituit præterea caput de tinsa uel tempsa, quod crocodilus est, & propriè aquaticus: quare non rectè ei uires fimi terrestris crocodili adscribit, easdem quas in capite de guaril recensuerat. Cæterum Pandectarius in capite Rhule, quod interpretatur renes, (ex Serapione cap. 450.) scinci meminit: attribuunt enim authores uim medicam illis præcipuè in hoc animali partibus quæ circa renes sunt, Hæc Monachi. Rasis interpres pro scinco piscem sagittalem uertit, piscem fortè arbitratus quoniam recentiores nonnulli non rectè aquaticum animal esse scripserunt. Hebræi crocodilum zab uocitant, Arabes & Chaldæi dab, piscem uerò dag, unde forsitan natus error. Serapionis etiam interpres cap. 446. scincũ ineptè piscem facit: & Serapio falsò attribuit Galeno qui scripserit scincum esse speciem stellionis aquatici. Alarbian ut scribunt Arabes, sicut Ebenesis, & alij, est animal aquaticum declinans ad colorem citrinum, & de eo est salsum, & de eo est recens, & dicitur etiam quod est species scincorum: & dicitur etiam de carne moll. addita in naso quæ conuenit cum hæmorrhoidibus, And. Bellunensis. Videtur autem de scinco intelligendum, quod is quoq; tum recẽs tum salsus aut simpliciter inueteratus in usu habeatur. Quin & harbe uel alharbe chamæleonem interpretantur, & speciem zab, id est crocodili. Scincus uox facta uidetur à tinsa uel suchus, uide in Crocodilo A. Aldab est animal simile lacerto, sed maius, Bellunẽs. Dab animal est instar lacertæ magnæ, uentre maiore, Latinè(forsitan apud recentiores aliquos barbaros) ballecola, (aliâs Baleccara,) quod reperitur in Barbaria & in Sardinia, colore lacertæ, cuius stercus illinitur contra lentigines, &c. Syluaticus in Dab & in Baleccara. Eadem autem ferè etiam de scinco scribit. Schanchur est guaril de Nilo, qui capitur in Aegypto, Auicenna 2. 644. Serapioni secancur dicitur. Rursus Auicenna 2. 603. Aschanchur(inquit) est guaril(urel, ut Bellunensis legit) aquaticus qui in ripis Nili capitur, & fertur nasci de generatione altemsa, cum illa extra aquam oua parit. Sic apparet Auicennam in tribus aut fortè quinq; capitibus de scinco agere, ut Monachi qui commentarios ediderunt in Mesuen obseruarunt. Primum in guaril, deinde bis in scinco: item in tinsa uel tempsa, qui crocodilus est & propriè aquaticus, non rectè terrestris crocodili uires in guaril enumeratas ei adscribens. Askincor, id est scincus, Syluaticus. Scefantum, id est scincus de mari rubro, Vetus glossographus Auicennæ. Nudalep uel nudalepi, id est scincus, Syluaticus.

B.

Scinci ueri & peregrini, qui ex oriente uel Aegypto ad nos aduehitur, forma hæc est, mihi manibus tractanti obseruata. Lineæ per dorsum alternis fuscæ & albæ sunt, latiusculæ: sed fuscæ etiam punctis albis distinguuntur. Collum superius magis fuscum est, caput & cauda magis albent. Pedes & tota pars supina, id est uenter, pectus, &c, albo colore squamularum nitent. Pedum digitos quinos unguiculi muniunt exigui. Cruris longitudo sesquipollicem æquat. Toti corpori à capite ad caudæ acumen longitudo duorum palmorum, id est octo digitorum secundum transuersum, aut paulò breuior. Caudæ lõgitudo, digiti duo, quæ subito ex crassiuscula in acutissimã exit. Exenteratos(sachare puto conspergunt,) bombyce explent, atq; ita uendunt: pretio ferè drachmarum septem cũ dimidia in ternos. Tales erant quos ipse uidi: sed nuper amicus quidam noster Cõstantinopoli rediens uulgo illic quinq; uel sex palmorum, id est uiginti aut uiginti quatuor digitorũ scincos uænire mihi affirmauit. ¶ Similis crocodilo, sed minor etiam ichneumone, est in Nilo (quasi uerò aquaticus sit, quod alibi negat) natus scincus, Plinius. Alter illi(crocodilo) similis, multum infra magnitudinem, in terra tantum, Idem. Scinci circa Nilum frequentissimi, crocodilis quidem similes, sed modica forma & angusta, Solinus. Cardanus lib. 9. de subtilitate, in India occidentali, atq; alibi etiam sed rarius longè, lacertos maximos nasci tradit, quos crocodileos uocant, crocodilis magnitudine & forma similes, excrementis alui odoratis. Galenus lib. 10. de simplicibus crocodilos terrestres, quorum fimum in usu est, paruos & humiles, μικροὺς καὶ χαμαιζήλους esse scribit. Hæc magnitudinis differentia ad regiones referri potest: nisi quis omnino contendat inueniri aliquod crocodili terrestris genus à scincis diuersum. Crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres, lacertis assimiles, apud aratores Afros ad occidentem reperiuntur, Herodotus lib. 2. Sunt autem hi uel scinci, uel simile crocodili terrestris genus, sola forsan magnitudine discreti. Plinius enim suum crocodilum terrestrem, ichneumone minorem esse scribit, est autem ichneumon nõ maior catello. Plinius quidem 28. 8. an scincus idem esset, qui terrestris crocodilus ille cuius crocodilea, id est fimum in usu medicorum est, dubitauit. Primum enim de remedijs ex crocodilo amphibio agit, deinde ex terrestri, tertio loco ex chamæleonte. Postea subijcit, Ex eadem similitudine est scincus, quem quidam terrestrem crocodilum esse dixerunt. Scincus animal est Indicum, quadrupes, lacertæ simile, sed multo maius, longius, & uentrosum, ut Syluaticus & alij ex Dioscoride citant, apud quem ego huiusmodi nihil reperio: sed in libro Simplicium ad Paternianum. ¶ Scincus aut Aegypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ, terrestris crocodilus est sui generis, Dioscorides. Ego Lydiam Mauritaniæ regionem nullam inuenio, quanquam Serapionis quoq; interpres Lodiam reddit, pro Lydia. Rasis in libro de sexaginta animali-

animalibus, cæteras regiones ex Dioſcoride nominat, hanc omittit. Marcellus Vergilius uertit in Libyæ Mauritania: ego malim in Libya Mauritaniæ. nam Græcè legitur τῇ Μαυρουσιάδος. Libya enim aliquando pro tota Africa ponitur, aliquando pro certa eius parte: eſtq́ hoc nomine etiam fluuius in Mauritania. Maximus ſcincus Indicus eſt, deinde Arabicus, Plinius. Quanquam Dioſcorides ſcincum, crocodilum terreſtrem nominat, illi tamē qui hodie Venetias afferuntur, marini ſunt è mari rubro: & alij ex Nilo Aegypti. hi ſpecie quidem corporis crocodilos referunt, non maiores tamen ſunt maximis lacertis noſtris. ſquamæ ipſorum albæ ſunt ad pallidum inclinantes cum linea bertina à capite ad caudam, cum crocodili in ſummo dorſo toti nigri ſint, Recentior quidam. Salamandra ſimilis eſt lacertæ aut crocodilo terreſtri. Syluaticus in capite Rhule (renem interpretatur) ſcincum tradit ſimilem eſſe lacertæ, cauda tamen non rotunda, ſed ad latera cōpreſſa: item uentroſum, ut nos pluries circa Romam in aquis ſtantibus uidimus, (hi potius lacerti aquatici uulgares fuerint, de quibus infra priuatim.) Quamobrem ſcinci qui uenduntur ſicci cum duabus caudis, probantur non eſſe ueri. Platearius ſcincos in Apulia etiam reperiri ſcribit, ſed efficaciores eſſe ultramarinos, Monachi interpretes Meſuæi. Præcipua ſcinci à crocodilo differentia dignoſcitur, ſquammarum ſeta à cauda ad caput uerſa, Idem. Vide quædam in A. ſuperius.

C.

Crocodili tam terreſtres quàm fluuiatiles ſua oua terræ gremio cōmittunt, Ariſtot. ¶ Lacertæ inſidias in apes faciunt: ac terreni crocodili peſtem perniciemq́ illis inſtruunt. farina ad ueratrum admiſta, aut maluæ ſucco ſuffuſa, & ante alueos diſperſa, guſtātibus illis omnibus perniciem affert, Aelianus. Crocodilus nominatur quòd crocū timeat. nam cum ad aluearia repens terreſtris crocodilus mel uorat, apiarij foris crocum apponunt, quo ille conſpecto fugit. Marinus uerò (fluuiatilis potius, ſic dictus uideri poteſt, quòd crocas, id eſt littora timeat. in terra enim pauidus eſt, Varinus. ¶ Herodotus crocodilos (nimirum lacertorum generis) in Ionia in ſæpibus gigni ſcribit, uulgò ſic dictos, & ab iſtorum corporis ſimilitudine, aquaticos etiam illos quos Aegyptij champſas uocant, crocodilos ab eis dici. An uerò crocodili illi ſæpium incolæ in Ionia ſcinci ſint, aut aliud lacerti genus, non facile dixerim. Venales ſcincos ex Aegypto licet uidere, lacerti magni ſimilitudine, Hermolaus Barb. Libya ſola crocodilos alit terreſtres, duobus cubitis non minores, Pauſanias in Corinthiacis. Scincus quidam in rubro mari naſcitur, (ἐν τῇ ἐρυθρᾷ, Marcellus uertit ad rubrum mare,) Dioſcorid. Crocodilum terreſtrem, cuius fimum in uſu eſt, Auicenna ferè in Arabia tantum reperiri ſcribit. Adib (pro aldab) ſimilis eſt lacertæ magnæ, & degit in aquis, Syluaticus. Aldeb ſeu aldab animal lacerto maius, in Oriente & uerſus Mecham in deſertis arenoſis reperitur, Bellunenſis. Vide etiam ſupra in B. quibus in locis ſcinci reperiantur. ¶ Scincus odoratiſsimis floribus uiuit, Plinius. quamobrem non mirum mellis eundem auidum eſſe, ceu ex floribus confecti. Crocodili apibus nocent, Florentius in Geopon. ¶ Fimum eius album, odoratū, & odoris ſubacidi eſſe, referemus in G.

G.

Scincus ſiccandus reponitur in naſturtio, (uel cum naſturtio inueteratur,) Dioſcorides. quod is Græcè dicit, ταριχεύεται ἐν καρδάμῳ. Ruellius uertit, Sale inueteratur cū naſturtio. Marcellus, Addito naſturtio ſale inueteratur. Atqui ταριχεύεσθαι uerbum quoquo modo inueterari ſignificat, tum cum ſale, tum ſine ſale, ut pluribus docuit Cornarius in commentarijs in Galeni libros de medicamentorum compoſ. ſecundum locos. Sale quidem non opus eſt ubi naſturtium, ſiue herbam, ſiue ſemina eius intelligas, apponitur: quod id acrimonia ſua per ſe ſatis exiccet, & uermiculos naſci prohibeat. Quanquam Plinius quoq́ ſcincos ſalſos afferri ſcribit, deceptus & ipſe forſan quòd uim uerbi ταριχεύειν neſciret. Qui ad nos etiam adferuntur ſcinci, ſalſi mihi non uidentur. Quamobrem non acceſſerim Marcello Vergilio, qui mutilum hunc Dioſcoridis locum ſuſpicatur, & Dioſcoridem fortaſsis ſcripſiſſe, naſturtio æquales ſcinco ad excitandam Venerem uires eſſe, quòd Paulus Aegineta in ſcinco dixerit, καρδάμῳ δύναμιν ὁμοίαν ἔχει: aut quod Plinius docet, accēdere Venerem cum ſatyrio, &c. ut quod Plinius ſatyrium, hic naſturtium dixerit. Ego apud Aeginetam tale nihil inuenio: & ut inueniatur, non eſt tamen ulla uel corrupti uel mutili huius Dioſcoridis loci apud me ſuſpicio: ſed Aeginetæ potius, & pro cardamo ſatyrion legendum, ut in Antiballomenis apud eundem. ¶ Miſcetur ſcincus in antidota, Dioſcorides. In antidota quoque nobilia additur, Plinius. Antidota accipio medicamenta compoſita aduerſus uenena, & alios magnos præſertim uiſcerum morbos. Huiuſmodi eſt & nobiliſsima quidem antidotus Mithridatia, quæ & diaſcincu uocatur, à Galeno lib. 2. de antidotis, & Actuario alijsq́ deſcripta. Eodē de antidotis lib. Galenus deſcribit antidotum ad ſcorpiones, quo quidam in Libya omnes à periculo liberabat, quod inter alia carnem crocodili terreſtris uel ſcinci dicti recipit: & mox Zoili medicamētum ad idem, cui crocodili terreſtris drachmæ decē miſcentur. Vt drachmæ duæ antidoto quod inſcribitur ad omnia letalia, præſumptum & poſtea datum: item ad rabioſorum morſus, pleuriticos, &c. ſed hoc à Mithridatio minimum differt, eo præſertim quod Damocrates carmine deſcripſit. Eiuſdem Mithridatij aliæ duæ deſcriptiones ſunt, ab initio eiuſdem libri: prior ſcinci drachmas duas recipit, altera ſcinci lumborum drachmas ſex. Aduerſus mel uenenatum, aut ex melle ſyncero faſtidium cruditatémue grauiſsimam, ſcincum antidotum eſſe, author eſt Apelles, Plinius. Et alibi, Prodeſt & contra ſagitta-

rum uenena, ut Apelles tradit, ante posteaq; ſumptus. Serapio epilepticis dat medicamen, quod ex crocodili terreni ſtercore confectum probat, Cælius Aurelianus cui hoc non placet. Corpus ſcinci, excepto capite pedibusq;, elixum manditur iſchiadicis: tuſsimq; ueterem ſanat, præcipuè in pueris: item lumborum dolores, Idem. Crocodilus terrenus, præciſis ſummis partibus, egeſtisq; interaneis, ex iure coctus, cibatui datus, magnum iſchiadicis præſtat auxilium, Marcellus. Scinci admiſcentur in Amaranti grammatici ad pedum dolores antidotum, apud Galenum lib. 2. de antidotis circa finem. Miſcentur utiliter medicamentis ad frigidos affectus neruorum, Meſeha & Raſis apud Serapionem & Auicenna. Scincus calidus eſt, auget ſemen, & libidinem ſtimulat. præfertur maior, pinguior, quiq; uerno capitur, Iidem: & eo tempore quo feruet ad coitum, Auicenna. Alexander Benedictus in compoſitione quadam ad mouendam uenerem ſcincum non carnòſum requirit, & in alia ſcincum arefactum non uetuſtum, ut fortè pro non carnoſo legi debeat, non annoſus. Syluaticus ex Paulo citat, capite de ſcinco, quòd ſit calidus & ſiccus in tertio ordine: quod ego apud Paulum non reperio. Scinci ad opem ſalutarem non qualibet neceſſarij ſunt. medentes quippe ex ipſis pocula inficiunt, quibus & ſtupor neruorum excitetur (hoc eſt, tollatur & curetur:) & ueneni uis extinguatur, Solinus. Scinci caro impinguat corpus, quum fit ex ea acafea: & ſi ſaliatur, (inueteretur,) bibaturq; ex ea pondus aurei cum uaſe uini, confirmat renes & colem, & libidinem excitat, Raſis. Antidotus tentiginem excitans, dextro aut ſiniſtro impoſita pedi, renibus item & teneræ cuti, numero 69. apud Nicolaum Myrepſum, inter cætera medicamenta accipit ſtellionem, cantharides & ſcincum. Sal ſcinci excitat coitum, quantò plus caro eius, & præcipuè caro ſuminis, & quæ ſequitur renes, maximè uerò adeps ex eis, Auicenna. Ad omnem mâlin (peſtilentem affectum, &c.) iumentorum, Crocodilum terreſtrem & ranam, uiuentes in oleo diſcoques, donec carnes eorum in oleum reſoluantur, tum colabis & infundes naribus iumenti, ut legimus in Hippiatricis Græcis capite ſecundo. In regione Indorum elephantiaſi affectos aſsiduè per ſedem eluere per urinæ aſininæ infuſionem heminæ menſura calefactæ conſueuerunt. Crocodilum item terreſtrem accipiunt, eiusq; extremas partes amputant, ac interiora abijciunt, deinde fermento obuolutum aſſant: tum ablato fermento, & ſcabricie eius deraſa, carnis ipſius drachmam unam quotidie præbent, Aetius 13.122. ¶ Scincorũ partes circa renes tanquam naturalibus erigendis efficaces bibuntur, Trallianus 9. 9. Aiunt carnes quæ renes amplectantur, (τὸ περὶ τοὺς νεφροὺς αὐτοῦ μόριον, Marcellus uertit laterum carnes, & Plinius quoq; latera ſcinci nominat, alij lumbos. ſed uidetur quicquid circa renes eſt undiquaq; accipi poſſe, cum alioqui totum corpus ſimpliciter præter caput & pedes in remedijs detur) id ſibi uirium uendicaſſe, ut ſi drachmæ pondere bibantur cum uino (Ruellius hæc uerba, cum uino, omittit) uenerem accendant. uerum decocto lentis cum melle, aut ſemine lactucæ cum aqua poto, excitatas inde ueneris cupiditates inhiberi, Dioſcorides. Syluaticus ex eodem ſic legit, Facit ſcinci caro ad Venereos uſus ſi uno cyatho (alij, ſi ex uini cyatho) bibatur. nam ſi plus ſumatur neruos lædit, quæ non apud Dioſcoridem, ſed in libro ſimplicium ad Paternianum leguntur. Eadem ferè apud Galenum legimus, (qui tamen lactucæ ſemen potum efficacius reſiſtere putat tentigini iſti, quàm lentis decoctum, ut ex loquendi modo apparet, neque enim expreſſe hoc dicit. mirum ſanè Dioſcoridem in lente quæ edẽdo eſt, nullam huiuſmodi facultatem eius commemorare:) item apud Aetium & Aeginetam. Marcellus Vergilius tamen non lentẽ ſimpliciter apud Aeginetam, ſed lentem paluſtrem ad hunc uſum nominari ait, quod in codicibus uulgatis non reperio: nec ſi uſquam reperiatur probo. nam Arabes quoq; qui ex Dioſcoride tranſtulerunt, lentis ſimpliciter decoctum uertunt: & lens paluſtris intra corpus non ſumitur, ſed foris tantum refrigerandi gratia, aut enterocelas puerorum conglutinandi imponitur, apud Dioſcoridem & alios. Seſtius ſcincum plus quàm drachmæ pondere in uini hemina potum, perniciem afferre tradit. Præterea eiuſdem decocti ius cum melle ſumptũ, Venerem inhibere, Plinius. Quòd ſi cum Dioſcoride, & reliquis eum ſecutis Græcis & Arabibus, Plinium conciliare uoluerimus, ſic legemus: Præterea lentium decocti ius cum melle ſumptum, Venerem illam inhibere. ſed ſi hoc dicere Plinius uoluit, non ſuo loco dixit, ſtatim enim à mentione Veneris ex ſcinci è uino poti excitatæ, poni hæc uerba oportuiſſet. quamobrem hunc errorem (ſi error eſt, ut ego conijcio) in authorem potius quàm librarios reiecerim. Roſt rum ſcinci & pedes in uino albo poti, cupiditates ueneris accendunt: utiq; cum ſatyrio & erucæ ſemine, ſingulis drachmis omniũ, ac piperis duabus admixtis, ita ut paſtilli ſingularum drachmarum bibantur: per ſe laterum carnes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo potæ, efficaciores ad idem creduntur, Plinius. Ego reliquum corpus potius, roſtro & pedibus reſectis, ſumendum dixerim, ut ipſe Plinius alibi in iſchiadicis ſumendum, caput & pedes demenda expreſſe monens, conſuluit. Marcellus ijſdem præciſis ſummis partibus utilem facit, nec tamen nominat illas partes, ut & Aetius elephantiacis. Ego caput & pedes ſemper abſtulerim, tum quòd nihil aut minimum carnis hæ partes habeant, tum quòd forſan etiam uenenoſius aliquid quàm cæteræ partes: itaq; uiperarum etiã, cum ad remedia parantur, capita & caudæ amputantur. In ſcincis equidem non totas caudas, ſed partes tantum extremas earum abſciderim, quæ tenuiſsima eſt. reliqua enim non parum carnis habet, & caudæ ſcincorum à nonnullis authoribus etiam per ſe uſurpatur. Sit igitur hic quoq; uel Plinij, uel librariorum lapſus. Inteſtinis & reliquo corpore crocodili terreſtris ſuffiri uulua laborantes ſalutare tradunt. item uelleribus circundari uapore

pore eius infectis, Plinius. Pro scinco satyrium substitui licere, (nempe ad Venerem ciendam,) in Antiballomenis legitur: & pro satyrio, erucam. Ex salamandra etiam & stellione tum simpliciter tum transmarino remedia ad Venerem excitandam, ut ex scinco, ueterum aliqui præscribunt. Ego boni & honesti medici esse aio, medicamentis huiusmodi, quæ Venerem aut cum periculo, aut nimium citant, & ad breue tempus tantum cum ui & impetu præter naturam, prorsus abstinere: & ubi licitum est, hoc est in coniugibus, necdũ ætate exhaustis, uti ijs potius quæ uel nutrimenti ratione, quod probum & copiosum corpori conferunt, uim generandi naturalẽ restituant: uel quæ nutrimenti simul alimentiq; uires obtineant, ut quæ nutriendo etiam calefaciunt, aut inflant, aut humidiorem liquidioremq; reddunt sanguinẽ, si is fortè siccior est: Vel deniq; medicamentis tantum, quæ eiusmodi sint, ut corporis habitum ad naturalem statum conuertere ab eo qui præter naturam est possint, frigidos calefacere, confirmare imbecillos: minimè uerò eiusmodi, quæ uel nimiam uel ad breue tempus, dum impetus medicamenti uiget, concitatam Venerem accendant: quod non aliud est quàm peccati, & illicitæ nimiæq; Veneris authorem esse: sæpe uerò etiam corporis periculi. Huiusmodi enim medicamenta, inter quæ primas obtinent scinci, ueneno non carent: Et exhibitis ijs, ut plurimum, uel nullus effectus, (præsertim si ætas & alia non respondeant: aut maior sit impotentiæ causa:) uel nimius (eaq; ipsa causa periculosus:) uel denique ueneno noxius sequetur. Nam & ueri scinci noxij sunt, ut infra dicetur: & multò magis falsi supposititijq;. Hoc nimirum etiam ueteres Græci medici uiderunt: quamobrem Galenus, Dioscorides & alij, ita scincis hanc facultatem attribuunt, tanquam ipsi nunquam experti, & auditu solo aut lectione cognitam. Cæterum antidotis scincos misceri alia ratio est, nec id fieri reprehendo. miscentur enim alia multa, quibus noxia eorum uis extinguitur, salubria medicamenta: & ferè præstantissima quæ uenenis & ictibus uenenatis aduersantur, ipsa quoq; ueneno non carent. Sed de his agere non institui. hoc unum addam, malle me ueris scincis, si etiam satis recentes esse constaret, ad theriacæ antidoti compositionem uti quàm pastillis è uiperarum carnibus. quoniã illi ferè adulterantur: & uel nullius serpentis, uel alterius quàm uiperæ, quiq; aut uenenosior sit, aut certè minus efficax, carne conficiuntur. Veræ autem uiperæ neq; ipsæ in nostra regione sunt, neq; cuiquam ut aduehantur curæ est: & de pastillis an ueram uiperarum carnem receperint iudicare nemo potest. At scinci ueri apportantur, & multis apud ueteres quoq; preclaris contra uenena antidotis admiscebantur, ut Mithridatio omnium nobilissimo, alijsq; supra nominatis. Scincus contra uenena præcipuũ est antidotum: item ad inflammandam uirorum Venerem, Plinius. Renes scincorum tanquam pudendum ad Venerem intendentes quidam bibunt, alij sumen quoq; & caudam assumunt, Syluius: citat autẽ Galeni uerba ex undecimo de simplicibus, ubi ille non renes, sed τὰ περὶ τοὺς νεφρούς, id est partes circa renes, scripsit. Celebratur apud medicos diasatyrion compositio, quæ ab Actuario descripta scincos etiã accipit: qui tamen in eadem descriptione apud Nicolaum Myrepsum omittuntur: miscẽtur autem alteri eiusdem nominis antidoto statim subiectæ, numero 66. Recentiores etiã nonnulli compositis suis medicamentis ad coitum excitandum scincos admiscent. Albertus lib. 24. de aquaticis animalibus scribens, scincos cum sciuris confundit: & mox cum de stella marina agere deberet, ubi sturitus scribitur, pro aster, aliâs stincus, uim ciendæ Veneris uehementem ei attribuit, quæ sanè scinci non stellæ marinæ est. ¶ Corij utriusq; (crocodili, tum aquatici tum terrestris) cinis ex aceto illitus his partibus quas secari opus sit, aut nidor cremati, sensum omnem scalpelli aufert, Plin. Si comburatur corium lacertæ (crocodilum intelligo, præsertim aquaticum, quem zab uel dab uocant, alijs crocodilum alijs lacertum interpretantibus) & inde cum fece olei inungatur membrũ abscindendum ferro, omnem eius sensum extinguit, Rasis in lib. de 60. animalibus. Sanguis utriusque (terrestris & aquatici) claritatem uisus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat, Plinius. An crocodili terrestris sanguis uisum acuit experiri nolui, cum haberem probata aciei exacuendæ medicamina, quæ Græci uocant ὀξυδερκῆ, Galenus de simplicibus 10.6. Scinci sanguis si calidus sumatur, & inungatur eo locus sordidatus, cum bellíricis & emblicis, reducit corpus ad colorem proprium: & si permisceatur ei baurac, & illinantur inde maculæ faciei ac lentigines, & maculæ minutissimæ, remouet eas, & clarum colorem reddit, Rasis. Adeps scinci expellit dolorem renum, & facit destillare sperma, Rasis. In libro secretorum qui Galeno attribuitur, compositio quædam ad mouendum coitum destinata, inter cætera recipit adipis scinci drachmas decem. Crocodili (tam terrestris scilicet quàm aquaticus: quare in multitudinis numero loquitur) adipem habẽt quo tactus pilus defluit. hic perunctos à crocodilis tuetur, instillaturq; morsibus, Plinius. Qui inunctus fuerit sepo lacertæ (crocodili. nam zab uel dab Arabicam uocem utroq; modo reddunt) & proiecerit se supra crocodilos, non timebit illos, & ludent cum eo, Rasis. Sed hanc facultatem Plinius alibi priuatim crocodili aquatici tantũ adipi adscribit, quod magis placet. Vide in Crocodilo aquatico D. & E. ¶ Cor (utriusuis crocodili puto, de utroque enim antea locutus est) annexum in lana ouis nigræ, cui nullus alius color incursauerit, & primo partu genitæ, quartanas abigere dicitur, Plinius. Cor lacertæ si suspendatur supra mulierem, prohibet partum, Rasis: pro lacerta Arabicè puto zab uel dab legit, quæ uox crocodilum potius significat. attribuit autem ei eo in capite Rasis quædam, quæ Plinius & alij uel terrestri uel aquatico crocodilo priuatim, uel utriq;. ¶ Et mox ibidem, In felle lacertæ utilissima uis est aduersus alopeciam, cum sternutatorium ex eo medicamen-

tum fit cum radicibus betarum. Felle crocodili terrestris inunctis oculis ex melle contra suffusiones nihil utilius prædicant, Plinius. ¶ Si medius scinci nodus, qui renes tegit, suspendatur supra dorsum uiri, iuuat uirgam & promouet coitum, Rasis. ¶ Si de testiculo scinci dextro bibatur ad pondus unius alkilat (alkirat) cum aqua rutæ, facit destillare sperma, idq; desiccat. Sinister uerò testis eodem pondere potus cum aqua cicerum rubeorum, & uase uno uini purissimi, & duas extra (sic habet codex impressus) id est, bis sex drachmis butyri uaccini, facit destillare sperma, prouocat coitum, renes calfacit, & uirgam corroborat, Rasis. ¶ Vnguentum entaticon, hoc est ad arrigendum genitale apud Æginetam lib. 7. præter alia capit scinci caudas. Apud Aetium etiam in antidoto quadam podagrica caudam scinci legimus. ¶ Intestinis & reliquo corpore crocodili terrestris suffiri uulua laborantes salutare tradunt: item uelleribus circundari uapore eius infectis, Plin.

¶ Fimum humanum propter fœtorem abominabile est: boum uerò & caprarum & crocodilorum terrestrium, & canum qui ossa ederint, nec fœtet; & experientiã sui abunde non nobis solum, sed & alijs ante nos medicis exhibuit, Galenus de simplic. 10. 18. Aetius hunc locum reddens, Caninum uerò (inquit) præ cæteris plurima experimenta nobis præbuit. Idem Aetius lib. 2. cap. 117. cum anseris, accipitris & gruum alui excrementa inutilia esse dixisset, subdit: terrestrium uerò crocodilorum inuẽtu difficile est; ideoq; uires eius omittit. Terrestris crocodili fimum, crocodileam uocant, quæ mulieribus bonum colorem in facie, nitoremq; conciliat. Optima est candidissima (Græcus codex noster non rectè λεπτοτάτη pro λευκοτάτη habet) & friabilis; amyli modo leuis, in humore statim eliquescens: quæ cum teritur subacida est & fermenti odorem refert. Adulterant eam sturnorum fimo, quos oryza pascunt: ipsumq; non dissimile uendunt. Alij amylum aut cimoliam miscentes (ut Ruellius: aqua macerantes, Marcellus. Græcè est φυρῶντες, id est subigentes, ità scilicet ut farina ad panificium cum aqua subigitur: Serapionis interpres uertit, amylum cum cimolia miscentes, non probo,) adscito anchusæ colore per rarum cribrum paulatim (ut Ruellius: in tabulas, ut Marcellus ex ueteri translatione apud Syluaticum. Græcè est εἰς ὀλίγον. ego hunc locum sic legerim, δι' ἀραιοῦ κοσκίνου εἰς ὀλίγα ἀπηθοῦσιν ὡς σκωλήκια, καὶ ξηράναντες πωλοῦσιν ἀντὶ ταύτης. nam & Serapionis interpres sic uertit, & cribrant cribro lato [raro] ut fiat cribratio sicut uermiculi, & desiccant ac uendunt) exprimunt, ut se contrahat in uermiculorum speciem, qui siccati pro crocrodilea uæneunt, Dioscorides. Optima est crocodilea, quæ candidissima & friabilis, minimeq; ponderosa, cum teratur inter digitos fermentescens. Lauatur ut cerussa. Adulterant amylo aut cimolia: sed maximè qui captos (qui sturnos captos, ut Hermolaus ex Dioscoride legit) oryza tantum pascunt, Plinius: apparet autem ipsum in hoc errasse, quòd inter digitos fermentescẽs dixit: quod si ita sit, molle hoc fimum & facile subactu esse oporteret, cum tamen friabile tum ipse tum Dioscorides commendent. Apud Dioscoridem certè illud probatur, quod digitis tritum subacidum & fermenti odorem reddat: Græcè ζυμίζειν dixit, ut τραγίζειν, οἰνίζειν, & ὀξίζειν dicuntur, hoc est resipere odorem hirci, uini, aceti: & ne quis fermenti in substantia aut alia qualitate similitudinem intelligeret, ζυμίζουσαν τὴν ὀσμὴν disertè protulit. Dhab aliud est à lacerto inuento in regione nostra, quamuis sit ei similis, & habeat dispositiones & uirtutes ei proximas, Auicenna 2. 226. est autem dhab uel zab aquaticus crocodilus potius, ipse hic pro terrestri abutitur. Veteres interpretes Galeni & Dioscoridis, stellionem aliquoties pro crocodilo terrestri, in fimi eius mẽtione reddunt. Terrestrium crocodilorum, paruos illos & humiles dico, fimum pretiosum luxuria fœminarum fecit, quæ non contentæ tot medicamentis quæ splendidam extentamq; faciei cutem reddunt, crocodilorum etiam fimum eis adijciunt. Redditur autem huic simile sturnorũ quoq; fimum, quum sola oryza pasti fuerint. Constat igitur hæc stercora abstergendi exiccandiq; uim possidere, utranq; mediocriter: multò moderatius tamen & infirmius sturnorum stercus est: Crocodilorum uerò (terrestrium,) ut maculas faciei à Sole excitatas (hoc & Auicenna repetit) sic & uitiligines & impetigines tollere potest, Galenus: cuius uerba Arabes eorũmue interpretes malè transtulerunt. Crocodilus terrestris odoratissimis floribus uiuit: ob id intestina eius diligenter exquiruntur iucundo nidore farcta, crocodileam uocant, Plinius. Crocodileam Plinius etiam intestina ipsa terrestris crocodili appellat, Hermolaus. Atqui cum Græci omnes fimum duntaxat sic nominent, Plinij quoq; uerba ita acceperim, ut non intestina crocodileam nominet, sed iucundum illum odorem hoc est odoratum excremẽtum, cuius gratia exquirantur & dissecentur. Serpentum stercus, propter siccitatem eorum, plerunq; bene olet: ut & lacertorum maximorum quos crocodileos uocant. hi sunt crocodilis magnitudine & forma similes, & in India occidentali, atq; alibi etiam sed rarius longè, nascuntur, Cardan. Aegineta libro sexto terrestris crocodili fimum lentigines exterere dicit, aquatici autem oculorum albugines, Marcellus Vergilius: ego nihil tale apud Æginetam reperio, ne septimo quidem ubi de simplicibus singulatim tractat. sed omnino utraq; ista uis authorum omniũ consensu, alterius tantum crocodili nempe terrestris fimo adscribitur: aquatici uerò neq; hæc neq; alia ulla. Crocodilea illita ex oleo cyprino, molestias in facie enascentes tollit: ex aqua uerò inuncta morbos omnes, quorum natura serpit in facie, nitoremq; reddit. lentigines delet, ac uaros, omnesq; maculas, Plinius. Alphos tollit crocodilea, Aegineta. Kiranides ut albulæ tollantur, cum melle inungi uult: cum oleo, ad inducendum faciei splendorem. E stercore crocodili meretrices unguentum parant, quo rugas faciei extendunt: sed lota facies deterius ad pristinas reuertitur rugas, Albertus: scribit autem

hæc

hæc falsò in aquatici crocodili mētione. Colorq́ꝫ Stercore fucatus crocodili, Horatius Epodo 12. Naso quoqꝫ in poemate de Arte amādi, præcipit ut quæ nigriore uultu esset, ad piscis Pharij opem confugeret, hoc uersiculo: Nigrior ad Pharij confuge piscis opem: nimirum quòd crocodili non terrestris sed aquatici fimum ad hunc usum facere falsò putaret, quanquam is etiam impropriè piscis diceretur. Stercoris felis aut crocodili drachmas octo, (aliàs sex:) sinapis drachmas quatuor, ex acri aceto alopecijs illine, Soranus apud Galenum de compos. sec. locos: item Archigenes ibidem. Eadem apud Rasin in libro de 60. animalib. cap. de lacerta legimus: Sumatur (inquit) de stercore lacertæ ad pondus sex aureorum, & sinapis ad pondus quatuor aureorum, & terantur cum forti aceto, & inungatur cum hoc alopecia: item stercus furonis, (id est felis.) Deprehēdet & alias quasdam facultates lacerti simpliciter fimo attribui, quas alij crocodileæ priuatim adscripserunt, qui hæc cum remedijs ex lacerto contulerit. Arnoldus de Villanoua cantharides & stercus crocodili miscet medicamentis alijs pilos regenerantibus. Stercus crocodili aiunt per infundibulum suffitum, feras uenenosas ex latibulis suis exigere, Aetius 13. 7. nec mirum, cum acido & fermenti ferè odore sit, ut Dioscorides ait. Crocodili terrestris fimum apud Trallianum 2. 5. miscetur collyrio cuidam ad cicatrices oculorum & leucomata exterenda & extenuanda. Crocodilea oculorum uitijs utilissima est, cum porri succo inunctis, & contra suffusiones uel caligines, Plinius. Confert albugini oculi & descensioni aquæ, Auicenna 2. 226. in Dhab. Et rursus de eodem in Tinsa uel Temsa, Stercus eius confert albugini oculi, 2. 706. Et alibi, ubi de diuersorum animalium excrementis agit, Stercus stellionis, & lacerti & crocodili ualet albugini oculi. In libro etiam Secretorum qui inter notha Galeno adscripta legitur, stercus lacertæ cum alijs quibusdam ad albugines oculorum commendatur. Sed quoniā in eo libro multa Arabica aut ex Arabico sermone translata sunt, lacertam puto pro scinco aut crocodilo terrestri positam esse, ut alibi etiā sæpe faciunt Arabum interpretes. Crocodili stercus miscetur medicamento cuidam ad detergendum albi uitium in oculis equorum, apud Vegetium 2. 22. Item collyrio sicco ad suffusionem in Hippiatricis Græcis cap. 11. Miscetur & alijs quibusdam ad oculorum in equis epiphoram apud Vegetium. Contra comitiales morbos bibitur ex aceto mulso binis obolis: appositum menses ciet, Plinius.

¶ Sestius scincum plus quàm drachmæ pondere in uini hemina potum, perniciem afferre tradit, Plin. Si ex uini cyatho bibatur scinci caro Venerem incitat: si plus sumatur, neruos lædit, Author de simplicibus ad Paternianum. ¶ Si scincus piscis ille seu stellio momorderit aliquem, & febricitauerit, priusquam mingat aut febricitet homo, interficiet uirum. Et si febricitauerit uir, priusquam mingat piscis ille, aut febricitet, morietur ille piscis, & morsus euadet, Rasis & Arnoldus de Villanoua. Mihi quidē locus obscurus est, neqꝫ enim urinam excernunt quadrupedes ouiparæ: & si obscurus non esset, parum tamen uerisimilis uidetur quod ad mutuos illos affectus & antipathias. ¶ Stellio cui nomen scincus inditum est, ueneficium est per se, (philtrum uenenosum,) & mentem mutat potius quàm ad amandum mulierem quæ id dederit cogat, Cardanus.

H.

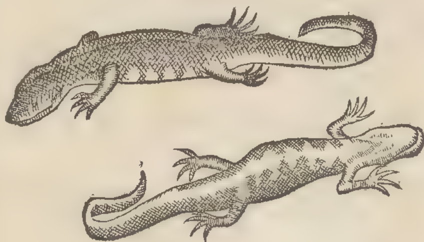
a. Scincos inter rusci suffruticis spinosi nomenclaturas est apud Dioscoridem.

¶ PHATTAGE. In Indis nascitur bestia, quæ Crocodili terreni speciem similitudinemq́ꝫ gerit, magnitudine est Melitensis canis: eius pellis adeò asperis squammis quibusdam scatet, ut more serræ æs dissecet, & ferrum exedat & conficiat, eam Indi phattagen uocant, Aelianus.

¶ e. Scincus si suspendatur super pueros qui timent in somnijs, curat eos, Rasis. Scincus si coquatur, & ex eo procurentur duo homines qui habent odium unus aduersus alium, reducentur ad concordiam & ad amorem, Idem.

DE LACERTO AQVATICO.

A.

LACERTI genus aquaticum, paruum & nigrū, quod hic depictum damus, à Germanis uocatur **Wassermoll**, id est salamandra aquatilis: uel **wasseradex**, id est lacertus aquaticus. Gallicè tassot. Italicè marasandola, quod nomen diminutum uidetur à marasso: sic autem uiperam uulgò uocant: quod licet paruula quadrupes, uiperæ tamen instar uenenata sit. Græcè nominatum non inuenio: qui uoluerit, σαῦρον ἔνυδρον, id est lacertum aquaticum appellabit. Hoc lacerto pharmacopolæ quidā non rectè pro scinco seu crocodilo terrestri utuntur, ut in historia eius scripsi. Guaril aquaticus, id est scincus: sed uerius stellio, Vetus

glossographus Auicennæ. Vide infra in stellione A. Lacertula aquæ, id est scincus, Syluaticus. In nostris regionibus scincos (lacertos aquaticos intelligit) tam paruos habemus, ut sunt lacertæ nuper natæ, & in aqua degunt, Syluaticus in uoce Rhule, id est Renes. Scincus in aqua degit, lacertæ similis, sed uentrosior, & caudam latam ut anguilla habet, ad natandum aptam, Monachi in Mesuen. Lacerti aquatici illi parui nigri, qui in quibusdam lacubus (lacunis potius) iuxta Vincentiam reperiuntur, sæpe à pharmacopolis pro scincis usurpãtur: sed effectus illos à quibus scinci prædicantur, deesse eis crediderim, Matthæolus. Sunt & Vicentino agro sui quidam scinci, minores multò ueris, etiamsi pro Aegyptijs officinæ subijciunt, Hermolaus.

B.

Hæc cum scriberem animal ipsum inspexi: reperitur enim satis frequens circa urbem nostram in fossis hortorum quæ aquam continent. Longitudo totius, digiti ferè septẽ. Color niger dorso & lateribus: sed puncta multa alba & minima sunt inter latera & uentrem, alijsq; partibus supinis: reliquum corpus & ipsum nigrum est, & concoloribus sibi punctis exasperatur. Georg. Agricola tamen hanc bestiolam colore uel cinereã, uel in cinereo fuscam esse prodidit: quo colore apud nos raram aut nullam esse puto: semel tantum in mõte quodam hoc colore uidi. Venter & caudæ pars ima luteo aut flauo colore apparent. Pellis ualida & dura est, ita ut cultello etiam acuto resistat. Ex uulneribus lactea quædam sanies manat, ut in salamandra quoq;. Os tenaciter claudit, ut & salamandra: nec mordet, sed nec aperit os, utcunq; urgeatur & stimuletur, nisi per uim hoc ei exprimatur. Lingua breuissima & latiuscula est: dentes breuissimi exilissimiq;, circa labra interius: tantilli ut uisum ferè effugiant. Anteriorum pedum digiti sunt quaterni, posteriorum quini. Cauda per medium crassiuscula prominet, supra infraq; (hoc est prona & supina parte) contrahitur, rhombi figuræ quadam similitudine: ac si ex solidis rhombis aliquot contiguis corpus cõtexatur, spacijs etiã uacuis expletis: quæ figura ferè etiam redditur, si oblongum corpus quadrangulum ita collocetur, ut anguli duo in medio laterum utrinq; sint, tertius in summo, quartus in imo è regione. sed media laterum crassities in huius lacerti cauda angulos non habet. Monachi interpretes Mesuæi scribunt, caudam ei latam esse ut anguillæ, (quod non satis conuenit,) ad natandũ aptam. In hac quam dissecui bestiola caudæ pars resecta mouebatur: & quum reliquum corpus immobile maneret cum reliqua parte caudæ, ea quoq; resecta mouebatur, quæ corpori adhuc hærens immobilis iacuerat.

C.

Testudinis aut salamandræ instar tardius ingreditur aquatilis lacertus, Georg. Agricola. Vita ei in aqua (in fontibus frigidis, ut audio) & in terra: sed crebrius in aqua. Latet per hyemem. Gignitur in lacunis opacis, quæ in pingui solo sunt, & in quibusdam mœniorum fossis, Idem. Delectari eos limosa aqua audio, & ferè ubi limus albus sit, polentæ aut farinæ non dissimilis: & sub petras in aquis, si quæ sunt, se abdere: oua eorum magnitudine pisi, multa cohærere: Natare ipsos sub aqua, ad superficiem rarò emergere. Atqui ego cum in uitreum uas unum huius generis coniectum per dies aliquot seruarem cum aqua, ore semper ferè extra aquam prominente, ut ranas, deprehendi. Impositus sali caudam mouet ac effugere conatur. nam eum, quia ualde mordet, non potest ferre, statimq; moritur, quum alioqui uerberatus diu uiuat, Georg. Agricola. Ego cum per dies aliquot in uase uitreo haberem, aliquando per diem unum sine aqua relinquebam, ac uidebatur mihi sine ea deterius habere.

D.

Iritata si exarserit, elata & quodam modo inflata, rectis pedibus insistit, & terribilis oris hiatu (ego eam os, non nisi per uim expresseris, aperire obseruaui) acriter oculis intuetur eum, à quo fuerit lacessita: manatq; sensim lacteo & uiroso sudore usq; dum tota fiat candida, Geor. Agricola.

G.

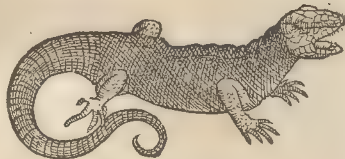
Lacerti aquatici illi parui nigri, sæpe à pharmacopolis pro scincis ponuntur: sed puto eis deesse effectus illos à quibus scinci prædicantur, Matthæolus. Ego non utiles tantum uires eis abesse puto, sed insuper ualde noxias & uenenosas inesse, non minus fortè quàm salamandræ, quòd illi similiter lacteam ubicunq; uulnerantur saniem emittant: nisi fortassis uita in aqua uenenum eorum dilutius reddat. Sed salamandræ etiam aquoso & pluuio tempore magis & nascuntur & uigent. Audiui à Gallis quibusdam, suem si fortè hanc lacertam ederit, interire: quod sanè miretur aliquis, cum à salamandra (si id uerè scribitur ab Aeliano) deuorata sues nihil lædantur.

DE LACERTO.

A.

ACERTVS & lacerta idem animal utrouis genere dicitur, (ut apud Græcos etiam σαῦρος & σαύρα, teste Varino:) nimirum à similitudine lacertorum hominis, quod pedes eorum similiter in digitos tanquam è uolis aut palmis findantur, & in obliquum flectantur ad latera, eo modo quo homo manum flectit cum quadrupes ingreditur. Hinc est quòd lacerti uocabulum communius sit ad omnia huius generis quadrupedum ouipararum hoc modo pedibus prædita: priuatim uerò ad communem & notissimam lacerti speciem, cuius hîc imago adiecta

ecta eſt, contrahitur. Σαῦρος etiam aut σαῦρα Græcis & ſi ratione nominis nō ęque commune uocabulum ſit, à ſimilitudine tamen corporis lacerti communis ad alias quoq; ſpecies deriuatur. hinc ſauram chalcidicam, & ſauram pharmacitidem legimus, & ſauram uiridem, ut apud Latinos lacertum uiridem, &c. Lacertus eſt reptilis genus, ſic uocatus, quòd habet brachia, & quatuor pedibus innititur. Genera uerò lacertorum plura ſunt, ut ſalamandra, ſaura, ſtellio, Iſidorus. Crocodilus lacerta eſt Nili, Palladius. In Arabum etiam libris Latinè redditis ſæpe lacertam pro crocodilo tùm aquatico tum terreſtri legimus. Cardanus lacertas non rectè inſectis adnumerat, inſecta definiens ea omnia quæ præciſa parte uitam in ea retinent. Scorpiones, ſcinci, lacertiq; uermibus nō ſerpentibus adſcribuntur; Solinus cap.30. Lacertam potius uermem dicunt quidam quàm ſerpentem, quia clementius ferit, &c. Author libri de nat. rerum. Sed iſti uermium nomine abutuntur pro reptilibus. reptilia enim (ἑρπετὰ) tum inſecta plurima, tum in quadrupedum genere minores dicuntur quæ per parietes ſcandere poſſunt, & impropriè etiam ſerpentes: uermis uerò appellatio omnino intra inſecta contineri debet, ut & σκώληκος Græcis. ¶ Letaah, לטאה, Leuitici 11. & Num. 14. reptile quoddam, quod R. Salomon uocat לניגרמורשא (fortè laniger mus, ut quidam conijcit, ego nullum huiuſmodi murem noui, & alij omnes lacerti genus interpretantur, ut uox illa pro alia quadam Gallica uulgari corruptè poſita uideatur.) Idem R. Salomon Leuit. 11. לישרדה. liſarda, id eſt lacertam uoce Gallica interpretatur, ut Nicolaus Lyranus intelligit. Ibidem Chaldæus interpres uertit חלטתא haltetha: Arabs, עטאיא, ataia: Perſa אן גז, an gaſ: (Itali hodie uiridem lacertum uocant gez.) Septuaginta καλαβώτης, uel (ut Complutenſis habet codex) ἀσκαλαβώτης: Hieronymus, ſtellio. Videtur autem letaah uocari Hebraicè à clandeſtinis inſidijs quibus animal hoc inſtructum eſt. לוט lot, enim clancularium ſonat. Munſterus etiam letaah ſtellionem interpretatur, Germanicè עיגלעש Eglos, id eſt lacertum communem, nimirum ex Rabino quopiam. Stercus ſtellionis & adhaya & zerzir, &c. Serapionis interpres ex Galeno, ubi Galenus habet ſtercus crocodili terreſtris & ſturni. ſturnum quidem zerzir uertunt. pro terreſtri autem crocodilo, adhab poſuit Auicenna, quod nomen fortè Serapio tanquàm generalius in ſtellionem & adhaya ceu duas ſpecies diuiſiſſe uidetur. Alhathaie ſeu alhadaie eſt lacertus paruus in domibus & hortis communiter repertus, & à uulgaribus appellatur lucerta, Andreas Bellunenſis. Araneus lacertos paruos (Auicennæ interpretatio habet adeclaie) aggreditur, Ariſtot. de hiſt. anim. 9.39. חמט, homet, aliqui (teſte Rabi D. Kimhi) לימוסא, limacē intelligunt, alij uerò כרבי carbo, id eſt lacertam: (quæ uox [Arabica puto] fortè facta eſt à Græca quaſi ſarbo pro ſauro.) Chaldæus interpres Leuitici 11. uertit חומטא humeta. Arabs, חרבא, herba, (harbe quidem Auicenna, Andrea Bellunenſi teſte chamæleontem appellat:) Perſa, אן סוספר, an ſuſphar. Septuaginta σαῦρα, Hieronymus lacerta. Munſterus homet interpretatur limacē, teſtudinem, concham. ſed communis hic quorundam error eſt apud Germanos, ut pro limace teſtudinem aut concham dicant. Ego omnino lacertum intellexerim, quòd in ea interpretatione plerique conſentiant. (Vide plura infra in F.) Fortaſsis autem Græca uox ſaura, ab Arabica herba uel harbe uel carbo per metatheſin facta eſt, uel contra. Inuenio & פליח, pelijah, in trilingui dictionario Munſteri pro lacerta, neſcio cuius dialecti uocabulum. Aliqui etiam hardun Arabicam uocem lacertum interpretantur, ut Andreas Bellunenſis, cuius naturam proximam eſſe aiunt naturæ guarſl ſeu urel, id eſt ſtellionis, &c. Aliqui idem animal (ex lacertorum genere) Hebraicè koah, Arabicè hardun uocari docent: Vide ſupra in Chamæleonte A. Arab, id eſt lacertus, Vetus gloſſographus Auicennæ: uoce corrupta ut conijcio. Samabras, uel ut Bellunenſis legit ſaambras, lacerta eſt eodem interprete, Auicennæ 2.646. uideri ſanè poteſt ſalamandræ nomen hinc factum. Scatiroſa, id eſt lacerta, Syluaticus. Olen, id eſt lacertus, Idem. ¶ Lacerta Græcis hodie uulgò τζολισαῦρα uocatur, corrupto forte nomine à χλωροσαῦρα: uel cōpoſito ex colote, id eſt ſtellione, propter ſimilitudinē corporis, & ſaura. Italicè liguro, uel leguro, uel lucerta aut lucertula, ut Alunnus habet. Matthęolus Senenſis in commentario in ſalamandram Dioſcoridis, Ramarri (inquit) à Tridentinis uocantur, qui ab alijs racani, liguri & lucerti. Atqui ramarrum aliqui in Italia etiam bufonem uocant, ut audio. Hiſpanicè lacertus dicitur lagárto: lacerta, lagartiſa, uel lagardixa. Gallicè, lyſarde. Germanicè Adex, uel Egles quod quidā in fœminino genere proferūt: noſtri in maſculino ein Egochs. Heſsis Eydetſch. Flandris Aketiſſe. Non probo illum qui lacertam Germanicè interpretatur grün adex, id eſt uiridem lacertam. Quanquam enim communis etiam lacerta, de qua hic ſcribo, uiridis aliquando reperiatur, ſed rarò, propriè tamē alterum genus maius, & ſemper uiride, de quo infra agetur, ſic appellari ſolet apud authores. Anglicè luſard uel lyſard. Illyricè geſſcierka, uel geſſtier. ¶ Lacertum indoctuli ſtellionem dixêre, cum ſtellio ſit minor lacerta, Grapaldus & Perottus. Lacerti parui uulgò creduntur ſtelliones, ſed falſò, Matthæolus.

B.

De lacertis diuerſis, qui à paruis & communibus noſtris tum aliâs tum magnitudine differunt,

ſeparatim agemus infra. ¶ In Anglia lacertos extare negant.

¶ Lacerti cortice teguntur, Ariſtot. quamobrem cutis eorum dura eſt. Abſint & picti ſqualentia terga lacerti, Vergil. Georg. Chamæleon & niger non longè diſsimilis crocodilo eſt: & pallidus, ut lacertæ, Ariſtot. Plinius lacertorum meminit qui ferrugineas maculas habeãt, lineis etiam per caudam diſtincti. Parui etiã lacerti aliquando uirides, aliâs alio colore reperiuntur, nullo inſuper diſcrimine uariantes. Saura multarum ſpecierum eſt, inter quas tamen pulcherrima uiridis candicante uentre prope dumeta & ſæpes, Chriſtoph. Saluelden. ait autem harum in uentre reperiri gemmam ſauriten, quod Plinius de lacertis uiridibus, maioribus ſcilicet quæ per excellentiam uirides cognominantur, ſcripſit, non de minoribus quæ & ipſæ aliquando uirides reperiuntur. Lacertæ paruæ quam nuper initio Septembris obſeruaui, color fuſcus erat, ſed ſplendens & ad ęreum accedens, uenter partim uiridem partim luteum colorem præferebat: Vtrinq; in lateribus puncta aliquot deinceps erant, ſplendentia ceu aſteriſci quidam. Longitudo digitûm quatuor. Retro oculos meatus aurium rotundi apparebant. Nullus in ea lacteus liquor (qualis in aquaticis lacertis & ſalamandris eſt) quamuis Demetrius Byzantius in accipitrum cura ἐγγαλακτίζειν uerbo de lacerta utatur. Digiti perexiles, ante & retro quini, cum unguiculis. in poſterioribus longiſsimus erat qui indicis ſitum obtinet, pollex inferiore loco ut in manibus hominis: anteriores uerò pollicem cum cæteris eodem ſitu habebant, Hæc ex noſtra inſpectione. ¶ Lacerti parui ſanguinem in uenis habent, non carent ut ſtelliones, Matthæolus Senenſis. ¶ Cortice intecta, ut lacertę, ſuperiore etiam palpebra conniuent, inferiore quidem omnia, Ariſtot. Palpebræ ſunt quadrupedum etiam illis, quibus molle tergus, ut ſerpentibus: & quadrupedum quæ oua pariunt, ut lacertæ, Plinius. Lacertorum & ſerpentium lingua ſumma bifida eſt, ſed præcipuè ſerpentium, Ariſtot. Idem lib. 2. de partibus animalium cap. 17. cauſam inquirit, cur his & ſerpentibus lingua longa & bifida contigerit, eamq; in horum animalium ingluuiem (uoracitatem) reijcit, ut & diutius & quaſi duplicem ex cibo uoluptatem caperent. Et alibi, Lingua (inquit) eis bifida eſt ut ſerpentibus, parteq; extrema piloſa admodum. Lingua lacertis bifida & piloſa, Plinius, Author libri de nat. rerum, & Ge. Agricola. Atqui alio in loco Plinius ſerpentibus & lacertis linguam, nõ piloſam, ſed capillamenti tenuitate eſſe ſcribit: tranſtulit autem utrunq; locum ex Ariſtotele, unum ex libro quarto de partibus animaliũ cap. undecimo, ubi Ariſtoteles habet ἐπ᾽ ἄκρου ἄγαν τριχώδη, ualde piloſam uertit Gaza. alterum ex eiuſdem operis ſecundo lib. cap. 17. ubi τὸ ἄκρον λεπτὸν καὶ τριχῶδες ἔχουσι legit, Gaza uertit, & parte extrema capillamenti tenuitate, id quod in altero etiam loco facere debuiſſet, ut Plinius quoq;. non enim piloſum, id eſt pilis hirſutum, Græcis δασὺ & λάσιον, ſed à figura τριχῶδες, id eſt capillamenti inſtar oblongum & exile Ariſtoteles intelligere uoluit. Lacerta linguam dicitur habere piloſam, ſed non habet: imò ſunt dentes parui ut pili, & eſt bifida ſicut lingua ſerpentis, Albert. Et rurſus, Cũ mordet lacertus & ſtellio, dentes paruos oris ſui, qui ſubtiles & nigri ſunt, & quaſi pili nigri, in loco morſus infixos relinquit. Terreſtres quadrupedes ouiparę, ut lacerti, teſtudines, &c. pulmonem habent exiguum & ſiccum, ſed aptum ampliari ac extumeſcere cum inflatur, Ariſtot. Eadem omnia uentrem unum & ſimplicem habẽt, Idem. Exta ſerpentibus & lacertis longa, Plin. Lacerta perexiguum habet lienem, Ariſtot. & Plin. & rotundum, Ariſtot. Lacerto teſtes intus adhærent lumbis, Idem. Caudam ſerpenti conſimilem habet, Author lib. de nat. rerum. Lacertis & ſerpentibus amputatæ caudæ renaſcuntur, Ariſtot. & Plinius. Colotis & lacertis caudam renaſci haud falſum, Plin. Cardanus in fine lib. 9. de ſubtilitate, cauſam cur quibuſdam animalibus partes quædam præciſæ exciſęue renaſcantur, in eo collocat quòd imperfecta ſint: medici (inquit) ob id quòd humidiora ſint dicerent. In lacertis inueniuntur & geminæ caudæ, Plin. Talem ſanè figuram Bononię ſibi uiſi lacerti, nec aliter à noſtris communibus differentis, doctiſsimus medicus Miſnenſis Io. Kentmannus ad nos miſit. Scinci qui uenduntur ſicci cum duabus caudis, nõ ſunt ueri ſcinci, Platearius. Americus Veſpucius ſcribit ſe in inſula quadam Oceani mille leucis à Lyſbona diſtante, lacertas inueniſſe bifurcam caudam habentes. Lacerti quaternos habent pedes, Ariſtot. Priora genua eis poſt curuantur, poſteriora in priorem partem. Sunt autẽ crura his obliqua, humani poplitis modo, Plin. Lacertarum pedes Græci blæſos uocant, hoc eſt quorum pars extrorſum, pars introrſum ſpectet, Hermolaus.

C.

Non hic antiquorum teſtimonio mihi erit opus, quæ ipſe uidi explicabo. Cum uir quiſpiam Lacertum magnum & opimum comprehendiſſet, atq; æreo ſtilo excæcauiſſet, eundemq; in fictilem ollam, recentem utrinq; eatenus exiguis foraminibus pertuſam, ut neq; ſpirare fera prohiberetur, neque tamen exitum haberet, concluſiſſet: & ſimul terram roſcidam, & herbam, cuius nomen non explicauit, impoſuiſſet: ac deinde ferreo annulo, cui ineſſet gagates lapis, in quo lacertus inciſus erat, nouem ſigna impreſsiſſet, quorum quotidie unum deleret: pòſt ubi nono ſigno ſublato ollam recluſiſſet, lacertum uidi, oculorum uſu recuperato, clarius quàm ante excæcationem aſpicere, Aelianus. Quum lacerti in ſenecta oculi excæcantur, intrat in foramen parietis contra orientem, & ad ortum Solis intendẽs illuminatur, Iſidor. Idem Albertus ſcribit ex libro Iorach cuiuſdam. Quòd ſi uerum hic dicit (inquit Albertus) obtenebrationis oculorũ cauſa fuerit frigiditas conſtringens humorem oculi, quem calor lucis ſolaris diſſoluit & attenuat, & ſic uiſum reſtituit. ¶ Captę

lacertæ

lacertæ cum aliquando lignum ori insererem, tenacissimè id mordebat. Et alterius cuiusdam colore candicantis in littore Hadriatici maris captæ digitum ori cum inderem, comprimebat illa quidem os, sed mordere & cutim penetrare non poterat. ¶ Lacerta sibilat ut serpens, Author libri de nat. rerum. ¶ Si quis seu fortuitò lacertum, seu consultò in caluaria percutiat, & uirga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum utraque graditur, & duobus pedibus adrepens uiuit. Deinde si coitio utriusque cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione uelut conseruntur, contexunturque: atque ex separatis duabus partibus unus atque idem rursus efficitur lacertus: & tametsi loci prius affecti uestigium cicatrix indicat, tamen & uitam pristinam retinet, & ei cætera persimilis est, qui talia nunquam perpessus sit, Aelianus. Lacertus dissectus partibus suis iterum coit: Εἰσὶ δὲ σαφῶς τῶν μορφῶν αἱ συνέξεις, Ὅταν ὁ νεκρὸς τοῖς ποσὶν ἐφορπύσει, Philes: Mihi quidem obscurus est locus. Lacertum si quis dissecuerit & diuulserit medium, Ἕλκει μὲν αὐτοῦ σὺν κλόνῳ (πόνῳ) τὰ τμήματα, Συνέρχεται δὲ καὶ πάλιν τὰ λείψανα, Suidas ex innominato in Σαῦρα. ¶ Lacertæ ac cæteræ quadrupedum ouiparæ quomodo moueantur, explicat Aristoteles in libro de communi animaliũ gressu. ¶ Lacerti cauernas subeunt, Aristot. In sepulchris habitant, Glossa in Leuit. 11. Plerunque in rubetis & spinetis solent uersari, Georg. Agricola. Πᾷ δὴ τὺ μεσαμέριον πόδας ἕλκεις; Ἁνίκα δὴ καὶ σαῦρος ἐφ᾽ αἱμασιαῖσι καθεύδει, &c. Theocrit. Idyl. 7. Amat lacertus uetera ædificia, muros & mœnia, fuscus præsertim lacertus: uirides uerò (ij quoque parui, nec nisi colore differentes, nõ enim de maioribus uiridibus loquitur) in campis potius sunt, utrique tamen utrobique reperiuntur, Herus. ¶ Lacerti omniuori sunt, Aristot. Insidias aliquando in apes faciunt, Aelianus. Lacertus apibus insidiatur, Columella: ut & stellio quem ibidem nominat. Audio & formicas ab eis edi. Edunt cochleas, bruchos, cicadas, gryllos & similia animalcula, Matthæolus Senensis. Mensibus quatuor frigidissimis latent, & nihil interea comedunt, Aristot. ¶ Lacertæ coëunt ut serpentes, Aristot. Lacertæ, ut ea quæ sine pedibus sunt, circumplexu Venerem nouère, Plinius. Audio eas uere circa exitum Martij, inter se complicatas coire, non superuenientes, sed incumbentes lateribus & uentribus iunctis se amplectentes, caudis & reliquo corpore intortis. ¶ Gignunt & quadrupedes oua, (oua perfecta, Aristot.) ut chamæleontes, lacertæ, Plinius. Et alibi, Quadrupedum oua gignentium lacertam ore parere, ut creditur uulgò, Aristoteles negat: neque incubant eædem, oblitæ quo sint in loco enixæ, quoniam huic animali nulla memoria, itaque catuli per se erumpunt. Lacertæ & crocodili tam terrestres quàm fluuiatiles, sua oua terræ gremio committunt. lacertarum oua sponte in terra aperiuntur. uitam enim earum annum non complere, sed semestrem finire aiunt, Aristot. histor. anim. 5. 33. An uerò ore pariant néc ne, & utrũ memoria careant, quæ itidem Plinius ex Aristotele citat, nusquam apud eum legere memini. Author libri de natura rerum, (& Albertus quoque,) eadem quæ Plinius scribit: & insuper, Quidam (inquit) dicunt fœtus à matribus deuorari. Dicunt quidam quòd lacerta deuorat partum præter unũ magis inertem, qui tamen postea parentes deuorat, quod omnino falsum est, Albertus. ¶ Negantur semestrem uitam excedere, Plinius & Aristot. ¶ Latent per hyemem (mensibus quatuor frigidissimis, Aristot.) lacertus, salamandra, &c. Eadem senectutem exuunt, Aelian. Lacertus senectutem uere & autumno exuit, ut & reliqua cortice intecta, quibus cutis est mollior, nec prædura & testacea ut testudini, Aristot. ¶ In lacertis & alijs quadrupedibus ouiparis, eadem ratio uuluæ quę in auibus est. enimuero ceruix una infernè & carnulentior est: fissura autem & oua supernè proxima septo continentur, Aristot.

D.

Plinius scribit lacertos compares incedere, & capto uno alterum efferari in capientem, Albert. Homini beneuoli sunt, Matthæolus Senensis. Sed hoc alij de lacerta uiridi scribunt, ut copiosè in eius historia retuli. Quidam dicunt fœtus à matribus deuorari, præter unum magis inertem, qui tamen postea parentes deuoret, quod omnino falsum est, Albertus. Per mustelam, murem, lacertum & huiusmodi animalia in Vetere testamento clandestini insidiatores & fures significantur, quod ad quemuis strepitum similiter perterreantur, Procopius in Leuiticum de animalibus ad cibum impuris scribens. Lacerta impurum animal secundũ Legem, in sepulchris habitat, & inconstantiam uitæ signat, Glossa in Leuiticum. ¶ Vtilissimũ est pro frequentia domicilij (aluearium,) duos uel tres aditus in eodem operculo distantes inter se fieri contra fallaciam lacerti, qui uelut custos uestibuli prodeuntibus inhians apibus affert exitium, Columella. Absint & picti squalentia terga lacerti Pinguibus à stabulis, (aluearibus apũ,) Vergilius. Lacertæ insidias in apes faciunt: terreni quoque crocodili pestem perniciemque illis instruunt. his omnibus farina ad ueratrum admista, aut maluæ succo suffusa, ante alueos dispersa, gustantibus perniciem adfert, Aelianus. ¶ Lacertæ cochleis inimicissimæ sunt, Plin. cochleas ab eis uorari in c. scripsimus. ¶ Lacerti quotiens cum serpentibus conseruère pugnam, uulnerati uires herba quadam refouent: itaque ad serpentium ictus præcipua habetur, Plinius. Lacerti maioris & uiridis cum serpente pugnam in eius historia describemus. Ophionicum Syluaticus lacertam interpretatur. Bufo cum lacerta pugnat, Physiologus. ¶ In Aethiopia scorpios lacertis audio expleri, & omni serpentium genere, Aelianus. ¶ Noctuæ quædam uenantur mures & lacertas, & alia parua animalcula, Aristoteles & Albertus. ¶ Araneus paruos lacertos aggressus circundat os, & filis obducit, donec colubeat: mox adhærens

morsum defigit, Aristot. Venantur & lacertarum catulos aranei. hos primum tela inuoluentes, & tunc demum labra utraq; morsu apprehendentes, amphitheatrali spectaculo cum contigit, Plin. Serpente ciconia pullos Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta, Iuuenalis. Nocturnæ aues (gimus & gimeta) edunt lacertas & ranas, Crescentiensis.

E.

Lacertos apibus nocere: & quomodo id caueatur, tum quomodo interimantur, iam dictum est in D. Insidiantur quidem apibus & melli terrestres etiam crocodili, siue ij scinci sunt, siue alij quidam lacerti ab Ionibus sic dicti: & apposito extra aluearia croco arcentur. item stelliones.

F.

Chamæleo, (koah,) stellio, (letaah,) lacerta, (homet, alij limacē uertunt,) & talpa, hæc omnia impura sunt, Leuitici 11. ubi Glossographus, Lacerta (inquit) immundum animal secundum legem, in sepulchris habitat, & inconstantiam uitæ signat. Et eodem in loco, Mustela, mus, & crocodilus (hazab) iuxta genus suum, impura sunt. ubi pro hazab Septuaginta crocodilum terrestrem uertunt: sed fortè præstat crocodilum simpliciter, aut generali uocabulo lacertum uertere, quoniam subijcitur, iuxta genus suū, (apud Hebræos: Septuaginta omiserunt,) crocodilus uerò terrestris genus non est, sed species indiuidua. Iidem Septuaginta ibidē pro homet lacertam uertūt. Mustela, mus, lacerta, & similia, clandestinos insidiatores & fures denotant, quòd ad quemuis strepitum similiter perterreantur, Procopius in Leuiticum.

¶ Troglodytæ Aethiopes serpentibus lacertisq; & alijs id genus reptilibus uescuntur, Herodotus lib. 4. Amazones lacertis ac testudinibus & id genus bestijs alebantur: inde forsitan appellatæ, quòd nullis mazis aut delicijs, sed tenui & promiscuo uictu uterentur, Cælius. Lacertis uiuentibus uesci in more Afris est, Idem. In Dioscoridis insula lacertæ permagnæ sunt, quarum carnes edunt, pinguedine uerò liquata pro oleo utuntur, Arrianus.

G.

Remedia quæ ex lacerta describit Rasis in lib. de 60. animalibus cap. 28. omnia pertinent ad crocodilum uel terrestrem, uel aquaticum, uel utrunq;. Zab enim uel dhab Hebraicum & Arabicum nomen generale uidetur, quod has ceu species continet. Aldab, id est lacertus (in titulo tamen eiusdē capitis hardun pro lacerto scribitur) natura præditus est uicina naturæ guaril seu urel, & est similis urel, (stellionem uetus interpres reddit) propter nutrimentum, Auicenna. Guaril est maxima figurarum alguasgon & samambras (maximus ex lacertis, Bellunensis) longa cauda, paruo capite, diuersus à lacerto, sed fortè proximus eius naturæ. caro eius ualde calida est, Auicenna. Attribuit autem ei ferè easdem uires, quas Dioscorides lacerto simpliciter. Adeps & caro guaril (maximi lacerti) impinguant fortiter, & propriè quasdam mulieres, Idem. Si cum lacertæ sepo, halinitro cyminoq; farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginatæ adeò pinguefaciunt homines qui eas ederint, ut disrumpantur, Cardanus. Stellio, testudo, lacerta in cibo faciunt ut accipitres pennas citius mutent, Crescentiensis. Falconibus malè affectis Albertus aliquando lacertam pro remedio dari iubet. Harundines & tela, quæq; alia extrahenda sunt corpori, euocat mus dissectus impositus: præcipuè uerò lacerta dissecta: & uel caput eius tantum contusum cum sale impositum, Plinius. Si stirps aliqua inhæserit, lacertam per medium scissam ei loco apponito, celerrimè educetur, uel, capita ipsa lacertarum contusa impositaq; similiter prosunt, Marcellus. Vide plura inferius de capite. Caro guaril (id est lacerti maximi) extrahit surculos & spinas, Auicenna. Idem rursus in capite de saambras, id est lacerto: Fit (inquit) ex eo emplastrum super spinas, & ea quæ carni sunt infixa, & super uerrucas cōtrito, & extrahit eas: & super ea quæ sunt ut claui, & euellit, (eadem ex capite eius remedia Dioscorides præscribit.) Dicunt etiam siccum si misceatur cum oleo, capillos reuocare in manantibus capitis ulceribus. Et alibi, Caput lacertæ recens amputatum cum aristolochia longa & radice cannæ & bulbo narcisi, mirabiliter extrahit spinas, hastulas, sagittas & partes uitri, si forma emplastri admoueatur. Lacerta si diuulsa admoueatur, ictis à scorpione leuamentum præstat, Dioscor. & Auicenna in saambras. Prodest ad ictus scorpionum etiam lacerta diuulsa, Plinius: item stellio in oleo putrefactus, ut in eius historia dicemus. Lacerta exsecta adposita clauorum intra triduum perseuerantiam tollit, Marcellus. Panos aperit lacerta diuisa adposita, item cinis eius, Plinius & Marcellus. Vt sponte dens excidat, Lacertam agrestem arefactam, dissectam, contritamq; repone, cùm dentem circummundaueris imponito, & paulò post attrahito, quoniam sequetur, Galenus Eupor. 2. 12. Lacertæ tritæ coctæue fronti illitæ, epiphoras sedant, siue per se, siue cum polline, siue cum thure, sic & solatis prosunt. Viuas quoq; cremare & cinere earum cum melle Cretico inungi caligines, utilissimū est, Plinius: Vide in Lacerta uiridi. Lacerti inueterati in os pendentiū addito sale, contusi, ab ictu læsas aures sanant: efficacissimè autem ferrugineas maculas habentes, lineis etiam per caudam distincti, Plinius. Oleum de lacertis fit uel ex communibus istis quæ per domos nostras & parietes uersantur, uel ex uiridibus. utrunq; autē alij ex uiuis lacertis parant, alij ex mortuis & exenteratis, ne stercora oleo innatent, Brasauolus. Vide plura in uiridibus lacertis G. de oleo cum eis facto. Lacertas pauxillas uenatus mundo oleo elixato, atq; ita in aurem demittito: & uermes si in aure fuerint, interficies, Galenus Euporist. 2. 4. Vix est seriò complecti quædam, non omittenda tamen, quia sunt prodita; Ramici infantium lacerta

certa mederi iubent: Marem hanc prehendi, id intelligi, & quod sub cauda unam cauernam habeat. Id agendum ut per aurum, aut argentum, aut ostrum mordeat uitium. Tum in calice nouo illigatur, & in fumo ponitur. Lacertæ quoq;, ut docuimus, combustæ, cum radice recentis harundinis, quæ ut unà cremari posit, minutatim findenda est, ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluuia continent: (Efficacius uirides lacertæ omnia eadem præstant:) Etiamnum utilius admixto sale, & adipe ursino, & cepa tusa. Quidam denas uirides in decem sextarijs olei ueteris discoquunt, contenti semel in mense ungere, Plinius. De lacerta Martensi usta ad locum glabrum pilis explendum: deq; lacerta pisina usta ad aciem oculorum acuendam, scribemus infra inter Lacertas diuersas. Arnoldus de Villanoua lacertos uirides miscet medicamentis quibusdam pilos regenerantibus.

¶ Varices ne nascantur: lacertæ sanguine crura puero ieiunus illine, in totum carebit hac fœditate, Marcellus: Vel ut Plinius, lacertæ sanguine pueris crura ieiunis à ieiuno illinuntur. Lacertæ iecur aut sanguis in lanula adplicitus, clauorum intra triduum perseuerantiam tollit, Marcellus. Verrucas omnium generum sanat caput lacertæ uel sanguis, uel cinis totius, Plinius. Verrucam poterit sanguis curare lacertæ, Serenus. Sanguis guaril (alias urel) & lacerti, confortat uisum, Auicenna. Vrina saambras (id est lacertæ, sed apparet locum esse corruptum, aut interpretem, cum nulla ouiparorum urina sit) & sanguis ipsius mirè iuuant rupturam infantium, cum insident in decoctione eius. & quandoq; miscetur urinæ sanguiniue eius aliquid moschi, & immittitur uirgæ infantis, quod quidem summum est rupturæ remedium. ¶ Dentes scarificant & ossibus lacertæ è fronte luna plena exemptis, ita ne terram attingant, Plinius. Lacertæ caput intritũ & appositum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit, uaros, formicantes uerrucas, & pensiles (quas acrochordonas uocant) tollit, Dioscorides: & clauos, ut addit Galenus de simplic. 11. 6. reliqua similiter habet ut Dioscorides. Si stirps aliqua inhæserit, capita lacertarum contusa impositaq; prosunt, aut ipsa lacerta per medium scissa & apposita, Marcellus. Verrucas omnium generum sanat caput lacertæ, Plinius. ¶ Lacertæ cerebrum suffusionibus prodest, Idem. ¶ Cor lacertę combustum aut mixtum cum amurca, impositum membro torporem infert adeò ut ferrum non sentiat, Arnoldus de Villanoua: sed hæc Rasis & Plinius de corio lacertæ, id est crocodili scribunt: Vide in Crocodilo G. ¶ Lacertæ iecur exesis dentibus impositum dolores finit, Dioscorides: finire aliqui scripserunt, Galenus. Dicitur hepar eius sedare dolorem molaris dentis, Auicenna. Cauis dentibus inditum iecur lacertarum aridum, dolores dentium sanat, Plinius. Lacertæ iecur aut sanguis in lana adplicitus, clauorum intra triduum perseuerantiam tollit.

¶ Lacerti stercus uulnera purgare, & adurere, apud Celsum legimus: quærendum autem an de lacerti simpliciter fimo intelligendum sit, an terrestris potius: an eadẽ utriusq; facultas sit, quod magis uidetur. uideo enim multa (ut in sequentibus patebit) lacerti fimo simpliciter attribui, quę alij de crocodilea, id est terrestris crocodili fimo priuatim scripserunt. Stercus stellionis & lacerti & crocodili, utile est albugini oculi, Auicenna. Aldab (inscriptio habet, hardun, id est lacertus) naturæ est similis urel seu stellioni, & stercus eius confert albugini & prurituí, & acuit uisum, Idem. Et alibi, stercus guaril seu urel panno (maculis à Sole) & lentiginibus mederi scribit: & idem contritum eradicare uerrucas: ac simile esse stercori lacerti. ualere enim ad albuginem oculi. Stercus lacertæ illitum prodest ad oculorum albugines, Galenus Eupor. 1. 43. & de compos. medic. 4. 8. Miscetur etiam cum alijs quibusdam ad albugines oculorum, in libro Secretorum qui Galeno adscribitur. Ad ulcera oculorum & albugines: Ex stercore lacertæ faciẽs collyrium cum aqua unge, Galenus Euporist. 2. 99. Arnoldus de Villanoua stercus lacertæ abiecto nigro in farina subacta decoqui iubet in furno uel alibi. tum adde (inquit) aquæ nitri scrupulum, spumæ maris drachmam. & simul in succo chelidonij uel alio conueniente coquito, tum exiccata usui reserua ad pannum oculorum. uel adde parum sarcocollæ, & in oculo pone. remouet enim pannum & omnem oculorum tunicam supernatam, quod ipse expertus sum. Hierocles medicamento cuidã, quod equo ad stranguriam infunditur, stercus lacertæ (κόπρου σαύρας) adijcit.

¶ Lacertæ uenenum esse negant, Mich. Herus. Salamandræ uenenum expugnatur ijsdem remedijs, quorum usus est à cantharidum potu, aut lacerta in cibo sumpta, Plinius: quanquam non prorsus ijsdem uerbis. locus enim corruptus est apud Plinium. Species lacertorum (ut habet Auicenna 4. 6. 2. 6. quod de lacertis inscribitur) est salamandra, aut in ipsa est similitudo naturæ eius: & quæ ei similia sunt, interimunt. & accidunt ei qui sumpserit carnem eius, apostema (inflammatio) linguæ & pruritus, & dolor capitis, & adustio, & caligo oculorum. Sic affecto in potu dare oportet sesamum, & xyloceratia nabati, & sacchar, æquis portionibus mixta, cum butyro cocto bubulo. Dandum etiam in potu lac dulce, & inunctione olei alicuius balneoq; utendum. Hæc ille. mox autem in sequenti capite alia contra salamandram sumptam remedia præscribit, quam lacertorũ speciem facit: unde conijcio initium capitis hic recitati, corruptum esse, intelligiq; oportere genus aliquod lacerti salamandræ simile, septicum & adurens, ideoq; dulcibus & lenibus auxilijs ei occurrendum. Caro lacertæ inflammat linguam, infert pruritum, &c. (ut Auicenna.) Arnoldus in libro de uenenis. Et mox, Oua autem ipsius necant, secundum filium patriarchæ, nisi statim subueniatur cum stercore falconis & uino puro: postea cum uomitu nucis uomicæ: Sed hæc Auicenna

4.6.3.18. non de lacerti, sed de alharbe, id est chamæleontis ouis scribit. ¶ Cerebrum lacertæ ueneficium (philtrum uenenosum) est, quod mentem mutat potius, quàm ad amãdum mulierem, quæ id dederit, cogat, Cardanus.

¶ Stellio & lacerta cum mordet (mordent, Albertus,) dimittit (dimittunt, Albertus) in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros, pilorum instar: & non cessat locus dolere & prurire, donec auferantur cum serra, aut cucullo (cultello, Albertus) transeunte super eos, & assumat eos, & colligat eos: quare sedatur dolor. Et quandoq; extrahit dentes eius oleum, & cinis: (fricetur locus oleo & cinere donec egrediantur dentes: deinde ex iisdem commixtis emplastrum imponatur, Rasis.) deinde fugatur locus, & ponatur in aqua calida. Et dictum est quod altaraxacon in cibo sumptum, utilissimum est ad morsum eius. Quòd si dolor augeatur, detur in potu theriaca rutelæ, Auicen. 4. 7. 1. 18. & Rasis tractatu 8.

H.

a. Lacertam & lacertum idem genus esse conspicor, ut est apud Græcos quoq; saûros atq; saûra, Hermolaus. Nam ad lacertas captandas tempestates non sunt idoneæ, Cicero ad Atticũ lib. 2. Reperitur & neutro genere, ut apud Actium Atreo, Concoquit partem uapore, flammam tribuit uerubus lacerta in focos. Lacertus animal dictum, ut placet grammaticis, quod pedes habeat ad similitudinem nostrorum lacertorum, hoc est nostrarum manuum & pedum. ¶ Σαυρίγγη, herba quædam, & lacerta animal, Hesychius & Varinus. Ἄϊδαξ Græcam uocem, (quam ego nusquam adhuc reperi,) & Germanicam Aydox, Gelenius in Lexico symphono è regione ponit. item Græcam κίκορ⊕, (quæ tamen scincum potius seu crocodilum terrestrẽ significat,) & Illyricam gefstier. Σμύλλα, lacerta, Hesychius & Varinus.

¶ Epitheta. Picti squalẽtia terga lacerti, Vergilius Geor. Parua Lacerta, Ouidius 5. Metam. Σαῦρ⊕ ὠχρός, Philes.

¶ Lacertus in homine dicitur brachium à cubito ad manus uertebram, quæ carpus uocatur. Aspexisse lacertos suos dicitur, illachrymansq; dixisse, &c. Cicero de senect. O pectora, ô terga, ô lacertorum tori, Idem 2. Tusc. Adductis spumant freta uersa lacertis, Verg. 3. Aeneid. Hinc lacertosus, robustus ac ualidis lacertis apud Columellam, Ciceronem, Ouidium. ¶ Lacerta uidetur & uasis genus esse apud Iurisperitos, sicut & apud Græcos saura, cuius in Palma meminit Hippocrates, Hermolaus: quasi scriptum aliquod Hippocratis Palma inscribatur, quale ego nullum reperio. Quare uel Hermolaus errauit, uel librarius, legendumq;, quod è palma fieri meminit Hippocrates. Est autem locus Hippocratis in libro de articulis circa finem, ἐμβάλλουσι δὲ ἐπιεικέως καὶ αἱ σαῦραι ἐκ τῶν φοινίκων πλεκόμεναι. hoc est, Moderatè etiam articulos luxatos reponunt quæ sauræ uocantur ex palmis contexi solitæ. Ego sauras intelligo, non uasa, sed funiculos ex palmis contextos, hi cum resoluuntur, (ut quiuis funiculi) aperiuntur, ut digitus immitti possit, tum in cõtrariam partẽ retorti, arctius clauduntur, ut per eos digitus trahi & extendi possit: moderatè scilicet; quæ enim sic contexta sunt facilè extenduntur, nec multum renituntur, nec duritie sua lædunt: quod conuenit, cum nulla ui in his articulis extendendis opus sit. Vocat autem Hippocrates moderatam repositionem, quando opera duorum necessaria non est, ut in præcedenti illic modo; sed unius tantum sufficit. Quod si rectè σαῦρα scribitur, ut nostri codices habent & Hermolaus legit, idem sanè significabunt & istæ uoces, σίρα, σειρὰ, σιρά: Grammatici interpretantur uinculum contextum, (nimirum è uiminibus, aut corticibus arborum.) Σειρὰ enim catenam sonat, aut contextum quid è funiculis, aut sparto, aut cannabi, aliáue materia, ut Varinus scribit. Σηρὰ, δεσμὸς πλεκτός, Idem. Σίρα, πλεκτὸν ἱμάντωμα ἐν ταῖς ναυσίν, Idem: cõtextum nimirum illud è uiminibus, cui remus inseritur: malim oxytonum σιρά. Est & σίρ⊕ uas, in quo far & legumina reponuntur, Etymologus: quæ uox apud Aetiũ ultimam acuit. nam libro quarto cap. 13. Siriasis, (Σειρίασις, aliâs σειρίασις: aliqui non rectè syriasin scribunt) inflammatio est partium cerebri & membranarum eius, infantibus contingens, usq; ad concauitatem sincipitis & oculorum: sic dicta, quoniam σιρὸς Græcè uas concauum (σῶμα κοῖλον) dicitur, quo semina asseruantur. Apud eundem libro primo in quercu σιροὺς legimus, pro fossis subterraneis, in quibus agricolæ tanquam in horreis frumẽtum aut alios fructus per hyemem adseruant, quæ Latinè etiam siri appellantur Curtio lib. 7. & Columellæ ac Varroni. Nostri rapa præcipuè in huiusmodi fossis conseruant. Σιρὸς, ὁ λάκκος. καὶ σιροῖς, ὀρύγμασιν, ἐν οἷς κατατίθενται τὰ σπέρματα, Suidas: sed hæc præter institutum. Cæterum omnes hæ uoces cum contextum aliquid significant, siue ad uinculi aut funiculi, siue ad uasis alicuius, ut fisci, calathi aut nassæ aut alterius figuram, Hebraicæ originis uidentur, à uerbo zar uel zarar: quod ligare significat, ut asar quoq;: uel quòd ad ligandum apta sint, ut uincula: uel quòd ex uiminibus aliisúe inter se connexis & contortis cõtexantur, ut eadem & uasa diuersa. Hinc & illa quæ subiiciam uocabula, orta mihi uidentur: Σαργάνη, σχοινίον, καὶ πλέγματα γυργαθώδη, καὶ εἶδος σπυρίδος, Varinus. Σώρακον, ἀγγεῖον εἰς ὃ σῦκα ἐμβάλλεται, ἢ ξυλοκανθήλια, Idem. Σαείρ, ramus palmæ apud Lacones: & Σειρομάστης, lorum, Idem. Palmarum sanè tum folium ad uitilia utilissimum est, tum funes rudentesq; in Aegypto ex tunicis eius nectuntur, ut apud Theophrastum legitur. Saura igitur apud Hippocraten genus quoddam texti è tunicis aut corticibus palmæ funiculi erit, (cui nihil cum lacerta animali commune:) non autem uasis genus ut Hermolaus & Cælius putarunt, quòd id extendendo reponendoq; articulo minus aptum foret; Lacertam uerò apud Iu-

reconsul-

reconsultos uasis genus esse à figura sic dicti (fortaßis quòd quatuor pedibus in digitos transuerso situ formatis insistat) non negauerim. Σαυρία, corruptio segetum, iaculũ, uenabulum, Vide Theocritum in Pharma. Σαυριάζειν, segetes destruere, iaculari, ferire. Σαυροειδὴς simile lacertæ. Σαυρωτή, ποικίλη, id est uaria, Hesych. nimirum à uarietate coloris lacertorum. ¶ Σαυρωτὴρ pars hastæ, de qua alij aliter docent. Hastę postremum quod ferreum est, uocatur sauroter: quanquam eo nomine sunt qui intelligant locum item in quo reponatur hasta, Cælius. Hastæ finis (manibus proximior, spiculo oppositus, Pollux 1. 10.) σαυρωτὴρ uocatur: pars media, ancyle: quæ uerò prominet αἰχμὴ (id est spiculum uel mucro) & epidoratis & styrax. Et rursus 10. 31. Hastæ pars qua erigitur uel cui insistit, (τὸ τοῦ δόρατος ἱστάμενον,) σαυρωτὴρ dicitur, & styrax & styracion: ferrum uerò prominens, λόγχη, αἰχμὴ, ἐπιδορατίς. De styrace plura Cælius. Varinus aliam adfert originem, his uerbis: Sauroter ferreum est cauum & in fine mucronatum, cui inserta posterior hastæ pars, hastam terræ infixam, pali seu crucis (σαυροῦ) aut patibuli instar, erigi facit: ut σαυρωτὴρ quasi σαυρωτὴρ ἀπὸ τοῦ σαυροῦ dictus uideatur, (quod Eustathius quoq; tradit:) sed apud ueteres σαυρωτὴρ nominatur, nẽpe in altero hastæ fine extremum spiculum ferreum. Apud Homerum autem sauroter uocatur etiam οὐρίαχος: apud alios uerò κρόσφος quoq; aut γρόσφος: item styrax pars eadem quasi στύραξ, ἀφ᾽ (ἐφ᾽) ὃ ἐπηλαθὲν ὅτι τὸ δόρυ στῆναι. Intelligo autem posteriorem hastæ partem quæ manibus tenetur, uel quæ mucroni opposita est, ubi hodie simpliciter circulus ferreus hastæ inseritur. οὐρίαχος (ut idem alibi habet) pars posterior & spiculo hastæ opposita, ueluti cauda hastæ, quæ & styrax & sauroter uocatur, & γρόσφος & σόρθυγξ appellatur. Ἔγχεα δέ σφιν ὄρθ᾽ ἐπὶ σαυρωτῆρος ἐλήλατο, Iliad. κ. ubi Scholia, ὀρθὰ ἐπὶ τοῦ κρόσφου. sic enim uocatur ferrum è regione epidoratidis situm. Σαυρωτῆρσι, τοῖς στύραξι τοῖς ὄπισθε τῶν δοράτων. Ἔκτανε θηκτῷ σαυρωτῆρι. Καὶ ταχὺ περιστρέψας τὸν ἵππον εἰσπεσόντα, παίει γὰρ σαυρωτῆρι διὰ τοῦ τραχήλου. Ἡ ξυστὸν δόρυ, ἢ στύραξ, ὃν ἔνιοι καλοῦσιν οὐρίαχον, Suidas. Σαυρωτὴρ significat etiam stathmen, id est perpendiculum (quòd in eo quoque plumbum funiculo extremo addatur, ut ferrum hastæ) & cestum (id est cingulum uarium uel acu pictum, ut & lacerti color uarijs punctis distinguitur,) Hesychius. Σαυρωτοῖς δόρασι, hastis quæ saurotêras habent in epidoratide, Idem. Σαυροβελὴς ἔγχος, ἐκ τοῦ σαυρωτῆρος βαρύ: sic Aeschylus, ὀπισθοβελὲς ἔγχος, Hesych. & Varinus. ¶ Σαυρίων, εἶδος σημαίας ἢ φλάμουλον, Suidas. Σημαία, τὸ φλάμουλον, ἢ σημεῖον, Varinus. Vexilli genus intelligo. flammeum quidem Latini grammatici genus uestimenti lutei coloris interpretantur, quo amiciebatur noua nupta boni ominis causa, &c.

¶ Praxiteles statuarius inter cætera fecit & puberem (Gyraldus legit, & Apollinem puberem) subrepenti lacertæ cominus sagitta insidiantem, quem Saurocłonon uocant, Plinius.

¶ Est & herbæ nomen saura Plutoni sacra, ut Nicander poeta docuit illo uersu: Σαύρην τ᾽ ἢ χθονίῳ τελέθει στέφος ἡγεσίλαῳ: fortasseq; in eo uerbo aut anagallidem intelligit, quippe quam Dioscorides sauritin (aliàs gauritin) à nonnullis dici prodat, & prophetæ nycteritin, quasi nocturno & subterraneo dicatam numini: aut ipsum sinapi, quod (ut Plinio placet) ab Atheniensibus saurion uocatur: aut nasturtium quod ab Hippocrate sauridion quoq; dicitur, Hermolaus. Et alibi, Hippocrates nasturtium sauridion uocat, à sinapis similitudine, quod & saurion dicitur. Sauridion Hippocrati nasturtium est, à similitudine figuræ, Galenus in Glossis & Varinus. Vsurpatur autẽ hæc uox ab Hippocrate in libro de ulceribus. Σαυρίγγη, herba quædam, Varinus & Hesych.

¶ Lacertis similia sunt, aut lacertorum generis multa ex ouiparis quadrupedibus, omnia nempe quæ oblongiore sui corporis alueo serpentes imitantur, essentq; serpentes ablatis pedibus: ut stellio, scincus, salamandra, seps siue lacerta chalcidica. Salamandra magnitudine est lacertæ, Suidas. Stelliones lacertarum figura sunt, Plinius. Ascalabotes (id est stellio) animalculum est lacertę simile, Suidas. Aldab animal figura lacerto simile est, sed maius: Vide in Scinco A. Alurel (aliàs guaril) animal terrestre, lacerto simile, And. Bellunensis. Chamæleontis figura & magnitudo erat lacerti, nisi crura essent recta & excelsiora, Plinius. Sunt & sauri Gręcis, ut lacerti Latinis inter pisces. Sauritæ genus serpentium, Varinus & Hesych.

¶ Sauros & Batrachos statuarij, natione Lacones, fecère templa Octauiæ porticibus inclusa, Plinius. Cum Erymanthum fluuium traieceris ad Sauri iugum, ut uocãt, & Sauri monumentum uidebis, & Herculis templi rudera. Dicitur autem hic Saurus latro fuisse, & uiatores afflixisse & accolas, priusquam Herculi pœnas dedit, Pausanias in Eliacis. Saureas serui nomen apud Festum legitur. Σαῦραι, gens Thraciæ, Varinus & Hesych. Amazones nullis mazis aut delicijs, sed tenui & promiscuo uictu utebantur, ut inde uideri possent appellationem ducere: quod nec Eustathio displicet, quoniam lacertis ac testudinibus, & id genus bestijs alerentur. Quamobrem etiam Sauromatidas, siue sauropatidas nuncupatas uolunt, διὰ τὸ σαύρας πατεῖσθαι, ὃ ἐστι γεύεσθαι. quanquam alij quòd in Sauromatica Scythia aliquãdo habitauerint, dictas ita opinantur, quod Stephanus tradit. Sed & Eustathius Sauromatas Amazonum connubio insignes refert, Cælius. Sarmatæ, Græcis Sauromatæ dicti, Scythiæ populi sunt, Plinius. Et rursus, A Buge super Mæotin Sauromatæ tenent. In Creta fons est ab aditu speluncæ Idææ duodecim plurimum stadia distans, Sauri dictus, Theophrastus de hist. plant. 3. 5.

¶ b. Σαύρας λοιπὸν ἐμφερὴς ἐγένετο, Innominatus apud Suidam in Σαῦρα: fortè pro eo quod est expalluit, ut de uiridi lacerto intelligatur.

¶ c. Aelianus rem miram de hoc animali tradit: Quidam uidelicet comprehensam lacertam,

ac oculis stilo acuto orbatam, in ollam fictilem nouam inclusit utrinque pertusam paruis cauernis: mox illita cera, addita herba quadam, cuius nomen non indicauit: deinde gagate lapide annulo ligato ferreo nouem signis signauit, quorum quotidie unum delebat: post nonum uerò, reclusa olla, lacerta inuenta est oculis restituta. Anulum nanque illum aiebat oculis utilem esse, Volaterranus. Vide infra in Lacerta uiridi G. Lacertum aliqui fratrem Lombardorum uocant, ut busonem Salernitanorum; quòd apud hos populos mulieres aliquando hæc animalia in utero gestare è uulgo quidam fabulentur.

¶ g. In urina uirili lacerta necata, uenerem eius qui fecerit, cohibet. nam inter amatoria esse magi dicunt, Plinius.

¶ h. Incantata lacertis Vincula, Horatius Serm. 1. 8. de ueneficis mulieribus. ¶ Apollo Sauroctonos: uide superius inter deriuata. Deos aliquot animalium nominibus ueteres appellarunt, ut Dianam lupam, Solem lacertum, Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis.

DE LACERTO VIRIDI.

A.

LACERTA maior quæ & uiridis dicitur, Græcis σαῦρα χλωρὰ, & χλωροσαῦρα apud recentiores, Italis gez, Germanis grüner Heydox. Syluaticus & alij quidam ophionicum siue ophiomachum quoque lacertum interpretantur, quæ nomina à uincendis & impugnandis serpentibus facta sunt: ideoque & cicadæ genus, & ichneumonem ophiomachum uocant. Sunt qui lacertam uiridem & stellionem confundant, ut uetus glossographus Auicennæ; & quidam etiam nostra ætate. Et Syluaticus, Stellio (inquit) id est lacerta Facetana: uel secundum alios, lacerta uiridis.

B.

Viridi colore sunt, unde & nominantur: præcipuè tamẽ, ut Georg. Agricola scribit, uerno tempore, æstiuo nonnihil pallidi. Morbus regius cum uirore pallidus est, quales sunt lacerti cum uirore pallentes, Hippocr. lib. 3. de morbis. Maiores ferè duplo sunt, ut puto, communibus lacertis, rari apud nos: calidioribus locis frequentes, ruri sub dio & in pratis magis, non etiam ut communes circa parietes reptant. Plinius priuatim meminit lacerti uiridis longo collo nascentis in sabulosis.

D.

Italia magnas habet lacertas & uirides, hoc animal natura & homini amicũ est, & serpentibus inimicum. Nam ubicunque prospicit homo, ibi congregantur lacertæ, obliquato capite diu contemplantes hominis faciem. si expuas, elambunt saliuam ore redditam: uidi & puerorum mictum exorbentes. Quin & puerorum manibus tractantur impune, atque etiam læduntur, & admotæ ori gaudent saliuam lambere. Cæterum si comprehensæ inter se committantur, dictu mirum quàm in sese sæuiant, nec appetunt committentem. Si quis in agris ambulet per uiam cauam, nunc hinc, nunc illinc strepitu dimoti rubi admonent hominem, insuetus crederet serpentem esse, ubi dispexeris lacertæ sunt, obliquato capite contemplantes donec consistas: si pergas, sequentes. Rursus aliud agentem admonent. Diceres eas ludere uehementerque delectari hominis aspectu. Quodã die uidi prægrandem & mirè uiridem in ostio caui decertantem cum serpente. Primum mirabamur quid esset rei. nam serpens nobis non erat conspicuus. Italus admonebat in antro esse hostem. paulò post uenit ad nos lacerta, uelut ostendens sua uulnera ac remedium flagitans; seque tantum non tangi patiebatur. Quoties autem restabamus, restabat & illa nos contemplans. Serpens alterum latus penè totum eroserat, & ex uiridi rubrum fecerat, ac rursus in antrum se abdiderat. Post aliquot dies cum fortè inambularemus per eundem locũ, serpens è fonte uicino biberat: erat enim æstus prodigiosus, adeò ut nos quoque aquæ inopia periclitaremur. Commodum occurrit ex agris puer natus annos tredecim, gestans rastrum quo fœnum demessum conuerrunt agricolæ: hic simul ut serpentem uidit, præ gaudio exclamat, uelut insultans deprehenso hosti. Ferit rastro, serpens se contrahit. ille nõ facit feriendi finem, donec contrito capite serpens in longum porrigitur, quod non facit nisi moriens.

riens. Ad hæc, eius ruris agricolæ pro comperto nobis aliud quiddam mirabile referebant. Agricolæ nonnunquam fessi obdormiunt in agro: tum serpentes interdum clanculum adrepentes in os patens dormientis conijciunt sese, & in stomachum sese conuoluunt. Verum in hoc discrimine nõ raro lacerta quamuis pusilla seruat hominem. nam ubi sensit serpentem insidiari, circuncursat per collum & faciem hominis, nec finem facit donec pruritu scalptuq́ unguium excitetur. Porro qui expergiscitur conspecta in propinquo lacerta, mox intelligit hostem alicubi esse in insidijs, ac circumspiciens deprehendit. Hæc omnia Ephorinus quidam apud Erasmum in Colloquio de amicitia. Atqui Matthæolus Senensis de lacertis minoribus scribit, esse eas homini beneuolas. Plinius lacertas simpliciter cum serpentibus pugnare prodidit. Ophionicum Syluaticus (offionicum ipse scribit) lacertam interpretatur: alij ophiomachum, quod serpentes impugnet ac uincat: nisi ophionicus pro ophiomacho corrupte scribatur.

E.

Multi contra erucas, & mala ne putrescant, lacertæ uiridis pelle tangi cacumina arborum iubent, Plinius. Lacertæ uiridis felle, (nõ pelle, ut Plinij codices habent) si tangantur cacumina mali non putrescit, Palladius. Vt fructus mali in arbore nõ computrescat, neq; ipsum eruca contingat, lacerti uiridis felle truncum illine, Anatolius in Geoponicis.

F.

Lacertis uirentibus uesci in more Afris est, Cælius (ex D. Hieronymo.) De his qui lacertos simpliciter edunt, uide supra in Lacerto F. Ischiadicis prodesse dicunt lacertam uiridem in cibo, ablatis pedibus, interaneis, capite, Plinius.

G.

Lacerta uiridis pro salamandra substitui potest ad remedia, ut legitur in Antiballomenis Æginetæ adiunctis. Solaris lacerta eadem potest quæ & uiridis, Kiranides. Lacerta uiridis cremata, carni alicui aspersa, mutationem pennarum in accipitre, qui ederit, accelerat, Albert. Demetrius Constantinop. in libro de cura accipitrum, accipitri ad cibum obijcit lacertam uiridem minutatim concisam, ne unguibus retinere possit. nam pes sanie lacertæ læsus contraheretur. Et ad eundem effectum ut pennæ cito abijciantur, lacertam uiridem in aqua decoqui iubet: tum in mortario contundi, affusaq́ aqua tepida accipitrẽ in ea lauari. Ad idem alius Græcus scriptor innominatus, triduo accipitri in cibo dari præcipit lacertos uirides uiuos, aut siccatos in Sole & suillæ aspersos carni. Ad comitiales prodest lacerta uiridis cum condimentis quæ fastidium abstergeant, ablatis pedibus & capite, Plinius. Phthisin sentientibus utilissimam esse tradũt lacertam uiridem decoctam in uini sextarijs tribus ad cyathum unum, singulis cochlearibus sumptis per dies (continuos) donec conualescant, Plinius. Lacerta uiridis uiua immissa in uas fictile nouum, & cum uini sextarijs tribus decocta ad cyathum unum, incredibiliter phthisico prodest, si ex uino eo mane ieiunus bibat cochleare unum, Marcellus. Ischiadicis prodesse dicunt lacertã uiridem in cibo, ablatis pedibus, interaneis, capite, Plin. Et rursus, In lumborum dolore lacertę uirides decisis pedibus & capite in cibo sumuntur. Idem hoc remedium scinco etiam siue crocodilo terrestri, & stellioni simpliciter, & stellioni trãsmarino similiter in cibo sumptis attribuitur. ¶ Lacertas pluribus modis ad oculorum remedia assumunt. Alij enim uiridem includunt nouo fictili, ac lapillos qui uocantur cinędia, quæ & inguinum tumoribus adalligari solent, nouem singulos signis signantes, & singulos detrahunt per dies. Nono emittunt lacertam, lapillos seruant ad oculorum dolores. Alij terram substernunt lacertę uiridi excæcatę, & una in uitreo uase annulos includunt e ferro solido uel auro: cum recepisse uisum lacertam apparuerit per uitrum, emissa ea, annulis contra lippitudinem utuntur. Alij capitis cinere pro stibio ad scabritias. Quidam uiridem longo collo in sabulosis nascentem comburunt, & incipientem epiphoram inungũt: item glaucomata. Mustelæ etiã oculis punctu erutis, aiunt uisum reuerti, eademq́ quæ in lacertis & annulis faciunt, Plinius. Lacertam uiridem excæcatam acu cuprea in uas uitreum mittes, cum anulis aureis, argenteis, ferreis, & electrinis, si fuerint, aut etiam cũpreis, deinde uas gypsabis, aut claudes diligenter atq; signabis, & post quintum uel septimũ diem aperies, lacertamq́ sanis luminibus inuenies: quam uiuam dimittes, anulis uero ad lippitudinem ita uteris, ut non solum digito gestentur, sed etiam oculis crebrius adplicentur, ita ut per foramen anuli uisus transmittatur. obseruandum sane imprimis ut in loco nitido atq; herbido deponatur ampulla, & cum lacerta discesserit, tum anuli colligantur. obseruandum etiam ut Luna uetere, id est a Luna nonadecima in uicesimam quintam, die Iouis, Septembri mense, capiatur lacerta, atq; ita remedium fiat, sed ab homine maxime puro atq; casto, Marcellus. (Vide superius ex Volaterrano, in Lacerta simpliciter H. c. Kiranides lib. secundo idem hoc remedium paulo aliter describit.) Et rursus Marcellus, Lacerti (inquit) uiridis quem ceperis die Iouis, Luna uetere, mense Septembri, aut etiam quocunq; alio, oculos erues acu cuprea, & intra bullam uel lupinũ aureum claudes, colloq́ suspendes: quod remedium quandiu tecum habueris, oculos non dolebis. lacertum sane eodem loco in quo ceperis dimittes. uel etiam si sanguinem de oculis eius lana munda excipias, eamq́ phœnicio conuoluas, colloq́ suspendas, uteris efficacissimo aduersum oculorum dolorem remedio. ¶ Et in tertianis fiat potestas experiendi, an lacerta uiridis adalligata uiua in eo uase quod capiat, prosit, quo genere & recidiuas frequenter abigi affirmant, Plinius. In quartanis adalligari iubent lacertæ uiridis uiuæ dextrum oculum effossum mox cum capite suo deciso, in pelli-

D

cula caprina, Idem. Et alibi, Propter ſtrumas exulceratas lacertus uiridis adalligatur: poſt dies triginta oportet alium adalligari. A lienis dolore liberat & lacerta uiridis, uiua in olla ante cubiculum dormitorij eius cui medetur ſuſpenſa, ut egrediens reuertensq́ attingat manu, Plin. Ramices infantium lacertæ uiridi admotæ dormientibus morſu emendantur. Poſtea harundini adalligatæ ſuſpenduntur in fumo: traduntq́ pariter cum ea expirante ſanari infantem, Idem. ¶ Oleum de lacertis fit uel ex communibus iſtis quæ per domos noſtras & parietes uerſantur, uel ex uiridibus, utrunq́ autem alij ex uiuis lacertis parant, alij ex mortuis & exenteratis, neſter cora oleo innatent, Braſauolus. Lacertas uirides ſeptenas in dimidia menſura (in libris ferè duabus) olei communis ſuffocato, atq́ ita per triduum inſolato, hoc oleum guttam roſaceam, ut uocant, faciei illitu mirabiliter emendat, ut doctiſsimus medicus Geor. Pictorius ad nos ſcripſit. Videtur autem excrementorum lacerti ratione potiſsimum hoc præſtare: quoniã & ſcinci ſeu crocodili terreſtris excrementa faciem dealbant, & maculas delent. Si fractum (θλάσμα) in equo ſurſum uerſus, qua ungula enaſcitur, prorumpere cõtingat, id quod præduris ueterinorum pedibus ſolet euenire: in primis oleum aceto dilutum in ellychnio receptum adhibebis. Si uerò quantum fieri poteſt dolor leniatur: medicamine quod lacertis conſtat, erit utendum. Hoc autem unguine delibuta tota ungula ſuccreſcit, & augetur: ſicq́ depulſum ſenſim adparens diruptionis uitium abigitur. Ratio medicamenti hæc eſt: In fictile nouum terni conijciuntur olei ſextarij, in quod lacertæ uirides merguntur, & indito operculo tantiſper coquuntur, dum in oleo crematæ cõtabuerint, (κατακαυθῶσι, lego κατατακῶσι;) dein oſsiculis earum exemptis, triti bituminis ſelibra, & liquidæ picis hemina cum adipis ſuilli ueteris libris duabus adijciuntur. hæc omnia rectè coquuntur, & cum poſtulat uſus, ungula perungitur. hoc quantum maximè fieri poteſt ungulam durat, firmioremq́ animantis pedem præbet, Hierocles in Hippiat. 101. Molliſsimæ equorum ungulæ hoc uno medicamine, quo potentius nihil eſt, aſſolent indurari: Lacertum uiuum uiridem in ollam nouam mittis, adijcies olei ueteris libram, aluminis (lego, bituminis) Iudaici ſelibram, ceræ libram, abſinthij tunſi ſelibram, & decoques cum lacerto: Cum fuerit reſolutum, calentia uniuerſa colabis, abiectisq́ oſsibus & purgamẽtis, liquatum medicamen in ollam remittes: & cum ungues indurare uolueris, ungulam ſubradis, & factum unguentum in cannam uiridem mittes, adhibitis carbonibus, propè feruens per cannam inſtillas ungulis: prouiſurus ne coronam tangas aut ranulas, ſi his exceptis, in ſolo & in circuitu ſolidaturus ungulam confricabis. Memineris autem ungulas excreſcendo renouari, & ideo interpoſitis diebus uel ſingulis menſibus talis cura non deerit, per quam naturæ emendatur infirmitas, Vegetius. Ad ſupercilia piloſa: Lacertam uiridem coque in oleo, & poſtquam euulſeris pilos, unge locum, Galenus Euporiſton 2.103. ¶ Lacertæ, ut docuimus, combuſtæ, cum radice recentis harundinis, quæ ut unà cremari poſsit, minutatim findenda eſt, ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluuia continent. Efficacius uirides lacertæ omnia eadem præſtant: Etiamnum utilius admixto ſale, & adipe urſino, & cepa tuſa. Quidam denas uirides in decem ſextarijs olei ueteris diſcoquunt, contenti ſemel in menſe ungere, Plinius. Arnoldus de Villanoua etiam lacertas uirides medicamentis alijs pilos reuocantibus admiſcet. Vide infra in Lacerto Martenſe, in capite de Lacertis diuerſis. Lacertæ uiridis cinis cicatrices ad colorem reducit, Plinius. ¶ Oſſa lacertæ uiridis proſunt comitialibus nouo experimento. Colligi autem oſſa tali modo debent: Imponas lacertam uiridem adhuc uiuam, captam, in aliquod uas clauſum, plenum optimò ſale. Sal enim paucis diebus carnem eius & inteſtina omnia conſumit, ut facilè iam oſſa colligantur: quæ tam ad comitialem proſunt quàm ungula alces, quamuis & hæc eſt magni momenti, Chriſtophorus Salueldenſis. cõijcio autem ſentire eum geſtanda hæc oſſa pro amuleto. ¶ Lacertæ uiridis ſanguis ſubtritus (ſubtritos, aliâs attritos) & hominum & iumentorum pedes ſublitus ſanat, Plin. Clauos pedum (clauellos & callos pedibus moleſtos, Marcell.) lacertæ uiridis ſanguis flocco impoſitus (mirè, Marcell.) ſanat, Plinius. ¶ Oculus lacertæ uiridis à quibuſdam ſuperſtitioſè, contra quartanam adalligatur: item oculi eruti intra bullam auream incluſi contra oculorum dolores geſtantur, uel ſanguis de oculis phœnicio exceptus, ut ſuperius dictum eſt. ¶ Contra ſtrumas exulceratas quidam cor lacertæ uiridis in argenteo uaſculo ſeruant, Plinius. Contra omnes ſtrumas & fœminis & maribus utiliſsimum eſt, ſi cor lacertæ uiridis lupino argenteo clauſum in collo ſuſpenſum ſemper hàbeant, Marcellus. ¶ Clauos pedum ſanat iecur lacertæ uiridis uel ſanguis flocco impoſitus, Plinius & Kiranides, qui hoc de ſolari lacerta ſcribit. Ex lacertę uiridis iecore phylacterium ſuperſtitioſum Marcellus Empiricus præſcribit.

¶ Pilos in palpebris incommodos euulſos renaſci non patitur fel lacertæ uiridis in uino albo Sole coctum ad craſsitudinem mellis in æreo uaſe, Plin. Lacertæ uiridis fel miſce cum uino albo quantum ſufficere exiſtimaueris, & mitte in uas æreum, poſitumq́ ad Solem tandiu agita donec craſsitudinem mellis habeat, atq; ex eo loca pilorum uulſorum ungue, Marcellus. Fel lacertæ ſolaris (hanc enim eadem poſſe quæ uiridis ait) in uino putrefactum per dies 40. ſub dio ad Solem in diebus canicularibus, pilos palpebrarum extirpat, Kiranides.

H.

a. Epitheta. Seu uirides rubum Dimouêre lacertæ, Horat. 1. Carm. Nunc uirides etiam occultant ſpineta lacertos, Verg. 2. Aegl. Sed præſtat uiridem lacertum dici aſſerere periphraſticè potius loco unius ſubſtantiui, ad differentiam lacerti communis ſiue minoris, quàm epitheticè.

¶ Sa-

¶ Sauriten gemmam in uentre uiridis lacerti harundine dissecti tradunt inueniri, Plinius.
¶ e. Puluis lacertæ uiridis & lapathum acutum aperiunt seras & alia multa præstant, Obscur.

DE LACERTIS DIVERSIS.

GVARIL (uel potius VREL, ut Bellunensis legit) est maxima figurarũ alguasgon & samambras (Bellunensis uertit, ex lacertis uel liguris,) longa cauda, paruo capite, & non est lacertus. Lacertus enim aut nunquam aut rarò reperitur præterquam rurí: & caput & corpus eius diuersa sunt alguaril, sed fortè proximus est ei facultatibus suis. Fimo eius ephelides & lentigines abolētur, &c. (ut scripsi in Lacerto G.) Auicenna.

¶ Si quis maleficijs capillos perdiderit, hac eos ad pristinam rationem formã reparabit: si LACERTVM salsum MARTENSEM cum suo capite, & lanæ purpureæ optimè in conchylio tinctæ duas ligulas, & chartam cubitalis mensuræ separatim comburat, cineremq́ permisceat, conteratq́ cum oleo cedrino paulatim adiecto, ut crassitudinem uelut glutinis faciat: eoq́ medicamine glabrum locum perfricet, ita ut prius diu linteo asperiore detergeat, Marcel. Lacerta uiridi usta etiam utuntur ad capillorum defluuia, ut supra scriptum est.

¶ LACERTAS PISSINNAS quæ in segetibus morãtur, quas Græci aruras uocant, comburito, & ad tenuissimum puluerem redigito: atq́ ex eo cum uino aut melle optimo caligantes oculos inunge, ualde proderit, Marcellus.

¶ Stellio, id est LACERTA FACETANA, secundum alios Lacerta uiridis, Syluaticus.

¶ Quidam ex amicis nostris fide dignis, narrauit mihi uisas sibi in Prouincia (regione Galliæ,) & Hispania aliquando LACERTAS ea crassitudine, quã crus humanum sub genu est, non admodum longas, quæ caua terræ incolerent, & homines aliasq́ animantes prætereuntes sublimi saltu impeterent, ita ut aliquando uno ictu totam hominis maxillam resecarent, Albertus. ¶ Ipse etiam in illa Italiæ siue Galliæ cisalpinæ regione quam Pedē montis uocant, permagnos lacertos in montibus reperiri audiui, catulorum canis circiter magnitudine, quorum excrementa ab incolis colligantur: quod tamen ita se habere nondum assero, donec fide dignior aliquis testis accedat. ¶ In quadam Libyæ parte in Mauritania lacertos bicubitales reperiri dicunt, Strabo lib. 17. ¶ Ex fortunatis insulis una Capraria appellatur, grandibus (enormibus) lacertis referta, Plinius & Solinus. ¶ In Dioscoridis insula prope Arabiam thuriferam lacertæ permagnæ sunt, quarum carnes insulani edunt, pinguedinem uerò liquant & pro oleo utuntur, Arrianus. ¶ In Arabia lacerti ad duorum cubitorum magnitudinem accedunt, Aelian. Lacerti Arabiæ cubitales: in Indiæ uerò Nysa monte uigintiquatuor in longitudine pedum, colore fului, aut punicei, aut cærulei, Plinius. Polycletus maximos ait lacertos in India, tum ualde uario colore, nasci: ut pellis floridis quibusdam picturis maximè distincta, & ad tactum mollis & tenera sit, Aelian. ¶ Lacertus Lutetiæ in palatio pendet, ut audio ab oculatis testibus, hominis ferè crassitie: proceritate etiã paulò infra hominem. hunc aliqui aiunt deprehensum in carceribus quibusdam, ubi captiuos infestãrit, mordendo aut sugendo tibias eorum: & aliquid ea de re memorari ab ijs qui Chronica Gallica scripserint. Spectatur & alius similis, ut ferunt, eadem in urbe, sed paulò minor, in æde diuo Antonio sacra. Ex Aethiopiæ insulis nuper à regibus Lusitaniæ occupatis, Romam iussu cardinalis Vlyxiponensis lacerta extincta circiter octonûm cubitorum longitudine aduecta est: oris uerò hiatu, quo solidum infantem deuoraret, ac tholo diuæ genitricis ad portam Flumentanam, miraculi gratia suspensa nunc cernitur, Volaterranus.

¶ In prouincia Caraiam, Tartarorum regi subiecta, nascuntur serpentes maximi, quorum quidam in longitudine continent decem passus, & in complexu crassitudinis decem palmos, (dodrantes.) Horum aliqui prioribus carent pedibus, quorum loco ungulas habent instar ungularum leonis aut falconis. Caput ipsorum magnum est, & oculi prægrandes, ut duorum panum adæquent quantitatem. Os & rictum habent tam amplum, ut hominem deglutire ualeant. dentes quoq́ magni & acerrimi rictui illi tam horrendo non desunt. Nullus certè homo, nec ullum animal, serpentes illos sine terrore aspexerit, nedum adiuerit. Capiuntur uerò hunc in modum. Solet is serpens interdiu latitare in cauernis subterraneis, aut alijs montium petrarũmue specubus. nocte uerò egreditur passim circumiens, & potissimum aliorum animalium lustrans latibula, quærens quod deuoret. Neq́ enim ullum bestiarum genus metuit, sed magnas ac paruas deuorat, leones etiã & ursos: & ubi uentrem saturauerit, redit ad speluncam suam. Cæterum cum terra illa admodum sit sabulosa, mirum est quantam foueam corporis sui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod uino plenum per sabulum uolutatum. Venatores itaq́ beluæ insidiantes, interdiu figunt multos palos in sabulum, fortes, & acuto ferro in superiore extremitate dentatos, hos sabulo tegunt, ne à serpente uideri possint: multosq́ passim terræ infigũt, præsertim ubi in uicino norint belluam latitare. Et quando nocte solito more progreditur, ut escam sibi quærat, & molē corporis sui per cedentem arenam reptando & trahendo mouet, fit aliquando, ut pectus in latentem sudem ferro acuminatam uiolenter intrudat, & seipsum interficiat, aut graui læsione sauciet: & tunc latentes uenatores accurrentes belluam interficiunt, si adhuc uiuit, & fel extrahunt, quod magno uēdunt pretio. Mirè enim

medendo pollet. quòd si quis à rabido cane morsus, uel unius denarij pondus inde biberit, statim sanatur: Et mulier in partu laborans, si quantulumcunq; inde gustârit, mox partu exoneratur. Hæmorrhoides etiam aut fici anus inde peruncti, intra paucos dies sanantur. Porrò carnes huius serpentis uendunt: nam libenter ea uescuntur homines, M. Paulus Venetus.

¶ Extra Fortunatas insulas uiginti septem dierum nauigatione Americus Vespucius occidentem ferè uersus nauigando ad regionem quandam peruenit, ubi reperit anthropophagos: unde rursus iuxta idem littus progressus intra paucos dies ad alios populos peruenit, qui in cibo utuntur animali quodam asso: quod erat (inquit) demptis alis quibus carebat serpenti simillimũ, tamq; brutum ac ferum apparebat, ut eius non modicum miraremur feritatem. Progreßi deinde longius per eadem tentoria, plurimos huiuscemodi serpentes uiuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoq; funibus ligata ne aperire possent, habebant, ita ut canes aut aliæ feræ ne mordere queant impediri solent. Aspectum quidem tam ferum eadem præ se ferunt animalia, ut nos illa uenenosa putantes ne tangere quidem auderemus. Capreolos magnitudine, sesquibrachium longitudine æquant. Pedes longos materialesq; (crassos) multum ac fortibus ungulis armatos, nec nõ & discolorem pellem diuersißimam habent, rostrumq; ac faciem ueri serpentis gestant, à quorum naribus usq; ad extremam caudam seta quædam per tergum sic protenditur, ut animalia illa ueros serpentes esse iudicaremus, & nihilominus eis gens prædicta uescitur, Hæc ille.

¶ In Calechuto Indiæ orientalis animalia sunt serpentibus similia, scilicet ore, oculis, cauda prę longa, absq; pilis, aprorum magnitudine, aliquãto etiam uastiore capite, sed pedes habent quatuor, ueneno q; carent, (morsu tantum noxij, quaternorum cubitorum longitudine in palustribus locis nascentes, maximis suibus non absimiles, Ludouicus Rom. Nauigationis suę 5.22.) Alia his similia edunt in Hispaniola insula occidentalis Indiæ uocata Hyuana, dorso spinosa, aphona seu absq; uoce, quatuor pedibus, lacertarum cauda, dentibus acutißimis, cuniculis maiora, ceu leporum magnitudine, in arboribus, terra & aquis absque discrimine degentia, famis ad multos dies patientia, pelle coloribus uarijs distincta ac lęui, ut serpentibus cæteris: uenter supremus qualis auibus est, sed amplißimus à mento ad pectus. Sunt & quos uocant BARDATOS à phaleratorum equorum similitudine, iucundi gustu, magnitudine cuniculi, colore albo & cinereo distincto, in terræ foueis, quas pedibus excauant, habitare solent, & ipsi quatuor pedibus, anguina pelle & cauda, fert hos India occidentalis iuxta eandem insulam, Cardanus.

¶ Salamandra asperior & scabra magis est quàm LACERTA VENENATA, Aetius. at qui Hermolaus in Corollario aliter hunc locum interpretatur: Similis (inquit) ascalabotæ salamandra est Aetio, lacerta uenenaria, hoc est pharmacitide uelocior. Nicander in Alexipharmacis eandem facit salamandram, & lacertam φαρμακίδα.

¶ De LACERTARVM genere est & alia quædã bestiola parua, similis lacertæ, sed caudam habet nigram, quæ araneis syluestribus uescitur, Albertus.

¶ Stellio uulgò LACERTA VERMICVLARIS rusticè, inuenitur in foraminibus ueterum ædificiorum, in quibus aranei quoque uersari solent, Niphus. Sed de stellione priuatim agemus infra.

¶ ΔΙΑΚΌΝΙ uulgo à Græcis hodie nominari audio, lacertæ genus paruum, argenteo colore splendido, in siccis & apricis locis agens. Videtur autem mihi hoc quoque animal non aliud esse quàm stellio.

¶ ADARE genus lacertæ, Syluaticus.

¶ SCEN, id est lacertæ rubeæ, Idem: pro scinco fortaßis è mari rubro.

¶ SENABRAS idem est quod lacerta uel stellio qui in hortis reperitur, Andreas Bellunen. Samabras Auicennæ, uel saambras, non stellio sed lacertus est, ut nos obseruauimus.

¶ ΣΗΝΊΚΗ, animal quadrupes lacertæ simile: & animal multipes asellis domesticis non dissimile, Hesychius.

¶ ἘΛΕΙΌΣ animal inter frutices nascens lacertis simile, ut Aristarchus interpretatur apud Varinum: alij glirem, alij uermis genus interpretantur, &c. ut docui in Glire A.

¶ LACERTA SOLARIS, σαῦρα ἡλιακή, dicta fortaßis fuerit quòd Solis calore delectetur, eiq; se exponere gaudeat. Kiranides lacertæ tria genera facit, heliacam omnibus notam, ut inquit: χαλκῶ, id est æream, (chalcidem nimirum aliâs dictam, de qua ab initio huius libri scripsimus) & chloràn, id est uiridem.

¶ Lacerta solaris eadem potest quæ & uiridis, Kiranides. Iecur eius emplastri modo impositum clauos sanat: (quod Plinius de lacertæ uiridi iecore scribit.) fel in uino puro tractũ per dies 40. sub dio ad Solem in diebus canicularibus, pilos palpebrarum extirpat, (uel, ut alij de lacertæ uiridi felle, euulsos renasci non patitur,) Idem Kiranides, qui & alia quædam nimis superstitiosa de hac lacerta scribit, quæ repetere ex eo non libet.

¶ Lacerta solaris ubi per tempus hebetem uisum habuit, per conuersionem ad Solem oculos rursus leuat, dum in latibulo ad Orientem cõuerso seipsam apprimit, & ieiuna se ad Orientem conuertit, Epiphanius in Sampsæis hæreticis, quos hisce lacertis comparat. nam Sampsæi etiam uox, inquit, si interpreteris, solares sonat. Coniecerim ego solares lacertos non alios esse quàm uulgares nostros paruos.

¶ Anno

¶ Anno à nato Domino 1543. audiuimus, in finibus Germaniæ prope Stiriam subitò multos lacertos, uel serpentes quadrupedes lacertorum instar, apparuisse, alatos, morsu irremediabili. Rursus anno 1551. peruenit ad nos historia Viennæ impressa, huiusmodi. Hac æstate circa diem diuæ Margaritæ in Hungaria prope pagum Zichsam iuxta Theysam fluuium, accidit ut in multorum hominum corporibus serpentes & lacerti naturalibus similes nascerentur: unde sæuissimi dolores oborti tandem eos enecarunt, ita ut circiter tria hominum millia sic perijsse feratur. Quibusdam humi ad Solem iacentibus serpentes & lacerti per os aliquatenus emerserunt, sed mox iterum se abdiderunt in uentrem. Nobili cuidam puellæ diris cruciatibus mortuæ cum uenter incideretur, serpentes duo prodiuerunt. His additur historia eiusdem temporis & loci, de serpentibus innumeris in strue manipulorum frumenti repertis, quos cum exurere uellent rustici, manipuli ignem respuisse dicuntur, & serpens cæterorum maximus capite in summa strue erecto, humano sermone monuisse, ab incendio ut desisterent, neq; enim exuri se posse cum non secundum naturam sint nati neq; sponte huc uenerint, sed diuinitus propter hominum peccata immissi sint.

DE RANA AQVATICA ET INNOXIA: ET de ijs quæ ad ranas quasuis in genere spectant.

RANA PERFECTA.

FOETVS RANAE CAVDATVS.

A.

RANAM aliqui recentiores inter uermes numerant, ut Albertus & similes, quod neutiquam probo: reptile enim potius fuerit, si quis generis appellationem quærat: magis propriè uerò reptilia ranarum illæ dicentur quæ scandere in sublime possunt, ut minores illæ uirides. Sed cum multiplex ranarum genus sit, à locis quos habitant præcipuam differentiam statuerim, ut quædam aquaticæ, aliæ terrestres dicantur. Videntur autem aquaticæ omnes amphibiæ, quòd & in terra aliquandiu degere cōmodè possint: terrestres uerò non omnes in aquis etiam agere. Rursus aquaticæ uel in paludibus aut lacubus & stantibus aquis, uel in fluentibus ut riuis & fluuiorum marginibus reperiuntur. in mari nullæ, contra quàm recentiores aliqui scripserunt: in quo Marcellus Vergilius etiam à Fr. Massario notatur. nam rana marina uel potius rana piscatrix, piscis est planus, nō quadrupedum generis, quam Aristoteles aliquando etiam βάτραχον, id est, ranam simpliciter nominat, ubi scilicet de alijs quoque piscibus agit, ut dubitationis nihil sit. Iam in ijsdem aquis & uirides habentur, & aliæ coloris diuersi, ut dicam in B. Terrestres igitur ranæ dicuntur, non ad marinarum, sed ad aquaticarum differentiam: quarum diuersas species, prout uel in hortis, uel inter frutices, uel quibusuis locis cauis & opacis degunt, infra singillatim proponam. Plinius alicubi ranas aquaticas simpliciter nuncupat, alibi distinctius fluuiatiles. Ranæ lutariæ (πλαματιαῖοι βάτραχοι) apes ubi ad aquam accesserint rapiunt, Aristoteles interprete Gaza. licebit autem πλαματιαῖον etiam palustrem uertere, ἕλειον uerò lacustrem, (quamuis apud Dioscoridem lib. 6. in capite de rubeta βάτραχον ἕλειον ranam palustrem uertunt, & uenenatam faciunt.) Sed animaduertendum ne rubeta in paludibus agens, quam aliqui simpliciter ranam palustrem uocant, (quod non probarim,) cum communi & innoxia rana palustri confundatur. Dioscorides quidem phrynon, id est rubetam, βάτραχον ἕλειον, hoc est ranam palustrem cognominat; ut Aegineta etiam 5.36. Aetius distinguit, 13.55. & remedia quoque separata tradit. Ranam de lacu apud Marcellum Empiricum legimus, & βάτραχον λιμναῖον, id est ranam lacustrē apud Hippiatros. Ranas communes Aristot. telmatiæos aut limnæos, hoc est lutarias & lacustres nominat, Hermol. ¶ Est quando rana absolutè nominatur pro rubeta aut alia uenenata. nam & mutæ quædam uenenosæ sunt, & rubetæ duplex genus est. Ranæ saliua contra morsum eiusdem bibitur, Plinius. Artemisia alligata

priuatim potens traditur, potáue, aduersus ranas, Idem. Cynoglossi radix pota ex aqua, ranis & serpentibus aduersatur, Idem. Eryngij radix illinitur plagis uenenatis, peculiariter efficax contra chersydros ac ranas, Plin. Et alibi, Sunt & ranis uenena, rubetis maximè. Aspidis morsus si ranam comederit, insanabilis omnino fit, Aelian. ¶ Ranæ uirides aliæ maiores sunt, nempe aquaticæ, quarum coxę in cibum ueniunt: aliæ minores & terrestres. Ego apud medicos cum ad remedia ranas uirides aut aliquid earum requirunt, minores tantum quæ sui generis & terrestres sunt, intelligi puto: quod aliquando expressa magnitudinis nota designant, aliquando omittunt. ¶ צב, zab, Leuitici 11. & Num. 14. crocodilum, alij scincum, alij ranam interpretantur: Vide in Crocodilo A. Illyrij quidem ranam etiamnum zaba uocitant. Sic & צפרדע, zephardea, uocem Hebraicam (Exodi 8.) alius crocodilum alius ranam facit: Lege ibidem. Munsterus in Lexico trilingui עורדעגא, urdeana etiam, & urdea, (Arabicas ut cōijcio uoces) ranam exponit. item אקרוקא, akruka: & משכר, maskar. Vox quidem urdeana, alludit ad hardun. facit autem Auicenna hardun speciem aldab, id ést crocodili uel lacerti, ut docui in Chamæleonte A. Porrò zephardea uel zepardea dictio composita uideri potest à zab & urdea: & Græcum nomen bátrachos per metathesin inde factum uideri potest. Auicenna 2. 596. ranam dafda nominat: Cui similes sunt apud Syluaticū uoces, disdah, & disfoa cap. 221. utranq; ranam exponit, apud Serapionem diphdaha scribitur. Altahaul, rana in aquis degens, Syluaticus. Bracatas apud eundem pro rana, non dubium quin ex Græco batrachos corruptum sit, ut fortè etiam garazum. ¶ Βάτραχος Græcis commune nomen est ad omne genus ranarum. λάλαγες priuatim dicuntur uirides ranæ, (aliâs λάσαγγοι apud eundem, quod minus placet. lalages enim quasi garrulæ ob uocem obstreperam rectè dici uidentur,) circa lacus, quas alij κεμβόρας appellant, Varinus: Sunt autem ranæ illæ quarum hîc effigiem adieci, non minores illæ uirides, quæ neq; loquaces sunt, nec aquaticæ. Rana apud Italos & Hispanos nomen Latinum seruat: Gallis est grenouille. Germanis Frösch, Frosch, Frosche: nos fœminino genere dicimus die Frösch: alij quidam masculino der Frosch. Cæterum uirides illæ maiores & aquaticæ, quarum coxæ, ut dixi, eduntur, priuatim à nostris Hopzger, (nimirū à saliendo, hoc est πηδηταί,) appellantur: ab alijs, ni fallor, Graßfrösch, ob colorem herbaceum. quanquam alij non aquaticam à colore, sed terrestrem siue hortensem ranam, quòd in gramine degat, sic (ut audio) nominant. Flandricè rana Vrosch (aliâs Vorsch & Vrüesch) uel Püiit appellatur. Anglicè frogg uel frogge. Illyricè & Polonicè zaba, uoce (ut apparet) originis Hebraicæ.

B.

Ranarum genera diuersa sunt, ut partim præcedenti capite exposui, partim ex ipsis titulis picturisq; sequentibus apparebit. Differunt & generatione, cum quædam coitu, quædam ex putredine nascantur, ut temporariæ, de quibus & infra in C. & postea priuatim nonnihil dicā. Item colore: nam aquaticæ illæ quæ præ cæteris in cibum admittuntur, uirides sunt, nigris passim aspersæ maculis. Sunt & subliuidæ atq; subcinereæ quædam aquaticæ: quæ partim uocales & edules sunt, partim mutæ & non eduntur, ut Georg. Agricola scribit. Viridi colore passim in Flandria & Germania tota (ni fallor) reperiuntur: in Anglia nullæ, ut audio: quare nec ullæ ranæ illic eduntur. Porrò cum ad remedia, ut quarum sanguis commendatur, ne euulsi è palpebris pili renascantur, uirides requiruntur ranæ, minores illas terrestres, non aquaticas maiores acceperim: Vide in G. ¶ Rana figura est bufonis, sed sine ueneno, Albertus. Fœmina mare maior est, Aristot. Aegyptij hominem impudentem, & uisu acutum aut celerem (περὶ τὴν ὅρασιν ὀξὺν) designantes, ranam pingunt. hæc enim non alibi sanguinem habet quàm in oculis. Porrò qui illos sanguine respersos habent, impudentes dicunt: unde & poeta, Ebrie, luminibus canis effrons, pectore cerui, (Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων, κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο, Iliad. α.) Orus. Idem alibi muscam impudentiæ signum facit, (unde & Homerica similitudo,) quam constat in capite tantum circa oculos sanguinem habere. ¶ De lingua earum, dicam sequenti capite, ubi etiam de uoce. Pulmonē pauca habent aquatilia, ac cætera oua parientia exiguum, spumosum, nec sanguineum, ideo non sitiunt: Eadem est causa, quare sub aqua diu ranæ & phocæ urinentur, Plinius. Iecur ranæ geminū esse dicunt, Idem. Rana (ut & reliquæ quadrupedes ouiparæ) lienem perexiguum habent, Aristot. & Plinius. Quadrupedum ouipararum, ut ranę aliarumq; uulua, qualis auium est: uide in Lacerta B. Ventri echinorum (marinorum) subdita sunt oua, & ranę rubetæq; similiter, &c. Aristot. de histor. animâl. lib. 4. circa finem cap. quinti. Coëunt ranæ, ut & cæteræ quadrupedes ouiparæ, superueniente mare. habent uerò in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Aristot. Ranæ crura posterius longa, (ut apta sint ad saltus,) anterius breuia sunt, cum digitis longis, quibus intertexta est membrana ut commodius natent, Albertus.

C.

Rana palustris est, Aristot. In Pisanorum aquis calidis ranæ innascuntur, Plinius. Virides ranæ, in fluuijs atq; piscinis uersantur: Subliuidæ & subcinereæ in fluuijs, lacubus, paludibus, lacunis uiuunt. Vtræq; hybernis mensibus conduntur in terra. Argumento est, quòd uerno tempore non tantum earum fœtus conspiciantur in lacunis, sed ipsæ ueteres etiam ranæ. Quare uerum non est quod scribit Plinius, mirumq; semestri uita resoluuntur in limum nullo cernente: & rursus uernis aquis renascuntur, quæ fuêre natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat,

Georg.

Georg. Agricola. In paludibus illis quæ per hyemem non conglaciantur, omni tempore, præcipuè tamen uêre, ranæ reperiuntur, Matthæolus: hoc non fieret, si in limum resoluerentur. Audio apud nos ranas hyeme aliquando in fontibus minus frigidis reperiri: & aliquando cū mustelarum piscium genere quod thryscios nostri uocant, ore eis adhærentes tanquam alimentū ab ipsis exugant, extrahi. Et rursus Agricola, Latent (inquit) hyeme in terra ranæ omnes, exceptis temporarijs istis minimis (de quibus infra priuatim agemus.) Hyeme latet rana extra aquam in rimis calidis, & aliquando in aquis sub terra, quæ hyeme sunt calidæ: Vere procedit ad aquas. Aliquando etiam autumno quum frigore infestatur intrat in domos hominum, & aliquando reptat in sinū super inguen uel uentrem hominis, Albertus. Pariunt ac educant in sicco. Humore ut non prorsus carere sustinent, ita in ipso intereunt, nisi interdum respiratio detur, Aristot. Theophrastus commemorat pisces, qui sic ex fluminibus in terram tanquā ranæ exeant, & rursus in aquam redeant.

¶ Omnis rana terrestris muta est, Io. Tzetzes. 8. 167. atqui ranunculos uirides qui terrestres sunt, constat non esse mutos. Aquaticæ ranæ, quas gerynos Aratus uocat, omnes uocales sunt, præter Seriphias, Idem Tzetzes. atqui Aratus non ipsas ranas aquaticas, sed ipsarum fœtus gerynos uocauit. Ranis sonus sui generis, ut dictum est. nisi si & in ijs ferenda dubitatio est, (quasi non uera sit uox, ut in insectis,) qui mox in ore concipitur, non in pectore. Multum tamen in ijs refert & locorum natura. Mutæ in Macedonia traduntur, Plin. Ranæ uocales olim in Cyrenensi agro deerant, Aristot. Et in Mirabilibus, Ranas in Cyrene aiunt planè mutas esse. Theophrastus tradit inuectitias esse in Cyrenaica uocales ranas, Plinius. Et alibi, Cyrenis mutæ fuêre ranę, illatis è continente uocalibus durat genus earum. Cyrenææ ranæ propter aquæ amaritudinem mutæ sunt, Simocatus. Mutæ sunt etiam nunc in Seripho insula. Eædem aliò translatæ canunt: quod accidere & in lacu Thessaliæ Sicendo tradunt, Plinius. Theophrastus aquæ frigiditatem causatur, quòd mutæ sint Seriphiæ ranæ, Aelianus: alij fabulam quandam adferunt: Vide infra in h. inter prouerbia. Seriphiæ ranæ in Scyrum allatæ uocem non ædebant, Suidas & Varinus. Ranæ coaxant, Spartianus. Quoaxare ranæ dicuntur cum uocem emittunt, Festus. Rana gracidat uel coaxat, Alunnus. Vtranq; uocem per onomatopœiam fictam esse constat. Apud Aristophanem in Ranis subinde repetuntur imitationes illæ ranarum uocis, βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ. Cæterum coaxatio etiam Latinè dicitur opus axibus constans, (**vertäflung**:) axes (**laden/bretter**) enim transuersis tignis impositi contignationum sola (**tile**) fulciunt, Budęus in Pandectis. Et alibi, Coaxatio, quæ & coassatio dicitur, tabulis, asses & axes uocant, id genus conserta est quibus cupæ & lacus (**vässer vnd standen vß tugen**) conficiuntur. Ταῖς νύμφαισι δ' ἔδοξεν ἀεὶ τὸν βάτραχον ᾄδειν: Τῷ δ' ἐγὼ οὐ φθονέοιμι. τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ᾄδει, Marcus Musurus apud Theocritum. Plinius etiam ranas canere dixit. Rana cum læditur exilem dat uocem, sicut mus in timore, Albertus. Ranis lingua sui generis est. pars enim prima, quæ cæteris absoluta est, ijs cohæret, modo quo tota ferè piscium. intima uerò absoluta ad guttur applicatur, qua suam uocem solent emittere. Et quidem genus illud ululatus, quam ololyginem nominant, mares intra aquam reddunt, ut cieant ad coitū fœminas, Aristot. Et alibi, Reddunt ranæ suam ololyginem illam, maxillæ inferioris labro demisso pari libra, cum aqua modice recepta in fauces, superioreq; intenta. Flagrant tantisper oculi modo lucernæ, cum sinus buccarum maxillis distentis interluceat. Coitum enim noctu magna ex parte agere uisuntur. Ex his locis Aristotelis sua transferens Plinius, Ranis (inquit) prima lingua cohæret, (quo modo infantium lingua cum hæret, id uitium uulgò filum à Gallis uocatur) intima absoluta à gutture qua uocem mittunt. Mares tum uocantur ololygones, stato id tempore euenit, cientibus ad coitū fœminas. Tum siquidem inferiore labro demisso, ad libramentum modicæ aquæ receptæ in fauces, palpitante ibi lingua ululatus elicitur. Tunc extenti buccarum sinus perlucent, oculi flagrant labore perpulsi. Super hoc loco Plinij Hermolaus scribens, pro ololygones (inquit) legi potest ololyzontes. quandoquidem uoces & ululatus ipsi dicuntur ololygones, ut ex Aristotele patet, Hæc ille. Sed forsan ololygones rectè legetur, nec temerè aliquid mutandum ubi nulla ueterum codicum lectio suffragatur. Quamuis enim ololygon propriè uocem ipsam per onomatopœian significet, accipi tamen potest pro animali talem uocem ædente. Apud Aratum quidam ὀλολυγόνα interpretantur auis solitariæ genus, quam Cicero acredulam, id est lusciniam uocârit. Syluaticus auem localem, id est aluconem interpretatur. Varino ὀλολύγον (lege ὀλολυγὼν) animalculum est in aquis nascens, simile intestino terræ. Et rursus, ὀλολυγὼν, ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν. περὶ γὰρ Ἀριστοτέλην, πάνυ ὀλολύζει τὸ ζῶον ἐν τοῖς ἑλώδεσι (βορβορώδεσι, Theocriti Scholiastes) τόποις περὶ τὴν νύκτα. (Sed Aristot. de sola rana hoc refert.) Et, ὀλολυγὼν auis sic dicta à sono uocis, Idem. γέρανος, ὀλολυγὼν, Hesychius & Varinus. De ololygone insecto simili lumbrico, inter insecta dicemus. Vide in Acredula aue. Ranæ lingua palato adhæret, undè uox æditur coax à gutture ad os resonans: & quia spiritus lingua impediente non rectà procedit, duas tanquam uesicas inflat utrinq; ad os: tenet autem cum uocē emittit labrum inferius in superficie aquæ, & superius extra aquam, mas uidelicet fœminam alliciens, Albertus. Ranæ mares ololygmo (ololygine) suo, tanquam amatorio & epithalamio carmine ad hoc composito fœminas ad Venerem irritant. quas ubi iam allexêre, noctem in commune expectant. coire quippe in aquis quidem non possunt, progredi uerò in continentem interdiu ob metū nolunt. Noctu uerò egressæ in magna securitate complexibus indulgent liberè, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. &

Gillius in Aeliano. Ranæ superueniunt, prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, posterioribus clunes, Plinius. Ouiparæ quadrupedes etiam mare superueniente coëunt, habent uerò in quod meatus contingant, & quo per coitū adhæreant, ut ranæ, & reliqua generis eiusdem, Aristot. Ranæ in coitu multum immorantur, multumq; seminis effundunt, Author lib. de nat. rerum. Ranarum semen nostri uocant **fröschmalter**, alij **fröschrogen**. Ranæ quædam nascuntur per se, conspersis tantum æstiuo imbre littorum & itinerū puluerulentis arenis, quarum breuis uita & nullus usus est; aliæ legitimo naturæ ordine, (ex coitu natæ,) in aquis suos natales habent, Marcellus Vergilius. In Aegypto mures ex terra & imbre nascūtur, & in alijs locis ranæ, serpentesq; & similia, Macrobius. Cum ex Italia Neapoli Puteolos iter facerē, ranas perspexi, quarum pars quæ ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus agebatur: altera nondū conformata concretioni limosi humoris similis trahebatur, Aelianus. Et eodem corpore sæpe Altera pars uiuit, rudis est pars altera tellus, Ouidius 1. Metam. de ranis. Idem lib. 15. Semina limus habet uirides generantia ranas, Et generat truncas pedibus. Sed cum non omnes ranæ ex cœno limóue nascantur, non omnes etiam in limum resolui dicēdum est: ut Plinius qui hoc scripsit, quasi omnes ranæ in limum quotannis resoluantur, aut errârit, (ut supra etiam circa initium huius capitis monui,) aut ita excusandus sit, quasi non de omnibus ranis sed temporarijs tantum, hoc est ex putredine terræ & aquę natis, hæc uerba protulerit. Ranis aliquando pluisse author Phylarchus est apud Aethenæū lib. 8. Et ut ibidem legimus, Heraclides Lembus historia XXI. circa Dardaniam & Pæoniam, inquit, ranis pluisse, idq; tam copiosè ut domus & uiæ replerentur. Itaq; primis diebus aliquot tum occisis ranis, tum domibus occlusis, sustinebant incolæ: cum uerò nihil proficerent, sed uasa implerentur, & unà cum edulijs coctæ simul assæúe reperirentur ranæ, nec aquis uti liceret, nec pedes in terra ponere propter ranas coaceruatas: his accedebat grauis interfectarum odor, regionem deseruerunt. Hoc & apud Cælium legimus 24. 3. qui authorem citat Eustathiū, & quartum Bibliothecæ Diodori. Autoritates (Autariátę Stephano, gens est Thesprotica: Autaridæ Plinio 6. 28. in Arabia, ut uidetur) Indi ranis inchoatis & imperfectis, de cœlo lapsis, in alium locum demigrare coacti sunt, Aelianus. Attariotas ranæ è nubibus delapsæ expulerunt in quam nunc quoque habitant oram, Diodorus Sic. lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis. Cardanus lib. 16. de subtilitate pluuiarum mirabilium causam in uentos referens: Fiunt (inquit) hæc omnia uentorum ira. sæuiunt enim hi in iugis montium, ergo neq; mirum pluere ranas, pisciculos, lapides. Nam ranæ ac pisces è montium iugis uenti impetu transferuntur. transfertur & puluis qui ui uentorum cogitur in lapides. Et rursus, Transferuntur & oua paruorum animalium, ut etiam ranarum & piscium, quæ inter turbines uentorum & hymbrium procellas emittunt animalia quæ pluere uidentur. De ranis quibus Aegyptij afflicti sunt, Exodi cap. 8. sic ferè legimus: Dixit Dominus ad Mosen: Ingredere ad Pharaonem & dic ad eum: Sic dicit Dominus: dimitte populum meum ut seruiant mihi. Quòd si recusas, ecce infestabo omnes regiones tuas ranis. Et copiosè producet fluuius ranas, quæ ascendent & intrabunt in domum tuam, & in conclaue cubilis tui, & super lectum tuum, & in domum seruorum tuorum, & in populum tuum, deniq; in furnos & cibos tuos. Et rursus: Dic Aharoni, Extende manum tuā cum uirga tua, super fluuios, super riuos, & super stagna, ut adducas ranas in Aegyptum. Cum igitur extendisset Aharon manū suam super aquas Aegypti, ascenderunt ranę, operueruntq; terram Aegypti. Tum magi quoq; incantationibus suis ranas similiter induxerunt. Itaque Pharao Mose & Aharone uocatis ait: Orate ad Dominum ut auferat ranas à me, & à populo meo, & dimittam populum, ut sacrificet Domino. Moses uerò respondit Pharaoni: Gloriare de me, (& dic) quando orem pro te & tuis, ut exterminentur ranæ, & in fluuio remaneant. Tum Pharao, Cras. Et Moses dixit, Fiat iuxta uerbum tuum, ut scias incomparabilem esse Dominum deum nostrum. Egressi igitur sunt à Pharaone: & Moses inuocauit Dominum: fecitq; Dominus ut petierat ille, & mortuæ sunt ranæ abolitæq; è domibus, atrijs, atq; agris. Et congregauerunt eas aceruatim, & computruit terra. Item Psalmo 77. Misit Dominus in Aegyptios cynomyiam, (arob, mixtionem insectorum, Munsterus,) & ranas quæ perdiderunt eos. Et Psalmo 104. Et ædidit terra Aegyptiorum ranas, in penetralibus regum. Et Sapientiæ 19. Pro piscibus eructauit fluuius multitudinem ranarum (in Aegypto.) M. Varro author est ciuitatem ab ranis in Gallia pulsam, Plinius. Quidam ubi spuisset, intra dimidium horæ spatium ranas pro sputo exiguas ostendit, Cardanus. Vide infra in Ranis temporarijs seorsim. ¶ Ranæ pariunt ac educant in sicco, Aristot. Continentem emittunt suum fœtum, Idem de hist. 6. 14. Oua pariunt, nō animal, etiamsi Plinius partus earum minimas carnes nigras, hoc est gyrinos uocauerit, Massarius. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos uocant, oculis tantum & cauda insignes: mox pedes figurantur, cauda findente se in posteriores, Plinius. Aegyptij hominem qui cum diu se mouere non potuerit, postea tandē pedibus moueatur, demonstrantes, ranam pingunt posteriores pedes habentem. hæc enim primum sine pedibus nascitur, (quod & Aelianus scribit,) sed postea dum augetur, pedes assumit posteriores, Orus. Rana uere coit, & parit multa oua in aqua sequentis anni uere ex illo coitu: & in medio ouorum illorum rana latet abscondita: & cum oua excluduntur, ranunculi sunt magni capitis, cum uentre iuxta caput, & cauda posterius cum pinnis ad natandum: post Maium mensem deinde cauda delabente pedes quatuor formantur, Albert. Et alibi, Apud nos est animal illud quod in aquis primo

generatur

generatur ex ouis ranarum magno capite & longa cauda cum pinnis (ut in piscibus ferè, in aquis stantibus tepidis) cuius cauda decidit & subnascuntur pedes quatuor: & antequam habeat pedes si extrahatur de aqua, moritur. Ranarum aquaticarum (tum uiridium, tum illarum quæ subliuidæ seu subcinereæ sunt) fœtus sunt primò carnes paruæ, rotundæ, nigræ, dein oculis tantum & cauda insignes: quas Nicander quia caudam mouent, μολουρίδας: Aratus quia rotundæ, γυρίνους: alij Græci βατραχίδας, quasi dicas ranunculos, nominant. quorum postea figurãtur pedes, priores ex pectore, in posteriores finditur cauda, Georg. Agricola. Idem hæc animalia interpretatur **kaulkrotten**: quidam in Germania inferiore **kulpogen**: nostri appellant **roßköpff**, hoc est hippocephalos, (& **roßnägel**) quòd reliqui corporis proportione caput eis magnum sit. Gyrini informes dicuntur ranarum partus, quod scribit Theon: id est, ἀδιάπλαστα γεννήματα καὶ ἄποδα, quando ursarum more pariant ranæ. Hinc in Prognosticis Aratus, Αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων. Γύρινον, τὸ ἐκ τοῦ βατράχου παιδίον, Hesychius. Γυρῖνοι (penanflexum: in Etymologico proparoxytonum etiam reperio) paruæ sunt ranæ, Varinus: quòd γυροὶ, id est rotundi sint, Etymologus. Apud eundem γυρῖνος, simpliciter pro rana exponitur. Γυροῖν, (malim γυρίνοιν,) βατράχοιν. Γυροὶ τὸ σχῆμα, παρ' Ἀττικοῖς, οἱ μὴ πόδας ἔχοντες. Ἴωνες δὲ κατὰ Παυσανίαν γερύνους τοὺς τοιούτους φασί, Varinus. hinc & gyrinæ nimirum ranæ dictæ quandiu scilicet pedibus carent. Dicuntur autem non gyrini tantum, sed & geryni, ut apud Nicandrum in Theriacis obseruaui, cuius hæc uerba sunt: Ἀλλ' ἤτοι γερύνων κακαχοὶ θρέψαντα τοκῆες Βάτραχοι ἐν χύτροισι καθεψηθέντες ἄρειον Βάμματι. Rana gyrina sapientior, adagium est (inquit Erasmus) sumptum ab informi partu ranarum, quem Græci γυρίνους uocant, à figura corporis in gyrum orbiculati, quo fit ut mira celeritate se quò uelint uoluant uersentq́, quemadmodum testatur Etymologici author. Meminit gyrinorum etiam Suidas, Aristophanis adducens testimoniũ, πατέρες βοόωσι γυρίνων, (Arati hæc uerba sunt, ut rectè Suidas citat, non Aristophanis ut Varin.) Porrò cum ranæ tribuatur loquacitas, quæ stoliditatis solet esse comes, minimũ mentis inesse oportet gyrinis, quos uix deprehendas animal esse nisi mouerentur. Plato in Theæteto, ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου: Id est, Nos illum tanquam deum ob sapientiam admirabamur, at ille nihilo magis antecellebat prudentia, quàm rana gyrina. Hæc Erasmus. Sunt qui expuncta ueteri lectione apud Platonẽ, gryneam substituunt: sed utrum magis quadret, doctorum fuerit perpensio, Cælius. Βρύτιχοι, ranæ paruæ caudatæ, Hesychius & Varinus. Μολουρίδαι, βατραχίδαι, Hesychius & Varinus. Hydrus serpens in pratis capit μολουρίδας ἢ βατραχίδας, Nicander: cuius interpres moluridas interpretatur animalia cicadis similia. Vnde apparet grammaticos in Lexica transcripsisse has uoces, sed corruptè, nisi librarij corruperunt. est & alter error quòd ita coniungunt has uoces, tanquam idem significantes. Latinè nobis gyrini nomen deest, & circumlocutione utendum, unde Plinius: Aliqui & nascentiũ ranarum in aqua quibus adhuc cauda est, &c. Rubetis etiam, inquit Hermolaus, aliquãdo cauda initio est, quam pòst amittunt: ob id in stagnis cum adhuc pusilli sunt mutili ruribus uocantur. ¶ Ranæ lutariæ apes ubi ad aquam accesserint, rapiunt, Aristot. Puto eas & herbis uesci, (unde nomina illa in Batrachomyomachia imposita ab herbis, Prassophagus, Prassæus, Seutlæus, Calaminthius,) & terra quandoq́. nam & rubetas terram edere aiunt. Tam ranæ quàm bufones comedunt mortuam talpam, ut obseruatum sibi Albertus scribit: nam talpæ ranarum genera uiua captant & deuorant. Τῶν δὲ Συρακοσίων τούτων ἀμέλησον, Οἳ πίνουσι μόνον, βατράχων τρόπον, οὐδὲν ἔδοντες, Archestratus apud Athenæũ lib. 3. Augusto mense nunquam potest os aperire pro usu cibi, uel potus, uel uocis, quòd si manu, uel baculo tentaueris, difficulter aperire poteris, Liber de nat. rerum. Augusto mẽse dicitur adeò compressa habere labia, quòd etiam instrumento aperiri non possunt extra aquam, Albert. ¶ Soboles ranarum lutariarum, si quis in earum lacum uerbasci (tithymalli nimirum qui uerbasco similia fert folia) nucisue folia inijciat, necatur, Aelianus: cuius uerba Græca Suidas in Phlomo sic recitat. ἐμβαλὼν δὲ εἰς τὴν λίμνην φλόμου φύλλα ἢ καρύα (fortè coccalos uulgò dictos quibus & pisces pereunt, uel nuces secundæ speciei tithymalli) ἀπώλεσε τοὺς γυρίνους.

D.

Aegyptiarum genus ranarum sapientia excellit. nam si in natricem inciderit arundinis frustum obliquum mordicus tenet, & nihil de robore remittens, firmissimè retinet. Is igitur eam non potest deuorare, propter arundinem, quam ore complecti nequit, Gillius (ex Aeliani Variorum primo.) Ranæ lutariæ (πηλματιαῖοι βάτραχοι,) apes ubi ad aquam accesserint, rapiunt. quamobrem eas apiarij per paludes & stagna, unde apes aquantur, uenari solent, Aristot. Apibus aquantibus ranæ insidiantur: nec hæ tantum quæ stagna riuosq́ obsident, uerum & rubetæ ueniunt ultro, adrepentesq́ sufflant, Plinius. ¶ Mustelæ rusticæ illæ, quas putorios appellant, nostri iltissos, ranis insidiantur: & sæpe plures ab eis cõgestę in caua aliqua arbore reperiuntur. Ranæ hostis est buteo: rapit enim eam exeditq́, Aristot. & Oppianus. Butorius etiam, qui ardea stellaris uidetur, ranas uorat, & genera quædam miluorum, ut recentiores quidam obscuri tradunt. item nocturnæ aues gimus & gimeta, Crescentiensis. Hydri ranas deuorant, Aratus & Nicander. Anguis quidam (Chersydrus) in Calabria, dum aquæ suppetunt, illas habitans, piscibus atram Improbus ingluuiem, ranisq́ loquacibus explet, deficientibus uerò aquis exilit in siccum, Vergilius in Georg. Quam Latini natricem, & Dioscorides hydrum uocat, Nicander Chersydrum appellare uidetur. is in locis parum

aquæ habentibus, aut paludibus uerſans, ranis infeſtiſsimus exiſtit, Gillius. Quòd natricem rana male oderit, atq; incredibiliter pertimeſcat, ipſum ideo contrà ſumma uocis contentione exterrere conatur, Aelianus. Ranæ ex omnibus hydrum maximè odêre ac timent, quare appropinquante eo hoſtem prius clamitando aduerſus eunt, Volaterranus (ex Aeliano, ut uidetur, neſcio an rectè.) Obſeruatum ſibi Albertus ſcribit talpas libenter paſci bufonibus & ranis, easq; uiuas à talpis aliquando comprehendi: ranas uerò & bufones comedere talpam mortuã. Martion Smyrnęus rumpi ſcolopendras marinas ſputo tradit: item rubetas aliasq; ranas, Plinius. ¶ Ranæ obſtreperæ conticeſcent, ſi in ripa expoſueris lucernam accenſam, Africanus in Geopon. Græcis.

E.

Pueri apud nos rubicunda lana aut panno rubente ad hamum alligato ranas capiunt. ¶ Fel capræ in terra in uaſe aliquo repoſitum ad ſe dicitur ranas congregare, ac ſi gratum aliquid in eo reperiant, Albertus. Ex ranis eſca fit ad cancros capiendos, ut dicam in Cancris. Carnibus ranarum uel hamo additis, præcipuè purpuras certum eſt allici, Plinius. Fœtus ranarum (quos gyrinos uocari diximus) urunt, & eo cinere felem exenteratũ & pelle detracta toſtum, illitumq; melle, aſpergunt: & ita circa ſyluam aliquam, ubi uulpes aut lupi uerſantur, trahunt, ut odore alliciant, ut ſcripſi in Lupo E. ¶ Aquarum notæ ſunt iuncus, & harundo, multumq; alicui loco pectore incubans rana, Plinius 31. 3. ¶ Ranæ lutariæ apibus nocent, Aelianus. ¶ Ranæ ultra ſolitum uocales, tempeſtatis ſigna ſunt, Plinius: pluuiam denunciant, Aelianus. Altius uel clarius ſolito coaxantibus ranis pluuiam portendi obſeruatum eſt, Plutarchus in libro Vtra animal. Ingruentium aquarum certius præſagium exhibent ranæ præter ſolitum uocales: Quod Aratus, Plinius, Maro quoq; noſter prodidêre, Cælius. Tempeſtatem (χειμῶνα) prædicunt, ut Aratus canit, cum magis & ſupra conſuetudinem clamant: Quoniam, ut Theon interpres ſcribit, aquam frigidiorem reddi ſentiunt: uel quia gaudent aquis, & maximè pluuijs utpote dulcioribus, unde & fœcundiores redduntur, ut plantæ etiam pluuijs rigatæ lætius germinant. Arati carmẽ Auienus ſic reddit: Et ueterem in limo ranæ cecinere querelam. Et Cicero lib. 1. de Diuinatione, Vos quoq; ſigna uidetis aquai dulcis alumnæ, Cum clamore paratis inanes fundere uoces, Abſurdoq; ſono fontes & ſtagna cietis. Certum eſt autem eum hæc uerba de ranis protuliſſe, quanquam interpoſitis quibuſdam, ordine forſan per librarios turbato, iterum de ranis ſic ſcribat: Quis eſt qui uidere ranunculos hoc ſuſpicari poſsit? Sed ineſt mira & ranunculis quædam natura, ſignificans aliquid, per ſe ſatis certa, cognitioni autem hominũ obſcurior. Ranę coaxantes ueſperi pruinam poſtridie non futuram indicant, idq; certò ut aiunt, plerunq; etiam ſerenitatem ſequentis diei, ſed hoc non rarò fallit. ¶ M. Varro author eſt ab ranis ciuitatem in Gallia pulſam, Plinius. De pluuia ranarum in Pæonia & Dardania, &c. ſcripſi in C.

F.

Virides ranæ præcipuè in cibum admittuntur: ſed & ſubcinereæ quædã & ſubliuidæ, ut Geor. Agricola ſcribit, quæ ſimiliter in fluuijs, lacubus & piſcinis uiuunt, partim uocales & edules ſunt, partim mutæ & nõ eduntur. In Anglia uirides deeſſe audio, nec ullas edi. Apud ueteres quidem ranas aut earum decoctum intra corpus ſumi ſolitum, medicamenti tantũ, non cibi gratia legimus, ut ſequenti capite oſtendemus.

¶ Ranarum ius ranasq; ipſas ſumptas ijs mirificè opitulari, qui à uenenatis percuſsi eſſent reptilibus, (uerba ſunt Aloiſij Mundellæ ex epiſtola numero octaua in Volumine epiſtolarum eius) legimus in ſecundo Aëtij lib. cap. 162. & lib. 13. eiuſdem cap. 5. & ſeptimo Pauli Aeginetæ libro: ubi ab illis aſſeritur, ſi cum ſale oleoq; ranarum ius hauriatur, mirificè prodeſſe percuſsis à reptilibus: Quorum teſtimonio fretus ranas interdum edere nõ dubitaui, alijsq; ut ederent permittere: quamuis illarum nutrimentum, quod in corpus hominis diſtribuitur, tale fore exiſtimauerim, quale à Galeno lib. 3. de aliment. fac. cartilagineis attribuitur, minus concoctioni difficile, & mediocriter in aluum exiens. Nuper uerò cum ranas ſale oleoq; conditas in cœna ſumpſiſſem, partim ex iure albo coctas, partim frixas, adeò uehemens uomitus me inuaſit, aliaq; uerenda ſymptomata tribus ferè diebus continuis me exagitarunt, ut aliquod uenenum me ſumpſiſſe proculdubio exiſtimauerim. erant enim ranæ illæ, ut poſtea mihi relatum fuit, ſtagnantis cuiuſdam loci & paluſtris incolæ, longoq; ex itinere ad nos delatæ, continuo calore & agitatione ſemicorruptæ. ranarum enim ſubſtantia, quòd laxa ſit atq; humida, putredini parata eſt. Si uerò recenter capiantur, & diligentiſsimè denudentur, & in puris aquis degerint, non limoſis, non tantum ut aliàs noxias eſſe dixerim, præſertim quæ carne ſolidiore conſtant, optimeq; conditæ ſunt. Verum huiuſmodi cibos non multũ laudauerim, qui penuria urgente, aut uiuendi copia & luxu potius edi ſolent, quàm ulla ratione, ſicuti fungi, legumina omnia ferè, cochleæ, carnes ferorum animalium, & pleraq; id genus reliqua, ut ait Galenus in lib. de cibis boni & mali ſucci, & in lib. de morbis uulg. Cur autẽ Aetius lib. 13. cap. 55. paluſtres ranas inter uenena connumeret, loco uerò ſuperius à nobis citato dicat paluſtrium ranarum ius magnum præſidium ijs adferre qui à uenenatis icti ſunt reptilibus, ſi illæ oleo & ſale conditæ aqua elixentur, equidem incertus ſum, &c. (Excuſatur Aetius quòd lib. 2. βατράχους λιμναίους pro antidoto commendârit: lib. autem 13. ἑλείους, ut puto, (nam & Dioſcorides φρύνον ἢ βάτραχον ἕλειον dicit) inter uenena numerârit: Latini interpretes pro utraq; uoce paluſtres uertunt. Sed λίμναι, lacus ſunt

sunt maiores liberiorisq; aquæ: ἕλη, paludes minores & impuriores, plantis è cœno nascẽtibus conferctæ.) Cęterum longè laudabilius esse existimo ac tutius, ranas omnino interdici, aut saltem dictis de causis parcius in cibis sumendas esse, in primis uerò propter uendẽtium auaritiam & fraudem. rubetas enim & mutas ranas, indubitata uenena, palàm in foro piscario & publicis tabernis, magno salutis nostræ periculo, quotidie nobis uenundare non erubescunt aut timent. Illud quoq; non conticuerim quod piscator quidam me nuperrimè admonuit, ranas scilicet quæ adempta cartilagine exteriore & cute, magis albo colore sunt, alijs quidem longè nocentiores, & minus cibis idoneas esse, quòd ueneni speciem quandam præ se ferant, quibus de causis in posterum, ut dixi, omnino ab illis abstinere constitui: id quod ut cęteri quoq; faciant consulo adhortorq;, Hactenus Mundella. Cæterum quæ ille citat ex Aetio & Aegineta, eadem prius Dioscorides scripserat de ranarum (simpliciter, non palustrium) facultate aduersus uenenatos morsus lib. 2. at sexto libro rubetam inter uenena numerans, ranam palustrem cognominat. est enim rubeta quædam palustris, alia terrestris. sed hęc nocentior est, ni fallor. Marcellus uel coniunctionem disiunctiuam addit, tanquam de duobus ranarum generibus sed utrisq; uenenatis Dioscorides in eo loco agat: nam & Aegineta sic legit. Vtut est, uis quæ ex ranis earumue iure contra serpentes petitur, ranis simpliciter, (edulibus nimirum & in puriore aqua degentibus) attribuitur: uenenum uerò rubetis & ranis palustribus, id est bufonibus siue in terra siue in aqua palustri & impuriore uersantibus. ¶ Rana figura est bufonis, sed sine ueneno, Albert. Ranis aquaticis plurimi securè uescuntur, (apud nos uiridibus tantum,) & præcipuè Lombardi per quadragesimam. Ranarum fluuiatilium posteriores pedes gratissimi sunt in cibo, & contra serpentes adiumento, Sipontinus. Ranæ bolo captæ meliores esui putantur, quàm quæ fuscina. à serpentum enim morsu attrectatæ ac læsæ bolum attingere non putantur. Captarum coxulas denudatas pelle, per noctem aut diem in recenti aqua natare sinimus: inuolutas deinde farina in oleo frigimus. Frictas & in patinam translatas Palellus meus salsa uiridi suffundit, ac fœniculi floribus aromatibusq; inspergit, Platina.

Vltima, sed nostros non accessura lebetes, Ni saliat, putris rana parabat iter.
Noluimus, succi est pluuij & limosa maligni. Irata est, & adhuc rauca coaxat aquis, Fiera.

Qui ranis frequenter utuntur, colore plumbeo inficiuntur. quamobrem non cibi sed medicamenti ratione sumi debent. reddunt enim corpus putrefactioni aptum, Galeatius de S. Sophia. Scholiastes Nicandri docet rubetas in calidioribus locis magis uenenosas esse: similiter ego ranas iudicarim in calidis regionibus in cibo sumptas nonnihil ueneni habere, in Germania uerò & frigidis locis innocentiores esse. Refert etiam quo tempore capiantur. nam libidinis suæ tempore noxias esse non dubito. Plinius, Tussim (inquit) sanare dicuntur piscium modo è iure decoctæ ranæ. suspensæ autem pedibus, cum distillauerit in patinam saliua earum, exenterari iubentur, abiectisq; interaneis condiri.

G.

In omni uirulenti animalis morsu auxiliantur ranæ elixæ & comestæ. Verũ si qui earum esum auersentur, ranas donec uietę (flaccidæ) reddãtur coquito, & iusculum ipsum ignaris absorbendum præbeto, Aetius 13. 10. Caro ranæ resistit puncturæ uermium uenenosorum, Auicenna 2. 146. Contra omnium serpentiũ (ἑρπετῶν) uenena pro antidoto sunt ranæ, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iusq; earum itidem sorbeatur, Dioscorides Ruellio interprete. Ego Marcelli translationẽ præfero, quæ habet: Sumitur eadem utilitate & decoctarum ius: ut nihil referat ranæ elixæ per se edantur, an ius earum per se sorbeatur: quem sensum Aetius quoq; secutus est: ut ex eius uerbis iam recitatis apparet. Quod si quis ipsas unà cum iure sumere uoluerit, rectè & ille fecerit, & forte efficacius. Aegineta simpliciter habet ranas cum iure paratas, (βατράχους ζωμιστούς. constat autem ius simpliciter dictum aqua, oleo, & sale,) edi ab illis qui à uenenatis animalibus morsi fuerint. Idem rursus inter remedia ad uiperæ morsum, Aliqui (inquit) ranas in iure coctas in cibo dederunt. Ranæ palustres in aqua elixatæ, saleq; & modico oleo conditæ uenenosorum reptilium ictibus, si ius earum bibatur, magnum præsidium afferunt, Aetius 2. 163. Fluuiatiles ranæ, si carnes edantur, iusue decoctarum sorbeatur, prosunt, & contra leporem marinum, & contra serpentes supradictas, (chalciden, cerasten, sepem, elapem, dipsadem, &c.) contra scorpiones ex uino, Plinius. Marcellus Hermolaum reprehendit, qui ex Dioscoride reddiderit succum ranarum è sale atq; oleo decoctarũ contra serpentium uenena sumi: imitatus uidelicet Plinium 32. 4. scribentem, Ranarũ marinarum ex uino & aceto decoctarum succus contra uenena bibitur. sed ranæ marinæ (uel piscatrices potius, βάτραχοι ἁλιεῖς) sui generis pisces sunt inter planos: & succus non idem quod ius: ille exprimitur, hoc coquendo fit. Plura de hoc Plinij errore circa ranas marinas, leges infra in Salamandra G. Nicander in Theriacis contra morsus uenenosos elixas è bammate commendat: Scholiastes cum uino uel aqua uel aceto coqui & bibi iubet. ego βάμμα acetum potius quàm alium liquorem interpretor: quod id præcipuè, uel per se, uel alijs condimentis adiectis ad intinctus, quos & embammata Græci uocant, in usu sit. Auicenna & Serapio Dioscoridis uerba transferentes, non solum contra uenena aut uermes uenenosos, sed contra lepram quoq; ranas in iure coctas remedio esse scribunt, quod ab Auicenna 2. 596. bis scribitur, primum sub titulo de decoratione, ubi remedia aduersus scabiem quoq; & lepram collocare solet: & rursus ad finẽ capitis, nec aliquid mutatur à Bellunensi.

Ego huius erroris occaſionem non uideo: hoc tantum ad eius excuſationem occurrit, ranas nõ intra corpus ſumptas, ſed foris illitas, (decoctas ſcilicet cum aqua uel ſimplici, uel ſalſa & marina,) pſoræ & ſcabiei, cuius & lepra ſpecies eſt, remedium eſſe, ut infra ex Plinio docebimus. Ranæ coctæ comeſtæ, & iuſculum earum potum, efficacisſimè proſunt contra uiperæ morſum, Aetius. Iis qui ſalamandram intra corpus ſumpſerunt, præter opinionem prodeſt ranarum iuſculum, ſi eryngij radices in eo coquantur, Aetius. Iiſdem Auicenna prodeſſe ſcribit oua teſtudinis marinæ, & ranæ decoctæ cum calamintha. Teſtudinum marinarum carnes ammixtæ ranarum carnibus contra ſalamandras præclarè auxiliantur, Plinius. Et alibi, Ranarum marinarum (quæ piſcium planorum generis ſunt, ut ſupra dixi) ex uino & aceto decoctarum ſuccus contra uenena bibitur, & contra ranæ rubetæ uenenum, & contra ſalamandras. Ranæ coctæ (elixę) uel aſſę caro pro remedio datur contra rubetæ uenenum, Nicander. Apollodorus eryngiũ aduerſus toxica cum rana decoquit, Plin. Falconibus malè affectis Albertus inter remedia ranam aliquando dari iubet. Idem ranunculum aridum tritum cum carne calida falconi faſcinato à quibuſdam dandum præſcribi meminit. Quidam ranam excoriatam impoſitam ſpicula & quicquid carni infixum hæret, extrahere putant, authorem citantes Auicennam. ¶ Contra ſpaſmum aliqui iuſcellum ranarum dant, experimentum eſſe dicentes, ſed hoc odioſum eſt, & nihil in ſe cõmodi habet quod ratio probet, Cælius Aurelian. ¶ Proſunt ranæ elixæ (cum oleo & ſale) contra ueteres abſceſſus τενόντων, (id eſt tendinum in ceruice, ut Marcellus in Annotationibus ſuis pluribus aſtruit,) Dioſcorides. Ruellius uertit contra inueteratos tendinum rigores: Plinium, ut uideo, ſecutus, cuius hæc ſunt uerba: Rigor ceruicis mollitur caſtoreo poto cum pipere ex mulſo mixto ranis decoctis ex oleo & ſale, ut ſorbeatur ſuccus: Sic & opiſthotono medentur, tetano, ſpaſticis uerò pipere adiecto. Ex his uerbis Plinius non tenontas, id eſt tendines, ſed tetanum legiſſe uidetur, qui ipſi ac Celſo rigor ceruicis eſt: ut mireris, cur nominato ceruicis rigore mox rurſus tetanum tanquam diuerſum affectum nominet. Hoc etiam intereſt, quòd Plinius hoc remedium bibi uult, Aetius & Arabes foris adhiberi: Dioſcorides non exprimit. Rana in oleo elixata ſui decocti fomentatione (καταιονήσει) diuturnos chordarum (τενόντων ὀδύνας) dolores ſedat, morbum articularem leuat, ac durities mollit, Aetius. Sed hæc facultas fortaſſis ad ranas rubetas magis pertinet, è quibus acopum ad morbos omnes articulares celebratur, ut dicam infra in Rubetis. Ius ranarum in ſale & oleo coctarum confert apoſtematibus chordarum quum eis ſuperinfunditur, Auicenna: cum pulueriżatur ſuper ea, Serapio (quod nõ placet.) Tuſſim ſanare dicuntur piſcium modo è iure decoctæ in patinis ranæ, ſuſpenſæ autem pedibus, cum diſtillauerit in patinam ſaliua earum, exenterari iubentur, abiectiſq; interaneis condiri, Plinius. Dyſentericis medentur ranæ cum ſcilla decoctæ, ita ut paſtilli fiant, Idem. Ranæ aquaticæ in uino uetere & farre decoctæ, ac pro cibo ſumptæ, ita ut bibatur ex eodem uaſe, hydropicis medentur, Author cuius nomen excidit. Aquam educit per aluum rana fluuialis ex albo iure comeſta, Nic. Myrepſus. ¶ Pſoras tollit rana decocta in heminis quinq; aquæ marinæ: excoqui debet donec ſit craſſitudo mellis, Plinius. ¶ Equorum ſcabiem ranæ decoctæ in aqua extenuant, donec illini poſsit: aiuntq; ita curatos non repeti poſtea, Idem. Si equus aut aliud iumentum ſcabiem patiatur: ranas paluſtres (βατράχους λιμναίους) cum aceto acerrimo, oleoq; & ſpuma nitri commiſcens pro certa portione, ſimul decoquito, & illinito, Tiberius in Hippiat. Græcis. Super tumores peſtilentes ranas aliqui recentiores ſuperilligant, & mortuis recentes ſubſtituere pergunt donec nulla amplius moriatur. Maximè autem quartanis liberant ablatis unguibus ranæ adalligatæ & rubetæ, Plin. Ranas contritas aut uentres eorum ſciſſos pro malagmate articulis imponito, efficaciter quoſcunq; dolores eorum ſedabis, Marcellus. Emplaſtrum Ioannis de Vigo ad dolores articulorum, quod repetit Iac. Syluius in libro de delectu ſimplicium, &c. recipit inter cætera ranas uiuentes ſex. Neruis uulneratis prodeſt, terræ lumbricos indere tritos, Queis uetus & ranis ſociari axungia debet, Serenus. Ignes ſacros reſtinguunt ranarum uiuẽtium uentres impoſiti, pedibuſq; poſterioribus pronas adalligari iubent, ut crebriore anhelitu proſint, Plinius. Siriaſeis infantium ſpongia frigida cerebro humefacto rana inuerſa adalligata efficacisſimè ſanat, quam aridam inueniri affirmant, Idem. ¶ Decoctę (probe coctæ, Archigen.) in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt, Dioſcorid. & Archigenes apud Galenum de compoſ. med. ſec. locos, qui hoc decoctum diutius ore retinendum docet. Decoquuntur ranæ ſingulę in aceti heminis, ut dentes dolentes ita colluantur, contineaturq; in ore ſuccus. Si faſtidium obſtaret, ſuſpendebat pedibus poſterioribus eas Saluſtius Dionyſius, ut ex ore uirus deflueret in acetum feruens, idq; è pluribus ranis. Fortioribus ſtomachis ex iure edendas dabat. Maxillareſq; ita ſanari dentes præcipuè putant: mobiles uerò ſupradicto aceto ſtabiliri. Ad hæc quidam ranarum corpora binarum præciſis pedibus in uini hemina macerant, & ita collui dentes labantes iubent. Aliqui totas adalligant maxillis. Alij denas in aceti ſextarijs tribus decoxère ad tertias partes, ut mobiles dentium ſtabilirent. Nec non XXXVI. ranarum corda in olei ueteris ſextario ſub æreo teſto diſcoxère, ut infunderent per aurem dolentis maxillæ. Alij iecur ranæ decoctum & tritum cum melle impoſuere dentibus. Omnia ſupraſcripta ex marina rana efficaciora. Si carioſi & fœtidi ſunt, centum (ranam forte, unam ſcilicet) in furno arefieri per noctem præcipiunt: poſtea tantundem ſalis addi atq; fricari, Hucuſq; Plinius. Anginas abolet ranarum decoctarum ex aceto ſuccus: hic & contra tonſillas prodeſt, Idem. Rana uiua ſi

uentri

uentri torminosi adponatur, in eam uitium confestim transire dicitur; Marcellus. ¶ Oleum de ranis Io. Mesuæus describit cap. 449. his uerbis: Recipe ranarum aquaticarũ circiter libram semis: & funde super eas in uase uitreo olei sesamini chist (sextarium) semis: & obturato ore uasis decoque sicut dixi in oleo de serpentibus (cap. 447.) Confert hoc oleum (ut ex Mesuæo Syluaticus citat cap. 221. dolori arthritico & podagræ calidæ: & temporibus illitum in febribus ob inflammationem aliquam ortis, somnum prouocat. (Vide infra in Rubetis G.) Hoc oleum (inquit Syluius) etiam hodie parant, ob id tantum quòd sit necessarium ad emplastri de ranis compositionem à Io. Vigo descriptam. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu. neq; enim frigiditas in eo magna esse potest ab his capitibus (ranarum) coquendo coctione tam longa; & ea in oleo sesamino, alteratis. Rectius meo iudicio ranæ uirides in syluis crebræ, unguibus reptantes in altissimas quasq; arbores, & sub noctem brexantes (uox enim earum unica est brex) oleo uiolato, uel omphacino ad hos usus incoquerentur. Oleo de ranis (inquit Manardus in Mesuen) uidi quosdam utentes in podagra. Sed in ea nullum magis præsentaneum uidi auxilium & absque periculo; quàm ut eam homo æquo animo ferat expectans Hippocratis terminum. Olea ex animalibus facienda, uiua ipsa recipiunt, ut in his moriantur scorpiones, serpentes, ranæ, &c. Syluius. Oleum de ranis, utile est podagricis & arthriticis doloribus, & membris quę malè nutriuntur aut contabescunt: fit autem hoc modo, In olei communis libram ranæ fluuiatiles quatuor iniectæ, cum suffocatæ fuerint coqui debent in olla noua incrustata & obtecta, lento igne, donec carnes ab ossibus dissoluantur: tum extrahi, & in mortario tritæ rursus iniici: cumq; semel tantum in oleo efferbuerint, oleum ab igne remotum colatur ne quid feculentum remaneat, sic addes, terebinthinæ lotæ & clarę uncias quatuor, & ad ignem miscebis non amplius decoquendo. Hoc oleum miræ efficaciæ est, ut nos docuit Georgius Pictorius insignis medicus Ensishemij. Sæpe ita peruadit uis frigoris, àc tenet artus, Vt uix quæsito medicamine pulsa recedat. Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem, Membra foue, Serenus. Ranæ in triuio decoctæ oleo, abiectis carnibus, perunctos liberant quartanis. sunt qui strangulatas in oleo ipsas clam adalligent, oleoq; eo perungant. Cor earum adalligatum frigora febrium minuit: & oleum in quo intestina decocta sint, Plinius. Vt pellatur quartana quidam iubent indulgere Veneri initio caloris: Sed prius est oleo partus feruescere ranæ In triuijs, illoq; artus perducere succo, Serenus. Contra omnem mâlin, (pestilentem in iumentis affectum:) crocodilum terrestrem & ranam oleo inijce & coque in olla, donec carnes eorum in oleum resoluantur: tum cola, & infunde naribus iumenti, Agathotyches in Hippiatricis cap. 2. Podagris articularibusq; morbis utile est oleum in quo decocta est rana & ipsius intestina, Plinius. Vtiliter in dolore perunguntur (articuli & pedes) oleo in quo diu decocta sint intestina ranarum, Marcellus. Si confirmata iam fuerit podagra, proderit nitido ranæ decoctum uiscus oliuo, Serenus. Oleum in quo discocta sit rana, ad dolores (aliâs abscessus, aliâs rigores) tendinum fotu utile est, Aetius lib. 2. Vide superius inter facultates ranæ eiusue decocti intra corpus sumendi.

¶ Ex posterioribus nonnulli ranam abiecto capite arefactam sesquidrachmæ pondere potam ex uino aut pulte, tædium Veneris adferre affirmant, Alex. Benedictus.

¶ Ex ranis uiridibus quæ ad ripas aquarum degunt, uel ex ouis earum, liquor ui ignis instrumento chymistico elicitur: qui omnes præter naturam tumores calidos, uel absq; tumore supercalfactos locos linteolis ex eo madentibus impositis mitigat & refrigerat: item articulares dolores calidos. Sanat etiam manus, quæ rimis & cutis duritie nimia humorum acrimonia & calore afficiuntur, si subinde lauentur eo, & linteolis ex ipso madefactis humectentur, Ryffius ex Hieron. Brunsuicensi ut conijcio, cuius librum adeat cui uacat.

¶ Ranæ cuiuscunq; cinis in potu datus suum morbis medetur, Plinius. Ranarum cinis illitus (ἐπιπασθεὶς, inspersus) profluentis sanguinis impetus sistit, Dioscorides: sistere traditur, Galen. Causam addit Aegineta, quoniam maximè siccet. Sunt & recentiores qui hoc confirment. Ranæ crematæ cinis membranæ cerebri uulneratæ, aut ruptæ uenæ inspersus; sanguinem reprimit, Aetius lib. 2. Ad fluxum sanguinis è uulnere: Vstæ ranę cinerem uulneri inspergito, sed superponi debet spongia ex oxycrato, & frequenter siccitatis ratione mutari, Galenus Euporist. 1. 129. Ad sanguinem sistendum & ranarum illinunt cinerem, uel sanguinem inarefactum. Quidam ex rana calamite, id est minima & uiridissima, cinerem fieri iubent. Aliqui & nascentium ranarũ in aqua quibus adhuc cauda est, in calice nouo combustarum cinerem, si sanguis per nares fluat, inijci, Plin. Ranæ cinis inspersus sanguinem undecunq; profluentem, cohibet: & è naribus erumpentem, si instilletur, Rasis. Insufflatio (in nares) de rana adusta, uehementer restringit sanguinẽ. quin puluis eius circa collum suspensus prohibet sanguinem undecunq; fluentem. Nuper quidam alligauit hunc puluerem circa collum gallinæ, & mox amputato eius capite nihil sanguinis profluxit, Galeatius de S. Sophia. Cinis ranæ cum aceto fluxum narium, ulcerum & sexuum (genitalium) restringit. Venas etiam & arterias & combustionem sanat, Kiranides. Theophrastus Paracelsus in Chirurgia sua Germanica ranæ cinerem numerat inter remedia quæ sanguinem supprimat. Vide infra in Rubeta G. & in Ranunculo uiridi. Vt pili totius corporis aboleantur: Pellem ranæ ustam inijce in aquam balnei, Kiranides. Echinum cõburi cum uiperinis pellibus ranisq;, & cinerem aspergi potioni iubent magi, claritatem uisus promittentes, Plinius. Ranarum cinis cum pice liquida

illitus alopecias ſanat, Dioſcorides & Kiranides, qui emplaſtri modo imponi iubet: ſanare perhibetur, Galenus, plurimum enim ſiccat, Aegineta. Auicẽna liquidæ picis mentionẽ in hoc remedio omiſit. Alopecias replet, ranarum trium, ſi uiuæ in olla cõcrementur, cinis cum melle, melius cum pice liquida, Plinius. Ranæ paruæ uruntur, & cinis cum pice liquida miſcetur: quo remedio ſi fricentur alopeciam expertæ partes donec rubeſcant, & mox eodem inungatur, prodeſt, Raſis. Ranam habentem longa crura combure, & terens aſſume cum pice liquida, & unge locum præfricando ipſum, Galenus Euporiſt. 2. 86. Vide infra in Ranunculo uiridi.

¶ Ranarum paruarum ſiue uiridium, ſanguinem ſiue ſuccum pro pſilothro aliqui commendant, & ne euulſi in palpebris pili renaſcantur: Plinius etiam ranarum ſimpliciter: quæ nos omnia ad ranam uiridem paruam priuatim referemus. Quoniam enim pſilothra uel cauſtica uel ſeptica ſunt, non ad uirides maiores & edules ranas, ſed ad uenenatas uis iſta referẽda uidetur. quanquam & paruæ uirides parum ueneni habere uidentur, ut pſilothri uis ad rubetas forte magis pertineat. Si quis uoluerit quòd pili titillarium pueri non naſcantur, depilentur & inungantur loca ſanguine ranarum, Elluchaſem. ¶ Ranarum carnes impoſitæ ſuggillationem rapiunt, Plinius. Ranarum carnem morſui ſalamandræ imponi iubet Auicenna.

¶ Ranarum adeps auribus inſtillatus ſtatim dolores tollit, Plin. Adeps ranarum paluſtrium liquefacta, ſi tepens in aurem infundatur, dolores nimios mitigabit, Marcellus. Auditus difficultatem emendari putant, infuſo ranarum pingui, dum coquuntur illæ, collecto, Incertus. ¶ Oculis earum (ranarum: niſi eorum legas, id eſt cancrorum, de quibus propius dixerat) ante Solis ortum adalligatis ægro, ita ut cęcas dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt. Eoſdemq́ oculos cum carnibus luſciniæ in pelle ceruina adalligatos, præſtare uigiliam, ſomno fugato tradunt, Plin. Ranæ dexter oculus dextro, ſiniſtro læuus ſuſpenſi è collo natiui coloris panno, lippitudines ſanant. Quòd ſi per coitum ranæ eruantur, albuginẽ quoq;, alligati ſimiliter in putamine oui. Cancri etiam oculos adalligatos collo, mederi lippitudini dicunt, Idem. Ranam de lacu prendes, & ſpina oculos ei ſubtiliter erues, atq; in panno coccineo delicio ligatos oculis interius cruẽtis ſuperpones, citò medeberis, Marcellus. ¶ Affectus quidam fiſtula ſupra ſtomachum, quæ antea curari non potuerat, quotidie mane quinq; ranarum aquaticarum corda, catapotiorum inſtar deglutiuit, unde breui curatus eſt, Arnoldus lib. 4. Breuiarij. Dyſentericis medetur fel ſiue cor ranarum cum melle tritum, ut tradit Niceratus, Plinius. Cor ranarum adalligatum frigora febrium minuit, Idem. Et rurſus, Iecur ranæ uel cor adalligatur in panno leucophæo contra febres. Aliqui 36. ranarum corda in olei ueteris ſextario ſub æreo teſto diſcoxêre, ut infunderẽt per aurem dolentis maxillæ, Plinius inter remedia ad dolores dentium. Iecur ranæ geminum eſſe dicunt, obijciq́ formicis oportere, eam partem quam appetunt contra omnia uenena eſſe pro antidoto, Plinius. Contra morſus uenenoſos iecur ranæ ex quolibet uino ſalubriter bibitur, Nicander in Theriacis. Si rana ſcindatur per dorſum, & capiatur iecur ranæ & ponatur in folio caulis, & exiccetur & detur epileptico, mirabiliter confert, Galeatius. Aliqui iecur ranæ decoctum & tritum cum melle impoſuêre dentibus dolentibus, Plinius. ¶ Plinius cum docuiſſet phagedænæ & cacoethe quomodo curentur, ſubdit: Vermes uerò innati ranarum felle tolluntur. Obſcurus quidam tanquam ex Plinio, citat, uermes natos in homine hoc felle tolli. uerum Plinius non quoſuis in homine uermes hoc loco, ſed ulcerum tantum intelligit. Vermes ulceribus capitis uel quibuſcunq; innati, ranarum felle tolluntur, Marcellus. Fel ranarum ſanandis oculis aptiſsimum eſſe alicubi legere uel audire memini. Dyſentericis medentur ranæ cum ſcilla decoctæ, ita ut paſtilli fiant: fel ſiue cor earum cum melle tritum, ut tradit Niceratus, Plinius. Prodeſt & febri ranarum fellis cinis, Idem. ¶ Ranas contritas aut uentres earum ſciſſos pro malagmate articulis imponito, efficaciter quoſcunque dolores eorum ſedabis, Marcellus. Vtiliter in dolore perunguntur (articuli & pedes) in quo diu decocta ſint inteſtina ranarum, Idem. Plinius idem oleum contra febres inungendum commendat. ¶ Ranarum crura ab Alexandro Benedicto laudantur in phthiſicorum cibo, mirè enim (inquit) recolligentibus uires conueniunt, refrigerant ſanguinem, & choleram pariter ſedant, conglutinant, bene nutriunt, non euaneſcente facile nutrimento. Et ex ijs aqua ex ſublimato uapore collecta efficaciſsima perhibetur. ¶ Si quis Martio menſe cum genituram ſeu ſperma (uel oua potius) ranarum primum inuenerit in aquis, manus inde abluerit, ſcabiem & impetiginem earum curari audio. Retulit hoc nobis expertus quidam in ſeipſo, cum poſt Gallicum morbum manus impetiginoſas habuiſſet longo tempore. legerat autem in libro quodam manuſcripto, eum qui manus puras & nitidas toto anno habere uellet oportere hoc ſpermate menſe Martio manus lauare: & ſic manus illas inſuper habituras eam uim ut impoſitæ morbos quoſdã curent, ut uentris tormina, & lactis grumos in mamillis. Sunt qui aſſerant, manum ſemel ſic lotam toto anno efficacem futuram ut uermem uulgò dictum, (cuius ſpecies eſt paronychia,) extinguat, ſi digitum aut partem affectam comprehendens aliquandiu teneat. Alij ueriſimilius, non poſtea, ſed cum primum lota eſt manus hoc ſpermate ſiue recenti, ſiue ſeruato in olla, uim illam habere putant, ut ſi madida adhuc à lotione partem affectam uel hominis uel bruti aliquantiſper tenuerit, auxilietur. hoc ut quotieſcunque opus eſt fieri poſsit, ſperma collectum mẽſe Martio in ollam uitreatam ponunt: quam linteo & operculo inſuper ligneo tectam terra defoſſam obruunt, & per duos uel tres menſes relinquunt in loco Soli expoſito. Sic

ſperma

ſperma in aquam reſoluitur, quæ primò obſcurior & turbulenta eſt, poſtea fit clarior. Hæc aqua ſeruatur: & cum uermis ſeu paronychia urget, intinctum in eam linteum, digito applicatur, unde uermis (dolor) eodem die extinguitur: quo facto digitum foueri oportet ſupra decoctum hibiſci & chamæmali. hæc ſcilicet apotherapia eſt propter ſperma nimium refrigerans. Videntur enim mihi ranæ aquaticæ & omnes earum partes, fel excipio, frigidæ humidæq́ eſſe; & refrigerando dolorem auferre, ut narcotica ferè: maximè uerò ſperma earum. Audiui & ab alijs; uno & altero, qui manus ſuas recenti ranarum ſpermate ablutas, à ſcabie liberatas aiebat. Ad uermes ſeu paronychias pulſantes propter inflammationem, quę ſcilicet ſuppurari poſſunt: Sperma ranarum in uaſe uitreo ſine in aquam ſolui: in qua madefactum linteum parti affectæ circumpone: uel digitale ex cera uirgine hoc liquore ſubacta factum impone. hoc ſuppurationem prohibet, Ex libro Germanico manuſcripto. Ranarum ſpermatis uſus eſt etiam ut purior & nitidior ſit facies, Mich. Herus.

H.

a. Rana animal eſt amphibium, quòd in aqua & terra poſsit uiuere, à ſua uoce dictum, Varro. Rana à garrulitate uocata eſt, eò quòd circa genitales paludes ſtrepit, & ſonos uocis importunis clamoribus reddit, Iſidorus. βάτραχος dictus eſt à uocis aſperitate, παρὰ τὸ βοὴν τραχεῖαν ἔχειν, βοάτραχός τις ὤν, Varinus. Sed fortè ab Hebræis potius deducta hæc dictio fuerit, quibus rana zephardea dicitur, per aphęreſin & metatheſin literarum. βοτράχου pro βατράχου apud Hippocratem legitur: ſed codices quidam βατράχου habent, Galenus in Gloſsis. βότραχος, rana, Heſych. βόρταχος, rana, Varinus. Eſt & βόρταχος ſecundum aliquos ἡ ἱππικὴ καὶ σιτώδης πόσις, Heſych. & Varinus. βάτραχον poëtæ & Iones βότραχον uocant, quod & apud Ariſtophanem & Xenophanē poëtas legitur, Hermolaus. βρόταχος, rana, Ionicè: Cyprijs βρούχετος, Varinus. βύρτακος, rana, Idem. βάθρακος pro βάτραχος Ionicum eſſe apud eundem legimus in uoce κιθών. βρατάχους, βατράχους, Heſychius & Varinus. βρόαγχος, rana, Iidem. βραγχόνη, rana Phocenſibus, Iidem. βάβακοι Elienſibus cicadæ, Ponticis ranæ ſunt, Heſych. & Varinus. βλαχάν, rana, Varinus. βλίκαρος, rana, Suidas. βλίκανον, βάτραχον καὶ βλίχαν, Heſiodus & Varinus. βεννοί, ranæ, Varinus. βὼξ, rana, Idem: nimirū quaſi boax, quòd uocalis clamoſaq́ ſit: nam & piſcis quidam qui uocalis creditur, eodem nomine appellatur. γαρφυσίδες, ranę, Varinus: quòd buccas ſcilicet inter clamandum inflare ſoleant: ut & reliquum corpus aliquando, præſertim per iram. καρτίας, rana, Idem. accedit autem hæc uox ad Germanicam Krott, qua bufonem ſignificamus. κοὰξ, rana, Varinus: per onomatopœian; ſi rectè legitur: nam hæc dictio propriè pertinet ad ipſam ranarum uocem, ut in C. ſcripſimus. βαράκος, rana, Heſych. Vulgò hodie Græcis βορδακάς.

¶ Epitheta. Garrula limoſis rana coaxat aquis, Author Philomenæ. Hic piſcibus atram Improbus ingluuiem, raniſq́ loquacibus explet; Verg. lib. 3. Georg. de cherſydro. Turpes, Horat. Epodo. Paluſtres, Idem 1. Serm. Virides, Ouidius 15. Metam. Sunt & alia apud Textorem: querula (ex Columella:) uirens, obſtrepens, aquatica, blaterans, paludicola, paludigena, ſtagnicola, canora, coaxans, crepitans, rauca, coaxatrix, & lurida: quod poſtremum rubetæ propriū dixerim. quanquam Hermolaus ſcribat epitheton hoc ranarum omnium à poëtis exiſtimari. ¶ βλαισόπους, βάτραχος, Suid. δειλαὶ γενεαί, Aratus de ranis. γρῡώων κανάχοι τοκῆες βάτραχοι, Nicander in Theriacis: item λαιδροὺς (impudentes ob multum clamorem) γρῡώων τοκῆας. λιμναῖα κρηνῶν (pro λιμνῶν καὶ κρηνῶν) τέκνα, Ariſtophanes in Ranis. φιλῳδὸν γένος, Ibidem. ¶ Epithetis addemus etiam propria illa ranarum conficta ab Homero nomina in ſua Batrachomyomachia, quæ ſunt: λιμνόχαρις, πηλεὺς, ὑδρομέδουσα, φυσίγναθος, ὑψιβόας, σευτλαῖος, πολύφωνος, κραμβοφάγος, λιμνήσιος, καλαμίνθιος, ὑδρόχαρις, βορβοροκοίτης, πρασσοφάγος, πηλάσιος, πηλοβάτης, κραυγασίδης, πρασσαῖος.

¶ A rana diminutiuum eſt ranula (ut Græcis βατράχιον apud Pauſaniam) quo utitur Apuleius: item ranunculus. Ennius cum dicit, Propter ſtagna ubi lanigerum genus piſcibus paſcitur, eſſe paludem demōſtrat, in qua naſcuntur piſces ſimiles ranunculis, (cordyli fortaſsis Ariſtoteli dicti;) Feſtus. Ranunculos per iocum uocat Cicero Velabrenſes, qui ſibi obloquerentur, eò quòd clamarent tanquam ranæ, quæ præſertim inſtante ueſpere, totas paludes coaxationibus implent, Ad Trebatium lib. 7. Eſt & bátrachus Græcè, Latinè ranula, ungulæ pars equinæ: Vide in Equo B. ¶ Genus mali ubi tument ſub lingua uenæ bátrachos uocatur, Cælius. Solent etiam faſtidia cibo afferre uitioſa incrementa linguæ, quas ranas ueterinarij uocant. hæc ferro reciduntur, &c. Columella in remedijs boum. Ranæ uitium in boue (inquit quidam noſtri ſæculi) iacet uelut latum ulcus ſupra linguam, nigricans, & nono die necat niſi curetur: (curandi ratio in Boue expoſita eſt.) Tumorem ſub lingua cum inflammatione, præcipuè in pueris, bátrachon Græci uocant, Auicenna ranulam, Manardus. Bátrachos morbi genus eſt tumentibus ſub lingua uenis, cui ſimilem fortaſſe Plinius uigeſimiſexti uoluminis initio monſtrauit, rubentis ſub lingua duritiæ, Hermolaus. Amicus quidam medicus nobis retulit uiſum ſibi tuberculum ſub lingua cuiuſdā latitudine duorum digitorum, quod ſermonem impedierit, cuti concolor reliquæ. id curatum transfixa acu per totum tuberculum, & cum ſcalpello poſtea auctum uulnus, unde effluxerit materia lacti coagulato ſimilis (forte qualis atharomatis eſt) paulatim ea copia, ut duas ferè uolas impleret. qua inanita iuſſus eſt aquam mulſam gargariſſare: quæ etiam per ſiphonem in tuberculum transfixum immiſſa eſt. deinde purgato corpore aſtringentibus uſum eſſe & conualuiſſe. Nicolaus Myrepſus inter

emplastra capite 195. remedia præscribit ad ranas quæ sub lingua è destillatione fiunt. Petrus de Tusignano medicus batrachion numerat inter abscessus pestilentes, qui ex materia uenenosa oboriantur; id quod conuenit cum carbunculo pestilente plerunque sub lingua nascente, cuius meminit Plinius 26.1. ¶ Βατραχίσκοι pars quædam citharæ, Varinus. ¶ Βάτραχος, εἶδος ἐσχάρας, Idem. ¶ Inter uestes tragicas (ἐμβλήματα τραγικὰ) numerantur à Polluce, βατραχίς, χλανίς, χλαμύς, &c. Βατραχὶς uestis uirilis à colore nomen traxit, Pollux 7. 13. Scholiastes Aristophanis in fine Equitum, batrachidem docet esse genus uestis floridæ, à colore (nimirum uiridi, qualis ranarum est) denominatæ, idem ex eo Varinus repetit. Βαπτόμενος βατραχείοις, Aristoph. in Equitibus, ubi interpres βατράχειον docet esse coloris genus, à quo βατραχὶς uestis appellata sit. inungebant autem (inquit) hoc colore faciem ante inuentas personas (πρὶν ἐμβεῖναι, lege ἐπινοηθῆναι ex Scholiaste Aristoph. & Suida:) Varinus. Cuiusmodi batrachis foret, indicat planè in Caligula Dion: Batrachida, inquit, inducenti, & inde ab colore prasino nuncupato, erat addictus adeò, ut uel nunc Caianum appellent locum, in quo is currus agitaret. Batrachiũ & Phœnicium fuisse Atheniensibus dicasteria, auctor Pausanias est, de coloribus appellatione ducta, Cælius. Et alibi, Apud chymistas batrachium ex latice diuino computrescente prouenit, in auri confectione miraculi præcipuè memorati, specie ranunculi, ueneno uis tanta, uti halitu etiamnum solo (imprudentes) perimat. Id ab effectu etiam chrysocollam nuncuparunt. Sed eadem prius in Corollario Hermolaus scripserat. ¶ Βατράχειος μοῖρα, Suidas, nec aliud addit. ¶ Βατραχίζω, in morem ranæ nato, ut quidã in Lexicon Græcolat. retulit, sine authore.

¶ Icon. Et uidi ex ore draconis & ex ore bestiæ, & ex ore pseudoprophetæ exire spiritus tres immundos in modum ranarum, Apocalyp. 16. De ranis expressis ad truncum palmæ, uide infra in h. Mecœnatis rana per collationem pecuniarum in magno terrore erat, Plinius 37. 1. ubi de signis gemmarum loquitur, quibus ueteres ad signandum usi sunt.

¶ Batrachites lapis ranæ uiridi similis colore atque effigie, Plin. lib. 37. Vide in Rubeta.

¶ Batrachium, id est ranunculum Græci uocant herbam, quòd locis palustribus nascatur ubi & ranæ, cuius genera plura faciunt ueteres. Polyanthemon, quam quidam batrachion appellant, caustica ui exulcerat cicatrices & ad colorem reducit, Plinius. Nos genus unum terrestre, cui flos calycis inuersus, (**ghößlete glyßblůmen**,) radix uertibulo similis & caustica, quanquam reposita uim urendi statim amittit, dulcis duntaxat deinceps, flammulam uocamus. Huic & alia similia sunt genera in pratis & locis siccis, quæ omnino non urunt, & quædam uere etiam in cibum ueniunt: in palustribus uerò nascitur quod apium risus uel apium hæmorrhoidum uocant, (quòd folia ferè apij producat,) aliqui herbam sardiniam; unde risus sardinius in prouerbio dictus, barbari recentiores apium raninum, uel ranum, melius ranarum dicturi. Apium aquaticum ranũ dicitur, quod in aquis nascitur ubi ranæ morantur; uel quoniam renibus (ridiculè hoc) opitulatur, Crescentiensis. Apium hæmorrhoidum simile est ranino, nisi quia habet guttas magnas in folijs, Obscurus. Batrachio herbæ idem est apiastrum, id est apium syluestre, nõ autem melissophyllon, ut Hermolaus scribit Corollario 42. Madafon, id est apium risus, Syluaticus. ¶ Plantaginem aquaticam, in paludibus & stagnis nascentem, nostri nominãt **fröschlöffelkrut**, id est, cochleariũ ranarum: sunt qui alisma putant. Βατραχὴν inter species brassicæ Nicandro in Georg. nominatur, ut citat Athenæus.

¶ Ranam marinam Cicero & Plinius uocant piscem marinum è genere planorum: Græci βάτραχον ἁλιέα, ego piscatricẽ potius quàm marinam reddiderim. Vocatur autem rana à similitudine quadam oris ut puto: piscatrix uerò, quoniam eminentia sub oculis cornicula turbato limo exerit, atque ita assultanteis pisciculos pertrahit, donec eam prope accedant, ut assiliat, Sipontinus. Piscis quidam rana in mari appellatur, Plinius. Aristoteles quoque simpliciter aliquando ranam nominat, sed inter cæteros pisces marinos. ¶ Amatus Lusitanus Centuria 1. Curatione 37. refert mulierem quandam in Italia, quum omnium opinione prægnans diceretur, quatuor animalia ranis simillima peperisse, & optimè ualuisse. Rursus aliam inter secundas animal ranæ simillimum eiecisse, nec ipsius nec pueri ualetudine læsa.

¶ Sauros & Batrachos statuarij, natione Lacones, fecêre templa Octauiæ porticibus inclusa, Plinius.

¶ b. Quorum latera turgidiora & ueluti inflata sunt, loquaces & stultiloqui habentur, boum aut ranarum argumento, Aristot. in Physiog. Limus ranas generat truncas pedibus, mox apta natando Crura dat, utque eadem sint longis saltibus apta Posterior superat partes mensura priores, Ouidius 15. Metam.

¶ c. Ἀμφίβιον γὰρ ἔδωκε νομὴν βατράχοισι Κρονίων, Homerus in Batrachomyomachia. Nullus est hoc seculo nebulo ac rynthon, qui non dicat nihil sua interesse, utrum his piscibus (squalis & mugilibus) stagnum habeat plenum an ranis, Varro 3.3. & ex eo Columella. Ranæ diebus apricis in paludibus suis saliunt per cyperum & phleon gaudẽtes ᾠδῆς πολυκολύμβοις μέλεσιν, Aristoph. in Ranis. Sole & calore gaudent: fugiunt autem imbrem, fortè quia auctis inde torrentibus abripiuntur, Interpres Aristophanis. Parasitus quidam in Aristophôntis Pythagorista apud Athenæum lib. 6. dicitur esse, si aqua sit bibenda, rana: si olera edenda, eruca, &c. ¶ Et ueterem in limo ranæ cecinêre querelam, Vergilius 1. Georg. Nam neque sicca placet, nec quæ stagnata palude Perpetitur

querulæ

querulæ semper conuitia ranæ, Columella de natura soli. In maris Caspij insulis autem quandam nasci ferunt magnitudine supra anserem, pedibus grui similẽ, uoce ranis, &c. Aelianus. ¶ Ranæ pullos Horatius dixit 2. Ser. Inferos esse, & Stygio ranas in gurgite nigras, Nec pueri credunt, Iuuenalis Sat. 2.

¶ d. Salpe negat canes latrare, quibus in offa rana uiua data sit, Plinius. Saserna in agricultura præcepit, qui uellet se à cane sectari, uti ranam obijciat coctam, Varro.

¶ e. Dicunt quidam quòd si lingua ranæ aquaticæ natantis superponatur capiti dormientis, in somno loquetur & reuelabit secreta, Albertus. Ranæ linguam si quis absciderit, eamcß uiuam dimiserit: & superscripserit linguæ certos characteres, (hi in codice manuscripto corrupti erant,) & latenter dormientis mulieris pectori imposuerit, efferet illa quicquid commisit per omnem uitam, Kiranides. Democritus quidem tradit, si quis extrahat ranæ uiuenti linguam nulla alia corporis parte adhærente, ipsacß dimissa in aqua, imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcuncß interrogauerit, uera responsuram. addunt etiamnum alia magi, quæ si uera sunt, multò utiliores uitæ existimentur ranæ quàm leges: Nancß harundine transfixa natura per os, si surculus in menstruis defigatur à marito, adulteriorum tædium fieri, Plinius.

¶ g. Baculus quo angui rana excussa sit, parturientes adiuuat, Plin. Qui absciderit pedem ranæ ambulantis in aqua, deinde suspenderit illos duos pedes super podagricum ligatos in corio cerui, curabit ipsum, Rasis. Si quis uiuentem ranam ceperit in nomine patientis, eo tempore quo necß Sol necß Luna super terram sunt, & forpice absciderit eius posteriores pedes, & in pelle ceruina dextrum dextro pedi, sinistrũ sinistro alligauerit, podagricos sanabit absçß dubio, Kiranides. Quidam dicunt mulierem ranam accipientem, & os eius aperientem, tercß ibi spuentem non concipere uno anno, Constantinus in libro de incantatione.

¶ h. Bion dicebat pueros ranas, quoties colludunt, lapidibus petere: at illas iam non ioco, sed seriò perire, Plutarchus. εὐκτὸς ὁ τῶ βατράχω τοῦδες βίος, ὃ μελεδαίνει Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα. πάρεστι γὰρ ἄφθονον αὐτῷ, Theocritus Idyl. 10. ad finem. ¶ Cum Darius inopia rerum laboraret, reges Scytharum id intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinque sagittis, ut ex Herodoto retuli in mure h. Scythæ Dario regionem ipsorũ inuadenti, authore Herodoto, miserunt auem, sagittam & ranam. Patroclus uerò Ptolemæi imperator (ut tertio historiarum Phylarchus prodit) Antigono regi ficus uirides & pisces magnos misit, quibus rex acceptis in conuiuio cum omnes addubitarent quid hæc munera sibi uellent, dixit uideri sibi Patroclum hoc monere, ut uel maris imperiũ sibi pararet, uel ficos ederet, Athenæus lib. 8. ¶ Batrachomyomachia inscribitur iocosum Homeri poema, quo ille ranarum & murium pugnã describit. Magnes poeta ueteris comœdiæ inter cætera batrachos, id est ranas scripsit. Extat eiusdẽ inscriptionis comœdia Aristophanis, ubi Bacchus ad inferos descendere fingitur, ut Euripidem aut Aeschylum, (alterutrum scilicet, qui in certamine apud inferos uicisset,) ad superos reduceret: & cum paludem Charontis traijceret, ranas coaxantes audire & colludere. In hac fabula Aristophanes (ut scribit Tzetzes in Varijs 8.201.) illos irridet qui sibi sapientes uidebantur, cum ueteribus collati planè stolidi essent. ranas autem appellat, ὡς ἔχειν παῖδας φιλητὰς, κράκτας, ἀκαιροβόας, Ἐκείνους μεγαλαύνοντας ὡς λογισμῷ καὶ κρίσει, Ἀλλ' ἀλογίστοις ταῖς φωναῖς, τρόπῳ βατράχων λίμνης. Οὕτω κἀγὼ σοὺ φιλητὰς νῦν ἔφην βατραχίδας; Hæc ille sub lemmate, περὶ τῶν, τὰς σὰς βατραχίδας φυσιγναθίζειν. ¶ Latona puerpera cum à Lycijs rusticis prohiberetur ne sitiẽs ex lacu biberet, nec supplex etiã admitteretur, imprecata eis

Aeternum stagno (dixit) uiuatis in isto.
Eueniunt optata deę, iuuat esse sub undis,
Et modo tota caua summergere mẽbra palude,
Nunc pferre caput summo modo gurgite nare,
Sæpe super ripam stagni consistere, sæpe
In gelidos resilire lacus. sed nunc quocß turpes
Litibus exercent linguas, pulsocß pudore
Quãuis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quocß iam rauca est, inflatacß colla tumescũt:
Ipsacß dilatant patulos conuitia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta uidentur.
Spina uiret, uẽter, pars maxima corporis, albet,
Limosocß nouæ saliunt in gurgite ranæ,

Ouidius 6. Metam. ¶ Ranæ in comœdia Aristophanis gloriantur se propter cantum suum, & arundines quas in aquis alant, gratas esse Musis, Pani, & Apollini. Ranarum cultores (inquit Philastrius in libro de hæresibus) ranas illas coluerunt, quas sub Pharaone per iram Dei tunc temporis Aegyptiorum terra emisit, ut putore Aegyptios defatigarent; incß eo scelere adhuc perseuerant, putantes Dei iram ex hac uana obseruantia posse placari. Cypselus Periandri pater, infans adhuc ne occideretur à quibusdam ad hoc facinus missis, à matre in cista (κυψέλῃ) occultatus & seruatus est: unde postea Cypselus Delphis domum quandam consecrauit, in qua ad imum palmæ arboris truncum ranæ expressæ sunt: eò quòd deus (Apollo) ploratum eius in cista latentis inhibuisset, ut lateret, ut refert Chersias apud Plutarchum in Conuiuio septem sapientum circa finem: quid uerò ranæ ad Apollinem aut Cypselum faciant, explicaturum se pollicitus, omittit. Cæterum in libro in quo quæritur cur Pythia non amplius carmine responderet, ranas & hydros sub palma ærea in Corinthiam domum allato anathemate è templo Apollinis Delphici, sculptos conijcit, quia Sol secundum quosdam uapore aquarum nutriri existimetur: uel potius ad ortum Solis significandum. fingunt enim poetæ ex aqua (Oceano) oriri Solem. Apud Magos talparum exta & ranarum euentus fortunatos, nonnunquam magnos casus prædicere

crediderunt, Alexander ab Alexandro lib. quinto, cap. uicesimoquinto.

¶ PROVERBIA. Ranæ aquam, βατράχῳ ὕδωρ, subaudiendum ministras: Vbi quid exhibetur, quo uel præcipuè gaudet is qui accipit. Veluti si quem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces, aut homini loquaculo narrandi materiam & occasionem subministres. Diuersum ab illo, βατράχῳ οἰνοχοεῖς. Rectè accommodabitur, ubi quid datur abundanti. nam ranis affatim est aquæ. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracusios: οἳ πίνουσι μόνον βατράχων τρόπον οὐδὲν ἔδοντες. id est, Qui absque cibo uiuunt ranarum more bibentes, Erasmus. Βατράχῳ ὕδωρ, ὡς γαλῇ στέαρ, ἐπὶ τῶν τοιαῦτα διδόντων οἷς χαίρουσιν οἱ λαμβάνοντες, Suidas. Quidam Germanicum etiam prouerbium facit, Er gibt den fröschen zů trincken, Ranis propinat. ¶ Rana gyrina sapientior, Vide supra in C. Rana cum locusta. Impar certamen expressit hac figura Theocritus in Thalysijs, βάτραχος δέ ποτ' ἀκρίδας ὥς τις ἐρίζω. addit Scholiastes Græcis ranam dici βάτραχον quasi βοάτραχον, ob uocis asperitatem, Erasmus. ¶ Minus de istis laboro quàm de ranis palustribus, μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἧττον τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων: prouerbialis hyperbole qua significamus nihil omnino ad nos pertinere negotiũ. Rectè dicetur & in obtrectatores, quorum oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Siquidem ranæ tametsi assiduè obganniãt, & odiosam illam cantionẽ iterent sine fine, βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ, tamen nemo commouetur. Ad hoc facit quòd Origenes Aegyptias ranas dialecticorum & sophistarum garrulitatem interpretatur in decretis pontificijs, Erasmus. ¶ Rana Seriphia, in homines mutos, & canendi dicendique prorsus imperitos dicebatur. inde natum, quòd Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non ædebant uocem. In hunc modum Collectanea Græcorum prouerbiorum decerpta è libris Didymi, Tarrhæi & aliorum. Totidem uerbis Suidas. Et, βάτραχος Σερίφιος, id est Rana Seriphia. proditum enim est in Seripho insula ranas mutas haberi. Seriphus quidem una est insularum quas Græci Sporades uocant. Non uidentur autem satis conuenire uerba Plinij. nam hic ait mutas esse in Seripho, illi negant uocem ędere deportatas in Scyrum, quasi in Seripho uocales, in Scyro obmutescerent. Verum attentius intuenti rem, nihil est absurdi. Seriphus ranas habebat mutas. eas ut rem prodigiosam deportabant in Scyrũ, quas cum Scyrij mirarentur esse mutas, præter ingenium ranarum indigenarum, dicebant βάτραχος ἐκ Σερίφου. ea uox abijt in prouerbium, Erasmus. In Seripho (inquit Aelianus) ranæ prorsus mutæ sunt. si uerò has aliò importes, acre quiddam & tragicum sonant. In Pierium lacum, qui nõ perennis est, sed hyeme tantum existit ex aquis in eum cõfluentibus, ranas si quis inijciat, silent: alibi tamẽ uocales. Seriphij de his ranis gloriãtur, hoc uidelicet fieri munere quodam Perseo diuinitus dato: qui cum rediret cum capite Medusæ, & terram lustrasset permultam, cumque ut par erat fessus prope lacum illum somnum capere uoluisset, ranas strepentes interpellasse: itaque Perseum molestia affectum, à patre Ioue deprecatum fuisse, ut ranas clamare prohiberet: Patrem uero eius precationem exaudisse, ac ranas illius loci perpetui silentij condemnasse. Theophrastus tamen hanc explodens fabulam, (nimiam) aquæ frigiditatem affert causam esse, (ut Tzetzes etiam refert 8. 167.) cur hæ mutæ sint, Aelianus. ¶ Ranis uinum pręministras uel infundis, βατράχοις οἰνοχοεῖς: in eum dicebatur qui id ministraret, quo nihil esset opus ei cui exhiberetur: ueluti si quis apud indoctos multa de philosophia differat. Ranis enim nihil opus uino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæum in Coriano, (ἐν Κοριαννοῖ,) ἔῤῥ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ. id est, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit. obiurgat enim pincernam, quòd quatuor uini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conijcere, prouerbium in hos quoque conuenire, qui uinũ immodica diluunt aqua, ita ut aquam, non uinum bibere uideantur ranarum ritu, Erasmus.

¶ Germanis peculiaria ex ranis prouerbia. Rana conculcata tandem coaxat, Man trydt oeck ein forsch wol so lange/dat he quaket: usitatum apud inferiores Germanos. sensus conuenit cum illo, Furor fit læsa sæpius patientia. Rana in paludem resilit, uel aurea sede relicta: De vorsch huppet wider in den pol/ Wan he ock sethe vp een gulden stol.

¶ Scita fabella est, perrexisse olim peringentem taurum ad aquas restinguendæ sitis gratia. Dum uerò auidius bellua se aquis inijcit, ranunculos ibi attriuit aliquos. Vnus qui euaserat, peruenit ad matrem, cui fratrum miserabile exitiũ narrauit, ut à staturoso nescio quo immaniter fuerint exculcati. At illa nimis inscita, nimisque exoculata, ut quæ filio aliqua uolebat uideri, tumescere amplius cœpit, ac flatu modo magnitudinem captare, rogans, ecquid tanta foret pernicialis bellua? Cui is, Multo maior, inquit: illa etiamnum inflari plus ac subinde cœpit, cupiens omnino magnitudinem uisam exhibere filio. At is frustra conari illam animaduertens: Non si te ruperis (inquit) par unquam futura es. Id prouerbij formam habet, (in eos qui sui & domesticæ humilitatis obliti, magna affectant nomina.) Meminit Theocritus in Bucoliastis, οὔποτε νικασεῖς μ' οὐδ' εἴ τι πάθοις τύ γ' ἀείδων: quod est, εἰ διαῤῥαγείης, Cęlius. Eundem apologum secundo Sermonum Horatius Sat. 3. (unde mutuatus est Cælius) his carminibus exprimit.

Absentis ranæ pullis uituli pede pressis,
Vnus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit. illa rogare,
Quantáne? num tandẽ, se inflans, sic magna fuisset?
Maior dimidio? num tanto? Cum magis atque
Se magis inflaret, nõ si te ruperis, inquit,
Par eris. hæc à te non multum abludit imago.

¶ Fabula Aesopica de ciconia qui à Ioue rex ranis datus fingitur, elegãtissimè describitur à Gaspare Heldelino in Encomio ciconiæ. Seruius in

Georgicis explicans hoc carmen, Et ueterem in limo ranæ cecinere querelam: Fabula (inquit) duplex est. nam, ut Ouidius dicit, Ceres quum Proserpinam quæreret, ad releuandam sitim accessit ad quendam fontem. tunc eam Lycij rustici à potu prohibere cœperunt, & conturbantes pedibus fontem, quum contra eam mitterent turpem naribus sonum, illa irata eos conuertit in ranas, quæ nunc quoque ad illius soni imitationem coaxant. Sed hoc non est ualde aptum. nam illud magis insultatio fuerat quàm querela, & pœnam sacrilegij iustè pertulerant. Vnde magis Aesopus sequendus est, qui dicit: Quum Iupiter reges omnibus animalibus daret, & ranis dedisset colendum breuissimum lignum, tunc illud aspernatæ sunt. Iupiter iratus, hydrum eis dedit, qui uescitur ranis. Hæc ille. Cæterum Probus idem carmen enarrans: In Lycia (inquit) Latona æstu exhaustis uberibus educans Apollinem & Dianam infantes, accessit ad Melam fontem: & quum uellet bibere, prohibuit eam Neocles pastor. Quum autem illa pertinacior esset, prohibuerunt aqua. Itaque deæ numine mutati sunt in ranas.

DE RANIS TEMPORARIIS.

LATENT hybernis mensibus in terra ranæ omnes, exceptis temporarijs istis minimis, (Germani uocant Reinfröschlin,) quę pallent in cœno, & reptant in uijs & littoribus. Hæ enim quia nō ex semine, quod effundunt mas & fœmina cum cōplexu Venereo iunguntur, sed ex puluere æstiuis imbribus madefacto oriri uidentur, diu in uita esse non possunt, Georg. Agricola. Plura leges superius in Rana simpliciter capite tertio.

DE RANVNCVLO VIRIDI, SIVE Rana calamite aut dryopete.

A.

MINIMAM & uiridissimam ranam Plinius calamiten (batrachon) aut dryophyten à Græcis appellari nos docet: quare non sunt audiendi qui calamiten bufonem uel rospum uulgò Italicè dictum interpretātur, ut Aggregator: cuius sententiæ Albertus quoque fuisse uidetur, ranā rubetam dictam scribens, quòd frequenter in rubis & arundinetis degat: perinde ac si eandem calamiten esse innuat, cui à calamis hoc est arundinibus nomen. Varro luridam ranam dicendo pro calamite uidetur accepisse, quoniam psilothrum sit, ut Plinius idemque Varro affirmant, illud efficacissimum: quanquam & epitheton ranarum omnium putant id poetæ, Hermolaus. Ego uerò cum calamites læti & uiridissimi coloris sit, luridam ranam non hanc, sed aliam terrestrem uenenatam, esse dixerim, siue rubetam, siue illam quam mutam dicunt: utraque enim luridi coloris & uenenata est. Ranis autem uenenatis omnibus psilothri uim communem esse existimo. Esto igitur calamites parua uel minima rana uiridis, ut Plinius interpretatur. Et de ore pastoricij canis uirens exiluit ranula, Apuleius lib. 9. Metam. Ranunculus uiridis calamites super arbores corylos frequenter reperitur, &c. Vincentius Belluacensis. Nominat autem ranunculum uiridem Marcellus Empiricus quoque. Dioscorides & alij (ut dicam in G.) simpliciter aliquando ranam uiridem uocant, cum addere deberent paruam aut calamiten, distinguendi gratia à maiore illa uiridi quæ edendo est: aut certè terrestrem, quoniam maior aquatica uel amphibia est. Paruam quidem recentiores aliqui (Andreas Bellunen̄.) arboream appellant, quòd arbores scandat. Βάτραχοι χλωροὶ οἱ ὑπὸ τῶν καλάμων γίγνονται, Archigenes apud Galenum de compositione secundum locos libro quarto capite ultimo. Blefaricon, id est ranunculus uiridis, Syluaticus. Cuconiones, id est ranunculi uirides, Idem. Et alius quidam obscurus, Cucuriones, id est ranunculæ uirides. Irici siue ranulæ, Nicolaus. Ranæ paruæ uirides, βρέξαντες nominātur à quibusdam, Galenus in opere de simplicibus. Vox quidem βρέξας, ad Germanicam Frösch accedit, qua ranam in genere significamus. Vbi manum inijcit benignè, ibi onerat aliquam zamiam, Plautus de diuite auaro blandiente pauperi. ubi Scholiastes, zamiam id est damnum. nam zamiæ dicuntur ranulæ in arbore, quæ nisi detrahantur alios lædunt. ζημία quidem Græce damnum significat, Dores ζαμίαν proferunt. Rana uiridis racula (uulgo scilicet apud Italos) dicta, Aggregator. Ranocchio, ranunculus, Alunnus Italus. Scoppa grammaticus Italus rubetam interpretatur lo ranauoto, ranenchia de rubetto: quæ tamen uoces diminutiuæ à rana uidentur. Ranas uirides paruas Galli croissetz uulgò dicunt, Syluius. alij graisset scribunt: uide in Rubeta A. Alij in Gallia uerdier, à colore. Renogle, Sabaudicè. Loubfrösch, Germanicè. Zaba trawna, Polonis. ¶ Ad sanguinem sistendum, quidam ex ca rana, quam Græci calamiten uocant, quoniam inter harundines fruticesque uiuat, minima omnium & uiridissima, cinerem fieri iubent, Plinius. Et alibi, Venerem concitat iecur ranæ diopetis & ca-

lamitæ, &c. Vetus lectio in quodam codice erat, dryophetes & calamites: ubi Hermolaus, Scribendum fortè sit dryopetes siue dryophytes, & calamitæ: quoniam in arboribus, frutetis, arundinetisq; uersentur, ut hoc illud sit omnino, quod superius diphthites mendosè legebatur. Et alibi, Minimam istam & uiridissimam ranam mutam, dryopetem quoq; uocari credimus à Plinio, quia inter frutices & arbores uersatur. Sipontinus apud Plinium diphthitas corruptè legit. Ipse dryopetes legerim: ut sit βάτραχος δρυοπέτης, sic dicta ranula quòd ab arbore in arborem quasi uolando transire uideatur, ut dicam in C. aut, si quis malit, διοπετής, quòd non nata è terra sed ex aere delapsa uideatur quum in arbore reperitur. sed διοπετεῖς magis propriè dicentur ranę quæ portentosè aliquando cum pluuia deferuntur. licebit & δρυοβάτην βάτραχον dicere, quòd per arbores incedat, uel easdem scãdat. δρυοφύτην uerò quomodo rectè dicamus, & ex Græcæ linguæ proprietate, non uideo, & si Hermolaus ita dici posse coniecerit, tanquam ab arboribus & fruticibus composito nomine. sed φυτὰ quęuis plantæ sunt. δρυόφυτον potius dixeris, (ut νεόφυτον,) quæ tamen uox in arbore natum uel natam significabit. Ranam hanc calamiten, in arundinetis ac herbis maximè uiuere Plinius scribit, mutam ac sine uoce, uiridem: à qua distinguit alteram paruam arbores scandentem, & ex ea uociferantem. Sequuntur Plinium Hermolaus & Sipontinus. Ego uerò Georg. Agricolæ sententiam sequor, in hæc uerba scribentis: Rana uiridis illa parua, quam Græci calamiten uocant, quòd in arundinetis agere consueuerit, arbores quoq; scandit atq; in herbis uiuit: Græci etiam βρέξαντα uocant, quòd sono sui generis pluuias futuras prænunciet. Nec enim, ut Plinius à nobis dissentiat, est muta & sine uoce. Vide plura in C. Μάντις, rana in hortis est, Hesychius & Varinus: sic dicta fortè quòd uoce sua pluuias præsagiat, ranæ quidem mutæ uatis nomen non conueniret.

B.

Minimum hoc ranæ genus & uiridissimum est, ut ex Plinio iam retuli. Batrachites lapis ranæ uiridi similis colore atq; effigie, Plinius: ubi minimum hoc genus, an maiores & aquaticas uirides ranas accipiat aliquis, nihil interest. Hæc quidẽ, qua de nunc agimus, undiq; uiridis est, præter pedes & digitos, quorum color ex luteo ruffoq; remissis mixtus uidetur, unguiculi extremi globulis terminantur. Ego in hac rana dissecta sanguinem reperi passim, sed paucũ: cor albicans, iecur nigricans cum felle diluto: item lienem & oua aliquot in fine Iunij.

C.

Ranula hæc uiridis inter frutices & arundines: unde & calamitę nomen, ut diximus, reperitur. apparet & in hortis aliquando, sed magis locis syluestribus: quin & arbores scandit, præcipuè corylos, ut Vincentius Bell. scribit. Vnguibus reptant in altissimas quasque arbores, Syluius. Arborum & uitium folijs insident. ¶ Hyeme in terra conditur, uerno tempore sępenumero uidetur ex terra eminere media, media adhuc in ea latere, Geor. Agricola. ¶ Vulgus eam uolare putat, quoniam arbores & frutices ascendat, ut inde forsan δρυοπέτης appelletur. ¶ Est rana parua arborem scandẽs, & ex ea uociferans, Plinius. Græci βρέξαντα uocant, quòd sono sui generis pluuias futuras prænunciet, nec enim, ut Plinius à nobis dissentiat, est muta & sine uoce, Georg. Agricola. Arbores ascendit, & futuras pluuias cantando prædicit, alijs temporibus silet, Albertus. Super corylis frequenter reperitur, ubi assiduè carabdrion uoces emittit, Vincentius Belluac. Brexantes dicuntur à uoce, nam sub noctem uox earum unica est brex, Syluius. Rauco garrula questu, Serenus de parua rana. Nicander in Theriac. ranunculum uiridem surdum & mutum cognominat. ¶ Rana calamites in arundinetis frutetisq; roris linctu uictitat, Hermolaus: ex Nicandro, qui scribit: ὅστ' ἐνὶ θάμνοις εἴαρι προσφύντα μορόεις λιχμώμενος δρόσω.

E.

Arbores ascendit, & futuras pluuias uoce (cantando) prædicit, aliâs muta, Albertus ut pluribus retuli præcedenti capite. ¶ Hanc ferunt in os canis iniectam, mutum reddere: unde in Ecclesiastico dicatur, Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore canis auertit correctiones eorum, Vincentius Belluacẽ. addẽs hanc ranam ab hoc effectu mutã dici, quòd uoce canem priuet, non quòd ipsa nullam ædat: sed authore nullo se munit. Mihi quidem dubium nõ est, quam authores ranam mutam inter uenena nominarunt, à calamite (quanquã & ipsa uenenata, ut ferunt) differre. Cæterum in citato Ecclesiastici loco, circa finem capitis uicesimi, uulgata translatio absque canis mentione habet, & quasi mutus ore auertit correctiones eorum. Græcè legimus, ξένια καὶ δῶρα ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ ὡς φιμὸς ἐν στόματι ἀποτρέπει ἐλεγμούς. Id est, Xenia & munera excæcant oculos sapientum, & ueluti frenum in ore auertunt correctiones.

G.

Est rana parua arborem scandens & ex ea uociferans, in huius os si quis expuat, ipsamq; dimittat, tussim liberare dicitur, Plinius. Iecur ranæ diopetis & calamitæ in pellicula gruis alligatum, Venerem cõcitat, Idem. ¶ Ad oleum ex ranis, quod medici aduersus articulares dolores calidos laudant, ut copiosè scripsimus supra in Rana simpliciter, Iac. Syluius ranas uirides syluaticas præfert. ¶ Ranas uirides (paruas) croisset z uulgò dictas, manibus uiuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes, Syluius. Ad febres hecticas Gaynerius: Ranulas uirides quæ in siccis locis super arboribus uiuunt, quarum uentres lactei (albi) sunt, capitibus abscissis & uisceribus eiectis, in aqua tandiu coques ut caro earum ab ossibus separetur: deinde admixta farina

hordei,

hordei, uel potius frumenti, cum iure illo & carnibus fac pastam, qua cibabis gallinas & pullos quibus alendus est æger. Vel loco ranarum accipe anguillas, aut quosuis pisces, & fac similiter. nam pulli ita nutriti mirifice conferunt hecticis, Gaynerius. ¶ Qui ex sanguine huius ranunculi remedia tradunt, aliqui sanguinem appellarunt, alij saniem, uel succum, uel humorem. Horus quidem ranam non alibi quàm in oculis sanguinem habere scribit. Viridium ranarum cruor auulsos genis pilos renasci prohibet, in uestigia euulsorum instillatus, Dioscorides: ubi ego non uirides illas edules, maiores scilicet & aquaticas, sed paruas uirides & terrestres intelligo, quæ ueneno non uacant, ideoq; psilothri uim forte habent, ut & reliquæ uenenosæ ranæ, quamuis huic inter cęteras ueneni minimum inesse putem. Nuper quidam cum ranunculum uiridẽ aliquandiu in pollice manus gestasset, paulò pòst illum duriusculo tumore affectum mihi ostendit. Crito apud Galenum lib. 1. de compositione medic. sec. locos, inter remedia quæ pilos disperdant, numerat ranarum in uiridibus arundinetis degentium cruorem siue mucum. Cum assereret quidam sanguinem uiridium ranarum (inquit Galenus de simplicium facultatibus 10. 5.) paruarum scilicet, quas quidam brexantes nuncupant, si euulsis ex palpebra pilis inungeretur, ut in posterum nõ recrescerent prohibiturum, falsum id comperi facto periculo. postea uerò scriptum à quibusdã reperi illud ipsum: ut & de ricinorum sanguine, qui ne ipse quidem facto periculo promissa præstitit. Papias Laodicensis apud Galenum lib. 4. de comp. secundum locos, euulsis palpebrarum pilis, mox dropace locum irritabat, deinde chamæleonem album tritum cum ranarum sanguine permixtum illinebat. Plinius idem auxilium (lib. 32. cap. 7.) tradit, sed pro chamæleone albo lachrymã uitis habet, quod remedium etiam postea repetit. Hoc uerò loco Papiæ apud Galenum chamæleo albus tritus ammiscendus, haud scio an rectè legatur, quum neq; Dioscorides, neq; Galenus, neq; Plinius hoc de chamæleone herba tradant. De chamæleonte certe animali Dioscorides tradit, quòd sanguis eius æquè ut uiridium ranarum pilos palpebrarum denudet. Sed Paulus lib. 3. idem remedium scribens: Locum uerò, inquit, statim sanguine ranæ per se illines, aut cum cinere chamæleontis albi, Cornarius. Ad supercilia pilosa, Chamæleonis seu laureolæ radicem permisce cum sanguine ranæ & unge locum, Galenus Parabilium 2. 109. Pungentes in palpebris pilos ubi euulseris, inuersas genas recenti ranarum aut cimicum sanguine illinito, sinitoq; refrigerari, (exiccari.) uel chamæleontem album urito, ac cinerem ranarum sanguine excipito, atq; usus tempore saliua diluito, & post euulsionem pilorum inungito, Aetius 7. 67. Et mox, Vel cochlearum carnes cum uiridium ranarum harundineta incolentium, uel herinacei terrestris sanguine subigito, & adiecta atramenti sutorij commensurata quantitate exiccari sinito, & utere, cauendò ne pupillam attingas. Sanguis ranarum uiridium, & sanguis alhalem (cimicum) prohibet ortum pilorum magis quàm uespertilionis, Auicenna. Ranunculum uiridem comprehensum acu cuprea pungito, & sanguine eius excepto palpebras de quibus pilos tuleris, (uulseris,) subinde continge, nunquam renascentur, Marcellus. Præterea quascunq; uoles auertere setas, (pilos palpeb.) Atq; in perpetuum rediuiua occludere tela, Corporibus uulsis saniem perducito ranæ, Sed quæ parua situ est, & rauco garrula questu, Serenus: uidetur autem omnino calamiten intelligere, eamq; minimè mutam facere. Ranas quindecim coniectas in fictili nouo iuncis configunt quidam: succum earum qui ita effluxerit, admiscent lachrymæ quæ ex alba uite emanat, atq; ita palpebras emendant inutilibus pilis exemptis acu instillantes hunc succum in uestigia euulsorum. Meges psilothrum palpebrarum faciebat in aceto enecans putrescentes, & hoc utebatur multis (forte, mutis) uarijsq; per aquationes autumni nascentibus, Plinius. ¶ Et alibi, Ranæ paruæ, quam in oculorum curatione descripsimus, sanies efficacissime psilothrum est, si recens illinatur: & ipsa arefacta ac tusa, mox decocta tribus heminis ad tertias, uel in oleo decocta æreis uasis. Eadem mensura alij ex quindecim ranis conficiunt psilothrum, sicut in oculis diximus. Varro luridam ranam dicendo pro calamite uidetur accepisse, quoniam psilothrum sit, ut Plinius idemq; Varro affirmant, illud efficacissimum, Hermolaus. Ego quidẽ, ut in A. superius dixi, luridam ranam pro rubeta acceperim: omnis uerò ranæ uenenatæ saniem psilothrum esse conijcio. Si quis cum sanguine ranarum uiridium confecerit azarech, (auripigmentũ, Arnoldus in libro de uenenis,) trita, & inde aliquis aurei pondus biberit, retinebitur eius urina, Rasis. Paruæ ranæ uiridis, quæ in arundinetis uiuit, humorem corporis derasum penicillis claritatem oculis inunctis narrant afferre, ipsasq; carnes doloribus oculorum superponunt, Plinius. Corpus ranæ, & maximè pinguitudo eius, facilem facit dentium eradicationem. uidetur autem hoc esse ex petrosa (arborea hortulana, ut Bellunensis habet,) & non domestica, Auicenna lib. 2. cap. 596. & ex eo Syluaticus cap. 221. inter nocumenta ex rana rubeta. Sed de rana arborea, id est calamite, non de rubeta hæc accipi debere, tum Bellunensis testis est, tum Syluaticus eodem mox capite uerba Mesuæi hæc citans: Adeps ranæ uiridis quæ habitat in arboribus si linatur super ipsum dentem, frangit ipsum. Auicenna tamen lib. 4. scribit, eius qui sumpto rubetæ ueneno euaserit, dentes excidere.

¶ Est parua rana in arundinetis & herbis maximè uiuẽs, muta ac sine uoce, uiridis, si forte hauriatur, uentres boum distendens, Plinius & ex eo Albertus. Videtur autem boues facilius hoc ranæ genus deuorare propter paruitatem eius & colorẽ herbaceum. Venenatos autem hos ranunculos esse conijcimus, quoniã & aliæ terrestres ranæ uenenum continẽt: & de his ipsis psilothrum

esse, & dentes eradicare authores prodiderunt, quod absq; uehemẽti & uenenosa ui non contingeret. Vide infra in rana gibbosa, ubi docemus ueteres uideri calamiten ranam cum rubeta terrestri muta confudisse. Remedia quidem omnis ranæ uenenatæ in rubeta coniungemus.

¶ Ad sanguinem sistẽdum & ranarum illinunt cinerem, uel sanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana, quam Græci calamiten uocant, quoniam inter harundines fruticesq; uiuat, minima omnium & uiridissima, cinerem fieri iubent, Plinius. Produntur & ex rubeta rana ad sanguinem cohibendum remedia, ut in eius historia dicemus: nec nõ ex rana simpliciter. Ad alopeciã, Cinerem paruularum ranarũ cum molli pice impone, Kiranides. Vide supra in Rana simpliciter. Ranunculos paruos exure, corumq; cinerẽ cum pice, sæpe, usquequo crassa facta sit feruefacta, illine, loco neq; raso neq; prius confricto, Archigenes ad alopecias apud Galenum de compos. sec. locos. Vbi etiam ex Sorano idem remedium legimus, Ranas paruas ustas pici liquidæ tepidæ insperge, deinde neq; prærasis neq; præfrictis illine. Et rursus ex eodem ad alopecias, Ranarum ustarum drachmas X V I I I. pumicis usti drachmas X I I. (aliâs X V.) sinapis drachmas V I I I. nitri drach. I I I I. nucum ustarum drach. X X I I I I. Item ex Archigene, Cineris ranarum minimarum in ollula ustarum partem unam, muscerdæ, ueratri albi, radicis calami ustæ, piperis albi, singulorũ æquales portiones aceto excipe, & ad præfrictum ac prærasum locum utere. Vide supra in Rana aquatica G. H.

a. Nicandri Scholiastes ranam (uiridem) quam mutam putat, κόρδορον dici ait. ¶ Epitheta. Rauco garrula questu, Serenus. Κωφός, ἄφθογγος, λαχειδής, ἐν δονάκεσσι θαμίζων, Nicander.

DE RANA SIVE RVBETA GIBBOSA, & alijs mutis ranis in genere.

RANAE genus luridum & terrestre, ac ut ex ipso colore apparet, uenenosum mutumq; in hortis & syluis inter frutices reperitur apud nos, magnitudine qua uulgares aquaticæ ranæ, dorso gibboso utrinq; ad latera eminentibus ossiculis, uidetur autem rubetis adnumerandum. Germanicè appello Gartenfrösch, id est hortensem ranam: aliqui Graßfrösch, id est graminis ranam, quòd in gramine degat, sed eodem nomine alij uirides aquaticas à colore nuncupant. Et quanquam Io. Tzetzes in Varijs 8, 167. omnem ranam terrestrem mutam esse scribit, gibbosa tamen ista non omnino muta est, nam cum in horto nuper unam ense persequerer, clamabat etiam antequam ferirem, mutas tamen appellare licet, quod uocem, nisi uis aliqua exprimat, non emittant. Μάντις, rana in hortis, & species locustæ, Hesychius & Varinus, quanquã oxytona apud eos dictio est. Ego ranunculum uiridem mantin, id est uatem appellari cõiecerim, quod uoce sua pluuias præsagiat: muta enim rana uatis nomine indigna uidetur. Inuenio & palustrem mutam inter uenena hoc est heliobátrachon, diuersam à phryno, quoniam & signa & medicinæ uariant, præsertim Aetio, Hermolaus. Scribit autem Aetius de rana rubeta lib. 13. cap. 54. & mox sequenti capite de rana palustri, non rectè intellectis, ut mihi uidetur, Nicandri uerbis, quem imitatus apparet. Facit enim Nicander duas ranas uenenatas, primum rubetã æstiuam palustrem & uocalem, deinde ranam uiridem inter arundines degentem & mutam siue surdam: nam & κωφὸν & ἄφθογγον uocat. Aetius uerò rubetæ duas species facit surdam & non surdam, & priorem tantum exitiosam, deinde tertiam addit ranam palustrem. Atqui Nicander, ut dixi, primum statim phrynon, id est rubetam uocans, palustrem & uocalem esse ait, & ueneni eius tum notas tum remedia describit, quæ apud Dioscoridem non leguntur, nam quæ Dioscorides habet, à Nicandro ad alteram ranam nempe mutam referũtur. Videtur autem Nicander utranq; ex istis uenenatis ranis appellare phrynon, τὸν μὲν θορειόμενον καὶ λιμναῖον: τὸν δὲ ἄφθογγον ἢ κωφὸν λαχειδῆ καὶ καλαμίτην, etsi non calamiten dicit,

dicit, sed quod idem ualet, ἐν δονάκεσσι θαμίζων, id est harundineta frequentans. λαχειδῆ, uiridem interpretor, (Scholiastes eam uocem non attingit: sed uidetur legisse λασειδής, pro λασίης, propter hæc uerba, τῆς ἀφώνου καὶ δασέος: id est mutæ & hirsutæ. nos quidem rubetæ genus paruum, sed lurido colore ut maiores, pedibus clunibusq; hirsutum nouimus,) quasi λαχανοειδῆ, hoc est coloris olerum & herbacei. Scholiastes tamen rubetæ nomẽ palustri tantum conuenire ait: mutam uerò illam, ranam esse, non rubetam, hoc est ranæ speciem à rubeta diuersam. Itaq; Hermolaus Aetium non intellexisse uidetur, nec Aetius Nicandrum: Nicander uerò in re ipsa errasse, nisi concedere uelimus uiridem illam paruam, quam calamiten uocant & mutam authores, usq; adeò uenenatam esse: quod tamen hodie uulgus nõ putat, nec medici ipsi, nec mihi uerisimile est: & reuera non est muta. Quòd si de hac sentiebant authores, magnitudinis discrimen addere debuerant, ut alibi solent, ranas uirides paruas dicendo. Sed ut ea quoq; sit uenenata, confudisse mihi ueteres uidentur ranulam hanc uiridem terrestrem, cum altera rana terrestri uenenata, nempe bufone seu rubeta terrestri. sin minus, ostendi cupio ubi nam de terrestri rubeta loquantur. Nam de palustri tantum rubeta scribunt, ut Dioscorides, φρῦνος βάτραχος ἕλειος, &c. Omnino igitur in ea sentẽtia sum, ranã terrestrem mutam uel duplicem esse, uel etiam triplicem: nempe bufonem seu rubetam terrestrem, rubetam gibbosam, & ranulam uiridem, quæ tamen non omnino muta est, cum instantem pluuiam præsagiat. Tzetzes etiam, ut dixi, ranam omnem terrestrem mutam esse scribit. Ad hæc, non uirides solum inter frutices & harundines reperiuntur, sed rubetæ etiam aliquando, & gibbosæ quidem sæpius. Facile igitur confundere has differentias fuit parum animaduertentibus. Vtcunq; est, nos remedia aduersus omnes ranas uenenosas in Rubeta dicemus. Nicandri Scholiastes ranã mutam, hybernam quoq; dici ait, inde colligens quoniam poeta rubetam palustrem φρύνον θερειόμενον ἢ θερόωντα, id est æstiuam cognominat. sunt autem æstiuæ (inquit Scholiastes) uocales & innocentiores, hybernæ uerò mutæ & exitiales. Verũ Nicander ipse nullam uocat hybernam, & æstiuam uere etiam apparere, ac uernum tempus uoce sua inter algas prẹnunciare scribit. Alij æstiuam dici conijciunt, quòd per æstatem uenenũ ex ea conficiatur: nimirum quòd tum temporis propter calorem uenenum syncerius sit. nam in calidioribus quoque locis ranarum genus nocentius est, ut Scholiastes tradit.

¶ Ranæ gibbosæ, cuius hîc effigiem dedimus, duo quasi cornicula in dorso medio utrinq; eminent. color ei uiridis ferè, sed obscurus & subfuscus est. latera maculis ruffis scatent, sunt & digiti pedum ruffi. Dorsum supra thoracẽ paucis maculis nigris distinguitur. Venenosam esse ex ipsa specie colorecq; apparet. Hoc genus à serpentibus in syluis deuorari aiunt. Conduntur hyeme & ranæ pallidæ in hortis agentes, quæ non comeduntur, & mutæ sunt, Georg. Agricola.

DE RANIS RVBETIS TVM PALVSTRIbus tum terrestribus: Et de remedijs contra omnes uenenatas ranas.

A.

De rvbetis uel ranis rubetis non omnino conueniunt inter se authores tam antiqui quàm recentiores. nam & in alijs quibusdam discrepant, & in locis in quibus degant assignandis. Nicander & alij medici Græci phrynon suum, (sic enim rubetam uocant) palustrem tantum faciunt, (uide plura superius in Rana gibbosa:) Plinius & alij in utroq; elemento rubetam ex æquo uiuere scribunt. distinguunt alij, primum in aqua uiuere, deinde in terram progredi affirmantes. alij in sicco tantum. alij duplicem faciunt rubetam, unã palustrem sui generis, & diuersam ab ea terrestrem: unde opinionum uariarũ differentias sex colligimus. Ego, ut authores conciliem, quosdam unum tantum genus cognouisse existimo, siue palustre, siue terrestre tantum: alios utrunq;. Et inquirendum est, an palustris quædam rubeta semper in paludibus agat: alia uerò paludes, siue coacta deficientibus aquis, siue etiam sponte deserat. Ranæ rubetæ in terra & in humore uiuunt, Plinius. Rubeta uel rubetum (sed posterior hæc uox Latina non est: Aggregator ranam rubeti dicit ex Kiranide) frequenter inter rubos & arundineta degit, & tam in aqua quàm in terra ex æquo uiuit, Albertus. Sunt (ranæ) quæ in uepribus tantum uiuant, ob id rubetarum nomine, ut diximus, quas Græci phrynos uocant, grandissimæ cunctarum, geminis ueluti cornibus, plenæ ueneficiorum, Plinius, in hoc sibi contrarius: cum alibi, ut iam recitaui, in terra & in humore rubetas uiuere scripserit, quod ego de minoribus rubetis uerum esse puto: grandissi-

mas uerò quas bufones & boraces aliqui nominant, terrestres tantum, quamuis non affirmo. Plinius uerò grandissimas dicendo, non in rubetarum genere intellexit, quod non distinguit in species, sed simpliciter inter ranas. Iam quòd geminis cornibus hoc genus insigniri ait, id ego non rubetæ propriè dictæ aut bufoni, sed ranæ mutæ illi tantum quam superius gibbosam nominaui conuenire puto, quæ quidem nunquam in humore degit, non tamen grandissima est, sed communis aquaticæ ranæ magnitudine. Rubeta dicta est, quia in uepribus uiuit, quanquam prius in aquis, postea fit terrestris, grandissima cunctarum, geminis quandoq; ueluti corniculis, ut inquit Plinius, dorsum exasperat, Hermolaus: qui addendo uerbum quandoq;, fatetur non simpliciter aut omnibus rubetis id conuenire ut Plinius scripserat. Sipontinus etiam in uepribus tantum & inter rubos rubetam agere prodidit, Plinium secutus. Sic Marcellus Vergilius quoq;, Sunt & quæ in sicco agunt ranæ, ut rubetæ & calamitæ. Kiranides phrynon ranam in sicco degentem esse scribit. Ranæ quædam terrestres sunt, quæ in humore etiam degunt, ut rubetæ asperæ & uenenosæ, lapidem in capite gerentes, Massarius. Is autem asperas dicendo rubetas, ab Hermolao deceptus est, cuius in Corollario hæc sunt uerba: Miror quamobrem Dioscorides φρῦνον, hoc est rubetam, λεῖον, quod est læuis, cognominari dixerit: nisi quis rubetæ duo genera cõstituat, læuis & sine cornibus, ex qua delibutorium uenenum, sicut ex palustri quoq; muta conditur, (hoc sine authore scribit: & ego nullam palustrem mutã scio:) & aspera cornutaq; propriè sit buffo, cuius dorsum paulò ante scabrum esse diximus ex Aetij sententia, Hæc ille. Imposuit autem ei, ut uideo, codex Græcus manuscriptus, in quo λεῖος pro ἕλειος legit. quòd autem ἕλειος, id est palustris legendum sit, tum ex Aegineta, tum ex Nicandri Alexipharmacis constat. & rectè codices impressi Dioscoridis ἕλειος habent, ut & Vergilius interpres legit, sed perperam transtulit, Rubeta uel muta palustris rana, cum Græcè nihil aliud legatur, quàm φρῦνος βάτραχος ἕλειος, hoc est, Rubeta rana palustris: Aegineta addit disiunctiuam particulam φρῦνος ἢ βάτραχος ἕλειος. hæc lectio ex Nicandro etiam comprobari potest, qui postquam de palustri hac rubeta uocali egit, mox peculiariter de altera rana muta docet. Cæterum Aetius 13. 36. de rubeta scribens quæ è palustri terrestris euadit, Exasperat (inquit) & uibrat terga dum spiritu expletur, hoc est cum inflatur per iracundiam. Sed hinc nemo conuicerit læuem quandam esse rubetam, ab aspera diuersam. Rubeta ranæ species est, quæ palustris uitæ conditionem in terrestrem mutauit, unde & rubeta appellatur, Aetius interprete Cornario. Græca mihi hæc scribenti ad manum non erant: sed faciunt huc quæ apud Varinum legimus, φρύινος pro φρῦνος, abundante e. uocali, εἶδος βατράχου, παρὰ τὸ ἐμφερὴς εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους, ἢ διὰ τὸ φρύγεσθαι διὰ τῆς λιμνώδους φύσεως ἐπὶ τὸ χερσαῖον, Etymologus. Rubetam poeta bufonem uocat, duo eius genera sunt: altera terrena, quæ in domibus & uepribus agit: altera palustris, quæ sui generis uocem ædit, Georg. Agricola. Nos palustres quasdam & paruas rubetas, (de quibus Agricolam quoque sentire puto,) uocamus Güllenkrötle, id est rubetulas lacunarum (quòd in lacunis & circa sterquilinia reperiantur;) & Mönle, quasi paruas salamandras aquaticas, quòd similiter & uenenosæ sint & in aquis degant, colore etiam uentris similes. Hæ semper paruæ sunt, uentre pallido siue citrino, punctis quibusdam discolore: & suo quodam sono uocis utuntur. nam cæteri bufones terrestres cõtinuatum quendam sonum ædunt grugrugru. Hę fortè RANAE SCINCOIDES sunt, (quòd scincos aquaticos, siue salamandras aquaticas, ut nunc scripsi, referant,) quas Alexander Benedictus scribit, numerosius quàm par sit enatas, pestilentiæ futuræ aliquando præsagium esse, putrificam materiam uberius indicante natura. Rana in paludibus degit: item genus quoddam ranunculi cœnulentum in dorso, croceis in uentre maculis, quod non clamat nisi post quartam horam diei feruente Sole, Albertus. Hoc idem nimirum genus est bufonis, quod recentiores quidam barbari CORNVTVM uocant, non ab eminẽtibus (ut in rubeta Plinij) ueluti cornibus, sed à sono uocis, quo cornu seu tubam imitatur quodammodo. In Gallijs est bufonis genus quod cornutum dicitur, à uoce qua cornicinem refert. colores habet duos, tetrum (luridum seu fuscum) & croceum. Verno tempore prodeunt hæ ranæ, & uocem instar tubarum binæ inuicẽ emittunt. In sola Gallia uocales, elatæ uoce amissa mutæ sunt, Liber de nat. rer. Rana cornuta coloris est (inquit Albertus) cinerei fusci, & crocei in uentre: & moratur in paludibus putridis, frequẽs clamore. extra Galliam, si quis efferat, uocem ædere aliqui negarunt: sed id falsum esse expertum se Albertus ait, quum per totam Germaniam altissimè clament. Hæc scripseram cum ex agri Tigurini loco iuxta arcem Kiburgã, rubetæ genus paruum mihi allatum est, duplo minus ferè cõmuni rubeta, cætera simile, quod iam sub trunco ut illic per hyemem lateret se abdiderat. erat enim initium Septembris. tergo lurido, aspero, uẽtre ex fusco albicante, oculis aureolis: clunibus cruribusq;, sed præcipuè digitis posterioribus, pilosis. Has ranas alibi nullas aut rarissimas haberi aiunt: uocem eis argutissimam esse, quæ tubæ aut campanæ instar audiatur etiam ex longinquo: degere ipsas non in aquosis sed in aridis locis. Vere uocem suam emittere & æstate: cum uesperi clamant, noctem sequentem sine pruina futuram certò sperari. autumno & hyeme non audiri. ¶ Rubeta, id est bufo, Niphus. Buffo à nonnullis f. duplici scribitur, quod non probo. Bufo rana terrestris nimiæ magnitudinis, Grammaticus quidam. Inuentusq; cauis bufo, Vergilius 1. Georg. Borax (uox corrupta à Græca βάτραχος) species est bufonis, fusci coloris & maxima, ita quòd cubitalis efficitur magnitudinis in terris calidis: & consueuit aliquando partum suum super dorsum gestare, lapidem in fronte habet, &c. Albertus. Rubetis aliquando

quando cauda initio est, quam post amittunt: ob id in stagnis cum adhuc pusillæ sunt, mutili ruribus uocantur, Hermolaus. Luridam ranam apud Varronem rubetam intelligo, non calamiten ut Hermolaus: causam dixi in Ranunculo uiridi A. ¶ Zab, צב, Leuitici 11. R. Salomon interpretatur reptile simile ranæ; aliqui bufonem accipiunt, & nomen ab inflatione factum putant. ego crocodilum interpretor aut scincum, (uide in Crocodilo A.) Illyrij quidem hodie ranam omnem zaba uocitant, bufonem Hispani sapo escuerco. Koach, כח, quoque Leuitici 11. uarie interpretantur, chamæleontem, crocodilum, lacertã, rubetam: uide in Chamæleonte A. Triorches, phrynus & ophis (id est buteo, rubetã & serpens,) inter se pugnant, Aristot. hic Albertus habet, Pugnant frichachyz & coronos, id est coruus aquaticus: tyrus autẽ aquaticum animal uocatum trihaue, deuorat utrunque istorum: quibus uerbis nihil ineptius dici poterat. Auicennæ interpres, ubi de nocumentis ueneni rubetæ agitur: Corpus ranæ (inquit) & maxime pingue eius, facilem reddit dentium eradicationem. uidetur autem hoc esse ex petrosa, (hic Bellunensis pro petrosa arboream hortulanam reponit,) & non domestica, &c. Auicenna 4. 6. 2. 8. ranas lacunales uirides nominat, & marinas rubeas, pro rubetis simpliciter: & mox sequenti capite ranas citrinas, pro ranis palustribus uenenatis ut Aetius habet, 13. 54. & 55. Et rursus 4. 6. 5. 25. de morsu ranæ marinæ rubeæ, pro rubeta simpliciter ex Aetio 13. 36. Mare quidem Hebraica lingua de stagno etiam & palude dicit. rubeas uerò interpres fortasis pro rubetis dixerit, uel à uiridibus distinguendi causa. ¶ Græci rubetam φρῦνον appellant, ut supra ex Plinio & alijs ostendimus. debet autem hæc uox semper penanflexa scribi, quoniam penultimam longam habet, nõ (ut à quibusdam scribitur) paroxytona. Misoxus, id est rana terrestris uenenosa rubea, Syluaticus. est autem uox corrupta à Græca μυοξὸς, quæ non rubetam sed glirem significat, ut in Gliris historia ostendi: & à Syluatico ipso alibi miosos glis exponitur. Quamobrem errauit etiam Gillius qui in Aeliano suo μυοξὸς (ex Oppiano) bufones interpretatur. Ranam rubetam Nicander φρῦνον θερόεντα, hoc est æstiuam cognominat: uide supra in Rana gibbosa. Καρπίας Varino rana simpliciter exponitur: Gelenius noster affinem putat hanc uocem Germanicæ **Krott**, qua rubetam significamus. Rubeta Italicè nominatur rospo, botta, boffa, teste Lucio Scoppa. & à quibusdam chiatto, (apud Rhætos qui Italicè loquuntur chatt:) uel zatto, ut in Longobardia. item buffo, buffa, buffone. ab alijs ramarro, qua uoce Matthæolus Senensis, magis propriè puto, pro lacerto minore utitur. Ranæ quædam terrestres sunt, ut sunt mutæ, & rubetæ: quæ & racanellæ quasi raniculæ uocantur: & non comeduntur, quoniam sæpius cum bufonibus coëunt, quam ob causam malignæ reputantur, Monachi in Mesuen. Scoppa rubetam etiam ranauoto, & ranonchia de rubetto interpretatur: quæ uoces diminutiuæ sunt, & fortè ad ranunculum uiridem pertinent. nam & in Gallica lingua aliqui cõfundunt, crassam uel crassantium, ut ipsi scribunt, (graisset, ou uerdier,) uulgò dictam ranam, rubetam interpretantes, quæ omnino ranunculus uiridis est: rubeta uerò Gallicè crapault uocatur, circa Neocomum boug. Hispanicè sapo escuerco. Germanicè **Krott**, nomen in Heluetia fœmininum, Argentinæ & alibi masculinum: alij scribunt **Krote**. Terrestrem priuatim uocamus **Gartenkrott**, id est hortensem rubetam: (licet nonnulli ranam gibbosam supra descriptam sic appellent,) Saxones **Quapp**. Flandris rana est **Püiit**, rubeta **Padde**. Anglis tode. Illyrij omne genus ranæ zaba uocitant.

B.

De paruis palustribus seu lacunarum potius rubetis, quas & cornutas uocant à sono uocis, præcedenti capite scripsi: ubi etiam cornibus exasperari rubetarum dorsum; quod Plinius scripsit, hactenus mihi non uisum dixi: & unum tantum rubetæ genus, quod ranam gibbosam appellaui, ossibus cornuum ferè instar eminentibus in dorso mihi cognitum esse. Rubeta quæ palustrem uitam in terrestrem mutat, animal est magnitudine nihilo minus testudine parua, Aetius. Similis ranæ est, sed pedibus breuioribus, inertiorique & turgidiore corpore, Mich. Herus. Color bufoni cinereus, pellis densissima uiscosaque, ita ut magnis etiam ictibus non lędatur, Albertus: durissima, ut baculis etiam ægrè uulneretur, Matthęolus Senensis. Bufo quem ipse nuper inspexi, mense Iunio captum iuxta sterquilinium, lurido & fusco seu nigricante colore erat, crassis & deformibus membris, cute maculis & ueluti pustulis quibusdam exasperata, torpido & ignauo corpore: maculis nigris, præsertim in lateribus; uentre turgido inflatoque. cum baculo tangerem & ferirem, aridiusculus sonus ob asperam duritiem cutis, & tanquam ex concauo reddebatur. capite crasso latoque: dorso plano, non ita eminente ut in mutis illis ranis quas supra gibbosas nominaui. Sub capite circa collum parte prona (id est terram spectante) color pallidus uel subflauus erat. Apocynon appellant ossiculum in rubetæ latere compertum sinistro, quoniam canum impetus inhibeat: nam aliud ad superstitiosos similiter usus in dextro latere quæritur, ut in G. recitabitur. Ibidem dicam de lapide quem bufones quidam in capite gestare falsò creduntur. In Hispaniæ partibus illud præcipuè boracis genus reperitur, quod lapidem in fronte portat, Obscurus. Borax species est bufonis, colore fusco, maximi, &c. (ut in A. retuli,) quæ lapidem in fronte gerit, Albertus. ¶ Bufo animal aspectu fœdissimo, fertur habere cor in gutture, nec facilè interfici nisi per medium guttur transfigatur, Obscurus. Rubetæ iecur omnino uitiatum est, ut corpus quoque eius totum prauo temperamento afficitur, Aristot. de part. 3. 12. Iecur ei duplex assignatur, ut capite septimo recitabo. Rubeta perquam exiguum habet lienem, Aristot. Dicta eius oua uentri subdita sunt, Idem. Pedestrium

F

quadrupedes quæ oua pariunt, eodem coëunt modo quo ea quæ animal generant, mare ſuperueniente. habent uerò in quod meatus (genitales) contingant, & quo per coitum adhæreant, ut rana & paſtinaca, & reliqua generis eiuſdem, Ariſtot. ego legendum conijcio, ut rana & rubeta, &c. quanquam Græcè τρυγόνοs legitur, id eſt paſtinacę, pro quo φρῦνοι repono. Rubetis aliquando cauda initio eſt, quam poſt amittunt: ob id in ſtagnis cum adhuc puſillæ ſunt, mutili ruribus uocantur, Hermolaus.

C.

Rubetæ dictæ ſunt quòd ferè in rubis & uepribus degant, quanquam & amphibiæ ſunt, quædam terreſtres, quædam paluſtres tantum, aut maiori ex parte, ut pluribus expoſui ſuperius capite primo. Humida loca & marcida incolit: Solis claritatem odit, nec facilè ſuſtinet. interdiu latet, noctu progreditur, præcipuè per uias tritas ab hominibus, Obſcurus & Albertus. Aeſtate incolit ſubterranea & umbroſa loca, Ponzettus. Interdiu non apparet niſi locis admodū ſolitarijs: & non egreditur de terra niſi tempore pluuiæ, Albertus. In terra humida & opaca, & inter ſæpes uerſari gaudet, Mich. Herus. Conditur hyeme, Georg. Agricola. ¶ Sub terra habitat, & humore terreno uiuit. herbas & lumbricos aliquando comedit, Albertus. Bufo terra ueſcitur, idq; pondere & menſura. quantum enim anteriore pede concludere poteſt, hoc illi pro cibo quotidiano eſt. timet enim ne ſibi terra pro cibo deficiat, Author de nat. rerum. Dicitur de buffone quòd de terreſtri humido non edit, niſi quantum manu ſemel capere poteſt, timens quòd ei tota terra non ſufficiat. ſed hoc à uulgo acceptum eſt, nec ullo experimento conſtat, Albertus. Hinc eſt quod ſuperioris ſæculi (apud Germanos) pictores, auaritiam expreſſuri, mulierem bufoni inſidentem pinxerunt, Mich. Herus. Saluia libenter ueſcitur, cuius radix tamē ei letalis eſt, Phyſiologus. Rubeta etiam apes interimit. ſubiens enim aditus aluei, afflat, & obſeruans rapit euolantes. nullo hæc affici malo ab apibus poteſt, ſed ab apiario facilè interimitur, Ariſtot. uide mox in D. ¶ Animalia quæ habent ſpiritus ſubtiles & debiles, noctu uident non interdiu, ſicut bufones, Gordonius. uidetur aūt bubo nes aues nocturnas intelligere, quæ ab Italis & Hiſpanis bufones dicuntur. Credi autem poteſt etiam bufo noctu cernere, quoniam noctu progreditur, interdiu latet, ut aues pleræq; omnes quæ idem faciunt. ¶ Ranæ terreſtres, ut mutæ & rubetæ, non comeduntur: quoniā ſæpius cum buffonibus coëunt, Monachi in Meſuen. Bufo ex putredine uel corruptione terræ naſci putatur, Obſcurus. Ex bufonis cremati relicto cinere, bufo uiuus regeneratur, nec tantū unus, ſed etiam plures, Phyſiologus. In Dariene prouincia noui orbis aër inſaluberrimus eſt, utpote cœnoſa & paludibus fœtidis ſepta: imò uicus ipſe palus eſt, ubi ex guttis mancipiorum dextra cadentibus, dum irrigant pauimenta domus, illico bufones gignuntur: uti alicubi ego ipſe uidi in pulices guttas illas æſtate conuerti, Pet. Martyr. ¶ De uoce quam ædant tum paluſtres paruæ rubetæ, tum terreſtres maiores, ſatis dictum eſt ſupra cap. primo. ¶ Goſturdi aues (alaudæ criſtatę) dicuntur oua in terra parere & rarò fouere: unde uulgus mentitur hæc à bufonibus foueri, Albertus. Scribit autem author libri de nat. rer. uulgò ferri goſturdorum oua à bufone foueri, & pullos demum excluſos à parentibus curari. ¶ Non ſaliunt rubetæ ut cæteræ ranæ, ſed propter corpus ignauū, turgidum atq; iners, & pedum quoq; breuitatem, tardè procedunt. Iratæ tamen aliquando manifeſtè inſurgunt, & lædendi animo, ut Aetius ſcribit, inſiliunt. ¶ Borax cum tangitur, inflatur, Obſcurus. Rana quæ rubet, deterior eſt. hæc menſe Auguſto os ita occludit, ut neq; cibi potúsue ſumendi cauſa, neque uocis ædendæ aperiat. quòd ſi manu uel baculo urgeas, ægrè tamen aperies, Author de nat. rerum. Itali ramarro, id eſt bufoni (ſecundum alios lacerto paruo) ſimilem uulgò dicunt eſſe hominem, qui conceptam iram non remittit antequam ſe ulciſcatur, obſtinatus potius moriturus. aiunt enim bufonem, ſi quid in os ei inſeratur, ut ferrum aut aliud quidpiam, id non dimittere, ſed ſubinde mordicus tenere, ut moriatur potius quàm remittat. Itaq; auarum etiam hominem & nimium tenacem bufoni comparant. ¶ Vtraq; rubeta (tum terrena tum paluſtris) ſi bacillo ſæpius uerberetur, inflato corpore, uirus primo è clunibus exprimit, deinde lacteis quibuſdam guttis ſudat, grauiter odoratis & putidis. occiditur autem difficulter, Georg. Agricola. Noſtri humorem illum uenenoſum retro eiaculantes rubetas, meiere dicunt, ſed impropriè. nulla enim ueſica neq; urina ranis. Obſeruaui etiam ipſe nuper humorem quendam à rubeta capta excerni. ¶ Rubeta frigidiſsimum eſt animal, Obſcurus: perquam frigidum & humidum. nam niſi abundaret in eis humiditas, corpora earum non augerentur tam cito, Ponzettus. Tota prauo temperamento afficitur, Ariſtot. ¶ Peculiari quadam herba utitur qua uitam (uiſum, ut legit Io. Vrſinus) recuperat, ruta uerò interficitur, Obſcurus. Saluia delectatur in cibo, cuius tamen radix ei letalis eſt, Idem. Bufo primo aqua perfuſus, & poſteà ſalſus, crepat, & tandem conſumitur uſq; ad oſſa, Albertus.

D.

Rubeta animal eſt perquam iracundum, & ſi quid ei obtenſum mordicus arripuerit, mori potius quàm remittere uelit, ut in C. dixi. Verberata ſæpe uirus è clunibus emittit, & inficit uerberantem. Exaſperat & uibrat terga dum ſpiritu expletur, atq; ob id ipſum audentior euadit. ad lædendum itaq; & manifeſtè inſurgit, & ſaltibus interpoſitum ſpatium contrahit, raro quidem morſum infligens, uerum anhelitum conſueuit uehementer uirulentum inducere, adeò ut etiam ſi anhelitu contingat tantum, eos qui propè ſunt lædat, Aetius & Auicēna. Inflat ſe irata, tam proteruè audax,

audax, ut insiliat quoq; proximum, quanquam suspirio se frequentius quàm morsu uindicās, buso inde ut arbitror à Vergilio & uulgo dicta, Hermolaus. ¶ Rubeta apes interimit, ut ex Aristotele recitaui in C. Apibus aquantibus ranæ insidiantur: nec hæ tantum quæ stagna riuosq; obsident, uerum etiam rubetæ ueniunt ultro, adrepentesq; sufflant, ad hoc prouolant, confestimq; abripiuntur, nec sentire ictus apum ranæ traduntur, Plinius. Apibus nocent rubetæ & ranæ lutariæ, Aelianus. Expertus sum quòd talpa auidè pascitur bufonibus & ranis. reperi enim talpam quæ sub terra pede fortiter tenebat magnum bufonem: qui iam fugiens è terra totum corpus subduxerat, & altam uocem propter morsum talpæ ædebat. sed ranæ etiam ac bufones, (quod & ipsum experimento mihi constat,) mortuam talpam edunt, Albertus. ¶ Bufo nunc cum aranea, nunc cum lacerta, quandoq; uerò cum colubro, uel etiam cum serpente prælium subit. læsus autem ueneno alterius animalis uenenosi à plantagine remediū accipit, Physiologus. Cum aranea pugnat & ab ea uincitur, nam cùm illa frequenter pupugerit, nec bufo ulcisci se possit, usq; adeò inflatus turget, ut medius crepet & moriatur, Obscurus. Borax pugnat cū aranea, sicut & serpens. aranea quidē supernè filo suspensa descendit, & cerebrum utriusuis eorum pungit. bufo autem irascens inflatur, & aliquando crepat ob uenenum araneæ, Albertus. Accepi ab ijs qui spectarunt (inquit Erasmus in Amicitia inter Colloquia) simile dissidium araneo esse cum buffonibus, (quale cum serpente,) sed buffonem ictum sibi plantagine admorsa mederi. Audies (alloquitur suum congerronem) fabulam Britannicam. Scis illic conclauium solum consterni scirpis uirentibus. Monachus quidam fasciculos aliquot scirporum in cubiculum congesserat, sparsurus quum esset cōmodum. Is quum à prandio supinus dormiret, buffo ingens erepsit, & os dormientis obsedit, infixis superno atq; inferno labro quatuor pedibus. Detrahere buffonem certa mors erat, non amoueri quiddam erat morte crudelius. Quidam suaserunt ut monachus ad fenestram deferretur supinus, in qua ingens araneus habebat telam. Factum est. Mox araneus hoste conspecto filo se librat, & buffoni spiculum infigit, ac filo se recipit in telam. Intumuit buffo, sed nō est auulsus. Repetitur ab araneo, magis intumuit, sed uixit. Tertiò ictus, abduxit pedes, ac mortuus decidit. Hanc gratiam araneus retulit hospiti suo, Hæc ille. Catus cum bufonibus quoq; pugnare dicitur, Obscurus. Catus serpentes & bufones interficit, sed non edit: & læditur ueneno, nisi aquam statim superbibat, Albertus. Rubetam rapit exeditq; buteo, Aristot. item accipiter rubetarius. Et alibi, Buteo, rubeta ac serpens pugnant. ¶ Martion Smyrnæus rumpi scolopēdras marinas sputo tradit: item rubetas aliasq; ranas, Plinius. Borax herba peculiari utitur qua uitam (aliàs uisum) recuperat, ruta uerò interficitur: & odorem florentis uineæ fugit, Obscurus & Albertus. Serpentes quoq; rutam & uineæ florentis odorem fugere legimus. Ciconia bufonem non nisi in magna fame comedit: unde uenenosa bufonis natura intelligitur, Liber de nat. rerum.

E.

Carnibus rubetarum in hamum positis, purpuras præcipuè allici certum est, Albertus & Isidorus ex Plinio, qui hoc de ranis simpliciter non de rubetis scribit. Nicander rubetam palustrem in algis clamore suo ueris aduētum prænunciare docet. Rubetæ paruæ terrestres cum uesperi suum instar cornu aut tubæ sonum ædunt, nocte sequentem absq; pruina futuram certò pollicentur. Bufones cum uesperi è cauernis egrediuntur, magni præsertim & multi numero, pluuiam præmonstrant, Gratarolus.

F.

Hispani quidam cum in Beragua insula noui Orbis ad extremam famem redacti essent, ægrotus quidam bufones duos coctos emit pro duabus lineis auro intexto subuculis, quæ aureis Castellanis sex uendi poterant, ut scribit Petrus Martyr lib. 10. Oceaneæ Decadis 2. & rursus circa finem lib. 2. tertiæ Decadis.

G.

Rubeta frigidissimum est animal, Obscurus. Saserna in libris de agricultura, si quē glabrum facere uelis, ranam luridam (rubetam intelligo, ut dixi in Ranunculo uiridi A.) conijcere in aquam iubet, usquequò ad tertiam partem decoxeris, eaq; unguere corpus, Varro. Rubetæ sanguis psilothrum est, Kiranides. ¶ Sunt ex recentioribus qui rubeta arida buboni pestilenti imposita uenenum mirè extrahi doceant. ¶ Acopon ex rubetis quod omnem affectionē tollit, describitur apud Aetium lib. 12. cap. 44. his uerbis, Radicis cucumeris agrestis uiridis libras sex, olei dulcis libras sex, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, ceræ, cuiusq; sescuncem, ranas rubetas appellatas uiuas numero sex, rubetas traiecto per pedis plantam filo in oleum demissas donec flaccescant coquimus: dein de extractis per plantas filo traiectis ranis, syluestris cucumeris radicem uiridem concisam inijcimus, atq; donec uires suas in oleum transmittat coquimus & excolamus. Postremum liquefacta, itidem percolata, ad oleum addimus, & in uitro reponimus. Vtere mane & uespere ad podagricos, arthriticos, ischiadicos, & resolutos. Per huius usum nouimus homines à podagra & chiragra toto corpore distortos, post lauacrum, in tantum conualuisse, ut citra omnem offensionem obambularent. Quandoq; apparauimus, inquit Asclepiades, hoc pharmacum, additis ad hanc descriptionem samsuci libra una, unguenti crocini libra una, opobalsami quadrante, sanguine testudinum numero decem, Hæc Aetius. Simile autem paulò post ex Galeno adscribam. Ab hoc differt quod legi-

tur apud Galenum lib. 7. de compoſ. medic. ſec. genera: Hoc, inquit, uſus uir xyſticus, (athleta,) & acopi & malagmatis modo, à toto affectu conualuit. confectio ſic habet. Olei ueteris Sabini, cucumeris agreſtis radicis, ceræ, apochymatis, adipis ſuillæ ueteris, ſingulorum libras tres. ranarum rubetarum magnarum numero tres, uel ſi hæ non ſint paruarum (nimirum uiridium quas calamitas uocant,) quinq;. medullæ ceruinæ, aphronitri, ſulfuris uiui, olei laurini, irini, ſingulorum unc. tres. unguenti malabathrini, ſampſuchi, utriuſq; libram. Radices in craſsiora fruſta ſectas, ac in oleum ſimul cum ſampſucho coniectas, ſupra prunas incoquito. ubi radices inaruerint, humorem exprimito. radices quidem & ſampſuchum abijcito: ranas in ſportulam textam imponens, huiusq; oras conſuens, & oleo expreſſo committens, ruſus uas coopertum igni ſupraponito. ubi iam ſatis magnum temporis ſpatium interceſſerit, ut ranæ colliqueſcant, (contabuerint,) ſportula depoſita humore expreſſo abijciatur. Reliquo oleo liquabilia indito, mouens ſine requie. poſtremò medullam & galbanum (ſic etiam Actuarius habet. unde apparet galbani mentionem & pondus ſuperius omiſſa) adiungito. Poſtquam ſoluta fuerint, ab igne tollito, ac modicè refrigerari permittens, arida tunſa, ac tenuiſsimo cribro ſecreta inſpergito, mouens aſsiduè. Tum in mortarium effuſis, iterumq; tunſis, malabathrini unguenti pondo & ſemiſſem (pondo tantum, id eſt librã, ut ſupra. ſic & Actuarius habet) adiungito, & ruſus tundito. excepta uaſe plumbeo undiq; obturato, ut nihil perſpiret, ſeruato. Vteris medicamento interim ut malagmate, facta morbi inclinatione, interim ut collinitione. nam pharmaci quod ſatis eſt capientes, ſoluentesq; unguento, ut cerati liquidi ſpiſsitudinem habeat, utimur. Huc uſq; Galenus: ex quo ad uerbum eandem deſcriptionem mutuatus eſt Actuarius in libro de medicamentorum compoſitione. Rurſus eodem loco apud Galenum habetur & aliud acopum ex rubetis Flauij Clementis ſimile illi quod ſuperius ex Aetio retulimus. & mox aliud pretioſum & ex multis medicamentis compoſitum, Pompeij Sabini, quæ breuitatis cauſa relinquimus. In priore quidem parando oleum diuiditur, ita ut in una eius parte radices cucumeris agreſtis coquantur, in altera ranæ: deinde percolatis ijs mixtisq; liquabilia adduntur, ut galbanum, terebinthina, cera, medulla. Sunt etiam qui teſtudinum (terreſtrium) ſanguinẽ, & alia quædam adijciant. Rubetæ quinq; miſcentur acopo Piſcatoris alteri, apud Galenum de compoſ. medic. ſec. genera lib. 2. Rubetæ multæ decoctæ in oleo cum ſummis thymi ramulis, & preſſus & ſale (& expreſſæ & illitæ) per triduum continuè in camino balnei, podagricos ſanant, Kiranides. ¶ Ranam rubetam & adipis urſinæ uncias tres cum olei ueteris ſextarijs tribus in olla rudi ad medias decoquito, deinde colato. hæc unctio frequenter adhibita, non ſolum neruos confirmat (arthriticis,) ſed & paralyſin repellit & reprimit, Marcellus. Ad ſcabiem equorum: Rubetam occiſam cum uino & aqua in uaſe æneo coquito, & hoc decocto ſiue liquore (ἰχῶρι) inungito, Eumelus in Hippiat. Græcis. ¶ Rubeta decocta & in aqua potui data, ſuum morbis medetur, uel cuiuſcunq; ranæ cinis, Plinius. Et alibi, Omnium quadrupedum morbis capram ſolidam cum corio, & ranam rubetam diſcoctas, mederi reperimus. Ranarum cor adalligatum frigora febrium minuit. maximè autem quartanis liberãt ablatis unguibus ranæ adalligatæ & rubetæ. Iecur eius (rubetæ) uel cor adalligatur in panno leucophæo, Plinius. ¶ Ranæ rubetæ occiſæ in fumo arefactæ particula, quanta uidebitur, in linteolo inuoluta, & ex licio collo ſuſpenſa eius cui nares ſanguine fluunt, mirè prodeſt, Marcellus. Audio Fridericum Saxoniæ ducem noſtra memoria, ad ſanguinem ſiſtendum, bufonem ueru ligneo transfixum & in umbra diligenter arefactum, inuolutum ſindone manu tenendum dediſſe laborantibus, donec intra manum incaleſceret, ita ſanguinem mox repreſſum: cuius rei rationem non uideo, niſi quod horror & metus facit, ſanguine ad cogitationem de animali tam contrario naturæ hominis refugiente. ſed forſan illum qui tenet aut alligatum gerit, quid linteolo contineatur ignorare oportet, ut in pleriſq; iſtis ſuperſtitioſis amuletis. Bufones hodie ſuſpenduntur aëre ut areſiant, & præſentiſsimo remedio ſiſtunt omnem fluxum ſanguinis, Chriſtophorus Saluelden. Alij cinerem rubetæ, ut ſanguis ſiſtatur aſpergi uolunt, cui remedio ratio non deeſt. Vide etiam in Rana G. Buffo uſtus ſiſtit naturæ dote cruorem, Io. Vrſinus: cui Iacobus Oliuarius ſcholiaſtes adijcit, nihil melius ſanguinem ſiſtere. Plinius tamen hanc uim non rubetæ, ſed aliarum ranarum cineri attribuit: Ad ſanguinem ſiſtendum (inquit) & ranarum illinunt cinerem, uel ſanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana calamite, minima omniũ & uiridiſsima, cinerem fieri iubent. aliqui & naſcentium ranarum in aqua, quibus adhuc cauda eſt, in calice nouo cõbuſtarum, cinerem, ſi per nares fluat, inijciendum. Corium bufonis & teſta teſtudinis ſicca tritaq;, uel etiam uſta, puluere aut cinere fiſtulis immiſſo, ſanant eam prius mortificatam, Arnoldus in Breuiario 3. 21. Et paulò poſt: Bufo, quãtus haberi maximus poteſt, exenteratus, totus impleatur radice laureolæ trita & ſtercore gallinæ, & ſale cum unguento ex althæa commixtis; & ſic in ueru aſſetur donec combuſtus ſit, ita ut cum omnibus illis quibus farctus eſt conteri poſsit. Colligenda eſt etiam emanans pinguedo: & de ea quandoq; modicum in fiſtula & de puluere omnium prædictorum ponatur. hoc puluere ruſticus quidam, ut ipſe mihi retulit, omnes fiſtulas in quauis parte corporis abundantes curabat. Cum mulieris mamilla ob lactis abundantiam ſuppuratur, & cancroſa fit, ac perforatur, tum caro illa infecta & partes uicinas exedẽs, hoc modo breui tempore curatur: Bufonem craſſum occide quocunq; modo, & ligno infixum domum portes, & in bilance ponderes, addasq; eiuſdem ponderis cancros uiuos, & in olla rudi uitreata opertaq; & luto munita, ita ut in medio tantum fo-

ramen

tamen exiguum relinquatur, urito super pruna mediocri, calore non intermisso: & hoc cinere utitor, Innominatus. Interdum hæmorrhoides tantum dolorem inferũt, & adeò largum sanguinem profundunt, ut sæpe totum hominem breui exhauriant. Huic malo Nicolaus Florentinus emplastrum superimponit è cinere bufonis, cuius uirus (ut & scorpionum) adustione cõsumi scribit libro de curandis morbis capite de hæmorrhoidibus. Nam & sanguinem (inquit) hæmorrhoidum sistit, & dolorem sedat, & ipsas delet. Hoc cinere ad eundem affectum tanquã secreto quodam remedio, usum esse audio Lutetiæ quoq; insignem quendã medicum. Contra uenena marini leporis & rubetæ, cinis eorum remedio est in aqua potus, Obscurus. Albertus simpliciter horum animalium cinerem remedium esse scribit contra uenenum ipsorum. Podagris articularibusq; morbis utilis est rubetæ cinis cum adipe uetere. quidam & hordei cinerem adijciunt, trium rerum æquo pondere, Plinius. Articulis & pedibus prodest ranæ rubetæ exustæ cinis, cum sambuci coliculis tritis & seuo hircino uetere permixto & decocto, pariterq; imposito, Marcel. Samonicus paruã sambucum cum hircino seuo (absq; rubeta) ad podagram commendat. Sunt qui equis puluerem ex bufone (usto nimirum) in oculos albugine aut simili uitio laborantes inflent. Puluis bufonis excenterati, combusti in pignato, pannum oculi corrodit, Albertus de Villanoua. Falconi bufo ustus in pastu datur, si pennæ eius à tineis exedantur, Albertus. ¶ Ranam recentiores quidam uocant ulcus latum nigricans & pestilens (carbunculum puto rectius uocari) quo boues interdum, nisi curentur, nono die pereunt. curatur autem cuspide lignea, qua rana rubeta transfixa fuerit uel simpliciter, uel etiam in ea arefacta. ¶ Corpus ranæ, & præsertim pingue eius, facilem facit dentium eradicationem. uidetur autem hoc esse ex petrosa, (arborea hortulana, Bellunensis) & non domestica, Auicenna & Syluaticus inter nocumenta rubetæ. Vide supra in Ranunculo uiridi G. Rubetæ sanguis psilothrum est, Kiranid. Vide initium huius capitis. alij ranæ uiridis paruæ sanguini hanc uim adscribunt. ¶ Ranæ terrestris dictæ oculi recipiuntur in unguentũ contra lumbricos numero 59. apud Nic. Myrepsum. ¶ De rubetis ranis quæ in uepribus tantum uiuunt, mira certatim tradunt authores. Illatis in populum silentium fieri. Ossiculo quod sit in dextro latere in aquam feruentem deiecto, refrigerari uas, nec postea feruere nisi exempto. Id inueniri obiecta rana formicis, carnibusq; erosis, singula in solium addi. Et aliud esse in sinistro latere, quo deiecto feruere uideatur, apocynon uocari, (Christoph. Salueldensis Germanice interpretatur **die zacken in krotten:**) canum impetus eo cohiberi, amorem concitari, & iurgia addito in potionem. Venerem adalligatum stimulare. rursus à dextro latere refrigerari feruentia. Hoc & quartanas sanari adalligato in pellicula agnina recenti, aliasq; febres. amorem inhiberi eo. Sunt qui nostro tempore, in Anglia præcipuè, non ex lateribus rubetę os illud superstitiosum, sed ex fronte requirant, hoc modo: Rubetam magnam & annosam per medium scindunt, & in myrmecia formicis exponunt, quæ carnes erodunt. sic ossibus tantum relictis capitur os frõtis, quod in uetulis buffonibus nigricat & prædurum est, osseæ tamen non lapideæ substantiæ. Sed quoniam multi falsò credunt uerum lapidem in capite buffonis reperiri, quæ de lapide illo apud authores obseruaui, adscribam.

¶ Recentiores lapidem in capite rubetæ haberi tradunt, quem ad dolores ilium gestatu probent, sed qui uiua ea sit exemptus, quales uulgò magna etiam copia feruntur anulis. quanquã hunc elici potius quàm eximi uiuentibus constat, puniceo in panno, cuius plurimum colore delectantur, ita dum ipsi feriando relaxant se, capitis onus deponunt, id mox in subiectam cistam è medio foramine collabitur. alioqui ea est alijs inuidissima natura, ut lapidẽ eum, nisi tolleretur, resorbeat, Hermolaus & Massarius. Borax, sunt qui cheloniten uocent lapidem, inuenitur ut aiunt in capite buffonis senis ac magni. Brasauolus refert se in capite illius animalis inuenisse, esseq; os potius quàm lapidem, (quod ipse è bufonis capite eduxerit colore ad nigrum inclinante.) Duplex est, cauus ossiq; persimilis, colore fusco pallente, & alter qui in osse lapidem continet. Verùm os capitis est, ut Brasauolus refert, quod uetustate concrescit, quia terra alitur. Sed uires non noui: aduersus calculum ualere putant, ego incertus sum an prohibeat lapidis generationem. at omnino prohibere non potest, neq; omnis. an uerò aliquis retardet, dignum dubitatione est, Cardanus lib. 7. de subtil. Et rursus, Oriuntur lapides in animalibus duobus modis: altero quidẽ, frigore, ut in limace, perca, cancris, buffone, & (ut aiunt) Indicis testudinibus. Borax species est buffonis, fusci coloris & maxima, ita quòd cubitalis efficitur magnitudinis in terris calidis: & solet aliquando partum suum in dorso gestare. In huius fronte lapis inuenitur, cuius gratia etiam occiditur. Est autem lapis interdum albus, qui præfertur: interdum fuscus subniger, qui probatur quum in medio habet guttam citrinam: aliàs uirulentus, & tempore meo inuentus est totus uiridis. est quando buffonis figura in eo uisitur impressa, Albertus lib. 22. de animalibus. Sed paulò aliter citat Alberti uerba Syluaticus in Pandectis cap. 435. ex Alberti libro de mineralibus uel lapidibus, sunt autem hæc: Lapis borax (inquit Albertus) in capite generis cuiusdam bufonis repertus, duorum est generum. Vnus albus aliquantulum fuscus: & alter si uiuo adhuc palpitante bufone extrahitur, in medio habet oculũ cœruleum. Nostra quidem ætate extractus fuit unus è bufone paruus, uiridis. Aliquos etiam uidimus in quibus effigies bufonis erat expressa, qui de hoc genere dicebantur. uulgo autẽ crapodinæ (crapauldinæ Gallicè) dicuntur. Sordes purgant intestinorum & superfluitates. Hæc Syluaticus ex Alberto. Sed Albertus hanc uim expurgãdi intestina illi tantum generi tribuit in cuius medio ocu-

lus quasi cœruleus apparet, si deglutiatur. Et rursus cap. 469. iterum ex Alberto, Lapis nise (aliàs nuse) ut quidam dicunt, è genere lapidum est, qui inuenitur in capite bufonis. Sunt autem duo genera: unus subalbidus, tanquam si lac (multum) mixtum sanguini (pauco) fuerit, ita ut lactis color superet: & ideo sanguinis obscuras uias (uenas) in eo dicunt apparere. Et alius est niger: & aliquando pingitur in eo bufo sparsis pedibus & ante & post. Dicunt etiam quòd si ambo simul includantur præsente ueneno, eos adurere manum tangentis. probari autem hunc lapidem, si cum exhibetur (admouetur) bufoni uiuo, bufo eleuetur contra eum, & ore si potest attingat. Dicitur etiam præsente ueneno uarium effici illum qui subalbidus est. hoc similiter Euax scribit, Hucusque Syluaticus. Lapis ex capite bufonis ab homine gestatus ueneni malitiam arcet, Physiologus. Hic lapis cum bufoni uiuo & palpitanti extractus fuerit, in medio sui oculum habere dicitur: Cum autem bufo aliquandiu ante mortuus fuerit, tunc malitia ueneni oculus extinguitur, & lapis uitiatur, Liber de nat. rerum. Georg. Agricola lib. 5. de natura fossilium de brontia, (quam interpretatur bufonis lapidem maiorem:) & de ceraunia, (quam interpretatur lapidem bufonis maiorem lçuem,) ita scribit: Habent etiam lineas eminentes & strias lapides in agris nati, ex quibus eum qui cum tonitruis, ut nunc quoq; credit uulgus, cadit, brontiam uocant Græci, capitibus testudinum similem: qui cum imbribus, ombriam. Nostri sunt modo sublutei, modo subuirides, modo subrubri, modo subfusci, nunc uerò uariant colore. politi tanquam specula, imagines reddunt. figura ipsis ferè dimidiati globi, rarò oblonga: interdum oui magnitudine sunt, sed sæpius minores. Aliquibus bini sunt circuli quasi quidam moduli, (medioli,) à quorum superiori quinæ lineæ eminētes æqualibus inter se spacijs diuisæ, procedunt ad inferiorem, quarum singulæ utrinq; striam habēt, &c. (has lineas aut strias aliæ aliter habent.) Ceraunia quoq; ex eo nomen inuenit, quòd cum fulmine, ut idem uulgus credit, cadit. nec tantum in Carmania nascitur, sed etiam in nostris agris. caret strijs & lineis, atq; in hoc differt à brontia. læuis uerò est, & nunc rotunda, nunc oblonga: cuius genera coloribus distinguuntur. nam alia partim est candida & pellucens, partim fusca, alia nigra est, alia rubet, Hæc Agricola. Idem in rerum metallicarum interpretatione, Chelonitidas Germanicè interpretatur minores lapides bufonum, quorum tamen in libris suis quod sciam non meminit: nisi quòd brontiam (quæ tamen ei maior lapis bufonis est) capitibus testudinum similem facit, ex Plinio. hæc (ut inquit Plinius) cum tonitruis cadit, ut putant, & fulmine tacta restinguit, si credimus. Rubetæ species (inquit Christophorus Salueldensis) in Gallia & Hispania, cornuta, maculis croceis & nigris liuentibus, nomine borax, in capite gemmam fert eiusdem nominis, quæ aliâs coloris in candido fusci est, ut uidimus: aliâs nigra notulis liuentibus nigris, ut nostri sunt bufones, qualē habuimus: quæ magnitudine mediocris fabæ & rotundæ erat. Annulis principum includūtur. nam ubi uenena sunt; præsens hic lapis colorem mutat, & quasi sudans guttas emittit. (Hoc & de glossopetra aliqui dicunt. Indica etiam gemma quæ subrufo colore est, in attritu sudorem purpureum emanat, Georg. Agricola.) & mirè, quod uidi, expetitur à nostris bufonibus hic lapis, ita ut saltu eum rapere nitantur. congregantur etiam circa eum ubi apponitur in terram. Cæterum an gignatur in cerebro bufonis, ut draconites uel echites, aliorum relinquo iudicio. Aliqui eum nasci uolunt ex uiscosa illa spuma, quam bufones uerno congregatæ efflant in caput alicuius eximij quasi regis bufonis. Et nostri quoque bufones tales lapides flare dicuntur, Hæc ille. Sed quòd in cornuta dicta rubeta nascatur, aliorum nemo meminit, cum illa cæteris minor sit: gemmam uerò in maximis rubetis plerunq; reperiri traditur. quod & nuper amicus quidam Italus ad me scripsit, his uerbis: Inueniuntur quos ipse uidi, bufones quidam longitudine palmi, (dodrantis,) & suprà, qui nunquam ingrediuntur aquas, sed ruinas ueterum domorum, locaq; humida & inter sæpes habitant. ex istis extrahitur lapis contra multos morbos, maximè comitialem, commendatus, Hæc ille. Ego planè persuaderi non possum tanta duritie solidissimum lapidem in animante concrescere. summa enim durities & soliditas absq; summis efficientibus causis calore aut frigore fieri non potest. Tantam uerò harum qualitatum uim animalium natura non admittit, intra corpus quidem: quod addo, ne quis siliceas marinorum quorundam testas obijciat: itaq; molliores tantum & penè friabiles, hoc est qui dentibus non ægrè comminuantur, in animantibus nasci gemmas uerisimile est. Etsi ossa quædam prædura & λιθοειδῆ, ut medici uocant à specie lapidis, in animalium corporibus nascantur, in leone præsertim calidissima fera. sed ossium materia diuersa est & flexilis. Batrachiten ueteribus dictā gemmam, non aliam esse quàm boracem uel crapodinam cōijcio, tum nominis ratione, nam à batracho borax nomen corruptum est: & si non esset, utraq; tamen à rana nomen habet, cum borax sit rana rubeta. tum colorum: de quibus Plinius, Batrachitas (inquit) gemmas mittit & Coptos: unam ranæ similem colore, alteram ebori, tertiam rubentem è nigro. Et alibi, Batrachites lapis ranæ uiridi similis colore atq; effigie. Atqui omnes isti colores, & ranæ etiam effigies, in diuersis hodie etiam boracum lapidum generibus reperiuntur. Kiranides batrachiten lapidem phrynon etiam uocat, si rectè legitur: & superstitiosos quosdam usus indignosq; recenseri ex eo memorat. Lapidem ranæ terrestris in capite eius repertum ligato cum diligētia, ac trito (sic habet codex impressus) & appende ceruici ægrotantis hydropici, pertingat autem usq; ad stomachum. & ita æger gratia Dei sanabitur, Nicolaus Myrepsus interprete Fuchsio. Idem Nicolaus borachium (βοράχιον) lapidem nominat in unguento de citrijs ad liuores & lentigines faciei. sed chrysocollā intelligit, quæ hodie etiam uulgò

uulgò ubiq; borras appellatur. Veneni bufonis bezoar (proprium remedium) est lapis inuentus in capite bufonis, qui apud gemmarios uocatur borax, uulgò crapaudina, Petrus Aponensis. Boface gemma tanquam plana & læui, aliqui oculos salubriter demulceri putant.

¶ Iecur chamæleontis pilos detrahere cum ranæ rubetæ pulmone illitum Democritus prodidit, Plinius. ¶ Iecur eis duplex esse ferunt, alterum exitiale, alterum antipharmacum, ut infra dicetur. Item ex his ranis lien contra uenena quæ fiant ex ipsis, auxiliatur, Plinius & Nicander: cor uerò etiam efficacius est, Plinius.

¶ Rubetæ ranæ in uepribus tantum uiuunt, grandissimæ cunctarum, plenæ ueneficiorum, Plinius. Et alibi, Ranæ quoq; rubetæ, quarum & in terra & in humore uita, plurimis refertæ medicaminibus, deponere ea quotidie ac resumere à pastu dicuntur, uenena tantum sibi reseruantes. Ex quibus uerbis colligimus rubetas tum in aqua tum in terra uenenatas esse: terrestres tamen (siue in terra nascantur quædam, siue potius semper in aquis primum degant, pòst illis relictis in sicco) multò nocentiores crediderim. Videntur enim humore uenena dilui ac temperari. Quanquam rursus aquæ nõnullæ, in quibus rubetæ, minores præsertim, degunt, ita corruptæ sunt, ut uenenum ab illis accipere potius, quàm suum in eis remittere uideantur. sed uenenum etiam ueneno permixtum, quod genere differat, uim eius imminuit. Rubeta rana dicitur quæ palustris uitæ conditionem in terrestrem mutauit, hac autem mutatione, similiter ut chersydrus, ægrè curabilem afflictionem eis qui in eam inciderunt, inducit, Aetius. Matthęolus Senensis etiã rubetas terrestres aquaticis magis uenenosas esse scribit, & terrestriũ illas præcipuè quæ locis frigidis & opacis reperiuntur, ut in nemoribus umbrosis uallium, & inter arundineta densa. Quanquam autem ille frigidis locis uenenosiores esse scribat, non ideo tamen putandum est in frigidis quoq; regionibus magis uenenosas esse quàm in calidis, sed contra potius. non enim simpliciter in locis frigidis, sed simul opacis densisq; & humilibus uersantes ranas deteriores esse scribit, nimirum propter aerem crassum inclusumq;, & transpirationem prohibitam: cuius contrarium ferè in regionibus frigidis accidit. Sed infra etiam ex Nicandro eiusq; Scholiaste æstiuas ranas & in calidioribus locis (id est regionibus) ueneni uehementioris esse docebo. Rubeta mulieres uenefic ę quondã ad ueneficia sunt usæ, Georg. Agricola: (ut uim coëundi, ni fallor, in uiris tollerent.) Aspidis morsus si ranam (nimirum rubetam) comederit, insanabilis omnino fit, Aelianus. Apros in Pamphylia & Ciliciæ montuosis, salamandra ab his deuorata, qui edere moriuntur, Plinius: idem fieri audio si rubetam ederint. Sunt & ranis uenena, rubetis maximè, uidimusq; Psyllos in certamine patinis candefactas admittentes, ocyore etiam quàm aspidum pernicie, Plinius. Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum Porrectura, uiro miscet sitiente rubetam, Iuuenalis Sat. 1. Funus promittere patris Nec uolo, nec possum. ranarum uiscera nunquam Inspexi, Idem Sat. 3. Iecoris enim rubetarum fibra altera perniciosa esse fertur, altera eius ueneno resistere. Rubetæ iecur omnino uitiatũ est, ut corpus quoq; eius totum prauo temperamento afficitur, Aristot. Rubeta uenena habet, sed pauca, Albertus. hoc fortassis in Germania uerum fuerit, propter frigiditatem regionis, alibi non item. aut sic scripsit Albertus alium secutus authorem, qui ranunculum uiridẽ pro rubeta intellexit. sic enim quidam ineptè interpretati sunt. Ἀσπίδα, φρῦνον, ὄφιν, καὶ λαδικέας πέφευγε, Καὶ κύνα λυσσητῆρα (λυσσητὴν potius propter carmen) καὶ πάλι λαδικέας, Suidas in φρῦνος ex Epigrammate. Sed apud eundem in litera Λ. legimus λακεδέας, ubi tamen literarum ordo legi postulat λακιδέας per ι. non per ε. in antepenultima: Varinus suo ordine posuit λακεδέας, quod non probo. Videtur autem deriuari à recto λακιδεύς, & eunuchus aut cinædus significari, nefanda libidine attritus. nam & λακίδες dicuntur attritæ aut laceræ uestes, σπαδόνες. Σπάδων eunuchus est: σπαδὼν uero oxytonum, unde σπαδόνες in plurali; quanquam & σπαδῶνες apud Varinum in plurali legitur, idem quod λακίς. Λαδικέας quidem legi, ut Suidas in φρῦνος habet, non placet. nam à δίκη λαδίκων formari oporteret, ut φιλοδίκων. Λακίς, τὸ σχίσμα, Scholiastes Aristophanis in Nebulas: ubi poeta διαλακήσασα pro διαῤῥαγεῖσα posuit, & λα syllabam produxit. Et rursus in Acharnenses, λακίδας, τὰ διεῤῥωγότα ἱμάτια, ubi poeta λα syllabam corripuit, hoc uersu: Ποίας ποτ᾽ ἀνὴρ λακίδας αἰτεῖται πέπλων. Sed in Nebulis posset etiã διαλακκήσασα legi per duplex κ. à λάκκος. nam & λακκόπρωκτος dicitur, & eo in loco περὶ τοῦ πρωκτοῦ sermo est. ¶ Bufone sale extincto magno, si sal in aqua (aquam) dissoluatur, interula uerò seu camisia in ea aqua lauetur, illum qui eam induerit, scabie grauissima corripi affirmant, Cardan. Catus serpentes etiam & bufones interficit, sed nõ comedit, (ciconia etiam rubetis abstinet præterquam in magna esurie) & læditur ueneno, nisi aquam statim superbibat, Albert. ¶ Rubeta rarò morsum infligit, uerum anhelitum consueuit uehementer uirulentum inducere, adeò ut etiam si anhelitu cõtingat tantum, eos qui propè sunt lædat, Aetius & Auicenna. Apes etiam interimit. subiens enim aditus aluei, afflat, & obseruans rapit euolantes, Aristot. Audio rubetas in hortis aliquando iuxta radices plantarum quarundam, præcipuè saluiæ, latentes, ueneno suo eas inficere. Atqui obscurus quidam author scribit, rubetam saluia in cibo delectari, radicẽ uerò eiusdem letalem ei esse. fieri quidẽ potest, ut rubeta non radicem latitans iuxta eam, sed folia exedendo afflandoq; uenenata efficiat. Rubetæ ut inficiant plantam aliquam, aut animal quod caua earum ingressum propius ipsas accesserit, inflant se, & contrahunt in sese, & mox tenore illo remisso exprimunt eliduntq; humorẽ quendam, quo uicina quæq; leuiter aspergunt & inficiunt, (uulgus eas aliquid permingere dicit,) Hoc modo

emiſsione illius humoris, aut etiam ſaliuæ infectas herbas, fraga aut boletos, multos qui guſtarunt, malè affectos conſtat, quoſdam etiam mortuos. Nam ſaliua earum non minus exitialis eſt quàm napellus, & ſimiliter ſanguis earũ, Matthæolus Senenſis. Fieri poteſt ut etiam perreptando per herbas, tardius enim procedunt, & incubando, humoris uenenati aliquid relinquant. Huc pertinent Hippocratis uerba in epiſtola ad Crateuam rhizotomum: Herbis (inquit) multa reptilia uenenum immittunt, & hiatu ſuo internæ ipſarum teneritudini adflictionem pro auxilio inſpirant. Et huius rei ignorantia erit, niſi ſanè nota aliqua, aut macula, aut odor ferus & grauis, rei factæ indicationem fecerit, Hæc ille. Quidam rubetæ uenenum inter primi ordinis uenena numerant, hoc eſt deterrima & quæ intra tres horas interimant. ¶ Eſt rubetarum genus, cuius facta non modo pernicioſa, ſed illius aſpectus aſpicientibus infeſtiſsimus exiſtit, Aelianus. Et mox, Eius aſpectus hanc improbitatem habet, ut eam aduerſam ſi quis acriter intueatur, & illa cõtra improbo obtutu ſuo reſpiciat, ac ſuam aſpirationem humano corpori hoſtilem anhelauerit, hominem eo pallore afficit, ut ægrotanti ſimilis eſſe uideatur: ac pallor per aliquot dies manet, deinde euaneſcit. Rubetam aſpiciens etiam optimè coloratus aliquis pallore tanquam ictericus afficitur, Philes. Bufo habet uiſum peſtilentem, Liber de naturis rerum. Rubeta rana paluſtris aſſumpta tumores ciet, Dioſcor. (φρῦνος βάτραχος ἕλειος,) eſt autem per appoſitionem adiectum, rana paluſtris: Aegineta diſiunctiuam coniunctionem, aut, adiecit, quem & Ruellius in transferendo Dioſcoride imitatus eſt, cum ita obſcurior ſenſus ſit, & dubitandi occaſio diuerſúmne an idem animal rubeta & rana paluſtris ſit. Nicander eandem facit, cui maiór apud me authoritas quàm Aetij diſtinguentis non ſolum nomine, ſed etiam remedijs, cum cæteri omnes ferè aut non diſtinguant in diuerſa animalia, aut ſaltem remedia eadem præſcribant. Marcellus Vergilius aliter conuertit, Hauſtæ rubeta uel muta paluſtris rana: quem reprehendi ſupra in rana gibboſa, quòd nõ ſolum à Dioſcoridis uerbis recedat, ſed etiam falſa ſcribat, cum nulla paluſtrium muta ſit, nec eſſe tradatur ab authoribus. nam Matthæolus in Italica ſua translatione, Potæ ſiue terreſtres ſiue paluſtres rubetæ, interpretans, aliud quidem quàm Dioſcorides dicit, uerum tamen, ut uidetur, cum utriſq; eadem remedia conuenire uero ſimile ſit. Et quanquam Dioſcorides eadem remedia hîc tradat, quæ Nicander non ad rubetã paluſtrem, ſed ad mutam ranam: ſupra tamen (in Gibboſa) oſtendi, Nicandrum quoq; & alios ueteres in ranis iſtis uenenatis diſtinguendis erraſſe mihi uideri.

¶ Vtcunq; eſt, nos hoc in loco ad quaſuis ranas uenenatas ueterum ac recentiorum ſcripta congeremus omnia. Primũ igitur Dioſcorides: Rubeta rana paluſtris (inquit) aſſumpta, tumores ciet, pallor corpus uehementer decolorat, (quod alij etiam ex ſolo aſpectu eius euenire dicunt,) ut planè buxeum ſpectetur. ſpirandi difficultas torquet, & grauis halitus (fœtor) oris, ſingultuſq;. inuita interdum genituræ profuſio conſequitur. Adiuuantur autem facilè ſecundũ uomitionem multo uini meraci potu, & arundinis radicis binis drachmis, aut cyperi totidem. Breuiter, cogendi ſunt ut uehementi ambulationi & curſui ſe credant, ob torporem quo corripiuntur. quinetiam quotidie lauandi ſunt, Hæc Dioſcorides & Aegineta. Rurſus alibi Dioſcorides, Grauis (inquit) odor uomitu regeſtorum, leporis marini aut rubetæ ueneficia deprehendit. Ranæ rubetæ (inquit Aetius 13. 54.) duæ ſunt ſpecies, altera ſurda (id eſt muta,) altera non. Surda autem exitioſa cenſetur. Paſcitur ea in arundinibus roris linctu uiuens: & ex eadem uenenum apparatur: Quod qui acceperint, febris comitatur, extremæ partes incenduntur, frequentiq; anhelatione ac difficili ſpiratione anguntur, &c. ut Dioſcorides. Cæterum facilè opem reperiunt, ſi poſt aquæ & olei uomitum, uinum meracum multum ſumant, aut picem cum uino, (quod remedium Nicander etiam contra ranam paluſtrem uocalem ſcripſit.) Radicem etiam harundinum in quibus ranæ rubetæ paſcuntur contuſam ex uino bibendam dato, aut cyperum ibidem enatam pondere drachmarum duarum ex uino. Aut marinæ teſtudinis ſanguinem cum leporis coagulo & cumino ex uino præbeto. Porrò dolium inſuper aut furnum igne feruefacito, igneq; extracto laterem imponito, & ęgrum immitti, multumq; ac diu exudare iubeto. Cogatur autem & ad continentem inambulationem, &c. ut Dioſcorides. Et mox cap. 55. Qui ranam paluſtrem acceperunt appetitione priuantur, ſequiturq; oris humectatio, nauſea, uomitus, & oris ſtomachi leuior morſus. Curãtur autem uini multi potu cum omnibus quæ calfactoriam uim habent: uelut eſt Cyrenaicus ſuccus, laſer, ſilphium, cuminum, piper & ſimilia, Hæc Aetius. Apparet autem eum pleraq; omnia ex Nicandri Antipharmacis tranſcripſiſſe, aut certe ab alio qui à Nicandro mutuatus ſit, ſed ordine inuerſo. Nam quæ Nicander remedia præſcribit aduerſus ranæ mutæ uenenum, Aetius, ut Dioſcorides quoq; aduerſus ranam paluſtrem, quæ uocalis Nicandro eſt, commendat: notas uerò ſeu ſigna quæ Nicander in duobus iſtis ranarum uenenis diſtinguit, ipſi ferè confundunt, ut & remedia quædam. Sed audiamus ipſum Nicandrum: Ranæ (inquit, ut nos conuertimus) uenenoſæ duorum ſunt generum. una æſtiua, altera muta uiridis, (λαχειδὴς,) quæ uerno tempore inter frutices naſcitur, rorem lambens. Harum æſtiua colorem ceu thapſi inducit, membra accendit, (πίμπρησι:) frequentem ac difficilem reſpirationẽ mouet, odor oris fœtidus ſequitur. Huic ſubuenies ranæ elixæ aut aſſæ carne, aut pice ex uino propinata. Ipſius etiam rubetæ lien auxiliatur, rubetæ inquam paluſtris clamoſæ, quæ inter algas primum ſua uoce amœnum uer annunciat. Cæterum ſumpto ranæ mutæ illius, quæ inter harundines degit, ueneno, plerunq; buxi color membra obſidet: ſæpe os bileo humore abundat, & ſingultus hominẽ cum oris

uentriculi

uentriculi quadam eroſione frequentes concutiunt. Eſt quando genitale ſemen uiris aut mulieribus (præter uoluntatem) effluit. (Quidam interpretantur, ut in Scholijs legimus: Viros aut mulieres, genitura per corpus eorum diſperſa, ſteriles & infœcundos fieri. Raſis etiam ab hoc ueneno in mulieribus conceptionem impediri tradit.) Sic affectis uinum merum propinato copioſum, & uomitum quanquam non nauſeantibus excites, aut in dolio igne calefacto impoſitis ſudorem affatim elicias. Item procerarum harundinum paluſtrium radices ſecãs eodem in loco ubi ranæ uerſantur, ex uino propines, aut uiuacis cyperidis ſiue cyperi: atq; ipſum ſine cibo potuq; aſsiduis ambulationibus exicca & defatiga, Hactenus Nicander. Rubetę uenenum collecturi, inquit Scholiaſtes Nicandri, pellem eius pungunt, & ſaniem emanantem collectam cibo aut potui illius quem occidere uoluerint, ammiſcent. Et rurſus, Punctæ rubetæ in ſuperficie tantum, uulnuſculis minimè profundis, in uas non picatum inijciuntur, ubi aqua eis affunditur, quæ poſtea cibis aut potibus addita, letalis eſt. Si quis ex ijs qui malas artes ingenioſè factitare ſciunt, rubetam primo contriuerit, deindè eius ſanguinem ſiue ad uinum, ſiue ad aliam potionem admiſtum cuipiam per inſidias bibendum dederit, is ſanè ſine mora perit, Aelianus. Non autem omnis rubeta ueneficijs apta eſt, ſed ea maximè quæ calidioribus in locis reperitur, itaq; per æſtatem uenenũ efficacius ab ea extrahitur, quod Apollodorus è uino propinari ait, Scholiaſtes Nicandri. hinc fortè æſtiuam rubetam poeta dixit: & nos ſupra in calidioribus regionibus nocentius rubetarum genus haberi monuimus. Ei qui rubetas bibit (inquit Auicenna 4. 6. 2. 8. quanquam interpres eius non rubetas nominat, ſed ranas lacunales uirides, & marinas rubeas) accidit obfuſcatio coloris ad citrinitatem tendens, & apoſtematio (tumor) corporis cum mollitie, & aduſtio in gutture ac ore, item difficultas anhelitus, tenebroſitas oculorum, uertigo & fœtor oris. Et quandoq; accidit ſpaſmus aut tetanus, aut ſolutio uentris dyſenterica, nauſea, uomitus, permiſtio rationis, & ſyncope. Eſt quando genitura & excrementa inuoluntario profluunt. Quòd ſi quis euaſerit, dentes tamen excident, (& capilli, Arnoldus: pili, Raſis.) Curabitur autem, ſi euomuerit à potu olei & aquæ calidæ, aut uini copioſi: & plurimum exercitatus fuerit, ac ſudauerit in balneo & ſolio calido, & oleis calidis inunctus fuerit. Salubre etiam ei eſt medicamentum diacurcuma, & lacha, (dialacha, Raſis 8. 31.) & quicquid hydropicos iuuat: item uinum plurimum, cum tribus drachmis radicum harundinis, nec non cyperus, & calamus aromaticus cum uino. Et mox ſequenti capite nono, quòd de ranis citrinis inſcribitur, (ſumptum ut apparet ex Aetij capite de ranis paluſtribus ſupra recitato:) Per has, inquit, tollitur appetitus cibi, & acidi fiunt ructus, color corrumpitur: ſuperuenit ſyncope, nauſea, uomitus, & dolor oris ſtomachi: & uenter & crura apoſtemate (tumore nimirum) afficiuntur. Curandi autem ratio proxima eſt curationi præcedentium ranarum quas lacunales & marinas uocauimus, Hucuſq; Auicenna. Borax dicta ru. (rubeta) genus ranæ uenenoſæ, degit in aquis & in terra, redditq; membrum tactu inſenſibile ac ſtupidum, Arnoldus de Villanoua. Caro ranæ ſicca ſumpta & formicæ magnæ terantur, & conficiantur cum ſucco ſquillæ: Si quis inde biberit danich, incurret pruritum, ſcabiem, & maculas peſsimas. Quòd ſi de rana decollata arida ſumpſerit ad pondus aurei in pulte uinóue, longo tempore ab acceſſu mulierum prohibebitur. Et ſi mulier inde aliquid ederit biberitue, impedietur eius conceptio, Raſis. Si quis ſanguinem ranarum uiridium ſumpſerit, & confecerit cum eo azarech, trita, & potauerit ex eo pondus aurei, retinebitur eius urina, Idẽ. Atqui apud Arnoldum in libro de uenenis ſic legimus: Eius qui biberit aureum de ſanguine ranæ uiridis confecto cum auripigmento, obſtruitur urina. Pota aqua in quam emiſerit bufo ſaliuam ſuam, uel in qua degit, inflatur corpus uehementer ſicut hydropici: color fit liuidus cum permixta citrinitate: dolor & anguſtia accidit in ſtomacho, œſophago & inteſtinis, &c. uomitus & emiſsio ſpermatis una hora, demũ ſyncope mortalis. Pauci euadunt, atq; ij dentes amittunt propter laxam gingiuis inductam mollitiem: quæ huius ueneni proprietas eſt, Bertrutius. Ille cui in potu datus fuerit ſanguis bufonis, patietur difficultatem anhelitus, & cardiacæ accidentia. & ſi quis ſputum ipſius (ſaliuam bufonis) ſumpſerit, uicinus erit morti non minus quàm qui napellum biberit. Cura eſt, ut bibatur ſmaragdi ſcrupulus, deinde intrare corpus animalis quadrupedis magni, ut eſt bos, aſinus, uel mulus, uel equus, idq; repetere aliquoties: deinde theriacæ drachmas duas bibere. Et eius bezoar eſt lapis inuentus in capite bufonis, qui borax uocatur, Hæc Petrus Aponenſis, qui eiuſdem libri de uenenis cap. 78. communia remedia contra leporem marinum & ranam marinam præſcribit, & infectorum quoq; eadem ſigna. ranam autem marinam in barbarorum & Arabum ſcriptis ſemper rubetam paluſtrem intelligo. Superioribus annis (inquit Ponzettus cardinalis) quidam cepit cannam, in cuius ſummitate infixus fuerat bufo: & expellens cum ea animalia ex ſuo agro, reuerſus domum, quàm primum incœpit comedere, euomuit cibum quem tangebat: nec ceſſauit donec cibus per manus alterius ei adminiſtratus eſt. Et ita intellectum eſt uenenum à canna illa manibus eius inductum: quòd cum eſſet craſſæ ſubſtantiæ nec aptum penetrare, cutem ſolum infecit nullo uitæ periculo. Sed neq; anhelando inficit bufo, niſi inflammetur ob iram, unde fumoſus fit anhelitus: qui ſi craſſus & fœtidus eſſet, uitari poſſet. Saliua quoq; niſi inflammata non inficit: nec poteſt cito inflammari cum ualde humida ſit. Quamobrem uenefici hoc animal ſuſpendunt, & ſæpe percutiunt baculo. tunc enim ſpuma emanans uenenum eſt peſtiferum, ictibus & ira acutum. Eſt autem aliter curandus qui ſpumam ſumpſit, uel ſaliuam (ſic enim lego) uel ſanguinẽ, aliter morſus. Nam qui ſpumam uel ſangui-

nem factum acutum sumpserit, poni debet in uentre animalis magni, ut mulæ recens occisæ, calor enim huiusmodi cum calore naturali animalium perfectorum conuenit, qui inde auctus fortius resistit: & competit omnibus nimium frigidis uenenis: & interdum calidis, saltem quantum ad intentionem roborandi uires attinet. Pro antidoto tamen solent dari decem grana smaragdi triti cum uino, uel oleum balsami cum lacte. Et cum sentiunt frigus, utiliter dantur pistacia, uel piper longum, Hæc Ponzettus. Toxicum potest aliquando esse frigidum, ut spuma uel sanguis botracis supercalefactæ, Idem. ego uerò hoc uenenum tota substantia eiusmodi esse puto, & natura septicum, nec ullum propriè dictum toxicum pro inficiendis sagittis esse frigidum: Vide in Lupo A. in aconiti mentione. Quòd si uenenum istud rubetæ ab ipsa inflammata ira uerberibusque sumitur, & supercalefacta, ut Ponzettus loquitur, non debet frigidum uideri.

¶ Bufones aridi poti, mortis periculum inferunt, Matthæolus.

¶ His subijciam particularia quædam contra rubetæ uenenum medicamenta, ut apud authores obseruaui. Contra rubetarum uenena auxiliatur phrynion in uino pota, aliqui neurada appellant, à radicibus neruosis, alij poterion, Plinius. (apparet autem ab hoc ipso contra rubetas auxilio nomen ei factum. Phrynos enim rubeta est. Nostro quidem seculo, quod sciam, ignotū.) Item alisma, quam alij damasonion, alij lyron appellant, folijs plantaginis, angustioribus, & magis laciniosis, conuexisque in terram, aliâs etiā uenosis similiter, caule simplici & tenui, cubitali, capite thyrsi, radicibus densis, tenuibus, ut ueratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus, nascitur in aquosis. Alterum genus eiusdem in syluis, nigrius, maioribus folijs. Vsus in radice utriusque aduersus ranas & lepores marinos, drachmæ pondere in uino poti, Plin. ¶ Cancri fluuiatiles triti potique ex aqua recentes, seu cinere adseruato, contra uenena omnia prosunt, priuatim contra scorpionum ictus cum lacte. addi & uinum oportet. eadem uis contra uenenatorum omnium morsus, priuatim contra leporem marinum ac ranam rubetam, Plinius. ¶ Cynoglossus caninas imitatur linguas. Est alia similis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua ranis & serpentibus aduersatur, Plinius. Ego istam cynoglosso similem, ipsam esse cynoglosson puto. lappas enim nostra cynoglossus fert postquam defloruit, in summo caule & ramulis. diuersam fortè iudicarunt, qui sine caule ipsam primo anno toto uiderunt, (secundo enim demum caulescit) ut scribit Dioscorides. similis error in bechio etiam commissus est. Plinius tamen caulem cynoglosso attribuit, lib. 25. cap. 8. thyrsos eius semen gerentes memorans. Matthæolus Senensis cynoglossum uulgò dictam pharmacopolis, secundam hanc Plinij cynoglossum esse putat, lappas ferentem. Dioscoridis uerò cynoglossum Romæ sibi uisam, nunquam caulescere, folijs crassis, longis, pilosis, in terra radiatis rotæ aut Solis instar. sed forsitan ea quoque caulem profert, eo tempore non uisa Matthæolo: quod facilius conijcio, quoniam in petasite etiam similiter ab eo erratum est. Sed quod ad remediū ipsum pertinet, idem hoc præstari puto similiter à quauis anchusæ, echij aut cynoglossi buglossiue radice, ut pote congenerum plantarum tum forma tum facultatibus, siccando nempe refrigerandoque. quanquam cynoglossus nostra, mollibus & catulos redolentibus folijs, nonnihil à reliquarum genere discessit, cum nec ita aculeata sit, nec semen simile proferat: & ut ipse iudico, refrigerando efficacior sit. ¶ Ceruus dextrum cornu terra obruit, contra rubetarum uenena necessarium, Plinius. ¶ Ex his ranis lien, contra uenena quæ fiunt ex ipsis auxiliatur, cor uerò etiam efficacius est, Plinius. Splenem quidem rubetæ palustris ueneno eius obsistere Nicāder etiam docuit: in Scholijs ὀπὸς pro σπλὼ malè legitur. Timæus & Neocles medicus rubetas dicunt duo iecora habere: & alterum quidem occidere, alterum alteri aduersans salutem adferre, Aelianus, Philes. Ranarum rubetarum altera fibra à formicis non attingitur, propter uenenum, ut arbitrantur, Plin. Rubetæ cinis, sicut & cinis leporis marini, medicamen est contra uenenum ipsorum, Albertus. Alius quidam obscurus, horum animalium cinerem in aqua potum, uenena ipsorum expugnare tradit. ¶ Ranarū marinarum ex uino & aceto decoctarum succus contra uenena bibitur, & contra ranæ rubetæ uenenum, & contra salamandras, Plinius. Sunt autem ranæ marinæ Græcorum & Latinorum ueterum non palustres rubetæ, ut Arabum interpretes transferunt, sed pisces quidam plani. Vide in Salamandra G. ¶ Testudinis marinæ sanguis cum uino & leporis coagulo cuminoque contra serpentium morsus, & hausta rubetæ uenena, conuenienter bibitur, Dioscorid. Sanguis testudinum terrestrium contra serpentium omnium & ranarum uenena auxiliatur, seruato sanguine in farina pilulis factis, & cum opus sit in uino datis, Plinius. ¶ Mirè efficax est contra rubetas quinta essentia theriacalis nostra, nec non oleum nostrum de scorpionibus, quæ supra descripsimus in prologo in hunc sextum Dioscoridis librum, Matthæolus Senensis.

¶ Rubeta si conspuerit hominem, mox pilos omnes amittet ille, Kiranides. Aduersus uenenum rubetarum (siue morsu nimirū siue aliter infecto corpore) terra sigillata uera, quæ uulgò terra S. Pauli nominatur, saliua subacta utilissimè imponitur, Theophrastus Paracelsus.

¶ Bufonis morsus uenenosus est, ut serpentis, Arnoldus: sicut serpentis secundi ordinis, Albertus. Pessimus est bufonis morsus, & insanabilis efficitur, Obscurus. Membra stupore afficit, Ponzettus. Catus cum bufonibus quoque pugnare dicitur: quorum licet uenenatis aculeis (fortè dentes eorum sic nominat) impugnetur, non tamen necatur, Obscurus. Rubeta dum spiritu expletur exasperat & uibrat terga, atque ob id ipsum audentior euadit, (audentius inuadit.) ad ledendum itaque & ma-

& manifestè insurgit, & saltibus interpositum spatium contrahit, rarò quidem morsum infligens, sed anhelitu (suspirio, Hermolaus) uirulento inficiēs, Aetius 13.36. Dentes cum inflixerit, negant morsum remittere, ut & salamandram: & si auellatur, letale esse. itaq; relinquēdam aiunt à morsu pendentem. Lege supra historiā in D. Qui à rubetis læsi (morsi) sunt, his omne corpus intumescit & diffinditur, ac citò omnino pereunt. Porrò quæ opem auxiliarem his ferre possunt, ex uniuersalibus & communibus antidotis ac epithematis huc transferantur, itemq; & reliquis quæ ad curationem pertinere uidebuntur, Ibidem: ex quo loco Auicenna etiam transtulit 4. 6. 5. 25. Ex morsu (inquit) rubetæ apostema magnum accidit, & interitus uelox. Curatio autē adhiberi debet per theriacam magnam, & huiusmodi (communia remedia.) Lac muliebre contra morsum ranæ bibitur stillaturq;, Plinius. Eryngij radix illinitur plagis (uenenatis,) peculiariter efficax cōtra chersydros ac ranas, Idem. Bufones etiam morsu suo, quanquam non profundo, uenenum immittunt, Matthæolus. Morsis à bufone sufficit dari de osse quod etiā in latere dextro capitis eius reperitur, Ponzettus. Atqui Plinius, qui solus huius ossiculi mentionem fecit, non in dextra rubetæ capitis parte, sed simpliciter in dextro latere contineri scribit, nec ullam uim contra huius animantis morsum ei attribuit. Decepit forte Ponzettum quod Aponensis scripsit, lapidē in capite bufonis repertum præcipuum contra eius uenenum esse remediū: constat autem non lapidem, sed ossa tantum in eius capite reperiri, ut supra docuimus.

¶ Vulgus nostrum humorem quem inflata irataq; rubeta emittit, urinam eius uocat: & permictum illum dicit, qui eo aspersus fuerit. De hoc ueneno etsi iam superius sparsim egi, hîc tamen priuatim quædam commemorabo. Cutim sic infectam putrescere aiunt, & difficulter sanari. Rubeta tum terrena tum palustris, si bacillo sæpius uerberetur, inflato corpore uirus primo è clunibus exprimit longius, deinde sudat: cuius sudoris lactei guttæ admodum grauis & putidi sunt odoris, ac cum occiditur ferè opij, Georg. Agricola. Lacteus quidē ueneni humor est in salamandra etiam & lacertis aquaticis, forsan & terrestribus. Itaq; ob colorem spumam aliqui (ut Ponzettus) hoc uenenum uocant, fortè & saliuam eandem: nisi ea oris propria uideatur. Si rana saliua sua oculum asperserit, præcipuum est remedium in lacte muliebri, Plinius.

¶ Mulieres aliquando unà cum fœtu humano pecus etiam concipiunt: sic enim Cælius Aurelianus & Platearius nominant: & interdum ranas seu bufones, & lacertos, aut similia eis animalia. cuius quidem monstrosæ conceptionis causam alijs inquirendam relinquo. Notandum (inquit Platearius in capite de retentione menstruorum) quòd ea quæ ualent ad menstrua prouocanda educunt & secundinam, & bufonem fratrem Salernitanorum, (sic & lacertum Lombardorum fratrem aliqui nominarunt.) Notandū etiam quòd mulieres Salernitanæ in principio conceptionis, & maximè quando debent fœtus uiuificari, prædictum animal nituntur occidere, bibentes succum apij & porrorum, Hæc ille. Mulier quædam recens nupta, quum omnium opinione prægnans diceretur, loco fœtus, quatuor animalia ranis simillima peperit, & optimè ualuit: sed postea circa pectinem dolorem sentiebat, quem paucis adhibitis remedijs sedauimus, & pulcherrimè uiuit. Similiter mulier alia quum puerum optimè peperisset, inter secundas animal ranæ simillimum eiecit, & ipsa & puer pancraticè habent. Mercatoris quoq; cuiusdam uxor abortiuit, & altero post abortum die simile animal peperit, ut multis alijs euenisse uidimus, prçcipuè Anconitanis. Debet autem animal hoc inter molæ genera adnumerari, Amatus Lusitanus in Curationibus suis cap. 27. Idem in Heluetia euenisse mulieribus quibusdam audio, sed rarius.

¶ Cæterum in uentriculis quorundā aut intestinis bufones reperiri, facilius reddi ratio potest. uidetur enim fieri id aliquando posse genitura ipsorū, uno aut altero ouo scilicet à cōtinua illa ouorum serie separato, cum potu aquæ hausta. Quanquam enim in terra & aquis bufones ex putredine nascantur, in corpore tamen humano id fieri posse non est uerisimile. nam lumbrici quidem intus ex putredine nascuntur, sed non tam corrupta & praua qualem generandis bufonibus subijci oporteret. & lumbrici nihil ferè quàm carnei sunt, ut facile ex putredine quauis generentur, bufonis uerò corpus uarijs membris, organis, & ossibus constat, ut id nisi hausta genitura in homine nasci non credam. Ea uerò cum hausta fuerit in potu facile uentriculi uillis adhæret propter substantiam uiscosam & tenacem. non concoquitur uerò neq; uincitur à uentriculo, cum naturam nostræ prorsus contrariam habeat, à qua tamen uenenum forte in corpus non dispergitur, quoniam pellicula continetur tum ouum, tum multò magis cum ex eo animal nascitur, & in uentriculo manet, & meliore intus succo nutritur à prima statim origine. adde quod minus ueneni in genitura quæ in aqua fuerit esse uerisimile sit, ut in ipsis rubetis aquaticis minus quàm in terrestribus: & insuper uicinitatis partui ratione. quo grandius enim animal quodq; uenenatum fit, eò magis siccescit, & syncerius uenenum habet. itaq; in regionibus calidis & siccis, non tam caliditatis puto quàm siccitatis ratione, aut certe utriusq; pari, uehementiora animalium uenena sunt. quod si minora teneriorạq; animalia, utpote humidiora, minus noxia sunt, genituram ipsam quantum fieri in cuiusq; genere potest minimè noxiam esse oportet. Neq; hoc tamen prohibet quin animalium quorundam, (in genere serpentium, lacertorū & insectorum,) oua interimere possint: cum quorundā adeò intensum sit uenenum, ut quamuis per gradus aliquot imminutum adhuc interimat, tardius tamen. Bufonum uerò uenenum cum non sit uehemens, in nostris præsertim regionibus frigidis & humidis,

minus mirum fuerit ueneni illius quod genituræ ipsorum inest uim tam debilem esse ut multo tempore superstes homo durare posit. quod quidē etiam in alijs quibusdam uenenis septicis ex plantis contingit, ut aconito: sic enim temperari possunt à maleficis, authore Theophrasto, ut longo post tempore interimant. Etiamsi uerò quod genituræ inest uenenum minus esse dixerim, grauida tamen animalia uenenata, eo tempore quo oua aut fœtum gestant, nocentiora sunt: nō quòd ab ouis fœtúue ueneni aliquid accipiāt matres, sed quoniam si quid boni & dulcioris succi habent alendo fœtui communicant, unde corpus eorum siccius manet, & deterior tantum succus eis relinquitur. Sed hæc fortè intempestiuius, cum in eo sermone qui in genere de animalibus uenenatis instituitur, tractari deberent. ¶ Natos quidem in corpore bufones, hoc potius quàm ranarum nomine dici puto, quòd colore sint lurido: & uerisimile est à sumpta etiam ranarum in potu genitura, ranas in corpore natas, & forma nōnihil, & colore præcipuè, à ranis quæ in suis aquis nascuntur differre, propter alienam nutrimenti & quo continentur loci naturam, aerisq́ & Solis priuationem: itaque ranas etiam intus natas bufones appellari. Interim tamen non negârim uerorum etiam bufonum genituram aliquando hauriri, & ueros inde bufones nasci. Non mirum autem posse eos ita inclusos uiuere, cum alioqui etiam in cauis latere soleant, & hybernos menses abditi exigere: & aliquando saxis etiam inclusi uiui reperiantur. Raro enim pulmone genus omne ouiparum est, nec tantum respiratione indiget quantum uiuiparæ animantes. ¶ Ad bufones in uentre natos: Serpentem exenterato, caput & caudam ad duos digitos amputato, reliquum corpus in frusta aliquot secato, in aqua elixato, & pingue supernatans sorbeto, sic bufones uomitu reddes, hoc remedium repetes, donec omnes euomueris. Postea medicamentis restaurantibus & aromaticis utitor, Liber quidā Germanicus manuscriptus.

H.

a. Rubeta inflat se irata, tam proteruè audax ut insiliat quoquè proximum, quanquam suspirio se frequentius quàm morsu uindicans, buffo inde, ut arbitror, à Vergilio & uulgo dicta, Hermolaus. ¶ Καρφύκαι, rubetæ, apud Rhodios, Hesychius & Varinus. accedit nōnihil hæc uox ad Gallicam crapaude. φρῦνος scribi debet, ut sit uox penanflexa, non paroxytona neq; oxytona, ut quidam ineptè scribunt. Nicander & alij penultimā rectè producūt: quare cum acuto scribi nō potest. φρύνος etiam in Etymologico & apud Varinū legitur pro rubeta, παρὰ τὸ ἐμφερὴς εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους βατράχους, ἢ ἀπὸ τοῦ φέρεσθαι ἀπὸ τῆς λιμνώδους φύσεως ἐπὶ τὴν (fortè τόπον) χερσαῖον. Item φρύνιον, & φρύν, τοῦ φρυνός in Lexico Græcolatino nescio quàm rectè. φρύνη in fœminino genere apud Nicādrum, poeticum tantum uidetur. φρύνιχος pro φρῦνος reperitur apud Galenum libro septimo de compos. medicaminum generalium, in mentione acopi ex rubetis. ipse quidem erratum suspicor, quum sæpius ibidem φρῦνοι non φρύνιχοι (quod semel tantum scribitur) nominentur. Chrysippus philosophus tradidit phryganion adalligatum remedio esse quartanis. quod esset animal, nec ille descripsit, nec nos inuenimus qui nouisset. demonstrandum tamē fuit à tam graui authore dictum, si cuiusquam cura efficacior esset ad inquirendum, Plinius. Ego non aliud animal à Chrysippo quàm rubetam indicatum puto, quoniam & nomina uicina sunt phrynion & phryganion: & fortè ut Latini rubetam dixêre, quod inter uepres & rubos degat, sic Græci quidam phryganion à phryganis id est uirgultis minoribus, quæ aliqui suffrutices nominant, alij per syncopen phrynion & phrynon. Conuenit & remedium, Nam ut Plinius ipse alibi scribit, Rubetæ ablatis unguibus adalligatæ quartanis liberant, iecur etiam eius uel cor adalligatur ad quartanas, item ossiculum è dextro eius latere. Esto igitur phryganion Chrysippi rubeta, quoniam certius aliud adhuc nemo docuit. φρῦνος, βάτραχος ἢ παχύς, Hesychius: sed forsan ἢ cōiunctio tolli debet, aut pro ea legi articulus ὁ, ut sensus sit, rubetam, crassam & turgidam ranam esse. φρῦνος ὁ ἀδιάπλαστος βάτραχος, Suidas. uidetur autem error. adiaplastos enim informem significat, qualis rana, nondum scilicet in membra & pedes digesta, γυρῖνος uel γύρινος non φρῦνος uocatur. Et sanè grammatici γυρίνους interpretantur βατράχους ἀδιαπλάστους, ut scripsi in Rana C. Si quis tamen adiaplaston hic simpliciter pro crasso & inarticulato accipiat, permittam illi, sed sic ut impropriè ita accipi moneam. φρῦνος quidem pro γυρῖνος facilè scribi ab imperito aliquo potuit: nec obstat authoritas Lexicorum Græcorum, cum & alia similia errata in eis deprehendantur. Petrus de Tusignano barbarus scriptor, buffonem, quem & bubonem nominat, inter pestilentiales abscessus numerat, ut batrachion quoq;. sed hoc à materia uenenosa excitari ait, bubonem non item: quem ridiculè buffonem nominari putat, quoniam ut animal huius nominis continuò stet, sic enim loquitur.

¶ Epitheta. φρῦνος θερειόμενος, θερόεις, λιμναῖος, πολυεχής, apud Nicandrum. Lurida rana apud Varronem, ut conijcio, rubeta est. Possunt quidem ranarum quædam epitheta etiam rubetis attribui, ut turpis, palustris, rauca.

¶ Phrynion frutex est, qui aliâs poterion, apud Plinium & Dioscoridem, &c. sic dictus quod aduersus rubetarum uenena auxilio sit, ut superius in G. scripsi. Idem nomen etiam paronychiæ apud Dioscoridem attribuitur. Quidam Germanicè herbā quam uulgus medicorum cotulam fœtidam nominat, Krottendyll, id est anethum bufonum appellant, cui ego nihil cum bufonibus rei esse puto: & fictum Germanicum nomen à simili Latina uoce cauta uel cotula: & similiter simillimam ei, nisi suaui odore differret chamæmalum, Krottenkraut, id est herbam bufonum aliqui uocant.

cant. Harum similitudinem in floribus parthenium repræsentat, quam Hetrusci olim cautam uocitabant, ut inter nomenclaturas Dioscoridis legitur. Sed in quibusdã Heluetiæ locis herbam botryn appellant **Krottenkraut**: nimirum quod folijs circa radicem priusquam caulescit sessilibus terræ incumbat: nisi fortassis à rubetis etiam appetitur in hortis ubi seri aut sponte nasci solet. Nostri etiam lactariam quandam herbam, quæ tithymalis adnumerari possit, minimam in eo genere, densam & fruticosam, locis cultis prouenientem, **Krottenkrut** nominant: quæ ueterum chamæsyce uidetur. Chamæbatum aliqui **Krottenbeere** uocitant, alij sambucum aquaticam eodem nomine. Sunt qui linariam uulgò dictam, Germanicè **Krottenflachs**, id est linum rubetarum interpretantur. Ruellius de nat. stirpium 3. 112. tertium genus sideritidis à Gallis uulgo herbam terrenam uocari meminit, à nonnullis crapodinam, quòd bufonis modo semper sessilis humi resideat. Cicutam nonnulli **Krottenpeterle**, id est petroselinum seu apium bufonum dicunt, ut Laur. Frisius annotauit. Garab est arbor super quam generatur borax, Vetus glossograph. Auicenæ: intelligit autem per uocẽ borax lanam xylinam siue gossipiũ; quæ à nonnullis uulgo borra nominatur.

¶ φρυνολόχος ἱέραξ, id est rubetarius accipiter uocatur, qui rubetis insidiatur ut deuoret. ¶ In littoribus Oceani Gallici crappam quasi crappaudam, id est rubetam nominari audio piscem quem accolæ Balthici littoris torsch uocitant, cuius corpus totum in capite & cauda est.

¶ Veteres (hoc est superioris seculi apud nos pictores) ad denotandam auaritiam, mulierem bufoni insidentem pingebant, (cæcam, cor manu comprehensum rodentem,) quòd bufo licet totus in terra occultetur, non satis tamen terræ in cibo absumere ausit, Mich. Herus. Gallorum reges inuenio olim insigne regni habuisse tres bufones nigros in spatio flaui coloris: postea uerò Clothoueũ tria lilia aurea in spatio cœruleo tanquam cœlitus transmissum insigne usurpasse. Troiani Ilio destructo traiecto mari circa Mæotin habitarunt: ubi cum à Gothis infestarentur, Marcomirus rex eorum cum reliquis populi præfectis, nouam & quietiorem sedem quærere statuit. Et cum oraculo moneretur ut locum illum adiret ubi Rhenus in mare illabitur, à maga etiam Alruna nomine ad profectionem illam suscipiendam impulsus est. Effecit enim mulier illa arte sua ut noctu appareret regi Marcomiro spectrum quoddam triceps, aquilæ, bufonis & leonis capitibus: ex quibus aquila his uerbis eum allocuta est: Genus tuum ô Marcomire opprimet me, & conculcabit leonem & interficiet bufonem. Quibus uerbis significauit futurum, posteros eius Gallis Romanis & Germanis imperaturos, Munsterus.

¶ Propria. Phrynis, citharœdus Mitylenæus. Phrynichi duo Athenienses tragici, tertius comicus, quartus sophista Bithynus, quorum omnium Suidas meminit. Apud eundem φρύνων proprium uiri nomen. Phryne, meretrix olim famosa. Eustathius Iliados χ. interpretans, Phrynen meretricem alteram Thespicam fuisse scribit: alteram Sestum cognomine, σηστόν, διὰ τὸ ἀποσήθειν καὶ ἀποδύειν τοὺς αὐτῇ συνόντας. Alij uerò, inquit, Phrynen alteram κλαυσίγελων cognominatã scribunt, alteram Saperdion. Mnesarete aurea fuit Delphis, ea scilicet quæ Phryne cognominata fuit propter pallorem, Plutarchus in libro Cur Pythia non amplius carmine respondeat. Phrynondas, φρυνώνδας, uir Atheniensis fuit, notæ improbitatis, nõ minus Eurybate, unde homines malos Phrynondas cognominant, Etymologus. Eustathius quoq; Phrynondam hominem improbum & malignum fuisse refert. φρῦροι populi sunt Scythiæ Dionysio in Periegesi, aliâs φρυνοὶ ὁμωνύμως τοῖς ζώοις, id est ranis rubetis cognomines, Eustathius in Dionysium.

¶ c. Mustelas fluuiatiles, quas nostri thryscias uocant; alij **quappen, alquappen**, cum ranis aquaticis maioribus coire putant aliqui: uel etiam cum rubetis aquaticis. nam & oris rictu ranas referunt, & uentriculus eorum appendices quasdam habet pedibus seu manibus raninis similes. hinc Saxones dicũt prouerbio, **Es ward ein quapp no nie so gůt, Sie heft inn sick eyn patten fůt**, ut Christophorus Encelius annotauit. ¶ Buffones gigno (anas loquitur in poëmate Io. Vrsini) putrida tellure sepulta, Humores pluuij forte quòd ambo sumus. Humet is & friget, mea sic uis humet & alget Cum perit in terra qui prius ignis erat.

¶ e. Archibius ad Antiochum Syriæ regem scripsit: si fictili nouo obruatur rubeta rana in media segete, non esse noxias tempestates, Plinius. Multi ad milij remedia, rubetam noctu aruo circumferri iubent, (Democritus iubet, Ruellius) priusquam sarriatur, defodiq; in medio inclusam uase fictili: ita nec passerem, nec uermem nocere: sed eruendam priusquam metatur, alioquĩ amarum fieri, Idem. Sunt qui rubeta rana in limine hordei pede è longioribus suspensa, grana inuehere iubeant, (contra gurguliones,) Idem. Venerem concitant nerui rubetæ dextro lacerto adalligati. Amorem finit in pecoris recenti corio rubeta alligata, Plinius. Sunt & aliæ quædam superstitiosæ huiusmodi nugæ ex rubeta aut partibus eius adalligatis, præsertim ossiculorum quæ in lateribus eius reperiuntur, quas supra in G. recitauimus.

¶ h. Bufonem undecunq; & quomodocunq; obuium ueteres in augurijs felicissimum habuerunt. nam licet uel solo uisu molestus sit, hominibus tamen nihil feliciores successus enunciat bufone. auguria enim cum uel nomina sint deorum, multoties per ea quæ primo aspectu molesta sunt, hominibus deferuntur, Aug. Niphus lib. 1. de augurijs. ¶ In hominem stolidum & nullius mentis uulgus nostrum prouerbialiter dicit, **Su hast åben sinn/ wie ein krott haar**: Tantum sensus tibi inest, quantum pilorum rubetæ.

DE RANA VENENATA FOSSILI.

RANA uenenata, quam metallici nostri ex ignis colore qui insidet ei, πυρίφρυνον, (Feurkrott,) nominant, in saxis perpetuò quasi condita & sepulta latet. Altius intra terram gignitur, & reperitur modo in uenis, fibris, saxorum commissuris, cum hæ excauantur: modo in saxis ita solidis, ut nulla foramina, quæ uideri posśint, appareant, cum cuneis diuiduntur. Quo sanè modo & Snebergi & Mannisfeldi fuit inuenta. Ea ex subterraneis cauernis elata in lucem primò turget ac inflatur, mox de uita decedit. talis etiam rana crebrius reperitur in Gallijs Tolosæ in saxo arenario rubro candidis maculis distincto, ex quo molæ fiunt. quocirca id genus saxa omnia priusquam molas ex eis faciant, perfringunt. quod ni fecerint, ranæ, ubi, cum molæ uersantur, concaluerint, inflari solent, & disruptis molis frumenta ueneno inficere, Georg. Agricola.

DE CORDVLA SIVE CORDVLO.

CORDVLA, κορδύλη, palustris est ut rana quoque, Aristot. l. 1. historiæ anim. Et alibi, Cordulus (κορδύλος) non pulmonem, sed branchias habet, egressusque cibum petit in terra solus aquatilium, & quadrupes idem est ut ad ambulandum idoneus. Et rursus, Cordula (aliâs crocodilus, quod nō placet) natat pedibus & cauda, quam similem siluro habet, quoad paruum magno licet conferre. Et lib. 4. cap. 13. de partib. anim. Corduli (κόρδυλοι) quamuis branchijs præditi, pedes habent, quoniam pinna carent, caudam etiam habent laxam & latam, μανώδη καὶ πλατεῖαν. Alia est cordyla siue scordyla uel cordylus scordylúsue piscis, de qua in Thunni piscis historia dicemus. Cordula quidem quadrupes mihi ignota est, apparet autem eam ambigere inter pisces & ouiparas quadrupedes, ac sui omnino generis esse. Cauda & pedibus scinci etiam siue lacerti aquatici natant, & in terram egrediuntur: sed ij pulmone non carent. Cordyla, κορδύλη, animal est palustre, τελματιαῖον, simile ascalabotæ, id est stellioni, Hesychius. Hieronymus Cardanus, uir doctisśimus, cum nuper per ciuitatem nostram iter faceret, narrabat mihi se iuxta Lugdunum in quibusdam aquis animalcula uidisse, quorum descriptio ex ipsius uerbis omnino cum cordulo Aristotelis cōgruebat. Albertus piscem quendam diem appellat, qui eodē die quo natus est perficiatur moriaturque, pedibus duobus & totidem pinnis præditum.

DE SALAMANDRA.

Figura hæc ad uiuum expressa est. altera uerò quæ stellas in dorso gerit, in libris quibusdam publicatis reperitur, conficta ab aliquo, qui salamandram & stellionem à stellis dictum, animal unum putabat, ut conijcio.

A.

LACERTORVM genera plura sunt, ut salamandra, saura, stellio, Isidorus. Salamandra, non uermis ut inepti quidam literatores uolunt, sed lacerti genus, Σαλαμάνδρα Græcè uocatur, quod quidem nomen pleræque omnes linguæ hactenus retinent: eò quod ueram salamandram ubique opinor satis frequentem nemo ferè cognoscendam sibi curârit, & omnes nescio quam peregrinam & portentosam bestiam sibi fixerint. Videtur etiam Aristoteles tanquam de ignoto animali dubius de ea loqui, uno tantum in loco, cum inquit: Nonnulla corpora esse animalium, quæ igne non absumantur, salamandra documento est; quæ, ut aiunt, ignem inambulans per eum extinguit. Nam si nota ei fuisset, nec ex fama tantum de ea scribere, neque rem falsam, ut post dicemus, asserere debebat. Lacertum Arabes samabras, uel, ut Bellunensis apud Auicennam legit, saambras uocant, unde salamandræ Græcis Latinisque deductum uocabulum facilè conijcio. Accedit nonnihil etiam Hebraica uox semamit, quæ stellionem significat, Prouer. 30. etsi alij araneam, alij simiā interpretentur, ut diximus in Simia A. Ridicula Isidori opinio est, qui salamandram dictam suspicatur quasi ualincendram, quòd contra incendia ualeat. Idem & Albertus & alij quidam recentiores salamandram, stellionem & chamæleontem magno errore confundunt. Syluaticus dictionem oac salamandram interpretatur, & alio loco odac. Koach quidem alij chamæ-

chamæleonem, alij crocodili siue lacerti genus faciunt, ut pluribus docui in Chamæleone A. Salamandra, hoc est illud ipsum animal quod hic pictum damus, apud Italos & Rhætos qui Italicè loquuntur, uetus adhuc nomen retinet. A Gallis sourd, ut audio, nominatur: non quidē puto quòd surda mutáue sit, sed à Græco saura fortassis. In Gallia Narbonensi blande, à lento incessu, ut conijcio, blandum enim pro tardo & lento dicunt: & alibi in Gallia alebrenne, alibi arrassade: quę nomina fortè à salamandra interpolata sunt. Neocomi that. Normannis, ni fallor, muron. Hispanis salamantegua. Germani appellant ein Maal, alij Moll uel Molch, uel Moldwurm ut in Carinthia: alij Olm. Euricius Cordus ulmam & mulcham Latina terminatione. Harum sanè uocum etyma certa non habeo, sed coniecturas meas afferam, aut enim Maal conciso & transposito salamandræ uocabulo dicta est, aut à maculis, & punctis, quibus toto corpore pingitur atque distinguitur. maal enim maculam, & maalen pingere nostri dicunt. quare etiam stellatum hoc animal Plinius dixit: & forsan inde moti sunt aliqui, ut cum stellione confunderent: cui similiter stellæ, id est maculæ nominis occasio fuerunt: & ardea stellaris, & alia quædam eandem ob causam à stellis cognominata sunt. Idcirco etiam Puntermaal, in quibusdam Germaniæ locis appellatur, à punctis ut dixi, ut à lacertis aquaticis, quos Wassermaalen, nominamus, discernatur. Aut fortè Molch rectius uocatur, quòd liquore lacteo turgeat, quod & Plinius testatur, & ipse obseruaui. Quanquā & aliud lacerti genus in alpibus reperi, figura & magnitudine salamandræ simile, cuius fortè species fuerit, quod in fine mensis Iulij uirga à me percussum, lacteo humore copioso manabat. Molchen nostri & lac & omne opus lactarium indigetant. Et quoniam crasso amploq; capite lacertus hic est, homines similiter capitatos Mollenkopff appellant. Salamandram Germani, quia propter crura breuia tardè graditur, Græco nomine μόλγην appellant, ut Georg. Agricolæ placet, nimirum ab aduerbio μόλις deriuanti, aut quia Varinus μολγὸν interpretatur, τὸν βραδύν. Sed cum etymologia Germanica non desit, superuacuum est externam quærere. & si dictio μόλγυ Græcis in usu esset, ut non est, facta uideri posset à lacteo liquore, non minus quàm Germanica. μολγὸς enim & ἀμολγὸς à uerbo ἀμέλγειν, quod est lac mulgere, deriuantur. Quidam in Heluetia Rhętis finitimi crasso uocabulo, & per onomatopœiam, ut uidetur, conficto, Quattertetsch hæc animalia uocant: quoniam plura simul aliquando, eaq; crassis corporibus, tanquam in uno cumulo circa uias cœlo pluuio reperiantur. ¶ Anglicum eius nomen nullum adhuc resciscere potui. ¶ Albertus lib. 26. historiæ anim. in dictione Stelle (stellio scribendum) eadem omnino scribit quæ Plinius de salamandra. nam, ut supra quoq; monui, duo hæc animalia confundit. Rimatrix est serpens ordinis primi, (id est acutissimi ueneni,) ut dicit Iorach, rimās aquas & cibos, & inficiens: & si quis ex infectis aliquid gustauerit, statim moritur, Albertus. Ego apud idoneos authores de salamandra hæc & similia tradi inuenio: nec obstat nobis quòd serpens nominatur, cum barbari authores eorumq; interpretes, serpentium, uermium, lacertorumq; nomina more suo confundant. Quin & Albertus salamandram serpentem nominat, ut stellionem quoq; & sauram.

B.

Salamandra lacertæ species est, Dioscorides & Isidorus. Lacerti figura, Plinius. Ramarro, (id est paruo lacerto, ut Itali quidam uocant: quanquam & bufonem à quibusdam sic uocari audio) similis corpore & magnitudine ferè, maior tamen tum corpore tum capite, cruribus altioribus caudaq; breuiore, Matthæolus. Auicenna etiam lib. 4. caudam breuem ei tribuit. Illæ quas uidi crassiores erant lacerto uulgari, uentre pallido, crassiusculo, longæ circiter dodrantē: cutis pars nigerrima, pars flaua auripigmēti colore, utraq; splendens: linea (si bene memini) per dorsum nigra erat, punctis quibusdam orbiculatis, ceu ocellis impressa. Dioscorides animal uarium, Plinius stellatum esse dicit. A coloris quidem uarietate stellioni etiam & ardeæ stellari nomen impositum. Similis ascalabotæ (id est stellioni, ut Nicandri Scholiastes quoq; tradit) salamandra est Aetio, lacerta uenenaria, hoc est pharmacitide uelocior, Hermolaus in Corollario: Sed non rectè παχύτροφος pro τραχύτροφος legit. neq; enim uelocior est salamandra ullo lacerti genere, sed tardissima omnium: asperior uerò ei cutis & scabrior est, in dorso præsertim propter puncta quæ dixi: & fortè Nicāder hanc ob causam ῥαγόεν δέρος salamandræ dixit, quòd cutis interrupta his uelut oculis uideatur. ex his in pelle eius rupturis, inquit Scholiastes, cum in igne fuerit, sudor effluens, ignem extinguit. Præterea notandum quòd Aetius lacertam pharmacitidem à salamandra diuersam facit, Nicander in Alexipharmacis eandem. Salamādra quadrupes est, similis lacertæ aut crocodilo terrestri: uel, ut alij, parua est ut lacerta, cauda breui, Scholia Nicandri. Maior lacerta uiridi, Kiranides. ego crassiorem reperiri puto, nunquam uerò longiorem. Suidas simpliciter magnitudine lacertæ esse scribit: & Zoroastres in Geoponicis 15. 1. animal esse minimum. Subtile & paruum est animal, lumbricis associum, flauo colore uestitum, Hermolaus ex Cassiodoro. Salamandræ toto corpore nigro flauoq; colore alternis distinguuntur, utroq; adeò splendente, ac si arte splendor ille inductus fuisset, sed animal est ipso aspectu homini contrarium & abominabile, Matthæolus: hinc scilicet Nicandro cognominatur ἄβλιον δ'ἄκος ἀεγὼ ἀπεχθές. De maculis quibus quasi depingitur, unde nomen ei fortassis apud nostros, dixi in A. Memini tamen aliquando in alpibus reperire unam huius generis quæ tota erat fusca, absq; splendore, corporis forma alioqui simili, cauda breui, & lacteo succo percussa similiter manabat, ut etiam lacerti aquatici, quos nostri Wassermollen, id est salamandras

aquaticas uocant, de quibus ſupra priuatim ſcripſi. Videntur ſalamandræ in ualle Anania per ſyluas ubiq;, & alibi paſsim in Tridentina ditione, Matthæolus. Apud nos quoq; non ſunt raræ, & plures aliquando ſimul quaſi conuolutæ reperiuntur, ut dictum eſt in A. & alibi paſsim in Germania. Salamandram nonnulli dicunt cute & ſquamis carere, Gillius. ego in ſolis Nicandri ſcholijs hoc dictum reperio, quæ λιπόῤῥινον epitheton quod poeta huic lacertæ attribuit ſic interpretantur, διότι δέρμα οὐκ ἔχει, ὅτι λεπίδα. ἢ διότι λίπος ἀφίησιν ἀπὸ τοῦ δέρματος. γλίσχρος (γλίσχρα) γάρ ἐστι καὶ λιπώδης. Sed alia quoq; multa ſæpe abſurda in iſtis Nicandri ſcholijs leguntur. Mihi ea interpretatio arridet, λιπόῤῥινον cognominari, quod ſplendida & renitente tanquam pingui aliquo delibuta ſit pelle: & magis, quàm ut idem Scholiaſtes inquit, quoniam ſuccum pinguem è cute remittat, quo quidem manante ignem quoq; extinguat. nam ſi propriè pinguis eſſet hic humor, ignem aleret potius. Theophraſtus humorem ſalamandræ denſum, tenacem & frigidum eſſe docet. Salamandræ an ſexus differentia careant, quod Plinius ſcribit, uide circa finem capitis ſequētis. ¶ Caput eis magnum, uenter lutei coloris, ut etiam ima caudæ pars. reliquum corpus totum alternis maculis nigris & luteis quaſi ſtellatum diſtinguitur, Georg. Agricola. In quibuſdam ſyluis paludoſis Germaniæ iuxta uias reperiuntur totæ nigræ in dorſo, & in uentre ruffæ, Matthæolus.

C.

Salamandræ loca frigida & humida incolunt, qualia ſunt umbroſa & opaca, & circa fontes, in pratis & circa ſemitas reperiuntur. Kiranides in uepribus & fruticibus eas degere ſcribit. ¶ Nunquam niſi magnis imbribus proueniunt, & ſerenitate deficiunt, Plinius. Idem noſtri homines teſtantur: nempe pluuioſa ſolum tempeſtate eas uiſi, ſiue quòd tum naſcantur, ſiue potius quòd latibula ſua tum temporis deſerant, ut & inteſtina terræ. Vulgò etiam animal æſtiuum eſſe fertur, quòd primo uere apparens æſtatem aut uer potius prænunciet, uernū melius appellandum. Memini equidē uidere hunc lacertū initio Februarij, & aliàs Aprilis, crepuſculo ueſpertino in uia inter riuum & ſæpē. Tempore pluuiali præcipuè uerno & autumnali apparent, cum aūt frigora uerna ſunt, & æſtate calores intenſi, rariſsimè è terra prodeunt, Matthæ. ¶ Animal eſt iners, νωχελὲς, Dioſc. ingreſſu tardiſsimum, Matthæolus: quod nos quoq; obſeruauimus: hinc Galli Narbonenſes blandam nominant, ut uidetur. ¶ Sunt qui ore hiante aërē ab ea captari dicant, quod ego in una quam diebus multis domi in uaſe uitreo retinui, nunquam animaduerti. Vnde deceptos eos conijcio ab illis qui ſalamandram cum chamæleonte confuderunt. Sunt qui lac eam appetere mihi retulerint, & ſi forte in ſylua cubantis uaccæ uber ſuxerint, emori uber, nec amplius lacte manare. Fauos exedit ueluti promuſcide quadam, Iod. Vuillichius in quartum Georgicorum. ego nullam in ea promuſcidem obſeruaui.

¶ Salamandram aliqui illæſam per ignem tranſire ſcribunt, alij ſimpliciter nihil ab igne lædi, alij ignem ab ea extingui, alij uiuere eam & nutriri ab igne, alij etiam generari in eo. quæ ſententiæ ipſę inter ſe pugnant. quomodo enim uiuet in igne aut generabitur in eodem, ſi ignis ab ea extinguitur? Sed primum illorum qui hæc ſtultè affirmarunt uerba recitabo, ſecundo loco aliorum qui tanquam falſa negarunt. Nonnulla corpora eſſe animalium quæ igne non abſumantur, ſalamandra documento eſt: quæ, ut aiunt, ignem inambulans per eum extinguit, Ariſtot. 5. 19. hiſtoriæ anim. Apparet autem eum non ſuam ſed aliorum ſententiam retuliſſe, ex uerbis, ut aiunt, adiectis, quod philoſophum hominem decebat. alij enim incautius ſimpliciter quod audiebant tantum, nec unquam uiderant, aſſeruerunt. Hominem igne combuſtum ſignificantes Aegyptij, ſalamandram pingunt. hæc enim utroq; capite interimit, Horus in Hieroglyphicis 2. 60. ut interpretes uerterūt, & Græcus etiam codex habet. mihi quidē locus obſcurus aut potius deprauatus uidetur. quis enim ſalamandram legit bicipitem? & ſi ſalamandra igne non uritur, abſurdum & cōtrarium eſt ſalamandra picta hominem qui eodem uratur inſinuare. Nicander in Alexipharmacis ſalamandræ per ignem tranſeunti nullum inferri damnum canit, nec pelle eam nec pedibus uri. Scholiaſtes addit, meatibus quibuſdam patêre huius animantis cutem, (unde poeta ῥαγόειν δέρος dixerit,) unde humor deſtillans ignem extinguat. Et rurſus in Alexipharmacis idē poeta nihil eam ab igne pati ſcribit: ubi Scholiaſtes Andream quendam citat à quo proditum ſit, manum aut ueſtem ſalamandræ ſanguine illitam, nihil damni ab igne accepturam: & lipórrhinon à poeta cognominari hunc lacertum, quòd pinguem quendam ac tenacem ſuccum à cute remittat, quo deſtillante reſtinguatur ignis. Salamandra animal frigidiſsimæ eſt naturæ, adeò ut ignis quoq; ſi in flammam irrepat, extinguatur ipſo interim illæſo, Suidas. Huic tantus rigor, ut ignem tactum extinguat, nō alio modo quàm glacies, Plinius. An uerò frigidum huius animantis temperamentum ſit, diſquiremus infra. Salamandra quanquam ex igne non naſcitur ut pyrigoni: contra tamen hunc ire audet, contraq; illius flammam ueniens, tanquam aduerſus hoſtem quendam, ſic eam expugnare aggreditur. Cuius rei teſtimonium fabri, quorum opera atq; artificium igne nititur, afferunt: nam quandiu eis ex flammę ſplendore ignis flagrare eorumq; artem fabrilem adiuuare uidetur, huiuſmodi animal magna ſecuritate ipſi negligunt. Cum autem ignis euaneſcit, ac reſtinguitur, fruſtraq; folles flant, hoc ſibi tum animal aduerſari præclarè intelligunt. Quare hoc ipſum perueſtigant, atq; inueſtigatum ulciſcuntur. ignis autem poſtea iterum ſuccenſus fabrile opus, modo ut ante erat ſolitus alatur, iuuare perſeuerat, Aelianus. Seu ſalamandra potens, nulliſq; obnoxia flammis, Serenus. Miramur animalia

malia quædam, quæ per medios ignes, sine noxa corporum transeunt: quanto hic mirabilior uir qui per ferrũ & ruinas & ignes, illæsus & indemnis euasit? Seneca epist. 1.9. de Stilbone loquens. Salamandra minimum animal, ex igne generatur, & in igne uiuit non urente eam flamma, Zoroastres in Geoponicis 15. 1. uidentur autem hæc dicta potius ad pyrigonos muscas quàm ad salamandras pertinere. Sed uide quàm nullus est stultitiæ finis: non satis erat nugari salamandram in igne uiuere, addiderunt quidam ascendere eam ad ignem illum elementarem orbi Lunari finitimum. Quomodo potest salamandræ patere accessus ad sphæram ignis? præsertim quum aues quæ altius iusto euolant, relabantur deorsum. aër enim illic nimium subtilis, ictus alarum sustinere non potest, Ferdinandus Ponzettus. Salamandra (inquit Aetius citante Hermolao) per ignem cadentibus flammis ambulat, eumq; non solum frigoris ui, sed etiam pondere corrumpit quasi obruens. Fertur in libro de proprietatibus rerum, genus esse salamandræ aliud, cuius pellis uillosa ac pilosa sit, cuius pili post longam uetustatem, ut comperitur, in ignem proiecti, igniti extrahantur illæsi, Arnoldus de Villanoua in libro de uenenis. ¶ Recitaui uerba illorum, qui salamandras ab igne non lædi scripserunt: nunc addam aliorum uerba quibus hæc opinio improbatur, ut debet. exuri enim ipsam meo experimento noui, & cineris eius in re medica usus est. Quæ magi ex salamandris tradunt contra incendia, quoniam ignes sola animalium extinguat, si forent uera, iam esset experta Roma, Plinius. Sextius negat ignem restingui ab ijs, Idem. Salamandra lacertę genus frustra creditum est ignibus non uri, Dioscorid. Aetius scribit salamandra ignem transeunte, diuisam flammam ab ea discedere: si tamẽ immoretur, cõsumpto frigido eius humore exuri. hoc nos quoq; experti sumus. Salamandra ad certum usque terminum ab igni nihil patitur, uritur autem si longiore spatio igni sit admota, Galenus lib. 3. de temperamentis. Theophrastus etiam testatur salamandram igne comburi, si in eo diu mansitet, Niphus. Prunæ imposita extinguit eam, quod experiri uolui, ut cuiusuis animantis caro cruda: at si in ipsum ignem flammis uigentem inieceris, ibi nõ exuri eam, aut igne eam uiuere ut chamæleon aëre, nulla ratione credi potest, Matthæolus. quanquam sunt qui in Cypro muscas quasdam in igne nasci & inde nutriri putent: de quibus inter insecta loquemur. Salamandræ aliqui (inquit Albertus) inesse dicunt lanam quandam quæ in igne nõ aduratur, quòd penetrare eam non possit. Sed ego expertus sum id quod ad nos defertur pro huiusmodi lana, non esse lanam animantis. quidam lanuginem cuiusdam planete (uox uidetur corrupta) quod etiam ego non sum expertus. Hoc quidem expertus sum, lanuginem esse ferri. ubi enim magnæ massæ ferri (ut pro incudibus) fabricantur, scinditur aliquãdo ferrum & euolat uapor ignis: qui cum panno uel manu colligitur, uel tecto fabricæ adhæret, lanam fuscam & aliquando albam refert. hæc autem lanugo ignem non sentit, & à nonnullis lana salamandræ uocatur. Multi autem sequentes Iorach philosophum dicunt quòd hoc animal uiuit in igne, quod falsum est, (simpliciter dictum.) ad breue enim tempus, Galeno etiam teste, in eo durare potest. Quòd si mediocris sit ignis, ut inquit Iorach, extinguit eum: non ideo quòd uita eius in igne sit, sed quia frigidissimum est, ut placet Aristoteli, (ego hoc nusquam apud Aristotelem inuenio:) & pelle tam densa, ut poros eius ignis non penetret, nisi diutius in eo remanserit. Ego aliquando araneam spissæ pellis & frigidi humoris posui in ferro candenti, quæ diu iacuit antequam moueretur & sentiret calorem adurentem: & ad aliam magnam adhibui lumen paruum, quod ab aranea tanquam flatu quodã restinctum est, Hæc Albertus. Crassitiem sanè pellis in salamandra obstare puto quo minus citò ab igne afficiatur. salamandris quidem aquaticis adeò duram tenacemq; pellem esse deprehendi, ut cultro difficulter uulneretur. quod si etiam ui ignis rupta fuerit cutis, humor crassus & copiosus erumpens, aliquandiu obstare potest. multo enim humore abundare hoc animal, ipsa eius corporis crassities signum est, & quòd humidis tantum pluuijsq; temporibus apparet. idem humor an frigidus sit, ad extinguendum ignem non multum refert. Iam corporis læuitas illa splendida, tanquam oleo aut uernice (ut uulgò uocãt) delibuta, meatus omnes quàm maximè clausos esse ostendit, ideoq; difficiliorem igni urenti aditum. Ex salamandræ pilis, quos nullos habet, inextinguibilem telam fieri falsum est. Nam huiusmodi materia est uel ex amianto: uel ex quodam apud Plinium lini genere, si non & id amianto lapidi idem fuerit, Euricius Cordus. Salamandra propter frigus ignem non aliter ac glacies extinguit: quo modo etiam oua serpentium in ignem camini coniecta flammam solent extinguere. attamen tam ipsa oua quàm salamandra comburuntur, Georg. Agricola. Lini asbestini Plinius meminit libro 19. quod si in ignem proijciatur, non uritur. ego id arbitror ex lapide quodam esse, qui amiantus dicitur. is, ut Dioscor. lib. 5. inquit, in Cypro nascitur, similis alumini schisto, id est de pluma à nobis uocato. ex eo theatris uela texuntur. hæc autem in ignem coniecta, inflammantur quidẽ omnino, sed splendescunt magis exempta, & nihil igni deperdunt. Nos hunc lapidem habemus, & nendo in fila diduci certum est. Multi ex alumine schisto, sed frustra, conati sunt lintea in hunc finem parare. Nõ defuère qui ex salamandræ cortice similes mappas, quæ comburi non possint, factas putarent: sed falsò. uidi enim ipse salamandram comburi, parumq; aberat, quin sanies eius in os mihi prosiliret, Ant. Brasauolus. De Carystio lapide ex quo mantilia fiebant, quæ igne purgabantur non urebantur, lege Varinum in uoce Carystos. In prouincia Chinchintalas Tartarorum regi subiecta (ut scribit Paulus Venetus 1. 47.) mons est in quo inueniuntur mineræ chalybis & audanici: itemq; salamãdræ, de quibus fit pannus, qui in ignem proiectus com-

buri non poteſt. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, ut quidam è ſocijs meis uir ſingulari induſtria, Turchus religione, me edocuit, qui in prouincia illa rebus metallicis præfuit. Inuenitur in monte illo foſsilis quædam terra, quæ fila producit lanæ haud diſsimilia, quæ ad Solem deſiccata in mortario æneo teruntur; deinde ſic purgata & attenuata ut reliquum lanificij genus nentur, atq; in pannum contexuntur. Hos cum dealbare uolunt proijciunt ad horæ ſpatium in ignem, & tunc ex flammis illæſi educuntur niue candidiores. Eoſdem ſimiliter purgant quum maculas aliquas contraxerint, nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De ſalamandra uerò ſerpente qui in igne uiuere dicitur, nihil explorare potui in orientalibus regionibus. Aiunt Romæ mappam quandam haberi ex ſalamandra contextam, in qua ſudarium Domini inuolutum retinetur, quam rex quidam Tartarorum Romano miſit pontifici, Hæc ille. Alexander papa, ut fertur, ex huius animalis lana ueſtimentum habuit, quod non aliter purgabatur, quàm igni iniectũ, unde candeſcebat, Obſcurus. Contextæ ex hac lana pallida zonæ, non exuruntur, ut recentiores quidam tradunt. Alumen Scaiolæ uulgò dictum, eſt aſter Samius apud ueteres, nec eſt ex ſuccorum genere: ut nec alumen plumæ: ex quo ſi fiant licinia, non ardent, ſed perpetuò oleum conſumitur, ipſa manent. Commune eſt hoc omni fermè generi cruſtati lapidis. Nam & in Eisleba ex pyritide, tum lapide alio ſciſsili pyræ impoſito, liquor uiridis emanat, qui cum igne extincto cogitur, ignem amplius non ſentit. Sic & ex amianto lapide Romæ mappas, & in Verebergo Bohemiæ mantilia eſſe affirmat Agricola, quæ non aqua ſed ignibus eluantur. Et ex Magneſia lapide ſquammoſo argentei & plumbei coloris in Boldecrana menſæ fiunt, quæ igne purgantur, nec uitiantur: ex tenuiore autem thryalides pro lucernis, &c. Cardan. Et alibi, Aſterem Samium & calcem extinctã in maluæ ſucco aut mercurialis, efficere poſſe putant, ſi manus illinantur, ne ignis noceat, Georg. Agricola amiantum Germanicè interpretatur **Făderwyß / Salamander haar.** Albertus lapidis iſcultos (aliâs iſcuſtos, quæ uox corrupta uidetur à Græca asbeſtos) mentionem facit, qui an idem ſit cum amianto, an eius ſpecies, aliorum relinquimus iudicio. Verba Alberti hæc ferè ſunt, Iſcuſtos lapis, ut Iſidorus & Aaron tradunt, in ultimis Hiſpaniarum partibus iuxta Gades apud Herculis Columnas frequenter inuenitur: is propter uiſcoſum humorem in eo exiccatũ, in fila deduci poteſt: è quibus facta ueſtis non comburitur, ſed igne purgatur & nitet. & fortè hoc eſt quod pennam (plumas) uocant ſalamandræ, quæ eſt lanugo quædam tanquam lapidis humidi. Ignis tum alijs modis extinguitur, (inquit Theophraſtus in libro de igne, ut nos tranſtulimus,) tum infuſo humore aliquo: qui ſi frigidus etiam fuerit, ualidius extinguet: id quod circa ſalamandram accidere aiunt. eſt enim hoc animal natura frigidum: & quæ effluit ab eo humiditas tenax, ſed eius naturæ ut facilè poſsit procul penetrare, argumento ſunt aquæ exitiales factæ, itemq; fructus quibus admixta fuerit, præſertim mortua. eſt etiam nonnihil cauſæ in tarditate inceſſus eius. nam cum ſic diutius immoretur igni, magis extinguit. Extinguitur autem ab illa non quantuſcunq; ignis, ſed mediocris ſi conferas ad naturam & potentiam eius: in quo ſi non diutius uerſetur, denuò excitatur (ignis.) Eiuſdem rationis eſt quòd uiſco illita non uruntur, utpote humore lento, denſoq; & frigido: & quòd acetum præſertim cum albo oui liquore mixtum incendia ualidiſsimè extinguit, &c. Hæc ille. Ignis maximè extinguitur aceto & uiſco & ouo, Plinius 33. 5. Cor negatur cremari poſſe in ijs qui cardiaco morbo obierunt, negatur & ueneno interemptis. Certe extat oratio Vitellij, qua reum Piſonem eius ſceleris coarguit, hoc uſus argumento: palamq; teſtatus, non potuiſſe ob uenenum cor Germanici cæſaris cremari: contra genere morbi defenſus eſt Piſo, Plinius. In epiſtola Aeſculapij cuiuſdam ad Octauianum Auguſtum, legitur uenenum quoddam eſſe tantę frigiditatis quòd cor hominis interempti illo ueneno conſeruet ab igne. Et ſi cor illud in igne ponatur tam diu donec aſſatione lapideſcat, lapidem illũ uocari profilis (uox uidetur corrupta) ab igne, à materia uerò humanum: & pretioſum eſſe eò quòd uictores faciat & à ueneno præſeruet, &c. rubere aiunt candore admixto, Albertus de foſsilibus 2. 14. Hæc de ſalamandra, & alijs quæ igni reſiſtere legimus.

¶ Frigidiſsimam eſſe ſalamandram apud Suidam legitur. Theophraſtus & Nicandri Scholiaſtes ſimpliciter frigidam eſſe ſcribunt. Plinius tantum ei rigorem eſſe ſcribit, ut ignem tactu extinguat non alio modo quàm glacies. Quod ſi uerum eſt, falſum fuerit animalia omnia calida & humida eſſe, nimirum ſi cõferas inanimatis. atqui ex inanimatis corporibus mixtis nullum eſt quod æque ac glacies ignem extinguat. Ipſe quidem agnoſco ſalamandram frigidam eſſe actu tactuq; ut ſerpentes omnes: & hanc etiam magis, quòd & humoris plus habeat, & ſub terra frequẽtius lateat, neq; calidis & ſiccis temporibus prorepat, ſed uêre & autumno ferè tantum, idq; tempore pluuio. Habet tamen in uiſceribus ac uenis calorem ſuum natiuum, eò fortaſsis efficaciorem per antiperiſtaſin. Ad hominem quoq; calida eſt, ſed calore humido putridoq;, quare inter ſeptica uenena ponitur, quæ corpus erodunt, non ſic ut calida & ſicca, ſed ita ut ſimul tabe quadam afficiant. itaq; pilos detrahit, quod nullum ex frigidis facit. Dioſcorides ei uim calefaciendi & ulcerandi adſcribit. Sed alios quoq; ſerpentes, eorumq; uenena aliqui frigida crediderunt, quos reprehendit Albertus lib. 25. hiſt. anim. & Matthæolus in ſextum Dioſcoridis cap. 40. Videntur autem mihi omnino non ſerpentium tantum lacertorumq; omnium, ſed quæcunq; ex animalibus uenena ſunt, ſeptica eſſe, hoc eſt cum calore humido ac putrefaciente coniuncta.

¶ Quædam gignuntur ex non genitis, & ſine ulla ſimili origine: Ex ijs quædam nihil gignunt, ut ſala-

ut salamandræ: neque est ijs genus masculinũ fœmineúmue, sicut neque in anguillis, omnibúsque quæ nec animal nec ouum ex sese generant, Plinius. In hoc genere non est masculus neque fœmina, sed omnes gignunt, Obscurus qui ex Plinio mutuatus uidetur, & pro nihil legisse omnes. Latet hybernis mensibus salamandra, (uerba sunt Geor. Agricolæ: latitare autem eas Aelianus quoque author est.) Etenim hoc anno in Februario Snebergi maxima uis salamandrarum ex uicinis locis collecta agglomeratáque in ultima cuniculi cuiusdam parte fuit reperta. Et proximo anno in Nouembri salamandra uiua ex fonte finitimæ syluæ per fistulas in hoc oppidum influxit. Pluuiæ autem & subsequens serenitas salamandras excitant ex uenis, fibris cõmissurisque saxorũ. Huic animali nec masculinum nec fœmininum genus falsò putant esse, Geor. Agricola. Salamandra catulos excludit iam perfectos, & protinus ut nati sunt incedentes, quadraginta aut quinquaginta numero, omnes sine ullo inuolucro, ut uipera quoque, Petrus Belonius. Quanquam autem uiuos pariat, in utero tamen primum oua concipit, sola in hoc genere quod sciam: ut sola inter serpentes uipera. Zoroastres salamandram ex igne generari scribit: Aelianus non nasci quidem ex igne ut pyrigoni, in igne tamen uersari illæsam, ut superius recitaui ac reprehendi.

D.

Salamandra irritata saniem euomit lacteam, Agricola. Audax est, neque hominem fugit, sed etiam persequenti se opponit, ut quidã mihi retulit. Ego hoc in duabus quas domi per aliquot dies uiuas retinui, non potui animaduertere. Et fortè cum propter tarditatem gressus effugere non possit, audacior uidetur, ac si sponte non fugiat.

E.

Salamandra uisa signum pluuiæ futuræ est.

G.

Remedia ex salamandra. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem. additur, ut cantharis, in medicamenta, quorũ uis est exesse, & lepras abolere, similique modo reconditur, Dioscor. Vide supra in C. ubi de temperamento eius docui. Raim. Lullius in libro de quinta essentia hoc animal adnumerat remedijs, aut uenenis potius, illis quæ quarto gradu refrigerant. Galenus non ipsam, sed ustæ eius cinerem, medicamentis septicis, lepricis & psoricis admisceri scribit. Celsus inter ea quæ exedunt corpus & adurunt salamandram adnumerat. Pro salamandra substitui potest lacerta uiridis, Author succidaneorum. Liquefacta in oleo pilos euellit, Dioscor. interprete Ruellio. Græcè legitur, τακεῖσα μετ' ἐλαίου, hoc est in oleo macerata aut tabefacta potius. Marcellus Vergilius καεῖσα legere mauult, id est usta. quoniam Paulus Aegineta quoque crematæ salamandræ cinerem tantum ad hos usus adhibeat, cuius hæc sunt uerba, Σαλαμάνδρας δὲ καυθείσης τὴν τέφραν ἔνιοι μίσγουσιν: Quod est, Crematæ autem salamandræ cinerem aliqui miscent. Ego salamandram non ustam magis septicam esse puto quàm cum usta est: quòd igne uenenum illud septicum maiori ex parte consumatur. Salamandræ cinis pilos in palpebris incommodos euulsos renasci nõ patitur, Plinius. Salamandræ ustæ cinerem terrestrium herinaceorum felle excipito, ac pilis antea euulsis utitor, Galenus de compos. medic. secundum locos 4. 7. ad pilos palpebrarum pungentes. Et rursus lib. 1. inter ea quæ Crito ad pilos disperdendos scribit: Quin & fortiora iam dictis ex herinaceis & salamandra componunt in oleo coctis. Salamãdræ cinis aspersus myrmecias & clauos pedum breui extirpat, Kiranid. Intestina salamandræ pilos abolẽt, Nicandri Scholiastes. sed apud Dioscoridem aliter habetur, Exenterata detractis pedibus & capite in melle seruatur, ad eundem usum, (ad euellendos pilos.) Verum Plinius hunc reponendi salamandras modum in alium usum refert: Sextius (inquit) Venerem accendi cibo earum, si detractis interaneis & pedibus, in melle seruentur tradit. Mihi quidem Pliniana lectio magis probatur. nam ex scinco etiam & stellione, tum simpliciter tum transmarino, capite caudáque rescisis, medicamenta fiunt intra corpus sumenda ad Venerem ciendam, & alios quosdam usus. Hæc scribo ut ueterum scripta explicẽ, non quod huiusmodi quicquam intra corpus dari approbem. Sextium sanè Plinius alibi etiam sæpe citat, ita ut semper ferè eadem apud Dioscoridem quoque reperiantur. Salamandræ sanie quæ lactea ore uomitur, quacunque parte corporis humani contacta, toti (totius corporis) defluunt pili: idque quod contactum est, colorem in uitiliginem mutat, Plinius.

Defluit expulsus morbo latitante capillus, Seu rarò lauitur, seu uis epota ueneni,
Seu salamandra potens, nullisque obnoxia flammis Eximium capitis tactu deiecit honorem,

Q. Serenus. Hoc salamandra caput, uel sæua nouacula nudet, &c. Martialis mulieri imprecans. Plura uide mox in ueneno eius. ¶ Salamandræ cor circa genua mulieris gestatum, cõceptum impedit & menstrua, ita ut extinguantur. Quòd si in pelle nigra cubito alligetur, tertianam & hemitritæum & quartanam, & omnem typum febris aufert, Kiranides. Persuasio quidem illa circa sterilitatem inducendam mulieri hoc cor iuxta genua gestanti, inde orta uideri potest quòd salamandræ etiam steriles creditæ fuerint. nam & alias similes falsas credulitates (ut sic dicam) recitauimus in Lepore G.

¶ Contra salamandram aut aliquod ex ea uenenum intra corpus sumptum. Inter omnia uenenata, salamandræ scelus maximum est. Cætera enim singulos feriũt, nec plures pariter interimunt, ut omittam, quòd perire conscientia dicuntur homine percusso, neque amplius admitti ad terras. Sa-

lamandra populos pariter necare improuidos poteſt. Nam ſi arbori irrepſit, omnia poma inficit ueneno, & eos qui ederint necat frigida ui, nihil aconito diſtans. Quinimo ſi contacto ab ea ligno uel pede cruſta panis incoquatur idem ueneficium eſt, uel ſi in puteum cadat. Quippe cum ſaliua eius quacunq; parte corporis, uel in pede imo reſperſa, omnis in toto corpore defluat pilus. Tamen talis & tanta uis ueneni à quibuſdam animalium ut ſuibus manditur, domante eadem illa rerum diſſidentia. Venenum eius extingui primum omniū ab his quæ ueſcantur illa ueriſimile eſt. His uerò ſimilia ſunt quæ prodantur (probantur à) cantharidum potu, aut lacerta in cibo ſumpta. Cætera aduerſantia diximus, dicemusq; ſuis locis, Hæc omnia Plinius 29. 4. In quo non probo, quòd ſalamandræ uenenum frigidum facit, & aconito comparat. nam neq; illud frigidū eſſe ſupra in C. oſtendi, neq; aconitum in Lupo A. Deinde quod ſcribit uenenum eius primū extingui ab his quæ ueſcantur ea, uериſimile eſſe, de ſuibus tantum accipio, (Nicander quidem ſuillam carnem cum teſtudine elixam cōmendat,) ut præcipua alexipharmaca ex ſue petēda ſint, ijs uerò ſimilia & proxima, nempe ſecundo loco, ea quæ aduerſus cantharides aut lacertas produntur uel probantur, id eſt laudantur. Multa enim, ut in ſequentibus patebit, communem aduerſus ſalamandras & cantharides auxiliarem uim obtinent. quamobrem miror cum ſimile ſit cantharidum uenenum, & remedia ferè eadem contra utraſq;, quomodo Plinius rurſus (eodem capite inferius) cantharides ſalamandris reſiſtere ſcribat, his uerbis: Salamandris cantharides contrariæ ſunt, ut diximus. Atqui hoc nuſquam alibi ab eo dictum reperio: neq; ſi reperirem approbaturus eſſem. Itaq; deprauatū eſſe dixerim Plinij locum, aut mutilatum. Codex iam olim Baſileæ excuſus ſic habet, Solipugis cor ueſpertilionis contrarium, omnibusq; formicis, ſalamādris reſiſtit. Cantharides diximus: ſed & in ijs magna quæſtio, &c. Hermolaus nullam hic uariæ lectionis mentionem facit, ut neq; Sigiſmundus Gelenius. Hîc reprehendendus eſt etiam Matthæolus, qui miratur quomodo Dioſcorides iubeat ijſdem auxilijs contra ſalamandram uti, quæ aduerſus cantharides adhibentur, cum hæ calidiſſimæ ſint, illa, ut inquit, frigida: itaq; non de particularibus remedijs, ſed tantum de communi uenenis medendi genere intelligenda Dioſcoridis uerba putat. Sed longè errat, cum neq; frigidum ſit, ut ſæpe iam dixi, ſalamandræ uenenum, & particularia auxilia, ut in ſequentibus apparebit, multa eadem ſint. Interim tamen remedia illa quæ contra cantharides præſcripta ſunt tanquam communia, nō omittenda eſſe, & de ijs præcipuè intelligenda eſſe Dioſcoridis uerba non negârim, ſi ita legas ut codices noſtri habent, & Marcellus tranſtulit, ἐφ᾽ ὧν πάντα ποιησάμενοι ὅσα καὶ ἐπὶ τῶν κανθαρίδων, ἰδιαίτερον αὐτοῖς προσφέρομεν, &c. Sin legas ut Aegineta, ἐφ᾽ ὧν ἅπαντα ποιήσομεν ὅσα καὶ ἐπὶ τῶν κανθαρίδων, ἰδιαίτερον δὲ αὐτοῖς, &c. cui lectioni Plinius etiam aſtipulari uidetur, de particularibus quoq; medicamētis eum ſenſiſſe dici poteſt. Sed Aetius hac in parte cum Matthæolo facit, ſcribens, Danda uerò & his quæ in cantharide ſunt relata, ut indè uomant. Ephemero ſumpto, quemadmodum & à ſalamandræ potu, remedio ſunt uomitiones & clyſteres, Dioſcorides. Qui biberit ſalamādram, patietur ſigna cantharidum, & cura eius & bezoar eſt una, Aponenſis. Salamandra ab apris in Pamphylia & Ciliciæ montuoſis deuorata, qui edêre moriūtur, nec eſt intellectus ullus in odore uel ſapore, Plinius. Sus ſi quando ſalamandram comederit, ipſe extra periculū eſt: eos autem qui carnibus eius ueſcantur, interimit, Aelianus. Et aqua uinumq; interimit ſalamandra ibi immortua, uel ſi omnino biberit unde potetur, Plinius. Aquas, quibus admixta fuerit, exitiales reddit, item fructus, præſertim mortua, Theophraſtus. Veriſimile eſt autem mortuæ uenenum latius ſpargi propter accedentem putredinem, & emanantes inde uapores odore & flatu ſolo inficere. Noſtro etiam tempore uenenoſa hæc eius uis non ignoratur. nam Galli quidam olim mihi narrarunt, uulgò apud eos ferri, ſi blanda (ſic ſalamandram Narbonenſes uocant) in aceruo tritici reperiatur, totum infici, adeò ut uel gallinæ ueſcentes inde pereant. Apud nos quidē non uſqueadeò male audit: & Antonius Braſauolus ſalamandram noſtrā (inquit) nō puto adeò uenenoſam eſſe, ut uulgus & recentiores multi arbitrantur. Sed præſtat hac in re ueterum ſcriptis credere quàm experiri. Rimatrix eſt ſerpens ordinis primi, (id eſt peſſimi ueneni,) rimans aquas & cibos, & inficiens eos: & ſi quis ex infectis aliquid guſtauerit, ſtatim moritur, ut dicit Iorach, Albertus. Hæc mihi omnino eadem quæ ſalamandra uidetur, ex ſimili aut eadem potius ui ueneni, eoq; magis quòd nec in ipſa ſalamandra & quem cum ea confundit ſtellione, nec alibi tale uenenum Albertus ex Ioracho commemoret, cuius tamen uerba in pleriſq; omnibus alijs ſerpētium generibus adducit. nec obſtat quòd ſerpens dicitur, cum his nominibus barbari abutantur ut monui in A. In obſonia aliquando dum coquuntur incidere ſolent, ſerpens, ſalamandra, erucæ, Aetius 13. 9. In quibuſdam Heluetiæ locis lac à ſalamandris appeti aiunt, & ſi forte in ſylua cubantis uaccæ uber ſuxerint, emori id, nec amplius lacte manare. Saniem aut ſaliuam ore lacteam uomit, irritata præcipuè, ut Agricola tradit. Hæc uel calcata tantum, hominem inficit, Arnoldus. Ab huius in quacunq; corporis parte contactu toti (totius corporis) defluunt pili, idq; quod contactum eſt, colorem in uitiliginem mutat, Plinius. Quamobrem medici quidam uehementibus pſilothris ſalamandram aut cinerem eius admiſcent, ut ſupra ſcripſi. In herbis aut fructibus quos ore tetigerint, ſaliuam quandam relinquunt, uenenum pręſens, & eoſdem lacteo illo ſucco, quem toto corpore reſudant, tranſeundo inficiunt, Matthæolus.

¶ Signa eorum qui ſalamandram ſumpſerunt. Linguæ inflammatio conſequitur, Dioſcorid. γλώσσης βάθος ἐμπρήθει, Nicander. Eſt autem periphraſis, inquit Scholiaſtes, γλώσσης βάθος pro ipſa lingua,

lingua, quæ huius ueneni ui crassescit. Lingua exasperatur, Largus. Mens & sermo præpeditur, ut ex Dioscoride Ruellius & Matthæolus transtulerunt. Marcellus Vergilius non mentis, sed sermonis tantum impedimentum fieri transtulit, eam quæ in Æginetæ libris habetur lectionem secutus, λαλιᾶς ἐμποδισμός. Et quanquam uerisimile est inflammata lingua sermonem impediri, omnes tamen quos ego uidi, præter Æginetam, qui de hoc ueneno tractarunt scriptores, non λαλιᾶς sed διανοίας habent, Dioscorides, Aetius, Nicander, & Auicenna 4. 6. 2. 7. idem tamen 4. 6. 5. 20. ubi de morsu salamandræ agit, & signa remediaque ea repetit quæ ad uenenũ eius in corpus sumptum pertinent, non ad morsum, Æginetæ lectionem sequitur. nam ubi legitur & grauitas linguæ, & punctio eius, Bellunensis reponit, & grauitas linguæ, & loquela difficilis in qua pronunciatur mumu. Versus quidem Nicandri hi sunt, οἱ δὲ περισφαλέοντες ἅτε βρέφος ἑρπύζουσι τετράποδες, νοσφαὶ γὰρ ἀπὸ φρενῶν ἀμβλύνονται. Hoc est, Illi membris inualidi (aut titubantes) infantis instar reptant quadrupedes, mens enim eis obtusa est. Tremor cum torpore (stupore) aut horrore quodam ac exolutione accedit, Dioscor. Græcè legitur καὶ τρόμος μετὰ νάρκης ἢ φρίκης τινὸς καὶ ἑλκώσεως. apud Æginetam ἑλκύσεως, sed uideo interpretes omnes, & rectè quidem meo iudicio, legisse ἐκλύσεως. eclysis enim resolutionem & imbecillitatem significat. Cornarius etiam apud Aetium exolutionem uertit. Matthæolo nescio quid in mentem uenit ut pro tribus istis uocabulis, quæ sunt, torpor, horror ac resolutio, tristitiam, pauorem ac debilitatem magnam reddiderit. Corpus inualidum fit, & torpet rigoribus quibusdam, Largus. Ἀψ δ' ὑπὸ μάλκης δάμναται, ἐμβαρύθων δὲ κακὸς τρόμος ἄψεα λύει, Nicander. hoc est, Mox autem frigore corpus corripitur, & grauans malus tremor membra resoluit. Ad hæc partes nonnullæ corporis liuoribus circunquaque sugillantur: sæpeque diutius immorante ueneno putrescentes defluunt, Dioscorid. ut Ruellius, Marcellus, & Matthæolus uertunt. (hic quidem etiam clarius, corruptas in terram decidere:) item Auicenna, & ex Aetio Cornarius. Dioscoridis uerba sunt ὡς πολλάκις σηπόμενα ἀπορρεῖν τὰ μέρη. Mihi quidem non uidetur partes ipsas delabi integras, cum tantam putredinem oboriri in membris, uita & corde adhuc incolumi, uix sit uerisimile: nec ab ullius alterius ueneni uel intra corpus sumpti, uel per ictum morsumue in ipsum translati, tale quid accidere legimus, quod meminerim. Et si enim Marcellus Vergilius à cenchro morsis carnes decidere transfert ex Dioscoride: Græcè tamen legitur περιρρεῖν, quod est humore diffluere. Itaque ἀπορρεῖν malim simpliciter interpretari fluere & manare, humore scilicet putrido, & saniem stillare, pro περιρρεῖν. In hanc sententiam induxerunt me Nicandri uersus isti, Σάρκα δ' ὑποτροχόωσιν ἀολλέες ἄκρα πελιδναὶ σμώδιγγες στίζουσι κεδαιομένης κακότητος. quod est, Per summam autem cutim liuentes maculæ passim apparent, eousque scilicet dispersa ueneni malitia. Vbi interpres habet, ἐπιτρέχει τῇ σαρκὶ πελιδνότης, ἐξ ἧς ὀργασία, lego ὑγρασία. Et mox, σμώδιγγες αὐτὰ κατὰ σύντηξιν τῆς σαρκὸς στίζουσι. Sed aliâs, inquit, scribitur στίζειν, id est pungunt, ut sensus sit, liuores illos multos & dispersos in eis esse punctorum instar. Sed ego στίζουσι malim, quod cõuenit cum uerbo ἀπορρεῖν. Corpus liuoribus quasi maculis uariatur, Largus. Auicenna 4. 6. 2. 7. alia etiam signa ex Aetio citat, sed corruptè, quare omitto. Habet enim Aetius omnia ut Dioscorides: nisi quod præterea addit hæc uerba, Primum equidem maculæ albæ per corpus apparent, deinde rubræ, postea nigræ cum putrefactione & defluuio capillorum. quæ uerba etiam ipsa cum Nicandri & nostra sententia faciunt. Sed hæc signa eueniunt etiam ubi pars aliqua corporis à saliua salamandræ contacta est, unde toti defluunt pili, idque quod contactum est colorem in uitiliginem mutat, ut Plinius scribit. Et à morsu eius probabile est eadem fieri. A potu salamandræ accidunt dolores uehementes in ano (aliâs in stomacho, Bellunensis) & apostema sicut hydrops, & in uentre spasmus, & retentio urinæ, Auicenna: ex quo etiam Arnoldus repetit sed corruptissimè ut excusi codices habent, in libro de uenenis. Video autem deceptum Auicennam, cum Dioscorides hæc signa de iis scribat qui buprestin sumpserunt, de qua proximè ante salamandram agit.

¶ De peculiaribus remediis aduersus haustam salamandram, quæ scilicet post communia statim (ut sunt uomitiones & clysteres, de quibus supra nonnihil dixi,) adhiberi debent. ¶ Auicenna 4. 6. 2. 7. eadem quæ Dioscorides & Aetius remedia præscribit, sed deprauatius. Salamandræ cura communis, est ut cura opii: & dentur in potu theriacæ magnæ, ut theriaca alferuch, & Mithridatum & similia, Auicenna. Quanquam autem curam eius cõmunem esse dixit ut opii curam, non iccirco oportet salamandræ uenenum esse frigidum, ut Matthæolus ratiocinatur, oblitus se paulò ante negasse calidum esse uenenum licet eadem cura communis, quæ aduersus cantharides, ei debeatur. nam & calidis & frigidis uenenis una eademque cura communis ferè omnibus debetur. ¶ Nunc particularia remedia, ut ab authoribus tradita sunt, ordine alphabetico subiungam. Aqua mulsa, uide in Lino. Calamintha, ut Auicenna ponit, non rectè, uide in Rana. Aiugæ siue chamæpityos decoctũ, in quo nuclei pinei (strobili, uel ut Ægineta habet strobilia, unde Auicen. transtulit grana pini parua,) conterantur, Diosc. Chamæpityos folia coque cum conis, ὃς ἐψήσατο (ἑψήσατο, Scholiast.) πεύκης, Nican. Vide in pino infra. Cupressi folia, Auicenna: uide infra in Pino. ¶ Eruum, uide in Vrtica. Eryngium, uide infra in Rana. ¶ Galbanum ex melle linctum, aut resina pinea ex melle, Aetius & Dioscorid. Auicenna (aut eius interpres) ex Aetio, quem citat, hunc locum malè transtulit, his uerbis: Priuatim conferunt, ammoniacũ, (resina, Bellunẽ.) & gluten albotin, & sumatur de eis, aut ambo cum styrace. Galbani radix, Nicand. ¶ Lac recens, præ-

cipuè bubulum, contra salamandræ uenenum efficax est, Dioscorid. Lac infunditur phthisicis, cantharidum, aut salamandræ uenenis, Plinius. infundi intelligo per clysterem. nam poti remedia mox priuatim subiungit. Dioscorides autem lac in potu dari uult: nec aduersantur, sed utrunq; fecisse profuerit. Lilium, uide in Vrtica. Lini seminis farina ex aqua mulsa sumpta, quàm plurimum bene adiuuat, Largus. ¶ Mel quàm plurimum per se, uel cum resina ex pinu, Largus. Galbanum ex melle linctum, Dioscorid. Mustum cantharidum naturæ aduersatur, & salamandræ, Plinius, à quo & sapa commendatur. ¶ Oleum prodest contra cantharides, salamandras, &c. per se potum redditumq; uomitionibus, Plinius. ¶ Resina pinus, (ῥητίνη πιτυΐνη,) aut galbanum cum melle, in eclegmate, Dioscor. Aetius clarius, Resinam pinus cum melle delingendam præbe, aut etiam galbanum cum melle. Δάκρυα πεύκης, id est lachrymæ piceæ, (quanquam Gaza ex Theophrasto πεύκην pinum uertit, πίτυν piceam,) cum melle, Nicander: & paulò pòst, Resina (simpliciter) cum melle, sed hic mel apum, ἔργα μελίσσης, expressè nominat, supra uerò mel τενθρήνης, quod genus insecti ex apum genere uel api simile, uel ipsum alueare interpretatur Scholiastes. Resina ex pinu, cuius etiã tenera folia cum herba quam Græci chamæpityn appellant, decocta, ex aqua mulsa prosunt, Largus. Ἠὲ χαμαιπίτυος βλαστήμονος ἄμμιγα κώνοις φύλλα καθεψήσειας, ὅσους ἐψήσατο πεύκη, Nicander. ubi Scholiastes, Συνεψήσας οὖν φησι τοὺς (τοὺς στροβίλους) τοῖς φύλλοις τῆς χαμαιπίτυος τῆς βλαστήμονος ἀναμεμιγμένως καθεψήσας τὰ φύλλα καὶ τοὺς κλῶνας ὅσους ἐθρέψατο ἡ πεύκη, δίδου πιεῖν. ὁμωνύμως λέγεται ὁ καρπὸς, ὁ στρόβιλος, καὶ ὁ κλών, Hæc ille. mihi quidem Nicander nullam ramulorum pinus, sed fructuum tantum mentionem fecisse uidetur. neq; enim uel strobilum uel conum in alia quàm pro ipso fructu significatione legi dixerim. De re ipsa tamen non contendo, cum & Largus pini folia commendet, & cupressi folia Auicẽna, quanquam is super hoc remedio Aetium citat, apud quem nihil tale reperio. Aiugæ decoctum in quo nuclei pinei conterantur, Dioscorides & alij. ¶ Ranarum (βατραχίων, Aegineta βατράχων habet, quod magis probo, ne quis uirides ranunculos terrestres intelligat) ius cum quibus eryngij radix incocta sit, Dioscorid. & Aetius, qui remedium hoc præter opinionem auxiliari scribit. Nicander præterea scammonium addi & simul decoqui iubet: in cuius Scholijs non scammonium, sed ammoniacum legitur, quod minus probo non admittente carmine. quanquam uetus etiam Auicennæ translatio ammoniacum inter remedia habet, tanquam ex Aetio sed perperam, Bellunensis legit, resina, Aetius galbanum habet. Scammoniæ quidẽ liquor etiam contra leporem marinum à Dioscoride cõmendatur. Ranæ decoctæ cum calamintha, Auicenna tanquam ex Aetio: sed ille cum eryngij radice decoquit, ut Dioscorides, nulla prorsus calaminthæ facta mentione. De remedio ex ranis uide plura mox in Testudine. Resina, uide supra in Pinu. Rutæ genera (ut satiua, & syluestris) ualent tum contra alia multa uenena, tum contra cantharides ac salamandras, Plinius. ¶ Sapę usus contra cantharides, salamandras, & contra mordentia uenenata, Plinius à quo & mustum laudatur. Scammonium, uide paulò antè in Rana. Styrax, ut ab Auicenna ponitur, nescio quàm rectè: uide supra in Galbano. Suis præpinguis carnes, (γίγγρα, carnes, Thracibus, Eustathio teste, & Nicander alibi, καί τε βοὸς νέα γῆρα) coctæ cum carnibus testudinis siue marinæ, siue terrestris, Nicander. est & alia quædam lectio in Scholijs, ubi nulla suis mentio, quæ mihi nequaquam probatur. Sues quidem & apros salamãdris deuoratis nihil pati, supra diximus: unde Plinius etiam colligit primum & præcipuum ex suibus petendum esse remedium, ut supra exposui. ¶ Oua testudinis marinæ aut terrestris, cocta, Dioscor. καὶ ὤεα διβρὰ χελώνης ἀλθαίνει, Nicander. Grammatici διβρὸν tum aliter, tum feruidum apud Nicãdrum interpretantur. ego hic oua cocta intelligo, ut Dioscor. quæ ab igne aquę uel cineris ubi cocta sunt adhuc caleant. Contra salamandras carnium decoctarum testudinis marinæ succum bibisse satis est, Plinius. Testudinum marinarum carnes admixtæ ranarum carnibus contra salamandras præclarè auxiliantur: neq; est testudine aliud salamandræ aduersius, Plinius. Et alibi, (lib. 32. cap. 5.) Ranarum marinarum ex uino & aceto decoctarum succus contra uenena bibitur, & contra ranæ rubetæ uenenum, & contra salamandras. Sed cum ranæ ouiparæ quadrupedes nullæ in mari sint, quæ autẽ ranæ marinæ (βάτραχοι ἁλιεῖς) uocantur ex genere piscium planorum habeantur, neq; ulla earũ uis contra uenena prædicetur, quod sciam, suspectus est mihi hic Plinij locus, ita ut dubitẽ an potius legendum sit, Testudinum marinarum ex uino & aceto decoctarum succus, &c. nam & alibi testudinis marinæ succum simpliciter decoctum (nimirum in aqua) ut superius recitaui, contra salamandras commendat. Fieri autem potest ut hoc erratum (si est) commiserit Plinius ipse memoria lapsus: etsi de ranis illic omnino eum agere, ex ijs quæ sequuntur patet, nempe de fluuiatilibus ranis, alibi sanè nusquam ranam marinam nisi pro pisce plano nominauit, longè diuersi generis quàm ranæ fluuiatiles sint, ut neq; remedia comparari debeant. Contra rubetæ quidem uenenum nullum ab alio quoquam ex rana marina remedium præscriptum inuenio, sed neq; contra salamandram, ex testudine uerò marina contra utrunq;. Testudinis marinæ sanguis cum uino, &c. contra rubetam bibitur, Dioscor. Aut igitur omnino apud Plinium pro ranarum marinarum reponemus testudinum marinarum: aut saltem nullum periculum est si id fecerimus, cum Plinius ipse testetur nihil testudine aduersius esse salamandris. Suis præpinguis carnes cum testudine marina aut terrestri coctæ, Nicander. Apollodorus urticæ semen salamandris contrarium esse affirmat cum iure decoctæ testudinis, Plinius. Vrticæ folia cum lilijs & oleo decocta, Dioscor. Nicander urticam cum oleo & crimnis

crimnis coquit, & in cibo dat ad ſaturitatem. eſt autem κρίμνος farina craſsiuſculè molita, κρίμνοι οἱ παχύτεροι τῶν ἀλεύρων, καὶ κρίμνος ἡ κριθή. Scholiaſtes hic farinam erui exponit (cuius & proximè antè mentionem fecerat, cum ſicca erui farina ſemen urticæ miſcendum pro remedio monens,) aut hordeaceam. facilis aūt tranſitus eſt à κρίμνοις in uocem κρίνοις, id eſt lilijs, ut Aegineta, Aetius & Dioſcorid. habent. Mihi Nicandri lectio placet. Vrticæ ſemen etiam Auicenna inter remedia numerat, tan quam ex Aetio, apud quem hoc non legitur.

¶ De morſu ſalamandræ. Hanc lacertam in quibuſdam Galliæ locis, ut dixi, arreſſadam uocant, cuius morſum adeò exitialem eſſe putant, ut nulla uitæ ſpes relinquatur. itaq; uulgò hæc metra celebrant: Si mordu t'a une arreſſade, Prens ton lincieul & ta flaſſade. hoc eſt, Si te ſalamandra momorderit, accipe linteum tuum ac tuam lodicem. Rhæti qui Italicè hodie loquuntur, aiunt à ſalamandra morſum tot medicis opus habere, quot diſtinguitur maculis. Sic & apud Arnoldum de uenenis, affices quidam ſerpens multis & uarijs diſtinctus maculis, tot habet ſpecies nocendi, quot colores diſtinctos. Dentes ubi ſemel inflixit ſalamandra, (ut quidam mihi retulerunt, neſciō an uerè) nunquam remittit. & ſi auellatur, letale eſt. ita enim relinquitur uenenum, (quod etiam de bufone fertur.) itaq; relinquenda eſt à morſu pendens, quòd homo interim uiuere poſsit. Nicander in Theriacis ſalamandræ morſum doloſum & ſemper infeſtum eſſe ſcribit, Καὶ σαλαμάνδρειον δόλιον δάκος αἰὲν ἀπεχθές. Significat autem δάκος tum ſerpentem mordentem, tum morſum ipſum, ut Varinus docet. Salamandræ duæ, quas domi habui, cum ſæpe à me bacillis ligneis, herbarū caulibus aliterq; tentarentur, nunquam tamen ne os quidem tanquam morſuræ diduxerunt: morſum etiam ab eis apud nos nunquam audiui quenquam. ſed fieri poteſt ut non omni tempore aut non in quauis regione mordeant, ut ſtelliones quoq;. ¶ Quos ſalamandra percuſsit, eos dolor uehemens & cruſtæ productio conſequitur. adhibeatur autem eis communis cura iam prædicta, Aetius. Auicenna 4. 6. 5. 20. de ſalamandræ morſu ſcribens, (nam de alijs quoq; in eodem tractatu ictu morſuue relinquentibus uenenum agit,) eadem tum ſigna tum remedia ponit quæ Græci ſalamandræ in corpus ſumptæ ueneno adſcripſerūt, & ipſe etiam ſcripſerat ſupra 4. 6. 2. 7. niſi quòd illic quædam aliter habent, eò quòd è Græcis malè translata ſint. Vnicum eſt hoc in loco remedium quod morſui conuenit, quòd ranas decoctas edi iubet, & ius in potu dari, (quanquam hoc etiam inter alexipharmaca ponitur:) & inſuper carnem earum imponi, quod theriacum eſt, id eſt morſui conueniens. Cor ueſpertilionis contra ſalamandras prodeſſe Aggregator citat ex Plinij lib. 29. ubi nos cap. 4. cor ueſpertilionis non ſalamandris, ſed ſalpugis ſiue ſolifugis contrarium eſſe legimus. Idem Aggregator remedia tanquam contra morſum ſalamandræ ſcribit, quæ ab authoribus contra uenenum eius intra corpus ſumptum prodita ſunt. Morſus quidem ſalamandræ ſolus Nicander, Aetius & Auicenna meminerunt: remedia uerò ad eum particularia nemo ſcripſit, (nam Auicennam in hoc erraſſe oſtendi:) nimirum quod cura communis ſatis factura uideretur. Nicander quidem in Theriacis, cum animalia aliquot uenenoſa, & ictu morſuue ab eis læſorum ſigna deſcripſiſſet, ut phalangia, ſcorpios, apes, ueſpas, ſcolopendram, ſalamandram, uenenata marina, & alia: mox remedia ſubijcit, tanquam communia contra hæc omnia, nihil diſtinguens.

¶ Curioſi quidam homines, in ſalamandris uim quandam ineſſe perſuaſi, qua argentum uiuum in aurum mutetur, ipſas in olla ſuper carbonibus ignitis ponunt, & argentum uiuum per tubum ferreum oblongum ſuperinfundunt: in quo opere interdum uenenoſo uapore exhalante ita inficiuntur, ut corpore intumeſcant, uel alia noxa implicentur, uel etiam de uita periclitentur. His Theophraſtus Paracelſus remedio eſſe ſcribit neſcio quam axungiam Solis, (oleum auri fortaſsis,) quam inter arſenici & argēti uiui alexipharmaca deſcripſerit. nos eam deſcriptionem in libris eius non reperimus.

H.

a. Ζωοφόρος, καὶ σαλαμάνδρα, καὶ ἀγγεῖον νεκροῦ, Heſychius & Varinus. uidetur autem ſignificari urna in qua crematorum funerum oſſa condebantur, aut ipſa cadauera integra: quam & ſarcophagum uocabant, quòd ex certo lapidis genere fieri ſoleret, qui carnes mortuorum conſumebat: quo ſenſu ζωοβόρον potius dixerim à conſumenda animalium carne, quæ uis ſeptica & exedens ſalamandris etiam in uiua animalium corpora eſt.

¶ Epitheta. Seu ſalamandra potens, nulliſq; obnoxia flammis, Samonicus. Nicander cognominat λιπόῤῥινον, & φαρμακίδα σαῦραν πολυκηδέα. Et rurſus, Καὶ σαλαμάνδρειον δόλιον δάκος αἰὲν ἀπεχθές, non de morſu, ſed de ipſa ſalamandra. ſequitur enim, Ἥτε καὶ ἀσβέστοιο, &c.

¶ Lapis Eiſlebanus refert aliquando effigiem ſalamandræ, aliâs aliorum animalium, Georg. Agricola.

¶ e. Alchymiſtæ dicti ſalamandra neſcio quomodo in metallorum metamorphoſi & chryſopœia utuntur, ut aiunt: Vide nonnihil ſupra in fine capitis ſeptimi. ¶ Salamandræ cor geſtatum, ſecuritatem ab igne præſtat, & audacem contra incendium & incremabilem reddit. Animal ipſum in caminum uel ignem immiſſum, omnem flammam extinguit, Kiranides.

DE STELLIONE.

A.

GENERA lacertorum plura sunt, ut salamandra, saura, stellio, Isidorus. Hermolaus Barbarus conijcit stelliones esse quas Romanum uulgus tarantulas uocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes. Idem Perottus & Grapaldus asserunt, & Lucius Ioan. Scoppa. Stelliones nonnulli tarantulas esse putant, Niphus. Stellio multas maculas paruas in dorso habet similes stellis. non enim est illa lacerta quæ aspicit homines. ista enim est uiridis. illa habet colorem æruginis æris: & forte est de genere earum, quæ uersantur in ædificijs & domibus antiquis, & raro mordet, quia habet dentes tortuosos, quos relinqueret in uulnere, Ponzettus cardinalis: uidetur autem non de alia quàm tarantula sentire. Circa Romā inuenitur genus quoddam parui lacerti, dorso per totum stellato, quod terrantulam uocant, quoniam sub terra degere soleat. id quia ualde uenenosum est, sæpe cogitaui Dioscoridis sepa siue chalcidicam lacertam esse: aut si ea non sit, ueterum stellionem, Petrus Matthæolus Senensis in Dioscorid. 2. 58. Et rursus 6. 4. Stelliones (inquit) in Italia uenenatos esse & letales alicubi Aristoteles scribit, qui uerò illi sint, non facile dixerim, nisi fuerint tarantulæ quæ apud Thuscos reperiuntur in domibus, præcipuè in cauis quibusdam murorum prope terram. Paruis enim lacertis simile est hoc animal, & araneis uiuit, ut Plinius & Aristoteles de stellione scribunt: & per dorsum totum stellis quibusdam insignitur, unde forsan nomen inuenit: & in Thuscia morsus eius pestifer est, Hæc ille. Ponzettus tarantulas non à terra, sed à Tarento ciuitate circa quam abundant, dictas suspicatur. Stellio, id est lacerta uiridis, Vetus glossographus Auicennæ, & Ant. Musa Brasauolus de simplicib. cap. 524. Stellionem medici nostri temporis magno errore putant lacertum esse, cum longè aliud animal sit lacerta minus, Perottus & Grapaldus. Matthæolus in Dioscor. 6. 4. reprehendit illos qui lacertum minorem pro stellione accipiunt, cum lacertus ille sanguinem habeat, & inter sæpes ac macerias uersetur, quorum neutrum stellioni conuenit, qui etiam rore & araneis uiuit, ille bruchis, cicadis, gryllis, cochleis, &c. homini beneuolus, nec ut stellio noxius. Stellio, id est lacerta facetana, sed secundum quosdam est lacerta uiridis, Syluaticus. Stellio, uulgò lacerta uermicularis rusticè, inuenitur in foraminibus domorum antiquarum, in quibus aranei quoque manere solent, Niphus. ¶ Stellionem Græci coloton (lego coloten) uocant, & ascalaboten, & galeoten, Plinius. Lacerti siue stelliones qui per parietem repunt, curti sunt, Græcè ascalabotæ uocantur, Marcellus Empiricus. Aristophanes in Nebulis fingit, dum Socrates ore hiante Lunæ motum noctu obseruat, ἀσκαλαβώτην uel γαλεώτην (nam utroque nomine uocat) à tecto alui excrementum ei immittere. Nicander in Theriacis ἀσκάλαβον uocat, nimirum carminis gratia. Ascalabotes à Græcis dicitur, quòd apud eos ἄσκαλος circulus est. stelliones autem circulis quibusdam depicti sunt, & ueluti lucentibus guttis in modum stellarum, unde nomen, Perottus. Ego hanc etymologiam apud nullum idoneum authorem inuenio, ut neque ascalon pro circulo usquam. Hebræi quidem agil, עגיל, circulum & rotundum uocant. Grammatici ἄσκαλα interpretantur impura, quod sanè etymon animali impuro & uenenato congrueret. Sed ascalabotes fortè quasi κωλοβάτης dictus fuerit, quod artuum suorum digitis & unguiculis innixus per parietes repat, & felium aut mustelarum instar ascēdat. nam & colotes, ut iam ex Plinio dixi, uocatur, & καλαβώτης Suidæ: nisi quis malit à calis, id est lignis sic dictum, ut & calopodion, pedem uel calceum ligneum dicimus. nam & xylobates & tœchobates à Kiranide nominatur, quòd ligna (asseres scilicet ligneos) & parietes scandat. Ξυλοβάτης (inquit) uel τοιχοβάτης est species parua crocodili (id est lacerti.) Κωλώτης, qui & γαλεώτης, δοκεῖ δὲ αὐτὸς εὐστόχως ἅλλεσθαι περὶ τὸν μῦς, Varinus. hoc est, Videtur autem scitè & argute circa mures salire: quasi hoc etymon statuat, ut inde nomen habeat, tanquam εὐστελαβώτης. sed hoc feli potius aut mustelæ quàm stellioni conuenit, qui mures nihil curat. Sciendum itaque ueteres ascalabotæ & colotæ nomine tum de fele seu mustela potius, tum de stellione ex æquo usos esse, ut Grammatici quidem in dictionarijs interpretantur, Varinus & Suidas. nam apud ipsos authores nusquam inuenio his uocibus felem aut mustelam significari, quū illam semper αἴλουρον, hanc γαλῆν nominent. Recentiores tamen Græci γαλῆν etiam pro fele seu cato posuerunt, ut in Cati historia docui. Videtur autem uulgus Græcorum hæc nomina de duobus seu tribus istis animalibus ideo confudisse, quòd ex æquo omnes in sublime suis pedibus & unguiculis reptando scandant. In picorum genere arborum cauatores sunt, scandentes in subrectum felium modo, illi uerò & supini, Plin. 10. 18. Transtulit autem hunc locum ex Aristotele de historia anim. 9. 9. ubi ille Gaza interprete, Picus martius (inquit) scandit per arborem omnibus modis. nam uel resupinus more stellionum ingreditur. Græcè pro stellionibus hîc ascalabótas legimus, Hermolaus etiam stelliones uertit. Sed Græca integra apponam: ὁ δρυοκολάπτης πορεύεται ἐπὶ τοῖς δένδρεσι ταχέως πάντα τρόπον, καὶ ὕπτιος, καθάπερ οἱ ἀσκαλαβῶται: In Mirabilibus eadem leguntur, sed ista clarius, καὶ ὕπτιος, καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα. atqui feles ascendunt quidem commodè, minus commodè uerò descendunt, ut desilire plerunque uel omnino uel ex parte malint: stelliones utrunque pari facilitate præstant. Quare miror cur Plinius non potius stelliones transtulerit, ut debebat, quibus per parietes ingressus seu reptatio secundum omnes modos (sursum, deorsum, & in transuersum obliquumque) conuenit, ut & picis & sciuris. ὕπτιον etiam dixeris reptare animal,

mal, cum ſub aliquo tranſuerſo progreditur: ut ὧϊ γαςρ͂α, cum ſuper eodem, hîc dorſo ſurſum, illic deorſum ſpectante. Cæterum alibi ubiq; Plinius aſcalaboten & galeoten ex Græcis uel ſimpliciter ſtellionem, uel ſtellionem tranſmarinum reddit, uti nos obſeruauimus. Κωλετίναις, ἀσκαλαβώταις, Heſychius & Varinus. Colotæ quidem nomen nō aliter à colis, id eſt artubus & pedibus factum eſt Græcis, quàm ab iiſdem in hoc genere apud Latinos lacertis. Γαλεὸς & γαλεώτης, ἀσκαλαβώτης, Heſychius & Varinus. Galeotes igitur ſtellio uocatur, uel quòd ut galæ, id eſt muſtelæ & feles, pedibus in ſublime ſcandit: aut fortè quod corporis ductu ſit oblongiore, unde & galeis piſcibus, id eſt muſtelis inditum nomen. ſed ſtellio tum longitudine tum humilitate etiam crurum muſtelas quodammodo refert. Aſcalabótes ſtellio eſt quem & καλαβώτην uocant, ſed frequentius galeoten: ἢ καὶ ὁ ποντικὸς, καὶ ἡ κοινῶς λεγομένη νυμφίτζα, Suidas, & partim Varinus. Eſt autem nymphitza recentioribus Græcis non alia quàm muſtela: ponticus uerò, mus, cui aſcalabotæ nomen alius præter Suidam nemo quod ſciam attribuit. His tamen omnibus reptatio in ſublime conuenit. Aſcalabi etymon deduci poteſt etiam παρὰ τὸ ἀκαλῶς βαίνειν, à molli & tacito ingreſſu, (ut Etymologo & Varino placet) qui & felium & ſtellionum generi competit. Cæterum aſcálaphos per ph. dictus fuit Martis filius, παρὰ τὸ ἀκαλὸν καὶ τὴν ἀφὴν, ὁ τοῦτον τὸν χρόα καὶ ὑπαφής. ἀκαλὸν enim eſt lene, molle, quietum, Varinus. At Suidas contra, Ἀσκάλαφος παρὰ τὸ ἀσκαλὲς (ἀσκελὲς) τῆς ἀφῆς, ὁ λίαν σκληρός. Aeginetæ interpretes 5. 11. pro galeota, id eſt ſtellione felem non rectè tranſtulerunt, (ut in Fele oſtendimus: & quòd aſcalabotes ac galeotes unum ſit animal, licet Aegineta ſeparaſſe uideatur,) & Auicennæ 4. 6. 4. 13. Σοφῆς ἀράχνης ἱστὸν εὗρε κωλώτης, Καὶ λεπτὸν ὑφέων φᾶρος, ἐκτεμὼν τοίχου, Babrius apud Suidam. ueſcitur autem ſtellio araneis, ut in C. dicam. Dormit colotes in præſepibus, & narem ſubiens aſini, ne comedat impedit, Ariſtot. Albertus neſcio quomodo coloten hîc rattum exponit, idq; ſine authore. Apud Græcos hodie uulgo ſtellionem λιακόνι uocari conijcio: quē enim ſic uocant, lacertum eſſe aiunt paruum, argenteo lucido colore, in ſiccis & apricis locis: & nomen ipſum quodammodo ad ſtellionem alludit, ſed per aphæreſin. A nonnullis tamen ſtellio eſſe putatur, qui uulgò Græcis hodie θαμιάμιθος aut ψαμαμύθη uocatur, quo nomine lacertum paruum ſignificari puto, ſed certum nihil habeo. ¶ De ſtellionis nominibus Hebraicis uide quædā ſupra in Lacerto A. nam Septuaginta letaah transferunt in aſcalaboten, id eſt ſtellionē, &c. Munſterus שממית ſemamith ſtellionem uertit, alij araneam aut lumbricum: Vide in nomenclaturis ſalamandræ & ſimiæ. Ego omnino aut ſtellionem ipſum aut ſimile lacerti genus eſſe puto, proxima huic eſt uulgaris hodie uox Græca pſamamythe & thamiamithos, de quibus paulò antè dixi. Prouerb. 30. ſapientia animalia minuta quatuor numerantur, formicæ, cuniculi, locuſtæ, & ſemamith, quod manibus nititur & moratur in ædibus regijs, ut Hieronymus uertit: Munſterus araneam quæ manibus negotietur. ſed Hebraica uox taphas apprehendere & capere, non negotiari ſignificat. Manus quidem de ſtellione potius, qui manus digitatas habet ut lacerti, quàm de araneo dici poſſunt. Semamith Hebraicæ uoci uicina eſt Arabica ſamabras, uel ſaambras, ut Bellunenſis legit, aliâs ſenabras uel ſemabras, unde ſalamandræ nomen deductum uidetur, non quòd idem ſed quòd ſimile & congener ſit animal. Sarnabraus, id eſt ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ. Senabras idem eſt quod lacertus uel ſtellio qui in hortis reperitur, Bellunenſis. Videtur autem abuti ſtellionis nomine, ut & alij Arabum interpretes, idq; generis loco ſtatuere, ſub quo ſpecies aliquot contineantur, quod rectius & Latinius lacerti quàm ſtellionis nomine facere poterant. Samabras quidem Auicennæ lib. 2. cap. 646. lacertam ſimpliciter ſignificat, ut ex adſcriptis ei remedijs clariſsimè conſtat. Guaril ſeu urel apud Auicennam lib. 2. in capite de athab ſeu aldab, id eſt lacerto, uetus interpres ſtellionem reddit, Bellunenſis Arabicas uoces relinquit. Alurel eſt animal terrenum, ſimile lacerto, coloris cinerei, longum ad quantitatem trium palmorum, Bellunenſis. Guaril lacerto ſimilis eſt, ſed corporis forma differt, cauda longa, & paruo capite, Obſcurus. Guaſemabras, id eſt ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ: qui fortè duas uoces guaril & ſemabras in unam confudit. Guauſes animal quoddam habens ſanguinem, & eſt ſtellio, Syluaticus. uidetur & hæc uox corrupta. Verus quidē ſtellio, teſte Plinio, ſanguinem nō habet. Guaril aquaticus, id eſt ſcincus, ſed uerius ſtellio, Vetus gloſſograph. Auicennæ. Sed ſtellionis aquatici ex bonis authoribus nemo meminit. Epithetos, id eſt ſtellio, Syluaticus. Aſcalabotes (id eſt ſtellio) & araneus pugnant, Ariſtot. ubi Albertus ineptiſsimè habet, Auis aſcalonitis aliquando comedit abachiez. VASGA Arabicè ſunt reptilia, ut ſtellio, ſubnigra, dicta in Catalonia dracones domorum, quæ cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, ſicut etiam denticuli ſtellionis uel lacertorū, Arnoldus in libro de uenenis. Videntur autē mihi nihil ferè à ueris ſtellionibus differre, præterquā colore. ¶ Albertus Magnus chamæleontem interpretatur ſtellionem maiorem, quod minimè probo. Idem chamæleontem, ſalamandram & ſtellionem imperitiſsimè confundit: & pro colote alicubi arcolum habet, ex Auicennæ interprete nimirum. ¶ Germani, Galli & Angli, nullum quod ſciam huius lacerti nomen habent, cum ipſo etiam animante careant. Errat qui ſtellionem Germanicè interpretatur **Puntermolch**: quod animal omnino ſalamandram eſſe ſupra docui. ¶ Eſt & STELLIO tranſmarinus Plinio & Aeginetæ, idem fortè qui ſcincus: de quo plura in G. & mox in B.

B.

Reperiuntur ſtelliones in Italia, etiam uenenati morſus, Ariſtotele teſte: item in Thracia, Ni-

candro. Nos supra circa Romam & in Thuscia stelliones tarantularum nomine haberi docuimus. Plinius in Italia nasci negat stellionis illud genus scorpioni contrariū quod Græci ascalaboten & coloten uocent: (quod forte alibi stellionem transmarinum dicit.) Est enim hic (Græcorum stellio, inquit) plenus lentigine, stridoris acerbi, & uescitur: quæ omnia à nostris stellionibus aliena sunt. Stelliones in Sicilia aiunt morsum habere letalem, non ut apud nos infirmum & leuem, Aristot. in Mirabilibus. ¶ Cortice integuntur, Aristot. Stellio terga depicta habet interlucentibus oculis in modum stellarum, unde nomen, Albertus. Et alibi, Piger est, dorso & cauda latior lacerto: & guttatus, cum lacerta sit unius coloris. sed hæc coniuncta, ad salamandram magis referenda uidentur, quam, ut dixi, cum stellione confundit. Circulis quibusdam depicti sunt & ueluti lucentibus guttis in modum stellarum, unde nomen, Perottus. Vide plura in A. Aptumq; colori. Nomen habet uarijs stellatus corpora guttis, Ouidius. Tarantulæ, ut Romæ uocant, albæ sunt, innocuæ, & pusillis lacertis similes, Hermolaus. Audiui etiam ex oculato quodam teste, tarantulam illam corpore lucido esse & fragili. Sed λιακόνι etiam uulgò apud Græcos dictus lacertus, siue idem siue similis, argenteo colore lucido esse fertur. Vidi ego nostros etiam communes lacertos in littore prope Venetias, albo colore, innoxios, nec mordentes licet digito in os inserto. Ascalabotes animalculum est lacertæ simile, Suidas. Similis ascalabotæ salamandra est, Aetius. Lacerti siue stelliones qui Græcè ascalabotæ uocantur, curti sunt, Marcellus Empiricus. ¶ Stelliones sanguine carent, lacertarum figura, Plinius. hinc forte albo & lucido colore apparent. Sunt qui & ranam in quadrupedum ouiparorum genere sanguinem præterquam in oculis habere negent. Chamæleontem Aristoteles scribit sanguine carere exceptis oculis & corde, & quibusdam ex eo nascentibus uenulis. Quamobrem errasse uidetur Syluaticus (aut librarius, qui negationem omiserit) apud quem legimus, Guauses animal quoddam habens sanguinem, & est stellio. ¶ Stellio uel lacerta cum mordet, dimittit in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros, Auicenna & Albertus: plura leges supra in Lacerto B. & G. Stellio fortè est de genere lacertarum, quæ uersantur in ædificijs & domibus antiquis, & rarò mordet: quia habet dentes tortuosos, quos relinqueret in uulnere, Ponzettus. Lacertorum etiam, qui Arabicè uasga dicuntur, stellioni similium dentes in morsu infixi hærent, ut Arnoldus scribit. ¶ Polypo brachia à congro abrosa, renasci, sicut colotis & lacertis caudam, haud falsum, Plinius. Stellio Græcorum plenus est lentigine, quod nostro non conuenit. atqui alibi non ipsum lentigine plenum esse scribit, sed faciem illorum qui medicamentum ex ipso factum biberint, lentigine obduci, quod magis probo.

C.

Stellio est lacerta inhabitans domos, Elluchasem. Stelliones in nouis domibus cernuntur, ut Marcellinus inquit, Hermolaus. In ueteribus domibus, Ponzettus. Cubilia eorum in locis hostiorum fenestrarumq; sunt, aut cameris sepulchrisue, Plinius. Ascalabotæ aliquando ex superioribus locis in cibos, dum præparantur, decidunt, Dioscorides. Parietes ædificiorum rependo conscendunt, Suidas & Marcellus Empiricus. In sublime scandunt, felium modo: sed & deorsum repant & ad latera, ut in A. dixi. Latebras petunt, Ouidius 5. Metam. Senabras idem est quod lacerta uel stellio, qui in hortis reperitur, Bellunensis. Stelliones & aliæ quadrupedes ouiparæ quomodo ingrediantur, ex Aristotelis libro de communi animalium gressu, in Crocodilo scripsi.

¶ Nam sæpe fauos ignotus adedit Stellio, Vergilius 4. Georg. Foramina aluearium angustissima esse debent, ut nec uenenatus stellio, nec aliud animalculum noxium intrare & fauos populari posit, Columella. Chamæleonum stelliones quodammodo naturam habent, rore tantum uiuentes, præterq; araneis, Plinius. Et alibi, Græcorum galeotes, stridoris est acerbi, & uescitur, quę à nostris stellionibus aliena sunt. Puto autem eum ex Græcis hæc uertisse, & pro βρυγμὸς aut simili uoce morsum significante, stridorem reddidisse, homonymia deceptum. βρυγμὸς enim utrunque significat, & stridorem qualis ex collisione dentium fit, & morsum, ut apud Nicandrum de ipso stellione, Ἔνθα καὶ ὑπνιδανῶ πὲρ ἀπεχθέα βρύγματ᾽ ἴασιν Ἀσκαλάβου. Inter stellionem & araneum bellum est. deuorantur enim aranei à stellione, Aristot. Σοφῆς ἀράχνης ἱστὸν εὗρε κωλώτης, Καὶ λεπτὸν ὑφέδυ φάρος, ἐκτεμὼν τοῖχον, Babrius apud Suidam.

¶ Stelliones mensibus quatuor frigidissimis latent, & nihil edunt interea, Aristot.

¶ Senectutem uere & autumno exuunt, ut & reliqua cortice intecta quibus mollis est cutis, Aristot. Tuniculam eodem modo ut anguis exuunt, Plinius. Exutam mox deuorant, uide in D. Γῆρας γαλεώτου, pellis stellionis, quam ut serpens per senectam exuit, Varinus. ¶ Oua parit, quorum liquor, ut Plinius scribit, euulsos palpebrarum pilos renasci non patitur. ¶ Animal est infirmum, Obscurus. Hinc nimirum ὑπνιδανὸν ἀσκάλαβον Nicander dixit. ¶ Tarantulas in quibusdam Italiæ locis dictas (id est stelliones) si desuper alicubi cadant, caudam frangere aiūt: quod præ nimia corporis siccitate eis contingere uidetur.

D.

Theophrastus autor est, angues & stelliones senectutem exuere, eamq; protinus deuorare, pręripientes comitiali morbo remedia, Plinius & Aelianus. Ego id in libris Theophrasti qui extant non reperio, sed in Mirabilibus quæ Aristoteli tribuuntur. Aduersus comitiales magnificè laudatur tunicula stellionis. Operæpretium est scire quomodo præripiatur, cum exuitur membrana

hyberna

hyberna, aliâs deuoranti eam, quoniam nullum animal fraudulentius inuidere homini tradunt. Inde stellionum nomen aiunt in maledictum translatum. Obseruant cubile eius æstatibus. Est autem in locis hostiorum fenestrarumq́;, aut cameris sepulchrisue. Ibi uere incipiente fissis harundinibus contextas opponunt casas, quarum angustijs etiam gaudet, eò facilius exuens circundatum torporem. Sed eo derelicto non potest remeare, Plin. Inuidentissimum hoc animal intelligitur, quoniam senectutem suam deuoret, &c. hinc stellare uerbum pro inuidere, Hermolaus. Ab hoc animali (inquit Perottus) stellionatus crimen apud Iurisconsultos nomen sumpsit: cuius cognitio, ut Vlpianus sentit, ad præsidem spectat, cum scilicet aliquid dolo factum est: ut si quis rem alij obligatam, dissimulata obligatione, per calliditatem alij distraxerit, uel permutauerit, uel insolutum dederit: aut si quis merces supposuerit, uel obligatas auerterit, uel corruperit: aut imposturam fecerit, cuius nulla alia ordinaria pœna est, sed extraordinariè plectitur. Hæc ex Vlpiano de crim. stell. Causa autem nominis secundum quosdam hæc fuit, quòd qui huiusmodi criminis rei sunt, astu & dolo uelut quodam stellionis medicamento homines fallunt. fit enim è stellione malum medicamentum. etenim cum mortuus est in uino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit. Nos autem causam nominis ueriorem hanc esse existimamus, quòd nullum animal fraudulentius inuidere homini tradunt. ideo nomen hoc uersum est in maledictum: & quoties insidiatorem aliquem significare uolumus, stellionem nominamus. Scit stellio nihil tuniculæ suæ in comitialibus morbis præferri, &c. ex Plinio. Hæc Perottus. A stellione fraudulentissimo animali stellionatus crimen & stellatura dicitur, Hermolaus. Stellatura nomẽ erat annonæ militaris, Lampridius in Alex. Annonas, inquit, militum diligenter inspexit: Tribunos qui per stellaturas militibus aliquid abstulissent, capitali pœna affecit. Spartianus in Pescennio Nigro: Nam & Imperator Tribunos duos, quos constitit stellaturas accepisse, lapidibus obrui ab auxiliaribus iussit, Budæus. Mihi non uidetur nomen esse annonæ in priori exemplo, in posteriori potest. Sunt inter recẽtiores Grammaticos qui stellaturam interpretentur extortionem siue fraudem qua capitanei seu duces subtrahebant militibus partem annonę ab Imperatore eis designatæ. Stellaturam sunt qui in fraudum usurpent ratione. Illud grauius, quod eruditis obseruatum scio, Stellaturam in militaris annonæ erogatione uideri frumentarijs tesseris persimilem, quibus acceptis, plebi gratuitum distribuebatur frumentũ, quippe hac contributa, uilius constabat militibus annona. Meminit in Alexandro Lampridius. Frumentaria perceptio in ratione hac nuncupatur Iulio Capitolino in Antonini philosophi uita: Ob hanc, inquit, coniunctionem pueros & puellas nouorum hominum frumentariæ perceptioni adscribi præceperunt. Hæc ex Antiquis lectionibus Cælij. Stellionatus igitur est quasi furtum quoddam callidum & dolosum, quod fit malè erogando aut distribuendo aliquid: aut contrahendo, emendo, uendendo, quod forsan etiam à Græco uerbo σίλλειν aut ὑποσίλλειν, quod est subtrahere, deriuatum aliquis conijciat. Non solum autem circa senectam suam, ut diximus, deuorandã, calliditas stellionis notatur: sed aliâs quoq; astutum est animal. nam & apibus dolosè insidiatur. quamuis enim Columella 9. 7. lacerto hanc fraudem tribuit, uidetur tamen de stellione accipi posse, quem paulò antè peculiariter nominauit, aut uterq; forsan apibus insidiatur. ὁυτοσὶ δὲ γαλεώτης γέρων, Menander, ut citat Suidas in Ascalabote, ubi galeoten senem astutum fortè quis rectè interpretetur.

¶ Colotæ hostis asinus est. dormit enim colotes in præsepibus, & narem subiens asini, ne comedat impedit, Aristotel. Albertus hoc loco coloten ineptè rattum, id est murem maiorem exponit. ¶ Scorpionibus contrarius maximè inuicem stellio traditur, ut uisu quoq; pauorem ijs afferat, & torporem frigidi sudoris. Itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ita quæ scorpio pupugerit loca inungunt, Plinius. Scalaboten, id est stellionem, hostem existimat scorpius, νάρκην δὲ τούτῳ, Philes. lego, ναρκᾷ δὲ τοῦτον. hoc est, afficit autem illum torpore. quamuis non scorpio stellioni, sed stellio scorpioni torporem inferat, ut iam ex Plinio diximus. Idem testatur Galenus in lib. de theriaca ad Pisonem. Stellio (inquit) uisus à scorpijs, ἀποπήγνυσιν αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἀναιρεῖ: id est, torpore eos afficit, & ita interimit. Magnam aduersitatem scorpionibus oleo mersis & stellionibus putant esse, innocuis duntaxat ijs, qui & ipsi carent sanguine, lacertarum figura. atq; scorpiones in totum nulli nocere cui non sit sanguis, Plinius. Vetus lectio habebat, magnam aduersitatem cum stellionibus putant esse, &c. sine his uerbis, oleo mersis, ijs ad præcedentia relatis. Quòd si ad sequentia referas, sensus erit, scorpios oleo mersos, stellionibus aduersari, eorum scilicet morsui. atqui superius ex Plinio recitauimus, stellionem in oleo putrefieri contra scorpionum ictus. Sed ut idem refert, inuicem contrarij sunt, ut utrunq; aduersus alterius uenenum ualere probabile sit. Stellionẽ scorpius hostiliter odit: scorpionem torpedo admota cõprimit, Aelianus interprete Gillio: sed perperam, ut supra ex Philę uerbis per nos castigatis apparet. Crediderim autem Aeliani codicem, quo usus est Gillius corruptum fuisse: ut & illum quo usus est Philes, qui sua omnia ab Aeliano mutuatus est. aut si ita scripsit Aelianus, illum ipsum errasse ex Plinij & Galeni uerbis conuincemus. ¶ Inter stellionem etiam & araneum bellum est. deuorantur enim aranei à stellione, Aristot.

E.

Fel stellionum tritum in aqua mustelas congregare dicitur, Plinius.

F.

Stellio, præsertim transmarinus, editur etiam, sed ad remedia tantum, ut proximè dicetur.

G.

DE REMEDIIS EX STELLIONE TVM SIMPLICITER VEL Italico, tum transmarino uel Græcorum stellione.

Stellio & lacerta in cibo faciunt ut accipitres citius mutent pennas, Crescentiensis. Aduersus comitiales stellionem aliqui harundine exenteratum inueteratumq; bibendum dedere. alij in cibo in ligneis uerubus inassatum, Plin. Hydrocelicis stelliones mirè prodesse tradũt. capite, pedibus, interaneisq; demptis, reliquum corpus inassatur. in cibo id sæpius datur, sicut ad urinæ incontinentiam, Idem. Dysentericis stellio transmarinus medetur, ablatis intestinis & capite, pedibusq; ac cute, decoctusq; & in cibo sumptus, Plinius. Lumborum dolori medetur stellio transmarinus, capite ablato & intestinis, decoctus in uino (sic enim legendum) cum papaueris nigri denarij pondere dimidio eo succo bibitur, Idem. ego post dimidio distinxerim: & pro eo succo, legerim, & succus: id est, decoctum uel ius, bibitur. Idem remedium alibi sic describit, Ischiadicis stellionem potu prodesse dicunt, adiectis papaueris nigri obolis tribus. ¶ Ascalaboten aiunt ictibus scorpij utiliter imponi, Galenus lib. 11. de simplic. Scorpionibus contrarius maximè inuicem stellio traditur, ut in D. retuli. Itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ita ea (quæ scorpius inflixerit) uulnera perungunt. Quidam oleo illo spumam argenteam decoquunt ad emplastri genus, atque ita illinunt, Plin. Oleo stellionis si quis locum à scorpio ictum inunxerit, dolorem compescet, ut Democritus docet, Diophanes in Geoponicis. Oleum stellionis, id est lacertæ inhabitantis domos, illitum axillis adolescentium, pilos euulsos enasci prohibet, Elluchasem. ¶ Magnificè laudatur contra comitiales stellionis transmarini cinis potus in aceto, Plin. Ad uuulæ morbos, Stellionem uiteis lignis crematum imponito, & bene facit, Galenus Euporist. 2. 14. Crocodili (stelliones, de his enim tractat, tanquam crocodilorum, id est lacertorum specie) in cibo sumpti tanquam pisces, impudentes & inuerecundos (nimirum ad Venerem procliues) reddunt, Kiranides. Mirum & de stellionis cinere, si uerum est, linamento inuolutum in sinistra manu Venerem stimulare: si transferatur in dextram, inhibere, Plin. Ad Venerem ciendam Oribasij apud Aetium: Stellionem ustum quàm tenuissimè conterito, deinde oleum affundito: atq; ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito, ubi uerò à coitu cessare uelis, digitum ipsum abluito. ¶ Antidotus tentiginem excitans, dextro aut sinistro imposita pedi, renibus item & teneræ cuti, numero 69. apud Nicolaũ Myrepsum, inter cætera medicamenta recipit stellionem, cantharides & scincum. Vnguentum entaticon, ad accendendam Venerem, quod Aegineta describit cap. 17. lib. 7. inter cætera tres ascalabotas accipit, qui uiui macerari iubentur in aceto per dies quadraginta, uase defosso in fimo. Vt in Venerem cum uolueris sis paratus, remedium tale facies. Lacerti appellantur siue stelliones qui per parietem repunt, curti sunt, quiq; Græcè ascalabotæ uocantur. hi quatuor infunduntur in acetum acre triduo uel quatriduo, quousq; putrescant. hoc teres in mortario, & adiunges galbani scrup. IX. Abrotoni, castorei, sulphuris uiui, resinæ terebinthinæ, croci, singulorũ scrup. XII. Euzomi succi, mentæ uiridis succi, staphisagriæ, iris Illyricæ, aluminis scissi, singul. scrup. VI. Myrrhæ, seminis herbæ symphoniacæ siccæ, utriusq; scrup. III. Hæc omnia separatim trita simul miscebis, & iterum simul teres, inde emplastrum facies uel pittacium, & pones in dextri pedis pollice cum uti uolueris Venere: & cum cessare uolueris, ad sinistri pedis pollicem transferes, Marcellus. Dextra xylobatæ molla (forte, in collo) gestata, arrectionem facit: sinistra uerò mulieribus delectationẽ æqualem, Kiranides. Vt ex stellione, sic ex salamandra etiam, ueterum aliqui remedia ad Venerem excitandam præscribunt, sed maximè ex scinco.

¶ Theophrastus autor est stelliones senectutem exuere, eamq; protinus deuorare, præripientes comitiali morbo remedia, Plinius. Vide supra in D. Nos hoc legimus in Mirabilibus quæ Aristotelis nomine feruntur. Tunicula stellionis, quam eodem modo ut anguis exuit, pota, magnificè laudatur aduersus comitiales, Plinius. Et rursus, Nihil ei remedio in comitialibus morbis præfertur. ¶ Guaril, urel, uel alurel, aliqui stellionem interpretantur. nos quæ ei Arabes tribuunt remedia, (carni, sanguini & fimo eius,) in Lacerto retulimus: quoniam lacerto Græci ferè eadem attribuunt. ¶ Stellionis caput combustum & tritum, & melli Attico admixtum, oculos lacrymosos inunctione adsidua siccat & sanat, Marcellus. Lachrymantibus sine fine oculis, cinis stellionis capitis cum stibio eximiè medetur, Plin. Ad sonitus & inflationes aurium, Viticem & stellionis caput pari pondere trita ammixto oleo instilla, Apollonius apud Galenum de compos. medic. sec. locos. Idem planè remedium Plinius memorat ad clauos pedum. ¶ Mande cor, & tantus prôsternet corpora somnus, Vt scindi possint absq; dolore manus, Io. Vrsinus de stellione ex Arnoldo ut Scholiastes annotauit. Nos hoc apud Arnoldum de corde lacertæ legimus. Veteres quidam crocodili corio hanc uim adscribunt: Vide supra in Crocodilo G. Xylobatæ frixura inunctus aliquis, sine dolore erit ad uerbera, (uulnera, sectiones,) Kiranides. ¶ Pilos in palpebris incõmodos euulsos renasci non patitur ouorum stellionis liquor, Plinius. ¶ In medicamentis succidaneis, quæ cum Galeni & Aeginetæ operibus habentur, pro felle cameli (malim chamæleontis) fel ascalabotæ substituendum legimus. ¶ Stellionis stercus curat impetiginem, & ephelides faciei & alphos aufert, Serapionis interpres ex Galeno: quum Galenus de crocodili terrestris stercore hæc scribat.

Vide

Vide supra in Lacerti fimo. Stercus xylobatæ, ut & sanguis, hebetudinem oculorum & albuginem sanat, Kiranides.

DE VENENO STELLIONIS IN CIBO AVT POTV SVMPTI.

Sæpe ex superioribus locis in cibos dum præparantur decidunt uenenata quędam animalcula, ut phalangia, ascalabotæ, & alia, Dioscorid. Caro stellionis mortificat. & quandoq; cadit in uino, cui immoritur & dissoluitur, hoc qui biberit, uomitu & dolore stomachi uehemente conflictatur. Siue cibus autem siue potus hoc ueneno infectus & ingestus fuerit, cura communis & eadem quæ aduersus cantharides adhiberi debet, Auicenna 4. 6. 2. 5. Aduersus salamandræ etiam & lacerti uenenum, eadem remedia ualere, quę contra cantharides, apud Plinium legimus. Curandi ratio adhiberi debet communis: hoc est per uomitus & clysteres ab initio, & exhibitionem theriacæ uel alterius antidoti, Matthæolus. Alharbe (id est chamæleo) exitialis est, similiter stellioni, Auicenna.

DE MORSV STELLIONIS ET REMEDIIS.

Stelliones fortè sunt, quos Romanum uulgus tarantulas uocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes, Hermolaus. Venenatum stellionem Columella dixit, ubi aditus aluearium adeò angustos fieri iubet, ut hoc animal irrepere non posit. Theophrastus author est stelliones pestiferi in Græcia morsus, innoxios esse in Sicilia, Plin. 8. 31. Nos hæc in Aristotelis de Mirabilibus libro legimus, contrario sensu: nempe in Sicilia morsum stellionum letalem esse, in Græcia uerò infirmum & leuem. Italiæ locis quibusdam morsus etiam stellionum exitiales sunt, Aristoteles. Nicander quoq; in Theriacis, circa insulas Thraciæ stellionis utcunque infirmi animalis morsus noxios esse ait, Ἔνθα καὶ οὐτιδανοῦ πὲρ ἀπεχθέα βρύγματ' ἔασιν Ἀσκαλάβου. Hinc Plinium transtulisse puto quod scribit, stellionem transmarinum animal esse stridoris acerbi, ut supra dixi in C. Stelliones nonnulli tarantulas esse putant, horum morsus perrarò interimit hominem, tamen semistupidum efficit, uarieq; afficit, Niphus, loquitur autem de tarantulis lacertorum generis. Qui à stellione morsi sunt, assiduè & contentè dolitant, morsusq; locum liuidum habent. Iuuantur autem euestigio, si cæpe & allia cataplasmatis modo eis imponantur. Auxiliatur eadem comesta, uino meraco post eorum acceptionem absorpto. Vtiliter etiam sesamum eis imponitur, aut melanthium aqua mulsa affatim affusa, Aetius 13. 12. Eadem habet Aegineta 5. 11. Sed ille aut librarius in hoc peccauit, quòd primum aduersus ascalabotæ morsum, sesamum tritum imponi iubet: deinde reliqua, ut Aetius, subiungit, ad galeotæ tanquam diuersi animalis morsum. Errarunt etiam interpretes qui eo in loco pro galeota, id est stellione, felem reddiderunt. Qui error ab Auicenna quoq; aut eius interprete commissus est 4. 6. 4. 13. ubi eadem habet Auicenna, quæ Aetius, eodemq; ordine, sed addit, curari à stellione morsos cura communi, & pro allio calamintham montanam nominat, qui lapsus fortè interpretis est. Stellio & lacerta dimittunt in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros: nec cessat locus pruritum & dolorem mouere donec extrahantur, &c. Vide supra in B. & in Lacerto in B. & G. Vasga Arabicè sunt reptilia ut stellio, subnigra, dicta in Catalonia dracones domorum, quæ cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, sicut etiam denticuli stellionis uel lacertorum, Arnoldus. Quum morsus stellionis manifestè apparet, dicunt quòd debet poni super eo scorpio tritus, & pro antidoto dari modicum de stercore falconis, cum uino, Ponzettus qui stellionem & alia lacertorum genera confundit. Sesama stellionum morsibus resistit, Plinius. Rhazæ Arabis uerba de remedijs ad morsus stellionis & lacertæ, recitauimus in Lacerta G. Scorpio tritus stellionum ueneno aduersatur. Fit enim & è stellionibus malum medicamentum. Nam cum immortuus est uino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit. Ob hoc in unguento necant eum insidiantes pellicum formæ. Remedium est oui luteum, & mel ac nitrum, Plinius.

H.

a. Est & stellio araneorum generis, Perottus & Niphus. Ego Latinorum neminem noui, qui inter araneos stellionem nominârit. quare deceptum suspicor Perottum, uel quia Græci asterion phalangijs adnumerant: uel quia tarantulam tum phalangij siue aranei genus uocitant, tum lacerti qui stellio existimatur. ¶ Ἀσκάλαβος, γαλεός, ἀσκαλαβώτης, καὶ (ὁ) αὐτός, Hesychius & Varinus in γαλεός. Nos γαλεὸν pro galeota & stellione apud authores non reperimus, prætequam Stephanum: Ἀσκόλαχα, ἀσκαλαβώτης, Hesych. & Varinus. Καλαβὰς, καλαβώτης. Καλαβύστας, τοὺς κωλώτας, Ἀργεῖοι. Καλαβώτης, piscis quidam, & lacertus, Iidem. Κάλαφος, ἀσκάλαφος, μαγνήτης, Iidem. sed Ascalaphus per ph. proprium uiri est. Syluaticus scalabotas imperitè cantharides interpretatur. Γαλλιῶται, ἀσκαλαβῶται, Λάκωνες, Hesychius. Κωλετίνας, ἀσκαλαβώτας, Hesychius & Varin: Αἰγύπτης, ἀσκαλαβώτης, σίντης, Iidem.

Epitheta. Venenatus stellio, Columella. οὐτιδανός, Nicander. Ignotus stellio apud Vergilium, à Seruio exponitur ignobilis, uel ex improuiso ueniens.

Icon. Thrasybuli statua est in Olympia, cuius dextrum humerum stellio (γαλεώτης, quamuis Loëscherus interpres felem reddidit) ascendit, & canis uictima adiacet, Pausanias Eliac. 2.

Stellare, stellatura, stellionatus: Vide supra in D. ¶ Γαλεώτης γέρων, apud Menandrum, de sene; ut uidetur, callido uel inuido.

γαλεώτης, nomen proprium, Suidas. Galeotæ dicebantur uates quidam in Sicilia & Attica, ut ait Stephanus: à Galeote (Galeo, Steph. apud quem tamen mox rursus Galeotes legitur) Apollinis filio & Themistûs, (qui in Sicilia oracula obtinuit, unde Galeotæ ibidem dicti eius successores, Gyraldus:) quæ Zabij regis Hyperboreorum filia fuerit. Hic autem Galeotes frater Telmisi eius traditur, qui Telmissum urbem in Caria condiderit, oraculo ex Dodone accepto, ut alter orientem Solem uersus, alter occidentem nauigaret: atq; ubi ea quæ sacrificassent ab aquila rapi cernerent, in eo loco sedem capesserent. Aelianus quoq; Dionysium tyrannum Galeotas solitum consulere in Sicilia significat. Cicero quoq; in primo Diuinationis lib. portētorum interpretes in Sicilia, Galicios appellat: ut fortasse non Galicios, sed Galeotas scribere oporteat, Hermolaus. Stephanus etsi galeòn interpretatur ascalabóten, id est stellionem in Galeotarum mentione: ipsos tamē dictos innuit à galeis, id est mustelis piscibus marinis longè callidissimis, aut obiter tantū hæc adfert propter uocis affinitatem, Galeotas uerò ab eiusdem nominis Apollinis filio tantum nominatos uult, aut potius dubitat ab illóne, tanquam uate, dicti sint, an ab astutis animalibus, siue galeo terrestri, siue galeis marinis, ut locus pro mutilo habeatur. Idem plura se de Galeotis in Telmisso dicturum pollicetur, ubi tamen nullam Galeotarum mentionem reperimus: mutilato nimirum codice ut aliàs sæpe. Hyblæ urbis minoris in Sicilia, incolæ Galeotæ uel Megarei dicuntur, Stephanus. Galeotæ uates Siculi, Galei quoq; dicti Pausaniæ grammatico, qui in Hybla (inquit) habitarent, Hermolaus. Γαλεοί, μάντεις. οἵτοι τὴν Σικελίαν ᾤκησαν. καὶ γένος τι, ὥς φησι Φανόδημος καὶ Ῥίνθων Ταραντῖνοι, Hesych. & Varinus. ¶ Κωλώτης per o. magnum in prima & secunda syllaba, stellio est & Bacchus, ut Venus κωλῶτις. Κολώτης uerò per o. breue in prima, nomen est Epicurei cuiusdam philosophi cuius meminit Macrobius: & statuarij apud Pliniū 35. 8. Colotes in Elidis Cyllene mira specie fecit Aesculapium eburneum, Strabo libro 8. Fuit etiam Teius quidam pictor hoc nomine, cuius meminit Quintilianus lib. 2. ¶ Ascalabus per b. stellio est, Ascalaphus per ph. Astyochæ & Martis filius: & alius Acherontis & Orphnes, in bubonem mutatus Ouidij Metam. 5.

b. Scordyle, animal quoddam palustre est, simile stellioni, Hesychius.

d. In fraudulentos Emblema Alciati.

Parua lacerta, atris stellatus corpora guttis
Stellio, qui latebras & caua busta colit,
Inuidiæ prauiq; doli fert symbola pictus:
Heu nimium nuribus cognita zelotypis.
Nam turpi obtegitur faciē lentigine, quisquis,
Sit quibus immersus stellio, uina bibat.
Hinc uindicta frequens decepta pellice uino,
Quam formæ amisso flore relinquit amans.

Vide supra in fine capitis septimi.

e. Io. Vrsinus in carminibus suis de animalibus scribit, si quis caudam stellionis amputatam manu contineat donec tota immoriatur, & eadem manu postea naturam mulieris attingat, neminem alium cum illa rem habere posse. Oliuarius Scholiastes addit, hoc tradere Marcellum in Empirica. ego nihil tale apud Marcellum Empiricum reperi. Xylobates insigne philtrum est, Kiran.

g. Contra quartanas, Magi stellionem inclusum capsulis subijciunt capiti, & sub decessu febris emittunt, Plinius.

h. Cererem Metánera mulier hospitio suscepit: & cum sacrificaret ei, Abas filius Metaniræ indignatus est matri quòd hospitio deam suscepisset, & sacrificium eius per inuidiam irrisit, & contra deam locutus est: unde illa irata, potum (κύκεωνα) in cratère relictum super eum effudit, & sic in stellionem mutauit, Scholiastes Nicandri in Theriaca. & Ouidius Metam. 5. paulò aliter. Combibit os maculas, & quæ modo brachia gessit, Crura gerit. cauda est mutatis addita membris. Inq; breuem formam, ne sit uis magna nocendi, Contrahitur, paruaq; minor mensura lacerta est.

DE TESTVDINIBVS IN GENERE.

A.

TESTVDO, quam Greci χελώνην uocant, quadrupes est ouipara, & sanguine prædita. Recentiores quidam, ut Albertus & interpres Rasis, testudinem pro limace ineptissimè ponunt interdum. Anxiè ab eruditis id quæsitum, in piscitij decuriam ueniántne testudines. Et non uenire forsan liquidò ualet cōprobari, ac primum ratione principij, quoniam uti gallinæ oua ædunt, colore ac substantia & cortice ferè eadem. deinde nec generatio est diuersa, quum perfricatione pisces nascantur. Spirant quoq;, quod pisci non contribuit Aristoteles. ambulant item, squammas non habent, sed ossa, Cęlius. ¶ Sed cum tria summa testudinum genera sint, primum terrestre, secundum quod in dulcibus aquis, tertium quod in marinis degit, dicam prius de ijs quæ apud authores in genere scripta reperio, ita ut cuiuis ex istis generibus accommodari possint: deinde priuatim de singulis. ¶ שבלול, schablul, Hebraicè limacem significat, ut mihi uidetur, non testudinem ut quidam interpretatur, confundens fortè limacem cum testudine. Instar limacis defluentis (impij) abeant, (& fiant ueluti) abortus mulieris, qui non uidet Solem, Psalmo 58. Dauid Kimhi uocem schablul interpretatur לימצא id est limacem, cui consentit R. Salomon in Psalmum iam citatum scribens, & Abraham Esra quoq;. Aliqui tamen spicam intellexerunt. Chal-

daica

daica translatio habet תיבללא, thiblela. Arabica, לשמעת, liſemat, ſi rectè ſcribo. Septuaginta κηρὸς, id eſt cera, ut & Hieronymus, qui tamen in altera translatione uermem reddit. Quidam impetum aquæ interpretantur, teſte Munſtero. Dauid Kimhi (ut idem ſcribit) reptile eſſe ait, quod contegit ſe in medio teſtæ qua ueſtitur, & incedendo diſſoluitur, (ſoluti humoris ſui ueſtigia poſt ſe relinquit.) hoc reptile ſi contuderis, & impoſueris ulceri, præſentaneum dicitur eſſe remedium. Verbum quidem מס, mas, uel מסס, maſas, apud Hebræos, non ſimpliciter diſſolui, ſed liqueſcere ſeu liquefieri ſignificat: quod limaci magis quàm ulli animalium conuenit. nam & aliâs facilè liqueſcit: & ſale tacta, ferè tota in humorem ſoluitur. Auicenna tamen limacem uocat halzun, neſcio an Arabica an Perſica uoce, teſtudinem uerò ſel hafe lib. 2. cap. 698. חמט, homet, Leuitici undecimo teſtudinem aliqui transferunt: ego lacertũ uideri hac uoce ſignificari, pluribus aſſerui in Lacerto A. קיפד, kipod, quoq; Hebraicam uocẽ, non teſtudinem, ut aliqui ineptè exponunt, ſed omnino erinaceum deſignare ſuo loco oſtendi. Halachalie apud Albertum, (uel Auicennam potius ex quo ille deſumpſit) ubi Ariſtotelis animalium hiſtoriæ caput ſextum libri noni interpretatur, teſtudo eſt, ladach ciconia: ipſe ſtultiſsimè equos & equiceruos interpretatur. ¶ Teſtudo Italicè uocatur teſtuma, teſtudine uel teſtugine, tartuca, cuſuruma, ut Scoppa docet. alibi etiam tartocha & coforona lego. Teſtudines (inquit Braſſauolus Ferrarienſis) gallanæ à nobis, ab alijs tartugellæ, à nonnullis biſcæ ſcutellariæ uocantur, (id eſt ſerpentes ſcutati.) Tortucam uocant aliqui ſerpentem ſcutatum, Albertus. Teſtudo, gágado Luſitanis: galápago uel tartúga, reliquis Hiſpanis. Tortue, Gallicè, uel tartue. Tortuca, id eſt teſtudo, Syluaticus. uſurpant enim hoc nomen tanquam Latinum recentiores quidam barbari ſcriptores, Albertus & alij. Neocomenſes circa Sabaudiam, qui lingua Gallica utuntur, uocant boug coupé, id eſt rubetam truncatam, quoniam retracto in teſtam capite, truncata uidetur. Germani Schiltkrott uel Tällerkrott, id eſt rubetam teſta ſcuti aut orbis effigie intectam. & Flandri eodem ſenſu Schiltpadde. Angli ſchelcrabb, id eſt cancrum ſcutatum, uel torteyſe. Aliqui Germanicè Gſchertzenfider: nimirum quòd pedes earum quodammodo alas referant, præcipuè marinarum. Vox σπέδιυ in Demetrij Conſtantinopolitani de accipitribus libro, niſi teſtudinem, ut conijcio, ſignificet, ignota mihi eſt.

B.

Teſtudinum genera, ut dixi, tria ſunt, edendo omnia: Chelonophagi tamen Indiæ gens, non à quibuſuis, ſed marinis tantum edendis hoc nomen inuenit. Quibus in regionibus hæc animantia abundent, uide in E.

¶ Teſtudo, quòd teſta tectum hoc animal, Varro. Quæ oua pariunt, pennas habent, aut ſquamas, aut corticem, aut teſtam, ut teſtudines, Plinius. Gaza ex Ariſtotele transferens, In teſtudine (inquit) apparet, quàm durus & rigidus cortex (φολὶς) ſit quo tegitur, & in crocodilo. firmior enim oſſe euadit. Memini audire tam firmam eſſe hanc teſtam, ut à plauſtri etiam ſuperinuecti rotis nõ comminuatur. Palladius coriũ teſtudinis dixit, Marcellus Empiricus tegumen, Plinius operimentum, putamen, & ſuperficiem. Teſtudo operculum habet teſtaceum, & inter cortice intecta (φολιδωτὰ) numeratur, Ariſtot. Græci chelonium uocitant, & generali nomine oſtracon, ut in E. dicam. Germani ſua lingua ſcutum, unde & animal ipſum rubetam ſcutatam uocant, ut Nicander χελώνιυ ἀσπιδόεσσαν. Tortuca (inquit Albertus) ſcuta duo gerit, unum in dorſo, alterum in uentre: quæ quatuor initijs coniunguntur. Arbores quæ corticem tenuem & ſiccum habent, intrinſecus autem carne ſicca cõſtant, ſanæ diuturnæq; ſunt, nec facilè putreſcunt: ſic & animalia, ut teſtudines, & quicquid eiuſmodi eſt, Hippocrates in libro de humoribus. Aliqui γῆρας, id eſt ſenectutem uocant, ut Aelianus, negans teſtudinem exuere ſenectam: & Suidas in φολιδωτὸν, γῆρας οὐκ ἐκδύεται ὥς τοδὲ ἡ χελώνη. ¶ Teſtudini pellis (cutis) ſcabra ut lacertæ, Albertus. ¶ Tortuca caput habet & caudam ſerpentis: quòd ſi magna fuerit, habet etiam ſcutum in capite, Albertus. Pacuuius teſtudines cognominat domiferas, capite breui, ceruice anguinea, aſpectu truci. ¶ Quadrupedes quæ oua pariunt, ut teſtudines, crocodili, inferiore tantum palpebra conniuent, ſine ulla nictatione, propter præduros oculos, Plin. ¶ Teſtudo quamuis prægrandem pulmonem & ſub toto tegumento habeat, ſine ſanguine tamen habet, Plinius. ¶ Ventrem unum & ſimplicem, ut & reliquæ ouiparæ quadrupedes, Ariſtot. ¶ Teſtudinis iecur uitiatum eſt, ut reliquum corpus eius praui temperamenti, Ariſtot. ¶ Perexiguum habet lienem, Idem & Plin. ¶ Teſtudo ſola ex corticatis renes habet. Genus tamen teſtudinis, quam lutariam uocant, & ueſica & renibus caret. fit enim propter eius mollitudinem tegminis ut humor facilè diffletur, Ariſtot. Oua parientium teſtudo ſola renes habet, quæ & alia omnia uiſcera, Plin. Sola ouiparorum (uel corticatorum) ueſicam habet, Idem, & Ariſtoteles: qui etiam cauſam huius rei adfert lib. 3. de partibus cap. 8. Teſtudinum fœminæ ſingularem habent utriuſq; excrementi foras pertingentem meatum, quanquam ueſicam obtineant, Ariſtoteles. ¶ Teſtudini teſtes intus adhærent lumbis, Idem. ¶ De uulua teſtudinis, uide ſupra in Lacerto B. ¶ Oua durioris teſtæ, & bicolora ædit, quale ouum auium eſt, Ariſtot. Oua eius dicta uentri ſubdita ſunt, uide in Echinis. ¶ Cauda ei infra duo (dorſi & uentris) ſcuta procedit, ſerpentinæ ſimilis, Albertus. Et rurſus, Inter duo ſcuta exeunt quatuor pedes tortucæ, qui uidentur pedes lacertarum, cum quinq; digitis & unguibus.

C.

Testudo amphibia est, Stephanus Aquæus. Geminus similiter (ut fibrorum) uictus in aquis terraq́ & testudinum, Plinius 32.4. Sed forsan distinctius agendum erat. nam castor unus & idem amphibius est, testudo uerò terrestris, aquatica & marina, tria genera sunt diuersa: ex quibus terrestres, non rectè amphibiæ dici posse uidentur, cæteræ possunt. nam cum in humore degant, respiratione tamen indigent: & in terra dormiunt, & propter partum foris morãtur. ¶ Testudineum incessum de tardissimo dicimus. Pacuuius testudinem tardigradam dixit. Chamæleonti motus piger admodũ ut testudinis est, Arist. ¶ Senectutẽ testudo non exuit, Aelian. ¶ Abruptum & perexiguum sibilũ ædit, Arist. Oua parientibus sibilus, serpẽtibus longus, testudini abruptus, Plin. Sibilat altius quàm serpens, Albert. ¶ Testudines ideo incredibiliter timẽt & oderunt maritos suos, quòd haudquaquã eis similiter ut cæteris bestijs iucundus coitus sit, imò maximum dolorem eis affert. nam maris os & durum, & aculeatũ, & inflexibile fœminã intolerabili doloris sensu afficit. Quamobrem dentibus inter se pugnant, quod hæc infestum coitũ effugere contendat, ille inuitam tandiu conuellit, quoad robore uictam subegerit, & tanquam longi belli præmium ceperit, & pulchram rapuerit in bello puellam. Earum coitus terrenorum canum, & uitulorum marinorum similis est, Gillius. Quadrupedum ouiparæ eodem coëunt modo quo ea quæ animal generant, mare superueniente, ut testudo tam aquatilis quàm terrestris, Aristot. Testudines omnes salaces esse magnopere compertum est, Volaterranus ex Aelian. ¶ Testudo animal est ouiparum, Aristot. Oua gallinarum ouis similia parit, & in terra effossa reponit, donec ad calorem Solis exeat pullus, Albertus. Testudines & crocodilos dicunt cum in terra partum ediderint, obruere oua, deinde discedere, ita & per se nascuntur, & educantur, Aelianus. Idem de testudine marina fertur. ¶ Testudinis iecur uitiatum est, ut reliquũ corpus eius praui temperamẽti, Aristot. de partib. 3.12.

D.

Sunt qui subtilitatem animi constare non tenuitate sanguinis putent, sed cute operimentisq́ corporum magis aut minus bruta esse, ut ostrea & testudines, Plin.

¶ Perdici hostis est testudo, Aelianus & Philes.

¶ Simia quantum oderit testudinem, aut potius limacem, scripsimus in Simia D.

E.

Vt olera animalia infesta non generent, in corio testudinis omnia semina, quæ sparsurus es, sicca, Palladius.

¶ Testudinum testæ in laminas dissectæ, operibus intestinis ornandis adhibebantur, ex quouis, ni fallor, earum genere, ut ex sequentibus authorum locis apparebit. Testudinum putamina secare in laminas, lectosq́ & repositoria his uestire, Carbilius Pollio instituit, prodigi & sagacis ad luxuriæ instrumenta ingenij, Plinius. Nam fictili (olim) aut lignea, aut uitrea, aut ærea deniq́ supellectili utebantur: nunc ex ebore, atq́ testudine, & argento, &c. Celsus ff. de supell. leg. Testudines terrestres in operibus chersinæ uocantur, Plinius. Et alibi, Luxuriæ placuit materiem & in mari quæri. Testudo in hoc secta: nuperq́ portentosis ingenijs principatu Neronis inuentum, ut pigmentis perderet se, plurisq́ ueniret imitata lignum. Sic lectis pretia quærũtur, sic terebinthum uinci iubent, sic cedrum pretiosius fieri, sic acer decipi. Modo luxuria non fuerat contenta ligno, iam lignum emi testudinem facit. Cum homines adhuc frugi essent, nemo curabat Qualis in Oceani fluctu testudo nataret, Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum, Iuuenalis Sat. 11. Quàm in testudineo lecto culcitra plumea in die dormire, Varro apud Nonium Marc. Testudineum hexaclinon, opere testudineato factum. nam id antiquis summo in pretio fuit, quod opus Carbilius Pollio primus instituit. Et testudineum mensus quater hexaclinon, Ingemuit citro nõ satis esse suo, Martialis lib. 9. Plato dixit κλίνην πυξίνην: σὺ δ᾽ ἂν καὶ ἐλεφαντίνην εἴποις, καὶ χελώνης, καὶ σφενδάμνου, Pollux. Chelonophagi orientales populi testudinibus (marinis) uitam agunt, unde nomen. Earum quoq́ testa uasorum uice & nauium utuntur, domos eadem sibi contegentes Chelonophagi in Carmaniæ angulo sunt, testudinum superficie casas tegentes, carne uescẽtes, Plin. 6.25. Hæ adeò in Indico mari magnæ sunt, ut singularum superficies habitabiles casas integant, Plinius & Solinus. Strabo lib. 16. tantas alio in loco reperiri scribit, ut Chelonophagi in eis nauigent. Sed hæc de marinis tantum testudinibus, quarum insignis est magnitudo, intelligi possunt. Vide infra in Testudine marina E. In Rhaptis emporio iuxta mare rubrum, plurimum est ebur: καὶ χελώνη διάφορος μετὰ τὴν ἰνδικήν, Arrianus in Periplo. Insula Oceani ultima ad ipsum orientem Solem, testudinem fert omnium circa rubrum mare locorum optimam, Idem. Et rursus, Insula Serapidis in eodem mari testudinem multam & eximiam habet. In mari rubro paruæ quædam insulæ testudines proferunt quæ ad Emporium exportantur, Arrianus in Periplo. Mosyllon locus ad mare rubrum χελωνάρια pauca habet, Ibidem. Et alibi, Ptolemais ἡ τῶν θηρῶν, emporium est ad mare rubrum, quod habet χελώνην ἀληθινὴν καὶ χερσαίαν ὀλίγην: καὶ λευκὴν μικροτέραν τοῖς ὀστράκοις, id est testudinem ueram, & terrestrem paucam: & candidam, testis (ὀστράκοις) minoribus. Et rursus, Dioscoridis insula in mari rubro, testudinem fert ueram, & terrestrem, & candidam. plurimam uerò excellentem & maioribus testis. item montanam prægrandem, ostraci, id est testæ crassissimæ; ἧς τὰ παρὰ τὴν κοιλίαν μέρη μὲν τὰ ἐγχρίζοντα, τομὴν οὐκ ἐπιδέχεται, καὶ πυῤῥότερα ὄντα. ὁλοτελῶς δὲ τὰ εἰς γλωσσόκομα, καὶ πινακίδια,

κίστα, καὶ μεγίστα ἐγχήζοντα, καὶ τοιαύτην τινὰ χρύτην καταπίμνηται,

F.

Amazones lacertis ac testudinibus & id genus bestijs uescebantur, Cælius. Tortucæ caro est tardæ digestionis, & generat choleram nigram, Rasis. Caro testudinum inter carnem quadrupedum & piscium ambigit, Stephanus Aquæus & Baptista Fiera. Testudines insigniter nutriunt ut docuit Conciliator, Cælius. Qui citò obesare uoluerint equos, tortucas cum pabulo molli decoquunt, unde equis magna sed falsa pinguitudo accedit, Albertus. Aloysius Cadamustus Nauigationum suarum cap. 40. de insula quadam Noui orbis scribens, Erant ibi (inquit) testudines innumeræ, quibus pro tegmento natura uastissimas testas dederat, magnitudinis tantæ, ut pro clypeo non ineptè sufficerent. Nostri itaq; esculentis huiusmodi oblectati plurimum, exenteratis testudinibus multijuga eduliorum genera parabant, asserentes eis aliâs se solitos ubertim uesci, & cum primis in sinu Argino, qui huiusmodi testudinibus scatet: hortabanturq; ut ego eis uesci uellem. Esitaui igitur cibum inibi insuetum, ut complura experirer, uisus est nō insuauis, albicat enim caro hæc, nec multum est absimilis uitulinis carnibus, si fragrantiam & saporem spectes, Hæc ille: Videntur autem de marinis tantum intelligenda hæc uerba. Obseruatum nobis de testudine illud quinto Halieuticôn ex Oppiani interprete: Testudine, inquit, si quis uescatur deglutiátue πλησμίως, multum inde iuuari: Si uerò πρὸς κόρον, læsionem fieri manifestam, enata inde parœmia, χελώνης κρέας ἢ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν, testudinea carne aut uescendum, aut non omnino uescendum. Paucitas strophos facere narratur, id est tormina: copia uerò detergere atq; expurgare, Cælius. Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν, senarius prouerbialis à Demone quodam, uel (ut alij) Terpsione usitatus: in eos qui negotium aliquod subeunt quidem, sed nimis cunctanter. (sic enim emendo uitiosam Suidæ & Apostolij lectionem, ut legam, ἐπὶ τῶν ὑποδυόντων μὲν τὸ πρᾶγμα, στραγγευομένων δέ.) quoniam hæ carnes si parcè sumantur, uentrem torqueant: sin copiosius, purgent. Conuenit hic trimeter (inquit Erasmus) in eos, qui negotium susceptum frigidè ducunt, neq; explicantes, neq; relinquentes. Sunt qui putent hoc dictum ab authore Terpsione profectum esse: quorum est Athenæus lib. 8. declarans hunc primū præcepisse de gastrologia: æditis regulis per quas liqueret à quibus esset abstinendum, quibus contra uescendum. Inter quas erat & hæc de testudine, Ἢ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν. Addunt testudinis carnem si modicè edatur, uentris tormina facere: rursum si copiosè, lenire. Nam pleræque res sunt, quas si facias acriter, plurimum conducunt: sin ignauiter, officiunt. Plinius testudinem decisis pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita ut citra fastidium sumi possit, inter hydropis remedia ponit. Simili modo decoctam, antidotum esse scribit, aduersus fastidium aut cruditatem ex melle obortam, authorem citans Pelopem. Eodem sanè modo serpentes etiam edendi parabātur, unde apparet ueteribus nisi remediorum gratia, hunc cibum, ut ranarum quoq;, ferè inusitatum fuisse. Aristoteles certè testudinis iecur uitiatum esse scribit, ut reliquū corpus eius praui temperamenti. Testudines in cibo ætate nostra multum appetuntur, & inter delicias quidem: quod miretur aliquis, cum Apicius deliciarum omnium pater, nullam earum in scriptis suis mentionē fecerit. Videtur sanè cibus ex eis insalubris nec sine periculo, à quo ferè ipsa natura nos absterrere debebat, quæ adeò deforme & uel ipso aspectu aduersum nobis hoc animal (capite & cauda, serpentibus simile: pedibus, lacertis) produxit. Hoc etiam illi qui his scilicet delicijs fruuntur, fateri uidentur, multis illis & uarijs condimentis quæ adhibere solent, tanquam sine illis uel non placeret hic cibus, uel noxius foret. Nam quod ad morbos quosdam cōmendatur, hoc ipso conuincitur, eam pro medicamento potius quàm alimento homini datam. Hoc intelligens Oppianus lib. 5. de piscibus, modicum eius usum nocere dixit inductis torminibus, copiosum iuuare ac uentrem subducere, Hæc ferè Stephanus Aquæus in libello Gallicè ædito de testudinibus, ranis, &c. Ait autem se non simpliciter hunc cibum damnare, sed nimiam uel curiosam eius & in delicijs affectationem. Porrò locum quem citat ex quinto Oppiani de piscibus, ego nusquam reperio. nihil enim aliud eo in libro Oppianus, quàm de capiendis testudinibus marinis docet. quare Athenæi octauum potius dicere debuit. Sed de cibo è singulis testudinum generibus, terrestri, aquatico & marino, in singulorum historia dicetur.

G.

Remedia ex testudine tota. Leonellus Fauentinus remedio cuidam ad phthisicos carnem testudinis admiscet, aut eius loco pulpam phasiani cancrorúmue. Hydropicis medetur testudo decisis pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita, ut citra fastidium sumi possit, Plin. Vrticæ semen Apollodórus affirmat salamandris contrarium esse cum iure decoctæ testudinis: item aduersari hyoscyamo, & serpentibus & scorpionibus, Plin. Si ex melle syncero (non uenenato) fastidium cruditásue quæ sit grauissima incidat, testudinem circuncisis pedibus, capite, cauda, decoctam, antidotum esse autor est Pelops, Idem. Testudo (terrestris, Demetrius) & lacerta in cibo faciunt ut accipitres citius mutent pennas, Crescētiensis. Falconibus malè affectis, ranam aut testudinem, &c. in cibo dari iubet Albertus. Puluis tortucæ in collyrio adhibitus cæcitatem inducit per albedinem quæ prouenit in oculis, Rasis. Quòd si in lebetē balnei tortuca projiciatur, quotquot illic balneantur, obcæcabuntur, Idem. ¶ Si pili iumentorum tardius creuerint, uiuam testudinem supra sarmenta combures, & cineres eius in nouum cacabum mittes, additis

uncijs tribus aluminis crudi, medullæ ceruinæ quod sufficit, & uino infuso decoques, & diebus pluribus rimis impones, reuocare pilos creditur, Vegetius artis ueterinariæ 2. 63. & Pelagonius cum Hippiatris Græcis cap. 55. Tortuca cremata & trita cum albumine oui, aut lacte asinæ, si uentri, uberibus, aut femoribus mulieris illinatur, fissuras abolet, Rasis. Vide in terrestri infra.

¶ Sanguis testudinis ad remedia colligitur hunc in modum, ut docetur in libro uulgari Nicolai Præpositi, ex Bulcasi de præparat. medicamentorum. Testudinem aquæ (non exprimit dulcisne an marinæ. sed parum interesse puto, cum terrestris etiam testudinis sanguis in usu sit) supinam pone in paropside, & abscinde caput eius subito, & sanguinem effluentem collige, & cum coagulabitur, tege paropsidem cum cribro ex setis uel ex panno lini, & expone Soli donec desiccetur, & serua. Vide infra in Testudine marina. Plinius testudinis terrestris sanguinem farina excipi iubet, & pilulas inde fieri, quæ cum opus sit in uino dentur contra uenena serpentium. Testudinis tum marinæ tum terrestris sanguinem uenenis resistere legimus. Testudinis sanguis cum alijs quibusdam miscetur pro medicamento aduersus scorpiones & morsu noxias feras apud Galenum lib. 2. de antidotis. Testudinis sanguis exiccatus cum syluestri cumino potus, mirabiliter facit contra uiperæ morsum, Aetius. Vide in Marina. Cimicem cum sanguine testudinis utiliter illini morsibus quos serpentes inflixerint, aliqui prodiderunt. Aduersum malidem, sic dictum morbum pestilentem in bubus; Paribus casiæ myrrhæque & thuris ponderibus, tantundem sanguinis marinæ testudinis miscetur, cum uini ueteris sextarijs tribus, & ita parua res (per nares, legendum) infunditur. Sed ipsum medicamentum pondere sex unciarum diuisum, portione æqua per triduum cum uino dedisse sat erit, Columella & Pelagonius in Hippiatricis Græcis cap. 4. ubi sic legitur, τοῦτο τὸ βοήθημα τὰς δύο οὐγγίας εἰς τρία ποιήσας, προσένεγκαι ὡδὶ ἡμέραις τρισί. Sanguinem marinæ testudinis colliges, & cum uino per os dabis: quam quia inuenire difficile est, uulgarium testudinum prodesse æstimant. quod utrum bene opinentur usus uiderit. Nam authores de terrestri (marina, legerim) testudine tractauerunt, Vegetius, &c. ut in Boue C. recitauimus. nam medicamentum cum casia, myrrha & thure, hic absque testudinis sanguine infundit. Vide infra in terrestri testudine G. Porrigini depellendæ, Prodest & tarda demptus testudine sanguis, Serenus. Vide infra in Marina. Ad defluuium capillorum & ophiasin, Nonnunquam uariant maculæ, paruisque parumper Orbibus aspersum ducit noua uulnera tempus, &c. Tu testudineo mala permulceto cruore, Idem. Vide in Terrestri. Ad achôras, Apollonius (citante Galeno lib. 1. de compos. sec. loc.) testudinis sanguine caput illini iubet. Sed hoc pharmacum, inquit Galenus, curiosum & superuacaneum est, neque unquam tentaui eius periculum facere. Ignem sacrum, cuiuscunque generis testudinum sanguine illini quidam iubent; item capitis ulcera, & uerrucas, Plin. Vt pili alarum adolescentium nō nascantur, euulsis illis, illinantur loca sanguine ranarum uel testudinum, mixto cum ouis formicarum, uel cum oleo stellionis, Elluchasem. Collyrium cum sanguine tortucæ factū excęcat, & similiter sternutationes cum eodem factæ, Rasis. Arnoldus de Villanoua sanguinem testud. per se uel cum uino potum, aduersus epilepsiam commendat, Rasis non simpliciter, sed agrestis (id est terrestris) testudinis sanguinem in hoc morbo laudat. Vide infra in Terrestri & Marina quoque. Praxagoras in epilepsia, cum accesionem uiderit commoueri, deprimit partes quæ fuerint in querela, & sanguine testudinis aut alijs quibusdam defricat, quod ipsum facientem Cælius Aurelianus reprehendit. Aliqui sanguinem testudinum lethargicis illinunt, Plinius. Testudinis sanguis diu ore cōtentus, dentes (motos) corroborat, Galenus Euporist. 2. 12. Vt uino nō sæpius sit utendum: Testudinem uiuam ablue uino bono iusto tempore (aliquandiu?) & accipe de sanguine, ac illum cum uino misceto, daque clam bibendum mensura calicis dimidij mane ieiuno diebus tribus, & uidebis diuinā uim, Nicolaus Myrepsus.

¶ Testa testudinis sicca & trita, uel etiam combusta, fistulis immissa, sanat eam prius mortificatam, Arnoldus de Villanoua in Breuiario 3. 21. Testudinis tegumen concrematur, eiusque fauilla ex uino & oleo temperata, ulceribus pedum utiliter inducitur, Marcel. Vt pili cicatricibus equorum renascantur, cinerem è testis auellanarum uel testudinum cum uetere bombycino ustarum, permisce cum oleo & inunge, Rasis. Ad hæmorrhoides, Testudinis testa suffita benè facit, Galenus Euporist. 3. 197. ¶ Cheloniæ lapides gestati cum radice pæoniæ compote (epilepsiam fortè) summè sanant, Kiranides, statim post facultates testudinis palustris.

¶ Fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis prodest: naribus inditum, comitiales erigit, Dioscorid. & Rasis. Auribus (lego, Naribus ex Dioscor. & Auicenna) instillatum, epilepticos iuuat, Arnoldus de Villanoua. Valet ad cola (fortè collyria:) Illitū prodest ad præfocationem (nimirum anginam: Vetus interpres habet scrophulas,) Auicenna. Cum melle optimo mixtum & diu agitatum, mirè caliginem tollit, si oculi inde asiduè circumlinantur, aut subtiliter suffundantur, Marcellus. Vide in Testudine terrestri G. ¶ Pes tortucæ positus super pedem podagrici, dexter super dextrum, & sinister super sinistrum, expellit podagram. Et similiter manus eius, dextra dextræ hominis chiragrici, sinistra sinistræ imposita, sanat, Rasis & Constantinus in libro de incantatione. ¶ Testudinis unguis in maxillaris dentis exesi foramen coniectus, multum proficit, Galenus Euporist. 2. 12. ¶ Quidam promittunt testudinum omnium fimo panos discuti, Plinius. ¶ Ouum testudinis ualet ad tussim infantium, Auicenna. Erasistratus non iniusta reprehensione

eos in-

eos inceſsit, qui incognitas ad hunc uſum (ad remedia morſuum uenenatorum) facultates conſcripſerunt, ut elephanti fel, oua teſtudinis, &c. Dioſcorid.

H.

¶ a. Teſtudo, animal dictum quòd teſta tegatur, ut ait Varro. Candelabra, id eſt teſtudo, Syluaticus. Palmuſirich, id eſt teſtudo animalis, Idem. Celon, id eſt teſtudo, Idem: uoce corrupta à Chelone. Χελῶνα aliqui uocant teſtudinem marinam, Heſychius & Varinus, nimirum à recto χελών. ¶ Χέλυς, idem quod χελώνη animal, id eſt teſtudo (ut grammatici docent) uſurpatur ab Oppiano. χελυὺς, teſtudo, Heſychius & Varinus. Κλεμμύς, & Σφραγίς, pro teſtudine, apud eoſdem. Καλλίκειτα, χελώνην, οἱ δὲ φώκην, Iidem. Χραμαδῦλαι, teſtudines, uel canes pigerrimi, uel cochleæ, Heſychius & Varinus. omnibus quidem iſtis tarditatis nota conuenit. Teſtudines paruas Arrianus χελωνάρια uocat.

¶ Epitheta. Amphion apud Pacuuium ænigma hoc protulit: Quadrupes, Domiporta, tardigrada, agreſtis, humilis, aſpera, Capite breui, ceruice anguinea, aſpectu truci, Euiſcerata, inanima, cum animali ſono. (Crinitus 11. 7. hos uerſus ſic citat: Sanguine caſſa, domiporta, terrigena traditur, Quadrupes, tardigrada, agreſtis, &c.) Quod, cum hoc obſcurius dixiſſet Amphion, reſponderunt Attici, Nõ intelligimus, niſi apertè dixeris. Tum ille uno uerbo reſpondit, teſtudinem eſſe. Huius ænigmatis meminit M. Tullius, & Tertullianus Septimius. Hæc tria quidem, euiſcerata, inanima, cum animali ſono, ad teſtudinem citharam pertinent, quàm primum ex exiccata teſtudine Mercurius inueniſſe dicitur. Quidam non rectè de cochlea hæc interpretati ſunt, (ut Crinitus,) Gyraldus in libro ænigmatum. Citatur autem hoc Pacuuij ænigma apud Ciceronem de diuinatione, & Tertullianum in libro de pallio. Idem me admonet alterius ſimilis, quod Moſchopulo tribuitur, huiuſmodi:

Ξένης εἰμὶ φύσεως ζῶον, πνέω δίχα πνοιῆς,
Οἷσιν ὑφ᾽ ἡγεμόνεσσιν ὁδοιπορέω τὰ πρόσθεν,
Λευκόχροος καταδύεται οἰκίῃ τε κλεισῇ τε.
Ἠμμένον, ἕως λευκὴ κοιλίη γ᾽ ἔνδον ἔπεστιν.
Ὀφθαλμοῖσιν ἀριπρεπὲς εἶδος ἔχουσα τότ᾽ ἤδη
Δοιά μοι ὄμματ᾽ ὄπισθε πρὸς ἐγκεφάλῳ ἐπέασιν,
Κυανέην ἐπὶ γαστέρα βαίνω, ἧς ὑπὸ γαστὴρ
Ὄμματα δ᾽ οὐ πάρος ὄψεαι οἰγόμεν᾽, οὐδὲ πορείης
Αὐτὰρ ἐπὴν αὐτὴ κορεσαμένη φαίνηται
Δέρκεται ὄμματ᾽, ἐπειγομένως δὲ μνώομ᾽ ὁδοῖο,
Ἄφθογγον δέ τ᾽ ἐόν γε, πολυθρόον ἐξεφαάνθην.

Hoc eſt, Animal peregrinæ naturæ, ſine ſpiritu ſpiro, geminis oculis retro iuxta cerebrum, quibus ducibus antrorſum progredior. Super uentre cœruleo pergo, ſub quo uenter latet albus, apertus & clauſus. Oculi non aperiuntur, neq; progredior, donec uenter intus albus (uacuus) eſt. Hoc ſaturato, oculi apparent inſignes, & pergo ad iter: Et quanquam mutum uarias ædo uoces. Sic de Mercurio inuentore teſtudinis Nicander, Αὐδήεσσαν ἔθηκεν ἀναύδητόν περ ἐοῦσαν. ¶ Sed redeo ad epitheta. Tarda teſtudo, Serenus. Sunt & apud Textorem teſtudinis epitheta, ſanguine caſſa, minax, tumida. Sed teſtudinem ſanguine carere falſum eſt, & apud Ciceronem lib. 2. de diuinatione cochlea ſanguine caſſa dicitur. ¶ ὀστρακόνωτος, apud Suidam. Κραταίρινος, in oraculo quod Crœſo datũ Herodotus lib. 1. deſcribit. Ἀσπιδόεσσα, κραναὴ, marinæ teſtudinis epitheta apud Oppianum, ut terreſtris τραχεῖα, de quauis teſtudine uſurpari poſſunt. Φερέοικος, χελώνη, Etymologus & Varinus. Sunt qui φερέοικον interpretentur cochleam, alij inſectum maius ueſpa: alij animal ſimile muſtelæ, glandiuorum, Heſychius & Etymol. Χελώνη ῥικνὰ, Cercidas apud Stobæum.

¶ Teſtudines (inquit Nonius) loca dicuntur in ædificijs camerata, ad ſimilitudinem aquatilium teſtudinum, quæ duris tergoribus ſunt & incuruis. Tum foribus diuæ, media teſtudine templi, Verg. 1. Aeneid. Caius Titinnius primò ante teſtudinem conſtitit: deinde apud cõſulem cauſam atq; excuſationem præferre cœpit, Siſenna apud Nonium. Nunc hoc uel honeſtate teſtudinis, uel ualde boni æſtiuum locum obtinebit, Cic. ad Quint. frat. lib. 3. Nec uarios inhiant pulchra teſtudine poſtes, Vergilius Geórg. 2. de agricolis. Teſtudo (ut periſtylum tectum tegulis, aut rete) fit magna, in qua millia aliquot turdorum ac merularum includere poſsint, Varro: Qui etiam teſtudinem & cameram pro eodem accepiſſe uidetur. Teſtudo ex duobus arcubus conſtat in centro ſe ſecantibus. Quatuor enim arcuatæ pilæ inuicem tranſuerſæ & crucem configurantes teſtudinem abſoluunt, Budæus in Pandect. Teſtudo, machina bellica, erat autem materia tabulatis, & corijs cilicinis aut centonibus, & alijs quæ difficulter comburi poſſunt, contexta. Hæc intrinſecus habet trabem, quæ unco præfigebatur ferreo, & falx uocabatur, ab eo quòd incuruata eſſet, & de muro extraheret lapides. Retro enim ducebatur trabs funiculis ſuſpenſa, ut reducta impetuoſius feriret, ideoq; & teſtudo dicta à ſimilitudine reptilis, quòd caput nunc exerat, nunc reducat. Hoc etiam inſtrumentum arietem appellant, ab eo quòd aries fronte pugnet. Cæſar 5. belli Gallici, Reliquiſq; diebus turres ad altitudinem ualli, falces teſtudineſq;, quas ijdem captiui docuerant, parare ac facere cœperunt. Vergilius 2. Aeneidos, Obſeſſumq; acta teſtudine limen. Et lib. 9. Cùm tamen omnes Ferre libet ſubter denſa teſtudine caſus. Cum proximè ante dixiſſet, Accelerant acta pariter teſtudine Volſci. Aliqui hic teſtudinem, continuatam ſcutorum ſeriem, curuatam in formam teſtudinis, interpretantur, ut Guilielmus Budæus: qui & ſequentes Liuij & Cæſaris locos ſimiliter exponit. Galli teſtudine facta, conferti ſtabant, Liuius 10. ab Vrbe. At milites legionis ſeptimæ teſtudine facta, & aggere ad munitiones adiecto, locum ceperunt, Cæſar 5. belli Gall. Sed in iam

citato Vergilij loco ſimiliter interpretari non placet, cum acta teſtudo, ut proximè dixerat, de ea quæ continuata ſcutorum ſerie fit, accipi non poſsit, ſed de inſtrumento tantum quod in parietes agitur & impellitur. Si quis tamen de alia atq; alia teſtudine, quanquam in proximis uerſibus, poëtam loqui contenderit, non admodum reluctabor. De teſtudine machina, quæ & teſtudo arietaria dicitur, plura attuli in Ariete A. & in Oryge A. Vide etiam mox inferius in χελώνη. ¶ Teſtudo quoq; lyra dicitur, quoniam Mercurius Apollinis citharā de teſtudine ſicca meditatus eſt, ut Aratus & Higinus referunt. Hinc Horatius illum curuæ lyræ parentem nuncupauit, & per apoſtrophen ad citharam, inquit: O decus Phœbi, & dapibus ſupremi Grata teſtudo Iouis, ô laborum Dulce leuamen. Lyram quæ poſtea in cœlum tranſlata eſt, ut Grammatici ſcribunt, Mercurius in Cyllene monte Arcadiæ ex reperta teſtudine effecit: inde Orpheo traditam dicunt. Alij putant conceſſam Orpheo ab Apolline, poſt repertam citharam. interfecto Orpheo Muſæ in cœlo lyram collocauêre. Alij eſſe lyrā Arionis Citharœdi omniū primi. Aliqui dicunt Mercuriū (inquit Higinus) cum primum lyram feciſſet, ſeptem chordas inſtituiſſe, ex Atlantidum numero, quòd Maia una ex illarum numero eſſet, quæ Mercurij eſt mater. Deinde poſtea cum Apollinis boues abegiſſet, deprehenſus eſt ab eo: & quò ſibi facilius ignoſceret, petenti Apollini ut dicere liceret ſe inueniſſe lyram, conceſsit, &c. Ipſe caua ſolans ægrum teſtudine amorem, Vergilius 4. Georg. de Orpheo: ubi Seruius, Periphraſis (inquit) eſt citharæ, cuius uſus repertus eſt hoc modo. Quum regrediens Nilus in ſuos meatus uaria in terris reliquiſſet animalia, relicta etiam teſtudo eſt, quæ cum putrefacta eſſet, & nerui eius remanſiſſent extenti intra corium, percuſſa à Mercurio ſonitum dedit, ex cuius imitatione cithara eſt compoſita. Mercurius lyram fecit Apollini pro bubus. nam cum Apollo pro mercede ſeruiret Admeto, boues eius paſcebat: quos ſuffuratus eſt Mercurius, & deprehenſus dedit ei pro redemptione (ἀντὶ λύρας, lego ἀντὶ λύτρου) citharam, quam & chelyn dicunt, ex chelona, id eſt teſtudine ab ipſo fabricatam. unde lyra dicta eſt, quaſi lytra (redemptionis pretium pro bubus,) Scholiaſtes Nicandri. Dicitur & pars citharæ, teſtudo. Quocirca & in fidibus teſtudine reſonatur, aut cornu: & ex tortuoſis locis & incluſis ſoni referuntur ampliores, Cicero 2. de Nat. Teſtudinem organum, teſtudinis animalis formam habere docet idē Cicero de diuinatione, Budæus. Acuta teſtudo, Martialis lib. 13. Blanda, Claud. 8. Paneg. Tuq; teſtudo reſonare ſeptem Callida neruis, Horatius Carm. 3. 11. O teſtudinis aureæ Dulcem quæ ſtrepitum Pieri temperas, Idem Carm. 4. Et in libro de Arte poët. Saxa mouere ſono teſtudinis. Cyllenæa, eburna, Apollinea, arguta, querula, uocalis, epitheta teſtudinis muſici inſtrumenti apud Textorem. Pacuuius in ænigmate quod ſupra recenſuimus, teſtudinem euiſceratam inanimam cum animali ſono, dicendo, non animal, ſed organum muſicum intellexit. Plura uide mox inferius in Chelona & Chely uocibus Græcis. Teſtudines maiores, aptæ ſunt ad compingendas lyras, Vide infra in Teſtudine terreſtri E. ¶ Teſtudo aliquando ſimpliciter pro teſta accipitur. Iſte licet digitos teſtudine pungat acuta, Cortice depoſito mollis echinus erit, Martialis lib. 13. ¶ Teſtudo nomen eſt tumoris cuiuſdam caluariæ apud recētiores medicos, ut docuimus in Talpa H. a. Teſtudineatus, adiectiuum, quod concauum & incuruum eſt, teſtudinis more. Et inter ſe accliues teſtudineato tecto, more tuguriorum, inareſcentem ficum à rore, & interdum à pluuia defendant, Columel. lib. 12. Sed & teſtudineatum in uſum ueniſſe, Plin. lib. 33. Apud Vitruuium teſtudinatum legitur quinq; ſyllabis, quod magis probo, lib. 6. cap. 3. Eſt autem id unum inter quinq; genera cauædiorum. Teſtudineus, adiectiuum, quod eſt teſtudinis. Teſtudineus gradus, greſſus, uel inceſſus, id eſt tardus, Plautus Amphitr. Teſtudineum, opere teſtudineato factum: uide in E. A teſtudine fit uerbum teſtudinare, quo utitur Politianus: Qua cauus exeſum pumex teſtudinat antrum.

¶ Χελώνη, cithara. fit enim ea ex teſtudinum putaminibus, Heſychius: ſed non ſuo loco. Authores quidem tum Græci tum Latini, chelyn potius quàm chelonem, muſicum inſtrumentum appellant, ut mox apparebit. Χελώνη, machina bellica, Heſychius & Varinus: malim χελώνη, cum & Latinè teſtudo dicatur, ut ſupra explicatum eſt. Χελῶναι & κριοὶ inter machinas bellicas à Polluce numerātur. Suidas interpretatur χελώνην, εἶδος πολεμιστηρίου· ὅθεν αἱ χελῶναι καὶ χῶστρίδες πολιορκητικὸν μηχάνημα καὶ κριοί. Idem & παρατάξεως, id eſt aciei militaris quandam ſpeciem chelónen uocari ait. ea fortè fuerit, quam continuata ſcutorum ſerie fieri, & Latinè quoq; teſtudinem dici, ſupra ſcripſi. ¶ Χελώνη, ſcabellum, τὸ ὑποπόδιον, καὶ πελοποννησιακὸν (addiderim, νόμισμα, de quo infra dicemus,) Heſych. & Varinus. Ζηλοτυποῦσαι αἱ Θετταλαὶ γυναῖκες, τὴν Λαΐδα τὴν ἑταίραν ξυλίναις χελώναις ἐφόνευσαν τύψασαι ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἀφροδίτης πανηγύρεως οὔσης. ὕστερον δὲ ἱερὸν ἐποίησαν ἀνοσίας ἀφροδίτης. ἐπειδὴ αἱ γυναῖκες ἐν τῷ ἱερῷ ἀνόσιον τετολμήκασι φόνον, Suidas. qua uerò ſignificatione χελώνη hîc accipi debeat, tacet. mihi quidem ὑποπόδια accipi poſſe uidentur. Eandem hiſtoriam Athenæus refert lib. 13. Χελώνη, trópis, id eſt carina nauis, propter figuram incuruam, Heſych. & Varinus. Cauum pedis in ungula equi, Græci χελιδόνα uocant, uel χελωνίδα, quod Ioachimus Camerarius uir eruditus Latinè etiam teſtudinem nominare uoluit. Καταυλουμένους πρὸς χελωνίδος πολυκρότου ψόφον, Poſidonius apud Athenæum alicubi, ut nos obſeruauimus. Sed rurſus alibi (lib. 5.) eiuſdem Poſidonij uerba ſic citat, καταυλούμενοι πρὸς χελιδόνος πολυκρότου ψόφους: qui locus an de equinæ ungulæ parte intelligi debeat, dubito. Μαρμαρέης δ' ἐλίκεσι κατισφήκωντο χελώνης, Tryphiodorus de ungulis equi Durij. Chelonia utrinq; ſuculam continent, à ſimilitudine teſtudinis dicta, Chelonium enim tegumentum eſt teſtudinis animalis, cuius ſimilitu-

similitudinem habent chelonia, id est retinacula quibus intra tigna sucula retinetur, Budæus in Pandect. Vtitur hac uoce Vitruuius 10. 2. ubi Philander Scholiastes, Chelonia (inquit) sunt ueluti umbilici aut ansæ quæ adpinguntur, id est affiguntur arrectarijs, (den stöcken der häsplen,) in quas ceu in armillas, coniecti sucularum (axium) cardines uersantur, atque adeò ipsæ totæ (suculæ:) dicta sunt chelonia, à similitudine tegumenti chelonæ, id est testudinis quadrupedis, quod similiter chelonion uocatur. Celonia autem (κηλώνια, Vide in Ciconia H.a.) apud Aristotelem Mechanicorum quæstione 28. sunt machinæ iuxta puteos ad hauriendam facilius aquam, alteram partem prægrauante pondere. Tollenones, nisi fallor, uocauit Plinius lib. 18. cap. 2. & Sex. Pompeius, Hæc ille. Chelonia sunt in ratione tollendorum onerum, quæ in quadris tignorum, quo loci diuaricantur, figi solent, ut in ea conijciantur sucularum capita, ut uersentur facilius, proximè capita uectibus infixis, Cælius. Testudines in organis ad id collocatæ sunt, ut corpora quæ restituuntur, paulatim & minimè concussa extendantur. quemadmodum enim testudines animalia lento gradu procedunt, ita machinæ quibus illa referuntur, Oribasius in libro de machinis cap. 4. ubi & differentias testudinum instrumentorum indicat. Νῶτα τοίνυν ὑπ᾽ αὐχένι κειμένα, τὸ μὲν ἔγκυρτον χελώνιον ὀνομάζεται, τὰ δὲ ἑκατέρωθεν ὠμοπλατῶν πτερύγια, &c. Pollux lib. 2. Camerarius sic uertit: Infra ceruicem est tergum: atque huius gibbera pars, chelónion, quasi testudunculam dicas. utrinque iuxta omoplatas, pterygia nominantur, id est alæ, quæ fortasse scapulæ sunt. Alius quidam ex Polluce uertit, chelónion summam partem dorsi esse iuxta ceruicem. Chelonium, tegumentum est testudinis animalis. Eius autem integumenti similitudinem habent chelonia, id est retinacula, quibus intra tigna sucula retinetur, Budæus. Χελωνίδες, οὐδὸς (τοῦ οὐδοῦ, Suid.) τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, Hesych. & Varin. Chelichelone (inquit Pollux lib. 9.) ludus est puellaris, similis illi quem Chytran uocant. Sedet enim puella aliqua in medio chelóne, id est testudo dicta, aliæ uerò circa eam subinde currentes interrogant: Χελιχελώνη (Χέλει χελώνη, duabus dictionibus, quarum prior terminatur per ει. diphthōgum, ut habet Eustathius in Odyss. φ. Ἔστι δὲ ἐν τούτοις τὸ χέλει προσταχθὲν παίγνιον, παρηχούμενον τῇ χελώνῃ, Idem.) τί ποιεῖς ἐν τῷ μέσῳ; Chelichelone quid rei in medio facis? Respondet illa, Ἔρια μαρύομαι (ἤγουν κλώθω) καὶ κρόκην μιλησίαν. Deduco lanas uelleris Milesij. Tum rursus illæ, ὁ δ᾽ ἔκγονός (ἔγγονος, Eustath.) σου τί ποιῶν ἀπώλετο; Sed filium tuum quæ causa perdidit? Hæc uerò, λευκᾶν ἀφ᾽ ἵππων εἰς θάλασσαν ἅλατο. Equis ab albis in mare se præceps dedit. ¶ Chelónia gemma, oculus est Indicæ testudinis, uel portentosissima magorum mendacijs. Melle enim colluto ore impositam linguæ, futurorum diuinationem præstare promittunt, quintadecima Luna & silente tota die: decrescente uerò, ante Solis ortum, cæteris diebus à prima in sextam horam. Sunt & chelonitides testudinum similes, ex quibus ad tempestates sedandas multa uaticinantur. Eam uerò quæ sit aureis guttis, cum scarabeo deiectam in aquam feruētem tempestates tueri, Plin. 37. 10. Cheloniæ lapides gestati cum radice pæoniæ compote (forte, epilepsiam) summè sanāt, Author Kœranidum. Chelonites gemma est purpurei coloris & uarij, quæ dicitur in corde testudinis inueniri. Sunt enim quædam maximæ testudines, habentes domos, quæ sunt ut ueræ margaritæ, & nitentes, Albertus (lib. 2. de fossilibus, ubi etiā addit negare aliquos hunc lapidem ab igne corrumpi) apud Syluaticum. Georg. Agricola Chelonitidas gemmas interpretatur, kleine krottenstein, hoc est paruos lapides boracis siue rubetæ. ¶ Brontia gemma capitibus testudinum similis, & cum tonitruis cadit, ut putant; & fulmine tacta restinguit, si credimus, Plin. Vide supra in Rubeta. Chelonitides (inquit Georg. Agricola) ex eo quòd testudinū similes sint, intus enim cauæ, nomen inuenerunt. eas Germani uocabulo composito ex rana rubeta & lapide nominarunt, quòd ipsis persuasum fuerit ipsas in capite huius animātis uenenati nasci. ex his quædam nigræ sunt, quædam fuscæ, & aliqua sui parte candidæ. nigris in caua conuexitate interdum sanguineæ & candidæ guttæ, interdum aureæ. omnes oculi figura extuberant, sed non omnes sunt cauæ. cum tamen utræque sint eiusdem generis, raro sunt lupinis maiores, sæpius minores, Sic ille. Nuper quidam, uir alioqui diligens, chelonitas uocauit lapides quosdam cochleis & strombis figura similes, quod non probo. nihil enim testudo cum istis præter testæ duritiem commune habet: nos eos lapides conchitas potius aut strombitas nominabimus. de quibus suo loco inter aquatilia dicetur. G. ¶ Χελωνίας, ἡ ποικίλη κανθαρίς, Hesych. & Varinus, id est cantharis uaria. quanquam masculini generis est, ut cantharus subintelligatur.

¶ Χέλυς, musicum instrumentum Polluci. Leui canoram uerberans plectro chelyn, Seneca Troa. Pulsatur manibus Phœbea chelys, Ouidius ad Pisonem 35. Chelyn grammatici Græci partim lyram, partim citharam interpretantur, ut Hesych. & Suidas. Χελωνέοντα λύρας. χέλυς ἡ κιθάρα. ex testa enim testudinis cithara fit, Hesych. Chelys, id est lyra organum, aliquando chordas habebat lineas. Dicta est autem lyra quasi lytra, quòd Mercurius eam è testudinis testa fabricârit, ut solueret iram Apollinis ei propter furtum irati, εἰς λύσιν μήνιδος, Varin. Χελῦς etiam & χελεύς, haud scio quàm rectè, apud eundem & Hesychium pro cithara, uel organo musico exponūtur. Quidam in Lexico Græcolat. chelyn propriè latiorem testudinis planitiem significare scripsit. Χελῶνες, labia, alij citharam interpretantur, & testudinem, & lyram, & machinam bellicam, Hesychius. Etymologus author est χελώνην & citharam hac uoce apud Aeoles significari. Idem chelyn citharam dictam scribit, quoniam ex chelonæ pelle à Mercurio facta sit. Ὡς χέλυν Ἑρμάων, κίθαριν ὡς ἁδὺς Ἀπόλλων, Bion in Bucolicis. Sed de musico instrumento huius nominis, uide plura superius in Græca

uoce χελώνη, & Latina Testudo. χέλυς etiam pro machina (bellica) accipitur, Hesychius. Quare apparet tria hęc uocabula χελώνη, χέλυς, & χελώνη, pleraſq; significationes habere communes. Ἡ λιγυρὴν φόρμιγγα χελυκλόνου Ἑρμάωνος, Orpheus in Argonauticis. χέλειον, testæ instar induratum testudinis putamen, Hesychius & Varinus: apud quos ἀπωστρακωμένον legi debet, per o. magnum in secunda syllaba, non per e. breue. Ἑρμέης. σαρκὸς γὰρ ἀπυνόσφισε χέλυον Αἰόλον. ἀγκῶνας δὲ δύω παρετείνατο πέζαις, Nicander in Alexipharmacis. Hermolaus Barb. etiam & Cælius χέλυον legerunt per ypsilon, in penult. ego per ει. malim. χέλειος νῶτος, ὀστρακώδης, id est tergũ testaceum, Hesych. & Varinus. Fiunt enim frequentia adiectiua in ειος per ει. per υ. non item. χέλυς etiam pectus significat, unde uerbum χελύσσεσθαι, ferè pollens idem quod apud nos expectorare, Hermolaus. Ξηρὰ δ᾽ ὑπαλλίζων ὀλοὴ χελλύσσεται ἄτη, Nicander: lambda propter carmen geminato. Hesychius interpretatur βήσσειν, id est tussire: Scholiastes διὰ χέλυος, τουτέστι τοῦ στήθους τὴν ἀναφορὰν τῶν ἐρυγμάτων ποιεῖν, id est eructare. Ἀναχελύσσεται καὶ ἠρυγγάνει θαμινὰ πνεύματα, Hippocrates. Galenus in Glossis ἀναχελύσσεσθαι, ἀναξηραίνεσθαι interpretatur, id est resiccari, etsi codices impressi ἀναξαίνεται habent, qua uoce præcedens etiam ἀναχαίνεται exponitur ab eo. Cornarius uertit, resoluitur, refricatur: & ἀναχελύσσεται (sic enim legendum, non ἀναχελίσκεται ut codices excusi habent) similiter. Varinus Ἀναχελώνεσθαι legit, (nisi librarij error sit, si error est, potest enim hoc uerbum formari à χελώνη, quæ uox idem quod χέλυς est) & rectè interpretatur ἀναξηραίνεσθαι. Videtur autem non simpliciter significare resiccari, sed sicca uel arida tussi laborare. Sic & χελίσκιον (melius per ypsilon in antepenult, ut Varinus habet) ξηρόν, id est tussicula arida apud Hippocratem legitur, cum nihil humoris in os tussiendo aut screando deriuatur. Χελύσσουσα, natans, διαπλέουσα, νηχομένη. καὶ γὰρ οἱ νηχόμενοι τοῖς χείλεσι τὸ ὕδωρ παραλέγουσι. Χελύειν (Varinus non rectè χελόνειν habet,) βήσσειν, καὶ χελύσσειν (malim χελύσσειν) ὁμοίως, Hesych. Χέλυσμα, lignum quod carinæ (τροπῇ, lego τρόπιδι) affigitur, ne atteratur aut labefactetur inter trahendum, Varinus. Sed & ipsa carina chelóne dicitur, ut supra annotauimus. Quod sub carina sternitur, ne illa atteratur, chelysma quasi corium & tegumentum nomen habet, Cælius Calcagninus. Theophrastus lib. 5. de hist. plant. cap. 8. nauium partes, & quæ quibus materia conueniat, describens, χέλυσμα etiam nominat, quod ex ligno robusto fieri oporteat, Gaza testudinem uertit. Labrum superius inueni qui chelynen dici arbitrentur: quanquam alij in ambitu positã partem eo uocabulo intelligere malunt, Vnde chelynidæ (apud Etymologum) nuncupentur, quibus ea grandior portio est, Cælius. Labeones Latinè dixeris. Μύσταξ ῥωμαίοις ἡ ὑπερῴας χελώνης κατάκοσμος, Etymologus. Ego labium simpliciter, siue superius siue inferius, χελώνην uocari puto, nam si superius tantum significaret, nõ opus foret superioris uocabulum adijci. Εἰς τὴν ὑπερῴαν χελώνην οἰστὸς Μηδικὸς ἐνερρίζωτο, Aristophanes citante Suida. Item in Vespis, Πᾶς (aliâs Στὰς) ἀνὴρ περ᾽ ἀνδρὸς ὑπ᾽ ὀργῆς τὴν χελώνην ἐσθίων: ubi Scholiastes (& Varinus,) ἀντὶ τοῦ τὰ χείλη. οἱ γὰρ ὀργιζόμενοι ἐνδάκνουσι τὰ χείλη. Χελώ, χεῖλος, καὶ μόριον τῶν ἱερείων, Hesychius & Varinus. Χελώνιον, labellum, Etymologus: & idem quod χελώνιον, teste Hesychio. Ruellius ex Hippiatricis Græcis cap. 34. & 108. χελώνια, labra transtulit. Χελωνέων, χημῶν, (fortè χειλῶν.) & Χελῶναι, χῆλαι, (fortè χείλη, aut χηλαί, id est ungulæ. nam χελώνη alioqui pars est ὁπλῆς, id est ungulæ solidæ, chela uerò ungula bisulca est.) Hesych. Χελωνάζειν, χλευάζειν, Hesychius & Varinus, id est irridere, subsannare. Χελών, piscis è mugilum genere apud Athenæum, nimirum à labiorum magnitudine. Nicander χελείας latibula serpentium uocauit, παρὰ τὸ χεῖσθαι ἐν αὐταῖς τοὺς ὄφεις, ut Scholiastes annotauit.

¶ Icon. Lego (apud Pollucem lib. 9.) Peloponnẽsium nummum fuisse quendam ab incusa animalis forma chelónen, id est testudinem nuncupatum. Nam obolum Eupolis callichelonum appellauit, ueluti testudinem dicas pulchram. Hinc emanauit illud, Τὰν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικῶντι χελῶναι. Quod est, Virtutem ac sapientiam testudo superat, Cælius. Χελώνιον, τὸ ὑποπόδιον, καὶ Πελοποννησιακόν, (addiderim νόμισμα,) Hesych. Varinus. Καλλιχέλωνος obolus insculptam habebat testudinem, Hesychius & Varinus. Erasmus carmen ex Polluce iam recitatum prouerbiale facit, quo uelut ænigmate innuatur, pecuniam longè plus posse, quàm aut uirtutem aut sapientiam. Cõsimili figura (inquit) dictum & illud multas noctuas sub tegulis latitare, & bos in lingua. ¶ Testudo apud ueteres secreti ac silentij symbolum fuit. Hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerem fecit, quæ testudinem calcaret, opertius implicatiusq; cõmonstrans, esse muliebris decoris ædes custodire ac silentium, (silentium ac tardũ & lentum sermonem, Steph. Aquæus,) Cælius. Iuxta forum Eleorum templũ est Veneris Vraniæ, id est Cœlestis, cũ simulachro deæ quod Phidias partim ex ebore partim ex auro fabricauit, cuius pes alter testudini insistit. Cęterũ in crepidine nemoris ibidem, Venus est Pandemos, id est popularis, quę capro æneo insidet, Pausanias in Eliacis. Τῷ δὲ ἀφροδίτης ἐν Ἤλιδι ἀγάλματι Φειδίας τὴν χελώνην παρέθηκεν, ὡς τὰς μὲν παρθένους φυλακῆς δεομένας, ταῖς δὲ γαμεταῖς οἰκουρίαν καὶ σιωπὴν πρέπουσαν, Plutarchus in libro de Iside. ¶ Chelonium inter cyclamini nomenclaturas apud Dioscoridem reperio.

¶ Chelonitæ insula in rubro mari, gentile similiter, Stephanus. Chelonates promontorium Achaiæ, quod Ptolemæo Chelonita dicitur, Idem. Post Cyllenen Chelonatas est promontorium, signum ex tota Peloponneso maximè in occasum protensum, Strabo lib. 8. Et rursus, In medio Chelonatæ ac Cyllenæ spatio Penius effunditur.

¶ b. Chorus Vesparum Aristophanis aculeos cuidam minitatur his uerbis, Ἀλλ᾽ ἄφιει τὸν ἄνδρ᾽: εἰ δὲ μή, φήμ᾽ ἐγὼ Τὰς χελώνας μακαριεῖν σε τοῦ δέρματος. osseum enim testudinum tergus aculeis uesparum

rum pungi non potest. Volaterranus testudinis conuexum dixit pro testa eius.

¶ e. Aliqui tradunt, incredibile dictu, tardius ire nauigia, testudinis pedem dextrum uehentia, Plinius. Si quis posuerit dorsum tortucæ euersum super ollam, non bulliet olla, Rasis.

¶ f. ὀσμὴ μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέασιν, &c. Oraculum Crœso Delphis responsum, Suidas in Κροῖσος ex primo Herodoti.

¶ h. Troglodytæ testudines consecrarunt, Gyraldus. sed hoc de marinis intelligendum.

¶ PROVERBIA. Aquilam testudo uincit, Vide infra in terrestri. Testudinem equus insequitur: conueniet uti cum rem præpostere & absurde geri significamus: finitimum illi, Testudinem Pegaso comparas: &, Citius testudo leporem præuerterit, Erasmus. Vide in Equo inter prouerbia. Testudines edendæ aut non edendæ, Vide superius in F. Ipsi testudines edite qui cepistis: Αὐτοὶ χελώνας ἐσθίετ' οἵπερ εἵλετε: In eos iacitur, qui posteaquam inconsulte quippiam adorti sunt, aliorum implorant auxilium, quos suo negotio admisceant. Parœmiā ex huiusmodi quodam apologo natam existimant. Piscatores aliquot iacto reti, testudines eduxerunt. Eas cum essent inter se partiti, neq; sufficerent omnibus comedendis, Mercurium forte accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens se nequaquam humanitatis gratia uocari, sed ut eos fastidito cibo subleuaret, recusauit, iussitq; ut ipsi suas testudines ederent, quas cepissent, Erasmus. ¶ Prius testudo leporem præuerterit, πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, de re neutiquam uerisimili, Erasmus. Aesopus fabulatur quod testudo leporem cursu uicerit, ut pigros ad laborem impelleret, & ueloces (ingeniosos) à torpore deterreret, Io. Tzetzes. ¶ Quàm curat testudo muscas, ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν. Suidas ex authore nescio quo refert hæc uerba, Τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι τῆς Θερσίτου παρρησίας ἧττον ἔμελεν ἢ χελώνῃ μυιῶν τὸ τῆς παροιμίας. Testudini nihil nocere possunt muscæ propter testam qua munita est. Confine illi, Non curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum, Animus uirtute ac philosophia munitus, nihil plus timet fortunæ incursum, quàm testudo muscas, Erasmus. Huc pertinet quod superius in b. recitaui ex Vespis Aristophanis. Refertur à Suida in χελώνη. ¶ Testudinem Pegaso comparas, χελώνην Πηγάσῳ συγκρίνεις: de rebus nequaquam inter se conferendis. Pegasus equus erat uolucer, si fabulis credimus, testudine nihil tardius, Erasmus. ¶ Testudines uincunt sapientiam & uirtutem, Vide supra in a. inter icones. ¶ Domus amica, domus optima: οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Nusquam commodius, nusquam liberius, nusquam lautius homini uiuere contingit, quàm domi. Quidam per iocum detorquent ad testudinem, de qua fertur apologus huiusmodi. Iupiter cum animantiū omne genus ad nuptias rogasset, uenissentq; reliqua, præter unam testudinem (nam hæc peracto conuiuio tum demum aduenit,) Iupiter admirans percunctatus est, quid nam illi fuisset in mora. Atq; illa respondit, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Iratus ille, iussit ut quocunque iret, domum suam secum circunferret. Ad apologum allusit M. Tullius in Epist. quadam ad Dolobellā: Hæc loca uenusta sunt, abdita certe, & si quid scribere uelis ab arbitris libera, sed nescio quomodo οἶκος φίλος. Itaq; me referunt pedes in Tusculanum. Huc adscribendum quod refert Plutarchus in uita T. Flaminij. Is dehortans Achaicos ne sibi uindicarent insulam Zacynthiorum, dicebat, κινδυνεύειν ἂν ὥσπερ αἱ χελῶναι πορρωτέρω τὴν κεφαλὴν τῆς Πελοποννήσου προτείνωσιν. Id est, Periculū ipsis fore, quemadmodum testudinibus, si longius à Peloponneso proferrent caput. His non dissimilia T. Liuius de bello Macedonico lib. 6. ubi sic loquitur Quintius: Si utilem possessionem eius insulæ censerem Achæis esse, autor essem S. P. Q. R. ut eam uos habere sineret. Cæterum sicut testudinem, ubi collecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus uideo esse: ubi exerit partes aliquas, quodcunq; nudauit, obnoxium atq; infirmum habere: Haud dissimiliter uobis Achæi clausis undique maris, quod intra Peloponnesum est, termino, ea & iungere uobis, & iuncta tueri facile: si semel auiditate plura amplectendi hinc excedatis, nuda uobis omnia quæ extra sint, & exposita ad omnes ictus esse, Hæc omnia Erasmus. Τὸ τὰς ῥικνὰς χελώνας ἀμνάμονα, οἶκος γὰρ ἄριστος ἀλαθέως καὶ φίλος, Cercidas in Hemiambis apud Stobæum in sermone de tranquillitate.

¶ Mulieris famam, non formam uulgatam esse oportere, emblema Alciati.

Alma Venus quænam hæc facies, quid denotat illa
Testudo, molli quam pede diua premis?
Me sic effinxit Phidias, sexumq; referri
Fœmineum nostra iussit ab effigie.
Quodq; manere domi, & tacitas decet esse puellas,
Supposuit pedibus talia signa meis.

DE TESTVDINE TERRESTRI.

Testudinis terrestris putamen tantum hoc tempore habuimus.

A.

TESTVDO terrestris est, quæ nec in dulci nec in salso humore degit, nec in cœno & paludibus, sed locis siccis. Recentiores aliqui parum Latini uocauerunt etiam syluestrem, campestrem, agrestem & nemoralem. Græci χελώνην χερσαίαν. Sunt & terrestres, quæ ob id in operibus chersinæ uocantur, Plinius. Nicander ὀρείην dixit, Oppianus ὀρεσιφοίτην, id est montanam, Videntur autem montanæ cæteris terrestribus maiores fieri. Vide infra in E.

Galli tortue des boys, id est testudinē syluarum appellant. Sed conueniunt ei eadem nomina quę supra in Testudine simpliciter retulimus.

B.

Testudines terrestres in Africæ desertis reperiuntur, Plin. In quadam Libyæ parte (in Mauritania) in campis testaceorum multitudinem esse dicunt, Strabo lib. 17. Terrenæ testudines apud Indos gignuntur magnitudinē maximarum glebarum, quæ in altis arationibus terræ non difficilis excitantur, bene penitus intrante aratro, & sulcum facillimē proscindēte, & glebas in excelsum excitante. Eiusmodi testudinum genus aiunt testas exuere: ac sanē easdem ab agricolis sic ligonibus abstrahi, quemadmodum uermes ex uerminosis locis, Aelianus interprete Gillio. Parthenius mons Arcadiæ testudines exhibet, Pausanias. Et rursus, Soron & alia querceta Arcadiæ, ingenti magnitudine testudines alunt. ¶ Terrestrium testudinum tergus luteo & nigro colore pulchrē distinctis spatijs uariare uidi, ferē instar pellis salamandræ. Testudines quas nos marinas dicimus, albo cortice tectas, & nigris quibusdam signis uermiculatas, ex mari non sunt, sed maritimis nemoribus & sabulosis, nostra autem nemora & fouearum aquæ nigras faciunt, Brassauolus. Σαρπὸς γὰρ ἀπηνόσφισε χέλειον Αἰόλου, Nicāder de testudine à Mercurio reperta. ¶ Terrestres quadrupedes ouiparæ, ut lacerti, testudines, &c. pulmonem habent exiguum & siccum, sed aptum ampliari ac extumescere cum inflatur, Aristot. Vrina earum ad remedia quædam commendatur. Hanc Plinius aliter quàm in uesica dissectarum inueniri posse non arbitratur. Testudo tam aquatilis quàm terrestris, habent in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Aristot. Pulmonem ac uentrem habent ita, ut omne genus terrestre ouiparum, Idem.

C.

Testudines terrestres testæ elegantioris, amant agros in quibus fruges consitæ sunt, ut audio, nimirum quòd frugibus uescantur: nam & domi quidā eas cistis inclusas farina nutriunt. Cochleas quoq; & lumbricos ab eis edi aiunt. Sunt & montanæ. Arrianus in insula quadā maris rubri χελώνην ὀρεινὴν haberi scribit. Nicander testudinē montanam κυπισηνόμου cognominat, quòd cytisum depascatur: non enim probo Scholiastæ interpretationem, non ad cytisum sed cytinos mali Punicæ flores, hanc dictionem referentis. Testudo cum uiperam ederit, mox cunilam (origanum) edit: quod cum ita sæpius factum animaduertisset quidam, cum gustata cunila uiperam testudo repeteret, herbam euulsit, quo facto testudo interijt, Aristot. in historia animalium, & in Mirabilibus: & Zoroastres in Geoponicis 15. Testudo cunilæ quam bubulam uocant pastu, uires contra serpentes refouet, Plinius. Aelianus uel ipse, uel deceptus eius interpres Gillius, origanū & cunilam tanquam diuersa remedia testudini aduersus uiperæ esum memorat. Testudo cum origanum ederit, uiperam præclare contemnit. Quòd si eius facultatem nō assequatur, comesa ruta contra hostem armatur. Iam si utriusq; facultate caruerit, à serpente exeditur planeq; conficitur, Aelianus. Cunila bubula se muniunt testudines cum serpentibus pugnaturæ, quidāq; in hunc usum panacem uocant, Plinius. Testudines terrestres sunt in Africæ desertis, qua parte maxime sitientibus harenis squalent, roscido (ut creditur) humore uiuentes: neq; aliud ibi animal prouenit, Plinius. ¶ Testudo tum marina tum terrestris in dorsum inuersa, ad pristinum statum redire non potest, Oppianus. ¶ Omne hybernum tempus testudo intra terram abdita manet immobilis: cuius naturam non ignorantes homines, eam ineunte hyeme terræ operimento obducunt: post uero hyemem ibi locatam ac sitam, ubi terra obruerunt, reperiunt, sine cibo totam hyemem traduxisse. ¶ Quadrupedes ouiparæ pedestres, eodem coëunt modo quo ea quæ animal generant, mare superueniente: ut testudo tam aquatilis quàm terrestris: habent uerò in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Aristot. Testudines montanæ ex uentis cōcipiunt, ut & coturnices, Scholiastes Nicandri ubi poëta κυπισηνόμου testudinem cognominârat, quasi ipse legerit κυϊσηνέμου, aut similem quandam uocem, ἀπὸ τῦ κύειν ἐκ τῶν ἀνέμων. Ex terrenis testudinibus mas ad uenerem inflammatissimus est. Demostratus fœminam humi ad coitum stratam ait supinam iacere, deinde expleto coitu, propter testæ magnitudinem cum se conuertere non queat, escam paratam à marito relinqui cum alijs animalibus, tum aquilæ: (Vide supra in Testudine in genere D.) unde fit, ut mares eas ad coitum ideo illicere nō possint, quòd fœminæ magna moderatione libidines contineant, & salutem uoluptati anteponant. At enim mares mirabili quadam natura illecebram amatoriam, & omnis metus obliuionem afferentem fœminis inijciunt: neque tamen huiuscemodi illecebræ sunt cantiunculæ, quales Theocritus, pastoritiæ lusionis compositor, nugatur: sed occulta herba, cuius neque ille nomen se scire dicit, neq; alium cognoscere confitetur. itaque mares eam ore continentes, ad libidinem fœminas alliciunt: & quæ antea fugiebant, nunc exardescunt ad coitum, & nullo de se timore afficiuntur, Aelian. ¶ Oua non modo incubare solo aspectu dicitur, sed etiam

ad ex-

ad exclusionem perducere, Gillius. Sed authores de marina tantum hoc scribunt, ut in eius historia dicetur. Aliqui e uulgo putant quod oris spiritu afflando, ea maturet. ¶ Testudo latibulis tegitur, senectutem uero non exuit, Aelianus. Et alibi; Testudines terrenas apud Indos aiunt testas exuere.

D.

Testudo contra uiperas & serpentes pugnat. Vide in C. ¶ Aquilæ ut morbis quibusdam occurrant, testudines comedunt, Oppianus in Ixeuticis. Testudines terrestres fœminæ in coitu supinæ iacent, quo peracto cum se conuertere nequeant; præda cum alijs animantium, tum aquilæ relinquuntur, Aelianus. χελωνοφάγοι αἰετοί τινες, Hesych. & Varinus. Tertium aquilarum genus anatariam uocant, &c. ingenium est ei testudines raptas frangere e sublimi iaciendo: quæ sors interemit poëtam Aeschylum, prædictã fatis (ut ferunt) eius diei ruinam; secura cœli fide cauentem, Plinius: & Suidas in χελώνη, ubi Aeschylum sic oppressum annorum quinquaginta octo fuisse refert. Sotades apud Stobæum hoc ei scribenti accidisse ait. Terrenas Testudines à se comprehensas ex alto deijcientes aquilæ ad saxa allidunt, & ex contrita Testudinum testa extractam carnem exedunt, cõficiuntq;. Itaq; Eleusinius Aeschylus tragicus poëta de uita migrasse dicitur. Cum enim is in saxo sedens (in agro aprico sedens annos natus octo & quinquaginta, quod tabulati ruinã metueret, quam ei oraculum prędixerat, Gyraldus) ex consuetudine institutoq; suo & philosopharetur, & scriberet, eius caput à pilis nudum, aquila saxum esse arbitrata, testudinem, quam in sublime extulerat, in idipsum deiecit, & sine aberratione ictum dirigens, uirum interfecit, Aelianus. De Aeschylo interempto ab aquila anataria, meminerunt Valerius Maximus lib. 9. & Gellius lib. 13. & lib. 7. Idem hoc uersiculo Sotades testatus est: Αἰσχύλῳ γράφοντι ἐπιπέπτωκε χελώνη.

E.

Testudines aliqui in hortis alunt, ut purgent eos à cochleis & lumbricis. ¶ Parthenius mons Arcadiæ testudines exhibet, ad compingendas lyras aptissimas, Pausanias. Et rursus, Soron & alia querceta Arcadię, ingenti magnitudine testudines alunt, ex quibus lyras conficeres, æquales illis quæ ex Indica testudine componuntur. (Sed de testudine musico instrumento diximus supra in Testudine in genere H.a.) Dioscoridis insula in mari rubro fert testudinẽ ueram, & terrestrem, & albam: & plurimam excellentem, ac testis maioribus, montanam quoq; maximam, & testæ crassissimæ, Arrianus. Vide supra in Testudine in genere cap. 5. Sunt & terrestres; quæ ob id in operibus chersinæ uocantur, Plin. Et 32. 4. Geminus, inquit, similiter (ut fibrorum) uictus in aquis terraq;, & testudinum, effectus quoq; pari honore habendi, uel propter excellens in usu pretium, naturæq; proprietatem. Vide mox in G. ab initio.

F.

Tortuca terrestris magis est temperatæ carnis quàm aquatica, neutra tamen est uenenosa: sed utraq; in cibo multum impinguat. Dicunt tamen quidam quòd si quis super renes mortuæ tortucæ calcauerit, ueneno inficitur, Albert. Testudines aquaticę meliores sunt quàm terrestres, pro equis qui cum satis pabuli absumant non proficiunt, Laur. Rusius. Terrenæ testudines in India maximæ gignuntur, eædemq; non amaræ ut marinæ sunt: sed & suaues & pingues habentur earum carnes, Aelianus. Amputato capite pedibusq;, ex iure in cibo sumuntur contra morbos quosdam, ut mox in G. referetur.

G.

Geminus similiter (ut fibrorum) uictus in aquis terraq;, & testudinum, effectus quoq; pari honore habendi, uel propter excellens in usu pretium, naturæq; proprietatem, Plinius: Videtur autem sentire, effectus in re medica siue ex terrestri, siue ex aquatica testudine eosdẽ haberi: & testudinem amphibium animal non minus celebre esse quàm fibri sint, cùm non ad remedia tantum diuersæ eius partes, sed etiam ad ornatissima opera tegumentũ tum terrestris tũ aquaticæ requiratur. Oua sanè testudinis uel marinæ, uel terrestris similiter, contra salamandræ uenenum commendantur: & ius coctum ex suilla pingui cum testudine utrauis, authore Nicandro. Et pro sanguine marinæ testud. uulgarium sanguinem prodesse existimãt quidam, (ut ex Vegetio citauimus in Testudine in genere.) Quare etiam cætera remedia ex eis ferè indifferentia esse aliquis suspicetur. Aquilæ testudines pro medicamẽto uorant, Oppianus Ixeuticis. Testudines aquaticæ meliores sunt quàm terrestres, pro equis qui ex pabulo satis copioso parum aut nihil proficiunt, Rusius cap. 156. Vide paulò ante in F. Idem Rusius cap. 165. testudines ad tussim siccam equorum laudans, sic scribit: Testudines abiectis capitibus, caudis, pedibus & intestinis in aqua coques donec carnes ab ossibus separentur, & aqua bene pinguis fiat. Hac aqua equum potabis, ita ut aliud nihil bibat antequam eam absumpserit. Carnes si quæ remanserint, mixtas cum annona equo in cibo dabis. hoc facies donec equum uideas curatum. Et quamuis terrestres testudines bonæ sint, aquaticæ tamen præferuntur. Idem cum limacibus facere potes. Amatus Lusitanus pro puella quadam uentriculi erosione chronica cum destillatione capitis & tussi ingenti sicca, inter cætera tale remedium præscribit. Testudines nemorales duæ bulliant in aqua feruentissima, demptis corticibus: deinde lauentur uino, ac postea aqua hordei uel rosacea: tandem interanea pulpamenta dicta, cum infra scriptis rebus coquantur. Rec. florum boraginis, capillorum Veneris, sem. melonis, lactucæ ana unc. semis. Radi

cum petroselini, boraginis, ana ℥.j. tragacanthi, gummi Arabici, amyli, glycyrrhizæ ana drach. semis. Pinearum mundatarum, amygdalarum albarum, pistaciorum mundatorum, ana drach. duas. Bulliant in libris sex aquæ ad consumptionem mediæ partis, & colentur. Huius decocti quinque uncias cum una syrupi uiolacei quotidie ieiuna bibat. Syrupum quendam de testudinibus terrestribus cum alijs remedijs parandum Guaynerius describit in curatione febris hecticæ: Item liquorem ex capo gallóue, aut ijsdem testudinibus aut limacibus destillandum. Testudo terrestris usta tota, & cum melle sumpta, uetustissima leucomata continuò purgat, & dolores nubeculasque illita sanat, Author Kœranidum. Testudinem captam ex aridis locis (alij testudinem simpliciter nominant) accipitri da in cibo, sic enim pennas citius mutabit, & pulchriores habebit, Demetrius Constantinop. ¶ Terrestrium carnes suffusionibus propriè, magicisque artibus refutandis, & contra uenena salutares produntur. Plurimæ in Africa. Hæ ibi amputato capite pedibusque pro antidoto dari dicuntur: & ex iure in cibo sumptę, strumas discutere, ac lienes tollere: Item comitiales morbos, Plin. ¶ Testæ crematæ cinis cum uino mixtus chimetla sanat: & cum butyro uetere solutus, carbunculos curat, Author Kœranidum. Tegumenti cinis uino & oleo subactus, pedum rimas ulceraque sanat, Plinius. Rasis testudinis simpliciter cinerem cum albumine oui aut lacte asinino, fissuras in uentre, uberibus & femoribus mulierum sanare prodidit. Squamæ è summa parte derasæ, & in potu datæ uenerem cohibent. Eò magis hoc mirum, quoniam totius tegumenti farina accendere traditur libidinem, Plinius. ¶ Sanguis testudinis terrestris additur acopis quibusdã arthriticis Asclepiadæ apud Galenum de compos. medic. sec. genera libro septimo. Et apud Aetium lib. 12. cap. 44. testudinum decem sanguis acopo ex rubetis adijcitur. Vide in Rubeta G. Testudinum terrestrium decem sanguis apud Galenum de compos. medic. sec. genera lib. 7. (unde Actuarius etiam mutuatus est) miscetur Acopo Piscatoris primo: secundo uerò simpliciter testudinum plurium sanguis cum rubetis quinque, &c. Testud. terrest. sanguinem epotum tradunt prodesse comitialibus, Dioscorid. Rasis, & author Kœranid. Auicenna in eundem usum cum uino bibi iubet: & alibi caputpurgium ex eo fieri. Vide supra in Testudine simpliciter. Sanguis earum claritatem uisus facit, suffusionesque oculorum tollit: (Non igitur uerisimile est quod apud Rasim legitur, collyrium cum sanguine tortucę factum excæcare.) Et contra serpentium omnium, & araneorum & similium, & ranarum uenena auxiliatur, seruato sanguine in farina pilulis factis, & cum opus sit in uino datis, Plin. Sed de seruando sanguine testudinum simpliciter, diximus supra in Testudine in genere, initio capitis septimi. Sanguis testud. terrest. potus, ab echidna uel scorpione percussos, summè adiuuat, Author Kœranid. (Alij testudinis simpliciter, alij marinæ, ad eosdem ferè usus commendant.) Cum spolio serpentis & aceto solutus, dolores aurium & usturas sanat: Inunctus capiti alopeciam densat, & furfures abstergit, Idem. In testudine simpliciter, sanguinem eius ad capillorum defluuium, ophiasin & achôras, à quibusdam prædicari scripsimus. Galeno curiosum & super uacaneum hoc remedium non placet. Vide infra in Marina. ¶ Testud. terrest. iecur tritũ in pesso naturalibus imponito, aduersus uteri strangulatum, Galenus Euporist. 2.72. ¶ Felle testudinum terrest. cum Attico melle glaucomata inungi prodest; & scorpionum plagæ instillari, Plin. Cum melle cicatrices & leucomata summè sanat, Author Kœranidum. Si misceatur fel tortucæ agrestis cum pari melle, & hoc collyrio illinatur aliquis triduo, mane ter, & nocte ter, conferet hoc aquæ in oculo coëunti, (suffusioni,) Rasis. Vide supra in Testudine in genere. Fel agrestis tortucæ permixtũ lacti mulieris, si destilletur in nares uel aures à quibus fluit sanguis, confert, Rasis. ¶ Vrinam earum aliter quàm in uesica dissectarum, inueniri posse non arbitror: & inter ea quoque esse, quæ portentosa magi demonstrẽt aduersus aspidum ictus singularem, efficaciorem tamen ut aiunt cimicibus ammixtis, Plinius. Vide in Marina G. ad finem. ¶ Oua durata illinuntur strumis & ulceribus frigore aut adustione factis. Sorbentur in stomachi doloribus, Plinius. Oua testudinis marinæ aut terrestris cocta, prosunt contra salamandram, Dioscorides: Nicander in Alexipharm. simpliciter testudinis oua cõmendat. Καὶ ὠὰ θιβρὰ (ab igne adhuc feruida) χελώνης ἀλθαίνει. Oua testud. syluestris aiunt prodesse comitialibus, & ad tussim infantium nõ sine experimento laudantur, Auicenna. Author Kœranidum marinæ oua in cibo sumpta lunaticos sanare scribit.

H.

a. Epitheta. ὀυρείη & κυτολωόμος, Nicandro. τραχεῖα & ὀρεσίφοιτος, Oppiano. Vide supra in Epithetis Testudinis in genere.

c. Bœus scribit ex Gerano (muliere quondam inter Pygmęos insigni in gruem mutata) & Nicodamante, testudinem terrestrem natam esse, Athenæus.

e. Testudinem musicum instrumentum Mercurius fabricasse dicitur reperta testudine in Cyllene monte Arcadiæ, (nimirum terrestri:) uel in littore decrescente Nilo, (nimirum aquatica.) Vide supra in Testudine in genere H. a.

h. Testudines Parthenij Arcadiæ montis, accolæ tum ipsi uerentur capere, tum peregrinos tollere non patiuntur: Pani enim sacras esse arbitrantur, Pausanias.

PROVERBIVM. Aquilam testudo uincit. Diogenes Laertius in uita Menedemi Philosophi, ex Achæi poëtæ Satyra, cui titulus Omphale, refert hos senarios: Ἡλίσκετ᾽ ἄρ᾽ ἄγε καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχὺς, Καὶ πρὸς χελώνης ἀετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ. Hoc est, Captus aliquando est celer ab imbecillibus,

Et aquila tempore in breui à testudine. Eosq; ait usurpare solitum Menedemum in illos, qui secum in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi potest per ironiam: aut simpliciter, ubi quis potentiorem arte uincit, aut quod uiribus non potest, assiduitate conficit, Erasmus.

DE TESTVDINIBVS QVAE IN AQVA dulci uiuunt siue palustri siue fluente.

A.

ESTVDO aquatica nominatur à Marcello Empirico, quod nomen commune uideri potest ad omnes testudines quæ in aquis degunt, uel marinis uel dulcibus: & his siue fluentibus siue stantibus: & fortè etiã lutarias, quæ non tam in aqua quàm in cœno paludum degunt. Plinius testudinũ genera quatuor numerat. Sunt enim (inquit) terrestres, marinæ, lutariæ, & quæ in dulci aqua uiuunt. Has quidã è Græcis emydas appellant. Gaza Aristotelis de animalibus librorum interpres testudinem lutariam & murem aquatilem pro uno genere accipit, Aristotelis emyde, quod non probo: deceptus fortè, quòd codices quidam Plinij in loco iam recitato, sic legant: lutariæ, quæ in dulci aqua uiuunt, &c. Sed sic tria tantum genera essent, cùm Plinius disertè genera quatuor statuat. Muris quidem nomen pro testudine, non quauis, sed aquatili aut marina apud Plinium usurpatur, imitatione uocis Græcæ ut conijcio, μῦς, cuius genitiuus est μυὸς, si rectè μύδες in Lexico Græcolatino uulgari legitur. mihi quidem non placet, ut neq; ὠμὺς & ὠμύδες per o. magnum, quas uoces in Græcorum Lexicis non reperias. ἐμὺς uerò per epsilon scribi placet, quod à librarijs fortè alicubi omissum est, aut in ω. mutatum. ἐμὺς, ζῶον ἐν λίμνῃ ἢ ἐν πηγῇ γιγνόμενον. οἱ δὲ χελώνην τὴν ἔχουσαν οὐράν, Hesychius & Varinus. Apud Galenum de compositione sec. locos, lib. 2. cap. 2. ἀμύδα per alpha legitur, in uerbis Archigenis. interpretatur autem χελώνην λιμναίαν, id est testudinem palustrem seu lacustrem. & similiter Euporiston 1. 9. Author Kœranidum de tribus dũtaxat generibus scribit, terrestri, marina, & palustri quam uocat emyda. Mydæ, de genere testudinum à colore luteo dictæ; quæ in aquis inueniuntur, ut inquit Plinius, Niphus. Sed apparet illum mydæ pro emydes legisse apud Plinium 32. 4. ubi codices antiqui emydas habent, recentiores aliqui emidas, (minus rectè.) item Aristoteles ac Theophrastus, teste Hermolao Barbaro. Et rursus in eiusdem libri caput undecimum: Tria (inquit) inuenio in mari quæ μῦς dicuntur: primum testudines sunt, ideoq; non μῦες in plurali sed μύδες & ἐμύδες uocantur. Genus hoc aquatilis mus, & lutaria testudo à Theodoro, marinus mus à Plinio quandoq; lib. 9. uertitur. alterum inter pisces. tertium inter ostrea pro mytulo, Hæc Hermolaus. Sed marinus mus Plinij marina testudo est, non ἐμὺς, id est palustris aut dulcis aquæ. Et non in plurali tantum numero ἐμύδες, sed in obliquis etiam singularibus ἐμύδος, ἐμύδι, & ἐμύδα rectè dici asseruerim. Iam quòd Niphus ait mydas à luteo colore dictas, propter Græcæ linguæ imperitiam eum somniasse puto. Amphibia quædam propter uictum aquas relinquunt, ut phoca καὶ ὁ μῦς, Theophrastus in libello de piscibus. Marinum genus μυῶν, id est murium, pro testudinibus marinis, Oppianus lib. 1. de piscatione nominat. In Casinate fluuius appellatur Scatebra, frigidus, in quo, ut in Arcadiæ Stymphali, enascuntur aquatiles musculi, Plinius. quæ uerba de muribus uiuiparis accipio; qui & alibi in Arcadia aquatici esse traduntur, ut in Quadrupedum uiuiparorum historia in Mure aquatico scripsimus. Quod si quis testudinem lutariam ad uerbum Gręce reddere uelit, χελώνην πηλαμύδα dixerit: & per aphæresin ἀμύδα. Vtcunq; est, siue e. siue a. siue o. primam syllabam facias, id potius placet quàm monosyllabum μῦς, homonymiæ uitandæ causa. Μῦς enim, id est mus aquatilis etiam uiuiparus est, & mus siue musculus piscis: & genus ostrei, Gaza mitilum uertit. Μῦες, id est mures, dicuntur tum domestici mures, tum marini, Hesychius. per marinum uerò an testudinem uel piscem uel ostreum intelligat, quærendum. Nemora nostra & fouearum aquæ testudines nigras producunt, Brassauolus Ferrariensis. Testudinum tertium genus in cœno (unde lutarias superius appellauit) & paludibus uiuentium. Latitudo his in dorso pectori similis, nec conuexo incurua calice, ingrata uisu, Plinius. Et mox, Ex quarto genere testudinum quæ sunt in amnibus, &c. sanguis instillatus crebrò, capitis dolores sedat. Has superius simpliciter in aqua dulci degere dixerat. Nam in lacubus frequẽtius quàm amnibus aut fluuijs reperiri puto, nisi qui fluuij admodum magni sint, ita ut aqua circa ripas eorum stagnet. Idem remedium aduersus capitis dolorem emydi siue limneæ, id est lacustri testudini Archigenes attribuit. Itaq; testudinum genera quatuor esse apparet, & lutariam ab emyde diuersam; quod Gaza & alij quidam non animaduerterunt. Marinæ etiam testudines, authore Plinio, circa Phœnicium mare stato tempore in amnem Eleutherum se recipiunt. Testudines India in Gange fluuio fert maximas. ¶ Testudinem fluuialem Lusitani cagado uel gagado uocant, cæteri Hispani galapago. Itali gaiandre de aqua. Sed nomina testudinis in genere, supra nobis enumerata, huic etiam attribui possunt.

B.

Testudines Heluetia etiam in lacubus quibusdam habet; Tigurinus quidẽ ager in exiguo lacu

iuxta Andelfingam pagum. In Gange fluuio Indiæ testudines nascuntur, quarum testa non minori magnitudine sit, quàm dolium capax uiginti amphorarum, Aelianus duobus in locis, interprete Gillio. Et rursus, Testudinis Indicæ & fluuiatilis testa, non minor est quàm scapha iustæ magnitudinis. decem enim leguminum modios capit. Nicolaus Damascenus prodit, Antiochiæ sibi uisos Indorum legatos, qui Cæsari Augusto inter cætera munera testudinem fluuiatilem trium cubitorum attulerint, Gillius. Sunt & in Nilo testudines, Aeliano teste. ¶ Aquatilium tegumenta plura sunt: alia corio & pilis teguntur, ut uituli: alia cortice, ut testudines, Plinius. Testudini quæ in cœno & paludibus uiuit, latitudo in dorso est pectori similis, nec conuexo incurua calice, ingrata uisu, Idem. Mus aquatilis (Emys) tegmen habet testaceum, & inter operta cortice recensetur, sicut & testudo, Aristot. Lienem perexiguum habet, Idem. Testudo sola ex corticatis renes habet. genus tamen testudinis quam uocant lutariam (emyda, id est in dulci aqua degentem) & uesica & renibus caret. fit enim propter eius mollitudinem tegminis, ut humor facilè diffletur, Aristot.

C.

Mures aquatiles dicti parere educareq́ solent in sicco, prorsus tamen ab aquæ natura disclusæ uiuere nequeunt. In humore etiam intereunt, nisi interdum respirent. non secus & marinæ testudines, Aristot. In terra scrobe effossa dolij amplitudine pariunt oua, quæ deserūt terra obruta, dieq́ tricesimo repetunt, refossaq́ aperiunt, fœtumq́ continuò ducunt in aquam, Idem. Oua testudinum in sicco maturantur, Plinius. Testudo mas in coitu superuenit: Vide in Terrestri C. Aquatiles testudines ortæ extra aquam, simulac primum niti possunt, aquam persequuntur, Gillius.

D.

Testudines, cancri & crocodili, futuram Nili inundationem præsentientes, in loca Nilo inaccessa oua transferunt, Aelianus.

F.

Ad cibum præferendæ uidentur amnicæ aut lacustres ijs quæ in cœno & paludibus diuersantur. Vide supra in Terrestri.

G.

Accipiter nimium carnosus & obesus, attenuabitur cibo testudinis aquaticæ, Demetrius Constantinop. Testudines aquaticæ ad tussim siccam equorum cōmodant, Vide supra in Terrestri G. ex Rusio. ¶ Cinis huius testudinis cum ceroto rosaceo illitus, igne cōbusta, erysipelata, calidasq́ podagras summè sanat. Idem cinis inspersus omnem sanguinis eruptionem sistit, & narium & plagarum, Author Kœranidum. ¶ Ad capitis dolorem, Testudinis lacustris, quam quidam amyda uocant, sanguis sincipiti instilletur, Archigenes apud Galenum secund. locos, 2. 2. inter amuleta. ubi Galenus, Hoc (inquit) si uerum est, inter pharmaca & cum discrimine referri conueniebat: nisi sanè hoc uult quòd omnem capitis dolorē iuuet, idq́ omni temporis occasione. Idem remedium inuenio in Euporistis Galeni 1. 9. non ad quemuis capitis dolorem, sed ex ebrietate tantum ac Solis æstu obortum. Testud. palustris, quæ dicitur emys, sanguis hemicraneam & omnem capitis dolorem sanat, illitus fronti, Author Kœranidum. Et rursus, Capiti illitus ueteres cephalalgias sanat, & eos qui nocuum quid sumpserunt, (potus nimirum, ut terrestris etiam & marinæ.) Testudinum quæ sunt in amnibus sanguis instillatus crebro, capitis dolores sedat: item strumas. Sunt qui testudinum sanguinem cultro æreo supinarum capitibus præcisis, excipi nouo fictili iubeant, Plin. Suffusiones oculorum emendat testudinis marinæ fel cum fluuiatilis sanguine, & lacte mulierum, Plinius. ¶ Ex eodem genere testudinum quæ sunt in amnibus diuulsarū pingui cum aizoo herba tuso, admixto unguento & semine lilij, ante accessiones si perungantur ægri, præter caput, mox conuoluti calidam aquam bibant, quartanis liberari dicuntur. Hanc testudinē quintadecima Luna capi oportere, ut plus pinguium reperiatur: uerum ægrum sextadecima Luna perungi tradunt, Plinius. ¶ Fel emydos illitum, omnem caliginem abolet. Hepar potum phthisicos sanat, Author Kœranidum. ¶ Ad ischiadem physicum remedium: Testudinis aquaticæ crus præcide, & phœnicio inuolutum ex ea parte qua quis ischiadem patitur adpone, potenter remediabitur, Marcellus Empiricus. Vide supra in Testudine terrestri simpliciter.

¶ Ex hac quoq́ testudine quæ in paludibus uiuit, aliqua contingunt auxilia. Tres nanq́ in succensa sarmenta deiectæ, diuidentibus se tegumentis rapiuntur. Tum euulsæ carnes earum coquuntur in aquæ congio, sale modicè addito. Ita decoctarum ad tertias partes succus paralysin & articularios morbos sentientibus bibitur. Detrahit item fel pituitas, sanguinemq́ uitiatum. Sistitur ab eo remedio aluus aquæ frigidæ potu, Plinius.

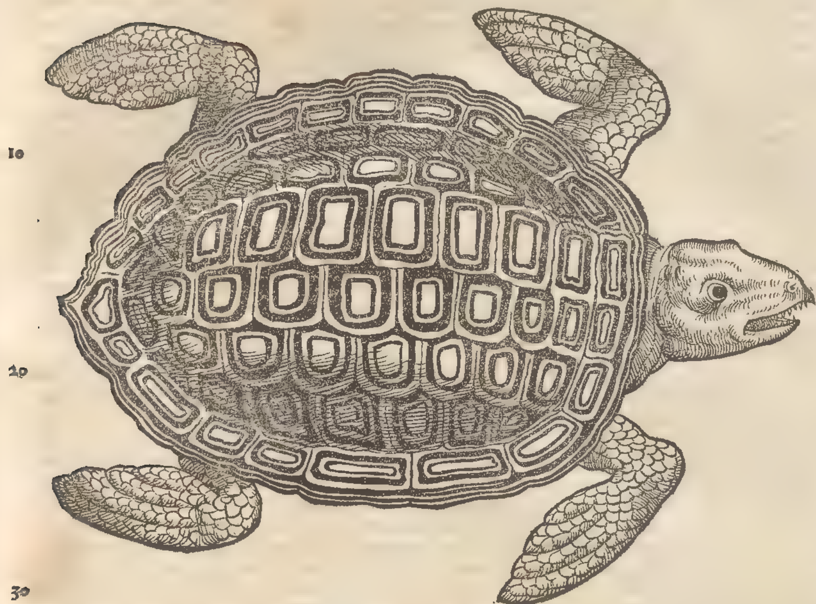
H.

a. Mydia insula, quæ etiam Delos dicitur, Stephanus. Sed fortè hæc nihil ad mydes siue emydas testudines.

e. Grandini creditur obuiare, si palustrem testudinem dextra manu supinam ferens uineas perambulet, & reuersus eodē modo sic illam ponat in terra, & glebas dorsi eius obijciat curuaturæ, ne possit inuerti, sed supina permaneat. Hoc facto fertur spatium sic defensum nubes inimica transcurrere, Palladius. Testudinem musicum instrumentum Mercurius primum fabricasse dicitur inuenta testudine in littore decrescente Nilo: Vide supra in Testudine in genere H. a.

DE TE-

DE TESTVDINE MARINA.

A.

TESTVDO marina, à Plinio etiam mus marinus appellatur: & Albertus quoq; murem marinum rectè testudinē interpretatur. Vide supra in Testudine aquæ dulcis A. Asfulhasch, id est testudo marina, Syluaticus. Lusitani tartarugam uocant. Cæteræ gentes nuncupare possunt generali testudinis nomine, adiecta tantum differentia marinæ, ut Germani ein Meerschiltkrott. Tortuca maris est id quod uulgus militem uocat, nigerrima, Albertus. Barchora (uide ne corruptum sit nomen ab ostracodermo) animal est duræ testæ, sub quo tortuca maris, cum alijs quibusdam speciebus continetur, Idem. Et mox, Hoc animal piscatores Germaniæ & Flandriæ militem uocant, eò quòd gerit scutum & galeam. Zytyron animal maris esse dicunt, quod antiqui (fortè aliqui) militem uocauerunt, magnum est ac fortissimum. Anterius quasi armati militis figuram præfert. Caput enim ceu casside galeatum est ex cute rugosa & dura: & à collo eius ueluti scutum dependet, longum, durum & firmum, ualde cauum inferius. Venæ enim & nerui quasi de collo eius & de spondylis procedunt, quibus hoc scutum alligatur, forma triangulum. Anteriora crura ei quasi brachia longa sunt, perquam ualida & bifurcata, quibus ualidissimè pugnat. Captum uix nisi malleis opprimitur. Apparuit hoc animal in mari Britannico, & est de genere tortucarum, Albertus.

B.

Troglodytæ testudines cornigeras habent, ut in lyra, annexis cornibus latis, sed mobilibus, quorum in natando remigio se adiuuant: Celtium genus id uocatur, eximiæ testudinis, sed raræ. Nanq; scopuli præacuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ autem ad quos adnatant, ut sacras adorant, Plinius. Codices quidam Plinij Celtinum habent. Hermolaus celetum non celtium scribi posse iudicat. Et rursus in castigationibus capitis decimi lib. 9. Fuit (inquit) quando chelytium genus putauerim scribendum, ἀπὸ τοῦ χέλυος, quæ uox & testudinem significat & pectora, quasi magnas & pectorosas intelligi uoluissent. Vtcunq;, celetas credo testudines dicendas, hoc est κέλητας, quæ uox equitum genus significat apud Græcos. nam & cancrorum est genus quoddam ἱππεῖς Aristoteli, itemq; formicarum alterum, quas Plinius pennatas uocat, à uelocitate omnia, quoniam remigio, inquit, cornuum adiuuant se natando, ceu equites uideri possint, non pedestres ut chersinæ à terra nominatæ, Hæc ille. Et rursus in Glossematis, Et nauigia quædam, inquit, celetes appellantur, authore Polluce: uti mirum ne sit testudinum quoque id genus celetes uocatum fuisse. ¶ De alijs quibusdam generibus, barchora & zytyron, uide in A. ¶ Tortuca maris similis est ter-

reſtri, niſi quod in magnitudinem excreſcit, ita ut aliquando octo cubitorum inueniatur, & ſcutum dorſi eius quinque cubitorum, Albertus. Scutum eius octo uel nouem pedum inuenitur, Idem. Teſtudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, ut ſingularum ſuperficies habitabiles caſas integant: atque inter inſulas rubri præcipuè maris nauigent his cymbis, Plinius. Nymphes autor eſt, apud Troglodytas teſtudinum tegmenta ea eſſe magnitudine, ut ſex modios Atticos ſingula capiant, Aelianus. Qui incolunt Taprobanam inſulam, marinas teſtudines capere gaudent: quarum tanta eſt magnitudo, ut ſuperficies earum domũ faciat, & numeroſam familiam non arctè receptet, Solinus. Taprobanæ inſulæ tecta aiunt non ex ligno facta, ſed ex integumentis maximarum teſtudinum, quæ in eo mari procreantur. Vniuſcuiuſꝗ ſuperficies integrum tectum præſtare poteſt. nam ſingulæ teſtæ ad quindecim cubitorum magnitudinem procedunt, ut ſub eis non pauci habitare queant, ac nimirum uehemẽtiſsimos ſolis ardores defendant, & prolixam umbram efficiant; ſicꝗ ad perferendos imbres reſiſtunt, ut melius quàm omnes tegulæ pluuiarum uim repellant. Neꝗ enim ſic eas habitatores, quemadmodum tegulas fractas ſarcire habent neceſſe, nam totum tectum ex ſolida teſta conſtat, ut ſuffoſſo ſaxo & cauernoſo & natiuum tectum efficienti, ſimilis eſſe uidetur, Aelianus. Incolæ Sumatræ (id eſt Taprobanæ) ædes humiles ex lapidibus conſtruunt, loco imbricum piſcis tartarucæ pelles ſuccedunt. mittit enim eum piſcem (ineptè & improprìe piſcem uocat) pelagus Indicum. Nam illic agens uidi adeò uaſtum belluæ corium, ut pondo librarum centum triumꝗ eſſet, Ludouicus Romanus. De Chelonophagis & earum teſtudinibus uide in F.

¶ Marinæ teſtudines præter magnitudinem & pedes terreſtribus ſimiles ſunt, Pauſanias. Nigerrimæ, Albertus. Cornu (corium) habent in capite ſicut tortuca agreſtis: & hoc circundat caput ad modum galeæ, Idem. Scutum eius quodammodo de quinꝗ aſſeribus cõpoſitum uidetur, Idem. Teſtudini marinæ lingua nulla, nec dentes, ſed roſtri acie comminuit omnia. Poſtea arteria & ſtomachus denticulatus callo, in modum rubi ad conficiendos cibos, decreſcentibus crenis quicquid appropinquat uentri. Nouiſsima aſperitas ut ſcobina fabri, (tam modicis ſcilicet eminentijs,) Plinius. Et rurſus, Dentes ei non ſunt, ſed roſtri margines acuti ſuperna parte inferiorem claudente pyxidum modo, oris duritia tanta ut lapides comminuant. Oppianus tamen libro primo de piſcatione mures marinos contra homines etiam certare ſcribit, duritia tergoris & crebris dentibus fretos, forte ipſos roſtri margines dentium nomine appellans. Oculi teſtudinis marinæ longè lateꝗ fulgorem iaculantur: quorum pupillæ candidiſsimæ ac ſplendidiſsimæ cum exiſtant, eruuntur, ut uel auro includantur uel monilibus imponantur, Aelianus. ¶ Teſtudo marina ſola ex quadrupedibus ouiparis renes & ueſicam habet, magnitudine ad cæterarum partium rationem. Similes bubulis renes ei omnino adhærent, quaſi ex multis exiguis conſtituti, Ariſtot. ¶ Pedes ut phocæ habent, Pauſanias, ad ambulandum ineptos, quippe alæ uidentur quibus pro remis utuntur, Braſſauolus. ¶ Crura longa, & digitos & ungues fortiores habent quàm leo, Albert. Pedes quatuor multorum digitorum, caudam inſtar ſerpentis, Idem.

C.

Mures marini in petris & arenis degunt, Oppianus. Teſtudines marinæ ne uiuere quidem poſſunt diſcluſæ ab aquæ natura, intereunt autem in humore, niſi aliquãdiu (per interualla) ſpirent: parere tamen educareꝗ ſolent in ſicco, ſic & lutariæ teſtudines, Ariſtot. Vituli marini ſpirant ac dormiunt in terra: item teſtudines, Plinius. Paſtum egrediuntur noctu, Idem. Et 9. 19. Exeunt in terram & qui marini mures uocantur. ¶ Summa in aqua nonnunquam obdormiſcunt, & ſonum ſtertentes ædunt, Plinius. Conchulas petunt, habent enim os omnium robuſtiſsimum, quicquid nanꝗ in os ceperint, ſiue lapidem, ſiue quoduis aliud, perfringunt ac deuorant. exeunt etiam in terram, & paſcunt herbã, Ariſtot. In mari uiuunt conchylijs, tanta oris duritia, ut lapides comminuant, Plinius. Piſciculos paruos uenantur, & his aliquando ligatis filo deceptæ capiuntur, Albertus. In Attica rupes ſunt maritimæ quas Sceleſtas uocant. Accola enim ipſarum Sciron, quoſcunꝗ comprehendit, peregrinos, in mare ibi præcipites dedit. Teſtudo autem ex ſcopulis ut pronatauit, abiectos eò dicitur rapuiſſe, Pauſanias in Atticis. ¶ Fœminam aiunt coitum fugere, donec mas feſtucam aliquam imponat aduerſæ, Plinius. Teſtudo marina diu in terra uiuit, & illic coit, Oppianus. In terram egreſſæ in herbis pariunt oua, auium (anſerum, Albertus. auium cortalium, Solinus ni fallor) ouis ſimilia. eaꝗ defoſſa extra aquas, & cooperta terra, ac pauita corpore (aliàs pectore, ut Albertus quoꝗ legit) & complanata, incubant noctibus, Plinius & Ariſtoteles. Teſtudo oua durioris teſtæ & bicolora ædit, quale ouum auium eſt: eaꝗ defoſſa & cooperta terra ac pauita & complanata (epicroto) incubat, crebrius repetens: fœtumꝗ ſequente anno excludit, Ariſtot. Cælius Rhodiginus epicroton terram interpretatur pauitam & complanatam ubi incubet teſtudo, ſed quæuis plana & pauita terra inſtar areæ, rectè epicrotos dicetur, qualis etiam apta eſt equorum curſibus. Mus marinus in terra ſcrobe effoſſa parit oua, & rurſus obruit terra. triceſimo die refoſſa aperit, fœtumꝗ in aquam ducit, Plinius. Idem Aelianus ſcribit, & ita per ſe naſci ac educari. Alibi tamen, Teſtudinum (inquit) amor circa curam fœtuum ſuorum ex eo perſpicitur, cum parturiunt, ex aqua egrediuntur, atꝗ in arido ex ſeſe ſecundũ mare oua pariunt, quæ cum uel ad incubanda infirmæ ſint, uel diu in terra uerſari non poſsint, ea primum leui & molli arenarũ cumulo

mulo obruunt, deinde notam pedibus imprimunt, qua post reuersionem locum recognoscũt. Alij uerò dicunt fœminam triginta dies oua perseuerare custodire, eandemq; interea à mare nutriri: postea q; libenter & promptè sic suos fœtus, tanquam aurum defossum homines, refodere, Hæc ille in historia anim. In Varijs uerò, lib. 1. cap. 6. Tantum(inquit) habent rationis, ut quadraginta dies numerare posśint intra quas fœtus cõpactis ouis in animalia iam euadit. Tunc redeuntes ad eundem locum, terram soboli repositæ iniectam effodiunt, & illam iam sequi ualentem secum abducunt. Testudo marina (inquit Plutarchus) mari egressa haud procul, sabulo primum deponit oua, mox harena tenuiśsima mollisśimaq; obruit, ac ubi iam contumulauit probè, pedibus, ut alij putant, insculpit signatq; locum, cognobilem sibi reddẽs: ut alij, ab ipso resupinata marito fœmina, testæ propriæ characterem sphragidemq; inscribit. iam quod longe mirabilius est, præstituto die quadragesimo(nam hoc interuallum ad maturitatem oua perducendi iustum est) redit, ac suum quæq; thesaurum agnitum longe quàm illos auri argentiue loculos homines, alacrius lætiusq; recludit. Ouorum numerus maximus est, nam ad centena pariunt oua, Aristot. & Plinius. centum uel amplius, Albertus. ad ducenta numero, Cicero 2. de Nat. Educant fœtus annuo spacio. Quidam oculis spectando quoq; oua foueri ab ijs putant, (quod falsum est, Albertus,) Plinius. Læuo Hispaniolæ lateri ad meridiem portui Beatæ proxima inhæret insula, Altus bellus appellata. Mira ferunt de huius insulæ belluis marinis, sed de testudinibus præsertim. Magno ancili scuto inquiunt esse grandiores. Quo tempore genitalis & improbus eas furor exagitat, è mari prodeunt. Egesta in profundam scrobem arena, ter & quater centum oua dicitur in scrobem demittere. Genitali uulua iam exhausta, remittit arenæ tantum, quantum ad oua cooperienda sufficiat, reditq; ad marina pascua, de sobole nil solicita. Ad statutos illi belluæ procreandæ à natura dies, pullulat, uti è formicario, testudinum multitudo, solo calore Solis sine parentũ adminiculo generata. Anserina ferè oua inquiunt æquare magnitudinem, Petrus Martyr lib. 9. Oceaneæ Decadis 3. ¶ Testudo marina tres homines inuadere non dubitat, resupinata uerò inualida redditur, quòd surgère nequeat, Albert. Mus marinus etsi nõ ita magnus, præcipuè tamen animosus est, ut ausit etiam contra homines pugnare, & contra alios pisces, duritia tergoris & crebris dentibus fretus, Oppianus. Et alibi, Testudini marinæ non ausit aliquis temerè obuiare in undis. ¶ Caput marinæ testudini abscissum non continuò moritur, sed & uidet, & si ante oculos ei manus obuersetur, illos claudit: & paulò etiam propius si manum admoueas, mordet, Aelianus. ¶ Laborant plerunq; & intereunt quoties innatantes siccantur Sole. deferri enim in gurgitem facilè nequeunt, Aristot. Si quandoq; egrediuntur ad Solem, scutum dorsi exiccatur, quod postea nisi diu remolliatur, pro arbitrio flectere non possunt, Albertus.

D.

Mures marini adeò animosi sunt ut ausint etiam contra homines certare & alios pisces, Oppianus, ut in C. retuli. Verum hoc fortè non ad animum eorum referri debet, sed potius ad naturam uirium suarum robur sentientem, quę quantumcunq; potest ad corporis sui conseruationẽ experitur.

E.

Capiuntur multis quidem modis, sed maxime euectæ in summa pelagi antemeridiano tempore blandito, eminente toto dorso per tranquilla fluitantes: quæ uoluptas libere spirandi, in tantum fallit oblitas sui, ut solis uapore siccato cortice, non queant mergi, inuitæq; fluitent opportunæ uenantium prædæ. Ferunt & pastum egressas noctu, auideq; saturatas lassari: atq; ut remearint matutino, summa in aqua obdormiscere: id prodi stertentium sonitu, tumq; leuiter capi. Adnatare enim singulis ternos, à duobus in dorsum uerti, à tertio laqueum inijci supinæ, atq; ita ad terram à pluribus trahi. In Phœnicio mari haud ulla difficultate capiuntur, ultroq; ueniunt stato tempore anni in amnem Eleutherum effusa multitudine, Plinius. Testudines marinę sæpe nocent piscatoribus, laniatis retibus, unde & ipsæ & pisces alij euadunt. Capiuntur autem facilè, si quis natando aliquam subiens inuertat, ut supina sit & pedibus erectis: neq; enim ad suum statum redire potest. itaq; à piscatoribus aut percutitur ferreis telis, aut alligata fune attrahitur quò uoluerint. Sæpe etiam radijs Solis exiccata eius testa, cum mergere se amplius nequeat, facilè à piscatoribus capitur, Oppianus. In insula quadam maris rubri nauiculæ paruæ monoxylæ sunt, quibus utuntur πρὸς ἁλίαν καὶ ἄγραν χελώνης. ἐν δὲ ταύτῃ νήσῳ καὶ γυργάθοις αὐτὰς ἰδίως λινδύουσιν, ἀντὶ δικτύων καθιέντες αὐτοῦ πρὸς τὰ σόματα τῶν πεϱάχων, Arrianus in Periplo. ¶ De marinis testudinibus quod ad ornatũ & casas tegendas, uide supra in Testudine simpliciter E. Testudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, ut singularum superficies habitabiles casas integant, atq; inter insulas rubri præcipuè maris nauigent his cymbis, Plinius: Vide etiam supra in B. ex Solino & Aeliano, & mox in F. in mentione Chelonophagorum. Cum exirem è Damiata(id est Pelusio) ut uiderẽ mare (inquit author innominatus, qui iter Hierosolymitanum Italicè perscripsit) inueni mercatorem quẽdam cum plurimis testudinibus, inter quas erat testa (chera Italicè scribitur) una tres ulnas longa. Testæ superiores perquam ualidæ sunt, quamobrem emuntur à Saxracenis in usum scutorum: nullo enim ferro concedunt. nam cum ex eis uni altus securis ictus inflictus esset, (ut uidi,) nihil tamen resoluebatur, sed rumpebatur securis, Hæc ille. Historia prodit, id in Cæsarum familia peculiarius seruatum, uti domus paruuli testudineis abluerentur alueis: & inde Clodio Albino factum imperij præsagium. nam eo recens nato,

testudo magnitudinis uisendæ ab piscatore patri est allata. quam is homo impensè literatus, ad pueriles destinauit excaldationes, Cælius. Testudinis marinæ oculi longè lateq; fulgorem iaculantur: quorum pupillæ candidissimæ ac splendidissimæ cum existant, eruuntur, ut uel auro includantur, uel monilibus imponantur: quamobrem mulierum admiratione plurimi æstimantur, Aelianus.

F.

De alimento ex testudine marina uide nonnihil supra in Testudine simpliciter. Testudinis marinæ carnem uitulinæ comparant sapore, Petrus Martyr. India habet genus hominum, qui nõ alia quàm testudinis carne uiuunt, hirsuti omnia facie tenus, quæ sola leuis est. Iidem corijs piscium uestiuntur, Chelonophagi cognominati, Solinus. Chelonophagi testudinum testis conteguntur, quæ adeò magnæ sunt ut uel in eis nauigent, Strabo. In Oceano insulæ sunt iuxta continentẽ numero plures, sed paruæ humilesq;. Inter has magnus habetur testudinum numerus, quæ eò confugiunt ob maris tranquillitatem. Noctu in profundo commorantur intentæ cibo. Die inter insulas diuertentes iacent, respicientes ad Solem, inuersisq; nauiculis piscatorijs aspectu similes. excellunt enim magnitudine præcipua inter marinas conchas. Barbari insulas incolentes, interdiu paulatim ne sentiantur, uersus testudines natant. Eas adorti, quidam ab uno latere ad terram premunt, quidam ab altero sursum leuant, quo reddant resupinas, ne uertere se, neue effugere queant. Tum longa reste per caudam ligatas, nando ad terram deducunt. In insula expositis, omnia interiora, paruo tempore ad Solem adusta, comedunt. Testa, quæ concaua est, tum ueluti cymba ad continentem nauigant, tum pro aquę receptaculo, tum pro tentorijs utuntur, quibus natura admodum opitulata est, ut una res uario usui accommodaretur. Cibo enim, uase, domo, naui, uitam illorum adiuuant, Diodorus Siculus lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis. Testudines terrenæ in India non amaræ ut marinæ sunt, sed & suaues & pingues habentur earum carnes, Aelianus. Prouerbium, Ipsi testudines edite qui cepistis, supra inter prouerbia ex testudine in genere explicatum est.

G.

Testudinum marinarum carnes ammixtæ ranarum carnibus contra salamandras præclarè auxiliantur. neq; est testudine aliud salamandræ aduersius, Plinius. Nicander ad idem remediũ laudat suillam coctam cum carne testudinis marinæ. Et rursus, Contra salamandras uel succum decoctæ bibisse satis est. ¶ In alopecijs cutem replet muris marini cinis cum oleo, Plin. ¶ Testudinis marinæ sanguinem antidotis quibusdam contra morsus uenenatos adijci obseruaui, ut apud Scribonium Largum capite 177. in antidotum Marciani. Præparatur autem, ut docet Aetius lib. 13. cap. 24. hunc in modum: Testudinem super ligneũ aut fictile uas supinam reclinato, eiusq; caput statim amputato, & leuata ipsa sanguinem supposito uase excipito, & congelatum deinde per harundinem in multas partes secato, atq; operculi uice cribrũ uasi supperponito, & ad Solem locato: (Vide supra in Testudine simpliciter G.) siccatũ uerò reponito, ac utitor ad uiperæ morsum drachmis duabus exhibitis, ex poscæ cyatho uno: sequenti deinde die sicci sanguinis drachmas quatuor cum aceti cyathis duobus dato: & tertia deinceps, sanguinis drachmas octo, ex aceti cyathis tribus. Eadem habet Aegineta lib. 5. cap. 24. sed quædã paulò aliter: Sanguine (inquit) arido utere ad morsos à uipera ut dictum est (nihil autem in mentione morsorum à uipera dixerat, quàm dandum eis hunc sanguinem cum cymino syluestri) drachmas duas propinando cum aceti duobus cyathis: tertio uerò die drachmas duas cum aceti cyathis tribus, ut codex noster impressus habet, sed mutilus (ut apparet) & ex Aetio restituendus. Testudinis marinæ sanguis omnibus feris est remedium, & omnis feræ morsus & aspidis magnificè sanat, author Kœranidum. Et rursus, Iuuat percussos ab echidna & potus & illitus ulceri. cum pultibus conditus & potus, sanat eos qui nocuum aliquid sumpserunt. Sanguis testudinis marinæ cum uino & leporis coagulo cuminoq; cõtra serpentium morsus & hausta rubetæ uenena cõuenienter bibitur, Dioscorides. Apud Aetium idem remedium contra ranam rubetam inuenio. Aegineta testudinis marinæ sanguinem aridum cum cymino syluestri morsis à uipera dari iubet: aut coaguli leporis hinnuliue tres obolos per se. Auicenna hunc sanguinem cum coagulo, nulla cumini mentione facta, contra morsus uenenosos, & contra uenenum ex herbis quibusdam lactarijs, celebrat. Nicander in Theriacis ad quosuis serpentiũ morsus sanguinis huius amputato capite excepti, defæcati & arefacti drachmas quatuor, cumini syluestris drachmis duabus admiscet, & coaguli leporis drachmæ dimidiæ. Inde drachmã ex uino propinat. Ad uiperarum morsus Dorothei Heliæ remedia, descripta à Galeno lib. 2. de antidotis: Testudinis marinæ exiccati sanguinis drachmæ (duæ) ex aceto potæ commendantur: Inter composita uerò id quod ab Apollodoro compositum est, & à Sostrato laudatum, ac omnibus qui ab eo acceperunt, quod ex sanguine testudinis constat, ita habet: Cumini syluestris seminis acetabulum, testud. marinæ sanguinis aridi drachmas quatuor, statêres duos coaguli hinnuli, sin minus, leporini, tres: hœdini sanguinis drachmas quatuor: omnia mixta uinoq; optimo excepta, reponito: in usu magnitudinem oliuæ sumens, conterito: ex uino quàm præstantissimo cyathi dimidium potui dato: si medicamentum reuomat, rursus oliuæ dimidium, sicuti prædictum est, exhibeto: ac rursus si eijcit, tertio fabæ Aegyptiæ instar porrigito, quemadmodum dictum est prius. Sed de remedio testudinis marinæ contra pestilentem morbum in bobus, uide supra in Testudine simpliciter. Sanguine testud. marinæ alopeciarum inanitas & porrigo, omniaq; capitis ulcera curantur. Inarescere autem eum oportet,

oportet, lenteq́ ablui, Plinius: & Serenus qui hanc uim testudini simpliciter adscribit: alij terrestri. Alopecijs testud. marinæ sanguinem illine. ex laudatissimis enim hic est, Archigenes apud Galenum sec. locos, & Galenus Euporiston 2. 86. Atqui Crito apud eundē lib. 1. de compos. sec. locos, marinæ testud. sanguinē pharmacis pilos disperdentibus addi scribit. Instillatur & dolori aurium cum lacte mulierum. Quòd si dentes per annum colluantur testudinū sanguine, immunes à dolore fiunt, Plinius. Anhelitus discutit, quasq́ orthopnœas uocant: ad has in polenta datur, Idem & author Kœranidum. Aduersus comitiales morbos manditur cum polline frumenti; Miscetur autem sanguis heminis tribus aceti hemina uini addita his, & cum hordeacea farina, aceto quoq́ admixto, ut sit quod deuoretur fabæ magnitudine. Hæc singula & matutina & uespertina dantur, dein post aliquot dies uespera. Comitialibus instillatur ore diducto, his qui modicè corripiatur. Spasmo cum castoreo clystere infunditur, Plinius. Serapion pro epilepticis ordinat quæ specialiter passioni congrua medicamina nuncupauit, & inter cætera medicamento cuidam testudinis marinæ sanguinem admiscet, Cælius Aurelianus, non probans hoc Serapionis remedium. Et rursus, In epilepsia bibendum dant aliqui lac asininū cum sale, uel sanguine testudinis marinæ aut humano, Idem, hoc quoq́ improbans. Ad comitialem iumentorum consulunt aliqui in nares infundi testudinis marinæ sanguinis dimidiam cotylam cum pari aceto, & uino pari, admixta liquoris Cyrenaici drachma, Absyrtus in Hippiatricis Græcis 109. Vide supra in Testudine simpliciter, & in Terrestri quoq́. Hippocrates lib. 1. de morbis muliebribus glandem seu medicamentum subditium describit, quod recipit Testudinis marinę cerebrum & crocum Aegyptium, & salem Aegyptium: nec exprimit eius uim. uidetur tamen factum ut aperiat uterum, fortassis & fœtum immortuum extrahat. ¶ Fel efficacissimū esse creditur scorpionis marini, & callionymi piscis, marinæq́ testudinis, & hyænæ, &c. Dioscor. Et paulò post, Testudinis fel anginis, & puerorum ulceribus quæ pascendo serpunt, medetur. Comitialibus in nares utiliter inditur. Caprino felli (inquit Galenus 10. 13. de medic. simplic.) simile fermè est ursinum & bubulum, taurinum uerò ualidius est istis, sed inferius felle hyænarum, ut hoc rursus imbecillius est quàm fel callionymi, & scorpij mar. & testudinis marinæ. Fel testudinum (inquit Plinius) claritatem oculorum facit: cicatrices extenuat, tonsillas sedat, & anginas, & omnia oris uitia: priuatim nomas ibi: item ardentium testium. Naribus illitum comitiales erigit, attollitq́. Idem cum uernatione anguium aceto ammixto, unicè purulentis auribus prodest: Quidam bubulum fel admiscēt, decoctarumq́ carnium testudinis succum, addita æquę uernatione anguium: Sed diū in uino testudinem excoquunt. Oculorum quoq́ uitia omnia fel inunctum cum melle emendat. suffusiones etiam marinæ fel cum fluuiatilis sanguine & lacte mulierum. Capillus inficitur felle, Hæc Plinius. Ad suffusos prima ferè omnium compositionum est, quæ ex fœniculi succo, & hyænæ felle ac melle Attico constat, quidam uerò etiam caprinum fel addiderunt. Verum postea alius aliud fel ammiscuit, alius galli, alius uiperæ, alius testudinis marinæ, Galenus lib. 4. de compos. sec. locos. Aelij Galli remedium ad suffusiones: Fellis testudinis marinæ drachmas octo, mellis Attici tantundem, fellis taurini drachmæ duæ, &c. apud Galenum de compos. sec. locos 4. 7. inter liquidas oculares compositiones Asclepiadis. Et mox 4. 8. ex Archigene aliud ad suffusiones præscribit huiusmodi, Fellis testud. marinæ partem unam cum Attico melle quadruplo illine. Fel ipsum etiam per se sufficit cum aqua illitum. Ad auditus grauitatem ex Apollonio apud Galenum de compos. sec. locos: Senecta anguium cum felle bubulo, aut caprino, aut testudinis marinæ, aut callionymi diluta utitor. Idem ferè locus à Plinio expressus est, his uerbis: Senectus serpentium feruente testa usta instillatur auribus rosaceo admixto, contra omnia quidem uitia efficax, sed contra graueolentiam præcipuè: aut si purulentæ sunt ex aceto, melius cum felle caprino, uel bubulo, aut test. marinæ. ¶ Medicamentum quod puerperij purgamenta expurgat: Testudinis marinæ hepar uiride adhuc uiuentis, in lacte muliebri terito, & cum unguento irino ac uino subigito & apponito, Hippocrates lib. 1. de morbis mulieb. ¶ Testes marinæ testud. sumpti multum prodesse traduntur morsis à serpentibus, Dioscorides 6. 39. Item oua testudinis aliqui ad eundē usum commendant, Ibidem. Et inter remedia aduersus salamandram, Prosunt etiam (inquit) oua testudinis marinæ aut terrestris, cocta. Vide in Terrestri supra. Oua eius assa (aliâs esa) lunaticos sanat, Author Kœranidum. ¶ Vrina quoq́ eius sexus pota, morsos ab aspide uel echidna sanat, Idem. Vide in terrestri. ¶ Medicamentum quod infunditur utero si non concipiat mulier: Lac mulieris masculum alentis, grana mali punici recentis terito, ac succum exprimito: & testudinis marinæ partem inter anum & pudendum comburito ac terito. & hæc in pudendum muliebre infundito, Hippocrates de morbis mulieb. lib. 1.

H.

a. χέλυδρος est testudo marina, ὡς τραχύδερμον διὰ τὸ γῆρας, Varinus. Etsi uerò chelydros propriè colubrum significat, ut inter serpentes dicemus: fortassis tamen pro testudine aquatica accipi potest; ut sic dicatur quasi χέλυς ὕνδρος: sed authorem non habemus. χελῶναι aliqui marinam testudinem uocant, Hesychius & Varinus. Omys (ὠμὺς) marina quæ hybenbras: aliud autem est hymbros, tenue animal quod in cibum uenit, menida uocant, Kiranides lib. 1. litera ultima. Ibidem ὠμύδα scribit à quibusdam sic uocari, quòd in humeris magnam uim habeat. nam ὦμος est humerus. Videtur autem mænida piscem, & emyda siue omyda quadrupedem ouiparam confundere.

nam quod animal tenue esse scribit ac spinas habere, pisci conuenit: cætera testudini.

¶ Epitheta. Χέλυς κραναή, de marina, Oppianus: sed cuiuis testudini cōuenit ut κραναή, id est aspera dicatur. Βροτολοιγός, Nicander in Theriacis: fortè quòd contra homines pugnare audeat. Εἰναλίαι χέλυς, Eidem. Ποντιὰς χελώνη, Crates Comicus apud Athenæum. Ἅλιον δάκος, χελώνη θαλασσαία, Oppianus. Μυῶν χαλεπὸν γένος, ποσὶ πάντων θαρσαλέοι νεπόδων, Oppianus. Reliqua epitheta communia testudinum generi supra retulimus.

¶ Apud Chelonophagos insulæ tres sunt deinceps, quarum una testudinū appellatur, Strabo.

¶ c. Ἢ ταχινῇσι (aliâs ἄκρῃσι) διαπλώει πτερύγεσσι, Nicander de marina testudine, id est, Quæ celeribus (aliâs summis) natat pedibus.

¶ e. Ἁ θαλασσία λεπὰς, Callias Mitylenæus in Oda apud Alcæum. ubi Aristophanes pro λεπὰς legit χέλυς: & Dicæarchum ait non rectè λεπάδα legisse. addit etiam pueros his ori applicatis (insertis) uti pro fistulis per ludū, ut etiam tellinis alibi, Athenæus. Kiranides lib. I. litera ultima, de omyde, id est testudine marina, multa superstitiosa adfert, indigna relatu.

¶ h. Troglodytæ testudines cornigeras habent. Celtium genus id uocatur eximiæ testudinis, sed raræ. Nanq; scopuli præacuti Chelonophagos terrent: Troglodytæ autem ad quos adnatant, ut sacras adorant, Plinius. Circa Trœzenem olim polypos & testudinem marinam attingere nefas erat, Athenæus ex Clearcho.

DE TESTVDINE POLYPODE.

INSVLA ab Iambolo reperta in Oceano uersus meridiem animalia producit, magnitudine quidem parua, sed natura & sanguinis uirtute admirabilia. Corpore sunt rotundo ac testudinibus simili, duabus lineis inuicem per medium transuersis, in quarū cuiuslibet extremo sit auris & oculus, ut quatuor oculis uideant, totidemq; audiant auribus. Vnicus uenter, atq; intestina, in quæ comesta confluunt, pedes circum habent plures, quibus in utranq; partē ambulant. Huius beluæ sanguis mirabili asseritur uirtute. Omne enim corpus concisum dum spirat, hoc tinctum sanguine cohæret, Io. Boëmus.

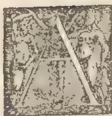
FINIS LIBRI DE QVADRVPEDIBVS OVIPARIS.

APPENDIX HISTORIAE Quadrupedum uiuiparorum & oui-parorum Conradi Geſneri Tigurini.

TIGVRI EXCVDEBAT C. FROSCHOVERVS
ANNO SALVTIS M. D. LIIII.

AMPLISSIMO VIRO D. IOANNI STEIGERO, ILLVSTRIS REIP. BERNENSIS SENATORI ET PROVINCIAE SABAVDICAE QVAESTORI, Conradus Gesnerus S. D. P.

PPENDICEM istam ad nostram Animalium historiam, STEIGERE clarissime, cum non multa quidem, sed rara & spectatu lectuq; digna, & quæ ab homine etiam occupato cum uoluptate inspici possent, continere iudicarem, te illi ueluti patronum & spectatorem præcipuum delegi. Spero autem te pro summa humanitate tua, & ueteris consuetudinis nostræ quæ nobis in Gallia olim intercessit recordatione, libentissime humanissimeq; hanc dedicationē accepturum. Quamuis enim ab illo tempore quo te adolescentem familiariter noui, & ingenij tui uirtutes semper approbaui, ad summos in patria honores euectus, uirtutum tuarum & rerum præsertim ciuilium, linguarumq; Latinæ & Gallicæ cognitionis merito, cum foris, hoc est in Sabaudica prouincia, quæ imperium uestrum agnoscit, tum domi magistratus aliquot magna cum laude gesseris, & nunc etiam in splendidissimo illustris Reip. uestræ loco uerseris, pristinam tamen humanitatem benignitatemq; tuam, nullo ut pleriq; solent morum fastu, nec ueterum amicorum & literarum contemptu permutasti. Quamobrem cum hancce ueluti syluam, aut theatrum potius, in quo uariæ & maxime peregrinæ animantes spectandæ exhiberentur, rem liberalem & liberalissimo uiro, qualis tu inter primos es, dignam mecum existimarem, eandem ad te primum mittendam, & magnifico nomini tuo perpetuum obseruationis ac amoris in te mei pignus & monumentum dedicādam, mihi constitui. Nam si reges & principes uel singula aliquando animalia peregrina, dono inter se mittunt: uel etiam partes duntaxat eorum, ut cornua fortassis egregia & raritate sua pretiosa, te quoq; uirum magno & regio animo præditum, non unum nec pauca huiusmodi animalia, præsertim ab homine tui obseruantissimo missa, benigne & amanter admissurum mihi persuasi. Etsi enim ea uiua non sunt, diutius tamen quàm ulla bestia uiua apud homines ingenuos & eruditos, qui hæc ex nostris lucubrationibus cognoscere dignabuntur, superuictura sperauerim. Vale, & clarissimo doctissimoq; in Rep. uestra uiro D. Nicolao Zerchintæ, amicisq; reliquis plurimam meo nomine salutem dicito. Tiguri, duodecimo Calendas Martij, anno Domini M. D. LIIII.

AD LECTOREM.

OSTVLAT à me ratio & officium gratitudinis, humanissime Lector, ut per quos profecerim ingenue fatear, & beneficiorum mihi authores nominibus eorū honorifice cōmemoratis agnoscam. Quanquam illi eadem opera nō minus publice etiam & de cōmunibus literarū studijs bene meriti sunt, uiri planè digni quos boni & eruditi omnes, quibus hæc studia cordi sunt, perpetuo ament ac celebrent. A primo igitur Historiæ animalium nostræ edito libro, peruenerunt ad me imagines aliquot, & historiæ simul quorundam, peregrinorum animalium (in quadrupedum genere. nam de cæteris in præsentia non dicam) quas communicarunt clarissimi uiri:

Vri & Bisonis, Vuolfgangus Lazius Viennensis medicus, historicus & à consilijs potentissimi Romanorum regis Ferdinandi &c.

Bouis feri Scotici, & Canum Scoticorum uel Britannicorum trium generum, uir genere nobilis & literarum cognitione nobilior Henricus à S. Claro metropolitanæ ecclesiæ Glasguensis in Scotia Decanus, per doctissimum uirum Ioannem Ferrerium Pedemontanum.

Tarandi & Vulpis crucigeræ, Valentinus Grauius Decimarius & Senator Fribergensis in Misnia.

Gazellæ siue Capreæ moschi, Ant. Musa Brasauolus illustrissimi Ferrariæ ducis medicus.

Musmonis & simiæ quam cynocephalum putamus, Theodorus Beza Burgundus uir nobilis & utriusq; linguæ professor doctissimus in clarissima Academia Lausannensi.

Damæ Plinij, Sciuri Getuli: & capitum bonasi, cerui palmati, strepsicerotis, Ioannes Caius Britannus medicus excellentissimus Londini in Anglia.

APPEN-

APPENDIX HISTORIAE QVADRVPEDVM VIVIPARORVM CONRADI GESNERI.

DE VRO, Germanice Awerochs/ Vrochs. Polonice Tur.

HAEC uri icon, & bisonis quæ proxime sequetur, ad uiuum redditæ sunt, ut Vuolfgangus Lazius nobis asseruit, cura nobilissimi doctissimiq; herois Sigismundi Liberi Baronis in Herberstain &c. qui etiam in suis rerum Moscouiticarum Commentarijs, de his duobus boum ferorum generibus ita scribit: In Lithuuania reperitur bisons, qui patrio nomine Suber (zubro Alberto) uocatur, Germanice Auroxe. Vri etiam quos indigenæ Thur, Germani Bisontes uocant, in sola Mazouia reperiũtur. Vrus autem est forma bouis nigri, habet longiora cornua quàm bisons. Nec te moueat dictio Germanica, quæ urum bisontem uocat, & bisontem auroxe. Nam ex Commentarijs Cæsaris habes, Germanos urorum cornibus pro insignioribus poculis quondam usos fuisse: quem usum etiam hodie Samogithæ obseruant. Vrorum porrò cornua, quæ etiam nostro tempore in quibusdam templis auro & argento exornata, ueluti rara quædam monimenta reperiuntur, & longitudine & colore à bisontis cornibus aliquanto breuioribus, poculisq; minime aptis, facile discernũtur. Hæc Sigismundus Liber. Idem hoc animal, quod ex eius sententia bisonem esse diximus, non apte, scribit, Germanice auroxe, id est urum bouẽ appellari, cum à bouis forma diuersus sit: urum uero, Germanice Wisent dictum, bouem forma referre ait. Sed hæc in tabula cum imaginibus horum animalium ab ipso (ni fallor) Viennæ ædita, ambigue scribuntur. mihi quidem utrunq; animal bubuli generis uidetur omnino: sed bison ex pictura propter iubas, barbam & magnitudinem & gibbum, etiam multò horribilior aspectu fera apparet. Huius ego opinioni interim acquiescam, donec aliquis rem certius aperiat. neq; dum enim affirmare omnino possum, quod illi uidetur, bouem cuius hic figuram dedimus, urum esse, cum altero quem subijciemus minor appareat; Cæsar autem uros magnitudine paulò infra elephantos esse scribat. quanquam Cæsar etiam in nonnullis quæ de Germaniæ feris scripsit, facile à peritis reprehendi potest. Sed neq; bouem illum ferum, cuius figura iam subijcietur, omnino bisonem uel bisontem esse asseruerim, cum nomẽ (ut ipse Sigismundus scribit) uri uulgo ei tribuatur, quanquã hoc conuenit quod ferè iubatus instar leonis, & insuper barbatus appareat, quantum pictura refert, quorum utrũq; bisoni Oppianus tribuit. Scoticus quidem bos ferus, cuius iconem uidebis inferius, iubatus est, & bison albus uel Scoticus uel Calydonius, meo quidem iudicio recte appellabitur, sed non simpliciter bison, quoniam barbatus non est. Porrò quæ ueteres ac recentiores de bisone tradiderint, leges libro 1. Historiæ nostræ, pagina 143. in bo

um ſylueſtrium hiſtoria, (ubi etiam oſtendi ſcriptores aliquot urum, biſonem, bubalũ & bonaſum, confundere:) & de uro, eodem libro pagina 157. & rurſus in Paralipomenis pagina 1097. ubi bouẽ hîc pro biſone ex Sigiſmundi Liberi ſententia pictum, pro uro copioſius deſcripſi. Miſerat enim illum tum temporis ad me doctiſſimus felicis memorię uir Sebaſtianus Munſterus pro uro, ut etiam ipſe acceperat, quoniam ſic uulgò uocatur. Quod ſi quis utrunq; ex hiſce bubus Latine urum appellârit, minoris tantum & maioris, aut barbati iubatiue differentia adiecta, rectè illum facturum arbitror, quoniam biſonis aliud Latinum nomen non habemus.

BISON. Germanice Wiſent. De quo ea tantum cognouimus, quæ iam inter cætera de Vro ſcripta ſunt.

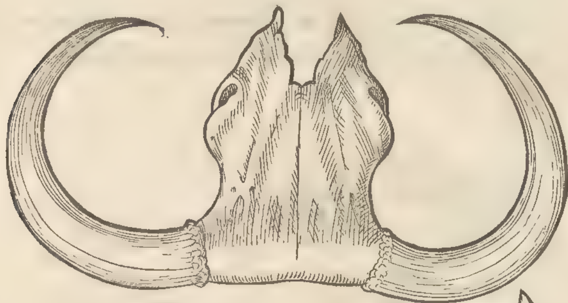

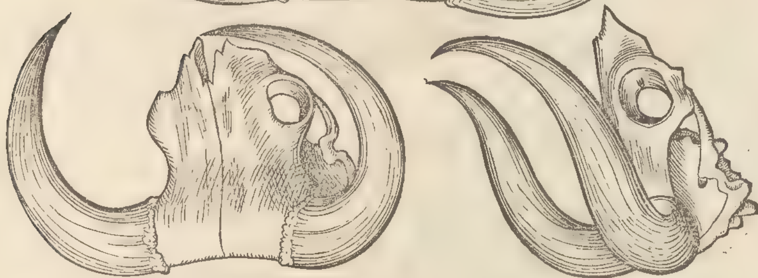
DE BISONE ALBO SCOTICO.

IN Scotia Calydoniæ syluæ olim dictæ nomen adhuc manet uulgare Callendar & Caldar. ea excurrit per Monteth & Erneuallem lõgo tractu ad Atholiam & Loquhabriam usq;. Gignere solet hæc sylua boues candidissimos in formam leonis iubam ferentes, cætera mansuetis simillimos, uerum adeò feros indomitosq; atq; humanum refugientes consortium, ut quas herbas arboresq; aut frutices humana contrectatas manu senserint, plurimos deinceps dies fugiant: capti autem arte quapiam (quod difficillimum est) mox paulò præ mœstitia moriantur. Quum uerò sese peti senserint, in obuium quẽcunq; magno impetu irruentes eum prosternunt, non canes, non uenabula, nec ferrum ullum metuũt, Hector Boëthius in Descriptione regni Scotiæ. Et rursus, Huius autem animalis carnes esui iucundissimæ sunt, atq; in primis nobilitati gratæ, uerum cartilaginosæ. Cæterum quum tota olim sylua nasci ea solerent, in una tantum nunc eius parte reperiuntur, quæ Cummirnald appellatur, alijs gula humana ad internicionem redactis, Hæc ille. Mihi quidem genus hoc bouis uidetur rectè appellari posse Bison albus Scoticus uel Calydonius, eò quod leonis instar iubatus sit, ut de bisone Oppianus scribit: sed non etiam barbatus, ut bison simpliciter dictus eidem.

BONASI (ut conijcimus) CAPVT ad sceleton expressum.

BONASI historiam libro 1. descripsimus, pagina 145. inter boues syluestres, ubi picturam quoq; capitis eius & cornuum dedimus ab amico quodam missam. Sed quoniam præstantissimus medicus Io. Caius ex Anglia nuper figuram cornibus differentem misit, unà cum descriptione ad sceleton facta, hanc quoq; in commune proponere uolui. Mitto ad te (inquit in epistola ad me) caput uasti cuiusdam animalis, cui nudum os capitis unà cum ossibus, quæ cornua sustinebant, grauissimi ponderis sunt, & iustum ferè attollentis onus. Quorum curuatura ita se promittit, ut non rectà deorsum uergat, sed obliquè antrorsum. quod quia uideri nequit in facie prospiciente, curaui ut appareret in auertente in latus. Spacium frontis inter cornua, palm. Rom. trium est cum semisse. Longitudo cornuum, ped. 2. palm. trium, & digiti semissis est. In ambitu, ubi capiti iunguntur, pedis unius & palm. semissis sunt. Huius generis caput aliud Varuici in castello uidi, quo loco magni & robusti Guidonis, comitis olim Varuicensis, arma sunt. cuius cornuum ossibus si ipsa cornua addas, multo fierent longiora, & alia figura atq; curuatura. Eo in loco etiam uertebra colli eiusdem animalis est, tanta magnitudine, ut non nisi lõgitudine 3. pedũ Rom. & 2. palm. cum semisse circundari possit. Aequè & ad id animal pertinere existimo omoplatam illam quæ uisitur catenis suspensa è porta septentrionali Couentriæ, cui ut nulla spina est, (si bene me mini) ita lata est ima sua parte pedes 3. digitos 2. Longa ped. 4. palm. 2. Ambitus acetabuli quod armum excepit, ped. trium est, & palm. unius. Circundat os integrum, non nisi pedũ undecim. palm.

unius longitudo & ſemiſſis. In ſacello magni Guidonis, quod poſitum eſt non amplius 1000 paſs. à Varuico oppido, ſuſpenditur coſta huius item animalis (ut ego quidem reor) cuius ambitus quo loco minima eſt, palm. trium eſt; Longitudo, ſex pedũ cum dimidio. Sicca ea eſt, & in extima ſuperficie carioſa, pendit tamen lib. 9. cum ſemiſſe. Ex uulgo pars, apri eſſe coſtam putant, à Guidone occiſi: pars, uaccæ quæ prope Couentriam in foſſa quadam commorabatur, multis infeſta. Quæ poſterior opinio ad uerum propius accedit puto, cum bonaſi forſan eſſe poſſit. Vri eſſe dicere, uetant cornua recurua. Hæc forſan ſuperuacua ſunt, quod in libro tuo bonaſi faciẽ depinxiſti. tamen quia dubitauerim de animali hoc, uolui cogitandi materiam tibi miniſtrare, ut ſi forte alius animalis oſſa eſſent, tu per otium nomen nobis aperires. Hæc ille: cuius coniecturis ipſe etiam aſſentiar, donec aliquando fortaſſis aliquid certius exploratum nobis fuerit. Bonaſum quidem boum ferorum omnium longè maximum ueteres faciunt. Huius enim pellis uel domum totam intexerit, (τὸ δέρμα αὐτοῦ καλύπτει ὅλον οἶκον. ſed οἶκον hîc domus partem accipio, cœnaculum uel cubiculum) propter capronas uiſum impedientes nõ rectà ſed oblique intuetur. color eius ſimilis eſt terræ & locis in quibus moratur, & cornua gerit διὰ τὸ ἀντινεύειν ἀλλήλοις μὴ βλάπτοντα, id eſt innoxia quod ad ſe inuicem conuertantur, ut in Coronide quadam Græci codicis manu ſcripti Aeliani de animalibus reperi. Hanc quidem coloris mutationẽ cum alij authores tarando adſcribant, Aelianus aut quiſquis hanc coronidem ſcripſit, bonaſo non rectè tribuere uidetur.

DE TARANDO, quem etiam ceruum Scythicum dixerim, Germanice Reyner/Rainger. Gallicè Rangier, uel Ranglier.

ARANDI eiusq; cornuum falsam imaginem, Tabulæ regionum Septentrionaliū Olai Magni imitatione decepti, posuimus in libro de historia quadrupedum uiuiparorum, pagina 950. rangiferi nomine. dubitabam enim adhuc an tarandus idem rangifero esset; quod doctissimo uiro Ge. Agricolæ uidetur: cui ego nunc magis assentior, etsi tum quoq; nō omnino negaui, sed dubitatione aliqua motus, quæ de tarando ueteres scripsêre, in boum syluestrium historia conscripsi, pagina 156. & rursus seorsim quæ de rangifero recentiores, pagina 950. quo loco (sequente mox pagina) positum à nobis cornu, tarandi siue rangiferi non esse nunc certò scio. tum enim dubitabam. Cuius uerò animantis id sit, nisi alces est (quanquam differt ab eo cornu alces, quod aliàs ab amico quodam ad me missum in Alces historia posui) ignorare me ingenue fateor. Id uerò quod in præsentia damus animal, à Cl. V. Valentino Grauio ad nos missum, tarandū siue rangiferum ad uiuum expressum esse non dubito. nam cornuum quoq; omnino similium effigiem doctissimus uir Benedictus Martinus Bernensis, qualia Bernæ in curia spectantur, nuper misit. His addam quæ de hoc animante Ge. Fabricius ad me scripsit. Tarandus (inquit) quem populi Septentrionales sua lingua Rehenschier nominãt, formam cerui habet, sed corpus robustius: colorem secundum anni tempus mutat, etiam pro locorum in quibus uixerit, uarietate, ut auctor Admirandorum scribit, siue Aristoteles ille sit, seu Trophilus. Arborum autem & locorum, & rerum quas attigerit uniuersarum, colorem imitari, nobis adhuc compertum non est. Eum autē quod anni temporibus mutet, inde colligitur, quod alij colore asini, alij cerui esse dicant. Pectus torosum, & uillis albis prominentibusq; densum atq; rigidum, crura pilosa, bifidæ concauæq; ungulæ, & mobiles, in cursu enim eas explicat. Ipse ad celeritatem expeditissimus: ita ut et summas niues calcet, non impressis altè uestigijs, & pernicitate insidiantia in uallibus animalia effugiat. Cornua gestat præalta, quæ statim à fronte ramis duobus latis mucronantur quasi in digitos: in medio ramulus ueluti internodium interiectus, inde rursus in ramos latos, digitorum expansorum specie mucronatos exeunt. Cornua sunt alba, uenulisq; longis distincta, differunt ab alces cornibus altitudine, à cerui latitudine: ab utrisq; colore & ramorum multitudine: quamuis aliter scribat Zieglerus Landauus. Currendo ea in tergum demittit. nam stanti frontem penè inferiores rami tegunt. His inferioribus concreta frigoribus flumina, ad potum capiēdum rumpere fertur. Syluarum fructibus, et arborum musco uescitur. Latibula struit in montibus Septentrionalibus, et in Mosibergum, aliosq; montes Noruegiæ intensioribus frigoribus procedit. Capitur ab hominibus ad usus domesticos. nam ad conficienda itinera, domatur à cursoribus: ad opera rustica, ab agricolis. Infestatur ad prædam è multis animantibus. caro enim tarandi è ferinis illorum locorum optima & delicatissima. Inprimis autem infestos habet lupum, gulonem, & quod propter horrorem ululatus, uulgò Feldgeschrey, ab Olao propter feritatem Grimklau appellatur. Hoc animal ad prædam exit gregatim, lupo minus, maius uulpe, pilis nigris, maximè ferum, & tarando præ cæteris inimicum. Sigismundus Liber, qui de rebus Moscouiticis scripsit, ait apud Lappos ceruorum esse greges, ut apud nos boum, qui Noruegiorum lingua, Rhen uocentur, nostratibusq; ceruis esse aliquanto maiores: ijs Lappos uti equorum iumētorumq; uice, hoc modo. Vehiculo in scaphæ piscatoriæ formam facto, ceruos iungunt: in quo homo, ne citatiore animalis cursu excidat, pedibus alligatur. Lorum quo id gubernat, sinistra tenet, dextra baculum, quo uehiculi, si quam forte in partem plus æquo uergat, casum euersionémue sustinet. Tali curriculo se uiginti milliaria uno die confecisse ait, ceruumq; dimissum, ad consueta stabula nullo duce redijsse. In hãc ferè sententiam ille. Animal hoc natura congregabile & societatis est amans. nam armenta mille tarandorum in uastis illis syluis simul conspici ferunt. Quod fieri posse etiã uox Psalmi quinquagesimi testatur, in quo Asaphi ore loquitur Deus: Omnes bestiæ terræ meæ sunt, & armenta montium, in quibus numero millenario congregantur. Fœmellæ in hoc genere ramis carent, & lactis abundantia gentem alunt. Tarandos in Noruegia reperiri mercatores asserunt: in Suecia superiore, Olaus Magnus: in Lapponia, Sigismūdus Liber: in Polonia interdum, Agricola Ammonius. Superioribus annis bini, cum frenis, sellis, & phaleris Augustam Vindelicorum dicuntur adducti. Hæc diuersis temporibus, ex Alenpeciorum Friberg ensium (qui illis in locis negotiantur) relatione, & ex adductis auctoribus, scripsit ad me uir humanitate & integritate præstans Valentinus Grauius, qui quoniam Reipub. negotijs atque Principis occupatus est, per me tibi significari uoluit. idem etiam picturam ad te mittit.

DE GAZELLA uel Caprea Moschi.

ANC effigiem tanquam animantis è quo moschus pretiosissimum odoramentum habetur, Antonius Musa Brasauolus ad nos misit. Id animal Italicè dici potest capriolo del musco. Gallicè cheureul du musc. Germanicè Bisemthierle oder Bisemreech. cuius historiam iam dedimus libro 1. pagina 786. Petrus Bellonius in Memorabilibus peregrinationum suarum, libro 2. capite 51. (in capitis inscriptione) gazellam à priscis orygem dictam scribit. sed cum oryx sit unicornis, gazella bicornis, differre existimandæ sunt, quamuis utraq; caprarum syluestrium generis. Deinde gazellam describens: In arce Cairi (inquit) uidimus gazellas cicuratas, capreolis planè similes, rupicapræ magnitudine & colore; anteriore corporis par-

te humili, posteriore alta instar leporis. Lineam supra oculos nigram habent ut rupicapræ. Vocem ferè caprinam ædunt, sed barba (arunco) carent. Pilus earum ruffus ad pallidum uergit, politus ac splendidus. in pectore & coxis albus, ut platyceroti. Cauda etiam inferius alba est, superius Bætico colore, ad poplites usq; demissa ut platyceroti. Currit & ascēdit multò facilius per mōtes quàm descendit, in planicie progressus ei uelox. Auriculas instar cerui erigit. Crura gracilia sunt, pedes bisulci. Collum longum & gracile, ut rupicapræ. Cornua maris quàm fœminæ grandiora, planè recta nisi in mucrone modicè adunca essent, longiora quàm rupicapræ, lunæ (crescentis) quadam effigie. Morari solent in planitie locis sterilibus & aridis, Hæc ille. Cæterum hæc eius descriptio omnino non conuenit cum icone quam Brasauolus ad nos misit, ut eam alterius feræ, axis fortassis, (quanquam diuersa uidetur axis Bellonij, cauda ad poplites usq; porrecta, de qua infrà mentio fiet) si modo ad uiuū aliquā expressa est, esse conijciā.

DE CERVO PALMATO.

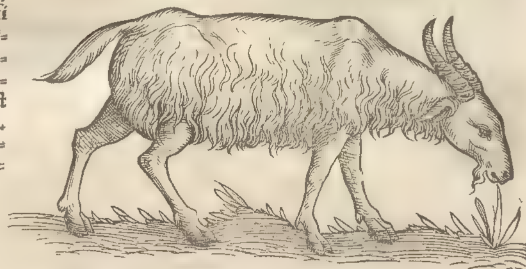
APVT hoc in Anglia depictū, uidetur esse eius animalis, quod Iulius Capitolinus in historia sua de tribus Gordianis ceruum palmatum ex argumento uocat. Si eius non sunt, alicuius sunt ex genere platycerotō. Verum quod cornua hæc aut æquant aut superāt & longitudine & crassitudine ceruina, & latitudine excedunt platycerotis cornua, consonum est corpus animalis cerui potius, quàm platycerotis simile esse, ut Io. Caius medicus Britannus ad nos scripsit. Nostra quidem de ceruo palmato scripta, habentur libro 1. pag. 356. Nunc postquam à Io. Caio hęc cornua ad me missa sunt, cum illo potius senserim.

DAMA PLINII.

AEC icon damæ eſt eas ex caprarũ genere eſſe, indicat pilus, aruncus, figura corporis, atq; cornua, niſi quod his in aduerſum adunca, cum cæteris in auerſum acta ſint. Capræ magnitudine eſt dama, & colore dorcadis, Ioan. Caius. Quæ nos de dama obſeruauimus, leges libro primo pagina 334.

DE STREPSICEROTE.

N Creta (inquit Petrus Bellonius) præſertim in monte Ida, genus ouis reperitur, q̃d paſtores ſtrepſicerotem nominant: cui cornua non ut ouibus communibus reflexa, ſed omnino recta erectaq; ut unicornis, ſpiris canaliculatis capreolorum inſtar intorta ſunt: nec aliud à noſtris ouibus differt, ne magnitudine quidem: & ſimiliter ut noſtræ gregarium eſt, & in magnis gregibus degit cuius figuram nos primi à nemine alio excerptã publicamus, Hæc ille.

Sed aliam ſtrepſicerotis cornuum effigiem Io. Caius ex Anglia pictam ad nos miſit, (cum deſcriptione eorundem) quam hîc adijcio. Strepſicerotis cornua (inquit) tam graphicè deſcripſit Plinius, ut lõgiore uerborum ambitu opus non ſit, Ergo hoc tantum addam, ea eſſe intus caua, ſed longa pedes Romanos duos, palmos tres, ſi recto ductu metiaris: ſi flexo pro natura cornuum, pedes tres integros. Craſſa ſunt ubi capiti cõmittuntur, digitos Rom. tres cum ſemiſſe. deſcribuntur in ambitu pal. Rom. 2. & dimidio, eo ipſo in loco. In ſummo, leuore quodam nigreſcunt, cum in imo fuſca magis & rugoſa ſint. Iam inde à primo ortu ſenſim graciliſcunt, & tandem in acutum exeunt. Pendunt unà cum facie ſicca per longitudinem dimidiata, lib. 7. uncias iij. & ſemiſſem. Facies, quæ adhuc ſupereſt iuncta cornibus, & frontis ceruiciſq; pilus, loquuntur ſtrepſicerotem animal eſſe magnitudine ferè ceruina, et pilo rufo ad inſtar ceruini. Sed an nare & figura corporis ceruina ſit, ex facie nihil habeo certi dicere, cum nares diuturni temporis uſu detritæ

ſint, & facies eadem de cauſſa hinc inde glabra ſit. Conijceres tamen ex eo quod ſupereſt, eum propius accedere ad ceruum aut platycerotem. Hinc pictor ceruinas adiunxit nares ſtrepſicerotis faciei. Aures tamen habes ſtrepſicerotis, exiguas ſcilicet & breuiores quàm pro faciei magnitudine. Quod inter radices cornuum uides, pars colli eſt, Hæc Caius. Noſtras de ſtrepſicerote obſeruationes protulimus libro 1. pagina 323.

DE MVSMONE, & alia ſimili fera; & Ouibus Hebridum & Orchadum.

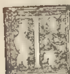

ANC Muſmonis effigiem ad uiuũ expreſſam, à Genuenſi quodã mercatore acceptam Theodorus Beza nobis communicauit. uocant autem in Sardinia uulgò muſlonem. Vide libro 1. de quadrupedibus noſtro, pagina 934.

IDEM aut proximũ muſimoni uidetur animal, cuius Hector Boëthius in Deſcriptione regni Scotiæ meminit his uerbis: Hirthæ inſulæ Hebridum poſtremæ adiacet alia quædam ſed inhabitabilis inſula. In ea animalia quædã ſunt, ouibus forma haud diſſimilia, cæterum fera, & quæ niſi indagine capi nequeant: pilos medio modo inter oues & capras ferentia, neq; molles ut ouium lanam, neq; ut caprarum duros. Nec alterius in ea generis ullum pecus uiſitur.

OMNIVM Hebridum poſtrema inſula eſt quæ Hirtha appellatur, polarem habens eleuationem ſexaginta trium graduum. Nomen autẽ huic ab ouibus, quas priſca lingua hierth uocamus, inditum eſt. Siquidem oues fert uel maximos hircos altitudine exuperãtes, cornua bubulis craſſitudine æqua, ſed lõgitudine aliquanto etiam ſuperantia, præterea caudas in terram uſq; promiſſas habentes, Idem Boëthius. Germani herd gregem pecorum uocant, & hirt paſtorem, & forſitan oues quoq; Hebridũ incolæ proxima Germanis (ni fallor) lingua utentes, eadem origine hierth nominãt, cui etiam Græcum nomẽ ἱερεῖα colludit. Sunt & aliæ oues ſylueſtres diuerſæ, de quibus ſcripſi partim in Oue B. pagina 875. partim in Muſmonis hiſtoria. IN Orchadibus inſulis oues penè omnes geminos, immò trigeminos pleræq; partus edunt, Hector Boëthius in Deſcriptione regni Scotiæ.

DE TRAGELAPHO.

RAGELAPHVS (cuius nomen Gallicum non habeo, inquit Bellonius) quod ad pilos ibicem refert, ſed barba caret. Cornua ei caprinis ſimilia, ſed aliquanto retorta, ſicut arieti, ea nũquam amittit. roſtro, fronte & auriculis ouem refert, ut ſcroto etiam pendulo & admodum craſſo. Crura eius albicant, ouillis ſimilia. Cauda nigra, coxæ (femora) ſub cauda albæ ſunt. Pilos tam longos habet circa ſtomachum & colli prona ſupinaq; parte, ut barbatus uideatur. Pili etiam armorum (ſcapularũ) & pectoris longi & nigri ſunt, cum duabus maculis cinereis (griſeis) utrinq; ad ilia. Nares nigræ, roſtrum albũ ut etiam totus uenter inferne. ¶ Docti quidã in Germania tragelaphum eſſe putant genus cerui, quod Germani appellant brand hirtz, de quo copioſe ſcriptũ eſt nobis in primi Lib. Paralip. pag. 101.

DE CAPREA PLATYCEROTE & Hippelapho.

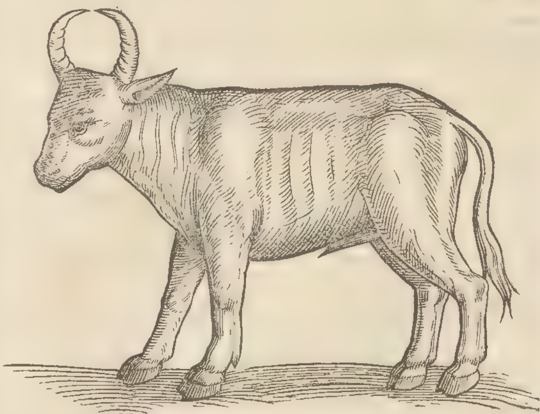

LATYCEROS, quam Græci hodie uulgò platogna uocant, Ariſtotelis prox uidetur, pro qua uoce interpretes damam reddunt. Accedit hoc animal ad corpulentiam cerui, maius capreolo, à quo colore etiam differt. Cornua ei præ cæteris antrorſum inclinant, quæ quotannis amittit. Color dorſi ſubflauus eſt, cum linea nigra per dorſum. Cauda longa uſq; ad poplites, ut in uitulo. Latera eius aliquando maculis albis diſtinguuntur, quas ſeneſcens perdit. Fœminæ etiam aliquando totæ albæ ſunt, ita ut capræ uideri poſſent, niſi pilo breuiore differrent. Cornua eius diuerſis in locis propter magnitudinem oſtentantur, ut illa quæ ſpectantur in aſcenſu arcis Ambauſij. Vbi etiam alterius beſtiæ huius generis effigies uidetur in lapide ſculpta, cui cornua uera (quæ animal uiuum geſtauerat) adiuncta ſunt. Hæc fortè beſtia fuerit quam Ariſtoteles Hippelaphum nominauit, quoniam barbam gerit ibicis inſtar. Sed quocunq; nomine uocetur, animal ſanè rarum & memorabile eſt, quod in Gallia aliquando cõſpectum fuiſſe, effigies eius publicè ſpectanda cum cornibus expoſita perſuadet, Bellonius. Ad hippelaphi hiſtoriam hoc quoq; pertinet, quod Franciſcus Galliarum rex equum habuit poſteriore corporis parte ceruina, natum (ut fertur) ex ceruo & equa. Sed hic cum cornibus caruerit, hippelaphus Ariſtotelis eſſe nõ poteſt, Idem.

DE AXI.

N arce Cairi uidimus marem & fœminam animalis cuiuſdam peregrini, quod Axin Plinij eſſe conijcio, his ab eo uerbis deſcriptum: In India & feram nomine axin, hinnuli pelle, pluribus candidioribusq; maculis, ſacrã Libero patri. Hoc animal in utroq; ſexu cornibus carebat: & caudam longam ad poplites uſq; demittebat, ut damæ. Et ſanè primo aſpectu damas eſſe putabam: ſed mox quid à damis differrent animaduerti. Fœmina mare minor eſt. Tota eorum pellis maculis rotundis & albis uaria erat, in ſpatio coloris fului uel ſubflaui: camelopardalis contra in ſpatio albo maculas punicei coloris habet, per corpus diſperſas ſatis amplas. Vocem quàm ceruus clariorem & argutiorem (magis ſonoram) ædunt, Petrus Bellonius.

DE BVBALO Africano, longè diuerſo à bubalo recentiorum.

IDIMVS præterea (inquit idem) in Cairo paruũ bouẽ Africanum, forma corporis plena, parua, in ſe cõfercta, craſſa, ſed ſcitè expreſſa. hunc ſtatim bubalum ueterum Græcorum eſſe conieci, notis omnibus. Aduectus autem erat Cairũ è regione Aſamię: quamuis in Africa quoq; reperiatur. Aetate iam prouectus erat, corporis mole ceruo inferior, ſed plenior & maior capreolo: mẽbris omnibus tam ſcitè in ſe cõfertis & compactis, ut iucundiſſimum ſui conſpectum præberet. Pilus etiam cum coloris ſubflaui eſſet, prę ſplendore politus uidebatur. idem ſub uentre magis ruffus eſt ad ſubflauum inclinans colorem quàm in dorſo, ubi ferè bæticus apparet. Pedes eius bubulis ſimiles ſunt, crura compacta & breuia, collum craſſum & breue, palearia uix modicè præ ſe ferens. Caput bouis, in quo cornua ab oſſe quodam eleuantur in uertice capitis, nigra, & ualde crenata, (cochées, Gallice. cæterum in Gazellæ cornibus deſcribendis facit ea in extremo parum eſſe crochues, id eſt adunca) ſicut in gazella: & arcuata inſtar lunæ creſcentis, quibus non admodum defendere ſe poſſet, eò quod mucrones introrſum uerſi ſe inuicem ſpectent. Auriculæ uaccinæ, ſcapulæ nonnihil eleuatæ & ualidæ, cauda ut camelopardali uſq; ad poplites extenditur, pilis nigris intecta duplò maioribus quàm ſetæ in cauda equi. Mugitus qui bouis, ſed minus

altus. In ſumma, ſi quis fingat uidere ſe bouem paruum, politum, (nitidum) bene compactum, fuluum & ſplendidum, cornibus inſtar Lunæ creſcentis armatum, altis & ſupra caput erectis, ueram huius animantis formam conceperit. Cæterum bouis illius qui uulgò bubalus hodie uocatur, nomen antiquum ignorare me fateor: quamuis per Italiam, Græciam & Aſiam, ita abundet, ut uix aliud animal frequentius occurrat, Petrus Bellonius. Ego de bubalo uulgò ſic dicto, ſententiam meam ſuo loco protuli in Boum hiſtoria: bubalum uerò ſiue bubalidem Græcorum, inter capreas retuli, multas ob cauſas, quas hîc repetere non libet, Libri 1. pagina 330.

¶ Neſcio an idem quod Bellonius bubalum Africanū uocauit animal ſit, quod nuper quidam ex Italia rediens Florentiæ ſibi uiſum referebat, bouis Indici nomine, magnitudine iuuenci, colore flauo ferè ad ruffum inclinante, capite magno pro portione reliqui corporis, oblongo: cornibus non altis, rectis, modicè ſupra intortis quaſi in ſpiras, parte circa lumbos multò humiliore. Sed fieri poteſt ut ille, cum obiter tantum ſpectârit, non rectè omnia meminerit.

DE MONOCEROTE.

De Monocerote abūde tractaui Libro 1. pagina 781. & in Paralipomenis pagina 1103. ubi ex Nicolai Gerbelij deſcriptione, de cornu monocerotis quod in theſauro ſummi templi Argentorati ſeruatur mentionem feci. quæ cum legiſſet Io. Ferrerius Pedemontanus, ad nos ſcripſit, in tēplo S. Dionyſij prope Pariſios eſſe monocerotis cornu unū longum ſex pedes, in quo omnia quæ ex Gerbelio in Paralipomenis noſtris ſcripta ſint, conſpiciantur, & pondus, & color: ſed magnitudine præſtare Argentoratenſi, etiā concauitate ferè ad unum pedē ab ea parte qua fronti animalis adhæret, hoc ſeipſum deprehendiſſe in æde S. Dionyſij, & cornu ipſum quandiu uoluerit manibus cōtrectaſſe. Audio ſuperiore anno (qui fuit à natiuitate Domini 1553. quum Vercellę à Gallis diriperentur, ex theſauro inde ablatum cornu monocerotis ingens, cuius pretium æſtimaretur circiter octoginta mille ducatorum, ad regem Gallorum pertinuiſſe.

Paulus Iouius de monocerote affirmat, animal eſſe pulli equini forma, colore cinereo, iubata ceruice, hircina barba, bicubitali cornu armatam frontē præferre, quod leuore (inquit) candoreq́ eburneo, & pallidis diſtinctum ſpiris, ad obtundenda, hebetandaq́ uenena mirificam poteſtatem habere dicitur. Cornu enim immiſſo & per lymphas circunducto fontes expiare perhibent, ut ſalubriter bibat ſi inde uiroſæ beſtiæ præpotarint. Id uiuo animali non detrahi, quum ullis inſidijs intercipi nequeat. Cornu tamen ſponte deciſum in deſertis reperiri, ut in ceruis accidere uidemus, qui ex ſenectæ uitijs renouante natura uetus cornu exuunt, uenantibusq́ relinquunt. Hoc cornu regijs impoſitum menſis, toxica ſi qua ſint epulis indita emiſſo ſtatim admirabili ſudore conuiuis prodere narrant. Ex his duo uidimus bicubitalia, brachiali ferè craſsitudine: primum Venetijs, quod poſtea Senatus Solymano Turcarum imperatori dono miſit: alterum pari propè magnitudine, ſed præciſa cuſpide argenteæ baſi inſertum: quod Clemens pontifex Maſsiliam profectus pro inſigni munere ad Franciſcum regem detulit. Cæterum de ui tantæ dotis in hac animāte nihil plus affirmauerim, quàm quod euulgata fama credentibus ſuadet.

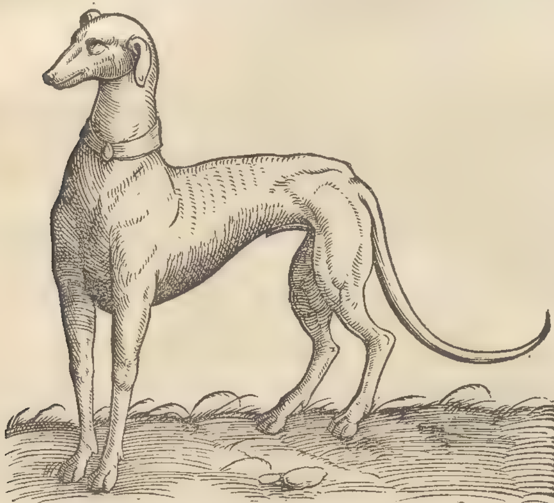
¶ Petrus Bellonius ſcribit compertum ſibi eſſe pro monocerotis cornu interdum uēdi dentem animalis cuiuſdam (de dent de Rohart. ego quod animal hac uoce ſignificetur non intelligo, ut neque ullus Gallorū qui apud nos degunt) & ſic quoq́ adulteratum nōnunquam uendi fragmentum paruum trecentis ducatis. Quòd ſi etiam uerum cornu fuerit, nō tamen illud uidetur de eo animali eſſe, quod ueteres monocerotis nomine deſcripſerunt, præſertim Aelianus qui ſolus mirabilē hanc uim contra uenena & grauiſsimos quoſdam morbos ei adſcribit. is enim non album, ut noſtrum uidetur, hoc cornu facit, ſed extrinſecus puniceum, interius album, intima & media parte nigrum. Quin tamen uerè de uiua aliqua fera (& illa quoq́ unicorni) noſtrum quoq́ ſumptum ſit, negari nō poteſt. Inueniuntur enim circiter uiginti integra, & totidem forte fracta in Europa noſtra. è quibus duo oſtenduntur in theſauro ædis S. Marci Venetijs (alterum nuper à Venetis imperatori Turcarum dono miſſum audio) utrumq́ ſeſquicubiti lōgitudine, altera parte extrema craſsiore, tenuiore altera. ea quæ craſsior eſt, non excedit trium pollicū iuſtorum craſsitiem, quæ etiā aſini Indici cornu tribuitur, ſed reliquæ eiuſdem notæ deſunt. Scio etiam id quod rex Angliæ poſsidet in ſpiras retortum eſſe, ſicut illud quod in æde S. Dionyſij (prope Pariſios) habetur, quo nullum maius uiſum arbitrantur. Et ſanè nihil unquam circa animalia maiore quàm hoc cornu celebratione dignius uidi. Res naturæ non artis eſt, in qua notæ omnes quæ uerum animātis cornu requirit, inueniuntur. Et quoniam aliquatenus cauum eſt, (ultra pedis menſuram, qua exit à capite, & oſſe ab eodem naſcente comprehenditur,) coniicio id nunquam decidere, ut neq́ gazellæ, rupicapræ & ibicis cornua decidunt, eadem in dama, ceruo, capreolo, & camelopardali decidua. Lōgitudo ea ut uix proceriſsimus aliquis eius ſummitatem attingat. æquat enim ſeptem magnos pedes. Libras tredecim cum triente appendit: cum ſimpliciter manu ponderatum multò grauius appareat. Figura planè cereum (duplicatum & intortum in ſe) refert, ab una parte craſsior & paulatim uerſus mucronem ſe attenuans. craſsiſsima pars manu claudi non poteſt. diameter digitorum quinq́ eſt. circunferentia, ſi filo metiaris, dodrans cum tribus digitis. Pars quæ capiti committitur nonnihil aſperitatis habet:

cætera

cætera politæ læuitatis. Spirarum canaliculi læues & non profundi sunt, similes ferè intortis limacum anfractibus uel periclymeni circa aliquod lignum reuolutionibus. Progrediuntur autem à dextra sinistrorsum ab initio cornu ad finem usq;. Color non omnino albus est, longo tempore nonnihil obscuratus. Cæterum ex ipso pondere facile est conijcere, animal ipsum quod tantum suo capite onus gerat, mole corporis uel grandi boue inferius esse non oportere.

DE CANIBVS SCOTICIS TRIVM GENERVM.

CANIS SCOTICVS Venaticus, quem Scoti uocant ane grew hownd, id est canem Græcum.

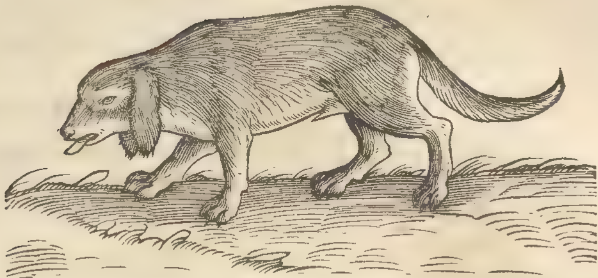
CANIS SCOTICVS SAGAX, uulgò dictus ane Rache. Germanice dici potest, Ein Schottischer Wasserhund.

CANIS SCOTICVS furum deprehensor, Scotis uocatus ane Schluth hownd. Germanice Schlatthund uocari potest.

VNT apud Scotos præter uulgares domesticosq; tria canum genera, quæ alibi nusquã (ut opinor) terrarum inuenias: unum genus uenaticum est (ane grew hownd) cum celerrimum, tum audacissimum: nec modo in feras, sed in hostes etiam latronesq; : præsertim si dominum ductorémue iniuria affici cernat, aut in eos concitetur. Alterũ (ane rache)

eſt odoriſequorum, feras, aues, immò & piſces quoq; inter ſaxa latentes odoratu inueſtigantium. Tertium genus (**ane ſluth hownd**) eſt haud maius odoriſequis: ſed ut plurimum ruffum nigris inſperſum maculis, aut nigrum ruffis. Tanta uerò his ſagacitas ineſt, ut fures furtoq; ablata perſequantur, & deprehenſos continuo inuadãt. Quod ſi fur, quò fallat, fluuium traiecerit, quo loco fluuium ingreſſus eſt & ipſi ſe præcipitant, & in aduerſam deuenientes ripam in gyrum circunquaq; procurrere non ceſſant, donec odoratu ueſtigia aſſequuti ſunt. Id minus uerum uideri poſſit, niſi uulgaris eorum eſſet uſus Scotis Angliſq; in confinibus, ubi ex mutua agrorum prædatione multi ſibi uictum quærere conſueuerunt. Quod ſi quis pacis tempore dum ſibi ablatum quiſpiam cane indagatore perſequitur, uel etiam in ſecretiora cubicula cani ingreſſum deneget, is planè pro fure habetur, Hector Boëthius in Deſcriptione regni Scotici.

DE LVPO AVREO.

GENVS quoddam lupi minoris in Cilicia & paſſim in Aſia reperitur, qui aufert & furatur omne genus uaſorum, ueſtium & ſupellectilis, quod inuenerit, eorum qui in agris æſtate dormiunt. Beſtia hæc inter lupum & canem eſt, cuius multi authores ueteres Græci & Arabes meminerunt. Græci uulgò ſquilachi (*σκύλακος* nimirum, à canis ſimilitudine, unde plurale *σκύλακι*) nominant. Et uideri poteſt hic eſſe quem Græci authores chryſeon, id eſt aureum lupum appellarunt. Eſt is quidem adeò rapax & inſidioſus, ut noctu ad homines uſq; dormientes accedat, & quæ circa ipſos inuenerit auferat, ut pileos, ocreas, frenos, calceos & alia. Magnitudine parum infra lupum eſt, noctu incluſus inſtar canis latrat. Nunquam ſolus uagatur, ſed ſemper gregarius, ita ut aliquando circiter ducenti in unum gregem conueniant, nec quicquam his feris in Cilicia frequentius. Gregatim euntes, ululare ſolent unus poſt alterum, ut canes aliquando faciunt. Quod niſi canes obſtarent, ingrederentur etiam in uicos. Color pellis perpulcher & flauus eſt, eas incolæ paratas ad ueſtimenta magno pretio uendunt, Petrus Bellonius. Ego libro primo in Hyænæ hiſtoria hanc feram ex Alberto Papionẽ nominaui, pagina 630. & ex Andrea Bellunenſi dabha uel dahab. Auicenna libro 3. fen 2. tractatu 2. cap. 11. podagricos utiliter inſeſſuros ſcribit in decoctione aldabha & uulpis, quod quidem remedium Galenus ſcribit de hyæna & uulpe in oleo decoctis. Quare cum & remedium conueniat, & alia plura quæ de hyæna traduntur hîc non repetenda, hoc potius animal, quàm ciuettam, hyænam ueterum eſſe ſentire pergam, donec certius aliquid adferatur: quod etſi fore non puto, libet tamen experiri & ingenia eruditorum excitare. De ciuetta, quam Bellonius hyænam arbitratur, ſcribemus infra.

DE PAPIONE ſimiarum generis.

HYAENAM proximè ſcripſi à quibuſdã, ut Alberto, papionem uocari. unde mihi in mẽtem uenit hîc ſtatim de altera eiuſdem apud aliquos nominis beſtia agere, quam omnino ſimiarum generis eſſe apparet. Ego figuram eius haud ſcio quàm probè expreſſam, in charta quadam publicata reperi, cum Germanica deſcriptione huiuſmodi: Hoc animal papio (**pauyon** Germanicè ſcribitur) à frequente populo ſpectatum Auguſtæ Vindelicorum, anno Salutis 1551. in magnis Indiæ ſolitudinibus, & rarò quidem reperitur. Veſcitur malis, pyris, & alijs arborum fructibus, apud nos etiam pane. in potu uinum amat. Eſuriens conſcendit arbores, eaſq; concutit ut fructus decidant. Quod ſi elephantum ſub arbore uiderit, nihil curat: alia uerò animalia cum ferre non poſſit, omnibus modis repellere conatur. Natura alacre eſt, & præcipuè cum mulieres uiderit (ad libidinem pronum) alacritatem ſuam oſtendit. Digitos in pedibus quatuor humanæ manus digitis ſimiles habet. Fœmina in hoc genere ſemper geminos parere ſolet, marem ſimul & fœmi-

fœminam, Hæc ad uerbum ex charta Germanica reddidimus. Quòd ſi ea quam dedimus icon bene & ad uiuum expreſſa eſſet, ex ipſa ſanè animalis ſpecie ARCTOPITHECVM aliquis eſſe aut dici poſſe coniecerit, quod nomen apud Nicephorum Calliſtum tantum reperio, ut mox recitabo.

DE SIMIARVM generibus diuerſis, Aegopitheco, Arctopitheco, Leontopitheco, Cynocephalo, Pane, Satyro, Sphinge, ex Nicephori Calliſti hiſtoria.

SVB æquinoctiali ad Orientem & Meridiem eſt qui dicitur AEGOPITHECVS, ſimia quædam. Plurima enim ſunt ſimiarum genera, ARCTOPITHECI ſcilicet, LEONTOPITHECI, & CYNOCEPHALI, & aliæ alijs multarum animantium ſpeciebus, ſimiarum forma permiſta. Quarum permultæ etiam ad nos perlatæ, hoc manifeſtò declarant. Ex quibus etiam eſt is qui dicitur PAN, capite, uultu, & cornibus capram referens, & ab ilibus item deorſum uerſum caprinis pedibus inſiſtens, uentre autem, pectore & manibus mera ſimia: qualem Indorum Rex Cōſtantio miſit. Quod ſanè animal ad tempus aliquod, quum ferretur in cauea propter ferocitatem incluſum, uixit. Vbi uerò mortuum eſt, aromatibus condierunt exenteratum, qui ferebant, & inſolitæ formæ oſtentandæ gratia Conſtantinopolim ſeruatum pertulerunt. Videntur autem mihi animal hoc olim uidiſſe Græci, & inſolentia aſpectus exterriti deum ſibi conſtituiſſe: quum ſolenne hoc illis eſſet, ut quæ fidem excellerent, ea in Deos referrent. Id quod in SATYRO quoq; ab eis eſt factum, qui & ipſe ſimia eſt, facie rubra, ad motum facilis, & caudam habens. Quin & SPHINX ex genere ſimiarum eſt: cuius reliquum corpus ut aliarum ſimiarum hirſutum eſt, pectus autem ad collum uſq; glabrū. Mammas porrò mulieris habet, totumq; corpus, qua nudum eſt, rubra quædam & tenuis milij ſpecie eminentia in orbem circundat, & multum decoris atque gratiæ colori, qui in medio humanus eſt, conciliat. facies pluſculum rotunda & acuta eſt, & ad muliebrem inclinans formam. Vox itidem prorſus humana, ſed non articulata, celeriter cum quadam quaſi indignatione & dolore obſcurum quiddam uociferāti ſimilis: grauior autem eſt & moleſtior, ſi ea acuatur. Ipſum porrò animal ferum admodum eſt, aſtutum & maleuolum, neq; adeò facilè domatur. Hoc antiquitus mihi uidetur Thebas Bœotiæ eſſe apportatum: & quum fortè in quoſdam, qui ad ſpectaculum eius confluxerant, inſiluiſſet, & uultus eorum unguibus deformaſſet, nō ferentem Oedipum ciuium ſuorum contumeliam, feram interemiſſe, & nomen inde illuſtre retuliſſe. Cæterum fabulæ Oedipo fortitudinis laudem adornantes, alas beluæ iſti affingunt, quod celeriter in obuios inuolaret. Eædem illi pectus mulieris & corpus leonis accommodant, illud propter nuditatis commoditatem & muliebris formæ ſimilitudinem, hoc propter ferocitatem, & quod pluri-

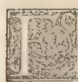
mum quatuor insistat pedibus. Sermonem quoq; ei figmentum tribuit, quòd uox eius humanæ cõformis esset: tribuit & ænigmata, quod obscura & non intellecta uociferaretur. Neq; hoc mirũ est, nam & multa alia Græci fabulis fingendis mutare consueuerunt.

DE CYNOCEPHALO.

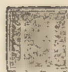

HAEC est figura ad uiuũ expressa simiæ cuiusdam, quam Theodorus Beza ad nos misit, qui uiuam sibi talem Lutetiæ uisam ait, Tartarinum uulgò dictam. Ego (inquit) ex cynocephalorum genere esse arbitror, quod uel ex pudendo natura circunciso (nam cynocephalum circuncisum gigni author est Orus) animaduerti potest. Magnitudo est ut canis leporarij, bipes plerunque obambulat, & uocem penè articulatam habet. Videtur & hoc conuenire, quod legimus cynocephalos simijs maiores esse, minus erectos, rostro longiore, ferę canino. Caudas quidem alia etiam simiarum genera habent. Tartarini uocabulum haud scio an à Tartaria factum sit, quod ex ea regione forsitan primum aduectus sit. Hæc scripseram, cum in Petri Bellonij de eadem hac bestia scriptum incidi. SIMIAE (inquit) quoddam genus Galli tartaretum uel tartarinum, & in alijs locis magot nominant. uidetur autem eadem esse quæ ab alijs populis maimon appellatur, & Aristoteli simia porcaria. Sunt tamen qui tartaretum simiam ab illa quæ magot uel maimon dicitur, diuersam esse defendant.

DE BELLVIS humanæ formæ in Noruegia, quarum historia si uera est, Satyrorum historiæ subiungi potest.

FINIS nunc imponendus esset his quæ de regni Scotici descriptione memorauimus, nisi unius rei nouitas properantem remoraretur calamum; quam nuper accepimus referentibus probissimis uiris ab Iacobo quarto Scotorum rege ad Galliarum regem oratoribus missis: quorum facile princeps Iacobus Ogiluius gymnasij Aberdonensis gratissimus alumnus: Hi ascenso mari repente exorta procellosa tempestate per transuersum in Noruegiam pulsi, quum in litus egressi essent, non ita longè in montibus, homines ut apparebat uillosos ac quales uulgò pingunt syluestres appellatos discurrere uidentes, portento constitêre attoniti. Mox ab incolis edocti sunt, belluas eas esse humana effigie mutas, uerùm homines insigni persequentes odio. Cæterum per lucem adeò metuentes ut nec in aspectum quidem hominis subire audeant; per noctem autem grassantes, uillas gregatim inuadere, nisi eas disterrentes canes arceant, ad quorum latratum statim effugiunt. Quod si per noctem canis absit, effractis foribus, ædes irruentes, cum tenebræ reuerentiam humani oris occultent, quicquid in ea est occidere ac deuorare. Sunt enim tam immani corporis robore, ut mediocris magnitudinis arbores manibus euellant radicitus; quibus auulsis ramis, inter se depugnant. Qua re exterriti legati, factis per noctem ingentibus ignibus, ac uigilijs dispositis, ubi nulla accepta noxa illuxisset, postridie immania linquentes litora, cursum unde disiecti erant læti repetierunt, Hector Boëthius.

DE CRICETO, ut Albertus nominat, (de quo plura leges lib. I. historiæ anim. pag. 836.) Germani hamester uocant.

HAMESTER animal est agreste (ut Ge. Fabricius in epistola ad me scripsit) sub terra habitans, apud nos non ignotũ, colore uario, ut ex descriptione doctissimi uiri Geor. Agricolę licet cognoscere. Ventre nõ cãdido, quod initio auctore Alberto posuisti, sed potius nigerrimo. In posteriores pedes cũ erigitur, colore & habitu ursum refert. Quæ caussa fortasse est, ut aliqui putarint idem hoc esse animal cum eo, quod ἀρκτομυῶ uocarunt Palæstini. Dentes habet in anteriores

anterioris oris ima supremaq; parte binos, prominētes & acutos: malas laxas & amplas, ambas exportando importandoq; replet: ambabus mandit, unde nostris de homine uorace sermo ortus est, Er frißt wie ein hamster, de eo qui ambabus malis expletis uorat, quo uicio Stasimus seruus in Trinummo Plauti notatur. Cum terram effodit, primum anterioribus pedibus (quos talpæ similes habet breuitate, sed minus latos) eam retrahit, longius progressus, ore exportat. Cuniculos ad antrum plures agit cubiti profunditate, sed admodum angustos, sic ut laterum pilos itu redituq; atterat: antrum intus extendit ad capienda frumenta. Angustia cuniculorum & multitudo, partim contra animalium insidias apta est, partim ad effugium: interior uero amplitudo, & domicilium præbet & horreum. Cuniculi etiam obliquè fossi, & in alios incidentes efficiunt, ut latibulū eius, si quis perfodiat terram, difficilius inueniat. Messis tempore, grana omnis generis frumēti importat: neq; minus in colligendo industrius, quàm in eligendo cōseruandoq; est astutus. optima enim reponit, & ne sub terra excrescentia minus durent, fibras & capillamenta granorum omnium arrodit, interdum stipulas gramenq; colligit. Congestis granis hians incubare fertur, ut auarus indormit saccis, qui in Satyra reprehenditur. Somno pinguescit, ut glires, ut cuniculi. Terra ante cuniculos eruta, non tumuli modo assurgit, ut talparum tumuli: sed ut agger dilatatur, idq; propter cauernarū multitudinem aptius est. Ea tamen cauerna è qua plerunq; exit, semita proditur, & in aditu nihil impedimenti habet, reliquæ terra superius ingesta, sunt tectiores: quas cum aperire uult, auersus egreditur. Vnum antrum mas & fœmella simul habitant: edito fœtu pristinum relinquunt, & nouum fodiunt domicilium. In masculo hoc infidelitatis inest, quod paratis intus copijs, fœmellam excludit: quæ perfidiam fraude ulciscitur. nam propinquam aliquam occupans cauernam, cōgestis frumentis, non sentiente masculo, ex altera parte pariter fruitur. Adeò natura mirabiliter prospexit omniū inopiæ: nec aliter inter homines pleriq; quod æquitate nequeunt, fraude impetrāt. Venit hoc quoq; in sermonem uulgi, ut hominem parum fidū & suorum non studiosum appellet, Ein vngetreuen hamster. Cantillant puellæ rusticanæ de hoc carmen non illepidum, quod Iambicis quaternarijs conatus sum exprimere.

Hamester ipse cum sua
Prudens catusq; coniuge,
Stipat profundum pluribus
Per tempus antrum frugibus.
Positiq; solus ut frui,
Lectis aceruis hordei
Auarus, antro credulam
Extrudit arte coniugem.
Serua, inquit, exiens foras,
Cœli serena & pluuias.
At perfidus multiplices
Opponit intus obices.

Sed fœminis quis insitam
Vincat dolis astutiam?
Nouum parans cuniculum
Furatur omne triticum.
Egens maritus perfidam
Quærit per antra coniugem,
Ne se repellat blandulis
Demulcet inuentam sonis.
Illi esse iam communia
Seruata dum sinit bona,
Rursus fruuntur mutuis
Antris, cibis, amplexibus.

Vescitur hoc animal frumento omnis generis: & si domi alatur, pane ac carnibus: in agro etiam mures uenatur. Cibum cum capit, in pedes priores erigitur. Pedibus prioribus caput, aures, os demulcere solet: quod & sciurus & feles, & inter amphibia castor quoq; facit. Quamuis autem corpore exiguum sit, natura tamen est pugnax & temerarium. Lacessitum quidquid ore gestat, pulsatis utroque pede malis, subitò egerit, rectà hostem inuadens, spiritu oris & assultu proteruum ac minax. Vnde rursus nostri de eo, qui iracundus est, & ore immanitatem spirat, dicere consueuerunt: Du sprüest wie ein Hamster. Nec terretur facile, etiamsi uiribus impar ei sit, quem petit. Quamobrem alij etiam prouerbio locum dedit, ut nostri hominem insanè temerarium uocēt, Ein tollen Hamster. Acrius resistentem, fugit: fugientem, cursu insequitur. Vidi ipse, cum equum assultando, naribus corripuisset, nō prius morsu dimisisse, quàm ferro occideretur. Tollitur uarijs modis. Nam aut infusa calida expellitur, uel intus suffocatur, aut ligone rutroue effossus occiditur: aut à canibus, interdum à uulpe eruitur, læditurue: aut decipula pondere superius imposito opprimitur, aut uiuus deniq; arte capitur, idq; noctis tempore, cum ad prædā egreditur, interdiu enim plerunq; latet. Ante cauernam usitatam, quæ (ut dixi) tritu semitæ deprehenditur, olla, quæ campi æquet planiciem, terræ infoditur. Fundo ollæ terra duorum digitorum altitudine inijcitur, desuper circumquaque tegens ollam imponitur lapis. Is eleuatur ligno, ad quod panis frustum infra alligatur. Inter ollæ & cauernæ spacium, micæ panis sparguntur, quas persequens & in ollam insiliens, ligno cedente capitur. Captus reliquorum more animalium, cibū non attingit. Si lapis coctilis, quales sunt quibus pauimenta sternuntur, aut è quibus imbrices fiunt, ollę fuerit impositus, captum animal sit, nec ne, ex humore lapidis mane cognoscitur: etenim spiritus animalis inclusi & sæuientis, propter raritatem penetrans, lapidem humectat. Hamestri pellis maximè durabilis: ex ijs talare quoddam & uarium pallium fit, quo in Misena et Silesia admodum honorato mulieres utuntur, nigri rutiliq; coloris, cum latis ex lutræ pellibus fimbrijs. Eiusmodi palliū ferè æstimatur quindecim aut uiginti aureorum Rhenensium precio, nam factas è panno tres quatuórue uestes diuturnitate superat. In Turingia & Misena hoc animal frequens est, non omnibus tamen in locis: in Turingia eo abundat

totus tractus Erfurdanus, & Salcensis: in Misena, Lipsensis & Pegensis ager, uberrima & fertilissima utriusq; regionis loca. In Lusatia circa Radeburgum, è satis panici effoditur, Mulbergi ad Albim in uinetis reperitur. nam maturis quoq; uuis uescitur. Hamestrum nostri uiuum in olla clausa cremare ad equorum medicinas solent.

VVLPES.

Figura hæc est uulpis crucigeræ.

VULPIVM magnæ sunt in coloribus differentiæ. Vnum genus notissimum, quod in regionibus frigidis nobilius coloratur. nam in ijs, quæ ad meridiem & occasum pertinent plagis, colore est cinereo, & quasi lupino, & pilos fluxos habet, ut in Italia & Hispania. Hoc genus apud nos duobus nominibus, propter gutturis uarietatem, distinguitur. nam Köler appellantur, quibus guttur quasi carbonum puluere cõspersum, in albo uidelicet nigricans. Rursus Birckfuchse, qui candido sunt gutture, quod quo magis candet, eo est pretiosius. Alterum genus est, primo simile, sed nota insigni differens. nam ab ore per caput, tergum, caudam recta nigri coloris linea ducitur: tum per reliquum corpus & pedes anteriores, transuersa; ita ut utraque crucis exprimat similitudinem, unde & nomẽ illis est Kreützfuchse, quasi crucigeræ. Gutture hoc genus nigriore est, & ex alijs ad nos importatur regionibus. Tertium genus est, quod colorem isatidis uel guadi, aut cœli sereni refert, Blauwfuchse, qui color & equis nomen indidit, Blauwschimmel: sed is color in uulpibus multò dilutior. Vulpes pili rutili capiuntur apud nos, Brandfuchse: candidi, ut & cerui & ursi candidi, in Suetia & Noruegia, licet rarius: nigri, in Vuolocha, ut auctor est Sigismundus Liber. Crucigeræ uulpis picturam, beneficio Valentini Grauij, uiri tui amantissimi accipis, qui etiam bonam huius descriptionis partẽ mihi suggessit. Scripti sunt libri duo lingua Saxonica de uulpe Reineca, ut auctor appellauit, ingeniosum admodum & præclarum figmẽtum, in quo artes aulicæ multiplices, & fraudulẽtorum hominum actiones astutæ sunt expressæ fabulis animantium. Vulpes autem improbissima, nulli uerè amica & ex animo beneuola, omnibus humana & affabilis, cum omnes fallat & euertat, primum tamen locum dignitatis atq; bonorum obtinet. Quæ omnia Georg. Fabricius ad nos perscripsit.

Ad Vuagam fluuium in Moscouia capiuntur uulpes nigræ & coloris cinericei. nigræ quidem etiam in Vstyug prouincia abundant, Sigismundus Liber.

DE SCIVRO GETVLO.

SCIVRVS Getulus coloris eſt mixti ex ruſo & nigro, ab armis ad caudã per latera & dorſum albæ fuſcæq; lineæ, alternatim certis diſtinctæ interuallis decentiſsimè depingunt. Idem aliquibus fit in colore ex albo & nigro. uenter illi cœruleum colorẽ imitatur in albo poſitum. Paulò minor is eſt uulgari ſciuro. nec aures extantes habet ut ille, ſed depreſſas magis & ferè capiti æquas, orbiculares, & per cutis ſuperficiem deductas in longum. Caput, ranæ ferè eſt. Cætera ſimilis uulgari ſciuro. Nam figura corporis eadem, eadem natura pili, mos idem, & uiuendi ratio. Cauda ſe contegit more cæterorum ſciurorum, Io. Caius in epiſtola ad me data unà cum figura animalis.

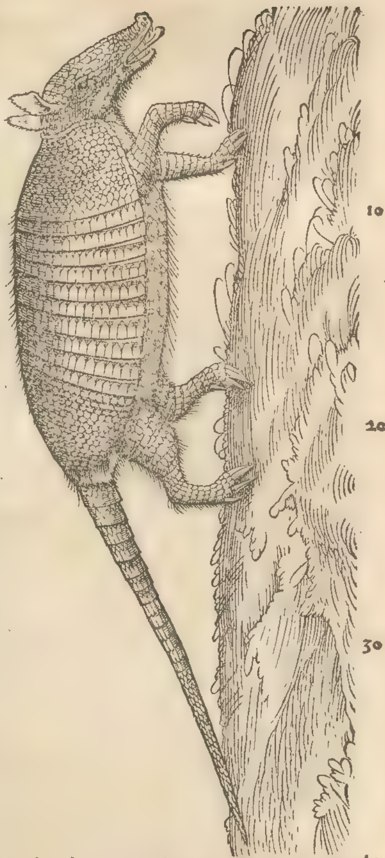
DE CVNICVLO uel PORCELLO Indico.

ANIMAL cuius hæc effigies eſt, primum à nobili quodam uiro amico meo Lutetia miſſum accepi: cuius quidem corporis partes deſcribi nõ eſt neceſſe, cum ex pictura ſatis manifeſta ſit. Magnitudo eſt cuniculi communis, ſed breuiore corpore, & pleniore præſertim in eo quod è Gallia accepi. nam binos poſtea, marem & fœminam, doctiſſimus in illuſtri Fuggerorum familia medicus Io. Henricus Munzingerus ad me miſit Augusta Vindelicorum, minores & tenuiores. Auriculæ eis humiles, ſubrotundæ, & glabræ ferè: crura breuia, digiti ſeni anterius, quini poſterius. dẽtes ut in muribus, cauda nulla. color alijs alius. Vidi ego totos candidos, & totos ruffos, & utroq; diſtinctum qualem hîc pinximus. Vox nonnihil ad porcellorum uocem accedit. Veſcuntur omne genus herbis & fructibus, pane, auena. Sunt qui etiam aquam eis apponant. ego abſque potu aliquot multis iam mẽſibus nutrio, ſed plerunq; fructus humidos, eorumq; cortices (ut pomorum, raporum) & reiectamenta eis exhibeo. Sed Munzingeri quoq; noſtri de illorum natura ad me ſcriptum non omittendum duxi. Mas unus (inquit) ad fœturam fœmellis pluribus (ſeptenis uel nouenis plerunq;) ſatisfacit: fiuntq; ſic fœcundiores. ſin uerò unicam tantum ſortiatur fœmellam, ſalacitate nimia ad aborſum interdum irritat. Aiunt ante ſexageſimum à conceptu diem non parere. Nos nuper octonos natos in urbe noſtra conſpeximus, è quibus tres in utero ſuffocati uiſebantur. Tu pro ſedulitate tua obſeruabis plura, quæ porcorum potius, quàm cuniculorum uel leporum naturam imitentur. Hæc ille. Pariunt hyeme etiam, & catulos, non cæcos ut cuniculi, ſed neque ita fodiendo mordendòue noxij ſunt ut illi: & manibus tractabiliores, hoc eſt mitiore ingenio, quanquam non apti alioqui ut uerè manſueſcant. Mares duo inter ſe commiſſi, ſi fœmina adſit, acriter pugnant. ijdem catulis recens in lucem editis, quantum in meis obſeruaui, nihil nocent. Mari ſi fœminam ſequẽdi libertas detur, ut eſt libidinoſiſſimus, ſubinde cum murmure quodam appetentis potius quàm iraſcentis perſequi non deſinit. In cibo quales ſint nondum expertus ſum. Superfœtare eos certum eſt. Petrus Martyr in hiſtorijs nauigationum ad nouas inſulas, tria cuniculorum genera alicubi reperta ſcribit. & alibi animal utias dictum in quibuſdam inſulis nouis cuniculo noſtro ſimile eſſe, magnitudine non ſupra murem, ad cibos quæſitum.

DE TATO.

CVM iter facerem per Turchiam, apud agyrtas & uagos pharmacopolas inueni animal quod uulgò nominant TATV, quod è Guinea & Orbe nouo adfertur, cuius mẽtio nulla apud ueteres. Facile autem in longinquas regiones transfertur hoc animal, quoniam natura munitum eſt duro cortice, & teſta ſquamata ueluti loricatum, & quia facile poteſt caro eius intrinſecus eximi abſq; ulla noxa natiuæ eius figuræ. Videtur autem eſſe herinacei ſpecies Braſiliæ inſulæ. retrahit enim ſe intra corticem ſuum, ut intra ſpinas herinaceus. Magnitudine non excedit porcellum mediocrem: & porcino generi affine uidetur, quod cruribus, pedibus & roſtro refert. iam enim in Galliam quoq; allatum eſt hoc animal uiuum, ubi ſeminibus & fructibus ueſci uiſum eſt, Bellonius in libro Gallico memorabilium rerum quas peregrinando obſeruauit.

ubi etiam huius quadrupedis figurã proponit, bisulcis pedibus ut in sue, & cruribus quàm in nostra figura altioribus, & rictu etiam alio. Nostram quidẽ egregius uir Adrianus Marsilius à Dongẽ Pharmacopola Vlmẽsis ad me misit, unà cum cortice ipso, cauda & cruribus huius animalis, unde picturam quoq; rectissimè opera eius expressam omnino apparet. pedes in ea non bisulci, sed multifidi sunt: quinis in posterioribus digitis, quaternis ante: duo quidem extremi utrobiq; breuissimi sunt, & introrsum ita reducti ut ferè lateant, unguibus omnes satis ualidis muniti.

DE CIVETTA aut FELE Zibethi, quam ueterum HYAENAM esse conijcit Petrus Bellonius.

PROCVRATOR (consulem uocant) mercium Florentinorum Alexãdriæ, ciuettam habebat adeò cicurem, ut ludẽs cum hominibus nasos, auriculas & labia eorũ leuiter & sine ulla noxa morsu perstringeret. nutrita enim erat mox à natiuitate uberibus mulieris. Res certè mira & rara, bestiam tam feram & difficilem cicuratu, adeò mansuescere. Hanc ueteres hyænã appellarunt, quod facile ipsorũ uerbis probauerim: & si nunquam obseruauerint tanti odoris excremẽtum ab ea reddi. nam de pantheræ tantum specie odorata mẽtionem fecerunt. Ita quidem de hyæna scribũt authores, tanquam de bestia Africana syluestri, unde cõijcio ciuettam Arabico nomine sic dictam, eo tempore caueis inclusam non fuisse. Hodie uerò cum cicuretur, non parũ ex ea lucri ad suos nutritores redit. Corpore est compacto in se instar melis aut taxi, sed corpulẽtior. Et quoniam meatum alium præter naturalem (genitalium) habet, multi lecta hyænæ historia, taxum esse arbitrati sunt. Sed taxus priscis & Aristoteli trochus est. Ciuetta pilos nigros in collo superius gerit, & per totam spinam dorsi, quos per iracundiam, non aliter quàm setas suas porcus, erigit. unde factum est ut glanis etiã piscis alio nomine hyęna diceretur. Rostrum ei acutius quàm feli, barbatum similiter. Oculi splendent & rubent. maculæ duæ nigræ sub oculis sunt. auriculæ rotundæ, ut in taxo ferè. Corpus albicat maculis atris distinctum. crura etiam eius & pedes nigri coloris sunt ut in ichneumone. Cauda lõga est, supernè nigra, maculis quibusdam albis infernè. Corpore est agili. uiuit carne. Hanc ciuettæ descriptionem qui cum hyęna ueterum contulerit, eandẽ esse animaduertet, Hæc Bellonius. ¶ Mihi quidẽ hyæna potius uidetur animal quod aliquibus papio dicitur, ut supra dictum est in Lupo aureo. Nos hyęnę historiã copiosè texuimus lib. 1. pagina 624. ciuettæ uerò seorsim pagina 948. quòd ab hyæna diuersam arbitrarer, ubi etiam figuram addidi, quam in Italia amicus quidam ad uiuum fieri curârat: quæ à Bellonij figura nonnihil differt, quòd cauda crassiore minusq; longa sit, nec alternas in ea maculas per transuersum ostendat, ut Bellonij, &c. Vtra quidem melior sit, qui uiuam inspexerint iudicabunt.

DE HYAENA ex scriptis quibusdam Aeliani cuidam codici manuscripto (quem habemus) adiunctis Græce.

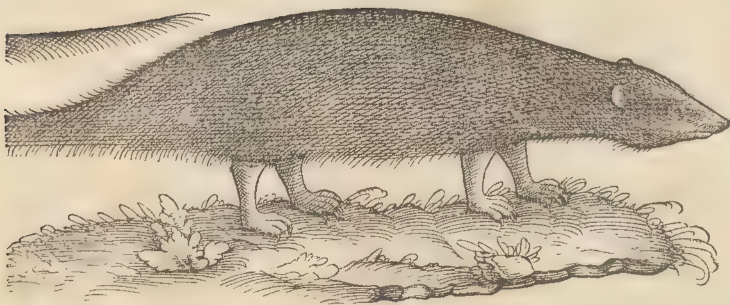
HABET hyæna pilos acutos & densos. ceruicem non flectit, ut quæ unico osse spondyli loco constet. Coit cum LVPO, & parit eum qui ὀνόλυκος (lego ὀιόλυκος) uocatur, qui quidem nõ gregatim sed solitarius degit. homines & pecora rapit, &c.

¶ VIDIMVS etiam Constantinopoli animalia duo parua, tam similia FELI, ut non nisi magnitudine differre uiderentur: quorum nomen antiquum non inuenio, nisi fortè de genere lyncum sunt. Mirum est feras plerasq; illic tam benignè tractari ut prorsus mansuetas se exhibeant: ut GENETHAE etiam quas Constantinopoli per domos cicures uagari sinunt tanquam catos, Bellonius: qui etiam figuram hanc quam subiecimus posuit, cuius pellem si conferas cum ea quam nos dedimus libro 1. pagina 1102. talem omnino, qualem apud pellificem spectauimus, macularum speciem

ciem diuersam & oblongiorem uidebis. Historiam eius habes eiusdem libri pagina 619.

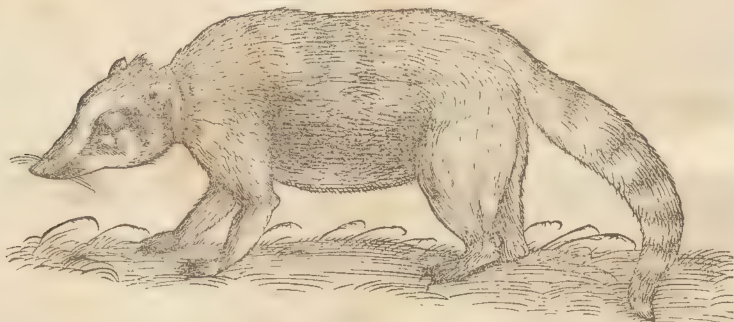
DE ICHNEVMONE.

CROCODILO Nilotico (inquit Bellonius, ex quo iconē quoq; hāc mutuatus sum) fato quodam naturæ infensus est, ac propè lethalis Ichneumon, quemadmodū & delphino hamia, thynno asilus, & reliquis quoq; piscibus culices ac pediculi. Quod quū inter cætera naturæ ludicra magnopere admirandum esse censeam, cumq; multis ob id rationibus adducti ueteres, ichneumonem inter amphibia connumerarint (litoralis enim & Nilo æquè peculiaris est, ac nostris lacubus & amnibus lutra) eius ob id picturam ex uera effigie à nobis cum crocodilo conspectam hoc loco proponere æquum esse uisum est. Est autem melis corpore, eodemq; pilo, recurtis pedibus, nigris, capite oblongo, nare prominula, mustelam iratam esse diceres: cuius ea est natura, ut dormienti crocodilo magno impetu in fauces irrumpat, ut ab eo deuoratam escam depascatur, qua abunde exaturatus, crocodili uentrem erodere atq; ipsum enecare traditur: alioqui magnus est Aegypti serpentium depopulator. Quamobrem huius loci uulgus ichneumonem in priuatis domibus, ut & nos feles educat, muremq; Pharaonis appellat: neq; uero uulgo nostro credendum esse duxerim, qui aliud quadrupedis, latioribus ueluti tabellis loricati genus (Tattoum

uocant) pro Ichneumone assumũt: est enim ab hoc longè diuersum animal. Hæc ille in libro Latinè scripto de aquatilibus. Cæterum in Gallico libro Memorabilium obseruationũ suarum alia etiam quædam de eodem animante tradit: quæ huc in Latinum sermonem translata adijcere uisum est. Ichneumonis catulos, inquit, rustici Alexandriæ in foro uendũt. aluntur enim in domibus, quoniã mures captant instar mustelæ, & serpentes etiam quoslibet in cibo appetũt. paruum est animal, sed mirè studiosum puritatis. Primus à me Alexandriæ uisus, inter ruinas arcis captam à se gallinam uorabat. Cautus & callidus est circa prædam. erigit enim se in pedes posteriores, & cum prædã prope conspexerit, tranquillo per humum corporis tractu se promouet, & impetu tandem in animal strangulandum sese iaculatur. Vescitur autẽ indifferenter quibusuis uiuentibus, limace, lacerto, chamæleonte, quouis serpẽte, rana, muribus, & alijs huiusmodi. Aues in primis appetit, & præ cæteris gallinas ac pullos. Iratus pilos erigit, qui duplici in eo colore uisuntur, nempe albicãtes uel subflaui per interualla, & leucophæi, duri & asperi instar pili lupini. Corpus quàm feli longius & cõpactius est: rostrum nigrum & acuminatum instar furonis dicti in genere mustelarũ, absq; barba. Auriculæ breues & rotundæ. Colore (forte in superficie tantũ, nam alioqui duos diuersos colores pilis eius paulò ante assignauit) leucophæus est, ad pallidum uel subflauum inclinãs, quemadmodum cercopitheci. Crura eius nigra sunt, digiti quinq; in pedibus posterioribus: quorum postremus ab interiore parte perbreuis est. cauda longa & crassa ab ea parte qua lumbos attingit. lingua & dẽtes felis. Hoc ei peculiare, unde scriptores tam mares quàm fœminas concipere putauerunt, quòd meatũ peramplum habet undiq; pilis cinctum, extra meatũ excrementi, genitali muliebri nõ dissimilẽ. quem quidem aperire solet in magno calore, clauso interim excrementi loco & cauitatẽ aliquam admittente. Testes etiam ut feles habet. A uento admodũ sibi timet. Animosus & agilis est, ita ut magno etiam cani se opponere nõ dubitet, imprimis uerò catum si inuenerit, tribus dentiũ ictibus strangulat. Et quoniam rostrum ei nimis acutum est, ægre crassiusculũ aliquid mordere potest, & ne hominis quidem pugnum clausum. Hucusq; Bellonius. Misit ad me aliquando Ant. Musa Brasauolus muris Indici (sic enim appellabat) effigiẽ, quam ego priusquã ueram hanc à Bellonio publicatã uidissem, ichneumonis esse conijciebam, & rostro quidem (si barbã adimas) & auriculis ferè conuenit: sed differt cauda, qua felem magis refert, & alijs pluribus, quæ facile conferendo est obseruare. Volui autem eam quoq; quam Brasauolus communicauit effigiem non omittere, quòd etsi ichneumonis non est, alterius tamen animalis ad uiuum expressi icon mihi uideatur.

MVS INDICVS.

HACTENVS inter alia, quadrupedum aliquot uiuipararum figuras atq; descriptiones ex doctissimi diligentissimiq; uiri PETRI BELLONII Cenomani, (cuius pulcherrimos circa animalium stirpiumq; illustrandam historiam conatus, Deus opt. max. fortunet atq; promoueat,) Cõmentarijs Gallicis Memorabilium obseruationum suarum per diuersas trium orbis partium peregrinationes, mutuari & in Latinum sermonem quantũ eius potui transferre uolui. Nunc ex eiusdem de Aquatilibus opere, Lutetiæ nuper accuratissimè edito (ex quo supra etiam de ichneumone scripsimus) de lupo marino & mure aquatico, & postea de ouiparis etiam nõnullis quadrupedibus, historias, & quorundam figuras pariter antehac nobis desideratas, adscribemus.

DE CASTORE.

ASTOR & fiber à Latinis dictus, Aristotelis latax est. Eius magnitudo, rusticum mediocris notæ canem non excedit: pedibus tamen est breuioribus, neq; quatuor digitis à terra elatus, quorum anteriores caninis respondent, atq; ungulati sunt: posteriores, digitos oblongiores habent, latiore membrana intertextos, ut in palmipedibus, atq; adeò anseribus uidemus, quibus in terra minimè ualet. Quamobrem suas cauernas non longè à litore seligit, è quibus exiliens, protinus in flumen aut mare ad conquirendum uictum immergitur. Vnde etiam ab

Aristotele κολυμβητής, hoc est, urinator appellatus est. Cæterum corpore est recurto, catelli pinguis modo, capite breui ac rotundo, auribus atq; oculis paruis & orbiculatis: nare anteriore, ut in felibus diffissa, ac barbis lõgioribus obsessa, dentibus anterioribus quaternis (ut in muribus) oblongis, falcatis & ualidissimis, quorum superiores longi quidem sunt, sed inferiores extra maxillam prominent, superioribus lõgiores: posteriores ad talpinos aut porcinos accedunt. Pelle uestitur spissa, uillosa, ad ichneumonem accedente, nigriore tamen, ex qua chlamydes & chirothecas aduersus imbrium & frigoris iniurias conficere solent. Verum ea usq; ad caudam tantum talis est. Est enim castoris cauda, quiddam ueluti natura diuersum à reliquo huius animantis corpore: nam ea magis ad piscem accedit. Vnde Lotharingis per ieiunia in delicijs habetur, quod ea murænam bene præparata ipso gustu propemodũ referat. In maiori castore sesquipedalis est, senos digitos lata, duos crassa, quatuor interdum librarum pondo, ad margines in tenuitatem desinens, membrana glabra ac liuida, contecta, super quam lineæ quædam squamas dimentientes incredibili artificio depictæ sunt: Cætera introrsum neruosa est, ut integrum piscem pinnis carentem, ac soleam referentem dixeris, qua ueluti gubernaculo quodam in aquis utitur. Quòd autẽ ad internam totius castoris anatomen spectat: in eo certè nihil magis admirandum, aut scriptione dignum esse duxi, quàm testes, quibus pro corporis exiguitate, adeò ingentibus ac crassis præditus est, ut hi ad taurinos accedant, in quibus rotundi calculi, oui magnitudine, mihi plærunq; conspecti. Sunt autem hi medendis corporibus permultum utiles: quamobrem à mercatoribus magna solertia disquiruntur, magnoq; uænire solent. Fabulam esse putat Dioscorides, quòd castor à uenatoribus excitatus, sibi testes execet, cum illuc usq; caput extendere nulla ratione possit. Verum quidem esse potest, mercatores aut uenatores, post exectos castoris testes, corpus ita uiuum aliquando dimisisse, ac nonnullos postea repertos fuisse castores testibus carentes. Proinde huiusmodi amphibio Europa nostra abũdat, ut apud Burgundiones, Lotharingos atq; Austrios permulti cicures etiam hodie reperiantur, Bellonius.

¶ Atqui Aristoteles libro 8. cap. 5. fibrum à latace manifestè distinguit. Sunt (inquit) inter feras quadrupedes quæ uictum ex lacu & fluuijs petant, ut fiber, satherium, satyrium, lutris, latax, &c. Nec alibi usquam puto uel fibri uel latacis meminit. Ea quidem quæ lataci tribuit, fibro etiam conuenire uidentur, de pilo tantũ an specie inter uituli marini & cerui pilum sit, affirmare non satis possum. Præterea in loco Aristotelis iam citato, quadrupedem feram nullam præter uitulũ marinum, è mari uictum petere legimus: & mox castorem cum alijs numerari inter eas quæ ex aqua dulci uiuant, quamobrem miror quòd Bellonius scribit castorem è mari etiam uiuere, nec Aristotelem aliter scribentem reprehendit. Locus etiam ubi ab Aristotele κολυμβητής appelletur nullus mihi occurrit. Quæ alij partim lutræ, partim lataci, ea Plinius fibris tribuit, nempe quòd sit animal horrendi morsus: arbores iuxta flumina ut ferro cædat: hominis parte comprehensa non antequam fracta concrepuerint ossa, morsus resoluere, ut Vuottonius etiam obseruauit. Postremo quod rotundos calculos oui magnitudine in testibus fibri sæpe sibi conspectos Bellonius testatur, in ueris testibus id accidere non fit mihi uerisimile: in adulteratis uerò si calculi reperiantur, nihil mirũ. Adulterantur autem, ut nos monuimus, à quamplurimis.

DE LVTRA.

LVTRA castorem refert si caudam adimas, animal amphibium, fibrorum numero adscriptum, hoc tamen ab his distans, quod fiber utriq; aquæ & salsæ & dulci, lutra mari nunquam immergitur. Caput illi est caninum, dentes quoq; ad canem uenaticum accedentes: aures castoris: sed graciliori & longiori est corpore, oblongamq;, teretem, & in fastigium desinentem caudam gerit. Vulpinis est cruribus, paulò crassioribus tamen, quibus magis in aqua, quàm in terra ualet, habet enim posteriores pedes planos, & membranis communitos, ut in castore dictum est. pelle contegitur minus quàm castor spissa, frequenti ac breui pilo conspersa, colore nonnihil ad castaneum accedente: quæ nobis per hyemem maximo est usui, magnoq; pretiò diuendi solet. Cuius etiam caussa, nostri uenatores magna sagacitate lutris insidiari solent: atque earum uestigia in litore, excrementorumq; piscium aristis commixtorum naturam obseruare solent. piscibus enim lutra uescitur, lacubus, stagnantibus & quietioribus fluuiorum aquis infensissima; quos magna solertia, magnoq; impetu exterrens ad litorum cauernulas adigit, ut facilius intercipiat, copiosioreq; præda perfruatur: quanquam famem teneris etiam herbarum asparagis arceat. Cæterum cuniculos non longè à litore sibi excauat, à quibus mane exiliens, amplius quàm duo miliaria sursum contra aquæ defluxum tẽdit, ut postea piscibus saturata, facilius secundum aquæ decursum in destinatam sibi cauernam redeat. Plures catulos suis uberibus lactat, quos prouectiores, atq; adeò matres ipsas, uenatores per hyemem defluxis plantarum folijs peruestigare solent, Bello.

DE LVPO MARINO.

DE lupo marino etsi à ueteribus nihil, quod sciam, hactenus traditum fuerit: tam insignis est tamen eius, siue prædonem, siue monstrum marinum dicere uolueris, forma, à labrace (id est lupo pisce) lõgè diuersa, ut particularem sibi descriptionem promereri uideatur: Amphibium autem est animal, piscibus magna ex parte famem exaturans: in Oceani Bri

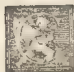

tannici litore aliquando conspectum, sic terrestrem lupum referens, ut non immeritò lupi nomen apud uulgum retinuerit. Cicurē diu uixisse aiunt, capite enormi, oculos permultis undecunq; pilis adumbratos gerens, nare ac dentibus caninis, robustisq; barbis ore obsesso: pelle uillis erectioribus hispida: nigris maculis undiq; (ut & totum corpus) distincta: cauda oblonga, crassa, uillosa, ac spissa, cætera lupum referens: quemadmodum ex pictura proposita facile cernes.

DE MVRE AQVATICO.

MVRIS aquatici naturam ac descriptionē ab antiquis prætermissam fuisse miror: cum sit amphibium animal, atq; herbosis amnium ripis frequentissimum, id aūt ab ijs factum est, uel quòd eius utilitatem illi nondum percepissent, uel quòd superfluum existimarent huiusmodi animalis genus inter aquatilia connumerare. Quanquā Plinius ea muri marino aut aquatico tribuat, quæ certe testudini debētur. Sed hoc reuera fatendum est, magnam esse huius cum rattis, hoc est maioribus nostris muribus similitudinem: hoc dempto tamē, quòd fœminæ tres excernendis excrementis (urina, fæcibus, fœtu) meatus extrorsum distinctos præ se ferant. Proinde mus aquaticus præter aliorum naturam, etiam maximos amnes natando traijcit: herbā depascitur: ac si quando ab origine sua, ac cōsueto domicilio recedat, ijsdem frugibus uescitur quibus & cæteri mures. Proinde Nilo, & apud Strymonem frequentissimus est: quo in loco, sub noctē, sereno tempore deambulantes permultos ex aquā in ripam cōcedere, & aquatiles plantas erodere, atq; audito strepitu rursus in aquas demergi multoties conspeximus, Hæc Bellonius: qui figurā etiam addidit, quam nos omisimus, quòd muri maiori domestico (ratto) undiquaq; similis uideat, nisi quòd rostro est obtusiore: ut meritò rattus aquaticus appellari posit: & Germanicè Wasserratz. Inuenio quidem ego apud ueteres quoq; muris aquatici uiuipari (non testudinis) mentionem factam, ut libro I. Historiæ quadrup. uiuip. monui, pagina 830. Aristotelē scilicet in Mirabilibus, & Theophrastū citante Plinio, qui & alibi de ijsdem: In Casinate (inquit) fluuius appellatur Scatebra, frigidus, in quo, ut in Arcadiæ Stymphali, enascuntur aquatiles musculi.

APPENDIX PRO QVADRVPEDIBVS OVIPARis, de Chalcide, Chamæleonte, Crocodilo Nilotico & Terrestri, Scinco, Cordulo, Ranis & Testudinibus. Quæ omnia ex Petri Bellonij scriptis desumpta sunt, &c.

IRCA Cairum Aegypti, uesperi apparere solet parui lacerti genus muros perreptans, & muscas deuorās, quod à Græcis uulgò Samiamitos appellatur, ab Italis TARENTOLA uel terrantula potius à terra, à ueteribus CHALCIDICA LACERTA.

CHAMAELEON.

ICTVM est ranam ad chamæleonē hoc ipso accedere, quòd in capiendo cibo eadem ferè nitatur industria. Hoc aūt ut certius ex scripto ac pictura appareat, de chamæleone etiam inter aquatilia dicere instituimus. est enim paludibus etiam frequens animal. Chamæleon igitur duplex à nobis conspectus est. Alter in Arabia pusillus, lacertam uiridem nō excedens, colore albicāte, subfuluis ac rubentibus maculis distinctus: alter in Aegypti æstuarijs frequēs, corpore, duplo quàm Arabicus, maiori: colore inter indicum & uiridem ambiguo, quē ex luteo in fuluum uariè cōmutare solet: unde uersicolorē chamæleonem antiqui appellauerunt. Vterq; autem chamæ-

chamæleon capite eſt criſtato in camelopardalis modum, duobus utrinq; oſſiculis in ſumma fronte prominentibus: lucidiſſimis oculis, piſi magnitudine, ſola pelle contectis, ut quod ab ea extet, milij magnitudinem non excedat: admodum flexilibus, ut altero ſurſum aut deorſum inſpiciente, alter, præter cæterorum animalium morem, aliò intentus eſſe poſſit. Iners eſt animal ut & ſalamandra, neq; currere ut lacerta poteſt. Quamobrem hominum conſpectum non refugit, nec facilè terretur, imò nec morſu hominem appetit. Arbuſta cōſcendit ob uiperarum ac ceraſtarum metum. Famem octo mēſes, atq; interdum annum ferè integrum tolerat. Vnde falſò creditum eſt, eum nihil edere, ac uento ali, nam cum pulmonibus magnis per uentris latera exporrectis præditus ſit, uentum intrò magno impetu attrahit, eoq; intumeſcit. Foramina ad nares & auditum habet. Oris rictum amplum, maxillas dentibus ſerratis ſupra & infra communitas, quales in typhloti ſerpente uideas. linguam teretem, ſeſquipalmum longam: quam à longè in inſecta, quibus maximè ueſcitur, uibrat: & mucore, quem in extremo ſpongioſum habet, muſcas, ſcarabeos, locuſtas, formicas ad ſe adducit. Lineam habet ſub uentre ſquamulis denticulatam, albam, ad caudam uſq; protenſam. adeoq; artificioſe in huius animalis pedibus natura luſit, ut anteriores eius pedes à poſterioribus maximè diſſideant. Anterioribus enim ternos intrà digitos, extrà binos: poſterioribus autem ternos extrà, intrà binos poſuit. Duodecim oua excludit, longa, lacertarum modo. Cor habet muris domeſtici magnitudine, hepatis lobos duos, quorum ſiniſter maior eſt. Folliculus fellis grani hordei magnitudinem non excedit, ſiniſtro hepatis lobo inhærens, Bellonius.

DE CROCODILO NILOTICO.

CROCODILVS, nomine ac forma omnibus ex æquo notiſſimus: Niloticum animal eſt, amphibium, quadrupes, lacertoſi generis: ouiparum, piſciuorum, ex parua origine in maximam molem creſcens: dentibus longis, exertis, pectinatim utriq; maxillæ infixis, quarū ſuperior tantum moueri conſpicitur: lingua pro corporis magnitudine adeò exigua, atq; inferiori maxillæ ita inhærente, ut ſolum eius ueſtigium eſſe credas. Illi noctu diuq; inſidiantur indigenæ, eiuſq; cutim ſalitam ac tomento conditam noſtris mercatoribus diuendunt. Ea eſt rugoſa, multis in tergo tuberculis armata, ſubtus læuis, ſurſum uero ſeſſilibus ſquamis aſpera, ingenti cauda prædita, coloris undecunq; cinericij: à qua uaſta ac breuiora crura emanant: pedibus in quinos digitos diffiſſis, robuſtiſſimis ac prælongis unguibus communitis, quibus terreſtria animalia, atq; adeò humana corpora diſcerpere creditur. Huius figuram multa ueterum numiſmata referunt, multæq; urbes pellem eius ad inſignem plebis admirationem, in palatiorum eminentioribus locis collocant: cuiuſmodi Lutetiæ in plæriſq; ſacris ædibus, atq; adeò aula forenſi maiore uidemus, Bellonius.

DE CROCODILO TERRESTRI.

CROCODILI genus terreſtre, haud ita procerum, Aegypto atq; Arabiæ peculiare, reliquis animalibus infenſum, lacertam prouectiorem ac maximam eſſe dixeris: à qua tamē præter duritiem ac cutis firmitudinem hoc diſtat, quod caput crurumq; articulos, atque adeò pedum digitos ſquamoſos gerat. Verumetiā à Nilotico crocodilo hoc differt, quod caudam habeat in clauæ modum tuberculis elatioribus aſperam: qua corpora quibus inſultat, atrociſſime diuerberare creditur, Bellonius. Hoc animal, ni fallor, pharmacopolæ quidam in Italia oſtentant, & caudiuerberam nuncupant.

DE SCINCO.

SCINCVS eandem cum crocodilo naturam habere creditur, unde crocodilus minor à quibuſdam appellatus eſt, nullumq; præterea uulgare nomen habet. Proinde quadrupes eſt, lacertæ uiridis aut ſalamandræ magnitudine, ut pollicis craſſitiem quadrantisq; longitudinem non excedat, colore candido, quibuſdam lineis in dorſo puniceis tranſuerſis,

cerastæ modo distinctus. Cætera cordulum (lacertum aquaticum) refert, nisi crassiore atque oblongiore esset corpore, cauda rotunda, squamisq́ undecunque scateret: quas cum piscibus, ut & laterales lineas cõmunes habet. Sed ossibus præditus est. Edulis non est: Asiæ & Europæ peregrinus: Aegypti, Indiæ & Mauritaniæ alumnus, præsertim apud Memphim, quo in loco indigenæ exenteratos, ac sale uel nitro inueteratos scincos mercatoribus diuẽdere solent, quos isthic adferant.

DE CORDVLO.

CORDVLVM Aristoteles, κορδύλον Numenius uocat, id salamandrini amphibij genus, quod pharmacopolarum officinæ falsò pro Scinco exponere solent. uiuiparũ animal esse comperimus, admodum alacre, in quo salamandram excedit: scinco multò minus, branchijs præditũ, pinnis lateralibus carens, caudam laxam & latã habens, siluri modo (quoad paruum magno licet conferre) minimè squamosum, tergore nigricante, ac glabro, tuberculis tamen horridulo, quodq́ facilè glubi potest, digitisq́ attrectatum lacteum humorem ut salamãdra emittit, qui naribus admotus uirulẽtum quidpiam referat: rostro obtuso, dentibus asperioribus cõmunito, digitis anteriorum pedũ in quaternos, posteriorũ in quinos articulos diuisis: quod dum per aquam fertur, pinnam carnosam erigit, quæ à uertice secundum dorsum usq́ ad caudã protensa, ipsam ambire conspicitur. quamobrẽ sinuoso corporis impulsu, siluri, anguillę ac murenæ modo natare solet. Proinde quòd ad eius interiores partes attinet, linguã ranæ fluuiatilis modo spongiosam habet, qua glutinis more facile ad os adducit hirudines fluuiales & terrestres oniscos & lũbricos, quibus præcipuè uescitur: ob idq́ circa fauces quiddam ueluti carnosum ad linguæ radicem illi extuberat. Cæterum costis ac sterno, ut & salamandra caret, ossaq́ pro spinis gerit. cor spongiosum, dextro lateri incumbens, cuius auricula sinistra maiorẽ pericardij partem occupat: pulmonibus caret, branchijs enim præditus est. hepate est nigerrimo, ad cõuexam partem aliquantulum bifido, liene subrubro, uentriculi fundo adhærente: renibus spongiosis, cruribus ferè incumbentibus, qua in parte (& circa spinam) carnosus tantum comperitur, alioqui ad pectus, & sub uẽtre totus cutaneus est: oua gerit in bicorni uulua per ordinem, ut in uiuiparis cartilagineis disposita, quæ rufo quodã adipe fouentur, ex quibus postea uiuos fœtus, eosq́ numerosos, ut & salamandra excludit, Bellonius. ¶ Nos hoc animal non cordulum, sed lacertum aquaticũ nominauimus, & figurã eius historiamq́ inter quadrupeda ouipara posuimus. Quòd si brãchias habuerit (ut Bellonius scribit, neq́ dum enim id satis obseruaui, in siccis quidẽ, quos hæc dum scriberem inspexi, nullæ mihi apparuerunt) non dubitabo etiam ipse cordulũ esse fateri. Cordylum Aristoteles amphibiũ esse scribit, & perire illum Sole exiccatum (ἀναβέντα, lego αὐανθέντα.) Numenius eundem in Halieutico curylũ (κόρυλον) uocat, his uersibus: Τοῖσιν κεν ἄρμενα πάντα, προσπλίσσαιο δὲ μῦρα, Κόρυλον ἢ πευκῶα, ἢ εἰναλίων ἑρπηλλαν, Idem & cordylidis meminit γλαύκην κορδύλην appellans, Athenæus lib. 7. Ego de cordylo nihil tale apud Aristotelem legisse memini.

RANAE.

RANA aquis innatat, saltando per terram graditur. Multorum quidem est generũ, sed palustris ac marina tantũ edulis est. Venenata est quæ cœnosis antris ac cloacis plãtarumq́ radicibus, & sub terra altè defossa reperitur, rospum & buffonem nominãt. è cuius capite detracti calculi, oculis ac uenenatis poculis mederi falsò circulatorũ uulgus autumat. hi enim potius à rubetæ cerebro detrahũtur: uulgus nostrũ crapodinas appellat: quas ab antiquis chelonites uocatas postea docebimus, cum de lapidibus nomen à piscibus habentibus à nobis differet.

Rana marina ad palustrem accedit, sed cartilagines habet ossium loco, estq́ palustri procerior, atq́ æstuarijs frequens, ut suo loco tractabitur.

Rana palustris paucis antehac annis in cibis apud nos expetita, ore est prægrandi, nullis dentibus prædito, quod foras ex aqua, testudinis modo, emittit, ut auram excipiat: chamæleonẽ in cibo capiendo imitatur, uesciturq́ muscis, locustis, millepedibus, erucis, culicibus: quibus dũ insidiatur, linguam ternûm digitorũ longitudinis foras exerit ac uibrat, in cuius extremo spongiosus quidam ueluti mucus, uisci modo, quicquid contingit, agglutinat, ut integrũ scarabeum plerunq́ in aluum demittere conspiciatur. Ad quod munus ossicula utrinq́ duo in radice linguæ (ut & serpentes) habet, quibus ipsa miro naturæ artificio cõfirmatur. Ranæ oua pariunt, coeunt, fœtusq́ emittunt continuo ueluti filo sibi cohærentes (carnes minutim conscissas ac nigras esse dixeris) gyrinos uocant, oculis & cauda insignes, qui mox in posteriores pedes abeũt. Ranæ hepar in tres lobos distinctum est, sub quo una utrinq́ pulmonis pars apparet: lienem quoq́ rotundum & paruum habet: intestina nodulis intercepta, uesicam, testes, ac cætera ferè interiora membra reliquis animalibus terrestribus similia, Bellonius.

¶ RANA muta quam gibbosam cognominaui, ab Italis sconpisson, id est permictrix, appellatur. eam procul saltare aiunt, & interim permingere hominem.

TESTV-

TESTVDINES.

VIPARORVM amphibiorum quadrupedum naturam habent omnes ferè testudines. Hæ uerò etsi præter aliorum, quos descripsimus, aquatilium quadrupedum morem, concha longè durissima contegantur, quia tamen lacertosi generis esse nemo negauerit, post crocodilorum species iure describendas esse duximus. Marinæ testudines duorū sunt discriminum, longæ ac rotundæ, ambæ litorales. Longæ tamen magis pelagiæ, quæ (ut & reliquæ omnes) dum paulum in aqua steterūt, per eius summum tantisper caput exerunt, dum externo aëre (quod & uitulis marinis accidit) pulmones, quos carnosos & sanguineos habent, saturauerint. Testudines enim in mari per nares spiritum trahere necessarium fuit, cum branchijs careant, uesicam quoqȝ ut & reliqua quadrupeda terrestria habent. Omnibus item testudinibus hoc est peculiare, ut mortuæ sicut & delphini supinæ fluctuent. Mares planam subtus testam, fœminæ concauā habent. Oblongas testudines omnium maximas in portu Torræ rubri maris ciuitatis frequentes uidimus, quarum testæ, uanni bene magni longitudinem ac latitudinem exæquant. Caput habebant admodum solidum, atqȝ os ita durum, ut uel crassissimos asseres eroderent. Proinde omnes edules sunt, atqȝ optimi gustus, (sed Græcis per religionem his nō licet uti,) fluuiatilesqȝ præter magnitudinem omnino imitantur, quemadmodum & marinæ rotundę ad terrestres ac nemorales ipsa forma accedunt, quarum plurimas in foro Veneto me uidisse memini, calice cōuexo, multis tuberculis elato, inæquali tegmine, in gyrum crenato, duro, rigidoqȝ, utrinqȝ decliui, ac cataphracti clypei modo in rotunditatem desinente: cauda breuiore, capite admodum duro, rostro aquilino, ferè osseo, dētibus & lingua carente, adunco, cuius margines cultelli in morem secare possent.

Fluuiales testudines, Aristoteles hæmidas (emydas) uocat, quas à chelonijs secernere uidetur: ob id (ita enim puto) quod lato neqȝ ita conuexo dorso appareant. Græci ποτάμια χελώνια uocauerūt. Plinius Lutarias testudines appellare maluit, quod luto ac cœnosis paludibus oblectentur: à marinis testudinibus ipsa tantum testæ uastitate distant. Sunt enim harum, quemadmodum & marinarum, quædam longæ, aliæ etiam rotundæ, Bellonius. Atqui nos testudinem lutariam à fluuiatili diuersam esse suo loco ostendimus.

Montanas testudines Græci ὀρεινὰς, nostri nemorales, alij terrestres appellauerunt, omnium longè delicatissimas, ac magis salubres: quamobrem à medicis in resumptiuo uictus genere, hecticis, & marasmo ac tabe laborantibus præcipi solent. offerūt autem eas capitibus ac pedibus ablatis, uel furno, uel testa exassatas: uel cū pineis, pistacijs & saccharo subactas, ex quibus alimenti genus conficiunt quod tortugatum nominant. Multæ sunt in Thracia, Macedonia, & apud nostros Linguoscythonicos, quarum forma ad marinas rotundas, sola magnitudine dempta, accedit.

Inauditum antiquis testudinis genus apud Turcas è longinquis regionibus allatum uidi: cuius testa rara est ac pellucida, chrysolithi colorem mentiens, ex qua Turcæ cultellorum manubria efformant, tanti pretij, ut etiam clauis aureis exornare non dedignentur, Bellonius.

SALAMANDRAE figura falsa. Nos ueram salamandræ iconem suo loco dedimus, pagina 74. in Historia quadrupedum uiuiparorum: ubi falsam quoqȝ, reprehendendi tantum causa illos qui eam publicarunt, posituri eramus: sed obliuione quadam factum est ut illic sit omissa. Apparet autem confictam eam esse ab imperitis quibusdam, salamandram & stellionem animal unum arbitratis: & cum à stellis stellionem dictum legissent, dorsum eius stellis insignire uoluisse.

FINIS.

CONRADI GESNERI Tigurini medici & Philoſophiæ profeſſoris in Schola Tigurina, Hiſtoriæ Animalium Liber III. qui eſt de Auium natura.

ADIECTI ſunt ab initio Indices alphabetici decem ſuper nominibus Auium in totidem linguis diuerſis: & ante illos Enumeratio Auium eo ordine quo in hoc Volumine continentur.

CVM Priuilegijs S. Cæſareæ Maieſtatis ad octennium, & Chriſtianiſsimi Regis Galliarum ad decennium.

TIGVRI APVD CHRISTOPH. FROSCHOVERVM, ANNO M. D. LV.

CONRADVS GESNERVS ÆTATIS SVÆ · XXXIX · AN · DOM · M · D · LV ·

CAROLVS QVINTVS, Diuina fauente clementia, Romanorum Imperator Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, utriusq; Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatię, Croatię, &c. Rex, Archidux Austrię, Dux Burgundiæ, &c. Comes Habspurgi, Flandriæ, Tyrolis, &c. Notum facimus tenore præsentium. QVOD quum expositum nobis fuerit ex parte nostri & Imperij sacri fidelis dilecti Christophori Froschoueri Typographi Tigurini, ipsum in gratiam studiosorum suscepisse imprimendum ingens opus Conradi Gesneri, de omni animalium genere, in aliquot uolumina digerendum, magno iam in illud labore & sumptu in sculpendis ad uiuum animantium imaginibus facto, & id opus partim iam ædidisse in publicum, partim uero adhuc sub incude, & præterea Epitomen eiusdem operis Latine & Germanice ædendum præ manibus habere: uereri autem, ne quis ipsum fructu suorum laborum & impensarum priuet, huiusmodi opera temere imitando. Itaq; à nobis suppliciter petijt, ut suæ indemnitati cauere, & ipsum Priuilegio nostro aduersus hanc iniuriam munire, de benignitate nostra Imperiali dignaremur. NOS qui plurimum illis fauemus, qui sua opera & industria publica studia iuuare contendunt, admissis huiusmodi precibus, tenore præsentium, authoritate nostra imperiali, & ex certa scientia, decernimus, statuimus & ordinamus, ne quis Chalcographus, Bibliopola, Mercator, Institor, aut quicunque alius, cuiuscunq; status, aut conditionis fuerit, noster & Imperij sacri subditus, quacunq; Imperij & Ditionis nostræ fines patent, memorata opera Gesneri, seu aliquam eorum partem, aut quicquam inde excerptum siue Latine, siue Germanice, intra tempus octo annorũ, à cuiusuis operis prima æditione typis incudere, aut alibi excusum, intra fines Imperij & Ditionis nostræ adportare, uendere, distrahere, aut uendi seu distrahi facere, aut uænũ exponere publice, uel occulte, neq; audeat, neq; præsumat, absq; ipsius Christophori Froschoueri expressa uoluntate, & beneplacito. Quatenus præter librorum, sic ad æmulationẽ impressorum, amissionem, quos ipse Christophorus Froschouerus, suíue hæredes, ubicunq; locorum nactos, per se aut suos, adiumento Magistratus loci, uel citra id, sibi uendicandi plenũ ius & potestatem habeant, pœnam seu mulctam octo Marcharum auri puri Fisco nostro, & ipsi Christophoro Froschouero eiúsue hæredibus ex æquo irremissibiliter pendendam, uitare cupiant. Harum testimonio literarum sigilli nostri appensione munitarum. Datum ad Oenipontem, die quinta Mensis Ianuarij. Anno Domini, Millesimo quingentesimo, quinquagesimo secundo. Imperij nostri trigesimo secundo. Et regnorum nostrorum trigesimo sexto.

Ad mandatum Cæsareæ & Catholicæ Maiest. proprium.

Obernburger.

HEnry par la grace de dieu Roy de France/ A nōz amez et feaulx conseilliers, les gens tenās noz courtz de Parlement de Paris / Thoulouze/Bordeaux/Rouen/Dijon/Prouēce/Grenoble/ Chambery: Preuost de Paris, Seneschaulx de Lyon / Thoulouze / Prouence / et a tous noz aultres Officiers ou leurs Lieutenans / Salut. Receu auons lhumble supplication de nostre cher et bien ame Monsieur Conrad Gesner/Docteur en la faculte de Medicine a Surich. Contenant que a son grand labeur il auroit escript et compose vng liure intitulle Historia animalium. Lequel a lutillite des studieux il feroit voluntiers imprimer, tant en langue Latine que Francoyse, et tāt leuure total / qui est assez grant/ que le Sommaire dicelluy. Mais il doubte / que apres ladicte impression/ par luy mise en lumiere a ses coustz et despens/plusieurs aultres Libraires ou Imprimeurs le veullent faire imprimer / ou aulcun liure dicelluy / en Latin ou en Francoys / ou ledict Sommaire: en priuant par ce moyen ledict suppliant de sondict labeur fraiz et mises / si par nous ne luy estoit pourueu de noz cōge grace et prouision au cas requiz et necessaires. Pource est il que nous a ces choses cōsiderees inclinās a la supplication et requeste dudict suppliāt / luy auōs de grace specialle par les presentes permys et octroye/ permettōs et octroyons / voulōs et nous plaist, quil puisse et luy laisse imprimer ou faire imprimer/ vendre et debiter / ledict liure en Latin et Francoys/ et Sōmaire dicelluy/ en chascune desdictes langues/ par tel imprimeur ou imprimeurs que bon luy semblera/iusques a dix ans prochains ensuyuans/a commēcer du iour que ledict oeuure sera acheue dimprimer/sans ce que durant ledict temps aultre que luy / ou ayant mission de luy / le puisse imprimer / ou faire imprimer/vendre ne debiter / sur peine de mil escuz damende / et confiscation de tous lesdictz liures ainsi imprimez sans son conge et permission. Si vous mandons et expressement enioignons / et a chascun de vous / si comme a luy appartiendra/ que de noz presentes grace/ conge/ permission vous faictes ledict Cōrad Gesner iouyr et vser plainement et paisiblement / durant ledict temps de dix ans / en faisant / ou faisant faire expresses inhibitions et deffences de par nous / si mestier est/ sur les peynes cy dessus/a tous imprimeurs et libraires et aultres quil appartiendra/ que durant ledict temps de dix ans ilz nayent a imprimer / ou faire imprimer / vendre ne debiter ledict liure/ partie ou portion dicelluy / soit Latin ou Francoys / sans le vouloir et consentement dudict suppliant / sur lesdictes peines de mil escuz damende / et confiscation desdictz liures/ formes et caracteres / qui se trouueront auoyr este faictz au contraire et en cas dopposition/ contredict ou debat desdictes inhibitions et deffences faictes et audict cas tenans et cōtreuenās a icelles a ce contrainctz / sur les peines dessusdictes / ledict temps durant. Nonobstāt oppositions ou appellations quelzconques faictes / ou a faire relleuees, ou a relleuer / et sans preiudice dicelluy faictes aux parties ouyes raison et iustice. Car tel est nostre plaisir: nonobstant (cōme dessus est dict) quelzcōques letres subreptices impetrees ou a impetrer a ce contraires. De ce faire vous auons donne et donnons pouoir/puissance/auctorite/commission et mandement special par ces presentes. Mandōs commandons a tous noz iusticiers/ officiers et subiectz, que a vous en ce faisant soit obey. Donne a Chaalons le xviij. iour de May, lan de grace mil cinq cens cinquante deux. Et de nostre regne le sixiesme.

Par le Roy en son conseil
estably aupres la Royne
regente vous present.

Coignet.

ILLVSTRI ET GENEROSO
VIRO D. IOANNI IACOBO FVGGERO,
KIRCHBERGAE ET VVEISSENHORNI DOMINO, &c.
Domino & Mecœnati suo Conradus Gesnerus
Tigurinus. S. D.

VICQVID LITERIS ITA PRODENDVM AC ILLVstrandum est, uir amplissime, ut nihil prætere eo in genere desideretur, quãtum quidem ab uno homine perfici potest, ad id duo maximè requiruntur, iudicium siue ratio & experientia. Illud à natura, uel Deo potiùs (à quo omnis natura dependet) confertur, hæc in hominis posita arbitrio uidetur. Nam ut aliquis ratione & iudicio polleat, uel natura ingeniosus solersq; sit, non penes ipsum est: Vt uerò multa experiatur, audiat, uideat, legat, peregrinetur, obseruet, & inerti otio ignauiaq; superior in usum atq; experientiam omnia uocet, hoc quisq; uel facere uel non facere potest: nisi ualetudo, aut fortun, aut maior aliqua causa impediat. Multi ingenio præstant, experientia destituti, qui rationem potius alijs gnauis & laboriosis, rerum scientiam acquirendi præscribere, quàm ipsi aliquid cum laude perficere possunt. Sic dialectici cum rerũ cognitionem nullam profiteantur, artibus & scientijs omnibus modũ, ac rationem qua constituantur, quaq; commodè tum disci tum doceri possint ostendunt. Alij cum iudicio & ratione parum, utcunq; experientia multum ualeant, sæpe neque delectum habere, neq; modum aut ordinem in rebus seruare, non ex paruis magna, non ex manifestis seu rationi seu sensibus, obscura: nõ omnino alterum ex altero uenari & deprehendere, non uidere res inter sese cognatas, similes aut dissimiles: non deniq; alia huiusmodi, quæ uiri ingenio acres & rationali methodo instructi præstare possunt. Rarò autem contingit ut unus homo his ambobus donis pariter excellat: eò quòd ferè uni temporis tãtum detrahitur, quantũ impenditur alteri. Quamuis enim ingenium multis natura datum sit, oportet tamẽ id quoq; bonis disciplinis & artibus condiscendis à puero coli ac perfici, periturum alioqui negligentia, qua fœcundissimi interdum agri pereunt. Plato philosophos utcunq; sapientes uiros, in forũ & actiones publicas si prodeant, prorsus ineptos ac ridiculos uulgo se præbere ait. An quòd ingenio illi careant? Nequaquã. sed quoniam desit eis rerum ciuilium usus, & litigandi, & uarijs iudicum auditorumq; affectibus se accõmodandi experientia, quam illi ueluti se indignam aspernantur. Hæc duo (ratio inquam & experientia) reipsa separari non debent, neq; alterum sine altero quisquam sibi optare: nisi fortè aliquis siue fortunis siue animo diues, idemq; otiosus & solitarius, ratione rerum ac contemplatione esse contentus, quàm ad actiones & experientias progredi malit: & contrà alius propter genus uitæ, per quod ei otioso ac solitario esse non licet aut libet, agere potius & experiri multa uel exigua cum ratione, quàm summa cum intelligentia otiari, ac sibi & Musis uiuere, optârit. Sed siue reipsa separentur, siue cogitatione solum contemplantis, ratio sanè multò nobilior, magisq; honoranda fuerit, experientia fortè utilior. Quamobrem illa apud paucos & sapientes, hæc multorum & uulgi iudicio præfertur. Author est Galenus hæc duo tanquã crura esse, quibus ars omnis innitatur absoluaturq;, in alterutro seorsim omnino uacillatura. Sed è duobus cruribus nobilius dextrum est. nam omne dextrum ferè sinistro calidius ualidiusq; esse aiunt: inq; cruribus & manibus, motus initium à dextris proficisci. Vita corporibus nostris primum à iecore, deinde etiam corde & cerebro influit. à iecore quidem utilior, hoc est, magis necessaria, & tempore prior, à corde uerò nobilior, à cerebro nobilissima. Sic solam experientiam, licet illam aliquis magis necessariam, utilioremq;, & fortè etiam tempore priorem esse affirmet, (quod tamen non omnino conceditur,) per se ignobilem esse dixerim, quæ si cum ratione suum opus peragat, *Rationis & experientiæ ad omnes artes necessitas, earũq; inter se cõparatio.*

iam præstantior fuerit, præstantissima uerò ratio, quæ cum nihil ipsa particulare agat, animo interim contempletur uniuersa, (siue simpliciter, ut primus philosophus: siue quæ intra certos scientiarum limites concluduntur, ut architectus in sua, alij in alijs artibus,) & cæteris quid factu sit opus imperare, & docendo dictandoque præesse nôrit. Ratio uniuersalia præcepta complectitur, quibus tanquam ideis & exemplaribus, icones & particularia omnia insunt potentia, ut loquuntur philosophi, & ex hoc tanquam fonte scaturiunt. Hac instructus haud paulò facilius & breuiori tempore, experientiæ quantum satis est sibi comparabit, quàm fieri contrà posset. Nam ab experientia & particularibus ad rationem ac uniuersalia longè difficilior uia est: ut ardua in aduersum fluminis nauigatio ad fontem, deorsum à fonte facilis: & similiter omnis ferè descensus procliuior ascensu. Ratio enim semper à superioribus scientijs inchoans quasi descendit, à particularibus uerò ad rationem ascensus est. Vt facile per uasta maria nauigatio magnetis & nauticæ pyxidis opera dirigitur: sine illa, si longius iter sit, erratur. ad proxima uerò & quæ conspectum non effugiunt, magnete opus non est. Ita ad res nobis proximas, quæque nostris sensibus usurpantur, ratione nõ indigemus, ut neque lumine per meridiem accenso. At si quid remotius est, si obscurius, nihil absque ratione perficitur. Hæc uerò sicut magnes ad Septentrionem seu polum, ad Deum, hoc est uerè supremum mundi fastigium, in quo solo immobili uertuntur ac mouentur omnia, siue suapte natura, siue diuina potius & ineffabili quadã ui influente trahenteque, sese conuertit. Hæc nobis in animo lucet, non quidem per se, sed mutuata hanc lucem à suprema lucidissimaque spirituali mente ac luce, ut suam Luna à Sole, obscura alioqui & opaca. Sed uideo me ista nimis altè repetere, ac instituti oblitum, nescio qua uoluptate has contemplationes promouente, longius digressum.

Libri de animalium historia, qua ratione, quoque ordine, & quantis laboribus sint conscripti.

Ad historiam animalium uenio. In hac equidem conscribenda eadem hæc duo, quæ ad artem omnem atque omne opus laudabile constituendum necessaria sunt, quantũ eius omni ingenio meo summisque laboribus efficere potui, coniungere sum conatus. Quòd si ingenium iudiciumque aliquando mihi defuit, in hac rerum singularium infinita fermè copia ac uarietate, & occupationibus meis omnino diuersi generis, mirum non est: atque facilius hac parte, ni fallor, ueniam merebor apud illos qui ipsi etiam homines neque iudicij undequaque absoluti se esse meminerint. Rationis quidẽ & iudicij uis in ipso eorũ quæ conscribuntur ordine, maximè elucescit. Ordo autem primum in toto, deinde per partes singulas consideratur. Ego meos de Quadrupedibus & Auibus libros literarum ordine diuidere uolui, doctorum tum ueterum tum nostræ memoriæ quorundam in hoc exempla secutus. Ne uerò hîc ordo cognatas animantes nimium distraheret, eas plerunque pariter coniunxi, singulis nempe post cõmune & præcipuum unius generis nomen deinceps cõmemoratis: ut hîc in Auium historia post Accipitrem uarijs accipitrum falconumque differentijs: post Gallinaceas alites uillaticas, plurimis eiusdem generis terrestris aut aquatici auibus. Omnia equidem per suas classes ordine magis artificioso digerere potuissem, id quod feci in libris qui solas effigies Quadrupedũ & Auium cum nomenclaturis Latinis, Italicis, Gallicis & Germanicis cõtinent. sed alphabetica series cum alijs, tum præcipuè minus exercitato lectori, quique genera & species non satis distinguit, ad inquirendum commodior mihi uisa est. Cæterum in partibus singularum historiarum, quas primis octo alphabeti Latini literis plerunque notaui atque distinxi, obseruati ordinis rationem reddidi cum in primum de animalibus librum præfarer. Sunt sanè omnia in eis eo ordine partim naturali partim artificioso disposita, ut nihil usquam extra suum & constitutum semel ab initio ordinem reperiatur, & tãquam in acie suum singula locum tueantur, ita ut si uel prius uel posterius legerentur, institutũ turbaretur nostrum. Hoc etiam rationis opus fuit, ad quod genus animal quodque pertineret uidere: item quo nomine apud ueteres Græcos, Latinos, Hebræos (neque enim in alijs linguis monumenta habemus uetusta) appellatum fuisset: & in multis magnisque scriptorum dissensionibus uerum aut uero proximum deprehendere: & ubi uetera nomina non inueniebantur, solerter imponere noua. In his & alijs quæ ratione duce perficiuntur, nũquid effecerim, aliorum esto

iudicium,

iudicium, bonorum ſcilicet ac eruditorum hominum. Rogo autem illos etiam ne præcipitem fortè aut temerariam de ſcriptis noſtris ſententiam ferant, antequam ea quæ in primum librum ad lectorem præfati ſumus legerint atq; perpenderint. His enim intellectis uelim eos in ipſis libris ſparſim quæ uoluerint deguſtare, & inde nõ tam an optimus qui in hoc genere ſcribi poſſet hic ſit liber, neq; an talis qualẽ ipſi maximè probarent, cum ſua ſit cuiq; ſententia: quàm an propoſito ac promiſsionibus meis magna ex parte ſatisfaciat experiri. Sed ut iudicio parum præſtiterim, diligentiæ certè, curæ & laboris nõ multum ſpero in me deſideratum iri. Nam & annis hactenus multis hoc inſtitutum exercui, ita ut ſi minus etiam temporis in cuiuſcunq; profeſsionis aut ſcientiæ ſtudium collocaſſem, in ea iam fortè non eſſem poſtremus. Libros ueterum ac recentiorũ in diuerſis linguis (quarum qualemcunq; notitiam Dei gratia ſum conſecutus) innumeros legi: & ſcripta authorum ſupra centum quinquaginta, quos poſt præfationem in primum librum enumero, in unum uolumen concluſi: ita ut quorundam ferè integros libros, omnium nempe qui ex profeſſo de animalibus quicquam condiderunt, ſed ordine mutato, aſſumpſerim: ex alijs paſſim quæ huius argumenti erant excerpſerim. Literas ad homines doctos in diuerſas Europæ regiones frequentiſsimas miſi, quibus animalium effigies eorumq; naturæ deſcriptiones petij, & ſæpius fruſtra, ut ſemper maior eſt illiberalium numerus. Quid dicam de laboribus illis quos domi ac foris uidendo ſubinde ſciſcitandoq; quàm plurima pertuli? Sumptibus etiam pro mea tenuitate non peperci, quos ſi facere maiores potuiſſem, uel ullus Mecœnas meis ſtudijs contigiſſet propitius, multò abſolutius hoc opus euaſurum fuiſſet. quod fortaſſis in poſterum aliquando fiet, ſi Deo opt. max. uidebitur. Ego quidem quandiu uixero paulatim præcipuam hanc de animalibus Naturæ in hoc mundi theatro partem, & alteram quæ de ſtirpibus agit, ornare atq; excolere pergam, & contra noſtri ſæculi in hęc ſtudia ingratitudinem & contemptum forti animo eluctabor. Sat mihi ſolatij fuerit, utcunq; paucis ſed doctrina & uirtute præſtantibus uiris, ac tibi inter illos in primis nobiliſſime IO. IACOBE FVGGERE, non diſplicuiſſe. Dedi equidem operã ut & iucunda & utilis tota hæc tractatio eſſet, nec ad ullius priuata ſtudia eam accõmodaui, ſed in uniuerſum perodeſſe omnibus uolui. Eſt quod hîc legãt philoſophi, præſertim naturæ ſtudioſi, ſed etiam morum atq; uirtutum diſciplinæ. eſt unde medici, poetæ, grammatici, philologi & utriuſq; linguæ candidati, proficiant ac oblectentur. Ea ſanè quæ circa uictum & cibum ex ſingulis animantibus docentur, communi omniũ utilitate legentur. Primarius quidem hæc ut conderem ſcopus mihi fuit, ipſa rerum notitia, & honeſtiſsima contemplatio naturæ, quæ animis ad architecti per omnia ſummi & noſtri naturæq; domini ac patris cognitionem ac uenerationem conſcendentibus, ſeſe ſubmittens ſcalarum inſtar præbet, & ueluti per gradus in ſublime prouehit. Secundus, ut hoc ueluti communi cõmentario multa & uaria quæ de animalibus extant, pulcherrima præſertim ueterum ſcripta, interpretarer, quæ uel ex profeſſo uel obiter de illis reliquerunt. Et quoniam in ſacris quoq; literis crebra diuerſorum animalium mentio fit, & magna hactenus circa quàm plurima eorum nomina, alijs aliter interpretãtibus, diſſenſio ac ignorantia apud ipſos etiam Iudæos & eorum Rabinos fuit: in Hebraicis etiam nominibus enucleandis non mediocrem diligentiam adhibui. Reliquas utilitates taceo: hoc tantum addam, multa ſanè præclara & cognitu digna in his libris extare de affectibus, moribus, uarijsq; uirtutibus, uitijs & ingenijs animalium, quæ non tantum legentem oblectare, ſed hominem etiam docere & ſui officij admonere poſſunt. De uenatione & aucupio multa: item quomodo ali ſeruariq; debeant animantes ſingulæ. Volui autem celſitudini tuæ, clariſsime heros & Mecœnas optime, pulcherrimam huius operis partem, hoc de Auium natura uolumen dicare & conſecrare, ut & fœlicius in tui nominis auſpicio publicè appareret, & meam erga te obſeruantiam teſtaretur. Te certè unum omnium hoc munere digniſſimũ iudicaui: & multis hactenus annis, quibus in eo perficiendo elaboraui, animo meo id tibi nec temere nec immeritò deſtinaui. Nam ut cæteras in te uirtutes, quibus te Dominus Deus pleniſsimè ornauit, tuaq; in quàm plurimos mortalium beneficia

De utilitate huius operis.

Dedicatio.

& liberalitatem, & quæcunque in te laudanda sunt, ijs relinquã celebranda, qui id facere grauius locupletiusq́ possunt, & te tuaq́ propius ac familiarius norunt: quis nobilium & principum uirorum, tantum in bonis literis & hominibus earum studiosis fouendis ac promouendis operæ sumptusq́ collocare dignatur? Neq; tu uerò in hoc solum plerosq; omnes longè post te relinquis, sed doctrina etiam & penitiore literarum cognitione, in principibus uiris rara, luculenter excellis. Testantur hoc multæ doctissimorum uirorum lucubrationes (& inter præcipuos Hieronymi Vuolfij Bibliothecæ tuæ præfecti) quas illi clarissimo nomini tuo, non tam ut splendoris aliquid illi adferrent, quàm ut authoritatem suis operibus inde mutuati compararent, inscripsēre. Testatur amplissima illa quam paras omne genus librorum BIBLIOTHECA, tanto quidem studio, ut plerosq; etiam reges in eo iam aut æques aut superes. Ac sanè regium istud opus te liberalissimum & regio uerè animo præditum heroëm uehementer decet, maiorem tuæ famæ in omnem posteritatem gloriam propagaturum, apud omnes bonos & sapiētes perennaturam, quàm si eundem aut multò maiorem sumptum in magnifica ædificia, uel alias res, quę uulgo hominum admirationem pariunt, conferre uoluisses. Quamobrem Deum bonorum omnium benignissimum authorem etiam atque etiam orabimus, ut & amplitudinem tuam, fortunasq́ omnes, & hunc in te nũquam satis laudatum animum quàm diutissimè incolumem conseruet. Vale. Tiguri Heluetiorum. idibus Martij, anno Salutis D. M. LV.

CONRADI GESNERI AD LECTOREM PRAEFATIO.

LIBRORVM nostrorum de animalibus prolixitatem, & ex omni genere scriptorum sed non inordinatam congeriem, quanquam copiosè excusaui in primi libri ingressu, atque omnem consilij mei instituti rationem explicaui, non desinunt tamen quidam hæc nobis ceu uitia obijcere. quibus nunc etiam, si fortè illa non legerint, breuiter respondebo. Primum quod ad prolixitatem, fuit illa mihi sanè laboriosa, ac maluissem tantis laboribus abstinere, nisi aliud propositum nostrum fuisset. Sic enim in uniuersum mihi persuadeo, nihil utilius, nihil magis optandum esse studiosis hominibus, quàm ut in omnibus artibus, scientijs, historijs, & quibuscunque rebus utilibus quæ in libros & literas relatæ sunt, duos extare libros, Pandectas & Epitomen. Pandectas appello uolumen maius, & diexodicam, hoc est plenam & copiosam tractationem, in qua omnia omnium quæ bene & utiliter dicta scriptáue sunt, bono ordine congerantur. Epitomen uerò compendium illius maioris operis, in quo omnia certius breuiusque proponantur, & rerum explicationis maior quàm uerborum habeatur cura. Sed paulò fusiùs sententiam meam exponam, quoniam ad communem studiorum rationem utilis uidetur. Pandectas igitur in quocunque argumento conscribi operæpretium foret, à uiro erudito, ingenioso, diligente, laborioso, & uariarum linguarum perito, ut transferre ex omnibus aliquid posset: quem uel rex aut princeps, uel diues aliquis & liberalis Mecœnas proposito honestissimi laboris præmio foueret. Antequam uerò rem aggrederetur, diu secum meditari & cum uiris doctis deliberare oporteret, cum de opere uniuerso, tum eius ordine, methodo, ac locis locorumque partibus & particulis, ita ut tota diuisio nō temere, sed ex philosophiæ & dialecticæ præceptis institueretur. Deinde operis iam inchoati specimen, non multis, sed paucis & in eo genere doctissimis uiris ostendendum, illorumque consilio & consensui candide acquiescendum. Sic igitur nobis instructus Pandectarum, si contingat, futurus author, congerat ille primum & materiam operis paret, uel ex omnibus qui id argumētum ex professo, aut etiam obiter aliquam eius partem tractauerint libris: uel illis tantū qui ipsi ac doctis (quorum consilio utitur) probati fuerint. Cōgesta deinde in locos & ordines quæque suos referat, quorum tabulam seu breuem rationem ipse sibi conscripserit ab initio operis præfigendam: & ne quid absque causa repetatur & abundet, cum multa à multis eadem dicantur: & è conuerso ne quid omittatur, cāueat. Authorum nomina ubique adscribat: non solum ut suum cuique reddatur, quod homines gratos decet, cum omnes iuuandi & bene merendi animo scripserint: sed etiam propter rerum certitudinem. plus enim aut minus cuique creditur, prout alius alio doctrina, aut experientia, aut quo uixit sæculo prior aut posterior fuerit. Et quod plurium testimonio confirmatur, id certè fidem magis meretur. Nominentur igitur authores, nec magna interim de stilo cura sit, quanquam is inæquabilis futurus est. Satis enim laboris circa cætera insumitur. Stili uerò elegātia & æqualitas ad Epitomen magis pertinet, quæ quidem scribetur ut serie continua legatur, cum Pandectæ commentariorum potiùs loco sint. Addat etiam uocabula & sentētias, si sit opus, Græcæ & Hebraicæ linguarum, quæ ut antiquissimæ inter cæteras, ita doctissimæ sunt: & sacri profanique libri his linguis cōscripti quàm plurimi extant. Sententias uerò, id est coniuncta aliquot uerba quandocunque in his linguis citauerit, mox Latinè exprimat, propter eos qui harum linguarum imperiti sunt. Ex cæteris autē linguis nihil adferet, sed quæ ex ijs placuerint Latinè reddet. Nuda tamen rerū de quibus agitur, præsertim si physicum argumentum fuerit, in diuersis linguis poni uocabula, laudarim. Quæ ad philologiam, Grammaticam & poëticam spectant, non omittat, sed separet. Quod si res aut sententia eadem ad locos diuersos quadrare uideatur, sat fuerit in uno posuisse, & à cæteris ad illum remittere. Verba & sententias authorum, in quibus aliquid dubium, obscurum, falsum aut corruptum est, quoad eius potest, explanare, conciliare, arguere, & emendare conetur, ubi res postulabit. Sæpius enim hoc facto opus non erit, cum ipsi authores inter se hoc præstant, quod uel apertè fit, uel ex collatione deprehenditur. Est autem hoc optimum genus commentariorum, cum loca authorum collatione mutua dilucidantur. quod in Pandectis facillimè fit, cum eiusdem argumenti scriptorum sententiæ in unum omnes locum conueniant. Ita fiet ut non solum in Epitomen eiusdem operis, sed prorsus in omnes quotquot ijsdem de rebus aliquid literis mandarint authores, unū hoc uolumē absolutissimi commentarij uice sit. Postremò non aliena tantum recitet, sed summa cura omnique studio de suis etiam obseruationibus, quicquid desiderari potest, quicquid utile aut iucundum cognitu adinuenerit, scriptis ac inuentis ueterum addat. Sic absolutæ fuerint Pandectæ seu Commētarij, quorum usus erit præcipuè doctoribus & professoribus uni alicui scientiæ peculiariter addictis: ac digni erunt ut tanquam thesauri in Bibliothecis asseruentur. Et quanquam non scripti sunt ut continua lectione euoluerentur, præsertim ab illis quibus per occupationes, aut genus diuersum studiorum, aliámue ob causam, id facere aut non libet aut non licet: erunt tamen illis etiam utiles, si eis tanquam Dictionarijs uti uoluerint, ita ut una tantum de re de qua inquirunt in ipsis legant, quam propter ordinem eundem perpetuò seruatum reperient facile. Ex his Commentarijs postea fiet Epitome, ita ut certa tantum & uera, aut maximè probabilia accuratè deligātur, & sicut dixi rerum duntaxat cura habeatur, non etiam uerborum. Quicquid ad philologiam aut Grammaticam facit, poëtica,

Excusatur operis prolixitas.

Optandum in omnibus ijs quæ literis prodita sunt, duos extare libros, Pandectas in quas ordine omnia omnium diligenter ac curiosè digesta sint: & earum Epitomen, &c.

prouerbia, similia, fabulæ, superstitiosa, superflua, dubia, falsa, obscura, pugnantia, & quicquid est huiusmodi omittantur. Authorum nomina non citentur. Stilus esto purus, elegans, & æquabilis: elocutio breuis & arguta. Nihil nisi Latinũ afferatur. Græca, Hebraica, & multò magis cæterarum linguarum uocabula omittantur. Ab hac Epitome Lector ad Pandectas tanquam cõmentarios se recipiet ubi uoluerit. Hæc discentibus aptior erit, illæ docentibus. Talem quandam rationem ferè in Iuris ciuilis prudentia secutus est Iustinianus: cum primum Pandectas, deinde Institutiones ueluti earum Epitomen conscribi imperauit. Et Procopius Gazæus sophista in plerosq; ueteris testamenti libros commentariorum ex patribus Pandectas primum, deinde compendium ædidit, quod patrueles mei typographi Latinitate donatum proximè in lucẽ dabunt. Idem olim Vincentius Beluacensis, uir non malè de bonis literis meritus, multis magnisq; de omni philosophia, theologia & historijs uoluminibus editis, præstare conatus est. Et ego nuper amico meo Hieronymo Massario Italo medico excellenti author fui, ut optimos uetustissimosq; rei medicæ authores in Pandectas redigeret, quod opus iam propemodum ab eo confectum & breui Basileæ excudendum spero. Sic certè studiorum laboribus consulitur, ne eadem toties apud diuersos sint legenda, non acquiescente interim animo, dum aliud apud alios fortè melius inuentum iri speratur. Magna hæc cõmoditas est, omnia semel tãtum legi, & uno in loco, ne tempus inquirendo abeat. Sic etiam sumptibus parcitur, quo minus multi codices sint emendi. Poteram pluribus de huius consilij in omnibus literis utilitate disserere, nisi hæc satis factura uiris bonis & doctis arbitrarer. Illis si hoc probabitur, & ego eandem in hisce libris rationem secutus sum, quam ad Pandectas quascunq; condendas laudaui, eadem opera prolixitatis nostræ & tot scriptorum congestionis excusationem admittent: præsertim cum agnoscam rerum magnitudine copiaq; me superatum, meo quoq; desiderio non satisfecisse, & in multis tum doceri tum reprehẽdi me posse fatear, idq; ut fiat cupiam. Non enim tam gloriæ meæ, quàm pulcherrimi huius operis illustrandi auidus sum. Cæterum Epitomen omnium cum primum fuerit commoditas, si non ipse conscribam, per eruditum ac diligentem aliquem uirum fieri curabo. Interim hisce tanquam Pandectis & Cõmentarijs super animalium natura fruantur studiosi, neq; duros se mihi & nimium seueros uel operis totius æstimatores, uel in singulis si quæ occurrant erratis ad ueniam difficiles præbeant. In peregrinis quarundam linguarum uocabulis lapsus sum fortè aliquando, siue in orthographia tantum, siue quòd falsa pro ueris posuerim, ut in Illyricis, Hispanicis, Italicis & alijs fortasse. quod sicubi deprehendetur, culpa in illos reijcienda fuerit à quibus scripta uel dictata accepi. Iam si animalia quædam omissa sunt, poterunt illa tamen ferè omnia ad genera aut species eorum quæ posuimus referri. Fateor equidem tum icones tum historias complures accedere potuisse, si nihil in fortuna mea & alijs quibusdam causis impedimenti fuisset. Sed hæc ipsa quæ præstiti tam multa sunt, ut facile sperem non negandam mihi ueniam propter omissa. Quòd si quis indices tantum, qui nomina animalium continent ordine literarum, inspicere, & in Latinis ac uernaculæ linguæ tantum uocabulis, quantum ex illis numerum ignoret, uel saltem Latinè nominare nequeat, experiri uoluerit, quanto in labore ac difficultate sim uersatus facile intelliget. Figurarum siue iconum inæqualitatem, & quòd sæpe nulla proportione seruata minores factæ sunt, quæ maiores esse debebant, uel contrà, in primi libri præfatione excusaui. Culpa quidem mea non est: neq; hoc impediet lectorem aut spectatorem, cum magnitudinis differentia plerunq; à nobis adscripta sit. Auium quidem nomina naturasq; ante nos & pauci & breuiter attigerũt, ex quibus Gyb. Longolius Germanus, & Guilielmus Turnerus Anglus uiri doctissimi præcipuam merentur laudem. Miratus sæpe sum (inquit Longolius) Galeni tempestatem, cum uiris etiam magnis auium formæ cognitionesq; tam fuère ignotæ, ut is coactus sit alaudas ita lectoribus suis, citatis huc & fabulis & poetarum testimonijs, describere, quemadmodum in ludo grammatico literatores solent. Idem animaduertit Aristotelẽ hac in parte minus quàm in alijs historijs fuisse diligentem. Sanqualis & immusuli auium Plinij sæculo nomina solum tenebant. Quidam (inquit) post Mutium augurem uisos non esse Romæ confirmauère. Ego (quod uerisimilius est) in desidia rerum omnium non arbitror agnitos. Quod si olim cum libri multi de animalium natura adhuc extabant, qui iam interierunt, tam obscura eorum natura fuit, uenia certè nos sumus digniores qui in tanta obscuritate & tam paucis angustisq; ueterum descriptionibus adiuti scribimus, si quando offendimus, si multa ignoramus. Frustra desideramus Trogi de animalibus libros, ex quibus decimum citat Charisius: qui etiam Fabiani seu Fauiani philosophi de animalibus & causarum naturalium libros nominat. Ptolemæum aliquot libros reliquisse cõmentariorum de regia Alexandriæ & animalibus in ea nutritis, Athenæus refert. Apud eundem liber secundus Alexandri Myndij de animantibus uolucribus memoratur. Callimachi de auibus libri crebra est in Scholijs Aristophanis mentio. Ex ueteribus hi omnes interierunt, & alij complures in primi libri ingressu nobis enumerati. Ex recentioribus Græcis inuenio Georgij Pisidæ quædam de diuersis animalibus scripta in quibusdam Italiæ bibliothecis latitare: quæ quidem non magni momenti esse iudico. Mallem qui Bononiæ in cœnobio quodam occultatur Nemesiani poetæ Latini de aucupio librum nobis tandem publicum fieri. Ego nullum ex scriptoribus nondum publicatis hactenus consequutus sum, præter Græcam paraphrasin in Oppiani Ixeutica, id est, de aucupio libellos, quos quidem Latinos feci & passim huic de auibus uolumini integros inserui: & recentiorum quorundam Demetrij Constantinopolitani & alterius

Excusantur alia quædam.

Tractationis de animalibus præsertim auibus difficultas: & eius causa ueterum huius argumenti aliquot librorum interitus.

Qui extent nondum publicati.

Ad Lectorem.

alterius innominati de accipitribus eorumq; cura libros similiter Græcè scriptos: item Aeliani animaliū historiam Græcam, quæ tamen interprete Petro Gillio iandudum Latinè legitur. Edoardus Vuottonus Anglus nuper de animaliū differentijs libros decē ædidit, in quibus etiamsi suarū observationum quod ad historiam nihil adferat, neq; noui aliquid doceat, laude tamen & lectione dignus est, quod pleraq; ueterum de animalibus scripta ita digesserit, ac inter se conciliârit, ut ab uno ferè authore profecta uideantur omnia, stylo satis æquabili & puro, scholijs etiam ac emendationibus utilissimis adiectis: & quod priusquam ad explicandas singulorum naturas accederet, quę communia & in genere dici poterāt doctissimè exposuerit. Petri Bellonij Cenomani de auibus librum Lutetiæ hoc ipso tempore excudi audio, qui fortè iam absolutus est, ad nos quidem nondum peruenit. In illo non dubito raras aliquot auium & icones & descriptiones haberi. Nā ille partim in Gallia, partim in remotissimis orbis regionibus, quas peregrinationibus suis ei inuisere datum est, non pauca quibus nos caremus sibi comparare potuit. Idem in libro Gallico, quem Singulares obseruationes inscripsit, passim aliquot auium meminit, unde nos & alia quædam & meropis effigiem mutuati sumus. Publicati quidam.

CATALOGVS DOCTORVM VIRORVM, QVI AD ABSOLVENDAM AVIVM HISTORIAM liberalissimè nos adiuuerunt.

- Aegidius Tschudus Claronensis, uir illustris.
- Guliel. Rondeletius, medicus, in Schola Monspeliensi professor regius, cuius nuper doctissimi absolutissimiq; de piscibus libri prodiuerunt.
- Hieronymus Zanchus Italus, theologiæ & philosophię interpres in Schola Argentinensi.
- Hierony. Massarius Vicetinus medicus.
- Melchior Guilādinus Borussus medic9.
- Ioannes Caius Anglus medicus.
- Ioannes Dryander, medicus & professor in Academia Marpurgensi.
- Leodigarius Grimault Normannus.
- Ludouicus Lauaterus Tigurinus, Ecclesiæ minister.
- Nicolaus Dalonuille diœcesis Charnoteñ.
- Raphael Seilerus Augustanus CL. V. Geryonis Seileri medici F.
- Thomas Erastus Heluetius medicus.
- Vlysses Aldrouandus Bononiensis medicus.

¶ Et præter hos alij in primo & secundo libro à me nominati, tum ab initio librorum, tum etiam cum iconibus, descriptionibus uel historijs quas singuli communicarunt, ex diuersis Germaniæ, Galliæ, Angliæ & Italiæ regionibus ad me missis. Scio etiam in Hispanijs, in Dania & remotioribus ad Septentrionem Scandinauiæ locis, multos esse doctissimos uiros ad quos fortasis nostri quoq; libri deportantur: quorum si quis liberalitate ac beneuolentia sua me prosequi, ac laboribus nostris fauere dignabitur: næ ille & mihi alacritatem & stimulū ad reliquos de aquatilibus, serpentibus & insectis libros citius absoluendos addiderit, & publicum in promouenda hac naturæ historia beneficium præstiterit. Rogo itaq; doctos omnes in remotissimis regionibus, qui in hos libros inciderint, primum ut æquos ac benignos censores se nobis exhibeant, deinde si quid ad eos emendandos, augendos, iconibus & descriptionibus nouis, aut quoquo modo illustrandos conferre possunt, id candidè, liberaliter matureq; ut faciant. Quod si quis non multa docere aut communicare possit, illum utcunq; pauca, & uel unum aut alterum quippiam duntaxat nobis præstitisse, gratissimum fuerit. Scribendi quidem mittendiq; occasio nō deerit, per mercatores præcipuè, qui magna emporia frequentant, Antuerpiam, Venetias, Lugdunum, Francfordiam & alia, ad quæ etiam maiorum Germaniæ nostræ ciuitatum mercatores adire solent, per quos curari & transmitti ad me facile poterit quicquid acceperint. Ego quoq; eadem uia ad uiros doctos & liberales, quorum nomina & uoluntatem cognouero, tum scribendo, tum si quid desiderarint mittendo gratum me declarare potero.

ENVMERATIO AVIVM, EO ORDINE QVO IN HOC VOLVMINE DESCRIBVNTVR. NVMERVS adiectus paginam indicat.

A.

FINIS.

INDICES ALPHABETICI QVI AVIVM HVIVS VOLVMINIS NOMINA IN DIVERSIS LINGVIS CONTINENT, HEBRAÏCA, PERSICA, GRAECA uetera & noua, Latina, Italica, Hispanica, Gallica, Germanica, Anglica, Illyrica, Turcica.

HEBRAICA quibus etiam Arabica & Chaldaica adiunximus, & recentiora quædam ex uulgaribus linguis, & alia quædam incognitæ dialecti, sed Hebraicis literis in Rabinorum libris scripta. Arabicis Hebraicè scriptis plerisque Ar. syllabam apposuimus: Latinè uerò scriptis, quæ plurima in medicorum libris leguntur, notam nullam adiecimus, præsertim cum de non paucis Arabicáne essent dubitaremus. articulum al uel a. qui frequenter Arabicis dictionibus præponitur, quod ad literarum ordinem plerunq; negleximus. Ch. nota Chaldaicum designat. Quod ad literarum ordinem & Orthographiam in plerisq; mihi incognitam, coniecturis usus sum: & Latinè scripta quæ ab ſ. incipiebant, ad ש retuli, quæ à t. uel th. ad ת &c. Arabum quidem interpretes multas uoces è Græcis ita peruerterunt, ut cuius sint linguæ, non facilè appareat.

Index.

גוגשך

Index.

Index.

φάλκων

Index.

Index.

cristatela,

Index.

Index.

Index.

ITALICA.

Index.

patafcio

HISPANICA ET Lufitanica.

GALLICA ET Sabaudica.

raſſe

Index.

Index.

meerrind

Index.

ANGLICA ET Scotica.

buntinga

Index.

DE PROVIDENTIA DEI CIRCA ANIMALIA, EX PSALMO CIIII.

DOMINVS fontes emittit in fluuios, qui inter medios montes defluunt: ut inde potet omne genus animalium quod in agris degit, & ſitim extinguāt onagri. Supra fluuios quæ in aëre uolitant aues nidulātur, & inter arborum frondes cantillant. DOMINVS rigat montes è nubibus, & fructu operum eius ſatiantur quæcunq; degunt in terris. Fœnum in uſum beſtiarum producit, & è terra cibum homini olera ac fruges. Vinum etiam prouenire facit, quod animos hominum exhilaret: & oleum, quo niteant corpora: & panem, qui uires hominum confirmet. Ab illo incrementum capiunt arbores, & quæ in Libano eminent cedri tam excelſæ, ut ipſe uideri poſsit plantaſſe illas. In ijs nidificant uolucres, ciconię nidum abies ſuſtentat. Montes altiſsimi capris feris incoluntur, in ſaxis latitant cuniculi. Lunæ ſtata mutationum tempora definiuit, & Soli occaſum. Ab illo ſunt etiam tenebræ noctis, in quibus quæ per diem latuerant ſylueſtres beſtiæ prorepunt. Leones tum rugientes inhiant prædæ, ut beneficio Dei ſaturentur. Iterum exorto Sole in latibula & cubilia ſua ſe recipiunt; homo autem ad perficiendum opus quiſq; ſuum progreditur uſq; ad ueſperam. Quot quantaq; ſunt opera tua Domine? quæ tu omnia ſapienter feciſti, plena eſt terra uarijs poſſeſsionibus tuis. Immenſi maris littora quantum inter ſe diſtant? hoc natantium & reptilium innumeras continet tum maximas tum minimas animantes. Per mare tranſeunt naues, & cete ac belluæ marinæ, quas ut in eo luderent creauiſti. Hæc omnia te ſuſpiciunt, & ut tempeſtiuè à te alantur expectant, &c.

CONRADI GESNERI TIGVRINI HISTORIAE ANIMALIVM LIBER III. QVI EST DE AVIBVS.

DE AVIBVS, QVARVM NOMINA SIVE PARTICVLARIA SIVE GENERALIA AB A. LITERA INCIPIVNT.

DE ACANTHIDE AVICVLA, QVAM Gaza ſpinum & ligurinum uocat.

A.

ACANTHIDEM & carduelem plerique noſtro ſeculo pro eadem aue accipiunt, quòd utrique à ſpinis ſiue carduis nomen ſit: diligentiores diſcernunt. Acanthylis auis eſt quæ & acanthis dicitur; ſpinus & ligurinus à Theodoro, alia omnino ab argathyli, diſtat etiam à carduele, quæ thraupis uocatur Ariſtoteli, Hermolaus. Gaza quidem thraupin carduelem uertit. hæc, ut omnes norũt, uoce & colore floridis commendatur. acanthides uerò Ariſtoteli & uita & colore ignobiles ſunt, ſed ualent uocis amœnitate. Hinc facilè conſtat uulgò hodie dictam carduelem, quum uarijs floridiſque coloribus placeat, ab acanthide diuerſam eſſe. Eſt autem acanthis, cuius figuram dedimus, colore uiridi, ſed obſcuro non ſplendido: (uiridem ſanè colorem in chlorione etiam aue Ariſtoteles damnat: Vireo, inquit, totus uiridis eſt. & mox, nec grati eſt coloris.) uertex nigri coloris eſt, & ſimiliter alarum pennæ, uiridi tamen eas diſtinguente. quamobrem aliqui (ut Gybertus Longolius) chlorin putauerunt: quam ego potius aliam auiculam totam χλωρὸν, hoc eſt uiridem, exiſtimo, unde & nomen ei apud Germanos. Grapaldus grammaticus non indoctus, rectè acanthida aliam à carduele credit: carduelem uerò paſſerem ſolitarium eſſe non rectè. Noſtra igitur, Gazæ & Hermolai acanthis, Siculis legora dicitur: Italis lugaro, & lugarino, uel legorin & luganello: unde etiam Gaza ligurinum tranſtulit. Vocis origo forſan Græca fuerit, διὰ τὸ λιγυρὸν τῆς φωνῆς, à uocis argutie. Niphus Italus leucarum uulgò dici ſcribit. Gallis, ut audio, appellatur ſcenicle, alibi ſerin uel ceriſin, alibi cinit. Germanis Zinsle, uel Zeiſel, uel Zyſele, uel Zyſchen. Louanienſibus Gälvogel, Friſijs Siſgen. Polonis, czizek. Illyrijs cziſz. Turcis utlugán. ¶ Albertus ex Auicennæ nimirum interprete ubi acanthis apud Ariſtotelem legitur, corruptiſsimas uoces habet, ut fatalyz, afflauados, amaſtorochoz. Acanthidis ſeu ligurini duo ſunt genera, minus quod non ualde diſsimile carduelis colorem ex albo nigroque mixtum habet, nos etiam Diſtelfincken uocamus. Maius fringillam duplo excedit, cætera ferè ſimile, Kirchfincken (potius Kirßfincken) & Kernbeiſſer. colore utrunque ignobile, amœnitate uocis commendatur, Eberus & Peucerus. Ligurinus communia quædam habet cum carduelli auicula per excellentiam dicta; quod & colorum elegantia & uocis amœnitate cæteris in hoc genere præferatur. item cum fringilla & miliaria ſiue linota: quas omnes, ceu unius generis carduelũ ſpecies quatuor diuerſas Albertus enumerat. Turnerus acanthidem facit auiculam cui à uiriditate nomen apud nos, ein Grünfinck uel Grünling, de qua nos inter chlorides dicemus. noſtram uerò acanthidem, chlôrin putat propter colorem uiridem, etſi Gaza luteolam tranſtulit. Luteola (inquit Turnerus acanthida noſtram intelligens) Anglis uocatur a ſiskin, Germanis ein Zeyſich, quibuſdam ein Engelchen: lutea (chloreo) multò minor eſt, & colore ad uiriditatem magis tendente, pectore luteo, & roſtro longiuſculo, tenui & acuto, auriuittis ſimili, duas habet maculas nigras: alteram in fronte, alteram ſub mento, cantillat non inſuauiter. Rara apud Anglos hæc eſt, nec uſpiam ferè alibi quàm in caueis cernitur. Semel tamen in Cantabrigianis agris uidiſſe recordor. Huius generis ſunt quas Anglia aues CANARIAS uocat, Hæc ille. Syluaticus acalanthida (uoces apud ipſum corruptæ ſunt, acardelentes & acalantia) carduelem exponit.

B.

Spini magnitudine est culicilega auicula, Aristot. De colore eius præcedēti capite dictum est. Acanthis auis minima est, Plinius. Fœmella cinerea est & uaria, imò uentre pallida, Eberus & Peucerus.

C.

Capiuntur ligurini in Heluetia non passim, sed in montibus præcipuè, ijsq; nemorosis, in quibus etiam per æstatem nidificare ac degere solent. Carduelium genera omnia gregatim uolant, Albertus. Idem in carduelium genere præcipuè musicam esse scribit illam, quæ hoc nomen per excellentiam sibi uulgò uendicauit: ab ea ziselam, id est ligurinum. Ligurini & uita & colore ignobiles sunt, sed ualent uocis amœnitate, Aristot. Spinus splendidè canorus est, Aelian. Littoraq; alcyonem resonāt, & acanthida dumi, Vergilius. Ἄειδον κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, Theocritus. ¶ In spinis uiuit, Plinius: inde nomen, Aelianus. In spinis habitare acanthidem Aristoteles & Alexander scribunt; Cælius. Acanthophaga neq; uermem neq; ullum animal attingunt, Aristot. Hæc sunt apud nos (inquit Albertus) genera uinconum, sicut aues ceycos (Zeysle potius) dictæ apud nos, & uinco cardui (id est carduelis, & uinco rubens pectore, & auis Gurse dicta,) Hæc ille. Sed uinconem simpliciter appellamus fringillam, quæ quidem uermibus pascitur. Spinus, carduelis & auriuittis, dormiunt & pascuntur eodem in loco. uermem aut quoduis animal edere aspernantur, Aristot. Acanthis est auis minima, sed fœcunda. nam duodenos simul parit pullos, Plinius. Herbarum pabulo reficitur: & ob hoc odio habet equos, &c. Author libri de naturis rerum, acanthidem cum floro (sic transfert Gaza ἄνθον Græcè dictum) confundens. Aucupes nostri nihil certi de acanthidis nostræ pullorum numero & nido referre potuerunt, quòd hæc auicula nō apud nos, sed in altis montium syluis nidificet. Aues paruæ, ut philomena, alauda & sciscendula, (ligurinum intelligere uidetur,) & huiusmodi, semel anno pariunt quatuor aut quinq; oua, Albertus. ¶ Spini aues in posterum longissimè prouidentes, hominibus ad rerum futurarum coniecturam sapientiores sunt. Etenim hyemem futuram præsentiunt, & niuem prænoscūt, & multa cautione obseruant, ne ijs opprimantur: itaq; earum acerbitates metuentes, tanquam ad perfugia, sic ad loca nemoribus frequentia confugiunt, Aelianus.

D.

Spinus, florus & ægithus (quem salum uoco) odium inter se exercent. & nimirum sanguinem ægithi & flori misceri non posse dicitur, Aristot. Gillius ex Aeliano eundem locum transferens, spini & sali sanguinem, si quis in eodem uase permisceat, coire & commisceri negat. deinde, Hunc (inquit, spinúmne an salum intelligens nescio) sacrum esse aiunt genijs, qui præsunt hominibus itinera ingredientibus. Plinius etiam lib. 10. Acanthis (inquit) in tantum odit auem ægithum, ut non coire credant sanguinem eorum. Spinus & asinus inimici inter se sunt. uictus enim spino à uepribus, quas asinus tenellas adhuc pascit, Aristot. & Plinius. Corydalis, id est alauda odit acanthyllidem, Aelianus & Philes.

E.

γρύτη sunt uascula parua testacea, ut aurificum αἱ μικραὶ χῶναι, & potistrides, id est potoria uascula omnium auium acanthidum, Tzetzes: in caueis scilicet inclusarum. Genera carduelium omnia cornu suspensum, rostro trahunt ut bibant, sed à potu temere delabi sinunt, Albertus. Eadem omnia quomodo capiantur in Carduele scribam ex Alberto.

H.

a. Acanthis auis eadem quæ acanthyllis, (malim ἀκανθυλὶς per λ. simplex:) & apud Lacones ἀκαλανοὶς, Hesychius & Varinus. Ἀκανθυλλὶς, genus passeris, Iidem. Ἀκανθιλὶς, apud Theocriti Scholiasten legitur, per iôta in penultima, ego per υ malim. Acalanthis, ἀκαλανθὶς, auis nomen est, Varinus: Videtur autem hæc uox per metathesin facta pro acanthylis. Resonant & acanthida dumi, Vergilius lib. 3. Georg. sunt qui legant, Resonant acalanthida dumi. Aristophanes in Auibus Dianæ acalanthidis nomen fingit in auium honorem. nam acalanthis nomen est auis ut interpres admonet: item canis, παρὰ τὸ ἀκάλλειν, id est ab adulando fortassis. quòd familiaribus aduletur, peregrinos allatret. Rursus idem poëta in Pace, obscurum quoddam & fictum oraculum referens, χ' ἡ κώδλων (obstrepera, clamosa) ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει. ubi Scholiastes, de solo cane memoratur in prouerbio, quòd festinans cæcos pariat. itaq; acalanthis uidetur hîc canis alicuius insignis nomen esse. quanquam & aues βασιλικοὶ (id est regiæ) uulgò dictæ acalanthides nominētur. Acanthis auis est, quam alij lusciniam, alij carduelem esse uolunt, Grammaticus quidam. Ἀκανθὶς ἡ ἀκανθυλλὶς, στρουθίον ἐν ταῖς ἀκάνθαις καθήμενον, Varinus. Locus est apud Aristotelem historiæ anim. 9. 13. de acanthyli, ubi Plinius 10. 33. & Gaza melius argathylim legerunt. Est autē argathylis auis diuersa, quæ lino intexit nidum, in ripariarum genere.

¶ Est & apud Græcos spînus uel spinnus dicta auis, & Pollux σπινίδια auiculas nominat. ὅτι συνείρων τοὺς σπίννους πωλεῖ καθ' ἑπτὰ τοῦ ὀβολοῦ, Hoc est fascem è septenis spinnis cōnexam obolo uendit. Aristophanes: ubi interpres nihil aliud quàm spinnum genus auis interpretatur, & ex eo Varinus. Idem Aristophanes in Pace τῷ σπίνῳ penultima breui dixit, Scholiastes εἶδος στρουθοῦ facit. Σπῖνοι ab Oppiano in Ixeuticis numerantur inter aues quæ uisco fallantur. Idem paulò pôst spinos & turtures

tures ſub arboribus capi ſcribit, aue ſui generis demonſtrata. τίλλειν τε φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ σπίνοις, Eubulus apud Athenæum. eſt autem ſenarius iambicus, penultima in ſpino correpta. Idem, citante rurſus Athenæo inter alias auiculas σπίνια & ἀκανθυλλίδας nominat. Hic ſpinus Græcorũ an idem ſit acanthidi, quam uoce Latina Gaza ſpinum uertit, non facilè dixerim, ſed diuerſus uidetur, & per onomatopœiam ſic dictus. Σπίνα, ὁ σπῖνος, Heſych. Gelenius ſpinum Illyricè uocat pienicze, Germanicè Graßmugg. ſed hæc curruca eſt ut ego iudico, & docti ferè conſentiunt. Σπῖνος per onomatopœiam dicitur, (ut & uerbum σπίζειν apud Aratum,) Varinus in Ἀσπίδας. Sed Aratus primam corripit, & acuit, καὶ σπίνος ἠῶα σπίζων, id eſt, Et ſpinus in aurora ſibilans, inter ſigna imminentis tempeſtatis. Videtur autem prima ſemper acui debere, non circunflecti, tanquam breuis. nam Ariſtophanes cum producere uellet, π. literam duplicauit. Auienus ex Arato pro ſpino fringillam reddidit, hoc uerſu: Si matutino fringilla reſultat ab ore. Σπινθία, εἶδος ὀρνιθαρίων, σπῖνοι. Cæterum σπῖνος penanflexum, nomen eſt lapidis Ariſtoteli in Mirabilibus. Auis ſpinæ, id eſt auis tragumlitides, obſcurus quidam, Syluaticus ſi bene memini.

¶ Acanthis picta, apud Textorẽ in epithetis. Sed apparet hoc epitheton acanthidi adſcriptum à recentiore aliquo qui eandem carduelem putauit, ut etiam ipſe Textor.

¶ Acanthidem ſuperat cornix, ab Eraſmo inter prouerbia memoratur. Aſtyle credibile eſt, ſi uincat acanthida cornix, Vocalem ſuperet ſi turpis aëdona bubo, Calphurnius.

¶ Auicula quædam rubente capitis uertice inſignis ex parorum ſiue ægithalorum genere, uulgò Thannmeisle, id eſt parulus abietum, (uolitat enim in ſyluis circa abietes,) appellatus, à nonnullis etiam Waldzinsle, id eſt acanthis ſyluatica nominatur. figuram eius inter paros requires.

Pontani ſolertiam mirari licet, qui in libro de aſpiratione lenam Acanthida Propertio de loquacitate nuncupatam & aurium offenſaculis, prodere ſibi permiſit, niſi quòd apud Theocriti interpretem obſeruatum eſt, dici acanthida auem colore uariam, uoce λιγυρὰν, id eſt ſtridulam (argutam potius, quod laudatur, ſtridulum non item) quam ex uarietatis ratione pœcilida item nuncupent, Cælius. nos de pœcilide in pica dicemus. iſta quidem Theocriti Scholiaſtæ pœcilis, omnino carduelis uulgo etiamnum dicta uidetur, non ligurinus. ſed nimirum ueteres etiam, in diuerſis regionibus præſertim & temporibus, hæc nomina confuderunt. Quòd ſi acalanthis auis eadem quæ acanthis eſt, acalanthis autem κωτίλων, id eſt tinnula, obſtrepera, loquax ab Ariſtophane cognominatur, ut ſupra citaui, non ineptè dixerit Pontanus.

DE ACCIPITRE, IN CVIUS HISTORIA MVLta inſunt communia omnibus auibus uncorum unguium quæ ad prædam auium nutriuntur & inſtituuntur, accipitrum, falconum, aut aquilarum generis.

A.

ACCIPITER auis rapax ab accipiendo nomen tulit, uel quòd in auſpicijs olim accepta grataque eſſet. Eſt autem nomen cõmune, & multa auium prædæ inhiantium genera complectitur, ut falcones, niſos, buteones, &c. Aſtures etiam de natura accipitrum ſunt; Creſcentienſis. Et alibi, Accipitres quidam ſunt parui, qui communi nomine uocantur accipitres: & quidam magni, qui uocantur aſtures. ſunt autem ita congeneres ut magnus & paruus canis. Accipiter dicitur etiam aſtur ab aſtu naturali quem habet, quia ſemper ferè latet, & iuxta terram, contra morem falconum, Albertus. Aſtures, id eſt accipitres Theodotion ad Ptolemæum regem Aegypti ſcribens, in falconum generibus collocauit, accipitres & omnes aues rapaces, quarum uſus eſt in aucupio, falcones uocans, Idem. Aſtures uulgo notæ aues ſunt, ſic nuncupatæ Firmico Matheſeos quinto, qui & falcones non reticet, Cælius. Accipiter aſterias eſt Ariſtoteli, quem nos aſturem corruptè dicimus, Niphus. Vide infra in Capite de accipitribus diuerſis. Accipitres ambo carniuori ſunt, id eſt palumbarius & fringillarius, qui multum inter ſe magnitudine differunt, Ariſtot. de hiſt. anim. 8. 3. unde apparet duo hæc genera præ cæteris, accipitris nomine ſimpliciter ferè nominari. Albertus in huius loci interpretatione palumbarium aſturem facit: fringillarium uerò, id eſt minorem accipitrem, niſum aut ſperueriũ uulgò dictum. Michael Epheſius accipitrem palumbarium, falconem gentilem interpretatur, Niphus. Aſtorgios Pauſanias ponit, quos Itali aſtures dicunt, Volaterranus. Ego in Pauſaniæ libris hactenus hoc non legi. Torgos quidem uultures dici inuenio apud Heſychium, à Torgio Siciliæ monte, in quo nidificent: Aſtures ex genere infimo aquilarum uel miluorum eſſe Paulus Iouius ſcribit. ſed cùm accipitrum generis eos eſſe inter omnes harum rerum peritos conueniat, cùm aquilis aut miluis eos confundi abſurdum eſt. Tertiolus (aliqui etiam tricellum & trizolum ſcribunt) uocatur mas in accipitrum & falconum genere, quia ſimul tres in nido naſcuntur, duæ fœminæ, & tertius mas: qui fœmina minor eſt, minuſque audax & fortis. fœminæ quidem ſimpliciter accipitres aut falcones dicuntur;

Crescentiensis. Tertiolum absolutè positum pro accipitre mare accipi obseruauimus: alioqui pro aliarum etiam rapacium mare usurpatur, quæ ternos scilicet pariunt. nam tinnunculus (inquit Aristot.) fœcundissimus in hoc genere, non parit supra quatuor. Aquila, Theodotion, & Symmachus omnia accipitrum genera falcones uocant; & ea quatuor generibus dirimunt, asturem primę quantitatis ponentes in genere primo; & asturem minorem quem tercellinum uocamus in genere secundo: & nisum in genere tertio, muscetum in quarto: Quibus nullo modo consentiendum. Nam tercellinus (qui sic uocatur, quoniam pulli tres in uno nido nascuntur, duæ fœminæ & tertius mas, Tardiuus) inuenitur in nido accipitris, & muscetus in nido nisi. Sexu enim dũtaxat differunt, cũ tercellinus mas sit, accipiter fœmina; & similiter nisus fœmina, muscetus mas, Alber. Crescentiensis accipitres mares, qui fœminis minores & inutiliores sunt, muschetos uocauit; nos Alberti sententiam & nomina magis probamus. Hoc admonendus est lector, quòd cum falconibus & accipitribus permulta sint cõmunia, operępretium fore ut qui curiosius horum uel illorum historiam cogniturus est, utranq; perlegat. sæpe enim authores communia quædam de uno tantum genere prodiderunt. ¶ נץ, nez, Hebræis accipiter est. Rabi Kimhi interpretatur auem quæ uenetur, & ad dominum suum redeat, uulgo dictã sparuerium; similiter R. Salomon Leuit. 11. Author Chaldaici dictionarij asturem exponit. Chaldaica interpretatio Leuitici 11. habet נבא, naba. Arabica באזי, basi. Andreas Bellunẽ. albazi interpretatur auẽ quæ falco peregrinus uulgò dicatur. Persica מר אן בז, mar an bas. Septuaginta ἱέραξ. Hieronymus accipiter. Deuteronomij etiam cap. 14. pro nez uoce Hebraica LXX. uerterunt κόραξ, id est coruus. Sed hæc uox omnino accipitrem significat, à qua forsitan etiam nisus Latina descenderit. uidetur autem facta à uerbo נצה, nazah, quod uolare significat, quoniam hæc auis uolatu plurimum ualeat. Iob 39. נוצה, nozah, uocabulum plumam significat, & non accipitrem ut quidam uertunt, Munsterus. Septuaginta relicta uoce Hebraica νέσσα reddiderunt. פרס etiam, peres, Leuit. 11. & Deut. 14. accipiter exponitur uel haliæetos: à Iudæis uulgo בלאפוז, blafůß. περνὸς quidem uel περκνὸς aquila est uenationi dedita: item παρκός, aquila, apud Macedones, Varinus. Plura de Hebraica uoce peres, deq; Græcis περκνὸς & πέρνης, leges infra in Capite de accipitribus diuersis. ¶ Albasach est auis quæ dicitur accipiter, Bellunensis. nos supra basi Arabicam, bas Persicam uocem esse diximus. Albazi & falco sachari & albasach, auium rapacium nomina, leguntur apud Auicennam 2.614. ubi uetus interpres habet; accipiter & cristatela (si rectè legitur. tinnunculum quidem accipitrem Italorum aliqui tristunculum uocant) & basich. Vocem albazi Bellunensis falconem peregrinũ interpretatur. Sarsir Hebraicam uocem Prouer. 30. alij aliter exponunt, ut recitabimus in Aquila. quidam auem אשטורגל, asturgal. sturnum aliqui conijciunt intelligendum, ego asturem malim. Pro schachaph dictione Hebraica Leuit. 11. Septuaginta hierax, id est accipiter uertunt. nobis bubo potius uidetur, unde in Bubone. Aegyptij accipitrem thaustum nominãt, Aelianus. Apud Libyes βαρβαξ uocatur, Hesych. Græcè ἱέραξ: & hodie uulgò γεράκι, quod nomen etiam falconi attribuunt. Accipitris nomen licet, ut dixi, ueteribus plura

plura genera contineat, apud recentiores tamen pro uno ferè usurpatur, cuius hîc effigiem damus; in quo genere mas tercellinus uocatur. Alunnus tamen accipitrem Italicè simpliciter terzolo interpretatur, alij sparauiero uel sparuiere; quem uulgò nisum interpretantur. Accipiter Hispanis est halcón. Gallis, austour, mas tiercelet. Germanis, Hapch uel Habich, uel Habicht: (mas uerò qui minor est, das Häbchle.) Flandris, Hafkin. Anglis hawke uel hobie. Illyrijs gestrzab. Polonis zastrzamp. Nuper quidam, qui animalium nomenclaturas scripserunt, accipitrem Germanis simpliciter dictum (Habicht) subbuteonem Aristotelis interpretati sunt; quibus ego non assentior.

B.

Accipitres fortiores maioresque fiunt in regionibus aquilonem uersus, Albertus. Et alibi, Omne animal abundat ubi copia fuerit cibi quo utitur, quare cum huius generis aues pascātur auibus; præsertim aquaticis, quæ & tardiores sunt ad uolatum, & carnosiores ad escam: iccirco uersus septentrionem accipitrum & falconum & aquilarum abundant genera, ut in Britannia, Suecia, Liuonia, & finitimis regionibus Sclauorum, Prutenorum & Rutenorum. Et quia frigidæ sunt istæ regiones, & in terris frigidis nascuntur corpora magna, quæ copioso sanguine & spiritu abundant, unde audacia & feritas proueniunt: ideo etiam aues rapaces in iam dictis regionibus magnæ sunt, magisque rapaces & feroces. In alijs uerò locis secundum proportionem uigor, audacia & ferocitas in eis spectantur. Inueniuntur accipitres in alpibus quibusdam nidificare, qui cæteris præferuntur, ut qui nascuntur in alpibus de Brusia in Sclauonia. boni etiam reperiri dicūtur in alpibus circa Veronam & Tridentum, Crescentiensis. In Helueticis etiam alpibus multi ijque magni & fortes capiuntur, cum alijs plerisque tum Galanda monte Rhætico; inde Mediolanum & in Italiam delati magno uenduntur. Tappius præ cæteris laudat Germanicos, præsertim in Marchia Vuestphaliæ captos, unde (inquit) in Brabantiam, Galliam, Hispaniam & Angliam deferuntur, ac maioris inter cæteros uæneunt. Aduentitij accipitres etiam ex Creta importantur, Budæus. Astures & nisos circa Neapolin captos, multò maiores & præstantiores nostris (Helueticis) esse audio. Astures (inquit Crescentiensis) nascuntur in alpibus & nemoribus. Sunt autem super pulchritudine & bonitate asturum indicia eadem quæ de accipitribus traduntur. ¶ Accipitrum genera diuersa, quæ magnitudine, forma, & uenandi modo differunt, mox post communem accipitris historiam singillatim prosequemur. Astures (inquit Tardiuus) ex Armenia & Persia omnibus præferuntur: deinde è Græcia, tertio ex Africa. Armenijs oculi uirides, sed præstant qui oculis & dorso nigricāt. Persicus corpore grandi est, & bene uestito plumis, oculis claris, cauis: supercilijs pendentibus. Græcus capite grandi spectatur, & raris in collo plumis. Africano dorsum nigrum, & oculi similiter in iuuentute. nam ætatis progressu ruffescunt. Cæterum forma asturis laudatur huiusmodi: Astur boni ponderis esto, ut qui ex Armenia magna adfertur. In Syria aues quæ prædæ & aucupio seruiunt, ad pondus emuntur, eoque maioris quò plus appenderint, colorem & alias earum conditiones parum curant. Albus astur obesior est, pulcher & facilis institutioni, sed inter cæteros infirmior. gruem enim capere non potest. sed quoniam in sublimi uolat, & facilius fert frigiditatē in alto aëre, ad aues quæ altius uolant capiendas probatur. Astur subniger, & cui plumæ à uertice frontem uersus instar capillitij dependent, elegans est, sed parum fortis. Laudabilis forma asturis est, si caput sit modicum, facies longa & angusta sicut in uulture, & si similitudine aquilam referat: fauces & gula probantur amplæ: oculi magni, caui, cum paruo orbe nigro in eis: nares, aures, cauda & pedes ampli: rostrum longum & nigrum: collum longum, pectus crassum, caro dura, coxæ longæ carnosæ & distantes: ossa crurum & genuum breuia, ungues crassi & longi; plumæ coxarum caudam uersus latæ: & similiter plumæ in cauda, quæ etiam subruffæ & molles præferuntur. Color sub cauda non alius quàm in pectore, probatur: & super singulis pennis in superiore parte caudæ aliqua diuisio. Color in extremis caudæ pennis niger esse debet circa caules seu lineas pennarum. Inter colores excelli ruffus qui uergit ad nigrum aut fuscum splendidum, &c. Signa in paruis asturibus laudantur hæc: oculi clari & ampli, item capacitas aurium & oris ampla, caput paruum, collum longum, digiti longi, pennæ breues & occultæ, pedes uirides, ungues ampli & excarnes, concoctio facilis, excrementi meatus amplus, & excretio longius emissa. Si quæ nigredo in extremo rostro fuerit, bonum est signum. Damnantur tum in magnis tum paruis asturibus, caput magnum, collum breue, carnosum, molle, & plumis plenum: pennæ colli mixtæ & inuolutæ: coxæ breues & graciles, crura longa, digiti breues, color Bæticus nigricans, asperitas sub pedibus. Oculi rubentes instar sanguinis, nunquam quiescere, semper appetere pugnam, & de pertica in faciem astantis uelle inuolare, improbantur & qui maciem ferre non possunt, & si obesentur, fugiunt. Timidus etiam, quòd uix possit institui, & manum aucupis fugiat. Item cui plumæ supra oculos dependent, & alba oculorum pars nimium alba est, color ruffus aut Bæticus clarus. His notis insignes plerunque mali sunt; & reuocati ad manū non redeunt. Si quando tamen huius formæ accipiter reperiatur bonus, illum planè optimum fore existimandum. Fit enim interdum, sed rarò, ut improbam quoque corporis speciem bonæ conditiones & uirtutes sequantur. Placet accipiter, leuis, alacris, quique non facilè fatigetur, & aues magnas capiat, Hæc omnia Tardiuus. Accipitrum pulchritudo cognoscitur, si sunt magni, breues, paruo (& oblongo, Tappius) capite, pectore & spatulis crasis, tibijs amplis, pedibus

magnis & expansis, pennarum colore nigro, Crescentiensis. Tappius præterea requirit in probo accipitre, collum paruum & longum, nares amplas, linguam & interiora oris nigra, alas paruas & breues, modicè inflexas ferè ut gallinę, cum pennis latis & ualidis: cruribus magnis, latis (seu planis) & altis, quæ uersus coxas angusto interuallo distent, magno uersus pedes, modicè inflexis: cauda oblonga, ruffa aut nigra: maculis in pectore fuscis, pennis dorsi puniceis quarum extrema albicent: plumis femorum giluis seu subruffis absque maculis: cauda etiam maculis quę fulmina picta referant insigni cum alijs diuersæ figuræ, Hæc Tappius. ¶ In accipitrum delectu primæ partes tribuuntur neanisco, id est iuueni, (inquit Demetrius Constantinopolitanus:) secundæ ophiocephalis dictis, quòd caput serpentium instar paruum & planum habeant. Rotundi & quadrati oblongis præponuntur. Nares sint amplæ. citrinus color in naso non admodum splendeat. talis enim accipitrem breuis futurum uitæ significat. Lingua optima quæ nigra fuerit, deinde quæ dimidiam partem alteram nigram, alteram albam habuerit: pessima ex toto alba. Est etiã is breuis uitæ, qui uulgò ἐλαιοφόρος dicitur, (à maculis in naso quas Græci elæas uocant.) Omnis laudatus accipiter pennas tredecim in cauda gerit, & in paruis digitis χιώματα, ὅς καὶ φασὶ βαρυθηρεὺς εἶν μάλιστα. Et rursus, Laudabilis accipiter caput habet paruum, & superius planum, (ὡς ὀγγύλας καλούμενος ἀετὸς,) linguam nigram, elæas, id est maculas in naso nigras, pennas caudæ tredecim uel undecim: in unguibus ueluti squamas (οἷα χαράγματα, ἤγουν εἰς τὰ χιώματα λεπίδας) instar cyprini piscis: & intrinsecus clauos habet post id quod cornu (κόρνον) uocatur tanquam perdix mas. Καλὸν δὲ ἐστιν ἐὰν καὶ ἤγουν μακρὰν οὐκ ὑπόπολυ λαγγίαν τὴν οὐρὰν ἔχει. Et mox, Accipiter laudatur ὀλοφάγος (forte ἐλαιοφόρος, quem tamẽ supra dixit breuis uitæ esse: sed rursus laudauit elæis, id est maculis in naso nigris insignem) id est qui grana tanquam milij nigra habet, uel qui circa unguis radicem scissuram (χάραγμα) ceu lineam habet: uel infra alam pennam acutam uersus latus aut humeros: καὶ ἐὰν τὰ βασιλισκάρια μακρὰ ἔχῃ ἰσοπτέρων τῶν πλατῶν: καὶ ἐὰν ἔχῃ ἤγουν πτερὸν σκέπον λοχοχόρον τὶ οὐρᾶς αὐτοῦ τὸ μέσον, Hucusque Demetrius. De accipitrũ siue falconum natura, uiribus, animique præstantia ex pennarum colore iudicanda, in genere dicemus in Hierofalcho ex Belisario. ¶ Accipitres in Aegypto minores quàm in Græcia fiunt, Aristot. Accipitres magnitudine aquilis non inferiores sunt, Gillius. Non in hoc tantum, sed omni auium rapacium genere mas minor est, fœmina maior & fortior. Ferocia accipitribus non nisi diuino ex calore inest, qui quanto est in masculo uehementior, tanto minus uirium sufficit ad crementum: fœminis autem, quia remissior est, maius crescendi adiumentum præstat. Impedit enim minus id naturæ calor intemperatus, Calentius in epistolis. Aues prædatoriæ colore uariant, pro ratione loci & arborum. nam quæ in frutice spinoso aut acere (opulo) habitant, ad ruffum aut nigrum colorem magis inclinant: quæ in fago, ad giluum seu pallidũ. In regionibus frigidis, & in rupibus accipitres maiores & fortiores fiunt, sed difficilius instituuntur quàm qui in loco calido nati educatique fuerint, Tappius. Quædam temporis ratione mutari uidentur, ut accipiter, upupa, & similes uolucres, Theophrastus & author Geoponicorum 15. 1. Donatus mihi aliquando est accipiter totus albus, captus in montibus nostris, Augustinus Niphus Suessanus. Accipiter colorem oculorum mutat & rostrum, Physiologus. Accipiter totus est uarius: sed primo anno fuluas & nigras habet maculas, deinceps autem maculis albis & nigris distinguitur, quæ albiores & nigriores fiunt cum sæpius mutatus fuerit. Pedes eius crocei, ungues magni, sed non quanti aquilarum. Caput quàm aquilæ rotundius: rostrum curuum, & pro eius portione breuius quàm aquilæ, & longius quàm falconum. In dorso paucas habet maculas albas, & plures nigras. Alas pro sua portione habet acutiores quàm aquilarum genera, & minus acutas quàm genera falconum, Albertus. Accipiter auis est elegans, ualido corpore, dorsi colore fusco uel subnigro, capitis fusco dilutiore, pectore & uẽtre uarius, oculis splendidis, rostro adunco, aspectu alacri, pedibus crassis, & unguibus longis, Stumpfius. Accipiter eiusdem ferè figuræ est cum niso, qui speruerius uocatur, licet maior eo sit. Est etiam minor aquila truncali, sed maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albertus. In asture anterior pars capitis extensa paulatim angustior fit, & terminatur in rostrum, ut etiam in capite aquilæ, Idem. In asture anterior capitis pars paulatim extensa colligitur & terminatur in rostrum, sicut & aquilæ caput. falconis uerò caput naturale non extenditur nec similiter se colligit, Albertus. Vncinatis unguibus sunt quibus incuruum est rostrum, ut accipitres, aquilæ, Aelianus. ἱέραξ τὴν ὑπερυγχίδα γαμψώνυχος ἀπὸ τῶν γρύπων, Innominatus apud Suidam. Rostra accipitrum nimis magna non probantur. accipitres enim parum leues arguunt, ut in Hierofalcho recitabimus ex Belisario. Accipitri uentriculus est feruentior, Aristot. Iecori eius simul & intestino iungitur fel, Idem. Fel plerisque toto intestino est, sicut accipitri, miluo, Plinius. Et alibi, Fel in quibusdam intestino tantum iungitur, ut columbis, accipitri. Accipitrum & aquilarum fel colore ærugineo est interdum, Galenus. Accipitris lien magnitudine deficit, Aristot. Et rursus, Accipitribus, ut magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, ut propemodum sensum effugiat. Asturis & nisi cauda dependet, Albertus. Apud Demetrium Constantinopolitanum & alia quædam partium accipitris rariora nomina leguntur, superius à nobis memorata: & hæc, ὀβελοὶ ὀνύχων, mucrones unguium. ἐλάτα, uel ἐλατήρια τῶν πτερῶν ἢ τῆς οὐρᾶς: maiores pennas intelligo, quæ in alis & cauda sunt, (schwingfäderen:) ut καλύπτηρας (aliâs καλύπτρας) minores. Verba eius de accipitre in caueam incluso subscribam: Καὶ ὅταν γίνηται λιπαρὸς πάνυ, καὶ ἄρξηται ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ῥίπτειν τοὺς καλύπτηρας, καὶ τότε λοιπὸν μαδίζει ὅλα τὰ πτερὰ τῶν ἐλάτων παρέξ καὶ ἀλί-

γων καλυπτήρων τῶν ἐγγὺς τῶν ἐλάτων. Et alibi, πρὸς θρασυπτέρον ἱέρακα: Ὕδατι γλυκεῖ καὶ θερμῷ συχνῷ σὺ (τὰς potius in fœminino) ἐλάτας αὐτοῦ διάχρισ. Et rursus, ἐὰν ῥευματισθῇ ὁ ἱέραξ σὺ ἀγκῶνας, ῥίπτει αὐτοῦ τὰς ἐλάτας. Item, προσέχων ὥστε μὴ βλαβῆναι αὐτοῦ σὺ ἐλατῆρας τῶν πτερῶν, ἢ τὰ οὐρᾶς. Hinc & πτωπλάτα, uel potius πρωτοπλάτα uox composita uidetur, & ex maioribus alarũ pennis primas ac longißimas significare, quas & ocyptera nominari censeo, nam, ut Scholiastes Aristophanis scribit, pennarum aliæ πτίλα uocantur, (minores scilicet mollioresq; plumæ potius dicẽdæ:) aliæ πτερὰ, id est pennæ simpliciter, aliæ ὠκύπτερα, maximæ scilicet, in quibus ad pernicitatem uolandi præcipua uis. Ἐπὶ τοῖς σοῖς ὠκυπτέροις γελῶ, Aristoph. in Auibus. Porrò ἀλειπταρέων partem in orrhopygio pustulæ instar eminentem interpretor, sic dictam fortaßis quòd humorem album & pinguem contineat. Ἀλειπταρέα δὲ τὸ ἐπάνω τῶν ὀπισθίων τὸ ἐξιστάμενον, ὃ παρ' τισι καλοῦσι κριθὴν, Demetrius. Hoc est, Aliptarea pars est supra crura (sic interpretor τὰ ὀπίσθια in auibus) quæ eminet, hordeum nonnullis dicta. Hác parte inflammata uel tumescente aues quædam morbo acuto pereunt, nostri morbum auium uocant. ¶ Asturis & nisi cauda dependet (ob longitudinem scilicet) quod in falconibus improbatur, Albert. Accipitrum caudæ tenijs quibusdam transuersis distinguuntur, & cruribus quàm buteones breuioribus sunt.

C.

Aues omnes quarum adunci sunt ungues, carnibus uescuntur, ut genera aquilarũ, miluorum, accipitrum & falconum omnium, Albertus. Accipiter auidißimè & raptim cibum suum deuorat. Auium quas ceperit cor nunquam edit: idq nõnulli in coturnice & turdo, alij in alijs obseruarunt, Aristot. Auium non edunt corda, Plinius. Accipitres nunquam auium corda, ueluti religione quadam constrictos, edere accepimus, Aelianus. Albertus contrarium scribit: Si quid (inquit) de præda appetunt, cor eruunt ac deuorant, quare auem captam ad latus perforant. aliquando cerebrum è capite extractum uorant, reliquo corpore reiecto. Idem coredulum auem facit quæ uenatione uiuat, & corda eorum quę uenatur edat, de reliquo corpore parum accipiat: quasi idem planè coredulus qui accipiter sit. Vide infra in a. Sed Albertum reprehendit Niphus, cor auium ab accipitre, quas rapuerit, gustari negans. Nullum genus accipitrum aut falconum ad reliquias prædæ suæ reuertitur dum syluestre est: nec ullum ex eis insidet cadaueri, sicut faciunt aquilarũ & miluorum genera, Albertus. Accipiter nullas fruges exedit & conficit, sed & carnes uorat, & sanguinem exsorbet, ijsdemq suos alit pullos, Aelianus. Accipiter syluestris adhuc prædatur aues domesticas, ut gallinas & anates, quas statim deuorat. Capit etiam cornices, & huiusmodi. Quum lepores capit, sinistrum pedem terræ infigit, & dextro prædam tenet: tum quàm primum potest oculos eius eruit, & interficit. Cicuratus autem etiam magnas aues inuadit, audaciam acquirens ab adiutore homine: nempe gruem, anserem, ardeam, & alias huiusmodi aues. Absq; negotio quidem rapit anatem maiorem, & mergum, & fulicam: easq etiam in satis magna copia, Albertus. Plura de accipitrum cicuratorum cibo dicemus infra capite quinto. Vescuntur etiam muribus. Accipitres nobiles aquilonares maximè delectantur cancris, quos tamen non uenantur: & ideo cicurati isti melius quibusuis alijs aues magnas capiunt, & cancrorum cibum à dominis præmij loco accipiunt, Albertus. ¶ In hieroglyphicis legitur accipitres aquam nõ bibere, sed sanguinem, Cælius. Ὅσα τῶν πτερωτῶν τὴν ὑπερυγχίδα γεγαμψωκεν ἀπὸ τὴν γένυν, οἷα δὴν ἀετὸς, ἱέραξ καὶ κεγχρὴς, ἅλλα τε τὰ μὴ πίνοντα, Suidas in γαμψώνυχος, unde locum in uoce ἐπιρυγχίδα corruptum restitues. At Gillius bibentes eos facit, his uerbis: Accipiter si corpus (hominis defuncti) attigerit, ieiunus manet: neq; si unus tantum aquam in sulcum deriuet, aquam gustat: quòd sanè existimet illi unico homini incommodare, sua nimirum potione aquã ex illius usu auferens: Sin plures homines irrigant, uidens affluentis aquæ copiam, uelut ab eis inuitatus, libenter bibit. ¶ Accipitres ad libidinem sunt inflammatißimi, Aelianus. Accipitres etiam specie diuersi inter se coire putantur, Aristot. Coëunt etiam cum aquilis & spurias aquilas gignunt, Idem. Quo tempore aues libidine accenduntur, quicquid rapacium auium est, ut falcones, sacri, & aliæ, cum asture congregantur. hinc fit ut pro diuersitate parentum audacia & fortitudine multum inter se differant, Tardiuus. Accipitrum minimo similis est cuculus magnitudine atq; uolatu, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo cuculus apparet. Vnde putauerunt aliqui cuculum ex accipitre fieri immutata figura. Sed ita ferè euenit ut ne cæteri quidem accipitres item cernantur, cum primum uoce emisit cuculus, nisi perquam paucis diebus. Aliquando tamen unà uisi sunt & cuculus, & similis ei accipiter. Quinetiam ab accipitre interimi cuculus uisus est, quod nulla auis suo in genere solet facere. Imitatur autẽ accipitrem non alio quàm colore, nisi quod hic maculis distinguitur ceu lineis: cuculus uelut punctis, Aristoteles. Coccyx (inquit Plinius) ex accipitre uidetur fieri, tempore anni figuram mutans, quoniam tunc non apparent reliqui, nisi perquam paucis diebus: ipseq modico tempore æstatis uisus nõ cernitur postea. Est autem neq; aduncis unguibus solus accipitrum, nec capite similis illis, neque alio quàm colore, ac rictu (aliás uictu) columbi potius. Quin & absumitur ab accipitre, si quando unà apparuere, sola omnium auis à suo genere interempta. Accipitres (inquit Aelianus) ineunte uere delecti ex omnibus duo in Aegyptum ablegãtur, ad speculandas insulas quasdam desertas quæ Libyæ adiacent. Ii autem ubi reuerterint, præeuntes eò, alios deducunt: quibus duobus cæteri peregre illius profectionis festum agunt. Cum ad eas insulas peruenerunt, quas illi duo speculati com-

modiores sibi indicarunt: hic in multa quiete, & tranquillitate pariunt, & excludunt, passeresque & columbas uenantur. pullos cum magna redundantia alunt, deindeque firmos ad uolandum in Aegyptum abducunt, tanquam ad paternas sedes. Accipiter cum ex sese tria oua peperit, unum solum selectum alit, alia duo frangit, quod ipsum eo tempore facit, cum ungues amisit, quòd tres pullos tum alere nequeat, Gillius. Tria aut quatuor oua parit, aut ut plurimum quinque, Albert. Vicenis diebus incubat, Aristot. & Plinius. ¶ Accipiter locis saxosis & arduis nidulatur, Aristoteles. Genus eorum quoddã nidos facere in petris excelsis præruptisque assolet, Idem. Nostrates etiam obseruarunt eos nidulari in asperis & altis rupibus inter uepreta, quandoque super arbore, acere præsertim, aut quercu, aut fago, & super abiete aliquando uel pinu. In insula Africæ Cerne in Oceano accipitres totius Massyliæ humi fœtificant, nec alibi nascuntur illis assueti gentibus, Plinius. ¶ Θάσσονας ἱρήκων, Homerus Iliad. ν. Accipiter uelocissimè uolat, nec nisi in primo sui motus impetu rapit, postea lentius uolat: quòd si in principio frustretur, ab auis persecutione cessat, & in aliquam arborem insidet tanta nonnunquam indignatione ut ad dominum reuerti recuset, Crescentiensis. Et rursus, Quantum potest ad rapiendum prope terram uolitat, ne ab auibus, quibus insidiatur, uideri possit. Solus & absque socio uolat, quòd prædæ participem non admittat, Idem. Omnes accipitres uolant iuxta terram, Albertus. ¶ Accipitres cæteri hyeme abeunt præter æsalona, Plinius. ¶ Sonus falconum ut plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens quàm asturum uel nisorum, Albertus. Accipiter pipat, Author Philomelæ. κύζειν uerbum per onomatopœiam factum de accipitrum uoce in Polluce legimus. Accipitres, atque ossifragæ, mergique marini Longè alias alio iaciunt in tempore uoces, Lucretius. ¶ Gallus Indicus perinde ut accipitres acri atque acuto uidendi sensu uiget, Gillius. Accipiter oculos habet celeriter mobiles, δινητικούς, Aristot. in Physiog. ¶ Accipitres pennas mutant inter solennes D. Vualpurgæ, & D. Iacobi dies, Tappius. Cum primum pennas mutârit accipiter, formosior euadit: & similiter omnes quæ ad aucupium adhibentur aues, ætatis progressu subinde pulchriores fiunt, Stumpfius. Diuus Gregorius author est, accipitrem ubi consenuit & pennis se grauatum sentit, ad Solis iubar conuerti, præsertim austro flante: tum corporis meatibus calore patefactis, alas tandiu uibrare, donec pennæ ueteres defluant: sic nouas renasci, & senectam eius renouari, Tappius.

Quæ ad accipitrum ualetudinem, & morbos eorumque curationem spectant, ad caput quintum referre placuit.

D.

Homines quorum oculi fuerint mobiles, præcipites (ὀξεῖς) & rapaces iudicantur, argumento accipitrum, Aristot. in Physiognomicis. Accipiter eiusdem ferè consuetudinis est & rapacitatis ut aquila, Albertus. Auis est iracunda, quamobrem solitariè uolat præterquã tempore coitus, Idem. Isidorus accipitrem auem regiam esse scribit, & animo planè regio præditam. Est enim animosus, & magis animo quàm unguibus armatus, ita ut animi fortitudine in eo compensetur quod corporis magnitudini deest, quod ferè etiam in paruis hominibus cõtingit. Quamuis enim pectus ei angustum & modicæ carnis sit, in illo uno tamen unguibus & rostro neglectis confidit. Est & hoc fortitudinis signum, quòd in sublimi & patente longe lateque aëre prædam inuadere non dubitat, Tappius. Accipiter præ cunctis auibus fortis & intrepidus est, & omnes impugnat, etiam corpore maiores, Stumpfius. In hoc genere nobiliores, prædam non tam propter escam quàm auiditate gloriæ petunt, & ipsa crudelitate delectantur, Albertus.

¶ Aucupes fide digni in superiori parte Germaniæ, quæ Sueuia superior nuncupatur, narrauerunt nobis se aliquando ingressos in penitissimum syluæ locum ut caperent astures, inuenisse asturem magnum, ætate ualde prouecta, & præ senio ferè canum, in cuiusdã arboris ramo. & cum paulatim accedentibus ipsis non fugeret, tandem cæcum esse propter senium deprehendisse. itaque latentes obseruare uoluisse unde nam uiueret: uidisseque paulò pòst accipitres duos iuniores, qui carnes ex præda allatas minutatim discerptas ei administrarint, Albert. Olores & accipitres soli aues sui generis deuorant, Eberus & Peucerus. Accipitres tum astures tum sparuerij (id est maiores & minores) pullos suos uolantes cibant ferè mensis spatio, & postea recedunt ab eis. Et docent eas capere aues, quas uiuas adferunt, & coram eis dimittunt, incitantque pullos ad capiendum. Vbi autem perfectè iam uolaces & ad capiẽdum idonei fuerint, relinquunt eos. Hæc quidem ita se habere non ex aucupibus tantum accepi, sed etiam ipse expertus sum, Albert. Nisus ac tertiolus locum deligunt, in quo aues captas quotidie deplumant, multaque cura mundant, quandiu compares aues incubant, quibus & eas ministrant, Alexander quidã author obscurus. ¶ In insula Africæ Cerne in Oceano accipitres totius Massyliæ humi fœtificant, nec alibi nascuntur, illis assueti gentibus, Plinius. Et mox, In Thraciæ parte super Amphipolim homines atque accipitres societate quadam aucupantur, &c. ut in E. referam. Accipitrum genus est quod escæ illecebris capitur, ijsdemque mansuefactum, postea nunquam abscedit ab eo quem experitur in se benignum, Aelianus. Accipiter Aegyptius mitis est præter alios qui alibi sunt, Strabo lib. 17. Accipiter auem quam ei sors sub noctem offert, tota nocte sub pedibus tenet, tandẽ oriente Sole licet famelicus eam dimittit: & quamuis eandem aliàs obuiam habuerit, non persequitur, Physiologus. ¶ Hieracium herbam accipitres scalpendo, succoque oculos tingendo, obscuritatem cum sensere discutiunt, Plinius. ¶ Accipitres

pitres aiunt à cordibus tanquam ſacro quodam initiatis ſe ſuſtinere. nunquam enim auium corda, ueluti religione quadam conſtrictos edere, Gillius: Vide ſupra in C. Hominem mortuum ſi inhumatum perſpexerint, iniecta gleba humare dicuntur: etſi illos hoc ipſum Solon, ſicut Athenienſes, non facere inſtituerit, Gillius ex Plutarcho de Iſide. Homini inſepulto deſuper puluerē iniiciunt, Tzetzes 61. Accipitrem Aegyptij Soli acceptum putant, cuius totam naturam aiunt ex ſanguine & ſpiritu cōſtare: & hominis miſericordia eum affici, & mortuum lugere, ac in oculos eius terram aggerere, in quibus ſcilicet Solis lumen habitaſſe exiſtimet. Eundem (accipitrem) compluribus annis uiuere arbitrantur, & poſt uitam ui quadam uaticinandi pollere, & à corpore ſolutum ſummâ ratiocinandi & præſagiendi ſcientia præditum eſſe, πλεῖν τε ἀγάλματα καὶ ναοὺς κινεῖν, Porphyrius lib. 4. de abſtinendo ab animatis. Accipiter ſi corpus (hominis defuncti) attigerit, ieiunus manet. neq; ſi unus tantum aquā in ſulcum deriuet, aquā guſtat: ſed tantum ſi plures, ut in C. recitaui ex Gillio.

¶ Accipiter bellum gerit cum aquila, Textor. Aquila capit accipitrē & quamuis aliam auem rapacem, quum eas uiderit geſtare lora pedum, cibi (prædæ) aliquid eſſe putans; quare eas capere conatur, ut coniicimus. nam in deſerto (ubi hæ aues feræ ſunt & ſine loris) non inuadit eas, Albert. Noctuæ à cæteris auibus infeſtatæ auxiliatur accipiter collegio quodam naturæ, bellumq; partitur, Plinius. ¶ Accipiter congrediens cum aue quæ dicitur kokye, uincitur, ipſa tamen pugnā non incipit, Obſcurus quidam ex Ariſtotele. Accipiter ab omnibus quibus inſidiatur inſtinctu naturæ cognoſcitur, & cum eum uident aut ſentiunt (aues,) garriunt, fugiunt, & ſe quantum poſſunt occultant, Creſcentienſis. Anſeres & canes & magnas ſtruthiones nihili faciunt, contrà accipitrem uel multò minimum formidant, Aelianus. Lepus uocem accipitris exhorret latitans, Volaterranus. Columbis ineſt quidam & gloriæ intellectus. noſſe credas ſuos colores, uarietatemq; diſpoſitam. quinetiam ex uolatu creduntur plaudere in cœlo, uarieq; ſulcare. Qua in oſtentatione ut uinctæ præbentur accipitri, implicatis ſtrepitu pennis, qui non niſi ipſis alarum humeris eliditur, alioquin ſoluto uolatu in multum ueloclores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipſa gloria rapit. Ob id cum iis habenda eſt auis quæ tinnunculus uocatur. defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum ut uiſum uocemq; eius fugiant, Plinius. Columbæ fœtæ emiſſæ, propter pullos quos habent, utiq; redeunt, niſi à coruo occiſæ, aut ab accipitre interceptæ: quos columbarij interficere ſolent, duabus uirgis uiſcatis (&c. ut in E. referemus,) Varro. De columbario aut potius palumbario accipitre, infra in peculiari capite agetur. Accipitres alij non niſi ex terra rapiunt auem: alij non niſi circa arbores uolitantem: alij ſedentem ſublimi: aliqui uolantē in aperto. Itaq; & columbæ nouēre ex iis pericula, uiſoq; conſidunt, uel ſubuolant, contra naturam eius auxiliantes ſibi, Plinius & Aelianus. Plura uide infra in Capite de accipitribus diuerſis. Diſtinctio generum ex auiditate: alij non niſi ex terra rapiunt auem: alij non niſi circa arbores uolitantem: alij ſedentem ſublimi: aliqui uolantem in aperto, Plinius. Venandi differentia in accipitre notatur. neq; enim ſimili modo æſtate ut hyeme rapit, Ariſtot. Albus color in columbis à quibuſdam non nimium laudatur, nec tamen uitari debet in iis quæ clauſæ continentur. nam in uagis maximè eſt improbandus, quòd eum facillimè ſpeculatur accipiter, Columella. Et alibi, Albæ gallinæ propter inſigne candoris ab accipitribus & aquilis ſæpius abripiuntur. Si accipitris uocem audierint incubantes gallinæ, oua uitiantur, Plinius. Veſtibulum in quo aues aluntur, retibus munitum ſit, ne aquila uel accipiter inuolet, Columella. Omne ornithoboſcîon apricum eligi debet, intento ſupra rete, quod prohibet gallinas extra ſepta uolare, & in eas inuolare extrinſecus accipitrem aut quid aliud, Varro. Primam coturnicum (quum uere ad nos redeunt) terræ appropinquantem accipiter rapit, Plinius. Alauda in ſegetibus artificio magno, quo pueros & accipitres fallat, nidum conſtituit, Gybertus Longolius. Neſſotrophium (id eſt locus ubi anates aluntur) contegitur clatris ſuperpoſitis uel grandi macula retibus, ne aquilis aut accipitribus inuolandi poteſtas ſit, Columella. Accipitres crocodilorum hoſtes ſunt, Aelianus, ut pluribus referam in h. Accipitres ſerpentibus & uenenatis beſtiis inimiciſsimi ſunt. nec enim ipſos ſerpēs, nec ſcorpius, ullâue alia mala beſtia latere poteſt, Aelianus. Buteo genus auis, qui ex eo ſe alit quod accipitri eripuerit, Feſtus. ¶ Chamæleonti uis maxima contra accipitrum genus. detrahere enim ſuprà uolantem ad ſe traditur, & uoluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus, Plinius. Vite nigra ſi quis uillam tinxerit, fugere accipitres aiunt, tutasq; fieri uillaticas alites, Idem. Accipiter odit radicem ſylueſtris aſparagi, Textor. Accipitrem panis necat ſecundum Auguſtinum, Phyſiologus. Os tibiæ accipitrum ſi ad aurum admoueatur, ſic ipſum illecebra quadam mirabili ad ſe allicit, quemadmodum Heracleotem lapidem ſua ui prædicant quaſi præſtigiis & captionibus ferrum ad ſe attrahere, Aelianus.

E.

Aquilæ, Symmachi & Theodotionis epiſtolæ extant apud Ptolemæum Philometorem regem Aegypti, in quibus de moribus & remediis auium rapacium in genere tractatur, Albertus. De ſtruzeria, ſic uocant aucupium per accipitres, multi & magni libri extant, Tortellius in Orthographia ubi de Horologio. Nos nuper Demetrij cuiuſdam Conſtantinopolitani librum Græcum, quem ille ad Imperatorem Conſtantinop. ſcripſit, de accipitrum educatione & cura, doctiſsimi Auguſtæ Vindelicorum medici Achillis Gaſſari beneficio nacti ſumus. Albertus Magnus libro 23.

uoluminis sui de animalibus, multa de accipitribus & cæteris rapacibus auibus conscripsit, & ex alijs scriptoribus collegit, uidelicet ex epistolis Aquilæ, Symmachi & Theodotionis: item ex Guilielmi cuiusdam libro, & altero falconarij Friderici Imperatoris. Petrus Crescentiensis etiã in opere de agricultura quædam de hoc genere auium scripta reliquit: deinde Belisarius Aquiuiuus Aragoneus Neritinorum dux: & nostra memoria Eberhardus Tappius Lunensis de ijsdem librũ Germanicum condidit: & Guilielmus Tardiuus Gallicum ad Carolum octauum Galliæ regem. Nec dubito quin aliæ etiam linguæ, præsertim Italica, eiusdem argumenti libros habeant. Nos quæ apud iam dictos aliosq; authores reperimus, pleraq; omnia ab eis mutuabimur, remedijs tantum ad singulos morbos pertinentibus exceptis: quòd ea persequi uelle cum ex alijs quibusdam, tum ex Demetrio maximè, nimis longum foret. Quæ tamen apud Albertum, Petrum Crescentiensem & Belisarium remedia inueniuntur, ponemus omnia.

¶ Empturus accipitrem certis notis sanum ab ægro discernet. Accipiter igitur ægrotans (inquit Albertus) pennis & alis quodammodo inhorrescit, alæ ei dependent, clamosus est propter sensum doloris. cibum sæpius rejcit incoctum: Struma afficitur, & interdum repletione ut homo, quo tempore obtusius cernit, grauis ac piger ad uolandum est, cibum fastidit, somni & quietis cupidus est, prædam obiectam negligit, & in terram residet: reuocatus cum esca ad manum domini nõ citò reuertitur, uocatus non respicit uocantem, Hęc Albertus. Columbæ bibendum infundito uinum uetus odoratum admixto asaro, (Græcè ἄσαρ scribitur:) deinde columbam accipitri obijcito, qui si æger fuerit non attinget eam, Demetrius. Vel accipitrem humi pone iuxta pedes tuos, & manum qua carnem teneas quantum potes eleuato uocatoq; accipitrem, qui si continuò ad manum aduolârit, sanum esse iudicabis: secus, ægrotum & non emendum, Idem. Vel, scobem ferri bene tritam accipitri obijce cum carne qua solitus est pasci. hanc si deuorârit, partes eius interiores infirmas esse conijcies. Quòd si aliquando à deglutita ferri scobe ossa eius uel articuli crepitum ediderint, interiora eius infirma fuisse conijcies, auxilium uerò ex hoc ipso remedio maximum ei futurum expectabis. Vel, Pulmone ouillo adhuc calente ciba accipitrem, & si nihil incommodi inde senseris, interiora eius sana esse credito. Si uerò deterius habuerit, & ægrè concoxerit, signum est eum ægrotare, & postridie inuenies eum tristiorem. Hunc ne emito: si uerò tuus sit, idoneam curam ei impendito, Hucusq; Demetrius. Signa sanitatis in auibus rapacibus à Tardiuo hæc referuntur: Si alui excrementum continuum fuerit, non interruptum, nec densum: Si turundos ingestos (de quibus infra dicemus, Galli curã uocant) non humidos sed siccos aluo reiecerit: Si super pertica tranquillè se gesserit: Si rostro alas suas repurget ab inferiore parte usq; ad summam: Si pennæ eius ueluti unctæ splendeant: Si coxas æqualiter teneat: Si uenæ duæ quæ in radicibus alarum sunt motu moderato pulsauerint, Tardiuus. Et rursus, Accipitrem (aut quamuis auem rapacem) calore externo affici intelligitur, si os aperiat, lingua tremat, & anhelus sit, &c. Frigoris uerò signa sunt, si oculos claudat, pedem alterum eleuet, plumis inhorrescat. Defatigatus aut æger notatur, si os clausum fuerit, alæ dependeant, & crebrò respiret per nares. Deniq; morti uicinus, si alui excrementum uiride redditur, & quum in perticam ipse uolatu se eleuare non potest.

Accipiter qui de nido extractus fuerit, nidarium uocant, præ cæteris laudatur: & dominũ rarò deserit: similiter ramarius, hoc est qui de nido egressus de ramo in ramum matrẽ sequitur, optimus esse solet. Secundi meriti est sorus dictus, captus scilicet postquam nidum reliquit, antequam pennas in feritate mutaret. Qui uerò post id temporis captus fuerit, rarò consueuit cum hominibus uiuere uel morari. si tamen permaneat, bonus est. quia in feritate fuit solitus aucupari. & quantò animosior uidetur & audacior in opere ac meliorum morum, tantò ab expertis melior iudicatur, Crescentiensis. Nidularios mansuefactarij uocant, qui ex nidulo rapti sunt, & domi adoleuerunt. Ramales, qui iam fermè adulti & nido oberrantes, ramulatim uolitantes capiuntur. Hos (ut arbitror) præferunt. celeritate enim nidularijs præualent. Nidularij ut obsequiosissimi, sic deterrimi. Peregrini ut in primis uolucres, sic contumaces & maiore negotio curabiles, ut qui ab infantia non obduruerint. Hi tamen duorum generum: hornotini præstantissimi putantur, id est qui antequam deplumescant mansuescunt. anniculi, id est deplumes, bimi, trimi & deinceps ad obsequium redigi non possunt, Budæus in Pandect. Rob. Stephanus ramâge Gallicè dictum interpretatur accipitrem, qui aliquandiu liberè uolârit. sed is potius sorus fuerit. In nido captum nieds nominat, Tardiuus eundem nyais. Illum qui nuper nido egressus pauco tempore matrem suam uolando de ramo in ramum secutus est, branchier, id est ramarium. nam Galli ramum branche appellant. Tardiuus rectè accipitrem branchier & ramâge eundem facit: Sorum uerò dictum ait à colore quem Galli soret nominent. Est autem sorus qui aliquandiu liberè uolauit, sed antequam pennas mutaret hornotius adhuc, id est primo anno captus est. Tappius nidarium Germanicè uocat ein Nisteling, ramarium ein Esteling, sorum ein Wildfang. nostri nidarium ein Nestuogel, ramarium ein Astuogel.

¶ Accipitres, falcones & omnes aues rapaces, item auiculæ minores, quomodo capiantur retibus, tum magnis quæ parietes, tum minoribus quæ araneas uocant, Crescentiensis scribit libro decimo operis de agricultura, capitibus 21. & 23. Accipitres nondum adulti facilè capiuntur: Rete sublime tenditur, & post id alligato graculo, auceps iuxta latens in tugurio sono fistulæ accipitrem

uocat,

uocat, donec is propior factus graculum conſpiciat, in quem conſpectum mox inuolans intricatur & capitur. Sic etiam niſi & muſceti capiuntur, Stumpfius. Columbæ fœtæ emiſſæ, propter pullos quos habent, utiq; redeunt, niſi à coruo occiſæ, aut ab accipitre interceptæ: Quos columbarij interficere ſolent, duabus uirgis uiſcatis defixis in terram inter ſe curuatis, cum inter eas poſuerint obligatum animal, quod intercipere ſoleāt accipitres, qui ita decipiuntur cum ſe obleuerint uiſco, Varro. ¶ Viſco (inquit Creſcentienſis) capiuntur accipitres cæteræq; aues rapaces. In terram duæ uel tres infiguntur uirgulæ inuiſcatæ, parum diſtantes, & ad ſe inuicem inflexæ, in medio quarum ligatur auis aliqua, ut columbus, uel pullus, uel caro, aut mus pro miluis & quibuſdam alijs auibus rapacibus quæ talia petant, ad quæ cum aues uenerint, capiuntur cordulis. ¶ Falcones & aquilæ capiuntur apud nos in nidis, per hominem fune longiſsimo de rupe ſubmiſſum, Albertus. Accipitrum pullos aliqui è nidis ſcalis oblongis ad arbores appoſitis non ſine periculo eximunt. Sic autem captorum enutritio, periculoſa ſimul & moleſta eſt. Nam & tenera pullorum corpora facilè ægreſcunt: & ſi præter ſpem conſeruentur, toto die miſerabiles uoces ædunt. eſt quando ne noctu quidem intermittant, & improbam iſtam conſuetudinem perpetuò clamoſæ retineant, Demetrius. Apud eundem alios quoq; modos diuerſos, accipitres capiendi, reperies, cum fiſtula, reti, uiſco: ex quibus ille imprimis mirabilis, quo capitur accipiter ab homine ſupino iacente, ita ut totus paleis aut herbis integatur, manu ſiniſtra auem (gallinā aut columbam) teneat, & fiſtula uocet accipitrem, quem cum aduolârit dextera apprehendat, & faſcijs ritè obligatum in tugurio condat. Accipitres nidarij & ramarij (inquit Creſcentienſis) nutriuntur bonis auibus & carnibus pluries & in die paulatim in hora ut magis dominum diligant. Poſſunt etiam eis dari oua in paropſidibus fracta & agitata, & in aquam feruentem proiecta, & poſtea digitis ſimul conſtricta. Idem fit in foris à principio, ſed cum omnino iam cicures facti ſunt, ſemel tantum quotidie paſcendi ſunt poſt tertiam, abſoluta concoctione ſcilicet, non prius: quod per gutturis uacuitatem cognoſcitur ab expertis. quòd ſi cibus de gutture uſq; ad diem ſequentem non deſcenderet, tandiu etiam ſine cibo relinquantur. Si uerò de gutture deſcenderit, bis die cibum offerre poteris ſecurè: niſi uelis eodem die aut ſequente ad aucupium accedere, tunc enim accipitrem famelicum eſſe oportet, ut auidius in prædam ruat, & facilius ad dominum redeat, Hæc ille. Carnes (inquit Demetrius) accipiter edat recentes: & ſi neceſſe fuerit, intra biduum mactatas: numquam uerò ante triduum. Talis enim caro & calculum & omnem morbum peſtilentem & corruptionem inducit. Sint autem carnes agnorum, ouium, hircorum, boum & porcorū: cum pilis, ſi animalia adhuc tenera fuerint: ſin adultiora, abſq; pilis. Quod ſi accipitres labore attenuati fuerint, per unum aut alterum diem tantum præbeantur. nam ſi pluribus diebus eis ueſcantur, efferantur animis, & calculi in eis generantur. Dandæ igitur prædictæ carnes diebus alternis. bubula enim pluribus diebus ſumpta cruditatem facit. caprina uerò concretos in uentre calculos probè diſſoluit, ſed ſtomachum aquoſum reddit, & appetentiā deijcit. Ouilla ſubinde data, calculos gignit. quare ſanguinem hircinum recentem, ut primum à mactatione coierit, dare oportet, ut qui calculos maximè ſoluat: & ab hoc uno adamantem lapidem uinci aiunt. Leporina cum ſanguine data ſine oſsibus & medullis, prodeſt. Illa uerò (oſſa & medullas) deuorata uermes in uentre auis generare aiunt, unde illa aucupe cauſam ignorāte intereat. Ceruina ad ſatiem concedi non debet. eſt enim difficilis concoctu. Poteſt etiā urſina, ſi contingat, pauca & calida præberi. Copioſius enim ſumpta etiam hæc plurimum grauat. Catulorum uerò ſeu canicularum ſanguinem totum calidum unà cum carnibus edant. conducit enim ut ſoluantur qui in uentre coierint calculi ut hircinus quoq;. Murina ſola etiam quotidie data, aut ſaltem alternis diebus, iuuat, unà cum pilis, omnibus interaneis utilis. phlegma enim & bilem purgat. fluxiones pituitoſas reprimit, calculos ſoluit, coryzam ſeu grauedinem inſtantem pellit, ſtomachum diſſolutū corroborat: in ſumma, omnino ſalubris eſt accipitri. In auium genere utiliſsima columba, alis & pedibus minutatim concisis, licet ſitim ad breue tempus moueat. Corui cor, cerebrum, iecur, & perparum de pulpa pectoris conceduntur: ſanguis omnino uitandus eſt, utpote ſalſus & pernicioſus accipitri, ſicut omnia ſalſa. Idem de cornice dicimus. Oſſa etiam & interiora relinquenda. urunt enim & nimiam ac noxiam ſitim excitant. Cæterum anatis caro omnis & ſanguis conducit maximè. item gruis, & anſeris, ſed abſq; multo ſanguine. nam ſi copioſum anſeris ſanguinem ſumpſerit accipiter, corde grauatur: & ſicut homines ebrij uim rationis obtundunt, & temere ſe gerunt, ſic accipiter antequam concoxerit ad uenatum ineptus eſt. Ardeolæ cerebrum cum corde & iecinore edat, ſi opus ſit: ne ſcilicet triſtetur accipiter ſi nihil de ſuo labore præmij ceperit, & alacrior ad prædam fiat. carnes cæteras tanquam noxias relinquat. Lari etiam, ſi fortè capiatur, cor cum ſanguine & paucis de pectore carnibus edat. reliquæ enim eius partes uiroſæ grauesq; ſunt. De mergo ad ſatietatem edere poteſt. eſt enim auis hæc dulciſsima & facilis concoctu. Otidis etiam & picæ caro tota utiliſsima eſt. præterea palumbis, merulæ, & gallinæ, ſi tempeſtiuè dentur, carnes maximè iuuant. caput tamen, pedes & alas adimito gallinis, ne auem domeſticam edere ſe intelligat, & neglectis deinceps auibus feris circa caſas uolitet, Hucuſq; Demetrius 1.27. Et cap. 22. Caro (inquit) non ſemper prodeſt. Suilla tum datur accipitri cum macilentus fuerit. obeſat enim omnino, præcipuè uerò hyeme datur cum frigore læſa & conſumpta fuerint accipitrum corpora. Bubula rarò conuenit. eſt tamen apta ad purgationem, pondere ſuo auis aluum deprimens, ſi aſtricta fuerit. datur autem bis, aut ut plurimum

ter mense. Caprina & ouilla omni tempore conueniunt. Præ omnibus quidem utilis est cibus de pullis columbarum, si calidi edantur, tum æstate tum hyeme. Καὶ ἡ συνεχὴς δὲ ἐκβολὴ τῶν πτερῶν τῶν ὀρνίθων, (locus est mutilus.) Cæterum corui & cornicis carnes tanquam omnino noxiæ nunquam dari debent. Anseris uerò caro perutilis est. His addemus reliqua etiam ex eiusdem Demetrij præcedentibus aliquot capitibus quæ ad cibum accipitris pertinent. ¶ De modo & quantitate alimentorum accipitris cap. 19. Edat accipiter lance appensam carnem, scilicet ouillæ uncias nouem, caprinæ unc. decem, hircinæ nouem, ceruinæ octo, leporinæ quinque, de sue magna sex, de porcello septem, de catulo octo, ursinæ sex. De auibus uerò, ut grue, ansere, perdice, palumbe, turture, merula, sturno, satiari eum licet, diligenter & subinde cauendo ossa, aut pilos, aut pennas. Oportet autē accipitrem non prius moueri quàm excrementa illa uomitu reiecerit. Imperitus quidem auceps hoc tempore auem ægrotare suspicabitur, quòd segnior facta sit & cibum fastidiat. Cæterum pennas, ossa & pilos unà cum carne deuorari perutile fuerit. Nam cum asperæ & siccæ hæ partes sint, pituitam stomacho inhærentem abradunt, & secum educunt: unde accipitrem à difficilibus morbis seruari cōtingit. ¶ Quomodo nutriri debeat accipiter caput 20. Nutriendus est accipiter hora quarta postquam gestatus fuerit, deinde ad perticam (contum) suam religandus donèc concoxerit. Pertica sit ex phillyrea (philyra potius, id est tilia: aliqui perticam ex acere siue opulo laudant,) æqualis, neque crassior iusto, neque tenuior. Quòd si ægrè concoquat, in offam carnis (unamquanque) maluæ satiuæ (folium) tenerum indito, ut simul deglutiat, hoc etiam prodest accipitri qui pennas suas offendit. Tempore hyemis pridie antequam ad uenationē exeas, dabis ei σίλιν τὸ λεγόμενον γυπίνομον (sile uel seseli intelligo,) & aloën puram pro magnitudine auis, nempe si magna sit, instar fabæ: si minor, instar ciceris. Purgari etiam debet sumpto mure, uel oleo bono, uel melle. ¶ De ijs quibus abstinere debet accipiter caput 21. Carnem olidam cuiuscunque animantis ne dederis accipitri, parit enim luem pestilentem, & lapides: & interanea eius putredine afficit, unde auis subitò perit. Carnē etiam cum sale non dabis. Sal enim in corpore accipitris dissolutus, uitalem eius spiritum extinguit. Idem sine carne per se datus, uiscera accipitris perdit. Pinguedo etiam carnis de quocunque animali, cibo accipitris non conuenit, quòd facultatem cōcoctricem impediat, & stomachum remittat seu laxet. Denique oleum accipitri contrarium est, propter admixtum salem. Hæc omnia Demetrius.

¶ Auibus rapacibus (inquit Tardiuus) præter cibum cōsuetum interdum dari debet modicum de coxa aut collo gallinæ, hic cibus enim auem corpulentam reddit. Intestina gallinæ cum plumis deuorata dilatant intestinum auis infimum, quo excrementum redditur & humores redundantes exiccant. Carnes insalubres sunt frigidæ, & caro bubula, suilla, aliæque difficiles concoctu, maximè uerò animalium quæ libidine agitantur, ex quorum carne sumpta nonnunquam moritur auis aucupe causam ignorante. Caro gallinę nō conuenit aui, nam cum frigida sit, uentrem eius turbat: & quoniam dulcis & lauta est, cum gallinæ ferè ubique reperiantur, auis desiderio harum deliciarum, si inter uolandum gallinam conspexerit, præda relicta ad illam se conuertet. Quòd si hoc uitio laborare auem animaduerteris, pasces eam paruis auiculis, & columbis ubi primū uolare incipiunt, aut hirundinibus paruis. Columbæ adultæ & picæ (atqui Demetrius picam laudat: sed differentia fortè est respectu ætatis) caro amara & noxia est. Nocet etiam uaccina, quòd uentrem laxet, non quidem qualitate, sed pondere suo. Quòd si penuria melioris deteriore carne auem pascere oportuerit, lauetur illa aqua tepida, & parum in ea reponatur: deinde exprimatur, si hyems fuerit: sin æstas, refrigeretur, non tamen nimium exprimatur. aqua enim pondus addit carni, & ut citius per [...]lam descendat efficit, & intestina dilatat, & crassos humores si qui insunt expurgat. Non omnis at[...]m caro, sed ea tantum quæ crassioris succi est, lauari debet, & præberi illo tempore tantum quo sine[...] purgare & attenuare uisum fuerit. Reliquo omni tempore bonis & calidis cibis eam alemus, [...]nguedine, sine uenis & neruis. Cum pasces eam, non permittes eam auiditati suæ, sed intercipie[...]t per interualla modicè quiescat, sic enim suauius edet. Interdum ei subtrahes carnem antequam [...]uretur, & esum eius retardabis. Sed cura ne uideat carnem, & auido ad eam motu fatigetur. De[...] fac ut paruas auiculas deplumet, ut ruri facere solet. ¶ Accipitres (inquit Tappius) optimè a[...]tur carne & minutis auiculis. Columbæ nondum adultæ, & gallinæ pectore discissæ laniatæque in[...]as partes, calidæ adhuc non parum eis sapiunt. Vidi etiam aucupes quosdam in aliarum carniu[...] & auium inopia, catulos accipitribus in cibum mactasse. Cerebrum auium commendatur, utpote [...]xum & facile concoctu. Medulla ex cruribus præfertur. Pinguedo etiam (Demetrius omne pi[...]ue uituperat) ex calidis auibus sumpta conducit, & uenas & ossa purgat, & pennas ualde confirma[...] Intestina dari non debent pro alimento, sed tantum cum uentrem & corpus purgare libuerit. Li[...]ua optimè quidem sapit accipitri, sed cæteris alimentis postponi debet. Cor sanè præfertur, & nihil[...]o suauius gustant accipitres, quod Aristotelem, Plinium aliosque ignorasse miramur, qui accipitrem corde abstinere falsò scribunt. Pulmo etsi non admodum lautus sit, facilè tamen concoquitur, iecur difficulter. Renes & lien improbantur. Alæ de gallina calidæ abreptæ coxis præferuntur. Coxæ quidem frigidæ potius dari debent, sed in aqua calida recalfactæ: & similiter uenter ac lumbi, quæ partes si absque aqua calfiant, insalubriter alent. Hæc ille. ¶ De cibo & potu accipitris diximus nonnihil etiam suprà capite tertio. Mutationis pennarum tempore quomodo nutriendus sit, inferius dicetur. ¶ Accipiter si sæpe sanguinem auium biberit, uires acquirit & audaciam

audaciam ac desiderium capiendi, Albertus ex Aquila, &c. Accipitri dum nutritur non debet negari aqua frigida: nec multum coniungantur alæ eius nisi pendeant, Ex eodem, &c. Ponuntur aliquando accipitres in riuulum fluentem ut lauẽt, quod si tum biberint, Germani suo uocabulo eum haurire dicunt, schöpffen.

¶ De mutatione pennarum in auium rapaciũ genere, quam nostri uocant mussen, Galli muer. Auiarium uel cauea cui includuntur mutationis tempore à Demetrio ἔγκλειστρα uel ἔγκλειστρον, οἴκημα, οἰκίσκος, & μῦτα nominatur. Vnde uerbum etiam μυτοῦσαι, uel μυτῶσαι apud recentiores: pro quo Demetrius ἀποβάλλειν τὰ πτερὰ, μεταβάλλειν, ἀλλάττειν, ῥίπτειν, πτεροῤῥυῆσαι, μαδίζεσθαι. Accipitres anniuersaria cura plumas in auiarijs amittunt, Budæus. Accipitres (inquit Crescentiensis) mutantur singulis annis. Debent autem poni mense Martio uel Aprili in gabia (cauea) magna de industria ad hoc facta, exposita ad Solẽ in loco calido, ut iuxta muros plagæ meridionali oppositos. Et perficitur mutatio pennarum eius principio Augusti, & in pluribus in medio, & quibusdã in fine. In quibusdam uerò non perficitur omnino. Ad hoc conducit, si bene pascantur bonis carnibus, præcipuè auium, & ouis, ut satis pinguescant. Sic enim optimè mutant. Quidam conferre aiunt stelliones, testudines & lacertas in cibo. Sunt qui eos deplument, ut nouæ pennæ citius subnascantur, sed multi hoc modo iam læsi & perditi sunt, Hæc ille. Cum mutare pennas inceperit, exime eum ab omni labore & abundanter ciba, quoties enim esurierit, tot signa fracturarum uel fracturas habebit in pennis. Conducunt etiam hoc tempore glebæ (cespites) uirides substratæ pedibus, & Solis calor moderatus, nimius enim æstus nocet, Albertus. Accipiter tempore mutationis pennarum (ut prolixius differit Belisarius) cibis calidis, id est auibus uiuis pascatur: idq; in loco à uentis & frigore tuto, eodemq; tranquillo, & à strepitu remoto. Iam cum eis sic inclusis exercitiũ negetur, ne in otio cibis nimium saturati de ualetudine periclitentur, alternis diebus modo solidioribus cibis modo fluidis alantur. quum uerò alarũ pennas principaliores mutauerint, solidiores dandi sunt cibi, offaq; uesperi: dummodo accipitris deinde guttur discerptis auium collis impleatur. Cæterum qui ex ipsis pinguiores euaserint, nimiumq; saturi cibo (adeò ut cibum respuant) pipionibus nõ omnino pennatis pasci debent, hi enim & palato magis sapiunt, & facilius concoquuntur.

¶ De eadem ex libro primo Demetrij. Quomodo post uenationem tractandus & nutriendus sit accipiter, (tempore mutationis,) & qualibus auiarijs includendus, Caput 15. Quum iam tempus fuerit (abierit) uenationis auium, quando scilicet peregrinationem suam perficiunt anseres, anates, grues & aliæ aues, auceps quotidie exeat ad aucupium coruorum & cornicum, earumq; auium quæ regionem non mutant, nec peregrinantur. Hoc autem faciat circa calendas Maias, obiter & tanquam per ludum hoc aucupio se exercens, usq; ad tempus includendi accipitris. Deinde auiarium paret egregium & peramplum, aut saltem mediocre & quod includendæ aui satis capax sit, cuius ostium Solem orientem spectet. Debet autem id uirgis septum esse, non uitro clausum, ita ut & satis sit luminis, & nullus aui exitus pateat. Vitrum enim statim effringit, aduolãs scilicet, ludens & allidens se. Vitro fracto uel auolat, uel uitri fragmentis uulneratus perit. Sit aũt in medio auiarij pertica transuersa cui insistat. Aqua etiam perpetuò adsit in uase ligneo, quotidie mutanda. Vas neque profundũ esto, neq; omnino nimis exigua cauitate: sed latum amplumq; & moderatè cauum, ne dum lauat accipiter pectus offendat, aut pennas recens pullulantes peruertat, tales enim illæ manent in posterum, quales ab initio formantur. Sic inclusus uescatur carne calida, aut saltẽ ante diem unum mactata. Dabis etiam alternis diebus suillam de porcello, in auiario, iuuat enim, & similiter alternis columbas, mures & catulos pro more obijce. Item senecta anguis minutatim concisa, ut fieri solet, & carnibus admixta iuuat, ac optimè promouet mutationem pennarum. Aliud. Testudinem in locis siccis captam adempto cortice supinam accipitri edendam appone. qualitas enim carnis eius & succus conducunt, & mutationem pennarum totius corporis accelerant. Præter hæc nihil aliud tentabis in accipitre incluso. nam imperiti quidã pennas cum dolore euellunt, cum longe satius sit, secundum naturam per uictus rationẽ ac sine dolore id moliri, ut pennæ paulatim defluant. In cauda tantum, si quæ fractæ fuerint, leniter & paulatim nec ulla ui extrahes, & ne sanguinem elicias cauebis. hic enim si fluat, ut pennæ distortæ subnascantur efficit. Quòd si accipitrem penitus mansuetum desideres, ut cum ad uenatum prodiueris non multo labore opus sit, unum & alterum diem de manu eum pascito: deinde carnem in pertica ei alligato ut inde petat, ne humi posita sordes terræ adhæreant & auem lædant. Sic nutriri solitus cicur manebit, & cum tempus postulauerit promptus erit, nec multo labore ad correctionem egebit. Debet autem, cum ab auiario eximitur, eodem modo institui ac cicurari, quo nouelli & qui primum uenari incipiunt. Mutatis iam pennis formosior fiet. Cæterum caudam primo anno magnã habent accipitres, secundo minorem, reliquis deinde semper æqualẽ, ita ut neq; crescat neq; decrescat. ¶ Ex alio libro Græco rudiore, quomodo includendus sit accipiter, & qualibus caueis. Vtile fuerit à septentrione simul & meridie, uel ab ortu & occasu lumina seu fenestras habere caueam, ut auis mediocri & temperate calida aëris constitutione fruatur. Oportet etiam perfectam & amplam esse caueam, ut duas aut tres perticas (cõtaria) capiat, per quas accipiter transilire & ubi libuerit insidere queat. Plurimum enim hoc exercitio proficit. Porrò cum accipitrem pascere uolueris ut pennæ ei decidant, purgatione ad hoc præscripta (inferius cap. 25. ut conijcio, quam nos quoq; infra inter purgationes ponemus,)

utere: Et in nares eius diligẽter infla, ut ne minimum quidem sordium relinquatur in temporibus eius. Postquã uerò purgatus fuerit, fac ut saltem per quinqȝ dies satietur perdicibus. & noctu cœlò sereno sub dio ipsum colloca, ita ut nullam prorsus fumi acrimoniam percipiat. Saturato iam perdicibus dabis suillam, donec abunde corpulentus fiat & pennas alarum (quas καλυπτῆρας uocant) sponte abijcere incipiat. Tum deinceps reliquas quoqȝ pennas detrahito, exceptis elatis (id est maioribus alarum pennis) & paucis quę iuxta elatas sunt calypteribus. Quod si bene pastus fuerit, sine dolore pennas remittet: Quo facto uinum astringens ore haustum insperge in loca pennis nudata, ne sanguinis fluxus sequatur. Tum in pertica eum per unum aut alterum diem siste: deinde in caueam dimitte, & uas rotundum suppone in quo lauetur, cuius latitudo sit trium pedum, profunditas dodrantalis, aquam autem perpaucam contineat ab initio cum auis primum immittitur, nempe ad duos uel tres digitos, ut bibere tantum possit, non etiam lauare. Vbi uerò pennas eius iam pulchrè subnasci uideris, tum uas implebis aqua ut etiam lauet. Est autem aqua quotidie mutanda, & uas diligenter lauandum. Nam si excrementum in uas inciderit, & auis ex illa aqua uel biberit uel lauerit, statim coryza infestante interit. Auis ex manu aucupis edat in cauea carnẽ omnino puram, & plerunqȝ calidam. nam si carnem sordidam ingesserit, calculi innascuntur & perit. Quòd si non ex aucupis manu, sed (ut quidam faciunt) perticæ alligatam carnem ederit, breui efferatur, & hominem accedentem uidens, in cauea perturbata seipsam offendit, & planè fera redditur: & si iam pinguis fuerit, facilè in morbum incidit. ¶ De accelerando pennarum defluuio, & accipitre citius è cauea eximendo, Caput 17. Si auis inclusa caueæ tardius remiserit pennas, uictus rationẽ adhibebis huiusmodi: Primum cibos ei præbebis ut prædictum est: deinde aquam bibendam nullam dabis, & post septem dies lixiuium factum de cinere è sarmentis uitium puro, absqȝ alia materia admixta, aqua dilutum appones. Sunt qui marinam aquam apponant, aut eius loco salsam. Lixiuio quidem de sarmentis, ut dictum est, apposito, siue inde bibat accipiter, siue lauetur tantum, corpore eius relaxato pennas omnino facilius mutabit. Quòd si inde biberit, nunquam laborabit calculo. Pennis iam reiectis aquam puram, ut prius, iterum dato. Aliud ad idem. Semen agni seu uiticis contusum macera in aqua dulci, eam colatam in potu dato columbæ, & adhuc pernoctare eam dimitte, deinde accipitri laniandam obijce. Aliud. Lacertam uiridem in olla noua cum aqua probè decoquito, deinde in mortario contere, & in uase aliquo cum decocto suo permisce aquam aliam tepidam affundens. In hanc aquam demersum accipitrẽ laua, & citò abijciet pennas. Aliud. Opobalsamum carni quam edit frequenter permisce. Aliud. Lacertam minutatim discinde, ita ut ne possit carnem apprehendere unguibus, sed ore tantum sumat. nam si unguibus comprehenderit eam, emanans inde lacteus liquor unguibus nocet constringendo eos. Aliud. Pullis hirundinum frequenter pasce accipitrem.

¶ De eadem ex lib. 2. rudiore, (quem cum Demetrij libro manuscriptum habemus Græcè,) cap. 53. Vt accipiter mutet, Priusquam ipsum in mutam, id est caueam immittas, caput eius extende, (ἐκτίναξον,) & cum aqua siue decocto lupinorum (hoc supra contra pediculos faciendum præceperat) ablue, & sic demum in caueam immitte: in quam arenam inijcies & pumicem (ἵνα τρίβῃ τὴν μύταυτον: fortè, ut affricet rostrum,) & mensam rotundam impones: & per dies decem pullum columbæ dabis (singulum nimirum quotidie.) Si tardius mutet, pellem serpentis tritam & carni inditam in cibo dabis: aut lac edendum à potu. Augusto mense quotidie aquam appones. Cæterum antequam eum è cauea eximas diebus decem antè quotidie ingreditor prope eum, ne si subito eum è cauea auferas, aufugiat & auolet. Varij modi ad promouendam accipitris mutationem. Lacertos uirides uiuos (uel μυστρὸς, uel σιαβάλην) uel mures, uel ciconiam, uel turturem ei in cibum dabis tertio quoqȝ die. Aut lacertos uirides in Sole sicca, & tritas cũ suilla misce, quam accipiter deuoret. Cum uerò iam mutauerit accipiter aqua marina calida pennas eius foueto per triduum, uel cum aceto acerrimo calefacto. Et rursus cap. 80. Accipitrem de cauea exempturus, ante lucem cum ipso obambula: & antequam Sol oriatur ad perticam eum repone. Vesperi uerò lucernam huc illuc (ante ipsum) mouebis, & gestabis ipsum donec illucescat. ¶ Vt auis mutet pennas super manu (inquit Tardiuus) quò melius cicuretur, nec metuat sibi ab hominibus, nutrito ipsum in manu, nunc hoc nunc alio cibi genere, subinde mutans, frequentius tamen illum cibum præbebis quem ipsa prætulerit. Mane & uesperi eam gestato. Tempore calido pone ipsam in domicilio frigido, in quo pertica sit super qua uolare possit pro arbitrio. Si inquieta fuerit in manu, afflato in rostrum eius, & sub alas & per reliquum corpus. Ferè autem non est irrequieta, nisi cum incipit pennas abijcere. Cum igitur abijcere iam cœperit, include illam in domicilium iam dictum, & cespitem herbæ uiridis ei substerne & sabulum. Aquam semel ei per septimanam appones. Sic rectè mutabit, & bona euadet. Quòd si uelis ut auis sine carnis esu pennas mutet, uitellum oui duriusculè coques, tum in aqua refrigerabis, & absterges ouum. Et quando primum auem eo pascere uolueris, ut facilius assuescat, miscebis uitellum cum sanguine gallinæ aut alterius auis. Mutatio pennarum auis perfici debet in loco incluso, solitario, à puluere & fumo immuni: & quò nullus sit gallinis accessus, ne pediculis eorum decidentibus auis inuadi possit. Locus hic meridiem uersus ne pateat, uentos ac pluuiam uitandi causa. Impones autem sabulum, & tertio quoqȝ die herbas recentes, salicum frondes, (& huiusmodi quæ refrigerent:) & ante auem uas aqua plenum ad bibendi lauandiqȝ usum. Auem in domicilium

micilium mutationis immiſſurus, à pediculis prius libera: Eandem cum exemeris purgato medicamentis, ut in capite de purgatione docetur. Roſtrum ei acuendum ungendumq́ eſt. Pennas ſeu plumas ſub collo & cauda ei demes. Tempore mutationis per dies ſeptem pullis columbarum unà cum ſanguine cibetur, deinde per tres alios carne macerata parum in urina. Vt bene ac citò mutet, paſcatur carne erinacei ſine pingui: Aut glandulas quæ in collo ouium ſub auriculis ſunt minutatim inciſas cibo eius immiſce, ut quoquo modo deglutiat, ſiue ſponte, ſiue aliqua inuentione tua. Et cum pennas iam abijcere inceperit, ne amplius dederis, ne fortè nouas etiam pennas cum ueteribus amittat. Aut pro glandulis iam dictis carnem murium maiorũ (rattos uocant) uel talparum butyro unctam triduo ei dabis. Deinde fruſtulum de carne ſerpentis præbe unà cum pelle, nempe tres paruos globulos, inter caput & caudam. Vt quælibet auis bene mutet, paſcito eam catulina lardo perfuſa, ex illa canis parte quam Galli mulettam uocant: & poſtea eandem partem in fruſta ſeu bolos diſſectam præbe. nam hic cibus maximè ei ſecundum naturam eſt. Quum pennæ iam defluerè inceperint, carnem qua ueſcitur ungè oleo ſeſamino. ſic enim pennæ craſsiores mollioreśq; naſcentur. nam ſicciores facilè rumpuntur. Nõ eximes autem eam à domicilio mutationis, donec pennas omnes probè mutauerit. Quòd ſi pennæ ſubnaſcantur macræ, ſiccæ, & breues, & auis non abundârit pingui eis alendis ſufficiente, nutries eam pipionum & alijs calidis carnibus. Si quæ pennæ non exciderint, aut malè natæ fuerint, ungantur oleo laurino, quod & ueteres defluere facit & bonas ſuboriri. Si quid incommodi uel morbi ingruerit aui inter mutandum pennas, præſtabit medicamenta omnia (pro mutatione inſtituta) differri, donec conualeſcat. nam ea quæ mutationem pennarum promouent, naturę eius contraria ſunt. ¶ Si auis (rapax fœmina, mutationis tempore) ouà in uentre gignat in domicilio mutationis uel alibi, ægrotat aut mori periclitatur. Signa autem ſunt hæc: Anus ei inflatur & rubeſcit, nares etiam & oculi inflantur. Dabis igitur ei præſeruandi cauſa poſt Martium menſem auripigmentum piſi quantitate cibo eius permixtum: ſic deſiderium iſtud amittet. Et caro qua ueſcetur per octo aut decem dies abluatur liquore illo qui de uitibus recens putatis deſtillat. ¶ Auis à mutationis tempore corpulentior facta, ſi aërem & uentum frigidum ſentiat, irrequieto corporis motu ſe calfacit. eſt autem periculum ne ab aſcititio iſto calore refrigeretur & fortè moriatur. Geſtabis igitur eam placidè & extra calorem, capitio inuolutam, (capitium; id eſt capitis tegmen noſtri in accipitre uocant haub; Galli chapperon.) Et quoniam obeſus & ferocior factus eſt, ne fugiat, purgabis eum globulo è pinguedine lardi, in capite de purgatione deſcripto. Paſces autem pulmonis ouilli ſegmentis, tandiu lotis donec ſanguinem & ſuccum omnem amiſerint. ſic enim maciem aui conciliant. Perticam eius fimo pingui aut quauis pinguedine inunges ut lubrica fiat. ſic alligata ſuper eam auis noctu, cum firmo gradu inſiſtere nequeat & ſubinde labatur, non poterit ſomno frui, unde macreſcet & mitior fiet. Sed fac ut diligenter alliges, ne auolet. nam ſi nimis obeſus ſit, nec ſatis purgatus & reuocationi obediens, auolabit. ¶ Auis ſi poſt mutationem cibum faſtidiat, appetitum ei hoc remedio excitabis: Aloën citrinam tritã miſce cum ſucco braſsicæ rubræ, & inde infarci inteſtina gallinæ in imo ligata, quæ accipitri glutienda dabis. Deinde manu geſtabis uſq; ad tranſactam meridiem: Tum bono recentiq́; cibo, poſtridie gallina eum paſces. Deinde aquam ut lauet appones. Hoc remedio (ex aloë) uermes etiam de corpore accipitris exiguntur. Hæc omnia Tardiuus. ¶ Aſtures (id eſt maiores accipitres,) mutantur ut accipitres, Creſcentienſis.

DE RELIQVA TRACTATIONE ACCIPITRVM AVIVMQVE RApacium, & manſuefactione, & ipſo aucupio.

¶ Aucupij genus per accipitres, hodie ubiq; gentium notum & frequentatum, mirũ eſt priſcis inauditum fuiſſe. neq; enim Ariſtoteles neq; Plinius, qui genera aquilarum accipitrumq́ tradidêre, uſquam eius rei meminerunt; nec alius prorſus ueterum ſcriptorum qui extant, ut arbitror. Iulius tantum Firmicus lib. 5. cap. 8. mentionem eorum facit, qui tempore Conſtantini Imperatoris fuit, Conſtantini magni filij. Quin & Plinius lib. 10. ita inquit, In Thraciæ parte ſuper Amphipolim homines atq; accipitres ſocietate quadam aucupantur. hi ex ſyluis & harundinetis excitant aues, illi ſuperuolantes deprimunt. Rurſus captas aucupes diuidunt cum eis, Budęus in Pandectas. Addit Plinius, Traditum eſt miſſas in ſublime ibi (aliàs ſibi) excipere eos, & cum tempus ſit capturæ, clangore ac uolatus genere inuitare ad occaſionem. Mihi poſtrema illa uerba, & cum tempus ſit capturæ, &c. non ſuo loco collocata uidentur. Ariſtoteles enim in Mirabilibus narrationibus pueros in Thracia ſcribit cum auiculas aucupantur, accipitres aſciſcere (παραλαμβάνειν) ſocios, & cum in locum capturæ commodum peruenerint, καλεῖν τοὺς ἱέρακας ὀνομαστὶ κεκραγότας, id eſt, accipitres nominatim clamando aduocare. Plinius uerò ab ipſis accipitribus clangore ſuo ac uolatus generè (uolant enim deorſum perſequentes) homines ad occaſionem inuitari ſentit. quod etſi uerum eſſe uidetur; non ſuo tamen loco & ordine à Plinio ſcribitur. Primum enim accipitres uocantur, deinde auiculæ exturbantur, (uel contra,) tertio auiculæ ab accipitribus homines clangore & uolatus genere inuitantibus deorſum impelluntur, quarto ab hominibus capiuntur, poſtremò pars earum præmij locò in ſublime accipitribus ibi excepturis reijcitur, quod Ariſtoteles in hiſtoria animalium lib. 10. cap. 36. dixit, ῥίπτουσι γὰρ τῶν ὀρνίθων· οἱ δ᾽ ὑπολαμβάνουσι, quæ uerba Gaza præterijt. Thraciæ parte (uerba ſunt

Aristotelis ex loco iam citato, Gaza interprete) quę olim Cedropolis uocabatur, homines societate accipitrum per paludes aucupantur. Cum enim ipsi lignis, quæ tenent, arundines & fruteta mouerunt, quo aues euolarent, accipitres desuper insectantur: quorum metu aues perculsæ terram repetunt, mox homines percutiunt baculis, itaque capiunt. tum partem earum quas ceperint auium, accipitribus impartiuntur. Atqui in libro Mirabilium, non ἐν τῇ Θρᾴκῃ τῇ καλουμένῃ ποτὲ Κεδροπόλει, sed περὶ τὴν Θρᾴκην τὴν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως legimus. ego posteriorem lectionem malim. legimus enim Amphipolim Thraciæ uel Macedoniæ ciuitatem esse, uel inter utranque sitam. Cedropolim uerò in Caria ponunt authores. Circa Thraciam (inquit Aristot. in Mirabilibus) quæ supra Amphipolim est rem prorsus admirandam, & ijs qui nõ uiderint incredibilem fieri aiunt. Pueri enim è uicis & agris uicinis ad aucupium auicularum egressi, accipitres sibi socios assumunt. Nempe cum ad locum capturæ aptum peruenerint, accipitres clamando nominatim uocant: qui audita puerorum uoce aduolant, & auiculas deturbant in fruteta, ubi pueri eas baculis percussas capiunt. Hoc quidem maximè aliquis miretur, quod accipitres quascunque ipsi aues ceperint, pueris aucupibus deijciant, cum pueri ex omnibus captis parte tantum aliqua accipitribus reddita discedant. Gillius in Aeliano suo aliter: Accipitres (inquit) in Thracia accepi ad hanc rationem cum hominibus per paludes societatem aucupandi coire: homines explicatis retibus quiescere: accipitres autem superuolantes exterre aueis, ac intra retia compellere. Thraces si quas ceperint aues, cum accipitribus partiri, eosque tum ad aucupij societatem fidos habere: Sin cum his earum partem quas ceperint auium, nõ communicauerint, dissociari atque distrahi. Nota & exercita priscis Romanis & Græcis uenatoria fuit: at uolatile aucupium, cuius est hodie studium flagrantissimum, atque omni organo oblectandi animi instructissimum, antiquitas ipsa nunquam suspicata est. Quod certè mirum uideri potest, quum in tantum hodie creuerit id aucupandi artificium, ut nec ardeæ nec milui intra nubes conditi, euadere humanas manus possint: imò uerò quum huiusmodi alites sublimipetæ, cum genere illo prædonum in nubium superficie tanquam in theatro commissi, spectaculum suæ necis præbere adigantur aucupantium oculis: sic uociferantibus auiarijs dimicantes certamine atroci & capitali, quasi lanistis imperantibus: usqueadeo pollet hominum artificium in auctorandis accipitribus, & ad uenatum sublimem instituendis, & mansuefaciendis ad obsequium, Budæus in Philologia. Et rursus, Aucupandi disciplinam (ait) non leuiter colui & exercui; libensque nunc ipse, sed animi tantũ causa, spectare alites illos prædones in campestri & lacustri riualique aucupatu soleo. Qui uenatus tamen quidam sublimis uidetur magis esse, aut uolaticus, quàm aucupium: tametsi in utroque ludicro, non tam capturæ & prædæ studere instituimus, quàm uoluptati aucupandæ aurium & oculorum. Nam ut in syluestri uenatione omnes aditus ceruis liberæ fugæ pandimus: sic in illa sublimi & aërea, miluos & ardeas non humi captare, non in uolatu depressiore opprimere, aut incautis anteuertere solemus: sed alite prius emissario generoso more utimur: imbelli quidem illo, sed tamen eas aues anfractu inaniter infesto consectante & territante, quoad sublimes euaserint: quum interim prędones illos alites sinistro brachio gestemus, obnuptis capitulis, nec antè manu mittamus, quò sublimius sit aucupium & cœlestius, Hæc Budæus. Apud priscos nullum exemplum fuit domuisse aues ad uenandum. Venabantur illæ suapte natura sibi, nunc etiã nobis, quæ diligentia aut exercitatio adeò increuit, ut in artem & quidem nõ paruam euaserit, studium nobilium hominum ac diuitum: sicut pauperum ac tenuiorum illud, quod nec ipsum affirmem olim in usu non fuisse, noctua, asione, ulula, alijsque quibusdam uolucribus captare alias uolucres, quod propriè aucupari dicitur. nam alterum magis uenari est. hoc insidiosum, illud uiolentum. hoc ex occulto, illud ex aperto. hoc blanda specie decipiens, illud etiam antequam noceat minans, Tortellius in Orthographia in mentione Horologij.

¶ Aues rapaces cicurare primus inuenisse dicitur rex Daucus, qui diuino intellectu nouit naturam accipitrum & falconum, & quomodo cicurandi & ad prædam instruendi essent, & quibus remedijs curandi. Hunc alij multi secuti, plures ipsarum auium rapacium addiderunt, Crescentiensis. Accipiter facilè domatur, præsertim fœmina. mas enim plerunque aliquanto morosior est, Stumpfius. Caueat dominus accipitris ne quo modo lædat eum: sed cum uiderit eum paratum & uolentem stare super manu uel pertica, suauiter tangat ipsum: & eleuet, si pendet, & quãtum potest consideret mores & uoluntatem eius, & per omnia ipsius uoluntatem sequatur. Et semper in manu eum cibet, nec ulla in re ei resistat. est enim hæc auis ingenij perquam iracundi. Mœrentem ad aucupium ne emittat, nisi uiderit prædæ auidum, & maximè ad graculos & garrulos. Sed neque nimis è longinquo eum emittat, nam cum assequi auem non potest, sæpe indignans recedit, & aliquando in arborem descendit, nec ad dominum uult redire. Cauendum etiam ne dominus accipitrem nimium fatiget, neque tam auarus sit circa coturnicum aut aliarum auiũ acquirendam multitudinem, ut accipitrem lædat, uel ad indignationem prouocet. sed captis ijs, quas accipitrem sponte appetere uidet, sit contentus, & ex ipsa præda eum cibet, ut sibi suam uenationem sentiat profuisse, & ad uenandi amorem incitetur, Crescentiensis. Et rursus, Cicurantur accipitres si plurimum tenentur in manu, & maximè in aurora tempestiuè, & inter multitudinem hominum: & inter sonitus molendinorum, fabrorum, & similium. Instruuntur nidarij & ramarij (nam cæteri per se sunt in feritate instructi) hoc modo: Cibetur accipiter hora nona bono cibo, & postridie teneatur in loco perobscuro

diligenter inſtitutus, deinceps etiam reuocatus rectà ad te redibit. Cum in manu iam fuerit, permitte ei bis aut ter deguſtare carnem: & tum, ut rurſus recordetur cibi, cautè eam ſubtrahito ex unguibus, ne pedes eius aut ungues lædas, aut tuam ipſius manum. Vulnerat enim unguibus ſuis tanquam gladio. Obteges igitur carnem ueſte circa pedes accipitris, & paulatim digitis dexteræ manus carnem trahens, pollice ſiniſtræ eandem elides. Subtractam manu dextra in humerum tuum læuum impones. Sunt qui eminus ſtantes accipitrem alicubi fune alligatum ad ſe uocent: quod aui periculoſum & noxium eſt, nam dum celeri uolatu ad aucupem contendit, lapide aliquo, uel arbore uel herba (frutice) ſupra terram eminente intercepta & offenſa, in ſolum quandoq; alliditur & perit: Aut ſi forte ſeruetur, propter malam tamen hanc conſuetudinem, ſemper ſibi tutum huiuſmodi uolatum fore putans, in poſterum omnino læditur. Porrò cum iam ſatis aſſueta fuerit ad uocem aucupis promptè aduolare, feritatis ſuæ libertatem omnino oblita, tum demum funiculum ab aue ſolutum à loco aliquo ſublimi uel arbore ſuſpendimus (ἐλεύθερον τοῦ δεσμοῦ τὸν χοῖνον ἐξάψαντες, &c.) & auem ut protinus uoce audita aduolet conſuefacimus. Poſtremò cum hoc etiam probè fecerit, ad uenationem adgredimur, quam primò aduerſus minores aues ſuſcipimus, ut graculos, cornices & ſimiles. In his enim exercitatus ac inſtitutus ab aucupe, & audacia ſibi comparata, maiore deinceps animo magnas etiam aues inuolabit.

¶ Ex eiuſdem Demetrij lib. 1. cap. 8. quomodo oporteat inſtituere (κανονίζειν) accipitres, & uenationem docere, ac uenantibus eis auxiliari: Tertio antequam uenatum exeas die (ſic enim legēdum uidetur) parum alimenti præbebis accipitri, & per totum diem manu geſtabis. altero (etiã) die propter collectam in eo pituitam, cibi omninò parum dabis, nempe ad nucis auellanæ quantitatem, ac ſimiliter manu geſtabis quietè per totum ferè diem. Nocte ſequente ſomno fruatur quieto. Poſtridie ante Solis ortum, Deo inuocato ut uenationi faueat, cum accipitre ad pugnam aduerſus aues alacriter te pares. Vbi iam parum à porta progreſſus, accipitrem uinculo liberâris, & lora ſimul collecta ſiniſtræ manus chirotheca obuelaueris, undiq; circunſpicies ſicubi uolantes aues appareant. Et cum locum inſidijs aptum deprehenderis, manum dextram accipitri obtēdes, & aliorſum proſpicere ſimulans, cælansq; aſtutè proſpectum tuū, cautè ad locum uenationis procedes: Quò cum iam prope acceſſeris, cum impetu adcurre & auium gregem excita, ſimulq; magna ui & contentione accipitrem de manu emitte, & in aues tanquam hoſtes audacter impetum ut faciat alta uoce hortare. Tum ſtatim etiam ipſe magna celeritate accipitrem ſequere: & priuſquam graue aliquid patiatur, præſentia tua eum iuua. Quippe ſi ſolum tuoq; auxilio deſtitutum aues illi quæ capta eſt congeneres uiderint, grues grui, anſeres anſeri, (hæc enim duo genera præcipuè gregatim degunt,) accipitrem perdunt. Et ſiue tu omnino non adſis, ſiue longius abſis, opem aui congeneri laturæ adſunt magna cum promptitudine. itaq; accipitrem uulnerant, & undiq; eum cingentes pennas ei abrodunt, & auem captā roſtris apprehenſam trahunt, donec uel relinquat eam accipiter, uel ſimul cum ea peſſundetur. Tu igitur placidè propius ad accipitrem accedes, & ferarum auium genus diſſipabis: tum auem captam accipies, & humi ſedens pede altero pennas caudæ accipitris ſubleuabis, ne quid de eis frangatur. Has enim natura ei contulit, ut hiſce ceu gubernaculis utens aërem in quamcunq; liberet partem remigio alarum ſulcaret. Deinde euaginato cultro, qui ad latus ſiniſtrum geſtandus eſt auium cædi paratus, fauces primum captæ auis incides, & ſanguinem ſcaturientem calidum accipitri bibendum permittes: & de carnibus circa collum, deinde etiam de cerebro, corde, iecinore & uentre (eum paſces.) Poſtea pedibus apprehendēs auem captam, latenter & aſtutè carnem ſubtrahes, ita ut auis dolum omnino non percipiat. Et ſic ad nouam uenationem te parabis, quam quidem accipiter cibo ſatur negligeret. Itaq; pedes etiam eius ſanguine captæ auis illines, ut de alia etiam capienda promptius cogitet. Eſt enim accipiter memoria probè præditus: & præſentibus rebus ſcitè ſe accommodat: & contumeliam ab adulatione pulchrè diſcernit. Porrò ubi tertiò aut ad ſummum quarto ad uenationem euolârit accipiter, non amplius eum emittes, utcunq; auidus & promptus ad eam uideatur & è manu ſubinde prouolet, ne uno die nimis defatigatus, inutilis multo deinceps tempore fiat. quiete enim recreatur: continui uerò laboris moleſtia, graui plerunque morbo implicatur. Cæterum multæ ſunt cauſæ ut aliquando præda fruſtretur & aberret accipiter: ut cum in celeri uolatu repente aquilam uiderit, metu fortioris ſe auis ſeipſam potius ſeruare quàm prædam perſequi cupit. Sæpe de manu imperitè emiſſus, & lumbis ſubito læſus, captura fruſtratur. Interdum & loris intricatur, & alias multas ob cauſas impeditur & aberrat, quas paulatim ſtudioſus uenator experiendo cognoſcet. Recreatum igitur accipitrem per diem unum, aut alterum ad ſummum, ad pectus tuum admotum uerbis & uocibus blandis delinies, & ueluti ſtrenuam ac generoſam auem alloquêris, cui per malum aliquem genium uictoria impediatur. nam & laudes & contumelias hoc animal agnoſcit, & hominis animum ac uoluntatem è geſtibus conijcit. Quòd ſi poſt dictam quietem accipiter uenari pergat, nihilo propter fruſtrationem triſtior, bene habet: ſin ad uolandum neceſſariò magis quàm uoluntate ſegnior fuerit, propter laſſitudinem quæ præceſſit, mox cibo eum ſatiabis, & ut ſolus aliquandiu quieſcat curabis, ac domum reuerſus ita tractabis ut ſuo loco inter remedia accipitris explicabimus. At ſi ſtatim à prædæ fruſtratione in arbore aliqua inſideat, tanquam dolens, arte prædicta reuocetur. Quòd ſi uocantem tardius exaudiat, ſiue quòd natura durus & difficilis ſit ad parendum, ſiue propter fruſtrationem, ſiue propter contumeliam

pium uolatu rectè utatur. Auem (inquit Tardiuus) nō solues, donec decenter ad manum redire & cibum super ea capere assueuerit. Sic demum à manu solues, & ne fugiat modicum uini in oculos eius inflabis: & cum ad somnum te recipies, collocabis eam prope te in pertica (sur terteau) aut aliter commodè, cum candela ardēte iuxta. Tum ante diem capitio obnubatur & manui imponatur. Sic eam tractabis donec reuocatorium ei familiare sit, & ab hominibus non amplius sibi timeat. Deinde docebis eam inuadere prædam, & ungues placidè à præda remittere ne rumpantur. Curabis autem ne ad manum reuertens in terram cadere consuescat, sed ad manum redeat. & cum eam conscenderit, proijce reuocatorium in medium hominum, ut dum id persequitur, homines sequi, non fugere, consuescat. Et cum à manu descenderit, diligenter reuoca, ut reuocatoriū amet. id enim nisi amauerit, utcunq; bona aliâs auis, non laudatur. Auis emissa iuxta flumina, aut inuia loca & ubi eam sequi non licet, plerunq; amittitur. Prima eius præda coturnix esto, uel perdix, deinde lepus, postremò aues magnæ. Saturetur parte prædæ, præsertim si præda magna fuerit. Ad felix aucupium requiritur uenator diligens & peritus, auium rapacium societas egregia, & locus prædæ ferax.

¶ Hyemis tempore (inquit Belisarius) cibi maior est appetentia auibus: tum etiam à coëundi ardore magis sunt alienæ. Fieri enim solet, ut si Maio mense miluos accipitres uolādo persequantur, syluestrium accipitrum amore ad dominum nō redeant. Nam per aëra deperdi sæpius eos conspeximus. Veris etiam principium satis accipitrum uenationi aptum esse dicimus. toto enim diei spatio uenari licet, propter aëris temperiem.

¶ Accipitres quando capiendi, & quomodo commodè nutriendi cicurandiq;, ex Demetrij lib. 1. cap. 7. Accipitres capiendi tempus primum ante octauum diem calendarum Iunij incipit, & usq; ad finem Iulij durat. de paruis loquor, quiq; è nido eximuntur. Illorum enim qui iam à parentibus ad uenationem instituti sunt, capiendi tempus usq; ad Augustum (Augusti finem nimirum) durat. Oportet autem accipitres captos in domicilio obscuro includi, ita ut placidè insistant perticæ, & modica diei parte manu moderatè gestentur, diluculo scilicet, & rursus uesperi, ut per frigidiores tantum diei partes in aëre æstiuo ferantur. Nam qui subinde & multum in aëre calido gestantur, uolitantes & à manu aucupis pendentes calorem supra naturam augent, & pulmones accēdunt, unde breui omnino pereunt, exiguo ad uenatum tempore utiles, nec ullum in eis mortis futuræ signum aucupi apparet. Deinde pedibus eis lorum alligabis quindecim digitorum longitudine, colore nigro, non rubro, propter aquilas: Quæ rubro colore eminus conspecto, escam (nempe carnem recentem) ab eis ferri putantes, inuolant & abripiunt eos. Porrò gestari debent accipitres in summo carpo (brachiali) manus sinistræ, digitis introrsum spectantibus. (γινέσθω δὲ τὸ κοινὸν αὐτοῖς ἀνάβλημα βάσις τῷ ἱέρακι στάσις.) In summa uerò manus parte aut in pollice insistere accipitri non permittendum, quòd inde ad uenationem non satis ualidè impelli & proijci possit, unde fit ut minus strenuè in prędam feratur. Facile autem & probe cicuratur poppysmis siue sonis per labia ad fistularum imitationem effictis, & manuum palpatione, & uerbis blandis. Est enim hoc animal exquisito ingenij sensu præditum, nec rationis pro sua natura; nec memoriæ expers, itaq; consuetudinem, naturæ suæ oblitus, facile assumit, & per totam uitam conseruat. Fumo læduntur: quamobrem non debent nimis prope ignem uel lucernam gestari. Solet autem lucerna in tenebris splendens liberam & duram ac ferocem ipsorum ingenij uim emollire ac mitigare. Pertica cui insistunt, nec admodum crassa, nec tenuissima sit, nec inæqualis, sed commoderata, ita ut ungues aperti dum perticam complectuntur, interiorem pedis partem impleant, ut nihil cauum seu uacuū relinquatur: & unguis posterior cum anterioribus copulari possit & concludi. Vinculum quo pedibus religantur ad perticam paulò laxius sit, ut modicè auolantes reuolantesq; facile in ipsam redeant. nam breuiore uinculo interdum fit ut accipitres uolando impediti ad perticā se allidant & perdant. (Ἔστω δὲ ἤγουν παραπέτασμα καὶ βῆλον[uelum] ὑποκάτω αὐτῶν εἰς τοὺς δεσμοὺς ὅπου ἐφεστήκασιν, ἵνα ἀντιπτάμενοι μὴ διαστρέφωνται.) Porrò cum plures accipitres in una pertica ponuntur, interuallum inter uincula singulorum circiter digitos uigintiquinq; esto, ne si se contingere possint, inter se pugnantes unguibus se mutuò conficiant. Cum enim semel assueti sint uenationi, & prædam gustarint, si esurire cœperint, ne suo quidem generi parcunt. Cibum aucupes quotidie dabunt diluculo, eumq; recentem, nec semper eundem quod fastidium parit: sed alium atq; alium quotidie, si fieri potest. Sic enim auis appetitus seruatur, & ipsa suauius uescitur, ac ideo facilius concoquit. Cæterum lauacra eis esse oportet ex aquis dulcibus, ut fontibus aut fluuijs perennibus, tertio plerunq; aut quarto die, ut sordibus alarum abstersis liberius & uelocius uolent. Tum paucis diebus elapsis, modicum de cibo consueto subtrahes, & uocanti adesse assuefacies. Et primum quidem de manu alicuius prope astantis, in manum uocantis ipsum aucupis & carnem tenentis transilire discat. Hoc ubi iam satis didicerit, funiculum tenuissimum uigintiquinq; cubitos longum extende, & per catenulam ferream annulum cuius tenuissima sit circunferentia (ad pedem auis alligato.) Funiculi igitur extremitatem unam accipitri liberam dimittes ut uolet: alteram manu sinistra retinebis unà cum carnis frusto. debet autem manus pellibus ualidis muniri propter mucrones unguium accipitris. Et cum accipiter iam uolat, eleuabis manum sinistram paulatim & carnem ei ostēdes cum magno clamore, sibilo & adhortationibus ad te uocans & inuitans ut mox aduolet. Quòd si omnino auolare uoluerit, facile per funiculum retrahetur. Sic

diligenter

mittes. Deinde in sedem solitã (in contum) leniter & sine molestia eum collocabis: nec illic insidentem negliges, sed per diem ac noctem semper quinquies manu palpabis, & loco etiam mouebis. Hoc enim modo & cibum gula contentum concoquet, & sanus deget. Si uerò neglexeris, cibum non concoquet, & is qui in gula relictus est acescet. Vnde accipiter non parum lęditur, partim cruditate, partim odore prauo cibi corrupti. Hoc igitur si acciderit, diluculo eum manu gestabis, & ad secundam usq; horam circunferens obserua num aluus ei soluatur. deinde ad cibum inuitatus, modicè tantum de eo gustet. Postridie uenatum exibis secundum modum præscriptum. Et cum ab exturbatoribus perdices inquisitæ euolarint, eminus accipitrẽ solues ut à tergo persequatur. Sic enim solutus non dissipat perdices, sed uno in loco collectas ut in fruteto assequitur. Tum tu clamore urgebis, sibilabis, & lapides (si opus sit) in perdices emittes. Sic enim cogente necessitate una saltem (aut plures) de fruteto euolabit, & ab accipitre capietur, qua capta, noli accipitrem amplius urgere. Interea uerò dum perdicem à se captam retinet, cultro perdicis guttur aperies, & caput cum medulla (cerebro) in duas partes secabis: & accipitri permittes ut unguibus & rostro perdicem fortiter apprehendat, & edat, te interim dextra manu eam ad os accipitris admouente. Dum autem perdix sic ab accipitre tenetur, noli perdicem quam manu tenes ad te retrahere, sed molliter remitte. Retinet enim accipiter perdicem unguibus tam ualidè, ut nullo modo dimissurus esset, sed quò tu magis traxeris eò fortius apprehensurus. Te uerò manum dextram, ut dixi, laxius ac mollius remittente, non poterit de capite perdicis epulari, nisi unguibus etiam, reliquo corpore omisso, ipsam apprehendat. Illo igitur circa caput occupato, tu reliquum suffuratus in peram conde. Festinabis autem ut cures carnosas duntaxat capitis partes & medulla refertas ab accipitre deuorari: osseas uerò solerter unguibus eius exemptas cani obijcies, ut is quoq; edat & alacris fiat. Ergo si prima uenatio bene succesit, aggredieris alteram. Quòd si inter uolandũ (ἐπὶ πόρου) accipiter perdices ceperit, maior is labor est: at si in frutetũ aliquod se abdiderint perdices, accipiter uerò sursum euolet, aut prope eas considat, canem uenaticum uocabis, & solito more alloquendo hortaberis: quòd si festinare ipsum, & subinde olfacere, & caudam frequenter mouere uideris, illic latere scias perdices: & quando una ex eis euolatura sit obserua, ut simul uoces & horteris accipitrem clamando, ἕλ, ἕλ, λάλει, λάπτεν, (uide an melius scribatur infra, ὄλει, λάλα, λαί.) Hæ nanq; uoces animant accipitrẽ & fortem reddunt. Si uerò locus humilior aut alioqui incommodus fuerit ubi accipiter desedit, reuocatum ad te sinistra excipe, & cum cane te sequente perdices inquire: Et cum ex signis prædictis perdicum motum animaduerteris, clama τὸ πρόχε. Cæterum accipiter subinde audiens illud ὀλωνοί, (forte ὄλει, ὠί,) uolatum perdicis obseruat, & ad capturam se parat. Quòd si accipiter prædam conspexerit, & inuolare in eam gestiuerit, ab aucupe uerò parum uigile & negligente, semel aut iterum impeditus, nec uolare permissus fuerit, ignauior fit in posterum, & prædæ negligentior. Sin uerò cum attentione emissus, unam aut alteram perdicem aut plures facile nec multo negotio comprehenderit, sexies aut octies emissio eius repeti poterit. At si propter impedimentum aliquod, duas aut tres tantum in diuersis emissionibus assecutus fuerit, idq; labore multo, fac ne amplius eum soluas, ne nimium fatigetur & fame laboret. Est quando promptè de manu auolat, sed postea (ῥᾷον δ᾽ ἄν, locus est corruptus) instar timidi militis, in arbore aliqua se occultat, & ad escam quoq; uocatus redire detrectat, tui prædæq; pariter oblitus. Hoc si acciderit, siue propter loci difficultatem, siue propter stationem incommodam, siue quòd nihil adiuuetur à cane, siue quòd cibum non appetat: oportebit te subire latibulum siue frutetum, (& cani pro more blandiri:) & si quam habes absconditã perdicem, siue uiuam, siue mortuam, in accipitrem latenter inijcito: aut si perdix non sit, pullum gallinaceum uel columbam: & simul uoce consueta utitor, ὄλει, λάλα, λαί. Quòd si ad te redierit accipiter, nutries eum placidè, & non urgebis, ne deinceps etiam in uenatu frustreris. Nam accipiter, præsertim si nimium urgeatur, uenationem prorsus obliuiscitur & omninò inutilis fit, nisi aliqua arte emendetur. Dicunt autem imperiti quidam emendari eum, & ad uenandi alacritatem reuocari, si cibus ei negetur: quod forte aliquid rationis habet: sed ita macrescet & extenuabitur. quamobrem non istum, sed qui subijcietur emẽdandi modum probarim. Sint igitur duo accipitres (sic enim transfero; locus est obscurus) alter scilicet ad uenatum promptior, alter inertior, qui si uenati nõ pergat, & in frutetum subire metuat, ut extrahat inde quam insequebatur perdicem, tu alteram perdicem accipitri promptiori obijcies, ita ut uideatur illa esse quam ignauior accipiter persequebatur: & promptiorem ceu prædam nactum ad te recipies: alterum longius abesse iubebis, & canem odorum iuxta frutetum collocans, prædam in eo latentem ut prodat, & perdicem exturbet, curabis. Sic quidem accipitres ignaui celeriores fiunt, & ad diligentiorem deinceps inquisitionẽ præparantur, ceu qui frustra confertas frutetorum frondes extimuerint agnoscentes.

¶ Quomodo assuefaciendi sint accipitres ad capiendos phasianos, ex Demetrij cap. 196. Aduersus phasianos etiam exercendi sunt accipitres, non tamen circa finẽ uenationis. Postremæ enim perdices capiendæ sunt, ut postquam de eis degustarint accipitres, uenandi labor desinat: non autem ex remissa & leuiore persecutione, impetus uehementia hebetetur & infirmetur. (Sed ex his uerbis cõtrarium inferri uidetur, nempe perdices prius capiendas esse.) Cæterum ad inuentionem phasianorum, uocibus & clamoribus nihil opus est. strepitus tantum in frondibus & ijs quæ obuia fuerint, & sibili subtiles ædantur. Nam si clamorem audierit phasianus, pedibus paulatim fugiens

aliquam à te illatam,(per hæc ad odium mouetur accipiter:) Si sic inquam afficiatur, & arbori insidens magna diei parte, inspiciat quidem te dum gestas carnem, non tamen descendat, tum carne in funiculum tenuem (in laqueum scilicet funiculi) innexa ab una parte, & ab altera lapide uel ligno quod eleuare secum non posit alligato, de cõspectu eius discedes. Sic enim te nusquam apparente, paulatim ad carnem aduolans retinebitur. Sed quoniam consuetudo ceu altera natura inhærere solet, abdicatus uenatione accipiter iste ad sobolem tantum procreandam seruetur, quam expectare ex eo præstat, quàm tam incommoda aue tanta molestia ad uenandum uti.

¶ De tractando & pascendo accipitre: & quomodo unà cum cane perdices ab eo capiantur, ex Demetrij cap. 194. & 195. Cum accipiter iam satis institutus exercitatusque, & nutritoris sui uocem ac sibilum agnoscere assuetus fuerit, ita ut cum semel eum alloquutus fuerit, mox uel euolet, uel ad manum redeat, & inde emissus demonstratam sibi escam petat: In summa, Cum ad uenationem idoneus fuerit, pasces eum die ante futurã uenationem proximo carne caprina uel ouilla, uel de grillo puro, non neruosa nec pingui, eaque recenti, nec ad satiem, sed ad dimidium duntaxat illius qua saturari posset. Quòd si recens (& calida à mactatione) caro defuerit, frigida utatur, sed eiusdem diei: at si pridie mactatum sit animal, caro ne præbeatur frigida, sed recalfacta, præsertim si tempus frigidum fuerit. Hyeme igitur cibum accipitris in carnem tepidam inijce, & expurga si quid foris inederit sordium, tum extractam accipitri edendã dato. Quòd si aqua tepida desit, igne calfactam carnem digitis contrecta & celeriter circumage, ut calfiat quidem non tamen siccetur. At si aqua tepida simul & igne destituaris, sanguine puro madefactam escam sub axilla repones, ita ne carnem nudam attingat linteum quo esca inuoluitur, sed supra indusium sit, ne odore corporis humani infecta, & suam qua pollet roborandi uim amittat, & insuper accipitri noceat. Sic calefacta carne accipitrem pasces. Iàm nutritum loco consueto collocabis, ubi ad octauã usque uel ad nonam horam maneat. Tum manu sinistra exceptum sursum atque deorsum ages placidè cum poppysmo siue sibilo oris, manu dextera interim anteriores & posteriores partes demulcens, & ita gestabis usque ad uesperam. Prodest hoc & excitat auem ad uenationem, & aluũ promouet (καὶ εἰς τὸ χανδύσαι,) & cibi appetitum conciliat. Vesperi loco solito eum statues ad diluculũ usque, & rursus cum surrexeris manu gestabis, idque prope lumen siue ex cera, siue lychnum, sed fumum cauebis. Sibilo (poppysmo) etiam uteris, & demulcebis, ut familiaris tibi & cicur reddatur, & ab eo amêris. Nam gestatio in manu, assentatio & poppysmi mitem efficiunt. Debet autem canicula quoque uenatoria ei adesse, cum uescitur, & cum sursum deorsumque agitur, ut mutua familiaritate inter se assuescant: & cum opus fuerit, accipiter canem ceu socium respiciat, nec tanquam ab hoste refugiat. Tum in aurora uenatum exibis, & circunspicies locum qui non omnino planus & supinus (ὕπτιος) sit, sed & riuo aliquo irrigetur, & fruteta habeat, non illa quidem continua, sed longiusculis interuallis dissita: & qui non inæqualiter partim accliuis partim decliuis sit. Hæc enim auibus, quas accipiter insectatur, cõducunt, & refugia eis suppeditant: ipsi uerò accipitri, continuo nunc sursum nunc deorsum uolatu, & laborem augent & audaciam minuunt, & aduersus aues ignauiorẽ efficiunt, ipsius denique aucupis gloriam imminuunt. Porrò locum nactus idoneum, antequam perdices te conspiciant, in solum subsideto, & perdicum cantus auscultato. Solent enim diluculo uocem quandam placidam & claram ædere, hanc tu secutus, locum quàm fieri potest proximè occupa, leniter interim enunciãs, ἴα, ἴα, ἴα. Hæc enim uox perdicibus persuadere solet, ut capita inclinent deorsum & non turbentur prius, quàm illo qui ita placidè uocat, conspecto. Cum uerò iam propius accesseris, continuè uocem ἴα, ἴα, ἴα blandè repetito: & simul obseruato ne paulatim dilapsæ è cubilibus perdices, tibi & uenatoribus negotium inquirendi pariant. His ritè peractis ab eo qui perdices tranquillat & cohibet, tu qui uenaris unà cum socio, canes uenaticos uinctos tenebis: cumque intellexeris perdices loco quiescere, locum fruticosum & densum circunspicies, qui ad refugium quoque latendi gratia aptus sit. Illic uenationis socios statues, & rite diligenterque (cum attentione) progredi eos iubebis, & uoces ædere consuetas, & sibilis uti, & uirgis quas pro more uenatores ferunt, ramos obuios quosque ferire, item terram & herbas, & si quid aliud obuiam fuerit. Virgis confractis lapides proijciant, aut glebas terræ, ut continuo sonitu perdices exturbentur. Tu uerò qui accipitrem manu læua gestas, perdices euolaturas è longinquo expecta: & cum uocem exturbantium (πτυγανδυτῶν) audieris, uidenum accipiter quoque ut primum uolantes conspexit perdices, inuolare in eas cupiat: non solues tamen ipsum, sed auertes parum ne uideat donec transuolârint, tum demum emittes eum demonstratis perdicibus, ut rectà à tergo eas persequatur. Emittes autem solerter manu porrecta, cum blanditijs & adhortatione, ut animosum reddas: & uocem eò magis intendes, quo longius ille insequendo distabit. Similiter deinceps etiam singulis uicibus accipitrem solues. nam uoce familiari & consueta auribus hausta, audacior fit & promptior ad persequendum, ita ut inter uolandum uocem domini audiens ne aquilæ quidem aduentum, à qua conficitur, extimescat. Cæterum si nondum uisis perdicibus cum primo exturbatorum clamore dimittatur, aberrabit, & forte alicubi offendet, ac segnior ad uenationem & inutilis erit. Hæc de emissione dixerim. Porrò ubi iam comprehenderit auem accipiter, festinabis ad eum prope & placide accedens, & blandè uoce consueta utêris, nempe ὢι, ὢι, ὢι: & ore sibilans assidebis, manu altera contos apprehendens, (τῶν κοντῶν ἀντιλαβόμενος,) altera caudam eius complanabis, (demulcebis:) & prædam pro arbitrio gustare, eaque satiari eum permittes.

aliquem qui recens accidit. Nidarius quidem non tam facile fugit, quàm qui mutauit, (le mue, Gallicè.) Si auis morosior sit ad reditum, rostrum eius noctu inunge pinguedine de umbilico equi magnitudine fabæ. sic amabit dominum suum, & facile ad eum redibit. Aut glycyrrhizam tritam per noctem in aqua relinque, & in ea aqua colata carnem uaccinam per segmenta incisam macera, ac inde pascito auem. Etsi enim caro uaccina in cibo accipitris improbetur, ad hoc remedium tamen conuenit. Si præ superbia non redeat, salem rubentē instar magni pisi cibo eius impone. inde enim omnia excrementa reddet, & superbia eius corrigetur, Tardiuus. ¶ In accipitrem δυσκλητοῦντα, id est difficulter redeuntem: Misodulum (id est ocimum) herbam siue aridam, siue recentem, & cyminum, trita cribrataq́, & cum optimo melle subacta, per biduum dato. Aliud: Staphisagriæ albæ (ἀγριοσταφίδος λευκῆς: uide ne bryoniam intelligat, alioqui σταφίδος ἀγρίας dicturus ut alibi: & nullam nos agnoscimus staphisagriam albam) grana quindecim: aloës siliquas tres: geponi (γηπόνου, sil uel seseli accipio,) grana decem, laseris siliquas tres: oui album: uini optimi quantum satis est: aphronitri albi dimidium: mellis parum, trita liquidis misce, & inunge, Demetrius. ¶ In accipitrem fugientem, (πρὸς διασύροντα, malim διαφεύγοντα:) Accipitrem linteolis inuolutum in balneū parum immitte, & non amplius fugiet, Idem. ¶ In ferum & ægrè mansuescentem: Inuolutum linteolis in officina fabri (κακεῖον, lego καμεῖον) suspende, & crebris illic sonis cicurari sine, Idem. ¶ In flentem & clamosum: Allium de sulco (area) acceptum tere & inunge, dicens: Aduersus fletum te inungo, Demetrius. Aliud: Vespertilionem captam pasce tribus granis staphisagriæ: deinde accipitri edendam obijcito, & in contum collocato: ubi si non statim cōcoxerit, per biduum flebit, deinceps uerò clamosus esse desinet, Demetrius. Si auis rapax nimium clamosa fuerit, accipe uespertilionē, cui piper tritum impones, & aui in cibo dabis: aut si uespertilio non sit, alia quæuis auis eodem modo cum pipere parata ad idem non oberit. Nimius quidem clamor uel propter morbum aliquem, uel debilitatem ex macie, uel propter oua in aue generata prouenit, Albertus.

¶ Accipiter aues capit supinus ferè & sursum se conuertens, Albertus. Falco uenationis tempore amat socium uenandi falconem, & diuidit cum eo prædam sine pugna, quod nō facit astur uel nisus, Idem. ¶ Si auem rapacem obesam habere uolueris, pasce eam carne bouis masculi, uel porci: sin macram, gallinis nondum adultis aqua madefactis: sin temperatam, gallinis prouectæ ætatis. Quòd si uoles ut expedita sit ad aucupandum, cura ut facias ei bonam uesicam gutturis, & include in tenebris, accensa ibi lucerna modica, & aucupare alternis diebus, Albertus.

¶ Sturni ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aere, & flatu alarum coniunctarum remouent accipitrem: qui super ipsos ascendēs (ascensurus) comprimitur stercoribus ipsorum & inquinatur, ita ut appropinquare non possit, Albertus. ¶ Perdices, phasiani & anates quomodo per accipitrem capiantur, supra ex Demetrio docuimus. ¶ Astures, id est maiores accipitres (ut ipse interpretatur) cicurantur, instruuntur, & nutriuntur sicut accipitres. Capiunt autem perdices & coturnices, phasianos & angutiones (forte agirones, id est ardeas) & multas similes aues, scilicet anates, anseres, corniculas, & ferè omnes aues in quas emittuntur: nec non cuniculos, lepores paruos & magnos: licet eos sine auxilio canum retinere nequeant. feriunt etiam capreolos paruos, & eos impediunt adeò quòd canes eos capere possint, Crescentiensis. Accipiter mas rapere potest leporem qui ad dimidium corpulentiæ suæ peruenerit: fœmina uerò etiam adulto lepore potitur. Vidi ipse felem satis robustam ab accipitre capi. Iucundum sanè aucupium est omne genus auium per accipitrem uenandi, sed sumptuosum atq; laboriosum, Stumpfius. Accipitres ut & falcones auium etiã maiorum genus omne capiunt, nempe grues, ardeas, anseres, tardas, & reliquas, Tappius. ¶ Si uis ut auis tua lepores aut cuniculos capiat, doce eam in iuuentute, & gyros liga in cruribus eius prope pedes interiecto spatio palmæ, quæ sit distantia cruris à crure. sic enim sine læsione capiet, Albertus. ¶ Iustæ magnitudinis accipitres & integræ ætatis cum uulpibus pugnaciter certare aiunt, & sæpenumero contra aquilas & uultures pugnare, Gillius.

¶ Accipitrum genera diuersa, siue institutione tantum, aut cōsuetudine & uenandi modo, siue etiam specie differentia, infra seorsim describemus.

¶ Quiescente etiam accipitre aues capiuntur, (ut Oppianus lib. 3. Ixeuticorum docet,) res mira uisuq́ iucunda. Auceps accipitrem circa aliquem arboris truncum deponit, (alligat.) Huius conspecti metu auiculæ sub frondibus se occultant, & timore astricti, tanquam homines in itinere cum subito apparuit latro, nullam in partem prouolare audent. Tum auceps sic perturbatas & attonitas paulatim ab arbore detrahit.

¶ Germani peculiaria quædam ad aucupium per aues rapaces pertinentia uocabula habent. nam nidos eorum uocãt gestend, id est stationes. Captæ induuntur capitijs, Sy werdend geheubt mit reuschhuben: vnd wann man sy anfacht zů tragen werdend sy erst recht geheubt. Vincula pedum calceos nominant, Jre gfeß heißt man geschuech. Lora breuiora, wurffriemen: longiora, Das lang gfäß. Manui aut conto insistere non insidere dicuntur, Sy stand vff der hand oder stangen/vnd heißt nit gesessen. Instituí dicuntur, non mansuefieri aut cicurari. Inuitantur & pascuntur in reuocatorio, Man lockt vnd ätzt sy vff dem lůder, Galli loirre nominant. Turundis è stupa aut alia materia ingestis uesperi interdum purgantur, Man gibt jnen zů zeyt gegen abent zů werffen/das ist vff grob Tütsch ein gwell. Volantes ascendere dicunt, stygen. Cum accipiter

dilabitur, ita ut niſi à cane cōprehendatur, aliter capi nequeat. At ſi ſtrepitus in ramis & ſibili ædantur, metu affectus euolat è fruteto ubi latet: & ſi auceps in propinquo fuerit, ſtatim illo uolante accipitrem ſoluet, qui uel illico phaſianum capiet, aut ſaltem non procul elapſum, ut non multo labore opus ſit. Plurimum autem iuuatur accipiter, ſi è loco ſublimi in prædam emittatur. Sic enim etiam ſolertes accipitres minus fruſtrantur: & ineptiores maiorem ſibi ſolertiam acquirunt.

¶ De capiendis anatibus, ex eiuſdem cap. 197. Cum accipitrem animaduerteris iam inutilem factum (ætate nimirum) nec amplius perſecutioni perdicum ſufficere, exercebis eum poſtremò aduerſus anates. adſuefacies autem hunc in modum. Geſtato eum manu ſiniſtra ut moris eſt: & à dextro femore tuo cymbalum ęreum ſuſpendes, quod cum opus erit pulſabis. Tum anatem admodum cicurem (hæc enim ſylueſtribus ſimilis eſt) alteri cuipiam committe in loco decliui (humili) tenendam, deinde cum accipitre accede propius, & cymbalo pulſato, ex compoſito, emittatur anas ab eo qui retinet in ſublime. tu uero accipitrē ſolues, qui facile capta anate ſatiabitur, & deinceps in reliquas quoq; anates ſimiliter ſe geret. eadem enim ratio in ſylueſtribus ſeruanda eſt. Nam cum illę in humilibus & nemoroſis locis uerſantur, (πάθλωνται, καθίζονται, conſidunt,) accipiter ne ab eis uideatur ad terram uſq; demitti debet. & paulatim ex improuiſo accedendum, tum ſubito cymbali ſono & clamore excitata aliqua anas in altum ſubuolabit: de qua capta accipiter guſtet, ut ad reliquas etiam capiendas paratior ſit. Capiuntur & alio modo, quando ſcilicet nō in ſtagnis degunt, ſed eminus in aquoſo aliquo loco cōſidentes accipiter uiderit. mox enim ut uidit perſequi geſtit. at auceps ulterius progreditur, ne ante tempus accipitre conſpecto diffugiant anates. Cum igitur quàm fieri poteſt acceſſerit proximè, accipitrem eis oſtendet, & cymbalum pulſabit; poſtremò in euolātes immittet accipitrem. Debet autem anatarius accipiter ſine tintinabulo eſſe.

¶ Accipitrem prædæ non appetentem (ἄγευστον, pro ἀνόρεκτον) hoc modo auidum reddes: Gallinæ mactatæ ſanguinem ſolio aliquo excipe, & coagulari ſine. De hoc ſanguine ad uenationem exiturus dato accipitri aliquid in cibo, ſic eſcæ appetentior & ad prædam alacrior fiet, utpote ſanguinis dulcedine inuitatus, Demetrius cap. 14. ¶ Si uenari recuſet, include eum per dies quindecim loco obſcuro, ita ut lucem non uideat, niſi quantum opus eſt ad capiendum cibum, cuius tertiam partem detrahes, demum ad uenationem educes, Innominatus in Orneoſophico cap. 94. A uiro quodam aucupij perito audiui, ſi quis accipitri duo aut tria ad ſummum grana cocci gnidij integra dederit, illum omnino cogi ad prædam inquirendam, aut de morte periclitari: nimirum quòd gula nimis inflammata tam acri pharmaco, cibum, quo acrimonia temperetur & extinguatur, requirat.

¶ Si auis quæ uenari debet famem non ſentiat, dabis ei ueſperi in cura ſua (ut uocant) pilulam aloēs cum ſucco braſsicæ rubræ: aut tres offulas carnis, ſaccharo magnitudine piſi ſingulis incluſo. Mox enim aluus bis aut ter ſubducetur & fames ſequetur, Tardiuus. ¶ Si auis in arbores offendere ſoleat, ſine ut ter quatérue tempore nubilo, pluuio & cum ros cecidit, ſe offendat. Sic enim percepta moleſtia in poſterum ſibi cauebit, Idem. ¶ Aui uolare detrectanti, aquam ut lauet appones: & cibum eius aqua tepida diligenter ablues. Aut dato ei catapotium de pinguedine lardi, quod in capite de purgatione auis deſcripſimus, Idem.

¶ Aberrat quandoq; auis longius, ita ut tintinabula eius non amplius audiantur. Hoc accidit quoniam aues rapaces ſæpe prædam ſuam ad cauernas deferunt iuxta aquas, quamobrem tintinabula earū audiri nequeunt. Circunſpicies igitur ubinam cæteræ aues uolitent & clament. Illic enim tuam eſſe putabis, quæ cauſa clamoris eſt aliarum. At ſi neq; uideris neq; audiueris quicquā, aſcende in locum aliquem altum, & aurem alteram ad terram ſubmitte occluſa ſuperiore, & audies aues clamantes. Quòd ſi locus planus & apertus ſit, frontem in terram inclinato, & aure altera obturata, audies qua in parte auis tua tibi quærenda ſit, Tardiuus.

¶ Auem aduerſus prædam animabis, & ut aues magnas aggrediatur, efficies, hoc pacto: Eſcam qua tempore uenationis utitur, uino madefacito: aut ſi aſtur ſit, aceto, & magnitudine amygdali dato. Quum uis ut uolet, da ei tres offulas carnis uino madentes. Aut pullo columbæ uinum roſtro infundes, deinde facies eum uolare donec uinum (aliàs acetū) in carnem eius diſtribuatur. ea autem tuam paſces in aucupio. Si auis ſit audax, ne geſtaueris eam manu niſi in loco ſolitario, Tardiuus. ¶ Si auis aliam prædam quam debet perſequatur, odium eius ſic illi excitabis: Fel gallinæ tecum in promptu habeas, eoq; inungas pectus auis quam ceperit, & ut modicum inde guſtet permitte. nam propter amaritudinem illam odio habebit deinceps id genus auium, Idem.

¶ Adnectuntur eorum pedibus tintinabula cum orbiculis argenteis indice circunſcriptis, ut ſi amiſsi inuenti fuerint, ad dominos referantur. Sæpe enim euagari longiſsimè & ultra famam ſolent ij qui ſublimiuagi dicuntur, Budæus in Pandectas. Accipitres uenatorum uocibus altis prolixioribusq; (ut ab acuto in grauius procedant) longius aſſuefaciendi ſunt, ad eoſq; redire (quum uenatores uoluerint) uel fame uel conſuetudine cogantur, Beliſarius. ¶ Si auis rapax detrectat uel obliuiſcitur reuerti, obijcito ei auem aliquam. amat autem præ cæteris columbum album. Quam obcauſam columbum aut aliam auem albam ſemper tecum in aucupio habebis, ut auem tuam non ſua ſponte reuertentem ea obiecta reuoces. Caro gallinæ, ut ſupra dictum eſt in capite de cibo, hîc parum utilis eſt. Recuſat autem auis reuerti diuerſas ob cauſas, uel quia non ſatis aſſueta eſt portari & manu teneri; uel quia odit dominum ſuum, quòd durius ab eo tractetur; uel propter dolorem aliquem

præſertim in abundantia cibi, plumæ uiſcoſæ & ſordidæ reddantur, purgandus eſt hoc modo. Lardum ad quantitatẽ articuli extremi in digito, id eſt tertiæ partis digiti, in quatuor partes diſſectum, miſce & ſubige diu cum pipere trito, ſale uſto & modico lateris uſti: & accipitrem leniter tene donec hoc remedium in gulam ei inſeratur. Deinde manu eum excipe, & ingluuiem ac guttur eius frigida conſperge, ne ſtatim reijciat. Tum in locum purum depone, & uidebis excrementa multa ab eo reddi. ſic uacuatus per horas ſex ieiunet, quibus exactis modicum carnis recentis ei dato, uel oua butyro mixta, Tappius.

¶ Rurſus ex eodem. Accipiter præter turundos, alias quoq; ſex ob cauſas cibum reijcit. Prima eſt, cum ingluuies eius offenſa uel alliſa fuerit. Altera, cum uena aliqua uel neruus ex animali quod uorat, linguæ eius implicatur. Tertia, cum paſtus ante tempus datur, nimis cito ſcilicet à præcedente paſtu. Quarta, cum nimio cibo repletur, ita ut uincere illum & cõcoquere nequeat. Quinta, cum cibum prauum aut putridum edit. Sexta, cum uentriculus crudus & ineptus concoctioni eſt, Tappius: à quo etiam petes remedia aduerſus hæc omnia ſingillatim, ex cap. 55. libri eius de aucupio per aues rapaces. ¶ Cura (ſic Gallicè uocat purgationem per turundos) fieri debet è pluma, aut paruis auiculis contuſis, aut è pedibus cuniculorum leporúmue fractis, ita ut ungues & oſſa demantur. E lana xylina turundus improbatur. lædit enim & urit pulmonem, unde auis moritur: & maximè cum lana xylina non fuerit lota. Nam ſi alia ſupradicta deſint, lana xylina uti licebit per diem unum in aqua macerata. Tempore igitur purgationis quotidie dabis aliquem turundum, ſiuè de lana xylina (ut dictum eſt,) ſiue de pluma, ſiue de carne lota, ſi nihil obſtet. Turundus ex aliquo prædictorum in aqua maceratus & lotus, inteſtinum auis egregiè dilatat, & ſiccat humorũ in aue redundantium copiam. Cæterum mane reiectus ab aue, ſi ſit purus, nõ ſiccus tamen, & ſine malo odore, bonæ ualetudinis ſignum eſt. Fimus auis debet eſſe purus, albus & clarus, & nigredo in medio eius bene nigra. Idem ſi glutinoſus ſit, & digito attactus adhæreat, bonam concoctionem & ſanitatem auis indicat. Humidus, putidus, & craſſus, phlegma & cruditatem. Auis diutius retinet turundos nec facile reijcit, cum in corpore eius caro ſuperflua fuerit, aut puſtulæ, aut humores nimij. Quòd ſi tremat ſuper manu, ſignum id eſt turundos adhuc retineri. quare non paſces eam donec reiecerit. & niſi eodem die reddat, cura ſaltem ut reddat poſtridie, hoc modo: Pinguedinẽ lardi aqua bis aut ter ablutam, recenti ſemper affuſa, cum pauco ſale & pipere trito, formabis in catapotium, quod auis deglutiat. Tum obſerua quidnam reijciat, & niſi turundos illos reiecerit, accipe quicquid ab eo reiectum eſt, idq; contuſum & panno inuolutum aui olfaciendum præbe. tunc enim turundos reddet. Vel aliter, da ei magnitudinem fabæ de duabus aut tribus fibris radicis chelidoniæ bona carne inuolutam, ad cælandam eius amaritudinem. Deinde auem Soli aut igni expone, & niſi turundos reijciat, paſcito eam ueſperi coxa gallinæ calida & ſaccharo condita, Tardiuus.

¶ Si auem quolibet tempore purgare uolueris, & appetitum ei excitare, & bonam aluum reddere, ſic facies: Octauo aut quintodecimo quoq; die, da ei pilulam unam ex illis quas communes uocant. aut magnitudine fabæ aloën citrinam inuolutam bona carne ad cælandam eius amaritudinem. Tum inducto capitio pones eam in locũ calidum aut ad Solem uel prope ignẽ, ubi per duas horas eam relinques, ut aluus interim ei deijciatur. Et cum aloën ſiue pilulam reiecerit, (neq; enim tam cito liqueſcit,) acceptam ſerua in aliud tempus. Auem deinde manu exceptam bono & uiuo cibo nutries, ut ab infirmitate ex purgatione acquiſita reficiatur. Aloë quidem hoc modo exhibita ueſperi, uermes etiam de corpore auis egregiè educit. Et pilulæ iam dictæ (communes) ab aue deglutitæ initio Septembris ſimiliter contra uermes proſunt, & cõtra alios auium rapacium morbos. Sed debet hoc remedium pro auiũ diuerſitate augeri minuiue. Accipitri enim minus dabis quàm cæteris rapacibus, excepto niſo cui minimus modus conuenit. Vel aliter, Pinguedinem lardi ſuilli per diem unum in aqua recente macerati, aliquoties mutata, ſaccharum, piper tritum, aloën, & medullam, pari ſingulorũ quantitate, unde tres quatuórue aut plures pilulas effingas pro iudicio tuo, permiſce, & inde unam aui dato mane. Deinde Soli aut igni exponito, neq; ante duas horas paſcito: quibus elapſis, in cibo ei conuenient gallinæ, auiculæ, & mures maiores minoréſue, in paruas buccellas diſſecti. Tum ueſperi cum ingluuies reducta ſeu imminuta fuerit, dabis ei quatuor aut quinq; ſemina caryophyllorum trita & bona carne modica inuoluta. Cum uerò prædictis pilulis uſus fuerit, & humores ab eis commoti, palatum & nares bono aceto cum pipere trito ſemel aſperges: & poſtea ſi opus ſit, aqua in nares inſpirata eam refrigerabis: Et Soli igniue expones. ſic enim humores capitis & omnem aliam ægritudinem eijciet, Tardiuus. ¶ Vt uenter & inteſtinum auis amplientur, præbe ei cibum leuem qui nocte una aceto maceratus ſit, & eundẽ cibum ſacchare condi aut melle deſpumato: aut aqua ſaccharata eam potato, Idem.

¶ Diebus xx. antequam includas accipitrem, alternis diebus hoc medicamentũ ei dabis purgationis gratia: Oui uitellum cum pauco melle & æquali roſaceo oleo miſce, & intinctas in eo carnis recentis partes (buccellas) tres, edendas accipitri præbe. Deinde cum iam propè fuerit tempus ut includatur, tribus aut quatuor diebus ante, ouillum cerebrum adhuc calẽs quotidie ei in cibo da bis, Demetrius. Quod ſi accipitrem omnino laxare & (uentrem eius) ſoluere uolueris, ſume illam quæ radix uocatur, & quæ nulla adhuc uena pullulet, & uiridem ſcinde in tres partes ad quantitatem auricularis digiti, & acue utrunq; (ſingulum è tribus) ad modum grani hordei, & inuolutum

captam à se perdicem aufert deducere dicitur, **Wann der habch ein veldhůn hinweg fůrt/heißt es geleitet.** Ardeas uel anates superne alternis feriunt, & rursus uolant, (sed hoc falconibus propriũ puto:) **Sy schlahend die reiger oder antuögel von oben herab/ ye einer vmb den anderen/vnd stygend dann wider.** Super præda quam ceperint pascuntur: **Wann sy ichts fahen/ werdend sy vff dem das sy gefangen abgericht vnd geätzt.** Si uerò nihil ceperint, inuitatæ & uocatæ ad reuocatorium pascuntur: **So sy aber nichts gefangen / lockt vnd ätzt man sy vff dem lůder.** Alas earum appellant **schwingen**: dorsi partem superiorem inter alas, **das tach.** Cum aberrarunt, in aliam regionem feruntur, & breui quidem tempore multa miliaria emetiuntur: **Wann sy irr werden/ fallend sy ein ander land yn/kurtzer zeyt vil meylen.** Accipiter uenatori familiaris & ad uenationem promptus redditur, **Der habch wirdt lock oder bereit.** Cum aucupem uolando sequitur accipiter, hoc nostris priuatim dicitur **gerihen.** Aucupium, aut uenationem potius, per aues rapaces exercere, **beitzen.** Reuocatorium uocat Albertus, quod Germani, **lůder**, Galli simili uoce loirre & rapel. Coniicio autem uocem Germanicam factam à uerbo **laden**, quod est inuitare. inuitatur enim accipiter cicur cibo porrecto, & alta uoce aduocatur, ut ad manum redeat instrumentum reuocatorium dictum tenentis uenatoris: cui aliquando etiam alæ adduntur, ut accipiter eminus uidens auem esse putet. Sed utuntur hoc uocabulo aucupes etiam de alio instrumento, quo accipitrum genera fera ad escam propositam inuitantur, ut laqueis aut uirgis uisco illitis circa escam capiantur. Ponitur autem esca aliquando inter quatuor parietes, & aliâs de mortua, aliâs de uiua aue, ut cum ulula uel noctua exponitur. ad noctuam sanè auidius feruntur quàm ad ululam accipitres. Escam huiusmodi de uiua aue nostri peculiariter nominant **růr oder fürlaß.** Mouetur enim à uenatore, ut accipiter ex motu eam uiuere animaduertens, promptius ad eam descendat. mouere autem nostri **růren** dicunt.

¶ Auem rapacem cui penna una aut plures fractæ sunt, Galli nominant halbrenè, Robertus. Vt pennæ accipitris deficientes crescant, inuolue eum solerter, & caules pennarum (τοὺς καυλίσκους τῶν πτερῶν) pinguedine ursi inunge, & statim enascentur pennæ, Demetrius. Vt pennæ accipitris teneræ citò alantur, radices rubi in uino ad tertias decoque; & foramina inde madefacito, Idem. Sed remedia plurima ad pennarum uitia diuersa tradit Demetrius à cap. 147. usq; ad cap. 162. Multa etiam eiusdem argumenti in Gallico Tardiui libello, & aliis recentioribus leges: nempe quomodo pennæ fractæ siue ab una parte, siue utraq;, solidentur: uel distortæ tantum aut curuæ, dirigantur: uel omnino amissæ reparentur: uel inuiscatæ, uisco liberentur. ¶ Si pennam fractam sine dolore extrahere uolueris, accipe sanguinem grylli (seu gliris) uel sanguinem muris, & unge locum pennæ, & cadet. Tum melle per decoctionem ualde densato, fac uirgulam ad modũ foraminis in quo penna inhæsit, & insere foramini, & enascetur noua penna. Item succo papaueris calido perunge pennas eius, & intinge cibos eius in eundem, Albertus.

¶ Vngues fracti ut reparentur, ex Tardiuo. Si unguis in aue fractus fuerit aliqua ex parte, ungatur pinguedine serpentis & crescet, ita ut eo commodè uti posit non minus quàm cæteris. At si totus fractus est, & sola pars tenerior relicta, fac digitale (ut uocant) id est tegumentum digiti è corio, quod pinguedine gallinæ implebis, & digito cuius unguis fractus est inserto, corioq; alligato, alternis diebus inspicies, donec pars tenerior indurata sit. Quòd si propter unguem uiolentius fractum caro sanguine manet, imposito sanguine draconis trito cohibebis. Si digitus tumeat, perungatur pinguedine gallinæ, oleo rosaceo & uiolaceo, cum terebinthina trita & mastiche. Cæterum quomodo reparetur unguis amissus, & quomodo emendetur is qui in rectum nascitur, non aduncus, docebimus infra in capite de uitiis pedis, Hæc Tardiuus.

¶ De purganda & extenuanda aue. Ineunte autumno accipitrarii saginam auiarii medicamentis exinaniunt, (extenuare id appellant, quod nostri exagitare dicunt,) rursusq; ad prædam instituunt, inedia perdomitant, inditis in os stupeis turundis auiditatem eorum ludificantes, simul sic euocatis excrementis uolaciores reddi affirmantes, simul famem irritari, atq; ita ad obsequium redigi. Hyeme etiam ad gelu sub dio nonnullos alsisse iuuat, nonnulli si alserint continuò inhorrescunt & morte periclitantur reiecta ingluuie. In omni genere ueterani difficilius extenuantur, & minus uolucres sunt, sed ad prædam solertiores & minus obnoxii. terram enim uolatu stringentes, deuolantem auem excipere nouerunt, aut angustissimis finibus latebram eius circunscribere ne uenatores aberrent. Tyrones ut uolaces, sic errones & expatiatores, Budæus in Pandectas. Nostri turundos illos è stupa uel plumis factos uocant **ein gewell**, à rotunditate ut coniicio. formantur enim instar pilulæ uel oliuæ. Solent autem eos accipitribus & falconibus sub noctẽ dare, quos illi postridie mane aluo reddunt. quòd si siccos reddiderint, signum est sanitatis: sin humidos & uiscosos, morbi. quare sæpius hoc purgandi genus in eis repetitur, nisi nimium macri fuerint, Tappius. Pluma quæ datur falconi, fit è pedibus leporis aut cuniculi: uel è lana xylina, uel è plumis quæ reperiuntur super articulo alarũ gallinæ ueteris, Robertus. Turundi interdum dari debent accipitri, ut ingluuies eius & intestina purgentur ab excrementitiis humoribus qui illic ex auibus deuoratis colliguntur: nec alius postea cibus detur donec turundos reiecerit. Quòd si nimis parum forte sumpserit, & nihil reiecerit, iterum aut tertio dabis: & tandem plumas simul omnes reddet. Si post mutationem pennarum, uel post hyemem, uel postquam accipiter diu sine exercitio manserit,

offeres, Demetrius cap. 103. ¶ Ad morbos latentes, & ictus interiorum. Styracis primarij ſcrupulus dimidius: butyri recentis, medullæ ceruinę, utriuſq; uncia, mellis boni & olei Hiſpanici quantum ſatis eſt, hæc ſimul ad ignem leniter calefiant permiſceanturq;, tum refrigerata in cibo dentur cum carne, aut in pellem muris iniecta, & ſanabitur accipiter à morbis internis. Aliud. Ouillum cerebrum cum rheo Pontico trito cribratoq; ei dabis. Aliud. Columbam defruto potatam per diem relinque, deinde accipitri uiuam obijce. Aliud. Mellis & olei Hiſpanici ana cochlearium, & album oui liquorem, in uaſe aliquo permiſcens, trita inſpergito, ſalis Cappadocici, nitri ana ſcrupula duo: & carnem minutatim inciſam adde, datoq; accipitri, Idem cap. 104. ¶ Aſtur, id eſt accipiter maior, iiſdem morbis obnoxius eſt quibus minor: eodemq; modo curatur. Eſt tamen ualidior natura, quamobrem non facile ægrotat aut moritur: & non requiritur circa eum tanta diligentia, & ſic non facile accedit ad omnes, Creſcentienſis. ¶ Si cauteria aui rapaci adhibenda uideantur, prima inuſtio (ut ueteres Græci docent) fiat ſub lachrymali (interiore angulo) oculi. hæc enim prodeſt uiſui. Secunda in ſummitate oculi, utilis capiti. Tertia ſupra nodum alæ, aduerſus guttam. Quarta in planta pedis, contra guttam crurium. Vtiliora autem erunt omnia cauteria, ſi menſe Martio fiant, Albertus.

¶ Ad uulnera uel puncturas auium. Si uulneratus ſit falco, album oui cum oleo impone, & caue ne locus lęſus aqua madefiat: & cum hoc epithema mutare uolueris, ablue locum uino calido: & ſic facere pergas donec locus læſus acquirat cruſtam qua uulnus claudatur. Si autem uulnus ipſe falco tetigerit, impone aliquantulum aloës. Quòd ſi forte uulneratus fuerit ſub ala, uel in pectore, uel in coſtis, uel in coxa, immittatur ſtuppa craſſa bene trita cum cultello donec mala caro corrodatur: poſtea miſce thus, ceram, ſepum & reſinam, partibus ſingulorum æqualibus, ad ignem. Hoc unguentum ſerua, & cum opus fuerit, ad ignem liquefactum inunge cum penna, donec uerruca (cruſta) claudatur uulnus. Quòd ſi caro mala excreuerit, immittatur urtica Græca, uel uiride æris (ærugo,) donec erodatur. Tum unge locum unguento albo, & ſanabitur, Albertus & Beliſarius. Cum autem caro ſuperflua iam corroſa eſt, ex ceruſſa cum oleo roſaceo & exiguo camphoræ, uulnus inunges, Beliſarius. Si mala (ſuperflua) caro alicubi in falconis corpore creuerit, accipe calchiam (forte cadmiam) & aloën æquis partibus, & trita impone, Albertus.

¶ Si os in crure uel alibi fractum fuerit, aloën calidam ſuperilliga, & per horas 24. relinque. Vel ſtercus galli in aceto decoctum ſuperliga, Idem.

¶ Si naſcentias aſtur habeat, ſanguiſugas mitte in eas, & poſtridie illine lac arboris quæ celſa ſiue ficus fatua dicitur: & demum accipe radices herbæ quæ brancha lupi uocatur, quas contritas impone naſcentijs cum lacte celſæ, & relinque per tres dies & tres noctes. Deinde accipe radicem caudæ porci, & decoque, auiq; in potu dato mane & ueſperi, nouem diebus ad tres fabas, Albertus.

¶ Si ſcabioſus ſit accipiter: Axungiam ueterem, ſulfur & argentum uiuum tere ſimul cum aliquot caryophyllis & cinnamomo. Inde perunge ſcabiem ad ignem uel in balneo, Idem. ¶ Si falco ſepedibus pectit, & ſcalpit, & pennas de cauda uellit, pruritu laborat, & hunc in modum curari debet. Fimum anſeris & ouis cum aloë miſcebis, in acetum acre infundes in uaſe æreo, inſolabiſq; per triduum: uel ſi calor Solis deſit, ad ignem lentum coques. Inde totus falco lauetur (balneetur,) & carne columbina paſcatur cum melle & pipere, & collococetur loco obſcuro, idq; fiat per nouem dies. Et cum apparuerint pennæ meliores de cauda enaſcentes, lauetur aqua roſacea & ſanabitur, Albertus.

¶ Eſt quando alas non bene ſuſtinet auis, quod contingit, quum nuper manu geſtari aut perticę imponi cœpit, nec prohibita eſt irrequieto motu calfieri, unde poſtea refrigerata alis languet. Tenebis eam igitur ſupra aquam & intrare compelles, ita ut dum luctatur ſuper aqua, alas eo motu ad ſtatum naturalem reducat. Poſtea Soli aut igni eam expones, & curabis ut loco calido maneat ne refrigeretur. Aut per triduum urinam in alas auis emitte, & efficies ut probè ſuſtineat, Tardiuus.

¶ Si alæ extra febrem pendulæ fuerint: ſanguine anſeris eas ad Solem perfrica: adipem uerò anſeris edendum dato. Vel potius oleo laurino, alis eleuatis, axillas ei inunge, & fel ſuillum alis illine: & cibum eius ſucco uerbenæ uel ſaluiæ intinge, Albertus. ¶ Si alas guttoſas (arthriticas) habuerit, hederæ terreſtris in aqua coctæ folia bene contuſa, alis eius circa latera circumliga: & cibum eius in eandem aquam intinge, Idem.

¶ Contra tineas aſturis: Millefolium tritum & fimum anſeris ſubige cum aceto, & poſt tres dies ſucco per linteũ expreſſo, loca tineis infeſtata illine, præcipuè in alis & cauda. Demum ferruginẽ tritam alis & caudæ aſperge tribus uicibus, altero quoq; die ſemel, Albertus. Contra tineas quæ falconum pennas conſumunt, (quod cum macreſcunt euenire plurimum ſolet, Beliſarius.) Cera rubea muſcata, myrobalani, ſalgemmæ, gummi Arabicum & grana tritici, in acri aceto per dies nouem macerentur in aliquo uaſe. Tum repones acetum in ampullam, & quotidie inde lauabis falconem aliámue auem rapacem, donec ſanata uideatur. Tum ablues aqua roſacea auem, & Soli expones. Pones autem ſingulorum de prædictis partes æquales, ceræ uerò amplius, ut omnia continere poſsit. Sunt qui iubeant tineas cum acu de corio extrahi, & deinde cum aloë locum affectum lauari: demum aqua roſacea ablui. Cauebis autem ne roſtro ſe tangat, quandiu aloë inhæret. hoc enim ei noxium foret, Idem. Rurſus contra eaſdem. Balſamum purum, in foramine de quo penna ex-

butyro edendum da, & ipſum Soli expone, & laxabitur, Albertus.

¶ Ad conſeruandam auis ſanitatem quatuor hæc neceſſaria ſunt, in eſca trahenda exercere, humidam reſiccare, purgare, & lauare. Sed de purgationibus & balneo alibi diximus. Quod ad exercitium eſcæ trahendæ, fac ut circa carnem neruoſam laboret mane, & ueſperi antequam paſcatur, & antequam ad prædam euolet inter expectandum. Si plumæ carni inhæreant, uide ne illas deglutiat interdiu: ueſperi uerò nihil eſt periculi. Et quanquam aliqui trahendo eſcam lumbos eius lædi exiſtiment, ipſum tamẽ exercitium ei prodeſt. Porrò humectam reſiccabis ad Solem uel ignem. ſecus enim periculum erit morbi alicuius, ut rheumatis, aſthmatis, uel alterius. Siccatam in locum ſiccum & calidum pones: & perticæ, cui inſiſtit, molle aliquid impones, ut pãnum uel aliud, pedes recreandi gratia. Sæpenumero enim inter uenandum pedes ei læduntur, rumpuntur, aut nimium calefiunt. Quam ob cauſam defluentibus in pedes humoribus generari poſſent qui claui aut gallæ uulgò uocantur, & podagra ac tumores: quæ quidem affectiones noxiæ & difficiles curatu ſunt, Tardiuus. ¶ Vt accipiter integra ſemper ſanitate fruatur, nec uiſcera eius reſtringantur, (exiccentur,) caules & ramos maluarum coque in aqua donec tota conſumatur. Deinde ſiccatos contere diligenter, & in aliquo uaſe butyri pleno coque diu, deinde cola inſtar ceræ; & de pinguedine illa paſce accipitrẽ per interualla, quam ſi refutârit, admiſcebis illam carni felinæ. Aliud: Rutam, ebulum, maluam, ſerpillum, rorem marinum, (& illum quàm cætera copioſiorem, aut eius loco ſauinam,) & adipem porci qui nunquam guſtârit glandes, ſimul trita in uino coques, & exprimes tanquam ceram, dabisq; in cibo accipitri ueſperi uel per noctem, Albertus.

¶ Conuenit aliquando etiam balneo uti auem rapacẽ tum ſanitatis gratia, tum ut melior promptiorq; ad uolatum fiat. Interdum enim potũ uel aquæ uſum deſiderat, ut cum iecinore reliquóue corpore incaluit. refrigeratur autem aqua. Quin & animoſior manſuetiorq; balneo redditur auis. Sæpe igitur id ei adhibebis, uel quarto quoq; die. nam ſi ſæpius balneetur, ſuperbior & fugitiua ſit. Quum balneo eam adhibes, ligno ſicco impone. Aqua uerò ſit pura, & omnis ueneni expers. A balneo paſces eam alimento uiuo, ut pipione aut auiculis, cui parum ſacchari aut theriacæ addes, & ſimiliter in nares auis (theriacam indes.) Quòd ſi falco à balneo ſeipſum fricet & ungat, non ſine periculo tangitur. halitus enim tunc ei uenenoſus eſt, & pedes quoq;. Quamobrem geſtaturus eam, manum ualida chirotheca, ne lædatur, munies. Lotæ non dabis carnem madefactam. Si uis ut ſtatim à balneo uolet, aſperges eam aqua pura. Quòd ſi auis infecta fuerit ueneno ex balneo aquæ uenenatæ per ſerpentem aut aliter, theriacam admixtis tribus granis iuniperi tritis deglutiendam dabis, & per octo dies balneo eam abſtinebis, & paſces eam carne felina cui aloẽn tritam inſperſeris, Tardiuus.

REMEDIA AD DIVERSOS ACCIPITRVM MORBOS, VAGOS PRIMVM uel toti corpori communes, deinde ſingulis partibus peculiares à capite ad pedes.

Albertus remedia aſturum, accipitrum, falconum & niſorum, ſeparatim tradit: deinde communia quædam ſubiungit: & ubi de cura accipitrum docet, eadem ad falcones quoq; referri poſſe, ipſe inſinuat. Græci quidem accipitrum curam & remedia in genere nobis propoſuerunt, ita ut omnia facerent communia. Ego, ut reprehẽdi minus poſsim, medium quendam modum ingrediar, ita ut neq; ſingulorum remedia ſeorſim conſcribam, quod prolixius foret, & multa forſan repetenda: neque tamen ita confundam, quin ſi quæ alicui generi magis peculiaria uidebuntur, prout recentiores ſcriptores docuerint, admoneam. Et in illis quidem quæ de accipitre dicentur, non opus erit accipitrem nominare: falconem uerò, aſturem, & niſum, prima ſaltẽ ſyllaba indicabimus. Hoc etiam non tacendum, remedia quæ apud Albertum, Creſcentienſem & Beliſarium inueni, omnia hîc ad uerbum ferè commemoranda: quæ uerò Græci habent, & Tardiuus Gallicè, & alij alijs uulgaribus linguis conſcripta, breuitatis cauſa omiſi: niſi quòd communiora quædam, hoc eſt ad morborum in accipitribus curam in genere pertinentia, ex Græcis tranſtuli. ¶ Ad morbos accipitrum in genere & incertos, ex Demetrio Conſtantinop. Quibus ſignis deprehendatur internus accipitris morbus, & unde proueniat, & quomodo curetur. Si accipiter in manu inſiſtens aut pertica, crebrius reſpiret, & eam deferendo tardius euolet, parumq; edat & triſtior uideatur, & fimum nigrum craſſumq; excernat, præſertim poſtquam carnem recentem & puram ſumpſerit: ſciendum eſt hæc ſigna (atq; ſymptomata) morbi alicuius nuncia eſſe, fieriq; à craſsis humoribus in uentre nondum colliquatis, & à carnibus putidis, uel herbis nonnunquam quas accipiter roſtro euulſas deuorârit. Itaq; curabitur hunc in modum: Dabis ei portulacam parum contritam & butyro permixtam cum carne ouilla calida. Aut rutæ contritæ cum uino uetere cochlearia tria quotidie, & liberabitur morbo, Demetrius cap. 101. ¶ De incerto morbo accipitris. Si accipiter in uenatione nihil guſtare uelit, interno aliquo morbo affici eum non dubitabis. Illi medeberis dando mel ac butyrum cum carne calida. Sed optimè feceris exhibito ei pipione calido. Nam cibis calidis uti (τὸ θερμοφαγεῖν) omnibus ferè antidotis præferẽdum eſt, Idem cap. 102. ¶ Pro accipitre triſti & negligente (prædam.) Butyrum recens, & arſenicum coccinum, & ſandaracham, ea quantitate quæ ſubtripla ad butyrum ſit, commiſce, & cum carne recente accipitri dato. Aliud. Si accipiter macilentus fuerit, ac triſtis, plumisq; horrens, ita curabitur: Columbam pridie potabis aqua mulſa, deinde accipitri in cibum offeres,

¶ Si fascinatus putetur astur, accipe fungum de myrto, thus, asphaltum, & palmā benedictam, (aquifolium intelligere uidetur:) Hisq; omnibus testæ impositis auem suffito, Albert. Cum fascinatus fuerit falco, ranunculum in puluerem redige, quem edendum carni calidæ asperges, Idem.

¶ Falconem à balneo caue ne supra lignum putridum colloces, ne ueneno inficiatur. Si autem ueneno infectus fuerit, theriacam cum tribus granis piperis contritis lapide dabis ei, & per nouem dies eum custodies, tunc iterum dabis theriacam, & piperis grana combures in testa, & puluerem insperges carni qua pascetur, Albertus. ¶ Si quod animal (uenenatum) falconem momorderit, oportet quòd deplumetur locus, & si morsus nimis exiguus est, augeatur uulnus cum nouacula, & mox ungatur butyro calido: postea uerò unguento ex thure, resina, sepo & cera æqualiter mixtis, Idem.

¶ Si accipiter à Sole læsus sit, aquam rosaceam in nares eius immittas, & mel cum carne caprina comedat: & uinum ore contentum in faciem eius efflando expue, Albert. Quòd si dum prædam sequitur læsus fuerit à tempestate, aquam tepidam in scapulas eius effunde, apertis tamē prius pennis eius: tum aquæ tantum infundas, ut per lumbos usq; ad pedes eius destillet. At si interiora eius pro uenatione (forte, propter uenationem) infirma fuerint, noctuas calentes adhuc & uespertiliones per triduum comedat: &, si non recuset, tres offas carnis porcinæ intinctas aceto edat. Hoc enim etiam fastidium eius tollit, & contra morbum capitis ac pectoris salubre est, Albertus.

¶ Accipiter febriens tactu erit calidus, & uidebitur tristis: quod quandoq; accidit ex solis spiritibus inflammatis nimio labore, & quandoq; ex humoribus putrefactis in aliqua parte corporis eius. Tunc igitur, si macer est, parum & sæpe cibetur carnibus pullorum & paruarum auium, passeribus tamen, quòd calidiores sint, abstineat. Exhibeantur autem carnes iam dictæ cum rebus refrigerantibus, ut seminibus cucurbitarum & cucumerum tritis, aut lento psyllij similiúmue succo: uel paulisper coquantur in syrupo uiolato & similibus. Accipiter ipse in loco frigido & obscuro collocetur super pertica pannis lineis inuoluta; qui plerunq; succis refrigerantibus madeant, Crescentiensis. Accipiter febriens dignoscitur ex horrore & tremore ac tristitia, Albertus. Ad febrim. Da ei ter uel quater succum artemisiæ cum carne gallinæ. Vel liga ei dextrum crus fortiter, & apparentem in medio cruris uenam subtiliter incide. (Sunt enim quatuor uenę in crure istarum auium, una anterius, altera inferius, tertia exterius magis, quarta posterius super unguem maiorē.) Signa autem febris sunt, alæ pendulæ, caput demissum, si uomit (horret potius) quasi frigeat: si cibum absq; causa fastidiat: aut auidè quidem sumat, sed male glutiendo inducat, Idem. Falconis febrientis signum est, si pedes eius ultra modum caleant. Dabis igitur ei per interualla deglutiendam aloën cum axungia gallinæ in aceto forti subactam: aliás uerò edendam limacem. Hunc cibum si retinuerit, conualescet, Albertus.

¶ De refrigeratione accipitris, uide mox in Cruditate. Accipiter interdum refrigeratur, & cibum concoquere nequit: itaq; tristis est, & tactu frigidus: oculi pallidi & discolores fiunt. Sic affectum tenebis in loco calido, & leniter manu gestabis: & modice aliquando euolare permittes. In cibo carnes auium dabis, præcipuè passerum, & pullorum (gallinaceorum) masculorū & pipionum, coctas parum in rebus calidis, ut uino, uel aqua cum saluia, mentáue aut samsucho aut pulegio & similibus, inuolues easdem melle, uel tritis seminibus fœniculi aut anisi, aut cymini. Sed caue ne cibum des nouum, nisi omnis antè ingestus de ingluuie descenderit. Quòd si macer est, sæpius pascatur: sin obesus, minus & rarius: ita tamen ut in utroq; habitu modum serues, donec sanetur. Porrò si cibum prorsus non concoquit, & illum omnino retinet, cor ranæ filo ligatum cum penna in gulam eius immitte: & postea trahas filum, sic enim pastum eijciet, ut asserunt experti, Crescentień.

¶ Fellera seu fel uocatur in asture, repletio quædam ex humore corrupto, hoc modo curanda. Fel ursæ ad magnitudinem ciceris impone cordi gallinæ, & hoc eum pasce usq; ad nouem dies antequam in mutam (mutationis caueam) eum imponas. Postea accipe sauinam, rosmarinum, satureiam, betonicam, mentam & saluiam, singula æquali portione, raphani uerò paulò plus. Tritis omnibus modicum mellis admisce. Hoc remedium ieiuno dabis, deinde in mutā impones. Ad idem in quauis aue rapace: Puluerem florum gemmarúmue salicis cibo eius asperge, Albertus. Contrà felleram simul & tineam asturis, accipe conchas testudinum (limacum:) & ranunculos uirides de rubis (forte rubis,) & saxifragiam, saluiam, & folia oliuarum, & spumam poledri (pulli equini) iuuenis quam proijcit de naribus cum nascitur, & fel anguillæ. Hæc omnia mitte in ollam nouam, & ad ignem torre, donec in puluerem redigantur. Hinc mane ieiuno asturi edendam dato partem ad modum dimidiæ auellanæ cum carne pauca: & accipe rhabarbarum & pone in aqua per diem unum, eamq; bibendam offer. Hoc ter facies, altero quoq; die semel, Idem.

¶ Si accip. gutta in articulis alæ uel coxæ laboret, detrahe parum sanguinis de uena quæ sub ālā aut coxa est, in qua laborat, Crescentiensis. Si gutta laboret astur: accipe adipes anserinum, ursinum, & uulpinum: & eiectis de corpore felis uisceribus & ossibus, carnem minutatim incide. His mixtis adde parum ceræ, ladani & xyloaloës, & fac puluerem: item succum pulicariæ maioris ac minoris. Et incide cepam albam, mixtaq; simul omnia in uentrem anseris immitte: & foramine diligenter consuto, relinque per diem. Deinde fac anserem bene assari, & pinguedinem inde defluentem excipe aliquo fictili. Hoc unguento omnibus arthriticis animalibus utili, locus affectus ungat

cidit immitte, sic tinea remouebitur, & penna noua subnascetur. Aliud, Croci orientalis triti unciam, luti, fimi anserini recentis per pannum colati cochlearia tria, & totidem aceti acerrimi permisce, & in uase æreo tandiu relinque, donec cum flore ipsius ad spissitudinem redigantur. Deinde per tres uices loca ex quibus pennæ exciderunt aceto puro diligẽter lauabis, & cum illis (alijs prædictis) loca perungantur. Aliud, Pauonum pennas super fumum ignis pone, & de adhærentę eis fuligine fiat puluis, æqua portione miscendus cum sanguisugis ustis super tegulas. hunc puluerem acri aceto subige, ita ne admodum liquidum fiat medicamentum. Deinde locum unde pennæ exciderint acri aceto laua: postea lardi segmenta intinge in medicamentum præscriptum quousq; adhæreat, & locos affectos bis per hebdomadem inunge donec pennæ recreuerint, item equi pilos longos contritos tenuissimè, carni qua falconem ales insperge. Item pyretrum tritum cum raphani succo & acri aceto misce, & tineas inde perunge. Aliter, Visum bufonem, aui edendum præbe; uel ferri scobem carni qua pascitur insperge, Albertus.

¶ Substiciosus accipiter in pennis uaria signa defectus (morbi) producit, quæ hunc grimal (sic habet codex impressus) Germanicè uocantur. Procedit sanè hic morbus ab interioribus corruptis: & est corruptio maximè in radice pennarum. Fiat igitur miscela de fimo humano, quod uim theriacæ habet, & sale: in qua intingantur plumę accipitris: & immittatur etiam aliquid eius in fundamentum pennarum ubi carni infiguntur, & sanabitur. Deinde aquam bibat, & caro qua cibandus est intingatur in succo semperuiui. Item maluã & satureiam cum adipe porcino diu coctas in os accipitris immitte, donec inde tria cochlearia consumas. Postea dabis ei integrum fel porci uel pulli cum calido porci pulmone. & quotidie mane ieiunum potabis aqua donec sanetur: uesperi uerò cibabis eum butyro, Albertus. ¶ Ad excæcationem pennarũ: Acu solerter aperies pennam excæcatam, & oleum cum butyro æqualiter mixto infundes, Demetrius. ¶ Si accipiter pennas fregerit, incide aliam pennam similem, & fractæ inferas. Si autem fregerit pennam, in concauo harundinis (caulis) pone aliam accipitris pennam: uel si desit alia, cornu in illam insere cum acu ferrea uel cuprina in medio quatuor angulos habente, ita quòd ex ambabus partibus acuti fiant: Sed hæc facere usu & experientia melius quàm ex scriptis discitur, Albertus.

¶ Accipiter aliquando corruptis humoribus pediculos patitur, Albertus. Crescentiensis aduersus sexcupedes (pediculos intelligo) accipitris, iubet eum inuolui panno madẽte succo marellæ (id est parthenij) uel absinthij: & sic relinquere in Sole ab hora matutina usq; ad tertiam. Ad pediculos in auibus rapacibus. Succo decoctoue absinthij auis plumas corpusq; totum ad Solem perfunde, Albertus. Cõtra pediculos: Mentam Romanam tritã misce uino acri, & adde saxifragam: & si aër serenus calidusq; fuerit, in hoc liquore balneetur. Si uerò turbidus & frigidus, adipem gallinæ in eum impone, & relinque super fimo per noctem: & postridie unge asturem in alis, & in dorso super caudam, Idem. Pediculi in falcone hoc remedio perimuntur: Argentum uiuum saliua humana extinctum cum axungia uetere misceto, hinc inunge caput falconis, & filis intinctis collum eius circunliga. Vel piper cum granis sesami tritum coque in olla noua superinfusa aqua, & hoc decocto auem lauato. Vel coque saxifragam in aqua, & permitte eam balneari, deinde substerne ei linteamẽ album super gramine uel lapide, sic omnes pediculos in linteũ excutiet. Et hoc remedium cõuenit omnibus auibus rapacibus, Alber. ¶ Contra aculeos siue puncturas acutas asturis. Setas porcorum minutatim incisas carni qua uescetur insperge per nouem dies. Deinde succo trifolij carnem edendam ei perfunde, Idem.

¶ Si accipitrem uolueris macrum fieri, da ei allium tritum cum pulegio, uel carnem macram de perna salsa, quæ per noctem in aqua macerata sit, comedat, & postea quater aquã bibat. sed caue ne defectum & pusillanimem reddas, Albertus.

¶ Patitur aliquando maciem nimiam; & tunc humido naturali destituitur, ac pennæ eius contrahunt maculas quas famis signa appellant: & tunc etiam pennæ franguntur facile, & uolatum continuare non potest, & amittit audaciam. ideo non nisi parua insequitur, & uociferatur multum, & semper ad dominum redire desiderat, Albert. Ad nimiam maciem auis. Macra & languida auis fimum excernit nec album neq; nigrum, sed medij coloris & fuscũ. Hanc ut restaures, ueruecum, murium, rattorum, aut auicularum carne pascito per buccellas paruas. Aut in fictili nouo circiter duas aut tres libras aquæ decoques cum cochleario mellis, & tribus aut quatuor cochlearijs butyri recentis: tum in hoc decocto tepido madefac & laua carnem porcinam, quam aui bis quotidie in cibo dabis buccellis minutatim diuisam. Aut quinq; uel sex limaces (qui inueniuntur in uineis, aut in herbis cum alijs tum fœniculo) per noctem macerato in lacte uase operto ne euadant, & postridie mane perfractis testis limaces lacte recenti ablue, abstersosq; aui in cibũ præbe. tum auem Soli igniue expone donec aluum quinquies aut sexies exonerârit: quòd si calorem bene ferat, utilis ei fuerit. A meridie uerò cibo bono & minutis buccellis pascatur, & loco calido siccoq; collocetur. Vesperi quum ingluuiem remiserit, dabis ei caryophyllos aromaticos, ut scriptum est supra in Capite quod inscribitur, Si auis non bene deglutiat, &c. Tardiuus. ¶ Si accipitrem obesiorem desideras, pasce eum frequenter carne anseris & palumbium, Albertus. Et rursus, Relinque eum per plures dies ociosum, & da ei lumbum porci, & carnem gallinæ pinguiũ: Et semper ab uno homine pascatur, & qui gestat eum ferat in equo ambulante: & sæpius pascatur cerebro ueruecis uel arietis.

& ceruſſam æquali portione miſce cum pauco lardo ueteri, quod è lardi medio eraſeris. & ueſperi in oculos auis immitte, Idem. Accipitres aliqui oculorum grauedine laborant, ita ut palpebræ quaſi coeant, Beliſarius. ¶ Si aſtur ſpumam oculis emittit, melancholici humoris illic redundantis ſignum eſt. itaꝗ ſeſeli montanum & ſemen cicutæ ſuper carbones imponito, & carnes quibus ueſcetur inde ſuffito: & ipſum ſupra hunc ignem paſce, ut fumus in guttur & oculos eius ſubeat. poſtridie dabis ei in cibo aloën inſtar dimidiæ fabæ: & uiridem cicadam ſiue locuſtã, quam ſi uiridem non inueneris, tere ſiccam à te repoſitam, & carni qua ueſcetur aſperge, Albertus. ¶ Ad maculam oculorum falconis. Piper & aloën æquis portionibus trita impone: & ſi per tempus anni pruna ſylueſtria habere poſsis, tres guttas ex illis ſuper maculam inſtilla. multum enim proderunt, Albertus. ¶ Si albugo creſcit interiore parte oculi auis, inijce puluerem ſeminis fœniculi cum lacte mulieris maſculum enixæ, Idem.

¶ Si clauſas (obſtructas) nares habuerit auis, per caulem paruæ pennæ in nares eius inſpirando immite puluerem piperis & ſaxifragiæ, Albertus. Vide ſupra in cura rheumatis. ¶ Si quando ſanies è falconis naribus fluit, & ipſe cibum faſtidit, & ſanies mali odoris eſt, fiſtulam eſſe intelliges, quam ſic curabis. Accipiatur poſterior pilus capræ, & axungia, uel (ſi deſit) butyrum: & uena quæ de naribus ad oculos tendit, incidatur, & cum acu ferrea calefacta inuratur uena inciſa ex diuerſa parte quàm ſita eſt fiſtula: & locus quotidie cum butyro perungatur: & falco in loco calido collocetur per nouem dies, Albertus.

¶ Humorem, qui è capite fluens in palatum decumbit, reſtringes, ſi butyrum uetus & chelidoniam æqualiter miſceas, & factum inde puluerem in calida carne des falconi, Albertus.

¶ Roſtrum eius fractum quacunꝗ ex cauſa, repurgato, & ſi quid computruit reſecato: tum inungito coronam roſtri, primum ſerpentis pinguedine, deinde gallinæ, & iterum creſcet. Deinde quintodecimo aut uigeſimo poſtquam creſcere cœperit die, frange ei roſtrum ſuperius, ut quod inferius eſt melius creſcere poſsit ad modum debitum. Interea buccellis minutatim conciſis eam paſces: aliter enim paſci non poſſet. Porrò disiunctum roſtrum recludetur, ſi farinam ſubactam & fermento mixtam impoſueris, & reſinam, Tardiuus.

¶ Si collum falconis infletur, ſignum eſt catarrhi calidi. Collum igitur deplumetur, & ſanguis de uena auriculari detrahatur: & rana ei in cibo detur, quam ſi concoxerit, de proſpera ualetudine eius nihil dubitabis, Albert. Quum autem guttur uel arteria aſpera intumuerit, & falco tanquam ſuffocandus reſpirârit, rheumatiſmum patitur, & hoc modo curabitur. Sanguinis pauonis, nucis moſchatæ, myrobalanorum chebulorum, caryophyllorum, cinnamomi, zinziberis, ſingulorũ par pondus accipito: & pilulas formato nouem, de quibus ſingulam quotidie dabis hora tertia, & nona deinde carne murina paſces, Albertus. Accipitres etiam ſtrumoſi fiunt, Idem.

¶ Si præ nimia edendi feſtinatione aliquid in arteriam auis inciderit, tubum oblongum è penna factum, aut è metallo, in arteriam inſeres, exugesꝗ donec id quod incidit ſequatur. aliter enim periclitabitur auis, Tardiuus. Accipitribus ingluuiem reieciſſe letiferum, quod nonnullis generibus contingit ſi paulò incautius curentur, Budæus.

¶ Auis non bene deglutit, uel ingluuiem non remittit, ſi bucceis maioribus paſcatur: uel ſi nimium præda ſua ſe ingurgitârit, uel ſi refrigerata fuerit. Dabis igitur ei cibum pro una uice modicum, & carnem leuem uino albo tepido maceratam. Veſperi dabis ei quatuor aut quinque caryophyllos tritos, & immiſſos lanæ xylinæ uino maceratæ. calfacient enim ei uentriculum & caput. Quòd ſi bucceam, quam deuorare nõ poteſt, uomitu ab eo reddi uelis, ut liberetur ingluuies ea infarcta, parum piperis triti in acri aceto macerari aliquandiu permittes: deinde palatum auis hoc aceto collues: & tres aut quatuor guttas naribus immittes. Deinde cum reiecerit quod inhærebat, pauco uino partes dictas aceto inflammatas adſperge. Cauebis tamen ab uſu aceti in aue nimis macra, ferre enim non poſſet. Sed in Sole aut prope ignem ſiſtes, ut bucceam reijciat. Eſt quando auis deglutit quidem eſcam, ſed paulò pòſt reuomit. Hoc ſi acciderit, & quod reijcitur non puteat, dabis ei parum aloës hepaticæ, ita ut poſt ſex demũ horas pauco & bono cibo nutriatur. At ſi puteat quod redditur, halitu auis corrupto, id fit ſi carne craſſa, aut minus pura aut putente alatur. itaque curabis ut caro eius munda ſit, & cultro mundo ſecetur. auem quoꝗ loco mundo in Solẽ pones, cum aqua appoſita ad potum. nec paſces eam uſꝗ ad ueſperam, tum bucceas paruas dabis de carne recente conſperſa uino, aut contrita ſcobe aciei ferri ſiue ſtomomatis, aut ſcobe eboris: hæc enim auis cibum retinent. Quòd ſi ne ſic quidẽ retinuerit, da ei auiculas, mures aut rattos donec curetur. aut in aqua tepida coriandrum tritum dilue: & in aqua illa colata per quatuor aut quinꝗ dies eſcam aui dandam lauato. Aut folia lauri in uino ad dimidias coquito, eoꝗ refrigerato columbam potato donec moriatur. eius deinde coxam, aut tantundem quantitate in cibo accipitri dabis, Tardiuus.

¶ Si pulmo uel arteria falconis laboret, ſume fimi paſſeris & muris, lanæ ſuccidę ana unc. j. piperis albi grana quinꝗ, ſalis gemmei unc. ij. His tritis admiſce mellis & olei puri utriuſꝗ æqualiter ſex guttas, & lactis fœminæ maſculum lactantis ex ſe genitum guttas nouem: & butyri quantum ſufficit. Ex his cum lacte effinge tres pilulas ad magnitudinem auellanæ, & inſere in fauces falconis, tenetoꝗ eum per duas horas in manu, ut potionem totã reuomat. Deinde poſt uomitum pone eum iuxta aquam: unde ſi biberit, paulò pòſt paſce eum pulmone & corde lactentis agni & nondũ her-

tur, Auicenna. Ad guttam (arthritidem) asturis. Detur ei edenda Aurea Alexandrina instar dimidiæ fabæ uel auellanæ: & die tertio theriaca, Albertus. Quòd si guttæ acris & acutæ fluxio falconem infestat, fimum anseris uel columbæ cum cortice radicis ulmi in aqua decoques donec rubescat, tum permisceatur fimus cum aqua agitando, & inde lauetur falco per triduũ, Idem. ¶ Morbi in renibus & arthritidis (guttæ) signum est, quum saltare aut alis extensis à manu longius se proijcere & ad manum facile redire non potest. Hanc aliqui guttam mortalem (renalem forte) uocant. Accipe igitur grana rubea spinæ albæ, quam Germani nominant **hagedorn** (id est spinam sæpium:) eaq́ contusa & cum pilis leporinis subacta, misce cum carne cocta. & hunc cibum per dies nouem ei præbeto, quem si retinuerit, sanabitur, Albertus. ¶ Est & aliud guttæ (arthritidis) genus, quæ syrera aut nullis (sylera à nonnullis) uocatur. quæ quum defluere incipit per corpus falconis, ueneni naturam refert. Albescit enim rostrum summum, & unguium mucrones. Accipies igitur serpentem nigrum qui tyrus uocatur, & abscindes à capite eius palmum, & tantũdem à cauda. reliquum friges in olla noua, & eliquatam inde pinguedinem colliges, dabisq́ falconi calidam cum carne pauonis paulatim per dies octo. Deinde porcellum aqua calida deglabrato, & teneram de pectore carnem cum mure paruo edendam dato. hoc si bene concoxerit, de recuperanda eius ualetudine non dubitabis, Idem. Quòd si falco sæpe leuato pede rostro crus percutiat, gutta salsa eum laborare intelliges: curabis autem sanguine exhausto è uena quæ est inter crus & coxam, Albertus.

¶ Quòd si ex capite ægrotet accipiter, raphanum, sauinam, rorem marinum, sambucum, satureiam, mentam, rutam, saluiam, betonicam, singula trita melle excipito, & instar auellanæ edenda dato, Albertus. Si caput falconis purgandum est, picem mundissimam magnitudine fabæ, digitis calefac ad ignem, & postea tandiu cum ea palatum falconis frica, donec ei adhæreat. deinde ex quatuor granis staphisagriæ, & totidem albi piperis subtilissimum puluerem impone super picem palato falconis adhærentem: & id quod de puluere remanet, immitte in nares falconis: & cum Sol bene calidus fuerit, tandiu in Sole auem dimittas, donec omnem sui capitis malum humorem & pituitam deposuerit, tum biduo pasces eam suaui ac dulci carne, Idem.

¶ Ad capitis dolorem in falcone. Huius signum est quòd oculos claudit, & caput huc illuc mouet. Dabis igitur ei lardum cum pipere trito, & diebus alternis aliquantulum aloës cum carne pulli gallinacei. Fit enim hic capitis dolor euaporante uentriculo, qui hoc remedio purgatur. Quòd si oscitatio & pandiculatio siue crebra extensio alarum, in eo appareat, & rostro pedem percutiat, uel contra: signum id est caput malis humoribus laborare: quamobrem torquebis eum stilo argenteo uel aureo ad nares, (ut foramina narium dilatentur,) ut humor effluat: qui cum effluxerit, ungatur tortura (cicatrix) oleo uel butyro, Albertus. Curandum est ne fumo accipitres, néue alia re caput eorum grauetur: quod quidem uel palpebrarum & oculorum clausura, uel lachrymarum defluxu, uel narium constrictione, præsertim accipitre hinc inde caput mouente, cognoscitur. Huic morbo medeberis, (ut ex Alberto iam scriptum est.) Cæterum dilatatio narium cum stilo, etsi perutilis sit, experimento tamen uidemus, accipitres quorum nares sic dilatatæ fuerint, altissimos nimium uolatus auium persequi non posse. Nam uento, qui per dilatata ingredi foramina solet, ne altius ascendant prohiberi eos putamus, Belisarius. Porrò si sternutet falco & aquam è naribus fundat, cerebrum immodicè humidum esse conijcimus. Itaq́ tria grana saxifragæ cum totidem granis piperis contrita, & acri aceto subacta, & lana xylina excepta, in nares & palatum eius inijciantur: & postea cibetur de pullo gallinaceo, Albertus.

¶ Ad rheûma, id est fluxionem in capite auis. Rutam pone iuxta nares eius, & carnẽ qua uescetur in succum rutæ intinge. Item allium contritum cum uino per nares ei immitte, & toto die loco obscuro resideat ieiunetq́, Albertus. Si pituitam (quam quidam pipiam uocant) habuerit, apprehensam eius linguam aperto ore frica cum puluere saxifragiæ melle condito. Quòd si nihil proficias, butyrum ei edendum dabis. Puluis etiam densitate (uox apparet corrupta) caulis ad idem ualet, Albertus. Si pipiat accipiter tanquam ex morbo pituitæ, & clamare uoce sonora nequeat, acu ærea nares eius perforabis, Idem. Si rheuma (nostri **ribe** uocant) à capite fuerit, staphisagriã cum aqua ardente naribus utiliter inseri audio, sin eiusdem apud nostros nominis affectus in pectore natus sit, sanguinem sub lingua detrahi præsente remedio. ¶ Si ex capite, oculis præsertim, auis rapax laboret, unge sæpius oleo communi, & præcipuè si dolor est in exterioribus oculi partibus, Albertus. Si per senectutem auis rapacis oculus caliget, argenteo uel aureo instrumento ure eam super nares, ubi sinciput in medio oculo medio rostri coniungitur, Idem. Accipitres oculorum hebetudini præ cæteris auibus ita obnoxij sunt, ut etiam curationem huius ægritudinis in promptu habeant, lactucæ scilicet (de agresti intelligo) quam medicinæ gratia rescindunt, liquorem lacteum, Oppianus. Ex lactucis sponte nascentibus rotunda folia & breuia habentem sunt qui hieraciam uocent, quoniam accipitres scalpendo eam, succoq́ oculos tingendo, obscuritatẽ cum sensere discutiant, Plinius. Ad clarificandos oculos asturis, accipe dulcem herbam, aloën & cerussam, æquali singula pondere, & cõtunde fortiter: & trita cum oleo & axungia ad ignem liquefac, & misce cum his quæ dicta sunt, ualide simul agitando. Huius unguenti mane & sero aliquid in oculos asturis impone, Albertus. ¶ Ad dolorem oculorum: Zinziber, thus & aloën, singula pari pondere trita in peluim impone, & uino albo superinfuso per noctẽ relinque. deinde in oculos immitte. Item aloën

& ce-

fuerit serenum. Vtile sanè fuerit salgemmam quoq; tritam miscere lixiuio: purgat enim & uomitum promouet, Idem. ¶ Quando accipiter cibum per triduum in gula uel digestione (uentriculo) retinuerit, dabis ei lixiuium è sarmentis uitium bene colatũ cum carne calida per biduũ: & triduo sequente carnem caprinam cum butyro & mastiche trita. Quando autem cibum oblatum recusat sumere, & carnem oblatam rostro à se remouet, carnem aliam præbe, ut gruis, sed granum staphisagriæ sub lingua eius pone, & statim euomet carnes sumptas, Albertus. Est quando infusione laborat falco sicut equus: cuius signum est quòd cibum respuit, & oculos habet inflatos. Facies igitur lixiuium de sarmentis uitis, eoq; ter colato implebis guttur falconis: quem sic relinques donec egerendo se cibum quem sumpserat concoxisse demonstret. Postea dabis ei lacertam in cibo. Aut uinum calidum cum pipere trito in fauces eius infundes, relinquesq; donec concoxerit cibum quô infusus fuerat, Idem.

¶ Ad nimiam sitim asturis. Radicem dulcem, rhabarbarum, betonicam, cum syrupo uiolato & aqua commisce, & per noctem relinque. Et quotidie mane fac ut inde bibat quantum uoluerit per dies octo, & ranas in cibo præbe, Albertus. Et rursus, Si ualde sitiat auis, accipe puluerẽ caulis libystici, & carnem (caulem) de anetho & fœniculo, & coque cum uino, admixto etiam cochleario mellis. Hunc liquorem colatum aui bibendum da, uel in os eius iniice. Et si bibere detrectet, da ei carnem illitam melle, & altero die oleo rosaceo frigido illitam. Si auis siticulosa fuerit, quòd alterata & nimis calefacta sit, dabis ei in potu aquam, in qua saccharum cum croco & spodio maduerit: sed exiguam, quanta duntaxat faucibus refrigerandis sufficit. At si ob nimiam obesitatem, uel calores internos siticulosa sit, adde prædictis terram sigillatam ut uocant. Si propter cruditatem, cuminum dulce in aqua decoques, & in os eius infundes, aut zinziber, aut pulegium in uino ueteri coque, aut caryophyllos in aqua, & inde madefacito escam auis. Quòd si subinde sitire pergat, appone ei bibendam aquam, cui inieceris drachmam boli Armeniæ cum decem granis caphuræ, Tardiuus.

¶ Si falco carnem rostro laniatã acceperit, paulò post uerò inconcoctã reiecerit: certum est durum uiscosumq; humorem in eius ingluuie, uentriculo & intestinis concretum esse, quem aliqui petram uocant. Pasces igitur eum carne passeris, inspersis caryophyllis tritis: ita ut altero quoque die hunc cibum des, altero uerò pipionem uel purgationẽ, (ein guel:) sic enim curabitur. Quòd si alui excrementa longè non egerit (non procul reiicit,) eiusdem hoc morbi signum est, itaq; dabis ei cor porcinum cum seta porcina minutatim incisa usq; in diem tertium, & liberabitur, Albertus. Ad lapidem in uentre: Pinguedinem axungiæ edat & butyrum. Vel aloën herbam cum puluere apij inuolue cordibus paruarum auium, quibus uescatur, Albertus. Contra lapidem asturis: Cinnamomum, aloën, caryophyllos, saccharum, saxifragiam, gerulam (forte uiridem, ut etiam ad oculos spumantes) cicadam, singula æquo pondere teres & cum syrupo rosaceo miscebis: & cum pascis asturem, carni quam edit de hoc remedio adde instar duarum fabarum, Albert. Contra lapidem asturis & renum corruptionem. Adipis galli partem j. uerbenæ partes ij. tere, & de succo expresso tertiam partem cochlearis asturi ieiuno da, & sine cibo eum relinque usq; ad meridiem. Quòd si læsus uideatur, da ei cochlearia tria syrupi uiolati distemperati (id est aqua diluti:) uel mel rosaceum (dilutum.) Et quarto die succi centinodiæ & centineruiæ siue quinqueneruiæ, tertiam partem cochlearij, infunde in fauces asturis ieiuni, & curabitur, Idem.

¶ Contra omne uitium iecoris. Sumatur arboris quercus, (non exprimit quidnam de ea sumi debeat, & boli (Armeniæ scilicet) tantũdem. Hæc trita cum carne pulli (gallinacei) calida, qui uino inebriatus sit, falconi præbeantur, Albertus.

¶ Ad lumbricos accipitris: Da ei cum cibo succum foliorum persici, aut santonicum tritum, & liberabitur, Crescentiensis. Si falco lumbricis affligitur in uentre, & lumbrici in excrementis apparuerint, scobem (squamas, Belisarius) ferri & maximè chalybis depurati carni suillæ insperges, quam aui in cibo dabis usq; in diem tertium, & sanabitur, Albertus. Lumbrici sæpius nascuntur ex cruditate, quamobrem studendum est plurimum ut bene concoquant: quod ut fiat, leuioribus cibis, pullis scilicet gallinaceis, non bubula carne & his similibus cibandi accipitres sunt. Si uerò lumbrici iam nati sint, curetur (ut iam ex Alberto recitauimus:) Vel sume passerum stercus, piscisq; pellis crudæ, cui tinca nomen est, crematæ puluerem, eboris rasuram, & squamam ferri pari pondere, hæc trita & suillo cordi inspersa accipitribus dato, Belisarius. Si anguillæ id est lumbrici lõgi infestent falconem, accipe teneri pulli intestinum aqua bene ablutũ, & fac inde tres nodos ad mensuram dimidij pollicis, & utrinq; uinciatur tenui filo, hoc oleo impletum limpido, pone in fauces falconis sicut & alia potio poni consueuit. Quòd si postridie adhuc lædatur lumbricis, sume scobis eboris & fimi passeris Indici siue solitarij, aut (si is desit) communis, ana unc. j. Hęc trita falconi cum carne calida præbe. Et si etiamnum tertio die perseuerent, abstrahatur cruda pellis de pisce tinca: & in calida testa sine fumo & flamma super carbones comburatur, sumaturq; hic cinis cum scobe eboris, & fimo passeris, partibus æqualibus: ita ut farina ex eis permixtis cum carne calida detur. Et si necesse fuerit, quarto die his iam dictis scobem ferri adijcies, Albertus.

¶ Accipiter aliquando patitur obstructionem, & tunc grauis manet, nec cibum nec prædã desiderans, Albertus. Intestinorum restrictione induratis recrementis interdum afficitur ita ut su-

bam pascentis. Debet autem caro tam calida esse quàm fieri potest. Postea alia carne suaui pasces cum asiduè, & uesperi dabis ei abunde de passere & pullo, Albertus. ¶ Quòd si uulsus falco siue æger ex pulmone uideatur, accipe auripigmenti triti unciam, piperis grana nouem: & hæc permixta falconi cum carne calida prębe. Iterum autem accipe tria lardi frusta (segmenta,) quanta falco deglutire potest, quibus melle intinctis limaturam ferri insperges, & in fauces auis immittes. Hoc facies per triduum, nec alium cibum dabis. Tum quarto die porcellum tenerum uino forti & claro inebria, & pectus inebriati ad ignē calefac: & cum bene calefactus fuerit, tunde pectus eius ut sanguis uino infusus in pectus ascendat. Mox occide porcellum, & pectus sic calidum in calido capræ lacte intinge, & falconem per aliud triduum tali cibo pasce, & sanabitur, Idem. ¶ Quòd si accipiter frigore tactus in pectore læsus sit, granis saxifragæ cōtritis addes pisani (forte ptisanam) aut mel, & fricabis inde palatum accipitris, & expones eum Soli. Item semen herbæ quæ radix (raphanus nimirum) uocatur, cum ruta syluestri & pipere æquali pondere teratur, hinc pilulas finges cum melle, ad modum granorum piperis, quas ei dabis per triduum. Hoc facies quotiescunq; frigoris iniuriam senserit, & uel aliàs inde læsus fuerit, uel foriolus euaserit. Item succum marrubij, piper tritum, mellis modicum, & semen apij cribro excretum commisce, sic ut succi partes duæ sint, mellis una. facilius autem sumet hoc medicamentū, si esurienti & cibum feruentius appetenti detur. Item ad pectus accipitris curandum mentam tritam cum melle subige, & accipitri edendam dato. Vel radicem sinapis & trifolium æquali pondere trita cum lacte & oleo hyssopino in cibo dabis accipitri. Nasturtium quoq; cum melle mixtum in carne porcina prodest, Albertus.

¶ Si asthmaticus fuerit accipiter, tegulam coctam contritam dabis illi cum carne calida & sanguine hirci per tres dies: Et succum absinthij cum lacte asinæ infundes inter pellem & carnem coxę gallinæ, quam ei in cibo dabis, Idem. Asturem asthmaticum sic curabimus. Caryophylli, cinnamomum, zinziber, cuminum, piper, aloē, sal, tragacantha, thus, ęquali singula pondere trita cōmisceantur, & ponantur in tegula, & calefiant ad ignem. Et pars pulueris per fistulam inijciatur inflando in nares asturis: Reliquum misce cum lardo claro magnitudine auellanæ, optimè trito. Hoc imposito in palatum asturis, expone eum Soli tandiu, donec reuomat. postridie edat lardum pondere unciæ, & tertio die pullum columbinum rubeum, quarto die balneetur & curabitur, Albert. ni fallor.

¶ Si fastidio laboret auis, sorices uiuos edat, uel catellum recens natum antequam uideat, Albertus. Contra fastidium & siccitatem falconis. Ouum cum lacte caprino sine fumo in sartagine purissima donec durescat decoquito, & aui edendum dato. id si concoxerit, liberabitur. Proficit enim contra omnem morbum, Idem. Si auis cibum fastidiat, quod fit cum uesperi nimium magnis buccellis pasta est & immodicè saturata, aut cum corpus prauis humoribus scatet: dabis ei columbam, quam pro arbitrio occidat & sanguine fruatur, de carne edat coxam aut tantundem quantitate. Et si auis carnem columbæ nolit discerpere, dabis eam minutatim in buccellas concisam, & saccharo aspersam uel oleo oliuarū bono, recenti ac dulci, aut amygdalino: idq; subinde facies paulatim donec sanetur. Aut dabis ei passerculum uino maceratum, uel melle rigatum, uel puluere mastiches aspersum: aut sub diluculum dabis ei pilulam unam ex illis quas communes uocant: & capitio intectum in Sole aut iuxta ignem tenebis, sinesq; uomere pro arbitrio. Quum iam per tres quatuórue dies his pilulis usa fuerit, & iam cibum appetierit, cibum eius scobe ferri per alios totidem dies consperge, Idem.

¶ Ad malam concoctionem auis. Auem malè concoquere his signis animaduertitur: Si subinde hiat ore & respirat, si escam suam deplumat, nec edit, sed relinquit aut reuomit: si fimū crasso humore nigro & pallido infectum egerit: si turundos curæ gratia (ut loquuntur) ingestos, tempestiuè non reddit: si rostro eius utraq; manu fortiter diducto odorem de gutture eius fœtidum percipias. Solet autem malè concoquere, si diluculo ante cœnam concoctam pascatur, aut uesperi nimis serò & maioribus bucceis. Remedio est, ne pascatur ante concoctionem ritè peractā, & antequam probè appetat. Tunc accipe fuliginem quæ sartaginis fundo adhæret, & per horam in aqua macerato. aquam deinde colatam tepefacito, & in ea macerato carnem qua pasces auem in buccellas incisam. nec alium cibum ante uesperam dato. tum carnis saccharatæ buccellas tres præbe: uel cibo eius admisce semen quod in caryophyllis aromate reperitur, contritum, Tardiuus. ¶ Contra nimiam famem falconis: Muris sanguinem, mel, & semen apij, æquis portionibus mixta in cibo da, Albertus. ¶ Si astur cibum indigestum reiecerit, cinnamomum, caryophyllos, cyminum & folia lauri, pari portione singula contrita, in olla noua cum uino albo decoque, ita ut parum uini remaneat, sed caue ne ebulliendo effundatur. Quod remanet pone in panno lineo forti, & succi expressi infunde in fauces asturis quantum sufficit: cibum quidem eam ob causam ei non negabis: postridie fœniculum contunde, & succo expresso carnem quam ei daturus es, intinge, Idem. Si cibum sæpius incoctum euomit, dabis ei scammonij quartam partem oboli & tantundem cymini, asperges autem trita carni suillæ pingui: aut si illam edere nolit, albo oui liquore excipies, & in os eius inferes. Vel oua cruda in lac caprinum euacuata, simulq; decocta, ter ei in cibum dato, Albert. Si accipiter proijcit granum siue carnem inconcoctā, immitte in gulam eius lixiuiū cum sarmentis, mensura cochlearij: & si inde offendi uideatur, syrupi uiolati cum aqua frigida mixti cochlearia tria in fauces eius infunde. Et postquam uomuerit & ad se redierit, balneetur in aqua, nimirum si cœlum fuerit

¶ Per quasuis aues rapaces aucupium nostri Weidwerck appellāt, accipitres, nisos, falcones, aquilas, priuatim uerò quod per accipitres & nisos fit, canum odorantium & excitantium ut plurimum auxilio, fäderspil nuncupant: in quo genere aues rapaces rectà à manu prouolāt, prędamq́ persequuntur, non in altum statim scandunt ut superne deijciant feriantq́ ut falcones. ¶ Galli sua lingua curam (la curee) uocant, plumas stupásue conuolutas ad oliuæ fructus formam ferè, quæ uesperi accipitribus deuorandæ exhibentur, quas postridie aluo reddant, ualetudinis gratia.

F.

Accipiter in sacris literis, ut & cæteræ rapaces & uncorum unguium aues, cibo interdicitur: ut inde coniiciatur displicere Deo eos qui aliis insidias moliuntur, & cædes meditantur, sicut accipiter, qui nullam auium infirmiorum non inuadit, Procopius. Pulli accipitrum suaues ualde pingues'q́ efficiuntur, Aristot. Auicenna & R. Moses. Caro accipitris dulcis & leuis est, propter bonum nutrimentum quo alitur, Albertus. Assus & in cibo sumptus accipiter, morbum sacrum curat, Kiranides.

G.

Hierax potest quæcunq́ & uultur, debilius tamen, Kiranid. Assa & in cibo sumpta hæc auis, morbum sacrum curat, Idem. Carnes pullorum accipitris boni saporis sunt, animum corroborāt, melancholiæ & perturbationi mentis resistunt, R. Moses in Aphorismis. Magi in quartanis adalligari iubent puluerem in quo se accipiter uolutauerit, lino rutilo in linteolo. Accipiter decoctus in rosaceo, efficacissimus ad inunctiones omnium in oculis uitiorum putatur, Plinius. Cum unguento susino coctus oculorum hebetudini medetur, Galenus ad Pisonem & Constantinus Afer. Decoctus in oleo susino, donec caro eius resoluatur, oculis inde frequenter inunctis, hypochysin (suffusionem) & caliginem discutit, Sextus & Marcellus Emp. Viui deplumati accipitris & cocti in oleo susino donec dissoluatur, iure colato inunctæ oculorum nebulæ & hebetudines sanantur, Kiranides. Adeps accipitris teritur in oleo, quo inunctis oculis caligo depellitur, Aesculapius. Accipitris seuum iuncturis utile est, Io. Vrsinus.

¶ Anseris, accipitris, gruum, & similium stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulātur, inutilia esse experimento compertum est, Aetius. Fimum accipitris in mulso potum uidetur fœcundas facere, Plinius. Si retineantur secundæ, fimi accip. scrupulum propina, aut drachmā eiusdem (in pessi forma) suppone, Symphorianus Champegius. Fimus eius cum uino dulci potus partum accelerat, Kiranides. Nisi fimum tritum, quantum duobus digitis capere poteris, ex uino aut aqua mulieri propina quæ parere non potest & parturigines non habet. Curandum est autem ut fœtus in utero prius rectè ad exitum spectet. Similiter potum secundas promouet, Obscurus. Suffitus qui fœtum uiuum uel mortuum educit: Spolium serpentis, opopanax, myrrha, galbanum, castoreum, sulfur citrinum, rubia, stercus columbinum uel accipitris: Hæc omnia, uel quædam eorum, trita felle uaccino excipiantur, & fumus inde per embotum (fistulam) in uterum recipiatur. Arnoldus in Breuiario. Accipitris fimi cinis cum Attico melle laudatur ad inunctiones omnium in oculis uitiorum, Plinius. Parum fimi falconis cum uino pro antidoto datur contra morsum stellionis, Ponzettus.

¶ Oculi accipitris à collo suspensi tertianam fugant, Kiranides.

¶ Ad quasuis malas corporis affectiones: Accipitris uētriculum tribus diebus & noctibus mero maceratum conteres, & cum tribus cochleariis succi fœniculi ac mellis permiscebis, & sub somnum propinabis, Obscurus.

¶ Accipitrum & aquilarum fella ualde acria sunt: quinetiam erodunt, quod uel colore suo æruginoso (uiridi) testantur, qui tamen interdum niger in eis est, Galenus lib. 10. de simplic. Accipitris fel oculis prodest, Io. Vrsinus. Palam mollis asote petis, Idem. ¶ Accipitrum ungues tritos aduersus dysenteriam utiliter bibi quidam affirmant, tanquam experimentis cognitum. ¶ Fimum nisi uel accipitris tenuissimè tritum, aliqui utiliter equorū oculis caligantibus flatu immitti putant.

¶ Diligenter cauere oportet afflatum, morsus & ungues accipitris ac falconis, & omnium rapacium auium, præcipuè postquam hæ aues balneatæ fuerint, & pennas rostro composuerint. Adhæret enim rostro pinguedo quædam uenenosa, quam de cauda accipiunt. Habēt autem tum pennas, tum pedes & anhelitum non absque ueneno, ita ut mordendo uel laniando periculum creent: & nonnullos inde iam mortuos esse constat, Albertus.

H.

a. Accipiter dictus uideri potest ab accipiendis & rapiendis auibus, (ut scribit Textor,) ut & Germanis forte ein Habich, à uerbo haben, quod est habere & retinere. Sed ueteres grāmatici ab auguribus factam hanc uocem uolunt, ut accipiter dicatur quasi ter accepta auis. Vide infra in h. Accipiter generis est masculini, Vergilius lib. XI. Quàm facile accipiter saxo sacer ales ab alto. Aut fœminini, Lucretius lib. 4. Accipitres somno in leni, si prælia, pugnasq́ Edere sunt persectantes, uisæq́ uolantes. ¶ ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι ῥᾷον, nempe à celeritate motus sui, cuius gratia & Soli sacer existimatur, Eustathius. ἱέραξ παρὰ τὸ ἵεσθαι ἤγουν φέρεσθαι ἐν τῷ ἀέρι ῥᾳδίως, & per crasin ἴραξ, Etymologus. Ego potius hieraca dictum existimarim tanquam hieròn sacrum alitem: ad quod Vergilius etiā alludere uidetur, Accipiter saxo sacer ales ab alto. Vide mox inter Epitheta. Ἴρηξ, ἱέραξ,

peruenientе demum febri extinguatur, Belisarius. Si auis aluum exonerare nequeat, quod apparet si caudam fricet & aquam bibat, dabis ei carnem suillam calidam cum pauca aloë: aut intestina terræ super latere calido siccata, & trita carni calidæ & concoctu facili, quam in cibo sumat, insperges, Tardiuus. Si aluus supprimatur, fel galli edat, uel testudines albas decoctas. Si uerò nimium soluta sit, modicum de succo hyoscyami bibat, & carnes eodem intinctas edat, Albertus.

¶ Contra omnia uitia renum falconis. Puluerem candriæ, (uidetur uox corrupta: forte cardami) uel nasturtij aquatici, in corde pulli (gallinacei scilicet) in cibo da, & proderit, Albertus.

¶ Ad ficum in ano asturis. Pinnulis alarum siccatis & tritis carnes quibus pascitur consperge: & sic nouies eum pascito, Albertus.

¶ Quod si crus fregerit accipiter, thus, bolum (Armeniam) serpentinam, consolidam & mastichen, fortiter tere, & misce cum albo liquore oui, & super linteo extende, & dirige crus fractum & linteo illo inuolue. Tum pennam de ala uulturis scinde, & incannatum ex ea os fractum per quinque dies relinque, Albertus.

¶ De morbo articulari ex ueteribus scriptum est supra in arthritidis differentijs.

¶ Ad podagram asturis. Tithymallum cum melle & aceto tritũ, & modica calce, illiga. & postquam se mouerit, unge aloë cum uino, & sanabitur, Albertus. Ad podagrã accipitris quæ fit cum humor descendit in articulos pedum & digitorum: Pedes eius inunges lacte herbæ quæ lactaiola (nimirum è genere tithymallorum) uocatur: & collocabis eum in pertica super panno lineo eodem lacte imbuto, donec rupta sit podagra: tunc pannus auferatur, & inungatur locus seuo donec curetur, Crescentiensis. Si pedes falconis citra ullam uiolentiam inflati fuerint, podagricus est, & sic curabitur. Inungatur unguento ex butyro, oleo, & aloë, æquali portione permixtis, per tres dies, & Soli exponatur: & carne felina cibetur. Vel licinium factum de carne (de lana) bombacina (xylina,) incende, & ure plantam pedis falconis. Deinde impone eum in petram uiuã, quæ inuncta sit axungia ueteri, & liberabitur. Pasces autem eum interea muribus, Albert. Contra inflationem pedum falconis. Aloë & albus oui liquor simul subigantur: deinde quære cotem in qua sæpe acutum est ferrum, & in qua ferri aliquid inhæret: super qua tandiu puluerem (medicamentum prædictum) frica, ut omnis acutio (substantia ferri quæ in cote est,) in puluerem transeat. Tum pedibus inflatis illum suppones tandiu, donec crustam faciat & pedi hæreat. Postridie optime sapone perunges, & tertio die facies ut uideris expedire, Idem. Si pedes guttosi (arthritici) sint, uel tineæ eius pennas erodãt, carnes hircinas edat aceto madidas: & alas eius aceto calido & oleo laurino sæpius perfrica, Albertus. Ad pedes falconis sanandos, millefolium, saxifragam, uerbenã & plantaginem, singula æqualia, contere: & carni calidæ ad cibum insperge, Idem. ¶ Si falco nascentias in pede habuerit, medium iuniperi corticem tenuissimè tritum per nouem dies alternis diebus ei præbebis cum carne, & curabitur, Albertus. Si accipiter digiti articulum læserit, scinde murem, in cuius uiscera calida pedem eius immittes, & fasciola aptè constringes. Si ita non sanetur, dextram ungulam porci frange, & exempta inde medulla pedem accipitris unge per triduum, Idem. Quòd si falco unguem radicitus perdidit, non recrescit: sed digitus pedis in calido mure aperto est colligandus, & cum medulla pedis & digiti porcini postea inungendus, donec sanetur, Albertus. Si laboret morbo quem rampam uocant, succo artemisiæ cibus eius intingatur, & sanguine agni calido pedes eius perfrica: uel uino tepido in quo decoctæ sint urticæ, & eodem uino cibum eius madefacito, Idem.

PARALIPOMENA QVAEDAM QVAE IN PRAECEDENTIBVS suo loco hoc in capite omissa sunt.

Si inquieta sit auis in pertica, uel super manum, myrrham in aqua decoque, & inde corpus eius asperge, ac cibum eius nouenis uicibus in eandem intinge, Albertus. ¶ Si accipiter nimis clamosus fuerit, cibetur uespertilione pleno pipere trito, Idem.

¶ Vt falco hominem non deserat: Apium, mentam nigram, & petroselinũ simul trita, cum carne calida ei præbe, Albertus.

¶ Si accipiter pennas iam aliquoties mutauerit, Calendis Ianuarij in mutam mittatur. at si pullus eiusdem anni fuerit, mittatur in mutam Calendis Iulij, & auibus uiuis uescatur si inueniri poterunt. Caryophyllos etiam & semen fœniculi cum carne sumat. Domus mutę apta & ampla sit, à qua post mutationem extrahatur. Quòd si pennas nõ cito proiecerit, serpentem uarium, qui inter alios minus habet ueneni, & Germanicè huf (forte unc) uocatur cum tritico coque: deinde tritico illo gallinam pasces, & aquam decoctionis in potu ei dabis. Huius postea gallinæ carnibus pastus accipiter, pennas reijciet, & morbo, si quem patitur, liberabitur: solidis quoq; pennis nouis plurimum decoratus, longo tempore sanus & hilaris uiuet. Triti etiam pisciculi minuti fluuiatiles, carnibus ab accipitre edendis aspergantur, & cum carnibus muris in cibo ei dentur. Sic enim proculdubio cito mutabit. Idem fiet si lumbis porci sanguine agnino intinctis & incisis uescatur. Lacerta etiam uiridis usta iuuat. Item grana sambuci mense Septembri terra obruas, & postea hordeum uel alium cibum in eis (succo eorum) madefactum gallinis obijcias, quarum carnibus accipitrem pasces. Alíqui sanguisugas incisas per se, uel cum carnibus, offerunt accipitri, aut ustas tritasq; carnibus aspergunt. Prosunt & mures uiui dati, & minutatim fracti, ac in fauces immissi, Albertus.

¶ Per

à figura folij. nam lychnis coronaria alio nomine ballaria appellatur: inuenio autē apud Varinum & Hesychium, Balaris herba est triphyllos, id est triplici folio, ut ita fortè ungues accipitris imitetur. Alius accipitrinus pes (inquit Hermolaus Barbarus) apud nostrum uulgus est, quæ corneola quoq; dicitur (fortè quòd siliquis quasi corniculis insigniatur) folio salicis ferè pusillo, flore subluteo, cum siliquis ciceri similibus: & in ijs semen inficere capillos dicitur colore rubro. Corneolam infectorum flore aureo, lysimachion ueterum esse, Leonicenus in secunda æditione de erroribus Plinij & aliorum medicorum, omnino defendit. sed quærendum an genistæ potius species sit.

¶ Medici collyria quædam siue medicamenta ad oculos hieracia uocitarunt, nimirum quòd oculorum aciem adeò acuant, ut ne perspicacissimo quidem accipitrum uisu inferior sit futura. tale est Apollonij Phœnix apud Galenum de compos. sec. locos lib. 4. cap. 7. Hieracium cognominatum, (hoc est ab Hierace compositum, & ab Apollonio in usum assumptum, ut Cornario placet) & aliud ibidem Hieracis, utrunq; ad aspritudines, &c. Fuerunt sanè uariæ compositiones Hieraci inscriptæ, inquit Cornarius: Plinius 34. 11. recenset unam, his uerbis: Hieracium uocatur collyrium, quod ita maximè constat. Temperatur autem idem ammoniaci uncijs quatuor, æruginis Cypriæ duabus, atramenti sutorij (quod chalcanthum uocant) totidem, misyos uerò una, croci sex. Hæc omnia trita aceto Thasio colliguntur in pilulas excellentis remedij contra glaucomatum initia & suffusionum, contra caligines & scabricias & albugines, ac genarum uitia. Aliud à Plinij & utroq; Galeni hieracio Celsus describit lib. 6. cap. 6. ad aspritudinem.

¶ Est & hierax piscis, Latinè miluum & lucernam interpretantur. Hic cum sibi à maiore pisce metuit, uolitat, sed summa tantum maria attingens, ut nescias uolitetne, an super aquam natet. Milui (aues) ex eodem accipitrum genere, magnitudine differunt, Plinius. Aues Memnonis figura corporis & forma accipitribus similes esse uidentur, sed frugibus uiuunt non carnibus, Aelianus.

¶ Accipitrarius dici potest, qui accipitrum curam gerit, (ut apiarius:) Albertus falconarium dixit qui falcones curat. Accipitrem pecuniarum Plautus in Persa metaphoricè & per iocum uocat hominem auarum & raptorem. Accipitrinus adiectiuum. herbam quādam pedem accipitrinum dici, paulò antè ex Hermolao retuli. Accipitro, accipitras, uerbum apud Næuium authore Gellio lib. 19. nunc abolitū, olim iacere significabat. ¶ Magi patres appellant aquilas & accipitres; ut leones qui sacris ijsdem initiantur, &c. Omnes enim metempsychosin credunt, & communem nobis cum reliquis animalibus naturam, nominum etiam communitate testantur, Porphyrius. ἱερακοτρόφος, accipitrarius, qui accipitres alit & curat, apud Demetrium Constantinop. γυναικοϊέρακες, mulierum sectatores, mulierosi, οἱ περὶ ἔρωτας ἐπτοημένοι. Δεινοὶ γὰρ οἱ γυναικοϊέρακες, ὑπερτεῖς αἰτίας εὑρίσκειν τὴν ἄγραν τῶν θηλειῶν, Suidas ex authore innominato. Aristophanes in Auibus per iocum multa ad auium nomenclaturas accommodās, scribit, ὦ Σουνιέρακε χαῖρ' ἄναξ πελαργικέ. Videtur autem Neptunum dicere pro Suniarato, (quòd illi in Sunio Atticæ promōtorio preces & ἀρὰς funderent: & pro Pelasgico pelargicum, &c.

¶ Icones. Regis Persarum uestem purpuream & accipitribus aureis distinctā fuisse legimus alicubi apud Cælium Rhodig. In Hori monumentis adnotatum, uxorē uiro præcipuè obnoxiam obedientemq;, ab Aegyptijs Venerem dici: obluctantem uerò pugnacemq; non ita. quo argumento accipitrem fœmellam expingentes Venerē intelligunt, de animalis natura intellectum rei promentes, Cælius. Et alibi ex quarto Bibliothecæ Diodori, Accipiter rem denotat citò factam, quoniam hæc aliarum fermè omnium auis sit uelocissima. Transfertur hæc notatio ad domesticas res quæ uelociter fiant. Accipiter pictus uentos notat, &c. Orus 2. 16. Hermupoli Typhonis simulachrum ostendunt, equum fluuiatilem, cui insistit accipiter serpentem impugnans: per equum demonstrantes Typhonem, per accipitrem uerò uim & principatum, quo ille uiolenter sibi quæsito sæpe per improbitatem tum ipse turbari, tum alios perturbare sua sponte uoluerit, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. In Diospoli (in Sai, Plutarchus in libro de Iside) Aegypti in uestibulo quod sacrum appellatur, imagines expressæ spectantur, puellus generationis, senex corruptionis: accipiter dei, piscis odij, crocodilus deniq; impudentiæ symbolum. Quæ omnia si coniungas, hunc sensum constituent: O nascentes & morientes, Deus odio habet impudentiam, Clemens lib. 5. Stromatum. Et rursus ibidem, In comessationibus (κωμασίαις, inquit,) apud Aegyptios dictis, deorum aurea simulacra circunferunt, canes duos, accipitrem unum, & ibin unam: eaq; literas quatuor appellant. Sunt autem canes symbola duorum hemisphæriorum, ut quæ circuitū & ueluti custodiam peragant. Accipiter Solis. feruidæ enim naturæ est, & ad perdendum comparatus. nam ad Solem etiam morbos pestilentes referunt. Ibis deniq; Lunæ. tenebrosam enim lunæ faciem, nigris in hac aue pennis: lucidam albis comparant. Sunt qui per canes circulos tropicos notari uelint: qui scilicet Solis meridiem & Septentrionem uersus transitum determinant & instar ianitorum obseruant. Iisdem æquinoctialem circulum sublimem & exustum, accipiter designat, ut ibis zodiacum. uidetur enim Aegyptijs hæc auis præ cæteris animalibus, numeri & mensuræ initium exhibuisse, ut inter circulos zodiacus. ¶ De dijs qui pingebantur accipitris forma, aut capite accipitris, dicetur infra in h.

¶ Antiochus quidam cognominatus est hierax, ut in Apophthegmatis meminit Plutarchus. Hierax unus fuit ex legatis Amphipolitarum Athenas missorum ut ciuitatem ac regionem suam

Heſychius & Varinus. Eſt autem Ionicum. Nam Iones & alpha in η uertunt, & ſyllabam ſæpe detrahunt, & pro denſo ſpiritu tenuem ponunt, ut ἰρεὺς, ἦμαρ, pro ἱερεὺς, ἡμέρα. quare & ἴρηξ ſine aſpiratione ſecundum eoſdem ſcribendum. Scholiaſtes Homeri anonymus ἴρηκας genus aquilarum interpretatur, quod non probamus. inuenimus tamen aliquando ἵρηξ aſpiratum, & ab ἱέραξ per craſin ἵραξ fieri Etymologus ſcribit. ἱερακίσκος, uox eſt diminutiua ab accipitre. Κἂν λαχόντες ἀρχίδιον, εἶθ' ἁρπάσαι βούλησθέ τι, ὀξὺν ἱερακίσκον ὃν τὰς χεῖρας ὑμῖν δώσομεν, Aues ad Athenień. apud Ariſtophanem, id eſt ἁρπαγὴν ὀξεῖαν, ἢ τάχος ὡς ἱέρακος ἵνα ταχέως φύγωσι. Κίρκος, accipiter, Heſychius. ὁ κωπηλάτης, ἢ ὁ ἱέραξ, Varinus. ſed nos circum, peculiarem accipitris ſpeciem, deſcribemus infra. Accipiter communis quem cerchum dicunt, Kiranides lib. 1. in Φ. lego circum uel cercnon. Κέρκνος, ἱέραξ ἢ ἀλεκτρυών, Heſychius & Varinus. Κέρκαξ, accipiter, Iidem. Xiphias auis hieracos (id eſt accipitris, malim ſpecies accipitris) quæ uocatur κados, (lego κercnos uel κirκos,) Kiranides lib. 1. in Ξ. mox quidem in amuleti deſcriptione, pro xiphia accipitrem ſimpliciter nominat. Ἴσραξ, auis quædam, Heſychius & Varinus: uidetur autem accipitrem ſignificare, ut & ἵραξ uel ἴρηξ. Ciris uel cirrhis uox, apud Græcos grāmaticos uariè ſcribitur, κεῖρις, κειρὶς, κιρὶς, κιῤῥὶς, κῆρυξ: & ab alijs ſimpliciter auis genus, ab alijs accipiter uel genus accipitris exponitur, ut copioſius infra peculiari capite proſequemur. ¶ Βέρακες, ἱέρακες: Βεραδην, ἡ ἁρπακτική, Heſychius & Varinus. Στωνίξ, ἱέραξ, Iidem. Σίτηον etiam noctuam, uel picam, uel accipitrem interpretantur. Βάρβαξ, ἱέραξ παρὰ Λίβυσι, Heſychius & Varinus. Νέρτος, accipiter: alij ſimpliciter ſpeciem auis exponunt, Iidem. Opinantur Aegyptij animæ conſeptum eſſe cor: qua ratione quum accipitris nomine indicari animam putent, illum uocabulo gentilitio βαιὴθ nuncupant, quod animam ſignat & cor: ſiquidem βαϊ animam eſt, ηθ uero cor. Hieroglyphico argumento adijciunt, accipitrem aquam non bibere, ſed ſanguinem, quo & connutriatur anima, Cælius Rhod. ¶ Accipitres etiam acipenſeres uocant, Albertus ridiculè. Eſt enim accipenſer in piſcium genere, non uolucrum. Coredulus auis ſic eſt uocata, eò quòd uenatione uiuat, & corda eorum quæ uenatur edat: & parum de reliquo corpore prædæ accipiat, Albert. Videtur autem uel accipiter eſſe, uel aliqua eius ſpecies, cum & rapina uiuat, & cordibus auium edendis delectetur, quod & accipiter facit, ut in C. ſcripſimus.

¶ Epitheta. Acer, hyperboreus, ferus, prædo, apud Textorem. Prædo fuit uolucrum, famulus nunc aucupis idem Decipit, & captas non ſibi mœret aues, Martialis. Videtur & ſacer epitheton eſſe accipitris: Quàm facile accipiter ſaxo ſacer ales ab alto, Vergil. 11. Aeneid. ubi Seruius, Sacer ideo quia eſt Marti conſecratus: aut auibus execrabilis, ut Auri ſacra fames. aut quod uerius eſt, nomen Græcum expreſsit. nam ἱέραξ dicitur, hoc eſt ſacer. cur autem Græcè ſic dictus ſit, ratione non caret, quæ nota eſt ſacrorum peritis. Demetrius etiam ἱέρακας, ἱερὸς ὄρνιθας uocat. Vide infra in h. Eſt enim Apollini & Marti ſacer. alij ſacrum cæteris auibus, id eſt execrabilem, quòd ab eo capiantur: alij magnum exponunt. ¶ Homerus accipitrem (φασσοφόνον, ut infra recitabimus) ὤκιστον tantum uocat, αὐτὸν uerò κράτιστον ſimul & ὤκιστον. Ariſtophanes in auibus accipitres ἱπποτοξότας cognominat: nomine compoſito ab equo, propter pernicem eius uolatum: & ab arcu, propter ungues aduncos, ut Scholiaſtes monet. Ὠκυπέτης & Τανυσίπτερος, apud Heſiodum.

¶ Hieraciten gemmam Plinius à colore accipitris dictam ait. Meminit & Georg. Agricola: Hieraciten (inquit) Paulus Aegineta in lapidibus rectius numerat, quàm Plinius in gemmis. is (inquit Plinius) alternat totus miluinis nigricans ueluti plumis. Inuenitur in tractu Hildesheimio qua itur uerſus occaſum in colle ultra flumen & citra. eſtq́ſ ſimilis ſpecie & colore accipitrum mollioribus pennis, quæ ipſis ſunt in pectore. Hieraciten dextro femori alligatum ſiſtere dicunt ſanguinem per ora uenarum profuſum. Hæc Agricola. Interpretatur autem hunc lapidem Germanicè quoq; non aliter quàm accipitris lapidem uocans, confictо nimirum per imitationē uocabulo, Habichſtein. Hieraciten lapidem geſtans muſcis infeſtari negatur, Hermolaus.

¶ Hieracium (uel hieracia fœmino genere, ut apud Aetium & Horum legitur, referente Hermolao) herba ab accipitribus nomen ſortitur. Ex lactucis ſponte naſcentibus rotunda folia & breuia habentem ſunt qui hieraciam uocent: quoniā accipitres ſcalpendo eam, ſuccoq; oculos tingendo, obſcuritatem cum ſenſere diſcutiant, Plinius. Vide ſupra in E. Nos nuper ex Italia miſſum ab amico hieracium accepimus, quod is Creticum appellauit, ex Creta nuper in Italiam aduectum, cubitale, tenerum, lacte manans, mollibus aculeis, flore luteo diluto, qui in pappos abit, quibus ſemina oblonga & aſperiuſcula ſubduntur: folijs laciniatis, breuioribus quàm in pleriſq; lactucis ſyluestribus, anteriore ſui parte latioribus & rotundis, amaris: ſed foliorū ſpecies ætate mutatur. Dioſcoridis uerba ſuper utroq; hieracio, ne ſim prolixior, omitto. Minus quidem hieracium (quod doctorum pleriq; hodie illud eſſe putāt, quod uulgò dens leonis nominatur) Romani intybum ſylueſtre uocant, ut inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectas legitur. Ruſtici quidam apud nos caudam milui appellant, Wyenſchwantz: alij flores ſuillos, ſüblůmen, alij aliter. Eandem hedypnoidem putant eruditi: aut ſi quid intereſt, uiribus tamen & genere proximæ ſunt. Ex eodem genere picris eſt, id eſt intybum uel cichorium ſylueſtre ab amaritudine dictū, quod Aelianus refert circum accipitrem nido ſuo imponere, tanquam ad cuſtodiā pullorum aliquid conferat. ¶ Dracunculus etiam hieracium cognominatur apud Dioſcoridem, fortaſsis propter caulem maculis inſignem, ut & accipiter ſuo pectore maculoſus eſt: & lychnis ſylueſtris hieracopodiō, id eſt pes accipitris, nimirum

à figura

ea mulcta quam sacerdotes statuerint, Herodotus lib. 2. Et rursus, Mygalas & accipitres defunctos Aegyptij in urbem Butum asportant. Colunt animalia quædam Aegyptij præter modum, tum uiua, tum mortua, ut accipitres, canes, &c. Qui accipitrum curam habent, hi uolantibus eis carnes incisas proijciunt, magna uoce, donec carnes capiant, appellantes, Diodorus Sic. lib. 2. Biblioth. Et paulò post, Hoc mirabilius, sicubi uinum frumentúmue, aut aliud quid uictui accommodatum, ubi aliquod animal sacrum expirasset, inuentum esset, non amplius illo utebatur: eodemq; luctu etiam ad alia loca profecti, æluros & accipitres mortuos ad Aegyptum, deficiente persæpe uiatico defere bant. Et rursus, Accipitres ab Aegyptijs coluntur. prosunt enim admodum ad scorpiones, cerastasq; & parua animalia quæ morsu nocent. Quidam ob eam causam honorem haberi accipitri uolunt, quòd his utantur augures, in futurorum prædictione. Alij accipitrem priscis temporibus dicunt, librum, Puniceis inscriptum literis, in quo continebatur, qui cultus dijs, quiue honor, deberetur, Thebas, ad sacerdotes detulisse. Quapropter literarum sacrarum scriptores & puniceum filum gestant, & accipitris alam in capite. Accipitrum ciuitas in Aegypto est, ubi accipiter colitur. Est & Aethiopicus accipiter qui in Philis colitur, communi Aethiopum & Aegyptiorum habitatione, (ut mox dicetur in Capite de accipitribus diuersis,) Strabo lib. 17. Accipiter quoad uiuit, cum apud Aegyptios egregiè charus deo esse existimatur, tum post excessum è uita, futura ostendere. ab eodemq; somniorum significationes proficisci persuasi sunt: atq; apud eosdem populos tripoda accipitris aliquando fuisse, unde oracula consulentibus diuino instinctu afflata funderentur, fama est, Aelianus. Et rursus, Accipitres Tentyritæ sanctißimè colunt & adorant, propter comparationem quam cum igne ijs esse affirmat: atq; huius rei testimonium adferunt, quòd similiter atq; ignis hi ueloces & uiolenti sint: aquam uerò simul cum igne existere posse negant. Contrà Coptitæ accipitres ut crocodilorum hostes sæpe in crucem agunt. hi quippe crocodilos ob similitudinem quam eis cum aqua esse affirmant, diuino honore afficiunt. In uestibulo ædis Mineruæ in Sai (Aegypti ciuitate) sculptura uisebatur huiusmodi: primò infans, deinde senex, accipiter, piscis, & postremò equus fluuiatilis. Indicant autem symbolicè (per infantem ac senem) nascentes & morientes: per accipitrem uerò deum, &c. Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Vide supra inter Icones in a.

¶ Accipiter Marti consecratus est, unde quidam putant sacrum à Vergilio dici, Seruius. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, Apollinis accipiter & coruus, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Accipitrem Apollini consecrant Aegyptij, & uenerantur. Oron (ὦρον, ut & Orus in Hieroglyphicis scribit) sua lingua deum hunc appellant. Auem autem eiusmodi thaustum nominant. Cum Apolline idcircò conuenientiā habere aiunt, quòd de auibus soli accipitres semper nullo negotio aduersos solis radios intuentur, neque intentis oculis sursum uersus iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur. ijdem ipsi serpentibus & uenenatis bestijs inimicißimi sunt. nec enim ipsos serpens, nec scorpius, ulláue alia mala bestia latere potest, Aelianus. Iupiter in sceptro suo (uel super capite) aquilam habet. Minerua archegetis noctuam manu gestat. Apollo accipitrem, tanquam auem uaticinijs aptam, & tanquam ipse minister Iouis. accipiter enim aquila minor est, Scholia in Aues Aristoph. ἱέραξ ἱέρωται ἡλίῳ Ἀπόλλωνι, &c. hoc est, Accipiter sacer est Soli Apollini, tum propter motus sui uelocitatem, (nam ut sol uelocißimus est, sic uolatu suo pernicißimus accipiter:) tum propter cognationem ex origine sui nominis. uocatur enim ἱέραξ παρὰ τὸ ῥᾳδίως ἵεσθαι, id est à facili motu, qui quidem Soli uel maximè conuenit. Quin & cœlestem sphæram Iapetū aiunt dici, παρὰ τὸ ἵεσθαι καὶ πέτεσθαι, quòd ita facile scilicet feratur ac si uolaret, Varinus & Eustathius in Homerum. Quin & propter oculorum splendorem Soli sacer uideri potest. Apollinem quidem ipsum in accipitrem aliquando mutatum, & Dædalionem ab eo in eandem auem conuersum, inferius referetur. Deos aliquot animalium nominibus ueteres appellarunt, ut Solem lacertum, leonem, draconem, accipitrem, Porphyrius lib. 4. de abstin. Sacrilegum medicum Delphis, cum in eum incurrisset accipiter, eius caput conuellens, indicauit, Aelianus. Eruditißimi quidam Apollini attribuunt accipitris genus, quod perdicoteros (forte percnopteros) dicitur, Gyraldus. ¶ Aegyptij Osiridem sæpe accipitris forma exprimunt. excellit enim hæc auis acie uidendi, & ui uolandi, (καὶ διοικεῖν αὑτὸν [αὐτὴν] ἐλάχιστα τῇ τροφῇ πέφυκε.) Fertur etiam in cadauerum insepultorum oculos terram superuolando inijcere. Et cum bibendi gratia ad fluuium appulerit, alas erigit, quas cum biberit rursus demittit, unde saluum eum esse & à crocodilo illæsum apparet: Nam si ab illo rapiatur, alæ ut erant erectæ rigidæq; manent, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Horum posteriorem partem Cælius Calcagninus ita transtulit; Descendentem ad flumen rectis pennis deferri tradunt: quas rursus inclinat in latus metu crocodili ad fugam paratus: quòd ne quando improuisus opprimatur, incessanter meditari solet, Sic ille. Nos ut in Græcis publicatis legitur ad uerbum transtulimus. Fuisse diuinum animal, ac diuinam serpentis naturam, non Tautus modo (qui & Thoth ab Aegyptijs dicitur) in Phœnicum Theologia testatus est: sed etiam Phœnices atq; Aegyptij, quòd in eo supra cætera quidem animantia spiritus acrior atq; amplius ignis existat. Quæ res cum ex illo celeri gressu ostenditur, sine ullis pedibus manibusq; uel alijs instrumentis, tum quòd ætatem subinde cum exuuijs renouant ac iuuenescunt. Itaq; Phœnices populi dæmonem hunc fœlicem, Aegyptij Eneth appellarunt, cui caput accipitris adijcientes, celeritatem illius præcipuam indicabant, quod & Philon Biblius scribit, qui Sachoniati historiam ex

Atheniensibus traderet, Suidas. ¶ Apud Chelonophagos insulæ tres sunt deinceps, quarum una testudinum, alia phocarum, alia accipitrum dicitur, Strabo. Meminit & Ludouicus Patritius in noui Orbis descriptione accipitrum insulæ. ¶ Accipitrum ciuitas, ubi accipiter colitur, nominatur Straboni lib. 17.

¶ b. Demetrius Constantinop. Græcè scribens accipitrum aliquot partes Latinè nominat, ut sunt, γοῦλα, καῦντα, id est gula, cauda, quæ & ὀρσαῖον & κέρκος ab eo uocatur.

¶ Titus Vespasianus Stroza lib. 6. Eroticôn Bagarini sic dicti accipitris laudes à Cosmo quodam pictore picti, hisce uersibus elegantissimè expreßit.

Non fuit accipitres inter formosior alter,
Nec magnis meritis carior ullus hero.
Purpureis maculis plumam insignibat & auro,
Qualis apum decorat corpora picta color.
Penna fuit dorso si non argentea, saltem
Argento similis uel speciosa magis.
At procera caput ceruix fulcibat honestum
Desuper, inque oculis uiuidus ardor erat.
Cauda nec in longi speciem temonis abibat,
Nec breuis, at potius inter utrunque fuit.
Acer inhærebat pugno, & formidinis expers
Horrebat nullas nocte dieque manus.
Blanditijs gaudebat heri, placideque mouebat
Alternos agili dexteritate pedes.
Nulla recusabat capiti uelamina mitis
Accipere, & tanquam luce careret, erat.
Illo non alius pernicibus ocyor alis
In miseras tanta strage ruebat aues.
Non fuga perdici, non magni corporis ingens
Phasiacis robur profuit alitibus.
Non illum uano cuccus deceperat astu,
Dum uagus incertas itque reditque uias.
Non tibi se eripuit turtur Bagarine sequenti,
Non uelox pennis & pede segnis anas.
Congressusque tuos corui tremuêre feroces,
Et picas leto tradere lusus erat.
Haud facile euasit, quem tu semel unguibus hostis
Attigeras, quamuis strenuus ille foret.
Quinetiam paruas uolucres placidissime rerum
Ad domini assueras ipse referre manus,
Nec minus ex altis ad sibila prima redibas
Arboribus, medium Sole tenente diem.
Teque canum quamuis auidorum læderet error,
Præda sub hamato dum pede capta iacet,
Non tamen ingenuum tibi cor excanduit ira,
Parcebas, ueniæ certaque signa dabas.

¶ c. Pastus accipitris à nostris uocatur, **das abs**, hoc est esca: **der kropff**, hoc est ingluuies, per synecdochen. inde uerbum **überkröpffen**, nimio cibo replere. ¶ Corui & graculi cum gregagatim apparent, & similem accipitribus uocem ædunt (id est acuta uoce clamant, talis enim accipitrum uox est, Scholia) pluuiam prædicunt, Aratus. ¶ Velocitas picto accipitre repræsentatur, ut supra inter Icones scriptum est. Ἡ δ' ἴρηξ ὣς ἆλτο κατ' Οὐλύμπου νιφόεντος, Homerus de Thetide. Αὐτὸς δ' ὥσθ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι, ὅς ῥά τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς ὁρμήσῃ πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο, Homerus Iliados ν. de Neptuno discedente. Hunc locum imitatus uidetur Vergilius lib. XI. Aeneid. Quàm facile accipiter saxo sacer ales ab alto Consequitur pennis sublimem in nube columbam. Ἀλλὰ πτέρυγε ταχίστη καὶ κούφαις πτέροις ἱέρακος, ἢ κερχνῇδος, Aristoph. in Auibus. Θαλόσυνας ἰρήκων ἐμβῆναι καλλιτρίχας ἵππους, Iliad. ν. Vide infra in prouerbijs.

¶ d. Quorum oculi instabiles, ij præcipites & rapaces habentur, quòd eiusmodi sint accipitrum oculi, Aristot. in Physiogn. Accipiter nulli satis æquus in omnes Sæuit aues, Ouidius XI. Metam. Accipiter uelut molles columbas, Horatius. Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν, ὥστε πέλεια, Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος (scilicet διωκομένη) κοίλην εἰσέπτατο πέτρην Χηραμόν, Homerus Iliad. φ. Rapto quæ uiuit & omnes Terret aues, Ouidius 11. Metamor. Visa fugit Nymphe, ueluti perterrita fuluum Cerua lupum: longeque lacu deprensa relicto Accipitrem fluuialis anas, Ibid. At uariæ fugiunt uolucres, pennisque repente Sollicitant diuûm nocturno tempore lucos, Accipitres somno in leni si prælia pugnasque Aedere sunt persectantes, uisæque (accipitres in fœminino genere ponit) uolantes, Lucretius lib. 4. ¶ Aegyptij turture in cibo abstinebant, eò quòd accipiter, ut aiunt, hanc auem deprehensam dimittere soleat, μισθὸν ἀπολύτως μείζους σωτηρίαν. ne quãdo igitur imprudentes turturem ab accipitre dimissam gustent, toto eorũ genere abstinent, Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis. Huc facit quod Physiologus scribit, author obscurus, Accipiter (inquit) auem, quam sub noctem forte ceperit, tota nocte sub pedibus tenet, tandem oriente Sole licet famelicus eam dimittit: & quamuis eandem aliàs obuiam habuerit, non persequitur.

¶ e. Aucupem auibus rapacibus quibusuis utentem Germani appellant **ein Weidmann**: accipitribus uerò priuatim **ein häbicher**, id est accipitrarium. ¶ Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio, Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur. Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur, Terentius in Phormione. ¶ Accipiter potest quæcunque uultur, debilius tamen, Kiranides. Cor accipitris gestatum, ad omnia roborat & conseruat gestantem, Idem. In xiphia lapide, id est sapphiro, sculpe accipitrem, & sub pedibus eius xiphiã piscem, & reclude sub lapide radicem herbæ (xiphij,) & gesta. hic annulus est castus, quem si habueris circa te in oraculo, uidebis quicquid uolueris. Et si posueris eum in animali uel idolo aliquo, oraculum dabit de omnibus rebus quas uolueris scire, Idem.

¶ h. Accipiter auis sacra habetur, unde & Græcis forte ἱέραξ dicta, uide supra in Epithetis. Quisquis ibin aut accipitrem necauerit, siue uolens siue nolens, necessariò morte afficitur. Ex alijs uerò sacris in Aegypto feris, si quis uolẽs aliquam occiderit, morte mulctatur: sin inuitus, plectitur

ea mulcta

inter se dissident. Alij enim columbam humi considentem rapiunt, uolantem non appetunt. alij super arborem, aut tale quid conscendentem uenantur: sin humi est, aut uolat, non inuadunt. Alij neque humi, neque in sublimi manentem aggrediuntur, sed uolantem capere conantur. Fertur etiam à columbis quodque accipitrum genus cognosci. itaque cum accipiter prouolat, si sublimipeta est, manent quo constiterint loco: sed si humipeta; qui prouolat, est, non manent, sed continuò auolant. Hæc ille. Quæ uerò decem hæc genera sint, paulò mox ipsius Aristotelis uerbis explicabitur. Accipitres campestres appellãt perdicarios, leporarios, picarios: Lacustres & riuularios lacunariosque, dicunt anatarios, Budæus. Plinius genera accipitrum (inquit Guil. Budæus) sedecim meminisse se dicit, nec tamen prosequitur ne nominatim quidem, cum Aristoteles genera tantum decem ponat, ut fortasse erratum esse in notis numeri apud Plinium suspicari debeamus. Quæcunque enim de aquila & accipitre dicit, ex Aristotele ad uerbum uertisse uidetur. Hodie nomina seruari (ut arbitror) uix possunt, quo modo permulta in reliquis auibus piscibusque. Primam differentiam faciunt pugillarium & pinnariorum. quidam enim prętento pugno reuocantur emissi, alterum genus non nisi pinnarum scapo reuocatur. Secunda differentia est inuolãtium & deprimentium, quòd unum genus inuolare prædam solet, alterum tantum deijcere ac deturbare. Est & alia differentia eorum qui sublimes prædam humi latentem circunuolitare solent, & cum à canibus aut uenatoribus excitata est (sic enim uocauerim potius quàm aucupes) supernè sese librare, deuolãtes, subuolantes, prouolantes spectanda celeritate, sic interdum prædam lancinantes ut humi afflictam enecent elisis interaneis, quod testari oculata fide possumus, qui eius oblectamenti studiosi magis in prima & plena pubertate quàm literarum fuimus. punctim subrigi casitareque appellant. Grauiores & qui sublimi uolatu lustrare prædam atque humi latentem prodere ac circunscribere circinatu non solent, arboripetæ dicuntur & statarij: quod qui non faciunt temere transuolantes, errones appellantur & stationis desertores. Quidam sublimipetæ (μετεωροθήρας Aristoteles uocat) prædam non nisi uolantem impetunt, quam si prouolatu assequi nequiuerunt, in fruteta cadentem subsequentibus magistris emicatu produnt, sagittæ modo sursum uersus elisi. Humipetæ (χαμαιτύποι Aristoteli) ad terrã cum præda deferuntur. Sunt quos sublimiuagos dicant, qui neglecta interdum pręda cum differenauit, ad meridiem plęrunque apricatione delectati in nubes licentius subuehi solent, & diu ex hominum prospectu auferri quasi quidam emansores, quod prouidentes magistri receptui Stentorea uòce cànunt, interim scapum oblongo loro rotantes. Si uerò nubilauerit, nullum est periculum. Hæc omnia Budæus. Sed de accipitribus sublimipetis, humipetis, arboripetis, dictum est nonnihil supra quoque in D. ubi de accipitre in genere egimus. Videntur autem differentiæ istæ non unius generis, sed diuersorum esse, uel Aristotele teste, qui (ut paulò ante recitauimus decem) accipitrum genera etiam ipso uenandi modo inter se dissidere scribit. Cæterum accipitres dicti nidularij, ramarij, & sori uel peregrini, non genere, sed ætate differunt, ut supra in E. docuimus: Elæophoro nomen à forma, ut in B. ubi & neaniscum & ophiocephalos accipitres à capitis forma dictos ex Demetrio Constantinopolitano memorauimus. Porrò decem accipitrum genera ab Aristotele nominãtur hæc: Accipitrum genus præcipuum buteo est, triorcha à numero testium nuncupatus. secundum æsalo. tertium circus. Stellaris autem (ἀστερίας) palumbarius & pernix (πτέρνις) differunt. Latiores uerò accipitres hypotriorchæ, id est subbuteones appellantur. Alij percæ (πέρκοι) & fringillarij uocantur. Alij læues & rubetarij (λεῖοι καὶ φρυνολόγοι) qui abunde uiuunt (εὐβιώτατοι) atque humiuolę sunt. Accipitrum genera sedecim inuenimus, inquit Plinius: tum adnumerat, circon, triorchen siue buteonem, & æsalonem, qui solus omni tempore apparet, cæteri hyeme abeunt: postremò nocturnum accipitrem cymindim. ¶ Asturis, id est accipitris (inquit Tardiuus in libro Gallico) species quinque sunt: Prima & nobilior, accipiter fœmina. Altera semiastur uocatur (demy austour qui est maistre, & peu prenant.) Tertia tercellinus, hoc est accipiter mas, qui capit perdices, grues autem capere non potest. nominatur autem tercellinus (uulgo tertiolo) quòd in uno nido tres pulli nascantur; duo fœminæ, tertius mas. Quarta sparuerius. Quinta, sabech, quem Aegyptij nominant baydach. is similis est sparuerio, sed minor, oculis cœruleis. Ex eodem Tardiuo supra in B. scripsi de accipitribus Armenio, Persico, Græco, Africo, deque albo & nigricante: & quibus signis accipitres parui commendentur.

Tempore quo aues in libidinem aguntur, binęque degunt generandæ sobolis causa, omne genus falconum, aliarumque auium rapacium ad asturem (accipitrem) colliguntur, Tardiuus. Nothi accipitres esse creduntur, qui censentur in genere aquilarum, Aelianus. Θεοκρόνος auis notha nominatur in Ixeuticis Oppiani libro 2. accipitre patre, & aquila matre progenitus, amphibius. Genus quoddam accipitris (inquit) adeò in libidinẽ profusum est, ut uerno tempore omni robore amisso, minimarum etiam auicularum morsibus obnoxia sit. Deinde adulta æstate & sub canicula uiribus recuperatis, de auiculis sese ulciscitur, & quascunque assecutus fuerit deuorat. Quòd si aquilæ fœminæ uocem audiuerit, aduolans cum ea miscetur. Illa quæ ex ignobiliore aue conceperit oua ne incubare quidem dignatur, & ut aquilas mares lateat procul ab eis auolat. Nam illi quam adulterio corruptam senserint omnino ulciscuntur & abigunt. Pulli tandem ouis Sole concalfactis exclusi, amphibij sunt & piscium captura uictitant.

Accipiter ASTERIAS, id est stellaris ab Aristotele dictus, Nipho is esse uidetur quẽ recen-

Phœnicum lingua in Græcum sermonem conuertit. Epies uerò (qui apud Aegyptios deorum maximus interpres est habitus) cum naturam accipitris & anguis referret, Diuinissimum (inquit) animal serpens, & accipitris habens caput perquam mirificum est. nam sicubi sublatis palpebris effingebant, tum omnem Aegypti regionem suo lumine complebat: sin clausis oculis fuisset, tenebras circunfundi notabatur, ut nihil dubium sit, naturam eius maximè igneam existimasse. Iidem præterea Aegyptij, totius orbis molem demonstrantes, inter circulum aëreum & igneum serpentis effigiem cum capite accipitris circunducunt, ut instar sit Græcæ literæ quæ thêta dicitur, ϴ. Per circulum enim magnitudinem & formam totius orbis intelligunt: per anguem uerò, qui medium intersecat, bonum dęmonem, cuius merito ac beneficio omnia alantur, uigeant, atque contineantur. Quin & Zoroastres ille Oromasi filius (qui apud Persas maximè sapientia præstitit) in sacra historia de rebus Persicis in hunc modum de re hac meminit. Deus (inquit) accipitris caput habet. Is enim inter omnia quæ labem nullā aut corruptionem sentiant, primus ingenitus, nec interiturus unquam, partium expers, sibique ipsi simillimus, bonorum omnium auriga & author, rerū pater omnium optimus ac prudentissimus, sacrum iustitiæ lumen, absolutissima naturæ perfectio, eiusque inuentor & sapientia: quæ omnia copiosè prosequitur Pamphilus Eusebius ad episcopum Theodorum; Petrus Crinitus de honesta disciplina 16. 2. ¶ Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactamus illis & mulos & asinos, &c. cur non coruos, accipitres, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes.

¶ Qui animalium uaticinijs pollentium animas in se recipere uolunt, deuoratis principalibus (corporis eorum) partibus, ut corde coruorum, aut talparum, aut accipitrum, animam quoque singulorum præsentem & ingredientem in ipsos accipiunt, & dei instar futura præsentientem, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. ¶ Ciconiam non ut grues prodigium facere dicunt: sed in augurijs non dubiam ferre concordię significationem. Proxima est accipitrum natura: præcipuum uerò genus quod circum appellant, altero pede claudum, quod fortunatum nuptijs & pecuariæ rei opinati sunt, Alexander ab Alexandro. Et paulò post, Dario accipitrum uisio duo uulturum paria uellicantium, omen fuit, quòd è coniuratis sumpto supplicio, haud multò post Persarum regno potiretur. M. Aemilio, D. Bruto Coss. Didius Lælius legatus Pompeij, cui prodigium Romæ erat factum, in lecto uxoris duo angues conspecti, in diuersumque lapsi: proximè Pompeio in castris sedenti accipiter super caput accesserat, in Hispania aduersus Sertorium inter pabulatores occisus, Iul. Obsequens. Consulo (id est optimum augurium præbeo) rebus In læuum uergit cum mea penna latus, Io. Vrsinus.

¶ Apologus de accipitre & luscinia ex lib. 1. Operum & dierum Hesiodi.

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον,
Ὕψι μάλ' ἐν νεφέεσσι φέρων ὀνύχεσσι μεμαρπώς.
Ἡ δ' ἐλεὸν γναμπτοῖσι πεπαρμένη ἀμφ' ὀνύχεσσι
Μύρετο. τὴν δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε.
Δαιμονίη, τί λέληκας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.
Τῇδ' εἶς, ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν.
Δεῖπνον δ' αἴκ' ἐθέλω, ποιήσομαι, ἠὲ μεθήσω.
Ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν,
Νίκης τε στέρεται, πρός τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
Ὣς ἔφατ' ὠκυπέτης ἴρηξ τανυσίπτερος ὄρνις.

¶ Est illic (in tela Arachnæ puellæ cum Minerua certantis) agrestis imagine Phœbus, Vtque modo accipitris pennas, modo terga leonis Gesserit, Ouidius Metamor. 6. Dædalion Ceycis regis Trachiniæ frater, præ impatientia doloris propter Chionen filiam à Diana (cui illa se prętulerat) interfectam, in accipitrem mutatus est, ut canit Ouidius undecimo Metamorph. Vir fuit, (qui nunc accipiter est) & tanta est animi constantia, quantum Acer erat belloque ferox, ad uimque paratus. Illi fera bella placebant, Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas. Et paulò post describens quàm ægrè tulerit mortem Dianæ filiæ, Effugit ergò omnes, ueloxque cupidine leti

Vertice Parnasi potitur, miseratus Apollo,
Cum se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit auem, & subitis pendentem sustulit alis:
Oraque adunca dedit, curuos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, maiores corpore uires.
Et nunc accipiter, nulli satis æquus, in omnes
Sæuit aues, alijsque dolens fit causa dolendi.

¶ Ocyor accipitre: admirandam celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quæ est apud Homerum Iliad. ν. (de equis) θάσσονες ἰρήκων. id est, Pernices magis accipitre. Venustius fiet, si ad famam, aut ingenium, aut nuncium, aut eiusmodi quippiam detorqueatur, Erasmus. ¶ Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ, Ἴρηκες δ' ἴρηξιν, ἐμὶν δ' ἁ μῶσα καὶ ᾠδά, Theocritus Idyllio 9.

DE ACCIPITRVM GENERIBVS & differentijs.

CALLIMACHVS sex genera accipitrum facit in libro de auibus: alij uerò ueterum genera decem statuunt, Varinus. Etymologus quidem Callimachum ait genera accipitrum octo statuere: sed Varinus (ut iam recitaui) & Scholiastes in librum primum Argonauticorum Apollonij, sex tantum genera à Callimacho memorari docent. Genera accipitrum (inquit Aristot.) non pauciora quàm decem esse aliqui prodiderūt, quæ modo quoque uenandi inter

quicquam habet, nec Aegyptijs. Nam & magnitudine excedit, & uarietate longè diuersus est, dicunt enim Aethiopicum esse, & inde afferri cum alter deficit, ac etiam multò ante: & tunc nobis ostensus est, cum iam morbo deficeret, Strabo libro 17. De Aegyptio quidem accipitre scriptum est supra in D.

¶ Accipitres lęues & rubetarij abunde uiuunt(εὐβιώτατοι, id est commodè uiuunt: quòd uictum ingeniosè & strenuè sibi parent, nec pigri aut inertes sint) atq; humiuolæ (χθαμαλοπτῆται) sunt, Arist. Speruerij etiam uulgò dicti uolatu humili feruntur. Rubetarium (inquit Turnerus) esse credo accipitrem illum quem Angli hen harroër nominant à dilaniandis gallinis. Palumbarium magnitudine superat, & coloris est cinerei. Humi sedētes aues in agris, & gallinas in oppidis & pagis repentè adoritur. Præda frustratus, tacitus discedit, nec unquam secundum facit insultum. Per humum omnium uolat maximè, Hæc ille. Eundem accipitrem Eberus & Peucerus Turnerum sequuti Hünerahrn interpretantur. Nostri miluum (ni fallor) Hünerdieb, id est gallinarum furem appellant.

¶ Sabaudi genus quoddam accipitris auberet nuncupant.

¶ Accipitrum genera quatuor sunt. Ex ijs primum grandi corpore est, & facilè cicuratur, oculis uarijs, perlucidis, uultu hilari, pede crasso, longis unguibus, delicatum in uictu: quod aues omnes inuadit, nec ullam metuit, Liber de nat. rerum. Videtur autem primum hoc genus non aliud esse quàm accipiter uel astur simpliciter dictus.

¶ AEGITHALVS, ut Aristophanis Scholiastes scribit, species est accipitris, sic dicta quòd ubera capræ sugat. Sed parum auiculam propriè ægithalum dici, eam uerò auem quæ caprarum ubera sugere fertur ægothelam, id est caprimulgum, suo loco docebimus.

¶ OCYPTERVS etiam de genere accipitrum uidetur auis, à uolandi pernicitate dicta. nam & ὠκυπέτης accipitris simpliciter epitheton est. Miluum & ὠκύπτερον μασοφαγῆ, & aquilam in cibo damnat legislator, nullum cum illis commercium habendum insinuans, qui rapina uictitant, Clemens Pædagogi lib. 3. Et rursus quinto Stromateωn, Moses interdixit mensis aquilam, oxypterum, (ὀξύπτερον, sic enim hic scribitur non ὠκύπτερον ut supra,) miluum, coruum, innuens scilicet non oportere coniungi aut similes fieri illis, qui uictum sibi non labore parant, sed rapto & iniquitatè uiuunt. aquila enim rapinam, oxypterus iniquitatem significat.

¶ FALCONES accipitrū nobile genus antiquis fuisse putamus, Paulus Iouius. Falconum genera plura sunt, cum aliâs, tum quia specie diuersi falcones & inter se, & cum accipitribus, nisis & aquilis permiscentur, Albertus.

¶ Accipitres quidam Claronæ, qui insignis Heluetię pagus est, Habspurger uel Krewelberger dicuntur, quos audio ea magnitudine & audacia esse, ut etiam leporem retineant.

¶ Accipitrem marinum recentiores quidam parum eruditi (ut Kiranidæ interpres) conuertunt, ubi Græcè haliæetum legi conijcio, id est aquilam marinam. Sed accipitris pelagij Aelianus etiam meminit, scribens illum inimicum esse coruo.

DE AESALONE.

ACCIPITRVM genus præcipuum triorches est, secundum æsalo; Aristot. Græcè αἰσάλων scribitur, paroxyt. Apud Varinum oxytonum, quod non placet: apud Hesychium αἰσάρων corruptè. Albertus & recentiores quidam ineptè (ut solent) assalon & azalon scribunt, & cum salo, id est ægitho auicula confundunt. Aesalona Græci uocant qui solus omni tempore apparet; cæteri accipitres hyeme abeunt, Plinius. Aristoteles similiter scopes discedere scribit, aiscôpes semper apparere: inter accipitres uerò buteonem tantum semper apparere. Inter minores accipitres (inquit Guilhelmus Turnerus) sola merlina, ut Angli uocant, siue smerla ut Germani, semper adparet. quamobrem eandem æsaloni esse conijcit. Aesalo uulpi est inimicus. ferit enim pilosq; eius euellit, occiditq; catulos. uncis nanq; unguibus est. Aesalonem coruus impugnat, & uulpem aduersus ipsum defendit, Aristot. Coruus cum etiam robusto æsalone decertat, Aelianus. Aesalo uocatur parua auis, oua corui frangens, cuius pulli infestantur à uulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipsamq; uellit. quod ubi uiderint corui, contrà auxiliātur, uelut aduersus communem hostem, Plin. Aesalo cum uulture pugnat, Aristot. Et rursus, Aesalo & uultur inuicem inimici sunt, ungues enim utriq; unci habentur. ¶ Aesalon, qui & æsalus, ut habent grammatici quidam, sed absq; authore.

¶ Smerla uel smerlus Germanorum, ein Smirle uel mirle, ut Albertus nominat, à Gallis emerillon, à Sabaudis esmereillon uocatur, ab Italis smerlo uel smeriglio: quarum prior uox maiori uidetur conuenire, posterior minori. faciunt enim duas species, siue aliter siue sexu tantum differentes, ut smerlus fœmina sit, smerillus mas. Smeriglio, haliæetus, ethis, nisus, Alunnus absq; authore & absq; ratione. Capiunt smerilli easdem aues quas musceti, ut audio, nonnulli etiam perdices. Fringillarium accipitrem Albertus sparuerium putat, Ephesius illum qui fringillas sequitur: hic puto est smerillus, Niphus. Falco arborū apud Germanos dictus, medius est quantitate & uigore

tiores asturem corruptè dicunt, nec aliud addit. Quod si ita est, nomen hoc ei inditum uidebitur à punctorum uarietate, quibus eum insigniri diximus supra in B. Cognominantur & ardeæ & musteli pisces stellares eandem ob causam, nam & ποικίλοι ijdem musteli uocantur. Est & aquila stellaris Aeliano, eadem ut conijcio quæ germana & omnium maxima. Cæterum cur læues quidam accipitres (λεῖοι) ab Aristotele dicantur, nõ facile dixerim, nam musteli pisces læues dici uidentur, quoniam aculeos dorsi ut acanthiæ in eodem genere non habent: Est & læuiraia à priuatione spinarum dicta. Coniecerim tamen læuem dici accipitrem, qui nullis punctis aut maculis distinguatur & ueluti exasperetur, ut asterias & cenchris. Nam & elæophoro inter accipitres nomen à maculis nasci. Eberus & Peucerus accipitrem stellarem Germanicè interpretantur Blawfüß, id est falconis genus cui nomen est à cœruleo pedum colore: læuem uerò, Baumfalck, id est falconem arborum, quas tamen interpretationes suas nec authoritate nec argumentis astruunt. Niphus accipitres λείους & φασσοφόνους specie diuersos facit, πέρκους uerò & σπιζίας non diuersos. Ego uocem πέρκος neque apud authores neque apud grammaticos legisse memini: quamobrem περκνός oxytonum & cum ni in ultima legerim: quod nigricantem uel nigris maculis distinctum significat. Percnoptero etiam aquilæ ab alarum notis uel nigritie nomen. Περκνὸς siue aquilam, siue aliud quid (ut colorem) significet, uerbi περκάζειν quod est nigrescere, sensum continet, Varinus. Cæterum uerba περκάζειν pro μελαίνεσθαι καὶ πεπαίνειν, (nam uua cum maturescit nigrior euadit) & περκαίνειν pro διαποικίλλεσθαι, sine ni post cappa scribuntur: ut nomen etiam περκώματα, τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου ποικίλματα. Sed & perca (πέρκη ἢ πέρκις) piscis à colore nomen traxisse uidetur, lineis enim nigricantibus uariatur: unde & γραμμοποίκιλον cognominant. Scio etiam πέρνος apud Varinum legi, exponique κυνηγετικὸς ἀετὸς, ὁ πεδιοσῶς καίνων καὶ κόπτων. Sed planè deprauatam uocem existimo, legendumque περκνός, siue accipitrem siue aquilam ita cognominare libeat. Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν Μορφνὸν, θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσιν, Homerus Iliad. ω. Vbi Scholia μορφνὸν interpretantur, φόνιον, id est cædis auidam, uel nigram, uel rapacem: uel peculiare genus aquilæ. & mox περκνὸν, τὸν αὐτὸν τῷ προειρημένῳ, μέλανα. ἀφ' οὗ καὶ τὸν μελαινόμενον καρπὸν περκάζειν λέγομεν. Leporis colorem epipercnõ dici legimus, quòd sit percne oliuæ species, non acerbæ quidem, sed nec nigrescentis omnino, Cælius. Eratosthenes περκάδα κίχλην inter pisces nominat. Eberus & Peucerus percum putant esse illũ qui Schmirlein uulgò dicitur, quem mox in Aesalone describam: uel nisum, id est sparuerium, nullis ad hoc argumentis usi. ¶ Cæterum accipiter πέρνης, ut apud Aristotelem scribitur, à Gaza pernix transfertur. Niphus illum esse conijcit qui uulgo speruerius appellatur, & à celeritate sic dictum scribens suam in Græcis literis imperitiam prodit. Gaza enim pernicem cõuertit, alludendo ad uocẽ Græcam, & terminationem Latinam ei asciscendo, nam πέρνης alioqui significationem nullam apud Græcos habet. ego πέρκνης potius legerim, ut eadem ratio sit nominis quæ percno iam dicto accipitri, & percæ pisci. Si quis tamen πέρνης legere malit, quòd & πέρνος κυνηγετικὸς ἀετὸς apud Varinum habeatur, per me quidem licebit: etsi quod sequitur ὁ πεδιοσῶς καίνων, uoci percnos magis conuenit. Πέρνις, species accipitris, Hesychius & Varinus. Πέρνης accipiter, uel (ut Gaza reddit) pernix, Ebero & Peucero exponitur uulgò dictus gyrofalco, Germanicè Stoßfalck, sed absque authoritate & argumentis.

¶ Perdicotheros accipiter Apollini sacer & minister esse dicitur, ut morphnos matri deorum, Gillius. sed forte percnopteros legẽdum. neque enim memini apud authores perdicotheron legisse. quod si à perdicum uenatu tale nomen componere uelis, per as in prima declinatione περδικοθήρας dicendum fuerit, ut μετεωροθήρας Aristoteli. Est autem percnopteros, ut morphnos quoque, aquilarum generis. Accipiter mas (tercellinus) capit perdices, grues autem capere non potest, Tardiuus. Vidimus pridem accipitrem ex genere perdicariorum palumbis magnitudine, gruem tractim deturbantem, uisenda solertia oculis inuolatam, ita ut præda torpens & in terram decidens à cane leporario exciperetur, stupente principe Carolo, atque ob rei miraculum quingentis aureis emercato, Budæus.

¶ Tanysipteros accipiter Iunoni sacer est, Gillius. Apud Hesiodum quidem τανυσίπτερος accipitris simpliciter epitheton est, ab alarum extensione factũ. Apud Varinum legitur epitheton hoc commune esse auium, quæ inter uolandum alas extendunt.

¶ Accipitres chiluones à Plinio nominari, qui nunc falcones dicantur, Blondus author est in Latinis. Ego hanc uocem apud Plinium nusquam reperio.

¶ פרס pæræs, apud Hebræos, auis magna est & solitudinem amans, ut Dauid Kimhi interpretatur. R. Iona docet Arabicè uocari עקאב, okab. Augustinus Steuchus genus accipitris uel aquilæ esse suspicatur, siquidem gryphes fabulosi sunt. Deuteronomij cap. 14. Chaldæus interpretatur עַר, ar: Arabs עוקאב, ukab: Persa סומי, somi: sequitur tamen עקאב, okab, ut nomina uideantur transmutata. Vide infra in Haliæeto. L X X. γρύπα, Hieronymus gryphem. Eruditus quidam apud nos haliæetum esse cõijcit. Vox quidem ipsa pæræs ad Græcam πέρνης accedit, quę accipitris species est apud Aristotelem, nisi πέρκνης potius legendum, ut paulò ante scripsimus. Quod ad Persicam uocem somi, inuenio apud Tardiuum secundam speciem aquilæ quæ capreolos, id est paruas capreas rapiat, semy appellatam. Vide supra in Accipitre A. plura de uoce pæræs.

¶ Paulò supra Catarrhacten Nili sitæ sunt Philæ, communis Aethiopum & Aegyptiorum habitatio. Hęc templa Aegyptia habet, ubi ales colitur quem accipitrem uocant, qui nec nostris simile quicquam

DE BVTEONE, DE QVO PLVRA REquires infra in Lanarijs inter Falcones.

A.

ACCIPITRVM genus præcipuum (κράτιστον) buteo est, triorcha à numero testium nuncupatus, Aristot. Triorchen accipitrem dictum inuenimus à numero testium: buteonem hunc appellant Romani, Plinius. Buteo genus auis, qui ex eo se alit quod accipitri eripuerit, uastitatisq; est causa (locus est corruptus) his locis quæ intrauerit, ut bubo, à quo etiam appellatur buteo, Festus. Apud Albertum & eiusdem clasis authores buteus pro buteo inepte scribitur. ¶ Hæc auis, ut coniicio, Italicè poyana uocatur: quasi pagana, ni fallor. nam & uillanos has aues uocant, ut dicam in Lanarijs inter Falcones. Circa lacum Verbanum aieta. Buteo à nonnullis putatur bucciarius; sed, ut Ephesio placet, falco est habēs tres testes, Niphus. Hispanis

inter gibbosum falconẽ & mirle, eodemq́ modo ut mirle regitur, Albertus. Decimum & ultimum falconum genus quantitate minimum est, (inquit idem Albertus) quod mirle & smirlin uulgò uocatur. Et quamuis magnitudine cæteris inferior sit, nulli tamẽ animo & audacia cedit pro corporis & uirium suarum portione, pręcipue si peritia & usus accedant, spesq́ auxilij à falconario propinquo. Itaque Guilielmus Falconarius refert se harum auium opera aliquãdo gruẽ cepisse. Alioqui enim alaudas & similes aues tantum uincere potest, & ad summũ perdicem & columbam, nisi (ut diximus) uires arte iuuentur. Guttas in facie habent hæ aues ut & cæteri falcones, alas longissimas respectu sui corporis, caudam mensuratam, (mediocrem intelligo:) crura & pedes planos citrinos. Minores sunt nisis, æquales ferè muscetis. Dum feri sunt, cardueles ferè capiunt. sunt enim celerrimi & insidiosi, & in capiendo ascendunt ac descendunt feriẽdo, sicut & alia falconum genera. Sed de hoc genere hæc dixisse sufficiat, quòd omnibus ferè notũ sit, Hæc Albertus de animalib. 23.14. Et mox sequenti capite, Ex falconum ignobilium genere lanarius rubeus est, qui minor est & mirle imitatur. Rursus in eodẽ libro in elemento M. Meristiones (inquit, ego merilliones legendũ puto, eosdemq́ esse smerillis, uel mirle) aues sunt paruę, rapaces, & aliquid habẽt de falconum natura. socialiter enim uolant ad prædam, (sicut accipitres & herodij, Isidorus:) & quaterni aliquando ita instituũtur, ut spe auxilij hominis cygnũ prosternant: unus scilicet capiti, bini alis insidentes, quartus collum & pectus oppugnans. sic cygnum opprimendo deijciunt ut ab aucupe capiatur. Quando autẽ syluestres sunt, aues paruas insequuntur. Colore & figura merulam referunt (non multò maiores merula, Isidorus: & fieri potest ut inde etiam merilli uel merillones nominentur) nisi quod rostrum & ungues aduncos habent. Eadem ferè omnia Isidorus, merillum appellans: Quaterni (inquit) merilli cygnum à diuersis partibus (ut iam dictum est) inuadunt: Vnde cygnus auis grauida (grauis corporis) angustijs circumsepta, mouere se non ualens, ab aucupe præuenta capitur & occiditur. ¶ Ismerli sunt quasi falconelli, id est falcones parui, quos & corporis specie & colore pennarum referunt. Horum aucupium plus uoluptatis quàm utilitatis adfert. Capiũt præcipuè alaudas, quas tanto desiderio & impetu persequuntur, ut uel ad clibanum usq; ardentem quandoq;, uel in puteum, uel hominum uestes offendant. Capiunt etiam passeres & alias auiculas. Cætera quæ ad ipsorum institutionem & curam pertinent, ex accipitrum historia petentur, Crescentiensis. Merillo formam habet falconis, minor speruerio, uolacior quàm ulla auis alia. Aues capit easdem quas speruerius: præcipuè uerô paruas, ut passerem, alaudam, & similes, quas mira animositate persequitur. Debet cicurari & institui intra octo dies: nam post id tempus inutilis redditur. ¶ עזניה, asnija, uocem Hebraicam, Leuit. 11. & Deuter. 14. aliqui Gallicè esmerellon interpretantur. Vide infra in Haliæeto. In Alberti commentarijs de animalibus pro æsalon legitur celon uoce corrupta, quam falconẽ lapidum interpretatur. Haliæetus, lo smiriglio, à quibusdam muschette, Scoppa grammaticus Italus. Eberus & Peucerus æsalonem Germanicè reddunt Arhn: percum uerò smerillum uel nisum, **Smirlein oder Sperber.**

causa forte potius facit, quàm quòd aliter oderit. nam & anguillam capit, ut supra ex Simonide recitaui. Harpæ & miluo communes inimicitiæ contra triorchin sunt, Plinius. Et rursus, Harpæ & triorches accipiter dissident. Sed forte hæc non rectè ex Aristotele transtulit, apud quem in historia animalium sic legitur: Quæ cibum à mari petunt, anas, gauia (βρῦνθος καὶ λάρος) inuicem dissident. buteo in alio genere hostis ranæ & rubetæ & anguis est. Et rursus, Amici etiam pifex, harpa, miluus.

E.

Buteo capitur uisco, nempe mure humi posito (ab aucupe faciem auertente) & circunquaque illitis uisco uirgis erectis: quibus buteo murem rapturus implicatur, Stumpfius.

F.

Buteo quanquam auis rapax, à quibusdam tamen inter delicias ciborum appetitur, Stumpfius. Pinguescunt apud nos, & uæneunt deplumati. In Balearibus insulis buteo etiam accipitrum generis in honore mensarum est, Plinius. Dulcissimus & boni saporis in cibo est, si assus edatur, Albertus & Author libri de nat. rerum.

G.

Qui in Venerem infirmior erit, testiculos millonis ex aqua fontana, quæ perennis est, cũ melle decoctos edat ieiunus per triduum, statim remediabitur, Marcellus. Cæterum quæ nam auis sit millo, nusquam legere memini. conijcio autem triorchen esse, quæ miluo similis describitur, ut auis maximè testiculati testes, à quibus ternis etiam nomen adeptus est, ad promouendam Veneream facultatem adhibeantur.

H.

a. Millo apud Marcellum Empiricum buteo esse uidetur, ut iam in G. scripsimus. Falco niger accedit ad formam auis quæ butorius uocatur, Albertus: lego buteus, sic enim ab Alberto & eiusdem farinæ scriptoribus buteo nominatur. Cæterum butorius ijsdem auis est ex ardearum genere, quæ ab authore Philomelæ butio per onomatopœian appellatur hoc uersu, Inque paludiferis butio bubit aquis. Triorches, phrynus & ophis pugnant, Aristot. Hunc locum Albertus ex Auicennæ translatione Græcis uocabulis turpissimè corruptis sic uertit, Frichachyz & coronos, id est coruus aquaticus. tyrus autem aquaticum est animal uocatum trihaue. Τελόρχης quidem uox usitatior est pro buteone, sed legitur etiam τελορχος, ut supra in C. ex Simonide citaui: & in Auibus Aristophanis, ταυτηνὶ τίς ἂν ξυλλήψεται, ἀναπτάμενος τελορχος; Vbi Scholia, ioco nominat triorchum indicata Iride meretrice nimirum pro homine libidinoso & prono ad Venerem. Τελορχος uel τριόρχης, species est aquilæ, Varinus & Hesychius. Sed illi aquilę nomen ad accipitres non rectè extendunt. Κεγχρίλης, τριόρχης, Iidem. ego tinnunculum accipitrẽ potius, qui & κεγχρὶς & κεγχρηὶς uocatur, cenchrilen esse dixerim. Μόρμυνος, τριορχος, Hesychius & Varin. Βελλόνυς, τριόρχης, apud Lacones, Iidem. Germani quidem & Angli (ut in A. docui) buteonem Busshard uocant: tetracem uerò siue tetraonem Angli priuatim bustard, alij ex eis melius bistard, ut & alij quidam recentiores bistardam. ¶ Epitheta huius auis nulla inuenio, possunt tamen hæc esse, tardus, ignauus, timidus, uilis, ignobilis, & huiusmodi.

¶ Tertia est centauris cognomine triorchis, qui eam secat, rarum est ut non uulneret sese. Hæc succum sanguineum mittit. Theophrastus defendi eam, impugnarique colligentes tradit à triorche accipitrum genere, à quo & nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia (centaurij genera) & uni generi assignant, Plinius. Quibus uerbis dum aliorum imperitiam arguit, suam ipse prodit. Apparet enim omnino eum esse deceptum Theophrasti uerbis non intellectis, qui de hist. plant. 9.9. sic scribit. Febrifugiam secantes accipitrem triteStigerum (sic Gaza uertit triorchen) nuncupatum cauere aiunt, ut sine uulnere possint discedere. Non igitur herba ipsa triorchis uocatur, sed ab accipitre huius nominis fodienti periculum esse aiebant homines siue superstitiosi, siue impostores uerius. Gaza eo loco non rectè febrifugiam uertit, quod nomen minori non maiori centaurio conuenit. Maioris quidem radix succo sanguineo est: minoris inutilis. tertium uerò genus à bonis authoribus nullum traditur. Idem Theophrastus de hist. plant. 1.19. centaurij succum amarum esse scribit, de minore intelligens, (cui præter nomen nihil commune cum maiore,) ubi Gaza rectè fel terræ transtulit. Rursus lib. 9. cap. 14. Centauris (inquit Theophrastus) per 12. annos durat. est autem pinguis & densa. quæ uerba de centaurio maiore accipi debẽt, hoc est eius radice. etsi centauris formula diminutiua dicatur. Gaza hoc loco non rectè fel terræ posuit. Item eiusdem operis 3.5. Centaurium in Eleo agro nascitur. montuosis quidem locis fœcundum: planis infœcundum & florè tantum gaudens: concauis uerò ne floret quidem nisi improbè. Hæc etiam uerba ad maius centaurium refero. Postremò initio lib. 9. Succus quorundam (inquit) sanguineus est, ut ceuteriæ (κευτηρίᾳ) & atractylidi. Vbi omnino non ceuteria, sed centaurium legendum, intelligendumque maius. Hæc occasione triorchis herbæ, quam somniauit Plinius, obseruata mihi apud Theophrastũ, necdum ab alijs quod sciam prodita, hoc loco adferre uolui.

¶ Familia etiam ex buteone cognominata est, cum prospero auspicio in ducis naui sedisset, Plinius. Ego (inquit Cælius) in gente Fabia id fuisse cognomentum accipio. Nam ab urbe condita libro uigesimotertio T. Liuius M. Fabium Buteonem nominat, Meminit & in Fabio Maximo Plu-

tarchus. Sed ibi mendum (opinor) inoleuit: nam ſcribitur modò Fabius Bulco. Græcus tamen codex φαβίου præfert βουλεῶνα, &c. Denique Buteonis oratoris mentio eſt Senecæ Controuerſiarum lib. 2. Cælius. Et rurſus, Triorchæ auis Ariſtophanes meminit in Veſpis. Et quoniam hæc auis, ut ſcribit Sex. Pompeius, uaſtitatis eſt cauſa in his locis quæ intrauerit, ab hac eius natura uideri poteſt Agathocles tyrannus cognomentũ traxiſſe: niſi quis malit ab efferata libidine. Nam egreſſus Agathocles pubertatis annos libidinem à uiris tranſtulit ad fœminas. Traditur item quum eſſet periunctus fato, uxorem querulam flebilibus modis illud ſubinde ingeſsiſſe: τί δ᾽ οὐκ ἐγὼ σέ; τί δ᾽ οὐκ ἐμὲ σύ; Quid non ego tibi? quid tu non præſtitiſti mihi?

¶ h. Buteonem Dianæ ſacrum eſſe dicunt, Gillius. ¶ Quòd ſi animantium cruore afficiuntur ſuperi, cur non mactatis illis immuſſulos, buteones, &c? Arnobius lib. 7. cõtra gentes. ¶ Triorchæ accipitri principatum in augurijs Phemonoë dedit, buteonem hunc appellant Romani, familia etiam ex eo cognominata cum proſpero auſpicio in ducis naui ſediſſet, Plinius. Alites uolatu auſpicia facientes iſtæ putabantur, buteo, ſanqualis, &c. Feſtus: quod & alibi repetit, aues oſcines ab illis diſtinguens quæ alis ac uolatu auſpicium faciunt. De augurio ex præpetibus auibus, ut buteone, ſanguali, uide in Aquila h. ¶ Prouerbia. Timidi & effœminati Italicè poyanę, id eſt buteones uocantur. Prouerbium Germanicum, Du ſitzeſt wie ein Buſhart, in deſides ac pigros, ſupra in c. expoſui.

DE SVBBVTEONE.

SVBBVTEONES appellantur in accipitrum genere, qui latiores ſint, Ariſtot. Græcè ſcribitur ὑποτριόρχαι. Sed quærendum eſt an γυποτριόρχαι potius legi debeat. nam & in generibus aquilarum codices noſtri gypæeton habent, & rectè quidem, refert enim ea auis ſpeciem uulturis, ut Ariſtoteles ibidẽ adſcribit. An uero ſimiliter γυποτριόρχαι legendũ ſit, non æquè aſſeruerim. coniectura tamen hæc noſtra eſt, præſertim cum aues iſtas latiores eſſe dicat Ariſtoteles, ut ad latitudinem ſcilicet uulturum accedant. Turnerus non maius neque latius hoc genus buteone, ſed minus facit. Subbuteonem (inquit) eſſe puto, quem Angli ringtalum appellant, ab albo circulo qui caudam circuit. Colore eſt medio inter fuluum & nigrũ, buteone paulò minor, ſed multò agilior. Prædam eodem modo quo ſuperior captat, Hæc ille. Ego apud Græcos præpoſitionem ὑπὸ minuere interdum ſcio ſignificationem uocabulorum, ſed cum uerbis tantum compoſitã & nominibus ab iiſdem deriuatis, & adiectiuis, cum ſubſtantiuis uerò nunquam, niſi (ut dixi) uerbalia ſint. Sit igitur ſiue hypotriorches, ſiue gypotriorches potius, auis ex buteonum genere, quod triplex apud nos inueniri ſupra dixi, nominibus non aliter quod ſciam, præterquam illis quæ differentiam indicent magnitudinis, diſcretum.

DE CIRCO ACCIPITRE.

A.

CIRCVS ab Ariſtotele tertium genus accipitris numeratur poſt triorchen & æſalonem. Apud Græcos poëtas aliquando ἴρηξ κίρκος, aliàs κίρκος ſimpliciter nominatur. Sirenes apes diſsident cum circa: itemque CIRCA (κίρκη) & circus non ſolum genere, ſed & natura inter ſe diuerſi ſunt, Aelianus & Euſtathius. CIRCANEA auis quæ uolans circuitum facit, Feſtus. Albertus circum interpretatur genus falconis cui à cœruleis pedibus nomen: Eberus & Peucerus falconem ſimpliciter: ſed nullis argumentis, quod dicunt, probant.

B.

Ex accipitrum generibus inuenimus circon claudum altero pede, Plinius. Ariſtoteles de hiſt. 9. 15. non de circo, ſed de ægitho aue ſcribit, ὅτι τὸν πόδα χωλός ἐστιν, id eſt, pede claudo eſſe. Albertum χλωρός legiſſe uideo: uertit enim pedes habere citrinos.

C.

¶ Cercis, id eſt radius textorius, à ſono dictus eſt ἀπὸ τοῦ κρέκειν, ut & crex auis: & forte circus etiã ἀπὸ τοῦ κρίζειν per metatheſin, ut à crico organo differret, Varinus. Vide infra in a. ¶ Volatus eſt celerrimi accipiter circus, ſecundum Homerum: quamuis idem epithetõ ὠκύτατος accipitri etiam ſimpliciter tribuit. Volando, præſertim cum inſidiatur, ut & aliæ aues rapaces & milui, circuitum facere uidetur: ut inde circus dictus uideri poſsit, quanquam Græci auem circum appellant, circulum uero κρίκον. Itaque circaneam Feſti eandem eſſe conijcio, tum à nominis ſimilitudine, tum à genere uolatus. ¶ Gallina ardet ſtudio & amore pullorum: primum enim ut circum auem rapacem ſupra tectum gyros agere cognoſcit, ſtatim uehementer uociferatur, tum explicatis alis timidos pullos protegit, auemque procacem retrocedere cogit, Gillius. Vuottonus circum inquit ex ferociorum accipitrum numero eſſe, & gallinarum domeſticarum pullis inſidiari. Τῶν δ᾽ ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε προίδωσιν ἰόντα Κίρκον, ὅς τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, Homerus Iliad. ρ. Comparat autem Aeneam & Hectorem circo, Græcos auibus quæ à circo capiuntur.

Clangorem

Clangorem quidem aquilarum aut uulturum facile columbæ ſpernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Aelianus. Et alibi, Aquilas marinas & circos horrent columbæ. Mus in Homeri Batrachomyomachia conqueritur ſe timere circum & muſtelam. ¶ Circus, larus, uultures, &c. mali Punici grano percunt, Aelianus.

D.

Circi amaraginem (πικρίδα, Philes, id eſt intybũ ſylueſtre uel lactucam ſylueſtrẽ) ad cuſtodiam pullorum in nidos imponunt, Aelianus & Zoroaſtres in Geoponicis. Alibi tamen apud Philen reperio circum florem croci nido imponere. Eiuſdem generis herba eſt hieracium, cui accipitres nomen dedere, quòd eius uſu caligini oculorum medeantur, ut ſupra ſcripſimus. ¶ Cum circo accipitre uulpi inimicitiæ ſunt, Ariſtot. & Philes. circus enim, quia unguibus eſt aduncis, & carne uiuit, uulpem inuadit ac uulnerat, Ariſtot. Cum turture coruus & circus inſitas inimicitias gerunt: & turtur uiciſsim hoſtili odio ab utroque diſsidet, Aelianus. Inimicitiæ intercedunt cornici cum circo, Idem.

H.

a. Circus ſpecies eſt ἱέρακος (grãmatici quidam Græci accipitrum & aquilarũ genus confundunt, triorchen quoq; aquilis adnumerantes, &c. ſed hic proximè poſt nominatur ἱέραξ, & à præcedente diſtinguitur,) quæ accipiter uocatur. aquila enim maiora animalia occidit, Scholia in Homerum Iliad. ρ. ubi poëta dixerat, circum aues paruas occidere. Ἴρηξ κίρκος ab Heſiodo quoq; memoratur. Κίρκοι, κρίκοι, ἅρπαγες: & incurua omnia κίρκοι dicuntur, Heſych. quare fieri poteſt circum à roſtri & unguium aduncitate ſic uocatum eſſe. etſi grammatici quidam (Euſtathius & Varinus) per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ κρίζειν (quo uerbo Homerus alicubi utitur) per metatheſin, ut à crico, id eſt circulo ianuæ ferreo (qui ab eodem uerbo deriuatur) differret, deriuent. Κίρκος, κρίκος, ἱέραξ, κωπηλάτης, καὶ τὸ ἀγρίου ἡ βλάξ, Heſych. Lupi etiam genus ſecundum circus uocatur apud Oppianum, nimirum à rapacitate: ut quartum ictinus, id eſt miluus.

¶ Epitheta eſſe poſſunt quæcunq; accipitris ſimpliciter. ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Homerus. ὠκυπέτης, Apollonius.

¶ b. Harpyiæ in Thracia habent uulturum corpora, facies circorum, (quamuis codex impreſſus κύρκων habet per ypſilon,) Varinus in Scylla.

¶ c. οὐδέ κεν ἴρηξ κίρκος ὁμαρτήσειεν ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Homerus. Equis Iberis uelociſsimis, inquit Oppianus, ſola forte aquila uolando contenderit, ἢ κίρκος ταναοῖσι, τανυσσόμενος πτερύγεσσιν. Apollonius Argonaut. ſecundo, Ἠΰτε τίς τε δ' ἠέρος ὑψόθι κίρκος ταρσὸν ἐφεὶς πνοιῇ φέρεται ταχύς, οὐδὲ τινάσσει ῥιπῇ, εὐκήλοισιν ἐνευδιόων πτερύγεσσι. Circus ὀξὺ λεληκώς, Iliad. χ. propria enim eſt circo uox acuta, cum iam prædæ propinquus de ea apprehendenda anxius eſt, Euſtathius.

¶ d. Circus perſequitur τρήρωνα πέλειαν, id eſt timidã columbam alicubi apud eũdem poëtam. Οἱ δ' ἄλλοι εἵξαντες ὑπέτρεσαν, ἠΰτε κίρκους ὠκυπέτας ἀγεληδὸν ὑποτρέσσωσι πέλειαι, Apollonius in Argonaut. Ἠΰτε κίρκοι φῦλα πελειάδων κλονέουσιν, Idem.

¶ h. Inter accipitrum genera inuenimus circon claudum altero pede, proſperrimi augurij nuptialibus negotijs & pecuariæ rei, Plinius. Circum de genere aquilarum columbam diſcerpentem unguibus felix nuncium attuliſſe Homerus uoluit, Alexander ab Alex. Vide ſupra in Accipitre ſimpliciter. ¶ Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος, Homerus. Oſtenſum eſt autẽ ſuprà accipitrem etiam ſimpliciter dictum, Apollini ſacrum eſſe.

DE CIRI VEL CIRRHIDE.

CIRRHIS, κιῤῥίς, per duplex rhô, uox oxytona, piſcem ſignificat, ſic dictum à cirrho, id eſt fuluo uel pallido colore: item accipitris ſpeciem. Cirrhis etiam (paroxytonum) adonin ſignificat Cyprijs, (nimirum piſcem adonin, cui color ſubfuluus ſubrufúſue tribuitur,) Laconibus uerò lychnum, Varinus. Κιρίς, (per rhô ſimplex, oxyt.) lychnus, auis, uel adonis, apud Lacones, Idem & Heſychius. Κεῖρις, auis quædam, accipiter, uel alcyon: ſecundum alios, Heſychius & Varinus. Κίρις nomen auis, ita ſcribitur ut σίρις & ξίρις, Euſtathius. Κειρίδες, κηρία, ὄρνεα, Iidem. Κῆρυξ, genus accipitris, Iidem & Suidas. Κήρυλος, auis eſt. quam aliqui κήρυν (κύρυν, Varinus per υ.) uocant. Antigonus quidem alcyonum mares κηρύλους nominat, Heſychius. Κήρυλος, piſcis quidam, & ſpecies auis, Idem.

¶ Ouidius Metam. lib. 8. de Scylla ſcribit in cirin auem mutata: quam metamorphoſin nos hîc partim ex Ouidio, partim ex Grammaticis paucis perſtringemus. Niſus rex fuit Megarenſium: aureos habens capillos (cui ſplendidus oſtro, id eſt purpureus, Inter honoratos medio de uertice canos Crinis (πλόκαμος, Oppianus) inhærebat magna fiducia regni, Ouid.) cui oraculo reſpõſum eſt, ipſum tam diu regno potiturum, quàm diu capillos intonſos retineret. Cum igitur à Minoë ob interfectum dolo ab Athenienſibus & Megarenſibus Androgeum filium Megara (Ouidius Alcathoën uocat) obſideretur, Scylla Niſi filia hoſtis (Minois) amore flagrans, ut illi magis placeret, noctu purpuream comam patri totondit, eamq; Minoi obtulit: qui dono accepto uictoria potitus Niſum euerſa regia occidit. Tum Niſus deorum commiſeratione conuerſus eſt in ſui nominis auem, quam & haliæetum uocant, perpetuum odium exercens in cirin auẽ, in quam Scylla fuit transfor-

mata, & sic dicta παρὰ τὸ κείρειν quod tondêre significat. Cum enim à Minoë impietatem eius ac proditionem detestante contempta relinqueretur, illa amoris impatiens insilit undis, Consequiturq́ rates faciente cupidine uires,

Gnosiacæq́ hæret comes inuidiosa carinæ.
Quam pater ut uidit (nã iam pendebat in auras,
Et modo factus auis fuluis haliæetus alis,)
Ibat ut hærentem rostro laceraret adunco.
Illa metu puppim dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora, uisa est.
Pluma fuit. plumis in auem mutata uocatur
Cîris, & à tonso est hoc nomen adepta capillo,

Hæc Ouidius. Cuius interpretes quidam cîriñ auem alaudam siue galeritam interpretantur, nimirum quòd existimarint nisum non alium esse quàm accipitrem minorem, (uulgò sparuerium uocitant) qui alaudis maximè insidiatur: qui tamen ab haliæeto plurimum differt. Ego cîrin potius è genere cepphorum esse putârim, quæ quidem aues leuissimæ minimum corporis, plurimum plumæ habent, maritimæ sunt, & circa naues uolitant clamosæ; uideturq́ eis conuenire execratio ista Minois, qua Scyllam munus illud impium offerentem execratus est, Tellusq́ tibi pontusq́ negetur. ¶ In Ixeuticis Oppiani cirrhis oxytonum scribitur, ubi cętera ferè similiter ut apud Ouidium legimus; hoc interest quòd cirrhin non scyllam hanc uirginem uocat, aitq́ illam à Minoë religatam ad nauim per mare tractam fuisse; atq́ ita in auem mutatam ab omnibus auibus nunc odio haberi; & si haliæetus ipsam oberrantem uiderit, mox per insidias eam adoriri & perdere. ¶ Cirin auem patrem suum in capite tumulasse, (quod Galenus & alij de alauda scribunt,) apud Cælium Calcagninum legimus in libello quòd Stoici magis paradoxa scribant quàm poëtæ, quem ad imitationem libri eiusdem tituli à Plutarcho scripti composuit: in quo tamen ego nihil tale inuenio. Vergilius in Bucolicis cum scribit, Quid loquar aut Scyllã Nisi, quam fama secuta est Candida succinctam latrantibus inguina monstris Dulichias uexasse rates, &c. Scyllam Phorci (& Cretæidis nymphæ filiam) dicere debuit. hæc enim ut Seruius narrat, media sui parte in feram mutata & in deam marinam conuersa dicitur. Sed hic memoriæ lapsus est, alioqui lib. 1. Georg. idem poëta inter signa serenitatis Scyllam Nisi filiam in auem mutatam agnoscit his uersibus: Apparet liquido sublimis in aëre Nisus, Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo. Quacunq́ illa leuem fugiens secat ęthera pennis, Ecce inimicus atrox magno stridore per auras Insequitur nisus. qua se fert nisus ad auras, Illa leuem fugiens raptim secat æthera pinnis. ¶ Fuit & Nisus Troiani cuiusdã nomen Aeneid. 9.

DE ACCIPITRE FRINGILLARIO.

ACCIPITRES quidam percæ & fringillarij uocantur, (πέρκνοι καὶ σπιζίαι,) Aristot. De percis seu perenis supra diximus. Niphus percos & spizias pro uno genere accipit. Σπιζίας, species est accipitris, Hesych. & Varin. Accipitres ambo, id est palumbarius & fringillarius, carniuori, Aristot. tanquam hæc duo genera præ cæteris accipitrum nomine uocari mereantur. habent enim alij omnes etiam alia nomina, ut triorches, æsalo, circus, asterias, pernes, perenus, læuis. hi uero duo, ut & rubetarius, simpliciter accipitres dicuntur, adiecto cognomine ab animali quod singuli præcipuè capiunt. Fringillarium accipitrẽ Albertus sparuerium putat: Ephesius illũ qui fringillas sequitur, is puto smerillus est, Niphus. Nos supra smerillum æsalonem fecimus. In genere quidem sparuerij mas appellatur muscetus, Germanis Sprinz, quæ uox quodammodo ad spizian accedit. ¶ Fringillarium (inquit Turnerus) Anglorum hobbiã esse conijcio. Est autẽ hobbia accipiter minimus, coloris cæteris nigrioris. In capite duos habet nigerrimos in pallido næuos. Galeritas & fringillas plerunq́ captat, in excelsis arboribus nidulatur, & hyeme nusquam cernitur. His uerbis Turnerus minimum accipitris genus, quod nostri ab arbore denominant, designare uidetur, de quo infra inter falcones agetur. Accipitres palumbarius & fringillarius, multum inter se magnitudine differunt, Aristot. maior scilicet aues maiores capit, ut palumbes: minores minor, ut fringillas. ¶ Accipitrum aliqui in cassitas ruunt & hirundines, tanquàm Tereo cognati, Oppianus. Accipitrum aliqui celeres sunt ad aucupium, columbis maximè & palumbis exitiales: alij aues minores captant, Demetrius. Sed aues minores à diuersis accipitribus capiuntur, ut æsalone, circo, smerillo, niso, musceto, falcone arboreo.

¶ Ego obseruaui ACCIPITREM Qualearium, id est coturnices uenantem, quatuor peperisse, nunquam tamen plures, Niphus. ¶ Eberus & Peucerus accipitrem fringillarium Germanicè interpretantur Rotelgeyer, nescio quàm rectè. ignotum enim nobis hoc uocabulum est, nisi quòd de genere uulturum uidetur, cum geyr uulturem significet.

DE ACCIPITRE PALVMBARIO.

ACCIPITER palumbarius, stellaris, & pernes differũt, Aristoteles. De hoc quædam etiam proxime in fringillario diximus. Græci φασσοφόνον cognominant, quòd φάσσας, id est palumbes imprimis persequatur. Ἔστι δὲ (addo φάσσα) εἶδος περιστερᾶς ὑπὸ τὴν τρυγόνα, Hesych. & Varinus. nos contra potius τρυγόνα speciem esse dicimus ὑπὸ τὴν περιστεράν. Palumbarius in ferociorum accipitrum numero censetur, Vuottonus. Φαβοτύπος, genus accipitris est, & (addo φάψ) genus columbę syluestris

frugiuoræ,

frugiuoræ, Hesych. & Varinus. φαβοκτόνος, ἱερακοκτόνος, Hesychius. ego legerim, ἱέραξ ὁ τὰς φάβας κτείνων. φαλακτόνος (apud Hesychium φαλακτόνοιο) genus accipitris, Varinus. uidetur autem legendum φασσοκτόνος aut φαβοκτόνος. ¶ Accipiter palumbarius est falco tertiolus dictus (id est mas in genere falconis,) Niphus. Et alibi, Accipitrem palumbarium (inquit) Albertus asturem exponit (id est accipitrem maiorem, nam is quoq; columbas capit. uide supra in D. in Accipitre in genere,) Ephesius falconem gentilem qui palumbos insequitur. Accipitrem palumbarium ideo Anglorum sparhaucam & Germanorum speruerum (Sperwer) esse puto, quòd palumbos, columbos, perdices & grandiusculas aues insequatur, Turnerus. ¶ Homerus celeritatem uisus & actionis, aliâs confert accipitri ὠκέϊ φασσοφόνῳ, ὅστ' ὤκιστος πετεηνῶν, aliâs aquilę, &c. Varinus in παραβολή. Palumbarius accipiter omnium celerrimè uolat, Porphyrius lib. 3. de abstinētia ab animatis. Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur Taubenfalck, id est falconē columbarium. Columbarium accipitrem alicubi legi Mercurio sacrum esse. Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas, Ouidius XI. Metam. de Dædalione mutato in auem rapacem, grammatici dicunt accipitrem.

DE SPARVERIO VEL NISO RECENTIOrum. nam Nisus Ouidij Haliæetus est.

A.

ACCIPITRES ambo carniuori sunt, id est palumbarius & fringillarius, qui multum inter se magnitudine differunt, Aristot. Veniunt enim hæc duo genera præ cæteris accipitrum nomine, cum apud ueteres, ut iam supra in Fringillario docui: tum apud recentiores, qui plæriq; omnes accipitrem in duo genera distrahunt: magnum alio nomine asturem appellantes, paruum uerò nisum, id est sparuerium. nam ueterū nisus haliętus est, id est aquila marina, de qua suo loco agemus. Ego quidem sparuerium eundem & fringillarium esse cum Alberto sentio: quanquam Turnerus palumbarium speruuerum esse suspicetur. Vide supra in Fringillario. Mich. Ephesius minimum accipitrem sparuerium interpretatur, Niphus. Cuculus magnitudine atq; uolatu similis est accipitri minimo, &c. Aristot. Hîc Auicennæ interpres conuertit, & est æqualis aui quæ dicitur sparaxonis. ego sparuerium intelligo, ut etiam Niphus. Accipiter minor Latinè nisus uocatur, à conatu ad prædā, quia nititur capere aues se fortiores, ut columbam, anatem, corniculam, Albertus. Et rursus, Nisum uulgò speruerium uocant. Fieri quidem potest ut uox nisus ab Hebræis descenderit, qui neser aquilam uocant: & nez accipitrem, alij asturem, alij nisum interpretantur. Vide supra in Accipitre A. Eliota Anglus sparuerium accipitrem humipetam cognominat. Pernix accipiter, πέρνης, à celeritate dictus, sparuerius appellatur rusticè, Niphus. Sed de uoce πέρνης, & contra Niphi etymologiam, scripsi supra in Capite de accipitribus diuersis. Columbæ cum simul uolant, nec serpens nec oxiteros (forte oxypteros uel ocypteros) id est sparauerius, eas lædere potest uel audet, Kiranides lib. 3. Sed idem lib. 1. elemētò ultimo ocypteron chelidona, id est hirundinem interpretatur. ὠκυπέτης apud Hesiodū accipitris epitheton est. ¶ Itali hoc genus accipitris uocant sparuiero, uel ut alij scribunt sparauier, sparauiero, sparauero: & aliqui illum distinguunt in maiorem & minorem, nesciò an propter sexum tantum magnitudine differentem, an quòd specie differant. Aliqui (ut audio) loyette nominant, quòd alaudas uenetur. Galli esperuier, uel esparuier. Germani Sperber uel Sperwer. Frisij (ni fallor) Wickel, nisi is tinnunculus est per onomatopœiam. Angli sparhauke. Poloni sokol. Græci uulgò ξυφτέρι, forte corrupto nomine ab oxyptero. Eberus & Peucerus percum Aristotelis smerillum uulgò dictum, aut speruerium esse suspicantur.

¶ Qui muscetum & nisum genere distinguūt, (ut Aquila, Theodotion & Symmachus) errant. sexu enim duntaxat differunt, (ut scripsimus in Accipitre A.) cum nisus fœmina sit, muscetus mas, Albert. Accipitrum genus tertium nisus est: quartum frogellus quem muscetum dicimus. multo quidem minor, sed colore consimilis, sicut nisus accipitri consimilis est in dispositione habitus & colore. Hæc auis (muscetus) citò mansuescit, & delicatè nutriri postulat, leuiter aucupatur, & uelox est ad uolatum, Author libri de nat. rerum. Vocem frogellum detortam puto à fringillario. Vnde & Hispani forte francello hanc auem uocant: nisi malis ita dici tanquam francos, id est nobiles uel ingenuos. Germani muscetum uocant Sprintz, Sprintzel, Sprintzle, uel Sprintzling: quæ itidem uoces ad Græcorum σπίζιαν, id est fringillarium accedunt, de quo superius seorsim egimus. Quinta accipitris species sabech uocatur, quam Aegyptij nominant baydach, similis sparuerio, minor tamen, oculis ferè cœruleis, Tardiuus. Videtur autem idem hic & muscetus esse. nam proximè quoq; asturem marem ceu species duas diuersas numerauit. Smerillus minor est quàm nisus, magnitudine ferè nisi illius quem muschet uocant, Albertus. Flandri (qui multis uocabulis Gallicis utuntur) Muschet appellant. Scoppa grammaticus Italus haliæetum interpretatur smerillum, uel muscetum. Muscetum capere aiunt coturnices, alaudas, passeres, cæterasq; aues paruas: ad maiusculas inutilem esse.

¶ Sparuerius accipitris naturæ proximus est: quamobrem pleraque in historia Accipitris simi-

pliciter iam à nobis prodita, illi quoque communia erunt.

B.

Astures & speruerij quos Apulia mittit, nostris multò maiores & præstantiores sunt. Accipiter est ferè eiusdem figuræ cum niso, qui semper uarius (lego, qui speruerius) uocatur, sed maior eo est, Albert. Nisus auis est nobilis forma & robore, minor quàm herodius, (accipiter, Stumpfius,) sed unus est color plumarum ambobus, Author libri de nat. rerum. Minimus & uilissimus est in genere accipitrum, Stumpfius. ¶ In regionibus Europæ ad ultimum Septentrionem sitis, speruerij albi inueniuntur, Olaus Magnus in descriptione Germanica. nam in Latina, picas pro sperueriis posuit. Speruerij ruffi dicti, quòd maculis rubentibus eorum pectora insigniãtur, nobiles existimantur ad uenationem coturnicum & perdicum. Nisus in facie guttas habet, sicut peregrinus & cætera falconum genera, Albertus. Ingluuies (pappam uocãt indocti) in quibusdam parua est, & fermè rotunda, ut in speruerio & columba, Albertus. Asturis & nisi cauda dependet (propter longitudinem scilicet) quod in falconibus non probatur, Idem. ¶ Superioribus annis quum nisum minorem (muscetum) mortuum manibus tenerem, obseruaui in eo crura subflaua, nigris unguibus aduncis armata, decem digitos longa. Rostrum exiguum, breue, nigrũ: cuius inferior pars canaliculata, non acuta. superior deorsum ualde inflexa, acutissimaq;, ut in aue quam infra lanium appellabimus, (thurnkretzer.) Lingua exigua, nigricans, non acuta. Longitudo à capite ad finem caudæ palmi quatuor, hoc est digiti sedecim. Tota pars prona, capite, alis, dorso, cauda, eodem & simplice colore est, nigro diluto. Caudæ interioris pennæ alternis spatijs candicant ac nigricant: & sub alis similiter. Ad principium caudæ, multæ sunt albæ plumæ. Cauda circiter duos palmos longa. Reliqua parte supina, nempe collo, pectore, uentre, plumæ sunt alternis albidæ & ruffæ, alicubi tamen nigricantes. Albicare etiam uidetur extremitas pennarum caudæ.

C.

Sonus falconum ut plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens, quàm asturum uel nisorum, Albertus. Volatu nisus admodum uelox est. ¶ Speruerius pennas mutat mense Martio aut Aprili, mutationem Augusto perfecit, Tardiuus. Ex accipitre minimo, id est sparuerio, ueterum quidam putarunt cuculum fieri. Vide supra in Accipitre C. & infra in Cuculo. ¶ Nisi coëunt aliquando cum falconibus, Albert. Nidificant in abietibus, & oua (ut audio) quaterna aut quina pariunt. Quasnam aues uenetur, dicemus mox in E. nam de musceto dictum est in A.

D.

Nisus licet minor accipitre, æquè tamẽ animosus est, & alacris pro sua facultate. Ad uenandum promptissimus, quamuis minimus inter aues aucupij studiosas, Obscurus. Sola hæc auis (inquit Albertus) prædæ socios dedignatur: & expertus sum, quòd si duo nisi pariter emittantur, præda dimissa alter inuadit alterum. Aiunt etiam quòd auem hyeme uiuam teneat sub pedibus caloris gratia, & nocte transacta beneficij memor uiuam auolare permittat: quod an uerum sit expertus non sum, Hæc ille. Obscurus quidam non nisum, sed accipitrem simpliciter, hoc facere scribit. Vide in Accipitre H. d. Nisum aiunt socios uolatus recusare, quasi inuidia aliqua & ambitione ad uictoriam moueatur, ac solus ea potiri uelit: sed uerisimilius est eum inhiare prædæ tantũ, ne si in uolatu socium habuerit, idem ad pastum quoq; admittatur. Certum est enim nisum parem sui generis aspernari, eumq; tanquam alienam auem persequi, idq; contra totius auium generis naturam. Omnis enim auis in uolatu prædam capiens, Aristotele teste, parcit sui generis auibus. Solus itaq; nisus huius generositatis expers est: ut homo etiam solus fere animalium terrestrium in sui generis animal insidias molitur, Author libri de nat. rerum. ¶ Nisus ac triciolus (accipiter mas) locum eligunt in quo aues captas deplumant singulis diebus, multaq; diligentia mundant quandiu compares aues (fœminæ) incubant, quibus eas ministrant, Obscurus. ¶ Albertus sua obseruatione & Auicennæ & quorundam aucupum asserit accipitres, quos uocant astures & sparuerios, pullos suos uolantes enutrire uno mense, postea se ab eis retrahere: docereq; illos capere aues, ferendo eis uiuas aues, quas dimittentes concitant ad capiendum: & cum agnoscunt posse uenari, derelinquunt, Niphus.

E.

Nisi capiuntur similiter ut accipitres, nempe reti, graculo aut auicula aliqua (nisi & musceti præcipuè illa quam zaranto Itali uocant è genere chloridum,) iuxta rete alligata & exposita. Vide supra in Accipitre E. ¶ Cito mansuescit, & delicatè nutriri postulat, & leuiter aucupatur, Author libri de nat. rerum. Falcones & nisi bene nutriti ac instituti ad domicilium reuertuntur sicut columbæ, Albertus. De institutione & mansuefactione nisi, Alberti uerba recitaui supra in Accipitre E. Falco amat socium uenandi falconem, & diuidit cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur uel nisus, Albertus. Vide paulò ante in D. ¶ Speruerius capit omnes uolucres quas & astur, maioribus tantum exceptis, Tardiuus. Columbas, & alias quascunque assequi potest, Stumpfius. Nisus uocatur à nisu, id est conatu ad prædam. quia nititur capere aues se fortiores, sicut columbam, anatem & corniculam, Albertus. Speruerij laudabiles capiunt anates, palumbes, perdices, coturnices, graculos, picas, alaudas, & omne genus auium minorum.

G.

Si mulieris partus differatur, & parturigines abſint: item ad ſecundas pellendas, fimum ſperuerij tritum prodeſt: Vide ſupra in Accipitre G.

H.

Noſtri ſorbum arborem **ſperwerbaum** uocant, per epentheſin literæ p. cum ſperuerio quidem nihil ei commune. ¶ Niſus rex apud Ouidium in haliæetum, id eſt aquilam marinam mutatus celebratur, ut in Cirrhide ſcripſimus. De haliæeto uerò inter aquilas ſcribetur.

DE TINNVNCVLO ACCIPITRE.

A.

Cenchridem accipitrum generis Græci faciũt, Plinius. Videtur autem ignoraſſe eandem auem Latinis tinnunculum dici, cum Græcam uocem ſemper relinquat. nam tinnunculi ſemel tantum meminit, lib. 10. cap. 37. quem locum nõ è Græcis tranſtulit, ſed à Columella ſumpſit. Loco Plinij iam citato antiqua ferè lectio triſtunculus habet, quod & Theodorus quandoq; ſequitur: ex maiori uerò parte tinnunculus, (ſcilicet uertit Theodorus ex Ariſtotele pro cenchride uoce Græca,) Hermolaus. Ego tinnunculus (per n. duplex. nam Grãmatici quidam non rectè per n. ſimplex ſcribunt) legere malim, ut in Columellæ etiam codicibus habetur, unde mutuatus eſt Plinius. Videtur autem tinnunculus per onomatopœiam dici à tinnitu: triſtunculus cur diceretur rationẽ non uideo, niſi forte tanquam à tribus teſticulis ut apud Græcos accipiter triorches. Niphus quidem tinnunculum uulgo in quibuſdam Italiæ locis triſtinculum nominari ſcribit. Ego triſtunculum in Gazæ traductione nuſquam legi, ſed ubiq; tinunculum per n. ſimplex, quũ per duplex potius (ut dixi) ſcribẽdum uideatur. Cenchridem eandem puto quam Latini tinunculum uocant, Ruellius; & Hermolaus qui per n. duplex ſcribit. ¶ Ab Italis hodie canibellus uocatur, & triſtinculus, & triſtarellus, Niphus. Ab alijs in Italia gauinellus, quem duplicem faciunt, maiorem & minorem, nimirum pro differẽtia ſexus non ſpeciei. Ab Hiſpanis cernicalo uel zernicalo, quæ uox formata uidetur à cenchride Grçca. Iidem accipitris quoddam genus gauiam nominant, à qua uoce gauinellus ceu diminutiuum factus uidetur. A Gallis quercerela (quaſi cenchridion) nominatur, Ruellius. aliqui uocem Gallicam ſcribunt, cercerelle. In Narbonenſi Gallia uocant ſiricach. Germani noſtri **Wannenwåher**, **Wandwåher**, **Wanntwehen**, **Wiegwehen**. Videtur autẽ nomen **Wannenwåher** factum ab eo quòd alas extendant uentilentq; inſtar uentilabri, quod uannum nominant: uel **Wandwåher**, quòd in parietibus (turrium) nidificent. Angli a keſtrell, (quæ uox à quercerella Gallorum detorta uidetur) kiſtrel, kaſtrel, in regionibus ad auſtrum: ad boream uerò a ſteyngall. Eberus & Peucerus Saxonica dialecto interpretantͬ **Steingall**, **Steinſchmatʒ**.

B.

Tinnunculi in Heluetia multi reperiuntur, Stumpfius. Corpore paruo ſunt, magnitudinẽ muſceti, colore multò magis fuluo quàm reliqui accipitres, plumis muſtelinis aut caſtaneis, ungui-

bus aduncis, rostro aquilino, pedibus flauis, Turnerus. Tinnunculo uentriculus similis est ingluuiei, minime carnosus, Aristot.

C.

Cenchris aliter à tinnitu uocis appellatur tinnunculus, Textor. ¶ Papiliones sectatur interdum: sed & auiculas insequitur ac dilaniat, Turnerus. Mures capit, Stumpfius. Auceps quidam asseruit mihi tinnunculum cum pullis in picarum nido sibi inuentum, & simul paruum serpentem, ac si serpentibus quoq; uescatur. Cerchnes auis locustas deuorat Aristophani in Auibus. Edit (ut audio) reptilia: ego uespã ab eo deuorari uidi. ¶ Tinnunculus licet adũcis unguibus sit, bibit tamẽ aliquando, sed rarò, Aristot. Et rursus, Solus ferè inter uncungues bibit. At Aelianus, Cenchris (inquit) accipiter nulla potione eget. Et Suidas, Cenchrines auis est quæ omnino non sitire dicitur, quod & Varinus ex eo repetijt. Atqui Aristoteles præ cæteris uncunguibus hanc auem bibere aliquando, testatur. Vide in Accipitre C. ¶ Tinnunculus nidificat in altis urbium turribus, Ruellius. In ædificijs ferè, Columella. In ædificijs & tectis eorum, Stumpfius. In cauis arboribus nidulatur & in templorum muris, & æditioribus turribus, ut apud Germanos Argentorati & Coloniæ, & apud Anglos Morpeti obseruaui, Turnerus. Et rursus in epistola ad me, Interdum in cauis quercubus, non more cornicum super fronde, sed monedularum more in latibulis semper. Ardenti in fœminas amore inflammatur, moreq; hominum amatoria leuitate flagrantium, semper sectando eas in oculis fert. Si quò clam fœmina abscesserit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens uastum exclamat: utq; homines uehementer amantes ex amore uexantur, perinde amatorijs molestijs affligitur, Aelian. ¶ Tinnunculus inter uncungues fœcundissimus est, sed ne ipse quidem multa admodum parit, uerum cum plurimum quatuor, Aristot. de generat. 3. 1. Sed alibi, Plurima in adunco genere parit. Iam enim quatuor (inquit) eius reperti sunt pulli, sed plures etiam procreari apertum est. Pennatorum infœcunda sunt quæ aduncos habent ungues. cenchris sola ex his supra quaterna edit oua, Plinius. ¶ Tinnunculi (cenchridis) ouum minij modo rubet, Aristot. rubri coloris est, Plinius. Cum ex oculis laborat, syluaticam lactucam euellit, eiusq; acerrimum succum expressum suis oculis imponens, ad sanitatem restituitur. Hoc uti medicamento ad sanandos oculorum dolores medici dicuntur, unde oculorum medicina Hieracia, quasi Accipitraria appellatur. Vnde uidere licet homines se auium discipulos profiteri, atq; etiam præ se ferre non uereri, Aelianus. Vide supra in Accipitre H. a.

D. & E.

Tinnunculus pullos diu uolãtes tãtisper alit, dum ipsi ex ꝓprio uenatu uiuere possint, Turner. ¶ Quomodo in oculorum doloribus hieracij siue lactucæ syluestris succo utatur, dictum est in fine præcedentis capitis. ¶ Gaudent incolere loca non remota ab hominibus, ut muros & tecta turrium, & altiorum ædificiorum, & amantur etiam ab hominibus, quibus prędando nihil nocent, sed prosunt potius captura murium quibus uescuntur, Stumpfius. ¶ Auis quæ tinnunculus uocatur cum columbis habenda est, defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potẽtia, in tantum ut uisum uocemq; eius fugiant. Hac de causa præcipuus columbis amor eorum, feruntq; si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas, Plinius. Ne columbę sedes suas perosæ relinquant, uetus est Democriti præceptum. Genus accipitris tinnunculum uocant rustici, qui ferè in ædificijs nidos facit. Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula supponuntur (superponuntur, forte) & gypso lita uasa in angulis columbarij suspenduntur, quæ res auibus amorem loci sic conciliat, ne unquã deserant, Columella. ¶ Tinnunculi auiculas captant sicut smerilli, Stumpfius. possunt enim ut audio similiter cicurari.

G.

Fimum cenchridis (accipitrum generis hanc Græci faciũt) albugines oculorum extenuat, Plin.

H.

Accipitris & cristatelæ (forte tristunculi) stercus, legitur apud Auicennam 2. 614. ex ueteri interpretatione, ubi Bellunensis habet, Stercus albazi & falconis sachari. Cenchris Græcè uocatur quasi miliaria. nam milium à Græcis cenchros, à Strabone cenchrys dicitur, Hermolaus & Ruellius. Quid autem huic aui cum milio commune sit, nemo explicat: ego coniecturas meas afferam. Miliariæ quidem aues Varroni dicuntur, quæ milio pascuntur: & κεγχρῖται Oppiano ex anserum uel auium aquaticarum genere, milio inescati capiuntur. Tinnunculus uerò milium nõ edit, quare alia huius nominis causa inquirenda est. Cenchrines, (uel, ut alij scribunt, cenchrites,) serpentis genus est, quem sic dictum aiunt, uel quòd tempore milij appareat, uel quòd colore uario sit instar milij, Etymologus. Aëtius hunc serpentem colore uiridi describit, maximè iuxta aluum, ut milium colore referat, unde & cenchrias (inquit) appellatur: aiunt etiam hũc seipso fortiorem fieri cum milium floret. Est & cenchrias, id est miliaris, genus ulceris herpetis, à similitudine quam habet cum granis milij dictum, quòd istorum instar exiguis pustulis exasperetur. Et forte eandem ob causam à milio nomen tum aui tum serpenti datũ est, quòd multis milij instar punctis insignes spectentur: nisi quis aliam ex prædictis rationem malit. Nominatur autem hæc auis non tantum κεγχρεὶς, sed etiam κεγχρείνης apud Suidã & Varinum. (Κεγχρείλης uerò apud Hesych. τριόρχης est.) Item κεγχρηῒς apud Suidam in uoce γαμψώνυχος. In Auium choro apud Aristophanem κερχνῄς nominatur, ubi in Scholijs

Scholijs κέρχνις bissyllabum legitur, his uerbis: Cerchnis auis in Callimachi libro de auibus non memoratur, sed κερχνή. Et quibusdam interiectis, Didymus paruum accipitrem interpretatur. Vbi ego omnino cenchridem accipio, ut κερχνῆις Didymo idem quod κεγχρὶς sit. Si homines colant aues, uites eorum immunes erunt à locustis, Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος εἰς αὐτοὺς καὶ κερχνήδων ὑποτρίψει, Aristoph. in Auibus. ubi Scholiastes, Sic(inquit) & alibi forte κερχνῇς cum iôta legendum, non κερχνῆς. Nam alibi in eadem fabula sic scribitur, Χωρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἠγκυλωμένος Κερχνῆς, τριόρχης, γύψ. ubi κερχνῆς cum iôta subscripto legendum uidetur, circunflexum ita ut est: quanquam Scholiastes suprà oxytonum scripsit. οὔτοι μὰ τὰς κερχνῇδας, Aristoph. ibidem. Et rursus, Ἀλλὰ πτέρυξ μι ταχέσι καὶ κούφοις πτεροῖς ἱέρακος, ἢ κερχνῇδος. Eubulus apud Athenæum κερχνῇδας nominat inter paruas auiculas, nempe σπίνια, ἀκανθυλλίδας, βιτάκους. & hæ forsan miliariæ Latinorũ fuerint, de quibus suo loco dicemus.

¶ Ischades (genus ficuum) κεγχρίτιδες apud Suidam memorãtur. alioqui cenchramidas uocant semina seu grana interiora ficuum milij seminibus similia. Κέρχνη, genus est auis, καὶ τὸ ἐκ τῆς μελαίνης ἕψημα. pro μελαίνης lego μηλίνης, ut ferculum sit è panico. nam & è milio ferculum κεγχρίνη dicitur: & κέγχρος semen simile melinæ, id est panico. Κερχνώματα, τραχύσματα, κυκλώματα, καὶ ὁ περὶ τὰς ἴτυς τῶν ἀσπίδων κόσμος, Hesych. & Κεγχρώματα, περιφορέαι, καταστρώματα, Idem. Et κερχνοειδῆ, ποικίλα, τραχέα, πολύπλοκα, &c. Videntur autem omnes istæ uoces quæ per κερχν. literas scribuntur, à cenchro, id est milio factæ, & asperitatem aliquam significare, sic & uerbum κερχνεῖ, τραχύνει. ut κέρχνη quoque auis non alia sit quàm κεγχρὶς, &c.

DE CHALCIDE VEL CYMINDIDE, quam & hybridem & ptyngem uocari putant.

CHALCIS (inquit Aristoteles) rarò apparet, montes etenim incolit, nigro colore est, magnitudine accipitris, quem palumbarium nominant, forma longa ac tenui. Iones cymindem eam appellant, cuius Homerus etiam meminit in Iliade, cum dicit: Chalcida dij perhibent, homines dixere cymindem. Sunt qui eandem hanc auem non aliam esse ac ptyngem uelint. interdiu minus apparet, quia nõ clarè uidet, sed noctu uenatur more aquilę. pugnat uerò etiã cum aquila adeò acriter, ut sæpius ambę implexæ deferantur in terrã, & uiuæ à pastoribus (ὑπὸ τῶν νομέων, Varinus nõ rectè legit ὑπὸ τῶν νέων) capiantur. Parit hæc oua duo, & saxis speluncisq́; nidulatur. Hæc Aristoteles de hist. anim. lib. 9. cap. 12. interprete Gaza. Vbi Niphus, in annotationibus suis, scribit exemplaria omnia quæ hactenus uiderit, post carmen Homeri, hybridis auis mentionem facere: Gazam uerò eam omittere, idq́; sibi probari, quoniam Plinius quoq; hybridis nusquam meminerit. Sed Græca Aristotelis uerba perpendamus, quæ statim post uersum Homericum sic sonant. ἡ δὲ ὕβρις, φασὶ δέ τινες εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον ὄρνιθα τῷ πτυγγί. οὗτος (scilicet ὄρνις) ἡμέρας μὲν οὐ φαίνεται, &c. Hoc est, Cæterum hybris, aiunt autem aliqui hunc auem eandem esse ptyngi, interdiu quidem nõ apparet, &c. Varinus in uoce Κύμινδις, Aristotelis uerba recitans, hæc omnia (ἡ δὲ ὕβρις, φασὶ δέ τινες εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον ὄρνιθα τῷ πτυγγί) omittit, ut & Eustathius Iliad. ξ. [consyderandum an hæc uerba margini forte adscripta ab aliquo, in textum à librarijs inserta sint] & reliqua inter se connectit. Idem tamẽ hybridem auem nocturnam cõmemorat, in elemento Υ, ut Hesych. quoq;: qui nisi hoc in loco auis istius mentionem legerit, nullus sanè alius ullius authoris occurrit. Relinquamus igitur ea quæ in omnibus exemplaribus Græcis leguntur uerba, ut ὕβρις etiam (uel ut grammatici iam citati scribunt, ὑβρὶς oxytonum) auis nomen sit, diuersæ nimirum à chalcide, & maioris forsitan ac fortioris, quæ aquilam aggredi audeat. nam chalcidem λεπτὴν, id est gracili ac tenui corpore auem esse scribit Aristot. & quòd rarò appareat: hybridem uerò siue ptyngem, non rarò, sed noctu tantum apparere. Porrò si quis cõtendat eandem esse auem, ut hoc illi concedam, dicam tamen fieri posse, ut auis eadem sit, sed hoc ipsum Aristoteles ignorârit. Certe uerba ista, ἡ δὲ ὕβρις, omnino de aue diuersa, (aut quam diuersam ipse putârit,) eum loqui testantur, ut uetus etiam interpres reddidit. nam & de alijs auibus diuersis ibidem scripturus, simili initio utitur: ἡ δὲ χαλκὶς, ἡ δὲ κίττα, &c. Iam cum sequatur, Nidulatur autem hæc quoq; in petris & speluncis, intelligendum est prædictum esse de alia quoq; aue quæ similiter niduletur: atqui non reperies nisi de chalcide, quam in montibus (nimirum montium petris & speluncis) nidificare dixit. Plinius quidem (non semper laudatus interpres) hybridis & ptyngis mentionem prætcrijt, quem Gaza in hoc imitatus est, ut sæpe solet. Nocturnus accipiter (inquit Plinius) cymindis uocatur, rarus etiam in syluis, interdiu minus cernens, bellum internecinum gerit cum aquila, cohærentesq́; sæpe prehenduntur. Hermolaus apud Plinium pro cymindi cybindin in suis codicibus legit, nec putat mutandam eam uocem, quoniam & in alijs dictionibus Græcis β. in m. transeat apud Latinos, ut proboscis in promuscide. Eadem repetit Cælius. Κύμινδις quidem in Græcorum Lexicis, & apud authores scribitur; quam uocem grammatici (ut Eustathius) aiunt tum masculino tum fœminino genere efferri. Genitiuus casus κυμίνδιδος in Cratylo Platonis legitur. Κυμίνδος uel κύμινδις, aquila est, Suidas & Varinus: apud quẽ tamen κύμνιδις pro κύμινδις scribitur. Sed apud authores cymindis tantum reperitur. Non est autem aquila, ut neq; accipiter, (confundunt enim grammatici aquilæ & accipitris appellationem ut diximus,) sed propter unguium

rostriq; aduncitatem, & quoniam ex auium præda uiuit, aquilarum aut accipitrum generis esse uidetur: magis autem aquilarum, quòd aquilam ipsam impugnet. Sed & ἔλιος, id est aluco accipitris species dicitur. Somnus apud Homerum Iliad. ξ. sopiturus Iouem, inter abietis ramos latet, ὄρνιθι λιγυρῇ (ὀξείᾳ) ἐναλίγκιος, ἥν τ' ἐν ὄρεσσι Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν. Solet autem Homerus non rarò διώνυμα quædam facere, quorum nomen alterum usitatum sit hominibus, alterum dijs, ita deorum sermonem se intelligere & à Musis edoctum esse insinuans. Platoni quidem deorum uocabula maximè secundum rationem imposita uidentur; quæ uerò hominibus à poëta tribuuntur, & magis quæ mulieribus, ferè barbara uidentur, & nulla eorũ ratio aut origo nobis constat. Grammatici (ut Varinus) chalcidem à colore dictam suspicantur, ἀπὸ τοῦ χαλκίζειν κατὰ τὴν χροιὰν ἐν τῇ πτήσει (τῶν πτερῶν.) hoc est quod æris quendam colorem inter uolandum præferat. διὰ τὸ χαλκῶδες ἔχειν τὸ πτερόν, Schol. in Aristoph. μέλας γάρ ἐστι, χαλκίζων τὴν χρόαν, Eustathius. nam alioqui nigra ab Aristotele describitur. Somniculosa est & caput semper condit sub ramis, Scholiastes Homeri. Cymindis dicitur quasi κρύμινδις, οἱονεὶ κρύψις τοῦ ἰδεῖν, ab occultatione. Conueniebat autem somnũ utpote nocturnum, aui nocturnæ & somniculosæ, caputq; inter ramos subinde abdenti, à poëta comparari, Varinus. caput enim abscondit εἰς τὰς σήραγγας τῶν δένδρων καταδύεται. aut forte propter uocis similitudinem sic dicta est, Etymologus. Χωρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἠγκυλωμένος, κερχνῆς, τριόρχης, γύψ, κύμινδις, αἰετός, Aristoph. in Auibus: ubi Scholiastes dubitat an cimindis (κίμινδις, forte κικυμίς, ut sequetur ex Callimacho) potius scribendum sit: quoniam cymindis à Callimacho non memoretur: quasi non satis sit ab Aristotele, Homero, Platone, &c. eam nominari, & ita scribi. Idem cymindim & chalcidem eandem cum noctua simpliciter dicta facit, imposito chalcidis nomine à colore pennarum: quæ sententia mihi minimè probatur. Et rursus, Κικκαβαῦ (inquit) uocem aiunt esse noctuarum, quas inde etiam κικκαβὰς nominant, alij κικυμίδας (scilicet hanc uocem ædere dicunt:) Καρ' τ' ἀγαθὴ κικυμίς, Callimachus. Et mox, Homerus uerò cymindin uocat noctuam, & ab æris colore chalcidem, Hęc Scholiastes ille. Vbi in mentem uenit quòd Gaza apud Aristotelẽ pro nycticorace, id est coruo nocturno cicumam transtulit. & sanè nominum similitudo, κικυμίς & κύμινδις, unam & eandem esse auem propemodum persuadet, cum utraq; nocturna describatur, & nycticorax à colore corui dictus uideatur, ut & cymindis niger ab Aristotele describitur. Nycticorax (inquit Strabo) aquilæ æqualis est, uocemq; grauem ædit: in Aegypto uerò graculi habet magnitudinẽ, & uocem omnino diuersam. Hîc etiam magnitudo aquilæ cymindi conuenit, uel hybridi, nam cum cõtra aquilam pugnare audeat, magnitudo etiam uiresq; aquilæ ei conueniunt. Cicumæ quidem uocabulum Gaza à Græcis accepisse uidetur: quanquam Grammatici κικυμίδα noctuam simpliciter interpretentur. Κικυμῆς (Varinus κικυμῆος habet. neutrum placet, malim κικυμίς) γλαὺξ, id est noctua, Hesych. Κικυμώττειν, τυφλώττειν, δυσβλέπειν, id est cæcutire, hallucinari, Iidem & Suid. Hinc nimirum cicuma à cæcutiendo dicta. Κίκυμος, λαμπτὴρ ἢ γλαυκὸς, ὁμοίως καὶ κίκυβος, Hesych. & Varinus. Nycticoracem (inquit Aristot.) nonnulli uocant otum, auem scilicet illam quæ se coturnicibus hinc abeuntibus ducem præbet, Est autem otus noctuæ similis, &c. Aristot. de hist. 9. 12. ubi Gaza pro nycticorace ululam & asionem transtulit. Adeò uaria & confusa nominibus est nocturnarum auium historia, ut operæpretium sit diuersa nomina ad rem quæ significatur unam, aut saltem genus unum redigi. Sint igitur si non idem, saltem sub uno genere, Chalcis, cymindis, hybris, ptynx, cicuma, nycticorax, otus: & præterea bubo, ulula, & aluco, & scops. Sed scops minor est noctua, & otus quoq; fortassis nõ magnus. Cæteræ omnes magnæ, & quæ magnitudinis merito cum aquila certare possint. Nam bubo, βύας, non minor aquila fertur. Aluco, ἔλιος, maior gallinaceo, picas uenatur ut ægolios quoque, gallinaceo æqualis, quam ululam Gaza interpretatur. eam similiter saxa & speluncas colere ferunt, quaternos nunquam ædere pullos, &c. Sed de singulis istis plura suis locis dicentur. Hybris sanè Græcis, & byas, ut bubo & ulula Latinis, & hybou Gallis, & Germanis Vl, Huw, Hüru, &c. nomina per onomatopœiam diræ & absonæ uocis facta uidentur. ¶ Chalcidem piscem Gaza æricam transtulit, & ipsum forsitan à colore suo dictum. ¶ Quæ ad philologiam spectant, in chalcide lacerta protulimus. Harpalycen aiunt Clymeno patri per uim mixtã, Presbonem filium coctum ei apposuisse, & deinde in auem chalcidem mutatam esse, alij fabulantur quòd cum in Chalcide degens hæc mulier cum Ioue concubuisset, à Iunone in auem conuersa sit. Hybris etiam uel hybrida dicitur canis natus ex uenatico & gregario, &c. Vide in Apro c. ¶ Eberus & Peucerus cymindim interpretantur Germanicè ein Bergfalck, id est falconem montanum, non probo.

DE ACCIPITRE AEGYPTIO, ET ALIA QVAEdam Corollaria superiorum, ex Gallico opere Petri Bellonij, de rebus memorabilibus per diuersas regiones sibi obseruatis.

AVIS est in Aegypto frequens, magis quàm cæteræ aues quæ rapto & cadaueribus uiuunt, corporis magnitudine coruum referens, capite miluum, rostrum ei inter coruum & aquilam medium, in extremo modicè aduncum, crura etiam & pedes, partim coruũ, partim aues rapaces imitantur.

tantur. Colore ad (falconem) sacrum accedit, quanquam fortaſsis alijs etiam coloribus inueniri poteſt. Hæc planè uidetur quam Herodotus & alij quidã ueteres accipitrem Aegyptium nominant. Et alibi, Accipitres Aegyptij perquam frequentes ſunt in Aegypto; nec admodum ab ea regione diſcedunt.

TVRCAE quum aues rapaces, quarum opera ad uenandũ utuntur, reuocant, clamare ſolent, hub, hub. Falconarij Turcæ aues manu dextra gerunt, & ouis gallinarum duris nutriunt cum caro recens defuerit.

DE FALCONE IN GENERE.

A.

FALCONIS nomen pro aue non admodum uetus eſt. Falcones & aſtures nominantur à Firmico Matheſeos quinto. Falcones Seruius grammaticus commemorat, quibus Guillermus, qui Rogerij regis Siciliæ auibus præfuit, librum dicauit, Volaterranus. Marchio Montherculeus librum de Falconibus condidit, Niphus. Campaniam Italiæ ciuitatem conſtat à Thuſcis conditam uiſo falconis augurio, qui Thuſcica lingua capys dicitur, Seruius in decimum Aeneid. Vergilij. Vbi poëta Capyn uirum appellat, à quo nominata ſit Campania, (uel potius Capua.) Itaq; Capys & uiri & auis nomẽ fuerit, ut falco etiam. Sic enim habet Suidas: φαλκων, φάλκων⊕, nomen (proprium,) & ſpecies accipitris. Capuam in Campania quidam appellatam ferunt à Capy, quem à pede introrſus curuato nominarunt antiqui, falconem noſtri uocant: alij à planicie regionis, Feſtus. Falcones accipitrum nobile genus antiquis fuiſſe putamus, Paulus Iouius. Aquila, Theodotion & Symmachus omnia accipitrum genera, uel omnes aues rapaces quarum uſus eſt in aucupio, falcones uocant: Vide in Accipitre A. Nos pleraque falconibus & accipitribus communia, in Accipitris hiſtoria retulimus. ſed hîc etiam in falcone nonnulla referentur, quæ ad accipitres quoq; accommodari poterũt, ut operæpretium ſit ab eo qui huius uel illius hiſtoriam curioſius requirat, utranq; perlegi. ¶ Falconum quidam ſunt magni, qui falcones communi nomine dicuntur: quidam parui, qui uocantur iſmerli. Rurſus ex magnis alij nigri ſunt, alij per comparationem albi: alij rubei, qui ex horum (albi & nigri) inter ſe coitu generantur, uidelicet cum mas unius ſpeciei amiſſa ſocia ſua, cum altera permiſcetur, Creſcentienſis. ¶ Tricellum uel trizolum (tertiolum) uulgò uocant marem in accipitrum falconumq; genere, ut in Accipitre docuimus. Accipiter palumbarius eſt falco tertiolus dictus, Niphus. Petrus Bembus in epiſtolis falconem dicit eſſe aquilam. Regio circa Tarnaſari Indiæ urbem aquilis, quas falcones appellamus, abundat. Accipitres chiluones à Plinio uocari, quos nunc falcones nominamus, ſcribit in Latinis Blondus. ego in Plinio chiluonum mentionem nuſquam reperio. ¶ ראאה, daah, auis nomen Leuit. 7. per daleth: ſed Deuteronomij 14. raah ſcribitur per r. Hieronymus miluum interpretatur, &c. Eruditus quidam apud nos falconem eſſe ſuſpicatur. R. Salomon, כוס, kos, Deuter. 14. interpretatur פלקון, id eſt falconẽ, ſed bubo potius aut alia auis nocturna hac uoce ſignificatur, ut in Bubone oſtendemus. ¶ Falco apud pleroſq; Europæ populos idem nomen obtinet, Italis falcon uel falcone dictus, Gallis faulcon, Germanis Falck, Belgis Valke. Illyrijs ſokol.

B.

Falcones primo dicuntur ueniſſe de monte Gelboë, qui nõ procul Babylone diſtat, in Illyriam primum ad Palum nudum: inde per alios quoſdam excelſos montes diſperſi ſunt in quibus reperiuntur, Creſcentienſis. (Hoc Albertus non de falconibus ſimpliciter, ſed de nigris tantum ſcribit.) Falcones quibus in locis abundent, diximus in Accipitre B. In mari congelato inſulæ quædam grifalchos & falcones plurimos producunt, Paulus Venetus. Falconum genus maius, ferocius & præſtantius ad Septentrionem habetur, ut è Suetia & Liuonia, quæ plus quàm quinquaginta gradus ab æquinoctiali diſtant. & hi in cibo piſces carnibus præferunt, Albertus. Balaſcia regio herodios & optimos falcones habet, Idem. Aderant (in aula principis Moſcouiæ) complures falcones, alij albi, alij phœnicei coloris, magnitudine excellentes, Sigiſmundus Liber Baro. In Septentrionalibus locis multi falcones albi reperiũtur, Olaus Magnus. Sed de falconibus albis, nigris & rubeis, quoniam non colore tantum, uerum etiam ſpecie differunt, copioſius infra ſcribetur, ſeparatim de ſingulis. Falconum (inquit Albertus) conueniens color eſt, habere maculas nigras in maxillis, & albas circa oculos utrinq; ex utraq; parte roſtri, & cilia habere nigra, & cinereum ſubnigrum colorem in craneo & dorſo & ſuperiore colli & exteriore alarum parte, & caudæ etiam exteriore, & in alijs partibus uarium eſſe paſsim & quaſi uirgulis diſtinctum, interruptis quandoq;. Et iſta uarietas ſemper quidem habet nigredinem pro colore uno: ſed primo anno ſecundus color ruffus eſt remiſſæ rubedinis: albeſcit autem deinceps paulatim eò amplius ſcilicet quò ſæpius pennas mutârit. Color oculorum admodum flauus (croceus) eſt, ita ut ad rubedinem accedat, pupilla nigricat. Color pedum optimus croceus, multum declinans ad albedinem. nam quò minus albeſcunt, eò ignobilior eſt falco, quòd ſi uergat ad colorem cœruleum, is quoq; ignobilis, (ut dicemus infra in falcone qui ab hoc pedum colore denominatur.) Quanquam autem diuerſæ falconum ſpecies iam di-

ctis pedum & pennarum coloribus differunt, in genere tamen colores isti falconi conueniunt. Capitis quidem color iam dictus conuenit etiam nonnullis nocturnis auibus rapacibus, quæ hactenus ad falconum generositatem accedunt. Sed quoniam figura (forma & species corporis) magis quàm color ingenium (complexionem) indicat, iccirco excludũtur illæ simpliciter à falconum nobilitate, Hæc omnia Albertus. Nisus in facie guttas habet sicut peregrinus & cætera falconum genera, Idem. Aquilæ & falconis corporis partes quid differant à partibus accipitris, diximus in Accipitre B. Quod ad corporis figuram, omnibus falconibus in genere conuenit crassius habere caput, & collum breuius, & similiter breuius rostrũ, & pectus maius cum osse pectoris acuto: & alas longiores, & caudam habere contractiorem: & crura breuiora ac fortiora habere proportione sui corporis quàm cæteræ aues rapaces. Sic & reliquarum partium positam à nobis descriptionẽ per comparationem ad alias aues rapaces accipi uolumus. quanquam uerò dixerimus caput debere esse crassum, non tamen enorme caput laudamus, quòd hoc accedat ad speciem auium nocturnarum

quæ

quæ omnes capita habent enormia, timidæq; sunt, magnitudine capitis materiæ potius abundantiam quàm uirtutis excellentiam indicante. Sed neq; omnino rotundum caput probamus, quòd in concauo sphærico nimis diffluant spiritus. Sed cum in asture capitis pars anterior longiuscula stringatur paulatim, & terminetur in rostrum, sicut & aquilæ caput stringitur, caput naturale falconis neq; oblongius est, neq; stringitur, ita ut rostrum fermè uideatur sphæræ appositum, & frons eius ex rotunditate dilatatur. Superior cranei pars plana à rotunditate deficit. Maxillares partes benè rotundæ & breues sunt: quæ quidē species est humidi cholerici bene mobilis & bene audacis. nam & falconis inter aues proprium est, cito moueri in prædam, & nō discernere, & plus audere quàm possit. Idem dixerim de colli breuitate. In genere enim breue est collū falconis, magis quàm aquilę & asturis & nisi. sed nimia breuitas uituperatur, phlegmaticam frigiditatem aut melancholicam siccitatem significans, & ad proprietatem noctuarum (auium nocturnarum) accedens. ferè autem (ut in Physiognomonicis docui) quodcunq; animal speciē alterius refert, ingenio quoq; & moribus ad id accedit. Et licet crura breuia esse debeant, coxæ tamen sint longæ & bene pennatæ. Pes bene patulus, digiti fortes præcipuè in nodis articulorum, & ungues ualidi magisq; aliquantulum curuati ad interiorem pedis partem. Similiter deniq; caudam non simpliciter breuem probamus, sed comparatione ad astures & nisos. nimium enim breuis noctuæ & bubonis caudam referret. Sit igitur longitudo eius tanta, ut compositæ alæ se super caudam attingant, aut ferè attingant in extremo longiorum anteriorum pennarum: & ab illa coniunctione cauda non multum descendat, nec dependeat sicut asturis uel nisi cauda. Nam cauda longa spinæ dorsi medullam nimis humidam indicat, & timiditatem arguit, Hucusq; Albertus. ¶ Habet falco os acutum ac durum in pectore, quod ei natura prouidens indidit ad impulsionem prædæ, Author libri de nat. rerum. Quoniam falconis est ictu pectoris percutere, addidit ei natura anterius in pectore os latum, triangulum, ualidum, cuius prominens & rectus angulus in superiori pectoris est perquā durus & firmus: & super illum sunt ungues pedum, findit autem posteriori ungue quod percutit. ¶ Tardiuus laudat falconem, cui caput sit rotundum, superius planum: rostrum crassum & breue: pectus amplum, carnosum, neruosum, durum & ualidis ossibus munitum, cui falco ipse fretus eo ad feriēdum utitur. Et quoniam inquit, coxæ (femora) ei paruæ debilesq; sunt, unguibus uenatur. Anchæ (id est coxendices) plenæ sint, alæ longæ extensæq; supra caudam. cauda breuis & agilis. femora crassa, crura breuia, &c. Talis enim falco grues & aues magnas capiet. ¶ Pulchritudo & nobilitas falconis (in quacunq; falconum specie, Albertus) cognoscitur: si caput rotundum habet, & summitatē eius planam, rostrum breue & crassum, humeros (spallas uel spatulas) amplos, & pennas alarum subtiles, coxas longas, tibias breues & crassas: pedes liuidos, sparsos. Qui talis est, ut plurimum bonus erit, licet aliqui satis deformes sæpe optimi sunt inuenti. ideoq; falconum bonitas & audacia solo experimento perfectè cognoscitur, Crescentiensis. Albertus in quibusdam uariat, Caput enim requirit mediocriter crassum, pennas alarum & coxas longas, pedes latos, sparsos & macros: & falconem ipsum probat, qui frequenter pedes suos respicere soleat. Ignobilis autem est qui in aliquo uel pluribus istorum deficit. Fit tamen aliquando ut ignobilis nihilo inferior ad aucupium sit quàm nobilis, aut etiam superior, quod à falconario considerandum est. ¶ Falconum genus alas habet longas & acutas, ut aquilarum magnas & latas, Albertus. ¶ Falconum generi fel est in hepate, Idem.

¶ Accipitrem palumbariū Ephesius falconē gentilē (id est generosum) interpretatur, Niphus.

C.

Sonus (uox) falconum ut plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens quàm asturum uel nisorum, Albertus. Vide plura de uoce eorum infra in E. ¶ Accipiter semper ferè latet iuxta terram, contra morem falconum, Albertus. ¶ Tertiolus uel tricellus uocatur mas in accipitrum & falconum genere, quia simul tres in nido nascuntur, duæ fœminæ, tertius mas qui minor est fœmina, minusq; fortis, Crescentiensis. Rubei falcones nascuntur ex albi & nigri inter se coitu, Idem. ¶ In rupibus & montibus Heluetiæ nostræ reperiuntur falcones, cum alibi tum non procul Berna & Solodoro.

D.

Falco perquam animosus est, & nobilissimi generis, Crescentiensis. Auis est nobilissima, uolatu impetuosissima, & in custodia sui minus cauta, &c. ut in E. referetur amplius. Falco raptu uiuit, & solus pergit ad prædam, sicut omnis auis rapax, propter causam in Accipitre dictam, Crescentiensis. Falconis proprium est cito moueri in prædam, & non discernere, & plus audere quàm possit, Albertus. ¶ Omnis auis rapax, maximè tamē herodius & falco, pullos iam adultos eijcit è regione suæ habitationis, Albertus. ¶ In Gallia Belgica non longè ab urbe Leodio (uerba sunt Aeneæ Syluij in descriptione Europæ capite 53.) prælium inter falcones & coruos constanti fama gestum ferunt huiusmodi. Nidum siue in arbore siue in rupe falco sibi parauerat, ouaq; fouens pullos auidus expectabat. Hunc corui superuenientes loco deturbauēre, ouis eius effractis ac uoratis. Postridie mirabile dictu falcones coruiq;, quasi ex toto orbe ad pugnam uocati, isti septentrionem, illi meridionalem partem tenentes, ordinatis aciebus & tanquam rationis capaces essent, alijs qui cornua obseruarent, alijs qui media ducerent agmina dispositis, atrox ac ferocissimum prælium in aëre commiserunt. In quo cum modò corui, modò falcones cederent, & iterum resumptis uiribus

certamen instaurarent, totus undiq; subiectus ager & pennis & cadaueribus obtectus est. Ad extremum uictoria penes falcones fuit, qui non solum rostris, sed etiam unguibus acerrimè decertantes coruos omnes ad internecionem deleuêre. Exin paruo tempore interiecto, cum duo de Leodiensi ecclesia contenderent, alter à Gregorio tertiodecimo, alter à Benedicto duodecimo in episcopum electus (erant enim inter illos de Romano pontifice disceptantes) ambo cum copijs in eundem locum pugnaturi uenerunt. Ioannes dux Burgundiæ alterum armis iuuit, alterum Leodiensis populus sequebatur. Pugnatum est collatis signis summa utrinq; contentione, horrendum cruentumq; prælium factum, in quo tandem uictor Ioannes dux triginta milia hostium cæcidit. Memorabile eius rei fanum conditum est, quod nos illac postea transeuntes cæsorum ossibus plenum uidimus. Sed de illo falconum atq; coruorum prælio, suam cuiq; opinionem relinquimus, ueri periculo penes famam dimisso, Hæc Syluius.

E.

Falcones capiuntur ut accipitres, uide in Accipitre E.

¶ De falconum institutione, & quomodo tum ad manum assuescant, tum audaciores ad prædam fiant. Falconum bonitas & audacia solo experimento perfectè cognosci potest: ueruntamen eorum bonitatem & auiditatem aues capiendi, multum auget dominorum industria; & eosdem à probo ingenio sæpe reuocat eorundem imperitia, Crescentiensis. Falcones non nisi bene nutriti & edocti, ad domicilium reuertuntur sicut columbæ, Albertus. Et rursus, Falcones quidam adeò domiti sunt, ut sponte semper redeant ad falconarium: alij nō nisi in fame redeunt. Ego quidem (inquit) iam uidi falcones, qui sine ligaturis intrabant & exibant: & nobis accumbentibus super mensam ueniebant, in radijs Solis se extendentes coram nobis tanquam adblandientes. Et uenationis tempore à tectis & fenestris sponte supra homines & canes in aëre uolando ueniebant ad campum: & quum placebat falconario, redibant ad acclamationem. Quòd si nō satis cicurati sunt, causa propter quam non redeunt est metus hominis. itaq; isti non sunt dimittendi nisi tempore famis, tum enim cibi desiderio redire consuescunt. Falco melior est qui paulò ante mutationem captus fuerit, Tardiuus.

¶ In falconis institutione duo spectantur, primum ut assuescat ad manum hominis; alterum ut audax & præceps in captura auium efficiatur. Assuescet autem ad manum, si super manu semper cibetur. Et cicurationis quidem initio ante lucem pileo indui (caput eius pellicula obnubi, Volater. nos hanc pelliculam capitium uocamus, Albertus alibi mitram, alibi capellum & capitegium, ein haub) & manu teneri debet usq; ad horam tertiam. Deinde pastus coxa gallinæ ponatur supra gramen apposita aqua, (ubi riuus sit seu fons quo abluatur, si id expetat, Volaterr.) ut si uelit balneetur. Relinques autem eum in Sole donec satis se purgauerit, (donec siccetur, Volaterr.) Pòst collocetur in loco obscuro usq; ad uesperam. Tum rursus manu teneatur usq; ad primum somnum (usq; ad somni tempus, Volaterranus.) deinde locetur in loco obscuro (in angulo super pertica, Volaterr.) & accendatur ignis clarus uel lucerna ante eum per totam noctem usq; ad diluculum. Tum inducto ei capitio aliquandiu iuxta ignem assiste manu tenens auem. Scias autem quòd falcones in nidis suis perfecti, meliores sunt, & pennas habent ualidiores. Quòd si è nido ante perfectionem eximatur falco, ponatur in nido facto quàm fieri potest maximè ad similitudinem eius unde sumptus est: & sæpius pascatur carne pullorum (gallinaceorum:) quoniam temperata est. interdum etiam recente ursina. producit enim hæc & confirmat pennas. Quòd nisi hoc modo curetur, debilitatur alis & coxis, adeò interdum ut ala uel coxa frangatur. Curandum etiā ne manu ante perfectionem tangatur. Deinde ubi iam satis assuetus fuerit ad manum, cauendum ne unquam aliquid duri in manu experiatur, sed semper beneficam & blandam eam sentiat, Albert. Et alibi, Quoniā falco temere appetit quicquid obuium fuerit, debet habere mitram oculos tegentem, &c. ut repetetur infra. Ciliarem (cillier) uocant Galli falconem, cum ei nouello cilia consuuntur.

¶ De uoce falconum, eorumq; uocatione seu acclamatione per aucupes. Sonus uocis falconum (inquit Albertus) plerunq; est crassior & prolixior, & ab acuto in grauius procedēs quàm asturum uel nisorum. Vocantur autem (Albertus reclamari dicit) à falconario non sibilo, sed uoce magna, sicut & canes: & simul circunducitur in chorda quiddam ex quatuor alis uel pluribus ad modum auis colligatum, cui caro recens superligatur, (reclamatorium pinnatum uocant, Belisarius instrumentum uolubile auis speciem præ se ferens.) Falcones aliquando nimis clamosi sunt, quod signum est eos uel iracundos esse, uel nimis macilentos. Quòd si iracundi sint, capitio obnubātur: macilenti, reficiantur. Nam falco clamosus multum detrimenti affert aucupio, fugientibus quæcunq; clamorem audierint auibus, antequam falco satis prope sit ut emittatur. A falconario etiam quandoq; reuocati non redeunt, præcipuè qui montani cognominantur, quod ferè duas ob causas contingit, uel præ indignatione quòd præda eis euaserit: uel ob repletionē qua cibum fastidiunt. Quòd si talis falco ab ineunte ætate à bono falconario educatus est, deposita iam indignatione aut sequēte esurie, domum sponte redibit. hæc enim ingenuitas falconum & nisorum est, ut bene nutriti institutiq;, domum sicut columbæ reuertantur. Quòd si satis cicurati non sint, nec satis familiares homini, non dimittantur nisi esurientes. sic enim consuescunt redire desiderio cibi. ¶ Cæterum audacior reddetur falco (inquit idem Albertus) si sæpius aues uiuas accipiat & cōprimat, & occidat cum

clamore

clamore quo incitari solet à falconario, & sicut supra diximus (in Accipitre, & in Lanarijs falconibus) sæpius euadentes per solertiam falconarij ab unguibus eius aues, iterum capiat, & dimittatur per se (solus) uincere aues: & caueatur ne aues eum possint lædere unguibus uel rostro. Nam si iunior falco ab auibus læditur, pusillanimis fit: Si autem crebro illæsus uicerit & occiderit, audacior euadit crudeliorq; in aues. Debet autem hoc exercitium semper fieri cum magna incitatione falconarij, & præsentibus canibus. aues etiam subinde mutentur, ita ut paulatim fortiores ei inuadendæ exhibeantur. Et cum iam satis instructus est ad aucupium, statim diluculo orto iam Sole, falco cibi concoctione peracta ad aues dimittatur. Quòd si audax & promptus ad prædam fuerit, eadem uictus ratione & cura, ut hactenus, curetur etiam deinceps: & pascatur auibus quas ceperit pro arbitrio (donec per se satietur:) & hoc fiat tribus uel quatuor diebus in quolibet aucupio. At si in primo aucupio forte piger & non promptus uideatur, denuo manu eum gestabis, & intermittes aucupiũ, & illo die nón alium cibum præterquam dimidiam coxam gallinę ei dabis: reponesq; in locum obscurum: & postridie dimidiam coxam gallinæ & tria purgatoria (guel uocant Germani uulgò, quæ fiunt è plumis, melius autem è xylo) in aqua frigida pones, & usq; ad horam tertiam relinques, tum dabis ea falconi, (coxam dimidiam dico cum tribus purgatorijs.) His deuoratis seponatur in locum obscurum usq; ad uesperam. Tum rursus cibetur cum purgatorijs, ut dictum est. Postridie ad aucupium exi: & si audax auidusq; prædę fuerit, retine ipsum in eodem in quo tunc est corporis habitu, (in eadem maceratione.) Sin minus, intermisso rursus aucupio, non aliud eo die in cibo ei præbebis quàm tria purgatoria (ut diximus) ex aqua frigida. Quòd si postridie adhuc ignauior sit ad uenationem, pascito eum coxa pulli (gallinacei) imposita in acre acetum cum tribus purgatorijs è lana xylina. Deinde ponatur loco obscuro usq; ad uesperam, tum manu sustineatur usq; ad primũ somnum, tum balneum ei parabis in aqua calida: lotum sub dio expones, & si pluuia non impediat, usque ad crepusculum matutinum relinques. Tum calefacies eum ad ignẽ super manu tua: & ad aucupium egrediêris. Quòd si tum non promptissimè capiat, omnino infirmus & languidus est. Cæterum ràtio ista purgandi curandiq; ut nunc præscripsimus, maceratio uocatur falconum: in qua nonnulli uariant. Nam carnem in aceto repositam imprimunt in aridum medicamentum, quod constat pipere, mastiche & aloë contritis. Sed huiusmodi purgationes nulli aui rapaci dari debent, nisi quum uiscera eius infercta sunt humore uiscoso phlegmatico. Vide plura supra in Accipitre E. & hic mox in uerbis Petri Crescentiensis, qui lib. 10. cap. 11. sic scribit: Cum uoles ut falco alias (plures uel maiores) aues capiat, stringe (macera) eum hoc modo: Depluma gallinam, & tria purgatoria quæ inde feceris da falconi madefacta in aqua. & positum in obscuro relinque usq; ad aurorã diei (sequentis:) postea cum ad ignem calefeceris eum, exi aucupatum: nec amplius eum fatiges quàm ei collubeat, ita ut non dimittatur in prædam nisi quandiu auiditas eius in promptu fuerit. Sic enim familiarior tibi fiet, & quocunq; auolârit ad te reuertetur. Quòd si falco tuus audax fuerit, acriq; desiderio aues ceperit, diligenter considera habitum eius quod ad maciẽ corporis & obesitatem: & in quo illum habitu ita alacrem inueneris, in eodem retinebis. Nam falconum alij melius se gerunt cum obesi sunt, pleriq; in habitu mediocri: pauci in macredine, ut rubei ferè præ cæteris. Debent autem primò emitti ad aues minores, deinde ad mediocres, postremò ad maiores. Si enim initio statim dimitterentur aduersus aues magnas & superarentur ab eis, deficiente adhuc potentia & industria quas usu acquirunt, magnas & mediocres aues postea timerẽt, & perquam difficulter ad audaciam pristinam, imperitia moderatoris sui amissam, redirent. Plurimum etiam audaciam in falcone promouet, si eum frequenter manu sustineas, & pulli (gallinacei) coxam hora tertia præbeas: deindé aquam in qua lauet ei apponas, postea Soli exponas ut resiccetur: deinde postquam loco obscuro usq; ad uesperam reliqueris, in manu teneas ferè usq; ad primum somnum. Postea per totã noctem lucerna uel candela coram eo ardeat, & cum diluxerit, aspergatur uino, & teneatur ad ignem. Tum adhuc in aurora ad aucupium gestetur, & de præda quam obtinuerit pro arbitrio edat. At si nihil ceperit, detur ei ala gallinæ cum coxa dimidia, & in loco obscuro ponatur. Capit autem falco anates, anseres, agirones (id est ardeas) grues, starnas (perdices) & alias aues. Sed fertur quòd si ederit sanguinem agironis, omne desiderium capiendi grues amittit. si uerò carnes solum sine sanguine ederit, hoc uitium incurrere nõ creditur. Hucusq; Crescentiensis. Falconem aiunt capere ardeas, tardas siue bistardas, anates, & omnes maiores aues. In ardeæ captura duo falcones pariter emittuntur, quorum unus summa petit, alter iuxta terram inuolat: ut uidelicet ille uolantem ardeam impulsu præcipitet, hic uerò præcipitatam excipiat, Author libri de nat. rerum. Ardeas & anates superne feriunt alternatim, iterumq; ascendunt uolando, Stumpfius.

¶ Falconi inter aues rapaces maximè proprium est impetu ferri in prædam, in custodia sui parum cautam. Cauebit itaq; falconarius ne prædam falconi statim (in proximo) ostendat, sed aue aliquantulum remota dimittat in prædam, ne se subito præcipitet, sed prædam impetu moderato subsequatur, Albertus & Author libri de nat. rerum. Cum ad prædam inuadendam pergit laudabilis falco, celeri uolatu ascendit, & compositis unguibus ad pectus impetu in auem descendit, tam ualido conatu, ut strepitum quasi concitati uenti suo descensu excitet. & tali impetu ferit, non rectà aut perpendiculariter descendens, sed ex obliquo, quia tali descensu percutiens incidit unguibus longum uulnus, ita quod aliquando auis à capite usq; ad caudam diuisa decidit, & aliquando toto ca-

pite truncata inuenitur. Est autem boni falconis inter ascensionem & descensionem nihil aut minimum quietis interponere (alioqui enim inter duos motus duæ quietes necessariò contingunt) sed postquam descenderit, aliquando auem inferius uolando præuenire & impedire, donec à socio qui ascendit feriatur. Sic enim optimum fit aucupium quando duo socij falcones uel plures mutuum auxilium conferunt. Fit etiam nonnunquam quòd superior falco superius sequitur auem, donec uideat eam eo interuallo distare quod percussioni conueniat. Sed diligenter cauendum est ne quasi alis suspensis stare assuescat; id enim signum est timiditatis, & quòd non nisi reptilia terrę audeat inuadere. Quia uerò falconis est ictu pectoris percutere, addidit ei natura anterius in pectore os latum triangulare, ualidum, cuius prominens & rectus angulus in superiore pectoris parte est perquam durus ac firmus, & super illum sunt ungues pedum, & posteriore ungue findit quod percutit. Subito igitur in præceps descendens est optimus: stans autem in sublimi suspensis alis, degenerat in naturam auium quæ lanarij dicuntur, uulgò Germanicè suuemere. Etsi autem bonus falco etiam solus uenetur, melius tamen id facit cum socijs uel socio, quia in ascensu uel descensu necesse est moram fieri, & interim longius abscedit præda si socius non impediat. Et hanc ob causam falco, licet iracunda auis (ut & cæteræ rapaces omnes) & solitaria esse quærens, uenationis tamen tempore socium diligit, partiturq; cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur uel nisus. Et hæc quidem natura falconibus omnibus in genere conuenit. Quoniam uerò (ut diximus) temere appetit falco quicquid obuium fuerit, oportet oculos eius mitra tegi dum manu gestatur, necdum euolãdi tempus est, ne nimium conetur euolare. nam cum polleat alis, frequenter uolare desiderat, ideoq; retardandus est à falconario. Præterea si oculos clausos habuerit, & statim mitra deposita prædam uiderit, quasi per admiratione͂ citius audaciusq; inuadit. Sic deniq; facilius & placidius cicuratur, magisq; obliuiscitur societatis alienæ, Albertus. Falco mirabili uolatu utitur in principio, medio, & fine. nam sursum rotando conscendit, inferius (deorsum) intuitu fixo. Et si uiderit anatem, anserem, aut gruem, instar sagittæ clausis alis ad auem ungue posteriore lacerandam descendit. Quòd si eam non tetigerit, persequitur fugientem. Et sæpe cum auem in fugam conuersam capere non potest, præ indignatione longius persequendo, nimium à domino suo remotus nõ redit, Crescentieñ.

¶ Falcones parui hircina uel pullorum (gallinaceorum) carne nutriuntur. Præcipuè uerò cum aues capere inceperit falco, permitte ut de prima quam ceperit uescatur pro libito: & similiter de secunda ac tertia, ut sic ad raptum auium & ad obediendum domino animetur, Crescentiensis.

¶ Duxi aliquando canes indagatores mecum ad aucupium: & falcones in aëre uolantes me sequebantur, à quibus aues quas canes fugauerant percussæ sunt. Aues uerò territæ ad terram deuolarunt, seq; manibus capi permiserunt. Tum in fine uenationis singulis falconibus auem unam dedimus, quo præmio illi accepto recesserunt, Albertus. ¶ Falco gibbosus non statim descendendo percutit sicut alia falconum genera, sed potius cum à descensu rursus ascendere incipit, Albert. ¶ Vocabula quæ de auibus rapacibus earumq; aucupio Germani peculiariter usurpant, declarauimus in Accipitre E.

¶ De uictus ratione, & quomodo uariari debeant remedia pro temperamentis ex Alberto. Falconarius non imperitus falconem pascet cibo & horis & copia, ita ut syluestris pasci consueuit: & præcipuè carne leui auium, & adhuc calore uitæ spirante: & ne uel obesior uel macilentior euadat curabit. macies enim nimia imminutis uiribus detrahit audaciam, & pusillanimem reddit & clamosum. talis è manu dimissus residet humi iuxta falconarium & clamat. Nimia uerò obesitas pigritiam & fastidium aucupij inducit. Quamobrem laudatur mediocritas, ita ut neque imbecillior fiat falco, neq; incitetur ad prædam nimia inanitione, sed tantum naturalis famis desiderio. quod optimè fit, si alter cibus non ingeratur priusquam concoxerit priorem & excrementa reiecerit. Sed hęc periti aucupis iudicio relinquimus. nam falconum aliqui melius uenantur si à mediocri habitu ad obesum modicè, quàm si ad macilentum declinent: alij uerò contrà. Nullus tamen uel macie exhaustus, uel nimium obesus uenatur. Considerandum præterea falcones temperamẽtis differre, præsertim specie diuersos. Nam nigri plus atræ bilis habent, & cibis qui moderate calfaciant & humectent nutriri debent, ut sunt carnes pullorum gallinaceorum, columbarum, hœdorum, & huiusmodi. Et si remedijs egeant, adhibeantur calida, ut piper, aloë, Paulinum, & similia. Albi frigidi & humidi sunt, & malis humoribus pituitosis abundant, calidis & siccis tum cibis tum remedijs curandi, ut sunt carnes hircorum, canicularum, * mulorũ, picarum, passerum, & huiusmodi: ex medicamentis piper, cinnamomum, galanga, & similia. Qui autem pennas habent rubeas, feruido sanguine redundant: quibus conueniunt frigida & humida (nam frigida & sicca calorem natiuum extinguunt) ut pulli gallinacei, aues aquaticæ, & interdum cancri, cassia fistula, tamarindi, & similia, quæ omnia ex aceto dari conuenit. Sunt etiam quidam falcones nobiliores in singulis generibus, quibus meritò uictus ratio & cura quàm cæteris accuratior debetur, si modo ut forma excellunt, sic etiam in uenatione præstent. fit enim interdum ut formosis deformes uenando præstantiores sint. Cæterum quibus notis falconum nobilitas dignoscatur, iam supra in B. docuimus.

¶ Falco pennas mutat circa medium Februariũ, Tardiuus. Hoc tempore igitur (inquit Crescentiensis) falconem in mutam (caueam, ut in Accipitre docuimus) pones, & omni genere carnium pasces spatio mensis. postea appones ei * cunctam aquam. prius tamen eum cibabis. & si non mutârit,

tarit, carnem qua uescitur melle ungito, & si ne tum quidem mutet; ranam aridam tritam carni inspergе, & mutabit. Non auferes autem eum de cauea mutationis antequam pennæ eius perfectæ sint. Et postquam exemeris, non tenebis eum ad calorem, sed plerunque manu gestabis: nec ante exactos quindecim dies cum eo aucupaberis.

¶ Vnguium & pennarum cura. Falcones non sunt collocandi super ligno, sed solum super lapide terete; id est rotundo & oblongiusculo. hoc enim natura & consuetudine magis gaudent, Crescentiensis. Vt ungues & pedes falconis custodiantur, caueat auceps ne unquam insistat nisi supra lapidem uiuum uel super murum, non tamen in calce aut intrita calci permixta. Non probo enim quòd quidam in perticis, alij in cratibus tenent falcones. ars enim naturam imitari debet. inueniuntur autem syluestres semper in petris uel in terra sedere. Caueat etiam ne quæ pennæ frangantur, & tertio quoque die aqua calida eas irriget; ne nimis exiccentur. Eisdem diebus aliquantulum aloës falconi det. hæc enim stomachum & intestina roborat & purgat: & pennas confirmat. Quòd si ob nimiam humiditatem pennæ languidiores fuerint, caro qua uescetur falco per duas horas maceretur in succo expresso de raphano & lumbricis terræ contusis. Sic enim exiccantur & indurantur pennæ. Imprimis uerò cauendum ne uiolentia ulla alarum aut caudæ pennæ lædantur, Albert.

¶ Accidunt falconibus affectus & morbi omnes, quos supra diximus accipitri accidere; quorum signa & curæ eadem sunt. Omnium enim auium rapacium ferè eadē est natura. quamobrem de ijsdem hîc agere non opus est. Hoc non ignorandum falcones fortioris esse naturæ quàm accipitres, itaque non ita facile ægrotant aut moriuntur, si antequam cibus prius sumptus de gula descenderit alium ingerant. Falconarij quidem nonnulli multos modos curandi falcones præscribunt: & morbos diuersos eorumque curas diuersas docent: ex quibus aliqua forsan uera sunt per longam experientiam comprobata: sed multa ab ijsdem sine ratione dicuntur, nec temere fides eis est adhibenda. Quamobrem quæ hîc defuerint quod ad curam falconum & auium rapacium, per uiros non semel sed pluries & longo tempore expertos suppleantur, Crescentiensis.

G.

Parum fimi falconis cum uino pro antidoto datur contra morsum stellionis, Ponzettus.

H.

a. Falcones dicuntur quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curuati, à similitudine falcis, Festus. Nostri bombardarum siue tormentorum bellicorum genus quoddam falcones appellant, eorumque alios magnos, alios paruos. Φάλκης, nomen uiri Iliad. ν. Φαλκωνίλλα mulieris apud Suidam. Probæ Falconiæ uxoris Adelphi proconsulis Romani Centones extant, hoc est poëma ex diuersis Vergilij uersibus & hemistichijs consarcinatum, continens descriptionem utriusque Testamenti. Flauius Vopiscus in diui Aureliani uita meminit Falconij Probi proconsulis Asiæ. Capys Samnitum dux fuit, uocabant autem illi falconem sua lingua capyn. Vide supra in A.

¶ c. Emblema Alciati quod inscribitur Imparilitas.

Vt sublime uolans tenuem secat aëra falco; Vt pascuntur humi graculus, anser, anas:
Sic summū scandit super æthera Pindarus ingens, Sic scit humi tantum serpere Bacchylides.

¶ d. Iacobus Micyllus de duobus falconibus & pica elegiam condidit, & de ijsdem epigramma huiusmodi.

Falcones inter, sublimis in aëre pica, Dum uolat, & cantu prouocat una duos.
Illi ira accensi, quatiunt clangoribus alas, Atque hostem curuis unguibus ambo petūt.
Sed spe dum nimia, nimiaque cupidine cædis Ardent, & neuter præcauet ipse sibi.
Mutua collidunt alterno pectora nisu, Atque alter moritur uulnere in alterius.
Pica superstes abit, sed mox dum colligit alas; Et uelut ex certo funere rapta fugit,
Ecce eadē à canibus miseranda rapina uoratur, Et fato, occumbens, deteriore perit.

¶ e. Falcones cicurantur, domantur, condocefiunt, mansuescunt. Sy werdend gemüßt/ vnd heissend denn müsserfalcken.

¶ h. Federici Georgij cuiusdam liber de falconibus extat. ¶ Falconis augurium Thuscis tam auspicatissimum fuit, ut uiso eo Capuam in solo felicissimo condiderint, (uide supra in A.) Alexander ab Alexandro. Et rursus, Triorchen, cui principatum dedêre augures, & falconem felicis euentus futurique maximi boni spem habere; augurio expertissimo compertum est. ¶ Vnicuique ulula sua falco uidetur, Ein yeden dunckt das sein eül ein falck seye: Prouerbium apud Germanos eiusdem sententiæ cum illo, Suus rex reginæ placet. Et aliud, Falconem non uulnerat ulula, Ein eüle hecket kein falcken; hoc est, fortem & generosum uirum uilis & timidus non lædit; E squilla non nascitur rosa.

DE FALCONIBVS DIVERSIS.

FALCONVM genera plura sunt, non solum propter regionum diuersitatem, unde color moresque uariant: sed etiam quia specie differentes falcones inter se permiscētur: item cum accipitribus, nisis & aquilis, Albertus. Et rursus, Quæ ad nos peruenerunt sunt decem genera falconum nobilium: & tria alia ignobilium; & tria sunt mixta ex nobilibus & ignobilibus; quorum genus unum

quia non omnino ex ignobili parente nascitur, perquam strenuum ad uenationem est. Galli falconem qui ardeas uenetur, uocant heronnier (nostri Reigerfalck:) qui grues, gruier. Haultain Gallicè nominatur falco qui altè uolat, sublimipeta. Campestris est, qui pascitur auibus, ut cornicibus, sturnis, merulis. A pastu nomen habet apud Gallos (de repaire) qui solitus pasci in aliquo loco, capitur illic per escam, Robertus Steph.

¶ Passager, id est commeans, qui capitur dum transit mare, Rob. Stephanus. Hic à Tardiuo nominatur faulcon de passage, quòd inter migrandum (dum mare transit) capiatur, ut peregrinus etiam, à quo tamen eum disiungit: item tartarot de Barbaria, eò quòd per regionem sic dictam uolare soleat, & in eadem frequentius quàm alibi capi. Laudatur è Creta. paulò maior est (peregrino,) crassus, & rufus sub alis, probis pedibus, digitis longis, bene uolans, strenuus contra omne genus auium ut & peregrinus. Vnunque hoc genus uolare (aucupari) potest per totum mensem Maium & Iunium, quòd tardius mutare soleat, & quũ mutare cœperit, breui pennis exuitur. Vide etiam inferius in Falcone sacro ex Tardiuo.

¶ Idem Tardiuus primum falconis genus nominat abier.

¶ Faucon haultain, qui altè uolat, uel sublimipeta, à Gallis uocatur.

¶ Tunisius (Tunicien, inquit Tardiuus) sic nuncupatur à Tunis ciuitate primaria in Barbaria Africę, ubi abundant falcones. Naturam refert lanarij, paulò minor, similibus pennis sed magis decussatis & longioribus: capite rotundo & crasso, satis in sublime uolans, ad aues tum aquaticas tum cæteras utilis.

¶ Pecerra regio apud Moschouitas falcones mirificos præbet, qui non modo phasianos & anates, sed cygnos & grues consectantur, Paulus Iouius.

¶ Græci hodie falconum & accipitrum genera non ita diligenter distinguunt, ut Galli nostri: sed ferè confundunt, Bellonius.

¶ De falconum duobus generibus, nobili & ignobili, uide supra in Ardea E. ex Authore libri de nat. rerum.

¶ Quærendum an inter falconũ genera maiores, ut sacer, girfalco, aquilis adnumerari possint: minores uerò, ut smerillus, lithofalcus, dendrofalcus, accipitribus potius.

¶ Aristoteles inter aues ingluuie carentes graculum, coruum & cornicem nominat: ubi apud Albertum legimus coruum, & auem quæ guidez uel gaudes nominetur, quæ secundum quosdam (inquit) est falconum genus, sed ineptè ut apparet.

¶ Sunt qui haliæetum quoque falconis generibus adnumerent, de quo nos inter Aquilas.

¶ Apud Gallos & Sabaudos usitata sunt nomina faulcon de marest, & faulcon de riuiere: id est falco paluſtris, falco fluuiatilis: uel potius, qui supra paludes, & qui supra fluuios uenatur.

DE FALCONE SACRO.

IN Accipitrum genere præstant ij quos Græci híeracas, id est sacros uocant, Perottus. quasi uero accipiter generis nomen sit, hierax speciei: cum utrunque uocabulum ex æquo pateat, & idem omnino sit Græcis hierax, quod Latinis accipiter. Porrò inter accipitres speciem quandam peculiarem recentiores sacrum uocitāt, Galli sacre, Germani Sacker uel Kuppel, alij Sockerfalck, alij ineptius Stocker, (nisi aquilæ speciem Stockahrn, hoc est truncalem, ut Albertus nominat, hac uoce significent.) Primum genus nobilium falconum est (inquit Albertus) quod quidam sacrum uocant: Symmachus Britannicum, aliqui aelium (aelyon) quasi aëreum falconem (aut forte à Gallica uoce qui aquilam uocant aigle:) alij aeriphilum, quasi falconem amantem aëris, amat enim uolatum in aëre sublimem. Crura ei crassa & nodosa, (ungues & crura maxima,) ungues crudeliores quàm aquilæ, (pennæ ruffæ, uel subruffæ) aspectus terribilis, oculi ualde flammei ex citrino colore ad rubrum declinantes, caput magnum, rostrum quoque magnum & fortissimum, iuga siue complicationes alarum magnæ & quasi superexhibitæ, (uox barbara aut corrupta,) cauda longa, & huic quidem soli in falconum genere. Magnitudo ferè aquilæ, (uel paulò maior.) Sub ipso (in eius conspectu) nec aquila uolat, nec ulla auis rapax propter timorem: sed statim ut uiderint sacrum cæteræ aues cum clamore ad loca arboribus condensa uel ad terram refugiunt: & manibus capi se potius permittunt, quàm in aërem patentem redeant. Volant autem bini, (hinc forte kuppel quasi copulati falcones à nostris dicuntur,) & adeò cicurantur, ut in una pertica bini consideant, & hominem sequantur, ac si absque eo degere eis molestum sit. Nulla est auis tanta, quam non statim deijciant: nec unam tantum, sed quotquot habuerint obuias. Capiunt etiam capreolos & hinnulos, quorum oculos & cerebella unguibus dilaniant. (Capreolis in quos uisum defixerint, insident, & cerebrũ capite perforato excutiunt.) Nutriri eos delicatissimè oportet, cibo semper recente, precipuè cordibus, cerebellis, & sanis carnibus, quæ ita recentes sint, ut ab animātis uitali calore adhuc caleant. Cibi tantundem ferè consumunt, quantum aquilæ. Hoc genus falconum regale est, & diutissimè uolat & prædam sequitur, nec deserit ad duarum triúmue aut etiam quatuor horarũ spatium. Et quanquam solitarium egregiè uenatur, cum socio tamen uenationis præstantius est. Hominem & canes uenaticos amat, ac in eorum præsentia uenatur libentius, tanquam uires suas illis ostentans. Porrò conueniunt

ueniunt ei eadem, quæ falconibus in uniuerſum cõuenire diximus, quod ad guttas faciei, figuram, uenandi ſtudium modumq́ue & uocem. Vox eius eſt certifica (ſic habẽt libri excuſi,) & raro clamat. Cum autem reuocatur, oportet quòd auceps uoce alta & ſonora utatur. altè enim & longè uolat: & reclamatorium ualde magnum requiritur, quod è longinquo uideri poſsit. Et quamuis non ſtatim redeat, periculum non eſt. Solet enim ſua ſponte ad domicilium reuerti, Hucuſque Albertus. Et rurſus (in eiuſdem libri 23. litera A.) Aëriphilus (inquit) altiſsimè uolat, nubes enim tranſcendere dicitur, & aues obuias interemptas deijcere: ita ut decidentes aues aliquando in terra inueniantur, nec cognoſcatur unde ceciderint, uel quomodo perierint, quòd in tam ſublimi loco aëris aëriphilus uideri non poſsit. Nidum in montibus altiſsimis conſtruit, ubi aliquando iuuenis capitur, & ita cicuratur, ut ſine uinculo in parietibus & domibus maneat. Venatur cum ſocio ſicut falco: nec à domino recedit poſtquam cicuratus eſt, prædamq́ue omnem illi reponit, quamobrem nobiliſsimus dicitur. Aëriphilos alis uelociſsima auis eſt. aëris ſerena inhabitat in tantum, ut uix unquam uel parum in terra reſideat aut quieſcat. Cibum in aere capit, prædantium auium more. Pullus adhuc capitur, & inſtituitur ad uenationem, Author libri de naturis rerum. Aquila rex auium eſt, ſi non (forte, modo) alarionem excipias, quæ fortè aquilarum ſpecies potentiſsima eſt, Io. Saresbarienſis in Polycratico. Tertium aquilæ genus, colore nigricãs, minimum, &c. ab Ariſtotele deſcribitur. hoc illuſtris Marchio Montherculeus in eo libro quem ſcripſit de falconibus, credidit eſſe genus falconis, quem uenatores uocant hierofalcum: cum & montes ſyluasq́ue colat, & lepores captet, & colore nigricet, Niphus. Pernix (πέρνης Ariſtoteli) gyrofalco exiſtimatur Ebero & Peucero, qui Germanicè etiam Stoßfalck interpretantur. nos de perne accipitre plura ſcripſimus in Capite de accipitribus diuerſis.

¶ Sacri accipitres (inquit Beliſarius) qui multorum opinione aliorum omniũ uolaciſsimi ſunt, aerini à quibuſdam nuncupantur. quidam aerophilos uocant, quaſi aerẽ amantes. Nam & ex pennarum colore leuitas eorum arguitur, ad ignis ſimilitudinem pennati quũ ſint. bilis enim colorem in pennis præ ſe ferunt. Quare calidi cordis eſſe putandi ſunt, iraſciq́ue nimium, ſi præda fraudari ſe aliquo modo ſenſerint, magis quàm alij ſolent. Vnde acres potius dicendos putamus. Volare conſueſcunt bini terniue, quum aliorum generum accipitres ignobiles perſequũtur, ut miluos & alios ſimiles. Nam quũ manibus (unguibus) ſint paruis, hoſtisq́ue fortior ad uolatumq́ue perſiſtens nimium, mutuo auxilio ut alter alterũ iuuet neceſſe eſt, & maximè ſi milui nigri eis capiendi ſint. Sunt enim miluorum genera duo, alterum tempeſtate noſtra regale, alterum nigrum appellamus. Nigri robuſtiores ſunt, ita ut quamuis etiam ad terram uſq́ue capti & à ſacris falconibusq́ue circumacti per aera deſcendant, à falconum tamen manibus quandoq́ue euadant. Qui quoniam cauda utuntur in cœlo flexili (gubernandi artem monſtrantes in profundo,) relictis in terra falconibus (qui propter aeris denſitatem huius generis miluos amplius perſequi nequeunt,) in aera iterum, ſoluti ſacrorum unguibus falconum, ad ſydera tolli uidentur. Qua ex re indignari falcones dimiſſa præda, inter ſeſe rixantes ac ſeſe inuicem aduncis unguibus ferientes ſæpius uidimus: adeò quidẽ ut aucupandi animum abieciſſe uiderentur. Quod ne contingat, iniuriasq́ue ſacri obliuiſci poſsint, omni cura ſtudendum uenatoribus eſt ut ſimul unà ſacri nutriantur, ſimulq́ue ſedeant ac quieſcant, ſimul (quum à uenatore ad ueſcendum inuitantur inſtrumento uolubili auis ſpeciẽ præ ſe ferente) reſideant, ut communi carnis paſcuo nutriri ſociatim poſsint. Frigoribus uentóue aut imbribus, magis quàm cætera falconum genera, reſiſtunt. Quamobrem nec mirum eſt Ferdinandum olim Siciliæ regem, huic ue nationis generi magis deditum fuiſſe. quoniam & plurium generum auibus officere magis ſacri uidentur, & uentis ac imbribus prohiberi huiuſmodi auium uenatio non poteſt. Maximilianum Cæſarem nuper audiuimus, è ſuis quoſdam ad extremas Sarmatarũ partes (Polonos nominamus) exploratum miſiſſe, ut hoc genus falcones è proprijs nidis ad ſe deferrent. Quos quidem in illis locis in arboribus, non proceris, nidificare inuenerunt: unde facile coniicitur non paruis ſed magnis tantum auibus eos ueſci & inſidiari. quanquam uenatores quidam nõnullas aues hanc ob cauſam non in ſublimi nidificare exiſtimãt, quòd omnis generis cadaueribus paſci ſolent. Inuenti enim aliquando ſunt huiuſmodi accipitres ſacri animalium cadaueribus quandoq́ue ueſci. Porrò ſacros è nidis abductos non adeò uolaces ut eiuſdem generis cæteros experiuntur. Credimus tamen ad grues capiendas animoſiores aptioresq́ue eſſe, quum longiori canum conſuetudine fiat (qui eis auxilio eſſe ſolent) ut maiores aues capere atq́ue unguibus detinere facilius poſsint. Hæc omnia Beliſarius.

¶ Falco ſacer (inquit Tardiuus) trium generum eſt: primum uocatur ſeph ſecundum Babylonios & Aſſyrios. hoc inuenitur in Aegypto & in parte occidentali, & in Babylone. capit lepores & hinnulos. Alterum genus dicitur ſemy, à quo gazellæ (capreæ) paruæ capiuntur. Tertium hynaire, & peregrinus ab Aegyptijs ac Aſſyrijs: uel commeans, (uulgò Gallicè de paſſaige) quoniam neſcitur ubi naſcatur: & quotannis commeat Indos aut meridiem uerſus. Capitur in inſulis ad orientem ſitis, Cypro, Creta, Rhodo. quamuis etiam ex Ruſsia, Tartaria & Oceano (Septentrionali) ad nos uenire dicuntur. Falco ſacer poſt mutationem pennarum captus, uolacior & melior eſt. Sacer dictus maior eſt quàm peregrinus, (atqui ſuperius tria ſacri falconis genera ſtatuit, ex quibus unum facit peregrinum, nullum uerò peculiariter ſacrum nominat:) deformibus pennis, alis breuibus, audax. Præfertur is cui color rubicundus aut ruffus aut incanus (griſeus) fuerit, & qui formà ac ſimili-

tudine falconem refert: cui lingua craſſa & pes amplus eſt, id quod in paucis ſacris reperitur: digiti craſsi, & colore fermè cœruleo diluto. Hæc auis inter rapaces & aucupio idoneas, præcipuè patiens laboris eſt, manſueta & tractabilis: & cibos craſsiores facilius concoquit. Prædatur aues magnas, an ſeres ſylueſtres, grues, ardeas, & imprimis quadrupedes ſylueſtres, ut capreolos & alias. Hæc ille. ¶ Ad Inugros Vgolicosq́ per aſperos montes peruenitur, in quorum iugis nobiliſsimi falcones capiuntur, cum alij tum ſacri & peregrini dicti, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit, Paulus Iouius de legatione Moſcouitarum ſcribens. ¶ Vt recentiores falconis hoc genus ſacrum nominant, quod ab omni auium genere, etiam ab aquila timetur, ſic ueteres ſacrum ſerpentem nominarunt, cuius conſpectum reliqui omnes fugerent: & ſacrum piſcem qui à nullo læderetur: Niſi quis ſacrum uel Græcorum imitatione dictum malit, quaſi hieraca, id eſt accipitrem per excellentiam, ut poëtam pro Vergilio ponimus: uel à corporis magnitudine uiriumq́ præſtantia. Hoc genus forte ad aquilam germanam Ariſtotelis referri debet. nam color, magnitudo, uires, & prædandi ingenium conueniunt. Falco ſachari nominatur ab Auicenna lib. 2. cap. 246. de re medica, qui an idem cum ſacro ſit neſcio. Vetus quidem interpres criſtatelam uertit.

DE HIEROFALCHO.

HVIVS auis nomen recentiorum alij aliter ſcribunt, ego hierofalchum ceu Græcæ originis uocem, cum Paulo Iouio ſcribere malui, quaſi ſacrum falconem dicas, quod nomen magnitudinis & uirium ergò meretur, non minus quàm antecedens, quem ſacrum Latinè nominauimus. Aut forte hierofalco primum nominatus eſt, quod herodios, id eſt ardeas capiat (aut agirofalco. nam Itali ardeam agironem uocãt) unde fortaſsis etiam herodium eum uocauerunt recentiores: cum herodius tamen (uel potius erodius ſine aſpiratione) non falconem Græcis ardearum uenatorem, ſed ardeam ipſam ſignificet. Volaterranus Albertum ſecutus gyrofalcum arbitratur dictum à gyro & circuitu quo inter uolandum utitur, ut prædam circumagat. Aliqui griſalchum uocitant. Giriſalco, Latinè falco, Alunnus. ſed ſcimus falconis nomen communius eſſe. Inuenio & zeriſalco ſcriptum Italicè cum maioris minorisq́ differentia, quæ (niſi fallor) ad ſexũ duntaxat pertinet. Gallicè gerfau. Germanicè Gerfalck, uel Gierfalck, ein groſſer falck, id eſt falco magnus. Moſcouiticè, Kretzet. Polonicè byalozor. ¶ Triorches accipiter Latinè uocatur aſtur, & capit grues & ardeas: apud nos gyrofalco dictus. Author Gloſſæ in Deuteronomion ſcribens, Herodius (inquit) uulgo girfalco dicitur & rapit aquilam. Et in Pſalmum 103. Herodius eſt auis rapaciſsima omnium auium maiorum, quæ & aquilam uincit. Girfalco ad nos uenit è locis tranſmarinis inter greges anſerum ſylueſtrium, ex quibus unum noctu protrudit ſub pedes ſuos uitandi frigoris gratia, & alterum interdiu ut ueſcatur dilaniat, Obſcurus. Vide in Accipitre D. Paulus Venetus alium uidetur herodium facere quàm griſalchum ut ipſe uocat. Balaſcia prouincia (inquit) habet herodios, & optimos falcones. Et alibi, In mari congelato inſulæ quædam griſalchos & falcones plurimos producunt. Et rurſus, (lib. 1. cap. 61.) Griſalchi qui è Chriſtianorum terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnum Cham, qui hoc genere auium abundat: ſed perueniunt ad eos Tartaros qui Armenis & Cumanis confines ſunt: Cum paulò ante in eodẽ capite ſic ſcripſiſſet: A monte Alchai Aquilonem uerſus uenitur ad campeſtria regionis Bargu, quæ dierum quadraginta itinere patent: poſt ea peruenitur ad Oceanum, ubi in montibus nidificare ſolent herodij ſiue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiam perferuntur. Nec inueniuntur ullæ aliæ aues in his montibus, præter herodios, & aliud auiculæ genus quo paſcuntur herodij, Hæc ille. Vnde apparet herodium falconem peregrinum ab eo exiſtimatũ, ab hierofalcho diuerſum. Paulus Iouius etiam hierofalchum ab herodio diſtinguit, in libro de legatione Moſchouitarũ, his uerbis: Ad Inugros Vgolicosq́ per aſperos montes peruenitur, qui fortaſſe Hyperborei antiquitus fuerunt. In eorum iugis nobiliſſimi falcones capiuntur, ex ijs genus unum eſt candidum guttatis pennis, quod herodium dicunt. Sunt & hierofalchi ardearum hoſtes, & ſacri, & peregrini, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit. Albertus herodios ait nidificare in parietibus montium altiſsimorum in alpibus ad quos uix eſt acceſſus. Hoc idem ferunt de hieriſalcis, qui falcis ſunt maiores. & quod dixit Albertus de herodijs, fortaſſe intellexit de hieriſalconibus. herodius enim eſt de genere aquilę, non autem falci. nec Ariſtoteles herodios accipitres appellauit, ſed aquilas, ut alibi dicetur, Niphus. Atqui Albertus non hieriſalcum, ſed primum & præcipuum aquilarum genus herodium uocat, tanquam heroëm auium, ut ipſe ſomniat. Niſus minor eſt quàm herodius, ſed unus eſt color plumarum ambobus, Author libri de nat. rerum.

¶ Aderant quoq́ complures falcones (inquit Sigiſmundus Baro in cõmentarijs rerum Moſcouiticarum) alij albi, alij phœnicei coloris, magnitudine excellentes, quos nos girofalcones, hos illi Kretzet appellant: quibus uenari cygnos, grues, & alias id genus aues capere ſolent. Sunt autem Kretzet, aues audaciſsimæ quidem, at non tam atroces impetuq́ horrendo, ut aliæ aues quantumuis rapaces, illarum uolatu ſeu conſpectu (quemadmodum quidam de duabus Sarmatijs fabulatus eſt,) decidant extinguanturq́. Illud quidem experientia ipſa conſtat, ſi quis uenatur accipitre, aut niſo, aut alijs falconibus, & interim kretzet (quam à longè uolantem cõtinuò ſentiunt) aduolauerit, quod

quòd prædam ulterius nequaquam insequũtur, sed pauidæ subsistunt. Retulerunt nobis fide digni ac insignes uiri, Kretzet, quando ex illis partibus ubi nidificant, afferuntur, tum aliquãdo quatuor, quinq; aut sex in quodam uehiculo ad hoc præparato, simul includuntur: atq; escam quæ illis porrigitur, obseruato certo quodam senij ordine, capere solent. Id autem ratione, an natura illis indita, an quo alio modo fiat, incertum est. Præterea quemadmodum in alias aues aduerso impetu feruntur, rapacesq; existunt: ita inter se ipsas mansuetiores, mutuis sese morsibus minimè dilaniantes. Nunquam aqua se, ut cæteræ aues, lauant: sed sola arena, qua pediculos excutiunt, utuntur. Frigiditate adeò gaudent, ut perpetuò aut super glacie aut lapide stare soleant, Hæc Sigismundus Baro. Notat autem Matthiam à Michou canonicum Craeouiensem, cuius in Sarmatiæ Asianæ descriptione capite XIIII. uerba hæc sunt. Adfertur ad nos auis quædam rapax ex locis Septentrionalibus, (ex Iurrha Scythiæ, Cardanus) magnitudine aquilæ, sed alis & cauda prolixioribus quàm aquila, in similitudinem accipitris, & uocant eam Moscouitæ kiczoth, nostri uerò (Poloni) byalozor, quasi albicans splendor, quia subalba est secundum uentrem. Hanc omnes rapaces aues, accipitres, falcones, & cæteræ rapto uiuentes, in tantum metuunt, quòd inspecta ea tremunt, & cadunt, & extinguuntur.

¶ Post falconem sacrum (inquit Albertus) proximum genus nobilium falconum est gyrofalco. Hic figura, colore & actu (moribus) & uoce, omnino naturam falconis refert, maior asture, minor aquila, gyrofalco dictus quoniam diu gyrando acriter prædam insequitur. appetit autem aues maiores tantum, ut grues & cygnos & huiusmodi: minores aspernatur. Auis est perpulchra, cauda ei ad corporis sui proportionem non longa: alarum iuga decora & ualida: crura plana, non nodosa: ungues satis fortes & præcipuè posteriores. Solus uenatur, sed melius cum socio. Solet autem præ cæteris falconibus erectus & pennis bene compositis stare. In uenatione diu persequitur prædã: quare uenator ut eum assequatur ueloci equo indiget, nec non canibus uelocibus, qui auxilientur ei quum prædam deijcit. Præcipuè autem docendus est hic falco, ne in aqua prædæ insideat, quia frequenter (longius) distat à falconario, & lædi posset in aqua. Quamobrem non secundum longitudinem aquæ emittendus est ad prædam: sed tenendus donec aues extra ripam in aere appareant: & tunc gyrofalco à loco aquæ uersus campum iaciendus est ad eas. Sic enim illæ gyrofalconis metu ad aquam redire non audebunt. Quòd si à campo uersus aquam emittatur, aues ad aquam fugient, ac uel euadent, uel si percussæ fuerint, in aquam decident: falco autem prædam sequens lædetur uel mergetur. Et si euadit, reddetur tamen timidior propter acceptam noxam. Sub gyrofalcone alij falcones & astures non bene uolant: sed ne aquila quidem facile cum eo congreditur. Pascendus est carne sana, delicata & recenti, & quæ adhuc uitali calore caleat. Delicatam uoco, ut quæ cordi propinquior est, tanquam magis elaboratam. Nam & syluestres (aues rapaces) de præda quam ceperint cor imprimis edunt, deinde partes ei propinquas uersus alam dextram, rarò uersus sinistram. Præcipuè uerò pasci debet gyrofalco calidæ naturæ auibus, ut columbis, palumbis, & similibus, ijsq; recentibus. Nam omne genus accipitrum, falcones, astures, nisi, recẽtibus tantum aluntur, nec unquam reuertuntur ad reliquias suæ prædæ, dum sunt syluestres, neque cadaueribus ut aquilæ & milui insident. Sed postquam semel de aliqua aue gustarint, illa deinceps relicta nouã semper prædam persequuntur. Maximè uerò gyrofalco recenti & etiamnum calenti carne delectatur. quamobrem de præda comedere prius incipit quàm occiderit. Itaq; non laudo quod nonnulli gallinæ uiuæ coxam uel alam extrahunt, & rursus postridie de eadem gallina partem alteram, quam gyrofalconi in cibum exhibeant. Proculdubio enim sic semel laniatum gallinæ corpus, mox & calorem febrilem pati, & saniem generare incipit. Debet sanè peritus falconarius naturam sequi, atq; ijs maximè & talibus cibis, quibus & qualibus syluestres ipsi pascuntur, falcones nutrire.

¶ Gyrfalcus auis est fortis & mirè audax, adeò ut inuenti sint qui etiam aquilas aggredi nõ dubitarint. Capit omnes aues quantumuis magnas: eiusdem ferè cum falconibus naturæ, quamobrem quæ ad falconum nutritionem dicta sunt, ipsis quoq; accommodabuntur, Crescentiensis.

¶ Hierifalcones (inquit Belisarius) ut rarius inueniuntur, ita pulchriores accipitribus cæteris dicendi sunt. Nam etiam præter corporis formam, eo standi modo erecti permanent, eaq; membrorum compositione hominum oculos ita delectant, ut quandam aucupãdi maiestatem præ se ferant. Vltima Germaniæ pars ad Septentrionem uergens, quæ Noruegia nuncupatur, eorum patria est. Nidificant etiam in insula quam Hirlandiam uulgò nominant: quæ adeò præ cæteris frigidissima est regio, ut aliorum ibi generum accipitres non inueniantur. Est eadem sterilissima, altissimisq; montibus & saxis plurimis geluq; nimio ac frigore inhabitabilis, &c. Mercatores qui insulam adeunt, frumenti farinæue parum ac uilissimas ibi merces important, quæ siccis piscibus commutari dicuntur. Hi quidem hierifalcones accipitres ad Maximilianum Germanorum Imperatorem deferunt, Quorum pennæ magis albæ formaq; maiores cæteris sunt. Nam ij qui è Noruegia transportantur non albi sunt, nec adeo magni, quamuis illos meliores putemus. In ijs tamen duabus solum mundi partibus hierifalcones nidificare compertum est. Qua è re natura ducuntur (locus obscurus est, & forte corruptus) adeò frigidos eorum esse motus pigrosq;, ut uenatorum ingenio & arte, & uolandi in dies assuetudine exercitioq;, altissimos auium uolatus persequi soleant. Quoniam uerò satis constat ex pennarum coloribus accipitrum animos dignosci, fuluum ac lucidum auroq; simi-

lem cæteris præferendum esse dicimus: utpote audacem, facilem, mitem, placidum. Deinde illum qui ad albedinem tendit, tanquam fortem & robustum, &c. Vide supra in Accipitre in genere B. Quòd ad reliquam formam attinet, sint hierifalcones rostro adunco, eo tamen non nimis magno. Neq; enim in uniuerso genere rostri nimia magnitudo unquam laudabilis fuerit. Nam ad reliqui corporis portionem male respondet: & uerisimile est nimia nec utili humorum abundantia, rostra & ungues crescere ac augeri. Quamobrem accipitres huiusmodi, tanquam nimijs referti humoribus minus leues existimabuntur. Sint præterea unguibus ualidis, posterioribus maximè: planis cruribus, nodosis, nec longis: cauda ad sui corporis formam decenti. Alarum uerò summitates ita sint fortes, ut facile iudicari, ut animaduerti inde possit in uolatu eas quàm diutissimè perseuerare posse. Vidimus tempestate nostra peregrinos sacrosq; accipitres adnitentes ardeas uolando persequi: illosq; relictis tandem ardeis uenatorum uocibus altis ad eos rediisse: emissumq; tandem è falconis manu hierifalconem ita citatissimo uolatu uagantem per aëra in gyrū crebriori alarum percussione perspeximus, (ut filo in sublimi tractum censeres,) derelictam ab alijs ad sydera ardeam uicisse cepisseq;. Assuefaciendi tamen sunt hierifalcones ac paulatim instruendi, ut si uolatu cæteris præualent, auium sanguine quotidie saginentur, nam interficiendi aues consuetudine animosiores efficiuntur: assequenturq; id si paruas etiam iugulare aues cōsueuerint. sic enim postea magnas etiam uolatu uincere, ac audacius capere ualebunt. Porrò nutriendi sunt auibus uiuis ac leuibus, & etiamnum calentibus, eo præsertim tempore quo pennas mutant, Hucusq; Belisarius.

¶ Girfalco siue herodius auis inter omnes nobilissima est, parui corporis respectu alarum eius: colore cœruleo, maxima tamen parte corporis ad albedinem declinans, præterquam in pectore & alis, ubi cœlestem colorem euidentius imitatur. Carnes crudas (forte, putridas) & seruatas non gustat, sed recentes tantum. Adeò fortis ac animosus est ut aquilam capiat. Quòd si in quinque grues, uel alias quasuis aues in aperto aëre uolantes emittatur, non prius persequi desinit, quàm singulas in terram deiecerit. Instruitur autē simul canis qui deiectas ab herodio aues capiat & occidat. Cum prædam uidet herodius, excutiendo se animare & an ad capiendum idoneus sit experiri uidetur, Author libri de nat. rerum.

¶ Girfalcus nascitur in regionibus frigidis, ut Dacia, Noruegia, & Prussiæ parte quæ ad Russiam uergit. Capitur autem plerunq; inter migrandum in Germaniam. Probis pedibus præditus est, digitis longis, corpore ualido & pulchro præsertim postquam pennas mutauerit. Strenuus item & ferox est, & magistrum benignum manumq; portantis placidam requirit: utilis ad omne aucupium ut etiam peregrinus, Tardiuus.

DE FALCONE MONTANO.

FALCO montanarius ab Alberto nominatur, qui ab Italis montanaro, à Gallis montagner, à nostris Birgfalck. Sic autem per excellētiam uocatur, quanquam peregrinus quoq; & gibbosus, & alij falcones in montibus montiumq; rupibus nidulentur. Montanarium (inquit Albertus, nos montanum potius dicemus) genus falconum, tertiæ (post sacrum & gyrofalconem) nobilitatis est. Corpus ei breue & ualde spissum, præcipuè uerò cauda huiusmodi. pectus planè rotundum & magnum: crura fortia & breuia proportione corporis: pedes nodosi, ungues fortes. Solet autem pedes frequenter respicere. Dorso alisq; exterius color cinereus: qui paulatim magis magisq;, quo sæpius scilicet pennas mutauerit, clarior efficitur & pallidior, modica & fusca uarietate interposita. Est autem hoc falconum genus ferum & malis præditum moribus, iracundum, inconstantis iræ. Itaq; rarus est falconarius qui mores eius satis perspectos habeat. quamobrem præceptum est Ptolemæi regis Aegypti, rarò tenendum manu, præterquam in aurora & aucupij tempore. Alijs uerò temporibus includatur loco obscurissimo, ubi bis uel ter ignis clarus nō fumosus accendatur: neq; teneatur manu extra tempora iam dicta, nisi cum pascendum est. Sic enim mitescit, ad manum falconarij tanquam beneficam, & iracundiam deponit. Irascenti falconarius ne multum resistat, sic enim citius remittetur eius ira. Huic falconi crassitudo ferè eadem quæ accipitri siue asturi, sed multò breuior est. Pedes ei admodum pallent, crura squamosa sunt squamis sese prementibus. Figura eius, quum stat, ab humeris ferè pyramidem refert, si fingatur pyramis aliquantulum in dorso cōpressa. Si præda euaserit, præ cæteris indignatur, ita ut per iracundiam aliquando reuocantem se inuadat, & caput aut faciem falconarij, uel cui is insidet equi dilaniet. Est quando falco unus alterum inuadit. qua in re falconarius patiens requiritur, qui non aduersetur, sed patienter dissimulet reuocationem, donec ira deposita mitescat animus falconis. Quòd si etiam reuocatus falco non rediret ad reuocatorium, non admodum curandum est, nisi ut caueat falconarius ne capiatur ab alio. Quia deposita ira sua sponte ad domum falconarij reuertetur. Cæterum propter huiusmodi mores non est abijciendum hoc genus falconis, quòd in auibus magnis inuadēdis mirè sit audax. nam uel aquilam aliquando inuadit & occidit. Præcipit autem industrio falconario Ptolemęus, ne hunc falconem in fortes aues frequentius dimittat. nam si per iram immoderatè incaluerit, præcipitat se in mortem: quod accidisse iam in alpibus quidam è socijs nostris obseruarunt. Nempe cum falco montanus è rupe ueniens perdicem sequeretur, & aquila forte aduolans ex aduerso illam ei præripuisset, nec

falco

falco illam aquilæ denuo extorquere posset, cum aliquandiu frustra id conatus esset, altissimè tandem conscendit, & impetu deorsum facto caput aquilæ feriens, se pariter & aquilã interemit. Semper igitur ne in tantam iracundiam incidat, cauendum est. Frequentior est quàm falcones cæteri, & mire gaudet feritate sua. Itaq; sæpe reperiuntur ex hoc genere falcones, quibus auem unam uulnerasse & deiecisse non sufficit, sed multis deijciendis gloriari uidentur: adeoq; interdum crudelitati suæ indulgent, ut occidendis auibus occupati cibi obliuiscantur, Hæc Albertus.

¶ Falco montanus coloris est betici uel fusci, (quem Galli brunum uocant,) & si sanus sit cæteris præfertur. Magnus & strenuus est, aues magnas tantum, nõ paruas captat: difficulter regitur & custoditur. Amplius quàm cæteri falcones gestandus, (contrarium scribit Albertus,) & in uigilia diutius retinendus est. Corporis habitu inter obesum & macilentũ mediocri seruari debet. Aegrotanti aquam puram diu decoctam in olla fictili apponito, & ut bibat curato. Quòd si non sanetur, remedia alibi à nobis præscripta adhibeto. Quum purgare eum & macerare uolueris, tres offulas de pelle gallinæ ei dabis. Ad sanitatem eius tuendam facit, si chirothecam tuam moscho inunxeris. Cum ad uenationem eum emittis, proijce eum ante alios, & sic, quamuis nihil capiat, cum alijs redibit, Tardiuus.

DE FALCONE PEREGRINO.

ALBAZI est auis quæ dicitur falco peregrinus, Andreas Bellunensis. Nominatur autem albazi ab Auicenna 2.614. ubi fimum ipsius & aliarum auium rapacium, quòd ualde excrementitia sint, raró à medicis usurpari scribit. Leuitici cap. 11. pro Hebraica uoce nez, (accipitrem interpretantur,) Arabica interpretatio habet באזי basi uel bazi: Persica mar an baz. Itali pelegrino uocant, & marem terzolo pelegrino. Galli faulcon pelegrin. Paulus Venetus falconem peregrinum herodium uidetur interpretari: cum alij herodium hierofalcum faciant, alij præcipuum aquilæ genus, ut in Hierofalcho docui. Vide etiam supra nõnihil de peregrino in Capite de falconibus diuersis, ubi mentio fit falconis de passagio, id est commeantis. Inueniuntur peregrini in asperis quibusdam Moschouiæ aut uicinis montibus, ubi & sacri & hierofalchi, ut suprà commemorauimus.

¶ Nisus in facie guttas habet sicut peregrinus & cætera falconum genera, Albertus. Idem lib. 23. de animalibus cap. 8. Quartum (inquit) nobilitatis locum (post sacrum, gyrofalconem & montanum) falco peregrinus obtinet. Vocatur autem peregrinus, quia semper peregrinatur & migrat de una regione in aliam; uel quia nescitur nidus eius, nec inuenitur à falconarijs: sed inter uolandum longè à loco suæ generationis capitur. Causam nobis retulit peritissimus quidam falconarius, qui in eremo alpium prope iuga altissima montiũ multis annis habitauerat. Dicebat ille hoc genus falconum in altissimis & præruptis parietibus montium nidos construere, ita ut nusquã adire sit, nisi quis à cacumine montis submittatur per funem longissimum, plerunq; centum passuum longitudine, aliâs centum quinquaginta, aliâs ducentorum uel trecentorum: Interdum uerò, uel propter nimium interuallum, uel propter asperitatem scopulorum, né sic quidẽ nidum adiri posse: & hanc ob causam uulgò locum generationis eorum ignorari. Addebat sæpius se uidisse parentes prædam pullis attulisse in specus & rimas talium montium, & pullos adultiores à parentibus loco habitationis suæ expelli, propter cibi & auium in istis locis penuriam: & pullos mox ad planiciem se cõferre ubi aues abundent, & sic deinceps per regiones diuersas sine certa sede uagari. Capiuntur autem hi falcones tribus modis, quorum duos ipse uidi, tertium ab eremita iam dicto audiui. Primus & ubique communis modus est, ut rete disponatur patulum, ita ut facile conuertatur cum chorda super id quod intenderit auceps. Cæterum ante rete extenditur chorda, cui alligatur rubeus lanarius, quem uulgo suueimer uocant, & ad chordam dependentem ad eam extensa chorda alligatur auis, uel laneum aut pilosum quippiam simile aui, ita ut quando chorda extensa trahitur & concutitur ab aucupe, suueimerius uideatur auem insequi ad prædandum. Videns autem falco qui forte peregrinatur, hunc modum auis aut illius quod auem esse putat, chorda sæpius concussa, cum impetu descendit, ut prædam lanario præripiat, & sic deceptus irretitur. Sed alter multò melior modus est: Ligna duo instar crucis componuntur, & super extrema illorum curuantur duo alia ad semicirculorum speciem: & extrema circulorum infigũtur extremis lignorum, & inter illas quartas arcuum circulorum alia ligna curuantur ad locum intersectionis semicirculorum, & inferius infiguntur in ligna ab angulis intersectionis crucis uenientia, donec non nisi ad tres uel quatuor digitos distent inter se ligna. Tum singula ligna implentur laqueis à summo usq; ad imum. Debet autem fieri hoc uas ad altitudinem septem uel octo pedum: & ad latitudinem quinq; uel sex pedum. Tum collocetur in eo cauea sex pedes alta, ita ut pede uno distent inter se latera uasorum quum unum est in alio. Et in interiori sint ligna trabium instar, sibi inuicem ab imo usque ad summum imposita, & aues in eodem sex uel septem includantur, quæ per trabes continuè ascendant descendantq;. Oportet autem hoc totum fixũ & immobile esse super muro uel porta, uel in campo libere. Sic enim falco qui peregrinatur cõspectas aues dum conatur prædari, capitur laqueo: & hoc modo uidi capi falcones optimos. Cæterum eremita ille cuius mentionem iam feci, reti extenso & aui ante id alligata absque lanario, hoc genus falconum quotannis se cepisse aiebat, falconem enim auidum prædæ seipsum in

rete præcipitare. Eſt autem hic falco qui communiter habetur in pleriſq; regionibus minor montano, cauda breui, alis longis, capite craſſo, coxa longa, cruribus breuibus, iiſdem & pedibus albicantibus. Præfertur qui crura nodoſa habet. Si bene nutriatur, bonis eſt moribus. Anates plerunq; capit: ſed aucta per induſtrium falconarium eius audacia, ardeam quoq; & interdum gruem, (quæ ſumma eius audacia eſt,) inuadet.

¶ Peregrinorum accipitrum (inquit Beliſarius) duo ſunt genera, quorum forma eadem, ſed alterum colore nigrius eſt, ut ferè gentilis (id eſt nobilis priuatim dictus, de quo paulò poſt dicetur,) appareat. Alterum pennis colorem aëreum præ ſe fert: in ſingulisq; pennarum capitibus ad coronę modum albedine ſingillatim diſtinctæ pennę quaſi picturam oſtendunt. Hos omnes eodem uolare modo, eodemq; ferire uidemus. Nam ſupra paludes altius uolare ita dicuntur, ut anates anſeresq; & quandoq; cæteras aquatiles aues aduncis unguibus feriant: quum à ſublimi in pronum uelociſſimè deſcendant, ac eo animo uiribusq;, ut unica poſteriorum unguium percuſsione ictuq; eodem mortuam per aëra deſcendiſſe deuictam auem quandoq; perſpexerimus. Horum natura adeò mitiſsima eſt, ut quodammodo iraſci neſciant: ad hominumq; nutus magnitudine quadam animi, potius quàm famis maceratione inediáue, aucupentur. Quippe uenatorum ingenio arteq; inſtituuntur, eorumq; uocibus atque nutibus adeò parent, ut (ſi macilenti non ſint) enixiſsimos auium uolatus altiſsimosq; aggredi peregrinos poſſe, uenatores aſſerant. Horum patria ignoratur, nec quomodo aut ubi naſcantur ſciri hucuſq; potuit: quam ob rem peregrinos nominari putamus. Nutriendi ſunt delicatius, & ea corpulentia conſeruandi, ut uolaciſsimarum etiam magnarumq; auium pugnam audacius fortiusq; aggredi non expaueſcant. Sic etiam morbi, qui ferè ob macilentiam euenire falconibus ſolent, cauentur. Si tamen efficere uenatores uoluerint, ut falcones peregrini perſequantur & capiant ardeas, uel alias huiuſmodi aues quas ſua ſponte alioqui perſequi non ſolent, fame nimia cibiq; parcitate & abſtinentia ad hoc inducendi ſunt, ne inſolitis ardearum uocibus terreantur, nec ineptam (magnam & turpem) eorum formam lætalesq; roſtrorum ictus pertimeſcant. Hoc ut facilius cõſequatur uenator, ter aut quater per interualla ardeæ uiuæ falconum manibus attrectandæ ſunt deplumandæq;. Curandumq; eſt ut paſto prius leuioribus cibis falcone, bombycina offula plumeáue ſaltem ueſperi, ſi poſtridie uenandum ſit, ſolertius offeratur.

¶ Peregrinus inter peregrinandum menſe Septembri capitur in Cypro & Rhodo inſulis. Laudatur ex Creta. Fortis & ſtrenuus eſt, capit grues, anates & anſeres ſylueſtres, mergos, & reliquas aues aquaticas, item tardas, perdices, & alias minores, Tardiuus. Peregrino ſimilis eſt falco niger figura corporis per omnia, ſed breuior eſt aliquanto & colore differt.

¶ Omnes aues rapaces, maximè tamen herodius & falco, pullos iam adultos eiiciunt è regione in qua habitant: quam ob cauſam falcones & herodii eiecti à parẽtibus, retibus aucupum capti illis in regionibus ubi nunquam nidi eorum inueniuntur, peregrini uocantur, Albertus. Vide ſupra in Sacro cuius ſpeciem peregrinum Tardiuus facit: quanquam ab eo ſcribitur ſacrum maiorem eſſe peregrino.

¶ Peregrinis medianos etiam dictos, & gentiles, tanquam congeneres ſubiungemus.

DE MEDIANIS.

EST & alterum peregrinorum accipitrum genus, quod circa Noruegiã nidificat. Colore ſunt nigri, ad rubedinẽ tamen tendunt pennæ. In Britannia minores nigrioresq; naſci ſolent. quare medianos (forte à media magnitudine, ſi maioribus peregrinis cõferas) hos potius dicendos putamus. At uerò qui in Belgis nidificare conſueſcunt, peiores aliis eiuſdem generis à uenatoribus iudicantur, nam perdices aucupari tantummodo ſolent, Beliſarius.

DE FALCONIBVS QVOS GENTILes uocant.

SVNT quidem ferè in omni falconum genere, nobiliores & ignobiliores, qui quomodo diſcernantur diximus ſupra in Falcone ſimpliciter B. Hi uerò, quibus de nunc agimus, abſolutè nobiles ſiue generoſi (uulgus gentiles uocat) dicuntur. De his Beliſarius, Gentiles (inquit) paulò minores forma ſunt peregrinis: & dubitant quandoq; uenatores iudicentne peregrinos eſſe, quum eiuſdem ferè formæ ſint, & eodem pennarum colore diſtincti. Sed uolatu diſcernuntur. nam motus alarum inter uolandum ſpiſsior crebriorq;, gentiles eſſe demonſtrat: quum peregrinorum alæ quaſi triremium remorum motus eſſe uideatur. Animoſiores tamẽ adeò ſunt ut ad omnia auium magnarum genera audaciſsimi iudicentur. Sed differunt à peregrinis plurimum, quòd nec adeò ueloces ſint, nec animi generoſitate aliqua, ſed fame potius prædam inſectari conſueſcunt. Eo tamen ſunt animo, iiſq; animi uiribus præſtant, ut (maximè ſi antequam aues alias cognouerint, & adhuc ad hominum manus è nidis [non, uidetur addendum] egreſsi peruenerint,) non anſeres ſolum, uerum etiam grues capere maiores audeant: quæ docti uelociſsimiq; canis auxilio, donec uenator aduenerit, de-

tinendæ sunt. frequentia enim uisus, falconemq́ apud canes cibandi assuetudine fit ut ab alijs auibus falconem canes discernant.

¶ De falcone nobili, & quomodo falconis nobilitas in diuersis falconum generibus intelligatur, scriptum est supra in Falcone B. Sed quoniam Tardiuus inter decem falconum genera nobile tanquam peculiare genus recenset, uerba eius subijciam. Falco nobilis (inquit) ad capiendas ardeas idoneus est, siue illas supernè siue infernè ferire opus fuerit: item ad omne aliud auium genus, imprimis aquaticum, ut sunt mergi, anates syluestres, plataleæ, & garsotæ dictæ, (ardeolas interpretor.) Cæterum ut aduersus grues idoneus sit, è nido exemptum esse oportet. secus enim non foret adeò strenuus & audax. Vt uerò audacior sit, initio statim antequam alias aues nôrit, in gruem ipsum emittes.

DE FALCONE GIBBOSO: ET ILLO QVI semper tanquam uolaturus alas extendit.

FALCO gibbosus sic appellatus est, quòd breuitate colli & alis eminentibus insignis gibbo uideatur, nostris ein Hagerfalck, uel potius Hogerfalck. Gallis hagar, quæ uox Germanica est & gibbum significat. nos tamen pro gibbo hoger dicimus. Sed Robertus Stephanus hagar interpretatur falconem ueterem, iam quinq́ aut sex annorum, pennis abbreuiatis aut læsis, præda proposita captum. Quintus nobilitatis locus (inquit Albertus) falconi gibboso debetur: quem sic mihi nominauit eremita ille, de quo in Falcone peregrino dixi. Hoc genus nobilissimum quidem est & audacia ac strenuitate uolandi cum prædam insequitur mirabile, sed corpore exiguo, quo parum excedit nisum, id est speruerium. In facie guttas habet sicut peregrinus & cætera falconum genera. Gibbosum autem uocatur, eò quod propter breuitatem colli eius caput uix apparet ante iuga alarum suarum quando super latera dorsi componit. Est autem caput ei magnum proportione corporis reliqui, rostrum perbreue & rotundum: alæ prælongæ & ualde exortæ (exertæ, id est eminētes:) cauda breuis, coxæ fortes, & crura longiuscula pro portione cæterorum membrorum, & quodammodo squamosa ut sunt squamæ serpentum & lacertorum in lateribus uentrium ipsorum. Pedes habent nodosos matriculis digitorum, præcipuè ad interiorem partem plantæ pedis, oculos flammeos ardentes, colorem falconum peregrinorum. Cranium superius bene planum est, & retro in capite non prominet, continuum ferè collo. Facile cicuratur hic falco, & bonis moribus præditus est. Nidificat in rupibus inaccessis, ut etiam peregrinus; & similiter ut idem de nido euolans capitur. Audax & strenuus est, adeò ut anseres syluestres, ardeas & grues deijciat. Velocissimus est insuper & altissimè uolat, ita ut uisum hominis effugiat. Non contentus est unam auem deiecisse, sed multas uulnerat. Socios aucupij plures desiderat propter sui paruitatem & auium quas uenatur magnitudinem. Cæterum falconarius (eremita) cuius mentionem iam feci, narrauit mihi, se aliquando huius generis falcones tres uiro cuidam nobili uendidisse: qui statim, cum forte apparuissent anseres albi syluestres, dimissi altissimum anserum uolatum superarunt, ita ut à nemine præsentium amplius conspicerentur. Et cum uir ille nobilis falcones amissos cōquereretur, paulatim anseres uulneribus debilitati cadere circa eos cœperunt: inuentiq́ sunt amplius quàm uiginti anseres deiecti. Tandem etiam falcones reuocati ad instrumentum reuocatorium redierunt. Erant autem anseres omnes letaliter saucij, ac si cultello diuersis sui corporis partibus fissi fuissent. In causa est, quoniam hic falco non statim descendendo percutit sicut alia falconū genera: sed potius cum à descensu rursus ascendere incipit. Tunc enim posteriore ungula ante pectus disposita ferit, & ideo longum uulnus facit & letale. & sæpe adeò fortiter ferit, quòd unguem amputat, ac seipsum ualde lædit in pectore uel occidit. EST etiam genus falconum, quod semper quasi ad uolandum alas extendit, animosius quidem illud quoq́ quàm robustius. Id pascendum est cibis planè recentibus, & uitalem adhuc calorem spirantibus. sic enim plurimum proficit. Si tamen alijs interdum carnibus cibetur, curandum ut illæ leues sint, sicut carnes altilium & recentes, aut saltem non putridæ, & in aqua frigida ablutæ. Nam aues rapaces uentriculum admodum debilem & tenui pellicula contextum habent: quamobrem insalubri cibo facile afficitur. itaq́ leui etiam occasione cibum crudū reuomunt, præsertim cum graui & melancholica carne uel ad putredinem disposita, pasti fuerint. Hoc genus falconis diu mane & uesperi manu gestari desiderat, nam quando assuetum fuerit manui hominis, libentissimè ei insidet, & libenter ad eam redit. Hæc de gibboso falconum genere, Hucusq́ Albertus, insinuans alterum etiam illud genus quod alas semper extendit de genere gibbosorum esse.

DE FALCONE NIGRO.

FALCO niger à nostris Kolfalck, id est carbonarius falco appellatur. Sextum gradum nobilitatis (inquit Albertus) possidet falco niger, breuior quidē aliquanto falcone peregrino, sed figura similis per omnia. colore enim differt. quia in dorso & exteriore alarum parte, & cauda tota fuscam habet nigredinem, & in pectore, uentre, & lateribus fuscam uarietatem. In facie autem guttas falconarias habet prorsus atras, quæ circunfunduntur quodam obscuro & fusco pallore. Crura, un-

gues & rostrum habet sicut peregrinus. Multum accedit hic falco ad formam auis quæ butorius (buteo potius) uocatur. Hunc falconem Federicus Imperator secutus scripta Guilielmi falconarij regis Rogerij, dixit alium (aliquando) uisum esse in montanis quarti climatis, quæ Gelboë uocantur: ac postea iuuenes expulsos à parentibus apparuisse in Salamine Asiæ montana: & iterum expulsos nepotes priorum ad Siciliæ montes peruenisse, & sic deriuatum esse hoc genus per Italiam: (Hæc Crescentiensis de falconibus simpliciter scribit.) Nunc quidem in alpibus & Pyrenæis montibus reperitur, & in Germaniam quoque deriuatum est, quamuis rari adhuc inueniantur. Ingenio & audacia peregrinos referunt, ac similiter nutriri debent. Temperamenti uidentur biliosi: & materia bilis terrestris adustæ conuerti in pennas, quamobrem nigrescunt. Aetatis progressu tandem albescunt. & uerisimile est in regionibus calidis nigriores esse quàm nostrates. Est autem in omnibus figura magis consyderanda quàm color. nam & monedulas & coruos albos uidimus. Figuræ igitur ratione uidetur hoc falconum genus persimile esse peregrinis: & insuper quoniam, sicut diximus, parentes in hoc genere filios cogunt peregrinari à loco suæ generationis, Hæc Albertus. Crescentiensis è falconibus magnis alios nigros, alios albos, alios rubeos esse scribit: ac alios ex horum inter se coitu generari. ¶ Falco niger (inquit Tardiuus) ut dicunt Alexandrini, melior est: & primus natiuusque ei color nigredo est, quanquam illum deinde in solitudinibus mutat. nascitur in insulis maris. Nutriendus est ita ut mediocris inter obesum & macilentum sit. Carnem madidam ei ne dederis, nisi superbior fuerit. Manu gestato crebrius quàm alios falcones. Benigne tracta, nec ultra quàm ei gratum est fatiga. Aquilam ne uideat caue, alioqui enim non amplius aucuparetur. Cura etiam ne pennæ eius contrectentur. Quum ad prædam eum proijcies, uide ne manu lędas, sic enim animum amittit.

DE FALCONE ALBO.

EX falconibus magnis quidam sunt nigri, alij per comparationem albi, alij rubei, Crescentiensis. Apud Moscouitas falcones esse albos & phœniceos Sigismundus Barò refert. Ad Inugros Vgolicosque per asperos montes peruenitur, in quorum iugis nobilissimi falcones capiuntur. ex ijs genus unum est candidum, guttatis pennis quod herodium dicunt, Paulus Iouius de legatione Moschouitarum. Sed de herodio falconum generis plura scripsi supra in Hierofalcho. ¶ Genus septimum falconum (inquit Albertus, nobiliores quosque priore loco describens) sibi uendicat falco albus, quem mittit Septentrio & Oceanus è Noruegia, Suetia, Estouia & finitimis syluis ac montibus. Est autē ita in uarietate subalbidus, sicut is de quo proximè diximus, est niger. Albedinis causa est regio frigida & humida in qua nascitur. In dorso & alis subalbus est, alibi uerò maculas siue guttas habet ualde albas interpositas alijs guttis suppallidis. Maior est falcone peregrino, & multum accedit ad similitudinem lanarij albi qui uolat per campos insidiando muribus. Quamobrem falconarij quidam tradiderunt hunc falconem natum esse primum ex falcone peregrino patre, & lanaria alba matre: quod falsum esse audacia eius ostendit. Est enim perquam audax & bonus, nec usquam à natura falconis degenerat, nec mores lanarij refert. Nam cum inter uenandum ascenderit, non more lanarij alis suspensus manet, sed ferit statim ut falco. Figura etiam pedum, unguium, rostri, ac totius corporis, naturam falconis præ se fert: quamuis crura habeat crassiora & nodosiora quàm falco niger. quod ei accidit propter temperamentum humidius, unde crura eius magis crassa sunt quàm illius cui temperamentum est siccum & biliosum. Quanquam autem frigidior humidiorque sit falco albus quàm niger, non tamen iccirco minus audax est. nam cum robustior nigro sit, uirium suarum fiducia audacem quoque ipsum reddit. Et licet non tam uelox in uolando sit quàm niger, diutius tamen in auium persequutione durat: & hac in parte compensat quod deest uelocitati. Quòd uero ad nutritionem & aucupium, nihil ab alijs distare uidentur. ¶ Falco albus qui pennas habet albas, bonus & audax est. quòd si sorus (id est adultior) captus fuerit, non emittes eum ad uolandum donec pennas mutauerit. his enim mutatis perfectus erit, Tardiuus. ¶ Eberus & Peucerus cataracten interpretantur falconem album, qui uiuat in maritimis locis paulò minor accipitre. Crescentiensis quidem de falcone scribit, in conspectam anatem aut aliam auem, instar sagittæ clausis oculis ungue posteriore lacerandam descendere. unde forsitan aliquis catarracten appellare posset falconem album si is priuatim id faceret. Sed nos de catarracte ueterum sententiam nostram suo loco dicemus.

DE FALCONE RVBEO.

FALCO rubeus (*ein roter falck*) ex numero maiorum falconum, ferè cum macilentus est melius aucupatur: cæteri uerò plerique in mediocri habitu: quidam uerò cum obesi sunt, alacriores se præbent, Crescentiensis. Apud Moscouitas falcones esse albos & phœniceos Sigismundus Baro refert. ¶ Octauus nobilitatis locus (inquit Albertus) tribuitur falconi qui rubeus à priscis appellatur, nō quòd totus rubeat, sed quia guttæ in cæteris albæ, in hoc genere sunt rubræ: & nigræ guttæ sicut in alijs sunt (forte, non sunt) interpositæ, nec in dorso uel exteriori alarum parte. Non autem

apparet

apparet rubere nisi cum alas exerit, tunc enim fusca in eis apparet rubedo. Hoc genus falconũ perperam & absurdè quidam ex lanario rubeo & falcone procreari tradiderunt, cum nulla in re præterquam colore cum lanario conueniat. Est autem rubedinis in eo causa calor debilis potius infusus in superficiem corporis & inflammans fumosum humidum quod excernitur ad generationem pennarum. Et hoc facit media inter album & nigrum temperies. quamuis enim etiam alij colores medij sint & in quibusdam auibus reperiãtur, ut uiridis, hyacinthinus, croceus & similes, falconum tamen generi & rapaci audaciq́ naturæ, & uolatus agilitati non congruunt. Nam uiridis ferè frigiditatem arguit, hyacinthinus aëream & euanidam temperiem, croceus bilem corrumpentem. Cæterum hic falco non magnus est, paulò minor peregrino; unguibus tamen, pedibus & rostro fortis: perquam agili uolatu, sed non satis diu perseuerans. Cicur fit admodum. Melior efficitur post secundam aut tertiam pennarum mutationem. Vitæ non est tam longæ ut reliqui. quamobrem nutriri debet carnibus planè recentibus & uitalem calorem adhuc spirantibus, non nimijs tamen, neq́ sæpius in die, sed mane & uesperi tantum. Et quoniam ad leues occasiones alteratur, cautius cum eo agendum ne temperamentum eius afficiatur. Ad aucupium cogi non debet supra modum. Temperies enim rubea facile uincitur & læditur labore, quamuis facile faciat impetũ à principio. Aetas uerò accedens & humores calidos remittens, non parum iuuat huiusmodi temperamentũ, & præcipuè per mutationem pennarum. Penna etiam rubea mollior est, nec diu uolandi impetum sustinet quin frangi pereclitetur. Hæc Albertus. ¶ Falco rubeus inuenitur ferè in locis planis & palustribus. audax est, sed difficulter regitur. quamobrem antequam uolet, ter eum purgabis offulis è pelle gallinacea quam ablueris aqua: & ubi dederis, singulis uicibus calefactum falconem in locum obscurum aliquantisper repones. Tardiuus.

DE FALCONE CVI PEDES COErulei, cyanopoda dixeris.

PERES, פרס, uocem Hebraicam Leuitici 11. & Deuter. 14. accipitrem interpretantur, alij haliæetum: Iudæi uulgò בלאבוין, Blafüß, id est falconem pedis cœrulei, ut Germani appellant. Vide supra in Accipitre A. & in Capite de accipitribus diuersis. Illyrij hunc falconem nominant raroh. Itali zafiro, (à sapphirino colore pedum, ut Albertus nominat) quem magnum & paruum faciunt, nimirum pro sexus discrimine. Albertus falconem qui uulgò pes blauus uel hyacinthinus dicatur, circum facit. nos de Circo supra seorsim egimus. ¶ Nonum genus falconum (hoc est nonó gradu nobilitatis æstimatum, inquit Albertus) & iam declinans ab excellentia nobilium falconum, est id cuius pedes hyacinthini siue azurini sunt, falconi peregrino æquale magnitudine & simile figura: sed hoc differt, quòd dorsum eius & exterior alarum pars minus nigredinis, & pectus plus albedinis habet, & alæ breuiores sunt, cauda uerò longior aliquantulum, & uox acutior quàm peregrini. est enim humidior & pituitosior, ideoq́ in auibus etiam inuadendis minus audax. raro enim inuadit aues pica uel cornice maiores, cum peregrini alijq́ falcones, maiores quasuis aues aggrediantur. Hinc fit ut falco pedis cœrulei cum è sublimi deorsum se præcipitare & in prædam impetu ferri debet, propter metum loco maneat alisq́ suspendatur. Per disciplinam tamen & industriam hominis eum iuuantis, frequenter audacior fit, uerum nõ ita ut nobilis falco. Nam ut milites quandoq́ etsi parum robusti, scientia tamen & usu militandi confligendiq́ instructi, & sociorum fiducia animati, sæpe claras auferunt uictorias: sic falco cyanópus usu deijciendi tenendiq́ aues, & falconarij sibi propinqui fiducia melius & audacius ferit quàm per naturam faceret, ut nisus quoq́ siue speruerius. Itaq́ etiam fortiores se inuadunt & maiores aues. nec mirum, cum etiam lanarij (qui natura adeò timidi tardiq́ sunt ut non nisi mures aut auium pullos nondum uolantes, sed forte currentes humi uel in nido iacentes, captent) eodem modo ad audaciam erudiantur instituanturq́. (Quomodo autem audacia in accipitribus excitetur, explicatum est suo loco.)

¶ Reperiuntur cyanópodes in Heluetia multis in locis. Nidificãt autem in excelsis quibusdam petris iuxta aquas aut ualles profundas, cum alibi tum præcipuè, ut audio, circa oppidũ quod Tribunal Cæsaris uocant. Nidis exempti mansuefiunt. Bini aucupio aptiores sunt, Stumpfius. Aiunt capi ab eis non tantum perdices, columbas, cornices, arcuatas (id est brachuógel,) anates, sed etiam phasianos & tetraones.

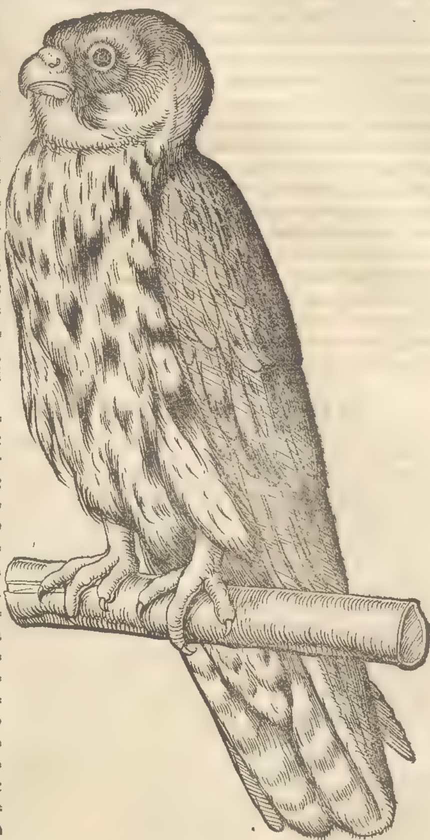
¶ Prouerbium Germanicum, Ein eüle hecket kein blafüß (oder kein falcken,) hoc est, Viula non sauciat cyanopodem aut falconem, eundem sensum habet quem illud, E squilla non nascitur rosa.

¶ Eberus & Peucerus stellarem accipitrem Germanicè interpretantur Blawfüß, nullis quidem rationibus nec authoritate adhibitis.

¶ DE MERILLO cui decimum & ultimum inter falcones nobilitatis gradum Albertus tribuit, supra inter accipitres in Aesalone scripsimus.

DE LITHOFALCO ET DENDROFALCO.

Figura hæc Dendrofalci est.

PRAETER supradicta falconum genera (inquit Albertus) duo adhuc apud nos reperiuntur, falco lapidarius, (Germanis ein Steinfalck: pro quo nos lithofalci nomen fingimus) & arborarius, (Germanis ein Baumfalck, uel Baumfelckle, posterius diminutiuum est & mari potius conuenit, ut primitiuum fœminæ. quæ differentia in lithofalco etiam & cæteris omnibus accipitrum falconumque generibus in lingua nostra obseruari potest. Nos dendrofalcũ dicere uoluimus.) Lapidarius quidem mediæ quantitatis est & uigoris inter peregrinum & gibbosum: & inuenitur in alpium rupibus: & est eiusdem nutritionis cum peregrino, Albert.. Celon, (ęsalon forte) uocatur falco lapidum, quòd in præruptis petris pullificet, Idem.

¶ Arborarius uerò medius est quantitate & uigore inter gibbosum & mirle (merillum:) & regitur ac nutritur similiter ut mirle, Albert. Dendrofalcus auis egregia & nobilis est, specie nõ admodum dissimilis speruerio, nigrior tamen, aliquanto & minor. & quanquam propter paruitatem infirmitatemque uirium nõ admodum eius usus est in aucupio, est tamen auis planè amabilis & ingenio mitis adeò ut emissa per syluas & agros ad dominum suum redeat. Iucundissimum quidem illud spectaculum est quod conflictu suo cum monedulis exhibet, Stumpfius. Dendrofalcus, quem ipse manibus tractaui, à rostro ad caudæ finem longus erat palmos quatuor, id est digitos sedecim. pedes erãt pallidi, tanquam ex subflauo & uiridi colore mixto. dorsum nigrum, sed margines infimos pennarum capitis & dorsi, præsertim inferioris, semicirculi subruffi ambiebant. Pennæ alarum nigriores erant: & latus alarum illud quod uersus auem est, maiusculis maculis ex candido ruffis distinguebatur. Pectus albidæ & nigricantes maculæ uariabant. Plumæ ex albo subflauæ retro aures & in ceruice maculas quasdam constituebant. Oculi nigricabant, rostro color ferè cœruleus. Pennæ in cauda maculis distinguebantur, sicut de alis dixi, duabus tantum medijs exceptis. In uentriculo plumas reperiebam & cantharides quasdam. ¶ An accipiter fringillarius, de quo supra scripsimus, idem fortè cum dendrofalco nostro sit, diligentiores inquirent. ¶ Itali falconem paruũ falcheto nominant, quasi falconellum. parui autem sunt & duo iam dicti, & merillus (quem Itali smerlo uel smeriglio uocitant:) & quem nostri uocant Stoßfelcklin, hoc est falconellum ferientem, quamuis eundem smerillum esse coniicio. Eberus & Peucerus accipitrem læuem interpretantur dendrofalcum. ¶ Falco rochier apud Sabaudos dictus à rupibus, idem forte lithofalco fuerit.

¶ His etiam plura in diuersis locis falconum genera forte inueniuntur, sed quæ dicta sunt de natura & nutritione singulorum, ad reliqua etiam si quę supersunt genera facile accõmodari possunt.

DE LANARIIS, DE QVIBVS ETIAM supra in Buteone scripsimus inter Accipitres.

LANARIVS apud recentiores falco ignobilis appellatur nescio qua ratione, nisi quòd coniicio

ijcio uel à laniandis auibus, uel quòd plumas multas densasq́ & molles lanarum instar habeat. Italicè lainero, & mas in hoc genere terzolo lainero. Gallicè lanier. Sabaudicè lanoy. Germanicè lanete uel suuemere ut Albertus & Murmellius interpretantur: alij schweymer scribere malunt. Albertus tamen alibi non quemuis sed rubeum lanarium sweimer à Germanis uulgò dici scribit.

¶ Falconum ignobilium (inquit Albertus) genera sunt tria, quæ ut ueteres aucupes Ptolemæi Aquila Symmachus & Theodotion tradunt, lanarij potius quàm falcones uocãtur: quod uocabulum Germani quidam imitantes sua lingua lanete dicunt: alij suuemere uocitant: Sunt autem butherij, (sic ipse buteones uocat) qui mures in agris uenantur & pullos auium nondum uolantes, sed currentes in terra uel in nido iacentes, adeò natura timidi & tardi sunt. Differunt coloribus, sunt enim albi, nigri & rubei: ex quibus duo priores ad falconis magnitudinem accedunt. Rubeus minor est, & refert mirle (id est merillum.) Hi omnes, in iuuentute præsertim propter humiditatem & caloris hebetudinem, nulla ferè audacia præditi sunt: ut & pueri natura sunt timidiores. Vbi uerò bis uel ter pennas mutauerint, & arte industriaq́ aucupis animosiores facti fuerint, colũbas & anates capiunt. Curandum est aũt ut primo anno cum cicurantur, uiuis tantum auibus pascantur, quæ cum parum deplumatæ ab eis fuerint, dimittantur è pedibus eorum euadere, non ad uolatum primò, sed ad cursum. Deinde cum sæpius has insequi didicerint, dimittantur euadere ad motum mixtum ex uolatu & cursu. Et quum sic quoq́ frequenter eas persequutæ fuerint, postea tardo uolatu euadentes, (curtatis scilicet alarum pennis:) demum perfectè uolantes insequatur. In omnibus uerò his exercitijs fortissimè & alta uoce prouocetur ac incitetur lanarius, & ad retinendam auem à falconario adiuuetur. sic enim reddetur audacior. Porrò secundo anno paruæ aues in grandiusculas commutentur, & tertio iterum in maiores. Omnis enim auis hoc modo peritia simul & audacia ad aues quas uoluerit falconarius capiendas proficit. Quamuis enim primæ nobilitatis falcones, qui sunt octo primorum generum, hoc exercitio & inductione à minoribus auibus ad maiores capiendas non indigeant, ad omnium tamen audaciam & peritiam augendam nõ parum momenti habet, Hucusq́ Albertus. Idem alibi redarguit illos qui falconem rubeum ex lanario rubeo & falcone procreari tradiderunt: & falconem album ex falcone peregrino patre & lanaria alba matre. Et alibi, Falco stans in alto suspensis alis neq́ ruens in prædam, degenerat in naturam auium quæ lanarij dicuntur.

¶ Quærendum est an lanarius rubeus recentiorum, idem sit qui tinnunculus ueterum.

¶ Lanarius (inquit Tardiuus) satis cõmunis est per omnes regiones, minor falcone nobili: pulchris pennis præditus, pedibus breuioribus quàm cæteri falcones. Præfertur cui caput grandius, & pedes magis ad cœruleum colorem inclinantes, siue is nido exemptus, siue iam adultior captus sit. Non opus habet delicato uictu. Vtilis est ad aucupium tum in terra tum super aquas, nempe ad picas, perdices, phasianos, anates, & alias aues. Et alibi, Lanarium gruibus capiendis idoneum reddes hoc modo: Impone eum in cauernam siue cellam subterraneam, ubi lucem, nisi quum pascitur, nunquam uideat. Manu non gestabis præterquam noctu. Quum uolueris eum uolare (aucupari,) ignem in loco illo excita ut calefiat, tum igne remoto, lauato auem in uino mero, & in locum eundem reponito, cerebello gallinæ pascito, & ante diem ad aucupium egreditor. Quum primum illuxerit, eminus eum in grues emittito. Nihil autem capiet primo die, nisi fortuitò id accidat: reliquis uerò deinceps diebus utilis erit, præcipuè quidem à medio mense Iulio usq́ ad Octobrẽ medium. Postquã pennas mutârit, præstantior erit. Tempore frigido, ut hyeme, inutilis est. Hæc Tardiuus.

¶ Accipitres quos Belisarius ignobiles & uillanos uocat, eosdem lanarijs esse conijcio. Vulgo enim Itali uillanos uocant homines rusticos & in uillis habitantes, aut rusticis moribus præditos, ut Galli quoq́. Villanos (inquit Belisarius) audiuimus in Gallia optimos reperiri: quod an uenatorum arte industriáue aut ipsarum auium natura eueniat, non comperimus. Fieri enim posset ut quum frigidior sit Galliæ regio (frigore enim fit ut cibi appetentiores sint aues) duci (impelli) inde possint uillani, ut sociatim magis ferire aucupariq́ aues soleant. Vnum hoc scimus, auium istarum operam apud nos proprietati nominis respondere: quum in regione nostra nec animo uiribusq́, nec uolatu ita ualeant, quin reliqua à nobis descripta accipitrum & falconum genera, longè præstantiora eis ad aucupij usum inueniantur.

DE FALCONIBVS MIXTIS.

QVVM autẽ quodlibet ex prædictis generibus (inquit Albertus) cuilibet permisceatur, multa fiunt falconum genera, ex quibus ad nos peruenerunt quatuor. Falco enim peregrinus frequenter miscetur cum illo cui pedes cœrulei. Quòd si falco nascatur ex peregrino patre & matre pedũ cœruleorum, patrissat plerunq́ & parum declinat à nobilitate: licet parum coloris cœrulei in pedibus appareat. Si uerò matre nobili & patre ignobili natus fuerit, magis ad ignobilitatẽ patris quàm maternam nobilitatẽ accedit. Rursus peregrini qui ad omnia loca frequenter solitarij uolant, aliquando commiscentur cum lanarijs nigris, uel albis, uel rubeis. Generatur autem animal ex seminibus etiam differentium specie animalium, si conueniant inter se temperamento & natura, & impraegnationis ouorum ac incubationis tempus congruat, ut alibi copiosius explicatum à nobis est. Cæ

terum hæc permixtio fit quando falcones ſpecie diuerſi, ſed temperamento ſimiles, tempore libidinis conuenerint, nec ſuæ ſpecies ſexum cui permiſceantur inuenerint. Et quanquam modo diximus quatuor huiuſmodi genera ad nos perueniſſe, ratio tamen poſtulat multa eſſe, & plura quotidie poſſe fieri talia falconum genera. Et hanc ob cauſam tam diuerſa eorum genera in diuerſis regionibus inueniri conijcimus. Quamuis enim pro regionibus mores & colores animaliũ uarient: tamen ſpecierum tam ſimilium diuerſitatis cauſa præcipua eſt permixtio quam diximus: ut etiam in generibus anſerum, canum & equorum fieri uidimus temporibus noſtris. Et nõ hoc ſolum fieri probabile eſt ex falconum generibus inter ſe permixtis: ſed etiam ex falconum cum aſturibus & niſis & aquilarum generibus coitu, multas auium rapaciũ ſpecies diuerſas naſci ueriſimile eſt. Porrò in memoratis quatuor generibus, præcipuè falconis peregrini commixtionem fieri diximus, eò quòd peregrini à parentibus ſtatim expelluntur, & frequenter ſeparãtur propter prædam & iram. Et cum ſuæ ſpeciei coniuges non inueniunt, ad ſpeciem alteram, quam ſibi ſimillimam inuenerint, tempore libidinis ſe conuertunt. Quod ſi cum falcone pedis cœrulei peregrinus miſceatur, ferè ſimilis peregrino generatur auis. Si cum lanario nigro, ignobilis falco niger uel nigro ſimilis procreatur: Sin cum lanario albo, ſimilis falconi albo: Si deniq; cum lanario rubeo, falconi rubeo colore & figura ſimilis gignitur. Et hi quidem mixti falcones facilius iuuantur arte, quàm hi qui omnino (ex utroq; parente) ſunt ignobiles, præſertim ſi pater nobilis fuerit. Si contra uerò, mater nobilis, pater ignobilis fuerit, ignobilior quidem generabitur auis, inſtitutione tamen & diſciplina proficiet, præcipuè poſt unum uel alterum annum. Hæc de falconum generibus dixerim, ex quibus reliqua etiam ſi quæ ſunt poterunt cognoſci, Hæc omnia Albertus.

DE ACREDVLA.

APVD Aratum quidam ololygona, ὀλολυγόνα, interpretãtur auis ſolitariæ genus, quam Cicero acredulam uocârit, id eſt luſciniam ut grammaticis placet, Verſus Ciceronis ex Arato hi ſunt: Et matutinis acredula uocibus inſtat, Inſtat, & aſsiduas uocum iacit ore querelas, Cum primum gelidos rores aurora remittit. Acredula auis canora (inquit author innominatus libelli de animalibus & plantis à Rob. Stephano excuſi cum nomenclaturis Gallicis) à quibuſdam uulgò dictus rauatinus eſſe creditur: alijs noſter tarinus, alijs luſcinia. Ex earum genere eſt ex quibus futura tempeſtas (pluuia) prędici poteſt, ut ſcribit Aratus: Ἢ τρίζει (aliâs τρύζει) ὀρθρινὴν ἐρημαίη ὀλολυγών. quem uerſum ſic interpretatur Cicero lib. 1. de diuinatione, Et matutinis acredula uocibus inſtat. Eberus & Peucerus acredulam interpretantur Germanis (Saxonibus) dictam Gryńerlin, auẽ hoc nomine mihi incognitam. Scoppa & Arlunnus Itali calandram uulgò dictam, quæ ex genere alaudarum eſt. Ἀεὶ δ' ὀλολυγὼν Τηλόθεν ἐν πυκινῇσι βάτων τρύζεσκεν (τρίζειν per ι. & τρύζειν per υ. reperitur, ſed de ololygine malim τρύζειν per υ. propter onomatopœiam, quæ & ololygini nomen fecit) ἀκάνθαις, Theocritus Idyl. 7. inter uoluptates ruris, & omnino pro auis nomine accepiſſe eum apparet ololygóna, nam alij aliter interpretantur, ut ranam marem, aut eius potius uocem qua per libidinem fœminam uocat, aut inſectum lumbrico ſimile, ut docuimus in Rana C. Theocriti Scholiaſtes ololygóna interpretatur hirundinẽ quæ ityn deploret, uel luſciniam. Idem, Animalia multa (inquit) nomen à uoce acceperunt, ὀλολύζω, ὀλολυγών, (quod & Euſtathius tradit:) στάζω, σταγών: πλάσσω, πλαγών: κοκκύζω, κόκκυξ. Intelligendum aũt eſt uocabula σταγών (id eſt ſtilla) & πλαγών (id eſt calathiſcus cereus, uel reticulum, aliâs per γ. duplex πλαγγών) nequaquam animalium eſſe nomina, ſed propter formationis tantum ſimilitudinem proferri. Ololygo (inquit interpres Arati) auis eſt quæ ſolitudine gaudet ut turtur, in deſertis igitur locis & frigidis degens, matutino præſertim tempore frigus ſentit & canit (τρύζει.) Secundum alios uerò ololygo animal eſt paluſtre, aquis & frigore gaudẽs (ἔμβριον) oblongum, indiſcretum, lumbrico ſimile, ſed multò tenuius, & pluuia imminente clamans. Sed Ariſtoteles ololygonis nomine nihil quàm maſculæ ranæ tempore libidinis uocem intelligit, Hæc ille.

Vêre calente nouos componit acredula cantus, Matutinali tempore tunc mitilans, Author Philomelæ.

DE ALAVDIS.

A.

LAVDARVM genera ſunt diuerſa. Sed alauda ſimpliciter à Græcis uocatur κόρυδος uel κορυδαλός. Ab iiſdem hodie uulgò cuzula, Hermolao Barbaro teſte: à quibuſdã etiam (ut audio) τρουλίτης. in Creta, ut Bellonius ſcribit, chamochilados: quæ uox corrupta uidetur à chamæzelos, ut infra dicetur. Cuzula uox etiam à chamæzelo per ſyncopen facta apparet. ab Italis allodola uel allodetta, lodola, lodora. Germanis Lerch. Flandris & Saxonibus Leewercke. Hollandis Leurick. Anglis lerk, uel lark, uel lauerock. Illyricè ſkrziwan. Sed ferè quæ ſubijciemus nomina primo generi alaudæ, hoc eſt criſtatæ maiori attributa, alaudæ etiam ſimpliciter conueniunt.

Alauda

ALAVDA SINE CRISTA.

ALAVDA CRISTATA ALBICANS.

Alaudarum Ariſtoteles genera duo tantum commemorat; unum gregale ſine criſta, de quo paulò pòſt; alterum terrenum criſtatum. Nominat autem ipſe κορυδαλὸς communi nomine utranq; ſpeciem: Gaza interpres criſtatæ nomen peculiare facit galeritam, alaudam uerò commune. Ab apice (inquit Plinius) galerita appellata quondam, poſtea Gallico uocabulo etiam legioni nomen dedit alauda. Alauda criſtam in capite habet ad ſimilitudinem galeri, unde Varro galericum appellat. ¶ Alcanabiri (aliâs alcanabir, canaberi) eſt auis nota Damaſci, cuius meminit Auicenna in curatione colici affectus, & creditur eſſe auis illa quæ Venetis lodola (id eſt alauda, aliàs capelluta, id eſt alauda criſtata) appellatur, Bellunenſis. Idem lib. 2. cap. 187. rerum medicarum Auicennæ pro cambura legit canaberi uel camberi, & lodolam interpretatur. Apud Serapionem in libro de ſimpl. pharmacis cap. 426. hanabroch legitur, interpres upupam exponit, ſed ineptè: in quo errore etiam Syluaticus eſt; rectius Aggregator citato eodem loco Kambrah legit, & capellutam interpretatur. Syluaticus ex Almanſoris interprete alaudam pileatam nominat. Alcubigi eſt auis quę dicitur alauda capellata, Vetus gloſſographus Auicennæ, ſed Bellunenſis interpretatur auem perdici ſimilem, (aut ipſam perdicem, ſecundum aliquos,) roſtro & pedibus rubeis. Vide in Perdice.

Galeritæ cristatæ geceid uocantur, Albertus, nimirum ex Auicenna. Idem alibi Auicennam & eius interpretem secutus pro Græca uoce córydos ineptè scribit kocoroz, & alibi coratoz, & forodoz. ¶ Græcis alauda est κόρυδος, κορύδων, κορυδαλός: uide infra in a. Omnes autem hæ uoces factæ sunt ἀπὸ τῆς κόρυθος, id est à galea: ut & Latinis galerita, uel potius à galero: nam & milites galeis utentes dicebantur alaudæ. Sic & cassita à casside, id est galea nominatur. Et quanquam omnia hæc nomina alaudis cristatis tantum conueniant, attribuuntur tamen abusiuè etiam minoribus quorũ uertex planus & non cristatus est. Itaq; Aristoteles differentiæ gratia cristatam, λόφον ἔχουσαν periphrasticè uocat. Quamobrem miramur authorẽ prouerbij, qui dixit corydalis omnibus cristam inesse. Author obscurus libri de nat. rerum alaudas cristatas (ut ego interpretor) gosturdos uocat, (uide infrà in fine capitis secundi) cuius uocabuli ratio quæ sit non uideo, nisi quòd à similitudine coturnicum sic dictos esse ab illiteratis conijcio. Elluchasem medicus de Baldath (uel interpres) cuzardos uocat, quod nomen à gosturdis factum uidetur. ¶ Italicè (ut diximus) lodola capelluta uocatur, secundum alios chapelina, item couarella aut cipperina, ut Niphus testatur. Gallicè alouette, & cocheuis. Germanicè simpliciter Lerch: uel Heubellerch, Saxonibus præsertim, nostris Wäglerch, id est alauda uiarum, nam (ut Galenus scribit) sæpe eam in uijs uidemus. Alauda cristata Aristotelis (inquit Turnerus) uariam habet in uarijs regionibus cristam, alicubi semper apparentem, in alijs locis talem ut pro arbitratu suo possit erigere aut deponere. Est sanè una eademq; utriusq; auis magnitudo. Angli hoc genus (galeritam maiorem) propriè lercam nominant. In libro Rhazæ de remedijs ex 60. animalib. cap. 45. alaudæ cristatæ nominantur: & mox cap. 46. sinoræ, adscribit autem his quoq; remedia quæ alij authores alaudis tribuunt.

¶ Alaudarum alterum genus gregale est, nec singulare (σποράς) more alterius: uerum colore simile, quanquam magnitudine minus, & galero carens, Aristoteles. Alaudæ similis est terraneola, nisi quod apicem non habet: sic dicta quoniã in terra, non in arboribus diuersatur nidificatq;, (quanquam alioqui altius uolet quàm cristata, quam Aristoteles terrenam esse ait,) Hermolaus, Sipontinus, & Grapaldus. Apud nos (Parmenses) triuialiter regius appellatur, Grapaldus. Ego terraneolam non à quoquam ueterum dictam puto, sed à recentioribus tantum Italis imitatione uulgi. Sunt qui petronellam appellent. Vocatur & alauda campestris ab Italis nonnullis, lodola champestra. Alaudam quæ apice caret, magnitudine uerò (Aristoteles minorem facit) & colore similis est cristatæ, rustici Lombardi fartagniam appellant, nos autem, ut puto, calandrellam. Sed chalandra seu chalandrella, generis quidem alaudę, diuersi tamen esse uidetur, de qua mox priuatim. Hoc etiam non probo quod Niphus suspicatur tetricem ab Aristotele hoc genus alaudæ nominari, non alio argumento quàm quòd Aristoteles alaudam & tetricem condenso frutice prolem munire scribat: quum idem Aristoteles libro nono de alaudis ex professo agens, nullum illius quæ crista caret peculiare nomen adferat. Alauda non cristata (inquit Turnerus Anglus) à nostris fera alauda a uuilde lerc, uel a hethlerk: à Germanis ein Heidlerch nominatur. Sunt & alia Germanica eius nomina, Sanglerch, id est alauda canora, quod cristatæ ferè præferatur cantu. & Himmellerch, id est alauda cœlipeta, uolatu enim alta petit, cum cristata, de qua diximus, & rarò euolet, & euecta alis statim rursus procumbat, neq; altis nec longis spatijs confectis, ut Eberus & Peucerus scribunt. Item Holtzlerch, ut Gyb. Longolius interpretatur. ¶ Haud scio an idem genus sit quæ circa Basileam Lurlen dicuntur, aut potius calandræ, de quibus nunc dicemus. alaudarum quidem generis eas quoq; esse, & inter alaudas uolare nobis constat. Huic similis est uox gurgulio, qua inepti quidam literatores calandram interpretantur, cum gurgulio Latinis nunquam pro aue, sed pro insecto frumentis infesto capiatur. Albertus gurgulum auem nominans, hanc forte intelligit.

¶ Calandris auis est parua, similis ferè alaudæ, colore fusca, plumis despecta: sed uocis modulatione audientes mirificè oblectat, ac omnes auium uoces expressissimè imitatur. quinetiam capta inclusaq;, captiuitatis suæ oblita uix unã diei horam sine cantu præterit, adeoq; per diuersos auium cantus euagari gaudet, ut de cibo solicita non sit, Author libri de nat. rerum. Antonius Eparchus Corcyræus, uir eruditus, Venetijs aliquando calandram omnino Græcè κορύδαλον, id est alaudam appellari mihi asseruit, colore ferè & forma coturnicis, minorem, &c. Syluaticus quoque galeritam kalandram interpretatur. Nominis origo forsitan Græca fuerit, ἀπὸ τοῦ καλῶς ᾄδειν, id est à suauitate cantus: ἢ ἀπὸ τοῦ κηλεῖν καὶ τέρπειν τῇ φωνῇ τοὺς ἄνδρας. Non probo Alunnum Italum, qui calandram facit acredulam & aëdóna, aëdòn enim sine dubio luscinia est. Sed minus Aggregatorem probârim, qui uocis affinitate seductus, calandriam auem pro charadrio accipit. Sunt qui calandram Italicè dici conijciunt, à uerbo calare quod eis descendere sonat, quoniam uox eius ascendat quidem, sed plurimum descendat. Itali ferè chalandram pro hac aue scribunt: Hispani similiter, uel calandra, calandria. Galli & Angli quoq; eandem uocem seruant. Germani Kalander proferunt, alij Galander. Niphus fartagniam uel calandrellam uulgò Italicè dici putat alterum ab Aristotele memoratum alaudæ genus, nõ cristatum scilicet, ut paulò ante scripsi. Medici Elluchasem, qui Arabicè scripsit, interpres, calandrellas inter laudatissimi nutrimenti aues numerat. Chamæzelos, id est calandrus auis, Syluaticus. Est autem nomen Græcum, & humilem uel humi soliq; amantem significat χαμαίζηλος, quod alaudis conuenit. nam & primam speciem terrenam esse tradit Aristoteles, & alteram uulgo aliqui terraneolam uocant, hinc forte corrupta est chamochilados uox, quà alaudam uulgò

in Creta

in Creta nuncupari Bellonius ſcribit. ¶ Oppianus libro tertio Ixeuticorum χελαινδρον & χέλανδρον auem nominat, neſcio an alaudarum aut diuerſi generis, ſed uerba paraphraſtæ adſcribã. Chalandram (inquit) nemo facile ceperit, niſi reti iuxta aquam extenſo ab aucupe iuxtà in tugurio latitante: qui auem ad potum hauriendum accedentem funiculo retis attracto inuoluat.

¶ Supereſt aliud galeritę genus (inquit Turnerus) Germanis Copera, à longiſsima, ut arbitror, criſta ita dictum, (Anglis a uuodlerck,) Ariſtoteli planè incognitum. nam prius Ariſtotelis genus eſſe non poteſt, quia minor eſt quàm ut illud eſſe poſsit: minus autem illud genus eſſe non poteſt, quia galerum habet, qui Ariſtotelis poſteriori generi deeſt. Iam cum Colonięſes aucupes coperam (quæ mediæ eſt magnitudinis inter Ariſtotelis galeritam criſtatam & non criſtatam) concordibus adfirment ſuffragiis, nullam habere peculiarem cantiunculam, ſed ineptè aliarum quibus cum uictitat auium uoces referre, adducor planè ut credam hanc eſſe recẽtiorum Græcorum córydon illum cuius in adagio mentio eſt, Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται: Et in hoc uerſu: Εἰ κύκνοις δύναται κόρυδος παραπλήσιον ᾄδειν, Nam reliqua duo alaudæ genera pulchrè & ſuauiter cantant, Hæc ille. ¶ Cum frigus intenſum eſt, & nix agros paſsim tegit, in ſterquiliniis & prope horrea conſpiciuntur ſæpe alaudæ. Et illæ ipſæ quæ hyeme nobiſcum uiuunt, per æquinoctium auolant. Non cantillare autem eas expertus ſum, ſæpe enim in auiario carcere à me concluſæ & educatæ præter uocem, quam ſubinde iterant, & à qua Germanicum nomen habent, nihil planè loquuntur. Præterea nidos nõ conſtruunt in ſegete, uerum in foſsis ſenticoſis, non aliter ac paſſeres maiores, Gyb. Longolius. Noſtri hanc alaudam, hoc eſt criſtatam minorem appellãt Kobellerch, Steinlerch, Baumlerch: & uocem earum inconcinnam eſſe aiunt, tanquam lü lü ſæpius repetitum. ſcribo autem ü. pro u. Gallico.

¶ Eſt poſtremò aliud ſylueſtre genus alaudæ criſtatum, albicantius proximè dicto, præſertim parte prona, id eſt uentre, & circa collum & oculos, ut pictura à perito aucupe eodemq; pictore nobis communicata indicat. nam auem ipſam nondum uidi. nomen ei Germanicum Waldlerch, id eſt alauda ſyluatica: quod Angli etiam proximè dictæ tribuunt.

B.

Alaudæ magnitudine eſt lutea dicta auis, Ariſtot. Alaudæ coturnicibus ſimiles ſunt, Suidas & Varinus. Aues paruę, Galenus & Dioſcorid. apice eminente in uertice, ut in pauone, Dioſcor. Paſſer qui ſylueſtris & maior cognominatur, colore & magnitudine alaudam refert, Actuarius. Alauda, ut ait Galenus (& Aëtius) adſimilis eſt paſſerculis qui pyrgitæ & troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extraquàm galero quo illi carent, Hermolaus. Alauda non criſtata colore ſimilis eſt criſtatæ, ſed magnitudine minor, (duplo ferè minor, & roſtro tenui, Turnerus,) Ariſtot. ut in A. recitaui, ubi & alia quædam de colore, magnitudine & criſta in diuerſis alaudarum generibus dicta, hîc repeti ſuperuacaneum foret. Color κεραμεοῦς, id eſt teſtaceus, communis eſt ferè pulueratricibus, ut alaudæ, coturnici, perdici, Longolius. Ἐπιτυμβίδιας alaudas aliqui à colore dictas coniiciunt, à uerbo τύφω, quòd eſt uro, quòd ad flammeum colorem accedant. φλογοειδεῖς γάρ εἰσι. Sed magis placet huius nominis cauſam referri ad fabulam, quam referemus in h. Goſturdi (uide ſupra in A. inter nomina alaudæ criſtatæ) aues ſunt admodum paruæ, coloris terrei, criſtam paruam ex plumis habentes in capite, Author libri de nat. rerum, & partim Albertus, ſed lectio apud hunc corrupta eſt. Alauda eſt coloris cinerei (lego terrei) paulo maior paſſere, & in poſteriore digito pedis longiſsimum habet unguem, Albertus.

C.

Alauda (prima criſtata) in agris habitat, non in ſyluis, Albertus. in ſegetibus nidulatur, Gellius. In uiis ſæpe obuia eſt, Galenus. inde noſtri Wäglerch uocitant. Circa uias, hyemis præſertim tempore, Aetius. Eæ uerò quæ criſtam non habẽt, in planis & locis erica conſitis, & ad ripas lacuum magna ex parte degunt, Turnerus. inter iuniperos & uepres pręſertim ubi frequens myrica (erica) eſt, gregatim curſitant, Longolius. nam criſtatæ, ut diximus, non ſunt gregariæ. ¶ Alaudæ ueſcuntur granis (id eſt frumento & ſeminibus cerealibus) & uermibus, Albertus. Quæ criſta carent ad ripas lacuum, uermium cauſa quibus uictitant, ſæpe obuerſantur, Turnerus. Alaudæ attelaborum (locuſtarum generis) oua perquirunt & conficiunt (κόπτουσι,) Plutarchus in lib. de Iſide. ¶ Alauda nunquam in arbore conſiſtit, ſed humi, Ariſtoteles. Criſtata, ut ſupra diximus, raro euolat, & ſi quando euolârit, mox rurſus procumbit. Goſturdi non uolant aliarum auium more, ſed uento cogente nunc alta nunc ima petunt, Author libri de nat. rerum. Non altè nec depreſſè gregatim uolant, Albertus. ¶ Cantus. Alauda ingenio eſt ad cantum docili, Hermolaus. Ambæ (criſtata maior, & non criſtata) ſuauiſsimè cantillant caueis incluſę, Grapaldus. Galerita maior pulchrè & ſuauiter cantat, & minorem cantu non minus ualere tradunt aucupes, Turnerus. Alauda mira alacritate pennis exertis in aëre, uocis modulatione lætæ ſerenitati temporis quaſi applaudit, (tum geſtu alarum, iis expanſis, tum uoce.) nam nubilo pluuióue cœlo uix aut nunquam canit: ut neq; humi, ſed inter aſcendendũ. aſcendit autem paulatim, ſubitò uerò & inſtar lapidis deſcẽdens cantillat, Author libri de nat. rerum. Mas in hoc genere ualde muſicus eſt, & multæ modulationis. æſtatem primus inter aues prænuntiat, & cantu ſuo diem antelucano prænũtiat. pluuias & tempeſtates abhorret, Albertus. Et rurſus, Cantat aſcendendo per circuitum uolans: & cum deſcẽdit, primo quidem paulatim id facit, & tandem alas ad ſe conuertens (contrahens) in modum lapidis ſubitò decidit, &

in illo caſu cantum emittit. Cicurata uerò in cauea inter cantillandum alas mouet, hoc ueluti geſtu ad liberum aërem redire depoſcens. quòd ſi diu captiua teneatur, ut plurimum alterius oculi cæcitate afficitur; id quod nono ferè anno eis accidere aliquoties ſum expertus, Albertus. Alauda criſtata in caueis oblectamenti gratia, quod cantu ſuo ſuauiſsimo præbet, alitur. De ſuaui calandræ cantu & criſtatæ minoris (cui uox inepta) ſupra in A. ſcriptum eſt. ¶ Alauda ſeſe in puluere uolutat utpote non altiuola, Ariſtot. ¶ Alauda in condenſo frutice, non nido, prolem parit, nidumq; auræ patentem habet. minus enim uolat, Ariſtot. In ſegetibus artificio magno, quo pueros & accipitres fallat, nidum conſtituit: Longolius, de criſtata maiore loquens. Alaudæ in nido cuculus aliquando parit, Ariſtot. & Aelianus. uide in Cuculo. Alaudæ hyemales, id eſt criſtatæ minores, nidos non conſtituunt in ſegete, uerum in foſsis ſenticoſis, non aliter ac paſſeres maiores, Longolius. De goſturdis fertur uulgò, quòd earum oua in terra poſita à bufone foueantur: & pullos demum excluſos à parentibus curari, & cibo allato nutriri donec uolatus tentare poſsint, Author libri de nat. rerum. Oua dicuntur in terra ædere & rarò fouere, propter quod uulgus mentitur hęc à bufonibus foueri. Verum eſt quidem calorem modicum cum Sole fouendis eis ſufficere. Excluſi autem pulli à matre colliguntur & ſolicitè procurantur in paſtu, quæ de ouis ante minus uidebatur eſſe ſolicita, Albertus. Aiunt eas gramen in nidum amuleti cauſa inferre, ut in prouerbijs referemus in h. Alauda & aliæ paruæ aues, ſemel anno quatuor aut quinq; oua pariunt, Albertus.

¶ Alaudæ etiam epilepſia affici traduntur, Aloiſius Mundella. Alaudam ſinapis ſemen conficit, Aelianus. ¶ Alauda hyeme latet, Ariſtot. & Agricola. Vuottonus exemplar Ariſtotelis mendoſum hoc loco eſſe ſuſpicatur, cum Aetius dicat hyemis maxime tempore galeritas inueniri. Sed forte aliqua parte hyemis latent, reliqua uerò conſpiciuntur, & quidem propius domos & ſemitas cibi gratia inquirendi.

D.

Alaudas aiunt peculiari quadam induſtria & amore pullos ſuos curare & alere. ¶ Lauri folia edit alauda, Philes: neſcio an ualetudinis aliámue ob cauſam. In nidum etiam illa fertur amuleti gratia gramen imponere. Contra faſcinationis metum folia quercus comedit, Philes. ¶ Alauda & iunco amicæ ſunt, Ariſtot. Alaudis diſsident uariæ (ποικιλίδες, nimirum picarum generis) dictæ aues, Idem. oua enim inuicem exedunt, Vuottonus. Corydalis odit acanthylidem, Philes & Aelianus. quærendum an acanthylis eorum eadem ſit quę pœcilis Ariſtoteli. Vide in Acanthide uel Carduele. Apud nos coruus aliquando deuorauit alaudam iuuenem, cuius rei ipſe ſpectator fui, Albertus. Alauda ardeolæ oua diripit, Ariſtot. Accipitres quidam in caſsitas & hirundines ruunt, Oppianus. Alauda accipitrem adeò timet, ut in hominum ſinus confugiat, & loco manens uel in terra ſedens capi ſe permittat, Albertus.

E.

Alauda hyeme capitur, & præcipuè tempore niuis, Obſcurus. Iſmerlos accipitres Galli Ioyetas uocitant, id eſt alaudarios, quòd alaudæ ab eis præcipuè capiantur. Oppianus in Ixeuticis uiſco eas capi ſcribit. Et rurſus in Ixeuticis, Auceps (inquit) noctua expoſita in apſide aliqua ærea ſubinde funiculum attrahit, & uirgulas undiq; circumpoſitas uiſco illinit. Tum alaudæ ad noctuam capiendam properantes inuiſcantur. Alaudæ, columbæ, corui, &c. quomodo capiantur reti, docet Creſcentienſis lib. 10. cap. 20. Chalandra auis quomodo capiatur, ex Oppiano ſupra in A. præſcripſi. ¶ De cantu alaudarum quæ captæ & caueis incluſæ ſunt, ſcripſi ſupra in C. Retis genus quo ad corydalos capiendos, & eas auiculas quas peregrinas appellant, utuntur, Guil. Budæus deſcribit in Annotationibus in Pandectas: Genus eſt (inquit) retis bimembre, quod duabus alis conſtat, humiq; expanſum deuolantibus auibus adducto fune in ſe complicatur ad eas obruendas: nec ſemel ut illud ſimplarium genus, (pantheron,) ſed identidem contrahitur expanditurq;. Alaudæ, perdices, ruſticulæ, & aues aquaticæ capiuntur noctu ad ignē, tintinabulo, & retis genere quodam, (ſic enim interpretor quod Gallicè legitur au reel ou couuertoir.) Ignis hoc modo fit: Ellychnium facito de linteis ueteribus ſiccis in ſeuo liquato madefactis: eaq; contorqueto ad craſsitudinem brachij, & longitudinem pedis, accenditoq;, Rob. Stephanus.

¶ Obſeruationes circa temporis conſtitutionem eiuſq; mutationes ex cantu alaudæ, retuli ſupra in C.

F.

Alaudæ genus nō criſtatum cibo idoneum eſt, Ariſtot. Carne eſt longe ſuauiſsima, Turnerus. Odorata, ut quibuſdam uidetur. Cuzardi magis conueniunt medicinæ quàm cibo, Elluchaſem. Alauda carne & iure non inutilis homini eſt, Platina. Cuzardi (alaudæ, Baptiſta Fiera) ſiſtunt uentrem, & ius eorum colicis ſalubre eſt, Elluchaſem. Caro alaudæ criſtatæ uentrem conſtringit: ius autem eius eundem fluxum reddit, ut aliqui citant ex opere Raſis ad Almanſorem. Idem in libro de 60. animalibus: Alaudæ criſtatæ (inquit) in cibo calfaciunt & aſtringunt. quòd ſi quis utetur eis, condimentum addat ex aceto, coriandro & ſucco ſinapis. Et mox, Finoræ (inquit: hîc etiam alaudas intelligo) calidiores & ſicciores ſunt quàm paſſeres domeſtici. Alauda (inquit Mich. Sauonarola) eſt calidi & ſicci temperamenti. caro quidē ſiccior eſt, & in fine ſecundi gradus calida ſiccaq; uidetur. hanc Galenus ſcribit uentrem aſtringere, ius uerò eius ſoluere. Eligi debent iuuenes & pingues.

pingues. Præferuntur carnibus cuzardorum, Elluchasem. Rufus inter aues syluestres præfert calandrellas(id est alaudas non cristatas) & sachar (aliâs sathur) pingues. Secundum locum tribuit sturnis, phasianis, perdicibus, &c. tertium coturnicibus & cuzardis, Elluchasem. Cambura (Auicenna 2.187. Bellunensis legit canaberi uel camberi) quum concoquitur, nutrit plurimum, sed tardè concoquitur.

G.

Alauda cristata assa & in cibo sumpta cœliacos adiuuat, Dioscorides ut uulgati codices habent & Ruellius transtulit: sed melius Marcellus Vergilius, pro cœliacis colicos restituit. Sic uero omnino legendum esse, facile ex plurimis quæ subijciemus authorum testimonijs constabit. Finoræ decoctæ cum aqua soluunt uentrem, (uide supra in F.) & colo medentur, Rasis. Mande galeritam uolucrem, quam nomine dicunt, Serenus inter colli remedia. Elixa in iure (ἐν ζωμῷ. Aegineta & Aetius habent σὺν λιτῷ ζωμῷ, id est cum simplici iure, hoc est non operoso, nec rebus alijs nimirum præterquam modico sale condito, λιτὸν enim interpretantur, ψιλὸν, εὐτελὲς, ἀποίκιλον, ἁπλοῦν) colicos iuuat. edenda est autem subinde & frequenter unà cum iure. Ego quidem hanc facultatem uerè ei attribui experimento cognoui, Galenus. Quinetiam corydalis (κορυδαλὶς) appellata herba colicis utilis est, Idem. Cæterum Aegineta post corydi, id est alaudæ ad colicam declaratum usum, subijcit coronopodis quoque radicem aduersus colicum affectum ualere. sed ita ferebat ordo literarum ut mox de coronopode agendum illi esset: cuius tamen radicem astringere, & ea gratia non colicis sed cœliacis prodesse Dioscorides & Galenus scribunt. Nos apud Dioscoridem (inter nomenclaturas ei adscriptas) legimus capnon, id est fumariam herbam, à quibusdã corydalion uel corydalion agrion, uel corion appellari. Et quanquam non memini fumariæ à quoquam uim colicis auxiliarem attribui, non dubito tamen quin utilis eis esse possit, illis præsertim qui propter excrementa alui indurata & flatus hac ipsa de causa collectos in hunc affectum inciderint. soluit enim aluum succus fumariæ, qua soluta flatibus etiam uia patet. Conueniunt autem colicis non uehementia, sed leuia tantum medicamenta quæ aluum modicè ducant. Quid uerò cum alaudis fumariæ commune sit non uideo, nisi quod florum ueluti calcaria longiuscula alaudarum forte digitis pedum, aut posteriori saltem longiori (similiter ut in alaudis) comparari possunt. Alauda assa in cibo sumpta, mirabiliter sæpe colicos sanauit, Galenus ad Pisonem. Coli uitium efficacissimè sanatur ab aue galerita assa in cibo sumpta. Quidam in uase nouo cum plumis exuri iubent in cinerem, cõterique (diligentissimè, Marcellus,) bibique ex aqua (calida, Marcellus) cochlearibus ternis per quatriduum (triduum, Marcellus,) Plinius & Alexand. Trallianus. Hoc iam præscriptum remedium (inquit Marcellus) colo & omnibus intestinorum doloribus, & tam hominibus quàm iumentis ex hac re laborantibus efficacissimè subuenit. Et rursus, Alauda cum sua pluma in uase fictili gypsato in furno posito, ita comburitur ut teri possit. contritæ autẽ tenuissimus puluis reponitur, & cum opus fuerit ex eo cochlearia duo uel tria cum aqua calida per triduum aut quatriduum dantur. incredibile hoc colicis remedium, quod adeò prodest, ut omnia medicamenta meritò superare uideatur, Hæc ille. Porrò cinerem auium uel aliorum animalium desideratum sic fieri oportet. in ollam nouam mittitur auis, aut quodlibet aliud animal quod putaueris exurendum, quod addito operculo, circunlitoque argilla, in furno feruenti torrebitur, spiramento permodico facto, Plinius Secundus in epistola de medicina, quæ Marcelli Empirici uolumini præposita est. Quidam cor alaudæ (aduersus colicum affectum) adalligari femini iubent. alij recens tepensque adhuc deuorari. Consularis Asprenatum domus est, in in qua alter è fratribus colo liberatus est aue hac in cibo sumpta, & corde eius armilla aurea incluso. alter sacrificio quodam facto crudis laterculis (forte incluso corde) ad formã camini, atque ut sacrum peractum erat obstructo sacello, Plinius. Ad colum: Thraces uiuente adhuc alauda cor eximentes, alligatorium faciunt, femori sinistro ipsum circundantes, Alex. Trallianus.

H.

a. Κόρυδος apud Galenum, Aeginetam, Theocritum, & alios proparoxytonũ scribitur. In Auibus uerò Aristophanis in textu & in scholijs oxytonum duobus in locis, ut apud Varinum quoque. Apud Athenæum εὐκράτης ὁ κορύδος, paroxytonum habetur, perperam ut conijcio. Aristophanes in Auibus κορυδὸν genere fœminino dixit, Plato comicus autem masculino, Varinus & Scholiastes Aristophanis. Aristoteli κορύδων nominatur, nisi alia ea auis est, Aristophanis Scholiastes & Varinus. mihi quidem non alia uidetur, quanquam terminatio uariet. Pugnant inter se ποικιλίδες & κορυδωνίδες, Aristot. uoce penanflexa. ego κορυδωνίδες proparoxytonũ potius legerim. Κόρυδος auis est, κορύδαλος uerò (proparoxyt.) uicus Atticæ in quo templum erat σωτῆρος κόρης, Ammonius in differentijs uocum. Sed Aristoteles, Oppianus, Dioscorides, Aristophanis interpres, Varinus, & alij κορυδαλὸν oxytonum protulerunt. Corydalus auis, id est quæ alauda uocatur, quæ animos hominum dulcedine uocis oblectat, Marcellus. Κορυδαλλὸς auis & uicus Atticæ, Hesychius & Varinus. sed per lambda duplex poetice scribitur, quanquam & apud Aeginetam sic scriptum reperio. Ἄρχεσθαι δ' ἀμῶντας ἐγειρομένω κορυδαλλῶ, Καὶ λήγειν εὕδοντος, ἐλινῦσαι δὲ τὸ καῦμα, Theocritus Idyl. 10. Hoc est, Incipienda messis est cum expergiscitur alauda, & rursus ea dormiente cessandum, euitare autem æstum oportet. Κορυδαλλίδες, Oppianus in Ixeuticis. Κορυδαλλίδες Theocritus per λ. duplex. Galeritam Græci corydon & scordalon (lego corydalon) & corydalida appellant, omnes à

galero siue galea, Hermolaus. Κορύφαλος genus auis, Suidas & Varinus, sed quoniam apud alios autores nusquam (quod equidem sciam) hæc uox reperitur, κορύδαλος forte legendum fuerit: nisi quis pro eodem κορυφὴν & κόρυθα accipiat, & ab hoc corydalon, ab illo coryphalon deriuet. πίφιγξ, alauda, Hesych. sed Varino πίφιγξ auis est sic dicta παρὰ τὸ πίω, id est à potu, quòd aquis gaudeat. πιφαλλίς, πίφιγξ, Iidem. nos auem, quam Barbari uanellum appellamus, gifitz, per onomatopœiam. gaudet autem hæc quoque aquis. Piphex harpa & miluus, amici sunt, Aristoteles lib. 9. de hist. anim. ubi Græcè πίφηξ scribitur. ¶ Alauda olim etiam legionis cuiusdam Romanæ nomen fuit. Huc accedunt alaudæ cæteriq; ueterani, Cicero 13. in Anton. Alaudam auem Plinius & Tranquillus aiunt, ut referunt grammatici, legioni dedisse nomen, quæ alauda uocabatur: de qua Cicero ad Atticum, Antonius (inquit) cum legione alaudarum ad urbem pergere, pecunias municipijs comparare. Videntur autem & milites ipsi alaudæ dicti, & legio alauda. & quoniã alauda uocabulũ Gallicum fuisse perhibetur, nostram super eo coniecturam qualemcunq; explicabo. Veteres Gallos magna ex parte lingua Germanica usos esse constat: & cum Cicero (ut modo recitaui) alaudas cæterosq; ueteranos dicat, alaudas quoq; de ueteranorum conditione fuisse conijcio, præsertim ex natione Germanica siue Gallica oriundos. nam ueteranos & homines quosuis ætate progressos, lingua nostra uocamus die alten uel alden. nam inferiores Germani olden pronunciant. Recentiorum quidam scribunt milites qui galeis uterentur dictos fuisse alaudas, ita scilicet ut aues ipsæ alaudæ galeatæ sunt. Hodie quidem alaudæ dici possent milites illi, qui ut excellentiores uideantur, struthionum alijsúe pennis pileos aut galeas suas fastigiare solent. Alaudium (inquit Budæus) appellatum esse uidetur à laudando, id est nominando authore, & a. priuatiuo: quòd qui prædia eo iure habeant, laudare authorem suum nemini teneantur, ut qui nullum soli dominum cognoscant nec patronum. Robertus Stephanus alaudium etiam Gallicè interpretatur, ung franc aleu. Sed forsan ab alaudis, id est ueteranis militibus hæc quoq; dicta fuerint: quòd illis huiusmodi prædia ab initio tanquam bene meritis diuisa & donata sint. Sanè a. priuatiuum in huiusmodi compositionibus inusitatum est Latinis. Sed hanc quæstionem grammaticis & Iureconsultis relinquo. Recentiores uerò illos (Albertum & similes scriptores) qui alaudam auem à laude nominatam aiunt, eò quòd mira alacritate pennis in aëre sereno exertis musicam & canoram se declaret (à laudato cantu sic dictam insinuantes) non possum nõ ridere. quomodo enim Gallicæ aut Germanicę uoci origo Latina quadraret? Rideo & Syluaticum qui alaudam interpretatur upupam, quasi uerò omnem auem cristatam upupam esse oporteret. Differt ab alauda parcus, etiamsi quidam negant. est autem parcus auicula palumbo minor aliquanto, subtus candida, cætera pauoni similis, & crista quoque, Hermolaus. Hanc auem recentiores uanellum uocitant, ut in litera V. docebimus. ¶ Alaudarium accipitrem, hoc est alaudas captantem, Galli uocant, sua lingua loyette, quam etiam S. Martini auem uocari audio, colore fusco, à speruerio diuersam. ¶ Cassitam, pro alauda, media producta dicunt. Nec sua luctificis cassitæ funera plangunt Vocibus, Eobanus Hessus in translatione Theocriti. Cassida uerò, pro galea, media breui ponitur: Aurea cui postquam nudauit cassida frontem, Propertius. Aurea uati Cassida, Vergilius 11. Aeneid. ubi Seruius, Ex accusatiuo (inquit) Græco facit nominatiuum Latinum.

¶ Corydelis salsamentarius piscis est, quem nos cordyllam uocamus, &c.

¶ De herba quæ corydalis uel corydalion uocetur, in G. dictum est. Nostri alaudarum flosculos appellant qui nascuntur cœrulei pratis humidioribus quibusdam, ex genere paruo herbæ arthriticæ quam & primulam ueris nominant, rari inuentu, cum lutei passim uulgares sint.

¶ Epitheta. Κορυδαλλίδες ἐπιτυμβίδιοι, Theocritus Idyl. 7. aliqui sic dictas uolũt, quasi circa sepulchra uersari soleant. alij à colore φλογώδεις interpretantur, παρὰ τὸ τύφω. Sed magis placet causam huius epitheti ad fabulam referri recitandam in h. Καὶ παῖδας ἐχέλλιε κόμη θρέψας λοφῶντας, καὶ πέδοισιν ἀκμαίοις, de alauda author innominatus apud Suidam. ¶ Alauda galeata, Bapt. Fiera.

¶ Homines olim (inquit Aristophanes in Auibus) auium cognomina usurparunt: & Philocles corydus nominabatur. ubi Scholiastes, nimirum quod capite superius acutiore esset, ἢ ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν. nam deformem illum fuisse hominem in Thesmophoriazusis etiam indicat poeta. Κορυδεύς (Κορυδλός legendum puto) & filij eius tanquam deformes in comœdijs traducuntur, Hesych. & Varinus. Corydeo deformior, prouerbium apud Apostolium, quòd Corydeus iste admodũ deformis fuisse perhibeatur. Corydos apud Athenæum insignis cuiusdam parasiti nomen est. Εὐκράτης ὁ κορυδὸς apud eundem legitur. Corydon nomen proprium est pastoris apud Theocritum Idyllio 4. & in Aeglogis Vergilij. ¶ Perdices Athenis ab altera parte Corydali quæ urbem respicit, aliam quàm in ulteriore uocem ædunt, Theophrastus ut citat Athenęus. Corydalum autem uicum esse Atticæ supra diximus. Stephanus Corydallum hunc uicum per λ. duplex nominans in tribu Hippothoontide collocat: à quo tribulis dicatur Κορυδαλλεύς. Apud eundem Corydalla urbs Rhodiorum est, gentile Κορυδαλλεύς. Chelidoniæ insulæ contra Tauri promontorium pestiferæ nauigantibus duæ sunt, quarum una Corydela (Κορύδελα) altera Menalipea dicitur, Idem. ¶ Κορυθαλλὶς Ἄρτεμις apud Athenæum memoratur.

¶ b. Hortulanum auem quandã audio Bononiæ uulgò appellari, alaudæ magnitudine & colore, lautam & pinguissimam.

Ἀέδων

¶ c. Ἀείδων κόρυδοι, καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών, Theocrit. Idyl. 7. Vulgò quidã apud nos de februario dicunt, ante meridiem dies adeò frigidos esse, ut plaustrum per gelu in orbita transeat, à meridie uerò in eadem alauda lauet.

¶ e. Dum turdos uisco, pedica dum fallit alaudas, &c. Alciatus in Emblem. ¶ Alexander Trallianus inter remedia ad colum, annuli ferrei circulum octangulum fieri iubet, & in octangulum inscribi, φεῦγε φεῦγε ἰοὺ χολὴ ἡ κορυδαλὸς ἐζήτει.

¶ h. Plinius quum fabulosa quædã à ueteribus tradita scripsisset, subdit: Qui credit ista, etiam Democrito credet quum alia (fabulosa,) tum quæ de aue galerita priuatim cõmemorat, etiam sine his immensa uitæ ambage circa auguria. ¶ Lemnij corydos colunt propter utilitatem quam ex eis percipiunt, eò quòd attelaborum (bruchorũ de genere locustarum) oua perquirant & deuorent, τὰ τῶν ἀττελαβῶν εὑρίσκοντας ὠὰ καὶ κόπτοντας, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. ¶ οὐδ' ἐπιτυμβίδιοι κορυδαλλίδες ἠλαίνονται, (σφιμβονται, ὅθι τ' αὐλῆς πλανῶνται,) Theocritus Idyl. 7. de tempore meridiano loquens. Habet alauda (inquit Galenus libro undecimo Simplicium pharmacorum in capite cristam è plumis innatam, (λόφον ἐκ τῶν τριχῶν αὐτοφυῆ,) unde occasio data est fabulæ quam Aristophanes Comicus describit, his uerbis:

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, κοὐ πολυπράγμων. οὐδ' Αἴσωπον πεπάτηκας:
ὃς ἔφασκε λέγων κορυδὸν πάντων πρώτην ὄρνιθα γενέσθαι,
προτέραν τῆς γῆς. κἄπειτα νόσῳ τὸν πατέρ' αὐτῆς ἀποθνῄσκειν,
γῆν δ' οὐκ εἶναι. τὸν δὲ προκεῖσθαι πεμπταῖον. τὴν δ' ἀποροῦσαν
ὑπ' ἀμηχανίας, τὸν πατέρ' αὐτῆς ἐν τῇ κεφαλῇ κατορύξαι.

Adscripsi autem hos uersus eò libentius, quòd apud Galenum nonnihil corrupti essent. Sensus est, Alaudam auem priorem terra enatam: unde mortuo patre, quum ubi sepeliretur non extaret, nondum producta terra, illum in capite contumulârit. tumuli signum seu uestigium adhuc in ea spectari surrectũ capitis apicem. Et hoc etiam Theocritum insinuasse aiunt (inquit Galenus) ἐπιτυμβιδίους κορυδαλλίδας scribendo, quasi parẽtis tumulum in capite gestantes, (etsi aliqui, ut in a. retuli, hanc uocem aliter interpretentur.) Hęc eadem memini alicubi in Lexico Varini legere. Corydo igitur tanquam antiquissimæ auium in Auibus Aristophanis regnum decernitur. Cirin etiam auem, de qua inter accipitres scripsimus, parentem suum in capite tumulasse quidam scribunt. ¶ Colęnus quidam condidit Colonidas urbem colonia deducta Athenis, cory[d]o auicula duce usus ex oraculo, Pausanias in Messenicis.

¶ Prouerbia. Corydalis (uel Galeritis) omnibus cristam inesse oportet, πάσαισι κορυδάλοισι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, citatur ex Simonide & usurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in uita Timoleontis, in hunc sensum: nullum esse mortalis ingenium, cui non sit aliquod uitium admixtum, ceu perinde secundum hominis naturam sit non carere uitio, ut galeritæ naturale est habere cristam. Plutarchi uerba subscribam: ἐπεὶ δὲ χρὴ, ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πάσαις κορυδαλλοῖς λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ Σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην hoc est, Quoniam autem oportet, ut uidetur, non solum omnibus galeritis cristam i[n]esse, quemadmodum dixit Simonides: uerum etiã omni democratiæ sycophantam. Congruit huic dictum Cratetis, quod refertur apud Laertium, uix esse quenquã qui prorsus omni uitio careat, sed omnibus malis punicis aliquod inesse granum putre, Hæc Erasmus. Nos quidem supra ostendimus genus gregale alaudarum non esse cristatum, itaque de illis non uerũ erit hoc prouerbium. ¶ Credebatur laurus efficax aduersus uenena, inde iactatum ut qui se tutum approbare uellet, δαφνίνην diceret φορῶ βακτηρίαν, id est, Laureum gesto baculum. cui ferè consimile prouerbium est de corydo aue nido gramen inserente aduersus animalium noxia, ἐν κορύδου κοίτῃ σκολιὴ κεκρύπται ἄγρωστις, Cęlius ex Geoponicis Gręcis 1.15. authore Zoroastre. In corydi nido intorta occultatur agrostis: adagij usus est (ut inquit Alexander Brassicanus,) si quando significamus nobis non deesse tacita quædam & paucis cognita præsidia: quemadmodum corydus auicula agrosti occulto quodam aduersus ea quæ nocere possint amuleto utitur. Simillimũ illi quod Germani uulgò iactitant: Er ist jm wie ein spieß hinder der thüre, Eberhardus Tappius. ¶ Inter indoctos amusos) etiam corydus sonat, ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται: quadrabit in quosdam qui apud idiotas audẽt sese uelut eruditos uenditare, inter doctos alioqui prorsus elingues: id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato: οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. Corydus uilissimum auiculæ genus, minimeque canorum, strepit tamen utcunque inter aues mutas, apud lusciniam canens ferri nequaquam posset. Corydum auem minimè canoram esse testatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον,

Εἰ κύκνῳ δύναται κόρυδος παραπλήσιον ἄδειν, Τολμῷεν δ' ἐρίσαι σκῶπες ἀηδονίσιν:
Εἰ κόκκυξ τέττιγος ἔφη λιγυρώτερος εἶν, Ἴσα ποιεῖν κἀγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι, Erasmus.

Nos primum & secundum alaudæ genus supra à suaui uocis modulatione commendari, tertium uerò ἄμουσον & ineptæ uocis esse docuimus. ¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta: Αἰετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης: de uiuida uiridique senecta, quæ præstantior sit aliquorũ iuuenta. nam anus aquila præstat corydo auiculæ etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache: Πολλῶν νέων γὰρ καὶ γέρων εὔψυχος ἦ Κρείσσων, Erasmus. nam aquila utcunque annosa, quauis tamen aue præstantior est, Suidas.

¶ Apologus. Cassita auicula est (inquit Grapaldus) quæ in segetibus diuersatur & nidulum

struit, id fermè temporis cum messis instat, pullos habens iamiā plumātes. De qua Aesopus Phryx ille egregius fabulator lusit apologum, quem hîc nostris inserere operæpretiū duximus. Cassita itura cibum pullis quæsitum, monet eos, ut si quid audiant, id cum redierit, sibi referāt. Interim aduenit dominus segetis illius: & filio, matura inquit, hæc operas postulant. idcirco in crastinum amicos adibis, & roga, ueniant operam mutuam daturi, ut messis peragatur. Vbi rediit mater, renunciant omnia, & trepidi orant, ut sese auferat. Iubet illos cassita bono animo esse. nam si dominus (ait) ad amicos messem reiicit, crastino seges non metetur. Die igitur postero cassita ad pabula euolat, dominus frustra amicos præstolatur. Tum ille rursum ad filium: Amici nulli ueniūt, quin potius imus & cognatos affinesq; nostros oramus, ut adsint diluculo ad metendum. Nunciant hoc itidem pulli pauidi cassitæ. Ea hortatur sint à metu otiosi, futurum ut necessarii fermè nulli obsequiales sint, aduertant modo si quid denuò dicetur. Orta luce proxima, & auicula in pastum profecta, affines operam non præstant. Hinc dominus filio, Valeant (inquit) beneuoli cum propinquis, nosmetipsi cras metemus. Id quod ubi à pullis mater accepit: hora (inquit) iam est abeundi, nunc dubio procul messis peragetur. in ipso enim iam uertitur cuium est negotium, non in alio à quo petitur. Atque ita cassita cum pullis secessit, & seges demetitur. Et hic est Aesopi apologus de amicorum & propinquorum, ut Gellius (lib. 2. cap. 29.) notat, leui plerunq; & inani fiducia. Vnde audenter dicere possumus, O amici, amicus nemo: ô affines, nulli affines: & illud ex oraculo quasi Delphico exiisse, Ne quid expectes amicos, ne quid cognatos, quod tu per te agere possis.

DE ALCYONE.

A.

ALCYON auis est marina, quanquam & amnes subit, Aristotele teste, nomen ei παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν, quòd in mari pariat, ut Scholiastes Theocriti & Varinus scribunt, qua ratione aspirari debebat: & sanè cum ueteres quidam Latini, ut Varro in opere de lingua Latina, & Seruius in primum Georgicorum Vergilii, huic auis nomini ab initio aspirant, tum ex recentioribus eruditi quidam. Non recipere flatilem in prima uerbum alcyonas, auctor Eustathius est, etiam canone subiecto: quoniam A. ante L. si sequatur κ. flatilem non admittat, Cælius. Halcyonem cum aspiratione scribendū, ex Theocrito apparet, χ' ἁλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα. nam si non aspiraretur, non opus fuisset cappa, id est primam literam coniunctionis καὶ in χ. densam mutari, Io. Tortellius. Alcyon (inquit Io. Iouianus Pontanus lib. 1. de aspiratione) pro aue Græci non aspirant, licet fiat ab eo quod est ἅλς. illi enim ut grammaticis placet, nunquam aspirant a. ante l. sequente cappa. Chœrobosci grammatici, qui Græcè de aspirandis uocalibus scripsit, uerba hęc sunt: Alcyon uerò etsi ab eo quod est ἅλς deriuatur, tamen quia sequitur cappa, tenuatur: & similiter præteritum ἄλτο, licet fiat à uerbo ἅλλομαι (& ἁλτῆρες ab eodem uerbo: Vide Etymologum.) Nam a. ante l. sequente consonante semper tenuatur, nisi fortasse statim sequatur liquida. Nihilominus (inquit Pontanus) apud Theocritum est uidere Græcos ueteres huic nomini aspirasse: ac licet ipse uiderim in uetustissimis codicibus nostris huic nomini aspirationem esse prænotatam, hodie tamen aspirat nemo, & similiter dictionibus alcedo, alcedonia, (de quibus plura suo loco,) Hæc ille. Varro quidem etiam halcedinem cum aspiratione dixit: Vide infra in a. Est autem alcedo Latinis, eadem quæ Græcis alcyon auis. ¶ Alcyon Arabicè secundum Auicennam uocatur cheren, Albertus. Alicubi tamen ubi apud Aristotelem alcyon legitur, Auicennæ translatio (quod Albertus fatetur) habet alchorab, quæ uox coruum significat. res ipsa quidem, hoc est per hyemem quatuordecim diebus operam dare (nido &) excludendis ouis, ad alcyonem pertinet, non ad coruum. Et mox, Alcyon (inquit Albertus) est auis nigra, non admodum magna: & forte hanc uocauit Auicenna coruum marinum propter coloris similitudinem. sed nigram esse alcyonem, falsò & sine authore scribit. Et rursus eodem capite, Alcyon est eadem cum alchorab marino, & secundum Ouidium & Homerum auis est Diomedis, rarò apparens, &c. Sed de auibus Diomedeis toto genere diuersis, nos suo loco priuatim agemus. Alcyonem ignorauit Albertus dicens eam coruum marinum esse, Niphus. Apud Auicennæ interpretem alcyonis ceu Græcum nomen in publicatis codicibus absurdissimè legitur. Albertus cum alcyonis scripsisset historiam ex Aristotele uel Auicenna, mox subiungit: Alia autem auis est, quæ uocatur Græcè fauorath, quæ est picus marinus & agrestis, maior aliquantulum passere, &c. cum & hæc & quæ sequuntur omnia non minus quàm quæ prius de alcyone expresse scripserat, alcyoni soli conueniant, & eadem fermè repetantur. Idem Aristotelis de alcyone uerba recitans, cum cinnamomo aue eam confundit. Fui ego aliquando in ea opinione, ut auem quæ à barbaris ispida nominatur, alcyonem esse coniicerem. quam sententiam meam etiam doctissimus uir Guil. Turnerus Anglus tunc approbatam in suo de auibus libro publicauit, & illum nuper secuti Georg. Agricola, Eberus & Peucerus, idem tradiderunt, sed cum distinctione, ac si hæc auis alcyon fluuiatilis esset, non autem marina: cum ueteres huius differentiæ non meminerint. nam Aristoteles scribit alcyonem auem marinam fluuios etiam subire: non autem diuersam fluuiatilem à marina esse. Verum hæc scribo non ut coniecturā, cuius author ipse fui, refutem:

neq;

neq; ut uiris longè doctiſsimis aduerſer: ſed ut diligentius inquirendi occaſionẽ harum rerum ſtudioſis excitem. Hæc iam ſcripſeram cum Petrum Bellonium etiam diligentiſsimũ uirum in Græcia nuper alijsq; remotiſsimis regionibus peregrinatum, ſimiliter iſpidam, quam ipſe uocat martinet peſcheur, id eſt apodem piſcatricem, pro alcyone accipere cognoui. Idem iyngem auem in Atho monte Græciæ uulgò alcion nominari ſcribit. Alcyonem habemus in inferiori Germania in littoribus maris, & ad Hauelam flumen, ubi ab incolis uulgò impropriè **Waſſerhünle** dicitur, & aliquo modo propriè **Eißuogel**, quia glacioſa hyeme nidificat & excludit pullos. illo tamẽ nomine dicitur & alia auis, nempe quæ iſpida eſt, Chriſtophorus Encelius. ¶ Ariſtoteles de hiſt. animalium 8.3. aues quaſdam degere ſcribit circa fluuios & lacus, alios circa mare. Ex parydris & iuxta aquas dulces degentibus præter cæteras numerat etiam τὸ τῶν ἀηδόνων γένος, ut in exemplaribus noſtris habetur, Gaza & Niphus uertunt alcedonum, cum Græci luſcinias ἀηδόνας uocent: ſed illæ non degunt iuxta aquas. quare cum uox corrupta ſit, apparet illos diuinaſſe legẽdum ἀλκυόνων. Albertus ex Auicenna hoc in loco habet ſeorahon, corruptiſsimam uocem. Sed quid ſi legamus χελιδόνων: id eſt hirundinum. nam & hæc uox magis ad ἀηδόνων accedit: & aquis eas gaudere certum: & quæ ibidem ſubijcit Ariſtoteles, hirundinibus (ni fallor) magis quàm alcyonibus cõueniunt. nempe duarum eas generum eſſe, unam arundinibus inſidentem uocalẽ, (alibi etiam uel iam auem paruam, ἐλέαν, ex arundinibus paludes ſpectare, & uoce proba eſſe ait) alteram mutã & maiorem, dorſum utriq; cœruleum. Alcyonum ſanè hoc loco non rectè legi etiam quæ proximè ſequuntur philoſophi uerba indicant: Circa mare uerò uerſantur (inquit) alcyon (Gaza de ſuo inſerit, quoq;, nimirum ad excuſandum quòd proximè etiam alcedones inter ἀηδόνας nominarit) & carulus, (ſic Gaza κήρυλον reddit.) Abſurdum autem foret cum prius alcyones nominaſſet inter eas quæ degunt circa dulces aquas: mox eaſdem primas nominat inter maritimas. quanquam enim (ut diximus) fluuios quoq; ſubeat alcyon, primum tamen & præcipuè maritima eſt, & à ueteribus omnibus maritima nominatur. Kiranides eam in littoribus maris degere ſcribit. Suidas in uoce ἡμερινὰ inter aues maritimas numerat, his uerbis: θαλάσσια δὲ ἀλκυὼν, ἀηδὼν, κήϋκες, αἴθυιαι, &c. ubi rurſus mireris, quomodo aëdon maritima ſit, cum in Ariſtotelis codice circa aquas dulces degentibus (ut iam dictum eſt) adnumeretur. Nos ſanè Ariſtotelis locum deprauatum eſſe conijcimus: Suidæ falſum imitatione librariorum. Obijciat aliquis Plinium quoq; lib. 10. cap. 32. ubi & reliquam alcyonis hiſtoriam ex Ariſtotele transfert, hæc uerba interſerere. ſed forſan Plinij quoq; codex corruptus fuerit. Quod ſi quis iſpidam recentiorum pleraq; cum alcyone paria facere, uel omnino ſpeciem quandam alcyonis eſſe contenderit, hoc equidem illi conceſſero. ¶ Sig. Gelenius alcyonem auem in mari, eiuſdem generis eſſe putat cuius eſt auis circa aquas dulces uulgo **gyfytʒ** dicta, de qua in Vanello dicemus. ¶ Cælius Calcagninus auem quæ à nautico uulgo (circa Italiam) hodie hirundo marina dicatur, alcyonem eſſe conijcit; paſſere (inquit) haud multò ampliorem, colore tum cœruleo, tum uiridi, tum etiam leniter purpureo inſignem, eoq; non partiliter ita diſtincto, ſed ex indiſcreto uariè toto corpore & alis & collo refulgentem, roſtro ſubuiridi & longo & gracili, querula admodum uoce peruolantem maria, & in præruptis ſcopulorum nidificantem, cui præterea piſces in cibo ſunt. Hęc ille. Noſtri ab hac diuerſam hirundinem marinam uocant **Seeſchwalm**, quam ego meropem aut meropi congenerem eſſe puto, ut in illius hiſtoria dicam. Sed ueram alcyonem paucíſsimis, præſertim mediterraneis, notam eſſe, mirum non eſt: quoniam (ut Ariſtoteles ſcribit) omnium rariſsimum uidiſſe alcyonem eſt: ferè enim circa Vergiliarum occaſum brumamq; ipſam apparet: & ubi primum per portum non plus quàm nauem circunuolârit, ſtatim abit, ut nuſquam præterea uideatur. quomodo Steſichorum quoq; eius meminiſſe notum eſt. Chærephon etiã apud Lucianum alcyonis cantum tanquam inauditũ ſibi hactenus & peregrinæ auis miratur. Audio tamen in Græcia hodieq; agnoſci alcyonem, uulgari nomine φασιδόνις.

¶ Cerylus, κήρυλος, non alia eſt auis quàm alcyon mas, ut Antigonus, citante Varino, ſcribit, & alij authores: qui & ceyx appellabatur. Vide infra in a. Theocriti interpres tradit ab Antigono proditum ſeneſcentes alcyonas uocari cerylos, Cælius: ſed perperam. dicendũ enim, alcyones mares uocari cerylos, eoſdemq; in ſenecta à fœminis geſtari. Κήρυλος, auis eſt fœmina, libidini dedita: aliqui alcyonem interpretantur, Heſychius. Alcedo apud mare uerſatur, & carulus, Ariſtoteles de hiſt. anim. 8.3. non quòd aliter quàm ſexu has aues differre exiſtimaret, ſed ut nomina uulgo uſitata nõ omitteret: ſic in eodem capite ficedulam & atricapillam pariter nominat, & alibi erithacum & phœnicurum, cum iſtas aues non ſpecie ſed affectione tantum aliqua (colore) differre fateatur. Albertus eo in loco ex Auicenna corruptiſsimis nominibus pro alcyone habet tharaglyon, pro cerylo kydeloz. Niphus carulum putat eſſe auem, quæ ruſticè apud Italos ciurlus appelletur, quæ autem qualiſq; illa ſit, non explicat. Petrus Bellonius carulum Gallicè caniard interpretatur, nec aliud addit, niſi quòd delphini uenationem ſequantur, & piſces deuorent, qui fugientes delphinum ſupra mare exiliunt. Sed Galli uulgò anatem marem canard nominant. Carulum marem alcyonem eſſe Aelianus quoq; agnoſcit: quanquam alibi alcedonem & carulum mutuo inter ſe amore teneri ſcribit: ubi diuerſarum ſpecie auium amicitias & diſcordias mutuas recenſet.

B.

Alcedo non multo amplior paſſere eſt, colore tum cœruleo, tum uiridi, tum etiam leuiter pur-

pureo insignis, uidelicet non particulatim colore ita distincta, sed ex indiscreto uariè refulgens corpore toto, & alis, & collo, rostrum subuiride, longum & tenue. Talis species eius est, Aristot. Quod ad colorem, illum pro diuerso ad lucem aut Solem conuersione uariare conijcio, & iridis colores quodammodo imitari, sicut serici genus ab ista colorum uariatione apud nos denominatum. Similem colorem in uanello aue & coruo syluatico obseruaui, & alijs quibusdam. Agnoscit autem hunc in alcyone colorem, quæ uulgo Italis quibusdam nautis hirundo marina dicatur, Cælius Calcagninus quoque ut in A. recitaui. quamobrem miror ab eo defendi Plinium, quem Aristotelis sensum hac parte non assequutum, ex ipsius (quæ hic subijcimus) uerbis apparet. Alcyon (inquit) auis paulò amplior passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo (rostro, Aristot. quod magis placet) gracili ac procero. Et mox, Alterum genus earum magnitudine distinguitur, minores in harũdinetis canunt: (de quibus uerbis sententiam meam explicaui in A.) Calcagninus sentit codices nostros minus quàm Plinij emendatos esse, potius credendum quàm Plinium male transtulisse: Ego uerò contra sentio. iudicabunt eruditi. Albertus quidem ea quæ ad colorem & rostrum alcyonis pertinent, non ut Plinius, sed ut codices nostri habent, ex interprete Auicennæ repetit. Plenumque querelæ Ora dedêre sonum tenui crepitantia rostro, Ouidius 11. Metam. Ξουθαὶ ἀλκυόνες, id est fuluę alcyones à colore in Epigrammatis cognominantur. sed poetæ non raro colorum nominibus impropriè utuntur. Kiranides alcyonem auem ualde speciosam esse scribit, subcœruleam uel uiridem, uariam colore. Cætera leguntur supra in A.

C.

Alcyon auis est marina, Suidas & alij, (ut supra in A. dictum est,) maris adeò amans, ut prope fluctus nidificet, pectus aquis aspergat, caudam in terra sicca imponat, Oppianus in Ixeut. Athenæus lib. 8. Clearchum authorem adfert, piscem adonidem siue exocœtum in littus aliquando unà cum fluctu extra aquam se recipere, atque inibi super saxis quiescere, & si uigilet aues πετροδίτας cauere, ne ab eis deuoretur. sic autem uocat τὰς ἐν ταῖς δίναις παρὰ τὸ ξηρὸν νεμομένας, hoc est aues illas quæ sereno & tranquillo cœlo iuxta littus pascuntur, ut cerylum, trochilum, & creci similem elorium. Viuit ex uenatione piscium maris, Albertus. subit & in amnes, Plinius: in amnes longius ascendit, Aristot. Iupiter alcyones noctu pasci uoluit, & circa stagnorũ fluuiorumque maximè solitarias partes, ne hominibus molestæ essent, Oppianus. Τὸν δ' οἷα δύπτην (δυκόλυμβον) κηρύλον δίζας χοῦ Αὐλῶνος (θαλάσσης) οἴσει κῦμα γυμνίτην φάγρον, Lycophron. Κράναι τ' αἰγείροισι κατάσκιον, ἃς ἀνὰ νᾶμα Ξουθαὶ ἀφύσσονται χείλεσιν ἀλκυόνες, In Epigrammatis. ¶ Iupiter Ceyci & Alcyonę eius uxori iratus, mutauit eos in aues singularem & disiunctam uitam degentes, εἰς ὄρνεα χωρὶς ἀλλήλων βιοῦντα, Varinus. ¶ Halcyonem uidere rarissimum est (ut in A. etiam retuli ex Aristotele) nec nisi Vergiliarũ occasu, (cum occasu heliaco occidunt Pleiades, hoc est à quarto nonas Aprilis uêre, Albertus) & circa solstitia brumámue, naue aliquando circunuolata statim in latebras abeuntem, Plinius. ¶ Piscibus (pisciculis paruis) uiuit, Aristoteles & Kiranides. Ex alto in mare se immittit, Oppianus. rectà nimirũ ut catarrhactes & aliæ quædam pisciuoræ aues. Carulum quidē deuorare pisces & πετροδίτην esse, paulò ante ex Athenæo repetij. ¶ Scimus musicas esse alcedines, Aelianus. Aues quæ suauius quàm alcyones cantillent, nemo ullas dixerit, Oppianus. Chærephôn apud Lucianum suauem alcyonis uocem admiratur. Littoraque halcyonem resonant, & acanthida dumi, Vergilius in Geor. Lugubrem reuera sonum ab ea ædi testatur Chærephôn apud Luc. Alcedines à maritorum obitu multo tempore lugent & se disperdunt, desituræ canere, ceyx ceyx aliquoties repetunt, atque ita cessant. Porrò ceycis (maris alcyonis) uocem nunquam uel mihi uel alijs audiendam optârim. curas enim & mortes, & infortunia significat. quamobrem Iupiter eas nocte pasci uoluit, & locis circa aquas maximè desertis ne quid hominibus molestæ forent, Oppianus. Alcyonum genus unum uocale est, alterũ mutum, ut ex Aristotele Gaza trãstulit: uide supra in A. ¶ Cerylum aliqui auem masculum & libidinosum, alij alcyonem interpretantur, Hesychius. Ceryli, id est alcyones mares in coitu immoriuntur, Aristophanis Scholiastes: iam senes in coitu extinguũtur, Isacius Tzetzes. Fœtificat alcedo toto suæ ætatis tempore. parere nata menses quatuor incipit, Aristot. Coniugis amans adeò est, ut non uno quopiam sed quolibet anni tempore cohæreat, congressusque huius admittat, non per libidinem, quippe quæ alteri nulli prorsus miscetur, sed beneuolentiæ quæ nuptam decet & amicitiæ studio, Plutarchus.

¶ Nidificatio. Nidus (inquit Aristot.) marinæ similis pilæ, & ijs quæ à flore maris halosachne dicantur, (de halosachne dicemus infra in G.) sed colore leuiter ruffo, figura proxima cucurbitis medicinalibus ijs, quibus collum porrectius est. magnitudo maximis amplior quàm spongiæ, (hoc est, ut ego interpretor, maximus alcyonis nidus maximam spongiam excedit.) sunt enim alij maiores, alij minores. conseptus, stipatusque undique est, & crebro tum inani, tum solido constat. renititur ferramento acuto, ut uix possit discindi. Sed si unà & ferro tundis, & manu collidis, facile perinde ut flos aridus maris (halosachnam dico) confrangitur. Os eius angustum, quoad sit exiguus aditus, ut etiam si uertatur mare, influere nequeat. habet sua inania proxima cauis spongiarum. Ambigitur ex quanam materia componatur. Videtur tamen è spinis potius acus piscis constitui. piscibus enim alcedo uiuit, Hæc ille. Nidi eius figura assimilatur figuræ pineali, aut uentosæ quæ habet collum longum, Albertus. Et rursus, Propter artificiosam compositionem materiæ, non facile ferro secatur,

secatur, ut nux pinea, quæ ex lignis inuicem consertis componitur, quæ facilius manu disiungun-tur, quàm ferro scindantur. Sed Aristoteles aliter sentit, nempe nidũ hunc si simul ferro cædatur, & manu atteratur & confrietur, (θραύειν enim & διαθρύπτεσθαι dicit,) facile dissipari. Cæterum mare nõ intrat in nidum alcyonis (inquit Albertus) quoniam introitus fit è materia per aquam intumescentẽ instar spongiæ, & tumore suo claudente uiam ne aqua ingredi posit: quæ tamen materia ab aue ingressura comprimitur, & aquam exudans aditum illi præbet. Et rursus, Nidum facit cauum instar cannæ, ex materie simili ossi sepiæ (halosachnæ, Aristot.) prædura, quæ facile friabilis est, difficulter uerò secabilis aut fissilis. Nidi alcyonum (inquit Plinius) admirationem habent, pilæ figura (nos pilam uel ballam ut uulgò uocant marinam uidimus, orbiculatam, & ueluti ex festucis coalitam) paulum eminenti ore perquam angusto; grandium spongiarum similitudine, ferro intercidi non queunt, franguntur'q; ictu ualido, ut spuma arida maris. nec unde confingantur inuenitur. putant ex spinis aculeatis, (lego aculeati, id est acus uel belonæ piscis.) piscibus enim uiuunt, Hæc ille. Rostro suo, nec alio instrumẽto, nidum fingit alcedo, imò nauis instar fabricat, opus euerti mergiq; fluctibus nescium. componit quippe deuincit'q; conserens inuicem acus pisciculi spinas, ac rectis alijs ceu stamini, transuersas alias ueluti subtegmen implicat; mox consertum recuruat, & in orbem reducit: ac sic coaptat deniq;, ut opus nauigij specie turbinatum, ac qualo (κύρτῳ) propemodũ piscatorio oblongiusculo simile euadat. perfectum littori quò fluctus extremi pertingunt applicat. hic unda molliter feriens, nõdum firma satis hiantia'q; procellarum uerbere deprehensa, sarcire docet: solida uero & iam cohærentia constringit figit'q; adeò, ut nec saxo nec ferro dissolui diffringiue facile queant. Qua quidem in re magna cumprimis admiratione dignum ostiolum est, sic modificatum figuratum'q;, ut hanc unam subeuntem recipiat, cæcum cæteris & abditum, ac aliud prorsus nihil admittens, ne undarum quidem. Equidem arbitror nidum huius neminem non uidisse. mihi certe quoties uidi tetigiue, (uidi autem persæpe) istuc in animũ subit dicere canereq;: Talem quondam oculis Phœbea uidimus arce Deli, corneam illam aram, inter septem, quæ uocant, mundi miracula celebratam: quæ quidem citra glutinum omne uinculum'q; dextris tantum cornibus coaptata ac commissa fuit, Plutarchus in libro Vtra animalium prudentiora, & Aelianus: Et eadem ferme rursus Plutarchus in libro de amore in prolem: & post cætera, Nidi orificium (inquit) ea cõmoderatione ad alcyonis magnitudinem factum est, ut aliud nullum animal neq; maius neq; minus id subire posit, sed aqua etiam (ut ferunt) ne minima quidem admittatur. Iam nido suo perfecto, circunlata in eo undis, pullos nutrit, Gillius ex Aeliano. dum nido uehitur, fœtificat, Volaterranus ex eodem. At non est uerisimile nidum alcyonis in mari huc illuc iactari: quin potius saxo alicui proximè aquam (ita ut aquæ ἐποχεῖσθαι uideatur) agglutinari. Incubat alcyone pendẽtibus æquore nidis, Ouidius. Alcyones supra aquam marinam oua sua in ipso mari (ἐν τῷ βυθῷ) posita incubant & fouent. alij uerò dicunt in extremo margine maris, in arena oua ab eis foueri, Scholiastes Aristophanis in Ranas. De alcyonio medicamento quod ex nidis alcyonum & ceycum peti quidam existimarunt, dicemus infra in G. Nidos ut sibi struant alcyones, non ut cæteræ aues festucas è terra colligunt, sed marinas aliquot herbas, quales sunt fuci, algæ, ampelides, bostryches, otacides & aliæ, Oppianus. Halcyon in littoribus fœtus suos ædere solet, nam in arenis oua sua deponit, medio ferè hyemis, Ambrosius.

¶ Parit alcyon circiter quinq; oua, Aristot. Et alibi, Partus huic ouis maximè quinq; consumitur. Pariunt oua quina, Plinius.

¶ Alcyonei dies. Alcyon (inquit Aristot.) circa brumam parere solita est. quamobrem quoties bruma serena existit, dies alcyonei appellantur, septem ante brumam, & septem à bruma, ut Simonides quoq; suo carmine tradidit, ut: Cum per mensem hybernum Iupiter bis septem molitur dies teporis. clementiam hanc temporis, nutricem sacram uariæ, & pictæ alcyonis mortales dixère. tranquillum uero tantisper tempus efficitur, si ita euenerit, ut bruma austrina uergilijs aquilonijs (τῆς πλειάδος βορείου γενομένης) fiat. Septem primis diebus nidum cõficere auem hanc fertur, reliquis septem parere, educareq; pullos. Dies alcyoneos fieri circa brumam, non semper nostris locis contingit: at in Siculo mari penè semper id euenit, Hæc ille. Sed libet etiam Græca Simonidis uerba adscribere: ὡς ὁπόταν χειμέριον κατὰ μῆνα πινύσκῃ (temperat, castigat, πινυτὰ ποιῇ, σωφρονίζῃ) Ζεὺς ἤματα τεσσαρακαίδεκα, λαθάνεμόν τέ μιν ὥραν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι, ἱερὰν παιδοτρόφον ποικίλας ἀλκυόνος. Solstitio (brumali) maximè sunt insignes halcyones. dies earum partus maria quiq; nauigant nouère, Plinius. Et rursus, Fœtificant bruma, qui dies halcyonides uocantur, placido mari per eos & nauigabili, Siculo maximè. In reliquis partibus est quidem mitius pelagus, Siculum utiq; tractabile. Faciunt autẽ septem ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt. Fouent oua septem diebus, tunc pullos educunt quos alijs septẽ diebus enutriunt, Ambrosius. Ante brumam septẽ diebus totidemq; postea, sternitur mare halcyonum fœturæ, unde nomen hi dies traxère, Plinius. Et rursus, Circa brumam plerisq; bis septem diebus halcyonum fœtura uentorum quiete mollius cœlum: sed & in his & in alijs omnibus ex euentu significationum intelligi sydera debebunt, non ad dies utiq; præfinitos expectari tempestatum uadimonia, Plinius. Sunt & sui in naturæ historijs felices in mari dies, à uentis qui consilescunt omnino alcyonides nuncupati, de quorum numero mira inter Græcos disceptatio cooritur, quinq; modo eos statuente Simonide, cui calculũ adijcit Aristoteles, (sic apud

Varinum quidem legitur, & Eustathium quoq;, sed falsò. idem locus apud Suidam corruptus est, qui Simonidem in Pentathlis, & Aristotelem in libro de animalibus, hos dies undecim facere scribit. Sed Aristoteles ipse quatuordecim facit, & Simonides totidem ut supra recitauimus, & rectè à Plinio conuersum est:) Samio uerò Demagora septem, nouem autem Philochoro: alijs deniq; quatuordecim. Nec me fallit esse inter classicos (de Columella puto intelligit, cuius uerba inferius recitabo) qui tradant, octauo calendas Martias esse alcyonios dies, quibus in Atlantico quidem mari summa notetur tranquillitas, Cælius. Ἀλκυονίδες καὶ ἀλκυόνειαι ἡμέραι, αἱ εὐδιειναὶ, νήνεμοι καὶ γαλήνην ἔχουσαι, Suidas. Iouem dicunt quindecim dies, uel (ut alijs placet) quatuordecim, tranquillos fecisse, ut alcyoni iuxta littora pariendi opportunitas esset: Vel alcyonides dies uocantur, septem ante huius auis partum & septem illum sequentes, Varinus. Ἀλκυονίδας τ᾽ ἂν ἤγεθ᾽ ἡμέρας ἀεὶ, Aristoph. in Auibus: hoc est, & perpetuò alcyonios dies ageretis, ac totam hyemem placidam, non septem solum, ut nunc quidam esse dicunt, dies brumales tranquillos, Scholiastes. Alcyones pariũt septem ordine diebus, & educant fœtum. Fertur aũt beneficium hoc (ut mare eis parientibus tranquilletur) Nereides in eas contulisse, propter insignem in maritum pietatem, (de qua dicemus in a.) Oppianus in Ixeut. Alcyone pariente circa solstitia mare totum tranquillum placidumq; sternitur, ita ut septem perpetuos dies ac noctes totidem media hyeme liberè nauigetur, omni tum per maria profectione longè quàm per continentem tutiore, Plutarchus. De hac maris admirabili per hoc tempus tranquillitate, si cui otium suppetit, Alcyonem etiam Luciani dialogum perlegat, quanquam nihil ferè quod non ex alijs authoribus hîc à nobis perscriptũ sit ab illo tradatur. Οὐχ ὁρᾷς (inquit illic Socrates ad Chærephontem) (ὡς αἴθρια μὲν τὰ ἄνωθεν, ἀκύμαντον δὲ καὶ γαλήνιον ἅπαν τὸ πέλαγος, ὅμοιον (ὡς εἰπεῖν) κατόπτρῳ; Similia de huius temporis tranquillitate Aelianus prodit. Halcyonei dies sunt à Virgiliarum occasu circa solstitia brumámue. Octauo calendas Martij Sagitta crepusculo incipit oriri, uariæ tempestates, halcyonei dies uocantur, Columella lib. XI. Varro hebdomadon I. Dies deinde illos, quibus halcyones hyeme in aqua nidulantur, eos quoq; septem esse dixit, Non. Marcellus. Vide infra in H. h. prouerbium Alcyonij dies. Albertus cur alcyones bruma nidificent, causam adfert raritatem corporis earum quod uehementer terreum sit, & æstate uehementer exiccetur, adeò ut semen habere non possit. in maximo uerò frigore clausis undiq; poris humidum induci ait: & non esse credibile alcyonem uiuere posse in regione quæ excedat latitudinem quinti climatis propter nimium frigus.

D.

Plutarchus alcyonem sapientissimum diuinissimumq; marinorum omnium animal appellat. Quas enim luscinias (inquit) circa musicæ studium, quas hirundines circa indulgentiam (τῷ φιλοτέχνῳ, nisi quis malit φιλοτέκνῳ, ut proximè de columbis φιλάνδρῳ potius quàm φιλανθρώπῳ) quas columbas circa mariti amorem, quas apes summæ alcyonum industriæ conferemus? Miram earum circa nidificandum solertiam in C. exposuimus. ¶ Mariti amans est adeò, ut non uno quodam, sed quolibet anni tempore cohæreat congressusq; huius admittat, non per libidinem, ut quæ alteri nulli prorsus miscetur, sed beneuolentiæ coniugalis & amicitiæ studio: Eundem grauem iam annis & ægrè sequentem, suscepta cura fert fouetq; senem, (γηροφορεῖ καὶ γηροτροφεῖ,) nusquam destituens, nusquam post se relinquens. Nam & humeris impositum (τοῖς ὤμοις, in dorso gestantes, Gillius ex Aeliano. τοῖς πτεροῖς βαστάζουσι, Isacius Tzetzes, id est alis ferentes. sed melius dorso aut humeris ne alarum motus impediatur) circunfert ubilibet curatq;, & adest in mortem usq;, Plutarchus. Theocriti interpres tradit ab Antigono proditũ senescentes alcyones uocari cerylos, Cælius: sed ineptè, dicendum enim, alcyones mares uocari cerylos, eosdemq; in senecta à fœminis gestari, ut ex Antigono citatur in Scholijs in Aues Aristophanis, & Varinus etiam scribit ex authoritate Pausaniæ. ¶ Si maritus obierit, fœminæ cibo ac potu omni abstinentes, multo tempore lugent & se disperdunt, &c. ut in C. relatum est.

E.

Alcedines à morte mariti lugubriter canunt, & desituræ canere, ceyx ceyx, aliquoties repetunt, atq; ita cessant. Porrò ceycis uocem nunquam uel mihi uel alijs audiendam optârim. curas enim & mortes & infortunia significat, Oppianus in Ixeut. an uerò ceycis, id est alcyonis maris uocem infaustam esse dicat, aut fœminæ luctuosum illum cantum quo ceyx ceyx aliquoties repetit, dubitari potest.

G.

Alcyonij (inquit Dioscorides) quinq; cognoscũtur genera, primum quod densum, sapore acerbo, spongiosumq; aspectu est: uirosum itidem, ponderosum, piscoso (piscium putrium, Galenus) odore, quod copiosum in littoribus inuenitur. Secundum (oblongius, Galenus) concreti in hominis oculo unguis (sic uertit Marcellus Verg. πτερυγίου ὀφθαλμικοῦ, Galenus omittit,) aut spongiæ figuram habet, sine pondere, fistulosum, odore penè algoso. Tertium uermiculorum speciem ostendit, colore magis purpureo, (consistentia molle, Galen.) quod quidam Milesium dicunt. Quartum succidis lanis simile, fistulosum, nec ponderosum est. Quintum fungorum figuram habet, sine odore & asperum: intus pumicis similitudinem aliquam, foris læuorem habet & acre est: quod plurimum in Bembico (Besbico, habet Græcus codex, & Stephanus) Propontidis insula nascitur, & gẽtis eius

uocabulo maris ſpuma (ἁλὸς ἄχνη) appellatur. Primi & ſecundi ad ſmegmata muliebria (ad exterendum & inducendum læuorem, Marcellus,) uſus eſt, cõtra lentigines, impetigines, (ſcabies, Galen.) lepras, uitiligines, nigredines, uultusq́ & reliqui corporis maculas omnes. Vtile tertium urinæ anguſtijs eſt, & concreſcentibus in ueſica arenis: præterea nephriticis, cutẽ ſubeuntibus aquis & lieni. Idem uſtum ex uino (fuluo & tenui, Galenus) utiliter cataplaſmatis modo contra capilli defluuia, quas alopecias dicunt imponitur, eas explens. Vltimum dentifricijs accõmodatum candorem dentibus affert. Miſcetur & ad alia ſmegmata & pſilothra addito ſale. Si cremare aliquod eorum uolueris, cum ſale in crudum fictile conijcito: lutoq́ circunlito ore eius, in fornacem ponito: cumq́ coctum fictile penitus fuerit, ablatum ex fictili alcyonium reponito & utere. Lauatur autem cadmiæ modo, Hucuſq́ Dioſcorides. Auicenna lib. 2. cap. 613. ſpumam maris nominat, Arabicè zebd albhar. Calfacit (inquit) & ſiccat abſceſſu tertio: abſtergit & adurit. Duo ſpongioſa adhibẽtur ad abluendum (abſtergendum) & inter remedia bothor lactei & panni, & ueſtigiorum (macularum) in facie: cætera in pſilothris. Planum (quod fungi ſpeciẽ refert) medetur abſceſsibus qui clauis ſimiles ſunt: purpureum ſcrophulis, & podagræ cum cera & oleo roſaceó, &c. ut Dioſcorides. ¶ Galenus lib. XI. de ſimplicibus medic. alcyonia (ἀλκυόνια) omnia abſtergere & diſcutere ſcribit, acri & calida facultate prædita. Tertium præ cæteris tenuiſsimarum eſſe partium: quartũ ſimile illi facultate ſed non pauló imbecillius. quintum calidiſsimum omnium, ita ut pilos deurere, & cutim ulcerare poſſit. Hoc Dioſcorides (ut retuli) in Propontide halòs achnen uocari ait: cuius tamẽ Galenus in alcyonio non meminit, ſed poſtea priuatim, Halòs achne (inquit) ceu ſpuma quędam eſt ſalis effloreſcẽs, multò quàm ſal tenuiorum partiũ. itaq́ & attenuare & diſcutere eo multò ualidius poteſt. reliqua uerò eius ſubſtantia ita ut ſal aſtringere non poteſt. (Hæ propemodum uires ſunt ſalis petræ hodie dicti, ut in locum eius rectè ſubſtitui poſſe uideatur.) Interpretes Latini ſalis ſpumam transferunt: non florem maris, ut Gaza, ubi Ariſtoteles ei alcyonis nidum comparat: nec maris ſpumam, ut hodie quidam. etſi ἄχνην etiam Græci quidam grammatici maris ſpumam interpretentur. Alioqui hęc uox ſignificat minimas feſtucas (quas noſtri ſimiliter uocant **aglen**) quiſquilias, ſordes, aceres, ἄχυρα. & metaphoricè minimas guttulas roris aut uini, inde apud poetas δροσώδη ἄχνην, & οἰνωπὸν ἄχνην legimus, guttas ſcilicet diſperſas minutatim: & κύματος ἄχνην apud Homerũ, tenuiſsimam fluctuum partem, ſiue ſpumam, ſiue conſperſionem guttarum. Et quoniã mare ſalſum eſt, quod ex aqua marina ad ſcopulos conſperſa ſpumeo aſpectu in eis concreſcit, ἁλὸς ἄχνη uocatur, maris aſperginem dixeris. Spumoſa maris (ſalis) lanugo haloſachne eſt (inquit Dioſcorid. lib. 5. ἐπίψηγμα ἁλὸς ἀφρῶδες.) inuenitur in ſaxis. eaſdem ſali uires habet. Videtur autẽ hæc tum uiribus tum deſcriptione diuerſa à quinto alcyono, quod Dioſcorides nõ ubiq́, ſed in Propontide tantum ab indigenis haloſachnen uocari ſcribit. id enim corpus ſolidum eſt fungorum figura. propriè uerò dicta haloſachne ſpumam & aſperginem referre debet, cõſiſtentia nimirum nitroſæ illi parietum lanugini quam uulgò ſalem petræ uocamus, ſimilis. Ἔλυτο δὲ πάνθ᾽ ἁλὸς ἄχνη, Odyſſ. ς. ¶ Fit in mari & halcyoneum appellatum (inquit Plinius) ex nidis, ut aliqui exiſtimant, halcyonum & ceycum: ut alij è ſordibus ſpumarum craſſeſcentibus: alij è limo uel quadam maris lanugine. Quatuor eius genera: Cinereum ſpiſſum, odoris aſperi: alterum molle, lenius, odore ferè algæ. Tertium candidioris uermiculi. Quartum pumicoſius, ſpongiæq́ putri ſimile, penè purpureum. Quod optimum, id eſt Mileſium uocatur. Quò candidius autem, hoc minus probabile eſt. Vis eorum, ut exulcerent, purgent. Vſus toſtis & ſine oleo, mirè lepras, lichenas, lentigines tollunt cum lupino, & ſulphuris duobus obolis. Halcyoneo utuntur & ad oculorum cicatrices, Hæc ille. ¶ Apud Galenum in opere de medicamentorum compoſitione ſec. loc. diuerſos alcyonij uſus à me obſeruatos, hîc ſubijciam. Alcyonium inter abſtergentia pharmaca quibus attenuantur pili cenſetur, lib. 1. cap. 5. Idem miſcetur remedijs quæ ad alopecias faciunt. præſtat autẽ (inquit) in hunc uſum quod durius & aſperius eſt: & rurſus, uſtum non uſto præſtantius fuerit. Ibidem Soranus alcyonium medicamento ad alopeciam compoſito adijciens, id aqua coctum unà cum ſiccis læuigari iubet. Crito etiam duobus ad achôras medicamentis hoc addit: & alijs ad lichenes inſcriptis tum ſimpliciter tum uſtum. Alcyonium tum ſimpliciter tum torrefactum (in eodem opere 4.7.) medicamentis liquidis ocularibus Aſclepiadęad ficoſas eminentias ac omnem extuberantiam carnis ſeu callum admiſcetur. ¶ Ad dentium dolores ex cauſa frigida: Suffito canis mortui dentem ita ut fumus inde progreſſus ore excipiatur. poſt uerò ipſum dentem uſtum & modico aceto tritum, calidum ore retinendum præbe, & dolore liber erit. poteris & alcyoniũ ſuffire, Aetius 8.28. Celſus alcyonio rodendi & exedendi uires adſcribit.

¶ Nonnulli pharmacopolæ (inquit Antonius Muſa Braſauolus) pro ſpongia re quadam utuntur intus lanoſa, quam aliqui maris ſpumam arbitrantur, quoniam apud Dioſcoridem halòs achne, id eſt maris ſpuma, ſpumoſa maris lanugo dicatur. At reuera non eſt maris ſpuma quam pro illa ſumunt. Suſpicatus ſum aliquando urticam marinam eſſe, quoniam ſi aperiatur internæ partes manum urunt ueluti in urtica herba, quod in uetuſtiore obſcurius, in recenti uehementius fit, ſicut & in herba urtica. Facile eſt autem ſpumam maris habere circa ſcopulos colliſam. Sed re accuratius perpenſa, inueni hoc quod ſpumam maris uocatis, ſpongiæ figuram habens prædurae, aut pumicoſum, ueterum alcyonium eſſe. Habent uerò aliqui primam ſpeciem ſpongiæ ſimilem: alij quintam, quæ pumicoſa eſt. debebant autem ſeorſim haberi propter uires diuerſas. Serapio cap. 388. alcyo-

nium zebethalbahar nominat, interpres spumam maris reddidit: unde forsitan factum ut uulgò etiam à pharmacopolis sic nominaretur: reuera quidem ex spumæ collisu fit. Cæterum salis spuma aut maris spuma, & alcyonium, quanquam res sunt diuersæ, tamen ab eodem principio nasci, & uiribus quodammodo conuenire certum est, Hæc ille. Alcyonium omne hodie spumam maris appellant, excepto subrotundo (primo genere) quod ex figura pilam marinam solemus nominare, (de qua nos plura inferius.) Theophrastus alcyonium pumicem nominat, Georg. Agricola. Dioscorides quidem quinto generi intus pumicis similitudinem aliquam esse refert. Lanuginosam illam pilam (inquit Cælius Calcagninus epistolarum lib. 12. in epistola ad Vincentium Caprilem) quam ad me misisti, planè uideo non esse opus halcyonum, esse tamen halcyonæum (sic ille scribit per æ. diphth. in penultima) tecum sentio: uel quòd ex eo halcyones nidum struant: uel, quod magis reor, quoniam eadem sit utriusque materia, & propè par opificium, sed hoc naturæ sponte cōcretum. Nam quomodo in hoc nidulari possint halcyones? cui neque aditus sit, neque conceptaculum in quo pulli ædantur, uel æditi alantur: præsertim quum Plinius, & ante Plinium Aristoteles, nidis halcyonum os paulum eminentius, sed perquàm angustum tribuat. abest præterea huic durities ferro impenetrabilis, abest rigor ille à spinis belones siue acus, ex quibus constant, cōtractus. Ad hæc nihil habet simile medicorum cucurbitulis quibus est collum porrectius. Ergo hoc halcyonæū existimabimus, non illud auicularum opera confectum, sed quod intra fornacem excoctū delicijs fœminarum paratur, de quo lepidus poëta meminit, Ore fugant maculas, halcyonea uocāt, (ἀλκυόνεια per ει. diphth. in penult.) Hæc Calcagninus. Vidi ego frustum illius quam seplasiarij spumam maris appellant, & eruditi alcyonium esse conijciunt. id erat mali magnitudine (puto autem multò maiora reperiri) rarum, spongiosum, leue, friabile, tenui quadam crusta albicante, qua integrum erat, obductum: colore intus ad ruffum & fuscum declinante, gustu subsalsum, mandenti arenosum. Inerant intus corpuscula quædam oblonga, paulò solidiora, albicantia. accensum non ardet, sed pessimè olet. Videtur autem hoc primum esse alcyonij genus cum aliâs tum fœtoris ratione. quanquam Georg. Agricola pilam marinam uulgò dictam, ut supra recitaui, primum alcyonij genus faciat, subrotundum id esse scribens, quod ueteres non exprimunt, nisi quis Dioscoridis uerba καὶ τὴν ἰδέαν σπογγώδης, id est aspectu spongiosum, ita accipiat: præsertim quum Galenus genus alterum oblongius esse scribat. Sed demus esse rotundum, non tamen satis erit figura ad conuincendum quòd res eadem sit. Ballæ (sic uulgò pilas nominant Itali & Germani) siue pilæ potius marinæ, exiccant, & eundem ferè usum, quem spongiæ, præstant. Mentionem earum apud antiquos non reperi. (atqui Aristoteles, ut supra citauimus in C. alcyonum nidos sphæris, id est pilis marinis comparat.) Ego in spongiarum genere eas repono, quamuis zoophyta non sint, id est plantanimalia ut spongię. Nam ex maris spuma ad littora collisa & cuiusdam herbæ minutissimę festucis fiunt. Nonnulli ex fractis spongijs & spuma, alij arte faciunt ex glutino & taurinis pilis, ignaros pharmacopolas decipientes. Cum æstus & impetus maris herbam in minimas festucas diuisam ad littora detrudit: conglobantur illæ immixta spuma, & ob motum supra littus ex fluctu collidente in gyrum tendunt & pilæ formam, Brasauolus. Idem uerò alcyonij primam & ultimam speciem apud pharmacopolas reperiri ait, ut recitauimus, spumæ maris nomine. Pila marina, quam inter scribendum manibus tractabam, ex mediterraneo mari Gallico mihi allatam, magnitudine malū æquabat, mole laxa & rara, exilibus pilorum instar & breuibus festucis (nescio cuius marinæ herbæ) mutuò intricatis conferta, omnibus ferè unius generis, fuscis, inodora, aut suo potius quodam odore non ingrato, insipidis ferè, festucæ illæ dentibus facile franguntur aut scinduntur, ut hac & alijs notis facile discernere sit à pilis animantium. nullum intus cauum, omnia undique sibi similia, nec spumam nec aliā præter festucas illas substantiam reperi. Quòd si aliæ quædam præter has pilæ marinæ reperiantur, quas ipse nondum uiderim (quamuis alias reperiri non puto) de illis mihi sermo non est. Nicolaus Myrepsus ungento 78. contra lumbricos inscripto, admiscet pilam marinam ustam, ubi Græcè scribitur πάλαι μαρῖναι, reperitur autem (inquit) in mari rotunda, ut lana congesta. Et rursus in ungēto sequente, maris lanam rotundam eam uocari ait, ubi Leonhartus Fuchsius scholiastes: In hodiernam usque diem (inquit) deprauata uoce ballam marinam uocant pro pila marina. sic enim uocat Galenus lib. 1. de compos. medic. localium cap. 2. inquiens, σφαῖραν θαλασσίαν κεκαυμένην, ubi Cornarius quid sphæra marina esset ignorare se fassus, spongiam transtulit. miscetur autem cum alijs quibusdam in unguento Critonis ad capillorum defluuia. ¶ Sed locum obscurum apud Dioscoridem ferè prætérieram. Alcyonium secundum (inquit) τῷ μὲν τὸ σχῆμα πτερυγίῳ ὀφθαλμικῷ ἢ σπόγγῳ ἔοικεν, &c. ubi Marcellus uertit, concreti in oculo unguis (ut & uetus interpres apud Serapionem, Galenus hæc uerba prorsus omisit) aut spongiæ figuram habere, id quod mihi ridiculum uidetur. quid enim spongiæ uel alcyonio cum ungue oculorum uitio, quem Græci pterygion uocant? Ego quanquam authorem nō habeo, tamen re ipsa admonitus pterygion ophthalmicum hic penicillum ocularem interpretor. nam & spongiæ genus mollissimum, è quo fiunt penicilli, ut docent grammatici, penicillus dicitur. Penicillus igitur ocularis siue ex spongia, siue ex alia materia mollissima fuerit, aptus erit ad gramias & lippitudines abstergendas: in quem usum etiam leporis pilo uel cauda utebantur, ut docui in Lepore E. Quin & penicilla fiebant ex linteolis concerptis, uel medulla sambuci, uel spongia, uulneribus inserenda ne clauderentur, &c. ¶ Alcyonio nomen alcyones marinæ aues fecerunt, haud

sanè

ſanè quia ex earum nidis alcyonium mari innatet, ſed quia ex eo mari innatanti & fluitanti halcyones nidos ſibi ad fœturam faciant, Marcellus Vergilius. Alcyonium igitur aut mari innatat, aut in littoribus eiectum reperitur, ut de primo genere Dioſcorides exprimit: quemadmodum & pila marina. alcyonum uerò nidi, ut diximus, ſaxis adhærent. Grammatici Græci quidam, ut Heſychius & Varinus, alcyonium ineptè herbam quandam eſſe ſcribunt, ut etiam adarcen. Eſt autem adarce, ut Dioſcorides prodit, ueluti paluſtre quoddam alcyonium: nempe materia quædam concreta & ſubſalſa, in paluſtribus locis arundinibus & plantis quibuſdam (χορταίοις) circunadnaſcens, dum paludes reſiccantur, Aſij lapidis flori colore ſimilis, tota uerò ſpecie alcyonio molli & inani. Acre eſt admodum, & calidum abſceſſu quarto, uiribus etiam alcyonio præcipuè quinto reſpondens. Quinta alcyonei ſpecies, cuius Dioſcorides meminit, in littoribus maris eiecta reperitur, quam incolæ Samothraciæ, Imbri & Lemni uulgò arkeilli nominant, abundat in Besbico Propontidis inſula non procul ſub Marmara, adeò ut naues inde onerari poſſent. uenditur tamen ſatis magno pretio, propter mercatores & ſeplaſiarios coëmentes: à quibus iam ueteri nomine relicto propter leuitatem & ſimilitudinem ſpumæ, uulgò ſpuma maris appellatur, Petrus Bellonius.

H.

a. Cum de muliere dicimus, hæc Halcyone (uide inferius in proprijs) facit: cum de auibus, hic & hæc halcyon, hi & hæ halcyones, Seruius. Alcyon auis; Alcyone uerò cognomen Cleopatrę, Euſtathius. ſed Ouidius alcyone in recto ſingulari etiam de aue dixit. Incubat alcyone pendentibus æquore nidis. Alcyonum meminit Seneca in Agamemnone. σῦ ἀφόγγας ἀλκυόνας, Iſacius Tzetzes dixit. Ἀλκυονὶς diminutiuum eſt pro parua alcedine, Varinus. Halcyonis ritu littus peruolgans furor, (forte, feror,) Pacuuius. hæc enim auis nunc Græcè dicitur ἀλκυὼν, à noſtris halcedo, Varro. Et alibi, Halcedo quòd ea (Græcè) halcyone. Alcedo dicebatur ab antiquis pro halcyone, Feſtus. Alcedonas noſtri uocant quaſi algedonas ab algore, Hermolaus. Grammaticis quibuſdam alcedo dicta uidetur quaſi algedo quòd frigidiſsimis temporibus nidificet: ſed longè probabilius eſt à Græcorum alcyone deſcendiſſe hanc uocem. Sed abſurdiſsimè author libri de nat. rerum, alcyon (inquit) quaſi ales oceani: eò quòd hyeme in ſtagnis Oceani nidos facit & pullos educat. Nos Græcam originem ἀπὸ τοῦ ἐν ἁλὶ κύειν retulimus in A. Alcyoneus, id eſt ueſpertilio, Syluaticus & obſcurus quidam barbarus in Synonymis neſcio qua ratione. Ἀλκμαὼν, ὄρνεον θρηνητικὸν, id eſt auis lugubris, Varinus: uidetur autem uox eſſe corrupta pro ἀλκυὼν. ¶ Cerylus, id eſt alcyon mas, penultima correpta, per ypſilon in medio ſcribitur, accentus autem uariat. Apud Comicum Ariſtophanem κηρύλος paroxytonum ſcribitur, & per lambda ſimplex in pleriſq; exemplaribus, Pauſanias proparoxytonum facit & lambda duplicat, Euſtathius & Varinus. Κηρύλος paroxytonũ per η, in prima ſyllaba Doricum eſt: per ει, uerò diphthongum in prima & proparoxytonum, Atticum, ut ait Euphronius (in ſcholijs in Aues Ariſtophanis) ſed uerius eſt Aeolicum eſſe hoc ſecũdo modo ſcriptum: priore uerò Doricam, Atticam & cõmunem linguam pariter uti, Iſacius Tzetzes in Lycophronem. Didymus quidem putat (ut ibidem refert Scholiaſtes Ariſtophanis) nomen hoc ſecundum naturam (id eſt ex proprietate etymologiæ) debere ſcribi κείρυλος. Iocatur autẽ poëta, & Sporgilum quendam tonſorem (κουρέα Græci παρὰ τὸ κείρειν dicunt) κηρύλον cognominat. Euphronius ait dictum hoc apud Dores uulgatum eſſe, βάλλε δὲ βάλλε, κηρύλος εἴην: quod & Suidas repetit: quo quid ſibi uoluerint non facile eſt conijcere: niſi forte idem quod perditiſsimus ille poëta in ipſa libidine mortem ſibi contingere optarint, ut quoniam ſemel moriendum eſſet, Epicuri de grege porci morte etiam Epicurea fruerentur. Cerylum enim, id eſt alcyonem marem in ipſo coitu extingui in C. recitauimus. Κήρυλος proparoxyt. ſcribitur apud Athenæum, & κήρυλοι apud Varinum. Κηρύλος, oxytonum, apud Theocritum & Lycophronem. Κίρυλος (in prima per iôta,) piſcis quidam, & genus auis, Heſychius. apud Varinum per rhô duplex habetur κίρρυλος, quod minus placet. quamuis apud Heſychium quoq; ſic ſcribi ordo literarum poſtularet. Κείρυλος auis quam aliqui κήρυν (Varinus habet κύρυν, ego κεῖριν legerim,) Heſychius. Vide etiã ſupra in A. Κεῖρις auis eſt, accipiter uel alcyon, Heſychius. & Varin. Vide ſupra inter Accipitres diuerſos. ¶ Ceyx etiam, κὴϋξ, alcyon mas nominatur. lege infra ubi Alcyones in auem transformatione ſcribetur inter propria. Halcyoneum appellatum (inquit Plinius) in mari fit ex nidis, ut aliqui exiſtimant, alcyonum & ceycũ. Aliqui cęyx per æ. diphthongum ſcribunt. Porrò κὴξ uel καύηξ alia auis eſt, nempe larus uel cepphus. ¶ In halcyonum genere fœmina nuncupatur δάμαρ, id eſt uxor, ut eſt apud Lycophronem & expoſuit interpres, Cælius.

¶ Epitheta. Alcyones, mœſtæ, dilectæ Thetidi, Ceycis (ſcilicet coniuges.) Nunc ego deſertas alloquor alcyonas, Propertius. ¶ Ceyx, Trachinius, Oetæus. ¶ Κηρύλος δύπτης, (id eſt ὑγκόλυμβος,) Lycophroni. ¶ Ἀλκυὼν, θρήνων μελῳδὸς, πολύθρηνος, πολύδακρυς, Luciano. Ξουθαὶ, in Epigrammatis. Ποικίλα, Simonidi apud Ariſtotelem: Gaza uariam & pictam reddit. Πολυπενθὴς, Homero Iliad. 9. Σειρὴν πελάγιος, Plutarchus de alcyone. Στονόεντά τε φῦλα Ἀλκυόνων, Oppianus. Τανυσίπτεροι, Ibyco apud Athenæum.

¶ Deriuata. Ab alcedine, alcedonia, id eſt dies alcedonios dicimus. Ἀλκυονὶς, parua alcedo eſt; item adiectiuum fœminum. Græcis alcyonei dies ἀλκυονίδες ἡμέραι dicuntur, ut Luciano: & ἀλκυονίτιδες, ut Scholiaſtæ Ariſtophanis in Ranas: & ἀλκυόνειοι apud Suidam.

¶ Propria. ἀλκυονὶς & ἀλκυονίτης, mater Alcyonis, Suidas. ¶ Ceyx Trachiniorum rex Luciferi stellæ filius, cum Alcyonem Aeoli filiam (uel Neptuni & Alcyones Pleiadis) uxorem duxisset, præ nimia superbia inter deos censeri, seq; Iouem, illam uerò Iunonem uocari uoluit. Deinde cum ad Clarium oraculum de statu regni consulendum uxore prohibente nauigaret, indignatus ei Iupiter, nauim & ipsum in Aegeo mari perdidit. Tum Alcyone uxor uiso mariti cadauere in littus eiecto, miserabiliter illum defleuit (παρὰ τῷ τύμβῳ, aliâs σιλῷ:) Iupiter uero eam (sic lugentem, alij præ impatientia doloris in mare se submersisse addunt) miseratus in auem eiusdem nominis mutauit: & Ceycem quoq; in eiusdem generis auem masculam quam cerylum nominant, alij adhuc Ceycem. Sunt qui scribant eos à Ioue irato needum miserto in aues mutatos: auctaq; pœna, ut hyeme tantum & circa littus maris parerent constituisse Iouem: demum uerò cum fluctibus marinis oua sua confringi, nec ullam sobolis spē esse alcyon lugeret, tranquillos dies quatuordecim Iouis (Thetidis & Luciferi, Seruius) commiseratione, quibus illa & nidi structuræ & excludendis incubitu ouis operam daret institutos: qui hanc ob causam alcyonei dicantur, Hæc Scholiastes Aristophanis in Ranas, Varinus in uoce ἀλκυὼν & rursus in εὐωνὴ: & in Ixeuticis Oppianus, & Scholiastes Homeri in nonum Iliados. Copiosius autem hæc omnia describit Ouidius lib. x I. Metamorph. Vide Cæyx in Onomastico nostro. ¶ Sed alij aliter, ut subijciemus. Probus grammaticus primum Georgicorum Vergilij interpretans, Varia est (inquit) opinio harum uolucrum originis, itaque in altera sequitur Ouidius Nicandrum, in altera Theodorum. Putatur enim Ceyx Luciferi filius cum halcyone Aeoli filio mutatus in has uolucres. Idem refert halcyonem Scironis filiam latronis Attici Polyphemonis filij, quum pater ei præciperet ut quæreret maritum, arbitratam permissum sibi ut concumberet cum quibus uellet, ab irato patre deiectam in mare mutatam in hanc uolucrem. Iccirco autem dilectas Thetidi poëta dicit has aues, quòd per septem dies quibus excludunt fœtus, in mari tranquillitas est ut tuta sit nauigatio, Hæc ille. Fuisse Alcyonei gigantis filias Alcyones Pausanias prodit, ac est ab Apostolio in Ionia repetitum, Phthoniā, (aliâs Phosthoniam, φωσθονίαν, Suidas in Φ.) Anthen, Methonen, Alcippam, Pallenen, Drimò, (aliâs Drymò,) Asterien: quæ à patris obitu ex Pallenæ (non Pellenæ ut Suidas habet) promontorio Canastræo (uel Canastro, apud Varinum non rectè scribitur Caistro) quod etiamnum sic appellatur, in mare se præcipites dederint: uerum ab Amphitrite in auitiam gentem sint cooptatæ, ita ut mares ceryli dicantur, fœminæ uerò à patris nomine alcyones, Cælius: & Eustathius, & Suidas qui testem huius fabulæ citat Hegesandrum. Alcyoneum (ἀλκυονεὺς, uel ut poeta habet ἀλκυονῆ) gigantem terribilem Hercules circa Isthmum Corinthi interemit, cum illac cum bubus ex Erythea abductis transiret, ut canit Pindarus in Nemeis Carmine 4. Hunc ipsum Alcyoneum septem Alcyonum patrem, & Porphyrionis gigantis fratrem ab Hercule telis confossum grammatici quidam tradunt. ἀλκυόνος δ' ὁ πέτρος ἐπ' ἄλγεσιν ἴσχετο κάϋξ, Theocritus Idyl. 19. Hercules occiso Cygno, Trachinem ad Ceycem uenit, Cygni socerum, qui filiam suam Themistonomen ei locauerat, ut legimus in Periocha in Scutum Herculis Hesiodi.

¶ Dialogus Luciani extat de metamorphosi alcyonis, Alcyon inscriptus. Apud Varinum in uoce κήρυλοι, legitur Pausaniam condidisse Alcyones, huius inscriptionis librum. Proclus Diadochus Alcyonen numerat inter septem Atlantis filias Pleiadas; & quum alias alijs sphæris cœlestibus attribuat, ut Celæno Saturni, &c. Alcyonem ad Veneris sphærā refert, Cælius. Alcyone una Pleiadum ex qua Neptunus Irea sustulit, Gyraldus. Glaucum dæmonem marinum aliqui filium faciunt Anthedonis καὶ ἀλκυόνας, Athenæus.

¶ Fuit & Cleopatra Marpissæ filia Alcyone cognominata à parentibus, ad memoriam luctus quo mater affecta fuit Idæ mariti desiderio, cum ab Apolline rapta esset, ut meminit Homerus lib. 9. Iliados, ubi Marpissam Eueninen, id est Eueni filiam cognominat. κούρη Μαρπήσσης καλλισφύρου Εὐηνίνης, Ἴδεώ τ', &c. de Cleopatra, quæ διώνυμος, id est binominis fuit, ut & Hectoris filius & alij duobus nominibus uocati, alterum quidem amicis tantum & intimis domi usurpantibus, alterum uerò cæteris communiter, Varinus & Eustathius. Ἴδεω genitiuus Ionicus est pro ἴδου, à recto Idas: quod nō animaduerterunt indoctiores quidam, Ideum nō Idam eum appellantes: quos Pontanus etiam uir alioqui doctus in libro de aspiratione secutus Ideum Marpissæ maritum non rectè uocat, & Marpissam ipsam Alcyonen cognominatam fuisse non uerè scribit: & an eadem fuerit Marpissa Eueni filia, Idæq; uxor dubitat, quum eandem fuisse omnino constet. Sed illis in quibus errauit Pontanus omissis, ea duntaxat quæ rectè ab eo prodita sunt recitemus: ita ut quę illi desunt ex alijs authoribus suppleamus. Euenus igitur Martis filius, Aetoliæ rex, cum Marpissa eius filia propter formæ raritatem à multis peteretur, hanc procis conditionem proposuit, ut curuli certamine inito pręmium illa uictori cederet, uictus uerò capite plecteretur, quod domus suæ fastigio affixum penderet. Itaque pluribus interfectis Idas Neptuni filius, frater Lyncei, licet à multis Apharei filius haberetur, equis uelocissimis à Neptuno patre acceptis puellam rapuit, conspicatus eam Dianæ festo die cum alijs uirginibus choreis indulgere, (& in Pleurônem abduxit, Plutarch.) Quo cognito Euenus dolore atq; ira percitus, equos ascendit, Idam insequitur, quem ubi assequi posse desperat, equis confossis, in Lycórman se fluuium, qui pòst Euenus ab ipso appellatus est, deturbauit, cuius rei etiam Plutarchus meminit in libro de fluuijs. Idam autem uoti compotem non passus est Apollo, (ut refert Lycophron)

cophron) & ipſe Marpiſſæ forma captus, quam etiam rapere cogitaſſet, ſecurum abire: ſed obuiam factus in itinere illum aggreſſus eſt. Sed nec Idas certamen detrectauit, ſagittis eum impetere conatus. erat enim ſagittandi peritiſsimus. Et cum diu pugnatum eſſet, (inquit Pontanus: ex Scholiaſte Homeri, cum prius tamen alios ſecutus authores, Marpiſſam ab Apolline raptam abductamq́ & compreſſam fuiſſe ſcripſiſſet,) Iupiter ægrè id ferens Mercurium miſit qui prælium dirimeret, poteſtate facta Marpiſſæ, ut eius optio eſſet utrum ſequi ipſa uellet, quæ rem hanc animo uoluens reputansq́ ſeſe mortalem eſſe, Apollinem uerò deum, ac timens ne ubi uetula facta eſſet repudiaretur ab eo, decreuit potius Idam ſequi mortalis mortalem. Et quoniã in magno luctu fuerat Ida marito ſuo chariſsimo formoſiſsimoq́ priuata, cum à Phœbo rapta eſſet, filiæ poſtea ſupra legitimum nomen Cleopatræ, cognomen Alcyonæ adiecit, luctus ſui memoriã in filiæ cognomine reponens, ab alcyone aue quę & ipſa maximo luctu propter Ceycis mariti calamitatem affecta fertur. Nupſit autem Alcyone poſtea Meleagro, &c. Hæc ferè Pontanus ex Scholijs in nonum Iliados, & alij. Quod autẽ Apollo olim Marpiſſæ amore captus perhibetur, admirandæ eius pulchritudinis ſignificatio eſt, quaſi forma heroidi iſti ſolaris hoc eſt Sole digna & maximè ſpectabilis fuerit, Varinus in uoce Εὐηνίνη: ubi Μάρπησσα in medio per η. ſcribitur, ut apud Plutarchum quoq́, ſed perperã. debet enim per iôta ſcribi cum heroinam ſignificat: Μάρπησσα uero per η. mõs eſt Pari inſulæ à quo lapides excinduntur, Stephano: unde Marpeſiam cautem poeta dixit. Alcyon de aue dicitur, Alcyone de Cleopatra, Cælius & Varinus. ¶ Apud Athenæum lib. 13. legimus Demò mulierem ab Antigono amatam eſſe, ex qua filium ſuſceperit Alcyoneum, ἀλκυονέα. ¶ Ἀλκυών, uicus quidam, δῆμός τις, Heſychius. Pauſanias in Corinthiacis ſcribit ſe (prope Lernam in Argiuo uel Mycenæo agro) uidiſſe Alcyoniam paludem: per quam (inquit) ut Argiui memorant, Bacchus Semelen ab inferis ducturus, deſcendit. Polymnus ei deſcenſum hunc oſtendit. Alcyonia infinitæ eſt profunditatis: nec homo ullus reperitur qui ad fundum potuerit ulla machina penetrare. Vnde & Nero multorum ſtadiorum funes cõnexuit, & plumbo appenſo alijsq́ inſtrumentis paratis, demiſit, fundum tamen inuenire nullum potuit, &c. Tranſtulit hunc locum etiam Leonicenus in Varia hiſtoria. Mare ab Antirrhio (quod in Aetolorum Locrorumq́ finibus locatum eſt) adusq́ Iſthmum, Alcyonium uocatur, Criſſæi ſinus portio, ab Iſthmo ad Araxum ſtadia x x x. ſupra diſtans, Strabo lib. 8.

¶ Veſpaſianus Auguſtus utebatur etiam uerſibus Græcis tempeſtiuè ſatis, ut de Cerulo liberto, qui diues admodum ob ſubterfugiendum quandoq́ ius fiſci, ingenuum ſe & Lachetem mutato nomine cœperat efferre, Ὦ Λάχης Λάχης, ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖθις ἐξ ἀρχῆς ἔσῃ σὺ Κηρύλος, Suetonius.

¶ c. Ἀλκυόνες, αἳ παρ' ἀενάοις θαλάσσης κύμασι στωμύλλετε, τέγγουσαι νοτεραῖς πτερῶν ῥανίσι χρόα δροσιζόμεναι, Ariſtoph. in Ranis. Ὄρνις ἃ πέτρας τὰς πετρίνας πόντου δειράδας ἀλκυὼν ἔλεγον οἶτον ἀείδεις, Chorus in Iphigenia Euripidis. Ἀλκυόνες δ' ὑπὲρ σοὶ οἰκτρὸν γόον αἴξουσι, Sibylla in Sardiniam inſulam. Οὐδὲ τόσον γλαυκοῖς ἐνὶ κύμασι κηρύλος ᾄδει, Theocritus Idyllio 19. Ἢ σὺν ἀλκυόνων παῖδας ἔτ' ἀπτέρυγας, Hedyle poëtria de muneribus quæ Glaucus deus marinus Scyllæ quam amabat attulerit.

¶ e. Alcyonis caput uel pennam uel uentrem ſi piſcator geſtârit, non fruſtrabitur piſcatione, Kiranides. Auis ipſa in domo poſita, ſeditiones & litem auertit, Idem. Si quis geſtârit eius oculos nauigans in mari, non timebit tempeſtatem aut hyemem aut qualemcunq́ neceſsitatem. Gubernator quoq́ ſi geſtârit eos, ſecurè & abſq́ hyemis afflictione gubernabit nauim, Kiranides. Cor alcyonis geſtantem gratioſum, amabilem, pacificum omnibus & formoſum reddit: ita ut uel in medio hoſtium tutus ſit, & neq́ tempeſtate neq́ fulmine lædatur. debet autem conſui in pelle eiuſdem auis & in thalamum aureum imponi, Idem.

¶ g. Alcyon tota aſſa & comeſta, dæmoniacos ſanat, Kiranides. Alcyonis oculos linteo incluſos ſi quis capiti nimium dormientis apponat, depellet ab eo ſomnum, Idem.

¶ h. Hymnus in alcyonem ſub Socratis perſona à Luciano ſcriptus eſt in Alcyone dialogo.

¶ Prouerbium. Quod dixit in Caſsina Plautus, Tranquillũ eſt, Halcedonia ſunt circa forum, prouerbij ſpeciem gerit, inquit Eraſmus. ſignificatur hac uoce tranquillitas & ſilentium. Idem in Pœnulo, Niſi mihi illam tam tranquillam facis, Quàm mare eſt olim, quum alcedo pullos educit ſuos. Extat etiam in Græcorum commentarijs huiuſmodi prouerbium, Ἀλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις. id id eſt, Halcyonios agis dies, de tranquillam & otioſam agentibus uitam. Ariſtophanes in Auibus, ἀλκυονίδας τ' ἤγεθ' ἡμέρας ἀεί. Vergilius inter prognoſtica futuræ tempeſtatis hoc quoq́ refert: Non tepidum ad Solem pennas in littore pandunt Dilectæ Thetidi alcyones. Meminit harũ & Theocritus Idyllio 7.

Χ' ἁλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ.
Ἁλκυόνες γλαυκαῖς Νηρηΐσι, ταί τε μάλιστα
Ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα.

¶ Alcyonios dies diſcedentibus à ſe mari, aut eodem elemento reuerſuris coniugibus & amoribus ſuis, amicæ & uxores precabantur, apud antiquos Græcorum & Latinorum poëtas, Marcellus Vergilius. Alcyonitides dies dicuntur, cum oua ſua fouent alcyones, quod tempus uentorũ undarumq́ tranquillitate celebratur, Scholia in Ranas Ariſtophanis. Perq́ dies placidos hyberno tempore ſeptem Incubat alcyone pendentibus æquore nidis: Tum uia tuta maris, uentos cuſtodit, & arcet Aeolus egreſſu, præſtatq́ nepotibus æquor, Ouidius Metam. x i. Alcedonia dicuntur ab alcedine, ſicut ab halcyone halcyonides, hoc eſt tranquilli dies quibus nidificant halcyones,

Varro. Propertius tempestate uexatus lib. 1. alcyones alloquitur & inuocat. Halcedo hyeme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere, eos dies halcyonios appellant, Varro. Sed copiosè de his diebus scriptum est supra in c.

¶ Emblema Alciati, cuius lemma, Ex pace ubertas.

Grandibus ex spicis tenues contexe corollas,
Quas circum alterno palmite uitis eat.
His comptæ halcyones tranquilli in marmoris unda
Nidificant, pullos inuolucresq́ fouent.
Lætus erit Cereri, Baccho quoq́ fertilis annus,
Aequorei si rex alitis instar erit.

DE ALVCONE.

ALVCO auis est nocturna, ut Gaza ex Aristotele reddidit pro Græca uoce ἐλεός. Vnguibus aduncis, maior gallinaceo, picas uenatur ut etiam ulula: cui & asioni specie quoq́ similis est. ἐλεός, auis quædam, & mensa coqui seu lanij, τράπεζα μαγειρική, Suidas. Videtur autem acui ultima ad differentiam uocis ἔλεος, quæ misericordiam significat. Ἐλεὸς (per ε. diphthongum in penult.) accipitris genus, Hesychius & Varinus. Sed alias etiam nocturnas aues grammatici quidam cum accipitrum & aquilarum genere ineptè confundunt, ut docuimus in Chalcide supra. Vbi apud Aristotelem lib. 8. cap. 3. de anim. hist. ἐλεὸς legitur, Albertus (nimirum ex Auicenna) habet aquila aleni. Sed glis etiam animal quadrupes ἐλειὸς uocatur. Est & ἐλαιὸς per αι. auis nomen, de qua dicam inter paros. Item ἐλέα, aut forte ἑλέα, parua est auis, quæ ἕλη, id est paludes inspectat ab arundinibus, uoce proba, Aristoteli. Et forte aluco etiam Græcè ἕλεος cum aspiratione quasi ἕλειος, id est palustris dictus fuerit, nam ululæ quoddam genus à paludibus, Germani etiam Maßhuw appellant: quod nomen aliqui etiam buteoni tribuunt, quòd is corporis specie aliquatenus ululã aut bubonem referat. Italicè hæc auis nocturna uulgo nominatur alocho, unde Gaza uidetur formasse uocem aluco, quæ apud ueteres Latinos nõ reperitur: hanc autem aiunt magnam & ruffam esse: & aliam eiusdem nominis minorem cornutam, id est plumis utrinq; ad aures cornuum instar eminentibus. Talis quidem est bubo, cuius iconem suo loco ponemus. Ololigus, id est luocalis auis, Syluaticus. apparet autem illum luocalem pro alocho uel alucone dixisse. sed ololygon apud Græcos uarijs modis accipitur, à nullo tamen pro aue nocturna, ut in Rana scripsimus, (nam Aristoteles ranarum marium uocem qua fœminas ad coitum alliciunt, ololygóna nuncupat,) etsi onomatopœia ipsa ad ululam auem accedat. Aluco, uulgò lucarus, Niphus Italus. Λάκαλος legitur apud Aristotelem circa finem lib. 2. hist. anim. ubi Gaza uertit ciconia, quasi legerit πελαργός. sed apparet hoc nomen Italicum esse auis nocturnæ, ab aliquo forte adscriptum ut uocem ascalaphon interpretaretur, & à librarijs postea perperam insertum. Illyricè, lelek, Gelenius. Aliqui Germanicè interpretantur ein Eul, quòd uocabulum ululæ conuenit, quæ auis aluconi similis est specie naturaq́, & magnitudine æqualis.

DE AMPELIDE.

AMPELIDES, ἀμπελίδες, aues sunt quas nunc ampelionas, ἀμπελίωνας uocant, inquit Pollux: numerat autem eas inter aues cibo appetitas. Ἀμπελὶς nominatur etiam Aristophani in Auibus in Choro auium: meminit & Callimachus. Germani aues quasdam uocant Wynuögele, hoc est uinearum auiculas, de quibus in Rubeculis scribã. Iidem turdorum genus minimũ uinearum aues, Wyngartuögel, nominant, nostri Wynßlen. Hos forte Arnoldus Villanouanus frigellos nominat, cum scribit: Frigelli sturnis similes in uineis reperiuntur, & racemis inebriãtur. Ficedula quoque auis non ficis tantum, sed & uuis uescitur, teste Martiali. Vuottonus an eadem sit ampelis, dubitat. Κρηνὶς (inquit Pollux) placenta fiebat ex farina & melle, in qua impositæ erant aues ampelides aut ficedulæ assæ, quibus in cibo consumptis, placentam etiam ipsam in ius auium intritam (ζωμῷ ὀρνιθείῳ ἐνθρύψαντες) edebant. Oppianus in Ixeuticis ampeliones leuissimas aues uisco capi ait, ἀμπελίωνας scribens cum acuto in antepenult. id quod magis placet quàm si ω. circunflectatur ut apud Pollucem. In eodem opere Oppianus ampelides nominat herbas quasdam marinas cum fucis & algis, ex quibus alcyones nidificent.

DE ANATE CICVRE, ET IN GENERE.

A.

ANAS apud Auicennam bath per t. aspiratum, & sine aspiratione bat apud Serapionem nominatur: à qua uoce corruptæ mihi uidentur istæ, bar, barar, baltat, har, apud Syluaticum: apud quem etiam anax pro anas aliquoties legitur. Idem burachet, & fengarion & ascebete anatem interpretatur. Beseher, id est anas, Vetus glossographus Auicennæ. Adduuta pro anate apud Albertum legitur ubi boscas cõparatur anati ex Aristotele. Anas Græcè νῆσσα dicitur, νῆσσα κατοικίδιος de cicure apud Scholiasten Arati. Χῆνα recentioribus Græcis, ut audio,

audio, aliis παπίτζα uel pappos. Italis anatre, anadre, anitra. Hispanis anáde. Lusitanis aden. Galli marẽ appellant canard, fœmellam cane. canon & canichõ diminutiua sunt iisdem. Germani Endt, Ent, Ant, Antuogel: marem priuatim Entrich uel Entrach, (aliqui Retschen, à uoce quæ rauca est, fœminarum argutior. Vocantur tamen & anates feræ maiores Retschenten à nostris,) & Saxones eundẽ Erpell. Flandri anatem uocitant Aente uel Aende. Angli duck: cuius uocabuli origo Germanica est, & mergis potius conuenit. Illyrii kaczier. Poloni kaczka.

B.

Anas est auis (lato dorso, minor ansere, & maior pullo aquatico, [fulicam forte intelligit,] Albert.) aliquantulũ maior (minor potius. Kirañ. gallinæ magnitudinẽ ei adscribit) gallo. mas caput & collũ uiridis coloris habet, rostrum uerò latũ: & alas albo uiridi nigroq; distinctas; torquẽ album circa collũ, pedes ruffos & latos ad natandũ aptos, Author lib. de nat. rerum. Anas domestica & alba inuenitur, & cinerea, & compositi coloris ex utrisque dictis, ut etiam anser, Albertus. Alexander Myndius marem maiorem esse scribit, magisq; uarium, Athenæus; & eidem quod cæsium in oculis est paulò minus quàm fœminæ esse, ut Gillius ex Aeliano reddit, sed ineptè. nam Athenæus lib. 9. non colore oculorum marem à fœmina distinguit, sed auem aquaticam quæ γλαυκίον ab oculorum colore dicatur, anate paulò minorem esse scribit. Masculis omnia membra præstantiora & colorata pulchrius tum in cicure tum in fero genere. Anatum circa superficiem corporis separati sunt musculi, quorum interiores albiores sunt: quod si exteriores liueant, quod ui frigoris fieri uidetur, bonam æstatem secuturam rustici apud nos coniiciunt: quæ coniectura forte ex syluestri anatum genere certior habetur. Anates quædam candida tanquam zona cinguntur, ex pennis albis, ut Scholiastes in Aues Aristophanis refert: unde iocus poetæ, Καὶ νὴ Δί' αἱ νῆτται γε πο- ζωσμέναι ἐπλινθοφόρουν. Sed talem in medio collo circulum anas fera maior habet, ut infra dicemus. ¶ Lingua in plerisq; anatibus propriè dictis utrinq; uidetur quasi plumas habere, & interius dentata esse asperiusculis utrinque eminentiis, ut in feris quibusdam anatibus obseruatum nobis est. ¶ Anati gula tota ampla est & lata, Aristot. Quà intestinum desinit appendices paucas habet, & palmipes est, Idem. Auium palmipedum aliæ habent rostra latá, ut anas & anser, & omnia eorum genera. est enim rostri latitudo apta ad fodiendum & quasi cribellandum (euentilandum) lutum. aliæ acutum & longum, &c. Albertus.

C.

Anas circa lacus & amnes uersatur, Aristot. qui & marinam eam alibi facit. Amphibiam uitam degit, sed in aquis quàm terra libentius. Aquis fluminũ gaudet, difficileq; sine his uiuere potest, maximè cum cibos siccos ingurgitat, Author libri de nat. rerum. Alites quædam quæ inclusæ aluntur non sunt contentæ terra, sed etiam aquam requirunt, ut anates, &c. Varro. ¶ In fluuiisq; natans forte tetrinit anas, Author Philomelæ. Nostri per onomatopœiam de anatum gregatim uociferantium clamore uerbum rätschen in usu habent. alioqui anates mares peculiariter eodẽ uocabulo appellant, quorum uox rauca & grauis est, fœminarum argutior, ut quidam putant. sed Albertus contrarium scribit: In omni (inquit) anatum genere, uox fœminæ crassior est, maris acutior. ¶ Anates rostro fodiunt cœnum in aquis, ubi reperiunt radices herbarum, & semina plantarum aquaticarum, & uermes, & oua animaliũ aquaticorum, & alia huiusmodi quæ sunt cibus anatum, Albertus. Anates domesticæ auena aut herbarum radicibus aluntur. Anates Ponticas edendis uulgò uenenis uictitare tradit Aul. Gellius: nostræ uermibus, pisciculis, lumbricis, gramine, herbis, limo, sordibusq; aquarum uictitant: & uenenata etiam quædam attingunt, ut araneã, lacertam, ranam rubetam, Ge. Fabricius. Delectatur in cibo herba anatina, quæ in superficie aquæ stagnantis ex Solis adustione nascitur: quæuis etiam reptilia & uermes & fœda quæcũq; deuorare gaudet, Crescentiensis. ¶ Anates solæ, quæq; sunt eiusdem generis, in sublime sese protinus tollunt, atq; è uestigio cœlum petunt, & hoc etiam ex aqua. itaq; in foueas, quibus feras uenamur, delapsæ solæ euadunt, Plinius. ¶ Mares aliquando cum plures fuerint simul, tanta libidinis insania feruntur, ut fœminam solam coëundo uicissim ac certatim occidãt, Author libri de nat. rerum. ¶ Anatum oua gallinis sæpe supponimus: è quibus pulli orti, primũ aluntur ab iis à quibus exclusi fotiq; sunt. deinde eas (pulli matres) relinquunt, & effugiunt sequentes, cum primum aquam quasi naturalem domum uidere potuerunt, Cicero de nat. deorum 2. Super omnia est, anatum ouis subditis gallinę atq; exclusis admiratio, primò non planè agnoscentis fœtum, mox incertos incubitus solicitè conuocantis: postremò lamenta circa piscinæ stagna, mergentibus se pullis natura duce, Plinius. Qui

cupiunt anates mansuetiores habere, magisq́ domesticas, ij quidem si circa stagna inuestigauerint oua, gallinisq́ subiecerint, enutriuerintq́, cicures habebunt eas, Didymus in Geoponicis. Vide etiam infra in E. ex Columella. Anas quasi conscia infirmitatis, quòd neque terræ neq; aquæ suos fœtus credat, iuxta paludes & rigua parit, & statim à partu aquas petit, Volaterranus. ¶ Primum ut anas peperit (parit autem in terra extra aquam) prope aut stagnum aut paludem, aliúmue aquosum locum, statim eius fœtus recondita quadam natura & propria aquam prosequitur, Aelianus. Et alibi, Anaticularum pulli primum ut lucem aspiciunt, continuò à partu natant. Hoc apud eundem lib. 10. uariæ historiæ Græcè sic legimus, τὰ δὲ τῶν νηττῶν νεόττια, ὅταν ἴδῃ φῶς παραχρῆμα ἐξ ὠδίνων, νήχεται. Anatum pulli mox ut ouum exeunt, tanta agilitate uigent, ut etiamsi matrem mori uel alienari contigerit, sine nutrice uiuant, Author libri de nat. rerum. ¶ Palumbes, &c. annuum fastidium purgant lauri folio: anates, anseres cæteræq́ aquaticę herba siderite, Plinius. sed sideritis incertum & uagum nomen est, & diuersis herbis quarum uis esset ad uulnera ferro facta glutinandum attributum. Dioscorides triplicem facit, unam marrubij, alteram filicis, tertiam coriandri folio. Plinius præterea latissimo folio sideritidis genus, quod & scopa regia nominetur, commemorat. Chamæpitys quoq; in Eubœa, ut refert Dioscorides, sideritis appellatur. Apud eundem inter nomenclaturas Achillei, helxinæ, & uerbenacæ alterius sideritidem legimus. Ex his omnibus quænam aquaticis auibus conueniat sideritis, loco etiam aquoso nascens quærenda est. Infestantur anates, ut & anseres, pediculo sui generis.

D.

Aues quædam imitantur ciuilitatem gregaria conuersatione & defensione communi. itaq; facilius decipiuntur ab aucupibus. positis enim quibusdam suæ speciei auibus, aut auium imaginibus iuxta retia, mox cum ad illas conuersandi gratia accesserint, retibus includuntur, ut grus, anas, & sturnus, & huiusmodi. Eædem defendunt se mutuo aduersus accipitres & aquilas. Nam anates & cæteras palmipedes aquaticas, uidemus uisa aquila congregari simul in aqua, & cum illa impetum fecerit ad rapiendum, demerso capite aquam spargētes in faciem aquilæ, accessum eius prohibere, Albertus. Cum aquila in anates (aut earum pullos) rapiendos inuolat, se intra aquam submersione abdunt, atq; infra aquam natando, ex alio loco extra aquam eminent. Quòd si aquila illuc quoque incumbat, & instet, ij iterum demerguntur, atque tandiu sursum deorsum commeant, dum aquila fuerit submersione suffocata, aut discesserit in aliam prædā. tum enim hæ deposito hostis suæ metu, ad summam aquam elatæ rursus natant, Aelianus. Visa fugit nymphe ueluti perterrita fuluum Cerua lupum, longeq́ lacu deprensa relicto Accipitrem fluuialis anas, Ouidius Metam. XI. Anas, gauia (larus) & harpa inuicem dissident, quoniam omnes cibum à mari petunt, Aristot. sed Plinius hunc locum transferens, aliter: Aquaticæ (inquit) anates & gauiæ dissident: Harpe & triorches accipiter (etiam dissident.) Vulpes cum alias aues tum anates rapiunt.

E.

Quæ de anatibus capiendis apud authores legimus, ad syluestres referre placuit, cicures enim capi non opus est. Ex syluestrium autem ouis cicures nasci, si gallinis fouenda subijciantur, scriptum est in C.

¶ Anates sunt naturæ anserum, & eodem modo nutriuntur ut anseres, Crescentiensis. ¶ Nessotropheij cura similis (ut anserū, inquit Columella 8.15.) sed maior impensa est. nam clausæ pascuntur anates, querquedulæ, boschides, phalerides, similesq́ uolucres, quæ stagna & paludes rimātur: locus planus eligitur, isq́ munitur sublimiter pedum quindecim maceria: deinde clatris superpositis, uel grandi macula retibus contegitur, ne aut euolandi sit potestas domesticis auibus, aut aquilis, uel accipitribus inuolandi. Sed ea tota maceries opere tectorio leuigatur extra, intraq́, ne feles, aut uipera perrepat: media deinde parte nessotropheij lacus defoditur in duos pedes altitudinis, spatiumq́ longitudini datur, & latitudini quantum loci conditio permittit. Ora lacus ne corrumpantur uiolentia restagnantis undæ, quæ semper interfluere debet, opere Signino consternuntur: eaq́ non in gradus oportet erigi, sed paulatim cliuo subsidere, ut tanquam è littore descendatur in aquam. Solum autem stagni per circuitum, quod sit instar modi totius duarum partium lapidibus inculcatis, ac tectorio muniendum est, ne possit herbas euomere, præbeatq́ nantibus aquæ puram superficiem. Media rursus terrena pars esse debet, ut colocasijs conseratur, alijsq́ familiaribus aquæ uiridibus, quæ inopacant auium receptacula. sunt enim quibus cordi est uel in syluulis tamaricum, aut sirporum frutetis immorari, nec ob hanc tamen causam totus locus syluulis occupetur: sed ut dixi, per circuitum uacet, ut sine impedimento, cum apricitate diei gestiunt aues, nandi uelocitate concertent. Nam quemadmodum desyderant esse ubi irrepant, & ubi delitescētibus fluuiaticis animalibus insidientur, ita offenduntur, si non sunt libera spatia, qua permeent extra lacum. deinde per uicenos undiq; pedes gramine ripæ uestiantur. sintq́ post hunc agri modum circa maceriam, lapide fabricata, & expolita tectorijs pedalia in quadratum cubilia, quibus nidificent aues: eaq́ contegantur intersitis buxeis, aut myrteis fruticibus, qui non excedant altitudinem parietum. statim deinde perpetuus canaliculus humi depressus construatur, per quem quotidie mistí cum aqua cibi decurrant. sic enim pabulatur id genus auium. gratissima est & (eis) esca terrestris leguminis panicum & milium, necnon & ordeum: sed ubi copia est (non est) etiam glans ac uinacea præbeantur.

Aquatili-

Aquatilibus autem cibis, si sit facultas, datur cammarus; & riualis alecula, uel si qua sunt incrementi parui fluuiorum animalia. Tempora concubitus, eademq; cæteri syluestres aliter (forte, eadem quæ cæteri [uel cæteræ] syluestres alites) obseruant Martij, sequentisq; mensis, per quos festucæ, surculiq; in auiarijs passim spargendi sunt, ut colligere possint aues, quibus nidos construant. Sed antiquissimum est, cum quis νησσοτροφεῖον constituere uolet, ut prædictarum auium circa paludes, in quibus plerunq; fœtant, oua colligat, & cohortalibus gallinis subijciat. sic enim exclusi educatiq; pulli deponunt ingenia syluestria, clausiq; uiuarijs haud dubitanter progenerant. Nam si modo captas aues, quæ consueuere libero uictu, custodiæ tradere uelis, parere cunctatur in seruitute, (quod & Didymus scribit, ut recitauimus in C.) Sed de tutela nantium uolucrum satis dictum est. Hucusque Columella. Qui greges anatum habere uolunt (inquit Varro 3. 11. de re rust.) & constituere νησσοτροφεῖον, primum locum, queis est facultas, eligere oportet palustre, quòd eo maxime delectantur, si id non, potissimum ibi, ubi sit naturalis aut lacus, aut stagnũ, aut manufacta piscina, quò gradatim descendere possint. Septum altum esse oportet, ubi uersentur, ad pedes quindecim, ut uidistis ad uillam Sei, quod uno ostio claudatur, circum totũ parietem intrinsecus crepido lata, in quã secundum parietem sint tecta cubilia: ante ea uestibulum exæquatum tectorio opere testaceo. In eo perpetua canalis in quam & cibus ponitur, & immittitur aqua. sic enim cibum capiunt. Omnes parietes tectorio leuigantur, ne feles aliáue quæ bestia introire ad nocendum possit. id septum totum rete grandibus maculis integitur, ne eò inuolare aquila possit, neue ex ea euolare anas. Pabulum his datur triticum, ordeum, uinacei, uuæ, nonnunquam etiam ex aqua cammari, & quædam huiusmodi aquatilia. Quæ in eo septo erũt piscinæ, in eas aquam large influere oportet, ut semper recens sit. Sunt item non dissimilia alia genera, ut querquedulę, phalarides, sic perdices, quæ, ut Archelaus scribit, uoce maris audita, concipiunt. Quæ ut superiores, neq; propter fœcunditatem, neque propter suauitatem saginantur, sed sic pascendo fiunt pingues. Hæc Varro. Similiter ferè Didymus in Geoponicis, Anates (inquit) alendæ sunt in locis muro cinctis, ne quò euolent. In media autem piscina gramen est seminandum, nutrimentumq; in canalem plenum aqua inijciendum: triticum nempe, aut milium, aut hordeum, aut deniq; acini uinacei contusi: (γίγαρτα πεφυραμένα) interdum etiam locustas caridásue (ἀκρίδας ἢ καρίδας) & similia his lacustria aut fluuialia, quę anates comedere consueuerunt. Saginat autem ipsas uberior cibus, ut auium maximam partem. Varro de re rust. 3. 5. describens operosissimum ornithotrophion, id est auiarium, Intra falere (inquit) est stagnũ cum margine pedali, & insula in medio parua. circum falere & natatilia sunt excauata anatum stabula. Et mox, Ex suggesto faleris ubi solet esse peripetasmata, prodeunt anates in stagnum, ac nant. è quo riuus peruenit in duas, quas dixi, piscinas: ac pisciculi ultro ac citro commeant.

¶ Vtilitas anatum præcipua est è plumis.

¶ Mergi anatesq; pennas rostro purgantes, uentum præsagiunt, Plin. Anates alarum gestu exultantes uehementem uentum prædicunt, Aelianus. Aratus hoc prognosticon ad anates syluestres refert. At si domesticæ anates, inquit alibi, sub tectum (ὑπὸ γεῖσα) aduolent, & alas concutiant, τινασσόμεναι πτέρυγας, pluuiæ imminentis signum est. concutiunt enim illas (inquit Scholiastes) quòd aëris humiditatem sentiant, ut & cæteræ aues humectatæ. Cum frequentes cõgregantur, aut se sæpius lauant merguntq;, futuros denunciant imbres aut tempestates.

F.

Caro anatis calidior est omnibus carnibus auium domesticarum, Auicenna & Serapio. (hoc & alia quædam similiter de carne anseris apud authores scribuntur: nempe de utraq; quòd sit calida, humida, crassa, dura, concoctu difficilis, excrementitia. Et quanquam indocti quidam interpretes Arabum anatem cum ansere aliquando confundant: uidentur hæc tamen ex æquo ferè utrique aui conuenire.) Anatis caro non multum differt ab anserina, sed calidior est, Platina & Bapt. Fiera. Anates excrementitiæ sunt, Psellus. Anatum caro durior est quàm gallinæ, columbæ, &c. Galenus lib. 3. de alimentis. Refrigeratum calfacit, ut quidam dicunt, & aliquãdo febrim inducit, Auicenna. Calida est ualde. nam comedi de ipsa & calefecit me: & dedi de ea calefacto; & incaluit amplius: & rursus refrigerato, & calefecit eum, Galenus de compos. catà gen. ut citat Serapio. ego locum hunc apud Galenum nusquam puto extare. Anates & anseres aues sunt calidæ & humidæ abscessu secundo, (quod & Auicenna scribit in fine secundi, Mich. Sauonarola) humidiores cæteris domesticis auibus (aliâs aquatilibus, Elluchasem.) Caro anatis calidior est, (& multum nutrit) non tamen plus quàm caro gallinæ, Rasis. Frigida est & melancholica, Albert. Caro anatis & aquaticarum auium nimium humida est, Hippocrates ut quidam citant: & in eo similis ouillæ, Auicenna. fastidium inducit, Mich. Sauonarola. Crassior quauis auium domesticarum carne; Serapio. Durior quàm turdorum merularúmue aut paruarum auium caro, Vuottonus. Minus dura quàm caro anseris, Albert. Humores auget excrementitios, Rasis & Elluchasem. Fastidium inducit, Rasis. febres breui tempore generat, Elluchasem. Alexander Benedictus in libro de peste anatem damnat in cibo & earum pullos, quos Galenus (inquit) in primis coarguit. Carne etiam anatum & pullorum utimur, quanquam difficili concoctu & tenaci, Crescentiensis. Anates & fulicæ magis per autumnum conueniunt. sed corporibus temperatis nunquam expedit his uel illis uti, Arnoldus de Villanoua in libro de sanitate tuẽda. Archigenes apud Galenum in opere de compos. medic. sec.

locos 8.4. inter cętera quæ stomachicis in cibo conueniant, anates quoq; numerat. Et M. Cato Censorius (ut Plutarchus in eius uita scribit) ægrotos ieiunio macerari prohibens, ali iubebat oleribus & modica carne (σαρκιδίοις) anatis aut palumbi aut leporis. Atqui Elluchasem & alij medici pleriq;, carnes earum, eò quòd duræ & concoctu difficiles sunt, stomacho conuenire negant. Caro anatis admodum humida est ac difficilis concoctu: colorem tamen & uocem clarificat, & flatus tollit, mollis (dura secundū alios) & pinguis est, stomacho grauis, corpus roborat, Serapio ex Aben Mesuai. Auicenna anatis carnem obesare, flatus frangere, & uocem clarificare scribit: adipem uerò coloris claritatem facere. Tarde à uentriculo descendit, & grauat illum, in primis uerò anserina. Si tamen concoquatur harum auium caro plus nutrit quàm cæterarum, & impinguat, Auicenna. Coitum promouet ac genituram auget, Idem & Serapio. Plurimum nutrimentū confert, sed non tam laudabile quàm gallinarum & similium auium, Auicenna. Torminosis in cibo prodest, Marcellus. Præferuntur anates & anseres in nido remanentes, (id est pulli harum auium, ut ego interpretor.) Corpus macrum obesant: sed excrementitio humore id replent. Noxa quæ ab eis in cibo sumptis fieri posset, emendatur inflatione boracis in (nitri forte) in gulam earum priusquā occidantur. Succum gignunt phlegmaticum: prosunt calidis & iuuenibus: & hyeme magis & ad Septentrionem regionibus quàm contrarijs conueniunt, Elluchasem. Eligi debent iuuenes. Erunt autem meliores, si ante interfectionem insufflentur: item si assentur unganturq; oleo, & aromatibus condiantur, ut zinzibere rusticorum, Mich. Sauonarola. Præstantior alis Est cibus. hæ prosunt moribus & Veneri, Bapt. Fiera de anate. Tota quidem ponatur anas; sed pectore tantum Et ceruice sapit, cætera redde coco, Martialis. Anatem ceruice sapere Germani non iudicant, qui demisso in colla auium suffocatarum sanguine, ut Itali & Hispani, non delectantur, Georg. Fabricius. Auicenna alas tanquam leuiorem & meliorem in anate partem commendat. Idem, uentres earum (inquit) suaues sunt: & hepata bona suauiaq; in cibo & boni succi. sed hoc anseribus potius conuenire uidetur. Adeps anatis impinguat, Auicenna. Anatis adipem Brudus Lusitanus addit decoctioni pullastræ in febri, nimirum humectandi gratia. Ventriculus eius plurimum nutrit, Idem. ¶ Ex anatum genere quædam Germaniæ dicuntur, quòd plus cæteris nutriant, Calepinus. ¶ De ouis anatum, dicam in Anserinis ouis ex Tacuinis medici Elluchasem. ¶ Macrobius 3. 13. cœnam quam Lentulus flamen Martialis exhibuit describens, inter cætera anates nominat, & querquedulas elixas. Anates & anseres eliguntur cum assantur (id est assæ præferūtur hæ aues) & inunguntur oleo ad abolendum ingratum odorem ipsarum. debent autē addi aromata, tum propter odoris gratiam, tum ut crassities harum auium emendetur, Elluchasem. Anas elixari debet, Platina. Anas condimentis quibusdam farcta instar porcelli assari potest, ut docet Platina de honesta uoluptate 6. 15. cuius uerba recitaui in Sue G.

¶ Ex Apicij de arte coquinaria lib. 6. cap. 2. In grue uel anate. Gruem uel anatem lauas, ornas & includis in olla: adijcies aquam, salem anethū: dimidia coctura decoques dum obduretur: leuas, lauas, & iterum in caccabum mittis cum oleo & liquamine, cum fasciculo origani & coriandri: prope cocturam defrutum modicè mittis, ut coloret. Teres piper, ligusticum, cuminum, coriandrum, laseris radicem, rutam, carænum, mel, suffundis ius de suo sibi, aceto temperas, in caccabum reexinanies ut calefiat: amylo obligabis: imponis in lancem & ius perfundis. In grue, in anate, uel in pullo. Piper, cepam siccam, ligusticum, cuminum, apij semen, pruna uel damascena enucleata, mustum, acetum, liquamen, defrutum, oleum, & coques. Aliter gruem uel anatē ex rapis. Lauas, ornas, & in olla elixabis cum aqua, sale & anetho, dimidia coctura. Rapas quoq; ut expromari possint leuabis de olla, & iterum lauabis, & in caccabum mittis anatem cum oleo & liquamine & fasciculo porri & coriandri: rapam lotam & minutatim concisam desuper mittis, facies ut coquatur modica coctura, mittis defrutum ut coloret. Ius tale parabis: Piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem: suffundis acetum, & ius de suo sibi, reexinanies super anatē, & ferueat: cum ferbuerit, amylo obligabis, & super rapas adijcies: piper aspergis & apponis. Aliter in gruem uel anatē elixam. Piper, ligusticum, cuminum, coriandrum siccum, mentham, origanum, nucleos, caryotam, liquamen, oleum, mel, sinape & uinum. Aliter in gruem uel anatem assam. Eas de hoc iure perfundis. Teres piper, ligusticum, origanum: liquamen, mel, aceti modicum & olei: ferueat bene, mittis amylum, & supra ius rotulas cucurbitæ elixæ uel colocasiæ ut bulliant: si sunt & ungellæ, coques, & iocinora pullorum, in boletari piper minutum aspergis, & inferes. Aliter in grue uel anate elixa. Piper, ligusticum, apij semen, erucam & coriandrum, mentham, caryotam: mel, acetum, liquamen, defrutum & sinape. Idem facies & si in caccabo assas, Hæc omnia Apicius.

¶ Ex anatibus similiter pastilli parantur ut è gallinis seu pullastris, quibus tum calidis tum frigidis uescuntur, ut in Gallina F. ex Balthasaris Cellarij Magirico præscribemus: sed pro anatibus quidam insuper cepas addunt. ¶ Anatis omnis caro & sanguis in cibo conueniunt accipitri, Demetrius Constantinop.

G.

Caro & adeps anatis in cibo quas facultates habeant, prædictum est in F. ¶ Ventris & intestinorum dolor in bubus sedatur uisu nantium, & maximè anatis, quam si conspexerit cui intestinum dolet, celeriter tormento liberatur. Eadem anas maiore profectu mulos & equinum genus

conspectu suo sanat, Columella 6.7. & Vegetius Mulomedicinæ 3.3. Quod traditur in torminibus mirum est, anate (uiuente, Marcellus) apposita uentri transire morbum, anatemq; emori, Plin. Carnem etiam anatis in cibo torminosis prodesse Marcellus scribit.

¶ Sanguis anseris, anatis & hœdi utilissimè in antidota miscentur, Dioscorid. Anatis sanguis recipitur in Zopyrion medicamentum apud Marcellum cap. 22. Aduersus omnia mala medicamenta pollet sanguis anatum Ponticarum. Itaq; & spissatus seruatur, uinoq; diluitur. quidam fœminæ anatis efficaciorem putant, Plinius. Apud Galenum lib. 2. de antidotis, leguntur aliquot diahæmaton inscriptæ antidoti, hoc est è sanguinibus, quæ anatis sanguinẽ (aliâs simpliciter, aliâs siccum & de anate recens occisa collectum) recipiunt: aliæ solum, aliæ insuper anseris, hœdi, quædã & marinæ testudinis. Videtur autem melior anatis fœminæ, Damocrates ibidem in cuiusdam antidoti descriptione. Panacia antidotus diahæmaton inscripta inter Andromachi descriptiones pseudepigraphus est, cum sanguinis nullius in ea mentio fiat, nisi mutilati sunt codices nostri: Similis illi quidem est Damocratis quam diximus, paucis exceptis, in quam sanguines diuersi miscentur. In antidotum diahæmaton ex Asclepiadis descriptione anatis utriusq; sexus sanguis adijcitur, & præterea hœdinus ac anserinus. Eodẽ in libro ab Andromacho scriptæ antidoti, altera Vrbani Indi, eosdem tres sanguines accipit: altera incomparabilis dicta, eosdem, sed anatis fœmellæ, & insuper testudinis marinæ. Scribonius Largus cap. 177. antidotum Marciani describit, cui anatis utriusq; sexus sanguis, & anseris masculi, hœdiq; & testudinis marinæ admiscentur. Mithridatis inuentum autumant sanguinem anatum Ponticarum miscere antidotis, quoniam ueneno uiuerent, Plin. Anates Ponticas dicitur edendis uulgò uenenis uictitare. Scriptum etiam à Leneo Cn. Pompeij liberto Mithridatem illum Ponti regem medicæ rei & remediorum id genus solertem fuisse: solitumq; earum sanguinem miscere medicamentis quæ digerendis uenenis ualent: eumq; sanguinem uel potentissimum esse in ea confectione, Gellius 17.16. Ad perniciosa medicamenta: Anatis (νήσσης, interpres non rectè transtulit fulicæ) sanguis liquidus ex oleo potus seruat à potu uenenosi medicamenti, & à uiperæ morsu liberat, Galenus Euporist. 3.282. Anatis sanguis calidus (recens) uel siccus cum uino potus sanat bibentem ab omni ueneno: & à uipera morsos curat, & sanitatem ac robur præstat, & bonam ualetudinem, Kiranides. Sanguis anatis aduersatur omnibus uenenosis & mortiferis animalium morsibus, Galenus Euporist. 2.143. Ad deleteria letaliáue mirabile: Anatis sanguinem cum uino bibendum dato, Nicolaus Myrepsus. Gualth. Ryffius in libro Germanico de liquoribus stillatitijs, Anatum ferarum sanguis (inquit) uarijs uenenis aduersatur. itaq; antidotus è sanguinibus dicta, cui hic admiscetur, loco optimæ theriacæ usurpari potest, quod & Manardo Ferrariensi uisum est. Hac nimirum occasione aliqui excitati, in eundẽ usum chymicis instrumentis puriorem huius sanguinis partem ui ignis abstraxerunt. Liquoris ita secreti sescũcia aut unciæ duæ potæ, uenenis resistunt: calculum etiam renum & uesicæ mirum in modum cõminuunt, Hæc ille ex Hieronymo Brunsuicensi, ut coniicio. Vide infra in Anatibus feris G. Sanguinem à cerebro profluentem anseris sanguis aut anatis infusus sistit, Plinius. Sanguis anatum, fel anserinum contusis oculis laudantur, ita ut postea hyssopo (lego œsypo) & melle inungantur, Plin. Sistit & anatum mascularum sanguis, Idem mox à remedio pro ijs præscripto qui cibos non conficiunt. Mulcet adeps neruos & sanguis uiscera sistit, Vrsinus de anate.

¶ Anatis adeps præstantior est quouis adipe: non enim ullum inueni qui uel subtilior sit, uel emolliat resoluátue magis, Serapio ex Galeni opere de compos. medic. sec. genera: ubi ego nihil tale reperio, coniicio autem interpretem anatis adipem pro anserino ineptè reddidisse. Pinguedo anatis calida & subtilis est, Serapio. Mordicationes interiores (in profundo) corporis & dolores maximè sedat, Idem & Auicẽna & Galenus iuxta Serapionem, inter auium pinguia principatum tenet, Auicenna. sed Galenus hunc anserino attribuit. Coloris claritatem conciliat, Auicenna. Quidam ad splendorem faciei inducendum, putamina ouorum trita & semina melopeponum purgata pinguedine anatis excipiunt, illinuntq;. Idẽ pingue apud Nic. Myrepsum emplastro ad pleuritidem immiscetur. Anatis adeps cum alijs in ansere exenterato assatur, &c. ut adeps defluens ad paralysin utilis colligatur. uide in Ansere G. Cum rosaceo coctus sanguinem à cerebro profluentem sistit, Plin. Adipes anatis, anseris, gallinarum & alij quomodo debeant curari & reponi, docetur in uulgatis Nicolai Præpositi codicibus, his ferè uerbis: Animalium recens mactatorum adipes diligenter purga à pelliculis, & pone in olla noua figlina, quæ non supra dimidium impleatur. hanc opertam in aliud uas calidissimum (uel aqua feruida plenum secundum alios) impone, & subinde id quod liquatum fuerit in aliud uas defunde, donec nihil amplius liquetur, & colatũ in loco frigido repone. Sunt qui reposituri modicum salis adijciant. ¶ Antidotus Ecloge dicta, utilis cœliacis & sanguinem spuentibus, numero 330. apud Nicolaum Myrepsum, inter cætera anatis uuluam recipit. ¶ Morsibus uenenatis utiliter imponitur stercus columbinum uel anatinum, Arnoldus de Villanoua.

H.

a. Anas Græcè νῆσσα dicitur, Atticè νῆττα, Hesychius. à uerbo νήχεσθαι, quod est natare, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Vel παρὰ τὸ νῶ, νήσω, τὸ κολυμβῶ: ἐξ οὗ καὶ τὸ νήχω καὶ ἡ ναῦς, Eustathius & Varinus. Νήσσας & κολυμβάδας aues, à quibus uerba νήχεσθαι & κολυμβᾶν descendunt, Aristophanes

in Acharnensibus, Athenæo teste. τί φόρεις; ὅσ' ἐς ἂν ἀγαθὰ Βοιωτοῖς ἁπλῶς, Νήσσας, κολοιοὺς, &c. Aristophanes ut iam citauimus. Anates Græci nessas & necta uocãt: quanquam necta magis est ut septa anataria significent, quàm anates ipsas, Hermolaus. Τὰ νηκτά τινὲς καλοῦσι νήσσας, Didymus in Geoponicis. Apud Nicostratum quidam ad cibum emi iubet νηττία, id est anaticulas. Νησσοτροφεῖον Varro & Columella dixerunt pro septo anatario. Glaucium auis est νησσοειδὴς, id est anatiformis, Eustathius. Est & adiectiuum νησσαῖος, hoc est anatarius. Aratus νησσαίας ὄρνιθας dixit. ¶ Anas à natando, Varro. Recentiores quidam Albertus & alij, anatem masculino genere protulerunt, quod non probo. Apud Crescentiensem ineptè aliquando annates per n. duplicatum scribuntur: ineptius etiam annetæ & annatæ. Anaticula dimunitiuum apud Ciceronem de finibus bonorum. recentiores grammatici interpretantur paruam anatem, aut potius aquatilem auiculam uulgò notam, anati forma persimilem, sed multò minorem. ego simpliciter pro anate parua aut pullo anatis accipio. nam & anguiculos, id est angues paruos ibidem nominat Cicero. Anaticulus etiam masculinum legitur in Calepini dictionario, sed sine authore. Quod ad prosodiam prima corripitur, Tota tibi ponatur anas, Martialis in hexametro. De secunda ex uersibus poëtarum certi nihil habeo. Et anatis habeas uropygiũ macræ, Martialis lib. 3. in senario iambico. Aut anates aut coturnices dantur quis cum lusitent, Plautus in Captiuis in Trochaico tetrametro. Vtinam fortuna nunc ego anatina uterer, Idem in Rud. senario iambico. Sed in omnibus istis quod ad carminis rationem secunda syllaba producatur an corripiatur nihil refert. mihi quidem longa uidetur. ¶ Anatem morbum anuum, id est uetularum ueteres dicebant, sicut senium morbum senũ, Festus. Anatarius quod ex anate est, uel quod ad anates pertinet, ut anatariæ plumæ: & anataria aquila Plinio, quæ anates uenatur, Græci νησσοφόνον dicunt. Lacustres & riuularios quosdam accipitres dicunt anatarios, Budæus. Similiter anatarium aucupem dixeris, qui anates aucupat. Potest & anatum custos anatarius appellari. Anatinus. Vtinam fortuna nunc ego anatina uterer, Vti posquam exissem ex aqua, arerem tamen, Plautus in Rud. sunt autem uerba lenonis naufragi. Chirurgi apud nos uulgò rostrum anatis uocitant, à similitudine figuræ, instrumentum quo spinæ, aut si quę faucibus inhæserunt, extrahuntur.

¶ Epitheta. Νῆσσαι δυσκεροί, Aratus, ad differentiã τῶν ἀγριάδων. Fluuialis anas, Ouidius Metam. XI. Non uelox pennis, & pede segnis anas, T. Vespasianus Stroza. Claudus, Vrsinus. Item ingluuiosus, pinguis, tumidus, mollis, latipes, apud Textorem.

¶ Anatina herba, uide supra in C.

¶ Νῆττα etiam nomen proprium est, Suidas.

¶ b. Anatibus similes sunt aues sed minores, quas glaucia Græci uocant ab oculorum colore, Athenæus. Inuenitur & boscadis unum genus maius anate, sed minus chenalopece. huc & phascades pertinent paulò grandiores quàm colymbi, cætero similes anatibus, Hermolaus. sed de anatibus feris diuersis mox singillatim agemus. Fulicæ sunt aues anatibus paulò minores, sed corporis forma consimiles, Seruius.

¶ c. Buffones gigno (anas loquitur apud Io. Vrsinum) putrida tellure sepultus, (melius, sepulta,) Humores pluuij forte quòd ambo sumus. Humet is & friget, mea sic uis humet & alget, Cum perit in terra qui prius ignis erat. Glaucam cithariistriam alij ferunt canem, alij anatem; alij anserem amasse, Aelianus in Varijs.

¶ e. Aut anates, aut coturnices dantur (patricijs pueris) quibus cum lusitent, Plautus Cap.

¶ f. In cõuiuio Attico apud Athenęũ erãt tredecim νῆσσαι è Salamine, λίμνης δὲ ἱερῆς μάλα πίονες.

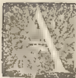
¶ h. Anas Neptuno sacra est, Athenæus: deo humoris scilicet auis quæ humore & natatione gaudet, Eustathius & Varinus. Si quis hactenus Neptuno suẽ sacrificauit, posthac anati triticum immolet, Aristoph. in Auibus. ¶ Anates domesticas circa annum à nato Christo M. LXXXVII. cum gallinis, anseribus, pauonibus, & alijs auibus hominum usibus subiectis, domesticæ mansuedinis oblitas, ut & subitò efferatas, syluas petijsse, in Vindelicis Annalibus legitur. Secuta infelix promiscuæ multitudinis in Syriam nauigatio, domi fames & pestis. Quod etiam in canibus, equis, asinis, bobus ante bellum sociale in Latio accidisse, D. Augustinus testatur.

¶ Emblema Alciati sub lemmate Dolus in suos.

Altilis allectator anas, & cærula pennis
Congeneres cernens uolitare per aëra turmas
Prætensa incautas donec sub retia ducat.
Perfida cognato se sanguine polluit ales,
Adsueta ad dominos ire redire suos,
Garrit, in illarum se recipitque gregem:
Obstrepitant captæ, conscia at ipsa silet.
Officiosa alijs, exitiosa suis.

DE ANATIBVS FERIS, ET PRImum in genere.

A.

NATES feras, syluestres siue mansuetas, quæ uagantur liberè, Aratus νήσσας ἀγριάδας uocat, Scholiastes ἀγρίας & αὐνημόρους νήσσας; interpretatur autem aues marinas quæ in insulis degant; quasi νῆσσαι ἀπὸ τῶν νήσων, id est ab insulis dictæ uideri possint. Cæterum in sequentibus

tibus etiam νησσάδας ὄρνιθας uocat Aratus, non quidem insulares aues, (sic enim per σ. simplex scribi oporteret) sed anatini generis, hoc est νησσοειδεῖς, ut sit adiectiuum à νῆσσα. Germani uocant wilde Enten: & cæteræ nimirum linguæ omnes similiter: id est anates sua quæque dialecto, syluestrium differentia adiecta. In harum descriptione, præsertim syluestrium, uir longè doctissimus diligentissimusque Georgius Fabricius, plurimum me adiuuit, & in reliqua etiam uniuersa animalium historia multa communicauit. Ego pro consuetudine mea, ut hominem gratum decet, ubicunque aliquid eorum quæ ad me scripsit commemorabo, nomen eius semper adijciam.

B.

Heluetia nostra plurimis aquaticarum auium & anatum generibus abundat, propter lacuum & fluuiorum copiam. Anatum syluestrium (inquit Albertus) apud nos multæ differentiæ sunt, sed omnes conueniunt rostri ac pedum figura. rostrum omnibus latum, serratile, non nimis longum, & ualde apertum (patulum) ad cribrandum lutum. pedes ruffi, digiti membranis iuncti ad natandum aptis. ¶ Ego cum nuper querquedulam dissecarem, appendices intestinorum binas reperi, eo situ ut interuallum inter anum & initium appendicum (quæ retrorsum uertebantur quinque digitos longæ) quatuor digitorum esset.

¶ Quæ sequuntur omnia ex obseruationibus Georg. Fabricij sunt. Anates omnes palmipedes sunt & latirostræ, exceptis generibus tribus, quæ palmipedes quidem sunt, sed rostra acuta habent, quæ inter mergos referemus. Latirostris omnibus in extremitate corneus quasi unguis est, quo cibos apprehendunt. Dentium loco circa rostrum striæ asperiusculæ. Membranæ pedum in extremo omnibus serratæ. ¶ Differunt inter se coloribus, qui speciatim deinceps explicabuntur in singulis. Aut corporis quantitate, unde magnæ, mediocres, & paruæ, tam proprijs nominibus, quàm communi quæque appellari potest, excepto mergulo, qui est minimus. Aut grauitate & leuitate corporis, quod discrimen ex superiore oritur, & ab Aristotele non est prætermissum. Aut etiam partium singularum diuersitate, ut rostris, capite, alis, pedibus, cauda. Rostris, unde latirostra & longirostra, item mustelaris, clangula, fuligula, fistularis. Capite, propter cristas, ut longirostra, mustelaris, raucedula: propter colorem, ut mustelaris, & mergus ruber: propter magnitudinem, ut anas magna, clangula, mergus ruber. Alarum firmitate, ut clangula: longitudine, ut alticrura: breuitate, ut mergulus. Colorum in alis ut pulchritudo maxima, ita & diuersitas maxima. Pedibus uniformes sunt, præter mergulum. Croceos pedes habent, anas magna & latirostra & longirostra: luteos, mediocris & strepera: flauos, clangula, iuncea, & uterque mergus: albos, alticrura. Caudis æquales sunt, præter eam quæ ab acuta cauda nomen traxit, & mergulum.

C.

Anates differũt inter se uocibus: ut fistularis, strepera, raucedula, cercia, muscaria. à cæteris item uolatu. nam aliæ in sublime feruntur tardius, aliæ celerius. mergulus ob alarum breuitatem potius salit quàm uolat, Georg. Fabricius. ¶ Anatum ferarum & mergorum genera apud nos hyeme tantum reperiuntur: quæ in Italia, ut Ferrariæ & Venetijs, æstate etiam & autumno uidi. Anates (feræ scilicet) quotannis discedunt, Demetrius Constantinop. Aquatiles uolucres temporibus hybernis se conferunt ad lacus & fluuios in austri partibus sitos, qui frigore non congelant: aut ad aliquam fluminum partem cui aqua non conglaciat: ut ardeolæ, mergi, anates immansuetæ, querquedulæ, &c. Georg. Agricola. Hyemis tempore, aut in ripis fluuiorum, aut piscinarum aggeribus, aut paludũ frutetis latere: aut syluarum propinquitates, hortorúmue uicina præsidia petere deprehensum est: aliqui migrare eas persuasi sunt, Georg. Fabricius. Anates anseresque feri quomodo cum ciconijs migrent in Lyciam, atque illic circa Xanthum fluuium aduersus coruos, cornices, uultures aliasque carniuoras aues pugnent, in Ciconia C. ex Kiranide recitaui. ¶ Graminis genus angustis perpetuò folijs uirens stagnantibus aquis innatat. pascuntur eo anates syluestres, Tragus. hanc herbam anatinam Crescentiensis uocat: uide supra in Anate C. Anates Ponticas ueneno uiuere autumant. Anatum syluestrium oua si incubantibus gallinis exclusa fuerint, anates inde cicures nascuntur, hoc est quæ facile mansuescant.

D.

Anates feræ nostri lacus noctu sæpe transuolant ad uicinum fluuium Silum, tanquam tutiores illic à uulpibus & lutris futuræ, ut audio.

E.

Canes aquatici non quadrupedes tantum, ut castores, lutras, sed aues quoque aquaticas & anates uenantur, ut scripsi in Castore E. Quomodo accipitris opera capiendæ sint anates, ex Demetrio Constantinopolitano docui in Accipitre E. Lanarij omnes primo timidi sunt, sed postea ad columbas & anates capiendas instituuntur, Albertus. Anates falconum & asturum præda sunt, Crescentiensis. Idem lib. 10. cap. 17. docet quomodo anatum syluestrium sæpe ingens copia per cicures allecta irretiatur, ita ut una hora mille quandoque capiantur, pantheræ dicti retis opera: & rursus per aliud retis genus, ibidẽ cap. 20. Vide etiam Alciati Emblema superius in fine historiæ Anatis mansuetæ. Anates aliæque aues gregariæ quomodo decipiantur ab aucupibus, suæ speciei auibus uel auium imaginibus iuxta retia positis, dictum est in Anate cicure D. Non omnes eodem tempore capiuntur: quædam statim se dant fluminibus: quædam, cum iam fluuij gelu incipiunt consistere, è

latebris suis aduentant, ut clangula, raucedula, fuligula: quæ cum capiuntur, aucupium scitur non esse diuturnius, Georg. Fabricius. Aues quæ gregatim incedũt (inquit Cardanus) gregatim etiam capiuntur, ut perdices: magis his anseres, omnium maximè anates. Cicuratas enim ex suo genere præcisis alis iuxta aquas uallo circunducto alere oportet copioso iucundissimoq́ illic cibo. id anatibus inter reliqua est sorgum incoctum aquæ. nocte dum cicures clamant, agrestes descendunt ad cibum. Nam animalia omnia consensum habent in quatuor uocibus, cibi, Venereorum, pugnæ ac timoris, seq́ mutuò intelligunt. Retibus igitur quæ coopertoria uocant contractis (hærent enim paulis inuoluta) clauduntur: ut quandoq́ mille uno impetu anates captas referant. Et quanquam mirum uideatur, certum tamen est nullum esse felicius aucupium. eliguntur uerò è cicuribus quæ colore agrestibus sint simillimæ, Hæc ille. Anates illaqueantur, παγίσι καὶ βρόχοις θηρῶνται, Oppianus in Ixeut. Anates cæteræq́ aues aquaticæ etiam uisco capiuntur, cum uisco inuoluitur funis longus ex paueris quibus scoria fiunt (locus uidetur corruptus) compositus, & præcipuè serò in lacu uel alibi, ubi aues istæ sæpius morari consueuerunt. Nam aues per aquam natantes noctu incidunt in funem super aquam extensum, & capiuntur, & postridie captæ inueniuntur. Sed oportet hunc uiscum ita esse temperatum ut aqua non corrumpatur, Crescentiensis. Viscum quoddam est aquę aptum, arte paratum, ex melle uidelicet, aut oleo nucum, aut oleo oliuarum. quo utuntur aucupes ad irretiendas aues tempore pluuio, uel etiam ad pisces ipsos capiendos, Brasauolus. Capiuntur & escis quibusdam obiectis anates aliæq́ auer, tanquam inebriatæ, quales sunt lappæ (hoc nomen, Kletten, ad personatiam & alia lapparum genera apud Germanos refertur:) semina sparge in locum quem anates frequentant, quo illæ ingesto ita afficiuntur uertigine, ut manibus capi possint. Alia esca. Tormentilla in uino bono coquatur, tum in eodem cocta frumenti aut hordei semina proijcito in spatium auibus capiendis destinatum; sic enim tormentillę frustula simul cum seminibus deuorabunt, & inebriatæ cum uolare nequeant, capientur manibus. Hoc autem commodius fiet cum cœlum præfrigidum & nix profunda fuerit. Alia. Per locum auibus frequentari solitum hordei grana disperge, deinde ex farina hordeacea, felle bubulo & seminibus hyoscyami, medicamentum instar pultis parato, quod in tabella eis expones. eo gustato aues adeò grauãtur ut uolare nequeant & manibus capiantur. Alia. Hordeum, fungos quos à muscis denominant, cum seminibus hyoscyami misce, & pulticulam inde factam in tabella expone ut supra, Hæc de escis ex authore innominato Germano, & quibusdam manuscriptis. Si quis locum ex quo anates bibunt cognitum habens, exhausta ab eo aqua uinum nigrum infuderit, ubi biberint statim concident atque capientur. Idem etiam & fex uini molietur, Didymus in Geoponicis.

¶ Nessæas aues (Scholiastes interpretatur nessas, id est anates) si frequentes & conglobatas ferri animaduerteris, quanquam cœlo æstiuo & sereno, imminentem pluuiam expectabis, Aratus. Vide supra in Anate mansueta E. Sæpe anates feræ aut æthyiæ marinæ alis in continente concussis, uentum instare monent, Aratus. Aquaticæ aues, ut anates aliæq́, si principio gelu quærant aquas magnas incongelabiles iuxta mare, signum longæ durationis gelu præbent, Gratarolus.

F.

Anates feræ ad cibum parari poterunt non aliter quàm de cicuribus scriptum est. Anatibus feris in pastillo coquendis addito lardum, & caryophyllos tritos cum zinzibere, Coquus Gallicus.

G.

Gualtherus Ryffius anatum ferarum sanguinem aduersus uenena commendat, ut scripsimus in Anate cicure G. Veteres quidem simpliciter anatum sanguinem laudant: nisi quis Ponticas (quarum sanguis contra uenena præfertur) syluestres esse dicat: quod facile concessero. syluestres enim quàm domesticas ueneno pasci (quod de Ponticis scribunt) uerisimilius est. quanquam & anserum sanguis eundem in usum pollere scribitur, non syluestrium, sed simpliciter.

DE BOSCADE duplici: & de PHASCADE.

BOSCA palmipes est, similis anati, sed minor, circa lacus & amnes uersatur, Aristot. de hist. 8, 3. interprete Gaza. In Gręco legitur βόσκας paroxytonũ & masculinum, βοσκας ὅμοιος μὲν νήττῃ, &c. Albertus eo in loco (nimirum ex Auicennæ interprete, corrupta uoce Græca batichen habet. Apud Grammaticos oxytonum scribitur βοσκάς: sunt autem huiusmodi uocabula fœminina. Vt à uerbo βόσκω deriuatur βοσκὰς, quæ auis est anate minor; sic à φέρβω, φορβάς, Eustathius. Et alibi, ἐκ δὲ τοῦ βόσκειν ὥσπερ ὄρνεον ἡ βοσκὰς, οὕτω καὶ προβοσκὶς ἐλεφάντων, &c. Βοσκὰς, φασκίας, Libyes, Hesychius. Apud eundem legitur βάσκας, auis nomen. Καὶ ἐλεᾷ, καὶ βάσκᾳ καὶ ἐλασᾷ, Aristoph. in Auibus, ubi Scholiastes, Basca auis (inquit) etiam à Callimacho nominatur. Auium quæ boscades (βοσκάδες) nominantur, mas magis uarius cernitur, Athenæus, ut transtulit Vuottonus. Græce legitur, ὁ μὲν ἄῤῥην κατάγραφος νήττης, ubi Vuottonus μᾶλλον adijcit, νήττης omittit. ego ὁ μὲν ἄῤῥην κατάγραφος, ἐλάττων νήττης, hoc est, mas uarius est, anate minor. melius autem simpliciter κατάγραφος dicetur mas, quàm fœminæ comparatione: cum omni anatum generi, & alijs etiam pluribus cõmune sit, ut mas fœminam colorum tum uarietate tum pulchritudine uincat. Habent etiam mares in hoc genere rostra sima & minora proportione, Athenæus. Apud Columellã boschides pro boschades legitur, quæ quo-

modo

modo inclusæ nutriantur scripsimus supra in Anate mansueta E. Cæterũ cum Columella querquedulas, boschides & phalerides simul nominet, Varro querquedulas, phalarides & perdices coniungit, mox subijciens: quæ, ut Archelaus scribit, uoce maris audita cõcipiunt. Quæ ut superiores (anates) neq; propter fœcunditatem, neq; propter suauitatem saginãtur, sed sic pascendo fiunt pingues. atqui perdices cum aquaticis auibus numerari, eodemq; modo nutriri, & fœcũdas suauesq; in cibo esse negare, nõ conuenit. quamobrem mendum subesse reor, ac pro perdices legendum boschides ut apud Columellam. Bosca rusticè puto sartella dicitur, Niphus Italus. accedit autem hoc nomen apud Gallicum cercelle uel cercerelle, quam auem Latinis querquedulam dici putant eruditi quidam. Eberus & Peucerus boscades interpretantur anates syluestres, quibus rostra latiuscula & sima, color cinereus nigredine uariatus, Germanicè dictas Mittelenten, id est mediæ magnitudinis anates. Querquedulam quidem Latinè & boscaden Græcè dictam auem eandem existimare nihil prohibet, cum utraq; anatum generis, & cætera similis sit, magnitudine tantum inferior. sed de querquedula priuatim scribam inferius. Bosca (inquit Turnerus Anglus) auis est aquatica anati similis, sed minor. Quum uerò multæ sint aues aquaticæ anati similes, sed minores, ut sunt telæ uocatæ ab Anglis, uuigenæ & pochardæ: eam puto boscam esse, quæ proximè ad magnitudinem & similitudinem anatis accedit. hoc quum pocharda faciat, illam Aristotelis esse boscam iudico. Hæc ille. Videtur autem dicta pocharda, quod rostrum eius ad cochlearis figuram aliquo modo accedat. nam Galli, quorum linguam Angli in plurimis imitantur, cochleare pocham uocitant. Βοσκάδα νηδὺν Nicander dixit uentrem magnum & prominulum. Βοσκάδης χηνὸς νεόν ὀρταλιχῆα, id est anseris altilis pullum, Idem in remedijs contra toxicum.

¶ Est & alterum boscadum genus maius anate, sed minus chenalopece, Athenæus. Nostri has aut similes anates cognominant magnas, & cœruleas syluestres, Großenten, Wild blauw enten: Vide infra in Anate fera maiore.

¶ Cæterum quæ PHASCADES, φασκάδες dicuntur, paulo maiores sunt quàm parui colymbi, (paruæ colymbides,) cætero similes anatibus, Athenæus & Hermolaus Barb. Hæ si non querquedulæ sunt, (quas paulò ante boscades minores esse conijciebam,) congeneres saltem ac simillimæ, paulò tantum minores fuerint. Phascades anatibus syluestribus fœmellis (quas uarias esse dixerunt, nempe cinereas, & nigris albisq; maculis distinctas) simillimę, sed minores sunt, Varroni querquedulæ, Germanis Krigenten, Eberus & Peucerus. φασκάδες, aues quædam, Hesychius & Varinus. Βοσκὰς, φασκίας, Libyes, Hesychius. Fieri quidem potest ut uulgus φασκάδας corruptè pro βοσκάδας dixerit, cum utræq; anati similes & minores describantur: & phascadum nomẽ neq; apud uetustiores reperiatur, neq; certam eius etymologiam agnoscamus.

DE QVERQVEDVLA, ET SIMILIBVS AVIbus, hoc est anati similibus, sed minoribus.

ALITES quædam quæ inclusæ aluntur, non sunt contentæ terra solum, sed etiam aquam requirunt, ut sunt anseres, querquedulæ, anates, Varro de re rust. Idem in opere de lingua Latina, cum de anate & mergo dixisset, subdit: Item aliæ in hoc genere à Græcis: ut querquedula, cercuris: halcedo, quòd ea halcyone. quasi cercuris æquè Græcum sit ac alcyon, pro auis nomine. Ego nihil huiusmodi apud authores Græcos inueni, κέρκουρον tantum pro genere nauis breuioris legisse memini. Psellus lib. 1. de uictus ratione Georg. Valla interprete, querquedulas inter alimenta excrementitia numerat. Quid uerò Græcus codex eo in loco pro querquedulis habeat, quoniam ad manum non est, ignoro. Querquedula Latinis per onomatopœiam nuncupata uidetur: Græcis boscadem minorem aut phascadem dictam conijcio, ut superius retuli. ¶ Querquedulæ quomodo inclusæ nutriantur, scriptũ est supra in Anate E. ex Columella & Varrone. ¶ In cœna quo die Lentulus flamen inauguratus est, præter cætera anates & querquedulæ elixæ appositæ sunt, Macrobius. ¶ Querquedulam Galli, ut in Boscade dixi, cercellam uel cercerellam interpretantur. Bellonius anatum genera apud Gallos esse scribit sarcellas & morillonos. Sunt qui genus quoddam anatis syluestris minus, Gallicè alebrandam uocitent. eandem Italis sartellam dici puto: quanquam Ambrosius Calepinus Italus, querquedula (inquit) semper in aquis natat sicut anas, quam qualiam dicimus à uoce. atqui coturnicem Galli & Itali uulgò qualeam nominant. Vulgus nostrum querquedulam corruptè cercedulam uocat, Theodosius Trebellius Foroiuliensis. Hispani puto cerceta. Querquedulam Georg. Agricola Germanicè uocat Krichentlein, Eberus & Peucerus Krigente. Georg. Fabricius Kruckentle. Conijcio autem eandem esse quam apud nos appellant Kleinenten, id est anatem paruam: & à colore Grauwentle, id est anaticulam fuscam: & à locis aquarum cœnosis in quibus uictum quæritat, Mürentle, Sorentle, uocibus diminutiuis. (nam alia quædam maior Mürent uocatur.) Alibi in Germania Trößlen: in Heluetia alicubi etiam Socken. Easdem omnino Ferrariæ in Italia rustici qui in foro uendebãt, nomen interroganti mihi scauolos & cerceuolos (quasi querquedulas) appellarunt. Mediolani audio garganello dici, quod nomẽ aliqui etiam alijs anatibus aut mergis impropriè tribuant. Eliota Anglus querquedulas interpretatur teale. Turnerus quidem Anglis telas uulgo uocari scribit quæ

anatibus minores ſint, alioqui ſimiles, ut & uuigenæ. Vuigenæ & teelæ (ut Anglus quidam mihi dictauit) non diſsimili magnitudine, ſed colore, anates ſunt. hæ cæſij (fuſci) coloris dorſo & pennis, ſed pectore albo, illæ uarijs coloribus diſtinctæ, columbis maiores utræq;, & dulcium aquarum incolæ, in quibus piſciculis & gramine aquatico ueſcũtur. in pretio ſunt Anglis, quòd & præpingues ſint ut plurimum, & carnem grati ſaporis habeant. Telam Anglorum inferiores Germani (Friſij) **Teling** uocitant, ni fallor: eamq; anate fera minorem faciunt, meanca maiorem.

¶ Querquedulæ noſtræ ſylueſtres ſunt, elegãtes, minores multò communibus anatibus, roſtro tamen pedibusq; & cætera ſimiles: fuſcæ (uel ſubnigræ) ſed partem in alis uiridem habent, roſtro nigricante: ſuperior & anterior colli pars ad roſtrum uſq; plumis obſcurè ruffis uel caſtanearum coloris ueſtitur. Victu eodẽ quo anates utuntur, (illæ præſertim quas noſtri ſcrutatrices uocant, **Storenten**,) roſtro enim fundum aquarum & herbas enaſcentes perſcrutantur. ueſcuntur enim herbis aquaticis, earumq; ſeminibus & uermiculis: quæ in diſſectarum quarundam uentriculis unà cum lapillis inueni: & circa infimum inteſtinum quatuor digitorum interuallo ab ano, appendices binas retrò conuerſas quinq; digitos longas obſeruaui. ¶ Anas parua, **ein Kruckentle**, (inquit Georg. Fabricius,) quæ proprio nomine querquedula, diſcernitur à cæteris anatibus corporis exiguitate, & alijs partibus. Roſtrum nigrum, caput rubrum, cum uiridante utrinq; macula, collum nigris albisq; pennis quaſi ſquamoſum. Gula alba, atris notata punctis, uenter item albus. Alæ in cæſio uiridantes, nigris candidisq; tranſuerſim admixtis pennis. In fœmella minus inſigne caput, minus gula,

gula, uenter magnæ anati fœmellæ similis. In utrisque pedes cum membranis nigris cinerei, Hæc Fabricius.

¶ Querquedulæ licet per onomatopœiam potius sic dictæ mihi uideantur, coniecerit tamen aliquis quoniam querquero, id est frigido & hyemali tempore maximè apparent, ut & reliquæ aues aquaticæ feræ, (apud nos quidem, & ubicunque lacus aut fluuij sunt qui per hyemē glacie non astringuntur,) inde sic dici potuisse. Iactas me ut febris querquera, Lucilius. Et alibi, Querquera consequitur febris, capitisque dolores. Festus querqueram exponens frigidam cum tremore, à Græco (inquit) κάρκαρα certum est dici. Ego non κάρκαρα Græcè (quæ uox apud nullum authorem extat quod sciam) sed κρυερὰ legerim. An tu forte morbum appellari hîc putas, ægrotationem cum febri rabida & quercera? Querceram enim grauem & magnam quidam putant dici, Gellius libro ultimo. Is mihi erat bilis querqueratus, Plautus citante Festo. Querquetularia porta Romæ dicta quòd querquetum intra muros urbis iuxta se habuerit, Festus. Sed apud Plinium 16.10. Querculana hæc porta nominatur: uel, ut alij legunt, Querquetulana.

ANAS Circia, ein Birckilgen, à sono uocis ita appellata, cum parua anate habet similitudinē, colore alarum & uentris differens. Alæ enim gemmantibus pennis carent, & in hoc genere uenter magis maculosus est, Georg. Fabricius. Hoc genus in nostris etiam lacubus Helueticis reperiri puto. Vidi enim non ita pridem, initio Ianuarij captum anatis genus exiguum, paulò maius mergulo, corpore toto fuscum: rostro anatis, hoc est latiusculo, fusco, pedibus etiā fuscis, collo palmum longo, reliquo corpore sex digitorum. Erat autem fœmella, & oua continebat. mas nimirū (ut conijcio) colore elegantior est. in uentriculo nihil quàm calculos minimos, & semina quædam herbarum aquaticarum lentiformia ferè (minora altioraque lente) subruffa, reperiebam.

AMARELLVS nominatur in Regimine Salernitano inter aues cibo idoneas. Arnoldus de Villanoua aquaticam esse dicit, anati similem, sed minorem.

Ad querquedulas siue anates minores, illam quoque pertinere puto, quæ circa Argentoratum Kernell uocatur, nomine ad Gallicum cercella alludente. Color ei uarius. rostrū indici ferè coloris est. circa caput ruffa est, sed punctis albis aspergitur. uertex niger, gula alba, ut pars etiam uentris superior. duæ lineæ albæ longiusculæ ab oculis retro ex latis in angustas tendunt. dorsum nigrū, ut & cauda. alæ cinereæ, transuersis duabus lineis albis distinctæ, superiore latiuscula, angusta inferiore, quarum interuallum nigricat, ut & inferior pars alarum. Pectus ruffum nigris maculis magnitudine figuraque diuersis distinguitur. Crura fusca uel cinerea ferè. Sed hæc omnia ad auis depictæ inspectionem scripta mihi sunt. In Germania inferiore alicubi Crackasona uocatur, ni fallor.

DE GLAVCIO.

GLAVCIVM γλαυκίον, dicta auis ab oculorum colore, paulò minor est anate, Athenæus: & Hermolaus, apud quē maiores pro minores mendosè legitur. Idem ab Eustathio repetitur in commentarijs in secundum Odysseæ, ubi glaucium auem esse νηττοειδῆ, id est anati similem scribit, minorem. Videtur itaque à querquedula uel phascade aut boscade minore, nō aliter differre quàm oculorum colore, quod authores expresserint. γλαύκιον, glaucium, herbæ nomē est, proparoxytonum: non paroxytonum ut γλαυκίον auis.

DE PENELOPE.

PENELOPS circa lacus & amnes uersatur, Aristot. de hist. anim. 8. 3. numerat autē eum cum ansere & chenalopece, congenerem illis & palmipedem esse insinuans. Græcè in codicibus nostris πηνελόψ oxytonum scribitur: sed scribendum πηνέλοψ paroxytonum, ut Eustathius, Hesychius, & cæteri omnes habent. Auibus olim adeò delectati sunt homines, ut plerunque decantarent carmina in quibus mentio fieret hirundinis, anseris, columbæ aut penelopis, Aristoph. in Auibus: ubi Scholiastes, Penelops auis est, similis anati, magnitudine columbæ, cuius mentionem fecêre Stesichorus & Ibycus, (quæ uerba ex eo Varinus repetit.) uel, ut alijs placet, ὁ πηνέλοψ μείζων μὲν (nisi forte legendum μείων, id est minor, Vuottonus) ἐστὶ νήττης, ὅμοιος δὲ, hoc est, maior est anate, sed similis. Anserum genus sunt penelopes, & quibus lautiores epulas nō nouit Britannia chenalopeces fero (aliâs ferè) ansere minores, Plin. 10. 22. Sed uetus lectio, inquit Hermolaus, pro penelopes habet chenalopeces: & posteriore loco pro chenalopeces, ceramides. significat autem ceramides colorem figlini, qualem in plumis quorundam anserum aspicimus. unde nomen quoque gemmarum uni ceramites. Hæc ille. uerum codices quidam posteriore loco neque chenalopeces neque ceramides legunt, sed chenerotes. Sed cum Plinius omnia ferè sua è Græcis transtulerit, & uocabula hæc omnia Græca esse appareat, ea potissimum ad hanc lectionem usurpârim quæ apud Græcos reperiuntur & anserum generis esse uocabula ipsa testantur, ut chenelopes & chenalopeces: quanquā Hesychius duo hæc nomina χηνέλοψ & πηνέλοψ ab aliquibus pro aue una eademque accipi scribit: ex quo & Varinus repetijt. Ceramides pro auibus nusquā legi, sed forte anseres aliquos hoc colore descriptos Plinius legerat, (si modo sic scripsit,) & non intellecto uocabulo huius nominis aues fecit. Color quidem

κέραμνος, id est testaceus, communis est ferè pulueratricibus, ut alaudæ, coturnici, perdici, Longolius. Vria, de qua inter mergos loquemur, colore est ῥυπαροκέραμος, Athenæus. Mnesias Africæ locum (forte lacum) Sicyonem, & Cratin amnem appellat, in Oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas meleagrides & penelopas uocat, uiuere tradit, Plin. 37. 2. Ion poëta penelopem auem φοινικόλεγνον cognominat, habet enim penelops collum planè phœnicei, id est punicei coloris. uox autem λέγνον in compositione abundat, Hesychius & Varinus. sed fortè λέγνον uox non abundat. λεγνώδεις enim interpretantur ποικίλας, id est uarias. Varius est autem in penelope color, si non aliâs, propter collum puniceum saltem. aut quia λέγνας fimbrias uocant, & λέγνα extrema, nomen fortè fuerit inde factum quod partes extremas hæc auis puniceas habeat. Sed hac de re iudicabunt qui uiderint auem, nobis enim ignota est, nisi ea sit anas fera quam Germani appellant Rothalß, à collo rubicundo aut potius puniceo castaneæúe colore. quanquam non solum collum eius, sed etiam caput eo colore sit: rostrum fuscum, latum. pectus nigricat, item cauda & extremæ alarũ pennæ, uenter albicat, (nisi pictura nos fallit, ex qua hæc describimus) & partim ad fuscum uergit: pedes fusci. pupillam oculorum nigram circulus ambit ex flauo rutilus. nota est circa Argẽtoratum. Nos aliam congenerem & similem illi describemus infra, nempe anatem fuscam maiorem, simili colli & capitis colore. Sunt & mergi quidam collo capiteq́ puniceo siue castaneæ colore, de quibus infra scribemus, ut quæ uocantur lingua nostra Merch, & Yßentle, non adeò tamẽ quàm anates Rothalsa & fusca fera: æquè tamen aut magis rubet circa collum plumis ruffis iubatus mergus rostro angusto, ein Tüchel. ¶ Τῶ μὲν πετάλοισιν ἐπ' ἀκροτάτοισι ξανθοῖσι ποικίλαι πανέλοπες αἰολόδειροι, Ibycus apud Athenæum. Οἰκιανοὶ γὰρ ἀεὶ πορφύρων ἦλθον πανέλοπες ποικιλόδειροι τανυσίπτεροι, Alcæus in Scholijs Aristophanis.

¶ Penelope filia Icarij & Peribœæ, à parentibus in mare proiecta, per aues penelopes in littus exportata seruataq́ est, & à parentibus suis iterum educata, Isacius Tzetzes in Lycophronem. Penelopen Didymus ait Ἀμειρακίην & Ἀρνακίαν (Arnæam, quòd à parentibus abiecta repudiataq́ esset, Hermolaus) propriè uocatam esse: cum uerò Nauplius eam in mare proiecisset, ut propter filium Palamedem se ulcisceretur, nomen mutasse. Sed potuit etiam Penelope dici παρὰ τὸ πήνῃ ἐνθεῖναι τὸ λέπος, ἤγουν ὕφασμα λεπτόν: ἢ πηνίζειν τὸ πηνίον ἤτοι μίτον ἑλεῖν, quòd huiusmodi nomen texturæ studiosæ mulieri conueniat, Eustathius. Hermolaus & Volaterranus Penelopen ab auibus istis cum in mare proiecta esset, non exportatam ad littus, sed simpliciter educatam scribunt, sine authore. Vide in Agno in Philologia inter propria. Penelope dictus ludus describitur ab Athenæo lib. 1. in quo calculos (ψήφους, ludum ipsum πεττείαν uocat. ludebant autem stantes) utrinq; per uices aut sortes ad calculum in medio positum, quem Penelopen uocabant, emittere solebant, donec aliquis Penelopen de suo loco depulisset. quo facto oportebat illum ex eo loco, in quo calculus à primo iactu remanserat denuo Penelopen petere: quam si cæteris globis omnibus intactis assecutus esset, uictor habebatur. Hunc ludum procos Penelopes exercuisse ait Appion, calculis quinquaginta quatuor utrinque dispositis. erant enim proci omnes numero centum & octo, ueluti ominis captandi gratia. nam qui uicisset, de nuptijs iungendæ sibi Penelopes bene sperabat. Non dissimilis puerorum nostrorum ludus uidetur, quo nuces proijciunt per uices, ad quaternarios nucũ cumulos, ut euertant, &c.

DE CAPELLA AVE.

CAPELLA auis, (ut Gaza uertit, αἴξ Græcè legitur, id est capra) penelops & uulpanser, circa lacus & amnes uersantur, Aristot. de hist. anim. 8. 3. nec alibi usquam eius mentionem inuenio. Videtur autem illis congener quibus cum numeratur, hoc est anatibus, & similiter palmipes. Vnde uerò capræ nomen ei contigerit, cum auis nobis incognita sit, non facile est diuinare. nam uel uoce, uel aliqua corporis parte ut capite, quemadmodum & capriceps auis: uel oculorum colore, quem caprinum (αἰγωπὸν uocant) ad capram quadrupedem forte accesserit. Sic & glaucium anaticula ab oculorum colore nominatur. Bellonius uanellum auem (ein gyfytz) uulgò hodie in Græcia αἴξ, id est capram uocari ait, nimirum à uoce. Vide plura in Vanello.

DE BRENTHO ANATIS AVT MERGI specie: & alia eiusdem nominis aue montana.

BRENTHVS (βρένθος) larus & harpa dissident: quoniam omnes è mari uictum petunt, Aristot. de hist. anim. 9. 1. ubi Plinius pro laro gauiam uertit, pro brentho anatem: quem & Theodorus secutus est. Albertus (nimirum ex interprete Auicennæ, bathyos habet pro brentho, & merguli pisces uenãtis speciem interpretatur. Et sanè uidetur mergi potius quàm anatis genus esse: & quoniam similiter ut larus & harpe piscibus uiuat (id quod mergi, non anates faciunt) iccirco eis inimicus esse. Cæterum eiusdem lib. cap. 11. Aristoteles brinthum (βρίνθον, ut in Græcis nostris codicibus legitur. Theodori uerò translatio hîc etiam brenthum habet, legi autem βρένθον etiam per ε. in codicibus quibusdam Græcis testatur Niphus) diuersam auem, quæ montes & syluas colat, uictu probo & uoce sonora: uel si Græcè mauis, εὔβιοτος καὶ ᾠδικός. Vbi Niphus, Auis est monticola, ge-

neris

neris unci apud nonnullos(authorem non adfert)ſed non cognoſcitur in regione noſtra, alibi uerò (inquit)interpretatur anas, quod hic non licet, cum monticola dicatur. Βρενθός, fundus, tumulus, & auis quæ etiam βρένθος dicitur, Suidas. iiſdem duobus modis apud Varinũ ſcribitur, & coſſyphos, id eſt merula exponitur. Βρένθος auis quam aliqui coſſyphum dicunt, Heſychius. Sed brenthum de quo priore loco diximus anatis aut mergi genus eſſe coniicio, cum aliâs tum quia adhuc Angli anates quaſdam brantas appellant, de quibus paulò mox ſcribetur: & Galli anatis paruę genus, alebrandam, querquedulam nimirum aut congenerem.

¶ Βρένθος pro ſuperbia apud Comicum legitur, unde βρένθειον unguentum celebre: & uerbum βρενθύεσθαι quod eſt κατατρυφᾷν ἀλαζονικῶς, ſuperbe & procaciter ſe gerere, Euſtathius. proxima huic uox Germanica eſt eiuſdem ferè ſignificationis prangen, ſuperbire & aliquam nobilitatis oſtentationem uultu ac geſtibus ad id compoſitis præ ſe ferre. Διὰ τὸν βρένθον ἡμῶν τὸν πολύν, Athenæus circa finem lib. 13. Plura de his uocibus lege apud Grammaticos: ubi hoc annotandum occurrit, quod apud Heſychium etiam τύμβον, id eſt tumulum dici, errore forſan librariorũ pro τῦφον, id eſt faſtum & ſuperbiam, legitur.

DE BRANTA VEL BERNICLA.

PLINIVS, inquit Turnerus Anglus, duo præcipua anſerũ genera facit, penelopes (aliâs chenalopeces. uide ſupra in Penelope) & quibus lautiores epulas Britannia non nouit chenalopeces (aliâs chenerotes) anſere ferè (aliâs fero) minores. Poſterior lectio, ut chenalopeces prius, deinde chenerotes legantur, mihi (inquit Turnerus) magis approbatur: nam & nos una aue locupletat, & penelopes anatini potius quàm anſerini generis eruditis eſſe uidentur. Deinde cum chenalopecẽ deſcripſiſſet: Chenerotes uerò (inquit) quænam aues ſint, puto paucisſimos hodie eſſe qui nouerunt. Neq; ego, licet Britannus, chenerotes noſtros ſatis noui. nam præter duo Ariſtotelis genera, (anſerem ſcilicet domitum & ferum,) anſerum adhuc duo genera noui in Britannia, ad quorum neutrum ſi chenerotes pertineant, illos mihi penitus ignotos eſſe ingenuè fatebor. Prior anſer à noſtris hodie branta & bernicla uocatur, & fero anſere minor eſt, pectore aliquouſq; nigro, cætero cinereo. anſerum ferorum more uolat, ſtrepit, paludes frequentat, & ſegetem depopulatur. Caro huius paulò inſuauior eſt, & diuitibus minus appetita. Nidum berniclæ, aut ouum nemo uidit: nec mirum, quum ſine parentis opera berniclæ ad hunc modum ſpontaneam habeant generationem. Quum ad certum tempus, malus nauis in mari computruit, aut tabulæ, aut antennæ abiegnæ, inde in principio ueluti fungi erumpunt: in quibus temporis progreſſu, manifeſtas auium figuras cernere licebit, deinde pluma ueſtitas, poſtremò uiuas & uolantes. Hoc, ne cui fabuloſum eſſe uideatur, præter commune omnium gentium littoralium Angliæ, Hiberniæ & Scotiæ teſtimonium, Gyraldus ille præclarus hiſtoriographus, qui multò fœlicius quàm pro ſuo tempore Hiberniæ hiſtoriam conſcripſit, non aliam eſſe berniclarum generationem teſtatur. Sed, quum uulgo non ſatis tutum uideretur fidere, & Gyraldo ob rei raritatem non ſatis crederem: dum hæc, quæ nunc ſcribo, meditarer, uirum quendam, cuius mihi perſpectisſima integritas fidem merebatur, profeſsione Theologum, natione Hibernum, nomine Octauianum, conſului num Gyraldum hac in re fide dignum cenſeret: qui per ipſum iurans, quod profitebatur euangelium, reſpondit, uerisſimum eſſe, quod de generatione huius auis Gyraldus tradidit, ſeq; rudes adhuc aues oculis uidiſſe, & manibus contrectaſſe: breuiq; ſi Londini mẽſem unum aut alterum manerem, aliquot rudes auiculas mihi aduectas curaturum. Porrò hæc berniclæ generatio nõ uſqueadeò prodigioſa illis uidebitur (inquit) qui quod Ariſtoteles de uolucre ephemero ſcripſit, legerint, quòd in Hypani fluuio ex folliculis quibuſdam erumpat, &c. Alter anſer (ex duobus quos ſolos mihi in Britannia notos dixi ultra duo anſeris Ariſtoteli memorata genera) marina auis eſt, uulgò dicta à Solendguſe, in mari Scotico circa inſulam Baſsi, ex uenatu piſcium uictitans, (&c. uide inferius in Anſere Scotico poſt caput de Anſeribus diuerſis,) Iam quum anſerum genera, licet diligentisſimè inquirens, apud Britannos plura inuenire non poſsim, chenerotes (qui ab amore mihi nomen habere uidentur) aut berniclæ aut Baſſani anſeres ſunt, aut mihi prorſus ignoti, Hucuſq; Turnerus. Idẽ poſt librum ſuum de auibus publicatum, in epiſtola ad me data, Berniclas ſiue brantas (inquit) ex putridis nauis malis fungorum more naſci, minimè fabuloſum eſſe doctorum & honeſtorum uirorum oculata fides mihi perſuaſit. Branta anſerem paluſtrem ualde refert: his tamen notis ab eo differt. Branta breuior eſt, à collo quod rubeſcit nonnihil, ad medium uſq; uentrem, qui candicat, nigra eſt. anſerum more ſegetes populatur. In Vuallia (quæ pars eſt Angliæ) in Hibernia & Scotia aues iſtæ adhuc rudes & implumes in littore, ſed non ſine forma certa & propria auis, paſsim inueniuntur. Et rurſus, Præter brantam aut berniclam eſt alia auis, quæ originem ſuam arbori refert acceptam. Arbores ſunt in Scotia ad littus maris creſcentes, è quibus prodeunt ueluti fungi parui, primum informes, poſtea paulatim integram auis formam acquirunt, perfectæ tandem magnitudinis illæ, roſtro aliquantiſper pendent, paulò poſt in aquam decidunt, & tum demum uiuunt. Hoc tot tantæq; integritatis uiri affirmauerunt ut credere audeam, & alijs credere ſuadeã, Hæc ille. Eliota Anglus aues quas Angli barnaclas uocitent, Chenalopeces eſſe conijcit. Meminit harum auium (brantæ

siue berniclæ dico) Olaus Magnus quoq; in descriptione Septentrionaliũ Europæ regionũ, ex fructu arboris cuiusdam nasci scribẽs in paruis insulis circa Scotiam. In Scotia (inquit Seb. Munst.) inueniuntur arbores quæ producunt fructum folijs conglomeratum: qui cum opportuno tempore decidit in subiectam aquam, reuiuiscit, conuertiturq; in auem uiuam, quam uocant anserem arboreum. Crescit eadem arbor in insula Pomonia, quæ haud procul abest à Scotia uersus aquilonẽ. Veteres quoq; cosmographi, pręsertim Saxo Grammaticus, mentionem faciunt huius arboris, ne quis putet esse figmentum à nouis scriptoribus excogitatum. Aeneas Syluius quidem de hac arbore in hunc modum scribit: Audiueramus nos olim arborem esse in Scotia, quę supra ripam fluminis enata fructus produceret anatum forma: hos maturitati proximos sponte sua decidere, alios in terram, alios in aquam: & in terram deiectos putrescere, in aquam uero demersos, mox animatos enatare sub aquis, & in aëre plumis pennisq; euolare. De qua re cum auidius inuestigaremus dum essemus in Scotia apud Iacobum regem hominem quadratũ, didicimus miracula semper remotius fugere, famosamq; arborem non in Scotia, sed apud Orchades insulas inueniri. ¶ Iunius Dentatus Parthenopæus, uir apprime nobilis & eruditus, referre solebat pleraq; prodigiosa & admirabilia, inter quæ miraculũ ingens in penitissimis oris Britanniæ & sinu intimo, ubi æstus effusi Oceani, secundi & reciproci ad Lunæ augmenta & damna, ac frequẽtes fluxus maris & refluxus, haud secus quàm tempestas statis uicibus littora infestant, ab authoribus memorati existunt, sæpe malos & nauium carinas uetustate tabescentes, ad littora expositos, & diutina aqua madefactos, quosdam ueluti fungos breui pediculo, iuxta aquas gignere, paulatimq; adolescere inter fluctus, lapsisq; diebus etiam moueri, sed tamen à trunco minime diuelli. Interiecto deinde tempore uelut ad iustam magnitudinem peruenerint, mirum dictu tradit, quod omnem superat fidem, fungos eiusmodi ita genitos, à trunco sponte euelli, mox alis emissis & penniculis enatis euolare, & marinas aues existere, uescique pisciculis littoralibus, perq; maria passim enatare, pariterq; apud incolas mirum nõ haberi: sed quia passim id euenire soleat, quotidiano usu miraculum esse desinere, Alexander ab Alexãdro dierum genialium 4.9. ¶ Genus testatum quoddam nauigijs putrescente fæce spumosa adnasci apud Aristotelem legimus. ¶ Barliatæ (uox corrupta uidetur, malim brãtæ uel berniclæ) dictæ aues è ligno crescunt. Fertur enim abiegnum lignum in aqua marina relictum, cum paulatim putruerit, humorem crassum emittere, quo densato paruæ species auium formentur ad magnitudinem alaudarum, quæ nudæ primum paulatim deinde plumis uestiantur, & rostro interim à ligno suspensæ per mare fluitent usq; ad maturitatem, donec se commouentes abrumpantur, & ita demum ad iustum incrementum perueniant, (&, ut Iacobus Athonensis episcopus in Orientali historia scribit, sicut aues cæteræ uolare incipiant,) Isidorus. De his certum est quòd in orbe nostro circa Germaniã nec per coitum generant, nec generantur, Bartolemæus Anglicus. Berneca (Bernicla) quę ex arbore nascit̃, in quibusdam quoq; Flandriæ partibus inuenitur. Hæc auis superfluitatem nõ habet, sicut nec arbores, Obscurus. Barbates (inquit Albert. lib. 23. de hist. anim. malim brantæ uel barniclæ) aues falsò quidam dicũt iccirco nominari uulgo Baumgenß, (id est anseres arborũ) eò quòd ex arboribus nascãtur, à caudice & ramis dependentes, & succo qui inter corticem est nutriantur. dicunt etiam aliquãdo ex putridis lignis hęc animalia in mari generari, præcipuè ex abietum putredine, afferentes à nemine unquã has aues uisas coire uel oua parere. Sed hoc omnino absurdum est. ego enim & alij complures mecum uidimus eas coire, & oua fouere & pullos alere.

Auis

Auis hæc aliquanto minor anſere eſt, & roſtrum anſeris habet: caput quaſi pauonis (aliâs, colorem capitis ut pauo, ſed nullam è pennis criſtam:) pedes nigros ut cygnus, digitos membrana coniunctos ad natandum. color in dorſo cinereus ad nigredinem declinat. ſtruma (collum parte ſupina) nigra eſt, uenter cinereus uel ſubalbidus, Hucuſq; Albertus. ¶ Diuerſus ab hoc uidetur anſer arboreus, Germanicè uulgò dictus, Baumganß, coloribus præcipuè differens, cuius iconẽ egregius pictor & auceps Argentoratenſis ad uiuum (ut ait, auem enim ipſe non uidi) expreſsit, quam hic adiecimus. Anſere paulò minor eſt, & in ſalicibus moratur infra ſupràq; aquã. Roſtrũ ei nigrum (ut pictura indicat) qui color etiam capitis eſt, colliq; proni, dorſi, caudæ & alarum, circa oculos & gula tota ſiue collo ſupino albicat, ubi & maculis quibuſdam cinereis aut fuſcis notatur, quæ in pectore fuſco magis nigricant, in uentre tum albæ tum nigricantes apparent. crura fuſca.

ITERVM DE EISDEM, EX DESCRIptione regni Scotiæ Hectoris Boëthij.

Has figuras auium, quas Scoti Clakis appellant, ut & alias quaſdam Scotici maris, quas infra memorabimus, doctiſsimus Io. Ferrerius Pedemontanus ad nos miſit, præſtantiſsimi apud Scotos uiri Henrici à S. Claro liberalitate. Mari huius generis roſtrum acutius, fœminæ obtuſius eſt, ut geminæ icones oſtendunt.

RESTAT iam de anſeribus (inquit Hector Boëthius) quos Clakis appellant, quosq; uulgò perperam in arboribus naſci in his inſulis (Hebridibus) credunt, ea quæ huius rei cognoſcendæ multo iam tempore ſtudioſi re diligenter explorata perſpectaq; cognouimus, differere. Mari enim illis interiecto mihi magis eorum procreandi uis quædam ineſſe uidetur quàm alicui alij rei. Varijs enim modis, uerum in mari ſemper, prouenire conſpeximus. Etenim ſi lignum in id mare proijcias, temporis tractu primũ in eo uermes excauato ligno naſcuntur, qui ſenſim enatis capite pedibusq; atq; alis plumas poſtremò edunt. demum anſeribus magnitudine æquales, cum ad iuſtam peruenerint quantitatẽ, cœlum petunt auium reliquarum more remigio alarum per aëra delati. Id quod luce clarius anno à partu uirgineo milleſimo quadringenteſimo nonageſimo plurimis ſpectantibus in Buthquhania uiſum eſt. Nam quum in eam ad Pethslege caſtellum fluctibus huiuſcemodi lignum quoddam ingens delatũ eſſet, rei nouitatem, qui primi conſpexerant admirantibus, ad loci illius dominum accurrentes rem nouã nunciant. Is adueniens trabem ſerra diuidi iubet, quo facto ingens confeſtim apparet multitudo partim uermium, alijs adhuc rudibus, alijs membra quædam formata habentibus, partim etiam formatarũ perfectè auium: inter quas quædam plumas habebant, aliæ implumes erant. Itaq; rei miraculo ſtupentes iubente domino in templum D. Andreæ Terę (aliâs, Tyrę, & melius. id pago cuidam nomen eſt) lignũ comportant, ubi & hodie manet undiq;, ſicuti erat, à uermibus perforatum. Huius ſimile duobus ſubinde annis in Taum æſtu appulſum ad Bruthe caſtellum multis accurrentibus oſtenſum eſt. Nec diuerſum eſt quod exinde duobus rurſum annis Lethe portu Edinburgenſi uniuerſum populum ſpectare contigit. Ingens enim nauis, cui inſigne ac nomẽ Chriſtophori erat, ubi tres perpetuos annos ad unam Hebridum in anchoris cõſtitiſſet, huc reducta atq; in terram ſubducta, plena omnia exeſis trabibus qua mari ſemper merſa fuerat, uermium huiuſcemodi rudium partim aut perfectam nondum auis formam habentium, partim iam abſolutorum, oſtendit. Cæterum cauillari id quiſpiam poſsit arbo-

rum truncis ac ramis, illis in insulis natarum, uirtutem hanc inesse: Christophorum quoq; illam ex trabibus Hebridianis contextam asserens. Itaq; quod ipse quoq; abhinc septem annis uidi haud grauabor in medium adducere. Alexander Gallouidianus Kilkendensis ecclesiæ pastor (uir præter insignem probitatem rerum admirandarum studio incōparabili) cum extracta alga marina inter caulem & ramos à radice statim pariter & usq; ad cacumen enatos qua coniunguntur conchas adhatas uideret, rei nouitate attonitus, mox cognoscendi studio eas aperit, ubi magis multò quàm antea obstupefactus constitit. Non enim piscem in testis conclusum comperit, sed (dictu mirabile) auem, ac pro illius magnitudine testas quoq; inauctas. quibus enim paruæ inerant, & ipsæ quoq; apertæ eas pro quantitate complectebantur. Itaq; ad me extemplo, quem eiusmodi rerū cognoscendarum iam olim magna cupiditate detentum nouerat, celeriter accurrit, remq; omnem monstrat, nō magis rei miraculo obstupefacto, quàm re tanta ac tam inaudita conspecta, læto. hac enim re satis constare arbitror, non hæc procreandarum auium semina aut truncis, aut arborum inesse fructibus, sed ipsi Oceano: quem Maro, ut Homerus, patrem rerum haud temere appellauit. Verum quoniā id fieri uidebant cadentibus in aquam arborum ad littus positarū pomis, ut temporis tractu ex illis eæ apparerent uolucres alites, in eam sententiam abducti sunt, ut poma illa in ipsas commutari opinarentur, sed falsò. Nam tempore adnatis ex ui maris primum uermibus, atq; ijs sensim excrescentibus, uicissimq; pomis illis ex humiditate corruptis disparentibusq;, non satis accuratè perspicientibus ex illis in has transmutari formas uisæ sunt, Hector Boëthius.

DE PVFFINO ANGLICO.

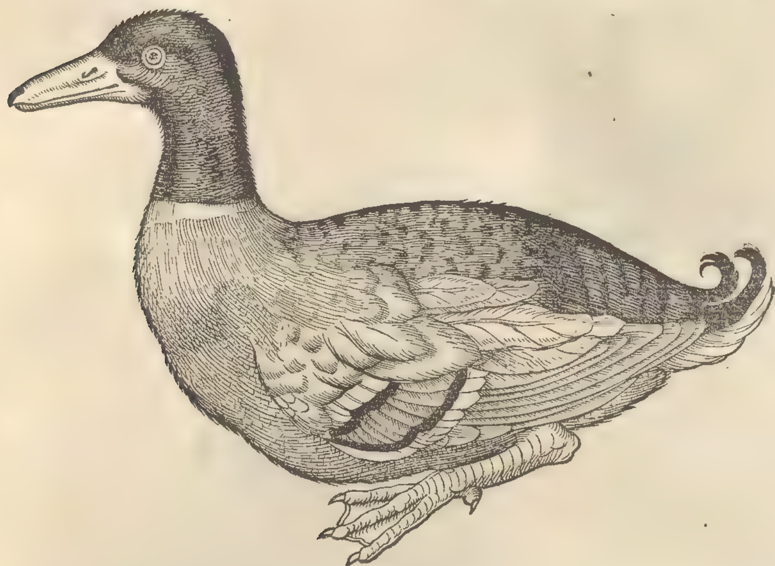
AVIS quædam aquatica, anati similis colore (licet uiridem colorem circa caput & collum non habeat) & rostro, magnitudine minor, plumosa, apud Anglos (ut audio) puffin uocatur. sale conditur, & in delicijs habetur. editur etiam quadragesimæ tempore, quòd uideatur quodammodo piscibus affinis, cum sanguinem frigidiorē habeat. In mari degit, & uolat, ubi etiam capitur, ut Anglus quidam nobis narrauit. Et rursus alius quidam Anglus eandem auem his uerbis nobis descripsit: Marina est, consimili penè forma cum aue quam Angli cotam appellāt (aut fulicæ nostræ fluuiatili) nisi quòd exilior est, & colore magis subfusca, (quàm nigra:) pennis caret, plumis tantum ceu lanugine quadam uestitur. itaq; subuolare nō potest. suburinans alga & cochleis uictitat. Si quando uel metu uel aliam ob causam locum ocyus mutare instituit, alarum pedumq; extremitate nitēs, aquas celeriter quasi prorepens præterlegit. Retibus gregatim capiuntur, uasisq; sale conditæ in quadragesimam reponuntur, Hæc ille. Turnerus tertiū urinatricis genus, quod anserculo nuper ab ouo excluso simile facit, rostro tantum exiliore, pro pennis lanuginem quandam habere scribit, nec in mari sed stagnis aut fluuijs non rapidis degere. Veteres Græci in gripho auem non auem pro uespertilione dicebant, Angli puffinum suum, quem auem natura fecit, non solum nomine, sed re ipsa etiam & licentia cibi, auem non auem uel auem piscem faciunt.

DE ANATIBVS FERIS IN HELVETIA communibus, quarum nomina Latina nobis incerta sunt: & primum de duabus Anatibus feris torquatis.

ANAS FERA TORQVATA MINOR.

ANAS fera torquata, quæ magnitudine, forma & uoce inter cæteras proximè ad cicures accedit, (aut magnitudine etiā superat,) à nostris appellat̄ **Großent**, id est anas magna, & à uoce **Retschent**. ad Constantiensem lacū à capitis alarumq; coloribus **Blassent, Spiegelent**. Circa Verbanum lacum Italicè, ni fallor, ceson: quanquam aliqui cygnum sic appellant. Caput ei uiride, rostrum subflauum. collum superius uiride est, infra castaneæ coloris, in medio circulus albus, unde torquatam appellauimus: ut uideri possint anates illæ quas Aristophanes ποικιλοζωσμένας uocat, & Scholiastes pennis candidis tanquam zona ambiri scribit. In medijs alis transuerso situ cœruleus color est, (inde nomen apud aliquos, **Wild blauw enten**,) qui tamen pro diuerso ad Solem obiectu uariat: paucis infra supraq; pennis candidis. Pars dorsi caudam uersus ex cœruleo ferè ad uiridem & nigrum inclinat. inferius puto, nigra est. Venter ex albo cinereus & uariè maculosus, uel (ut Græcè dicam,) στικτός. quæ quidem uarietas ex macularum punctis per pennas quasi guttatim dispersis in aquaticis auibus non paucis spectatur. Cruribus rubet. ¶ Idem genus Eberus & Peucerus describunt, his uerbis: Anates syluestres maiores, quas Germani **Großenten, Mertzenten** uocant, (id est anates maiores uel Martias à Martio mense,) ima supremaq; corporis parte cæsiæ sunt, pennas alarum & alijs aspersas coloribus, præcipuè tamen purpureo nitentes habent. collo capitiq; uiredo ad nigredinem tendens inest, medium collum candidus ambit circulus. Fœmellæ uariæ, sed cinereæ & nigris albisq; maculis distinctæ, Hæc illi. Non alias equidē boscades maiores Athenæi esse dixerim, quarum supra memini. ¶ Easdem anates à nonnullis in nostra regione putò appellari **Hagenten**, id est anates sæpium, nimirū quòd circa sepes in fluuiorum

ripis

ripis (quanquam illæ de quibus ſuperius ſcripſi in lacubus frequentes ſunt) obuerſentur. aiunt illas magnitudine cicures æquare, coloribus inſigniri pulchris, uiridi, ſpadice uel caſtaneæ, uario: in medijs alis uirere, pedibus rubere. Anas ſylueſtris uera (id eſt domeſticæ maximè ſimilis, inquit Albertus) dorſo & uentre griſea (cinerea) eſt. mas in collo quaſi pauonis radiãtes habet pennas, colorē compoſito ex uiridi & cœruleo, torquem album circa collum, & in alis uerſus uentrē maculam uirôre ſplendentem. ſed fœmina magis declinat ad nigrum colorem cũm cinereo mixtum. Eſt autem uox fœminæ craſsior, maris acutior, ut in omni anatum genere. Cæterum hoc genus anatis duplex eſt, nempe maius & minus, utrunq; notum apud nos, Hæc ille.

DE ANATE FERA TORQVATA MAIORE.

VNIVS generis, ut ex Alberto recitaui, anatum torquatarum duæ ſunt ſpecies: de minorē iam dictum eſt, maior apud nos uulgò nominatur **Stoꝛtzent** uel **Stoꝛent**; hoc eſt anas ſcrutatrix, quòd roſtro fodiens fundum, arenam & herbas, uictum ſibi perſcrutetur, quod & reliquæ propriè dictæ anates faciunt: ſed hæc forte magis aut frequentius, cùm corpore etiam maior ſit. Glandes etiam amat & auenam, & in agros auena conſitos aliquando inuolat. Coloribus cum præcedente magna ex parte conuenit, præſertim roſtri, capitis & colli, &c. Qui uenantur eas apud nos in lacubus, tandiu perſequuntur donec fatigatas capiant.

ANAS magna, *ein groſſe Ente*. Roſtrum eius in medio nigrum, à lateribus flaueſcēs: tergum in nigro flauicante maculoſum. Venter reliquo corpore dilutior. Alæ cinereæ, in quibus pennæ quædam lineis duabus tranſuerſis albæ, quædam inſigni fulgore ſic radiantes, ut aliter in opaco, aliter in ſole gemmare uideantur. In mare omnes propemodum partes inſigniores. Roſtrum flauum, caput collumq; gemmantis uiriditatis, medium collum circulus ambit albus: pars altera ſpadicis colore eſt. Venter magis uarius atq; denſus, plumas perdicũ habens ſimiles. Cauda in nigro uiridans, quæ in fœmella, tergo æqualis eſt: pedes crocei, qui in eadem fœmella, lutei, Georg. Fabricius.

ANAS graminea uel iuncea, *ein* **Schmilente**, nomen habet apud Miſenos, quòd certo graminis iunciue genere (cui à foliorũ anguſtia nomen uulgare **ſchmalen**. uide ſupra in Anate C.) paſcatur, inq; eo frequens uerſetur. roſtro & pedibus nigris, reliqua cum anate magna illi ſunt æqualia, color tantum corporis eſt dilutior, Idem.

DE ANATE FERA FVSCA VEL MEDIA, id est mediæ magnitudinis.

ANAS syluestris fusca à colore dicta apud nos, **ein wilde grauwe Ent**, magnitudine & figura ad urbanam accedit. Rostrum ei latum, inferius omnino nigrum: superior uerò rostri pars ante & retro tantum nigricat, per medium ex fusco albicat. Caput totum & maxima colli pars colore ruffo uel castaneę splendent nitentq́. Inferior uerò colli pars iuxta dorsum & pectus undiq; nigricat, ut dorsi etiam finis & cauda. Reliqua dorsi pars cum alis, mustelinum colorem refert ut mures pontici seu uarij dicti. insunt autem pennę uario colore distinctæ ex

albis

albis nigrisq́ lineis cymatili ductu perquam elegantes. Idem in uentre color, sed obscurior: à quo præcipuè uentris colore nomen anatis fuscæ à nostris impositum uidetur. Interior alarum pars pennis albis constat. Crurum color glaucus, digiti quoq; pedum glauci uel subalbi, sed nigris membranis coniuncti. Idem aut omnino proximũ genus est, quod supra à colore nominauimus Rothalß, (quo nomine circa Argentoratum utuntur,) & an penelops dici posset dubitauimus, cum similiter φοινικόλεγυος & ποικιλόδειρος sit, hoc est collo puniceo & uario, & anatum generi adscribatur. nam de magnitudine nihil habemus: cum Scholiastes Aristophanis & magnitudine columbæ, & rursus anate maiorem penelopem describat. Esto igitur nobis tum rothalsa tum anas fusca (siue una planè species est, siue generis unius proximi duæ species minimum differentes) nõ aliud quàm penelops ueterum, donec alius aliquid certius adferat. Eberus & Peucerus anates quasdam Germanicè uocant Mittelenten (hoc est mediæ magnitudinis, ut ego interpretor,) latiusculis & simis rostris, cinereum colorem nigredine in eis uariante, & ueterum boscades esse suspicantur. Sunt autẽ hæ uel eædem cum illis quas hic descripsimus: aut saltem magnitudinis ratione idem uocabulum Germanicum eis conuenit.

ANAS mediocris (inquit Georg. Fabricius) ein Mittelente, à magna differt quantitate & forma; minor enim est, minusq́ colorata, in alis præsertim atq; pedibus: nam & horum membranæ ni-

græ sun̄t, quæ in anate magna flauescūt: & uenter quoq; candidior, ac minus uarius. Alæ in masculis partim nigræ, partim albæ sunt, & pauculis pennis rubris tinctæ.

DE ANATE MVSCARIA.

ANAS muscaria, Muggent, sic uocatur à nostris, quòd muscas supra aquam uolantes captet. Huic quoq; ut superiori magnitudo & figura ferè ut domesticæ anati. Rostrum latum & simum, cuius lamina superior per medium nigricat, utrinq; flauet: inferior planè crocea est. longum, quatenus extra plumas eminet, digitos duos. Dentes utrinq; serrati, latiusculi, & quodammodo membranacei, flexiles, eminentes. inferioris tamen laminæ dentes minimum eminent, & strias oblongas ducunt. Color plumarum per totum ferè corpus uarius est, ex nigricante, charopo, albo & mustelino alicubi mixtus: uel, ut breuiter dicam, qualis perdicum ferè, hoc

hoc est κοραμνῶς, ut pulueratricum plerarunq;, sed distinctus. Ventris plumæ albent, interius fuscæ. Pedes flauent, digiti nigricantibus membranis cohærent, collũ tam supina quàm prona parte στικτὸν est, hoc est uarium quibus supra dixi coloribus. Vertex magis nigricat quàm cæteræ partes: qui color etiam in alis habetur, eędem & cauda breues sunt. Huic congener uidetur anas strepera, quam infra describemus Georg. Fabricij uerbis. Sed in Podamico lacu circa Constantiam aliud etiam anatis feræ genus muscarium appellari audio, quod alibi à cœno palustri etiam Mürent (ut querquedulæ diminutiua uoce Mürentle) & Moßent dicatur, corpore magno & coloribus elegantissimis insigni, unde eandem quam supra torquatam maiorem nominaui esse conijcio. Sed cæteras etiam anates plerasq; muscas sectari aiunt. Georg. Fabricius aliã nobis muscariam descripsit, quæ apud Misenos nominetur Pilente uel Pilwegichen. Hæc (inquit) muscas captat, & ideo à pueris delectationis causa alitur, ad quod respexit in Captiuis Plautus, Patricijs pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur, quîs cum lusitent. Muscis autem suspenso gradu placidè ingrediens insidiatur. Rostrum longum & molle, & colore cinereum: qui & reliqui corporis est, excepto uentre, qui nonnihil candidior. Vocem noctu lachrymanti aut lamentanti similem edit. paulò maior est motacilla. Hæc Fabricius, sed apparet eum motacillam nobis hoc nomine ignotam facere.

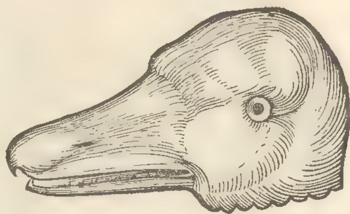
DE ANATIBVS PLATYRYNCHIS, id est latirostris.

Figura hæc schellariæ nostræ rostri latitudinem non exprimit: quod emendabit pictor, si quis colores addet.

NATEM platyrynchum appello à rostri latitudine. rhynchos enim non de suibus tantum dicitur, ut quidam putant, sed etiam de auibus, non rhámphos modo, ut annotauit Eustathius. Nostri schellariam uocant, Schellent, à rostri figura, ut conijcio. imitatur enim quodammodo genus quoddam crepitaculorum ex ære, quę Germani schellas nuncupant: uel potius, quoniam inter uolandum (ut audio) alis suis ita perstrepat, ut crepitaculorum huiusmodi sonum repræsentet. Rostrum ei nigrū, breue, medio palmo (id est duobus digitis) longum, & eiusdem fere latitudinis; non planum aut simum ut muscariæ, sed conuexum instar clypeorum, quare aliqui Schiltent, id est clypeatam appellant. Hæc etiā anatis urbanæ magnitudinem non excedit, ut & muscaria: & pedes similiter flauos habet, sed maiores, lōgiores: & digitos itidem nigris iunctos membranis. Pennæ ubiq; nigræ sunt, sed in collo nigricant ex albo: in alis inferioribus albæ. Capitis color qui castaneæ obscurus, uel ruffus admixto nigro. Prona (anterior, puto) pars colli & uenter albent. Dentes in superiore rostri parte undiquaq; conduntur interius, nec eminent: inferiores uerò oblongas strias ducūt ut in muscaria anate. Lingua nigricat. Audio eam piscibus quoq; uesci. Eadem uel omnino congener est, quam clangulam Geor. Fabricius nominauit. nam & Miseni (ut scribit) appellant ein Klinger, ab alarum clangore, quæ firmissimæ sunt, nec sine sono in uolatu mouentur. Rostrum ei latum, sed breue ac obtusum, & nigrum, caput magnum & in nigro uiridans. secundum oculos, qui in hoc genere pulchri sunt, utrinq; macula alba est. in fœmella nec uiror ille, neque hæc macula apparet, (figuram schellariæ nostræ ex fœmina factam arbitror, quoniam macula caret.) Tergum & cauda nigra. alæ partim nigræ, partim candidæ. gula cum uentre tota candida. in fœmella gula nonnihil in cinereo maculosa. Pedes in ambabus flaui, Hæc ille. Sed capitis etiam quam misit iconem apponemus, ut & rostri latitudo (non expressa à pictore nostro) & macula secundum oculos, appareant.

CAPVT CLANGVLAE.

RVRSVS idem uel maximè congener platyrynchi anatis genus est, quod audio uocari à Germanis (circa Argentoratū) weisser Strttuogel, (nescio qua nominis ratione, cuius generis etiam fuscam speciem inueniri aiunt, illam nimirum quam supra descripsimus:) ab Anglis scheldrake, quæ uox ad Germanicam Schellent accedit. Rostrum ei similiter breue & bene latum (ut in pictura ad me missa cōspicor) & nigrum. ut caput etiam ac dorsum & alæ: quarum tamen in medio magna pars alba est, & rursus in superiore parte. colli etiam pars inferior, pectus & uenter albent. inter rostrum quoque & oculos albæ sunt maculæ. reliqua circa oculos pars maculis è cœruleo uiridibus ambitur. Crura & pedes è ruffo flauescunt. Sed alij aliter describunt scheledracum Anglorum: uide infra inter Mergos magnos.

ALTERVM apud nos genus platyrynchi anatis, similiter ut primum Schiltent, id est clypeatam nuncupant: aliqui priuatim Täschenmul, ob insignem rostri latitudinem, quæ ad duos pollices accedit. tascham enim appellant nostri marsupij genus latiusculum quod à zona suspenditur. Rostrum ei nigrum, latum & in fine quadam cochlearis specie. mediæ extremitati breuis quidam & paruus uncus adiungitur. inferior rostri pars siue lamina superiorem ita subit ut intra eam tota includatur. Dentes ab utraq; rostri parte molles, flexiles, recti, in hoc anatum genere (quod sciam) omnium longissimi, ad dimidij digiti longitudinem. aut fortè etiam cæteris anatibus dentes æquè longi, sed rostro magis adhærent, non ita prominent. Caput nigricat, sed occipitium & pars posterior usq; ad medium colli uiriditatem præ se fert. Collum duos palmos longum. Reliquum corpus ut anatis cōmunis, uel aliquanto minus. Pedes & crura crocei coloris. plumæ uētris ruffæ (quæ in superiore genere albæ sunt.) Superior alarū pars ex cinereo cœrulea. reliquæ pennę partim fuscę, partim subuirides. Hanc quoque pisces captare aiunt.

CAPVT FVLIGVLAE.

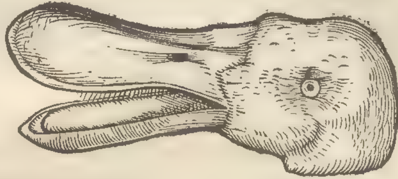
ANAS fuligula (sic uocat Geor. Fabricius imitatione Germanicę uocis apud Misenos ein Rüsgen) à fuligineo totius corporis colore. rostrū ut in clangula breue est, ut in latirostra (maiore, mox describēda) latū. unde & latirostra minor uocari potest. In alis una linea transuersim alba. uenter albus. pedes ut anatis paruæ (querquedulæ,) à qua etiam nō differt magnitudine.

ANAS latirostra maior, ein Breitschnabel.

Huic

Huic roſtrum duplo ferè, quàm in cæteris latius, idꝗ in mare nigrū, in fœmella modò flaueſcens, modò maculis uarium. Striæ quoꝗ longæ, & frequentes magis, quàm in ullo alio genere. Collum in albo cinereoꝗ maculoſum, gulæ pars inferior alba. Alæ in parte ſuperiore iſatidis colore ſunt, media albæ, poſtrema in nigro uiridantes, reliqua cinereæ. Venter ſpadícis colore, in fœmella mediocri anati ferè ſimilis, in albo flaueſcens. pedes cum primo genere conueniunt, in utroque ſexu, Georg. Fabricius.

CAPVT LATIROSTRAE MAIORIS.

¶ HIS aliam ſpeciem addo quam peregrinam eſſe aiunt, & Seeuogel, id eſt auem marinam cognominãt: roſtro itidem breui, latoꝗ & conuexo, ad cœruleum colorē dilutum inclinãte: pars media tamē nigricat, ut & caput & cauda extrema, & longiores alarum pennæ: quæ tamen duabus zonis diſtinguuntur, inferiore alba: & ſuperiore ſimiliter, ſed quam per medium linea ruffa diuidat. Collum breue, album inferius, dorſum fuſcum, pectus ruffum: ut etiam pedes, ſed hi dilutius. Latera cinerea, fuſcis & breuibus punctis lineisue diſtincta. Oculos puncta obſcurè uiridia ambiunt. Sed hanc quoꝗ deſcriptionem picturæ tantum intuitu confecimus. Quærendū an hęc ſit ſlub dicta apud Friſios, auis aquatica anate minor, ſed roſtro latiore.

ANATEM quandam cirrhatam noſtri à corpulentia Vollenten appellãt: cui itidem roſtrum latiuſculum, corpus gallinæ magnitudine, plenum & obeſum: quamobrem in cibo cæteris pleriſꝗ præfertur. Totum roſtrum ſuperius in hac glauco colore eſt: inferius nigrum. Caput etiam & collum undequaꝗ nigra. mas apicem in uertice gerit nigris pennarum cirrhis conditum: prope quem pennæ utrinꝗ ex nigro uirent. Dorſum eſt fuſcum punctis albicantibus tanquam puluere inæqualiter aſperſum, quæ tam parua ſunt ut lateant niſi penitus aſpexeris. Fuſcis alarum pennis candidæ ſubſunt, quarum extremitas iterum nigreſcit. Cauda breuis, ut anatū generibus, undiꝗ fuſca. Venter & ſupinæ partes alarum albent. Pedum digitos glaucos nigræ coniungunt membranæ.

DE ALIIS QVIBVSDAM ANATIBVS, QVAS Georg. Fabricius apud Miſenos nobis deſcripſit.

ANAS fiſtularis, ein Pfeifente, à ſono acutiore, quem fiſtulæ modo emittit, denominata, aëris meatus in roſtro habet latiores: roſtrum colore iſatidis, circa unguem ductus nigros quaſi fila. Collum rubro nigroꝗ uarium. tergum partim plumeū, ut uenter anatis magnæ, partim rubris nigriſꝗ pennis temperatum. Alæ parte ſuperiore cum tergo conueniunt, media maximaꝗ albæ ſunt, ima cinereæ. In fœmella uerò nec roſtrum, nec tergum, nec alæ eodem ſunt ornatu: ſolus uenter in utriſque candidus.

ANAS ſtrepera, ein Leiner, à uocis ſtrepitu grauiore. Roſtrum nigrum, collū in nigro alboꝗ quaſi ſquamoſum, dorſum in cinereo flauicans, ſubalæ quaſi perdicum pennæ. Alæ rubras, nigras, albas pennas permixtas habent. Venter ſupernè candidus, cauda nigra, & in extremo cinerea. Pedes lutei, membranæ nigræ. Hæc muſcariæ noſtris appellatæ, quam ſupra deſcripſimus, congener uidetur.

ANAS caudacuta, ein Spitzſchwantz, nomen à cauda longiuſcula accepit. Roſtrum ſupernè nigrum, à lateribus iſatidis dilutæ imitatur colorem: in fœmella cum maculis nigris cinereū. In alis pennæ infimæ tranſuerſim albæ: mediæ in nigro gemmantes uiridi & damaſceno: extremæ nonnullæ flauicantes. Hæc in fœmella uarietas non eſt: ſed lineæ tantū duæ tranſuerſim albæ. Capite cum anate mediocri, dorſo cum ſtrepera conuenit, pedes membranæꝗ cinereæ.

ANAS quadrupes, magnitudine anatis paruæ. Roſtrum latum, & in latitudine tenue, figura à noſtratibus omnibus aliquantum differens, priore parte nigrum, extrema flauum. Capitis ſumma pars ad collum uſꝗ nigra, circà oculos cinerea. Niger circulus collum ambit, nigrum tergum, nigræ alæ, nigra cauda. Venter albus. Pedes flaui, & inter ſe non procul diſtantes, ut pictura indicat. Hanc anatem mortuam uidi. nam duæ aſſeruantur Torgæ in armamentario illuſtriſsimi Electoris Saxoniæ. Audiui à quibuſdam circa Merſeburgum ad Salam eius generis captas eſſe. Hæc Fabricius. qui imaginem quoꝗ anatis quadrupedis ſibi uiſæ ad nos miſit, quam hoc loco appoſuiſſem, ſi à ſculptore dum hæc æderemus cælata fuiſſet. Vidi ego columbæ etiam quadrupedis effigiem typis excuſam & publicatam, de qua ſuo loco ſcribetur. Alæ & crura auium ex oui luteo fiunt, indicio eſt quòd pulli, qui ex ouo cuius lutea duo ſunt abſꝗ ſepiente membrana quatuor alis & totidem pedibus naſcuntur, arbitranturꝗ prodigium, quale olim Mediolani contigit, Cardanus lib. 12. de Subtilitate. Atqui anas hæc, ut & columba cuius memini, tetrapodes tantum fuerunt, non etiam

tetrapteri. Sed de ouis geminum uitellum habentibus, plura adferam in Gallina C.

ANATES longiroſtra, muſtelaris, raucedula & alticrura, ſic dictæ à Georg. Fabricio imitatione uernaculæ linguæ, quoniam piſcibus uictitare mihi uidentur, quod uel ex roſtri figura conijcio, inter mergos infrà à nobis referentur.

ACRONIVS lacus, quem Conſtantienſem uocamus, multa anatum genera alit: & inter alias, quæ ab accolis uocantur Krautenten, id eſt herbiuoræ: Mooren uel Mürenten, quas puto ab ab anate torquata maiore non differre: Trybuógel, Kätzle, de quibus nihil hactenus certum reſciui. Bellonius morillons Gallicè dictas aues in anatum genere numerat.

HISPANI in Hiſpaniola inſula & uicinis inuenerũt anſeres ſylueſtres, turtures, anates noſtris grandiores & cygneo candore, capite purpureo, Petrus Martyr. Sed aliter Chriſtophorus Columbus, In Hiſpana inſula (inquit) turtures ſylueſtres & anates noſtris proceriores inuenimus, anſeresq; oloribus candidiores, capite tantum rubeo.

DE ANATIBVS QVIBVSDAM GERMANIAE inferioris & maritimæ, Meanca, Tela & Slupo, &c. anate fera minoribus.

IN Germania inferiori & maritima apud Friſios audio inueniri auium aquaticarum & anatibus ferè ſimilium diuerſa genera, & nominatim iſta, Smeant, Teling, Slup, Gaffuogel, Wild enten: Primum ex his minimum eſſe, ſecundum maius primo, tertium ſecundo, quartum tertio, quintum omnium maximum. Meancæ aues (Murmellius Germanicè uocat Meant) ab imitatione uocis ſic dictæ, anatibus maiores (lego minores) ſunt, breui collo, breuibus pedibus, coloris cinerei, oculis glaucis, roſtro partim croceo, partim rubeo, ſemper clamant meanca, cadauerum cupidiſsimę, & præcipuè hominum: itaq; gaudẽt tempeſtatibus, inſidiãtur tamen etiam paruis animalibus. Ab his auibus etiam multas alias aues maritimi meãcas (nimirum quas uulgò Mew dicunt) uocant, Albertus. Scribit autem eadem quoq; de fulica: nempe auem aquaticã eſſe, de genere mergorum, anate minorem, cadaueribus ueſci & tempeſtatibus gaudere: colore tamen diſtinguit nigram eſſe docens. Vnde apparet has aues congeneres eſſe: & generis quidem larorum, uel (ut Plinius uocat) gauiarum, quæ aues ſubinde circa aquas uolitant columbarum ferè magnitudine, clamoſæ, famelicæ, piſciuoræ, plumoſæ & leues; roſtro collo & pedibus omnino tales, quales meancas Albertus deſcribit, palmipedes, &c. ut pluribus dicetur in Lari hiſtoria. Fulicam etiam Albertus nidificare ſcribit in petris circa aquas, & laros Ariſtoteles in petris maritimis, ſed Ariſtoteles cinerei tantum lari meminit, qui circa lacus & fluuios uictitet: quem meancam Albertus uocat, noſtri Mewb & Holbrot, &c. & albi, qui è mari uictũ quærat, ein wyſſer Mewb. nos uerò alias etiam differentias coloris eorum ſuo loco adferemus. Alberti quidem fulica de qua nunc diximus, alia eſt quàm fulica hodie Italis appellata, uide in Fulica. Ex Friſio quodam accepi meancam anati ſylueſtri ferè ſimilem eſſe, minorem, quæ in ſublime uolatu efferatur imminente ſerenitate, alba circum latera, uocabat autem ipſe Germanicè Schmeant. Sed hæ aues cum uolaces ſint, & rarò natent, anatum generi non debent adſcribi.

¶ De tela & uuigena, uide ſupra in Querquedula.

¶ SLVB uel Schlub Friſiorum lingua genus anatis eſt, minus quàm anas fera propriè dicta, ſed roſtro latiore. Hæc forte fuerit ſpecies una ex anatibus platyrynchis, quas ſupra deſcripſimus.

NON dubito quin & alia complura anatum genera cõperiantur, alia in alijs regionibus: quanquam ueteres pauca nominarunt, ut ardearum quoq; tria tantum genera, quæ tamen innumera reperiri Oppianus in Ixeuticis author eſt. ego uerò non plura ardearum quàm anatum genera extare puto, multoq; magis ſi quis mergorum etiã genera anatibus adnumeret. ſunt enim mergi nonnulli anatibus non cætero tantum corpore ſed etiam roſtro fermè ſimiles, ut anates primo intuitu exiſtimari poſsint.

DE MERGIS IN GENERE, QVIDQVE AB ANAtibus differant, & ſeorſim de Mergo apud Latinos ueteres, & Aethyia apud Græcos.

MERGVS non tam ſpecies auis eſt, quàm genus multas ſub ſe ſpecies continens. aues tamen, quæ ut plurimum mergi (Merch apud Germanos) uocantur, uariæ ſunt ut picæ, (&c. ut infra dicemus inter diuerſos mergos, quorum uulgaria tantũ nomina tenemus,) Albertus. Veteres non fecerunt plura mergorum genera, forte quòd cum anatibus ea confuderint. Nos cum aliâs diſtinguimus, tum dentibus, qui anatibus omnibus molliores, flexiles tranſuerſiq; per roſtrum pertingunt: mergorum, illis quibus roſtrum latiuſculum (minus tamen latum quàm anatibus) duri ac rigidi, utrinq; tantum in marginibus roſtri; cæteris, quibus roſtrum latum

tum non est, sed in acutum desinit, nulli. Veteres quidem nullius auis, quod sciam, dentatæ meminerunt, præterquam Diomedeæ, quam Iuba cataractam uocat: ut hæc quoq; mergorũ generis existimari posit, ut suo loco dicemus. Mergi præterea magis aquatici sunt quàm anates: ideoq; semper ferè in aquis manent, non æquè in terram & ripas egrediuntur ut anates. Et crura uel non æquè absoluta habent, uel breuiora, uel non eodem situ sed posterius: quamobrem incõmodè ingrediuntur. Piscibus magna ex parte uiuunt: & diutius quàm anates urinari possunt; & natando celerius insequi. Plerisque eorum ceruix procerior. in fame etiam herbis & alijs quibus anates uescuntur. Mergum Varro ait dictum esse quòd mergendo se in aquã captet escam; sed hoc cum diuersarum specierum aues aquaticæ faciant, (omnes quidem palmipedes & quodammodo anatiformes; magnitudine tamen, coloribus, rostriq; figura differentes;) de una tantum specie mergi uocabulũ usurpasse ueteres Latini uidentur, eadem scilicet quam Græci æthyiam uocant. Obijci quidem potest; æthyiam apud Græcos marinam tantũ nos legere, & quæ in saxis maritimis oua pariat Aristoteli: mergum uerò à Plinio non marinum tantum, sed etiam stagniorum incolam poni: non in saxis sed in arboribus nidificantem: unde doctissimus Vuottonus mergum ab æthyia auem diuersam esse suspicatur. Sed cum eruditi hactenus omnes eandem esse auem tradiderint, & pleraque de æthyia à Græcis tradita, Plinius de mergo interpretatus sit, nihil eas inter se differre præterquã nomine credimus. Idem enim animal & marinum aut maritimum esse, & circa fluuios stagnáue aut in ipsis morari, cum in auium tum in piscium genere, nihil prohibet: siue quòd à mari quædã ascendant, ut alcyones aues, lupi pisces: siue quòd utrobiq; nascatur, idq; uel nullo discrimine corporis & naturæ, uel aliquo illo discretæ, ut percę marinæ à fluuiatilibus. Quin & easdẽ aues in arboribus nidificare, aut si arbores desint, in nudis scopulis, nihil erit absurdi: ut apes aliâs in arborum aliâs in terræ cauis nidificant. Transtulit sanè locum suum Plinius ex Aristotelis de animalibus historia 5. 9. ubi nulla arborum mentio: sed tum lari tum æthyiæ saxis maritimis oua parere scribuntur. Quòd si æthyiam mergum esse negemus, nullum aliud quo appellari Græcè posit uocabulũ nobis relinquitur. nam dypten, poyngem & bûngem poëtica esse legimus, & idẽ cum æthyia significare. Hæc nostra quidem est sententia: ut pluribus tamen per nos satisfieret, seorsim quæcunq; apud ueteres Latinos de mergo prodita inuenimus, seorsim etiã quæ apud Græcos de æthyia, cõscripsi, ut cõferenti utriusq; historiam unam eandemq; auem aut diuersas iudicandi libertas relinqueretur. His iam perscriptis incidi in Turneri Angli de mergo scripta. Mergus (inquit) Anglicè a cormorant, Germanicè ein Sucher, (sed alibi urinatricis quoq; primum genus Germanicè Sucher interpretatur, Anglicè douckera uel louna.) Et rursus, Mergus auis est magnitudine ferè anseris, pulla, rostro longo, & in fine adunco, palmipes, corpore graui: forma corporis aui sedenti, erecta est. Plinius in arboribus nidulari scribit, at Aristoteles in saxis maritimis. Quod uterq; aut uidit, aut à referentibus aucupibus didicit, scripto mandauit. Et ego utrunq; obseruaui. nam in rupibus marinis iuxta hostium Tinæ fluuij mergos nidulantes uidi, & in Northfolcia cum ardeis in excelsis arboribus. Qui in rupibus maritimis nidificant, ex præda marina ferè uiuunt: qui uerò in arboribus, amnes, lacus & fluuios uictus gratia petunt. Hæc Turnerus. Apparet autem ex descriptione, quòd mergum auem intelligat, quam nostri Scharb nominant, Angli (ut audio) cormorant, quanquam Galli etiã aliam auem cormorant uocãt, nempe phalacrocoracem, quem inferiores Germani Schwemmerganß appellant. De mergo magno nigro (sic enim Albertus uocat, & carbonem aquaticum) qui & simpliciter mergus ueteribus dictus uidetur, per excellentiam scilicet, plura leges infra inter mergos magnos. Mergum aquarum dulcium audio uulgò Græcè hodie *βουτηκίδι* nominari.

¶ קאת, kaath, & שלך, schalac, Hebraicas uoces ferè confundi, & pro eadem aue accipi uideo, cum Deut. 14. utraq; seorsim nominetur inter immundas aues: ubi Munsterus pro kaath, upupam uertit. LXX. catarrhacten, Hieronymus mergulum: aliqui ardeam: ut schalac etiam Leuitici 11. Hieron. & LXX. nycticoracem, aliqui mergulum, alij ardeam. Dauid Kimhi schalac ex magistrorũ sententia השולה, heschula, auem quandam marinam exponit piscium captatricem: Onkelos שליגונא, schalenuna, mergulum. Abraham Esre Leuit. 11. auem (inquit) dicunt esse, quæ natura ea est prædita ut abijciat fœtus suos. Is nimirum (ut iudicat eruditus quidam apud nos) est cuculus. Arabica translatio Deut. 14. habet זמג, semag: Persica uocẽ retinet Hebraicam. קאת, kaath, Dauid Kimhi à uomendo dictam putat. Rabi Ionas auem uocatam dicit קאה, kaah, & thau radicalem putat literam, ut Psalmo 102. לקאת מדבר. Porrò in Thalmud magistri uocant קיק, kik, uel hakik, quam auem cuculum Iudæi putant, adstipulatur R. Abrahã Psalmo 102. & Leuit. 11. auis est, inquit, solitudinem amans à uomendo dicta, cuius uox ceu בחי, cohi, id est ploratus, in Thalmud kik dicta. Deuter. 14. Chaldæus קתא, katha, Arabs קוק, kuk, reddit, Persa uocem Hebraicam seruat. LXX. Leuitici 11. & Psalmo 102. pelecâna uertunt. Deuter. 14. (ut dixi) catarrhacten: Esaiæ 34. *ὄρνεα*. Sophoniæ 2. chamæleontes, (sed koah uel koach chamæleon est, non kaath.) Hieronymus Psalmo 102. LXX. imitatus pelicanum, alibi onocrotalum. Sunt quidem aues istæ, mergus, catarrhactes, pelicanus & onocrotalus, omnes pisciuoræ, & onocrotalum uideo à quibusdam cum pelicano confundi: alioqui pelicano magis conuenit uomitus. aiunt enim illum conchas deuoratas postquam concoctionis calore apertæ fuerint reuomere, ut carnem à testis seligat. uox uerò lamentabilis (aut potius terribilis, instar rudentis asini) onocrotali est. Pagninus & Oecolampadius kaath Esaiæ 34. pro onocrotalo ac-

cipiunt קאת, kaath, Iudæi nostri dicunt esse Widhopff, id est upupam, Munsterus.

¶ Græci hodie mergum marinum, ut audio, uocant καλικατζ̃ς. Mergum alij mergonē uocant, Ambrosius Calepinus. sed mergón, uox apud Italos uulgaris est, nō Latina. faciunt autem mergones diuersos & magnitudine differentes. Mergi ab imperito uulgo smergi dicuntur, Erythræus Italus. Mergi sunt nonnulli quos ceruos aquaticos uocant, Seruius: ego pro ceruis coruos reposuerim, nam & Hispani (ut eruditus quidam ex illa gente nos docuit) mergum coruū marinum uocant, cuoruo marino: corui nimirū nomine indito à colore nigro. Albertus catarrhacten (ipse perperam carthates scribit) mergum nigrum interpretatur, qui forte scharbus noster fuerit, & coruus aquaticus Aristotelis potius quàm catarrhactes. Scio quidem mergos quosdam cornutos uocari, quod plumas instar cornuum habeāt, ut Seuerus Sulpitius scripsit, si rectè citat author libri de nat. rerum. sed hoc nihil ad ceruos. cristæ potius quàm cornua dici debent: & si cornibus conferri possent, non tamen ceruinis & ramosis. sed de his infra pluribus, adiecta etiam figura. Mergum Galli uulgò interpretantur ung plongeon uel plonget: quæ uox ad Græcorum πώϋγγας & βῦγγας accedit. ¶ Germani mergum Sucher interpretantur, aliqui Teucher scribunt, Tucher, Suchent. sed alij alias aues his nominibus designant, illam quæ propriè Sucher appelletur, aiunt columba minorem esse, &c. Vide in Vrinatrice. Flandri uoce diminutiua Sükeckin.

B.

Substricta crura gerentem, & spatiosum in guttura, Ouidius mergum cognominat. Longa internodia crurum, Longa manet ceruix, caput est à corpore longè, Idem. Mergi contra omne genus auium pedes habent in cauda, ita ut in terra stantes instar hominis pectus erectum præferant, Author libri de nat. rerum. Insatiabilia animalium, quibus à uentre protinus recto intestino transeunt cibi, ut lupis ceruarijs, & inter aues mergis, Plinius. Aristoteles animalia illa quibus intestina recta sunt, ciborum auida esse scribit.

C.

Mergus tum in aquis dulcibus degit, tum in mari, ut supra docuimus. Mergi maria aut stagna fugientes uentum præsagiunt, Plin. Idem alibi mergos marinos nominat. Mergū mare carpentem, Ouidius dixit. Aequor amat: nomenq; manet, quia mergitur illi, Idem. Mergus flumina stagnaq; innatat, sic dictus quòd in aquis se mergat. diutius tamen sub aquis morari non ualet, quòd aëris respiratione indigeat. quum percuti metuit, in aqua mergitur, & pisces persequitur, Author libri de nat. rerū. Inter aquaticas mergi soliti sunt deuorare quæ cæteræ reddunt, Plin. In aquam se cibum captans assiduè mergit, Varro. Mergos apricos, Verg. 5. Aeneid. Celeres, Georg. 1. ¶ Mergi etiam uocem mutant, ut canit Lucretius: Accipitres atq; ossifragæ, mergiq; marinis Fluctibus in salso uictum uitamq; petentes, Longè alias alio iaciunt in tempore uoces. ¶ Mergi in arboribus nidificant, Plinius. sed quoniam æthyia eadem mergo esse uidetur, æthyiam uerò Aristoteles in saxis maritimis oua parere scribit: Io. Claymondus, ne Plinius ab Aristotele dissentire uideatur, hunc locum sic legit: Gauiæ in petris nidificant, mergi etiā in arboribus. Verum codices omnes, quos quidem uiderim, inquit Vuottonus, in altera litera consentiunt. ¶ Oua pariunt mergi incipiente uere, plurimum terna, Plin. ¶ Mergorum pulli ut primum ab ouis exclusi fuerint, si matrem eos perdere contigerit, adeò ualidi sunt, ut ipsi sese nutrire possint, Albertus & Author libri de nat. rerum.

E.

Mergos plerosque capi puto similiter ut anates, uisco, defatigatione, bombarda, pisciculis in acum aut hamum affixis funiculo insertum. In ciuitate quadam ad magnū fluuium sita in Oriente, hospitem piscaturum comitatus uidi in nauiculis eius mergos super perticas alligatos, quibus ille guttur filo ligauit, ne pisces captos deuorare possent. Ponunt autem ad singulas naues tres magnas cistas, unam in medio, & ab utroq; extremo singulas. Tum mergos solutos dimisit: qui mox pisces quàm plurimos cepere, & ipsimet in cistas illas imposuère, ita ut breui tempore omnes repleuerint. Tum hospes filis à gutture eorum solutis, eos iam sibi ipsis piscari & piscibus pasci permisit. Hi pasti ad loca propria reuertuntur, iterumq; perticis alligantur, Odoricus de Foro Iulij.

Mergi anatesq; pennas rostro purgantes, uentum præsagiunt: cæteræq; aquaticæ aues concursantes: item mergi maria aut stagna fugientes, Plin. Iam sibi tum curuis male temperat unda carinis, Cum medio celeres reuolant ex æquore mergi, Clamoremq; ferunt ad littora, Verg. 1. Geor. Huius auis natura est ut sæpe mergens aurarum signa colligat, & præuidēs tempestatem futuram, propere medio reuolet ex æquore, & ad littorū tuta cum clamore contendat, Ambrosius Calepin.

F.

Si quis tunc mergos suaueis edixerit assos, Parebit praui docilis Romana iuuentus, Horat. 2. Serm. Hyeme obesiores sunt propter pauciorem tum temporis motum. omne enim animal sereno aëre gaudet, & in eo amplius uagatur, Obscurus.

G.

Remedia quæ Latini ex mergo tradiderunt, & ex æthyia Græci, coniungere uolui, (non sine distinctione tamen nominum,) quòd authores ipsi unam & eandem auem his nominibus intellexisse uideantur. ¶ Aethyia tota assata & in cibo sumpta elephantiasin sanat, & spleni medetur, Kiranides.

ranides. ¶ Aethyiæ sanguis antipharmacum est; & feris uenenatis resistit, Idem. ¶ Magi contra quartanas deuorari iubent cor mergi marini sine ferro exemptum, inueteratumq́ conteri, & in calida aqua bibi, Plinius. ¶ Aethyiæ uenter aridus potus (codex manuscriptus habet, & portatus & potatus) concoctionem perfectam ac bonum stomachum præstat, Kiranid. Serenus etiam scribit uentriculum mergi raptum (id est in cibo sumptum) stomacho mederi. Ventrem mergi aliqui commendant tanquam medicamen pepticum, id est concoquens, siue protinus elixum, siue arefactum (σκελετεύων) comedas. At nos id experti uanam esse promissionem cõperimus, sicut sanè etiam quod de interna tunica gallinarum memoriæ est proditum, Galenus de simplic. lib. XI. Atqui nec ipse mergi uentriculus facile concoquitur, neq; quicquam ad aliorum concoctionem iuuat; Vuotonus è Galeno. Crediderunt forte aliqui, mergi uẽtriculum in cibo, quod ea auis uoracissima est & plurimum concoquit, nostram quoq; cõcoctionem roborare posse: quemadmodum nostro tempore multi putant pellem mergi maioris nigri (scharbum uocant nostri) unà cum plumis interioribus paratam à pellifice, & uentriculo nostro applicatam, uim concoctricem eius promouere; non calore tantum suo, sed peculiari proprietate. ¶ Inueteratum sale (σκελετευθὲν, id est simpliciter exiccatum) æthyiæ iecur, ex hydromelite duobus cochlearijs potum, secundas pellit, Dioscor. Aethyiæ iecur assatum cum oleo & modico sale datum, mirificè conferre affirmant à rabido cane morsis, ita enim præsentaneum esse remedium, ut æger protinus aquam flagitet, Aëtius. ¶ Aethyiæ fel cum cedria inunctum, euulsos palpebris pilos non sinit renasci; Kiranides. Aethyiæ oua dysenteriam & renes & stomachum sanant, Idem.

H.

a. Mergus etiam genus propagationis in uite dicitur. Nonnullos tamen in uineis characatis animaduerti (& maximè eluenaci generis) prolixos palmites quasi propagines summo solo adobruere: deinde rursus ad arundines erigere, & in fructum submittere, quos nostri agricolæ mergos, Galli condosoccos uocant, eosq́ adobruunt simplici ex causa, quòd existiment plus alimenti terram præbere fructuarijs flagellis, Columella lib. 5. cap. 5. Et rursus 4. 15. mergum esse ait, ubi supra terram iuxta suum adminiculum uitis curuatur, atq; ex alto scrobe submersa, perducitur (aliâs producitur) ad uacantem palum, tum ex arcu uehementer citat materiem, quæ protinus applicata suo pedamento ad iugum euocatur. Item Palladius, 2. 21. Mergum (inquit) dicimus, quoties uelut arcus supra terram relinquitur, alia parte uitis infossa. Mergi post bienniũ reciduntur in ea parte quæ supra est, & in loco iustas uites relinquũt. Veteres uineas mergis propagare potius quàm totas sternere Atticus præcipit, quòd mergi mox facile radicantur, ita ut quæq; uitis suis radicibus tanquam proprijs fundamentis innitatur, Columella 4. 2. Galli hodie uulgò mergum in uinea appellant marquotte, quasi mergottam per diminutionem, alij courson, brin, Carolus Stephanus. ¶ Metendi genera complura sunt, multi mergis, alij pectinibus spicam ipsam legunt, Columella 2. 21. Videntur mergi (inquit Beroaldus) esse ferramenta idonea metendis frugibus, quæ à Plinio mergites appellantur, sic scribente: Stipulæ alibi mediæ falce præciduntur, atq; inter duos mergites spica distringitur. Notum est illud Maronianum, Aut fœtu pecorum, aut cerealis mergite culmi. Exponunt Grammatici mergites dici manipulos spicarũ, (ut Seruius,) quo intellectu an hic & apud Plinium mergi mergitesq́ accipi possint, æstiment eruditi, Beroaldus. Mergæ, furculæ quibus aceruì frugum fiunt: dictæ à mergis uolucribus, ut enim illi se in aqua mergunt, dum pisces persequuntur: sic messores eas in fruges demergunt, ut eleuare possint manipulos, Festus. Palas uendundas sibi mergas datas, Vt hortum fodiat atq; ut frumentũ metat, Plautus in Pœn. Si attigeris ostium, Iam hercle tibi messis in ore fiet mergis pugnis probis, Idem Rudente. Hinc est conijcere mergitem apud Vergilium accipi posse pro manipulo uel aceruo, quantus scilicet uel semel instrumento messorio (quod mergum Beroaldus uocat, masc. g. à plurali ablatiuo mergis apud Columellam, qui à singulari etiam fœminino merga formari posset: Plinius mergitem) meti potest, uel quantus mergite furca simul tolli. ¶ Mergus, aliâs mergur, mergoris, genus uasis quod nonnulli situlam appellant, quòd hauriendæ aquæ mergatur, Calepinus sine authore. Mergulus, instrumentum quo lampadis lychnus continetur, Idem sine authore. ¶ Mergi aues in aqua mersant uel mersitant, uel (ut ueteres dixêre) mertant.

¶ Epitheta. Celeres, Vergilius. Tranquillo silet, immotaq; attollitur unda Campus, & aprìcis statio gratissima mergis, Idem Aeneidos 5. Marini, piscantes, edaces, turpes, incolæ aquæ, apud Textorem.

¶ Smilax aspera à Romanis mergina uocatur, ut inter nomenclaturas apud Dioscoridem comperimus.

¶ h. Aesacos filius Priami & Alyxothoës, dum nympham Hesperien quam amabat insequitur, Ecce latens herba coluber fugientis adunco Dente pedem strinxit, uirusq; in corpore liquit, Ouidius XI. Metam. Et mox, Vulnus ab angue, A me causa data est, Aesacus loquitur. Tum propter dolorem è scopulo in mare se præcipitans, à Tethy in mergum conuersus est, & optatę non est data copia mortis. Indignatur amans se inuitum uiuere cogi, Obstariq; animæ misera de sede uolenti Exire, utq; nouas humeris assumpserat alas Subuolat, atq; iterum corpus super æquora mittit. Pluma leuat casus, furit Aesacus, inq; profundum Pronus abit, letiq; uiam sine fine retentat

tat. Fecit amor maciem, longa internodia crurum, Longa manet ceruix, &c. id est in mergum mutatur. ¶ Est & Aesacus fluuius Troianus ad Idam montem.

¶ Mergos diuus Martinus diuina uirtute coëgit aquam contra naturam suam deserere, & arida loca desertaq́ꝫ petere, Author libri de nat.rerum, ex uita puto diui Martini per Seuerum Sulpitium condita.

¶ Mergus prius uitabit aquas, de re incredibili dixit Ouidius 1. de Ponto. Nam prius incipient turres uitare columbæ, Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas, Quàm malè se præstet ueteri Græcinus amico.

DE AETHYIA.

A.

AETHYIAM Gręcorum non aliam auem quàm mergum Latinorum esse, supra dixi; sed quoniam aliqui super hoc dubitant, de utraq́ꝫ seorsim agere placuit: remedia tamen quæ ex æthyia sunt supra in Mergo commemoraui. ¶ Αἴθυια (quę & ἄωθυια apud Demetrium Constantinopolitanum recentem admodum scriptorem nominatur,) Eustathio, Hesychio, Suidæ, Etymologo & Varino, eadem est quæ κορώνη θαλάσσιος (uel θαλασσία, uel ἁλία, uel φαλία) id est cornix marina. Atqui Arrianus in Pontici maris nauigatione cornicem marinam unà cum æthyia, tanquam aues diuersas, enumerat. Eadem fortaſsis apud illum est quæ coruus marinus uocatur, Vuottonus. In Pontica insula (inquit Arrianus) quæ Achillis insula uel cursus dicitur, multæ sunt aues, làri, æthyiæ, & cornices marinæ innumeræ. hæ colunt Achillis fanũ. mane enim quotidie aduolant ad mare; inde madefactis pennis ad templum studiosè redeunt & aspergunt: & cum bene habet, rursus pauimentum alis exiccant, Hæc ille. Appion corónen ait eandem esse auem quæ & larus & æthyia dicatur, Etymol. Nos de alia cornice aquatica quæ hodie in quibusdã Angliæ locis sic appellatur, aue eiusdem ferè naturæ cuius ispida, infra dicemus post Cornicem, & plura ibidem de Cornice marina. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias uocat: mergi uerò Græci ab Arato ἐρωδιοὶ appellantur, Ioach. Perionius: sed erodios ardeas esse, æthyias uerò mergos ueterum scripta ostendunt. Apud Aristotelem de hist. anim. 1. 1. ubi Græcè ἄιθυια καὶ κολυμβὶς legitur, Albertus habet anser salicis. ¶ Mergum æthyiam Græci uocant, & poetæ dypten, alioqui nihil est aliud dyptes uerbum ex uerbo, quàm mergus. poetæ Græci etiam poyngas & bungas dicunt aues eas, Phocion author, Hermolaus. Πώϋγγες, αἱ ἄιθυιαι, κληθεῖσαι βὔγγες, παρὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν ἠγὴν, (melius ἰυγὴν, ut Varinus habet,) Etymologus. Ad poyngem quidem Græcam uocem Gallica plongeon accedit. sic enim Galli mergum uocant. Τὸν δ᾽ οἷα δύπτην κηρύλου δίχα στροῦ Ἀυλῶνος οἴσει κῦμα γυμνίτην φάγρον, Lycophron. ubi δύπτης caruli, id est alcyonis maris epitheton est: Scholiastes κολυμβητήν interpretatur. Δύπτης, ἄιθυια, κολυμβητής, δύτης, Hesychius & Varinus. hoc est, homo urinator uel natator, uel mergus auis. Δύπται δ᾽ ἐξ ἁλὸς ἐρχόμενοι, Apollonius Argonaut. lib. 1. Νεδίας, τὰς ἀιθυίας, Hesychius & Varinus. Κὴξ, auis est marina, hirundini similis, quam alij larum, alij mergum interpretantur, Eustathius: & Varinus idem in Κὴξ εἰναλίη. Peculiaris quædam species mergi marini est in Creta, urinari solita, diuersa à phalacrocorace (cormorant) & reliquis mergis, quam Aristoteles æthyiam uocauit. qui littora Cretæ habitant, uutamaria nominant & calicatczu. magnitudine est querquedulæ (d'une sarcelle,) albo uentre, capite & dorso nigra, itemq́ꝫ alis & cauda. digito pedum posteriore caret sola palmipedum. Pluma ei instar lanuginis, ualidè inhærẽs cuti. Rostrum marginibus acutis, cauum & planum ferè, lanuginosis plumis bona sui parte obducitur, nigrum superiore, album inferiore parte; uertice lato, Petrus Bellonius in libro Gallico Obseruationum, &c.

C.

¶ Suidas in uoce Ἡμεραὶ æthyias marinas facit. ¶ Mergi (æthyiæ inquit Oppianus in Ixeuticis 2. 6.) insatiabiles sunt & maximè uoraces. pisces ingestos mox aluo reddunt, atq́ꝫ etiam uiuos nonnunquam. Soli inter amphibias aues uolitando piscantur, ita ut simul utrunq́ꝫ faciant (ἐπὶ ταυτὸν θηρῶσι καὶ ἵπτανται.) Congros, anguillas, & alios lubricos læuesq́ꝫ pisces deglutiunt. Vrinantur & sub aqua manent diutiſsimè. (merguntur autem toto corpore, non collo tantũ ut pelecani.) Alios quoque pisces delphinorum & canicularum instar persequuntur. Non in pelago solum, sed paludibus etiam uersantur, tum maximè cum uis aliqua uentorum mare infestat. tunc enim immorari in eo non solent. Has in auium genere solas uocem emittere aut percipere negant, Hæc ille. Apparet autem ex his Oppiani uerbis, æthyiam oportere magnam aliquam auem esse, quæ congros & anguillas deuorare poſsit, & delphinorum canicularumq́ꝫ instar uenari, quod morsicem (uide infra inter mergos magnos) facere Albertus scribit. Itaq́ꝫ nostri merguli parui nigri, & alij anatibus non maiores, æthyiæ dici non poterunt. Aethyia apud mare uictitat, Aristot. Auis est marina, insatiabilis, omnibus nota, Kiranides. Aethyiæ & aliæ quædam uolucres degunt quidem in fluido, uictumq́ꝫ inde emoliuntur, sed aërem non humorem recipiunt, & foris parere solent, Aristot. Mergi & gauiæ saxis maritimis oua bina ternáue pariunt; sed gauiæ æstate, mergi à bruma ineunte uere. & incubant

cubant cæterarum auium more, sed neutra earum auium cōditur, (latet;) Aristot. de hist. 5. 9. quem locum transferens Plinius, mergos in arboribus nidificare reddidit, quod Aristoteles nusquam scribit.

D.

Aethyis perquam inimicæ sunt ciconiæ & creces, Philes.

E.

Sæpe anates feræ aut æthyiæ marinæ alis in continente concussis, uentum imminere præmonent, Aratus. Aethyia si obuia fuerit naui uelificanti, & uolans submerserit se in mari, tempestatem minatur. si uerò peruolans (præteruolans) supra petram resederit; (aliâs, si uerò peruolauerit, aut super petram consederit;) felicem nauigationem promittit, Kiranides. Aethyas cùm frequentius in mare sese immergunt, tempestates nauigantibus futuras præsagire ferunt. huius causam reddunt, quòd tranquillo mari progredi non audet æthya marinarum belluarum metu: at cum tempestatem præsenserit, audacter progreditur, quòd tunc temporis marinæ illæ beluę in altum abierunt. Verum Aratus, Aethyę (inquit) maria aut stagna fugientes, pennasque in terra rostro purgantes, uentum præsagiunt, Vuottonus. ego nihil huiusmodi apud Aratum legisse memini: nisi Vuottonus forte putat Plinium pro τινάσσονται πτέρυγας, pennas rostro purgare, ex Arato uertisse.

F.

Aethyia ad saturitatem usque ab accipitre in cibo sumi potest. suauissima enim eius caro est, & facilis concoctu, Demetrius Constantinopolitanus.

G.

Vide supra in Mergo G.

H.

¶ a. Aethyam aliqui Latinè per y. tantum scribunt: Græci uerò semper υι. diphthongum in penultima. Dicta quidem æthyia uideri potest, quasi ædyna, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ δύειν καὶ δύπτειν: uel ἀπὸ τοῦ αἴθειν propter nigrum colorem, ut etiam Aethiopes. Αἰθύσσειν καὶ ἀναιθύσσειν, ῥιπτεῖν, πλεῖν, φορεῖσθαι, ἀπὸ τῆς αἰθυίας τῆς θαλασσίας κορώνης, Etymologus. Aethyiam Græci etiam pro thyia, id est pila uel mortario dicunt: forte quòd pistillus in eo mersetur emergatque subinde.

Epitheta. Aethyas Aratus uocat δίνας, quoniam (ut inquit Theon) dum mersantur mari fiat δῖνος, id est uortex, siue κυκλοτερὴς τοῦ ὕδατος φορά, Cælius. Ὅς τόδε ναίεις Εὐσεβὲς αἰθυίαις ἰχθυβόλοισι λέπας, in Epigrammatis ut citat Suidas. id est, Qui habitas in hoc promontorio mergis piscatoribus frequentato.

¶ Αἰθυίας ἄνθος, genus est herbæ, Hesychius & Varinus.

¶ Erysichthonem quendam inuenio αἴθωνα (αἴθυιαν potius) cognominatum, quòd cibo inexplebilis esset.

¶ c. Ἀλλ᾽ ἐμὸς αἰὼν Κύμασιν αἰθυίης μᾶλλον ἐδινήσατο, piscator quidam apud Callimachum. Ἔνθ᾽ αἳ μὲν ἐπὶ βένθος ἀλίγκιαι αἰθυίῃσι Δῦσαν, Apollonius lib. 4. Τῆς οὐδ᾽ αἴθυιαι, οὐδὲ κρυερὸς κέβληξ, Euphorion apud Suidam in Κέβληξ: quæ uox larum significat. est autem utraque auis perquam uorax.

¶ h. Aethyiæ epitaphiū legimus Anthologij Græci lib. 3. sectione 24. in fine. ¶ Leucothea apud Homerum Odysseæ E. æthyiæ comparatur. Αἰθυίῃ δ᾽ εἰκυῖα ποτῇ (uolatu) ἀνεδύσετο λίμνης. Et rursus, Αὐτὴ δ᾽ ἂψ ἐς πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα Αἰθυίῃ εἰκυῖα. μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν. ¶ Αἴθυια, ἀθηνᾶ ἐπιθετικῶς ἢ φωσφόρος παρὰ τὸ αἴθω, ut uidetur apud Lycophronem, Eustathius. Pallas æthyia cognominatur, quoniam humana prudentia (quæ per Palladem innuitur) inuenta est nauigatio mergi quadam imagine, Cælius.

¶ Diuus Martinus aliquando mergos in flumine conspicatus pisciū prædam sequi, & rapacem ingluuiem assiduis urgêre capturis: Forma (inquit) hæc dæmonum est, insidiantur incautis, capiunt nescientes: captos deuorant, exaturarique non queunt deuoratis. Imperat deinde potenti uirtute uerborum, ut eum cui innatabant gurgitem relinquentes, aridas peterent desertasque regiones; eo nimirum circa aues illas usus imperio, quo dæmones fugare cōsueuerat. Ita grege facto, omnes in unum illæ uolucres congregatæ, relicto flumine, montes syluasque petierunt, Seuerus Sulpitius in uita D. Martini.

DE MERGIS DIVERSIS.

¶ FVLICA auis est aquatica, quæ mergus niger uocatur, anate minor; Albertus, sed de fulica suo loco dicemus in F. litera.

¶ BRENTHVS merguli species est pisces uenantis, Albertus. quanquā bathyos apud illum corruptè scribitur. Vide supra in Brentho inter anates feras.

¶ Seuerus Sulpitius tradit mergorum quādam speciem à re cornutam uocari, eò quòd rubeas plumas in capite instar cornuum habeat, Author lib. de nat. rerum.

DE COLYMBO ET COLYMBIDE, VEL VRInatrice, item de Thracibus & Dytinis.

COLYMBIDEM, colymbadem & colymbum apud authores inuenio inter aues aquaticas: apud Aristotelem etiam colymbris legitur, sed corrupte. Gaza apud Aristotelem transtulit urinatricem. Vrinatrix auis ex aqua sibi uictũ emolitur. circa lacus & amnes uersatur, ex palmipedum numero, sed foris parit, Aristot. Colymbi & colymbades ab urinandi uoluptate appellantur, inter omnes (aquaticas aues) minimæ, atri ac sordidi coloris, (ῥυπαρομέλαιναι,) acuto rostro. soli earum spectantur oculi, cætero merguntur, Hermolaus ex Athenæo. σκέπτονται τὰ ὄμματα, τὰ δὲ πολλὰ (λοιπὰ) καταδύεται, Athenæus. Idem non colymbos neque colymbadas, ut Hermolaus uertit, sed colymbida bis nominat, utrobique adijciens paruum: quasi colymbum alium maiorẽ esse insinuet. Nos quidem infra mergi genus describemus, quod colymbus maior rectè appellari posse uidetur. Κολυμβίς, auis quædam est, Hesychius & Varin. Κόλυμβοι, αἱ κολυμβάδες, τὰ ὄρνεα ἢ ζωΰφια ἐν κολυμβήθραις, Iidem: hoc est, aues uel animalcula in piscinis. Phascades dictæ paulò maiores sunt quàm paruæ colymbides, cætero similes anatibus, Athenæus. Κολυμβὶς nominatur in Auium choro apud Aristophanem. Νῆττης καὶ κολυμβάδος, (id est, anatis & urinatricis,) Callimachus meminit in libro de auibus: item Aristophanes in Acharnensibus pariter nominans, ἀτταγᾶς, φαλαρίδας, Τροχίλους, κολυμβοὺς, (cum acuto in ultima,) &c. Athenæus. Numerat autem has aues inter lautitias Bœotorum. Nostri codices Aristophanis, κολύμβους paroxytonum habent, quod placet. Κόλυμβοι (inquit Oppianus lib. 2. Ixeuticorum) semper natant, & ne somni quidem aut cibi gratia in continentem exeunt, ne noctu quidem, neque tempestatis metu aut frigoris: sed solo partus tempore. Ventis aduersi natant, ne illorum ui aliquando inuiti in terram extrudantur. quod THRACES etiam ac DYTINI faciunt. Quanquam autem tria hæc auium aquaticarum genera (inquit idem lib. 3. Ixeut.) omni tempore (πανημέριον) natare soleant, non tamen effugiunt uenatores, qui cum tranquillum est mare, nauiculam ingressi aliquousque nauigant, quatenus aues remigij strepitu non terrentur. Tum is qui rete fert, puppi insistit: alter uerò proræ, paulatim nauiculam temone promouens. qui & lucernam in testa gerit, (alius forte tertius hoc facit, aut idem qui rete gerit,) quam auibus ostendit cum iam prope fuerint. Aues stellam uidere se putantes, nauiculam propius accedere patiuntur. Tum auceps lucerna in naui occultata ne aues dolum intelligant, rete extensum eis inijcit.

¶ Vrinatrices aues quæ natando in aquam demerguntur & rursus emergunt, sunt innumeræ, magnæ & paruæ, inter quas gainæ & id genus sunt, Niphus. ¶ Vrinatrix minima mergorum & reliquarum auium quæ uictum ex aquis petunt, ῥυπαρομέλαινα tota, præterquam in uentre ubi albet, mergit sese & conspectos pisces diu sub aquis prosequens huc illuc fertur, priusquam reuertitur, unde & nomen inuenit Germanicè Schwartztücherlin, hoc est mergulus niger: & Wasseramsel, hoc est merula aquatica, Eberus & Peucerus. Sed nos aliam uocamus merulam aquaticam, quæ piscibus quidem uiuit, palmipes tamen non est. Aristoteles urinatricis unum tantum genus (inquit Turnerus) commemorat: ego tamen tria urinatricum genera uidi. Horum primum totum nigrum est: & si cirrum, quem in capite gerit, exceperis, mergo, quo tamen triplo minor est, cætera quod ad corporis attinet effigiem, non dissimile est. & hoc genus nautæ nostrates louñã nominant, alij doukeram (Angli a douker, Germani ein Sucher. sed alibi mergũ quoque Germanicè Sucher interpretatur, Anglicè uerò cormorant.) Secundum genus turdo nõ maius est, anati colore & corporis effigie simile: & hoc Angli mediam urinatricem nuncupant. Tertium genus adeò nuper ab ouo exclusum refert anserculum, ut nisi rostrum huius paulò tenuius esset, ægrè alterum ab altero discerneres. Non enim pennas, sed lanuginem quandam (quod nos supra de puffino Anglorũ scripsimus) earum loco obtinet. Degunt hæc plerunque tria genera in aquis stagnantibus, aut fluuijs non admodum rapidis, in quorum ripis arundines & carices nascuntur, Hæc Turnerus. Audio & COOTTE dictam apud Anglos auem esse in fluuijs ac stagnis, quæ subinde ad fundum usque urinetur, non piscibus tamen, sed alga, limo, gramine, paruisque cochleis uictitet: forma & colore fulicæ nostræ similis, paulò minor: in cuius rostro paruum tuberculum rubeum emineat. Ad uolandum ineptam esse aiunt: quare uulgo fertur non posse illam diutius uolare quàm pedis cauo arreptam (priusquam uolat) aquã retineat. Auem, quæ Sucher appellatur, in nostris lacubus & Acronio, minorem columba esse audio, fuscam, & latiusculo rostro. Eandem puto Albertus mergulum nigrum uocat.

H.

a. Græci uerba νήχεσθαι & κολυμβᾶν deriuarunt ἀπὸ τοῦ νήττης καὶ κολυμβάδος, (κολυμβίδος, Eustath.) Athenæus. Κολυμβᾶν uerbum natare significat, pro quo Dôres significantius dicunt κολυμφᾶν, ἀπὸ τοῦ κῶλα φαίνεσθαι ἐν ὕδασι, quòd natantium in aquis corpora mutila & non integra appareant, Etymologus. Matres planus Alexandrinus iocosa quędam problemata quasi ad Aristotelis imitationem cõfinxit, quale est: Διατί ὁ ἥλιος δύει μὲν, κολυμβᾶ δ' οὔ; hoc est, Cur Sol mergatur quidem (nam δύειν Græcis mergi significat, idemque uerbum de Solis occasu usitatum est) non natet tamen. Cæterum urinari uerbum apud Latinos, uel urinare etiam (ut Grammatici scribunt) & inurinare apud

Columellam

Columellam in aquam mergi, & natando (rursus) emergere significat. Eadem est causa quare sub aqua diu ranæ & phocæ urinentur. Hinc urinator dictus qui sub aqua natat. Callistratus Iureconsultus Ad legem Rhodiam, urinatores appellat eos, qui merces è mari extrahunt, nauigij gratia iactatas. Sed in rem emendabilem uisus lapsus esse, quod per urinatores omne ferme extractum est, &c. Liuius 4. Dec. lib. 5. Quæ uerò huius uocis origo sit, non memini hactenus legere: quare coniecturam meam adscribere non grauabor. Vrinatorem Græci ἀρνευτῆρα uocant. ὁ δ' ἀρνευτῆρι ἐοικὼς, Κάππεσ' ἀφ' ὑψηλοῦ πύργου, Homerus Iliad. μ. ubi Scholia ἀρνευτῆρι interpretantur κυβιστητῆρι δύτῃ, id est urinatori, nam hi quoque in caput seipsos proijciunt, quemadmodũ árnes, id est agni petulci & lasciui in caput saltare & quasi aërem cornibus impetere solent. Aut igitur urinare Latini ab hac uoce Græca dixerunt: aut ab uria aue urinatrice, de qua nunc scribemus. Sunt & oliuæ colymbades apud Athenæum. Est columbarium uas quasi colymbarium, à uerbo κολυμβᾶν: uide in Columba.

DE VRIA.

VRIA, οὐρία, dicta (auis aquatica) non multò minor est anate, rostro longiore ac tenui, colore sordido figlinæ, (figlino, Vuottonus,) Hermolaus ex Athenæo. Τῷ χρώματι ῥυπαροκέραμος (ὑποκέραμος, Eustath.) ἔτι, τὸ δὲ ῥύγχος μακρὸν τι (forte μικρὸν, Vuottonus, sed Eustathius etiam μακρὸν habet) καὶ στενὸν ἔχει, Athenæus. Videri quidem potest hoc nomen non origine Græcum esse, sed ab urinari uerbo Latino deriuatum: & urinatrix siue colymbis, de qua proxime dictum, ferè non aliud ab hac uria differre, quàm quod minor est. Vriæ plus cæteris (anatibus feris) nigricant, Eberus & Peucerus, sine authore. interpretantur autem Meerenten, hoc est anates marinas. Ego urias esse dixerim quas nos appellamus Düchele: de quibus infra seorsim, & colore magnitudineque tantum à colymbide prædicta differre. quamuis dycchelina nostra, anate multò minor est, sed inueniuntur eiusdem generis anati pares, & quędam maiores, de quibus in Colymbo maiore scribam.

DE PHALARIDE.

ANGVSTVM & phalaris rostrũ obtinet, caput rotundius, uentrem subcinericeo colore, tergus nigricat, Hermolaus ex Athenæo: apud quem tamen nos legimus, ὑπότεφρος τὴν γαστέρα καὶ τὸ νῶτον. Apud eundem phálaris proparoxytonum scribitur, apud alios φαλαρὶς aut φαληρὶς, oxytonum. Aristophanes in Acharnensibus ἀτταγᾶς, φαλαρίδας inter Bœotorum delicias nominat. ubi Scholiastes phalarides genus auium interpretatur, quæ secundum quosdam in Phaleride nascantur: quod & Varinus repetit. Est autem Phaleris uel Phaleros, portus Athenis celeber, à quo Demetrio Phalereo cognomen. Aristophanes in auibus ludens, & auium quasi apotheosin conscribens: Veneri (inquit) immolaturus, aui phaleridi (prius) triticum immolet: siue hanc auem tritico uesci innuens, (quanquam laro, quam auem pisciuorã esse constat, paulò post placentas mellitas sacrificari iubet,) seu aliam ob causam. Monet autẽ eo in loco Scholiastes phaleridem auem esse palustrem siue lacustrem, & pulchram: hic uerò iocosè eam attribui Veneri, παρὰ τὸν φαλλόν, hoc est propter nominis allusionem ad membrũ uirile. unde corruptus Suidæ locus emendari potest. Vide plura apud Varinum in φαληρὶς. Phaleris auis sacra habetur Veneri, nõ modo propter phallos & ithyphallos quos Comici introducunt, sed etiam propter albũ genituræ colorem. φαλιὸν enim album est, Eustathius. Aristoteli phalaris nominatur inter palmipedes quæ circa lacus & amnes uersantur. Aristoteles ait (citante Athenæo) passeres mares hyeme perire, fœminas superare, coniecturam faciens è colore, mutari enim pro diuersis anni partibus colorem passerum, ut merularum etiam & phalaridum quæ aliquando albescunt. quem locum ego corruptum arbitror, ex Aristotelis de anim. hist. lib. 8. capite ultimo, ubi legitur merulas pisces & turdos & caridem (non phalaridem) colorem mutare, ut & aues quasdam. Vere enim eas nigrescere, post uer denuò albescere. Non ignoro tamen merulas etiam aues colorem mutare. Legimus præterea apud Athenæum ἀθληνείδας τεταριχηρὰς μυρίας, τυλάδας καὶ χήνια ἤτοι ὀρτύγια τεταριχηρὰ, ubi pro ἀθληνείδας suspicor φαληνείδας legendum. Possunt autem etiam aquaticæ aues sale condiri, ut puffini in Anglia. Αἱ φαλαρίδες, ut & aliæ amphibiæ uolucres, laqueis capiuntur, ad quos alliciuntur sparsis ad stagnorum fluminúmue margines frugibus, hordeo, siligine aut milio, Oppianus Ixeut. 3. Phalerides in Seleucia Parthorum, & in Asia aquaticarum laudatissimæ habentur, & iam in Italia quoque, Plinius. Phalerides, & querquedulæ quomodo inclusæ nutriantur, scripsimus supra in Anate E. ex Columella & Varrone. Apud Varronem non phalerides sed phalarides legimus, qui cum de anatibus scripsisset, subdit: Sunt item non dissimilia alia genera, ut querquedulæ, phalarides, &c. ¶ Phalaris anatum sylуestrium fœmellarum colore, qui entephros (subcinericeus) est, cõspicitur, rostro angusto & oblongo, rotundo capite, Germanicè Muttuogel, Reck, Eberus & Peucerus. Aggregator phalaridem auem apud Kiraniden folegam (id est fulicam) interpretatur. Phalaris auis est (ut Kiranidæ interpres transtulit) quæ dicitur alba frons, Nam tota nigra est, & frontem solum albam habet. Inuenitur autem in fluminibus & stagnis. Huius cerebrum cum ueteri oleo permixtum omnes passiones ani curat. Auis ipsa in cibo sumpta uenenis aduersatur, Hæc ille. Et sanè huiusmodi auis est quę hodie à nobis Bölch uel Böl-

hene, ab Italis folega dicitur, tota nigra, macula tantum frontis alba, &c. ut in fulica copiosius dicetur: ac fieri potest ut phalaris Græcè, à macula illa alba nominata primum sit. φάλον enim album & splendidum significat, unde & phaleræ dictæ.

DE MERGIS ALIQVOT, QVORVM NOMINA uulgaria tantum nobis cognita sunt: primum in genere, deinde de mergis uariis, hoc est albo nigroq; distinctis: ex quibus unum anatem Rheni uocant, cuius figurã hîc apposuimus: cui aliæ quædam congeneres sunt, magnitudine quidem & coloribus diuersæ, collum omnibus quàm in anate procerius.

E mergis in genere iam supra scripsimus, hîc pauca addam, quæ ad illos tantum mergos pertinent quorum sola uulgaria nomina mihi cognita sunt. Nostri igitur cum anates à mergis non rectè distinguant, auem illam aquaticam, quam mergum Rheni dicere debebant, & alteram quę mergus glaciei uel brumalis uocanda erat, anatem Rheni, & anatem glaciei uocitant: Rhynenten, Yßenten, Suchenten. quod nomen postremum ex mergo & anate compositum uideri potest. Sunt autem hæc duo genera collo longiore inter illos mergos de quibus deinceps hîc agemus: qui omnes anatibus similes sunt, cum aliâs, tum magnitudine ferè & rostri latiusculi figura. rostrum tamen eis aliquanto angustius quàm anatibus est, & aliter dentatum, ut supra dixi: & omnibus in fine magis aduncum, ut commodius pisces retineant. Mergus Rheni maior est cæteris: nam cæteri ferè anate paulò minores sunt, ille par. Quidam ex eis apud alios Germanos appellantur merchi, (Merch,) hoc est mergi corrupto nomine. alij nonnæ, (Nunnen,) id est moniales, à colorum uarietate, albi & nigri præsertim. Kernellæ nomẽ unde Germani quidam imposuerint nescio, quæ sola etiam in hoc mergorum genere, albo & nigro non similiter ut cæteri distinguitur. hanc supra descripsi post querquedulas, id est anates minores, an ex earum genere esset addubitans.

¶ Sed dicam primò de mergo Rhenano, qui in hoc genere mergorũ anatiformi maximus est: Corpus huic undiq; albo & atro colore distinctum. Rostrum & pars circa oculos nigrum est. in occipitio maculæ utrinq; atræ. Reliquum caput partim album, partim fuscum aut cinereum. Prona colli & pectoris pars cum uentre candidi coloris sunt, sed qui passim cinereis punctis aut maculis distinguatur: quæ quidem inferiore uentris & laterum parte cymatili ductu delectant intuentem. Crura circa imum uentrem prominent. Pedes digitiq; fusci, membranæ intersunt nigræ. cauda nigra. alæ dorsumq; totum nigris & candidis aliquot spatijs uicissim distinguuntur. Sunt qui nõnam (id est monialem) albam appellent: ut fuscam monialem alteram quæ infra describetur. aliqui Yßenten, id est anatem glacialem. Et hic est mergus cuius apposita hîc figura est.

¶ Eiusdem planè generis est, nec aliud ferè differt mergus alter, nisi quòd magnitudine inferior est, & caput collumq; exterius candidius habet, ac dorsum totum nigrum, non albis spatijs distinctum. Puto etiam ore differre, quod huic cum lingua & dentibus interius rubeat: illi non item sed potius nigricet. Hunc aliqui mihi mergum album uocauerunt, ein wysse Tuchent. Italicè morgon quasi mergum: Lucarni & Bellinzonæ, gyuen: in alijs quibusdam Italiæ lacubus polono: quidam garganellum, nescio quàm rectè. nam & alijs anatibus hoc nomen ab Italis tribui uideo. sed alium quoq; mergum maiorem cirrhatum circa Bellinzonam Itali garganey uocant: ut garganello diminutiuum sit. Hic mihi circa brumam ex Vrsa Heluetiæ fluuio allatus est, paulò minor anate fera communi. pisces adhuc faucibus continebat. Longitudo ab extremo rostro ad caudam extremam dodrantes duo cum palmo. caput album erat: sed maculæ nigræ cingebant oculos, quales & occipitium utrinq; insigniebant, medio interuallo albo relicto. Pectus, collũ & uenter tota alba. In dorso supremo egregiæ quædam plumæ alternatim albæ nigræq;. inde etiam ad latera uersus pectus tæniæ similiter discolores utrinq; procedebant. Rostrum ut anatis, denticulatum, angustius, è fusco ad cœruleum dilutum uergens: extremitate deorsum incuruata. crura digitiq; ut præcedentis. Alæ nigræ candido spatio maiusculo distinctæ: & inferius alijs duabus lineis candidis, ut in præcedente etiam. Dorsum planè nigrum. cauda fusca palmum longa. Ventris plumæ minimæ interiores, fuscę erant: exteriores & quæ apparent, ut dixi, albæ. ¶ Piscibus tantum uescuntur, cum alijs, tum gobijs fluuiatilibus, & interdum troctis. lapides etiam subuertunt, ut gobios captẽt. Hæc etsi de priore tantum genere audiui: de utroq; tamen uerè dici puto.

¶ Hoc genus Albertus mergum uariũ appellat. Et lib. 23. in Mergo, Aues (inquit) qui ut plurimum mergi uocantur, uariæ sunt ut picæ, anatibus alioqui magnitudine rostro & pedibus non dissimiles. (Ex diuersis sanè quos hîc describimus mergis uarijs, primum & secundum genus colorum albi nigriq; distinctione ad picam magis accedit quàm sequentia.) Et rursus in Anate, Anatis tertium genus uarium est ex albis maculis & dicto colore (sed de nullo certo colore prius dixerat, quamobrem lego, & nigro colore) compositum: & est genus mergi, cuius duæ sunt species magnitudine tantum diuersæ. Ego pro duabus istis mergi uarij speciebus, duas quas iam descripsimus acceperim, quanquam enim ea quæ sequitur quoq; mergus uarius minor appellari possit, non tamen nigro tantum & albo coloribus ut præcedentes distinguitur, sed alijs insuper (capite & collo præsertim) ut dicemus. Idem Albertus alibi trochilum Aristotelis, authoritate Auicennæ, asserit esse auem similem picæ, sed aquaticam & uariam, rostro anatino. Eberus & Peucerus hanc auem Germanicè Saucher uocant. uaria est (inquiunt) candida quibusdam partibus, quibusdam nigra, palmipes.

¶ Tertium mergi uarij siue glacialis (nam nostri uocant Yßentle) genus est, simile superioribus, sed capite & superiore colli externi parte ruffo spadiceue aut puniceo, (id est ruffo obscurè) collo inferiore uersus pectus fusco uel cinereo ferè, eminẽtibus modicè plumis capitis, magis quidem in mare, in quo etiam rostrum anterius qua incuruatur, rubere puto: in fœmina albere. Dorsum undique nigrum est. Alæ etiam nigræ, sed albo distinctæ ut præcedentium: hoc est primũ spatio ampliore albo, deinde alijs duabus lineis inferius, constant autem lineæ istæ albæ, extremis pennarũ albentibus

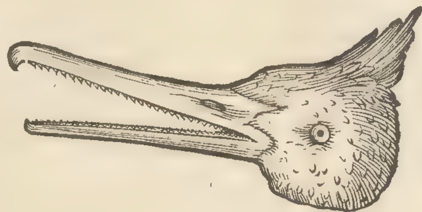
tibus. Venter etiam albus eſt & ſupina(interna) pars colli ſuperius. Crura ut præcedentium, breuia, fuſca, membranis inter digitos nigris. Roſtrũ ex cœruleo nigricat: anguſtius & breuius quàm anatis, dentatum. Magnitudo totius auis querquedulæ par, hoc eſt anate minor. Collum digitos circiter octonos longum: corpus reliquum ferè ſeptenos, cauda quaternos. In uentriculo eius piſces inueni. Per ſumma frigora tantum, unde & nomen ei à gelu, apud nos capitur in lacubus, & fluminibus etiam puto. Aiunt hoc genus aliquãdo ferè totum album reperiri, ſed raro, primum forte genus, id eſt maius (ſupra nobis deſcriptum) intelligẽtes, quod paſsim toto corpore multò plus albi habet. In cibũ apud nos per hyemẽ ueniunt hi mergi, non minus quàm anates feræ uulgò laudati.

¶ Non alia eſt, ni fallor, quam Georg. Fabricius muſtelarem uocauit (uulgò ein Wiſelgen) à ſimilitudine muſtelę, quam (inquit) refert capitis rubore. Roſtrum cęſium, non latum eſt, ſed ungue (unco) corneo acuminatum, ut in longiroſtra. Collum in cinereo album, gula & uenter candida, tergum nigrum, alæ nigræ, in initio, medio, atq; extremo albis pennis tranſuerſim diſtinctæ. Pedes cinerei, membranæ nigræ. Eiuſdem cum longiroſtra magnitudinis. Capitis eius figura hæc eſt.

ALII EIVSDEM GENERIS MERGI, OMnes ex Georg. Fabricij deſcriptione.

¶ ANAS longiroſtra, ein Langſchnabel oder Schluchtente, primum nomen à roſtro, alterum à gemitu uocis traxit. Roſtrũ nonnihil rotundum, digiti longitudine, colore in nigro flauicante. Caput criſtatum, collum ſubrubrum, corpus totum nigrum, præter alas, in quibus paucæ tantum pennæ candidæ. Vẽter magnæ & paruæ anati fœmellę ſimilis. Pedes crocei, membranæ lutre. Mediocri anate paulò eſt minor. Caput ei huiuſmodi.

Longiroſtram maiorem paulò inferius deſcribemus.

¶ Anas raucedula, ein Rogis, à raucedine uocis originẽ nominis apud nos ſortita. Caput criſtatum: roſtrum cum longiroſtra conuenit, niſi quòd colore eſt nigrius. Corpus & alæ cinereæ; gula & uenter alba. Pedes nigri, & ut in mergulo, rectà extantes.

¶ Mergus ruber, ein roter Teucher, à parte ſuperiore capitis & colli rubra denominatur. Huic gula in nigro flaueſcens. Corpus alæq; plumis uariegatis, anatis ſtreperæ ſubalis, & uentri anatis magnæ reſpondent. Alarum extremitas nigra: cauda itidem nigra. Capitis magnitudine anatẽ magnam æquat, latitudine pedum reliqua genera omnia ſuperat.

¶ Mergus niger, ein ſchwartzer Teucher, omnia anati mẽbra paria & æqualia habet. Roſtrum ei nigrum, collum ſpadicis colore, corpus ut in fuligula: alæ nigræ, cum linea tranſuerſa alba. Venter in nigro alboq; flaueſcens. Pedes & membranæ nigræ. ¶ Albertus mergi nigri anate minoris meminit, quæ alio nomine fulica dicatur. Nos etiã infra mergulũ nigrũ roſtro acuto deſcribemus.

¶ Anas alticrura, huius nomen lingua nobis uernacula ſcire ex aucupibus non potui, hoc impoſui differentiæ gratia, dubitans tamen, an inter anates numerari debeat. Roſtro acuto eſt, partim nigro, partim rubeo. Collum albus ambit circulus, tergum in cinereo album, uenter candidus. Alæ latiſsimæ, in quibus pennæ quatuor, extremæ utrinq; nigræ, in medio candidæ, reliquæ nigræ cum candidis apicibus. Cauda tota candida, in extremitate ſuprema parumper nigra. Crura quàm in dictis generibus exiliora & altiora, pedes candidi, & candidæ membranæ. Huc uſq; Georg. Fabricius. Volui autem alticruram quoq; anatem ab eo dictam, mergis adnumerare, quòd roſtrum acutum ei tribuat, quamuis hoc in loco illos tantum mergos quibus roſtrum latiuſculum & anatiforme eſt, deſcribere inſtitueram.

DE CAETERIS MERGIS EIVSDEM GENERIS, hoc eſt anatiformibus, roſtro latiuſculo anterius adunco, & albo nigroq; diſtinctis: ſed collo breuiore multò.

EST & uarius ille mergus, (ſed collo breui, ut ſequentia etiam tria genera, quantum ex picturis coniicio.

conijcio, ipsas enim aues nondum uidi,) quem circa Argentoratum Germani monialem fuscam (Grauwe nun: ut primum genus supra descriptum monialē albam) appellant. Huic si collum breuius non esset, per omnia ferè cum mergo illo quem tertio loco supra descripsimus, conueniret.

Ab hoc ferè coloribus tantum differt, qui ijsdem in locis (circa Argentoratum) Merch, hoc est mergus simpliciter uocatur. rostrum ei ruffum, unco extremo albo, caput collumque ruffo colore claro spectantur, cirris retro exiguis eminentibus. Crura subflaua: pectus & uenter albent. Dorsum nigrum est, ut etiam cauda & longiores alarum pennæ: superior alarum pars ad fuscū uel cinereum uergit, media candicat.

¶ Huic rursus congener est, sed maiori alarum parte albus, quem circa Argētoratum mergum album uocitat uulgus, (wysse Merch:) Hollandi ni fallor, Pylstert. Rostrum huic quoque ruffum: sed caput cum collo nigrum, uiridibus aliquot (uel è cœruleo uirentibus) punctis respersum. Crura rubicunda, dorsum nigrum, macula inferius alba adiuncta.

DE MERGO CIRRHATO SIVE LONGIROstra maiore, & illo qui à thymallis piscibus uorandis nomen apud Germanos habet.

MERGI cirrhati quanquam & alij quidam sunt, sed cirrhis cristisue plumarum breuioribus; illum cuius capitis figura hîc adiecta est, priuatim sic nuncupare libuit. Circa lacum Acronium (Constantiensem nos dicimus) uocatur ein Gann uel Ganner, nescio quam ob causam: nisi fortè quòd maior anate cum sit, ad gansæ, id est anseris ferè magnitudinem accedat. Aliqui uocant Merg uel Merrach, nominibus à mergo corruptis. Sed alius etiam hoc maior mergus & anseri magnitudine propior, de quo proximè dicetur, Merrach à nostris appellatur: Bellinzonæ & circa lacum Verbanum Italicè garganey: à quo diminutiuum est garganello supra memoratum. Capitur aliquando in lacu nostro circa brumam, maximi frigoris indicium. Rostrū ei angustius quàm anati, minimi digiti longitudine, extremitate superiore uncata, unde & longirostra maior appellari poterit. nam minorem longirostram, similiter cirrhatam, &c. superius Georg. Fabricij uerbis descripsimus. cutis ad latera rostri superioris rubicunda uel punicea est, in medio nigricat. dētes duri, firmi, ferrati, retrorsum flexi, ut in merrachio maiore. Caput ruffum uel testacei coloris est, cirrho retrorsum eminente. Eiusdem coloris & collum est aliquantisper: cætero extrinsecus cinereum, ut & dorsum cum cauda alisque. Sed maiores alarum pennæ fuscæ sunt: macula in eis media parte inferiore alba. Crura & digiti pedum rubent, interiectis membranis ex ruffo fuscis. Collum paulò breuius dodrante. dorsum quoque dodrantale est, cauda digitorum quinque. Corpus in latitudinem quodammodo compressum. Plumæ uentris ex albo luteæ uel ruffæ. Huius generis mergus ad me allatus, uisco captus fuerat. Ad incedendum ineptum esse aiunt: semper in aquis manere, nidulari inter harundines. sub aqua diutissimè omnium se continere, & urinando ad quadraginta aut quinquaginta pedes procedere: caput inter natandum sublime attollere. ¶ Hippárion auem chenalopeci similem esse Grammatici Græci tradunt, nec aliud. Nos ita dictam conijcimus, quòd equi instar iubata sit, iuba scilicet ruffa uel pili uulpini ferè colore: quod mergo cirrhato pulchrè conuenit: ut magnitudo quoque chenalopecis, quæ infra anserem est, anatem superat. Si quis tamen colymbum maiorem, de quo paulò pòst scribetur, hipparion à iuba eiusdem coloris appellare malit, per me licebit. quanquam ille magnitudine ad chenalopecem non accedit, & iubam nō extrinsecus tantum ut equi, sed in circuitu totius colli supremi habet.

¶ In lacu Acronio mergi quoddam genus, collo procero, pedibus nigris, anate communi maius, audio nominari Aeschenten, hoc est anates thymallorum, quòd thymallis piscibus uictitent.

DE MERGIS MAGNIS, MERGANSERE, Gulone, Scheledraco, & Morfice.

MERGVS anseri similis magnitudine figuraque, Meerrach dictus à nostris, (quanquam superius quoque descriptum mergum cirrhatum aliqui similiter nominant,) per hyemem aliquando in lacu nostro capitur, sed raro. Hunc nos merganserem appellabimus. Caput ei cum tertia colli parte ex uiridi nigricat. Collum reliquum album est cum aliquo pallore. infima colli pars nigrescit, itidemque dorsum. cauda cinereo colore est. alæ dorsum uersus nigræ, mox albæ cum pallore quodam, dein iterum nigricant sed remissius, mox iterum albæ sunt idque intensius, extremæ pennæ nigricant. Sub alis prima pars albet, posterior ex albo nigroque mixta resplendet. Plumæ uentris & supinæ caudæ, giluæ sunt, id est ex albo & flauo. Palmipes est ut anser, crura & pedes cūm membranis inter digitos minij colorem habent. femorum plumę in prona parte uariæ sunt, subalbidæ & nigricantes per interualla cymatili specie. rostrum eius, mergi cirrhati rostro simile est, ab extremitate ad oculum usque si metiaris digiti medij, id est longissimi, longitudine;

Color eiuſdem per mediam partem pronam niger, utrinq; ruffus uel puniceus. dentes habet ſerratos, aſperos, retrorſum inflexos: & alium ordinem dentium minorum paulò interius, ſed id tantum in ſuperiori roſtro, cuius etiam extrema portio adunca eſt. Cutis & caro, euulſis plumis, pallido ſeu luteo colore ſunt. Aliqui apud nos hoc genus mergi anatem Italicam uocant, in cibo laudant: & pondere aiunt interdum ad libras duodecim accedere: uentriculum ei corneum eſſe, firmiſsimum puto intelligentes & omnia concoquentem.

¶ In Acronio lacu eadem uel cognata auis, anſere maior, inepta ingredi, Seefluder nominatur.

¶ GVLO nobis appelletur propter uoracitatem, auis marina, quam Angli (ut audio) gul indigetant.

getant. Vorax est piscium, magnitudine anseris, colore giluo (aut ex fusco flauente,) gregaria, mensis lautioribus contempta.

¶ SCHELEDRACVS (Scheldrack) ab ijsdem uocitatur auis fluuiatilis, genere mergi quod cormorantũ appellant, minor, (uel si mauis, ansere minor,) anate maior, rostro lato, extremitate acuminata (unco fortaßis,) & dentibus acutißimis pleno: ex giluo subruffo, ut pedibus quoq;, pectore albo, cæteræ partes uariæ sunt. Piscium uoracißimum hoc genus auium est; quos mira industria quasi constipatæ, & ordine dispositæ insectantur, donec ex alto in angustias minus profundas compulerint: quò coactos deuorant. Caro eorum minus lauta. ¶ Sed alij diuersam auem, quam supra inter anates platyrynchos tertio loco descripsimus, Anglorum scheledracum esse aiunt: de quo Angli ipsi iudicent, nos hæc ex auditu tantum prodimus.

¶ Eadem uel proxima est quæ MORFEX nominatur Alberto, auis aquatica, magna, uulgò apud inferiores Germanos Scolucheretz (uel ut Murmellius scribit Scholucheren) dicta. nigra est, rostrum ei serratum & ualidum, ungues fortes. Sub aqua mergitur, & pisces magnos capit, præcipuè anguillas. Gregatim nidificat in arboribus iuxta aquam, & pullos piscibus pascit. Voraces sunt hæ aues, & à nido auolaturæ, si cibis recens ingestis nimium grauari se senserint, euomunt eos, ut leuiores ad fugam sint. quæ uerò non euomunt, aliquando pereunt. Fimus earũ siccat arborum ramos in quos inciderit. Saturatæ alas ad Solem expandunt ut siccentur, palis & arboribus insidentes. Volatura uix eleuatur, & caudam diu in aqua trahit, unde & à quibusdam humidus culus (Vuchtars, ut Murmellius scribit: nos potius scriberemus Füchtars) uocatur. Hæc Albertus lib. 23. historiæ anim. Cæterum lib. 5. cap. 3. de eadem sic scribit: In nostris regionibus auis est aquatica nigra, quæ pisces in fluminibus & maribus uenatur, ac plurimum detrimenti infert: pectore & uentre cinereo, tardi uolatus. Cùm mergitur, diu manet sub aqua. Rostrum ei dentatum instar falcis messorum, quo retinet pisces lubricos ut anguillas. Rami uentris eius eluuie infecti arescunt, ut ardeæ etiam & ferè omnium aquaticarum fimo. hanc quidam uocant coruum aquaticum, Germani Schaluchorn (fortaßis à uoracitate, quasi ein Schlucker. uide plura mox in Carbone aquatico.) Pullos uere educat, ut cæteræ aues. nidificat in arbore alta & magna iuxta aquam piscosam. Vide mox etiam in Carbone aquatico. Sed de coruo aquatico, quoniam diuersæ sunt sententiæ, dicam infra post Corui historiam. Quærendum an hæc sit auis, quam audio quibusdam inferioris Germaniæ locis uocari Aelgüß, quasi anserem anguillarum, quòd illas deuoret. magnam & totam nigram esse aiunt. Sed alij algusam mihi narrant accipitrum generis esse, magnam, & apud nos quoq; capi: piscibus & anguillis uictitare, in quos ab alto conspectos rectà deferatur. Quærendum etiam an eadem sit quam à Gallis audio cormarin, id est coruum marinum appellari, anate maiorem, rostro anatis rubente.

DE CARBONE AQVATICO, ET MAGNALIBVS.

ARISTOTELES de animalibus 7.3. Corui aquatici, (inquit, ut Gaza uertit, Grecè κόραξ tantum legitur,) magnitudo est quãta ciconiæ, sed crura breuiora. palmipes, natansq; est, colore niger, insidet arboribus & nidulatur in ijs hic unus ex hoc (palmipedum) genere: ubi Albertus, Hunc (inquit) uocamus carbonem aquaticum, uulgo Scalueren (Stettini Schulueren.) Scalucheren uel Scholucheren, idem coruum aquaticum in duobus alijs locis interpretatur. quem tamen ab hoc diuersum existimo, quòd rostrum ei serratũ tribuat, pectus & uentrem cinereum, quæ nostro scharbo (aui quam uulgò Scharb & Netzescharb uocamus) non conueniunt. Vtriq; tamen ut uictus idem, sic magnitudo ni fallor eadem tribuitur. utræq; merguntur, & diu sub aquis manent. Vtræq; in arboribus nidificant. Vtranq; coruum à colore dixeris: ut confundi eas aliquando mirum non sit. Audio & apud nos scharbos dictos, alios uentre albo esse, alios alterius coloris, cætera similes. Scharbi quidem nomen uel à coruo factũ conijcias, qui Italis corbo & coruo dicitur: uel ab atro carbonis colore. nam uicini nobis Galli carbonem uocãt scharbon, ipsi charbon scribunt. in qua sententia etiam Albertus fuisse uidetur carbonem aquaticum hanc auem nominans. uel ab acumine marginum rostri eius. nostri enim acutum dicunt scharpff. Turnerus hanc auem simpliciter mergum appellat, Anglicè cormorant, Germanicè ein Sucher: & tum circa mare in rupibus maritimis, tum circa amnes, lacus & fluuios in arboribus nidificare testatur, ut supra recitaui in Mergo. Aues palmipedes sunt mergus uarius: & mergus magnus niger, qui à quibusdam carbo aquaticus uocatur, Albertus 7.3. Scharbus, quem hæc dum conderem manibus tractabam, longus erat dodrãtes quatuor cum palmo, à summo rostro ad extremam caudam extensus. rostrum ei acutum & peculiare, superiori parte instar Latinæ literæ sigma ſ. inflexũ unco descendente, piscibus attrahendis apto, sex digitos longum. idem superius nigricans, utrinque albebat. Cutis inferiori rostro & utrinq; sub oculis obtendebatur crocea. Plumæ uẽtris albæ. Crura octo digitorum longitudine. digiti pedum quaterni, nigri, amplis nigrisq; mẽbranis iuncti. Pennæ dorsi in ambitu colorem ex uiridi nigroq; mixtum præ se ferebant, per mediũ ex cinereo lucido ac ruso. Collum supinum plumæ partim albæ partim nigricantes tegebãt. Capitis collíq; prona parte color ex uiridi & nigro permixtus mihi uidebatur. Alæ ad sedecim digitorum longitudinem extende-

bantur: eodem colore quo dorſum, niſi quòd amplius ſubruffi coloris ex ſubruffo lucido ac cinereo mixti.

¶ Carthates (inquit Albertus lib. 23. ſcribendum Catarrhactes) de genere eſt mergorum, auis nigra, quæ ſubmerſa aquis continet ſpiritum ad ſpatium quo homo uelox poteſt ambulando geometricum miliare conficere. Piſcibus multum nocet & uorax eſt. Videtur autem eundem carbonem aquaticum eſſe inſinuare, nigri coloris eſſe ſcribendo, cum Oppianus catarrhacten album faciat. Ariſtoteles nihil aliud de catarrhacte ſcribit, quàm uictitare eum mari, & cum ſe in altum immerſerit, manere non minus temporis quàm quo ſpatium tranſieris iugeri. minorem eſſe accipitre, gula tota ampla & lata. Cæterum in prædicti ex Ariſtotele loci interpretatione, catarrhacten Albertus Latinè mergum magnum uocari ſcribit, nulla de colore eius mẽtione facta. Nos gauiarum potius ſiue larorum generis quàm mergorum catarrhacten arbitramur. Vide infra in Catarrhacte. Sa-

baudi

baudi auem quandam cui rostrum sit instar anatis, corbeau crochereyx uocāt: nimirum ab anterioris partis aduncitate. Galli enim crochu uocant aduncum uel hamatum. quod scharbo nostro conuenit: similitudo uerò ad anatis rostrum non conuenit. quare inquirendum an auis ea Alberti potius morfex sit. Itali auem aquaticam totam nigram magun appellant: ut & homines urinatores: uel mergum minorem nigrum, uel potius magnum (de quo hic scribimus) intelligentes. nam eundem quoq; alij morgon appellant, uel mergon. ¶ Cum in Rheno apud nos scharbi apparent, signum aiunt esse magni frigoris, & periculum ne uites frigore pereant. memini tamen in lacu nostro etiam Septembri Mense in fine alterius decadis aliquando captos, cœlo quidem frigido. Porrò quanquam hæ aues totæ nigræ appareant, si quis tamen penitius inspiciat colores deprehendet diuersos. nempe in alis nonnihil ruffi splendentis admixtum, & in cæteris plerisque pennis aliquid subuiride, ut in coruo quem syluaticum uocamus. Fieri tamen potest, ut pro sexus ætatisq; differentia colores quoq; uarient. Memini ego me scharbum uidisse cui in collo supremo & in uertice, multæ plumæ albæ inerant, nescio senectutis ne, an alia ratione. Certum est hanc auem longo spatio urinari posse, non admodum in aqua natat, sed frequentius alicubi insidens, palis præsertim aut perticis aquæ fundo infixis, pisces speculatur. Per autumnum ferè ad lacus nostros aduentat. In magno frigore subinde alas extendit. Pisces nantem sequi & passim adnatare ferunt, quasi odore eius illectos. Pellifices nonnulli pellem eius præparant; ut pro tegumento imponatur uentriculo, tanquam uim concoquendi promoueat. nam & auis ipsa ualidissimo uentriculo & alimentum omne celeriter consumente esse creditur. unde uulgò dicunt, de homine uorace uel multi cibi, scharbi uentriculum ei esse. Vide supra in Mergo G. Sic apud Aristophanem legimus galli uētrem habere, qui omnia concoquat.

¶ MAGNALES aues sunt Oriētis, ualde magnæ, pedibus nigris & rostro, hominib. innoxiæ; piscibus in fluminib. & stagnis & alijs aquis insidiantes ut deuorēt, Alber. ex epist. Alex. ad Aristot.

DE COLYMBIS MAIORIBVS.

MERGORVM genus cui rostrum angustum est & in acutum desinit anate uel maius, uel par, (nam de minimo dicemus mox priuatim,) nostri Süchel uocant, unius scilicet literæ mutatione à mergo quem uocāt Sucher. Inuenitur in nostro lacu & uicinis quibusdam, & Lemanno seu Geneuensi. Is quem in Lemanno captum uidi paulò minor ansere erat, collo oblongo: rostro duos digitos longo cum dimidio, angusto & in mucronem desinente: dorso nigro, collo inferiore & uentre albo plumis ferè niueis. Digiti pedum terni, lati, adhærentibus membranis, sed aliquousq; diuisi, non ut in cæteris aquaticis coniuncti. Venetijs hanc aut simillimam auem spergam uocant (quasi smergam nimirum. nam & mergi uulgò illic smergi dicuntur) rostro & pedibus ut dixi, colore è fusco nigricantem, collo ferè castaneæ colore, &c. Inuenitur apud nos aliud genus, cætera quidem simile, sed cristatum plumis circa uerticem & collum supremum eminentibus, superius nigris, ad latera ruffis, instar pilorum uulpis. Vngues omnibus in hoc genere latiusculi, præsertim medius, non ut in cæteris auibus omnibus teretes & in mucronem attenuati: ut non solus homo, sicut Plato eius definitioni contra cauillantem Diogenem addebat, πλατυόνυχος dici debeat. Crura etiam omnibus iuxta aluum ferè retrorsum porrigūtur, natationi potius quàm ingressui apta, femoribus in uentre conditis. quamobrē in terram si quando egrediantur; facile capiuntur, propter incommodum ingressum. Vidi in uno aliquando inæqualem tibiarum situm, altera antrorsum, altera retrorsum porrecta. Quidam eos nunquam in terram egredi putāt, & in ipsa aqua (in arundinibus nimirum) nidificare. Alta uoce clamant, pisciculis uiuunt. Appellatur hic mergus circa lacum Verbanum iurár: à Sabaudis (ni fallor) loere: quo nomine etiam pigram & segnem mulierem uocant, à nota huius auis ad incessum tarditate. Seuerus Sulpitius tradit quandam mergorum speciē esse, quæ à re cornuta uocetur, eò quòd rubeas plumas in capite instar cornuum habeat, Author libri de nat. rerum, sed mergus cirrhatus quoq;, de quo iam scripsimus, cristatus est cirrhis retrorsum uersis, instar iubæ potius, quàm sursum & cornuum instar ut mergus hic de quo in præsentia agimus. & quoniam hipparion Græci auem chenalopeci similem faciunt; eundē mergum cirrhatum, quòd ferè equi instar iubatus sit & ad chenalópecis magnitudinem propius accedat, potius quàm hunc præsentem, chenalópeca facere placuit. Vocetur ergò mergi, de quo agimus, genus cristatum, cornutum: in uniuersum uerò colymbus maior, siue cristatū siue absq; crista fuerit, quòd ut colymbis parua (superius descripta) minima ferè in uolucrum aquaticarum genere, perpetuò in aquis natet, rostro similiter angusto & acuto. Athenęus sanè colymbidem paruam nominat, & rursus describens phascades, maiores esse dicit quàm paruas colymbides, innuens scilicet eiusdem generis etiam maiores inueniri. quod ipsa quoq; nominum forma ostendit; quæ colymbo primitiua est, colymbidi diminuta. Nos tamen quæcunq; uel de colymbo, uel de colymbide colymbadéue apud ueteres scripta extant; suprà in unum caput coniunximus. Quòd si cui etiam uriam maiorem appellare libuerit, non repugnabo, quoniam & rostri figura conuenit, & urinandi consuetudo: & minimum in genere mergorum de quibus hîc scribimus, supra uriā simpliciter dictam esse coniecimus. ¶ Mergi contra omne genus auiū pedes habēt in cauda, ita ut cum in terra stant; gestu pectoris sicut homo erigantur, Author libri de natur. rerum. Conuenit autem hic pedum si-

tus, & corporis erectio, præsenti mergorum generi magis quàm ulli cæterorum: nisi forte carboni etiam aquatico, id est scharbo nostro conueniat.

¶ Colymbi maioris cornuti uidi etiam alterum genus plumis, quæ circa caput eminent, minus ruffis alboq́ permixtis, breuioribus, collo circiter duos palmos longo, &c.

¶ In Acronio lacu auem quandam nunc dictis congenerem, sed ansere maiorem, rarò capi audio, Fluder appellatam, nimirum ab inepto eius per aquæ superficiem motu, cum neq; uolare possit rectè, neq; ingredi commodè, nisi simul pedibus alisq́ nitatur, ut cæteri etiam colymbi, propter crura retrorsum uersa: rostrum ei oblongum esse, angustum, acutum. Vocem altã sui cuiusdam generis ædere, urinari quàm profundissimè, ita ut orgyarum uiginti spatio quandoq; sub aqua capiatur, reti uidelicet aut mucrone ferreo cui infixus piscis fuerit. Singulas duabus drachmis & dimidia

argenteis

argentei ferè uænire. Hanc ego colymbum maximum appellauerim.

¶ Colymborum genera in agro Tigurino circa medium Augusti mensis plerunq;, lacu Gryphio dicto, retibus magna copia publicè capiuntur: & diem illum inde colymborum nominant accolæ, den Tüchel tag. eo enim tempore uolare omnino non possunt propter pennarum mutationem. Merguntur quidem semper celerrimè, ut auditum etiam bombardæ ictum effugiant.

DE TRAPAZOROLIS VEL MERGVLIS.

TRAPAZOROLAM Ferrariæ in Italia uocant (alibi arzauolam; circa Verbanū lacum piombin, id est plumbinam; quod nomen alij ispidæ aui melius, ut puto, attribuunt) mergi genus exiguū; quod etsi uriam Athenæi esse coniicio, aut congenerem maximè, de qua supra egi: quemadmodum & colymbidi, id est colymbo minori: (Videntur enim colymbis & uria magnitudine tantum differre,) ut suum tamē cuiq; iudicium liberum relinquam, peculiariter quę de trapazorola Italis dicta cognoui, hîc cō scribam. Trapazorola igitur omnino à colymbo maiore, quem descripsi proximè, nihil aliud quàm magnitudine differt, quum longè minor sit: & insuper quòd trapazorolæ nullæ cristam iubámue habent, colymbi uerò maiores aliqui habent. Nostri hunc mergulum uocant Düchelin, quæ uox diminutiua est à uoce Düchel, id est colymbo maiore. aliqui Hürchele. aliqui Duchentle, sed minus propriè. nam cum rostrum ei angustum sit non debet ab anate denominari. Sunt & alia Germanica nomina de eadem hac aue (ni fallor) usurpata: Rüchen uel Rüggelen, Tüchterli, Pfurtzi, apud Heluetios: & Käferentle apud Sueuos aut Rhętos quosdam, quasi anaticulas scarabeorū dicas, quos forte persequuntur. minimas & pinguissimas esse aiunt. Angli, ut audio, dob chekin, hoc est mergum pullum à paruitate. Hollandi Arsevoet, (nos scriberemus Arßfüß) eò quòd podici pedes sint adiuncti, (unde pygoscelis Græcè uocari posset, πυγοσκελὶς, ζῶόν τι, καὶ ὁ βραχὺς, Hesychius & Varinus. etsi idem situs crurum in maiore etiam colymbo est.) Lusitani adem uel gatirhas. Magnitudo ei ferè columbæ, rostrum tanquam turdi aut merulæ. digiti pedū lati, adhærentibus membranis fuscis, non continuis tamen sed trifariam dissectis, ut in colymbo maiore quoq;: unguibus similiter latiusculis. Pectoris & uentris plumæ argenteæ sunt, sed in imo uentre coloris fusci. Rostrum superius nigricat, utrinq; rubet. inferior rostri pars ferè tota rubet sanguineo colore. Capitis colli uentrisq; plumæ fuscæ sunt, admixto perpauco rufo. alæ nigricant. habent tamen etiam albentes pennas, sed non sine fuscis maculis. Supina alarum pars, ut uenter, albet. Collum utrinq; rufum est: & in supina quoq; parte, sed remissius. Capitis supina pars alba est. Ad dorsi extremi latera partim rufæ, partim nigrantes pennulæ habentur. cauda nulla. Pupillam nigram circulus ambit spadicis coloris obscuri, si bene memini. Odor quidem grauis, sed in cibo commendantur, carne ferè teneriore pinguioreq; quàm cæteræ palmipedes auium. Multa tenuia ossicula in femoribus habent ab una tantum parte circa articulum agglutinata, dimidia ossis femoris longitudine. In dissectis imam gulæ partem amplam & capacem reperi: in uentriculo pisces concoctos & lapillos. Pedibus incedere non queunt, nisi pariter etiam alis nitantur. Primæ inter palmipedes feras ad urbem nostram in lacu, ut audio, adueniunt.

¶ His ita perscriptis, eiusdem auis descriptionem à Georg. Fabricio accepi huiusmodi. Mergulus, ein Mirgigeln, rostro acuto est quale turdorum, corpus nigrum: gula excepta, quæ in mare rubra, in fœmella est candida. Venter in nigro alboq; maculosus. Pennæ alarum nigrę & cæsiæ siue glaucæ, & albo conspersæ. Pedes fissi, nec acutis unguibus incurui, sed planis recti: & adeò rectà extantes, ut in tergum queat reiicere. Crura plumis densissimis uestita. Quatuor igitur ab alijs insignes differentias habet. Rostri, ut dixi, quod acuminatur, non hebescit: alarū, quæ sunt breuissimę: pedū, qui à cęteris fissione aliquantum, digitorum aūt latitudine, & rectitudine unguium planè sunt differentes. Caudæ deniq;, quæ teres est, & uix articuli longitudine. Hæc auis ob alarū breuitatem salit potius quàm uolat: neq; innatare aquis, sed globi instar inuolui uidetur.

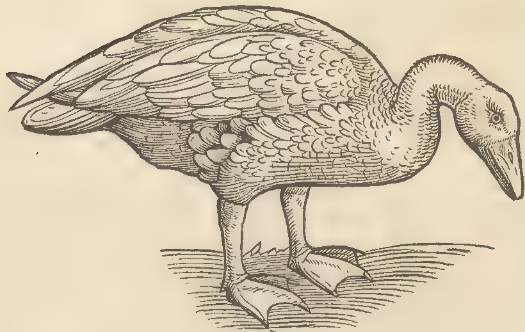
¶ Vidi etiam alterum genus, aliquanto maius & nigrius, per caput scilicet, collum & dorsum;

rostro etiam nigro. Ventre albo: circa clunes & femora pennis quibusdã albis, alijs ruffis: ad latera etiam capitis post oculos utrinq; ruffis paucis. Circulo in oculis pulchro & croceo: genas etiã linea eiusdẽ coloris ambiente. lõgitudine à rostro ad extremos pedes extensos retro, dodrantũ duorum, si bene memini. hoc mihi Turca quidam karabatak uocabat. Huius capitis icon hæc est. Merguli nigri Albertus meminit, haud scio hanc an diuersam auem intelligens. Sunt ex hoc genere mergulorum alij dorso fusco, alij ad ruffum inclinante: & alis alij nigris, alij non item, &c. Præterea alij in fluuijs tantũ degunt, alij in medijs aquis gregatim ferè. ¶ Puffinum apud Anglos dictum audio huic generi non dissimilem esse, cum aliâs tũ quod plumas instar lanuginis potius quàm pennas habeat, id quod Turnerus de tertio urinatricis genere scribit, quod anserculũ nuper ouo exclusum (inquit) adeò refert, ut nisi rostrum huius paulò tenuius esset, ægrè alterum ab altero discerneres.

¶ In Gallia mergus paruus fluuiatilis est, uulgò un castagneux, (fortè quòd colorem castaneæ referat, ut ex suprascriptis quidam, capite præsertim,) ignotus in Græcia, Petrus Bellonius.

DE ANSERE DOMESTICO: ET DE Anseribus quædam in genere.

A.

NSER lingua Arabica aut finitimis dicitur אוז, auaz, si rectè scribitur, fortè legendum anaz, (nam alioqui anatem & anserem qui libros Arabicos superiore seculo Latinè reddidêre, confundunt:) aut קקי, kaki, ut legimus apud Munsterũ in Lexico trilingui. in Hebraicis quidem Lexicis nihil tale inuenio. Græcè χὴν dicitur, hodie uulgò χῆνα: quanquam & anas (ut quidã scribit) uulgo hodie χῆνα nominetur. Italicè la papara, ocho, ut Scoppa scribit. uulgò paparum uel paparus, Monachi Itali in Mesuen. Aliqui papero Italicam uocem, pullum anseris interpretantur. Recentiores Græci quidam anatẽ uocant pappon uel pappitzan. Euphronius Grammaticus in Auibus Aristoph. πάππον genus auis interpretatur. alij negant, & Callimachum inter aues pappi non meminisse aiunt. Verbum quidem παππάζειν etiam ueteres Græci de anserum uoce dicunt, teste Polluce. Anseres & ocæ siue aucæ à Græcis χῆνες appellantur, Hermolaus Barbarus Venetus. Rasis interpres & alij recentiores barbari Italicæ linguæ uulgaris imitatione aucam pro ansere scripserunt. Ocha nomẽ est à Græco deductum, ac à nostris compositum ex illorum masculino articulo, & χὴν, id est anser, ultima litera abiecta, aliqui o. in au. diphthongum commutantes dixerunt aucha, Io. Tortellius. Aut forte à Saracenis. scribit enim quidam anserem marem Saracenis ocke nominari, fœminam Vuoszhe. Hispanicè ansaron. Gallicè oye uel iars: oyard priuatim de mare. Oyon & oyson diminutiua sunt. Germanicè Ganß, Frisij Gůs proferunt, ut uulgus nostrum Gauß. Mas priuatim Ganser uel Ganserich. Plinius tradit à Morinis Belgicæ

Belgicæ populis ganzas appellari: (aliâs gantas, ut Rhenano placet,) anſeres quoſdam, (candidos, uerum minores:) & hoc nobis compertum in Morinis eſt, ita tamen ut omne genus anſerum ganzas ferè nominent, Hermolaus. Anglice a goſe uel gooſe. Illyricè hus uel genſy.

B.

Ariſtoteles de hiſt. anim. 8. 3. duo anſeris genera facit, maius, & minus quòd gregatile ſit: Plinius domitum & ferum. quare aliqui minorem Ariſtotelis anſerem, eundem & ferum exiſtimant. Anſeres hodie optimos habet, ut audio, Turingia. abundant iiſdem circa Norlingam in Germania regio, & Gallis finitima Mediomatricum. Arabiæ pars auſtrum uerſus contra Aethiopiam aſſurgens, aues omnis generis habet præter anſeres ac gallinas, Strabo. ¶ In regno Senegæ Nigritarũ anſeres ſunt non ut noſtræ, ſed colore & pennis multiiugis uariatæ, Aloyſius Cadamuſtus. Hiſpana inſula anſeres habet oloribus candidiores, capite tantum rubeo, Chriſtophorus Columbus. In prouincia Manzi uel India ſuperiore præcipua ciuitas eſt Cenſcalan: in hac anſeres habentur pulchri, duplò maiores noſtris, toti albi: cum oſſe ſupra caput unius breui (forte oui) quantitate, colore ſanguineo. ſub gula pellis per ſemiſſem pendet. pinguiſsimi ſunt, Odoricus de foro Iulij. Sed hi anſeres forte ſylueſtres ſunt.

¶ Anſer eſt auis aquilæ magnitudinis, Author lib. de nat. rerum. Anſer domeſticus ferè cuiuslibet coloris inuenitur qui in anſere ſylueſtri eſt, nempe albus, & cinereus, & utroq; uarians, (ut etiam anas cicur:) ſed non niger, nec uiridis, nec alterius quàm dictum eſt coloris, Albertus. Anſeres maximos & candidiſsimos eligere oportet, Anatolius. Albi fœcundiores ſunt: uarij uel fuſci minus, quia de agreſti genere ad domeſticum tranſierunt, Palladius.

¶ Anſer roſtrum latum habet ut anas, Albert. Gula ei tota ampla & lata, Ariſtot. Aues quæ anterius in collo pappam ſiue ſtrumam (ingluuiem) habent: hæc in quibuſdam maxima eſt, aſcendens in collo uſq; ad linguæ radicem, ſicut in anſere, Albertus. Appendices quaſdam paucas habet infra qua deſinit inteſtinum, Albertus. Teſtes lumbis innexi ſunt infra ſeptum tranſuerſum omnibus ouiparis: de ſingulis ſinguli meatus pertinent, eodemq; coëunt ſupra oſtium excrementi, ut in piſcibus. isq; meatus qui in coitu amborum conſiſtit genitale eſt: quod in minoribus latet, in anſere uerò & ſimilibus euidentius eſt cum recens inierint, Ariſtot. Anſer palmipes eſt, Ariſtoteles & Plinius.

C.

Anſer tum maior tum minor circa lacus & amnes uerſatur, Ariſtot. Non terra ſolum contentus eſt, ſed etiam aquam requirit, Varro. ¶ Omnis anſer clamoſus eſt, & uix unquam tacet, Albertus. Gratitat improbus anſer, Author Philomelæ. Græci παππάζειν dicunt de uoce anſeris, authore Polluce: & anſerem ipſum Itali paparam. Aratus κλαγγηδὸν aduerbio de anſerum uoce utitur. Argutus anſer, Martialis. Anſerum clãgorem Plinius dixit. Anſer nocturnas excubias celebrat, & uigilias ſuas cantus aſsiduitate teſtatur. Gallos in limine adeſſe canebat, Vergilius 8. Aeneid. de anſere. ubi Seruius, quaſi prædiuinabat. nam canere & dicere & diuinare ſignificat. Omnis anſer parum dormit, Albertus. Leuiter audit, Idem. Natura eſt ad ſenſus & ſtrepitus ales acuta & ſolicita, Grapaldus. Nullum animal ita odorem hominis ſentit, Plinius. Humanum longè præſentit odorem Romulidarum arcis ſeruator cãdidus anſer, Lucretius. Canibúsue ſagacior anſer, Ouidius 11. Metam. Adnotatum eſt in apris præcipuum eſſe auditum: uel (ut Græcus præfert codex) in anſeribus, Cælius. ¶ Anſer natura uorax eſt, uentriculo calidiſsimo. gaudet herbis, riguis & frigidis. laurum non attingit. Cibarijs ſummè humidis, quibus interius refrigeretur, delectatur, Aelianus. Improbum anſerem apud Vergilium aliqui inſatiabilem interpretantur. Herbilis anſer, herba paſtus, qui gracilior eſt quàm frumẽto paſtus, Feſtus. χῆνές μοι ἐνὶ οἴκῳ ἐείκοσι σῖτον (πυρὸν, apud Athenæum) ἔδουσιν ἐξ ὕδατος, Homerus. De cibo & saginatione anſerum, uide plura in E. Herbam in Varrone pabulo anſerum ſeri ſolitam, non herin, ut habent exemplaria, ſed ſerin ſcribendum monemus, authore Columella. ferunt eam cum eſt aqua tacta, & cum eſt arida, quaſi renouellari uiridemq; fieri, Hermolaus. ¶ Mirum in hac alite à Morinis uſq; Romam pedibus uenêre. feſsi proferuntur ad primos, ita cæteri ſtipatione naturali propellunt eos, Plinius. Sunt autem Morini Belgicæ, quos Plinius ultimos hominum dicit; & ita uocantur hodie, Hermolaus. Volant extento collo omnes anſeres, ardea contracto, Albertus. Anſeres feri maximè uolaces ſunt, & uix à uolatu ceſſant, niſi neceſsitate cibi: domeſticis contra, uolatus eſt grauis, paſcere officioſiſsimum, quieſcere ac dormire præcipuum, Author libri de nat. rerum. Quòd natura calidiſsimi ſunt, idcirco lauationum cupidiſsimi exiſtunt. etenim natare gaudent, Aelianus. ¶ Anſeres in aqua coëunt, (uide etiam in E.) pariunt uêre: aut ſi bruma coiuêre, poſt ſolſtitium, quadraginta propè diebus. bis anno, ſi priorem fœtũ gallinæ excludant: aliâs (uidetur abundare uox aliâs. fortè al' in margine ſcriptum fuit. non enim bis, ſed ter anno pariunt, ad ſummum quater, uide in E.) plurima oua ſedecim, pauciſsima ſeptem. Si quis ſurripiat, pariunt donec rumpantur, (&c. Vide in E.) Plinius. A partu ſeſe aquis ingurgitant, Ariſtot. Aliquando hypenemia oua pariunt, Idem & Plinius. quę quidem reliquias eſſe prægreſsi coitus (ut quidam dicunt) falſum eſt. ſatis enim conſpectum eſt in nouella tum gallina tum anſere, gigni ſine coitu, Ariſtot. Coëunt, non ſubinde, nec quouis anni tempore ut gallinæ & anates fere, (ut audio,) ſed uêre tantum. itaq; magis propter plumas apud nos, quàm

propter oua nutriuntur. Varios, albo & cinereo coloribus, apud nos & in Sueuia albis præferri aiunt: quòd & firmioris sint ualetudinis, & fœcundiores, nec deteriore pluma. Chychelinches apud Auicennam sunt aues compositæ ex ansere & struthione, quæ pullos æstate educunt, Albertus. mihi hic locus ex Aristotele de hist. anim. 6.2. translatus corruptusq; uidetur, & pro chychelinches legendum chenalopeces, id est uulpanseres. Anserum fœminæ tantum incubant, quæ ut cœperunt, nunquam intermittunt, sed perpetuo fouent incubitu, Idem. Anser tricenis diebus incubat, Aristot. uigintiocto, Columella. ad uicesimam nonam usq; diem, Florentinus. tricenis diebus: si uerò tepidiores sint, uigintiquinq;, Plinius. ¶ Anates, anseres, cæteræq; aquaticæ annuum fastidium purgant herba siderite, Plinius. Anser unus ex pedestribus morsus à cane rabido, nec rabit, nec moritur ex morsu. quare apud Aristotelem libro 8. cap. 22. de historia anim. ubi legitur, animalia à cane rabido morsa omnia rabiunt excepto homine, (πλὴν ἀνθρώπου. ubi aliqui legunt πρὶν ἀνθρώπου, id est prius uel citius quàm homo:) quidam medicus legit πλὴν χηνός, id est excepto ansere. quod licet uerum sit, non temere tamen mutandus est Aristotelis locus, Niphus. Anser coruusq; ab æstate in autumnum morbo conflictari dicuntur, Plinius. Lauri folia etiam in fame non attingunt, ut neq; rhododaphnen ullo modo. præclarè enim intelligunt, si quid tale comederint, se uita priuatum iri, Aelianus. Infestantur sui generis pediculo. Pimpinella maiore quæ in pratis nascitur mulieres quędam ad pituitam anserum utuntur, Tragus. ¶ Anseris uita perlonga est, uidimus enim anserem domesticum, qui annos sexaginta excesit, Albertus.

D.

Anseres uerecundi & cauti sunt, Aristot. Ab authoribus non gloriosum tantum animal pauo traditur, sed & maleuolum, sicut anser uerecundum. quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi, Plinius. Anser & catus imitantur uerecundiam, Albertus. Tribuitur autem anseri uerecundia fortè, quòd non frequenter ut gallinæ & anates, nec quouis anni tempore coëat, & in aqua tantum. χὴν Græcis nomen tulit παρὰ τὸ χαίνειν, id est ab hiando. quoniam & uorax animal est, & solet plerunq; cum uel superbia aliqua uel metu ducitur, (ὅτι ἢ θρασύνεται ἢ δειλιᾷ) hiare, Varinus. Anseres feri etiam mitigantur, ut in B. diximus. ¶ Anserum historias qui homines amauerunt, differam ad Philologiam d. ¶ Anseres nihili faciũt canes & magnas struthiones, accipitrem uerò uel minimum formidant, Aelianus. Aquila anseres ex cohorte rapit, Idem. ὡς ὅδε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus de aquila. Et rursus, ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν παρὰ βοσκομενάων χηνῶν ἢ γεράνων. Inimicitia est inter pennas aquilæ & anseris: & una aquilæ penna coniuncta multis pennis anseris, consumit eas: id quod expertus sum in pennis alarum: & forte idem accidit etiam in alijs earundem auium pennis, Albert. uide in Oue D. Anseres à lupis & uulpibus rapiuntur, & ideo ab eis custodiendæ sunt, Crescentiensis.

E.

Anseres quomodo capiantur, quæ ab authoribus tradita sunt, omnia ad feros tantum capiẽdos pertinere uidentur. quamobrem eousq; differemus.

Amphibij generis sunt quæ non terrestria tantum, sed aquatilia quoq; desyderant pabula, nec magis humo quàm stagno consueuerunt: cuius generis anser præcipuè rusticis gratus est, quòd nec maximam curam poscit, & solertiorem custodiam præbet quàm canis, Columella. Idem anserem nutriendum censet, non quia magni fructus, sed quia minimi oneris. Anates sunt naturę anserum, & eodem modo nutriuntur, Crescentiensis. Genus auium quod philogræci uocant amphibion, non est ulla uilla ac terra contentum, sed requirit piscinas: quas, quia ibi anseres aluntur, nomine χηνοβοσκεῖον appellatis. Horum greges Scipio, Metellus, & M. Seius habẽt magnos aliquot. Merula, Seius (inquit) ita greges cõparauit anserum, ut hos quinq; gradus obseruaret, quos in gallinis dixi. Hi sunt de genere, de fœtura, de ouis, de pullis, de sagina. Primum iubebat seruum in legendo obseruare, ut essent ampli, & albi, quod plerunq; pullos similes sui faciunt. Est enim alterum genus uarium, quod ferum uocatur, nec cum his libenter congregatur, nec æque fit mansuetum, Varro. Curandum est ut mares, fœminæq; quàm amplissimi corporis, & albi coloris eligantur. nam est aliud genus uarium, quod à fero mitigatum domesticum factum est: id neq; ęque fœcundum est, nec tam preciosum, propter quod minime nutriẽdum est, Columella. Et rursus, Qui greges nantium possidere student, chenoboscia constituant, quæ tum demum uigebunt, si fuerint ordinata ratione tali. Cohors ab omni cætero pecore secreta, clauditur, alta nouem pedum maceria, porticibusq; circundata, ita, ut in aliqua parte sit cælla custodis: sub porticibus deinde quadratæ haræ cęmentis, uel etiã laterculis extruuntur: quas singulas satis est habere quoquouersus pedes ternos, & aditus singulos firmis ostiolis munitos, quia per fœturam diligenter claudi debent, & extra uillam: deinde non longe ab ædificio si est stagnum, uel flumen, alia non quæratur aqua: sin aliter, lacus, piscinæq; manu fiant, ut sint quibus inurinare possint aues. nam sine isto præsidio, non magis quàm sine terreno recte uiuere queunt. Anser non ubiq; haberi potest, ut existimat uerissime Celsus, qui sic ait: Anser neq; sine aqua, nec sine multa herba (sine herba, Palladius:) facile sustinetur, neq; utilis est locis consitis: quia quicquid tenerum contingere potest, carpit. sata & morsu lædit & stercore. Sicubi uerò flumen aut lacus est, herbæq; copia, nec nimis iuxta satæ fruges, id quoq; genus nutriendum est, Columella & Palladius. Si desit fluuius, lacuna formetur, Palladius.

¶ Anseri-

¶ Anseribus pascendis destinetur ager palustris, sed herbidus, Colum. & Quintilij. atque alia pabula conserantur, (si herba non suppetit, Palladius) ut uicia, trifolium, fœnumgræcum, agrestia intyba, (sed præcipuè genus intubi quod serin Græci appellant, Colum.) lactucæ quoque in hunc usum semina uel maximè serenda sunt, quoniam & mollissimum est olus, & libentissimè ab his auibus appetitur. Tum etiam pullis utilissima est esca, Colum. Palladius, Quintilij. Cæterum cauendum est ne edant gramen, (agrostin,) quod eis causa cruditatis existit, Quintilij. Anseres pascunt in humidis locis, ubi pabulum serunt, quòd aliquem fructum ferat: seruntque his herbam, quæ uocatur seris, quòd ea aqua tacta etiam cum est arida, fit uiridis. Folia eius decerpẽtes dant, ne si comederint ubi nascitur, aut obterendo perdant, aut ipsi cruditate pereant. Voraces enim sunt natura. Quo temperandum ijs, qui propter cupiditatem sæpe in pascendo si radicem prenderint, quam educere uelint è terra, abrumpunt collum. (Columella & Plinius hoc non anseri, sed tenero tantum pullo accidere scribunt.) Perimbecillum enim id, ut caput molle. Si hæc herba non est, dandum ordeum, aut frumentum aliud. Cum est tempus farraginis, dandum ut in satu seris dixi. Cum incubant, ordeum his intritum in aqua apponendum, Varro. Inter anserum cibaria legumen omne porrigi potest excepto eruo, Palladius & Quintilij. De saginatione anserum inferius dicetur.

¶ Saliunt (coëunt, Plinius) ferè in aqua, dum se mergunt in flumen aut piscinam, Varro. Ineunt non ut priores aues (cohortales terrestres) de quibus diximus, insistentes humi, nam ferè in flumine aut piscinis id faciunt, Columella. Anseribus ad admittendum tempus aptissimum est à bruma: mox ad pariendum & ad incubandum à Calendis Martij usque ad solstitium æstiuum, quod fit ultima parte Mensis Iunij, Colum. Varro, Palladius. Si permittit locorum conditio, anseres uel paucos utique oportet educare: singulisque maribus ternas fœminas destinare. nam propter grauitatẽ plureis inire non possunt, Colum. & Palladius. Albi fœcundiores sunt: uarij uel fusci minus. quia de agresti genere ad domesticum transierunt, Palladius. Germani uarios, ni fallor, albis præferunt, ceu firmioris ualetudinis, nec minus fœcundos, nec pluma deteriore. Singulæ ter (non plus quater, Varro) anno pariunt, Columella & Quintilij: si prohibeantur fœtus suos excludere, quod magis expedit quàm quod ipsæ suos fouẽt. nam & à gallinis melius enutriuntur, & longè maior grex efficitur, Columella. Plus parient, si gallinis oua illarum supponantur, Palladius. Bis anno pariunt, si priorem fœtum gallinæ excludant: plurima oua sedecim, paucissima septem. Si quis surripiat, pariunt donec rumpantur, Plinius. Pariunt usque ad duodecim, interdum tamen & plura: ex quibus sanè aliqua ipsi aui (τοῖς ὄρνισι, Cornarius uertit gallinis, quod non probat Andreas à Lacuna) sunt supponenda, Quintilij. Minimè autem concedendum est fœminis extra septum parere: sed cum uidebuntur sedem quærere, comprimendæ sunt, atque tentandæ: nam si appropinquant partus, digito tanguntur oua, quę sunt in prima parte locorum genitalium. quam ob rem perduci ad haram debent, includique ut fœtum edant: idque singulis semel fecisse satis est; quoniam unaquæque recurrit eodem, ubi primo peperit, Columella. Sed nouissimo fœtu cum uolumus ipsas incubare notandi erunt (aliquo signo) uniuscuiusque partus, ut suis matribus subijciantur. quoniam negatur anser aliena excudere oua, nisi subiecta sua quoque habuerit, Idem: sed Plinius, Varro & Quintilij simpliciter scribunt, oua aliena ab eis non excludi. Pariunt singulis fœtibus oua, primo quina, sequenti quaterna, nouissimo terna. quem partum nõnulli permittunt ipsis matribus educare, quia reliquo tempore anni uacaturæ sunt à fœtu, Columella. Extremum partum matribus iam uacaturis educare permittimus. parituræ ad haram perducantur. Cum semel hoc feceris, consuetudinem sponte retinebunt. Gallinis sicut pauonina, etiam anseris oua supponas. Sed anserina oua ne noceant suppositis, subijciatur urtica, Palladius. Custodiri debet ut ouis subijciantur radices urticarum, quo quasi remedio medicantur ne noceri possit excussis anserculis, quos enecant urticæ, si teneros pupugerint, Columella. Vide inferius etiam de urtica, in cura pullorum. Intra cohortem ut protecti sunt, secretis angulis haras facere oportet, in quibus cubitent & fœtus ædant, Columella. Singulis ubi pariunt faciundum haras quadratas circum binos pedes & semipedem. Eis substernendum paleas, Varro. Cællas, in quibus incubitant, siccissimas esse oportet, substratasque habere paleas: uel si eæ non sunt, gratissimum quodque fœnum: cætera eadem quæ in alijs generibus pullorum seruanda sunt, ne coluber, ne uipera, felesque, aut etiam mustela possit aspirare: quæ ferè pernicies ad internecionem prosternunt teneros, Columella. Oportet oua subijcere usque ad nouem, Quintilij. Ad incubandum plerunque supponunt nouem aut undecim, Varro & Plinius. qui hoc minus, septem: qui hoc plus, quindecim, Varro & Columella. Supponuntur etiam gallinis anserum oua (sicut pauonina) plurima quinque, paucissima tria, Columella. Incubant fœminæ tantum tricenis diebus: si uerò tepidiores sint, uigintiquinque, Plinius. tempestatibus (cum sunt frigora) dies triginta, tepidioribus uigintiquinque. & Columella similiter: sæpius tamen (inquit) anser trigesimo die nascitur. Vt plurimum incubant dies undetriginta, sed frigore inualescente triginta integros, Quintilij. Sunt qui hordeum maceratũ (aqua) incubantibus apponant, nec patiantur matrices sæpius nidum relinquere, Columella & Quintilij.

¶ Anserem recens excussum quinque diebus primis patiuntur in hara clausum esse cum matre, deinde quotidie cum serenitas permittit producunt in prata iuxta piscinas aut paludes, ut pastu saturatus etiam potu fruatur, Varro, Colum. Quintilij. Faciunt autem eis haras supra terram aut

ſubtus: easq́ cellas prouident ne habeant in ſolo humorem: ſed habeant molle ſubſtramen è palea, aliáue qua re: néue eò accedere poſsint muſtelæ, aliæúe beſtiæ quæ noceāt, Varro. Pullos quidem non expedit plures in ſingulas haras quàm uicenos adijci; nec rurſus omnino cum maioribus includi, quoniam ualidior enecat infirmum, Idem & Columella. Porrò cauendum eſt ne teneri anſerculi aculeis urticæ compungantur, unde (interdum) enecantur, Idem & Palladius. Pullis anſerum urtica contactu mortifera, remedium contra eam eſt, ſtramento ab incubatu ſubdita radix earum, Plinius. Vide ſupra ubi de incubatione anſerum ſcripſimus. Proſpiciendum igitur ne uel ab urtica, uel ſpina aliqua exaſperentur: & ne hœdinos porcinóſue pilos deuorent, (ne ſetas deuorent, Palladius,) quibus deuoratis intereunt, Quintilij. Præterea ne eſuriens anſerculus mittatur in paſcuum: ſed ante conciſis intubis, uel lactucæ folijs ſaturetur. nam ſi adhuc parum firmus & indigens ciborum peruenit in paſcuum, fruticibus aut ſolidioribus herbis obluctatur ita pertinaciter, ut collum abrumpat, Columella. Mortifera pullis anſerum etiam auiditas, nunc ſatietate nimia, nunc ſuamet ui: quando apprehenſa radice morſu ſæpe conātes auellere, ante colla ſua abrumpunt, Plinius. Varro quidem non pullo ſed anſeri ſimpliciter collum hac ui aliquando abrumpi refert. Milium, aut etiam triticum, miſtum cum aqua pullo rectè præbetur: atq; ubi ſe paulum confirmauit in gregem coæqualium compellitur, & ordeo alitur, quod & matricibus præbere nō inutile eſt, Columella. Pullis excluſis (primis quinq; diebus, Colum.) polētam uel maceratum far, (ἄλφιτα καὶ σῖτον διαβεβρεγμένα, id eſt polentam uel frumentum maceratum, Quintilij,) ſicut pauonibus obijciunt. nonnulli etiam uiride naſturtium confectum minutatim cum aqua præbent, eaq́; eis eſt eſca iucundiſsima. Pullis primum biduo polenta, aut ordeum apponitur; tribus proximis naſturtium uiride confectum minutatim ex aqua in uas aliquod. Cum autem ſunt incluſi in haras, aut ſpeluncas, ut dixi, uictui obijciunt his polentam ordeaceam, aut farraginem, herbámue teneram aliquam conciſam, Varro. Semine papaueris primis decem diebus paſcendi ſunt, Creſcentienſis. Lactuca circa chenoboſcium ſeri debet, olus anſeribus gratiſsimum, & pullis etiam eorū utiliſsima eſca, Colum.

¶ Mox ubi quatuor menſiū ſunt, farturæ maximus quiſq; deſtinatur. (Quatuor menſibus bene ſaginantur, Pallad. ſed Varro ad ſaginandum eligi inquit pullos circiter ſeſquimenſe qui nati ſint, eos includi in ſaginario.) quoniam tenera ætas præcipuè habetur ad hanc rem aptiſsima: & eſt facilis harum auium ſagina. nam præter polentam & pollinem ter die nihil ſanè aliud dari neceſſe eſt, (polentam & pollinem aqua madefacta dant cibum, ita ut perinde ſe ſaturent, Varro. Polenta dabitur in die ter, Palladius:) dummodo ſecundum cibum largè bibendi poteſtas fiat. Ne uagandi facultas detur: ſintq́; calido & tenebroſo loco incluſi, quæ res ad creandas adipes multum cōferunt. Hoc modo duobus mēſibus pingueſcunt: & ea propter etiam tenerrima pullities ſæpe quadraginta diebus redditur opima, Columella. (nam paruuli ſæpe die trigeſimo moriuntur, Palladius. apparet autem uocem, moriuntur, corruptam eſſe pro ſaginantur.) Locus (ſaginarium) ſolet purgari: quòd ipſi amant locum purum, neq; ipſi ullum, ubi fuerint, relinquunt purum. M. Cato de re ruſt. cap. 89. gallinas quæ primum pariérint, concluſas farcire docet cum turundis factis è polline uel farina ordeacea conſperſa, quę in os indantur. paulatim (inquit) quotidie addas & ex gula cōſyderes quod ſatis ſiet. bis in die farcias, & meridie bibere dato, nec plus aquā ante (anſeri in uaſe appoſitam) ſinas quàm horam unā. Eodem modo anſerem alito niſi prius dato bibere bis in die, & bis eſcā. Græci ſaginandis anſeribus polentæ duas partes, & furfuris quatuor aqua calida temperant, & ingerunt pro appetentis uoluptate ſumenda: tribus per diem uicibus potu adiuuant: media quoque nocte aquam miniſtrant. peractis uerò XXX. diebus, ſi ut iecur his tenereſcat, optabis, tunſas caricas, & aqua maceratas in offas uolutabis exiguas, & per dies uiginti continuos miniſtrabis anſeribus, Palladius. Impinguantur anſeres domi deliteſcentes (in domibus calidis, ut addit Cornarius) ſi primis duobus diebus duabus partibus polentæ & furfurum quatuor aqua calida ſubactis paſcantur uel ad ſaturitatem uſq;, (ut uertit Cornarius, cuius tranſlationem paulò ante recitata Palladij uerba confirmant. Andreæ à Lacuna tranſlationem hîc non probo.) Edunt autem ter in die ac circa noctem mediam: ſed largius bibunt. Vbi iam adoleuerint iſchades aridas in tenues partes comminuens, & cum aqua læuigans curriculo uiginti dierum in potu exhibe, Quintilij. Et mox, Exactis triginta diebus, ſi quis uelit hepata eorum diſtendere, iſchadas aridas comminuens & aqua ſubigens, eas curriculo uiginti dierum, aut ad minus decem & ſeptem illis per os inijcito. Nonnulli ad ſaginandum anſerem, augendumq́; hepar illius, ubi ipſum anſerem incluſerunt, triticum madefactum proijciunt & hordeum. Triticum ſiquidem pinguefacit celeriter. At hordeum carnem candidam reddit. Veſcatur itaq; dies uigintiquinq;, ſpeciebus nutrimentorum iam dictis, aut per ſe altera aut utraq; ſimul. Secundo autem collyria apponenda ſunt, nimirum ex eis cōfecta, ſeptem quidem quotidie ſingulis, idq́; quinq; dierum ſpacio. Dein uerò paulatim augendus eſt numerus, perſeuerandumq́; dies XXV. ut ſint ex toto triginta. Quibus expletis, elixans iſchadas, fermētumq́; earum decocto ſubigens, humectanſq́;, porrigito, ſic dies quatuor perſeuerādo. Quibus etiam diebus melicratum offerendum eſt. Cæterum ter in die idipſum mutabis, & non eadem uteris. Atq; in hunc modum reliquis ſex (ſexaginta, Cornarius) diebus ſequentibus cum fermēto dicto caricas tundens, proijcito. Qua ſolicitudine poſt dies ſeptem (ſexaginta, Cornarius) fruêris tum anſere ipſo, tum iecinore ipſius & tenero & candido. Quod quidem ubi primum extractum eſt, inijcere oportet in uas aliquod

aliquod latum, cui ſit aqua tepida infuſa. Ipſam autem aquam ſecundo & tertio mutare conuenit. Præſtant autem fœminarum tum corpora tum iocinera. Sint uerò anſeres nõ anniculi, ſed duorum annorum uſq; ad quatuor. Hæc illi. Saginantur uerò melius ſi ad ſatietatem milium præbeamus infuſum, Pallad. Anſerem unum aiunt ſaginari poſſe modio (quem noſtri quartarium uocãt) auenæ, ea tantum & aqua ſubinde appoſitis. Sunt apud nos qui hoc modo ſaginent. Anſerem loco anguſto includunt, in quo conuerti non poſsit, ſed ſedere tantum aut ſtare, aliqui etiam oculos ei effodiunt, ut audio. tum paſcunt eum inſertis offis è milio, in ſartagine frixis, deinde lacte madefactis; potum nullum apponunt. Sic pingueſcere aiunt, & iecur ad mirificam magnitudinem excreſcere. Sed plura de iecore anſeris, & quomodo in anſere augeatur, leges infra in F.

¶ Anſerum pennæ duræ (hoc eſt maiores in alis) ſcriptoribus conueniunt & ſagittis, Creſcentienſis. Molliores, quæ plumæ potius dicuntur, culcitras farciunt. hæ quibuſdam in locis bis anno uelluntur, ut delicatorum ceruices mollius recumbant, Platina. Anſer plumas præſtat, quas & autumno uellamus & uere, Pallad. & Colum. Noſtri uellunt uere, æſtate media, & autumno quoq; ſi hyems non ſit præpropera. Sunt qui albam præferunt plumam, alij coloris differentiam non curant. Molliſsimarum pretium in libras quæ ſedecim unciarũ ſunt, duo denarij, id eſt didrachmum: cæterarum ferè ſeſquidrachma. Pluma non modo culcitras & ceruicalia, ſed & totos lectos facimus, ut mollius cubemus, Humelbergius. Candidorum alterum uectigal in pluma. Velluntur quibuſdam locis bis anno. Rurſus plumigeri ueſtiuntur, molliorq; quæ corpori quamproxima, & è Germania laudatiſsima. Candidi ibi, uerum minores, ganzæ uocantur. Precium plumæ eorum, in libras denarij quini. Et inde crimina plerunq; auxiliorum præfectis, à uigili ſtatione ad hæc aucupia dimiſsis cohortibus totis. Eoq; delitiæ proceſſere, ut ſine hoc inſtrumento durare iam ne uirorum quidem ceruices poſsint, Plinius.

¶ Tempeſtatis ſignum imminentis præbent anſeres κλαγγηδὸν ἐπειγόμεναι βρωμοῖο, Aratus: hoc eſt maiore ſolito clangore ad paſcua exeuntes. Ex quo loco Plinius uertit, Anſeres continuo clangore intempeſtiui. Auienus uerò, Gramina ſi carpit ſemeſa petacius anſer, clangoris mentione omiſſa, quod non placet.

¶ Anſer etiam cuſtodia nobis eſt uſui. Horas, noctes, & fures clangore prodit, Author libri de nat. rerum. Clangore prodit inſidiantem, ſicut etiam memoria prodidit in obſidione Capitolij cum aduentu Gallorum uociferatus eſt canibus ſilẽtibus, Columella. nos eam hiſtoriam referemus infra in h. Sunt qui acerrimos ac ſagaciſsimos canes in turribus nutriant, qui aduentum hoſtium odore præſentiant, latratuq; teſtentur. anſeres quoq; non minore ſolertia nocturnos ſuperuentus clamoribus indicant, Vegetius.

¶ Anſerum lætamen ſatis omnibus inimicum eſt, Palladius.

F.

Anſeris & ſtruthocameli caro excrementitia eſt & difficulter concoquitur, Galenus 3. de alim. & Symeon Sethi. A Celſo numeratur anſer inter cibos ualẽtiſsimæ materiæ & plurimi alimenti. Anſerinæ partes, alis exceptis, duræ & excrementoſæ ſunt, nec facile concoctionem admittunt, Galenus in lib. de cibis boni & mali ſucci. Domeſticis cunctis auibus craſsiorem, calidiorem humidioremq; carnem habent, Symeon Sethi & Elluchaſem. Anſeres natura humidiores ſunt omnibus auibus & duriores concoctu, Raſis. Anſerum caro craſſa eſt, Auicenna. calida & humida abſceſſu ſecundo, Elluchaſem. Anſerum caro abunde calida eſt, ſed minus quàm anatum, & humidiſsima inter cicurum auium carnes, craſſæ ſubſtantiæ: & propter nimiam humiditatem febres generat. corrigitur autem ut in anatibus dictum eſt, Mich. Sauonarola. Propter frigiditatem & craſſitiem inſalubris eſt anſerina caro, Albertus. Anſer tempore peſtilentiæ ab Alexand. Benedicto menſis damnatur. Vide plura in Anate G. in pleriſq; enim anatina & anſerina conueniunt. Anatis caro non multum differt ab anſerina, ſed calidior eſt, Platina. Carnes pullorum anſerum, ſi pingues fuerint, & quatuor menſium ætatem non exceſſerint, à pluribus appetuntur, Creſcentienſis. Caro anſeris frigida, ſicca, dura, atribiliaria, & concoctu difficilis eſt, Albertus: quod & de anate ſcripſit, quum medici iam citati utranq; auem calidam & humidam faciant. Anſerina minus dura eſt quàm anatina, Idem. Inter grues & anſeres caro otidum, (id eſt tardarum) media eſt, Galenus. Anſeres ueteres noxios eſſe ijs quos hæmorrhoides frequenter uexãt, Arnoldus de Villanoua monuit. Anſeris caro in cibo conuenit accipitri, ſed abſq; multo ſanguine. nam ſi eo copioſiore utatur accipiter, corde grauatur: & ad uenationem donec concoxerit ineptus fit, inſtar hominis ebrij, Demetrius Conſtantinop. ¶ Anſeris carnem & recẽtem & ſalitam comedimus, Platina. Anſerinas carnes Iudæi hodie, ut audio, ſaliunt, & fumo exiccant: unde pulchrè rubeſcunt. Anſer iuuenis aſſus præfertur, Tragus.

¶ Anſerem & cæteras terra & aqua uiuentes aues, mali nutrimenti crediderim: tutius quidem & alis & pectore ueſcemur, Platina. Anſerina & gallinacea colla quàm cæterarum uolatiliũ meliora putantur, ſi ſanguine intercutaneo caruerint, Idem. Anſerum caro quidem eſt qualem diximus: alæ uerò non ſunt cæterarum auium alis deteriores, Galenus. Anſeres ad cibum hyeme probiores ſunt, Arnoldus de Villanoua in libro de conſeruanda ſanitate. Et rurſus, Pulli gallinarum & anſerum quandiu pipticantur, (pipiunt,) magis conueniunt æſtate & autumno. Atqui Plinius,

Anſerem coruumq́ꝫ (inquit) ab æſtate in autumnum morbo conflictari dicunt. Anglos in cœna nunquam anſeribus uesci audio. ¶ Ventriculus uolatilium ſi concoquatur uberrime nutrit: gallinæ quidem & anſeris præſtantiſsimus eſt, Galenus. præfertur uentriculus anſeris pinguis, deinde gallinæ pinguis, Elluchaſem. ¶ Teſtes & lingua anſeris quidnam iuuent in cibo, quære in G.

¶ Anſer diebus feſtis ad conuiuium ueniebat Alexandro Seuero, Lampridius. Aegyptij anſeres tum elixos tum aſſos apponūt quotidie, Diodorus Siculus. Anſer elixari debet, Platina. De porcello lactente condimentis quibuſdam farciendo aſſandoq́ꝫ, Platinæ uerba recitaui in Sue G. Idem autem (inquit) ex anſere, anate, &c. Ius candidum in anſere elixo: Piper, careum, cuminum, apij ſemen, thymum, cepam, laſeris radicem, nucleos toſtos: mel, acetum, liquamen & oleum, Apicius 6.5. In anſere: Anſerem elixum calidum è iure frigido Apiciano. Teres piper, ligusticum, coriandrum, mentham, rutam, refundis liquamen & oleum modicè temperas. Anſerem elixum feruentem ſabano mundo exiccabis, ius perfundis & inferes, Idem 6. 8. Anſeres iuuenes minutatim conciſi in paſtillo per duas horas coquuntur. Poſſunt etiam integri coqui in maſſa farinæ ſecalis cum aqua calida ſubactæ, quemadmodum paſtilli de carne ceruina coquūtur, & tantundem temporis. Anſeres σιτευτοί, id eſt altiles & ſaginati dipnoſophiſtis apponuntur in conuiuio quod Athenæus deſcripſit: qui & coqui cuiuſdam apud Diphilum hæc uerba citat: ἐγὼ δ᾽. ὑμῖν χοιρίδια πορφύρεινα κρομβώσας ὅλα Δώρειον ἐπάγω χῆνα περὶ φυσήματι. uidetur autem dicere anſerem in porcello aſſum ſe apponere. Vocabant autem Troianum ſiue Durium porcellū, in cuius uentre aues & condimenta diuerſa coquebant, ut expoſitum eſt in Sue G.

¶ Noſtri ſapientiores (exteris, inquit Plinius) qui anſeres iecoris bonitate nouêre. Fartilibus in magnam amplitudinem creſcit, exemptum quoq́ꝫ lacte mulſo augetur. Nec ſine cauſa in quęſtione eſt, quis primus tantum bonum inuenerit, Scipio Metellus uir conſularis, an M. Seſtius eadem ætate eques Rom. Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi, Horatius Serm. 2. 8. ubi Acron, ex parte (inquit) totum (ſcilicet anſerem denotauit.) Anſeris ante ipſum magni iecur, anſeribus par, Altilis, Iuuenalis Sat. 5. In omni iecinorum genere præſtat anſerinum, tanquam humidius, tenerius, & ſuauius: deinde iecora gallinarum, Raſis citans Galenum. Adhibetur & ars iecori ſuum, ſicut anſerum, inuentum M. Apicij, fico carica ſaginatis, à ſatietate (aliâs, ac ſatie) necatis repente mulſi potu dato, Plinius. Aſpice quàm tumeat magno iecur anſere maius. Miratus dices, hoc rogo, creuit ubi? Martialis. Hepar συκωτὸν, (id eſt ficatum, ficubus ſaginatum. unde Itali hodieq́ꝫ uulgò iecur ſimpliciter ficatum nominant) præſertim ſuum ficis ſiccis multis nutritorum, eſt præſtantiſsimum: ſic (ficis) paſtum iecur anſeris albi, ſeu iecur anſeris nutriti alimētis lacte imbutis ſuauius, coctu facilius, melioris ſucci, Syluius. Χήνεια ἥπατα, id eſt anſerina iecinora memorat Pollux: item Athenæus, qui hæc Romæ in magno pretio fuiſſe ſcribit. Idem hunc Eupolidis uerſiculum citat, Εἰ μὴ σὺ χηνὸς ἧπαρ ἢ ψυχὴν ἔχεις. hoc eſt, Niſi anſeris forte hepar, aut ſenſus habes: quod ego interpretor, niſi parum ſapis, aut non amplius anſere. nam & mulierculæ noſtræ hominē parum ſapientem uocant **ein witzige ganß**, id eſt anſerem prudentem. Nec defenſa iuuant Capitolia, quo minus anſer Det iecur in lances Inache laute tuas, Ouidius 1. Faſtorum. Anſere occiſo iecur ſcitè exime, in frigidam impone, ut ſolidius ſit. deinde in adipe anſerino in ſartagine frige, & aromatibus condi. Cibus eſt principum, ut quidam celebrant. Plura de iecore anſerino augendo ſcripſimus præcedenti capite in ſaginatione anſeris.

¶ Anſeres commendantur apud nos & adipe: liquamine etiam inde excogitato, quo præcipuè Hebræi condimentis utuntur, Grapaldus. Hoc adipe plura cibaria cōdiri Platina ſcribit. Liquamen quomodo fiat ex adipe porcino uel anſerino, docet Platina de honeſta uoluptate 2. 21. cuius uerba recitaui in Sue F. ¶ Alæ gallinarum & anſerum in cibo laudantur: & colla quoq́ꝫ ſi ſanguine intercutaneo caruerint, Platina. Anſeris lac uocamus lingua uernacula, anſerinum pingue lacti incoctum, ſachare uuiſq́ꝫ paſsis adiectis: hoc inter lautelas recenſetur. ¶ Meſſalinus Cotta Meſſalæ oratoris filius, palmas pedum ex anſeribus torrere, atq́ꝫ patinis cum gallinaceorum criſtis condire reperit, Plinius.

¶ Gallinarum ac phaſianorum oua præſtantiora ſunt, deteriora uerò anſerum ac ſtruthocamelorum, Galenus. Oua anſerum deterrima, Pſellus. Apud nos pauperiores ſoli anſerum & anatum ouis ueſcuntur, frixis aut iuri permixtis. Oua anſerum, anatum, & ſtruthionum craſſa ſunt, & difficilia concoctu. quòd ſi quis ijs uti in cibo uelit, uitellis tantum utatur. Anſerum oua malum ſuccum pariunt, Symeon Sethi: & mox ſubijcit: Dicūtur proprietate quadam peculiari euphyián, hoc eſt ingenij bonitatem præſtare ijs qui cum melle & butyro aſsiduè ea eſitauerint. quæ uerba de anſerinisne priuatim an de ouis in genere prolata ſint, incertum.

G.

Gallinæ & ſimiliter anſeris ius poſt uomitum dari contra ſumpta uenena, memini legiſſe. Si neq́ꝫ qui exugat (uenenum morſu ſerpentis inflictum,) neq́ꝫ cucurbitula eſt, ſorbere oportet ius anſerinum, uel ouillum, uel uitulinum, & uomere, Celſus 5. 29. & Nicander contra cantharides. Iis qui coriandrum hauſerunt poſt uomitionem irino oleo cōcitatam, auxiliatur ius ſalſum ex gallina & anſere, Dioſcorides. Ius de pullo anſeris in aqua elixi contra toxicum dat Nicander. Heraclides medicus eryngen herbam in iure anſeris decoctam, remedijs omnibus contra toxica & aconita efficacio-

efficaciorem arbitratur, Plinius. Ius anseris potum cum uino, prodest eis qui biberint uinum multum, aut aconitum, uel dorycnium, id est herbam Apollinarem. prosunt & uiscera anseris assa & in cibo sumpta, Kiranides. ¶ Cygni auis loco ponitur anser, Syluaticus. ¶ Antonius Guainerius inter remedia arthritidis unguentum ex ansere describit quo innumeri homines restituti sint, sed ipsos quos recitat innominato authore uersus utcunque barbaros, adscribam. Anser sumatur ueteranus qui uideatur, Mox deplumetur, uitalibus euacuetur. Intus ponantur quæ superius numerantur. Trita caro tota triti, (locum apparet mutilum & deprauatum esse. legi potest, Trita caro catti parui) mox pelle remota, Vnctum porcinum, thus, cera, sagimen ouinum, Pondere sint æquo sal, mel, faba, sitque siligo. Post hoc assetur: tamen assus non comedetur. Vas supponatur, sic ut liquor accipiatur. Quo membris unctis, gutta dissoluitur omnis. Certe hoc unguentum præstat super omne talentum. Io. Gœurotus in libro Gallico de curandis morbis unguentum ad arthritin describit huiusmodi: Anserem pinguem deplumatum exenteratumque felibus paruis bene habitis minutatim incisis farcito, adiecto etiam sale, & ad ignem lentum assato: & quod destillauerit, reseruato. Aduersus spasmum (inquit M. Gatinaria) extat experimentum egregium, quod Nic. Florentinus ex Thadæo refert: conuenit autem post diuersiones & euacuationes, resoluens ac remittens dolorem, huiusmodi. In anseris pinguis exenterati uentre cattus minutim incisus cum lardo, myrrha & thure (uentre scilicet à farctura consuto) assetur in ueru: & supponatur uas aceto albo medium, (ex dimidio plenum.) Defluentem hinc pinguedinem, post primum succum qui minus utilis est, colligito supernatantem aceto, & in aliquo uase recondito. Deinde bulliat anser in dicto aceto, & pinguedo quæ copiosè ab eo separabitur, aceto supernatans, similiter colligatur & misceatur cum prima. Hac inungetur membrum spasmo affectum. Ipse noui quendam simili unguento feliciter usum ad tendines in ceruice induratos atque obtortos. Anserem exenteratum farcimus carnibus felis annosæ, & herbis quæ neruos iuuent, ut inde eliquatus adeps sit medicamentosior, Syluius. Leonellus Fauentinus resolutionis curam præscribens, anserem ueterem deplumari exenterarique iubet, & in uentrem eius imponi, pinguedinis anatis, lupi, uulpis, taxi, felis syluestris, ana ℥.2. saluiæ uiridis, iuæ, primulæ ueris, herbæ paralysis uel arthriticæ ana manip. semis. Herbæ uirides (inquit) cum adipibus ualidè tundantur. his farctus anser in ueru assetur: & pingui quod destillauerit collecto, spina dorsi membrumque paralyticum inungatur.

¶ Sanguis anseris utilissimè in antidota miscetur, Dioscor. Vide supra in Anate G. Ad deleteria letaliaue mirabile: Sanguinem anserinum cum aceto bibendũ dato: aut anatis sanguinem cum uino, Nicolaus Myrepsus. Anseris sanguis calidus bibitur contra leporis marini uenenum, Dioscorid. Auicenna calidum bibendum esse non exprimit. Aetius adhuc calentem cum passo bibi iubet. Sanguis anserinus contra lepores marinos ualet cum olei æqua portione. item contra medicamenta mala omnia asseruatur cum Lemnia rubrica, & spinæ albæ succo, pastillorum drachmis quinque qui in cyathis ternis aquæ bibantur, Plin. Idem sanguis siccus miscetur medicamento ad febres chronicas in libro qui Galeno adscribitur de remedijs experimento probatis inter Azariconis medicinas. Sanguinem à cerebro profluentem anseris sanguis aut anatis infusus sistit, Plinius. Ad coryzam equi: Anserem album per dies XXVIII. hordeo solo pasces, & uino potabis, deinde decollati sanguinem colliges, & folle exceptum in nares equi immittes, Innominatus.

¶ Plumas de uentre anserum tritas & insperfas, sanguinẽ sistere aiunt, Innominatus. Ad sanguinem è naribus profluentem sistendum: Pinnam anseris quàm maximam, uel calami scriptorij fistulam modicè pleniorem, aptare oportebit ad longitudinem nasi, atque ita præcidere ut ex utraque parte perforata sit, atque inuoluere eam fasciola tenui lintea quasi instita, & explere circuitum eius, donec uideatur in narem cum cunctatione quadam recipi posse: atque ita ut est circunuoluta immergere eam naso aceto acri infectam: & per eam inijcere interdum acetum acre, uel succum supradictorum medicamentorum. Hoc autem remedio magis uti oportebit cum per utrasque nares fluxerit sanguinis abundantia. nam qui sine instrumento temere acetum aliaque acria medicamenta infundunt, sæpe nares ipsas lędunt, unde respiratorius ad fauces meatus quandoque obturatur, Marcellus. Vt sanguinem è naribus elicias, pẽnæ anserinæ caulem crassiorem sumito, eiusque neruosam partem denticulatim instar serræ incisam in narem usque ad ossa ethmoide immittito.

¶ Subdititium purgatorium: Medullam anseris aut cerui magnitudine fabæ affuso unguento rosaceo & lacte muliebri terito, uelut pharmacum teri solet, & cum hoc os uteri illinito, Hippocrates lib. 1. de morbis mulieb. Et mox, Aliud subdititium molle: Medullam anseris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, resinæ lentiscinæ aut terebinthinæ magnitudinem fabæ: Hæc cum rosaceo unguento ad lentum ignem liquefacito, & uelut ceratũ efficito. deinde ex hoc tepido os uteri illinito, & pectinem irrigato.

DE ADIPIS ANSERINI REMEDIIS EXTRA CORPVS. SVMITVR ET intra corpus aliquando, sed rarò: quod ubi fit, asteriscum apponemus.

Anserum quoque & omnium auium adeps præparatur, exemptisque uenis omnibus patina noua fictili operta in sole, subdita aqua feruenti liquatur: Saccaturque lineis saccis & in fictili nouo repo-

ſitus loco frigido minus putreſcit addito melle, Plinius. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demiſſus, quæ altero tantopere capacior ſit, quantus ſit modus adipis, quem curare inſtitueris, obſtructo diligenter uaſe, flagrantiſsimo ſoli exponitur. eliqueſcens inde humor in fictile alterum excolatur, donec adeps omnis abſumatur. mox loco uehemẽter frigido reconditur, & ad uſus digeritur. Alij fictile fulciunt ſuper aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ ſolis uicem penſet. Eſt & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, coniectusq; in ollam eliquatur, adiecto minuti ſalis momento. Mox lineo colo transfuſus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ laſsitudines & fatigationes leuant, Dioſcorides. Vide etiam ſupra in Anate G. Gallinaceus anſerinusq; ſic odoribus imbui ſolent: Cuiuſuis eorum percurati ſextarij duo fictili olla excipiuntur. eryſiſceptri, xylobalſami, palmæ elatæ, & calami planè contuſi, ſingulorum ſeſcuncia admiſcetur. uini Lesbij ueteris cyathus unus adijcitur. eà ter efferueſcunt prunis. mox uaſe ſublato ab igne, die noctuq; refrigerantur poſtridie liquata per linteum craſſum, mundum in uas excolantur. ubi uerò adeps coierit, concha excipitur, fictiliq; nouo denſius operto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id inſtituere oportet. æſtate ſiquidem pinguia non coguntur. Nec deſunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adijciant, quò facilius in unum corpus omnia coaleſcant. (Vide infra in Comageni unguenti deſcriptione ex Plinio.) Eadem ratione ſuillus adeps & urſinus cæteriq; id genus, odoramentis imbuuntur. Verum ſampſuchi odorem adeps ipſe repræſentabit hoc modo: Curati quàm optimè adipis, præſertim taurini, mina una, tempeſtiuiq; ſampſuchi exquiſitè confracti ſeſquimina miſcentur, & inſperſo largiore uino digeruntur in offas, quæ in uaſe cooperto nocte quieſcunt. matutinis in fictili olla leuiuſculo igni, affuſa aqua, leuiter coquuntur, dumq; ſuum adeps odorem exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet. poſtero die deterſa ſorde quæ peſſum ierat, ſampſuchi, ut dictum eſt, contuſi iterum ſeſquimina priori paſtillo adijcitur, eodemq; modo in offas cogitur. alijs quæ diximus peractis, decoquitur & colatur. & ſi qua fundo hæſit ſpurcitia, deraditur, & frigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anſerinum, gallinaceum, aut uitulinum, à putredine tueri uelit, ita faciundum eſt: Quemuis adipem diligenter elotum & ſiccatum in umbra ſuper cribrum, per lintea munda manibus uehementer exprimat, linoq; conſutum umbroſo in loco ſuſpendat. & poſt multos dies noua charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle uindicantur à putredinis uitio. uis omnium eſt excalfacere, mollire, rarefacere, Hæc omnia Dioſcorides.

¶ Anſerinus adeps calidior eſt ſuillo, & morſus in alto corporum magis obtundit, Galenus. Idem in opere de compoſ. med. ſec. genera medicamentum ex liquabilibus deſcribens, adipẽ inijci iubet tenuium partium: qualis eſt (inquit) leoninus, pardalinus, hyænæ, urſi. nam de anſerino quid attinet dicere? præſertim ſi anſeres ruſtici (ὡς ἀγροικίας, hoc eſt ruri degentes non incluſi,) fuerint. Anſerinus maximè tenuium partium eſt, gallinaceus illi proximus, Syluius. Citra moleſtiam reſiccat, Galenus ſec. loc. in medicamentis Apollonij ad capitis dolorẽ. ¶ Pro medulla cerui adeps anſerinus ſubſtitui poteſt, Hippocrates in libro de ſterilibus. Heras (inquit Galenus ſec. loc. 9, 6.) pro œſypo adipem anſ. pari pondere coniecit: eſt autem locus inter medicamenta ad ani uitia. Seuum ſtruthocamelinum efficacioris eſt ad omnia uſus, quàm adeps anſerinus, Plinius. Cucurbita toſta in argilla ac trita cum adipe anſeris uulneribus medetur, Idem. Bubonis cerebrũ cum adipe anſerino mirè uulnera dicitur glutinare, Plin. Anſerinus (uidetur cinis repetendum ex præcedentibus: ſed de adipe anſerino intelligendum ex Marcello hunc locum recitante patet) cum cerebro & alumine & œſypo, attritis medetur, Plinius. Adeps anſerinus cum butyro pari pondere paſtillis ingeſtus ſanguinem ſiſtit, Idem. Marcellus adipem anſerinum cum pari butyro infuſum naribus ſanguinem inde manantem ſiſtere ſcribit. & Plinius alibi adipem anſeris aut anatis infuſum ſanguinem à cerebro profluentem cohibere. ¶ Anſeris adeps cum oleo roſaceo phlegmonis medetur, Galenus ad Piſonem. Anſeris pingui in phymate curando uſus, bene habui, Amatus Luſitanus. Anſerinus adeps maximè tenuium partium eſt, ob id in uolucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationem, Syluius. Tubera & quæcunq; molliri opus ſit, efficaciſsimè anſerino adipe curantur, Plinius. Adeps anſ. omnes durities ſoluit, Aeſculap. & Conſtantinus. Emollit etiam uteri durities & collectiones, ut infra dicetur. Igni ſacro medetur, Plinius. Sinapi illinitur liuoribus ſugillatisq; cum melle & adipe anſerino, ut cera Cypria, Idem. Poſt uenena ſumpta uomitus eſt prouocandus cum aqua calida mixto butyro, cui rectè additur etiam parum adipis anſeris: uel adeps ipſa cum uino dulci decocta*bibitur, Gainerius. Adeps anſ. utilis eſt in acopis ac malagmatis, Kiranides. ¶ Honorem debemus Comagenorũ clariſsimæ rei, (inquit Plinius 29, 3.) Fit ex adipe anſerum, alioquin celeberrimi uſus eſt, ad hoc in Comagene Syrię parte cũ cinnamo, caſia, pipere albo, herba quæ comagene uocatur, obrutis niue uaſis, odore iucundo, utiliſsimum ad perfrictiones, conuulſiones, cæcos ac ſubitos dolores, omniaq; quæ acopis curantur, unguentumq; pariter & medicamentum eſt. Fit & in Syria alio modo, adipe auium (anſerum) curato ut diximus, additis eryſiſceptro, xylobalſamo, phœnice elate, item calamo, ſingulorum pondere qui ſit adipis, cum uino bis aut ter ſubferuefactis. Fit autem hyeme, quoniam æſtate non glaciat niſi accepta cera. Et lib. 10. cap. 22. Aliud (inquit) reperit Syriæ pars quæ Comagene uocatur: adipem eorum in uaſe æreo cum cinnamo niue multa obrutum, ac rigore gelido maceratũ, ad uſum præclari medicaminis, quod ab

gente

gente dicitur Comagenum. Vide etiam ſupra ex Dioſcoride; ubi eius uerba retuli de odoribus imbuendo gallinaceo anſerinoq; adipe. ſed Comageni nomen Dioſcorides non habet: quod tamen apud Nicolaum Myrepſum alicubi legiſſe memini. ¶ Adeps anſeris & phaſianorum recipitur in emplaſtrum diapyranu apud Aeginetam 7.17. tribuit autem huic emplaſtro uim diſcutiendi.

¶ Apollonius apud Galenum ſec. loc. medicamenta quædam ad capitis & temporum dolorem ex adipe anſ. illinere iubet. ¶ Sanguinem à cerebro profluentem anſeris aut anatis adeps cum roſaceo coctus (& infuſus) ſiſtit, Plinius. uidetur autem ſanguinem è naribus fluentem intelligere. ¶ Somnos allicit œſypum cum adipe anſerino & uino myrtite, Plinius. ¶ Cutem in facie adeps anſeris uel gallinę cuſtodit, Plinius. utilis eſt εἰς ἐπιμέλειαν προσώπων, Dioſc. hoc eſt, ad conſeruationem faciei, ne ſcilicet tempeſtatibus aut Sole lædatur. Ruellius uertit, ad mangonizandam faciem: Marcellus Vergilius, ad nitorem uultus. ¶ Si uulnus (ἕλκωσις) acciderit in oculo equi, & gramiæ (lemæ) craſſæ emanant, cum periculo ne oculi ſubſtantia effluat; medullam ouillam tritam illines, & manu aliquandiu cohibebis bis die. præſtat autem medulla recens. quod ſi ad manum illa non fuerit, adipe anſ. gallinaceóue uteris. iuuat etiam medulla cum adipe anſ. permixta, Abſyrtus & Hierocles hippiatri. Commẽdatur etiam ab Hierocle ſepiæ oſtracum ad equorum leucomata, cum alijs quibuſdam & adipe anſeris permixtum. Seuum urituli cum anſeris adipe & ocimi ſucco, genarum uitijs aptiſsimum eſt, Plinius. ¶ Adeps anſ. alopeciæ medetur, Auicenna. Infantum alopeciarum uitia anſerinæ adipis perfrictione ſupplentur, Marcellus. Galenus de compoſ. medic. ſec. loc. inter remedia alopeciæ, Vrſæ adeps (inquit) præſtat ſi uetuſtior extet: quanquam etiam hyænę, leonisq; ac pardalis ac anſeris adipes conueniunt; & quicunq; tenuium partium ſubſtantiam habent; quò promptè in cutis profundum penetrare queant, atq; ad radices uſq; capillorum pertingant. Et rurſus ad eundẽ affectum, Quæ ex adipibus (inquit) componuntur modica item thapſia ammixta, ſimiliter proſunt: præſertim ſi euphorbij & adarcij addatur pars duodecima. ſit autem adeps trium generum, leonini, pardalij & hyænæ, cuiuſq; pars una. Si uerò hyænæ adeps non adſit, ſufficit præſentibus reliquis duobus uti, anſerino ammixto. ſi uerò omnes quatuor habeas, ſimul omnes miſcebis, addito inſuper (ſi adſit) urſino, &c. ¶ Porriginem & ulcera capitis naſturtij ſemen emendat cum adipe anſ. authore Seſtio, Plinius. Naſturtij ſemen mixtum adipi anſerinæ tritumq; furfures capitis aſsidua lauatione depellit, Marcellus.

¶ Ad aurium uitia diuerſa. Adipem anſerinum, gallinaceum, ſuillum, uulpinum, auricularibus medicamentis multis admiſceri apud Nicolaum Myrepſum obſeruauimus. Si auricula aliquo pacto uitiata fuerit, anſerina adipe infuſa diligenter expurgabitur, ſanitatiq; reddetur, Marcellus. Vide inferius ad aures percuſſas aut fractas. Si terreni uermes cum adipe anſeris decocti infundantur auribus, conſtat deplorata uitia eo remedio ſanari, Plinius & Marcel. ¶ Adeps anſ. inſtillatus dolorem aurium lenit, Dioſcor. Auicenna & Symeon Sethi. Anſerinum aut gallinaceum adipem liquefactum ſenſim inſtilla, Apollonius ad aurium dolores apud Galenum de comp. ſec. locos, ubi Galenus: Gallinaceus (inquit) & anſerinus adeps, ſiquidem euacuatum corpus inuenerint, & humorem qui inflammatam affectionem excitat non amplius influentem, duabus rationibus tum mitigandi tum curandi profuerint. Si uerò influente adhuc cauſa adhibeatur, affectioni quidem nihil auxiliantur, leniunt tamen doloris acceſsionem ſiue ſymptoma, quemadmodũ etiam ſi ob humorum acredinem mordacitas contingat. Ocimum auribus utiliſsimum infantium, præcipuè cum adipe anſerino, Plinius. Adeps anſ. cum ocimi ſucco tepefacta inſtillataq;, dolores auricularum infantilium leuat, Marcellus. Aures mirificè iuuat adeps anſ. cum ocimi ſucco impoſitus, Plinius. Seuum uitulinum adipe anſ. mixtum adiecto ocimi ſucco, tepidum auribus dolentibus infuſum optimè ſanat, Marcellus. ¶ Ad contuſas & fractas aures: Adipem anſerinum & lac muliebre mixta inſtilla. aut adipem bubulum ac anſerinum æquis partibus liquefactos inſtilla. aut myrrham & adipem anſ. uel butyrum, uel reſinam, & conchylij partem internam æquis partibus trita ſuper aurem & propinqua tempora impone, Aſclepiades apud Galenum. Lac muliebre aurium uitijs medetur modicè admixto oleo: aut ſi ab ictu dolent, anſerino adipe tepefactum, Plin. Cum auris percuſſa & rupta fuerit, ſeuum anatis (lego anſeris: anſerẽ enim & anatem interpretes Arabum nonnunquam confundunt:) coletur guttatim, & apponatur cum eo lac muliebris. hæc tepida cum ſucco baſilici cuius ſemen eſt rubeum, apponantur, (inſtillentur,) Raſis ex Galeno in Anſere in libro de 60. animalibus. Si ex ictu aliòue caſu auricula uitiata fuerit; tum per ſe anſerina adeps ſola diligenter expurgata, leuiq; igne liquefacta, infuſa auriculæ, & dolorem tollit, & uitium perſanat, Marcellus. Ad aurium inflammationes in ſuperficie cutis ex humorum impreſsione aut plaga obortas: item tumores ac rubores, adipem anſerinum & lac muliebre mixta inſtilla: aut adipem bubulum ac anſerinum æquis partibus liquefactos inſtilla, Apollonius apud Galenũ. Apud eundem Andromachus medicamento ad auriũ ulcerationes ſiccas non humentes inſcripto; miſcet adipem anſerinum, &c. ¶ Terreni uermes cum anſeris adipe uel cum oleo decocti, ſine dubio medentur auribus purulentis, Marcellus. ¶ Si uerò obtuſa ſenſus remoretur in aure, Lumbricos terræ, ſeuumq; ex anſere rauco Excoque, ſic ueterẽ poteris depellere morbum, Serenus. Grauitatem aurium emendat adeps anſerinus: quidam adijciunt ſuccum cepæ & allij pari modo, Plin. Auricularum ſonitum ac grauitatem emendant ſucco ceparum cum adipe anſ. aut cum melle in-

ſtillato, Idem. Et alibi, Allij ſuccus auribus inſtillatur cum adipe anſ. Adeps anſ. cum cepæ ſucco mixtus bene, auriculæ infuſus, ſurdis auditum reuocat, Sextus. Adipem anſ. & fel bouis, ac laurinum pari menſura mixta inſtillato ad auditus grauitatem, Apollonius apud Galenum. Si maior ſit dolor aut grauitas aurium, ſeuum bubulum cum adipe anſ. tepefactum infundunt, Plin. Et rurſus, Prodeſt & ſeuum uituli cum anſeris adipe & ocimi ſucco. Adeps anſerinus miſcetur croci ſucco, & allij contuſi ſucco, quæ infuſa auribus incommodos ſonitus tinnitusq; earum propriè & unicè tollunt, Marcellus. Ad ſonitus & inflationes aurium, Nitrum & reſinam & adipem anſ. æquis partibus cum oleo ammixto diſſoluta inſtilla, Apollonius apud Galenum. Et rurſus, Cepas & allium & adipem anſ. pari menſura trita & excolata infunde. Sonitum ac grauitatem in auriculis emendant cum adipe anſerino aut cum melle inſtillantes ceparum ſuccum, Plinius. ¶ Si aqua auditorium meatum intrauerit, plurimum prodeſt adeps anſerinus, (atq; item uulpinus, & gallinaceus,) mediocriter calidus infuſus, Galenus ſec. loc. & Euporiſt. 1. 16. Adeps anſ. cum croci ſucco mixta & tepefacta ac ſic infuſa, aquam & omnem humorem de auriculis euocat & perſanat, Marcellus. Si aqua aurem ſubierit, anſeris aptus Immittetur adeps ceparum nõ ſine ſucco, Qui grauis eſt oculis, ſenſum tamen auribus auget, Serenus. Idem planè remedium legi apud Plinium, Sextum, Aeſculapium, & Galenum, qui tepefactum inſtillari iubet: Sextus bene miſceri.

¶ Adeps de anſeribus cum butyro pari pondere infuſus profluuium narium ſiſtit, Marcellus. Vbi cruſtæ ulceri narium obductæ exciderint (ui ſternutatoriorũ,) adipe anſerino aut butyro cum roſaceo cerato curantur, Lampon ad ozænas apud Galenũ ſec. loc. Eodem in opere medicamento cuidam Aſclepiadis ad ozænas adeps anſ. adijcitur. ¶ Adeps anſ. labiorum rimas illitus ſanat, Dioſcor. Symeon Sethi, Plinius, & Marcellus. fiſſuras faciei & labiorum, Auicenna. Profundiores in labijs fiſſuras, adipe caprino aut anſerino curabis, Nicolaus Myrepſus. Hirci ſeuum efficax eſt labrorum fiſſuris cum adipe anſerino ac medulla ceruina, reſinaq; & calce, Plinius. Sed paulò aliter Sextus, Sepum capræ (inquit) & adipem anſerinum, & medullam cerui, & cepe cum reſina ſimul & calce uiua, fac ut malagma, mirè ſanant labiorum fiſſuras. Vlcera oris ac rimas (ſ. fiſſuras) ſeuum uituli uel bouis cum adipe anſerino optimè iungit, Marcellus; Plinius etiam ocimi ſuccum addit. Ad aphthas, id eſt ulcera oris, adipem ſuillum aut anſerinum manna inſperſa illinito, Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. loc. ubi Crito etiam ad aphthas medicamentum componit ex alumine & malicorio punici dulcis: quod (inquit Galenus) niſi adipem anſerinum miſcuiſſet ad putrefactiones fortes congrueret.

¶ Rigor ceruicis adipe anſerina, uel potius gruina perunctus, uelociſsimè mollietur, Marcel. Ad ceruicum tumores ſedandos, ouorum uitelli cocti cum adipe anſerino illiniuntur, felle caprino æquis ponderibus permixto, atq; inde ceruices fricantur, Idem. Anethi ſicci ueteris puluerem, & reſinæ pityinæ puluerem cum adipe uetere anſerino aut gallinaceo, * edendũ mane ieiuno empyico cochlearia tria, & ueſpere tantundem dabis, mirè ſubuenies, Marcellus. Idem medicamento è cancris marinis, &c. pro phthiſico, * adipem anſ. addit. ¶ Hydropicis œſypum ex uino addita myrrha modicè * potui datur, nucis auellanæ magnitudine, aliqui addunt & anſerinum adipem, & oleum myrteum, Plin. Adeps anſerinus cum eiuſdem cerebro & butyro & alumine & œſypo impoſitus ad ceroti modum efficaciter renibus prodeſt, Marcellus. Adeps anſerinus cum eiuſdem cerebro & œſypo & alumine ſubigitur, & imponitur ani omnibus cauſis, Idem. Adeps anſerinus alijq; diuerſi apud Galenum de comp. ſec. locos miſcetur medicamẽtis ad ſedem. Sedis uitijs prodeſt butyrum cum adipe anſ. ac roſaceo. modum ipſæ res ſtatuunt, ut ſint illitu faciles, Plin. Argimonia trita cum adipe anſ. impoſita condylomatis medetur, Marcellus. Condylomatis priuatim araneus dempto capite pedibusq; infricatur. ne acria perurãt adeps anſ. cum cera Punica, ceruſſa, roſaceo infricatur. item adeps cygni. hæc & hæmorrhoidas ſanare dicuntur, Plinius. cuius uerba, ne acria perurant, contra acres & calidos ſedis dolores interpretor. Nam & apud Galenum Euporiſton 1. 116. ſic legimus: Ad ſedis ex ardore dolores recentem anſ. adipem inungito & emplaſtri in modum imponito. Heras in medicamentum quoddam ſedis, pro œſypo (inquit Galenus) adipem anſerinum pari pondere coniecit. ¶ Medicorum aliqui axungia ad podagras uti iubent, admixto anſeris adipe, taurorumq; ſeuo & œſypo, Plinius. Lac muliebre podagris illini iubent aliqui cum œſypo & adipe anſerino, Idem.

¶ Oeſypum ſanat ulcera genitalium cum anſerino adipe, Dioſcor. ¶ Inhiberi Venerem pugnatoris galli teſticulis anſerino adipe illitis adalligatisq; pelle arictina tradunt, Plinius. Vrinæ incontinentiam cohibent leporis teſticuli toſti, uel coagulum cum anſerino adipe in polenta, Plinius.

¶ Adeps anſerinus matrici utilis eſt, Auicenna. Adeps anſ. aut gallinaceus recens & ſine ſale conditus, ad uuluæ uitia proficit: ſale inueteratus, & qui temporis ſpatio acrimoniam concepit, uuluæ inimicus eſt, Dioſcor. Et alibi, Adeps anſerinus & gallinaceus conueniunt muliebribus malis. Lac muliebre cum œſypo & adipe anſerino, uuluarum doloribus imponitur, Plin. Hippocrates hunc adipem mollitorijs uteri medicamentis crebro admiſcet. Vuluarum duritias & collectiones (locorum duritias & concretiones, Sextus) adeps anſerinus aut cygni illitus emollit, Plinius: quin & cæteras durities ubiuis, ut ſupra dictum eſt. Adeps anſerinus utilis eſt in peſſarijs, Kiranides. Si menſes non prodeant, adipem anſeris & netopum, ac reſinã permixta ac lana excepta apponito,

ponito, Hippocrates de morb. mulieb. 1. Si aqua ex uteris fluat, sulfur & anseris adipem *delingat, Hippoc. de morbis mulieb. Olympias Thebana maluas cum adipe anserino abortiuas esse dicit, Plinius. Subdititium ad eijciendum fœtum immortuum, Testam recentem & adipem ans. terat ac apponat, Hippoc. de morbis mulieb. lib. 1. Medicamenta quædam cum adipe ans. aut ouilla * bibenda consulit mulieribus abortui obnoxijs Hippocrates in libro de sterilibus. Ibium cineres cum adipe anseris & irino perunctis, si conceptus sit, partus continere tradunt, Plin. Adipem ans. calentem adhuc à recenti ex uentre anseris exemptione illini iubent uentri & coxis puerperæ statim à partu, & eadem loca mox fascijs lineis astringi, quæ per dies nouem relinquantur; ita uentrem sine rugis & læuem permansurum, And. Furnerius. ¶ Vt castigentur (constringantur) papillæ, Anseris seuum illine cum lacte tepente, Serenus. Mammas à partu custodit adeps anseris cum rosaceo & araneo, Plinius. Cum anserino adipe perunctis mammis dolores minuere putant, molas uteri rumpere, scabiem uuluarum sedare si cum cimice trito illinantur, Idem.

DE REMEDIIS EX CAETERIS PARTIBVS, ET EXCREMENtis ans. & primum ex cerebro.

¶ Anserinus (addendum, adeps, ex Marcello) cum cerebro & alumine, & œsypo, attritis medetur, Plinius. Adeps ans. cum eiusdem cerebro & œsypo & alumine subigitur, & imponitur ani omnibus causis, Marcellus. Adeps ans. cum eiusdem cerebro & butyro & alumine & œsypo impositus ad ceroti modum efficaciter renibus prodest, Idem. Cerebrum ans. (inquit Kiranides) cum proprio adipe & melle lotum, & decoctione uel iure superpositum, rhagades & hęmorrhoides, omnemq́ tumorem ani curat. cum roseo (rosaceo oleo) uerò & adipe, & asisfugsis (sic habet codex noster manuscriptus) uel testis ouorum solutum, ad tumores matricis facit. cum medulla ceruina ad scissuras labiorum & chimetla conuenit. ad athas (lego aphthas) utile cum succo stringit. cum melle quoq; ea quæ circa linguam sunt sanat. cum nardo ad rheumatizãtes aures facit & antiquas, (Vide inferius in remedijs ex iecore) cum passulis uerò purgatis carbunculos curat. cum liliaceo oleo immissum mortuos fœtus educit, Hæc omnia Kiranides.

¶ Lingua. Ad eos qui inuoluntariè urinam reddunt: Anserinas linguas per triduum, quoque die unam, edendas apponito, Galenus Euporist. 2.76. Idem apud Plinium & Marcellum legimus: sed linguas inassatas illi in cibo sumi iubent. authorem Plinius citat Anaxilaum. Lingua ans. peculiari proprietate ad stranguriam, hoc est urinæ difficultatem facit; Symeon Sethi. Apud Marcellum inuenio, anserum syluestriũ linguas assatas à calculosis in cibo efficaciter sumi. Anseris linguam in cibo uel potione sumptam, mulierum libidinem mouere aiunt.

¶ Stomachus ans. prodest stomachicis, intestina cœliacis, cor & pulmo phthisicis, Kiranides.

¶ Iecur ans. iuuat hepaticos, Kiranides. Salsum cum nardo eliquato, & repurgans in aurem indito, magnum aurium dolorem remittit; Galen. Euporist. 2.4. Nos supra adipem ans. ad aurium dolores commendari scripsimus: & adeps sanè cum nardo, (id est oleo nardino) permisceri eliquariq́; potest, iecur non item. Verum Kiranides neq; iecur neq; adipem, sed cerebrum ans. cum nardo ad rheumatizantes aures commendat.

¶ Fel ans. contusis oculis laudatur, ita ut postea hyssopo (lego, œsypo) & melle inungantur, Plinius. Fel anseris cum felle bubulo & succo daphnæ, surdos sanat, Kiranides. Anginis felle ans. cum elaterio & melle citissimè succurritur, Plinius, & Constantinus Monachus apud quem corrupta est lectio. Fel anseris, maximè quidem syluestris, cum succo prasi aut polygoni, in pessario positum, conceptionem præbet, uirisq́; intensionem, Kiranides.

¶ Testes anserum si comedantur, dicuntur multum ad sobolem creandã facere, Symeon Sethi.

¶ Recentiores quidam cinerem plumarum anseris aduersus calculum commendant, Alexander Benedictus.

¶ Anseris, accipitris, gruum, & similiũ stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est, Aetius. Excrementum ans. ob nimiam acrimoniam inutile est, Galenus de simplic. lib. 10. Nostri anserẽ ruri persequi iubent, & stercus quod in fuga concalfactus emiserit collectum, inflammationibus quibusdam (gebrüt uel griggelen uulgò uocant) in manibus puerorum imponunt, ut eas maturet rumpatq́. Laurentius Rusius medicamento acri contra morpheam serpiginem uel impetiginem in equis inscripto, fimum ans. admiscet. Recentiores quidam medici medicamentis ad anginam hoc fel adijciunt. Stercus ans. potum tusses mitigat, Kiranides. Facilius enituntur, quæ fimum ans. cum aquæ cyathis duobus sorbuêre, Plinius.

¶ Oua anserina & pauonina, idem faciunt quod gallinarum, Kiranides. Cocti anserini oui putamen minutissimè tritũ dimidia drachmæ quantitate ex uino propinato, Galenus Euporist. 1.114.

H.

a. Volucrum pleræq; à suis uocibus nominantur, ut hæc, upupa, cuculus: item hæc, anser, gallina, &c. Varro. Recentiores quidam anserem fœminino genere proferunt, quod non laudo. ueteres enim semper masc. genere dixerunt, extra quod rei rust. scriptores, cum de fœminis anseribus earumq́; partu loquuntur, genere utuntur fœm. ut Varro & Columella, Singulæ (inquiunt) non

plus quater in anno pariunt. Columella anserculum uoce diminutiua dixit. χὴν, id est anser à Græcis sic dicitur à uerbo χαίνειν & χανδὸν ἐσθίειν, hoc est ab oris hiatu & uoracitate. nam & uorax est animal, & insuper hiare solet subinde cum uel audaciam uel timorem præ se fert, Eustathius & Varinus. χῆνες cõmuniter masculino genere dicuntur, Ionicè fœminino. apud Homerum in utroque genere reperimus, Eustathius & Varinus in φ, λώ. χῆνες ἐπειγόμεναι, Aratus genere fœm. Αἰετὸς ἀργὴν (legendum, ἀργὴν) χῆνα φέρων, Homerus. Et alibi fœminino, ὡς ὅδε (αἰετὸς) χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus o. Odysseæ, citat Athenæus. χὴν generis communis est, ἔτι δὲ καὶ εἰδηνόν. & deriuatur à uoce ἠχὴ, quæ clamorem significat. est enim animal clamosum & uocale, Etymologus & Varinus. Ganß, id est anser, uox Germanica, facta uideri potest ex Dorica χάν. ¶ χηνία ὀπτὰ, anserculi assi, Menippus Cynicus apud Athenæum. χὴν, τὸ χηνάριον, Suidas. ἑφθὰ χηνίσκων μέλη, Eubulus apud Athenæum. χηνίδης, pullus anseris, Varinus in λαγωός: unde χηνιδεῖς in plurali apud Eustathium. Porrò χήνια non anserculos, sed coturnices paruas interpretantur.

¶ Epitheta. Argenteus anser, Verg. 8. Aeneid. à colore: de ansere illo albo, qui clangore suo Gallos Capitolium inuasuros prodidit, quem Lucretius quoque candidum cognominat. Homerus etiam ἀργὴν χῆνα, id est album anserem dixit, Odyss. o. sed hæc epitheta propriè non sunt dicenda, quæ non omnibus in eadem specie indiuiduis conueniunt. Argutus anser, Martialis. Herbilis anser, herba pastus, qui gracilior est quàm frumento pastus, Festus. Improbus anser, Verg. id est, insatiabilis, nulli probandus, Seruius. Plumigeri, Plinius & Cicero pro S. Roscio. Canibúsue sagacior anser, Ouidius x I. Metam. Raucus, Q. Serenus. Et apud Textorem, palmipes, planipes, latipes, clangens, garrulus, gratitans, saginatus, stridulus, aquaticus, canorus, palustris. ¶ Ἀργὴν χῆνα ἥμερον, Homerus Odyss. o. Βοσκάδης χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα, Nicander in Alex. Καὶ πολιὸν χῆνα ζεῦγος ἀνυδροβίων, in Epigrammate ut Suidas citat. Πλατύποδες, Scholiastes Aristoph. in Auibus.

¶ Deriuata. Anserinus, quod ad anserẽ pertinet, uel ex ansere sumptus, Plinio & Columellæ. Oua ædit fœtus anserini similia, Marcellinus de crocodilo. Anserarium, hara anserum, ut legitur apud Columellam lib. 8. in capitis 14. inscriptione: in textu uerò ipso chenobosciũ tantum & hara.

¶ χηνὸς uel χήνεια oua, id est anseris uel anserina, nominantur ab Athenæo. χηνίσκος, pars nauis, Suidas. Ὡς δὲ ἡ πρύμνη μὲν ἐπανέστηκεν ἠρέμα καμπύλη χρυσοῦν χηνίσκον ἐπικείμενον, Lucianus in dialogo qui πλοῖον ἢ εὐχαὶ inscribitur. id est, Vt uerò ipsa puppis sensim assurgit inflexa aureo anserculo ornata, Lazaro Baysio interprete. Quod nos anserculum (inquit) uertimus, intellige formã anserculi effictam ad puppis ornamentum, ut uidimus in antiquis nauibus depictis, (quarum mox iconem apponit.) ὅ, τε γὰρ ἐν τῇ πρύμνῃ χηνίσκος ἄφνω ἐπτερύξατο καὶ ἀνεβόησε, Lucianus in ueris narrationibus. id est, Anserculus enim qui ad puppim erat, repente alas promere cœpit, & clangorẽ fundere. Grammatici Græci cheniscum scribunt lignum esse in puppi seu prora, ex quo anchoræ suspendantur. Cheniscus (inquit Phauorinus) pars est proræ cui appenduntur anchoræ, quæ & carinæ nauis est principium. Sunt & qui puppis potius principium dicant, ad quam epotides nauis connectuntur. Sed utcunque sit, cheniscus dictus est, quoniam nauium artifices eam partem in anserini capitis formam effingunt, ponuntque in summo nauis, fortè quòd uel nauigium in eius speciem & similitudinem formant: uel potius boni augurij causa, tanquam immersibilis nauis sit, ut auis illa quæ fluctus enatet. Hæc fermè ille (ex Varino, qui ex Etymologo trãscripsit, & Eustathio in Iliados septimum. Chenisci meminit Artemidorus etiam lib. 2. Onirocriticorum, ubi cheniscon ait in somnis significare nauis gubernatorem. Meminit & Lucianus (locis superius recitatis.) Vt mirũ sit Cælium Rhodiginum (inquit Lil. Greg. Gyraldus) uirum multæ lectionis, planè hoc ipsum ignorasse, ut qui nauem esse cheniscum putârit, non nauis partem. Sunt & qui in Apuleio x I. libro parum scitè ita legant: Puppis intorta cerucho: cum antea rectè legeretur, puppis intorta chenisco. Hæc L. Greg. Gyraldus. Τὰ κοῖλα τοῦ ζυγοῦ ὑφ' ἃ ὑπάγονται οἱ ἵπποι, ζεύγλαι: ὧν τὰ ἄκρα, ἀκροχηνίσκοι, Iulius Pollux libro I. unde acrocheniscos intelligimus extremas iugorum (quibus equi iunguntur) partes nominari, nimirum à similitudine quadam figuræ ad anserina rostra. Chenisci, cuiusmodi sunt in lyra, excogitati sunt ad axes continendos. ubi enim fibulæ non sint, quid poterit aliud utilius inueniri? quod ad uim igitur usum habent fibularum: decoris autem causa insculpta habent anserina capita lignea, Oribasius in libro de machinis cap. 4. ¶ χηνίζειν uerbum ad Musicos pertinet, quasi tibiarũ sonum præsentans, Hermolaus. Et alibi, Gingrinas tibias ab anserina uoce dictas putant. nam & Græci χηνιάζειν, pro eo quod est tibia sonare, dicunt. De gingrijs tibijs uide infra in c. χηνίζειν δὲ εἴρηται ἐπὶ τῶν αὐλούντων. Diphilus Synoride, ἐχήνιασας, ποιοῦσι τοῦτο πάντες οἱ παρὰ Τιμοθέῳ, Athenæus. ¶ χήνημα, καταμώκημα, id est irrisio, illusio. χηνῆσαι, deridere, Hesychius. χηνύστρα, oscitatio, καὶ τὸ στρατεύεσθαι, (lego στραγγεύεσθαι, id est pigritari & segniter agere,) Hesych. χηνυστρᾶσθαι, χασμᾶσθαι. χηνυστεῖς, βοᾷς, κέκραγας. ἐνίοτε στραγγεύῃ, Hesychius & Varinus. χηνοτρόφοι, qui nutriunt, pascunt uel saginant anseres, χηνοβοσκοὶ dicti à Cratino apud Athenæum. χηνοβοσία, χηνοβοσκία, Hesych. Plato in Ciuili circa campos Thessalicos χηνοβοτίας esse scribit. sed forte χηνοβοσίας legendum per σ. Extra urbem sunt συβόσια: forte & γερανοβοσίαι & χηνοβοσίαι secundum Platonem, Pollux lib. 9. χηνοβοσκεῖον, locus ubi aluntur anseres, Hermolaus. utitur hac uoce Varro. Quintilij in Geoponicis χηνοβόσκιον proparoxytonum scribunt, nisi mendum est. Legimus & χηνοτροφεῖον apud Columellam. ¶ Genßlachtig, ac si dicas χηνοειδῆ, nostri uocant cutim perfrigeratam & in poros surgentem, (φρικώδη,) cum scilicet po-

rorum ueluti margines perfrictione eriguntur & inhorrescunt; qualis anserum plumis euulsis spectatur pellis. Conuenticulum mulierum de rebus inutilibus blaterantium uulgus nostrum deridens, forum anserinum, ein gensßmerckt, appellat.

¶ Icones. Boëthi statuarij infans ex ære eximiè anserem strangulat; Plin. In uaccam æream circa Pyrenen bos conscendit, & anseris picturæ anser accessit & insilijt, Athenæus lib. 13. οἶδ' ὦ μάλισ' ἔοικας ἐπτερωμένῳ, εἰς εὐτελείαν χηνὶ συγγεγραμμένῳ, id est, anseri uilissimè picto, Aristoph. in Auibus. De chenisco nauigij paulò ante scriptum est.

¶ Plantæ. Nostri gensßfüssel, hoc est chenopodem appellant herbam à foliorum figura. Est autem fortè eadem chenopus illa, cuius flores, ut etiam rumicis, apibus attingi Plinius negat, lib. 11. cap. 8. nostri eam suibus ueneno esse obseruarunt: ut copiosius scripsi in Sue c. Rursus apud Plinium 21. 15. ubi cynops legitur, codices quidam manuscripti (ut Hermolaus annotauit) chenopus habet: quod non probo, cum locus ille totus ex Theophrasto translatus sit, apud quem nulla chenopus legitur. Hermolaus ibidem promittit se de chenopode dicturum in Corollario, in quo tamen ego nullam eius mentionem reperio. Aspalathus nomen seruat in Creta, & alia planta persimilis ei ibidem achinopodia uocatur, Pet. Bellonius. Vocant & uitis genus gensfüssel in Palatinatu regione Germaniæ. ¶ Nyctegreton herbam Democritus chenomychon etiam uocari autor est: quoniam anseres à primo conspectu eius expauescant, Plin. 21. 11. ¶ Hederam (inquit Calcagninus, ex Plutarcho nimirum) Dionysio cõsecrarunt, quam Aegyptij chenosirim, id est Osiridis plantam uocitant. Chenoseris quidem uocari posse uidetur herbę quam serin uocant genus, anseribus præcipuè gratũ, unde & gensßdistel, id est carduus anserinus à nostris uocatur. sonchi asperi & syluestris species. seri autem herba anseres delectari, supra in c. docuimus. Hieronymus Tragus intybum hortense etiam Germanicè inquit dici posse gensßzungen. Anserina herba nominatur in Breuiario Arnoldi, capite de ramice: & fortè non aliam intelligit quàm Germanicè similiter ab ansere dictam genserich uel gensßkraut, quòd anseres eius pabulo gaudeat: & Gallicè bec d'oye, id est rostrum anseris. potest autem illa uideri argemone altera Dioscoridis; quanquam scio illud caput, ut Marcellus Vergilius monet, in uetustissimis codicibus nõ extare. Recentiores quidam eandem herbam à colore argentariam uocant, ut & aliam quandam ab hac diuersam. Vis ei astringendi, glutinandi, siccandi sine morsu. Bellis maior, flos anserinus uulgò (gensßblům) multis Germaniæ locis appellatur. Maluam syluestrem minorem aliqui uocant gensßbappeln, id est, anserinam maluam: & sedi genus tertium, genselkrut: & ulmariam à recentioribus quibusdam herbarijs sic dictam gensßleiterle: & auriculam muris (quam uulgò morsum gallinæ uocant) gensßkraut, id est anserum herbam, ab eo scilicet quòd eius cibo delectentur. Nostri anserinum uinũ, gensßlewyn, per iocum de aqua dicunt.

¶ Propria. Anser poëta quidam fuit Vergilij obtrectator; cuius meminit Seruius Bucolica enarrans ægloga 7. Et rursus ægloga 9. ubi poëta scripserat; Argutos inter strepere anser olores, alludit (inquit Seruius) ad Anserem quendam Antonij poëtam, qui eius laudes scribebat, quem ob hoc per transitum carpsit. De hoc etiam Cicero in Philippicis dicit: Ex agro Falerno anseres depellantur, ipsum enim agrum ei donârat Antonius. Idem Cicero in oratione pro Roscio Amerino Brutium aduersarium irridens, ac cæteros qui accusationes factitabant oratores, anseres eos appellat. χηνέας, nomen proprium est, Suidas. Est & χηνίδας uiri nomen ab ansere factum in meretricijs dialogis Luciani: sicut Gensericus Germanicæ originis. Chena, χῆνα, urbs Laconicæ, ciuis χηνεύς. Cheneus uel Chenensis fuit Myson, meminit Laertius. Chenæ uicus memoratur à Pausania alicubi, in Messenicis ni fallor. Chenoboscia, χηνοβοσκία, urbs Aegypti è regione Diospolis; quasi ab anserum pasturis dicta, quæ tamen nullæ illic apparent: circa crocodilos autem occupantur Chenobosciatæ, Stephanus.

¶ b. Onesicritus perdices conscripsit in India anserum magnitudine esse, Aelianus. In maris Caspij insulis auem nasci ferunt quæ magnitudine uel egregium anserem superet, & uocem ranis (aliâs catelli, aliâs capræ) similem ædat, &c. Idem, alibi uerò hanc auem Caspiam Indicámue nominans, anseri magnitudine æquat. Alhalbari est auis magna sicut anser, non multum uolans, & est nota apud uenatores Damasci, Andr. Bellunen. Χνοῦς est lana uel lanugo tenerrima, quæ in agnis & pullis equorum prima nascitur: uel pennæ tenuissimæ, anserum præsertim, Varinus. Visæ sunt etiam serpentes anserinis pedibus, Plin. οἱ χῆνες ὑποτύπτοντες (forte ὑπορύττοντες) ὥσπερ ταῖς ἄμαις ἐς τὰς λεκάνας ἐνέβαλον αὐτοῖς τοῖν ποδοῖν, Aristophanes in Auibus: ubi Scholiastes addit, διὰ τὸ πλατύποδας τῶν ἄλλων μᾶλλον εἶναι τοὺς χῆνας.

¶ c. De uoce anserum Germani quidam, ni fallor, utuntur uerbo schnätteren; quod etiam ad muliebres blaterationes transferũt. Gingrire, anserum uocis proprium est, unde genus quoddam tibiarum exiguarum gingriæ, Festus. hinc & gingritor tibicen appellatur; Perottus. Γίγγρας parua quædam tibia lugubrem & flebilem uocem emittit, Phœnicum inuentum, & Musæ Caricæ congruens. Porrò Phœnicum lingua Adonia Gingran uocat, unde & tibiæ nomen, Pollux, 4. 10. Et rursus cap. 14. Gingras (inquit) erat etiam saltatio ad tibiã, ab ipsa tibia sic dicta: ὄρχημα πρὸς αὐλόν, ἐπώνυμον τοῦ αὐλήματος. Cingriæ tibiæ dicebantur, quæ licet breuiores essent, subtilioribus tamen modis insonabãt, Perottus. Gingrinas tibias ab anserina uoce dictas putãt: nam & Græci χηνιάζειν; pro

eo quod est tibia sonare dicunt. ego à Ginge, qui sit Adonis, Hermolaus. Ἢ χῆνα πλατυγίζοντα καὶ κεχηνότα, Eubulus apud Athenæum. Τῶν δ' (Græcorum in aciem euntium) ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται, ἀγαλλόμενα πτερύγεσσι, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών, Homerus Iliad. β. ¶ Κεστρέων νήστις χορός, Λαχάνοισιν ὥσπερ χῆνες ἐξενισμένοι, Theopompus apud Athenæum. Χῆνας πυρὸν ἔδοντας ὁρμένους παρὰ πύελον, Homerus Odyss. τ. ¶ In crassa satur urinare lacuna Anser auet, Politianus.

¶ d. Εἰ μὴ σὺ χηνὸς ἧπαρ, ἢ ψυχὴν ἔχεις, Eupolis apud Athenęum: dictum uidetur in stolidum, uide supra in F. Ὡς δ' ὁπότ' ἔρκεος ἐντὸς ἐεργμένοι ἀθρήσωσιν Ἥμενοι ἀνδρὰ χῆνες, ὅς τις σφίσιν εἴδατα βάλλει, Σεύωσιν, τοῦ τ' ἦτορ ἰαίνεται εἰσορόωντος: Ὣς ἄρα Τρώϊοι υἷες ἐγήθεον, Q. Calaber lib. 6. ¶ Cum Lacyden (aliâs Lycaden) peripateticum altorem suum anser tantopere amaret, ut & cum ipso simul ambularet, & cum ille sederet, hic quoq; ab ambulando quiesceret, & ipsum nunquã relinqueret, eum ipsum Lacydes mortuum non minus ambitiosè, quàm aut fratrem aut filium sepulturæ honore affecit, Aelianus. Potest & sapientiæ uideri intellectus anseribus esse: ita comes perpetuò adhæsisse Lacydi philosopho dicitur, nusquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digressus, Plinius. Hermeas Samius anserem scribit ἐρασθῆναι Λακύδους τοῦ φιλοσόφου, Athenęus. Quin & fama amoris, in Glaucen Ptolemæo regi cithara canentem, quam eodem tempore & aries amasse proditur, Plin. Glaucam citharœdam à cane amatam fuisse audio: alij dicunt non à cane, sed ab ariete: alij ab ansere, Aelianus interprete Gillio. Et alibi, Nihil mirum in Chio Glaucen citharœdam homines, cum ea esset pulchritudine eximia, adamasse: siquidem ab ariete & ansere etiam eandem audio amatam fuisse. ¶ Anseri Argis dilecta fertur forma pueri nomine Oleni, Plinius: qui locus corruptus aut ab autore non rectè scriptus, ex sequentibus Aeliani & Athenæi uerbis emendari potest. In Aegio (legendum enim Αἰγέῳ, non Ἀγέῳ) puerum amauit anser, ut Clearchus prodit Eroticorum primo: quem Theophrastus in Erotico Amphilochum appellatum, & genere Oleniũ fuisse scribit, Athenæus & Eustathius. In Aegio Achaię urbe (cuius etiam Stephanus meminit) præstantem forma puerum nomine Amphilochum, sicut Theophrastus refert, anser amauit. Nam cum in Aegiensi custodia is puer cum perfugis ab Olenio (si rectè transtulit Gillius: malim, ab Oleno, urbe scilicet Achaiæ, uel Aetoliæ, uel Bœotiæ) teneretur, ei anser dona afferebat, Aelianus. Emendandus igitur & Plutarchi locus, apud quem in libro Vtra animalium, &c. non in Aegio, sed in Aegypto, hic anser fuisse legitur.

¶ e. Anseres σιτευτοὺς apud Athenæum lego, nos fartiles & altiles dicere possumus. ¶ Anseris uiuentis si quis absciderit linguam, posueritq; super pectus uiri aut mulieris dormientis, confitebitur omnia quæcunque fecit, Kiranides. ¶ Parte alia bifero plumosam corpore messem Nutrit, Politianus de ansere. ¶ Agris & segetibus nocent, improbus anser, Strymoniæq; grues, Vergilius 1. Georg.

¶ f. Sacerdotibus Aegyptijs quotidie carnis bubulæ & anserinæ satis abundeq; est, Herodotus. Χηνία ὀπτά, id est anserculi assi, nominantur à Menippo apud Athenæum inter delicias. Ὡς καὶ σιτευτοῦ χηνὸς ὁμοῦ σκεύαζε νεοττὸν ὀπτὸν ἁπλῶς καὶ τόνδε, Archestratus apud Athenæum. Heliogabalus canes iecinoribus anserum pauit, Lampridius. Χόνδρον αὐτῷ δίδοτε γάλακτι χηνός, Eubulus in Procride, de lacte autẽ anseris dicto scripsi supra in F. Vt tuus iste nepos olim satur anseris extis, &c. Persius Sat. 6.

¶ h. Extat Germanicum carmen de anseris laudibus non illepidè scriptum. Est & anseri uigil cura, Capitolio testata defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus. quamobrem cibaria anserum censores in primis locant. Eadem de causa supplicia annua canes pendunt, inter ædem Iuuentutis & Summani, uiri in furcas sambucea arbore fixi, Plinius. Hanc historiam describunt T. Liuius ab urbe condita lib. 5. & Plutarchus in Camillo, & Io. Tzetzes Chiliade 3. cap. 102. Atq; hîc auratis uolitans argenteus anser Porticibus, Gallos in limine adesse canebat, &c. Vergilius 8. Aeneid. ubi Seruius, Historia (inquit) talis est: Brenno duce Senones Galli uenerunt ad urbem, & circa Alliam fluuium occurrentem sibi deleuerunt exercitum omnem populi Romani. Alia quoq; die quum uellent ingredi ciuitatem, primò cunctati sunt timentes insidias, quia & patentes portas, & nullum in muris uidebant. Postea paulatim ingressi, cuncta uastarunt octo integris mensibus, adeò ut ea quę incendere nõ poterant, militari manu diruerent, solo remanente Capitolio, ad quod cum utensilibus reliqui confugerant ciues: qui tamen à Gallis obsidebantur, etiam id penetrare cupientibus: quos alij per dumeta & saxa aspera, alij per cuniculos dicunt conatos esse ascendere. Tunc Manlius custos Capitolij Gallos detrusit ex arce, clangore anseris excitatus, quem priuatus quidam Iunoni dederat dono. Nanq; secundum Plinium, nullum animal ita odorem hominis sentit: quod Ouidius in Metamorph. intelligens dixit, Nec seruaturis uigili Capitolia uoce Cederet anseribus. Et paulò post, Et satis prudenter argenteum anserem dixit. nam quasi epitheton est coloris, & significauit rem ueram. nam in Capitolio in honorem illius anseris, qui Gallorum nunciârat aduentum, positus fuerat anser argenteus. Galli (inquit Aelianus) uictis Romanis, in urbem irruperunt, Romamq; præter arcem Capitolinã, ad quam difficilis ascensus erat, ceperunt: quam etiam fidei suæ permissam custodiebat M. Manlius consul (qui filium suum, etsi rebus præclare gestis, & pugna strenuè pugnata, tamen quòd iniussu imperatoris pugnasset, morte mulctauit;) Eam Galli undiq;

undiq; sibi inaccessam uidentes, & noctem intempestam ad inuadendos ex insidijs arctissimè dormientes, accommodatam rati, qua non custodiebatur, ac silentium à custodibus erat, non arbitrantibus inde Gallos inuasuros esse, aggrediuntur: ac tum capta arx fuisset, nisi anseres interfuissent. Nam canes obiectum cibum silentio edebant. At enim anseres, cùm ex eorum natura sit ad obiecta cibaria clamores tollere, & minimè ab strepitu conquiescere, editis clangoribus, M. Manlium & circunfusas custodias è somno excitarunt. Ex quo factum est, ut nunc iam quotannis canes suę fraudis pœnas Romanis dent, ad memoriam ueteris eorum proditionis. Anser uerò certis diebus in honore est apud Romanos, & magna pompa in foro incedit, Hæc ille. Censores magistratu assumpto cur primum anserum cibaria locare soliti fuerint, inquirit Plutarchus in problematis rerũ Romanarum 94. Faciunt hoc, inquit, in memoriam Capitolij anserum clãgore seruati. ante omnia autem id faciunt, siue ut rem minimi sumptus primum perficiant: siue quòd cum custodes ipsi rerum maximarum futuri sint, & rerum publicarum tum sacrarum tum ciuilium inspectores, ab animali in primis cauto & prouido boni scilicet ominis & significationis gratia, initium sui muneris & curam auspicantes. Romulidarum arcis seruator candidus anser, Lucretius. Hæc seruauit auis Tarpei templa Tonantis. Miraris? nondum fecerat illa Deus, Martialis.

¶ Vidimus aliquando anserem bicorporem: & nusquam erant connexa corpora nisi in dorso: bicipitem, alis quaternis ac totidem pedibus. & ibat ad quamcunq; partem conuertebatur. fuit autem breuis uitæ, Albertus de animalibus 18.6. ¶ Eriphus poëta (Athenæo teste) ex ouo anserino Ledam (imò Helenam) natam ait, alij simpliciter ex ouo. Vide in Aquila h. in metamorphosi Iouis in aquilam.

¶ Per anserem & huiusmodi iurare mos erat ueteribus, Hesych. & Varinus. οἱ δὲ ὑπὲρ κυνῶν καὶ χηνῶν καὶ πλατάνων ἐπώμνυντο, Lucianus. Λάμπων δ᾽ ὄμνυσιν ἔτι καὶ νῦν τὸν χῆνα, ὅταν ἐξαπατᾷ τις τι, Aristoph. in Auibus. id est, Lampon etiam nunc iurat per anserem, ubi quis fallit in aliquo. ubi Scholiastes: Primi (inquit) Socratici hoc iuramentum usurparunt. Nam Socrates libro 12. Creticorum sic scribit: Rhadamanthus cum regnum administraret, uidetur omnium hominum iustissimus fuisse: & ferunt de illo quòd iuramentis per deos interdictis, iurare iusserit anserem, canem & arietem & similia. Fuit autem Lampon sacrificus, diuinator (oraculorum autor) & uates, cui etiam Atheniensium coloniam in Sybarim deductam aliqui attribuunt, ipsum cum Atheniensis esset cum alijs nouem ducem eius fuisse dicentes. Iurabat autem per anserem tanquam auem uaticinam, (μαντικὴν, auguralem, Erasmus.) consecutus est etiam cibum honorarium in Prytaneo, Hæc ille: & eadem Suidas, qui insuper addit hunc Aristophanis uersum conuenire in illos qui iuramento adhibito quempiam decipiunt. Hinc & Erasmus in Chiliadibus, Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, id est, Lampon iurat per anserem, inter prouerbia recenset. ita autem loquebantur (inquit) ubi quis decipere tentaret iureiurando. Per anserem quidem iurare Socrati apud Platonem familiare est. Socrates quidam Atheniensis (sic loquentem inducit Thespesionem gymnosophistam Philostratus in uita Apollonij) senex fatuus, ut uos putabatis, canem, anserem, platanum deos putans, per eos iurare consueuit. Minimè uerò fatuus habitus est, inquit Apollonius, sed diuinus quidam uir & uerè sapiens. iurabat autem per ea quæ dixisti, non tanquam deos, sed ne per deos iuraret. Ne deorum nomina cuiuis sermoni adhiberentur, Rhadamanthus per anserem & arietem iurare iussit, non Socrates ut quidam uolunt, Suidas in χῆνα. Socrates per animalia quædam, ut canem & anserẽ iurabat, & ante ipsum Rhadamanthus, Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis. Et mox, Lex apud Cretenses erat authore Rhadamantho, omne genus animalium iuramentis adhibere. Conijciat autem aliquis per χῆνα & κύνα frequentius quàm alia animalia quosdam iurasse, quòd hæc uocabula quodammodo alludant ad Ζῆνα, id est Iouem. sic enim & nostrum uulgus in iuramentis Dei nomen declinans, ferè una litera immutata id effert.

¶ Telemacho patris reditum optanti & de procis uindictam, Odysseæ o. ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ἥμερον ἐξ αὐλῆς. hoc est, aquila ad dextram uolãs apparuit, magnum & candidum anserem domesticum ex corte raptum unguibus ferẽs. uide in Aquila h. Somnium Penelopæ de anseribus uiginti ab aquila interemptis, referam in Aquila h.

¶ Iuxta Lebadiam ciuitatem Phocensibus finitimam nemus est Trophonij. Ferunt ibi Hercynnam unà cum Proserpina ludẽtem, anserem, quem tenebat, inuitam dimisisse. Atqui in cauam speluncam auis cum deuolaret, & subter lapidem sese occultaret, ingressa Proserpina, cepit sub lapide sedentem. Aquam itaq; profluxisse aiunt, quo loco lapidem amouerat Proserpina, & hac de causa fluuium dictum fuisse Hercynnam, Pausanias in Bœoticis. ¶ Martialis lib. 9. Velium Domitiani comitem inducit Marti anserem uouere: qua de re eius pulchrum legimus epigramma, Dum comes Arctoi, &c. Petronius Arbiter anseres Priapo sacros facit, cuius uerba adnumerabo. Itaq; ad casæ (inquit) ostiolum processi, & ecce anseres sacri impetum in me faciũt, fœdoq; ac ueluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem. atq; alius tunicam meam lacerat, alius uincula calciamẽtorum resoluit ac trahit: unus etiam dux ac magister sæuitiæ non dubitauit crus meũ serrato uexare morsu. Oblitus itaq; nugarum pedem mensulæ extorsi, cœpiq; pugnacissimum animal armata elidere manu, nec satiatus defunctorio ictu morte me anseris uindicaui. Cum protuli anserem, anus ut uidit tam magnum æquè sustulit clamorem, ut putares iterum anseres limen intrasse: & complosis ma-

nibus, Scelerate, inquit, occidisti Priapi delitias, anserem omnibus matronis acceptissimum, &c. Hæc ille. mulierculæ quidem nostræ in pueris membrum uirile uulgò & iocantes anserem nominant. Iunoni etiã anser dicatus est, ut T. Liuius in Capitolina obsidione indicat. Isidi deæ Aegyptiorum, (quæ & Luna putabatur, ab aliquibus Ceres,) anser mactabatur, iecurq; illi apponebatur, ut Herodotus & Ouidius testantur, Gyraldus. Aegyptijs quibusdam nullam pecudem fas est immolare præter sues, & boues mares & uitulos, dummodo mundos, & anseres, Herodotus libro 2. De sacrificijs ex animalium sex generibus, inter quæ etiam anser numeratur, apud ueteres usitatis, diximus in Oue h.

¶ Tota urbe in hostium potestatem redacta, solus collis Capitolinus remanserat, qui etiam ipse caperetur, nisi saltem anseres dijs dormientibus uigilarent. Vnde penè in superstitionem Aegyptiorum, bestias auesq; colentium, Roma deciderat, cum anseri solennia celebraret, Augustinus de Ciuitate Dei 2.22. Minus mirum autem anseri hunc honorem habuisse gentiles, cum Christiani contra gentiles profecturi, diuinum penè honorem anseri tribuerint. Hæc enim uerba in uita Henrici quarti imperatoris in Saxonum Chronicis leguntur: Vrbanus Pontifex habito in Hispania concilio, crucem contra gentiles prædicari tum primum decreuit. Collecta magna hominum multitudo, duce Godeschalco presbytero Hierosolymã nauigare instituit, quæ uniuersa perijt naufragio. nam Godeschalcum impostorẽ fuisse sermonibus ferebatur. Secuta alia multitudo, quæ Petro Monacho duce, inter uias Iudæos omnes ubicunq; locorum inuentos occidit: & quò uoluit, peruenit incolumis. Fuerunt in eadem expeditione Godefridus & Balduinus comites Lotharingiæ, Robertus Flandriæ, Raimundus S. Eligij, Boimundus Siciliæ, & nepos eius Tancredus, & quidam Italus episcopus. Tantus autem erat hominum concursus, ut ab aratro agricolæ, pastores à gregibus, matres à cunis, monachi & uestales è claustris aduolarent. Secum uehebant anserem, quẽ publice alebant, & spiritum ei sanctum inesse erant persuasi. Carolum quoq; Magnum reuixisse, & tanti itineris comitem credebant, & prouincias inter se distribuebant, antequam eas caperent. Hæc ex Chronicis Saxonicis ad uerbum excerpsimus.

¶ Anseres uicinis uel familiaribus furtim auferre, pro furto ferè apud nos non habetur: sed etiã familiaritatis indicium, si illi quorum anser fuerat, ad cõuiuium in quo anser subreptus apponatur, inuitentur. itaq; sæpe è culina dum assatur, aufertur. Celebratur à nostris prouerbij instar conuiuale hoc dictum, **Essend was jr hand/vnd lassend den lüten die genß gon.** id est, Vescimini præsentibus, & anseres alienos relinquite. cuius originem ferunt huiusmodi. Vir quidam parum astutus, cui anser subreptus erat, passim de illo inquirens circumibat: & cum forte cœnantes quosdam obseruasset, suspicatus anserem suum, (id quod res erat,) ab illis cõsumi, stans foris pone fenestram, sermonibus illorum auscultabat. Tum quendam intus (qui nimirum foris stantem illum animaduerterat) cæteros hortantẽ audiens, ut cibis præsentibus uescerentur, relictis anseribus alienis, suspicione deposita, discessit.

¶ De prouerbio, Lampon iurat per anserem, paulò ante scriptum est. ¶ Cœlum nõ animum mutant qui trans mare currunt, Horatius. eiusdem sententiæ prouerbium celebrãt Germani, **Ein ganß über meer / ein ganß wider hår.** hoc est, Anser etiam mari traiecto redit anser. Quidam sic efferunt, **Es flog ein ganß über Rhein/ Vnd kam ein gagag wider hein.** nam gága de uoce anseris per onomatopœiam dicimus. Anserem autem pro stolido dici uulgò, scriptum est supra in F. in mentione iecinoris anserini. ¶ Omissa hypera pedem insequeris, prouerbium affine illi Hollandorum, **Su süist nae thennen ay/vnde lest tgansen ay varen.** id est, Gallinarum oua conquiris, & anserina negligis.

DE ANSERIBVS FERIS IN GENERE.

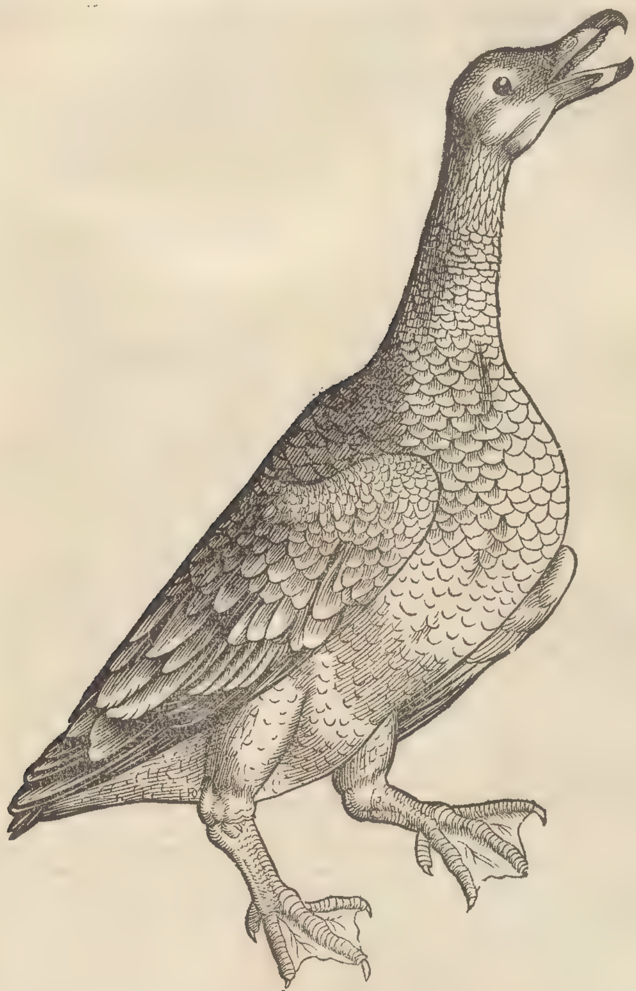
Figura subsequens anseris syluestris est, ex illis qui sub initium hyemis sublimi uolatu migrant.

A.

NSER ferus, syluestris uel immansuetus, quomodo appelletur in diuersis linguis, nihil est opus recensere, cum nullum ei peculiare nomen sit, sed cum adiectione syluestris in omnibus (quod sciam) linguis nominetur: ut ab Italis ocha saluaticha: ab Hispanis ansar bráuo, à nostris **wilde Ganß**: & à quibusdam **Schneeganß**, hoc est niuis anser. quòd sub initium hyemis imminentibus iam niuibus apud nos migrare soleat. Anseres indomiti & propriæ libertatis, uolacissimi sunt: domestici contrà, Author libri de nat. rerum. Aristoteles anserum duo genera facit, maius & minus. recentiores aliqui minus idem quod ferum esse putant, quoniam Plinius non aliter quàm in domitum & ferum partitur.

¶ Anser syluestris (inquit Albertus) apud nos quatuor generum inuenitur. Est enim anser cinereus maior, qui à colore uulgò **Graganß** dicitur: (Huius generis esse puto illum cuius figuram apposui.) & eiusdem coloris ac figuræ minor, qui propter corporis leuitatem altius ac longius uolat. Tertium genus totum album est, præter alarum extremas quatuor uel quinq; pennas, quæ nigerrimæ sunt. uulgò anseres grandinis siue niuis uocantur, (**Hagelgånß, Schneegånß**. sed nostri

alios

alios etiam feros primi & ſecundi generis niuis anſeres uocitāt, ut dixi.) ſunt autem hi quoq; parui, & altè ac longè lateq; uolant. Sed minores ſunt quarti generis anſeres, quibus roſtrum anſerinum eſt, color capitis ut pauoni, abſq; criſta tamen. in dorſo cinerei ſunt, ad nigrum declinantes, in ſtruma (collo) nigri, & in uentre cinerei, anſeres arborum dicti, quòd uulgus eos ex arboribus naſci credat. (Hos alibi ſcribit maculas nigras in uultu habere, & cinereos eſſe. Sed de anſere arborum plura leges ſupra in Branta uel Bernicla inter anates feras.) Cygnus etiam uidetur generis anſerini eſſe tum roſtri figura, tum pedum, uictuq; : & ſibilo tempore pugnæ ſimili. ſed magnitudine excedit. Quidam deniq; anſerum generi addunt auem quæ poſt ſtruthionem maxima ſit, & in alpibus ac locis ad aquilonem deſertis degat: quam nos nunquam uidimus. niſi forte ſit auis illa quam uolinare uocamus, cygno maior, Hæc omnia Albertus. Eſt autem auis, quam uolinare nominat, onocrotalus, diuerſa ab illa quam Plinius tetraonis genus alterum facit, maximam auium poſt ſtruthocamelum. ¶ Anſerum ferorum genera dicta miſcentur inter ſe. apud nos enim anſer ferus, qui colore capitis pauonem refert dempta criſta, cum domeſtico coiuit: unde prognati pulli omnes patris colorem repræſentarunt, magnitudine uerò exceſſerunt, Albertus. Inter anſeres (domeſticos) genus uarium ferum uocatur, & cum albis nec libenter congregatur, nec æquè ſit manſuetum, Varro: nec tam fœcundum nec tam pretioſum eſt, eoq; non nutriendum, Columella.

B.

Anseres feri niuales dicti, multi reperiuntur in alpibus Helueticis, Stumpfius. Anserum generis sunt chenalopeces (aliâs chenerotes, aliâs ceramides) ansere fero minores, Plinius. Anseres indomiti glauci coloris sunt, Author libri de nat. rerum. sed quomodo diuersa eorum genera tum magnitudine tum coloribus differant, dictum est præcedenti capite. Anser ferus, quem ego uidi, tota forma parum à domestico differebat, longus dodrantes circiter quatuor, aut paulò minus: extensus scilicet à summo rostro ad imos pedes, magnitudine domestici, rostro nigro utrinq;, per medium croceo: palmipes, crura pedesq; toti, id est digiti cum membranis ex croceo rubebant. capitis colliq; color fuscus erat, supra magis nigricans & forte nonnihil ruffi habens: inferius uerò plus cinerei. Venter totus cinereus. inferior pars caudę, & in tergo etiam utrinq; pars à cauda alas uersus, plumis uestiebatur albissimis. Caput ferè anatinum magis quàm anserinum, aliquãto minus quàm anseris. Dorsum & alæ nigricabant, admixto modicè castaneæ colore, præsertim in minoribus & superioribus pennis. margines tamen extremi in nonnullis albicabant, in alijs cinerei erant. in extrema uerò dorsi parte caudam uersus purè nigricabant. in media cauda albæ quædam erant, subcinericeæ tamen pennæ eminebant; inde rursus nigræ. ultima pennarum caudæ postremitas albicabat. Alis bene extensis una aut altera series pennarum in extremo albentium apparebat. ultimæ maximæq; alarum pennæ omnium præcipuè nigræ erant, altera earum extremitate, quæ in conspicuo erat, in angustam lineam albentem degenerante. in eisdem alis pennæ ab externo angulo cinereæ descendebant, & paruulæ quædam eiusdem coloris ab interno.

C.

Reperiuntur, ut dixi, in alpibus. Omnes (inquit Albertus) nutriuntur ad Aquilonem in paludibus. ¶ Anseres, similiter ut grues, tum uolandi duces, tum somni custodes habent, nunquã sine clamore. Vox eis absurda, silentium rarum: quod ubi necessarium uidetur lapillo ori immisso uocem continent, tanquam non aliter sibi temperaturi. Hoc autem faciunt ob metum aquilarum. nam Taurum montem superaturi, ubi aquilas timẽt, lapillos (uide eadem de re paulò pòst) rostris ferunt, ad coercendam linguam. Cæterum pascua locorũ, etiamsi lætissima nacti fuerint, facile obliuiscuntur, ideoq; semper oberrant & uagantur. sed lucri nonnihil ex hoc malo eis accedit, quòd non facile capiantur ab aucupibus, qui familiares auibus locos obseruant, & quò ire illę redireq; solent semina ad illiciendum proijciunt. anseres uerò propter obliuionis uitium locos eosdem non repetunt, Oppianus Ixeuticorum 2. Anseres, grues & anates quotannis discedunt, Demetrius Constantinop. Plutarchus anseres Cilices in Tauri montis traiectu (ut modo ex Oppiano Cilice poeta retuli) calculis satis magnis ora obstruere scribit, ut obstreperã naturæ suę garrulitatem tantisper compescant, dum hostem clam prætervecti fallant. Aelianus & Marcellinus anseres simpliciter Taurũ montem transmittentes hoc facere scribunt. sed forsan hoc præcipuè faciunt qui circa Ciliciam sunt anseres feri, quòd ijs uicinus mons Taurus necessario transuolandus sit. Sed grues quoq; in sua migratione arenam ore, alij pedibus lapillos gestare tradunt: ut minores quoq; aues inter migrandum, contra uim uentorum, ut Plinius refert; & coturnices etiã. Silentij bonum uel cassa ratione animantia pręmonstrant. nam æstu oriente digressi anseres, & syderis uapore coacti nimio, ac occidua petentes, ubi Taurum superaturi montem sunt aquilis abundantem, rostra lapillis occludunt, ne clangorem eliciat uel ultima necessitas, quos uolatu pernici collibus eiectẽt transmissis, Cælius. Anseres quoque & olores simili ratione (ut grues & ciconiæ) commeant. sed horum uolatus cernitur, (hoc est, ut ego interpretor, magis in cõspicuo est quàm gruum, quòd minus in sublimi uolent.) Liburnicarum more rostrato impetu feruntur, facilius ita findentes aera, quàm si recta fronte impellerent, à tergo sensim dilatante se cuneo porrigitur agmẽ, largeq; impellenti præbetur auræ. Colla imponunt præcedentibus, fessos duces ad terga recipiunt, Plinius. Et mox de minoribus quoq; auibus, quæ migrare solent, dicturus, Verum hæc (inquit) commeantium per maria terrasq; peregrinatio, non patitur differri minores quoq;, quibus est natura similis. Vtcunq; enim supradictas magnitudo & uires corporum inuitare uideri possunt. Io. Tzetzes Chiliade tertia migrationẽ & uolatum in sublimi gruum describens, gruibus planè eundem modum seruare etiam anseres ait. Syluestres anseres omnes gregatim uolando, ordinem seruant literatum, sicut & grues: & quò facilius uolent, flatui se committunt uentorum. quamobrem multi prædicunt uentos, frigora & imbres ad uolatum ipsorum. Altè autem uolant (ut grues, Stumpfius) superiorem uentũ præualere inferiori cognoscentes. Vix unquam uerò expectant hominem; & de loco ad locum sicut grues se mutant, sed non latent. Volando defessi dolent, & uociferantur, Albertus. Et alibi, Anseres feri omnes (quorum genera quatuor esse diximus) recedunt à terra nostra quæ est latitudinis 47. graduum, & in Sclauiam (Illyriam) ad loca aquosa, palustria & arundinibus referta, ubi fœturæ operam dant, se recipiunt. In principio autem hyemis reuertuntur ad nos propter pascua & aërem magis temperatum: & tunc uolant in gregibus maximis, ita quòd milleni uel amplius uidentur. Volant autem, cum uentus spirat à septentrione, ad meridiem: quum à meridie, ad aquilonem. itaq; uolantes semper flatu uenti sustinentur. unde uulgò dicunt uolatum anseris indicare uentum. Similiter scribit Auicenna, obseruatum sibi in regione sua, quòd aues quædam aquaticæ tempore ueris ad mare mortuum (salsum) ueniant, quod propriè dicto mari salsius & calidius est: & inde recedant ad intus qui demore uocantur,

cantur, (forte, ad Indos qui Mauri uocantur. sed Auicennæ de animalibus codex impressus, habet: & inde recedũt ad locum de caurisiue) ac inde traiecto Nilo ad lacum de cantesime (de traulustem) dictum, quædam uerò usq; ad lacum deterrabesten dictum; & alios in ijs regionibus lacus, perueniunt. Et paulò post, Aues quædam ante hyemem recessuræ, uociferantur altè uolando, ne qua earum remaneat, & ut augeatur societas recedentium, ut scribit Auicenna. Ambrosius addit, quòd etiam debiliores quasq; & tardiores fulciunt aduentatione (sustentatione) alarum: & expectant se inuicem quò minus obnoxiæ sint insidijs auium, à quibus perirent, nisi se mutuò & expectarent & iuuarent. Hæc omnia Albertus. Aues aquaticas, ut ciconias, hyeme in Aegypto degere, in quam è Septentrione auolarint, Pet. Bellonius obseruauit. Anates anseresq; feri quomodo cum ciconijs migrent in Lyciam, atq; illic circa Xanthum fluuium aduersus coruos, cornices, uultures, aliasq; carniuoras aues pugnent, in Ciconia C. ex Kiranide recitabitur. Anseres indomiti aëris alta petunt: uolantq;, ut grues, ordine literato, uolatu secundum flatus uentorũ directo. Aquilone flante petunt austrum, frigidam aëris constitutionem imminere præsentientes. Vix autẽ à uolatu cessant, nisi esurie coacti. in tantum enim uolatu delectantur ut rarò dormiant: cum domestici contrà ad uolandum propter grauitatem ignaui sint, Author libri de nat. rerum. Girfalco uenit à regionibus transmarinis in cohorte multarum aucarum syluestrium, Obscurus. Audio grues citius migrare; nempe Septembri mense. obseruaui ego circa decimum eius mensis diem auolantes; tum die, tum nocte, quod ex clangore ipsorum intelligitur. anseres autem feros tardius, nempe in fine Septembris, & Octobris initio. Vidi enim aliquando sexto Octobris die permultas auolãtium turmas, quæ ab Oriente Galliam & Occidentem uersus per turmas triangulas (trianguli specie sine basi, duabus tantum productis costis) uolabant. hoc enim ordine forsan commodius omnes uentum recipiunt, quo sustinetur uolatus, nec ullus impedit alterum. sic etiam omnes facile ducem suũ quem sequantur prospiciunt. Volant ferè silentes, nisi turbatus sit ordo. tum enim clamant, defessos ac procul sequentes expectant & clangore uocant. Expectando uidentur se humilius terram uersus demittere, quod quidem facilius faciunt quàm ascendere, cum nec prorsus loco manere possint, nec pergere uelint.

¶ Anseres feri incipiunt coire post hyemale solstitium, deinde initio ueris pariunt oua, ad summum sedecim. Aiunt autem si oua subinde subtrahantur, parituram anserem usq; ad defectum, Albertus. sed Plinius hæc de numero ouorum, & partu si surripiantur, donec rumpatur, de ansere domestico tantum scribit. fieri tamen potest, ut idem de utrisq; uerum sit. Quæ ex feris mitigentur, non concipere tradunt, ut anseres, Plinius. ¶ Anser syluestris captus fuit apud nos, qui per elixationem trium dierum naturalium emolliri non potuit: & tandem induratus fuit, ita quòd cultello scindi non potuit, nec ullum animal de ipso uoluit gustare, Albertus. Nostri sanè anserem syluestrem siue niualem, longè uiuacissimum esse putant, ita ut ætatem maximè longæuam significaturi, uulgò dicant **als alt als ein Schneeganß**. hoc est, tam prouectæ ætatis quàm anser niualis.

D.

Anseres feri tam cauti sunt, ut in Tauri mõtis transitu propter metum ab aquilis lapillis ora impleant, ne clangant, teste Ammiano Marcellino, ut supra dictum est copiosè in C. Eorundem uolatus quo literam Pythagoræ referunt, ingenio non caret.

E.

Anseres capiuntur à falconibus & asturibus, Crescẽtiensis. Girfalco uenit à regionibus transmarinis in cohorte multarum aucarum syluestrium, quarum unam nocte propter frigus pelles sub pedibus suis, aliam interdiu capit in cibũ, Obscurus. Anseres, cygni, & aliæ aues quædam quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, Crescentiensis describit lib. 10. cap. 18. & mox alium anseres irretiendi modũ cap. 19. Quomodo anseres & aliæ magnæ aues balistis & sagittis capiantur, ibidem cap. 28. Anseres quomodo gregatim reti capiantur, lege supra in Anatibus feris E.

F.

Anser ferus quem uidi, deplumatus exenteratusq;, crudus adhuc suauiter olebat, instar leporis assi quodammodo.

G.

Anserum syluestriũ linguæ assatæ efficaciter sumuntur in cibo à calculosis, Marcellus. Fel anseris, maximè quidem syluestris, cum succo prasi (porri) aut polygoni in pessario positum, conceptionem promouet, & in uiris intensionem, Kiranides. Anseris feri fimus suffitus dæmonia eijcit, & lethargum sanat, & suffocationem matricis, Idem.

DE VVLPANSERE.

A.

CHENALOPEX, Latinè uulpanser dici potest, ut Gaza ex Aristotele transtulit, Plinius nomen Græcum reliquit. χηνέλοπες aues quæ & χηναλώπεκες dicuntur, Hesychius & Varinus. Chenelopem aliqui eandem penelopi auem existimant: uide supra in Penelopis historia inter Anates feras. Anserũ generis sunt chenalopeces (aliâs penelopes,) & qui-

bus lautiores epulas non nouit Britannia chenerotes (aliàs chenalopeces, aliàs ceramides,) fero ansere minores, Plinius. Chenalopex (inquit Turnerus Anglus) ab ansere & uulpe nomen habet. Nostrates hodie uocant bergandrum (forte quasi mōtanam anatem, Bergenten.) anate longior & grandior uulpanser est, pectore ruffescente. in aquis degit & in cuniculorum foueis, interdum & in excelsarum rupium cauernis (unde forte nomen ab Anglosaxonibus, nostris patribus, sortitus est) nidificat. Nusquam aliàs uulpanserem uidi, nisi in Tamisi fluuio. Aiunt tamen frequentem esse in insula Tenia uocata, & illic in scrobibus cuniculorum nidulari. Moribus admodum uulpinis est. nam dū teneri adhuc pulli sunt, si quis eos capere tentet, prouoluit sese uulpanser ante pedes captantis, quasi iam capi possit: atq; ita allicit ad se capiendam hominem, eousq; dum pulli effugiant: tum ipse auolat & reuocat prolem, (idē refertur de perdicibus & uanellis dictis,) Hæc ille. an uerò amorem illum in sobolem, & in ea tuenda astutiam tanquam de aue quam bergandrum ipsi uocant, obseruatum tradiderit: an potius quod Aelianus de chenalopece prodit, repetierit, incertū est. Et rursus in epistola ad me, Vulpanserem Angli uocāt a bergander. nidulatur in cuniculorū foueis more uulpium, anate maior, minor ansere, alis ruffis. Eliota Anglus chenalopecem suspicatur esse auem quam Angli nominent barnaclam, de qua scriptum est nobis inter Anates feras. Infra describetur anser stellatus uulgò dictus, de quo inquirent eruditi an forte chenalopex sit ueterum. Petrus Bellonius scribit se mense Septembri in Aegypto uidisse uulpanserem pullos recenter exclusos in Nilum deducentem: atq; eam esse auem fluuiatilem, quæ à Gallis bieure, id est fiber dicatur, eò quòd similiter ut fiber uiuarijs noxius sit, deuorandis scilicet piscibus.

B.

Boscadum genus alterum anate maius est, chenalopece minus, Athenæus. Anseris speciem habet uulpanser, Aelianus. De specie bergandri, quam Turnerus chenalopecem facit, uide in A.

C.

Vulpanserem Aristoteles numerat inter aues palmipedes quæ circa lacus & amnes uersantur, de hist. anim. 8.3. Et alibi oua hypenemia quādoq; ab ea pari scribit, quod & Plinius ex eo repetijt.

D.

Rectè uulpanseri nomen inductū est, inquit Aelianus, quod ex ingenitis naturæ suæ rebus trahit. Cum enim anseris speciem habet, tum probe cum uulpe callida improbitate comparari potest. atq; etiam si corpore quàm anser inferior sit, animi tamen robore superior, & ad inuadendum præstantior habetur. ab aquilæ & felis & cæterorum hostium suorum iniurijs se defendit, & propulsat. Pullos suos uehementer amat, eandemq; operam quam perdix in eis tuendis ponit. nam ante suos fœtus sese prouoluens, aucupi spem sui capiendi ostendit. hi uero interea cum uenator illuditur, elabuntur: quibus fuga elapsis, is sese alis alleuans discedit, ac sæpe ut pulli facilius elabantur, capiendum se uenatoribus præbet. Hinc est quòd Aegyptij in hieroglyphicis (ut refert Orus) pro filio designando anserem pingunt.

F.

Inter oua principatū tenent pauonina, deinde uulpanseris, tertio gallinarum, Epænetus & Heraclides Syracusanus apud Athenæum.

G.

Faciei tumoribus sarmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiscens illinito, leonis uidelicet, aut pantheræ, aut ursi; sin his careas, animalis quod Græci chenalópeca uocant, Aretæus ad Elephantiasin.

H.

a. χηναλώπηξ auis est quam diximus. κυναλώπηξ uerò canis Laconicus ex uulpe & cane natus. Ciceluchez pro chenalopece uox est corrupta apud Auicennam de animalibus; in Alberti opere chychelinches scribitur. ¶ χηναλωπέκεια ὠά, id est uulpanserina oua apud Athenæum legimus. ¶ Theagenes quidam in Auibus Aristophanis χηναλώπηξ nominatur, ubi Scholiastes hominem illum improbum & uersutum fuisse interpretatur. Didymus uerò (eodem citante) hunc simul & Philoclem ὀρνιθώδεις fuisse scribit, hoc est capite superius acuminato. Plura de hac uoce dicemus mox in h. Lysistratus etiam, qui tanquam mollis, & alibi tanquam pauper & aleator traducebatur, χηναλώπηξ appellabatur, Scholiastes Aristophanis in Acharnensibus & Suidas.

¶ b. ἱππάριον auis quædam est chenalopeci similis, Hesychius & Varinus.

¶ h. Aegyptij ex uolucribus uulpāseres sacros esse aiunt, Herodotus lib. 2. Aegyptij uulpanseribus honorem habent, quia sunt pullorum suorum amantes, Aelianus. ¶ χηναλώπηξ tanquam uocabulum prouerbiale ab Erasmo in Chiliadibus ponitur. Theagenes (inquit) quòd esset garrulus ac stupidus more anserum, & uersipellis more uulpiū, uulgari ioco dictus est χηναλώπηξ, uoce composita ex ansere & uulpe. quanquam Didymo magis probatur anseris nomen additum, quòd auitio ac præsertim anserinis supra modum delectaretur, uidelicet uulpium more, Hæc Erasmus: sed ineptè. neq; enim tale quicquam apud Didymum legitur, uerum ea tantum uerba quæ nos paulò ante ex Scholijs in Aues Aristophanis citauimus, ubi ὀρνιθώδη conuertimus, non illum qui auitijs & anserinis carnibus delectaretur, ut Erasmus uertit: sed hominem capite superius acuminato. Nam eodem in loco Scholiastes rationem inquirens cur Philocles Corydus nominatus sit, sic scribit:

Μήποτε

μήποτε ὀξυκέφαλος ὢν ἦν τὰ ἄνω καὶ ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν, & mox subiungit quòd Didymus scribat, Theagenem quoque & Philoclem ὀρνιθώδεις fuisse. οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν λεπτὴν ἔχοντες, ὀρνιθώδεις, Aristoteles in Physiognom. hoc est, qui summum nasum tenuẽ habent, aues hac parte referunt. Sed aliter Adamantius, ῥὶς μακρὰ καὶ λεπτὴ πάνυ ὀρνιθῶδες. τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ἤθη προσδόκα. Et in præfatione, γίνεται δὲ ἐν ἀνθρώποις εἴδη ὀρνιθοειδῆ, καὶ θηριοειδῆ, οὐ παντελῶς, ἀλλὰ τρόποις εἰκασμένα.

DE ANSERVM GENERIBVS DIVERSIS.

LAQVEIS & retibus (παγίσι καὶ βρόχοις) anates capiuntur, & linurgi (λινοῦργοι) & cenchritæ (κεγχρῖται) & alia genera anserum, & celeres phelini; (φήλινοι,) & phalarides, & plurimæ aliæ aues amphibiæ cibo deceptæ. nam ad ripas lacuum aut fluuiorum hordeum, siliginem, aut milium spargunt; Oppianus lib. 3. de aucupio. Videntur autem ex his linurgi & cenchritæ anserum generi annumerari: dictique cenchritæ, quòd cenchro, id est milio inescentur.

¶ Gulæ partem inferiorem amplam habent bubo, anseres agrestes, & aquosus anser similiter; Albertus: ubi Aristoteles ægocephalũ, noctuam, anatẽ, anserem, larum & catarractẽ nominat, &c.

Chenerotes (sic enim aliqui apud Plinium legunt, ubi alij chenalopeces, alij ceramides) fero ansere minores; Eberus & Peucerus Germanice interpretantur Seegense, id est anseres marinos. Vide supra in Branta.

¶ Anserum genera fera tria ex Alberto memorauimus supra. Est præterea quartum genus (inquit idem) minimum inter cætera, cui rostrum anseris, color in capite qui pauoni, sed crista nulla, color dorsi cinereus ad nigredinem uergens, in struma (colli parte anteriore) niger, in uẽtre cinereus. hoc uulgus de arbore nasci ait. Cæterum alibi faciem eius maculis distingui scribit. Sed de ansere cui uulgare nomen ab arboribus factum est, plura leges supra in Branta: ubi cum multa recitassem de generatione auium quæ in mari ex putredine nascantur, hęc etiam addenda fuerant: Audisse me nuper ex hominibus nõ indignis fide, in Normannia putrescentibus lignis ad mare auiculas quasdam gigni. & rursum ex alio quodam homine literato, Circa Normanniam in Oceano (præcipuẽ in insula cui nomen Re) nasci testas quasdam biualues, rubicundas, quæ singulæ adhæreant ad nexum quendam communem enascentem ẽ foraminibus earum ceu umbilicis, eiusdem substantię, & reperiri aliquando circiter octoginta cohærentes. ex his testis auiculas nasci, lautas, magnitudine coturnicis, quæ in mari uiuant. Kiranides sanè author est (non satis grauis) è thynnis piscibus in littore putrescentibus uermiculos quosdam nasci, qui paulatim crescente magnitudine; quæ muscas initio non excedat, in aues coturnices conuertantur.

Ascalaphus aliquibus putatur esse genus anseris; Niphus. sed nos ascalaphũ bubonem esse credimus, aut congenerem auem nocturnam. Vide infra in Bubone.

Est in alpium montibus anserum genus inter aues maximum præter struthionem, sed tanti ponderis ut manu capiatur immobile super terra, Author libri de nat. rerum ex Plinio, ut apparet: qui tamen non anserum, sed alterum tetraonum genus hoc appellat. Videtur autem congener esse auis quam Germani anserem trappam (Trappgans) appellant. uide Tetraonem post Gallinæ historiam. Otides stardas (uulgò) uocant, quasi tardos anseres; Budæus in Pandectas annotans.

Anseris genus quoddã ferum Itali ciccun, uel ocham sternã uocant, ut audio: Germani Sterngans, hoc est anserem stellatum. Hunc Ferrariæ in Italia uidi in insula Padi. leuis est põdere, dorso & alis cinereis, reliquo corpore albo, palmipes, ut anser, pedibus tamen non rubris, pectore maculis asperso, ut inde stellatus forte sit appellatus. ciccun quidem à uoce dictum putàrim. rostrum minus latum est quàm anseris, magnitudo inter anatem & anserem. Quærendum an hic ueterum uulpanser sit.

Sunt & alia ferarum anserini generis auium Italica nomina: ocha marina, id est anser marinus. ocha grossa, id est anser magnus, ocha baletta, quæ piscibus uiuit. & ocharella, quæ forma diminutiua ab ocha, id est ansere est. hanc deplumatam & calidam uentri impositam colicam sanare promittunt aliqui, ut Venetijs audiui.

Phalacrocoraces in Germania inferiori uulgò uocãt Schwemmergens: hoc est anseres natantes, si rectè interpretor. maculam habent in medio capite.

Anserum etiam generis sunt aues quædam supra nobis inter mergos magnos descriptæ, ut quæ apud nos merrachi uocantur: & qui apud Anglos gulones marini & scheldraki, pisciuoræ omnes: duæ priores anseri pares, postremæ minores. Sunt & anguillarũ deuoratores anseres, uulgò Germanis Aelgans, (id est anguillarum anseres, in Frisia) dicti, toti nigri. de his quoque leges supra inter Mergos magnos in Morfice.

¶ IN insula Hispana turtures syluestres & anates nostris prouceriores inuenimus, anseresque oloribus candidiores, capite tantũ rubeo, Christoph. Columbus. Hispani in Hispaniola insula & uicinis inuenerunt anseres syluestres, turtures, anates nostris grandiores & cygneo candore, capite purpureo, Petrus Martyr.

DE ANSERE BASSANO SIVE SCOTICO, cuius figuram, ut & ſequentium duarum auium, è Scotia accepimus Cl. V. Henrici à S. Claro liberalitate.

NSER Baſſanus marina auis eſt, inquit Turnerus, uulgò dicta a ſolendguſe, prædicto anſere (bernicla, de qua ſupra ſcripſimus inter anates feras: & in eodem capite de anſere arboreo Baumganß, uulgò dicto) paulò minor, anſerem tamen uoce & forma per omnia refert, nidulatur in mari Scotico, in rupibus excelſis inſulæ Baſsi, per antiphraſim, opinor, dictæ: nec alias uſpiam in tota Britannia. Hic tanto amore ſuos pullos proſequitur, ut cum pueris per funes in corbibus ad auferēdos eos dimiſsis, acerrimè non ſine uitæ periculo conflictetur. Nec ſilentio prætereundum eſt, ex adipe huius anſeris (eſt enim inſigniter adipoſus) unguentum à Scotis ad multos morbos utiliſsimū fieri, quod cum Comageno à Plinio celebrato, meritò bonitate & remediorum numero poteſt certare. Hæc Turnerus. Ego nuper ex erudito homine Scoto accepi, hos anſeres Solendgenß dictos, longiores domeſticis eſſe, ſed minus latos; in rupibus oua parere: & ſuperpoſito pede altero (unde nomen fortaſsis à ſolea, id eſt planta pedis, quam & Germani ſic nominant) tandem excludere, magnam eorum copiam capi ad inſulam Baſs iuxta Feurt fluuium, qui præterlabitur Edeburgum in Scotia: nec alibi uſquam reperiri. digredi procul, uel ad ſex circiter miliaria à littore, eius naturæ eſſe, ut cum nouum piſcem uiderint, priorem euomant, idq́ ſæpiſsimè faciant, & ultimum demum pullis ſuis afferant. tot autem piſces euomere, ut qui in præſidio arcis ſunt, piſces eiectos ad cibum colligant. facile capi, nec refugere capturos.

¶ In æſtu Scotici maris circa Hebrides inſulas (inquit Hector Boëthius in deſcriptione regni Scotiæ) præter alias inſulas nobilis eſt Maia diui Hadriani ac eius ſodalium martyrio pro Chriſti nomine coronatorum reliquijs. Altiſsimo hîc ſcopulo fons aquæ dulcis largiſsimus, admirando naturæ miraculo, medio mari ſcaturit. Omnia exuperans rerum in ſe nouitate Bas caſtellum uiribus humanis propè inexpugnabile. In hoc quoq; æſtuario ſitus eſt ſcopulus anguſto aditu uix piſcariam nauem recipiens, qui non in ſeſe ædificia extructa habet, ſed excauatus non incommodiora domicilia intus præbet quàm ſi magnis operibus extructus eſſet: cæterum longè hac re munitiora. Quicquid autem in eo eſt, portentoſæ plenum eſt nouitatis. Auium enim quas uernacula lingua Solandis (ane ſolend gwys) appellamus, haud abſimilium ijs quas Aquilas Plinius aquatiles uocat, in eo ingens copia inhabitat, nec in ullo ferè alio loco. Eæ quum primum adueniunt incipiente uere conſtruendis nidis tantam lignorum uim comportant, ut auferentibus qui illic inhabitant (nec enim id ægrè ferunt) ſatis in annum ex ea parte proſpectum ſit. Pullos ſuos piſcibus alunt ijsq́ delicatiſsimis. Nam ſi quempiam ante ceperint auolanteſq́ meliorem fundo maris nantē conſpiciant, abiecto illo, magno ſeſe impetu præcipitantes immergenteſq́ prædam perſequuntur illam, ubi uero ad nidum eſcam pullis adportarunt auferentibus rurſus hominibus haud grauate cōcedunt, continuò pro alijs auolantes. Pullos quoque nec repugnantibus deprædantur, unde ingens commodum ad Caſtelli dominum redit. Nam cutem detrahentes cum pingui, oleum inde magni precij conficiunt: habent quoq; inteſtinum quoddam paruum oleo ſingularis uirtutis refertum. Coxendicem enim arthritimq́ & id genus morbos ſanare conſueuit, ut appareat hanc auem, cum alioqui omnibus modis hominum uſibus inſeruiat, quòd rarior ſit hoc ſolo ſe eſſe inferiorem. Hæc ille. Et rurſus, Eſt & Aliza una Hebridum, ijs auibus quas ſolandis nominatas diximus abundans.

DE GVSTARDA AVE SCOTICA.

HANC etiam auis aquaticæ, ut apparet, & anserum ferorum generis iconem è Scotia accepi, absq; alia descriptione. nam quæ gustardæ auis in Historia Scotica Hectoris Boëthij nobis demonstrata est, non ad auem quæ hîc pingitur, sed ad otidē pertinet, (ut in historia eius recitabimus,) quæ tarda & starda hodie in multis Europæ regionibus uulgò uocatur, nostris trappa. itaque cum in nomine huius ad nos missæ iconis erratum suspicer, nihil aliud addam donec rem certius cognouero.

FIGVRA HAEC CAPRICALCAE EST.

DE CAPRICALCA, quam Scoti uulgò appellant ane capricalze.

CAPERCALZE, id est syluestres equi appellati, solius pinus arboris extremis flagellis uictitant, Hector Boëthius in Historia Scotica. Audio hāc auem coruo paulò maiorem esse, ac in delicijs haberi. Tænijs transuersis fuscis per collum, pectus, & uentrem distinguitur: cauda ferè nulla, &c. ut pictura ostendit.

DE ANTHO.

ANTHVS auis est magnitudine fringillæ, Aristot. Pulcher ei color, Idem. hinc nimirum & nomen factum, ut ἄνθος, quasi floridus diceretur. Gaza ex Aristotele florum transtulit. Pedes habet fissos, uermiculis uescitur, Aristot. de hist. anim. 8. 3. nec ijs solum, sed herbis quoq; pascitur, Vuottonus: quod tamen ego apud Aristotelem nusquā reperio. Circa aquas (amnes) & paludes degit, uictus facilis, (εὐβίοτος,) Aristot. Florus, spinus & ægithus odium inter se exercent: & nimirum sanguinem ægithi & flori misceri non posse dicitur, Idem. Aegithum anthus odit in tantum, ut sanguinem eorum non credant coire, multisq; ob id ueneficijs infament, Plinius. Florus odio equum habet. pellitur enim ab equo pabulo herbæ qua uescitur. nubeculans (ἐπάργεμος) hic, nec ualens acie oculorum est: quippe qui uocē quidem equi imitetur, atq; aduolans equum fuget: sed interdum excipiatur, occidaturq; ab equo, Aristot. Est quæ equorum hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorum pulsa, imitatur, ad hunc modum se ulciscens, Plin. Equus & piscis anthias inimici sunt, Philes; sed ineptè, cum anthum auem dicere debuisset.

¶ Florus, φλόρος, auis est per o. breue: φλῶρος uerò per o. longum, nomē proprium uiri, Suidas, per linguæ Latinę scilicet imperitiam. debet enim prima, etiam cum auem significat, produci, cum uerbum floreo primā semper producat. apparet autem recentiores Græcos Latinorum imitatione florum dixisse. nam &

anthos Græcè flos est. Flori quidem nomen de hac aue Græci hodieq; retinent, Gallis bruant dicitur, ut Bellonius annotat. Eberus & Peucerus Germani Saxones Tyrolt interpretantur. ¶ Auem illam quæ hinnitum equi imitetur, ipsumq; fuget, nostris regionibus ignotam esse Albertus scribit. Apud eundem & Auicennam hæc auis corruptè ybos, ibis, ydos, hyz, acontis & accurtis, nominatur, duo posteriora nomina corrupta apparet ab anthos, cætera ab hippo, id est equo, quoniam equi uocem imitatur. Albertus alicubi stultè eandem facit ciconiam, ubi ybes uel ibis legerat, nimirum quia ibis Aegyptia ciconiæ similis est. Sed alia est auis Aristoteli de hist. anim. 9. 21. dicta ἵππος, ubi Gaza piponem uertit: ut alibi πίπραν, picum auem intelligens.

DE APODE.

A.

APODES apud Aristotelem legũtur, Gaza apedes seu depedes reddit, à paruitate pedum sic dictæ aues. Eædem ab alijs cypseli uocantur, Aristot. & Plinius. κύψελος auis similis hirundini, Hesychius & Varinus. Aliqui hanc uocem per l. duplex scribunt, cypsellus, quod non placet: facta est autem à specie nidi, ut in C. ostendam. Cypselos Psellus in libro de uictus ratione trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent, Cælius. Sed Cælium ex translatione Gc. Vallæ deceptum suspicor. nam hoc interprete, Psellus laudat in cibo passeres & troglatas, (legerim passeres trogletas. hęc quidem uerba, quæ hirundinibus similes sunt, pedibus curtis, G. Vallam de suo adiecisse cõijcio,) qui foraminibus turrium solum se committunt, (unde nimirum etiam pyrgitæ hi passeres appellantur, inter attenuantes cibos cum merulis, perdicibus, &c. circa finem lib. 1. de uictus ratione à Psello memorati.) Eberus & Peucerus Germani χελιδόνας θαλασσίας, id est hirundines marinas etiam nominant, sine authore: nisi forte ex Plinio ita nominandas putauerunt, qui scribit: Apodes hirundinum specie toto mari cernuntur. Sunt qui alcyonem alicubi hodie uulgò hirundinem marinam uocent: Germani uerò meropem aut meropi congenerem auem. Albertus lib. 1. de animalibus, cum scripsisset de apodibus, quorũ pedes mali sint, sed alæ bonæ, subdit: Dicit autem Auicenna auem minorem quàm sit uespertilio, (hirundo potius, ut uitium sit interpretis, sed apus hirundine maior est. Itaq; legerim, Dicit Auicenna apodem auem maiorem esse quàm sit hirundo) & est (inquit) de genere uespertilionis, (hirundinis,) quæ in terram cadens super alas cadit, & Arabicè uocatur abasic, (uoce forsan corrupta ab apode,) & uacillat in motu ac si careat pedibus, &c. Aristoteles quidem illo in loco nullam uespertilionis, sed apodis tantum & hirundinum mentionem facit. Apedes dicuntur hirundines saxatiles & speluncariæ, Niphus. Apodhia (apodes, melius) uocantur aues similes hirundinibus, maiores tamen, plurimum uolantes, sic dictæ quia usu pedum carent, apud plures dardani uocantur uulgò, Syluaticus Italus. Sed Itali quidam meropem quoq; dardanum aut simili nomine uocant. Scoppa Italus cypselum auem Italicè interpretatur la rendena: sed ea uox hirundinem simpliciter significat, & ipse alibi chelidóna, id est hirundinem sic reddit. Apodes aues sunt hirundinum specie, quas & cypselos uocamus hodie in Venetia prouincia, Hermolaus. Hispanis apus uencéio dicitur, alijs arrexáquo. Gallis martinet, uel martelet, & la grande hirondelle, id est hirundo maior. Geor. Agricola apodem eandem cum hirundine riparia facit, & Germanice interpretatur Spirschwalben, nostri Spyren nominant, & Murspyren. alij Gerschwalm, uel Geyrschwalb. sunt autem istæ hirundinibus maiores, has Turnerus Anglus uel hirundines rusticas appellandas putat, uel apodes maiores, Anglicè dictas the great suuallouues, hoc est hirundines magnas, (uel martlettes, ut Eliota Anglus habet.) Minores uerò apodes, quæ hirundine minores sint, in templis & turribus nidulari solitas, unde & nomen habent apud Anglos à turribus, apud Germanos à templis, (Kilchenspyren, Reyn=

Reynschwalben,) quas ego potius hirundines rusticas fecerim. In præsentia quidem de maioribus tantum agam. Idem Turnerus diuersam ab utraque iam dicta auem facit falculam siue ripariam, quam Germanice interpretatur ein überschwalbe uel Speiren. sed nostri apodes maiores, ut dixi, Spyren nominant, quæ uox per onomatopœiam forte facta fuerit. Illyrij (ni fallor) apodem uocant rorayg, uel roreycz. De riparia hirundine scribemus suo loco in H. & de argathyli quoq; inter hirundines: quam Plinius etiam ripariarum generi adnumerat, alij parrarum legunt. Eberus quidem & Peucerus argathylin hirundinum generis faciunt, & Germanicè Spirschwalben interpretantur.

B.

Apodes similes sunt hirundinum, Aristot. & Plinius. haud enim discerni ab hirundine possunt, nisi quòd tibijs sunt hirsutis, Aristot. Apus maior (cuius figuram dedimus) hirundinum maxima & nigerrima est, Turnerus. Apodes à paruitate pedum dictæ specie hirundini & falculæ proximę sunt, Gaza ex Aristotele. Apodes dicuntur, non quod sine pedibus sint, sed eorum careant usu, (ut Plinius quoq; scribit:) hoc autem differunt ab hirundinibus tam agrestibus quàm domesticis, quòd tibias habent hirsutas, Georg. Agricola. Qui negant uolucrem ullam sine pedibus esse, confirmant & apodas habere, & ocen (Hermolaus legit nycterin ex Aristotelis primo de animal.) & drepanin in eis quæ rarissimè apparent, Plin. Alas habent longas & latas, pedes pilosos & adeò minutos, ut his carere putentur, Eberus & Peucerus. Digiti pedum duo antrorsum, & totidem retrorsum tendunt, quod in icone quam damus, expressum non est.

C.

Apes auis apparet omnibus anni temporibus, Aristot. Apud nos, ut audio, primæ auiũ discedunt, ultimæ redeunt. Plurimum uolant apodes. hæ sunt quæ toto mari cernuntur, nec unquam tam longo naues tamq; continuo cursu recedunt à terra, ut non circunuolitent eas apodes. Cætera genera residunt & insistunt; his quies, nisi in nido, nulla. aut pendent aut iacent, Plinius. Gregatim plerunq; uolant & altius cæteris: & in arbore more hirundinum aliarum nunquam consistunt, Turnerus. Pennis plurimum ualent, moribus, uolatu & specie hirundini ac falculæ proximæ sunt, Aristot. Apodes plures numero hybernis mensibus inter se nexæ latent in ripis fluminũ, lacuum, paludum, & in littoribus ac scopulis maris. unde accidit ut piscatores interdum ita inter se iunctas ex aquis extrahant. dictæ autem sunt ripariæ, quòd soleant ripas excauare, & in eis nidos construere à latere, Georg. Agricola. Nidificant in scopulis, Plinius. Apodes nidum specie cistellæ productæ longius, fictæ ex luto, (νεοττεύουσιν ἐν κυψελίσιν ἐκ πηλοῦ) uno aditu dato arctissimo faciunt: idq; locis angustis intra saxa & specus, ut & belluas deuitare possint & homines, Aristot. & hyeme à frigoribus tutæ esse, Georg. Agricola. Hirundo quam Galli martinetam uocant, nidificat in terra, & in ripis fluuiorum, Bellonius. Circa turres degit, in terram delapsa se erigere nequit. Nidulatur in crepidinibus fluuiorum altissimè, uel in terra, uel in glarea. Pedibus dependens somnum capit.

E.

Pueri in Creta apodes & meropes capiunt cicadis, ut in Merope dicetur.

G.

Apodes ex uino tormina sanant, Plinius.

H.

a. Apodes, genere masc. apud Aristot. de hist. anim. 9.30. Plinius fœm. gen. protulit. Scoppa uocem cypselos fœmininam facit, ego masculinam malim.

¶ Κυψέλη & κυψελὶς sordes aurium significant. Κυψέλαι καὶ κυψελίδες, ὁ ἐν τοῖς ὠσὶν ὑποσυνιστάμενος, (lego ῥύπος συνιστάμενος,) Hesych. & Varinus. item uasa frumentaria, καὶ τὰ κοῖλα σκεύη (lego σκεύη:) & auris pars caua, & pars quædam camini, Idem. Κυψελόβυστον, sordibus obturatum, Suid. & Varin. Κυψέλη, alueare, πλεκτὸν ἀγγεῖον μελισσῶν, Hesych. Κύψελον, κύβερτον μελισσῶν, Idem. Κυψέλη, κυψέλιον μελισσῶν. λέγεται δὲ καὶ ἡ ὀπὴ τοῦ ὠτός, αἱ δὲ μέλιτται ἐκπεφωλεύκεισαν ὥσπερ ἐν κυψέλῃ περὶ φωλεῷ. τὸ μέλι δὲ ἐλείβετο περὶ τῶν κεφαλῶν, Suidas & Varinus. Κυψελίδες, μελισσοφάτναι, Hesych. & Varinus: malim κυψελίδες. Κυψέλη, genus mensuræ sex medimnos capiens, quo triticum uel hordeum metiebantur: sic dictum διὰ τὸ κεκρύφθαι αὐτῷ τὴν ἕλην. ἐστὶ γὰρ στεγανόν. erant autem cypselæ non solum ex uiminibus contextæ, (πλεκταὶ,) sed etiam figlinæ, Varinus ex Scholijs in Pacem Aristoph. Cypselidas in auribus apud Hippocratem memini legisse, has Latini (inquit Aretæi interpres Iunius Paulus Crassus) aurium marmorata seu cerumina uocant. Cypseli aues nomen habent quoniam nidulantur ἐν κυψελίσιν ἐκ πηλοῦ πεπλασμέναις, ut Aristoteles loquitur. hoc est cistellis ex luto fictis, ut Gaza reddit. Suidas cypselen etiam uas uinarium fuisse scribit, citans hæc innominati authoris uerba: Ἅμα περὶ σιδήρῳ καὶ ταῖς οἰνηραῖς κυψέλαις συγκομιζόμενος. Parisijs qui collegia inhabitant literarum studiosi, cæteros martinetos nominare solent. Sunt qui Indicam auem pedibus omnino destitutam, (quam auis Paradisi nomine describemus in P. elemento,) apodem appellent: quibus ad uitandam nominum confusionem non assentior, nisi Indica aliudue cognomẽ adijciatur. Galli & Itali quidam ispidam auem uulgò uocant martinet pescheur, id est apodem piscatricem. ¶ Vnni populi apodes cognominati sunt, quòd nunquam ferè pedites sed semper equites iter facerent, ut meminit

Suidas in uoce Ἀκροσφαλεῖς. ¶ Cypſelus Corinthiorum tyrannus fuit, unde patronymicum Cypſelidæ. Cypſelidarum anathematis in Phædro meminit Plato. Vide Suidam. Athenæus libro 14. Niciam teſtem adfert, qui in Arcadicis ſcribat Cypſelum urbem condidiſſe iuxta Alpheum in campo, & Cereri ædem cõſtruxiſſe cum ara: & in eius feſto certamen de pulchritudine mulierũ inſtituiſſe, in quo uxor eius Herodice prima uicerit. Cypſela locus munitus eſt in Arcadia, cuius apud Thucydidem mentio fit hiſtoria quinta. Eſt & in Thracia nominis eiuſdem adiacens Hebro ciuitas, Cælius. ¶ Cypſelus non parit aquilam, prouerbium citatum à G. Heldelino. Eraſmus non memorat.

DE AQVILA GERMANA, (QVAM HERODIVM Albertus & alij quidam uocant: Aelianus chryſaëton & ſtellarem:) & de Aquilis in genere.

Figura ſubſequens aquilæ eſt, quæ in montibus Rhætiæ & Heluetiæ capitur.

A.

x his quas nouimus aquilæ maximus honos, maxima & uis, Plinius. **Aquila mas rex** eſt omnium auium, Kiranides. Aquilam auium reginam eſſe uolunt, Acron. Herodius rex dicitur auium, non quòd regem uerè imitetur, ſed potius à uiolentia tyrannidis, quòd omnibus uim inferat, Albertus. uocat autem herodium, primum & præcipuum aquilæ genus. Omnis aquila (inquit) uiget acie uiſus, maximè uerò illa quæ nobilis aquila uocatur, quæ herodius Latinè (ſuo ſcilicet ſæculo, non apud eruditos) dicitur. Hæc ille. Sed alij herodium interpretantur hierofalchum, alij diuerſam auem. Vide ſupra in Hierofalcho inter falcones. Nos ubicunq; hoc in capite herodium nominabimus ex Alberto, primam & præcipuam aquilam intelligemus. Aquila rex auium eſt, ſi non alarionem excipias, quæ forte aquilarum ſpecies potentiſſima eſt, Ioannes Saresbarienſis in Polycratico. ego pro his uerbis, ſi non alarionem, malim legere, ſi modo aërophilon excipias. legimus enim falconem ſacrum ſiue Britannicum à quibuſdam aërophilum (corrupta forſan uoce pro hierofalco, quanquam hierofalcum & falconem ſacrum diuerſos faciunt) uocari, ſub quo nec aquila nec ulla auis rapax auſit uolare. Videtur ſanè falco ſacer uel aëriphilus, colore, magnitudine, fortitudine, & prædandi ingenio, ad aquilam germanam Ariſtotelis accedere. ¶ Petrus Bembus in epiſtolis falconem dicit eſſe aquilam. nos aquilam à falcone genus eſſe diuerſum docuimus in Accipitre B. Regio circa Tarnaſari Indiæ urbem eius generis aquilis, quas falcones appellamus, abundat, Ludouicus patritius. Ariſtoteles ſextum aquilarum genus gneſium, id eſt uerum germanumq; appellari ſcribit. Vnum hoc (inquit) ex omni auium genere eſſe ueri incorruptiq; ortus creditur. cætera enim genera & aquilarum, & accipitrum, & minutarum etiam auium, promiſcua adulterinaq; inuicem procreant. Sed aliter Plinius, Percnopteros (inquit) imbellis & degener, ſola aquilarum exanima fert corpora, cæteræ cum occidêre conſidunt, (ſic habent codices impreſsi: ſenſus eſt, aquilas cæteras non ueſci cadaueribus, ſed ijs tantum animalibus quæ ipſæ occiderint. Hermolaus, Gelenius, Vuottonus, nihil hîc mutant.) hæc facit ut quintum genus gneſion uocetur, uelut uerum, ſolumq; incorruptæ originis, &c. quaſi ad percnopteron tantũ (quæ degener eſt & cadaueribus ueſcitur, & gypæetos dicitur, quaſi ex uulture & aquila compoſita) comparata gneſios dicatur, non ut Ariſtoteles uult (ex quo tamen tranſtulit) ad totum aquilarum accipitrumq;, imò omnium auium genus. Recentiores quidam barbari, ea quæ Ariſtoteles aquilæ, omnia ferè uulturi adſcribunt. Ariſtoteles & alij quidam, inquit Albertus, aquilam & uulturem ad idem genus auis referunt, (nos hoc neq; apud Ariſtotelem, neq; alium ueterem legimus. decepit eum forte gypæeti deſcriptio, quæ aquila uulturina ſpecie eſt: aut potius Auicennæ & Arabum interpretes, qui pro aquila aliquãdo uulturem reddunt.) hinc eſt quod aliqui uulturem nobiliſsimum genus auis eſſe ſcribunt, quod non eſt in uſu noſtro. nam uultur apud nos permagna quidem auis, ſed pigra & ignobilis eſt. aquilarum uerò apud nos magna ualde eſt diuerſitas in colore, quantitate & moribus. Hæc Albertus. unde apparet uerba eius non rectè intellecta à Nipho, qui ſcribit: Albertus maximam & legitimam aquilam propriè putat eſſe uulturem, quod exploratum mihi non eſt. niſi forte alium Alberti locum legerit. Aelianus maximum genus aquilarum chryſaëton, (id eſt auream aquilam, à colore ruffo fortaſsis) ab alijs ſtellarem (nimirum propter notas macularum, ut etiam ardeæ genus) appellari ſcribit, & non ſæpe apparere. hoc (inquit) Ariſtoteles ait uenari hinnulos, lepores, grues, anſeres ex cohorte. Deſcribit autem eius pugnam aduerſus taurum, ut recitabimus infra in D. eandem enim cum Ariſtotelis aquila germana eſſe apparet. Eſt & accipiter aſterias, de quo ſupra dictum.

¶ Aquila Hebraicè נשר neſer dicitur, ut & inter Iudæos conuenit, & interpretes Veteris teſtamenti Chriſtianos, pro hac uoce Deuteron. 14. Chaldæus habet נישרא, niſra. Arabs נסר, neſer, ſamech litera pro ſchin poſita. Perſa, אן סי מורג, an ſi mureg. L X X. ἀετὸς, Hieronymus aquila. Pſalmo 103. ubi alneſer legitur in Arabica tranſlatione, Abraham teſtis eſt lingua Iſmaëlitica ita uocari aquilam.

aquilam. Ab hac uoce Latini fortasse nisum accipitris speciem dixerint. ¶ זרזיר, sarsir, ut Dauid Kimhi docet, quidam canem leporarium interpretantur cursu uelocem, alij nemer, id est pardum, alij speciem auis immundæ, alij gallum, ut Hieronymus Prouerb. 30. secutus Septuaginta interpretes, qui ἀλέκτορα reddiderunt. nam R. Ioseph dicit esse nomen animantis ambulantis inter gallinas, Munsterus. Dauid Kimhi præterea sarsir secundum aliquos interpretatur, אשטורגל, asturgol: qua uoce aliqui sturnum denotari putant, ego potius asturem siue astorgium, id est accipitrem maiorem. Leui ben Gerson exponit טכפו, tacphu, (forte טרפותא, tarphuta, id est uulturem intelligens:) uel דבורים, id est apiculam: uel neser, id est aquilam. Author commentarij cui titulus Cabuenaki, canem leporarium. ¶ Deuteron. 14. Chaldæus pro Hebraica uoce פרס, pheres uel peres reddit ער, ar: ubi Augustinus Steuchus accipitris uel aquilæ genus esse suspicatur. Germani quidem aquilam Ar, uel Arn uocant, sed de uoce peres dixi in Accipitre A. & in capite de Accipitribus di-

uersis. Aridam uel aradam Alberto ex Auicenna uultur est: quo in loco Aristoteles uulturis tantum mentionem facit, Albertus etiam aquilarum genera addit. alibi uerò uulturem, uel uulturem & bubonem, ubi Aristoteles aquilam habet, ineptè ponit, Auicennę nimirum interpretem secutus. Aquilæ duo genera sunt, aquila absolutè, & altera dicta zimiech, uel zummach, Tardiuus. Et rursus, Albedo in capite aut dorso aquilæ, signum est aquilæ melioris, quæ Arabicè uocatur zummach, Syriacè napam, Græcè philiadelphe, Latinè milion. Sed ex his Græcum & Latinum aquilæ nomen apud nullum idoneum authorem reperias. Barbara nomina, achal, gagila & haukeb, Syluaticus aquilam interpretatur: ut hager achthamach, aliâs athamach, lapidem aquilæ Serapionis interpres. ¶ Aquila Græcis est ἀετὸς, & hodie uulgo similiter, uel ἀϊτὸς. Cyprijs ἀγὲς, ut Hesych. & Varinus scribunt. Italis aquila uel aguglia: mas priuatim terzolo d'aquila. Hispanis águila. Gallis aigle, quo nomine Sabaudos puto etiam de miluis uti: ut Germani quoque uoce Aar de aquila propriè, sed etiam de miluo. alij scribunt Ar uel Arn, uel Art: unde composita nomina, Stockar, Großart, Fischarn, Busart: hoc est, aquila truncorum, aquila feriens (quam maximam & germanam esse puto, cuius etiam supra figuram posui,) haliæetus, buteo. Flandri Arnt uel Arent proferunt. Heluetijs & alijs plerisque Germanis uox Adler usitatior est: quæ uox mihi composita uidetur, quasi Adelar, id est aquila nobilis, ein edel Arn, ut priuatim & per excellentiam de uero & nobiliore genere dicatur. Sunt qui Aern scribant, uel Ern pro aquila, sed audio apud Frisios & Anglos ernam peculiare genus aquilæ dici, de quo nos infra in Pygargo. Vox quidem Ar, deriuata uideri potest à Chaldæis, nam Deuter. 14. pro Hebraica uoce peres, quæ accipitrem significat, Chaldæus reddit ער, ar; ubi August. Steuchus accipitris uel aquilę genus esse suspicatur. Postremò Anglis aquila est an egle, aquila germana, a right egle. Illyrijs orel uel orzil.

B.

Aquilæ quibus in locis abundent, dictum est in Accipitre B. Multæ sunt in Tauro monte, Cælius: & in Caucaso, Philostratus. Rhodus aquilam nō habet, Plinius. quare pro ostento habitum, quòd aquila in culmine domus Tiberij in hac insula consedisset, ut Suetonius annotauit. Scythia & Sarmatia aquilam non gignunt, Strabo lib. 7. ¶ Aquila germana aquilarum omnium maxima est, maior etiam quàm ossifraga, sed cæteras aquilas uel sesquialtera portione excedit, Aristot. media magnitudine est, Plinius: sed locus uidetur mihi corruptus: malim, cæteras media magnitudine excedens. Aquila magnitudine est anseris, Liber de nat. rerum. Volantium apud nos maxima, ansere multò est maior, maximè alis & cauda potius quàm corpore ipso ac pōdere, Cardanus. Accipitres magnitudine non inferiores aquilis habentur, Aelianus. Falco sacer magnitudine est aquilæ uel paulò maior, Alber. Bubo apud nos aquilę magnitudinē æquat, Albert. ¶ Aquila germano colore est ruffa, (ξανθὴ, Vergilius aquilam fuluam dixit,) Aristot. colore subrutilo, Plin. Rubeus uel ruffus color laudatur in aquila, Tardiuus. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse uidetur, Festus. de aquilo colore uide plura in a.

¶ Aquila aduncis est unguibus, Aristot. Vncis unguibus sunt quibus incuruum est rostrum, ut accipitres, aquilæ, Aelianus. ὅσα τῶν ζώων τὴν ἐπιρρυγχίδα γεγάμψωκεν ἀπὸ τῆς γένυος, οἷα δήπου ἀετὸς, ἱέραξ, καὶ κεγχρηΐς, ἄλλα τε μὴ πίνοντα, Suidas in Ἐπιρρυγχίς. Oculi profundi laudantur in aquila, præsertim si nata sit in montibus occidentalibus, Tardiuus. Albedo in capite aut dorso aquilæ, signum est aquilæ melioris, quæ Arabicè uocatur zummach, Idem. Quorū oculi non glauci sed charopi sunt, animosi habentur, per coniecturam à similitudine ad leonem & aquilam, Aristot. quales autem sint oculi charopi, docui in Leone B. Quorum nasus est aduncus (ῥὶς γρυπὴ) & à fronte bene discretus (διηρθρωμένη) magnanimi cōijciuntur, exemplo aquilarū, Idem. Huiusmodi nasum quidem etiam in homine aquilinum uocant, & regium quiddam præ se ferre existimant. quoniam aquila quoque rex auium habetur. Genus aquilæ uniuersum cauda breui præditum est, alis magnis & latis potius quàm longis & acutis, sicut sunt alæ generis falconum. Rostrum etiam aquilæ magnum, oblongum & paruum (uncum, potius) habent, pedes magnos & flauos, Albertus. In asture anterior capitis pars porrecta paulatim arctatur & terminatur in rostrum, sicut & aquilæ caput, falconis non item, Idem. Quomodo accipitres sui corporis partibus ab aquilis & falconibus differant, expositum est in Accipitre B. ¶ Herodius oculos habet supra modum ardentes, croceos: ita quòd alba oculi pars topazium ferè exprimit, & pupilla ad sapphirum nigrum perlucidum conculcatæ nigredinis accedit: & loca ciliorum (superciliorum forte) eius sunt os eminens aliquantulū super (supra) oculos, ita quòd membra (palpebras puto intelligit) eius uisum colligere uidentur, Albertus. uidetur autem nihil aliud dicere quàm oculos eius cauos & profundos esse, & uidendi aciem in eis ita melius colligi. Et rursus, Herodius est aquila prægrandis, tota nigra, licet in senecta color in dorso & super alas ad cinereum uertatur. pedes ei admodum crocei, ungues longi ac ualidi; rostrum magnum cinereum ad nigredinem declinans; alæ magnæ & planæ, pennæ rectæ, quæ in fine alarū nonnihil diuaricatæ & sursum recuruæ sunt. Aquilæ maxima uis, quocirca ossa ijs natura tribuit durissima crassissimaque, quibus & medullæ minimum inest, Vuottonus. Fel earum peracre est, colore ærugineo, interdum nigro, Galenus.

¶ Aquilæ pullum ante paucos annos in agro Tigurino captum & in urbem allatum uidi huiusmodi: Alarum pennæ maximæ in contrarium extensæ interuallum relinquebant dodrātum nouem &

uem & dimidij. Longitudo à principio rostri ad finem caudæ, dodrantes quinq;. Proceritas stantis pro more, non extenso collo, dodrantes tres, palmo minus. Pedes erãt crocei, & crura à pedibus ad palmi mensuram sine plumis. digiti pedum medij, lõgitudine & crassitudine humani medij in uiro mediocre, aut paulò maior. pars dorsi superior inter alas cucullum quodammodo sua figura referebat, nempe triangula, mucrone deorsum uerso. Ventris plumarum color russus fere aut castaneæ, maculis albis aspersus. rostrum posterius subflauum, anterius nigricabat Indico propè colore. longitudo rostri superioris ad tres digitos ferè, unco præterea ad digiti mensuram descendente. A media lingua unci duo hamorum instar retrorsum spectabant. In agro etiam Heluetiæ Solodorensi quinto priusquam hæc scriberem anno, iuxta pagum Hosestettam, Iulio mense, capti sunt duo pulli aquilæ, descriptioni præmissæ conuenientes. pennæ ceruicis rigebant & longiusculè distabant. qui aquilam adultam uiderant, colorem cum ætate mutari aiebant, & pennas albas in capite, pectore & alis, omnes ad fuluum colorem conuerti. Hoc genus aquilæ audio etiam circa Geneuam sæpe capi, prægrande, ita ut cum uolare nititur aquila, licet nondum adulta, fune alligata ad crus hominis robusti, ægrè ab eo retineri possit: Cicuratas per urbem uolare aiunt, & feles aliquando super tectis arripere ac dilaniare.

C.

Aquilæ locis æditioribus considunt, Aristot. Montium uertices æditos & conspicuos incolunt, siue cum à uenatu ad quietem se recipiunt, siue soboli nidos parant: & rarò sanè ad campos rupibus relictis descendunt: sed ut plurimum è speculis suis cœlum prospectant, Oppianus in Ixeuticis. Montes magnos sæpius quàm paruos frequentant, Xenophon. De nidis eorum, ac quibus eos in locis collocent, dicetur inferius. Dicunt quidam herodium, ut alias quoq; rapaces aues, rostrum nimis aduncum & ungues, ad lapidem acuendo atterere, quum hæc instrumenta ad prædam hebetata fuerint: & hoc quidem compertum est esse uerum. alio autem tempore non facilè nec diu sedent aues rapaces in saxis, ne acies unguium retundatur. apud nos tamẽ herodius semper in præruptis sucibus sedens & nidificãs inuenitur: sed semper substratum habet cespitem, uel puluerem, uel linum, uel animalium prædando comparatorum pelles, Albertus. ¶ Aquila germana conspectu rara est, Aristot. & Plinius: more eius quam cymindẽ uocari diximus, Aristot. ¶ De aquilarum uoce κλάζειν dicimus, ut κλαγγάζειν de gruibus, κλαγγῶ de utrisq;, Pollux & Varinus. Ἀετὸς ὀξὺ κεκληγώς, Q. Calaber. Clangunt aquilæ, Author Philomelæ. Melanæetus aquila sola est sine clangore, sine murmuratione, Plinius. Clangorem aquilarum aut uulturum facile columbæ spernunt, Gillius ex Aeliano. εὔφημος δ᾽ ἐστίν· οὐ γὰρ μινυρίζει οὐδὲ λέληκεν, Aristoteles de melanæeto, ubi Theodorus transiert, modesta neq; petulans est. quippe quæ non clangat, neq; lippiat aut murmuret. sed uerbum lippire apud Latinos non aliter quàm pro ὀφθαλμιᾶν, id est lippitudine oculorum laborare inuenio: & forsan à Gaza primum per onomatopœiam confictum est.

¶ Cælius Rhodiginus adnotauit in aquila uisum esse præcipuum, in cane uim odorandi, &c. Aphrodisiensis etiam in problematis scribit, aquilas inter aues oculorum acie acutissima principatum sibi uendicare. Ex sensibus ante cætera homini tactus, deinde gustus: reliquis superatur à multis, aquilæ clarius cernunt, &c. Plinius. Cur in amicorum uitijs tam cernis acutum, Quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius? Horatius Serm. 1.3. Ἀετὸς ὄρνις δορατικὸς (lego ὁρατικὸς uel διορατικός.) καὶ ὀξὺς ἐν τῷ ὁρᾶν καὶ ἵπτασθαι. &c. id est, Aquila auis est in primis perspicax, & plurimum tum uisu tum uolatu ualet. ait enim Aristoteles, pullos eius ad Solis radios opponi à parente, & non conniuentem pro genuino agnoscere, alterum eijcere ex quo haliæetus fiat, Scholia in Iliados ρ. Aquila ex auibus maximè acres & acutos oculos habet, in quam Homerus hoc consentit & testimonio est, in morte Patrocli similem huic aui inducens Menelaum, cum requireret, quẽ ad Achillem mitteret nuntium de morte amici, Aelianus. Omnis aquila uiget acie uisus, maximè uerò illa quæ herodius & nobilis aquila uocatur, Albertus. Et rursus, Aquila cicurata prædam uidet leporum inter frutera latentem, antequam ab homine uel canibus obseruari possit. Aquila ab acumine oculorum nominatur. est enim tanti obtutus, ut cum super maria immobili pẽnna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta sublimitate pisciculos natare uideat, & instar tormenti descẽdens raptam prædam pennis (pedibus) ad littus pertrahat. Nam & contra radios Solis fertur obtutum non flectere. Vnde & pullos suos ungue suspensos radijs Solis obijcit, & quos uiderit, ceu dignos genere conseruat, qui uero flexerint obtutum, quasi degeneres abijcit, Isidorus: sed horum uel utrunq;, uel saltem quod priore loco refertur, ad haliæetum, id est aquilam marinam potius pertinet. Aquila hoc indicio suorum pullorum ingenuitatem legitimam experitur, eos adhuc implumeis ac ex ætate infirmos solem intueri aduersum cogit: ac si quis illorum solis radios ægre intuens, nictatione oculos obnubat, nido expellit, & uelut adulterinum abdicat. Sin autem solem sine nictatione respiciat, extra suspicionem est, atq; idcirco inter legitimos adscribitur, quòd cœlestis ignis est generis incorruptus index, Aelianus & Io. Tzetzes 12. 438. Maximè curant aquilæ ut generosos fœtus alant: quare pullos uolatu aduersus solem probant: & nimio splendori cedentem, aut oculis conniuentem pro spurio reijciunt, nidoq; pellũt, Oppianus in Ixeuticis. Herodius acutissimè uidet, ita ut solem in rota possit intueri. itaq; pullos dicitur suspendere, & illos eijcere qui solem in rota sine lacrymis aspicere nequeant, Albertus. Idem scribit Ambrosius lib. 5. Hexam. at Plinius non aquilam, sed

haliæetum, id est aquilam marinam pullos suos cogere aduersos intueri solis radios refert, loco ut apparet translato ex Aristotele de historia anim. 9.34. ubi tamen Græcus Aristotelis codex noster ἀετὸν, id est aquilam simpliciter pro haliæeto habet. Vuottonus totum Aristotelis caput iam citatum mendosum suspicatur, mihi quidem si pro æeto haliæetum restituas, mendi nihil superesse uidetur. Haliæetum autem legendum esse cum sequentia probant, ubi hanc aquilam per mare & litora uagari, & auium marinarum uenatu uiuere tradit: & haliæetum Gaza ex hoc loco transtulit, Plinium scilicet secutus; sed Albertus quoq; haliæetum legit, nimirum ex Auicenna.

¶ Aquilarum genera omnia carniuora sunt, Aristot. Delectãtur aquilæ agnina, hinnulorum & leporum pulpis, Oppianus in Ixeut. Aquila uiolentum animal non modo in assequendis ad uiuendum necessarijs rapinas facit, sed etiam usu carnium delectatur. nam ad se explendam lepores, hinnulos, anseres ex cohorte, & alia pleraq; rapit. Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad uictum ei herba satis est, Aelianus. Vide etiam infra in D. quænam animalia uenetur aquila: & rursus in E. cicurata quibus cibis alatur. Vnum par aquilarum magno ad populandũ tractu ut satietur indiget. determinant ergo spatia, nec in proximo prædantur, Plinius. Cymindis noctu uenatur more aquilæ, Aristot. Videtur autem sentire, non quidem aquilam noctu uenari, sed cymindem ita uenari noctu ut aquila interdiu. Et alibi, Tempus aquilæ operandi uolandiq; à prandio ad meridianum, mane enim quiescit usq; dum forũ frequens, & prandendum iam sit. Idem ex Aristotele repetijt Plinius. Cadauer aquilæ nullum attingunt, nisi forte ab ipsis relicti animalis, Oppianus in Ixeuticis. Io. Tzetzes in Varijs 5. 9. Leones (inquit) & aquilæ cadauera non degustant, siue propter fœtorem, siue per superbiam quandam, cum in suo uterq; genere regiam dignitatẽ obtineat. de feris loquor. nam de captis inclusisq; tum leonibus tum aquilis, non habeo quod dicam. putarim enim illos non mortua solum corpora uorare, sed etiam ex melle placentas, & huiusmodi. Aquilæ & uultures ultra maria cadauera sentiunt, &c. Niphus in libro de augurijs ni fallor. Nullum genus falconum aut accipitrum ad reliquias prædæ suæ reuertitur quando syluestre est; nec ullum ex eis insidet cadaueri sicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Alber. Aquilæ (ut quidã his in rebus exercitatissimus mihi narrauit) in regionibus ad Septentrionem, ut in Suetia & Liuonia, ut plurimum pisces edunt, & in nidis ac circa nidos earum, inueniuntur anguillæ & pisces, Idem. In uetere Testamento quoq; in historia Iobi legimus de neser, id est aquila: Vbi fuerint cadauera, illic adest: & in nouo, Vbi fuerit corpus (σῶμα, cadauer) illuc congregabuntur & aquilæ, Matthæi cap. 24. & Lucæ 17. Aristoteles gypæetum tantum ex aquilis cadaueribus uesci scribit. Aquila multis diebus ieiunat, Author libri de nat. rerum.

¶ Aquila, ut aduncæ (& carniuoræ) aues propè omnes, sine ullo potu uiuit: quod Hesiodus nesciuit. facit enim in narratione obsessionis Nini, aquilam augurij præsidem bibentem, Aristot. Aquila nunquam fontium ad potionem eget, nec puluerulentas uolutationes quærit, sed & contra sitim superior est, & laboris alleuationem extrinsecus obiectam non expectat; uerum & aquas & requietem præclarè contemnens, sublime fertur, sursumq; in cœlestem locum uolans, maxime procul ex alto æthere acutissimè inferiora uidet, Aelianus. & Pisides apud Suidam: cuius & hoc carmen citat: Ἀλλ' εἰσὶ δίψης καὶ κρύους ἀνώτεροι. Suidas etiam in uoce ἐπιγυγχὶς aquilam inter aues aduncas non bibentes numerat. Quod ad potum, sanguis animalium quæ ceperint, eis sufficit: aquam uerò non gustant, Oppianus in Ixeut. Aegyptij aquilam non aquam sed sanguinem testantur bibere, Gillius. Aquilæ pulli sanguinem lambunt, Iob 39.

¶ Herodius hoc commune habet cum cæteris rapacibus, quòd nisi escam prædámue, aut illum à quo tenetur, aspiciat, semper ferè pedes respicit, quum scilicet sibi relinquitur, Albertus.

¶ Herodius cur altissimè uolet, dicam in D. ex Alberto. Aquilæ aẽrem uolatu superãt, & sublimius euadunt, Oppianus Ixeut. Aquila sola auium directo uolatu sursum aut deorsum fertur, cæteræ flexionibus utuntur, Aelianus. Aquilo uentus à uehementissimo uolatu adinstar aquilæ appellatur, Festus.

¶ Renouabitur ut aquilæ iuuentus tua, Psalm. 103. sentit autẽ Psaltes uires suas quæ debilitatæ & propè fractæ sint, sic redintegrandas ut aquilæ iuuentutis robori & uigori pares esse queãt. Quomodo autem renouetur uel ad iuuentam redeat aquila, alij aliter interpretantur, ut ostendam: mihi quidem uix alia ratio huius mutationis tam probabilis uidetur, quàm quæ à mutatione pennarum intelligitur. uidentur enim aues quæ pennas mutarint, quod in rapacibus præcipuè animaduertitur, ut aquilis & accipitribus, quodammodo renouari. Meminit autem pennarum abiectionis in aquila Micheas propheta, Caluitium tuum (inquit) sicut aquila, capite primo. Sic & serpentes iuuenescere dicuntur quotannis cum leberidem, id est pellem ueterem exuerint. Super aquilæ senio duo scientissimi ac sanctissimi uiri sic scribunt: Aquilæ (inquit Hieronymus) ubi consenuerit, grauantur pennæ (& oculi) quærit illa fontem, erigitq; pennas, calorem in se colligit, eo modo sanantur oculi, in fontem se ter mergit, atq; ad iuuentutem redit. Vnde in Psalmo, Renouabitur ut aquilæ iuuentus tua. Quo in loco Augustinus quoq;: Dicitur (inquit) aquila dum senio grauatur, rostri immodicè crescentis unco non posse os aperire, (uide infra ad finem huius capitis C.) nec cibum capere, unde languescens naturæ ui collidit rostrum ad petram, cuius attritu excusso quod redundabat, ad cibum redit, atq; ita reparatur ut iuuenescat omnino, Cælius. Quòd autem nimiam rostri & unguium

guium

guium aduncitatem acuendo ad lapidem emendet aquila, uerum & compertum esse scribit Albertus. Rabi Sahadias, ut testatur R. Dauid (in commentario in caput Esaiæ 40. ni fallor) ait aquilam ante omnes aues esse maximi uolatus, & quolibet decennio, donec ad centum annos perueniat, petere ignem elementarem, atque eius calore supra modum accensam in mare se præcipitem dare, & sic renouari, plumasq; ei nouas repullulare: at cum centesimo anno id facere tentet, destitui uiribus, ita ut è mari cum se in illud præcipitauerit, resurgere nequeat, atq; ita emori. Aquila cum senecta grauatur, nubes omnes uolatu sublimi superat: unde calore solis oculorum eius caligo consumitur: & mox impetu cum ipso caloris æstu descendens aquis frigidissimis tertio immergitur, indeq; resurgens statim nidum petit: & inter pullos iam ualidos ad prædandum, in qualitate (sic legitur) frigoris & caloris, quasi quadam febri correpta, cum sudore quodam plumas exuit, & à pullis suis fouetur ac pascitur, donec pennas plumasq; recuperans innouetur, Obscurus. Quòd autem dicit Iorach & Adelinus (inquit Albertus) de herodio, non sum expertus. Dicunt enim hanc aquilam, quum senuerit tempore quo pulli iam adulti uenari possunt, sicubi deprehẽdat fontem clarum & latè scaturientem, rectà supra illum in sublime efferri, usq; ad tertium aëris locum, quem in Meteoris æstum uocauimus, ubi cum incaluerit ita ut ferè exuri uideatur, subitò demissis retractisq; alis in fontem frigidum illabi, ut à frigiditate forinsecus astringente calor internus augeatur: tum fonte relicto ad nidum suum non procul distantem aduolare, & inter alas pullorum tectam resolui in sudorem: & sic cum ueteribus pennis senectam exuere, induiq; nouis: interea uerò donec renatæ fuerint, nutriri præda pullorum. Ad hoc non habeo quod dicam, nisi mirabilia naturæ esse multa, in duobus quidem herodijs qui apud nos alebãtur, nihil huiusmodi obseruaui, erant enim illi cicures, & ad modum aliarum rapacium auium mutabantur, Hæc Albertus.

Aquilæ senecta et renouatio.

Obscurus.

¶ Aliorum animalium non semper maribus fœminæ ad coitum obediunt: aquilæ coitum nunquam recusant, nam & ter & decies quamuis initæ sint, si tamen mares præterea eas appetant, parent, Gillius. Falconum genera plura sunt, cum propter regionum diuersitatem, tum quia cum accipitribus, nisis & aquilis permiscentur, Albertus. Sextum aquilæ genus (de quo nos hîc præcipuè agimus) gnesium, id est uerum germanumq; appellant. unum hoc ex omni auium genere esse ueri incorruptiq; ortus creditur, cætera enim genera & aquilarum & accipitrum, & minutarum etiam auium, promiscua adulterinaq; inuicem procreant, Aristot. Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus uultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius. uideo autem eum hæc transtulisse ex Mirabilibus Aristotelis, cuius loci uerba quoniam aliqua ex parte obscura sunt, Græcè adscribam: Ἐκ (τοῦ ζεύγους) τῶν ἀετῶν (θατέρου τῶν ἀγόνων) ἁλιάετος γίνεται (παραλλάξ, ἕως ἂν σύζυγα γένηται;) ἐκ δὲ ἁλιαέτων φήνη γίνεται· ἐκ δὲ τούτων (οἱ πέρκνοι) καὶ γῦπες. οὗτοι δὲ (οὐκέτι διορίζουσι πρὸς τοὺς γῦπας, ἀλλὰ) γεννῶσι τοὺς μεγάλους γῦπας. οὗτοι δέ εἰσιν ἄγονοι. Ex his quæcunq; parenthesi inclusimus Plinius nõ attigit: nisi forte ab initio pro his uerbis, ἐκ τῶν ἀετῶν θατέρου τῶν ἀγόνων, legit ἐκ τῶν ἀετῶν ἑτερογόνων, uertitq;: ex diuerso (hoc est, diuersi generis) aquilarum coitu, quod non displicet: quanquam magis inclinat animus ut legatur, θατέρου τῶν ἐκγόνων, quasi hoc sensu, Ex coitu aquilarum pullus alter fit haliæetus, (idq; uicissim, nunc mas scilicet, nunc fœmina,) donec utriusque sexus haliæeti prognati fuerint. ex his deinde ossifraga nascitur. ex ossifragis percni aquilarum generis & uultures. hi tandem etsi uultures gignant maiores, quoniam tamen ij steriles sunt, οὐ διορίζουσι πρὸς τοὺς γῦπας, non dicuntur peculiarem speciem gignere. speciem enim illam appello quæ possit sibi simile procreare. Hæc interpretatio nostra si cui non placet, doceat meliorem. ¶ Theocronos accipitris quodam genere ignauo patre, & aquila matre nascitur. uide supra in Capite de accipitribus diuersis. ex tali quidem parente conceptum ouum enixa fouere negatur.

¶ Nidificant in petris & arboribus, Plinius. Vide supra ab initio huius capitis c. Nidulantur locis non planis, sed celsis, præcipuè quidem arduis saxis & præcipitibus, sed arboribus etiam, Aristoteles. An propter imperium tuum eleuat se aquila, atq; exaltat nidum suum? in petra habitat, & moratur in prærupto saxo ueluti in munito loco: inde explorat escam: in longinquum prospiciunt oculi eius, Iob 39. Aliæ ab alijs longissimè nidificant, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant, Aelianus. Vnam sedem & unum nidum semper habent, Iorath. Nidum aquilæ magnæ difficile est adire propter altitudines montium in quibus nidificat. qui pullos inde eximere uolunt, à rupe demittuntur longissimo fune, ut etiam ad falconum nidos, Albertus.

¶ Aquilæ oua pariunt terna, sed pullos binos excludũt, ut ex uersu, quem ad Musæum referunt autorem constat, Excludit binos, ædit terna, educat unum. Sed quamuis magna ex parte sic fiat, tamen & tres uisi aliquando sunt pulli, Aristot. & Plinius. Plutarchus in Mario scribit aquilam geminos tantum pullos parere, Textor Rauisius. Herodius apud nos rarò supra unum pullum inuenitur habere, quamuis duo oua pariat. Et hoc iam comperimus per sex annos continuos inspecto nido aquilæ cuiusdam, idq; magna difficultate. non enim potuimus experiri, nisi ab alta rupe submisso homine per longissimum funem, Albertus. Et alibi, Herodius unum tantum ouum parit, & si duo pepererit, plerunq; alterum corruptum inuenitur: & hoc experti sunt aucupes terræ nostræ, quæ est superior Germania, per octo continuos annos, nec unquã in nido herodij supra unum pullum inuenerunt. Sunt enim hæ aues (rapaces & aduncæ) calidissimæ naturæ: quare oua incubanti=

bus illis calefcunt ac fi ebulliant. Et rurfus lib.23. Dicunt aliqui (inquit) herodium duos aut tres pullos excludere, oua tantum bina parere: ex quorum altero unicus pullus, ex altero bini enafcantur. quod ego falfum effe arbitror. quin potius hæc aquila cum magno fit corpore, parum ad femen confert: eoq; non fupra unum aut duo oua parit, aut ad fummum tria fi iuuenis fuerit, ita ut ex fingulis ouis pulli finguli procreentur, nifi quid forte contra naturam nouetur. Cum uerò plures duobus enati fuerint, alterum ferè abijcit propter nutriendi difficultatem; id quod fępe in multis auibus obferuatum eft. Ego tamen, ut fupra dixi, non inueni unquam plus uno pullo in nido aquilæ. indiget enim pullus copiofo nutrimento, quod à parentibus procul requirendum eft. quòd fi quando duo inueniantur, id erit in Septentrionalibus regionibus iuxta fyluas & mare, ubi cum è mari pifcium, tum auium & quadrupedum minorum è fyluis præda copiofa habeatur. ¶ Pullum alterũ in educando expellunt tædio nutriendi. nam & degenerare ac hebetefcere aquila dicitur, eo tempore, ut fœtus ferarum rapere non queat; nomenq; hinc exaëti, hoc eft degenerantis aquilæ accipit. ungues etiam eius inuertuntur diebus paucis, & pennæ albefcunt, ut meritò fuos oderit partus. fed pullum eiectum ofsifraga excipit, atq; educat, Ariftot. Alterum (inquit Plinius) expellũt tædio nutriendi. Quippe eo tempore ipfis cibum negauit natura, profpiciẽs, ne omnium ferarum fœtus raperentur. Vngues quoq; earum inuertuntur diebus ijs, albefcũt inedia pennæ, ut merito partus fuos oderint. Sed eiectos ab his cognatum genus ofsifragæ excipiunt, & educant cum fuis. Verum adultos quoque perfequitur parens, & longe fugat, æmulos fcilicet rapinæ. Aquilæ in regionibus noftris nõ alunt pullos fuos nifi in nido: & poftea educunt ad prædam, & cum per fe iam prædari poffunt, longifsimè à nido fuo eos abducunt, ita ut circa nidum ipforum rarifsimè appareant. ipfi uerò retinent habitationem, ut retulit mihi falconarius peritus: qui aiebat quòd ne in eadem quidem regione parens pullum iam adultum & ad acquirendam prædam idoneum fecum effe pateretur, Albertus.

¶ Incubat aquila tricenis diebus, & ferè maiores alites, Ariftot. & Plinius. Mittit (expellit) pullos fuos aquila antequam tempus fit, adhuc parentis operam defiderantes, nec uolandi adeptos facultatem: quod per inuidiam ita facere creditur. natura enim inuida & famelica eft, nec copiofa uenationis. magnum tamen quid nancifcitur, cum uenatur. inuidet igitur fuis liberis iam maiufculis, atque edaciufculis, & ob eam rem unguibus fecat. Pulli etiam ipfi inter fe pugnare incipiunt de fede, ac paftu. Itaq; à parente eijciuntur, & pulfantur. deiecti uociferantur, periclitanturq;. Sed ofsifraga recipit eos benigne, & tuetur, & alit, dum quantum fatis fit adolefcant, Ariftot. Genera aquilarum non æquè omnia prolem faftidiunt; fed difficilior in alendo una, cui nomẽ pygargo; benignior quæ tota nigricat colore, Idem. Caufam eiectionis (inquit Albertus lib.23.) alij aliam afsignant. dicunt enim quidam ideo abijci pullum, quòd fpurium & ignobilem effe parens fufpicetur. hi enim aiunt aquilam fœminam cum alio genere quàm herodij aliquando coire, quod nos improbamus. Alij uerò aquilam diuerfi generis oua fua fractis herodij ouis fupponere aiunt; & ideo alienum aliquando effe pullum aquilæ, & propter hoc probatione indigere. Sed quia herodius ferocifsima auis eft, cui etiam ineffe dicitur præfcientiæ quiddam, quo abfens quoq; fi quid aduerfum nido appropinquet, præfentit; uidetur nullum genus auis tantæ audaciæ, quod ad nidum eius aufit appropinquare; præcipuè cum ponere oua in alieno nido non fit nifi uilifsimarum auiũ & ignobilium; quæ ouis fuis fouendis non fufficiunt; & huiufmodi aues ad nidum herodij nunquam accefferint. Alij deniq; dicunt herodium ipfum fua oua alterius generis aquilæ fupponere, permifcendo inter oua illius; ouis uerò iam exclufis herodium naturæ inftinctu reuerti, & pullos fuos, quos ab alienis ad infpectionem radiorum Solis dignouerit, alere; alienos abijcere. hos uerò colligi & nutriri ab aquila, cui ab initio herodius oua fua fuppofuerat. Et hoc ego, fi experientia non deeffet, probabilius iudicarem. Nam incubatio ouorum, occupatio eft & maceratio per abftinẽtiam, quam herodius propter naturæ fuæ mobilitatem & cibi copiam, qua uti confueuit, non facile fuftinet. Dici etiam poteft pullum aliquem ab herodio, non tanquam fpurium & adulterinum, fed fimpliciter tanquam uiliorem & minus generofum abijci, Hucufq; Albertus. Iniquifsima circa pullorum educationem aquila eft; alterum enim è duobus quos excluferit in terram eiectum pulfu alarum allidit: & alterum tantum educat; fœtu proprio dum laborem nutricationis fugit abalienato. Huiufmodi fcilicet parentes illi funt, qui paupertatis prætextu infantes exponunt, quiq; in diftribuenda hęreditate erga liberos nimium inæquales fe exhibent, Author Græcus incertus apud Antonium Monachum Meliffæ 2. 10.

¶ Tribus primis aquilarum generibus (hoc eft melanæeto, pygargo, morphno) & quinto (hoc eft, gnefio) inædificatur nido lapis aëtites, quem aliqui dixêre gagaten, Plinius. Nos de nominibus, defcriptione, natura & remedijs huius lapidis, plura fcribemus infra in G. ubi & gagaten diuerfum effe lapidem oftendemus. In præfentia fat fuerit caufas annotaffe, cur hunc lapidem aquilæ nidis inferant, in quibus tradendis authores diffentiunt. Aquilæ aëtiten gentilem fuum lapidem in nidum imponunt tanquam aduerfus fafcinationis iniuriam amuletum, Aelianus ut ex Gillij interpretatione apparet. E mari uel terra fublatum lapidem inferũt in nidum quo tutior fit ac firmior, Orus; depreffus fcilicet pondere, Gillius. Cum parturiunt, lapidem quendam nidis imponunt ut tempeftiuè pariant, neq; per uim pulfo fœtu immaturo abortiant. Non conftat autem de hoc lapide: funt qui de montibus Caucafeis, alij ab Oceani littore peti tradunt, Oppianus in Ixeuticis.

Aquila

Aquila per naturam nimij est caloris, adeò ut & oua quibus supersedet poßit coquere, (percoquere, Cælius,) nisi admoueat gagatem lapidem frigidißimum, ut testatur Lucanus, Fœta tepefacta sub alite saxa, Seruius. Sunt qui aëtiten in nido aquilæ prodesse dicunt ad mitigandum calorem ouorum uel corporis aquilæ, id quod est probabile. alij ut formentur aut uiuificentur oua. alij nè frangantur, quod falsum est. nam citius ad lapidem, quàm ad seipsa collisa franguntur, Albertus. Aquilæ & ciconiæ nunquam nidos extruunt, quin lapides illis imponant; aquila aëtiten, ciconia lychniten dictum: propterea quòd facem adhibent, ut oua fœtum producãt, & serpentes nidis non appropinquent, Philostratus in uita Apollonij. Sunt qui tradant duos lapides aquilã in nido ponere, (nomine Indes, sine quibus parere non poßit, Author libri de nat. rerum,) sine quorum præsentia oua uiuificari nequeant. sed an uerum sit ignoratur. hoc certum est, aues quasdam interponere ouis lapides, ut grues, Albertus. Plinius, ut Salueldensis citat, aetitas scribit in aquilarum nidis reperiri binos, unà marem & fœminam, & sine his parere aquilas nõ posse. exclusis uerò pullis (inquit Salueldensis) achaten supponũt, qui eos à uenenatorũ morsu custodiat. Sed achatę in aquilę nido nullus author probus mentionem facit. uerisimile est aetiten indoctos in echiten & achaten mutasse. Est autem gagatæ potius quàm achatæ uis serpentibus contraria. Quærendum an ut gallinæ libentius & commodius pariunt cum ouum (aut lapidem colore figuraq́ ouo similem) in nido habent, sic aquilæ lapidem ouiformem in nidum suum deferant, cui forte inter pariendum innixæ enitantur commodius. Oua à corruptione præseruat aquila lapide in nidum imposito, Author uetus cuius nominis non recordor. In Geoponicis Græcis 1.15. aquilam callitrichum (non expressa causa) nido imponere legi, authore Zoroastre.

¶ Vt aquilarum pulli teneras adhuc pennas sortiti, & à parentibus uolatus edocti, non longè ab ipsis primò discedunt: deinde robustiores facti ipsos etiam parentes superuolant, præsertim cum gulosos sentiant, ac nidoris gratia terram uolando radentes: sic Apollonius paruus adhuc Euxeno præceptori uoluptuario obtẽperabat, &c. Philostratus ex quo descripsit Suidas in εὔξενος. Aquilæ pulli sine clangore sunt, & sine murmuratione, Author libri de nat. rerum. Aquilæ parentes quomodo pullos suos intuitu aduersus solem probent, dictum est supra in mẽtione aciei oculorum huius alitis. Pullis, quorum excrementi locum ligârit aliquis ut cibum fastidientes prædam relinquant, multiplicem prædam afferunt, quam colligit qui ligauit, ut referetur infra in E.

¶ Scythiæ terræ incola auis est, magnitudine otidis, hoc est auis tardæ, quæ duos procreat pullos, & quæ peperit oua non incubitu fouet, sed condita in leporina, aut uulpina pelle relinquit, atq; ita obuoluta in summa arbore collocat, cumq; à uenatione uacat, custodit. & si quis scandit, impugnat, & uerberat alis, perinde ut aquilæ faciunt, Aristot. 9. 33. In Scythis auis magnitudine otidis, binos parit, in leporina pelle semper in cacuminibus ramorum suspensa, Plinius. Niphus dubitat an auis hæc Scythica otidis genus sit, sed ab otide, id est tarda nobis cognita diuersum. quoniam Græcè legitur, ἐν δὲ Σκυθίᾳ ὀρνίθων γένος ὅσιν αἱ ὠτίδες. sed Gaza legit ὡς ὠτίδες, ut ex translatione conijcio, Plinium scilicet secutus: & rectè mea quidem sententia. neq; enim otidem siue nostram siue alterius generis hanc esse putârim, sed de genere aquilarum. Est aquila grãdis in Septentrione, quæ duo oua semper parit, ut scribit Plinius (imò Aristoteles,) eaq; in leporis aut uulpis pelle in cacuminibus ramorum suspendit ut calore Solis foueantur, Author libri de nat. rerum. Eadem Albertus tanquam ex Plinio recitat: sed neq; Plinius nec Aristoteles hanc auem aquilam esse scribunt, ut facile constat ex uerbis eorum paulò ante citatis. Omne genus aquilarum (inquit Albertus) partes uulpinæ pellis siue à uulpe quam raptam dilaniârit, siue casu inuentas, colligere solet, ut oua in eis reponat, uel in alio quopiam molli & calido pilo. Quòd autem Plinius prodit aquilam aquilonarem oua in pelle uulpis inuoluta à ramis arborum suspendere, donec Solis calore perficiantur, (& excludantur pulli) tum ad eos redire, expertus sum esse falsißimũ. quoniam in Liuonia ubi aquilæ aquilonares & perquã feroces magnæq; sunt, nihil planè huiusmodi experimur; sed potius fouent oua aquilæ; & piscibus, auibus, quadrupedibusq; nutriunt pullos suos; Hæc ille. Circa Scricfinniã regionem Septentrionalem remotißimam aquila grandis detracta leporis pelle oua sua inuoluit, cuius fœtifico calore pulli educuntur, Olaus Magnus: ex cuius Regionum Septentrionalium Tabula hanc figuram adiecimus.

¶ Viuit tempore longo, quod diuturnitate nidi eiusdem declaratur, Aristot. ¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta. uide supra inter prouerbia ex Alauda. Senectam quomodo deponat, & iuuentutem recuperet, lege supra in mutatione pennarum eius. ¶ Testudines pro medicamento uorant aquilæ, Oppianus in Ixeut. ¶ Oppetunt non senio, nec ægritudine, sed fame, in tantum superiore accrescente rostro, ut aduncitas aperiri non queat, Plinius. Senescentibus aquilis rostrum superius accrescit, incuruaturq; subinde magis magisq;, ut demum fame intereant, Aristot. Senem qui fame perierit uolentes monstrare Aegyptij, aquilam pingunt adunco rostro. huic enim senescenti aduncum fit ro-

ſtrum, itaque inedia perit, Orus. Symphyto interimitur aquila, Aelianus & Philes. Negant unquam ſolam hanc alitem fulmine exanimatam, ideo armigeram Ioui cōſuetudo iudicauit, Plinius.

D.

Qui aquilarum modo oculos charopos uel naſum aduncum habent, animoſi eſſe conijciuntur, εὔψυχοι καὶ μεγαλόψυχοι, Ariſtot. Herodius perquam iracundus eſt & ſuperbus ſicut & aliæ rapaces; & ideo ſolus uolat præterquam tempore generationis & educationis pullorum. tum enim ſuper pullos uolitat docens eos uolare & prædari, Albertus. Vnum genus aquilarum eſt, quod in nutricios ſuos admirabilem charitatem retinet, cuius rei exemplum eſt aquila Pyrrhi, quam ab omni cibo ſe prorſus abſtinentem, mortuo domino ſuo immortuam fuiſſe ferunt, Aelianus. Aquilam Pyrrhus honorabat, Io. Tzetzes. Pyrrhus rex aquila appellari gaudebat, Plutarchus: Vide infra inter Propria in a. Pyrrhus Epiri rex habuit aquilam, ἀετὸν, ὃς ἤχεεν ἀκούων, εἴ τις ποτὲ προσφθέγξαιτο, Πύῤῥος ὁ ἠπειρώτης, Io. Tzetzes 3. 134. reliqua ut Aelianus. Quod idem alumna uiri priuati feciſſe dicitur, ſeſe nimirum in medios rogos, cum dominus cremaretur, immiſiſſe: ſunt qui dicant non uiri, ſed mulieris alumnam fuiſſe, Aelianus. De eadem Plinius, Eſt (inquit) percelebris apud Seſton urbem aquilæ gloria: educatam à uirgine retuliſſe gratiam aues primo, mox deinde uenatus (feras ſcilicet à ſe captas) aggerentem. Defuncta poſtremò, in rogum accenſum eius inieciſſe ſeſe, & ſimul conflagraſſe. Quam ob cauſam incolę, quod uocant Heroum in eo loco fecēre, appellatum Iouis & uirginis, quoniam illi deo ales aſcribitur. Vide plura inferius in H. d. De gratitudine aquilæ cuiuſdam à ſerpente ſeruatæ in ſeruatorem ſuum, hiſtoria refertur infra in mentione pugnæ aquilæ contra ſerpentes. Herodius prædam cum alijs auibus liberaliter communicat: ſi tamen præda non ſuffecerit, proximam ſibi quanque deplumat & deuorat. Nō facile etiam prouocatur ab æmulis auibus, ſed patientiam ſimulat donec prouocatrix tanquā confidens appropinquet, quam illa mox captam dilaniat, Albertus.

¶ Aquila ſi quem deprehenderit uiolantem nidum, uerberat ſuis alis & unguibus lacerat, Ariſtot. Ex omnibus animalibus maximo ſtudio in fœtus ſuos exiſtit: quare acerrimo odio eum perſequitur, quem in nidum inuaſiſſe conſpexerit, non inultum impunitumque dimittit, nec ad repetendam pœnarum moderationem quandam roſtro utitur, ſed illum alis uerberat, & unguibus lacerat, Aelianus. Aquila altiſsimis arboribus nidificat, quò mala beſtia non accedat: pulloſque cautè cuſtodiens non deſerit, donec ipſi ſeſe defendere ſciant ac poſsint. Itaque contra draconem uel hominem aliúdue animal quod eos turbare uel rapere uoluerit, mira animoſitate pugnat, ſeque mortis periculo pro eis exponit, eoſdem humeris ſuis tollit, ut ad uolatum prouocet, & ſanguinem lambere docet, Author libri de nat. rerum. Aquila prouocans ad uolandum pullos ſuos & ſuper eos uolitans, expandit alas ſuas, & portat in humeris ſuis: ſic Deus Iſraelem, Deuteron. 32. ¶ Pullum alterum tædio nutriendi expellit. hunc excipit & educat cum ſuis oſsifraga, ut dictum eſt ſupra in C. Adultos pullos (pullum potius: nam unum tantum educare fertur, uide in C.) perſequitur longè fugans, æmulos ſcilicet rapinę, Author libri de nat. rerum. (Hoc idem faciunt omnes aues rapaces, maximè uerò herodius & falco: propter quod etiam falcones & herodij eiecti à parētibus, retibus aucupum capti in regionibus ubi nunquam nidi eorum inueniuntur, peregrini uocantur, Albertus.) Alunt ſuos pullos donec poteſtas uolandi fiat: tum nido eos expellunt: poſt regione quam ipſi genitores incolunt, tota exterminant. Tenent enim ſingula aquilarum paria longū tractum. unde fit ne ullo pacto uicinos habere patiantur, Ariſtot. Genera aquilarum non æquè omnia prolem faſtidiunt, ſed pygargus præcipuè in alēdo difficilis eſt, benignior quæ tota nigricat colore, Ariſtot. hanc & Plinius ſcribit ſolam aquilarum fœtus ſuos alere. Aquila quomodo pullos legitimos probet ac dignoſcat aduerſo in Solem intuitu, ſcripſimus ſupra in C. ¶ Pulli aquilarum & ciconiarum adulti, parentes ſuos alunt, & uolatum ipſorum promouent, Io. Tzetzes in Chiliad. ¶ Aquila aliquando, ut refert Auicenna, uiſa eſt deuorare aquilam, ſed hoc non facit niſi præ nimia ira, in colluctatione nimirum propter prædam. in hac enim tandem quæ uicerit deuorat uictam, ſi præda ab ea extorta non ſuffecerit, Albertus & Niphus.

¶ Apes non ſunt ſolitaria natura ut aquilæ, ſed ut homines, Varro.

¶ Fiunt multa ſolerter & prouidè ab aquilis, quorum hic aliquot exempla ſubijciam. In Septentrione quòd frigidius illic cœlum eſt, in uulpis aut leporis pellem detractam & ab arbore ſuſpenſam oua ponit, ut in C. ſcriptum eſt. A meridiano tempore operantur & uolant: prioribus horis diei, donec impleantur hominum conuentu fora, ignauæ ſedent, Ariſtot. & Plinius. Vnum par aquilarum magno ad populandum tractu ut ſatietur indiget. determinant ergo ſpatia, nec in proximo prædantur, Plinius: ſentiens, ut apparet, aquilas diuerſorum parium non in propinquis inuicem, ſed multum diſtantibus locis prædari, quod quidem uerum eſſe uidetur: ſed Ariſtoteles (unde hunc locum tranſtulit Plinius) alio ſenſu dixit, aquilas (eiuſdem paris) non uenari locis ſuo nido propinquis, ſed longè diſtantibus, quod quidem non temere facere uidētur, ſed ut ita minus nidum prodant, qui ex longinquo obſeruari non facile poteſt: uel ut prædam quæ in proximo capi poſſet, ad uſum magis neceſſarium reſeruent, cum illa ſemper ferè potiri poſsint: remotior uerò citius aut euaderet aut ab alijs rapacibus auibus comprehenderetur. Aelianus eas hoc facere ſcribit, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant. Rapta nō protinus ferunt, ſed primò deponunt,

expertaque

expertæque pondus tunc demum abeunt, Plinius. Gaza ex Aristotele paulò aliter: Rapta (inquit) non protinus ferunt: sed cum corripuerint & sustulerint, deponunt, expertæque iam pondus requiescũt. (Græcè legitur, ὅταν δὲ κυνηγήσῃ καὶ ἄρῃ, τίθησι· καὶ οὐκ εὐθὺς φέρει, ἀλλὰ ἀποπειραθεὶς τοῦ βάρους ἀφίησι.) leporem etiam non statim rapiunt, sed expectant dum prodeat in plana. nec protinus de alto in terram ruunt, sed paulatim descendunt. quæ ideo faciunt, ut tutiores ab insidijs sint. considunt etiam locis æditioribus, quia difficulter à terra tolluntur. uolãt sublimes, ut perquammaximè procul aspiciant. quapropter homines solam auium omnium aquilam esse diuinam perhibent. Omnes (aues) profectò quibus ungues adunci, minime in saxis consistunt, quoniam saxi durities impedimento curuaturæ unguium est, Hæc Aristot. Frequenter herodius ungues pedum rostro acuit, ut firmius retineat prædam, Albert. Et rursus, Herodium aiunt, sicut & alias aues rapaces rostrum & ungues nimis aduncos ad lapidem atterendo acuere, quando hæc ad prædam hebetata fuerint instrumenta, & hoc quidem uerum esse constat. Condunt reseruantque suo in nido quantum cibi pullis superfit. quòd enim die quaque facultas uenandi non datur, fit interdum ne quod portent extrinsecus habeant, Aristot. Aetiten lapidem nidis imponunt, uel ad confirmandos illos pondere, uel aliam ob causam, ut copiosè scriptum est capite præcedenti. Zoroastres solus, quod sciam, callitrichon herbam eas in nidum inferre meminit. Aquilæ testudines pro medicamento uorant, Oppianus in Ixeut.

¶ Aquila uiolentum animal & tyrannicum non modo in assequendis ad uiuendum necessarijs rapinas facit, sed etiam usu carnium delectatur. nam ad se explendam lepores, hinnulos, anseres ex cohorte, & alia pleraque rapit, Aelianus. Falcones & accipitres prædam digitis apprehensam capiunt: aquilæ uerò (ut audio) posteriore digito pedis prius feriunt: unde & à feriẽdo aquilæ nomen Stoßart apud nos impositum. Venatur aquila lepores, hinnulos, uulpes & reliqua quæ uincere ualeat, Aristot. Aquila absolutè dicta capit leporem, uulpem, capreolum. aquila autem dicta zimiech, capit gruem & aues minores, Tardiuus. Lepores, præsertim anniculi, rapiuntur ab aquilis, uide in Lepore D. Cyro aduersus Armenium proficiscenti, continuò in primo agro exurgit lepus: aquila autem uolans dextera, leporem despiciens fugientem, & irruit & percussit illum, extulitque correptum, eoque ablato in collem proximum, pro libidine utebatur præda, Xenophon 2. de pædia. Et alibi, Lepores (inquit) plures sunt in insulis, quòd illic nec à uulpibus occidantur, nec ab aquilis. nam aquilæ montes magnos potius frequentant quàm paruos cuiusmodi in insulis sunt. In leporario oportet esse latebras, ubi interdiu lepores delitescant in uirgultis atque herbis, & arbores patulis ramis quæ aquilæ impediant conatus, Varro. Melanæetus aquila priuatim à præda leporum λαγωφόνος cognominatur: de qua infra priuatim. ¶ Vulpes supina aquilæ impetum excipit, ut ex Pindari Pythijs scripsi in Vulpe D. Sed aquila quoque, referẽte Aeliano, quum in pugna (nescio contra quæ animalia) uicinam se ad succumbendum sentit, sese supinam ad terram abijcit, & in hostem ungues dirigit, quod ipsum cum hostis præstare non possit, in fugam facile impellitur. Aquilæ quædam cicuratæ in Tartaria etiam in lupos insilire, eosque in tantum diuexare non dubitant, ut ab hominibus sine labore capi possint, Paulus Venetus.

¶ Herodius rex dicitur auium, non quòd uerum regendi modum imitetur, sed potius à uiolentia tyrannidis, quia omnibus dominatur dum omnes uincit ac deuorat: quamobrem & aues omnes hostes habet, Albertus. ¶ Aquilarum pennæ mixtas reliquarum alitum pennas deuorant, Plin. Non modo præsentem & uiuentem reginam auium aquilam cæteræ omnes uolucres extimescunt; atque eius conspectum exhorrent: sed & pennæ eiusdem si quis cum aliarum pennis commiscuerit; incorruptæ atque integræ manent: aliæ cum illis communitatem non ferentes, putrescunt, Aelianus. Pennæ aquilarum alias consumunt. est enim aquila auis fœtidissima & σηπεδονώδης, hoc est putrefactioni inferendæ idonea. Vnde ab eo exesas animalium reliquias nullum aliud attingit, Theophylactus Simocatus. Vna penna aquilæ coniuncta multis pennis anseris consumit eas: id quod expertus sum in pennis alarum: & forte similiter res se habet in cæteris quoque harum auium pennis; Albertus. Vide plura in Oue D.

¶ Accipiter eiusdem ferè consuetudinis & rapacitatis est ut aquila, Albertus. Aquila capit accipitrem & quamuis aliam auem rapacem, quum eas uiderit gestare lora pedum, cibi id aliquid esse putans: ac ideo eas capere conatur, ut conijcimus. nam in deserto, ubi hæ aues feræ sunt & sine loris, non inuadit eas. hoc periculum ut euitetur, aquilam aliámue auem rapacem cicuratam non nisi ademptis loris in prædam emittes, Tardiuus. Accipitres iustæ magnitudinis & integræ ætatis, sæpenumero contra aquilas & uultures pugnare aiunt, Gillius. Herodius, qui uulgo girfalco dicitur, aquilam quoque uincit, Glossa Biblica. Falco montanus miræ est audaciæ, ita ut aliquãdo aquilam inuadat, ut in eius historia diximus. ¶ Cymindis siue chalcis, qui accipiter nocturnus est, bellum internecinum gerit cum aquila, cohærentesque sæpe prehenduntur, Plinius & Aristoteles. ¶ Dissident olores & aquilæ, Plin. Aquilæ pugnat olor, uincitque eam sæpius, Aristot. Et alibi, Aquilam si pugnam inceperit repugnantes uincunt: ipsi autem nunquam nisi prouocati inferunt pugnam. quod & Athenæus ex eo repetijt, sed in singulari numero, cum Aristoteles (hoc quidẽ in loco, lib. 9. cap. 12. nam superius cap. 1. aquilam à cygno uinci scribit) in multitudinis numero cygnos aquilam uincere scribat. quod uerisimile est, si cygni plures, cum sit auis gregaria, aquilã unam

aggrediantur. sin aliquando singularem cygnum inuenerit aquila, aut ab alijs eum auerterit, non mirum est si uincit. Cygnus ab aquila sæpe hostiliter appetitur, nunquam tamē uincitur. sed eam prouocantem animi non solum robore, sed iure etiam optimo uincit, Aelianus. Si qua auium rapacium (inquit Albertus) ut uultur uel aquila inceperit pugnam cum cygnis, defendunt se fortiter, ipsi tamen pugnam non incipiunt: & aliàs uincunt, aliàs uincuntur. Tempore enim nostro multis uidentibus ex socijs nostris pugnauit aquila cum cygno: & euolabant simul in aerē adeò sublimem ut uisum nostrum effugerent: demumq́ post duas ferè horas deciderunt. erat autem aquila uictrix & superior cygno. tum accurrente ministro nostro ut cygnum caperet, aquila fugit. Qualis ubi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger uncis, Vergilius 9. Aeneid. Aquila etiam cum ardeola pugnat. unguibus etenim ualens aggreditur. hęc autem repugnando emoritur, Aristot. Grues cum se ab aquila impeti perspiciunt, in orbem consistunt, & contractæ in sinum falcatæq́, ac tanquam in aciem structæ, speciem pugnæ ostendunt: quare aquila regreditur, Aelianus. ¶ Ammianus Marcellinus anseres dicit in Tauri montis transitu propter aquilarum pauorem lapillis ora implere ne clangant. uide supra in Anseribus feris C. ὡς ὅτε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus. ¶ Nessotrophîum contegitur clatris superpositis uel grandi macula retibus, ne aquilis aut accipitribus inuolandi potestas sit, Columella. Anates ab aquila quomodo se defendant, lege supra in Anate D. quanquam anates feras in aquis marinis haliæetus potius, id est aquila marina inuadit: morphnus uerò, quæ & nessophónos, id est anataria ab anatum cęde nuncupatur, in dulcibus ut coniicio. ¶ Vestibulum in quo cohortales aues aluntur, retibus munitum sit, ne aquila uel accipiter inuolet, Columella. Albæ gallinæ propter insigne candoris ab accipitribus & aquilis sæpius abripiuntur, Columella.

¶ Clangorem aut aquilarum aut uulturum facile columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Aelianus. Et si aquilas conflictationibus cornices eludere student, has tamen illæ præclarè contemnunt, & deorsum ferri sinunt: ipsæ uerò sursum subuolantes, æthereum locum secant, quod quidem ipsum non cornicum timore agunt. (Quisnam hoc dicat, qui planè sciat aquilarū uim?) sed potius propria quadam animi magnitudine earum infra se uolantiū lapsus facile patiuntur, Aelianus. Apud nos pugnāt cum aquila cornix & pica & monedula & huiusmodi aues, eò quòd aquila deuorat eas. Vidimus enim aliquando cornices & picas deplumantes aquilam, quæ residens in arbore patienter iniuriam dissimulabat: propter quam dissimulationem cornicula quædā propius accedens rapta est ab aquila & deuorata, Albertus. ¶ Chenalopex audax est in felem & aquilam à quibus infestatur, Aelianus. ¶ De aquilæ pugna cum cygnis sæpe uincentibus, superius dixi. ¶ Aquila & ciconia causam pugnæ habent quòd una comedit oua alterius, Albertus. Et alibi, Ciconia aquilas etiam insequitur tempore pullorum, & cætera rapacia. & si sola non sufficit, aduocat alias. ¶ Herodius altissimè uolat ut de præda circunspiciat, & propter auium æmulationē, nam aliquando aues quædam leues super eam euectæ deplumant eam. Aues etiam magnæ si sublimitate eam excederent, ut grues & ciconiæ rostrorum mucrone interimerent eam, Albertus. ¶ Falco sacer aquilam ferè magnitudine æquat: & sub ipso nec aquila uolat, nec ulla auis rapax propter metum: sed statim hoc uiso cæteræ aues cum clamore fugiunt, Idem. ¶ Aquilæ hostes sunt sitta & trochilus. sitta enim oua aquilæ frangit. aquila tum ob eam rem, tum etiam quòd carniuora est, aduersatur, Aristoteles. Apud Nigidium subis appellatur auis quæ aquilarum oua frangat, Plinius. Aquila cum auicula trochilo, cui & senatoris & regis nomen, pugnare fertur, Aristot. Aquila & trochilus dissident, si credimus, quoniam rex appellatur auium, Plin. ¶ Vultures & aquilæ hostes inter se sunt, Aelianus. Aquilam uultur timet, Philes.

¶ Dissidet aquila cum dracone. uescitur enim aquila anguibus, Aristot. Aquilæ alarum crepitum ubi primum draco auribus perceperit, in latebras statim abditur, Aelianus. Aquilę non unus hostis satis est, inquit Plinius, (dixerat autem proximè de primi & secundi generis, hoc est melanæeti & pygargi aduersus ceruum pugna. sed quæ hic aduersus draconem describitur pugna aquilæ simpliciter tribuenda est, quod & alij authores faciunt:) acrior est cum dracone pugna, multoq́ magis anceps, etiamsi in aere. Oua hic consectatur aquilę auiditate malefica: at illa ob hoc rapit ubicunque uisum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita se implicans, ut simul decidat. Aquila infesto animo contra draconem pugnat: draco quidem ex fruticibus prodiens, facile aut ouem aut leporem eximit ex unguibus aquilæ. Et interea dum hic cum aquila pugnat, lepus sese in fugā dat: & draco frustra oculos in aquilam retorquens, eam persequitur, quòd in sublime elatam attingere non possit, Gillius ex Nicādro. Aquilam ferunt ubicunq; uiderit ex alto serpentem, magno mox stridore oppressum laniare: & postquam extracta de uisceribus uenena decerpserit, adhuc (forte, suctu) faucium deuorare, & uirus quod inerat extinguere, ueneno calore decocto, Iorath. Aristoteles uidetur dicere uulturem cum dracone pugnare, quod non est uerum: (nusquam hoc scribit Aristoteles, sed Auicenna aut eius interpres uulturem cum aquila sæpe confundit:) sed neq; aquila omnis cum dracone pugnat. Sed quoddam aquilæ genus est paruum, quod uenatur serpentem quendam qui draco generali uocabulo nominatur. Aquila etiam cum tyro (uipera) & dracone pugnat pro animalibus quæ aliquando uenantur, dum alter alteri prædam auferre conatur, Hæc Albertus. Vtq́ uolans altè raptum cum fulua draconem Fert aquila, implicuitq́ pedes, atque unguibus hæsit:

Saucius

Saucius at ſerpens ſinuoſa uolumina uerſat, Arrectiſq; horret ſquammis, & ſibilat ore, Arduus inſurgens: illa haud minus urget adunco Luctantem roſtro: ſimul æthera uerberat alis; Vergilius Aeneid. x I. His addam ex Aeliano hiſtoriam prolixiorem quidem, ſed memorabilem: Decem (inquit) & ſex uiri frumentum in area baculis excutientes, uaſtiſsimis ſolis ardoribus cum ardentiſsime ſitirent, unum ex ſuis ut aquam de proximo hauriret fonte, miſerunt: Is meſſoriam falcem in manibus habebat, & in humeris ſitulam geſtabat: ubi uero ad fontem uenit, aquilam extrictiſsime offendit ſerpente circumplicatam, iam iam proximam ut ſtrangularetur. in eam, ut ſæpe ſolet, inuolauerat: ueruntamen non ſuarum fraudum compos in ea ipſa expugnanda euaſerat. at enim ſpiris illius circumuenta, uicina erat ad pereundum. Agricola uel quòd non ignoraret, uel quòd auditione accepiſſet aquilam Iouis nuntiam & miniſtram eſſe, & item quòd egregie teneret feram beſtiam eſſe, falce ſerpentem ab aquila abſcidit, & uinculis eam, unde effugere non poterat, exſoluit. Cumq; his obiter geſtis reuertiſſet, atque hauſta aqua uinum temperatum omnibus miniſtraſſet, ij quidem auidiſsime bibere ingrediuntur: is autem qui aquam hauſiſſet, iam poſt illos bibiturus erat (nam tum famulus non compotor erat) ad labra poculum cum admouiſſet, ſeruata aquila circum locum illum etiam nunc uerſans, ſic in poculum inuolauit, ut potio effunderetur (ut ſcyphus frangeretur, Io. Tzetzes 3.134.) Ille quòd grauiter ſitiret indignatus ait: Hãc ne gratiam, cum ſis illa (nam auem recognoſcebat) tuo conſeruatori refers? itáne Iouem gratiarum inſpectorem & præfectum uereris? Cum hæc elocutus ſe ad alios conuerteret, uidet ex uenenata potione palpitantes, extremum ſpiritum efflare. Serpens, ut conijcere licebat, ſuo ueneno fontem imbuerat. (Aquila ſerpentem ſcilicet uiderat uenenũ euomentẽ in uas [quo aqua hauſta fuerat, uel è quo bibebant] Tzetzes.) Itaq; redemptionis præmium ei qui ſe conſeruaſſet, aquila cum pari ſalute compenſauit. Hæc dicit Crates Pergamenus, & Steſichorus in quodam poemate graui & antiquo, & in uulgus haudquaquam peruulgato. Hæc omnia Aelianus.

¶ Idem Aelianus polypi cum aquila pugnam his uerbis deſcribit: Quum in ſaxum (inquit) non admodum è mari eminens polypus aliquando correpens aſcendiſſet, ibiq; explicatis alis ſumma cum uoluptate, quòd frigida tempeſtas eſſet, à tepore ſolis caleſceret, neque ſanè ſe in ſaxi colorem uertiſſet, quod quidem ipſum cum ad declinandas, tum magis ad moliẽdas piſcibus inſidias facere ſolet, aquila acris & acuta in uidendo, prędam, ſi non ſibi futuram bonam, attamen paratã & promptam ſibi & ſuis pullis perſpicue cernens, quanto potuit maximo alarum impetu in polypum inſiluit: Sed & piſcis hic circumplicantibus aquilam & pertinaciter adhæreſcentibus cirris, in profundum detraxit, hoſtem capitaliſsimam, ſimul & interfecit: quæ quidem Lupus hians (ut eſt in prouerbio) inani ſpe illuſa, deinde in mari mortua fluitabat. Legitur in eandem rem Antipatri Theſſali epigramma libro 1. Epigrammatum Græcorum, titulo In piſces inſcripto. In Creta ui tauros inuadi ab aquila chryſaëto ſiue ſtellari dicta ſolere in hunc modum narrant. Interea taurus ſecum abijcit ad paſtum, ex inſidijs aquila in ceruicem inuolans, crebras illi ac acerrimas plagas roſtro infligit. Ille tanquam aſilo excitatus, primum incenditur ad curſum, deinde quà poteſt ſe in fugã confert. Quandiu in plano & ſtabili loco fertur, ab aquilæ moleſtia requieſcit, ea nimirum quoad in planiciem excurrit, nihil ei negotij exhibet, at quieta uolans illum acerrime obſeruat, quacunq; ingreditur. Cum illum proxime ad præcipitem locum ac decliuem acceſsiſſe uidet, explicatis in orbem alis, illius oculos quatit, & ea quæ ante pedes ſunt, nihil illum prouidentem, magna ui præcipitem agit, laniatuq; uentrem appetens, quantum eius cupiditas fert, nullo deinde negotio præda potitur. Ab aliena præda ſe continet. nihil enim tale etſi humi iacet attingit, ſed ex ſuis laboribus gaudet, atque à communicando cum alijs ſe ſuſtinet. Poſteaquam expleta atq; exſaturata eſt, ſua aſpiratione graui & tetra reliquias imbutas relinquit, alijs iam ad uſum ineptas, Aelianus.

E.

Accipitrum uel aquilarum pullos fune longiſsimo ab excelſis montium rupibus in ſportis demiſsi auferunt è nidis, Albertus. Aquilas quicunq; Caucaſum habitãt inimicas habent: quamobrem illarum nidos ubicunq; apparent, igniferis ſagittis incẽdunt, laqueos inſuper ad eas capiendas tendunt, Prometheũ ulciſci dictitantes, Philoſtratus in uita Apollonij. Falcones & herodij eiecti à parentibus, & retibus aucupum capti in regionibus ubi nunquam nidi eorum inueniuntur, peregrini uocantur, Albertus. ¶ Plura aquilarum eſſe genera ſatis notum eſt, quorũ ad uenationem nonnullis utimur, Grapaldus. Aquila capi debet adhuc parua. ſolet enim audacia & ingenio per ætatem proficere. quare difficilius adulta capitur, Tardiuus. Aquilæ cicurantur, quæ paruæ ſcilicet nidis exemptæ fuerint. nam illas quæ in feritate adoleuerunt non tutò cicurauerís. quoniam facile propter audaciam ſuam & robur inſtruentis faciem aliáſue partes grauiter læderent. Manſuefiunt autem ut hominibus uenatu acquirant quaslibet aues magnas: præcipuè uerò ut canum auxilio capiant lepores, cuniculos & capreolos. Qui aquilam ad uenationem effert, debet eſſe robuſtus, ut pondus eius ſuſtinere poſsit. Et ſtatim cum uiderit prædam à cane deprehenſam, aquilam conſuetam & inſtructam dimittet, quę ſemper ſuper canes uolabit, & cum leporẽ uiderit ſubitò deſcendet & capiet eam, Creſcentienſis. Herodius cicur ſuper manu ſedens geſtari non poteſt, ſed potius brachio toto ſuſtineri debet ab humero ultra manum pelle ceruina munito, & cum uolare conatur, dimittenda eſt ne brachium geſtantis lædat. itaq; aut coopertis fertur oculis, aut cum uolare

cupit dimittitur. Reuocata, redit ad brachium aucupis, ut uel prædã adepta uel fruſtrata, quieſcat, Albertus. ¶ Rubeus color laudatur in aquila & oculi profundi, præſertim ſi nata ſit in montibus occidentalibus, Tardiuus. Plura leges quod ad electionem aquilæ, ſupra in B. ¶ Quũ aquila uolans caudam extendit, & ſe circa illam conuertit, & uerſus plagam aliquam aſcendit, ſignum eſt meditantis fugam: Item ſi non deſcenderit ad ſonum paſtus offerendi: niſi forte nimis ſatura eſt, aut nimium obeſa. Ne igitur fugiat, cõſue pennas caudæ ipſius ne extendere poſsit, nec ad uolatum eis uti, aut depluma ambitum podicis, ita ut podex nudus appareat. ſic enim propter frigiditatem aeris ſublimis, non conabitur tam altè uolare. Verum tunc timendum eſt illi à cæteris aquilis, quas propter caudam conſutam euitare non poterit, Tardiuus. Quum aquila pugno relicto circa illũ uolat, aut in terra, ſignum eſt fugitiuæ. quòd ſi periculum ſit, ne tempore illo quo aues libidine incenſæ generationi operam dant, aquila aufugiat, dabis ei in cibo arſenicum ſiue auripigmentum rubeum, quod libidinem eius extinguet, Idem. Quum aquila dominum ſuum circunuolat, ſic ut nõ longè ab eo recedat, ſignum eſt fugitiuam non futuram, Idem. Aquila (fera) capit accipitrem & quamuis a'iam auem rapacem, aquilam quoq; cicurem, quum uiderit eas geſtare lora pedum, cibi id aliquid eſſe putans. hoc periculum igitur euitandi cauſa lora pedum aquilę cicuri, aut cuiuis aui rapaci uolaturæ, adimito, Tardiuus. Aquilæ quædam cicuratæ in Tartaria etiam in lupos inſilire, eosq; in tantum diuexare non dubitant, ut ab hominibus ſine labore & periculo capi poſsint, Paulus Venetus. Lepores & uulpes (inquit Aelianus) ad hunc modum Indi uenantur, neq; enim ad capturam eorum canibus egent: aquilarum & coruorum & miluorum pullos educunt, ad uenationemq; inſtituunt. Inſtituendi ratio hæc eſt: Primum ut ad leporem & uulpem mãſuefactos carnem appenderunt, eos de manibus dimittunt, ad quos à tergo inſequendos auibus emiſsis fruendæ carnis ad eos ipſos alligatæ poteſtatem uenatores cõcedunt. Aues autem acriter inſequuntur, & ſimul ut uel hanc, uel illam ceperint, præmium pro captura carnem conſequuntur. Hæc nimirum apud eos proſequendi has beſtias maxime illecebra eſt. Poſtea uero quàm eas exacte ad uenandi ſcientiam erudierunt, in montanos lepores, ac feras uulpes emittunt. aues conſueti prandij ſpe quæ ex obiecta præda eis oſtenditur, & inſequuntur, & celeriter comprehendunt: atq;, ut Cteſias ait, quod ceperunt, dominis reportant, non plane inſciæ pro carne illa prædæ domeſticæ antea appenſa, ſe ex fera præda nunc uiſcera habituras eſſe. Nutritur aquila omni genere carnium, nec facile morbo corripitur. cum leporẽ ceperit, paſcatur eo ſæpius, ut poſtea libentius perſequatur, Creſcentienſis. Plura de cibo aquilæ uide ſupra in C.

¶ Qui prope nidum aquilæ habitant, unum ex pullis eius (accedentes ad nidum armati, præcipuè capitibus, timore aquilæ) auferunt, & ad palum alicubi alligant. Tum illi uociferanti parentes adferunt lepores & cuniculos, ſi in locis illis reperiantur, & gallinas & anſeres, quæ accolæ ſibi colligunt. interdum feles ac uulpes. nuper quidam pullo ſic alligato gallinam attulerunt cum pullis aliquot intra pennas matris, qui ſine ulla læſione ab accolis collecti & nutriti ſunt, Creſcentienſis. Aquilæ magnæ & feroces in Liuonia regione Septentrionali (inquit Albertus) piſcibus, auibus, & quadrupedibus pullos ſuos nutriunt. Incolæ autem nidis exemptos ſub arboribus ponunt aluo ligata uel conſuta, ut cibi appetitum amittant. Parentes uerò nihilominus auiũ piſciumq; prædam apportant, quam incolæ colligunt ut ſe & familias paſcant. interdum tamẽ ſoluunt pullis anum ne moriantur, quo præda fruantur diutius. Et aliquando quidam, ut ab illo ipſo homine fide digno accepi, in uno nido aquilarum antequam pulli complerentur, plus quàm trecentas anates, & ſupra centum anſeres, lepores circiter quadraginta, & plurimos magnos piſces collegit.

¶ Aquilæ, uel cuiuslibet uaſtæ alitis pinnis quæ rigorem habent, alucaria emundentur qua parte emundari non poterunt, Columella. Scythæ, & imprimis Androphagi ex eis & Melanchlæni & Arimaſpi aquilarum ac uulturum oſsibus ad tibias utuntur, ἀετῶν καὶ γυπῶν ὀστοῖς αὐλητικῶς ἐμπνέουσι, Pollux.

F.

Aquila Deuteron. 14. & Leuit. 11. inter aues immundas recenſetur. Aquilæ cibum nobis interdixit legislator, ut & aliarum rapacium, inſinuans nullo commercio illis hominibus qui per rapinam uiuunt coniungi nos oportere, Clemens lib. 3. Pædagogi & Stromateon 5. Aquilam, haliæetum, uulturem & huiuſmodi ſublimipetas ac rapaces aues, Moſes in cibo prohibuit, faſtum ſcilicet ſupra alios ſe extollentem & rapacitatem damnans, Procopius.

G.

Vultur eadem omnia poteſt quæ aquila, ſed infirmius. pro uulture etiam abſente accipiter ſubſtituetur, ſed minore efficacia, Kiranides. Aquila quomodo mactari, & ut ſingulæ eius partes ad remedia ualeant, adiurari debeat, idem author lib. 3. ſuperſtitioſiſsimè deſcribit. ¶ Pellis aquilæ curata diligenter cum plumis ſuis, & uentri ſtomachoq; pro faſcia appoſita, colicos magnificè adiuuat & ſtomachicos: & eos qui colicam (uitio) ſtomachi patiuntur, liberat, & concoctionem iuuat, Kiranides. ¶ Aquilæ pennam uel alam ſi quis ponat ſub pedibus mulieri in partu laborãti, mox pariet. ubi uero primum pepererit, tolles pennam, Kiranides. ¶ Ad cephalalgiam magnum miraculum: Os capitis aquilæ alligatum patienti in corio ceruino uerticem ſanat. tempora uerò aquilę hemicraniam curant, dextrum dextro alligatum, ſiniſtrum ſiniſtro, Kiranid. Ad dolorem hemicranij:

cranij: Aquilæ capitis os, aut uulturis, dextrum dextro lateri dolenti, sinistrũ sinistro appende, Galenus Euporist. 3.34. ¶ Cerebrum aquilæ cum oleo & modica cedria inunctum, scotomaticos & omnem capitis affectum sanat, Kiranid. Cerebrum perdicis aut aquilæ in uini cyathis tribus morbo regio resistit, Plinius. Oculis aquilæ cerebro aut felle inunctis claritatem uisus restitui dicunt, Idem. his quidam uerba eodem in loco sequentia, cum melle Attico, adiungunt: alij ad sequens medicamentum referunt. Et alibi, Aquilæ cerebro uel felle uisus claritatem restitui & suffusiones curari dicunt. Hepar aquilæ siccum & tritum, cum proprio sanguine ac oxymelite per dies decem (potum) epilepticos sanat, Kiranides. ¶ Fel omne acre est & calfacit, sed aliud alio magis aut minus: aquilinum inter efficacissima numeratur, Dioscor. Accipitrum & aquilarũ fella nimis acria sunt, quin etiam exedunt, quod uel colore suo æruginco testantur, qui tamen interdum niger reperitur, Galenus de simplicibus 10.13. Apud eundem de composit. sec. locos 4.7. fel aquilæ miscetur ocularibus compositionibus ad sicosas aliasq; eminentias, & oculorum suffusiones, &c. De usu huius fellis ad oculorum claritatem restituendam, & emendandas suffusiones, Plinij uerba recitaui paulò ante inter remedia ex cerebro aquilæ. Aquilæ quam diximus pullos ad contuendum solem experiri, mixto felle cum melle Attico inunguntur oculorum nubeculæ & caligationes & suffusiones, Plinius. scripserat autem hoc facere haliæetum, sed alij hãc facultatem simpliciter aquilino felli adscribunt. Oculis hebescentibus felle aquilæ cum melle Attico inunctis, uisus præstatur acutissimus; ut non sibi tantum sed hominibus quoq; acutũ cernant aquilæ, Aelianus. Idem remedium Sextus ad suffusionem oculorum commendat, sed quidam (inquit) illud magis prodesse credunt, qui his medicamentum hellebori 1.j. aut dimidiam myrrhæ, tantundẽ mellis Attici, obtemperatam faciunt inunctionem, (sed uidentur hæc uerba corrupta.) compositio forte talis est, ut fellis & hellebori ana ʒ.j. myrrhæ & mellis Attici ana ʒ.ſ. ad inunctionẽ misceantur. Fel aquilæ cum succo prasij herbæ myrrhaq; & melle fumum non experto, inunctum oculis, omnem obscuritatem & hebetudinem tollit, nec ullum in eis uitium fieri sinit, Kiranides.

¶ Tussi medetur lingua aquilæ collo suspensa, Galenus Euporist. 3.37.

¶ Ad lumborum dolorem, aquilæ pedes euellunt in aduersum à suffragine, ita ut dexter dexteræ partis doloribus adalligetur, sinister læuæ, Plinius.

¶ Stercus anserinum præ nimia acrimonia inutile est. coniicio autem ita esse & accipitrum & aquilarum. Verum fugiẽda est materia omnis eiusmodi quæ difficulter comparari potest, Galenus. Verrucas & myrmecias fimus aquilæ illitus curat, Kiranides. Florentinus in Geoponicis confirmat illuc nunquam accessurum serpentem, ubi aquilæ aut milui fimus cum styrace in suffimentum fuerit adhibitus. Aquilæ fœminæ stercus cum melle synanchicos sanat, & quasuis passiones circa collum, & ad tusses prodest, Kiranides. Fimus aquilæ suffitus, in partu laborantes adiuuat mulieres, & corruptos fœtus educit, & secundas extrahit, Idem.

¶ De aëtite lapide quem Latinè aquilinum dixeris, aut aquilæ lapidem, ut Sextus. Quòd aquilæ hunc lapidem, & quam ob causam, in nidos imponant, suprà in C. docuimus. Tribus primis aquilarum generibus, (hoc est melanæeto, pygargo, morphno) & quinto (hoc est, gnesio) inædificatur (forte non simpliciter imponi, sed cum reliqua materia intertexi & implicari sentit) nido lapis aëtites, nihil igne deperdens, Plinius. Est autem lapis iste prægnans, intus cum quatias alio uelut in utero sonante, Idem & Dioscorid. Aquilæ lapis in uentre eius aut in nido inuenitur, Sextus. Aëtites lapis gignitur in Euphrate fluuio Parthiæ, Chrysermus apud Stobæum. De aëtite nõ constat: sunt qui è montibus Caucaseis, alij ab Oceani littore peti tradunt, colore candidissimo, spiritu grauidum, qui etiam ex agitatione sonum ædat: ita potentem ut aquæ bullientis in lebete feruorem extinguat, Oppianus in Ixeuticis. Aëtites duas naturas habet. alter rarus & inanis est, alter densus ac solidus, Zoroastres in Geopon. 15.1. Aëtites lapis (inquit Plinius 36. 21.) ex argumento nominis magnam famam habet. Reperitur in nidis aquilarum, sicuti in decimo uolumine diximus. Aiunt binos inueniri, marem & fœminam: nec sine ijs parere quas diximus aquilas, & ideo binos tantum. Genera eorum quatuor. In Africa nascentem pusillum & mollem, intra se ac ueluti in aluo habentem argillam suauem, candidam, ipsum friabilẽ, quem fœminei sexus putant. Marem autem, qui in Arabia nascitur, durum, gallæ similem, aut subrutilum, in aluo habentem durum lapidem. Tertius in Cypro inuenitur, colore illis in Africa nascentibus similis, amplior tamen atq; dilatatus: cæteris enim globosa facies. habet in aluo harenam iucundam & lapillos, ipse tam mollis ut etiam digitis frietur. Quarti generis Taphiusius appellatur, nascens iuxta Leucadem in Taphiusa (oppido Cephaleniæ,) qui locus est dextra nauigantibus ex hac ad Leucadem, inuenitur in fluminibus, candidus & rotundus. huic est in aluo lapis qui uocatur callimus, nec quicquam tenerius, Hæc Plin. Apud nos (inquit Ant. Brasauolus Ferrariensis medicus) duo genera sunt, alterum album marmoris colore & effigie: alterum nigrum, subnigrum, uel cinereum. Vocant & lapidem prægnantem quòd intus alterum lapidem album contineat, qui sonat si quatiatur. In aquilarũ nidis inueniri scribunt ueteres, quod nos nunquam fieri putamus. Frequens est in Apulia monte Gargano, & uarijs Apennini locis. Albus in fluminibus inuenitur, (præcipuè circa initia riuorum & fluminum.) Ex Armenia alioqui Alexandriam uehitur, inde Venetias. Abutuntur eo quidam ad multas superstitiones & uanitates, hoc uolunt furta detegi, hoc non possunt etiam optima cibaria edi, hoc futura

prædicere tentant, hoc deprehenduntur uxorum furta, Hæc Brasauolus. Lapis aquilæ inuenitur in India inter Chimonas & Sarandin, (aliâs Chimoas & Sarãdi.) Græci antarron (uox apparet corrupta, forte à Græca apud Dioscoridem κατόκιον, nisi potius κατόχιον legendum est. est enim (inquit) aëtites κατόκιον ἐμβρύων, hoc est amuletum retinens fœtus) id est alleuiantem partus. Reperta est autem huius lapidis facultas ab ipsa aquila. nam cum aquila fœmina paritura est oua, mas ei hunc lapidem ex India allatum supponit, ut facile & minori dolore pariat, Serapio. Hic lapis ex India adfertur, similis castaneæ, nisi quòd habet colorem nebulæ uel pulueris, (aliâs, colorẽ uellereum, fortè cinereum) & cum agitatur, lapillus alius interior auditur, qui fracto exteriore apparet sicut auellana, ad albedinem declinans, Rasis apud Serapionem. idem alibi (inquit Serapio) hunc lapidem ouo similem facit. Multa eruditè de aëtitis eorumq; differentijs scribit Georg. Agricola lib. v. de natura fossilium. Vt belemnites (inquit) aut terram aut arenam aut lapidẽ in se continet, ita geodes amplectitur terram: aëtites lapidem uel arenam, enhydros liquorem. sed hi differunt à belemnite figura. nam pleriq; omnes in speciem orbis globati sunt, sed modo absoluti, modo cõpressi. eum certè qui complectitur terram Plinius aliâs in aëtitis numerat, aliâs geoden uocans separatim persequitur. Dioscorides geoden ab aëtite distinguit: quòd ille terram, unde ipsi nomẽ impositum, hic lapidem contineat. adeò certè magnam cognationem inter se habent, ut ex eadem constent materia, non aliter ac belemnitæ diuersas res etiam ipsi continentes, ut ferè in eodem loco gignantur. gignuntur autem in Saxonibus ad Hildesheimum: in Misenorum montibus ad Salam, & nõ longè ab Aldebergo, ac uerò etiam sub arce Motestha, inueniuntur uerò cum torrentes ex magnis & assiduis imbribus terrã eluunt. Dictus est aëtites uel à colore aquilæ candicante cauda, ut sentit Plinius: uel quòd in aquilę nidis reperiatur. Misenus nõ longè ab Aldebergo repertus in rutilo niger est, (&c. omitto enim differentias eorum quas adfert mox à colore, odore, figura, magnitudine, duritie, asperitate et contrarijs, postremò à contentis.) Quidam cum quatiuntur, sonum non ædunt, quòd calculi intus adhæreant: sonant uerò in quibus illi liberi ac soluti intus iacent. Nec uerò pæantides, gemonides etiam uocatæ, quæ in Macedonia inueniuntur iuxta monumentum Tiresiæ: nec cissites qui nascitur in Aegypto circa Copton: nec gasidane, quam Medi & Arbelitæ mittunt, alij sunt lapides quàm aëtitæ candidi. quia enim ipsi medentur parturientibus, pæantides uocãtur: quia prægnantes quasi fiunt & pariunt alterum lapidem, appellantur gemonides; quia concipiunt, cissitæ (sed ita cyssitæ potius per y. dici deberent) nomen inuenerunt. Gasidanæ uocabulum peregrinum est, tamen quia concipere dicitur, & intra se partum fateri concussa, satis intelligimus etiam aëtiten esse. Verum de his lapidibus quisq; quod sibi uidebitur uerius sentiat. Omnino autem iam dicti lapides sunt hi, quos Theophrastus & Mutianus parere crediderunt. Enhydros quoque ad aëtitas pertinet, Hæc Georg. Agricola. Aëtitæ genus unum (inquit Christoph. Encelius) prægnans est arena & lapillis. aliud chelonitide (sic uocat im.proprię lapidem cui species sit conchæ, pectinis aut strombi.) aliud silicem candidum continet. talem ego ad Albim inueni, candidum, subrotundum, durissimum, in cuius superficie cellulæ erant tanquam in fauis apum: cuius speciem alteram aliquãdo extra matricem (lapidem continentem) inueni solam, pilei quadã forma. ¶ Vidi ego aëtiten magnitudine & forma paruæ pilæ lusoriæ, planè rotundum, ex ruffo albicantem. & alterum oblongiusculum, angulosum (tribus aut quatuor angulis) spadiceum ferè uel magis fuscum; longitudine pollicis transuersi, crassitudine minimi digiti ferè. uterq; lapillum continebat. item alium ex Palæstina allatum, asperum sabulo, nigricantem, latum, qui arenam continebat. alium deniq; oui figura. Aëtites siue geodes quem aperui dum hæc scriberem, ruffus erat, magnitudine pruni, terra siue argilla prægnans albicante, glutinosa, terræ sigillatæ uulgaris colore saporeq;. crustam quoq; ambiẽtem ex eadem substantia induruisse gustus prodebat. crusta quidem potẽtius quàm argilla siccare & astringere uidebatur. Eadem, ut conijcio, generatur cum argillæ exiguæ massæ (possunt autem in aquis & fluuijs uolutatione offensioneq; tum diuidi in exiguas partes, tum in figurã rotundam redigi) per superficiem frigore indurantur; aut forsitan etiam calore, siue Solis, siue ex terra subeunte, uel temporis diuturnitate. Exiccatis autem exterioribus & in crustam conuersis, tanquam in oui generatione, interiora molliora manent & humiditatem suam conseruant, ut quæ per crustam nimis densam euaporare non possit. Quòd si fortuitò massula non mera argilla constet, sed lapillum arenásue contineat, ea quoq; in medio relinquuntur, crusta ambiente propter exiccationem se contrahente, minusq; loci occupante. quare spacium aliquod inane relinquitur. unde sonitus. Hæc quidem de generatione & differentijs aëtitæ obseruaui. & ut naturam quoq; eius experirer, bis unum huius generis igne candefeci, qui nihil inde lædi aut mutari uisus est, ne colore quidem; ut conijciam eandem ferè eius substantiam esse, quæ argillæ illius ex qua uascula fusoria aurifabrorum fiunt. ¶ Vultures quum cœperunt oua ædere, aliquid afferunt ex Indico tractu, quod est tanquam nux, intus habens quod moueatur, sonumq; subinde reddat. Quod ubi sæpe apposuerunt, multos fœtus producunt; sed unus tantum remanet qui immusulus uocatur, Textor. ¶ Chymistæ aëtiten pro chrysolitho, & porphyrite, & chrysochromo cognomine Macedonico, & polychromo accipiunt, Hermolaus in Corollario. Ocytocius lapis est minor aëtite, planus tactu & resonans, Kiranides 1. 24. Et alibi, Aëtites lapis rubeus est colore ut cera. gestatus seruat in utero fœtus, & abortus prohibet. est enim ocytocius, (forte κατόκιον, ut Dioscorides habet.) ¶ Lapis echites (corrupta uox pro aëtite) id

τίς)id est aquileus, gemmarum optima est, coloris punicei, & uocatur ab aliquibus herodialis (ab indoctis scilicet, qui herodium ut dixi in A. pro aquila maxima & nobilissima accipiũt) eò quòd aquilæ eum in nido ouis suis apponant, Albertus. Aetiten aliqui dixere gagaten, (aliâs gagiten,) Plinius. Seruius quoq; aetiten nominat gagaten, sed gagaten scimus esse longè diuersum lapidem, qui cum uritur odorem sulphureum reddat, ut Plinius alibi scribit: aut bituminosum resinæue ut Dioscorides & Orpheus. itaq; non potest nihil igne amittere, neq; frigidissimus esse, quæ duo aetitæ attribuuntur. quanquam de gagate Plinius refert, uti eo magos in ea quam axinomantiam uocant, & peruri (inquit) negant, si euenturum sit quod aliquis optet. sed magicum hoc, non naturale est. Strabo gangiten in Armenia repertum scribit quo serpentes fugentur, hunc (gagiten seu aetiten Plinij) an alium accipiat, nondum liquet, Hermolaus. Mihi uerò dubium non est, quin gagaten intellexerit Strabo. hoc enim tantum serpentes fugari authores scribunt, non etiam aetite. Alius ab aetite est gagates uel gangites lapis, quem Nicander ἐγγαγγίδα πέτρην dixit, medicis notus, Cælius. Cæterum cum aetites igni resistere possit, teste Plinio: & aquæ bullientis in lebete feruorem extinguere, ut Oppianus scribit, (alij idem de iaspide tradunt) eo quidem nomine pyrimachus dici posset. Sed alius est lapis pyrimachus cuius meminit Aristoteles lib. 4. de Meteoris, scribens illũ quoque ut ferrum igne uehemente liquari: & quod ab eo igne soluto fluat, rursus concrescere & durari. Eiusdem & Theophrastus meminit in libro de lapidibus. Interpretes Aristotelis qui nam hic lapis sit, non docent, aliqui recentiorum pyritem esse suspicantur. Pyrimachum aliqui alabastrum esse dicunt, quod non credo: alij lapidem è quo ignis ferro excutitur, Niphus. Bellonius in Memorabilibus suis capite 53. lapidem quendam describit, quem Græci uulgò asbeston, alij uarouitnicon nominent, &c. qui an sit pyrimachus, inquirendum est. Est & amiantus lapis alumini similis qui nihil igne deperdit ut scribit Plinius. sed hunc non puto liquari, ut neq; aetiten. liquari enim & nihil deperdere, forte solius auri est.

¶ Aetites ad multa remedia utilis est. sed uis illa medica non nisi in nido direptis, Plinius. Et alibi, Lapis aetites in aquilæ repertus nido, custodit partus contra omnes abortuum insidias. Aetitæ omnes grauidis adalligati mulieribus uel quadrupedibus, in pelliculis scarificati, uteri animaliũ continent partus, non nisi parturiant, remouendi, alioqui uuluæ excidunt. Sed nisi parturientibus auferantur, omnino non pariunt, Idem 36. 20. est autem obscurum quid sibi uelit per hæc uerba scarificati uteri: & forte corruptus est locus: malim ego, lubrici uteri animalium, ex Dioscoride. Aetites mulieribus commodus abortibus aduersatur, Aelianus. Phylacterium est prægnanti, & præstat ut mulier partum perferat, Sextus. Aetites alter densus est & solidus, qui mulieribus alligatus perficit fœtus: alter rarus & inanis intus, (uidetur hîc aliquid deesse, tum quia de facultate posterioris nihil dixit, tũ quia Græcè legitur: ἀλλ᾽ ὁ μὲν νεσὸς πεδιαπήγμένος, &c. & sequi debebat, ὁ δὲ ἀραιός, &c.) Zoroastres in Geoponicis 15. 1. Collo appensus aetites amolitur abortum, Author incertus. Vt fœtus retineatur, lapis aetites appẽdatur, Galenus Euporist. 2. 57. Aetites sinistro brachio adalligatus contra muliebrium locorum lubricitatem fœtus in utero retinet. parturientibus uerò à brachio sublatus femori alligandus est, ut sine dolore fœtus excludatur, Dioscorid. Collo mulieris suspensus cõceptum impedit, Cõstantinus: per errorem fortassis, quòd apud Dioscoridem uel ipse uel alius quem sequutus est, ἀτόκιον pro κατόκιον legerit. Non igitur pugnãt authores si alij appenso hoc lapide fœtum retineri, alij promoueri partum & facilem reddi tradunt: quoniam diuersis corporis locis alligatus diuersum præstet; nempe supra uterum retineat, infra uterum uerò detrahat partum. quanquam Chrysermus apud Stobæum aetiten ait obstetrices difficulter pariẽtibus super uteros (ὑπὲρ τὰς γαστέρας) imponere; & sic illas confestim ac sine dolore eniti. Aetius uero 16. 21. aetites (inquit) super uentre gestatus, prægnantes fœtusq; conseruat, nec sinit uuluam emollescere. Mulieribus & cæteris animalibus si supponatur hora partus, facile minoriq; dolore parient, Serapio. habetur autem (inquit) apud nos à quàm pluribus, & persæpe hanc uim ei uerè attributam esse experimento cognoui. Hoc idem Rasis (Serapione citante) expertum se ait. Nos superioribus diebus periculum aetitæ in parturiente facientes, nihil iuuamenti obtinuimus, Amatus Lusitanus. Iac. Syluius in Gallia usu quotidiano huius lapidis uim probatam ait, ut supra quidem alligatus partum contineat, ad femina uerò attrahat. Apud nos aliqui in hunc usum hoc genus lapidum uel rude uel crusta superiore dempta complanatum, argento includunt, ut ad quanque corporis partem alligari commodè possit: quasi uerò uis certa huic lapidi insit fœtum ad sese attrahendi ut magneti ferrum. Atqui experimentis etiam hac in re non uidetur fides habenda. quicquid enim appenderis parturienti, instantibus iam doloribus partus & utero nitente, naturaq; mouente fœtum, ut plurimum paulò pòst pariet mulier: non minus fortè, quàm aliud quodcunq; à natura excernitur, si iam maturum sit ac nisus partis excernentis accedat, ut plurimum procedet, nisi nimium infirma & debilitata sit natura. Scio animum & fiduciam nonnihil præstare; sed hic uerbis potius spe & consolatione plenis & religione confirmari, atq; in Deum dirigi debet, nõ in phylacterijs & amuletis hærere, ne per simplicem in illa fiduciam idololatria committatur. Conatur enim dæmon ut per alios innumeros dolos, sic præcipuè per magiam quæ uerbis & amuletis uires mirificas tribuit, mentes hominum à Deo abstrahere, hanc interim non magiam sed creatæ à Deo naturæ uim esse asserens. Scio etiam occultas rerum esse facultates, qualis est magnetis in attrahendo ferro, sed in illis, cum

ex primis aut secundis qualitatibus (ut physici & medici uocant) causas cur quidq; fiat reddere nequeamus, unam habemus communissimam, nempe totius substantiæ similitudinem aut dissimilitudinem, ὡς ἀεὶ τὸ ὅμοιον ἄγει φύσις εἰς τὸ ὅμοιον. Quænam uerò substantiæ similitudo, quæ uera sympathia lapidis ad fœtum in utero fuerit? An quòd similiter aliquid inclusum intra se gestat, quod concepisse, quoq; ueluti grauidus lapis uidetur, sicut uterū fœtus? Sed ficta huiusmodi inter se rerum similitudo innumeras nobis superstitiones peperit, atqui magis fermè ridiculū est hanc facere similitudinem secundum substantiam, atq; animal pictum eiusdem substantiæ cum uiuo asserere. Sed his omissis ueniam ad reliqua quæ de facultatibus aetitę authores tradūt. Omnes aetitæ exiccant: quidam insuper astringunt: ex quibus geodes ea quæ obscurant oculos, purgat: & cum aqua illitus, sedat inflammationes mammarum & testium, Georg. Agricola. Verrucas & myrmecias aetites applicatus sanat, Kiranides. Prohibet casum epilepticorum, Euax & Albertus. hinc est forte quòd Serapio scribit poni eum loco pæoniæ. Tritus & exceptus cerotο parato cum cyprino (unguento) aut gleucino aliòue calfaciente, comitialibus magnopere prodest, Dioscorid. Adalligatus unà cum pisce aquila ossa confracta restaurat, Kiranides. Prodest cum ad alia plurima, tum ad rigores qui per circuitus reuertuntur, & præsertim ad quotidianas facit si corpori alligetur, Trallianus. Aetiten lapidem cum ouo ac modico rosaceo podagris illini iubet Aetius 12.44. ¶ Κλεπτέλεγχος est, hoc est furta detegit, si quis eum imposuerit in panem qui edendus sit. nam fur panem illum quamuis commansum dentibus suis deglutire non poterit. eodem modo cum cibarijs coctum, furem prodere aiunt, cum cibaria illa deuorare nequeat, Dioscorid. Hunc morem sic deprehendendi furem in Græcia etiamnum durantem pluribus describit Bellonius in Memorabilibus capite 23. Si quis de cibo aliquo tanquam uenenato suspicionem conceperit, aetites in cibum impositus prohibet ne deglutiri possit si uenenum sit mixtum: lapide uerò subtracto nihil prohibebit quin cibus deglutiatur, Euax & Albertus qui hoc à Chaldæis prodi scribit. Kiranides uidetur aetitæ lapidis facultates quasdam superstitiosas non satis distinguere à facultatibus attributis lapidi, quem ait reperiri in capite piscis aquilæ.

H.

a. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse uidetur: quamuis etiam ab acutè uolando dictam uolunt, Festus. Aquila ab acumine oculorum uocata est, Isidorus. ab acumine: habet enim tria acuta, uisum, iram, & instrumenta uenandi, quæ sunt ungues & rostrum, Albertus. Iouis ales, & Iouis armiger per antonomasiam absolutè pro aquila apud Vergilium ponuntur. uide infra in h. Flammiger ales, pro aquila quæ Iouis fulminibus seruit, ut exponit Lactantius, Statius 8. Thebaid. οἰωνὸς ταχὺς ἄγγελος, pro aquila Iliad. ω.

¶ Αἐτὸς, Atticum est: ἀετὸς commune. utroq; modo apud Aristotelem scriptum inuenio. Attici ut pro κλαίω, κλάω: sic ἀετὸς sine iôta proferunt, idq; aptius, ut uidetur, quoniam παρὰ τὸ ἀΐσσειν (hoc est ab impetu uolādi) hæc auis denominatur, Orion apud Etymologum. Aetòs dicitur à uerbo ἀΐσσω quod est impetum facio, quasi ἀΐτός. uel παρὰ τὸ ἀεὶ ἐτεὸς εἶναι. fertur enim illam à Ioue semper ueri euentus nuntiam emitti, Etymologus. uel ab ἀ. particula intendente & nomine ἐτεός, ὡς λίαν ἀληθὴς καὶ ἄπταιστος ἐν τοῖς οἰωνίσμασι. uel quoniam Ioui, qui allegoricè aërem denotat, sacra est, eadem origine qua aer, à uerbo ἄω (id est spiro) deriuatur, Eustathius. ¶ Αἰετὸς, aquila, Pergæis, Etymologus & Varinus. locus apud Hesychium deprauatus est. Ἴβινος, aquila, Varinus. Γαρσὸς, aquila Macedonibus, Idem & Hesychius. Alibi tamen apud eosdem inuenio, quòd aquila Macedonum lingua ἀργίπους dicatur: & rursus eadem lingua ἀγιπεύς, apud Etymologum & Varinum. Φλέγμας, aquila est fulua & uehemens: aut si Græcè mauis, ἀετὸς ξανθὸς, ὀξὺς, Hesychius & Varinus. sed pro φλέγμας repono φλεγύας, quam uocem Suidas quoq; pro aquila interpretatur. Φλεγύας est aquila dicta ἀπὸ τοῦ φλέγειν καὶ λαμπρὸς εἶναι. aliqui autem uulturi similem interpretantur. Μορφνοῖο φλεγύαο, Hesiodus in Aspide. Varinus aquilæ nigræ interpretatur: & potest sanè à uerbo φλέγω, φλεγύας, pro nigro accipi, ut αἴθων ab αἴθω. sed de morphno aquila dicam infra priuatim. φλεγυᾶν quidem & φλεγυρὸν Grammatici βίαιον & λῃστρικὸν, id est uiolentum & prædonem uel rapacem exponunt, quod aquilæ conuenit. Ἄρξιφος, aquila apud Persas, Hesychius & Varin. Ἀκυλεύς, aquila, Hesychius. apparet autem uocem esse corruptā à Latina. Escos, id est aquila auis, Syluaticus, corrupta forsitan uoce à Græca aetos. Hyperionis auis est aquila fœmina, similis aquilæ mari, Kiranides. Καταῤῥάκτης, aquila, Sophocli in Laocoonte: harpyias etiam in Phineo catarrhactas uocat. sed catarractes uel cataractes propriè & priuatim uocatur non aquila ipsa, sed aquilæ similis quædam auis rapax, ὄρνεόν τι ἀετῶδες, ut Eustathius in Dionysium scribit: in parecbolis Homericis simpliciter genus auis rapacis interpretatur.

¶ Epitheta. Iouis ales, Iouis armiger (Aeneid. 9.) quibus & per antonomasiā absolutè pro aquila utuntur. Ferox, Horatius. Fulua, Aeneid. 11. Et apud Textorē, Alituū regina, altiuolans, astriuolans, bellatrix, corusca, flammigera, grata Ioui, nubiuaga, nuncius Iouis, prædatrix, præpes Vergilio. (Vide Festum in dictione præpetere. Vergilius etiam præpetes pennas dixit. Nec respirandi fit copia præpete ferro. Ennius de pugna Cæcilij, ingruentibus in eum ueluti imbre, telis.) rapax, regalis, regia, sublimis, uenatrix. ¶ Αἰετὸς αἴθων, Iliad. ο. licet autem αἴθωνα interpretari uel à colore nigrum, fuluum, rufum: uel ab animi feruore, aut ab impetu & uehementia uolandi. Διὸς ἄρ οἰωνὸς ἀετὸς ὄρνις, Theocritus Idyl. 17. „Μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης „, Odysseæ τ. Ἀγκυλοχείλην interpretantur uel qui χείλος,

χεῖλος, id est rostrum aduncum habeat, uel chelas, id est ungues uncos. Cleonem Aristophanes traducens, coriarium & furem illum esse innuens βυρσαίετον ἀγκυλοχείλην cognominauit, quasi aduncas & rapaces manus habentem. Sed de huius uocis etymologia & interpretatione plura leges apud Varinum in elemento A. Βασιλήϊος ὄρνις αἰετὸς, Nicander. Accipitrem Homerus ὤκιστον tantum uocat, αἰετὸν uerò κράτιστον simul & ὤκιστον. ὀξὺς, in Epigram. Οἰωνὸς ταχὺς ἄγγελος, absolutè pro aquila, Iliad. ω. Αἰετὸς τανύπτερος, Hesiodus in Theogonijs. Τανυσίπτερος ὄρνις, ibidem de aquila. Τελειότατος πετεηνῶν, Homerus Iliad. θ. ubi Scholia exponunt aquilam auium maximam, uel auspicia perfecta præbentem, ἀποτελεστικώτατον. Αἰετὸς ὑψιπέτας, Aristoph. in Auibus. Ὑψιπέτης, Iliad. μ. & ν. ὑψιπετήεις, Iliad. χ. Οἰωνῶν βασιλεὺς per antonomasiam, Pindarus. Ὠμηστὴς, Apollon. Argon.

¶ Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse uidetur, quãuis eam ab acutè uolando dictam esse uolunt. Aquilus autem color ab aqua est nominatus. qui color incertus est inter album & nigrum, Festus. Aquila quidem germana colore ruffo uel subrutilo describitur, melanæetus autem & anataria seu morphnus nigricant. Aquilius prænomen (cognomẽ) ab aquilo colore, id est nigro est dictum, Idem. Corpore aquilo, Plautus Pœn. Colorem inter aquilum candidumq́; Suetonius in Augusto. Aquilinus, quod ad aquilam pertinet, aut quod aquilæ est simile. An tu inuenire postulas quenquam cocum, Nisi sit miluinis, aut aquilinis ungulis? Plautus, id est rapacibus. Aquilo uentus à uehementissimo uolatu adinstar aquilæ appellatur, Festus. Vt aquilifero moranti cuspide sit comminatus, Tranquillus in Cæsare. sed legendum aquilifer casu recto, ex Plutarcho, Cælius. Vide inferius inter icones.

¶ Legimus in templis etiam uocari ἀετοὺς. id non aliud indicat, quàm tecta, quæ item pterà uocant, sed & aetómata, sicuti in Agamemnone auctor est Ion, (ex Scholiaste Aristophanis.) Corinthiorum autem fuisse inuentum id cecinit Pindarus, quum in Olympijs ita scribit de Corinthijs, Τίς θεῶν ναοῖσιν οἰωνῶν βασιλῆα δίδυμον ἔθηκε; Antè uerò retroq́; aetómata concinnari solita, prodidit auctor Didymus, Cælius. Corinthij inuenerũt τὰ ἐπάνω τῶν νεῶν διπλᾶ ἀετώματα, Scholiastes in Olympia Pindari Carmine 13. Sed alij uidentur aquilæ effigiem interpretari apud Pindarum, quæ templis imponi solita sit, ut ex hisce Scholiastæ uerbis colligo: ὁ ἀετὸς οἰωνῶν βασιλεύς ἐστιν ὃ ἐπὶ τῶν ἱερῶν τιθέμενος. Πτερὰ καὶ πτέρυγας, καὶ ἀετώματα, καὶ ἀετοὺς, id est pinnas & aquilas uocant tecta templorum, Varinus & Suidas. Ἀέτωμα, τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον, Galenus in Glossis & Suidas. hoc est tectum quod utrinq; in altum tendit figura triangulari. neque enim omnia tecta hac specie constituuntur. apparet autem non modo templorum, sed quarumuis ædium tecta in hanc formam constructa sic dicta fuisse. Solent autẽ ditiores huiusmodi tectis ante ac retro muros triangulari figura per interualla scansilia se colligentes in mucronem, pinnarum extensarum similitudine, adiungere qui ipsi muri uel pinnę murorũ an similiter aeti uel aetómata dici possint, iudicẽt alij. Ἀετὸς uel αἰετός, τὸ ὀρόφωμα τὸ ὑπὲρ τὸν ὄροφον ὃ τινὲς ἀέτωμα καλοῦσι, στέγασμά τι τῶν οἴκων ἐμφερὲς τῇ πτήσει τοῦ ζώου, Suidas & Etymologus. Eustathius simpliciter aetòn & aétoma partẽ templi esse scribit, sic dictam à similitudine alarum aquilæ. Galenus lib. 3. commentariorum in Hippocratem de articulis, Ἀέτωμα οἴκου (inquit) uocat culmen seu supremam domus partem triangulari forma. nam si solarium (ἡλιαστήριον) quispiam facere uelit, loco tegularum aream planam cõstituet. at si tegulas imponat, ea forma tectum erigit, qua facile pluuialis aqua defluere queat. unde in altum medio culmine à posteriore in anteriorem partem per longitudinem porrecto hinc & inde supra laterales parietes tectũ humiliter deducitur, ut geminarum demissarum alarum speciẽ præferat. ex qua similitudinę ueteres huiusmodi tecto aetomatis nomen indidisse uidentur: quod & ἀετὸν appellarunt cum alij, tum Diocles Carystius hunc locum paraphrasticè reddẽs, Hæc ferè Galenus. Græcus quidem codex admodum deprauatus est. Interpres Latinus uertit lacunar, & testudinatum, quàm rectè uiderit ipse. Ἀετὸν quidem dictum apparet, quòd in tali contignatione tecti, trabes inter se oppositæ, colligatæ uideantur & connexæ. Aquilas templi Tegeatarum Pausanias in Arcadicis dixit. Τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς ἀετὸν, Aristophanes in Auibus. Ἀετὸς, τὸ ἐφ᾽ ἑκάστῃ κνήμῃ τοῦ τροχοῦ σιδήρεον, id est ferramentum iuxta singulos rotæ radios, Pollux, Etymologus, Hesiodus & Varinus. καὶ κυμάτιον τὸ ἐν τοῖς γείσοις, Hesiodus & Varinus. ¶ Ἀετιδεῖς, pulli aquilarũ Aeliano, Suidas. ¶ Aristophanes Cleonem traducens tanquam coriarium & pecunias publicas suffurantem βυρσαίετον ἀγκυλοχείλην nominauit. ¶ Ἀέτειον πτερὸν καὶ κρέας, id est aquilinam pennam & carnem Græci dicunt, Suidas. ¶ Ὄρνεον ἀετῶδες, auis aquilæ similis, ut de catarrhacte & harpe auibus apud Grammaticos legimus.

¶ Ἀετὸς ἵππων, equus celerrimus, in epigrammate Archiæ, Anthologij 1. 33. pro equo omnium pernicissimo, quãdo aquila inter aues uelocissima est. Oppianus Iberos equos tantæ celeritatis esse scribit, ut solæ cum eis aquilæ certare possent. Ἀετογενεῖς dicti equi à genitiua quadam nota, quam habent circa armos, à Sarmatis probantur tanquam ad cursus aptissimi: improbantur qui eadẽ circa caudam & clunes habuerint, Absyrtus 115. Conuenit sanè à pernicissima auiũ aquila equos etiam uelocissimos sic appellari, etsi nulla huiusmodi corporis nota foret. ¶ Exaetus dicitur aquila dum nutrit pullitiem à fortitudine sua degenerans, adeò ut fœtus ferarum rapere non queat, ut in C. docuimus. ¶ Est & aquila piscis, ἀετὸς apud Athenæum. Καρχαρόδοντα dicuntur, quorum rotundi & alternatim (uel pectinatim) inuicem inserti dentes sunt, ut leo, canis, pardalis, ἀετίδες & pisces carniuori, Scholia in Aristophanis Equites. ¶ Aetites lapis descriptus est in G.

¶ Ἀετός, herba quædam in Libya naſcens, Varinus & Etymologus. ſed ἀετὸς etiam tanquam herbæ nomen apud Varinum legitur, uoce nimirum corrupta. Galenus lib. 6. de ſimplicibus medicamentis refert Pamphilum quendam in opere ſuo de herbis grammatico & magico potius quàm medico, ἀετοῦ, id eſt aquilæ herbæ meminiſſe, cuius apud neminem Græcorum mentionem ſe inueniſſe ſcribat, ſed tantum in libro quodam qui Hermæ Aegyptio tribuatur de 36. ſacris herbis horoſcoporum, quas omnes (inquit Galenus) nihil quàm nugas & figmenta eſſe conſtat. Hæc fortè fuerit Prometheum dicta herba Apollonio in Argonauticis, quã fingit natam è ſanguine Promethei aquila iecur eius depaſcente, unde & radix ſanguinolenta appareat: flore croceo cubitali, (uel cubitum diſtante à terra,) caule gemino. Scholiaſtes ait poetam hæc fingere, à nullo enim rhizotomo talem ſtirpem deſcribi. Nos centaurij maioris tantum radicem ſucco manare ſanguineo apud ueteres legimus, cui tamen reliqua deſcriptio non conuenit. Ἀετώνυχον, herba, Heſychius & Varin. Dioſcorides (aut quiſquis nomenclaturas ei adiecit) leontopodium dictam herbam, aetonychon etiam nominari prodit. Aegineta uerò lithoſpermum aetonychi ſemen eſſe ait. Sed lithoſpermon ea eſt herba quam uulgò milium ſolis uocitant, longè à Dioſcoridis leontopodio diuerſa. Lignũ aquilæ quoddam dictum peregrinum & aromaticum hodie in noſtrũ orbem afferri audio. Herba quam Galli ancholiam uocant, noſtri aquilegiam, aliqui angelicam, Matthæolus Senenſis aquilinam nominat: aliqui amorem perfectum.

¶ Icones. In ſceptris regum aquila erat, Scholiaſtes Ariſtophanis. ¶ Aquila fuit ſignum ſingularum legionum Romanarum: unde aquilifer dicebatur ſignifer in Romana militia. Aquilam Romanis legionibus C. Marius in ſecundo conſulatu ſuo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor alijs: lupi, minotauri, equi aprię ſingulos ordines anteibãt. Paucis ante annis ſola in aciem portari cœpta erat, reliqua in caſtris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo notatum, non ferè legionis unquam hybernaſſe caſtra, ubi aquilarum non ſit iugum, Plinius. Ex quibus L. Petroſidius aquilifer, quum magna multitudine hoſtium premeretur, aquilam intra uallum proiecit, Cæſar 5. belli Gall. Quum ſigna militaria, quum aquilam illam argenteam (cui etiam ſacrarium ſcelerum domi ſuæ fecerat) ſcirem eſſe præmiſſam, Cic. 2. in Catil. Signa decus belli Parthus Romana tenebat, Romanæq; aquilæ ſignifer hoſtis erat, Ouid. 5. Faſt. Infeſtiſq; obuia ſignis Signa, pares aquilæ, Lucan. lib. 1. Vt notæ fulſere aquilæ, Romanaq; ſigna, Ibid. Aquilæ duæ, ſigna ſexaginta ſunt relata Antonij, Galba ad Cicer. lib. 10. Iupiter egrediens ad bellum contra patrem Saturnum, aquilę uidit augurium: cuius cum uiciſſet auſpicio, fictum eſt quòd ei pugnanti tela miniſtraſſet: unde etiam à felice augurio natum eſt, ut aquilæ militum ſigna comitẽtur, Seruius. Primum ſignum totius legionis eſt aquila, quam aquilifer portat, Vegetius de re milit. 2. 13. C. Cæſare, M. Lepido Coſſ. decimæ legionis Aquilæ Cn. Pompeij filio, quæ fulmina tenebant, uiſæ dimittere, & in ſublime auolare: ipſe adoleſcens Pompeius uictus, & fugiens occiſus, Iul. Obſequens. Traditur primam aquilam, quæ in exercitu Craſsi ferebatur, ſua ſponte cogente nemine, eſſe conuerſam, aduerſus Parthos proficiſcentis, Plutarchus in uita Craſsi. Ἀετοφόρων λεγιώνων, libro 8. Sibyllinorum. Aquila etiamnum ſignum eſt imperij Romani, cui bina capita affinxerunt poſtquam imperium in Orientale & Occidentale diuidi cœpit. ſed pictores dum elegantius quàm uerius repręſentare aquilam ſtudent, iconẽ eius paulatim omnino corruperunt. Ὦ ἔβενος, ὢ χρυσός, ὢ ἐκ λευκῶ ἐλέφαντος Αἰετῶ οἰνοχόον Κρονίδᾳ Δὶ παῖδα φέροντες, Theocritus Idyl. 15. De aquilis aureis in tẽplo Delphico, leges infra in h. Aquila aurea in porta templi Hieroſolymitani ab Herode conſecrata, à Iudæis aliquibus poſtea deiecta eſt: quorum aliqui comprehenſi iuſſu Herodis uiui combuſti ſunt, ut tradit Ioſephus Antiquitatum Iud. lib. 17. cap. 8. De aquila ſuper tumulo Ariſtomenis, uide in h. mox poſt prouerbia. In carcerum Olympici certaminis embolo, id eſt roſtro, delphis æreus in canone erectus uiſitur, & in medio ara quæ aquilam ex ære alis longè extenſis ſuſtinet. Eſt autem machina huiuſmodi, ut ea commota delphinus in terrã cadat, aquila uerò ſurſum proſiliat, Idem Eliacorum 2. Leocras (lego Leochares, ex Tatiano) ſtatuarius aquilam fecit, ſentientẽ quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem unguibus etiã per ueſtem, Plinius 34. 8. Diuus Auguſtus in Curia quam in comitio conſecrabat, duas tabulas (pictas) impreſsit parieti: quarum alterius admiratio eſt, puberem filium ſeni patri ſimilem eſſe, ſalua ætatis differentia, ſuperuolante aquila draconem cõplexa, Idem. Memini cum Romæ ætatem tererẽ, ad Palatij radices ponè Anaſtaſiæ templum, ſacellum effoſſum fuiſſe, quod tum pleriq; Conſi putarunt, propter frequentes conchas marinas ibi repertas, ubi & effigies albæ aquilæ cum criſta rubra in ſacelli fornice ſeu teſtudine, quod tum pleriq; conſilij ſymbolum interpretabantur, Lil. Greg. Gyraldus. Apis Aegyptiorum in tergore effigiem aquilæ habet, Herodotus. Vt hominem ſignificent Aegyptij qui tutò urbem habitat, aquilam pingunt quæ lapidem geſtet. hæc enim è mari uel terra ſublatũ lapidem in ſuum infert nidum quò tutior ſit ac firmior, Orus 2. 50. Regem qui ſolitudine gaudeat, quiq; errata non condonet ſi uelint ſignificare, aquilam pingunt. hæc enim deſertis in locis nidum ſibi conſtruit, ſublimiuſq; cæteris uolucribus uolat, Idem 2. 57. Cum ſuis ſacris literis Aegyptij uictoriam pingerent, aquilam formabant, quoniam ea auis cæteras aues ſuperare ſolet, Lil. Greg. Gyraldus. Aquilæ pullus maſculum & orbiculatum (ἀῤῥενογόνον καὶ κυκλοειδὲς) quippiam, uel ſemen hominis connotat, Orus 2. 3. Emblemata quædã Alciati de aquila, infra in h. referam. ¶ Eſt & aquila ſydus, de qua Higinus:

Hæc

Hæc est (inquit) quæ dicitur Ganymedem rapuisse, & amanti Ioui tradidisse. hanc etiã Iupiter primus ex auium genere delegisse sibi existimatur: quæ sola tradita est memoriæ, cõtra Solis exorientis radios contendere ualere. itaq; super aquarium uolare uidetur. Hunc enim complures Ganymedem esse finxerunt. Nonnulli etiam dixerunt Meropem quendam fuisse, qui Coon insulam tenuerit regno, & à filiæ nomine Coon, & homines ipsos à se Meropas appellarit. hunc autem habuisse uxorem nomine Ethemeam, genere Nympharum procreatam: quæ cum desierit colere Dianam, ab ea sagittis figi cœpit, tandemq; à Proserpina uiua ad inferos arrepta est: Meropem autem desiderio uxoris permotum, mortem sibi consciscere uoluisse: Iunonem autem misertam eius, in aquilam corpus eius conuertisse, & inter sidera cõstituisse: ne si hominis effigie eum collocaret, nihilominus memoriam tenens coniugis desiderio moueretur. Aglaosthenes autem qui Naxica scripsit, ait Iouem Cretæ surreptum, Naxum delatum, & ibi esse nutritum: qui postquam peruenerit ad uirilem ætatem, & uoluerit bello lacessere Titanas, sacrificanti ei aquilam auspicatam: quo auspicio usum esse, & eam inter astra collocasse. Nonnulli etiam dixerunt Mercurium, alij autem Anapladem pulchritudine Veneris inductum in amorem incidisse: & cum ei copia nõ fieret, animum ut contumelia accepta defecisse: Iouem autem misertum eius, cum Venus in Acheloo flumine corpus ablueret, misisse aquilam, qui soccum eius in Amythaoniam Aegyptiorum delatum Mercurio traderet: quem persequens Venus ad cupientem sui peruenit: qui copia facta, pro beneficio aquilã in mundo collocauit. Hæc omnia Higinus. Aquila occidit 13. kalend. Augusti, Plinius. Exorto Leone occidit, exoritur autem cum Capricorno, &c. Vide astronomos: ut Higinum de sagitta qua Hercules aquilam interfecit. Griphus est apud Athenæum, quæ nam eadem in cœlo, terra, & mari habeantur: ad quem respondetur, Vrsus, serpens, aquila, & canis. addo & leporem. ¶ De spectro tricipiti, capitibus aquilæ, leonis & bufonis, quod Marcomiro Troianorum circa Mæotin regi apparuit, ex Munstero historiam scripsi in Bufone a.

¶ Propria. Aegyptus dicta est olim Aëria, & Aëtia (Ἀετία) ab Aëto quodam Indo, Eustathius in Dionysium. Aquila urbs Brutiorum ex ruinis Furconij antiquissimi oppidi à Longobardis ædificata, ut scribit Volaterranus. Aquileia urbs Carnorum metropolis, à legendis aquis dicta existimatur. Aëtos fluuij nomen est in Scythia, aliqui Nilum etiam olim Aquilam dictum uolunt, Vide in h. in fabula Promethei. ¶ Aquilam Iudæum Ponticum & Priscillam uxorem eius inuenit Corinthi, Actor. 18. Pontij Aquilæ tribuni meminit Suetonius in C. Iulij Cæsaris uita. Aquilius prænomen (cognomen) ab aquilo colore, id est nigro, est dictum, Festus. Huic simile est apud Græcos Aetius. Εὐρυμέδων, ὁ Περσεὺς, ὁ Ποσειδῶν, ὁ ἀετὸς, καὶ Ἑρμῆς, Hesychius & Varinus. Eurymedon quidem fluuius est Pamphyliæ. fuit & hoc nomine auriga Eurycreontis regis, & Nestoris minister, ut Varinus scribere uidetur: item Fauni filius apud Statium in Thebaide. Aiax Telamoni natus primum Aëtos dictus est, propter auspicium aquilæ præteruolantis cum Hercules in Telamonis gratiam sacrificaret eo nomine ut filius ei nasceretur, ut copiosius scripsi in Leone h. in leonis Nemeæi mentione. Pyrrhus rex aquila appellari gaudebat, Plutarchus. A rerum gestarum excellentia præsigni Pyrrhum esse aquilam cognominatum, id est aëtõn, prodit historia, Cælius. Πύῤῥος τῶν στρατιωτῶν ἀετὸν αὐτὸν προσαγορευόντων, Τί γὰρ (ἔφη) οὐ μέλλω τοῖς ὑμετέροις (nisi ὑμετέροις per υ. legendum est) ὅπλοις ὥσπερ ὠκυπτέροις αἰρόμενος, Plutarchus in Apoph. Aetius uiri nomen, hæretici ex Antiochia Syriæ, de quo multa Suidas: item scriptoris rei medicæ. Huic Latinè respondet Aquilius. Magi hominum ad animalia bruta affinitatem insinuantes, brutorum etiam nominibus eos appellant: ut leones, ijsdem sacris initiatos, mulieres hyænas, ministros coruos, patres aquilas & accipitres, Porphyrius in libro de abstinendo ab animatis.

¶ b. Quòd si omni tẽpore similes miluijs sint stymphalides atq; aquilis, aues mihi uidetur Arabicæ, Pausanias in Arcadicis. Diuus Ioannes in Apocalypsi scribit se uidisse quatuor animalia plena oculis ante & retro, quorum quartum simile fuerit aquilæ uolanti, &c. Vide in Leone H. a. Similem uisionem legimus in prophetia Ezechielis cap. 1. Inter bestias quattuor à Daniele uisas, (ut legimus cap. 4. historiæ eius) prima erat sicut leo, erãtq; ei alæ sicut aquilæ. Aquilæ inter aues aspectu sunt masculo, ἀῤῥενωποὶ, perdix fœmineo, Adamantius. Ctesias scribit gryphes aquilino ore esse, Aelianus.

¶ c. ὃν (Eteocle) ἐφ' ἁμετέρᾳ γᾷ Πολυνείκης ἀρθεὶς νεικέων ἐξ ἀμφιλόγων ὀξέα κλάζων αἰετὸς εἰς γᾶν ὣς ὑπερέπτα, λευκῆς χιόνος πτέρυγι στεγανός. Sophocles in Antigone. ὣς ἄρα φωνήσαντι, ὁ δ' ὑψόθεν ἔκλαγεν ὄρνις αἰετὸς ἐκ τρίς ὑπαὶ νεφέων Διὸς αἴσιος ὄρνις, Theocritus Idyllio 17. Reperitur etiam de homine κλάζειν. ὀξέα κεκληγὼς, Homerus de Thersite. ¶ Vt in cane uulturina sagacitas, sic acies aquilina in uenatore requiritur, Budæus. Aquila de rupibus dispicit escam, & è longinquo prospiciunt oculi eius, Iob 39. Sic fatus Menelaus abiuit, πάντοσε παπταίνων, ὥς τ' αἰετὸς, ὅν ῥά τέ φασιν ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν· ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ θάμνῳ ὑπ' ἀμφικόμῳ κατακείμενος. ἀλλά τ' ἐπ' αὐτῷ ἔσσυτο. καί τέ μιν ὦκα λαβὼν ἐξείλετο θυμόν, Iliad. ρ. Homerus cernẽdi agendiq; celeritatem aliàs accipitri palumbario comparat: aliàs aquilę, ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ. indicat enim aciem uisus, quòd è sublimi cernat: pernicitatem uerò quoniam uelocissimum animal capiat, Varinus in παρεκβολ. Κέλσοισιν (equis Iberis uelocissimis) τάχα μὲν ῥιπῇσιν ἰσοφαρίζοι αἰετὸς αἰθερίοισιν ἀελλάων γενύεσσιν, Oppianus. Excitabit Dominus contra te gentem è longinquo,

quæ ut aquila aduolabit, Deuteron. 28. Aquilis ueloc̃iores, leonibus fortiores Saul & Ionathas, 2. Regum 1. Velociores aquilis equi illius, Hieremias 4. Sicut aquila uolabit (hostis,) & expandet alas suas super Moab, Idem 48. Aquilis cœli ueloc̃iores sunt persecutores nostri, super montes persecuti sunt, in deserto insidiati sunt nobis, Idem in Threnis 4. Venient equites eius è longinquo, & aduolabunt ut aquila festinans ad uorandum, Abacuc 1. Diuitiæ faciunt sibi alas, & uelut aquila subuolant in cœlum, Prouerb. 23. Tria sunt mirabilia apud me, imò quatuor quæ non cognoui: Via aquilæ (pro quauis aue hoc loco, Munsterus) in cœlo, &c. Prouer. 30. Dies mei transierunt instar aquilæ quæ uolat ad escam, Iob 9. Aquila in petris manet, in saxis præruptis atque inaccessis rupibus commoratur, Iob 39. Aquila nunquid ad tuum præceptum eleuabitur, & in arduis ponet nidum suum? Ibidem. Si eleuaueris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te dicit Dominus, Hieremias 49. & Abdias similiter. Sustinentes Dominũ mutabunt uires: renascentur (eis) pennæ in modum aquilarum, Esaias 40. Lais meretrix uidetur mihi ταὐτὰ πεπονθέναι τοῖς ἀετοῖς. οὗτοι γὰρ ὅταν ὦσι νέοι Ἐκ τῶν ὀρῶν πρόβατ᾽ ἐσθίουσι καὶ λαγώς, Μετέωρ᾽ ἀναρπάζοντες ἀπὸ τῆς ἰσχύος, Ὅταν δὲ γηράσκωσιν, ἤδη τότε Ἐπὶ τοὺς νεὼς ἵζουσι πεινῶντες κακῶς, Κἄπειτα τοῦτ᾽ εἶναι νομίζεται τέρας. Sic & Lais nunc (inquit) otiosa est & bibula, nihil aliud quærens quàm ut in diem cibo ac potu saturetur, Epicrates apud Athenæum. Aquilam adhuc iuuenem in ouilia Demisit hostem uiuidus impetus. Nunc in reluctanteis dracones Egit amor dapis atq; pugnæ, Horatius in Odis 4. 4. Oculum qui subsannat patrem, & cõtemnit doctrinam matris, corui eruent, & pulli aquilæ deuorabunt, Prouer. 30. Qualis ubi aut leporem, aut candẽti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger uncis, Vergilius nono Aeneid. imitatus illud Homeri, Οἴμησεν δ᾽ ἀλεὶς ὥς τ᾽ αἰετὸς ὑψιπετήεις, Ὅς τ᾽ εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν, Ἁρπάξων ἢ ἄρν᾽ ἀμαλὴν, ἢ πτῶκα λαγωόν, ut Seruius obseruauit. Ὡς ὅτε χλωὸν ἤρπαξ᾽ ἀπαλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus alicubi de aquila. Testudines terrestres fœminæ in coitu supinæ iacent: quo peracto cum se conuertere nequeant, præda tum alijs animalibus tum aquilæ relinquuntur, Aelianus. ¶ Est in iuuencis, est in equis patrum Virtus: nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam, Horatius in Odis 4. 4. ¶ Massurius apud Pliniũ immussulum auem dicit esse pullum aquilæ priusquam albicet cauda: Vide infra in Capite de aquilis diuersis.

¶ d. Portaui uos super alas aquilarum, Exodi 19. ubi Munsterus in Scholijs, Portaui uos quasi in humeris, sicut aquila pullos suos portat in alis præter morem aliarum auiũ, quæ pullos pedibus, quo uolunt, portant. Est etiam aquilæ natura (inquit Paulus Fagius) ut sensim pullos suos ad uolandum excitare & prouocare soleat. Sic Deus populum suum excitauit, quando ex Aegypto eduxit. R. Salomon hunc locum explicans, Omnes cæteræ aues (inquit) pullos suos ponunt inter pedes suos, eò quòd timeant sibi ab auibus quæ altius uolitant. aquila uerò non timet sibi, cũ una omnium altissimè uolet. quia uerò ab homine timet, ne forte iaculo impetatur, pullos super alis gestat: quasi malit seipsam iaculo perire quàm pullos suos. ¶ Puerum auium studiosissimum, Philarchus memoriæ prodidit, aquilæ pullum quem dono accepisset, uario & multiplici cibo aluisse, & studiose diligenterq; curasse, (& ægrotantem aliquando curasse, Io. Tzetzes 3. 134.) Nam cum ipsum non tanquam rem ludicram alebat, sed tanquam uel amores suos & delicias, uel natu minorem germanum fratrem, sic sanè is aquilam magna cum cura & diligentia tuebatur. Cum autem progressu ætatis in mutuam inter se amicitiam uehementer exarsissent, atq; accidisset ex morbo ut puer laboraret, tum ei aquila assiduitate officij assidebat. Cum enim is quietem caperet, ipsa quoq; quieti se dabat: cum uigilaret, eadem assistebat: cum non ederet, ipsa pariter cibum non admittebat. Postea uero quàm è uita excessisset, atq; efferretur ad monumentũ sepulchri, eum prosecuta est: postq; ubi cremaretur, in medios rogos se immisit, Aelianus. Sed carmina tantum Nostra ualent Lycida tela inter Martia, quantum Chaonias dicunt aquila ueniente columbas, Vergilius Aegl. 9. Tam dispar aquilæ columba non est, Nec dorcas rigido fugax leoni, Martialis. Ἀλλ᾽ ὥς τ᾽ ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν παρὰ βοσκομενάων Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ω. Ὡς δ᾽ αἰετὸς ὑψιπετήεις, Ὅς τ᾽ εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν, Ἁρπάξων ἢ ἄρν᾽ ἀμαλὴν, ἢ πτῶκα λαγωόν: Ὣς Ἕκτωρ οἴμησε, Iliad. χ. Τῷ μὲν (draconi) ἐκπάγλως κοτέων βασιλήϊος ὄρνις Αἰετὸς ἐκ παλάχης (aliâs ἐξ αἴθρης) ἐπαΐσσεται, &c. draco enim auium omnium nidos inuadit, & si aquila recens agnum aut leporem rapuerit, is illi è fruteto aliquo prosiliens abripit, Nicander.

¶ e. Proditur memoriæ, Pythagoram, quum superuolantem susurraminibus magicis excantasset aquilam, ita deduxisse, ut mitem redderet ac prorsus cicurem. Propterea Ammianus: Pythagoras (inquit) femur suum apud Olympiam aureum ostentabat, & cum aquila colloquens subinde uisebatur, Cælius. Apollonidæ epigramma extat lib. 1. epigrammatum Græcorum titulo εἰς ὄρνις, in aquilam quæ in Rhodum uenerit, ubi alioqui aquilæ insunt, quum Nero Imperator illic ageret, eiq; ultro mãsuetam se præbuerit. ¶ Πληγέντ᾽ ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν αἰετὸν, Aeschylus: hoc est, aquilam sagitta ictam. ¶ Aëtites lapis suspensus in sinistro brachio conciliat amorem, & diuitias auget ubi fertur, Euax & Albertus. Quæcunq; facit aquila (in remedijs & amuletis) hæc & uultur, Kiranid. Idem superstitiosas quasdam & uanas facultates aëtitæ lapidi si cum alijs quibusdam gestetur, attribuit, indignas adscribi. iubet quidem in eo sculpi aquilam, &c. Et rursus, In hyænio lapide sculpe aquilam dilaniantem piscem, &c. locus est corruptus.

¶ Ad gratiam & fortunam. Dexter oculus aquilæ in panno mundo ligatus, & in sinistra manu retentus,

retentus, in collocutionibus magnam gratiam & amicitiam præstabit. Sinister autem oculus in corio ceruino appensus nunquam sinit ophthalmiam pati gestantem, Kiranides. Supra oculos aquilæ in superciliјs inueniuntur duo lapides, unus in unoquoq; supercilio: qui ligati in pelle lupi aut phocæ aut hyænæ, aut aquilæ, ad collum gestantem conseruant ab omni iniuria, & contra noxas ferarum, & dæmonum hominumq; insidias arcent, & omne bonum conciliant, Idem. Si quis cubitum se conferens os uel rostrum aquilæ ad caput ponat, uidebit in somnis quod uoluerit, Idem. Cor aquilæ impositum uino cum melle & aromatibus, & ita smyrnizatum per dies septem, deinde in corio lupino gestatum, omne malum, morbos & feras amolitur: ita ut gestans semper prosper, beatus ac diues futurus sit, Kiranides. Ad amorem: Aquilæ renunculi & testiculi sicci infusi & superspersi condito, in potu uel cibo dati, siue uiro siue mulieri, concupiscentiam & amorē magnum excitant, Idem. De aquila dextræ alæ penna retenta, diuitem & amabilem facit gerentem, Idem. Vngues aquilæ à pueris & à perfectis gestatæ, ab omni malo ac phantasmate iniquo, & ab omni nocumento liberant gestantem, Kiranides. ¶ Elleborum nigrum effossuros circumscribere iubent, spectando exortum precandoq; (ut id liceat sibi concedentibus dijs facere, Plinius) cauereq; aquilam tam à dextra quàm à sinistra, periculum enim secantibus imminere aiunt: & si aquila prope aduolauerit, moriturum illo anno qui succîdit, augurium esse, Theophrast. de hist. 9. 9.

¶ g. Nerui de collo & dorso aquilæ ad collum & spondylos ligati, dextri ad dextrum, & sinistri ad sinistrum latus, chiragricis prosunt. Similiter & nerui pedum, podagram pedum, & genuum dolores sanant, Kiranides. Aquilæ lingua appensa in panno lineo, arthriticos, cionidas, & tussientes magnificè sanat, Idem. Sinistræ alæ pennam si quis tenuerit, & in oleo tinxerit, & à loco tenente usq; ad sacram spinam (os sacrum) mulierem in partu laborantem unxerit, ilico pariet, Idem.

¶ h. Historiæ & fabulæ. Aristomenem quomodo aquila sustinuerit, & uulpecula è Ceada liberârit, ex Pausania narraui in Vulpe h. ab initio ferè. ¶ Ptolemæum Soterem Arsinoæ filium, ferunt Macedones expositum & ab aquila nutritum esse, quæ sublimis supra infantem alis extensis & æstum Solis nimium & pluuiam auerterit, & aues gregales depulerit, & laniatarum coturnicum sanguine tanquam lacte ipsum aluerit, Suidas in Lago. Ganymedes Trois filius fuit, iuuenis speciosissimus, quem aquila (ut fabulantur) dum uenaretur in Ida monte Troadis, rapuit, mensæq; Iouis ad præministranda eidem pocula adhibuit, contempta Hebe Iunonis filia (quæ prima causa fuit inuidiæ Iunonis erga Troianos) postea in Zodiaco positus. Xenophon in Symposio non ob formā corporis, sed ob præstans ingenium à Ioue raptum esse ait. Et genus inuisum, & rapti Ganymedis honores, Vergilius primo Aeneid. Raptus alite sacra Miscet amatori pocula grata suo, Author Priapei carminis. Nam Ioui ad pocula stare finxerunt. Non enim ambrosia deos aut nectare, aut Iuuentute pocula ministrante lætari arbitror: nec Homerum audio, qui Ganymedem à dijs raptum ait, propter formam, ut Ioui pocula administraret, nō iusta causa, quur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus, & humana ad deos transferebat: diuina mallem ad nos. Aquilam quæ rapuit Ganymedem, quem aquarium in Zodiaco aliqui esse finxerūt, inter sydera collocatam nugantur, ut supra inter icones retuli ex Higino. Leocras (Leochares, ex Tatiano) statuarius aquilam fecit, sentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcētem unguibus, etiam per uestem, Plinius. Aetherias aquila puerum portante per auras Illæsum timidis unguibus hæsit onus, &c. Martialis. Alciati emblema sub lemmate Deus, siue Religio, In Deo lætandum:

Aspice ut egregius puerum Iouis alite pictor Fecerit Iliacum summa per astra uehi.
Quis ne Iouem tactum puerili credat amore? Dic, hæc Mæonius finxerit unde senex?
Consilium, mens atq; Dei cui gaudia præstant, Creditur is summo raptus adesse Ioui.

¶ Cum Prometheus post factos à se homines Solis ignem furatus esset, irati dij febres & morbos immiserunt terris: & ipsum Prometheum in mōte Caucaso per Mercurium religauerūt ad saxum, adhibita aquila quæ eius cor exederet. Hæc autem omnia non sine ratione finguntur. Nam Prometheus uir prudentissimus & à prouidentia sic dictus, primus astrologiam Assyrijs indicauit: quam residens in monte altissimo Caucaso, nimia cura & solicitudine deprehenderat. Dicitur autē aquila cor eius exedere, quòd ἄχος est solicitudo, qua ille affectus syderum omnes deprehenderat motus, &c. Seruius enarrans illud Vergilij sextæ Aeglogæ, Caucaseasq; refert uolucres furtumq; Promethei. Iupiter (ut canit in Theogonia Hesiodus) Prometheum ligauit, & aquilam ei immisit quę hepar eius immortale exederet, cuius tantundem noctu reparabatur, quantum interdiu aquila consumpsisset, hanc deinde Hercules interemit. Higinus in sagitta sydere sic scribit: Hanc unam dè Herculis telis esse demonstrant, qua aquilam dicitur interfecisse, quæ Promethei iocinora dicitur exedisse. Et paulò post, Iupiter Prometheo uincto aquilam admisit, quæ assiduè noctu renascentia iocinora exesset. Hanc autem aquilam nonnulli ex Typhone & Echidna natā, alij ex Terra & Tartaro, complures Vulcani factam manibus demonstrant, animamq; ei ab Ioue traditam dicunt, &c. Agrœtas tertio & decimo rerum Scythicarum scribit, aquilam Promethei iecur depasci solitam, inde uideri receptum uulgò, quòd is perfœcunda potiretur regione, sed quam tamē fluuius Aëtos, id est aquila, maximè infestaret. Scimus autem hepatis aut uberis appellatione fertilitatem plerunq; significari. Quum illuc accessisset Hercules re perspecta, fluminis impetum & copiam alueorum crebritate exinanisse, atq; inde iudicatum, aquilam peremisse, & à uinculis soluisse mox Prome-

theum, Cælius. Et paulò post, Herodotus adijcit Prometheum Scytharum regem fuisse: cuius imperio obnoxia regio summa necessariorum laboraret inopia, nec succurri ab rege posset, quòd Aquila fluuius excrescens nimio plus agros dilueret, ibi coortos homines in uincula Prometheum coniecisse. Herculem uerò illum liberasse, & fluuium corriuasse in mare. Ad Nilum qui diceretur Aquila, rem deducit Siculus Diodorus. Aquilas quicunque Caucasum habitat, inimicas habet. propterea illarum nidos, ubicunque enatæ fuerint, igniferis sagittis incendunt, laqueos insuper ad eas capiendas tendunt, Prometheum ulcisci dictitantes, eò usque fabulis fidem adhibuère, Philostratus lib. 2. in uita Apollonij, ubi plura etiam de Prometheo eiusque uinculis scribit. Vide Apollonium in Argonauticis lib. 2. & eius Scholiasten Græcum ad numerum 56. Alciati Emblema inscriptum, Quæ supra nos, nihil ad nos:

Caucasia æternum pendens in rupe Prometheus
Diripitur sacri præpetis ungue iecur:
Et nollet fecisse hominem: figulosque perosus
Accensam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur uarijs prudentum pectora curis,
Qui cœli affectant scire, deûmque uices.

Fulgentius in Mythologico (ut Gyraldus recitat) non ab aquila Promethei iecur corrodi, sed à uulture tradit, idque perbelle interpretatus est. cui & Petronius Arbiter in his hendecasyllabis congruit: Cui uultur iecur ultimum pererrat, Et pectus trahit, intimasque fibras, Non est, quem tepidi uocant poetæ, Sed cordis mala, liuor atque luxus. Vide Macrobiũ 1. 10. De Prometheo herba nata è sanguine Promethei aquila eius iecur depascente, unde & radix sanguinea sit, supra in a. scriptum est. ¶ Senescentibus aquilis rostrum superius accrescit, incuruaturque subinde magis magisque, cui rei data est fabula, ut hoc ita accidat aquilæ, quoniam cum olim homo esset, hospiti iniuriam intulerit, Aristot. ¶ Fertur aquilam aliquando sagitta ictam, cum pennam sagittæ adaptatam uidisset, dixisse, τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεσθα. ita hic etiam Euelpis inquit, οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων πάσχομεν ταῦτ᾽, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γνώμῃ. Aeschylus hanc parœmiam Libysticam uocat. ¶ Apud Aristophanem Comicum in Auibus homines quidam interrogant ab auibus, quomodo uiuere cum eis queant implumes ipsi & uolandi nescij. Epops auis respondet commodè id fieri posse, Pisthetærus uerò dubitat: quoniam & apud Aesopum fabula feratur de uulpe, quòd infeliciter aliquando commercium cum aquila habuerit. Scholiastes monet hanc fabulam apud Archilochum esse Aesopo antiquiorem. ¶ Scarabeus contra aquilam, Vide infra inter prouerbia. ¶ Καὶ δρῦμες ἀμφίον θ᾽ καταυθαλάσσω πυρφόροισιν αἰετοῖς, Aristoph. in Auibus. ¶ Vaticiniũ Esdræ de aquila gerente typum ecclesiæ Romanæ, doctissimus uir Theodorus Bibliander præceptor noster exposuit, libro typis publicato.

¶ Aquila Ioui sacra. Armigerum Iouis pro aquila dixit Vergilius 9. Aeneid. & Ouidius Metam. 13. Negant unquam solam hanc alitem fulmine exanimatam, ideo armigeram Iouis consuetudo iudicauit, Plinius. Aliqui eò quòd altissimè uolet, à poetis armigeram Iouis fingi aiunt, & alitum reginam dici. Regia ales pro aquila Ioui sacra, Ouidius 4. Metam. Tutelæ Iouis deputata dicitur, quia prosperum auspiciũ eius aduersum Titanas pugnaturus accepit, Acron in Horatium. Aquilam fingunt in bello Giganteo Ioui arma ministrasse. Quoniã Iupiter & Saturnus reges fuerunt, sed dum Iupiter cum patre Saturno haberet de agris cõtentionem, ortum bellum est: ad quod egrediens Iupiter aquilę uidit augurium: cuius quum uicisset auspicio, fictum est quòd ei pugnanti tela ministrasset: unde etiam à felice augurio natum est, ut aquilæ militum signa comitẽtur, Seruius in nonum Aeneid. Et alibi, Aquila (inquit) in tutela Iouis est, quia dicitur dimicanti ei contra gigantes fulmina ministrasse: quod ideo fingitur quia per naturam nimij est caloris adeò ut & oua, quibus supersedet, posset coquere, nisi admoueat gagatem lapidem frigidissimum. Auium præstantissimæ sunt aquilæ, quæ Iouis etiam sceptris proximè fulmina insidere creduntur, Oppianus in Ixeuticis. ὁ Ζεὺς γὰρ αὐτὸν ἕστηκ᾽ ὄρνιν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, Aristophanes in Auibus: ubi Scholiastes, Debuit dicere in sceptro, ut etiam Pindarus: Εὕδει γ᾽ ἀνὰ σκάπτῳ Διός, aut dixit in capite, quoniam solebant aues unicuique deo sacras in capite imaginis cuiusque collocare. Iouis imago continebat læua sceptrum: dextra uerò nunc aquilam protendere uidebatur, nunc Victoriam. Et quidem aquilam, quòd Iupiter ita superioribus & cœlestibus imperet, ut aquila cæteris auibus: Victoriam uerò, quoniam omnia ei subiecta atque deuicta sint, Lilius Greg. Gyraldus. Iupiter aquilã delegit, Ζεὺς αἰετὸν εἵλετο: prouerbium usitatum ubi quis asciscit sibi præclaros, suisque rebus accommodos, Erasmus. Aquila Ioui sacra est, & Græcis à uerbo ἄω quod est spiro uidetur αἰετὸς dici, à quo uerbo etiam ἀὴρ, id est aër (quem Iouis nomine allegoricè innuunt) deriuetur. Huic igitur cõsecratur tanquam & nomine affinis, & tanquam deo perfecto auis perfecta, & cœlesti altiuolans, Eustathius in primũ Iliados. Fabula est, quòd cum Rhea parturiret Iouem, aquila apparuerit, (uel etiam eodem die nata sit, ut habet Scholiastes Homeri Iliad. 8. & in pugna aduersus gigantes præteruolârit, Idem.) ideoque Iouem hanc alitem sibi delegisse in auium distributione cum res inter se diuiderent Titanes, κατὰ τὴν ἀποκλήρωσιν τῶν τιτάνων, Idem in octauum Iliados. Aquila Ioui gratissima auis esse fertur, siue tanquam rex regi, siue quia secũdum fabulam eodem die nata est quo Iupiter, uel quoniam ei regnum occupaturo, felicis faustique euentus augurium præbuit, uel quia natum Iouem in cœlum deportauit. Fabulantur aliqui Meropem Coum, cum uxorem mortuam deflere non desineret, & in luctu hospitio Rheam suscepisset, in aquilam mutatum semper adesse Ioui. Aelianus uerò latronem quendam su-

dam fuisse scribit, qui deinde in aquilam mutatus, uncis unguibus uideatur, & in senecta rostro eius nimia aduncitate reddito inutili, hanc pœnam (famem scilicet in senectute) uitæ dum homo esset nimium belluinæ luat, & insuper odium scarabeorum. Cæterum Byzantia Mœro poëtria scribit, ut refert Athenæus in libro XI. de poculis, quòd Iupiter in Creta nutritus sit, Νέκταρ δ' ἐκ πέτρης μέγας αἰετὸς αἰὲν ἀφύσσων Γαμφηλῆς, φορέεσκε πετῶν (fortè ποτὸν) Διῒ μητιόεντι. Τῷ καὶ νικήσας πατέρα Κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς Ἀθάνατον ποίησε καὶ οὐρανῷ ἐγκατένασσε. Vocat autē Hecuba aquilam Ioui charissimum οἰωνῶν; id est auium uel simpliciter, uel illarum potius ex quibus auspicia sumūtur; Hæc omnia Eustathius in Iliad. ω. Iupiter aquilæ imperat, & tanquam ministro utitur erga homines quibus aliquid significare uoluerit, Scholiastes Homeri. Aues hominibus deorum sententiam nunciant; aquila Iouis; ciconia Iunonis, &c. Porphyrius lib. 3. de abstinēdo ab animatis. Ἐκ Διὸς αἰγιόχου τιμὰν ἔχει αἰετὸς οὕτως, Theocritus Idyl. 33. Ὣς ἄρα νᾶσος ἔειπεν, ὁ δ' ὑψόθ' ἔκλαγξεν φωνᾷ Ἐς τρὶς ἀπ' αἰ νεφέων Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις, Theocritus Idyl. 17. Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad uictum ei herba satis est, Aelianus.

¶ Aquilæ sublimes uolant, ut perquam maximè procul aspiciant. quapropter homines solam auium omnium aquilam esse diuinam perhibent, Aristoteles. Aquilam Thebani colunt, Strabo lib. 17. Thebæ aquilam honorant, tum quia regia uidetur auis, tum Ioue digna, Diodorus Siculus lib. 2. de fabulosis antiquorum gestis.

¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis uulturios, aquilas, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes. Si hecatombe imperatorio sacrificio fiat, non centum pecora, sed centum leones, centum aquilæ, & cætera huiusmodi animalia centena feriuntur, Iul. Capitolinus.

¶ Cum Lacedæmonij peste uexarentur, acceperunt oraculum desituram illam si quotannis uirginem nobilem immolarent. Et cum sors aliquando in Helenam incidisset, & ea pro more ornata ad sacrificium produceretur, aquila repente deuolans abreptum ensem ad armenta detulit & in iuuencam demisit, quare Lacedęmonij deinceps à uirginibus mactandis abstinuerunt. Historiam refert Plutarchus in Parallelis minoribus: & mox alteram subiungit de Valeria Luperca apud Valerios similiter seruata, hoc est ense per aquilam rapto & in iuuencā demisso. Est autem locus is mutilus, & idem apud Varinum quoq; Lexici scriptorem in Neoptolemo corruptus: uterq; collatione alterius emendari potest. Transcripsit ex Plutarcho etiam Cælius 13.20. sed loca obscuriora non attigit. Iis uerò comparant fidem (inquit Cælius) quæ de Prisco Tarquinio T. Liuius perscribit.

¶ Delphi in medio uniuersæ quodammodo Græciæ & intra & extra Isthmum, imò & totius orbis consistere uidebantur, unde & telluris umbilicum appellabāt, fabulam addentes quam refert Pindarus, confingens ab Ioue duas dimissas aquilas in hoc coisse loco, unam ab ortu, alteram ab occasu, quidam autē dixêre coruos, Strabo lib. 9. Pindarus in Pythijs carmine quarto Pythiam siue Sibyllam Χρυσέων Διὸς αἰετῶν πάρεδρον cognominat: Vbi Scholiastes, Ferūt Iouem cum uellet maximè mediam orbis habitabilis partem certa mensura deprehendere, duas pari uelocitate aquilas; unam ab oriente, alteram ab occidente emisisse: illas uerò conuenisse Delphis seu Pythone. itaq; Iouem in memoriam rei ad designandum terræ habitabilis medium in templo Apollinis aquilas aureas consecrasse aiunt, quæ postea in bello Phocico, cuius author Eumelus fuit, sublatæ sint.

¶ Metamorphoses. Iouem transformatum in aquilam ut raperet Ganymedem describit Ouidius lib. 10. Metam. Idem lib. sexto de Arachne puella telam cōtexente, Fecit & Asterien aquilā (id est Ioue in aquilam mutato) luctāte teneri. uide in Coturnice h. Idem lib. 12. Metamorphoseon fabulatur Periclymenum in aquilam uersum, ab Hercule, quem plurimum unguibus uncis infestabat, sagitta in sublimi confossum, quum inquit: Mira Periclymeni mors est, cui posse figuras Sumere quas uellet, rursusq; reponere sumptas, &c. De Merope qui Cōon insulam tenuerit in aquilam conuerso, fabulam ex Higino retuli supra mox post icones: & ex Eustathio paulò superius in Aquila Ioui sacra. Aelianus uerò latronem quendam in aquilam mutatum scribit, quæ sceleris sui pœnam luat rostro per senectam adeò incuruato, ut cibum capere non possit, & scarabeos infestos patiatur. Venus in aquilam mutata Iouem in olorem mutatum sequitur: & uterq; demum inter sydera locatur. uide in Cygno h. ex Higino: & Cælium Rhodiginū 11. 19. Vt apud Mœrò poëtriam aquila: sic apud Homerum peleiádes (uel pleiades Ioui ambrosiam adferunt, Eustathius: Corruptā forsan lectione: nam Ioui infanti aquilam nectar attulisse, peleiades uerò ambrosiam Mœrò canit; ut recitat Athenæus, ex quo sua Eustathius mutuatur. Vtrisq; (aquilæ & peleiadibus) ut gratiam referret Iupiter, inter sydera eas retulit.

¶ Auspicia. Aquila alis & uolatu auspicium facit, Festus. Octauius Augustus cum lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum sæpius circumuolauit, transgressaq; in uicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam literam sedit, &c. Suetonius in uita Augusti. Contractis ad Bononiam triumuirorū copijs, aquila tentorio Octauij Augusti supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoq; inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente, Ibidem. Auspicia quædam ex aquila, retulimus etiam paulò antè in Aquila Ioui sacra. Arabes audiunt (ἀκούουσιν, intelligunt) coruos, Tyrrheni aquilas, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Ἀετὸν Grammatici Græci dictum aiunt, ab α. particula intendente & ἐτὸς, quod ualde & semper uera sit ales ac

fatalis in auſpicijs. Troianis feliciter pugnantibus apud Homerum, & iam foſſam ac uallum Græcorum tranſituris aquila ſiniſtra apparet, non tanquam infauſta auis (ut Scholiaſtes interpretatur) cum alioqui aues ſiniſtræ infortunatæ ſint, ſed ad decipiendos Græcos quo minus illi ſibi cauerent, tanquam Troianorum deſiderio non ſucceſſuro. Sed poetæ uerſus adſcribam. ὄρνις γὰρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπ᾽ ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων, Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον, Ζωὸν ἔτ᾽ ἀσπαίροντα. καὶ οὔπω λήθετο χάρμης. Κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα (κρατοῦντα) κατὰ στῆθος παρὰ δειρὴν, Ἰδνωθεὶς (καμφθεὶς) ὀπίσω. ὁ δ᾽ ἀπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε Ἀλγήσας ὀδύνῃσι, μέσῳ δ᾽ ἐγκάββαλ᾽ ὁμίλῳ. Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο. Τρῶες δ᾽ ἐρρίγησαν ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν Κείμενον ἐν μέσσοισι, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο, Homerus Iliad. μ. Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Αἰετὸς ὑψιπέτης. ἐπὶ δ᾽ ἴαχε λαὸς Ἀχαιῶν Θάρσυνος οἰωνῷ, Iliad. ν. Αὐτίκα δ᾽ αἰετὸν ἧκε (Agamemnoni oranti Iupiter) τελειότατον πετεηνῶν Νεβρὸν ἔχοντ᾽ ὀνύχεσσι, τέκος ἐλάφοιο ταχείης. Πὰρ δὲ Διὸς βωμῷ περικαλλέϊ κάββαλε νεβρὸν, Iliad. θ. Et mox οἱ δ᾽ ὡς οὖν εἶδον ὅτ᾽ ἄρ᾽ ἐκ Διὸς ἤλυθεν ὄρνις. Hîc Scholiaſtes τελειότατον πετεηνῶν, id eſt, perfectiſſimã auium interpretatur maximam, uel ſigna perfecta ædentem, & maxime perficientem ea quæ ſignificat: uel præcipuã & nobiliſſimam auium, ut Euſtathius docet. Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Αἰετὸς ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ἥμερον ἐξ αὐλῆς, &c. Odyſſ. ο. Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν Ἐξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα. Ἐλθὼν δ᾽ ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης Πᾶσι κατ᾽ αὐχένας ἦξε καὶ ἔκτανεν. οἱ δ᾽ ἐκέχυντο Ἀθρόοι ἐν μεγάροις. ὁ δ᾽ ἐς αἰθέρα δῖον ἀέρθη. Αὐτὰρ ἐγὼ κλαῖον ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας Ἂψ δ᾽ ἐλθὼν κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζετ᾽ ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ, Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε φώνησέν τε: Θάρσει Ἰκαρίου κούρη τηλεκλειτοῖο, Οὐκ ὄναρ, ἀλλ᾽ ὕπαρ ἐσθλὸν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται. Χῆνες μὲν μνηστῆρες, ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις Ἦα πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα: Ὃς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω, Somnium Penelopes quod illa Vlyſſi nondum agnito recenſet Odyſſeæ τ. Priamo Iouem oranti αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς Ἤδη ἀποπνείουσαν ἔχων ὀνύχεσσι πέλειαν Ἐσσυμένως οἴμησεν ἀριστερὸς, Quintus Calaber libro primo. ¶ Mirum & rarum prodigium aquilæ & cygnorum ex Aeneidos Vergilij duodecimo recitabitur in Cygno h. Auſpicium aquilæ præteruolantis fecit ut Aiax Telamonis filius primum Aetos diceretur, ut ſcripſimus in Leone h. & ſupra in a. inter nomina propria ab aquila ducta. Scribit Plutarchus (in Parallelis minoribus cap. 6.) aquilã quandoq; cum duces manipulorum epularentur cum Polynice Amphiarai haſtam abreptam ſuſtuliſſe in altum, moxq; demiſiſſe: eã uerò terræ impactam lauri ſpeciem præbuiſſe ueram: inſequenti die hoſtibus acri prælio ibidem cõgredientibus, terræ hiatu repentino hauſtum cum curru, quod hárma dicunt Græci, Amphiaraum perijſſe: conditam ibi poſtea urbem, hármatis cognomine fuiſſe inſignem. Cuius rei auctor ſit in tertio Κτίσεων Triſimachus. Fuit uerò præcellens uates Amphiaraus, &c. Cælius. Aquila correptum à ſatellite iaculum, in ſublime detulit, dehinc in profundum abiecit, Plutarchus in uita Dionis inter portenta Dionyſio tyranno exhibita, quibus illi exilium & regni amiſſio funeſtæq; calamitates prædicebantur. Xanthias ſeruus in Veſpis Ariſtophanis narrat ſomnium ſuum, Ἐδόκουν αἰετὸν Καταπτάμενον εἰς τὴν ἀγορὰν μέγαν πάνυ Ἀναρπάσαντα τοῖς ὄνυξιν ἀσπίδα Φέρειν ἐπίχαλκον ἀνεκὰς εἰς τὸν οὐρανὸν, Κἄπειτα ταύτην ἀποβαλεῖν Κλεώνυμον. Traducit autem Cleonymum ceu ῥιψάσπιδα. Strabo lib. 17. de pyramide tertia in Aegypto, quæ primis duabus minor ſit, ſed maiore impenſa ſtructa, ſic ſcribit: Hæc dicitur meretricis ſepultura ab amantibus effecta: quam Sapphò poetria Doricham uocat. alij eam Rhodopem nominant, atq; fabulam quandam narrant, quod ea dum lauaretur, aquila alterum ex calceis è manu ancillæ correptum Memphim deportârit, & in ſublime ſupra regis uerticem iura dantis elata, calceum in illius gremium demiſerit: & quod ille calcei concinnitate & rei miraculo permotus, per totam regionem miſit ad eam inquirendam quæ huiuſmodi calceum ferret, & quod ea in urbe Naucratitarum inuenta atq; adducta, & regis uxor fuerit, poſt mortem uerò hanc ſepulturam habuerit. Hæc Strabo. Eandem hiſtoriam recitat Aelianus lib. 13. Variæ hiſtoriæ, regem Aegypti in cuius gremium iniectus ſit calceus Pſammetichum nominans. De aquila quæ Auguſtæ ex alto abiecit in gremium conſpicui candoris gallinam, ſcribemus in Gallina h. inter auguria. Pro uirginibus immolatas legimus iuuencas in quas aquilæ ereptos ſacrificis enſes, quos iam uirginibus intentabant, demiſerant, referente Plutarcho in Parallelis Græcarum & Romanarum hiſtoriarũ, fuit autem uirgo altera apud Lacedæmonios nomine Helena, altera apud Valerios nomine Valeria Luperca. in quas ſors ciderat ut immolarentur, cum deus propter peſtem uirginem aliquam quotannis ſacrificandam reſpondiſſet. Vide etiam Varinum in Neoptolemo. ¶ Aquila partem extorum immolante Hecuba in Ilio, ad Græcos portat, apud Dictyn Cretenſem libro 4. Et rurſus libro 5. ſacrificantibus Troianis aquila ſtridore magno immittens ſeſe, extorum partem ereptam ad naues Græcorũ deponit. Galbę Cæſaris auo procuranti fulgur, cũ aquila de manibus exta rapuiſſet, & in frugiferam quercũ contuliſſet, ſummum, ſed ſerum imperium portendi familię, reſpõſum eſt. Atq; ille irridens: Sanè, inquit, cum mula pepererit, ut pluribus retuli in Mulo h. Exta de ſacrificantis manu ab aquila rapta, tam efficaci auſpicio fuêre, ut nullũ præſentius aut felicius fuerit, Alexander ab Alex. Cyro aduerſus Armenium proficiſcenti continuò in primo agro exurgit lepus: Aquila autem uolans dextera, leporem deſpiciens fugientem, & irruit, & percuſsit illum, extulitq; correptum, eoq; ablato in collem proximum, pro libidine utebatur præda. Augurium igitur Cyrus intuitus, cum lætatus eſt, tum Iouem regem adorauit, dixitq; ad præſentes: Venatio quidem pulchra eſt futura, ſi Deo libuerit, Xenophõ 2. de Pædia Cyri. Aquila, ut aduncæ aues propè omnes, ſine

sine ullo potu uiuit, quod Hesiodus nesciuit. facit enim in narratione obsessionis Nini, aquilam augurij præsidem bibentem, Aristoteles. Ex aquilæ significatione filium suũ nomine Midam, Gordias regem fore coniecit: cum supra huius caput arantis primo uolasset, deinde totum diem in iugo sessitare non prius destitisset, quàm is ad uesperam arationem dimisisset, Aelian. Galeotes & Telmissus fratres, filij Apollinis, & Themistûs filiæ Zabij regis Hyperboreorum, oraculo in Dodona accepto, ut hic orientem, ille occidentem uersus nauigaret, & ubicunq; de sacrificijs ipsorum femora rapuisset aquila, aram ibi conderent: Galeotes in Siciliam, Telmissus in Cariam, ubi Apollinis Telmissij ædem condidit, Stephanus. Ante ultimam Bruti (aduersus Cæsarem & Antonium pugnam) ut P. Volumnius prodidit, aquila prima (uexillum) apum plena conspecta est: & duæ aquilæ in medio utriusq; exercitus spacio ante prælium cõgressæ simul pugnarunt: quarum pugnam dum ambo castra utrinq; intuentur, silentium incredibile tenuerunt: cessit uerò atq; fugit aquila è partibus Bruti profecta, Plutarchus in uita M. Bruti. & Val. Maximus 1. 4. Deiotaro uerò regi omnia ferè auspicata regenti, salutaris aquilæ conspectus fuit: qua uisa abstinuit se ab eius tecti usu: quod nocte insequenti, ruina solo æquatum est, Val. Max. ibidem. C. Pansa, Hircio Coss. in castris Cæsaris luce prima, in culmine prætorij super linteum consedit aquila: inde circunuolantibus minoribus auibus excita: de conspectu abijt, Iul. Obsequens. Tranquillus in Tiberio cap. 24. Ante paucos (inquit) quàm reuocaretur dies, aquila nunquam antea Rhodi cõspecta, in culmine domus eius assedit. Extat & epigramma super hac re Apollonidæ Græcum, Anthologij lib. 1. sectione in Aues inscripta. Præpetes aues dicuntur (inquit Alexander ab Alexandro) quæ uolatu auguria faciunt & futura prædicunt. Ex his autem, aquila, uulture, & buteone, sanquali & immussulo lætatur, easq; felicis euentus esse (aiunt,) cum ingentibus alis patulæ & porrectæ uolant. Et mox, Aquila si dextra ex parte uenit, felix omen facit, & magnarum rerum auspicia: quas quidem uolatu augurium facere, præcipuè si stridentibus alis euolare uideant, omen futuri maximi boni, ac læta & magna portendere dixerunt. Vultures aquilarum fœtus implumes occidisse, nidosq; euertisse, ipsosq; à pastu pedibus & rostro abegisse, Tarquinio Superbo exilium & regni amissionem, quæ mox secuta sunt, portenderunt. Aquilam Tarquinio Prisco pileum detraxisse in sublimi, deinde capiti reposuisse, regnum ominatam ferunt: Sicut Aristander aquilæ augurio uictorem Alexandrum prædiuinauit, Idem. Et rursus, Si uultures, corui, & aquilæ in unum coirent, cædem haud dubiam interpretabantur. Obseruatum est ut minora auspicia semper maioribus cedant, licet priora sint: siquidem cornicis aut columbarum auspicia, aquila superueniente, irrita fiunt: aquilarũ uerò augurium, fulmine adueniente, nullum est, Alexander ab Alex. Si cor uictimæ raptum ab aquila aut auibus fuisset, nimium propicios deos ostenderunt, Idem. Et mox, Galbæ fulgur procuranti, cum aquila exta rapuisset, & in sublimem quercum detulisset, imperium portendit. C. Marius Syllam fugiens iam fermè omni spe destitutus, hortabatur tamen socios, ne in ultima spe, ad quã seruari se antiquorum augurum responso credebat, desererent. Nam cum ualde adolescẽs esset & in agris uersaretur, nidum aquilæ septem pullos habentem domum retulit. Parentes hoc magna cum admiratione intuentes, augures consuluerunt. Illi responderunt, Marium clarissimum uirum futurum, maximum principatum atq; imperium septies habiturum. Sed hoc aliqui fabulosum putant, quòd aquila geminos tantummodo pullos pariat, Plutarchus in Marij uita.

¶ De Cypselo Corinthi tyranno adhuc priuato oraculum Pythia huiusmodi reddidit, Concipit in petris aquila enixura leonem, &c. ut ex Herodoto recitaui in Leone h. proximè ante prouerbia à leone facta.

¶ Aquila grandis magnarum alarum, plena plumis & uarietate, uenit ad Libanum, tulit Cedri medullam, transportauit in negotiatorum urbem, Ezech. 17. Aquila grandis tulit de semine terræ, posuit illud in terræ superficiem pro semine, ut radicem firmaret super aquas multas, quod creuit in uineam latam, fructificauit in palmites, & emisit propagines, Ibidem. Aquila altera grandis magnis alis, multis plumis, & uinea ista mittit radices suas ad eam, & palmites suos ut irrigaret eam de areolis germinis sui, Ezech. 17. Aquila nónne radices uineæ grandis euellet, fructus eius distringet, siccabit omnes palmites germinis eius, & arescet, & non in brachio grandi, ut euellat eam radicitus, Ibidem. Quasi aquila super domũ Domini, clama uelut tuba in gutture, eò quòd transgressi sunt fœdus meum, Oseæ 8. Aquilæ cum duodecim suis alis, & octo subalaribus, & tribus capitibus mysterium exponitur 4. Esdræ 12. Aquilæ somnium, duodecim alarum & trium capitum, regnantium super totam terram, habens octo contrarias pennas, cui uenit finis primo, secundo & tertio 4. Esd. 11. Aquilæ unius uolantis audita uox magna, Væ uæ uæ inhabitantibus terram, Apocalypsis octauo.

PROVERBIA.

E squilla nõ nascitur rosa, prouerbiali figura dixit Theognis, innuens è probis parentibus nasci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis, Neq; imbellem feroces progenerant aquilæ columbam, Erasmus. Tam dispar aquilæ columba non est, Nec dorcas rigido fugax leoni, Martialis. ¶ Aquilam cornix prouocat, Αἰετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖ. Tradunt peculiare cornicibus esse irritare aquilam. uerum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum sibi ab illa noceri nõ posse. Locus igitur fuerit adagio, si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neq;

prodesse queat, neque lædere, maximis uiris oblatrat, Erasmus. ¶ Cypselus nõ parit aquilam, prouerbium citatum à G. Heldelino. ¶ Iupiter aquilam delegit, ubi quis asciscit sibi præclaros suisque rebus accommodos, uide supra in Aquila Ioui sacra. ¶ Ioan. Tzetzes Chiliade 8. cap. 243. cum recitasset prouerbium, ποῦ γὰρ δεῖ τοῖς κολοιοῖς φροντὶς περὶ βασιλέας; mox subijcit, Huic simile est illud nostrum, ποῦ γὰρ φροντὶς τοῖς ἀετοῖς τῶν Πλάτωνος δογμάτων, καὶ νόμων τούτου πορνικῶν; &c. ¶ Lupus aquilam fugit, Vide in Lupo h. ubi periculum imminens euitari non potest. ¶ Aquila non captat muscas, Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας. Summi uiri negligunt minutula quæpiam. Animus excelsus res humiles despicit: aut egregiè docti nonnunquam in minimis quibusdam labuntur. Et maximis occupati negotijs ad pusilla quædam conniuent. Effertur & citra negationem adagium, Ἀετὸς μυίας θηρεύει, id est, Aquila uenatur muscas, quoties magnis minima sunt curæ. Huic non absimile est quod habet Gregorius Theologus in epistola ad Eudoxium rhetorem, Μὴ ἀνάσχῃ ἀριστεύειν ἐν κολοιοῖς ἀετός, id est, Non sustineas tenere primas inter graculos aquila, Erasmus. Pindarus etiam graculos cum aquilis confert, ut paulò post in prouerbio Aquila in nubibus, recitabimus. ¶ Aquilam noctuæ comparas, Ἀετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις. Martialis in Scazonte, Aquilasque similes facere noctuis quæris. Aquila uisus acerrimi, adeò ut ἀσκαρδαμύκτως, id est, non conniuens aduersus solem intueatur, contrà noctua solis lumen modis omnibus refugit, Erasmus. ¶ Aquila in nubibus, plerique interpretantur de re magna quidem illa, sed quam non facile assequaris: alij de ijs, qui longè reliquis præcellunt. Aristophanes in Equitibus: ἥσθην ἥδομαι, ὡς ἐν νεφέλαισιν αἰετὸς γενήσομαι. Gaudeo isthoc nomine Quòd aquila fiam in nubibus uidelicet. Verba sunt populi Atheniensis, promittentis sibi futurũ ut orbi uniuerso imperet. Et paulò inferius in eadem comœdia tanquam oraculum pronunciatur, Αἰετὸς ὡς γίγνει, καὶ πάσης γῆς βασιλεύεις. Quippe aquila es, terræque omnem dominaris in orbem. Dicuntur & hæc de populo Atheniensi: nisi fortè placet allusio ad spes huius principatus inanes. Rursum in Auibus, Αἰετὸς ἐν νεφέλαισι γενήσεαι, id est, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet alludere poëtam ad oraculum, quondam Atheniensibus redditum, quo prædicabatur futurum, ut Athenienses tanto interuallo reliquas urbes superarent, quanto aquila in nubibus reliquis auibus esset sublimior. Pindarus item in Nemeis, se uocat aquilam, Bacchylidem æmulum graculum, uidelicet quòd illum immenso uinceret interuallo. Αἰετὸς ὠκὺς ἐν ποτανοῖς, ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος Δαφοινὸν ἄγραν ποσί. Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. Quorum carminum hæc est sententia: Aquila pernix inter uolucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentã prædam: Loquaces aũt graculi humi pascuntur, Erasmus. Αἰετὸς ἐν νεφέλαις, ἐπὶ τῶν δυσαλώτων, παρόσον ἀετὸς ἐν νεφέλαις ὢν οὐχ ἁλίσκεται, Suidas & Varin. ¶ Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, id est, Scarabeus aquilam quærit: cum imbecillior atque impotentior, mali quippiam molitur, struitque insidias inimico longè potẽtiori. Est & altera lectio, atque ea meo quidem iudicio uerior, ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται, id est, Scarabeus aquilæ obstetricatur. Sensus, utrumuis legas, fermè idem est. competit enim in humilem & imbecillum, qui uiribus longè præpollenti, maliciosis insidijs & clancularijs dolis perniciem machinatur. Aristophanes in Lysistrata, ὑπερχολῶ γάρ, αἰετὸν τίκτοντα κάνθαρός σε Μαιεύσομαι, id est, Supra modum irascor tibi. scarabeus aquilam ego tẽ, Quando oua paries obstetrix iuuabo. Super hac refertur apologus quidã apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Aesopicum esse, cum ait in Icaromenippo, fabulatum fuisse Aesopũ, quemadmodum aliquando scarabei & cameli cœlum conscenderint. Meminit eiusdem fabulæ etiam comicus Aristophanes in Pace, &c. Erasmus. Aquila utpote regia auis, quamuis cætera parua animalcula contemnit, scarabeum tamen odio prosequitur, quoniam oua eius à scarabeis perduntur. Hinc & fabula conficta est, scarabeum reptando aut euolando (ut hippocantharus apud Comicum) in aquilæ nidum, oua eius perdidisse. itaque aquilam inopem consilij, supplicem in Iouis gremio oua deposuisse: scarabeum uerò illuc quoque peruenisse, & Iouem ut eum excuteret surgentem, simul etiam oua effusa fregisse, id quod optabat scarabeus. Inde ortum prouerbiũ, Αἰετὸν κάνθαρος μαιεύσομαι, Eustathius in Iliados ultimum. Suidas hoc prouerbium usum habere scribit, si qui potentiores qui priores iniuriam fecerint ulciscantur. fertur enim scarabeum aquilæ oua perdere, ἀφανίζειν. Emblema Alciati, inscriptum A minimis quoque timendum:

Bella gerit scarabæus, & hostem prouocat ultrò Robore & inferior, consilio superat.
Nam plumis aquilæ clàm se neque cognitus abdit, Hostilem ut nidũ summa per astra petat,
Ouaque cõfodiens, prohibet spem crescere prolis. Hocque modo illatum dedecus ultus abit.

¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta, Vide in Alauda h. ¶ Ἅπας μὲν ἀὴρ αἰετῷ περάσιμος, Ἅπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς, Euripides. hoc est, Nullus non aër patet aquilæ, & nulla non terra uiro forti patria est. ¶ Aquilam testudo uincit: Vide supra in Testudine terrestri h. ¶ Aquila thripas aspiciens, Ἀετὸς θρίπας ὁρῶν: de magnis qui pusilla negligunt. Est thrips auicula quædam (imò uermiculus) minutissima, quam aquila cum uideat, ut est oculatissima, haud tamen dignatur persequi, utpote prædam unguibus suis parum dignam. Ad hunc quidem modum (inquit Erasmus) inuenio in commentarijs Græcorum, uerũ haud scio an mendosè. nam thripas reperio uermiculi genus esse. ¶ Aquilam uolare doces, Ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις: eiusdem sententiæ est prouerbium cuius illud, Delphinum natare doces. Quod enim delphini inter pisces, id aquila inter uolucres. Allusisse uidetur huc Gregorius in epistola quadã ad Eudoxum rhetorem: Τοὺς πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς τὴν πτῆσιν ἀετῶν δοκιμάζοντας: Sine ualere uulgus, sine esse graculos, qui uolatum aquilarum probent, Erasmus.

Meminit

Meminit Suidas, & ait conuenire in illos qui alios docere conantur ea quæ ipsi melius calient. ¶ Fertur (inquit Aeschylus, qui parœmiam hãc Libysticam uocat,) πληγέντ᾽ ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν αἰετὸν εἰπεῖν ἰδόντα μηχανὴν πτερώματος. Τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα. Ita hic etiã Euelpis inquit, οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων πάσχομεν ταῦτ᾽, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γνώμῃ.

¶ Emblema Alciati cum lemmate Fortitudo uel Signa fortium, per dialogismum:

Quæ te causa mouet uolucris Saturnia, magni
Vt tumulo insideas ardua Aristomenis?
Hoc moneo: quantũ inter aues ego robore præsto,
Tantum semideos inter Aristomenes.
Insideant timidæ timidorum busta columbæ,
Nos aquilæ intrepidis signa benigna damus.

DE AQVILIS DIVERSIS, QVARVM ueteres meminerunt.

ARISTOTELES & Plinius sex aquilarum genera fecerunt, in quibus enumerandis neque magnitudinis neq; nobilitatis, neq; alius ordo ab eis obseruatur. nos quidem literarum ordine singula deinceps recensebimus. Sed prius dicendum de illis, de quibus uel dubitatur, uel quæ ineptè à quibusdam aquilarum generi adscribuntur. Postremò aquilini generis aues à recentioribus memoratas adijciemus. ¶ Diuersæ sunt species aquilarum, permagnæ, mediocres, paruæ. Rursus quædam nobiliores sunt, nec appetunt nisi aues & animalia terrestria uiua. aliæ ferè ignobiles & degeneres, quæ non solum carnes uiuas, sed etiam cadauera (ut asinorum & alia) & pisces exanimatos petunt: & hæ accedunt ad naturam & ignobilitatem miluorum, Crescentiensis.

¶ ACCIPITRES, ἱέρακες, genus est aquilarum, Scholiastes Homeri. Sed accipitrinum genus cum aquilino imperitè confundi, scripsi in Accipitre a. Nothi accipitres esse creduntur qui censentur in genere aquilarum, Aelianus.

¶ ACMON, ἄκμων, genus aquilæ est, Hesychius & Varinus. Forte autem duo luporum genera apud Oppianum ab hoc aquilæ genere sic dicta sunt, ut circus etiam & ictinus lupi ab eiusdem nominis auibus rapacibus. Alrachme aquilam Syriacè dictam in gypæeto describemus: cui uoci si literam initialem demas (nam al articulus est) omnino cum acmone conuenit.

¶ Αἰγυπιὸν alij genus aquilæ, alij uulturem interpretantur, ἀπὸ τοῦ ἀΐσσειν, Hesychius, Varinus, & alij. nimirum quasi ἀΐσσοντα γῦπα. Suidas priscos non γῦπας, sed αἰγυπιοὺς tantum protulisse scribit: & αἰγυπιῶν pro γυπῶν apud Herodotum quoq; legi. Sed nos Iliados σ. legimus, πολλοὺς δὲ κύνες ἠδὲ γῦπες ἔδονται Τρώων. in quo loco penultimam uocis γῦπας produci monet Eustathius. Cæterum Iliad. σ. ubi hi uersus Homeri leguntur, οἱ δ᾽ ὥς τ᾽ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι πέτρῃ ἐφ᾽ ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχονται, (Hi duo uersus leguntur etiam in Aspide Hesiodi,) ὣς οἳ (Patroclus & Sarpedon) κεκλήγοντες ἐπ᾽ ἀλλήλοισιν ὄρουσαν: Eustathius αἰγυπιοὺς aquilarum generis esse scribit: & aquilis maximè proprium esse ut petris insistant: quòd arborum rami eas non ita capiant, & in terra propter unguium aduncitatem incedere non possint. Mihi quidem αἰγυπιός, si aquila est, ut Grammaticis placet, gypæetus esse uidetur, cui sententiæ nominis etiam ratio astipulatur. Ἑζέσθην ὄρνισιν ἐοικότες αἰγυπιοῖσι φηγῷ ἐφ᾽ ὑψηλῇ, Iliad. η. de Minerua & Apolline. Μηριόνης δ᾽ ἐξαῦτις ἐπάλμενος αἰγυπιὸς ὥς, Iliad. ν. Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤτ᾽ οἰωνοί Φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, Odyss. π. de Vlysse & Telemacho filio eum agnoscente. Οἱ δ᾽ (Vlysses cum suis) ὥς τ᾽ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι Ἐξ ὀρέων ἐλθόντες ἐπ᾽ ὀρνίθεσσι θόρωσι. Ταὶ μέν τ᾽ ἐν πεδίῳ νέφεα πτώσσουσαι ἵενται: Οἱ δέ τε τὰς ὀλέκουσιν ἐπάλμενοι, οὐδέ τις ἀλκὴ Γίνεται, οὐδὲ φυγή. χαίρουσι δέ τ᾽ ἀνέρες ἄγρῃ, Odyss. χ. Παταγοῦσιν, ἅτε πτηνῶν ἀγέλαι, μέγαν αἰγυπιὸν ὑποδείσαντες, Sophocles in Aiace. Nulla auis tangit cadauer animalis à basilisco mortui, non Αἰγυπιοί γῦπές τε, κόραξ τ᾽ ὀμβρήρεα κρώζων, Nicander. ¶ Auium nomina in ιος, quæ tres syllabas excedunt acuunt ultimam, ut αἰγυπιός, χαραδριός, &c. Etymologus. ¶ Αἰγίποψ etiam aquilam significat Macedonibus, Hesychius, Varinus & Etymologus. Ὡς αἰγυπιὸς τοῖς πτεροῖς τὰς ἐμπίδας (νικᾷ,) Philes. id est, Quantum aquila uolatu culices uincit. Melampus uates ex ægypio uolucre quædam cognouisse traditur, ut in Nelei historia refert Scholiastes Homeri in Odyss. λ.

¶ Aquila AEGOLIOS non est nota apud nos, Albertus ex Aristot. de animal 8. 3. ubi Græcè αἰγωλιὸς legitur: quæ uox ululam significat.

¶ CIRCVS, κίρκος, genus aquilæ quod accipiter dicitur, Scholiastes Homeri. Vide supra in Accipitre a.

¶ CYMINDIS, aquila, Suidas. Vide supra inter Accipitres.

¶ HARPE, ἅρπη, miluus aut genus aquilæ, Varinus. alij auem aquilæ similem interpretantur. Plura leges infra in Elemento H. in Harpe.

¶ Accipiter laudabilis caput habet paruum & planum supra sicut aquila HONGYLAS dicta, ὡς ὀγγύλας καλούμενος ἀετός, Demetrius.

¶ Nicandri interpres ICHNEVMONEM aquilæ speciem facit, Herculi sacrã, ex Aegyptiorum sententia, Cælius. Hermolaus Barbarus interpretem istum ichneumonẽ pro genere aquilæ interpretantem miratur. nos ichneumonem in Historia quadrupedum uiuip. non ἀετοῦ sed ἐνύδρου, id est lutræ genus esse docuimus.

¶ Sanqualem auem atque IMMVSSVLVM augures Romani in magna quæstione habent. Immussulum aliqui uulturis pullum arbitrantur esse: Massurius pullum aquilæ dicit esse, priusquam albicet cauda. Quidam post Mutium augurem uisos non esse Romæ confirmauere. ego (quod uerisimilius est) in desidia rerum omnium non arbitror agnitos, Plinius. Apud Festum immusculus & immustulus scribi reperio, uocibus (ut apparet) corruptis. Immusculus auis genus, quam alij regulum, alij ossifragam dicunt, Festus. Et alibi, Immustulus ales ex genere aquilarum est, sed minorum uirium quàm aquila, quæ uolucris raro, & non ferè præterquam uere apparet: quia æstum algoremque metuit. appellatur autem ita quòd subito & inexpectata se immittat, Hęc ille. uidetur autem secundum hanc deriuationem ab immittendo immissulus potius scribi debere, & sic alibi apud Festum scribitur, inter hæc uerba: Oscines aues Appius Claudius esse ait quæ ore canentes faciant auspicium, ut coruus, cornix, noctua. aut quæ alis (lego, alites autem quæ alis) ac uolatu, ut buteo, sanqualis, immissulus, &c. Alibi uero, Alites uolatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, immusculus, aquila, uulturius. Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis uulturios, aquilas immussulos? &c. Arnobius lib. 7. contra gentes. Sanqualis & immussuli alitum uolatus, licet æuo priore incognitus, secundissimos habere euentus censebatur, Alexander ab Alex. De augurio ex præpetibus auibus, ut buteone, sanquali, immussulo, uide supra in Aquila h.

¶ Vna tantum ex aquilarum genere, quæ IOVIS aquila appellatur, carnes non attingit, sed ad uictum ei herba satis est, Aelianus. Ego ullam talem aquilam neque noui neque legi: conijcio autem bistardam uulgò dictam auem, de qua inter gallos syluestres dicemus, ab aliquibus propter magnitudinem corporis & rostrum non admodum aquilino dissimile, aquilam herbiuoram creditam esse, sed ineptè.

¶ TRIORCHIS, id est buteo, à nonnullis inter aquilas censetur, ut Varinus scribit. Sed is accipitrum, non aquilarum generis est.

DE AQVILA ANATARIA QVAM ET clangam seu plangam, & morphnum appellant.

ALTERVM (à pygargo) genus aquilæ, magnitudine & uiribus secundũ, plangã aut clanga nomine, saltus & coualles, & lacus incolere solitum, cognomine anataria, & morphna (à macula pennæ, quasi næuiam dixeris) cuius Homerus etiam meminerat in exitu Priami, Aristoteles: parenthesi inclusa Theodorus interpres de suo adiecit. Theodorus aquilæ genus à clangore clangam interpretatur. Plangum habet Plinius, uetusti codices clangum, Hermolaus. facile quidem fuit pro κλάγγος legere πλάγγος. uocant aũt Græci etiam clangorem κλαγγὴν, qui de aquilarũ uoce propriè dicitur, ut supra in Aquila c. docuimus: & paulò ante in uersibus Homeri de ægypijs apparet. sunt autem aquilæ quædam præ cæteris clamosæ & querulæ: melanæetus hoc uitio caret. est enim εὔφημος, ὅτι μινυρίζει, ὅτι λέληκε. Percnon & morphnon Hermolaus in Plinium annotans 10.3. pro eodem colore interpretatur. Vide in Lepore B. Γορφνός (lego πορκνός) κυνηγετικὸς ἀετὸς, ὁ πόδιος ὢς καίνων καὶ κόπτων, Varinus. Vide supra in Capite de accipitribus diuersis. Cæterum quod ad magnitudinem anatariæ aquilæ, cum Aristoteles eam magnitudine & uiribus proximè pygargum sequi doceat, intelligendum est, eodem authore, in aquilarum genere minimum esse melanæetum, gnesion, id est germanam aquilam maximam, anatariam, pygargum, percnopterum & ossifragam, mediæ magnitudinis, ita ut unaquæque maior sit præcedente & minor sequente. itaque anataria omnium præter melanętum minima fuerit. Haliæeti uerò magnitudo non exprimitur. Sunt qui apud Plinium pro planco planũta legant, quasi errantem, homines imperiti, & ab Hermolao etiam reprehensi, quod & authorem illi non habeant, & Aristoteles πλάγγον uocârit. Morphnos est aquila (inquit Plinius) quam Homerus & percnon uocat, aliqui & plancum & anatariam, secunda (à melanæeto, quam Plinius primo loco numerat) magnitudine & ui: huicque uita circa lacus. Phemonoë Apollinis dicta filia, dentes ei esse prodidit, mutæ aliâs carentique lingua, Plin. Nos in auium genere nullas dentatas nouimus præter anates quasdam aut mergos quosdam maiores: cuius generis etiam catarractæ esse uidentur, quas aues accipitre minores esse dicũt, aliqui aquilæ similes, & longissimo tempore sub aqua manere. de quibus Plinius, Diomedeas aues (inquit) Iuba catarractas uocat, & eis esse dentes oculosque igneo colore tradit, cætero candidis. (Vide plura infra in Catarractæ historia de auibus dentatis.) Sed morphnos nigro colore non candido est, ut nomen ipsum ostendit. μόρφνον enim grammatici nigrum & obscurum interpretantur, παρὰ τὴν ὄρφνην, id est, à tenebris & caligine. Νύκτα δι᾽ ὀρφναίην, Homerus. πορκνὸν quoque nigrum interpretantur, & unam nigram πορκάζειν dicunt. sed ea nigredo nõ sine quodam cœruleo colore est, qualem ferè indicum dicunt. μόρφνον uerò simpliciter pro nigro aut fusco dixerim. Sunt qui μόρφνον exponant non à colore, sed à cæde quasi μορόφονον per syncopen, tãquam auicidam: hoc est cædis aliarum auium authorem, τὸν μεμορημένον περὶ φόνον, ἢ μόρον φέροντα. alij εὔμορφον, id est formosum. alij rapacem, παρὰ τὸ μάρπτειν, τὸ συλλαμβάνειν, unde preteritum μέμαρφα, alpha in o. breue conuerso, & nî abundante,

Eustathius

Eustathius & Varinus. Phemonoë morphnon aquilarum nigerrimam esse prodidit, (hic color melanæeto potius aut ęquè conueniret,) prominentiore cauda. consensit & Boëthus. Ingenium est ei, testudines raptas frangere è sublimi iaciẽdo: quæ sors interemit poetam Aeschylum, prædictam fatis (ut ferunt) eius diei ruinam, secura cœli fide cauentem, Plinius. Vide supra in Testudine terrestri D. Μόρφνος, εἶδος ἀετοῦ, καὶ ξανθός, Hesychius. Aquila illa (inquit Plinius) quam tertiam fecimus, circa stagna aquaticas aues appetit, mergentes sese subinde, donec sopitas lassatasq; rapiat, (donec uel strangulet in humore uel per summa corripiat, Aristot. qui hæc de haliæeto refert, Plinius ad morphnum transtulit. & nimirum utræq; circa uenatum auium aquaticarum, quibus uictitant, eodem ingenio utuntur.) Spectanda dimicatio, aue ad perfugia littorum tendente, maximè si cõdensa harundo sit: aquila inde ictu abigente alæ, & cum appetit in lacus cadente, umbramq; suam nanti sub aqua à littore ostendente: rursus aue in diuersa, & ubi minimè se credat expectari, emergente. Hæc causa gregatim auibus natandi, quia plures simul non infestantur, respersu pinnarum hostem

obcæcantes. Sæpe & aquilæ ipsæ non tolerantes pondus appensum, unà merguntur. Hæc Plinius. Vide supra in Aquila D. Anates contra aquilam simpliciter, quomodo se defendant, uide in Anate D. ¶ Iliados ω. cum Priamus Ioui supplicaret, Iupiter ei aquilam misit, τελειότατον πετεηνῶν, μόρφνον, θηρητῆρ᾽. ὃν καὶ πέρκνον καλέουσι: cuius alæ tantum patebant, quantum ianua (ualuæ ianuæ) thalami diuitis alicuius uiri. Hac ad dexteram uolante per urbem plurimum lætati sunt Troiani. Vbi Eustathius interpres, Morphnos, inquit, scribitur cum acuto in penultima, περκνὸς uerò ultimam acuit, quanquam Aristarchus hanc quoque uocem barytonam scripserit. Porrò auspicium (inquit) ueteres sic interpretantur, tanquam auis nigro colore clam adeundum esse Achillem Priamo indicârit, & spē petitionis ratæ futuræ ei fecerit quòd esset θηρητὴς, id est uenationis & capturæ studiosa. Præterea quia prædam nullam tenebat, Achillem quoque (qui tanquam uir regius per alitem regiam designetur) placidum & mitem ipsi futurum, & quæ desyderet perfecturū. Hæc Eustathius ex quo Etymologus etiam & Varinus transcripserunt. Κορφνὸς, genus aquilæ, Varinus in τριορχος, uoce (ut apparet) corrupta pro μόρφνος: ut & περμνὸς pro περκνὸς ibidem. Diuersum à percno aquilæ genus est percnopterum, de quo infra. Φλεγύας aquila eadē mihi uidetur quæ morphnus, uel potius morphni epitheton. legimus enim in Aspide Hesiodi, μορφνοῖο φλεγύαο, ubi Grammatici exponunt, μέλανος ἀετοῦ, ut habet Varinus: quasi phlegyam substantiuum faciant, morphnum adiectiuum, cum mihi contrà faciendum uideatur. Plura de uoce phlegyas uide supra in Aquila A. Scribit autem Hesiodus Herculem sagittas habuisse, quæ pēnis aquilæ morphni alatæ fuerint. Ex haliæetis ossifragæ nascuntur, ex his uerò percni & uultures, Aristoteles in Mirabilibus. Morphni & aliæ quædam aquilæ nidis inædificant aëtiten lapidē, ut refert Plinius, de quo plura scripsimus in Aquila C. & G. Anataria aquila Auicenæ interpreti dibachi nominaī. ¶ Morphnos matri deorum sacer est, Gil.

¶ Omnia (inquit Turnerus) quæ Aristoteles & Plinius percno hactenus tribuerūt, Anglorum balbushardo (bushardum enim buteonem accipitrem uocant) conueniunt, si solam magnitudinem exceperis, quæ si alia adfuerint, hîc fortasis nō oberit. est autem illa, quam anatariam esse coniicio, auis buteone maior & longior, næuo albo in capite, colore fusco proximo, ad ripas fluminum, stagnorum & paludium semper degens. uiuit ex uenatu anatum & gallinarum nigrarum, quas Angli coutas nominant. Venationem hanc, cuius meminit Plinius, inter aquilam istam (si aquila dicenda sit) & aues aquaticas, nō solum ego sæpissime uidi, sed infiniti apud Anglos quotidie uident. Si qua terræ portiuncula super aquas inter arundineta emineat, in hac solet nidum facere, ut quoniam uolatu non admodum ualet; à præda nō procul absit. Aues subitò adoritur, & sic capit. Cuniculos ista interdum etiam dilaniat. Nunc an ista anataria sit, néc ne, doctis uiris iudicandum propono. Hæc Turnerus. Est autem eadem auis quæ à nostris nominatur Maßwy (quod tamen nomen puto aliquos etiam buteonibus tribuere) hoc est miluus palustris: quòd circa paludes & lacus anates aliasque aues palustres uenetur. ab alijs Fischer, id est piscator, quòd pisces etiā captet quandoque. fertur enim à nostris rectà in aquam se præcipitare ad piscium capturam (ut haliæetus quoque apud ueteres) quare hoc nomine etiam alias aues appellant quæ similiter piscantur. In lacubus & uiuarijs uoracitate sua admodum noxius est; ita ut in quibusdam locis homini qui hanc auem ceperit aut occiderit tres drachmæ donentur è publico. Circa Acronium siue Constantiensem lacū Entenstössel ab anatum cæde nuncupatur. persequitur enim ut audio anates uolantes, & si quæ in aquam inciderit, rapit: uel gregatim siue uolantes siue natantes, tandiu persequitur, donec fatigatam aliquam rapiat. solent autem illæ fugientes in gregem se colligere. Gallicè, ni fallor, appellatur huard, in quibusdam locis. Turcis schahâu: Italis aquilastro, ut coniicio. aiunt enim hoc nomine auē piscibus uiuere. Aquila truncalis etiam uulgò dicta, cinerei coloris, anates rapit, uide infra circa finē historiæ Melanæeti. ¶ Hæc scripseram quum à uiro quodam Acronij lacus accola, audiui auem circa lacum illum Entenstössel, id est anaticidam dictam, unguibus esse aduncis, miluo colore & rostro similem, maiorem: quæ anates rapiat, in quas toties præceps feratur, donec defatigatas tandem capiat: quod aliquando ad duos aut tres horæ quadrantes in anate una capienda differtur. ¶ Græci harpen describunt auem aquilæ similem, quæ facile in quem uoluerit locum recto impetu deuolet, ὄρνεον ἀετώδες εὐχερῶς ὅπου θέλει καταφέρεσθαι, Varinus. hæc autē uel miluo, uel aquilæ anatariæ nostræ cognata fuerit.

DE ANOPAEA HOMERI.

ANOPAEA apud Homerum Odyss. α. de Minerua (ὄρνις δ᾽ ὣς ἀνόπαια διέπτατο) genus auis exponitur de genere aquilarum, ossifragæ similis. alij uocem ἀνόπαια interpretantur pro ἀφανὴς, quod est inuisibilis: uel pro ἀναφερὴς, quod est sursum euecta, ut Empedocles de igne scribit, καρπαλίμως δ᾽ ἀνόπαιον. id est, celeriter uerò sursum. & sic Herodianus apud Homerum accipit, ἀνοπαῖα penanflexum scribens, neutrum plurale loco aduerbij, ut πυκνὰ pro πυκνῶς. Alij ἀνόπαια interpretantur, ἀνὰ τὴν ὀπὴν, id est per foramen in medio tecti, quod κάπνην & καπνοδόκην (infumibulum) nominant. ἢ διὰ τῆς ὀπαίας κεραμίδος, ἤτοι τετρημένης τῆς ἄνω τῆς ὀροφῆς. Sunt postremò qui πανόπαια scribant, & hirundinem intelligant: quòd Panope ciuitas in Phocide sit. finguntur autem in Aulide Phocidis contigisse quæ poetæ fabulantur de Tereo, Varinus ex Eustathio. Est & montis nomen Anopæa Herodoto, & uiæ iuxta Locridem.

DE AQVILA ALBA SIVE CYGNEA.

AQVILAS cygneas (ut uocāt) albedine cygno planè ſimiles, in Sipylo circa paludem Tantali, ut nominant, uidere memini, Pauſanias in Arcadicis. Album genus aquilæ rarum eſt; inuenitur tamen aliquādo in alpibus & rupibus circa Rhenum, ut ſæpe experti ſumus. Eſt autem hæc aquila tota alba niuei candoris, magnitudine fermè herodij, id eſt aquilæ germanæ, ignobilior tamen minusq́ uelox. Viuit uenatu leporum, cuniculorum, & huiuſmodi paruorū animalium. nam aliquando catulos, uulpeculas, & porcellos rapit: & quandoq́ piſces in ſumma aqua natantes, Albert.

DE AQVILA QVAM PERCNOPTERVM ET oripelargum & gypæetum uocant.

AQVILAE genus quod percnopterum uocant (Gaza addit ab alarum notis. ſed quoniam notas ferè maculas appellamus, malim ſimpliciter transferre, ab alarum colore. περκνὸν enim tum ſimpliciter nigrum, tum nigro colore diſtinctum Grammatici interpretantur. uide in Lepore B. alia eſt autem aquila percnus, quæ & anataria, ſuperius deſcripta. alia de qua hic agimus percnopterus, illa ſcilicet eodem per totū corpus colore, quo hæc in alis tantum inſignis,) capite eſt albicante, corpore maiore quàm cæteræ adhuc dictæ hæc eſt; ſed breuioribus alis, cauda longiore. uulturis ſpeciem hæc refert. ſubaquila, & montana ciconia cognominatur. incolit lucos degener, nec uitijs cæterarum caret, & bonorum quæ illæ obtinent, expers eſt: quippe quæ à coruo cæteriſq́ id genus alitibus uerberetur, fugetur, capiatur. grauis eſt enim, uictu iners; exanimata fert corpora. famelica ſemper eſt, & querula, clamitat, & clangit, Ariſtoteles interprete Gaza. Percnopterus in aquilarum genere, eadem oripelargus, uulturina ſpecie, alis minimis, reliqua magnitudine antecellens, ſed imbellis & degener, ut quam uerberet coruus. eadē ieiunæ ſemper auiditatis, & querulæ murmurationis. ſola aquilarum exanima fert corpora, cæteræ cum occidêre conſidunt. Hæc facit ut quintum genus gneſion uocetur, uelut uerum ſolumq́ incorruptæ originis, Plinius. Sunt qui aquilas ſimpliciter cadaueribus uesci ſcripſerint; uide ſupra in Aquila C. Gillius accipitrum & aquilarum genera enumerans perdicotheron Apollinis miniſtrum eſſe ſcribit, ubi forte percnopteros legendum. Porrò cum apud Ariſtotelem γυπάετος legatur, uoce composita à uulture & aquila (quod etſi aquilæ genus ſit, uulturem tamen & corporis ſpecie & ignobilitate præ ſe fert, ut Ariſtoteles ipſe interpretatur) Gaza ὑπάετος legit, uertit enim ſubaquila. Eſt & buteonis genus quod ad uulturem accedere uidetur, unde gypotriorcha dicendum ſit. ſed codices

nostri hypotriorchen habent, & Gaza uertit subbuteonem, uide supra inter Accipitres de Subbuteone. Vultures qui medij sunt inter uulturum genus & aquilarum, esse tum mares tum nigros colore audio, & nidos extruere, in quibus non oua sed pullos statim pariant, Aelianus. Subaquilum pro subfusco Plautus in Rud. dixit, Eia corpus cuiusmodi, Subuolturium? illud quidẽ subaquilum uolui dicere. Subuulturium interpretantur rapiens ad se homines, quemadmodum solent uultures. Gypæeto uoci uicina est uox grypæetus. γρυπαιέτους χαλκηλάτους, καὶ ῥήμαθ' ἱππόκρημνα, Aristoph. in Ranis. Scholia γρυπαιέτους interpretantur, insignia scutorum peregrina (ἀλλόκοτα;) quod aquilas in scutis pingere solerent. Sunt quidem aquilæ omnes γρυπαὶ, id est rostris recuruis, unde & gryphes dictæ uidentur, & nasum aquilinum pleriq; nominant, quem Græci γρυπόν. Aegypiòs, de quo copiosius scripsi suprà inter Aquilas diuersas ueterum, ex ipsa nominis compositione partim ad uulturum partim ad aquilarum genus pertinere uidetur, ut eadem cum gypæeto existimari possit. Circa Gazaram urbem Aegypti murium tanta copia est, ut nisi abundarent illic aues percnopteri dictæ Aristoteli, à Gallis boudrées, à quibus deuorantur, periculum foret ne fruges omnes ab ijs consumerentur, Bellonius in Singularibus.

¶ Alrachme est auis magna sicut miluus, plumis corporis albis, & pẽnis alarum nigris. edit carnes putridas & similia. in Syria abundat, And. Bellunensis. Vocatur autem rachame (uulgaris lectio habet rachamat) apud Auicennam lib. 2. cap. 589. ubi remedia aliquot ex eius felle describit, his uerbis: Auis rachame fel destillatur cum oleo uiolaceo in aurem oppositam aduersus hemicraneam & aurium dolorem. Fit ex eodem caputpurgium medicamentum pro infantibus, (pueris,) aut infunditur in nares eorum ut flatus (inclusi) dissoluantur. Fit etiam ex eo alcohol ad albedinem (leucoma) oculi cum aqua frigida. Filius Alpatrich docet, fel huius auis exiccari in uase uitreo in umbra, fieriq; inde alcohol in latere morsus uiperæ, quod non est uerisimile. Aliqui experimẽtum eius prædicarunt ad uenenum scorpij & serpentis, & uiperæ maioris, per illitionem ut uidetur. Fimum eius si suffiatur fœtum expellere traditur, Hæc Auicenna. Fimus rocham suffitus fœtum expellit, Serapio ex Dioscoride, qui fimum gypòs, id est uulturis, hoc facere dicit. Syluaticus & uetus glossographus Auicennæ, alrachame (etsi apud illos corruptè legitur arathamati, aracamati, & akakamati) exponunt auem quæ dicitur frangens ossa, id est, ossifragam. Sed alrachame gypæetus potius mihi uidetur, auis inter uulturis & aquilæ naturam ambigens, quæ & oripelargus, id est ciconia montana dici possit, propter pennarum colorem in alis nigrum, reliquo corpore albicantem. Vide infra in ossifraga. Acmon, ἄκμων, genus aquilæ apud Varinum exponitur, quæ uox ab Hebraica rachame uel rocham facta uideri potest. Plura de Hebraica uoce racham, lege infra in Cygno A. Aquila percnopterus, quasi uermicularia, aut uermiculata ab alarum notis & coloris pennarum uarietate. & fortè non imperitè Albertus conijcit hoc genus aquilæ esse miluum, Niphus. ego neq; Niphi sententiã de huius alitis colore ꝓbo, & minus Alberti qui miluo eandẽ suspicatur.

¶ Auis illa cuius figuram damus à præclaro typographo Io. Heruagio ad nos missam, si non est gypæetus uel oripelargus, ex altero parente saltem huius generis aquilæ nata uideri potest. nam rostro uulturem, colore ciconiam fermè refert, ignobilis & ignaua. Nostris aucupibus ignota est, nunquam apud nos quod sciam capta. Sed anno salutis nostræ 1551. Septembris die 29. cum nix insolita caderet, huius generis auis alis grauatis madidisq; in locum sub dio angustum ciuis cuiusdam ædibus adiunctum incidit. Magnitudo eius (ut Heruagius ad nos scripsit) per omnia referebat ciconiam forma & coloribus. Carniuora erat, pisces non attingebat, frigoris impatiens, corpore intenso calore, ita ut tangentium manus frigidæ mox incalescerent. Quatuor aut quinq; horis uno loco immota sedebat, & Solem aliquando splendentem intuebatur. Gallinæ & aues innocuam oderant. Illam plus mense domi alui, cibum manibus præbui, è quibus bolos deuorauit, frusta unguibus decerpsit, & cum non biberet ex rostro stillas aqueas emittebat. Tandem inter falcones ad magistrum equitum Galliæ deportata est, Hæc Heruagius.

DE HALIAEETO, ID EST AQVILA MARINA.

HALIAEETVS, ἁλιαίετος, aquila est marina, quanquam etiam lacus adit, ut Aristoteles testatur. Varinus ἀλίαιτος scribit quatuor syllabis, & spiritu tenui ab initio, quod equidem non probo, in A. elemento, & in uoce τριόρχος. Ἁλιαίετος genus aquilæ est in mari uictum quærentis, Scholia Aristophanis. Nisum fabulantur in auem mutatum, quæ apud Latinos nomen retinuerit, (etsi multi uulgò accipitrem minorem, nisum appellent,) Græcè uerò haliæetos dicatur. Et modo factus auis fuluis haliæetus alis, quanquam impressi codices habent, halyætus in alis. Vide supra in Accipitre a. item in Cirrhide, ubi fabulam Nisi ex Ouidio, Vergilio, alijsq; descripsi. Apparet liquido sublimis in aere nisus, Verg. 1. Georg. inter serenitatis signa. Fuit & alius Nisus Hyrtaci filius, indissolubili amicitiæ uinculo coniunctus Euryalo, quorum historiam copiosè describit Vergilius 9. Aen. Thyr uel thyrna auis est, similis accipitri marino, Kiranides. uidetur autem accipitris marini nomine haliæetũ intelligere. Linachos apud authorem libri de nat. rerum & Albertum Magnum pro haliæeto scribitur. Aquilæ quintum genus est quod haliæetus, hoc est marina uocatur, ceruice magna, & crassa, alis curuantibus, cauda lata, moratur hæc in littoribus & oris, accidit huic sæpius, ut

cum

cum ferre quod ceperit nequeat, in gurgitem demergatur, Aristot. Et rursus, Aquila marina clarissima oculorum acie est, ac pullos adhuc implumes cogit aduersos intueri solẽ, percutit eum qui recuset, & uertit ad solem. Tum cuius oculi prius lachrymarint, hunc occidit, reliquum educat. Vagatur hæc per mare & littora, unde nomẽ accepit: uiuitq́ auium marinarum uenatu, ut dictum est. Aggreditur singulas, cum emergentem obseruarit, refugit auis ut euolans uidit aquilam, & metu perculsa se rursus ingurgitat, ut in diuersa prolapsa emergat. Sed hæc acie oculorum ualens, sedulò aduolat donec uel strangulet in humore, uel per summa corripiat. Vniuersas nunquam inuadit, arcent enim frequentes, respergentesq́ suis alis repellunt, Hęc Aristot. sed eadem ferè omnia Plinius transtulit ad morphnon siue anatariam aquilam. potest autem fieri ut cum utraque auibus aquaticis uictitet, simili in uenatu earum ingenio utatur.

¶ Haliæetus clarissima oculorum acie, librans ex alto sese, uiso in mari pisce, præceps in mare ruit, & discussis pectore aquis rapit, Plinius. fertur autem de catarracta quoq́, & aquila anataria nostra, quam miluum palustrem uocamus, & ispida, & cepphi quodam genere, quæ similiter piscibus uiuunt, præcipites eas in aquam delabi. unde & nomen catarrhactæ apud Græcos: & ispidam Galli plumbinam uocant, quòd plumbi instar rectà in aquam cadat: & Itali eodem nomine haliæeton, l' aquila pionbina, quam in maiorem minoremq́ diuidunt, nescio à sexune tantum an specie diuersa, magnitudine distinguentes. ¶ Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus uultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius ex Mirabilibus Aristotelis, uide supra in Aquila C. ¶ Haliæetus tantum (id est solus inter aquilas, sed alij hoc de aquila simpliciter scribunt, ut etiam quòd acutissimo omnium uisu sit, alij de haliçeto, ut docuimus in Aquila C.) implumes etiamnum pullos suos percutiens, subinde cogit aduersos intueri Solis radios: & si conniuentem humectantemq́ animaduertit, præcipitat è nido, uelut adulterinũ atq́ degenerem. illum, cuius acies firma contrà steterit, educat, Plinius. Aristoteles scribit aquilam pullos cogere oculos aduersus Solem aperire, & illum qui intueri Solem sustineat, pro genuino agnoscere: alterum eijcere, qui haliæetus fiat, Scholiastes in Iliad. ρ. Vide in Aquila C. ¶ Aquila marina (inquit Oppianus lib. 2. Ixeuticorum) inter amphibias aues præstantissima est: specie quidem terrestribus aquilis non dissimilis: sed è mari uictitat, & piscium præda, illorum maximè qui sublimius & in superficie aquę natant, ita ut corporis ipsorum pars aliqua sub conspectum ueniat. At non perpetuus eis successus est. Interdum enim cum in maiores pisces aduncos unguium mucrones infixère, nec in altum leuare possunt, pondere uicti unà cũ piscibus pessum eunt, & perduntur magis quàm perdant ad imum pelagi fundum, quo pisces urgente dolore se recipiunt. Hos aiunt spurium esse fœtum terrestrium aquilarum, ideoq́ à paternis nidis repelli, deinde per alios quosdam alites educatos, neglecta terra maritimum uictum amplecti. quamobrem conspectus ipsorum exoptatus boniq́ indicij (nimirum copiæ piscium) apud piscatores habetur, Hæc Oppianus. Est & theocronus eidẽ aquilæ genus spurium, quod similiter piscibus insidiatur. ¶ Columbæ sibi timent ab aquilis marinis, Aelianus duobus in locis. Haliętus rapina pascitur, sed quia uiribus destituitur, minoribus tantum auibus, quibus præualet, infestus est, Rodolphus in Leuiticum.

¶ Secundum genus accipitris, quod haliæetum dicere possumus, priore minus est, alis crassis, pro sui corporis magnitudine breuibus, unguibus crassis, oculis magnis & obscuris, (Aristoteles ossifragæ obscuros oculos tribuit, haliæeto perspicacissimos.) Non citò mansuescit, quamobrem à multis odio habetur. Anno primo cicurationis parum ualet, secundo magis placet, tertio demum satis bene aucupatur, Author libri de nat. rerũ, cuius nulla apud me authoritas: & hîc quoq́ haliæetum imperitè inter accipitres adnumerat.

¶ Haliæetus cur in uetere Testamento mensis interdictus sit, dictum est supra in Aquila F.

¶ Aquilæ quam diximus pullos ad contuendum Solem experiri (id autem dixerat haliæetum facere) mixto felle cũ melle Attico, inunguntur nubeculæ & caligationes & suffusiones oculorum, Plinius. alij aquilæ felli simpliciter hanc uim adscribunt.

¶ Βαθὺν δ' εἰσέδραμε Φᾶσιν Αἰετὸς ὡς μέγα λαῖτμα, ἀφ' οὗ τότε χοιράδες ἔσταν, Theocritus Idyllio 13. de naue Argo. uidetur autem per αἰετὸν intelligere ἁλιαίετον. ¶ Κραστῆροί τ' ἁλιαίετοι ἁρπακτῆρες, Oppianus lib. 1. de piscatione, numerãs eos inter aues qui piscibus uiuunt. ¶ Ἐπὶ ποῖον ἱερεῖον καλεῖς Ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι ἴκτινος εἷς ἂν τοῦτο οἴχοιθ' ἁρπάσας; Aristophanes in Auibus, haliæetos & uultures multò maiores miluis esse insinuãs, maioriq́ epulo indigere. Si cirrhidem (quæ ex puella in auem mutata fertur, &c. uide in Cirrhide supra) auem haliæetus oberrãtem uiderit, mox eam per insidias captam perdit, Oppianus lib. 2. Ixeut.

¶ Hebraicam uocem עזניה, asnija, qua auis immunda significatur Leuit. 11. & Deut. 14. Septuaginta interpretes haliæetum uertunt: Iudæi quidam gryphem, aliqui Gallicè esmerellon, id est accipitrem uulgò dictum smerillum: nomen ei impositum est à multo robore & fortitudine, ut Kimhi scribit. In ijsdem locis ueteris Testamenti aliqui etiam פרס, peres, haliæetum interpretantur, alij aliter: Vide in Accipitre A. & in Capite de accipitribus diuersis. In Auicennę interpretatione pro haliæeto alchilim redditum obseruaui.

¶ Haliæetum Turnerus Germanicè interpretatur ein Vischärn, nostri scriberent Fischarn, id

e ſt piſcium aquilam. Eſt in terra noſtra (inquit Albertus lib. 2. de animalib. & alibi) genus aquilę par uum, quod aquila piſcium uocatur. piſces enim tãtum uenatur. huius pes alter digitos membranis iunctos habet ut palmipedes, ad natandum idoneus: alter fiſſos, unguibus uncis & acutis, aquilæ inſtar, ad capiendum aptus. Idem ab eo repetitur lib. 23. ubi hoc quartum genus aquilæ facit. eſt autem (inquit) uarium, in uentre album, & nigrum in dorſo: & in ſiruma etiam nigras habet maculas. inſidet arboribus ſuper flumina & ſtagna piſcibus inſidiãs. Haliæetus Anglicè uocatur an oſprey (inquit Turnerus) Anglis hodie notior quàm multi uelint, qui in uiuarijs piſces alunt. nã piſces omnes breui tempore aufert. Piſcatores noſtrates eſcis fallendis piſcibus deſtinatis, haliæeti adipem illinunt aut immiſcent, putantes hoc argumento eſcam efficaciorem futuram, quòd haliæeto ſeſe in aere librante, piſces quotquot ſubſunt (natura aquilæ ad hoc cogente, ut creditur) ſe reſupinent, & uentres albicantes, ceu optionem eligendi illi facientes, exhibeant. Hæc ille. Quidam haliæetum Germanicè Sofer interpretatur, Illyricè oſtrzifs: quæ uox cum Anglica oſtrey conuenit. Aurifrigius eſt auis ſic dicta quaſi auram Phrygiam ſequens (ridicula etymologia:) habet autem pedem alterum uncis unguibus ad prædam inſtructum, alterum latum ad natandum. Giro multiplici utitur in aere, nunc more ludentis, nunc more inſidiantis, donec præda in aquis uiſa impetuoſè deſcendit, altero pede prædam rapiens, altero natante rapientem adiuuans, Obſcurus & Vincentius Belluac. Audiui & ipſe ab Anglis oſpreium ipſorum pedem unum anſeris habere, alterũ milui: quem & magnitudine referat, pectore albo eſſe, piſces maximos capere, oleum (adipem) in cauda pretioſum continere: uolitare per aerem, & in eo ueluti pendere uideri interdum, tum demittere adipis aliquid in aquam, unde ſtatim piſces attoniti uertantur ſupini: illum mox rectà præcipitem ferri inſtar lapidis, & unum ex illis altero pede adunco ſuo arripere. Burgundi etiam auis, quam crot peſcherot, id eſt coruum piſcatorem appellant, pedes ſimiles & eundem piſcandi morem eſſe ferunt: qui cum piſcem pede altero aquilino in aqua corripuerit, & propter pondus ex aqua euolare nequeat, altero quo palmipes eſt ad ripam uſq; remiget. Cæterum aurifrigij nomen corruptum coniecerim à porphyrione: de quo ſimiliter à Vincentio & Alberto ſcriptum inuenio, pedem alterum ei tanquam anſeris eſſe, alterum digitis fiſsis; quod quidẽ ueteres neq; de porphyrione, neq; de haliæeto, neq; de ulla omnino aue, quod ſciam, prodiderunt. Aut fortè aurifrigij nomen confictum eſt ad imitationem Gallicę uocis orfraye, quæ rurſus corrupta uidetur ab oſsifrago Latinorũ. quanquam Galli non oſsifragum hoc nomine, ſed haliæetum intelligunt, Bellonio teſte. qui in Singularibus ſuis, Ophraye (inquit) Gallicè dicta auis haliæetus eſt, qui ſuper fluuios & ſtagna plerunq; cernitur. Is in conſpectos piſces rectà lapidis inſtar ex aere deſcendit. & quanquam Gallicũ eius nomen orfraye ad Latinum oſsifragus accedat, diuerſum tamen hoc aquilæ genus eſt. Sed rurſus in Libro de piſcibus in Aquilæ marinæ piſcis hiſtoria haliæetum Græcorum cum Latinorum oſsifraga confundit, auem unam & eandem faciens. Itali (inquit ibidem) lacum Lemanum incolentes (forte, Larium accolentes) Agniſtam piumbinam uocant, Galli offraye.

¶ Haliæetum aliqui è recentioribus falconem, alij accipitrem, alij niſum interpretantur, omnes ineptè. Apud Sabaudos audio nominari aygle de mer, id eſt aquilam marinam, (non aliam puto quàm haliæetum auem:) & aliam bouſat de mer, id eſt buteonem marinum, de quibus certi nihil ſcribere poſſum. Scoppa Grammaticus Italus haliæetum facit ſmerillum uulgò dictum, aut illum qui uulgò muſcetus dicatur: ex quorum hiſtorijs (quas inter accipitres collocauimus) facile quiuis quantum ab haliæeto differant, iudicârit. Accipiter (abſolutè dictus) minor eſt aquila truncali uulgò nominata, & maior quàm aquila quæ piſces rapit, Albert. ¶ Accipitris marini Kiranides & Aelianus meminerunt, qui inimicus ſit coruo.

DE MELANAEETO SEV VALERIA AQVILA.

TERTIVM genus aquilæ, inquit Ariſtoteles, colore nigricat, unde & melanæetus (uel melanaetus. nam melænaẽtum ſcribi per diphthongum in ſecunda ſyllaba, ut impreſsi codices Ariſtotelis habent, quos etiam Hermolaus ſequitur, non probo. Apud Euſtathium rectè μελανάετ☉ ſcribitur. Gaza pullam & fuluiam reddidit, ſed fuluus color nihil cum pullo aut nigro commune habet) uocatur. magnitudine minima, ſed uiribus omnium præſtantiſsima hæc eſt. Colit montes ac ſyluas, & leporaria cognominatur. una hæc fœtus ſuos alit atq; educit. pernix, concinna, polita, apta, intrepida, ſtrenua, liberalis, non inuida eſt: modeſta etiam, nec petulans, quippe quæ non clangat, neque lippiat, aut murmuret. De uerbo lippire, uide ſupra in Aquila c. Eſt autẽ non hæc tantum aquila nigra, ſed etiam morphnos, id eſt anataria, quam Phemonoë (ut Plinius ſcribit) aquilarum nigerrimam eſſe prodidit. Albertus etiam herodium, ſic aquilam germanam uocat, totum nigrum eſſe author eſt, cui tamen Plinius & Ariſtoteles ruffum aut ſubrutilum colorem tribuunt. Genera aquilarum non æquè omnia prolem faſtidiunt, ſed pygargus præcipuè in alendo difficilis eſt, benignior quæ toto nigricat colore, Ariſtot. & Auicenna. Melanæetos à Græcis dicta, eademq; ualeria, minima magnitudine, uiribus præcipua, colore nigricans: ſola aquilarum fœtus ſuos alit: cæteræ, ut dicemus, fugant, ſola ſine clangore, ſine murmuratione. conuerſatur autem in montibus, Plin. Valeria Hermolao dicta uidetur quòd uiribus præcipuè ualeat: niſi (inquit) inularia legendum eſt, ſed

Ariſtoteles

Aristoteles aliud aquilæ genus, nempe pygargum, νεβροφόνον, id est inulariã cognominat. melanaëtus uerò aquila leporaria Latinè dici poterit, ut Gaza reddit pro Græca uoce λαγωφόνος. Λαγοθήρας, aquilæ species, Hesychius & Varinus. Captant autem etiam germanæ aquilæ lepores. Apud Varinũ in uoce τέλειος, ineptè scribitur μελανοδέτης pro μελαναίετος. Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωὴ, Αἰετοῦ οἴματ' (aliás ὄμματα, sed Eustathius mauult οἴματα) ἔχων μέλανος τοῦ θηρητῆρος, Ὅς τ' ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν, Homerus Iliad. φ. comparat autem aquilæ nigræ Achillem, quem similiter ut illam fortissimum & celerrimum facit. Eustathius hunc locum enarrans melanæetum aquilam scribit phassophonon etiam, id est palumbariam nominari, ubi lagophónon legendum est. sic enim ab Aristotele nominatur. meritò autem si aquila hęc fortissima est à leporum potius quàm palumbium præda denominabitur. descripsisse autem locum ex Aristotele Eustathium apparet, quoniam hoc etiam addit, esse hanc aquilam paruo corpore, sed cæteris robustiorem. Phassophonon quidem nos ex Aristotele inter accipitres descripsimus. Porrò pro μέλανος τοῦ θηρητ. aliqui legunt μέλανός τε, id est nigri alicuius uenatici alitis. alij μελανόσσε, nigros oculos habentis. alij denique μελανόστε, nigra ossa habentis, (quod contra naturam uidetur.) Sed omnes uidentur reprehendendi; scribendumq; μέλανος τοῦ (per articulum, nõ pronomen encliticum) θηρητ. ut Eustathius annotauit. Melanæeti & aliarum quarundam aquilarum nido inædificatur lapis aëtites, teste Plinio; de quo plura scripsimus in Aquila C. & G. Primo & secundo generi aquilarum, non minorũ tantum quadrupedum rapina, sed etiam cum ceruis prælia. multum puluerẽ uolutatu collectum, insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora uerberans, donec præcipitet in rupem, Plin. ¶ Illustris Marchio Montherculeus in eo libro quem scripsit de falconibus, melanęetum esse credit genus falconis quod uenatores uocant hierofalcum: quòd & nigro colore sit, & montes syluasq; colat ac lepores capiet, Niphus. Albertus Magnus tertium aquilæ genus (quod melanaëtus Aristoteli est) interpretatur aquilam quæ uulgò truncalis dicatur, Stockarn, quòd arboribus (forte truncis arborum) insidere soleat. Hoc (inquit) rapit animalia parua si quæ occurrunt, & etiam anates & aliquando anseres & huiusmodi. minus primo & secundo genere, cinerei coloris. sed color melanæeti niger non cinereus proditur. Audio in Gallia uel Sabaudia cinerei ferè coloris aquilas sępe conspici, quæ non solæ sed quaternæ aut quinæ simul uolitent. Accipiter minor est aquila truncali, sed maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albertus. Erna uulgò dictum genus aquilæ nigrum, per hyemem apud Frisios circa Oceanum Germanicum cernitur. hanc genus quoddam cornicum sequitur, & prædę ipsius reliquijs inhiat.

DE OSSIFRAGA.

OSSIFRAGVS siue phinis, & ut Aristoteles appellat phine, alienos fœtus cum suis alit, quos aquilæ nutriẽdi tædio eiecerint, Hermolaus Barb. Et rursus, Differt ossifragus ab ossifraga, etiamsi confundunt aliqui, quòd ossifraga septimum est aquilæ genus, quæ barbata dicitur (harpe auis ab Oppiano sola barbata memoratur, & uel eadem cum ossifraga est, uel saltem cum ea confunditur: uide in Harpe) & sanqualis, ossifragus uerò qualem indicaui, &c. Ego nullam huiusmodi apud authores differentiam inuenio. Plinius masculino genere ossifragum profert: Lucretius ossifragam fœminino, Marcellus Empiricus utroq;. Gaza ex Aristotele φήνην ossifragam reddere solet. Ego utro genere efferatur nihil interesse & eandem auem significari dixerim. Phinis (ut Hermolaus & Cælius scribunt) φήνης, ut χρύσης, casu recto non inueniri puto, sed φήνη tantum ut μύλη. φήνη, auis est aquilæ similis, ἀετώδης, Eustathius. εἶδος ὀρνέου ἴσον ἀετῷ, Suidas. Ossifraga uulgò appellatur auis quæ ossa ab alto dimittit & frangit, unde & hoc nomen accepit, Isidorus. Aristoteles sex aquilarum genera facit, quibus ossifragam non adnumerat, nimirum tanquam degenerẽ, & ex haliæetis nascentem ut mox dicemus. Aquila germana (inquit idem) maxima aquilarum omnium est, maior etiam ossifraga, μείζων τῆς φήνης. Sex aquilarum generibus quidam adijciũt genus aquilæ quam barbatam uocant, Thusci uerò ossifragam, Plinius. Cabarum (inquit Auicennæ interpres in historia animalium) id est ossifraga, lingua Arabica dicitur belez, & Persicè, ut puto, hamoni. Arathamati, id est frangens ossa, Syluaticus. apparet autem uox corrupta pro alrachame: quam uocẽ pro uulture positam reperio apud Auicennæ interpretem in historia animalium. Raham uel racham, רחם, auis quædam sic dicta quòd sit benigna in pullos suos quam Iudæi nostrates picam interpretãtur. translatio nostra habet Porphyrio, Leuitici cap. 11. Munsterus. Scio Hebræis uocem rahã significare misericordem & benignum: & cum ossifragæ benignitas in alendis tum suis tum aquilæ (quos è nido parentis eiectos suscipit) pullis celebretur, eandem esse auem credi potest. Aut forte latius patet uocabulum racham, ita ut uulturem, ossifragam & gypæetum cõprehendat. Vide supra in Gypæeto. Auis quæ Græcè kym (corrupta uox à φήνη) Arabicè cekar uocatur, quam Auicenna uocat kabin, eiectum aquilæ pullum recipit & nutrit. Et hoc apud nos (quanquam in montibus nostris plurima sunt genera aquilarum) nunquam licuit experiri, nisi quòd fama uulgaris est quòd aquila quosdam pullos eijciat: & alia quædam parua aquila & nigra eiectos quum inuenerit nutriat. qui cum adoleuerint ita ut iam uolare queant, deuorent nutritores suos, Albertus. Et alibi, Pullos ab aquila eiectos dicunt aliam auem colligere quam Græci fehit, (uox corrupta pro φήνη) Latini fulicã dicunt,

ut quidam interpretantur, sed falsò. nam quæ fehit uocatur auis consubæ (sic habet) species est, quæ aquilam non nutrit. fulica autem est mergus niger uocatus, & anate minor, quæ similiter aquilam nullo modo nutrit, Hæc ille. D. Ambrosius etiam & alij quidam recentiores φήνην fulicam non rectè interpretantur. Auis quam cuni Græci quidam uocant, reuera est illa quam alij cyfred uocauerunt, & Latinè uocatur ossifragus. deijcit enim ossa ex alto super saxa, ut eis confractis medullam edat, Albertus. Idem libro 23. ubi aues singulas ordine literarum describit, ossifragam uocat kyrij, uel ut alij legunt, kynium, suprà kym scripsimus: quæ uox pro kyni forte corrupta est, aut contrà. nam m. litera & ni syllaba, facile inter se permutantur, in dictionibus barbaris præsertim: ego kyni duabus syllabis potius legerim, cum etiam cuni alibi scribatur: quæ forsitan uox à Græca φήνη corrupta est, ut aliæ pleræque à scriptoribus Arabicis ita detortæ sunt à Græcis ut origo uix agnoscatur. ¶ Chym uel kym auis est aquila (aliàs uulture) maior: & hoc genus aquilæ quidam gryphem esse putant, Albertus: qui alibi etiam nomen kym pro uulture ponit.

¶ Ossifragæ magnitudo maior quàm aquilæ, color ex cinere albicans, Aristot.

¶ Parum oculis ualet. nubecula enim oculos habet læsos, Aristot. Carniuora est, Idem. Accipitres, ossifragæ, mergi, Longè alias alio iaciunt in tempore uoces, Lucretius. Ossifraga probè & fœtificat & uiuit. cœnæ gerula & benigna est. nutricat bene & suos pullos & aquilæ. cum enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos ac educat, Aristot. Plura lege in Aquila c. de hac alite excipiente & alente eiectos aquilæ pullos. Haliæeti suum genus nō habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus uultures progenerantur minores: & ex ijs magni qui omnino non generant, Plinius. uide in aquila c. Phene auis non solum carnes sed etiam ossa rodit & frangit, Kiranides.

¶ Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον, ἤ τ' οἰωνοί φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, Homerus Odyss. π. de Vlysse & Telemacho filio eum agnoscente, huius generis alitum erga sobolem suam amorem celebrans. Quem locum imitatus est Oppianus lib. 1. de piscatione: Καὶ μήν τις φήνης ἀδινὸν γόον ἔκλυεν ἀνὴρ ὄρθιον, ἀμφὶ τέκεσσιν, &c.

¶ G. Ossifragi uenter arefactus & potus (madefactus & appositus, in codice Marcelli empirici, quod non placet,) ijs qui cibos non conficiunt, utilissimus, uel si manu tantum teneant capientes cibum. quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent, maciem enim facit, Plinius. Vnum est ossifrago intestinum mirabili natura omnia deuorata conficienti. huius partē extremam adalligatam prodesse contra colum constat, Idem. huius pars extrema colligitur & reponitur, & cum opus fuerit, uentri laborantis alligatur. remedio miro omnes intestinorum dolores citissime sanat, Marcellus empiricus. Auis ossifragæ partem crematam potu morbum comitialem tollere quidam referunt, Trallianus ex Archigene. Ossifragi uentrem arefactum contra calculos & alias difficultates uesicæ commendant, Plinius. Ossifragi auis uenter particulatim potus calculos cum lotio pellere proditur, Dioscorid. Idem remedium Kiranides scribit de uentre harpyię auis. Auis ossifragæ uentriculus salitus ut seruari possit, aut exustus & in puluerem redactus, cum uini potione datus, urinam efficaciter prouocat, Marcellus. Eadem ferè remedia etiam harpæ aui attribuuntur, ut suo loco referam. ¶ Phenes os ad coxam suspensum, crissos, id est uarices in pedibus curat, Kiranides. Fel eius cum melle albedinem (leucen) & lepram sanat, Idem. Stercus aridum tritum si quis biberit uel gestauerit, concoctionem perfectam reddet: & calculosæ affectioni & dysurię medebitur, Idem.

¶ H. a. Ossifragus, qui ossium fractura debilitat quempiam, Cassius Seuerus apud Senecam lib. 6. controuersiarum. ¶ Φήνειον, mons ita dictus, Suid. Φήνεια, oppidum in Arcadia Stephano.

¶ Ossifragam & harpam aues Mineruæ attribuunt, Gillius. Minerua è Pylo abijt φήνῃ εἰδομένη, id est ossifragæ similis, apud Homerum Odysseæ γ. ubi interpretes phenen auem aquilæ similem faciunt. Honestior autem (inquit Eustathius) hæc comparatio Mineruæ ad ossifragam est, quàm illa, ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο. nam φήνη uidetur denominata παρὰ τὸ φαίνειν. est autem Minerua φωσφόρος, id est lucifera. Cæterum anopæam auem aliqui genus aquilæ simile ossifragæ esse tradunt: Vide supra in capite de aquilis diuersis.

¶ Sanqualem auē atque immussulū augures Romani in magna quęstione habent. Immussulum aliqui uulturis pullum arbitrantur esse, (uide supra in Aquilis diuersis plura de immussulo:) & sanqualem ossifragæ. Massurius sanqualem ossifragam dicit esse. Quidam post Mutium augurem uisos non esse Romæ confirmauēre. ego, quod uerisimilius est, in desidia rerum omnium non arbitror agnitos, Plinius. Sanqualis auis est quæ ossifraga dicitur, Festus. Alites uolatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, immusculus, &c. Idem, quod & alibi repetit, quem locum mutilum supra sub immussuli mentione inter aquilas diuersas expleuimus. Fuit diu quæstioni an sanqualis & immussulus inter aquilas censendi forēt: quorum uolatus licet æuo priore incognitus, secundissimos habere euentus censebatur, Alexāder ab Alex. De augurio ex prępetibus auibus, ut buteone, sanquali, &c. uide in Aquila h. Sāqualis porta appellatur proxima ædis Anci, Festus. ¶ Immusculus (legerim, immussulus) auis genus, quam alij regulum, alij ossifragam dicunt, Festus.

¶ Quintum aquilarum genus (inquit Albertus) apud nos est perparuum & uarium, & à quibusdam uocatur frangens os, eò quod quando carnes ossium comedit, ossa in altum subuecta super lapidem

lapidem deijcit, & ex fractis ossibus medullam sugit. Hæc ille. sed cum paruulam admodum hanc aquilam esse scribat, non potest esse ossifraga aut φήνη, quam Aristoteles omnibus aquilis, excepta tantum germana, maiorem facit. Audio in montibus Heluetiæ nostræ auem aquilini generis nominari **beinbrecher**, hoc est ossifragam: ab alijs **steinbrüchel**, quasi dicas saxifragam: quoniam ossa (ut ex Alberto retuli) saxis iniecta confringat: de hac olim amicus quidam ex Clarona insigni Heluetiæ pago sic ad nos scripsit. Ossifraga quam uidi annicula erat, capite nudo & flauo colore, rostro incuruo, plumis albis: alæ hinc inde nigras habebant pennas ueluti ciconia. affirmabat auceps eas crescere ferè in magnitudinem uulturis, & omnino flauescere: & ex interioribus eius plumis, quæ teneriores sunt, pelliculas pretiosas fieri, ut ex uulturibus quoque, ad fouēdum nimirum debilem ac frigidum uentriculum. Hæc ille. Rursus ab alijs accepi, hanc auem aliquanto minorē uulture esse, eiusque genus quoddam uideri: colore fusco, cum uultur pectore, collo & capite magis flauescat: rarò capi: & si quando à montibus propius ad domos & pagos aduolarit, hyemem propinquam & asperam expectari. Item ab alio; auem esse tantam, ut spatium ab ala extrema extensa ad alteram; orgyiam siue ulnam excedat: uaria animātium genera inuadere, mures alpinos, rupicapras paruulas: nidificare in rupibus: singulas & solitarias agere, colore ex castaneo nigricante. Sed hæc forsitan aquilæ ueræ descriptio fuerit, ego nihil affirmo. ¶ Sabaudi aquilæ quoddam genus nominant aigle courte, id est aquilam breuem: & auem diuersam freynno: quam fortè Aristotelis φήνην esse, nō alio quàm ex nominis collusione parum firmo argumento ductus, amicus quidam ad nos scripsit. ¶ Orfraye auis Gallicè dicta, propriè ossifragus est: etsi quidam hoc nomen caprimulgo impropriè tribuant, qui ab alijs rectius uocatur fresaye uel effraye, Bellonius in Singularibus. Et rursus, Græci suam phenen scribunt præcipuè benignæ esse naturę, & tum suos tum eiectos aquilę pullos benè nutricare, &c. hinc factum & nomen (ut conijcimus) & figmentum de phœnice aue apud recentiores, quæ auis super nido pingitur pectus suum dilaniās, ut cruore proprio pullos pascat. quanquam uerò Galli ophraye (aliâs orfraye) auem appellant, quæ ex uocabuli uicinitate ossifragus uideri posset, non ossifragus tamen sed haliæetus est, & circa aquas præda piscium uiuit.

DE PYGARGO.

PYGARGUS, πύγαργος, genus aquilæ sic dictum ab eo quod caudam habeat albam, παρὰ τὸ τὴν πυγὴν ἔχειν ἀργὴν καὶ λευκήν, Hesychius & Varinus. Pygargus (ab albicante cauda dicitur, ac si albicillam nomines, ut Gaza de suo addit) aquila, gaudet planis, & lucis & oppidis. hinnularia (νεβροφόνος) à nonnullis uocata cognomine. montes etiam syluasque suis freta uiribus petit. reliqua genera rarò plana & lucos adeunt, Aristot. Et rursus, Genera aquilarum nō æquè omnia prolem fastidiunt: sed difficilior in alendo pygargus. Multæ aues quibus nutrimentum non sufficit pro omnibus pullis eijciunt aliquos, & imprimis genus illud (scilicet aquilæ) quod dicitur barbaium, Auicenna. Pygargus in oppidis mansitat & in campis, albicante cauda, Plinius. Pygargus & alia quædam aquilarum genera inædificant nido lapidem aëtiten, Plinius. Aëtites nomen habet à colore aquilæ candicante cauda, Idem. Pygargus Aristoteli maior est morphno, & melanæeto quæ minima est aquilarum: minor autem percnoptero & germana aquila quæ magnitudine omnes excedit, etiam ossifragam. Pygargo & melanæeto aquilis non minorum tantum quadrupedū rapina, sed etiam cum ceruis prælia. multum puluerem uolutatu collectum insidens cornibus (hæc uel illa) excutit in oculos, pennis ora uerberans donec præcipitet in rupes, Plinius.

¶ Pygargum aliqui putant esse aquilam illam quam uenatores regalem uocant, Niphus. Belisarius meminit miluí regalis, qui minus ualeat uiribus quàm miluus niger. Post herodium (sic uocat aquilam germanā) apud nos nobilior aquila est quæ anseres rapit, & cygnos & huiusmodi aues magnas, & etiam lepores & cuniculos, præcipuè quando pullos habent. hæc minor est herodio, uaria ex albis & cinereis pennis intermixtis. sed in cauda penultimæ extremæ pennæ uidentur esse albæ. & alba est in pennis ani, & est breuis admodum caudæ, Albertus. uidetur autem hæc mihi ueterum pygargus. Pygargum (inquit Turnerus) literatores quidam ineptè trappum à Germanis dictum (tardam, uel bistardam) interpretantur. Sed pygargus Anglorum lingua, nisi fallar, erna uocatur, an erne. Ego ernam audio dici genus aquilę quod apud Frisios ad Oceanum Germanicum per hyemem degat, colore nigro, quod cornices quædam ut ex escarum eius reliquijs uictitent sequantur. Pygargus est forte quam Anglicè dicimus ringetayle, Eliota. Sed Turnerus ringtalum Anglis dictum ab albo circulo caudam circumeunte, buteone minorem, subbuteonem Aristotelis esse suspicatur. Quòd si minor est buteone, non poterit esse pygargus. ¶ Eustathius in commentarijs suis in Homerum Iliad. decimo, pygargum (authore Zopyro) ardearū genus illud facit, cui in coitu oculi sanguine manent. sed Aristoteles pellon ardeam difficulter coire scribit, pygargum uerò inter aquilas tantū recenset. sed Zopyri pygargus ardea, forte stellaris Aristotelis fuerit, quæ & ocnos, id est ignaua dicitur. nam argos & ocnos synonyma sunt. Pygargū (inquit Cælius Rhodiginus) esse aquilæ speciem sciunt omnes: inde Græcis rapacē quoque indicat uox ea. Sed & in Venerea procliuior sic item dicitur (per antiphrasin, Varinus) ueluti cui minimè sit pyga ociosa. nam ἀργὸν uocant Græci cessantem. Quin & timidum rectè pygargum dixeris, quòd albicās ei sit pyga:

cui diuersum est prouerbium, Melampygo necdum occurristi. Hic enim uti Hercules robore intelligitur insignis: proinde leucopygi imbellia infames concipi ferè ualent. Hæc ille ex Varini Lexico ut uidetur; ubi pro ἐὰν γὰρ οἱ μελάμπυγοι, καθάπερ ἡρακλῆς: lego, ἀνδρεῖοι γὰρ οἱ μελάμπυγοι, &c.

DE AQVILIS DIVERSIS APVD RECENTIORES.

ASTVRES ex genere infimo aquilarum uel miluorum: falcones uerò accipitrum nobile genus antiquis fuisse putamus, Paulus Iouius. Nos asturem uulgò dictum, accipitrem maiorem esse docuimus. Cæterum ex falconum generibus maiores, ut sacrum & hierofalcum aquilis, (sacer quidem ad aquilam germanam proximè accedit:) minores uerò, ut smerillum & lapidarem, &c. accipitribus adnumerandos iudico.

¶ Aquilæ duo genera sunt, aquila absolutè, & altera dicta zimiech uel zumach, Tardiuus.

¶ Aquilæ an accipitris genus sit ignoro, quod apud Germanos inferiores circa Oceanum CATVL appellari audio, accipitre maius, corpore uario ceu maculis aut punctis asperso, à quo gallinę & anseres rapiantur.

¶ De Aquila truncali Alberti, quæ uulgò Stockarn dicitur, lege supra circa finem historiæ Melanæeti.

¶ Incolæ partis cuiusdam Scandinauiæ aquilæ (coruum ipsi uocant) quodam genere occiso, quod agnos & alia animalia prædatur, rostra præfecto regionis adferunt, ut testentur noxiam auem se occidisse, Olaus Magnus.

¶ IN alpibus quibusdam Heluetiæ, ut circa Curiam Rhetiæ oppidum, & circa Lucernam, auis rapacis genus (aquilæ nimirum) ab agnorum raptu Lammerzig nominant.

¶ IN regione circa Tarnasari urbem Indiæ, complura auium genera sunt, raptu præsertim uiuentia, longè aquilis proceriora. nam ex superiore rostri parte ensium capuli fabricantur. id rostri fuluum est phœniceo colore distinctũ. nihil sanè uisu pulchrius, nihil amœnius, aliti uerò colos est niger, & item purpureus, intercursantibus pennis nonnullis, Ludouicus Patritius.

¶ IN India referunt auem esse rapacem, longè aquila maiorem, nigram purpureamq;, intercursantibus pennis candidis: cuius rostrum fuluum, cœruleoq; seu phœniceo colore distinctum, adeò pulchrè ut nil iucundius uisu esse posit: unde & ob pulchritudinem & ob magnitudinem capuli ex rostro huius auis fieri solent. Constat autem prędurum hoc rostrum esse oportere. Hanc uolantium auium maximam esse constat, Cardanus lib. 10. de subtilitate.

¶ INTER Misenam & Bresam Germaniæ oppida, cum rustici multa pecora, uitulos & sues amissa in syluis perquirerent, inuentus est nidus ingens, per tres quercus extensus, tanto spacio ut currus sub illo conuerti potuisset, ex magnis arborum ramis & baculis uel palis cõstructus. Qua re in urbe nunciata, homines multi ad nidum missi cum ascendissent, pullos tres maximos inuenerunt, & in urbem asportarunt. è quibus mox unus mortuus est, cuius alæ per transuersum extensæ, septem ulnarum mensuram æquarunt. ungues uiri magni & corpulenti digitis nihilo erant inferiores. crura leoninis maiora. In nido multa uitulorum & ouiũ coria reperta, & hinnulus recens, & capita animantium uaria, ut uir doctissimus & fide dignus Georgius Fabricius ad me perscripsit, anno Salutis quingentesimo supra sesquimillesimum, quo ipso hic nidus ęstiuo tempore inuentus est.

DE AQVILA HETEROPODE.

AQVILAE istius picturam ab Argentinensi quodam ciue pictore accepi, homine diligentissimo & auium præcipuè naturæ studioso, qui tamen nihil certi super hac aquila referre potuit. hoc tantum dicebat ab alijs quibusdam pictoribus hanc picturam ceu ueram se accepisse. Nos heteropodem appellare uoluimus, quòd in una hac auium (si uera est pictura) crura coloribus diuersis insigniantur, sinistrum cœruleo, ut rostrum quoq;: dextrum fusco albicante. Venter fuscus est & punctis nigricantibus maculosus, ut pectus etiam & collum. reliquum corpus magis nigricat, oculi subrubent. pars etiam alarum fusca est, & punctis notatur nigris ut uenter. capitis & ceruicis pennæ summæ rigere uidentur: & dorsi initium circa alarum summitates in gibbum attolli.

Hæc subsequens figura Aquilæ heteropodis est.

HISTORIA

HISTORIA DE ARDEA IN GENERE VBI CVM cæteris ardearum generibus, tum pellæ imprimis siue cinereæ uulgò dictæ pleraque conueniunt.

A.

RDEA diuersorum generum est. apud nos quidem pellam siue cineream, simpliciter ardeam uocamus, & Aristoteles pugnam aduersus aquilam aliâs ardeæ simpliciter tribuit, aliâs pellæ cognomento. Idem de historia animalium 8.3. leucerodion erodio minorē esse tradit, per erodium proculdubio pellòn non asterian intelligens, quæ tantum tria genera ab eo numerantur. Saxones tamen ardeam simpliciter sua lingua nominantes, de alba intelligunt. Ardeola quanquam diminutiuū est, pro ardea tamē simpliciter à Plinio & alijs accipitur. ¶ שלך, Schalac, Deuter. 14. & Leuitici 11. nomen auis impuræ, quam Iudæi interpretantur Reiger, id est ardeam, Munsterus; aliqui mergulum: Vide supra in Mergo post anates statim. Ibidem leges de uoce קאת, kaath, uel kaas, quam alij ardeam, alij mergulum, alij aliter interpretantur. Huic finitima uidetur uox כוס, kos, quam exponunt herodium, falconem, nycticoracem, &c. uide infra in Bubone. sed herodium an pro ardea accipiant, ut Græci faciunt, an pro genere aquilæ, ut recētiores quidam indocti, dubitari potest. Ardea schalach Hebræis à proijciendo, quòd se ad capiendum pisces in mare proijciat. nam & Hebræi pisces eam è mari prædari scribunt. Chaldæus schalenuna uertit, uoce composita à schalal, quod est prædari, & nuna quod piscem significat, à præda piscium. Aben Ezra aliam adfert causam, nempe quòd abijciat pullos suos, P. Fagius. אנפה, Anapha, Dauid Kimhi auem dicit, quam magistri uocant דיה רגזנית, daiah ragasinith, id est uulturem ferocissimum &

uehementiſſimum. Ita quidem R. Salomon interpretatur Leuit. 11. & addit, ſibi uideri auem quam uulgus appellat חירורן, (heron:) Sanctes exponit ardeam. nam heron Gallis ardea eſt. Abraham à celeriter ſpirando nomen tuliſſe notat. Septuaginta & Hieronymus Deuter. 14. charadrium interpretantur: Chaldæus אבו, ibu: ſed uidetur Chaldæi anapha potius accipere pro upupa. Perſa an koh, אן כח. Arabs בבגח, babgach. Anapha (inquit Munſterus) aliqui picum, alij miluum eſſe uolunt. putant autem auem illam ſic uocatam, quod facile iritetur & ad iram concitetur. quam quidam טראת, trapp uulgò (Germanicè) uocant. Hæc ille. Idem graculum interpretatur, Leuit. 11. & Deut. 14. apparet ſanè auem eſſe quæ ſpecies aliquot ſimiles contineat, quoniam additur iuxta genus ſuum. חסירה, Chaſida, Zachariæ 5. Aquila, Symmachus & Theodotion, erodium transferunt, & LXX. Leuit. 11. alij aliter. ſed magis placet ciconiam uerti, uide in Ciconia A. ¶ Græcè ἐρωδιὸς oxytonum & ſine aſpiratione ſcribitur, recentiores quidam Latini (barbari potius) non rectè aſpirant: & per aphæreſin etiam ῥωδιός apud Heſych. & Varinum. Ἀρδιόλη (ardeola) quam & λαλκέλω aliqui uulgò (in Græca lingua uulgari, uide ne à laro corruptum ſit nomen. nam & Lycophronis interpres erodium larum eſſe putat) uocitant, ueteres autem Græci ἐρωδιὸν, Demetrius Conſtantinop. A Græca uoce erodios apud Albertum deprauatæ leguntur, anydion, artadaton, & mothyos. ¶ Ardea Italis garza dicitur, alijs airone ut Scoppa grammaticus docet: hinc eſt corrupta uox Latina apud Creſcentienſem agiron: ſunt qui anghiron efferant. Hiſpanis ſimiliter garza, præſertim Luſitanis: aliquibus grou quaſi grus, propter corporis ſimilitudinem. Gallis heron, quæ uox uideri poteſt deducta à Græca erodius. Sabaudis airon uel heyron: (quãquam & lari genus ſic ab eis uocari puto.) Anglis ſimiliter an heron. Germanis quibuſdam **ein heerganß**, uoce detorta ab herodio, uel à Gallica heron. ſed uſitatius **ein reiger**, noſtris **reigel**, alijs **reiher** uel **rayer**, Fryſijs **rarg**, Flandris **riegher**. Illyrijs czicpie: Poloni ardeæ genus zoraw appellant. Turcis balakzél. ¶ Albertus Magnus ardeam tantalum quoq; dici ſcribit, ab Iſidoro mutuatus.

¶ Erodium aliqui putarunt eſſe auem ex ijs quas Romani Diomedeas uocant. Vide infra in Elemento D. Suidas ciconiam eſſe ſuſpicatur ineptè: ſed mox tanquam emendans ſubdit, aut ciconiæ ſimilem. Longè alius eſt herodius recentiorum. nam Albertus Magnus aquilam maximam et Germanam ſic uocat: alij hierofalcum ut in eius hiſtoria oſtendi. Αἴθυια, id eſt mergus, memoratur ab Ariſtot. de hiſt. anim. 5. 8. ubi Albertus habet abij, & quidam (inquit) putant eſſe ardeam: ſed ineptè. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias uocat. mergi Græcè ab Arato ἐρωδιοὶ appellantur, Ioach. Perionius. Fortè etiam Plinius fulicam pro ardea è Græco alicubi reddidit. nam & cirrhum fulicis tribuit, qui ardearum eſt: & Diomedeas aues fulicarum ſimiles facit, quas alij (ut Stephanus & Seruius) ardearum generi attribuunt. Gaza in libro de communi animalium greſſu, pro Græco ἐρωδιοί, uertit fulicæ, uel potius ardeolæ. Fulicam quidem pro erodio tranſtulit Auguſtinus quoq;, & Lycophronis interpres larum eſſe arbitratur: Ambroſius etiam ſturnum, quem tamen Græci non erodiòn ſed pſâra dicunt, Cælius. Auem quam Aratus κέπφον dicit, ardeam Vergilius nominat, Perionius. Sed ardeam à mergo, fulica & ceppho prorſus diuerſam eſſe auem, qui hiſtorias ſingularum inter ſe contulerit, manifeſtiſſimè deprehendet.

B.

Ardeæ apud Heluetios abundant, propter multos & magnos fluuios & lacus piſcoſos, unde uictum petunt Ariſtotele teſte. Ardeolis omnibus communis uidetur longitudo roſtri, colli & crurum, quibus ciconias referùnt. ſed collum ardeis magis inuolutum. digiti pedum terni, longi, membranis modicè iuncti, & quartus retrò pro calce ſimiliter longus. corpus pro ſua magnitudine non amplum, ſed leue & exile. Ardea coloris eſt cinerei (nos de hoc genere infra priuatim ſcribemus) minor grue, longi colli, & ſicut reliquæ etiam aues aquaticæ roſtro non multum inuoluto, Albertus. Erodius auis in capite gerit cumulum pennarum ueluti comam (aliâs coronam) oblongam, Kiranides. ſed hoc non de omnibus ardeis uerum eſt. aliæ enim apicem illum è pennis retro extenſis conditum habent, aliæ non habẽt. Porphyrioni & ardeæ inutile eſt uropygium, (cauda,) ut & alijs aquatilibus, Ariſtot. in lib. de ingreſſu animalium.

C.

Ardeæ circa aquas & lacus piſcoſos degunt. quare in Heluetia noſtra abundant. & grammaticis (Suidæ & Euſtathio) erodios Græcè quaſi helódios dici uidetur, à lacubus & paludibus, quas Græci ἕλη nominant. Sed in mari (circa mare) etiam degunt, ut ex Arati prognoſticis apparet. Erodius auis in templis & ædificijs ciuitatum nidificat, Kiranides, neſcio quàm uerè. ¶ Procopius Gazæus ſophiſta Pentateuchum Moſis enarrans, erodium cum noctua & ueſpertilione &c. aues noctis & tenebrarum amicas eſſe ſcribit, quod non probo. Ariſtoteles ſanè de pella, quæ & abſolutè ferè ardea dicitur, diſertè ſcribit, uenationi (piſcium) eam interdiu operam dare. Euſtathius uerò in decimum Iliados ardeam noctu in aquis rapinæ operam dare. ¶ Ardea licet in aquis cibum ſuum quærat, in ſyluis tamen & altis arboribus nidum collocat, (in abietibus, Stumpfius,) Author libri de nat. rerum. Piſcibus inſidiatur: & dum per aquam ingreditur piſces pedibus eius non ſine deſiderio adnatantes, ut audio, deuorat. Erodius oſtreorum uoraciſſimus eſt. & quemadmodũ conchas pelecânes exſorbent, ſic is oſtrea teſtis obducta uorat, & ingluuie ſua concalefaciens tandiu cuſtodit, quoad calore ſtomachi diſcluduntur. Pòſt ubi is ipſe diductas ſenſerit teſtas, eas euomit, &

carnem

carnem ad sustentandum se retinet: Aelianus, Philes, & Plutarchus. Cochleis etiam seu limacibus uescitur, ut in D. referam ex Aeliano: nec minores tantum pisces, sed anguillas quoque deuorat. Ardea, ut & mergus, cibum ferè crudum excernit, (excrementum scilicet liquidũ:) itaque semper est uorax hæc auis, Albert. ¶ κλάζειν, id est clangere, de uoce ardeæ legimus apud Homerum Iliad. κ.

¶ Ardea per antiphrasin dicitur, quòd breuitate pennarum altius nõ uolet, Seruius: qui & hoc Lucani è lib. 5. citat, Quòd ausa uolare Ardea sublimis pennæ confisa natanti. Ardeola dicitur quasi ardua propter arduos uolatus, cum altius uolauerit, tempestatem significat, Isidorus & Albertus. Volatus ei sublimis & uehemens, Stumpfius. Anseres omnes extento collo uolant, ardea contracto, Albertus. Vropygium ei inutile, ut & alijs aquatilibus: proinde uolat pedibus retro extensis, Aristoteles de anim. ingressu. Ardeæ in grege sui generis nidificant: gregatim uerò non uolant, eo quòd pullis earum insidiantur accipitres & aliæ aues rapaces, à quibus defendi non possent nisi complures semper ardeæ circa nidos uersarentur, Albert. ¶ Ardeas dicunt aliqui tanto dolore coire, ut lachrymas sanguineas oculis emittant: quod ego falsum puto. Vidi enim ipse (inquit Albertus) sæpe coire ardeas & oua parere, nec quicquam tale experiri potui, sed sicut reliquæ aues quarum longa sunt crura, similiter & ardea coit cruribus super dorsum fœminæ flexis, ita ut pedes maris ad caput fœminę sint, & genua uersus excrementi sedem super dorsum: & tunc motu alarum se sustinens locum conceptionis fœminæ cõtingit ac semen infundit, Hæc ille. Aristoteles priuatim hoc de ardea pella scribit. pellæ (inquit) coitus difficilis est. uociferatur enim & sanguinem ex oculis, ut aiunt, emittit cum coit. parit etiam ægrè summoque cum dolore. Idem ex eo Plinius repetit. Grammatici uerò (Eustathius & Etymologus) ἐρωδιὸν, id est ardeam simpliciter, dictam conijciunt, ὅτι ἔαρ ἱδροῖ, id est ab eo quòd sanguinem exudet in coitu. In animalibus quædam ui uel contra naturam eueniunt, ut ardeæ coitus, & ephemeri uita, Theophrastus in Metaphysicis. debet autem de ardea mare coëunte intelligi. nam Græcè legitur, ὥσπερ ὁ ἐρωδιὸς ὀχεύει. Ardea auis est Venerea, unde aliqui ἐρωδιὸν dictum putant quasi ἐρωτίδιον, hoc est auem amori & Veneri propriam. uide infra in h. ¶ Nidificant ardeæ, ut iam diximus, in excelsis arboribus, & gregatim. Licet omnes ex mari uiuant, in terra tamen nidificant, Oppianus in Ixeut.

D.

Ciconiæ cum aliunde pullis alendis cibum comparare nequeunt, esculenta quæ prius ederant, euomunt, atque in educandos fœtus cõuertunt: & ad uolandum pullis imperitis duces sunt. herodios & pelecanos similiter facere audio, Aelianus. Quomodo pullos aduersus accipitrem defendant ardeæ, paulò inferius dicetur. Ardeolæ fascinationis amuletũ ut pullos defendant, nidis cancrum imponunt, Aelianus, Philes & Zoroastres in Geoponicis. Pisces captant industriè sanè & dolosè, nempe Solis radios ita excipiunt, ne pisces uisa ipsarum umbra refugiant, Oppianus in Ixeut. Ostrea quomodo deuorent, & calore uentriculi dehiscẽtia reuomant, ut pulpam interiorem à testis seligant, supra in C. recitaui.

¶ Ardeola & cornix amicæ sunt, Aristot. Aelianus & Plinius.

¶ Dissident sorices & ardeolę inuicem fœtibus insidiantes, Plinius. Ardeolam aquila, utpote ualens unguibus, aggreditur. ipsa autem repugnando emoritur, Aristot. alibi uerò de pella priuatim scribit, infestam ei aquilam esse. Harpa & erodius inimici sunt, Aelianus. Ardea seipsam aut pullos suos aduersus accipitrem prædonem defendens, excrementi sedẽ illi opponit, & stercus putridum emittit: quod si accipitrem tetigerit, pennas eius putrefacit, Albertus & Author libri de nat. rerum. De falconibus qui ardeas capiũt, leges in E. Ardea odit albos laros, Philes. Pipo (pipra, sed Græcè legitur hippos in codicibus impressis) inimica ardeolæ est. oua enim & pulli ardeolæ uiolantur à pipone, Aristot. Πιπὼ, ὄρνεον πολεμικὸν ὡς τινὸς, ἐρωδιὸς, Hesych. lego ἐρωδιῷ, hoc sensu: Pipo auis est inimica ardeæ, ut aiunt. Perdices & erodios idcirco defugiunt cochleæ, quòd eos pernoscunt penitus hostes sibi esse: nec cernere est limaces ibi serpere, ubi illi ipsi uersentur: eos tamen naturali quadam astutia cochleæ quædam præstantiores decipiunt, & circumueniunt. Siquidem ex natiuis testis egressæ, in magna securitate pascuntur. Aues autem, quas modo dixi, in testas inanes, tanquam in easdem illas inuolant: ut uerò nihil inuenerint, eas ut sibi inutiles abijciunt, atque discedunt. Illæ uerò singulæ exsaturatę pastu, atque ex aberratione qua hostes fefellerunt seruatæ, ita in testas tanquam suam propriam domum reuertuntur, Aelianus.

E.

Ardea cum accipitrem fugit in altum euolat, Albertus. Falcones capiunt ardeas, grues, &c. Crescentiensis. Hierofalchi ardearum hostes sunt, Paulus Iouius. Nostri falcones ardearum uenatores, uocant Reigerfalcken, Galli heronniers. In ardeæ captura duo falcones pariter relaxantur, quorum unus summa petit, alius iuxta terram inuolat, ut uidelicet ille uolantem ardeam impulsu præcipitet, hic præcipitatam arripiat, Author libri de nat. rerum. Et rursus, Falconum genera duo sunt: alterum nobile, quod auem usu paruo naturaliter capit: alterum ignobile ac uile, quod nõ nisi multo labore & maceratione assuefactum hoc facit. hoc posterius genus cum ardeam ad terram impulerit, & iam prope fuerit ut eam capiat, ardea anguillam uel alium piscem quem recens uorauerit euomit: & tunc falco liberè eam uolare permittens, piscem ceu minus fœtidũ cibum sibi oblatum præferens, ocyus apprehendit, at falco nobilis piscem eiectum uilipendens, ardeam ipsam ag-

greditur, Hæc ille. Fertur falcones si sanguinem ardeæ gustarint, omne desiderium capiendi grues amittere; si uerò carnes solum sine sanguine ederint, hoc uitium incurrere non creduntur, Crescentiensis. ¶ Ardeæ sæpe oculos petūt, Turnerus. ¶ Nauta nunquam occiderit ardeam. nam quod accipitres in terra uenatoribus, hoc in mari piscatoribus ardeæ significare creduntur, Oppianus in Ixeuticis.

¶ Ardeæ hominibus charissimæ sunt, & æstatis hyemisq; tempus præsagiunt. capita scilicet pectori imponunt, eoq; maximè inclinant, unde concitatissimus uentus expectari debet, Oppianus in Ixeut. Ardea cum altius uolauerit, tempestatem significat, Seruius & Isidorus. Quòd ausa uolare Ardea sublimis pennæ confisa natanti, Lucanus lib. 5. Ardea, quasi ardua, eo quòd altè uolat. nam cum tempestatem præsentit, altè supra nubes uolare dicitur, Albertus. Ardea obstrepero clangore (& inconcinno uolatu, ut interpres Theon adijcit) è mari ad terrā auolans, uentum & tempestatem imminere præsagit, Aratus. Et rursus inter pluuiæ signa hanc auem ponit, cum terra relicta ad mare multo cum clangore festinat. Quem locum Auienus sic reddidit, Cum procera salum repetit languore (lego, clangore) frequenti Ardea. Triste (obstreperum, potius) sonans ardea tempestatem denunciat: eademq; ad mare rectà proficiscens, pluuiam portendit, Gillius ex Aeliano. apparet autem Aelianum ex Arato mutuatum. Notasq; paludes Deserit atq; altam supra uolat ardea nubem, Verg. lib. 1. Georg. inter signa tempestatis futuræ, qua non sit tutum nauigare. Ardea in medijs arenis tristis hyemem indicat, Plinius.

¶ Ardeas aliqui dictas suspicantur ab ardendo, nam quarumuis arborum rami in quibus nidificant, proluuie uentris earum infecti, aduruntur & exiccantur, ut omnium ferè auium aquaticarum fimo, qui piscibus uiuunt, Albertus.

¶ In libro quodam Germanico manuscripto hæc uerba reperi: Si pedes (die füß, nisi potius legendum fuerit die feißte, id est pinguedo) ardearum destillentur per descensum, & oleo inde collecto inungantur manus, pisces sponte adnabunt ut comprehendi possint. Pharmacopolę apud nos ardeæ adipem uendunt piscium inescatoribus. audio autem escas piscibus capiendis fieri ex adipe & ossibus ardeæ.

F.

Ardeam legimus carnis esse fœtidæ & nō salubris. Pullorum caro præfertur. nam adultiorum caro grauiter olet. Ardeæ pro ætate diutius assari debent: possunt autem pastillis includi, eo modo quem in Gallina F. præscribemus. Quicunq; hæmorrhoides crebrò experiuntur, præsertim pulsantes, inter alia grues & agrones (id est ardeas) præcipuè caueant, Arnoldus de Villanoua.

G.

Somnos allicit ardeolæ rostrum in pelle asinina fronti adalligatū. putant & per se rostrum eiusdem effectus esse uino collutum, Plinius. Erodij ramphum (ramphos, id est rostrum, interpres inepte ungulam transfert) cum cancri felle in corio asinino si suspenderis ad collum uigilantis, dormitabit. Si quis in conuiuio pannum in quo est ramphos (id est rostrum ardeæ) cum uino deponat, bibentes obdormient, Kiranides. Hippiatri quidam Germani equorū oculos illini & lauari iubent coturnicum uel ardearum adipe ut sani & clari fiant.

H.

a. Ardea per antiphrasin dicitur, quòd breuitate pennarū altius non uolet, Seruius. uel quasi ardua, quòd altè uolet. nam cum tempestatem præsentit altè supra nubes uolare dicitur: item cum accipitrem fugit. uel ab ardendo, quia fimus eius exurit id quod contingit, ut & aliarū auium aquaticarum quæ piscibus uiuunt, Albertus. Ego ardeam uocem Latinam à Græca ἐρωδιὸς per syncopen factam coniecerim. ¶ Ἐρωδιὸς uel deriuatur à uoce ἔαρ quæ sanguinem significat, ut apud Cyrenæum: & uerbo ἰδίειν, quod est sudare. quoniam hæc auis in coitu, ut ferunt, sanguinem exudat. uel sic dicitur quasi ἑλωδιὸς, ἀπὸ τοῦ ἕλος καὶ τὸ ἴδιον, (forte ἥδιον.) φιλήδει γὰρ τοῖς ἑλώδεσι τόποις, quòd locis palustribus delectetur, uel quasi ἐρωτίδιος, ἀπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ τὸ ἴδιον, id est amori propria & sacra auis. est enim Venerea, ut aiunt. Sed Claudius philosophus Veneream esse negans, Mineruæ potius sacram esse ait, iuxta poetam: Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. Cui respondere licet, ardearum secundum Aristotelem multa esse genera, ex quibus nihil prohibet alia Mineruæ sacra esse, alia Veneri. Sed Herodianus scribit ἀπὸ τοῦ ῥοίζου (quæ uox sibilum significat) fieri ῥοίδιος, ut ab ἁρμόζω ἁρμόδιος, & abundante epsilo, & omicro in o. magnum mutato ἐρωιδιός, iota adscripto manente. Acuit autem ultimam, ut & cætera auium nomina in ιος, quæ syllabas plures tribus habēt, αἰγυπιός, χαραδριός, βομβυλιός. Apud Hipponactem scribitur etiam ῥωδιός: Κνεφαῖος ἐλθὼν ῥωδιῷ κατηυλίσθην: quod per aphæresin factum dixeris, si usum communem spectes: perfectum uerò si formationem, Etymologus. Ἄραμος, ἐρωδιὸς, id est ardea, Hesychio & Varino. Ἐρωγὰς quoq; & κορκιθαλλὶς pro ardea exponuntur ijsdem. ¶ Herodij domus dux est eorum, Psalmo 104. è uulgata translatione. Hebraicè chasida legitur. Munsterus uertit, Ciconia pro mansione sua habet abietes.

¶ Epitheta. Ardea procera, Auienus. Ἐρωδιοί τε πολλοὶ μακροκαμπυλαύχενοι, Epicharmus in Nuptijs Hebæ apud Athenæum lib. 2.

¶ Xiphiam, id est gladium piscem, Galli sua lingua ardeam maris uocitant, Pet. Bellonius. Ἐρωδιὰ, ἄμαξα, Hesych. & Varinus. Erodialis lapidis meminit Albertus Magnus, eiusdem puto cum

astite, nam aquilã germanam erodiũ uocat. Ardelio, est homo inquietus, huc atq; illuc semper uolitans: & ab ardeola deducitur, sicut à stella stellio, Sipontinus. Nil bene quũ facias, facis attamẽ omnia belle. Vis dicam qui sis? Magnus es ardelio, Martialis lib. 2.

¶ Propria. Ardea, Ἄρδεα, Vlysis & Circes filius fuit, ut Stephanus memorat in Antea. Ab hoc etiam Ardeam ciuitatem in Latio dictam aliqui putant, decem & octo miliaria (170. stadijs in monte) ab urbe positam: alij à feruore regionis dictam malunt, alij à Danaë Persei matre, uel à Dauno Pilumni filio qui eam condidit, ut quidam existimant. Alij conditam scribunt à Pilumno Iouis filio & Turni abauo. Hæc olim Turni & Rutulorum regia fuit. Locus Ardea quondam Dictus auis, & nunc magnum tenet Ardea nomẽ, Verg. lib. 7. Aeneid. ubi Seruius, Bene alludit, nam Ardea quasi ardua dicta est, id est magna & nobilis. quanquam Higinus in Italicis urbibus ab augurio auis ardeæ Ardeam dictam uelit, illud nanq; Ouidij in Metamorphosi fabulosum est, incensam ab Aenea Ardeam, & in hanc auem esse conuersam. Hinc ciues Ardeates dicti: ut ab Ardia Illyriæ ciuitate, Ardiæi, Stephano. Est & Ardea urbs Persidis Ammiano Marcellino lib. 23.

¶ b. Ardeæ, ut inquit Ouidius, Et sonus, & macies, & pallor, & omnia captam Quæ deceant urbem, nomen quoq; mansit in illa Vrbis. Clitarchus in India scribit uolucrem amatorio affectu flagrantem, nomine horionem, nasci, magnitudine herodio similem, &c.

¶ c. ἐρωδιὸς φωνῇ πολλὰ λεληκώς, Aratus. ῥωδιὸν aliqui à sono uocis dictum uolunt, ἀπὸ τοῦ ῥοίζου, uide supra in a. ἐρωδιὸς γὰρ ἔγχελυν Μαιανδρίην τελεσχον εὑρὼν ἐσθιοντ᾽ ἀφείλετο, Simonides apud Athenæum.

¶ h. Ab ardeis uictum ex aquis primum inuentum aiunt, reliquas ab eis didicisse, cum uictus unus initio omnibus esset auibus: deinde cum gloriarentur hoc inuento, & ne ipsum quidem Neptunum natando cum eis contendere posse iactarent, hanc artẽ irato deo amisisse, quod etiã Thamyridi superbo cantori ex Musis cõtigisse aiunt. Hinc adeò reliquæ omnes aues captãdis piscibus merguntur in aquam: ardeæ natandi facultatis expertes in littore stantes uenantur, Oppianus in Ixeut. Fabulosum est illud Ouidij, incensam ab Aenea Ardeam (Latij ciuitatem, de qua supra in a. post Turni mortem) in auem esse cõuersam, Seruius. Vide Ouidium Metamorph. lib. 14. ¶ Higinus Ardeam ciuitatem ab augurio auis ardeæ dictam uult, Seruius. At nos ardeis & trochilis & coruis deum ad futura enuncianda uti putamus, Plutarchus in libello Cur Pythia non amplius carmine respondeat. Aliqui ardeam Veneream auem esse dicunt: alij negant, & Mineruæ potius quàm Veneri eam consecrant: quoniam Homerus Iliados 10. à Minerua Vlysi & Diomedi ardeam immitti canat. Sed respondere licet ardearum secundum Aristotelem multa esse genera, ex quibus nihil prohibet alia Mineruæ sacra esse, alia Veneri, Etymologus. Vlysi & Diomedi noctu euntibus aduersus Troianos Minerua ardeam (ἐρωδιὸν) dextram in uia misit, quam illi quidem propter tenebras non uiderunt, sed clangentem audierunt. Gauisus est autẽ (inquit Eustathius) hac aue Vlysses, uir scilicet prudentia celebris aue præsaga. nam quòd ardea insidiantibus lætum auspicium faciat Hermon testatur. Cęterum quòd illi auem audierunt tantum, non etiam uiderunt, significabat, ipsos quoq; non uenturos in hostium aspectum, sed facinus tale designaturos quod hostes omnino auditu cogniturι essent. Quòd nisi sapiens fuisset Vlysses, deterreri hac aue potuisset, quasi periclitarentur deprehendi & non latere, sicut nec ardeæ clangor ipsos latuit. Venatur autem ardea noctu (Aristoteles interdiu hoc eam facere scribit) in aquis & paludibus, & rapax est. quamobrem Minerua, non noctuam sibi sacram, sed ardeam eis immittit, palustribus scilicet circa Scamandrum locis conuenientem. Porrò Zopyrus pro uoce πελλὰς scribit πελλόν, ut rapina significantius designetur, (quasi hoc genus ardeæ cæteris rapacius sit,) Eustathius.

¶ ἐρωδιοὶ ἐπηλοφόρουν λεκάναισιν, apud Aristophanem, cùm aues urbem conderent. ubi Schol. ἐρωδιὸς nomen finitimum est τῇ ἔρᾳ, id est terræ, constat autem lutum quoq; ex terra, itaq; lutum gestare eas poeta finxit.

DE ARDEA PVLLA SIVE CINEREA.

ARDEAM pellã (cuius figura in sequẽti pagina posita est) nos simpliciter ardeã uocamus: quoniã ea apud nos magis abundat. Vide supra in Ardea simpliciter A. Sed alia etiã multa superius in Ardea simpliciter dicta, cæteris quoq; ardearũ generibus conueniunt: quędam uerò pellæ peculiariter, ni fallor, ut pugna aduersus aquilã, &c. Ardea pella igitur ijsdem nominibus quibus ardea simpliciter nominatur in diuersis linguis, aut cinereæ cœruleæue cognomen adijcitur: ut apud Germanos ein blauwer (uel grauwer) Reiger: apud Anglos the blue heron. Itali airon negro, id est ardeam nigram, nisi aliam forte intelligant ardeæ speciem. hæc enim nostra dorso cinereo magis ad cœruleum uergente quàm nigro est. Aristoteli & Plinio Græcè pellos dicitur, πελλὸς oxytonum, similiter à colore. nam πελλὸν Grammatici colorem fuscum interpretantur, φαιὸν χρῶμα ἐμφερὲς τῷ πελιδνῷ, liuido colori similem. & πελιοί, μέλανες, ὠχροί. Ex ardeis genera duo sunt cinerei coloris, magnum uidelicet & paruum, Albertus. Et rursus, Genus ardeæ unum est cinereum, acuti rostri & longi colli. Zopyrus apud Eustathium pellòn ardeam rapacem facit: scripserat autem de ardea simpliciter paulò ante Eustathius, noctu eam in aquis prędari pisces, cum

Ariſtoteles contrà, interdiu eã operari (id eſt prædæ operam dare) ſcribat. Vide ſupra in Ardea c. Pella colore eſt prauo, & aluo humida; ſed ſagax & cœnæ gerula eſt, & operoſa, (ἐπίπονος, id eſt induſtria circa cibum & prædam,) Ariſtoteles. Pellæ coitus difficilis eſt, uociferatur enim & ſanguinem ex oculis, ut aiunt, emittit cum coit. parit etiam ægrè ſummoq; cum dolore, Idem & Plinius. At Zopyrus apud Euſtathium in decimum Iliados, non pellon ſed pygargon ardeam, difficulter coire, & ex oculis in coitu ſanguinem fundere ſcribit. Vide ſupra in Ardea ſimpliciter c. Pella apud Anglos (inquit Turnerus) in excelſis arboribus non procul à ripis fluminum creſcentibus nidum facit. Superior pars corporis cyanea eſt, inferior autem nonnihil candicat. Ventris excrementis liquidioribus, inuadentes ſe ſubitò aquilas aut accipitres abigit, & ſe ita defendit. Vidi & huius generis, licet raras, albas, quæ neq; corporis magnitudine, neq; figura, ſed ſolo colore à ſuperiore diſtulerunt. Viſa eſt etiam alba cum cyanea apud Anglos nidulari, & prolem gignere. Quare eiuſdem eſſe ſpeciei, ſatis cõſtat, Hæc ille. Pella prælium cum ijs init, à quibus læditur, hoc eſt cum

aquila

aquila, à qua rapitur: cum uulpe, à qua noctu capitur: cum alauda, à qua oua eius diripiuntur, Ari stoteles. ¶ Iliad. 10. legimus τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. ubi aliqui pro πελλὰς legunt πελλόν: quasi Minerua illis (Vlysi & Diomedi noctu euntibus aduersus Troianos) non simpliciter ardeam, sed pullam siue cineream immiserit, quæ scilicet alijs rapacior est, ipsos etiam rapina & præda sperata potituros significans, Eustathius. Vide supra in Ardea simpliciter h.

DE ARDEA ALBA.

ARDEARVM genus album Græcè ἐρωδιὸς λευκὸς, uel λευκερωδιὸς dicitur, (apud Aristot. de hist. animalium 8. 3. oxytonum est,) Aristoteli & alijs. Ardeolarum tria genera, leucòs, asterias, pellòs, Plinius ex Aristotele. Theodorus Gaza in historia animalium ex Aristotele translata lib. 8. cap. 3. albiculam numerat inter eas aues quæ circa lacus & fluuios uictum quærunt, ubi in Græcis nostris codicibus excusis nihil quod huic uocabulo respondeat, inuenio. Niphus Scholiastes albam uel albiculam auem, in margine æditionis suæ & in Scholijs, Græcè λευκὸν dici scribit, quasi ita legerit in codice suo Græco: & esse ex ardeolarũ genere, quod equidem non laudo. nam cum paulò ante leucerodiõ nominârit Aristoteles, quid attineret inutiliter repeti? Nihil autem preterea illic de leuco, (ut hoc uocabulum pro quacunque aue nostris exemplaribus addendum concedam) philosophus tradit, quàm quòd caudam motitet similiter ut cinclus & aliæ ibidem nominatæ aues. Albardeola minor est quàm ardeola (pellos scilicet,) rostro lato porrectoque, itidem ut illa lacus & fluuios petit, Aristot. Et rursus, Ardea candida colore est pulchro, & coit facile (ἀσωνῶς, nã ardea pella difficulter coit:) & nidulatur ac parit probè. pascitur paludibus, lacu, campis & pratis. Ardeæ quædam breues (paruæ) & albæ sunt, aliæ maiores colore uario, &c. Oppianus in Ixeut. Inter aues ardeolarum genere quos leucos uocant, altero oculo carere tradunt, (& ideò facilius capi à uenatore in latere cæco insidiante, ut Albertus addit citans Plinium: sed hoc, inquit, præter naturam esse uidetur & falsum:) optimi augurij, cum ad austrum uolant, septentrionémue, solui enim pericula & metus narrant, Plinius. Cum aues albæ frequentes cõueniunt, multam tempestatem demonstrant, Aelianus. an uerò ardeas albas intelligat, incertum nobis est. Albę aues cum congregabuntur, Plinius inter signa hyemis. Insula heroum è regione Borysthenis fluuij sita, uocatur etiam Leuce. ἔνθα δέ οἱ τὰ πάρισι κινώπετα λευκὰ πέτονται, Dionysius. ubi Eustathius κινώπετα interpretatur aues, ὧν ἡ κίνησις ἐν τῷ πέτεσθαι. ἀσυνήθης δὲ ἡ λέξις. intelligit autem fortè (inquit) laros (albos,) uel secundum alios ciconias. Ab ardea alba creditur Alba insula in Ponto nuncupata, quòd inibi uisatur plurimum: ac proinde Pindaro per metalepsin dici Phaenna. quippe φαεινὸν significare τὸ λευκὸν, Cælius. Zopyrus apud Eustathium in decimum Iliados tria ardearum genera facit, pellòn rapacem, pygargũ cui in coitu oculi sanguine manent, (quòd alij authores de pello scribunt, hic solus de pygargo:) & aphrodision, id est Veneream. quæ forsitan albardeola fuerit. ea enim Veneri sacra præ cæteris æstimari poterit, ὅτι ὀχεύει ἀσωνῶς, hoc est quoniam facile coeat, Aristotele teste, non difficulter ut pellós. Hæc ex ueteribus de ardeola alba.

¶ Nos ardeam albam duplicem obseruauimus, unam fusca seu cœrulea maiorem, Itali girono uocitant: minorem alteram quæ ijsdem garzetto uel garietto uel gargea nominatur. Germani sine differentia magnitudinis ardeam albam periphrasticè dicunt, **ein wysser Reiger**: Saxones **Reiger** simpliciter. uide supra in Ardea simpliciter. & Itali similiter, garza biancha. Angli a white herow. Ardeæ genus tertium album est niuis instar, maius cinereis, Albertus. Sed de maiori genere albardeolæ Turneri uerba recitaui superius in Cinerea. Garzettum, id est minorem albardeolam in Italia uidi Ferrariæ, cuius iconẽ hîc damus. auis est albissima & iuxta maris paludes inuenitur, magnitudine ardeæ, sed quam ego illic uidi calendis Augusti adhuc parua erat; & per omnia, colore excepto, cum uulgari (cinerea) ardea cõgruebat. cristam ex plumis in capite gerebat, (cristatas quidem esse ardeas quasdam Oppianus etiam in Ixeuticis annotauit.) Rostrum erat longum, acutum, pedes nigricabant, inferius tamen subitò in medio cruris niger color desinebat, & uiridis è glauco suberat ad extremos usque ungues. minimus pedis digitus binis articulis constabat, proximus ab eo ternis, medius quaternis, ultimus quinis. In crista capitis dorsum uersus pennæ oblongæ ad duos cum dimidio dodrantes (si bene memini) nascebantur circiter sex. eas aiebant rusticos Ferrarienses cogi ad suum principem deportare: aliquando tamen clam ab eis magno pretio uendi, circiter 36. denario aureo. Guil. Turnerus albardeolam Anglicè interpretatur a cryel heron, or a duuarf heron, a myre dromble. Hanc (inquit) semel tantũ in Italia uidi, pella multò minor est, & hominis conspectum non perinde atque cœrulea fugit. Hanc si non uidissem, Anglorũ shouelardam albardeolam esse iudicassem, Hæc ille. Ardeæ genus alterum undiquaque album est, per omnia simile cinereæ, melius pennatum, collo longiore, & rostro anterius rotundo. tanquam duobus circulis uno alteri incumbente, unde cochleari nomen illi datum, Albertus. Nos hanc tertiã albardeolæ speciem statuimus: ita ut duæ sint rostris acutis, supra memoratæ: & hæc tertia rostro anterius lato, quã alio nomine plateam & pelecanum dici puto; de quo plura in Elemento P.

DE ARDEA STELLARI MINORE, QVAM BOtaurum uel butorium recentiores uocant.

RDEA stellaris Aristoteli & Plinio memoratur, ἀστερίας Græcè cognominata, quòd punctis tanquam stellis eleganter picta distinctaque sit. Ardea stellaris piger (ocnus) cognominata, in fabula est, ut olim è seruo in auem transierit, atque (ut cognomen sonat,) iners otiosaque est. talis ardeolarũ uita est, Aristot. ¶ Italicè trumbono appellatur, à uoce tubæ opinor: ut & salpinx auis, siue hæc siue alia apud Gręcos. ab alijs tarabusso, uel terrabusa, præsertim Ferrariæ, quasi terram perforans. rostro enim inserto palustri terræ uocem ædit horribilem. Eadem

puto

puto eſt quam diminutiua uoce aigeron appellant, id eſt ardeolã. nam & ruffam eſſe aiunt. Hiſpanicè apud Luſitanos gazola, fortè quaſi garzola, uoce diminutiua à garza, id eſt ardeola. Gallicè butorius, boutor. Vlulæ (ut habet uetus gloſſematarius in Eſaiam) ſunt aues magnitudinis coruinæ, maculis reſperſæ, quæ roſtro in palude fixo horrendè ſtrident uoce luporum ululatui ſimili, unde per onomatopœiam Gallicè uocantur buhort, (lego buttor,) Author obſcurus. Recentiores quidam butoriũ imperitè cum onocrotalo confundunt, quoniã uterq; abſonam & horribilem uocem emittit. Emittunt & olores interdum bombos ruditui aſinino non diſsimiles: ſed breues, & quæ longè audiri non poſſunt, Turnerus. ſed onocrotalus potius quàm ardea ſtellaris uocem ædit quam aſininæ compares. Germanicè, Urrind, Merrind, Maßkü, quæ uoces omnes à boue

factæ ſunt, eò quòd eius uocem mugientis imitetur, & ab arundinibus, Rortrum/Rordump/Rorreigel. ex quibus duo priora nomina ab arundinibus & tuba compoſita ſunt, quòd inter arundines degere ſoleat & tubæ ſonū reddere: ut Moßkū uel Moßochs/à paludibus, ac ſi bouem paluſtrem dicas. Rorreigel/ardeam arundinum ſignificat: ut Moßreigel (nam ſic quoqꝫ apud Vuirtenbergenſes uocatur) ardeā paluſtrem. Aliqui non Rordump/ſed Rordumpf ſcribunt, alij Rordumel/ Friſij Reidomel/alij corruptius Rosdam. Sunt qui retineant Gallicum nomen pittouer. Aliqui Lorrind potius apud nos quàm Vrrind appellant, id eſt mugientem bouem, à uerbo lüyen, (quaſi ein lüyend rind.) Saxones ein waſſerochs/id eſt bos aquaticus. Et aliqui à colore (ut amicus quidam nuper ad nos ſcripſit, qui hæc nomina pleraqꝫ onocrotalo tribuebat (ein mor/ id eſt Aethiopem: quòd colore nigro ſit, inſperſis pennis rubentibus, ut in gallo fero. In Germania inferiore alicubi audio uocari Domphorn uel Domphorn / à ſonitu tubicinis uel cornicinis. in Auſtria Erdbüll/quòd roſtro terræ (in cauo aliquo terræ) inſerto ſonet. quanquā alij arūdini, alij aquæ roſtrum cum mugit inſerere putant. Sunt qui aquam roſtro haurire dicant, & rurſus emittere. Auguſtæ Vindelicorum Hortybel/fortè à ſono qui nimium grauis & abſonus audiatur, quaſi δύσφημος. quidam deniqꝫ Pickart/ (à pungendo fortaſsis. nam & oculos appetit,) ut Eberus & Peucerus Saxones ſcribunt. Anglicè etiam buttour uel bittour uel pittour uocatur. Polonicè bunk. Illyricè bukacz, aut fuſer. Turcicè geluæ.

¶ Collum botauro ut & cæteris ardeis longum eſt, quod contrahere & extendere ſolet. hoc aquæ immittere dicitur, & in aquæ fundo maximè ſtrepitum ciere, uoce contenta inſtar tauri, quæ ad dimidium ferè miliare Germanicum (id eſt horæ unius itinere) exaudiatur, idqꝫ pluuiæ prognoſticon eſſe. Lacus noſtri Tigurini accolæ audita huius auis uoce lætantur, & annum fertiliorem ſibi promittunt. Auis eſt, inquit Turnerus, toto corporis habitu ardeis reliquis ſimilis, ex piſcium uenatu ad ripas paludum & amnium uiuens, pigerrima & ſtolidiſsima, ut quæ in retia ab equo factitio agi poteſt facillimè. Colore eſt ferè, quantum memini, phaſiani, roſtro limo indito, aſininos ronchos uoce refert: oculos hominum auidiſsimè omnium auium appetit. Quare ſi quid impediat quo minus ſtellaris eſſe poſsit, (quod mihi nōdum cernere datum eſt,) phoica eſſe oportebit, quam Ariſtoteles oculos maximè appetere teſtatur. quanquam & cæteræ ardeæ idem facere ſæpe uiſæ ſunt. Hæc ille. Et rurſus, Buttora (inquit) quam multi etiam docti onocrotalum eſſe putant, auis eſt tota corporis figura ardeæ ſimilis, longis cruribus, ſed ardeæ breuioribus, longo collo, & mirè plumoſo, & roſtro nec breui nec obtuſo. caput pennæ tegunt nigerrimæ. reliquum uerò corpus fuſcæ & pallidæ maculis nigris denſiſsimè reſperſæ. Pedes habet longiſsimos. nam inter extremos ungues medij digiti pedis unius & calcis eiuſdem, ſpithames longitudo intercedit. Vngues habet longiſsimos. nam ille qui calcis uicem in auibus gerit, longitudine ſeſquiunciam ſuperat. quare ad fricandos dentes noſtrates utuntur, & argento inſerunt. Medius digitus utriuſqꝫ pedis, qui cæteris longior eſt, unguem habet portentoſum, nempe dentatum & ſerratum, non ſecus atqꝫ pectunculorum teſtæ ſerratæ ſunt, ad lubricas anguillas, quas ceperit retinendas, proculdubiò à natura ordinatum. Cauda illi breuiſſima eſt, & ſtomachus capaciſsimus, quo ingluuiei loco utitur. Ventriculum non cæterarum auium uentriculis, ſed canino ſimilem habet, eumqꝫ grandem & capacem. (atqui Ariſtoteles caninum uentriculum anguſtum & inteſtino ferè parem eſſe ſcribit.) Ad ripas lacuum & paludium deſidet, ubi roſtrum in aquas inſerens, tantos edit bombos, ut ad miliarium Italicum facilè poſsit audiri. Piſces & præſertim anguillas uorat auidiſsimè, nec ulla auis eſt, excepto mergo, quæ iſta uoracior eſt. Porrò præter cætera quæ ſuperius attigi, Ariſtoteles in fabula fuiſſe oſtendens, ardeam ſtellarem ex ſeruo auem fuiſſe factam, opinioni meæ (buttoram eſſe ardeam ſtellarem) multum patrocinatur. Vt fugitiuorum enim ſeruorum poſt fugam deprehenſorum, cutis loris, flagris, uirgis & ſcorpionibus icta, uerberum uibicibus, tota maculoſa redditur: ita huius auis plumæ nigris ubiqꝫ maculis, ſed potiſsimum in tergo, diſtinctæ & ueluti picturatæ, ſerui flagris cæſi cutem proximè referunt: quam rem fabulæ occaſionem dediſſe ex hoc colligo, quod fabularum uariarū author Ariſtophanes, de attagene aue, quod ad plumarum colores attinet, huic ſimillima, ad hunc modum ſcribat: Si quis ex uobis erit fugitiuus atqꝫ uſtis notis, Attagen is ſanè apud nos uarius appellabitur. Hæc omnia Turnerus. ¶ Botaurus quaſi bootaurus dicitur, eò quòd tauri boatum, id eſt mugitum imitari uidetur. roſtrum enim in terra paluſtri defigit, & ad modum tauri clamores ædit. Excluſos pullos mater mox ſub alis fouet, ſingulum ſub ſingula: & ſic pullis materno corpori adhærentibus incedit, prominentibus eorum roſtris cibum benignè miniſtrans, Phyſiologus author obſcurus. ¶ Butorius auis ſic dicta à uoce, crura habet longa, collum extenſum, roſtrumqꝫ longum & acutū ſicut ardea: (cui & figura & magnitudine ſimilis eſt, Albertus) ſed colore differt. eſt enim terræ ſimillima. Verſatur circa ſtagna, piſciū auida. ranas etiam & animalia uenenata edit. Hæc ſola ueris tempore prò cantu uocem horrificam reddit. In littore ardente Sole, eo loco ubi piſces frequentes nouit, adeò quieta ſtat, ut mortua appareat, & incautis piſcibus minus ſuſpecta ſit. Sed cum collum longum habeat, breue id incuruando facit, ut cum piſces incautius ei quaſi nihil præmeditanti adnatârint, collo extenſo illos arripiat, Author libri de nat. rerum. ¶ Butorius auis collum oblongum contrahit curuando, & (mox ſubitò) producit extendendo, ſicut ardea. cruribus quoqꝫ longis prædita eſt, ut circa ripas & littora uenari piſces poſsit. Stat autem cum uenatur adeò immobilis, ut mor-

ut mortua uel res inanimata putetur. Similiter cum illaqueatam se sentit, stat immobilis, & uenatorem apprehensurum rostro (quo multum ualet, ut ardea) incautum uulnerat. Hæc auis miri odoris est cum assatur: Sanguis eius prodest arthriticis. Tempore ueris cũ libidine accenditur horribilem sonum tanquam cornu ædit, rostrum cœno paludis immittens, ut uox in ipso rumpatur ad modum tonitrui, Albertus. Onocrotalus, id est butorius, nisi fallor (certum est eum falli, cum onocrotalus longè alius sit) fixo in palude rostro horrendè clamat, putatur autem cibum trahere de profunditate terræ uel aquæ, Obscurus. Pigra est auis, & non facile refugit hominem: ut aliquando ad nidum usq; accedentẽ expectet. Apollonius per epistolam Tarsenses reprehẽdit, quòd iuxta Cydni aquas ociantes tanquam fluuiatiles aues sederent. existimo autem cum cæteras fidipedes aues pisciuoras, tum stellarem præcipuè, dum pisces adnantes expectant quibus insidiatur, quietas & otiosas longo interdum tempore manere.

¶ His perscriptis amici cuiusdam hominis docti epistolam accepi, qua ille mihi onocrotalum describit, sed à botauro non distinguit. uidentur autem mihi hæc etiam eius quæ subscribam uerba, ad botaurum omnia, non ad onocrotalũ pertinere. Faucibus (inquit) est hæc auis in tenuitate adeò laxis, ut collo suo anguillas duplo crassiores deuoret. Vocem autem cum emittere uult, rostrum, quod oblongum habet, uel aquis immergit, uel in ripã infigit: idq; facit post Solis occasum, & boatum sæpe totam noctem continuat, ad ortum Solis uel paulò pòst conticescens. Reliquo diei tempore, quasi lateat, non exauditur. latère autem uel inde colligo, quòd auditus multis sit, uisus perpaucis, apud nos (Misenos) præsertim, ubi rarior inuenitur. Insidias tendentem usqueadeò non metuit, ut se loco non moueat, nisi proximè uentum sit, tum se aut iuncis abdit, aut in aquas immergit. Versatur circa paludes, & maximè piscinas: & ad loca maritima quoq;, ut in Saxonia ad Vuismariam & Stralesundam, Hæc ille.

¶ Est auis quæ boum mugitus imitetur, in Arelatensi agro TAVRVS appellata, alioqui parua, Plinius. Eadem forte ardea stellaris est, quando & botauri nomen conuenit, & uox mugiens. magnitudo tantum obsistit. Sed si ad tantam uocem conferatur tanta auis, parua dicetur: & eadem in ardearum genere ferè minima est. Hæc scripseram cum Pet. Bellonium quoq; idem sentire reperi: Butorius (inquit) Latinè à Plinio bos taurus dicitur à uoce tauri, ab Aristotele ardea stellaris.
¶ Ardea stellaris quam ipse uidi, minor & breuior erat altera, cuius descriptionẽ subijciemus cum figura. coloribus per totum corpus ijsdem, uarijs & elegãtibus, perdicis rusticæ aut attagenis instar, ruffis uel subflauis, nigris maculis aspersis, splendentibus, per dorsum præsertim. cruribus ex uiridi luteis, uertice nigro, collo tres palmos cum tribus digitis longo: reliquo corpore tres palmos tantũ. Vnguis maximus ab altera parte serratus erat. digitus medius medium humanum longitudine superabat sesquidigito transuerso. Corpus tenue tanquam pulli gallinacei ferè: alæ etiam ferè ut gallinarum. Aegrè euolat nisi prius salierit. Oua parit ad undecim uel duodecim, & pauciora. Nidum eius arundinibus intertextum uidi in lacu quodam, cum ouis duodecim. Ipsa quidem colore ita ad arundineum accedit, ut inter arundines latens uix deprehendatur. In Hollandia etiam cristatam reperiri audio.

¶ Est & accipiter asterias, unde asturem corruptè uulgò dici putant, item in mustelorũ piscium genere, utriq; scilicet (ut & ardeę) stellaris, à punctorum aut macularum uarietate imposito nomine. Sed chrysaëton quoq;, quam nos aquilam germanam interpretamur, stellarem cognominat Aelianus. Apud eundem auis simpliciter ASTERIAS dicta describitur. Hæc (inquit) mansuescit in Aegypto, atq; adeò præclarè humanam uocem intelligit, ut si quis huic conuicium fecerit uel appellauerit seruam, ex ea contumelia irascatur: uel eandem ipsam uocauerit pigrã, ea sic dolenter tanquam ignobilitatis & segniciæ arguta indignetur. Mihi sanè hæc auis non alia quàm ardea stellaris uidetur, cui seruæ & pigræ conuicia conueniunt. nam ex seruo mutatam eam fabulantur, & ocnon quoq;, id est pigram cognominant. Sed & cicurari facile puto, ut cæteras quoq; ardeas, & ad iracundiam moueri facile, cum præ cæteris ardeis ut dictum est, hominum oculos appetat. ¶ Butorio aui uulgò dictæ prorsus uidetur eadem quæ ab authore Philomelæ butio nominatur, hoc uersu: Inq; paludiferis butio bubit aquis. Sed Albertus alicubi butorium ineptè nominat pro buteone accipitrum generis, ut quum falconem nigrum ei comparat. Pygargus etiam ardea quibusdam dicta, eadem stellari siue ocno uidetur: uide mox in Ardeis diuersis.

¶ Ad ardeam stellarem siue botaurum tum nominis tum soni similitudine pertinent soni qui βόμυκοι Græcè appellantur Aristoteli in problematis 25.2. bomugi Gazæ, bubices interpreti ueteri. Et quoniam eadem ratio uidetur sonitus etiam harum auium, nec alia reddi posse, philosophi uerba adscribam. Cur paludibus iuxta fluuios positis fieri soleant qui bomugi appellantur, quos tauros numinis religiosos fabulæ narrant? Est id sanè fremitus mugitui tauri adeò similis, ut boues cum audiunt non secus afficiantur, quàm si taurum senserint mugientem, (ὥστε αἱ βόαι οὕτω διατίθενται ἀκούουσι, ὥσπερ μυκωμένου ταύρου. Gaza uidetur legisse, αἱ βόες ἀκούουσαι. ego nihil mutandum censeo. nam & uetus interpres sic reddit: uoces ita disponuntur auditæ: id est, tales uidentur audientibus quibuscunque animalibus.) An cum aut fluuij in paludes se fundunt, aut paludes restagnant, & uel à mari offensæ retorquentur, uel flatũ uniuersum emittunt, tum fremitus ille excitatur? Causa uerò, quòd terræ cauernæ infodiuntur, in quas aqua interrumpens, quoniam fluctus in eiusmodi redundatione mouet

aerem per angustias, (διὰ στενῶν εἰς εὐρυτέραν κοιλίαν) ceu si quis in amphoram inanem strepitũ per osculum mouerit, mugimẽto similis sonus exultabit. mugitus etenim bobus per id ipsum figuræ genus profertur. Multas autem mirasq; uoces informare figuræ cauernarũ uariæ (inæquales) possunt. nam & amphoræ fundum si quis detracto operculo uicissim modo intus attrahẽs modo extra depellens perterat, sonum per intercapedinem tam ingenuum reddet, ut belluæ pertimescãt & fugiant, quod pomariorum custodes (oporophylaces) emoliri consueuêre, Hæc ille. ¶ Pausanias in Phocicis describens imagines quæ Delphis spectantur: Post Vlysis socios (inquit) uir quidam sedens conspicitur. inscriptio Ocnum esse testatur. funiculum autem nectit. Astat asina, quæ quicquid est nexum, deuorat. Ocnum hunc hominem fuisse laboriosum memorant, sed uxorẽ habuisse sumptuosam: à qua, quicquid is laboribus collegerat, non ita multò pòst fuisse dilapidatum. Hæc per Ocni uxorem obscurè tradidisse Polygnotum putant. Scio item ab Ionibus dici, si quem laboribus intentum conspicerent, ex quibus nihil ipse commodi caperet: Hic uir Ocni funiculum contexit. Augures præterea & auem ocnum appellant, quæ inter ardeolas & maxima est & pulcherrima, & auium si qua alia hæc certe rara est. Plura uide in Asino h. in prouerbio Torquet piger funiculum, quanquam nihil illic quod ad hanc auem pertineat, affertur. ¶ Alciati Emblema inscriptum Ignaui:

Ignaui ardeolam stellarem effingere serui
Quæ famulum Asteriam uolucris sumpsisse figuram
Degener hic ueluti qui cæuet in aere falco est,
Et studia, & mores, fabula prisca fuit.
Est commenta: fides sit penes historicos.
Dictus ab antiquis uatibus ardelio.

DE ARDEA STELLARI MAIORE.

HOC genus ardeæ cuius figuram seorsim apponimus, compositum uidetur ex ardea pella siue fusca & stellari. libuit autem nobis stellarem maiorem appellare. Itali quidam circa lacum Verbanum russey appellant, fortè à colore ruffo colli & uentris. Auis, quam manibus ipse tractaui, longa erat sex dodrantes, extenso corpore à summo capite mortuæ ad usque pedes imos. pedes longi duos dodrantes, nempe à clunibus ad extrémos pedum digitos. rostrum octo uel decem digitos longum. Iris oculorum flaua. collum perangustum, paulò breuius duobus dodrantibus. Pennæ in collo ex ruffo, albo & nigro coloribus mixtæ. cauda non quatuor aut quinq; digitis longior. rostri pedumq; color flauus, sed in tibijs & digitis fuscus. summa femora rubræ tegebant plumæ. Dorsum & alæ colore fusco erant. Subtus alas in superiore ambitu rufæ erant pennæ, sub rostro & oculis albæ: uertex niger. Venter plumis rutilabat. In collo imo iuxta scapulas longiusculæ pennæ, partim albæ, partim fuscæ uisebantur.

¶ Congenerem huic quaiottum Italicè dictum, mox inter ardeas diuersas describemus.

DE ARDEIS DIVERSIS.

GENERA ardearum infinita sunt, Oppianus in Ixeuticis. Ardeæ quædam breues & albæ sunt: aliæ maiores, colore uario: aliæ mediocres. Sunt quibus à capite ceu crista quædam nutet: aliæ cristatæ non sunt, Ibidem. Ardearum genera apud nos duo sunt cinerei coloris, magnum scilicet & paruum, & alba utrisq; maior, Niphus. ¶ Tria (inquit Zopyrus apud Eustathium in Iliados decimum) ardearũ genera sunt, pella quæ rapax est. pygargus, cui in coitu oculi sanguine manant. (Aristoteles pellam ardeam difficulter coire scribit, pygargum uerò inter aquilas tantum recenset.) & tertia, Venerea, ὁ ἀφροδίσιος. Fuerit autem hæc forte alba ardea Aristotelis, ut supra in eius historia docui: pygargus uerò stellaris, quæ & ocnus dicitur. quoniam argos & ocnos synonyma sunt uocabula, utrunq; enim pigrum significat.

¶ Pelecanus etiam ardearum generis uidetur. nam ardeæ albæ Aristoteles rostrum latum tribuit: & reliqua ferè natura pelecano & ardeæ communis traditur circa uictum. Vide infra in Elemento P.

¶ Ardeolas marinas Totanum & Limosam ab Italis ad mare Adriaticum dictas, describam inter Gallinas palustres.

¶ Ardeolæ genus cristatum similiter ferè ut uanellus auis, Itali garzetam, uoce diminutiua, nominant. Sed quærendum an hæc forte eadem sit cum stellari. est enim stellaris alia cristata, alia sine crista.

¶ QVAIOTTI circa Adriaticum mare dicuntur ardeæ quædam similes stellari maiori, iride oculorum similiter flaua: quæ cum ad ætatem peruenerunt cirros è capite retro oblongos tendunt, albos, in extremitate nigros, alæ infra pectus albent, si bene memini. uel, partim albæ sunt, partim (superius) ex fusco rubẽt, qui color in alijs corporis partibus reperitur. dorso color simplex, (fuscus puto) collo uarius.

¶ AVEM quandam ciconię per omnia similem, rostro subflauo, Danico sermone audio uocari Ansch wal, & in delicijs haberi. Rursum alius mihi narrauit in aula ducis Bauariæ ali auẽ nomine ßitenschwalb, magnitudine & rostro ardeæ, longo, acuto, collo fortè breuiore aliquanto, albo & nigro colore distinctam, cruribus altis & rubris, uertice modicè cristato ut columbæ, uescentem omnibus

Figura hæc est ardeæ stellaris maioris, cuius descriptionem præcedens pagina continet.

nibus ijs ferè quæ è culina reijciuntur, quadrupedum scilicet ac piscium intestinis, &c.

¶ DIOMEDEAS aues aliqui ardearum generis esse uolunt. Vide in Elemento D.

DE ALIA QVADAM ARDEA.

¶ VIDI nuper captum apud nos ardeæ genus magnum, rostro subflaui ferè coloris, longo digitos octo ab oculis ad extremum mucronē, marginibus acutis & parte anteriore leuiter dentium loco exasperatis serratisue. Caput & collum candida, crista capitis è plumis nigris retrorsum tendebat. Dorsum & alæ cinereæ, sed maiores alarum pennæ nigricantes, &c. Pupillam oculorum circu-

culus ambiebat lucidus ex flauo ruffus, palpebræ ex uiridi flauæ. Longitudo colli ad duos dodrantes aut ſupra: in quo articuli uel ſphondyli tredecim, omnes eodem inflexu, præter unum, quartum ni fallor à primo, qui in contrarium flectitur. Crura fuſca ferè, quinq; palmos longa. Vnguis medij digiti ab altera parte denticulatus. Colli ſuperior pars ad cinereum inclinabat colorẽ, prona candidior nigris maculis pulchrè diſtincta, plumis uerſus pectus oblongis.

DE FALCINELLO.

AVIVM

AVIVM rostra alia recta sunt: alia adunca ut accipitrum: alia falcata, idq; uel sursum, ut auosettæ dictæ apud Italos, uel deorsum ut arquatæ & falcinelli similiter Italicè dictarum auium, quod arcus aut falcis speciem rostro imitentur. Libuit autem falcinellum ardeis statim subijcere, quod & magnitudine ferè & tota corporis specie ardeã referat, rostro tantum excepto. Hanc uiuam æstate aliquando Ferrariæ in Italia uidi. Corpus ei maius columba, eleganti colore uiridi ferè, alicubi etiã puniceo admixto, ut in uanello aue, uariante scilicet colore pro diuersa ad lucem obuersione. capite & collo fusco: sed superior pars colli anterius albicat maculis nigris interuenientibus. rostrũ oblongum, tenuè & anterius falcatũ sicut arquatæ (cuius figurã paulò post subiungimus) & coruo syluatico. Crura oblonga, pedes fissi. Aliqui ardeam nigram Italicè, ayron negro, uocitant. Sed hæc quam uidi non erat adulta, maiorem fieri aiunt: & forsitan in colore etiam aliquid mutat per ætatem. ¶ Inter omnes quidem quas mihi uidere cõtigit aues, nulla magis ad ibidem mihi accedere uidetur. sed color obstat, quo minus ibis existimari possit.

ARGATHYLIS ex ripariarum genere inter hirundines dicetur.

DE ARQVATA SIVE NVMENIO.

ARQVATAM hanc auem Latinè uocare uolui, quòd rostrum eius inflectatur instar arcus. nam Itali quoq; eandem (ut conijcio) ob causam arcase nominant. aliqui uerò (Venetijs & in Apulia) tarlinum siue terlinum per onomatopœiam à sono uocis. alij torquatum, quia rostrum intortum habet: alij charlot, (ut Angli kurlu, Galli corlis.) alij spinzago circa lacum Verbanum: ubi diuersam quoq; auem spinzago d' aqua uocant, quam nos infra Auosettam nominabimus. Germani (circa Oppenhemium) **Brachuogel**, à mense Iunio quo aduẽtare solent. sed alia quoq; eiusdem nominis est minor, quam inter gallinas aquaticas describam. alij **Regenuogel**, (circa Argentoratum) id est auem pluuiæ: alij **Windúogel**, id est uentorum auem, uel **Wetteruogel**, quòd tempestatis futuræ & imminentium uentorum prognosticon ex ea sumatur. sed rursus aliam quoq; minorem auem pluuiæ uulgò dictam inter gallinulas syluestres ponemus. Circa lacum Acronium **ein Grüy**: Frisij **ein Schrye**, (**Schryck** à Germanis dicitur, quam crecem esse conijcit Turnerus,) utriq; nimirum per onomatopœiam facto uocabulo. Hollandi **Hanikens**. Angli, ni fallor, a kurlen, quam auem aiunt lautissimam esse. ¶ Marianus Sanctus Barolitanus in libro de lapide renum & uesicæ rostrum arcuatum appellat instrumentũ quod inseritur in meatum urinarium colis, ut urina retenta eliciatur: à similitudine rostri animalis quod Veneti arcuatum nominãt, nos autem (inquit) terlinum ab ipso uocis sonitu. ¶ Auis arquata quam manibus tractaui ab extremo rostro ad pedes ultimos extensa circiter septem palmos æquabat longitudine. Corporis longitudo à pectoris seu dorsi initio usq; ad finem caudæ alarúmue, sesquidodrãs. pondus accedebat ad uncias triginta. crura erant oblonga, colore subfusco uel cinereo. digitorũ extrema pars magis nigrescit. sunt autem fissi, sed aliquatenus membrana coniuncti: quæ etiam utrinq; iuxta singulos digitos descendit, & inferiorem digitorum partem dilatat. Vngues nigerrimi. Rostrum circiter octo digitos longum, aliquando etiam dodrantẽ æquat. idẽ post tres digitos flecti incipit deorsum, colore nigrum. Pennarum color fuscus ferè, sed uarius & maculosus est. ex eis maximè fulgẽt instar serici uillosi, quæ inter alas & dorsum sunt: in medio nigræ, in circuitu per interstitia subrufæ. Collum sex digitos longum. color ei obscurior, & plus cinerei habet quàm albi, pluma mollissima. Pennæ in cauda quinque digitos longa nigris & albicantibus interuallis distinguuntur. In pectore circa nigricantes maculas plumæ subrubent. in alis extremitas pennarum nigrescit. Venter & pars sub alis albicant. Alæ ipsæ maiusculæ sunt, ex egregijs pennis partim nigris, partim albis & fuscis discolores. Occisa erat ictu bombardæ in prato quodam.

¶ In uentriculo dissectæ uermiculos quosdã & lapillos inueni. Oua parit, ut audio, ferè quanta gallinæ, quaterna, pallida, mense Aprili. ¶ Laudantur in cibis, & gallinis etiam præferuntur: singulæ denario argenteo ferè uæneunt. mihi semel gustanti caro solida, sicca, & leporinæ ferè similis uisa est, fortè quòd ætate prouectior fuerat auis.

¶ Quærendum an hæc sit ueterum numenius, νουμήνιος, (apud Varinum non rectè νουμήνις scribitur,) quam auem esse attageni similem Hesychius docet, quæ & trochilus dicatur, (nimirum à celeritate cursus, qua attagen quoq; ualet.) Legimus autem attagenem fuisse pteropœcilon, id est uarietate pennarum insignem, quod arquatæ etiam pulchrè conuenit. Hinc factum est prouerbium, Attagãs, numenius, si quando duo improbi conuenissent usitatum. Improbos enim seruos & multis stigmatibus notatos, attagẽnas uocabant. Poterit autem, ut ego quidem conijcio, numenius auis dicta uideri à neomenia, id est nouilunio, quòd rostri figura arcũ Lunæ recens à nouilunio crescentis in cornua repræsentet. Quòd si quis non approbata hac coniectura nostra scolópacem (gallinaginem Gaza uertit) potius numenium esse uelit, quòd Aristoteles illi attagenæ colorem tribuat, non multum illi contendero: etsi figura rostri gallinaginis nouæ Lunæ, id est nouiter apparenti non conueniat. Quantum ad sensum quidem prouerbij, nihil refert quancunq; auem uariam & attagenẽ similem ei cõiungas. Porrò trochilum auem (quem Hesychius eundem numenio facit) Clearchus apud Athenæum lib. 8. cum carulo & clorio inter παρδαλισὰς nominat. sic autem uocat aues τὰς ᾧ

ταῖς εὐδίαις περὶ τὸ ξηρὸν νεμομένας, hoc eſt quæ cœlo ſereno in littore paſci ſoleant, piſcibus ſcilicet in littore aut uado inſidiantes. Sed plura de trochilo in Elemento T. requires. Iam cum carulum quoque, κήρυλον, Clearchus inter aues parendiſtas connumeret, facile conijcio illum differre à carulo alcyonis mare, qui & ceyx appellatur, neq; enim hæc alcyonum natura eſt, itaq; trochilo ipſum congenerem eſſe arbitror: & forſitan ut carulus corporis ſpecie trochilo ſimilis eſt, ita trochilus ſimili nomine curlu ab Anglis, corlis à Gallis appellatur. ¶ Corlis Gallorum, auis eſt quam Græci uulgò hodie à longitudine naſi (id eſt roſtri) macrimito nuncupant, Bellonius. Idem alibi crecē auem corporis magnitudine mediā eſſe ſcribit inter aues à Gallis dictas corlis & cheuallier, roſtro etiam & cruribus inter utranque, & mox ibidem nigram (quam ipſe ſic appellandam conijcit, uidetur autem

tem coruus syluaticus noster esse) crassitie corporis ad auem corlis accedere, uel paulò inferiorem esse ait.

DE ASILO.

ASILVS, ut Theodorus Gaza uertit, ubi Græcè οἶστρος legitur, inter aues quæ uermiculis uictitant numeratur ab Aristot. de hist. anim. 8, 3. Niphus insectum esse putat quod uulgò tabanus dicatur à sono, & inter aues numerari miratur. Sed idem insecto & aui nomen esse non mirum, cum & alia non pauca animalia in diuersis generibus sæpe nomen unum homónymon obtineant propter communem aliquam in utrisque similitudinem, coloris, ingenij, uocis, aut quamuis aliam.

DE ASIONE.

ASIO auis est quam Græci σκῶπα uocāt, ut Gaza ex Aristotele transfert, nos infra ostendemus asionem potius otum esse. Asiones (σκῶπες) aliqui omnibus anni temporibus patēt, & ob eam rem perennes, & semperasiones (ἀείσκωπες) uocabulo composito appellantur: qui esui non sunt propter uitium carnis. Aliqui autumno interdum apparent, nec plus uno aut altero die immorantur: qui & esui sunt, & ualde probantur, differunt hi nullo ferè alio à perennibus illis, nisi corpulentia pingui: & quod uox his deest, illis non deest. de generatione eorū, quænam sit, nihil adhuc exploratum habemus, nisi quod fauonijs flatibus apparent. certum enim hoc est, Aristot. Callimachus ait duo genera esse σκωπῶν, καὶ τοὺς μὲν φθέγγεσθαι, τοὺς δὲ οὔ. (Videtur hîc addendum, καὶ τοὺς μὲν ἀεὶ φαίνεσθαι, τοὺς δ᾽ οὔ. quanquam Eustathius etiam sic citat ut hîc habetur: sed causalem coniunctionem διὸ, quæ proximè sequitur, omittit. Aelianus etiam ex Callimacho habet, τῶν σκωπῶν τοὺς μὲν φθέγγεσθαι, τοὺς δὲ συγκεκλῇσθαι σιωπῇ.) διὸ καὶ καλεῖσθαι τοὺς μὲν σκῶπας αὐτῶν, τοὺς δ᾽ ἀείσκωπας. sunt autem colore glauco, Athenæus. Asio (Scops) minor quàm noctua est, Aristot. Sed Plinius lib. 10. cap. 23. inter aues migrantes otidem & cychramum nominat: ubi in Aristotelis historia anim. 8, 12. otus non otis legitur. Rursus in eodem capite apud Plinium ubi legitur, otis bubone minor est, manuscripti quidam codices otus habent, & similiter Aristoteles. Otus bubone minor est, noctuis maior: auribus plumeis eminentibus, unde & nomen illi. quidam Latinè asionem uocāt: imitatrix aliâs auis ac parasita, & quodam genere saltatrix. capitur haud difficulter, ut noctuæ, intenta in aliquo circumeunte alio, Plinius ex Aristot. lib. 10. & rursus lib. 11. buboni & oto plumæ sunt uelut aures. Otus noctuæ similis est, pinnulis circiter aures eminentibus præditus, unde nomen accepit, quasi auritum dicas. nonnulli ululam eum appellant, alij asionem, (Græcè nihil aliud legitur, quàm, alij eum nycticoracem nominăt, (Tyrannio σκῶπας esse nycticoraces dixit, Vuottonus. Apud Auicennæ interpretem hîc bubo & golochiz legitur.) blatero hic est & hallucinator (ἔστι δὲ κολοβός, lego κόβαλος, καὶ μιμητής:) & planipes (id est saltator.) saltantes enim imitatur. capitur intētus in altero aucupe, altero circumeunte, ut noctua, Aristoteles interprete Gaza. Aristoteles libro secundo animalium historiæ (legendum libro octauo) otum scribit κόβαλον καὶ μιμητὴν ὄντα ἀντορχούμενον ἁλίσκεσθαι, Suidas in uoce Κόβαλος, quam per βωμολόχος interpretatur. bomolóchon autem esse ait qui ludendo aliquem decipiat. item illiberalem, malignum. κόβαλα γὰρ τὰ κακὰ. κακότεχνον, λῃστὴν ἀπὸ τῆς κοπίδος, quasi κοπίβαλον, Etymologus. sed κίβαλος etiam λῃστὴς exponitur apud Suidam. item κοβαλίαν uel κόβαλον, τὴν μετὰ ἀπάτης παιδιάν, ἢ παρὰ πονηροῦ ἀνθρώπου κολακείαν. cæterum ludēdo aliquem decipere, etsi accipi potest etiam simpliciter, tanquam per ludum & iocum aliquem decipere. (nam Etymologus κοβαλίαν interpretatur τὴν προσποίητον καὶ μετὰ ἀπάτης ἢ μίμησιν παιδιάν:) uidetur tamen ad ludos qui pecunia deposita fiunt, ut in alea, proprie pertinere. ut κόβαλος sit aleator astutus uel improbus, ὁ κοῶν ἤτοι νοῶν καὶ δεινὸς ὢν περὶ βάλλειν καὶ παίζειν τοῖς πεσσοῖς ἢ ἀστραγάλοις: uel quasi κακόβαλος, ὁ κακοῦργος περὶ τὸ βάλλειν, ut ipse conijcio. nā ueteres Grammatici aliter deriuant, ut ἀπὸ τοῦ κόψαι, quod pro blaterare accipiatur, unde κόπις pro blaterone, & δημοκόπος. Aristoteles quidem mihi uidetur, ut κόβαλον uocē interpretaretur, per epexegesin addidisse καὶ μιμητὴν. nam blateronem dicere auem noctuarum generis, parum conuenit: ut forte nec parasitam. Cæterum βωμολόχοι proprie dicebantur homines aris asidentes & assentando aliquid de sacrificijs petentes. deinde tibicines & uates, qui sacrificijs adhibebantur. tertiò per metaphoram homines leues & abiecti, & nihil non sui lucri causa ludendo assentandoque facere sustinentes, Suidas. Graculi etiam genus unum ab ingenio scilicet βωμολόχος Aristoteli cognominatur. A nomine κόβαλος fit uerbū κοβαλεύειν, τὸ μεταστρέφειν (aliâs μεταφέρειν) τὰ ἀλλότρια μικροῦ κατ᾽ ὀλίγον, Suidas. in Etymologico non rectè κολεύειν legitur. Porrò quum Gaza μιμητὴν uerterit hallucinatorem, quæ uox Græca imitatorem significat, suspicor illū aliter in Græco codice suo legisse, nempe μύωπα aut tale aliquod uocabulum uitij oculorum.

¶ Vt oti saltatione capiuntur, sic & scôpes. Gaudent sanè scôpes imitatione, (ὁμοιότητι:) & ab eis uerbum σκώπτειν deductum est, τὸ συνεικάζειν καὶ καταστοχάζεσθαι τῶν σκωπτομένων, (aliâs τοὺς σκωπτομένους,) διὰ τὸ τὴν ἐκείνων ὑποκρίνεσθαι προαίρεσιν: Athenæus, ex quo etiam Eustathius & Varinus repetierunt. Apud nos quidem Græco uerbo σκώπτειν simile est & eiusdem significationis spotten. Scops, ut inquit Alexander Myndius, minor est noctua, & in colore plumbeo (μολυβδοφανεῖ) albicantia puncta habet, & ab utrisque temporibus duas pinnas subrigit, Iidem & Aelianus & Eustathius.

¶ Eberus & Peucerus asionem siue scopem illam quæ semper conspiciatur, Keützlin interpretantur Germanicè, hoc est noctuam paruam. alteram uerò quæ autumno tantum appareat uno atque altero die, ein Steinül/ (id est noctuam uel ululam saxatilem:) illi (inquiunt) ἄφωνοι sunt, hi clamant sub crepusculum. Atqui auis quam nostri noctuam saxatilem nominant, Steinkutz/ auriculas nullas erigit, noctuis potius adnumeranda, cum quibus à nobis describetur: quare scops, qui auritus est, esse non potest: nisi huius etiam generis, ut audio, auritæ quædam inueniantur. Quærendum igitur an scôpes sint minimæ in noctuarum genere auritæ, ut ego conijcio, quas nostri paruas noctuas Italicas, (kleine schömbde oder wältsche kützle/köpple/) Itali chus uel zus, in agro Patauino. harum caudas maculis uarias esse aiunt. His simile genus est apud nos, quod uocant uulgo Tschauytle, exiguum, Italicis albius, cauda longiore, auriculis altioribus. ¶ Scopes esse uidentur, inquit Eustathius, quas Romani cucubas uocant, ἃς κουκούβας οἱ Ῥωμαῖοι φασίν. uel potius, ut Varinus habet, ἃς κοῦφους ἢ γοῦφους οἱ Ῥωμαῖοι φασί. hodie guuo uocitant, & locala. quæ uox (λόκαλος) legitur apud Aristotelem in fine libri 2. de historia animalium. uidetur autem ab aliquo in margine adscripta fuisse ut proximam uocem nycticorax aut ascalaphus interpretaretur. Gaza nycticorax & localos uocibus omissis, ciconia uertit. Alij bubonem Italice guuo uocant. ¶ Vlula, asio & aluco simili specie constant, & carne uiuunt, Aristot.

¶ Alexander Myndius ait apud Homerum aliquos κῶπας legere absque sigma initiali (quod Eustathius etiam annotat in quintum Odysseæ) & Aristotelem quoque sic eos nominasse: & hos semper uideri, nec admitti in cibum. illos uerò qui per autumnum uisantur uno aut altero die, edendo esse. differunt uerò ab ijs quos aiscôpas uocant (ubi τάχει legendum πάχει) corpulentia, & similes sunt turturi ac palumbi. Speusippus quoque & Metrodorus κῶπας dixerunt: item Epicharmus qui ait τοὺς κῶπας αἰ τορχουμένους ἁλίσκεσθαι, Athenæus & Aelianus. Sunt ex Græcis qui scôpas bubones (κοῦφους forte pro κούφους legit) interpretentur. Alexander, sicuti Theocriti interpres inquit, τοὺς σκῶπας scribit, οὐκ εὐτερπεῖς ἐν τῇ φωνῇ: quod est, scôpas esse uoce inamœna insuauique, Cælius. Scôpes dicuntur (inquit Eustathius) uel à uoce inepta, παρὰ τὸ σκαιὰν ὄπα ἔχειν. κακόφωνοι γάρ. uel quod uocem noctu emittant, παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ, ὅ ἐστι νυκτὶ ἀφιέναι ὄπα. uel quòd noctu maximè cernant, παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ ὦπα ἔχειν ἢ ὁρᾶν. uel denique quod uarietate gesticulationum suarum quibus naturaliter utuntur, homines σκώπτοντας, id est illos qui alios irridere & deludere solent, referant. Ab hac aue, ut scribit Athenæus, saltationis quoddam genus σκὼψ nominatur, uarietate motuum insignis similiter ut hęc auis. Ab eadem uerò etiam σκωπαῖοι fortassis denominantur apud Timonem, in Laconia non infrequentes, homunculi scilicet parui, σίλπωνες ab alijs dicti: qualis etiam Γίθων Pindaricus fuisse uidetur, ὃν καλὸν ἐκεῖνος ἐπονομάζει κατά τινα ὁμοιότητα σίλπωνος. Ex Athenæo quidem apparet, quòd σκὼψ, & σκώπευμα quoque forsitan, saltationis quædam figura (siue gestus inter saltandum) fuerit. nam σκὼψ (inquit) gestus quidam est prospicientium, extrema manu supra faciem inclinata, τῶν ἀποσκοπούντων τι σχῆμα ἄκραν τὴν χεῖρα ὑπὲρ τοῦ μετώπου κεκυρτωκότων. Καὶ μὴν παλαιῶν τῶνδέ σοι σκωπευμάτων, Aeschylus. Solent quidem manum oculis hoc modo ad frontem imam opponere spectaturi aliquid ne offendãtur luce, ut oculorum imbecillitati consulatur. Et forte qui scôpem saltant, hoc modo simulant imbecillibus se scopum aut noctuarum instar oculis esse, qui lucem ferre apertam nequeant, quanquam scriptores prisci, ut Athenæus, saltationem quandam scopem dictam uelint, non ab hac oculorum prætectione, sed à motuum & gesticulationum uarietate: quòd auis hæc imitatrix similiter uarijs gesticulari motibus soleat. Sed decentior aptiorque forsan hæc saltatio fuerit, tum corporis gestibus, tum uisus infirmitate pariter scopem auem imitando. In scope saltatione, quæ & σκωπίας (forte σκώπευμα) dicebatur, collum quodammodo circumagebant ad imitationem auis eiusdem nominis, quæ, dum saltantem admiratur hominem, capitur, Pollux. ¶ Σκῶπες, aues quædam, uel gracculi, Hesychius.

¶ Scops genus est auis nocturnæ, Suidas. Σκῶπες, ὄρνεα νυκτόνομα, κακόνομα, κακόφωνα, οἱονεὶ σκαιόπες τινές, Scholiastes Homeri. Scops omnes aues oris expressione, & articulata uoce longè superat: & quemadmodum psittacus & pica, sic hominum & aliarum auium uoces exprimit, Gillius tanquam ex Aeliano. nos non apud Aelianum, sed apud Athenæum libro 9. hæc uerba legimus: Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους. quo in loco etsi Athenæus tum prius tum pòst de scôpe aue scribat, non uidentur tamẽ hæc uerba mihi ad scôpem pertinere, sed in genere ad aues quorum lingua liberior (latiuscula) & uox articulatior est, ut illas & hominis sermonem & aliarum auium uoces imitari dicamus. quod quidem non solum scopem non facere puto, sed neque ullam aliam nocturnam auem. scops enim gestu corporis & colli circumactione tantum, non etiam uoce, ad imitationem idonea uidetur. ¶ Scopes aues, (quarum Homerus in Odyssea mentionem facit, cum eas circum Calypsus antrum uersari scribit,) uiri saltandi bene periti tradunt cum saltatione comprehendi, tum genus quoddam saltationis esse, quæ (si adhibenda ijs fides sit,) scops appellatur. nam quòd ijs auibus iucundissimum sit quosdam ridicule imitari, ex eo profectum est uerbum σκώπτειν, id est, effingere, & non aberrare ab eis imitandis, quos ludicra assimulatione imitantur, Aelianus. Turturem quoque saltatione capi author est in Hieroglyphicis Orus. ¶ Scôpes mali punici grano pereunt, Aelianus.

¶ G. Glaucomata dicunt magi cerebro catuli septem dierum emendari, specillo dimisso in dextram partem, si dexter oculus curetur: in sinistram, si sinister: aut felle recenti asionis. Noctuarum

est

est id genus maximum, quibus pluma aurium modo micat, Plinius.

¶ Ex his Plinij uerbis asionem aliam esse auē quàm scôpem, apparet. Scops enim, ut supra ex Aristotele & Athenæo Alexandrum Myndium citante, Eustathioq́ retulimus, minor est noctua. asio uero secundum Plinium maximum genus noctuarum, quod mihi sanè non aliud quàm Græcorum otus uidetur, quod Plinius etiam asserit, & noctua maiorem esse scribit, id quod à Gaza non animaduersum miror. Asio quidem ab auribus dicta uidetur quasi aurio, uel à Græca uoce οὖς, uel Hebraica אזן asen uel osen. Sic enim Græci & Hebræi aurem uocant. Nominantur ab Homero scôpes auium genus; neq; harum satyricos motus cum insident, plerisq; memoratos facile conceperim mente: neq; ipsæ iam aues nascuntur, Plinius. Asio auis aurita seruat hodie quoq; nomē apud Marsos, Hermolaus. Cæterum ut recentiores otum & asionem, cum scope confundunt, quoniam utraq; auis imitatrix est, & saltationibus capitur, utraq; similis noctuæ: sic ueterum quidam uicinitate uocabulorum decepti otum & otidem, ut suo loco dicemus in Oti historia. Apud Hesychium & Varinum memoratur etiam ἄσις pro aue.

¶ Thopios (Thops legendum puto, ut auis eadem sit quæ scops) auis est nocturna, huius oculi & cor si noctu gestentur, metum exterminant, audaciam conferunt, & noxam omnē ab oculis auertunt. Eadem in cibo sumpta prosperitatem (sanitatem,) & bonum stomachum facit; Kiranides lib. 3. in Elemento Θ.

DE ATTAGENE.

Effigies hæc est Gallinæ corylorum uulgò dictæ Germanis.

A.

TTAGAS, ἀτλαγᾶς Atticè (apud Aristophanem in Acharnensibus) ultima circunflexa, auis quam nos ἀτλαγλῶα uocamus, Varin. Athenæus attagas non attagenas dicit, etiamsi Varro & Gellius ita nominent. Atagenus (melius, attagenus per t. duplex, ἀτλαγηνὸς Athenæo lib. 7.) certe piscium è numero est, Hermolaus. Aristoteles quoque cum bis tantum huius auis mentionem faciat, nempe lib. 9. cap. 26. & rursus cap. 49. utrobique ἀτλαγλῶα nominat. Attici nō rectè circunflectunt ἀτλαγᾶς. nam quæ in ᾶς. desinunt plus quàm dissyllaba, barytona sunt, ut ἀδάμας, ἀκάμας. Dicendi igitur ἀτλαγαι (à recto ἀτλάγας, non ut quidam nuper scripsit ἀτλαγα) & non ἀτλαγλῶν, Athenæus. Quæ in ᾶς. desinunt plus quàm dissyllaba, & α. in penultima habentia, barytona sunt, ut Ἀθάμας, Πολυδάμας. quare non rectè Attici uocem ἀτλαγᾶς circunflectunt. est autem nomen auis, quæ communius dicitur ἀτλαγλῶ, unde gignendi casus ἀτλαγλῶ. hinc pluralis numerus, Atticè ἀτλαγαι, communiter ἀτλαγλῶν, Eustathius. Ἀτλαγαι quidem etiam à Polluce nominantur. Inuenio & ἀταγᾶς (& ἀταγλῶ aliquoties apud Galenum) aliquando per t. simplex scriptum, quod nō placet. Attagâs autem dictus est per onomatopœiam, ut Aelianus docet. Ἀτλαγᾶς, auis est, quam nos ἀτλαγλῶα dicimus, Scholiastes Aristophanis in Vespis & Varinus. Suidas uulgò etiam tagenarium, ταγλωαρίον uocari refert. Apud eundem ταγλῶ legitur auis nomē, quæ sanè non alia quàm ἀτλαγλῶ uidetur. Ἀτλαβυγᾶς, εἶδος ὀρνέα, καὶ ὁ ἀτλαγᾶς, Hesychius & Varin. malim ego ὁ καὶ ἀτλαγᾶς. Conijcio enim omnino eandem esse auem. ¶ Attagen Ionicus apud Horatium legitur, apud Martialem uerò attagena fœminino genere: ut Gaza etiā ex Aristotele transtulit. ¶ Alduragi sunt aues quæ dicuntur franculini Latinè, Andreas Bellunensis in glossis Auicennæ. meminit autem Auicenna 2.221. ubi uetus translatio habebat duraz. ¶ Docti plerique in Italia attagênem interpretantur auē quæ uulgò dicatur francolinus uel francolina: ut Laurentius Valla in libro in Raudensem, Augustinus Niphus, & Amatus Lusitanus medicus; item Rob. Stephanus Gallus. etsi non puto Gallis usitatam esse hanc uocem. Videtur autem francolinus dictus uoce diminutiua à franco, id est nobili, quòd in cibo auium nobilissima delicatissimaque sit auis. Bononiæ, ut audio, uulgò franguelli nominantur. Est autem eadem Germanorum Haselhün, id est corylorum gallina, (sic dicta puto quòd inter corylos uersari soleat,) quod & in Italia ipse audiui, & ex icone francolini Venetijs dicti, quam doctissimus medicus Aloisius Mundella ad me misit, citra ullā dubitationem cognoui. Sed quoniam alij alium quendam francolinum faciunt, cruribus rubris, piscibus uiuentem, Ferrariæ ut audio notum: Neapoli uerò auem rostro, collo & pedibus longis, gallina crassiorem: & de gallina etiam corylorum nostra non planè constet an attagen sit, cum non palustribus locis, ut attagen ueterum, sed syluis & nemoribus tantum gaudeat: consultius uisum est, ut primum de attagēn ueterum duntaxat dicta conscriberem: & mox de francolino, deinde etiam de gallina corylorum siue bonosa (nam hac tanquam Latina uoce Albertus & alij quidā recentiores utuntur) seorsim agerem: ut siue eadem auis est, siue diuersæ, suum cuique iudicium relinquatur. Gybertus Longolius attagenem esse putabat gallinam syluestrem illam quæ uulgò Germanis Birckhün à betulis appellatur, de qua inter Gallinas rusticas scribemus mox post Vrogalli historiam. neque enim attagenem esse puto, cum fœmina tantum in eo genere maculosa sit instar perdicis uulgaris. mas enim (ut quidam putant) totus niger est ex uiridi ferè. Vide infra in capite de Gallinis syluestribus in genere, & in Grygallo minore. Videtur sanè grygallus noster attagen alpinus nominari posse. Bellonius alicubi in Singularibus attagenem speciem facit lagopodis: & auē quoque Gallicè dictam canne petiere, ternis tantum digitis insistentem, lagopodis speciem attageni simillimam. ¶ Si attagenem auem palustrem & uarijs maculis distinctam esse ab Erasmo Rot. uerè scribitur (palustrem esse Aristophanis Scholiastes scribit, sed dubitari potest. uide infra in c.) Anglorū goduuittam siue fedoam, attagenam esse, indubitanter auderem affirmare. est autem ipsa gallinagini ita similis, ut nisi paulò maior esset, & pectoris color magis ad cinereum uergeret, altera ab altera difficulter posset distingui. Viuit in locis palustribus, & ad ripas fluminum. rostrum habet longum. sed capta triticum (ueteres attagenam captam cibum detrectare scribunt) non secus atque columbi, comedit. Triplo pluris quàm gallinago apud nos uenditur, tantopere eius caro magnatum palatis arridet, Guil. Turnerus. gallinaginem auē intelligit auem illam palustrem & maculis distinctā quæ uulgò nobis Schnepff, Gallis beccassa nominatur, Anglis uuodcoccus, de qua rursus idē Turnerus: Falluntur, inquit, Britannici ludimagistri, qui suum uuodcoccum attagenem faciūt, qui solis uescitur uermibus, & grana nunquam attingit. Attagân Aristophanes in Auibus dulce canere dicit. Sunt qui has starnas hodie uocatas putent, manifesto errore, quum ipsarum cantus minimè commendetur. hæ potius aues externæ uocantur, Volaterranus. Vide infra in c. de uoce attagenis. ¶ Actago, attago, atage, atehemigi, & atacuigi uoces corruptæ ab attagêne apud Syluaticum leguntur. Attagena, id est coturnix, Idem. Sunt autem quædam (inquit alibi) coturnices magnæ, similes columbis, & hæ sunt attagenes. aliæ uerò paruæ, quæ uulgò dicuntur qualeæ. Attagen auis optimæ carnis inuenitur abundanter in Rhodo: de qua Hieronymus epistola 15. ad Assellam de fictis amicis ait: Tu attagenem eructas, & de comesto ansere gloriaris. aliqui fasianū, alij perdicem interpretantur, sed neutri bene, cum Galenus ab utrisque distinguat. reuera autem est auis quæ ab aliquibus uocatur francolino, magnitudine

gnitudine

gnitudine fasiani, sed cauda dissimilis: pennis uario modo coloratis, sicut gallina Indica, interdum tamen colore uiridi & cœlesti conspicitur. sapore quidem delicato aues omnes superat, Syluaticus: ex quibus uerbis francolinum auem in Rhodo frequentem diuersam esse à nostra corylorum gallina deprehenditur: quòd ea neque peregrina sit, nec unquam uiridi cœruleóue colore spectetur.

B.

Attagen auis Asiatica, ex Ionia olim præcipuè laudata est authore Gellio, Textor. Attagē maximè Ionius celebratur, quondam existimatus inter raras aues, & in Gallia Hispaniaque capitur, & per alpes etiam, Plinius. Mirabile in Creta ceruos non esse (præterquam in Cydoniatarum regione) item apros & attagenas, Idem. Attagênes in Cypro insula hodie domi aluntur, Alex. Benedictus. Attagâs Aegyptias à gulosis celebrari Clemens in Pædagogo refert. ¶ Attagen (inquit Alexander Myndius apud Athenæum lib. 9.) paulò maior est perdice, totus circa dorsum κατάγραφος, id est uersicoloribus pictus maculis, figulinæ testæ colore, sed magis ruffus: corpore graui, alis breuibus. Aristophanes attageni epitheton πτεροποίκιλος tribuit à pennarum uarietate. uide infra in prouerbio Attagen, in seruum fugitiuum & stigmatiam. Aristoteles ascalopan (Gaza gallinaginem interpretatur) attagenis colore describit. Differunt genera auium, quòd alia sunt βραχία (malim βραχύπτερα, id est alis breuibus,) & non uolacia, ut attagen, perdix, phasianus, gallus: eademque εὐθὺς βαδιστικὰ καὶ δασέα: hoc est, statim nata & ingredi possunt & plumis uestiũtur, Theophrastus apud Athenæum.

C.

Aristophanes in Auibus attagân nominat post aues palustres, & post illas quæ locis riguis (εὐδρόσοις) & Marathonijs pratis gaudeant. ubi Scholiastes hanc auem in locis lacustribus & palustribus pasci scribit, τὰ λιμνώδη καὶ ἕλεια (apud Suidam λεῖα legitur, non rectè. unde decepti quidam locis campestribus uerterunt) χωρία καταβόσκεσθαι. Rursus idem poeta in Vespis, τὸν πηλὸν ὥσπερ ἀτταγᾶς (quanquam codex impressus, ἀτταγὰς habet, oxytonum) τυρβάσεις βαδίζων. ubi Scholia, Attagâs auis in paludibus reperitur & locis cœnosis gaudet. Cæterum miretur aliquis quòd aliorum scriptorum nullus palustrem hanc auem esse scripserit. Aristoteles quidē lib. 9. cap. 49. historiæ anim. aues quæ circa fluuios, paludes aut mare degant, lotrices esse scribit: cum proximè antè inter pulueratrices attagenam cum perdice, gallina, phasiano & alauda nominasset. ¶ Attagen pulueratrix est (quod & Alexander Myndius testatur) ut reliquæ aues non altiuolæ, sed terræ propinquæ, Aristot. ¶ Fœcundus est, πολύτεκνος, Alexand. Myndius. ¶ Attagen, uocalis aliâs, captus obmutescit, Plinius. Attagân Aristophanes in Auibus dulce canere dicit, Volaterranus. ego neque apud Aristophanem neque ullum alium authorem dulcem attagênis cantum memoratum legi, & planè somniare uidetur Volaterranus. Ἀτταγᾶν dictum per onomatopœiam à uoce sua ex Aeliano constat, qui ipsum nomen propriũ loqui & canere scribit. Socrates in libro de igne & lapidibus, ut Athenæus citat, scribit attagenes Pylas (Thermopylas Nic. Leonicus ex eodem authore transferens; in Aegyptum, Gillius ex Aeliano) è Lydia aduectas (in syluamque dimissas, Aelianus) ad tempus aliquod coturnicis uocem ædidisse: deinde cum ex Cœli fluuij inundatione (τοῦ ποταμοῦ κοίλου ῥυέντος) fames (λιμὸς. sed Gillius & Leonicus, legerũt λοιμὸς per οι. id est pestis) superuenisset, & multi in regione perirent, deinde mutata uoce expresſius dearticulatiusque quàm quiuis expeditioris etiam linguę puer, loquutas subitò fuisse, neque postea cessasse isthuc identidem (ad nostra usque tempora) blaterantes, τρὶς τοῖς κακούργοις κακά: id est, Ter malis mala. (sed κακοῦργος uox Græca significantior est, & uidentur Pylæi ab attagenibus cacurgi, id est nō mali tantum sed malefici appellati, quòd ipsos nimirum in fame & rerum omnium charitate captos in cibis consumerent.) Aiunt autem eos captos neque mansuescere, neque idcirco amplius pristinas uoces ædere, quòd seruitute conticescunt & obmutescunt: Quòd si ex potestate in libertatem uolandi dimittantur, & in suas sedes perueniant, rursum loqui, pariterque cum libertate uocem recipere, Hæc ille & Aelianus. Luscinia quoque capta obmutescit, nec fert seruitutem, Oppiano: & uenatrix auis (ἀγρεύς) Aeliano. ¶ Auis est spermológos, (id est, frugibus & granis uescens,) Alexander Myndius: sicut gallinacei, quod Gillius & Leonicus de suo addiderunt. Vuottonus dubitat an σπερμολόγος uertendum sit frugibus uictitans, (quod nobis placet:) an potius, seminibus frugibúsue erutis atque effossis, ut spermologus auis dicta: quā ex Athenæo scribit ab eruendis seminibus nomen habere. Sed hoc parum interest, siue effossis in agro antequam prouenerint, siue aliter repertis seminibus uescatur.

D.

Attagenes ceruos amant, & in dorso eorum saliunt, Gillius ex Oppiano. Attagâs & gallinaceus mutua exercent odia, Aelianus. ¶ Capti non solum nō mansuescunt, sed ne uocem quidem amplius ædunt, nisi denuo liberi dimittantur, Alexander Myndius. Atqui Alexander Benedictus scribit attagênes in Cypro insula hodie domi ali.

E.

Attagênas pedum celeritate magis quàm uolatu fretos uenator canibus immissis tanquam lepores capiet, Oppianus in Ixeuticis. Propter corporis grauitatem ac breuitatem alarū à canibus uenaticis (ὑπὸ τῶν κυνηγῶν) capiuntur, Alexander Myndius. ¶ Quomodo nutriendæ & educandæ sint hæ aues, in Phasiano leges ex Varrone.

F.

Inter sapores fertur alitum primus Ionicarum gustus attagenarum, Martialis. Phœnicides apud Athenæum libro 14. inquit se uarias delicias gustasse, myrta, mel, propylæa, (quam uocem pro cibo nusquam inuenio,) ischadas: sed horum nihil conferri posse cum attagene, κὐδὲν ἦν τούτων ὅλως πρὸς τὴν (malim τὸν, sed sic ἀτταγῆνα uox quæ sequitur rectè per t. simplex legetur carminis gratia, cum alioqui per t. duplex scribi soleat) ἀτταγῆνα συμβαλεῖν τῶν βρωμάτων. Vbi Athenæus addit, ἐν τοῖς τηρητέον τὴν τοῦ ἀτταγῆνος μνήμην, similiter per t. simplex. Ἀτταγᾶς ἥδιστον ἑψεῖν ἐν ἐπινικίοις κρέας, Aristophanes in Ciconijs apud Athenæum. Attagen auis Asiatica inter cibos electiles quondam numerata est, maximè quæ in Ionia nascitur, authore Gellio, Io. Textor. ¶ In alimenti ratione coniunguntur ferè attagenæ cum perdicibus apud Galenum, & Oribasium & cæteros medicos, Vuottonus. Caro earum facillimè excoquitur & probum creat succum, Idem ex Galeno de alimentorum facultatibus & de cibis boni & mali suc. dicit autem Galenus succum ex attagenum carne laudabilem, neque tenuem neque crassum gigni. Idem libro 6. de sanit. tuenda attagenum carnes quibus conueniant docet: & quòd stomachicis conueniant libro 8. de compositione secundum locos. Pro nephriticis etiam laudantur in libro de renum affectibus, qui Galeno adscribitur. Alexander Benedictus uictus rationem pro calculosis describens, Laudatissimus (inquit) in cibo est attagen, si domi non educatus fuerit. nam in Cypro insula hodie domi aluntur. ¶ Duraz auis (inquit Auicenna lib. 2. cap. 221. ex emendatione Bellunensis) præfertur carni cubugi (coturnicem interpretatur Bellunen. uulgò Venetijs dictam, hoc est perdicem cuius rostrum & pedes rubent) & alsuachut (hoc genus turturum est uel palumbium colore camelino aut cinereo, Bellunensis:) eadem temperatior, tenuiorque ac siccior est carne altedarugi, (hoc est phasiani, uel perdicis, uel auis coturnici similis, Bellunen.) & minus calida. Cerebrum & intellectum ac geniturum auget, libidinemque promouet, Hæc Auicenna. Et alibi, Inter aues melior est caro alduragi, & gallinarum est subtilior ea, & non sunt cum nutrimento carnium alchabagi, & altaiaigi & altedarigi, (qui locus obscurus est, & haud scio an deprauatus.) Secundo loco sunt post atagenas gallinarum pulli quo ad bonum succum, sed magis præpingues. tales enim corpus humectant, & ociosos (eos qui non ualde exercentur) iuuant, coloremque bonum comparant, & genitali semini adijciunt, & cerebri substantiam augent, & imprimis horum medulla. cerebrum quippe abunde nutrit: & idcirco aiunt quòd his qui leuiori ingenio ac mente sunt, prodest, Symeon Sethi ex interpretatione Gyraldi per nos emendata. ¶ Trallianus purulentis in cibo concedit phasianos non pingues, attagenas &c. ¶ Oua alduragi sequuntur naturam ouorum gallinaceorum, Auicenna. ¶ In perdice & attagena & in turture (scilicet condimentum:) Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen; liquamen, merum & oleum calefacies, Apicius 6. 3.

H.

a. Epitheta. Ionius, Horatio. ¶ Ἀτταγηνὸς piscis nomen est apud Athenæum, qui & scepinos. Est & Attaginus nomen uiri proprium libro 9. Herodoti.

¶ f. οὐδ᾽ ἀτταγᾶς τι καὶ σιλαγὼς (forte λαγὼς) διατρώγων, Hipponax apud Athenæum. Meminit eorum & Aristophanes in Acharnensibus, ut qui in Megarica abundent, Athenæus.

¶ h. PROVERBIA. Attagen, Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali ioco dici solere in seruos stigmaticos, quòd hæc auis plumas habeat uarijs colorum notis distinctas. Aristophanes in Auibus, Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος, Ἀτταγᾶς οὗτος παρ᾽ ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. Si quis è uobis erit fugitiuus atque ustus notis, Attagē is sanè apud nos uarius appellabitur. Ad eundem modum ταὼς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos & uersicoloribus amictos, Erasmus Rot. Idem in prouerbio Attagenæ nouilunium, sic scribit. Refertur hoc adagium à Suida, nec explicatur, (Ἀτταγᾶς νουμηνία, ἐπὶ τῶν, Suidas: nec plura. apparet autem locum esse mutilum. Apostolius qui reliqua Suidæ prouerbia transcripsit, hoc prorsus omisit:) nisi quòd è diuersis locis haud difficile coniectura colligi potest dictum fuisse in turbam abiectorum & seruilium hominum. Siquidem attagen auis est palustris, uersicoloribus plumarum maculis distincta, unde seruum hominem stigmaticum, & cui tergum ob plagarum uibices, uarijs punctis esset picturatum attagenam uocabant. Porrò ad nouam lunam (sic enim Græci uocant initium mensis cum calendas non habeant, & serui distrahebantur apud Athenienses, & militum delectus agebatur, (ut Suidas scribit in uoce Νουμηνία,) Hæc ille. sed nesciebat numenium auem esse attageni similem, de quo plura leges supra in fine historiæ Arquatæ auis. Itaque quadrabit prouerbiū si duo inter se similiter improbi, & uarijs dolis referti (ut aues istæ maculis) conuenerint. Nesciebat etiam idem planè prouerbium esse quod alibi retulit, Conuenerunt Attabas & Numenius. Συνῆλθον ἀτταβᾶς τε (legendum ἀτταγᾶς τε) καὶ νουμήνιος. Quidam (inquit) legunt attagas: (& sanè omnino sic legendum est,) Dici solitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos insigne par furum fuisse. Meminit huius Diogenes Laërtius in uita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabant intellectu attestante sensibus esse credendum, quum ipse nec rationi nec sensibus assentiendum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum est, Cum Bitho Bacchius, Hæc Erasmus: deceptus (ut apparet) à Diogeniano, qui auium nomina, hominum fuisse nomina putauit. Attagenæ macularum uarietate similis est etiam ardea stellaris, quam ex seruo (nimirum stigmatia) in auem mutatam fabulantur,

lantur, eadem scilicet ratione qua seruus improbus, uibicibus & liuoribus aut etiam cauterijs notatus, attagen dicitur.

DE FRANCOLINO.

QVONIAM francolinum uulgò apud Italos dictam auem alij aliam facere uidentur, & rursus alij attagenem francolinum esse aiunt, alij aliam quandã auem, ut supra in Attagêne diximus in A. uisum est ea quæ recentiores de francolino tradiderunt, seorsim conscribere, ijs tamen quæ iam in Attagêne A. dicta sunt cum alijs tum ex Syluatici descriptione non repetitis. Caro perdicis & francolini apud nobiles pretiosa est: & est temperata, declinans ad aliquam siccitatẽ. Videtur sanè francolinus non multum à perdice distare, uisi sunt mihi eiusdem saporis, & odoris etiam ferè. sed francolini leuiores calidioresq́; & sicciores perdicibus sunt, utpote magis syluestres. nam in locis altis ac montibus degunt: & maioris sunt apud nos pretij & rariores, Mich. Sauonarola. ¶ Attagenes, id est frangolinos aues Romæ cardinalium cibum appellant, Amatus Lusitanus. Lagopis, quos francolinos uocant, ager Vicentinus abundat, qui optimi saporis bonitate fasianos & perdices superant, Zacharias Lilius. Frangolini columbarum syluestrium species, post perdices & coturnices in usu sunt, si iuuenes & pingues fuerint, optimum sanguinem generant, Nic. Massa. sed gallinarum potius quàm columbarum eos genus esse dicere debuerat.

DE GALLINA CORYLORVM SEV BONOSA Alberto dicta, cuius figuram habes superius cum historia attagenis.

A.

AVIS cuius effigiem suprà posuimus, Italis uocatur pernis alpedica, uel perdice alpestre, id est perdix alpina, in locis scilicet qui non procul alpibus distant, ut circa lacũ Verbanum, ab alijs fasanella, ut Bellinzonæ: alijs francolino. Gallis, gelinette, uel gelinette sauuage, id est gallina syluestris, in Burgũdia & Lothoringia: uel perdris de montaigne, id est perdix montana: item geline uel gelinote de boys. Illyrijs gerzabek uel rzierziabek. Vngaris tscha sarmadar, id est Cæsaris auis. Anglis a merehen, ut quidam mihi interpretatus est, sed hoc nomine potius gallina quædam palustris significari uidetur. Turcis iabantau. Germanis ein Haselhün. Græce & Latine attagen, ut doctorum pleriq; sentiunt, & mihi quoq; uidetur. Solus Gybertus Longolius otidẽ esse putauit, cui minimè assentior. Vide supra in Attagêne A. Visum est enim de attagêne, frãcolino, & gallo seu gallina corylorum, distinctè agere, hoc est de singulis separatim, quòd alij eandem tribus his nominibus, alij diuersas aues indicari existiment, ut suũ cuiq; iudicium relinquatur. facilius enim fuerit, si una est auis, coniungere hæc omnia: quàm, si diuersæ, confusa seligere. ¶ Orix genus est pulli (galli) syluaticum, perdice maius, eodem ferè colore, & uocatur à Germanis Haselhün, id est pullus coryli: Albertus, ubi Aristotelis locum ex historia animalium 8.12. interpretatur. nulla est autem uox Græca eo in loco quæ huic respondeat. Eandem auem Albertus & author libri de naturis rerũ bonosam appellant, nescio qua ratione, nisi forte origo est Gallica, quasi bonæ auis, quòd in cibo lautissima sit. Francolinũ (inquit Aloisius Mundella in epistola ex Italia ad nos missa unà cum auis francolini icone) Venetijs ad me deferri curaui, ut ita & sapor illius, & temperamentum gustanti mihi magis ac magis innotesceret: quæ profectò ambo mihi uisa fuerunt optima. In nostris regionibus (circa Brixiam Venetorum) ea auis capi non consueuit, licet auceps quidam mihi proculdubio affirmauerit, se plurimas per antea ctam hyemẽ uenando cepisse: easq; per montes tantum arboribus consitos & syluas uideri, non per campestria, ut quæ rapacium uolucrum insidias magis timeant, quàm hominum astus: ac quandoq; in arborum ramis humilioribus insidêre: & uelociter, ut coturnices quoq; assolent, currere. Palato sanè quàm gratissima est, ac magis quàm perdix, aut etiam coturnix suauior: probeq; ac multum nutrit, Hæc Mundella. Erat autem, quam misit auis, omnino eadem cum nostra corylorum gallina.

B.

Bonosa in Germania abundat, perdice maior est, (phasiani magnitudine,) colore perdicis, carne foris nigra, interius alba, Albertus. Otis (inquit Gyb. Longolius, intelligit autem gallum coryli) plumas circa aures non erigit ut ôtus, sed demittit, ut palearum quandam speciem repræsentet potius quàm auricularum.) Perdici autem adeò similis est, ut præter hoc indiciũ, & quòd rostro paulò longiore est, ab illa parum distet. corpulentior tamen, & cruribus plumosioribus currit, ut fortassis ob hoc ab Alexãdro Myndio lagodias dictus sit, ob id quòd ceu uillis leporinis hirta uideatur, Hęc ille. Gallus coryli quem ipse consyderaui, talis erat: paulò minor gallina, rostro perbreui nigro. palpebra superior croceo aut ferè cocci colore splẽdebat, (puto autem in maribus hunc colorem intensiorem esse, in fœminis remissum.) Pennæ undiq; uariæ, sic ut color glaucus siue cinereus, niger, castaneus & albus in eis spectarentur. deniq; tota erat uaria & elegans auis. (Alarum pennæ longiores cinerei ferè coloris sunt, nigro ammixto, caput fuscum, Stumpfius.) Cauda quàm perdici lon-

gior: in extremitate coloris glauci: paulò interius uerò linea latiuscula nigra erat. In supina etiam capitis parte plumæ nigræ. Pedes omnino hirsuti plumis ad principium usq; digitorum pertingentibus, quæ uillos leporinos ferè referebant. Digiti pedum corticosi, squamosi, glauci, multis lineis articulati, ut in gallo syluestri illo quem gallum frondium (Laubhan) nostri uocant.

C.

In syluis condensis & opacis degere solent, & plurimæ reperiuntur in syluis montanis circa radices alpium, præsertim ubi coryli & rubi abundant: nimirum ut & alantur ijs in locis & ab auium rapacium insidijs tutiores sint. Hyeme etiam in syluis manent, Georgius Agricola. Amant arbusculas, quas aliqui sambucos aquaticas (Germani Schwelken) uocant, Tragus. Insidere corylis frequenter inueniuntur, quarum iulis seu nucamentis, quæ piper longum specie referunt, uescuntur, Albertus. hinc & nomen eis Germanicum factum apparet. Negant eas coire instar aliorum animantium: sed tempore libidinis marem hiante ore discurrere donec spuat seu spumam eijciat, quam fœmina mox deuoret & concipiat, Author libri de nat. rerum. Sed hoc falsum esse Albertus ait. nam quod ore (inquit) accipitur, in uentrem fertur, ubi alteratum nutrit, & quod superfluum est aluo redditur. Fermè omnes gallinæ syluestres (inquit Christophorus Encelius in opere de Re metallica) coeunt ore, diuerso tamen modo. Hæ species gallinarum syluestrium, quæ à corylis & uitibus nomen habent, (dicuntur enim Haselhüner & Räbhüner,) item quæ ab agris requiescentibus nomen inuenêre in Marchia, Brachhüner, Brachuögel,) coloris cyanei, optimi saporis, boni chymi, coeunt ore circa æquinoctium uernũ, osculatione facta ut solent columbæ. gallus enim istarum specierum rostrum inserit in os fœmellæ, & ita sperma infundit, more uiperarũ, in fœmellam. Hinc credibile est quod ferunt aucupes & uenatores, gallos de syluestribus gallinis, quæ à corylis nomen inuenêre (quas aliâs, nescio an bene, bonosas uocant) senio confectos oua more fœmellæ ponere, quæ excludant buffones, & ex illis nasci basiliscos syluestres, (die Haselwürm:) sicuti ex ouo galli gallinacei domestici post nouem annos excluditur basiliscus per rubetam domesticus: id quod testatur experientia. Sunt enim isti serpentes (die Haselwürm) uerè basilisci syluestres descriptione Nicandri, qui basiliscum syluestrem describit. Neque est genus per se, & rarissimè reperitur. In Marchia & in ditione abbatis Zinnensis, prope urbem Luckenwaldam cõtigit mihi uidere talem serpentem interfectum à pastore. & profectò magna in syluis ibi est copia talium gallinarum, (der Haselhüner.) Serpens erat capitis acuminati, flaui coloris & fermè crocei, longitudine ad tres palmas & ultrà, immensæ crassitudinis, cauda turbinata in latus, multis notulis candidis aluo insignitus, tergore tendẽte ad colorem cyaneum, oris immensi pro portione corporis. Pastor qui eum interfecerat acuminata securi, narrabat mihi illum uesci ranis, serpentibus, & omnium generum animalculis, præter bonosis, ut de quarum prosapia sit genitus. habitationem eius esse ad paludes, præcipuè ubi coryli sint, mirum in modum delectari lacte. propterea interficere eum uaccas uenenato ictu, & propterea ipsum quoq; eò magis peti à pastoribus & interfici. Retulit idem mihi pastor eius uocem esse ueluti anseris defendentis pullos, & hanc uocem Nicander uocat iygen. Hæc ille. Fides autem eorum penes authorem esto. mihi quidem nunquam persuadebit aliquis animalia ulla ore coire aut concipere, aut ex auium ouis serpentes generari. refert autem mox similem historiam de urogallorum conceptione, & serpentium quorundam ex spermate eorum in terram effuso generatione. Basiliscos etiam aliquos syluestres, alios domesticos esse, & illos à Nicandro describi, nullo authore aut teste, ne ipso quidem quo nititur Nicandro defenderit. quamobrem ad accuratiorem de hisce serpentibus inquisitionẽ, hoc scripto nostro, si forte inciderit, excitari ipsum uelim, ita quidem ne uulgo & pastoribus temere fidem adhibeat.

D.

Pullos ubi educauerunt ut iam uolare possint, aliò eos abducunt extra locum educationis ipsorum. illi uerò bini, mas & fœmina, alij aliorsum se conferunt, Stumpfius. Gyb. Longolius, qui nostram coryli gallinam otidem ueterum facit, illam quoq; equis (quod ueteres de otide scribunt) gaudere tradit, nescio ex propriáne obseruatione, an inde tantum quòd auem eandem esse persuasum habebat. Verba eius in dialogo hæc sunt. LONGOLIVS, En tibi otin (otidem potius) ut equo delectatur, caudam illius ut uellicat, ut assilit sternutãti. PAMPHILVS, Nidum parat. quamobrem setas equinas colligit. LONGOL. Nihil minus. naturalis est amor is. quamobrem qui uel uisco uel retibus uel arcu illam fallunt, equum adducunt, sed eum aucuparium, qui bombardæ uel scorpionis fragorem non exhorrescit. Nam fictis equis, quibus perdices illaqueant, raró prehenditur.

E.

Gallinæ corylorum bis anno capiuntur, mense Martio & autumno. Auceps uocem earum diligenter obseruatam fistula imitatur in sylua. illæ si præsentes fuerint, respondent. tum auceps in tugurio aliquo humili se abscondit, & rete erectum aliquot passuum longitudine ante tugurium extendit. tum auem fistula uocat. aduolat illa, & per terram iuxta tugurium huc illuc discurrens, reti implicatur & capitur, Stumpfius. Si gallus tantum huius generis capiatur, gallina relicta, gallum alterum adducet: ita ut plures galli unam semper fœminam sequẽtes deinceps aliquando capiantur. Gallina uerò capta, gallus alteram sequitur gallinam, nec amplius ad pristinæ habitationis locũ reuertitur, Idem. Captas audio non diu ali posse, sed breui emori. Sed nuper auceps quidam mihi

narrauit,

narrauit, ſe captæ cuiuſdam ingluuiem & uentriculũ reſcidiſſe, & cibo quo alerentur in eis animaduerſo, aliam quandam deinde multo tempore pauiſſe.

F.

Bonoſæ caro foris nigra eſt, intus alba, tenera & gratiſsimi ſaporis, Albertus: delicata, & perdicis ferè ſapore, Author libri de nat. rerum. Noſtri cibum prorſus nobilem & ferarum auium omnium laudatiſsimam hanc auem prędicant: ita ut principibus etiam interdum poſtridie quàm cocta eſt apponatur ſola auium, aut omnino animalium fortaſsis. Sunt qui colores quatuor diuerſos in eius carne inueniri dicant. Aloiſius Mundella in probitate ſucci perdici eam comparat, ſapore etiam præfert, ut ſupra in Francolino retuli. Bonoſa capta per excrementi locum exenterari & ſaliri condiriq́ poteſt, ut cum plumis etiam diu ſeruari aut procul deferri poſsit, Stumpfius.

G.

Epilepticis ſalubrem eſſe aiunt bonoſam in cibo, Stumpfius. Harum auium pennis mulieres audio uti aduerſus uteri ſuffocationem certo tempore (ſuperſtitioſè forſitan) decerptis: neſcio ſuffitúne, ut perdicum etiam pauonumq́ pennis, an aliter. ¶ Ventriculos bonoſarum tres quatuórue unà cum cibo in eis contento equis aſthmaticis deuorandos dari præcipiunt hippiatri quidam recentiores.

DE GALLO PALVSTRI.

AVIS quam Scoti (& Angli quoq; ut conijcio) uocant gallum paluſtrem, anè mwyr cok, Germanicè ſcripſerim ein Mürhan) attagenis hiſtoriæ ſubijcienda uidetur. nam & in ſummis delicijs habetur, & in locis paluſtribus (unde nomẽ) paſcitur. & corpus ei ſubruffum aut ſubflauum undique punctis nigricantibus diſtinguitur. Supercilia & barbulæ è membrana rubente, ut in reliquis ferè gallis ſylueſtribus nulla. Effigiem eius ad nos è Scotia mitti doctiſsimus uir Io. Ferrerius Pedemontanus curauit. Haud ſcio an eædem ſint aues de quibus Hector Boëthius in Scotiæ deſcriptione ſic prodidit: Sunt in Scotia galli gallinæq́ ſylueſtres uocati, qui frumento abſtinent, & enaſcentibus tantum minutisq́ cytiſi folijs ueſcuntur, humanæ gulæ perquam ſuaues. Gybertus Lõgolius gallinæ ſylueſtris quoddam genus uocat Kürhenn, quaſi Mürhenn: quam meleagridem ſeu Africanam gallinam interpretatur: quæ itidẽ in paluſtribus locis uerſatur: ſed Athenæi deſcriptio meleagridum, Scoticis paluſtribus iam dictis non conuenit.

DE AVOSETTA.

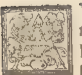

AVIS hæc, cuius iconem in ſequẽti pagina damus, apud Italos Ferrariæ auoſetta (ni fallor) nominatur, neſcio qua ratione: & à roſtri ſurſum inflexi figura beccoſtorta & beccoroèlla. Lucarni circa lacum Verbanum ſpinzago d'aqua: nam & arquata auis iam ſupra nobis deſcripta ſpinzago ſimpliciter eis nominatur. hæc uerò aquatica eſt, & palmipes. Turcis zeluk. Germanicum nomen nondum diſcere potui: quanquam apud nos etiam interdum capiatur, ſed rariſsimè. Ea quam Ferrariæ uidi crura habebat dodrantalia, roſtrum nigrum & ſurſum tendens in extremo acutum, quinq; digitorum ferè longitudine. pedes colore cyaneo diluto, digitos membranis iunctos. corpus ſupinum totum album erat, pronum ex albo nigroq́ alternis diſtinguebatur. caput & ceruix ſuperius ex fuſco nigricabant. magnitudo totius corporis ferè columbæ aut paulò gracilior. longitudo ab extremo roſtro ad extremam caudam dodrantes duo.

Figura hæc est Auosettæ, cuius descriptionem præcedens pagina continet.

DE AVRIVITTI.

AVRIVITTIS (ut Gaza uertit ex Aristotele, ꝓ Gręca uoce χρυσομίτρης. quidã codices perperam habẽt ῥυσομίτρης) in spinis uictitat, uermẽ & quoduis aliud animal aspernatur. dormit & pascitur eodem in loco, ut & cæterę quæ spinam appetunt, nempe spinus & carduelis, (thraupis,) Aristoteles. Guil. Turnerus auem carduelem uulgò dictam interpretatur, Germanis ein Distelfinck / uel ein Stigelitz. Auriuittis (inquit) una est ex auiculis, quæ carduorum semine uictitãt, & uermes etiam oblatos non attingunt. Alij goldfincam aut distelfincam, spinum: alij carduelem esse uolunt. Sed si quis ex spiniuoris præter hanc aliam aurea uitta redimitam ostenderit, cui magis auriuittis nomen competat, quàm huic, opinionem meam facilè patiar explodi: alioqui non uideo, quin digna sit quę

probetur,

probetur, Hęc Turnerus. Eberus uerò & Peucerus auriuittem aliam auem faciunt, quæ Germanicè dicatur Goldfinck, Lobfinck, Thumpfaff, & Gümpel, (Heluetijs Güger:) uertice tota nigra, ima parte punicea, superiore cinerea nigricans. Sed de hac aue plura dicemus in elemento R. inter eas quibus nomen à colore rubro factum est uulgò.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA A B. ELEMENTO INCIPIVNT.

DE BARITIS.

BARITAE, Βαρῖται, aues memorantur Oppiano lib. 3. de aucupio inter illas quæ uisco capiunt.

DE BETHYLO.

EST & auicula quæ uocatur betylus, olim dicta detylus, Hermolaus. sed th. aspiratū scribi debet. Βύθυλος, εἶδος ὀρνέου, δύθυλος ἦν. mutatur enim delta in bêta, ut Belphi pro Delphi, Etymologus & Varinus.

BITTACOS, Βίττακος, auiculas Eubulus apud Athenæum nominat.

DE BVBONE.

A.

BVBO auis est de genere noctuæ, Albertus. uidetur autem noctuam genus ad aues nocturnas facere, cum ueteres id nomen tantū pro specie una posuerint. Kos, כוס, nomen auis Hebraicum alij aliter interpretātur: Dauid Kimhi auem immundam ignotam nobis: uel auem quæ locis desertis degat, & uocē ædat similem בהי ploratui. Rabi Salomon, פלקון, id est falconem. Hieronymus Psalmo 102. nycticoracem, ut & LXX. Munsterus bubonem. Idem in Lexico linguæ Hebraicæ, Kos (inquit) est nomen uolucris ululantis & clamantis de nocte, nycticorax, uulgò קוץ, Kutz, (sic Germani noctuam uocant: & sanè Hebraica uox pulchrè alludit: sed bubonem quoq; & alias aues nocturnas noctuarum generis esse dici potest,) Hæc ille. Verba Psalmi sunt, Similis factus sum pelicano (kaat) deserti, factus sum ut bubo (kos) qui est in solitudinibus. Aquila & Theodotion, & quinta æditio nycticoracem reddūt: sexta æditio noctuam. Symmachus upupam. R. Salomon Leuitici 11. auem ait esse remotam ab hominum conspectu, (quidam sanè Hebraicè ab abscondēdo dictam rentur) nocte uociferantem, cui similis alia sit quam uocant ייבן, ibint: forte hibou. sic enim Galli bubonem uocant. & solet R. Salomon Hebraica nomina Gallicè interpretari. Nominatur sanè Leuit. 11. kos auis inter impuras. ubi interpres Chaldæus uertit קדיא, kadia: Arabs כוס, kus: Persa הכוס, hakus (quæ uoces magis etiā quàm Hebraica kos ad Germanicam Kutz, accedunt.) LXX. nycticorax, Hieronymus bubo. Et Deuter. 14. ubi LXX. & Hieronymus herodium uertunt. Psalmo 102. Chaldæus habet קיפופא, kiphupha, (noctuam quidā interpretatur. accedit quidem hæc uox ad nomen cicuma, quo Gaza nycticoracem reddit. Eustathius scôpas ait esse aues quas Romani cucubas nominent:) Arabs עצפור, azphur. Pagninus ex R. Salomone exponit noctuam, quæ uernacula (Gallica) lingua ciuetta nominetur, ac noctu clamet. Mihi quidem inter tam diuersas interpretationes animus magis ad bubonē inclinat. Schachaph, שחת, Leuitici undecimo & Deuter. 14. exponitur bubo, à Munstero. LXX. & Hieronymus larum aut fulicam interpretantur. Chaldæus reddit schachefa: Persa etiam uocem eam retinet, Arabs שאח, schaph. Dauid Kimhi interpretatur auem quæ laboret morbo schachefet Hebræis dicto, quo corpus attenuetur & deficiat (phthisi nimirum:) Sed Rabi Salomon sic uocat morbum in quo nascantur in carne ampullæ instar pomorum, (bubones forte, sic dicta apostemata Græcis. translatio communis Deuter. 28. pro hoc morbo uertit febrim, egestatem.) Iudæi recentiores cuculum auem interpretantur. quod si bubonem significat, deriuatū inde (uel ab Arabico schaph) uideri poterit Germanicum bubonis nomē schüffel, & noctuæ generis Tschafytle, & apud Gręcos ascalaphi. Sed si auis est corpore macro & tenui, & tanquam phthisi cōsumpto, larum potius esse dicemus, quæ auis admodum tenuis leuisq;, & semper famelica est. Vicina huic apud Hebræos uox est schanaph, שנף, quam interpretantur noctuam. אי, ij, apud Hebræos aliqui bubonem intelligunt, Esaiæ cap. 13. Septuaginta onocentauros uerterunt, &c. Vide in Onocentauris inter Quadrupedes. Aduduc est nycticorax, & secundum alios est auis quæ dicitur bubo, Vetus glossographus Auicennæ. Et alibi, Hudubub, est auis quæ clamat de nocte. Hudud est auis quæ clamat nocte, Syluaticus. Ex hisce nominibus quodnam rectius scribatur haud scio: primum quidem ad Sabaudicū accedit, uocant enim illi bubonem ung duc. Alharbe est animal uenenosum, & est auis quæ dicitur bubo, Vetus glossographus Auicennæ. Et rursus, Harbe, id est bubete auis. Sed nos harbe Arabica uoce chamæleontem significari, in historia eius docuimus.

¶ Bubo Græcè Βύας appellatur, per onomatopœiam scilicet, ut & apud Latinos. Gaza ex Aristotele pro bya bubonem reddere solet. Videtur autem nomē esse primæ declinationis, quod alpha

in genitiuo & datiuo retineat. inde nominatiuus pluralis βύαι. nam in Lexico Varini βυαὶ (oxytonum, malim paroxytonum) ὤφθησαν legitur. In eodem ſolo βοίας reperio per οι. diphthongum, nec probo. Butalis, βύταλις, in Aeſopi fabulis, non alia auis mihi quàm bubo uidetur. quod & noctu tantum canat, & ſimiliter nomẽ (ut byas & bubo) à ſono bu inditum habeat. Fingit autem eius cum ueſpertilione colloquium Aeſopus, reddentis cauſam cur noctu tantũ canat, quoniam interdiu aliquando canens capta fuerit. Sunt ex Græcis qui ſcôpas bubones interpretentur, Cælius. Vide ſupra in Aſione. Audio in Græcia hodie bubonem dici σκλόπα. Buffus apud Kiraniden lib. 3. nocturna auis, ut Gerardi Cremonenſis translatio habet, bubo eſt. conijcio autem Græcè βοῦφος ſcriptum fuiſſe. nam & apud Symeonem Sethi βοῦφοι noctuæ ſunt: & in quibuſdam Italiæ locis bubo uulgari lingua lo bufo dicitur. Recentiores quidam nycticoracem, id eſt coruum nocturnũ, eundem cum bubone faciunt, ſed aues eſſe diuerſas, collatis utriuſque hiſtorijs, facile deprehendetur.

¶ Bubo

¶ Bubo Italicè nominatur guo, uel guuo potius. hanc enim noctuarum maximam esse aiunt. Varinus scôpas esse scribit aues, quas Romani κόφυς ἢ γόφυς (uel cucubas, ut Eustathius habet) appellent. In alijs Italiæ locis bubonem duco uel dugo uocitant, auem scilicet cornutam, duorum generum, quæ magnitudine distinguantur. Bubo auis, id est lo buso, Syluaticus. Bubo magnitudine est aquilæ, & corruptè uulgò buso dicitur, Niphus. Alibi uerò barbaiân, de maiori tantũ bubone, in usu est nomen, quanquam Scoppa Grammaticus ciuettam, id est noctuam & barbaianum unam auem faciat, ut Arlunnus bubonem & ciuettam. Et quanquam uulgus nimirum in diuersis regionibus hæc nomina confundit, docti tamen distinguere debebant.

¶ Bubo Hispanis búho est, Lusitanis búfo uel mócho. ¶ Gallis chat huant, chahuhan, hibou. Sabaudis ung duc, id est dux, quasi princeps auium: quòd cæteris dominari uideatur, ceu uiribus superior, & cornibus in capite ceu corona insignis sit. & chassetont, id est uenatricem, quia aucupes hanc auem adiutricem aucupij habent: & alibi (ni fallor) lucherant. ¶ Germanis Vhu, uel groß Huhu, ut Georg. Agricola interpretatur. ein Schuffauß (uel Schuffaus,) ein Schüffel (uel Schüffeul,) ein Kautz, ut Turnerus. sed ultimum nomen, noctuæ magis conuenit. Nominum Schuffaus & Schüffeul etymologia, ad Hebræos referri potest, quod ad primam syllabam, qui bubonem schachaph, ut Arabes schaph, appellant. Alijs, ut in Saxonia, Vho: in Carinthia, Steinauff. Heluetijs Huw, Berghuw, Hüru uel Hüruw, quasi Uruw, (ein grosser üwel mit oren) uel per onomatopœiã à uoce: aliquibus Hertzog. Anglis, a lyke foule, ut Turnerus exponit: uel a shriche oule, ut Eliota. Illyrijs wyr. Turcis ugú.

¶ Glauces, id est noctuæ & nycticoraces nominantur Aristoteli historiæ animalium 9. 34. ubi Albertus sic habet, Auis quæ hein uocatur, & ea quæ glauces, sunt genera bubonum, & aliæ quædam genera sunt noctuarum. Rursus eiusdem lib. cap. 22. Alberti translatio bubonem habet pro glauce, & alibi etiam similiter, ut pluribus dicetur in D. Item libri octaui cap. 12. ubi ab Aristotele nominatur otus, quem aliqui nycticoracẽ appellent, Auicennæ interpres habet bubo & golochiz. Adeò auium nocturnarum præcipuè nomina confunduntur.

¶ Bubonis apud nos genus alterum reperiri puto, cætera quidem illi, cuius effigiem damus, simile, sed cruribus non æquè hirsutis. ¶ Buteonem aliqui apud nos uocant, Maßhuw, id est bubonem palustrem, quòd corporis specie aliquatenus bubonem referat.

B.

Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet, & graue canit: in Aegypto uerò alius est, magnitudine graculi, & uoce diuersa, Strabo lib. 17. Byas magnitudine nõ minor quàm aquila est, specie similis noctuæ, Aristot. Bubonem semel Venetijs iusta aquilæ magnitudine uidi, sed crura erant paulò breuiora quàm aquilæ crura solẽt esse. cætera aquilæ similis erat, Turnerus. Otis (aliâs otus, quod magis placet) bubone minor est, noctuis maior, &c. Plin. Pennatorum animalium buboni tantum & oto, plumæ uelut aures, cæteris cauernæ ad auditum, Idem. Byas unguibus aduncis est, Aristot. Vncos ungues & nocturnæ aues habent, ut noctuæ, bubo, ululæ, Plinius. Bubo est auis curuorum unguium, & acuti curuiq; rostri, sicut sunt ungues & rostra ferè omnium auium rapacium. plumis uaria est (sicut accipitres & aquilæ quædam) & magnitudine nocturnas omnes excedit, Albertus. Fuluas alas, caput magnum, grandia lumina, longos & aduncos ungues, buboni Ouidius in Metamorphosi tribuit. Nulli auium oculi maiores, Albertus. Zuetis (id est noctuis) & bubonibus collum (pro sua magnitudine) perbreue, Idem. Bubo (ut & genera picorum) binos digitos ante, & totidem retro habet. Flectit enim bubo digitum unum retro, & super binis utrinq; digitis reliquum corporis eius quiescit, sicut quiescit serpens comprimendo se super uentrem & pectus suum. Vngues habet magnos, similes unguibus aquilæ, Albertus. Atqui id genus bubonis quòd nos hic pictũ dedimus, digitos (ut pleræq; aues cæteræ) anterius ternos habet, posterius unum. illud uerò genus nocturnæ auis, quod Germani uocãt Schleierül, ululam esse puto, digitos utrinque binos gerit. Stomachi inferiorem partem amplã habent, bubo & anser agrestis secundum omne genus suum, Albertus: sed eo loco (lib. 2. cap. ultimo historiæ anim.) ab Aristotele nominantur, capriceps, noctua, anser, anas, &c. aues, non bubo, mox tamen in fine eiusdem capitis ascalapho etiam, quem aliqui bubonem putant, talis gula tribuitur, ut & alijs nocturnis, noctuæ, nycticoraci, localo. ¶ Bubo quem ipse uidi, cuius icon adiecta est, magnitudine uincebat anserem, aut saltem æquabat reliquo corpore: alis uerò magnis erat, & lõgis ad tres dodrantes, cum ab initio alarum ad finem usq; maximæ pennæ ad eandem rectam lineam deflexæ extendebantur. à supremo osse alarum ad infimam extremitatem rectà, dodrans unus cum palmo erat. Caput tum forma tum magnitudine felinum referebat. pennæ supra utranq; aurem nigricantes subrigebantur, trium digitorum altitudine. oculi magni, plumæ circa orrhopygium densæ & mollissimæ, digito extenso (palmo, si bene memini) longiores. Longitudo ab extremo rostro ad ultimos pedes, siue ultimam caudam quoq;, tres dodrantes cum palmo æquabat. iris oculorum croceo colore splẽdebat. rostrum breue, nigrum & aduncum erat. pennis remotis aurium meatus magni & patentes apparebant. Vtrinque ad nares pili barbularum instar ex pennulis rigebant. pennis per totum corpus color uarius, ex albicantibus maculis, nigricantibus & subruffis. Cruris longitudo, dodrans cum palmo. eius pars supra genu, perquam crassa & torosa erat. ungues nigri, adunci, acutissimi. pes ad extremos usque

digitos pilosus, plumis ex albicante colore subruffis.

C.

Byas auis est nocturna, Aristo. & Suidas. idem dicere uidetur Albertus, cum inquit bubonem esse de genere noctuæ. Bubo, ut & uespertilio, uictum sibi noctu parat, Aristot. ut recẽtiores quidam citant. Bûphum aiunt amare uigilias. nam interdiu non apparet, Kiranides. Hebetes buboni, ut & cæteris nocturnis, interdiu oculi, Plinius. Die minus quàm noctuam uidere aiunt. ¶ In cauernis locisq; desertis commoratur, noctu uolitat solus, Io. Rauisius. Interdiu antra quærit tenebrosa, ut in cauis arborum, aut in cauernis (petrosis) montium, aut umbraculis ædificiorum quę homines non frequentant. & si quandoq; de die apparet, ab auibus in luce uolantibus deplumatur, Albertus. Deserta incolit: nec tantum desolata, sed dira etiam & inaccessa, noctis monstrum, Plinius. Reperitur iuxta horrea aliquãdo propter mures, Albertus. In ecclesijs habitat, & oleum de lampadibus bibit, quas stercoribus defœdat, Author libri de nat. rerũ. Germani quidam & Flandri non bubonem, sed ululam, ni fallor, Kirchül appellant ab ecclesijs. Plinius cum meminisset remedij cuiusdam ex ouo bubonis, subdit: Quis quæso ouum bubonis unquam uidere potuit, cum tam auem ipsam uidisse prodigium sit? ¶ Byas carnibus uiuit, Aristot. Bubo uiuit præda animalium nocte ambulantium, ut murium, & aliquando leporum & huiusmodi paruorum animalium, Albertus. Qui ad me allatus est bubo, anatem raptam deuorauerat. Oleum de lampadibus in ecclesijs bibit, & oua columbarum exorbet, Author libri de nat. rerum. Volucres pleræq; à suis uocibus nominantur, ut bubo, ulula, &c. Varro. Bubo nomen habet à uocis sono, Albertus & author libri de nat. rerum, Bubulat horrendum ferali carmine bubo, Author Philomelæ. Non cantu aliquo, sed gemitu uocalis est, Plinius. Nocte emittit uoces magnas, & boat, Kiranides. Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet & graue canit: in Aegypto uerò aliusmodi est, nempe graculi magnitudine & uoce diuersa, Strabo libro 17. ¶ Bubo debilis est ad uolatum, Rauisius. Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas, Ouidius de Ascalapho in bubonem mutato. Volat nunquam quo libuit, sed transuersus aufertur, Plinius. ¶ Hylas tradit noctuam, bubonem &c. à cauda de ouo exire, quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouẽdam matri applicent, Plinius. De bubone Plinius scribit, licet probabile non sit, quòd posterius ab ouo egrediatur. quod si uerum est, causa eius esse non potest alia quàm capitis grauitas, propter quam caput diu declinat & immobile manet: posterius (pars posterior) autem paruum est & breue, ac si auis ipsa sit decurtata, Albertus.

D.

Indoctiores quidam, ut qui ex Arabico sermone de animalibus scripta quædam transtulerunt, quiq; illorum interpretationes sequuntur Albertus & alij, cum sæpe bubonem pro noctua uerterint, ut apparet conferenti cum scriptis Aristotelis (ex quo tanquam fonte pleraq; hauserunt Arabes) multa buboni tribuunt quæ noctuæ sunt: ut inimicitias cum coruo. quanquam in hoc duplex error est. non enim cum coruo noctuam, sed cum cornice dissidere Aristoteles tradidit. Item cum Aristoteles scribat, cæteras auiculas omnes interdiu noctuam circunuolare, quod mirari uocetur, eamq; percutere: quamobrem (inquit) aucupes ea constituta auicularum genera multa & uaria capiunt: illi ijsdem ferè uerbis de bubone agunt. Bubo (inquiunt) si quando de die apparet ab auibus in luce uolantibus deplumatur: & ideo ab aucupibus ponitur iuxta retia, ut per eum aues cæteræ capiantur. Sed hic error bene cecidit: nam bubo similiter ut noctua ab auiculis odio habetur, similisq; eius ad aucupium usus est. Bubo cum ab illis auibus quæ in luce habitant impugnatur, resupina pedum unguibus se defendit, Author libri de nat. rerum. Incendula auis coruini generis pugnat cum bubone, Albertus. sed monedulam forte scripsit, non incendulam. monedulam enim alij hostem buboni ex Aristotele citant, quanquam falsò. noctuam enim cum cornice pugnare Aristoteles author est. Sunt autem & cornix & monedulæ graculiue coruini generis. Incendulæ uerò nomen nusquam legimus. Plinius semel incendiariæ meminit, (quæ suo tempore ignoretur) qua uisa sæpenumero urbs lustrata sit, ut & bubone uiso.

E.

Bubonis ad aucupium idem qui noctuæ usus est, ut iam in D. diximus: & Sabaudi hanc ob causam bubonem sua lingua uenatorem appellant, chassetont. Aliquando ad me allatus est bubo, captus in fouea quales ad capiendos lupos parari solent. ¶ Buteo uastitatis est causa his locis quæ intrauerit, ut bubo, à quo etiam appellatur buteo, Festus.

F.

Bubonem maiorem siue montanum cum præpinguis est, à quibusdam edi audio. Sed in uetere testamento apparet hanc auem & nocturnas omnes impuras habitas.

G.

Ex bubone remedia quanquam omnia nobis aut uana & inutilia, aut superstitiosa, aut certè superflua uidentur, referemus tamen ut proposito nostro satisfiat. ¶ Sanguis bubonis, aut ius, aut caro eius, asthmaticis utilissima sunt, Auicenna libro 2. in capite de sanguine. Sanguine pulli bubonis crispari capillum promittunt, Plinius. ¶ A lienis dolore liberat cinis è capite bubonis cum unguento, Plinius. Eundem cinerem alibi commendat contra nescio quod malum; cum lilij radice potum,

tum, si Magis (inquit) credimus. ¶ Bubonis cerebrum cum adipe anserino mirè uulnera dicitur glutinare, Plinius. Scabiem bubonis cerebrum cum aphronitro sedat, Idem. ¶ Bubonis oculorum cinis collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur, Plinius. Idem inter phreniticorum remedia, Bubonis certè (inquit) oculorum cinerem, inter ea quibus prodigiosè uitam ludificantur, acceperim. ¶ Bubonis pedes usti cum plumbagine (aliâs plantagine) contra serpentes auxiliantur, Plinius. ¶ Quartanis magi excrementa felis cum digito bubonis adalligari iubent, & ne recidant, nō remoueri septeno circuitu. Quis hoc quæso inuenire potuit? quæue est ista mixtura? cur digitus bubonis potissimum electus est? Plinius. Catæ stercus cum ungula bubonis in collo uel brachio suspensum, post septimam accessionem discutit quartanam, Sextus. ¶ Bubonis ouo ad capillos remedia demonstrant magi. Quis quæso ouum bubonis unquam uidere potuit, cum tam ipsam auem uidisse prodigium sit? quis utiq; experiri, & præcipuè in capillo? Plinius.

H.

a. Bubo generis fœminini. Vergilius Aeneid. quarto, Seraq; culminibus ferali carmine bubo. Genere masculino Agellius historiarum lib. 4. Et quòd bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est, Nonius Marcellus. Solaq; (aliâs Seraq;, ut Nonius citat) culminibus ferali carmine bubo, Vergil. ubi Seruius, Sola bubo contra genus posuit: referens ad auem. plerunque enim genus à generali sumimus relicta specialitate. Lucanus, Et lætæ iurantur aues bubone sinistro. Grammatici quidam recentiores bubonem dictum coniiciunt à bouis quodam mugitu, quem non uocali cantu sed gemitu potius reddat. Sed nobis potius placet per onomatopœiam quàm à boue sic dictum.

¶ Epitheta. Sinister, Lucano: infandus Ouidio: ignauus, dirum mortalibus omen, eidem Metam. 5. funereus Metam. 10. Stygius, Metam. 15. raucus, in Tristibus. Luctifer, Senecæ in Hercule. Infestus, Claudiano in Eutrop. Commemorantur & hæc Ioanni Rauisio, trepidus, fœdus, profanus, damna canens, dirus, mœstus, nocticanus, ater, feralis.

¶ Βυβών, bubo, uocabulum Græcum est, quo & Latini utuntur, de abscessu, siue tumore simplici potius, circa inguen maximè. nam & inguina ipsa Græci bubones uocant. uulgò quoq; nostri collectiones & inflammationes (uel inflationes potius) eius partis, inguinarias appellant, Hermolaus Barb. nostri appellant **schwinten, bülen**. Huic tumori nihil commune cum aue eiusdem nominis quod Latinum est & à sono fictum, illud Græcum, à uerbo βαίνειν & βου particula intendente. ὁ μεγάλως βαίνων. nam articulus inguinis maximè necessarius est ad incessum, δι' οὗ μεγάλως βαίνομεν. Vel tumor ipse sic nominatur eo in loco, quoniam ualde & in altum attollitur, aliqui βομβῶνα nuncupant. βυβὼν ἐπήρθη τῷ γέροντι, Menander. hinc & uerbum βυβωνιῶ apud eundem, Etymologus. Aster (herba) ab aliquibus bubonium appellatur. quoniam inguinum præsentaneum remedium est, Plinius. Sedum maius, bubophthalmus à quibusdam dicitur, ut legitur inter nomenclaturas apud Dioscoridem: Plinius quidem zoophthalmon aliter dici meminit, quod magis placet.

¶ Buccones appellatos credunt (Pompeio Festo tradente) à buccarum magnitudine: sed alij, bubones scribere malunt, Cælius. ¶ Bubo, Βυβών, Lyciæ oppidum est, à Bubone latrone conditum, Stephanus. Nascitur & in Lycia creta circa Bubonem, Plinius. Grammaticus quidam recentior, Lydiæ oppidum esse scribit: sed omnino Lyciæ legendum cōiicio ex Plinio & Strabone. apud Etymologum Lycaoniæ ciuitatem esse legimus. unde Βυβωνεύς gentile fiat, cum Βυβώνιος dici deberet.

¶ e. Non omittam in bubone exemplum magicæ uanitatis. quippe præter reliqua portentosa mendacia, cor eius impositū mammæ mulieris dormientis sinistræ, tradunt efficere ut omnia secreta pronunciet. præterea in pugnam ferentes idem, fortiores fieri, Plinius. ¶ Buphi ungula fortunata est, & non fallens, & phylacterium appensa homini, Kiranides.

¶ h. Bubonem cum apparuit mali ominis esse, & bellum aut famem portendere uetus persuasio est, & ad nostrum usq; seculū deriuata. Bubo funebris (inquit Plinius) & maximè abominatus, publicis præcipuè auspicijs. deserta incolit: nec tantum desolata, sed dira etiam & inaccessa, noctis monstrum: nec cantu aliquo uocalis, sed gemitu. Itaq; in urbibus, aut omnino in luce uisus, dirum ostentum est. Priuatorum domibus insidentem plurimis scio non fuisse feralem. Capitolij cellam ipsam intrauit Sex. Papellio Istro, L. Pedanio coss. propter quod nonis Martijs urbs lustrata est eo anno, Hæc ille. Et rursus, L. Crasso, C. Mario coss. bubone uiso urbs lustrata est. Et quòd bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est, Agellius lib. 1. hist. apud Non. Marcellum. C. Claudio, M. Perpenna coss. bubo in æde Fortunæ equestris comprehensus inter manus expirauit, Iul. Obsequens. Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo, Ouidius Metam. 15. inter prodigia quæ Cæsaris mortem portenderint. Cum imperante Tiberio iuxta palatium Agrippa in uinculis ad arborem teneretur, insigni amictus ueste, ut eius fortuna ferebat: Germanus augur qui in uinculis etiam tenebatur, cum supra Agrippæ caput in arbore cui alligatus erat bubonem uidisset, ad colloquium eius admissus, affirmauit illum præsentem uinculorū iniuriam euasurum, ac Iudæorum regno fœliciter potiturum: item liberos quibus regnum relinqueret procreaturum. sed si in posterum capiti suo iterum eiusmodi auem impendere uidisset, sciret morti se propinquum (intra quinq; dies moriturum) fore. quæ paulò post omnia, ut augur prædixerat, euenerunt, ut refert Baptista Fulgosus Memorabilium lib. 8. cap. 11. transcripsit autem ex Iosephi Antiquitatum Iudaicarum lib. 18. cap. 13. & rursus eiusdem operis lib. 19. cap. 7. Bubulat horrendum ferali carmine bubo, Humano generi

tristia fata ferens, Author Philomelæ. Solaq́ȝ (aliâs Seraq́ȝ) culminibus (scilicet templi) ferali carmine bubo. Sæpe queri, & longas in fletum ducere uoces, Vergilius quarto Aeneid. inter portenta mortis Didûs. Byas apparens calamitatem imminentẽ significat: unde apud historicos non raro legitur, βύας ὤφθη, & βύαι ὤφθησαν. Dion sanè in historijs Romanorum has aues uisas inter portenta (τέρατα) sæpe numerare solet, Suidas & Varinus. Ignauus bubo, dirũ mortalibus omen, Ouidius quinto Metam. Hinc infelicia epitheta, quæ supra recẽsui, funereus, Stygius, infandus, dirus, ater, feralis, &c. Hîc uultur, hîc luctifer bubo gemit, Seneca de palude Cocyti. Aues nigræ, inauspicatę, ut cornix, coruus, bubo, Scoppa: qui hoc tanquam prouerbiale recenset, Auibus nigris huc accessisti & ego candidis. Bubo cantans uel gemẽs potius per 12. signa, Luna in singulis existente, quid significet, Augustinus Niphus explicat lib. 1. de augurijs tabula sexta. Maximè uerò abominatus est bubo, tristis & dira auis, uoce funesta & gemitu: qui formidolosa, dirasq́ȝ necessitates, & magnas moles instare portendit. ipsum tamen cantu & stridore querulo, dirũ facere auspicium putant: tacens non semper malus fuit. quippe bubonis aspectus Agrippæ captiuo Iudæorum regnum portendisse fertur, Alexander ab Alex. Die natali Ibidis, quod nomen inimici sui fingit Ouidius, Sedit in aduerso nocturnus culmine bubo, Funereoq́ȝ graues ædidit ore sonos.

¶ De Bubonis augurio historiam memoratu dignam refert Nicolaus Clemangius, Baiocensis ecclesiæ in Gallia aliquando Archidiaconus, qui Pisani Concilij improbitate offensus, in quandam de Concilijs disputationem incidit. Agens autem de Concilio Romano, quod Ioannes XXIIII. Pontifex, in Esquilino monte æde D. Martini celebrauit, tale narrat prodigium. Conuocauerat (inquit) ante quatuor annos Romæ Concilium, maxima quorundam impulsus contentione, Baltazar Cossa perfidissimus, nuper è Petri sede, quam turpissime fœdabat, eiectus: in quo paucissimis extraneis præsentibus, ex aliquibus qui aderãt Italicis (Italis) & aulicis suis, sessiones aliquot tenuit, de rebus superuacaneis, nihilq́ȝ ad Ecclesiæ utilitatem pertinentibus. Cum autẽ ante primam Concilij cõgressionem pro inuocatione spiritus sancti, sacra de more fuissent facta, ut patres assederunt, & Baltazar sublimi in loco præsedit: ecce dirus ac feralis bubo, funeris aut alterius, ut ferunt, calamitatis semper nuncius, è latebris erumpens, uoce illa sua horrifica continuo aduolat, superq́ȝ trabem templi mediam, oculis in Baltazarem intentis, astitit. Vniuersis mirantibus, quod nocturna auis & lucifuga, in turbam diurna luce aduenisset, malumq́ȝ ex prodigio ominantibus, Baltazar in quem fixa acie oculos intendebat, angi, sudare, atq́ȝ intra semetipsum æstuare cœpit, & dimissis patribus ac soluto conuentu, discessit. Aliqui prodigium in risum uerterunt, dicentes, Specie bubonis in congregationem improborum spiritum sanctum aduenisse. Secuta altera deinceps sessio, in quam eodem modo rursus bubo aduenit, uerso semper in Baltazarem contuitu, qui maiore pudore quàm prius perturbatus, auem ominosam clamoribus abigi, & supplosione manuum terreri præcepit: Sed illa non prius amota fuit, quàm fustium ictibus pulsata, in conspectu omnium exanimis decideret. In hanc sententiam Clemangius. Hic autem bubonis aduentus, augurio suo nõ caruit. nam & Concilium cum dedecore Pontificis dissolutum, & Baltazar paulò post Constantię exauctoratus est, & Monhemij in oppido principis Palatini in uinculis detentus. Suam autem fortunam in carcere his uersibus, deplorauit: qui quamuis ad hanc historiam nihil faciant, utilem tamen de fortunæ mutabilitate admonitionem comprehendunt.

Qui modò summus eram lætatus nomine præsul, Tristis & abiectus nunc mea fata gemo.
Excelsus solio nuper uersabar in alto, Cunctaq́ȝ gens pedibus oscula prona dabat.
Nunc ego pœnarum fundo deuoluor in imo, Vultum deformem, pallidaq́ȝ ora gero.
Omnibus è terris aurum mihi sponte ferebant; Sed nec gaza iuuat, nec quis amicus adest.
Sic uarians fortuna uices, aduersa secundis Subdit, & ambiguo numine ludit atrox.
Cedat in exemplum cunctis, quos gloria tollit, Vertice de summo mox ego Papa cado.

¶ Accidit aliquando ut Changius Can imperator Tartarorum uictus ab hostibus inter arbusta lateret: inter quæ cum fortè bubo insideret, uictores dum perquirunt uictos passim occultatos, neminem latere putarunt, quasi aue minime illic mansura si hominum quisquam adesset. itaque factum est ut silentio noctis secutæ imperator ad suos euaserit & salutis suæ causam exposuerit. Ab hoc igitur tempore Tartari bubonem ceu auem felicem & sacram reuerentur, & plumas eius ceu amuletum & prosperitatis causam in capitibus gestãt, ac quicunq́ȝ illas habere possunt se felices existimant, Haithonus in libro de Tartaris.

¶ Ascalaphi in bubonem metamorphosis describitur ab Ouidio lib. 5. Metam. Ascalaphus (ut tradunt Grammatici) Acherontis & Orphnes (uel Stygis, secundum Seruium in Georgica) infernalis nymphæ filius fuit. Hunc aiunt rapta Proserpina à Plutone, cum quæreretur, num aliquid gustasset apud inferos, eam accusasse, atque dixisse, septem grana mali Punici ex uiridario Ditis gustasse: ex quo factum est ut non in totũ restitueretur Proserpina. Ob hanc causam Ceres irata eundem mutauit in bubonem. Alius fuit Ascalaphus Martis ex Astyocha filius, Ialmeni frater, cuius à Deiphobo occisi Homerus meminit Iliad. N. Eustathius in quartum Odysseæ Ascalaphum uirum dictum putat, quasi Acalaphum, pleonasmo literę sigma, per antiphrasin, eò quòd minimè mollis aut facilis tactu esset, ἀλλ᾽ ἀπρόσψαυστος καὶ ἀνέπαφος δι᾽ ἀνδρείαν: qua ratione etiã urtica Græcis ἀκαλήφη dicatur, quòd tactus earum minimè ἀκαλός, id est lenis, tener, aut mollis sit. Idem ab eo scribitur in Ilia-

in Iliados o. ubi, Ascalaphum (inquit) Martis filium, aiunt in Hebræam (Iudæã) translatum, in Samaria sepultum esse, unde & Samaria dicta sit, quòd Mars illic filio sepulchrum fecerit, διὰ τὸ ἐκεῖ σῆμα τὸν Ἄρην, τουτέστι σῆμα, ποιῆσαι τῷ υἱῷ. (Ascalaphi Martis filij Iliad. iôta etiam meminit Homerus.) Verum Etymologus & Scholiastes Homeri innominatus Iliad. ν. Ἀσκάλαφον dictum interpretantur παρὰ τὸ ἀσκαλὲς τῆ ἁφῆς, τὸν λίαν σκληρόν. Sed ἀσκελὲς per e. potius quàm per a. scribi debet, cum durum significatur, uide Varini Lexicon. nimirum à uerbo σκέλλω quod est resicco, induro: & α. litera intendente: uel, ut α. priuatiuum sit, rigidum & inflexile, quod σκέλη, id est crura flexusq́ non habet. Cæterum ἀσκάλαβος siue ἀσκαλαβώτης, stellio est, quadrupes ouipara, παρὰ τὸ ἁπαλῶς βαίνειν sic dicta, hoc est à molli leniq́ ingressu. ASCALAPHUS, ἀσκάλαφος, ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristoteles in fine lib. 2. historiæ anim. cum alibi nusquam hoc nomen apud eum reperiatur. itaq́ ascalaphum à bya (quem Gaza ex eo bubonem uertit) diuersum facit. Niphus ascalaphum genus anseris esse putauit, deceptus fortasis quòd anseris simpliciter & agrestis hoc in loco reddendo Albertus (ex Auicennæ nimirum interprete) meminit. Ego omnino bubonem, aut similem & congenerem buboni auem esse dixerim. Hebraicam uocem schachaph שחף, Deuter. 14. aliqui bubonem uerterunt. uideri autem potest ab ea Græcis deductum esse ascalaphi nomen, ut supra in A. scripsimus. ¶ Qui animalium uaticinorum animas sibi asciscere uolunt, præcipua aliqua eorum parte deuorata, animas quos illorum præsentes habent, ut corde coruorum, ἀσπαλάκων & accipitrum, easq́ Dei instar futurorum præscias, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. Et quanquam scio ἀσπάλακα Græcis talpam esse, & hoc ipsum de corde talpæ à Plinio scribi, dubito tamen an ἀσκαλάφων melius legatur, hoc est bubonum. quoniam bubonibus, ut dictum est, præcipua fides in augurijs habetur: & bubones tanquã aues cum alijs auibus, ut coruis & accipitribus, aptius quàm talpæ numerantur. Iam cum talpæ Græcis ἀσπάλακες & ἀσφάλακες dicantur, facile factũ est ut ἀσκαλάφων pro ἀσφαλάκων poneretur. Eadem nimirum fuerit etiã ἀσφαλὸς auis, quæ alio nomine etiam ἐνθύσκος, enthyscus appellatur, Hesychio & Varino testibus.

¶ Bubo canit lusciniæ, inter prouerbia recensetur ab Erasmo Rot. cum infans suadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctissimum. Authorem citat Theocritũ in Thyrside, ubi hic uersus legitur, Κὴξ ὀρέων τοι σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο, hoc est, ut ipse uertit, Buboq́ montanus philomenis occinat ipsis. Etsi uerò scops alia auis quàm bubo sit, licet recentiores quidã uideantur confundere, quod ad sensum tamen prouerbij nihil interest, cum uox utriq́ absurda sit. Et similiter Calphurnius etiam Aegloga sexta ex Theocrito uertisse uidetur, hoc carmine, Vocalem superet si turpis aëdona bubo, quod Erasmus citat in prouerbio Acanthida uincit cornix.

¶ Emblema Alciati, sub lemmate Senex puellam amans:

Dum Sophocles, quamuis affecta ætate, puellam
A quæstu Archippen ad sua uota trahit,
Allicit & precio, tulit ægrè insana iuuentus
Ob zelum, & tali carmine utrunq́ notat.
Noctua ut in tumulis, super utq́ cadauera bubo,
Talis apud Sophoclẽ nostra puella sedet.

DE BVDYTIS.

BVDYTAE, βουδύται, aues imbecilles uisco capiuntur, Oppianus Ixeuticorum tertio. uidentur autem de passerum, id est paruarum auicularum genere esse, & ita dictæ quod circa boues uolitare, easq́ subire soleant. imbecillitas quidem paruitatis nota est. Coniecerim equidem has esse auiculas quæ inter boues & armenta uersari & caudas motitare solent, nostri uocant Rinderschysser, & Ryserle.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT A C. LITERA.

DE CACA.

CACA, κακὰ, Græcis nomen est auis, & idem quod κακία, id est malitia significat, Hesychius & Varinus. Videtur sanè cuiuscunq́ auis hoc nomen est per onomatopœiam ei impositum.

¶ CALAMODYTES, quem cedri folio perire Aelianus author est, ad passeres pertinere uidetur. nàm uulgò etiam passeris genus quod inter calamos degit, nostri Rorspatz, id est arundinarium passerem nuncupant.

DE CALIDRI.

CALIDRIS, καλίδρις oxytonum, lacus & fluuios petit. color ei cinereus, distinctus uariè, Arist. Græcè legitur, Ἔστι δὲ ὥσπερ τὸ ὄρνεον ποικιλίαν ἔχον, τὸ δὲ ὅλον σποδοειδὲς, lib. 8. cap. 3. de hist. anim. Eberus & Peucerus calidrin interpretantur auiculam minimã, quæ per arbores reptat picorum more, quam Germani uocant Baumkletterlin, de qua inferius in Certhia copiosius scribã. sed cum auicula hæc aquatica nõ sit, non placet calidrin appellare. quin potius inter gallinagines aquaticas eam collocârim, quarum quædam cinereo colore inueniuntur, pleræq́ etiam στικταὶ, id est uariè maculosæ in eo genere sunt.

DE CANARIA.

CANARIAM auiculam è Canarijs insulis mercatores adferũt,& uulgò auiculam sacchari uocitant, Zuckeruögele. Auis est uulgaris pari magnitudine, rostro albo, paruo, & in acutum tendente: alarum & caudæ pennis totis uiridi colore: exiguo sanè discrimine ab auiculis illis quas nostri citrinas nuncupant: aut ijs quasziselas nostri, Itali ligurinos. nisi quòd paulò maior est quàm utraque illarum, huic aspectu similior, illa nonnihil uiridior. Cibis hæ omnes ijsdem uescuntur, lini scilicet aut papaueris semine, uel etiam interdũ milio. Canaria priuatim saccharo eiusque arundine summopere gaudet: ut & auricula muris herba, quam uulgò morsum gallinæ uocant. hac enim ad cantum statim excitatur. Concentu ualde amœno est & acuto, quem spiritu diu non interrupto, nunc in longum, nunc in altum, uaria uocis inflexione, & musica propè, sanè lepida & artificiosa melodia extendit. Sonus emissus omnino gracilis, tamque uibrans est, ut cum paruos faucium aliquãdo neruos intenderit, auscultantium aures, tereti quasi clangore percellat & obtundat. Ob hanc ipsam delicatam cantus suauitatem, & quod è remotissimis locis, per mare procul, deinde terra quoque longè, summa cura & diligentia non nisi rara asportatur, magnatum ædibus alitur. Nam & ipsa per se peregrina raritate, & tanta gutturis dulcedine homines delectari, stupendum non est, præsertim quum ab Homero, Dyonisio Afro, Strabone, Ptolemęo, μακάρων νῆσοι (Latinis Fortunatę numero quinque, Plinio, Melæ) istæ insulæ dicantur, ex quarum una, hæc auis nomen apud nos adepta est, ubi captam negociatores adferunt. Solet autem magna in eius dignotione fraus exerceri, ita ut non pauci in ea agnoscenda decipiantur. Hæc omnia super hac aue doctrina & genere præclarus iuuenis Raphaël Seilerus Augustanus Geryonis Seileri nobilissimi medici filius ad nos perscripsit, & suum hoc in eandem epigramma adiecit.

Quid miror digitis quando rudis organa pulso
Suaue tot è cannis ire redire melos?
Plures una sonos auis hæc nil passere maior
Gramineis herbis æqua colore, dedit.
Illa tonos aptè medios quos maxima moles,
Nec calami poterant mille sonare, canit.
Ergo chelys, citharæque fides uos, dicite nostram
Vel mutam si fas est, uel ἄμουσον auem.

DE CAPRA.

CAPELLA, αἴξ, auis circa lacus & amnes uersatur, Aristot. hist. anim. 8. 3. Bellonius in Singularibus 1. 10. auem quæ uulgo uanellus dicatur Aristotelis ęga esse cõijcit, quod illa hodieque apud Græcos æx nominatur. de quo plura leges in Vanello. Audio circa Francfordiam ad Mœnum auem quandam à uulgo Himmelgeiß appellari, id est cœlestem capram. Hieronymus Tragus nescio quas aues (uidentur autem de gallinaginũ genere) Germanicè Brüchschnepflin uel Habergeißlin uocitari scribit, quasi capellas auenæ dicas, quòd hæ gallinulæ syluestres forte in agris auena consitis reperiantur, & uocem caprinæ similem ædant.

DE CAPRICIPITE.

CAPRICEPS auis, αἰγοκέφαλος, liene omnino caret. gulæ eius pars inferior paulò latior est, & eius iecori simul ac uentri fel iungitur, Aristot. Aegocephalo aui lienem non esse constat, Aristot. Auis cuius caput simile est caprino, uocatur Latinè apud uulgus caper hirundinis, Albertus de animalibus 2. 2. 1.

DE CAPRIMVLGO.

CAPRIMVLGVS, αἰγοθήλας, auis montana est, magnitudine paulò maior quàm merula, minor quàm cuculus, moribus mollior, (audax est, Aelian.) parit oua duo, aut tria cum plurima. sugit caprarum ubera aduolans, unde nomen accepit. Cum suxerit, uber extingui, (resiccari Aelianus) capramque excęcari aiunt. Parum clare interdiu uidet, sed noctu perspicax est, Aristot. & Aelian. Paruas aues aspernatur, & caprarum uberibus aduolat ut exugat, (ἐπιτίθεται ταῖς αἰξὶ ἐπὶ τὸ καρτορόν,) Aelianus. Caprimulgi appellantur grandioris merulæ aspectu, fures nocturni: interdiu enim uisu carent. intrant pastorum stabula, caprarumque uberibus aduolant, suctum propter lactis: qua iniuria uber emoritur, caprisque cæcitas quas ita mulsêre oboritur, Plinius. Vetus interpres Aristotelis, ut quidam citant, addit hanc auem interdiu inter lapides degere. & pro Græca uoce βλακικὸς (Gaza uertit mollior, Vuottonus segnior & mollior) reddidit moris (ingenij) astuti, quod nõ probo. nam βλὰξ & βλακικὸς, ut grammatici docent, contrarium potius indicant, μωρὸς, εὐήθης, ἀνόητος, βραδὺς, μαλακὸς, ἐκλελυμένος. nam qui ἀλαζόνα interpretãtur, errant. Sunt autem & aliæ quædam nocturnæ aues, stolidæ, ut otus & scops. Diuersa ab hac auis ægithalus est, quam Latinè parum dicimus. aliqui tamen nominis uicinitate decepti cum ægothela confundunt. nam Aristophanis scholiastes in Auibus, Aegithalus (inquit) accipitris species est, sic dicta παρὰ τὸ δὴ αἰγὸς τεθηλακέναι, quòd caprã suxerit.

¶ Caprimulgos aues Romæ cognosci, & sæpe à pastoribus deprehendi, Petrus Gillius Venetijs aliquando mihi narrauit. Cum essem apud Heluetios (inquit Turnerus) senem quendam con

ſpicatus, capras paſcentem in montibus, quos herbas quærendi gratia aſcenderam, rogabam num auem nouiſſet merulæ magnitudine, interdiu cæcam, noctu perſpicacem, quæ caprarum ubera noctu ſugere ſoleat, unde capræ poſtea cææ euadunt: qui reſpondit, ſe in Heluetiorũ montibus ante quatuordecim annos, multos uidiſſe, & multas iniurias ab ipſis paſſum, ut qui ſemel ſex capellas à caprimulgo occæcatas habuerat. cæterum nunc omnes ad unũ ab Heluetijs uſq; ad inferiores Germanos, ubi hodie non ſolum capras lacte priuant & occæcãt, ſed & oues inſuper occidunt, auolaſſe. Nomen auis quærenti, paphum, id eſt, ſacerdotem dici reſpondit. Sed uetulus ille mecum fortè iocatus eſt. Ego uerò, ſiue iocatus fuerit, ſiue ſeriò locutus, aliud Germanicum caprimulgi nomen quàm quod me docuit iſte, non teneo. Si qui ſint, qui melius & aptius nomen in promptu habeant, proferant, Hæc Turnerus in libro de auibus. Idem poſtea in literis ad me miſsis, caprimulgum ſe uidiſſe ſcribit prope Bonnam (Germaniæ ciuitatem ad ripam Rheni, ſupra Coloniam) ubi à uulgo appelletur Naghtrauen, id eſt coruus nocturnus. Nos auis illius quæ Argẽtinę uocatur Nachtram, corrupto forſan nomine, alibi Nachtrap, effigiem infra ponemus cum hiſtoria nycticoracis, nam caprimulgum eſſe nondum auſim aſſerere, præſertim cum iuxta aquas & inter arundines eam uerſari audiam, ubi noctu clamet uoce abſona, & tanquam uomiturientis.

¶ Iſidorus & Albertus ægothelan (agothiles in eorum codicibus imperitè ſcribitur) auem peregrinam faciunt, quę in Oriente reperiatur, magna, roſtro lato: cætera uerò addunt ex Ariſtotele aut Plinio. ¶ Aeſalon uulgò caprimulgus uocatur, Niphus: cuius ego ſententiam non probo.

¶ Caprimulgus in Creta uulgò cognoſcitur. is à Gallis, quoniam noctu per urbes uolat, & clamorem perquam horribilem ædit, (un cry moult effrayant,) freſaye uel effraye nominatur: ab alijs parum rectè orfraye, quod nomen oſsifrago conuenit. Hic interdiu non uidet, non magis quàm noctua aut bubo. Colore & magnitudine fermè cuculum repræſentat. Nidificat in altis turribus & cauis templorum, in Creta uerò inter rupes montium circa mare, ubi capras nocturno ſuctu infeſtat, neq; enim ſtabulis noctu includuntur illic. Meminit harum auium etiam Ouidius ſtriges appellans, his uerſibus. Carpere dicuntur lactentia uiſcera roſtris. Eſt illis ſtrigibus nomen: ſed nominis huius Cauſa, quòd horrẽda ſtridere nocte ſolent, Bellonius. Normanni freſaiam auem dicunt uolare pedibus ad cœlum conuerſis: ſpeciem eſſe bubonis, non maiorem ulula, fuſci coloris.

DE CARDVELE.

A.

CARDVELIS dicitur eò quòd ſpinis & carduis paſcitur, unde apud Græcos acanthis dicitur à ſpinis quibus alitur, Iſidorus. Recentiorũ quidem Græcorum acanthis, eadem carduelí uideri poteſt. ſcribit enim Theocriti interpres acanthidem auem eſſe uariam & argutam, & à coloris uarietate etiam ποικιλίδα dici. Ariſtotelis uerò ac ueterum acanthis, diuerſa fuerit, ut Gazæ & Hermolao quoq; uiſum eſt, ut pote auis colore ignobili. Vide ſupra in Acanthide A. Auis Ariſtoteli thraupis, θραυπὶς, dicta, à Gaza carduelis conuertitur: quod & Hermolao probatur. Turnero quidem non aſſenſerim, qui chloridem noſtram (Grünling uulgò uocant) thraupin eſſe conijcit. Zena, id eſt auis Iouis, quam Græci uocant aſtragalinũ, nos uerò carduelem: in capite pennas rubeas habet, in alis aureas, & omnino tota eſt uaria colore, Kiranides. Aſtrolinum & aſtrogallum Matthæus Syluaticus cardellam uel carduellum auẽ interpretatur. apparet autem uoces eſſe corruptas pro aſtragalino uel aſtragalo. Carduelis olim ποικιλὶς Græcis, in Creta uulgò guardelli, uel ſtragalino dicitur, Bellonius. Sed alij uidentur aſtragalini Oppiani lib. 3. de aucupio ubi celeres aſtragalinos (σὺν ταχέας ἀστραγαλίνους) uiſco capi legimus, & nimirum illi paſſeribus adnumerandi ſunt, ut & ampeliones, budytæ, baritæ, ſôdes & ſpini, quas ibidem nominat & ſimiliter inuiſcari ſcribit. Nomen eis à magnitudine aſtragali inditum uidetur, tanquam minimis

auiculis. Solent enim aliquando authores ueteres (medici) astragali magnitudinem nominare, quasi notam uulgò, ut nos ferè nucis. Polybus in opere de affectibus corporis, medicamẽtum quoddam instar tali ouis accipi iubet. Cæterum asteres (ἀστέρας) Oppiani, quas ibidem inuiscari scribit, cardueles forsitan fuerint, quibus (inquit) rubicundus circulus stellæ instar in capite fulget. quanquam & alia apud nos auicula canora inuenitur, & ipsa (ni fallor) è spinis seu carduis uictitãs, Schösserle uocant nostri, rubente in uertice circulo. ¶ Thraupis, acanthis & auriuittis, auiculæ diuersæ, carduorum semine omnes uescuntur, ut difficile mihi dictu uideatur, quamnam è tribus Plinius carduelem fecerit, Turnerus. Putat autem auriuittem eam esse quam nos hic prò carduele simpliciter dicta pingimus. (Vide supra in Auriuitti.) Quanquam enim & aliæ aues carduorum seminibus pascantur, hæc tamen per excellentiam sic dici uidetur, quòd & aliarum pulcherrima sit, & cæteris (Alberto teste) cantu præferatur. ¶ Carduelis etiam apud Græcos hodie uulgò γαρδέλι uocitatur. Italis gardello & gardellin, ut Nic. Erythræus scribit, etsi is acanthidem sic interpretatur. alij aliter scribũt, gardelino, cardellino, carzerino. Carduelis (inquit Niphus Suessanus Italus) uulgò etiam raparinus dicitur. Sed alibi rauarinum sonant, ut circa lacum Verbanũ. Acanthida aliam à carduele crediderim, ut sit quæ spinus dicitur: carduelis autẽ passer solitarius, suauiter cantillans, Gradus. Sed passerem solitarium à carduele & thraupide longè diuersam esse auem, facile ex eius historia constabit. Hispani carduelem appellant sirguerito, sielecolore: & ni fallor aliqui etiam pintacilgo. Galli chardonneret. quanquam & alias aues quæ spinas & carduos appetunt, eodem nomine uocent. Sabaudis, charderaulat. Carduelis auicula apud Germanos Distelfinck (uel Disteluogel) dicitur, quòd carduis insideat: apud quosdam uerò Stiglitz ab imitatione uocis, Albertus. Carduelis multorum generum est, sed tria apud nos notiora sunt. Primum genus dorso cinereo est, à lateribus croceum, & ante rostrum in capite rubet minij instar, & hoc nobilius habetur. Alterum est croceum paruum, quod uulgò Zisich (Zinßle) uocatur, (de quo in Acanthide scripsi.) Tertium uulgò nominatur Finck, (uide in fringilla,) cui pectus omnino flammeũ rubet. Sunt qui quartum genus adijciant, lino insidens: quare auis lini (Schößle) uocatur. id in dorso ferè cinereum est ut primum, & in pectore ad croceum colorem cinereo dilutum uergit, Idem. Carduelem Rostochij uocant Rotkögelken, Frisij ein Petter. Rhæti qui Germanicè loquuntur, Truns, ni fallor. Illyrij uel Bohemi steglick. Poloni sczigil. Eberus & Peucerus Germani ligurini duo genera faciunt, minus quod non ualde dissimile cardueli colorem ex albo nigroq; mixtum habeat. nos etiam (inquiunt) Distelfincken uocamus. maius, quod fringillã duplò excedat, cætera ferè simile, Kirchfinck (forte Kirßfinck) & Kernbeysser: colore utrunq; genus ignobile, sed laudatum amœnitate uocis, Hæc illi. nos de posteriore hoc genere, quod neq; paruum est, neq; uoce admodum placet, in Coccothrauste dicemus. Apud nos quidem carduelis genera duo haberi audio, alterum uertice fusco, alterum rubente. Turnerus auiculam cui nomen apud nos à uiriditate (Grünfinck, alijs itidem Kirßfinck) acanthidem esse conijcit. nam hæc quoq; carduorum maiorum & lapparum semine uescitur. ego illam inter chlorides posui. ¶ Acardelentes, acalantia & actalantia, nomina corrupta ab acanthis & acalãthis, Syluaticus cardellam, id est carduelem interpretatur. Lisinia, id est auis cardella, Idem. Thraupis nominatur Aristoteli historiæ anim. 8.3. ubi Albertus (ex Auicenna nimirum) azamicoz habet.

B.

Cardueles aues minimas esse Plinius scribit. Totas albas in Rhætia aliquando reperiri audio. Carduelis est auis parua, croceo in corpore, (alis,) rubeo in capite colore decorata, Author libri de nat. rerum. Carduelibus dorsum cinereum & fuscum, alæ croceo colore nigroq; mixtim, & alternatim uariatæ, albisq; notatæ maculis, uertex nigricans: rostrum niger ambitus, hunc miniatus, miniatum cæsius circundat, Eberus & Peucerus.

C.

Carduelis (thraupis) spinam appetit. dormit & pascitur eodẽ in loco. Vermem & quoduis aliud animal edere aspernatur, ut & reliquæ spinam appetentes, scilicet spinus & auriuittis, Aristot. Mirum uidetur quòd hęc auicula carduorum acutis aculeis pascitur, Author libri de nat. rerum. Quod carduelis dicitur pasci acutis spinarum & aculeis, experimento nouimus falsum esse. Pascitur enim seminibus carduorum, lapparum, & uirgæ pastoris, (dipsaci,) & similium. Edit etiam semen papaueris, & rutæ & cannabis. & quæcunq; semina edit, rostro decorticat, ut pura medulla uescatur, Albertus. Et alibi, Genera uinconum, inquit, ex spinis uictitant, ut auis Zeyßle Germanis dicta, & uinco cardui (id est carduelis) & uinco rubens pectore, & auis Gurse dicta. Virgæ pastoris, id est dipsaci, semina & uermiculos quæ sunt in carduis super radices siccatis, quærũt auiculæ, & cantant cum dantur eis, Crescentieñ. ¶ Cardueles ualent amœnitate uocis, Eberus & Peucerus. Carduelis auicula Germanis Distelfinck dicitur, quòd carduis insideat: apud quosdã uerò Stigelitz ab imitatione uocis, Albertus. Et alibi, Carduelis omnia genera (quaterna enumerauimus in A.) musica, sed præcipuè primum: deinde secundum, eoq; minus tertiũ, & minimè quartum. ¶ Carduelium genera omnia gregatim uolant, Albertus. ¶ In caueis inclusas aliquando epilepsia laborare obseruauimus. ¶ Carduelis auicula etiam ultra uigesimum annum uiuit. Moguntiæ enim puer carduelem uidi, egressam uigintitres annos, cui singulis septimanis rostrum ac ungues præcidebantur,

debantur, ut papauer cibum, potumq; capere, & suo loco consistere posset. Cauea uerò & carceribus suis exuta, quo locabatur, uel prona uel supina iacebat immota prorsus præ ætate, & ad uolandum inepta, & iamiam propemodum pennis genuinis immutatis cana effecta, Iustinus Goblerus in epistola ad me.

D.

Carduelcs imperata faciunt, nec uoce tantum, sed pedibus & ore pro manibus, Plinius. 10. 42. Nollem carduelcs deuorari, plus enim uoce quàm patina hominem delectant, imperata enim faciunt, & pedibus atq; ore pro manibus utuntur: ut is quem in cubiculo Francisci Gonziaci cardinalis, cibum ac potum duobus uasculis æquilibribus funiculo ad se trahentem, cum uoluptate pariter & admiratione cernimus, Platina. Carduelis ergastulo clausa suppositam aquam ab imo per filum uasculo suspenso, ad se rostro trahit, pediq; filo interdũ supposito cum attigerit uasculum sitim potu sedat, Author libri de nat. rerum. Carduelium genera cornu (uasculum) à caueis, ubi includuntur, dependens, rostro trahunt ut bibant, sed cum biberint temere decidere sinunt, Albertus. Non una solum ex auium genere quæ carduorum seminibus uescuntur, imperata facit, & rostro ac pedibus pro manibus utitur, sed diuersæ spiniuoræ, nempe auriuittis (hanc ipse interpretatur uulgò dictam carduelem, & nobis ein Distelfinck) & alia colore uiridi (à quo & nomen ei Germanicum, ein Grünling:) & miliaria, quam linotam nostrates appellant. hæ omnes è duabus situlis uicissim ascendentibus & descendẽtibus, cibum ex una, & potum ex altera desumunt, (sumere assuescunt,) Turnerus. ¶ Cardueles domi in caueis aluntur multis annis propter cantum, nouem interdum aut amplius annis, donec iam senecta deficiant: & in mensas aliquando emissæ cicures admodum se præbent. Quòd si uterq; sexus coniunctus fuerit, præsertim si spatium uolandi eis negatum non sit, prolem procreant, nidificantq; in ipsis zetis siue hypocaustis apud nos, & pullitiem educunt, quanquam rariusculè. pariunt autem oua septem uel plura.

E.

Carduelium genera omnia, cum carduis insident adeò sunt stulta, ut frequẽtes una post alteram laqueo in uirgæ extremitate ligato per collum attrahantur, per foramen parietis post quem auceps lateat, non fugientibus cæteris. Similiter quando fisso ligno (amite) capiuntur, una hærente multæ conueniunt iuuandi animo, & capiuntur, Albertus.

F.

Ficedularum, carduelium, & reliquarum auium minutarum caro, si pingues sint, modo non nidificent, boni alimenti est, Platina.

G.

Zena, id est carduelis, assa & in cibo sumpta, iliacos & colicos perfectè curat, Kiranides.

H.

a. Γραύπιν, genus auis, Hesychius & Varinus: corrupto forte nomine pro θραύπιν.

CARYSTIAE aues sunt, quæ impune flammas inuolant, ita ut nec plumæ nec carnes earum flammis ignium aliquatenus cedant, Albertus Solinum citans, perperam ut uideo. neq; enim auis, sed lanæ potius, aut lapidis, qui lanæ instar pecti texiq; aptus erat, genus est quod Carystium ab oppido Eubœæ Carysto appellabatur, ex quo etiã mantilia fiebant, quæ igni iniecta à sordibus expurgabantur ac si abluta fuissent, ut Varinus refert. Plinius etiam (lib. 19. cap. 1.) meminit lini uiui siue asbesti, quod ignibus non absumatur, in India nascentis. Plura huiusmodi leges in Salamandra.

DE CARYOCATACTE.

CARYOCATACTEN appellare libuit genus graculi alpinum siue montanum, quod in sequenti pagina depictum ponitur, ut uocis Germanicæ Nußbrecher significationẽ exprimerem Græcè. Latinè nucifragam dixeris. quanquam non ignoro caryocatacten apud Athenæum lib. 2. nominari uel instrumentum quo nuces frangantur, uel hominẽ qui nuces confringat. ut & mucerobaton, μουκηροβάτον, τὸν ἀμυγδαλοκατάκτην. muceros enim (μούκηρος) Lacones amygdala uocitant, ut ex Pamphilo Athenæus retulit. Et paulò antè, Seleucus (inquit) in glossis tradit, nuces magnas myceros (μύκηρος) appellari. Amerias uerò μύκηρον scribit amygdalam dici. Μουκηροβάτας, καρυοκατάκτης, Hesychius & Varinus. Nucifrangibulum ioco appellat Plautus dentem, in Bacch. Mihi cautio est Ne nucifrangibula excussit ex malis meis. Sed redeo ad auem. Hæc igitur Germanis uocatur, ut dixi, Nußbrecher, uel Nußbretscher, Nußbicker, Nußhäher. Gallis cassenoix, eadem significatione. etsi auem quam nos inferius coccothrausten appellabimus, Gallis quibusdam sic dici audiam. Italis circa alpes & lacum Verbanum, merle alpadic, id est merula alpina. sed graculorum potius quàm merularum generis eam esse apparet. Turcis gargá.

¶ Præter tria graculorum genera ab Aristotele descripta (inquit Turnerus) noui & quartum genus, quod in alpibus Rhæticis uidi, Aristotelis lupo (monedula communi) minus, nigrum, & albis maculis per totum corpus, more sturni, distinctum, garrulitate reliqua graculorũ genera multum superans, semper in syluis & montibus degens: cui Rhæti nucifragæ nomen, à nucibus, quas rostro frangit & comedit, indiderunt, Hæc ille. Amicus quidam noster cum ex Curia Rhætorum op-

pido hanc auem ad nos misisset, hæc simul scripsit: Nucifraga auis similis est per omnia monedulæ in turribus nidulanti, sed minor, maculis undiq; candidis, alæ etiam extremæ candicant, & sub cauda plumæ quędam prorsus albæ uisuntur. Abundat maximè circa Curiam, & omnino graculorum generis uidetur, similiterq; obstrepera est. ¶ Est & alia auis quæ nuces rostro non frangit, sed perforat, ut nucleos comedat, unde Germanis Nusszhäcker/ id est nucifora, nominatur, alijs Chlän: alijs Nussbicker/ de qua nobis inter picos dicetur. Quænam uerò auis sit ea quam Miseni uocāt Nusszhäher/ Lusatij Gabich, nondum cognoui.

DE AVE CASPIA SIVE INDICA.

FAMA quædam uenit in sermonem hominum apud Caspios auem procreari magnitudine maximi gallinacei, uersicolore uarietate florentem: atq; auditione accepi eam supinam uolare, & sub

ſub collum extenſis cruribus ſubleuare, (ὑποτείνων ὑπὸ τραχήλῳ τὰ σκέλη, καὶ οἷον ἀνέχων αὐτὸς αὑτὸν) tum catelli uocem mittere, neq; in ſublime, ſed circum terram idcirco uolare, quòd in altum non queat ſeſe attollere, Aelianus. Et alibi, In maris Caſpij inſulis cum alias aues naſci ferunt, tum maximè unam ea ui & natura affectam, ut magnitudine quidem uel egregium anſerẽ ſuperet: pedes autem habeat grui perſimiles, dorſo ſit uehementer rubro, uentre uiridi, collo albo, & diſſeminatis maculis croceis diſtincto, non minus quàm duo cubita longo, capite itẽ tenui & longo, roſtro nigro, uocem ranis ſimilem mittat. Item alibi, Auis Caſpia, uel potius Indica (nam in India etiam naſcitur) anſeris magnitudine, & lata quidem, ſed tenui capite, cruribus paruis eſt, uario colore diſtinguitur: nam eius dorſum purpureum eſt, uenter maximè coccineus, caput & cutis (δέρμα, melius δέρη, id eſt collum, ut ſupra) exalbeſcunt, uocem caprinam mittit.

DE CATARRHACTE.

A.

CATARRHACTAS aues Callimachus memorauit, Ariſtophanis interpres. Video cataracten per ρ. ſimplex rectè ſcribi: cum ſcilicet deriuatur à præpoſitione κατὰ & uerbo ἀράσσω. & rurſus per duplex ρ. à uerbo eiuſdem ſignificationis ῥάσσω, ut στάχυς quoq; & Atticè ἄσταχυς, σταφὶς & ἀσταφὶς idem ſignificant. geminatur autem ρ. in compoſitione, ſi præcedentis qua cum componitur præpoſitionis uocalem ſequatur. ſic à ῥέω, ῥήγνυμι, compoſita extant καταῤῥέω, & καταῤῥήγνυμι, &c. Videtur autem mihi catarrhactes auis eſſe larorum ſeu gauiarum generis, quæ apud Friſios uocatur Seemeew, id eſt larus marinus, miluo ferè æqualis, cadaueribus ueſcens, & in fame etiam anates rapiens. Coueniunt enim uictus, & prædandi modus, & (ni fallor) etiam corporis figura. Ariſtoteles quidem utriq; gulam totam amplam & latam tribuit. Et Oppianus, Cataractes (inquit) auis eſt inſtar lari minoris. Plinius diuerſi generis aues quæ Diomedeæ & à Iuba cataractæ dicuntur, fulicarum ſimiles eſſe tradit: deceptus forſitã, ita ut pro laris, id eſt gauijs fulicas reddiderit: nam Græci quoq; nonnulli cepphum (fulicam interpretantur) & larum confundunt: & Diomedeæ non fulicis ſed cygnis apud alios authores comparantur: niſi fulicam ueterum pro lari genere nigro accipias, de quo ſuo loco ſcribemus. Recẽtiores quidam obſcuri fulicam cum Diomedea & herodio prorſus confundunt. Scio Albertum cataracten Latinè mergum magnum exponere. ſed mergorum natura non ea eſt, ut ſimiliter ab alto in præceps ruant: quanquam cataractes ſimiliter ut mergi & piſcibus uiuat, & diu ſub aquis ſe contineat. Aliud catarrhactæ genus eſt, de quo Euſtathius in Dionyſium, Catarrhactes (inquit) uocatur auis aquilæ ſimilis, è ſublimi cum impetu rectà aues inuadens, ὄρνεον ἀετῶδες, ὡς ἄνωθεν καταῤῥάσσον ἐν τῷ θηρεύειν τὰ ὄρνεα. Harpe, miluus eſt uel auis alia aquilæ ſimilis, quæ in ſublime euecta, facile quo libet cum impetu rectà ſe demittit, ὑψόθεν ὅπου θέλει καταράσσει, Varinus. uide in Harpe. Sophocles in Laocoonte aquilam ipſam catarrhacten uocauit, & in Phineo harpyias, Heſychius & Varinus. Iuba Diomedeas etiam aues, ut Plinius refert, cataractas nominauit, quæ quidem ardearum generis uidentur: eò quòd in barbarorum capita, qui in Diomedeam inſulam aduenerint, roſtro ferientes & uulnerantes καταράσσειν, id eſt cum impetu ſe demittere ſoleant: de quibus priuatim ſuo loco dicemus. ¶ Diuus Hieronymus in Biblijs Leuitici cap. 11. ubi LXX. pro Hebraica uoce ſchalac catarrhacten uertunt, mergulum reddit. uide ſupra in Mergo in genere. Iidem LXX. Deut. 14. Hebraicam uocem kaath, קאת, catarrhacten uertunt, Hieronymus mergulum, alij aliter. Vide rurſus ſupra in Mergo in genere. ¶ Eberus & Peucerus catarrhacten falconẽ album interpretantur. uide in Falcone albo circa finẽ.

B.

Cataractes auis inſtar lari minoris eſt, robuſtior & colore candido (Albertus mergorum generis hanc auem facit, ut dixi, colore nigro, ſed abſq; authore,) accipitri palumbario ſimilis (πελειόμοιος,) Oppianus. Cataracta auis minor quàm accipiter eſt, gula tota ampla & lata, Ariſtot.

C.

Cataracta mari uictitat, Ariſtot. Scopulis & littoribus & petris, quas chœrades uocant, ſupra aquam eminentibus inſidet, Oppianus. Suidas etiam in uoce Ἡμερινὰ catarrhactẽ marinis animalibus adnumerat. ¶ In potu marina aqua, non ut cæteræ aues fluuiatili aut fontana utitur, Idem. ſcribit autem laros quoq; marinam aquam bibere. Cataractæ adhuc teneri piſciculos tantum captant, adultiores deinde maiores inuadunt. Mors illis grauior quàm ulli ambiguæ uitæ auium contingit, acies enim oculorum ſenio confectis obtuſa, in cauſa eſt ut in mare ſe præcipites ferri ad piſcium prædam arbitrantes, ſcopulis ac præcipitijs illidantur & pereant, Oppianus. Cataractes ubi piſces aliquot natantes uiderit (perſpicaciſsimus enim eſt uel ad fundum uſq; maris) altius uolat, & pennis omnibus contractis, in mare tanquam delapſus per medium aëris interuallum quouis telo celerius fertur. & ad ulnę ſeu paſſus (ὀργυιὰς) ſpatium immergitur, donec comprehenſum piſcem extraxerit, quem mox euolans palpitantem adhuc deuorat, Idem. Cum ſe alto ingurgitârit, manet non minus temporis, quàm quo ſpacium tranſieris iugeri, Ariſtot. Piſcium uorax eſt, Procopius. Cataractæ fucum aut algam ouis ſuper petram inſternunt, nec aliter fouent, ſed uentis ſemper ex-

posita relinquunt, præterea sic etiam tractant oua sua: mas illa unde marem procreandum conijcit, fœmina unde fœminam, in sublime ferunt unguibus comprehensa, inde mittunt in pelagus, atque hoc subinde repetunt per dies aliquot. Hoc motu concalefactis ouis pulli excluduntur, Oppianus.

D.

Pulli cataractæ mox ut lucem aspexerint, nulla in nidis mora, parentes uolatu sequi cõtendunt, à parentibus autem suscepti, in mare demittuntur, & rursus illico extrahuntur, ut sic facilius auxilio parentum hoc genus exercitij ipsis reddatur. Itaq; non ineptè comparaueris eos filijs agricolæ alicuius grauem annis patrem sequentibus: quorum alter imposito bubus aratro terram proscindit, præit alter & sulcis semina cõmittit, operantibus pater docens simul & gaudens assistit, Oppianus.

E.

Catarrhactas imaginibus piscium super tabulas pictis capiunt. nam dum impetu in illas ceu uiuos pisces feruntur, illisi pereunt, Oppianus. Gauiarum genus in Rheno etiam sic decipi audio, ut ad tabulam in qua imago gauiæ est, aduolantes capiantur.

F.

Cataractes interdictus est cibis, in translatione L X X. interpretum Leuitici X I. & Deuter. 14. Cataractes, ibis, &c. mensis prohibentur, eò quòd aues sint piscium uoraces, quorum rapinæ inhiant, Procopius.

H.

a. Cataractes uel catarrhactes dici potest, uide supra in A. item cataracta, ut Gaza ex Aristotele transtulit. ¶ A uerbo ῥῶ fit ῥαίζω & ῥαίνω eiusdem significationis. item ῥάσσω, quod est cum impetu decido, ἐῤῥωμένως καταπίπτω. unde & catarrhactes dicitur ἐπί τε ὀρνέων καὶ τῶν πετρῶν ποταμῶν, μεταφορικῶς δὲ καὶ ἐπί τινων ἄλλων καταῤῥασσόντων, Eustathius in Odysseæ Y. Καταῤάσσειν ἢ καταῤῥάσσειν, κατακλάνεσθαι, (uidetur uox corrupta,) περικτυπεῖν, καταβαλεῖν, καταείπτειν, καταῤῆξαι, κατοψῆσαι, aliâs καταψῆσαι, Hesychius & Suidas. Haliæetus librat ex alto sese, uisoq; in mari pisce præceps in mare ruit, Plinius. quod Græce dixerim εἰς τὴν θάλατταν καταράττει. Καταρέκτης, ὁρμητικός, Varinus: lego καταῤάκτης. ¶ Catarrhactæ propriè dicuntur loca petrosa, ubi fluuij cursu impedito, & aqua copiosa collecta, ex alto cum impetu decidunt, τῇ πλημμύρᾳ καταῤῥάσσοντες, ἤτοι ἄνωθεν βιαίως κατιόντες, unde & cœli catarrhactas dicimus, Eustathius in Dionysium Afrum. Catarrhactes amnis est Pamphyliæ, multus & torrentis more impetuosus, ab alta petra descendens, adeò ut longissimè strepitus exaudiatur, Strabo, meminit eius & Melas. Catarrhactas Danubij, id est partes quasdam in quibus præceps decurrit, apud Strabonem legimus lib. 7. Sunt autem petræ quædam, & ueluti mons, per quas ingente cum strepitu & uorticibus uertiginibusq; multis deuoluitur, ut describit Suidas in uoce Καταῤῥάκται. Nili catarrhactas legimus apud Plinium lib. 5. cap. 9. & Strabo lib. ultimo. Dionysius Afer poëta Blemyum κολώνας dicit, τὰς δύο καταῤῥάκτας ἤτοι κατάδοπους καὶ κρημνούς, id est duo illa præcipitia per quæ Nilus labitur, Eustathius. sunt autem duo (utrinq; singuli) montes, per quos defluit. Sunt & Rheni in Heluetia paulò infra Scaphusiam, Lauffen appellant locum à decursu aquarum: deinde aliæ ad oppidum Lauffenberg. Cataractæ appellantur etiam è terra exeuntes aquæ, & ita ex alto defluentes, ut ruere potius quàm defluere uideantur: qualem Tyburi cernimus Anienem. Item loca ipsa è quibus exeunt aquæ, cataractæ dicuntur, unde in maximis imbribus apertas esse cœli cataractas dicere solemus. Reperitur autem hæc cataracta fœminino genere, & hic cataractes masculino. à Græcis καταράκτης masculino genere dicitur, Sipontinus. Cataractas quidam cœli fenestras, aliqui nubes, & alij subterraneos specus uocant, Io. Tortellius. In sacris legimus, Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cœli apertæ sunt. hoc est, fenestræ aërei cœli, in quo generantur nubes & pluuia. Sicuti cataractis ex asseribus temperantur aquarum cursus, nunc aperiendo, nunc occludendo, in fossis plerunq; manu factis, quarum prærípia lateritio muniuntur pariete. hinc & à Diodoro Nili celebrantur cataractæ. Quoniam, ut in remotioribus Græcorum Lexicis comperi, cataractas ea gens riuos intelligit, ac (ut apertius agam) cõductus, (Καταῤῥάκτης, ὀχετός, ῥύαξ, Hesych.) Cælius. Cataractæ dicuntur fores pendulæ intra portas murorũ, aduersus irruptionem hostium, ex ligno ferróue, quæ demitti ac tolli pro uoluntate custodum possunt, Germani uocant schutzgatter. οἱ δὲ καταῤῥάκται οὓς εἶχον ὀλίγον ἐξωτέρω διὰ μηχανημάτων ἀνημμένους, ἀφνίδιον καθῆκαν, καὶ ἐπεβάλοντο, καὶ τούτους κατασχόντες πρὸ τοῦ τείχους, ἀνεσκολόπισαν, Varinus ex authore innominato post uocem ἥμερος. Porta cataracta deiecta clausa erat: eam partim uectibus leuãt: partim funibus subducunt in tantum altitudinis, ut subire recti possint, Liuius 7. belli Pun. Dictæ cataractæ, quòd ex alto defluere uideantur. Græci enim καταῤῥεῖν defluere dicunt: (ut Sipontinus ineptè interpretatur, cataractæ enim à uerbo καταράττειν quod supra expositum est, dicũtur.) Dicuntur hac ratione etiam obices, quibus aquæ cursus temperatur & sustinetur, ait Budæus. Patauij sostegni uulgò dicuntur, Germanis loßladen, uel potius laßladen, id est tabulæ dimissoriæ: quod uel eleuatis illis aqua in præceps dimittatur, uel depressis cohibeatur.

DE CATREO.

CATREVS, κατρεύς, auis quædam est, Hesychius & Varinus. Catreum auem (inquit Aelianus)

nus) ita nuncupatam, cum ex nimia formæ pulchritudine Clitarchus ait, tum pauonis magnitudine esse, tum pennarum eius extremitates smaragdi similitudinem gerere: ac si alios intuetur, eius oculi nescias quo colore sint: sin te aspiciat, purpureos dices. Quod in aliorum oculis album, in illius pallidum est. acri atque acuto uidendi sensu prædita est. Capitis plumæ partim candidulis ocellis, partim guttis quibusdam alijs in alias implicatis distinctæ sunt. Eius pedes sandaricini, & uox canora, & sicut lusciniæ sic eadem acuta & concisa est. Eam in delicijs maxime omnium auium Indi habent, ut aspectu illius expleri non possint. Ex oculis facula splendet, lucidissimæ ut flammæ similis sit: tantoque opere gregatim uolant, ut nubes esse uideantur. Cantãdi suauitas & oris expressio tanta est, ut comparationem nullam habeat, ut crassum sit, Sirenes quasdam alatas eas dicere. Hæc ille.

DE AVE ALCATRAZ.

CATREO aui peregrinæ alteram similiter peregrinam & nomine etiam finitimã subiecimus, de qua Hier. Cardanus: Genus auium, inquit, piscosum (lego picosum, quòd rostro magno longoque sit, ut pici) est, rostri magnitudine & corporis celebre, in occidentali India alcatraz dictum, cinerea croceaque pluma distinctum, rostro duorum palmorum in acutum tendente, à qua tamen magnitudine parum abest rostrum tum ciconiæ tum gruis.

CAVCALIAS, Καυκαλίας, auis quædam, Hesychius & Varin. Καυκαλὶς, herba similis coriandro, & auis, Iidem. sed cum herbæ nomen est, caucalis potius scribitur.

CEBLEPYRIS, Κεβλήπυρις, auis apud Aristophanem nominatur in Choro auium. ubi Scholia, Forte non una uox est, sed duæ, nam & à Callimacho CEBLE, κέβλη, auis nominat. ἐπεὶ μύρμηξ Ἑρμίππῳ τετραμέτροις. καὶ Θεμιστοκλέους τὸν πρῶτός τις ὧν κεβλὴ πυρὶς τις ὀνομάζεται, (locus uidetur plane corruptus,) ut uel hîc (apud Aristophanem) uel illic (apud Hermippum) aliquid in scribendo peccatum sit. Aliter, Ceblepyrin uocem in duas diuidi non conuenit, propter numerum uigintiquatuor auium, quo constituitur chorus. abundaret enim una. Κεβλὴ Grammaticis Græcis alioqui caput significat.

CEBRIONES auis nomen apud Aristophanem in Auibus, ubi Epops ciuitatem ab auibus conditam uidens, exclamat: Ὦ κεβριόνα καὶ πορφυρίων, ὡς σμερδαλέον τὸ πόλισμα. Pulchrè autem (inquit Scholiastes) cebrionæ porphyrionem coniunxit, quoniam gigantes etiam duo qui contra deos pugnarunt, iisdem nominibus fuere: præsertim cum aues quoque pugnam aduersus deos instituerent. Memoratur autem Cebriones gigas à Venere captus. Cebriones etiam filius Priami nothus fuit, qui à Patroclo saxo ictus interijt, apud Homerum Iliad. π.

DE CELA.

AVEM in India nasci accepi, magnitudine triplo maiorem otide, ore permagno & longis cruribus, absonum quiddam sonare, eiusque summas alas pallidas, cæteras uero pennas cinericias esse, Aelianus interprete Gillio. nam Volaterranus ex Aeliano camelam hanc auem uocat. sed Græcus codex noster manuscriptus κήλαν habet, id est celam: & (quod Gillius omisit) ingluuiẽ ei tribuit maximam, coryco, id est peræ similem. unde & nomen illi forsitan factũ est. cela enim Grçcis herniam & in gutture tumorem significat. Itaque auem onocrotalo hac prçcipuè parte & absona uoce similem esse coniecerim, maiorem tantum nostro & colore differentem: nec onocrotalum Indicum appellare dubitârim. Reperitur & CILLA, κίλλα, ζῶον πτηνὸν, id est animal uolucre, (ex auiumne an insectorum genere nescio,) apud Varinum. Κίλλαι, ἀστράγαλοι ἢ ὄνοι, Hesychius.

DE CELEO.

CELEVS auis, κελεὸς, semel & iterum Aristoteli memoratur. hanc enim & libyum pugnare scribit, lib. 9. cap. 1. de historia anim. ubi Gaza uertit galgulum cum libyo pugnare. Sed de galgulo nos priuatim agemus suo loco. Et rursus eodem capite Aristoteles: κελεὸν & λιβυὸν (galgulum & lędum habet trãslatio Gazę) aues inter se amicas esse tradit. colere enim celeon fruteta & nemora (ut Gaza uertit: nos Græcè legimus, περὶ ποταμὸν καὶ λόχμας, id est iuxta amnes & fruteta, quod placet, & uetus quoque interpres sic legit:) libyum uerò saxa & montes, suisque locis utrunque contentum degere pacificè. Sed ne Aristoteles ipse sibi aduersetur, celeum & libyum, nunc amicas nunc inimicas inuicem aues esse scribens, priore loco nõ celeum (κελεὸν) sed κολιὸν per o. breue in prima syllaba legerim, quæ auis uel galgulus est, ut Gaza uertit, uel potius picus uiridis uulgò dictus. Quære in pico. posteriore uerò celeos, quæ ut mihi uidetur auis aquatica est, cum Aristoteles scribat, degere eam iuxta fluuios. Κελεὸς auis est celerrima, unde & κέλλειν uerbum, celeriter pergere, Suidas & Varinus. apud Hesychium κελαιὸς scribitur. Sunt autem aquaticæ aliquot aues, cruribus longiusculis, admodũ celeres cursu, ut quæ trochili etiam inde nominantur. Fuit Κελεὸς etiam nomen herois Athenis, Hesych. Aristophanes in Acharnensibus memorat aut fingit Celeum quendam (Κελεὸν) filium Amphithoi. Ἀδελφεὸς fit abundante uocali epsilo, ut & κενεὸς nimirum, & forte κελεὸς ὡς ἀπὸ τοῦ κέλω, Eustathius in Iliados β. Καὶ τὸν ἰσόποδα κελεὸν λέγουσιν ἀστείζόμενοι, Etymologus.

DE CEPPHO.

A.

EPPHVM Theodorus Gaza ex Ariſtotele fulicam interpretatur, ſed quoniam an rectè id ab eo factum ſit, non ſatis mihi conſtat, & quæ hodie fulica à pleriſq; populis qui Latinæ linguæ ueſtigia retinuerunt appellatur, nihil cum laris aut cepphis commune habere uidetur, uiſum eſt priuatim de ſingulis, quæ apud authores obſeruata nobis ſunt, conſcribere. Cepphus ea eſt auis quæ communiter larus dicitur, Scholiaſtes in Plutum Ariſtophanis, ex quo Suidas etiam & Varinus repetierunt. Cex, κήξ, uel cauex, καύηξ, ab alijs larus, ab alijs cepphus exponitur, Heſych. ſed plura de hac uoce in Laro. Ego illorum potius ſententiam ſequor, qui cepphum non larum, ſed λαροειδῆ, id eſt laro ſimilem eſſe ſcribunt, ut Nicandri interpres & ſequutus eũ Varinus. Nam & Ariſtoteles uir hac in re omnium diligentiſſimus diuerſas has aues facit, congeneres tamen eſſe conijcio, cum locus ubi degunt, uictus ratio, ingenium, & corporis ſpecies conueniant. Sed lari nomen latius patêre dixerim, quando & marini & fluuiatiles lari ſunt: cepphi uerò et cataractæ (quos ſupra quoq; larorum generis eſſe ex mea coniectura docui) marina duntaxat eſſe larorum genera, colore & magnitudine diſcreta.

¶ Recentiores Græci (inquit Turnerus) qui poſt Ariſtotelem ſcripſerunt, larum & cepphum eandem auem fecerũt, ut Eraſmus in adagio λάρος κέπφος, ex Ariſtophane & eius interprete oſtendit, (ex eo quidem quod hæc nomina in prouerbio coniunguntur, non eſt neceſſe unam eſſe auẽ, quin magis quadrat, duas ſed eiuſdem naturæ leuitatis ſcilicet & ſtoliditatis aues ſimul nominari, ad hominem ſtolidũ ac leuem & clamoſum deſignandum: ut de improbis & maſtigijs ſeruis ſimiliter duæ aues diuerſæ quidem, ſed utraq; uariè punctis diſtincta, attagen & numenius in prouerbio iunguntur. Verũ ab Eraſmo tantum cõiunctas has uoces in unũ prouerbium puto, non à ueterum quoquam.) Sed Ariſtoteles diſtinguit libro octauo de hiſt. anim. his uerbis, ἔτι δὲ λάρος ὁ λευκὸς καὶ κέπφος. Iam qua nam ratione autores iſtos conciliem, neſcio, niſi dicam poetas rerum peculiares & proprias notas ac diſcrimina, philoſophis multò negligentius obſeruantes, aues corporis figura, natalibus & uictus ratione ſimiles, licet manifeſtis notis differentes, eaſdem aues feciſſe, quas ſeueriores philoſophi ad amuſſim omnia expendentes, in diuerſas ſpecies diſtinxerunt. (Atqui ego non poetas, ſed grammaticos quoſdam recentiores cepphum & larum cõfundere uideo, quod & ipſum facile excuſatur, ſi larus, ut ipſe ſentio, genus ad cepphum ſit.) Poſt hæc quoniam Gaza cepphum interpretatur fulicam: recentiores autem alij fulicam uanellum auem interpretantur, quam Germani kyuittam uocant, alij gallinæ aquaticæ nigræ genus, cui alba in fronte macula, de qua nos in Fulica recentiorum ſcribemus, reprehẽſis utriſq;, ſubdit, ſed iam reſtat, ut quam auem fulicam (ſeu cepphum, ipſe enim non diſtinguit) eſſe iudicem, oſtendam. Eſt auis marina (inquit) magnitudine monedulæ, ſed alis acutioribus & longioribus, colore tota albo, excepto nigro quem in capite gerit cirro: roſtro etiã & pedibus puniceis. Hanc ego ſæpe in mari nauigans conſideraui, tũ præſertim quando uel deficiente uento, uel flante contrario, emiſſa anchora, uentũ ſequundiorem quieſcẽtes expectauimus. Hęc ſtatim ſoluta anchora, gaudijs comitata aduolat, ex purgamẽtis nauis eiectis, eſcę non nihil ſibi promittẽs, diutino clangore defatigata tandem keph profert, ut lari cob. unde à noſtris marini cobbi dicuntur. Hæc Turnerus: qui hanc auem Germanicè ait uocari ein wyß mewe, Anglice a uuhite ſemauu uuith, uel a blak cop. uocant autem Angli laros quoq; ſeecob, id eſt cobbos marinos ut iam recitauimus. Gauiam albam (inquit idem) à fulica (ceppho) parum differre arbitror, ſolo nimirum cirro & roſtro. Turneri de ceppho ſententiam Eberus etiam & Peucerus confirmant. & ſanè mihi quoq; placet hanc auem cepphum eſſe, & eandem fortaſsis Plinij fulicam propter capitis cirros. fulica uerò recentiorum alia demonſtrabitur ſuo loco. in laro etiam genera eius aliquot Germanicè nominabo, ex quibus num aliqua cum ceppho aut cataracta conueniant, diligentiores qui loca maritima habitant adeũtue, obſeruabunt. ¶ Auicennæ interpres in hiſtoria animalium caſu alicubi habet pro ceppho, ut Albertus alicubi fokocol. Hiſpanus quidã cepphum ſeu fulicam ſua lingua cercétam mihi interpretatus eſt, quod nomen ego querquedulæ magis conuenire ſuſpicor. Auis quam Aratus cepphon dicit, ardeam Vergilius nominat, Perionius.

B.

Cepphus laro ſimilis eſt, Scholiaſtes Nicandri. Plumis abundat, carne exigua præditus, Scholiaſtes Ariſtophanis. Gracilis eſt auis, (ἰσχνός,) carne nulla ferè, cum tota propè oſſibus & plumis conſtet. Leuiſſima eſt, unde facilè uento impellitur, Heſychius: & fluctibus innatat, Scholiaſtes in Plutum Ariſtophanis & Suid. & ab ipſa leuitate nomen tulit, ut cepphos παρὰ τὴν κουφότητα dicatur, Oppianus. Currit per ſummam aquam, Idem. Reliqua uide in A.

C.

Cepphus apud mare uictitat, Ariſtot. Auis marina eſt, Scholiaſtes Nicandri. Circa mare degit, Heſychius. Circa aquas ſemper moratur, Scholiaſtes Arati. Veſcitur ſpuma maris, qua etiã obiecta capitur, Nicander. Vide in E. Maris ſpumam edit, unde Aratus, θηρεύων ἀφροῖο νέῳ κλύδα ἐν λευκαίνοισιν, Scholiaſtes. ¶ Auis eſt uiliſſima & obſtrepera, λάλος, Scholia in Plutũ Ariſtophanis. ¶ Currunt cepphi per ſummam aquam, & proſperum piſcatoribus ſucceſſum promittunt. uerſari enim

enim his in locis gaudet, in quibus meliores piscium greges fuerint, thunnos maximè comitantur: quòd ab ijs pisciculorum, quos dentibus suis discerpunt, carunculæ aliquot in aquis relinquuntur, quas cepphi statim ingurgitant. sequuntur etiam delphinos, & piscium ab illis occisorum sanguine pascuntur. sed maris quoque spumam ingerunt. Nunquam sanè otiosos aut dormiẽtes cepphos terra mariue aliquis facile deprehenderit: semper aut uenantur, aut uolitant. Ad tonitrua adeò timidi sunt, ut eorum sonitu exaudito ex aëre in mare decidant. Generatio quidem eorum ex mari ne an ex aëre sit, (locus hic in Græco codice nostro mutilus uidetur,) non constat. nam terra etiam cum tonuerit fructus quosdam (ut de tuberibus legimus) sponte emittit, Oppianus. ¶ Διοσὰς τε πέτρας κέπφος ὡς προσήλατο Δαυτὸς χατίζων, Lycophron. Nicander cepphũ celerem cognominat. ¶ Cepphum parturientem imprimis clamare aiunt, uide infra prouerbium, Cepphus parturit.

D.

Cepphus auis est stolida, εὐήθης, Scholiastes Aristophanis. nam facile decipitur, ut dicemus in E. unde homines stolidi & deceptu faciles prouerbio etiam cepphi dicuntur.

E.

Cepphi spuma capiuntur. appetunt enim eam auidius. quocirca spuma inspersa eos uenari in usu est, Aristot. Vescitur cepphus spuma maris, & eadem per piscatores (mare turbantes ut spumam colligant) obiecta capiuntur, Scholiastes Nicandri. Τῷ γάρ (ἀφρῷ) δὴ ζωὴν τε σαοῖ, καὶ πότμον ἐπαυρεῖ, Nicander. Piscatores marinam spumam cepphis eminus primũ obijciunt, deinde propius subinde, donec paulatim ad manum usque illiciant, (aut manu ipsa spumam porrigant,) & ita facile capiunt, Scholia in Plutum Aristophanis & Suidas. ¶ Cepphi cum uentum imminentem sentiunt, aduersi uolant, ut pisces quoque contra uentum niti solent. sic enim unda à capite eis defluens caudam uersus, squamas eorum quò minus inhorrescant componit, (complanat.) Sic & cepphi gregatim contra uentum uolantes, ne illũ sequentibus pennæ ac plumæ peruertantur & rigeant, uenti imminentis indicium præbẽt, Scholiastes Arati. Cepphi cum relicto mari gregatim in terram aduerso uento reuolant, uentũ prænunciant, Vuottonus ex Arato. Nostri etiam fluuiatiles & lacustres lari (Holbroten) instante uento, in aëre sublimes uolitant, & uento se obuertunt. ¶ Cepphi his in locis, in quibus meliores piscium greges fuerint, uersari solent. itaque prosperum ubi apparent piscatores sibi successum promittunt, Oppianus.

F.

Caro cepphorum probi odoris est, excepta parte posteriore ultima, quæ sola lituũ (lego limum. Græcè scribitur θώνος, malim θινός, id est littus, & sic quoque legi potest, nõ limum, quanquam eodem sensu, in Gazæ translatione. Vetus interpres, quæ sola fœtet) olet. pinguescunt satis; & esui sunt, Aristot. Niphus lituum herbam exponit, sine authoritate.

G.

Fama est crudæ fulicæ cor comesum comitialem morbum discutere: ipse quidẽ periculum non feci, Aretæus Iunio Paulo Crasso interprete. in Græco exemplari legitur æthyiæ, id est mergi.

H.

a. Cepphi auis præter alios Callimachus in Hymnis meminit, Scholiastes Aristophanis. Cepphus quidem dictus uidetur quasi κοῦφος, à leuitate, cum leuissima auiũ sit pro magnitudinis ratione: aut per onomatopœiam. Inuenio & κέμφος, apud Varinum, pro eadem aue. Ciris etiam uel cirrhis auis, de qua priuatim inter Accipitres scripsimus, è genere cepphorum forsitan fuerit, propter causas illic assignatas. Ἀλιώπονδα, τὸν κέμφον, ἢ θαλάττιον ὄρνιν, Hesychius & Varin.

Epitheton cepphi, θοός, id est celer, apud Nicandrum.

Κεπφωθεὶς, ἐπαρθεὶς, ὀρθωθεὶς, ὀξέως ἐλαυνόμενος, ἀπατηθεὶς, Hesych. & Varinus. de homine nimirum leui, inconstante, aut stolido & facili deceptu. nam & cepphus auis leuissima est, & huc illuc uento impellitur, & decipitur facile. legitur etiam κεμφωθεὶς apud Varinum eadem significatione. item Κεκεπφωμένοι, ἐπηρμένοι, apud utrosque. Κεπφωθεὶς, καταγελασθεὶς. εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν ἀλόγως δίκην ἀνοήτως συναρπαζομένων, Hesychius non suo loco, nempe post Κέφαλον.

¶ h. Prouerbia. Cepphus larus, Κέπφος λάρος, in garrulum ac uecordẽ dicebatur, precipuè qui cuiusuis rei cupiditate deceptus capitur: ab auis ingenio ductum, quam spuma marina gaudere & capi aiunt, (uide supra in E.) Aristophanes utitur in Pluto, interpres admonet cognomen esse prouerbiale. Rursum in Nebulis Cleonem larum uocat, quòd furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello de mercede seruiẽtibus, Σαυτὸν δὲ παρακαλέσας θαῤῥεῖν, ἐπιχείρει τῇ ἄγρᾳ εἰ θέλεις, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον περιχανὼν τὸ δέλεαρ. id est, Sumpta uerò fiducia uenatum aggredere, si uidetur, lari in morem, totam escam ore deuorans. Athenæus indicat auem hanc (larum) Herculi attributam à priscis, quòd & ille fuerit ἀδηφάγος, atque itidem βουφάγον esse uocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piscibus: quo magis mirum est hodie religionis causa uulgus piscibus uesci. proinde congruet & in obsonatores, quòd larus auis pisciũ sit appetens, Erasmus. Sed ueterum nullus hoc prouerbio utriusque auis nomine in ipsum coniuncto, quod sciam, usus est. uide supra in A. Laros uocamus homines stolidos, εὐήθεις: eosdemque cepphos, à leui huius nominis auicula ut ueteres docent, ἀπὸ κέπφου τινὸς καὶ εὐμεταχειρίστου ὀρνιθαρίου, Eustathius. uidetur autẽ εὐμεταχείριστον ei idem quod κοῦφον significare, quòd ut unumquodque leuius est, ita manibus geritur & tractatur facilius. Κέπφος, τάττεται ἡ παροιμία ἐπὶ ἄλλα

γίστων καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων, Scholiastes Aristophanis. Καὶ κέπφοι τρήρωνες ἀλωπεκιδεῦσι πέπεισθε, Aristophanes in Pace, ubi Scholiastes: Τρήρωνες οὐκ ἐπὶ τοῦ κέπφου, ἀλλὰ καθ' αὑτό. κέμφοι (κέπφοι hîc legit Varinus, quod placet) γὰρ οἱ κοῦφοι ἀπὸ τῶν ὀρνέων, ὅθεν καὶ τοὺς ἐλαφροὺς ταῖς φρεσὶ κούφους (forte κέπφους) καλοῦμεν. A cepпho aue quæ leuissima est, ac facile uento impellitur, homo etiam leuis ingenij, (ὀξὺς καὶ κοῦφος, ut inconstantes & ardeliones) cepphus cognominatur, Hesychius. Cepphus prouerbialiter dicitur pro homine uili & loquace, Suidas. Κεμπὸς, κοῦφος, ἐλαφρὸς ἄνθρωπος, Idem & Varinus. Conijcio autem hanc quoq; uocem deprauatam esse à ceppho, etsi literarum ordo in Lexicis obstet. ¶ Cepphus (etsi Erasmus larum uertit, quod non probo) parturit, Κέπφος ὠδίνει, antiquitus dicebatur in eos qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promissis exhiberent. aiunt enim cepphũ auiculam cum parturit uociferari, hinc natum prouerbium, ubi quis magna præ se fert, pusilla præstiturus. Hæc ferè scribit interpres Aristophanis in Comœdiam Pacem, Erasmus Chiliad. primæ Cent. 9. repetit autem idem Chiliadis secundæ Cent. 2. ubi addit, Confine est illi, Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

CERCIS, Κερκὶς, à Varino & Hesychio exponitur genus auis, radius textorius; stirps quędam, & piceæ aut populi (αἰγείρου) arboris cacumen. Est & crex auis, de qua infra, eadem forte quæ κερκὶς. nam & Κερκᾶς apud Hesychium non alia quàm crex est, per onomatopœiam dicta. & CERCION apud Aelianum, de qua dicemus inter Motacillas.

DE CERTHIA.

Certhius Turneri.

NOVIMVS auiculam quandam exiguam, nomine certhiam, cui mores audaces, domicilium apud arbores, (καὶ οἰκεῖ περὶ τὰ δένδρα,) uictus ex cossis, (ἔστι θριποφάγος,) ingenium sagax in uitæ officijs, uox clara, Aristot. historiæ anim. 9. 17. Græcè legitur huius auiculę nomen κέρθιος, certhius. Albertus in sua translatione legit rarycheus, ubi & alia quædam ineptè scribit, & pro thripophago, deuorare eam aliam quãdam auiculam canoram, nempe uinconem Germanis dictum, (id est fringillam.) uocari autẽ Germanicè **Barchengel**, de qua scribemus in Lanio, ficto à nobis nomine.

¶ Auis est quædam, inquit Turnerus, quam Angli creperam, id est reptitatricem nominant, quòd super arbores semper repat, quam certhiam esse credo. Ea regulo paulò maior, pectore pallido (nos tota parte supina alba uidimus) cætera fusca & maculis nigris distincta est: uoce acuta, & rostro tenui (oblongo, instar upupæ ferè) & leuiter in fine adunco: nunquam quiescit, sed semper per arbores picorum modo scandit, & cossos è corticibus eruens comedit. Hæc ille. Eberus & Peucerus certhiam auiculam carduelem minorem esse scribunt, uariam, pulchrã, audacem, uoce clara, thripophágon, & Germanicè uocari **Hirengryl**, (ab alijs puto **Hirngryll**, inter auiculas musicas maximè commendatam: quam nos infra inter chlorides species gryllum appellabimus.) Iidem reptitatricem Turneri auiculam (quam ipsi Germanicè uocãt **Baumheckel**, & **Baumkletterlin**) calidrin Aristotelis faciunt, de qua supra scripsimus. Auicula (inquiunt) parua est, cinerea & uaria, agilis & ad motũ expedita: rectà sursum prorepit, & accliuia quæq; conscendit rectissimo tramite. (nisi fortè non hanc, sed auem quam nos **Chlän** uocamus, inter picos describendã intelligunt. nam eam quoq; apud Saxones audio **Baumhecker** uocari.) Atqui ego cum Turnero potius senserim: quoniam calidris lacus & fluuios petit. quanquam dubius sum an culicilegam potius reptatricem illam Turneri (quam scandulacam Latinè dixeris) appellem. (Vide infra in Cnipologo.) Aliqui Germanicè **Rinnenkläber** nominant.

DE CHARADRIO.

A.

CHARADRIVS auis nomen est, quam Gaza Latinè hiaticolã dici posse scribit, quod circa fluminum alueos & riuorum charadras, siue hiatus riparum uersari soleat: alibi uerò rupicem transtulit, à recto rupex. Hebraicam uocem anapha, אנפה, Leuitici 11. & Deut. 14. Septuaginta & Hieronymus charadrium transtulerunt. sed non uidetur charadrius hac uoce

uoce significari, quoniam adijcitur iuxta genus suum, charadrij uerò species haberi plures non legimus, quanquam Niphus charadrium speciem noctuæ esse cōijcit, eò scilicet quòd noctu se abdat. sed is noctuæ uocabulo nimis generaliter utitur. Recentiores quidam obscuri, pro charadrio ineptè caladrius, caladrion, & calandria scribunt. Sunt qui charadrium eandem ictero siue galgulo aut galbulæ auem esse suspicētur, quoniam Aristoteles icteri non meminit, & ex charadrij aspectu hic morbus curari tradatur. Vocatur autē morbus idem etiam regius, ut galbula auis alio nomine (uulgò Italis) regalbulus [& secūdum aliquos regaliolus Suetonio] dicitur. hinc est quòd Gerardus Cremonensis charadrium in Kiranide regulum conuertit. auem enim regiam charadrium esse Kinides scribit, nimirum quòd à regibus ad huius morbi curationē requireretur. Ego, ne quid confudisse uidear, priuatim de singulis ueterum recentiorumq́ scripta recitabo. Hoc quidem certò nobis constat, galgulum siue galbulam Latinè dictum, qui hodieq́ nomen in Italia retinet, nō esse charadrium Aristotelis, quod historiam utriusq́ conferentes facillimè deprehendent. De ictero aue plura uide infra in galgulo. ¶ Charadrium ipse conijcio eam esse auē, cuius imaginem apposui. Ea Germanicè alicubi, ni fallor, Triel uel Griel nominatur. Italis coruz. Hanc aliquando apud ciuem meum, qui uno aut altero anno domi aluerat, consideraui. Videtur nonnihil ad accipitris speciem accedere, nisi quòd nec rostrum nec pedes uncos habet, sed pennis ut accipiter aut tinnunculus subruffis est, collo, capite, pectore & uentre maculosis; ijsdemq́ partibus ex luteo subruffis, nisi quod colli pars posterior magis ad fuscum tendit. in dorso & alis maculas quasdam ruffas habet, cætero color fuscus his partibus. cauda breuis & angusta. magnitudo ei quæ gallinæ paruæ aut columbæ. crura oblonga duos palmos excedunt, colore tota subluteo. in quibus digiti terni, breuibus interiore parte membranis iuncti. digito posteriore caret, ut tarda & struthio. ungues breuissimi, mutili. Oculi magni, pupillam circulus flauus, uel aureus ambit. Rostrum longiusculum, anterius ni-

gricat, posterius flauet, extremis partibus inferiore scilicet superioreque leuiter decussatis, quod in pictura non satis apparet. Auis est stolida & stupida, unde homines etiā stolidos nostri uocant **Triellappen**. Domi inclusa subinde obambulat, aliquando in orbem ad multum tempus, circa columellam aut aliud quippiā: aliquando recto tramite, & si quid impedimento fuerit, transilit potius quàm à uia recta declinet. oculos, etiamsi digitos admoueas, nō claudit. facile mansuescit: nam etiamnum libera ruri, parum sibi timet ab homine. Aquatica est, & in pratis palustribus uel circa paludes degit. audiui aliquando in lacu nostro glacie astricto, manibus se capi permisisse. Noctu, etiam in domibus, mures captat. In Germania inferiore abundare audio, noctu uagari, & uocem tanquam fistulæ ædere. Videtur sanè & morbus arquatus siue icterus ei conuenire, cum crura tota, rostrum & iris oculorum flauo luteóue colore in ea spectentur, & tota pars corporis supina ex ruffo colore pallescat. Hic igitur, nisi fallor, charadrius Aristotelis fuerit.

Audio etiam auem quæ uulgò à Germanis quibusdam (circa Confluentiam) **Weicker** appelletur, mures captare. quamobrem etiam mustela nominatur à Carolo Figulo, quòd mustelę quadrupedis instar muribus insidietur: quæ an eadem sit charadrio nostro non possum asserere. ¶ Charadrius noster cum domi aleretur, imminente tempestate perquam inquietus erat.

B.

Charadrius colore & uoce prauus est, Aristot.

C.

Vox charadrio praua. noctu apparet, die aufugit, Aristot. A Procopio Gazæo etiam inter aues noctis & tenebrarum amicas cum noctua, upupa & uespertilione numeratur. ¶ Apud mare uictitat, Aristot. & Suidas in uoce ἡμέριναι. Atqui Aristophanes charadrium aliasque aues fluuiatiles ad ciuitatem auium condendam, aquam adferre fingit: & charadrę, à quibus illi nomen, ut grammatici quoque testantur, fluuiorum potius quàm maris dicuntur, prærupta scilicet & confragosa cauernosáque circa ripas loca, præruptos torrentium alueos Gaza transtulit. in his enim uersari gaudet. Nihil igitur prohibet & circa mare & circa dulces aquas charadrium degere. ¶ Charadrius sulfure interimitur, Aelianus interprete Gillio. sed Philes qui sua ex Aeliano transcripsit, charadriū titano poto perire docet. τίτανος autem calcem, interdum etiam gypsum significat.

F.

Charadrium aliqui non aspectu, sed in cibo sumptum ab ictero liberare putant. uide mox in G. in uetere quidem testamento hæc auis mensis impura pronunciatur. causam adfert Procopius interpres Græcus, quod noctis ac tenebrarum amica sit, quemadmodum & noctua & uespertilio.

G.

Charadrius morbo regio medetur, ut affirmant quidam, si ab ægro uel conspiciatur duntaxat, quocirca qui auem uendunt, abscondunt eam, ne ab ægro prius uideatur quàm eam uendiderint, & ille gratis curetur, ut author est Euphronius: Andreas non hoc uisam, sed in cibo efficere author est, Scholiastes Aristophanis. Vide etiam infra in prouerbio, Charadrium imitans. Charadrius ictericis medetur, & si ictericus eum intueatur, refugit ille & auersatur oculis conniuēs, non propter inuidiam remedij (ut quidam putant) sed quia contagione se affici sentit, transeunte in ipsum per obtutum alterius affectionis ceu fluxu quodam, Heliodorus libro 3. Aethiopicæ historiæ & Simocatus. Charadrius auis eximio naturę beneficio affecta est, nam si quis ictericus in eam acerrime intueatur, illa contrà sine nictatione ex animo respiciat, sic affectum hominem suo obtutu ad sanitatem reducit, Aelianus. Rubetam aliquis aspiciens utcunque optimè coloratus, pallore tanquam ictericus afficitur: & rursus charadrium intuens (χαραδριῷ δὲ γαληνῷ) liberatur, Philes.

H.

a. Χαραδριός quando auem significat, acuit ultimam. εἶδος ὄρνιθος μεταβαλλομένου εἰς τὰ πλησιάζοντα, hoc est auis colorem rerum obiectarum in se recipiens, (quanquam alij authores ictericorum duntaxat colorē ab eo recipi tradiderunt. pro charadra uerò barytonū est, χαράδριος (Erasmus legit χαράδριον gen. neutro, forma diminutiua) Scholiastes in Aristophanem. Auium nomina in ιος. quæ syllabas plures tribus habent, ultimam acuunt, ut χαραδριός, αἰγυπιός, Etymol. Χαράδρα, locus est inæqualiter concauus, φαραγγώδης, à uerbo χαράσσειν: ἐξ οὗ καὶ ἡ χαράδρα ὀνοματοπεποίηται. ἴσως δὲ καὶ ὁ χαραδριός, Eustath. Concitant & charadræ melodiam quandam fluctibus suis, Scholiast. Aristoph. Χαραδριὸς ὄρνεον ὠνοματοπεποίηται παρὰ τὸ ἐν ταῖς χαράδραις διατρίβειν, Idem. ¶ Varonum ac rupicum squarosa incondita rostra, Lucilius apud Festum: ubi an rupices charadrios intelligat, non constat.

¶ PROVERBIVM. Charadrium imitans, Χαραδριὸν μιμούμενος, dici solitū de dissimulante ac rem utilem occultante. Suidas refert hunc senarium scazontem ex Hipponacte, Καὶ μὴν καλύπτει. μῶν χαραδριὸν περνᾷς; id est, Et num charadrion quæso uenditor cælat. (nos aliter distinximus, ut duæ personæ in hoc uersu loquantur.) Item Aristophanes in Auibus: Ἄλλως ἄρ' οὔποψ, ὡς ἔοικ', εἰς τὴν λόχμην ἐμβὰς ἐπώζει, χαραδριὸν μιμούμενος, id est, Alioqui upupa, ut uidetur, saltum ingressa abdidit sese, charadriō imitans. Quo loco interpres narrat huius auis uim medicam (&c. uide supra in G.) Erasmus. Sed commodius uidetur, ut charadrium imitans accipiatur pro latente uel occultato instar charadrij, non pro occultante. nam & charadrius ipse interdiu (ut diximus) latêre in cauernis, noctu prodire solet. & cum uenduntur, latent occultanturque à uendentibus. Εὐφρόνιος ἐκ τοῦ χαραδριὸν μιμούμενος ἀξιοῖ δέχεσθαι ἀποκεκρυμμένως, Scholiastes Aristophanis.

Socrates

Socrates apud Platonem in Gorgia, quum Callinicen eò pellexisset, ut fateretur beatam uitam non esse sitam in copia rerum, sed in perpetuo influxu. nam qui satur est, aut non sitit, quoniam nec molestiam sentit, nec uoluptatē, lapidis more uiuit, potius quàm hominis: ita subijcit, χαραδριοῦ τινὰ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ᾽ οὐ νεκροῦ, οὐδὲ λίθου. id est, Rursus tu charadrij quandam narras uitam, non mortui lapidisue. Marsilius uertit auem, quum Socrates uideatur sentire de uoragine, in quam quum perpetuò decurrat aqua, nunquam tamen expletur. nisi fortè charadrius auis est de numero uoracium, quemadmodum & larus, ut hinc nomen inuenerit à charadra ductum, Erasmus in prouerbio iam recitato Charadrion imitans.

¶ Ab his quæ apud ueteres de hac aue leguntur, recentiorum quorundam & obscurorum scripta de eadem separatim proponere uolui, quòd quædam sine authore & nugacia ab ijs tradantur. ¶ Charadrius est auis garrula, Rodolphus in Leuiticum. Auis est tota alba, ut quidam ferūt, quæ in Perside reperitur, (inuenta in Perside ab Alexandro,) sed illic quoq; rara, & atrijs regum requisita, eò quod multi ei capiendæ insidientur propter augurium (auxilium) quod ictericis ex ea præstatur, Albertus. Charadrios auis regia est, futuri præscia. nam si infirmum intueri recuset, mortis signum est. si uerò aciem oculorum in faciem eius direxerit, omnem ab eo morbum aufert, & uolans aduersus Solem, proijcit morbum: ita ut & ipsa & æger seruentur, Kiranides & Physiologus, & Albertus ferè similiter. Charadrius omne hominis ægroti malum intra se colligit, & in aëre uolans illic comburit atq; dispergit, Author libri de nat. rerum. Infirmum moriturum non respicit: sed si ualetudinis restituendæ spes sit, aspectu suo omnem ab eo morbum ad se trahit, ita ut æger liberetur, auis ægrotet, & sæpe pro illo moriatur, Obscurus quidam Aristotelem falsò citans: qui hoc etiam addit, Hæc auis habet os crassum in crure, cuius medulla oculos caligantes si quis illeuerit, uisus claritatem in eis promouet. Pars interior femoris caliginem aufert ab oculis, Author libri de nat. rerum, & Albertus.

¶ Charadrij cor & caput gestatum, illæsum & innocuum ab omni infirmitate facit gestantem per omne tempus uitæ suæ, Kiranides.

DE CHLORIDE.

A.

CHLORIS legitur apud Aristotelem historiæ anim. lib. 9. cap. 13. ubi Gaza luteam uertit, cum alibi (semel scilicet lib. 8. cap. 3. ubi chloris in numero earū est quæ uermibus pascuntur. neq; enim alibi ab Aristotele memoratur) chlorida luteolam uertat, diminutiua uoce Latina Græcam eiusdem formæ: chloreum uerò luteam uel luteū, utrunq; historiæ anim. lib. 9. cap. 1. Hinc decepti quidam recentiores chloridem & chloreum uel cōfuderunt uel non rectè distinxerunt. Chloridem mirum est Gazam uertisse luteam, cum uulgò nota auis sit, & à uiriditate uocetur Grecè, Volaterranus & Niphus Itali, quibus & ipse assentior: primum enim non probo quòd Gaza luteam aut luteolam uerterit, cum chlorionem tamen reddat uireonem. quanquam scio χλωρὸν apud Græcos non de uiridi tantum, sed luteo etiam colore dici: & uitellum siue luteum oui eodem nomine uocari. deinde non aliquam lutei coloris auiculam, sed illā quæ à uiriditate apud Germanos etiam denominatur, chloridem esse iudico: non ligurinum quam Germaniciselam uocant, ut Gyb. Longolius & Guil. Turnerus putauerunt, quòd illi acanthidis apud Aristotelem historia magis conuenire uideatur. Vtrisq; obijci potest, quòd & acanthis & nostra à uiriditate dicta seminibus uescantur, chloris uerò Aristotelis uermibus. Sed nos aliam chlorin non inuenimus in præsentia: itaq; distinguendi gratia moneo lectorem, ea quæ sequuntur omnia de nostra chloride intelligenda esse, quam & uiridiam uocare libuit, ubi Aristotelis nomen non subijcitur. ¶ Nostra igitur chloris Italis appellatur uerdon aut uerderro, aut uerdmōtan, alijs (ni fallor) zaranto, caranto, aut taranto: alibi frinson, ut circa Tridentum. Lusitanis uerdelham. Sabaudis uerdeyre. Germanis Grünling, Grünfinck, alibi Kuttuogel, & circa Francfordiam ad Mœnum Tutter: alibi

Rappfinck, quia semen raporum edit. Illyrijs (ni fallor) zeglolka. Turnerus acanthidem hanc auem facit, & Germanicè interpretatur, Kirßfincke, melius puto scripturus Hirßfinck, id est miliariam. non enim cerasis, sed milio uescitur, unde apud aliquos Hirßuogel appellatur. Idem Turnerus in epistola ad me scripta kirsfincam istam (id est chloridem nostram) putat esse thraupin. Anglicè a grenefinche. Auis quæ Gallicè uerdier dicitur, & Græcè chloris, uulgò hodie à Græcis assarandos uocatur, ut in quibusdam Galliæ locis serrant, Bellonius.

B.

Chloris à colore partis suæ inferioris pallido (ochro) dicta, Aristot. atqui nostra chloris ut & ligurinus, quam alij chlorin putant, non infra tantũ sed supra quoq; uirent, nisi quòd pennas aliquot nigras in alis & cauda habent, ligurinus etiam in capite. Magnitudine alaudæ est, Idem. hæc magnitudo ligurino non conuenit, sed uiridiæ. Videntur sane hæ duæ aues tum natura tum corporis specie similes, magnitudine tantum differre. Grenefinca (uiridia) nostra magnitudine passerem æquat, tota uiridis est, præsertim mas in hoc genere, fœmina pallida est, Turner. Auicula quã Itali zarãto uocãt, (eadẽ, ni fallor, uiridię nostrę) ligurino similis est, sed paulò maior, rostro latiusculo, minus uiridis per dorsum, in pectore & sub alis egregiè crocea. nuces edit. usus eius in aucupio nisorũ.

C.

Chloris uermiculis uescitur, Aristot. Viridia nostra inter spinas plurimum degit, & ex herbarum seminibus uictitat, præcipuè carduorum maiorum & lapparum, ut auriuittis minorum, Turnerus. Raporum etiam semen edit, unde à Germanis quibusdam Rappfinck appellatur. Chloris nidũ sibi ex symphyto (quod magna difficultate & reperitur & effoditur, Aelianus) stirpitus euulso facit: sed stragulum subijcit ex lana & uillo. parit aũt quatuor aut quinq;, Aristot. Chloris nidulatur in arboribus, Vuottonus. Chloridis in nido cuculus aliquãdo parit, Idẽ. Vide in Cuculo. Viridia nidulatur in ramis salicũ aut prunorũ syluestrium. cantat amœnè, Turnerus. Cantu & uolatu libero est, Volater.

D.

Viridia præ cæteris mansuescit, Volaterranus. Cibum & potum è situlis haurire non recusat, Turnerus: attrahendo scilicet è cauea suspensas, ut in Carduele diximus.

H.

Luscinia apud Homerũ χλωρηὶς cognominatur, quòd in locis uiridibus uersari soleat, uel quòd simul cum uirescentibus plantis, id est uère appareat, uel propter colorem, Eustathius. ¶ Chlorites gemma herbacei coloris, quam dicunt magi inueniri in scyllæ auis uentre, Plinius.

¶ Est & χλῶρις apud Homerum Odyss. λ. filia Amphionis (qui filius fuit Iasi regis Orchomeni & Pyli) & Phersephones filiæ Mij, mater Nestoris, Eustath. & Innominatus Scholiastes. hãc à Diana occisam ferunt ob matris superbiam. Chloris Amphionis filia cursus certamine uicit in Elide ad Iunonis templum, Pausanias. Fuit & Chloris Arcturi filia, cuius meminit Plutarchus in libro de fluuijs. Item Chloris una ex filiabus Niobes apud Io. Tzetzen. Apud Argiuos Latonæ simulacrum est: cui appositam uirginis imaginem à pallore Chlorin appellant, Niobes filiam fuisse, & Melibœam initio nominatam asserentes, Pausanias in Corinthiacis. Chloris nympha apud Textorẽ, cuius epitheta, Zephyritis, cãdida, uerna, florigera. fingitur hæc à Zephyro dilecta & in uxorem ducta, cui ille in munus amoris ac uiolatæ pudicitiæ, omne ius in flores cõcesserit, & pro Chloride Floram uocauerit, itaq; dea florum habetur. Lampsacidæ flores candida Chlori tibi, Claudianus. Est etiam Chlôris mœcha uetula apud Horatium Carm. 3. 15.

¶ Viridiæ quam Germani Grünling uocant, similis est alia auis ijsdem dicta Grünlinger, eadem (ni fallor) magnitudine, sed rostro unco & uiridior.

¶ Alia præterea Greßling, quasi graminea uocatur, dorso uiridi, rostro albicante, magnitudine fringillæ, uentre albicante & fusco, cantu satis suaui.

DE CITRINELLA.

CITRINELLA in quibusdam Italiæ locis, ut Tridenti, nominatur auicula chloridi nostræ uel ligurino congener, pectore luteo seu citrino, capite cinereo. in caueis alitur propter cantum quo mirè excellit, præ omnibus huius generis serino tãtum excepto. papaueris nigri seminibus uescitur. Galli uocant tarin, & alibi (ut circa Auinionẽ) tirin, Neapolitani lequila, Turci sarè. Hanc si quis chloridem esse malit à flauo citrinóue colore partis inferioris, cõcedam. ¶ Capitur in altis Heluetiæ montibus & alpibus, ut retrò thermas Fabarias.

¶ Simi-

¶ Similis huic est, ut audio, Canaria dicta auicula, quæ è Canarijs insulis sacchari feracibus aduehitur, suauissimi cantus.

¶ Auicula aurea, uccello d'oro, ab Italis dicitur, auicula parua instar citrinellæ, & admodum canora, aureo pectoris colore, unde & aureola dici posset Latinè, ex Italia ad Germanos adfertur.

¶ Citrinellis etiam comparatur, aut ligurinis magnitudine & partim colore, auicula in quibusdam Germaniæ regionibus, ut Alsatia, gyrola (Gyrle) nomine, per onomatopœiam ut cōijcio, cantu laudatissima. Serinus etiam auis de qua nunc scribam, alicubi Girlitz uocatur.

DE SERINO.

AVICVLA cuius hæc icon est, cantu egregiè musico omnibus huius generis (etiā citrinellæ) prælata, Italicè (ut audio) serin uocatur, unde nos etiam serinum diximus: Gallicè cedrin, haud scio an à colore citrino. nam ligurinum auiculā refert, & magnitudine & colore partim, pectore ac uentre scilicet ex uiridi fuluescens: parte superiore partim eiusdem coloris partim fusca. Imprimis mansuescit, & ad multos annos (tredecim aut quatuordecim) caueis inclusa alitur. Væneunt apud nos quæ cantu præstant, singulæ statêre duplici, aliæ sesquistatêre aut tetradrachmo. Germanicum eius nomen est Fädemle: & in Heluetia alicubi Schwäderle (quamuis aliqui diuersam hanc esse auiculam uolunt;) circa Francfordiam ad Mœnum Girlitz: ut alia quædam parua auicula huius generis in Alsatia gyrola. ¶ Non aliæ sunt, ut audio, scartzerini dictæ auiculæ, circa Tridentum capi, & ad Germanos deferri solitæ, à quibus Hirngryllen appellantur, suauiter cantillant; & forsitan nomen eis à continuo cantu factum. nam ut grylli in agris apricis & circa balnea ac fornaces cantu suo continenter utuntur, aut fortè quòd uocem mirè flectant & uarient ad suauitatem modulationis, quasi ui quadam intellectus & phantasiæ id faciant. nam & homines εὐφαντασιώτους, hoc est qui phantasia ualent, gryllos cerebro continere uulgus dicit, ēst autē hirn, Germanis cerebrum. Aut potius quòd summa & argutissima uocis acutie cerebrum penetrare uideantur. circa Francfordiam simpliciter Gryllen appellant. Itaq; Latinè etiam gryllum aut gryllodum, & Græcè similiter γρύλλον ἢ γρυλλώδη, hāc auem appellēmus licet. Capiuntur & in Germania apud Carinthios. Augustæ Vindelicorum simul uterq; sexus (canit enim uterq;) trium staterum siue drachmarum duodecim pretio uænit, ut audio. Magnitudine sunt qua ligurini, uel paulò minores, sed minus lutei. Capiuntur etiam in Heluetiæ nostræ montibus ac syluis quibusdam, & circa Vocetium montem, & circa Bellinzonam. Auceps quidam apud nos cum utrunq; sexum domi inclusum aleret, ita ut aliqua uolandi libertas esset, pullos etiam ex eis habuit. sed aliquando cum pro mare gryllo marem ligurinum adhibuisset, oua quidem nata sunt, sed ex quibus fotis nihil prouenit.

DE CHLORIONE SEV CHLOREO.

CHLOREVS, quem Theodorus quandoq; luteum, quandoq; luteam uocat, mea quidem sententia longè alia auis est, & maior quàm chloris. nam turtur & chloreus pugnant Aristoteli, & occiditur à chloreo turtur. Ad hæc chloreus & pipra dissident. oua enim inuicem exedunt, apud eundem. Et coruus & chloreus pugnant, ut refert Plinius: nisi forte exemplaria hoc in loco sint mendosa. In hoc genere lutearum nonnulli uireonem marem esse opinātur, Aelianus. Mihi sanè chloreus & chlorion Aristotelis una eademq; auis uidetur: quod inde etiam conijcimus, quoniā à chloreo turtur uincitur, chlorioni turturis magnitudo tribuitur. frequentius autem quarum magnitudo conuenit pugnant & cōmittuntur. Plinium etiam uideo non distinxisse: Pugnant (inquit) coruus & chlorio, noctu inuicem oua exquirentes: qui locus translatus est ex Aristotelis historię anim. lib. 9. cap. 1. ubi Græcè legitur πίπρα καὶ χλωρεύς. Iam ut chloreum à chlorione recentiores quidam non rectè, ut ipse conijcio, separant: sic chloridem & chloreum confundunt, ut supra ostendi in Chloride A. Guil. Budæus, Gyb. Longolius & Guil. Turnerus & alij quidam recentiores chlorionem auem interpretantur illam quæ uulgò oriolus dicitur, Gallis lorion, nobis Widewal: de quo nos inter picos agemus. Iidem Longolius & Turnerus diuersum à chlorione chloreum rati, Germanicè interpretantur Gälgorß, quem ego passerem spermologum esse suspicor, & à Saxonibus uulgò Wonitz nominari. sic enim chloreum Eberus & Peucerus interpretantur, Turnerum scilicet sequuti ut in alijs plerisq;. ¶ Habent Itali auem quæ circa Bononiam regalbulo & rigey uo-

catur, quam in Galbula describam: & Germani habent quam à rostri figura cruciatam indigetant, nos Loxiam diximus: quarum alterutram potius chlorionem esse coniecerim quàm uel oriolum uel passerem spermologum nostrum: sed animus magis ad galbulam inclinat. ¶ ALSECRAH est auis uiridis nota Damasci, Andr. Bellunen. hæc chloris ne an chlorion sit, inquirant quibus occasio fuerit.

¶ Vireo (chlorionem sic Gaza reddit, nescio quàm rectè, cum Plinius non uiridem, sed totam esse luteam scribat hanc auem, & Gaza alibi chlôrin auiculam luteam aut luteolam uerterit, & similiter chloreum quem nos eundem chlorioni esse sentimus luteum luteámue) docilis & ad uitæ munera ingeniosus notatur, sed malè uolat, nec grati coloris est, Aristot. nõ mirum autem si χλωρὸν siue uiridem siue luteum colorem in hac aue ingratum dixerit, cum eundem in chloride etiam improbârit. Et rursus, Vireo totus uiridans (χλωρίων δὲ χλωρὸς ὅλος) ex obscuro est, (hoc Gaza de suo addidit.) Hyeme hic non uidetur, sed æstiuo solstitio potissimum uenit in conspectum, discedit exortu arcturi syderis, Idem, Plinius & Aelianus. Magnitudine turturis est, Aristot. Vireo in luteæ genere mas, uitæ munerum sciens est, simul & aptus ad quiduis discendum, ideoque & laboris in discendo patiens, Aelianus. Chloreus, uulgò etiam gloreus siue grallus, de genere milui parui est, ut dicunt, Niphus ineptam Alberti sententiam secutus. nam pro chlorione Albertus habet glaro, & imperitissimè exponit genus milui parui, qui turturis pullos è nido rapere conetur, & impugnando parentem etiam aliquando interimat. Idem Albertus ex loco Aristotelis de historia anim. 9. 15. pro chlorione habet florietus. hanc auem Auicenna (inquit) uocat haudon (aliâs halydon) imitatricem esse scribens gestuum humanorum sicut simia, & cantum exercere persuauem: linguam extremam non habere acutam, praui coloris esse qui aliquantulum ad nigredinem pallidam declinet. Chlorioni hostis est crex. nocet enim & ipsi & pullis. ex flagratione (incendio) procreatam hanc auem fabulantur quidam, Aristot. ¶ Χλωρεὺς, ὀρνιθάριον χλωρόν, Hesychius & Varinus. Χωρίον, δωχεῖον κόπρου, id est matula uel receptaculum stercoris, & auis quædam, Hesychius. apud Varinum χωρίων per ω. magnum in ultima scribitur. ego pro aue χλωρίων scribendum puto, pro matula (uel latrina fortassis) χωρίον. Χλωρεῖον, genus animalis, Suidas. ego potius χλωρίων legerim, genus auis. Φωκίων, auis quædam, Hesych. suspicor autem hîc quoque χλωρίων legendum.

CHYRRHABUS, χύῤῥαβος, auis quædam est, Hesychius & Varinus. Sigismundus Gelenius propter nominis similitudinem, eandem auem esse conijcit quam Germani scharbum uocãt, quem inter mergos magnos descripsimus. Sed ubi descriptiones ipsæ desunt, nihil momenti adfert nominum similitudo.

DE CICONIA.

A.

CICONIAM Hebræi uocant chasida, חסידה, ut recentiores Iudæi ferè interpretantur, & Munsterus in Leuitico & Deuteron. & Iob 8. & Hierem. 8. transtulit. accedit etymologia pietate & benignitate insignẽ auem indicans, qualis ciconia apprime est. quin etiam certo tempore abit reditque, quod Hieremias propheta illi tribuit. Quamobrem diuersas interpretum opiniones miramur. nam Dauid Kimhi ex magistrorum sententia uulturem album interpretatur: daiah lebana, id est miluum album, ut P. Fagius interpretatur. hunc uerò aiunt (inquit) hasida dictum, quòd faciat gratiam uel pietatem cum sodalibus suis, distribuendo eis cibos suos. R. Salomõ Leuitici 11. ea repetit quæ D. Kimhi transcripsit: additque uulgò dici ציגוניא, ciconia: idem sentit Abraham Esra. Aquila, Symmachus & Theodotion Zachariæ quinto (ubi alas mulierum quas propheta per uisionem uidit, alis comparat auis chasida, Munsterus miluum uertit) herodium uerterunt. Hieremiæ octauo Symmachus & Theodotion uocem Hebraicam posuerunt, Aquila herodiũ uertit. Rursus Septuaginta Leuitici undecimo & Psalmo 104. herodium, Deuteronomij uerò 14. pelecâna, Zachariæ quinto epopa, id est upupã: Hieremiæ 8. Hebraicũ relinquũt (Hieronymo teste) ἀσίδα enim transtulerũt, ut & Iob 39. Hieronymus in Leuitico & Psalmo 104. herodiũ conuertit, in Deuteron. onocrotalum, & Hieremiæ 8. miluum pro chasida, pro agur uero (עגור, de qua uoce plura dicam in Grue A.) ibidem ciconiam. Symmachus & Sexta æditio Psalmo 104. ἰκτῖνον, id est miluum. Rabi Salomon Zachariæ 5. uulturem putat. Deuteronomij 14. Chaldæus interpres pro chasida habet charadita חרדיתא, quæ uox ad Græcam herodius alludit, (aliâs chorota, חוריתא forte à candore, Fagius.) Arabs zakid, צקר, Persa Hebraicam uocem relinquit. Arnobius & Augustinus Psalmo 104. fulicam reddiderunt. Chasida (inquit Munsterus) auis est, quam trãslator noster uocat miluum & porphyrionem. Rabi uerò Dauid & Abraham, dicunt esse auem magnam quæ nidificet in sublimioribus domibus & abietibus, ac per singulas hyemes & æstates locũ mutet. ¶ Vires quas fimo ciconiæ Dioscorides tribuit, Serapio illum locum transferens auis lacalit fimo adscribit. Albertus pro ciconia lalath habet, nimirum ex Auicenna, ubi transtulit locum ex Aristotelis historia animalium 9. 13. quanquam ipse ciconiam hac uoce significari nesciuit. Alibi etiam apud eundem (ex Aristotelis hist. animal. 9. 6.) ladach pro ciconia scriptum inuenio. Sebastianus Munsterus in Lexico trilingui post Hebraicum ciconiæ nomen chasida, hæc etiam subiungit:

iungit: deiutha דיותא: chauaritha, חוריתא: machuautha, & forte machuarta, מחורתא: quę ego omnia Chaldaica esse puto. Alocolobri, id est ciconia, Syluaticus.

¶ Græcis πελαργὸς dicitur, quod nomen etiam hodie seruant. Italis cigogna uel zigognia. Hispanis ciguẽna. Gallis & Sabaudis cicogne uel cigogne. Germanis ein Storch uel Storck. Saxonicè ein Ebeher, ut Turnerus refert. Rostochij & alibi in Germania Adebar uel Odeboer. Flandris Houare. Anglis a storke. Illyrijs cziap. Polonis boczan. Turcis leglék.

B.

Ciconiæ in Heluetia abundant, præsertim ijs in locis à quibus paludes aut lacus non procul distant. Transpadana Italia iuxta alpes Larium locum appellat, amœnum arbusto agrum, ad quem ciconiæ non permeant: sicuti nec octauum citra lapidem ab eo, Plinius. In Fidenâte agro nec pullos nec nidum faciunt, Idem. In Germania auis est notißima, Britãnis uerò plerisque omnibus tam

ignota est, quàm quæ omnium ignotissima. nec mirum, cum nusquam in insula nostra nisi captiua ciconia uideatur. Auis est mediæ magnitudinis inter gruem & ardeam, pennis albis & nigris distincta: crura longa habet, rostrum gruinum, sed rubrum & crassum, Turnerus. Ciconia alas habet nigras, & caudam aliasque partes albas, Albertus. Sunt qui ciconijs non inesse linguas confirment, Plinius. Hoc & Germani in grypho quodã insinuant, *Ein vogel on zungen, Der ander saugt sine jungen*, &c. ¶ Ciconiæ cur habeant rostrum magnum & collum oblongum, meminit Galenus lib. XI. de usu partium. Ciconia δολιχόδειρος est, (id est collo prælongo.) Rostrum ei rubicolor, rectum, & orthogono acuto persimile. Linguam habet quidẽ, sed breuissimam. Pedes etiam ut rostrum rutilescunt. In pullis uerò rostra simul ac pedes fusco colore cernuntur, Gaspar Heldelinus. Crura ei procera & excelsa, Idem.

C.

Glotorat immenso de turre ciconia rostro, Author Philomelæ. Ciconias ferunt linguas nõ habere, uerum sonum quo crepitant, oris potius quàm uocis esse, Solinus. Ciconiæ quasi cicaniæ à sono quo crepitant dictæ sunt, quẽ rostro quatiente faciunt, Isidorus. Idem de uoce ciconiæ clangere dixit. In Pythonos comę congregatæ, inter se commurmurant, Plin. Extat Philostrati epistolium ad Epictetum huiusmodi: Εἰ κρότῳ ἀνοήτῳ χαίρεις, καὶ σὺ πελαργὸς ἐπειδὰν παριόντες (forte παριόντας) ἡμᾶς κροτῶσιν, ἡγοῦ δῆμον (δήμου) τούτῳ σωφρονέστερον (scilicet κροτεῖν, aut lege σωφρονεστέρους) τοῦ Ἀθηναίων, ὅσῳ μηδὲ αὐτοῖς μηδ' γ' ὑπὲρ τοῦ κροτεῖν. Hoc est, Si plausu temerario delectaris, ciconias etiam cum prætereuntibus nobis applaudunt modestius Atheniensium populo id facere putabis; quòd gratis & absque mercede plaudant. Ciconiæ pulli uocem gauijs (uanellos puto intelligit) pressiorem parentum desyderio emittunt. Porrò sono illo, qui siue arterię interioris uehemẽtiore impulsu, siue (quod magis uidetur) modulata linguæ rostrique cõplosione æditur, certe uix est alius uel gratior, uel plausibilior. Hoc crepero sono uer prænunciat, coniugem salutat, gratias Deo factori eglottorat. Videtur autem hoc uerbum (glottorare) ἀπὸ τῆς γλώττης factum, Gaspar Heldelinus.

¶ Circa Thessaliam aiunt tantam serpentium uim prouenire, ut nisi à ciconijs cõficerentur, incolas pellerent, Aristot. in Mirabil. Circa Alexandriam in sinistra Nili parte, fertili & herbosa, aues aquaticæ per hyemem collectæ uidentur, quarum copijs campi & prata albent, præsertim ciconijs, quas Aegyptij merito amant, cum propter ranas quas illic nimis abunde nascentes ciconiæ consumunt, tum quia serpentes etiam integros deuorant, Bellonius. Ciconia duo maximè loca uictus quærendi gratia infrequentat, stagna scilicet & prata. E stagnis lacubusque, adde etiam paludibus, uaria quidem & multa animalcula, sed præcipuè omnis generis ranas mira celeritate comprendit, comprensa statim iactu quopiam non fallente in fauces deijcit, deiectas stomacho recondit. Verum eas modo ranas infensius insectatur, quæ regni sui (aquarum) terminos egrediuntur. Cęterum prata ea potissimum frequentare insueuit, quæ in conuallibus aut locis irriguis iacent, quod genus Græci βαθυλειμῶς uocãt: inde lacertas, chersydros aliosque serpentes, ranas calamitas, aliasque pratorum pestes capit, maximè autem cicinias (cæcilias, id est cęcos serpentes) quibus unicè delectatur, sectari solet, Gasp. Heldelinus. Serpente ciconia pullos Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta, Iuuenalis: qui arguens Romanos quorum liberi tales euadebant, quales à parentibus instituebãtur memorat naturam ciconiæ eiusque pullorum. hi enim à teneris assuefacti colubris uescuntur. Ciconia circa lacus & paludes degit, ranas, bufones, angues & pisces comedens, Turnerus. Multifariam serpentibus insidiatur, eosque deuorat & alia uenenata animalia, nec inde perit: bufonem uerò non nisi in magna fame gustat, tanquam præ cæteris uenenosum, Author libri de nat. rerum. ¶ Quædam in ingressu ante se pedes iaciunt, ut ciconiæ & grues, Plinius. ¶ Ciconia uolans pedibus, tanquam gubernaculo nauta, cursum moderatur: porrectisque in caudam quæ breuior illi contigit, pedibus, per magnum aëra contendit, Gasp. Heldelinus. ¶ Cur grus, ciconia, & aliæ quædam aues dormientes uni tantum pedi innitantur, & caput humero alteri imponant, Hieron. Garimbertus quærit quæstione 51. ¶ Neque enim hirundines & ciconię, quæ in Italia pariunt, in omnibus terris pariunt, Varro. Apud Germanos in summis tectis, aliquando in ipsis summis fumarijs nidulantur, Turnerus. Nunquam nidos extruunt, quin lychniten dictum lapidem imponãt, quasi facem adhibentes ut oua fœtum producant, & serpentes nidis non appropinquent, ut aquilæ aëtiten, Philostratus in uita Apollonij. Turdi non ut aduenæ uolucres faciunt pullos, ut in agro ciconiæ, in tecto hirundines, &c. Varro. Ciconia primo protinus aduentu ueterem nidum repetit, quem si quidem saluum & incolumem inuenit, collectis hyberno situ sordibus statim repurgat, instauratque: sin sæuiore aliqua uentorum tempestate deiectum cernit, ramentis illico undique ex agris palustrique ulua comportatis, possessionem sedis nouo nido occupat. Pomeria primum rotunda sciotherico (quod uulgus Mathematicorum concauum uocat) ualde similia figit, mox ædificat, deinde constabilit. Postremò si quid distortius horret, admirabili quadam rostri industria in ordinem componit. Nidificat autem in æditioribus ædium fastigijs, aut aridis proximè, idque rarius, arboribus, Gasparus Heldelinus. ¶ Veneri non alibi indulgent quàm in nido. Oua triginta non amplius diebus fœmina, quatuor, anserinorum tum magnitudine tum colore ponit: quæ quamprimum, uariatis quidem uterque uicibus, plumis fouent. Obit autem pater incubandi munus tantisper, dum illa sibi per otium cibum quærat. Incubitum, nisi asperior tempestas impediat, spatio mensis, ut plurimum absoluunt, Gasp. Heldelinus.

¶ Ciconiæ

¶ Ciconiæ quo nam è loco ueniant, aut quo se referant, incompertum adhuc est. E longinquo uenire non dubium, eodem quo grues modo: illas hyemis, has æstatis aduenas. Abituræ congregantur in loco certo: comitatæq; sic, ut nulla sui generis relinquatur, nisi captiua & serua, ceu lege prædicta die recedunt. Nemo uidit agmen discedentium, cum discessurum appareat: nec uenire, sed uenisse cernimus: utrunq; nocturnis fit temporibus. Et quamuis ultra citráue peruolent, nunquam tāmen aduenisse usquam, nisi noctu existimantur. Pythonos comen uocant in Asia patentibus campis, ubi congregatæ inter se commurmurant, (ubi primo aduentus sui tempore ciconiæ aduolant, Solinus:) eam quæ nouissimo aduenit lacerāt, atq; ita abeunt. Notatum, post idus Augustas non temere uisas ibi, Plinius. Simulatq; ciconiolæ in pennas integras excreuêre, iamq; alarum firmiore ope leniter spirante aura, nido se tollere, mox proxima nido tecta circumuolare audent: deinde libero etiam cœlo sublimes ludere sustinēt. Postremò cum finitimas ciconiarum ædes obuolitantes, ad alarum facienda pericula euocant; id quod idibus Iunij faciunt (eo enim tempore nidos primum egredientes deserunt, euolantq; ac reuolant. accedit quòd è pratis ipsæ quod sumant ductu instinctuq; parentum uenantur) tum, inquam, solertissima quadā ingenij perspicacitate profectionis tempus obseruant, est autem sub æstatis exitum circiter idus Augusti, (circiter diem ascēsionis Mariæ,) Gasp. Heldelinus. Et rursus, Idibus Augusti ciconiæ iuuenesq; senesq;, collecto agmine pulcherrimo, iter laboriosum illud pernocte luna ingrediuntur. Priusquam uerò mare traijciunt, omnes quas quidem agri nostri emisêre, Athesim Galliæ flumen, non ita procul ab Sextinianis aquis, seu (ut alijs placet) Sestianis aris, nimirum ubi Marius Cimbros ferro fudit, congregantur. Illic habitis inter se publicis concionibus commurmurant, exercitum lustrant, cognitionibus diem unum aut alterum traducunt, iudicia grauiter exercent: & si quam tardatior segnities morata est, aut adulterij crimen conuicit, eam communibus sententijs dispungunt occiduntq;. Cæterum abituræ aquilonis secundum flatum prudēter expectant, qui simulatq; pronior incidit, tum ceu lege prædicta die abitum maturant. Auium multa genera locum ita mutant, ut certum sit unde & quò se recipiant: ciconiæ uerò unde ueniant, quò reuertantur, non satis constat. Quidam ex Lycia uolare aiunt, alij ex Aethiopia, quo loco inchoata exundatione Nili fœcundatur Aegyptus, Oppianus in Ixeut. Ciconiæ hyeme latent, Aristot. nidos eosdem repetunt, Plinius. Audio ciconias cum gruibus (non simul sed diuersis temporibus) iniurias frigoris fugientes, mutatione cœli solum uertere, ac rursus hyberno tempore exacto, ad patriam sedē remigrantes, cum illas, tum has, sicut homines domum, probè nidos suos recognoscere, Gillius ex Aeliano. Vulgus agreste & rapa post ciconiæ discessum malè seri putat: nos omnino post Vulcanalia, & præcocia cum panico, Plinius. Ciconiæ à nobis prius recedunt quàm hirundines, Albertus. In Heluetiā ad nos aduētare solent circa octauum calēdas Martij. Ciconiæ quæ æstate in Europa sunt, magna hyemis parte ut in Aegypto, sic etiam circa Antiochiam (iuxta Amanum montem) degunt, Bellonius. Et rursus, Cum circa Abydum essem uicesimo quarto die Augusti, ingentem ciconiarum uim conspexi, quæ ad tria uel quatuor millia accedere uidebatur. Volabant illæ à Russia & Tartaria, & Hellespontum agmine decussato transuersum traijciebant. Et cum supra Tenedum insulam essent, longo per anfractus tractu se conuertebant, donec in circulum omnes colligerentur. inde priusquam longius à faucibus Propontidis pergerent, in minores aliquot turmas supra uiginti se distribuebant, & se inuicem uersus meridiem sequebantur. Haud equidem adfirmare ausim, quòd quidam autores sunt hybernis in Africa ciconias diebus delitescere, perinde ut apud nos gauias (uanellos, ut conijcio, sic uocat) hirundinesq; factitare ferunt: & cum has tum illas (id est gauias & hirundines) aspera hyemis tempestate, in cauas se ad mare stipites cōdere, folijs aridis muscoq; obtectas uelut demortuas latere uulgò aiunt. Sed hoc ne modo, an in longinquioribus Aphricæ terræ montium recessibus ciconiæ lateant, tanquam incompertum in medio relinquimus, Gasp. Heldelinus. Ciconias ex Africa usque ad nos proficisci, multorum nō incerta opinio persuadet, Idem. Circiter x. calendas Martias ciconia mas aduentare consueuit, Idem. Et rursus, Ciconia mas uerno aduentu coniugem suam ad summum decem dies anteuertit. Tum nido, si fortè uiolatum inuenerit, reparato, cōiugem solicitus expectat. ea aliâs prius, aliâs decima demum nocte, perluni scilicet, aduentat. Huius ille aduentui mirè gratulatur & alis applaudit. Vbi autem nido etiam accepit, dij boni, quæ dulcissima salutatio? quanta ob felicem aduentum gratulatio? quos applausus? quos complexus? quàm mellita cernas oscula? Atq; interim lenes quoq; susurri quidam audiuntur. Ciconiæ aduentus cum alijs omnibus gratissimus est, quòd dura hyemis tempestate sint leuati, tum maximè illis qui angusta contractaq; paupertate premuntur, is certe qui primus ciconiam uenisse aduertit, in quemcunq; incidit pleno orè Homeri illud decantat, Δός μοι εὐαγγέλιον ὅτι ἔαρος ἦλθε πελαργός, Idem. ¶ Mox primo uere pelargi (id est ciconiæ) simul gregatim pergunt: ut & aliæ aues, anseres feri, anates, aliæq;: quæ ab Aegypto, Libya & Syria aduolant, & in Lyciam ad flumen Xanthum perueniunt. ubi prælium committunt cum coruis, cornicibus, colis (κολοιοὺς, id est graculos intelligo) uulturibus & quibuscūq; carniuoris. Nam hæ quoq; præsciunt tempus, & eodem adueniunt omnes. Tum pelecanorum (lego pelargorum, uel pelargorum & pelecanorum, ut inferius quoq; legitur) exercitus in altera ripa fluminis aciem instruit: corui autem & uultures aliæq; carniuoræ in altera consident. Totum uero sextum (uidetur locus corruptus) mensem in pugna expectant. sciunt enim dies in quibus aggressio futura est: qua

facta clamor ad cœlum usq; auditur, & in flumine sanguis uulneratarum auium apparet, ac pennæ plurimæ euulsæ decidunt, quibus Lycij lectos suos farciunt. Finito iam conflictu dilaniatas reperiunt innumeras aues, cornices aliasq; carniuoras, & ab altera parte non paucos pelargos & pelecanos. Quòd si (pelargi &) pelecani uicerint, coniicitur inde tanquam ex certo signo, abundantiam omne genus frugum futuram: sin carniuoræ, ouium & boum & aliarum quadrupedum fœcundus prouentus expectatur, Kiranides. Sed cornices ciconijs inimicas esse parum est uerisimile, si uerè ab alijs scribitur non aliter quàm ijsdem ducibus eas migrare, ut in D. referam.

¶ Videtur ciconia caput perquam rheumaticum habere. nam de rostro eius aqua subinde extillat, & magis hyeme, Author libri de nat. rerum.

D.

In ciconia admiramur ingenium & prudentiam, iustitiam, gratitudinem, temperantiam, & naturale in alias quasdam aues odium. Primò igitur de ingenio ac prudentia ipsarum, de reliquis deinceps dicendum.

¶ Quòd certis temporibus uno in loco congregatæ discedant ac reuertantur ciconiæ, utrunq; clam & noctu, & alia quædam ad ingenij earum admirationem pertinentia, in C. retulimus. Ambrosius & Magnus Basilius tradunt ciconias iamiam commigraturas non aliter quàm collecto proficisci agmine: ac uelut per tesserarios, militiæ quadam imagine, tempore pronunciato, pariter moueri omnes, mirè seruatis ordinibus, ceu nec agminis coactor desit. Cæterum ducendi functionem cornices subire, quæ illas & dirigant, & turmis quodammodo stipatricibus consectentur eatenus, uti uel aduersus inimicas aues munimento haudquaquam contemnendo esse credantur, ac periculis subire proprijs non suam bellandi aleam, Cælius. Cornices eas (ciconias) duces præcedunt, & ipsæ quasi exercitus consequuntur, Isidorus. Ciconiæ cæteræq; aues cum uulnus per pugnam acceperint, origanum (Gaza cunilam uertit) plagæ imponunt, Aristot. Græcè legitur, οἱ δὲ πελαργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν ὀρνίθων: atqui Aelianus non quasuis aues hoc facere scribit, sed præter ciconias perdices tantum & palumbos: Plinius ciconiam tantum. Ciconiæ in urbes uastatas non ueniunt, ut in Philostrati epistolis legimus, his uerbis: οἱ πελαργοὶ τὰς πεπορθημένας πόλεις οὐκ ἐσπέτονται κακῶν πέπει μόνων ἠχὼ φθεγγόντων. ¶ Ciconias audio cum primum adueniunt nidum aliquoties lustrare & circunuolare antequam ingrediantur. Ciconiæ nidos suos quotannis repetunt, & unum è fœtibus suis domino loci, sub quo fœtificant, deplumatum quasi tributum, ut fertur, deijciunt: sed forte causa magis est tædium nutriendi. Quinimò, ut uulgo dicitur, pro decimis deijciunt deo ius suum seruantes. In cuius signum Thuringiam, ubi decimæ non dantur, neq; intrant neq; inhabitant, ut experientia docet, Author libri de nat. rerum.

¶ Magna cura ciconiæ exacta ætate parentes alunt, etsi humanis hoc facere legibus nullis iubentur, sed sola bonitate naturę ad id impellantur. Iidem parentes amanter suos fœtus curare dicuntur: Cuius rei hoc testimonium est, quòd pullos qui per ætatem è nido nondum euolare queunt, cum aliunde ad eos alendos cibum comparare nequeunt, esculenta quæ prius ederant, euomunt, atq; in educandos fœtus conuertunt, & ad uolandum pullis imperitis duces sunt. Herodios & pelecanos similiter facere audio, Aelianus. Ἀντιπελαργεῖν (inquit Erasmus Rot. in prouerbijs) apud Græcos est mutuam officij uicem rependere, maximè nutricandi fouendiq; eos, à quibus aliquando fueris enutritus aut institutus: ut si liberi parentes ętate fessos uicissim alant foueantq;: aut si discipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura sumptum quæ Græcè pelargus dicitur. Ea inter aues una pietatis symbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magistra, quæ edicit, ut liberi parentes alant, aut uinciantur, ad id respexisse uidetur Homerus Iliad. Δ. cum ait, οὐδὲ τοκεῦσι θρέπτα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών. id est, Nec nutricandi officium genitoribus unquam Persoluit charis, breue at illi contigit æuum. Animantium reliqua tantisper amant agnoscuntq; parẽtes, dum egent illorum ad nutricationem opera. una ciconia parentes senecta defectos uicissim alit, & uolandi impotentes humeris gestat. quorum posterius laudatur in Aenea; cui inde pij cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella, quæ matrem captiuam complureis dies suis uberibus aluit. Hanc ob causam, ut author est Suidas, antiquitus in regum summo sceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: ut ipso gestamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, uiolentiam cohibere. nam hippopotamus animal efferum est ac uiolentum, atq; adeò impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teste Plutarcho. Diuus Basilius etiam ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eôdem allusit Crates Cynicus scribens Hipparchiæ uxori de filio nato, cum pollicetur sibi curæ futurũ, ut illum matri ciconiam pro cane remittat in senecta. canes enim uocantur Cynicæ sectæ philosophi. Significat igitur puerum fore pium, qui parentem iam decrepitam mutuò foueat. De ciconiarum pietate meminit & Aristophanes in Auibus. Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισι νόμος Παλαιὸς, ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν. Ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων, Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id est, Nobis quidem auibus peruetusta lex uiget, Ciconiarum inscripta tabulis, ut simul Ciconia parens educauerit suos Ciconiadas, (pullos, imitatione Græci uocabuli,) & iam uolucres euaserint, Pulli uicissim nutriant patrem suum. Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profectò uenustius, nemo felicius, quàm Angelus Politianus in quodam epigrammate, Κἄπη γε θαῦμα Εἴγε νέοι τὴν γραῦν ἀντιπελαργέομεν.

πελαργέομεν. id est, Si nos Latini olim Græcorum literis educati, nunc Græciam uelut anum atque effœtam uicissim suas doceamus literas. Porrò huiusmodi officium quod liberi uicissim in parentes collocant, Græci unico uerbo dicunt, γηροβοσκεῖν seu γηροτροφεῖν & γηροκομεῖν. Extat in hāc sententiam huiusmodi senarius, ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν σοὺς γονεῖς. id est, Viuax eris, senes parentes confouens, Hæc omnia Erasmus. Ciconias genitorum senectutem inuicem educare inuulgatum est; (θρυλλεῖται παρὰ πολλοῖς,) Aristot. unde apparet Aristophanis Scholiasten & Suidam non rectè scribere, Aristotelem simpliciter hoc uerum esse asserere. Genitricum senectam inuicem educant, Plin. Eximia illis inest pietas, etenim quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur. Ita enim impensè nidos fouēt, ut incubitus assiduitate plumas exuant; Solinus. Pelargici nomi ab Aristophane dicti sunt quasi ciconiariæ leges, quibus liberi parentes alere iubentur, id quod in iure quoq; cautum est. Ideo in sceptris regijs antiqui ciconiam sculpere solebant in summo, in infimo autem hippopotamum animal improbissimum; significare uolentes iustitiæ obnoxiam esse (ὑποπεπτωκέναι) uiolentiam: cuius iustitiæ symbolum est ciconia, quæ parentes senio confectos alere, humerisq; gestare in uolatu creditur, Budæus ex Aristophanis Scholiaste ut apparet. Ἀντιπελαργεῖν, παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς χάριτας ἀντιδιδόντων: καὶ ἀντιπελάργωσις, Suidas & Varinus. A ciconiæ pietate ductum est uerbum antipelargēn, hoc est promerentibus gratiam in tempore referre, & antipelargia, huiusmodi gratiarum relatio, Budæus in Pandectas. Apud Aesopum pelargus ab agricola captus dimitti orans, Sum (inquit) pelargus auis pientissima, quæ meis parentibus obsequi soleo, eosq; non desero unquam. Quæ causa est ut Aegyptij hieroglyphica litera pietatem scribentes, ciconiam pingerent. Petronio Arbitro pietaticultrix epitheto decoratur. Diuus quoq; Ambrosius auem piam appellat. Et uerba eius Io. Baptista Pius è libro 5. Hexameron hæc recitat: Aues non erubescunt reuerendi senis membra portare. est enim uectura pietatis, quod eousq; frequenti testificatione percrebuit, ut congruæ mercedem remunerationis inuenerit. nam Romanorum usu auis pia uocatur. Quódq; uix uni imperatori consulto senatus delatū dicitur, istæ hoc aues in commune meruerunt. pios enim filios patrum prius oportuit in iudicio prædicari. Habēt etiam uniuersorum suffragia. nam retributio beneficiorum ἀντιπελάργωσις nominatur. Pelargòs enim ciconia dicitur. Virtus itaq; ab his nomē accepit, cum relatio gratiarum ciconiæ uocabulo nuncupetur; Hæc ex Ambrosio Bapt. Pius, qui idē ἀντιπελαργεῖν Latinè interpretatur redhostire. Aeneam pium à Virgilio appellari ideo scribit idem Baptista, quoniam patrem succollauit, ut ciconię patrem feris annis inuolucrem succollare solent; Franc. Syluius in epistolas Politiani. Parentes senes & ad uolatum inualidos, filij suis alis huc illuc gestant ut nutriantur: & si cæci fuerint, cibum eis ingerunt, Kiranides. Ciconiæ aues piæ parentes senio affectos suis alis gestantes incedunt, (βαδίζουσι,) Scholiastes Aristophanis, Suidas & Varinus. Ciconiæ à sua prole aluntur, & incessu uolatuq; ab eis iuuantur, Io. Tzetzes: uel si Græcè mauis, πελαργοὺς τρέφουσι τὰ τέκνα τὰ οἰκεῖα, καὶ τῇ βαδίσει πτήσει τε τῇ τούτων συνδρομοῦσι. Ciconia dicitur auis pia, cum enim seniores pennis amissis uictum sibi quærere nequeunt, iuniores frigida genitorum membra refouentes cibum eis procurāt; donec pennæ ualidiores subnascantur; Author libri de nat. rerum. Parentes senes alunt & pastum educunt; Eberus & Peucerus. Ferunt autem lalath (id est ciconiam) parentes autumno nutrire; ut uêre nutrita est ab eis. alij eos non prius quàm senecta exhausti sint à prole nutriri sentiunt; Albertus. Merops eò iustior ciconijs existimanda est, quòd non in senectutem parentes alere differt, sed statim ut per ætatem uolare potest, hoc ipsum exequitur. iustitia enim & pietate omnibus auibus præstat, Aelianus. Aegyptiorum sapientes ut parentis amatorem significent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non separatur ab illis, uerum ad ultimam usque senectutem permanens parentibus uictum sufficit, Orus. Quantum temporis ciconiæ impenderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur, Paulus Fagius è commentarijs Iudæorum. Genitores pullos, si fortè spurca tempestas; aut ingentibus procellis imber effundatur, explicatis alis, ceu fomentis quibusdam amicis, ne algeant; obtegunt. Simulac parens progeniem paruam reuisens ad dulcem nidum appulit, ciconiolæ suaui quodam sibilo aduentum congratulantur, escamq; rostulis, tanquam osculis eliciunt, atq; interim etiam λαρυγγίζοντες glotteraturiunt; colla porrigunt, hiant. tum parens quicquid immenso labore illo suo animalculorum uenata est, torto retortoq; gutture, è stomacho, quo uiua omnia condiderat, egerit: egesta pulchro certoq; ordine singulis suum dimensum dispensans; cuiusq; in os uelut præmansum inserit: eumq; laborem pium tantisper sibi sumit; dum pulli per se cibum ore collatum capere possunt, Gasp. Heldelinus.

¶ Gratam accepti beneficij memoriam (inquit Aelianus) ipsæ etiam bestię retinent. Tarentina mulier, nomine Heracleis, & cæteris in rebus ex maximè raro fœminarum genere fuit, & uerò ab omni stupro integram castamq; se marito conseruauit: quippe quæ ut uiuentem eum studiosè & diligenter coluisset, sic posteaquam è uita excessisset, se fidissimam & ab omni libidine continentem humato coniugi præstans, urbanas commorationes; & domum, in qua mortuum uidisset maritum; adeò malè odit, ut præ mœrore ad sepulchri monumentum; ubi sepultura affectus ille esset, miserrimè commoraretur. Hæc igitur fœmina cum æstiuo anni tempore ciconijs pullorum suorum uolatum experientibus, unus & infirmissima ætate, & alarum debilitate delapsus, alterum crus fregisset, eiusmodi casum intuita, se cognito morbo, misericordem pullo præbuit; nam & uulnus obli-

gauit, & medicamentis & cibo potioneq; adhibitis cicatricem obduxit, & ad incolumitatem perduxit, atq; iam ad uolatum confirmatum, è manibus dimisit. Hic admirabili quadam naturæ intelligentia non ignorans se conseruatæ uitæ præmiũ mulieri debere, anno pòst cum ad uernum solem fortè apricantem eam, quæ sibi benignè fecerat, perspexisset, demisso atq; humili uolatu proximè ad ipsam profecta, in eius sinum lapidem euomuit, deinde in tecto subsedit. Cuius facti admiratione commota Heracleis, dubitabat quid istuc esset. Cum igitur lapidem intus alicubi deposuisset, nocte insequenti somno soluta, eum fulgere, & radiatam domum tanquam immissis facibus ex eo splendere perspexit: ubi uero ciconiam comprehendisset, & uulneris cicatricem percepisset, hanc agnouit eam esse quam miseratione commota curauisset. Hactenus Aelianus. Eandem historiam breuius & paulò aliter Oppiani in Ixeuticis paraphrastes hoc modo expressit: Mirabilis omnino & solertis ingenij sunt, siue iniuria cauenda, siue gratitudinis ædendum aliquod signum fuerit. Nam & hoc accidisse fertur: Cum quidam ciconiæ crus lapide confregisset, eaq; in nidum transuersa, ut poterat, se reciperet, à mulieribus quæ claudicãtem uiderant, restituta est, & cum cæteris auolauit. Sequentis deinde anni uère cum redijsset ad eundem locum (agnoscebatur autem ex claudicationis signo) & mulieres conspectu sui, ceu quæ libenter apud ipsas diuerteret, exhilarasset: mox è rostro oblongo egregiam & pretiosam gemmam ad pedes mulierum euomuit, quod quidem illæ gratitudinis ergò fieri intellexerunt. Huic planè similis est historia, quam doctissimus uir Iustinus Goblerus I.C. ad nos perscripsit, his uerbis: Præter pietatis erga parentes laudem Gesnere, quam ciconijs & natura & historia ab antiquo tribuit, etiam re ipsa compertum est, hospitalitatis officium uicemq; ciconias agnoscere beneficio suo, & compensare. Contigit enim non procul à patria mea (Sanctogoarinum uulgus appellat) in ciuitate quõdã imperij libera Vuesalia superiore, quod sępe audiui auos & maiores meos mihi commemorare, ut ciconia nidum in cuiusdam ciuis tecto haberet, in quo per multos annos ex more oua excluderet, & pullos nutricaret. Tanto autem tempore eadem auis benigni hospitis clementiam experta, ut quæ à nemine domesticorum (pio patrefamiliâs ita cauẽte) infestaretur, quotannis suo tempore & auolare & redire, eundemq; nidum repetere solebat. Habuit autem in more præter cæteras sui generis aues hæc bestia, siue hospitis frugi & modesti humanitate ducta, siue commoditate loci ædiumq;, siue (quod uerisimilius est) natura ad hoc ipsum inuitante, ut bis quotannis, nimirum sub ueris & autumni tempus pridie ferè antequam auolaret, & postridie cum rediret circum limen ac porticum domus hospitis sui uolitaret, & stridenti rostro se præsentem uelut indicaret, semper lætabundo ac ceu applaudente gestu uoceq; à patrefamiliâs accepta ac rursus dimissa. Hæc cum iam multis annis inter auem & hospitem consuetudo fuisset, tandem aliquando ex more sub autumnum auolatura ante ad porticum domus obstrepero impetu fertur, ac crepitanti rostro ceu hospiti ualedictura insolentius aliquanto gestire uisa est, cui bene precatus herus amico ore auem quasi alloquens iubet ut salua & incolumis redeat. Sub uer igitur postmodum reuersa bestia ex more hospitem in foribus ædiũ rostri crepitu salutat, ac mox ante pedes uiri radicem magnam recentis zinziberis è gutture exerens tanquam gratulabunda collocat, rostro ut plurimum obstrepero, in symbolum hospitalitatis. Admiratus hospes peregrinum & informe quodammodo munus accipit, & uicinis uidendum præbet, certo cognoscentibus gustando ueram ac uiridem zinziberis esse radicem. Et quãdoquidem hactenus apud multos dubium fuit, & quodammodo incompertum (inter quos etiam Plinius est) quonam è loco ueniant, aut quo se referant ciconiæ: uel ex hoc facto constabit, calidas eas terras & ultramarinas, ubi zinziber hodie nasci dicitur, cum à nobis auolant, petere. Verum & hoc exemplo qualicunque, si non aliud certe nos admoneri arbitrarer, inter homines etiam cum pietatem tum hospitalitatem plurimi fieri oportere.

¶ Extat & aliud luculentum super ciconiarum mirifica gratitudine exemplum in Ixeuticis Oppiani: In Italia (inquit) ut fertur, cum serpens quidam ad nidum prorepens ciconiarum pullos deuorasset, & alteram deinde sequentis anni fœturam similiter perdidisset, ciconiæ tertio demum anno reuersæ, nouam quandam auem & prius nõ uisam, (quæ breuior quidem ciconijs erat, sed rostrum magnum & acutum ensis instar à capite exerebat,) secum adduxêre, indicata nimirum ei fœtus calamitate sui, siue pollicitationibus ullis siue uerbis ut opem ferret inuitatam. Nam utrum aues & animantes aliæ, suum inter se colloquium nobis ignotum misceãt, in dubium uocari potest. Auis hæc, nondum absoluto ciconiarum fœtu, coniuncta eis non erat: pullis uerò iam exclusis cum parentes ad comparandum pullis auiq; custodi uictum longius auolarent, ipsa nidum non deseruit, ut serpenti obsisteret. Serpens igitur paulò post progressus è latibulo, pullos aggreditur: & licet ab aue custode rostro impeteretur, non statim recessit, sed erectus corpore, caudæq; innitens, se opponebat: & secundò iam ictus spiris inuoluere custodẽ frustra moliebatur, utcunq; plurimis se flexibus insinuaret, nam facile euadebat auis in sublime se recipiẽs. Sic dum ille perdere, hæc seruare pullos annituntur, plurimis tandem ille uulneribus confossus iacuit: at non impune, auem enim in conflictu dentibus uenenatis adeò læsit, ut omnes ei pennæ defluerent. Cum uerò reuertendi tempus appetijsset, ac reliquæ ciconiæ iam auolassent, parẽtes cum pullis seruatis, ut beneficij memores se declararent, tantisper mansêre, donec nouis ei pennis renatis simul auolarent. Hæc Oppianus.

¶ Ciconia riuali inuidia laborare fertur: Nam cum in Cranône Thessalię eximia forma mulier, cui no-

cui nomen esset Alcinoë, à coniuge peregre profecto domi relicta, stupri cõsuetudinem cum seruo quodam fecisset, hoc quidem ipsum ciconia intelligens, seruiles iniurias in dominum nõ sustinuit, quo minus quàm mox facto impetu eum sensu oculorum orbans, iniuriam in dominum illatam ulcisceretur, Aelianus. Ego hanc uirtutem potius castitatis quàm riualem inuidiam in hac aue appellârim. Nam, ut Author libri de nat. rerum scribit, non dubium est ciconias castitatis sectatrices esse, fœdusq; coniugij inuicem seruare. Fertur enim quòd in eminentiori loco domus cuiusdã par ciconiarum habitârit: unde mare ad pastum recedente, frequenter alius mas adueniens fœminam adulterino coitu polluebat. At illa statim eminus in fonte se mergebat, sic scelus adulterij per aquæ lauacrum delens, marem proprium deludebat. huiusmodi factum dominus habitationis frequẽter aduertit, & quadam die post adulterium eam à fonte ne lauaretur prohibuit; nec mora, masculus à pastu rediens, in fœmina sua scelus adulterij deprehendit, & in præsentia dissimulans abijt. Reuersusq; secunda die maximam multitudinem secum adduxit, quæ singulæ adulteram aggressæ miseram crudeli laniauerunt morte. ¶ Ciconia tempestatẽ præsentit, quæ sicunde imminet, tum antè se medium in nidum ambobus pedibus (nam alternis aliâs insistens quiescit) confestim sistit, pennas tristior diffundit, rostrum in pectus condit, unde & plumas, ceu barbam promittit, uultum demissum eò obuertit, qua parte tempestas uentus aut imber ingruit. quòd si in angulis aut marginibus nidi temere insisteret, facilius ui tempestatis præcipitaretur, Gasp. Heldelinus.

¶ Ciconia & crex, aues sunt inimicę, Gillius ex Aeliano, nescio quàm rectè: nam Philes, qui sua omnia ex Aeliano mutuatur, sic scribit: Ἔχθος γε μὴν ἔχουσιν αἰθυίαις μέγα Μακροὶ πελαργοὶ, καὶ βραδύπτεροι κρύκοι, (lego κρέκοι,) id est, Ciconiæ & creces mergis admodum infensæ sunt aues. Sed fieri potest ut eandem ob causam propter quam mergos oderunt, tanquam eodem uictu piscibus scilicet, utentes (ut coniicio) ipsæ etiam inter se inimicæ sint. Ciconia aquilas etiã insequitur tempore quo pullos nutrit, & alias rapaces aues: quibus obsistere si sola non ualeat, aduocat alias, Albertus. Aquila & ciconia causam pugnæ habent quòd una comedit oua alterius, Idem. sed Aristoteles sittam scribit aquilæ hostem esse, & eius oua frangere. Herodius (sic uocat aquilam germanam) altissimè uolat, ita ut aues omnes superet. nam si magnæ aues, ut grues & ciconiæ, sublimius ea uolarent, rostrorum acie eam conficerent, Albertus. Ciconia non modo magno uespertilionis odio tenetur, sed hæc etiam illius, Aelianus. Et rursus, Ciconiæ ouis suis perniciẽ molientes, uespertiliones sapientissime uindicant. Cum hæ itaq; solo suo contactu oua ipsa sterilia efficiant, hoc remedio utuntur ciconiæ: Platani folia in nidos suos inferunt, (quod & Zoroastres in Geoponicis confirmat) ad quæ accedentes uespertiliones, torpore comprehensæ, perniciem afferre non queunt. Ciconiæ serpentum hostes sunt, Isidorus.

E.

Aduenæ aues sunt, quæ certo anni tempore à nobis auolant, certo redeunt: quas cum in auiario amputatis pennis longioribus cludimus, inter mansuetas & domesticas uiuere discunt, feritatemq; exuunt, ut grues & ciconiæ, Gyb. Longolius. ¶ Qui sibi metuit, noctu præsertim dormiens, à uenenosis animalibus, nutriat circa se grues, pauones, cygnos, Auicenna: sed Bellunensis pro cygnis ciconias reponit, quod probo. ¶ Ciconia aduentus sui testimonio ueris initium denotat, D. Ambrosius. ¶ Ex ciconiarum cum carniuoris auibus conflictu in Lycia, si ciconiæ cum suis uicerint, frugum fertilitas futura præsagitur: sin carniuoræ, pecorum prouentus abundans speratur, ut supra in C. ex Kiranide recitauimus.

F.

Ciconia in uetere Testamento inter aues mensis impuras censetur: quanquam illic Hebraicam uocem chasida alij aliter interpretantur, nos omnino ciconiam esse credimus, ut in A. docuimus. Cornelius Nepos scripsit ciconias magis placere quàm grues, cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo uelit attigisse, Plinius. Ciconiæ pullos apponere mensis instituit Rufus Prætorius, ut apud Porphyrionem legimus, Grapaldus. Ciconia etiam pietaticultrix Nequitiæ nidum in caccabo fecit meo, Petronius Arbiter. Ciconiam pauci nunc uelint tangere, nedum esse, ob pastum credo quem è serpentibus & luridis bestiolis colligunt. caro eius eadem ferè quæ gruis est, Platina. Idem hanc auem elixari iubet. Mihi aliquando ciconiæ pullum gustanti caro mollis & humida uisa est. Ibidem, ciconiam & gruem Baptista Fiera in cœna sua, tanquam graues cibos improbat. Ibis (inquit) in antiquos redeatq; ciconia luxus, &c. Remedij quidem causa ciconias aliqui esitabant, ut dicetur in G. Ciconiæ in cibo non laudantur, Tragus.

G.

Ciconia assa elixáue si semel anno edatur, uẽre incipiente antequam aduolet (auolet) ad bellum, innocuum & illæsum seruabit quod ad neruos & articulos eum qui comederit. Fugient enim ab eo podagra, chiragra, gonagra, ischias, arthritis, opisthotonus, & quæcunq; neruorum passiones sunt & articulorum, Kiranides. ¶ Ciconiæ pullum (elixatum, Marcell.) qui ederit, negatur annis (multis, Marcell.) continuis lippiturus, Plinius & Marcellus. Si pullum ciconiæ in olla rudi clausa usseris, habebis cinerem illum pro collyrio ad nebulam oculorum, & lachrymarum epiphoram & trichiasin. Quod si collyrium liquidum malueris, mellis acapni quantum sufficit, ut inungi possit, addito, Kiranides. Pelagonius aduersus omnes morbos (aduersus pestem) efficacissimum puluerem

credit esse, si pullum ciconiæ nondum adhuc stantem, (uolantem,) sed iam plumas habētem uiuum in cacabum (ollam testaceam) mittas, & gypses (gypso illinas,) perustumq́ uapore furni, in puluerem redigas, & tritū uitreo uase custodias: (& cum opus fuerit) grande cumulatumq́ cochlearium cum uini sextario (cum uino) animalis faucibus infundas, donec recipiat sanitatem, Vegetius de art. Vet. 1. 17. & Hippiatrica Græca cap. 4. In uentrem pulli ciconiæ exenterati necdum uolantis imponito unciam camphoræ cum drachma ambræ optimæ: & extillantem chymico artificio liquorem colliges, ita ut pro coloris mutatione uasa quibus liquor excipitur ter mutes. Hi faciem purgant & nitidam reddunt, sed postremus præcipuè, Andreas Furnerius in Gallico libello de decoratione naturæ humanæ. Oleum ex ciconijs utilissimum ad inungenda membra paralytica, à Leonello Fauentino his uerbis describitur: Ciconia exenterata & deplumata in sufficiente modo olei communis discoquatur donec carnes ab ossibus separentur. Tum carnes per se contritæ ac denuò in eodem oleo coctæ exprimantur. hoc oleum adseruato. habet enim eundem usum cum uiperino oleo ad paralysin, Leonellus Fauentinus. Aliud ad idem: Pullum ciconiæ rostro sub alam inclinato suffocabis puluino imposito: deinde (incisum nimirum minutatim) in alembico rosario stillatitium ex eo liquorem colliges. & primum membra paralytica decocto cancrorum absq́ sale ablue, deinde liquore è ciconia collecto inunges: atq́ hoc alternis facere aliquandiu perges. Aiunt quosdam omnino resolutos, contractos & claudos huius remedij ui egregiè restitutos esse. neruos enim extendit & dirigit, Innominatus in libro manuscripto.

¶ Ciconiæ uiuæ neruos de pedibus, cruribus & alis aufer: qui podagricos & chiragricos, similes similibus alligati, sanant, Kiranides. Medicamentum naturale ad fistulam pedum, admodum celebre, & à multis comprobatum: Neruos onagri, & apri, & ciconiæ sumito, ac plicatis inde chordis, dextros quidem neruos dextris ægrorum pedibus, sinistros autem sinistris alligato, ac statim dolorem leuabis. Vbi autem dolor conquieuerit, non amplius alligabis, sed ubi rursus dolorem senserit: ac miraberis, quòd neq́ dolor, neq́ aliud quid periculosum subsequatur, quemadmodum multos attonitos fieri conspicimus, ubi pedes fluxionibus tentari desierint. Nonnulli uerò ciconiæ neruos alijs non complicant, uerum retinent, mittuntq́ in phocæ pellem, ac illigant chordis seorsim absq́ neruis ciconiæ plicatis. pedibus ægri similiter illigant dextros dextris, sinistros sinistris, cum Luna est in occasu, uel in signo sterili, & Saturnum ingreditur, Trallianus lib. 11.

¶ Contra uenena omnia ciconiarum uentriculus ualet, Plinius. Echinus (id est interior membrana) de uentriculo ciconiæ, lotus in uino & in umbra siccatus tritusq́, bibitur cum uino diluto aqua marina aduersus uenena mortifera, Kiranid. Tradunt aliqui uentriculum ciconiæ uel eius cerebrum cum uino diluto sumptum, additis duobus granis spicæ nardi curare uenenū cuiuscunq́ naturæ, Ferdinandus Ponzettus. Nec capræ nec oues peste inficientur, si ex ciconiæ uentriculo aqua intrito singulis cochleare unum infuderis, Quintilij Geop. Canem à pestilentia seruat puluis uentriculi ciconiæ, solutus in aqua, inq́ canis os iniectus. idem facit ius elixi eiusdem uentriculi canis ori infusus, Blendus. Furunculis mederi dicitur uentriculus ciconiæ ex uino decoctus (& impositus,) Plinius. ¶ Intestina eius in cibo sumpta colicos sanant & nephriticos, Kiranides. ¶ Fel inunctum uisum acuit, Idem. ¶ Ciconiæ fimum si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse credunt, Dioscor. Nonnulli ciconiarum fimum potum orthopnoicis auxiliari asserunt, Aegineta. Fugienda est materia omnis eiusmodi quæ difficulter comparari potest. qua occasione complures ualidissimas uires talibus materijs testimonio adscribunt suo, ceu non facile redarguendi, uelut qui ciconiarum stercus comitiali morbo mederi scriptitant. Verum quanquam hoc multis alijs quæ scribunt, longè sit parabilius, curiosum tamen est, ut taceam falsum esse, quod de illo est proditū. Nam quidam ijs qui talia memorant, credulus, epoto hoc stercore nihil adiutus est. Nam & antequam experiare promissorum prauitatem ac falsitatem ipsi qui talia scribunt, detegunt. Nam cum multis modis difficulter homines spirent, nec quòd omnibus conferant adscribūt, nec quòd his aut huic. Tametsi sunt inter eos qui talia scriptitant, qui non simpliciter dyspnœæ, hoc est difficilis spirationis, sed orthopnœæ talia esse remedia dicūt, nempe ciconiæ stercus, noctuæ sanguinem, urinam humanam & alia his absurdiora, &c. Galenus lib. 10. cap. 27. de medic. facult. Vnguentum multa experientia cognitum, inueteratæ etiam podagræ accommodatum: Stercoris ciconiæ quadrantem cum pari axungia tritam illinito. Vtere, neq́ cuiquā patefacito. multos enim seruauit, Aetius 12. 44. Idem à Nicolao Myrepso præscribitur, hisce uerbis: Emplastrum ciconiæ omnino podagricos sanans, habet stercoris ciconiæ, adipis suilli ueteris, singulorum selibram. Fimum ciconiarum, sed de nido ipso dum ciconiæ pullos habent, sumes, & cum axungia uetustissima permiscebis & conteres, atq́ emplastri modo pedibus appones, efficaciter podagram sanabis, Marcellus empiricus. Ciconiæ fimum cum hyoscyami folijs & lactucæ syluestris, podagricis prodest, Kiranides. ¶ Oua ciconiæ cum uino soluta, denigrant capillos. oportet autem cum pasta (farina subacta) frontem & oculos operire, ne liquor defluens has partes tingat. Capilli iam tincti, ablui debent, & oleo irino inungi, aut omphacio in quo solutus sit adeps ursinus uel aprinus, Kiranides. Auicēna oua auis alhabari (tardam Bellunensis exponit) item oua alocloæ (aliâs alochloch: ciconiam intelligo, quæ aliâs lalath & lacalit dicitur Arabicè) capillos denigrare scribit.

H.

a. Ciconiæ quaſi cicaniæ à ſono quo crepitant dictæ ſunt, Iſidorus. Κικώνιον, auis ſic dicta memoratur in Lexico Varini, non alia nimirum quàm ciconia Latinorum. Ciconias Germanis **Storcken** dictas, παρὰ τὴν στοργὴν, hoc eſt à mirabili illo affectu & amore quo parentes prolem proſequũtur, et proles illos uicíſsim, Gaſp. Heldelinus pulchrè diuinat. ¶ Sed huic operi exigẽdo quaſi quandam machinam commenti maiores noſtri regulam fabricauerunt, in cuius latere uirgula prominens ad eam altitudinem, qua deprimi ſulcum oportet, cõtingit ſummam ripæ partem. id genus menſuræ ciconiam uocant ruſtici, Columella lib. 3. Telonem hortulani uocant lignum longum, quo hauriunt aquas (è puteis.) hoc inſtrumentum Hiſpani ciconiam uocant, eò quòd imitetur eiuſdem nominis auem, leuantem ac deponentem roſtrum dum clangit, Iſidorus. Organon quo ex puteo hauritur aqua celonium inuenio appellatum: ciconiam quidam Latinè dicunt, Cælius. Κηλώνειον, τὸ γεράνιον, Suidas, cum ει. diphthongo in penultima. idem rurſus eandem uocem cum iôta ſimplici in penultima, equum admiſſarium, ἵππον ἐπιβατήριον, interpretatur. Sed Heſychio κήλων admiſſarius eſt, ὀχευτὴς ſimpliciter: Celonium uerò tum per diphthongum, tum per iôta ſimpliciter, lignum quo aqua hauritur, ἀντλητήριον ξύλινον, & κήλων quoq; ἄντλημα. Et ſanè uidetur κήλων uox primitiua eſſe, κηλώνιον diminutiua, ut melius per iôta tantum ſcribatur. etſi Varinus cum diphthongo ſcribat, & antepenultimam per ο. breue, deriuans à κάλον, quod eſt lignum, & uerbo νεύειν, τὸ ἀνανεῦον καὶ κατανεῦον ξύλον. interim tamen geranium, id eſt inſtrumentum hauſtorium paruum interpretatur; quaſi uocem diminutiuam agnoſcens. Κηλώνιον equum admiſſarium idem dictum ait παρὰ τὸ κήλων, quod eſt calidum, ego παρὰ τὸ κήλεον legerim, quod poëtis feruidum ſignificat, & ignis epitheton eſt. Euſtathio κήλων aſinus admiſſarius eſt, & per metaphorã etiã homo libidinoſus, à uerbo κηλεῖν quod demulcere & delectare ſignificat: & κηλωσὸν lupanar, à uerbo κηλόω κηλώσω, cuius turpis ſignificatio ſit. Et forte tum κήλων pro libidinoſo, proq; admiſſario iumento, tum uerbum κηλοῦν pro συνουσιάζειν, (ut uidetur,) metaphoricè à ſordida plebe ſic dicta ſunt, διὰ τὴν ὁμοίαν κήλωνι ἀντλητηρίῳ κίνησιν πρὸς τὸ συνουσιάζειν, ut κηλοῦν ſit Græcis quod ceuere Latinis. Nos lignum illud oblongum, quod alteri in terram infixo tranſuerſum imponitur, ut anteriore ſui parte (cui funis cum urna appẽditur) ceu roſtro gruis ciconiæue inſtar nutans, in puteum demittat, urnam, renuensq; extrahat, uocamus **ein brunnenſchwenckel.** Aliqui ſimpliciter perticæ oblongæ abſolutę, funem cum uaſe appendunt, & perticam manibus demittunt in puteum: quam ipſam quoq; aliquis celonem uel celonium dixerit, ut & perticam illam qua per canalem in puteo inſerta (inſtrumento quali ſentina nauiũ exhauritur) aqua per eundem canalem regurgitat: Et forte hoc eſt quod Heſychius ſcribit, κήλων ὁ ἐν τῇ νηῒ λεγόμενος. Iſidori uerba qui hoc inſtrumentum telonem uocat, Sipontinus etiam repetit: Sed eruditi quidam tollonem potius uel tollenonem uocandum conijciunt. Nam tolleno, genus eſt machinæ, ut ait Feſtus, à tollendo dictum, quo trahitur aqua in alteram partem prægrauante pondere, à tollendo dictum. Collectis rurſus animis in arietes tollonibus libramenta plumbi aut ſaxorum, ſtipitésue robuſtos incutiebat, Liuius 8. belli Maced. Vel tollenonum hauſtu rigandos, Plinius lib. 19. Heus ſic tolloni gratia: cape hanc urnam tibi, Plautus Rud. Tolleno deſcribitur à Vegetio 4. 21. ¶ Πελαργὸς ciconia Græcis dicitur, uocabulo compoſito ex contrarijs. nam πελὸν (oxytonum) nigrum ſeu liuidum ſignificat (ut & πελιδνὸν, uel πελιὸν: unde πελιώματα, liuores; uibices, ſuggillata,) & ἀργὸν album, Euſtathius, Suidas, Etymologus. διὰ τὸ ἔχειν πτερὰ μελάντερα ἢ λευκὰ, Suid. lego, μέλανα καὶ λευκά, ut & Euſtathius habet in Iliad. λ. & Etymologus. Πελαγὸς pro πελαργὸς poëticum eſt, rhô litera omiſſa, Etymologus. Κίκυψ, ciconia, ut Gelenius in Lexico ſymphono ſcribit. ego hãc uocem nuſquam reperio. Proxima quidem huic uox eſt cucupha, κουκουφά. ſcribit autẽ in Hieroglyphicis Orus Aegyptios gratitudinem ſignificantes, cucupham pingere. ubi Mercerus interpres in Obſeruationibus ſuis cucupham, ciconiam eſſe conijcit. ſed quærendum an forte upupa ſit, quæ ipſa quoque à pietate in parentes celebratur, eoq; nomine apud Aegyptios in honore eſt, ut Aelianus refert. Erodium auem, ἐρωδιὸν Suidas ciconiam eſſe putat, aut ciconiæ ſimilem: nos omnino ardeam eſſe ſuo loco oſtendimus. Ybos uel ibis pro antho aue apud Albertum legitur: qui eam ſtultè eandem ciconiæ facit. ſed & recentiores quidam ibidem cum ciconia confundunt. Inſula Heroum è regione Boryſthenis fluuij ſita uocatur etiam Leuce, ab auibus albis. nam κινώπετα λευκὰ aues albas Euſtathius illic interpretatur. intelligit autem fortè (inquit) laros albos, uel ſecundum alios ciconias.

¶ Epitheta. Candida pennis ciconia, Ouidius 6. Metam. Glotorans, apud Textorem. Ciconia etiam grata peregrina hoſpita, Pietaticultrix, gracilipes, è tota Iſtria (Crinitus & alij legunt choraliſtria, quod placet,) Auis exul hyemis, titulus tepidi temporis, Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo, Petronius Arbiter. ¶ Μακροὶ πελαργοί, Philes. Ζάεικον, epitheton ciconiarum, Heſychius. ſed uidetur potius peculiare in aliqua lingua ciconię hoc nomen ſubſtantiuum eſſe, ad Germanicum ſanè **Storck** alludit.

¶ Deriſuri aliquem digitis dextræ manus in unitatem collectis ueluti ciconiæ roſtrũ effingunt, & manum poſt tergum eius motitantes deridẽt. Perſius, O Iane à tergo quem nulla ciconia pinſit. Vnde paulò poſt poſticam ſannam appellat: Poſticæ occurrite ſannæ, hoc eſt deriſioni quæ poſt tergum fit, Perottus. A ciconia fit ciconinus, ut ciconinum roſtrum, Idem.

¶ Πελαργιδεῖς Ariſtophani & Aeliano dicuntur, ciconiarum pulli: ut ἀετιδεῖς aquilarum, Suid.

Videtur autem forma patronymica. Πελαργίδης, ὁ τοῦ πελαργοῦ (malim πελαργοῦ, cum rectum πελαργὸς oxytonum ferè ſemper ab eruditis ſcribi inueniam) γόνος, Varinus in Λαγωός. ¶ Πελαργὸς, genus uaſis fictile, Heſychius: nimirum à figura roſtri prominentis, unde & alembica uulgò dicta, hoc eſt uaſa roſtrata, in quibus uapores per halitum ui ignis euecti è uaſis ſubiectis (cucurbitas uocant) in liquorem denſantur, & cauo limbo excepti per roſtrum deſtillant, non ineptè pelargos aut ciconias nominâris. Λάϊνον, λίθινον, πελαργόν, Heſychius: denotans fortè eiuſdẽ figuræ uaſis genus lapideum. Varinus nihil tale habet. ¶ Ὀρεοπέλαργος, id eſt ciconia montana inter aquilas dicta eſt. ¶ Pelargitis herba, πελαργῖτις, ac ſi ciconiariam dicas, nominatur apud Galenum de compoſ. med. ſec. locos lib. 9. cap. 2. ſect. 3. inter remedia ſplenicorum ex Aſclepiade. propinantur eius tritæ cochlearia duo cum aceto mulſo. Cornarius fatetur ſe ignorare quæ herba ſit: quod & ipſe fateor, coniicio tamen geranium primum eſſe, quod inter nomenclaturas Dioſcoridi adſcriptas pelonitis etiam nominatur, quanquam nulla ei ad lienem uis attribuitur. Vaſorum quidem quæ ſemina includunt figura, ut gruis roſtro confertur, unde gruinaria dicitur, ciconiæ etiam roſtro rectè conferri poteſt, quare & à Germanis ab utriuſq; auis roſtri ſimilitudine appellatur, ſtorckenſchnabel/kranichſchnabel. ¶ Πελαργᾶν Pythagoræ ſignificabat conſulere & admonere, Suidas & Varinus. Πελαργοχρῶτες νῆες apud Lycophronem dicuntur naues ciconiarum coloribus tinctæ, hoc eſt atro & candido diſcretis; Euſtathius & Varinus in Μίλτος. A Lycophrone naues ciconias appellari crediderim, quòd ut hæ ſuperiore corporis parte albis, inferiore nigris ſint pennis: ita naues albo uelo utantur, cætera parte propter picem, qua oblinuntur, nigra, Gaſp. Heldelinus. Pelargicæ, id eſt ciconiariæ leges, πελαργικοὶ νόμοι, ab Ariſtophane dicuntur, quæ parẽtes à liberis nutriri, ἀντιπελαργεῖσθαι, ſanciunt, Suidas: ut ſupra in D. recitauimus.

¶ Icones. Ciconia ſuper ſceptris regum antiquitus ſculpebatur, hippopotamus in imo, ut uiolentiam & impietatem iuſtitiæ pietatiq; apud reges præſertim cedere & ſubiici debere innueretur: ut ſupra in D. docuimus. ¶ Apollonius Tyaneus olim cum ciconias marmoreas pinxiſſet, è Byzantio ueras expulit, Io. Tzetzes 2.60. Non ciconiam, ut Grammatici quidam putarunt, ſed cornicem concordię ſymbolum eſſe Politianus in Miſcellaneis oſtendit, uide in Cornice. Aegyptii ut parentis amatorem ſignificent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non ſeparatur ab illis, uerum ad ultimam uſq; ſenectutem permanens parentibus uictum ſufficit, Orus.

¶ Propria. Ciconius nomen eius qui Brixiam condidit, ut quidã tradunt. Cicones Homero populi Thraciæ ſunt iuxta Hebrum. ſed his nihil commune cum ciconia aue, cum eius appellatio hæc Latina ſit. ¶ Varus Pergæus ſophiſtes à forma naſi Pelargus cognominabatur, id eſt ciconia, Cælius. Pelarga Potnei filia Pauſaniæ memoratur. Πελαργικὸς apud Ariſtophanẽ in Auibus Neptuni cognomen eſt, pro Pelaſgico, ut ad pelargum, id eſt ciconiam alluderetur, quemadmodum & Sunieracus ibidem pro Suniarato cognominatur, ut alluſio fieret ad accipitrem, quoniam in auium rep. ſermo eſt: uel pro pelagio, quoniam pelagi præſes eſt Neptunus, ut Scholiaſtes monet. In eadem fabula memoratur pelargicus murus, πελαργικὸν τεῖχος, qui Athenis in arce fuit: cuius & Callimachus meminit, Τυρσηνῶν τείχισμα πελαργικόν. uocat autem murum Tyrrhenum, quòd à Tyrrhenis ſuffoſſus & dirutus ſit: quos qui uiderant pelargos nominabant, propter ſindones quas geſtabant, Etymologus. Erant nimirum ſindones illæ albo & atro coloribus diſtinctæ, à quibus etiã monachorum & monialium neſcio quæ genera hodie pelargos & pelargas dicere poſsis. Didymus Pelargicum murum in petris ſitum fuiſſe ſcribit. Coniecerim ego ita dictum quòd ſuper eo forte ciconiæ nidificarent: ut & Pelargicum collem album in Iouis Dodonæi luco, cuius mentionem facit Euſtathius Iliad. π. ubi Iupiter Pelaſgicus cognominatur: alia lectio Pelargicus habet, inquit Euſtathius, à colle prædicto. Πελαργοὶ fabula ſic inſcripta ab Ariſtophane citatur ab Athenæo.

¶ b. Ciconia candida pẽnis, Ouidius 6. Metam. Gracilipes, Petronius Arbiter. Auis quam Galli uulgò flambant uocant, Bellonius phœnicopterum interpretatur, ciconiæ ſimilis eſſe fertur, ſed roſtro recuruo, breuiore, tota eſt alba: partes uerò alarum rubent, quæ in ciconiis nigræ ſunt.

¶ c. Ciconia (chaſida) pro manſione ſua habet abietes, Pſalm. 103. interprete Munſtero. Ciconia (chaſida) in cœlo cognouit tempus ſuum, Hieremiæ 8. Choraliſtria, epithetõ ciconiæ apud Petronium Arbitrũ à uocis aut ſoni potius crepitatione. quærendũ an legi poſsit crotaliſtria. eſt enim crotalum inſtrumentum quod manu pulſatur, laminis quibuſdam ex ære rotundis, ſonum ex colliſione reddentibus. Auis exul hyemis, apud eundem. Quum Pompeius Magnus animi releuandi gratia ad ædes Luculli in Tuſculano forte ſe contuliſſet, Lucullum culpauit, quòd ædes magnis quidem æſtatis caloribus adpoſitas, cæterum ſæuiente hyemis rigore incommodiſsimas eduxiſſet. Cui ſubridens Lucullus, prudenter, ut ſolitus, reſpondit: An uerò, ô Pompei, minus tibi nos quàm ciconiæ mentis habere uidemur, ut non cum ipſo pariter tempore ſedem quoq; permutemus?

¶ e. Pelargi uictoris cor in accipitris aut uulturis uicti pelle ligetur, ſcribaturq; in corde, Quoniam uici aduerſarios, hoc amuletum dextro brachio alligatum quicunq; geſtârit, inuictus erit & admirabilis in bello & certaminibus omnibus, potieturq; indubia uictoria & magna, Kiranides.

¶ h. Gaſpar Heldelinus Lindauienſis ciconię encomium doctiſsima declamatione noſtra memoria condidit. Quis dedit ciconiæ (chaſida) pennas & plumas? Iob 39.

¶ Circa Theſſaliam aiunt tantam ſerpentium uim prouenire, ut niſi à ciconiis conficerentur, incolas

incolas pellerent. Quamobrem ciconias honore afficiunt, & ne quis occidat lege sanxerũt, eadem in eum qui occiderit pœna decreta qua homicidas puniunt, Aristot. in Mirab. & Plinius. Noceri eis omnibus quidem locis nefas ducunt, sed in Thessalia uel maximè, ubi serpentium immanis copia est; quos dum escandi gratia insectantur, regionibus Thessalicis plurimum mali detrahunt, Solinus. Thessali ciconias colunt, eò quòd serpentium magnam multitudinem in regione (aliquando) perdiderint, quare lege sanxerunt, ut exilio mulctetur quisquis ciconiam occiderit, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Ciconiæ apud Aegyptios eò uneratione habent, quòd senectute affectos parentes alunt, Aelianus. ¶ Ciconiam non ut grues prodigium facere dicunt: sed in auguriјs haud dubiam ferre concordiæ significationem, Alexander ab Alex. Anno à Christi natiuitate 454. cum Attila Aquileiam obsideret, ciconias animaduertit quæ in turribus ciuitatis nidificauerant, uno impetu ex urbe migrare atq; fœtus suos exportare: unde magnam in urbe famẽ esse coniecit, & milites hoc auspicio exhortatus tanquam urbem interitui proximam ciconiæ desererent, urbem cepit. Aues hominibus deorum uoluntatem nunciant, Iunonis ciconia, Mineruæ crex & noctua, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis uulturios, ciconias, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes.

¶ In Germania quidam, ut fertur, stultitiam simulans propter paupertatem, liberos suos in ciconiarum nidum imposuit tanquam ab illis alendos: quo animaduerso annona à magistratu donatus est. ¶ Pallas apud Ouidium Metam. 6. cum Arachne contendens, in tela sua Antigonen pinxit ausam contendere quondam Cum magni consorte Iouis: quam regia Iuno In uolucrem uertit: nec profuit Ilion illi, Laomedónue pater, sumptis quin candida pennis Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro. Alexander Myndius ciconias scribit exacta ætate decursaq; circum Oceanitidas insulas uolantes, hoc præmium pro pietate, quam gesserint aduersus parentes, assequi, ut ex auibus conuertantur in homines: quod existimo confictum, ob pietatem & sanctitatem hominum illarum insularum, Aelianus. De ciconia rege dato ranis à Ioue fabulam inter Aesopicas legimus, quam G. Heldelinus in Ciconiæ encomio elegantissimè describit.

¶ Prouerbium ἀντιπελαργεῖν, ac si reciconiare dicas, ut retaliare, explicatũ est supra in D. O Iane à tergo cui (aliqui legunt, quem) nulla ciconia pinsit, Nec manus auriculas imitata est mobilis albas, Persius Sat. 1. id est, quem nemo digitis dextræ manus in unum collectis ad instar rostri ciconiarum ridet. Verbi pinsere (quod à Græco πτίσσειν factum uidetur) nota est significatio, unde & pistillum & pistrinum dicimus ac pistorem. Pinsebantur enim in pilis olim fruges, pistillo subinde alternis immisso eleuatoq;. unde hordeum sic suis corticibus exutum ptissanam uocant, cum prius ἄπτισον, hoc est integrum nec decorticatum esset.

¶ Alciati emblema, inscriptum, Gratiam referendam,

Aërio insignis pietate ciconia nido,
Inuestes pullos pignora grata fouet.
Taliaq; expectat sibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
Nec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum
Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

DE AVIBVS CICONIAE SIMILIBVS.

TRINCOS auis nominatur Monspessuli in Gallia, ut audio, auis ciconiæ persimilis, minor tantum: quæ serpentibus similiter uescitur, sed regionẽ non mutat. ¶ Est & circa Oceanum Germanicum, ut in Dania, auis magna ciconiæ similis, paucę carnis, quam ONSCHVAL Germanicè uocitant. ¶ Oppianus in Ixeuticis meminit auis innominatæ, quæ ciconiјs similis sit, sed minor, rostro magno & acuto ensis instar, serpentium hoste, &c. ut recitauimus supra in Ciconia D.

¶ De ibide, quam aliqui ferè colore tantum & rostri aduncitate à ciconiјs differre putant, suo loco dicetur. Strabo eam magnitudine & figura ciconiæ persimilem esse scribit: item de Phœnicoptero alibi.

DE CICONIA NIGRA.

INVENITVR etiam genus ciconiæ dorso omnino nigrũ, uentre subalbum, quod non in locis habitatis ab hominibus, sed in paludibus deserti nidificat, Albert. Idem ex Aristotele de historia anim. 9. 6. pro ichneumone (quanquam eam uocem ex Auicenna corruptè legit anschycomon & thyamon) ibidem interpretatur, quæ sit auis Aegyptia, nempe ciconia tota nigra in dorso, & inuenitur etiã fusca, (grisea,) inquit. Nos hanc ciconiam nigram appellamus, ein schwartzer Storck; quæ sæpe reperitur in montanis & syluosis Heluetiæ locis, ut circa Eremum D. Virginis, circa Lucernam oppidum, circa Tosam fluuium, & alibi. Forma & magnitudine à ciconiјs propriè dictis non differt. Nidulatur in arboribus, præcipuè abietibus. quòd si rostrum aduncum haberet, ibidum generi adnumerassem. nunc cum id ei rectum sit, ciconiјs subiungere placuit. Ciconia nigra quam ipse uidi Septembris initio captam cis Alpium montem non procul ab urbe nostra dissitum, huiusmodi erat: Dorsum colore eminus totum nigrum apparebat; sed si propius inspiceres uanelli uel corui syluatici colorem referebat, in quibus color niger, si

propius consideres, cum uiridi uel subcœruleo & pauco purpureo mixtus uidetur. Ventri & lateribus sub alis color albus. Auis tota à principio rostri ad extremos pedes extensa, dodrantes quinque cum dimidio excedebat. Rostrum magnum & ualidum erat, colore puniceo, ut crura etiam ac pedes. Longitudo rostri supernè à mucrone extremo modicè deorsum inflexo, usque ad initium plumarum capitis, digiti octo. Oculos pellicula rubra ambiebat, orbicularis, nisi ante & retro in angulos desineret. Collum pedem ferè uel digitos quatuordecim longum: Ala dodrantes quatuor, si ad finem longissimæ pennę in rectum quoad fieri potest extensæ mensura procedat: cauda dodrantem: & similiter cruris pars supra genu ad coxã: inferior uerò pars à genu ad pedem paulò breuior erat. Corpus item inter collum & caudam dodrãtale. Dorsum & pectus latiuscula, ut in ansere ferè. Digiti pedum diuisi, apparebat tamen initium quoddam membranæ palmipedum, præsertim inter duos longiores digitos. digitus medius quinque digitos longitudine æquabat. Lingua breuissima. Pondus, libræ medicinales septem cum dimidia. Longiores in alis pennæ magis quàm cæteræ nigricabant. Qua parte alæ iunguntur corpori, oblonga cauitas retrorsum extensa cernebatur. Anterior pars pennarum intra posteriores condebatur. Intestina erant inuoluta. In femore dissecto neruos quatuordecim inueni magnitudine differentes, quorum duo latissimi in genu partem cartilagineam se inserebant utrinque; sex alij minores erant. tres minimi. Postremò tres planiori parti incumbentes minimis aliquanto maiores. Fel uiride erat. In uentre apparebant quisquiliæ quædam stercorosæ ceu fimi bubuli, & inter eas reliquiæ quædam scarabeorum uel locustarum, nempe capita & uaginæ, quarum quædam erant discretæ ceu cortex in hippuri: Vnde conijcio eam tum herbis tum crusta tectis insectis uesci. Sono eam crepitare aiunt similiter alijs ciconijs. ¶ In cibo ferini admodum odoris est, & ferè piscosi. Videtur prius elixari debere, tum assari & aromatibus condiri. caro eius paulò minus rubet quàm troctæ uel salmonis. adeps etiam nonnihil rubet. Caro mihi gustanti sat bona & dulcis uisa est, sed pellis tenacior est, & grauiter olet, ut eam detrahi præstet. & forsan ea detracta, præcedente elixatione nihil opus fuerit. Pediculis infestatur.

DE CINAMOMO AVE.

CINNAMOLGVS (apud Plinium, aliâs cynamulgus) auis Aristoteli cinnamomus uocatur, nisi quis κιννάμολγον, non κιννάμωμον, in eo quoq; scribendum censeat, Hermolaus in Plinium. Ego omnino cinamomum duntaxat scripserim, à cinamomo aromate, ut ex sequentibus apparebit, idq; per n. simplex. nam apud Græcos semper κινάμωμον scribi reperio pro aromate simul & aue apud medicos, Theophrastum, Aelianum, Philem, Dionysium & eius interpretem Eustathium. ὄρνιθες δ' ἑτέρωθεν ἀοικήτων ἀπὸ νήσων ἦλθον φύλλα φέροντες ἀκηρασίων κινναμώμων, Dionysius in periegesi. Nestor etiam Grammaticus contendit cinamomum prima syllaba correpta scribendum, quanquam poetę aliquando carminis gratia produxerint. Atqui cinnamum eadem significatione, apud Martialem, Ouidium, Claudianum poëtas n. duplici scribitur, & Plinium quoq; lib. 10. & Solinum, unde & cinnamologus dici posset hæc auis, quam uocem in Pliniano indice reperimus, ut spermologū & cnipologum aues dicimus, nam cur cinnamolgus aut cynamulgus scribatur, nulla planè ratio est. Plinius in fine lib. 12. Historiæ naturalis, diuersi etiam cinnami meminit: quod (inquit) caryopon appellant. Hic est succus nuci expressus, multum à surculo ueri cinnami differens, uicina tamen gratia, (unde nomen quoq; idem coniicimus impositum,) in Syria nascens. Id forte carpesium fuerit, cum & nomen alludat, & pro cinnamomo substituatur, & in Cilicia Syriæ uicina nasci dicatur: quanquam fructus cubebæ, quæ carpesium creditur, acinus uel bacca potius quàm nux est. zibibas quidem uuas puto Arabica aut uicina lingua uocari. Videtur sanè mihi Hebraica uel Arabica huius uocis origo esse, siue à ken, קן, id est nido, quòd in Arabia ex nido auis eodem nomine dictæ sagittis decuteretur: siue à kaneh, קנה, quæ uox cannam & arundinem significat. est enim cinamomum cortex fruticis figura cannæ seu canalis instar, unde & Galli hodie uulgo canellam uocitant.

¶ In Arabia cinnamomus (τὸ κιννάμωμον, genere neutro) auis appellatur, quam surculos cinnamomi portare, ac nidum ex his conficere aiunt. nidificat excelsis arboribus & ramis: sed incolæ sagittis plumbatis nidum petunt, atq; ita discusso in terram cinnamomum legunt, Aristoteles, Aelianus & Philes. In Arabia cynamolgus (aliâs cinamomus) auis appellatur, cinami surculis nidificat. Plumbatis eos sagittis decutiunt indigenæ, mercis gratia, Plinius. Phœnix rogos suos struit cinnamis, Solinus. Et mox, Cinnamolgus perinde Arabiæ auis, in excellentissimis lucis texit nidos è fruticibus cinnamorum: ad quos quoniam non est peruenire propter ramorū altitudinem & fragilitatem, accolæ illas congeries plumbatis petunt iaculis, deiectasq; pretijs uendunt amplioribus, quòd hoc cinnamum magis quàm aliud mercatores probent. Dionysius Afer cinamomū canens ex insulis inhabitatis ab auibus eiusdem nominis afferri, terram quæ cinamomū ferat ignotam esse insinuat, quod & Herodotus scribit. coniicimus tamen insulas aliquas circa mare rubrum intelligi. Apud Aristot. tum surculos ipsos, tum aues ex illis nidū struentes (κινάμωμα τὰ) cinamoma (genere neutro plurali, quod apud Græcos commodius fit, apud quos ὄρνεον etiam generale auium nomen, neutrum est. ego nullum præterea neq; apud Græcos neq; Latinos auis nomē neutri generis noui) dici apparet, Eustathius. Cinamomum Arabes mirabilius quàm thus aut casiam legunt. nam aut quo modo, aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: nisi quòd probabili ratione utuntur quòd quidam uolunt id gigni in his regionibus, ubi Dionysius educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdam alitibus ad nidos è luto constructos in præruptis montium & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: Boum asinorumq; defectorū, & aliorum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca portant: & ubi iuxta nidos posuêre, procul abscedunt. Ad hæc frusta delapsæ uolucres, ad nidos suos carnem comportant: cui sustinendæ impares nidi, ad terram discissi labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt, Herodotus lib. 3. Cinnamomum fabulosa narrauit antiquitas, princepsue Herodotus, auium nidis, & priuatim phœnicis, in quo situ Liber pater educatus esset, ex inuijs rupibus arboribusq; decuti, carnis quam ipsæ inferrent pondere, aut plumbatis sagittis, Plinius. Et mox, Omnia falsa: siquidem cinnamomum, idemq; cinnamum, nascitur in Aethiopia, &c. ¶ Cynamulgos auicula in Aethiopia de cinamomo nobiliore nidum texit, &c. hæc auicula cum suis interaneis non euiscerata comeditur, propter aromaticum odorem eorum quibus nutritur, Albertus sine authore. Nos apud Plutarchum rhyntacen auiculam legimus apud Persas nasci, in qua nihil inueniatur excrementi, sed interna omnia adipe plena sint: unde eam aëre atque rore solum nutriri arbitrantur. ¶ Idem Albertus Aristotelis ex hist. anim. 9. 14. de alcyone locum transferens, alcyonem cum cinamomo aue imprudenter confundit: ut & alij eum secuti ineptissimi scriptores.

CINDAPSVS, Κινδαψός, auis quędam, Suidas, Hesychius & Varinus. Est & musicum instrumentum eiusdem nominis, ὄργανον κιθαρισήριον: (pro quo etiam σκινδαψὸς legitur in Lexico uulgari, nescio quàm rectè,) eadem uoce Indus significatur, Hesychius.

CINOPEON, Κινώπεον, ὄρνεον, Varinus: tanquam certa quædam auis species hoc nomine indicetur: uel potius auis in genere. Ego κινώπετον legendum suspicor: quæ uox aliquando auem in genere significat. Nam apud Dionysium Afrum κινώπετα λευκὰ Eustathius aues albas interpretatur, ut scripsimus in Ciconia H.a.

CINNYRIDES, Κιννυρίδες, auiculæ paruæ, τὰ μικρὰ ὀρνίθια, Hesychius & Varinus: per ono-

matopœiam fortè ſic dictæ, ſiue quis in genere (propter τὰ articulum adiectum) quaſuis paruas auiculas hac uoce deſignari putet: ſiue certam aliquam ſpeciem. Nam & κίοσιεις, & κίσιρνις, ſpecies auis, apud eoſdem legitur.

DE CNIPOLOGO, QVEM CVLICILEgam Gaza interpretatur.

ARISTOTELES hiſtoriæ anim. 9.3. picorum genera enumerans, poſt dryocolapten ſiue pipram, id eſt picum Martium maiorem minoremq́, & coliòn (galgulum interpretantur) ſiue picum uiridem, qui omnes non alio magis uiuunt quàm uenatu uermiculorum circa arbores lignáue naſcentium, quos Græci κνίπας uel σκνίπας uocant: In ijs (inquit) eſt & auis quæ proprio nomine κνιπολόγος dicitur: magnitudine parua, quanta eſt acanthylis. colore cinereus, diſtinctus maculis, uoce parua. hic etiam lignipeta eſt. Gaza pro cnipologo culicilegam uertit, quod non placet. Etſi enim cnips uel ſcnips apud Græcos aliquando pro culice aut inſecto uolucri accipiatur, tamen cum certum ſit coſſos, id eſt uermes qui ligna erodūt σκνίπας dici, & pici (inter quos hic minimus eſt) coſsis uermiculisq́ magis quàm culicibus uictitent, unde & dryocopi & xylocopi, id eſt lignipetæ dicuntur, cum culices uenandi gratia, ligna roſtro impetere nihil opus ſit, cnipologon Græcum uocabulum potius relinquere, quàm culicilegam cum Gaza Latinè dicere uiſum eſt. CVLICILEGA uerò alia auis fuerit, κωνωποθήρας à uenatu culicum Heſychio & Varino dicta. Albertus cnipologi deſcriptione ex Ariſtotele poſita, ut iam recitauimus, in picorum genere: hæc etiā auis (inquit) uocatur apud nos picus generali nomine.

¶ Guil. Turnerus in libro de auibus cnipologon facit motacillæ genus albo nigroq́ uariè diſtinctum, deceptus nimirum translatione: ut Eberus & Peucerus quoq́, qui cnipológon Germanicè interpretantur Fliegenſtecher, id eſt muſcipetam. hæc (inquiunt) à motacilla differt, quanquam & ipſa caudā moueat, muſcas uenatur & culices, colore cinereo maculis diſtincto, uoce parua, magnitudine ſpini. Sed Turnerus poſtea re melius perpenſa, in familiari ad nos epiſtola: Culicilegam Ariſtotelis (inquit) in terra Bergenſi (in Britannia) uidi, tota cinerei ferè coloris eſt, & ſpeciem habet pici Martij.

¶ Eſt apud nos auicula minima in ſyluis lignipeta, uariè diſtincta, per arbores reptans & coſſos diſquirens, quam Turnerus certhium uel certhiam Ariſtotelis eſſe conijcit, cuius figuram & deſcriptionem ſupra dedimus in Certhia, ubi plura de hac auicula leges. cui ſi color cinereus conueniret, omnino cnipologon faceremus, nunc cum colore differant, natura tamen et genere aues proximas eſſe dicemus. Vtriq; natura pici, hoc eſt circa arbores uerſari, & coſsis uiuere. nam certhiam θριποφάγον Ariſtoteles facit, ut cnipologon κνιποφάγον. utriq; magnitudo exigua. Sed cnipologo uox parua, φωνεῖ δὲ μικρὸν, Ariſtoteles. certhiæ clara, φωνὴ λαμπρά. ¶ Culicilega, hoc eſt cnipologos ueterum Græcorum, hodie à Græcis ſuſurada uocatur, à Gallis bergeronnette, ſimilis aui cui apud Gallos nomen lauandiere, (alaudam criſtatam eſſe puto,) Bellonius.

CLIVINAM quoq; auem ab antiquis nominatam animaduerto ignorari. quidā clamatoriam dicunt, Labeo prohibitoriam, Plinius. Ego non certam aliquam auem, ſed quæcunq; in auſpicijs aliquid ſuo clamore fieri prohiberet, ſic dictā ex uerbis Feſti conijcio. Is enim, Cliuia (inquit) auſpicia dicebant antiqui, quæ aliquid fieri prohibebant. omnia enim difficilia, cliuia uocabant. unde & cliua, loca ardua.

DE COCCOTHRAVSTE.

A.

OCCOTHRAVSTES, κοκκοθραύστης auis quædam eſt, Heſychius & Varin. Nos hoc nomine appellare uoluimus auem cuius effigiem in ſequenti pagina damus, quod roſtro ſuo coccos & interiora grana ſiue oſsicula ceraſorum confringere ſoleat, ut nucleis ueſcatur. Italice friſon uel fruſone nominatur, uel griſon: & circa Verbanum lacum franguel montagno, id eſt fringilla montana. Gallicè choche pierre: & alibi (ut audio) caſſenoix, id eſt nucifraga, quod nomē Caryocatactæ aui ſupra deſcriptæ magis cōuenire uidetur. Germanicè Steinbyſſer, Klepper, apud Heluetios: Kernbeiß, in Auſtria: Kirßfinck, circa Francfordiam ad Mœnum: & alibi Kirſeſchneller. Eberus & Peucerus acanthidis duo genera faciūt: minus (inquiunt) quod nō ualde diſsimile cardueli colorem ex albo nigroq; mixtum habet: nos etiam Diſtelfincken uocamus. Maius fringillam duplo excedit, cætera ferè ſimile, Germanicè dictum Kirchfincken, (lego Kirßfincken,) & Kernbeyſſer, colore utrunq; genus ignobile, ſed ualet & commendatur amœnitate uocis, Hęc illi. Audio etiam Bollebick alicubi uocari, hoc eſt gemmiuorā, quòd gemmas arborum comedat, ſicut illa quæ per onomatopœiam à noſtris Gügger dicitur. Auem etiam cui à uiriditate nomen apud nos, ut Turnerus ſcribit, aliqui Kirßfinck appellant, ſed legendum arbitror Hirßfinck, à milio quo in cibo utitur. Eſt & alia auis Steinbyſſer dicta, quòd calculos puto in ripis fluminum roſtro feriat dum muſcas petit, de qua in Motacilla dicemus. hanc enim Turnerus

nerus cinclum esse coniicit. Coccothraustes noster lingua Turcica, ut audio, giegen uocatur.

B.

Magnitudo ei alaudæ aut loxiæ nostri. Rostrum durum, ualidum, breue, latum, simile fere rostro auis quam Gügger uocamus, maius, fuscum. Color capitis (in fœmina) charopus uel ex flauo ruffus, in pectore & uentre ex cinereo rubicundus. Pennæ alarum superius nigricant, in medio albent, in imo coloris fere cœrulei uel indici sunt. item minores aliæ superinnatæ partim albicant, partim charopæ sunt. Pennis nigris rostrum inferius ambitur, & similiter oculi. Collum pronum & utrinq; ad latera plumis uestitur cinereis. dorsum ex ruffo nigricat. propius caudam charopæ sunt pennæ, extremæ in cauda albicant.

C.

Capitur in syluis, & in cibum uenit. Cerasorum ossa frangit & nucleis uescitur. Cantu peculiari nec insuaui utitur, cymbalorum (ut audio) fere æmulo. caueis tamen includi non solet, nisi raro forte. Nam nuper auceps quidam, ut rem ridiculam ostentaret, turdi genus Bohemicum (ut Germani appellant) in cauea inclusit, idq; cerasis aridis pasci assuefecit. quæ cum turdus integra deuoraret, ossicula cerasorum quæ subinde excernebat, in subiectam caueā cui inclusus erat coccothraustes delapsa, illum alebant. ¶ Nidificat, ut audio, in arborum cauis. æstate rarius, hyeme frequentius apud nos uisitur. ¶ Itali hominem crassi ingenij, & deceptu persuasuq; facilem significantes, coccothrausten crassi rostri appellant, Tu sei un frisone da l' becco grosso.

DE COERVLEO.

NOVIMVS & saxatilem auiculam quandam, cui nomen cœruleus (cyanos, κύανος proparoxyt. quamuis apud Hesychium oxytonum legitur,) quæ maxime in Scyro colit, saxa amans, magnitudine minor quàm merula, maior paulò quàm fringilla. pede magno est, scanditq; saxa. colore tota cœruleo, rostro tenui (ῥύγχος χαλεπὸν, Gaza legit λεπτὸν, cui astipulatur etiam Alberti translatio quæ habet gracile: uetus interpres, angustum) & longo crure breui similiter ut pipo (ἵππος. Gaza uidetur πίπρα legisse, pro qua uoce etiam alibi pipo trāstulit) est, Aristoteles. Turnerus cœruleum coniicit esse auem quæ Anglicè uocetur a clotburd, a smatche, an arlyng, a steinchek: & Germanicè ein Brechuogel. Hanc inquit in cuniculorum foueis & sub lapidibus in Anglia nidulari, & hyeme non apparere. Sed Brachuogel apud Germanos aliarum etiam auium nomē est, ut Arquatæ supra descriptæ, & auis cuiusdam circa aquas degentis proceris cruribus, quarum neutra cœruleus esse potest. Ego Turneri cœruleum non agnosco: ut neque Eberi & Peuceri qui cœruleum interpretantur klein Zimmer, id est turdum minorem. nullum enim turdum cœruleum nouimus. Est apud nos pici genus paulò maius fringilla, dorso cœruleo, & rostro tenui longoq;, uulgò Chlän appellant: quod an cœruleus sit, inquirēdum. Huic similem colore aiunt esse auem quæ Steinrötele appellatur, in Austria & alibi, à saxis imposito nomine, dorso cœruleo, uentre rubicundo, suauiter canora: muris adhærens, & in eis nidificans. Omnino sanè cœruleum de genere picorū esse coniecerim: cum & crure similiter breui ut pipra sit: (pipra autem (uel, ut Gaza uertit, pipo) Aristoteli nō alia auis quàm picus est,) & eo ad scandendum apto: & rostro etiam ut picorum genus oblongo.

Auis, cui cyanus nomen est, natura sua ab hominum consuetudine abhorret, urbanas commorationes odio persequitur, locorum agrestium ubi homines uersari soleant insolens est. eis locis in quibus est ab hominibus solitudo, & montium iugis, & præcipitijs delectatur. Epirum & insulas hominum frequentia habitabiles, haud sanè in amore habet: Scyro, & si qua est eiusmodi alia sterilis, & ab hominibus inops, delectatur, Aelianus.

¶ Auis quam cyanon Aristoteles, Plinius cœruleum uocat, quoniam in rupibus altorum montium uersatur & merulæ similis est, nomine mutato nunc uulgò Græcis petrocossypho uocitatur, hoc est merula saxatilis, est autem merula minor, undiquaque cœrulea, & in magno pretio propter cantum ut caueis includatur. uox ei eadem quæ merulæ, Gallicum nomen nullum: quoniã in Gallia non reperitur, ut neque in Italia, nisi in caueis apportetur. quandoque enim nido eximitur ut sermonem humanum edoceatur, Bellonius. Eadem prorsus mihi uidetur auis illa de qua nuper genere & doctrina supra ætatem suam ornatissimus iuuenis Augustanus Raphael Seilerus nobilissimi medici Geryonis Seileri filius his ferè uerbis ad me perscripsit. Auis quam à cœruleo colore Germani **Blawuogel** nominant, sturni magnitudine est: pectore, lumbis & ceruice pulchrè cyanea, obscurius tamen quàm ispida: dorso & alis nonnihil nigricat obscurè interim glaucis uel subcœruleis. Rostrum ei sesquidigiti longitudine, subter nares fuscum, in imo aculeatum, superiori parte adunca inferiorem ut plurimum contegente. pedes fissi ut in cæteris auibus. Degit in altissimis alpibus, neque cacumine montium contenta, in scopulis maximè, & præruptis & niuosis locis uiuit, nec alibi eam reperiri constat quàm in montibus circa Athesim fl. præcipuè circa Aenipontem urbem. Hanc ob causam apud ipsos inquilinos in magno pretio habetur, aliturque quibuscunque cibis mẽsæ hominum familiaribus, istisque qui merulis turdisque aucupio destinatis prębentur. Voce articulata, amœna admodum & uaria est: ipsa tam docilis, tamque diligenter res obseruat, ut pleraque uocis articulo aliquo significet & indicet. Media & intempesta nocte expergefacta, ad astantis prouocationem, quasi iussa, claro spiritu canit, imperata quæ sibi putat iniungi, probè suo officio executura, quod uersiculis aliquando utcunque delineaui. Cæsia auis glaucæ (glaucum colorem intelligit cœruleum) uerè sacrata Mineruæ, Præ te cui seruit noctua nulla magis. Quid sibi uult? quis te docuit parere monenti? Instinctu proprio num facis ista tuo? Non puto sed deus est qui te ciet, usque monenti Scilicet ut morem sic homo quisque gerat. Oculos hominum aliorum alitum more appetit, quòd imaginem in ijs suam uelut in speculo intuẽs, cognati desyderio trahitur, ipsiusque consuetudinẽ desyderat. Ante tempus autumni quo cæteræ aues incubant, prolique dant operam, cum colore etiam uocem mutat, ac alis expansis nouos cantus excogitat, secum ipsa continuò murmurans, nec ueteris tamen quem olim didicit, obliuiscitur. Color sub hyemem è cœruleo nigrior euadit, quẽ mox circa ueris initium, in proprium rursus commutat. Adulta uel è nido materno semel egressa, uolatuique paulum adsuefacta, non amplius ullis (quod omnes aucupes affirmant) blandimentis uel astutijs ob innatam solertiam capitur. Nidum in præaltas deuiasque solitudines desuper in specus congerit, quando locũ securitati idoneum nacta est, cui tutò se fœtumque suum credere ausit, eumque sua quoque fraude altissimis iugis ab hominum accessu non solum abdit, sed à rupicapris etiam alijsque feris, in cauernas deorsum condit, ibique pullos binos aut quaternos uermibus nutrit, dum eos extra nidum productos exponat. Tum prius uenatores siue aucupes, uel fortuitò uel ex insidijs loco animaduerso, gralla seu sparo lõgo, tereti, læui, cuius singulare & rarum inuentu lignum est (qualis rupium scansoribus rupicaprasque præcipitantibus sæpe uitæ periculo, semper inscendendis scopulis adiumento esse solet) arrepto, ibi etiam ascendunt ubi uni plantæ uestigium non crederes. Et ne quid prætermeam, faciem hi, non totam, sed qua in transuersum prospiciunt, ac inde caput illis uertigine afficitur, fasciolis obtegunt, partim aduersus ipsos pullorũ parentes, partim & ueriore causa, ne quoquam latius oculorum radijs acieue pertingant, quàm quò solo pede innitendum, uel manus implicanda est. Sic illi tandem ad nidum, non absque extremo periculo & defatigatione permeant, quem prælonga illa quam diximus sude sursum è profundo ad sese attrahentes auferunt, domique fouent & alunt, deinde uel carè uendunt, uel proceribus notis mares distribuunt. Hæc omnia ad nos Raphael Seilerus. suspicor autem eandem hanc auem quæ **Blawuogel** ab ipso nominatur, aut certè congenerem, à Rhætis circa Curiam alibique, **Steinrötele** nuncupari.

DE COLARI.

COLAREM (τὸν κόλαριν) ulula cæterique adunci rapiunt, unde his oritur bellum, Aristoteles de hist. anim. 9. 1. ubi Alberti translatio sic habet, Colyeuz (pro ægolio, id est ulula) genus parui accipitris, comedit auem quæ uocatur bolarcheon, id est speciem quandam passeris. Niphus etiam de colari scribit, quod passeris species uideatur. Sed certi nihil habemus. Ipse quidem suspicor eũdem fortassis collyrionem esse, de quo nunc agemus, facili librariorum lapsu.

DE COLLVRIONE.

COLLVRIO eisdem quibus merula uescitur. magnitudo eius eadem quæ superioribus est, (pardalo scilicet, & mollicipiti cui magnitudo paulò infra turdum.) Capitur hyberno potius tempore,

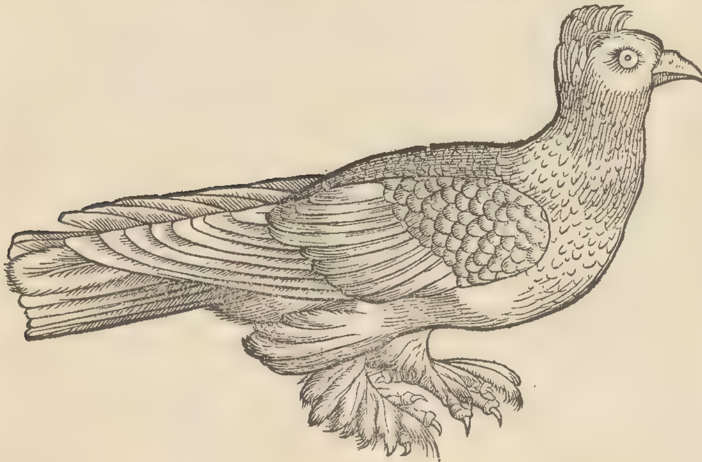
pore, Ariſtoteles. Apud Heſychium & Varinum κολλυρίων & κορυλλίων legitur, utrunq; pro genere auis. Sed magis placet ut collyrio legatur, nam & collyram legimus panis genus quod pueris daretur, uel panem ſubcinericium dictum. ¶ Guil. Turnerus in libro quem de auibus ædidit, collurionem eſſe putabat auē quæ Germanis Krametsuogel dicitur, id eſt iuniperi auis, Anglis a feldfare. Sed poſtea datis ad me literis, iuniperi auem uulgò dictam, ſecundā potius turdi ſpeciem nunc ſibi uideri ſcripſit, (quæ & noſtra iam prius ſententia erat:) collyrionem uerò auem quæ uulgò Germanis Surſtel (Sroſtel noſtris, id eſt turdela) dicatur. Eberus etiam & Peucerus collurionem turdorum generis faciunt, quæ Germanis Brachuogel (ſed hoc nomen uagū eſt, & alijs etiam commune) dicatur. Capitur (inquiunt) ſub hyemem maximè, nec figura nec magnitudine multum diſsimilis merulę, colore fuſco terreo obſcuro, ut humi ſedens uix agnoſci & à terræ colore diſcerni poſſit. Ego hanc eſſe conijcio quæ à noſtris Winſel appellatur. ¶ Quærendū an etiam colaris auis ſemel tantum ab Ariſtotele nominata, ubi abulula & cæteris aduncis eam rapi ſcribit; nō alia quàm collurio ſit, librariorum forte lapſu.

DE COLVMBA DOMESTICA, ET IN GENERE quæ ad columbaceum genus pertinent.

COLVMBA VVLGARIS.

COLVMBA ANGLICA VEL RVSSICA.

A.

COLVMBACEVM genus appello, quod Aristoteles περιστεροειδὲς, quo & domesticæ siue cellares, ut Columella nominat, & feræ columbę comprehenduntur, ut palumbes, cœnades, liuiæ, turtures. Nos de domesticis primum agemus, quarum historiæ illa etiam quæ columbaceo generi in uniuersum communia occurrẽt, adiungemus. ¶ Hebræis ion, יון, columbus est, in plurali ionim, Ezechielis 7. In fœminino ionah, יונה, columba, Genes. 8. Cæterum Ieremiæ cap. 26. & 46. ubi translatio nostra habet, columba: Hebræi legunt mœror uel tristitia, ut sit deriuatum à uerbo ianah, ינה, quod est mœrore affecit, afflixit, Munsterus. Ion quidem masculinum pro columbo, in scriptis Rabinorum frequentius est. Geneseos 8. Chaldæus interpres Hebraicam uocem ionah relinquit, pro qua Arabs habet atlekeha, אטלקתא, & hamamah uel chamamah, חמאמה: Persa kaphtar, כפתר. Rursus Psal. 55. Chaldæus habet ionetah, יונתא; Arabs dazamah, דזאמה. Charmiuno & Taëra præfectæ erant curæ capillorum & unguium Cleopatræ. significat autem Hebræorum & Syrorum lingua charmi (χαρμὶ) uitem, ἰνὼ uerò columbam illam quam Græci οἰνάδα uocant. Taëra uerò, τάειρα, Ismaëlitarum lingua columba est, Io. Tzetzes Chiliad. 6. cap. 44. Hamam Auicennæ columba est. Quidam hemame Saracenis columbam esse scripsit. Demen chame, sanguis columbæ, Syluaticus: & pro eodem dem alcamer, apud ueterem Glossographum Auicennæ. Hara hamen, stercus columbinum, Syluaticus: pro quo etiam alibi apud eundem laaman & caficium legitur.

¶ Columba Græcè περιστερὰ dicitur, Atticè etiã περιστερός: & uulgò hodieq; similiter, uel περιστέρι. columba domestica, περιστερὰ οἰκιδία Galeno. Columbarum genus unum Galeno (de compos. simpl. phar. lib. 10.) κατοικίδιον est, hoc est domesticum, alterum νομαδικόν, hoc est pascuum & syluestre, Hermolaus. Italicè columbo, columba, colomba, puniono, & palumbo etiam apud Scoppam Grammaticum. Sed Hispani quoq; columbam palóma uocant: quæ tamen nomina à palumbo, id est columbo syluestri facta apparet. quanquam & palumborum alij cicures dicuntur, aut dici possunt, (ut audio,) alij feri. Gallicè coulon, colombe, colombe priuée. Germanicè, **Tub, Taube, zame Taube, Hußtube**, Saxonicè & Flandricè **Duue**. Nostri columbum, id est marem priuatim appellant **ein Kuuter**, per onomatopœiam. Sunt & palumbi cicures, nostris **zam Schlagtuben**, quos & Italicos puto aliqui uocant, **Welschtuben**, pedibus plumis induti: quos alij Rusicos appellant, **ghößlet Tuben**, hoc est dasypodes columbas, ut Galli pigeon patè. sed has Anglicas potius dicendas audio, & cristas etiam è plumis in capitibus habere. ¶ Anglicè a culuer, uel doue, a house doue, a tayme doue. Illyricè, golub. Turcicè, iugargen.

¶ Columba saxatilis Varroni inter altiles nominatur, (alia, ni fallor, quàm quæ Rhætis uulgò **Steintube**, id est saxatilis dicitur, quæ prorsus fera est.) hæc scilicet est quæ Galeno νομὰς & βοσκὰς dicitur, quòd liberius in agris & campis pascatur. (Sic & equas nomades dicunt, quæ in armento liberæ pascuntur, tanquam pâscuas aut pascales:) & πυργίτης quibusdam, ut Vuottonus docet. nam Varro saxatiles columbos agrestes dicit. Sed adscribam ipsa Varronis uerba de triplici columbarum genere: In uillam intrò inuolant columbæ, de quibus Merula: Axi, si unquam περιστεροτροφεῖον constituisses, has tuas esse putares, quamuis feræ essent. Duo enim genera earum in περιστεροτροφείῳ esse solent: Vnum agreste, ut alij dicunt saxatile, quod habetur in turribus, ac columinibus uillæ, à quo appellatæ columbæ, quæ propter timorem naturalem summa loca in tectis captant. Quo fit, ut maximè agrestes sequantur turres, in quas ex agro euolant suapte sponte, ac remeant. Alterum genus columbarum est clementius, quòd cibo domestico contentum intra limina ianuæ solet pasci. Hoc genus maximè est colore albo. Illud alterum agreste sine albo, uario. Ex his duabus stirpibus fit miscellum tertium genus fructus causa, atq; incedunt in locum unum, quòd alij uocant περιστερεῶνα, alij περιστεροτροφεῖον, Hæc Varro. Ex columbo agresti & columba domestica, siue ex domestico masculo & agresti fœmina, dum simul coëunt, nascitur genus tertium columbarum, quæ magnitudine inter utranq; columbam sunt, natura ad blandiendum natæ, pronæq; ad lasciuiam. Corrumpunt quippe alias, furtoq; comitatiores domum reuertuntur, (sed hoc Plinius simpliciter de columbis scribit.) Vnde publico êdicto uetantur ali. Miscellæ à nostris ob duorum generum commistionem appellantur, Perottus. Columbi quidam uulgò saxaroli dicuntur: (& alij à pennarum colore turgni.) hi in columbarijs melius durant quàm cæteri. albi omnino uitẽtur, Crescentiensis. Hoc genus Gallis & Sabaudis est colombe passagiere aut rocheray; Germanis **Veldböck, Veldtuben by den hüseren.**

¶ Pipiones pulli columbarum dicuntur, uide in H. a. Cicero pullos columbinos dixit: recentiores quidam minus Latinè columbinos absolutè. Hebræi gosal, גוזל, uocitant pullum auis, præcipuè columbæ. Dauid Kimhi gosal auiculam paruam interpretatur: Chaldęus in uetere Testamento bar ionah, id est pullum columbæ. Arabs pherak hamas, פרך חמס, melius hamam. Persa kebuhar (forte kaphtar legendum ut supra, uel contra) bezar, בכותר בצר. Septuaginta περιστερὰ, Hieronymus columbam. Rabi Abraham quoq; & Salomon & Iosephus, pullum columbæ exponunt. Rursus Septuaginta Deuter. 32. νεοσσοί, Hieronymus pulli. Alfrach est nomẽ commune ad omnes pullos: & aliquando usurpatur pro gallina iuuene quæ nondum oua peperit: absolutè uerò pro pullo columbino,

lumbino, imperfectis adhuc pennis necdum uolante, And. Bellunen. Alnuaheb, ut scribunt Arabes, sunt columbi qui iam pennis perfectis uolare incipiunt, Idem. περιστερίδιον & πιδισκίον Græcè diminutiua sunt, ut columbulus apud Latinos: πιδισκιδεὺς etiã, uel πιδισκιδῆς patronymica forma, de pipione dici potest, uide infra in H. a. περιστερόπουλον apud recentiores Græcos, ut Demetrium Constantinopolitanum, legitur. Gallis pipio appellatur pigeon. Italis piccione. Nos circumscribimus, ein junge Tub: uel diminutiuo utimur ein Tüble.

¶ Columbæ agrestes, quæ & saxatiles Varroni dicuntur, maximè sequuntur turres, in quas ex agro euolant suapte sponte ac remeant. Hoc genus Græci πελειάδας nominant à liuore. uarij enim sunt coloris, ac liuidi: propter quod è nostris quidam (Gazam uidetur intelligere) eas liuias appellauere. Paucæ inter eas albæ sunt, colore improbato. Pedes plumis nudos habent, rubidos & scabrosos, Perottus. Sed nos liuias omnes, syluestres esse ostendemus, in quo unius omnes coloris sunt, nec ali solent, nisi allectatrix forte ex eo genere. Perottus quidem eius quam liuiã puto omnino non meminit. Color albus (inquit idem Perottus) in domesticarum genere non improbatur, (sed agrestium duntaxat,) quòd hæ scilicet accipitrum iniurijs minus obnoxiæ sint. nam intra limina ianuæ solent depasci. Domesticæ magnitudine superant agrestes, pedibusq; sunt ita plumatis, ut uix aliquando ingredi possint, Perottus.

B.

Columbæ etiam patriam nobilitauere, in Campania grãdissimæ prouenire existimatæ, Plinius. Alexandrinæ & Campanæ columbæ, tanquam peculiare quiddam habeant, à Columella nominantur. In Campania grandissimæ nascuntur, & in Therapne, cum alioqui Spoleti sint perexiguæ: mirum inter duodecim millia passuum tantam esse differẽtiam, Perottus. Siculas columbas olim laudatas fuisse Athenæus refert, qui hæc Alexidis uerba citat: περιστερὰς γένος τρέφων τῶν Σικελικῶν τούτων πάνυ κομψάς. Et ex Georgicis Nicandri, qui Siculas columbas ali iubet. Insulæ Veneri antiquitus consecratæ, ut Paphus, Cythera, & Sicilia circa Erycem, præcipuè columbis abundabant: nam hæ quoq; Veneri sacræ erãt. Theophrastus tradit inuectitias esse in Asia etiam colũbas, Plin.

¶ Columba palumbe & œnade minor est, maior turture, Aristot. Columbæ uariæ sunt, hoc est coloribus inter se differentes, Aristoteles. Columbæ genus alterum clementius est, & colore maximè albo: agreste uerò siue saxatile, sine albo, uario, Varro. In Noruegia columbæ totæ albæ habentur, Gyb. Longolius. Indiam dicunt habere columbas colore melinas, (giluas, Gillius,) Aelianus in Varijs. Athenæus Dæmachum (Daimachum) huius rei authorem adducit. Eo tempore primum quo exercitus Persicus circa Athon montem interijt, columbæ albæ in Græcia uisæ sunt, ignotæ prius, Athenæus. Reperiuntur apud nos columbæ aliæ candidissimæ, aliæ atræ totę, aliæ reliquo corpore præter caput & pedes: aliæ cœruleæ ferè, alię præterea capitibus cristatis modicè, Cyprias nuncupant, quæ ceu nobiliores præferuntur. aliæ cruribus totis hirsutis ad extremos usq; pedum digitos, quas dasypodes uel hirtipedes dixeris, à regione uulgo Russicas uel melius Anglicas nominãt, magnitudine circiter alaudæ, rostellis exiguis. tales Venetijs pretiosissimas haberi audio. gehöszlet oder Reussisch Tauben. Nuper etiam genus nouum allatũ est Augustam Rhæticorum, rostris paruis ceu fringillarum. Nostri columbas uulgares & uiles colore Veldböck uocitant, omnes ferè præter Cyprias: & uel unam pennam aliquando uitium coloris facere aiunt. Plumæ uersicolores columbis à natura ad ornatum datæ, Cic. lib. 3. de finibus.

¶ De coloris uarietate in pennis ceruicis columbarum ita cecinit Lucretius lib. 2. Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris, Lumine qui mutatur in ipso: propterea quòd Recta aut obliqua percussus luce refulget. Pluma columbarum quo pacto in Sole uidetur, Quæ sita ceruices circũm, collumq; coronat. Nanq; aliâs fit, uti claro sit rubra pyropo: Interdum quædam sensu fit, uti uideatur Inter cœruleum uirideis miscere smaragdos. In Solis deliquio (inquit Cælius Rhodig.) colorata omnia, insita priuantur uenustate. Liquet id amplius in columbarũ mire splendicantibus pennulis, quas in earum collo conuisimus. nanq; etiamsi unius sint coloris, uarijs tamen aspectibus uariè illustratæ sub differenti specie oculis exhibent sese. cuius ratio est, quia mouendi uim à luce color suscipit: quò uerò amplius ab illa mouetur, amplius & ipse mouet. imbecilliores autem colores esse in intensioribus, sicuti imperfectum in eo quod perfectum est. Sunt qui existiment diuersos re ipsa esse inibi colores, diuersasq; superficies ex diuersarum portionibus pennularum radiantes. Columbini quidem colli submutantis colores meminit Hieronymus aduersus Ioannem Origenis consectatorem: Columbarum (inquit) colla ad singulas conuersiones colorẽ mutant. Sed & Martianus de nuptijs Philologiæ: Arcesilas (inquit) collum intuens columbinum dubitabat, siquidẽ hac permotus uarietatis incertitudine, amplius astruere ἀκαταληψίαν cœpit, id est incomprehensibilitatem. Sed & Nero Cæsar disertissimè, ut primo Naturalium quæstionum Seneca tradit: Colla Tiberiacæ splendent agitata columbæ, (sed Cytheriacæ potius legendum, cuius uocis primam aliâs produci, aliâs corripi inuenimus. Armigerumq; Iouis Cythereidasq; columbas. Tiberiacæ quidem legi syllabæ mensus nõ patitur.) Meminit & Academicorum secundo M. Tullius, Hæc Cælius iudicans ipse in collo columbæ plures uideri colores, nec esse plus uno. Ceruices columbarum ad lucem refractam auricolores fermè se offerunt, χρυσοειδεῖς, Aristoteles in libro de Coloribus.

¶ Columbæ & similia utraque palpebra conniuent, Aristot. & Plinius. Ingluuies eis præposita uentriculo est, Idem. Aues quoque geminos sinus habent: quædam unum in quo merguntur recentia, ut guttur; alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, ut gallinæ, palumbes, columbæ, Plinius. Ingluuies in quibusdam parua est, & fermè rotunda, ut in speruerio & columba, Albertus. Columbo uentriculus est feruentior, & lien eius magnitudine deficit, Aristot. Columbis, ut magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, ut propemodum sensum effugiat, Idem. Sexum dignosci haud facile est, nisi interiorum aspectu, Idem. Columbis alijs uentri, alijs intestino fel iungitur, Aristot. Intestino tantum fel iungitur in columbis, Plinius. Columbam felle carere traditur, Orus in Hieroglyphicis & Beda. Sed Galenus in libro de atra bile, ridiculos illos esse ait qui columbam felle carere putant, quoniam uesicam eius non habeant. Idem Orus alibi columbę bilem in dorso esse scribit.

C.

Columbi semper uisuntur, & hyemem etiam nobiscum agunt, Aristot. & Plinius qui columbas propter hoc inter aues perennes ponit.

¶ Volucres pleræque à suis uocibus nominantur, ut gallina, columba, &c. M. T. Varro. Et castus turtur atque columba gemunt, Author Philomelæ. Non murmura uestra columbæ, Brachia non hederæ, non uincant oscula conchæ, Gallienus imperator in Epithalamio. γογγίζειν (per iôta in penultima, uel γογγύζειν per ypsilon,) de uoce columbæ dicitur, (authore Polluce,) τονθορύζειν, Varinus. γογγύζειν uerò & γογγύσαι, de uoce suum apud Hesychium legitur. Et apud eundem βομβῆσαι de columbina uoce. ¶ Columbi frugibus uiuunt, Aristot. Granis (Cerealibus) uescuntur, uel his quæ ex granis conficiuntur, nec alio cibo, Albertus. Cadauere nullo pascuntur, sed puro grano, Author libri de nat. rerum. Cætera quæ ad cibum eorum pertinent leges infra in E.

¶ Proprium columbarum & palumbium & turturum esse uidetur, ne collum cum bibunt, resupinent (eleuent, uetus interpres) nisi satis hauserint, (biberint,) Aristot. Videtur autem hic locus Vuottono suspectus: fortassis quod apud Athenæum aliter legatur, hoc modo: ὁ δὲ Μύνδιος Ἀλέξανδρος ὁ πίνειν φησὶ τὴν φάσσαν ἀνανεύουσαν (lego ἀνακύπτουσαν ex Aristotele) ὥσπερ τὴν τρυγόνα. Ego Athenæi locum corruptum, Aristotelis integrum esse iudico, ut melius legatur, ὥσπερ οὐδὲ τὴν τρυγόνα, nam Plinius quoque sic transtulit, Proprium generis eius, & turturum, cum bibant colla non resupinare, largè bibere iumentorum modo. Vide infra in H. c. Columba iuxta aquas quiescere gaudet, ut sitim sedet, Author libri de nat. rerum. ¶ Columba auis est multiuaga, Plinius.

¶ Aspicis ut ueniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas sordida turris aues, Ouidius. Columbi (præsertim agrestes) à columinibus ædificiorum dicti sunt, nidificant enim propter timorem in summis locis, Varro. In alto nidificat, quò nocens bestia nulla perueniat, Author libri de nat. rer. D. Iulius apud Mundam cum syluam cæderet, arborem palmæ repertam, conseruari ut omen uictoriæ iussit. ex ea continuò enata soboles, adeò in paucis diebus adoleuit, ut non æquipararet modo matricem (arborem primum consitam) uerumetiam obtegeret, frequẽtareturque columbarum nidis: quamuis id auium genus duram & asperam frondem maximè uitet, Suetonius in Augusto. Columbæ debilem nidum faciunt, eò quòd calida habent corpora, & non multum indigẽt calore nidi, Albertus.

¶ Coeunt intra annũ columbæ, quippe quæ semestres nosse incipiant Venerem, Aristot. Pullos quinquemestres fœtificare, author est Plinius. Peculiare columbis illud etiam est, ut in coitu, nisi ante mutuò osculentur, mas non ascendat. sed iunior sit, an senior, interest: senior enim primum coitum osculo exorditur: sequentem & sine osculo agit. At iunior quoties libet coire, toties osculatur, Aristot. & partim Plinius. Fœmina marem non admittit, nisi præosculatus ante coitum fuerit, Aelianus in Varijs Aristotelem citans & Athenæus. Atqui Oppianus Ixeuticorum primo de turturibus scribens: Oscula (inquit) antequam procreandæ soboli indulgeant, permiscent: idque inter eas quæ prouectiores ætate sunt perpetuum est. iuniores non rarò absque osculis id faciunt. Columba senex coire non potest, sed tantum osculatur, Obscurus quidam ex Aristotele, apud quem nos nihil tale legimus. Coruorum exosculationem illam quę sæpe cernitur, qualis in columbis esse ab Aristotele traditur, Plinius. Rostrorum coniunctio coruis & id genus auibus solita est. quod in monedulis quas mansues alimus, planum est. genus etiam columbinum hoc idem facit, Aristot. Amorem mutuum querulo gutture ictuque rostri ostendunt columbæ. in Venerem crebro ruunt, frequenti pedum orbe facta adulatione, Platina. Columbæ quæ calidiores sunt tempore libidinis caudam flectunt ad terram, & trahunt eam super terra, & sic ad Venerem mouentur mas & fœmina, Albertus. ¶ Hoc etiam columbis proprium est, ut fœminæ saliant, ac supergressu mutuo agant, si mas non sit, & cum osculo, ut mares. & quamuis nihil altera emittat in alteram, tamen plura sic oua, quàm ex maris coitu pariunt. Verum nullus his enascitur pullus, sed sunt omnia irrita, (hypenemia Græci uocant, Plinius,) Aristot. Columba cum peperit, postridie marem repetit & concipit, inquit Athenæus & Eustathius. Excludunt die XVIII. statimque concipiunt, Plinius. Columbi cum pluribus adolescere, aut coire non patiuntur, neque coniugium iam inde à primo ortu initum deserunt, nisi cœlebs, aut uidua. Quinetiam fœminæ parturienti mas adest, & cultu, omnique officio fungitur, sæpe etiam fœminam pigrius euntem ad nidum propter partus laborem mas percutit, co-

tit, cogitq́ intrare. Exclusis iam pullis terram salsuginosam potissimum premanducatam in eorum os inserens, suum ingerit, atq; ita præparat ad cibum recipiendum. adultos iam, cum tempus prodeundi ex nido est, mas subigit. Ita magna ex parte columbæ mutuo degunt amore; sed interdum nonnullæ etiam ex maritatis cum alijs coëunt, Aristot. cuius uerba ferè etiam Plinius transtulit; de amore mutuo scilicet & coniugio columbarum, deq́ mariti circa coniugem cura & pullos, quæ infra in D. recitabimus. plura etiam de coniugio columbarum ibidem allaturi. Cæterum inter uerba Aristotelis iam recitata, ubi Græcè legitur, φροντίζει τῆς ἁρμοττούσης τροφῆς, id est de cibo eis conuenientе curam gerit. Gaza legit τῆς ἁλμυριζούσης γῆς. quæ lectio mihi quoq; probatur, & Athenæus Aristotelem citans similiter legit: etsi codex noster deprauatus λαμυριζούσης habet. Salsis quidem columbas delectari, docebimus infra capite 5. Paulò supra uerò Atheneus Aristotelis uerba hoc modo refert, καὶ γινομένων τῶν νεοττῶν ὁ ἄῤῥην ἐμπτύει ὡς μὴ βασκανθῶσι. cum Aristoteles nõ tanquam remedium aduersus fascinationem marem in os pullorum inspuere dicat, sed ut appetitionem cibi in eis excitet, ad quam rem aptus est sapor salsus. sed Athenæus in uerbis hisce ultimis simpliciter marem inspuere dicit. Albertus etiam in sua translatione substantiam terrestrem salsam in os pullorum à patre infundi scribit. Plinius, Pullis (inquit) primo salsiorem terram collectam gutture in ora inspuunt, præparantes tempestiuitatem cibo: ubi inspuit fortassis, & præparans legendum, ut de mare duntaxat intelligatur.

¶ Columbæ soboli procreandæ plærunq; indulgent, unde sacræ Veneri creduntur. Vel decies anno pariunt, Aristot. omnibus anni partibus, Aelianus. Tota æstate fœtant, Aristot. Et rursus: Pariunt columbæ omnibus anni temporibus, pullosq́ educant, si locum apricum habeant, & cibum. sin minus, æstate tantummodo fœtant. Sed proles præstantior uêre, quàm autumno est: deterrima æstate, & omnibus tempore calidiore. Et alibi, Decies anno pariunt; nonnullæ etiam undecies: Aegyptiæ uerò & duodecies. In Aegypto etiam brumali mense, Plin. Columbæ ouum citius perficitur quàm gallinæ. huius enim ouum decem à coitu diebus magna ex parte consistit, columbæ paucioribus, Aristot. Albertus ouum columbinum in utero septem diebus perfici scribit. A coitu decem diebus oua maturescunt in utero; uexatæ autem gallinæ & columbæ penna euulsa, aliáue simili iniuria, diutius, (id est tardius,) Plinius. Et rursus, Pariunt à coitu quinto die. Facultas columbis retinendi oui, etiam tempore parturiendi est. Nam si ab aliquo uexetur, aut penna in nido euulsa, uel quauis alia simili re infestetur, aut etiam sponte morosius habeat, ouum per tristitiam retinet, partumq́ differt, Aristot. Columbarum oua candida sunt, Idem & Plinius. Columbarium genus, ut palumbes & turtur, pariunt magna ex parte bina oua. sed complurimum terna palumbes & turtur, Aristot. Columbacei generis aues rarò tria oua pariunt: quod etiam cum contingit, tertium ferè corrumpitur, Albertus. Columbæ pariunt ferè bina oua, ita natura moderante, ut alijs crebrior sit fœtus, alijs numerosior, Plinius. Columbarium genus pauca parit, utpote uolax, sicut & aues uncæ. materia enim uolatu consumitur, & in alas pennasq́ conuertitur. sæpe autem parit, utpote corporis magno & uentris calore, & facultate concoquendi maxima præditum, & quòd cibum facile sibi acquirat, Aristot. De columbarum fœcunditate plura leges infra in E. Columbæ magna ex parte marem & fœminam generant: priorem marem, posteriorem fœminam. & cum pepererint primum ouum, uno interposito die, secundum pariunt, Aristot. Marem semper & fœminam pariunt, priorem marem, postridie (uel citius, Albertus) fœminam, Plin. Natura fœcundissimum est animal. quippe singulis quadragenis diebus concipit, parit, fouet, ac denique enutrit pullos: idq; ferè totius anni curriculo facit. nam si ab hyemali solstitio usq; ad æquinoctium uernum excludas tempus, reliqua parte anni fœturam ædit. licet etiam uidere columbas ipsas nondum integrè educatis pullis oua ædere atq; incubare, Florentinus. A partu caudam distendunt, Aristoteles. Columba citra dies triginta (quadraginta Florentinus, ut iam recitaui) prole expedita superiore, parit, Aristot. Aestate quidem interdum binis mensibus terna ædunt paria. nanque octauodecimo (paulò ante scripserat, uicesimo) die excludunt, statimq́ concipiunt. quare inter pullos sæpe oua inueniuntur, & alij prouolant, alij erumpunt, Plinius. ¶ Pariunt aliquando oua hypenemia, Aristot. Et rursus, In columbis maximè notatum est, quod oua quandoq; infœcunda pariant, uel ex ijs ipsis quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quamuis incubitu foueantur. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter se libidinis imaginatione concipiunt, (ut supra quoq; de columbis scriptum est,) aut puluere: nec columbæ tantum, sed & gallinæ, &c. Plinius.

¶ Incubant ambo & mas & fœmina, Aristot. & Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Incubat uicissim omne columbaceum genus, Atheneus ex Aristotele, & Aelianus in Varijs. Fœminæ parturienti mas adest, & cultu omniq́ officio fungitur. sæpe etiam fœminam errantem & uagantem ad nidum cõpellit: & cum pepererit oua, cogit ut incubet, Aelianus ex Aristot. Sic & Porphyrius, καὶ τὴν θήλειαν, ἂν πλείονα χρόνον ἀποπλανηθῇ, κόπτων ὁ ἄῤῥην εἰσελαύνει πρὸς τὰ ὠὰ καὶ τοὺς νεοττούς. ubi Aristoteles habet, ἐὰν ἀπομαλακίζηται πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς νεοττιᾶς, διά τε τὴν λοχείαν, τύπτει καὶ ἀναγκάζει εἰσιέναι, sed sensu eodẽ. Incubãt ambo uicissim, interdiu mas, (in Græco codice nostro additur, ἐν τῷ θέρει, quod Gaza rectè omisisse uidetur, cum aliorũ nemo addiderit,) noctu fœmina, Aristot. & Plinius, qui addit, in eo genere, quasi palumbes etiam & turtures idem faciant. Excludunt uicesimo die, Plinius: mox uerò subiungit, Aestate interdum binis mensibus terna ædunt paria, nanq; octauode-

cimo die excludunt. Et nimirũ æstate celerior fit exclusio. Oua columbarum propter caliditatem quindecim(tantum)diebus fouentur & excluduntur, alijs autem quindecim diebus complentur ad uolandum, Albertus. sed Aristoteles de hist. anim. 6.4. de palumbis & turturibus hoc scribit, nempe oua harum auium diebus quatuordecim(non quindecim)in utero gestari, totidem incubari, totidem deniq; exclusa perfici ad uolatum. Columbarum uero oua ante dies decem, in utero perfici, ut supra scripsimus. Concoquunt atq; aperiunt columbæ citra diem uicesimum ouum quod prius ædiderint, (masculum scilicet, quod ferè die uno prius quàm fœmineũ ædunt,) perforant(πτρώσκει, in singulari, nimirum ut de fœmina intelligatur) ouum pridie eius diei quo pullum excludunt, Aristoteles. Græcè legitur, πτρώσκει δὲ τὸ ὠὸν τῇ προτέρᾳ (scilicet ἡμέρᾳ) ἢ ἐκλέπει. Alberti trãslatio sic habet: In fissura oui primò columba paruula in ouo existens penetrat testam anteriore(parte)rostri sui, ita ut testa eleuetur ad magnitudinem grani tritici: & postea diuidit eam in duas partes & exit pullus. Idem alibi, Ouum columbæ in utero completur septem diebus; deinde souetur per quatuordecim, postea fisso ouo exit pullus.

¶ Fouent prolem ambo(inquit Aristoteles)ad certum tempus, eodem modo quo oua. fœmina in opere sobolis acerbior mare est, ut cæteris quoq; à partu euenit animalibus. Mares pullis exclusis primi cibum in os ingerunt, ψωμίζουσι πρότεροι τὰ νεόττια, Porphyrius. Terram salsuginosam præmansam ori eorum inserit, præparans eos ad cibum capiendum, ut supra hoc in capite ex Aristotele scriptum est. Pulli ab utroq; parente alternis cibantur, Albertus. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, ut quæ paruæ corpore multos progenerant: & quæ in pauciparo genere copiam alimenti parere una cum prole non solent, ut palumbes, turtur, columba, Aristot. In pullos exclusos masculum inspuere aiunt, repellentem ab ipsis omnem inuidiam, ne quo pacto fascinari posint, Aelianus in Varijs lib. 1. Adultos iam, cum tempus prodeundi ex nido est, mas subigit, Aristot. Non exeuntes(tempestiuè)de nido pullos alis percutiunt, & aliquando mas coit cum eis, & eijcit, Albertus. Pulli ut primum absoluti sunt, mox cum suis matribus parere incipiunt, Florentinus. Si uère nati tempestiuè fuerint, ante hyemem autumno eiusdem anni pullos habebunt, Albertus. Hominum dentibus quoddam inest uirus: quod & columborum fœtus implumes necat, Plinius. & forsitan id sensit Martialis in disticho, Ne uioles teneras præduro dente columbas: Tradita sic Gnidiæ sint tibi sacra deæ. ¶ Pulli columbarum in nido manent, donec mater alia oua pariat, nisi alium nidum illa habeat. expellit autem pater pullos è nido ascendẽs super eos tanquam coiturus cum ipsis, Albertus.

¶ Columbus tum lauare tum puluerare solet, Aristot. Gyb. Longolius tamen columbas inter aues pulueratrices rectè numerari non putat. ¶ Gregatim degunt, Aristoteles.

¶ Visum nouies recuperant, Author libri de nat. rerum.

¶ Columbæ calidissimæ sunt, & lapillos propter(calidam)stomachi temperiem deuorant, Author libri de nat. rerum. Fimum etiam feruidum habent, Idem. Columbo uentriculus est feruentior, Aristot. ¶ Columbæ & turtures annis octonis uiuunt, Plinius. In columbarijs non inueniuntur ultra octo annos durare, Crescentiensis. Turtures & columbæ uel ad annum octauum uiuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices (πελεύτριαι) aluntur, Aristot. Compertum est apud nos columbam uiuere per uiginti annos, & rarò supra, Albertus. Columbæ, turtures & gallinacei herba quæ uocatur helxine annuum fastidium purgant, Plinius.

¶ Columbas perimunt fabæ aut frumentum, macerata in aqua, in qua elleborus albus infusus fuerit, Serapio. Hominum dentibus inesse uirus columbis implumibus letale Plinius author est.

D.

Columbi gregales sunt, Aristot. Columbam errantem cum uiderint sibi aggregant, Author libri de nat. re. Ars illis est inter se blandiri, & corrumpere alias, furtoq; comitatiores reuerti, Plin. Perottus quidem priuatim de columbis miscellis hoc scribit. Vide intra ab initio capitis quinti de uerbo πελεύειν. Cum hominibus degere solent, Aristot. In urbibus columbæ cum hominibus frequentes habitant, seq; ad pedes horum huc & illuc magna mansuetudine & facilitate uersant. In locis autem, ubi ab hominum frequentia solitudo est, propinquitatem hominum minime expectantes, aufugiunt. In multitudine hominum confidentiores sunt, seq; nihil ibi graue passuras planè sciunt: ubi aucupes uenatoriaq; instrumenta uersari uident, non amplius sine summa ibi formidine habitant, Aelianus. Aloisius Cadamustus in historia nauigationum suarum cap. 40. scribit se in Oceani quædam insula innominata & incognita prius, dierum aliquot ultra Canarias nauigatione, incolas nullos inuenisse: sed columbos duntaxat & uaria genera auium. Columbi (inquit) capiebantur pro libito manu hominis, non enim pauebant ad uiri conspectum, utpote ad rem sibi hactenus inuisam. Cepere igitur ex his quàm plurimos, quos scipionibus occiderant, nobisq; attulere. Columba auis innocens est, nec rostro nec unguibus lædens, Albertus. ¶ Ecce ego emitto uos uelut oues in medio luporum. estote igitur prudentes ueluti serpentes, & simplices sicut columbæ, Christus ad discipulos Matthæi x. Vbi Erasmus paraphrastes, Columbina (inquit) simplicitas præstabit, ut de omnibus bene mereri cupientes, neminem lædatis, ne prouocati quidẽ. serpentina prudentia, ne quam ansam illis præbeatis calumniandi doctrinam. Ioannes Tzetzes Chiliade 9. capite 263. hoc sensu hæc uerba à Domino prolata ait, Seruate capita uestra quemadmodum serpens, qui

insidijs

insidijs petitus uapulansq́ ad mortem, omni modo caput suum abscondit: sic uos à tyrannis & impijs cruciati, caput seruate mihi, fidem uestram, & ne Deum negetis usq́ ad ipsam mortem. Simplices autem sitis sicut columbæ, ac prudentes (pariter) sicut columba Noe, quæ diluuij tempore dimissa ad arcam reuersa est. Omnis sanè columba si nata fuerit domi, non recedit inde, nisi fuerit spuria, & nõ genita ibi sed aliunde adducta. Poterit præterea aliquis rhetoricè hoc dictum illustrando, seruanda iubere capita hoc est authores (αὐθέντας) & dominos nostros, nec illos decipere aut fallere dolis sacrilegis, Hæc Tzetzes. ¶ Nihil timidius columba, Varro. Fimum columbæ & ipsæ nido eijciunt, & pullos eijcere docent, Author libri de nat. rerum. Columbis inest quidam & gloriæ intellectus, nosse credas suos colores uarietatemq́ dispositam. quin etiam ex uolatu creduntur (aliàs quæritur) plaudere in cœlo, uarieq́ sulcare, Plinius. Aliquando sola sedens auri splendores in pennis colli sui intuens delectatur, & uolando sibi congratulatur, Albertus: colores uarios circa collum admirans, alarum plausũ rostroq́ plumas fulcit, & ad uolatum cultius pennas disponit, Author libri de nat. rerum. Animantes quædam magis ualent memoria, ut quibus purgatior & absolutior imaginatio est, ut apes, columbæ, Themistius. Columbi pudicitia aues omnes antestant, plures enim in eodem columbario mixtim degunt, neq́ tamen quis alterius connubia uiolat, Platina. A perdicibus (inquit Plinius) columbarum gesta spectantur maximè simili ratione: mores ijdem, sed pudicitia illis prima, & neutri nota adulteria. Coniugij fidem nõ uiolant, communemq́ seruant domum. Nisi cœlebs aut uidua, nidum non relinquit. Et imperiosos mares, subinde etiam iniquos ferunt: quippe suspicio est adulterij, quamuis natura non sit. Tunc plenum querela guttur, sæuiq́ rostro ictus, mox in satisfactione exosculatio, & circa Veneris preces crebris pedum orbibus adulatio. Amor utriq́ sobolis æqualis: sæpe & ex hac causa castigatio, pigrius intrante fœmina ad pullos. Parturienti solatia & ministeria ex mare, Hæc Plinius ex Aristotele translata: cuius eadem de re uerba, nempe de amore mutuo & coniugio columbarum, itemq́ de cura & cultu mariti tum circa coniugem parturientem & incubantem, tum fœtum exclusum, iam supra in C. recitaui. Columbas ab adulterio castissimas esse percepi, nunquam enim ex societate inter se instituta, neq́ mas nisi morte ipsa uxoris distrahitur, neq́ fœmina dissociatur, nisi uidua fuerit, Aelianus. Idem rursus de palumbis scribens: Ex auibus (inquit) castissimi sunt ab omni stupro. Mas enim & fœmina in hoc genere tanquam nuptijs alligati mutua consensione adeo ad stabile & certum connubium per summam castimoniam adhærescunt, ut neuter alienum cubile attingat. si autem impudico amore capti ad alienam Venerem libidinis oculos adiecerint, eos reliqui circumsedentes marem quidem mares discerpunt, fœminas uero fœminæ disperdunt. Huiusce etiã modi lex castitatis ad turtures pertinet, sanctaq́ & syncera permanet: tum etiam ad columbas albas manat, præterquam quòd non utranq́ occidunt, nam marem duntaxat perimunt, fœminam uerò illius misericordia permoti impunitam atque inultam in uiduitate reliquam ætatem ducere permittunt. Aegyptij mulierem uiduam, quæ ad mortem usque permanserit in eo uitæ statu uolentes significare, nigram columbam (περιστερὰν μέλαιναν) pingunt. Hæc enim quandiu uidua est, alteri uiro non miscetur, Orus in Hieroglyphicis. Mas & fœmina (inquit Albertus) postquam semel coiuerunt, non facile deserunt coniugium. Antequam uerò coiuerint, mares qui carent coniugibus, suas alijs abstrahere conantur, unde acerrima pugna oritur. Auicenna refert se uidisse duos columbos pro fœmina pugnãtes: accessisse autem fœminam ad uictorē, deinde pugna repetita cum uinceret qui antea uictus erat, ad eundem relicto altero fœminam redijsse. Hic sanè mos est columborum, ut si mas sine uxore, fœminam marito carentem uiderit, mox cum ea coeat: hæc statim à coitu illum sequatur & obediat, Hucusq́ Albertus. Aegyptij hominem ingratum ac infestum ijs à quibus beneficio affectus est significantes, columbam pingunt. Mas enim ubi robustior euaserit, ex consortio matris patrem expellit, itaq́ ei connubio iungitur, Orus in Hieroglyphicis, quod & Aelianus ex eo repetijt. ¶ Columbæ fascinationis amuletum laurinos ramulos tenues primum colligunt, deinde ad custodiam pullorum in nidos imponunt, Aelianus. Zoroastres in Geoponicis palumbes nidis laurum imponere scribit, nec causam addit, nisi quis propter blattas id eas facere conijciat: quoniam proximè de hirundinibus dixerat, ea causa apium ab eis nido imponi.

¶ Columbæ propter genuinum timorem nidificant in summis locis, Varro. Pugnax hoc animal est, alter alterum infestat, nidumq́ alter alterius subit, sed rarò. nam etsi ex longinquo minus, tamen apud ipsum nidum summo certamine dimicatur, Aristot. Quum plures columbæ nidos inuicem propinquos habent, pugnant inter se pro nidis & uxoribus tota die, Albertus. Pennis eleuatis pugnant, Author libri de nat. rerum.

¶ Cum turture amicitia columbæ intercedit, Aelianus. Amici pauones & columbæ, Plinius. ¶ Vulpes communis est hostis pauonum, columbarum & omnium ferè auium, Stumpfius. Accipitres quidam celeres ad aucupiũ sunt, columbis maximè & palumbis exitiales, Demetrius Constantinop. Distinctio accipitrum ex auiditate. alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores uolitantem: alij sedentem sublimi: aliqui uolantem in aperto. Itaq́ & columbæ nouêre ex ijs pericula, uisoq́ considunt, uel subuolant, cõtra naturam eius auxiliantes sibi, Plinius, Aelianus, & Albertus. Columbas nosse credas suos colores uarietatemq́ dispositam. quinetiam ex uolatu creduntur plaudere in cœlo, uarieq́ sulcare. Qua in ostentatione ut uinctæ præbẽtur accipitri (niso

Author libri de nat.rerum) implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarũ humeris elidítur, alioquin soluto uolatu in multum ueloclores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit. Ob id cum ijs habenda est auis quæ tinnunculus uocatur. Defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum, ut uisum uocemq; eius fugiant. Hac de causa præcipuus columbis amor eorum. Feruntq;, si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas, Plinius. Columba accipitris uenientis umbram in aquis prospicit, Author libri de nat.rerum. Clangorem quidem aut aquilarum aut uulturum facile columbæ spernunt, nõ item circi & marinæ aquilæ, Aelianus. Bubo oua columbarum exorbet; Author libri de nat.rerum. Cornix ouis columbę insidiatur, ut ea dissipet & exugat, Author libri de nat. rerũ. Gallinas etiam columbis infestas esse audio.

E.

Columba sedens, ἡμένη πελειάς, à Suida prouerbij titulo commemoratur, qui hoc dici solitum indicat de supra modum mansuetis ac simplicibus; (ἀντὶ τῶν ἀπλουστάτων, διὰ τὸ ἄδολον τοῦ ζώου, Eustathius) comparatione ad paleutriam columbam, sensu scilicet contrario. nam columbæ, inquit, quæ euolant, fallunt cæteras, παλεύτριαι dictę, à uerbo παλεῦσαι, quod est fallere, Hæc Suidas. Erasmus uerò, Columbæ (inquit) cum auolant, fallunt cæteras pernicitate motus; cum sedent, nihil initius aut simplicius. neq; quicquam habent quo se tueantur aduersus miluios & accipitres, præter alarum uelocitatem. Mihi uidetur dici posse & in eos qui simplicitatem simulant, quò magis imponant: proptere quod mos sit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ subsultans cæteras columbas alliciat. Ea Græcis dicitur, παλεύτρια, à uerbo παλεύειν quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus de columbis loquens, Καὶ ἐπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. id est, Et cogit paleutriam agere, alligatas in reti. (Et rursus, δεδεμένοι παλεύοιεν: ubi Scholiastes, Aues excæcatæ, præsertim columbæ & palumbi, in retibus locantur ut uoce alliciant alias sui generis, quod glossematici παλεύειν dicunt.) Vide lector num legendum sit ἠμμένη, id est illaqueata. id enim patitur quo fallat alias, Hæc Erasmus. Sed apud Suidam ut ἠμμένη per μ. duplex legatur, ratio ordinis literarum non admittit. deinde Suidas non eandem facit τὴν ἡμένην, & τὴν παλεύτριαν, ut Erasmus. sed illam sedentem & simplicem: hanc euolantem astutam, cuius comparatione etiam contrario sensu (hoc enim est quod dicit περὶ τῶν ἀπονηρεύτων) columba sedens, pro homine simplici accipiatur. Euolantes quidem columbas arte blandiri alijs, easq; corrumpere, furtoq; comitatiores reuerti; Plinius author est: ut hoc nimirum Suidas παλεύειν dixerit. Cęteri uerò scriptores non item, ut mox patebit. quamobrem non aliter reprehendo Erasmum, quàm quòd Suidæ uerba quæ interpretabatur, non assecutus mihi uideatur. Idem Erasmus in prouerbio, Pulchrè fallit uulpem, Παλεύει καλῶς τὴν ἀλώπεκα, dictum, inquit, apparet in eum qui dolis captaret astutum. nam παλεύειν est arte illectare. Vnde & columbæ exoculatæ, quas aucupes in reti pònunt, quò subsultantes reliquas deceptas alliciãt, paleutriæ dicuntur: & qui feris tendunt casses παλευταὶ uocantur. Turtures & columbæ uel ad annum octauum uiuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices (παλεύτριαι) aluntur, Aristot. Et mox de palumbis ac turturibus scribens, Et cum mares (inquit) in totum diuturniores quàm fœminæ sint, in his marem prius quàm fœminam mori nonnulli aiunt, uidelicet documento earum, quæ domi allectatrices aluntur. Vbi Niphus Italus, Apud nos etiam (inquit) allectatrix siue hallucinatrix (hoc forte dicit, quoniam excæcari solent. sed aliud est cæcum esse, aliud hallucinari) fit palumbes ę syluestribus. Nostri etiam liuias, id est minimas columbas syluestres, allectatrices faciunt, Locktuben/ut sui generis aues in rete pelliciant. Παλεύτρια περιστερά, πλάνος: & uerbum παλεῦσαι, ἐξαπατῆσαι, ὑπαγαγέσθαι, θηρεύειν, προκαλεῖσθαι. solent enim aues aliquas excæcatas in reti collocare, Suidas & Varinus. Παλεύεται, θηρεύεται, ἀγρεύεται. Παράνομον γάμον παλεύσας, ἀντὶ τοῦ ὑπαγαγόμενος, per metaphoram. sunt enim paleutriæ columbæ, quæ alias decipiunt & alliciunt, αἱ ἐξαπατῶσαι καὶ ὑπάγουσαι πρὸς ἑαυτάς, ἤγουν ἐνεδρεύουσαι. Παλευταί, οἱ τὰ λίνα ἱστῶντες οἷς τὰ θηρία παλεύεται, Hesych. Παλεύειν pro decipere apud Lycophronem legitur hoc uersu, Ἢ μὴν παλεύσει δυσλύτοις οἴστρου βρόχοις. Παλεύτριαι, αἱ πλάνοι καὶ οἷον εἰπεῖν ἀνδραποδιστήριαι περιστεραί, Scholiastes Lycophronis. Eubulus apud Athenæum lib. 13. meretrices paleutrias appellauit, τὰς φειδωλοὺς κερμάτων παλευτρίας, πώλους Κύπριδος ἐξησκημένας. Fuerint autem paleutrię columbæ forsitan dictæ, quasi ueteranæ quædam. sunt enim ueteres, id est olim captæ, πάλαι ᾑρημέναι, ut paraphrastes Oppiani de aucupio scribit. Vide etiam infra in Coturnice E. Lanarij omnes primo timidi sunt, sed postea ad columbas & anates capiendas instituuntur, Albertus. Columbi & aliæ aues quomodo capiantur reti, docet Crescentiensis libro 10. capitibus 20. & 21. & rursus capite 26. quomodo laqueis è pilis caudæ equinæ capiantur, & alijs quibusdam. & capite 28. quomodo feriantur sagittarum illo genere quod caput crassum habet, pulzones uocat. Columbæ retibus capiuntur ut palumbi, (uide in Palumbo E.) sed facilius laqueis, Oppianus tertio Ixeuticorum. Diuus Basilius in epistola ad Iulittam, columbas agrestes & αὐτονόμους à quibusdam capi scribit allectas per mansuetam, quam aliquandiu domi familiariter aluerint. hanc alis unguento suauiter fragrante inunctis emitti ad externas, quæ postea ipsam domum reuolantem suauitate odoris inuitatæ comitentur. Serapio scribit columbas perimi deuoratis frugibus aut fabis madefactis aqua, in qua elleborus albus maceratus fuerit.

¶ Nihil columbis fœcundius. Itaq; diebus quadragenis concipit, & parit, & incubat, & educat, & hoc

& hoc ferè totum annum faciunt. Tantummodo interuallum faciunt à bruma ad æquinoctium uernum. Pulli nascuntur bini, qui simulac creuerunt, & habent robur, cum matribus pariunt, Varro. Nos plura de columbarum fœcunditate scripsimus supra in c. Fœcunditas columbarum (inquit Columella) quamuis longè minor sit, quàm est gallinarum, maiorem tamen refert quæstum. Nam & octies anno pullos educat, si est bona matrix, & precijs eorum domini complent arcam, sicut eximius autor M. Varro nobis affirmat, qui prodidit etiam illis seuerioribus suis temporibus paria singula, millibus singulis sextertiorum solita uenire. Nam nostri pudet sęculi, si credere uolumus, inueniri qui quaternis millibus numûm binas aues mercentur. Quanquam uel hos magis tolerabiles putem, qui oblectamenta delitiarum possidendi, habendiq́ causa graui ære & argento pensent, quàm illos, qui Ponticum phasim, & Scythica stagna Mæotidis eluant. Iam nunc Gangeticas, & Aegyptias aues temulenter eructant, Hæc ille. Paria singula uulgo ueneunt ducenis numis, necnon eximia singulis millibus numûm (hoc est denarijs 250. Gallico uerò nomismate libris quinquaginta Turonensibus, Rob. Cenalis) quas nuper cum mercator tanti emere uellet à L. Axio equite Romano, minoris quadringentis denarijs (hoc est libris Turonicis octoginta, Rob. Cenalis) daturũ negauit. Axius, Si possem, inquit, emere περιστερῶνα factum, quemadmodũ in ædibus cum habere uellem, fictilia columbaria, iam ijssem emptum, & misissem ad uillam. Quasi uerò (inquit Pica) non in urbe quoq; sint multi, columbaria qui in tegulis habent. An tibi nõ uidentur habere περιστερῶνας, cum aliquot supra centum millium sextertium habeant instrumẽtum? è queis alicuius totum emas censeo, & antequam ædifices rure, magnum condiscas hic in urbe quotidie lucrũ ex asse semissem condere in loculos. Qui nostro tempore in nostris regionibus (in Italia circa Bononiam) rem experti sunt, columbas dicunt post sex menses parere, & nõ prius: & quandiu uiuunt quater aut quinquies, aut sexies, aut etiam amplius per annum parere, si alimentum abunde contingat: sin minus, ter saltem parere, uidelicet per æstatem, Crescentiensis. Agriculturę studiosis utilissima est columbarum possessio, cum ob alias causas, tum uel maximè ob commoditatem stercoris atq; pullorum, qui ægris conualescentibus admodum necessarij sunt. Reddunt enim columbæ uectigal magnum suis possessoribus: & quum duos tantum mẽses hyemis nutriantur sub tecto, reliquo anni tempore sua industria ex agris sibi quæritant pabulum, Florentinus. Columbarum amore insaniunt multi, ac super tecta exædificant turres ijs, nobilitatemq; singularũ & origines narrant, uetere iam exemplo. L. Axius eques Romanus ante bellum ciuile Pompeianum denarijs quadringentis singula paria uenditauit, ut M. Varro tradit. Columbas redire solere ad locum licet animaduertere, quod multi in theatro è sinu missas faciunt, atq; ad locum redeunt, quæ nisi reuerterentur, non emitterentur, Varro.

¶ De columbario seu peristereône. Vulgo columbarium uocant stabulum columbarum, ipsum ædificium & locum columbis alẽdis accommodatum: & ita Palladius quoq; appellat: Verum Columella & M. Varro columbaria capiunt pro nidis & loculamentis & cellis, in quibus singula paria fœtificant, Phil. Beroaldus. Columborum etiam possessio non abhorret à cura boni rustici. Sed id genus minore tutela pascitur longinquis regionibus, ubi liber egressus auibus permittitur, quoniam uel summis turribus, uel ædítissimis ædificijs assignatas sedes frequentant patentibus fenestris, per quas ad requirendos cibos euolitant. In peristereône (inquit Varro) uno sæpe uel quinque millia sunt inclusæ. περιστερὼν fit, ut testudo, magna camera tectus, uno ostio angusto, fenestris punicanis aut latioribus, reticulatis utrinq;, ut locus omnis sit illustris. Néue serpens, aliúdue quod animal maleficum introire queat, intrinsecus quàm leuissimo marmorato toti parietes ac cameræ oblinuntur, & extrinsecus circum fenestras, ne mus, aut lacerta qua adrepere ad columbaria possit. Nihil enim timidius columba. Singulis paribus columbaria fiunt rotunda in ordine crebra. Ordines quàm plurimi possunt à terra usq; ad cameram. Columbaria singula esse oportet, ut os habeant, quo introire & exire possint, intus ternorũ palmorum ex omnibus partibus sub ordines singulos tabulæ fictæ (factæ,) ut sint bipalmes, quo utantur uestibulo, ac prodeant. Aquam puram esse oportet, quæ influat, unde & bibere, & ubi se lauare possint. Permundæ sunt enim hæ uolucres. Itaq; pastorem columbaria quotquot mensibus crebro oportet euerrere. Est enim quod eum inquinat locum, appositum ad agriculturam, ita ut hoc optimum esse scripserint aliquot, siue si columbam quid offenderit, ut medeatur: si qua perierit, ut efferatur. Si qui pulli idonei sunt ad uendendum, promat. Item quæ fœtæ sunt, ut certum locum disclusum ab alijs rete habeant, quo transferantur, è quo foras euocare possint matres. Quod quidem faciunt duabus de causis. Vna, si fastidiunt aut inclusæ consenescunt, quo libero aëre cum exierint in agros redintegrentur. Altera de causa propter illicium. Ipsæ enim propter pullos, quos habent, utiq; redeunt, nisi à coruo occisæ, aut ab accipitre interceptæ, Hæc Varro. Nec in plano uillæ loco, (inquit Columella) nec in frigido, sed in ædito fieri tabulatum oportet, quod aspiciat hybernũ meridiem. Eiusq; parietes, ut in ornithone præcepimus, continuis cubilibus excauentur: uel si ita non competit, paxillis adactis tabulæ superponantur, quæ uel loculamenta, quibus nidificent aues, uel fictilia columbaria (nidi seu loculamenta, quæ è uiminibus etiam non improbãtur, Grapaldus) recipiant, præpositis uestibulis, per quæ ad cubilia perueniant. Totus autem locus, & ipsæ columbarum cellæ poliri debent albo tectorio, quoniam eo colore præcipuè delectatur hoc genus auium. Nec minus extrinsecus læuigari parietes maxime circa fene-

stram, & ea sit ita posita, ut maiore parte hyberni diei solem admittat, habeatque appositam satis amplam caueam retibus emunitam, quæ excludat accipitres, & recipiat egredientes ad aprìcationem columbas, nec minus in agros emittant matrices, quæ ouis, uel pullis incubant, ne quasi graui perpetuæ custodiæ seruitio contristatæ senescant. Nam cum paulum circa ædificia uolitauerint, exhilaratæ recreantur, & ad fœtus suos uegetiores redeunt, propter quos ne longius quidem euagari, aut fugere conantur, Hæc ille. Columbarium potest accipere sublimis una turricula in prætorio constituta, læuigatis ac dealbatis parietibus, in quibus à quatuor partibus (sicut mos est) fenestellæ breuissimæ fient, ut columbas solas ad introitum, exitumque permittant. Nidi figurentur interius, Palladius. Extruere domum conuenit (ut docent Quintilij in Geoponicis Græcis) temporibus (locis) claris & lucidis, tutam ab accessu serpentium, eamque illinire accurate. In ipsius autem columbarij muris, à pauimento usque ad summum fastigium, nidi faciendi sunt, quos nõnulli quidem οἰκοὺς appellant, ac si dicas loculamenta, nos uerò κρυψίνας (nullã huiusmodi uocem in Lexicis reperio) dicimus: in quibus sanè & pullos ædere, & degere coniugatæ debent columbæ. Singulis porrò nidis asseres inserendæ sunt, ut per eas ipsis transitus fiant. In ipsa autem domo latiorem peluim expedit collocare, in qua & bibere & ablui possint columbæ, nec ipsius aquæ occasione homo assiduè perturbet eas, id quod certe maximè incommodat. Non tamen prorsus damnandus hominum est ingressus. Necessarium quippe est interdum uerrere columbarium, fimumque legere: & si quid intus sinistre habeat, id corrigere, & instaurare, ne serpens aut alia reptilia columbas uastent atque deturbent. Ego quidem accessui reptilium uolens obsistere, ubi elegi locum selectum remotumque à contubernio domorum, columnas transtuli illuc pro ratione magnitudinis operis fabricandi. Quibus quidem minimè ad rectam lineam, sed ordine circulari dispositis, imponẽs capita, ac in ipsis postea capitibus insidentibus dictis columnis admodum generosas trabes (ἐπίστυλα) confirmans tandem supra columnas in formã orbis domunculas duas extruxi altitudine cubitorum septem. In earum autem parietibus ab occasu quidem gratia splendoris, fenestram unam aperiens, ab ortu uerò aliam in hac per quam sunt egressuræ ad pasturam, posui dictum cathectem (nempe quod retinendi columbas uim possidet) unde columbas ad pascua exire oportet. Cæterum à latere meridionali ianuã constitui ut per eam pateat ingressus ei, qui curandarum auium prouinciam subijt. Hoc enim modo ipsas uolucres hactenus illæsas seruaui. Siquidem nec reptilia possunt ascendere per columnas utpotè bitumine accurate inductas & læuigatas, neque item catus, nec aliud animal in eas grassari poterit quum domus haud quidẽ consistant prope è quibus insidiari queant. Columbaria (ut scribit Crescentiensis) duobus præcipuè possunt fieri modis, aut super columnis & parietibus ligneis muro circundatis lapideo, aut super turri è crassis muris constructa, & utrunque nidos seu nidorum foramina potest habere. Sed præstat in turri lapidea quàm lignea fieri: & nidos interius construi: qui si exterius sint, fimus perditur, qui maximè utilis est, & pulli facilius à rapacibus auibus capiuntur. Excitetur ergò turris lapidea ampla angustáue pro domini arbitrio, non admodum alta, parietibus læuigatis & dealbatis cemento (tectorio) albo, habens à singulis quatuor partibus breuissimas fenestellas seu foramina, quæ columbis solum ad introitum exitumque sufficiant: sub quibus quàm proximè circuitus lapideus emineat circunquaque, quo mustelæ aliæque nocentes feræ ascẽdere prohibeantur. Super tectum etiam fenestra sit, per quam ingrediantur & exeant columbi, qui ad Solẽ super tectò morari gaudent. Sit autem cancellata lapidibus aut lignis, ne per ipsam rapaces uolucres alis apertis intrare queant. Nidi formantur interius, quos quidam faciunt rectos & mediocriter angustos, alij obliquos, quibus incubantes columbæ se contineant. Quidam præterea prouidè faciunt fenestellas latas & modicè concauas seu longas. Sunt qui cultellos paruos circa parietes & tectum affigunt, asserentes in his columbas libentius incubare. Ego experimẽto didici, columbas quasdam in muro libentius quàm cistellis nidificare, quasdam è diuerso: & rursus alias libentius esse in aperto, & super quacunque re cum nido uel sine nido incubare, alias gaudere occultari. Quamobrem non inutile puto in columbario cuiuscunque generis nidos habere, ut diuersis columbarum affectibus satisfiat, quamuis qui in muro sunt à fimo & pediculis purgentur facilius, quod crebrò fieri expedit, eò quòd ab eis cum augentur, plurimum incubantes columbæ lædantur. Est etiam opportunum quòd intra columbarium ponantur trabes in pluribus partibus, & præcipuè in circuitu, & assides (asseres) super quibus tempore pluuiarum & niuium & superflui æstus, columbæ in magna multitudine morari ac quiescere possint. Sic enim à loco proprio non facile recedent. Purgetur etiam crebrò ipsarum locus, & undique sit decorus. nam in pulchra domo, sicut & homines, morantur auidius. Hoc animaduertendum, quòd unumquodque par tres uel saltem duos nidos requirit, licet aliquando augeãtur in tantum ut nidos omnes & solarium atque trabes, & cætera loca omnia repleant, Hactenus Crescentiensis. Colore albicante præsertim delectantur columbi, unde Ouidius; Aspicis ut ueniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas sordida turris aues.

¶ Aluntur in peristereône columbæ tum clementiores, tum agrestes & saxatiles; ex quibus fit miscellum tertium genus fructus causa, Varro. Qui erigere columbarium uult, is à tenellis columbis auspicari non debet, sed ab eis quæ iam ẽdere pullos cœperunt. Quod si in ipsis primis auspicijs, columbarum decem paria iungantur citò quidem multiplicabuntur, Quintilij. Seligendæ uero sunt ad educationem neque uetulæ, nec nimium nouellæ, sed corporis maximi. Curandum si fieri possit,

posſit, ut pulli, quemamodum excluſi ſunt, nunquam ſeparentur. Nam ferè, ſi ſic maritatæ ſunt, plures educant fœtus. Sin aliter, certe nec alieni generis coniunguntur, ut Alexandrinæ, & Campanę. minus enim impares ſuas diligunt, & ideo nec multum ineunt, nec ſæpius fœtant. Plumæ color non ſemper, nec omnibus idem probatus eſt: atq; ideò qui ſit optimus, non facile dictu eſt. Albus, qui ubiq; uulgo conſpicitur, à quibuſdam non nimium laudatur; nec tamen uitari debet in ijs quæ clauſo continentur. Nam in uagis maxime eſt improbandus, quod eum facilime ſpeculatur accipiter, Columella. Item feras has in turribus, ac ſummis uillis, qui habent agreſtes columbas; quoad poſſunt immittunt in περιστερῶνας ætate bona, parantq; ut nec pullos, neq; uetulas, totidemq; mares quot fœminas habeant, Varro. In columbarijs nouis columbi prouectiores ætate (inquit Creſcentienſis) ponendi nō ſunt, quòd ij recedere & ad ſedes priſtinas reuerti ſoleant, ſed iuuenes cum pennas perfectas aut ferè perfectas habent. Præferuntur autem ſaxatiles, ſecundo loco qui à pennarum colore uulgò turgni dicuntur. hi enim in columbarijs melius durāt quàm cæteri. albi uitandi, quòd neq; durare poſsint, & ab auibus rapacibus etiam è longinquo conſpiciantur. Quanto plures quidem initio ponentur, tanto ocyus implebitur locus. Id faciendum eſt pręcipuè Auguſto & Septembri menſe, uel etiam Iulio: quo tempore facilius cibum in agris uicinis inueniūt: unde fit ne longius à columbario recedant nec perdantur. Menſe quidem Martio, Aprili uel Maio ponendi non ſunt propter contrariam rationem. Dies circiter quindecim ut minimum includendi ſunt. ſic enim pinguescent (poſtea,) & ad reuertendum peritiores erunt. nam primis quindecim diebus emaciantur. Poſtea uerò per dies aliquot præbeatur eis in columbario (etiamnum incluſis) bonus & copioſus cibus & aqua. Demum emittantur cœlo nubilo uel ſereno. ſed præſtat pluuiò emitti. tunc enim egreſsi reuertuntur, nec ſubitò euolant ad remota, Hæc ille. Cæterum cibos iuxta parietem conueniet ſpargi, quoniam ferè partes eæ columbarij carent ſtercore. Commodiſsima cibaria putantur uicia, uel eruum, tum etiam lenticula, miliumq;, & lolium, nec minus excreta tritici, & ſi qua ſunt alia legumina, quibus etiam gallinæ aluntur, Columella. Cibus apponitur circum parietes in canalibus, quas extrinſecus per fiſtulas ſupplent. Delectantur milio, tritico, ordeo, piſo, faſeolis, eruo, Varro. Gratus eis cibus eſt cicercula, fœnogræcum, eruum, piſum, lens, frumentum, & quæ ex eo zizania (lolium nimirum) dicitur, Florentinus. Fœtus frequentant, ſi ordeum torrefactum, uel fabam, uel herbum ſæpe conſumant. Triginta autem columbis uolantibus diurni tres ſextarij tritici ſufficient, aut creturæ, ita ut herbum fœtus gratia menſibus præbeamus hybernis, Palladius. Paſtor columbarum ſæpe locum purgato, & fimum agriculturæ utilem reponat: & ſi quem ſaucium inuenerit, curet: ſi quem extinctum, eijciat: ſi qui nimis feri ac pugnaces alijs moleſti ſunt, remoueat & aliò ſeponat: pullos uendi idoneos depromat, cibum deniq; & potum cum opus erit affatim prębeat, Creſcentienſis. Glans fagi turdis & columbis conuenit, & eorum carnes concoctu faciles facit, Creſcentieñ. Duobus aut tribus menſibus acceptant condititia cibaria, cæteris ſe ipſas paſcunt ſeminibus agreſtibus. Sed hoc ſuburbanis locis facere non poſſunt; quoniam intercipiuntur uarijs aucupum inſidijs: itaq; clauſæ intra tectum paſci debent, Columella. Plura de columbarum cibo ſcripſi ſupra in C. Cauendum ne euolent columbæ, ne ſcilicet nidificent alibi, neue diſtrahantur egreſſæ: quare in fame ſunt exercendæ, (ſic transfert Andreas à Lacuna quod Græcè legitur, ἀλλὰ περὶ τὸ πεινᾶν ἀσχολῶνται: ubi Cornarius uertit, circa columbarium exerceantur. Vide an pro uerbo πεινᾶν commodius legatur γεννᾶν. Senſus quidem hic mihi uidetur, cibum columbis affatim ſuppeditandum, ut ipſæ ſoboli tantum incubandæ, & pullis poſtquam excluſi fuerint alendis, operā dare poſsint, neq; alimentum foris quærendo diutius ab ouis aut pullis abſint.) Si uerò tanta alimenti copia non ſuppetit, matribus tantum educantibus pullos exitus permittēdus eſt: quod ubi famem illæ expleuerint, citius redeant, pulliſq; nutrimentum apportent, Florentinus.

¶ Qui ſaginare ſolent pullos columbinos, quo pluris uendant, ſecludunt eos, cum iam pluma ſunt tecti. Deinde manducato (mollificato & maſticato, uel molli, Creſcentieñ.) candido farciunt pane: hyeme hoc bis, æſtate ter, mane, meridie, ueſperi. hyeme demunt cibum medium. Qui iam pinnas (pennas magnas, Creſcentieñ.) habere incipiunt, in nido relinquunt illiſis (fractis, Creſcentieñ.) cruribus, & matribus, uberius ut cibo uti poſsint, obijciunt. Eo enim totum diem ſe, & pullos paſcunt. Qui ita educantur, celerius pinguiores quàm alij fiunt, & candidiores: parentes eorum Romæ, ſi ſunt formoſi, bono colore, integri, boni ſeminis, Varro. Eadem ratione quà gallinas, palumbos etiam columboſq; cellares, pinguiſsimos facere contingit. neque eſt tamen in columbis farciendis tantus reditus, quantus in educandis. Sed poteſt in hoc etiam auiario (columbario) ſagina exerceri. Nam ſi quæ ſteriles, aut ſordidi coloris interueniunt, ſimiliter ut gallinæ farciuntur. Pulli uero facilius ſub matribus pingueſcunt, ſi iam firmis, prius quàm ſubuolent, paucas ſubtrahas pinnas, (alterius alæ, Creſcentienſis,) & obteras crura, ut uno loco quieſcant, præbeaſq; copioſum cibum parientibus, quo & ſe, & eos abundantius alant. Quidam leuiter obligant crura, quoniam ſi frangātur, dolorem & ex eo maciem fieri putent. Sed nihil iſta res pinguitudinis efficit. Nam dum uincula exercere (exerere, excutere) conantur, non conquieſcunt, & hac quaſi exercitatione corpori nihil adijciunt. Fracta crura non plus quàm bidui, aut ſummum tridui dolorem afferunt, & ſpem tollunt euagandi, Columella.

¶ Columbis utile eſſe aiunt lutum rubrum, quod appetitum in eis excitet, & pullis ſtatim dari

debeat, Hoc Aristoteles de terra salsa scribit, eamq; à parente mare pullis recens natis in os inferi.

¶ Columbi qui nascuntur in colũbario, uel parui in eo ponuntur, non facile recedunt, etsi quandoq; ad alia columbaria se conferunt in quibus cibum inueniunt, quum non prębetur eis in suo nec in agris inueniunt, sed omnes ferè postea tempore quo non egent cibo, reuertuntur ad locum proprium: ad quod maximè refert ut columbarium pulchrum & bonum sit. Si temporibus quibus non inueniunt escam copiosè eis præbeatur domi, ut cum nix uel gelu magnum obtinet, & mense Aprili & Maio aratis stipulis, non recedunt, & plurimos fœtus ædunt. Cibus quidem eis conueniens est frumentum, faba, uicia, melica, & alia genera quibus uesci gaudent. Pro centum autem paribus columbarum detur granorum pars corbis octaua diebus singulis, & duplum cum nihil omnino per se inueniunt. Potus etiam in columbario adsit sufficiens, quoties aquam nisi ualde remotam propter æstum uel gelu inuenire non possunt. uel in aliquo uase prope columbaria ponatur, quò descendere posint. Pręcipuum sanè & ferè necessarium eis est, quòd sedes ipsorum sit prope locum in quem aqua influat, unde & bibere & ubi lauari posint. Laudatur etiam ut omne genus granorum eis exhibeatur, ut sunt frumenta, faba minuta, cicercula, uicia, orobus, melica, hordeum, spelta, lolium, & alia, ut quodnam præcipuè appetant obseruetur, & id præcipuè detur eis ut auidius ibi morentur & pluries pariant. Palladius probat ut æstate quæ maximè pinguescunt triticum uel milium mulsa maceratum semper accipiant. Quibuscunq; enim granis mulsa remollitis pastæ non recedent, & alias secum adducent, quod non pauci asserunt. Alij uerò dicunt non referre an sit mellita esca necne, cum eis datur esca uesperi potius quàm mane, ut interdiu escam sibi quærere curent, & qui non inueniũt, intus inueniant nam si daretur mane, non curarent alibi inuenire. Sed tempore niuis mane dari oportet, ne exeant ad loca in quibus capiuntur, cum certum sit alibi non posse inuenire, Crescentiensis. Columbas abigit graucolentia, Basilius. Debet custos sępe ad columbas accedere: & quoties in columbarium intrat aliquam escam modicam secum portare tempestiuè, easq; semper aliquo certo & consueto modo uocare, ut magis mansuescant. Idem tegulam figlinam pro aqua in columbario collocare, quæ asidem (asserem) habeat supra se aliquantulum eleuatam, habentem multos & spissos pedes incisos atq; adhærentes, inter quos possunt caput ponere & aquam haurire nec in uas intrare, ut aqua munda permaneat, Crescentiensis. Vasa, quibus aqua præbeatur, similia esse debent gallinarijs, quæ colla bibentium admittant, & cupientes lauari, propter angustias non recipiant. Nam id facere eas nec ouis nec pullis, quibus plerunq; incubant, expedit, Columella.

¶ Oppianus libro 1. de uenatione author est colores in columbis artificiales fieri posse. nam cum colũbæ, inquit, Veneris desiderio mouentur, & oscula iam maritis miscent, columbarius pulcherrimas uarias pręsertim purpureas uestes in conspectum earum exponit, quibus illæ delectatæ pullos etiam eiusdem coloris ædunt.

¶ Locus autem subinde conuerri, & emundari debet. Nam quanto est cultior, tanto lætior auis cõspicitur, eaq; tam fastidiosa est, ut sępe sedes suas perosa, si detur euolãdi potestas, relinquat, quod frequenter in his regionibus, ubi liberos habent egressus, accidere solet. Id ne fiat uetus est Democriti præceptum. Genus accipitris tinnũculum uocant rustici, qui ferè in ædificijs nidos facit. Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula supponuntur, & gypso lita uasa in angulis columbarij suspenduntur, quæ res auibus amorem loci sic conciliat, ne unquam deserant, Columella. Columbæ tinnunculos præcipuè amant, à quibus contra accipitres defenduntur. feruntq; si in quatuor angulis defodiãtur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas: Quod auro insectis alarum articulis quæsiere aliqui, non aliter innoxijs uulneribus, multiuaga alioquin aue, Plinius. Tradunt ueteres quòd si columbarum alæ annulo aureo argenteóue inurantur, cito & libenter eas ad columbarium semper suum redituras, nec deserturas unquam, Serapio. Non pereũt, & neq; locum deserunt, si per omnes fenestras aliquid de strangulati hominis loro, aut uinculo, aut fune suspendas. Inducunt alias, si cumino pascantur assidue, uel setosi hirci alarum balsami liquore (ladanum uidetur intelligere) tangantur, Palladius. Columbæ persistent, & alias peregrinas perducent secum, si fragranti unguento eas unxeris: uel si cyminum uorandum dederis abeuntibus ad pastum. Quòd si lygi (id est uiticis) semen triduo in uetere uino macerâris, ac postea orobos eodem uino madefactos columbis obtuleris, & mox eas abegeris, ut primum columbæ exterę halitum senserint, continuo omnes festinabunt ad columbarium. Citius reuocabis columbas elelisphaco (id est saluia) unà cum thure intra columbarium combusto. Perseuerabunt etiam columbæ si caput uespertilionis posueris in columbarij fastigio: aut etiam uitis agrestis ramum quo florescit tempore decerptum in colũbario reposueris, Didymus. Et rursus, Ianuas atq; fenestras nec nõ angulos colũbarij oleo opobalsami inungito, & sic manebũt. Nec etiã fugiẽt si cyminũ lentemq; melicrato infusa sparseris. Si melicratũ dederis illis in potum, ac lentibus per se passo incoctis eas cibâris, prolẽ non deserent. Non recedẽt & alias secũ adducent, si granis quibuscunq; mulsa maceratis pascantur, ut supra recitaui ex Crescentiensi. Præparant aliqui retinẽdis columbis hocce pharmacũ amatorium. Testulam (ostracum) cribratã & costum, cũ ueteri odoratoq; uino miscẽtes simul, eis porrigunt excuntibus ad pasturam. Sunt qui hordeaceam farinam unà cum caricis (ficubus siccis) coquentes & læuigantes, mellis aliqua portione adiecta, columbis offerant. Alij ad pastum prodeuntibus dant cyminum, Didymus. Cracca ex leguminibus degenerat, in tantum columbis grata, ut pastas ea negent

gent fugitiuas illius loci fieri, Plinius. Rex Cypri in Papho inter cœnandū columbarum circumuolantium alis nec alio flabro uentilabatur. Vngebatur enim unguēto quodam Syriaco, cui admixtus erat copiose fructus quidam cuius cibo columbas delectari aiunt. Itaq; aduolantes odore allectæ tanquam in caput regis insessuræ, cum proximè erant à pueris repellebantur; unde parum auolantes mox reuolabant, ita ut subinde regem mediocri & commodo flatu refrigerarent, Athenæus lib. 6. Peristereon uocatur herba, caule alto, foliato, cacumine in alios caules se spargens, columbis admodum familiaris, unde & nomen, Plinius. Sunt qui hanc in columbario spargi, & circa nidos suspendi suadeant. Salsa adeò appetere dicuntur, ut nec hospitia commutent si argillam parietum sale condiueris: & iure caseorum delectari, quod à salsis demanat caseis. Sunt qui pro retinendis columbis in fenestra columbarij ponant argillā de furno admixta uicia. Columbæ alliciuntur hoc pastillo: Maizi seu sorgi lib. LX. cymini libræ VI. mellis X. costi libr. I. seminis uiticis libræ V. coquuntur omnia in aqua ad illius consumptionem. inde additur uini odorati optimi quantum sufficit cum libris quindecim cæmenti uetusti: & fit tumulus in columbarij medio. Columbæ aliæ cum odorem senserint ad locum ueniunt. sentiunt autem cum ipsis commiscentur indigenis columbis. cum semel adierint locum relinquere nequeunt, suauitate cibi allectæ, Hier. Cardanus. Herba carlina uulgò dicta, quæ chamæleontis species est, columbis obijcitur alijs quibusdā mixta, ut euolantes alias secum adducant. Escam columbarum quo multas alias uenentur, è radice carlinæ conficiunt hac ratione: Radici adiungunt lutum adustum de clibano, mel, urinam, muriámq; qua haleces (harengæ) conditæ fuerint, (hæringlack,) & massam inde formatā columbarijs imponunt, Hieron. Tragus interprete Dauide Kybero. Sunt qui radicem carlinæ in aqua coquant, cui adijciunt lutum ruffum de furno in urina remollitum simul cum salis manipulo in eadem dissoluti, & modicum mellis. Alij carlinam cum pisis albis melle excipiunt: ad cuius massæ odorem columbæ alliciuntur. Sunt qui in unum subigant carlinam, cannabis semina, coriandrum, & lutum fornacis ueteris cum urina. Nonnulli sanguinem humanum (ut audio) cum pisis integris in uase figlino per quadrantem horæ circumagunt, deinde sanguinem manu columbis illinunt, & pisa edenda obijciunt, ut hoc remedio adhibito tum ipsæ maneant, tum alias alliciant. Cumino quidem (quod medici & pharmacopolæ Romanum uulgò cognominant) mirificè columbas delectari asseritur, itaq; hæc semina cum terra figlina miscent, adduntq; legumina quædam, & salem forte. aliqui linteola, quibus inclusa hæc semina fuerint, subalis columbarum alligant, hunc enim odorem columbæ alienæ sequuntur, rem aiunt certam esse, ac lege prohibitā in aliquibus Italię locis, ubi sacerdotes etiam qui confitentes audiunt inter genera furti super hoc inquirant. Columbę amabunt locum, & alias etiam adducent, ut quidam mihi asseruit, si caput capræ excoriatum in aqua coquatur, cum copioso (libræ pondere fortassis) cumino Romano, & multo sale, (quatuor unciarum forte,) quod deinde in columbario ponatur. Vasculum uitreum impleto lacte mulieris puellam lactantis, & in columbario suspendito. sic enim augebuntur & allicietur aliæ, eruntq; mansuetiores, Ex libro Germanico manuscripto.

¶ Contra animalia columbis noxia. Aduersus serpentes & alias animantes noxias quomodo strui possit columbarium super columnis, recitatum est supra ex Quintilijs. Ne mus aut lacerta adrepat, partes columbarij circa fenestras læuissimo marmorato oblinūtur: ac similiter toti parietes & cameræ intrinsecus, ne serpens aliudue quod animal maleficum introire queat, Varro. Rutæ ramulos in columbarijs pluribus locis oportet contra animalia inimica suspendere, Palladius. Auicenna quidem mustelas etiam ruta fugari scribit, id quod mireris cum eandē impugnaturæ serpentes gustare dicantur. uide in Cato E. Didymus etiā ad feles (æluros) abigendas rutam poni suspendiq; iubet passim in columbario, præcipuè circa fenestras atque aditus omnes. Ruta enim (inquit) uim possidet feris aduersantem. A mustelis tutæ fient, si inter eas frutex uirgosus sine folijs asper, uel uetus spartea proijciatur, qua animalia calciantur, ut eam secretò non uidentibus alijs unus attulerit, Palladius. Mustelæ cinis pullis columbinis datus in offa, tuetur eas à mustelis, Plin. Caput lupi in columbario suspensum, ne catus uel furo, uel aliud animal columbis nocens accedat, efficit, Rasis & Albert. Læduntur columbæ à faginis (mustelis rusticis quas uulgò foynas uocāt, à fago, nostri Martes fagorum) mustelis & catis, & cæteris pluribus animalibus quæ de raptu auium uiuunt, contra quæ debet custos hostium & omnia loca unde intrare possunt diligenter claudere, & stafas circunquaq; eminentes procurare, ne quid sursum per parietē repere possit. Columbarium habeat appositam satis amplam caueam, retibus emunitā, quæ excludat accipitres, &c. Columella, ut supra recitatum est. Coruos aut accipitres qui columbas intercipiunt columbarij interficere solent, duabus uirgis uiscatis defixis in terram inter se curuatis, cum inter eas posuerint obligatū animal, quod intercipere soleant accipitres, qui ita decipiuntur, cum se obleuerint uisco, Varro. Læduntur columbæ ab auibus rapacibus tam diurnis quàm nocturnis: cōtra quas (nocturnas) claudat custos de nocte fenestram: uel si ea aperta intrauerit auis rapax, & ipse perturbationē ac strepitum columbarum audierit, intret audacter cum lumine, auemq; captam occidat, nec curet de exitu columbarum. Aues autem diurnas uisco uel paruo reticulo capiat & occidat. Fenestram de subsellis cancellet & claudat, ut columbi intrare ualeant & exire, non autem auis rapax quæ non nisi alis apertis intrat, Crescentiensis. Serpens non ingredietur columbarium, si in quatuor angulis eius

hanc uocem Ἀδὰμ inscripseris, fenestræq; (hostio, Florentinus) etiam si illam habeat. Abiges autem ipsos ex peucedano suffimentum molitus, Democritus & Florentinus. Sed de remedijs quibus serpentes pellantur, copiosè scribemus in Serpente in genere.

¶ Molestantur pulli plerunq; etiam pediculis, quos custos inquiret, & nido abiecto alium mundum reponet. Item nascuntur eis uarioli circa oculos qui excęcant eos, maximè mense Augusto. Vendendi sunt aut comedendi cum solo capite sunt infecti, Crescentiensis.

¶ Impostores quidam aromatibus sanguine columbino exceptis siccatisq; ad Solem, rursusq; tritis & aqua rosacea moschata aliquoties rigatis siccatisq;, quarta uel tertia parte moschi ueri admixta, moschum adulterant. ¶ Margaritas aliqui sic mentiuntur: Conchas palustres in forti lixiuio coquunt, donec cortices nigri separari possint, reliquum album contundunt, & rore inter Pentecosten & Augustum collecto destillatoq; excipiunt, subigunt, & globulos minutos formant, quos acicula pertusos filoq; insertos ad Solē indurant, tum columbis deuorandos obijciunt, ita ut cibi aliud nihil præbeant, in loco puro, & per aluum redditos seligunt in cribro, abluunt, & aliquandiu coquunt in aqua calcis clara & forti: demum Soli per dies octo exponunt, ut perfectè dealbentur. Alij conchas in forti aceto ad Solem uel iuxta fornacem macerant, ut à crusta nigra purgari possint. ¶ Sunt qui antidotorum uim in columbis experiantur: nam postquam duabus columbis uenenum (arsenicum ferè) dederint, alteri mox antidotum præbēt, alteram relinquunt: quòd si hæc moriatur, illa superuiuat, antidotum ceu rectè paratam & hominibus etiam aduersus uenena auxiliarem prædicant. Aliqui ut uerum monocerotis cornu, quod in superandis uenenis nulli antidoto cedat, se uendere declarent, aquam in qua illud iniectum fuerit, columbæ alteri à ueneno superbibendum dant: alteram sinunt, ut dictum est. Sed homines impostores, nisi diligentissimè caueatur, hîc quoq; fraudem facere possunt. nihil enim non comminiscitur auaritia. ¶ De columbis quæ epistolas pertulerunt, dicetur in Philologia e. ¶ Homerus Iliados penultimo celebrationem funeris Patrocli describens inter reliqua aliorum certamina, sagittarios columbam (πελειάδα) funiculo suspensam à malo nauis, eminus eam impetentes facit.

¶ Fimum columbarum ad agriculturam appositum est, ita ut hoc optimum esse scripserint aliquot, Varro. Et rursus, Stercus optimum scribit Cassius esse uolucrum, præter palustrium ac nantium. de hisce præstare columbinum, quòd sit calidissimum ac fermentare possit terram. id ut semen aspergi in agro oportere, non ut de pecore aceruatim poni. Ego arbitror præstare ex auiarijs turdorum ac merularum. Cassius secundum post columbinum scribit esse hominis: tertiò caprinum, &c. Proximum turdorum fimo Columella columbarijs, mox gallinarijs facit. Aliqui columbaria præferunt, proximum deinde caprarum est, &c. Plinius. Columbinum feruidissimum, cæterarumq; auium satis utile est, excepto palustrium, Palladius. Stercus columbinum spargere oportet in pratum, uel in hortum, uel in segetem, Cato. Fimus columbarum optimus est omnibus plantis & seminibus, & potest spargi quocunq; tempore anni quoties aliquid seritur cum ipso semine, ac etiam postea quandocunq;. & unaquæq; corbis huius fimi æquiualet fimi ouium quadrupedum plaustro. nam ex uiginti corbibus satis commodè, ex uigintiquinq; bene, ex triginta optimè impinguatur iugerum frumenti, si manibus per agrum spargatur æqualiter, & cum ipso grano tunc sato uertatur. Tria quidem paria columbarum in anno faciunt corbem fimi, si columbaria nidos intrinsecos habeant. & quò magis cibantur in columbario, tanto plus fimi recipietur ab eis. sic enim diutius in eo morantur, nec semper coguntur extra quærere uictum, Crescentiensis.

¶ Facta est fames magna in Samaria, & tandiu obsessa est, donec uenundaretur caput asini octo argenteis, & quarta cabi stercoris columbarum quinq; argenteis, ut legitur 4. Reg. 6. æquat autem quarta pars sextarium Atticum, argenteus numus (qui idem stater & siclus dicatur) quatuordecim solidos Gallicos ualebat, ut Robertus Cenalis computat. Mirari uerò aliquis meritò poterit (inquit idem Robertus) in quem usum tanti emeretur fex illa columbina. Sunt qui dicant ad ignem construendum: quod minimè credibile est, cum nec huiuscemodi materia ignem foueat, nec tam abundans esse potuerit ut ciuitati satis esse posset. Existimāt alij in strumis columbinis recondita granula nondum digesta empta fuisse ab his qui inediam patiebantur. At nec id quidē fidem meretur. nam unde illis tanta copia, ut columbos alerent, cum deesset pabulum tribus aut quatuor equis alendis? Rectius ergo sentit Iosephus, quòd fece illa columbarum utebantur obsessi uice salis. quæ sanè misera conditio summæ calamitatis specimen dabat.

¶ Columbino ac suillo fimo plagis quoq; arborum medentur, Plinius.

¶ In ea Mysia quæ est Asiæ pars, domus hac aliquando ratione cōflagrauit. Erat proiectum columbinum stercus, cui iam putri & excalfacto ac uaporem edenti & tangentibus admodum calido, in propinquo fenestra fuerat ita, ut iam contingeret eius ligna, quæ largè nuper illita resina fuerant. media igitur æstate cum Sol plurimus incidisset, accendit tum resinam tum ligna. hinc autem & fores quædam aliæ, quæ propè fuerant, & fenestræ nuper etiam resina illitæ facile ignem conceperant, atq; ad tectum usq; summiserant, Galenus lib. 3. de temperamentis. meminit etiam primo de differentijs febrium, & in libro de causis morb. & libro sexto de medicamentis simplicibus columbarum agrestium stercus maiori tempore perfectè accendi scribit, & ignem ex illo diutius durare.

¶ Columbæ uesperi tardius solito ad columbarium reuolātes, signum faciunt pluuiæ, Incertus.

Auium

F.

Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ, Galenus lib. 3. de aliment. Idem in libro de cibis boni & mali succi, inter alimenta laudata & neq; tenuem neq; crassum succum gignentia, columbas adnumerat. In libro de uictu atten. turricolas domesticis ad tenuantem uictum præfert. easdem Psellus inter attenuantia recenset. Gregales in turri nidificantes conueniunt siccis, Galenus lib. 6. de sanit. tuenda. Idem in libro de attenuante uictu, columbas modicè edendas cõsulit ijs qui otiosè uiuunt. Psellus columborum & palumbium meminit inter ea quæ humores excrementitios pariant. Rursus Galenus in libro de uictus ratione in morbis acutis columbas olim languentibus dari consuetas refert: & in libro de renum affectibus, columbas ceu cibum laudabilem commendat. Columbæ nimium calidæ sunt, & sanguinem accẽdunt, & corpus obnoxium febribus reddunt. quamobrem salubrius in pastillis sumentur cum uuis acerbis quàm assæ. sic enim minus calfacient sanguinem. Veteres quidem columbæ (ut & nouellæ priusquam euolarint) propter caliditatem nimiam & siccitatem & concoctionis difficultatem, (& quia crassum malumq; succum generant, Mich. Sauonarola) uitari debent, Arnoldus Villanou. Veteres durioris alimenti sunt & improbandi, Platina. Purum autem hoc animal esse uidetur. siquidem cum aëris constitutio pestilens est, omniaq; tam animata quàm inanima, ea afficiuntur, quotquot hoc uescuntur animali, soli ab hac lue immunes seruantur. ideoq; hoc tempore regi in cibo sumendo nihil aliud præter columbas apponitur: idemq; ijs, qui quòd dijs ministrent puri castiq; permanent, Orus in Hieroglyphicis. Ex uolucrium genere gallinæ altiles omnibus præstant: deinde perdices & palumbi debilis nutrimenti gratia exhibendi, turturesq; altiles & columbæ, Aetius 9.30. in cura colici affectus frigidi & phlegmatici. Inter aues laudantur palumbus, columbus, & aliæ quæcunq; haud ita multum pingues sunt, Aretæus in cura cephalææ. Hippocrates in libro de internis affectionibus diætã præscribens in morbo hepatico quodam, columbas edi iubet.

¶ Pulli columbarum admodum necessarij ægris conualescentibus existunt, Florentinus. Columbarum pulli sunt boni chymi & subtilis, Galenus in libro de dissol. contin. Sanguinem generant calidiorem & crassiorem temperato, Ibid. Ab eodem libro 8. methodi medendi columbæ iuuenes laudantur pro calidis & siccis. Pulli columb. calidi & humidi, crassiq; succi sunt, quod animaduertitur ex grauitate motus eorum, & quoniam calidi actu sunt, & cibos celeriter percoquunt, Auerrois. quare ueteres cum frigidis sumi præcipiunt, ut cum aceto (liquore) uuæ acerbæ, pomi citrini (citrij) portulaca, lactuca, scariola, coriandro & similibus. qui uerò iam uolare incipiunt, minus iam graues & concoctu leuiores sunt. Conueniunt phlegmaticis non cholericis, Auicẽna & Rasis. Columbulorum caro uel pullorum columbarum calida est & humida & superuacanea, hoc est superfluitatis multæ, & præcipue domesticorum, & sanguinem crassiorẽ calidioremq; mediocri gignit, atq; ideo nonnunquam febres facit, & frigiditate dolentes renes iuuat, seminiq; genitali & sanguini adijcit, caput uerò & oculos lædit. Ferunt etiam, si nimiũ usurpetur, lepram gigni, Symeon Sethi. Pulli columbarum qui iam uolare incipiunt, in cibo uires augent, Nic. Massa. His rite paratis medici uesci consulunt ijs qui parũ sanguinis habent, & quos uires ac calor innatus destituunt, præsertim ex longo morbo. Conferunt autem proprietate quadam dolori renum, sperma & sanguinem augent, Rasis. Sunt ex Arabum schola qui tradãt corpora pullorum columborum esse tardæ digestionis (cõcoctionis) & longæ moræ in stomacho. Rasius tamen, Columbus (inquit) leuis est cibus & subtilis. Et rursus, Est cibus mirabilis (si rite paretur) ad caliditatem declinans. Pulli columbini numerantur à Rufo in secundo ordine auium laudabilium cum perdicibus, &c. nam in primo ordine calandrellas & sachar (aliâs sathur pingues) ponit. Pulli columbini turtures & filacotonæ, natura inter se proximæ sunt. Sed pulli columbini nocẽt cerebro & oculis, pręsertim assi: & multos superfluos humores generãt. Sanguis eorum facile corrumpitur, (putrescit, Haliabbas,) & morbos sanguineos producit: & cibi cum succo ab his pullis destillante parati. quibus si adderetur pingue ex ijsdem columbis, augerent coitum & renibus prodessent, Elluchasem ex Galeno, Theodosio & Hippocrate si rectè citat. Pipiones nondum uolantes calidæ & humidæ plus quàm satis est naturæ sunt, & ob hanc rem tardæ concoctionis habentur, Auicenna. Multum alimenti ac plus sanguinis generant, unde inflammationes & febres oriuntur, Platina. Synanchẽ eam ob causam aliquando inducunt: & propter cibum eorum perijt quidam Cassisa nomine, qui die uno comederat ter de assa columba, Rasis. Crassos humores generant propter nimiam humiditatẽ, Auicenna & Arnoldus. ¶ Qui tentare iam uolatum incipiunt, leuius concoquuntur, & succum meliorem præstant. debent autem ab hominibus calidi temperamẽti edi cum omphacio & coriandro & medulla citroli, (mali citrij nimirum: nam & Bapt. Fiera in magno calore labrusca condiri iubet, & acribus pomis, quanquam Albertus ex Auicenna legit citrulli, quod est genus cucumeris,) Auicenna. Sa lubriores sunt, maximè si cocti ex agresta fuerint, ne biliosis ob caliditatem obsint. Hic cibus (columbarum iuuenum iam uolucrium) pituita laborantibus non incongruit, Platina. Volantes propter motum minus humidæ sunt, & meliores, Albertus. Caro columbarum iuuenum calida est usque ad secundum gradum, & humida amplius, Mich. Sauonarola. Coitum promouent, R. Moses in Aphoris. ¶ Columbarum proles præstantior uere quàm autumno est; deterrima æstate, & om-

nino tempore calidiore, Ariſtot. Per uer & autumnum meliores ſunt columbuli, (quoniam his temporibus granis maximè ueſcuntur, Albertus) quàm qui per æſtatem & hyemem naſcuntur, Symeon Sethi. ¶ Columbarum pulli dantur his quibus dolet caput, apud Galenum in opere de compoſit. ſec. locos. Aretæus elephantiacos perdicibus & columbis ueſci iubet. Morſus à cane rabido, poſtquam mala ſymptomata ſedata fuerint, poſt triduum cibetur pullis auium præter columborum, Arnoldus. Pipionis coxam præ cæteris partibus ganeones laudant.

¶ Columbino ſanguine aliquos ueſci, nec eſſe illum ſuillo inferiorem, leporino uerò multò peiorem, Galenus author eſt lib. 3. de alim. facult. Sanguis pullorum columbinorum facile corrumpitur & morbos ſanguineos producit, Elluchaſem.

¶ Oua columbarum percalida habentur, & mali ſaporis, Auicenna. nec facile indurantur per aſſationem, Albertus. In cibo ſumpta intenſionem (coïtis) præſtant, Kiranides.

¶ Apparatus ad cibum. Columbi elixantur aliquando, ſed ut plurimum aſſi uel in ſartagine cocti comeduntur, Nic. Maſſa. Sunt qui ſub alis compreſſos digitis circa cor ſuffocent: alij in collo ſuperius uenam incidunt ut ſanguis omnis effluat, qui etiam ſalubrius facere uidentur. Aut relinquendi ſunt, aut aſſandi deſiccandiq; cum frigidis & ſiccis condimentis. ſylueſtrium autem uel eorum qui in turribus degunt non admodum pinguium caro, melius elixabitur, Ant. Gazius. Obſeruandum ut capita eorum abſcindantur cum præparantur: quoniam habent uim quandam morbum capitis chronicum generandi, teſte Raſi Aphoriſm. 4. Auenzoar etiam in Teiſir 9. 10. capita eorum & colla abſcindi iubet, cuius rei cauſam alibi eandem aſſignat. Meſſos (Almoſos, Syluaticus) genus eſt cibarij, ut cum columba in aceto, uel rhu, uel omphacio, uel ſucco limonum aut granatorum acidorum coquitur, cuius uentri imponitur menta uel gelatina, ut legitur apud Auicennam cap. 7. de uictu hecticorum, Vetus gloſſographus Auicennæ & Syluaticus. In palumbis & columbis altilibus: Piper, liguſticum, coriandrum, careum, cepam ſiccam, mentham, oui uitellum, caryotam: mel, acetum, liquamen, oleum & uinum. Aliter in elixis: Piper, careum, apij ſemen, petroſelinum, condimenta moretaria, caryotam: mel, acetum, uinum, oleum & ſinape. Aliter: Piper, liguſticum, petroſelinum, apij ſemen, rutam, nucleos, caryotam: mel, acetum, liquamen, ſinape & oleum modicè. Aliter: Piper, liguſticum, laſer, uinum, ſuffundis liquamen: uino & liquamine temperabis: & fundis ſuper columbum uel palumbum, pipere aſperſum inferes, Apicius 6. 4. ¶ Columba iuuenis quomodo in paſtillo ad cibum paretur: docebitur in Gallina F. Innominatus qui Gallicè Magirica ſcripſit, in paſtillum è pipionibus addi iubet lardum minutatim inciſum, & gingiberis aliquid. Ex pipionibus ius conſumptum, uide in Capo F. ex Platina. Si cruſtam uoles ex pipionibus & quauis aue, primum facito ebulliant. ubi ad cocturam ferè uentum erit, ex lebete eximito: exemptaq; in fruſta conciſa, in ſartagine cum abundanti larido frigito. Inde in patellam uel teſtam bene unctam, cruſtaq; inſtratam, deuoluito. Huic pulmento non iniuria pruna & ceraſa uel auſtera addes. Agreſtam deinde & oua octo, ſi plures conuiuas habebis: uel pauciora, ſi paucos, cum modico iure tudicula agitato. Huic petroſelinum, amaracum, mentham, gladio minutatim, quoad fieri poteſt, conciſam admiſceto, ad ignemq; ponito, longè tamen à flamma. Lente enim ebulliat neceſſe eſt. Cochleari interim tandiu miſceri debet, donec cochleare ob craſsitudinem integat. Fundito poſtremò hoc iuſculum in cruſtam, ad ignemq;, ac ſi artocrea eſſet, ponito: coctam, conuiuis apponito. Multum alet, tardè concoquetur, pauca recrementa relinquet, bilem reprimet, corpus exaſperabit, Platina 6. 10. Idem mox capite XIII. Mirauſe Catellonicum ex capis aut pipionibus parare docet: ut recitabimus in Capo F. & quomodo fiat ius conſumptum ex pipionibus, ibidem. In pipionem exoſſatum: Pipionem exinanitum & bene lotum, per diem ac noctem in aceto acri ſines: lotum deinde, ac repletum aromatibus & herbis, elixum pro libidine aut aſſum facies. Vtrouis modo ſine oſsibus inuenies, Platina 6. 39. Et mox ſequenti capite, quomodo ex uno pipione duo fiant docens, Pipionem (inquit) ſine aqua ita appoſitè deplumato, ne pellem frangas. Exenterato deinde cutem integram auertes ac diriges: directam, optimo farcimine replebis. integer tum omnino uidebitur. Verum pipionem hoc modo aſſum, frictum, elixum facies. Aſſum, ſemicoctum, ſale ac trito pane aſperges, inungesq; leniter uitello oui, ut cruſtam pro cute faciat. Vbi incoctus omnino fuerit, uehementi igne ſtatim torreto, quò coloratior fiat. inde conuiuis appones. ¶ Iudebot eſt cibus qui uocatur rui: ſunt autem micæ panis quibus ſuperfunditur pingue de pullis columbinis dum aſſantur, Syluaticus.

G.

Columbæ turrium proſunt paralyticis, & partibus torpidis trementibusq;. Odor etiam columbarum in aerem reſolutus, ab affectibus iam dictis præſeruat, Filius Zor apud R. Moſen. Pulli columb. in cibo ſumpti membra reſoluta roborãt, & tremorem uniuerſi corporis ſanant, relaxata crura & minimè incedere potentia, ac ſenſu motuq; ferè priuata reparãt, Nic. Maſſa. Aliqui catulum uiuum aut columbum diſſectum per ſpinam melancholicorum aut deſipientium capiti affecto admouent, quod faciendum conſulit Amatus Luſitanus Curatione 34. Columbarum caro recens concerpta contra ſerpentes auxiliatur, Plinius. Columba inciſa (per uentrẽ, Arnoldus Villanou.) & impoſita calida morſui ſerpentium, uenena omnia rapere & ſanare creditur, Sextus. Sin autem ſubitò replicantur (id eſt contrahuntur) corpora morbo, Contractos reuocat neruos caro ſumpta columbæ, Serenus.

¶ Columbæ

¶ Columbæ sanguis in oculis cruore suffusis & recentibus eorum uulneribus illinitur, Dioscorides. Si ictus oculum lædit ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est quàm sanguine uel columbæ uel palumbi uel hirundinis inungere. neq; id sine causa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq;(forte, celerrimeq;)hirundinis. Eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissimè tuetur, hoc ordine, ut sit hirundinis optimus, deinde palumbi, minimè efficax colũbæ, & illi ipsi & nobis, Cels. lib. 6. ubi rursus inter ea quæ purgant ulcera harũ trium auium sanguinem cõmemorat, nescio quàm rectè. Columbarum, turturum, palumbium, perdicum sanguis, oculis cruore suffusis, eximiè prodest. in columbis masculæ efficaciorẽ putant. Vena autem sub ala ad hunc usum inciditur, quoniã suo calore utilior est. superimponi oportet splenium è melle decoctum, lanamq; succidam ex oleo aut uino, Plinius. Ad sanguinem in oculis ex ictu: Columbæ sanguis recisus, deinde infusus, optime facit. Debebit autem uena aperiri quæ in ascella eius est: imponitur & sanguis in lanula & melle decocto mixto supra oculos, optime facit, Sextus. Sanguis columbarum de loco pinnarum, eo momento quo pinna auellitur, oculis dum adhuc tepet, debet infundi, qui ictu aliquo uulnerati aut sanguine suffusi fuerint. album quoq; oui incocti cum croco trito oculis superpositum, & lana alba succida inuolutum medetur, Marcellus. Sanguis columbæ oculis calidus infusus, sanat lippitudinem & uulnera & ulcera oculorum, Kiranides. Sanguine col. (inquit Galenus de simpl. medic. 10. 3.) ad hyposphagmata, id est sugillata in oculis consistentia, quidam utuntur, protinus uidelicet sumentes qui ex animante mactata effluit. Hunc calidum in hyposphagmata affundebat quidã, uenis ad alarum exortus incisis, quò uidelicet ad multos usus idem animal sufficeret. (ut iterũ scilicet & sæpius ex eadem columba sanguinem oculo sugillato infundere posset. nam ex mactata semel tantum uti licet.) Alter pullorum tenerorum extractis pennis (sunt autem hæ molles, & fistulas humore plenas obtinent) eum ipsum humorem exprimebat, oculis instillans. At alijs medicis controuersia fuit, pulline sanguinem, an columbæ adultæ meningi affundere oporteret: & an maris an fœminæ. Sed collyria sunt plurima quæ medeantur hyposphagmatis: & maximè quod plurimam recipit myrrham, quale est quod à Democrate compositum diasmyrnon uocant. Secundo sunt quæ habent multum thuris: post quæ sunt quæ ex croco constant. Quin & fœnigræci succus sanguine columbino in hoc utiq; præstat. Quid ergo moramur aut columbos, aut palumbos aut turtures, cum omnium medicamentorum paratu facillimum habeamus fœnumgræcũ? tum memorata collyria in promptu seruemus? Idem lib. 4. cap. 8. de compos. sec. locos, Archigenis hæc uerba recitat: Ad hæmalopas & hyposphagmata, id est, ad cruentatos oculos & sugillatos: Cum plagæ oculis illatæ sunt & oboriuntur ex eis cruentæ suffusiones, statim in principio tum ad inflammationem, tum ad dolorem compescendum, facit columbinus sanguis instillatus, & præsertim is qui ex teneris pennis exprimitur. Qui locus mihi suspectus est: neq; enim sanguis ex pennis exprimitur; sed humor quidam, ut iam ex opere Galeni de simpl. med. recitatum est. utebantur autem alij sanguine ex uenis, alij humore pennis teneris expresso. Idem remedium apud Galenum in libro de medicamentis parabilibus legitur. Item quòd petiam (sic habet interpres barbarus) oculi emẽdet, & oculorum tumores, in libro de oculis notho. Quocunq; ictu læsus oculus, si sanguinolentus uidebitur, palumbinus ei, uel perdicis, uel turturis sanguis: aut si hęc animalia non erunt, columbinus de pinna sublatus statim, id est adhuc calens infundatur, Marcellus. Col. sang. lusciosis (nyctalopsi) illinitur, ut turturum etiam & palumbium, Dioscor. & Plinius. Instillatus nyctalopa, (id est nocturnam oculorum cæcitatem) iuuat, Galenus Euporist. 1. 46. Idem legitur ex Archigene in opere Galeni de compos. sec. locos. Sanguis col. miscetur medicamento ad leucoma equi composito, in Hippiatricis Græcis. Peculiariter col. sang. cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet, Dioscor. Abscindit fluxum sanguinis narium qui est ex uelamine cerebri, Auicenna. E naribus fluentem sanguinem sistit columbinus sanguis, ob id seruatus concretusq;, Plinius & Marcellus & Serenus. Columbæ sanguinem (inquit Galenus de facult. simpl. lib. x.) Pergameni nostri atq; adeò per totam ferè Asiam qui capitis ossa confracta perforant, in crassum cerebri inuolucrum effundere assolent. Postea quidam cum haberet palumbum, nec esset ad manum columba, usus est palumbi sanguine, & tamen seruatus est homo ille. Et alius turturem eundem ad usum applicans, nihil hominem læsit. Quippe similia efficere posse similia constat. Et paulò post, Ego uerò sexcentos noui eorum quibus Romæ perforata fuere capitis ossa, nec quicquam ab usu rosacei citra columbi sanguinẽ offensos. Verum id calidum sit æquè atq; columbæ sanguis necesse est, ac fortassis ipsa tantum caliditatis in contactu moderatione est utilis, haudquaquam eximia & incognita facultate. Adest illi quoq; bona facultatis temperatura. Sed quid hoc? nam & hæc rosacco inest, præterquam quòd leuiter astringat. Itaq; melius inuenire nihil possis in capite perforato, quàm ut rosaceo probo utaris, Hæc Galenus ex quo & Auicenna repetijt. Hierocles medicamento cuidam ad stranguriã equi sanguinem columbæ admiscet. Sanguis columbæ prodest podagræ, Auicenna.

¶ Adipem columbinum ad dysuriam commendat Alexander Benedictus, inunctum scilicet.

¶ Columbinæ pinnæ maximè primum nascentes ustæ cum urtica atq; impositæ podagræ dolores leuant, Marcellus.

¶ Cerebella columbarum recentiores quidam medicamẽtis Venerem promouentibus miscẽt,

ostentatione magis, ut uidetur, quàm utiliter. nam cibi ratione & copiosius sumpta magis ad hanc rem nimirum contulerint, quàm cum medicamentis parcè admixta. ¶ Columbarum uentriculi internam membranam adijciunt aliqui dysentericis medicamentis, ut apud Nicolaum Myrepsum medicamento 79. & 80. obseruauimus: quanquam illic Fuchsius echinos non internas membranas uentriculi simpliciter uertit, sed adijcit erinaceorum terrestrium, & pro πιεισεζῶν legit χορδίων: ut apud Aetiũ quoque lib. 9. cap. 48. ubi Cornarius similiter uertit ut in Nic. Myrepso Fuchsius. Oroscius quidem nihil in eum locum animaduertit. ¶ Celsus 4. 8. ad hepaticum morbum inter alia columbæ iecur recens & crudum commendat.

¶ Columbarum oua cum thure aut hordei decocto prosunt contra cerussæ uenenum, Dioscor. Venerem concitant lutea ex ouis quinque columbarum si admixto adipis suilli denarij pondere ex melle sorbeantur, Plinius. Ad rhagadia, Columbina oua coquenda sunt, & ubi induruerunt purganda: deinde alterum iacère in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, sic ut inuicẽ utroque aliquis utatur, Celsus lib. 6. Et mox de condylomate tuberculo, Iisdem etiam ouis rectè tuberculum id fouetur. sed desidere ante homo in aqua debet, in qua uerbenæ decoctæ sunt ex reprimentibus. Paulò post etiam hæmorrhoidum uitium ouis foueri iubet, sed simpliciter, ut gallinacea intelligamus.

¶ Columbinum fimum uehementius & excalfacit & urit, Dioscorid. Gallinaceum omnia eadem sed inefficacius præstat, Idẽ. Galenus etiam acre esse & ualde attrahere scribit. Idem lib. 3. de medic. simpl. Columbino stercori (inquit) si manum inseras, manifestam senties caliditatem. In agro etiam columbinum stercus feruidissimum esse Palladius scribit: & nos supra in E. retulimus quomodo aliquando hoc fimo arido per Solem accenso domus conflagrârit. Columbæ stercus euocat & educit, Celsus. In columbis, quarum stercoris nobis creber est usus, multò semper inferius ac imbecillius expertus sum earum stercus quæ in domibus degebant: quàm earũ quæ in montibus, quas nomadas nuncupant, Galenus. Gallinaceum fimum omnia quæ columbinum, sed inefficacius præstat, Dioscor. minus calidum est columbino, Galenus. Pro fimo palumbi fimum columbæ ad remedia adhiberi posse, & rursus pro gruis fimo columbinum, in Antiballomenis quæ Galeni & Aeginetæ operibus adijci solent, legitur. Fimo columbarum agrestium (nomadum) inquit Galenus lib. 10. de simplic. persæpe utor ad multa ceu calfaciente pharmaco. & cum nasturtij semine tusum incretumque aridum pro sinapi in ijs quæ phœnigmo (rubificatione) indigẽt, adhibeo, ut sunt inueterati affectus, hemicranea, coxẽdix, scotomata, uertigines, & cephalæa: & in lateribus, scapulis, ceruice, lumbis dolores inueterati: item nephritides & affectus cœliaci, & podagricæ arthritides, quando uidelicet in articulis eorum nondum cõstiterint tophi siue pori. Atque hoc stercus planè fœtidum non est, maximè arefactũ. quocirca & in urbibus eo uariè utimur, aliâs alijs miscentes medicamentis. Et rursus lib. 3. de compos. medic. sec. genera, Columbarum (inquit) in turribus rusticorum agentium stercus acre est, quo interim ruri usus sum in adolescente nerui uulnere affecto. atque hoc agricola loco illi præfectus cum uidisset (erat enim non imprudens) imitatus semper usurpat, & neruis uulneratis medetur. Porrò compositio & usus similiter se habet ut in medicamine ex euphorbio, sic ut cætera nihil discrepent, sed euphorbij loco stercus indatur. Verum stercus hoc subtilitate euphorbio cedit, eoque duris corporibus ruri ex usu est. Temperaui idem aliquando cum metallicis, experiundi gratia, statim à principio cum eis terens ex aceto ad Solem, sicut supra docui, multoque acrius medicamentum euasit, quemadmodum & cum æruginem non ustam acceperit, Hæc ille. ¶ Stercus columbæ omnes dolores soluit & humores desiccat, Aesculapius. ¶ Morsibus uenenatis utiliter imponitur stercus columbinum uel anatinum, Arnoldus Villanou. Ad pastinacas marinas, Columbinum stercus perfundens aqua, id ex similagine leuigato (& imponito,) Tarentinus. Ad nigras cicatrices inalbandas, columbinum stercus ex aqua illinito, ipsumque cito abluito ne exulceret: aut alijs medicamentis id misceto, ut thuri, saponi, cimoliæ, ana, cum aceto, Oribasius apud Aetium 13. 129. Cataplasma è fimo columbarum cum farina hordei & aceto, aliqui ad omnem tumorem commendant. Panos aperit fimum columbarum per sese uel cum farina hordeacea aut auenacea illitum, Plinius. Fimus col. cum farina illitus prodest aduersum panniculas, Marcellus. Ad uomicam, id est tumorem suppuratum aut similem: Simplice rhesina misce bimus hordea tusa, Et mulsos amnes & purgamenta columbę, His bene decoctis languẽtia membra fouentur, Serenus. Stercus col. utile est ad impetigines, Aesculapius. miscetur medicamentis ad impetigines apud Aetium. Cum cedria mixtum lefros (leucas) & alphos, & lichênas & lepras perfectè curat, Kiranides. Fimus colum. cum lacte caprino mixtus & potus putredinem uulnerum in uisceribus, & extra appositus mirè sanat, & apostematibus & fistulis maximè prodest, Arnoldus lib. 4. Breuiarij. Carbunculos emarginat, tritum cum melle (oxymelite, Plinius & Serenus) lini semine & oleo, Dioscorid. Carbunculus fimo columb. aboletur per se illito, uel cum lini semine ex aceto mulso, Plinius. Carboni medendo, Dulcacidum laticemque cumini (lego, Dulcacidum laticem cum lini, Ex Plinio & Diosc.) semine iunge, Atque fimum pariter Paphiæ compone columbæ, Hinc line diruptas partes, & clausa uenena, Serenus. Cum farina hordeacea & ærina (id est è lolio) & uisco ac adipe superpositum, gangrænas circuncauat & scrophulas disrumpit: cum aceto autem illitum lenticulas & maculas faciei & puncturas tollit, Kiranides. Cum farina hordeacea

deacea mixtum strumas ex aceto discutit, Dioscor. Aduersus strumas prodest fimum columb. illinire per se, uel cum farina hordeacea auenaceáue ex aceto, Plinius. Ambustis igni medetur, Dioscorid. Hordeum cum fimo columbarum ad duritias commendatur, Plin. Col. stercus omnes duritias discutit, & humores exiccat cum oleo aut melle calefacto distemperatum, & super duritias ligatum, Sextus. Stercus columb. medicamentis contra myrmecias in equis miscet Hierocles. Clauos pedum sanat fimum col. decoctum ex aceto, Plinius. Fimum col. ex melle cicatrices ad colorem reducit, item uitiligines albas ex uino, Plinius. Cum aceto tritum cicatrices omnes sanabit, Marcellus. Liuentia & suggillata extenuat, Plin. Stigmata (faciei) delet ex aceto, Idem: ita ut adsiduè medicamen superducatur, Marcellus. Attritis medetur cum melle, Plin. Reperio & usum eius ad thlasma equi in Hippiatricis Græcis.

¶ Stercus col. uel solum uel cum ouo tritum, dolentibus articulis illitum prodest, Marcellus. Conuenit doloribus articulorum, Auicenna. Coxendicem, & podagrā in qua tofi nondum constiterint hoc fimo iuuari, supra ex Galeno retulimus. ¶ Si caluescat mulier ex defluuio capillorum, stercus columbinum impone, Hippocrates. Cum aceto tritum capiti impositum, alopecias & cicatrices omnes sanat, Marcellus. Ad alopeciam Archigenis medicamentum probatum, quod Nic. Myrepsus refert: Fimum columb. bene tritum cum aceto irrigato, & nitro prius fricato loco illine, postea subtile linteum imponito: quod ubi abstuleris, locum prius irrigato. Commendat Galenus huius fimi usum ad inueteratos capitis affectus, hemicraneam, scotomata, uertigines, cephalæam. In apoplexia quidam columbum dissectum syncipiti admouent, & cantharides spatulis. Author Additionum in Breuiario Arnoldi de Villan. antidoto cuidam contra epilepsiam stercus col. miscet. Cum epilepsia fit ex bile atra, stercus columb. tritum cum ouis coruorum misce, & ceu cataplasma spleni impone, appositis prius sanguisugis. hoc enim cataplasma materiam trahit à capite ad splenem & generat febrim. & sic epilepticum liberat, idq; maximè si fiat per autumnum, Arnoldus. ¶ Stercus col. miscetur medicamento oculari ad cicatrices, ut uidetur, in iumentis apud Vegetium Veterinariæ 2.22. Ex aceto (coctum & illitum, Marcel.) laudatur ad ægilopas, similiter ad albugines & cicatrices (oculorum, Marcel.) Plinius. Ad ægilopas probè facit thus cum ster. columb. recenti impositum, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. Ad ægilopas, hoc est fistulas oculorum, Fimi col. aridi drachmas quatuor cum masculo thure tere & insperge, certū est, Galenus Euporiston 3.14. Fimum col. adhibetur etiam ad pilorum ablationem in oculis, in libro de oculis qui Galeno adscribitur. ¶ Fimum col. fomentis ad aurium dolorē adhibendis, miscendum aliquando scribit Apollonius (si bene memini) apud Galenum de compos. sec. loc. Parotidas comprimit col. stercus uel per se, uel cum farina hordeacea aut auenacea, Plinius. Tritum cum farina hordeacea & melle subactum calidéq; adpositum nascentes parotides comprimit, Marcellus. ¶ Inflammatas tonsillas Nic. Myrepsus illini consulit stercore col. Fimum col. cum passo gargarizatum tonsillas & fauces adiuuat, etiam cum fico arida ac nitro impositum extra, Plinius. Marcellus, qui sua ex Plinio transcribit, posterius hoc remedium asperitatem faucium mollire destillationemq; castigare tradit: quæ uerba apud Plinium mox subiecta ad sequens ex cochleis remedium pertinent. ¶ Ad anginam & colli dolorem, fimum ex melle instar cataplasmatis imponito, Galenus Euporist. lib. 3. cap. 265. & ibidem cap. 69. Plinius uino & oleo permixtum, anginis illitum remedio esse tradi docet. ¶ Galenus, ut supra recitaui, huius fimi usum prædicat ad ueteres dolores in ceruice, scapulis, lateribus & lumbis. ¶ Fimum col. tostum potumq;, cœliacorum (uide ne potius colicorum) dolores mulcet, Plinius. Commendatur & Galeno ad cœliacos affectus ueteres, sed foris adhibitum. Tritum ex melle uentri illitum, alui incontinentiam stringit, Marcellus. Equi strophosi collyrijs in anum indendis Hippiatri cum alia tum stercus col. miscent. Ad inflationem ilium & uentris equi: Fimum col. aut gallinaceum quantum manus capit in uino dissoluimus cum nitro, & inde clysterem iniecimus, &c. Absyrtus & Hierocles. Ad hydropicos Archigenis remedium apud Galenum de compos. sec. locos, Aeris usti, stercoris col. ana drachmam unam, rutæ ramulos tres, salis communis parum, cum uino Ephesio & aqua, ita ut tota mixtura heminæ dimidiæ sit præbeto. Col. stercus adijcitur emplastro cuidam ad lienosos hydropicos & cachecticos, apud Nic. Myrepsum, numero 71. Fimum col. cum melle illitum ileo resistit, Plinius. Dolorem colicæ curat in clystere, Auicenna. ¶ Galenus hoc fimum laudat ad ueteres lumborum dolores: item ad nephritides. ¶ Cum oleo & uino potum Venerem inhibet, Plinius. Col. stercus tritum cum hordei farina, & adipe suilla & ouorum albo permixtum & coctum, emplastri more rectissimè renibus (dolentibus) imponitur, Marcellus. Ad urinæ difficultatem in equo, Aliqui columbinum stercus cum uini duabus heminis infundūt, Theomnestus in Geoponicis. Si urina retineatur propter calculum à renibus delapsum & in lotij meatu hærētem, nostrum electuarium uel puluerem eius dabis, cuius hæc est descriptio: Stercoris murium, columborum (scilicet stercoris) porcellionum, (id est asellorum integrorum,) singulorum unciam miscebis cum sesquilibra mellis despumati, & facies electuarium, de quo exhibebis semunciam cum iure uel uino. Vel loco mellis accipe tantundem sacchari optimi, & morsellos inde para; de quibus itidem semunciam præbeas cum iure gallinaceo uel uino. Hoc remedium si exhibere pergas, intra triduum urinam promouebit, quamuis etiam prima statim die utilitas eius sentietur, nam lapidem renum comminuet. Quòd

i puluere uti mâlis, dentur inde scrupuli duo cum iure uel uino, Marianus Sanctus Barolitanus. Constat aquam fieri posse quæ lapidem uesicæ per cathetêrem immissa illico confringat. ad quod duo sunt necessaria ut & lapidem atterat, & uesicæ sit necessaria. primum præstabit modus & materia. nam extremos uapores è scorpionum cinere, uel Macedonici petroselini, uel tecolitho aut lapidibus cancrorum excipiemus. Sic enim aqua fiet quæ etiam porphyriten comminuat. Porrò innocentiam prȩstat, si materia ex qua aqua excipitur, omnis salsedinis expers fuerit. non igitur è salis genere aliquo, aut alumine uel chalcantho aut uini fæce: sed ex aliquo eorum quæ nuper retulimus aquam excipere oportebit. Equidem scio stercus columbinum ac parietariā, hoc uel illud hac arte in aquam deductum, lapides uesicæ durissimos frangere posse. Quodnam autem illud sit quod id facturum sit & absq; noxa, experientia declarari oportet, &c. Hæc ille libro 2. de Subtilitate. Fimum col. in aceto per diem ac noctem macerabis, & colando separabis acetum, propinabisq; calculoso. In hoc aceto iniectum lapidem frangi aiunt, Ex libro manuscripto. Aliqui septem diebus in uase uitreato macerari in aceto uolunt, deinde acetum colatum bibi. Alij fimum col. purgari diligenter iubent, & postquam in aceti modo qui sufficere uideatur (sextarijs tribus aut amplius) diebus septem maceratus fuerit, destillant in alembico instar aquæ rosaceæ. hoc liquore poto calculum uesicæ & renum pelli aiunt, idq; experimentis cōstare. Galenus Euporiston 3.273. calculosis turturis stercus ustum ex mulsa propinat, ut lapides per urinam exturbentur. Ad calculum uesicæ, Siue palumborum capitur fimum acre ferorum Dulcacidis sparsum succis, tritumq; solutum, Serenus. ¶ Ad discutiendas genuum fluxiones, Salem columbinumq; fimum terens ex oleo inungito, Galenus Euporiston .3. 131. ¶ Clauos pedum sanat fimum col. decoctum ex aceto, Plin. ¶ Stercus col. suffitum (Symphorianus Champegius ad secundas educendas radicem aristolochiæ rotundæ addit) per infundibulum, secūdas educit, Arnoldus Villanou. Idem in Breuiario fœtum uiuum aut mortuum & molam quoq; expelli tradit, si fimum col. per se uel cum alijs (ut castoreo, opopanace, myrrha) felle uaccino exceptū suffiatur. Suffitum huius fimi aiunt fœtum extrahere, Aspasias apud Aetium.

¶ Remedia ex fimo col. usto. Incussi articuli fimi col. cinere cum polenta & uino albo curantur, Plinius. Ambustis fimi col. cinis medetur ex oleo illitus, Idem. Fimi col. cinis cum arsenico & melle ea quæ erodenda sunt (in ulceribus) aufert, Plin. Col. fimi cinis ex oleo ulcera omnia pedum sanat, Idem & Marcellus. Emplastrum de fimo col. usto cum aceto forti, imponitur super ficus uel hæmorrhoides ani, &c. ut legimus in Additionibus Breuiarij Arnoldi Villanou. Fimum turturis (cui columbinum pares obtinere facultates uidetur) ustum ex mulsa propinatur calculosis, ut lapides per urinam exturbentur, Galenus in Euporistis.

¶ Andreas Furnerius in libro de decoratione, liquorem quendam stillatitium, qui faciem nitidam & teneram reddat, præscribit, cui inter cætera (oua recentia, caseum musteum pinguissimum, uinum Maluaticum, poma arantia, oleum tartari & cerussam, diuersis ponderibus mixta) pipionem adijcit.

H.

a. Columbus masc. gen. & columba fœminini apud authores legitur: qui tamen in plurali numero fœminino magis utuntur, ut obseruant grammatici. Columbæ appellatæ sunt à columinibus (culminibus) uillæ, (in quibus degere solent,) Varro. Nonnulli à uoce primis syllabis correspondente dictas putant, Grapaldus. Quòd si columbus per onomatopœiam dictus fuerit, eandem palumbi quoq; nominis rationem esse conijciemus. Columba dicta quod lumbos colat multa generatione, Albertus. Columbæ à Græco uerbo κολυμβᾶν (quod urinare significat, inde forsan quod bibentes rostrum aquæ diutius immergant) appellantur, Hermolaus in Corollario. Seruius in Bucolico ludicro titos scribit dici columbos non Latinè quidem, sed multorum auctoritate tanquam Latinè. Titos uerò palumbes dici arbitror ex passerum salacitate qui solent τιτίζειν, id est, titissare. quanquam & στρουθίζειν de uoce eorum usurpatur. hinc forte titis deriuatur, ut scribit Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quælibet minutior, Cælius. Palumbes, ut Seruius inquit, non dicuntur Latinè, sed multorum auctoritas Latinum fecit, ut Ciceronis in elegia, quȩ Thalemasiis inscribitur, & Virgilij in Bucolicis. Palumbes uulgus titas uocat; ita enim apud Seruium legendum (ut doctissimus Ge. Fabricius nos admonuit) ut ex Cornuto Persij interprete apparet, qui titos, columbos agrestes interpretatur, in prima Satyra. Ascensius in eundem locum, Titos (inquit) esse pullos columbinos, congruit uulgari Flandrico, quo sic pulli gallinacei uocantur, & de iuuenibus ignauis per irrisionem dicitur, quòd sint pulchri titi.

¶ Περιστερὰ apud Græcos dicta uidetur à duro & laborioso uolatu, παρὰ τὸ πέτεσθαι στερρῶς. uel à nimio amoris affectu, παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾶν. est enim feruidissima ad Venerem, Etymologus et Varinus. Attici masculino genere περιστερὸν efferunt, ut Alexis & Pherecrates, citante Athenæo. meminit & Eustathius. Ἀπόπεμψον ἀγγέλλοντα τὸν περιστερόν, Pherecrates. Πελειάς, άδος, auis, uox deriuata à primitiuo πέλεια, non simpliciter columba est, sed genus columbȩ nigrioris, ut dictio ipsa insinuat. nam πελὸν uel πελιὸν (oxytona) nigrum significant, etsi nonnihil à nigro differant, (liuidum enim potius designant, qui color nigricans cœruleo dilutus uidetur, unde & Gaza liuias hoc genus columbarum ex Aristotele transferens nominauit,) Eustathius in Iliados λ. Dôres πελειάδα pro columba ponunt,

ponunt, ut Sophrō, Athenæus. Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν ὥστε πέλεια, ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος (διωκομένη) κοίλην εἰσέπτατο πέτρην χηραμόν. Iliad. φ. ubi Scholiastes simpliciter columbam reddit. Καὶ πού γε θρεπταῖο δρακοντιάδας διτοκεύσας, ἢ Σικελὰς μεγ' ἀρόιο πελειάδας, Nicāder in Georgicis apud Athenæum. Videtur autem per διτοκεύσας palumbes aut turtures intelligere, quæ bis anno pariunt, Aristotele teste: columbæ uerò singulis mensibus, exceptis nimium frigidis. quare non placet quod apud Hesychium & Varinum legitur, δίγονος ἡ πελειάς. Chaoniæ (Vergilio) dictæ sunt columbæ ab Epiri parte, pro Epiroticæ. nam olim in Dodona sylua Epiri oracula reddebāt. Quod ideo fingitur, quia lingua Thessala Peliades & columbæ & uaticinatrices uocātur, Seruius. Sic & Hesychius, πέλειαι, columbæ: & uaticinatrices in Dodona. Plura uide infra in h. ex Herodoto. πέλης, πελειάς, (lego πελειάς,) Hesychius & Varinus. Peleiades poëtis etiam Pleiades sydus significare, ostendemus in Peleia, id est Liuia columba H. a. Τρήρων epitheton est omnis generis columbarum proprium, Eustathius. Homerus hoc epitheton columbis tribuit propter timiditatem, Varinus. ἀπὸ τοῦ τρεῖν καὶ εὐλαβεῖσθαι, Scholiastes Homeri. Et simpliciter aliquando pro columba ponitur. hinc dictio composita apud poëtam πολυτρήρωνα, Iliad. β. sic autem Thisben Bœoticam cognominat à copia columbarum, ut Grammatici interpretantur. Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι, Homerus. id est, timidis columbis, Suidas. Δειλαὶ τοι δειλοῖσιν ἐφεδρεύουσι πέλειαι; ἄμμιν δ' ἀτρέστοις ἀνδράσι τερπόμεθα, aquila loquitur ut Suidas citat in Πελειάδες. Γλαυκὸς ὡς ὄμμα πελείας πεφάσμαι. est enim perquam timidum animal, Ibidem. Τρήρων, δειλή, ἀπὸ τοῦ τρεῖν, ὅ ἐστι φοβεῖσθαι. δειλὸν γὰρ τὸ ζῶον καὶ ταχύ, Hesychius. Τρήρων, ἐλαφρόν, δειλόν, ταχύ, πλοῖον μικρόν, Idem. Porrò peleiás etsi pro columba simpliciter à poëtis poni uidetur, aliquot tamen eius nominatæ testimonia infra in Columbæ huius historia ponemus.

¶ Columbulus, diminutiuum. Tu passerculis & columbulis nostris inter aquilas uestras dabis pennas, Plinius epistola 202. Vt albulus columbulus Dionæus, Catullus epigrammate 27. de Cæsare cuius mollitiem notat. Περιστέριον diminutiuum apud Athenæum legitur, qui hæc Pherecratis uerba citat: Ἀλλ' ὦ πελειστέριον ὅμοιον Καλλισθένει πέτου, κόμισον δέ μ' ἐς Κύπρον καὶ Κύπρον. Ab hoc etiam alterum fit diminutiuum περιστερίδιον, apud eundem Athenæum. ¶ Pipio, id est columbæ pullus, apud Lampridium. uidetur autem per onomatopœiam sic dictus. Περιστεριδεῖς, id est, pulli columbini, Aristophanis Scholiastes, Suidas & Eustathius. ¶ Apud Germanos quosdam Taub epicœni generis nomen est, Tauber masculini, Teubin fœminini.

¶ Epitheta. Aëriæ columbæ, Ouidius, id est alte uolantes. Blanda, Idem 2. Amorum. Chaoniæ, Vergilio, à Chaonia Epiri parte, ut paulò ante docuimus. Non me Chaoniæ uincent in amore columbæ, Propertius lib. 1. Molles, Horat. 1. Carm. Molles ubi reddunt oua columbæ, Iuuenalis Sat. 3. de loco sub tecto. Thisbeæ. Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas, Ouidius x 1. Metamorph. de Dædalione mutata in auem rapacē, hoc est accipitrem secundum Grammaticos. Est autem Thisbe in Bœotia urbs, & portus Thisbeorum & nauale columbis plenum, unde πολυτρήρωνα Thisben Homerus cognominauit. Teneræ. Ne uioles teneras prædura dente columbas, Martialis. sed de pullis intelligere uidetur, quibus dens hominis uenenum est. Volucris, Vergilio 5. Aeneid. Veneri eas consecrauit antiquitas, unde Epitheta, Cythereiades Ouidio 13. Metamor. Colla Cytheriacæ splendent agitata columbæ, Nero ut citat Seneca lib. 1. Nat. quæst. Ales Cytherea pro columba, Silius Italicus lib. 3. per antonomasiam. Paphia, Q. Sereno. Dionææ, Statio lib. 3. Præterea, Imbellis, Horatio 4. Carm. Pauidæ, Valerio lib. 8. Argonaut. Placida, Ouidio 7. Metam. Plaudens alis, Vergilio 5. Aeneid. Præcipites, Festinæ, 2. Aeneid. Totas sine labe columbas dixit Ouidius 2. Metam. ¶ Περιστερά uox uersibus hexametris non commodè admittitur: quamobrem poëtæ Græci πέλειαν & πελειάδα, quod genus columbæ peculiare & ferum esse dicemus, simpliciter pro columba ponunt: ut & τρήρωνα aliquando per antonomasiam, quod nomen Eustathius omnis columbacei generis proprium epitheton esse scribit. Πέλειαι δειλαί, apud Suidam. Circus apud Homerum τρήρωνα πέλειαν persequitur, id est pauidam columbam, Iliad. χ. Ῥηιδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν, ἡ δέ θ' ὕπαιθα φοβεῖται, id est ante ipsum fugit. Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' (ἴχνη, βήματα,) ὁμοῖαι, Iliad. ε. de Iunone & Minerua. Rursus Iliad. ψ. τρήρων πέλεια sagittis in certamine ferienda proponitur. Θοαὶ τρήρωνες, Oppianus. Epitheton quidem τρήρωνες pro pauidis, etiam alijs auibus forte attributum inuenias, sed rarissimè. Καὶ κέπφοι τρήρωνες ἀλωπεκιδῆσι ποπεσῆς, Aristoph. in Pace. ubi tamen Scholiastes hanc uocem non cepphis attribuendam, sed per se accipiendam docet: ac si dicat poëta, Vos cepphi (id est stolidi ac leues) & timidi fidem habetis hominibus astutis.

¶ Columba in sacris literis pro sponsa uel cōiuge charissima accipitur: quòd in columbaceo genere præcipuè coniugij lex firmissima, & mirus inter coniuges amor spectetur. Columba mea, formosa mea, Canticorum 2. Columba mea una, perfecta mea, Ibid. 6. Et capite quinto, Aperi mihi soror mea amica mea, columba mea, integra mea. Et cap. 1. Ecce tu pulchra es amica mea, oculi tui (similes sunt oculis) columbarum. Væ prouocatrix & redempta ciuitas, columba, Sophoniæ 3. ab initio capitis: ut Hieronymi translatio habet. Sed Munsterus sic reddit, Væ sordidæ & pollutæ urbi molestatrici העיר היונה. Audiui de uiro docto, cum diceret carinam propriè esse id quod uulgò Venetijs dicitur la columba: sed eam columbam puto esse quod δρύοχον à Polybio dicitur. Latinum nomen (quod sciam) non habet. Verba Polybij sunt in primo, ἀυτὸς ἐγνάσαι ἐκ δρυόχων

εἴκοσι καὶ διακοσίας ναυπηγεῖσθαι σκάφη. Id eſt, Rurſus decreuerunt à fundamētis ducentas & uiginti ædificare naues. Quod enim eſt fundamentum in domo, id eſt δρύοχον in naui. ſic dictum opinor, quòd omnem δρυῶν, id eſt materiam nauis contineat, Lazarus Bayſius. Columbarium accipitrem Mercurio aiunt ſacrum eſſe, Gillius. ego authores phaſſophoni tantum accipitris, id eſt palumbarij meminiſſe reperio. Columbarius Varroni lib. 3. de re ruſt. cuſtos & paſtor columbarum eſt. Columbarium neutri generis & columbaria fœminini (ut cellam ſubintelligas) locus dicitur, ubi habitant columbæ agreſtes, nam domeſticarum periſtereônas uocamus, Perottus. ego nihil intereſſe puto, & omnino idem columbarium Latinis ſignificare, quod periſtereon Græcis. Qualia columbariæ tectis ſuperponuntur, Columella lib. 9. An tibi columbaria qui in tegulis habent non uidentur habere periſtereônas? Varro lib. 3. de re ruſt. Hic locus Italicè hodie uulgò la palumbara, uel la columbara uocatur. Porrò columbarium aliâs pro ipſo ædificio, nempe ſtabulo columbarum capitur: aliâs pro nidis ſeu loculamentis in quibus ſingula paria fœtificant, ut ſupra in E. apparet. ¶ Columbaris, quod eſt columbi. Columbinus, idē, uel quod ad columbas pertinet. Columella columbare ſtercus dixit. Pulli colūbini Varro & Cicero. Gaza Ariſtotelis interpres per columbarium genus, & aues quæ ſpecie columbacea continentur intelligit columbas, palumbes, œnáda & turturem. ¶ Cionion ſiue cion uaſculi genus eſt, quo nomine in hodiernum uſq; diem utuntur cauponæ, (Germanis puto **ein ſtytze.**) hoc columnas à noſtris ex interpretatione Græca uocitatum putes. unde apud Iuriſperitos columnarium. quanquam nō columnarium, ſed columbarium fortaſſe pronunciandum ſit. inſtrumenti genus ita nominatur Vitruuio, ad aquam hauriendam per tympana: etiamſi à colluuie colluuiarium ſunt qui legant. In quo illud mihi occurrit, columbarium non à columbis, ſed à Græco uerbo quaſi colymbariū ueniſſe: quando Græci κολυμβᾷν & colymbiſtas uocant, quod nos urinare & urinatores dicimus. Vrinatorium ergo uas, quo uidelicet aut uinū promitur, aut aqua, columbarium à ueteribus dictum exiſtimare poſſumus. alioqui & columbæ ab hoc ipſo uerbi Græci ſignificatu appellantur. Quid ſi columnarium apud Iuriſperitos pro menſa lapidea, quæ cartibum & cartibulum quoq; dicebatur, accipias? de qua M. Varro: Altera (inquit) uinaria menſa erat lapidea, quadrata, oblonga una columella, (&) uocabatur cartibulum, in qua uaſa ponerentur ænea, Hæc omnia Hermolaus in Corollario. Columnarium eſſe uidetur Pomponio Digeſtis De argēto legato, ad bibendi uſum uas comparatum, etiam ſi minus fallor plauſibilius uiſum iri pleriſq;, ſi colum legas niuarium, Cælius. Ego columbaria in tympanis ſiue rotis hauſtorijs uaſa eadem eſſe dixerim, quæ & hauſtra dicuntur ab uſu: & columbaria à figura dicta conijcio, quã referant loculamenta ſeu nidos quæ pro columbis in cellis columbarijs fiunt. niſi hoc intereſt, ut uidetur, quòd hauſtra illa quæ columbaria propriè dicuntur, caua ſunt & in ipſo tympano: alia uerò, ut modioli quadrati foras prominent: ut etiã figuræ Vitruuio adiectæ declarant. is enim lib. 10. cap. 9. tympanum ad aquam hauriēdam deſcribens: Secundum axem (inquit) columbaria fiunt excauata in ſingulis ſpacijs ex una parte, &c. ubi Io. Iocundus hoc ſcholion margini adiecit: Columbaria, id eſt caua & canales fiunt in ſingulis octantibus axis, per quæ aqua concepta in tympano educitur. Opàs Græci uocãt tignorum & aſſerum cubilia, noſtri caua & columbaria, Cælius. Sunt & in organis (chirurgicis & mochlicis) quædam columbaria inſculpta ad ſimilitudinem columbarum, quæ ornandi cauſa facta ſunt: atq; ad id etiam, ut aliud ferant epipegma, Oribaſius in libro de machinamentis cap. 4. Columbar apud Plautum in Rud. genus uinculi eſt, teſte Priſciano. Illic in columbam, (columbar,) credo, leno uortitur. Nam in columbari collum haud multò pòſt erit. Et alibi, ut Sextus Pompeius citat: Non ego te noui naualis ſcriba columbari impudēs? ſiue quòd columbaria (inquit) in naue appellabantur ea, quibus remigent, ſiue quod columbariorum quæſtus temerarius incertusq;, Hæc Feſtus. Sed forte hic etiam columbar genus uinculi accipiendum: quod à collo denominatum aliquis coniecerit. ¶ Cn. Mattius in Mimiambis, Sinuq; amicam recipere frigidam caldo, columbatim labra conſerens labris, ut Perottus citat.

¶ περιστεροειδῶν, hoc eſt auium columbarij generis plures ſunt ſpecies, Ariſtot. περιστερόφυτα πέταλα Nicander in Ther. dixit folia uerbenæ. Extra urbem ſunt ſtabula, haræ, & περιστερεὼν Platoni in Theæteto dictus, Pollux lib. 9. Græca uoce περιστερεών, quæ columbarium ſignificat, (uide ſupra inter Deriuata Latina,) utitur etiam Varro in præfat. lib. 2. de re ruſt. & lib. 3. cap. 7. eundem locum περιστεροτροφεῖον appellat, quòd in eo columbæ alantur. Villaticæ paſtionis genus in uilla eſt, quod appellant Græci ὀρνιθῶνας καὶ περιστερεῶνας, Columella 8. 1.

¶ Icones. De Archyta Pythagorico pleriq; nobilium Græcorum & Phauorinus philoſophus affirmatiſsimè ſcripſerunt, ſimulacrum columbæ è ligno ab Archyta Pythagorico ratione quadam diſciplinaq; mechanica factum uolaſſe. ita erat ſcilicet libramentis ſuſpenſum, & aura ſpiritus incluſa atq; occulta concitum. Libet hercle ſuper re tam abhorrenti à fide ipſius Phauorini uerba ponere. Ἀρχύτας Ταραντῖνος φιλόσοφος ἅμα καὶ μηχανικὸς ὢν ἐποίησε περιστερὰν ξυλίνην πετομένην· ἥ τις εἴποτε καθίσειεν, οὐκέτι ἀνίστατο. μέχρι γὰρ τούτου. id eſt, Archytas Tarentinus philoſophus pariter & mechanicus uir columbam ligneam fecit uolantem: quæ ſicubi ſubſediſſet, præterea non exurgebat. hactenus enim (nimirum moueri poterat,) Hæc Gellius 10. 12. At Cælius Calcagninus in libro de perenni motu terræ, Columbam (inquit) illam Archytæ ligneam certis machinis ac ponduſculis inſtructam fuiſſe legimus: ut quum moueri ſemel cœpiſſet, ſemper moueretur, neq; deſineret: ui illa ſcilicet priſtina

quæ

quæ motus principium dederat, nunquam deserente impulsam, structura præterea & artificio adiuuante. De hoc Archyta Pythagorico Diogenes Laertius lib. 8. scribit, primum ipsum mechanica mechanicis principijs usum exposuisse, primumq; motum organicum descriptioni geometricę admouisse, &c. Huic non dissimilem artificē Cassiodorus in Varijs Boëthiū prædicat. nam ad eundem Boëthium scribens, ut recitat Crinitus: Tibi (inquit) ardua cognosse, & miracula monstrare propositum est. Tuæ artis ingenio metalla mugiunt, Diomedes in ære grauius buccinatur, æneus anguis insibilat: aues simulatæ sunt, & quæ uocem propriam nesciunt habere, dulcedinem cantilenæ probantur emittere. Parua de illo referimus, cui cœlum imitari fas est, Hæc Cassiodorus. Ad imaginem columbæ circa Pyrenen pictæ (tanquam uiuæ) columba aduolauit, Athenæus lib. 3. In poculo Nestoris Iliad. λ. quatuor aures uel ansæ erāt, δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον χρύσειαι νεμέθοντο. Athenæus ex eo loco peleiádas simpliciter columbas exponit, uel Pleiadas sydus. περιστέρια, κοσμάρια ποιά, Hesych. hoc est, ornamēta quædam exigua, quasi columbulos dicas, columbarum fortassis imagunculæ ex auro argentóue aut alia re pretiosa. nam peristerion diminutiuum est à peristera. quare non probo penultimam apud Varinum per ει. diphthongum scribi. Phigalenses in antro quodam Cereris simulacrum consecrarunt, quod manu altera delphinum, altera columbam sustinebat, &c. Cælius 15.31. De columbis adoratis, leges infra in h. Hominem qui suapte natura bile careat, sed eam ab altero suscipiat notantes Aegyptij, columbam pingunt dorso erecto. illic enim bilem habet, Orus in Hieroglyphicis. Iidem columbam pingunt pro homine ingrato & infesto ijs à quibus beneficia accepit. (Columbus enim talem se in parētes præstat, quippe qui robustior factus, patrem pugnando à matre fugat, cui ipse miscetur, Cælius.) item columbam nigram pro uidua, quæ ad mortem usq; permanserit in eo uitæ statu, Idem. Spiritus sanctus super dominum Iesum columbæ specie descendens uisus, ut legimus Matthæi 3. Marci 1. Lucæ 3. Ioannis 1.

¶ Columbinam (argillam uel margam) Gallia suo nomine eglecopalam appellat. glebis excitatur lapidum modo. Sole & gelatione ita soluitur, ut tenuissimas bracteas faciat, Plin. Eadem aut similis fuerit argilla nigricans, qua agros alicubi stercorari audio: ex qua etiam optima uasa figlina & ignis tolerantissima fieri puto, qualibus aurifabri utuntur. Et ex eadem nimirum materia, sed magis indurata, etiam lapis ille niger in tenuissimas laminas scissilis, quo ad pugillares & ædium tecta utuntur. Io. Augustinus Pantheus alchymista lapidem lebetum uocat fuscum illum, qui Plurij prope Clauennam in Rhętia non procul à Lario lacu ex montibus deportatur, & ferro tornatur in uasa ignis apprime patientia: uidetur autem eundem nominare petram columbinam. Argillam crustaceam aliquando inueniri Ge. Agricola refert.

¶ Stirpes. Peristereon, περιστερεών, uocatur herba columbis admodum familiaris; unde & nomen, Plin. Aliqui recentiores Latinè columbinam herbam, uel columbariā, uel columbarem appellant. Nicander in Theriacis περιστερόεντα πέταλα uocat uerbenæ folia. Scholiastes peristereôna dici scribit, ex Crateia, quòd folia diuisa habeat & pedibus columbinis similia. Est & inter fumarię nomenclaturas apud Dioscoridem peristereon; à florum scilicet specie, quæ columbarum ingluuiem quodāmodo repræsentat, unde à nostris quoq; nominatur **tubenkröpfle**: uel ad differentiam generis cuiusdam loti syluestris inodori, (cui similes sed lutei flores, quæ similiter **tubenkröpfle** apud nos uocitatur,) **rote tubenkröpfle**. Audio & chamæbatum ruribus nostris alicubi **tubenkröpfle** appellari, uel ipsum uel fructum eius. Lithospermon à Romanis columbam appellari, inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas legitur. Columbinæ uuæ acinosissimæ, Plinius. Columbinum cicer alij Venereum uocant, candidum, rotundum, leue, arietino minus, Plinius. hoc fortè est quod uulgò pisum album nominatur, interius flauescēs, foris læue, rotundum: quod & pisis alijs in cibo ferè præfertur: de quo plura leges apud Ruellium lib. 2. cap. 36. qui id orobiæum & orobiam Græcis uocari docet, sub quo genere etiam syluestre contineatur, eruo simile, subamarum, secundum alios dulcissimum. Rhai alhamam, hoc est pastus columbarum, (aliâs additur & camelorum, ut scribit Auicēna 2. 565.) est herba quæ fert granum simile grano myrti, sed magis cinereum: cuius medulla colore & gustu refert lentem excorticatam cum exigua dulcedine. Calida gradu primo, & humida secundo. Carnē in uulneribus generat; & cum aceto imposita ulcera perniciosa & serpentia sedat. resoluit abscessus pituitosos, tenuium partium est, nec nocet camelis in cibo. Vermibus uenenosis aduersatur. decoctio eius capillos denigrat; Hæc ille. apparet autem leguminis quoddam genus esse, & uires easdem ferè habere quas cicer. Kuzikenden (inquit Auicenna 2. 386.) est res leuis sicut asine lutea: & in Rakia nominatur ste. cus columbarum & in Baldach & Aegypto nominatur kenden, (uel, ut Bellunensis legit, in Bagaded nominatur nux handem, uel nux gendem:) ex qua concussa cum aqua & melle fit uinum, &c. calida & humida est abscessu primo, sanguinē incidit secundum aliquos & coitum promouet. Geranij genus cui folia maluæ, rotunda, sed multipliciter dissecta, quidam uulgo pedem columbinum nominant, præsertim in Gallijs, teste Ruellio. Seukar, id est pes colūbinus, quo tingitur oculis uel cera, Vetus Glossographus Auicennæ. Hippuris in quibusdam Germaniæ locis **tubenrock** appellatur, (à columbis,) Adamus Lonicerus.

¶ Propria. C. Cæsar Caligula Columbo (mirmilloni) uictori, leuiter tamen saucio, uenenum in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit. sic certe inter alia uenena scriptum ab eo repertum est, Suetonius. Columbarienses nominantur à Io. Baptista Egnatio in historia principum

Romanorum. Est autem Columbaria insula in mari Thusco. Peristere, περιστερή, urbs Phœnicum: gentile Peristerites, Stephanus. Peristerides, insulæ iuxta Smyrnam, Plinius 5. 31.

¶ b. Rhyndace & lagopus aues columbæ magnitudine describuntur. Oculi tui ueluti columbarum sunt, absq; eo quod intrinsecus latet, Cãticorum primo & quarto. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & uolabo, & requiescam, Psalmo 54. Si iacueritis inter ollas (fuligine infectas: eritis sicut) alæ columbæ, quæ tegitur argenteis (pennis,) & sunt plumæ eius similes auro fuluo, Psalmo 68. interprete Munstero. ¶ Anno à Christo nato 1550. prope Lindauiam oppidum situm in ripa Acronij lacus, in pago Rikkenhouio nata est colũba quadrupes ano duplici, nos quam ob causam aues quandoq; quadrupedes nascantur, inter anates diximns.

¶ c. Sonantq; turres plausibus columbarũ, Martialis lib. 3. Relinquite ciuitates & habitate in petra habitatores Moab: & estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis, Hieremiæ 48. Qui sunt isti qui ut nubes uolant, & quasi columbę ad fenestras suas? Esaiæ 60. Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, Canticorum 2. ¶ Meditabor ut columba, Esaię 38. Vociferamur nos omnes quasi ursi, & meditando meditamur quasi columbæ, Esaię 59. ubi Munsterus, Meditatio columbæ, inquit, gemitus est. Meditabar sicut columba, Ezechias moribundus Esaiæ cap. 38. Et ancillæ eius minabantur gementes ut columbæ, murmurantes in cordibus suis, Naum 2. ¶ Helioscopion quartum genus tithymali circa oppida nascitur, semine albo, columbis gratissimo, Plin. Nostri hominem qui affatim uno haustu bibat, haustum columbinum trahere dicunt, ein tuben schluck thůn/ἀμυστὶ πίνειν Græci. ¶ Tollunt se celeres: liquidumq; per aera lapsæ, Sedibus optatis gemina super arbore sidunt, Vergil. 6. Aen. de columbis. Et rursus, Geminæ tum forte columbæ Ipsa sub ora uiri cœlo uenêre uolantes, Et uiridi sedêre solo. Et libro 5. Qualis spelunca subito commota columba Cui domus & dulces latebroso in pumice nidi, Fertur in arua uolans: plausumq; exterrita pennis Dat tecto ingentem: mox aere lapsa quieto Radit iter liquidum, celeres neq; commouet alas. Sic Mnestheus, sic ipsa fuga secat ultima pristis Aequora. Et alibi eodem libro, Et alis Plaudentem nigra figit sub nube columbam. ¶ Nec imbellem feroces Progenerant àquilæ columbam, Horatius in Odis 4. 4. Murmur apricantes niuea dant turre columbi: Expanduntq; alas, & amicã blanda rogantes Oscula circumeunt, insertantq; oribus ora. Iam uicibus nido incubitant, genitrixq; paterq;: Iamq; ora excudunt: natisq; implumibus escã Commansam alternant, rostellaq; hiantia complent, Politianus in Rustico.

¶ d. Terra eorum facta est in desolationem à facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris domini, Hieremiæ 25. Et rursus cap. 50. Disperdite satorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore messis à facie gladij columbæ. Sed utrobiq; Hebraicè legitur ionah, יונה, Munsterus sæuitiam interpretatur, uel gladium sæuientem secundum Kimhi: Ionathan uiuum inebrians. Columba seducta Ephraim, non habens cor, Osee 7. Non me Chaoniæ uincant in amore columbæ, Propertius lib. 1. Issa est purior osculo columbæ, Martial. lib. 1. Hic Hecuba, & natæ nequicquam altaria circum Præcipites atra ceu tempestate columbæ Condensæ, & diuûm amplexæ simulachra tenebant, Vergilius 2. Aen. ¶ Accipiter uelut molles columbas, Horatius. Quàm facilè accipiter saxo sacer ales ab alto Consequitur pennis, sublimem in nube columbam: Comprensamq; tenet, pedibusq; euiscerat uncis: Tum cruor, & uulsæ labuntur ab æthere plumæ, Vergilius XI. Aene. ¶ Peridexion (forte peristereon, hyperdixin habet Albertus) arbor est in India, cuius fructus dulcis est & gratus columbis, cuius gratia in hac arbore diuersari solent. Hanc serpentes timent, adeò ut etiam umbram eius fugiant. Nam si umbra arboris ad Orientem uertatur, serpentes ad Occidentem recedunt, & è diuerso. itaq; ui huius arboris serpentes columbis nocere non possunt. Si quæ autem forte aberrauerit, serpentis flatu attracta deuoratur. Nam si gregatim degant aut uolitent, nec serpens nec ocypteros, id est sparauerius eas lædere potest uel audet. Huius arboris folia aut cortex suffitu omne malum (bestias uenenatas) auertunt, Kiranides & Albertus.

¶ e. In Medera insula olim ignota, quam Lusitani nunc obtinent, copia maxima columborum fuit, quibus capiendis non alia arte usi sunt aucupes, quàm alligato perticæ uncino ex arboribus, quibus insidebant, aues admirabundas (ut quæ in insula deserta hominẽ prius non uidissent) & nihil pauentes detrahendo, Aloisius Cadamustus. Idem etiam in alia quadam insula noui orbis columbos ab hominibus nihil pauentes, scipionibus cæsos refert. Heroes apud Homerum ne aerem quidem uolucribus liberum permittebant, sed laqueos & retia (παγίδας καὶ νεφέλας) turdis & columbis (κίχλαις καὶ πελειάσι) tendebant, Athenæus. ¶ Polyphemus apud Ouidium Metam. 13. Galateæ canẽs, Munera tibi (inquit) erunt, Damæ, leporesq;, capræq;, Parq; columbarum, demptúsue cacumine nidus. Aeneas 6. Aen. certamina suis proponens, inter cætera malum nauis Erigit, & uolucrem traiecto in fune columbam, Quò tendant ferrum, (sagittas,) malo suspendit ab alto, quam Eurytion deijcit, & alis Plaudentem nigra figit sub nube columbam. Videtur autem Vergilius in hoc imitatus Homerũ, qui & ipse Iliados penultimo in certamine funebri τρήρωνα πέλειαν sagittis feriendam in malo nauis proponit.

¶ Columbæ etiam internunciæ in rebus magnis fuêre, epistolas annexas earum pedibus obsidione Mutinensi in castra consulum D. Bruto mittẽte. Quid uallum & uigil obsidio, atq; etiã retia amne prætenta profuêre Antonio, per cœlum eunte nũcio? Plinius. Frontinus scribit Hirtium literas

teras collo columbæ seta religatas ad Decium Brutum Mutinæ obsessum ab Antonio misisse. Et forsan hanc per columbas missionē Iuuenalis innuit, cum scribit: Tanquam à diuersis partibus orbis Anxia præcipiti uenisset epistola penna, Grapaldus. Vno eodemq; die uictoria Taurosthenis ex Olympia Aeginam nunciata est ipsius parenti, ut alij affirmant, per spectrum. Alij uerò dicunt Taurosthenem columbam à suis pullis madidis adhuc & inuolucribus abstractam secum deportasse: cumq; uicisset, purpura amictam eam remisisse, eamq; summa cum festinatione ad pullos properantem eodem die ex Pisa in Aeginam aduolasse, Aelianus Variorum lib. 9. Iacobus tradit trans mare uersus Orientem columbas esse quæ nunciorum fungentes officio literas dominorum suorum sub alis breui tempore perlongè deportent, imprimis necessarias cum per agros inimicorum alijs nuncijs uia non patet, Author libri de nat. rerum.

¶ Columbini testiculi mulieri à uiro dati, amoris poculum sunt: sic & matrix columbæ uiro à muliere data, Kiranides. ¶ Nostri uulgaribus metris, illi qui domum castam & puram seruare uoluerit, sacerdotes & columbas non admittere consulunt. **Wilt du din huß halten suber, So hüt dich vor pfaffen vnd vor tuben.** ferè enim ubi columbę aluntur, pediculi & cimices oriuntur, & mures quoq; propter cibum alliciuntur. ¶ Surrentina uafer qui miscet fæce Falerna Vina columbino limum (fæcem, Acron: nec aliud in hunc locum) bene colligit ouo, Quatenus ima petit, uoluens aliena uitellus, Horatius Serm. 2. 4. Ouorum quidem gallinaceorum ad potiones crassas & turbidas purificandū pharmacopolis hodie usus est: ut in ipsorū historia copiosius exponet.

¶ h. Columba Carnos & Illyricos in bellum commisit, Aelianus. ¶ Nota est historia sacra de columba à Noe ex arca diluuij tempore emissa, quæ primum uacua reuersa est: iterum uerò post septem dies emissa uesperi redijt cum oliuæ ramo: & rursus post septem dies, non redijt. Hanc Græci etiam poetæ ad suas fabulas mutuati sunt. nam columbā (ut refert Plutarchus in libro de comparatione terrestrium & aquatilium animantium) Deucalioni scribunt arca emissam quantisper remearet, & eòdem continuò se reciperet, tempestatis: postquam auolasset, serenitatis argumentum dedisse. Cum diluuij aqua paulum cessasset, Noe ex arca coruum primum emisit, qui quidē non est reuersus iterum, cadaueribus se pascens multorum quæ interierant. Deinde columbam emisit, quæ arrepto ramo oliuæ reuersa est: id quod indicium erat manifestū aquas subsedisse, Io. Tzetzes 6. 81. Qualis & ipse fuit, quo præcipiente columba Est data Palladiæ præuia duxq; rati, Ouidius in Ibin. ¶ Dercetûs deæ Syriæ filia Semiramis à colūbis fuit educata, quæ aues ideo Syris sacræ sunt, Diodorus libro 3. qui eodem loco subdit, Venerem aliquando obuiam factam Dercetò, amorem cuiusdam adolescentis sibi sacrificantis iniecisse: ex quo cum filiam dea suscepisset, sui erroris pudore affectam, adolescentem ab se amouisse, & filiam in deserta & saxosa loca, ubi columbarum erant ingentes turmæ, exposuisse: quæ columbæ puellam enutriuerunt. Mammes uir sanctus columbam habuit, Io. Rauisius Textor.

¶ Auguria. Sed carmina tantum Nostra ualent Lycida tela inter Martia, Quantum Chaonias dicunt aquila ueniente columbas, Vergil. 9. Aegloga. ubi Seruius, Minora enim inquit auguria maioribus cedunt, nec ullarum sunt uirium licet priora sint. Quod & Alexander ab Alexandro ex eo repetit: Et insuper, Siquidem cornicis (inquit) aut columbarum auspicia, aquila superueniente irrita fiunt. Columba si comitata est, (principibus uel regibus, uidetur addendum, ut mox ex Seruij uerbis patebit) prosperos successus auguratur, cæteris autem nullius auspicij credita est, Alex. ab Alexandro. Geminæ columbæ Aeneidos sexto, Aeneæ duces sunt ad inueniendum ramum aureum in nemore latentem. Geminæ tum forte columbæ Ipsa sub ora uiri cœlo uenere uolantes, Et uiridi sedêre solo. Et mox, Pascentes illæ tantum prodire uolando, Quantum acie possent oculi seruare sequētum. Est autem boni ominis (ut fertur) in augurio uidere pascentes aues. Bene autem à columbis (inquit Seruius) Aeneæ datur augurium, & Veneris filio, & regi. nam ad reges pertinet columbarum augurium, quia nunquam solæ sunt, sicut nec reges quidem. Animæ alas, quas ei Plato attribuit, contemplatiuam intelligamus uirtutem, atq; item moralem, &c. Columbas sanè geminas ad aureum ramum inueniendum Aeneæ duces, non aliud quàm hasce alas esse contenderim, quibus connitentibus erigitur mens ad sapientiam, auri nomine sæpius significatam: Sed & à Venere mittuntur, quia amor diuinorū eximius alis præstat alimenta, quibus surrigimur, mox & in deum transimus. Quam rem illa significant, Tollunt se celeres, liquidumq; per aëra lapsæ Sedibus optatis gemina super arbore sidunt, Cælius. Telemacho locuto ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος, ἐν δὲ πόδεσσι τίλλε πέλειαν ἔχων, κατὰ δὲ πτερὰ χεῦεν ἔραζε, Odysseæ ο. Circum de genere aquilarum (accipitrum) columbam discerpentem unguibus, felix nuncium attulisse Homerus uoluit, Alexander ab Alexan. ¶ De columba Aretullę Martialis carmē lib. 8. numero 32:

Aëra per tacitum delapsa sedentis in ipsos
Fluxit Aretullæ blanda columba sinus.
Luserat hoc casus, nisi inobseruata maneret,
Permissaq; diu nollet abire fuga.
Si meliora piæ fas est sperare sorori,
Et dominum mundi flectere uota ualent:
Hæc à Sardois tibi forsitan exulis oris
Fratre reuersuro nuncia uenit auis.

¶ Charon Lampsacenus in Persicis de Mardonio scribēs, & exercitus Persici interitu circa Athon montem (cum triremes Persarū Athon præterlegentes perirent, Aelianus in Varijs,) Tum (inquit) primum columbæ albæ in Græcia uisæ sunt, cum prius non fuissent, Athenæus.

¶ Somnia. περιστερὰς βλέπειν τι προξενεῖ βλάβην, Senarius apud Suidam, hoc est, Columbas uidere malum aliquod præsagit. Aspasia Hermotimi filia Phocensis uiri pauperis, cum mētum ei maximo formæ detrimento intumuisset, nec haberet unde sumptum in medicos faceret, in somno columbam uidit: quæ in mulierē mutata bono animo ipsam esse iussit, & rosea serta Veneris iam arida cōtrita tuberi imponere: quod cum fecisset, tumor euanuit: ipsaq; rursus inter formosissimas puellas numerata est aut potius omnibus prælata. Tandem inuita relicto patre ad Cyrum Darij filium adducta, una omnium concubinarum charissima illi fuit. Vnde Aspasia insomnij memor, Veneri sacrificia gratificatoria peregit: & ingens idolum in honorem eius faciendum curauit, iuxta quod gemmis picturatam columbam statuit. Deinde Cyro in prælio contra fratrem occiso, ab Artaxerxe quoq; similiter amata & in honore fuit, ut multis scribit Aelianus ab initio lib. 12. Variæ hist.

¶ Columbæ Syris sacræ fuerunt, quòd Dercetûs deę Syriæ filiam Semiramidem aluisse crederentur, ut supra ex Diodoro Sic. recitauimus. Assyrij columbam coluerunt, Gyraldus. Et rursus, Syri pisces & columbas deos sibi consecrarunt. (quamobrem iniuria affici non patiebantur, Xenophon Anabaseos primo.) Chaoniæ Vergilio dictæ sunt columbæ ab Epiri parte. nam olim in Dodona sylua Epiri oracula reddebant. quod ideo fingitur, quia lingua Thessala Peleiades & columbæ & uaticinatrices uocātur, Seruius. πέλειαι, columbæ & uaticinatrices in Dodona, Hesych. Mulieres Dodonæi oraculi antistites (ut scribit Herodotus lib. 2.) aiūt geminas ex Aegypto columbas aduolauisse, utranq; nigram, unam quidem in Africam, alterā in Dodonam: quæ fago insidens humana uoce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum condi debere, & se interpretes esse. Eam uerò quæ ad Afros abisset columbam, iussisse Afris ut Ammonis oraculum conderent, quod oraculum & ipsum Iouis est. Sic illæ referebant, quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nicandrę. De quibus ita mea fert opinio. Si reuera Phœnices ablegauerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Africa, alteram in Græcia uendiderūt: hanc quæ in Græcia illa quæ Pelasgia uocabatur, uænijt, eam esse quæ apud Thesprotos uænijt atq; deinde ancillantem ibidem condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (ut ipsa fuisset) uænundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ uocatæ sunt, ob id mihi uidetur factum, quia barbaræ essent: quòd uidelicet simile quiddam auibus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana uoce locutam aiunt, postquam more ipsorum mulier locuta est, tandiu uolucris modo sonare uisa, quandiu barbare loquebatur. Nam columba quodammodo humanam uocem sonat. Nigram autem columbam esse dicētes, Aegyptiam fœminā significant. Sunt itaq; simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Dodonam, &c. Hæc omnia Herodotus. Palęstæ locus Epiri est apud Oricū, ut Lucanus in quinto Pharsaliæ innuit. Eum uerò locum Palęstæ dictum aliqui putant, quoniam geminæ columbæ fatidicæ è Syria Dodonam euolauerunt, quæ Palęstinæ sunt appellatæ. In illis quoq; fuisse inferorum ostium ferunt, item Acherusiam, Gyraldus. aliqui uerò (ait) Palæstinas deas in Fastis Ouidij pro Furijs accipiunt. ¶ Persæ columbas albas abigunt propter leucæ affectionis odium, Cæl. ex Herod.

¶ Græci rectè dicunt & sentiunt columbam Veneri sacram esse, Plutarchus in libro de Iside & Osirid. Etymologus causam addit, quoniam maximè ferueant ad coitum, & sæpius anno pariant, quod aliæ aues non faciunt. Hinc epitheta apud poetas, Cythereiades, Cytheriacæ, Dionææ. Vt albulus columbulus Dionæus, Catullus in epigrammate Cæsaris mollitiem notans. λευκὸς Ἀφροδίτης εἰμὶ γὰρ περιστερός. Alexis apud Athenæum. Venerem curru uectam aliquando legimus, columbis tractio; ut in sexto facit Apuleius: quod & Phurnutus interpretatur, propter columbæ puritatem & castitatem, propterq; oscula, ut in Peristeræ puellæ fabula, in hanc auem cōuersæ Lactantius Grammaticus retulit, Gyraldus. Et alibi, Veneri albas columbas dicabant ueteres, & ideo Aeneas apud poëtam maternas appellat aues. Athenæus author est in Sicilia ad Erycis montem statis quibusdam diebus, quas loci illius accolæ profectorios (ἀναγωγὰς) appellant, quoniā Venerem inde in Libyam quotannis id temporis proficisci (ἀνάγεσθαι, quod uerbū propriè dicitur de naui soluente) constantissimè credant, nullas eo tractu columbas uideri, (reliquo uerò tempore ingentem earundem auium copiam, super deæ templo superuolare constat, Aelianus in Varijs:) ueluti quæ abeuntē uenerantes deam cum illa peregre sint profectæ. Quæ postea nonam post diem (ἐν τοῖς λεγομένοις καταγωγίοις, hoc est in festo reuersorio. nam κατάγεσθαι de naui ad littus appellēte dicitur) una præueniente, quæ ex mari in Veneris templum uolare percipitur, omnes uno turmatim agmine illico adesse uisuntur. Quamobrem incolarum profusissimo gaudio, quod magnificis epulis locupletes testantur, cæteri qua possunt hilaritate & applausu, festum concelebratur hoc tempus: uniuersusq; regionis illius tractus butyrum olere dicitur, quod aduētantis deæ certissimum esse indicium perhibent, Nicolaus Leonicenus in Varijs ex Athenæo 3. 64. meminit etiam Aelianus in Varijs. & in Animalium historia post reliqua, Nouem (inquit) diebus lapsis, unam forma insignem ex pelago Libyco spectari aiunt reuolantem, quæ non sit quemadmodum reliquæ gregales liuiæ columbæ (sic habet Gillij translatio) sed rubra, qualem nobis Anacreon canit esse Venerem: quum eam quodam loco purpuream & auro similem canit. Hanc cæterarum greges sequuntur, & rursus Erycini reuersionis dies celebrant.

¶ Sacrifi-

¶ Sacrificia. Geneseos 15. columbam legimus adhibitam fœderi pangendo. Columbæ pulli quomodo sacrificandi, uide Leuitici 1. & 14. Turtur aut columba quomodo offerendi, Leuitici 5. Turtures duos uel duos pullos columbarum non potens offerre, offerat decimam ephi similæ, sine oleo & thure, Leuitici 5. Cum expleti fuerint dies purgationis, &c. pullus columbæ siue turt. pro peccato offeratur, Ibid. 12. Par turturum aut duos pullos columbarum, Lucæ 2. Columbas uendentibus dixit: Auferte ista hinc, &c. Ioan. 2. Matth. 21. Marci 11. ¶ Ergo sæpe suo coniunx abducta marito Vritur in calidis alba columba focis, Ouidius lib. 1. Fastor. de sacrificio auium loquens.

¶ Metamorphoses. Semiramis in columbam mutata memoratur Ouidio, libro 4. Metamor. his uersibus: Vt sumptis illius (Dercetidis) filia pennis Extremos altis in turribus (aliàs montibus, quod magis placet) egerit annos. Grammatici Græci, ut Varinus, semiramin, columbam montanam interpretantur. Transit (Medea in aëre uecta) & antiquæ Carthæia mœnia Cææ, Qua pater Alcidamas placidā de corpore natæ Miraturus erat nasci potuisse columbā, Ouid. lib. 7. Metam. Idem lib. 15. Metam. Anij filiarū, quæ omnia suo tactu in frumentum, uinū oleúmue conuertebant, in columbas mutationem memorat. Achiui commemorant (Autocrates scribit, Athenęus) Iouem ipsum in figuram columbæ uersum esse cum amaret Phthiam uirginē habitantem in Aegio, Aelianus in Varijs: & Athenæus, cuius uerba mutila ex Aeliano restitui possunt. Peristeram puellam in columbam conuersam Lactantius Grammaticus refert, Gyraldus.

¶ Prouerbia. Aquilæ columbam non generant: Vide in Aquila h. ¶ Mitior (uel Mansuetior) columba, πρᾳότερος περιστερᾶς. Columbina simplicitas ac mansuetudo, laudatur etiam in diuinis literis. Nam hoc est columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam: nec aliunde præsidium habet aduersus miluios, quàm à celeritate uolandi. Adagij meminit Diogenianus, Erasmus. ¶ Palumbem pro columba, φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, subaudi uerbum ad sententiam accommodatū. In epistola Mormiæ nescio cuius ad Chremetem, (in epistolis Aeliani:) Αὐλητρίδα δὲ λυσάμενος ἧς ἐτύγχανον ἐρῶν, νύμφης στολὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπανήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασίν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης. id est, Redemptam tibicinam quam forte amabat, sponsæq; stola amictam mihi induxit columbæ loco palumbam, ut aiunt, meretricem pro sponsa. Vsus est Plato in Theæteto, λαβὼν οἷον φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς. id est, Si uelut accipiat palumbem pro columba. Error est in re non in ipsa scientia. Palumbes aūt columbis sunt adsimiles. Cōueniet, ubi quod deterius est & adulterinum, pro eo quod est præstantius ac legitimum supponitur, Eras. ¶ Columba sedens: Vide supra in E. ¶ Columbæ prius uitabunt turres, de re incredibili dixit Ouidius 1. de Ponto. Nam prius incipient turres uitare columbæ, Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas: Quàm male se præstet ueteri Grecinus amico. ¶ Non tam ouum ouo simile, quàm illud prouerbij speciem præ se fert, quod est apud Iuuenalem Sat. 2. Dat ueniam coruis, uexat censura columbas. Pœna legum exercetur in humiles quospiam, & à quibus ob ingenij mā suetudinem aliquid emolumenti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumptum est ab apophthegmate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in cōscribendis legibus, quemadmodum refert Plutarchus in uita Solonis. Leges (inquit) aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quòd in illas si quid leuius aut imbecillum incurrerit, hæret: sin maius aliquid, dissecat ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam quod in Phormione ait Terentius: Quia non rete accipitri tenditur neq; miluio, Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur. Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur, Erasmus. Hoc sensu Germani proferunt, **Die grossen dieben henckend die kleinen.** Et, **Die kleinen dieben henckt man an den galgen/die grossen in den seckel:** Vel, **die grossen laßt man lauffen.** ¶ Socrates ad Theodotam lib. 3. Apomnemoneumatum apud Xenophontem, Vtrum (inquit) fortunæ permittis, num quis amicus ad te ut musca uolet, (pro quo nostri dicunt, Expectare columbā assam ori hianti inuolaturā, **Warten ob einem ein gebratne tuben in das mul fliege:**) an uerò tu etiam aliquid machinationis confers? ¶ Quos de re leui & uili cōtendere significamus, de fimo columbino certare dicimus, **Vmb ein tuben dreck haderen.**

COMMVNIA QVAEDAM OMNI COlumbaceo generi.

QVANQVAM in historia columbæ mansuetæ iam perscripta, plurima omni columbaceo generi (quod complectitur mā suetas, agrestes, palumbes, liuias, œnadas & turtures) communia dicta sint: uisum est tamen hic seorsim breuiter ea conscribere quæ authores communia esse expressè docuerunt, quæ cum pauca sint, facilius sic inuenientur.

C.

Proprium columbis & palumbis & turturibus esse uidetur, ne collum cum bibunt resupinent, nisi satis hauserint, Aristot. Omnes uno tractu bibunt demisso capite, & non erigunt in potu sæpe capita sicut aliæ aues, nam collum earum breue & amplum est, & multæ aquæ capax, in alijs auibus non item, Albertus. ¶ Cantus omnibus similis atq; idem trino conficitur uersu, præterq; in clausula gemitu, hyeme mutis, uere uocalibus, Plinius 10.35. uidentur autem hæc uerba non ad palumbes tantum pertinere, ut quidam putauit, sed ad omne genus columbarum. A sono uocis turtur

uocatur, & gemit pro cantu, ſicut & cætera genera columbarum, Albertus. ¶ Columbæ (& huius generis aues) coniugium mutuum ad mortem uſq; non deſerunt. & altero coniugum extincto alter uiduus manet, Ariſtot. apud Athenæum. ¶ Columbæ uel decies anno, aliæ (ut palumbes, turtur, uinago,) ſemel anno & parcius generant, Ariſtot. ¶ Pariunt magna ex parte bina oua quæ ſpecie columbacea continentur omnia, ut palumbes, ut turtur: ſed complurimũ terna, palumbes, & turtur, Ariſtot. Columbariũ genus cur multoties pariat, ſed pauca, bina plerunq; oua: Vide in Columba c. Mare uno contenta, & turtur & palumbes uiuit, (ut & columbæ,) nec alterum recipit, Ariſtot. Incubat uiciſſim omne columbaceum genus, Athenæus ex Ariſtot. Vide ſupra in Columba c. ubi etiam ex Ariſtotele cauſam ſcripſi, cur palumbes, turtures & columbę, imperfectos & cæcos pariant pullos. ¶ In omni columbaceo genere mares quàm fœminę minus uiuaces uidentur. uide in Palumbe.c.

¶ Sanguine columbæ, palumbi aut turturis ad remedia utare parum intereſt, ut ex Galeno docuimus in Columba G.

DE COLVMBIS FERIS IN GENERE.

SEMIRAMIS columba montana eſt, Heſychius & Varinus. Vide ſupra in Columba h. inter Metamorphoſes. ¶ Indi ad regem ſuum afferunt columbas quas negant manſueſieri poſſe, Aelianus. ¶ Erunt in montibus quaſi columbæ cōuallium, Ezechielis 7. ¶ In Italiæ quibuſdam locis muſtelis domeſticis, ut audio, utuntur, ut extrahant columbas è cauernis uel nidis ſuis. ¶ Columbæ feræ, quæ autumno auolant, uerno ante cæteras aues ad nos reuertuntur, ut audio. Sed Ariſtoteles, Veniunt (inquit, columbæ feræ) ad noſtra loca cum iam fecerint prolem. cætera uerò omnia quæ æſtate accedunt, nidulantur apud nos, & carne magna ex parte ſuos enutriunt pullos, excepto columbaceo genere.

F.

Ius conſumptum quomodo fiat ex capo aut columbis ſyluaticis &c. in Capo monſtrabimus ex Platina.

G.

Columbos mares ſyluestres in cibo membris trementibus ac reſolutis, & linguæ ad loquendum impeditæ prodeſſe conſtat, Arnoldus Villanou. in Antid. Columbarum ſylueſtrium fimum priuatim contra argenti uiui potum ualet, Plinius: Dioſcorides ad eundem uſum aridum bibi ſuadet cum nardo & uino.

DE COLVMBIS FERIS QVIBVSDAM, porcellana, ſaxatili, œnade.

PORCELLANAE Venetijs dicuntur columbæ quædam maritimæ, roſtro pedibusq; rubris, cætero nigræ.

¶ FRANGOLINI, columbarum (gallinarum potius. uide in Attagene) ſylueſtrium ſpecies eſt, poſt perdices & coturnices in uſu, Nic. Maſſa.

SAXATILES columbas, Steintuben / in quibuſdam Rhætiæ locis uocari audio maiores manſuetis, colore cinereo, quæ in ſaxis nidulentur. has frequentes apparere aiunt eo tempore quo prata demeſſa ſunt, quòd tum locuſtas perſequantur. Eadem, ni fallor, colombo ſaſſarollo dicitur. Columba ſaxatilis Varroni inter altiles nominatur, &c. uide in Columba ſimpliciter A. Liuia etiam aliquando in templorum muris & montium rupibus nidificat, ſed ea minor eſt quàm colũba.

OENAS (Vinago ut Gaza uertit) autumno potiſsimum & conſpicitur & capitur: (unde & nomen à uino, ſeu uindemiæ tempore ei inditum coniectura eſt:) cui magnitudo maior columbo, minor quàm palumbi eſt, quod & Aelianus repetit. Modus maximè capiendi eam dum ſe in aquam bibendo propendit, Ariſtot. Frugibus quoq; uiuit ut columba, & bina parit oua, Ariſt. 6. 1. hiſt. anim. ubi Gaza de ſuo addit ſemel tantum anno eam parere: id quod de œnade uerum mihi uidetur. turturem uerò de qua ſimul ibidem agit, bis anno parere conſtat. Veniunt ad noſtra loca cum iam fecerint prolem, Ariſtot. hiſt. 8. 3. uidetur autem de turture ſimul & œnade ea uerba protuliſſe, Euſtathius œnadem maiorem columba eſſe ſcribit, colore quem Græci οἰνωπὸν appellant, (qualis ſcilicet uini nigri eſt, uel qualis in uuis nigris maturis apparet:) ut ab eó ne colore, an uindemiæ tempore quo capitur, œnàs dicta ſit dubitemus. οἰνὰς, genus corui, aut columba fera, (aliâs, columbæ feræ ſpecies,) Heſych. & Varinus. οἰνιὰξ, ſpecies corui, Iidem. ὀυνὼ Hebraicè & Syriacè ſignificat columbam illam, quam Græci uocant οἰνάδα, Tzetzes. Vide in Columba A. Quidam Gallicè interpretatur œnadem, grand columb, id eſt columbam magnam, uel biſet: Robertus Stephanus coulomb biſet. Oenáda etiam interpretantur aliqui locum uitibus conſitum. οἰνάδες, ἀμπελώδεις τόποι, Heſych. οἰνάδας ἀκτὰς, ἀντὶ τοῦ οἰνομαΐδας, Idem. οἰνὰς auem ſignificat, non (ut quidam putant) uitem. in Sparta quidem etiam οἰναδοθῆραι quidam uocantur ab huius auis aucupio, Aelianus. Viſcum naſci aiũt ab excremento œnadis, cum illa uiſci deuorato ſemine ſuper arbore aliqua excreuerit, Athenæus. Plinius pro œnade palumbem reddidiſſe uidetur: Viſcum (inquit) ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per aluum auiũ redditũ, maximè palũbis & turdi. ¶ Alia eſt OENANTHE auis,

auis, οἰνάς, Aristoteli & Plinio, (uitifloram Gaza reddit,) quæ statos latebræ dies habet, exoriente Sirio occultata, ab occasu eiusdem prodit: quod miremur, ipsis (iisdem) diebus utrunque. Vitat enim interdum frigora, aliâs æstum. Plinius sanè lib. 18. cap. 30. eadem de parra & uireone scribit, quæ lib. 10. cap. 29. de œnanthe & chlorione, ut œnanthen parram eum transtulisse appareat. Niphus œnanthen à colore simili germinantibus uuis dictam conijcit. Est & uua œnanthe quam uites syluestres ferunt, quæ cum flore colligitur, suauissimo odore cum floret, ut & satiuæ uitis: qualis puto & tiliæ & fabarum florentium est, hinc œnantharia medicis dicta. ¶ Oenas (inquit Guil. Turnerus Anglus) mihi nunquam hactenus uisa est: nec quid habeat nominis apud nostros aut apud Germanos, compertum habeo. Vidi tamen Venetijs columbos his nostratibus sesquialtera proportione maiores, sed hos non uinagines fuisse credo, sed columbos è Campania ad Venetos aduectos, ubi Plinius columbos scribit esse grandissimos. Niphus in Aristot. de hist. anim. 8. 3. dubitat an uinago sit genus illud columbæ, quod in Italia habeatur ex columbo cellari & palumbo nascens. & quoniam Aristoteles hoc in loco columbarum genera numerans peleiadem omittit, ut libro quinto œnadem, dubitat an œnàs & peleiàs eadem auis sit. Sed œnadem Aristoteles columbã maiorem facit, peleiadem minorem. Oenàs etiam canis nomen est apud Xenophontem, si bene memini.

DE LIVIA COLVMBA.

COLVMBACEI generis est liuia (πελειάς, à liuore dicta,) minor quàm colũba, & minus patiens mansuescere. liuet etiam plumis & penè nigricat (Græcè simpliciter, nigra est,) & pedibus rubidis scabrosisque est: quas ob res nullus id genus cellare alit, Aristot. Gaza interprete: ex quo etiam Athenæus repetijt, & Aelianus in Varijs lib. 1. Apparet sanè πελειάδα (poetæ etiam πέλειαν dicunt,) à colore liuido dictam, quam Græci πελὸν & πελιὸν & πελιδνὸν uocant. Vide in Columba H.a. ubi etiam ostendi πελειάδα Doricè & poeticè simpliciter pro columba accipi. A πέλεια fit πελειάς, ut à μαῖα μαιάς, Etymologus. Πέλεια non simpliciter columba est, sed species columbæ nigrioris, ut dictio ipsa subindicat, Eustathius in Homerũ. Πέλεια, genus columbæ simile palumbi, Varinus. Πέλειαι, columbæ nigræ, φράσσαι, Hesych. legendum autem φάσσαι, id est palumbes. quanquam palumbium genus diuersum sit, & maius. Liuiæ discedunt & palumbes, nec hybernare apud nos patiuntur, Aristot.

¶ Columbæ cauernarum nigræ sunt aliquantulum, & in arboribus habitant, Albertus. Et rursus, Columbæ belez (uox corrupta à Græca πελειάδες) domesticis griseis (fuscis) similes sunt, minores: & uocãtur apud nos columbę cauernarum (Lochtuben uulgò, kleine wilde Tuben: & alicubi, ut Turnerus scribit, Holtztaube,) & insident arboribus, uolant gregatim, nec cicurantur, & si retineantur, non pullificant. Nidificant nõ in lapidibus aut muris, sed potius in cauernis arborum, aut in arboribus, pedes eis asperi, ualde rubei, Hæc ille. Columbæ syluestres in turribus & montiũ ripis nidificant, domesticis minores, à nonnullis liuię quasi liuidæ dictę, harum fimus ad sinapismum requiritur, Monachi in Mesuen. Niphus Italicè uulgò palumbellas dici scribit: & sanè Latinè etiam palumbus minor rectè appellabitur. nam maior est qui simpliciter palumbus dicitur, uel ad minoris differentiã torquatus. A Gallis liuia croiseau appellatur, Brabandis croisi. Anglicè stocdoue, ut Turnerus docet.

B.

Vidi ego apud nos liuias captas cum aliâs tum Februario etiam & Augusto mensibus. Auis

ea columbæ domesticæ specie persimilis est, paulò minor, pedibus rubet, rostrum albicat, circa nares tamen purpurei parum habet. Plumæ ubiqꝫ cinereæ, sed in cauda extrema pennæ nigrescunt, mediæ subruffum aliquid habẽt. Collum pronum & ad latera partim purpureas, partim subuirides plumas habet, pro diuerso ad lucem positu hoc uel illo colore splendentes. Collum supinum ex cinereo purpureum est. Alarum pennæ quatuor longiores nigricant cum aliquo subruffo colore: minimæ cinereæ sunt: mediæ partim cinereæ, partim ad extrema nigricant, & earundem ultimæ dorsum uersus subruffæ sunt. Longitudo à rostro ad extremam caudam dodrans & digiti quinqꝫ ferè. Differt à palumbe quòd & multò minor est, & maculas albas circa collum & in alis ut illa non habet. ¶ In India liuiæ columbæ uirides pennas habent, ut primo aspectu, si quis in auium cognitione rudis sit, psittacum non columbam dicat. Rostrum illis & crura Græciæ perdicibus sunt similia, Aelianus.

C.

Columbę cauernales glandibus & granis uescuntur, Albert. Semper cateruatim noctu propè pagos in aliquam arborem aduolant, & eandem singulis noctibus repetunt, ut Brabantus quidam nobis narrauit. Nidificant liuiæ in cauis aliquando arboribus & templorum muris, Turner. Perdicum uita amplius quàm ad sedecim annos extẽditur, Aristot. histor. anim. 6.4. sed cum eo in loco de columbaceo genere agat, suspecta est dictio πέρδικες; & tradunt aliqui (ut Niphus annotauit) in uerioribus codicibus legi πέλειαι.

D.

Liuiæ, ut audio, cicurari non solent.

F.

Quod ad cibum attinet, liuijs conuenire uidentur omnia ferè quæ in palumbe afferuntur. Aridior si te delectat forte columba Liuia, turrita quæ tibi ab arce cadit: Non sapiat torquata minus mihi cara palumbes, Si modo fert molles non diuturna (non annosa) dapes, Bapt. Fiera. Liuiæ apud nos, ut audio, palumbis, tanquam teneriores, in cibo præferuntur.

¶ Πέλεια columbæ genus est imprimis timidũ, quare & τρήρων dicitur, Eustathius. Sed idem docet peleiáda Doribus (ac poetis, qui & peleian efferunt) columbã simpliciter sonare. & τρήρων commune esse epitheton columbarum omnium; quandoqꝫ etiam per antonomasian τρήρων simpliciter pro columba usurpatur. Apud Homerum Odysseæ 12. legitur supra Planctas petras marinas nullas aues transire posse, sed ne peleias quidem, quæ Ioui patri ambrosiam afferãt, quo nomine scilicet maior reuerentia eis deberetur. Non modo (inquit Eustathius enarrator) poeta ne peleias quidem supra Planctas transire posse canit, propter pernicitatem harum auium in uolatu: sed etiam ut impudentiam earum argueret, quæ ne ijs quidem auibus parcant, quæ Ioui ambrosiam adferant, Eustathius. Alexander Paphius tradit Homerum Aegyptijs parentibus Dmasagora patre & Aethra matre natum, nutricem habuisse prophẽtin quandam, filiam Ori sacerdotis Isidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit, unde is noctu uoces nouem diuersas ædiderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ & merulæ: & puerum inuentum esse cum nouem columbis colludentem in lecto, & aliquando Sibyllam in conuiuio apud parentes pueri insania captam carmen effudisse, cuius initiũ, Δμασαγόρα πολύνικε. in quo Dmasagoram etiam μεγακλεῆ & στεφανίτην appellârit, & templum nouem Pegridarum, hoc est Musarum, condere iusserit. Hoc illum fecisse, & puero iam adulto rem omnem aperuisse. Itaqꝫ poetam in honorem auium quibus cum infans collusisset, finxisse eas ipsas Ioui ambrosiam aduehentes, Idem. Et rursus, Poetæ Pleiades sydus Peleiades nominant per epenthesin. nam Simonides eas πελειάδας οὐρανίας (& Atlantis filias, Athenæus) uocat, & τρήρωνας cognominat; unde quidam decepti aues intellexerunt. Pindarus ὀρείας πελειάδας dicens, tanquam οὐρείας, situm earum ἐπὶ τῇ οὐρᾷ, id est in cauda tauri innuit: Aeschylus easdem ἀπτέρους πελειάδας, (id est inuolucres, ut uitaret homonymiam cum auibus, Atheneus.) & Lamprocles, Αἱ ποταναῖς (pro πτηναῖς) ὁμώνυμοι πελειάσιν ἐν αἰθέρι κεῖνται. Item Euripides, Ἑπτὰ πόρου δρόμημα πελειάδος & Theocritus (Idyl. 3.) Ἀντέλλοντι πελειάδες. Homerus certe Pleiades inter stellas fixas tanquam celeberrimas agnouit; nam in Aspidopœia ante cæteras earum meminit. De ijsdem Mœro Byzantia sic cecinit, Ζεὺς τρήρωσι πελειάσιν ὤπασε τιμὴν, Αἱ δή τοι θέρεος καὶ χείματος ἄγγελοί εἰσι. Conuenit autem his quoqꝫ (non tantum πελειάσιν, id est liuijs columbis propriè dictis) epitheton τρήρωνες, quòd Orionem fugiant, ut in fabulis est, persequentem matrem ipsarum Pleionen, πληιόνην, à qua secundũ aliquos Pleiades denominantur. Hæc omnia Eustathius ex undecimo Dipnosophistarum Athenæi mutuatus. Mœro (aliâs Myro) etiam Byzantia (inquit Athenæus) nõ peleiades, sed Pleiades, in poemate Mnemosyne, Ioui ambrosiam ferre canit. nec abs re id fingitur à poetis: quoniam hominibus quoqꝫ ortu occasuqꝫ partium anni discrimina & arationis messisqꝫ tempus (id est generationis frugum & perfectionis) significant; unde Hesiodus, Πληιάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων, Ἄρχεσθ' ἀμητοῦ, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων. Et Aratus, Iupiter (inquit) Pleiadibus θέρεος καὶ χείματος ἀρχομένοιο Σημαίνειν ἐπένευσεν ἐπερχομένου τ' ἀρότοιο. Et sanè multò augustius fuerit stellas Ioui ambrosiam ferre, quàm columbas confingi. Cæterum figmentum Mœrûs, cuius etiam carmina recitat Athenæus, huiusmodi est: Cum Iupiter in specu quodam Cretæ nutriretur, Peleiades τρήρωνες ambrosiam ei ex Oceano afferebant, nectar uerò è saxo quodam rostro hauriens aquila. Has aues

postea

postea Iupiter uicto patre Saturno, ut gratiam referret, inter sydera collocauit, quæ aquilam uocant & Pleiades. Author etiam astronomiæ quæ in Hesiodum refertur Peleiades semper pro sydere dicit. Itaq; Homerum quoq; uerisimile est in Nestoris poculo sydus sic appellasse: quod cum aures siue ansas geminas haberet, utraq; scilicet in binas partes uersus poculum rursus coeuntes diuisa, ut cum binæ sint aures, & circa utranq; (ποτὶ ἑκάτερον) binæ Peleiades spectentur, & rursus aliæ duæ sub fundo poculi, in uniuersum sex habeantur, quot scilicet in cœlo etiã conspiciuntur. Sed cum poeta ποτὶ ἕκαστον dixerit, geminæ columbæ circa unanquanq; binarum aurium diuisionem, quæ quatuor sunt numero, non debent accipi: sic enim octo fierent. Potuit autem ἕκαστον pro ἑκάτερον dicere, quoniam ad unum principium binæ diuisiones aurium rursus conueniunt. Sed præstat illum qui plura super hoc Nestoris poculo & allegorica eius ad cœlum relatione, nosse uoluerit, ad ipsa Athenæi uerba remittere. Quòd ad imaginem uel sculpturam attinet, potuerunt (inquit Athenæus) Pleiades in illo uel auibus uel uirginibus similes fuisse, sed stellis exornatæ. Extat super eodem poculo elegans Alciati Emblema, Scyphus Nestoris inscriptum. Δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον (scilicet οὖας τοῦ ποτηρίου) Χρύσειαι νεμέθοντο. Iliad. λ. ubi Scholiastes: Pascebantur, id est pascentibus & uiuis similes erant columbæ seu liuiæ columbæ.

¶ Πελειάδες columbæ epitheta, habes supra in Columba simpliciter. sunt enim ferè cõmunia, &c. ¶ Ἴθμασι πελειάδσιν ὁμοῖαι, Homerus Iliad. ε. de Iunone & Minerua. id est, progressu suo similes columbis, quarum uestigia occulta (ἀφανῆ) esse scribunt antiqui, & nõ pro ratione magnitudinis discreta, Varinus. ¶ Πελειὰς ἠμβλύη, uide supra in Colũba E. ab initio. ¶ Οἱ δ' ἄλλοι εἴξαντες ὑπέτρεσαν, ἠΰτε κίρκους Ὠκυπέτας ἀγεληδὸν ὑποτρέσσωσι πέλειαι, Apollonius in Argonaut. Et alibi, ἠΰτε κίρκοι Φῦλα πελειάων κλονέουσιν. Idem lib. 2. Phineum fingit Argonautis suadere, ne per Symplegades petras nauigent, nisi prius eminus emissa columba, οἰωνῷ δὴ πρόσθε πελειάδι πειρήσασθε, ut si illam uiderint incolumem euadere per ipsas, sequantur: sin minus, retrorsum nauigent tanquam prohibentibus dijs. ubi Scholiastes, Veteres (inquit) nauigaturos usos esse columba (præmissa scilicet supra mare tanquam duce nauigationis) Asclepiades etiam testatur in Tragodumenis. Λυπεῖσθε πελειάδες ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς, Theocritus in Epitaphio Bionis Idyl. 19. Αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς Ἤδη ἀκρπνείουσαν ἔχων ὀνύχεσσι πέλειαν Ἐσσυμένως οἴμησεν ἀριστερός, Q. Calaber lib. 1. auspicium hoc referens Priamo Iouem orante uisum. Ἡ Κύπρος Ἔχει πελείας διαφόρους, id est Cyprus præstantissimas habet colũbas, Antiphanes apud Athenæum. Celebrantur sanè hodieq; à nostris etiam columbæ Cypriæ. Πελειάδα χεῖρ μεμαρπώς, & πελειοθρέμμονα νῆσον, Varinus citat ex poeta quopiam. Idem in uoce Κίχλαις, Turdis (inquit) & columbis (πελείαις) Homerus Odysseæ χ. comparat ancillas Penelopes, turdis forte, à cichlismo, id est inconcinno & lasciuo risu, quo utebantur ut se mutuò exhilararent. columbis uerò propter libidinem, ad quam hæ aues procliues sunt: ὡν τὸ πάντροφον διὰ τὸ ἀεὶ μίγνυσθαι. ¶ Cum Phineus ab Iasone consilium petente, deberetne cum Argonautis inter Symplegadas petras nauim transmittere, nauis eam quæ columbæ (πελειάδος) celeritatem esse audiuisset, columbã præmitti iussit: quæ si salua euaderet, ipsis etiam tutam fore eam nauigationem. Præmissæ igitur columbę postrema tantum caudæ parte retenta, Argonautæ illam sequuti sunt, & nauis similiter Symplegadum cõcursu extremæ tantum proræ confractæ damnum passa est, Eustathius in Odysseæ μ. Meminit etiam Ouidius in Ibin, ut retuli in Columba h.

DE PALVMBE.

COLVMBACEI GENERIS SVNT:

I.	PHATTA maxima, palumbus maior.	IIII.	COLVMBA.
II.	INDE phaps, palumbus minor.	V.	LIVIA, peleiás.
III.	OENAS, uinago.	VI.	TVRTVR, omnium minima.

PALVMBVS & palumba apud authores leguntur, ut columbus & columba. sed palumbes frequentius est, idq; in utroq; genere. Plinius etiam palumbum ferum dixit. nam & domesticus siue cellaris palumbus est, pedibus pennatis: nostri uocant zam Schlagtubẽ / Welschtuben. Palumbes antiqui cellares habebant, quas pascẽdo saginabant: nostris temporibus aucupij duntaxat gratia aluntur, Perottus. Niphus colũbæ genus quoddam ex palumbo & colũba cellari nasci testatur. Idem & Perottus palumbos esse docent, qui uulgò Italis torquati dicũtur, à torque siue circulo albo collum ambiẽte; unde Martialis etiam hoc epitheton

eis tribuit. Et mihi quoque uidetur palumbus cũ absolutè dicitur, pro torquato accipiendus, tanquam maiore. nam alterius generis Aristoteles meminit φάβα nominans, ut inferius referam: cuius Latinum nomen peculiare non habemus, sed palumbum minorem appellare licebit. Palumborum genus unum cuius fimo uiscũ nascatur, Athenæus œnadem appellari tradit, Hermolaus & Perottus. atqui ueterum nemo phattis aut phapsi œnadem adnumerauit, sed columbaceo generi simpliciter. Si tamen palumbum genus ad hanc quoque extẽdere placet, fuerit sanè genus, sub quo columbæ syluestres omnes continebuntur, excepto turture: nempe phatta, id est palumbus maior, qui & torquatus ab authoribus cognominatur, phaps, id est palũbus minor, œnas & peleiàs, id est uinago & liuia. ¶ Alursan seu alurasen est species columborũ syluestriũ, q sunt alijs maiores et noti in Syria, Bellunensis. Et rursus, Aluers sunt columbi magni syluestres. Sanguis columbæ, guarascen (alursan, Bellunensis) & turturis memorantur ab Auicenna lib. 2. cap. 610. ex Galeno, qui sanguinem columbi, palumbi ac turturis nominat. & eiusdem libri capite 299. sanguis guarescen ad uulnus oculi commendatur, Bellunensis uresan legit. Sed alia etiam quæ Græci phattis, id est palumbis tribuunt, Arabes aui guarescen nominatæ adscribunt. Conijcio autem Arabes huius uocis initium per ain literam scribere, cuius uim aliqui gamma præposito efferunt, alij omittunt. Apud Hebræos hoc nomen non inuenio. Apud Syluaticum & alios Arabes indoctiores uariè scribitur. Guarascen, id est turtur uel palumbus syluestris, Syluaticus. Guariscen, genus columbæ, Idem. Algauariscen, genus columbæ, Vetus Auicẽnę glossematarius. apud quem etiam guarisdẽ legitur. Alguesim, genus columbarum quæ semel anno pariunt, Syluaticus. ¶ Græcis palumbus φάσσα, Atticè φάττα dicitur. hodie uulgo φάσσα. A phatta uoce Albertus, uel Auicennæ interpretes quos sequitur, fehita & uehica detorserunt. ¶ Palumbes Italicè uulgò torquati dicuntur, Niphus. Seruant & palumbi nomen, lo palumbo: sed de columba cellari potius quàm syluestri id efferunt, ut & Hispani palóma. Palumbes domesticis maiores aliqui glandiphagas nominant, à glandibus quibus libenter pascuntur: alij torquatas, Monachi Itali qui annotationes in Mesuen dederunt. Circa lacum Verbanum tudon appellari audiui: quę uox à Germanica Tuben forsan detorta est. Circa Ferrariam colombo fauaro, ac si fabariam dicas, quòd fabis uescatur, ut audio. Græci quidem phába palumbum minorem appellant. Arnoldus in libro de sanitate tuenda cadones nominans post turtures, uidetur mihi palumbes intelligere. ¶ Hispanicè, palóma torcáz, id est columba torquata. ¶ Gallicè ramier, fortè quod inter ramos arborum nidificet. Græcè quidem semiramis columba syluestris exponitur, cuius dictionis posterior pars cum Gallica congruit. Robertus Stephanus palumbem interpretatur coulon ou pigeon ramier, ung mansart. Vocem mansau Brabandis usitatam audio. ¶ Germanicè, Ringeltub / à circulo siue torque circa collum. Alijs, ut in Heluetia, Schlagtub / groß Holtztub. Alijs Plochtub / nomine forsan à palumbe facto. Flandris Kriesduue. Albertus alicubi non rectè pro phatta Aristotelis columbam cauernalem uertit: quã liuiam esse supra docuimus, & Germanicè dici Lochtub. ¶ Anglicè, a coushot, a ringed doue, ut G. Turnerus interpretatur: uel, ut Eliota, a wood culuer, id est columba syluestris. ut alij, a blokdoue, a stokdoue. ¶ Illyricè, diwoky.

¶ Aristoteles (libro 8. hist. anim.) columbarũ species quinque facit, quæ sunt: περιστερὰ, οἰνὰς, φὰψ, φάσσα, τρυγών. Libro autem quinto de partibus animal. φάβα non nominat, Athenæus. Gaza pro duabus uocibus phaps & phassa, unam Latinam posuit, palumbes. Eberus & Peucerus sexu tantum differre putant, ut phatta fœmina sit, phaps mas: sed sine authore. Phaps (inquit Eustathius Homeri interpres) media est magnitudine inter columbam & œnadem. phatta uerò magnitudine gallinacei, colore cinereo, ut Athenæus etiam ex Aristotele citat. Oenas maior est columbo, minor palumbe, Aristot. interprete Gaza. Græcè est, ἐλάττων φαβός, ut Athenæus quoque legit: Alberti translatio habet, minor quàm kyloz uel kaloz. Σιτουμένην δύστηνον ἀθλίαν φάβα Μέσακτα πλευρὰ προσπτύοις πεπληγμένην, Aeschylus in Proteo. idem in Philoctete φαβῶν dixit in genitiuo plurali, ut Athenæus citat. Quanquam autem phaps & phassa, ut scripsi, differunt, idem tamen accipiter à priore uoce phabotypos appellatur & phaboctónos, quasi palumbicida: à posteriore phassophónos: Latinè palumbarium reddũt. φαβοτύπος, εἶδος ἱέρακος, καὶ περιστερᾶς (lego, καὶ φὰψ εἶδος περιστερᾶς) ἀγρίας σπερμοφάγου, Hesychius & Varinus. φασσοφόνος, ὁ τὰς φάσσας φονεύων. ἔστι δὲ (addo, ἡ φάσσα) εἶδος περιστερᾶς ὑπὸ τὴν τρυγόνα, Iidem. id est, phassa autem species est columbæ sub turture: cum contrà uerius turtur sub columba sit. quærendum an rectius legatur ὑπὲρ τὴν τρυγόνα. Aquitani Galli phába (genus à phatta diuersum, quod cæteri Galli, nescio an ipsi quoque, ramier nominant) sermonis Græci uestigium retinentes, phauier appellant, Author libelli de nomenclaturis animalium & stirpium Latinis, Græcis & Gallicis innominatus. sed quærendum diligentius, diuersam ne auem Aquitani phauier appellent, an potius eandem quam cęteri Galli ramier, ut ego puto. nam Itali quoque palumbem communem, id est torquatã fabariam uocitant. Phassa æstate apparet, hyeme latet: phaps uerò & columba semper apparent, Athenæus Aristotelem citans, apud quem nihil tale inuenio.

¶ ALCHATA est genus columborum syluestrium, quorum alæ oblongæ sunt, pennæ & plumæ coloris coturnicum, & cutis extrema prędura. quamobrem medici in regionibus ad Orientem præcipiunt huiusmodi columbos excoriari, ut cutis remoueatur. Vulgo noti sunt in Syria, pedibus nigris & ualde breuibus, Andreas Bellunẽs. Caro palumbi & alcatha dura est, Auicenna 2. 146.

Et rursus ibidem, Caro alcatha salubris est illis quorum iecur obstructum est & infirmum, & quorum corruptum est temperamẽtum (cachecticis) & hydropicis. Eadem auis aliâs alfuachat uel alfuachet uocatur. nam de hac quoq; Bellunensis scribit, speciem esse turturum coloris camelini uel cinerei. alij (inquit) dicunt speciem esse columborum syluestrium paruorum, coloris ut dictum est, notam in Syria. Caro auis duraz (id est francolini) præfertur carni auis cubugi (id est perdicis, cuius rostrum & pedes rubent,) & alfuachat, (uetus lectio, alfaguakit,) Auicenna 2. 221. FILACOTONAE apud Elluchasem qui Tacuinos Arabicè scripsit, cum columbis & turturibus numerantur: unde palumbium generis esse coniicio, & easdẽ forte quas Auicenna alfuachat nominat. Paulò ante quidem idem Elluchasem palumbes syluestres & filacotonas simul commemorat.

B.

In agrum Volaterranum palumbium uis è mari quotannis aduolat, Plinius. ¶ Πέλεια, id est liuia columbæ genus est simile palumbi, phattæ, Varinus. ¶ In columbaceo genere maximo corpore sunt palumbes, φάτται: inde φαβῶν, ut in A. ostendi. Oenas maior est columba, minor palumbe, ἐλάττων φαβός. phassa uerò (id est palumbus maior) magnitudine est gallinacei, colore cinereo, Athenæus Aristotelẽ citans: & Eustathius. haud multò minor paruis gallinaceis, Nic. Leonicenus. nonnullis locis gallinaceum æquat, Vuottonus. Ego tantas ferè columbas memini uidere Venetijs aduectas, quæ forsan huius generis palumbes cicuratæ erant. Palumbi feri ad cœruleum colorem inclinant; cellarium pedes plumis uestiuntur. Palumbes maior est columba cõmuni, & magis ad albedinem declinans, cum tamen sit coloris grisei, (cinerei,) Albertus. Torquati cognominantur à torque siue circulo albo ex plumis collum coronante. ¶ Palumbo ingluuies præposita uentriculo est, Aristot. Caput habet subcœruleum purpureúmue, & nigrum oculi rotundissimũ, Vuottonus. Aues quædam sinum unum habent quo merguntur recẽtia, ut guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, ut gallinæ, palumbes, columbæ, Plinius. ¶ Palumbis dum Venerem exercent testes insigniter augentur, cum hybernis mensibus ne ullos quidem testes in ijs haberi nonnulli arbitrentur, Aristot. ¶ Palumbus torquatus, quem manibus tractaui dum hæc scriberem, longus erat circiter duos dodrantes, à rostro ad pedes retro extensos. pondere unciarum sedecim cum dimidia. circulus albus in collo imperfectus, supina colli parte desinens, duorum digitorum interuallo. is in minoribus ætate non percipitur. Candidæ aliquot pennæ in medijs alis apparent, in liuijs non item, ut neq; circulus colli. Externa pars alarum, quæ longioribus pennis constat, colore nigricat. interior magna ex parte fusca est, ut etiã dorsi superior pars. reliquum dorsum & cauda cinerei planè coloris sunt. In collo, præcipuè prono & ad latera, pẽnæ (præter albas) uariæ, & pro alio atq; alio ad lucem positu, purpureæ, uirides, cœruleæ, cinereæ. Collum pronum cum aliqua parte pectoris purpurei coloris plumas habet, cui cinerei etiam nonnihil confusum est. Cauda extrema nigra, pedes rubicundi: rostrum subflauum, cute utrinq; purpurea inductum. Ventris plumæ partim albæ, partim cinereæ. Aliâs etiam mihi inspicienti torquati uenter magis ruffus uisus est quàm liuiæ.

¶ Petrus Martyr Oceaneæ Decadis primæ lib. 10. refert Hispanos in quadam insula noui Orbis inuenisse palumbes nostris grãdiores, sapore & gustu perdicibus nostris meliores, aromaticum quendam odorem spirantes; quorum ingluuies cum dissecuissent, odoratis floribus plenas deprehenderint.

C.

Camporum incola palumbes est, Aristot. Degit & in syluis. Palumbes hyeme non gemit, nisi quod aliquando ex asperrima hyeme placidum tempus successisset, gemuerit: quod apud peritos in admiratione habitum est. cæterum ineunte uere gemere incipit, Aristot. Cantus omnibus (omni columbaceo generi, ut ego accipio: etsi Vuottonus ad palumbes tantum referat) similis atq; idem, trino conficitur uersu, prætereq; in clausula gemitu, (aliâs, præterquam in clausulæ gemitu,) hyeme mutis, uère uocalibus, Plinius 10.35. Audiuimus torquatos palũbes hyeme serena & tranquilla multis diebus, gemere, qui aduenientibus imbribus statim silent. Rustici quidem dicunt gemitum palumbium esse signum ueris præsentis, Niphus. Alexãder Myndius palumbes (phassas) negat uocem ædere hyeme, nisi serenitas (εὐδία) fuerit, Athenæus. Solstitij tempus indubitatis notis signauit natura. palumbium utiq; exauditur gemitus, Plin. Plausitat arborea clamans de fronde palumbes, Author Philomelæ. Palumbes minurriunt, Ael. Spartianus in Antonino Geta. Dum sua torquati recinunt dictata palumbes, Politianus in Rustico. ¶ Cibus. Palumbes frugibus uiuit, Aristot. Glandes & grana comedunt palumbi & columbæ cauernales (id est liuiæ,) Albertus. Palumbos sunt qui à glandibus quibus libenter uescuntur, glandiphagas nominant: & hyemali tempore cum non inueniunt semina & fructus, fame coactæ pascuntur herbis, Monachi in Mesuen. Fabarias Itali quidam uulgò uocant, eò quòd fabis uescãtur, ut audio. Viscum satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximè palumbis & turdi, Plin. Athenæus de œnáde colũba scribit, si deuorato uisci semine super arbore aliqua excreuerit, uiscũ nasci. ¶ Alexander Myndius tradit palumbem (phassan) non bibere collum resupinantem: Vide supra in Columba c. ¶ Palumbes & colũba toto anno uisuntur, Aristot. & Athenæus. Græcè legitur phaps, quæ est palumbes minor. Palumbes (φάτται, quæ maximæ sunt) discedunt, & liuiæ, nec hy-

bernare apud nos patiuntur, Aristot. Et rursus, Palumborum aliqui latent: aliqui non latent, sed cum hirundinibus abeunt. Abeunt & palumbes, quónam & in ijs incertum, Plin. Volant gregatim tum palumbes tum turtures, cum accedunt, & cum suo tempore abeunt, Aristot. Palumbium uis quotannis in agrum Volaterranum (Blondus legit Veliternum) ex mari uolitat, Plin. Turtures (ut audio) in genere columbaceo primæ auolant, deinde liuiæ; postremò palumbi torquati, quorum tamen aliqui remanent. ego nuper medio Septembri torquatos uidi Tiguri: & aliâs circa medium Februarij torquatum & liuiam uidere memini. Quædam cum æstate æuum degãt in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, mõtium recessus secutæ: sicut merulæ, palumbes, &c. Georg. Agricola. Et rursus, Palumbes aliquando in angustis montium locis latere consuerunt. Apud Epiphanium Theologum legimus palumbes quadraginta diebus latitare quasi mortuos, inde reuiuiscere. ¶ Mare uno contenta & turtur & palumbes uiuit, nec alterum recipit, (ut & columbæ,) Aristot. Palumbus amisso cõsorte, nec uiride quicquam in quo requiescat petit, nec alios amores requirit, Liber de nat. rerum. Vide in Columba D. ¶ Columbæ amorem mutuum querulo gutture ictuq́ rostri ostendunt. In Venerem crebrò ruunt, frequenti pedum orbe facta adulatione. Idem faciunt & palumbes: uerum quia semiferi sunt, rarius fœtant, Platina. palumbes & turtures trimestres coire, fœtificareq́ aliqui referunt, argumento quod larga eorum copia est. Gerunt uterum decem & quatuor diebus, ac totidem alijs incubant, & totidem alijs fœtus ita uolucer fit atque perficitur, ut uix possit apprehendi, Aristot. Palumbes gemina ædit oua, idq́ semel duntaxat anno, Idem. In locis frigidis semel, in calidis bis, Albertus. Alguesion (palumbes) genus est columbarum quæ semel anno pariunt, Syluaticus. Colũbacei generis aues omnes bina oua pariunt: sed columba uel decies anno; aliæ semel anno & parcius generant, Aristot. Et rursus, Turtur & palumbes pariunt uêre, nec plus quàm bis: atq; ita, si prior fœtus corruptus est, frangunt enim oua mares auium complures. sed quamuis tria interdum pepererint oua, nunquam plus duobus pullis educunt, nonnunquam etiam unum tantum. reliquum ouum semper irritum est, quod urinum uocant. Palumbes & turtures plurimum terna oua, nec plus quàm bis ferè pariunt: atq; ita, si prior fœtus corruptus est. & quamuis tria pepererint, nunquam plus duobus educant. Tertium quod irritum est, urinum uocant, Plinius. Turtures & palumbes bis uêre pariunt: & si oua secunda auferri aut corrumpi contingat, tertio aliquando pariunt, Albertus. Palumbi & turtures bis anno pariunt, cæteræ aues ferè semel, Plinius. Columbacei generis aues magna ex parte bina oua pariunt, ut palumbes & turtur: sed complurimum terna, palumbes & turtur, Aristot. Palumbes & turtur imperfectos & cæcos pariunt pullos, ut in Columba C. dictum est. Transisse solstitium caueto putes, nisi cum incubantem uideris palumbum, Plinius. Et alibi, Pariunt post solstitia. Palumbium fœmina incubat à pomeridiano incipiens, totaq́ nocte, & usq; ad tempus ientaculi (post meridiana in matutinum, Plinius) perseuerans: reliquo tempore munus idem mas subit, Aristot. Nigidius putat cum oua incubat sub tecto nominatam palumbem relinquere nidos, Plinius. Mas palumbium sugit terram salsam & humidam, ac ponit in os pulli ut assuescat cibo, Liber de nat. rerum. sed hoc ueteres de columbis tantum scribunt. ¶ Palumbis siccitas cœli prodest, tum ad cęteram sanitatem, tum ad partum. Quamuis enim huiusmodi constitutio auibus omnibus cõueniat, præcipuè tamen palumbis idonea est, Aristot. ¶ Nidificãt in arboribus, Monachi in Mesuen: & sæpibus, Textor & Perot. Ante uer frigore adhuc pręualente nidificant, Alciatus. Palumbes in condensa hedera nidulatur, aut super ramũ arboris ex pauculis ligniculis transuersim positis tenuissimũ nidum construit, Turnerus: sed latum, ut audio. Nidulantur & palumbes & turtures semper locis eisdem, Aristot. In palumbium (φαβῶν) nido maximè (aliquãdo) cuculus parit, quorum oua esu absumens, sua relinquit, Idem. Cuculus semper in alienis nidis parit, maximè palumbium, Plinius. ¶ Vita palumbibus longa. nam ad uigesimum quintum (πεντεκαίδεκα, in nostris codicibus, id est quintum decimum) & ad trigesimum annum protrahitur. nonnullas quadraginta etiam annos compleuisse exploratum habetur. ætate autem prouectis ungues accrescunt, quos recidere solẽt, qui alunt. nihil, quo lædantur apertè, aliud his senescentibus accidit, Aristot. Viuere palumbes ad tricesimum annum, aliquos ad quadragesimum, Aristoteles author est: uno tantũ incommodo unguium, eodem & argumento senectæ, qui citra perniciem reciduntur, Plinius. Et cum mares in totum diuturniores quàm fœminæ sint, in his (de palumbis & turturibus proximè scripserat: sed uidetur de toto columbaceo genere hoc intelligendum, quod id omne ad libidinem sit profusum: cuius quidem causa [ut ibidem Aristoteles scribit, lib. 9. cap. 7. hist. anim.] passerum etiã mares breuioris uitæ sunt quàm fœminæ) marem prius quàm fœminam mori nõnulli aiunt, uidelicet documento earum quæ domi allectatrices aluntur, Aristot. ¶ Palumbes cum morbo laborat, lauri folium in nidum suum inferens conualescit, Orus. uide mox in D.

D.

Palumbes semiferi sunt, Platina. ¶ De coniugali castitate palumbium & turturum Aeliani uerba recitaui in Columba D. Palumbes consorte suo amisso, amplius non coit. extra nidum stercus eijciunt, & pullos crescentes ad idem faciendum erudiunt, Liber de nat. rerum. Mira est palumbium in cõiugio castitas, (σωφροσύνη πρὸς τὸν σύνοικον:) quæ etiam adulterio corruptæ, interimunt corruptorem si assequi possint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Palumbes ante uer

magno

magno adhuc frigore nidificans, plumas sibi euellit, ut pulli calidiore nido fruantur: quibus ipsa nudata frigore aliquando perit, Alciatus. ¶ Perdices aiunt, & ciconias, & palumbos uulneri accepto origanum imponentes, ad sanitatem redire, Aelianus. ¶ Palumbes lauri folio annuum fastidium purgant, Plinius. Laurum nido imponunt, Zoroastres. uide in Columba D. Laurũ edunt contra fascinationem, Philes. Palumbes ubi morbo laborat, folium lauri in nidum suum inferens conualescit, Orus. Palumbes & perdices bene inter se sentiunt, Aelianus.

E.

Palumbi difficillimè capiuntur. statim enim uisis aucupibus procul auolant. Vincuntur tamen & ipsæ dolo. Nam auceps arbori insidentes conspicatus, rete in solo extendit, ac tenues paleas inspergit, ut lateat: & palumbos alios olim captos excæcatosq; imponit, & pedibus funiculos illigat, quo commoto sese concutere & strepitum ædere palumbos cogit: eo percepto cæteri pascuis & arbustis relictis aduolant. Auceps in attegia conditus, quantum potest retium funem attrahit, & perticis simul omnibus euersis, palumbos retium finibus intricatos capit. Eiusmodi retibus (ἐπιπάστρα uocant) columbæ etiam comprehenduntur, sed multò facilius laqueis, Oppianus. Palumbes antiqui cellares habebant quas pascendo saginabant: nostris temporibus aucupij duntaxat gratia aluntur, Perottus. Apud nos etiam allectatrix siue hallucinatrix fit palumbes ex syluestribus, Niphus Italus. In Antiate agro Italiæ palumbium aucupium est per autumnũ. Palumbæ cum mari transuolato Italiam relicturæ sunt, aliquandiu in nemoribus Antiatum commorantur. quare peritissimi Neptunienses retia quàm maxima in id aucupij magno parata impendio suspendunt. Exinde palumbes quascunq; longo tractu uiderint congregatas in arboribus cõsidere, iactu lapidis & clamore territas in aera uolare compellunt: dumq; aues in magnum coactas numerum aduolando, tensis retium insidijs uiderint supereminere, contorta funda paruum lapidem uel naturaliter album, uel gypso delinitum maximo emittunt crepitu. quo territæ bombo palumbes, ut accipitres chiluones à Plinio appellatos, quibus nunc falchonibus est nomen, quos in lapide bomboq; fundę timent, declinando feruentur, terræ quàm possunt uolatu rapidius appropinquant, sicq; amẽtes in retia se pręcipitant, Blondus in Latinis.

¶ Offæ panis uino madefactæ, hyeme turtures, sicut etiam palumbos, celerius opimant quàm cæteri cibi, Columella. Eiusdem uerba quomodo pinguissimi reddantur palumbi, scripsi in Columba E. Palumbes eodem modo farciunt ac reddunt pingues, quo gallinas, Varro: cuius de gallinis saginandis uerba suo loco referemus. Palumbum recentem sic farcito. Vti prehensus erit, ei fabam coctam tostam primum dato: ex ore in eius os inflato item aquam. Hoc dies VII. facito. Postea fabam fresam puram, & far purũ facito, & fabæ tertia pars ut inferuescat: cum feruere incipiet, puriter facito, & coquito bene: id ubi excoxeris, deponito. bene oleo manũ ungito, depsitoq; primum pusillum, postea magis depses, oleo tangito, depsitoq;, dum poteris facere turundas, & eas ex aqua dato, & escam temperato, M. Cato cap. 90.

F.

Ruffus auium tres ordines statuit: & præfert ex auibus syluestribus alaudas non cristatas & sathur, (forte turdos:) deinde sturnos, phasianos, perdices, turtures, pipiones, palumbes syluestres & filacotonas, &c. Elluchasem. Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ & galli. his uerò durior est caro turturis, palumbi, & anatis, &c. Galenus lib. 3. de alimentis. Itaque concoctu difficilis est, (Auicenna teste) & excrementosa, Vuottonus. Palumbus & alcatha (quod est genus palumbi) duræ sunt carnis, Auicenna. Columbi & palumbes inter excrementosa numerãtur à Psello lib. 1. Pulli columbini, (columbæ,) turtures & filacotonæ, proximæ inter se naturæ sunt, Elluchasem de alimentis. Palumbes siccat in cibo & uentrem astringit, Hippocrates. Idem lib. 1. de morbis muliebribus, mulieri, cui menses pituitosi fluunt, palumbæ & similibus uesci consulit. Palumbus aluum astringit, Celsus & Auicenna: magisq; si in posca decoctus est, Celsus. Palumbi hyeme salubriores sunt, Arnoldus de conseru. sanitate. Nostri liuias torquatis in cibo præferunt. Ex aucupio palumbarum Romanus nostri temporis populus nuptias & conuiuia maiori ex parte parat. melioris quidem saporis & nutrimenti paruæ (liuiæ nimirum) quàm aliæ sunt palumbes, Blõdus. Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. loc. palumbes stomachicis in cibo conuenire scribit, Trallianus tympanicis. M. Cato Censorius iubebat ne ægrotis imponeretur ieiunium: sed potius alerentur oleribus & modica carne anatis, aut palumbi aut leporis, Plutarchus in uita eius. Turtures ac palumbes tempore pestilentiæ in cibo laudantur ab Alexandro Benedicto. Aretæus elephãtico uictum præscribens, perdices, palumbes & columbos probat: & rursus palumbum torquatum in cibo eius qui cephalæam patitur. In colico affectu frigido & phlegmatico, gallinæ altiles ad cibum præferuntur: deinde perdices & palumbi debilis nutrimenti gratia exhibendi, turturesq; altiles & columbæ, Aetius. Inguina torquati tardant hebetantq; palumbi, Non edat hanc uolucrem qui cupit esse salax, Martialis. ¶ Vidimus & merulas poni, & sine clune palũbes, Horatius Serm. 2. 8. ubi Acron Scholiastes, Quia in clunibus (inquit) aliquid habetur tetri odoris & saporis minus iucundi. Sunt qui priusquam coquant palumbũ, in aqua frigida aliquandiu relinquant. Apicij uerba de condimento in coctura columbi altilis & palumbi, recitauimus in Columba F. Ad pastillos è palumbis pa-

randos, utéris salsa (iure intinctorio) calida, ut pro bubula carne, & speciebus aromaticis eisdem, nisi quòd cepa requiritur in liquamine suillo frixa, Coquus Gallicus.

G.

Caro alcatha (quæ est species palumbi) utilis est ijs qui ex obstructo aut infirmo hepate laborant, & corruptione temperamenti (cachexia) & hydrope, Auicenna. ¶ Palumbes siccat in cibo & uentrem astringit, Hippocrates & Auicenna. Aluum astringit palumbus, magisq; si in posca decoctus est, Celsus. Palumbum ferum ex passo concoque, atque inde potiones singulas cœliaco per triduum da bibendas, Marcellus. Caro palumbi in aceto decocta dysentericis & cœliacis medetur, Plin. Palumbus ferus ex posca decoctus tormina sanat, Idem. Palumbi torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Palumbus ferus & è posca decoctus ilio resistit, Idem. In contractione neruorum caro palumbina in cibis prodest & inueterata, Plinius. Si mulier concepit & periculum sit effluxionis, uescatur palumbe, Hippocrates lib. 1. de morbis mul. Torquati palumbi caro ob glandium esum traditur Venerem hebetare, cum columbæ potius stimulent, Perottus. Non edat hanc uolucrem qui cupit esse salax, Martialis. ¶ Iumentorũ uerminatio finitur ter circunlato uerendis palumbo: mirum dictu, palumbus emissus moritur, iumentum liberatur confestim, Plinius. ¶ Palumbi, turturis & columbæ, nec non sanguis perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum uulneribus, lusciosisq; illinuntur, Dioscorides. Plura de usu palumbini columbiniue sanguinis ad oculos sanguinolentos, seu sanguine suffusos, & sistendum sanguinem qui è membranis cerebri fluit (præsertim cũ ossa capitis à chirurgis perforãtur) leges in Colũba G. Palumbi sanguis utilis est uulneribus oculi, Auicenna. Vulnera purgat, Celsus, uide in Columba G. Vrtica trita cum sanguine miluino aut palumborum permixta, pedes illiti efficaciter sanãtur, Marcellus: ad podagrã ni fallor. ¶ Cinis plumarum aut interaneorum palumbis in mulso ad cochlearia tria potus morbo regio resistit, Plinius. Cinis plumarum palumbium ferarum ex aceto mulso contra calculos & alias uesicæ difficultates sumitur: item intestinorum ex his cinis cochlearibus tribus è nido hirundinum, Idem. ¶ Pro fimo palumbi columbino ad remedia uti licebit, ut legimus in Antiballomenis quæ Aeginetæ libris adijciuntur. Palumbi stercus adurit, Celsus. Vires quas Dioscorides columbarum fimo adscripsit, recentiores quidam indocti palumbino attribuerunt, etsi enim palumbium fimus eadem possit quæ columbinus, efficacior etiam, conseruanda tamẽ sunt bona fide authorum uerba. Ad calculum uesicæ: Siue palumborum capitur fimus (g. n. ut uidetur. nam fimum hîc legi non potest, cum prima huius dictionis alibi semper ab eo corripiatur) acre ferorũ Dulcacidis sparsum succis tritũq; solutũ, Serenus. id est, ex oxymelite bibitur. De columbini quidem fimi usu aduersus calculum, multa diximus in Columba. Fimum palumbium in faba sumitur contra calculos & alias difficultates uesicę, Plinius. Fimus palumb. in sorbitione sumptus ex faba facta (forte, fracta) admirabile stranguriosis præsentat auxilium, Marcellus. ¶ Lapilli in palumbium uentriculo inuenti, contriti potioni insperguntur contra calculos, Plinius.

H.

a. Palumbus m. g. passim apud authores legitur: palumba fœmininum apud Propertium. Palumbi (lego, Palumbes) fœm. g. Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes, Vergil. Bucol. Macrosq; palumbes, Lucanus lib. 14. masc. g. Quî enim intelligo duæ unum expetitis palumbem, Plautus Bacchid. Quo palumbem unum ex ore tollit, Pomponius de Vite, ut Nonius citat. Palumbium ferorum Plinius dixit, sed alia lectio habet ferarum. Palumba & columba syluana, uidelicet auis casta ex moribus appellata. est enim comes castitatis: cum amisso corporali consortio solitaria incedat, nec carnalem ultrà copulam requirat, Isidorus. Hoc alij quidam recentiores nullius doctrinæ homines clarius exprimendo, Palumbus (inquiunt) castus putatur, quasi parcens lumbis: ut contrà columbus, quasi colens lumbos. Quòd si columbus per onomatopœiam dictus fuerit, ut Grapaldus suspicatur, eandem in palumbo quoq; nominis rationem esse conijciemus. Palumbula diminutiuum legitur in Cornu copiæ Perotti, authore non citato. Vulgo quidem apud Italos hodie palumbella dicitur, palumbis genus alterum & minus, quod liuiam Niphus interpretatur. ¶ Titos palumbos dici arbitrantur quidam, &c. uide in Columba H. a. ¶ φάττιον, id est palumbulus, (nam & columbulus dicitur,) diminutiuum à φάττα, Antiphani nominatur apud Athenæum. φὰψ, auis genus apud Lycophronem. Τὰς οἰνοτρόπους λέγομεν, αἳ ὑπὲρ (ὑπὸ) τοῦ Ἀγαμέμνονος τῶν Ἑλλήνων λιμῷ συνεχομένων, μετεπέμψατο τὰς οἰνοτρόπους διὰ Παλαμήδους, αἳ ἐλθοῦσαι εἰς τὸ Ῥοίτιον ἔτρεφον αὐτούς, Varinus. quasi phabes columbarum genus sit, quod aliâs οἰνοτρόπον dicatur, à quo Græci sub Agamemnone fame laborantes in Rhœtio nutriti sint. Idẽ Varinus alibi Οἰνοτρόπους interpretatur Oeneæ filias. Rhœtium uel Rhœteium promontorium Troiæ fuit. Οἰνιάδαι populus dicebantur, & eodem nomine Acarnaniæ urbs quam habitabat, iuxta Acheloum.

¶ Epitheta. Aeriæ, Vergil. Buc. Cana, Alciatus. Macri, Lucanus. Plausitantes, Textor. Raucæ, Vergilius Buc. Torquata uel torquatus epitheton proprium & distinguendi causa adiectum, magis quàm poeticum uidetur. Sed cape torquatæ Venus ô regina colũbæ, (alij codices palumbæ habent, quod minus placet. facit enim poeta hanc auem Veneri sacram. existimatur autem columba Veneri, palumbes Proserpinæ sacra,) Propertius. Inguina torquati tardant hebetantq; palumbi, Martialis. ¶ Τρήρωνα apud Græcos commune epitheton est omni columbaceo generi.

¶ Palumbina caro, Plinius. Palumbarius accipiter est, ut Gaza transfert ex Aristotele, quem Græci

Græci φαβοτύπον, φαβοκτόνον, & φασσοφόνον cognominant, ut supra in A. ostendi. Apud Eustathium Homeri interpretem & Varinum, melanæetum, id est aquilam nigram, legimus etiam phassophónon dici; sed legendum est lagophónon, id est leporariam; ut Aristoteles habet. ¶ Phassachates gemma de genere achatis, apud Plinium: à palumbo sic dicta; quem aliquando uenarum & macularum discursu exprimit, ut Georg. Agricola annotauit. ¶ Caniculam mustelorũ generis in quibusdam Galliæ locis uulgò palumbum uocari audio.

¶ Icon. Hominem qui se ipse ex oraculo pristinæ sanitati restituerit uolentes innuere Aegyptij, palumbum (phassam) pingunt lauri folium tenentẽ: hic enim ubi morbo laborat, lauri folium in nidum suum inferens, conualescit, Orus. ¶ T. Manlius summo loco natus, dictus est Torquatus, quòd Gallum quendam immani corpore, qui se ad singulare certamen prouocauerat, occidit, eiꝗ; caput præcidit, torquem detraxit, eamꝗ; sanguinolentam sibi in collum imposuit, Perottus.

¶ b. Scôpes turturibus & palumbis similes sunt, Aelianus.

¶ e. Præterea tenerum leporem geminasꝗ; palumbes Nuper, quæ potui syluarum præmia misi, Nemesianus. Apud Theocritum Idyllio quinto pastor puellæ suæ palumbem dono se daturum promittit, Κἠγὼ μὲν δωσῶ τᾷ παρθένῳ αὐτίκα φάσσαν Ἐκ τᾶς ἀρκεύθω καθελών. τηνεὶ γὰρ ἐφίσδει.

¶ h. De gallinis & palumbibus auguria non accipiuntur præterquam ex ouis. Liuia enim Augusta ex Nerone grauida cum parere uirilem sexum cuperet, hoc usa est puellari augurio, ouum in sinu fouendo, &c. ut referetur in Gallina H.h. ¶ Pherephattæ, id est Proserpinæ nomen multi ex Græcis Theologis factum putant παρὰ τὸ φέρβειν τὴν φάτταν, id est à pascẽda palumbe. est enim hæc auis Proserpinæ sacra. quamobrem etiam mulieres Maiæ sacerdotes eam ipsi immolant. Maia uero eadem est quæ Proserpina, tanquam męa quædam, id est obstetrix & nutrix. est enim dea terrestris, & eadem Ceres, Porphyrius lib. 4. de abstinẽtia ab animatis. ¶ Dum iter facimus prope urbem Mecham (in Arabia) cœlum inumbrabant palumbes innumeri. Aiunt autẽ incolæ has aues traxisse genus ab illa palumbe quæ Mahumeti in aurem loquebatur sub uelamento sacri pneumatis. Inerrant dicti palumbes uicis, ædibus, tabernisꝗ; ipsis frumentarijs milij ac oryzæ; uixꝗ; licet eos abigere. occidere quidem aut capere huiusmodi palumbes propè capitale censetur. Arbitrantur enim incolæ, si hæ aues uapularent, orbem ruiturum. ob id impensa (publica) aluntur in templo medio, Ludouicus Romanus. ¶ Palumbem pro columba prouerbium explicauimus in Columba h.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur, Amor filiorum:

Ante diem uernam boreali cana palumbes
Frigore nidificat, præcoqua & oua fouet.
Mollius & pulli ut iaceant sibi uellicat alas,
Queis nuda hyberno deficit ipsa gelu.
Ecquid Colchi pudet, uel te Procne improba? mortẽ
Cum uolucris propriæ prolis amore subit?

DE TVRTVRE.

A.

TVRTVR plerunꝗ; masculini generis, raro fœminini reperitur. Hebraicè dicitur tor, תור uel תור, ut legitur Canticorum 2. in multitudinis numero torim, Leuitici 1. Geneseos 15. Chaldæus pro tor, habet שפנינא, saphnina, & similiter Arabs. Persa תתרו, tetaru. Septuaginta τρυγόνα & Hieronymus turturem transtulit. Apud Auicennam articulo prępositò alsafanin dicitur, interprete Andrea Bellunensi. Inuenio & צוצלתא, zuziltha, nescio cuius linguę uocabulum pro turture, in Lexico trilingui Seb. Munsteri. Duram, id est turtur auis, Syluaticus: Sed Andreas Bellunensis apud Auicennam 2.221. uocẽ duraz (ipse duragi legit) interpretatur francolinum: qui nobis attagen uidetur. certum est aliam à turture auẽ hoc nomine designari ex ijs quæ de ipsa scribuntur ab Auicenna. Guarascen, id est turtur uel palumbus syluestris, Syluaticus. sed omnino palumbem hoc nomine indicari in palumbe A. docuimus. In Alberti historia animalium semel & iterum targula legitur, ubi Grçcè apud Aristotelem habetur τρυγών. quidam (inquit) dicunt targulam esse sturnũ. Sed omnino turtur est. & alibi thagoren pro turture apud eundem. ¶ Grçcè τρυγὼν uocatur, & hodie uulgò τρυγόνι uel τρυγόνα. ¶ Italicè tortore, tortole, tortora, turtura. ¶ Hispanicè tórtola. ¶ Gallicè tourte, tourterelle, tortorelle. ¶ Germanicè Turteltub, Turtel. ¶ Angli & Saxones communi uocabulo Turtelduue nominãt, Turnerus. Vsurpatur & turtell nomen in Anglia. ¶ Illyricè hrdlicze.

¶ Alfuachet est genus turturum uel palumbium in Syria, colore camelino uel cinereo. Vide in Palumbe A. circa finem. ¶ Henrico Galliarum regi nostro tempore coronando, Turcarum Imperatorem inter cætera munera audio misisse par turturum rari cuiusdam & peculiaris generis.

B.

Turtures in Germania sunt multò frequentiores quàm in Anglia, Turnerus. ¶ Turtur in columbaceo genere minima est, Aristot. colore cinereo, Eustathius, & Athenæus Aristotelem citans. Cinerei coloris est, sed in dorso color rufus superinspergitur in superficie pennarum, Albert. Turtures albas sæpe apparere audiuimus, Aelianus. Menstrua fœtura albæ inter illas commendantur; Grapaldus. In Germania etiam albæ in pretio & rarę sunt. Turtur (τρυγὼν) inter omnes uolucres

sola dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2.53. ego omnino uespertilionem (quæ νυκτερὶς Græcè dicitur) hoc loco pro turture reposuerim.

C.

Degunt æstate turtures locis frigidis, hyeme tepidis, Aristot. Loca sabulosa libenter frequentant, Platina. Turtur tum campestris tum monticola est, Aloisius Mundella. Semper in iugis montium & arborum uerticibus commoratur, ut scribit Origenes Homilia 2. interprete Hieronymo: unde Vergilius aëriã cognominare uidetur, Cælius. Loca tutissima & amœnissima incolit, Author libri de nat. rerum. In montium iugis, syluis & locis desertis commoratur. tecta enim hominum & conuersationem fugit, Isidorus. ¶ Turtur frugibus uiuit, Aristot. Glandes & grana edit: ut palumbi etiam & columbæ cauernales dictæ, Albert. Plura de cibo earum & saginatione scribemus in E. ¶ Columbacei generis & turturum proprium est, cum bibunt colla non resupinare, large bibere, iumentorum modo, Plinius. Vide in Columba C. ¶ A sono uocis turtur uocatur, Albertus & Isidorus: & gemit pro cantu, sicut & cætera genera columbarum, Albert. Græci etiam eas στένειν, id est gemere dicunt. Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo, Vergilius. Et casta turtur atq; colũba gemunt, Author Philomelæ. Τρυγὼν dicitur à uerbo τρύζειν, quod proprium est uocis turturum, ut τρίζειν (per iôta) uespertilionũ, Eustathius & Varinus. Τρύζειν uocem exprimit asperiusculam, unde & inflectitur trygon, Cælius. Et rursus, τρύζειν, hoc est tryssare ab Græcis dicitur de inani obstreperaq; uerborum multitudine, unde corriuatur etiam trygon, id est turtur. ὄρτυγας γρυλίζειν, apud Pollucem legimus. Turturi & aliis nonnullis auium proprium est crepitus alui. pars etiam nouissima alui earundem uehementer citatur cum uocem reddunt, Aristot. Turturem loquaciorem dicunt, quòd non modò oris inexhausta assiduitate uocalis sit, uerum etiam ex posterioribus sui partibus quàm plurimum, ut ferunt, loquatur. Menander huius prouerbij mentionem facit in comœdia quæ inscribitur Plotius: atq; eandem etiam Demetrius in Dramatico opere, quod Siciliam inscripsit, meminit postica corporis parte clamare, Aelianus. Turture loquacior, τρυγόνος λαλίστερος, prouerbium in garrulos & impendio loquaces homines dici solitum, Erasmus. quoniam turtures non ore tantum, sed & posterioribus partibus loquuntur, Suidas. Scomma est in loquaces, Varin. Turturem loquacissimam agnoscit parœmia, quemadmodum & cercópen, (κερκώπην, genus cicadę, aut simile cicadæ animal,) Eustathius & Varinus. Ἔστι δὲ ἡ κερκώπη ζῶον ὅμοιον τέττιγι καὶ τρυγονίῳ, Athenæus lib. 3. sed nimirum non alia re cercope turturi similis est quàm obstrepera garrulitate. Τρυγόνων ἀναφαίνονται λαλίστεροι, Clemens Stromat. 1. Theocritus in Syracusanis mulieres quasdam loquaculas turtures appellat. Παύσασθ᾽ ὦ δύστανοι ἀνάνυτα κωτίλλοισαι, τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατυάσδοισαι ἅπαντα. ¶ Turtures & cursu & peregrinatione lætantur, Cicero 2. de Finibus. Multum ualent uolatu, & pedibus etiam, Albertus. ¶ Nidulantur & palumbes & turtures semper locis eisdem, Aristot. Turtur in nido suo ponit folia squillæ, ne lupus pullos eius infestet, Ambrosius. sed uulpem hoc facere, non turturem, Zoroastres tradit in Geopon. 15. Cuculos in Helice aiunt parituros non construere nidum, sed in palumbium aut turturum nidis parere, Aristot. in Mirabilibus. ¶ De coitu, uteri gestatione, partu, incubitu fœtuq; turturis, scripsimus non pauca in Palumbe C. quòd ea cum palumbe communia habeat. Turtures oscula antequam procreandæ soboli indulgeant, permiscent: idq; inter eas quæ prouectiores ætate sunt, perpetuum est: iuniores non raro absq; osculis id faciunt. quòd si fœmina desit, mares præter cõmunem auium legem se inuicem conscendunt: & oua, sed infœcunda, progenerant, Oppianus lib. 1. de aucupio. sed legendum potius fœminas se inuicem conscendere si mas desit. Aristoteles hoc columbis attribuit, & aliter. uide in Columba C. Turtur bis anno parit. apud Aristotelem quidem historiæ animalium 6. 1. Gaza interpres de suo adiecit, eam semel anno parere. Menstrua fœtura albę inter turtures commendantur, Grapaldus.

¶ Turtures non patiuntur apud nos hyemare, sed discedunt: nisi paucæ locis apricis remanserint, Aristot. Turtures ac coturnices immani numero, suo tempore trans mare in Italiam aduolant, & alio tempore reuolant, Varro 3. 5. de re rust. Turtures peregrinatione lætantur, Cicero 2. de Finib. Hæ in genere columbaceo apud nos primæ auolant, deinde liuiæ à cauernis uulgò dictæ, postremò palumbi torquati. Turtur æstate tantum apparet, hyeme se condit. latitat enim suo tempore, Aristot. Et rursus, Turturem hyeme latêre maximè omnium constat. nemo enim propè dixerim uidisse per hyemem uspiam turturem dicitur. latêre autẽ incipit prępinguis: & quanquam pennas in latebra dimittit, tamen pinguedinem seruat. Vêre turtur occultatur, pennasq; amittit, Plinius & Platina. Sunt qui dicant eam hyeme deplumem iacere in concauis rimarũ, (tota hyeme in concauis arboribus latêre, uêre demũ prodire, Liber de nat. rerum.) & idem aiunt de cæteris auibus, quod nondum exploratum est. nam quod huius signũ afferunt, aues latentes non inueniri pennas mutare, non satisfacit. aues enim duobus modis pennas mutant: quædam scilicet uno eodemq; tempore pennas omnes exuunt, sicut accipiter: quædam paulatim, ut pica & coruus, Albert. Turtures multæ terras calidas hyeme petunt, multæ etiam remanent, si locum habeant Soli expositum & quieti aptum, Author libri de nat. rerum. Sæpe manent, quum montem habuerint contra Boream, & ab altera parte locum liberum & patentem, in quo se Soli exponãt, & regio temperata fuerit, Albertus. Turtures aliquando in angustis montium locis (aut in arboribus) latêre consueue-

runt;

runt: qua de causa uerno tempore deplumes cōspiciuntur, Geor. Agricola. Aduentu suo uernum tempus prænunciant, Albert. Veniunt ad nostra loca cum iam fecerint prolem, Aristot. hist. animal. 8.3. uidentur enim mihi hæc uerba de turture & œnade tantum accipienda. Plinius turtures trimestres esse scribit (hoc est tribus mensibus nobiscum degere) columbas perennes. ¶ Volant gregatim tum palumbes tum turtures, cum accedūt, & cum suo tempore abeunt, Aristot. ¶ Columbæ & turt. octonis annis uiuunt, Plinius. uel ad annum octauum uiuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices aluntur, Aristot. Mares quidem fœminis minus uiuaces uidentur. Vide in Palumbe C. Columbæ & turt. herba quæ uocatur helxine annuum fastidium purgant, Plin. Aliquando ita debiles sunt ut manu capi posśint, Liber de nat. rerum. Turtur & aliæ quædam aues, mali punici grano pereunt, Aelianus.

D.

Volant gregatim turtures & palumbes, cum accedūt, & cum suo tempore abeunt, Aristoteles. Turtur paulò plus lupo cicuratur, Albertus. Nulli auium est infesta, & ad omnium infestationes patientisśima, Liber de nat. rerum, & Albertus. ¶ De cōiugali castitate palumbium & turturum Aeliani uerba recitaui in Columba D. Mare uno cōtenta & turtur & palumbes uiuit, nec alterum recipit, Aristot. idem de columbis fertur. Post primum coniugem secundum nescit, ut fertur, Albertus. Mortuo uel capto marito solitaria siccis arborum ramis gemens ac tristis insidet, Liber de nat. rerum. Illud scitu & admiratione dignum est, quod traditur turturem amisso uiduam marito, arborem uiridem non petere; sed siccis ramalibus & truncis semper insidere, ac fluenta limpida ad potum turbidare, Grapaldus. ¶ Turtures gladiolum (irim, fortè) nidis imponunt, tanquam fascinationis amuletum, & ad pullorum custodiam, Aelian. irim comedit, Philes. ¶ Turturem amat merula, Aristot. Cum turture amicitia columbæ intercedit, Aelianus. Turtures & psittaci amici sunt, Plinius. ¶ Turtur cum pyralide (Gaza ignariam uertit) pugnat. locus enim pascendi uictusq́ idem earum est, Aristot. & Plinius. Turtur odit pyrallidem (πυραλλίδα,) Philes: nam quod apud eundem proxime antè legitur, Turtur odit pyrrham (πύῤῥαν) deprauatè legi apparet. Turtur & luteus (chloreus, id est chlorion) pugnant. occiditur à luteo turtur, Aristot. Cum turture coruus & circus insitas inimicitias gerunt; & turtur uicisśim hostili odio ab utroq́ disśidet, Aelianus. Magna est naturarum familiaritas inter psittacum & turturem. nam hunc de omnibus amat ille; & contra. Quod mihi & item multis exploratum sæpe fuit. Sed Ouidij testimoniū huc adferre pulchrum erit, ex epistola Sapphûs: Et uarijs albæ iunguntur sæpe columbæ: Semper & à uiridi turtur amatur aue, Ant. Mizaldus.

E.

Turtures aliquando ita debiles sunt naturaliter, ut manu capi posśint, Liber de nat. rerum. Turtures etiam excæcatæ allectatrices aluntur, Aristot. Ad hanc rationem aucupantur turtures, qui absolutè perfecteq́ earum aucupium tenent, nec longisśimè ab experimento aberrāt, ut saltent, ualdeq́ suauiter præclareq́ canant; quorum auditu hæ delectantur, saltationisq́ conspectu permulcentur, accedunt q́ propius. aucupes sensim & pedetentim eò secedunt, ubi retiū explicatorum positæ sunt insidiæ, in quas incidentes, capiuntur, captæ primum saltatione & cantiunculis, Aelian. Turtur tibia ac saltatione capitur, Orus 2.54. ¶ Turtures uisco capiuntur: & sub arbore cuius ramis turturem alteram (allectatricem) insidere uiderint, Oppianus lib. 3. de aucupio. Et rursus, Turtures capiuntur cum siticulosæ ad fontem accesserint, prope quem uenator arundinem erigit, pennis ad summum alligatis, quarum motus turtures admodum terret fugatq́. Sed alia turtur iampridem capta, in propinquo ponitur, qua conspecta cæteræ aduolitant, & retis tractu obteguntur. Turtures columbæ & aliæ aues quomodo capiantur retibus; Crescentiensis docet lib. 10. cap. 21. & rursus cap. 26. quomodo intricentur laqueis è pilis caudæ equinæ & alijs quibusdam.

¶ In septis uillæ affixis nutriri posśunt turtures, &c. Varro. Et rursus Merula apud eundem lib. 3. cap. 8. Turturibus, inquit, locum constituendum proinde magnum ac multitudinem alere uelis. Eumq́ item, ut de columbis dictum est, ut habeat ostium, ac fenestras, & aquam puram; ac parietes, ac cameras munitas tectorio; Sed pro columbarijs in pariete mutulos, aut palos in ordine, supra quos tegeticulæ canabinæ sint impositæ. Infimum ordinem oportet abesse à terra non minus tres pedes, inter reliquos dodrantes, à summo ad camerā ad semipedem, æque late mutuli à pariete extare posśunt, in quibus dies noctesq́ pascuntur. Cibatui quod sit, obijciunt triticū siccum in centenos uicenos turtures ferè semodium, quotidie euerrentes eorum stabula, à stercore ne offendantur. Ad saginandum appositisśimum tempus circiter messem. Etenim matres eorum tunc optimæ sunt, cum pulli plurimi gignuntur; qui ad farturam meliores. Itaq́ eorum fructus id temporis maxime consistit, Hæc ille. Turturum educatio superuacua est, quoniam id genus in ornithone nec parit, nec excludit. A uolatura ita ut capitur; farturę destinatur; eaq́ leuiore cura, quam cæterę aues saginatur. Verum non omnibus temporibus. Per hyemem, quamuis adhibeatur opera, difficulter gliscit. Et tamen, quia maior est turdi copia, pretium turturū minuitur. Rursus æstate uel sua sponte, dummodo sit facultas cibi, pinguescit; nihil enim aliud, quàm obijcitur esca, sed præcipuè miliū; nec quia tritico uel alijs frumentis minus crassescant, uerum quòd semine huius maxime delectantur. Hyeme tamen offæ panis uino madefactę; sicut etiam palumbos, celerius opimant quàm cæteri

cibi. Receptacula non tanquam columbis, loculamenta: uel cellulæ cauatæ efficiũtur, sed ad lineam mutuli per parietem defixi, tegeticulas cannabinas accipiunt, prætentis retibus, quibus prohibeantur uolare, quoniam si id faciant, corpori detrahunt. In his autem assidue pascuntur milio, aut tritico. sed ea semina dari nisi sicca non oportet. Satiatq; semodius cibi in diebus singulis uicenos & centenos turtures. Aqua semper recens & quàm mundissima uasculis, qualibus columbis atq; gallinis præbetur. Tegeticulæq; mundentur, ne stercus urat pedes, quod tamen & id ipsum diligenter reponi debet ad cultus agrorum, arborumq;, sicut & omnium auium, præterquam nantium. Huius auis ætas ad saginam non tam uetus est idonea, quàm nouella. Itaq; circa messem, cum iam confirmata est pullities, eligitur, Columella. Columbarij cellę duo subiecta cubicula fiant. Vnum breue, & propè obscurum, quo turtures claudi posśint, quos nutrire facillimum est. Nam nihil expetunt, nisi ut æstate, qua sola maxime pinguescunt, triticum, uel milium mulsa maceratum semper accipiant, Palladius. Turtures impinguantur tum milio tum panico, atq; potu largiore, ut anates, oblectantur, Didymus. Aucupes Lombardiæ, præcipuè Cremonæ, tota æstate turtures feras retibus capiunt, & in domunculam quæ lumen habeat includunt: eisq; dant continuè aquam puram, & milij quantum sumere uoluerint: & ferè usq; ad hyemem uel partem (maiorem) autumni exactam seruant. atq; ita quingentas & mille quandoq; congregant: quæ mirificè impinguantur. sic saginatas optimè uendunt, Crescentiensis.

¶ Turturum quæ domi saginantur stercus seruatur ad agrum colendum, Varro.

¶ Turtur aduentu suo uernum tempus prænunciat, Albertus.

F.

Turtur pinguior in cibis probatur, Grapaldus. Dum pinguis mihi turtur erit, lactuca ualebit, Et cocleas tibi habe: perdere nolo famem, Martialis. Turtures autumno magis conueniunt in cibo, quòd eo tempore solum reperiantur, Arnoldus Villanou. Edi debent postridie quàm occisæ fuerint, & antequam annum ætatis transegerint, Elluchasem. Comedi debent à nece ipsarum duodecim horis hyeme, ut scribit Auenzoar: uel potius horis 24. pòst, ut Isaac, Ant. Gazius. Turtur carnes habet siccas & calidas, Albertus. Caro eius calida est usq; ad tertium (aliâs secundum) gradum, & sicca: licet habeat humiditatem quandam superfluam. ueteres difficulter concoquuntur, & crassum ac melancholicum sanguinem generant, Mich. Sauonarola. Turtures calidæ sunt, & siccę admodum. quare non probantur nisi pulli, & qui iam prope sunt ut euolent, Elluchasem. Turtur bene alit & bonum succum generat, Arnoldus. Ex turture alimentum laudabile est, & neq; tenuius quàm par sit neq; crassius, Galenus. Auicenna laudauit carnes turturum præ cæteris, siue quòd respexit uim illam qua ingenium confirmare creduntur: siue quia in regione ipsius meliores quàm alibi reperiuntur, Recentior quidam cuius nomen nobis excidit. Sed Auicenna hæc scribit de aue duraz uel duragi, quam Francolinum uulgò dictum Bellunensis interpretatur, non turturem ut alij quidam indoctiores: à quibus & Fiera Mantuanus in poemate de alimẽtis ea tribuit turturi, quæ aui duragi Auicenna adscripsit, ut intellectum confirmare, genituram augere. De turture quædam quod ad nutrimenti rationem, ex Galeno & Elluchasem medicis recitauimus in Columba & Palumbe. Alexander Benedictus tempore pestilentiæ turtures ac palumbes in cibo laudat. Psellus turturem damnat. Archigenes apud Galenum in libro de comp. sec. loc. inter cibos stomachicis utiles numerat. Arnoldus in lib. de conseru. sanit. ijs quos hæmorrhoides uexant interdicit. Turtur, ut docet Isaac in u. d. c. XVI. domi per aliquos dies ali & (modicè) saginari debet, priusquam in cibum ueniat, ut sic nimia eius siccitas temperetur: & sic tutius poterunt assari. si uerò macræ fuerint, elixas edere præstabit, Ant. Gazius. Turtures & palumbes tympanicis apud Trallianum permittuntur: item colicis apud Aetium palumbi, & turtures altiles. ¶ In perdice & attagena & in turture (condimentum:) Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen, liquamen, merum & oleum calefacies, Apicius.

G.

Dysentericis in cibo turtures mirè prodesse dicuntur, utpote uentrem sistentes: sed efficacior ad hoc ipsarum sanguis habetur, Grapaldus. Columbarum, turturum, palumbium, perdicum sanguis oculis cruore suffusis eximiè prodest, &c. Plinius. Vide plura in Columba G. cum de hoc remedio, tum ad sistẽdum sanguinem qui ex cerebri membranis erumpit. Sanguis turturis calidus destillatur super aurem contritam & dolentem, Auicenna. ¶ Turturis fimum albugines extenuat, Plinius. cum melle albulam curat, Kiranides. Ad summam leuitatem tritum & cum melle Attico aut etiam alterius generis, dummodo optimo & despumato inunctus, leucomata oculorum potenter extenuat, Marcellus. Ex mulso coctum, & ceroti modo uentri ac renibus laborantis impositum, efficaciter prodest, Idem. Difficulter mingentibus auxilium admodum probatum: Turturis stercoris drachmam tritã da ieiuno bibẽdam cum melle, tribus diebus, Nic. Myrepsus. Cum roseo solutum & inunctum matricem sanat, Kiranides. Turturis stercus ustum ex mulsa præbeto calculosis. lapides enim per urinam exturbat, Galenus Euporiston 3. 273. Idem usus ex columbæ stercore à quibusdam mirè prædicatur. Turturis fimum in mulso decoctum, uel ipsius decoctę ius prodest contra calculos & alias difficultates uesicæ, Plinius. Stercus zezir, id est sturni (Latinus interpres malè uertit turturis) oryza pasti, impetigines abstergit, Serapio. Vide in Sturno.

a. Turtur

H.

a. Turtur à uoce nominatur, Isidorus. Albertus ubi ex Aristotele turdorum speciem tertiam memorat, turturis eam speciem esse scribit, cum turdi scribere debuisset. Sed Auicennæ etiam interpres pro turdo turturē habet, ut citat Aggregator. ¶ Τρυγὼν Grecis etiam per onomatopœiam ἀπὸ τῷ τρύζειν, à sono dicitur. Est autem τρύζειν secundum Grāmaticos γογγύζειν, ψιθυρίζειν, λογοποιεῖν, πολυλογεῖν, ἀσήμως λαλεῖν, & propriè de uoce turturum usurpatur, (metaphoricè uerò in iam dictis significationibus, Scholiastes Homeri:) Vide supra in c. Τρύζειν, hoc est tryssare ab Græcis dicitur de inani obstreperaque uerborum multitudine: unde corriuatur etiam trygon, id est turtur, Cælius. Et rursus, τρύζειν uocem exprimit asperiusculam, unde inflectitur trygon, ex Eustathio. Cæterum τρυγὼν piscis marinus radio in cauda uenenato, quem pastinacam Latinè dicimus, etsi recentiores quidam (ut Diuus Ambrosius) turturem uerterunt: non à uoce, sed forsan παρὰ τὸ τρύειν ἢ τρύχειν dictus fuerit, quæ uerba βλάπτειν καὶ κακοῦν, hoc est nocere & affligere interpretātur. Apud authores semper fœmininum inuenio τρυγὼν, ut apud Etymologum etiam in uerbo τρύζειν, quamuis ibidem τὸ τρυγόνος masculinum legitur, mendosè ut iudico. Τρυγὼς, (malim τρυγὼς oxytonum,) τρυγόνας, Hesych. & Varinus. Τεῖγος, τρυγὼν, Hesychius. Ἡδύστομαι, αἱ τρυγόνες, Hesychius & Varinus. Τρυγηστής, ὁ τρυγὼν, Varinus: sed legendū τρυγῶν ultima circunflexa, ut sit participiū à uerbo τρυγάω, quod uindemiare significat. Κερκώπη animal est simile cicadæ & trygonio, (τρυγονίῳ,) Athenæus lib. 3.

¶ Epitheta. Turtur aëria Vergilio, sicut & palumbes eidem. Castus, Authori Philomelæ. Cæreus, Martial. lib. 5. Niger, Ouidio epist. 21. Item Raucus & Pudicus apud Textorem.

¶ Τρυγὼν piscis marinus aculeò uenenato: καὶ ἡ τῶν γυναικῶν μίξις, καὶ σωτροφος, Hesychius & Varinus. Turturem piscem Robertus Stephanus trutam (troctam) interpretatur, sed authorem non adfert. ¶ Turturis appellatione sanctus intelligitur spiritus, ubi de magnis & occultioribus mysterijs agitur, quæ capere haud possunt multi, Origenes Homilia 2. interprete D. Hieronymo. Τρυγῶσα τὴν θύραν, Aristoph. ἡσύχως κνῶσα, Suidas.

¶ Mulierem lactantem ac bene nutrientem pictura expressuri Aegyptij turturem pingebant. sola enim inter omnes uolucres hæc dentes ac mammas habet, Orus. sed hoc de uespertilione uerum est, non de turture. Iidem hominem saltatione tibiarumque cantu gaudentem notantes, turturem pingunt, hæc siquidem tibia & saltatione capitur, Idem.

¶ Ladon relicta æde Erinnyos, ad dextram prçterfluit Aesculapij pueri templū, ubi monumentum extat Trygonis: quam nutricem Aesculapij fuisse perhibent, Pausanias in Arcadicis.

¶ b. Scopes turturibus & palumbis similes sunt, Aelianus. Ortygometrā Alexander Myndius ait magnitudine turturis esse, Gillius ex Athenæo nimirum. Genæ tuæ sicut turturis, Cant. 1.

¶ c. Vox turturis audita est, Cant. 2. Ἄειδον κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών, Theocritus Idyl. 7. Et turtur nidum ubi ponat, Psalm. 83. Turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini, Hierem. 8.

¶ f. Aegyptij (ut scribit Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis) multa curiosè obseruabant, & inter cætera turture etiam abstinebant. ἱέραξ γὰρ ἔφασαν πολλάκις τὸ ζῶον συλλαβὼν, ἀφίησι, μισθὸν ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν. Itaque ne in talem (ab accipitre dimissum) turturem imprudentes inciderent, genus eorum uniuersum in cibo uetuerunt.

¶ h. Turtur aut columba in Vetere Testamento quomodo offerri iussæ sint, uide in Columba h. Turtures quomodo offerendę Domino, Leuitici 1. Si pauper est, olei sext. duosque turtures, Leuit. 14. Qui patitur fluxum seminis, &c. die octauo offerat duos turt. Ibid. 15. Octaua autem die offeret duos turtures, Num. 6. Turtur adhibita est fœderi pangendo, Geneseos 15. Moloch fuit imago concaua, habens septem conclauia, unum aperiebant similæ offerendæ, alterum turturibus, &c. Munsterus in Tophet. ¶ Auditum est albas turtures sæpe apparere, easdemque cum Veneri & Cereri, tum uerò Parcis & Furijs sacras esse, Aelianus. Sed placet Vrsidio lex Iulia: tollere dulcem Cogitat hæredē, cariturus turture magno, Mulorumque iubis, & captatore Macello, Iuuenalis Sat. 6. id est, non uult esse adulter & sine uxore, ut hæreditatem eius alij donis ambiant.

¶ Prouerbium Turture loquacior, (cuius meminit Eustathius) iam supra expositum est in c. Turturem psallere, τρυγόνα ᾄδειν, de ijs usitata parœmia qui malè & ineptè canerent: ἐπὶ τῶν φαύλως πραττόντων, (forte ψαλλόντων.) nimirum à uerbo τρύζειν, quod de turturum uoce in usu est, (& ad indecoram aut nimiam in homine loquacitatem transfertur,) ut in illo, μή μοι τρύζητε, Suidas. Erasmus huius prouerbij non meminit.

CONTILVS, κόντιλος, genus auis, uel coturnix: item serpentis nomē, Hesychius & Varinus. Si pro serpente accipias iaculum significare uidetur, qui Græcis etiam acontias dicitur, quod iaculi instar in hominem se uibret. Est & κοντὶς auis, quæ aliâs sycalis, id est ficedula dicitur. Apud Eustathium in Odysseæ ε. scribitur contylus per y. Colaphum (inquit) Attici condylum uocant, contylus uerò genus est auis.

¶ CORAPHOS, κόραφος, auis quædam, Hesych. & Varinus.

CORCORA, auis (quædam) Pergæis sic dicta. Κόρκορα, ὄρνις, Περγαῖοι, Hesych. & Varinus.

CORINTA, (aliâs Cornica) auis maxima est in Oriēte, quæ ferè ad magnitudinem pulmonis uaccæ (pulmonem) habet mollem, & multo infusum sanguine, ideoque multò plus quàm aliæ aues

bibit, paucas & paruas habet plumas & pennas, Albertus Plinium citans, apud quem nihil tale inuenitur.

DE CORNICE.

A.

CORNIX auis est generis coruini, Albertus & Theon in Aratum. Aristoteles etiam coruini generis aues nominans, uidetur intelligere coruum, cornicem, graculos & huiusmodi. Oreb Hebraicè coruus est: quæ uox cum coruis etiam cornices & genus omne coruinum comprehendere uidetur. Monchar algorab, id est rostrum cornicis, Bellunen. uide in Coruo A. In trilingui Dictionario Seb. Munsteri kurka, כורכא, Chaldaica (ut cõijcio) uox, pro cornice scribitur. Kaath, קאת, Septuaginta pelecanum uertunt, uulgata æditio onocrotalum: in Thalmud hæc auis (teste R. Dauid Kimhi) alio nomine קיק, kik, uocat, quæ auis sit solitaria & loca maritima incolat. Iudæi uulgò kra (id est cornicẽ) interpretantur, P. Fagius. Auicẽnæ interpres algadem & bubonem pugnare scribit, ubi in Aristotelis historia anim. legimus cornicem & noctuam pugnare. Albertus etiam alicubi pro cornice guidez uel gaudes, nimirum ex Auicennæ interprete, reddere uidetur. Aues quædam ingluuiem non habent, ut κολοιός, κόραξ καὶ κορώνη, Aristoteles, ubi Albertus, Coruus (inquit) & auis quæ guidez uel gaudes uocatur, quæ secundũ quosdam est falconum genus. Ego non falconum generis auem hac uoce significari, sed cornicem aut graculum hoc in loco ex collatione contextus Græci animaduerto, magis tamen ad cornicem animus inclinat, ut graculi nomen omissum sit. Cornix in Libro de nat. rerum etiam kokis dicitur. Rursus Albertus in Aristotelis historiæ anim. 6. 6. scribens, pro cornice ponit hachoac: & alibi karyme (quã uocem apparet à Græca κορώνη corruptam. nam eo loco Aristoteles scribit cornicem deuorare eiecta à mari) inquit animal est quod quidã uocant hacham. Idem alibi ubi Aristoteles cornicem habet, monedulam ponit: & alibi cum coruo eandem (cornicem) confundit. Borositis, id est auis corone, cornix, Kiranides. Xercula, id est cornix auis, Syluaticus. ¶ Græcum nomen κορώνη est, & uulgare hodie κουρούνα uel κοράνα. ¶ Italica, cornice, cornacchia, cornachio, gracchia. Hispanicum, cornéia. ¶ Gallica, corneille, graille, graillat. ¶ Germanicum Kräe uel Kräye, Krahe, Hußkräe, Schwartzkrae, Winterkräe. ¶ Anglicum a crouu. Illyricum wrana.

B.

Cornices in Britannia abundant, Cardanus. Totæ nigræ sunt, media magnitudine inter monedulam & coruum, Turnerus. Erat in urbe Roma hæc prodente me equitis Romani cornix è Bætica, colore mira admodum nigro, Plinius. ¶ Solent Rhodigini mei (inquit Lodouicus Cælius) perelegans usurpare prouerbium, ubi rarenter quid admodum & ferè nunquam obtingere uolunt significare. dicunt enim perinde esse infrequens, ac sit alba cornix. ceu ferè non uisatur auitij id genus albicans. Nam & M. Tullius Familiarium epistolarũ septimo, ipsum hoc innuisse uideri popotest: Quòd, inquit, quasi auem albam uidentur bene sentientem ciuem uidere. Cęterum scitu condignum est, uisam temporibus meis, dum ista proderem, duorum ferè stadiorum spatio à patriæ (Rhodigij) mœnibus, cornicem albam, capite nigricante sicuti cæteris, alarum apicibus in rubedinem uergentibus. nec erat expressus candor, sed liuens aliquo modo. Fuit ea mensibus aliquot omnibus conspicua, non parum multis ad insolentem speciem ad spectaculum confluentibus. Quin & nonnullis abijt res ea in prodigium: quòd post eam uisam, loco nunquam fuisset pax; tumentibus tunc perniciosissimis bellorũ procellis, ac latius grassante ferri licentia, &c. Hæc ille. In domo

Ludouici

Ludouici Patauini Cardinalis cornix alba uisa est, Niphus. Perottus quoque cornicem albam à se uisam testatur. Peculiare Hispaniæ esse Posidonius asserit, ut nigræ ibi sint cornices, Strabo. ¶ Cornix pro ingluuie gulam habet patentiorem propius uentriculũ, Aristot. & Plinius. Est hæc auis, ut obseruaui, rostro, cruribus & toto corpore undiquaq; nigerrima, ita ut præ nigredine splendeat, & ad lucem obuersa quasi Indicum colorem, id est nigrum subcœruleum referat. Superiore rostri parte barbulas quasdam ueluti setas emittit circa palpebras, aliquando etiam inferius, nigra quædam ueluti granula minima habet.

C.

Cornices circa urbes præcipuè uersantur, Vuottonus: item circa domos & sterquilinia. Omniuoræ sunt, littora petunt, & quæ unda eiecerit animalia tangunt, Aristot. Carnes, pisces & grana interdum uorant, circa littora maris & ripas fluminum multum uersantur, ut ea animalia quę unda eiecit, tangant, Turnerus. In Britannia ingens copia est cornicum, quoniam in pabulo humido illic uermes multi abundant, ubi enim pabulum, ibidem animalia sunt quæ eo uescuntur, atque immodicè tunc multiplicantur, cum ubiq; abundauerit, Cardanus. Cornix nucibus in cibo gaudet, Liber de nat. rerum. Baccis oliuarum uescitur, Io. Vrsinus. ¶ Aues quædam ambulãt (non currunt, nec saliunt,) ut cornices, Plinius. ¶ Cornix uel coruus κράζειν uel κρώζειν dicentur, à uocis asperitate, Varinus in Ἔκλαγξα. Et alibi, κρώζειν de coruo, de cornice κράζειν dicitur. Sed contrà fortè legendum, ut κρώζειν cornicum sit, & κράζειν coruorum. nam Pollux τὰς κορώνας κρώζειν scribit: & Euphorion apud Athenæum, Ὑετόμαντις ὅτε κρώζει κορώνη. & Aratus, παχέα κρώζουσα, de cornice. & Hesiodus, μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. Ne forte insideat cornicans garrula cornix, ut Erasmus Roterod. interpretatur. φθονεροὶ γὰρ ὑποκρώζουσι κορῶναι, Aristoph. in Equitibus. Crocituq; graui pluuiam increpat usq; morantem, Politianus in Rustico. Cornix & ipsa uoces humanas imitatur. Papinius in Syluis, Qua refert iungens iterata uocabula cornix. Omnes tamen ferè codices perdix habent: quod etiamnum legi posse ipse crediderim propter perdicis fabulam Ouidianam. Adde quòd Serenus illam garrulam appellat, id est canoram. Cornicem uerò uocalem inueniri & nos liquidò scimus, & Plinius locupletissimus testis accedit in decimo sic scribẽs: Nunc quoq; erat in urbe Roma, hæc prodente me, equitis Romani cornix è Bætica, primum colore mira admodum nigro, deinde plura contexta uerba exprimens, & alia atq; alia crebro addiscens, Grapaldus. Cornices preter carnem etiam alio pabulo utuntur: atq; duritiem nucis rostro repugnantem, uolantes in altum in saxa tegulásue iaciunt, iterum ac sæpius, donec quassatam perfringere queant, Plinius. Super frondibus arborum nidulantur, Turnerus. ¶ Cornices eodem secum inuicem modo naturaliter coëunt, quo homines, Orus. Palàm non coëunt, Volaterranus ex Aeliano: ubi Politianus uertit, Cornices non uideat quispiam licenter misceri ac temere. Gillius uerò, Societatem non temere instituunt, quàm tamen ubi semel inierint, fidem inter se mutuã seruant amanter. Ego Politiani translationem pręfero. nam Gręcè legitur: οὐκ ἂν ἴδοι τις μιγνύμενα ταῦτα τὰ ζῶα ἀνέδην καὶ ὡς ἔτυχε: nec aliud ad hanc sententiam pertinens additur. ¶ Fœtus earum post solstitium accidit, Plinius. Cornix gemina solet oua (oua picta, Albertus, ut picæ & passeres) parere, ex quibus mas & fœmina plerunque gignuntur, rarius ex utroq; mas aut fœmina nascitur, Orus. Cornicum fœminæ tantum incubant, assidueq; in opere perseuerant, mares his cibum suggerunt, pascuntq; incubãtes, Aristoteles. Idem corui faciunt, ut generis hoc potius proprium sit quàm speciei, Albertus. Cornicum pulli ouis non ad caput ruptis, ut cæterarum auium, sed retrorsum, pedibus primum prolatis, excluduntur, Oppianus. Hylas tradit cornices à cauda de ouo exire, (& alias quasdam aues quarum grandiora sunt capita,) quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. Cornix cæcos pullos excludit, Aristot. ex quo causam retuli in Columba C. Cum pullos pascit, assiduè cursitat, Gillius. Pullos quidem, ut audio, non prius solent pascere, quàm plumis uestiri incipiant, ut & aliæ pleræq; aues, quæ uolaces magis quàm pulueratrices sunt, hæ enim per se edunt. Cornices fœtum etiam iam uolantem, diu sequuntur & pascunt, Albertus. Non cuculum modo in alienis nidis parere quidam putant, sed etiam auem rapacem asturi (accipitri) similem, in nido corniculæ, Albertus: ubi exponit locum Aristotelis de hist. anim. 9.29. nihil autem tale Aristoteles habet, sed alibi docet cuculum à quibusdam accipitrem existimatum. ¶ Cornices & corui toto anno manent, Demetrius Constantinop. Ab Arcturi sydere ad hirundinum aduentum notatur cornicem in Mineruæ lucis templisq; rarò, alicubi omnino non aspici, sicut Athenis, Plin. Cornix uulgò à Germanis quibusdam hyberna cognominatur, **Winterkrae**, quòd hyemis nuncia sit. nam æstate ingruente auolat, Tappius. Ego apud nos cornices simpliciter dictas uel domesticas, audio non migrare: sed genus earum cinereum; cui à nebulis nomen apud nostros. Cornicum ductu quomodo migrent ciconiæ quum maria transuolant, & in Asiam collecto agmine pergunt, recitauimus in Ciconia D. ¶ Cornix natura est calida, Theon in Aratum.

¶ Cornicis uita longissima: utpote cui nouem nostras ætates dedit Hesiodus. Hinc Iuuenalis de Nestore ætate polychronia longæuo, Exemplum uitæ fuit à cornice secundæ. Hinc ἐννεάγηρα κορώνη apud Aratum, quòd nouem ætatum annos uiuat. uel nouem pro multis accipiendum poeticè, ut sit πολύγηρα, uti Theon interpretatur. Et cornicibus omnibus superstes, Martialis. est autem hy-

perbole prouerbialis de uehementer annosis, ab auis huius prodigiosa uiuacitate sumpta. Seruatura diu parem Cornicis uetulæ temporibus Lycen, Horatius 1. Carm. Cornix centum iuxta Aegyptiorum morem computatis annis uiuit. constat autem Aegyptiacus annus quatuor usitatis & communibus annis, Orus. Viuit usq; ad annos quingentos, Kiranides. Hesiodi uersus de ætatibus cornicis, cerui, corui & phœnicis, & ueteris cuiusdam innominati authoris interpretationem (quæ inter poematia Maronis circunfertur) recitaui in Ceruo C. Hesiodus cornici nouem (Pisthetærus in Auibus Aristophanis quinq; tantum) nostras tribuit ætates, (γενεάς,) quadruplum eius ceruis, id triplicatum coruis, Plinius. coruos uerò (ut canit Hesiodus) nouies excedit phœnix, phœnicem decies Nymphæ. Sed quid per γενεὰν Hesiodus intellexerit, annum ne tantum, ut Cleombroto Lacedæmonio placet apud Plutarchum in libro de oraculorum defectu: an, ut Heraclitus uult, annos triginta: an octo & centum, ut alij quidam, (qui non ἡβώντων, sed γηρώντων apud Hesiodum legunt,) an nonaginta sex, ut uetus Hesiodi carminum interpres sentit, ambigitur, ut Plutarchus pluribus differit: sed magis inclinat animus γενεὰν pro anno uno accipi, quòd intra id spacium generentur & perficiantur, non omnia tantum quæ terra profert, sed etiam homo in utero: & ut annus unus dicatur γενεὰ, id est ætas, quo tota deinceps hominis uita & ætas mẽsuratur: ita ut unitas etiam numerus appellatur, qui numerus propriè non est, sed aliorum numerorum mẽsura prima. Quòd si ætatem pro anno uno accipias, cornicis uitam nouem annorum faciemus: cerui, triginta sex: corui, centum & octo: phœnicis, nongẽtorum & septuagintaduorum: nympharum deniq; nouies mille septingentorum & uiginti. Cornicibus uiuacior, Ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκὼς, prouerbium ab Erasmo recensetur de uehementer annosis. Huc pertinet (inquit) quòd philosophus ille moriens, cornicibus inuidisse legitur longęuitatem, quam natura negasset homini. Synesius in epistola quadam, Εἰκὸς ἐστὶ κορώνης ἐνιαυτοὺς ἄρξαι τὸν ἡμῖν τὸν δικαιότατον, id est, Consentaneum est iustissimum principem, cornicis annis imperaturum esse. Corui ante solstitium generant: ijdem ægrescunt sexagenis diebus, siti maximè, antequam fici coquantur autumno. cornix ab eo tẽpore corripitur morbo. Cornix in solstitio morbo corripitur, Author libri de nat. r. Scabiem & lepram patitur, Porphyrius libro 3. de abstinentia ab animatis. Cornix si inciderit in comesæ à lupo carnis reliquias, moritur, Aelianus & Philes.

D.

Cornices nucum duritiam si rostro perfringere nequeant, in altum uolantes, in saxa & tegulas iaciunt iterum ac sæpius, donec quassatas perfringere ualeant, Textor & Vuottonus. Imitantur etiam sermonem humanum, ut in C. scripsimus. ¶ Cornicum fœminæ tantũ incubant, assidueq; in opere perseuerant. mares his cibum suggerunt, pascuntq; incubantes, Aristot. & Plinius: ut & corui, Albertus. Cornix aliquandiu pullis suis prouidet: & iã uolantes pascẽs ipsa comitatur: cum cæteræ postquam enutriuerunt pullos, nihil amplius curent, Aristoteles & Albertus. Sola cornix uolantes pullos aliquandiu pascit, Plinius. Author libri de nat. r. idem scribit de aue kokis, quam iccirco non aliam à cornice esse conijcimus. Cornix etiam uolans (malim, uolantes) pullos suos pascit, Orus. ¶ Palumbes (ut turtures etiam & columbæ) coniugium seruant, nec mas à fœmina, neq; hæc à mare relinquitur ad exitum usq; uitæ: quod corui etiam, cornices & graculi faciunt, Athenæus ex Aristotele. Coróne siue fœmina siue mas si moriatur, coniux alter uiduus permanet, Kiranides & Athenæus. Cornices inter se fidissimæ sunt, mira his castitatis & matrimonij cura, haud palàm coeuntibus (Amanter mutuam inter se fidem seruant, cum semel societatem inter se coierunt, quam non temere ac licenter inter se instituunt, Gillius ex Aeliano. uide in C.) extincta consorte, alteri uiduitas impolluta. quare & inter hymenæos (post Hymenæum, Politianus) pro concordiæ pudicitiæq; felici auspicio inuocatur. In augurijs quoq; una ex his uisa fortunatissimum putant, Volaterranus ex Aeliano. Ego fortunatum hoc auspicium esse apud Aelianum non legi: & si legeretur apud eum, non approbarem. nam Orus in Hieroglyphicis ita scribit: Cum uni cornici occurrerint homines, augurantur præsagium sibi hoc esse uiduæ uitæ, quòd scilicet animali uiduam agenti uitam obuij facti fuerint. Cælius hunc locum transferens simpliciter reddit, Cornix solitaria uisa ostentum ueteribus faciebat. Sed melius Politianus, Qui sedes auium (inquit) & uolatus obseruant, inauspicatum esse captantibus auguria dicunt, unius tantum cornicis obsequium. Plura leges infra in H. a. Cornix gemina solet oua parere, ex quibus mas & fœmina gignuntur. ubi uerò, quod raró tamẽ accidit, uel duo mascula, uel duo fœminea oua pepererit, mares fœminis connubio iuncti nunquam ad alteram diuertunt cornicem: ac ne ipsa quidem fœmina, quoad uiuit, ad alterum marem. sed disiuncti, soli deinceps semper degunt, Orus in Hieroglyphicis. magis autem conueniret, ut cum ex duobus ouis alter mas, altera fœmina gignitur, genitę cornices connubio inter se iungerentur, quàm cum uterq; mas aut utraq; fœmina generatur, sed Græcus etiam codex sic habet, ut Mercerus interpres Latinus transtulit. Græci quidem (inquit idem Orus) in hũc usq; diem, ob tantam harum auium concordiam, in nuptijs ignorantes uerbum illud usurpare solent ἐκκορὲ, nimirum κορὲ cornicem appellãtes. Memini ego audire ex amico quodam qui ruri habitabat, se per annos decem aut amplius cornicum coniugium, id est marem & fœminam, certo anni tempore aliquandiu quotidie ad domum suam aduolantes, ut cibum ipsis expositum caperẽt, obseruasse. ¶ Cornices uerbenacã supinã nidis imponunt ut blattas abigant, Zoroastres in Geoponicis.

¶ Cornix

¶ Cornix dux est auiũ, Io. Vrsinus. Ciconijs cum maria transuolant, & in Asiam collecto agmine pergunt, duces se præbent, ut scriptum est in Ciconia D. In eiusdem Ciconiæ historia capite tertio, pugnam ciconiarum & pelecanorum aduersus cornices, coruos, uultures, aliasq; carniuoras aues descripsimus ex Kiranide. Amicæ sunt aues cornix & ardeola, Aristot. Plinius & Aelianus. Mustela cornicis oua pullosq; uiolat, Aristoteles: nidos sæpe diripit, Perottus. Cornix ualde infesta est auibus rapacibus: & ideo interdum dilaceratur ab eis, Albertus. Horribiles (rapaces nimirum) aues tanquam suos hostes impugnant: sed illæ frequenter cum impugnantibus multum detulerint, tandem impatientia uictæ lacerant importunas, Author libri de nat. rerum. Cornix, pica, monedula & huiusmodi aues, apud nos cum aquila pugnant, quoniam aquila comedit eas, Albert. Cornices quomodo eludant aquilas & aliquando deplument, uide in Aquila D. ex Aeliano. Inimicitiæ intercedunt cornici cum circo, Aelianus. Cornix ouis columbæ insidiatur, ut ea dissipet & exugat, Author libri de nat. rerum. A cornice (auis) tympanus nomine occiditur, Aristot. In morte kokis auis, aues omnes cum dolore suauiter uociferantur, Author de nat. rerum. Cornix cum noctua dissidet. cornix enim meridie oua surripiens noctuæ absumit, cum non clarè interdiu noctua uideat. noctua cõtra oua cornicis noctu exedit. estq; altera interdiu, altera noctu potentior, Aristot. & Aelianus. Cornices & noctua dissident, Plinius: inexpiabili bello, Aelian. Interpretes barbari quidam bubonem (uel noctuam) & monedulam, uel bubonem & coruum, pro noctua & cornice ex Aristotele reddiderunt: uel incẽdulam & bubonem, corrupto incendulæ nomine pro monedula. Aliud noctua sonat, aliud cornix: Ἄλλο γλαὺξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται, prouerbium de ijs qui inter se nõ consentiunt, ἐπὶ τῶν ἀλλήλοις οὐ συμφωνούντων, Suidas: Apostolius addit, καὶ ἐριζόντων τοῖς κρείττοσι. Accommodari potest (inquit Erasmus) uel ad eos qui decertant cum longè præstantioribus: uel ad illos inter quos ob morum ingenijq; pugnantiam, minimè cõuenit. Siue cum est alius alio longè facundior. Quemadmodum enim auem etiamsi non uideas, tamen è cantu licet dignoscere: ita stilus diuersus prodit pseudepigraphiam. Nullum enim est autorum genus, ubi non reperies notha quædam & subdititia τοῖς γνησίοις admixta, Erasmus. Noctuam inter cornices esse uulgò Germani dicunt, Ein eule vnder einem hauffen kräben, quum stolidus aliquis incidit in homines nasutos & contumeliosos: quale Latinum illud prouerbium est, Asinus inter simias.

E.

Multæ magnæ aues capiuntur magnis uirgulis inuiscatis, præcipuè corui & cornices, cum auxilio gummi (gimmi, id est noctuæ) hoc modo. In ijs locis quos frequentare solent aues, truncatur ramis arbor aliqua, quæ ab alijs arboribus multũ distet. sed aliqui rami frondibus nudati relinquuntur in ea. uel perticæ aliquæ super eam ponuntur. his leuiter infiguntur uirgulæ magnæ uisco illitæ. gimmus in terra ponitur, in loco parum eminente, ut facilius ab auibus uolantibus uideatur: quem cum aues uiderint circunuolitant, & uolando defessæ in arborem uisco litam se recipiunt, unde in terram decidunt. Eas auceps pertica persequatur & occidat. nam si manibus caperet, læderetur ab eis, Crescentiensis 10.27. Et rursus cap. 28. Capitur (inquit) cornix delectabili quodam modo. Cornix capta duobus perbreuibus palazolis (lignis, bacillis) ad principium alarum annexis, suprema in terram firmatur. clamat illa & fugere conatur. aduolant aliæ iuuandi animo, ex quibus illa proximam rostro & unguibus correptam detinet, quæ sic detenta facile capitur. Eodem modo aiunt aregazas (picas) capi posse. Memini me aliquando cornices manu cepisse, cum inter carnes nucem uomicam tritam miscuissem, Cardanus. Sunt qui ut cornices & graculos alliciant, cum uiuis allectatricibus carent, pelles occisarum materia aliqua farctas, ut uiuentiũ speciem referant, exponant.

¶ Mutant cum tempestatibus unà Raucisonos cantus cornicum secla uetusta, Coruorumq; greges, ubi aquam dicuntur & imbres Poscere, & interdum uentos aurasq; uocare, Lucretius. Ὑετόμαντις ὅτε κρώξειε κορώνη, Euphorion apud Scholiasten Nicandri. id est, Cum pluuiæ uates cornix crocitauerit. Antequam stantes repetat paludeis Imbrium diuina (præscia) auis (cornix, Acron) imminentum, Horatius Carminum 3.27. Domum ædificans imperfectam ne relinquito, ne insidens illi garrula cornix crocitet, Hesiodus. hoc est ne tempestas & pluuia ingruens sic imperfectæ noceat. uox enim cornicis tempestatis signum est, Moschopulus. sed alij aliter interpretantur, uide infra in h. inter prouerbia. Magnum tempestatis signum est cornix noctu canens, Aratus: ubi Theõ Scholiastes, Vox eius noctu acuta signũ est tempestatis. Si nocturna tibi cornix canit, Auienus Arati interpres. Si coruus, cornix, graculus, crepusculo uespertino uocales sint, tempestatis aduentum prædicunt, Aelianus. Tum uespertinum cornix longæua resultat, Auienus. Quum terrestres uolucres contra aquam clangores dabunt, perfundentes sese, sed maximè cornix, signum est hyemis, Plinius. Garrula cornix terrestris sub initiũ tempestatis (χείματος) littus eminens subit, (iuxta mare apparet, ut quæ aquis gaudeat, Theon:) aliquando & in fluuij aquam à capite usque ad summos humeros se immergit, aut etiam tota innatat: aut frequenter uersatur iuxta aquam (ἢ πολλὰ στρέφεται παρ' ὕδωρ, in aquis fluuiorũ aut marinis, Theon) crassa uoce crocitans, Aratus. ubi Theon Scholiastes, Cornix (inquit) & coruus (sunt enim eiusdem generis) cum corpore admodũ sicco sint, plurimum gaudent humectantibus. cum igitur initium hyemis (χειμῶνος) senserint, & aër corpora earum humectârit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus ualde gaudeant. Cæterum aqua ipsa fluuiatilis aut marina parum eas iuuat, nisi aer quoq; humidus fuerit. Et rursus, Immergit autem se

cornix refrigerandi gratia, siue quòd aëre ambiente refrigerato, animalia ipsa calore intus collecto magis caleant, siue propter externum calorem. Vt plurimū enim ante pluuias aër terram ambiens calidior fit. Vel illud πολλὰ σρέφεται, accipi potest, quasi multum gaudeat cornix & saliat, frigiditatis amans, est enim ipsius natura calida. Fuscaq; nonnunquam cursans per littora cornix Demersit caput, & fluctum ceruice recepit, Cicero ex Arato. Tum cornix plena pluuiā uocat improba uoce, Et sola in sicca secum spatiatur arena, Vergilius, ubi Seruius, Plena uoce, id est rauca (forte potius crassa, cum & Aratus dicat, παχέα κρώζουσα) cōtra naturam suam, pluuiam uocat, id est denunciat. Corui uerò contra, non solitarij, sed plures, nec rauca, sed tenui & purissima uoce contra naturam suam, pluuiæ signum faciunt. Aratus inter serenitatis (εὐδίας) signa cornicem ponit, uesperi uoce placida & uaria utentē, his uerbis: καὶ ἥσυχα ποικίλλουσα ὀψὲ ἐπιδρίη κρώζει πολύφωνα κορώνη. Vbi Theon in Scholijs, Corui (inquit) & cornices per initia tempestatis (χειμῶνος) gaudent: in progressu uerò crescente frigore non amplius gaudent, incipiente deinde æstate rursus gaudēt, excessus enim temporum non ferunt, itaq; cornix cum placida (nō aspera) uariaq; uoce lætitiam suam testatur, signum est serenitatis. Et mox, Apud Archilochum legitur, ὑφ᾽ ἡδονῆς σπαδονωμένη κορώνη, id est, pennas concutiens præ gaudio, quod facere solet signum serenitatis exhibens.

¶ In Britannia abundant cornices, ut ob frugum damna nuper publico consilio cornices perdentibus proposita præmia sint, Cardanus.

F.

Cornicis carnes esse in longissimis morbis utilissimum putant, Plinius. Demetrius Constantinop. corui aut cornicis carnem accipitri dari prohibet, quòd ualde noceat. Et rursus, Accipiter (inquit) de coruo edat cor, & cerebrum & iecur, & perparum de pulpa pectoris, sanguine uerò eius omnino abstineat, est enim salsus & perniciosus accipitri, ut omnia salsa. Idem in cornice cauendus est. Vtriusq; etiam ossa & interiora uitabit, urunt enim ac nimiam sitim & noxiam inducunt.

G.

Cornicis carnes esse, & nidum illinire, in longissimis morbis utilissimum putant, Plinius 30. 11. Cornicis cerebrum coctum in cibo sumptum, capitis doloribus (grauibus et inueteratis, Marcellus) remedio est, Plinius: effectu mirabili, Marcellus. In cibo sumptū palpebras gignere dicitur, Plin. Fimus in uino potus dysenteriā sanat, Kiranid. Vt pili fiant albi: Vermes (uētres, forte) coruorum seu cornicum iugulatarum & positarū sub fimo recenti tribus diebus, ponantur in cacula, & affuso oleo bulliant donec liquefiant, inde pilos quater inunges, Elluchasem.

H.

a. Cornicem à coruo quidam existimant appellatam, Perottus. Cornicula, diminutiuū apud Horatium. ¶ Κορώνη dicitur quasi κρώνη, à uerbo κρώζω. ἢ παρὰ τὸ καῦρον ἢ γαῦρον, ὅπερ σημαίνει τὸ καμπύλον, Etymologus. Κολοιοὶ, μικραὶ κορωνίαι, Varinus & Hesychius. quasi κορωνία diminutiuum sit à κορώνη, quod non probo. potius enim κορωνὶς dicendum fuerit. & sic legitur apud Io. Tzetzen 8. 205. κολοιὸς, ἡ μικροτέρα κορωνίς. Κορωνιδεὺς, pullus cornicis, Hesychius & Varinus. hinc pluralis numerus κορωνιδεῖς, apud Eustathium. Græci in nuptijs ignorantes uerbum ἐκκορεῖ usurpāt, nimirum κορεῖ cornicem appellantes, Orus. ¶ Κορώνη non solum pro terrestri cornice accipitur, sed etiam pro marina apud poëtas: ut hoc carmine, οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι κύμασιν ἐφορέοντο. dicit autem Apion eandē esse auem, quæ & larus & æthyia, (id est mergus) dicatur, Etymologus & Eustathius. Κορῶναι, ἁλίαι αἴθυιαι, (malim post ἁλίαι distinguere, non ante,) κολυμβίδες, Hesych. & Varinus. sunt autem colymbides etiam de mergorum genere, colore nigro nimirum, atq; inde cornices dictæ, ut etiam lari forte. Aethyiam eandem esse cum cornice marina, authores sunt Hesych. & Suidas. Coruus aquaticus Aristoteli dictus Vuottono uidet esse κορώνη θαλάσσιος Arriani in Ponti Euxini nauigatione, & alia ab æthyia. Sunt & marinæ cornices, de quibus Homerus, τανύγλωσσοί τε κορῶναι, Theon in Aratum. Plura de cornice marina, uide infra inter Cornices diuersas. ¶ Κόμβα, κορώνη, * πολυείνιοι, Hesychius. lego πολυρῥήνιοι: ut Polyrhenij populi Cretæ, cornicem combam appellent. est enim Polyrrhenium Plinio, πολύρῥην Stephano, urbs Cretæ. Combe etiam dicta fuit mater Curetum, Varinus. Κόρας, cornix, Hesychius & Varinus. huic proxima est uox Germanica, Kräe. Δαυλίαν κορώνην, ἀντὶ τοῦ δῶνα (legerim ἀηδόνα) οὕτως δὲ ἀηδὼν ἐλέχθη, Hesychius. Δαυλια κορώνη, luscinia, τουτέστιν ἡ δασεῖα, Suidas. Δαῦλος penanflexum, δασὺ, id est densum significat. δαυλὸς uerò oxytonum substantiuè, τὸ δάσος. unde & Daulis uel Daulia ciuitas Phocidis dicta uidetur, quod in loco dēso, id est nemoroso, uel fruticibus & arbustis pleno sita fuerit, ut Eustathius scribit. huiusmodi autem locos lusciniæ etiam frequētant. Δαυλίαν κορώνην, id est Dauliam cornicem lusciniam uocant poëtæ, (Lycophron fortassis, qui multa huiusmodi inusitata & ferè absurda habet,) siue quòd Tereus in Daulide Phocidis cum ea uixerit: siue quòd illic Philomela mutata sit in auem. Non uideo quid sibi uelit adagium, nisi forte dictum est in garrulos aut canoros. Magis autem suspicor Zenodotum siue Zenobium, siue quisquis alius fuit, hoc prouerbium fuisse commentum, quò locum faceret narrandæ fabulæ: quod idem in nonnullis alijs ab eo factum conijcio, Erasmus Rot. Mihi etiam nullus prouerbij sensus subesse uidetur. Geographus scribit Daulidem oppidulum esse in mediterranea (Phocide) post Delphos, ubi Tereum Thracem regnasse, & ea quæ de Philomela ac Procne feruntur, accidisse fama sit. Δαυλία, cornix

cornix & luscinia, Varinus. sed apparet hîc error ab eo cõmissus. non enim Daulia uox aues diuersas significat, cornicem & lusciniam; sed Daulia cornix periphrasticè, lusciniam tantum. Iuxta fluuios Tanaim & Volham, nascitur Rhaponticum, quod Tartari nominant cinireuent nomine Persico, & cucilabuca, uel ut alij efferũt kilcabuha, quod Latinè sonat oculus cornicis, naturæ perquam calidæ, Matth. à Michou.

¶ Epitheta. Cornix annosa, Horatius 3. Carm. Fusca, Cicero ex Arato. Garrula, Ouidius 2. Metam. quem garrula motis Consequitur pennis scitetur ut omnia cornix. Improba, Vergil. 1. Georg. ab importuna & assidua garrulitate. Longæua, Auienus. Rauca, Lucret. lib. 6. sed forte tempestatem tantum præsagiens rauca est, uide supra in E. Sinistra, Vergil. 9. Aegl. Vaga, Horat. 3. Carm. Vetula, Idem 4. Carm. Leguntur præterea apud Textorem, Ingrata, Inuisa Mineruæ, Lõgæua, Sedula, Viuax. ¶ ἐννεάγηρα, Arato. λακέρυζα, Hesiodo, Arato & Apollonio. Grammatici interpretantur κορώνη, κράκτρια, μεγάλα κράζουσα, λοίδορος, φλύαρος, λάλος, Hesychius & Varinus. Etymologus deriuat à λα particula intendente, & uerbo κρῶ κρύζω, ἡ μεγάλως κράζουσα· ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα λακρύζω. Πολιαὶ κορῶναι, Aristophanes, id est canæ cornices, ab ætate scilicet, quæ his auibus imprimis longæua est. ὑετόμαντις, Euphorion.

¶ Cornicari, tanquam prouerbialis uox ab Erasmo recensetur. Quin & Græci, inquit, prouerbio κρώζειν dicunt, pro eo quòd est inhiare prædæ, aut ineptè garrire. Aristophanes in Pluto, Σὺ μὲν οἶδ' ὃ κρώζεις, ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος Ζητεῖς μεταλαβεῖν, id est, Quid crocites scio, nempe si quicquam rei Furto inuolârim, ut hinc tibi partem feras. Interpres admonet esse prouerbiũ in eos, qui cornicum more frustra cornicantur. Persius Satyra quinta, Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè. Vsus est & D. Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum. Galli hoc uerbũ gazouiller interpretantur, à gaza aue, ut coniicio. sic enim Itali picam uocant. Diaphragma, id est septum transuersum, in pecoribus coqui apud nos lingua nostra cornicem appellant; **die kräien oder lysten.**

¶ Coronen (Κορώνην) dicimus in arcu, hoc est summum cornu & incisionem ubi neruus sedet. Vnde, inquit Eustathius, bonum rerum finem, auream coronen prouerbium dicit, Cælius. Locus Eustathij est in Cõmẽtarijs in Iliad. α, his uerbis: ὅθεν καὶ τὸ ἀγαθὸν τέλος τῶν πράξεων χρυσῆν κορώνην ἡ παροιμία καλεῖ, ὡς ὅτε τις εἴπῃ χρυσέαν ἐπιθεῖναι κορωνίδα ταῖς πράξεσιν ἢ τοῖς λόγοις, ἤτοι συμπέρασμα καὶ τέλος, &c. coronen uel coronidem auream factis dictisue imponi dicemus, finẽ uel exitum felicem intelligentes, ducta translatione à corone quæ in arcu est, aut forte à coronide nauium; aut corone illa quæ ianuam claudit, Hæc ille. Suidas κορώνην interpretatur πλήρωσιν, hoc est perfectionem. Κορώνεια, urbs Bœotiæ, ἀκρώρεια, τέλος, Hesychius. sed significationes duę posteriores, magis pertinent ad uocem Κορωνίς, ut Varinus habet. Κορώνη significat etiam speciem coronæ (στεφάνου εἶδος καὶ γένος ἐμπλοκῆς, Eustathius. κορωνίς, στεφανίς, Hesych.) & figuram rotũdatam (σχῆμα περιφερές, Hesychius & Varin.) Cælius. est autem coronis etiã è capitis ornamentis ut Latini appellant, figura rotunda: ut hęc etiam Latinorum uox Græcæ originis uideri debeat. Priuatim uerò de uiolis contextæ corollæ, κορωνίδες dicuntur, ut Varinus annotat & Cælius obseruauit. Scoppa quoq; Grammaticus nostri sæculi, coronam Latinè dictam interpretatur Italicè, la cornice de la porta, muro. Sic & κορωνὶς infra, quod supremum & ultimum ædificio imponitur. Coronæ (inquit Budæus) sunt prominentiæ & ueluti supercilia quædam parietum, arcendis stillicidijs inuenta, siue structura siue intestino opere constent: quod minutiariam lingua uernacula dicimus. Vitruuius libro secundo, Summis parietibus structura testacea sub tegula subijciatur, altitudine circiter sesquipedali, habeatq; proiecturas coronarum, ita uetari poterunt quæ solent in ijs fieri uitia. A corone, id est cornice aue, cuius collum flexibile est, (εὐλύγιστον,) res alias diuersas, inflexas aut flecti faciles eodem nomine appellamus, ut coronen in ianua & in arcu, & in naui coronidem. Est autem corone in arcu extremitas, (incisio in extremitate utraq;, quam crenam uocamus, uoce fortassis deducta à corone per syncopen: Germani similiter **krinnen**,) cui neruus immittitur, Eustathius. habet enim cornix auis collũ flexibile & ferè incuruum, τράχηλον εὐλύγιστον καὶ οἷον ἐπικαμπῆ, Etymologus. Idem coronen in arcu τὴν τοῦ τόξου ἐγκοπὴν interpretatur, id est incisionem in summo cornu arcus, & summitatem arcus inflexam. & hunc Homeri uersum citat, Πὰρ δ' εὖ λειήνας χρυσέην ἐπέθηκε κορώνην. à quo fortassis etiã prouerbium tractum est, κορώνην χρυσῆν ἐπιθεῖναι, paulò ante memoratũ. Αὐτοῦ δ' ὠκὺ βέλος καλῇ προσέκλινε κορώνῃ, Odysseæ φ. Δὴ τότε τόξον ἑλὼν στρεπτῇ ἐπέλασσα κορώνῃ Νευρήν, Theocritus Idyllius 32. ¶ Histoboë uel histobœus, lignum est in aratro ad iugum usq; protensum inter bouem utrunq;, cuius apicem uocant coronen, Cælius. Τὸ τέλος τοῦ ἱστοβοέως τὸ μετὰ τὸν ζυγὸν, κορώνη, Pollux. Κόρων, (lego κορώνη,) τὸ ἐπικεκαμμένον τοῦ ῥυμοῦ, Hesychius. Apollonio lib. 3. annulum iugi significare uidetur, ut quidam in Lexicon retulit. ¶ Κορώνη significat etiam summam partem penis, quæ glans Latinis dicitur, Cælius. Et rursus, Eadem pars (inquit) quinto Therapeutices à Galeno balanus, à nobis etiam glans per similitudinem uocatur. Κορώνη, τὸ ἄκρον τοῦ αἰδοίου. ἔδοξέ τις τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ ἄχρι τῆς κορώνης τετριχῶσθαι, Suidas.

¶ A corone, id est cornice aue, fortassis etiã naues κορωνίδες dicũtur, non solum quòd cornicis instar nigræ sint, sed etiam quòd ἄφλαστα (ligna uel tabulas, de qua uoce plura Varinus) in prora & puppi per curuaturam inflexa habeant. nam & cornicis collum flexibile est. Videntur autem naues nigrę κορωνίδες dici, ad differentiam τῶν μιλτοπαρῄων, id est minio rubentium, quarum in Bœotia Homerus meminit, Eustathius in Iliad. α. Idem alibi coronen partẽ puppis in naui interpretatur. ¶ A cor-

nice aue, cui collum flexibile, in ianuis quoq; κορώνη per translationem dicta est, quæ & à coruo corax siue corácion appellatur, qua ianua clauditur, Eustathius. Et rursus, Κορώνη, τὸ κοράκιον· ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῶν παλαιῶν ὁ κρίκος, ᾧ ἔστι τὴν θύραν ἐπισπάσαι: id est, annulus quo ianua attrahi potest. Quod rursus alibi alijs uerbis effert, Κορώνη τὸ κρικίον ᾧ ἐπισπᾶταί τις τὴν θύραν. Item, Τὸ κοράκιον ἢ ὁ κρίκος, ᾧ ἔστι τὴν θύραν ἑλκύσαι. Item, Τὸ τῆς θύρας ἐπίσπαστρον, quod & rhoptron uocatur. Córaca (id est coruum) appellatum Homerus corónen nominat, Pollux. Et alibi, Quem nunc κόρακα uocant in ianua, Homerus κορώνην dixit. Κόρακι κλείεται θύρα, Posidippus apud eundem. Αὐτίκ' ἄρ' ἥγ' ἱμάντα θοῶς ἀπέλυσε κορώνης, Homerus de Penelope aperiente ianuam: ubi Scholiastes κορώνης interpretatur κρίκου, κόρακος. Vide expositionem Eustathij in eum locum; Χρυσῆ δὲ τέτατο κορώνη, Idem de annulo ianuę ut Etymologus citat. Κορώνη, annulus hostij quo pulsatur, uel ob figuram, uel ob garrulitatem sic dictus, ut quidam in Lexico uulgari annotauit. Simplicius Theocriti glossematarius citatur ab illo qui Epigrammata Græca exposuit, & hæc eius uerba referuntur: Ἔστι δὲ κόραξ σιδηροῦς ἐμπίπτων εἰς τὸ μέσον καὶ ἀποκροτῶν τὴν θύραν, uidetur autem non aliud sentire, quàm coracem esse annulum aut alterius figurę ferrum, quo feriente ianua media pulsetur. ¶ Κορώνη pars est cubiti, ut Philoxenum aiunt scripsisse in libro de dialecto Romanorum, per metaphoram à flexibili cornicis collo, ἐκ τοῦ ζώου τῆς κορώνης λυγίζειν εἰωθυίας τὸν τράχηλον, Eustathius. nimirum quod circa exortum illum siue processum in ulna rotundum, quē κορώνην & κορωνὸν uocari legimus, brachij inflexus fiat. Radij & cubiti in brachio excessus ambos quidem coronas à rotunditate nominant; priuatim magnum posteriorem Attici olecranum, Hippocrates anconem, Theophilus. Κορῶναι dicuntur duæ eminentiæ in imo occipitio, uel sub parencephalide, quæ in duas cauitates laterum primi spondyli insident, Pollux.

¶ Coronis uocabulum deriuatum, κορωνίς, uidetur quædam eadem quæ κορώνη primitiuum significare, ut in præcedentibus annotatum est. Κορωνίδες propriè dicuntur βλαστήματα, id est germina, Cælius & Varinus. nimirum ut & corone pro summa & extrema parte in alijs etiam rebus accipitur. sunt enim germina partes summæ, & quibus stirpes ceu coronantur. Κορωνίς, quod supremū & ultimum ędificio imponitur, τὸ ἄκρον ἢ τὸ τελευταῖον τῆς οἰκοδομῆς ἐπίθεμα, propriè uerò cacumen montis, ἡ ἀκρώρεια, Suidas & Varinus. Coronida imposuisse (inquit Cælius) adagium est, significans ultimam rei manum admotam, nec affectum opus, sed prorsus completum finitumq;. siquidem coronis est quandoq; montis uertex, aut structuræ summum: quandoq; uerò quod in fine libri ponitur: unde est adagionis origo. Quod in libro de Alexandri fortuna manifestum Plutarchus facit: Dionysius, inquit, Philoxenum poetam in Latomias coniecit: quod quum illi tragœdiam à se concinnatam recoquendam emendandamq; tradidisset, totam is ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν, id est ab initio ad coronidem usq; circunscripsit; quod est expūxit deleuitq;. nam περιγράψαι est etiam ἀποκτεῖναι, Hæc ille. Et paulò post, Hinc est illud Plutarchi elegantissimum, in sermone qui est An seni administranda respublica: Qui uerò, inquit, ciuilibus actionibus & certaminibus innutritum non permittit ad facē & uitæ coronidem progredi, prorsum ingratus est. Vide plura mox in prouerbio Ad coronidem, ex Erasmo Rot. Κορωνὶς summa pars nauis est: & in genere pro summo accipitur: οἷον, ἡ κορωνὶς τῆς σοφίας, id est summa uel perfectio sapientiæ, Etymologus. ¶ Κορωνὶς diminutiuum est à κορώνη, de puppe nauis, Etymologus. Κορωνίδες νῆες apud Homerum leguntur Iliad. β. & λ. Grammatici καμπυλοπρύμνους interpretantur, id est quarum extremitates & puppes incuruę sunt. Vide etiam supra in Κορώνη. Κορώνη, omne quod incuruatum est, unde & naues coronides, Eustathius. Sunt qui coronida nauis puppim interpretātur, quòd sit in eius apicè curuatum rostrum. Quidam rostratas exponunt. Ouidius lib. 15. naues coronatas dixit. Torta coronatæ soluunt retinacula naues. Etymologus nihil quidem rostro simile in puppi nauis poni scribit, ut quidam ineptè tradūt: sed ita, Τίθεται ἡ κορωνὶς ὧδε τῆς πρύμνης τῆς νεώς, hoc est coronis dictio ponitur pro puppi nauis, eò quòd puppis in summa naui sit. Ad coronidem usq;, Μέχρι τῆς κορωνίδος, prouerbium (apud Erasmū Rot.) quum extremum finem rei significamus. A nauibus (inquit) translatum putant literatores, quibus aliquid rostri speciem gerens solet addi. Corone Græcis uocatur quicquid uelut ornamenti gratia rebus perfectis additur. Plutarchus aduersus Stoicos, Ἐκ προόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος, id est, Ab ingressu & initio usq; ad coronidem, (ducta metaphora ut apparet à chori parodo, id est ingressu in fabulis.) Iucūdius erit quoties transfertur ad animum, ueluti si quis studiorum coronidem dicat, aut moneat ut egregiè cœptis auream addat coronidem: aut uitæ laudabiliter actæ auream iubeat imponi coronidem, hoc est mortem piam, Hæc Erasmus. ¶ Coronis in libri calce apponi solita (inquit Cælius) ferè hanc præfert figuram J. (ego non erectam sed iacentem lineam pinxerim cum unco deorsum uergente ¬. Nam Aristophanis interpretes scribunt, esse lineam breuem utiq;, sed ab inferiori parte flexam. Ex ijs uerò amplius Martialis carmē illustratur ex libro decimo, Si nimius uideor, seraq; coronide longus Esse liber, legito pauca, libellus ero. Cæterum quod Græci coronida impingere dicunt, Latinè ad umbilicum perducere non minus rectè dicitur. Nam poetæ elegantissimi quum exactum opus significant, ad umbilicos se uenisse scribunt. Promissum carmen iambos Ad umbilicum adducerem, Horatius in Epodo. Quem locum dum exponit Porphyrio, ita scribit: Ad umbilicum adducere, pro finire & consummare opus posuit Horatius. quia in libri fine ex ligno aut osse umbilici solent apponi. Plura de umbilico libris addi solito eundem in locum lib. 15. cap. 20. Cælius congessit, quæ nos præterimus. Κορωνίς, τὸ [illegible], τὸ ἐπιτιθέμενον ἐν τῷ τέλει τῶν βιβλίων, Etymologus. Coronis nota est corniculatæ lunæ figurā exprimens, in fine librorum pingi

pingi solita, ut Aristophanis Scholia exponunt. Sic quidam in Lexico uulgari nescio quàm rectè. Coronis hac nota ⌐ʒ.(est autem quasi zeta paruum, cuius apex supremus in rectam lineam extenditur longiusculè sinistrorsum) in fine uniuscuiusq; epodi ponitur apud Pindarum, ut in fine totius carminis Asteriscus, Hephæstion. Est autem idem signũ quod in uetere comœdia, ut passim apud Aristophanem habetur: de quo Aristophanis Scholiastes in Pluto, Cum carmina generis diuersi non sunt, sed ijsdem uersibus quibus ab initio actores utuntur, coronis uocatur, quoniam ijs finitis coronidis signum adijci soleat, id uerò est linea breuis deorsum inflexa. Alia igitur est coronis quæ in fine librorum quorumuis addebatur, & alia nimirum figura: alia quæ pingebatur in fine carminum quorundam in fabulis poetarum. Quando autem hæ coronides appingi solerent, pluribus ex Hephæstione docet Cælius 15.19.20. & Varinum in κο.

¶ Κόρωνος proparoxytonum, montis nomen. oxytonum uerò κορωνὸς angulum significat, Cyrillus. Οἱ γε μὲν ἤμων αἰχμῇς ὀξείῃσι κορωνιόωντα πέτηλα βριθόμενα σταχύων, Hesiodus in Aspide. Id est, Metebant illi falcibus acutis culmos supremos uel coronatos, spicis grauidos. Sed alia lectio habet κορυνιόωντα, id est capitatos. spica enim in culmo instar corynæ uel clauæ est. κορύνησις apud Varinũ germinatio est, & κορυνῶδες ramosum. Paraphrasis Ioannis Pediasimi sic habet. οἱ μὲν ἐκείνων γὰρ δρεπάναις ὀξείαις ἐθέριζον τὰ πέτηλα, ἤγουν τὰς καλάμας τὰς ἐκρημνισμένας (uerbum obscurum uel corruptum) διὰ τῶν ἀστάχυων. Et paulò pòst, Scribitur etiam κορωνιόωντα, id est nigros. nam spicarũ aliæ sunt albæ, aliæ ruffę, aliæ nigræ, quæ & maximè probãtur. Κορυνιόωντα uerò interpretatur ῥαβδώδη, καὶ δι' εὐκαρπίαν ὄγκον ἔχοντα.
¶ Κορωνὸς oxytonum, superbus, elatus, ὁ γαῦρος καὶ ὑψαύχην. Κορωνᾶν, γαυριᾶν. καὶ ἐκορώνα, ἐγαυρία, Hesychius & Varinus. Κόρωνος, proparoxytonum, improbus, & taurus ὀρθόκερως, id est cornibus excelsis uel erectis, Iidem. Et rursus Κορώνιος, bos cornua lunata habens. ¶ Ceruus τετρακόρωνος Hesiodo & Oppiano cognominatur, quòd cornicis uitam quater superet. ¶ Aristodemum tyrannum apud Cumas μαλακὸν cognominatum aliqui tradunt à barbaris hostibus; quo uerbo intelligatur ἀντίπαις, id est puber, quoniam id ætatis cum coætaneis etiamnum comantibus, quos inde coronistas uocant, in bello aduersum barbaros manu promptus apparuerit, &c. Cælius ex Dionysij Romanis antiquitatibus. ¶ Apud Rhodios festum siue ludus celebrabatur, in quo cornici aggregatio quędam hordei & id genus rerum aliarum fiebat: unde id, Καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα. id est, Cornici uirgo fert ficos. Qui uerò eiusmodi præessent curæ, dici coronistas inuenio: sicuti in libro de nominibus Alexandrinus commeminit Pamphilus. Quæ ab eisdem præcinerentur, id est τὰ ἀδόμενα, uel ut in alijs reperio τὰ διδόμενα, id est quæ dabantur, (melius ἀδόμενα, ut Athenæus & Eustathius habent, quàm διδόμενα ut Varinus & Hesychius) coronismata uocabant, Cælius ex Athenæo. Τὸ μοσχίον τὸ τῆς κορώνης αὔριον δειπνήσομεν, Antiphanes apud Athenæum; ubi Plutarchus Rhodiacam quandam historiam esse ait, cuius iam olim sibi lectæ non amplius meminerit: scire uerò se Phœnicem Colophonium mentionem facere ἀνθρώπων τινῶν ὡς ἀγειρόντων τῇ κορώνῃ, καὶ λεγόντων ταῦτα: Ἐσθλοὶ κορώνῃ χεῖρα (manum plenam) πρόσδοτε κριθῶν, τῇ παιδὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἢ λέκος πυρῶν, & reliqua. neque enim uersus omnes recitare libet, quòd plures sint, & ut uidetur corrupti. Eodẽ modo apud Rhodios uerno tempore pro hirundine colligebant, χελιδονίζειν id uocantes, ut suo loco narrabimus.

¶ Κορώνεως, ficus arbor fructus nigros proferens. Τὴν κορωνέων γε μὴ 'ξέκοψαν, Aristoph. in Pace. ubi Scholiastes docet κοράκιον etiam dici, quòd fructus eius colore coruum referat. quod Suidas etiam & Varinus repetunt. Apud Varinum scribitur, Κορώνεον σῦκον, τὸ καὶ κοράκειον. Ischádes (ficus) quædam uocabantur Βασιλέως, aliæ Κορωνέως, Pollux. ¶ Monchar algorab, id est rostrum cornicis, Andreas Bellunensis. Coronion, sesamoides paruum, inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas. Dioscorides quidem folia coronopodis ei tribuit. Est autem κορωνόπους herba à Dioscoride & medicis memorata, à foliorum similitudine ad cornicis pedem dicta, quam & κορακόποδα uocant, id est coruinum pedem. Κορωνοπόδιον herba à Tarentino ad inescationem pisciũ additur. Fuchsius Germanicè **Kräenfüß** interpretatur, Tragus **rappenfüß**. Coronopus herba inter aculeatas à Theophrasto ponitur, sponteq; nascentes. interim & seritur medicinæ ad usum. Silago aut stilago dicitur à nostris, à Græcis etiam coronopodion, ut Galeno. Sunt Arabes qui hanc coruinum (pedem) uocent. nec prohibeo, dum res cõstet, quibus cuiq; libet uocibus utatur. Illud monendi sunt, herbam, quæ modo pes coruinus ab officinis & herbicidis appellatur, non tam coronopoda uideri, quàm ranunculi genus, quod polyanthemon cognominatur. quandoquidem aculeata & oblonga esse coronopus herba traditur, & aluinis prodesse: coruinus autem pes, auis eius & ranunculi similitudine conspicitur, plurimis foliorum diuisuris, cuius uel tactu solo pustulæ ambusti modo corporibus attolluntur, flore aureo copiosoq;: quibus notis ranunculum polyanthemon uocatum cõijciunt, Hermolaus. Plura de coronopode scripsimus in Boue H. c. Fico folia sunt laciniosa & cruciformia, hoc est, ut Theophrastus inquit, σκολοπενδρώδη. nisi quis κορωνοποδώδη magis legendum putet. nam Hippocrates uerè inquit, folia sunt fico pedibus cornicis similia, Hermolaus. In Germania inferiore alicubi genus allij syluestris, folijs latiusculis geminis circa syluas & sæpes prouenienes, nescio quam ob causam cornicum porrum uocitant, **Kräelauch**.

¶ Icones. Corone ciuitas in Peloponneso (uide mox inter propria nomina) quibusdam dicta creditur, quòd mœnium fundamenta defodientibus ænea sit inuenta cornix. cuius forte argumento rei in Acropoli æneum stabat Pallados simulacrum sub dio, cornicem manu tenens, Cælius.

Heron in Pneumaticis inter automata opera cornicem confingit, quæ se ad auiculas itidem fictas conuertat αὐτομάτως, Politianus in Miscellaneis cap. 97. ¶ Aegyptij in Hieroglyphicis Martem & Venerem scribentes, duas pingunt cornices, ut marem ac fœminam: & similiter cum nuptias innuunt: item ad designandum uirum qui cum uxore cõsuetudinem Veneream habeat, Orus. Eum qui iustam hominis ac legitimam uixerit ætatem uolẽtes monstrare, cornicem mortuam pingunt, propter longæuam eius ætatem, Idem. Eum qui in cõtinuo motu & animi intentione usque adeò uersetur, ut ne uescens quidem quiescat, significantes Aegyptij, cornicis pullos pingunt. hæc enim etiam uolans pullos pascit, Idem. Cornice, non ciconia, ut quidam putant, prisci concordiæ effigiem repræsentabant: quod uel Aeliano authore cõstat, qui cornices inter se fidissimas esse, & cum societatem coierint maximo se opere diligere testatur, Politianus. Vide in Ciconia a. Sed & in nomismatis aureis duobus Faustinæ Augustæ, manifestam prorsus imaguncnculam nuper mihi Laurentius Medices ostendit, cum titulo ipso Concordiæ, Idem. De Concordia dea Iuuenalis ita meminit: Quęq; salutato crepitat Concordia nido. Quo in loco (inquit Lilius Greg. Gyraldus) diuersa sentiunt. Et Probus quidem uetus interpres: In tutela, inquit, Concordiæ ciconia est. Templũ Concordiæ uetus fuit, in quo ciconia multa, &c. Merula de ciconia & ipse multa affert, ut hoc astrueret, & eum secutus Britannicus, item Valla Georg. Politianus uerò in Miscellaneis cornicem, non ciconiam intelligit: idq; tum Aeliano auctore de animalibus, tum quibusdam antiquis nomismatibus affirmat, quorum etiam ego nonnulla conspexi, Hæc ille. Mineruæ simulachrum quoddam legimus quod cornicem præferebat, Lil. Gr. Gyraldus.

¶ Propria. Coróne dicta, Κορώνη, quædã mulier Delijs ostendit locũ in quo natus esset Apollo, ut refert Plutarchus in libro de oraculorum defectu. Meretrix quædam Callisto nomine, cui mater Κορώνη fuerit, memoratur apud Athenæum lib. 13. Et rursus in eodem, Ἦν δὲ Κορώνη τῆς Ναννίου θυγάτηρ τὸ τῆς τήθης ἀναφέρουσα ἐκ τριπορνείας ὄνομα. hoc est, Corone scortum fuit Nannij scorti filia, neptis Coronæ similiter scorti. Coronus, Κορωνός, filius Thersandri. uide mox in Coronea ciuitate. Orthopolidis filia fuit Chrysorthe, hanc, ut putant, Apollo compressit, & ex ea natus puer Coronus est appellatus. Coroni filius Corax fuit, Pausanias in Corinthiacis. Fuit & Coronus quidam Lapithæ filius, cuius meminit Stephanus in Philaida. ¶ Coronen, id est cornicem, filiã Apollinis, legimus in Coronismatis dictis carminibus apud Athenæum. sed qui hæc cantillabant auem ipsam cornicem, per iocum forte, Apollinis filiam fecisse uidentur. ¶ Coronis, Κορωνὶς, una Hyadũ apud Hesiodum. Obseruatum in Pausaniæ monumentis (in Corinthiacis) deam in Sicyonia Coronidem coli, cuius tamen simulacrum peculiare templum habeat nullum: sed cum sacrificij appetit tempus, id in Palladis transferunt sacraria, honoreq; prosequũtur, Cælius. Coronis, alio nomine Arsinoë, nympha fuit, Phlegyæ, uel (ut alij tradunt) Leucippi filia: quæ ex Apolline Aesculapium peperit. Postea coruus auis sacra Apollini quum eam deprehendisset cum iuuene quodam Aemonio (Elati filio, cui Ischys nomen erat,) rem habentem, ad Apollinem detulit. Quare Apollo iratus eam (maturo iam partu, Seruius in septimum Aeneid.) sagittis interemit: factiq; tandem pœnitens, quum illam ab inferis nequiret reuocare, secto eius utero conceptum ex se eduxit infantem, eumq; Aesculapium appellauit, & Chironi centauro tradidit educandum, ut Grammatici annotarunt. Coronides (inquit Gyraldus) cognominatus est Aesculapius à matre, qua de re lege fabulã apud Ouidium libro 2. Metamorph. quæ ita incipit: Pulchrior in tota, quàm Larissæa Coronis, Non fuit Aemonia, placuit tibi Delphice certè, &c. quo loco Coronis Larissęa ab omnibus legitur, ab urbe Larissa. Ego uerò ex tertio hymno Pyth. Pindari, Lacerea legendum puto, ab urbe, cuius post Pindarum Hellanicus etiam & Stephanus meminêre: Hæc ille, pluribus etiam subiunctis de eadem hac Coronide ex Pindaro & eius Scholiaste, quæ breuitatis studio relinquimus. Homerus, inquit, & Hesiodus Χορωνίν uocant, ego nunquam à bonis authoribus per χ. scribi opinor.

¶ Corone, Κορώνη, urbs Messeniæ, quæ à Strabone etiam Coronea, κορώνεια dici uidetur. scribit enim Coroneam ciuitatem esse prope Heliconem in alto conditam, quam Cuarius fluuius alluat, ubi Pambœotia celebrata fuerit: cuius ciues Coronij (Κορώνειοι, Varinus per ε. scribit penultimam) dicantur, ut alterius Messeniacæ Coronenses, Κορωνεῖς, Eustathius in Iliad. β. Addit Bœoticam Coroneam à Corono Thersandri filio (Sisyphi nepote, Pausanias in Bœoticis) nominatam. Et alibi Coronen Messeniæ olim Pedasum dictam docet. Vide plura in Stephani Ethnicis & Onomastico nostro, de his & alijs etiam eiusdem nominis urbibus. In Peloponneso ad Pamisi fluuij dextram (ad mare, sub monte Temathia, Pausanias) Corone ciuitas fuit, à Bœotiæ Coronia (ex qua conditor eius oriundus fuit) sic appellatione ducta: uel quòd mœnium fundamẽta defodientibus ænea sit inuenta cornix, cuius forte argumento rei in Acropoli (arce) ęneum stabat Pallados simulacrum sub dio, cornicem manu tenens, Cælius ex Messenicis Pausaniæ. ¶ Coronus, Κόρωνος proparoxytonum, Cyrillo montis nomen est.

¶ b. Ἰατρικῶ δὲ, λοιμῶδες θέρος ἀράχνιων πλήθει προδηλοῦν, καὶ θείοις ἐαρινοῖς, ὅταν κορώνης ποδὶ εἴκελα γένηται, Plutarchus in libro de oraculorum defectu. Θεῖα quidem folia fici dicuntur, quæ figura ac diuisione cornicis pedem referunt, ut diximus supra in coronopedis herbæ mẽtione. Hesiodus libro secundo Operum nauigationem uernam cum folia summæ ficus tantum apparent, turgentia scilicet primo uêre, quantum cornicis uestigium terræ imprimitur, ὅσον τ' ἐπιβᾶσα κορώνη ἴχνος ἐποίησεν.

Videtur

Videtur autem hæc comparatio folij ficulni turgentis ad cornicis uestigium, quod ad magnitudinem, eò elegantior, quoniam figura etiam comparantur, ut ibidem in Scholijs Proclus testatur.

¶ c. Corniculæ in medio cœli, Baruch. 6. Ab arcturi sydere ad hirundinum aduentum notatur eam in Mineruæ lucis templisq; raro, alicubi omnino non aspici, sicut Athenis, Plinius. Κρώζειν uerbum, & nomen κρωγμός (à Moschopulo) de cornicis uoce usurpantur. Κρώζειν Aratus etiam de pullis gallinaceis dixit. Tum uespertinum cornix longæua resultat, Auienus. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouẽ uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ & merulæ, ut recitaui in Colũba Liuia ex Eustathio. ¶ Φυλόμαχον τὸν πάντα φαγεῖν βόρον, οἷα κορώνην παννυχίην αὐτὴ ῥωγὰς ἔχει κάπετος, Posidippus in Phylomachum gulonem. Κίκιμον, τὸ κορώνης τὸ κόπριον, id est excrementum cornicis, Hesych. & Varin.

¶ e. Ad nuncupatum lacum Mœrida (Myridis, Cælius qui & Græca Aeliani uerba recitat 25. 28.) in Aegypto, ubi Crocodilon oppidum est, Cornicis sepulchrũ ostenditur: cuius causam Aegyptij eam afferunt, quòd cum eorum rex, cui Marrhes nomẽ esset, cornicem ualde cicurem haberet, quæ postquam audisset quò uolatus dirigendus, & quænam regio transeunda; & ubi terrarum requiescendum esset, eò regis literas ocyus quàm quiuis nuncius perferret; eam mortuã & sepulchri honore affecit, & cippo ornauit, Aelianus.

¶ Cornicem occisam tandiu relinques donec puteat. cadauer iam fœtidum expones in locum ubi mures aranei sunt. conuenient illi ad hanc escam consumendam qui in domo fuerint omnes: & ita congregati uel scopis uel aliter occidi capiue poterunt, ut nuper ex homine quodam polyistore cognouimus. ¶ Ad amorem coniugalẽ, Si uir gestauerit cornicis masculæ cor, mulier fœminæ, mutuo inter se amore pariter per omnem uitam concordes degent, Kiranides. Cornicis interiora assa si mulieri ignoranti dederis, ualde tẽ diliget, Idem.

¶ g. Si cui pedes dolent, cornicem capias illæsam, & posteriorem digitum dextri pedis cornicis abscinde à pede iuxta crus per puerum incorruptum: & ligans filum suspende uel circumnecte, cornicem uero terebinthino unguẽto uel oleo totam unge, & dimitte eam uiuam uolare. Digitum uerò eius (illigatum pelli ceruinæ) circũliga patienti pedi, &c. Kiranides: qui etiam uerba quædam concepta simul effari iubet.

¶ h. Coronidis in cornicem mutatæ fabulam prosequitur Ouidius Metam. 2. Leucippe, Aristippe & Alcithoe sorores, dictæ Minyades, mutatæ sunt, una in cornicẽ, altera in uespertilionem, tertia in noctuam, Aelianus Variorum lib. 3. Socrates Platonis inuidiam & improbitatem notans narrauit amicis in somnis sibi uisum Platonem in cornicem mutatum, caput suum inuadere & lancinare caluitium, Athenæus lib. 12.

¶ Cornix auis est augurijs & incantationibus apta, Albertus. Cornicem aiunt augures hominum curas significationibus agere, insidiarum uias monstrare, futura prædicere. Magnũ nefas hoc credere, Deum consilia sua cornicibus mandare, Isidorus. Obseruatũ est, ut minora auspicia semper maioribus cedant, licet priora sint; siquidem cornicis aut columbarum auspicia, aquila superueniente irrita fiunt, Alexander ab Alex. Auium uoces usque adeò uariæ sunt pro diuersis earum affectibus, ut earum uarietatis differentias omnes obseruare difficillimũ foret. itaq; cornicis & corui uarietatem augures aliquatenus obseruarunt, cæteris tanquam supra hominis captum differentijs relictis, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Oscinum tripudium (augurium) est quod oris cantu significat quid portẽdi cum cecinit coruus, cornix, &c. Festus. Et rursus, Oscines aues Appius Claudius esse ait, quę ore canentes faciant auspicium, ut coruus, cornix, &c. Quid augur? cur à dextra coruus, à sinistra cornix faciat ratum? Cicero 1. de diuinatione. Φθονεραὶ γὰρ ὡς κρώζουσι κορῶναι, Aristoph. in Equitibus. Coruus uel cornix crocitans, uel quæuis auis augurifica, quid significet per duodecim signa Luna in eis existente, docet Augustinus Niphus libro primo de augurijs, tabula sexta. Vlpij Traiani imperium adueniens pleraq; mirifica denunciauerunt. in queis præcipuum, cornix è fastigio Capitolij Atticis sermonibus effata, Καλῶς ἔσται, S. Aurelius Victor. Aues nigræ inauspicatæ habebantur, ut cornix, coruus, bubo, Scoppa. Cornix ales est inauspicatæ garrulitatis, à quibusdam tamen laudata, Plinius. Inauspicatissima est fœtus tempore, qui accidit post solstitium, Idem. Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix, Vergilius Aegl. 9. Vbi Seruius, Augures, inquit, designant spatia lituo, & eis dant nomina, ut prima pars dicatur antica, posterior postica: item dextra & sinistra. Modo ergo cornicem ab amica ad sinistram partem uolasse dicit, & in caua ilice consedisse, quæ res agrorum damnum significabat per milites clamore gaudentes & litibus, sicut cornix etiam. Nam hæc auis & clamore lætatur & alias frequẽter inuadit, Sic ille. A dextra coruus, & à sinistra cornix uel picus, spem non ambiguam & ratum auspicium fecêre; Alexander ab Alexand. ex hoc Plauti nimirum in Asinaria, Picus & cornix est ab læua, coruus porrò ab dextera. Teq; nec lęuus uetet ire picus, Nec uaga cornix, Hor. Car. 3, 27. Cornicis per Iunonem immissæ augurium, cum Iason & Medea amantes cõuenturi essent, Apollonius describit lib. 3. Argonaut. De augurio ex cornice solitaria apparente, uide supra in D. ¶ Cornix non placuit Mineruæ: an quia garritu pluuiosæ nuncia lucis Dicar, & infelix omen habere putor? Siue quòd excerpam baccas pallenus oliuæ, Io. Vrsinus. Cornix inuisa Mineruæ dicitur, quòd prodidisset ei

tres filias Cecropis quæ Erichthonium in cista inclusum eis seruandum dederat, & ne inspicerent prohibuerat, ut prosequitur Ouidius lib. 2. Metam. In arce Coronæ urbis Messeniç Palladis simulacrum erat sub dio cornicem manu gestans, Pausanias. Corniscarum diuarum locus trans Tyberim erat cornicibus dicatus, quod in Iunonis tutela esse putabantur, Perottus. Rex Calechut cum cibum sumere desierit, mox sacerdotes quicquid dapum superfluit, in locum quendam transferũt, inq; nuda humo collocant: quo facto rursus & iterum manibus complosis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc unũ aluntur, hę enim signo huiusmodi assueuere. propterea ueluti tessera data ilico aduolant, regiasq; reliquias depascuntur. Has uolucres nefas est lædere. ob eam rem tutò uolitant quocunq; libuerit, Ludouicus Romanus 5. 3.

¶ Ne si forte suas repetitum uenerit olim Grex auiũ plumas, moueat cornicula risum, Furtiuis nudata coloribus, Horatius in epistolis 1. 3. ex apologo Aesopi. Vide in Graculo h. in prouerbio Aesopicus graculus.

¶ PROVERBIA. Cornicari, uide supra in a. ¶ Acanthida uincit cornix, prouerbium usurpatum Calphurnio in Bucolicis Aegl. 6. Nyctilon ut cantu rudis exuperauerit Alcon Astyle, credibile est ut uincat acanthida cornix, Vocalem superet si dirus aëdona bubo. ¶ Prouerbium, Tam rarum ac alba cornix, dictum est supra in B. ¶ Aquilam cornix prouocat, Vide in Aquila h. ¶ Domum cum facis ne relinquas impolitam, Ne forte insideat cornicans garrula cornix, Hesiodus in Operibus. Græci uersus hi sunt, μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν, μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. Proclus interpres (inquit Erasmus) admonet locum hunc bifariam accipi. quibusdam uideri monere poetam uti quisq; domicilium ante hyemem absoluẽdum curet, ne tum non habeat quo depellat frigoris molestiam. hyemem enim cornicis indicatam symbolo, uidelicet auis hybernæ. Alij putant significatum ædificium semel institutum non oportere imperfectum relinquere, ne uulgo risui sis: & qui pręterierint obloquantur carpantq; leuitatem tuam, qui quòd cœperis non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem uoluit indicare poeta, nempe auem garrulam & obstreperam, ut hinc etiam uerbum prouerbiale ductũ sit κρώζειν. At ipsi Proculo magis probatur, ut καθολικῶς accipiamus, unicuiq; negotio, quod semel instituerimus, finem idoneum imponendum, ut nihil omnino desideretur, & ubiq; connitendum ad perfectionem. Id quò longius auocabitur à simplici sermone, hoc uenustius fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne literarum studiũ deserat, sed laudabiliter institutis summam imponat manum, ne uulgo ludibrio sit quòd à bene cœptis destiterit, Hęc omnia Erasmus. Nos hoc insuper obseruauimus pro ἀνεπίξεστον aliàs legi ἀνεπίῤῥεκτον, quod Scholia exponũt ἀθυμίαστον ἢ ἀτελείωτον. ¶ Aliud noctua, aliud cornix sonat, Vide supra in Cornice D. ¶ Cornicum oculos configere, prouerbium de quo non satis liquet unde sit natum, ex apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora sumptum, Videtur autem perinde ualere quasi dicas, nouo quodam inuento ueterum eruditionem obscurare, efficereq; ut superiores nihil scisse, nihil uidisse uideantur. Effertur autem per ironiam. Fieri quidem potest ut cornicum uiuacitas & concordia huic adagioni locum fecerit: ut is uideatur cornicum oculos uelle configere, quisquis ea quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare ac rescindere conetur. Nec admodum absurdum, si quis in hunc modum accipiat, ut dicatur oculos cornicum cõfigere, qui perspicacissimis oculatissimisq; uisum adimat offundatq; tenebras: aut qui rem ipsissimam acu, quod aiunt, tangat, tantus uidelicet artifex, ut nõ solum scopum aut auem, uerum & ipsos oculos iaculo feriat, Sic Erasmus. apud quem pluribus leges quomodo Tullius & d. Hieronymus hoc prouerbio usi sint. Nec admodum diuerse, inquit, usurpauit Macrobius libro Saturnalium septimo, his uerbis: Et quia his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Eustathium, ut recepta contraria dispositione, quicquid pro uario cibo dici potest, uelit communicare nobiscum: ut suis telis lingua uiolenta succumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plausum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Prouerbium in M. Tullij oratione positum, Cornicum oculos configere, non tam enarrat Valla, quàm implicat, Cælius Rhodig. 25. 28. ubi ne ipse quidem huius prouerbij uim explicat, quamuis id se fecisse insinuet. ¶ Cornix scorpium, subaudi rapuit: Quadrat in hos qui parant eos lædere, unde tantundem mali sint uicissim accepturi. Quemadmodum cornix correpto scorpio, arcuata illius cauda uulnus accepit letale, perijtq;. de qua re extat Græcum epigramma Archiæ, quod Erasmus recitat, & carmine etiam Latino reddit. Atq; id (inquit idem Erasmus) in rebus humanis frequenter usu uenire solet, ut qui cepisse uideatur, ipse captus sit, Queamdmodum & Horatius, Græcia capta ferũ uictorem cepit. Cornix scorpium, parœmia in eos qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu, Cęlius ex Suida & Hesychio. Vide Emblema Alciati in fine historię Corui. Huic affine est illud, Coruus serpentem. ¶ Cornicibus uiuacior, prouerbium explicatum supra in C.

¶ Habent & Germani sua à cornice prouerbia, qualia sunt: Die kräe gehet jres hupfens nit ab. id est, Cornix suam claudicationem non deserit: de ijs qui nunquam mutaturi sunt ingenium, quicquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Eiusdem sententiæ est illud, Aethiops non dealbescit. Ein kräe beisset der anderen kein aug auß. id est, Cornix una alterius oculos morsu non excæcat. quo sensu illud effertur, Bestia nouit bestiam.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur in simulacrum Spei.

Quæ

Quæ tibi adest uolucris? cornix fidissimus oscen, Est bene cum nequeat dicere: dicit, Erit, &c.

¶ Aliud eiusdem sub titulo, Prudens magis quàm loquax.

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis, Inter aues sani noctua consilij.
Armiferæ merito obsequijs sacrata Mineruæ est, Garrula quo cornix cesserat ante loco.

¶ Aliud Concordia inscriptum, uel Concordiæ symbolum.

Cornicum mira inter se concordia uitæ est, Inque uicem nunquã contaminata fides.
Hinc uolucres hæc sceptra gerunt, quòd scilicet omnes Cõsensu populi stantque cadũtque duces:
Quem si de medio tollas, discordia præceps Aduolat, & secum regia fata trahit.

¶ Eiusdem Emblema quod inscribitur, Iusta ultio, de coruo scorpium rapiẽte, referam in Coruo h. quanquam prouerbium cornici eam historiam tribuat, ut supra dictum est.

DE CORNICIBVS DIVERSIS: ET PRImum de Cornice frugiuora.

COCIX Latinè uocatur auis, cornice maior, rostro magno & albo iuxta caput ubi sunt nares, ea carnes non gustat, & à quibusdam graculus uocatur, Germanicè **touch**, (lego **rűch**,) Albertus. Sed quòd Latinè cocix uocetur, sine authore scribit. omnino enim inusitata est hæc uox Latinis scriptoribus, coccyx quidem Græcis cuculum sonat. Vide in Cornice A. Graculum etiam nõ esse, ex graculorum historia facile conuincetur. Cornix quædam graniuora est, rostro albo, cætera nigra, hanc σπερμολόγον, id est frugilegam Aristotelis, Longolius esse coniecit, Turnerus. Spermolôgus, uulgò **ein roeck**, Longolius. Apud Anglos etiam, ut audio, rook uocatur hæc auis, rostro nõ planè nigro, sed posterius albicante, eodemque scabriore, unde nomen fortassis à Germanis impositum ab asperitate: in agris degens, non ut cornices propriè dictæ, quæ & carniuoræ sunt, circa domos & sterquilinia: in arboribus nidificans. Σπερμολόγος, κολοιῶδες ζῷον, Hesychius.

¶ CORNIX fera & syluestris, uulgò Germanis **Holkrãe**, maior reliquis. color ei partim cinereus ad albedinem uergens; partim fuscus, ut in capite & collo. alæ uarijs mixtim coloribus tinctæ, degit in syluis, Eberus & Peucerus.

DE CORNICE VARIA.

CORNIX uaria, quæ partim cinerea est; partim (nigra,) à Germania inferiore recedit æstate, & reuertens autumno manet per hyemem. sed à superiore Germania uersus meridiẽ nunquam recedit. Causa est, quia in inferiori parte Germaniæ sunt loca aquosa ex quorũ uaporibus aër hyeme temperatur. in superiori uerò est aer purissimus, & loca perquam alta, ad quæ æstate accedunt, Albertus. Cornix cinerea, σποδοειδής, Germanis **Schiltkrae, Nabelkrae**, Eberus & Peucerus. Est & marina quædam cornix, quam aliqui hybernam cornicem uocant, capite, cauda & alis nigris, cætera cinerea. an hanc aliquando uiderint Aristoteles & Plinius, dubito. nam de ea nusquam mentionem fecerunt, Turnerus. Cornices istæ in Heluetia nunquam nidificant, ut audio. migrant enim aliò. Ab Italis, ni fallor, mulacchiæ uel munacchiæ dicuntur. aues enim è cornicum genere sic uocari Alunnus author est. In huius nido reperiri fabulantur herbam uel radicem, quæ gestantem inuisibilem reddat: quod alij de corui nido nugantur: Vide in Coruo H. d. Audio hanc cornicem in Germania inferiori **Bundtekrãe** uel **Pundterkrãe** uocari, & in cibũ admitti: aduenire hyeme, ideoque pueros eis imprecari, **Pundterkrãe gott gãbe dir den range, Du bringst den kalten winter iñs lande.** Gallicè cornicem syluestrem dici, corneille sauage. **Eine Bundtekrãe macket gheinen winter.** id est, Cornix una hyemem nõ facit, prouerbium apud Vuestphalos celebratum: cui illud Græcorum respondet, Vna hirundo non facit uer. Est autem cornix (uaria) hyemis nuncia, & æstate ingruente auolat, Tappius.

¶ Cornix uaria (captam Decembri mense apud nos nuper obseruaui) dorso, uentre & collo cinereis est, (sed dorsum in medio etiam nigricantibus maculis distinguitur: à quibus fortè punctis & reliqua etiam colorũ uarietate, **Pundterkrãe** Germanis inferioribus appellatur,) cæteris partibus nigris, alis scilicet, cauda, capite, cruribus & colli parte inferiore. Sed hæ pleræque ita nigræ sunt, ut ad cœruleum siue Indicum colorem uergant. Mentum (hoc est, pars infra oculos & rostrũ) præ cæteris atrum est. Plumæ quædam sui generis, setiformes ferè, bonã rostri superioris partem ultra nares usque tegunt. In uentre dissectæ reperi quisquilias quasdam & cortices granorum quorundam, & substantiam quandam albam pinguem ex ijsdem forte granis concretã, & lapillos. In iecore fel nullum, siue quòd non habeat, siue quòd globo bõbardæ (quo interempta erat) uiscera essent confracta.

DE CORNICE AQVATICA ET MARINA.

MORPETENSES in Anglia cornicem aquaticam uocant auẽ, quæ sturno paulò minor est, corpore toto nigro, excepto uentre albo. Caudam habet breuiusculam, rostrum alcedone, (alcedo ei est ispida uulgò dicta) paulò breuius. Ante uolatum alcedonis (ispidæ) more crebrò nutat, & in uo-

latu gemit, uoce alcedonem ita refert, ut, nisi uideas, alcedonem esse iurares. Hanc apud Morpetenses in ripis fluminum, non procul à mari, uidi, aliâs nusquam. Pisciculis uictitat ut alcedones, Turnerus. Audio hanc auem apud nos quoque reperiri circa Limagum fluuium.

CORNIX Marina, κορώνη θαλάσσιος uel ἁλία & ῥιναλία, Homero etiam simpliciter κορώνη dicta, & alibi τανύγλωσσος, id est linguã exerens cognominata, Eustathio, Suidæ & Hesychio non alia quàm æthyia est, Arrianus distinguit. Vide supra in Aethyia statim post Mergum, & in Cornice H.a. Circa speluncã Calypsûs erat nemus, in quo & aliæ aues nidificabãt, τανύγλωσσοί τε (πλατύγλωσσοι, Schol.) κορῶναι εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλε, Homerus Odyss. E. id est cornices marinæ, piscari & pisces deuorare (hoc enim per marina opera intelligit poeta Eustathio) solitæ. Oceani Germanici accolæ Schyrkryen (forte quasi clamosas cornices, uel nomine per onomatopœiam facto) cornices quasdam appellant, quæ aquilam marinam (Ern dictam ab eis) sequuntur, & reliquias eius deuorant. Fulicæ quædam marinæ apud Frisios Marcol dictæ (nescio à marine an à mergo) cadaueribus uescuntur, & coruorum instar odio habentur: de quibus, num phalacrocoraces, aut potius cornices marinæ sint, inquirendum.

¶ Pyrrhocoracem, circa Athesin Germani uocant Steinkrae, id est cornicem rupium: quòd in rupibus degat & nidificet, eandem Anglus Eliota cornicem Cornubiæ appellat. ¶ In Lotharingia coruum syluaticum quem post Corui historiam describemus, cornicem marinam, corneille de meer, nominari audio. Multa enim rara & peregrina, uulgus marina uocitat.

CORVINO GENERI COMMVNIA QVAEDAM.

CORVINI generis aues (ὄρνιθες κορακοειδῆ) appello coruorum, cornicum, graculorum, & huiusmodi species. Coruini generis auibus robustum & prædurum rostrum est, Aristot. Minus Venere ualent, & rarò solent coire, Idem. Ex his corui & cornices coniugia seruant. Gregatim degunt ferè. Corui & cæteræ omnes coruini generis aues, præter cornices, pellũt nidis pullos ac uolare cogunt, Plin. Curant pullos diu etiam postquam euolauerint è nidis, comitantur enim uolantes & pascunt, præcipuè cornix: deinde cocix (sic ipse uocat ineptè) quæ maior est cornice, rostro albicante, uulgò ein Rüch: & monedula, & plura alia auium genera his similia, Albertus in Aristot. de hist. anim. 6, 6.

DE CORVO.

A.

CORVVS est auis maior & perfectior in suo genere, Albert. Complectimur autem coruini generis appellatione (ut Aristoteles nominat) coruum, corničē, & monedulam siue graculum. Cornix & coruus congeneres sunt, Theon Scholiastes Arati. Coruus & graculus eiusdem generis sunt, Crescentień. ¶ Hebræis coruus oreb, ערב, dicitur: pro qua uoce Deuteron. 14. Chaldæus trāstulit ערבא, ureba: Arabs, גראביב, gerabib: Persa, כלך, calak: Septuaginta κόραξ: Hieronymus, coruus. Videtur autem (ut doctus quidam apud nos conijcit) omne genus coruinum hoc uocabulo indicari, ut præter coruum, cornix, graculus, pyrrhocorax, &c. nam Deuteron. 14. legitur, Omnis coruus iuxta genus suum. Orebim, id est corui, numero plurali, Leuit. 11. Psalmo etiam 147. & Esaiæ 34. pro oreb coruus à Græcis & Latinis redditur. Regiel algerab, pes coruinus, herbæ nomen apud Auicennā 2. 568. Sed Bellunensis in Glossis Auicennæ Monchar algorab, rostrum cornicis transfert. Syluaticus gorab coruum uertit. conciliari possunt, si gorab uel oreb, generis uocabulū esse dicamus. Alchorab, id est coruus, initio hyemis parit quatuordecim diebus, &c. Albertus ex Auicēna. Verū Aristoteles id de alcyone scribit, quod & Albertus agnoscit: sed forte, inquit, Aristoteles de coruo marino sentit, ut alcyon à coloris similitudine hoc nomen tulerit. Sed in hoc etiam errat, neque enim alcyon nigra est auis. Rursus alibi idem Albertus, Coruus abka (inquit) est coruus communis magnus: hunc miluum interimere scribit, ubi Aristoteles habet, non coruum, sed cornicem occidere tapynum, de hist. anim. 9. 1. Pes alacona, id est pes corui, Syluaticus. ¶ Coruus apud ueteres Græcos κόραξ, hodie uulgò κόρακας dicitur. Italicè coruo uel corbo. Hispanicè cueruo. Gallicè corbeau. Germanicè Rapp uel Rab, quæ uox ab Hebraica orab uel gorab facta uideri potest per aphæresin. Flandris, Raue. Anglicè a rauen, uel crowe, quanquam & cornicem sic interpretatur Eliota. Illyricè, hawran.

¶ Albertus cornicem alibi cum coruo, alibi cum monedula confundit, Auicennæ interpretem barbarum sequutus. Idem coronen, id est cornicem, Græcæ linguæ ignarus coruū interpretatur.

¶ Corui ueri & maiores Germanicè (Saxonicè) dicuntur Kolckraben à sono uocis, qui pullos per quadragesimam excludunt. altera species corui à Saxonibus dicitur Cornacken, quæ æstate circa solstitium excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen: Coruus maturis frugibus oua refert, Christoph. Encelius.

B.

Theophrastus tradit in Asia inuectitios esse coruos, Plinius. In Cranone Thessaliæ duos tantum coruos in ciuitate esse dicunt: qui cum pullos ædiderint, discedant, & alios duos ex se genitos relinquant, Aristot. in Mirabilibus & Plinius. Hęc apud Eustathium Crannon nī. duplici scribitur, ciuitas quæ aliâs Ephyre. Cranon in Thessalia, ut Hecatæus inquit, oppidum iuxta Tempe, ubi nunquam plures duobus corui sunt. Fuit & in Epiro Cranon, &c. Hermolaus in Pliniū. ¶ Coruus maior est cornice, Turnerus. In Aegypto minores quàm in Græcia fiunt, Aristot. ¶ Coruus auis est nigerrima, Perottus. Totus est niger, rostro & corpore ualidis, Albertus. Corui pennæ per magna frigora interdum albicant, Aristot. Et alibi, Iam perdix uisa est alba, & coruus, &c. Arcesilao regnante apud Cyrenæos coruus albus apparuit, de quo triste oraculum ferebatur, &c. Heraclides in republica Cyrenæorum. Coruus albus de raris inuentu dixit Iuuenalis hoc hemistichio, Coruo quoq; rarior albo. Ammianus in Epigrammate, Θᾶττον ἔην λευκὸς κόρακας πτηνάς τε χελώνας εὑρεῖν. Id est, Aut albus coruus prius, aut testudo uolucris Inuenietur. Galenus libro de naturalibus facultatibus primo, Itaq; Lycus (inquit) dum palàm est eum neq; uera loqui, neque eadem cum Erasistrato, similis uidetur albo coruo, qui nec ipsis coruis admisceri posit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conueniet in hominem sui ingenij & alienum à sensu communi. Sunt enim quos pudet usquam cum quoquam consentire, quasi nihil uerum sit, nisi diuersum sit, Hæc Erasmus in Prouerbijs. Phœnices in Rhodo ciuitatem Achęam obtinebant duce Phalantho. eam cum Iphiclus Gręcorum dux obsideret, obsessi negligentiores erant, quòd nunquam futurum sperarent se expugnatum iri, propter oraculum quo eis promittebatur ciuitatem tandiu in eorum potestate futuram, donec corui albi & in crateribus pisces apparerent. Hoc cognito Iphiclus, capto cuidam Phalanthi familiari qui ex urbe aquatū prodierat, persuadet ut pisciculos ex proximo illic fonte captos in urna secum deferret, & eos in craterem è quo uinum Phalantho miscebatur, immitteret. Id ita factū est, eodemq; tempore Iphiclus coruos aliquot gypso illitos dimisit. His uisis Iphiclus territus, & oraculo iam satisfactum existimans, conditionibus ab Iphiclo acceptis urbem tradidit, &c. Athenæus lib. 8. In ueteribus memorijs obseruatum, Bœotia Thracum impetu, & bellico furore deuastata, redditum ijs, qui stragibus superfuerant, ex intimo specu oraculum, Ibi sedem firmaturos, ubi coruos albentes conspicati forent. Id uerò in Thessalia mox factum ad Pagæaticum sinum. Illorum nanq; oblati aspectibus sunt, Soli qui dicebantur sacri corui, quos uino madentes pueri gypso litos emiserant, Cęlius. Eadem historia copiosius ex Erasmi Chiliadibus recitabitur infra in Prouerbio, Ad coruos. Fabula corui ex candido in nigrum mutati, describitur ab Ouidio Metam. lib. 2. fingit autem ab irato Apolline colorem atrum ei inductum, quòd in causa fuisset ut Coronidem (quæ Aesculapium ex eo conceperat) nunciato ipsius cum iuuene Aemonio cōcubitu,

subita ira commotus sagitta conficeret. Vide Higinum in Hydra. Ipsi apud Alphonsum Siciliæ regem, dum Neapoli sub Callisto pontifice essemus, uidimus coruum ei à rege Britanniæ missum, miro candore cōspicuum, Perottus. Olaus Magnus scribit in regionibus Septentrionalibus quibusdam coruos albos abunde conspici. Monedulas iam uidimus propter frigus regionis nasci albas, & similiter coruos: figura quidem indicante eas uerè esse de specie monedularum & coruorum, Albertus. Coruum album in Noruegia uidere raritas nulla est, Gybertus Longolius. Io. Carus qui cum Hispanis in nouum orbem nauigauit, albos coruos & merulas istic se uidisse adserit, Idem. Coruus dealbabitur, ut quidam (nugator, ut uidetur) nobis retulit, si ouum corui pinguedine uel cerebro felis illitum, gallinæ albæ loco frigido incubandum supponatur. ¶ Coruum uiridem ex India aduectum Monaci (quod oppidum est Bauariæ) nuper sibi uisum quidam nobis retulit. Coruus ætatis initio minus nigricans est, quum cœlesti rore pascitur, ut scribit Cassiodorus & propheticus perdocet psalmus, Cælius.

¶ Coruini generis auibus robustum & prædurum rostrum est, Aristot. aptum scilicet ad frangendum cibum & ad pugnandum, Albertus. Qui nasum habent aduncum à fronte statim, (ῥῖνα ἐπίγρυπον ἀπὸ τοῦ μετώπου εὐθὺς ἀγομένην,) impudentes sunt, instar coruorum, Aristot. in Physiog. Quibus oculi lucidi sunt, (στιλπνοί,) ij libidinosi (λάγνοι) habentur, ceu qui gallos & coruos hac parte referant, Ibidem. ¶ Coruus pro ingluuie gulam habet patentiorem propius uentriculum, Aristot. Aues quædam carent sinu illo in quem ex gutture demittunt concoctione maturata, sed gula patentiore utuntur, ut graculi, corui, Plinius. ¶ Coruis, alijs uentri, alijs intestino fel iungitur, Aristot. Fel renibus, & parte tantum altera iungitur intestino, in coruis, coturnicibus, &c. Plinius.

C.

Cornix ac coruus insigniter aquis oblectantur, ut Theon Arati interpres scribit. nam cum earum alitum corpora admodum sicca sint, humentia expetunt. quin & solitudinis amicum animal coruus est prouerbio suffragante, βάλλ' ἐς κόρακας, Cælius. ¶ Corui carniuori sunt. Frequenter cibos uenantur, sed carne morticina, hoc est animalis per se mortui uescuntur, ut uultures & aquilarum genera, Grapaldus. Cadaueribus uescuntur, Scholiastes Aristophanis & Author de nat. r. Hinc prouerbium Βάλλ' ἐς κόρακας: & illud Horatij epistola 7. Non pasces in cruce coruos. id est, non suspenderis. Delphini cum pompylum gustauerunt, inefficaces stupidiq́ue redditi fluctu in littora eijciuntur, ubi à coruis gauijsq́ue cæterisq́ue maritimis auibus exeduntur, Aelianus. Terra tenera est (ut Cato uocat) colore pulla, temperatæ ubertatis, mollis facilisq́ue culturę, &c. quam recentem exquirunt improbæ alites uomerem comitantes, coruiq́ue, aratoris uestigia ipsa rodentes, Plinius. Corui & cornices multiplici cibo utuntur, omnibus cadaueribus inhiant, uniuersisq́ue seminibus insidiantur, fructus arborum persequuntur, Macrobius. Coruus ætatis initio minus nigricans est, quum cœlesti rore pascitur, ut scribit Cassiodorus & propheticus perdocet psalmus, Cælius. Nos corui pullum aliquando nutriuimus carne cruda, pisciculis, & pane ex aqua madido. ¶ Coruus quòd æstiuo tempore alui relaxatione se laborare planè sciat, idcirco ab humidis cibis se continet, Aelianus. at Simocatus non ab humidis cibis, sed à potu coruū æstate abstinere tradit propter uentris profluuium. Apud Ouidium secundo Fastorum Phœbus coruo minatur: At tibi dum lactēs hærebit in arbore ficus, De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ. Siti ægrescit antequā fici coquantur autumno. Quandiu ficus concoquuntur negatur bibere posse, quòd guttur habeat pertusum illis diebus, Higinus. Ebrietatem quoq́ue sentit, ut dicam in E. ¶ Merdas albas coruorum Horatius dixit Serm. 1. 8.

¶ Coruus auis est ualde clamosa, Albertus. Alitum pleræq́ue à suis uocibus nominantur, ut cuculus, coruus, Varro. Coruus crocitat, Author Philomelæ. A corui uoce fit factitium uerbum croco, à quo crocito. Inde uerò crocatio & crocitatio deducuntur. item crocio, à quo crocitus quartæ declinationis. Simul radebat pedibus terram, & uoce crocitabat sua, Plautus. Nonius eundem Plauti locum ex Aulularia citans, pro crocitabat legit crocibat. Crocitum (inquit idem) propriam coruorum uocem ueteres esse uoluerunt. Et rursus, Crocire cum sit coruorum, Plautus Aulularia cantare eos dixit. Crocatio, coruorum uocis appellatio, Pompeius lib. 3. Mutant cum tempestatibus unà raucisonos cantus cornices, coruorumq́ue greges, Lucretius. Coruus auis clamosa nihil aliud sonare nouit quàm cras, cras: diuersas tamen uoces format, scilicet sexaginta quatuor ut dicit Fulgentius, Author libri de nat. r. Maxime omnium auium multos clāgores & uarias uoces fundit. nam institutus cum humanam uocem mittit, tum eius locutio alia quædam est ludentis, alia longè seriò agētis. Si enim quod pertineat ad deum agit, hic tibi sacrum quippiam & diuinationis plenum loquitur, Aelianus. Cicuratus aliquando loquitur, Albertus. Et rursus, Voces hominum imitatur, & cantus auium domesticarum. Vide infra in Psittaco ex Plutarcho. Corui loqui & salutare addiscunt, ut pluribus recitabitur mox in D. Ouantes gutture corui, Vergilius 1. Georg. Corui singultu quodam latrantes, seq́ue concutientes, si continuabunt, uentos portendunt. κράζειν aut κρώζειν uerba apud Græcos dicuntur de uoce cornicis aut corui (per onomatopœiam) propter asperitatem uocis quam ædunt, Varinus in ἔκλαγξα. Κρώζει ὁ κόραξ, ἡ δὲ κορώνη κράζει, Idem. Vide supra in Cornice C. ¶ Cur animalia quædam mutantur, alia non? ut coruus qui semper incommutabilis persistit. An quorum natura uincere perdomareq́ue humorem non potest, ut auium, quæ uesi

cam

cam quoq; nullam ob eam rem obtinent, hæc nusquam mutari possunt? Aristoteles problematum 10.8. Coruus & pica pennas suas paulatim mutant, accipitres uerò uno tempore pariter, Albert. ¶ Noctuæ & corui (κόρακες, sed uideo erratum esse ac legendum nycticoraces) interdiu non uident, Athenęus lib. 8. tanquam ex Aristotele in epistola Epicuri. ¶ Coruus ante tempus uernum (semper Martio mense) oua parit & fouet, ante tonitrua, Albertus. Et rursus, Coruus coit, parit & nidificat mense Martio, timẽs, ut dicunt experti, tonitruum. hoc enim aiunt oua eius perdere. Corui mares non coëunt cum fœminis, priusquam cantu quodam ceu nuptiali & hymenæo eas demulserint. hæ uerò maribus ita conciliatæ, admittunt, Oppianus lib. 1. de aucupio. Coruinæ speciei aues minus Venere ualent, & rarò solent coire, Aristoteles. Albertus hoc de gracocenderon aue scribit, nempe omnium minimè eam coire, & semel tantum anno, sed apparet eam uocem corruptam à Græca κορακοειδὲς, quæ coruinum genus significat, non unam aliquam auem. Coruum uulgus, ut Plinius scribit, ore parere & coire arbitratur: ideoq; grauidas si ederint coruinum ouum per os partum reddere atq; in totũ difficulter parere si tecto inferantur. Aristoteles negat, sed exosculationem illam in ijs esse, qualem in columbis sæpe cernimus. Sunt qui coruos & ibin (inquit Aristot. de generatione anim. 3.6.) ore coire opinẽtur: inter quadrupedes etiam mustelam ore parere. Hæc enim & Anaxagoras, & alij quidam naturales authores scribunt simpliciter ualde & inconsideratè: qui in auium genere ratiocinatione illa falluntur, quòd rarò coruorum coitus cernatur, rostrorum coniunctio sæpenumero, quæ omnibus id genus auibus solita est. quod in monedulis, quas mãsues alimus, planum est. genus etiam columbinum hoc idem facit. Verum hæc, quoniam coire quoque uisuntur, ea fama caruerunt. coruinum genus libidinosum non est, quippe quod parum fœcundum sit. coire tamen id quoq; uisum est. Sedenim non cogitasse quemadmodum semen per uuluam deueniat ad uentriculum, qui semper quod ingestum est concoquat, ut patet in cibo perficiendo, absurdum omnino est. Vuluas autem id quoq; auiũ genus, & oua habere cernitur iuxta septum, Hæc Aristot. Albertus hunc locum enarrans, Auicenna (inquit) diligentius cõsiderans, scribit se uidisse coire duos coruos non aliter quàm aliæ aues coëunt. rarò autem in hominum conspectu coëunt corui. itaq; multi cum uident eos oscula inter se conferre, coire putant. Mihi uerò uidetur has aues forte ante lucem uel in crepusculo coire, quo tempore ab hominibus non uidentur, nec obseruatur eorum coitus, Sic ille. Corui pariunt cum plurimum quinos. Ore eos parere aut coire uulgus arbitratur. Ideoq; grauidas, si ederint coruinum ouum, per os partum reddere: atq; in totum difficulter parere, si tecto inferantur. Aristoteles negat, nõ hercule magis quàm in Aegypto ibim: sed illam exosculationem quæ sæpe cernitur, qualem in columbis esse, Plinius. Multæ aues ore cõcipiunt & coëunt, ut corui, exosculatione facta, ut fit in columbis: licet hoc negat Aristoteles, nec ego multum adfirmo, quia non uidi coëuntes. coëunt enim corui circa æquinoctium uernum, loquor de ueris & magnis coruis, qui à sono uocis Kolckraben dicuntur, & per quadragesimam excludunt pullos & fouẽt. nam ipse aliquoties in Saxonia circa festum paschatis illorum pullos uidi & habui. Altera uerò species corui, quæ dicitur à Saxonibus Corracken, æstate circa solstitium excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen: Coruus maturis frugibus oua refert. Et potest fieri ut corui isti ueri ore coëant in frigore. nam si uulgari modo auium coirent, frigus semen unà incidens in matriculam corrumperet. & profecto ea species quæ templa incolit, monedula dicta, ore coit tẽpore uerno, Christophorus Encelius. qui & bonosas & urogallos (ut in illarum auium historia recitaui) & omnes ferè gallinas syluestres ore coire scribit: cui fidem habeat qui uoluerit, mihi sanè non persuaserit: & friuola est ratio, quòd coruos in frigore ore coire scribit, ne cum semine irrumpens in matriculam frigus id corrumpat. cur enim non eandem ob causam cæteræ etiam animantes quæcunq; hyeme coëunt ore coëunt? uel quomodo frigus non etiam per os irrumpere æquè ac in matricem posset, cum multo amplior hic meatus sit? Sed his in rebus ubi an sint affirmare non possumus, cur sint inquirere stultũ est. Coruũ ore coire & parere uulgus arbitratur, ad quod respiciens Epigrammatarius poëta in Apophoretis scriptum reliquit: Corue salutator, quare fellator haberis? In caput intrauit mentula nulla tuum, Grapaldus. Parit coruus quatuor & (aut) quinque, Aristot. Et alibi, Non modo bina, ut aliqui uolunt, parit, uerumetiam plura. Incubat autem uiginti diebus, & pullos nido expellit. quod idem & aliæ complures uolucres faciunt. quibus enim partus numerosior est, unum sæpe eijciunt, Aristot. tædio nutriendi, Albertus. Quinos aliquando parit coruus, Plinius. Fœminæ coruorum oua solæ incubant, & mares eis escas administrant, Author libri de nat. rerum. Coruus turres incolit, in quibus etiam nidificat, Idem. Pulli coruorũ septem diebus absq; ulla cibi alimonia degere feruntur. septima uerò die nigrescunt, Idem. Pulli coruorum, ut fertur, antequam nigrescant à parentibus utcunq; neglecti, inedia affecti, huc illucq; uagantur in nido, & ciborum expectant aperto ore subsidium. Vnde etiam scriptum est, Iob. 38. Quis præparat coruo escam? &c. Sed cum nigrescere illi cœperint, tanto eis alimenta præbenda coruus ardentius requirit, quanto illos alere diutius distulit, Gregorius in Moralibus. Sunt qui non à matribus pullos coruorum nuper natos, sed à muscis præteruolantibus ali putent. Plinius dicit coruos obliuiosos esse, & plerunq; minimè ad nidos suos reuerti: sed quadam ratione naturæ congerunt ad suos nidos quæ uermes possint creare, ex quibus relicti eorum pulli alũtur interdum. Horum obliuionem probat etiam ex rebus, quas quum absconderint, derelinquunt, Seruius in primũ Georg. ¶ Aues

quæ in urbibus ſolent præcipuè uiuere, ſemper apparent, nec loca mutant aut latent; ut coruus & cornix; Ariſtot. Corui toto anno manent, Demetrius Conſtantinop. ¶ De diuturnitate uitæ corui, leges quæ ſcripſimus in Cornice C. Retulit mihi quidam fide dignus, coruos à temporibus quorum non extat memoria, hoc eſt amplius annis centum, in turri quadam manſiſſe apud ciuitatem Galliæ quæ Coruatum uocatur: & quotannis pullos nutriuiſſe: & quanquam ſubtraherentur illi locum eam ob cauſam non mutaſſe, Albertus. ¶ Coruus ab æſtate in autumnum morbo conflictari dicitur, Plin. Aeſtiuo tempore potu abſtinet; quòd tum ſcilicet alui profluuio obnoxius ſit, ut ſuperius hoc in Capite ſcripſimus. Siti ægreſcunt, antequã fici coquantur, autumno. ¶ Coruus erucæ ſemine occiditur, Aelianus. Eruca coruum interimit, Philes.

D.

Moſes Iudæis coruum in cibo prohibuit, improba ingenia & animos tenebroſos hoc interdicto traducens, Procopius. Coruos obliuioſos eſſe, ex Plinio & Seruio ſcripſi ſupra in D. Coruus cicuratus furatur multum aliquãdo coartata per comminationem, (apparet locum eſſe corruptum,) Albertus. Coruus natura procliuis eſt ad furtum, ut experientia Erfordiæ docuit, ubi coruus cicur paulatim de menſa in quã pecuniæ iacere cõſueuerant, in hortum uicinum ſub lapidem numos aliquot, qui pretio quinq; uel ſex florenos æquabant, abdidit, Obſcurus.

¶ Coruus longæuus citiſsimè fit domeſticus, Author libri de nat. rerum. Aegyptij corui, Nilum accolentes, nauigantibus quaſi ſupplices eſſe uidẽtur, ſibi quippiam largiri efflagitantes. quòd eis ſi quid dono detur, petere ceſſantes, nihil moleſti amplius ſunt: ſin autem horũ quæ poſtularint nihil impetrauerint, in nauis roſtro inſidentes, inſequuntur nautas, funes arrodunt, ac uincula conſcindunt, Aelianus. ¶ Tempore quo apud Pharſala hoſpites Mediæ periere, corui locis Athenarum Peloponneſiq; defuerunt, quaſi ſenſum haberent aliquem, quo inter ſe rerum euenta ſignificarent & mouerentur, Ariſtot. Scientiſsimus eſt mutationũ aeris nuncius, &c. ut in E. dicetur. Quantum cum ſterili ferax ager differat, planè noſcunt: in uberrimo enim gregatim feruntur, per ſterilem agrum & infructuoſum bini uolare aſſolent, Aelianus. Locis arctioribus, & ubi non ſatis cibi pluribus ſit, duo tantum incolunt: & ſuos pullos, cum iam poteſtas uolandi eſt, primum nido eijciunt, deinde regione tota expellunt, Ariſtot. Corui robuſtos fœtus ſuos fugant longius. itaque paruis in uicis non plus bina coniugia ſunt: circa Cranonem quidem Theſſaliæ ſingula perpetuò: genitores ſoboli loco cedunt, Plinius. Tradendum putauêre memoriæ quidã, uiſum coruum per ſitim lapides congerentem in ſitulam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, ſed quæ attingi non poſſet: ita deſcendere pauentem, expreſsiſſe tali congerie quantum poturo ſufficeret, Plin. Corui Libyci ſeſe inclinantes roſtrorum aduncitatem quoad poſſunt in uaſa intrudunt, atque inferunt, quæ homines ſitis metu aquæ compleuerant, ac (ne rumperentur) ſupra tecta ad ſeruandum aëris beneficio aquam poſuerant. itaq; potione fruuntur. Cum aquam deficere uident, calculos ore & unguibus apportantes, in uaſa inferunt: atque calculi quidem in fundũ detruduntur, ac deſident, aqua uero de uaſis fundo ex ſubſidẽtium occupatione calculorum alleuata, ſuperiorem uaſis uacuitatem replet: qua ſolerti machinatione corui aquam contingentes, potione referciuntur: non ignorantes, quæ ſunt penitius in media philoſophia recõdita atq; abdita, unum & eundem locum duo corpora capere non poſſe, Aelian. Idem hoc coruos in Africa facientes uiſos ſibi Ariſtotimus refert apud Plutarchum in libro Vtra animalium, &c. Reddatur & coruis ſua gratia, indignatione quoq; populi Romani teſtata, non ſolum conſcientia. Tiberio principe ex fœtu ſupra Caſtorum ædem genitus pullus, in oppoſitam ſutrinam deuolauit, etiam religione cõmendatus officinæ domino. Is mature ſermoni aſſuefactus, omnibus matutinis euolans in roſtra, in forum uerſus, Tiberium, deinde Germanicum & Druſum cæſares nominatim, mox tranſeuntem populum Rom. ſalutabat, poſtea ad tabernam remeans, plurium annorum aſsiduo officio mirus. Hunc ſiue æmulatione incitatus manceps proximæ ſutrinæ, ſiue iracundia ſubita, ut uoluit uideri, excrementis eius impoſita calceis macula, exaninauit, tanta plebei cõſternatione, ut primo pulſus ex ea regione, mox & interemptus ſit, funusq; innumeris aliti celebratum exequijs, conſtratum lectum ſuper Aethiopum duorum humeros præcedente tibicine, & coronis omnium generũ, ad rogum uſq; qui conſtructus dextra uiæ Appiæ ad ſecundum lapidem, in campo Rediculi appellato fuit. Adeo ſatis iuſta cauſa populo Romano uiſa eſt exequiarum ingeniũ auis, aut ſupplicij de ciue Romano in ea urbe, in qua multorum principum nemo deduxerat funus; Scipionis uero Aemiliani poſt Carthaginẽ Numantiamq; deletas ab eo, nemo uindicauerat mortem. Hoc geſtum M. Seruilio. C. Ceſtio Coſſ. ad v. kalend. Aprilis, Plinius. Exprimit coruus ſermonem humanum miro modo. cum ex Actiaca uictoria reuerteretur Auguſtus, occurrit ei inter gratulanteis quidam, coruum tenens, quem inſtituerat proferre hæc uerba: Aue Cæſar uictor imperator. Miratus Cæſar tam officioſam auem, uiginti millibus eam emit, (hoc eſt quingentis aureis ſolatis, Robertus Cenalis) multasq; præterea ſimileis comparauit. Quo exemplo motus pauper ſutor inſtituere ipſe quoq; aggreſſus eſt coruum ad parem ſalutationem, ſed impendio exhauſtus ad auem nõ reſpondentem dicere ſolebat, Opera & impenſa perijt. Cœpit tamen aliquando coruus optatam ſalutationem exprimere, ac forte audita, dum tranſiret Auguſtus, reſpondiſſetq;, Satis talium ſalutatorum habeo domi, ſuperfuit coruo memoria, ut et illa, quibus dominum querentem ſolebat audire, uerba ſubiungeret, Opera & impenſa perijt. Ad quod

ſubridens

subridens Cæsar, emi auem iussit quanti nullam aliam emerat, Perottus. Vide Macrobium libro 2. Saturn. cap. 4. Corui loqui & salutare discunt: Vide supra in C. ¶ Columbæ coniugium inter se mutuum seruant fidum ad mortem usq; : & altero defuncto coniux alter uiduus permanet, quod idem corui etiam faciunt, Athenæus ex Aristotele. Fœtus suos nutritos, & ætate procedente firmos, acriter insectantur nidoq; expellunt. Quamobrem filij coruiculi deinde ea quæ sunt ad uiuendum necessaria inquirunt, genitoresq; suos minime alunt, Aelianus interprete Gillio. Corui pullos suos cum iam potestas uolãdi est, primum nido ejciunt, deinde regione tota expellunt, Aristot. Coruus iam ætate affecta cum pullos alere non potest; seipsum eis cibum præstat, hi autem comedunt patrem: unde prouerbium esse natum ferunt, Mali corui malum ouum, Aelianus: alij aliam huius prouerbij originem adferunt, ut in h. referemus. ¶ Corui nidis suis (agnum, id est) amerinam (ἄγνον ἔγκαρπον, Philes) imponunt amuleti gratia, Aelianus.

¶ Coruus tauro & asino aduersarius est: quippe qui aduolans feriat, & eorum oculos laceret, Aristot. & Aelianus. Coruus uulpi amicus est, pugnat enim cum æsalone, unde fit, ut huic cum ab illo percutitur, auxilietur, Aristot. Aesalon parua auis, oua corui frangit, cuius pulli infestantur à uulpibus, inuicem hæc catulos eius ipsamq; uellit, quod ubi uiderint corui, contrà auxiliantur uelut aduersus communem hostem, Plinius. Si quod animal coruus contra uulpem pugnare animaduerterit, subsidio ei uenit, amicitia adductus quæ illi cum uulpe intercedit; atq; ulciscitur, Aelianus. Sed non ueram amicitiam inter coruum & uulpem intercedere, ex Alberto & Auicenna recitauimus in Vulpe D. Lepus coruorum & aquilarum uocẽ metuit, & aduersus harum auium insidias in dumeta se abdit, Aelianus. In regione quadam ad Septentrionem remota capita coruorum (liber Germanicus habet aquilarum, quod placet) præsidi regionis pro tributo adferuntur, in signum occisæ auis noxiæ quæ illic agnos & oues interimit, Olaus Magnus. Coruus occiso (à se & gustato, Solinus) chamæleonte; qui etiam uictori nocet, lauro infestum uirus extinguit; Plinius. ¶ Miluus & coruus hostes sunt, Aelianus. Miluo est quoddã bellum quasi naturale cum coruis, Cicero 1. de Nat. Coruum miluus impugnat, eripit enim miluus à coruo quicquid tenet, ut qui & unguibus sit præstantior & uolatu, ita fit, ut eos quoq; uictus ratio faciat inimicos, Aristot. Coruus & miluus dissident, illo præripiente huic cibos, Plinius: ac si coruus miluo præripiat, ut Perottus etiam scripsit, his uerbis, Coruus miluo uolanti præripit escas. Ego cũ Aristotele & interprete eius Gaza, potius dixerim miluum coruo præripere. Ictinos (inquit Albertus, quanquam codex eius impressus perperam habet acrinoz & lartinoz) paruum genus est milui, quod uocatur apud nos miluus risus, non rapit oua uel pullos coruorum, sed potius quod inuenit de cibo præparatum, coruo extorquet, eoq; pugnat cum ipso. nam robore unguiũ & uolatu pernice coruo præstantior est. Præteritis temporibus (inquit Niphus) apud Apuliam ingens bellum annotatum est inter coruos & miluos, quod tribus diebus noctu diuq;, ut fuit narratum perdurauit: ubi tandem milui superati fuerunt. Et non multo tempore pòst in eadem regione non defuit bellum acerrimum inter Hispanos & Gallos: ubi Gallis superatis, interficitur prorex Gallorum. ¶ Mutuo uterq; in alterũ odio pelagius accipiter & coruus flagrant, Aelianus. ¶ Falconum & coruorum prælium ex Aenea Syluio descripsi in Falcone D. ¶ Percnopterus aquila degener est, & à coruo etiam uerberatur, Aristot. & Plinius. ¶ Pugnam ciconiarum & pelecanorum, aduersus cornices, coruos, uultures, aliasq; carniuoras, descripsimus in Ciconia C. ex Kiranide. ¶ Pugnãt coruus & chlorio (aliàs chloreus) noctu inuicem oua exquirentes, Plinius ex Aristotele de hist. anim. 9. 1. ubi Græcè legitur, πίπρα καὶ χλωρεύς, Gaza uertit pipo & lutea. pipram autem Aristoteles alibi dryocolapten, id est picum nominat. Choretes (uox corrupta pro chloreus) contra coruos pugnat, Albertus. Turturem chloreus odit, chloreum coruus, Philes: qui in omnibus Aelianum sequitur. atqui Gillius ex Aeliano aliter, Cum turture coruus & circus inimicitias gerunt, & turtur uicissim hostili odio ab utroque dissidet. ¶ Coruum aliquando alaudam iuuenem deuorasse obseruauimus, Albertus. ¶ Coruus interdiu præualet, bubo nocte, & uicissim alter alterius oua uorat, Author libri de nat. rerum, sed Aristoteles hoc de cornice & noctua scribit. uide in Cornice D.

¶ Apud Celtas aiunt pharmacum (herbam uenenosam) esse xenicũ dictum, quo citissima mors inferatur. eo sagittas inficiunt. aduersus hoc inuentum ferunt remedium corticẽ quercus, (Dioscorides hoc remedium contra toxicum commendat.) alij folium quoddam (herbam quandam) diuersum, quod coracium (κοράκιον) nominent, eò quòd corax, id est coruus ab eis obseruatus sit, qui cum xenico gustato periclitaretur, quæsito hoc folio deuoratoq; conualuerit, Aristot. in Mirabilibus. Videtur autem mihi xenicum illud non aliud esse quàm uenenosissima herba, tota hodie dicta: & coracium quę antitora nominatur, de quibus copiosè docui in Lupo a. ¶ Cadente fulmine corui ex sua natura lumen ferre (forte, fugere) uidentur, Hermolaus Barbarus.

E.

Corui quomodo reti capiãtur, Crescentiensis docet lib. 10. cap. 20. Item corui & cornices quomodo inuiscentur, eiusdem libri cap. 27. ut iam supra in Cornice scripsimus. Vidi ego canem spatio horæ interijsse, qui carnes nucis uomicæ puluere aspersas deuorârat. corui etiam eiusmodi carnes comedentes, per breue spatium uolantes decidunt, Brasauolus. Corui & canes herba œnutta deuorata inebriantur. & sic inebriati corui etiam capiuntur, Athenæus ex Aristot. lib. de ebrietate.

¶ Traditur ingruentis mali certissimum haberi præsagium, ubi exercitum uultures insequantur. coruos equidem ipsum hoc quandoq; factitasse compertum est, Cælius.

¶ Coruus scientissimus est mutationis aëris nuncius: & alia crocitationis uoce præsagit auram tranquillam, alia tempestatem, Author libri de nat. r. Mutant cum tempestatibus unà Raucisonos cantus cornicum secla uetusta, Coruorumq; greges, ubi aquam dicuntur & imbres Poscere, & interdum uentos aurasq; uocare, Lucretius. Κόραξ ὀμβρήεντα κρώζων, Nicander, id est, Coruus pluuiam crocitando præsagiens. Cornix & coruus, eiusdem generis aues, cum corpore admodum sicco sint, plurimum gaudent humectantibus. cum igitur initium tempestatis (χειμῶνος) senserint, & aer corpora earum humectârit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus ualde gaudeant, Theon Arati Scholiastes. Corui & graculi cum gregatim apparent, & similem accipitribus uocem ædũt (id est acuta uoce clamitant, talis enim accipitrum uox est, Scholia) pluuiam prædicunt. Corui præterea imminente pluuia magnas pluuiæ stillas uoce imitantes, & proferẽtes (subinde) ὑλάξ. uel cum confusam habent uocem instar stillarum, pluuiam significant. uel grauem (magnam) uocem ingeminant, (subinde repetunt,) & pennis omnibus concussis uehementer perstrepunt, Ex Arato & Theone Scholiaste. Imbrium guttas coruus effingere conatur, Aelianus. Auienus priorem partem loci ex Arato iam recitati, sic transfert: Agmine cum denso circunuolitare uidetur Graculus, & tenui cum strident gutture corui. Coruus excitato & uolubili sono crocitans, & alarum plausu se concutiens, tempestates præmonstrat. Rursus si coruus, cornix, graculus, crepusculo uespertino uocales sint, tempestatis aduentum prædicunt, Aelianus. Notandum cornicem rauca uoce, & solam, (iuxta carmen Vergilij, Tum cornix plena pluuiam uocat improba uoce,) pluuiam prædicere: coruos uerò & plures, & uoce tenui & purissima contra naturam suã, Tum liquidas corui presso ter gutture uoces, Seruius. atqui Vergilius primo Georgicorum hoc de coruis carmen inter serenitatis signa ponit, ut paulò pòst recitabimus. Coruus si in serenitate non consuetam uocem ædiderit, & nimium clamosus fuerit, aquam significat: item si pediculos sibi eximat super oliuam, Obscurus. Corui singultu quodam latrantes, seq; concutientes, si continuabunt, uentos: si carptim uocem resorbebunt, uentosum imbrem præsagiunt, Plinius. Et è pastu descendens agmine magno Coruorum increpuit densis exercitus alis, Vergilius primo Georg. inter pluuiæ sigina: ex Arato, ut apparet, qui tamen non coruorum habet, sed κολοιῶν, id est graculorum. ¶ Corui stantes aduersus Solem, si rostra aperiant, calorem significant, Obscurus. Corui & cornices per initia tempestatis (χειμῶνος) gaudent, in progressu uerò crescente frigore non amplius gaudent. incipiente deinde æstate rursus gaudent. excessus enim temporum non ferunt. Itaq; cornix cum placida (non aspera) uariaq; uoce lętitiam suam testatur, signum est serenitatis, Theon Arati Scholiastes. Aratus inter Prognostica, Καὶ κόρακες μῦνοι μὲν ἐρημαῖοι βοόωντες Δισσάκις &c. id est, Sereni & tranquilli cœli signum faciunt etiam corui, quando primum quidem seorsim clamant & geminant uocem: deinde uniuersi (μεταθρόα κεκλήγοντες: ubi Scholiastes, λαμπροτέρᾳ τῇ φωνῇ χρώμενοι:) & plures gregatim collecti, cum multo (pleniore) clamore, (φωνῆς ἔμπλειοι: ubi Scholia, μετὰ γεγωνοτέρας φωνῆς) gaudentibus similes (ut ex placida & remissa uoce conijci potest) somnum ineunt, (κοίτοιο μέδονται: ubi Scholia, περὶ τὴν τοῦ ὕπνου ὥραν συνουσιαζόμενοι.) Multi etiam corui (Scholiastes addit, circa matutinum tempus) super cortice (trunco) arboris, uel ramis eius considentes, & uolatu eam repetentes, (qui motus gaudentium est, crocitantes interim cantantesq;) pennas concutiunt, (uel arbori insidentes laxant & remittunt alas,) Hæc ex Arato & Scholijs. Hunc Arati locum Vergilius primo Georgicorum sic reddidit, inter signa serenitatis:

Tum liquidas corui presso ter gutture uoces Aut quater ingeminant, & sæpe cubilibus altis
Nescio qua præter solitum dulcedine læti, Inter se folijs strepitant: iuuat imbribus actis
Progeniem paruam, dulcesq; reuisere nidos. Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior. Verum ubi tempestas, & cœli mobilis humor
Mutauêre uias, & Iuppiter humidus austris Denset, erãt quæ rara modò: & quæ dẽsa, relaxat:
Vertuntur species animorum, & pectora (aliâs pectore) motus Nunc alios, alios dum nubila uentus agebat, Concipiunt. hinc ille auium concentus in agris: Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui, Hæc Vergilius. Seruius addit, ex uenturæ propinquitate serenitatis coruos lætari.

¶ Coruus longæuus citissimè fit domesticus, coruosq; syluestres inuitos retinet ac seducit, Author libri de nat. r. Vidi aliquando coruum uenaticum, qui perdicem cepit & alios coruos syluestres: sed coruos non capiebat nisi fretus auxilio hominis propinqui, Albertus. Ipsi apud Alphonsum Siciliæ regem, dum Neapoli sub Callisto pontifice essemus, coruum uidimus missum à rege Scytharum, aucupio mirabilem: siquidem alios coruos & phasianas cum eo capere solebat, Perottus. Coruorum & miluorum pulli apud Indos quomodo cicurentur & instituantur ad prædam hominibus adferẽdam, scripsi in Aquila E. ex Aeliano. Recens est fama Crateri Monocerotis cognomine, in Erizena regione Asiæ, coruorum opera uenãtis, eo quòd deuehebat in syluas eos considentes corniculis humerisq;. illi uestigabant agebantq;, eò perducta consuetudine ut exeuntem sic comitarẽtur & feri, Plinius. Perottus aliter legit, In Troccena regione Asię Craterus coruorum opera uenari solitus proditur, quos deuehebat in syluas insidentes humeris, illi uerò coruiculos uestigabant agebantq;, &c.

¶ Scripse-

¶ Scripserunt quidam, porcos sequi eos à quibus cerebrum corui acceperint in offa, Plin. Cerebellum corui de pane collectum scrofæ si dederis comedere, sequetur te quocunque ieris, Sextus.

F.

Coruus iuxta genus suum, id est quæuis coruini generis auis, in cibis damnatur Leuitici 11. & Deuteron. 14. Reprobat legislator, inquit Procopius Gazæus, maligni ingenij & tenebrosi (atri) homines, qui per huiusmodi aues qualis coruus est, indicantur. Coruo in lege prohibito auaritia (πλεονεξία) prohibetur, Clemens Stromat. 5. ¶ Corui aut cornicis carnem nunquam dabis accipitri, ualde enim nocet, &c. uide supra in Cornice F.

G.

Multa remedia sunt ex ansere, quod miror æquè quàm in capris (aliâs coruis.) nanque anser coruusque ab æstate in autumnum morbo conflictari dicuntur, Plinius lib. 29. in fine capitis 3. Gelenius in annotationibus suis docet uetustos codices non in coruis, sed in capris habere, quod & ipse probat, &c. Coruus uiuus sepultus in fimo equino, & per dies quadraginta putrefactus, deinde combustus, & in ceroti formam redactus, podagricos sanat perfectè, Kiranides. Medicus quidam celebris nostra ætate, coruos duos mense Martio è nido combustos in læuissimum pollinem redactos, epilepticis propinabat, bis uel ter in die drachmæ pondere exhibito cum aqua decoctionis castorei. Aliqui coruum excoquunt, & nocte concubia in plumbeum uas condunt, ad denigrandos capillos, Plinius. ¶ Sanguis coruorum subtiles reddit capillos, Rasis. Sunt qui sanguine & cerebro corui utuntur cum uino nigro ad denigrandos capillos, Plinius. ¶ Seuum corui nigri & rutam recentem cum oleo misce, quò inuncti capilli nigrescent, Rasis. ¶ Quidam sanguine & cerebro corui utuntur cum uino nigro ad denigrandos capillos, Plinius. Cerebrum corui cum stillatitio liquore uerbenæ haustum epilepticis prodesse nuper amicus quidam ad nos scripsit tanquam experimentis probatum remedium. ¶ Fel corui mixtum cum oleo de aliuiule & corpori toti illitum, soluit hominem ligatum ne coëat, Rasis. Oportet aliquando hominum cogitationes fallere medicum, & persuasioni eorum etiam falsæ se accommodare, & remedia quædam etiam cõtra rationem permittere in quibus illi confidant. Memini ego quendam uirum nobilissimum iurasse, se esse ligatum ne cum mulieribus coiret, quem cum ab hac persuasione nulla arte reuocare possem; finxi me quoque omnino credere ipsum esse ligatum: & remedium ostendi ex libro Cleopatræ de informanda fœminarum speciositate: in quo promittitur, si ita ligatus fel coruinum cum sesamelæo misceat, ac corpus totum inungat, adiutum iri. Hoc ille audiens confisus est libri uerbis, & cum id fecisset, liberatus coëundi libidinem recepit, Constantinus in libro de incantatione. Quidam suffiebat se (felle coruino, ni fallor, de hoc enim proximè dixerat) ut redderet capillos albos, quod quidem consequutus est, Rasis. ¶ Si pes corui ad collum tussientis pueri suspendatur, multum prodest, Rasis. ¶ Corui fimus suffitus alphos albos & albam lepram sanat, Kiranides. Dentium dolorem statim abire tradunt fimo corui lana adalligato, Plinius. Fimus corui lanula obuolutus denti cauo infulcitur minutatim, ac sine dolore eum discutiet, Marcellus. Cauo denti fimum corui si imposueris, dentem rumpit & tollit dolorẽ, Sextus. Constantinus Afric. in libro de animalibus de cerebro corui hoc scribit. Fimum corui lana adalligatum infantium tussi medetur, Plinius.

¶ Ouum corui grauidis cauendum cõstat, quoniam transgressus abortos asperos facit, Plinius. Oua eius denigrant capillos, Kiranides. si pilis rasis à capite illinantur, Rasis. Corui ouum (coruini oui interiora, Marcellus) in æreo (Cyprio, Sextus) uase permixtum, (& diu coagitatum, Marcellus, donec mutet colorem, Sextus) illitumque deraso capite (in umbra per peniculum pictoris, Marcellus, donec ouum consumatur, Sextus) nigritiam capillis affert. sed donec inarescat (siccetur infectio, Marcellus) oleum in ore habendum est, ne & dentes simul nigrescant. (tanta enim solet esse uis eius, ut etiam dentes dum siccatur inficiat. Et seuo ceruino faciem perungi oportet, ne distillantibus guttis maculetur, Marcellus.) idque in umbra faciendum, neque ante triduum abluẽdum, Plinius. uel, ut Sextus, medicamento illito caput ligabis, & post diem quartum solues. & hoc efficit ut nec cani unquam exeant. Quarto die (inquit Marcellus) caput lauari oportet post medicamen impositum. Eadem ferè Aelianus & Constantinus in libro de animalibus scribunt. Oua etiam auis tardæ, (alhabari,) & alocloæ (alochloch, ciconiam intelligo) apud Auicennam capillos denigrare legimus. Oua coruorum ab Arnoldo Villanouano ad epilepsiam commẽdantur. Cum epilepsia fit ex melancholia, stercus columbinum tritum, cum ouis coruorum misce, & ceu cataplasma spleni impone, appositis prius sanguisugis. hoc enim cataplasma materiam trahit à capite ad splenem, & generat febrem, & sic epilepticum liberat, & maximè si fiat in autumno, Arnoldus Villan. Tres guttæ sanguinis de spatulis patientis epileptici per scoriationem (sacrificationem) extractæ cum ouo corui, patiente adhuc existente stupido, in potu datæ multum prosunt, Idem. ¶ Vt pili fiant albi: Vermes coruorum uel cornicum iugulatarum & positarum sub fimo, &c. uide in Cornice G.

H.

a. Coruus dicitur à Græco κόραξ, Perottus. Κόρβος Romani uocant quos Græci κόρακας, fortassis à uerbo κρώζειν, Suidas. Corax uox Græca pro coruo nouè ponitur à Cicerone lib. 3. de Oratore, citante Nonio: Quare Coracem istum uestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere in nido, qui euolent clamatores odiosi ac molesti. Phœbeius ales pro coruo, Ouidius 2. Metam.

Coruum satyram auem dixit in Valerij Coruini historia L. Florus: cuius nominis causam sunt qui ad fellationem referant, de qua Martialis, Corue salutator quare fellator haberis? In caput intrauit mentula nulla tuum. Et Plinius lib. 10. coruos inquit ore parere aut coire uulgus credit: Aristoteles negat. Quid si ad Saturam paludem seu Satyram relatum malis? ea uero Pontina est, uigintiquatuor olim urbium locus capax, cuius meminit Vergilius Aeneid. 7. in agro autē Pontino rem gestam auctor idem Florus est, nec non A. Gellius ac T. Liuius, etiamsi apud hunc Pomptino legitur, Cælius. Alij apud Florum non Satyram, sed satyriā (quatuor syllabis) auem legunt. Corniculus, diminutiuum à coruo, si rectè Perottus sic apud Plinium legit. uide supra in fine capitis 5.

¶ Coruus Græcè κόραξ à colore nigro dicitur. κορὸν enim nigrum est, Cælius ex Oppiani Scholiaste. Κόραξ, παρὰ τὸν (τὸ) κόρον (paroxytonum, Cælius ultimā acuit, quod placet ut differat à substantiuo κόρος, quod est saties: præsertim cum & alia colorum nomina in ος oxytona sint,) id est à nigro colore, uel à magnitudine capitis, παρὰ τὸ κόραν μεγάλην ἔχειν. Alectoridas Persæ etiam coruos uocant, Hermolaus, uide in Gallo B. Σαβαείχειν, τὸ σάβειρος, σάβειος, κόραξ, Hesychius. Coruus Celticè λοῦγος dicitur, Plutarchus in libro de fluuijs. Phalangia, ligna rotunda, (nostri wellen uocāt, quòd ad uoluendum apta sint, cylindri forma:) στρογγύλα ξύλα καὶ σύμμετρα: Ἀττικοὶ δὲ κόρακας, Hesych. Phalanx & phalāgium, araneus est, καὶ οἱ κόρακες δὲ παρὰ Ἀττικοῖς φαλάγγια, Etymologus & Suidas. οἰωνοὶ nomen est generale ad omnes alites carniuoras, ut uultures, coruos, ut poetarū interpretes docent. Migerus, id est coruus auis, Kiranides 1.12. γοινεὶς, corui, Hesychius & Varinus. οἰνὰς, genus corui, aut columba fera, Idem. οἰνακξ, genus corui, Idem. sed posterior hæc uox corrupta uidetur. de œnade aue inter columbas scripsimus.

¶ Epitheta. Loquax coruus, Ouidius 2. Metamorph. Oscen, Horatius 3. Carm. Salutator, Martialis. Phœbea ales, Silius. Phœbeius ales per antonomasian Ouidio 2. Metam. Præterea apud Textorem, latrans, niger, nigrans, uocalis, crocitās, garrulus, querulus, uiuidus, increpitans, Delphicus, uilis, feralis.

¶ Aegilops malum est in angulis oculorum, quod Auicenna garab uocat, Haliabas coruum, Manardus. Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis, Tam subitò coruus, qui modo cygnus erat, Martialis. Magi eos qui sacris ijsdem initiati sunt, leones appellant: ministrātes uerò coruos, Porphyrius. Germani quidam Februarium coruorum mensem uocitant, Hadrianus Iunius. Fieri nequit ut ex albo in nigrum mutatio fiat, nisi per medios colores, imò & per medias substantias. norunt hoc Chymici, per multitudinem colorum ad desideratum illud, quod caput corui uocant, peruenientes, quum tamen in rem simpliciter albam non operentur, sed cui sit croceū aliquod admixtum, Manardus. ¶ Coruinus, adiectiuum, quod ad coruum pertinet.

¶ Corone uocatur annulus quo ianua attrahitur, qui & rhoptrum, & corax, id est coruus: Vide plura in Cornice a. A cornice aue cui collum flexibile, coróne in foribus per translationem dicta est, quemadmodum etiam à coruo córax, ὁ κόραξ δ' ἠλλάδη τὸ κοράκιον, Eustathius. Ἐπιστάτης lignum est córacas, id est coruos habens, à quo instrumenta coquinaria suspendunt, Scholiastes in Aues Aristophanis. alij aliter interpretantur. Artemidorus mulieres quasdam Hispanicas monilia ferrea collo circundata gestare refert, quæ coruos (κόρακας) supra uerticem incuruatos habeāt, & ante frontem longius se extendant, hos ad coruos uelum cum uelint attrahere, ut extentum faciei præbeant umbraculum: hocq́ magnum ducere ornamentum, Strabo lib. 3. ¶ Lupi instrumenta sunt uncinata quibus uasa quæ in puteos forte inciderunt, extrahuntur: quæ Græco uocabulo etiam harpages & harpagæ uocantur: ut scripsimus in Lupo & Onagro. Sunt & in belli usibus harpagæ (inquit Cælius) ab Agrippa excogitatæ, capiendis oblaqueandisq́ nauibus. Ea uerò sunt cubitorum quinq; ligna, ferro circumplexa, fibulasq́ ab capite utroq; præfixas continentia. uni falx ferro curuata inhæret, alteri funes destinantur plurimi, falces machinis attrahentes, ubi in tendiculam incidit hostica nauis: cui intercipiendæ machinula præstò & altera est: córaca uocant, id est coruum. Diades suis scriptis ostendit se inuenisse coruum demolitorem quem nonnulli gruem appellant, Vitruuius 10.29. Et rursus circa finem eiusdem capitis, De corace nihil putauit scribēdum, quòd animaduerteret eam machinam nullam habere uirtutem. Hunc locum enarrans Gulielmus Philander Castilionius, Quòd dicat (inquit) coruum à nonnullis gruem uocari, uenire quis possit in suspicionem, eo usos esse capiendis aduersariorum machinis transferēdisq́ in muros, cuiusmodi machina usum fuisse scribit Vitruuius capite ultimo Calliam architectum Rhodi, cum accedētem ad mœnia helepolim correptam transtulit in muros. hoc ut credam facit quòd apud Iulium Pollucem legatur libro 4. géranon, id est gruem, in theatro machinam fuisse, quæ ex sublimi ferebatur ad rapienda corpora, ea usam Auroram cum Memnonis rapuit corpus. Sed quod demolitorem adiecisset Vitruuius, aliud esse suspicatus sum. interea cogitanti se offert mihi Polybij locus ex lib. primo quem ad hunc modum uertit Nic. Perottus, (cui nos ex codice Græco Vaticanæ Bibliothecæ cum Aldinum mutilum reperissemus, uersus amplius tres addidimus;) Lignea (inquit coruū describens) columna proris inerat, longitudinis quatuor ulnarum, latitudinis palmorum trium, in eius apice rotam constituerant. huic præterea tabulæ inhærentes scalas conficiebant, quarum latitudo erat pedes quatuor, longitudo sex ulnæ. foramen autem tabulati erat oblongum & circumambibat columnam post primas statim scalæ duas ulnas. habebat autem ueluti sepem ad utrunq; oblongum latus

genu tenus altam, in ligni extremo ferrum erat instar mallei peracutum, præterea annulus fune alligatus, ita ut hæc machina, machinis frumentarijs simillima uideretur. Igitur simul ac nauis hostium aduentabat, laxato fune scalæ demittebantur, ferrum pondere ac ui ligni super hostium nauim delapsum figebatur. si aduersa prora erat, bini milites per scalas descendebant, duo primi præferentes scuta, reliqui latera scutis protecti. si uerò obliqua erat hostium nauis, in eam ex tota pariter naui desiliebatur, Hactenus Polybius: Quæ uerba mirè faciunt ad rem nostrā. Coruorum mentio est apud Q. Curtium libro quarto, Hucusq; Philander. Harpagones (inquit Plinius) Anacharsis excogitauit primus, & manus (ferreas) Pericles Atheniēsis. auctor nobis est in Viris illustribus Nepos Cornelius, hisce usum ex Romanis primum Imperatorem Duillium, Cælius. Coruis & manibus ferreis hostes arripiebant ex propugnaculis, Diodorus Siculus de gestis Alexandri. Circa Hieronis nauim córaces erant ferrei, qui organis emissi hostium scaphas tenebant, καὶ παρέβαλλον εἰς πληγήν, Athenæus. Nominatur & apud Appianum córax cum ferreis manibus, inter instrumenta pugnę naualis. ¶ Κόραξ, gallinaceorum summa rostra παρὰ τὸ κορόν, id est à nigro colore sic dicta, Hesych. & Varinus. ¶ Κοράκινος, proparoxyt. in Lexico Græcolatino uulgari coruinus exponitur, sed absq; authore. Κορακῖνος quidem penanflexum piscis nomē est, cuius mentio apud Palladium in remedijs aduersus arborum formicas. non enim coracina pix illic, ut uulgati codices habent, sed coracinus piscis legendum, quod constat ex Geoponicis Græcis. Coracinus color memoratur Vitruuio lib. 8. cap. 3. his uerbis, Ex potu fluminum quorundam pecora quamuis sint alba procreant alijs locis Leucophæa, alijs pulla, alijs coracino colore. Hunc locum enarrans Guil. Philander, Strabo (inquit) lib. 12. de Laodicensium pecoribus loquens, τὴν κόρακιν χρόαν uocat, cuiusmodi scilicet in coruis conspicitur, id est nigerrimum: (Hermolaus uertit, coracino colore.) Eum locum Georgius Tifernas non rectè interpretatus est. Talis color est, si quid intelligo, serici uillosi, quod uillutum uulgò dicitur. Coraxorum lanitium omnium pulcherrimum ex Turditania Hispaniæ uenit, Strabo lib. 3. A corui colore lanæ coraxicæ dicuntur, Hermolaus. Corybas lapis quidam colore κοραξός (id est nigredine saturata splendens) in Inacho fluuio nascitur, Plutarchus in libro de fluuijs. λίθοι κορακοὶ τὴν χρόαν, Idem in Strymone fluuio: ubi similiter forte κοραξοὶ legendum. & apud Strabonem, loco iam citato à Philandro, cōsiderandum, an rectius τὴν κοραξὴν χρόαν legeretur, quàm κόραξιν per iôta in ultima. Est colorum unus coraxis nomine, cuius Strabo lib. 12. meminit, in Laodicensis lanæ præconio. nec præterijt lib. 8. Plinius, Cælius. sed Plinius lib. 8. cap. 48. inter lanarum differentias, Laodiceæ tantum, non coraxis, meminit, ne quis fallatur. Κοραξοί, genus Scytharum, & pudendum muliebre, Hesych. & Varinus. Κοράκιον emplastrū describitur à medicis, Galeno, Paulo & Nicolao Myrepso, à colore atro, ut apparet, dictum. recipit enim gallas & chalcitidem. ¶ Coracina sacra legimus apud Ambrosium in Pauli epistola ad Romanos, quæ Coraci præstarentur, siue is intelligatur coruus, seu eius nomenclaturæ deorum mutorum (multorū forte) unus, Cælius. ¶ Os acromij, id est scapulæ processum ad summum humerum, Galenus κορακοειδῆ nominauit: Arabes pi haoreb (uel pi algorab) id est rostrum porcinum, (legendum, coruinum,) Vesalius. Est & in scoptulo utroq;, in inferiore capitis eius parte exiguus acutusq; processus: qui cū anchoræ aut coruini rostri similitudinem referat, ἀγκυροειδὴς (scilicet ὀστοῦν) à nōnullis, ab alijs κορακοειδὴς nuncupatur. quandoquidem extrema eius pars uti coruinum rostrum extenditur, Vuottonus. Destructum, id est rostrum corui, & est quoddam additamentum, Syluaticus. ¶ Ἐκκορακίζειν uerbum, & inde composita, reperies infra in Prouerbio, Ad coruos. ¶ Κορακοφορoκλείδης, ἐστὶ γὰρ (κατά τινας ὁ) ἱεροκλείδης, Hesychius & Varinus. ¶ Κορακεύειν, ἢ κοράξαι, τὸ ἄγαν προσκαρτερεῖν καὶ λιπαρεῖν, id est improbè & pertinaciter quippiam flagitare: ducta translatione à coruis fores circumuolitantibus, nec discedentibus, Suidas, Hesychius & Varin. Κοραοσεῖ, ὀρχεῖται, (est & κορδακίζει, αἰσχρῶς ὀρχεῖται apud Suidam,) καὶ ἄκλητα ἐλήλυθε, Hesychius. Κορακεύειν, κορακεύεσθαι, Idem. Κόραξι, πόρθει, Varin. ¶ Galli coruum (corbeau) appellant partem lapidis è muro prominentis sustinendæ trabis gratia, Latini mutulum; (Germani puto Kragstein,) Rob. Stephanus. Scapum in botro seu uua, ramosum illud à quo acini dependent, quidam appellant, nostri trapp/ rapp/ oder kam: Galli grappe. hinc & uini genus indocti quidam scriptores raspatitium nominarunt, Nicolaus Myrepsus raspe antidoto 500. & alibi; nostri rappis.

¶ Coronopus, id est Cornicis pes, herba est quam & κορακόποδα uocant, Hesychius. Vide plura supra in Cornice a. Auicenna lib. 2. cap. 568. uocat regiel algerab, id est pedem coruinum, ut reddit interpres. est autem gerab Arabicè nomen commune ad cornicem & coruum. ¶ Coracion, Κοράκιον, nomen est folij siue herbæ Aristoteli in Mirandis narrationibus, ut supra in D. ostendi. Coronopodem Fuchsius Germanicè Kraenfüß, id est cornicis pedē interpretatur, Tragus rappenfüß, id est corui pedem. Hippoglosson in monte Atho frequentem herbam uulgò nominant coracobotano, hoc est corui herbam, P. Bellonius. Rostrum coruinum herba est, quam multi consolidæ speciem faciunt, sed falsò. est enim herba modicè pilosa, odore borraginis, ui conglutinandi pollens, Syluaticus. Hæc forte pulmonaria Plinij fuerit, quæ consolidæ species dici potest, & borraginem redolet, folijs hirsutis: rostrum coruinum autem dici potuit à foliorum præsertim minorum figura, ut conijcio. ¶ Corui oculum aliqui uulgò uocant nucem uomicam, nostri Kroneugle, quæ uox potius cornicis ocellū sonare uidetur. ¶ Κορώνεως, ficus arboris species Aristophani in Pace;

ubi Scholiastes docet κοράκιον etiam dici, quòd fructus eius colore coruum referat. Κορακίων σύκων meminit Hermippus, hoc uersu: φιβαλέων μάλις᾽ ἂν ἢ τῶν κορακίων, Athenæus. Rhæti alpini gentianam omnium minimam, sed flore maximo calathiformi, in altissimis montibus nascentem, sua lingua rischcoff/id est radicem corui appellant, nostri ab amaritudine bitterwurtz.

¶ Phalacrocorax, pyrrhocorax, & nycticorax aues suis locis describentur. Coracias, κορακίας, Aristoteli graculus est, ut Theodorus uertit, è monedularum genere, ab atro corui colore dictus. Κορακίας, ὁ μέλας, καὶ κολοιός, Hesychius. Κορακίας, μέλας, Suidas. ego utrunque locum corruptũ arbitror, & lego Κορακίας, ὁ μέλας κολοιός. Κορακῖνοι, genus auis, Hesychius & Varinus. Corax piscis est, & alius ab eo coracinus: utrique à coruo uel nigro colore nomen. etsi coracinum quidam dictum existiment ab assiduo pupillarum motu, διὰ τὸ διηνεκῶς τὰς κόρας κινεῖν. Theodorus modò coruulum, modò graculum reddit. Κορακῖνος, genus piscis, Hesychius & Varinus. Speusippus κόρακον inter malacostraca numerat apud Athenæum.

¶ Coruina lapis apud recentiores quosdam qui parum Latinè scripserunt, in capite coracini piscis reperitur. ¶ Nugatores quidam coruinum lapidem quendam memorant, (rappenstein) de quo scribam mox in d.

¶ Coruus inter sydera nominatur Proclo in libro de Sphæra, & Vitruuio 9. 7. fertur autem ab Apolline inter sydera relatus. uide infra in Prouerbio Coruus aquatur. Pausanias scribit Nemesin coronam gestare, in qua corui & fortunæ parua insignia contineantur: cuius rei rationem se nescire fatetur. Relatu dignum ex Grecorum thesauris: Metellum nepotem curiosius Philagri sepulchrum exstruentem, lapideum apposuisse coruum, id quum foret intuitus Cicero, in eius leuitatem iocatus: Hoc, inquit, sapientius à te factum: πέτεσθαι γάρ σε μᾶλλον ἢ λέγειν ἐδίδαξε: Volare magis te docuit quàm dicere, Cælius.

¶ Propria. Coruinus nomen uiri apud Horatium Carminum 3. 21. L. Valerius in Pontino agro insidente galeæ satyria alite (id est coruo) adiutus est, Florus. Lucius cognominatus est Coruinus (κόρβινος ἐκλήθη ὁ Λεύκιος) ab euentu, eò quod in monomachia aduersus Gallum corui auxilio usus est: Vide Suidam in Κορβῖνος & in Ἀμύνασθαι, & copiosius in Κελτοί. Describitur historia à T. Liuio & A. Gellio lib. 9. cap. 11. Valerius Coruinus tribunus militum, sub duce Camillo reliquias Senonum persequente, aduersus Gallum prouocatorem solus processit. Coruus ab ortu Solis galeæ eius insedit, & inter pugnandum ora oculosque Galli reuerberauit: & hoste uicto Valerius Coruinus dictus fuit, ut Grammaticus quidam annotauit. Idem Messala cognominatus est, quia Messanam urbem in Sicilia uicit, n. litera in l. mutata. Tiberius Cæsar in oratione Latina secutus est Coruinum Messalam, quem senem adolescens obseruauerat, Suetonius. Valerij Coruini historiam persequuntur Plinius Secundus de uiris illustribus cap. 29. Liuius lib. 7. dec. 1. Florus lib. 1. cap. 13. Plinius 7. 48. Valerius Max. 8. 14. Gellius 9. 11. Orosius 3. 6. Eutropius 3. 1. Gellius Maximum Valerium uocat, Florus Lucium, alij quidam Marcum. Quis ignorat diremptos gradibus ætatis floruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensium, &c. & proximũ Ciceroni Cęsarem, eorumque uelut alumnos Coruinum ac Pollionem Asinium? Velleius Paterculus. ¶ Retulit mihi quidam fide dignus, quòd corui à temporibus quorum non extat memoria, hoc est plus quàm per centum annos, in turri quadam manserunt apud ciuitatem Galliæ quę Coruatum uocatur, Albertus in Arist. de hist. anim. 9. 20.

¶ Opuntius quidam luscus κόραξ cognominabatur. erat enim homo rapax & deformis: uel, quia rostrum (os) magnum habebat, Scholiastes in Aues Aristophanis. Vlysses ab Lycophrone corax dicitur, hoc est coruus, διὰ τὸ πολυχρόνιον. quoniã ætate iam fessus interijt, ab Telegono interemptus, quem ex Circe susceperat, cuius rei uel Oppianus commeminit, Cælius ex Isacio Tzetze Scholiaste Lycophronis. Orthopolidis filiam Chrysorthen, ut putant, Apollo compressit: & ex ea natus puer Coronus est appellatus. Coroni filius Corax fuit, sine liberis mortuus, Pausanias in Corinthiacis. Coracis aurigæ cuiusdam meminit Ammianus Marcellinus libro 14. Corax Ithacus quidam fuit, à quo denominata est Coracospetra, ut mox dicemus. ¶ Corax & Tisias Siculi dicendi præcepta condiderunt, Cælius. Et alibi, Corax rhetoricæ initia propagauit, (quod & Suidas testatur,) hic præpotens fuerat apud tyrannum Hieronem. quo uita functo, quum eandem requireret potentiam Corax, uideretque populum ἀσταθμητον καὶ ἄτακτον, nec tyrannidem ulterius pati, in concione orationis artificiosæ rudimẽta deprompsit. Discipulum habuit Tisiam, Perottus. Vide plura in Onomastico nostro. Ab hoc natum ferunt adagium, Mali corui malum ouum, quod infra explicabitur in h. Cicero etiam tertio de Oratore rhetorem quendam Coracem cognominat, sed metaphoricè, ut supra citauimus ab initio Philologiæ. Corui rhetoris stupidi meminit Seneca in secunda Suasoria. Hic est Coruus, inquit, qui cum tentaret scholam Romæ, summo illi, qui Iudæos subegerat, declamauit controuersiam, de eaque apud matronas disserebat, liberos non esse tollendos. ¶ Calondas (Callonides à Plutarcho uocari uidetur, in libro de ijs qui à Deo serò puniti sunt, Gyraldus) quidam Corax cognominatus, Archilochum in bello occidit, Cælius. Archilochum poetam quidam nomine Corax, interfecit: quem, cum oraculum ei dixisset ἔξιθι νηοῦ: id est, Exi de templo, ferunt respondisse, At innocens sum rex. ἐν χειρῶν γὰρ νόμῳ ἔκτανα. id est, cominus eum occidi, quemadmodum lex iubet, Heraclides in Repub. Pariorum Iusto Vulteio interprete. sed quum obscurum sit illud

illud Coracis responsum, locum corruptum esse suspicamur; & forte legendum, ἐν πολέμῳ γὰρ (uel tale quid,) νόμῳ ἔκτεινα. Quòd autem in bello à Calonda, Corace cognominato, interemptus sit Archilochus, Suidas etiam refert: & pluribus Gyraldus in historia poetarum. ¶ Corax dictus fuit frater Tyburti, à quo oppidum Volscorum cognominatum est, Perottus. Hic cum fratre Catillo oppidum Tybur in Italia constituit, authore Seruio apud Vergilium in illud Aeneid. 7. Tum gemini fratres Tyburtia, &c. sed codices emendatiores habent Coras. ¶ Author incertus in Anthologio Græcorum Epigrammatum iocatur in hominem deformem, quem magnam simiam & Coraca cognominat, ex quo Hermione Hermolyci filia, similes scilicet parenti filios cōplures ἑρμοπιθηκιδίας (& ἑρμαγέλην, sic uocat à multitudine, quasi gregem simiolarum, filiorum Hermionæ, & nepotum Hermolyci) pepererit, neq; id mirū ait, deformes & nigros è Corace natos, cum Iupiter in Cygnum candidissimam alitem mutatus, Helenam & Dioscuros è Leda pulcherrimam sobolem susceperit.

¶ Corax nomen fuit unius ex èquis Cleosthenis Epidamnij, ut scripsimus inter propria equorum nomina. nostri ètiam equum colore nigrum **rapp**, id est coruum uulgò uocitāt. Corax unus è canibus Actæonis apud Aeschylum, Pollux.

¶ Loca Laodiceæ proxima oues optimas ferunt, ex quarum lana Coraces (Græcè est, lanæ sunt præstantes, non solum mollitie, uerum etiam εἰς τὴν κοραξὴν χρόαν, id est colore atro) maximū prouentum capiunt, Strabo lib. 12. ¶ Coraxi, Κοραξοί, genus Scytharum, Hesych. & Varinus. Plinius 6. 5. & Pomponius lib. 1. Colchidis regionis populos esse scribunt: Stephanus gētem esse Colchorum πλησίον κώλων, (sic habet codex impressus,) authore Hecatæo in Asia; unde Coraxicus murus & Coraxica regio dicatur. Iuxta eosdem pars Tauri montis Corax (aliâs Coraxis) appellatur: Plinio Coraxicus lib. 5. cap. 27. Coraxis apud alios memoratur mons, qui à Septentrione Colchidē claudit: & Corax fluuius qui ex eodem (uel ex Caucaseis montibus) oritur. Corax montis nomen in Sarmatia Europæ apud Ptolemæum: Stephano mons est inter Callipolim & Naupactum, cuius meminerit Polybius lib. 20. gentile Coracius. Aetoli latus Parnasi incolunt iuxta Coruum. sic enim montem Aetolium appellant, Strabo lib. 9. ¶ Coracij regio appellatur in mediterraneis Arabię, ubi maxima Indicarum arundinum copia nascitur, Strabo lib. 16. ¶ Corax uocabatur locus supplicij in Thessalia, ut dicemus infra in Prouerbio, Ad coruos. ¶ Κόρακος πάγος mons Europæ in Nicandri Theriacis. ¶ De coruorum portu in Oceani Germanici uel Britannici littoribus, sito, infra inter auspicia scribemus. ¶ Coraconnesus, Κορακόννησος, insula quædam Stephano, cuius meminisse ait Alexādrum tertio Libycorum. Vbi Ladon Arcadiæ fluuius prorumpit in Alpheum, Coruorum insula locus appellatur, Pausanias in Arcadicis. ¶ Πὰρ Κορακοσπέτρῃ in fine Odysseæ N. ubi Scholiastes innominatus docet, hunc locū in Ithaca sic dictum esse, quòd ibi Corax inter uenandum à petra delapsus obierit, propter quem casum mater eius Arethusa seipsam strangulârit, & fonti in Ithaca nomen dederit, ut filius saxo. sed huius nominis fontes ètiam alibi sunt, in Syracusis, in Smyrna, in Chalcide, & Argis. Eadem ferè apud Hesychiū legimus. Κορακοσπέτρα, uox enuncianda ὑφ' ἕν, ὅ ἐστι κατὰ συμπλοκήν, unde gentile Κορακοπετρίτης uoce composita, (uel κορακοπετραῖος, ut Stephanus habet) sic dictus est locus in Ithaca (quod & Stephanus scribit) ab incola quodā Corace, qui inter uenandum leporem persequens, ab eo loco præceps delapsus est, Eustathius. ¶ Coracesium, Κορακήσιον, locus in Cilicia, cuius incolarum improbitas notatur, Eustathius. sunt qui partem Tauri montis esse doceant. Primum Ciliciæ castellum est Coracesium, in petra prærupta positum, Strabo.

¶ b. Cincinni eius condensi & nigri ueluti coruus, Canticorum 5. Apud Apuleium de deo Socratis, uulpes astutè coruum laudat, his uerbis: Quantum ad decorem pluma mollis, caput argutum, rostrum ualidum, iam ipse oculis perspicax, unguibus tenax, &c.

¶ c. Coruus in superliminari, Sophonię 2. interprete Hieronymo. sed melius Munsterus, Desolatio erit in poste eius. Hebraicè enim non oreb, id est coruus legitur, sed horeb, id est uastitas & desolatio. Noctua & coruus habitabunt in ea, Esaiæ 34. hoc est, desolata reddetur. Coruorū pullis dat escam inuocantibus eum Deus, Psalm. 147. Coruo Deus præparat escam suam dum pulli clamant ad Deum, uagantes, eò quòd non habeant cibos, Iob 38. Considerate coruos, qui non serunt neq; metūt: quibus non est penuarium neq; horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis uos præstatis uolucribus? Lucæ 12. Oculum qui subsannat patrem, & uilipendit doctrinā matris, hunc eruent corui torrentis, (orebe nahal,) deuorabuntq; ipsum pulli aquilæ, Prouerb. 30. Ἐκρέμασε κόρακι δεῖπνον, Aristoph. in Thesmophoriaz. Mētior at si quid, merdis caput inquiner albis Coruorum, Horatius Serm. 1. 8.

¶ d. Corui & picæ homines (uoce) imitantur, retinentq; memoriam eorū quæ audierint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Nugantur quidam coruinum quendam lapidem appellari (rappenstein uulgò) qui gestatus inuisibiles faciat, & ab ignium aquarumq; nocumentis præseruet, reperiri illum in nido corui: si quis subrepta inde oua elixaq; in eundem reponat. hoc enim animaduerso coruum parentem auolare, & lapidem (uel radicem) adferre, qui suo contactu ouis pristinum uigorem & cruditatem restituat. Sunt qui cornicem uariam nido suo herbā uel radicem imponere nugentur, cuius beneficio non uideantur, & gestantes quoq; homines reddātur inuisibiles.

¶ g. Cor corui gestatū ad inhibendū somnum aliqui efficax esse putāt, ut Fernelius annotauit.

¶ h. A Noe diluuij tempore coruus primum emissus est, & reuersus: deinde columba, ut Geneseos octauo legimus: & recitatum est supra in Columba h. ex Io. Tzetze. Succurrit in hac uolucre (coruo) fabulas poetarũ cum sacra historia conuenire, apud illos à Phœbo, apud nostros à Noëo ex archa aquæ gratia dimissa, ac eius contumacia utrobiq; accusata, Volater. ¶ Dion in Pompeij rebus scribit populi clamore dissono superuolantem coruum grauius ictũ decidisse ὥσπερ ἐμβρόντητον, Cælius. Titus Imperator cum in Isthmijs aliquot Græcorum ciuitatibus libertatem donasset, ea per præconem promulgata, præ immensa uocis gaudentium magnitudine accidit, ut corui qui forte superuolabant in ipsum deciderent stadium, aere diuiso. Nam cum uox permagna æditur, ipsius ui disiunctus aer nullam uolantibus firmitatem exhibet: unde aues tanquam ad inane peruenerint delabuntur, aut certe è clamoris ictu, tanquam sagitta quadam saucię, exanimes concidunt. Potest & quidam aeris, sicut & pelagi uortex esse, qui uiolento circumagat impetu, Plutarchus in uita T. Quintij Flaminij. ¶ L. Valerius in singulari pugna aduersus Gallum prouocatorem à coruo galeæ eius insidēte adiutus, uictoria potitus est, & ab euentu Coruinus cognominatus. Vide supra inter Propria. ¶ Corui deferebant panem & carnes Eliæ prophetæ mane ac uesperi, & de torrente Carith bibebat, Regum 3. 17. Paulus primus anachoreta ministros sibi & familiares coruos in eremo habuit, Textor. Meginradum quendã eremitam apud Heluetios eo in loco qui etiamnum Eremus appellatur, circa tempora Caroli Magni, duo latrones occiderunt, eos Tigurum usq; à coruis persequentibus infestatos, eoq; argumēto deprehensos pœnam dedisse è uulgò aliqui credunt, & inde adhuc durare insigne domus in quam diuerterant. Historias quasdã de coruis, infra etiam inter auspicia reperies.

¶ Coruos duos (uel aquilas, secundum alios) à Ioue dimissos, unum ab ortu, alterum ab occasu, Delphis conuenisse fabulantur, quare illic medium totius orbis constituunt, & telluris umbilicum appellant, Strabo lib. 9. refert autem fabulam Pindarus. ¶ Coruum ex albo in nigrum ab irato ei Apolline mutatum fabulantur, ut supra in B. retuli. In pugna gigantum cōtra deos, Apollo in coruum mutatur apud Ouidium 5. Metam. ¶ οὔπω κόρακ' εἶδον ἐμπεφορβειωμένον, Aristophanes in Auibus, irridet autem tibicinem quendam tanquam nigrum, qui coruum nimirum repræsentabat. Habebant autem tibicines phorbia, id est pelliculas quasdam circa os, ne labia eorum læderentur.

¶ Auspicia ex coruorum aliquo facto, aut uolatu, aut uoce. ¶ Qui animalium uaticinorum animas sibi adsciscere uolunt, præcipuas illorum partes uorant, ut corda coruorum aut accipitrum: & sic animam eorundem in se recipiunt, quæ dei instar futura eis præsagit, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. Aues nigræ inauspicatæ sunt, ut cornix, coruus, Scoppa. ¶ Artemidorus portum quendam in Oceani (Germanici uel Britannici) littoribus esse scribit, quem duorum coruorum uulgò nominent, in eo quidem duos apparere coruos, dextris albicantibus alis. Qui igitur ulla de re controuersantur, illuc accedere, in sublimi loco posita tabella, utrinq; seorsum in ipsa lagana collocare, ipsas dehinc aduolantes alites partim commanducare, partim dissipare. cuius autem lagana dissipentur, illum uictorem euadere. Hæc quidē fabulosius memorat, Strabo lib. 4. ¶ Coruos aurum corrosisse uelut dirum maliq; portenti procuratum fuit, Alexander ab Alex. Clitodemus in Attica historia inquit, cum Athenienses classem iam Siciliam uersus instruxissent, infinitam coruorum multitudinem prouolasse Delphos, & mutilasse quasdam simulachri (Mineruæ aurati) partes, aurumq; ab eo rostris detraxisse. Addit idem, hastã fregisse coruos, & noctuas, & quicquid ad imitationem fructuum autumnalium erat ad palmam (æneam ab Atheniensibus dedicatam, ut & Mineruæ simulacrum) effictum, Pausanias in Phocicis. Inter cætera portenta quæ expeditionem Atheniensium in Siciliam præcesserũt, hoc etiam accidit. In Delphis Palladis aureum simulacrum æneæ palmæ superpositum stabat, quod Athenienses pro re bene ac feliciter aduersus Medos gesta constituerant. Hoc diebus plurimis corui rostro unguibusq; petētes quodammodo lacerare conabantur, ac palmæ fructus qui ex auro fabricati erant, partim uorantes absumpsêre, partim ui conuulsos deiecerunt, Plutarchus in Nicia. Idem in libro, De eo quòd Pythia non amplius carmine respondeat, Quo tempore (inquit) Athenienses cladem à Siculis acceperunt, Palladij (id est Palladis) simulacri scutum corui tundebant, (περιέκοπτον, mutilabant.) Alexander Magnus Babylonem ingressurus, contemptis Chaldæorum monitis, propinquus iam urbi complures altercantes seq; mutuo ferientes coruos aspexit, ex quibus nonnulli penes ipsum delapsi sunt. Ipse paulò pòst in urbe uita defunctus est, Plutarchus in eius uita. Cum Marius Romæ perniciosissimã seditionem (qua plurimo sanguine pugnatũ est inter ipsum & Syllam) moliretur, inter cætera diuinitus ædita signa, tres corui pullos in uiam productos deuorarunt, eorumq; reliquias intra nidum retulerunt, Idem in uita Syllæ. Marco Ciceroni mors imminens auspicio prædicta est, cum enim in uilla Caietana esset, coruus in conspectu eius horologij ferrum loco motum excussit: & protinus ad ipsum tetendit, ac laciniam togæ eò usq; morsu tenuit, donec seruus ad occidendum eum milites uenisse nunciaret, Valerius. Iuxta Ararim flumen situs est mons Lugdunus, in eo Momorus & Atepomarus imperio pulsi à Sesironeo, ciuitatem condituri dum fundamenta fodiunt, derepente corui apparuerunt, & circunuolitando arbores circunquaq; repleuerunt. Quamobrē Momorus auspiciorum peritus urbem Lugdolum nominauit. Lûgos enim Celtica lingua coruum sonat, dûlon uerò (forte dunum, quæ uox aliarum etiam ciuitatum quarundam nominibus adijcitur) excellentem, ut tradit

Clitophon

Clitophon lib. 13. Criscon, Plutarchus in libro de fluuijs. L. Sylla, Q. Pompeio coss. Stratopedo, ubi senatus haberi solet, corui uulturem tundendo rostris occiderunt, Iul. Obsequens. Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, aquila tentorio eius supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente, Suetonius in Octauio Augusto.

¶ Cum Metellus pontifex Maximus, Thusculanum petens iret, corui duo in os eius aduersum ueluti iter impedientes aduolauerunt: uixque extuderunt ut domum rediret, insequente nocte ædes Vestæ arsit, quo incendio Metellus inter ipsos ignes raptum Palladiũ incolume seruauit, Valerius. Alexandro Magno Hammonis oraculum per deserta & arenosa loca adeunte, quum ductores iam errare cœpissent, dispersis ex ignoratione comitibus, coruos (duos, Strabo lib. 17.) qui præuolantes eis iter monstrarent, & tardius subsequentes præstolarentur, apparuisse constat. Quod uerò longè mirabilius est, tradit Callisthenes, noctu palantes cantu ac uocibus ad sequenda comitum uestigia reuocasse, Plutarchus in uita Alexandri. Tempore quo apud Pharsala hospites Mediæ periere, corui locis Athenarum Peloponnesique defuerunt, quasi sensum haberent aliquẽ, quo inter se rerum euenta significarent, & mouerentur, Aristot. Ex quo Plinius sic transtulit, Corui in auspicijs soli uidentur intellectum habere significationum suarum. nam cum Mediæ hospites occisi sunt, omnes è Peloponneso & Attica regione uolauerunt.

¶ Arabes coruos audiunt, (uel intelligunt: κοράκων ἀκούσι,) Porphyrius de abstinendo ab anim. lib. 3. Auium uoces usque adeò uariæ sunt pro diuersis earum affectibus, ut earũ uarietatis differentias omnes obseruare difficillimum foret. itaque cornicis & corui uocum differentias aliquot augures obseruarunt, reliquas tanquam supra hominis captum reliquerunt, Ibidem. Oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, ut coruus, cornix, Festus. Oscinum tripudium est quod oris cantu significat quid portendi, cum cecinit coruus, cornix, &c. Idem. Oscinem coruum prece suscitabo Solis ab ortu, Horat. Carm. 3. 27. Ab ortu enim Solis, inquit Acron, prospera corui omnia sunt, aduersa ab occasu. Si ab ortu clara uoce occinuerint, præsentem felicitatem: contrà uerò ab occasu exitium apportant, Alexander ab Alex. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, ut & aliarum quæ cadaueribus uescuntur, uulturum, graculorum, miluorum, aquilarum, cornicum, Niphus. Apud Indos quædam regio est, quæ dicitur nunc Pharcelos, ubi coruorum magna multitudo perijt: ad quam quum postea redijsset longè maior multitudo, desolationem regionis, & incolarum interitum significauit, Idem. Vt uulturum & aquilarum, sic & coruini generis unum in locum congregatio, mortes significat & uastitates futuras. Retulerunt quidem nobis multi fide digni aliquando multos coruos apparuisse in castro superioris Sueuiæ, quod Ruffum castrum uocatur, ita ut numerus coruorum muros & tecta domorum operire uideretur: & subito mortuum fuisse comitem, qui princeps castri erat, coruosque recessisse: unde uulgò dicebatur coruos animam eius abduxisse, Albertus in Aristot. de hist. anim. 9. 36. Pessima coruorum significatio, cum glutiunt uocem uelut strangulati, Plin. Coruus uel cornix glocitans (crocitans) per 12. signa Zodiaci, Luna in eis existente, quid significent, explicat Niphus libro 1. de augurijs tabula 6. Tiberius Gracchus cum ad res nouas pararetur, auspicia domi prima luce petijt: quæ illi perquam tristia responderunt. & ianua egressus, ita pedem offendit, ut digitus ei decuteretur. tres deinde corui in eum aduersum occinentes, partẽ tegulæ decussam ante ipsum protulerunt. quibus omnibus contemptis à Scipione Nasica pontifice Maximo decussus Capitolio, fragmento subsellij ictus procubuit, Valerius. Picus & cornix est ab læua, coruos porrò ab dextera, Plautus Asin. Non temere est, quòd coruos cantat mihi nunc ab læua manu, Simul radebat pedibus terram, & uoce crocitabat sua, Euclio apud eundem in Aulularia. Quid augur, cur à dextra coruus, à sinistra cornix faciat ratum? Cicero 1. de diuin.

¶ In ditione Carthaginensium aiunt duos coruos circa Iouis templum perpetuò manere, nec usquam aliò uolare, & alterum ex eis anteriorem colli partem habere albam, Aristot. in Mirabilib.

¶ Corui Romæ publicè sepulti historiam recitaui supra in D.

¶ Coruum sacrum & Apollinis pedissequum esse dicunt: idcirco diuinationibus præditum fatentur; eiusque clamori dant operam, qui auium sedes, & clangores, & uolatus ipsarum à dextra ac sinistra cognoscunt, Aelianus. Græci coruum Apollini sacrum esse dicunt, Plutarchus in libro de Iside & Osir. est enim auis nigra, qui color tenebrosæ nocti conuenit: nam & cygnus eidem deo sacer est ob diei candorem, ut scribit Eustathius, & Varinus in Λυκηγενής. Cum duo præstabiles colores piceus ac niueus forent, quibus inter se nox cum die differunt, utrunque colorem suis Apollo alitibus condonauit, coruo nigrum, cygno autem album, Apuleius de Socratis dæmonio. Coruus & accipiter hominibus Apollinis sententiam nunciant, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Corui apud ueteres futura significare putabantur cantu & uolatu. inde Phœbo aues dicatę deo diuinationis: ex eoque à Silio Italico Phœbea ales coruus nuncupatur, Grapaldus. Coruus ab Ausonio Phœbeius oscen dicitur. At Phurnutus coruum à Phœbo ait alienum esse, quòd uel ipso colore profanus ac impurus sit habitus, id est μιαρός: illique potius cycnum auẽ attribuit, quòd is auium maximè sit musicus & candidissimus, Gyraldus. Apollo cum gigantes dijs bellũ inferrent, in coruum mutari uoluit, tanquam in auem scilicet sibi sacram. ¶ In Thessalia ad Pagæaticum sinum

corui erant Soli sacri, ut meminit Scholiastes Aristophanis in Plutum. ¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis canes, coruos, &c? Arnobius contra gentes.

¶ Apologum corui & uulpis Apuleius describit in libro de deo Socratis. Vide infrà in prouerbio, Si coruus posset tacitus pasci: & alium apologum in prouerbio Coruus serpentem.

¶ PROVERBIA. Coruus albus: Vide supra in B. ¶ Coruus aquat (Κόραξ ὑδρεύει, παροιμία ἐπὶ τῶν δυσχερῶς τινὸς τυγχανόντων, Suidas, Hesych. & Varinus:) dici solitum ubi quis non citra negotium, citraque ingenium consequeretur ea quæ cuperet. Aut ubi quis rem nouis artibus tentaret efficere. Ductum ab apologo de coruo quum sitiret, cõgestis lapillis aquam ex imo fundo in summam uasis oram euocãte. quod Plinius ut rem gestam memorat lib. 10. cap. 43. Sed probabilius uidetur, ut adagium referatur ad eam fabulam quam Fastorum libro 2. narrat Ouidius ad hunc modum,

Forte Ioui Phœbus festum solenne parabat;
Non faciet longas fabula nostra moras:
I mea, dixit, auis, ne quid pia sacra moretur,
Et tenuem uiuis fontibus adfer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris densissima pomis;
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iãque satur, nigris lõgũ capit unguibus hydrũ:
Ad dominumque redit, fictaque uerba refert.
Hic mihi causa moræ uiuarũ obsessor aquarũ,
Hic tenuit fonteis officiumque meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum uerbis fallere uelle deum?
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Proinde prouerbium mihi magis uidetur conuenire in cessatorem, Erasmus. Ego non aquat, sed aquatur potius uerbo deponente dixerim. Coruus Apollinis tutela usus (inquit Higinus in Hydra) eo sacrificante missus ad fontem aquam puram petitum, uidit arbores complures ficorum immaturas; eas expectans dum maturescerent, in arbore quadam earum consedit. Itaque post aliquot dies coctis ficis & à coruo compluribus earum comesis, expectans Apollo coruum, uidit eum cum cratere pleno uolare festinantem. Pro quo admisso eius dicitur (quòd diu moratus sit Apollo, qui coactus mora corui, alia aqua est usus) hac ignominia eum affecisse, ut quandiu ficus concoquerentur, coruus bibere non possit, ideo quòd guttur habeat pertusum illis diebus. Itaque cum uellet significare sitim corui, inter sidera constituit crateram, & supposuit hydram quæ coruum sitientem moraretur, uidetur enim rostro caudam eius extremam uerberare, ut tanquã non sinat se ad crateram transire. Per æstatem coruus exarescit siti confectus, eum clamore ultionem testari fama est, cuius causam afferũt, quòd cum ad aquationem eum famulum suum Apollo misisset, ille magna segete inuenta adhuc uiridi, inuestigare uolens granum frumenti, expectans ut maturuisset; mandatum domini neglexit: quam ob rem siccissimo anni tempore siti affectus, suæ moræ dat pœnas. Hoc fabulæ simile uidetur, Aelianus. Corui auium soli pullis suis potum ministrant (forte, non ministrant,) mento (gutture) eis statim à coitu dehiscẽte. quod ueteris cuiusdam peccati culpa eis accidere fama est. nam cum Coronis in Tricca Aesculapium pareret, Corax aquari iussus re neglecta, libidini indulgebat, (ἐλαγνεύετο. malim ἐστραγγεύετο, id est nimiam moram trahebat.) Quamobrem iratus Apollo cõuertit eum in auem atram, & absque potu rostrum (δίχα ποτοῦ τὰς ῥῖνας) ei excrescere fecit: quæ res pullis est molestissima, Paraphrastes Oppiani lib. 1. de aucupio. ¶ Dat ueniam coruis, uexat censura columbas, Iuuenalis Satyra 2. uide in Columba h. Coruum delusit hiantem, dictum est ab Horatio (2. Serm. Sat. 5.) in eum qui captatorem suum arte frustratus fuerat. Plerunque (inquit) recoctus Scriba ex quinqueuiro coruum delusit hiantem. Loquitur de Corano, qui Nasicæ socero, spe testamenti per dolum ostẽtata, moriens, nihil præter plorare reliquit. Videtur autem hoc adagium effictum, & imitatum ad illud Græcorum, λύκος ἔχανεν: id est Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat, Lupum delusit hiantem: & Κόραξ ἔχανεν, id est, Coruus inhiabat, Erasmus. ¶ Corui luscinijs honoratiores, Κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτεροι: Cum indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris uiris. Aut cum plus tribuitur improbitati & audaciæ, quàm eruditioni ac sapientiæ, Erasmus. ¶ Inter Ledæos ridetur coruus olores, Martialis lib. 1. ¶ Mali corui malum ouum, Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν: aptè usurpabitur quoties à malo præceptore discipulus malus proficiscitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata uir illaudatus: denique facinus sceleratum ab homine scelesto. Metaphoram alij referunt ad naturam animantis, quæ nec ipsa est idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quicquam utile. Sunt qui dicant fieri, ut coruorum pulli parentes ipsos deuorent, si forte non pascant illos ad satietatem, (uide ex Aeliano, supra in D.) & hinc ductum adagium. Alij (ut Suidas & Varinus) malunt ad huiusmodi fabulam referre: Corax quidam primus Syracusis, (de quo supra inter propria nomina diximus) post mortem Hieronis, instituit artem rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adolescens quidam Tisias hac lege pactus est, ut tum demum mercedem persolueret, ubi iam artem perdidicisset. Dein ubi iam arte cognita præmium reddere cunctaretur, Corax in ius discipulum uocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit. Percontãti quis esset artis finis, ubi Corax respondisset, persuadere dicendo: Age (inquit) si persuadeo iudicibus me nihil debere, non reddam, quia uici causam: sin minus persuadeo, nõ reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tisiæ dilemma tanquam uitiosum & antistrephõ, in discipulum retorsit, ad hunc modum; Imò (inquit) si persuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pa-

ex pacto: ſin minus, dabis, quia ſententijs iudicum damnatus. Quod cõmentum tam uafrum, tamq́ callidum ubi iudices audiſſent, admirati uerſutiam adoleſcentis, ſucclamarunt, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Sunt qui narrent hoc ſucclamatum à corona circunſtantium, cum alter alteri litem intenderet. Huiuſmodi fermè leguntur in Prolegomenis in Hermogenis Rhetoricen, Hæc Eraſmus. adijcit idem ex A. Gellio ſimillimam per omnia hiſtoriam de Protagora Rhetore & Enathlo eius diſcipulo, quam à L. Apuleio etiam in Floridis deſcribi ait. Tappius idem prouerbium tanquam Germanis quoq; iiſdem uerbis uſitatum refert: Böſe raben/böſe eyer: & eiuſdem ſententiæ hoc, Wie der vogel iſt ſo legt er eyer. ¶ Volantia ſectari, τὰ πετόμενα διώκειν, apud Ariſtotelem lib. 3. τῶν μετὰ τὰ φυσικά, de uehementer obſcuris, & quæ difficillimum ſit perueſtigare. Cui non diſsimile eſt illud, Eſt aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum? An paſsim coruos ſequeris, teſtaq; lutoq;? de ijs qui nullum certum uitæ ſcopum ſibi proponunt, ſed ex tempore uiuunt, ad quamuis occaſionem mutabiles, Eraſmus. Plato in Euthyphrone, τί δὲ, πετόμενόν τινα διώκεις; id eſt, Quid autem uolãtem quempiam inſectaris? Eundem ſenſum habet prouerbiũ, Aues quæris. ¶ Si coruus poſſet tacitus paſci. Si breuis apologus autore Fabio parœmiæ genus eſt, cur non illud etiam prouerbijs annumeremus, quod ſcripſit Horatius: Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus, haberet Plus dapis, & rixæ multò minus inuidiæq;. Quidam exiſtimant mutuò ſumptum ex Apologo, quem in libro de deo Socratis refert Apuleius, de coruo prædam nacto, quam uulpes ita intercepit, dum arte perſuadet illi, ut canere incipiat. Quadrat in eos, qui ſi quid bonæ rei nacti ſunt, continuò iactant oſtentantq;, atque ad eum modum efficiunt, ut alij tum obſiſtant, quò minus eiuſmodi plura commoda nanciſcantur, tum quæ nacti ſunt interuertant, Eraſmus. ¶ Coruus ſerpentem, κόραξ τὸν ὄφιν, ubi quis ſuo ipſius inuento perit, ſumptum ex apologo quodam Aeſopi. Coruus eſuriens ſerpentẽ in aprico dormientem conſpicatus rapuit, à quo morſus perijt. Cognatum ei quod aliâs retulimus, Cornix ſcorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantẽ: ueluti Diogenes Cynicus comeſo polypo crudo perijt, Eraſmus. ¶ Ad coruos, βάλλ' ἐς κόρακας: id eſt, Abi ad coruos, perinde ualet quaſi dicas, abi in malam rem atq; in exitium. βάλλ' ἐς κόρακας, τίς ἔσθ' ὁ κόψας τὴν θύραν; id eſt, Apage ad coruos, quis eſt qui pepulit hoſtium? Ariſtophanes in Nubibus. Rurſum in Pluto, οὐκ ἐς κόρακας; id eſt, An non ad coruos? Iterum in eadem fabula, ἔῤῥ' ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ' ἡμῶν. id eſt, Ocyus hinc in coruos abeas. Reperitur apud hunc poetam & alijs pleriſq; locis. Plutarchus in commentario quem ſcripſit aduerſus Herodotum, taxat eum, quòd Iſagoram ad Cares, uelut ad coruos relegârit: id eſt, quòd eum Carem fecerit. Zenodotus ſcribit in Theſſalia locum eſſe quendam, cui nomen inditum Coruis (Κόραξ, ut recentior quidam annotauit,) in quem nocentes præcipites dabantur, atq; huius adagij Menandrum etiam meminiſſe. Quoſdam autem originem adagionis ad huiuſmodi quandam hiſtoriam referre. Bœotijs quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum eſt, futurum ut è finibus expellerentur, ſimulatq; corui albi apparuiſſent. Euenit deinde ut adoleſcentes aliquot per laſciuiam & temulentiam coruos, quos ceperant, gypſo oblitos rurſum emitterent. Quos ubi uidiſſent uolantes Bœotij, recordantes oraculum, arbitrati adeſſe tempus, quo forent ſuis è ſedibus eijciendi, ſummopere perturbati ſunt. Cæterum adoleſcentes territi & ipſi tumultu, profugerunt, ac locum quendam ſibi mercati ſunt, cui nomen Corácon, id eſt Coruorum. Cõtigit aliquanto poſt ut Aeoles eiectis Bœotijs, Arnam occuparent, apud quos hic deinde mos receptus, ut maleficos relegarent in eum locum, cui nomẽ erat Corui. (Vide ſupra in B. & in Lexico Varini in Βάλλε.) Ariſtophanis interpres paulò diuerſius hanc recenſet hiſtoriam: nempe Bœotijs aliquando à Thracibus ſubuerſis ac profligatis reſpondiſſe deum, ut ibi ſedẽ figerent, ubi coruos albos cõſpexiſſent. conſpexiſſe autem in Theſſalia iuxta ſinum Pagæaticum circumuolantes coruos quoſdam Soli ſacros, quos pueri per luſum gypſatos dimiſerãt. Bœotij uerò rati iam perfectum oraculi ſymbolum, inibi ſedem conſtituerunt. Sunt qui parœmiam ad coruorum uolatũ referant, quòd in deſertis ferè locis uolitare conſueuerint, (& obſeruare cadauera, Scholiaſtes in Plutum Ariſtophanis.) Vt prouerbium conueniat cum illo, in extremas ſolitudines publicitus deportandum. Euripides in Hecuba, οὐχ ὅσον τάχος Νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι; Stratonicus citharœdus apud Athenæũ lib. 8. detorquet in cantorem (pſalten) quendam. is quum ei neſcio quid moleſtus eſſet, ψάλλε, inquit, ἐς κόρακας, deprauata per iocum uoce ψάλλε pro βάλλε, Hæc omnia Eraſmus. εἰς κόρακας, εἰς σκότος, εἰς ὄλεθρον, Apoſtolius. οὐκ ἐς κόρακας φθαρήσεται ὁ σκοπιωρὸς ὁ Λέσβιος; Alciphron. εἰς κόρακας ὦ μαστιγία, Hipparchus apud Athenæum. παῦ' ἐς κόρακας. οἱ σφῆκες οὐκ ἀπὸ τῶν θυρῶν, Ariſtophanes in Acharnenſibus. Eiuſdem Scholiaſtes in Ranas, cum Bacchus dixiſſet ἐς κόρακας, locum ait Athenis fuiſſe hoc nomine, in quem aliqui ſupplicij cauſa abijcerentur. οὐκ ἐκ λαβὼν θύραζε τὰ ψηφίσματα καὶ τὴν ἀνάγκην ἐς κόρακας ἀπώσεται; Ariſtophanes apud Pollucem lib. 8. Σκορακίζειν uerbum compoſitum eſt, pro ἐσκορακίζειν, hoc eſt ἐς κόρακας ἀποπέμπειν, unde etiam nomen σκορακισμὸς fit, Suidas, Etymologus ſic κόρθυν pro ὄρθυν, &c. epſilo initiali abiecto, & Euſtathius. Μὴ ἀποσκορακίσῃς με, μὴ ἀποδιώξῃς, ἢ ἀποδοκιμάσῃς: hoc eſt, ne me reijcias aut deteſteris, Varinus. Ἐκκορακίζειν, ἀποδιώκειν, Idem. Germani etiam malum & exitium imprecantur per coruos: Das dich die raben fräſſen: hoc eſt, Corui te deuorent. ¶ Eleganter dictum eſt à Diogene Cynico, κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας. id eſt, ſatius eſſe ad coruos deuenire quàm ad adulatores, quòd hi & uiuos & bonos etiam uiros deuorarent, Athenæus: ex quo Eraſmus trãſtulit in prouerbio, Ad coruos. οἱ μὲν κόρακες τῶν τετελευτηκότων τοὺς ὀφθαλ-

μὸς λυμαίνονται, ὅταν αὐτῶν οὐδὲν δεῖ χρεία: οἱ δὲ κόλακες τῶν ζώντων τὰς ψυχὰς διαφθείρουσι, καὶ τὰ τούτων ὄμματα τυφλῶσι, Epictetus. Eſt autem ſcita colluſio uocum κόραξ & κόλαξ: & quoniam balbutientes pro litera rhô, lambda pronunciare ſolent, Soſias ſeruus apud Ariſtophanem in Veſpis narrans ſomnium ſuũ, inter cætera ait ſe uidiſſe θεωρὸν κεφαλὴν κόρακος ἔχοντα: (ubi Scholiaſtes, Traducit, inquit, Cleonem tanquam rapacem, & improbum, & adulterum.) Εἶτ' Ἀλκιβιάδης εἶπε πρός με τραυλίσας, ὁλᾷς θέωλος τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει. & mox ſubdit, conijciendum eſſe, ὅτι ἀρθεὶς ἀφ' ἡμῶν ἐς κόρακας οἰχήσεται. Similis alluſiò etiam inter κόλαξ & σκώληξ eſt, qua utitur Anaxilas apud Athenæum, his uerbis: ἔνιοι κόλακές εἰσι τῶν ἐχόντων οὐσίας σκώληκες, &c.

¶ Cum uir optimus (opulentus) obit, inquit in Emblematis Alciatus, Maxima rixa oritur: tandem ſed tranſigit hæres, Et coruis aliquid uulturibusq; ſinit. ¶ Eiuſdem Emblema quod inſcribitur, Iuſta ultio. Raptabat uolucris captum pede coruus in auras Scorpion, audaci præmia parta gulæ. Aſt ille infuſo ſenſim per membra ueneno, Raptorem in ſtygias compulit ultor aquas. O riſu res digna. alijs qui fata parabat, Ipſe perit: proprijs ſuccubuitq; dolis. Atqui prouerbium, Cornix ſcorpium, non coruo ſed cornici, eam hiſtoriam tribuit.

DE CORVIS AQVATICIS.

DE CORVO aquatico multa iam ſcripſimus ſupra inter Mergos maiores. Mergi ſunt nonnulli, quos ceruos (lego coruos) aquaticos uocant, Seruius. Hiſpanis hodieq; mergus cueruo marino appellatur. Georg. Agricola coruũ aquaticũ Germanicè ad uerbum interpretatur Waſſerrabe. Idem, Corui aquatici (inquit) hybernis temporibus ſe conferunt ad lacus aut fluuios qui frigore non congelant. Coruus aquæ, id eſt macha, Auicenna de animalibus lib. 8. Ariſtoteles coruum aquaticum magnitudine ciconiæ eſſe ſcribit, cruribus breuioribus, palmipedem, natantem, colore nigrum: arboribus inſidere & nidulari in ijs unum ex hoc (palmipedum) genere. Hæc deſcriptio conuenit aui, quam noſtri ſcharbum appellant, cuius hiſtoriam & figuram inter Mergos requires. Vbi & Morfex auis aquatica nigra palmipes, &c. à nobis deſcribitur, eiuſdem cum ſcharbo generis ut apparet. utraq; in arboribus nidificat. Corax, auis eſt palmipes, Varinus. Niphus hunc Ariſtotelis coruum aquaticum, uulgò coruum marinũ dici ſcribit. ¶ Plinius coruos aquaticos naturaliter caluere, & inde nomen eis apud Græcos eſſe docet. unde apparet phalacrocoracem Græcorum poſteriorum Ariſtotele (nam apud Ariſtotelem hoc nomen non inuenitur. conijcimus autem eum quem coruum uocat aquaticum, uel palmipedem eundem phalacrocoraci eſſe) à Plinio coruum aquaticum transferri. Robertus Stephanus phalacrocoracem Gallicè interpretatur, ung corbeau d'eau, ung cormorant, corbeau peſcheret. In Burgundia uocari audio auem quandam crot peſcherot, id eſt coruum piſcatorem, cui pedes diuerſi ſint. alter unguibus uncis ad rapinam comparatus, alter palmipes ad natãdum. nam cum piſcem arripuit in aqua, nec facile propter pondus ex aqua euolare poteſt, piſcem altero pede retinẽs, altero remigat uſq; ad ripam. Idem Angli de aquilæ marinæ quodam genere narrant, quam oſprey appellant. Fulicæ genus duplex fecerim, alterum minus, apud nos cõmune per hyemem præſertim in lacubus, alba frontis macula inſigne. alterum maius, quod in Italia notum aiunt, & in arboribus nidificare, piſces magnos uorare: quod an phalacrocorax & coruus aquaticus Ariſtotelis ſit, nondum comperi. Vide infra in fine hiſtoriç Cornicis marinæ. Gelenius phalacrocoracem Illyricè lyska interpretatur, ſed fulicam ſic nominari Illyrijs puto. Coruum aquaticum Ariſtotelis Vuottonus ſuſpicatur eandem eſſe cum cornice marina, cuius in Ponti Euxini nauigatione Arrianus meminit, ab æthyia eam diſtinguens: nam Heſychius & Suidas non diſtinguunt. Pugnant inter ſe frichachyz & corenos, id eſt coruus aquaticus, Albertus, abſurdiſsimè. nam apud Ariſtotelem eo in loco ſic legitur, Triorches, phrynus & ophis pugnant. Plura de Phalacrocorace leges in Elemento P.

¶ Auicennæ tranſlatio ex Ariſtotele pro alcyone alicubi habet alchorab, quæ uox coruum ſignificat. ubi Albertus, Alcyon (inquit) eſt auis nigra, non admodum magna: & forte hanc uocauit Auicenna coruum marinum propter coloris ſimilitudinem. Et rurſus, Alcyon eſt eadem cum alchorab marino, & ſecũdum Ouidium & Homerum auis eſt Diomedis. Sed alcyonem auem eſſe nigram falſum eſt.

¶ Coruus rubro roſtro apud Anglos inuenitur, cuius meminit Plinius, Longolius. apparet autem eum ſentire de pyrrhocorace, qui in Cornubia Angliæ, & in alpibus reperitur. unde uulgò à noſtris Alprapp, id eſt coruus alpinus nominatur: cui tamen roſtrum luteum, nõ rubrum. Sed nuper ſpeciem alteram pyrrhocoracis uidi, quam in Bauariæ quibuſdam locis Steintahen, id eſt graculum ſaxatilem uocant, roſtro longiuſculo, rubro, &c.

¶ Incendula auis coruini generis cum bubone pugnat, Albertus. legendum monedula. uide in Bubone in fine capitis quarti.

DE CORVO SYLVATICO.

AVIS, cuius hîc effigies habetur, à noſtris nominatur uulgo **ein Waldrapp**, id eſt coruus ſyluaticus, quòd locis ſyluoſis, montanis & deſertis degere ſoleat: ubi in rupibus, aut turribus deſertis nidificat. quare etiam **Steinrapp** uocatur, & alibi (in Bauaria & Stiria) **ein Claußrapp**: à petris ſeu rupibus, & pylis (nam pylas, id eſt anguſtias inter duos montes Germani **clauſen** appellant, hoc eſt loca clauſa) in quibus nidos ſtruit. Lotharingi, ut audio, corneille de mer, id eſt cornix marina: quam et in iuglandibus aliquando nidificare ferunt, ſed forte ea alia auis eſt. Circa lacum Verbanum coruus marinus dicitur. alibi in Italia coruus ſyluaticus, ut in Iſtria circa promontorium Polæ, ubi homine per funem demiſſo per rupes nidis eximuntur, & inter menſarum delicias habentur, ut apud nos quoq; in montium quorundam rupibus. ſic enim Fabarias thermas repertas aiunt, cum auceps quidam per altiſsimas rupes propter has aues ſe demiſiſſet. Alibi in Italia coruo ſpilato, id eſt coruus depilis, quoniam ſeneſcens caluеſcat. Germanicè quidam nuper confićto à ſe à ſono uocis eius nomine **Scheller** uocabat. ¶ Sunt qui phalacrocoracem hanc auem interpretentur; quoniam & magnitudine & colore ferè coruum refert: & caluеſcit, ut uidi, cum adultior eſt. Turnerus Ariſtotelis coruum aquaticum & Plinij phalacrocoracem, & coruum ſyluaticum noſtrum auem unam eſſe arbitratur, tertium genus graculi. Coruus ſyluaticus Heluetiorum, inquit, auis eſt corpore longo et ciconia paulò minore, cruribus breuibus, ſed craſsis: roſtro rutilo, parum adunco (curuo) & ſex pollices longo: alba in capite macula, & ea nuda, ſi bene memini. Quòd ſi palmipes eſſet & interdum nataret, indubitanter tertium graculorum genus eſſe adfirmarem. uerũ licet auem in manibus habuerim, an palmipes fuerit, nécne, & calua, non bene memini, Sic ille. Sed cùm nos certò ſciamus, palmipedem non eſſe coruum ſyluaticum noſtrum, non poterit eſſe coruus aquaticus Ariſtotelis, ſed neq; Plinij, qui (ut diximus) phalacrocoracem, id eſt coruum caluum, eundem & aquaticum facit. Noſter uerò ſyluaticus non eſt aquaticus, neq; in aquis degit: ſed in pratis, & locis paluſtribus uictum ſibi quæritat. Iam cum Ariſtoteles tertium graculi genus palmipes faciat, id quoq; coruus ſyluaticus noſter eſſe non poteſt.

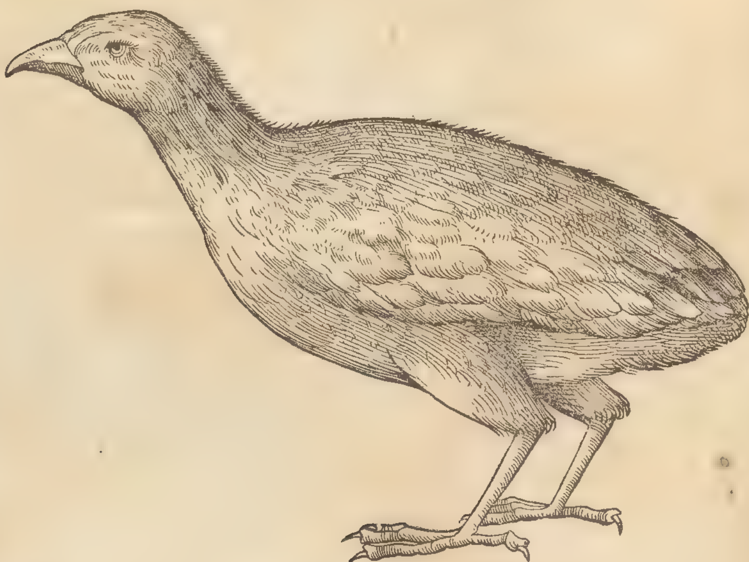
¶ AVIS quam prius hæmatopodem eſſe putabam (inquit Bellonius) nunc potius ibin nigram eſſe conijcio: cuius Herodotus & Ariſtoteles meminerunt. Ea corporis mole auem à Gallis uulgò corlis (arquatam maiorem noſtram eſſe arbitror) dictã refert, uel paulò minor eſt, tota nigra, capite phalacrocoracis, roſtro iuxta caput plus quàm pollicari craſsitudine, inflexo modicè in arcum & in acutum deſinẽte, rubicundo, qui crurum etiam color eſt. Proceritas crurum ea ferè quæ in ardea

ſtellari. colli longitudo quæ in aue quam Galli uocant aigrette, ita ut primò uiſa à me hæc auis ardeam ſtellarem quodammodo referre uideretur corporis ferè ſpecie. Hæc ille in Gallico libro Singularium obſeruationum ſuarum.

¶ Coruo ſyluatico noſtro magnitudo eſt gallinæ, color niger toto corpore, ſi eminus uideas: ſin propius, ad ſolem præſertim, cum uiridi permixtus uidetur. pedes ferè ut gallinæ, longiores, digiti fiſsi, cauda non longa, à capite retrò criſta tendit, haud ſcio an in omnibus aut ſemper: roſtrum rubicundum, oblongum & aptum inſeri anguſtis terræ, arborum & murorum aut petrarum foraminibus, ut latitantia in eis inſecta & uermes, quibus paſcitur, extrahat. Crura oblonga, obſcurè rubētia. Locuſtis, gryllis, piſciculis, & ranunculis eos ueſci audio. Vt plurimum nidificat in altis arcium deſtructarum muris, qui in Helueticis montium regionibus frequentes ſunt. In uentriculo diſſecti aliquando præter alia inſecta, reperi plurima illa quæ radices frugum populantur, milij præſertim, Galli curtillas uocant, noſtri tranſuerſas (twären) à pedum ſitu ut conijcio. Edunt & uermes è quibus ſcarabei à Maio menſe dicti naſcuntur. Volant altiſsimè. Bina aut terna oua pariunt. Primæ omnium, quod ſciam auolant, circa initium Iunij, ni fallor. Pulli eorum diebus aliquot antequam uolare poſsint nidis exempti, nutriri & facile cicurari poſſunt, ita ut in agros euolent, & ſubinde reuertantur. Laudantur ijdem pulli in cibis, & in delicijs etiam habentur, ſuaui carne oſsibus mollibus. Qui è nidis eos auferunt, in ſingulis ſingulos relinquere ſolent, ut anno ſequente libentius redeant.

CORYTHVS, κόρυθος, auis eſt, una è genere trochilorum, Heſychius. Sunt autem trochili gallinæ ſylueſtres quædam, pedibus longis, corpore gracili, curſu celeres, ut conijcio.

DE COTVRNICE.

A.

COTVRNICEM eam eſſe auem, cuius hic figura cernitur, ut homines docti noſtra ætate omnes conſentiūt, & copioſe in epiſtolis ſuis Aloiſius Mundella medicus approbauit: ita literatores quidam repugnant, eam quæ hodieq; uulgò coturnix apud Italos dicatur ueterum quoq; coturnicem eſſe putantes, ſed horum error craſsior eſt, quàm ut nos in eo refellendo tempus collocare conueniat, & iam à doctiſsimo uiro Mundella ſatis eſt reprehenſus. Nos hoc in loco de coturnice ueterum agemus, de altera, quam Itali uulgò ſic uocāt, poſt Perdicē.

¶ Schelau, שלו, apud Hebræos coturnix eſt, unde pluralis numerus ſchaluim. Dauid Kimhi interpretatur auem præpinguem, quæ dicatur uulgò קוליא, qualea: & ſimiliter R. Salomon. adſtipulantur Ioſephus & Hieronymus. Septuaginta ortygometram, id eſt coturnicum matricem uerterunt. Exodi 16. Chaldæus interpres habet סליו, ſelau: Arabs סלוי, ſalui: Perſa, מורג צה, moreg zah. & Numeri 11. Arabs ſimiliter, Chaldæus שליו, ſchaliu: Perſa מורג צהא, moreg zeha. Pſalmo 105. Chaldæus פסיונין, phaſiani: Arabs אלשלוי, elſchalui cum articulo el. Munſterus in Lexico trilingui pro

pro coturnice habet שלו, ſchalau: שליא, ſchiluah: סלוא, ſalua: & כבלי, kakli. Bellunenſis apud Auicennam lib. 2. ſeman coturnicem uel qualeam interpretatur: altedarugi uerò (aliâs altaiugi) phaſianum, uel perdicem, uel auem coturnici ſimilem. Dorache, id eſt coturnices, Interpres Auicennæ ex Ariſtotele de hiſt. anim. 8. 12. ¶ Coturnicem Græci ortyga uocant, Iſidorus. à recto ὄρτυξ. hodie uulgò ὀρτύκη, uel ὀρτίκι. ¶ Itali quaglia, ut Alunnus & Scoppa ſcribunt: uel quallia. unde & barbari quidam authores qualeam ceu Latinam uocem ſcribunt. Coturnices uulgò quaquilæ dicuntur uel qualeæ, Ant. Gazius. Quiſcula, id eſt coturnix, nomen à ſono fictum, Arnoldus Villanou. Calepinus querquedulam quoque (ea anas fera eſt, parua) qualiam uulgò à uoce dici meminit. Hiſpani cuaderuiz. ¶ Galli caille. ¶ Germani Wachtel: Flandri Quackel. hinc forte Albertus, Coturnix (inquit) auis, quam uulgò quiſculam uocamus. ¶ Angli quayll. ¶ Illyrij krziepelka, uel krzepelka. ¶ Coturnicem uulgò currelium dicimus, à currẽdo, Comeſtor. hinc & Ortygiam dictam putant, quòd harum auium greges è mari in eam prouolent, Athenæus.

B.

In Delo primum uiſæ coturnices, Solinus. In ſinu Arabico præcipuè nutriuntur, Comeſtor. In conuallibus alpium Helueticarum apud Rhætos, Sedunos & Leopontios, non pauciores quàm alibi capiuntur, alioqui copioſæ per Heluetiam præſertim circa Auenticum, ubi canes ad earum aucupium egregiè inſtitutos alunt, Stumpfius. ¶ Perdicibus ſimiles ſunt, ſed multis partibus minores, Turnerus. Theophraſtus forte illas perdices nanas dicet. ſic enim per omnia perdicem imitantur, ut præter exiguitatem & preſsitudinem corporis planè nihil diſtent, Longolius. Coturnix parua auis eſt, Plinius. ¶ Color κεραμνὸς, id eſt teſtaceus, cõmunis eſt ferè pulueratricibus, ut alaudæ, coturnici, perdici, &c. Longolius. Coturnix aliquando alba uiſa eſt, Ariſtoteles in libro de coloribus. nam μέλας illic pro λευκὸς non rectè legitur. uide in Ceruo B. ¶ Coturnicibus & gallinaceis pennæ ſunt duræ, Ariſtoteles in Phyſiognomon. Coturnicum oſſa difficulter afficiuntur aut patiuntur quicquam (δυσπαθῆ ſunt, dura nimirum ac ſolidiora,) Orus. ¶ Coturnici proprium eſt præ cæteris auibus, ut & ingluuiem, & gulam infrà prope uentriculum amplam & latam habeat, Ariſtot. Et alibi, Gula eis amplior eſt infrà. ¶ Coturnicibus alijs uentri, alijs inteſtino fel iungitur, Ariſtot. Plinius aliter, Fel (inquit) renibus, & parte tantum altera iungitur inteſtino in coruis, coturnicibus, phaſianis. Pedibus fiſsis ſunt, Athenæus ex Ariſtotele. ¶ Alexander Myndius apud Athenæum, coturnicem inquit fœminam graciliore collo quàm marem eſſe, neque nigras partes ſub mentum ſubiectas poſsidere. ingluuiem (τρίβολον, lego πρόλοβον cum Gillio) in aue diſſecta nõ magnam ſpectari: cor magnum & tricuſpidatum, (τρίβολον.) Iecur etiam habere, & fel inteſtinis adnexum: ſplenem paruum & qui uix conſpiciatur: teſtes ſub iecinore contineri ut in gallinaceis.

C.

Coturnix appellatur à ſono uocis, Feſtus. Blondus etiam à recentioribus qualeam à uoce dictam ſcribit. Si iteratim ſones co tur nix, ita ut ſingulas ſyllabas toni tractu pronuncies, auis uocem te liquidò imitatum cognoſcas, Gyb. Longolius. Coturnicibus maribus tantum cantus datus eſt, Ariſtot. & Albertus. Coturnix mas uocem ædit exilem, ferè ſicut grillus: fœmina craſſam, Albertus. Coturnicibus uox eſt in pugna, Ariſtot. Alijs in pugna uox, ut coturnicibus: alijs ante pugnam, ut perdicibus, &c. Plinius. ¶ Coturnix humi nidulatur, nec unquam in arbore conſiſtit, ſed humi, Ariſtot. Cum ad nos uenit, terreſtris potius quàm ſublimis eſt, Plinius. Pulueratrices ſunt, Gyb. Longolius. ¶ Coturnicem uulgò currelium dicimus à currendo, Comeſtor. Currit ſatis ueclociter, Albert.

¶ Coturnix eſt auis miliaris, hoc eſt milio ut plurimum ueſcitur, Aloiſius Mundella. Coturnices milio & tritico, & præterea pura aqua pingueſcunt, Didymus in Geoponicis. Coturnicibus ueratri (aliâs, ueneni) ſemen gratiſsimus cibus, Plinius. Et rurſus, Venenis capreæ & coturnices (ut diximus) pingueſcunt, placidiſsima animalia. Quod alijs cibus eſt, alijs eſt acre uenenum, Lucretius. Et mox, Præterea nobis ueratrum eſt acre uenenum, At capris, (capreis, ex Plinio) adipes & coturnicibus auget. Cicuta ſturnos nutrit, nos uerò interimit: & elleborus coturnici pro cibo eſt, homini uenenum, Galenus ad Piſonem. Elleborus homini uenenum eſt, alimentum coturnicibus, Ariſtot. lib. 1. de plantis, & Aphrodiſienſis in Problematis. Orobus coturnicum apud Arnoldum Villanou. in libro de uenenis, Auicennæ napellus eſt: Vide in Lupo a.

¶ Coturnices cum ceciderint (ὅταν πέσωσι, malim ὅταν πέτωνται: quod uerbum in ſequentibus etiam bis ponitur: id eſt cum uolauerint) ſi ſerenum ſit aut aquilonium tempus, ſociantur, & proſperè degunt, (ἠρεμῶσιν, id eſt quietè agũt. Gaza uidetur legiſſe εὐημερῶσι:) ſed ſi auſtrinum, moleſtè, propterea quod parum uolant. humidus enim grauisque auſter eſt. Quam ob rem qui aucupantur, auſtrum, non aquilonem obſeruant. omnino ægre propter ſui corporis pondus uolant. ſunt enim corpore grandiore, quàm ſuis pennis deferri poſsint, uociferantesque ob eam rem uolant. laborant enim quaſi oppreſſæ onere. cum hæc adeunt loca, ſine ducibus pergunt. at cum hinc abeunt, ducibus lingulaca, óto, otide Plinius & matrice (ortygometra) proficiſcũtur, atque etiam cynchramo, à quo etiam reuocantur noctu, cuius uocem cum ſenſerint aucupes, intelligunt parari diſceſſum, Ariſtot. Aduolant coturnices non ſine periculo nauigantium, cum appropinquauêre terris. Quippe uelis ſæpe inſidunt, & hoc ſemper noctu, merguntque nauigia, Plinius. Blondus ex Plinio legit, uelis incidunt,

non insidunt: quam lectionem Solinus quoq; secutus est, & ex Oppiano eadem approbari potest. Iter est his per hospitia certa. austro nō uolant, humido scilicet & grauiore uento. Aura tamen uehi uolunt, propter pondus corporum uiresq; paruas. Hinc uolantium illa cōquestio labore expressa. Aquilone ergo maximè uolant, ortygometra duce. Primam earum terræ appropinquantem accipiter rapit. Semper hinc remeantes comitatum sollicitāt, abeuntq; unà persuasæ glottis & otis (aliàs otus, ut & Aristoteles habet) [&] cenchramus (aliàs cynchramus.) Quòd si uentus agmen aduerso flatu cœperit inhibere, ponduscuIis lapidum apprehensis, aut gutture harena repleto, stabilitæ uolant, (uide in D.) Plinius. Eadem ferè Solinus, cuius tamen uerba non omittam, ne quid ad maiorem claritatem desiderari posit: Adueniendi (inquit) habent tempora æstate depulsa. Cum maria tranant, impetus differunt, & metu spatij longioris uires suas nutriunt tarditate. Vbi terram persentiscunt, coeūnt cateruatim: deinde globatæ uehemētius properant: quæ festinatio plerunq; exitium portat nauigantibus. Accidit enim plerunq; noctibus ut uela incidant, & præponderatis sinibus alueos inuertant. Austro nunquam exeunt, nam metuunt uim flatus tumidioris. plurimum se aquilonibus credunt, ut corpora pinguiuscula atq; eò tarda facilius prouehat siccior & uehemētior spiritus. Ortygometra dicitur quæ gregem ductitat, eandem (primam, scilicet ex coturnicibus, non ortygometram, Plinius) terræ proximantem accipiter speculatus rapit, ac propterea opera est uniuersis, ut solicitent ducem generis externi, per quem frustrentur prima discrimina. Hæc ille. Coturnices pascuis prioribus relictis gregatim uolitant, & maris spacium uolatu non intermisso, (sunt qui in Delum insulam è mari eas deferri scribant, ut non uno continuo uolatu mare traijciant,) ceu auiū celerrimæ, superant: tam timidæ interim, ut maris aspectum exhorreant, & oculis cōniueant: unde aliquando uelis illisæ nauium à nautis capiuntur, Oppianus in Ixeuticis. Redeunt sine ducibus, Eberus & Peucerus. Coturnices quoq; discedunt, nisi paucæ locis apricis remanserint: quod & turtures faciunt, Aristot. Semper ante adueniunt quàm grues, Plinius. Prius abeūt quàm grues, hi enim Septembri mense, illæ Augusto incipiunt, Aristot. Ciconiæ prius recedunt quàm hirundines, & hæ quàm coturnices, Albertus. Coturnices ad nos, ut audio, medio ferè Aprili ueniunt, & abeunt cum prima pruina ingruit: ita ut si pridie plurimæ apparuerint, & postridie pruina subsequatur, ne una quidem amplius reliqua cōspiciatur. Coturnicum multitudo ex Italia uolantium, in Capreis insulis prope Neapolim capiebatur principio autumni. Ad maritimā regionem circa Pisaurum ingens coturnicum copia aduentare consueuit, & mille insidijs capi: sed potisimum sub extremum uerni temporis illarum aduētu obseruato, Aloisius Mundella. Turdi quotannis trans mare in Italiam aduolant, circiter æquinoctium autumnale, & eodē reuolant ad æquinoctium uernum, & alio tēpore turtures ac coturnices immani numero. Hoc ita fieri apparet in insulis propinquis Pontia, Palmaria, Pandataria. Ibi enim in prima uolatura cum ueniunt, morantur dies paucos requiescendi causa. idemq; faciunt cum ex Italia trans mare remeant, Varro. Coturnicem multi credunt trans mare auolare, quod falsum esse conuincitur. quoniam trans mare per hyemem non inuenitur. latet ergo, sicut aues cæteræ quibus superflui lentiq; humores concoquendi sunt, Albertus. Cum è Rhodo Alexandriam Aegypti nauigaremus, plurimæ coturnices à Septentrione meridiem uersus uolantes, in naui nostra captæ sunt. unde certo persuasus sum coturnices cœlum mutare. nam prius etiam cum è Zacyntho insula in Moream seu Nigropōtum nauigarem uerno tempore, coturnices contraria profectione à meridie ad Septentrionem uolantes obseruaram, ut illic per totam æstatem degerent: quo tempore etiam permultæ in naui nostra captæ sunt, cum diuersis alijs migrantium auium generibus, Petrus Bellonius.

¶ Vsque adeò tum perdices, tum etiam coturnices copia libidinis gaudent, ut in aucupantes corruant, & sæpenumerò capitibus eorum residant, Aristot. & Athenæus ex Alexandro Myndio, ubi pro καθίζοντας ἐπὶ τῶν κεράμων, legendū est ex Aristotele, καθιζάνειν ἐπὶ τὰς κεφαλάς. Clearchus scribit perdices, passeres, coturnices & gallos gallinaceos, non modo cum uident fœminas semen emittere, sed etiam cum earum uocem audiunt: causam esse in animo impresSionem, quod ipsum coitus tempore cognosces, si contra eos speculum posueris, & ante hoc ipsum tendicularum insidias. nam ad imaginem suā quæ inaniter in speculo repræsentatur accurrentes, capiuntur, & semen emittunt: gallinaceis exceptis, quos imago conspecta ad pugnam tantum excitat, Athenæus & Eustathius. Proprium hoc coturnicum generi, ut rara inter eas fœmina sit, & mares multi fœminā unam quærant, Albertus. Aristoteles cum perdicum pugnam pro fœminis descripsisset, & marium in hoc genere salacitatem: & quòd cum fœminæ ad incubandum aliquò diffugientes clam pariunt, ne oua à maribus propter salacitatem frangantur, mares interim cœlibes inter se pugnent, uictusq; uictoris uenerem patiatur, nec ab alio nisi suo uictore subigatur: idq; non semper, sed certo tempore anni fieri, demum subdit: Hoc idem à coturnicibus quoq; agi animaduertimus. Idem ferè Plinius scribit, ex Aristotele (ut apparet,) mutuatus. Coturnicibus uox est in pugna, Aristot. & Plinius. Testudines montanæ uento implentur quemadmodum coturnices, Scholiastes Nicādri. Athenæus refert ex Phanodemo Delum insulam ab Achæis Ortygiam dictam, quòd obseruati sint coturnicum greges è mari uolantes (φορουμένας ἐκ τοῦ πελάγους, quasi in mari etiam generētur. Phanodemum enim hæc de generatione coturnicum referre scribit) in hanc insulam considere, eò quòd portus habeat commodos. Cum hyemes (tempestates) fiunt magnæ in partibus desertæ Libyę, mare magnes

producit

producit thynnos in littore (proijcit in littus:) ex quibus putrescentibus uermes enascuntur intra dies quatuordecim, primum muscarum instar, deinde locustarũ magnitudine, donec paulatim coturnicum magnitudinem acquirant. Demum noto, id est austro flante, uel libonoto, auctę adultæq; maria transeunt in Pamphyliam uel Ciliciam & Hyberniam: & consequenter borea flante pergunt ad maritima loca & reliqua Melanitidis terræ. Cæterum indocti sophistæ ignorantes earum naturam, pudicas (castas, cum ex putredine non ex coitu nascantur,) esse dicunt, Kiranides lib. 1.

¶ Aues grauiores nidos sibi non faciunt, ut coturnices, ut perdices, & reliquę generis eiusdem. quibus enim uolandi facultas deest, ijs nidus non prodest, sed facta in aprico area (alibi enim nusquam pariunt) atq; materia, ut uepribus quibusdam congestis, quoad accipitrum & aquilarum iniuriam deuitare possint, oua ædunt, & incubāt. Mox cum excluserint, protinus pullos educunt, propterea quod nequeunt suo uolatu ijs cibum administrare, Aristoteles. Et rursus, Coturnix non nido, sed condenso frutice prolem munit. minus enim uolat. Nidulantur humi, ut dixi, coturnices, quæ etiam nunquam in arbore consistunt, sed humi, Idem. ὄρτυξ νοσσιὰν ὀ ποιεῖ, ἀλλὰ κονίστραν, καὶ ταύτην σκεπάζει φρυγάνοις, Athenæus ex Aristotele. ¶ Refouent suos pullos sub se ipsæ ducendo more gallinarum & coturnices & perdices. nec eodem in loco & pariunt & incubant, ne quis locum percipiat longioris temporis mora, Aristot. ¶ Coturnicum pulli mox ut exclusi sunt, per se comedunt, Albertus: ut & perdicum & omnium pulueratricum ni fallor. ¶ Coturnicibus ueratri (aliâs, ueneni) semẽ gratissimus cibus. quam ob causam eas damnauêre mensę, simulq; comitialem propter morbum despui suetum, quem solæ animalium sentiunt præter hominem, Plinius & Solinus. Coturnices comitiali morbo corripi non pauci nostro tempore obseruarunt. Sed quanquam Plinius solas illas præter hominem hunc morbum sentire scribat, constat tamen alia quoq; animalia eodem malo affici, ut cattos, quod nos sępe uidimus: &, ut ab alijs accepimus, capos gallinaceos, alaudas, equos, picas. Dici tamen potest ad defendendum Plinium, non solas quidem coturnices post hominem, sed illas potissimum huic morbo obnoxias esse, Aloisius Mundella.

D.

Aues quibus duræ sunt pennæ, fortes (& pugnaces) habentur, ut coturnices & gallinacei, Arist. in Physiognom. Pugnant inter se pro fœminis, & inter cœlibes etiam mas uictus uictoris uenerem sustinet, ut in C. scriptum est: & mansueti inter se spectaculi gratia certaturæ committuntur, ut referemus in E. ¶ Cum mare transuolant, ut intelligāt superatúmne iam ipsis mare sit, néc ne, singulæ ternos ore lapillos ferunt, quorum singulos per interualla demittunt: & diligenter obseruant, utrum in mare lapillus quisq; deciderit, ulteriusq; uolandum sit: an in terram, & tempus iam adsit quiescendi, Oppianus in Ixeut. Si uentus agmen (trajicientium mare) aduerso flatu cœperit inhibere, pondusculis lapidum apprehensis, aut gutture harena repleto, stabilitæ uolant, Plin. Hoc & grues similiter factitare aliqui prodiderunt. ¶ Ex coturnicum grege (postquam mare traiecit) primam terræ proximãtem accipiter speculatus rapit. ac propterea opera est uniuersis ut solicitent ducem generis externi, per quem frustrētur prima discrimina, Solinus. Author libri de nat. rerum sic legit, Idcirco cura est uniuersis, ut externi generis ducem solicitent, scilicet cornicem, per quam prima discrimina caueant. Sed dicendum potius ortygometram, aut cenchramum, aut aliam ex illis quas Aristoteles & Plinius memorant, duces coturnicum esse. ¶ Pelecanus de coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitat: rursus coturnix ab ea uehementer dissentit, Aelianus & Philes. ¶ Astures capiunt coturnices, &c. Crescentiensis.

E.

Qui coturnices aucupantur, austrum non aquilonem obseruant: causam retuli in C. ex Aristotele. Capiuntur imitatione uocis fœminæ, Albertus. Instituuntur ad aucupiũ earum canes apud nos uulgò, qui priuatim etiam à coturnicibus denominantur. Reti quod expegatorium uulgò uocatur, satis magno, capiuntur perdices, coturnices & phasiani, & aliæ quædam aues cum auxilio catuli ad hoc instructi, qui aues inquirit, quas cum uiderit, subsistit, nec ad eas progreditur ne depellat. sed ad aucupem dominum suum respiciens retro caudam mouet, unde auceps cognoscit aues esse prope canem: & tunc ipse ac socius rete trahũt, quo aues unà cum catulo operiunt. Est & aliud paruum rete in capite perticæ præparatum, ut apertum existat, quo unus solus utitur auceps, & ad coturnices solum cum quasilatorio (instrumento) cuius sonus est per omnia similis uoci coturnicis fœminæ, ad quem mares ardenter accedunt, & sic irretiuntur, Crescentiensis lib. 10. cap. 25. Et rursus cap. 26. Item fiunt laquei multi de pilis caudæ equinæ, in funiculo eiusdẽ materiæ texti, qui tenduntur in sulcis frumenti, funiculo à terra eleuato ultra altitudinem auis, parum decliuis laqueis & apertis, ut auis transiens capite immisso capiatur collo: & hoc modo capiuntur perdices in agris, & coturnices ac phasiani in semitis nemorum per quas transeunt. Coturnices (inquit Oppianus in Ixeuticis lib. 3.) noctu retibus, quæ nubes uocant, capiuntur, clamantibus alijs natu maioribus, (παλαιοτρόφων, iam olim captis, unde forsan uerbum παλεύειν factum:) ad quarum uocem dum accurrunt, in sagenas incidunt. Interdiu etiam in terra hoc modo capiuntur: Reti extenso aliquis tunicam supra caput erectam calamis utrinq; sustinens mouet, paulatim progrediẽs: metuunt illæ sibi, & dum uestis huc illuc nutantis umbram fugiunt, retium laqueis inuoluuntur. Capiuntur ab auibus rapacibus, asture & accipitre, (& nisis præcipuè rubris, ut quidam scribit,) Crescẽtiensis. Circa Neptu-

nium Italiæ oppidum (inquit Blondus in Latinis) aucupium est coturnicum. Nam quum ad primã ueris signa hirundines & simul cum ipsis coturnices, transmisso mari infero in Italiam redeunt, omnia Antiatum quõdam littorum supercilia passus quinq; milia Neptunienses contiguis retibus complent, sedensq; unusquisq; in fundi proprij & magno pretio comparati loco, ad particulam retium propriam uenientes noctu coturnices fistula illectat. & quum turmatim illæ retibus intricentur, si aliqua de longissimo uolatu fessa extra rete in sabulum ceciderit, eam auceps manu percipit, fuisseq; audiuimus intra mensem unum, quo id continuatur aucupium dies aliquot, in quorum singulo centies huiusmodi auicularum mille sit captum, Hęc ille. Coturnices, perdices & passeres, quomodo coitus tempore speculo proposito capiantur, recitaui in Coturnice C. ex Athenæo.

¶ Quidam in ornithone præter turdos ac merulas alias quoq; includunt, quæ pingues ueneunt carè, ut miliariæ ac coturnices, Varro. Petrus Crescentiensis lib. 9. cap. 93. quomodo coturnices & aliæ aues inclusæ pinguescant præscribit. Vide infra in Turdis.

¶ Pergami & Athenis fuit pugna gallinaceorum & coturnicum, tanti decoris, ut ad illud tanquam gladiatorum munus effusissimo studio omnes conuenirent, Alexander ab Alexandro. Ludus quidam est in quo coturnices in gyrum (γῦρον Pollux simpliciter κύκλον περιγραπτὸν dicit hunc ludum describens. alioqui gyros Græcis scrobem significat) collocant, quas feriunt in caput. & is qui coturnicem in gyro comprehenderit, lucratur sibi deinceps quotquot potest, sin frustretur, alteri coturnices ferire permittit, idq; alternis fit. Meminit Plato in Alcibiade. item in Phædone: Non (inquit) cum hominibus abiectæ sortis nobis certamen est, sed cum præstantissimis. quare non negligenda nobis res est, neq; tanquam feriendis coturnicibus ludamus agendum, Suidas. Qui ita ludunt ὀρτυγοκόποι dicuntur. Plato etiam uerbum ὀρτυγοκοπεῖν usurpat. Pergami certamen gallorum omnibus annis publicè ædi solitum, Plinius scribit. id & Athenis factitari cœptum, auctor Aelianus est, à Themistocle superatis Persis. Adijcit & in sermone qui Anacharsis seu de gymnasijs inscribitur Lucianus, coturnicum magno studio, non gallorum modo certamina ibidem spectari consueuisse. Seueri quoq; filios Herodianus scribit, dissidere solitos puerili primum certamine, ædendis coturnicum pugnis, gallinaceorumq; conflictibus, Cælius Rhodiginus. Aristophanes Carcini poetæ filios, quod domi inter se contentiosi essent, ὄρτυγας οἰκογενεῖς uocabat, quasi dicas domigenitas & altiles coturnices. scimus enim quòd huiusmodi genus auium inter se certantium, passim ludo hoc tempore habetur, & ab antiquis etiam habebatur: id quod ex Polluce, Luciano, Herodiano, Plutarcho & Ouidio alijsq; in Obseruatis meis ostendi, Gyraldus. In præscripto circulo coturnicem statuebãt, tum alter eam digito percutiebat: alter in aduersum nitebatur illam intra circulum continere. quod ni fecisset, coturnicis dominus succumbebat, Cælius Calcagninus ex Polluce ut apparet. Sed Pollux simplicius sic scribit, ut nos uertimus: Coturnicem in circulo circunscripto positam aliquis digito feriebat. quod si illa ictui cedens extra circulum se reciperet, (ἀναχάζοι ἔξω τοῦ κύκλου,) iam uictus erat coturnicis dominus, Hæc Pollux: qui etiam hæc Eupolidis uerba citat, οὐκοῦν περιγράψεις ὅσον εἰς ἄριστον κύκλον ἀποκρίνεται. τί ἐστιν εἰς ἔμιλλαν; ἀριστήσομαι, ἢ κόψομαι τὴν μᾶζαν, ὥσπερ ὄρτυγα, libro nono, capite de ludis. ubi etiam paulò post uocabula aliquot ad hoc certamen pertinentia recenset, ut sunt, ὀρτυγοκοπεῖν, ὀρτυγοκοπία, ὀρτυγοκόποι qui & συμφοκόποι dicebantur, (uide plura infra in H. a.) καὶ τὸ κόπτειν τοὺς ὄρτυγας, καὶ ἀνακλαδάλλειν, καὶ ἀνερεθίζειν, ἀνεγείρειν, παροξύνειν. Et hæc (inquit) uocabula sunt ὀρτυγοκοπικά. Et rursus ibidem, Circulum (inquit) describebant in arca aliqua (τηλία,) qualis pistorum est uel eorum qui panes uendunt, in quo coturnices (duas pariter) sistebant inter se certaturas. quod si altera è circulo excederet retrò conuersa, uincebatur & ipsa & dominus ipsius. præmiũ uictori erat pro quo certabant, aliâs ipsa coturnix, aliâs argentum. Interdum uerò alter (hominum sic certantium) coturnicem sistebat: alter digito indice feriebat, & plumas è capite uellebat (ἀπέσειε. lego ἀπέτιλλε. nam & paulò pòst sequitur τίλλων) quòd si coturnix sustineret, uictoria penes illum stabat cuius ẽrat alumna: sin cederet & refugeret, penes ferientem aut uellentem. Sic uictis coturnicibus remedium adhibebant, inclamando in aurem, quod τρυλλίζειν uel ἐντρυλλίζειν nominabant, (uide ne θρυλλίζειν legendum sit per θ. & ἐνθρυλ. à uerbo θρυλλέω. nam & Varinus θρυλλίζειν fortasis ab eo uerbo primitiuo deriuatum suspicatur) ut coturnicis quæ uictrix extiterat uox quàm citissimè è memoria eius tolleretur, Hucusq; Pollux. unde apparet non rectè scripsisse Calcagninum, alterum ex ijs qui concertabant ferijsse coturnicem, alterum uerò in aduersum intra circulum eam continere conatum. neq; enim alter alterius conatus impediebat: sed coturnix icta sibi permittebatur, ut uel maneret intra circulum, uel excederet. ¶ Adiantum facit gallos coturnicesq; (perdices, Plinius non coturnices) pugnaciores, cibarijs eorum admixtum, Dioscorides & Auicenna. Κωδωνίζειν uerbum probare & experiri significat, ducta translatione uel à uasis figlinis, quæ sono experimur an integra sint: uel à tintinabulis (Græci codonas uocant) quæ agitata si argutius sonant probantur: Vel ab equis aut auibus quibusdam, ut coturnicibus. solent enim equi & coturnices, si parum fortes sint, sonitu tintinabulorum terreri; animosiores uerò facile ferũt, Varinus. Vide plura super hoc uerbo in Equo H. b.

F.

Coturnix est auis regia, Comestor. In pretio sum nunc, olim damnata coturnix, Vox nomẽ, pretium dat sapor ipse mihi, Grapaldus. Autumno quàm uère pinguior est, Aristot. Nostris temporibus

poribus autumno in pretio est. uere cum redit insipida & mali alimenti habetur. in littore Antiaci captas edi, nihil insipidius, Platina. Pulli perdicum autumno conueniunt, quo quidem tempore etiam solum reperiuntur, sicut & pulli coturnicum (iuuenes coturnices) & turtures, Arnoldus Vilanou. de conserua. sanit. Quandoquidem coturnices quæ pascuntur elleboro, eos à quibus comestæ fuerint, in tantum uitæ discrimen agunt, ut distendantur, conuellanturq; ceu correpti uertigine, cum illis milium certè elixandum est. Quòd si aliquis prius quàm sic prospexerit sibi, ex eis comedens, tali corripiatur affectu, is milium decoctum hauriat. Idem etiam faciunt myrti baccæ. Milium quidem naturali quadam facultate uenenis resistit. nam si ex milio panem confectum prius comederit quispiam, à nullo deleterio lædetur, Didymus in Geoponicis. Coturnicibus ueratri (aliâs ueneni) semen gratissimus cibus, quam ob causam eas damnauère mensæ, simulq; comitialem propter morbum despui suetum, quem solæ animalium sentiunt præter hominem, Plin. Vide plura supra in C. Ex coturnicū cibo timetur tetanus & spasmus, nō quia comedant elleborum tantum, sed quia in substantia earum hosce producendi affectus facultas inest, Auicenna. Coturnices improbantur assæ, quia siccæ sunt: & maximè quæ pastæ fuerint elleboro, Elluchasem. Et rursus, Rusus auium tres ordines statuit: præcipuè laudans calandrellas & sathur: inde sturnos (turdos) phasianos, perdices, &c. postremo coturnices & cuzardos.

¶ Sint autumnales croceo tibi pabula lumbo, Siuè coturnices, siue uocas qualeas.
Sensibus hæc mala sunt, tenebrisq; replentia fuscis, Ventri inuisa, malis febribus exitium.
Si tamen ulla tuos circumuolitauerit orbes, Cœna tibi nō sit, sed leue prandiolum,

Bapt. Fiera. Quiscula, id est coturnix, ab authore carminum Salernitanorum inter cibos laudabiles numeratur: ubi Arnoldus Villanouanus in commentarijs, Huius auis (inquit) caro secundum aliquos est subtilis substantiæ, & bonum chylum generat, utilissima sanis conualescentibus. Secundum Isaac tamen coturnices cæteris auibus deteriores sunt, nec nutrimento nec concoctione laudabiles: quòd ijs in cibo sumptis timeatur spasmus & tetanus, ut Auicenna etiam scripsit. Hinc est quòd Galli comedunt coturnices cum molli & pingui caseo, & inde faciunt pastillos. Sed potest per coturnicem intelligi etiam alia auis quæ Italis uulgò sic dicta est: cuius carnem Rasis tertio ad Almansorem auium omnium carnibus præfert post carnes starnæ (perdicis minoris.) Hæc Arnoldus. Sed Michael Sauonarola ea quæ Arnoldus de quiscula scribit, tanquam laudabilis alimenti aue, de coturnice uulgò Italis dicta tradit. de ueterum uerò coturnice, quam ipse qualeam uocat, eadem ferè quæ Baptista Fiera, his uerbis: Caro qualearū calida est in fine primi gradus, aut potius usq; ad secundum, ut uidetur, excrementitia admodum (uel, ut ipse loquitur, multæ humiditatis,) quare cito corrumpitur, & neq; temperatis hominibus conuenit, neq; dyscratis, cibus difficilis concoctu, præparans corpora ad febres, & iam factas augens. Auicenna rectè mea sententia à coturnicis usu abstinendum suadet, ueluti tetanum & spasmum inducentis, Amatus Lusitanus. Rasis in c. 420. libri 20. se uidisse scribit homines spasmum patientes propter has aues in cibo sumptas. Pro hecticis laudantur qualeæ Septembri captæ, mediæ pinguedinis, Gaynerius. Alexander Benedictus in pestilenti constitutione coturnicem damnat. Coturnicis carnes non probo, non solum quoniam à maioribus nostris improbatas inuenio, sed etiam quia ueris & æstatis tempore siccæ admodum sunt, & ad atram potius bilem quàm bonum sanguinem gignendum idoneæ. autumno & hyeme pinguedine nimia obesæ, ut palato gratiores, ita uentriculo & concoctioni ineptissimæ, exigui nutrimenti, nauseamq; & fastidium pariunt, & quibusdam etiam in aquilonari ora extremam perniciem, ut à fide dignis intellexi, attulerūt, Manardus in epistolis 18.1. Aristoteles (inquit Aloisius Mundella) de coturnicibus & perdicibus in eodem capite tradit, quasi utræq; natura inter se non multum differant. quamobrem cum eiusdem generis esse uideantur, manifestum relinquitur coturnicem non ita ut uulgò fertur praui succi esse, neq; à mensis ablegandam, nisi pauperum fortasse, ut qui minoris impensæ cibis uesci consueuerint. Neq; etiam quòd morbo comitiali corripiatur, quodq; ueneno pascatur ab huius esu abstinendum esse censuerim. nonnulla enim nouimus animalia quæ licet uenenis quandoq; nutriantur, boni tamen succi sunt, quemadmodum sturni qui cicuta uescuntur. Quòd si elleboro uescitur coturnix, quod nobis nondum constat, (milio quidem eam uesci, & in aruis milio consitis ut plurimum eam inueniri scimus,) eo cibo iuuari eam probabilius est quàm lædi, (hoc quidem concedi potest Mundellæ, sed non ideo hominem quoq; coturnicis elleboro pastæ cibo iuuari magis quàm lædi probabile est: constat enim uenenis pastas animantes homini etiam uenenosas esse.) Quare coturnicis nutrimentum, quòd non ingrati etiam saporis sit, laudandum potius quàm damnandum censeo. nam & Auerroes mirificè coturnicum carnem laudat, tanquam bonum generantem succum. Et licet ueneno interdum uescantur, & interdum comitiali morbo uexentur, non tamen semper, nec omnes existimo, sed illas fortasse quæ in auiarijs captæ reseruantur. nam & hac ratione capi gallinacei, quòd nonnulli eorum quandoque comitiali morbo corripiantur, improbandi essent. Id quoq; non prætermiserim Dominum Deum nostrum Israelis populum, quem ardentissimè diligebat, dum per deserta illa trāsiret loca, ad satietatem usq; coturnicibus non pasturum fuisse, nisi probati illæ fuissent alimenti & salutaris. Ex methodis quidem à Galeno traditis, quibus facile quæ sint alimenta bona & mala cognoscere possimus, satis manifestum fieri posse puto, coturnicem, præsertim assam, quòd boni & grati odoris sit & saporis,

omisso etiam ipsius condimento: quodque manducanti non displiceat, sed optimè respondeat, atque oblectet, boni esse alimenti. Psellum quidem inter illa quæ boni succi non sunt coturnicem connumerare non me latet, nullis tamen rationibus adhibitis. Sed esto quòd non multum laudabilis succi sit coturnicis caro: at certè concedetur, non omnino eam à nostris mensis ablegandam, quoniam comedentes multum delectet ac iuuet, nam cibus qui cum uoluptate sumitur, Galeno teste, quamuis paulò deterior, non modò non manet deterior, sed quandoque redditur melior, Hæc ille. ¶ Coturnices aiunt uim concoquendi roborare, Rasis. Coturnices, id est qualeæ, eiusdem temperamenti sunt cuius perdices, sed paulò siccioris, probè nutriunt, Nic. Massa. ego hæc uerius dici putârim de coturnice uulgo dicta Italis. Paulò post quidem de qualeis, Qualeæ (inquit) uulgo dictæ, & sturni & passeres non laudantur in cibo, quòd uel nimis siccæ sint & parum nutriant: uel nimis humidæ & succum ad putredinem paratum generent.

¶ De coturnicis coctura aliquid leges in Pauone. Phasiani & coturnices & perdices eduntur ut plurimum assæ, & aliquando elixæ aspersæ aromatibus temperatis, Nic. Massa.

G.

Coturnicis ius uentrem emollit, ipsa in cibo sumpta renes curat, Kiranides. Ant. Gainerius aduersus napellum puluerē coturnicis uel turdi utiliter dari posse suspicatur, deceptus (ut apparet) ab Arabibus quibusdam aut interpretibus eorum, qui coturnices napello pasci scripserūt. atqui Græci coturnices elleboro, sturnos uerò (non turdos) cicuta uesci tradiderunt. Arabes & auium & uenenorum nomina confuderunt. ¶ Ad morbum comitialem remedium ualde efficax: Coturnicum cerebrum ex unguento myrteo tritum stanneo uase reponito: & cum quempiam morbo comitiali prolapsum uideris, eo faciem illinito. admiraberis enim huiusce naturalis auxilij efficaciam. nam statim ægrotus exurget, Galenus Paratu facilium 3. 155. ¶ Coturnicis oculi suspensi ophthalmiam sanant, & tertianam & quartanam, Kiranides. ¶ Io. Kuefnerus medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad uim ueneris excitandam membro pudēdo inungit. Pessus ad conceptum promouendum apud Aetium lib. 16. cap. 34. Radicis althææ expurgatæ & lotæ uncias iij. diligenter contusas in olei sextario torrefacito: deinde abiectis radicibus adipis coturnicis uncias sex, ceræ uncias duas admisceto. ego uerò uncias iiij. admisceo. Vnguentum præclarum ad tunicas uel cicatrices, ungues & diuersa uitia oculorum, ex libro manuscripto: Mellis unciam, adipis coturnicis semunciam, myrrhæ, chalcanthi (albi) utriusque drachmam, misce, cola, fiat unguentum: quo dormiturus bis singulo mense oculos illinat, & nunquam opus habebit alio remedio aduersus uarios oculorum affectus. Sunt qui equorum oculis aduersus eadem uitia zinziber tritum cum adipe coturnicis subactum inungant, uel adipe per se inuncto oculos incolumes seruari promittant. ¶ Oua coturnicis inuncta testibus uoluptatem inducunt, & pota libidinem augent, (amorem faciunt,) Kiranides.

H.

a. Coturnix fœm. generis meminit Plautus Capt. Primam producit, ut in hoc uersu Lucretij, At capris (capreis, Plinius) adipes & coturnicibus auget. sed magis probo Iuuenalem qui corripuit Sat. 12. Verum hæc nimia est impensa, coturnix, &c. Aut anates aut cothurnices (sic habet codex impressus per th.) dantur quicum lusitent, Plautus in Capt. uersus est trochaicus tetrameter. Videtur sanè hæc dictio à Greca ortyx facta per metathesin, uel utraque potius per onomatopœiam: ut & qualea apud recentiores, sicut Blondo uidetur: cuius sententię & ego potius accesserim, quàm amici cuiusdam nostri qualeas appellari suspicantis à qualis, in quibus tanquam in uiuarijs captæ mensis reseruentur. ¶ Coturnices apud Albertum uocibus deprauatis dicuntur antogos (pro ortyges) & hakalokyrim, & harcoyz, alij (inquit idem) guagias (forte, qualeas) uocant. Ortyga Attici dicunt media producta, ut & κήρυκα, Atheneus. sed aliquando propter carmen corripitur, Scholiastes Aristophanis & Eustath. ὄρτυγες (media correpta) οἰκογενεῖς, Aristophanes in Pace. ὄρτυξ, κήρυξ, declinantur per υγος. nam nomina in υξ. masculina simplicia bissyllaba, si consonantem aliquam immutabilem initio secundæ syllabæ habent, declinantur per κος, ut κήρυξ, excipe ὄνυξ: reliqua per γος ut ὄρτυξ, Athenæus. ὀρτύγιον nomen est diminutiuū, Eustathius. ac si coturniculam dicas. Eupolis ὀρτύγια μικρὰ dixit. ὡς δὴ σὺ τί ποιεῖν δυνάμενος (τίσυνον [lego, τί σὺ ὂν] ποιεῖν δυνάσαι, legit Eustathius) ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχων, Antiphanes, in timidum ut uidetur, & pusillanimem. ὁ ἐλλέβορος τῶν ὀρτυγίων δὲ τροφή, Galenus ad Pisonem. χέννιον, id est coturnix parua nominatur à Cleomene, qui scripsit χέννια ταριχηρὰ μύρια. Hipparchus quoque χέννια dixit, οὐ μοι Αἰγυπτίων βίος ἤρεσεν, οἷον ἔχουσι χέννια τίλλοντες, Athenæus. χέννιον auicula quædā quæ apud Aegyptios sale asseruari (ταριχεύεσθαι) solebat, & genus piscis, Varinus & Hesych. Est & Chennis insula in Aegypto, aliâs Chemmis, &c. Κίαρος, coturnix, Hesychius & Varinus. Κόντιλος, auis genus, aut coturnix, est & serpens, (iaculus nimirum, quasi acontilus,) Iidem. Τόρτυξ, coturnix, Varinus.

¶ Epitheta. Pia, peregrina, apud Textorem. ἀδύφωνος, apud Athenæum.

¶ Dic igitur me tuum passerculum, gallinam, coturnicem, Agnellum, hœdillum, Plautus in Asin. Carcinus poëta tragicus fuit, cuius filij tres memorantur à Scholiaste Aristophanis in Pace, ipsi etiam tragici poëtæ, à paruitate corporis ortyges cognominati, aut forte quòd contentiosi & pugnaces essent, sicut coturnices mares sunt. Corpore minutuli perbreuesque ortyges dicuntur, Cælius.

Cælius. ¶ Οἱ τὰ κυνίδια (sic legendum, non κυνήγια) τρέφοντες ἐν τοῖς ὀρτυγοτροφείοις, Aristoteles Problem. 10.14. Gaza uertit, in caueolis. ¶ Ἀλεκτρυοφόρον Aeschines dixit in Antiocho: unde nos etiam forte ὀρτυγοφόρον dicere poterimus, (eum fortassis qui circũferat coturnices ad ludos uel certamina, in quibus etiam gallinaceorum usus erat, uel ad uendendum.) nam ὀρτυγοκόπος usitatum non est. Potest & ὀρτυγοπώλης dici, qui coturnices uendit. Τυμφόκος (συμφοκόπος lego) etiam Comici nominant (scilicet τοὺς ὀρτυγοκόπους.) Sunt & hæc ortygocopica uocabula, ἐκκόπτειν τοὺς ὄρτυγας, ἐπρύλισαν, (ἐτρύλλισαν,) ἀνεκλαίδαλλον, (forte ἀνεκλάδαλλον, unde supra in E.) Pollux. Apud Aristophanem in Auibus Midias quidam Ortyx cognominatur. Καὶ γὰρ ἤκεν (ἤκει pro ἔοικε, ut Suidas interpretatur) ὄρτυγι ὑπὸ συφοκόμπου τὴν κεφαλὴν πεπληγμένῳ. Vbi Scholiastes, Ammonius, inquit, Midiam putauit ortyga cognominatum esse, διὰ τὸ κυβευτὴν εἶν, καὶ ἐν πυρῷ (forte γύρῳ) τοὺς ὄρτυγας κόπτειν. Nam & alibi μειδίαν ὀρτυγοκόπον appellat: & alibi etiam gallinaceorũ studiosum eum fuisse scribit. Traducitur alioqui tanquam uir improbus & fur pecuniæ publicę, & πτωχαλαζών. Habent autem pleriq; codices συφοκόμπου, dictione obscura: quam aliqui interpretantur coturnicem pugnacem, παρὰ τὸ στερεῶς κόπτειν: ficto nomine auis παρὰ τὸ κολάπτειν τῇ κεφαλῇ, ὃ συμβαίνει τοῖς ὄρτυξι. Dionysius Zopyrus ὀρτυγοκόμπου legit, & μ literã (propter carmẽ, aut forte de industria, ut simul κόμπον, id est fastũ, hominis notaret) insertam ait, Hæc ille. Mihi quidem in mentem uenit posse etiam τυφοκόμπου legi apta significatione & hominis qui notatur moribus cõueniente. sunt enim τῦφος & κόμπος uocabula synonyma quibus fastum & superbiam Græci appellant. erat autem Midias homo fastuosus & inde πτωχαλαζών etiam cognominatus. Vt sensus sit, Midias uocabatur ortyx, eò quòd præ nimio fastu coturnicem capite ictam referret. Videntur enim coturnices in ludo ab hominibus, uel ipsæ inter se certantes percussæ, pręsertim pugnaciores, ut & gallinacei, caput & ceruicem magis erigere. ¶ Niphus accipitrem quaglearium nominat qui coturnices capiat.

¶ Plantaginem aliqui ortyga uocant, Plinius. ὀρτυξίς, herba quædam, Hesych. & Varinus.

¶ Coturnicis osse picto stabile ac tutum quippiam indicabant Aegyptij, quòd difficile huius animalis os afficiatur ac patiatur quicquam, Orus in Hieroglyphicis 2.11.

¶ Propria. Ortyges, ὀρτύγης, uiri nomen apud Athenæum lib. 6.

¶ Delus olim Ortygia dicebatur, Strabo. Phanodemus scribit insulam Delum ab Achæis idcirco Ortygiam nuncupatam, quòd eiusmodi uolucres gregatim ex mari proficiscantur in hanc insulam porcuosam, (εὔορμον,) Aelianus & Athenæus. In Delo primum uisæ coturnices aues quas ortygas Græci uocant, Solinus. hinc & Ortygiam hanc insulam dictam aiunt, Perottus. Lycophron Delum insulam ὄρτυγα πτερωμένην dixit, propter Asteriam. hæc enim (ut scribit Isacius Tzetzes Scholiastes) Iouis concubitum fugiens, mutauit seipsam in coturnicem, & in mare prosiliens facta est insula, quæ ab ipsa Ortygia & Asteria dicta est. Lycophronis Scholiastæ Delũ Ortygiam dictam putant παρωνυμουμένην ὄρτυγι δαιμονίᾳ τινί, (coturnicem illam intelligo, in quam mutata fertur Asterie,) uel à coturnicibus in eam aduolãtibus, Eustathius in Odysseam. Meminit Ortygiæ Homerus Odyss. ε. Latona ex Ioue in coturnicẽ mutato Dianam & Apollinem concepit, quos peperit in Delo quæ prius inde Ortygia uocabatur, Scholiastes Pindari in argumẽto Pythiorum. Aliqui, ut Nicander, Delum sic dictam putant ab Ortygia oppido. Linquimus Ortygiæ portum, Vergilius. Fuit & Ortygia alia circa Siciliam ex opposito Plemmyrij Siciliæ amnis, quæ ponte iungitur Syracusis, & fontem habet Arethusam, cuius meminit Vergilius Aen. 3. ¶ Ephesus etiam Ioniæ urbs olim Ortygia dicta est, ut scribunt Eustathius & Stephanus.

¶ b. Capreæ insula ultra Surentum Campaniæ, Tiberij principis arce quondam nobilis, nunc coturnicum multitudine, Perottus. Plura de hac insula in Caprea diximus. In Medera insula coturnices abundãt, Aloisius Cadamustus. ¶ Lagopus altera à coturnicibus magnitudine tantum differt, Plinius. Chrysantheron auis magnitudine coturnicis, Kiranides. Otis est colore coturnicis, (secundum alios perdicis,) Athenæus. Corydi, id est alaudæ, aues sunt coturnicibus similes, Suidas & Varinus. Alchata est species columbarum, quæ coturnices colore pennarum referunt, And. Bellunen. ¶ Quibus digiti pedum connexi sunt (συμπεφραγμένοι, arctè coniuncti) timidi iudicantur, ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ὄρτυγας τοὺς στεγανόποδας τῶν λιμναίων, Aristot. in Physiog. sed ortyx auis palustris non est, legendum conijcio ὄρνιθας non ὄρτυγας. sunt enim aues palustres multæ digitis pedum angustius iunctis & timidæ.

¶ c. Pratinas coturnicem peculiariter ἁδύφωνον uocat; πλὴν εἰ μή τι παρὰ τοῖς Φλιασίοις ἢ τοῖς Λάκωσι φωνάεντες, ὡς καὶ οἱ πέρδικες, Athenæus. Attagenes è Lydia allatæ Pylas, aliquandiu coturnicis uocem ædebant, &c. Socrates in libro de igne & lapidib. apud Athenæum. ¶ Ecce coturnices inter sua prælia uiuunt, Ouidius 2. Amorum.

¶ e. Quasi patricijs pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur quibus cum lusitent, Plautus Capt. Potius ego mihi amicum probum optarim, quàm optimam (strenuissimam) inter homines coturnicem aut gallinaceum, Plato in Lyside. ¶ Tarentinus in Geoponicis coturnicum carnem inueteratam, miscet ad escam porcorum piscium.

¶ f. Κιχλίζειν, coturnices pingues edere, uel immodestius ridere, Suidas. Dominus Deus filijs Israel non mannam solum dedit, sed aliquando etiam coturnices abunde. sic enim legitur Exod. 16. Facto uespere ascendit coturnix, operuitq; castra. Et Numeri 11. Et profectus uentus à Domino

coturnices de mari proiecit in castra, ut undiq; circa ea itinere diei omnia plena coturnicibus essent, duobus cubitis supra terram. Et surgens populus tota illa die nocteq; & postridie etiam collegerũt coturnices. Coturnix uobis in signo fuit, castra ad tutelam, 4. Esdræ 1.

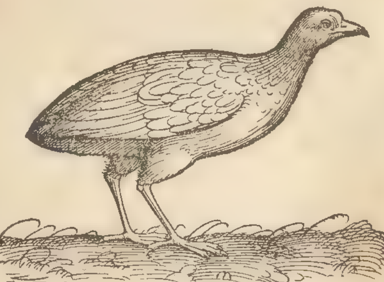
¶ g. Oculi coturnicis cum radice œnotheræ (aliâs althææ) alligati rigorem (typum) quotidianum & quartanum mitigant in diminutione Lunæ, Kiranides.

¶ h. Coturnix nulla unquam pro patre cadet, Iuuenalis Sat. 12. traducens eos, qui cum pro amicorum uel parentum ægrotantium salute ne minimum quidem sumptum facerent, pro diuitibus orbis quorum hæreditatem expectabant, magnificè impendebant. ¶ Iupiter in coturnicem mutatus cum Latona concubuit, Scholiastes in Pindarum in argumẽto Pythiorum. sed aliter Perottus, Iupiter (inquit) cum Latonam compressisset, sororem quoq; eius nomine Asterien uitiare conatus est, quæ deorum miseratione in auem conuersa est, quam nos coturnicem uocamus. at Iupiter sese in aquilam, ut eam raperet, uertit. Illa uerò rursus deorum miseratione in lapidem transmutata est, qui diu sub aquis latuit. Tandem uerò precibus Latonæ à Ioue in summas aquas deductus est. Vide supra in a. inter Propria. ¶ Coturnices in Latonæ tutela existimant constitutas, Solinus. Persina boum greges & coturnicum &c. præmiserat, partim ut ex unoquoq; genere sacrificaret hecatomben, partim populo inde pararentur epulæ, Heliodorus.

¶ Prouerbia. ὄρτυξ ἔσωσεν Ἡρακλέα τὸν καρτερόν. id est, Seruauit Herculem coturnix strenuum. Senarius est Græcis prouerbij uice celebratus: quem tamen Zenodotus negat apud ullũ ueterum scriptorum inueniri. cæterum dici solitum, de his qui in periculo seruati essent ab his à quibus minimè sperarant. Adagionis originem ad huiusmodi fabulam referunt: Coturnicem quandam Herculi in delicijs fuisse, cuius nidore cum uiua incenderetur, ille mortuus sit in uitam restitutus. Meminit huius fabulæ Athenæus quoq; libro 9. scribens, Herculem Iouis & Asteriæ filium, in Libyam proficiscentem à Typhone fuisse interemptum; reuocatum autem in uitam odore coturnicis, illi ab Iolao admotæ, & ob eã causam Phœnices Herculi coturnice sacrificare, Erasmus. Athenæus Eudoxum Cnidium huius fabulæ authorem citat: Reuixit (inquit) cum olfecisset coturnicem, nam ea aue etiam uiuens delectabatur. Meminit & Eustathius. ¶ κιχλίζειν tanquam prouerbiale uerbum Erasmus in Adagijs coturnissare transtulit. cum cichla Græcis turdum non coturnicem significet. Vide in Turdo h. ¶ Alia uoce psittacus, alia coturnix loquitur: prouerbiali schemate dixit Martialis in clancularium quendam poëtam, qui corniculam Aesopicam referens, suos ineptos uersiculos nomine Martialis in uulgus spargebat, ratus futurũ ut titulo decepti lectores, Martialis esse crederent. Credis hoc Prisce, Voce ut loquatur psittacus coturnicis. Conueniet in musicos aut poetas longè dispari stylo, longeq; dissimili facultate, Erasmus.

DE ORTYGOMETRA.

ORTYGOMETRA, (ὀρτυγομήτρα, Gaza simpliciter matricem uertit,) forma perinde ac aues lacustres est, & coturnicibus auolantibus ducem se præbet, Aristot. Vide supra in Coturnice c. Alexãder Myndius apud Athenæum, hanc auem ait esse magnitudine turturis, cruribus longis, timidam, (δυσθηλῆ καὶ δειλήν.) Vox δυσθηλὴς forte gracilem ac tenuem corpore significat. Nuper anonymus quidam, qui de animalium nominibus Latinis et Gallicis libellum ædidit, hanc auem colore inter uiridem & croceum medio esse tradidit, tanquam eodem Alexandro Myndio authore: quod quidem apud Athenæum non legitur. Ithacesiæ ortygometræ Crates meminit, Athenæus. Ortygometra dicitur quòd gregem coturnicum ducit, Isidorus.

¶ Ortygometram uulgò Itali coturnicum regem appellant, (el re de qualie,) maiorem aliquanto, ac nigriorem, Perottus. Quidam Gallicè interpretatur, aut potius circũloquitur, le roy & mere des cailles, proprij nominis ignoratione, ut etiã Germanicè quidam der wachteln künig. ¶ Ortygometra ut in Italia, sic per totam Græciam reperitur, in Creta rarior. Refert hæc auis coturnicem quibusdam notis, & qũum uolatu non admodum ualeat, cursus celeritatem à natura accepit. Galli nominant un rasle, Itali roy des cailles. Refert autem gallinam aquaticam, quam Itali fulicam appellant, quoniam & nigra colore est, & aquam quotidie frequentat. Sed longè minor est, & non omnino sic nigra, cum sub alis colore albo uariet, & utrinq; ad latera. Cauda eius ruffa est inferius, & breuis ut in omnibus auibus aquaticis. rostrum duos digitos longum, quod tamen si rusticulæ aut gallinaginis rostro conferas, breue dixeris, Petrus Bellonius in Memorabilibus Græciæ. Quanquam uerò scribat eandem auem quam Itali regem coturnicum uocant, Gallorum rasle uel rallam esse, mihi

mihi tamen alius uidetur rex coturnicum Italis dictus, ut coniicio ex figura, quam clarissimus medicus Aloisius Mundella ad nos misit, cui color fuscus potius quàm niger, & rostrũ breuius quàm à Bellonio scribitur. Memini ego à Gallis audire rallam uulgò Gallicè dictam auem corpore gracili esse, magnitudine merulæ, quæ in pratis uelociter currat, rarò uel nunquam uolet, altis cruribus, uoce kr. kr. kr. frequenti, colore subrufo: satis lautam in cibis, carne colore æruginosi æris, quæ contra morbum regium in cibo commendetur, ut etiam ius decoctæ. Sed de rala aquatica & terrestri plura scribam inter Gallinulas. Angli perdicem rusticam siue gallinaginem ralam appellant, ut audio. Aristoteles quidem aquaticis auibus eam forma, id est corporis specie, similem esse scribit, nõ colore aut aquæ frequentatione. Est autem hæc ferè species aquaticarum auium, ut crura oblonga habeant, digitum qui pro calce est perbreuem, corpus gracile, & plumas plerunq; uarias, uentrem albicantem, & caudam breuem, rostrum longiusculum, modicè flexum. Idem Bellonius in Memorabilibus Syriæ inter aues nominat rasle (aliâs ralle de genet,) nec explicat quæ aut qualis ea sit. Non probo illos qui ortygometram interpretati sunt ein Schnepff, id est rusticulam. hanc enim gallinaginem uel scolopacem Aristotelis esse docebimus. certum est eam cum coturnicibus non discedere. In hac sentẽtia uideo Arnoldum Villanouanum fuisse, qui pro ortygometra, ethigometram scribit, & auem interpretatur lautam, perdici similem, longo rostro.

¶ Ortygometram (inquit Turnerus) aliqui eandem esse auem cum crece & cychramo (cenchramo) uolunt, sed Aristoteles omnino distinguit. Et rursus, Aliqui ortygometram esse uolunt Germanorum scricam, & Anglorum dakerhennam, quæ nobis crex non ortygometra uidetur. Vide mox plura in Crece. Ego planè scricam Germanorum, uel ortygometram, uel cynchramum, uel alterutri prorsus congenerem auem esse sentio, nam crex ibidis est magnitudine, pedibus gruinis. Ortygometra, id est scrica nostra, ein Screcke, (inquit Gybertus Longolius,) duplo maior est. Vocem mirificam instar coaxantium ranarum clamoris ædit, sed subtiliorem multò & acutiorem: ita ut rubetam assereres, ni unico spiritu sæpius ingeminaret. Rostrum ei quàm coturnici longius est & acutius. crura pedesq; satis etiam pro corporis spatio longos (longiora coturnice) obtinet, colore inter croceum & uiridem medio. quinetiam frugilega est: & aduena, antequam coturnices haud uspiam audias; & cum illa non auditur, neq; coturnices te speres amplius tum uisurum. Græci quoque cenchramum appellant, ut nos Germani screccum. Neq; etiam aliter ac coturnices retibus fallitur, nisi quòd his fistula imponitur: screccos uerò imitatione uocis, serrata costa, quam ferrea lamina, aut cultro serratim leuiter percutiunt, in perniciem agunt. Hæc ille. Et alibi, Scricæ nostræ primæ discedunt, & primæ ueniunt.

¶ Heluetij auem quandam Brachuogel appellant, à mense Iunio quo capitur uel in quasdam regiones aduentat: alij Brachamsel, quod magnitudine corporis merulam referat (forte & colore partis pronæ,) reperiri eam audio in pratis palustribus plerunq; rostro oblongo, cruribus longis, auolare autumno, deinde uerno tempore cum coturnicibus redire. hæc quidem ortygometra an cenchramus sit (alterutram enim esse suspicor) nondum mihi constat. Sed cenchramum potius esse coniicio, quòd differat ab ea, quam ex Italia accepi, ortygometræ effigie. figurã eius infra dabimus inter gallinagines aquaticas. ¶ Ortygometram Perottus scribit sic dictam, quòd dux sit ac moderatrix coturnicum, ab ortyx & metron quod est mensura. sed ineptè. producit penultimam hæc uox, & Græcè per η. scribitur, non per ε. ut μέτρον. sic & tettigometra, & eiusdem originis reliqua, composita scilicet ab ortyx & μητὴρ (malim μήτρα) id est mater, ut sit ortygometra coturnicum mater seu matrix. sic metropolis dicta est urbs matrix, ex qua coloniæ deductæ, ut pluribus docet Budęus in Annotationibus prioribus in Pandectas. Μήτρα sanè uox Græca in compositione magnitudinem & in suo genere principatum significare uidetur, ut in Leone dixi initio capitis secundi. ¶ Ὀρτυγομήτρα, coturnix prægrandis, Hesychius. ὀρτυγομήτρα, παρὰ τὸ ὄρω τὸ διεγείρω, Etymologus & Varin. sed locus uidetur corruptus. ortyx enim potius dictio simplex est, & à uerbo ὄρω, quod est excito, deriuari poterat: fortè quod facile ad pugnam animo concitetur. Sed magis placet per onomatopœiam sic dici.

¶ Hebraicam uocem schelau aliqui ortygometram interpretantur: sed coturnicem simpliciter ea uoce significari magis probamus. Vide in Coturnice A. Albertus lib. 23. ortygometram & ortygem confundit. Idem alibi ortygometram facit genus galli syluestris maximum, quod uulgò Orhan uocetur, quam eius interpretationem ineptissimam Niphus etiam referens non improbat.

DE CRECE.

CREX moribus pugnacibus est, ingenio ualens ad uictum, sed cætera infelix. crura habet longa, ac ideo posteriorem digitum, qui pro calce est, minutum. pugnat cum galgulo, & merula, & uireone. nocet enim his & eorum pullis, Aristot. Auis est marina, ibidi similis, Varinus. Ibis nigra in Aegypto, pedibus est gruinis, &c. eadem qua crex magnitudine, Herodotus. Creci similis traditur elorius, Athenæus. Crex & ciconia inimicę sunt, Aelian. Ad ciuitatem auium condendam è Libya uenerant innumeræ grues, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. τούτους δ' ἐτύκιζον αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν, Aristoph. in Auibus, ubi Scholia, Crex genus est auis rostro admodum acuto & serrato, (idem

Suidas & Varinus repetunt.) τύκος uero instrumentum est quoddam, quo lapides poliunt, (πελεκύσι, καὶ ξέεσιν.) is uerò labor non ineptè auibus longum rostrum habentibus tribuitur. Βραδυπετεῖς κρέκον, Philes. sunt enim aues aquaticæ tardioris uolatus. Vide in Ciconia ad finem quarti capitis. ¶ Κρέξ auis nomen fictum per onomatopœiam, ut & κέρκις, id est radius textorius, à uerbo κρέκειν, quod est ἠχεῖν, Eustathius. Κέρκας, auis eadem quæ crex, Hesychius & Varin. Eadem forte etiam cercis fuerit. Vide supra in Cercis. Crex auis est inauspicata nuptijs, ὄρνεον δυσοιώνιστον τοῖς γαμοῦσι, Suidas. ὄρνεόν τι ὃ τοῖς γαμοῦσιν οἰωνίζεται, Hesychius. id est, auis à qua auspicia petebant pro nuptijs. Κρέξ, κορυφαία, (κέρκις quidem exponitur Varino ἡ τῆς πίτυος κορυφή, ἢ αἰγείρου: κερκίδα etiam αἴγειρον interpretantur Grammatici:) τάσσεται δὲ καὶ ἐπὶ τροχοῦ, (fortè de rota currus, propter sonum quem reddit dum uoluitur,) Hesychius & Varinus. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, Mineruæ crex & noctua, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis.

¶ Est auis quædam apud Anglos, longis cruribus, cætera coturnici, nisi quòd maior est, similis, quæ in segete & lino, uere & in principio æstatis non aliam habet uocẽ, quàm crex crex: hanc enim uocem semper ingeminat, quam ego Aristotelis crecem esse puto. Angli auem illam uocãt a dakerhen, Germani ein Schryk. (audio à Frisijs uocari ein Schrye, auem quam nos arquatam appellauimus) nusquã in Anglia nisi in sola Northumbria uidi & audiui, Turnerus. Vide infra inter Gallinulas terrestres. Quærendum an hæc à Turnero descripta auis, ortygometra sit, aut an eadem forte quam circa Argentoratum Mattkern appellant, cuius figuram inter gallinas syluestres dabimus. Ortygometram aliqui eandem esse auem cum crece & cynchramo uolunt, sed Aristoteles planè distinguit, Turnerus. ¶ Albertus pro crex habet cratoz, quam coruini generis auem esse imperitè scribit. ¶ Poëta κρέκα etiam pro capillo dicunt, ut innominatus quidam apud Suidam in hoc hemistichio, πορφυρέην ἤμησε (ἔκοψε) κρέκα. Κρέκειν & ὑποκρέκειν uerba usurpantur de concentu citharæ, Cælius.

DE CVCVLO.

A.

KAATH, קאת, Hebraicam uocem, aliqui קיק, kik uel hakik (ut uocant magistri in Thalmud) id est cuculum, interpretatur: alij onocrotalum, pelecanum, cataracten, mergulum, &c. Vide supra in Mergo in genere. Dominus ponet Niniuen sicut desertum, & pernoctabit in superliminaribus eius cuculus, (kaath,) Sophoniæ secundo, interprete Munstero. Idem in Lexico trilingui cuculum nominat kik, קיק: & kakata, קאקאתא. Schalac etiam Hebraicè quidam cuculum dici putãt: alij mergulum, alij nycticoracem. Vide itidem supra in Mergo in genere. Larus auis Hebraicè schachaph nominatur à morbo quo laborat. Hebræi uulgò cuculum sic uocant, quòd hæc præ cæteris scabiosa appareat, P. Fagius. In Auicennæ animalium historia typis excusa, modò banchem, modò euchem pro cuculo legitur. ¶ Græcè, coccyx, κόκκυξ, uocatur: unde karkolix uox corrupta apud Albertum lib. 23. In Creta hodie decocto, Bellonius. ¶ Latinè, cuculus, cucullus, cuccus: Vide infra in a. ¶ Italicè, cucculo, cucco, cuco, cucho. ¶ Hispanicè, cuclillo. ¶ Gallicè, cocou, coquu. Germanicè, Gucker/Guggauch/Kuckuck/Gugckuser. Flandricè, Kockock, uel Kockuut. ¶ Anglicè, a cukkouu, & a gouke. ¶ Illyricè ziezgule.

B.

Cuculus quidam componitur ex columba & niso siue sperueriо: alius ex columba & asture, mores etiam habet ex utroq; compositos. ex columba enim habet quòd non prædatur aues alias. ex niso autem & asture habet, quòd insidiatur nidis auium aliarum debilium. & ideò aues pugnant cum cuculis tempore quo oua pariunt, Albertus lib. 23. Et ubi librum sextum Aristotelis de historia animalium interpretatur, cap. 7. Cuculus (inquit) duplex est, (etiam ex Auicennæ sententia,) maior & minor. Maior ex asture & columba componitur, quoniam rostrum & ungues & pedes habet similes palumbo: reliquum corpus simile est asturi, nisi quòd uarietas pennarũ in cuculo habet maculas nigras ferè rotundas, in asture uerò sunt lineæ nigræ: uolatu etiam asturẽ refert. hæc auis Græce kakakoz dicitur (pro coccyx uoce corrupta,) aliquando enim quando coniungit uoces triplicat eas, & profert sonum kakakoz. Minor autem cuculus cõponitur ex columba & sperueriо, habens rostrum & pedes columbæ: & cætera corporis membra & uolatũ similia sperueriо: unde falsa uulgi opinio nata est cuculum maiorẽ aliquando esse asturem, & econuerso. Magnitudine quidem & uolatu cuculus maior magnum accipitrem refert, minor paruum. Et forte plures sunt differentiæ huiusmodi cuculorum, Hæc ille. Maiorem cuculum (inquit Niphus) nonnulli putant petere saxa & domicilia in quibus columba nidificat, ut illius oua uoret, & sua imponat. Secundũ uerò cuculum, petere nidos auium minorum, in quibus pariat. Sed, pace Alberti dixerim, non inuenitur cuculus maior. Non cuculum modo in alienis nidis parere quidam putant, sed etiam auem rapacem asturi similem in nido corniculæ, Albertus. ubi exponit locũ Aristotelis de histor. anim. 9. 29. nihil autem tale Aristoteles habet, sed alibi docet cuculum à quibusdam accipitrem existimatum, ut in C. referemus.

remus. Vnde apparet Albertum parum ſibi cõſtare: nec tanquam ſuam de duobus cuculi generibus opinionem, ſed alienam referre. ¶ Vnguibus non eſt aduncis cuculus, ſed ijs & capite ac roſtro rictuq; columbam potius (uetus lectio habet uictu columbi potius, ut intelligamus eum & leguminibus ueſci præter reliquorum accipitrum morem. ad hoc rictum uix puto inueniri de ullis auibus, nedum de columbis, Gelenius in Plinium; mihi placet rictu legi ex Ariſtotele) quàm accipitrem refert. colore tantum accipitrẽ imitatur: niſi quòd accipiter maculis diſtinguitur, ceu lineis: cuculus uelut punctis. magnitudo atq; uolatus ſimilis accipitrum minimo, Ariſtot. & Plinius. Turturis (forte accipitris) ferè colorem habet, Author libri de nat. rerum. Immutatur colore cùm ſe abditurus eſt, Ariſtot. Inſpexi aliquando cuculum iuuenem, qui uentre & adiacentibus partibus ſimilis erat ſperuerio. colore totus nigricãs, ſed maculis ſubruffis per alas aſperſus. foramina narium in roſtro multum eminebant. oris pars interior flaui coloris erat. Digiti eius bini antrorſum tendebant, bini alij retrorſum ut in pico.

C.

Cuculus à ſua uoce nominatur, Varro & Iſidorus. non apud Latinos tantum, ſed apud Græcos

quoq, & alijs plerisq linguis, ut uix alia auis sit quę similiter in tot linguis unam aut similem habeat nomenclaturam. Cretenses cuculum hodie decocto uocant, uocis ipsius imitatione, Bellonius. ὁ κόκκυξ δὲ δύσφωνος, Varinus. Cuculus est auis improba quæ uocem suam in cantando non mutat, sed semper eandem replicat, Liber de nat. r. Abditurus se uocem mutat, Aristot. & Plinius. Et cuculi cuculant, fritinit rauca cicada, Author Philomelæ. Cucculat & frigulat uoce, Alunnus. nos frigulare de cuculi uoce nusquam legimus. Græci κοκκύζειν uerbum cum de cuculi tum de galli uoce usurpant. uide infra in a. Plinius cuculi cantum dixit. Audiuntur apud nos cuculi plerunq usq ad diem d. Ioannis.

¶ Auis pigerrima est, & loco non stabilis, Author de nat. r. Breues & paruos uolatus facit, Isidorus. Non illum (accipitrem quem celebrat) uano cuccus deceperat astu Dum uagus incertas itq reditq uias, Vespasianus Stroza. ¶ Vermibus & insectis quibusdam, ut muscis, erucis, cuculos uesci audio.

¶ Cuculus saxa & domicilia petit in quibus nidificet, Aristot. sed cum idem alibi cuculum alienos tantum nidos petere scribat, conciliari potest, dicendo cuculum per se perrarò nidificare: in nidis uerò alienis frequenter, Niphus. Vide ne pro κόκκυξ apud Aristotelem legendum sit κύκνος. Locus est historiæ anim. 6. 1. ubi Albertus non cuculum sed cygnum habet. Cuculus non nidificat, sed in nidis parit alienis, & præcipue in palumbium, & curucæ, & alaudæ humi, atq etiam in nido luteolæ appellatæ super arborem. parit hic unum ouum, nec ipse incubat. Sed auis in cuius nido pepererit, ea incubat, excludit, atq enutrit. quæ cum ipse alienigena pullus accreuerit, suos eijcere dicitur, ita ut pereant. Alij eos à genitrice occidi, & dari in cibo cuculi pullo aiunt, uidelicet improbatos propter speciem cuculi elegantiorem. sed quanquam plurima ex ijs uidisse nonnulli confirmant, tamen de pullorum interitu non conuenit inter omnes. Alij enim cuculum ipsum repetere nidum, cui suum ouum mandarit, pullosq deuorare nutricis uolunt. alij pullum cuculi, quod magnitudine præstet, posse percipere cibum omnem oblatum, atq ita cæteros fame perire autumant. alij ipsum ut fortiorem, cæteros pastus consortes occidere autores sunt. Sed prudenter sanè prolis suæ procreationem moliri uidetur cuculus. Cum enim se ignauum, minimeq opitulandi potentem nouerit, facit quasi suppositios suos pullos, quò seruari possint. timiditate enim hæc auis excedit, quippe quæ ab auiculis uellatur, & præ metu earum fugiat, Aristot. Causa subijciendi pullos putatur, quod sciat se inuisam cunctis auibus. Nam minuta quoq infestāt. ita non fore tutam generi suo stirpem opinatur, ni fefellerit: Quare nullum facit nidum, alioquin trepidum animal. Educat ergo subditum adulterato fœta nido. Ille auidus ex natura, pręripit cibos reliquis pullis, itaq pinguescit, & nitidus in se nutricem conuertit. illa gaudet eius specie, miraturq sese ipsam, quòd talem pepererit. Suos comparatione eius damnat ut alienos, absumiq etiam se inspectāte patitur, donec corripit ipsam quoq iam uolandi potens, Plinius. Pullos cuculi nemo se ait uidisse, Aristot. ferè nemo, Vuottonus. nemo se ait uidisse in nido proprio, Albertus. Parit cuculus, uerum nō in nido quem ipse fecerit, sed interdum in nidis minorum auium: & oua quæ aliena repererit, edit. maximè uero nidos palumbium petit, quorum & ipsorum oua esu absumēns, sua relinquit. parit maiore ex parte singula oua, raro bina, Aristot. & Plinius. Propter naturæ suæ frigiditatem, ut quidam conijciūt. Curucæ quoq in nido parit. fouet illa, & excludit, & educat, Aristot. Cuculos in Helice aiunt parituros, non construere nidum, sed in palumbium aut turturum nidis parere, nec incubare, neq excludere, neq nutrire eos: sed pullum educatum ab aliena matre cęteros pullos de nido eijcere, quos tanquam maior & ualidior facile superat. Quin & matrem aiunt eius forma delectatam, in pullis proprijs expellendis eum iuuare, Aristot. in Mirabilibus. Cuculus (inquit Aelianus) sibi conscius est, se neq incubare, neq ex ouis pullos excludere posse, ob frigidam corporis constitutionem. itaq in alieno nido parit, non tamen cuiuslibet auis, sed alaudæ & luteolæ: quòd non ignoret ab ijs oua suis persimilia pari solere. si autem illarum nidos ouorum inanes & uacuos repererit, non eò diuertit, sed in eos ubi intus oua sint, atq ad ea ipsa admiscet sua: si autem illarum oua complura offenderit, ex ijs quædam perdit, ac in eorum locum sua (totidem, ne dum illa numero superflua inuenerit auis incubatura, quasi aliena repudiet, Author libri de nat. r.) supponit, quæ non ab illarum ouis internosci possunt, ob similitudinem. Iam uero aues quas dixi aliena oua excludunt: pulli uero cuculi cum ætate procedenti ad uolatum firmi paulum existunt, sibi conscij se esse illegitimos fœtus, ad parentem suum euolant. iam enim succrescentibus pennis (ab aue quæ eos exclusit) alieni deprehenduntur, atq acerrime uerberantur, Hæc ille. Nidum non facit ipse, aliarum uerò auium deuoratis ouis, & suis suppositis, discedit. fouentur ea per alienam matrem, donec exclusis pullis fraus detegatur: qua cognita eos relinquit, & alium nidum struit, & ita demùm cuculus accedens pullos nutricatur, Oppianus Ixeutic. primo. Cuculi genus non extaret, nisi sua oua alieno nido supponeret, Theophrastus in hist. Plant. Cuculus ouis quæ in palumbi nido inuenerit clam confractis, sua reponit, Albertus. Auis quæ exclusit pullum cuculi, nutrit eum, & specie eius delectatur adeò, ut ipsa nutriendo illum famem ferat, Idem. De pullo cuculi (inquit Niphus) sententiæ sunt diuersæ. dicunt enim nonnulli nutricem incubare ouum cuculi, & simul etiam sua. sed quoniam ouum cuculi citius excluditur, ideo uiso pullo cuculi, auis nutrix non amplius excludit oua sua. Alij dicunt cuculum oua auis, in cuius nido parit, uorare & proprium relinquere incubādum:

quam

quam opinionem Albertus & Auicenna magis probarunt, & Aristoteles nonnunquam. Alij dicunt cuculum patrem repetere nidum, & uorare pullos auis nutricis, ac suum relinquere. Nonnulli uerò afferunt pullum cuculi suis motionibus propter suum pondus opprimere pullos nutricis auis, præsertim in prima teneritate, cum uidelicet primum excluduntur, Hæc Niphus. Cuculi oua in passeris nido reperta comedunt, & sua obijciunt, quæ ille inuenta fouet ac nutrit, Isidorus. Vulgò fertur quòd non cuculus tantum, sed etiam alia quædam auis rapax similis ferè asturi (quam etiam aliqui falsò asturem uocant in terra nostra) in nido alieno pariat. hæc quidem in nido corniculę parere creditur; cuculus uerò præcipuè parit in nido auiculæ grasemuschæ (id est currucæ) dictæ, aut alterius paruæ illi similis. Cuculum autem nunc simpliciter uoco quem alibi minorem cuculum appellaui. is & in currucæ nido parit, & alterius citrinæ cuiusdam auis, quam alij gursam, alij ameringam uocant, interdum etiam in nido auiculæ, quæ iuxta ripas aquarum cauda oblonga & ualde mobili insignis est, unde & nomen ei apud Germanos. Fertur autem ouum cuculi citius excludi, eoq́ue excluso auiculam non amplius incubare alia oua, sed nutrire pullum cuculi, qui deinde paulatim crescendo reliqua oua incubet & excludat. Ouum enim cuculi ferè semper est in medio ouorum aliorum. Alij dicunt oua omnia simul excludi, & cæteros pullos à matrice interimi dariq́ue in cibum pullis cuculi, quòd illos propter formam & magnitudinem mater pullorum præferat. & hoc rustici quidam & aucupes se uidisse testantur. Verum hoc apud nos non de cuculo, sed de cornicula fertur, in cuius nido auis asturi similis parit, Albertus. Et alibi, Maioris cuculi mos est, parere in nido palumbi; minoris uerò in nido currucæ aut motacillæ. & Auicenna scribit se cuculum minorem in utriusq́ue auis nido inuenisse aliquando in ripa fluminis, & semel in arbore; & auiculas illas cuculum uermiculis nutrientes obseruasse. Sed cuculi genus simplex esse, nec maioris & minoris differentia distingui, ostendimus supra in B. Ego ab aucupibus nostris audiui cuculum in diuersarum auicularum nidis reperiri, à quibus alatur; nempe rubeculæ, (quam **Hußrötele** uocant,) lusciniæ, motacillæ albæ, & brunellæ uulgò dictæ. Acron apud Horatiũ Satyr. 1. 7. cucullum esse scribit auem abiectam, quæ hoc uitio naturali laboret, ut oua ubi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. unde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentes. Sed currucam potius aut similem aliam auem nõ cuculum hoc facere scribendum fuerat. Cuculus parum generat, quanquam aduncus nõ est, quia naturæ frigidæ est, Aristot. Nulla auis unum parit, excepto cuculo, qui & ipse duo interdum parit, nec multa parit, sed sæpe bina, aut terna cum plurimum, bina quidem magna ex parte, Idem.

¶ Cuculus (inquit Aristot.) ex accipitre fieri immutata figura à nonnullis putatur: quoniam quo tempore is apparet, accipiter ille, cui similis est, non aspicitur. sed ita ferè euenit, ut ne cæteri quidem accipitres item cernantur, cum primum uocem emisit cuculus, nisi perquam paucis diebus. Ipse autem breui tempore æstatis uisus, hyeme non cernitur. est hic neq́ue aduncis unguibus, ut accipiter, neq́ue capite accipitri similis: sed ea utraq́ue parte columbum potius, quàm accipitrem repræsentat. nec alio, quàm colore imitatur accipitrem, nisi quod accipiter maculis distinguitur, ceu lineis: cuculus uelut punctis. magnitudo atq́ue uolatus similis accipitrum minimo, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo cuculus apparet. nam uel ambo unà uisi aliquando sunt. Quinetiam ab accipitre interimi cuculus uisus est, quod nulla auis suo in genere solet facere, Aristot. Vide etiã in Accipitre C. Cuculus apparere incipit Martio, quo tempore nullus accipiter (nec astur, nec sparuerius) apparet, nisi paucis diebus ultimis Martij, Niphus.

¶ Cuculus immutatur colore, & uocem minus explanat, cum se abditurus est, quod facere exortu caniculæ solet. apparere autem incipit ab ineunte uêre ad eius syderis ortum, Aristot. Procedit uêre; occultatur caniculæ ortu, Plinius: pòst rarissimè cernitur, Aelian. Aestate uolat & lasciuit; hyeme iacet languens & deplumatus, ac buboni similis apparet, Obscurus. Hyeme latet in cauis arboribus, Georg. Agricola. Hyeme plumas amittere dicitur, intratq́ue terræ latibulũ, uel concauitates arborum; illuc ęstate congerit, unde hyeme uiuat, Author libri de nat. rerum. Certum est cuculum hyeme latêre in concauis arborum & lapidum. Comportari autẽ æstate ab eo cibum quo hyeme nutriatur, falsum esse constat. sed hyeme pennas amittit & mutat, Albert. Fabulantur quidam apud nos rusticum quendam cum truncum fornaci calfaciendæ hyeme immisisset, cuculi in eo uocem audiuisse. Cuculus auis est uerna, Etymologus. Amphisbæna sola serpentium frigori se committit prima omnium procedens & ante cuculi cantum, Plin. Cuculi certo tempore adueniunt, miluorum scapulis suscepti propter breues & paruos uolatus, ne per longa aeris spacia fatigati deficiant, Isidorus. Cuculus in Phœnice ante messem apparet, Scholiastes Aristophanis. uide infra in H.a. ¶ Nostri hominem ualdè scabiosum, uulgò dicere solent tam scabrum esse quàm cuculus. forte quòd per hyemẽ cum latet ac pennas mutat, hæc auis corpore scabro uideatur. ¶ Cuculi saliuæ cicadas gignunt, Isidorus. Creditur enim uulgo saliuam quandã expuere: unde & herbæ nomen, de qua mox in a. dicemus. Mihi auem ullam spuere uerisimile non fit; & qui cuculum domi uermiculis aluêre, spuentem nunquam obseruarunt.

D.

Cuculus auis est timidissima, ut inquit Anacreon, Etymologus. Pertimida est auis; quippe quæ ab auiculis uellatur, & præ metu earum fugiat, Aristot. Et alibi, Frigidæ est naturæ, quod ipsius pauore iudicatur, nam ab omnibus auibus fugatur, & in alienis parit nidis; διὰ δειλίαν ὁ σωω=

λίζεται τοῖς λοιποῖς ὀρνέοις, Varinus. ¶ Coccyce astutior: Vide infra inter Prouerbia. Non illum (accipitrem quem celebrat) uano cuccus deceperat astu Dum uagus incertas itéque reditéque uias, T. Vespasianus Stroza. ¶ Solum cuculum inter aues à suo genere interimi Plinius scribit, non rectè intellectis, ut apparet, Aristotelis uerbis. Aristoteles enim hoc non scribit, sed ut contra uulgi opinionem cuculum non esse de genere accipitris doceret, illum etiam ab accipitre deuorari ait, quòd non fieret si eiusdem generis esset, uel mutata tantū figura ab eis differret. ¶ Quòd nidum proprium non faciat, neque oua sua foueat, neque pullos excludat, &c. sat copiosè præcedenti capite explicatum est. ¶ Aues (minores) pugnant cum cuculis eo tempore quo oua pariunt, Albertus. Et rursus, Aues ferè omnes impugnant cuculos, sed occultè accedunt ad eos.

E.

Miraculum fertur de cuculo, quo quis loco primum audiat alitem illam, si dexter pes circunscribatur, ac uestigium id defodiatur, non gigni pulices ubicunque spargatur, Plinius. ¶ Cuculus primus auium uerni temporis nuncius est, Oppianus. Cum propius ciuitatē accesserit, magis uerò si intrārit, pluuiæ uel tempestatis prognosticum esse audio. Quidam annonæ caritatem timēdam existimant cum propius domos hæc auis accesserit, quod cœlo frigido facere solet. Audiuntur apud nos cuculi plerunque usque ad diem diuo Ioanni sacrum: quod si etiam ab eo tempore audiantur, uinum acerbius futurum metuitur.

F.

Pullus cuculi dum in nido educatur (ab aliena matre,) eo tempore præcipuè & pinguis & grati saporis est, Aristot. Cuculi pullo qui iam uolare potest, nulla auium suauitate carnis comparatur, Plinius. postquam per se uiuit, mutat saporem, Perottus. Hodie nusquam puto in cibum admitti cuculum. nam quia spuit (ut uulgò credunt) auis impura & excrementitia iudicatur. Quod si kaath Hebræis cuculum significat, ut quidam interpretantur, (alij aliter,) lege etiam Mosis interdictus fuerit Deuter. 14.

G.

Auis cuculus lepotina pelle adalligatus, somnos allicit, Plinius. Ad canis rabidi morsum aliqui fimum cuculi laudant decoctum (in uino, ut obscurus quidam addit) & potum, Idem.

H.

¶ a. Cuculus dicitur tribus syllabis breuibus: ut apud Authorem Philomelæ, Et cuculi cuculant, fritinit rauca cicada. Horatius cucullum dixit l. consonante duplicata, Cui sæpe uiator Cessisset, magna compellans uoce cucullum, in Satyris 1.7. Quòd quidam ex cuculo faciunt cucullum apud Horatium, ex aui uestem, nihil est necesse, quum hæc uox penultimā habeat productam, apud Plautum in carmine Trochaico, At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculum uxor ex lustris trahit, Trochaicus est, Erasmus. Alberto ineptè etiam gugulus scribitur. Coccyx apud Romanos cuccus (κοῦκκος) uocatur, Suidas & Varinus. ὁ παρὰ Ῥωμαίοις κούκλος, Isacius Tzetzes in Lycophronem, ut codex impressus habet: Cælius uerò cucus legit (non cuculus) per c. simplex. Non illum uano cuccus deceperat astu, T. Vespasianus Stroza. ¶ Coccyx Græcum est nomen, quo etiam Plinius utitur. ὄρτυξ & κόκκυξ declinantur per υγος, ut in Coturnice a. docuimus.

¶ Epitheta. Vagus, Vespasiano Strozæ. πρόσθε βοῆς τέττιγος (aliâs κόκκυγος) ἐαρτέρου, Nicander in Theriacis, id est, initio uêris. Κόκκυξ, ὄρνεον ἐαρινὸν λαλίστατον, ὥς φησιν Ἀνακρέων, Etymologus.

¶ Cuculum maritum uocat mulier apud Plautum, qui cum alienis uxoribus dormiebat: quòd cucullus auis cum tempus suæ partitudinis appetit, nidum auiculæ, cui curruca nomen est, animaduertit, in eiusque nido, exclusis illius ouis, oua sua enititur. In Asinaria, At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Plura uide infra inter Prouerbia. Magna compellans uoce cucullum, Horatius in Sat. 1.7. ubi Acron, Cucullus auis (inquit) hoc uitio naturali laborat, ut oua ubi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. Vnde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentes. Sed hoc alij de curruca potius scribunt, etsi non similiter. ¶ Cucullus, capitis tegmē. Sumere nocturnos meretrix augusta cucullos, Iuuenalis Sat. 6. Illinc cuculo prospexit caput tectus, Martialis lib. 5. Contentusque illic Veneto duroque cucullo, Iuuenal. Sat. 3. Mulieres nostrates (inquit Budęus) cappā uocant. Tēpora Santonico uelas adoperta cucullo, Idē Sat. 8. Saga cucullata, id est cucullos habentia, Columellæ. Cuculio (ut Iulius Capitolinus docet) est genus pilei uiatorum, quo capite obtecto uagari nocte solent. Cuculionem pro cuculo uidetur accipere Cato cap. 2. Funes ueteres sarciri nouosque fieri: centones, cuculiones familiam opòrtuisse sibi sarcire, Idem cap. 135. Videtur esse à cuculus, forma Græca diminut. sicut ab homine homuncio. Penulæ Gallicæ genus si cucullum non habet, Bardiacus dicitur: idem cum cucullo bardocucullus uocatur: utriusque Martialis meminit. Habet autem nomen à Bardis Galliæ gente, quòd hæc eo genere uestis præcipuè uteretur, Perottus. Cucullus papyraceum tegmentum quo pigmentarij utuntur. Vel thuris piperisque sis cucullus, Martialis lib. 3. de libro suo loquens. ¶ Cuculare, apud authorem Philomelæ de uoce cuculi.

¶ Cóccyges in Acharniensibus Aristophanis, ut Scholiastes exponit, dicuntur homines inepti ac imperiti, ἄτακτοι καὶ ἀπαίδευτοι, nam & coccyx auis (inquit) uoce inepta canit, ἄμουσόν τι φθέγγεται. Eos qui facile decipiuntur prisci Græci ab oti stolidæ auis natura otos appellabant; nostri similiter

homines

homines ſtolidos cuculos cognominare ſolent. Lycophron Aiacem cóccyga uocauit, ſiue (ut Scholiaſtes explicat) διὰ τὸ μονιόν, id eſt ab ingenio minimè ciuili aut ſociali, ſed ſolitario: ſiue propter loquacitatem διὰ τὸ φλύαρον, iactabundę quidem eius & impiæ loquacitatis Homerus meminit. Plerisq; arriſit Battum cóccyga fuiſſe nuncupatum, de loquutionis pontificio præpedito, Cælius. Nos apud Pindari Scholiaſten in Pythijs Carmine quarto legimus Battum regem cóccyga dictum, διὰ τὸ μὴ γεγονὼς (γεγωνὼς potius per ω. in ultima & penultima.) id eſt, quòd non clara uoce uteretur. erat enim ἰσχνόφωνος) φθέγγεσθαι. Κόκκυγες, id eſt cuculi (prouerbialiter ut uidetur) dicebantur, ſi qui numero pauci, complures uiderentur, Heſychius & Varinus. Os ſacrum à lato incipiens in anguſtum deſinit, ubi coccyx eſt, qui & ſphondylion (σπονδύλιον, Pollux) & orrhopygium nominatur, Cælius ex Polluce. Τισὶ δὲ καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, ὁ πρῶτος κόκκυξ καλεῖται, καὶ ἐστι πάντων μέγιστον, Pollux. Κόκκυξ ὁ πρόβολος τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ τοῦ πρὸς τοῖς ἰσχίοις, Heſychius & Varinus: quanquam corruptus apud illos locus eſt. ſicut & κόκκυς pro κόκκυξ, quod interpretantur λόφον καὶ περικεφαλαίαν, id eſt, criſtam & galeam. uidetur autem etiam appendix illa oſsis ſacri ſic dicta eſſe, quòd inſtar criſtæ emineat, nō quòd cum aue quicquam commune ei ſit. Vocatur & cóccyx in iumentis pars quædam humeri uel inter humeros, uide in Equo B.

¶ Κοκκύζειν uerbum de gallinaceorum uoce Gaza ex Ariſtotele cucurrire tranſtulit. Coccyſſare, id eſt κοκκύζειν uerbum habēt Græci fictitiū ex gallinacei uoce ac coccygis, Cælius. Ἄδειν galli proprium eſt, κοκκύζειν cuculi, Pollux & Scholiaſtes Ariſtophanis. Et alibi cū poëta de gallinaceo dixiſſet ὁπόταν μόνον ὄρθριον ᾄσῃ, Scholiaſtes addit: Κοκκύζειν enim tum propriè dicitur gallus cum parta uictoria canit. Ὁ δ᾽ ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ κοκκύσδων νάρκισσιν (ἤγουν ἀπραξίας,) &c. Theocritus. hinc nimirum etiam compoſita uoce (gallus) ὀρθροκόκκυξ dicitur, Varinus. Κοκκύσω, inſtar gallinacei clamabo, ſignum dabo, σημανῶ, apud Ariſtophanem, Idem. Ἀπεπυδάρισα, μόθωνα περιεκόκκυσα, Ariſtoph. in Equitibus, ubi interpres περικοκκύζειν exponit contemnere, ludibrio habere, περιρογχάζειν, περικορδακίζειν, eſt autē cordax ſaltationis genus. Κοκκύζειν, ταράσσειν, φωνεῖν ὀξέως, ᾄδειν; unde cóccyx dictus apud Heſiodum. & κοκκοβόας ὄρνις, & ὀρθροκόκκυξ, pro gallinaceo, Heſych. & Varinus. Σὲ δὲ κοκκύζων ἀλέκτωρ προκαλεῖται, Comicus apud Varinum. Ἦμος κόκκυξ κοκκύζει, Heſiodus. id eſt initio ueris: Κόκκυξ λήγοντος τοῦ χειμῶνος κατάρχεται κοκκύζειν. Ἀνθρώπους πάντας τέρπει δὲ τὸ ἔαρ γὰρ μηνύει, Io. Tzetzes. Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες, ὅσοι ποτὶ χῖον ἀοιδὸν Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι, Theocritus Idyllio 7. ubi κοκκύζειν pro eo quod eſt ſtolidè & inepte blaterare poſuit, ut huiuſmodi poëtæ meritò cóccyges dicantur. Aegypti quondam & totius Phœnices Cóccyx rex erat, Et cum primum cuculus dixiſſet κόκκυ, tum Phœnices omnes Triticum & hordeum in agris metebant, Piſthetærus in Auibus Ariſtophanis. Reſpondet Epops, Τοῦτ᾽ ἄρ᾽ ἐκεῖν᾽ ἦν τοὔπος ἀληθῶς, Κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε. Eo in loco Scholiaſtes, Multi (inquit) Aegyptiorū recutiti erant, & cuculo canente κόκκυ, recutiti omnes in agros conueniebant. Aliter, Parœmia eſt, Κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, ἀντὶ τοῦ κόκκυγος κράζοντος τὰ πεδία θερίζομεν. Et rurſus, Κόκκυ uox eſt quædam, uel accipitur pro minimo. apparet autem cóccyx in Phœnicia ante meſſem. Κόκκυ, Atticè τὸ ταχύ, (ἢ ἀντὶ τοῦ ὀλίγου, ἐλάχιστον,) Heſych. & Varinus. Κοκκῷ (cum iota ſubſcripto, Suidas abſq; iota habet, ego κόκκυ legendum conijcio,) Atticè pro celeriter. Κόκκυ, acclamatio opilionis, Heſych. & Varinus. forte hîc quoq; κόκκυ legendum. ¶ Νεφελοκοκκυγίαν ciuitatem à ſe in aëre condendam, compoſito à nubibus & cuculis nomine, uocant aues apud Ariſtophanem. ¶ Κοκκυγίαν, ἄνεμον οἱ Κροτωνιᾶται, Heſych. & Varinus.

¶ Stirpes. Nicander in Theriacis olynthos, id eſt groſſos caprifici coccygas uocat, quòd cum cuculis ſimul uerno tempore prodeāt. Κοκκυγωμένον, colore coccygino, id eſt purpureo tinctum, à coccygea arbore, Heſychius & Varinus. Adrachne arbor ſimilis eſt unedoni, (arbuto,) folio tantum minore. Similis & coggygria folio, magnitudine minor. proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum uocant) quod nulli alij arbori euenit, Plinius 13. 22. Gaza ex Theophraſto coggygriam non rectè prunum alicubi uertit. Arbor quæ ab Italis hodie uulgò cotonum uel ſcotonum dicitur, folio breuiore & rotundiore quàm unedonis, nec ſecto aut ſerrato; pappos habet ferè ut uitis ſylueſtris cauſtica, ut obſeruaui in collibus nō procul Tridento. eam eſſe puto quam Plinius barbam Iouis appellat lib. 16. cap. 18. nimirum quòd pappis ſuis barbam imitari uideatur. Aquas odit (inquit) & quæ appellatur Iouis barba, in opere topiario tonſilis, & in rotunditatem ſpiſſa, argenteo folio. nec alibi eius meminit. Coggygriæ folium (inquit Theophraſtus) arbuto ſimile eſt, idq; non magnum. Vnde apparet hanc arborem, & eam quę Iouis barba dicitur, eandem, aut certè congeneres eſſe. an uero coccygriæ (uel coccygeę) uſus aliquis ſit ad ueſtes purpureo colore tingendas, alius præter Heſychium nemo quod ſciam tradidit. nec puto barbæ iouis aut ſcotoni talem aliquem uſum eſſe. Græci prunum κοκκύμηλον uocant, quaſi cuculi malum. nam & per diſſolutionem uocabuli κόκκυγος μῆλον dicitur, Euſtathio teſte. Μῆλον ὃ κόκκυγος καλέουσι, Nicander ut citat Athenæus. Κοκκύμηλον fructus qui apud nos Βερίκοκκα, Suid. & Varinus. ſed bericocci uox corrupta eſt à Latina præcox uel præcoquum. ſic enim Armeniacum malum appellant aliqui: quod tamen perſici non pruni ſpecies eſt. Non probo Grammaticos qui κοκκύμελα per ε. in penultima ſcribunt; nec illos qui in antepenultima. ¶ Cóccyx herba nominatur ab Heſychio & Varino: nec aliud addunt. Lenticula quæ in aqua naſcitur quàm tenerrima contuſa, & antequam cubitum eat ei qui dolet pedes impoſita, deinde interpoſito tempore ſublata, & herba cuculus trita in reliquam partem

noctis imposita, mirè dolores podagrę sedat, Marcellus. suspicor autem cuculum ab eo solanum intelligi. nam inter medicamenta simplicia ad Paternianum (qui liber Galeno adscribitur) cap. 83. uua lupina, hoc est solanum hortense, cuculus etiam nominatur. quod & cacubalum à Plinio dicitur, quod nomen etiam apud Dioscoridem inter solani hortensis nomenclaturas legitur. Caucalis (lego cuculus) uua lupina, Syluaticus. ¶ Panem cuculi quidam nominant trifolij genus acetosum, à quo sapore Plinius oxyn appellauit. Vulgò etiam à Germanis cuculi flos (gauchblům) appellatur, flos quidam herbæ syluestris, caryophylli syluestris (quam aliqui lychnidem putant) flori similis, sed in partes plurimas dissectus & laciniatus, cuius caulem uulgò aiũt cuculi saliua aspergi. apparet enim in eo spuma alba, circa genicula maximè, ut Tragus scribit. ego in his saliuis locustas gigni arbitror. Plutarchus in libro de fluuijs in Apæsanto mõte iuxta Inachum fl. herbam selenen gigni scribit, à qua destillantem spumam, pastores initio uẽris pedibus illinere ait ut à serpẽtibus tuti sint. Hæc forte aut saliuam ut flos cuculi habet, aut forte chondrilla est, in qua succus mastichæ similis concrescens è uino contra uiperas bibitur. Luna quidem absurda uulgi persuasione spumam quandam demittere creditur, unde & specularis lapis aphroselenos cognominatus, quasi ex lunæ spuma concretus. & comitialem morbum lunaticum appellant, quo correpti ore spumant.

¶ Coccyx piscis similiter atq; auis unde nomen traxit, uocem emittit, Aelianus.

¶ Coccygium mons est Græcię iuxta Inachum fluuium, Dyceium prius appellatus: postea coccygium, eò quòd Iupiter eo in monte cum Iunone sorore concubuerit, (in cuculũ mutatus ne agnosceretur.) nascitur in eodem paliurus arbor: cui omne animal quod insederit, hæret tanquam uisco retinente, excepto cuculo, Plutarchus in libro de fluuijs. Pausanias in Corinthiacis hunc montem prius Thornacem non Dyceium uocatum insinuat, in Corinthiacis scribens: Ad Halicen itur & alia quadam uia inter Pronem & Thornacem, ut ueteres appellarunt. Quia uero Iupiter ibi dicitur in cuculum se permutasse, montis quoq; nomen mutatum aiunt. In eius uertice Iouis templum fuit. Stephano Θόρναξ mons est Laconiæ. Quindecim stadijs Heræum seu Iunonium templum ad læuam Mycenis distat, &c. in eo Iunonis simulacrum altera manu malum Punicum gerit, altera sceptrum. Sceptro cuculus insidet. quoniam Iupiter, ut aiũt, cum Iunonis uirginis amore captus esset, in hanc se auem permutauit, eamq; Iuno, ut ludicrum quoddam uenata, comprehendit, Pausanias in Corinthiacis. Theocriti Scholiastes enarrans hoc carmen poetæ, πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἥραν: hoc est, Omnia nouerunt fœminæ, etiã ut Iupiter Iunonem duxerit, cuius usus ad prouerbij instar haberi posse uidetur: Aristoteles (inquit) in libro de Hermiones templo, Iouem fabulatur, cum Iunonis ab alijs dijs separatæ concubitum insidiosè quæreret, in cuculi forma latêre uoluisse, & consedisse in monte qui prius Thronax (Θρόναξ) dicebatur, nunc uerò Coccyx. & cum Iuno sola proficiscens ad eundem mõtem peruenisset, Iouem nimia tempestate excitata, ad Iunonem quiescentem eo in loco ubi nunc Iunonis τελείας (id est pronubæ uel nuptiarum præsidis) ædes est deuolasse frigenti rigentiq; similem, & in Iunonis genibus insedisse; misertam eam auis ueste obtexisse. tum illum pristinã formam resumpsisse, & cum Iuno copiam sui negaret, quòd matrem timeret, Iouem se illi maritum fore promisisse. unde pręcipui etiam Argiuorum deam hanc colunt, cuius simulacrum in templo insidens solio sceptrum insidente cuculo manu tenet.

¶ c. Κόκκυξ ὄρνεον λάλον, Io. Tzetzes. θορυβητικὸν καὶ φλύαρον, Isacius Tzetzes. & ἄμουσον apud alios. Πρόσθε βοῆς τέττιγος (aliâs κόκκυγος) ἐαρτόρου, Nicander.

¶ d. De cuculi ingratitudine extat Philippi Melanchthonis declamatio.

¶ e. Aues in paliuro arbore coccygij montis insidentes, retinentur tãquam uisco, cuculo tantum excepto, Plutarchus in libro de fluuijs.

¶ h. Iupiter in cuculum mutatus, Vide supra in Coccygio monte. Luditur à pueris nostris ludus quem cuculum appellant, hoc modo: Vnus occlusis oculis manet in loco quem solium uel tribunal appellant, numeros interim ab unitate deinceps clara uoce paulatim proferens, dum alij diffugientes passim se occultant: occultatis omnibus unus cuculi uoce clamat. tum ille à solio discedit & passim inquirit si quem abditum deprehendat. Deprehenso aliquo tribunal celerrimè repetit, ne cursu à deprehenso alióue præueniatur. Vltimus enim inquisitoris laborem subit. Hunc ludum Pollux libro 9. apodidrascindam appellat.

¶ Qui cuculum ruri canentem audiunt, petunt ab eo per ludum, aut ex ueteri aliqua superstitione, ut uoce numerum annorum quos adhuc superstites uicturi sint ipsis præsagiat. numerant uerò totidem annos, quoties ille suum κόκκυ per interualla post quæstionem factam repetiuerit.

¶ Prouerbia. Olim qui fuissent in re quapiam parum honesta deprehensi, uulgari probro cuculi dicebantur. Id ortum à uinitoribus, qui serius cœpissent putare uineam, nec hoc munus absoluissent priusquam audiretur ea auis, uelut cessationem exprobrans agricolis. Huius uocem imitantes uiatores, deridebant uinitores. Ita Plinius lib. 18. cap. 26. In hoc temporis interuallo (inquit) quindecim diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat inde natam exprobrationem fœdam putantium uites per imitationem cantus alitis temporarij, quem cuculum uocant. Dedecus enim habetur opprobriumq; meritum, falcem ab illa uolucre in uite deprehendi, ut ob id petulantiæ sales etiam in primo uẽre ludantur. Auspicio tamen detestabiles uidentur. Adeò minima quæq; in agro naturalibus trahuntur argumentis. Porrò quos

quos Plinius (inquit Erasmus) petulantiæ sales appellat, apud quasdã nationes & hodie licet agnoscere. Vernis enim mensibus quum auditur coccyx, coniugati mutuis salibus inter sese ludunt, dicentes: Tibi canit hæc auis: significantes uxorem parum uigilanter custoditam. Quin & Plautus in Asinaria, sic facit uxorem cõuiciantem marito in amica deprehenso. At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculum uxor ex lustris rapit. Ex Plinij uerbis supra recitatis, intelligi possunt Horatiani uersus Sermonum 1.7. Tum Prænestinus salso multumq; fluenti Expressa arbusto regerit conuitia durus Vindemiator & inuictus, cui sæpe uiator Cessisset magna compellans uoce cucullum. Quem locum Porphyrio explicans: Nam solent (inquit) leuia (forte pro leuia legendum lenti, ut Erasmo uidetur) rustici circa uiam arbusta uindemiantes à uiatoribus cuculi appellari: quum illi prouocati tãtam uerborum amaritudinem in eos effundunt, ut uiatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atq; iterum appellare. Acron uiatores cuculos appellari ait, quasi pigros. Cum his conuenit illud Plautinum, Etiam cubat cuculus, quod grauatim surgeret assessor puellæ. Quin arbitror in conuicio cuculi allusum ad uocem cubandi. In Pseudolo pro generali conuitio uidetur usurpasse, Quid fles cucule uiues. Nisi forte lachrymantem ac singultientem amatorem cuculum appellat, quasi κοκκύζοντα. Similiter in Mercatore, Isthæc filio non credam qui obsequitur patri, huic non, ut mero cuculo. Itidem in Persa, Tua quidem cucule causa nõ hercle si os præciderim tibi, Hæc omnia Erasmus. ¶ Astutior coccyce (melius per g. coccyge) dicebatur, qui astu sibi consuleret, sumptum ab auis ingenio, oua subijcientis in nidos alienos, Erasmus. ¶ Cuculi, Κόκκυγες, de ijs qui cũ pauci sint, multi numero esse uidebãtur, Hesychius & Varinus. Cuculi nimirum dici possunt qui strepitum, clamorem, aut ostẽtationem magnam exercent, cum re ipsa parum aut nihil sint aut pręstare possint. ¶ Coccygis cantus dicitur de ijs qui eadem ingerunt semper, Cælius. Cantilenam eandem canere, prouerbiale dictum est apud Latinos, quod & Germani usurpant: **Du singest ymmer ein gsang wie der Guckguck**: Cantilenam semper eandem repetis instar cuculi. ¶ Ipse semet canit: huic affine est illud Germanicum, **Der Guckguck måß jm selbst sein orgycht außrüffen.** ¶ Aries nutricationis mercedem persoluit, de homine beneficijs ingrato, impetit enim aries cornibus. Eiusdem apud Germanos sententiæ est illud, **Du lonest mir wie der Guckguck dem gorsen.** Mercedem mihi repẽdis qualem currucæ cuculus, nisi gorsæ nomine Germanico alia auis accipienda sit, passer spermologus forte, **ein Emmeritz**. Gurgulum (Cuculum, forte) & grasmuggam (id est currucam) pugnare Albertus scribit. ¶ Cuculus semper in alio nido parit, nunquam bis in eodem: **Der Guckguck legt stäts in ein ander nest**: uidetur torqueri posse in hominem improbum & astutum, sed cuius doli facile deprehendantur, ut nemo iterum ab eo decipiatur. Quanquam & aliter interpretari licet, cuculum semper in alio (id est simpliciter alieno) nido parere.

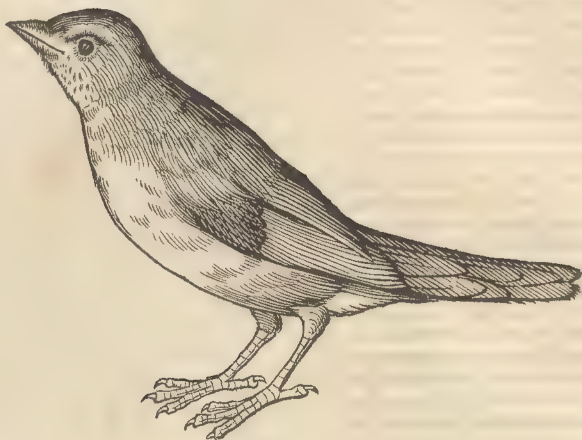
¶ Emblema Alciati, quod inscribitur Cuculi.

Ruricolas, agreste genus, plerisq; cuculos
Cur uocitent, quænam prodita causa fuit?
Vere nouo cantat coccyx, quo tempore uites
Qui non absoluit, iure notatur iners.
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit uxor adulterio.

CVREVS, Κουρεὺς, auis quædam est sic dicta à uoce, qua sonum imitatur forficis tonsorum panni. ἀπὸ τοῦ φθέγγεσθαι ἐμφερὲς ἦχω γναφικῆ μαχαίρᾳ, Hesychius & Varinus. Κουρεὺς alioqui tonsorem significat. γναφικῶν μαχαίρων, forficem interpretor, qua tonsores panni utuntur. γνάφαλον quidem tomentum est, hoc est lanugo quæ tondetur à pannis laneis. μάχαιρα uerò non modò gladium aut cultrum, sed etiam forficem significare uidetur: unde & Germanica uox **schär** per aphæresin facta sit, nã qui ψαλίδα hoc instrumentum Græcè uocant, authorem non adferunt. Aristoteles in libello de mundo ad Alexandrum, deum comparat τοῖς ἐν ταῖς ψαλίσι λίθοις τοῖς ὀμφαλοῖς λεγομένοις, hoc est medijs lapidibus fornicum qui umbilici dicuntur, &c. fornicis quidem figura lapidibus in ea eminentibus per decussim, forficem apertam uel χ. literam refert.

DE CVRRVCA.

CVRRVCA, parua auis, quæ alienos pullos, proprios putans, nutrit, maximè cuculi, ut Grammatici docent. Tu tibi nunc curruca places; fletumq; labellis Exorbes, Iuuenalis Sat. 6. de uiro stolido, fictas improbæ uxoris lachrymas miserantis. Codices quidam pro curruca habent eruca, quod non placet. Meritò enim maritus stultus qui mœchę uxoris filios pro suis & legitimis educat, ut cuculi pullos curruca & aliæ quædam aues, sed illa præcipuè, currucæ nomine appellatur. Talem Galli uulgò hodie nominant mary coqu, id est maritum cuculum, impropriè ut uidetur. non enim educat fœtus illegitimos cuculus, sed illegitimus ipse educatur. Acron quidem Grammaticus omnino errauit, ubi illud Horatij interpretatur, Magna compellans uoce cucullum. Cucullus enim auis (inquit) hoc uitio naturali laborat, ut oua ubi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. unde rustici sibi obijciunt quasi alieni curam sustinentes. Atqui nos cuculum non aliena oua fouere, sed ipsum potius ab aliena matre foueri, satis in Cuculi historia probauimus. Quòd si quis tamen adhuc talem maritum cuculum appellare uelit, concedi hoc illi poterit, ea ratione qua cuculum simpliciter hominem nullius ingenij & inertem uulgò etiã uocamus. Cur-

ruca, uulgò Italicè lo cornuto, uxoris & similium, Scoppa in **Dictionario obscurius quàm oportebat.** Currucula nomen adhuc in usu Italiæ esse audio, cũ aliquis de stoliditate notatur, nomen quoque cornuto detortum à curuca uidetur. ¶ Curuca (ut Gaza uertit per simplex rhô. Græcè legitur ἠπολαΐς (lib. 8. cap. 3. de hist. anim.) aliâs ὑπολαΐς, quod magis placet) uermes pascitur, Aristot. Et alibi, Curucæ (ὑπολαΐδος) in nido cuculus aliquando parit. fouet illa, & excludit, & educat: quo quidem pręcipuè tempore & pinguis, & grati saporis pullus cuculi est. Cuculi genus non extaret, nisi curuca esset, εἰ μὴ ἦν ἡ ὑπολαΐς, Theophrastus de causis 2. 24. Gaza uertit, nisi sua oua alieno in nido supponeret. Ὑπολᾶϊς (penanflexum Hesychio, paroxytonum Varino: malim oxytonum ut Aristoteles & Theophrastus habent) auis quæ uermiculis uictitat. Ὑπολῆϊς, species auis, ἡ λαΐς, (locus uidetur corruptus,) Iidem. Forsitan autem hypolâis dicta fuerit, quòd ὑπὸ τὰς λᾶας, id est sub lapidibus uermiculos inquirat. Curucæ uerò apud Latinos nomen per onomatopœiam factum conijcimus. Est & HYPOTHYMIS, ὑποθυμίς, auis nomen in Auibus Aristophanis, quæ à Callimacho quoque memoratur.

¶ Currucam auem paruam, in cuius nido cuculus pariat, aliqui auiculam interpretantur, quæ imitetur cantu & magnitudine philomelam, alij caudatremulam, utrunque Albertus Auicennæ authoritate probat: alij alaudam. sed hi conuincuntur uerbo Græco quod est hippolais. quoniam est auis fissipes, quæ quia nidificat in oculi concauitate, quæ est capitis equi mortui, dicta est hippolais. hæc rusticè sartagnia uocatur, Niphus Italus. quod ad etymologiam attinet, ridicula uidetur & ex imperitia linguæ Græcæ ab eo conficta. non enim hippolais Græcè scribitur, tanquam ab equo composito nomine, sed hypolais, à præpositione hypo, &c. Deinde quanquam aliqui scribant, in alaudæ, chloridis, motacillæ aliarumque auium nidis cuculum parere: non easdem tamen omnes curucas appellant, ut Niphus somniat. Sic & Gallicè quidam currucam interpretantur ung uerdon, quæ uox chloridem auiculam potius significat, in cuius similiter nido cuculus parit.

¶ Auis quæ Græcè dicitur andothia (uox est corrupta) in Germania uocatur **Grasemusch**, philomelæ similis. hæc excludit aliquando oua aliarum auiũ, præcipuè cuculi. & docet pullos aliarum auium quos nutrit, uoces suas proprias, Albertus in Aristot. de hist. anim. 4. 9. Et alibi in lib. 7. cap. 7. Cuculus parit in nido auiculæ, quæ philomelam cantu & magnitudine refert ac parit in rosarijs: Germanicè dicta **Grasemuck**. Pugnãt inter se gurgulus (cuculus, quem alibi gugulũ uocat) & auis musica **Grasemusch** dicta, quòd una deuoret oua alterius, Albert. Vsitatum est apud Germanos quosdam prouerbium, **Du lonest mir wie dem kuckuck die gorse**. hoc est, Eam mihi gratiam refers quam curuca cuculo, cum contrà potius dicẽdum uideatur, quam cuculus curucæ. uide in Cuculo h. circa finem. ¶ Curucam (hypolaida) Aristotelis suspicor Anglorum titlingam esse. nam nullam auem in uita frequentius cuculi pullum sequentem, & pro suo educantem, quàm illam obseruaui. Est autem illa luscinia minor, sed eadem corporis figura, colore subuiridi, culices & uermiculos in ramis arborum sectatur, rarò humi consistit. hyeme non cernitur, Turnerus. Et alibi, Ineunte statim hyeme discedit. Alibi lingettam uocat, & à Germanis passerem gramineum uocari scribit. Ficedula auicula est Germanorum grasmuscho similis, Idem. Coloniæ etiam passerem troglodyten aliqui uulgò grasmuschum appellant. sed impropriè. nam peritiores quique aucupes **ein Koelmusch**, hoc est passerem in foraminibus & cauernis degentem nuncupant. ¶ Germanicum nomen **Graßmuck**, fortè à Latino curruca per metathesin factum est, uel quasi passerem grami-

graminis dicas. Germani enim inferiores passerem Musch appellant, ni fallor. Pronunciant autem nostri & superiores Germani Graßmuck, inferiores & Flandri Graßmüssche. Species huius generis plures sunt, nempe quatuor aut quinq;, ut aucupes nostri obseruarunt. Vermiculos autem edunt omnes. Quædam enim ex eis maiores sunt, colore fusco, præ cæteris canoræ, has Lucarni & circa lacum Verbanum piccafigas, id est ficedulas nominant, quarũ figura in præcedenti pagina expressa est. ¶ Aliæ atricapillæ dicuntur, nostris Schwartzköpff, Italis capi neri, uel teste nere. His audio caput in prima ætate rubere, deinde nigrescere, maribus duntaxat: fœminis uerò semper rubere. auolare eas hyeme. Græcè, ni fallor, hodie uulgò καζογείτζα uocitant. Atricapillam (inquit Turnerus) in Anglia nunquam uidi, neq; sæpius in uita quàm semel, Ferrariæ in Italia mihi demonstratam. Anglorum lingettæ (supra titlingam dixit) & Germanorum grasmuco, quod ad corporis magnitudinem attinet, similis erat. sed atrum habebat caput, & reliquum corpus colorem magis ad cinereum uergentem. Forte hæc potius ficedula dicenda erit quàm prima, quum atricapilla à ficedula Aristoteli tempore tantum differat, quo capitis colorem mutat. Sed de ficedula iterum suo loco dicemus. ¶ Tertia species pectore albo cõspicitur, capite cinereo, eadem magnitudine qua prima. hanc nidum aiunt ex lino struere, hinc forte lingetta Anglis dicta. ¶ Quarta corpore minore est, uentre albo, oculis etiam albicantibus, inter sæpes ferè degit, & hyeme discedit: ut luscinæ etiam & fringillæ, præsertim fœminæ. nam aliquando hyeme mares tantum complures simul apparent sine ulla fœmina. ¶ Ad currucarum genus aut ficedularum, hãc quoq; auem pertinere puto quæ circa Argentoratum Germanicè Bürstner appellatur, cuius iconem inter passeres dabimus. nam & specie & magnitudine conuenit, ut ex pictura conijcio, & uuis eam pinguescere audio, ut ficedulas. ¶ Italis pizamosche (quasi myiocopos, id est muscas & culices rostro pungens ac deuorans) dicitur illa ex prædictis auibus, in cuius præcipuè nido cuculus reperitur: quam tertiã speciem supradictam esse conijcio.

¶ Eliota Anglus currucam in cuius nido cuculus parit, suspicatur esse eam auem quæ Anglicè passer sæpium appelletur, an hedge sparowe: quo nomine dictam apud Anglos auiculã Turnerus passerem troglodyten interpretatur: cui apud Germanos etiam nomen à sæpibus Zaunschlüpfle. ¶ Grasmuschi (sic prima species simpliciter & per excellẽtiam uocatur Germanis, ni fallor) nidum humi in fruteto spinoso uuæ crispæ, ut uocant, reperi apud nos circa initium Iunij: in quo oua erant quaterna, auellanæ magnitudine. Fertur & inter harundines nidificare. ¶ Illyrij grasmuschum nostrum uocant pienige. Gyb. Longolius eundem Græcè ægithum dici suspicatur.

DE CYGNO.

A.

YCNVS, Κύκνος, auis nomen est Græcũm uetus, quam Græci hodie cyprinum appellant. Latini etiam Græco nomine cycnum, uel potius cygnum c. in g. mutato, frequentius quàm suo olorem dicunt. Vergilius tum olorem tum cycnum nominauit.

¶ De Hebraico uocabulo non constat. Racham, רחם, Leuitici cap. 11. inter aues impuras numeratur, (aliâs רחמה, rachama scribitur,) ubi LXX. interpretes cycnum reddiderunt. sed cycnus impuris & cibo negatis auibus, meo quidem iudicio, adscribi non debet. Iidem LXX. pro eadem uoce in Deuteronomio uerterunt epopa, id est upupã: ubi Complutensis codex, non epops, sed porphyrio habet, & similiter Hieronymi translatio. Chaldæus interpres pro racham transfert ierakreka, ירקריקא, (forte à croceo siue flauo colore, quem illis uox ierakrek significat, P. Fagius) in Deuteron. & in Leuitico. Arabs rakam, רכם, heth litera uersa in kaph. Persa uocem Hebraicam retinet. Dauid Kimhi racham docet esse auẽ quæ ualde afficiatur in suam prolem: ut & R. Abraham, simul indicans doctissimum Saadiam eandem auem Arabica lingua rakam (ut diximus) appellari asserere. Racham auem sic dictam à misericordia (pietate) qua in pullos afficitur, Iudæi nostrates Aglaster & Atzel Germanicè, id est picam interpretantur, Munsterus in Dictionario linguæ Hebrææ, & sic etiam ipse reddidit Leuit. 11. Sed racham (ut nos supra docuimus in Gypæeto) omnino auis rapacis nomen est quæ cadaueribus uescitur: siue gypætus ea sit, siue ossifraga secundũ alios. Ossifragæ quidem, ut & uulturis, mirus in prolem affectus celebratur. Fimus uulturis suffitus fœtum ex utero pellit, Dioscorides. Serapio interpres pro uulture racham transtulit. Constat igitur racham omnino neq; cygnum, neq; aliam, ut alij interpretati sunt, auẽ esse præterquam de aquilarum aut uulturum genere, uel inter utrunque ambigente, unde gypæeto nomen. Tinschemet, תנשמת, Leuitici XI. Chaldæus interpres uertit בותא, baueta uel bota, id est cygnum, (in Trilingui Dictionario Munsteri kaueta (uel chauetha) legitur, facili transitu à litera ב. in כ.) Rabi Salomon interpretatur צואיטא, zuettam uel ciuetam. sic Galli noctuam uocant. Alij aliter. uide in Talpa A. Tinschemet quidam Hebræorum sic dictam uolunt, quòd non sine horrore & stupore uideri possit. schom (שום) enim Hebręis stupere significat. R. Salomon dicit esse similem muri noctu uolanti, hoc est uespertilio: & ita Iudæi uulgò exponunt. Septuaginta Porphyrio uerterunt. sed magis arridet Hebræorum sententia. Vulgata æditio cygnum habet, Paulus Fagius. Ianschuph, ינשוף, Le-

uitici XI. Abram Esra exponit auem noctu uolantem, Chaldæus kipopha, ut etiam Deuteronomij XIIII. קיפופא. Arabs baschak, כאשק. Persa uocem Hebraicam seruat. LXX. ibis transferunt in Leuitico: in Deuteronomio, cycnus: & similiter Hieronymus, ita enim permutant (confundũt) interpretationem duarum uocum ianschuph & tinschemet, ut etiam aliarum quarundam. Sed doctioribus uidetur uox ianschuph omnino auem nocturnam, nempe noctuam uel strygem significare, quæ à crepusculo denominetur.

¶ Cygnus Italicè dicitur lo cino, cigno, Scoppa. Tusci hodie uulgo cigno pronunciant, nam apud Petrarcham homœoteleuta sunt cigno & maligno. cesano Veneti, (quæ uox ad Germanicam accedit, puto autem etiam anatis feræ genus ab Italis quibusdam cesano uocari,) Nicolaus Erythræus. ¶ Hispanicè cisne. ¶ Gallice cyne uel cygne. ¶ Germanicè Schwan. Saxonibus & nostris uocatur etiam ölb/Elbs/ uel (ut alij scribunt) Elps/ölbsch. ¶ Anglicè a suuan. ¶ Illyricè labut.

B.

Hispania producit cygnos, & eius generis aues plurimas, Strabo lib. 3. Supra Auernum Italię
lacum iuxta Cumam auem nullam peruolare, falsum est. nam qui illic fuerunt, cygnorum copiam
in eo esse narrant, Aristot. in Mirabilibus. Circa fluuios, Caicum, Caystrum & Mæandrum abun-
dare eos legimus. In Eridano apparere interdum cygnos, sed paucos, Lucianus ex nautis se audi-
uisse refert. In Britannia, ut audio, abundant, rarissimi apud nos, nec nisi hyeme aliquando sæuis-
sima cum lacus toti gelu conglaciant capiuntur. ¶ Cygnus uidetur generis anserini esse tum ro-
stri figura, tum pedum, uictuq;. tempore pugnæ etiam sibilat ut anser, Albertus. Forma uictuq; an-
seri similis, sed multo maior, totus candidus, pedibus nigris, Turnerus. Primo anno cinerei colo-
ris est, post annum uerò albissimus euadit, Albert. Plumæ ei albæ, sed carnes nigræ, Author libri
de nat. rerum. Caro cygni nigra est, (præcipuè pedes,) & dura sicut omnium aquaticarum auium
maiorum, Albert. Olores purpureos Horatius dixit, ut niuem purpureā Albinouanus. ¶ Pon
dus oloris, quem nos elbum dicimus (nihil enim differre puto. quamuis nuper quidā rostri colore
& corporis magnitudine, ita ut elbus minor esset, rostro nigricante, differre putabat) ad libras (un-
ciarum duodecim) uiginti quatuor accedit. Cygnus rostro est parū turbinato, colore rutilo (ruffo)
in cuius summa parte qua capiti committitur, nigerrimum tuberculum, atq; id rotundum, & in ro-
strum sese inflectens, existit, Turnerus. Cygno rostrum est sicut anseri, serratum, & falcis instar
dentatum, Albertus. Dentes habet in rostro minutissimos, Author libri de nat. rerū. Collumq;
à pectore longè Porrigitur, digitosq; ligat iunctura rubentes. Penna latus uelat: tenet os sine acu
mine rostrum, Ouidius 2. Metam. κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ο. Poeta cycnos per ex-
cellentiam δουλιχοδείρους cognominat, quod collum ei pro sua portione longissimum sit, & ueluti li-
neæ piscatoriæ usum in aquam porrectum prębeat, Eustathius & Varin. ¶ Olor palmipes est, &
ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot.

¶ Cygni, quem elbum uocamus, descriptionem ex inspectiōne propria olim confeci huiusmo-
di: In longitudinem extēsus mediocrem uiri staturam æquat, totus undiquaq; cādidus. Rostro lato
ut anas, croceo, macula anterius nigra ad spatium unguis humani. Ab oculis uersus rostrum pellis
apparet nigricans. Crura nigra. Digiti pedum membranis nigris iungūtur. Plumæ desinunt paulò
supra genu. inde ad extremos digitos tres palmi restant longitudinis. Alarū ambitus superior qua-
tuor palmorum est. longissimæ alarum pennæ palmos septem cum dimidio æquant. Cauda circiter
tres palmos longa est: collum circiter octo.

C.

Cygni circa lacus, amnes, paludesq; uiuunt, Aristot. In locis amœnis circa fluuios, Textor.
In stagnis magis quàm fluuijs, Albert. In pratis, littoribus & stagnis aluntur, Oppianus. Fontes,
lacus, paludes aliáue loca aquis redundantia incolere solent: ut stagna & fluuios perennes, quorum
confluens moderatè & sedatè fertur, Aelianus. In mari Africo à nauigantibus aliquando conspe-
cti sunt, &c. Aristot. Olor grauius habet corpus, nec se cœloq; Iouiq; Credit, sed Stagna petit
patulosq; lacus: ignemq; perosus, Quæ colat elegit contraria flumina flammis, Ouid. ¶ Victu
eodem quo anser utitur, Albertus & Turnerus. Aristoteles eum εὐβίοτον uocat, quòd circa paran-
dum sibi uictum non segnis neq; iners sit. Herbis uescitur, Athenæus ex Aristotele. Herbis &
uermibus & ouis piscium, & huiusmodi, & granis segetum, Albertus. Rostro cribrat cœnum, ut
cibum inueniat: & dentibus secat inuētum, Idem. Cycnus Græcè dicitur, ut Grammatici quidam
conijciunt, eò quòd cibi inueniēdi causa cœnum præ cæteris animalibus scrutari & turbare soleat,
ἀπὸ τοῦ κυκᾷν τὴν ἰλὺν, Varinus. Olores mutua carne uescuntur inter se, (alter alterum deuorant,)
maximè in uolucrum genere, Aristoteles & Plinius. hoc quidem in pugna per nimiam iracundiam
facere uidētur. alioqui enim carniuori nō sunt: & ne piscibus quidem utuntur, ut qui cicures alunt,
obseruarunt.

¶ Grus gruit, inq; glomis cycni prope flumina drēsant, Author Philomelæ. Cygnus tempore
pugnæ sibilat sicut anser, Albert. Κύκνος ᾄδει author est Pollux ubi uocis animalium differentias
explicat. Olores interdum bombos emittunt ruditui asinino non dissimiles: sed breues, & qui lon
ge audiri non possint, Turnerus. Inter omnes aues suauissimè occinunt: uox tamen, ut sæpius au-
diens consideraui, anserina est, Cardanus. Iam quidam cum in mari Africo nauigarent, multos ca
nentes uoce flebili, & mori nonnullos conspexēre, Aristoteles & qui ex eo repetijt Aelian. Ego
huiusmodi uoces lugubres, inquit Albertus, (non sub mortem tantum, sed) in qualibet tristitia ab
eis ædi animaduerti. Cygnis canentibus scopuli & ualles respondent. omnium sanè auium impri-
mis musici feruntur, quo nomine Apollini consecrantur. Canunt autem, non lugubri ut alcedines,
sed suaui & melito cantu, ueluti tibijs aut citharis adhibitis, Oppianus in Ixeuticis. Et rursus, Di-
luculo canunt ante Solis ortum tanquam in aëre uacuo per id tempus audiendi clarius. Canunt
etiam in maris littoribus, nisi tempestas & procellarum sonus cantum dissuadeant. Hoc enim ui-
gente ne suis quidem ipsi cantilenis satis perfrui possent. Sed ne in senecta quidē morti uicina can-
tus obliuiscuntur, qui tamen eis in illa ætate remissior est quàm in iuuenta: quum neq; ceruicē am-
plius erigere, neq; pennas extendere queant. Fauonium tunc ad canendi suauitatem obseruant, ig-
naui iam cruribus & membrorū uiribus defecti. Moriturus secedit aliquò, ubi nulla auis canentem

audiat, nec olores alij luctuosè interpellent si qui forte adessent, qui similem uitæ exitum sibi imminere intelligerent. Aegyptij senem musicum uolentes demonstrare, cygnum pingunt, quòd hic senescens suauissimum edat concentum, Orus. Sic ubi fata uocant udis abiectus in herbis Ad uada Mæandri concinit albus olor, Ouidius. Dulcia defecta modulatur carmina lingua Cantator cygnus funeris ipse sui, Martialis lib. 13. Moriturus flebilem cantum emittit, fixa prius in cerebro penna: quod miror Aristotelem ac Plinium uel ignorasse: uel, si sciuerunt, non tradidisse, Perottus. In senecta leniter cum melodia uita soluitur, penna capiti traiecta. Veluti canentia dura Traiectus penna tempora cantat olor, Ouidius. Cantãt enim, ut ait Plato, non ex tristitia, sed potius lætitia propinquante fato, quòd immortales se sentiant, & ad Apollinem suum remigraturos. Nam Pythagoræ erat opinio immortalem eos habere animam. Cicero Apollini sacros eos dicit ob uaticinium finis eorum. Cygnus itaque allegoricè animæ probi uiri comparari potest qui lætus mortem obit, Volaterranus. Olori tanta animi est tranquillitas in extremo uitæ spiritu, ut sibi tanquam næniam canat. Quod autem non angore atque molestia implicatus eum extremum cantum edat, Socrates testatur: sed potius alacri animo affectus. Neque enim qui animo dolorem capit, bilem (uide an Græcè non χολὼ, id est bilem legatur, sed σχολὼ ἄγει, id est ocium & occasionem canendi non habet qui animo dolet) ducit cantu, Aelian. Cycni canori (ᾠδικοὶ) sunt, præcipuè circa obitum. Cæterum Alexander Myndius ait se complures cygnos morientes secutum, nec unquam eorum cantum audijsse, Atheneus. Cygnus inter magnas & aquaticas aues sola musica est, & fertur in Hyperboreis regionibus præcinentibus cantoribus uel melodis, concinere cygnos. sed experientia constat apud nos quòd non canant nisi tempore doloris ac tristitiæ. quamobrem lamentari potius quàm canere dicendi sunt, Albertus. Plato quidem scribit, Eustathio citante in Iliados π. animal nullum per tristitiam canere. Olorum morte narratur flebilis cantus, falsò, ut arbitror, aliquot experimentis, Plinius. Lucianus in libello de Electro uel Cygnis, se cum per Eridanum nauigaret, cygnos ullos uidisse negat: & à nautis audiuisse, paucos quidē illos apparere interdum in paludibus fluuij, uocem uero omnino debilem inconcinnam absurdamque ædere (κρώζειν οὕτω πάνυ ἄμουσον καὶ ἀσθενὲς) ut corui & graculi præ illis sirênes existimari possint. Cycnum canentem paucissimi audiuerunt, etiamsi uulgatior fama tenet, ingruente fatali momento εὐφωνότατον καὶ ᾠδικώτατον εἶναι τὸν κύκνον, id est uoce cantuque præcipuè præstare cycnum. Auctor tamen primo Variæ narrationis Aelianus est, audisse quandoque se canentem cycnum, Cælius: quem uel memoria lapsum, uel corrupto codice Græco usum uideo. nam codex impressus, Iusto Vulteio interprete, sic habet: Ego uerò cycnum nunquam audiui canere, fortasse neque alius. Eustathius tamen in Iliad. β. experientia inquit constare cycnos egregiè canoros esse, τὸ ᾠδικὸς εὐφυῶς εἶναι τοὺς κύκνους.

¶ Robustæ sunt aues adeò ut etiam aquilas impugnent, Oppianus. Vim suam in alis habent, temperamenti biliosi aues & ob hoc iracundæ, Author libri de nat. rerum. ¶ Anser, anas & cygnus domesticæ, semel anno tantum pariunt, initio ueris, propter sui temperamenti frigiditatem & crassitiem, Albertus ni fallor. Tempore libidinis blandientes inter se mas & fœmina, alternatim capita cum suis collis inflectunt uelut amplexandi gratia, (colla mares applicant fœminis: deinde mas fœminam conscendit, Albertus.) Nec mora, ubi coierint, mas conscius læsam à se fœminam fugit, at illa impatiens fugientē insequitur. non diuturna tamen hæc eis discordia est: sed noxa cessante reconciliantur. & fœmina maris persecutione relicta post coitum frequenti caudæ motu & rostri se aquis mergens purificat, Author libri de nat. rerum. Post coitum, sicut & cæteræ aues aquaticæ, immergunt se aquis tam mas quàm fœmina, Albertus. Falsum est autem quod dicitur cum dolore fœmina semē suscipere, & ideo post coitum marem fugere. non prius enim fugit, quàm coëundi libido cessat, Idem. ¶ Super aquis nidificat cygnus, de pullis educandis sollicitus, Author libri de nat. rerum. Cum domesticus est in domibus nidificat, & in lapidibus iuxta aquas: apud nos uerò in paludibus inter herbas, sicut ferè omnis auis aquatica, Albert. sed Aristoteles eo in loco quem illic Albertus enarrat, non cygnum, sed coccygem tum in domibus tum in petris nidificare ait. ¶ Tertio anno parit, Albertus. Cycnus ab Aristotele uocatur καλλίπαις & πολύπαις, quia plures producat & speciosos fœtus, Cælius ex Aeliani Varijs. sed Aristoteles uoce εὔτεκνος tantum utitur. Gaza uertit, non carere eum probitate prolis. Διαιρῶσι (Διαίρωσι oxytonum potius) δὲ καὶ τὸ πέλαγος, Athenæus ex Aristotele. Traijciunt pelagus & per mare uolant indefesso alarum remigio, Aelianus in Varijs. Sed apud Aristotelem hist. anim. 9. 12. legitur: ἀναπέτονται γὰρ καὶ εἰς τὸ πέλαγος. Volant etiam in pelagus longius, Gaza interpres. Plinius quum de gruum migratione scripsisset, subdit: Anseres quoque & olores simili ratione commeant. sed horum uolatus cernitur, &c. Vide in Anseribus feris c. ¶ Cygnus probè natat, non probè ingreditur, uolat mediocriter, Alber. Oneris impatiens est, & in stagnis quiescere quàm uolare mauult. Pede altero natat, altero se regit ueli modo, (alterum eleuat, & sursum uersus caudam extendit, ut illo se regat ad uentum,) Author de nat. rerum & Albertus. Si longius proficisci instituit, gregatim natat aut uolat, & tum posteriores caput dorsis imponunt anteriorum, Albert. Cygni natationem tam facilem esse audio, ut homo in ripa expeditè progrediens uix illam æquet. ¶ Cygnus ab Aristotele εὔγηρως dicitur, quod ad senectutem satis commodè & non grauem sibi perueniat, quod & Aelianus scribit. Vitam ei longissimam esse audio; ita ut uulgò uel trecentesimum annum attingere credatur, quod mihi uerisimile

ſimile non eſt. ¶ Olori cicuta perniciem infert, Aelianus.

D.

Olores gregales ſunt, Ariſtot. Cicurantur præciſo alæ interioris articulo, Albertus. εὐήθεις dicuntur ab Ariſtotele, hoc eſt probitate morum inſignes, hiſtor. anim. 9. 12. quamuis enim Græci εὐήθη ſtolidum, ſimplicem & ineptum uocant, hoc loco tamen inter cygni laudes ab Ariſtotele ponitur, ut hæc etiam adiuncta, εὔβιοτος, εὔγηρως, εὔτεκνος. Hinc eſt nimirũ quòd Aelianus ſcribit eos ſuapte natura mites & pacatos eſſe. nam ſi prouocẽtur & infeſtentur uel inter ſe, uel ab alio quouis, admodum iracundi & pugnaces ſunt. Cygnus temperamenti biliosi eſt, atq; ideo iracundus, Author libri de nat. rerum. Oloribus ut alter alterum deuoret, in more eſt, maximè in uolucrum genere. ἀλληλοφάγοι εἰσὶ μάλιστα τῶν ὀρνέων, Ariſtot. Mutua carne ueſcũtur inter ſe, Plinius. μάχιμος ὤν. ἀλληλοκτονεῖ γοῦν ὁ μάχιμος, (ὢν μάχη potius,) Athenæus ex Ariſtotele, non inuicem ſe deuorare, ſed occidere tantum ſcribens. Cygnus mirè amat pullos, pro quibus etiam acriter pugnat. ſibilat autem pugnando ſicut anſer, Albertus. Lygon lygeamq; Græci uocant & arborem & quoddam herbæ genus, quod, ut inquit Athenæus, in nidos ſuos parituri cygni ferant (authore Bœo,) Hermolaus. ¶ Cygnus non facile ſecum eſſe patitur anſeres, uel alterius generis aues quę eodem cum ipſo cibo ueſcantur, Albertus. Diſsident olores & aquilæ, Plinius. Cygnus impugnat aquilam, uincitq; ſæpius, Ariſtot. Et rurſus, Aquilam (indocti quidam hîc pro aquila accipitrem ſcribũt) ſi pugnam cœperit, repugnantes uincunt, ipſi autem nunquam niſi prouocati inferunt pugnam. Sæpe altius uolando euecti, aquilas impugnant, ſi quid illæ in ipſos aut pullos eorum mali moliãtur: non tamen incipiunt pugnam, ſed pacem quoad licet conſeruant, & placidam uitam alimentis etiam antepõnunt, Oppianus. Plura & ab his diuerſa, leges ſupra in Aquila D. ex Alberto. ¶ Cygni & dracones hoſtes inter ſe ſunt, Aelianus & Philes.

E.

Cygni, anſeres, &c. quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, Creſcentienſis docet lib. 10. cap. 18. Girofalcones capiunt cygnos & grues, Sigiſmundus Baro. ¶ Qui ſibi metuit à uenenoſis animalibus, noctu præſertim dormiens, is nutriat grues, pauones, cygnos, (Bellunenſis pro cygnis ciconias reponit. eſt ſanè utraq; auis ſerpentibus inimica,) &c. ab his enim terrentur & morſu impetuntur animalia uenenata, Auicenna. ¶ Cygnus ferus nuper apud nos denarijs ſiue drachmis argenteis quinque cum triente uænundatus eſt. ¶ Laſſus Amyclæa poteris requieſcere pluma, Interior cygni quam tibi lana dedit, Martialis lib. 14. Pellis unà cũ plumis paratur pro operimento pectoris & uentriculi, tanquam uim concoctricem iuuandi peculiari aliqua ui prædita. ¶ Gratius deſcribens retis genus quod pinnatum uocant, quòd auium pennæ ei imponãtur ad terrendas feras: Sunt (inquit) quibus immundo decerptæ uulture plumæ, Inſtrumentum operis fuit, & non parua facultas: Tantum inter niuei iungantur uellera (id eſt pennæ) cygni, &c. ¶ Cuius olorinæ ſurgunt de uertice pennæ, Vergilius lib. 10. Aen. de Cupauone filio Cycni Ligurum ducis, dicit autem illum cycni pennas in galea habuiſſe, ad memoriam ſcilicet patris in cycnum mutati. Galea criſtis adornatur, inquit Nicolaus Erythræus, quò terribilior hoſti fiat, & miles criſtatus procerior appareat. has autem ex olorinis pennis colligere moris fuit apud antiquos, & ex equinis ſetis, quum hodie ex ſtruthiocamelo plurimum petãtur. Laudant aliqui cygnorum pennas ad calamorum ſcriptoriorum uſum.

¶ Cygno apud nos hyeme in lacu aliquo apparente, quod perrarò fit, frigus ingens imminere timetur. Nautæ ſibi hanc auem lætũ prognoſticon facere dicunt, ſicut Aemilius ait: Cygnus in auſpicijs ſemper lætiſsimus ales. Hunc optant nautæ quia non ſe mergit in undis, Iſidorus: & Cælius Calcagninus, qui hoc etiam addit, hanc auem lubricis pennis adiantum herbam imitari: uidelicet quòd pennæ eius humore ſimiliter non madeſcant.

¶ Strymoniamq; gruem, aut album deiecit olorem (funda ſcilicet,) Vergilius x i. Aenid. de filia Metabi.

F.

Cygni menſis apud nos non admodum laudantur, fortè quòd nimis annoſi tantum ad nos perueniant. capiuntur enim rariſsimè. Apud Athenæum quidem dipnoſophiſtis apponuntur. Ad patinas ueniunt eadem ferè ratione qua anſeres, Platina. Elixari debent, Idem. Sigiſmundus Baro in libro de rebus Moſcouiticis, Cygnos aſſos (inquit) in aula principis pro primò ferculo ferè hoſpitibus, quoties carne ueſcuntur, apponere ſolent, unà cum embammate, hoc eſt aceto ſale & pipere condito. In Friſia cygnos ſaginari & ſaliri audio, ut in diuerſas regiones euehantur. Cygni caro nigra eſt (præcipuè pedes) & dura, ſicut omnium auium aquaticarum magnarum, Albertus. De carne ciconiarum & cygnorum & ſimilium, quæ ut plurimum in paludibus & lacubus uerſantur, dicendum eſt cum Iſaac in libro p. d. quòd minus probentur quàm aues terreſtres, Ant. Gazius. Et rurſus, Caro ſiſonis (inquit Almanſor) & aliarum auium ſylueſtrium, quo plus rubedinis uel nigredinis habet, tanto ſanguini melancholico propinquior fuerit.

G.

Cycni loco ad remedia anſer ponitur, Syluaticus. Cycni tenellus pullus in oleo decoctus, admirabile neruorum medicamentum eſt, Aetius 2. 179. ¶ Præcipuè faciem purgat atque erugat

cygni adeps, Plinius. Ad lentiginem, Cygnæos adipes hilari miſceto Lyæo, Omne malum propere maculoſo ex ore fugabis, Serenus. Sedis uitijs efficax eſt cygni adeps, Plinius. Ne acria perurant (Contra ardores ſedis) adeps cygni illinitur, cõtra hæmorrhoides etiam utilis, Idem. Adeps cygni hæmorrhoidas comprimit, ſi aut potui detur, aut loca inde tangãtur, Marcellus. Vuluarum duritias & collectiones adeps anſerinus aut cygni emollit, Plinius. Videtur autem nobis ad eadem omnia profuturus cygneus adeps, ad quæ anſerinus prodeſt. ¶ Ad ignem ſacrum, Vel oloris fæcibus oua, Sed non cocta dabis, ſic torrida membra fouebis, Serenus.

H.

a. Cygnus Græcè, Latinè olor dicitur, ſed etymo Græco à colore, quòd totus ſit albus. holon enim Græcè totum dicitur, Iſidorus & Albertus. Ab eodem ſcilicet etymo Scoppa grammaticus noſtri ſæculi cum aſpiratione holor ſcribit, quod non placet. Olor ſecundum aliquos dicitur, quaſi ὅλος ὡραῖος, id eſt totus candidus, (totus pulcher potius,) Perottus. Vergilius & alij primam huius uocis corripiunt. Sed argutos inter ſtrepere anſer olores, Vergil. 5. Aegl. ¶ Κύκνος Græcis paroxytonũ eſt. inueni & penanflexum, librariorum, ut puto, errore. penultima enim communis eſt ſyllaba, nec natura ſed poſitione producitur. Horatius 4. Carminum corripuit, Donatura cygni, ſi libeat, ſonum. & Theocritus Idyll. 16. ἢ θήλω ἀχροιᾶς κύκνον ἔγνω. Cycnus dicitur, quòd cœnum, dum quærit alimentum, κυκᾶν, id eſt fodere & turbare, præ cæteris aquaticis auibus ſoleat, Varinus. Sunt qui aliter forment: à uerbo κλῶ (inquiunt) quod eſt φωνῶ, uocem ædo, clamo, fit κλύω: unde κύκνος quaſi κλύκος, eſt enim auis clamoſa ſicut anſer quoq;, Etymologus. uel à terete collo, ὁ κυκλοτερῆ ἔχων τὸν τράχηλον, παρὰ τὸ κύκλος, Varinus. ſed quærendum an potius per onomatopœiam ſic appelletur. Cinnaria, id eſt cinnus (cygnus) auis, Syluaticus. Κύδνος, cycnus, Heſychius & Varinus. Et nimirum fluuius Ciliciæ Cydnus & Cycnus appellabatur. Syri quicquid cãdidum eſt cydnum uocant, (cygnum legit Iſidorus, unde Cygno fl. nomen,) authore Priſciano: & Solinus ſcribit amnem Cydnum à candore Syrorum lingua nomen ſortitum. Ἄγλα (Heſychius in fine ypſilon ſcribit) cycnus apud Scythas, Varinus.

¶ Epitheta. Albus olor, Vergilius Aen. 11. & Ouidius epiſt. 7. Amans flumina cycnus, Ouid. 2. Metam. Amycleos ad frena citauit olores, Statius 1. Sylu. Vide mox in Ledæi. Argutus, Verg. 5. Aegl. Cãdẽti corpore cycnus, Idem 9. Aegl. Canorus ales pro cygno, Horat. 2. Carm. Canus, Politianus. Innocui latè paſcuntur olores, Ouidius 2. Amorum. Ledæi, Martialis lib. 1. dicuntur autem Ledæi: quia Iupiter in forma cygni cum Leda cõcubuit: & eadem ratione Amyclæi, hoc eſt Lacones. Niuei, Vergil. 2. Georg. & Valerius 6. Argonaut. Purpurei (id eſt elegantes, uel ſplendidi. nam & niuem purpuream dixit Albinouanus,) Horatius 4. Carm. Rauci, Verg. 11. Aen. ¶ Sunt & alia apud Textorem partim in Cygno, partim in Olore poſita. Ales. Aonius. Apollineus. Apricus. Argenteus. Blandus. Candidus. Cantor. Cayſtrius. Dulcis. Flumineus. Imbellis. Lacteus. Mollis. Multiſonus. Neptunius. Nitidus. Paphius. Phœbeius. Plumeus. Reſonus. Sonorus. Therapnæus. Vagus. Vocalis. ¶ Κύκνοι δουλιχόδειροι, Homerus. Στρυμόνιοι, Theocritus.

¶ Lycophron in Caſſandra Calchantem cycnum nominat, eò quòd (ut interpres Iſacius Tzetzes docet) ætate admodum prouectus & uates fuerit. Præſentiũt enim obitum ſuum cycni, & tum argutiſsimè canunt, ut Aeſchylus etiam teſtatur his uerbis: Κύκνου δίκην τὸν ὕστατον μέλψασα θανάσιμον γόον. eſt enim hæc auis deo (Apollini) ſacra. Dircæum leuat aura cygnum, Horatius lib. 4. Carminum Ode 2. de Pindaro, quem cygno comparat, ſe uerò api. Κύκνον τὸν Μουσῶν ἄξια μεμψάμενον, Suidas ex Epigrammate. Eraſmus eleganter cygni & poetæ cõparationem ſenarijs conſcripſit, qui ante translationem eius Hecubæ uel Iphigeniæ Euripidis habentur. Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis, Tam ſubitò coruus, qui modo cygnus eras, Martialis. Nanum cuiuſdã Atlanta uocamus, Aethyopem Cygnum, Iuuenalis Sat. 8. ¶ Cygnum Galenus nominat inter cataplaſmata oculorum, lib. 4. cap. 7. de compoſ. ſec. locos. Appellantur (inquit) talia à medicis collyria Libiana, & Cygni ob colorem album qualem etiam cygni habent, præualente in ipſis amylo & terra Samia ac ceruſa Rhodiaca. Cygnum collyrium deſcribit etiam Trallianus 2. 5. ¶ De cygno genere nauis, uide inferius inter Icones.

¶ Olorinus adiectiuum, quod oloris eſt, ut pennæ olorinæ apud Vergilium. & color olorinus, qui & cygneus, teſtante Thyleſio, pro candido. Gaſidanen gemmam Medi mittũt, coloris olorini, Plinius. Cygneus adiectiuum à Græcis ſumptum eſt. Illa tanquam cygnea fuit diuini hominis uox & oratio, Cicero 3. de Oratore. Κύκνειον, (abſolutè apud Athenæum. ſubauditur μέλος) τὸ τοῦ κύκνου μέλος, Suidas.

¶ Aquilas cygneas (ut uocant) albedine olori planè ſimiles uidere me memini in Sipylo circa paludem Tantali, ut nominant, Pauſanias in Arcadicis. ¶ Olorum ſimilitudinem onocrotali habent, nec diſtare exiſtimarentur omnino, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius uteri genus, Plinius.

¶ Icones. Cycnus genus eſt nauis ſic dictæ quod in prora cycnorum effigies haberet, Etymologus. Ἡ ναῦς δὲ πότερον εἰκόσορός ἐστιν, ἢ κύκνος ἢ κάνθαρος, Nicoſtratus apud Athenæum. ¶ De cygno ſydere dicemus in Metamorphoſi Iouis in Cygnum infra in h.

¶ Olor teſte Herodoto lib. 6. Thraciæ rex fuit. ¶ Hercules occiſo Cygno, & Marte eius pa-

tre

tre uulnerato, Trachinem ad Ceycem uenit. erat autem Cycnus gener Ceycis, filiæ eius Themistonomæ maritus, ut legimus in Aspide Herculis apud Hesiodum, & apud Pausaniam alicubi. Cygnum, inquit, Hercules occidit, Pindarus in Olympijs carmine 2; ubi Scholiastes, Cygnum Martis filium infestantem Thessaliam (Varinus θαλασσίαν habet non Θεσσαλίαν) Hercules occidit. Rursus etiam in alijs Scholijs in idem Carmen Thessaliam legimus; Et rursus in Carmen decimum Olympiorum, ubi Pindari uerba sunt, τρέπε δὲ κυκνεία μάχα καὶ ὑπέρβιον Ἡρακλέα. Cygnus (inquit) male afficiebat hospites, & cum in uia qua transcundum erat iuxta mare habitaret, (ἐν προόδῳ τῆς θαλασσίας οἰκῶν,) transeuntibus capita amputabat, eo proposito ut Apollini templum è capitibus strueret. Et Herculem etiam aliquando transeuntem adortus Martis parētis auxilio ipsum fugauit. Sed postea tamen ab Hercule occisus est, ut Stesichorus in Cycno tradit. Cygnum Martis filium Hercules equestri certamine uicit, adiutus equo Arione, quem Neptunus in faciem equi transformatus ex Erinny genuerat, ut Grammatici quidam tradunt. ¶ Cycnum filium Neptuni & Scamandrodices, uel Harpales secundum alios, Troianis in bello socium Achilles occidit, Scholiastes Pindari in Olympijs Carmine 2. Et rursus alius Scholiastes, Hunc (inquit) cum classe Troianos iuuaret, & in angustia quadā maris Græcos appellere (ἀποβῆναι) prohiberet, Achilles interemit. Meminit eius & Q. Calaber libro 4. & Ouidius Metam. libro 12. Plura de eo, & an reuera inuulnerabilis fuerit, &c. leges in Dictionario Varini, primum in Κύκνος ἄτρωτος ὤν, deinde in Κύκνος ὁ Σκαμανδροδίκης. Cycnum Troianum (socium Troianorum) à natiuitate canum fuisse ferunt, (ut & Tarconem qui 12. ciuitates condidit in Thuscia sub Tyrrheno,) sed propter sapientiam qua à puero claruit, Eustathius in Dionysium. Τίς θῆλυν ἀπὸ χροιᾶς κύκνον ἔγνω; Theocritus Idyl. 16. De Cygno Colonense (idem est Cygnus Neptuni filius. is enim Colonis imperauit teste Pausania. Colone ciuitas supra Lampsacum in mediterraneo sita, quæ & Batiea dicebatur; patria fuit Cygni, Hermolaus) fertur, illum inuulnerabilē fuisse, quòd cum pugnator scientiæq́ bellicæ peritissimus esset, & in bello Troiano ab Achille lapide percussus fuisset, minimè uulneratum eius cadauer inspiciētes homines, inuulnerabile dixerint, Palæphatus. Thrax quidam à cygno enutritus, nomen à nutritore habuit, Varinus ni fallor. Hegesianax author est Cycnum illum qui singulare certamen cum Achille subiuit, in Leucophrye ab aue eiusdem nominis nutritum esse. Cæterum Bœus scribit Cygnum (nescio an eundem, Neptuni scilicet filium, an potius regem Ligurum, ut alijs placet) in auem conuersum esse, &c. Athenæus. Cycnum ferunt uxoris calumnia inductum, filium Tenum (aliâs Tenen, ut habet Eustathius in Dionysium, aliâs Tennen, Τέννην, ut habet Varinus, & Heraclides in Tenediorum repub. & Pausanias in Phocicis) arcæ inclusum in mare deiecisse: quæ tempestate acta in Tenedum appulerit, ubi ille seruatus insulæ postea imperauerit, Diodorus Siculus. ¶ Cygnus rex Ligurum Phaëthontis amator, post illius interitum diutino fletu in auē nomine seruato mutatus esse dicitur in fabulis, ut scribit Ouidius Metam. 2. Nanq; ferunt luctu Cycnum Phaëthontis amati, Populeas inter frondes, umbramq́ sororum Dum canit, & mœstum Musa solatur amorem: Canentem molli pluma duxisse senectam, Linquentem terras, & sydera uoce sequentem; Vergilius 10. Aeneidos. Meminit & Pausanias in Atticis. Apud Ligures (inquit) ultra Eridanum Cycnum Musicæ deditum regnasse aiunt, & post obitum ex Apollinis sentētia in auem transmutatum esse. Sed Bœus apud Athenæum (ex quo etiam Eustathius repetit) Cygnum quendam à Marte in auem sui nominis conuersum scribit: quæ cum ad Sybarin fluuium peruenisset, cum grue coierit. Gruem uerò idem Bœus mulierem fuisse ait, &c. Virum hunc ego perimam impurissimum, Barbatum, tremulum, Titanum, Cygno prognatū patre, Plautus in Menæhmis. ¶ Cygnus equi nomen à candore, Statio lib. 6. Thebaidos.

¶ Cycnitis, Κυκνῖτις, regio in qua Cycnus imperauit, Stephanus. ¶ Cygnus oppidum fuit in ripa Phasidis, Plinius 6. 4. ¶ Cycneia Tempe nominantur ab Ouidio lib. 7. Metamorph. in quibus puer Phyllio amatus à saxo desiliens, Cuncti cecidisse putabant, Factus olor niueis pendebat in aere pennis, ut pluribus in Tauro recitaui ex Ouidio. Mihi uidentur poëtis duo maximè celebrari Tempe, Thessala: & Bœotia, quæ Teumessia dicuntur à monte Teumesso, & ab Ouidio Cygneia, Hermolaus Barb. ¶ Cygnum Syri uocant quicquid candidum est: hinc & Cygno fluuio nomen, Isidorus. sed alij meliùs legunt cydnum pro cādido & pro fluuio, ut supra ostendimus, prima huius capitis parte.

¶ b. Κύκνου τε πολιώτεραι δὴ αἵδ' ἐπανθοῦσι τρίχες, Aristoph. in Vespis. Sic & Verg. 10. Aen. de Cygno in auem mutato, Canentem molli pluma duxisse senectam. Diomedearum auium forma cygnis est proxima, Ouidius.

¶ c. Et qualem infelix amisit Mantua campum, Pascentē niueos herboso flumine cycnos; Verg. 2. Georg.

¶ Cycnus est auis quæ cantu delectatur, ὄρνεον φιλῳδόν, Suidas. Si difficilior mœstiorq́ in præsentia essem (inquit Socrates in Phædone Platonis) quàm in superiore fuerim uita, deterior equidem cygnis uideri deberem. Illi enim quando se breui præsentiunt morituros, tunc magis admodum dulciusq́ canunt, quàm antea consueuerint, congratulantes quòd ad deum sint, cuius erant famuli, iam migraturi. Homines uerò cum ipsi mortem expauescant, cygnos quoque falsò criminantur quòd lugentes mortem ob dolorem cantum emittant. Profectò haud animaduertūt nullam esse

auem quæ cantet, quando esuriat aut rigeat, aut quouis alio afficiatur incommodo. non ipsa philomela, nec upupa, quas ferunt per querimoniam cantare lugentes. At mihi neque hæ aues præ dolore uidentur canere, neq; cygni. sed quia Phœbo sacri sunt, ut arbitror, diuinatione præditi præsagiunt alterius uitæ bona: ideoq; cantant alacrius gestiuntq; ea die, quàm superiori tẽpore. Equidem & ego arbitror me cygnorum esse conseruum, eidemq; deo sacrum, neque deterius uaticinium ab eodem domino habere quàm illos, neque ignauius è uita decedere, Hæc ille. Indi & Aegyptij dicunt phœnicem auem in nido tabescentem propempticos hymnos sibijpsi decantare etiam. Hoc ipsum cygnos facere perhibent, qui sapientissimi inter ipsos habẽtur, Philostratus in uita Apollonij lib. 3. Hic undiq; clamor Dissensu magnus uario se tollit in auras. Haud secus, atq; alto in luco cùm fortè cateruæ Consedêre auium, piscosoue amne Padusæ Dant sonitum rauci per stagna loquacia cycni, Vergilius x I. Aen. Ibant æquati numero, regemq; canebant: Ceu quondam niuei liquida inter nubila cycni: Cum sese è pastu referunt, & lõga canoros Dant per colla modos: sonat amnis, & Asia longè Pulsa palus, Idem 7. Aen. imitatus locum Homeri quem recitaui in Ansere H. c. confert autem ille Græcorum in aciem euntium copias agminibus anserum uel gruum uel olorum in Asio (sic dicto loco circa Lydiæ fluuiũ Caystrũ. uel asio, id est palustri) prato, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων· σμαραγεῖ δέ τε πόντος. Vare tuum nomen Cantantes sublime ferent ad sydera cycni, Idem in Bucol. Cum tuba depresso grauiter sub murmure mugit. Et gelida cycni nece torti ex antro Heliconis, Cum liquidam tollunt lugubri uoce querelam, Lucretius libro 4. Quòd in cygni formam sit transiturus, cantuq; repleturus orbem, Horatius de seipso Carm. 2. 20. O mutis quoq; piscibus Donatura cygni, si libeat sonum, Idem ad Melpomenen libro 4. Carm. Στρυμόνιοι μύρονται παρ᾽ ὕδασιν αἴλινα κύκνοι, Theocritus Idyl. 19. Ὡς ὅτε καλὰ νάοντος ἐπ᾽ ὀφρύσι Πακτωλοῖο Κύκνοι κινήσωσιν ἑὸν μέλος. ἀμφὶ δὲ λειμὼν Ἑρσήεις βρέμεται, ποταμοῖό τε καλὰ ῥέεθρα, Apollonius 4. Argonaut. Τοιάνδε κύκνοι, Τιοτιοτιοτιοτίγξ, Συμμιγῆ βοὰν ὁμοῦ Πτεροῖσι κρέκοντες, ἴαχον Ἀπόλλω, Τιοτιοτιοτίγξ, Ὄχθῳ ἐφεζόμενοι παρ᾽ Ἕβρον ποταμόν. Τιὸ τιὸ τιὸ τιό. Διὰ δ᾽ αἰθέριον νέφος ἦλθε βοά. Πτῆξε δὲ ποικίλα τε φῦλα θηρῶν, Κύματά τ᾽ ἔσβεσε νήνεμος αἴθρη, Τοτοτοτοτοτοτοτοτοτοτίγξ. Πᾶς δ᾽ ἐπεκτύπησ᾽ ὄλυμπος, Εἷλε δὲ θάμβος ἄνακτας. Ὀλυμπιάδες δὲ μέλος χάριτες, Μοῦσαι τ᾽ ἐπωλόλυξαν Τιοτιοτιοτίγξ. Κύκνειον ᾆσμα, id est Cygnea cantio uel cantilena, refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Aeliano in opere de naturis animalium, prouerbij uice. Conuenit in eos (inquit Erasmus) qui supremo uitæ tempore facundè disserunt, aut extrema senecta suauiloquentius scribunt, id quod ferè solet accidere scriptoribus, ut postrema quæq; minimè sint acerba maximeq; mellita, uidelicet per ætatem maturescente eloquentia. Porrò cygnos instante morte mirandos quosdam cantus ædere, tam omnium literis est celebratum, quàm nulli uel compertum, uel creditum. Aelianus negat eos canere, nisi flante zephyro uento, quem Latini fauonium dicunt. Nec desunt philosophi, qui huius rei causam etiam addere conantur, affirmantq; id accidere propter spiritus per collum procerum & angustum erumpere laborantes. D. Hieronymus in quodam laudans senilem eloquentiam, commemoratis aliquot scriptoribus: Hi omnes, inquit, nescio quid cygneum uicina morte cecinerunt. Idem in Epitaphio Nepotiani, Vbi est ille ἐργοδιώκτης noster, & cygneo canore uox dulcior? Nos item in Epigrammate quodam, quod olim ex tempore lusimus ad Guilelmum Archiepiscopum Cantuariensem: Vates uidebis exoriri candidos Adeò canoros atq; uocaleis, uti In alta fundant astra cygneum melos, Quod ipsa & ætas posterorum exaudiat. Meminit adagij & Athenæus libro Dipnosoph. 14. ex authore Chrysippo, referens quendam adeò impensè delectatum fuisse dicterijs (φιλοσκώπτην) ut cum esset à carnifice trucidandus, dixerit se uelle mori decantata cygnea cantione, (ὥσπερ τὸ κύκνειον ᾄσας,) sentiens dictum aliquod salsum, quod simulatq; proloquutus esset, non contaretur emori. M. Tullius præfans in librum de Oratore tertium, de L. Crasso ita loquitur: Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis uox & oratio, quam quasi expectantes post eius interitum ueniebamus in curiam, ut uestigium illud ipsum, in quo ille postremùm institisset cõtueremur, Hucusque Erasmus. Κύκνειον, τὸ τοῦ κύκνου μέλος, Suidas. Ἐμὲ δεῖ κελαδεῖν, ἐμὲ δεῖ παταγεῖν, οἷά τε κύκνον ἄγοντα ποικιλόπτερον μέλος τὰν ἀοιδάν, Pratinas apud Athenæum lib. 14. Theocritus Idyllio quinto prouerbij specie dixit, Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ᾽ ἀηδόνα κίσσας ἐρίζειν, Οὐδ᾽ ἔποπας κύκνοισιν, Erasmus Roter. transtulit, Haud fas est Lacon philomelam ut prouocet unquam Pica nec argutis epopa obstrepat improba cygnis. Simile est in eodem Idyllio, Σφὴξ βομβῶν τέττιγος ἐναντίον, Scilicet obstrepitans argutæ uespa cicadæ, & in eum qui certat longè impar cum superiore, aut qui negotium facessit lõgè se præstantioribus. Tum canent cygni cum tacuerint graculi. hoc est, Tum loquẽtur eruditi, cum garrulis non erit loquendi locus. aut inter garrulos & obstreperos non est eruditis dicendi locus. Vsurpauit adagium Gregorius Theologus in epistola, ad Celeusium præsidem, Παῦσαι καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς, ἤ σοι παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. id est, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silentio, aut tibi referam prouerbium ut uerissimum, ita breuissimum, Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur Cicero, Vergilius, Horatius, & tacent Pero, Philiscus, Mæuius, qui uiuis illis obstrepebant, tanto loquaciores quanto indoctiores, Erasmus. Eodẽ prouerbio usus est Antipater in Epigrammate quo Erinnam poetriam celebrat, Λωΐτερος κύκνου μυῦρος θρόος, ἠὲ κολοιῶν Κρωγμὸς, ἐν εἰαριναῖς κιδνάμενος νεφέλαις. Suauidicis potius quàm multis uersibus ædam, Paruus ut est cycni melior canor ille, gruũ quàm

Clamor

Clamor in ætherijs dispersus nubibus austri, Lucretius lib.4. Inter Ledæos ridetur coruus olores, Martialis lib.1. Sed argutos inter strepere anser olores, Vergilius 5. Aegl. Ioannis Leluandi Angli liber Cygnea cantio inscriptus extat. Ἄρτι δὲ κυκνείῳ φθεγγομένην στόματι, Incertus in Epigrammate in Erinnam poetriam. In Pactoli fluuij Lydiæ ripis tempore uerno κύκνων εἰαρινοῖς λιγυρὴν ὄπα, τοί τε καθ' ὕδωρ ἔνθα καὶ ἔνθα νέμονται ἀεξομένης ἀπὸ ποίης, Dionysius Afer. Τίς ὁ κύκνος συνυφαίνων τὴν ᾠδὴν ὅταν ἐκπετάσῃ τὸ πτερὸν ταῖς αὔραις, καὶ ποιῇ μέλος τὸ σύριγμα; Greg. Nazianzenus.

¶ d. Qualis ubi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger uncis, &c. Vergilius 9. Aen. uidetur autem imitatus Homericum illud Iliad. ο. Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν παρὰ βοσκομενάων χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων.

¶ e. Et fundam tereti circum caput egit habena, Strymoniamque gruem, aut album deiecit olorem, Verg. Aeneid. 11. In regis Angliæ aula multos semper cygnos ali audio.

¶ f. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum, inter cęteras aues cygni apponunt.

¶ h. Eubuli poëtæ προσουσίαν ἢ Κύκνον Athenæus citat. οὐδ' ἐξέπληττεν αὐτὰς κύκνους ποιῶν καὶ μέμνονας κωδωνοφαλαροπώλους, Aristophanes, ut Varinus citat in Κωδωνοφ. Fabulam elegantem de hirundinibus & cycnis Gregorius Nazianzenus in epistola ad Celeusium pręsidem recitat. Hirundines (inquit) olim cygnis obijciebant quòd hominum conuersationem recusarent; neque musicam publicè exercerent: sed prata, fluuios & solitudinem amarent: & parum admodum cantillarent, idque inter se tantum quasi eos musicæ puderet. Nostræ uerò (aiebāt) ciuitates sunt, & homines, & thalami: nos hominibus canimus, & fortunas nostras eis narramus: nempe uetera illa & Attica, Pādionem, Athenas, Tereum, Thraciam, peregrinationem, nuptias, (τὸ κῆδος,) stuprum, linguæ exectionem, literas, & postremò Ityn, & quòd ex hominibus in aues transformatæ simus. At cygni loquacitate illarum offensi uix responso eas dignati sunt. Responderunt tamen, Atqui nostri gratia uel in solitudinem exire non desunt qui uelint, ut musicam nostram audiant, quum zephyro alas pandimus ut suauem & concinnum inspiret sonum. Quòd si nō multum nec inter multos canimus, hoc ipsum tamen præcipuè in nobis laudari meretur, quòd cantum mediocritate temperamus (μέτρῳ φιλοσοφοῦμεν,) nec tumultuosam musicam ædimus. Vos uerò etiam in contubernio hominum molestæ estis, ita ut meritò illi uos auersentur, quæ ne linguis quidem exectis silere possitis. Et cum de hac calamitate uestra, ceu uocis priuatione conqueramini; nullas tamen uocales & musicas aues loquacitate non superatis.

¶ Metamorphoses. Fabulantur poetæ homines quosdam Apollini familiares (παρέδρους) iuxta Eridanum in cygnos mutatos esse, eosque etiamnum canere non oblitos pristinæ musicę, Lucianus. nos hoc de Cygno tantum Ligurum rege Stheneli filio, circa Eridanum, legimus. Vide supra inter propria. ¶ Cygni pueri in auem transformatio, describitur ab Ouidio Metam. lib. 12. item Hyries filij in cygnum lib. 7. & in eandem alitem Iouis lib. 6. in tela Arachnes. Arachne puella (inquit) cum Pallade certans, in tela sua Fecit olorinis Ledam recubare sub alis. Olorem inter sydera (inquit Higinus) Græci cygnum appellant: quem complures propter ignotam illis historiam, communi genere auium ὄρνιν appellauerunt: de quo hæc memoriæ prodita est causa. Iupiter cum amore inductus Nemesin diligere cœpisset, neque ab ea ut secum concumberet impetrare potuisset, hac cogitatione amore est liberatus. Iubet enim Venerem aquilæ similatam se sequi, seseque ipse in olorem conuertit, & ut aquilam fugiens ad Nemesin cōfugit, & in eius gremio se collocauit: quem Nemesis non aspernata, amplexum tenens, somno est consopita. quam dormientem Iupiter compressit, ipse autem auolauit: & quòd ab hominibus altè uolans cœlo uidebatur, inter sidera dictus est esse constitutus. quod ne falsum diceretur, Iupiter è facto eum uolantem, & aquilam consequentem, collocauit in mundo. Nemesis autem, ut quæ auium generi esset iuncta, mensibus actis, ouum procreauit: quod Mercurius auferens detulit Spartam, & Ledæ sedenti in gremium proiecit, ex quo nascitur Helena, cæteris corporis specie præstans, quam Leda suam filiam nominauit. Alij autem cum Leda Iouem concubuisse in olorem conuersum, dixerunt; de quo in medio relinquemus, Hæc Higinus. Hyperôa, id est tabulata seu cœnacula domuum superiora Græci prisci ὠὰ uocabant, inquit Clearchus in Amatorijs, Helenam scribēs in hisce locis nutritam, uulgò ex ouo prognatam fuisse creditum. Non rectè autem Neocles Crotoniates dixit, ouum è quo nata sit Helena, à Luna decidisse. mulieres enim Lunares (Selenitidas) Herodoro Heracleote authore, oua parere, ex quibus geniti quindecies magnitudine nos excedant. Ibycus etiam de filijs Molionis scribit, Ἀμφοτέρους γεγαῶτας ἐν ὠέῳ ἀργυρέῳ. Cæterum Eriphus poëta Ledam anserina oua enixam ait, Athenæus lib. 2. Fabula de metamorphosi Iouis in Cygnum, eleganter describitur à Cælio Rhodigino libro 11. Lectionum antiquarum cap. 19. In Laconica templum est Hilairæ & Phœbes Leucippidum, ubi à lacunari dependet ouum fascijs comprehensum, quod Ledę partum esse aiunt, Pausanias in Laconicis. Gallinaceus in somnio Luciani ait se tempore belli Troiani Euphorbū fuisse, nouisseque Helenam, non adeò formosam ut fabulantur, sed corpore candido & collo procero, ut eatenus rectè cygni filia credita fuerit, &c.

¶ Cygni Apollini ob præsagium finis sacri habentur, &c. Vide supra in Coruo h. & hoc ipso in capite H. c. ex Phædone Platonis. Itaque commemorat ut cygni, qui non sine causa Apollini di-

cati ſunt, ſed quòd ab eo diuinationem habere uideantur, qua prouidentes quid in morte boni ſit, cum cantu & uoluptate moriantur, Cicero 1. Tuſcul. Cygnus Apollini ſeu Soli conſecratur, ob cādorem diei, ut coruus à nigredine noctis, Varinus & Euſtathius. Apollini ſacer eſt cygnus, non ſolum tanquam auis canora & uaticina, ſed etiam propter leucum, id eſt album colorem. deriuatur enim eius nomen apud Græcos à uerbo λεύσσειν quod uidere ſignificat. uidendi autem facultatis au thor eſt Apollo, unde & Delius nominatur, ceu qui omnia δῆλα, id eſt conſpicua & uiſui expoſita reddat, Iidem. ¶ Venerem aliqui cygnis uehi dixêre, ut Horatius in tertio Odarum, item Ouidius & Statius: hic in Epithalamio dicens, Amycleos ad frena citauit olores: ille in Metam. Medias Cytherea per auras Cypron olorinis nondū peruenerat alis, Gyraldus. Cycnis diſcedere tempus, Duxerunt collo qui iuga noſtra ſuo, Ouidius in fine libri 3. de Arte am.

¶ Athenis non procul ab Academia monumētum Platonis ſpectatur, quē in philoſophia ſummum fore hoc præſagio deus ſignificauit. Socrates nocte priore, quàm Plato diſcipulus eius erat futurus, cygnum ſibi in ſinum inuolaſſe per ſomnum uidit, Pauſanias. ¶ Apud Vergilium libro 1. Aen. ex aquilis & cygnis augurium deſcribitur huiuſmodi. alloquitur autem Venus Aeneam. Nanque tibi reduces ſocios, claſſemque relatam Nuncio, & in tutum uerſis Aquilonibus actam: Ni fruſtra augurium uani docuêre parentes. Aſpice bis ſenos lætantes (poſt periculum, ſecuros iam ab aquila) agmine cygnos, Aetherea quos lapſa plaga Iouis ales aperto Turbabat cœlo: nūc terras ordine longo Aut capere, aut captas iam deſpectare uidentur. Vt reduces illi ludunt ſtridentibus alis, (ſignum augurij eſt, inquit Seruius,) Et cœtu cinxêre polum cantuſque dedêre: Haud aliter puppeſque tuæ, pubeſque tuorum Aut portum tenet, aut pleno ſubit oſtia uelo. Hoc eſt ut cygni iſti poſt aquilæ perturbationem, qua diſperſi fuerant, ut naues tempeſtatibus conſtabat eſſe turbatas, hilaritate omni lætitiaque recepta, ordine ſoluto ſecuri uolitant: ſic & naues tuæ & omnes tui, ſecuri degunt ac tuti, Donatus. Cygnos (inquit Seruius) nauibus comparat, aquilam tempeſtati. In augurijs autem conſyderanda ſunt, non ſolum aues, ſed etiam uolatus, ut in præpetibus: & cantus, ut in oſcinibus. Quia nec omnes, nec omnibus dant auguria: ut columbæ non niſi regibus dāt, quia nunquam ſingulæ uolant, ſicut rex nunquam ſolus incedit. unde in Sexto, Maternas agnouit aues: per tranſitum oſtendit regis augurium. Item cygni nullis dant niſi nautis, ſicuti lectum in Ornithogonia, Cygnus in augurijs nautis gratiſsimus ales: Hunc optant ſemper, quia nunquam mergitur undis. Quum cygnus neque in præpetibus, neque in oſcinibus nominetur, cur ab illo ſumitur auguriū? ſoluitur, quòd augurium ad aquilam poeta retulit: ſed docet Verg. bonum omen ad naues factum de cygni uolatu, Hæc Seruius, omen non augurium ex cygno factum ſcribens. Iſidorus carmen quod Seruius ex Ornithogonia citat, ad Aemilium authorem refert, & ſic legit: Cygnus in auſpicijs ſemper lætiſsimus ales, &c. Cycnus nautis & his qui freto agi uolunt proſperos curſus denunciat, reliquis inauſpicatus, Alexander ab Alex.

¶ Prouerbia. Cygnea cantio, Vpupę cum cygnis certant, & Cygni canent tacentibus graculis, explicata ſunt ſupra in H. c. ¶ Cygno nigro rarior, tam uſurpari prouerbialiter poteſt, quàm illud Coruo rarior albo. Rara auis in terris, nigroque ſimillima cygno, Iuuenalis Sat. 6. de muliere formoſa, diuite & pudica. ¶ Anſer inter olores, uide in Graculo prouerbiū Graculus inter Muſas.

¶ Alciati emblema, quod inſcripſit Inſignia poetarum:

Gentiles clypeos ſunt qui in Iouis alite geſtant, Sunt quibus aut ſerpens, aut leo ſigna ferunt.
Dira ſed hæc uatum fugiant animalia ceras, Doctaque ſuſtineat ſtemmata pulcher olor.
Hic Phœbo ſacer, & noſtræ regionis alumnus, Rex olim ueteres ſeruat adhuc titulos.

DE CYNCHRAMO.

CYNCHRAMVS, κύγχραμος, nomen eſt auis, Gaza legit apud Ariſtot. de hiſt. anim. 8. 12. codex Græcus impreſſus habet cychramus, κύχραμος. Sunt qui cenchranum legant apud Plinium, alij cichramus. Apud Heſychium κυγχράνος legitur per γχ. quanquam in eo ordine ubi ſine gamma ſcribi debuiſſet. Varinus abſque gamma in ſuum Lexicon trāſcripſit. Inuenio & κιγκράμας apud eoſdem. Vtcunque eſt, nomen per onomatopœiam factum uidetur. Cynchramus diſcedentibus coturnicibus ducem ſe præbet, ut lingulaca quoque, ortygometra, & otus. A cynchramo coturnices etiam noctu reuocantur, (Græcè eſt, ὅπερ αὐτὰς καὶ ἀνακαλεῖται νύκτωρ) cuius uocem cum ſenſerint aucupes, intelligunt parari diſceſſum, Ariſtoteles. Cychramus perſeuerantior (quàm glottis, quæ nunquam plus uno die cum coturnicibus pergit, & in proximo hoſpitio eas deſerit) feſtinat etiam peruenire ad expetitas ſibi terras, itaque noctu is eas excitat, admonetque itineris, Plinius. ¶ Cynchramus auis eſt quæ noctu diluculum uerſus primo clamat, quaſi uocans aues ad iter, Niphus. Gyb. Longolius cenchranum & ortygometram pro una aue accipit, (quod non probamus,) quæ ſcrica à Germanis uocetur, ein ſcrecke. ea uerò ortygometrá ne potius an cynchramus ſit, quoniam alterutram eſſe non dubito, iudicent diligentiores. Nam crecem non eſſe, ut Turnerus putabat, ex crecis hiſtoria confirmari poteſt. Vide plura in Ortygometra, mox poſt Coturnicem. Miliaria an eadem ſit auis cum cenchramo conſideret lector, Vuottonus. Pro cynchramo Albertus deprauatam habet uocem fababoniz, & gallinā uibicis interpretatur, (Birckhūn) de qua plura ſcribemus inter

inter gallinas syluestres. ¶ Est apud nos auis Brachuogel dicta, cruribus procerís, & rostro quoque, eodemq; inflexo modicè, altera maior, quam Latinè arquatam nominaui; altera minor, inter gallinulas aquaticas descripta, quarum alterutra an cynchramus esse posit inquirendum.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT A LITERA D.

DE DACNADE.

DACNADES sunt auium genus, quas Aegyptij inter potandum cum coronis deuincere soliti sunt, quæ uellicando morsicandoq; & canturiendo (cantitando, Gillius) assiduè, non patiuntur dormire potantes, Pompeius Festus. Δακνὶς, auis quædam, Hesych. & Varin. Δαλκια (per iôta in penultima, melius forte per epsilon) auiculæ syluestres, ὀρνιθάρια ἄγρια, Iidem. Ῥοίδλας, δάλκιας, Iidem. an uerò hoc postremum etiam aues aliquas significat, incertum est mihi. Inuenio & ῥοιλιαῦς, δάκνιας apud Hesychium.

DE DICAERIS INDICIS AVICVLIS.

PARVVLARVM quarundam auium Indicarum natio in excelsis rupibus nidificat, quarum magnitudo accedit ad ouum perdicum, sandaricino colore est: Indi sua lingua Dicærum solent nominare: Græci, sicut audio, Dicæum. Eius stercus si quis milij magnitudine sumpserit in potionem dissolutum, ad uesperam morietur. mors suaui somno similis est, & nullum omnino sensum doloris habet. Quamobrem summopere Indi id assequi student. ipsum enim malorum obliuionem existimant inducere. Quod quidem ex India muneri missum rex Persarum omnibus rebus antefert, & asseruat, insanabilium malorum remedium, si sumere sit necesse; neque apud Persas quisquam alius quàm rex id habet, Aelianus. Eædem fortè sunt aues, quæ ab Hesychio & Varino nominantur δικηκαί.

DE DIOMEDEIS AVIBVS.

IN Diomedea insula sita in Adriatico mari, templum Diomedis esse aiunt mirabile & sacrum, id undiq; circumsideri auibus insigni magnitudine, quarum magna & dura sint rostra. eas si Græci homines aduenerint, quiescere; si uero ex uicinis locis barbari aliqui, subuolare & è sublimi præcipites (καταράσσειν) capita eorum ferire, & rostris ad mortè usq; uulnerare. Fabulantur autem Diomedis socios cum ipse ab Aenea regionum illarum rege dolo occisus esset, naufragio circa insulam facto, in has aues mutatos esse, Aristoteles in libro mirabilium narrationum. ¶ Diomedeas aues Iuba cataractas uocat, eis esse dentes oculosq; igneo colore, cætero candidis tradens. duos semper (super, Solinus) ijs duces, alterum ducere agmen, alterum cogere, (congreges enim uolitant.) Scrobes excauare rostro, inde crate consternere, (surculis in uersum superpositis imitari texta cratium, & sic contegere subtercauata,) & operire terra quæ antè fuerit egesta; in his fœtificare. Fores binas omnium scrobibus: orientem spectare quibus exeant in pascua, occasum quibus redeant, (ut lux & moranteis excitet, & receptui non denegetur, Solinus.) Aluum exoneraturas subuolare semper, & contrario flatu: (quo proluuies longius auferatur, Solinus.) Vno hæ in loco totius orbis uisuntur, in insula quam diximus nobilem Diomedis tumulo atq; delubro, contra Apuliæ oram, fulicarum similes, (forma illis penè quæ fulicis, Solinus. malim, ardeis.) Aduenas barbaros clangore infestant, Græcis tantum adulantur, miro discrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemq; eius quotidie pleno gutture madentibus pennis perluunt atq; purificant: unde origo fabulæ Diomedis socios in earum effigies mutatos, Plinius. Diomedeæ insulæ duæ sunt (è regione Gargani, ut quidam scribunt. Vide Horatium lib. 1. Serm. Qui locus à forti Diomede conditus olim, &c.) quarum altera habitatur: in altera deserta Diomedem disparuisse quidam fabulantur, comitesq; in aues conuersos esse. Eas etiam hac ætate mansuescere, & humanam quodammodo uitam agere, & uiuendi ordine, & erga benignos mansuetudine: à malignis autem & sceleratis fuga & euitatione, Strabo lib. 7. Diomedem à Daunio interfectum lugentes socij in aues cygnis similes conuersi sunt: quæ barbaros refugiunt, accedunt uerò ad Græcos ita ut ex manibus eorum cibos auferant, & sinus eorum subeant. degunt autem illæ in insula cui à Diomede nomē, quæ sita est circa Adriaticum mare & Ionium sinum, Varinus in Diomede. Insula quædam nomine Diomedea, auibus Diomedeis abundat. hæ hominibus natione barbaris neq; quippiam nocent, neq; eos adeunt: Sin Græcus aduena eò diuerterit, diuino quodam munere ab his auibus aditur, alis explicatis, tanquam manibus, ad prensationem & complexum. Græcos se pertrectantes non refugientes, intrepidè se palpari sustinent: in accumbentium sinus aduolant, uelut ad mensas hospitales inuitatæ. Vulgò socij Diomedis esse iactantur, qui unà cum eo contra Ilium arma tulerunt. prima eorum natura in auium speciem immutata, etiam nunc se esse Græcos & Græcorum studiosos perseuerare, Aelianus. Si uolucrum quæ sit dubiarum forma requiris, Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis: Magna pedis digitos pars occupat, oraq; cornu Indurata rigent, sineq; in acumine ponunt, Ouid. lib. 14.

Metam. ubi Diomedis sociorum in aues transformationem describit. Nunc etiam horribili uisu portenta sequuntur, Et socij amissi petierunt æthera pennis, Fluminibusq; uagantur aues (heu dira meorum Supplicia) & scopulos lachrymosis uocibus implent, Diomedes undecimo Aeneidos. Vbi Seruius, Hoc loco nullus dubitat fabulæ huius ordinem à Vergilio esse conuersum. nam Diomedis socios constat in aues esse conuersos post ducis sui interitum, quem extinctum impatienter dolebant. Hinc eæ aues hodieq; Latinè Diomedeæ uocantur, quas Græci ἐρωδιὸς dicunt. cuius generis auem auspicio dixit Homerus Diomedi & Vlysi speculatoribus apparuisse: Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. Habitabant autem in insula quæ est haud longè à Calabria in conspectu Tarentinæ ciuitatis. Quin etiam de his auibus dicitur, quòd Græcis nauibus lætæ occurrant Romam uenientibus, Latinas uehementer fugiant, memores originis suę, & quòd Diomedes ab Illyrijs interemptus est, Hæc ille. Has aues aiunt, si barbarus quispiam illuc accessisset, ocyus aduolantes, unguibusq; & rostro oculos & caput petentes, consauciasse & fœdè lacerasse, neque prius destitisse, quàm ibi illum crudeliter interemissent. fuisse enim illas (rostro) unco, & incuruis præterea armatas unguibus, Nic. Leonicenus in Varia hist. 1. 84. sed authorem nō adfert, nec nos usquam legimus rostro & unguibus uncis has aues fuisse. nam & Ouidius rostra earum acuta esse scribit: & Albertus, Rostris acutis (inquit) cauant molliora rupium in quibus nidificent: & tecta desuper ex tegulis (surculis) & puluere componunt ad modum magni cyphi. Et rostri figura acuta, non adunca ardearum generi conuenit. Ardearum autem generis has aues esse & Seruius sentit, cuius uerba iam recitauimus: & Stephanus Grammaticus testatur. Diomedea (inquit) urbs Dauniorum est, in qua ardeæ cicures (ἐρωδιοὶ χειροήθεις) aduolitant (ad homines, Græcos quidem, non barbaros,) & sinum subeunt, in quas Diomedis socios mutatos aiunt. Cæterum cataractæ dictæ sunt ἀπὸ τοῦ καταράσσειν, ut supra ex Aristotele citauimus: quòd in hominum capita barbarorum præcipites ruant, eaq; rostris feriāt. Alias ab his catarrhactas, hoc est laros marinos albos & paruos, descripsimus supra, quæ & ipsæ è sublimi præcipites ruunt ad piscium prædam. & hæ forsitan fulicis conferri possunt, non Diomedeæ catarrhactæ, quæ cygnis ab Ouidio comparantur, & insigni magnitudine præditæ ab Aristotele dicūtur. Aut igitur errasse, duasq; diuersas aues nominis similitudine deceptum confudisse Plinium iudico: aut ex Græco aliquo scriptore fulicas pro ardeis reddidisse. nam & alibi cirrhos fulicis esse scribit, quod ardeis magis conuenire uidetur: ut & color albus. sunt enim albæ quædam ardeæ etiam maiores cæteris. sed & cataractæ lari, albi traduntur. Rostris ferire & uulnerare, caputq; & oculos hominum petere, ardeæ solent. Oculi quoq; ignei coloris ab ardearum genere alieni non sunt, tales enim uidisse memini. & ardeę pellæ, id est fuscę, oculos coitus tempore sanguine suffundi quidam tradunt. Cæterum dentes an in ulla aue reperiantur præter aquatilium, ut anserum anatum & mergorū genere, nō facile dixerim. nam uespertilio, quæ dentes habet, auis est non auis, ut in gripho legimus. Sunt qui morphno etiam, id est anatariæ aquilæ dentes tribuant. Taui est auis habens dentes in palato, Vetus Glossographus Auicennæ. ¶ Diomedeæ aues magnitudine sunt cygnorum, colore candido, duris & grandibus rostris, circa Apuliam in insula Diomedea inter scopulos littorum & saxa uolitantes, Isidorus. Obscurus quidam inter recentiores fulicam à Diomedea prorsus nō distinguit. ¶ Diomedis aues hyeme incubant, forte propter uitanda tonitrua, quæ ouis noxia dicuntur, Albertus.

DE DRYOPE.

DRYOPS, δρύοψ, auis una est de choro auium apud Aristophanem, Scholiastes quæ sit nō explicat. Hesychius auem à dryocolapte, id est pico martio, diuersam esse docet. ¶ Dryopes, Δρύοπες, populi fuerunt iniusti circa Parnassum, quos Hercules superatos bello in Peloponnesum transtulit. sic autem dicti sunt à Dryope Lycaonis & Diæ Lycaoniæ filio, Varinus. Horum meminit Vergilius 4. Aen. Cretesq;, Dryopesq; fremunt. Tamq; cadas domitus, quàm quisquis ad arma uocantem Iuuit inhumanum Thiodamanta Dryops, Ouidius in Ibin. Vide plura in Onomastico nostro.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB E. LITERA.

DE EDOLIO.

EDOLIVS, ἐδώλιος, auis quædam, Hesychius & Varin. sic dicta forte ab aliqua corporis aut rostri figura. nam ἑδώλια dicuntur transtra nauium in quibus remiges sedent: & per metaphoram sedilia in domibus. Apud eosdem EIDALIS quoq; auis, εἰδαλίς, memoratur, à pulchritudine forsan dicta. εἰδάλιμον enim formosum & speciosum interpretantur. Sed magis puto corruptas esse has uoces. nam apud Aristophanem in Auibus ubi textus habet, Καὶ ἐλασᾶ καὶ ἐρωδιῷ, carmine trimetro dactylico, Scholiastes pro ἐρωδιῷ legit ἐδωλιῷ: & Callimachum pro edolio ait εἰδώλιον per ei diphthongum inter aues numerare.

DE ELAPHIDE.

ELAPHIS, ἐλαφὶς, pennas in dorso omnes ceruinæ pelli colore similes habet, (unde nomen apud Græcos. Latinè ceruinam aut ceruiam aut ceruariam dixeris.) Pascitur autem hæc in aquis, sicut iynges in terra, linguam nempe longißimam, lineæ aut funiculi instar in aquam procul extendit, & sensim ad fauces deceptum aliquem piscem, qui ad conspectam adnatauerit linguam, allicit. Ad huius imitationem nimirum piscatores olim, ad longam arundinem ex pilis equinis lineam suspenderunt, Oppianus in Ixeuticis 2,12. Forte hæc auis pennas uarias & maculosas habuerit hinnulorum instar, nam & lupus ceruarius ab ijsdē maculis sic dictus uidetur, & in mustelorū piscium genere nebrias. Iam cum & aquatica auis sit, & linguam prælongam exerat, cogitandum est an eadem uel certe cognata sit Aristotelis glottis id est lingulaca auis, cui à linguę longitudine nomen: & corporis forma auibus aquaticis similis. ¶ Ceruinæ aues Diodoro Siculo lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis, non aliæ quàm struthiocameli sunt, magni cerui magnitudine, &c.

DE ELEA ET ELASA.

ELEAS & ELASAS auium nomina sunt Aristophani in fabula quæ Aues inscribitur: quænam uero aut quales sint à Scholiaste non explicatur. Nominatur autem in duobus uersibus proximis (dactylicis trimetris) utraq; auis à Comico, Καὶ ἐλεᾶ καὶ βάσκα, Καὶ ἐλασᾶ καὶ ὀρώδιε. Eleâs forte ea auis est quæ ἐλέας à Callimacho nominatur, qui sic scribit: Ἐλέας (proparoxytonum) μικρὸν (ὄρνεον) φωνῇ ἀγαθόν, Scholiastes Aristophanis, hoc est, Elea auis est parua, uoce proba. Apparet autem Callimachum ab Aristotele mutuatum, qui historiæ anim. 9.16. Helea, ἑλέα, (inquit) uitæ commoditate nota, εὐβίοτος, si qua alia auis. consistit æstate in umbra & aura, hyeme in Sole & apricis. inspectat paludes ab arundinibus summis: paruo corpore est, sed uoce proba, (quæ ferè etiam de alcyone Plinius scribit, uide in Alcyone A.) Gaza ueliam interpretatur, aspiratione in u. consonantem uersa, ut pro hespero uesperum dicimus. sed sequentia quæ ad diuersam auem gnaphalum Aristoteli dictam pertinent, Gaza aut librarij, omissa gnaphali mentione, non rectè ad ueliam (heleam) omnia referunt. Erroris occasionem uideo, quoniam bis legitur φωνὴν ἔχει ἀγαθήν, primum de helea, deinde de gnaphalo. ἐλέας, paroxytonum, auis quædam, Hesych. & Varinus. Ego ex diuersis istis modis quinq;, quibus huius auis nomen scribi reperio, (cum prima syllaba aliâs denso aliâs tenui spiritu scribatur, media aliâs per epsilon tantum, aliâs per ει. diphthongum: ultima per α. nudè finale, uel per ας. denicq; accentu uariet, nunc acuto primam nunc mediam occupante, nunc ultimam circunflexo) eum præ cæteris probo, qui apud Aristotelē habetur: nempe ἡ ἑλέα, ut uox sit generis fœminini (nam in ας. masculini generis foret) paroxytona, prima aspirata. innuit enim Aristoteles nomen ei factum à paludibus quas inspectat, eas Græci uocant ἕλη. Alexander Myndius apud Athenæum scribit ægithali (id est pari) genus alterum à quibusdam uocari ἐλαιόν, ab alijs pirian (si rectè scribitur,) & quo tempore maturæ sunt ficus sycalida, id est ficedulam, cuius alterum genus melancoryphus appelletur. Sed hæc auicula ab Aristotelis heléa & eleâ Aristophanis, planè diuersa mihi uidetur. Vide mox in Ficedula A.

ENTHYSCUS, auis quædam, ὁ ἄσφαλος, Hesychius & Varinus. ásphalos uerò quæ sit nō docent. Videtur autem eadem ascalapho. Vide in Bubone supra.

EPIMACHOS pulcherrimos, psittacos & struthiones grandes prouincia Abasiæ fert, Paulus Venetus 3.45. Io. Rauisius ophiomachum auem esse scribit quæ serpentes impugnet.

DE ERYTHROPODE.

ERYTHROPUS, ἐρυθρόπους, genus est auis, Varinus. Memoratur in Choro Auiū apud Aristophanem. Scholiastes ait Callimachum quoq; eius meminisse, nec aliud addit. Apud Plinium libro 10. cap. 47. hæmatopodis auis (à sanguineo pedum colore dictæ) mentio fit. sed Hermolaus himantopodam legere mauult. Etiamsi (inquit) & auis genus sit Aristophani, quam dicat erythropoda. hæc autem sit an diuersa, nō statuo. Eberus & Peucerus hæmatópodem & erythrópodem pro una aue accipiunt, quam Germanicè interpretantur Rotfinck, id est fringillam rubram: cum rursus fringillam etiam simpliciter dictam sic interpretentur. Sed cum nullam huius auis descriptionem ueterem habeamus, & ex solo nomine coniectare oporteat quod ei à rubente pedum colore impositum est, rubent autem illi permultis diuersæ naturæ & magnitudinis auibus: rem pro incerta potius relinquere quàm diuinare hominis docti fuerit. Est inter aues aquaticas, quas gallinellas (seu gallinagines) aquaticas uocamus, quòd uictum circa aquas quæritent, cruribus omnes proceris, & rostris pleræq; oblongis, genus unum quod circa Argētoratum Rotbein, id est erythropus, ut uerbum uerbo reddam, appellatur: cuius figuram dabimus inter Gallinulas aquaticas. sed hoc cruribus tantum rubet: Rala uerò Anglorum, quam inter easdem Gallinulas duplicē describemus tum rostro tum cruribus.

ἙΡΜΑΚΟΝ, ὄρνεον, Hesychius & Varinus.

ERYTHROTAON apud Plinium legitur, alij tetraonem, alij aliter legunt. ea auis inter gal-

linas montanas (alpinas) maxima nobis uidetur, quam uulgò gallum urum appellamus, etsi quidam gallum Indicum esse suspicentur. nos de utroq; inter Gallos & gallinas agemus.

EXTERNAE aues apud Plinium doctis uidentur eæ, quæ hodieq; in Italia starnæ uulgò nominantur, & apud Germanos aliosq; simpliciter ueterum perdices (Feldhüner/Rebhüner) hactenus creditæ sunt.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA A LITERA F. INCIPIVNT.

FATATOR (facator, Albertus) est auis in Oriente, quæ sobolis procreandæ naturaliter cupida, tempus ueris quo aues cæteræ conceptioni dant operam, anticipat. unde fit ut oua, quæ tum parit, (hyeme, mense Ianuario, post solstitium brumale, Albertus) frigore corrumpãtur. quare denuo, calidiore tempore subsequuto parit, & pullos excludit, (sed hoc Aristoteles de merula scribit,) cum cæteræ aues agrestes ferè omnes semel tantum anno pariant, Author libri de nat. r. FETIX etiam secundum Albertum, bis parit æstate, & sobolem numerosam habet, corpore parua, (parua plerunq; fœcundiora sunt,) & breuis uitæ.

DE FICEDVLA ET ATRICAPILLA.

FICEDVLAE aui nomen à ficu, ut & συκαλὶς apud Græcos, quod ea (ut Varro ait) pinguis fiat, uel quòd ficuum tempore capiatur. Italis hodie becquefigo (piccafyga circa lacum Verbanũ) id est συκοκόπος, dicitur, auicula lusciniæ simillima tum colore tum magnitudine ferè. Gallis similiter becquefigue. Germanis Graßmugg / uel Graßmusch, id est passer gramineus, ut Turnerus interpretatur. sed quærendum an à colore potius, quasi Graumusch; id est passer fuscus sic appelletur. nam cum quatuor ferè genera auium (ut pluribus in Curruca docui) grasmuschi nostris uocentur, genus fuscum inter cætera præcipuè uidetur ficedula esse. Ficedula auicula est Germanorum grasmuscho similis, Turnerus. Phœnicurus, cui nomẽ à rubente cauda, differt à ficedula quæ cinereo tota & obscuro colore constat, Eberus & Peucerus.

¶ Ficedulæ & atricapillæ uicibus commutantur. fit enim ineunte autumno ficedula: ab autumno protinus atricapilla. nec inter eas discrimen aliquod nisi coloris & uocis est. Auem autẽ esse eandem constat: quia dum immutaretur, hoc genus utrunq; conspectum est, nondum absolute mutatum: nec alterutrum adhuc proprium ullum habẽs appellationis, Aristoteles & Zoroastres in Geoponicis 15. 1. Alia ratio ficedulis, quàm lusciniis. nam formam (uocem Aristot.) simul coloremq; mutant. hoc nomen non nisi autumno habent, postea melancoryphi uocantur, Plinius. ¶ Melancoryphi, genus auium, quæ Latinè uocantur atricapillæ, eò quòd summa earum capita nigra sint, Festus. Plinius etiam Græcum melancoryphi nomen retinuit. Atricapilla uulgò Italis capifuscula dicitur, Niphus. Et alibi, Atricapillam (inquit) aliqui duplicem esse uolunt, alteram paruam, quæ non mutatur in ficedulam: nam & hæc tempore ficedulæ uisa est. alteram paululum maiorem, quæ conuertitur in ficedulam, & hæc nunquam uidetur apparente ficedula. Atricapilla circa Ferrariam Italiæ capo nero nominatur, quanquam & parum maiorem alibi capo negro uocari audio, Gallicè piuoine. hæc maximè (inquit Petrus Bellonius) in Creta abundat per fruteta uolitans. & quoniam huius auiculæ caput caudaq; & pars corporis nigricant, à multis uulgò asprocolos (id est albicilla, leucopygos) per antiphrasin nominatur, (melampygus potius dicẽda.) nam alia quædam auis, propriè leucopygos (Bellonius Gallicè tantum scribit cul blanc) appellatur, quæ ueterum Græcorum œnanthe est. alii in Creta magis propriè atricapillam melanocephalum, eadem qua Latina uox est significatione, nominant. est autem eadem quæ ficedula, Gallis papafigho uel becafigo dicta, Hæc ille. Atricapilla Germanis, ut creditur, est ein Graßmuckle, Turnerus. Hanc in Anglia (inquit idem) nunquam uidi, neq; aliàs quàm semel Ferrariæ in Italia. &c. uide supra in Curuca A. Nostri appellant Schwartzkopff / die Graßmuck mit dem schwartzen kopff. caput enim ut audio, prima ætate eis rubet, deinde nigrescit, maribus duntaxat: fœminis uerò semper rubet. Eberus & Peucerus Germanicè (Saxonicè) interpretantur Münchlein/id est, paruum monachum, nimirum à macula illa capitis rotunda. curucæ (inquiũt) simillima est, cinerea, uertice nigerrimo qualem auriuittis habet. auriuittem uocant auem quam nostri Güger/alii Gümpel/Goldfinck. ¶ Fecetola (Ficedula) auis quædam parua boni saporis, quam nominat Dioscorides (in capite de hirundinibus. Serapionis interpres eum locum transferens pro sycalide habet sophlidas, & apud Syluaticum sofadas, id est facetola: Auicenna omisit,) Syluaticus. Alchaugi, id est ficedula auis, Idem. Ficedulam Græci sycalida uocant, ac ampelida uel ampeliona quoq;, ut tradit Pollux, Hermolaus & Cælius. Ampelis & ampelion sit ne eadem quæ ficedula, nondum constat, Vuottonus. Nos plura de ampelide priuatim scripsimus in Elemento A.

¶ Beccefigas Itali quidam etiam alias quasdam aues nominant præter hanc de qua agimus lusciniæ seu curucæ similem, cui præcipuè hoc nomen debetur: nempe galbulam, quam aliter galbedro & reigalbulo uocitant, Græci hodie uulgo συκοφάγον, de qua suo loco dicemus: & galbulæ non multum magnitudine coloreq; dissimilem auem picorum generis Plinio, nidum à ramis arborum suspendentem, quem oriolum barbari quidam nuncupant.

¶ Alter ex ægithalis (id est paris auibus) à nonnullis ἐλαιὸς uocatur, ab alijs πελίας (πυῤῥίας legit Vuottonus, qui locum hunc Athenæi mendosum suspicatur. uide num σπιζίας legi possit. est enim spizites ægithali species Aristoteli à magnitudine fringillæ dicta; ut accipiter spizias eidē qui fringillas uenatur,) & sycalis eo tempore quo ficus maturæ sunt: cuius alterum genus melãcoryphum dicitur, Athenæus. Videtur autem pari & ficedulæ genus confundere, ea (ut conijcio) erroris occasione, quoniam ut ficedulæ species atricapilla est, sic & pari genus paruum atro uertice insigne conspicitur, unde ei & nomen apud nos Kolmeiß: & apud Italos quosdã parus maior ab eodem capitis colore capo negro uocatur.

¶ Falluntur qui Albertum Magnum secuti, gallinaginem, id est beccassam Gallorum, ficedulam uocant: ut illi etiam (Gyb. Longolius) qui auem rubente pectore Güger à nostris dictam, quoniam capite atro sit atricapillam faciunt. Eberus & Peucerus ficedulam interpretantur auem phœnicuro adeò similem, ut nisi cauda differrent; quæ illi rubea, huic cinerea est, uix possent dignosci; Germanicè Schnäpfli, Wüstling. prioris nominis causa est, quòd auidissimè hiantibus faucibus muscas & culices captet. Ego uerò hanc potius erithacum quàm ficedulam existimârim.

B.

Ficedula auis paruula est, Platinæ, Grapaldo & alijs. uide in A. Celsus lib. 2. cap. 18. Ex his (inquit) quæ uolatu fidunt, firmiores sunt (in alimenti ratione) quæ grandiores aues quàm quæ minutæ sunt, ut ficedula & turdus. ¶ Propriũ atricapillæ & lusciniæ præter cæteras aues, ut linguæ summæ acumine careant; Aristot. Eodem caret etiam rubro pectore auis quam dixi à nostris Güger appellari. Reliqua dicta sunt supra in A.

C.

Ficedulam & atricapillam uermiculis nutriri Aristoteles prodidit. qui uictus etiam nostris atricapillis uulgò dictis & currucis conuenit. sed autumni tempore ficubus etiam pinguescit ficedula, & tum potissimũ capi solet, ut Athenæus & Eustathius referũt. Ficuum esu pinguis fit, Varro de lingua Lat. Vuis quoq; uescitur teste Val. Martiali, hoc disticho: Quũ me ficus alat, quum pascar dulcibus uuis, Cur potius nomen non dedit uua mihi? hinc & ampelidem eandem à uineis nominatam Cælius conijcit. ¶ Atricapilla in arboribus nidificat, Aristot. in cauis arborum sicut apud nos parix, Niphus. Atricapillam etiam plurima ædere aliqui referunt, sed post Africam structionem. Iam uel decem & septem oua atricapillæ reperta sunt. Sed plura etiam quàm uiginti parit, & numero impari semper, ut narrant, Aristoteles & Plinius. Melancoryphus pullos tam diligenter alit, ut statim in nidis pinguissimi sint. cum è nido auolant matrem turmatim sequuntur, nec deseruntur ab ea donec sibi alendis sufficiant, Albert. ¶ Amerinæ flore atricapilla perit, Aelian.

E.

Ficedulæ capiuntur tempore ficuum, Athenæus & Eustathius. Κυπίδας Græci quidam ficedulas nominant, & retia quibus capiuntur κυπίδια, Hesych. & Varinus.

F.

Ficedulæ pinguissimæ fiunt, & in Italia (ut audio) in magno pretio habentur. Apicius turdos & ficedulas bis uel ter simul nominat, tanquàm aues ex æquo delicatas. Negant ullam auem præter ficedulam, totam comesse oportere, Gellius libro 19. Ficedularum, carduelium, reliquarumq; auium minutarum caro, si pingues sunt, modò non nidificent, boni alimenti est, Platina. Ficedula optima est autumno, propter alimentum eis tunc abundans, Galenus in Hippocrat. de uictu acut. ex auibus quæ uolatu fidunt, firmioris sunt nutrimenti quæ grandiores, quàm quæ minutæ, ut ficedula & turdus, Celsus lib. 2. ¶ Cærea, (id est pinguis) quæ patulo lucet ficedula lumbo Cum tibi forte datur, si sapis, adde piper, Martialis. Si sapit, & calida arescit ficedula. quæris Cur piper? ut melius sibibis, inde coquas? Baptista Fiera. Hirundines uti ficedulæ in cibo (similiter scilicet paratæ, non quòd ficedulæ etiam oculos iuuent) aciei uisus medicamentum præbent, Dioscorides. Ficedulas implumes ac nullibi comminutas aut exenteratas, in folio uitis cum modico salis, fœniculi ac laridi inuolues: inuolutasq; cinere calido & carbonibus integes. Ante dimidiũ horæ coquentur. assas si uoles, quaternas simul deuincies circa ueru capite & pedibus: ne si transfixæ fuerint, nil habeas quod comedas. Sunt qui in extrema coctura laridum his instillent, Platina. Apicius libro 6. cap. 5. describit ius pro coquendis & condiendis auibus diuersis, turdis, ficedulis, &c. Vide infra in Pauone F. de ficedulæ coctura. Athenæus lib. 4. in opiparo quodam conuiuio porcum assum appositum scribit turdis & ficedulis fartum: qualis etiam Apicij porcus hortulanus est.

H.

a. Ficedula antepenultima longa Martiali, Cærea quæ patulo lucet ficedula lumbo. Iuuenalis licentius corripuit Sat. 14. Mergere ficedulas didicit nebulone parente. Συκαλλίδας Epicharmus dixit lambda duplicato propter uersum: communiter melius scribitur simplici, Athenæus. Colidis, id est ficedula auis, Syluaticus: uoce corrupta (ut apparet) à Græca sycalide. Κυπίδες ficedulæ sunt, & κυπίδια retia quibus capiuntur, Hesychius & Varinus.

¶ Epitheta. Ἀγλααὶ συκαλλίδες, Epicharmus. est autem ἀγλαὸν splendidũ, cum aliâs, tum pinguedine lucens: unde Martialis, Cærea quæ patulo lucet fic. lum. ¶ Μελαγκόρυφοι, οἱ ἀρχικεκρυμμένοι. ἄμεινον δὲ νοεῖν οἱ ἄνθρωποι. Μελαγκόρυφος, μοιχὸς, ἢ γυναικικὸς ἄνθρωπος, Hesych. & Varinus. uidetur autem

poeta aliquis melancoryphos, id est atricipites appellasse homines libidini & scortationibus deditos, quòd noctibus fortaßis laruati, uel capita obuelati, aut facie alieno colore picti, ne facile possent agnosci, uagarentur. ¶ Turdetani & Ficedulenses nominantur in Captiuis Plauti.

¶ c. Prouerbium illud Græcis usurpatum, Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσι, id est, Gratæ auibus ficus sunt, sed plantare recusant, à ficedulis auiculis præcipuè ductum uidetur. quanquam & aliæ quædam aues, (ut dixi in A.) ficubus uescuntur. Eiusdem sensus est hoc apud Germanos iactitatum, Felis amat pisces, sed aquas intrare recusat: Die katz hat die fisch lieb / sy wil aber nit inns wasser.

¶ f. Et eodem iure natantes Mergere ficedulas didicit nebulone parente, Iuuenalis Sat. 14. Κρῆπις, placenta ex farina & melle, in qua positæ erant aues ampelides aut ficedulæ assæ: quibus comesis placentam quoque (crustam) iuri intritam edebant, Pollux. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, ficedulæ, turdi, &c. ante cœnam apposita sunt, Macrobius. Tiberius Cæsar Asellio Sabino H. S. ducenta donauit pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ, & ostreæ & turdi certamen induxerat, Suetonius. ¶ Augusto aues omnes ficedulæ sunt, (quia tum temporis pleræque pinguescũt uuis & ficubus,) apud Italos prouerbiali sensu dicitur, & ad uarias sententias accõmodatur.

¶ h. Emblema Alciati, sub lemmate paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere.

In tenui spes nulla lucri est: unoque residunt Arbusto geminæ non bene ficedulæ.

DE FRINGILLA SIVE SPIZA, ET PHRYGILO.

FRINGILLA auis dicta est quòd frigore cantet & uigeat, Festus. Sunt qui frigillam scribant ex recentioribus, n. litera omissa. sed melius uidetur cum n. scribi, nam Itali hodieque in uulgari lingua sic scribunt. Quoniam uerò de fringilla apud ueteres Latinos aliud nihil legimus: & pauca admodum de spiza Græcorum, quam Gaza ex Aristotele fringillam interpretatur, (& dubium mihi est an fringilla nostra eadem quæ spiza Aristotelis sit, ut amplius dicam mox in mentione de fringillis diuersis) placuit ea seorsim conscribere, & subiungere quæ de fringilla hodie plerisque omnibus dicta, obseruauimus. Auienus ex Arato spinum, σπίνον, fringillam reddit inter signa tempestatis, hoc uersu: Si matutino fringilla resultat ab ore. ubi Aratus habet, Καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. Acanthis ueterum Græcorum, auis est quæ Gallis serin dicitur (Germanis Zinßle) & recentioribus Græcis uulgò spinidia, Petrus Bellonius. Vide plura de spinis (uel spinijs, spinthijs, spinidijs Græcorũ,) supra in Acanthide H. Fieri quidem potest ut una auis tum spinos tum spiza dicatur Græcis, per onomatopœiam scilicet à uerbo σπίζω: præsertim Arato etiam scribente, Καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. quanquam uerbum σπίζειν etiam extendere significat, unde σπιθαμὴ dicta extẽsio digitorum, & aspis scutum rotundum, non extensum in longitudinem apud Eustathium. Σπίζια dicuntur quælibet aues, Hesychius: nimirum minores duntaxat: ut passeres apud Latinos. Σπίζα sanè Aristoteli speciẽ certam significat, pro qua Gaza fringillam reddit. Hæc (inquit Aristot.) uermiculos petit: æstate tepidis, hyeme frigidis locis degit, contra quàm turtur. magnitudine est fringilla æqualis aui floro: orospizæ, id est fringillæ montanæ non admodum dissimilis, magnitudine quoque, qua & spiziten ægithali, id est pari speciem refert. ¶ Spiza auicula est passeri similis, Hesychius & Varinus. ¶ Σπιζίτης, εἶδος αἰγιθάλου (lego αἰγιθάλου. Varinus etiam corruptius habet αἰγικλίου) ὀρνέου, Hesychius. id est, Spizites (Gaza fringillaginem uertit,) ægithali auis species est. De accipitre spizia, id est fringillario, dictum est inter Accipitres.

¶ Est & phrygilus seu phregilus auis, cuius in Auibus Aristophanes meminit. Si quis (inquit Chorus auium) fugitiuus & stigmatias è uobis est, attagâs apud nos uocabitur: sin Phryx barbarus non minus Spintharo, phregilus (φρεγίλος, malim φρυγίλος ut infra etiam. & sic magis fiet allusio ad Phrygem. & Suidas quoque hoc loco φρυγίλος legit. Varinus in Sabazio phrygilos oxytonum legit, cum Scholiastes Aristophanis è quo transcripsit paroxytonum habeat) auis apud nos erit, de genere Philemonis. nam Philemõ etiam (inquit Suidas) tanquam Phryx & peregrinus notabatur. Καὶ φρυγίλου σαβαζίου, Idem poeta paulò pòst. ubi Scholiastes iterum monet phrygilum auem esse, & Sabazium, id est Bacchum iocosè ita cognominari, quoniam Phrygum deus esset. Frigellus auis nominatur in uersibus Salernitanis inter eas quæ in cibo laudantur, Arnoldus Villauonanus autem interpretatur quæ uuis uescatur, & inebrietur etiam, uelocis uolatus, sturno similis, sed melioris nutrimenti, circa uineas frequens, initio Nouembris præferenda.

QVAE DE FRINGILLA RECENTIORES scripserunt.

A.

RINGILLA Italicè franguello dicitur, uel frãgueglio. Fringilla Græcis ueteribus spiza dicta, hodie in Græcia fringilaro uocatur, Italis fringuello, (frenguelo) Gallis pinson, Petrus Bellonius. Audio autem pinson Gallicè dici hanc auem à pungendo, quòd rostro pungens etiam uulneret interdum, aliqui guinson appellant, Sabaudi quinson. nec scio

ſcio an eadē ſit, quæ (niſi fallor) alicubi frinſon dicitur, quidam beree interpretatur. Eberus & Peucerus Germanicè Finck, Rotfinck: noſtri plerunque Büchfinck uocitāt. Tertium carduelis genus Vinche uulgò dicitur, Albertus. Anglicè ſchaffinche, (uel finch, ut alij,) a ſheld appel, a ſpink, Turnerus. Eliota interpretatur ruddocke, robin, redbreſt, quę nomina Turnerus rubeculæ ſiue erithaco tribuit. Illyrijs pinkawa uel pienkawa. Polonis ſlowick.

B.

Vinchæ aui pectus omnino rubet inſtar flammæ, Albertus. colore obſcuro & nigricante rubet, Eberus & Peucerus. Fringilla paſſerem magnitudine æquat: uarijs coloribus, albo nempe, uiridi & ruffo diſtincta eſt. maris pectus rubeſcit, fœminæ palleſcit, (pallidius & dilutius eſt,) Turnerus. Fringilla toto corpore candida aliquando uiſa eſt.

C.

Fringillas puto apud Latinos nomen accepiſſe, quòd in frigore plures conuolantes cernantur quàm æſtate, Turnerus Anglus. In Heluetia noſtra per hyemem recedunt, fœminæ præſertim. mares enim aliquando complures ſimul apparēt ſine ulla fœmina. Gregatim uolant ut & reliqua carduelium genera, Albertus. ¶ De cibo earum dicam mox in mentione uinconū diuerſorum. ¶ Nidulantur in ſummis fruticum ramis, aut arborum infimis, nidumq́ intus ex lana, foriſq́ ex muſco faciunt, Turnerus. Vtuntur ad nidum ſuum etiam aranearum filis. ¶ De cantu earum uide mox in E. ¶ Cum uiſum caueis incluſæ amiſerint, aucupes eis neſcio quomodo herba beta mederi audio.

D. & E.

Fringillas non facile capi audio. quomodo capiantur leges ſupra in Carduele E. ex Alberto. ¶ Fringillæ (ut Rob. Stephanus Gallicè ſcripſit) hunc ferè in modum capiuntur. In loco plano, ubi fringillæ præteruolare ſolent, tres arbores reſectæ eriguntur, parum inter ſe diſtantes (en trepied,) hæ frondibus infrà cinguntur inſtar attegiæ. per medium funis extenditur perticæ alligatus, ab altera parte ſuſtinetur furca, & è longinquo tenetur ab aliquo homine. Funi duę aut tres fringillæ annexæ ſunt. Virgulæ etiam uiſco illitæ per arbores diſponuntur, & non procul inde duabus uel tribus caueis incluſæ fringillæ collocantur, quæ præteruolantes uoce alliciant. Illectæ illæ dum curioſius fringillas à fune pendentes uel caueis incluſas inſpiciunt, uiſco capiuntur. ¶ Cantat mas primo uêre, Turnerus. Cardueles aues omnes canoræ ſunt, ſed præcipuè quæ per excellentiā ſic uocantur, deinde ſpini, tertio fringillæ, poſtremo linariæ. Omnes caueolis incluſæ cornu ſuſpenſum roſtro trahunt ut bibant, ſed à potu temere delabi ſinunt, Albertus. Aucupes aliqui fringillas æſtate tota loco obſcuro includunt, aluntq́: ſub hyemem uerò uel autumno, extrahunt canoras. canere autem incipiunt cum lucem reuiſunt (alioqui id temporis mutæ ſunt) utunturq́ ita ad retia pro reliquis auibus illiciendis.

DE FRINGILLIS SEV VINCONIBVS DIVERSIS.

AVCVPES noſtri fringillam Italicam quandam nominant, neſcio quid à cōmuni noſtra differentem. Vt carduelis nomen Albertus commune facit tribus aut quatuor auicularum generibus, quæ omnes canoræ ſunt, & carduorum alijſq́ ſeminibus ueſcuntur: ita & Germanicam uocem uinco (noſtri Finck proferunt) de ijſdem ferè omnibus uſurpat. nam carduelem, quæ hoc nomen per excellentiam ſibi uendicat, uinconem carduorum appellat, Diſteluinche, ut uulgò etiā hodie Germani. & ziſelam noſtram, id eſt ſpinum, qui minimus carduelium eſt, aliàs in uinconum genere numerat, (Genera, inquit, uinconū apud nos ſunt, aues ceycos [lego Zeyßle] dictæ apud nos: & uinco cardui, &c.) aliàs ſimpliciter uinconem nominat, Germanicè ſichendulam (niſi corrupta uox eſt à librarijs) per onomatopœiam. Rubeum uerò uinconem à colore pectoris (Rotfinck) eum uocat, quem nos uinconem ſimpliciter, aut uinconem fagorum. Omnia hæc genera, inquit, edunt ſemina ſpinarum albarum, & roſarum & herbarum: & maximè ſemen papaueris & lappæ & huiuſmodi. Iam cum Ariſtoteles acanthophagas, id eſt carduorū ſeminibus uictitantes aues, neq; uermem neque animal ullum attingere ſcribat, ſpizan uerò inter uermiuoras numeret, dubitari poteſt, an fringilla noſtra Ariſtotelis ſpiza ſit. quamobrem quæ Græci de ſpiza prodiderunt, ſeparatim ſupra cōſcribere uolui. Auem cui caput atrum, pectus omnium maximè rubrū, lingua ſine acumine; Gilger à noſtris dictam, aliqui Germanicè Goldfinck & Lobfinck nominant, alij Blůtfinck: infe-

riores Germani quidam Goutuinck. Galli quidam chloridis auiculæ genus, quam nos supra citrinellam, quinson uerdier nominant, ut audio, id est fringillam uiridem.

DE FRINGILLA MONTANA.

MONTIFRINGILLA, ὀροσπίζης, nomen accepit à montibus in quibus degit, fringillę similis & magnitudine proxima, sed collum habet cœruleum. in montibus degit, uesciturq́ uermiculis, Aristot. Fringillæ, id est ueterũ Græcorum spizæ, à recentioribus Græcis fringillari uocantur: & similiter orospizæ, id est fringillæ montanæ, quæ Gallis uulgò dicũtur montans uel pinsons d' Ardaine, Petrus Bellonius. Montifringilla (inquit Turnerus) Anglis appellatur a bramling: Germanicè ein Rowert (uel Schneefinck/ Winterfinck, id est fringilla hyberna aut niualis, Eberus & Peucerus.) hæc auis fringillæ magnitudine & corporis figura similis est: sed mas in collo plumas habet cœruleas, quas non æquè promptè in fœmina deprehendas. Rostrum luteum est, & alæ uarijs coloribus, albo, nigro & luteo distinguũtur, ut auriuittis (sic uocat carduelem uulgò dictam.) Vox illi insuauis & stridula. Nostri eandem aut proximam auem uocant Waldfinck/ id est fringillam montanam: & Thañfinck/ id est fringillam abietum, cuius figura est quam damus. alæ ei duabus transuersis lineis ex ruffo flauescentibus distinguuntur, media linea nigra interiecta: sunt & lineæ duæ angustiores albæ, sub luteis statim. Magnitudine fringillam excedit: color in capite, dorso & cauda nigrior quàm fringillæ. supina pars albicat. pectus cum gutture nonnihil ruboris habet, &c. ¶ Itali quidam etiam coccothrausten nostrum franguel montagno; id est fringillam montanam uocitant: uel, ut alij proferunt, frenguelo montanino: ut ex eisdem nonnulli auem cui caput atrum, pectus omnium maximè rubrum, linguæ acumen nullum.

DE FVLICA VETERVM.

A.

FVLICA, quæ & fulix dicitur, marina uel stagnensis auis est, ut grammatici quidam scribunt, paulò supra magnitudinem columbæ: dicta à furuo, id est nigro. Chasida Hebraicam uocem aliqui fulicam interpretantur. uide in Ciconia. Cepphum Theodorus Gaza Latinè fulicam reddidit. sed quoniam an rectè id ab eo factum sit, non satis mihi constat, & quæ hodie fulica à plerisq; populis, qui Latinæ linguæ uestigia retinuerunt appellatur, nihil cum laris aut cepphis commune habere uidetur, priuatim de singulis quæ apud authores obseruata mihi sunt, tradere uolui. Larius lacus est Galliæ cisalpinę uicinus alpibus, à fulicarum quæ ibi sunt multitudine appellatus. Græci enim láron fulicam uocant, Perottus. Schachaph Hebraicam uocem Deute. 14. Septuaginta láron interpretantur, Hieronymus fulicam. Vide in Bubone A. Ego larum & cepphum aues congeneres esse puto, & cepphum lari speciem esse. uide supra in Ceppho A. Phalaris auis, ut scribit Kiranidæ interpres, quæ dicitur alba frons. nam tota nigra est, & frontem solum albam habet. inuenitur autem in fluminibus & stagnis. Aggregator folegam interpretatur, id est fulicã. Sed plura de phalaride scripsi supra inter Mergorum genera post anates. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus ęthyias, Ioach. Perionius. sed nos æthyias omnino mergos esse suo loco docuimus. Gaza in libro Aristotelis de communi animalium gressu pro Gręco ἐρωδιοὶ uertit, fulicæ uel potius ardeolæ, quasi dubitans utro modo rectius uerteret. ἐρωδιὸν fulicam transfert Augustinus: & Lycophronis interpres larum esse scribit: Ambrosius etiam sturnum, quem tamen Græci non erodion, sed psàra dicunt, Cælius. Nos erodiòn ardeam esse sine dubitatione asserimus. Diomedeas aues fulicarum similes esse Plinius tradit, & secutus illum Solinus. ego fulicas illos pro eródijs ex Græco aliquo scriptore uertisse suspicor, ut supra in Diomedeis dixi. Sunt etiã qui phenen, id est ossifragam pro fulica accipiant imperitissimè, (uide suprà in Ossifraga,) quos etiam Albertus reprehendit. Deniq; interpres Galeni Euporiston 3. 282. pro nessa, hoc est anate, fulicam uertit.

B.

Fulicæ sunt aues aquaticæ, anatibus paulò minores, sed corporis forma cõsimiles, Seruius. Sic & Albertus, Fulica est qui mergus niger uocatur, anate minor. Auis est nigra, aquatica, uulgò

nota,

nota, paulò supra magnitudinē columbæ, Perottus. Fulicæ leues & paruæ, ut Textor citat, à poetis quibusdam cognominantur. A furuo, id est nigro, dicitur fulica, Perottus. Cana fulix, Vergilius. ¶ Fulicarum generi natura (in capite) cirros dedit, Plinius, sed hoc forte de ardeis potius intelligendum est, uidetur enim Plinius (ut in A. ostendi) pro erodijs Græcorū quandoq; fulicas transtulisse. Plinius ubi ex autoritate Iubæ Diomedeas aues fulicis similes albas esse tradit, uidetur fulicas omnes albas facere, nam non de eo quod rarius, sed frequentius accidit, in genere loquuntur clasici scriptores, Turnerus.

C.

Palustres fulicæ, Ouidius 8. Metam. Vergilius marinas fulicas dixit ad discretionem fluuialium, Seruius. Nidulantur & lari & fulicæ in eisdem locis, in excelsis nempe petris & marinis rupibus, Turnerus.

E.

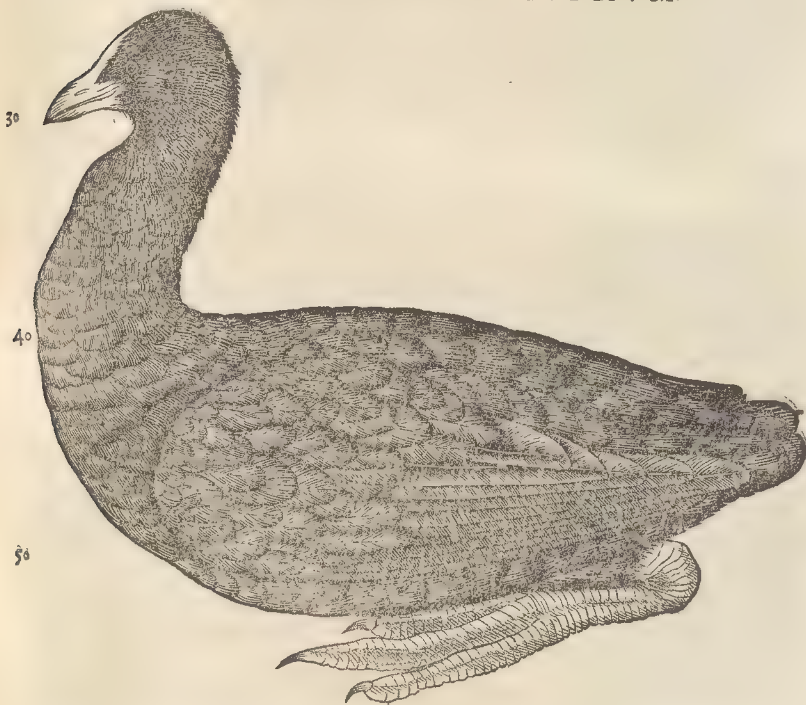
Fulicæ matutinò clangore tempestatis signa sunt, Plinius. Cana fulix itidem fugiens è gurgite Ponti Nunciat horribiles clamans instare procellas, Cicero 1. de diuinat. Marinæ In sicco ludunt fulicæ, Vergilius 2. Georg. inter signa tempestatis. Follatæ siue follegæ & anates tam syluestres quàm domesticæ, quatientes alas, aquam significant: submergentes uerò se & alas quatientes, uentum præ se ferunt, Obscurus.

G.

Ad araneorum morsus: Renes leporis & fulicæ eius bestiæ, qui ab araneis laborat si crudos deglutiat, sanabitur: morsis etiam cocti dentur, Sextus. Aiunt quidam cor crudæ æthyiæ (fulicæ uertit Crassus) ad comitialem prodesse, Aretæus.

¶ H. a. Epitheta. Leues, Marinæ, Palustres, Paruæ, Vagæ, apud Textor. Cana fulix, Verg.

DE FVLICA RECENTIORVM.

A.

FVLICA quæ hodie apud Italos, Gallos & alios quosdam hoc nomen habet, etsi à nōnullis corruptum, siue eadem est quæ ueterum fulica, ut ego existimo; siue diuersa, ut quidam suspicantur, separatim hîc nobis describetur. A Græcis hodie λόφα per metathesin dicitur. Italis folega, unde etiam indocti quidam, Aggregator & alij, in Latinis libris folega;

follega & follata scribunt: Arnoldus Villanouanus fulsa uel fulca. Sed audio duas esse aues apud Italos folegæ nomine, minorem de qua hîc agimus: & maiorē, quæ in arboribus nidificet ac pisces tantos ferè deuoret quanta ipsa est: quam ego phalacrocoracem uel coruum aquaticum Aristotelis esse conijcio. ¶ Galli nominant foulque, (Monspessuli hoc nomine marinas tantum quasdam aues uocari audio diuersas à nostris) alij foucque aut foulcre: Parisijs etiam diabolū à colore nigro, alibi pulle d'eau, id est pullum aquaticum, ut Itali etiam circa Verbanum lacum polun uel pullon, & rursus Galli quidam gelinette, quod nomen alij attagenæ nostræ tribuūt, ut hæc melius cum additione dicatur gelinette d'eau. Bellonius Gallus fulicam Italis dictam, gallinā aquaticam esse ait, totam nigram. alij iodelle uel ioudarde. Neocomi belleque. ¶ Heluetij ein Böllhinen, uel Belchinen. circa lacum Acronium ein Belch: quæ nomina facta uidentur, uel ab Italicis folega, pullon: uel Gallicis, pulle d'eau, belleque. alij Floꝛn, circa Francfordiam ad Mœnum: alij à macula alba frontis quæ rasum sacerdotis uerticem refert, Pfaff: Sueui Bleß, Blessing. Georg. Agricola interpretatur Wasserhün, id est gallinam aquaticam, quod corporis magnitudine ad gallinam accedat, unde & Roꝛhennle alicubi appellatur, id est gallina harundinum. Alberto Magno pullus aquæ. In capitibus quarundam auium (inquit) est substantia dura, media inter carnem & cartilaginem, ut in capite galli & gallinæ. in capite etiam pulli aquatici auis nigræ, tale quiddam est album, quod non erigitur, sed super uerticem capitis eius iacet instar galeæ albæ. Et alibi, Anas maior est pullo aquatico. Sunt qui fulicam Germanicè reddant Hagelganß, id est anserē grandinis, nescio qua ratione. alij Taucher, id est mergum, nimis communi uocabulo. alij Schwartztaucher, id est mergum nigrum. Fulica est qui mergus niger uocatur, anate minor, Albertus lib. 23. in Aquila. Et rursus in Fulica, Est (inquit) de genere mergorum, in mari & circa stagna degēs, nec uagatur per diuersa uolitans, sed in loco generationis suæ manet. cadaueribus uescitur, & tempestate gaudere uidetur. Tunc enim in profundum maris natat & ludit. nidificat in petris quas aqua circūnfluit: ubi & ciborum thesauros recondit, unde etiam extraneis auibus liberaliter impartitur, Albertus & partim Physiologus. Fulica stagnis gaudet, esca & pace contenta, nec locum, in quo hæc suppetant, deserit, Physiologus. Ego Albertum mergi nigri & fulicæ nomine non fulicam nostram de qua scribimus, sed larum nigrum accipere arbitror, de quo suo loco agetur. Rursus fulicam nostram Rostochij uocāt Zapp. Hollandi ein Meercoot. lacum illi sua lingua meer, id est mare appellant. Sed dubito an hæc sit fulica maior potius, uel phalacrocorax. nam à Frisijs genus fulicæ maius & marinum, audio nominari Marcol. has ferunt coruorum instar exosas esse, quòd cadaueribus pascantur. inter arundines parere. nidum ab accolis perforari, oua eximi uno tantum relicto in absentia matris. illam reuersam oua per foramen decidisse suspicari, & alia parere: ijsq; rursus ademptis alia, donec effœta tandem exhauriatur, emoriaturq;, nisi maturè oua quæ pepererit in nido ei relinquantur. Alij oua eius nido eximi aiunt uno tantum relicto, secus enim non redire eam. De aue simili nostræ fulicæ, quæ Anglis dicitur a coote, mox priuatim mētio fiet. Eliota Anglus phalacrocoracem interpretatur a water crowe, (id est cornicem aquaticā,) uel a coote per coniecturam. Sunt qui fulicam interpretētur Germanorum kyuuittam (Gyfütz, uanellum) quæ cum nec marina sit nec aquatica, fulica esse nequit. Non desunt qui fulicam, gallinam illam nigram aquaticam, alba in fronte macula esse uolunt. sed isti Vergilij & Aristotelis autoritate facile erroris conuincuntur: quorum ille auem facit marinam, hic lib. 8. hist. anim. apud mare uiuere testatur. Quare quum palustris illa gallina neq; auis sit marina, neq; apud mare uictum petat, sed in stagnis, paludibus & recentibus aquis perpetuo degat, nec Vergilij fulica, nec Aristotelis cepphos esse poterit, Turnerus. Atqui an Gaza pro ceppho rectè fulicam uerterit, non constat. & fulicam duplicem esse nihil fortasis prohibet, aliam marinam, aliam dulcium aquarum, ut & larus apud Græcos. Certum est eam quæ fulica hodie ab Italis dicitur, in aquis dulcibus agere. Fulica (inquit Niphus Italus) est auis stagnensis uel lacustris, paulò supra magnitudinē columbæ, à furuo, id est nigro colore. Seruius quoque fulicas aliquas fluuiales esse testatur. & Vergilium æthyias ex Arato fulicas transtulisse obseruatum est. ¶ Fulica nostra Illyrijs, ut audio, lyska dicitur: etsi quidam phalacrocoracem interpretentur, uel coruum aquaticum. Polonis kacza uel dzika. ¶ Obscuri quidam authores fulicas cum Diomedeis auibus confundunt.

B.

Fulica nostra, quam dum hæc consignarem manibus tractaui, magnitudine est gallinæ, colore nigro per totum corpus, in collo quidē & capite atro, id est nigerrimo, rostrum ex albo subrubescit: synciput glabrum est, figura ouali, alba pellicula intectum, caluitij specie. Ventris plumæ molles & confercte sunt, colore cinereo. alarum superior ambitus per angustam lineam albicat. Digitis pedum membranæ nigræ latæ adhærent, non (ut in reliquo ferè palmipedum genere) continuæ, sed diuulsæ, ut in colymbis magnis ac paruis: sed hoc peculiare habent, quod secantur utrinq;, aut saltem ab altera parte, iuxta digitorum articulos, præsertim in medio. internodia membranarum semicirculos ferè constituunt. Color pedū pullus, supra genu uerò ubi desinunt plumæ, pars femoris in ambitu ex uiridi flauescit. Collum oblongum, cauda breuissima. Reliqua leges in A.

C.

Fulicæ (maiores puto & marinæ tantum, quę forte phalacrocoraces fuerint) demordent arundines, do-

nes, donec paululum adhuc extent supra aquas, & super stipitibus nidos construunt, ut audio.

F.

Anates & fulcæ (fulicæ) magis per autumnum cōueniunt: sed corporibus temperatis nunquam expedit anatibus aut fulcis uti, Arnoldus Villanou. Fulicæ nostræ nescio quid graue & palustre olent plerunq;. quamobrem à peritioribus elixantur primo in olla aperta, ut odoris uirus exhalet, deinde assantur condiunturq;.

DE SIMILIBVS FVLICAE NOSTRAE AVIBVS, primum Cotta Anglorum, deinde Rallo Italorum, cuius hæc icon est.

FVLICAS nostras in Anglia nullas esse audio: sed similem eis forma & colore auē quæ uulgò cotte uel kut appelletur, in fluuijs & stagnis reperiri, magnitudine paulò minorem: cuius rostrum tuberculo quodam rubeo insigniatur, crura etiam rubeant, nulla syncipitis macula. hanc negant diutius posse uolare, quàm pedis cauo hausta (priusquam uolet) aqua retineatur. urinando ad aquæ fundū usq;, alga, limo, gramine, paruisq; cochleis se nutrit, piscibus abstinet. Ceterum auis quam Hollandi nominant **ein Meercoot** phalacrocorax uel fulica maior uidetur. Vide supra in Fulica recentiorum A.

¶ Misit ad me nuper Geor. Fabricius pictam auem fulicæ nostræ persimilem, undiquaq; nigram, nisi quod infra oculos utrinq; alba macula rotunda apparet, caluitiū in syncipite nullum, rostrum quoq; & crura nigra sunt: cum illud in nostra albicet, hæc fusca sint. Apud Misenos nimium cōmuni nomine **ein Wasserhün**, id est gallina aquatilis appellatur.

DE RALLO ITALORVM.

RALLVS magis aquatica est auis, quàm terrestris, ac Mæstris, (rure Venetijs non multum distante) magnis capitur expensis, falconū scilicet, accipitrumue, ac famulorum cateruæ, qui uenaticorum canum uice, cothurnis induti per aquas illas modo hac, modo illac errantes, uolucres illas quibusdam fustibus exturbent, nonnullos frutices, & arbusculas quas incolunt, concutientes, quò ita postmodum præda sint falconum insidijs. Celeberrima quidē est hæc auis inter proceres illius ciuitatis: uerùm, iudicio meo, multò, & turdo, & coturnice gustu inferior, Aloisius Mundella archiater Brixiensis in suis ad me literis, à quo iconem quoque accepi. Differt hæc à nostra fulica quòd in alis & circa oculos plus albi coloris habet, rostrum nigrum, crura subuiridia, membranas inter digitos non ita dissectas, caluitium nullum, quantum ex pictura assequor.

DE AVIBVS, QVARVM NOMINVM initialis litera est G.

DE GALBVLA VEL Galgulo.

DE Galbula galguloue aue, (unā enim utroque nomine appellari arbitror, ut postea doce-

bo,) quoniam recentiores non parum dissentiunt: primum quæ apud ueteres tradita inuenio, seorsim conscribam. ¶ Auis icterus uocatur à colore, quæ si spectetur, sanari id malum tradunt, & auem mori. hanc puto Latinè uocari galgulum, Plinius. Et alibi cum pici meminisset illius, qui in surculo arboris nidum suspendit cyathi modo, subdit: Galgulos quidem ipsos dependentes pedibus somnum capere confirmant, quia tutiores ita se sperant, (nos alias etiam aues, caueis inclusas hoc facere uidimus, ut thraupides, non tamen perpetuo:) unde apparet galgulum Plinij aliam esse auem quàm genus illud pici quod nidum suspendit, cum recentiores quidam confundant. Galbula decipitur calamis & retibus ales, Turget adhuc uiridi cũ rudis uua mero, Martialis lib. 13. Idẽ separatim eodem libro de ficedula scribit, unde erroris conuincuntur illi qui galbulam cum ficedula confundunt.

¶ Gaza ex Aristotele aliâs celeon, galgulum uertit, de quo supra scripsi in Auium nominibus quæ à c. incipiunt. uidetur autem gallinaginis aquaticæ genus. aliâs κολιόν, quem omnino picum uiridem uulgò dictum existimo, de quo inter picos agemus. Sed nominum similitudo illum, ut coniicio, decepit.

¶ Sunt qui oriolum auem ut barbari nominant, id est uideuallum Germanorum, galgulum esse putent. sed uideuallus pici genus est, nidos à surculis arborum suspendens, quod Plinius, ut paulò antè scripsi, à galgulo separat. ¶ Galgulum quidam à galbula differre putant, ut galbula uel galbulus sit icterus, Eberus & Peucerus. Ego sanè differre non puto. nam quæ uulgò regalbulus hodie Italis dicitur, quod nomen à galbula factum est, galguli etiam siue icteri colorem pallidum & luridum refert. Plinius enim luridum hanc alitem uocat. Icterias gemma (inquit) aliti lurido similis, ideo existimatur salubris contra regios morbos. facit autem huius gemmæ genera quatuor. Luridum grãmatici interpretantur quod supra modum pallidum est, quasi loridum & loro percussum. Lurida præterea fiunt, quæcunque tuentur Arquati, Lucretius lib. 4. Sunt qui icterum morbum non ab aue ictero nominatum uelint, (quam aliqui charadrium interpretantur, mihi quidem non placet: uide supra in Charadrio A.) sed à quadrupedibus feris quas Græci ictidas (Latini uiuerras uel martes, ut interpres addit) appellant, Aretæus. ἴκτερος à multis oxytonum scribi reperio, sed Oppiani codex noster in Ixeuticis proparoxytonum facit. Icterus (inquit) auis quædam à colore nominatur, quã si quis huius nominis morbo detẽtus inspexerit, mox integrè à morbo liberabitur.

¶ Charadrium galbulam aliqui Germanicè interpretantur Gelbling/ quo nomine auem coloris ferè lutei de genere passerum, spermologum, (ein Emmeritz/) aut similem appellari puto, ut illam quæ Gaulammer dicitur alibi: Geor. Agricola Hemmerling appellat, & galgulum interpretatur. Quidam nuper auem, quam mihi loxian appellare placuit, ueterum galgulũ esse cõiiciebat.

¶ Ego omnino galgulum galbulámue nullam ex hactenus dictis auibus, sed peregrinam Germaniæ auem esse dixerim, quæ Italicè circa Bergomum galber (galberius, authore Calepino) uocatur: Venetijs etiam becquefigo à quibusdam, sed impropriè, ut & oriolus auis pici genus, (cui similis est:) cum ficedula tantum lusciniæ similis propriè sic appelletur: (sed quidam etiam Latinè, ut dixi, galbulam cum ficedula confundunt: & Græcos hodie galbulam συκοφάγον nominare audio. nam ficubus etiam uescitur, non uermibus tantum & muscis.) alibi rigey & reigalbulo, uel reigalbero, ut circa Bononiam. alibi galbedro, circa Ferrariam galbedro, uel melesiozallo. Galbula quam Bononiæ uidi circa initium Augusti mensis, magnitudine erat turturis ferè, aut turdi & forma simili, colore partim luteo per dorsum, partim luteo cum uiridi mixto cõstabat, præsertim circa caudæ initium. alæ superius nonnihil obscuræ, inferius fuscæ & nigricantes. pedes fusci. idem color in collo prono, & pectore. uenter albicans lineis per medium nigris distinguebatur. pennæ sub alis minores, luteæ, maiores inferioresque fuscæ erant. cauda quatuor aut quinque digitos longa. Hanc fœminam fuisse puto. uidi enim postea alias colore elegantiore magisque luteo, qui mari conuenit. Rursus aliâs cum uiderem galbulum, uidebatur mihi oriolo pico similis, sed minus flauus, & colore potius mixto ex uiridi, fusco flauoque constare. Niphus Italus galgulum apud Aristotelem ex interpretatione Gazæ, à rusticis uulgò grallum uocari docet. sed alibi meropẽ quoque grallum uocari scribit. ¶ Cæterum de Græco apud ueteres galguli nomine non satis mihi constat. coniicio tamen chlorionem esse, cum & color & turturis magnitudo conueniant. Sit ne aliqua naturæ affinitas inter galgulum & oriolũ picum, ac forte etiam meropem, ut coniicio, considerandũ alijs relinquo.

¶ Auium quædam trimestres sunt (id est tres menses tantum nobiscum manent) ut turtures, & quæ cum fœtum eduxêre abeunt, ut galguli, Plinius. ¶ Galgulum (κολιόν) crex impugnat, nocet enim tum ipsi tum pullis, Aristot.

¶ C. Iulij Cæsaris futura cędes euidentibus prodigijs denunciata est. Pridie Martias idus auem regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, uolucres uarij generis ex proximo nemore persecutæ, ibidem discerpserunt, Suetonius. Regaliolus auis est, quam Plinius scribit appellari regem auium in Italia. alij putant galgulum, quæ auis Græcè dicitur icteros à colore, Calepinus. ego apud Suetonium pro regulo potius acceperim, ut in Cæsarem ac regẽ auis etiam regiæ omen magis conueniat. & forte regalioli nomen uulgus fecit, ceu diminutiuum à regulo, quod rursus à rege diminutiuum est. auicula enim omnium minima tale nomen meretur. Qui galbulum putant, coniecturam fecêre nimirum à uulgari hodie apud Italos nomine, quo hanc auem hodie aliqui

qui regalbulo uocant. Gerardus Cremonensis quidẽ in Kiranide pro charadrio transfert regulum, auem enim regiam charadrium esse Kiranides scribit, nimirum quòd à regibus ad huius morbi curationem requireretur. Sed certè galgulus non est charadrius Aristotelis, uide in Charadrio A.

¶ Frisij auiculam fringilla minorem, pectore luteo, cauda oblonga, iuxta aquas degentem sua lingua nominant Gielfincke, hoc est fringillam luteam. hanc Christo oculos in cruce eruisse nugantur aniculæ.

DE GALLO GALLINACEO, ET IIS OMNIBVS quæ ad Gallinaceum genus in genere pertinent, quorum aliqua interdum sub gallinæ nomine apud authores proferuntur.

A.

GALLVM simpliciter & cum adiunctione gallum gallinaceum, & gallinaceum quoque simpliciter pro eadem aue apud ueteres & probatos authores legimus, Plautum, Varronem, Ciceronem, Plinium, Lampridium, alios. Plinius etiam gallinaceum genus dixit, pro gallis, gallinis, earumq́ pullis, cum ait: Seminarium munitum sit ad incursum gallinacei generis. Gallinaceos uocant totum hoc genus auiũ, quod de gallinario deuolat, Gyb. Longolius. sed nos gallinarum quàm gallinaceorum nomen frequentius ab authoribus pro genere toto usurpari animaduertimus: ut cum dicunt gallinarum multa esse genera, uillaticas, Tanagræas, Rhodias, Africanas, &c. nimirum quòd in hoc genere fœminæ semper plures propter partum alantur, mares perpauci, quòd unus fœminis multis sufficiat. Gallum gallinaceum Albertus & alij linguæ Latinæ imperitiores, capum hoc est gallum castratum interpretantur: Isidorus etiam gallum simpliciter. nam gallos (inquit) ueteres castratos uocabant. Ad quod alludit etiam Martialis, gallum à castratione scribens proprie gallum uocatum iri. sed is iocatur. Constat sanè idoneos scriptores omnes, galli & gallinacei nominibus siue iunctim siue seorsim, de gallis marib. id est non castratis usur passe. Gallinæ trium sunt generũ, uillaticæ, & rusticæ, & Africanæ. è queis tribus generibus proprio nomine uocantur fœminæ, quæ sunt uillaticæ, gallinæ, mares galli: capi semimares, quòd sunt castrati, Varro & Columella. Et alibi Varro, Canterij appellantur in equis, quòd semine carent: in suibus maiales, in gallis gallinaceis capi.

¶ Barbur, ברבור, 3. Reg. 4. Dauid Kimhi ex magistrorum sententia ait esse aues quæ afferantur ex Barbaria, R. Salomon gallos pingues, Kimhi addit castratos. Iosephus uolatilia uertit, Hie-

ronymus auium altilium, Septuaginta ἐκλεκτῶν, (quasi legerint barur, id est electus:) Chaldęus auem saginatam uel altilem. Gaber uel geber, גבר, Esaię 22. (Ecce dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, interprete Hieronymo.) Septuaginta & plærique Hebræorum uirum interpretati sunt, (quidam תרנגולא, tarnegula, id est gallinaceum, teste Dauid Kimhi in Commentarijs,) Chaldæus gabera, גברא, id est uirum. Sarsir, זרזיר, Prouerbiorum 30. uariè exponũt, Hieronymus gallum, uide in Aquila A. Quis posuit in renibus sapientiam, aut quis dedit cordi (ut Munsterus uertit Iob 38. Hebraice legitur שכוי, sekui) intelligentiam? Sunt (inquit Munsterus) apud Hebręos, qui uocem sekui, tarnegul (תרנגול, uocem Chaldaicam esse coniicio, cuius ultima syllaba Germanicæ galli nomenclaturæ congruit) id est gallum interpretantur. Dauid Kimhi, Abraham Esre, Chaldaicum Thargum utrunque, R. Symeon ben Lakis in Thalmud, & R. Moses in commẽtarijs in Iob gallum reddunt: Hieronymus itidem. Septuaginta ποικιλτικῶν. Eruditus quidam apud nos mauult cum R. Leui animæ potẽtiam imaginatiuam intelligere. Munsterus in Lexico trilingui pro gallo scribit etiam סכוי, sikui: & pro gallina סכויא, sakuia. & rursus pro gallo nergal, נרגל: & habur, חבור: quarum uocum prior ad tarnegul accedit, posterior ad gaber. Gallum hodie Saracenis dic appellari quidam literis prodidit. Auicennæ caput 296. lib. 2. inscribitur Giaziudiuch, interpres Latinus uertit de gallinis & gallo. Gigeg, gallina uel gallus, Syluaticus. Adicasugeg, (Aduzaruzegi, Vetus Glossographus Auicennæ) gallus uel gallina, Idem. Furogi uel furogigi, gallus, Idem.

¶ Gallus apud ueteres Græcos ἀλέκτωρ uel ἀλεκτρυὼν dicebatur: & hodie etiamnum ἀλέκτωρ uel ἀλέκτορας. Italicè gallo. Gallice un cocq, gau, geau, gal, cog. Hispanicè gállo. Germanicè, Han/ Haußhan/ Gul/ Güggel. Nam uocabulum Hün etsi pro gallina ferè usurpatur, tamen communius est ad omne gallinaceum genus. Anglicè cok. Illyricè kokot.

B.

Et primum DE GALLIS siue Gallinis quæ à regionibus & locis denominantur, nec aliter à uillaticis communibus differunt quàm magnitudine, aut etiam pugnacitate.

HADRIANAE gallinæ (Ἀδριανικαὶ, nimirum à regione, non ut Niphus suspicatur quòd forte ab Adriano Imperatore obseruatę sint, uixit enim Adrianus multò post Aristotelis tempora) paruo quidem sunt corpore, sed quotidie pariunt, ferociunt tamen, & pullos sæpe interimunt. color his uarius, Aristot. Et alibi, Multa admodum pariunt, fit enim propter corporis exiguitatẽ, ut alimentum ad partionem sumptitetur. Hadrianis laus maxima (circa fœcunditatem,) Plinius. Adrianas siue Adriaticas gallinas (τὰς Ἀδριατικὰς ὄρνιθας) Atheniẽses alere student, quanquam nostris inutiliores, utpote multo minores. Adriatici uerò contrà nostras accersunt, Chrysippus apud Athenæum lib. 7. Gallinæ quædam Adriani regis uocantur, quæ apud nos dicuntur gallinæ magnæ, & sunt magni & oblongi corporis. abundant apud Selandos & Hollandos, & ubique in Germania inferiore. Pariunt quotidie, minimè benignæ in pullos suos, quos sæpe interficiunt. Colores earum sunt diuersi, sed apud nos frequentius sunt albæ, aliæ aliorum colorum. Pulli earum diu iacent sine pennis, Albertus. sed hæ forsitan Medicæ potius uel Patauinæ gallinæ fuerint. Gallinæ Adrianæ non magno & oblongo corpore sunt, ut somniauit Albertus, sed contrà ut Aristoteles & Ephesius tradiderunt, Niphus. Gyb. Longolius Germanicè interpretatur Lei hennen, Variæ sunt (inquit) rostro candidiusculo. pulli earum columbarum pipiones colore referunt. Ab Adriaticis mercatoribus primum in Græciam aduectæ uidentur, & inde nomen tulisse. Quòd autem ferocire Aristoteles eas scribit, factum esse puto ob patriæ mutationem, cum in calidiores regiones deuectæ & feruentioris ingenij redditæ sunt, Hæc ille. Varro Africanas, quas non alias esse constat quàm Hadrianas, uarias & grandes facit, Turnerus. Ego Africanas ab Adrianis multum differre puto, cum Numidicis uerò easdem esse. Hispanus quidam amicus noster gallinã Adrianam, Hispanicè gallina enána nominat. nimirum quod corpore nana & pumila sit, quale genus in Heluetia apud nos audio nominari Schotthennen, alibi Erdhennle, alibi Säsehünle. Sed Gyb. Longolius gallinas plumilas Germanicè uocat Kriel. Vulgares sunt (inquit) & passim extant. per terram reptant claudicando potius quàm incedẽdo. Licebit autem gallinaceos huius generis pumiliones, gallinas pumilas cum Columella nominare. sunt enim in omni animantiũ genere nani, ut dixit Theophrastus. Pumiliones, aliâs pumilas, aues, nisi quẽ humilitas earũ delectat, nec propter fœcunditatem, nec propter alium reditum nimium probo, Columella. Est & pumilionum genus nõ sterile in ijs, quod non in alio genere alitum, sed quibus certa fœcunditas rara & incubatio ouis noxia, Plinius.

¶ Apud TANAGRAEOS duo genera gallorum sunt. hi machimi, (id est pugnaces, uel præliares, ut Hermolaus) uocantur, alij cossyphi. Cossyphi magnitudine LYDAS gallinas æquant, colore similes coruis (coracino. hinc cossyphi nimirum dicti quòd merularum instar atri coloris sint:) barbam & cristam habẽt instar anemones, (calcaria & apex anemonæ floris macula modo rubent, Hermol.) Candida item signa exigua in rostro supremo & caudæ extremitate, Pausanias in Bœoticis interprete Lœschero. Ad pugillatum atque prælia, Græci è Bœotia Tanagricas, item RHODIAS, (ut Athenæus, Columella, Martialis,) nec minus CHALCIDICAS & MEDICAS probauere. quidam ALEXANDRINAS in Aegypto, Hermolaus. Tanagrici, Medici & Chalcidici, sine dubio sunt pulchri, & ad præliãdum inter se maximè idonei, sed ad partus sunt steriliores, Varro. Tanagrici plerunque Rhodijs & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à uer-

baculis distant, sicut & Chalcidici, Columella: cum paulò antè dixisset Rhodij generis aut Medici propter grauitatem neq; gallos nimis salaces, nec fœcundas esse gallinas. Et rursus, Deliaci (scriptores) quoniam procera corpora & animos ad prælia pertinaceis requirebant, præcipuè Tanagricum genus & Rhodium probabãt, nec minus Chalcidicum & Medicum; quod ab imperito uulgo litera mutata Melicum appellatur. Ex gallinaceis quidam ad bella tantum & prelia assidua nascuntur, quibus etiam patrias nobilitarunt Rhodum ac Tanagram. Secundus est honos habitus Melicis ac Chalcidicis, ut planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana purpura, Plinius. Κολοίφρυξ (Varinus habet κολοίβρυξ per β.) gallus Tanagræus, & mons Bœotiæ, Hesych. Κολοκρύων, ἀπὸ τοῦ κολοιοῦ ἀλεκτρυόνος μεγάλου γέγονεν, Iidem. Κολεκρυών, γένος τι Περσικὸν ἀπὸ ἰλέβοις ὅμοιόν ἐστι, Suidas. Sed uidentur in hisce Græcis quædam corrupta. Ταναγραῖοι ἀλεκτορίσκοι, id est Tanagræi gallinacei, pugnaces & animosi (θυμικοί) sunt instar hominum, Suidas: qui & hæc Babrij uerba citat, Ἀλεκτορίδων ἦν μάχη Ταναγραίων, οἷς φασιν εἶν θυμὸν ὥσπερ ἀνθρώποις. & hoc prouerbium, Ἀλεκτρυόνα καὶ ἀθλητὴν Ταναγραῖον. celebrantur autem (inquit) tanquam generosi. Vide infra inter prouerbia. Χαλκιδικὸς, genus gallinacei, Hesychius & Varinus. Rhodiæ aues fœtus suos non commodè nutriunt, Columella. ¶ Antiqui ut Thetin Thelin dicebant, sic Medicam Melicã uocabant. Hæ primò dicebantur, quia ex Media propter magnitudinem erãt allatæ, quæq; ex his generatæ postea propter similitudinem, Varro & Festus. Turnerus Gallum Medicũ interpretatur Anglicè a bauncok, uel a cok of kynde. Medicæ, generi uillatico adscribuntur, propter magnitudinem in Italiam translatæ, cuiusmodi Patauinæ modo sunt, Pulueraríæ cognominatæ à uico, ubi grãdissimæ ac spectabiles maximè nascuntur: quas Turcarum rex, is qui Constantinopolim ætate nostra cœpit ui, muneris magni loco à senatu missas habuit, Hermolaus. Patauinæ saginatę libras sedecim pódere exuperant, Grapaldus. Quidam Germanicè circunscribentes interpretantur, groß Welsch hennen, id est grandes Italicas gallinas. Nos tales habemus gallinaceos, altis cruribus, absq; cauda. Grande genus gallinaceorum, quod pedibus ad pectus usq; sublatis incedit, plumis ex auro fuluis, patrum memoria in Germaniam ex proximis prouincijs aduectum est. Videntur autem Medici, quanquam non Media modò, uerùm Bœotię ciuitas Tanagra & Rhodus Chalcisq; insulæ insignes corpore suffecerunt, unde istos uel Medicos uel Tanagricos uel Rhodios uel Chalcidicos appellare licebit. Vulgus Longobardicos nuncupat, pauci à uillicis educãtur quòd parum fœcundi sint, Gyb. Longolius. Gallinaceos (ἀλεκτρυόνας, pro toto genere) aiunt in Perside primum natos, atq; inde aliò deportatos esse, Menodotus Samius apud Athenæum. Aues Persicas uocabant aues Ecbatanis (aduectas) propter raritatem, Scholiastes Aristophanis in Aues. dubitat autem an auis ulla propriè Μῆδος dicatur. nam poeta illic auem quandam (cristatam) peregrinam Μῆδον nominârat. Et rursus in eadem fabula, sub Epopis persona, ὄρνις ἀφ' ἡμῶν τοῦ γένους τοῦ Περσικοῦ, ὅσπερ λέγεται δεινότατος εἶν πανταχοῦ Ἄρεως νεοττός; de gallinaceo ut pleriq; interpretantur. Varinus etiam auem Persicam gallum exponit: Suidas auem Medicam, pauonem. Quin & gallum aliquando Persis imperasse Comicus fabulatur. Sunt autem Medi Persis finitimi, ut eadem auis ab utrisq; denominata sit.

¶ Circa Tarnasari urbem Indiæ gallos gallinasq; proceriores uidisse memini quàm usquã alibi, Ludouicus Patritius. ¶ In Alexandria quæ ad Aegyptum spectat, gallinæ quædã habentur mostræ, (ex quibus pugnaces oriuntur galli,) bis ac ter anno incubantes, post absolutionem scilicet pullis ipsis subtractis, seorsumq; enutritis, Florentinus. ¶ Arabiæ pars austrum uersus contra Aethiopiam assurgens, auium omnium copia abundat præter anseres ac gallinas, Strabo.

¶ Gallinaceo generi soli fidipedum altiliũ colores diuersi, nam & aliæ huius generis alites alijs coloribus uisuntur, & in singulis uel color unus per omne corpus, uel uarij. A gallo candido abstineas, uide inter prouerbia in h. ¶ Gallinacei habent ossium consistentiam laxam, cauam & leuem, Galenus undecimo de usu partium. ¶ Quæcunq; aues pennas duras habent, fortes sunt, ut coturnices, galli, Aristot. in Physiognom.

¶ In rationis expertibus mari prærogatiuum honorem atq; præstantiam quandam natura largita est, serpens cristatus est: gallus item formæ excellentia illustratur, Aelian. Gallus est auis faucibus & capite cristata, Obscurus de nat. rerum. Solus inter aues peculiarem sibi cristam sortitus est, sic institutam ut nec caro sit, nec à natura carnis omnino aliena, Aristot. Spectatissimum insigne gallinaceis, corporeum, serratum: nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, uerum peculiare, Plinius. Gallinæ plicabilis crista per medium caput, gallinaceo erecta, Perottus. Magi in febrium medicina utũtur gallinaceorum cristis, auribus, unguibus, & radijs (alias rasis) barbis eorũ, ut Plinius prodidit. Gallinaceus cristã habet rubram: carnẽ quæ rostrum cingit undiq;, mentum quidam uocant, Columella etiã genam. Membranosa cutis quę sub mento & collo dependet utrinq; paleæ (tanquam palearia, Beroaldus in Columellam) dicuntur. at plumæ longiores quæ collum & ceruicem undiq; cingunt, quasq; pugnaturi & irati etiam explicant, iubas Columellam nuncupasse uideo. Sub his prominet ceu aqualiculus, omnibus tamen auibus communis: id primum ciborum receptaculum est, quod à Græcis stomachos dicitur, Gybertus Longolius. Pauo Indicus neq; paleis neq; genis præditus est, Idem. Mentum uocant quæ gallinarum rostris adiacet carnem, Cælius. Grammatici quidam paleam exponunt cartilaginẽ defluam à collo galli gallinacei. Paleæ ex rutilo albicantes, quæ uelut incanæ barbæ dependẽt, Columella de gallinaceo.

Galea pro palea apud Columellam in Meleagridis mentione legi conijcio. Similiter & in bobus palearia dicimus, quæ à collo & pectore dependent. Gaza apud Aristotelem κάλλαιον, τό. cristam uertit: melius barbam redditurus uel paleas. Videntur autem callæa dicta ob purpureum colorem & floridum. nam κάλλη Græci appellant floridos colores, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, ut Ammonius de differentijs uocum interpretatur: & ibidem κάλλαια, τοὺς τῶν ἀλεκτρυόνων πώγωνας. Et forsitan Latina uox paleæ à Græcis deducta est, κ. in π. mutato, & lambda uno exempto. Plura de hac uoce leges infra in H. b. item de partibus gallinacei in E. ubi ex rei rusticæ scriptoribus de huius alitis electione agetur. οἱ τὴν ῥῖνα ἔγκοιλον ἔχοντες τὰ περὶ τοῦ μετώπου περιφερῆ, τὴν δὲ περιφέρειαν ἄνω ἀνεστηκυῖαν, λάγνοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας, Aristot. in Physiognom. hoc est, ut innominatus quidam transfert: Quicunq; nasum concauum habent, & frontem rotundam, & sursum eminens rotundum, luxuriosi, refertur ad gallos. Adamantius nihil tale habet. ¶ Qui oculos splendidos habent, libidinosi sunt, gallinaceorum instar, Ibidem. ¶ Gallinaceorum testes tempore coitus, grandiores fiunt quàm aliarum auium, ob salacitatem, Aristot. Coturnix testes sub iecore habet ut gallinacei, Alexander Myndius apud Athenæum. ¶ Gallinaceo ingluuies præposita uentriculo est, Aristot. Aues quædam geminos sinus habent: unum quo merguntur recentia, ut guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, ut gallinæ, columbæ, &c. Plinius. Cato cap. 29. gulam pro ingluuie dixit. πρόλοβος auium est ingluuies, quæ ab aliquibus φῦσα dicitur, & inest omnibus gallinaceis, Suidas. ¶ Iecur gallinæ fissum est ab uno extremo in alterum, Albertus. Ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot. ¶ Aues non uolaces, ut pauones, gallinæ, uropygium (id est caudam pennis conditam) ineptum habent, (non aptum flecti qua parte cum cute coalescit,) Aristot. Gallus pennas in cauda instar semicirculi curuat, & similiter in collo & dorso, Albertus. In sublime caudam falcatam erigit, Plinius. ¶ Calcar cum habeant mares, fœminæ magna ex parte non habent, Aristot. Et rursus, Gallinæ cum mares uicerint, cucuriunt, crista etiam eis caudaq; erigitur, ita, ne facile præterea sit, an fœminæ sint cognoscere. nonnunquam etiam calcaria parua ijs enascuntur. Galli spiculis aduersis in cruribus armantur. habent & quandoq; spicula gallinæ: sed hoc errore potius quàm opere naturæ, Obscurus de nat. rerum. Natura calcar addidit in auium genere ijs, quæ ob corporis molem sint ad uolandum minus idoneæ, cuiusmodi sunt galli, Aristot.

¶ Alectorias uocant gemmas in uentriculis gallinaceorum inuentas crystallina specie, magnitudine fabarum: quibus Milonem Crotoniensem usum in certaminibus inuictum fuisse uideri uolunt, Plinius 37. 10. Ferunt in uentre galli alectorium, id est gallinaceum lapidem. Sed is sarda uel achate fingitur, in quo flammea macula appareat, nam de alectoria uero nihil comperti habeo, Cardanus. Plinius alibi inter remedia calculi, lapillorum meminit qui in gallorum uesica (quasi auis uesicam habeat) reperiantur. Recentiores quidam non ex gallo mare, sed castrato (quem gallinacei nomine imperitè intelligunt) hunc lapidem haberi putant: & quidam lingua uernacula interpretantur **kapunenstein**, id est caponis lapidem. Gallus aliquando trimus castratur: tum quinto uel septimo à castratione anno, in iecore eius lapis inuenitur alectorius nomine, quem ubi conceperit, non amplius bibit. quare homo etiam lapidem hunc gestans non sitire dicitur, Author de nat. r. & Albertus in historia animalium. Radaim lapidem & donatidem eundem aiunt, qui niger sit & luceat. ferunt autem cum capita gallorum formicis permittuntur, aliquando post multa tempora in capite maris galli hunc lapidem inueniri. Conferre pollicentur ad rem quamuis impetrandam, Albertus de metallicis 2. 17. Lapis alectorius Dioscoride teste (nihil huiusmodi in nostris exemplaribus Dioscoridis reperitur) inuenitur in uentribus gallorum gallinaceorum crystallo similis uel aquæ limpidæ. Albertus scribit lapidem esse nitentem, crystallo obscuro similem. extrahitur autem ex uentriculo galli gallinacei, postquam castratur supra quartum annum. quidam post nonum extrahi dicunt. melior est de gallo decrepito. maximus in hoc genere fabam æquat. Ore gestantes reges & gladiatores inuictos reddit, ac sitim tollit. mulieres uiris cōciliat, Syluaticus capite 408. Et rursus capite 470. Alberti hæc uerba recitat: Vidi sapphirum & lapidem galli oculum intrare sine ulla oculi noxa. politus enim lapis ac tenuis non lædit oculum, nisi pupillam attigerit. Hic oratorem uerbis facit esse disertum. Constantem reddens cunctisq; per omnia gratum. Hic circa ueneris facit incentiua uigentes. Commodus uxori quæ uult fore grata marito, Vt bona tot præstet clausus portetur in ore, Author obscurus de lapidibus. Alectoriæ, quanquam rarò, in gallorum gallinaceorum, & caporum etiam, uentriculo & iecore gignuntur. sed in iecore plerunq; maiores. nam nuper in capo inuentus est longus unciam, latus digitum, altus sescunciam: inferior pars, quæ latior, humiles habet cauernas: superior, quæ strictior, ad dextram extuberat: ad læuam humilis est & fusca, cum reliquum eius corpus in fusco candidum sit. At in uentriculo reperti, non rarò ferè figura sunt lupini, magnitudine eiusdem aut fabæ; modo in cinereo candidi: modo fusci coloris, sed diluti: nunc uerò crystallina specie, sed coloris obscuri, quæ fibras interdum habent subrubras. Crystalli similis si politus inter oculum & palpebram inferiorem interponitur, & ex una parte ad alteram transfertur, oculum non lædit. quod idem facit sapphirus, uel onyx, uel alia gemma polita interposita, modo parua sit, Ge. Agricola.

C.

Gallina est tardi uolatus, Albertus. Non uolax est, & uropygiū, quo uolatus dirigitur, ineptum habet,

habet, ut in B. retuli. ¶ Puluere impendio delectatur, in quo ſeſe uolutãdo quodammodo ſcabit, Grapaldus. Gallina pulueratrix eſt, ut reliquæ aues non altiuolæ, Ariſtot. Dixit Epheſius Heraclitus ſues cœno lauari, uelut cortales aues puluere aut cinere, ſiquidem hiſce rebus plumam pinnasq; emundari. ¶ Solum hoc uolucrum genus cœlum crebro aſpicit, Plinius.

¶ Gallinaceis maribus tantum cantus datus eſt, Ariſtot. Sed & gallinæ interdum cum gallos uicêre cucurire ſolent, Idem. Gallos gallinaceos in eo loco ſic aſsiduè canere cœpiſſe, Cicero 1. de diuinat. Canorum animal gallus gallinaceus, Ibid. Cantant ante lucem galli, Ibid. Græci autem ᾄδειν, id eſt canere, de gallinaceis dicunt: & quandoq; κοκκύζειν (cui ſimile eſt apud Latinos uerbum cucurrire) de quo plura ſcripſi in Cuculo a. Vide intra in H. c. Cucurrire ſolet gallus, gallina gracillat, Author Philomelæ. Eliſa uox in illum ſonum erumpit, cui Græci κλωσμὸν nomen ab immaturo gallorum (forte pullorum gallinaceorum) cantu dederunt; Quintilianus. eſt & κλωγμὸς ſonus quidam. Quinetiam gallum nocte explaudentibus alis Auroram clara conſuetum uoce uocare, Lucretius. Gallos uigiles noſtros excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; ſomno natura genuit. Norunt ſydera, & ternas diſtinguũt horas interdiu cantu. cum Sole eunt cubitum, quartaq; caſtrenſi uigilia (id eſt hora tertia poſt mediam noctem, Vegetius lib. 3.) ad curas laboremq; reuocant, nec Solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemq; uenientem nunciant cantu, ipſum uerò cantum plauſu laterum, Plinius. Gallus diei nuncius, horas noctis diſcutit, & demum uocem exhortationis emittit. cumq; cantus edere parat, prius alas excutit, ac ſeipſum feriens uigilantiorem reddit, Gregorius in Moralibus. Ex gallis qui animoſi ſunt, uocem ædunt grauiorem, Ariſtot. in Phyſiogn. Nocte profunda cantat ualidius, & matutino leuius. cantus enim cum uento fertur, & antequam æſtimari poſsit longius auditur, Obſcurus de nat. rerum. Amant & hunc cantorem milites. quia in caſtris illis uice horarij gnomonici eſt. Nam cum ſtatis noctis horis uigilias cõmutare coguntur, hoc indice noctis interualla diſcriminant. Crepuſculo cubitũ eunt, tribus ante noctis ſtatum (id eſt ante mediam noctem) horis cantant. medio eiuſdem ſpatio uocem iterant. tribus itidem ab intempeſta nocte horis, iterum cantillant; quod tempus ob id gallicinium appellatur. Itaq; bellicis curribus aliquando ſingulis ſingulos gallos alligãt, Gyb. Longolius. Sigiſmundus Liber Baro in deſcriptione itineris ſui per Moſcouiam, Gallum (inquit) Moſcouiticum more Germanorum ſuper currum ſedentem, frigoreq; iam iam morientem, famulus criſta, quæ gelu concreta erat, ſubitò abſciſſa, non ſolum hoc modo ſeruauit, uerum etiam ut erecto ſtatim collo cantaret, nobis admirantibus, effecit. Scribit in Diuinationibus M. Cicero, Democritum hiſce fermè cauſam adortum explicare, cur ante lucem concinant galli. Depulſo (inquit) & in omne corpus diuiſo ac modificato cibo, cantus ædunt quiete ſatiati. Qui quidem, ut ait Ennius, ſilentio noctis fauent faucibus, rurſum cantu plauſuq; premunt alas. Sunt uerò qui (huius ſententiæ eſt Ambroſius Leo Nolanus, cuius uerba copioſius recitat Eraſmus in prouerbio, Priuſquam gallus iterum cecinerit) ſalaciſsimæ auitij eius naturæ acceptum referri aſtruant oportere euentum eiuſmodi. Nam cantu ſignificari Veneris appetentiam, inde eſt argumentum euidens, quòd antequam uſui Venereo ſufficiant, conticeſcunt. Eſſe porrò in more auibus nonnullis, ut procliuitatem & lubentiam ad initium quolibet præeant cantu, quum alibi comprobat Plinius, tum ubi ait, Perdices fœminas concipere ſuperuolantium afflatu, ſæpe uoce tantum audita maſculi. Contingere autem gallinaceis, quod ferè cæteris uſu uenire compertum eſt, ut peracto cibo, refecto per quietem corpore, ac inde maximè uegeto, libidinis titillentur pruritu. Interuulſus autem ſomnus, ac identidẽ repetitus, cantus frequentiæ cauſam facile ſuggeſſerit, Cælius. Gallus ſi rarum eſſet animal, non ſolum forma ſed cantu admiratione digniſsimum eſſet. Exultat uoce, proculq; ea exauditur; et nocte etiam ad mille atq; amplius paſſus. Cum expergiſcitur à cibo canit, plerunq; tamen Sole meridiante mediaq; nocte, ac cum radij primum auroram effingere incipiunt. Robur igitur Solis ſequitur, & in octo partes totum diuidit diem naturalẽ, non tamen oriente Sole, ſed cum accedit ad auroræ terminos, ſic & ante meridiem, Cardanus lib. 10. de Subtilitate. Galli antelucano tempore canunt, ſiue ut fertur, naturali quodam ſenſu Solis ad nos ſe conuertentis ceu deum ſalutantes impulſi, ſiue caliditate ſuæ naturæ & motus cibiq; ſumendi deſiderio, Heliodorus lib. 1. Aethiopicorum. Gallum album menſi ſacrum, utpote horarum nunciũ, credidit Pythagoras. In locis ubi cœli ſtatus uuidus eſt, gallos nõ cantare Theophraſtus inquit, Aelianus. Gallinaceis uox eſt cum uicêre, Ariſtot. Alijs in pugna uox, ut coturnicibus: alijs ante pugnam, ut perdicibus; alijs cum uicêre, ut gallinaceis. ijſdem ſua maribus, Plin.

¶ Gallina unguibus ſcalpendo uictum quærit, ad quem inuentum pullos uocat, Albert. Chondros, (id eſt alica uel far) dabatur in cibo gallinaceis, Athenæus circa finem lib. 3. Piſcibus etiam in cibo gaudent. Canes & gallinæ humano ſtercore ueſcuntur, Braſauolus. Plura de cibis quibus ali ac ſaginari genus gallinaceum ſolet, leges in Gallina E. item in Capo. Veterum ſententia frequens fuiſſe uidetur, gallo uim omnia quæ deglutierit conficiendi adeſſe. Propterea in Veſpis Ariſtophanes, Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν. id eſt, Galli me uentrem habere dictitabat. Id uerò enarrantes Grammatici, Galli (inquiunt) calore uentris feruentiſsimo cuncta percoquunt, Cęlius. Gallinæ calida natura præditę ſunt, nam & uenena conficiunt, & aridiſsima quæq; ſemina conſumunt, & nonnunquam arenas lapilloſq; ingluuie ſua deuoratos diſſoluunt, Dioſcor. ¶ Galli quidam pugnaces ſunt nimium & rixoſæ libidinis; qui & cæteros infeſtant, nec patiuntur inire fœminas,

cum ipsi pluribus sufficere non queant, horum procacitas quomodo cohiberi debeat, ex Columella scribemus infra in E. Plura etiam de pugna gallinaceorum qui ad certamina ab hominibus committuntur ibidem leges. In gallorum pugna qui superat, coit cum gallinis, & erigit caput ac caudam, uictus tabescit ob seruitutem, Albertus. Vide plura mox in D. Galli præ omnibus auibus pugnaces & libidinosi sunt, Oppianus in Ixeuticis. Gallinaceorum genus copia libidinis gaudet, Aristot. Clearchus scribit perdices, passeres, coturnices, & gallos gallinaceos non modò cum uident fœminas, semen emittere, sed etiam cum earum uocem audiunt: causam esse in animo impressionem. quod ipsum coitus tempore cognosces, si cõtra eos speculum posueris: Nam ad imaginem suam, quæ inaniter in speculo repræsentatur accurrentes, semẽ emittunt: exceptis gallinaceis, quos imago conspecta ad pugnam tantum prouocat, Athenæus. Gallinaceus alteri mari cum gallina coitum absq; pugna non permittit, Athenæus. Idem ex Theophrasto refert gallos agrestes domesticis libidinosiores esse: & mares statim à cubili uelle coire, fœminas autem magis procedente die: quod & Aelianus repetijt. Gallus auis salax ad unum ouum fœcundandũ multotiens cum eadem coit gallina. quod si multi sint galli, enecant gallinas nimio coitu, Albertus. Vnicus gallus sufficit multis gallinis, Io. Textor. Gallinaceus unus pro sex gallinis destinari solet, Florentinus. Canes Indici ex bellua quadam simili & cane generãtur: nec non in auibus salacioribus idem fieri uisum est, ut perdicibus & gallinis, Aristot. Quæ non unigena coëunt, primos partus similes sibi edunt, communi generis utriusque specie. quales ex uulpe & cane generantur, aut ex perdice & gallinaceo: sed tempore procedente ex diuersis prognata parentibus soboles, forma fœminæ instituta euadit, Alex. Benedictus. Si fœminarum facultas nõ sit, omnes subigunt in cohortem suam recentem uenientem, Aelianus. Perdices maritos suos fallunt, (occultantes se dum incubant.) tunc inter se dimicant mares desiderio fœminarum, uictum aiunt Venerem pati, id quidem & coturnices Trogus & gallinaceos aliquando, Plinius. Gallinacei etiam idem interdum quod perdices faciunt, in templis enim ubi sine fœminis munerarij dicatiq; uersantur, non temere eum qui nuper dicatus accesserit, omnes subigunt, Aristot. Nouissimè sacratum priores accedentes subigunt donec alius quispiam offeratur: quod si nullus oblatus fuerit, pugnant inter se uictumq; semper subigit uictor, Athenæus ex Aristo. In regione quæ uocatur Leylychynie omnes galli iuniores, nec dum prouecti ætate, inter se pugnant: & uictor cum uicto coit, quum gallinæ defuerint, Albertus. ¶ Gallus exertam semper habet cristam atq; rubentem, nisi male ualeat. Gallinacei herba quæ uocatur helxine (alsine potius, de qua dicam in H.a.) annuum fastidium purgant, Plinius. Galli cum sanguinis immoderati copia grauãtur, per cristam sese purgare solent, unguibus scilicet scalpẽtes, ut cruorem proliciant. Carnem quæ rostrum cingit undiq; mentum quidam uocant, Columella etiam genam. hac uulnerata cum pituita laborant, quicquid abscesit, exprimitur, atq; ita animal liberatur, Gyb. Longolius. Gallinacei generis pituitas fumo sabinæ sanari tradunt, Plinius. Ligustri acini gallinaceorum pituitas sanant, Idem. Allia & cæpe gallinaceos pituita tentatos sanant, Galenus 2. Methodi. Allium contra pituitam & gallinis & gallinaceis prodest mixtum farre in cibo, *Plinius*. Plura uide infra in Gallina E. Gallinacei casus ex tumore scirrhoso in tunica cordis describitur à Galeno lib. 5. de Locis affectis. De gallo qui per Moscouiã super curru uectus præ nimio frigore iam morti uicinus erat, crista quæ iam gelu concreta erat subito abscissa restitutus est, superius hoc in capite mentionem fecimus. ¶ Taxi fructus edentes in Italia gallinæ nigrescunt, Dioscorides. Sparti etiam semine depasto moriuntur. Audio & aquam uitæ (ut uocant) eis letalem esse. Stercus hominis qui bibit elleborum album, necat gallinas, Auicẽna. Auro superlato uis uenefica est, gallinarum quoq; & pecorum fœturis. Remedium est abluere illatum, & spargere eos quibus mederi uelis, Plinius. forte & gallinæ uicissim auro uenenum sunt: id enim dum simul coquuntur in se attrahunt, ut alibi docet Plinius nescio quàm uere. Salamandra si in aceruo tritici reperiatur, totum infici audio, adeò ut & gallinæ inde uescentes pereant. Cimicis natura contra serpentiũ morsus & præcipuè aspidum ualere dicitur: item contra uenena omnia. argumentum, quòd dicunt gallinas quo die id ederint, non interfici ab aspide, Plinius.

D.

Gallus gallinis aliquando mortuis tabescit, Albertus. Contra serpentes & miluos pro gallinis dimicat, Textor. Gallinas diligenter custodiunt, & alienos à grege abigunt, pro illis dimicantes, Humelbergius. Mares uisi nonnulli sunt, qui cum fortè fœmina interisset, ipsi officio matris fungerentur, in pullos ducendo, fouendo, educando, ita, ne de cætero uel cucurire, uel coire appeterent, Aristot. Narrantur & mortua gallina mariti earum uisi succedentes in uicem, & reliqua fœtę more facientes, abstinentesq; se à cantu, Plinius. Quin & iam inde à primo ortu naturæ, ita nonnulli mares effœminati proueniunt, ut neq; cucuriãt, neq; per coitum agere uelint, & uenerem eorum qui tentent superuenire patiantur, Aristot. Matrice gallina extincta, is ipse incubat, & pullos ex ouis excludit, ac tum silentio utitur, quòd sanè sibi conscius sit se muliebre munus obire, & parum uiriliter facere, Aelianus. Galli partus gallinarum leuare, & doloris participatione solari uidentur, dum placida & exili uoce eis accinunt, Oppianus in Ixeut. Maritus etiam inter bruta partus dolores intelligit, & plurimi ex eis parientibus fœminis condolent, συνωδίνει, ut gallinacei: quidam etiam excudendo iuuant, ut columbi, Porphyrius 3. de abstin. ab animatis. Recentiores quidam de

dam de gallo castrato scribunt, si pectore & uentre deplumatus urticis perfricetur, pullos fouendos admittere, quòd eo fotu pruritum quem urticæ excitarunt mitigari sentiat. atque ita delectatum, in posterum etiam pullos amare, ducere, pascere: quod se obseruasse & miratum esse Albertus tradit.

¶ E gallinaceis animosi (οἱ εὔψυχοι) uocem ædunt grauiorem, Aristot. in Physiognom. Proximè (post pauones) gloriam sentiunt etiam galli gallinacei, Plin. Imperitant suo generi, & regnum in quacunque sunt domo exercēt. Dimicatione parit hoc quoque inter ipsos, uelut ideo tela agnata cruribus suis intelligentes: nec finis sæpe commorientibus. Quod si palma contingit, statim in uictoria canunt, seque ipsi principes testantur. Victus occultatur silens, ægreque seruitium patitur. Et plebs tamen æque superba graditur ardua ceruice, cristis celsa: cœlumque sola uolucrum aspicit crebro, in sublime caudam quoque falcatam erigens, Plinius. Gallus uictus uictorem sequitur, Aristophanis interpres. Gallinacei uolunt uincere, ut aliæ animantes innumeræ pro sola uictoria contendentes, Galenus 5. de decretis Hippocr. De certamine eorum cum ab hominibus committuntur, scribemus sequenti capite. Sunt sanè natura pugnaces cum aliâs, tum propter fœminas coitus gratia, ut in C. dictum est. Illud item in eo mirificum, cum limen intrat, tametsi superum altissimum existit, is tamen sese inclinat, (ὑποκλίνει τὸν λόφον, id est cristam inclinat, Athenæus & Eustathius:) quod quidem ipsum superbia inductus facere uidetur, ne uidelicet crista uspiam offendatur, Aelianus.

¶ Gallinaceum exoriente luna quasi diuino quodam spiritu afflatum bacchari atque exultare ferunt. Oriens quidem Sol ipsum nunquam fallit, tum uehementissime uocem contendens, semet magis magisque cantando uincere conatur, Aelianus. ¶ Philon dicit eum qui Nicomedi Bithyniæ regi pocula administraret, à gallinaceo adamatum fuisse, Aelianus & Eustathius. Auctor Nicander est, Secundum, qui pincerna regius fuit in Bithynia, à gallo amatum eximiè cui nomen foret Centaurus, Cælius. ¶ Porphyrionem auem & gallum in eodem uersantes domicilio mirificè inter se coniunctos & inuicem amantes animaduerti. tandem gallo propter epulas occiso, porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris accepit, sibi ut inedia mortē consciceret, Aelian. ¶ Galli gallinacei terrori sunt etiam leonibus generosissimis ferarum, Plin. Vide plura in Leone D. Stat ceruix ardua, qualem Præfert Marmaricis metuenda leonibus ales, Ales quæ uigili lucem uocat ore morantem, Politianus in Rustico. Leo & basiliscus gallinacei tum aspectum tum uocē extimescunt, Aelianus. Iure gallinacei peruinctos pantheræ leonesque non attingunt, præcipuè si & allium fuerit incoctum, Plinius. Gallinaceorum cantus leones timent, Solinus. Leonem dicunt gallum album fugere, Rasis 8.8. Sed hæc ipsa ales quæ leones exterret, metu basiliscos exanimat, miluos extimescit, Aelianus. Basiliscus & ad uisum galli contremiscit, & ad uocem conuulsus moritur. quare qui per Libyam iter faciunt, aduersus hoc malum comitem itineris gallum sibi assumunt, Idem. Aues cicures & domesticæ audacter cōtemnunt equos, asinos, boues: ac si cum mansuefactis elephantis aluntur, non modo eos non timent, uerum per eos etiam ipsos gradiuntur. Et gallinacei ut in eorundem dorsis consīdere audent: sic magnum eis metum mustela uel præteriens inijcit. & qui uocem uel mugientium uel rudentium præclare contemnunt, illius clamorem uehementer horrent, Idem. Gallus & attageni inimici sunt, Aelianus. Columbas etiam gallinaceo generi inuisas esse aiunt. Vesparum examen metuit Phrynichus uelut gallinaceus: Vide in Prouerbijs infra. De animalibus quæ gallinaceum genus infestant, leges plura in Gallina E.

¶ Gallinaceis circulo è sarmento addito collo non canunt, Plinius.

E.

Gallus facile sentit auræ mutationes ex montibus Solis contingentes. & ideo cantu horas distinguit: & nocte canens se erigit, & alis percutit, excutitque ut uigilantius cantet, Albertus. Hic præter familiarem usum, quem in uillam fert, dum gallinas plenas facit, & culinam dapibus opulentat; magno adiumento patrifamiliās esse consueuit cantu suo, quo ad opera familiam reuocat monetque, ut absterso ab oculis somno, expergiscātur, & uiuere discant. ob id à Græcis ἀλέκτωρ, ueluti ἐκλέκτωρ, hoc est, à lectis mortales reuocans, Gyb. Longolius. Lege etiam supra in C. quomodo cantu suo ad opera mortales excitet, & diei noctisque tempora distinguat. ¶ Si galli noctu canant citius quàm solent, mutatio aëris aut uentus ostenditur, Gratarolus. Gallinacei, cæteræque domesticæ aues, alarum percussione concrepantes, gestientes, exultantes, strepentes, tempestatem nunciāt, Aelianus. Nostri gallum tempestatis (ein Wetterhan) appellant, qui peculiari quadam facultate ad indicandum aëris suo cantu mutationes præditus uideatur. Gallum tempore pluuio canentem, serenitatem instantem polliceri plerique credunt. Gallinæ domesticæ pediculos inquirētes, & maiori uoce crocitantes, eo sono qui guttas aquarum crebras imitetur, pluuiæ signum faciunt, Aratus. Græca eius uerba sunt, καὶ πτελαὶ (αἱ ἥμεροι καὶ πρᾳεῖαι) ὄρνιθες, ταὶ ἀλέκτορος ἐξεγένοντο, εὖ ἐφθειρίσαντο, καὶ ἔκρωξαν μάλα φωνῇ, οἷόν τε σταλάον ψοφέει ἐπὶ ὕδατι ὕδωρ. ¶ De saginando gallinaceo genere dicetur in Capo & in Gallina E. Cum gallina altilis antiquis cœnarum interdictis excepta esset, inuentum diuerticulum est gallinaceos pascendi lacte madidis cibis. multò ita gratiores approbantur, Plinius. ¶ Gallinaceos non attingi à uulpibus, qui iecur animalis eius aridum ederint: uel si pellicula ex collo inducta, galli inierint. similia in felle mustelæ legimus, Plinius.

¶ Electio. Ex gallis eligendi sunt pugnacissimi. tales autem discernes quùm usu atque experimento, tum signis etiam quibusdā, Florentinus. Gallinaceos mares nisi salacissimos habere non

K

expedit. atq; in his quoq; sicut in fœminis, idẽ color, idemq; numerus unguiũ: status altior quęritur, Columel. Galli probantur lacertosi, Varro. συνεστραμμένοι τὸν ὄγκον, id est mole corporis cõtorta, Florentinus. Cristæ sunto sublimes, sanguineæ (rubentes, Varro. φοινικόλοφοι, Florent.) nec obliquæ. Oculi rauidi uel nigrantes, Columella. raui uel nigri, Varro. Galli sint εὐχάροποι τὰς ὄψεις καὶ [malim ἢ] μελανόφθαλμοι, Florent. Cornarius uertit, aspectum pulchrum habeant, pro εὐχάρ. τὰς ὄψ. Andreas à Lacuna, aspectu uenusto splendicent. Ego uocem εὐχάροπον Græcam esse non puto, sed χαροπὸν tantum quæ rauum significat: de qua multis egimus in leone. Rostrum breue, acutum, Varro. breue & aduncum, Columella. Palea rubra subalbicans, Varro. paleæ ex rutilo albicantes, quæ uelut incanæ barbæ dependent, Columel. barba rosea, γένειον ῥοδίζον, Florentinus. Aures maximæ candidissimæq;, Columella. Collum uarium aut aureolum, Varro. bene compactum & coloribus uarium, (Τραχήλους ἔχοντες εὐπαγεῖς, καὶ ποικίλοι [lego ποικίλους] τοῖς χρώμασι,) Florent. Iubæ uariæ uel ex auro flauæ, per colla ceruicesq; in humeros diffusæ. tum lata & musculosa pectora, lacertos æque (forte lacertosaq;) similes brachij, (locus uidetur corruptus. Suspicor post lacertosaq; comma aut punctum notandum, tum hæc uerba, Similes brachij alæ, iungenda.) Alæ tum procerissimæ. Caudæ duplici ordine, singulis utrinq; prominentibus pinnis inflexæ, Columella. caudæ magnæ, frequentibus pinnis, Varro. magnæ & densæ, Florent. Femina uasta, & frequenter horrentibus plumis hirta, (pilosa, Var.) Crura robusta, nec longa, (breuia, Var.) sed infestis uelut sudibus (spiculis solidis & bene mucronatis, Florent.) nocenter armata, Columella. crura squamosa, crassa magis quàm longa, Florent. Vngues longi, Varro. Præterea laudantur qui elati sunt, ac uociferantur sæpe, in certamine pertinaces, Varro. qui pugnam ipsi non auspicentur, sed aggredientibus alijs fortiter repugnent, & acriter de illis se ulciscantur, Florent. & qui animalia quæ nocent gallinis non modo non pertimescant, sed etiam pro gallinis propugnent, Varro. Mores autem quamuis non ad pugnam, neq; ad uictoriæ laudem præparentur, maxime tamen generosi probantur, ut sint elati, alacres, uigilaces, & ad sæpius canendum prompti, nec qui facile terreantur. Nam interdum resistere debent, & protegere coniugalem gregem: quin attollentem minas serpentem uel aliud noxium animal interficere, Columella. Et rursus, Nõ probo pugnacem, nec rixosæ libidinis marem. Nam plerunq; cæteros infestat, & non patitur inire fœminas, cum ipse pluribus sufficere non queat. impedienda est itaq; procacitas eius ampullaceo corio, quod cum in orbiculum formatum est, media pars eius rescinditur, & per excisam partem galli pes inseritur: eaq; quasi compede cohibentur feri mores. Talibus autem maribus (gallinaceis uulgaribus) quinæ singulis fœminæ comparantur. Nam Rhodij generis, aut Medici propter grauitatem, neq; patres nimis salaces, nec fœcundæ matres, quæ tamen ternæ singulis maritantur: & cum pauca oua posuerunt, inertes ad incubandum, multoq; magis ad excudendum raro fœtus suos educant. Itaq; quibus cordi est ea genera propter corporũ speciem possidere, cum exceperunt oua generosarum, uulgaribus gallinis subijciunt, & ab his exclusi pulli nutriuntur. Tanagrici plerunq; Rhodijs, & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à uernaculis distant, sicut & Chalcidici. Omnium tamen horum generum nothi sunt optimi pulli, quos conceptos ex peregrinis maribus, nostrates ediderunt. Nam & paternam speciem gerunt, & salacitatem fœcunditatemq; uernaculã retinent, Idem Columella. Huius igitur uillatici generis non spernendus est reditus, si adhibeatur educandi scientia, quam pleriq; Græcorum, & præcipue celebrauere Deliaci. sed & ij, quoniam procera corpora, & animos ad prælia pertinaceis requirebant, pręcipuè Tanagricum genus, & Rhodium probabãt, nec minus Chalcidicum, & Medicum, quod ab imperito uulgo litera mutata Melicum appellatur. nobis nostrũ uernaculum maxime placet, omisso tamen illo studio Græcorum, qui ferocissimum quenq; alitem certaminibus & pugnæ præparabant. nos enim censemus instituere uectigal industrij patrisfamiliâs, non rixosarum auium lanistæ, cuius plerunq; totum patrimonium pignus aleæ uictor gallinaceus pyctes abstulit, Idem. Nec tamen sequendum in seminio legendo Tanagricos ac Medicos & Chalcidicos: qui sine dubio sunt pulchri, & ad præliandum inter se maximè idonei, sed ad partus sunt steriliores, Varro.

¶ De certaminibus gallorum. Galli alij, nempe ferociores, quorum usus ad certamina futurus sit eliguntur: alij, nempe salaciores, ad implendas gallinas, ut paulò superius dictum est ex Columella, qui auium lanistas aliquando totum patrimonium hoc certamine perdere ait. Maximè pugnaces esse Tanagricos, Rhodios, Chalcidicos & Medicos, dictum est & paulò ante, & supra in B. Victi galli silere solent, canere uictores, Cicero. Si gallus cum altero pugnans uincatur, idcirco non canit, quòd ex illa mala pugna spiritus fracti illi uocem supprimant. Cuius offensionis uerecundia cõfusus, in primam quanq; latebram sese occultat. Is autem qui ex certamine uictoriam reportârit, tum oculorum eminentia, tũ ceruice erecta simul & cantus contentione insolẽter effertur, & triumphanti similis est, Aelianus. Lego apud Alexãdriam aues haberi monosiros, unde pugnaces subnascantur gallinacei, si bis aut ter ouis incubârint, Cælius. Perdices & gallinaceos (Gallos & coturnices, Diosco.) pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis adianti ramulis, Plinius. Gallinaceis mox compugnaturis allium in cibis obijcere solebant, quo acrius decertarent. Ex quo facetissimè in ueteri comœdia, ἐσκοροδισμένος, id est allio pastus, pro uehemẽti ac nimis in pugnam procliui dicitur quandoq;, Cælius. Pergami omnibus annis spectaculum gallorũ publicè æditur ceu gladiatorum, Plinius. De hoc & coturnicum certamine Pergami Athenisq; celebrari solitis, plura

retuli

retuli supra in Coturnice E. Athenienses post uictoriam eius belli, quod cum Persis gesserunt, legem constituerunt, quotannis ut certo die galli in theatro publice certarent: unde uero initium lex duxerit, dicam. Contra Barbaros cum Themistocles exercitum duceret, & gallos non ignauiter pugnantes animaduertisset, exercitum cōfirmauit, his uerbis ad milites usus: At hi neq; pro patria, neq; pro penatibus, neq; pro sepulchris maiorum, atq; libertate, neq; pro pueris mala sustinent: sed ut ne uincantur, neuter cedit alteri. Quę cum dixisset, Atheniēsibus animum auxit. Itaq; id factum, quod eis fuisset significatio (incitamentum) ad uirtutem; ad similium factorum monumentum seruari uoluerunt, Gillius ex Aeliani lib. 2. Variorum. Gallinacei uolunt uincere, ut aliæ animantes innumeræ pro sola uictoria cōtendentes, Galenus lib. 5. de decretis Hippocratis. Vide etiam supra in D. Auium lanistæ à Columella dicuntur, qui gallinas (gallos) parant; instruuntq; ad certamen. qui mos hodieq; durat apud Boëmos: ubi primores præparant gallos gallinaceos pugnæ quasi gladiatoriæ, fiuntq; sponsiones pretij non parui; dum unusquisq; pecuniam largam deponit, quam aufert dominus uictoris gallinacei, Beroaldus. Circa Tarnasari urbem Indiæ gallinaceos procerissimos uidere memini: ex quorum sanè acerrimis conflictibus summam uoluptatem cepi. nam quotidie huic ludo per medios uicos Mahumetanorum animi causa opera dabatur, mirumq; est Mahumetanorum pro hac re certamen. habent priui priuos gallos gallinaceos; eosq; committunt alijs, expositis quandoq; pro alitum futura uictoria utrinque aureis centenis singulo congressu. Conspicati sumus senis horis concertantes alites, nec prius illæ modum prælio faciebant; quàm occubuissent, Ludouicus Romanus.

¶ M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum fimo ex auiarijs. proximum Columella columbarijs, mox gallinarijs facit, Plinius. Gallinaceum fimum mulieres nostræ laudant pro betonica altili, quæ in uasis colitur: non item ad alia, quod multæ inutiles herbæ ex eo nascantur. ¶ Qui piscandi scientiam in Macedonia tenent, ut pisces quosdam fluuiatiles uarijs distinctos coloribus, (pœcilias puto Græcè legi, sic dictos pisces) qui muscis in fluuio uolitatibus uescuntur, capiant: purpurascēnte lanā hamum circumuestiunt, & ad eandem lanā gallinacei pennas duas cerei coloris speciem gerētes accommodant & cōglutinant, &c. Aelianus. Lac coagulatur etiam à domesticæ gallinæ pellicula, quæ intra uentriculum stercori destinata est, echinus ab aspritudine Græcis appellata, ceu cortex quidam, Berytius apud Constantinum. ¶ Esca ad capiendos pisces magnos, omniaq; marina, uelut glaucos, orphos, & quæcunq; sunt huiusmodi: Galli testiculi cum nucibus pineis torrefactis ac tritis committuntur, ita ut sint testiculorum drachmæ octo, nucum pinearum drachmæ sedecim, teruntur autem in farinæ speciem; fiuntq; collyria, quorum esca pisces illectantur, Tarentinus in Geoponicis Græcis. ¶ Cur gallus, simia, serpens, canis, culeo parricidæ inserantur, ex Hier. Cardano scriptum est in Simia E. ad finem. ¶ Seminarium munitum sit ad incursum gallinacei generis, Plin. ¶ Vuæ florem in cibis si edere gallinacei; uuas non attingunt, Plin. Vide in Gallina E.

F.

DE GALLINACEI GENERIS TOTIVS IN CIBIS VSV, APPARATV, ET salubritate, gallorum, gallinarum, & pullorum. De ouis tantum separatim dicetur in Gallina F. item de Capo priuatim quædam.

In Alexandri Seueri conuiuijs esse solebant gallinę, oua, &c. adhibebatur & anser diebus festis. maioribus autem festis diebus fasianus: ita ut aliquando & duo ponerentur, additis gallinaceis duobus, Lampridius. Pertinax imperator nimium illiberalis, amicis si quādo de prandio suo mittere uoluit, misit offulas binas, aut omasi partē, aliquando lumbos gallinaceos, Iulius Capitolinus. Hoc primum antiquis cœnarum interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij consulis undecim annis ante tertium Punicum bellum, ne quid uolucrum poneretur præter unam gallinam, quæ non esset altilis: Quod deinde caput translatum, per omnes leges ambulauit. Inuentumq; diuerticulum est in fraude earum, gallinaceos quoq; pascendi lacte madidis cibis. multò ita gratiores approbantur, Plin. Et mox cum de saginatione gallinarū dixisset, Nec tamen (inquit) in hoc mangonio quicquam totum placet, hic clune, alibi pectore tantum laudatis. Constat Messalinum Cottam Messalę oratoris filium palmas pedum ex anseribus torrere, atq; patinis cum gallinaceorum cristis condire reperisse, Plinius. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij calcanea camelorum, & cristas uiuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & lusciniarum, quòd qui ederet ab epilepsia tutus diceretur, Lampridius.

¶ Apparatus uarij. Apicius lib. 5. Artis coquinariæ, cum Conchiclas quasdam (sic dicta edulia à faba conchide, ut puto) cum faba & cum pisa descripsisset: Aliter (inquit) conchiclam sic facies: Pullum lauas, exossas, concidis minutatim cepam, coriādrum, cerebella eneruata: mittis in eundem pullum; liquamine, oleo & uino ferueat. cum coctus fuerit, concidis minutatim cepam & coriandrum, colas ibi pisam coctam non cōditam, accipies conchiclam pro modo, componis uariè: deinde teres piper, cuminum: suffundis ius de suo sibi. item in mortario oua duo dissolues, temperas, ius de suo sibi suffundis pisæ integræ elixæ, uel nucleis adornabis, & lento igni feruere facies, & inferes. Aliter conchicla farsilis, siue conchiclatus pullus uel porcellus: Exossas pullum à pectore, femora eius iungis in porrectum; surculo alligas, & impensam paras, & facies alternis pisam lotam;

cerebella, lucanicas, & cætera. teres piper, liguſticum, origanum & zingiber. liquamen ſuffundis; paſſo & uino temperabis. facies ut ferueat. & cum ferbuerit, mittis modicè & piſam cum condieris, alternis in pullo componis, omento tegis, & in operculo deponis, & in furnũ mittis ut coquantur paulatim, & inferes.

EX EIVSDEM AVTHORIS LIBRO VI. CAP. IX.

In pullo elixo ius crudum. Adijcies in mortarium anethi ſemen, mentham ſiccam, laſeris radicem; ſuffundis acetum; adijcies caryotam; refundis liquamen, ſinapis modicum & oleum; defruto temperas, & ſic mittis in pullum, anethatum. Aliter pullus. Mellis modice, liquamine temperabis. Lauas pullum coctum, & ſabano mundo ſiccas, charaxas, & ius ſciſſuris infundis, ut combibat: & cum cõbiberit, aſſabis, & ſuo ſibi iure pertangis, piper aſperges, & inferes. Pullus Parthicus. Pullum aperies à naui (pectore forte. nam infra pullum farſilem à pectore aperiri iubet. Sed Humelbergius partem poſteriorem uentris accipit) & in quadrato ornas; teres piper, liguſticum, carei modicum; ſuffundes liquamen; uino temperas; componis in cumana pullum, & condituram ſuper pullum facies, laſer & uinum inter illas diſſoluis, & in pullum mittis ſimul & coques, piper aſperges & inferes. Pullus oxyzomus. Olei acetabulum maiorem ſatis modicè, liquaminis acetabulum minorem, aceti acetabulum perquam minorem, piperis ſcrupulos ſex, petroſelinũ, porri faſciculum. Pullus Numidicus, (qualis apud Numidas cõdiri ſolebat, aut potius ex pullis gallinæ Numidicæ.) Pullum curas, elixas, lauas, laſere & pipere aſperſum aſſas; teres piper, cuminum, coriandri ſemen, laſeris radicem, rutam, caryotam, nucleos; ſuffundis acetũ, mel, liquamen; & oleo temperabis. Cum ferbuerit, amylo obligas; pullum perfundis; piper aſperges & inferes. Pullus laſeratus. Aperies à naui; lauabis, ornabis & in cumana ponis; teres piper, liguſticum, laſer, uinum; ſuffundis liquamen; uino & liquamine temperabis, & mittis pullum: coctus ſi fuerit, pipere aſperſum inferes. Pullus paroptus. Laſeris modicum, piperis ſcrupulos ſex, olei acetabulum, liquaminis acetabulum, petroſelini modicum. Pullus elixus ex iure ſuo. Teres piper, cuminum, thymi modicum, fœniculi ſemen, mentham, rutam, laſeris radicem; ſuffundis acetum; adijcies caryotam & teres; melle, aceto, liquamine & oleo temperabis; pullum refrigeratum & ſiccatum mittis, quem perfuſum inferes. Pullus elixus cum cucurbitis elixis. Iure ſupraſcripto addito ſinape perfundis & inferes. Pullus elixus cum colocaſijs elixis. Supraſcripto iure perfundis & inferes. Facit & in elixum cum oliuis colymbadibus non ualde (impletum,) ita ut laxamentum habeat, ne diſsiliat dum coquitur in olla; ſubmiſſum in ſportellam cum bullierit, frequẽter lauas & ponis ne diſsiliat. Pullus Varianus, (à Vario Heliogabalo fortaſsis. aliâs Vardanus.) Pullum coques iure hoc; liquamine, oleo, uino: faſciculum porri, coriãdri, ſatureiæ; cum coctus fuerit, teres piper, nucleos cyathos duos, & ius de ſuo ſibi ſuffundis, & faſciculos proijcies, lacte temperas, & reexinanies in mortarium ſupra pullum ut ferueat; obligas cum albamentis ouorum tritis; ponis in lance, & iure ſupraſcripto perfundis. Hoc ius candidum appellatur. Pullus Frontonianus. Pullum prædura, condies liquamine, oleo mixto, cui mittis faſciculũ anethi, porri, ſatureiæ, & coriandri uiridis & coques; ubi coctus fuerit, leuabis eum, in lance defruto perfundes, piper aſperges & inferes. Pullus tractogalatus, (à tracta & lacte quibus condiebatur, Humelbergius.) Pullum coques liquamine, oleo, uino: cui mittis faſciculum coriandri, cepam; deinde cum coctus fuerit, leuabis eum de iure ſuo, & mittis in cacabum nouum lac & ſalem modicum; mel & aquæ minimum, id eſt tertiam partem, ponis ad ignẽ lentum ut tepeſcat; tractum confringis & mittis paulatim, aſsiduè agitas ne uratur, pullum illic mittis integrum uel carptum, uerſabis in lance, quem perfundes iure tali. Piper, liguſticum, origanum: ſuffundis mel, & defrutum modicum; & ius de ſuo ſibi temperas in cacabulo: facies ut bulliat: cum bullierit, amylo obligas & inferes. Pullus farſilis. Pullũ ſic ne aliquid in eo remaneat, à ceruice expedies: teres piper, liguſticum, zingiber, pulpam cæſam, alicam elixam, teres cerebellum ex iure coctum; oua confringis & commiſces ut unum corpus efficias; liquamine temperas, & oleum modicè mittis, piper integrum, nucleos abundantes, fac impenſam, & imples pullum, uel porcellum ita ut laxamentum habeat. Similiter & in capo facies. Accipies pullum & ornas ut ſupra; aperies illũ à pectore, & omnibus eiectis, coques. Pullus leucozomus. Accipias aquam & oleum Hiſpanum abundans, agitatur ut ex ſe ambulet & humorem cõſumat; poſtea cum coctus fuerit, quodcunq; olei remanſerit, inde leuas; piper aſperges, & inferes.

¶ In iſicia de pullo. Olei floris lib. I. liquaminis quartarium, piperis ſemuncia. Aliter de pullo. Piperis grana XXXI. conteres, mittis liquaminis optimi calicem, caræni tantundem, aquæ XI. mittes; & ad uaporem ignis pones. Iſicia de pauo primum locum habent, ita ſi fricta fuerint ut callum uincant. ſecũdum iſicia de phaſianis, tertium de cuniculis, quartum de pullis. Aliter, (Iſicium amylatum.) Oſsicula de pullis expromas, deinde mittis in cacabum porros, anethum, ſalem: cum cocta fuerint, addes piper, apij ſemen; deinde orindam (forte oryzam, cuius & paulò ante meminerat in ſimili iſicio amylato. ſed Humelbergius ex Heſychio orindam interpretatur ſemen ſimile ſeſamæ, &c.) infuſam teres; addes liquamen & paſſum uel defrutum, omnia miſces & cum iſicijs inferes, Apicius 2.2.

¶ Gallus cum oxyliparo apponitur Dipnoſophiſtis apud Athenæum lib. 8. γαλεὸς καὶ βατίδας ὅσα τε τῶν γλυκῶν ἐν ὀξυλιπαρῷ τρίμματι σκευάζεται, Timocles Comicus. Eſt aũt forte oxyliparum trimma

ſeu con-

seu condimētum, idem aut simile quale supra in pullo oxyzomo Apicius descripsit, quod conficitur aceto, liquamine & oleo quæ lipará, id est pinguia sunt, &c. Inuenio oxyliparon genus esse iuris in quo raiæ ac cæteri eius naturæ pisces mandi soleant, Hermolaus. ¶ Qui morbo regio æstiuo laborat, obsonium edat pullum gallinaceum percoctum, probè conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, & uua passa alba, Hippocrates in libro de internis affectionibus. Egregia quædam cōdimenta pro pullis coctis describit Ant. Gainerius in capite de restaurādo appetitu. ¶ Pullus in agresta. Pullum cum salita carne decoquito: ubi semicoctus fuerit, grana uuæ sublatis è medio uinaceis, in cacabum feruentem indito: petroselinum & mentham minutatim concidito, piper & crocum in puluerem conterito. Hæc omnia in cacabum, ubi pullastra cocta fuerit, conijcito, ac patinam statim facito. Hoc obsonio nil salubrius. admodum enim alit, facile concoquitur, stomacho, cordi, hepati, renibus conuenit, ac bilem reprimit, Platina lib. 6. cap. 16. Et mox cap. 17. Pullus assus. Pullum bene depilatum, exinanitum & lotum assabis. asso, atq; in patinā imposito, antequam refrigeat, aut succum mali medici, aut agrestā cum aqua rosacea, saccaro ac cinnamo bene trito infundes, conuiuisq; appones. Hoc Bucino non displicet, qui acria (acida) simul ac dulcia appetit, ut bilem reprimat & corpus obeset. Idem 6.9. præscribit quomodo paretur pastillus ex quauis carne animantis cicuris, ut lituli, capi, gallinæ & similium. Eiusdem è lib. 6. cap. 15. de porcello lactente condimentis quibusdam farciendo assandoq;, uerba recitaui in Sue G. Idem autem (inquit) fieri potest ex anate, capo, pullastra. ¶ Qui icteri prima specie laborat, obsonium edat pullum gallinaceum percoctum probè conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo & uua passa alba, Hippocrates in libro de internis affectionibus. ¶ Ex capis aut pullastris Mirause Catellonicū, Platinæ uerbis describemus in Capo F. ¶ E pullastris pastilli, ex libro Germanico Baltasaris Stendelij. Pastillo confecto pullastras ritè paratas membris confractis impone: & pro magnitudine pastilli tria aut quatuor oua addito, salem, & zinziber satis abunde. per æstatem cōuenit etiam uuas passas Corinthiacas addi, ut caponibus quoq;, & aliquid butyri recētis. operculum etiam facies quale pro pastillo è capone præscribitur, & ouis illines. horis duabus coques. Quòd si frigidum habere malis, ius per foramen superius effundito, & pingui separato flatu, idem rursus affundito. Cum pulli in olla operta coquuntur, uel assantur potius in butyro, affuso etiam uino modico cum semiassi sunt, nostri hoc genus cocturæ uocant **verdempffen**. Latinè forsan suffocare dixeris, quemadmodum oua pnictá, id est suffocata Græci efferunt. Sunt qui uuarum acinos cum pullo in olla operta coquant, deinde conterunt, exprimunt, & rursus ad pullum affundunt cum butyro, Baltasar Stendelius. Et rursus ad idem, Pullos ritè paratos in ollam inde, uinum & ius carnium affunde, cum modico salis & aromatici pollinis crocei. quod si iusculum crasius desideras, segmenta duo panis albi tosta bullienti iuri inijcito, cum ferbuerint, extractis unà cum iecore tritis exprimito succum colando per aromaticum pollinem, & rursus affundito, & perfectè coqui finito. Sunt qui limonum (quæ poma sunt de genere citreorum) segmenta cum pullis elixant, quæ deinde ijs cum inferuntur imponunt, &c. ¶ Pullos elixos uel suffocatos, ut diximus, nostri aliquando cum pisis recentibus seorsim coctis inferre solent. ¶ Gelu cum expresso succo carnis gallinacei pulli, in Gallia usitatum pro febrientibus & alijs ad uires restaurandas. Carnem pulli & pedes uituli aut ueruecis discoques donec caro incipiat dissolui, tum percolabis & exprimes succum, cui adijcies bonam partem sacchari ac pollinis cinnamomi; purificabis cum albuminibus & testis ouorū, colabis denuò, addesq; crocum, aut aliud quippiam pro colore quem desyderas, uiride, rubrum, &c. si acidum placuerit, aceti aliquid, uel rob, id est defrutū aliquod eius saporis, ut de ribes aut berberis addi potest. ¶ Cibarium contusum: Gallinam uel caponem percoquito donec carnes bene mollescant, & in pila pulpam unà cum ossibus contunde. quòd si parum carnis fuerit, licebit etiam segmenta albissimi panis simul cōterere. tum unà cum iure omnia per æneum uas colatorium exprimes, modicum generosi uini, & croci aromatumq; quantum satis uidebitur adijcies, & coques aliquandiu, cum inferre uolueris, panem tostum subijcies, interdum oua extra testam in aqua cocta impones. Reliquias etiam gallinarum & caponum à mensa, carnes scilicet cum ossibus aliqui tundunt, & ferculum parant: cui nonnulli elixum hepar agninum contusum adijciunt. Hic cibus puerperis, & ijs qui uenam secuerint conuenit, Baltasar Stendelius.

¶ Si uespertinus subito te oppresserit hospes, Ne gallina malum responset dura palato, Doctus eris uiuam misto mersare falerno: Hoc teneram faciet, Horatius 2. Serm. Nux pullo inclusa illum longè celerius coqui facit, Cor. Agrippa. ¶ In pastillum gallinaceum. Cristas pullorum trifariam, iecuscula quadrifariā diuidito: testiculos integros relinquito, laridum tessellatim concidito, nec tundito, duas aut tres uncias uitulinæ adipis minutatim concidito, aut loco adipis medullam bubulam aut uitulinam addito. Gingiberis, cinnami, saccari, quantum satis erit sumito. Hæcq; omnia cum cerasis acribus (acidis) ac siccis ad quadraginta misceto, inditoq; in pastillum ad id aptè ex farina subacta factum. In furno aut sub testu in foco decoqui potest. Semicoctum ubi fuerit, duo uitella ouorum disfracta, modicum croci & agrestæ superinfundes, Platina 6. 38. ¶ Edulium in asthmate & alijs affectionibus pectoris, cum ægri infirmi sunt admodū. Pullum uel gallinam iuuenem pinguem cum ordeo puro discoquito donec liquefiat. tum tere pullum cum pulpa & ossibus, & parum ptisanæ infunde, exprime, cola. præstabit quidem pullo dum teritur aquā rosaceam affun-

dere, & diligenter miſcere, Arnoldus in libro de aquis. Idem in libro de conſeruanda ſanitate: Album ferculum (inquit) de pullis gallinarum frequenter ſumi poterit, modo ne fiat de pulpis effilatis, (ſic loquitur,) ſed ex tráuerſo ſubtiliter incíſis: & poſtea cõtritis ac ligatis cum lacte amygdalarum, paucóue amylo aut polline oryzæ. ¶ Ius gallinaceum cum amygdalis: Cape tibi ſelibram amygdalarum, tres ouorum uitellos exiguos, iecuſcula gallinarum, panis é ſimila modum duorum ouorum, cremæ lactis quantum ſemiobolo emitur, ius gallinæ ueteris perfecte coctum. Tum amygdalas contuſas cũ iure percolando exprime, & da. Vel pone prius in hoc iure ſic parato pullum prius coctum, & modicè ſimul efferuere ſinito, ut denſiuſculum fiat: & modicum cinnamomi, caryophyllorum ſalísq; addito, Baltaſar Stendelius. Ex eodem ius uiride pro gallina (aut pullo:) Pyretro, ſambucho, petroſelino minutatim diſſectis uinum affunde, ſimul agita, ſaccharum & aromatis aliquid adde, & affunde iuri in quo gallina cocta eſt: nec amplius coquito ne color uiridis euaneſcat. Conditura pro gallinis elixis: Gallinam elixam integram, uel in partes diuiſam, bene purgatam in ollam inde, permodicum aquæ affunde cum pauco uino dulci, & butyri modicum adde, & pollinis aromatici nonnihil de macere, cinnamomo, caryophyllis. Cura diligenter ne diutius ad ignem maneat hoc ferculum. fit enim prorſus inutile. Toties cum ad ruffum colorem gallina uergit, & ius mediocre habet. Si dulce placuerit, ſaccarum per ſe uel cum aromatibus adijcies. Aliud edulium de pullis uel capis cum pane toſto, &c. ex eodem. ipſe Germanicè uocat plutzte hůner. Pullos aut capos aſſos fruſtatim diſſectos ſaccharo cum aromatibus condies, ac uino dulci perfundes, impoſitisq; ſegmentis é pane albo toſtis eodem uino dulci madentibus. frigidum pones. Condimentum quo gallina uel pullus farcitur. iecur & uentriculum é gallina manu diligenter exímes, ita ne quid frangas. hæc minutatim conciſa cum ouo permiſce, & croceum colorem adde ſi placet. addes & olus uiride conciſum, uel uuas paſſas minores: his immiſsis pollinem aromaticum affundes. & uentrẽ gallinæ religabis, eamq; in olla coques eo genere quod ſuffocationem uocãt, (verdempffen.) Cæterum pro gallina aſſanda, condimentum hoc in patella mixtum cum ouo ſubiges, & in uentrem immittes, Idem. Præſcribit & alios quoſdam modos, (ein angelegte beñ/knödle von hennen/ quos breuitatis gratia relinquo. ¶ Aliqui gallinam pullam in optimo uino albo diſcoquunt, & diſſolutam coctione diutina exprimunt, colantq; ius, & cum oui uitello ad ignem miſcent. hac ſorbitione proſtratas ægrorum uires mirificè reſtaurari aiunt. ¶ Liquamen quomodo fiat ex adipe gallinaceo & anſerino, uide in Sue F. ex Platina. ¶ Porcelli dimidia parte aſsi & dimidia elixi, fartiq; turdis ac uentriculis gallinaceis, Athenæus meminit libro 9. ¶ Mutagenat, eſt cibus qui fit in aliquo uaſe cum lacte ſeminum communium, (cucurbitarum generis,) iure gallinæ & uitellis ouorum. conditur autem ſaccharo & polline qui conſtat cinnamomo, ſpica, cubebis, calamo aromatico & cari ſemine. coquitur ad ignem, & appoſita ſuper uas teſta calida, Syluaticus.

¶ Ex uolucrium genere gallinæ (gallinaceum genus) omnibus præſtant, ſint autem altiles, Aëtius in cura colici affectus. Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, ſed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ & galli, Galenus 3. de alimentis. Idem in libro de cibis boni & mali ſucci enumerans cibaria laudata, & neq; tenuem neq; craſſum ſuccum (aut ſanguinem) gignentia, adnumerat ex auibus gallos & gallinas, &c. quod & in alijs libris ab eo repetitur, & ſecutis eum authoribus alijs. Temperatum bonumq; ſanguinem ornithopula (id eſt pulli gallinacei) gignunt nec tenuem nec craſſum plus iuſto, Symeon Sethi. Gallinæ (& pullorum gallinaceorum, Sethi) caro facile concoquitur, Galenus in libro de diff. continui. Minus ſuauis eſt quam phaſiani, ſed ſimilis ei in coctione & nutrimento, Ibidem. Gallinæ caro accommoda eſt ſiccis, Galen. 6. de ſanit. tuenda. Gallinacei utiles ſunt calidis & ſiccis, Idem 8. Methodi. Gallinæ cortales non edendæ ſunt homini qui ocioſè uiuat, ſed montanæ potius, Idem in libro de atten. uictu. Gallinacei pulli proſunt ijs qui minus ſe exercent & otioſis, (hoc Galenus non concedit, cuius hæc ſunt uerba: Gallinaceæ carnis uſum, ijs quibus ratione uictus tenui opus eſt, exercitatis quidem non prohibeo, præſertim earum quæ in montibus fuerint educatæ. at qui ſe non exercent, ijs gallinacea carne minus utendum eſt. alis tamen gallinarum uel in tenui uictus ratione ueſci licebit: quanquam neq; uiſcera, neq; gallinaceorum teſtes huic diætæ ſunt idonea.) & his ſimul quibus facile obſtruuntur meatus. his inſuper qui ſtomachum calidum habent, unaq; aluum promouent, Symeon Sethi. Gallinarum (uel gallinaceorum pullorum) caro ſecundo loco eſt quo ad bonum ſuccum generandum poſt attagenas, præſertim ſi pinguis fuerit. talis etiam corpus humectat & otioſos iuuat, coloremq; bonum comparat, & genitali ſemini adijcit, & cerebri ſubſtantiam auget. & in primis earum (uel pullorum) medulla. hæc enim cerebrum abunde nutrit. & idcirco aiunt, quòd his qui leuiori ingenio ac mente ſunt, prodeſt, Idem. Caro pullorum gallinaceorum (gallinarum alfethi) intellectum auget. uocem clariorem reddit, & genituram in iuuenibus auget, Auicenna. Gallorũ ueterũ caro aſtringit, ius ſoluit. (uide infra in G.) gallinarum uerò ius aſtringit, Galenus in opere de ſimplicibus, & ad Piſonem. Galli excipiuntur à cibis ictericorum, niſi moderatè carnoſi fuerint, in libello de cura icteri qui Galeno adſcribitur. Pullus cohortalis quo tenerior eſt, eo minus alimenti præſtat, Celſus. Inter aues melior eſt caro alduragi, (id eſt francolini, Bellunenſis) & gallinarum eſt ſubtilior ea. & non ſunt cum nutrimento carnium alchabugi, & altaiagi & altedarigi, Auicenna. Gallinę ſuccum gignũt temperatum. nam neq; calidæ ſunt, ut facile in bilem abeãt: nec

nec frigidæ, ut pituitam augeant. Itaq; nescimus qua ratione uulgus & medici quidam podagricis eas interdicant ceu podagram generātes. quod si fieret, nullam certam ob causam, sed occulta quadam proprietate contingeret. ab authoribus quidem nihil huiusmodi proditum est. (Putauit Aristoteles eum qui aliquandiu gallinas pingues esitauerit, inducere hæreditatem hæmorrhoidum & podagræ, Rasis.) Coloris bonitatem faciunt: & cerebella earum substantiam cerebri augent, ac sensus acuunt. Ipsæ in cibo conueniunt conualescentibus & otiosis, præcipuè pulli & antequam coierint, Elluchasem. Idem in tabulis laudat eas quæ pascantur uiridi & libero campo: genituram augere scribit & cerebrum, exercitio utentibus conuenire, præsertim cum bono uino odorato: temperatis, pueris, uere, calidas esse temperatè, uel in secūdo abscessu. gallos uerò calidos & siccos in secundo. præferri ex eis qui uocis temperatæ sunt, stomachum roborare. conuenire frigidis, decrepitis, hyeme: nutrimentum ex eis non laudari. ¶ Gallina est temperatæ carnis & leuis, Albert. ¶ Galli caro durior quàm gallinæ est, Idē. Decrepiti galli carnes teneriores sunt quàm iunioris, & si quid inest uiscosum decoctione consumitur, Idem.

¶ Caro gallinarum iuuenum est calida & humida, licet parum: unde Galenus temperatam esse scripsit. pulchrum colorem efficit, quamobrem à mulieribus appetitur. Sed nimis annosarum caro frigida est & sicca, difficilis concoctu, sicut & gallorum & caponum decrepitorum. Auicenna tertia primi: Præstant (inquit) gallinæ quæ in uentre agni aut hœdi assantur. earum enim humiditates conseruantur. Pullorum marium caro est temperata, ad humiditatem declinans quod ad nos. facile concoquitur, sanguinem laudabilem gignit, appetitum roborat, omnibus ferè temperamentis conueniens. ius eorum humores æquat & uentrem soluit Auicennæ. ius uerò gallinarū magis nutrit. Pullastrarum uerò caro humidior & minus calida est, non æquè sanis conueniens, sed magis intemperatis quibusdam. ex his earum quæ nondū peperēre caro, mediocriter pinguis, proba & temperata est Auicennæ. Gallina siccior est quàm pulli, & uentrem nonnihil astringit, quem pulli humectant. quare elixæ magis quàm assæ gallinæ sunt comedendæ, Isaac.

¶ Electio. Galli gallinæq; ueteres improbantur, eliguntur pulli mediocriter pingues, Sauonarola. Mares antequam cantent aut coëant: fœminæ antequam pariant, (cum parere incipiunt, Arnoldus Villanou.) Idem, Sym. Sethi, Auicenna, Rasis, Elluchasem. Capos præpingues assos medios inter maciem & pinguedinē comedes. idem fiet de gallina & pullastra, Platina. His tanquam saluberrimis uesci debent quotidie uel maiori ex parte, quicunq; sanitatis rationem habent, Elluchasem. Gallinæ meliores sunt hyeme. quia tum minus fœtu exhauriuntur. Pulli uerò æstate dum tritura fit, dumq; adhuc de uite omphacium pendet, esui meliores habentur: masculi tamen magis quàm fœmellæ, Platina. Galli ante interfectionem fatigari debent, Elluchasem. Gallinæ (parum iuuenes scilicet, quò minus duræ sint) statim occisæ euiscerari debent, & suspendi à matutino tempore usq; ad uespertinum, uel contrà, Arnoldus de Villanou. Vulgò experimento cognitum est pullos albos in uentriculo non facile coqui, ut Gilb. Anglicus scribit. Marsilius tamen præfert albos pro hecticis, tanquam minus calidos, Gaynerius. Gallinas albas nigris aliqui suauiores esse tradunt, Chrysippus apud Athenæum. Gallorum & gallinarum caro alimenti est inter aues optimi, quia facile in sanguinem uertitur, & parum excrementosa est. Caro autem gallinarum est melior quàm gallorum, nisi sint castrati. nigrarum quoq; & quæ nondum pepererunt caro est melior & leuior. Veterum autem, præcipuè gallorū, caro nitrosa est & salsa, cibo inepta, Syluius. Gallinas autem carnem tunc habere suauissimam, cum non alimēto abunde eis exhibito, ipsę suis pedibus scalpentes non sine labore cibum inueniunt, Clemens 2. Stromat.

¶ Hippocrates in libro de internis affectionibus, A pituita (inquit) maximè in aquā intercutem transitus fit, &c. in hac qui curabilis est, obsonium edat carnem galli assatam & calidam, &c. Et rursus, Qui pituita alba laborat, &c. in cœna utatur galli carnibus & suis tritis. In morbo crasso etiam à pituita putrefacta obsonium è gallinaceo pullo cocto commendat. Et alibi in eodem libro; Ab hepate laborans aqua intercute, &c. galli carnem assatam calidam habeat. ¶ Aretæus in curatione cephalææ carnes nuper interfecti galli laudat. Morsus à cane rabido pullorum ius sorbeat, Arnoldus de Villan. ¶ Qui gallinaceam carnem esitauerint, non statim lac acidum (oxygala) sumant: quoniam obseruatum est colicos morbos inde fieri, Sym. Sethi.

¶ Gallinarum ius astringit, gallorum uerò ueterum uentrem soluit, ut scribit Galenus lib. 11. de simplicib. & in libro de attenu. uictu. Vide mox in G.

¶ Gallinarū sanguis non est inferior sanguine suū, sed multò peior leporino. sunt qui eo uescantur, Galenus lib. 3. de alimentis. Et rursus lib. 10. de simplicib. cap. 4. Nō pauci (inquit) pro alimento habent sanguinem leporis & gallinarum*, & ex ijs etiam qui urbes incolunt complures.

¶ Patina ex capitibus & interaneis caponum & gallinarum: Gallinarum atq; auium iecuscula, pulmones, pedes, capita & colla, bene lauabis. Lota & elixa in patinam sine iure transferes. Indes acetum, mentham, petroselinū, inspergesq; piper aut cinnamū, ac statim conuiuis appones, Platina.

¶ Gallinaceorum cristæ & paleæ nec probandæ nec improbandæ sunt, Galenus libro tertio de alimentis.

¶ Ventres & hepata anserum pinguium, deinde gallinarum pinguium omnibus præferuntur, Elluchasem. Ventriculus uolatiliū si cōcoquatur, uberrimè nutrit. gallinę quidē & anseris præstan-

tiſsimus eſt, Galenus in libro de cibis boni & mali ſucci. Ventriculi in cibo laudantur præ inteſtinis, præſertim altilium gallinarum, magisq́ etiam anſerum. ſunt enim perquam ſuaues: cæterum craſsi duriq́, eoq́ ad concoquendum difficiles: ſed quibus ſemel coctis multum alimenti inſit, Galenus ſi bene memini. Ventriculi animalium non laudantur in cibo, præter uentriculum gallinarum, aut anſerum, aut gruis, Arnoldus Villanou.

¶ Gallinarum alæ bene coquuntur, & bene nutriunt. conueniunt è balneis redeunti. item in uictu attenuante, Galenus in diuerſis locis. Alæ auium in cibum ſumptę, ſaluberrimi ſunt alimenti, præcipuè autem gallinarum. ſunt qui & anſerinas his addant. frequenti enim motu ſi quid mali ſucci ineſt, purgatur. Similiter quoq́ anſerina & gallinacea colla (quàm) cæterarum uolatilium meliora putantur, ſi ſanguine intercutaneo caruerint, Platina. Gallinaceorum lacte nutritorum alæ & teſtes in ſiccitatibus cōueniunt, Galenus 7. Methodi. ¶ Inter hepata primatus anſerino: quod ut humidius & tenerius eſt, ita ſapore ſuauius: ſecunda laus hepati gallinaceo, Raſis ex Galeno. ¶ Gigeria, inteſtina gallinarum cum his & ita (forte, cum gallinis ita) cocta, Lucilius lib. 8. Gigeria ſunt ſiue adeò hepetia, (hepatia,) Nonius. Quidam ſic citant, Gigeria ſine oleo, his ueſcamur alacriter. Inteſtina gallinarum cum rebus alijs incocta, ueteres gigleria uocabant, Hermolaus. ¶ Gallinacei teſtes & uiſcera non conueniunt in uictu attenuante, Galenus. ¶ Gallinaceorum renes, teſtes & iecur, præſertim altilium, boni ſucci ſunt, Galenus. Teſtes eorum ſuauiſsimi ſunt, & probum alimentum corpori conferunt, Idem, 3. de alimentis. Et rurſus, Per omnia optimi ſunt. In ſiccitatibus (affectibus & conſtitutionib. ſiccis) conueniunt, Idem 7. Methodi. Gallorum lacte altorum teſtes utiles ſunt in ſyncope ex ſuccis tenuibus, Idem 12. Methodi. Cur gallinaceorum teſtes, quos lacte ſaginant, ampliſsimi & concoctu faciles fiant, cauſam adfert Alexander Aphrodiſienſis in Problematibus 2. 73. interprete Gaza. Teſtes galli (aliâs galli caſtrati, qui ſcilicet à caſtrādo eximuntur) laudabiles ſunt & faciles concoctu, Auicenna. Languentibus dari conſueuerunt, Galenus in Commentario in librum de uictus rat. in morb. ac. dandi in tertiana, Idem ad Glauconem. Iis qui ex ſyncope maraſmo contabeſcunt, teſticulos gallorum, quos Græci orchis & paraſtatas appellant, dare oportet. perpetuò enim omnibus hectica laborantibus commodi exiſtunt, cum abunde nutrire & uires augere poſsint, ubi probè concocti fuerint. quapropter id alimenti ſemper exhibendum eſt, ubi uires nondum ad extremum collapſæ fuerint. quod enim præſidium deinceps eſſe poteſt, ſi natura alimentum concoquere non poſsit? Alex. Trallianus. Gallinaceos præparamus (in uſum præcipuè hecticorum & phthiſicorum) pane in lac acidum & ſeroſum merſo ſi ante nutrimus quàm iugulemus, ut teſtes habeant gratiſsimos & præſtantiſsimos: idq́ ante coitum, ne uirus ex ſemine oleant. ſic enim boni ſunt ſucci, ualidè nutriunt, facile coquentur, Syluius citans Galeni librum 3. de aliment. ¶ Gallinaceorum teſtes ſubinde ſi à conceptu edat mulier, mares in utero fieri dicuntur, Plinius.

G.

DE REMEDIIS EX OMNI GALLINACEO GENERE, GALLIS, GALLINIS, pullis, eorumq́ partibus & excrementis. De ouis tantum ſeorſim agetur in Gallina G.

Morbo regio reſiſtit gallina, ſi ſit luteis pedibus prius aqua purificatis, dein collutis uino quod bibatur, Plinius. Gallinaceum pinguem uerno tempore dempta cute & interaneis, ſale fartum in umbra ſuſpendito, donec areſiat: mox illum exoſſato, atq́ unà cum ſale conterito, in uitrea hamula ad uſus ſeruato, obolis duobus ſi bibitur, mirè Venerem concitare dicitur, Alexand. Benedictus. ¶ Mirabile remedium in arthritide à muliere quadam, & adhibetur in quouis loco ubi iuncturæ exeunt (forte, exiſtunt.) Gallina bene habita quadrima, abſinthio referta, coquatur in tribus ſitulis aquæ ad duarum partium conſumptionem. hinc æger foueatur (uaporetur, fiat ſtuffa,) bis quotidie donec liberetur, fricando ſemper ad inferiora, Additiones ad practicam Varignanę. ¶ Pullas & capos iure & carne uiperarū cum pane ſubactis nutriuit Matthæus Gradi ad uſq́ deplumationem, curaturus horum eſu elephanticos, Syluius. Serpentem uarium, qui inter alios minimum habet ueneni, & Germanicè uocatur ein huſ (uocem à librarijs corruptam cōijcio) cum tritico coque. deinde ſic cocto tritico gallinam paſce, & idem ius pro potu præbe. Huius gallinæ carnibus accipiter paſtus pennas mutabit, & morbum, ſi quem habet, expellet, Albertus. ¶ Ex gallo uulturino uiuo remedium ad elephantiaſin Aetius præſcribit, ut recitabimus in Vulture G. qualis autem hic gallus ſit non docet. idem quidem remedium ex uulture etiam fieri ait.

¶ Ius. Ad uteros: Gallinam iugulato & feſtucam lineo panniculo inuolutam intra auem conde, eamq́ conſuito, elixato, & ius potui dato, Author Euporiſtorum quæ Galeno tribuuntur 3. 237. Gallinarum ius ſimplex aluum retinere, ueterum autem gallorum eandē ſubducere experti ſumus, Galenus lib. 11. de ſimplicibus, & in libro de theriaca ad Piſonem. Gallinarum iuniorum ius ſimplex ad temperanda humorum uitia datur, & in ardoribus ſtomachi utile eſt, Dioſcorides. Græcè legitur, δίδοται ἐπικεράστως χάριν τῶν φαυλοτήτων. cum Galenus de eodem ſcribat, ὅτι ἐπικρατητικῆς ἐστι δυνάμεως, hoc eſt facultatem cohibendi & aſtringēdi habere. uidetur autem utrunq́ uerè dici, ut & ἐπικρατητικὸν hoc ius ſit, id eſt fluxiones reprimat: & ἐπικεραστικὸν, hoc eſt humorū acrimoniam temperet. Marcellus Vergilius Dioſcoridis interpres, hęc uerba δίδοται ἐπικεράστως χάριν φαυλοτήτων, ſic red-

ſic reddidit in annotationibus: Datur ad emendanda in homine temperamenti ſui uitia, quod minimè probo, quum & uerba Græca repugnent, & temperamenti uitia etiam contraria eſſe poſsint. Idem oſtendit ſe hunc locum de galli iunioris iure, in Græcis codicibus Dioſcoridis plęriſque omnibus uno excepto non reperiſſe, in uetere tamen Latina translatione, & apud Serapionem quoq; extare. Ad ſenſum quidem neceſſarius eſt perficiendum, & ſententiam ueram continet. Ius gallinarum, ſi æſtate in eo grana uuæ immaturæ decoquantur, bilem extinguit, Nic. Maſſa. Aluum cit & gallinaceorum decoctum ius, & acria mollit, Plinius. Sed acria mollire, id eſt mordaces humores temperare, gallinarum iuri magis conuenire iudico, earumq; iuniorum: gallinaceorum minus, & minimè quidem ueterum, cui ipſi tamen aluũ ciendi facultas maior. Ius gallinæ iuuenis & pinguis temperat complexionem, & eſt optima medicina leproſis, Auerrois. Ius è gallinaceo dyſentericis medetur, ſed ueteris gallinacei uehementius. ſalſum ius aluum cit, Plinius. hic quoq; ut galli iunioris ius in dyſenteria prodeſſe facile conceſſerim, ita an ueteris quoq; gallinacei ius ei cõueniat, addubito: & uerbum uehementius ita interpretari malim, quaſi hoc ius uehementius magisq; medicamentoſum ſit, quàm ut dyſentericos iuuet: nõ autem quaſi uehementius aut efficacius illis medeatur. Itaq; galli iunioris ius dyſenterijs utile dixerim, ueteris inutile, ſalſum inſuper noxium. Si torminoſi uel cœliaci propter frequentes deſurrectiones uiribus deficientur, dandum erit eis ius gallinæ pinguis excoctæ cum butyro, Marcellus. In iliaco affectu (inquit Aretæus, Iunio Paulo Craſſo Patau. interprete) alimenta aluum ducentia exhibeantur, ut iuſcula gallinarum. Ad inflammationes tonſillarum & anginas gallinæ hœdiue iuſculo utere, Galenus Euporiſton 2. 15. Caua iecoris purgat galli ueteris ius, Trallianus. Ius è uetere gallinaceo aluũ deijcit. abiectis itaq; interaneis ſalem conijci oportet, & conſuto uentre decoqui in uiginti ſextarijs aquæ, donec ad treis heminas (Marcellus Vergilius ſuſpicatur ſextariorum & heminarum numeros, pro rei neceſsitate maiores, uitiumq; in eorum notis forte eſſe. Plinius quidem in tribus congijs, id eſt octodecim heminis coqui iubet) redigantur: totum id refrigeratum ſub diuo, datur. Aliqui incoquunt braſsicam marinam, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores craſſosq;, atram bilem, & ſtrigmenta elicit. prodeſt longis febribus, ſuſpirijs, articularijs morbis, & inflationibus ſtomachi, Dioſcor. Ius è gallinaceo aluum ſoluit. Validius è uetere gallinaceo. Prodeſt & contra longinquas febres, & torpentibus membris tremulisq;, & articularijs morbis, & capitis doloribus, epiphoris, inflationibus, faſtidijs, incipienti teneſmo, iocineri, renibus, ueſicæ: contra cruditates, ſuſpiria. Itaq; etiam faciendi eius extant præcepta. Efficacius enim cocti cũ olere marino, aut cybio (cnico forte, ut Dioſcorides) aut cappari, aut apio, aut herba mercuriali, aut polypodio, aut anetho: utiliſsime autem in congijs tribus aquæ ad tres heminas (id eſt libras ferè) cum ſupradictis herbis, & refrigeratum ſub diuo dari tempeſtiuis antecedente uomitione, Plinius. Ius è gallo uetere (inquit Auicẽna 2, 296.) ex Galeni præſcripto ſic fit. Gallus nutritus curſu fatigetur donec cadat, tum decolletur & exẽteratus impleatur ſale, conſuaturq; filo, & coquatur in uiginti ſextarijs aquæ uſq; ad tres cotylas, & id omne ſemel bibatur. quod ſi polypodium & anethum adijciantur, utile erit aduerſus articulorũ dolorẽ ac tremorem, &c. ut Dioſcorides. Et rurſus, Ius galli ueteris cum polypodio & anetho in colico affectu ſaluberrimum eſt. Febribus aut longis galli noua iura uetuſti Subueniunt, etiam tremulis medicantia membris, Serenus. Decrepitorum gallorum caro (inquit Io. Meſue lib. 2. de purgantibus cap. 23. Iacobo Syluio paraphraſte) nitroſa & ſalſa, cibo inepta, medicamentoſa eſt, iure ſuo maximè. potiſsimum uerò gallorum ruforum, qui ad motum ſint alacres, ad coitum ardẽtes, ad dimicandum fortes, obeſorum & macrorum medij: quoq; uetuſtiores, eò magis ſunt medicamentoſi Galeno. Id ius ob nitroſam & ſalſam ſubſtantiam calidum eſt, lauat, terget, tenuat, flatus diſsipat, cum ſemine anethi uel dauci & polypodio & ſale gemmæ coctum: & dolorem uentriculi, coli, ilium, renum, à flatibus ortum ſedat, obſtructa aperit. Purgat pituitam quidẽ cum turbit & cnico, ob id confert arthriticis doloribus ex hac natis. melancholiam uerò cum epithymo & polypodio: & cum ijſdem, atq; thymo, hyſſopo, anetho & ſale gemmæ, arthriticis confert. Gallus autem furfure à Galeno nutritus, alijs etiam melle & pauco ſale, plurimum fatigetur uel à nobis uenantibus, uel potius dimicando, decapitatus, & exenteratus cum ſale, aut ſale gemmæ, igne lento, aqua ſufficiente coquatur ad duarum aquæ partium conſumptionem: alijs atq; alijs ſimul incoctis pro uarijs medicorum ſcopis. Potatur eius decoctum ad libras duas, Hæc ille. Hierocles in Hippiatricis curationem equi anheloſi præſcribẽs, inter cætera oleum laurinum, roſaceum, crocum, uinum uetus, &c. ſimul decoqui iubet unà cum gallinaceo, & hoc decoctum unà cum hydromelite & ouo per dies ſex in equi nares infundi. Veteris galli iure uſi ſunt frequenter priſci pro medicamento aluũ molliente, & ad ichores educendos. aluum mirè proritat, ſi ſatis copioſè ſumatur, hoc eſt ad tres uel quatuor communes pateras. (nam una patera nihil efficit. alibi à libra una ad duas bibi iubet.) in qua copia potum etiam capi ius uentrem emollit. gallinacei uerò pulli ius etiamſi multò copioſius hauriatur, nihil omnino educet. Sed plura de his iuribus ſcripſi in Commentarijs noſtris in librum de ratione uictus in morb. acut. Antonius Muſa Braſſau. Et rurſus, Ius è uetere gallo atram bilem educere, ut Serapio ſcribit, cum experirer uerum eſſe non reperi. Lenit enim & ea ſolum educit quæ in uentriculo & inteſtinis continentur. Senam quandoq; miſcui, & atram bilem eduxit: aliâs turbit, pro pituita detrahenda: aliâs myrobalanos citrinos pro bile flaua. Iura decrepitorum gallorum proſunt

aſthmati & defectum cordis patientibus, Albertus. Amatus Luſitanus pro muliere quadragenaria, quæ maximo dolore ab ore uētriculi ad imum pectinem cruciabatur, febricitabat, uomebat, nec quicquam aluo reddebat, poſt cætera remedia, ius galli præſcripſit huiuſmodi. Gallum ueterē, quatuor ad minimum annorum, defatigatum interfice, & exenterato immitte, ſalis gemmæ drachmas tres, ſeminis cnici, polypodij de quercu recentis & cōtuſi, ana unciam unam, ſeminis dauci, anethi, ameos, ana ſemunciam. turbith drachmas tres. miſce & in libris duodecim aquæ fiat decoctio ad medias, Huius decoctionis (inquit) uncias ſex ieiuna bibebat: & ex eadem interdum clyſter parabatur, quibus aluus ſeceſſit, ac dolor ex toto leuatus eſt. Alypon ad purgationem datur è gallinaceo iure, Plinius. Lathyridis grana ſtomachum lædunt. itaq; inuentum eſt, ut cum piſce aut iure gallinacei ſumerentur, Idem. Aluo ſoluendæ Mercurialis decoquitur quantum manus capiat, in duobus ſextarijs aquæ ad dimidias, bibitur ſale & melle admixto, nec non cum ungula ſuis aut gallinaceo decoctum ſalubrius, Plinius. Heliotropij tricocci illitum ſemē, & potum in iure gallinacei decoctum, aut cum beta & lente, ſpinæ ac lumborum ſanguinem corruptum trahit, Idem. Clyſter ad omnem colicā ex deſcriptione Io. Gœuroti medici regis Galliarum. Gallus quem uetuſtiſsimum inueneris, uirgis uerberatus decolletur, & in ſitulam aquæ inijciatur. deplumati exenteratiq; uentri immittantur hęc medicamenta: Aniſi, fœniculi, cumini, polypodij, ſeminis cneci, ſingulorum ſemuncia. turpeti, ſenæ, agarici in ſubtili linteo ligati, de ſingulis drachmæ binæ. florum chamæmali manipulus. decoquantur uſq; ad oſſium ſeparationem. Huius decocti libra cum oleis de anetho & de chamæmalo (duabus uel tribus uncijs utriuſq;) & duobus oui uitellis miſceatur, fiatq; clyſter, qui tepidus uentriculo uacuo exhibeatur. ¶ Chiron Centaurus pro remedio malidis ſiue peſtilentię iumentorum, præcipit catulum lactentem uiuum in aqua feruenti miſſum ac depilatum ita decoqui, ut oſſa ſeparentur à carne: quibus diligenter ablatis, eius caro cum aqua in qua decocta fuerit, liquamine optimo, uino ueteri & oleo & pipere cum melle condita, uſq; ad ſextarium debere ſeruari, ac ſingulis animalibus binas cotylas tepefactas, donec ad ſanitatem perueniant, diebus ſingulis dari per fauces. De gallo quoq; gallinaceo albo eadem quæ de catulo obſeruanda demonſtrat, Vegetius 1. 17. Idem remedium Abſyrtus in Hippiatricis deſcribit capite 128. enchymatiſmum catharticum, id eſt infuſionem purgatoriam appellans, nec aliud admiſcens, ſed ſolum catulum aut gallum in aqua diſcoquens. Contra malidem humidam equo infunditur per os ptiſana ex auena, percolata, cui incoctus ſit canis ὑποτίβιος (malim γαλαθηνός, id eſt lactens, ut ſupra) bene purgatus & depilatus: ſin minus, gallina, Hierocles. Gallina alba cocta cum decē cepis albis, & cum manipulo de aluiule, donec bene cocta ſit & comedatur, & bibatur aqua, addit in appetitu coitus, Raſis ni fallor. ¶ Ius ex gallinaceis potum præclarè medetur contra morſus ſerpentium, Plinius. Ius gallinaceorum coquitur aliquando cum remedijs aſtringentibus ad dyſenteriam, & cum lacte ad ulcera ueſicæ, Auicenna. Plinius etiam ſimpliciter ius è gallinaceo (iuniore nimirum, ut ſupra monuimus,) dyſentericis mederi ſcribit. In febri hepiala, in qua exteriora calent & frigent interiora, ijs cibis utere qui hemitritæo phlegmaticæ conueniunt. Gallus antiquus poſt longam cū altero dimicationem occidatur: coquaturq; cum hordeo, paſſulis enucleatis, pulegio, hyſſopo, thymo & uiolis: temperetur q; cum oxymelite acri. propinato quantum uno hauſtu ſorbere poſsit æger, Brudus Luſitanus. Et rurſus pro eadem febri cum à ſimplici pituita dependet, præſertim in homine frigidæ naturæ: Seneſcentem gallum (inquit) prædicto modo defatigatum, parato ad hunc modum: Chamæmeli manipulum ſeſqui: ficuum aridarum, paſſularum enucleatarum, ſingulorum manipulum: hordei ab uno cortice exuti manipulos tres, coquito ſufficienter & colato. Cum libra huius iuris miſceto adipis anatis recentis uncias tres, aceti albi è pulegio unciam, ſalis parum. bulliant iterum donec permiſceantur. Dato calidum, quantum uno hauſtu ſorbere poſsit. efficaciſsimum eſt ad craſſos humores & lentos febrem generātes. Idem cum capo & pulla efficere poſsis, ſed inefficacius. Dicatur hæc ſorbitio ex adipe anatis. Idem Brudus paſsim in opere ſuo de uictu febricitantium, diuerſa remedia cum gallinis aut pullis coquenda præcipit, febribus diuerſis ſalubria, ut cucurbitam, pruna, uuam acerbam &c. quæ propter prolixitatem omittimus. ¶ Gallinacea iura ſalubriter bibūtur, ubi ſumpti ueneni ſuſpicio eſt. nam aluum ſubducunt, & ſtomachum reſoluentia proniorem ipſum ad uomitionem reddunt: & uenenorum acrimonias hebetant: atq; meatus obſtruentia, celerem uirium (ueneni) penetrationem inhibent, Dioſcorides: cum ad hunc uſum non tantum hæc iura nominaſſet, ſed etiam piſces præpingues, uetuſtas carnes pingueſq;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur. ¶ His qui toxicum biberint, iuſculum pulli gallinacei pinguis abſorbēdum dato poſtquam uomuerint, Aetius. ¶ Veneficijs ex muſtela ſylueſtri factis, contrarium eſt ius gallinacei ueteris largè hauſtum: peculiariter contra aconitum, addi parum ſalis oportet, Plinius. Pinguis gallinæ ius contra aconitum bibitur, Galenus libro 2. de antidotis & Nicander. Dioſcorides aduerſus idem malum lixiuiam laudat cum uino & gallina decoctam. Ius ſalſum ex gallina uel anſere auxiliatur illis qui coriandrum ſumpſerint poſt uomitionem irino oleo concitatā, Dioſcor. Gallinæ pinguis de pectore caro cocta, uel iuſculum inde potum remedio eſt contra dorycnium, Nicander & Dioſcorides.

¶ Caro gallinarum claritatem uocis efficit, Auicenna. Aduerſus exitum ani (reſolutionem uel teneſmum) pullam gallinaceam aſſam edito, Obſcurus. Cimicum natura contra ſerpentium morſus &

sus & præcipuè aspidum ualere dicitur: item contra uenena omnia argumentum, quod dicunt gallinas quo die cimices ederint, non interfici ab aspide: carnes quoq; earum percussis plurimum prodesse, Plinius.

¶ Dissectæ gallinæ (gallinarum pulli, Aegineta) & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxiliantur. sed identidem alias sufficere oportet (deinde folia oliuæ uiridia trita cum oleo & sale supponere uulneri, Kiranides) Dioscor. Et alibi, Dissecti gallinarũ pulli, cum maximè tepent, percusso loco applicentur. Nec desunt qui hisce tanquam discordia quadam naturali pugnantibus utantur. uerum huius rationem inire facillimum fuerit. Gallinæ enim calida natura præditæ sunt: argumento, quòd deuoratum insigne uirus conficiunt, & aridissima quæq; semina consumunt. item nonnunquam arenas lapillosq; ingluuie sua deuoratos, dissoluunt. Itaq; animantis admoti calore adiutus spiritus, ab icta parte impetum capessens exiliensq; secum uenenum exigit. Carnes gallinæ nouiter occisæ, si morsibus imponantur, obsistunt omnibus uenenosis & curant, præter aspidis morsum, Galenus Euporiston 2. 143. Viuum gallinaceum pullum per medium diuidere, & protinus calidum super uulnus (à serpente inflictum) imponere oportet, sic ut pars interior corpori iungatur, Celsus. facit id etiam hœdus agnúsue discissus, &c. Idem. Ad morsus uenenatos: Optimè auxiliantur si statim post cucurbitas plagæ imponãtur animalia parua discerpta, &c. uide in Hœdo G. Carnibus gallinaceorum, ita ut tepeant, appositis, uenena serpentium domantur, Plinius. Ad uiperę morsum: Primum scarificato: aut gallinam dissecato, & internè adhuc calentem morsui imponito, atq; hoc frequenter repetito, Aetius. Obscurus quidam aduersus uirulẽtos morsus in uiro gallum discerptum calentemq; adhuc imponi iubet, in muliere gallinam: & statim cor (cerebrũ potius) è uino bibi. Epilepsia quandoq; contingit ex morsu animalis uenenosi. in quo casu quamuis auem, ut gallinam, pullum, aut pipionẽ columbámue, per dorsum scindes, & loco morsus calidam impones. nam sua caliditate uenenũ ad se trahit. Vel sic, Gallus gallináue deplumetur circa anum, & ponatur anus supra locum morsionis, & attrahet ad se, Leonellus Fauentinus. ¶ Si bubo ortus sit in peste, gallus depiletur circa anum, & apponatur loco per horam, & in alia hora apponatur alter, & sic fiat per totum diem. Sic uenenum attrahitur à corde galli, & gallus subito moritur, Petrus de Tusignano, sed locum prius scarificari iubet. ¶ Amatus Lusitanus catulum uel columbum uiuum dissectum per spinam supra caput mulieris melancholicæ uel desipientis imponi consulit. Similiter ego quosdam gallinam nigram dissectam in eodem casu admouere audio. ¶ Attactio dicitur, cum neruus pedis anterioris in iumento, à posteriore crure (ut fit aliquando pręfestinatione) læditur. hoc malum si recens sit, prima uel secunda die iunctura & locus scarificetur, ut per scarificationem sanguis exeat: postea gallus per medium scissus superponatur calidus cum omnibus intestinis, Rusius.

¶ Sunt qui scribant sanguinem galli & gallinæ ad meningum, id est membranarum cerebri sanguinis profluuium prodesse. quem ego cum nihil egregium præstiturum sperarem, experimentum de eo sumere nolui, ne uel curiosus uel stolidus esse iudicarer, si multis probatisq; remedijs ad hunc usum neglectis, maiorem è sanguine istarum alitum non compertam hactenus utilitatem expectarem, pręsertim cum sanguinis ab hac parte profluuium ualde periculosum sit. Est enim omnino experientia huiusmodi periculosa, & à solis regibus circa facinorosos homines usurpanda, Galenus lib. 10. de simplicibus. Atqui Dioscorides & alij hoc remediũ è gallinæ cerebro, ut infra dicetur, non è sanguine prodiderunt. Sanguis galli leucomata oculorum & cicatrices cum aqua inunctus sanat, Constantinus. Paucus gallinæ sanguis cum oleo ex ouis permixtus, scabiem cholericam curat, Arnoldus Villanou. Sanguis gallinarum nigrarum aufert maculas fœtidas, & lentigines à facie & huiusmodi, maximè si misceatur ei lapis uaccinus tritus cum baurach rubeo. & reddit faciem formosam, abstergit, & bonum colorem facit, Rasis. Galli sanguis erysipelata & chimetla sanat, & ijs qui marinum leporem comederint auxiliatur. Si quis allium contriuerit, & biberit calidum sanguinem cum uino, nullum reptile timebit. pultibus uerò aspersus, & sumptus ad magnitudinẽ nucis circiter dies decem in cibo ab his qui sursum (per arteriam forte) educunt sanguinem, prodest, Kiranides. Pullinum (sed hoc remedium forte potius ex sanguine pulli equini accipiẽdum est, etsi nihil tale inter remedia ex equo proditum inueniam) sanguinem tepidum in eam aurem quæ obtusior erit uel dolebit, infundes, Marcellus.

¶ Gallinaceum adipem intra corpus empyicis tantum dari legimus, apud Marcellum Empiricum, cuius hæc sunt uerba: Anethi sicci ueteris puluerem, & resinæ pityinæ puluerem, cum adipe uetere anserino aut gallinaceo, edendum mane ieiuno empyico cochlearia tria, & uespere tantundem dabis, mire subuenies. Adeps galli cum adipe turturis si detur in cibo alicui põdere quadrantis drachmæ, infestabitur à tinea, (achoribus, puto,) Rasis.

¶ De facultatibus eiusdem extra corpus. Gallinaceus adeps ad quæ prosit, & quomodo curetur, leges in Anserino ex Dioscoride: & ibidem quomodo odoribus imbui soleant, & qua ratione etiam incurati à putredine præseruentur. In Anate quoq; ex Nicolao Myrepso, quomodo reponẽdi sint adipes anatinus, anserinus & gallinaceus recitauimus. ¶ Gallinaceus adeps medius est inter anserinum & suillum. anserinus ex his ualentior est. Substituuntur aliquando gallinaceus, anserinus, suillus, caprinus adipes, quiuis in alterius absentis uicem. Gallinaceus tamen calidior &

siccior est quàm suum, & tenuior, ac minimum terrestris, idq́ magis etiam si è gallinis syluestribus fuerit: & tenuitatis ratione profundius penetrat, Galenus 11. de simplicibus, & de compositione medic. sec. genera, & Methodi lib. 14. Indurata iuuat, Idem. Anserinus adeps maximè tenuium partium est, ob id in uolucrum genere præstat ad scirrhi curationem, gallinaceus illi proximus, Iac. Syluius. Galenus lib. 3. de compos. sec. loc. cum Apollonij ad aurium dolores uerba hæc recitasset, Anserinum aut gallinaceum adipem liquefactum sensim instilla, subdit: Adeps harum alitum maximè mitigat omnes affectiones dolores inducentes, simulq́ ipsarum aliquibus magnificè auxiliatur, &c. ut in Anserino scripsi cum quo hic pleraq́ communia habet. Adeps pullorum calidior est quàm adultarum gallinarum: & galli quàm gallinæ, Obscurus. ¶ Myricæ semen cum altilium (gallinarum, ut coniicio) pingui furunculis imponitur, Plin. Ad ambusta: Lardum & adipem gallinaceum adhibito candelæ lumine super aquam liqua, & collectũ ex aquæ superficie pingue inungito, Innominatus. Varos (Varices, Marcellus) adeps gallinaceus cum cæpa tritus & subactus (impositus uel perductus adsiduè, Marcel.) sanat, Plinius. Idem remedium maculas rubeas delere Rasis annotauit. ¶ Cutem in facie adeps anseris uel gallinæ custodit, Plinius. Adeps anseris & gallinaceus utilis est ad nitorem uultus, εἰς προσώπων ἀμέλειαν, Dioscorides, ut Marcellus uertit: ad mangonizandam faciem, ut Ruellius. ego cum Plinio potius uerterim ad faciei custodiã, aduersus uentos scilicet, frigora & Solem. Fissuras in facie sanat, & faciem reddit lucidam, Rasis. ¶ Adiuuat adeps gallinæ mirificè ruptas oculorum tuniculas admixtis schisto & hæmatite lapidibus, Plinius. Eundem præcipuè laudant contra pustulas oculorum in pupillis. Has (gallinas) scilicet eius rei gratia saginant, Idem. Gallinarum adeps pustulas oculorum reprimit, Aesculapius & Constantinus. Si oculus iumenti dissectus sit, adeps anseris uel gallinæ prodest, ut scripsi in Ansere.

¶ Gallinæ adeps liquefacta & tepide instillata, quodlibet uitium auriũ sanat, Marcellus. Adipem anserinum & alios auricularibus medicamentis Nicol. Myrepsus admiscet. Gliris pingue & gallinæ adeps, & medulla bubula liquefacta tepensq́ infusa auribus plurimum prodest, Marcellus. Apollonius (ut & Rasis) anserinum aut gallinaceum adipem liquefactum dolẽtibus auribus sensim instillari iubet, ut superius retuli. Adeps gall. cum nardo liquefacta ad dolorem aurium utilis est, & contra neruorum passiones, Kiranides. Eundem instillatum tepidum etiam aduersus difficultatem auditus proficere obscurus quidam scripsit. Gallinarum adeps auribus purulentis calida infunditur, Plin. Ad aurium nocumenta ex aqua cõfert adeps tum anserinus tum uulpinus, tum gallinaceus, Galenus Euporiston 1. 16. ¶ Adeps ans. aut gall. rimas labiorum egregiè curat impositus, Plinius & Marcellus. ¶ Adeps gallinæ asperitati linguæ confert, Obscurus. ¶ Dentientium puerorum gingiuas gallinaceorum pingui molliendas Aegineta cõsulit. ¶ Laudant & gallinarum adipẽ contra pustulas in papillis: has scilicet eius rei gratia saginant, Vuotton. ¶ Adeps anser. aut gall. recens & sine sale cõditus, ad uuluæ uitia proficit, (uel, ut alibi, muliebribus malis conuenit:) sale inueteratus, & qui temporis spatio acrimoniam concepit, uuluæ inimicus est, Dioscor. Anserini uel gall. adipis usum ad fœtum pellendũ in Ansere diximus. Recens laudatur ad dolorem matricis: & in eiusdem apostemate instar emplastri imponitur, Rasis. Cum nardo liquefacta ad muliebria pessaria facit, Kiranides.

¶ Galli cristam contritam morsibus canis rabidi efficaciter imponi aiunt, Plinius & Kiranides. Gallinæ cristam aridam da in cibo ei qui mingit in lecto nescienti; curabitur, Rasis. alij hoc remedium ex gula & larynge galli promittunt. Capitis doloribus remedio est gallinaceus, si inclusus abstineatur die ac nocte, pari inedia eius qui doleat, euulsis collo plumis circunligatisq́, uel cristis, Plinius, & Marcellus sed paulò aliter. ¶ Ossiculis gallinarum in pariete seruatis, fistula salua, adacto dente, uel gingiua scarificata, proiectoq́ ossiculo, statim dolorem abire tradunt, Plinius. Inguinibus mirabile exhibet remedium, ex gallinacea ala ossiculum extremum, cochleario terebratum, nodisq́ septẽ licio ligatum, atq́ ita brachio uel cruri eius partis quæ inguina habet suspensum, Marcellus. ¶ Gallinæ tibiæ cum pedibus coctæ, & cũ sale, oleo acetoq́ comestæ, côli (aliâs colli) sedant dolorem, Constantinus & Aesculapius. Ego coli legendum puto ex Marcello Empirico, cuius hæc sunt uerba: Gallinam per totum diem à cibo abstineto, dein postero die cum eam occideris, crura eius cum sale & oleo inassato, & ieiuno colico qui se pridie cibo abstinuerit mãducanda dato, mirificè profueris.

¶ Gallinacei cerebellum recentibus plagis prodest, Plin. Dioscorides animalia theriaca, id est quæ uim morsibus uenenatis contrariam habeant enumerans, gallinaceorum etiam cerebella in cibo commendat. Gallinarum cerebellum in uino bibendum datur contra serpentiũ morsus, Idem. Aesculapius & Constantinus, contra scorpionum ictus, Kiranides. Idem galli cerebrũ cum aceto (aliâs condito) aduersus serpentium morsus bibendum consulit. Venena serpentium domantur gallinaceorum cerebro in uino poto: Parthi gallinæ malunt cerebrũ plagis (morsibus serpentium) imponere, Plinius. Gallinacea cerebella cum uino pota medentur uiperarum morsibus, Dioscorid. ex Erasistrato & Aegineta. Ἠὲ σύ γ᾽ ἐγκεφάλοιο περὶξ μήνιγγας ἀραιὰς ὄρνιθος λάζοιο κατοικίδος, Nicander. Petrichus etiam, ut Nicandri Scholiastes refert, contra serpentiũ morsus gallinæ cerebrum commendat. Ad uiperæ morsum: Galli cerebrum cum posca adiecto pipere, his qui à uipera percussi sunt uel morsi, potui dabis, auxilium maximum experiêris, Sextus. Contra omnium phalan

giorum

giorum (aranearum, Rasis) morsus remedium est gallinaceum cerebrum cum piperis exiguo potum in posca, Plinius. Ad cunctos autem morsus ictusq; minorum, Exiguo piperis cerebrum conspergito galli, Quo lita (alij authores bibi, non lini uolunt) sanescunt depulso membra dolore, Serenus. Gallinarum cerebellum sanguinem à cerebri membrana profluentem (per nares à cerebri uelaminibus, Auicenna) sistit, Dioscorides & Plinius. naribus sanguine fluentibus prodest, Marcellus. contra fluxum sanguinis à cerebro; Rasis. Ad sanguinem è naribus sistendum: Aut galli cerebro, uel sanguine tinge columbæ; Quod nisi supprimitur sanguis; potandus & ipse est, Serenus. Atqui Galenus in libro de simplicibus hoc remediū non tanquam è cerebello, sed è sanguine gallinæ à quibusdam memoratum reprobat, ut superius recitaui. Cerebrum gallinarum in cibo sumptum acuit intellectū. quare caput asseritur cassare (sic habet codex impressus) cæcitatem, Arnoldus in Breuiario. Cerebrum gallinarum contra tremorem cerebri commendatur à Rasi. Gingiuis puerorum infricatur ut dentes absq; dolore nascantur, Kiranides.

¶ Quæ interiore uentriculi galli sinu residet membrana, secti in laminas cornus specie similis, quæ inter coquendum abijci solet, siccatur, (& reponitur ad remedia,) Dioscor. Pellicula ceu cortex quidam intra uentriculum gallinæ stercori destinata; echinus ab asptitudine Græcis appellatur; & lactis coagulandi uim habet, Berytius apud Constantinum. hæc uis alioqui propria tribuitur ruminantium adhuc lactentium uentriculis, quos & coagula nominant. Vide plura in Echino terrestri G. ab initio de nomine huius particulæ. Magna fraude medicamentarij institores nobis imponunt, qui ex uentriculo, quo nihil in alitibus istis carnosius est, panniculos detractos & siccatos pro ingluuie uendunt. & hæc est causa cur nemo hodie mihi cognoscatur; qui se feliciter in uentriculo roborando, pelliculis istis usum profiteatur: Gyb. Longolius, non ex uentriculo, sed ex primo cibi in gallinis receptaculo, quod stomachum & ingluuiem uocat; hāc membranam decerpendam sentiens. Atqui ego ueteres hanc uim non ingluuiei aut stomacho, id est ori uentriculi galli gallinæue, sed ipsius uentriculi, quem κοιλίαν propriè uocant, interiori membranæ, tribuisse asseruerim: Nam & Dioscorides κοιλίαν nominat de hac membrana agens lib. 2. cap. 43. tum ab initio, tum in fine eius capitis. quanquam adiecta in fine à quibusdam adulterina existimantur. Et Galenus libro 11. de simplicibus post cœlian, id est uentriculum mergi statim huius membranæ meminit, intus aduerbium ponens pro eo quod est in uentriculo. Vno tantum in loco (libro tertio Parabilium, qui Galeno falsò adscribitur) galli gulam unà cum larynge (scribitur autem Græcè etiam γόλαν) ijs auxiliari qui strata permingunt, legimus. Tunica interior gallinarum lixiuio calido hora una maceratur, ter lauatur, deinde uino ter maceratur, & ter lauatur: iterum lixiuio, post uino, & siccatur clibano ex quo panis extractus est, Syluius ex Bartolemæo Montagnana. Ventris gallinaceorū membrana quæ abijci solet, inueterata & in uino trita auribus purulentis calida infunditur, Plin. Galli gallinacei ex uentriculo interiore membrana, quæ proijci solet, arefacta tritaq; ex uino, adiecto paululo opij, medicamen auribus utilissimum facit, quod calefactum infusum suppurationem eius (earum) expurgat & sanat, Marcellus. Pellis interior de uentriculo galli trita cum uino auribus prodest, & sputum (pus forte) mouet, Cōstantinus. ¶ Gallinaceorum uentris membrana inueterata & inspersa potioni, destillationes pectoris & humidam tussim uel recens tosta lenit, Plinius. Ventriculi gallinacei membranam, qua sordes aqualiculi continentur, arefactā terito diligenter, & cum uino potui dato, humidam tussim sedabis, Marcellus. ¶ Trita in uino conuenienter stomachicis datur in potu, Dioscorides. Ant. Gainerius has membranas præparatas miscet medicamēto cuidam ad confortandum uentriculum: item Leonellus medicamento ad stomachi dolorem. Tunicam interiorem uentriculi secundi gallinarum miro quodam modo, lotam & siccatā, & potam, stomachicis augere coquendi facultatem, falsum esse expertus est Galenus (de medic. simplicib. lib. 11.) Vnde subit admirari in ea hæresi falsa medicos omnes etiam hodie permanere. Putāt, opinor, eam uim illi esse, quòd ea similis sit tunicæ internæ uentriculi nostri, sed ui tanta coquendi prædita, ut lapillos conficiat. sed æquius fuerit, eam tunicam ex struthiocamelo sumere, quippe cui mira sit natura coquendi, quæ sine delectu deuorârit, (ut refert Plinius 10. 1.) ut ferrum & ossa ueruecum integra. Vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas stomachicis applicant, Syluius. An non uident harum pellicularum temperamentum uitiari siccatione: & uim illam coquendi uiuis inesse, non superesse mortuis: nec fortasse pellibus illis insitam, sed potius à carne multa crassa densaq; pelliculam hanc undiq; ambiente: Iac. Syluius. Si hordeo malo aut nimio iumentum læditur, remedium est pelliculam de uentre pulli siccatam fumo deterere, additisq; octo scrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & uncia pollinis ex thure, cum sextario uini ueteris tepefacto per os dare, Vegetius. ¶ De usu eiusdem pelliculæ ad ileon, uide infra in remedio ex iecore. ¶ Hanc pelliculam de gallina nigra quidam è uulgo aduersus regium morbum edendam suadent, bis aut ter. ¶ Pellis interior de uentriculo galli trita & cum uino pota uentrē astringit, Constantinus. Gallorum uentriculus (Marcellus Vergilius interpres addit, in senectute, quoniam proximè de ueterum gallinaceorum iure dixerat author) inueteratus (κοιλία ταριχευθεῖσα) & in umbra siccatus pondere trium unciarum (ὅσον γ΄. sic habet codex noster impressus, corrupta ut apparet ponderis nota, drachmæ fortasis, quæ designatur alibi in Dioscoride instar maiusculi lambda iacentis, hoc modo < .) sumptus, præsenti remedio est contra nimias purgationes, quæ à deijcientibus aluū

medicamentis fiunt. quamprimum enim purgationes eas sistit. in quem usum terendus est & cum aqua bibendus. (δεῖ δὲ τρίμμα ποιεῖν καὶ ἐνεῖν μετὰ ὕδατος καὶ διδόναι. malim ita reddere, in quem usum contritus & cum aqua permixtus, [instar trimmatis aut moreti,] exhibendus est,) Dioscorides: cuius interpres Marcellus Vergilius, Hunc locum (inquit) Serapio non habet, neq; antiqua interpretatio, neq; probatissimus mihi codex Latinæ translationis. unde fit ut suspicemur accreuisse eum Dioscoridi, præsertim quum alienus etiam Dioscoridis sermonis in ea re ductus nobis uideatur. Membrana gallinarum tosta et data in oleo ac sale, cœliacorum dolores mulcet. abstinere autem frugibus ante & gallinam & hominem oportet, Plinius. Membrana quæ est in uẽtriculo gallinæ siccata & trita, & cum uino austero potui ieiuno cœliaco data, medetur: ita ut ipsa gallina prius uel biduo abstineatur à cibo, & qui potionem accepturus est, antè diem frugi sit, & non cœnet, Marcellus. Nicolaus Myrepsus dysentericam quandam potionem laudatam describit, in qua membrana hæc cum cæteris miscetur. Membranam è uentriculo gallinacei aridam: uel, si recens sit, tostam, utiliter contra calculos bibi traditur, Plinius. Cum uinô pota calculos frangit & per urinam eijcit, Constantinus. Celebrant quidam inter calculi remedia gallinacei uẽtris interiorem membranam, Alex. Benedictus. Fieri quidem potest ut aliqui huic membranæ uim calculos dissoluendi inesse sibi persuaserint, ex eo quòd gallinæ etiam lapillos concoquere uulgò credantur, ut Dioscorides etiam credidit. Ego quoniam experientiam huius effectus hactenus nullam audiui, nec rationem aliquam qua id effici possit uideo, assensionem meam adhuc cohibeo. De uentriculo galli interior pellicula in uino missa & siccata ac trita cum sale, posita (pota) cum uino uel condito, nephriticos perfectè sanat, Kiranides. ¶ Ad sistendam exuberantiam mictionis: Accipe pelliculas quæ sunt in uentre gallinarum: de quibus in Sole siccatis drachmam miscebis cum thure masculo, glande sicca, balaustijs, galla, ana ʒ. iij. Trita omnia melle rosato excipies, & ex frigida propinabis ieiuno, Galenus Euporiston 2. 133. Ad inuoluntarium mictum in stratis: Galli guttur ustum ligulæ mensura ieiuno ex aqua propinato, Galenus Euporiston 2. 76. Et rursus, Gallinæ gulã (γόλαν) pariter cum gutture, ure, & tere diligentissime, ac ex uino uetere propina, Euporiston 3. 238. Idem remedium Rasis è crista galli promittit. In Germanicò quodam codice manuscripto inuenio hasce membranas tritas utiliter bibi contra stranguriam. ¶ Aduersus abortum: Suffiatur primò mulier cum filato primo cocto: deinde accipiat grassilum gallinæ, & pelliculam uentriculi qua cibus continetur discutiat lauetq;, & modicè coctam in prunis comedat, uel pollinem tritarum bibat, idq; faciat per plures dies: experimento constat, Author additionum Breuiarij Arnoldi Villanou. apparet autem uerba quædam inter hæc aut corrupta aut barbara esse. ¶ In libro quodam manuscripto inuenio hanc pelliculam de uentriculo capi utiliter tritam fistulis prius mortificatis inspergi.

¶ Ileo resistit gallinaceorum iecur assum cum uentriculi membrana, quę abijci solet, inueterata, admixto papaueris succo. alij recentem torrent ex uino bibendam. Hepar gallinæ tritum, & cum hordei farina & aqua emplastri modo impositum, podagricis prodest, Kiranides.

¶ Gallinarum & perdicum fella ad medicinæ usum cæteris præstant, Galenus. Fel efficacissimum creditur scorpij & callionymi piscium, marinæq; testudinis & hyænæ: perdicis item & aquilæ, gallinæq; albæ, Dioscorides. ¶ Fel gallinæ maculas in corpore illitum aufert, Rasis. Apud Galenum de composit. sec. locos, miscetur medicamentis liquidis ocularibus Asclepiadæ, ad ficosas eminentias, ac omnem extuberantiam carnis seu callum. Fel quorundam animalium laudatur à medicis ad uisum acuendum, & principium suffusionis discutiendum, ut callionymi & scorpij piscium, gallinæ, &c. Idem de simplic. 10. Galli gallinacei, maximè albi, fel ex aqua dilutum, & inunctione adhibitum, leucomata oculorum & hypochyses sanat, & aciem luminum confirmat, Marcellus. Galenus libro 4. de compos. sec. loc. medicamento liquido cuidam ad oculos suffusos, alios galli fel, alios aliud adiecisse scribit. Ad suffusionem admirabile quod ilico uisum restituit: Muris sanguinem, & galli fel, & muliebre lac æquis ponderibus misce, & bene subactis utere. probatum est enim, & magnificè profuit, Idem Euporiston 3. 16. Vlcera oculorum & albugines felle galli inungito, Idem Euporiston 2. 99. Fel quoq; de gallo mollitum simplice lympha Exacuit puros dempta caligine uisus, Serenus. Fel galli cum succo chelidoniæ herbæ & melle illitum, uisum acuit perfectè, Kiranides. Gallinaceo felli uis alligato (malim, illito: uel, ad caligationes, ut & aquilino sicut proximè dixerat) ad argema, & ad albugines ex aqua diluto, (aut supra forsan rectè, hîc uerò pro diluto legendum aut saltem subintelligendum illito.) item ad suffusiones oculorum, maximè candidi gallinacei, Plinius. Et rursus cum fimum ruffum gallin. lusciosis illini dixisset, subdit: Laudant & gallinæ fel, sed præcipuè adipem contra pustulas in pupillis. Fellis gallinacei, uel uulturini, quod longè magis prodest, scrupulum, & mellis optimi unciam, bene trita coniũges, atq; in pyxide cuprea habebis, & opportunè ad inungendum uteris. hoc nihil potẽtius caliginem releuat, Marcellus. ¶ In manuscripto quodam libro Germanico remedium hoc ad epilepsiam traditur: Fel gallinacei cum aqua mixtum bibat æger, & diebus decem abstemius esto.

¶ Aetius illos qui re Venerea uti non possunt inter cætera gallorum testiculos esitare consulit. Galli testes cum uino poti Venerem irritant, & bonam habitudinem præstãt, Kiranides. Gallinaceorum testes subinde si à conceptu edat mulier, mares in utero fieri dicuntur, Plinius. Ad inuoluntarium urinæ exitũ in stratis: Galli testem ustum edendũ apponito, Galenus Euporiston 3. 257.

¶ Ad

¶ Ad caducos: Galli testiculos contritos cum aqua ieiuno dabis bibere. abstineant autem à uino diebus decem, caducis remedium est. Debebunt autem testiculi sicci seruari, ut cum fuerint necessarij, continuò sumantur, Sextus & Constantinus. Ad comitiales: Gallinacei testes ex aqua & lacte quidam bibendos censent, antecedente quinq; dierum abstinentia uini, ob id inueteratos, Plinius. Galli gallinacei testiculos in puluerem tritos ex aqua & lacte ieiuno propinato, idq; diebus quinq; facito, uino autem abstinendum est, Trallianus hoc se ex Gallia accepisse scribens. Serapion pro epilepticis probat medicamen cõfectum è testibus galli gallinacei: Cælius Aurelianus, improbans ipse ut uidetur.

¶ Gallinaceum fimum omnia quæ columbinum, sed inefficacius, præstat, Dioscor. minus calidum est columbino, Galenus. Et rursus, Cæterum ut in alijs omnibus animalium partibus aut excrementis plurimum refert, montanisne locis, an in pratis, paludibus, lacubus & ædibus uersentur. Semper enim quę exercentur, ijs quæ non exercentur sunt sicciora: & quæ cibis utuntur calidioribus sicciioribusq;, ijs quæ humidis frigidisq;. Itaq; ut columbarũ stercus semper imbecillius expertus sum quæ in domibus degunt quàm nomadum & montanarum: sic gallinarũ quoq; inueni multò infirmius earum quæ conclusæ seruantur & furfuribus aluntur, nõ paulò autem ualentius earum quæ in agris, atrijs aut foris pascuntur. Stercoris gallinacei pulli drachmæ duæ dissolutæ in multa aqua calida, & potæ, uomitũ mouent, Arnoldus de Villan. Stercus galli cum succo prasij datum, mox uomitum proritat, Idem. Certò educit per uomitum, quare contra uenena propinatur, Ferdinand. Ponzettus. Idem Gaynerius scribit, sed misceri iubet cum lini urticæue semine in aqua decocto, aut aqua & butyro, &c. Ad felis morsum galli stercus liquidũ cum adipe gallinaceo subigito & imponito, Aetius. Idem ex aceto impositum morsibus canis rabidi, salutare traditur, Kiranides. Gallinaceum fimum priuatim contra uenena fungorum bibitur ex aceto aut uino, (uel oxymelite, Rasis,) Dioscor. Nicander contra idem uenenũ commendat πάτου στρουθοῖο κατοικάδος (ὀπ/όμ.) Galenus etiam aduersus strangulationem à deuoratis fungis gallinarũ domesticarum fimum cum oxymelite bibi consulit, in Euporistis 1.131. nimirũ ut uomitus subsequatur. Cum medicum quendam in Mysia gallinaceo utentem stercore cõspexissem, in eis qui ab esu fungorum suffocabantur: & ipse quoq; sum usus in quibusdam urbem inhabitantibus, qui & ipsi fungos esitarant, ipsum uidelicet ad læuorem contritum tribus quatuórue oxycrati aut oxymelitis inspargens cyathis. & palàm adiuti sunt, idq; celeriter. nam qui præfocabantur, paulò pòst uomebant pituitosum humorem omnino crassissimum; & exinde planè liberati sunt symptomate, Galenus lib. 10. de simplicibus. Vide etiam inferius inter remedia ex candida parte huius fimi. ¶ Gallinarũ fimum recẽs illitum alopecias celerrimè explet, Plinius. Gallinaceorum stercus cum oleo utroq; (nõ explicat quibusnam) permixtum, alopecijs utile est, Marcellus. Cum aceto alopecijs impositum prodest, Rasis & Kiranides. Si prius fricetur locus cum panno & cepe donec rubeat; Rasis. Aridum quoque tritum cum nitro & arido (uox corrupta) unguẽto alopeciam inspissat, Kiranid. Recens adpositum podagris, plurimum iuuat, Marcellus & Plinius. Perniones quæ nascuntur in manibus impositum sanat, & omnes morsus, Constantinus. Est qui gallinæ perducat stercore corpus, Serenus inter carbonis (carbunculi) remedia. De usu huius stercoris ad fistulam curandam, scripsimus in Rubeta G. Phlegmonas quæ nascuntur in naribus impositum sanat, Aesculapius. Furunculo medicando: Præterea & fimum, ex gallo quod legeris albo Imbribus ex acidis fidens appone dolenti, Serenus. Vide etiam infra inter remedia ex rufa parte huius fimi. Fimum gallinaceũ cum oleo & nitro clauos pedum sanat, Plinius. Marcellus pulli gallinacei fimum rubrum clauellis frequenter illinendum consulit. Fimum gallinaceum recens inunctum, cõtusiones ex calciamentis sanat: aufert etiam myrmecias; Kiranides. Si fiat ex eo cataplasma cum melle, id illitum crustam ignis Persici rumpit, Rasis. ¶ Mactatæ recens gallinæ uentrem unà cum stercore inuolutũ melle, & iumento adhuc calentem in fauces immittito, Pelagonius aduersus tussim iumenti è faucibus uel gutture prouenientem. ¶ Gallinaceum fimum contra coli cruciatus ex aceto aut uino bibitur; Dioscor. cum aqua calida & melle, Rasis. Medicus quidam Mysus hoc fimum bibendum dabat ijs qui diutino coli dolore fuissent uexati ex œnomelite: uel si id non aderat, ex aceto, aut uino aqua diluto, Galenus lib. 10. de simplic. Et rursus in opere de compos. sec. loc. ex Asclepiade: Gallinarum interanea omnia exempta, & in uas fictile cõiecta assato, ac trita reponito. usus uerò tempore cochlearium unum & dimidium, & seminis dauci Cretici tusi & cribrati tantundem, ex aquæ multæ calidæ cyathis tribus exhibeto. In libro quodam Germanico manuscripto albam tantum huius fimi partem aduersus colicum affectum è uini cochleario, salubriter bibi legimus. ¶ Stercus gallinæ suffitum secundas educit, Arnoldus Villanou. ¶ Ad iumentorũ remedia: Si equus pennam uorârit, primo uratur in umbilico, deinde in os eius stercus bouis tepidum inseratur: tum fiat phlebotomia. demum omnia interiora gallinæ sanæ in os eius immittes. Et si ne ita quidem liberatur, minue diligenter ipsum, Rusius. Equo ex pituita per nares laboranti, fimũ gallinaceum in nares inflabis, Obscurus. Si equa marem non patitur; gallinaceo fimo cum resina terebinthina trito, naturalia eius linuntur. ea res accendit libidinẽ, Anatolius. Sunt qui ad ulcera iumentorũ utantur fimo gallinac. arido trito cribratoq;, inspergentes mane, & uesperi succum sambuci immittẽtes per dies aliquot: ubi ulcera primum abluerint uino in quo sambuci folia decocta sint cum modico sale:

Ad inflationem ilium & uentris equi: Fimum columbinum aut gallinaceum, quantum manus capit, in uino dissoluimus cum nitro, & inde clysterem iniicimus, &c. Absyrtus & Hierocles. ¶ Rabies canum sirio ardente homini pestifera, quapropter obuiam itur per triginta eos dies, gallinaceo maximè fimo mixto cibis: aut si præuenerit morbus, ueratro, Plin.

¶ Gallinacei fimi candidi uires. Ad uitiligines quidam illini iubent gallinarum fimum candidum seruatum in oleo uetere cornea pyxide, Plin. Idem cum oleo uetere tenuissimè tritum & adpositum, leucomata & hypochyses sanat, & aciem luminum confirmat, Marcellus. Aduersus fungos noxios: Philagrius gallinaceum stercus album (inquit) tritũ exhibemus ex posca aut aceto mulso. huius enim manifestum habemus experimentum, quòd ad fungorum strangulationes auxilietur, Aetius. Plinius in hyssopo decoctum aut mulso, uenena fungorum boletorumq; astringere dicit. Item inflammationes ac strangulationes. quod miremur (inquit) cum si aliud animal gustauerit id fimum, torminibus & inflationibus afficiatur. Vide supra in uiribus Gallinacei fimi simpliciter. Illitio ad occultas anginas: Galli stercus album, & cerussam colore referens, exiccatũ habeto, & usu postulante subige cum aqua aut melicrato, propinato cochlearium. Desperatos enim sanat. Quòd si bibere nequeant, cum melle subactum intimis partibus illinito, Nic. Myrepsus. Fimum gallinarum duntaxat candidum, oleo in uetere corneisq; pyxidibus adseruant, ad pupillarum albugines, Plin. Sunt qui huius fimi parte alba duntaxat intra corpus sumpta, sanguinem concretum discuti referunt. Fimum gallinac. album & frictum (φρύξας) tere ac potui cõfidenter exhibeto aduersus colicam, Aetius 9.31. Vide supra inter remedia ex hoc fimo simpliciter.

¶ Galli stercus ruffum, uel ut Plinius habet, ex gallinac. fimo quod est ruffum. Impositum furunculos rumpit, & dolorem tollit, Sextus. uide supra inter remedia ex hoc fimo simpliciter. Cum aceto recens illitum furunculos & canis rabidi morsus curat, Plin. & Cõstantinus. Ex fimo pulli gallinacei quod rubrum fuerit colliges, & impones clauulis, atq; inde eos sæpius lines, uehementer medebitur, Marcellus. Stercus gall. citrinum cataplasmatis instar impositum, cum oui uitello & exiguo croco, quemuis abscessum purulentum aperit, Rasis. Fimum gallinaceorum duntaxat rubrum lusciosis illinendum monstrant, Plinius.

¶ Cinis fimi gallinarum. Prodest ad ictus scorpionum, Plin. Gallinarum uel columbini fimi cinis ex oleo impositus ulcera pedum curat, Marcellus. Fimi gallinacei cinis pedum exulcerationes sanat. columbini fimi cinis ex oleo, Plin.

¶ Lapillos qui in gallinaceorum uesica inueniantur, conteri & potioni inspergi aduersus calculos iubent, Plin. Alexander Benedictus lapides in gallinaceo uentre repertos, contra calculum à quibusdam commendari scribit, ex hoc Plinij loco fortassis, memoria lapsus. Nos de lapillis qui in uentribus gallinaceorum reperiantur, plura scripsimus supra in B.

¶ Veneficia quædam fiunt ab his quæ eduntur excrementis corruptis, ut sanguine uel urina leprosorum, cum in his frumentum maduerit, gallinæq; frumento depastæ fuerint, Hier. Cardan.

¶ A præsepibus equorum remouebuntur aues domesticæ atq; altiles, quæ ea propter reliquias pabuli sectari solent: & in his non solum pinnulas excutiunt, sed etiam stercora deijciunt: atque illæ cum gutturis, hæc cum alui periculo ab equis deglutiuntur, Ioach. Camerarius. De fimo gallinaceo à bobus aut equis deuorato, & remedijs contra eum, plura in Quadrupedum istarum historijs scripsimus. Hierocles equo aduersus hunc fimum deuoratum auxiliari docet ipsum fimum gallinæ album & solidum: quem conteri iubet cum drachma scui, (σίαπ@,) & cum duobus polentæ chœnicibus uinoq; nigro austero in mazas redigi, & equo edẽdas dari. Gallinarum fimum, duntaxat candidum, in hyssopo decoctum aut mulso, uenena fungorum boletorumq; astringit: item inflammationes ac strangulationes: quod miremur, cum si aliud animal gustauerit id fimum, terminibus & inflationibus afficiatur, Plin.

¶ Quidam à gallo gallinaceo pugnante leuiter læsus in rabiem uenisse dicitur, Cælius Aurelianus de morb. acut. 3. 9.

H.

a. Vt ornis apud Græcos, sic apud Latinos auis etiam aliquando pro gallo gallináue absolutè ponitur. Rhodias aues pro gallinis Rhodijs Columella dixit. & Græcè Ταναγραίους ὄρνιθας genere masc. legimus, id est alites Tanagræos pro gallinaceis Tanagræis. Gallinaceos mares pro gallis gallinaceis Columella dixit. Gallos à contrario sensu appellatos quidam existimant. nam Galli sacerdotes matris deûm castrati erãt. hinc Martialis, Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus, Amisit testeis, nunc mihi gallus erit. Et rursus, Succumbit sterili frustra gallina marito, Hanc matris Cybeles esse decebat auem. Cristatus a es, pro gallo, Ouidius 1. Fastorum.

¶ ἀλέκτωρ Græcè dicit à priuatiua particula & lecto: ἐκ τοῦ α κὰι τοῦ λέγω, διὰ τὸ ἐκ λέκτρου ἡμᾶς ἐγείρειν, Eustathius & Athenæus. A tertia persona præteriti passiui uerbi λέγω, quod est dormio, fit λέλεκτρον, ἀλέκτωρ: & forte ἤλεκτρα & ἀλεκτρυών, (oxytonum,) Idem. Ἀλεκτρυών nomen uiri Iliados ρ. seruat o. magnum (non seruat: Vide mox inter Propria) in genitiuo, pro aue uerò Homeri seculum hanc uocem non agnouit, Varinus. Vtebantur nimirum antiquitus tantum uoce ὄρνις de gallo in genere masc. de gallina in fœminino. Galles gallinaceos alectryónas & aléctoras Græci uocãt, quia nos à lecto exuscitẽt: gallinas uerò alectoridas & ornithas. Aristophanes alectoras qui mares sint, alectryænas

quæ

quæ fœminæ, alectryónas utrunq; continere, ludens in comœdia monstrauit. Inuenias & pro maribus alectoridas acceptos, ut inquit Athenæus, Hermolaus. Socrates sanè in Nebulis Aristophanis Strepsiadem docens, reprehendere uidetur quod ἀλεκτρυόνα in utroq; sexu proferat, itaque iubet eum fœminam ἀλεκτρύαιναν uocare, ficto uocabulo & poëtico, ut à λέων scilicet fit λέαινα: marẽ uerò ἀλέκτορα. Apparet autem (inquit Scholiastes) uulgarem hanc consuetudinem tum fuisse, fœminam quoq; ἀλεκτρυόνα nominandi, ut patet ex hisce (Aristophanis) in Amphiarao uerbis: γύναι, τί τὸ ψοφῆσάν ἐστιν; ἡ ἀλεκτρυὼν τὴν κύλικα καταβέβληκεν. οἰμώξουσά γε. Et in Platonis (Aristophanis, Athenæus. positum est καὶ πλάτων, pro καὶ πάλιν à librarijs) Dædalo, ἐνίοτε πολλαὶ τῶν ἀλεκτρυόνων ὑπηνέμια βίᾳ τίκτουσιν ᾠὰ πολλάκις. ὁ δὲ παῖς ᾠδὴν τὰς ἀλεκτρυόνας σοβεῖ. Attici quidem etiam gallinas sic uocabant. Et Theopompus, Vocant uerò gallinam etiam ἀλεκτρύαιναν: Hæc Scholiastes. sed locus, quod ad authorum citationes, non rectè distinctus emendari potest ex Athenæo, cuius uerba subieci. Cratinus (inquit) ἀλεκτρυόνα in fœm. genere dixit. item Strattis, αἱ δ' ἀλεκτρυόνες ἅπασαι, καὶ τὰ χοιρίδια τέθνηκεν. & Anaxandrides Rhodius Comicus, ὀχευομένας τὰς ἀλεκτρυόνας θεωροῦσιν ἄσμενοι. Et Theopompus in Pace, ἄχθομαι δ' ἀπολωλεκὼς ἀλεκτρυόνα τίκτουσαν ᾠὰ πάγκαλα. Et Aristophanes in Dedalo, ᾠὸν μέγιστον τέτοκεν ὡς ἀλεκτρυών. Dicitur & ἀλέκτωρ. ὥσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus. Veteres ἀλεκτρυόνας uocabant etiam gallinas, Hesychius. Ab ἀλέκτωρ masculino, fœmininum ἀλεκτορὶς deriuatur. Ἀλεκτορὶς poeticum est, ὡς τὸ ἀλέκτωρ ἑλληνικὸν (lego ἀδόκιμον) ὅλως, Varinus. Thomas Magister quoq; annotat, uocem ἀλεκτρυὼν significare marem & fœminam: ἀλεκτορὶς autem esse uocem planè poeticam, ἀλέκτωρ uerò uocabulum esse ἀδόκιμον. Atqui ἀλεκτορίδα Aristoteles etiam dixit lib. 6. de historia animalium: & Galenus in opere de Simplicibus medic. ἀλεκτρυόνος καὶ ἀλεκτορίδος αἷμα. itaq; ego uocem ἀλεκτρύαινα prorsus ἀδόκιμον dixerim, ἀλέκτωρ uerò poeticam tantũ contra Varinum & Thomam Magistrum: qui cum ἀλεκτορὶς poeticum faciãt, poetæ nullius testimonium proferunt, & ego quoq; nullum ex poetis hac uoce usum memini. ἀλέκτορα uerò in prosa nemo dixit, sed poetæ aliquot, Aristophanes, Theocritus, Cratinus. item Septuaginta Prou. 30. & Kiran. Vsus nostro tẽpore obtinuit ut gallinę ὄρνιθες & ὀρνίθια dicãtur, galli uerò ἀλεκτρυόνες & ἀλεκτορίδες, Athenęus. ὄρνις genere communi priuatim de (auibus) domesticis (id est gallinis) dicitur, Eustathius. ὄρνιθες οἰκίδιοι & κατοικίδιοι, pro gallinaceo genere, in scriptis Porphyrij. ὄρνιθας τροφίμους Suidas in Melito dixit, siue pro gallinacei generis, siue pro alijs etiam altilibus auibus. Ἀλεκτορίδης, pullus gallinaceus, forma patronymica, Suidas, & Varinus in λαγωός. Ἀλεκτρυόνιον & περδίκιον ab Antiphane nominantur forma diminutiua: qua etiam ἀλεκτορίσκοι dicuntur. sed Suidas alectoriscos Tanagræos nominat, qui grandes sunt gallinacei.

¶ His subiungam rariora quædam gallinacei generis nomina, quæ partim poetica sunt, partim glossis & dialectis differunt, partim fortassis etiam barbara. & quoniam ea nõ pauca sunt, ordinem alphabeticum ijs recensendis adhibebo. Βεκτὸς, gallus anniculus, Hesych. & Varin. Ἠίκανὸς, gallinaceus, Iidem. ¶ Κέρκνος, accipiter uel gallinaceus, Hesychius & Varinus. Σέρκος, gallus, & gallinæ σέλκες, Iidem. Κῆρυξ, accipitris genus: & gallinaceus, Suidas & Varin. Κικίρρος, gallinaceus, Hesych. & Varinus. Κικκὸς oxytonum, gallinaceus: paroxytonum uerò, parua cicada, ὁ νέος τέττιξ, & κίκκα (paroxytonum) gallina, Iidem. uox per onomatopœiam facta uidetur, ut Germanica güggel. Κοκκοβόας ὄρνις, de gallinaceo accipiendum uidetur apud Sophoclem, Eustathius. à uoce nimirum, de qua uerbum κοκκύζειν usurpant Gręci. Κορύθων, ἀλεκτρυών, αἱ νεανίδες, Hesychius & Varinus. forte autem sic nominatus fuerit gallus quòd córytha, id est cristã gerat. & eadem ratione fortassis etiam κορωνὸς apud eosdem, quæ uox eis etiam cophinum & calathum significat. Κόσκινοι, οἱ κατοικίδιοι ὄρνιθες, Hesychius & Varin. Κοττοί, gallinacei à crista capitis sic dicti, Iidem in προκόττα quod est κεφαλῆς τρίχωμα. Κόττος, ὄρνις: sed equum quoq; aliqui sic uocabant, Iidem. Et rursus, Κοττοβολεῖν, τὸ παρατηρεῖν τινὰ ὄρνιν. Κοττυλοιοὶ (κοττυλιοί, per iota in penultima, Varinus) κατοικίδιοι ὄρνεις, Hesychius. Κοτίκας, gallus, Hesych. & Varinus. ¶ Μηδικοί, aues Medicæ, gallinacei, Iidem. Aristophanes in Auibus Medum (μῆδον) auem facere uidetur. Scholiastes gallinaceum accipiendum suspicatur. alibi quidem dubitat an ulla auis rectè μῆδος appelletur. Sed cum gallinaceus ab eodẽ Comico etiam Persica auis dicatur, medum quoq; uel medicam auem pro gallinaceo accipi ab eo probabile est. De Medicis gallinaceis magnis & pugnacibus, scriptum est supra in B. ὥσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus apud Athenæum. ὀλόφωνος, gallinaceus, sic dictus, uel à lopho, id est crista, uel ab eo quod inter canendum in sublime se erigat, ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ᾄδειν ὅλον αἴρεσθαι καὶ μετεωρίζεσθαι, Hesych. Alexarchus Cassandri Macedonum regis frater, gallum gallinaceum orthoboam (ὀρθοβόαν, nimirum quòd inter canẽdum se erigat, unde & ὀλόφωνον dictum quidam conijciunt, ut iam diximus: nisi quasi ὀρθροβόαν potius, à matutino cantu, sic appellatum placeat,) uocabat, Hermolaus ex Athenæo. ὀρτάλιχοι, gallinacei, Eustathius. item pulli gallinacei, Vide infra in Pullo. ὀρτάλιχοι pulli sunt qui nondum uolare possunt, uolare tamen gestiunt & conantur, παρὰ τὸ γλίχεσθαι τοῦ ὀρθοῦν καὶ πέτεσθαι, Etymologus & Varin. Bœoticè etiam ipsi gallinacei sic uocantur, ut apud Aristophanem in Acharnensibus, Scholiastes & Varinus. Thebani rerum nomina innouare gaudent. itaq; sepiam uocant ὀπιθοτίλαν, ἀλεκτρυόνα ὀρτάλιχον, &c. Athenęus lib. 15. & Varinus in Λεξείδιον. ὄρταλις αἰχμητῇσιν ὑποδυνηθεῖσα νεοσσοῖς, Nicander de gallina. ὀρταλίχοισι χελιδόσιν Oppianus dixit. ¶ Gallinaceus Persica auis (περσικὸς ὄρνις) dicitur propter cristã. Multos pueros deceperunt amatores, alius

coturnice, alius Persica aue aliáue donata, Aristophanes in Auibus. ubi Scholiastes, Pretiosa (inquit) omnia, quibus solus rex (Persarum) utebatur, Persica uocabantur. & hoc in loco auis Persica, non certam aliquam auem designat. sunt tamen qui gallinaceum, & qui pauonem interpretentur. Vide superius paulò in Medo. ¶ Σέρκος, gallinaceus, (scribitur etiam κέρκος, ut supra:) & gallinæ σέλκόν, Hesychius & Varinus. Κλυτὸς ὄρνις, gallinaceus, Iidem: forte quòd procul exaudiatur, κλύειν enim audire est.

¶ Κρόκος, τὸ ἱερὸν, (mendum est forte:) & gallinacei qui collum habent eiusmodi, (croceis uel aureis iubis scilicet ornatum,) ἱερόκη, Hesych. & Varinus. Gallus ἱερωνίας Hermanubidi immolabatur, Plutarchus. Κώκαλον, genus quoddam gallinacei, Iidem. Χελιδόνων, gallinacei quidam, Iidem. Ψήληκόν, τῶν ἀλεκτρυόνων οἱ νοθαγένναι, Suidas & Hesychius. Φιδλὸς ὄρνις, pro gallinaceo apud Pollucē.

¶ Epitheta. Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales, Ouidius 1. Fast. Cristatæq; sonant undiq; lucis aues, Martialis. Excubitorq; diem cantu patefecerat ales, Vergilius. Apud Textorem galli epitheta sunt hæc, Gallinaceus, Metuendus leonibus, Nuncius lucis, Salax, Volucris Titania. ¶ ὀρταλὶς αἰχμητῇσιν ὑποδυνηθεῖσα νεοσσοῖς, Nicander, dixit autē neossos, id est pullos, pro gallinaceis adultis. Κοκκοβόας ὄρνις de gallo dici uidetur apud Sophoclem, Eustathius. ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus. uide paulò superius plura de hac uoce. ὀξύφωνος, apud Lucianū. ὀρθριοκόκκυξ ἀλεκτρυὼν, Diphilus apud Eustathium. Varinus non rectè habet ὀρθιοκόκκυξ. ὄρθριος ἀλέκτωρ, Theocritus Idyllio 7. ὀρθροβόας, uide superius inter nomenclaturas uarias huius alitis. ὄρνιχες φοινικόλοφοι, Theocritus Idyl. 27.

¶ Deriuata. A gallo fit gallina, à gallina gallinaceus, quæ uox & pro gallo simpliciter ponitur, & tanquam epitheton ei adiungitur, differentiæ forsan gratia. nam & Galli populi sunt, & sacerdotes Cybeles sic uocabantur. Dicitur etiam adiectiuè gallinaceum quod ex gallis uel gallinis est, ut pullus gallinaceus & oua gallinacea Varroni, & fel gallinaceum Ciceroni 2. de diuinat. ¶ Gallinarium, locus in quo gallinæ nutriuntur, Columellæ. Idem pro gallinario officinam dixit. Gallinarium est quod & cohors dicitur, unde aues cohortales. Aedicula uerò altera, cuius parietibus corbes affiguntur, in ijsq; gallinæ incubant, officina cohortalis (aliâs cortalis, das nistħuß) ob id appellatur, quòd non aliter ac in officinis nostris cuncta parantur, quæ in usum humanum ueniunt, ita istic oua & pulli, quæ in cibum, Gyb. Longolius. ¶ Gallinarius Plinio & Ciceroni 4. Academ. custos est gallinarum qui Varroni & Columellæ gallinarius curator dicitur. ¶ Gallicinium pars noctis appellata est, in qua galli cantant. Primum tempus diei dicitur mediæ noctis inclinatio: deinde gallicinium: inde conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt, Macrobius Saturn. 1. 3. Noctis gallicinio uenit quidam iuuenis è proxima ciuitate, Apuleius lib. 2. de Asino. Tempus quo galli cantant, tribus ab intempesta nocte horis, gallicinium appellatur, Gyb. Longolius. ¶ Gallulo, pubem emitto, unde gallulasco, pubesco, quòd pubescentes uocem grandiorem ad galli gallinacei similitudinem faciant. Cuius uox gallulascit, Næuius. Aristoteles hoc τραγίζειν dixit. Vide in Hirco H. a. ¶ Gallus fortunam corporis significat, ut inquit Quintilianus: id est castratum. nam tales erant Galli sacerdotes Cybeles: de quibus extat prouerbium, γάλλος τί τέμνεις; Gallos quid execas? id est, Cur affligis afflictum? quid actum agis? Gallum matris deûm sacerdotem Iul. Firmicus archigallum uocat, Brodæus. Matris deûm Cybeles sacerdotum antistites archigalli nominabantur, ut in antiquis elogijs aduertimus. Epitaphiū est Romæ in S. Martino in mōtibus, huiusmodi. D. M. C. Camerius Crescens Archigallus Matris Deûm Magnæ Idææ & Attis Po. Ro. &c. ut recitat Gyraldus: qui Tertulliani etiā uerba de archigallo quodā repetit, Syntagmate quarto de dijs. Archigallum etiam puto eunuchorum genus esse. Quo sydere prodeant hermaphroditi, eunuchi, uiragines, archigalli, ubertim scribit Matheseos tertio Firmicus, Cælius. Parasius pinxit Archigallum, quam picturam amauit Tiberius princeps, Plinius. ¶ Gallipedem quidam in Suetonij Tiberio ineptè pro Callipide legunt. ¶ Câres à Persis uocantur galli, eò quòd cristam in galeis habeant, Plutarchus in Artaxerxe.

¶ Ἀλέκτωρ poetis uxorem significat, ἡ ὁμόλεκτρος, Eustathius: ut & ἄλοχος. item uirginem lectum siue coniugium non expertam. sic Mineruam ἀλέκτορα legimus, Idem. Pompeianus sophista cum Panathenæa festa celebrarētur Athenis, in quibus iudicia cessant, dixit: γενέθλιός ἐστι ἡ ἀλέκτορος Ἀθηνᾶς, καὶ ἄδικος ἡ τήμερον ἡμέρα, Athenæus libro 3. Ion Tragicus tibiam quoq; ἀλέκτορα dixit, quòd propter soni eius suauitatem auditores λέγεσθαι, id est dormire nolint, Eustathius. Eadem ratione Sol etiam ἠλέκτωρ cognominatur, quòd homines in lectis cubare non sinat, uel (potius) quòd ipse nunquam cubet aut quiescat, Eustathius. ¶ Diitrephes prius pauper, nunc ditatus, ξουθὸς ἐστὶν ἱππαλεκτρυὼν, Aristophanes in Auibus. ubi Scholiastes, Nunc (inquit) facta est ales magna & non uulgaris. gallus enim plerisq; auibus præstat. Plura de hac uoce leges in Equo a. ubi animalia ab equo denominata memorantur. Iubas etiam & capillum Græci alectoridas appellant, Hermolaus. ¶ Ἀλεκτρυοφόρον Aeschines dixit in Axiocho: unde nos etiam forte ὀρτυγοφόρον dicere poterimus. nam ὀρτυγοκόπος non est in usu, Pollux. uidetur autem significare eos qui has aues uenales gestant: uel ad ludos potius. nam ὀρτυγοκόπος dicitur, qui in ludo coturnicem digito ferit, &c. Phrynichus ἀλεκτρυοπωλητήριον dixit: ὥστε καὶ ἀλεκτρυονοπώλην ἂν εἴποις, Pollux. ¶ Pilulæ alectoriæ quædam aluum purgantes à Nicolao Myrepso describuntur: quas sic dictas apparet, eò quòd ui sua purgandi eos qui sumpserint, à lecto excitent. ¶ Ἀλεκτρυοφωνία, gallicinium, ut quidam in Lexicon uulgare Græcolatinum

latinum retulit. sed apud Marcum Euangelistam cap. 13. ἀλεκτοροφωνία scribitur. ¶ Gallinarium Græcè ὀρνιθῶνα uocârim, ad uerbum auiarium dixeris. sed illi cum omnem auem, tum gallum gallinamque per excellentiam ornin nominant. Itali hodie uulgò pullarium appellant, Calepinus. In uilla est pastionis genus, quod appellant Græci ὀρνιθῶνας, καὶ περιστερῶνας, Varro. ὀρνιθονομεῖον, τὸ τὰς ὄρνιθας ἔχον οἴκημα, Suidas. Latinè etiam auiaria appellantur, ubi cicures atque omnia genera auium segregata farcirentur. Hoc & ὀρνιθοβοσκεῖον Varroni dicitur. Μέταυλος, ἡ ῥυπαρὰ λεγομένη αὐλὴ, ὁ ὀρνιθῶν ἤγουν, apud Aristophanem, Varinus. Πέταυρον Grapaldus ex Polluce interpretatur caueam, in quam se cortis alites cubitum iturae recipiunt. Πέταυρον Aristophanes nominat ὃ οἱ φοινικίδες ὄρνιθας ἐγκαθεύδειν συμβέβηκε, Pollux lib. 10. Verum, ut ego conijcio, non gallinarium totum petaurum nominari debet, sed tabula uel asser (σανὶς, Varinus,) quasi πέτευρον, παρὰ τὸ ἐνεύδειν ἐν αὐτῷ τὰ πετεινά. dicūtur etiam πέταυρα, asserculi (σανίδια, nimirum quas Latinè scandulas dicimus) quibus ædium tecta teguntur, (οἷς στεγάζομεν τὰ ὀσπίτια. quibus hospitia, uoce à Latinis sumpta, teguntur,) quod propter leuitatem facile ad auras & flatus uolitet. Scribitur & πέτευρον Varino, & exponitur tabella tenuis & oblonga, qualis ædium tectis pro lateribus adhibetur. Αἰθαλόεν πέτευρον aliqui trabem interpretantur, &c. οὐδ᾽ ὁπότ᾽ ὀρτάλιχοι μινυροὶ ποτὶ κοῖτον ὁρῷεν Σεισαμένας πτερὰ ματρὸς ἐπ᾽ αἰθαλόεντι πετεύρῳ, Theocritus Idyl. 13. Ταῤῥὸς, μετέωρόν τι ἰκρίον, ἐφ᾽ ᾧ ἀλεκτορίδες κοιμῶνται, Varinus. Κοπάναθρον, οὗ θα οἱ ὄρνιθες κοιμῶνται, Hesych. Κοπὸν supra gallinaceum interpretati sumus. ¶ Ratio cohortalis, quam Græci uocant ὀρνιθοτροφίαν, Columella.

¶ Ὠὰ ἀλεκτόρεια, id est gallinacea oua, Synesius in epistolis. ὀρνίθεια κρέα, id est gallinaceæ carnes, Xenophon lib. 4. Anabas.

¶ Stirpes. Cunila gallinacea, non alia herba est quàm quæ origanum Heracleoticum Græcis uocatur, Plinio teste. Ruellius sic dictam putat quòd à gallinis pascatur. In Ponto (inquit Plautus) absinthium fit & cunila gallinacea. ¶ Alectorolophos, quæ apud nos crista dicitur, folia habet similia gallinacei cristæ, Plin. Syluaticus gallitricum uel centrum galli uulgò dictum interpretatur; cuius semen (inquit, oculis immissum) caliginem ad se trahit. Eandem alibi scarleam uocat, (ut nostri ſchatlach) quod uisus claritatem renouet. Et alibi, Eraclea (Heraclea) est (inquit) quæ Latinè ferraria nigra uocatur: quam recentiores centrum galli, & gallitricum syluestre uocāt. Videtur autem desideritide Heraclea sentire, quam hodie eruditi quidam herbam Iudaicam uel tetrahit Arabicè & uulgo herbariorum dictam esse putant: quibus ego quoque potius assenserim. etsi illa etiam quam polemonium Ruellius facit, pulchrè cum Dioscoridis descriptione facere uidetur. Vulgare quidem gallitrici nomen, à galli crista corruptum uidetur. Inter uerbenacæ etiā nomenclaturas apud Dioscoridem crista gallinacea legitur. Τζυγνοπόδα nominatur apud Nic. Myrepsum unguento 62. ¶ Gallitricus (lego Galli crus) id est sanguinaria, eò quòd naribus imposita, sanguinē suauiter fluere facit. nascitur circa uias & saxosis locis. habet in summitate uelut pedes galli, Syluaticus. Plura leges de hac herba in Boue H. c. & in Cornice a. Capnos siue caphion, hoc est fumus, duplex. alia Dioscoridi descripta, nascens in hortis & segetibus hordeaceis: alia & nomine & effectu similis, quam pedes gallinaceos uocant (teste Plinio) in parietibus & sepibus genitam, ramis tenuissimis sparsisque, flore purpureo, ut inquit Plinius: quam nōnulli modo cymbalarem uulgò dictam, nescio quàm rectè interpretantur, folio hederæ, prætenui, ut in cotyledone cōmonuimus, Hermolaus Corollario 724. ubi etiam mox crassissimum illorum errorē reprehendit, qui ex eo quòd capnon Plinius Latinè pedes gallinaceos uocari scribit, capnon etiam à Dioscoride monstratum, non aliud genus esse putant, quàm quæ uulgò sanguinaria & galli crus dicitur. quæ gramini (inquit) tam similis est, ut ab eo forte non admodū seiungi possit: nisi quòd folio minore cernitur, & fibris potius quàm radice nititur. id autem quod in utroque summo frutice trifarin (trifarium) gallinacei pedis imitationem habet, candidius in hac quàm in gramine conspicitur. Et alibi, Cotyledon non est, ut quidam rentur, quæ uulgò cymbalaris appellatur, etiamsi cymbalion à Dioscoride uocetur. est autem cymbalaris herba folio tenus anguloso, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens, quam quidem nonnulli genus alterum capni dictæ faciunt, Hæc ille. Vulgaris quidem apud nos hæc herba est, & lactis etiam nonnihil habet, flosculo calathiformi ex purpureo ad cœruleum inclinante, radice alba dulci, ut rapulo syluestri congener uideatur; oculis à quibusdam utilis creditur, nimirum ut capnos quoque, ut ab eodem effectu nomen idem cōtigerit. foliorum species per ætatem mutatur, ex rotundiori in longam. quæ uerò eius pars pedes gallinaceos referat, non facile dixerim, nisi forte mucrones illi in quos diuiditur calyx qui florem sustinet, eos repræsentare dicātur, præsertim cum flos deciderit aut aruerit. tunc enim in diuersa tensi rigentesque magis apparent. ¶ Apud Dioscoridem inter thlaspeos etiam nomēclaturas pes gallinaceus legitur. Item caucalis (apud eundē) tum eodem nomine, tum pes pulli uocatur: nimirum quòd extremum folium in gallinæ pedem conformetur, ut Ruellius scribit. Portulaca Macro etiam pes pulli dicitur, Syluaticus. Adamus Lonicerus tertiam aizoi speciem Germanicè interpretatur, Hünerbeer, Hünertruben. ¶ Herba quam pro aristolochia rotunda pharmacopolæ Germani hactenus falsò acceperunt, à quibusdam Germanicè Hanenspozn, id est calcar gallinacei, à floris figura, nominatur. ¶ Alsine herba Græcis dicta, uulgò morsus gallinæ & passerina à quibusdam nominatur, Germanis Hünerdarm, Hünerscerb, Vogelkraut: ea cū cæteris auibus tum gallinis grata & salubris, et fastidij remedium

existimatur: ut helxine etiam, qua Plinius gallinaceos scribit annuum fastidium purgare, si modo non errore aliquo factum est ut helxine pro alsine scriberetur.

¶ Animalia. κάκαλον, uetustum, & species gallinacci, Hesychius & Varin. Κάκαλος etiam nomen proprium est, Varin. Persæ etiam coruos alectoridas uocant, Hermolaus nescio quo authore. Pausanias quidem in Bœotia gallinaceos quosdam coraxos, id est atro coruorum colore esse scribit. Vpupam etiam ἀλεκτρυόνα & γέλασον uocāt, Hesych. & Varinus. Cancer Heracleoticus uulgò apud Italos gallus marinus, gallo de mare, nominatur, quòd eius chelæ cristam galli referant, Pet. Bellonius. Piscis quidam ad Oceanum Germanicum, gobijs cōgener, ut ex pictura conijcio, uulgò **Seehan**, id est gallus marinus uocitatur. ¶ Gallus matricis, id est mola matricis, Syluaticus. Amatus Lusitanus lib. 1. Curationum Medicinalium meminit mulieris quæ geminos utero gestans quinto mense abortiuit, & tertio à primo abortu die, frustum quoddam carnis emisit, galli cristæ cum rostro gallinaceo simile.

¶ Icones. Asis (regio puto sic dicta) puerum delphino insidentem numis insculpebat, Dardanis gallorum pugnam, Pollux lib. 9. & Cælius. Persarum rex Artaxerxes Cyri iunioris percussori ex Caria, uirtutis præmium contribuit, uti in prima acie gallum aureū in hastæ gestaret apice. Nam Câras omnes Persæ ἀλεκτρυόνας dicunt, id est gallos, propter cristas quas in galeis surrectas habent, Cælius. ¶ In Apollinis Delphici templo chirotechnæ (id est opifices manuarij) frigida quædam & curiosa fecerunt, ut qui manui Apollinis gallinaceum imposuit, ut horam matutinam & tempus instantis ortus designaret, Plutarchus in libro Cur Pythia non amplius carmine respondeat. ¶ Lapis Eislebanus aliquando galli effigiem refert, Georg. Agricola. In arce Eleorum Mineruæ simulacrum est, cuius galeæ gallinaceus insidet, Pausanias. uide infra in h. ¶ Athenienses Anterotis aram constituerunt, in qua pueri nudi & formosi signum inerat, in ulnis geminos sustinentis generosos gallos, & se in caput impellentis, quibus Timagoram & Meletum, seu Melitum (utrunq; enim legimus) qui amore perierunt, significabant. Historia notissima apud Pausaniam & Suidam: quanquam nonnihil inter se euarient, ille in Attica, hic in dictione Melitus, Gyraldus. Gestat autē puer gallinaceos: quòd unà cū duobus gallis, quos à Melito sibi dono datos ulnis gestabat, ex arce Athenis se præcipitasset. Pausanias aliter hanc historiam referens, gallinaceorum quoq; non meminit. ¶ In excelsarum turrium apicibus gallinacei icon ex orichalco conflata, & inaurata plerunq;, imponi solet, lamina ad uentum uersatili. Vide Emblema Alciati quod in fine historiæ galli recitabitur.

¶ Propria. Auctor Nicander est, Secundum, qui pincerna regius fuit in Bithynia, à gallo amatum eximiè cui nomen foret Centaurus, Cælius. ¶ Alectryon nomen proprium uiri Iliados ρ. non seruat o. magnum in obliquis, ἠλεκτρύων uerò paroxytonū seruat, Eustathius. Υἱὸν Ἀλεκτρυόνος μεγαθύμου, Homerus. ¶ Electryon memoratur Amphitryonis pater & filius Alcei, ut testis est Hesiodus in Aspide. ¶ Alector filius fuit Argeæ filij Pelopis & Hegesandræ filiæ Amyclæ (τοῦ ἀμύκλα,) cuius filia Iphiloche uel Echemelus (Ἐχέμηλος) Megapenthi filio Menelai nupta fuit, Eustathius. Fuit & alius Alector filius Epei regis Elidis, &c. Eustathius in secundum Iliados. ¶ Adæus quidam Philippi militum peregrinorū dux, ἀλεκτρυὼν cognominabatur. Meminit eius Heraclides Comicus his uersibus: Ἀλεκτρυόνα τὸν τοῦ Φιλίππου παραλαβὼν Ἀωρὶ κοκκύζοντα, καὶ πλανώμενον Κατέκοψεν. οὐ γὰρ εἶχεν οὐδέπω λόφον. Ἕνα κατακόψας μάλα συχνοὺς ἐδείπνισε Χάρης Ἀθηναῖος. ut Athenæus citat libro 12. nam hic Chares (inquit Eustathius) Athenienses in foro epulis excepit, cū sacrificaret epinicia propter pugnam prosperè contra Philippi peregrinos milites gestā. dicit autem illum intempestiuè cecinisse (ἀωρὶ κοκκύσαι) eò quòd pugnam intempestiuè aggressus sit: & nondum cristam habuisse, hoc est inermem adhuc periculo se exposuisse. Vide infra in prouerbio Philippi gallus. ¶ Alectryon quidam adolescens Marti acceptus fuit, quem Mars aliquando cum Venere cōcubiturus in domo Vulcani pro uigile secū ducebat, ut si quis appareret, Sol oriens præsertim, indicaret. ille uerò somno uictus cum Solis ortum non indicasset, Mars à Vulcano deprehensus & irretitus est. qui postea dimissus, Alectryoni iratus in auem cum mutauit unà cum armis quæ prius gerebat, ita ut pro galea cristam haberet. Itaq; memor deinceps huius rei alectryon, etiam nunc ales, id tempus quo Sol prope ortum est, quo scilicet Vulcanus domum reuerti solebat, cātu designat. Fabulam memorant Lucianus, & ex eo interpretatus Cęlius Rhodiginus, & Aristophanis Scholiastes, & Eustathius in octauum Odysseæ, & Varinus. Alectryonem aliquando Martis ministrū & militem fuisse etiamnum testantur, crista, animositas, calcaria, ut rhetor quidam scripsit. ἀλλὰ τοῦτο τὸ ὑστερον μυθοποιητικῶς οὐ σεμνὸν ὂν λάλημα, Eustathius. Alectryon olim tyrannidem gessit, & Persis primus imperauit, etiam ante Darium & Megabyzum: unde etiamnum ab illo imperio Persica auis appellatur, Pisthetærus apud Aristoph. in Auibus. Vbi Scholiastes, Forte etiam in pręcedentibus (inquit) alectryóna uocat Medum auem. nam Persas quoque Medos uocabant. Mox autem subdit Epops, Hinc est nimirum quòd adhuc instar magni regis incedit, cyrbasiam (tiaram) in capite solus auiū rectam gerens. Quanquam enim (inquit Scholiastes) Persæ omnes tiaram ferrent, solis tamē regibus erectam ferre fas erat: cæteris complicata erat uel in frontē prona uergebat, ut Clitarchus tradit. Adeò uerò præpotens (inquit Cælius) & formidolosum fuisse illud imperium aiunt, ut nunc quoq; auibus id genus diluculo præcinentibus, prosiliant ad opera omnes ceu mulctam ueriti. ¶ Cornelius Gallus, poetæ ueteris nomen. ¶ Gallus, gentile à Gallia. ¶ Est & Gallus fluuius Phrygiæ, cuius aqua furorem

rorem inducit. Amnis it insana nomine Gallus aqua, Ouidius. Ab hoc, auctore Festo, Galli dicebantur sacerdotes Cybeles, qui postquam ex eo bibissent se castrabãt, & inter sacrificandum furiosè se gerebant. Crinemq; rotantes Sanguinei populis ulularunt tristia Galli, Lucanus lib. 1. Quidam Gallum puerum putauêre, qui contracta offensa deæ se execuerit, & simul fluuio nomen dederit, Gyraldus. ¶ Gallinaria insula est à gallinis feris sic dicta: uide infra in Capite de gallinis feris. ¶ Et Pontina palus & Gallinaria pinus, Iuuenalis Sat. 3.

¶ b. Formoso regi, cui uertice purpurat alto Fastigiatus apex, dulciq; errore coruscæ Splendescunt ceruice iubæ, perq; aurea colla, Perq; humeros it pulcher honos, palea ampla decenter Albicat ex rutilo, atq; torosa in pectora pendet Barbarum in morem, stat adũca cuspide rostrum, Exiguum spatij rostrum, flagrantq; tremendum Raui oculi, niueasq; caput latè explicat aureis. Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaq; nodo Vix distante sedet, durus uestigia mucro Armat: in immensum pinnæq;, hirtiq; lacerti Protenti excurrunt, dupliciq; horrentia uallo Falcatę ad cœlum tolluntur acumina caudæ, Politianus in Rustico. ¶ Crista in gallinaceo, uocatur etiam apex à Politiano. Cristas tollere uel detrahere prouerbium referetur infra. Gallorum cristas aliqui barbarè ruffas nominant. Ascili, id est crista galli, Syluaticus. Græci λόφον appellant, ut Eustathius. Aristophanes in Auibus κυρβασίαν: quanquam Varinus Cyrbasiam & Cybarsiam quoq; caput gallinacei interpretatur, κεφαλὴν ἀλέκτορος: Hesychius κορυφὴν ἀλέκτορος, id est uerticem uel cristam galli. Hippocrates cyrbasicam pileum acutum ut uidetur, qui & tiara, alij cyrbasiam, alij tiaram erectam, qua soli Persarum reges utebantur. ὁ περσικὸς ὄρνις ὁ ἀλέκτωρ λέγεται διὰ τὴν λοφιάν, Suidas. ¶ Rostrum, uulgus Italicum becco uocat, uocabulo Tolosano antiquo: quanquam id illis gallinacei rostrum significaret, author Tranquillus in Vitellio. Κόραξ, coruus, & summa gallinaceorum rostra, à colore nigro quem Græci κορὸν dicunt, Hesychius & Varinus. Κάλεα (lego κάλλαια) barbæ gallinaceorum, & pennę in cauda earum secundum Aelium Dionysium, Varinus in uoce Θρόνα. Κάλλαιοι (lego κάλλαια) gallinaceorum barbæ, & omnis color purpureus, uel secundum alios uarius. πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα. ἔνιοι δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ' Αἰγυπτίοις χρῶμα καλλαϊνόν. Ponitur etiam pro unguento. & καλλαι (malim κάλλη, ut Ammonius de differentijs uocum habet,) τὰ βαπτὰ ἔρια, Hesychius. Καλλιάνθη πορφυρᾶ, Hesychius & Varinus, legendum forte, κάλλη, ἄνθη πορφυρᾶ, nam κάλλη uocant floridos colores, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, Hesych. Καὶ ἀπὸ τῶν ὤτων ἑκατέρωθεν εἶχε κρεμάμενα, ὥσπερ οἱ ἀλεκτρυόνες τὰ κάλλαια, Athenæus de tetrace magna. Hermolaus cristas utrinq; ex auribus pendentes reddidit, quod non probo. Sed plura de hac uoce scripsi supra in B. Αἰκάλλειν uerbum dicitur de cane blandiente auribus & cauda: & per translationem à gallinaceis, κάλλαια eorum barbæ (τὰ γένεια) uocantur, Varinus. Quemadmodum barbæ appendiculas quasdam gallinacei possident, sic aries bellua marina fœmina, cirros ex imo collo pendentes habet, Aelianus. ¶ In pullo partem quandam nauim uocat Apicius lib. 6. capite ultimo, pullum à naui aperiri iubens: pectus forte intelligẽs, nam mox pullum farsilem à pectore aperiri iubet, sed Humelbergius partem posteriorem uentris interpretatur: qui ut nauis cauus, & figuræ eius non dissimilis sit. ¶ Intestina gallinarũ cum rebus alijs incocta ueteres gigleria uocabant, Hermolaus. alij gigeria legunt. Gigeria pullorum coques, Apicius 4.1. ¶ Actraltigi, fasianum (imò attagenem) significat, non ut quidam putant testiculos gallorum, Syluaticus. Ὄρρα, gallinacei cauda, Hesych. & Varinus. Κάλεα (malim κάλλαια) barbæ gallinaceorum, & pennæ in caudis eorum secundum Aelium Dionysium, Varinus in Θρόνα. ¶ Γλῆκτρα Atticis sunt calcaria gallorum quibus pugnant, quæ communiter κέντρα uocantur, Varinus. Πλῆκτρον Doricum est, ut & πλακτήρ apud eosdem. Κόπιδες, κέντρα ὀρνίθεια, Iidem. Calcar tollere prouerbium refeRetur in h. ¶ Boccatius gallinaceos pedes Sirenibus attribuit ex Albrico ignobili authore, Gyraldus. ¶ Plumas sub cauda quæ gallinis aut capis saginandis euelli solent, aliqui priuatim nominant mastfäderen.

¶ c. De uoce & cantu gallinacei. Miratur uocem angustam, qua deterius nec Ille sonat, quò mordetur gallina marito, Iuuenalis Sat. 3. de adulatore. Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν (ἀλέκτωρ legi potest, ut uersiculus constet) ἐφθέγγετο. Prius atq; gallus cantet iterum cristiger. Prouerbium est à prisca consuetudine sumptum, qua noctis deliquium & accessum diei galli cantu metiebantur, gnomonibus horarijs nondum repertis. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuncians diem. Veteres initium diei à prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximum tempus gallicinium uocabant: quòd id temporis lucem multò ante præsentientes incipiunt canere. Tertium conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt. Quartum diluculum, cum incipit dignosci dies. Quintum mane, cum clarus iam dies exorto Sole. Itaq; secundus gallorum cantus, multò Solis exortum anteuenit. Hinc Iuuenalis, Quod tamen ad galli cantum facit ille secundi, Proximus ante diem caupo sciet. Consimiliter Aristophanes in Cõcionatricibus, οὐδ' εἰ μὰ Δία τότ' ἦλθον, ὅτε τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο, Erasmus. Gallus antequam in hac nocte cantet (bis cantet, Marcus) ter me negabis, Matthæus Euangelista. Gallus statim cantauit ut Petrus negauit, Lucas & Ioannes. ¶ Excubitorq; diem cantu patefecerat ales, Vergilius. Cristatus ales, Qui tepidum uigili prouocat ore diem, Ouidius in Fastis. Surgite iam uẽdit pueris ientacula pistor, Cristatæq; sonant undiq; lucis aues, Martialis. Sub galli cantum consultor ubi hostia pulsat, Horatius in Sermonibus 1. 1. Auroram gallus uocat applaudentibus alis, Politianus. ¶ Ipse semet canit, Αὐτὸς

αὑτὸν αὐλεῖ, ipse suimet tibicen est: prouerbium conueniens cum aliâs tum in illos qui semetipsos laudant, qui mos est gallis gallinaceis, etiam quum è pugna se proripuerint. Plato in Theæteto, φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν. id est, Videmur mihi ignaui galli in morem, quum ante uictoriam à sermone resilierimus canere, Erasmus.

¶ Ex sambuco magis canoram buccinam tubamꝗ credit pastor ibi cæsa, ubi gallorum cantum frutex ille non exaudiat, Plinius. Hoc cur fiat, si modo uerum est, (inquit Cælius Calcagninus in epistolicis quæstionib. lib. 2.) nemo facile dixerit. Sunt qui hoc nõ simpliciter, sed συμβολικῶς traditum putẽt, more Pythagorico, ut multum diuersum quàm dicitur, intelligatur. Sicut proditum est, non ex omni ligno Mercurium debere fieri: Deum non populari ritu, sed electo ac religioso colendum esse: sic non uulgari, sed remotiori Musicæ incumbendum esse admonentes, non ex obuia quaꝗ sambuco tibiam sambucenꝗ coagmentari oportere dixerunt, & expedire ut remotiora petantur, atꝗ inde decerpatur ubi cantus galli non obstrepat. Nam sic hodie quoꝗ locum longè sepositum ad quem nemo adeat significantes, dicunt in eo ne gallum quidem unquam exauditum. Aut certe stridula illa atꝗ admodum obstrepera uox galli hebetare, & stridore suo quodammodo diffindere & conuellere potest penetrabilem ac fungosam sambuci materiem: utpote qua leo etiam tantæ animal constantiæ consternetur. Alij sunt qui eo dicto nil præterea ostendi putent, quàm syluestrem sambucum satiuæ multò esse præferendam: quòd ea procul locisꝗ abditis, hæc propè inter nostra septa adolescat, Hæc ille. Materies quidem sambuci mire firma traditur. constat enim ex cute & ossibus. quare uenabula ex ea facta præferunt omnibus. Quoniam uerò loca syluestria (qualia sunt in quibus gallorum cantus non auditur) sicciora sunt, ligna etiam illic sicciora solidioraꝗ fiunt; & ex tali materia tibiam magis canoram tornari credibile est, cum unumquodꝗ corpus eò magis sonorum sit quo siccius simul solidiusꝗ. ¶ Ἀλεκτοροφωνία, id est gallicinium, apud Marcum Euangelistam. Περὶ ἀλεκτρυόνων ᾠδὰς, ἀλεκτρυόνων ᾀδόντων, ὑπὸ τὴν ᾠδὴν ὄρνιθα, Pollux. Κῆρυξ ὁ ἀλεκτρυών. τρίτον δὲ ᾄδει, Suidas, Τῆς νυκτὸς ἤδη περὶ δευτέραν ὥσης ὀρνίθων ᾠδὴν, Synesius in epistola. Ὄρνιθες τρίτον ἄρτι τὸν ἔσχατον ὄρθρον ἄειδον, Theocritus Idyll. 31. Καθ' ὃν καιρὸν ἀλεκτρυόνες ᾄδουσι, τοὺς συνοικοῦντας ἰδίῳ κηρύγματι ἐπὶ ἔργον ἐγείροντες, Heliodorus in Aethiopicis. Διαπορόν τι καὶ γεγωνὸς ἀναβοήσας, Lucianus de gallinaceo quem & ὀξύφωνον cognominat. Ἕως ἐβόησεν ἀλέκτωρ, Homerus in Batrachomyomachia. Ἄδειν uerbum de gallinaceorum uoce priuatim usurpatur, Pollux & Eustathius. ut κοκκύζειν de cuculis, Pollux & Aristophanis Scholiastes. sed Hyperides & Demosthenes de gallinaceis etiam κοκκύζειν dixerunt, Pollux. Gaza Aristotelis interpres pro hoc uerbo cucurrire reddidit. Vide plura in Cuculo a. Κοκκύζειν τὸν ἀλεκτρυόνα (ἤγουν ᾄδειν ὡς αὐτῷ ἔθος) οὐκ ἀνέχονται, Cratinus apud Eustathium. qui & hoc Platonis Comici citat, Σὲ δὲ κοκκύζων ἀλέκτωρ προκαλεῖται. Cum Nibas coccyssauerit, ὅταν νίβας κοκκύσῃ: prouerbium simillimum illi ad Græcas calendas. Tradunt in Thessalonica Macedoniæ ciuitate uicum esse, cui nomen Nibas, ubi galli nunquam uocem ædant, (ut Nibas per synecdochen dicatur pro gallinaceis qui in eo uico sunt.) Hesychius addit (ait) nibades dici capras cristatas, ut ab ijs expectetur τὸ κοκκύζειν, quod est gallinaceorum, Erasmus. Νιβάδες, αἱ τοὺς λόφους ἔχουσαι αἶγες, Hesych. & Varinus. ego capras feras quæ montium iuga niuosa incolunt, interpretarer, non ut Erasmus cristatas. nam & νίβα niuem exponunt: & νιφοβόλον, ὑψηλόν. Amator quidam apud Theocritum Idyllio 7. ne expectemus (inquit) amplius, ὁ δ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ Κοκκύσδων ναρκαισιν (ἀπεχθείαις) ἀνιηρῇσι διδοίη. Gallinacei nomina uel epitheta à cantu eius sumpta, ὀρθροβόας, κοκκοβόας, ὀρθροκόκκυξ & ὀλόφωνος, supra in H. a. memorata sunt. Ὅππερ ὁ πορφυρεὺς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ. Apodus, uox galli immatura & intempestiua, Scoppa grammaticus. est autem Græca uox ἀπῳδὸς, id est absonus. Ἀλεκτρυόνα τὸν τοῦ Φιλίππου παραλαβὼν Ἀωρὶ κοκκύζοντα καὶ πλανώμενον, Heraclides apud Athenæũ.

¶ Ἐνδομάχας ἀλέκτωρ, Pindarus in Olympijs Carmine 12. id est, gallinaceus intestina & domestica prælia pugnans. φιλονεικότεροι ἀλεκτρυόνων, id est gallinaceis pugnaciores, Erasmus ex Luciano.

Adde gregem cortis, cristatarumꝗ uolucrum
Induperatores, laterum qui sidera pulsu
Explaudunt, uigiliꝗ citant Titâna canore,
Et regnũ sibi Marte parãt. quippe obuia rostris
Rostra ferunt, crebrisꝗ acuunt assultibus iras.
Ignescunt animis, & calcem calce repulsant
Infesto, aduersumꝗ affligunt pectore pectus.
Victor ouans cantu palmam testatur, & hosti
Insultans uicto, pauidum pede calcat iniquo.
Ille silet, latebrasꝗ petit, dominumꝗ superbum
Ferre gemit, comes it merito plebs cætera regi,

Politianus in Rustico. Gallus gallinaceus Vbi erat hæc (olla) defossa, occepit ibi scalpurire ungulis Circum circa, Plautus. Ipse salax totam fœcundo semine gentem Implet, & oblongo nunc terram scalpurit ungui Rimaturꝗ cibos, nũc ædita nubila uisu Explorat cauto, Politianus in Rustico. ¶ Verbena quoquo modo applicata prohibet τὴν τοῦ αἰδοίου στάσιν, ita ut si gallus eam gustauerit, gallinas superuenire nequeat, Kiranidæ interpres ut gallus gallinam non calcet, (saliat nimirum,) edendã ei uerbenam dari iubet cum furfure & polenta. Idem si cinædius lapis gallo detur cum polenta, cinædum futurum scribit. Dicunt quidam decrepitum gallum, ouum ex se generare, idꝗ in fimo ponere absꝗ testa, sed pelle tam dura ut ictibus ualidissimis resistat: atꝗ hoc ouum fimi calore fœcundari ita ut basiliscus ex eo gignatur: qui serpens sit per omnia gallo similis, sed cauda longa serpentina. ego hoc uerum esse non puto, quanquam ab Hermete proditum, scriptore apud multos fide digno, Albertus. Et rursus, Basiliscos aliquando dicunt gigni de ouo galli, quòd planè falsum est & impossibile, nam quod Hermes

docet

docet basiliscum generare in utero (generari in fimo) non intelligit de uero basilisco, sed de elixir (elydrio) alchymico, quo metalla conuertuntur.

¶ d. Quis dedit gallo (sekui, Hebraice, alij transferunt cordi, uel facultati imaginatiuæ) intelligentiam? Iob 38. Non illum squamea tutò Aggreditur serpens, non raptor ab æthere miluus, Politianus de gallo. ¶ Si uis ut non cantet gallus, unge frontem eius oleo, Rasis.

¶ e. Tu istum gallum si sapis Glabriorem reddes mihi quàm uolsus ludius est, Plautus Aul. ¶ Proditur memoriæ Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, quum ei præmonstrasset gallinaceos coram Callia pennis ac rostro dimicantes. Chrysippus etiam in libro de iustitia (ut refert Stobæus) gallorum æmulatione iniici nobis ad fortitudinem stimulos & subijci calcaria prodidit, Cælius. Gallinaceorum calcaribus in pugna plectra quædam siue embola ærea apponebant, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Cleomenes Cleombroti cum quidam ei gallinaceos pugnaces offerret, quos pugnando pro uictoria etiam emori dicebat; Quin de illis potius (dixit) mihi dato à quibus occiduntur, illi enim præstabunt, Plutarchus in Laconicis. Malim ego mihi amicum bonum obtingere, quàm optimum (pugnacissimũ, ἄριστον) gallinaceum aut coturnicẽ, Plato in Lyside.

¶ Si contra aduersarium tuum causam obtinere uolueris, calcar galli de crure dextro tecum feras, & uinces, Rasis. Fel gallinæ si quis illinat uirgæ & mox cum uxore sua rem habeat, non diliget alium, Idem. ¶ Crista capitis galli cum grano thuris & pauco cornu cerui gestata, omnem timorem nocturnum & omnem occursum malum aufert, & intrepidum reddit gestantem, Kiranid. ¶ Testiculi gallinacei aridi miscentur escæ cuidam ad pisces omnes magnos in mari capiendos, in Geoponicis Græcis à Tarentino. ¶ Gallus contra orobanchen herbam in aruis nascentem (quę & leo dicitur) circunfertur, uel semina terræ mandanda gallinaceo sanguine rigantur, ut recitaui in Leone H. a. tanquam & herba leo non minus quàm animal, à gallo abhorreat. ¶ Sybaritæ adeò molles erant, ut nec gallinaceos nec artifices qui strepitum ullum mouerent, in urbe ali paterentur, ne somni tranquillitas interciperetur, Athenęus. Gallinaceus in Somnio apud Lucianũ, prædicat se hoc muneris à Mercurio obtinuisse, ut cuicunque dedisset caudæ suæ dexteram pennam longissimam, quę præ mollitie incuruatur, is fores omnes aperire posset & inspicere omnia, inuisibilis ipse interim. ¶ Illud incredibile, quòd calcaneus (calcar potius) pedis dextri galli uictores faciat, Cardanus. ¶ Ἀλέκτωρ πίνει καὶ οὐκ οὐρεῖ. μυξὸς (forte μυοξὸς) οὐ πίνει καὶ οὐρεῖ, incantatio in dysuriam asini apud Suidam.

¶ g. Antidoti Adriani (inquit Nicolaus Myrepsus) uim experientia plurimi inuenerunt, narrant enim si gallo à serpẽte iaculante uenenum demorso aliquid huius antidoti cum aqua tepida in os immiseris, confestim hunc restitui ac liberari. ¶ Cor gallinæ ea adhuc palpitante, coxæ alligatum, partum accelerat optimè, Kiranides. Vide in h. in Gallo Latonæ sacro. ¶ Gallinacei dexter testis arietina pelle adalligatus, Venerem concitat, Plin. Et alibi, Magi tradunt inhiberi Venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisque pelle arietina. item cuiuscunque galli gallinacei, si cum sanguine gallinacei lecto subijciantur. Sed aliter Sextus, Galli testiculi (inquit) cum adipe ans. in arietis pelle brachio suspensi, concubitum excitant. suppositi lecto cum ipsius sanguine, efficiunt ne concumbant qui iacent. ¶ Cristis & auribus & unguibus gallinaceorum crematis tritisque cum oleo perungi iubent febrientes, cum geminos transit Sol. Si luna, rasis barbis eorum, Plinius.

¶ h. Gallinas (id est genus gallinaceum) primi feruntur habuisse Persæ, Hermolaus. ¶ Gallus succinctus lumbos suos, & aries, nec est qui ei resistat, Prouerb. 30. ¶ Fescenninus Niger ob unius gallinacei direptionem decem commanipulares, qui raptum ab uno comederant, securi percuti iussit, Ambrosius Calepinus ex authore innominato. Platonem legimus hominẽ definiuisse animal bipes, sine plumis: & cum Diogenes Cynicus irridendi gratia in academiam eius gallinaceum deplumatum immisisset, hunc hominem Platonis esse clamitans, illum postea πλατυώνυχον, id est latis unguibus præditum, differentiæ causa addidisse. Epitaphiũ Anytes in gallinaceum, Epigrammatum Græcorum lib. 3. sect. 24. Οὐκέτι μ' ὡς τὸ πάρος πυκιναῖς πτερύγεσσιν ἐρέσσων Ὄρσεις ἐξ εὐνῆς, ὄρθριος ἐγρόμενος. Ἦ γάρ σ' ὑπνώοντα σίνις λάθρη δόμ' ἐπελθὼν Ἔκτεινεν λαιμῷ ῥίμφα καθεὶς ὄνυχα.

¶ Gallus in Somnio Luciani fingit se olim Euphorbum, deinde Pythagoram fuisse. ¶ De Alectryone iuuene Marti deo familiari in auem eiusdem nominis mutato, scriptum est supra inter Propria nomina.

¶ Gallinaceum in Syria cultum pro deo, Lucianus refert in libello de dea Syria. Ἀλλ' ἔστιν ἀλεκτρυὼν ἱρός, οἰκέει δ' ἀμφὶ λίμνην. ¶ Veteribus monumẽtis traditur, gallinaceorũ fibras maximè dijs gratas uideri, Alexander ab Alexandro. Fuit quidem priscis opinio, ut ex hœdis potius & agnis hostiæ fierent, quia hæ mites & cicures essent. nam gallinacei, sues & tauri animo magis abundare uidentur, Gyr. Anubis apud Aegyptios uocatur (uocabulo Græcę originis) ὁ ἀναφαίνων τὰ οὐράνια καὶ τῶν ἄνω λόγος: hoc est ratio superiorum & cœlestia declarans. & idem interdum Hermanubis, quod nomen rebus inferioribus conuenit, ut illud superioribus. sacrificant autẽ utrique gallum, illi album, quòd cœlestia syncera et lucida existiment: huic κροκίαν, (hoc est pennis & iubis croceis prędìtũ, Gyraldus etiã croceum transtulit,) inferiora omnia mixta & uaria esse rati, Plutarchus in lib. de Iside & Osiride. Pyrrhus rex cum splẽne laborãtibus mederetur, albo gallo sacrum peragebat, Lilius Gr.

Gyraldus. In opertaneis sacris gallinæ nigræ non uidebantur puræ, Idem. Gallum nutrito quidem, ne tamen sacrificato: est enim Soli & Lunæ dicatus. Hoc (inquit Lilius Gr. Gyraldus) ab aliquibus inter symbola repositum est. Sunt qui dimidiatum tantum efferant, Gallos enutrias. Nonnulli præceptum hoc non symbolum faciunt, nec aliud quàm gallum ipsum intelligunt. Sed licet etiam symbolicè interpretari; uel ut Picus, ut diuinam animæ nostræ partem, diuinarum rerum cognitione, quasi solido cibo & cœlesti ambrosia pascamus: Vel simplicius, gallos, id est milites ac bellatores homines in ciuitate habendos esse, & in contubernio retinendos, non tamen rei sacræ causa. seu urbis uigiles & custodes intelligas, quando ij per gallos significari uidentur: & Soli ac Lunæ dicati, quoniam tempori hoc hominum genus inseruiunt, quod per Solem & Lunam intelligitur: uel quòd nos gallus suo cantu admoneat. Alius aliam comminisci poterit expositionem, ut gloriosos & stolidos homines, nimiumque sibi arrogantes, habendos illos quidem, & non penitus eijciendos: non tamen ad sacra, id est arcana admittendos, minusque in serijs & grauioribus sermonibus habendos. Scribit Pausanias in Lacon. (lege, Corinthiacis) Methanam urbem ad Isthmum, in qua ciues contra Africum uineis florescentibus ac germinantibus infestum, galli pennis albis ac niueis (alas omnino candidas habentis, Lœscherus Pausaniæ interpres,) remedio usos fuisse: quem gallum homines in diuersa trahentes, discerpebant, per uineas discurrentes: demũ in eundem locum redeuntes, ubi discerpserant, gallum sepeliebant. Adeò hi diuersi fuêre à Pythagoræ institutis, quem tradunt gallum album adeò amasse, ut si quando uideret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet, (Vide infrà inter prouerbia, Gallo albo abstineas) suis uerò sectatoribus, qui ciuiles id est politici dicti sunt, permisisse ait Iamblichus, ut gallum, agnum, & alia quædam paulò antè nata, præter uitulum, ritè sacrificarent. Idem scribit Suidas. Sed & Laertius, Sacrificijs (inquit) utebatur Pythagoras inanimis. Sunt qui dicant, gallis gallinaceis, & hœdis etiam lacteolis quos teneros dicunt, agnis autem minimè. Cæterum Aristoxenus apud Gellium, cuncta illũ animata in cibum permisisse ait, boue aratore & ariete exceptis. Idem scribit Suidas: qui & illud ait, à Theoclea sorore, uel potius (ut est apud Laertium) Themistoclea, hæc placita illum sumpsisse. At uerò Christiani theologi nonnulli, per gallos concionatores & diuinos homines intelligunt, qui nobis uerba salutis enunciant: quique iacentibus in tenebris & umbra mortis, lucem, qui Deus est, prænunciant, & à nobis mentis nostræ ueternum ac torporem suo cantu excutiunt, Hæc omnia Gyraldus. Socrates in Phædone ad mortem se præparans, Aesculapio (inquit) ô Crito gallum debemus, quem reddite neque negligatis. Hoc uotum tanquam hominis minime sapientis Lactantius lib. 3. Diuin. instit. & in Apologetico Tertullianus reprehendunt: defendit Cælius Rhodiginus in Antiquis lectionibus 16. 12. his ferè uerbis. Oblitus est (inquit) Lactantius sententiæ illius, Nunquam futurum Platonicum, qui allegoricè Platonem non putet intelligẽdum. Quid uerò illis inuolucris sibi Plato uoluerit, iam nunc ex Platonicorum sententia promere adoriar. Prisci Aesculapio medico, Phœbi filio gallum sacrificabant, diei Solisque nuncium, id est diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici, quę diuinæ prouidentiæ filia nominatur, cui diem, id est uitæ lumen se debere fatebantur. Eiusmodi medicum in superioribus Socrates perquiri iusserat, morborum animi curatorem. præterea priscorum oracula tradunt, animas remeantes in cœlum pæana, id est triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergò Deo uotum, ut alacer pæana canens cœlestem repetat patriam, Hæc Rhodiginus. Socrates gallum Aesculapio sacrificandũ testamento cauit, cuius rei ex Platone etiam Eusebius, Tertullianus & Lactantius meminêre. Artemidorus quoque in libro Onirocriticôn quinto, somniũ cuiusdam narrat, qui gallum Aesculapio uouit, si sanus foret, Gyraldus. Et rursus in libro de Symbolis Pythagoræ. Aesculapio gallus immolabatur. sunt qui gallinas scribant, & has quidem rostro nigro, nigrisque pedibus, & digitis imparibus. Si enim luteo essent rostro, uel pedibus, impuræ putabantur ab aruspicibus. Ἀφῖκοι περὶ Ἀσκληπιῷ ἀναθήματά τε καὶ ἄθυρμα, οἱονεὶ θεράποντα καὶ οἰκέτην πεδιπολάντα περὶ νεὼ τὸν ὄρνιν, ὁ Ἀσπώνδιος ἐκεῖνος, Suidas ex innominato, in Ἀλεκτρυόνα. ¶ Maiæ, quã & Proserpinam & Cererem uocant, gallinaceum consecrarunt. quamobrem initiati huic deæ auibus cortalibus abstinent, nam & Eleusine abstinentia ab his alitibus, & piscibus fabisque pręcipitur, Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis. ¶ Gallus etiam Cybeli dicatus fuit, Gyraldus. ¶ Sunt qui tradant Pythagoram præter sua instituta, bouem quandoque Musis, & Ioui gallum album immolasse: quod uix crediderim, propter ea quæ de eo in Symbolis retuli, Idem. ¶ Pecudem spondere sacello Balantem, & laribus cristã promittere galli Non audent, Iuuenalis Sat. 8. ¶ Gallum Latonæ in amore esse aiunt, & quòd ei affuerit parienti, & quòd etiam nunc parientibus adsit, & faciles partus efficiat, Aelian. Kiranides quidem gallinæ cor ea adhuc palpitante exemptum, & coxæ adalligatum, partum egregiè accelerare scribit. ¶ Gallus sacer erat Marti, & in templis dedicabatur, Eustathius. Hinc forte Aristophanes in Auibus gallum Ἄρεως νεοττὸν, hoc est Martis pullum cognominat. Scholiastes quidem sic uocari ait, tanquam fortem & pugnacem. Romani Marti interdum gallum appingebant, ob militum uidelicet uigilantiam: uel propter Alectryonis fabulam, Martis satellitis, in eam auem conuersi, ut in eius nominis Festiuo libello Lucianus scribit, & Ausonius poeta uno penè uersu attigit: Ter clara instantis Eoi, Signa canit serus deprenso Marte satelles, Lilius Gr. Gyraldus. Lacedęmonij cum aliquo strategemate uictoria potiti essent, Marti bouem immolabant; si uerò aperto Marte uicissent, gallum, id quod ab eis nõ sine ratione fiebat, quod

pluris æstimabant incruentam uictoriam, quàm cruentam, Lilius Gr. Gyraldus: ut duces suos exercerent, non bellicosos tantum esse, sed etiam στρατηγικὸς, (lego στρατηγηματικὸς,) Plutarchus in Laconicis. ¶ Mercurio gallum attribuit Fulgentius, ob mercatorum uidelicet uigilantiam, Gyraldus. Gallinaceus Ἑρμοῦ πάρεδρος memoratur in Somnio Luciani. In arce Eleorum Pallados galeæ insidet gallus, ex pugnacis naturæ argumento. Sed, inquit Pausanias (in Eliacis,) Mineruæ sacram arbitrari, (existimari posse,) quam ἐργάνην uocant, possumus auem hanc, Cælius, forte quòd ad ἔργα, id est opera, gallus excitet. ¶ Nocti deæ (inquit Gyraldus) gallus sacrificabatur, & nocturno tempore. Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales, Quòd tepidum uigili prouocat ore diem, Ouidius in Fastis. ¶ Sacri sunt Soli, cui uenienti assurgunt, quo cum eunt dormitum, Textor. Soli & Lunæ sacrum esse gallum, supra etiam scripsimus in Symbolo Gallum nutrias, &c. Scribunt Laertius & Suidas gallum album non attingendum, inter symbola esse; hoc est ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ: quòd Ioui, inquit, sacer est & Lunæ, atque horarum nuncius & diei. Meminit & Plutarchus quarto Symposiacôn, sed causam non adfert, Gyraldus. Gallum album mensi sacrum, utpote horarum nuncium credidit Pythagoras, (quare & abstinere eo iussit, Laertius,) Gyraldus. ¶ Volucris Titania, pro gallinaceo, apud Textorem. ¶ Ludouicus Romanus author est cacodæmonis sacerdotes sanguine gallinacei, cultello argenteo iugulati, carbonibus ignitis aspersi, ei sacrũ peragere.

¶ Auguria. Inter diuinationum genera aliqui etiam alectryomantiam numerant, Gyraldus. Præposteros aut uespertinos gallorum cantus optimi euentus multi notauêre. Themistocli pridie quàm in Xerxem duceret, auditus gallorum cantus, uictoriæ mox futuræ prænuncium fecit: idque ideo, quòd uictus nequaquam canit; uictor uerò obstrepit & murmurat, contrà uerò gallinarũ, nam diri aliquid imminêre, aut futurum incommodum illarum cantus designauit, Alexander ab Alex. Cecinêre galli nocte tota qua magnus Matthæus uicecomes primum suscepit filium: unde Galleacio nomen inditum, portento quodam magnæ succeßionis, Volaterranus. Gallinaceorum sunt tripudia solistima. hi magistratus nostros quotidie regunt, domosque ipsis suas claudunt aut reserant. Hi fasces Romanos impellunt aut retinent; iubent acies aut prohibent, uictoriarum omnium toto orbe partarum auspices. Hi maximè terrarum imperio imperant, extis etiam fibrisque haud aliter quàm optimæ uictimæ dijs gratæ. Habent ostenta & præposteri eorum uespertini cantus. Nanque totis noctibus canendo Bœotijs nobilem illam aduersus Lacedæmonios præsagiuere uictoriam, ita coiecta interpretatione, quoniam uicta ales illa non caneret, Plinius. Puls potißimum dabatur pullis in auspicijs, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret: id est terripuuium. puuire enim ferire est. Bonum enim augurium esse putabant, si pulli per quos auspicabantur, comedissent; præsertim si eis edentibus aliquid ab ore decidisset. Sin autem omnino non edissent, arbitrabantur periculum imminere, Festus. Moris fuit Romanis ducibus pugnam inituris aduocare pullarium, ut offas gallis obijceret ad augurium captandum. si uescerentur, ratum erat auspicium, cum aliquid ore excidisset, terripudium dicebatur solistimum, mox tripudium dictum, quoniam scilicet esca in solo cadebat, Grapaldus. Cum terripudio Flaminius auspicaretur, pullarius diem prælij committendi differebat, M. Tullius lib. 1. de Diuinat. Non solum augures Romani ad auspicia primum pararunt pullos, sed etiam patres familiæ rure, Varro. Pullarius dicitur qui pullorum curam habet, & qui è pastu pullorum captat auspicia, Ciceroni ad Plancum lib. 10. & Liuio 8. ab Vrbe. Attulit in cauea pullos, is qui ex eo nominatur pullarius, Cicero 2. de Diuinat. P. Claudius bello Punico primo cum prælium nauale committere uellet, auspiciaque more maiorum petijsset, & pullarius non exire pullos cauea nunciasset, abijci eos in mare iußit, dicẽs: Quia esse nolunt, bibant, Val. Maxim. ¶ Inuenitur in annalibus, in Ariminensi agro M. Lepido, Q. Catulo coss. in uilla Galerij locutum gallinaceum, semel quod equidem sciam, Plinius. ¶ Galenus alicubi in Commentario in primum Epidemiorum, insomnij de cristis gallinaceorum meminit.

¶ Prouerbia. Gallo albo abstineas, Ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ: id est, Candido gallo ne manum admoliaris, quòd mensi sacer sit, utpote horarum nuncius, Erasmus in Chiliadibus inter Symbola Pythagorica. Gallo albo abstinendum, id est saluti cuiusque purißimè fauendum, (mihi hæc interpretatio non satisfacit,) Plutarchus in Symbolis Pythag. interprete Gyraldo. Pythagoram ferunt gallum album adeò amasse, ut si quando uideret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet, Gyraldus. ¶ Tolle calcar, Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον. id est, Tolle calcar ultorium. extat adagium in Aristophanis Auibus, Αἶρε πλῆκτρον εἰ μάχῃ, Tolle calcar si pugnas. In eum dici solitum, qui iam ultionem parat. Mutuò sumpta metaphora à gallis pugnã inituris, quibus ferrei stimuli quidam alligari solent, quo se tueantur inter certãdum, Erasmus ex Suida & Scholiaste Aristophanis. Prouerbia, Galli cantus ante uictoriam, &, Priusquam gallus iterum cecinerit, memorata sunt supra in H. c. Tollere cristas, (ut, Tollere cornua,) pro eo quod est animo efferri. Iuuenalis, Quid apertius? & tamen illi Surgebant cristæ. id est, Sibi placebat. Translatum ab auibus cristatis, in quibus cristę erectiores alacritatis atque animorum indicia sunt: nisi ad militum cristas referre malumus, quo sanè hominum genere nihil nec insolentius, nec stolidius. In hanc sententiam Aristophanes in Pace dixit, detrahere cristas, ἥτις ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε. Id est, quæ nobis cristas detraxit: uidelicet reddita pace. Contra submittere fasces dicuntur, qui de iure suo concedunt, ac legitimam potestatem ultrò ad priuatam mediocritatem demittunt, &c. Erasmus.

¶ Gallus insilit, Ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, ubi quis semel uictus redintegrat certamen. à gallorum certaminibus sumptum. Nam is huic animanti mos est, ut ad pugnam assiliat, quò magis lædat calcaribus suis in hunc usum à natura affixis, Erasmus. ¶ Philippi gallus, Φιλίππου ἀλεκτρυών. hoc dicitari consueuit, ubi quis de leui quopiam facinore, perinde ut maximo sese iactaret. Nam Alectryon dux quidam erat Philippi regis, quem Chares Atheniensis confecit. Apparet autem Charetem hūc huius facti, nimium crebro, nimisq; insolenter apud populum Atheniensem uerba facere solitum, ut hinc uulgò sit usurpatum. Recensetur apud Zenodotum, Erasmus. Vide etiam supra inter Propria. Φιλίππου ἀλεκτρυών, ἐπὶ τῶν ἐν μικροῖς κατορθώμασιν ἀλαζονευομένων, Domi pugnans more galli, ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ. In eum qui semper domi desidens, non audet uel in bellum, uel in certamina proficisci foras. Nam hoc animal pugnacissimum quidem est, sed domi. Ita quidem interpretes Pindari: sed addubito tamen an scriptum sit ἐνδομύχας, id est domi abditus. (ego ἐνδομάχας ab intestinis pugnis rectè scribi non dubito.) ἐνδομάχας dictio noue composita ab ἔνδον & μάχομαι. Hærebit in istos qui domi perpetuò rixātur, quum foris sint placidissimis moribus. Conuenit cum eo quod alibi diximus, Domi leones, Erasmus. Vide supra inter Propria. ¶ Socratis gallus, aut callus, Nonius Marcellus è Varrone citat Socratis gallum in significationem caluitiæ: inuenisse se, quum dormire cœpisset tam glaber quàm Socratis gallus, esse factum ericium cum pilis & proboscide. Sentit quisquis ille loquitur, se quum iret cubitum fuisse leui corpore, nec ullos habuisse pilos toto corpore. in somno transformatum in ericium, qui totus hirsutus est, & suum more proboscidem habet. Scio locum esse mendosum. Aldina æditio pro gallo legit caluum. ego callum malim, &c. Adagium conueniet in nudos & inopes, Erasmus. Nostra æditio Varronis uerba sic citat, Inuenisse se cum dormire cœpisset tam glaber quàm Socrates, caluum esse factum ericium è pilis albis &c. Quod scriptum est in ludicro Senecæ, Gallus in suo sterquilinio plurimum potest, prouerbij speciem habet. Intellexit, inquit, neminem parem sibi Romæ fuisse, illic non habere se idem gratiæ: Gallum in suo sterquilinio plurimum posse. Allusit ad Claudium imperatorem Lugduni natum. hodieq; de cane uulgò dicunt, eū in suo sterquilinio plurimū audere. In alieno timidiores sumus omnes, in suo quisq; regno ferocior est & animosior, Eras. Tappius idem adagiū Germanicè usitatum recitat, Ein hane ist uff seinem mist seer kűne. Superatus es à gallo quopiam, ἡττήθης τινὸς ἀλεκτρυόνος, iocus prouerbialis in seruos qui dominos à tergo sequuntur, supplices uidelicet & abiecti, cuiusmodi solent esse galli superati in pugna. nam hæc auis in pugna superata silet, & ultrò sequitur uictorem. Sumptum est ex Aristophane nisi me fallit memoria. Refertur ab Eudemo, Erasmus. ¶ Ἀλεκτρυόνα ἀθλητὴν Ταναγραῖον. celebrantur enim isti à generositate, Suidas. sed magis probo copulatiuam coniunctionem interseri, ut alibi apud eundem habetur, Ἀλεκτρυόνα ἢ ἀθλητὴν Ταναγραῖον, ubi etiā prouerbialiter usurpari scribit. ut siue gallinaceum Tanagræum, siue athletā Tanagræum dicas, animosum & strenuum intelligas. elegātius autem fuerit, si hominem & athletam pugnacem ac fortem, gallinaceum Tanagræum cognomines: quàm si athletam Tanagræum simpliciter. non enim athletas à Tanagra laudatos legere memini, sed gallos tantum. ¶ Gallinacei in morē trepidat, ἔπτηξεν ὥς τις ἀλέκτωρ. in malè affectum & commotum, aut etiam pauitantē opportunè dicetur. πτήσσειν enim Græcis fugitare significat, atq; expauescere. peculiariter autem de auibus dicitur. ἔπτηξε Φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ. fuit hic Phrynichus poëta Tragicus, quem Athenienses mille drachmis mulctarunt, quòd Milesiorum excidium tragœdia complexus esset. Quod quidem ego non adscripturus eram inter adagia, nisi commentarius Aristophanis hoc nominatim prouerbij loco retulisset. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cum antea fuisset ferox & insolens, ex Socratis familiaritate cœpit esse mansuetus ac modestus. Citat autem hunc senarium è poeta quopiam, ἔπτηξ' ἀλέκτωρ δοῦλος ὡς κλίνας πτερόν. Pauidus refugit more gallinacei, Quum uictus alas ille summittit suas. Meminit huius & in uita Pelopidæ. Cæterum quanquam gallus natura pugnax est, ubi tamen se imparem in conflictu sentit, mirè deiectus ac supplex profugit, risum præbens spectatoribus, Erasmus. Vide paulò inferius, Vesparum examen metuit Phrynichus. ¶ Gallorum incusare uentres, ἀλεκτρυόνων μέμφεσθαι κοιλίαν: de edacibus, ac luxu multum absumentibus facultatum. Huic enim animanti uenter mirificè calidus, ita ut omnia statim concoquat. Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν, Ταχὺ γοῦν καθεψήσειν τἀργύριον, Aristophanes in Vespis. hoc est, Mihi dixerat uentrem esse gallinacei, Velociterq; concocturum argentum. Hoc genus homines Græci dicunt καταπίνειν τὴν οὐσίαν, id est deuorare substantiam. id enim est atrocius quàm καταφαγεῖν, Erasmus. Quòd si quis gulosus naturam accusaret, quòd calidiorem uentriculum gallis tribuisset & omnia concoquentem, in hunc apto sensu adagium conueniret, Gallorum uentres ab eo incusari. nostri uentriculum huiusmodi, mergi uentriculum appellant, ein scharben magen/ qualem homini uoraci inesse aiunt. Vesparum examen metuit Phrynichus uelut gallinaceus: prouerbium conuenit in eos, qui damnum patiuntur. cum enim Phrynichus tragicus Mileti captiuitatem ageret, Athenienses metuentem perhorrescentemq; lachrymātes eiecerunt, Aelianus in Varijs 13.17. sed alij aliter. Vide paulò superius in Prouerbio, Gallinacei in morē trepidat, ἔπτηξε Φρύνιχος ὥς τις ἀλέκτωρ. Plura etiam ad Aeliani uerba clarè intelligenda leges in Gyraldi historia poetarum, & apud Suidam: quæ quia nihil ad gallum, omitto. ¶ Gallinaceos amantibus ficum nescerito, Hermolaus Corollario 194. ueluti prouerbiale recenset. ego Græcū carmen, Σῦκα φιλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσιν: hoc est, Aues amant ficus, sed plātare recusant, perperam aut lectum ab eo, aut male intellectum suspicor.

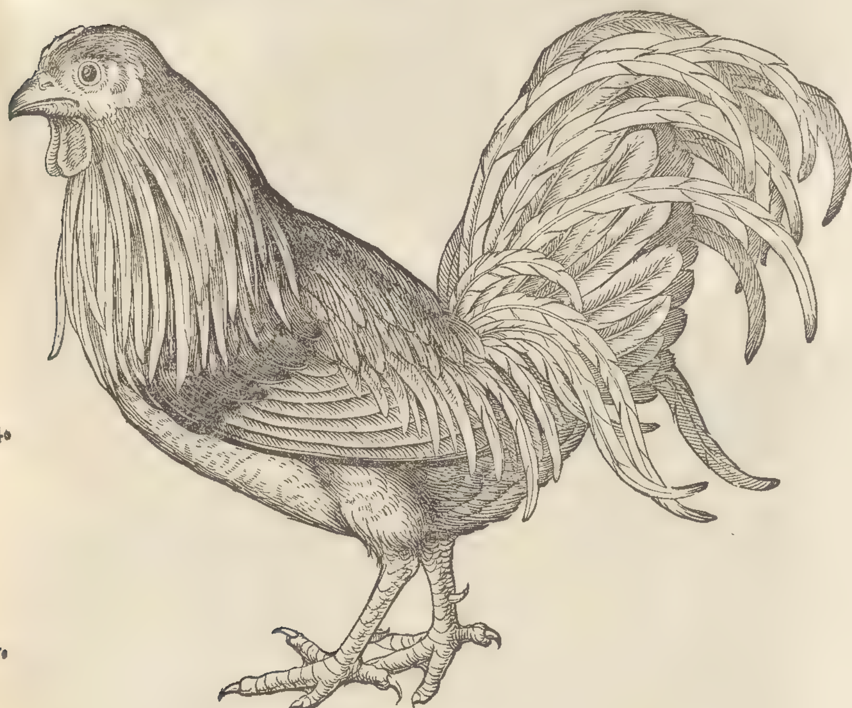
¶ Sunt

¶ Sunt & peculiaria quædam Germanorum prouerbia à gallo sumpta, ut, **Wenn die hüner fürsich kratzend**, Cum gallinæ antrorsum scalpent, de eo quod ad calendas Græcas uel nunquam futurum sit. **Es wirt kein han darnach kräyen**, Nullus gallinaceus super hac re cucurriet, id est, Nemo curabit. Et quæ Eberhardo Tappio memorantur in Collatione Latinorũ adagiorum cum Germanicis. **Er duncket jm der beste hane im korbe seyn**, Præcipuus gallus in corbe (uel auiario) sibi uidetur, hoc est stulte sibi placet, Accissat. **Es stehet wol da ein hane im hauß ist**, Res bene habet in domo in qua gallus est, eodem sensu quo apud Latinos, Oculus domini: &, Frons occipitio prior. **Er laufft darüber als ein hane über die heissen kolen**, Percurrit tanquam gallus carbones ignitos, id est summa celeritate transit, ne minimum quidem immoratur, Vt canis è Nilo. **Zwen hanen auff einem mist vertragen sich nit. Zwen narren tügen nit in einem hauß.** Duobus gallis in uno sterquilinio, duobus stultis in una domo non conuenit. Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. **Vnstäter dann ein wätterhane**, Inconstantior gallo qui cantum pro tempestate uariat, Cothurno uersatilior.

¶ Emblema Alciati sub titulo, Vigilantia & custodia.

Instantis quòd signa canens det gallus eói,
Et reuocet famulas ad noua pensa manus,
Turribus in sacris effingitur, ærea mentem
Ad superos peluis quòd reuocet uigilem.
Est leo sed custos, oculis quia dormit apertis,
Templorum idcirco ponitur ante fores.

DE CAPO.

A.

IN gallinaceo genere uillatico capi semimares dicuntur, quòd sunt castrati, Varro. En tibi capones, ut euirati neq; uocem ædunt, neq; gallinis molesti sunt, Pamphilus in dialogo Gyberti Longolij de Auibus, ubi mox ipse Longolius, Ego illos non capones, sed cum Varrone & Columella libentius capos uocauerim. Cantherius hoc distat ab equo, quod capus à gallo, Festus. Gallinaceum ueteres paponem, (capum potius,) recentiores uerò caponem uocauerunt, Albertus. Sed ille gallinaceum pro castrato tantum accipit, non pro mare: uide in Gallo A. & H.a. Capi (ut Grammatici quidam scribunt) galli sunt quibus testes auellũtur, unde meritò galli à similitudine sacerdotum Matris deûm dici posse uiderentur. itaque à contrario sensũ

gallos appellatos quidam existimãt. Gallus à castratione uocatus est. nam inter aues cæteras huic soli testiculi adimuntur. ueteres autem abscissos uocabant gallos, Isidorus. Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus, Amisit testes: nunc mihi gallus erit, Martialis lib. 13. sub lemmate Capo. Et mox de eodẽ, Succumbit sterili frustra gallina marito, Hanc matris Cybeles esse decebat auem. id est, hæc potius & propriè debebat uocari gallus. Capus uideri posset dictus quasi captus testibus, ut captum oculis & auribus dicimus, pro uisu & auditu priuatum. ut caper etiam dicitur propriè de hœdo uel hirco castrato. sed syllabæ primæ quantitas prohibet, quæ producitur. Alius coactos non amare capones, Martialis lib. 3. est autem senarius scazon. Ex recentioribus quidam capum gallinaceum dixit per pleonasmum. capum enim dixisse sat est. Gallus spado pro capone, apud Petronium Arbitrum. ¶ Barbur uocem Hebraicam aliqui capum interpretantur. uide in Gallinaceo A. Italicè nominatur capon uel capone. Gallicè chappon. Germanicè Kappun/ Kapaun/ Kaphan. Anglicè capon.

B.

De alectoria lapide, leges in Gallinaceo B. circa finem.

C.

Capi etiam epilepsiæ obnoxij feruntur, Aloisius Mundella. Plura quæ partim huc referri poterant, partim ad D. leges mox in E.

E.

Castrantur gallinacei parte nouissima suæ alui, quæ cum coëunt, concidit. hanc enim si duobus aut tribus ferramentis adusseris, capos facies. quod si perfectus est qui castratur, crista pallescit, & cucurire desinit, neq; coitum uenereum repetit. sed si adhuc pullus est, ne inchoari quidem ex ijs quicquam potest, cum accrescit, Aristot. Desinunt canere castrati: Quod duobus fit modis, lumbis adustis candente ferro, aut imis cruribus, mox ulcere oblito figulina creta. Facilius ita pinguescunt, Plin. Gallos castrant ut sint capi, candenti ferro inurentes calcaria ad infima crura, usq; dum rumpantur (ignea ui consumantur, Columel.) atq; extet ulcus, quod obliniunt figlina creta, (dum consanescant, Colum.) Varro. E gallis apud nos euulsis testiculis per posteriora modico uulnere capones fiunt, Grapaldus. Vulnus quidem tantum fit, quantum digito immittendo & testibus singulis extrahendis sufficit, quo testes lumbis superius adhærentes inquiruntur sub intestinis galli supini, inuentiq; digiti summitate reuelluntur. ijs extractis uulnus filo consuitur, & cinis infricatur, tum etiam crista resecatur, ut uirilitas omnis absit. Sunt qui in cristæ abscissæ locum calcar è crure exectum inserant, quod coalito uulnere etiam crescere solet. Galli castrati forma quidem maris sunt, sed animo fœmineo prædit. pinguescunt ita citius, etiãsi fartura nõ obesantur. uideasq; quosdam in eam plenitudinem corporis perductos, ut de magnitudine cum ansere facile certent, Gyb. Longolius. Cum gallinis pascuntur: sed non defendunt eas, non cantant, nec horam diei uel noctis discernunt, ad nihil præter cibum utiles, Author libri de nat. rerum. ¶ Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenêre, quò unctius ac lautius deuorarent, Platina. Pinguescunt capi milij farina cum melle, præsertim & turundis in cibo datis. nam Plinius eo nomine uocat bucceas, quibus farcire saginareq; gallinas, anseres & capones solemus, Grapaldus. Sunt apud nos qui capos saginant hoc modo. Includunt eos loco angusto, & è farina milij turundos faciũt, magnitudine ferè & longitudine articuli digiti mediocris: è quibus ab initio circiter denos eis in fauces inserunt: & per aliquot deinceps dies quotidie plures paulatim aucto numero. qui postea minuitur etiam paulatim. dandum est autem eis plus minus pro concoctione, quæ tactu explorata ingluuie animaduertitur. Debent autem turundi mox inferendi, prius in aquam aut lac immitti ut facilius descendant, & leniter digitis per collum premendo deduci. In defectu milij, furfur cum pauca de frumento farina & milij etiam pauca, in turundos redigitur. Sic ferè uiginti diebus obesantur, mero quidem milio quatuordecim. Sunt qui gallinas & capones breui pinguescere scribãt, si cereuisia eis bibenda apponatur pro aqua. Capus gliscens, lo capone impastato, nutrito de pasta, Scoppa in Dictionario Latinoitalico. uidetur autem pastæ nomine turundos intelligere. De gallina farcienda priuatim scribemus infra in Gallina E. Videtur autem ratio eadem farciendis utrisq; conuenire.

¶ Capus uentre & pectore deplumatus & perfricatus urticis, pullos fouere & pascere solet, &c. ut recitauimus in Gallo D. Sunt qui hoc modo affectum, non pullos modo curare, sed oua etiam incubare dicant: præsertim si pane uino madente inebrietur, & mox ebrius in loco obscuro ouis imponatur. sic enim cum ad se redierit, oua propria existimantem, perficere aiunt. ¶ Fabæ semina Græci afferunt capi sanguine macerata aduersantibus herbis liberari, Ruellius. Ego in Geoponicis adhuc nihil tale reperi.

F.

In Gallinaceo F. permulta à nobis recitata sunt, quæ omni gallinaceo generi tum salubritatis in cibo tum apparatus ratione cõmunia sunt: hîc ea quæ ad capos priuatim pertinent afferemus. Omnium auium laudes, quantum ad obsonia pertinet, una caro gallinacea comprehendit. Quid enim popinis afferunt reliquæ altiles, quod non unus capus in se habeat, siue elixũ, siue assum uelis? Huius auis patina stomachum iuuat, pectus lenit, uocem sonoram facit, corpus obesat, Platina. Capi in cibis gratiores sunt, utpote remoto Veneris usu facti pinguiores, & salubrioris nutrimenti, Grapaldus.

paldus. Caporum iuuenum in locis altis degentium caro mediocriter pinguis, cæteris omnibus (gallinacei generis, uel quibusuis auibus potius) præstat, substantiæ & qualitatũ, & proinde etiam nutrimenti ratione, quod ad homines sanos, Mich. Sauonarola ex Isaaco. Ioannes Mesue (inquit idem) huiusmodi capos (cæteris auibus) meliores & leuiores esse addit. Capus in quatuor qualitatibus temperatus est, quare multum alit, & Venerem auget, Isaac. qui alibi etiam capum auibus omnibus præfert, ut qui melius nutrimẽtum & perfectum generet sanguinem. Gallinacei (capi) caro bona est, & solidior quàm gallinæ, Albert. Capo laudatur in cibo circa ætatem sex uel octo uel septem mensium, Arnoldus Villan.

¶ Pullum farsilem ex Apicio descripsimus in Gallo F. ait autem in capo etiam similiter fieri. De porcello lactente cõdimentis quibusdam farciendo assandoq́, Platinæ uerba recitaui in Sue F. Idem autem (inquit) fieri potest ex ansere, anate, grue, capo, pullastra. ¶ Apicius lib. 4. cap. 3. in minutal Apicianum testiculos caponũ adijcit; gallis nimirũ dum castrarentur exemptos. ¶ Fieri ius consumptum, aut ex phasiano, aut ex perdice, aut ex capreolo, aut ex pipionibus, aut ex columbis syluaticis potest. Si ex capo uoles, cacabum sumes, qui aquæ metretas quatuor contineat. Huic capum fractis ac comminutis ossibus indes cum uncia succidiæ mactæ, piperis granis triginta, cinnamo pauco nec nimium tunso, tribus uel quatuor caryophyllis, saluiæ laceræ trifariam folijs quinque, lauri duobus. Sinito hæc efferueant horis septẽ, uel donec ad duas scutulas uel minus redigantur. Caue salem indas aut salita, si ægrotantium causa fiet. parum aromatum hil uetabit quo minus ægroto etiam apponatur. Senibus hoc & ualetudinarijs detur, Platina. ¶ Ius caponis cum caseo. Ius capi affundito segmentis panis albissimi, & caseum optimum tritum in tyrocnestide inspergito cum pauco polline aromatico dulci, hoc ferculum in lance obtectum apponito; Baltasar Stendelius scriptor Magiricæ Germanicus. Idem docet quomodo pastillus è capone fiat, de quo leges etiam in Gallo F. Artocreas de carne uituli, hœdi aut capi elixa, ex Platina recitauimus in Vitulo F. ¶ Mirause Catellanicum: Catellani gens quidem lauta; & quæ ingenio ac corpore Italicæ solertiæ haud multum dissimilis habetur, obsonium, quod mirause illi uocant, sic condiunt: Capos aut pullastras, aut pipiones bene exenteratos & lotos, in ueru collocãt; uoluuntq́ ad focum tantisper, quoad semicocti fuerint. Inde exemptos, ac tessellatim diuisos, in ollam indunt. Amygdalas deinde tostas sub cinere calido, abstersasq́ lineo panno, terunt. His buccellas aliquot panis subtosti addunt, mixtaq́ cum aceto & iure, per cribrum setaceum transmittunt. Posita in olla hæc omnia, inspersaq́ cinnamo, gingiberi ac saccaro multo, tandiu efferuere simul in carnibus procul à flamma lento igne permittunt, quoad ad iustam cocturam peruenerint, miscendo semper cum cochleari, ne seriæ adhæreant. Hoc nihil suauius edisse memini. Multi est alimenti, tardè cõcoquitur, hepar & renes concalefacit, corpus obesat, uentrem ciet, Platina. Idem lib. 6. cap. 41. & 42. cibaria alba, siue leucophaga, delicatissima, ex pectore capi parare docet, & rursus lib. 7. cap. 48. cibarium croceum ex eodem. Eiusdem libri cap. 49. esitium quoddam ex carne describens, Sunt etiam (inquit) qui pectus capi tunsi nõ incommodè addant. Esitium ex pelle caporum ab eodem præscribitur lib. 7. cap. 55. ¶ Aloisius Mundella Dialogo 3. scribit se ægroto cuidam febri cõtinua maligna laboranti, cum iam signa concoctionis apparerent, modo turdum, modo unum aut alterum oui uitellum, modo caponis carnem contusam concessisse, potius quàm uituli. Idem Dialogo 1. describens historiam iuuenis cuiusdam biliosi febricitantis cõtinuè à se curati, Victus ratio (inquit) fuit caro caponis iuuenis, per diem ante mactati, cum seminibus melonum contusa: nec non panis in eiusdem iure optimè incoctus, ad uirium (quæ debiles in eo ualde erant) robur conseruandum.

G.

Obscuri quidam authores caponi attribuunt uires medicas ex Dioscoride & alijs authoribus, quas illi gallinaceis adscripserant: quoniam per imperitiam linguæ Latinę gallinaceum interpretantur caponem. ¶ Leonellus Fauentinus electuarium quoddam phthisicis præscribens, quod ualde prædicat, immiscet in id pulpam caponis pinguis & bene cocti, incisam contusamq́ in mortario lapideo, &c. Medici quidam quoties deiectas uires ægrotantium excitare uolũt, medicamentum dant quod ex carnibus caponum & perdicum cõficitur, quod facile corrumpitur, si aliquo notabili tempore moretur: neq; etiam ita ægrotos alit, neq; ut quę prius diximus, (uinum, oua sorbilia, testes gallinacei,) Aloisius Mundella Dialogo 3. Ius caponis mirè restaurans uires, si uel cochleariũ paruum inde ęgrotus sorbeat. Capum ueterem para, exentera, totum cum ossibus comminue. Tum in uase bene obturato uitreo aut stanneo per sex horas bulliat, adiecto etiam auro; ut annulis uel nomismatis aureis, Obscurus. Capo generosus in aqua pura discoquitur cum folijs boraginis & buglossi, ana manip. j. conseruarum de uiolis, rosis, boragine & buglosso, ana unc. ij. adijciatur etiam nonnihil de illis quæ cordialia uocant contritum. destillatum inde liquorem in diplomate (balneo Mariæ) cum puluere diasantalon mixto propter odoris gratiam, propinabis creberrimè, And. à Lacuna circa finem libri de peste. Sunt qui in quibusuis morbis, capitis præsertim, & frigidis, & cum uirium imbecillitate, destillatas huiusmodi caponũ aquas laudant. & nos colicis affectibus aliquando prodesse experti sumus, ijs maximè qui flatuosi fuerint. aqua enim destillata aphysos redditur, ut non amplius inflet; si rectè parata fuerit, adijcientur autẽ medicamenta alia atq; alia à perito medico pro affectuũ uarietate. Plura leges in Thesauro Euonymi Philiatri. ¶ Vir nobilis quidam

in colico affectu post multa remedia frustra tentata, liberatus est tandem epoto cyatho (duarum aut trium unciarum) pinguedinis capi pinguis decocti in aqua (ut fieri solet ad cibum) absq; sale. oportet autem pinguedinem iuri innatantem separatam bibere quàm calidissimam, Ex libro manuscripto. Ei qui patitur uarices, seui hircini selibram, & adipis de capone libram simul permisce, & in linteo die Iouis ceroti more adpone. potenter subuenies, Marcellus. Ad fistulam cum emortua est, (hoc est, ut mihi uidetur, cum nullus in ea doloris sensus superest,) pelliculā interiorem de uentriculo capi quæ abijci solet, in Sole arefactam tere & insperge, Obscurus. ¶ Sunt qui ossa crurum capi compositis ad alba mulierum profluuia medicamentis admisceant.

DE GALLINA, ITEM DE OVIS TVM gallinaceis, tum in genere in C. E. F. G. & H. c. &c.

Errore factum est per festinationem, ut superius gallinacei iconis loco gallinæ icon posita sit: cuius occasione hic contra gallinaceum pro gallina ponimus.

A.

GALLINAE propriè dicuntur fœminæ in gallinaceo genere uillatico, sed interdum pro genere toto nominantur, ut ὄρνιθες etiam uel ὄρνις, id est aues, apud Græcos. Vide in Gallinaceo A. Domesticæ uel uernaculæ gallinæ sunt, quas Varro uillaticas nuncupat, Gyb. Longolius. Plinius uillares. Cohortalis est auis quæ uulgò per omnes ferè uillas conspicitur, Columella. ¶ Hebraica nomina תרנגלת, tarnegolet, & סבריא, sakuia, pro gallina, ponuntur à Munstero in Dictionario trilingui. Vide supra in Gallinaceo. Gigeg, gallina uel gallus, Syluaticus. Alibi apud eundem legitur digegi, ut apud Serapionis interpretem digedi. Tefese, gallina

lina Saracenis, ut alicubi legimus. Gallinæ alfethi, secũdum expositores Arabes, sunt gallinę quæ nondum pepererũt oua, Andreas Bellunen̄. Galli & gallinæ apud uetustissimos Græcos nomen nullum peculiare inuenimus, sed communi ὄρνιθος uocabulo significasse hanc speciem uidentur. Aristoteles uerò & alij ὄρνιθας de auibus in genere proferunt, gallum ἀλεκτρυόνα uel ἀλέκτορα uocant, gallinam ἀλεκτορίδα: rursus recentiores Græci ὄρνιν uel ὄρνιθα in genere communi, de gallo gallinaq; dicunt, ut scripsimus in Gallo H.a. ὄρνιθα etiam hodie Græcis uulgò gallina est casu recto. Italicè gallina. Hispanicè similiter. ἀλεκτορίδες οἰκογενεῖς, id est gallinæ domesticæ, Aristot. Gallicè geline uel poulle. Sabaudis similiter, uel genillete. Anglicè hen. Germanicè Hen̄, Hün. ¶ Gallinas graciles & plumis contractioribus, neq; ut aliæ garrulas, Germani nouellas (Mertzhennen) uocant, quòd anniculæ sunt, neq; ouum hactenus peperêre. Quæ uerò glocientes strepitu suo molestæ sunt, & agmen pullorum ducunt, ueteranę sunt, (Klůckhennen, Gluggeren,) at omnes quòd pullis educandis custodiantur, uno nomine matrices (Brüthennen) à Columella dici uideo, Gyb. Longolius. Gallinas iuuencas & ueteres Plinius dixit, & Gaza (ex Aristotele) eum secutus. Gallinas teneras quæ primum parierint apud Catonem legimus.

B.

Gallinæ crista ferè carent, Gyb. Longolius. Gallina plicabilem cristam per medium caput habet, gallinaceus erectam, Perottus. Sunt quædam pedibus per totum hirsutis, gehößlete Hüner. Reliqua leges in Gallo B. supra: & quædam infra in E. de electione gallinarum.

C.

Quæ de gallinis hoc in loco dici poterant, pleraque omnia iam supra in Galli historia exposita sunt. Infra etiam in E. de cibo & pulueratione earum, deq; alijs quibusdam, authorum uerba referemus. ¶ Pipare propriè gallinæ dicuntur, Nonius. Bos mugit, gallina pipat, Varro Aboriginibus citante Nonio. Varro pullos pipare dixit, Nonius. Pipire propriè dicuntur pulli gallinacei & huiusmodi Columellæ. Pipatio Oscorũ lingua clamor plorantis appellatur, Festus. Glocientes rustici appellant aues eas quæ uolunt incubare, Columella. Gallina cecinit, Terentius Phormione. Cucurire solet gallus, gallina gracillat, Author Philomelæ. Glocire & glocidare gallinarium proprium est cum ouis incubituræ sunt, Festus. ¶ Ex dialogo Gyberti Longolij de auibus. Pamphilus, Qua de causa hæc gallina canturit, officinam cortalem petens? Longolius, Non canturit, sed singultit. hoc enim uerbo Varro uocem gallinarum fractam, & intra rostrum formatam imitatur. Rusticorum gens Columellæ tempore glocire maluit dicere. Pamphilus, Gallus etiam subinde singultit. Longolius, Rectè. sed cum cantat cucurrire dicitur Latinè, Græcè autem κοκκύζειν. ¶ De morbis gallinacei generis supra in Gallo C. dictum est, diceturq; etiam infra in E. Gallinarum nonnullæ cum adeò ualde peperissent, ut etiam bis die parerent, mox à tanto partu interiêre. hyperinæ enim, id est exhaustæ effœtæq; & aues & plantæ fiunt, Aristot. Et rursus, Nonnullæ è cortalibus bis die pariunt, iam aliquæ in tantum copiæ prouenerunt, ut effœtæ breui morerentur. ¶ Ex gallinis quæ Veneris appetentior est, noctu iuxta gallum proximius considit, Albert. Gallinæ & perdices complura oua pariunt, non quidem multa simul, sed sæpe, Aristot. Oua plurima pariunt gallinæ, perdices, Plin. Coitus auibus duobus modis: fœmina humi considente, ut in gallinis: aut stante, ut in gruibus, Idem. Gallina cum clamore accedit ad nidum, & cum clamore ab eodem recedit. quod si impediatur, mox tamen sibi relicta cantum absoluit, Albert. Gallinas in Illyria aiunt nõ ut alibi semel parere, sed bis aut ter die, Aristot. in Mirabilibus. Gallinæ pumilæ minus fœcundæ sunt, Columella. Gallinæ Hadrianæ multa admodum pariunt. fit enim propter corporis exiguitatem, ut alimentum ad partionem sumptitetur. Vulgares etiam gallinæ fœcundiores sunt generosis. corpora enim alteris humidiora, alteris grandiora & sicciora. Animus generosus in eiusmodi corporibus potius consistit, Aristot. de generatione 3. 1. Gallinæ coëunt & pariunt omnibus anni temporibus, exceptis brumalibus diebus, (præterquam duobus mensibus brumalibus, Plinius, & Aristot. alibi.) magna etiam generosarum nonnullis fœcunditas, quando uel sexaginta æduntante incubitum, quanquam ipsæ minus fœcundæ, quàm ignobiles sunt, Aristot. Est autem tanta fœcunditas, ut aliquæ & sexagena pariant, aliquæ quotidie, aliquæ bis die, aliquæ in tantum ut effœtæ moriantur. Hadrianis laus maxima, Plin. Pariunt in loculamentis dispositis, aut ab ipsismet electis loco abditiore, Grapaldus. Gallinæ ueteres pariunt initio uêris, iuuenes æstate. Sed autumno quoq; pariunt, Albert. Gallinarum iuuẽcæ pariunt primæ, statim uêre ineunte: & plura quàm ueteres, sed minora, Aristot. & Plinius. & in eodem fœtu prima & nouissima, (scilicet minora pariunt,) Plin. Gallinæ iuuenes pariunt æstate, quum superfluus humor exiccatur in eis: & autumno quoq;. Veteres autem magis principio ueris: quòd tum calido humido frigiditas naturæ earum temperatur, Albert. Aues (gallinæ) nisi pariant, laborant morbo, atq; intereunt, Aristoteles. Gallina multa pariens, & non incubans ouis, frequenter ægrotat, & moritur eò quòd non abstrahitur à partu. exhauritur enim uis eius omnis. Ea uerò quæ incubat, ægrotat quidẽ propter affectum erga pullos, quem uox acutior indicat: sanatur tamẽ humore uitali in ea reparato interim dum non parit, Albert. Inhorrescunt à coitu, ac se excutiunt, sæpe etiã festuca aliqua sese lustrant, quod idem & ædito ouo interdum faciunt, Aristot. Facilius pariunt si festucam è terra ore apprehẽsam dorso imposuerint, Oppianus in Ixeuticis. Gallinæ, ut Theophrastus refert, ouo ædito, religione quadã

excutiunt se, & circumactæ purificant, aut festuca aliqua sese & oua lustrant, pericarphismum Plutarchus uocauit, Cælius. Gallina post coitum se excutit, eò scilicet quòd per libidinem incitatur in ea uapor, faciens extensionem, in ea sicut & in homine pandiculatio fit quando languet desiderio coitus. & tum cõfricando se aliquoties festucam ore apprehendit tanquam nidum componens. In nido etiam sedens sæpe rostro conuertit paleas, ut & aliæ aues, Albert. ¶ Gallinæ etiam ex phasianis cõcipiunt, ut copiosè scribetur in E. ¶ Gallinæ auesq; reliquæ, sicut Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locum, & cubilia sibi nidosq; construunt, eosq; quàm possunt mollissimè substernunt. Fabas si comedant gallinæ, intercipitur eis generatio ouorum, Auicenna & Crescentiensis. Gallinas aiunt ex assiduo fabarum esu sterilescere, Didymus. Si frequenter edant cortices fabarum, steriles fiunt: quæ etiam arboribus nouellis ad radices appositæ eas exiccant, Clemens 3. Stromat. Quo tempore arbores florent, gallinas potissimum pinguescere audio, floribus uescentes: sed tum oua earum etiam præcipuè citò corrumpi & putrescere.

DE OVIS: ET PRIMVM DE IPSORVM FORMATIONE, PARTIBVS, NAtura, sexu, deinde de geminis, & de subuentaneis, alijsq; corruptis aut monstrosis. Item de incubatione eorum, & pulli generatione exclusioneq;.

Quæ de OVIS eorumq; natura deinceps afferemus, pleraq; omnia nõ ad gallinas modo sed genus auium uniuersum pertinent, & ad quadrupedes quoq; Ouiparas aliqua ex parte: sed quoniam ea omnia in gallina magis conspicua sunt, familiari præ cæteris nobis alite, ad eius potissimum historiam referre libuit. Dicentur etiam nonnulla de auium generatione ex ouis, in cõmuni auium historia: sed paucissima aut nihil fortassis, quod hîc quoq; annotatum à nobis non sit.

¶ Cui formatio. Ouum est animal potentia, ex ouificatis productum superfluo, Aggregator. Ouum gallinæ consistit à coitu, & perficitur decem diebus magna ex parte, Aristot. A coitu decem diebus oua maturescunt in utero, uexatæ autem gallinæ & columbæ penna euulsa, aliâue simili iniuria diutius, (tardius,) Plin. Ouum è semine galli conceptum, ut plurimum undecimo die paritur, citius quidem in iuuenca, & regione calida, & nutrimento calido utente, quàm in contrarijs. Alius autem est conceptus, quando semen galli in matrice inuenit materiã oui uenti, aliqua ex parte aut omnino, propter pellem & testam, completam. huic enim coniungitur, & fœcundat totum ouum: & prout materia in matrice magis minúsue præparata fuerit, tardius citiúsue eandem perficit, Albertus. Incœpta oua si adhuc paruis desierit coitus, non accrescunt. sed si continuetur, celeri incremento augentur, iustamq; magnitudinem implent, Aristot. & Albertus. Huius rei causam inquirit Aristot. de generat. anim. lib. 3. cap. 1. Concipit fœmina quæ coierit ouum superius ad septum transuersum; quod ouum primò minutum & candidum cernitur: mox rubrum cruentumq;. deinde increscens luteum & flauum efficitur totum. Iam amplius auctum discernitur, ita ut intus pars lutea sit, foris candida ambiat. Vbi perfectum est, absoluitur atq; exit putamine, dum paritur, molli, sed protinus durescẽte, quibuscunq; emergit portionibus, nisi uitio uuluæ defecerit, Aristot. Auis hypenemia gerens oua, si coëat nondum mutato ouo ex luteo in album, fœcunda ex subuentitijs redduntur, item si conceperit ex coitu oua, si eis adhuc luteis existentibus cum alio mare coiuit, simile eius quo cum postea coiuit, prouenit omne genus pullorum, Aristot. in libris de hist. & de gener anim. Gallinæ parere à bruma incipiunt, optima fœtura ante uernum æquinoctium, post solstitium nata non implent magnitudinem iustam, tantoq; minus quanto serius prouenêre, Plin. Confecta bruma parere ferè id genus auium consueuit: atq; earum quæ sunt fœcundissimæ, locis tepidioribus, circa Calen. Ian. oua edere incipiunt: frigidis autem regionibus eodem mẽse post Idus, Columella. In ouo pelliculæ ex umbilico tentæ sunt: & reliqua quæ de puero dicta sunt, sic se habere in ouo uolucris reperies ab initio ad finẽ, Hippocrates in libro de natura pueri. Et rursus, Volucris ex oui luteo nascitur, hoc modo. Incubante matre ouum calescit, & quod in ouo inest à matre mouetur: calescens autem id quod in ouo inest, spiritum habet, & alterum frigidum ab aëre per ouum attrahit. Ouum enim adeò rarum est, ut spiritum qui attrahitur sufficientem ei quod intus est transmittat: & augescit uolucris in ouo, & coarticulatur modo eodem ac cõsimili uelut puer. Nascitur autem ex luteo oui uolucris: (hoc dicitur contra omnium sententiam. Græcè legitur, γίνεται δὲ ἐκ τοῦ χλωροῦ τοῦ ᾠοῦ τὸ ὄρνεον. τροφὴν δὲ καὶ αὔξησιν ἔχει τὸ λευκὸν, τὸ ἐν τῷ ᾠῷ. τοῦτο ἤδη πᾶσιν ἐμφανὲς ἐγένετο, ὁκόσοι προσέσχον τὸν νοῦν. Et paulò ante, τὸ ὄρνεον γίνεται ἐκ τοῦ ᾠοῦ τοῦ χλωροῦ.) alimentum uerò & augmẽtum habet ex albo, quod in ouo est. Vbi autem deficit alimentum pullo ex ouo, non habens id sufficiens unde uiuat, fortiter mouetur in ouo, uberius alimentum quærens. & pelliculæ circum dirumpuntur. & ubi mater sentit pullum uehementer motum, putamen excalpens ipsum excludit; atq; hæc fieri solent in uiginti diebus. Vbi enim exclusa est uolucris, nullus humor in oui testis inest. qui sanè memorabilis existat. expensus est enim in pullum, Hæc ille. Aristoteles de generatione anim. lib. 3. cap. 2. pullum ait non ex luteo, sed ex albumine generari: & non albumen, (ut Alcmæon Crotoniates & alij pleriq; putarint, coloris affinitate decepti,) sed luteum pulli in ouo ueluti lac & nutrimentum esse. Candidum membranæ subiectum in ouo principium est, (οὗ διαδίδοται ἀρχὴ ὑπὸ τὸν ὑμένα τὸ λευκόν.) in hoc enim semen continetur, & non in eo qui neottos, id est pullus uocatur. sic autẽ uulgò uocant luteum, quod superfluitas est seminis. decepti sunt enim qui huius opinionis authores fuerunt.

runt, Suidas in Νεοττόν. Et genus omne auiũ medijs è partibus oui, Ni ſciret fieri, quis naſci poſſe putaret? Ouidius 15. Metam. Oua inter animal & non animal ueluti ambigere uidentur, Cælius. Oua è quibus mares naſcentur, gallina gerit in parte uentris dextra: è quibus fœminæ, in ſiniſtra, Phyſiologus. Quónam modo oua in utero increſcant, & quomodo adhæreant, explicat Ariſtoteles lib. 3. cap. 2. de gener. anim. Gallinis porrò tertia die ac nocte poſtquam cœpere incubare, indicium præſtare incipiunt, (Vide etiã infra ubi de incubatione ſeorſim agetur.) At maiorum auium generi plus prætereat temporis, neceſſe eſt, minori autem minus ſufficit. Effertur per id tempus luteus humor ad cacumẽ, qua principium oui eſt: atq; ouum detegitur ea parte, & cor quaſi punctum ſanguineum in candido liquore conſiſtit: quod punctum ſalit iam, & mouetur, ut animal. Tendunt ex eo meatus uenales ſanguigeri duo tortuoſi ad tunicam ambientem utranq;, dum augetur. Membrana etiam fibris diſtincta ſanguineis, iam album liquorẽ per id tempus circundat, à meatibus illis uenarum oriens. Paulò autem pòſt, & corpus iam pulli diſcernitur, exiguum admodum primum & candidum, conſpicuum capite & maximè oculis inflatis, quibus ita permanet diu. ſero enim decreſcunt oculi, & ſe ad ratam contrahunt proportionem. Pars autem inferior corporis, nullo membro à ſuperiore diſtingui, inter initia cernitur. Meatuũ, quos ex corde tendere diximus, alter ad ambiendum album liquorem fertur, alter ad luteũ uelut umbilicus. Origo itaq; pulli in albumine eſt, cibus per umbilicum ex luteo petitur. Die iam decimo pullus totus perſpicuus eſt, & membra omnia patent. Caput grandius toto corpore eſt. oculi capite grandiores hærent. quippe qui fabis maiores per id tempus emineãt nigri, nondum cum pupilla. quibus ſi cutem detrahas, nihil ſolidi uideris, ſed humorem candidum rigidumq; admodum refulgentem ad lucem, nec quicquam aliud. ita oculi & caput. Iam uerò & uiſcera eo tempore patent: & alui inteſtinorumq; natura perſpicua eſt. Venæ etiam illæ à corde proficiſcentes, iam ſeſe iuxta umbilicum conſtituunt. Ab ipſo autem umbilico uena oritur duplex, altera tendens ad membranam ambientem uitellum, qui eo tempore humet, & largior, quàm ſecundum naturam eſt: altera permeãs ad membranam ambientem eam, qua pullus operitur, & eam quæ uitellum, humoremq; interiectum cõtinet. dum enim pullus paulatim increſcit, uitellus ſeorſum in duas partes ſecatur, quarum altera locum tenet ſuperiorem, altera inferiorem, & medius humor candidus continetur. nec partem inferiorẽ à uitello liquor deſerit albus, qualis antè habebatur. Decimo die albumen exiguum iam, & lentum: craſſum, pallidulum nouiſſime ineſt. Sunt enim quæq; locata hoc ordine. prima, poſtremaq; ad teſtã oui membrana poſita eſt, non teſtæ ipſius natiua, ſed altera illi ſubiecta. liquor in ea candidus eſt. deinde pullus cõtinetur obuolutus membrana, ne in humore maneat. mox pullo uitellus ſubiacet, in quem alteram ex uenis prorepere dictum eſt, cum altera albumen ambiens petat. Cuncta autem ambit membrana cum humore, ſpecie ſaniei. Tum uero membrana alia circa ipſum fœtum, ut dictum eſt, ducitur, arcens humorem. ſub qua uitellus alia obuolutus membrana. in quẽ umbilicus à corde, ac uena maiore oriens pertinet: atq; ita efficitur, ne fœtus alterutro humore attingatur. Viceſimo die iam pullus ſi quis putamine ſecto ſolicitet, mouet intus ſeſe, pipitq; aliquantulũ: & iam ab eodem die plumeſcit, quoties ultra uiceſimum excluſio protelatur. ita poſitus eſt, ut caput ſuper crus dextrum admotum ilibus, alam ſuper caput poſitam habeat. quinetiam membrana, quæ pro ſecundis habetur, poſt ultimam teſtæ membranam, ad quam alter umbilicus pertendit, euidẽs per id tempus eſt, pullusq; in eadem iam totus locatur. & altera quoq; membrana, quæ & ipſa uicem ſecundarũ præſtat, uitellumq; ambit, ad quem alter umbilicus procedit, latius patet. Oritur umbilicus uterq; à corde, & uena maiore, ut dictum eſt. Fit autem per id tempus, ut umbilicus alter, qui in ſecundas exteriores fertur, compreſſo iam animante abſoluatur: alter, qui adit uitellum, ad pulli tenue inteſtinum annectatur. Iam & pullum ipſum multum humoris lutei ſubit: atq; in eius aluo fecis aliquid ſubſidit luteum. excrementum etiam album eodem tempore pullus emittit, & in aluo quiddam album conſiſtit. Demum uitellus paulatim abſumitur totus membrorum hauſtu, ita ut ſi pullo decimo die pòſt excluſo reſcindas aluum, nonnihil adhuc uitelli comperias. Vmbilico uero abſoluitur pullus, nec quicquam præterea haurit. totus enim humor, qui in medio cõtinebatur, abſumptus iam eſt. Tempore autem ſupradicto pullus dormit quidem, ſed nõ perpetuò, quippe qui excitetur interdum, & mouens ſeſe reſpiciat, atq; pipiat. Cor enim eius cum umbilico, ut ſpirantis reflat & palpitat. Sed auium ortus ad hunc modum ex ouo agitur. Hæc omnia Ariſtot. de hiſt. anim. 6. 3. quæ etiam Albertus in ſuis de animalibus libris paraphraſi reddidit, quam in præſentia relinquo. Omnibus ouis medio uitelli parua ineſt uelut ſanguinea gutta, quod eſſe cor auium exiſtimant, primũ in omni corpore id gigni opinantes: in ouo certè gutta ſalit, palpitatq;. Ipſum animal ex albo liquore oui corporatur. Cibus eius in luteo eſt. Omnibus intus caput maius toto corpore: oculi compreſsi capite maiores. Increſcente pullo, candor in medium uertitur, luteum circunfunditur. Viceſimo die, ſi moueatur ouum, iam uiuentis intra putamen uox auditur. Ab eodem tempore plumeſcit, ita poſitus, ut caput ſupra dextrum pedem habeat, dexteram uero alam ſupra caput. Vitellus paulatim deficit. Aues omnes in pedes naſcuntur, contrà quàm reliqua animalia, Plin. Principio (inquit Ariſtot. de generat. anim. 3. 2.) corde conſtituto, & uena maiore ab eo diſtincta, umbilici duo de uena eadẽ pertendunt, alter ad membranam, quæ luteum continet: alter ad membranam cui ſecundarum ſpecies eſt, qua animal obuolutum continetur: quæ circa teſtæ membranam eſt. Altero igitur umbilico cibum ex

luteo assumit: quod quidem calescens humidius redditur, cibum enim humidum esse oportet, qualis plantæ suppeditatur. Viuunt autem principio & quæ in ouis, & quæ in animalibus gignuntur uita plantæ, adhærendo enim capiunt primum & alimentum & incrementum. Alter umbilicus ad secundas tendit, (ut alimentum ex eo hauriat.) ita enim pullum auis uti luteo existimandum, ut fœtus uiuipari sua parente utitur, &c. Membrana uerò exteriore nouissima sanguinolēta hic perinde, ut ille utero, utitur, &c. Crescentibus umbilicus primū considet, qui secundis adiungitur. hac enim pullum excludi conuenit, reliquum lutei, & umbilicus ad luteum pertinens, pòst collabitur. cibum enim habeat statim oportet, quod exclusum est. nec enim à parente nutritur, & per seipsum statim capere cibum non potest. quapropter luteū subit cum umbilico, & caro adnascitur. ¶ Oua quædam si aperias diffluunt, uitello præsertim, quod signum est uetustatis. quod si uitellus ouo aperto integer manserit, ac in medio eius gutta rubicūda & ueluti sanguinea apparuerit (ex qua corda pullorum initio constitui solent) signum est oua esse ad cibum adhuc laudabilia, Tragus. Ego aliquoties in ouis euacuatis semē (das hünle) obseruaui, & in semine uenulam crispam albissimam, quam umbilici loco esse puto, uitello insertam.

¶ Partes oui. Ouum ipsum in se suum habet discrimen, quippe quod parte sui acutum, parte latius sit. parte latiore exit cum gignitur, Aristot. Quòd oui pars acutior principium sit, ut quæ utero adhæserit: quodq; durior sit parte obtusa, & posterior exeat: & quòd oua quasi in pedes conuersa, animalia uerò in caput prodeant, Aristoteles docet libro tertio de generatione anim. cap. 2. Vmbilicus ouis à cacumine inest, ceu gutta eminens in putamine, Plin. Ouum æque omnium uolucrum duro putamine constat: si modo non deprauetur, sed lege consummetur naturæ. Gallinæ enim nonnulla pariunt mollia uitio. Et bicolor quoq; ouum auium intus est, luteum interius, album exterius. Semen genitale uolucrum omnium album, ut cæterorum animalium est, Aristot. Semen maris perficit ouum usq; ad exitum, quod inde patet: Si frangatur ouum perfectum, inuenitur semen galli in ouo, triplici differentia distinctum. colore enim albius est, utpote purioris substantię, & substantia densius: quàm reliquum albumen, quo firmius retineat calorem formantem ne facile exhalet. quod ad situm, pertingit per albumen totum usq; ad uitellum, cui uersus partem acutiorem oui infigitur. nam pulli substantia ex albumine est, nutritur autem è uitello, Albertus. Albedo oui apud Arabes intelligitur pars albuminis oui uiscosa crassa. Pars uero eiusdem albuminis quæ est subtilis, apud eos appellatur alzenbach oui seu alrachich oui, And. Bellunensis. Nostri genituram quæ in albumine crassiuscula apparet, nec facile dissolui potest, auem appellant, den vogel: quòd pullus ex ea nascatur. Oua albificat semen, Galenus in Anatome uiuorum. In animalibus calidioribus candidum & luteū in ouo distincta sunt: & semper eis (auibus calidioribus & siccioribus) plus candidi synceriq; est, quàm lutei & terreni. minus uerò calidis & humidioribus contrà, plus lutei, idq; humidius est, ut in palustribus auibus, Aristot. de gener. anim. 3. 1. Albertus in palustrium ouis duplo plus lutei quàm candidi haberi scribit. Grandines dictæ, quę initio uitelli adhærent, nil ad generationem conferunt, quanquam aliqui ita non existimāt. has duas esse certum est, alteram parti superiori iunctam, alteram inferiori. χάλαζαν in ouo Aristot. dixit, pro ea quā mulieres uocāt gallaturā, id est, geniturā. hæ duæ sunt: altera maior, quæ parti inferiori iūgitur, & ad Solē obtegente manu apparet intra putamen. quę uerò parti superiori hæret nō cernitur, nisi fracto putamine, & inspecta parte lutei infera. est pars superior cacumen. inferior uerò pars rotunda huic opposita est, Niphus. Kiranides oui pelliculam hymena nominat. Oui tunicæ tres sunt. una uitellum continet: secunda albumen, quæ est tanquam pia mater: tertia testæ adhæret tanquam dura meninx, Albertus. Et rursus, Prima tunica intra testam oui substantiam à testa defendit. sub hac alia mollior continet albumen, quæ in pulli generatione secundarum loco est, & pullum complectitur. inter has tunicas est humor crudus qui excernitur dum formatur pullus. Vitellus sub albumine tunica propria ambitur, uersus partes naturales pulli situs, à spiritualibus eius remotus.

¶ Oui & partium eius natura. Oua integra in aqua dulci merguntur, corrupta innatant, ut dicetur pluribus infra in tractatione de ouis corruptis. Tostum ouum dissilit facile, non dissilit aqua concoctum: ignea siquidem ui, quodam ferrumine copulatur quod inest, humectum ampliusq; calefactum exustumq;, plures parit spiritus: qui loca nacti perangusta, exitū moliētes testam prærumpunt, demumq; euaporant. Præterea flammæ uis tunicam circunsiliens putaminosam, amburendo diffringit: quod & fictilibus euenire dum torrentur, euidens est. Quamobrem perfundi prius frigida solent oua. calida siquidem aqua mollicie statim humorem effundit, & raritatem relaxat, Cęlius. Vide Aphrodisiensem problem. 1. 102. ¶ Oua aceto macerata in tātum emolliuntur, ut per annulos transeant, Plinius. Acetum mollit oui corticem, ut in angustum urceum (phialam uitream angusti colli) immitti possit, me hoc experto. sed nigrior paulò euadit, aqua uerò durescit, Cardanus. Dissoluūtur aceto forti præsertim destillato, uel succo limonum, margaritæ, testę ouorum, Syluius. ¶ Firmitas ouorum putaminibus tanta est, ut recta nec ui, nec pondere ullo frangātur, nec nisi paululum inflexa rotunditate, Plinius. hoc uerò ita se habere quotidianis & uulgaribus experimentis constat. Cur ouum pressum utroq; extremo ambabus manibus frangi nequeat: pressum latere facile frāgitur? Quoniam per angulos tantummodo suos manibus renititur opprimentibus. est enim angulus quod quaq; in structura ualidius constet. adde quod pressum per extrema, parte minima sentit.

ſentit, preſſum per latera parte ampla conflictatur ut facile poſsit deſtrui, Aphrodiſienſis problema tum 2.45. Cur uertigo ſurgenti potius accidat quàm ſedenti? An quoniam quieſcenti humor uniuerſus unum in membrum ſe colligit: ex quo cruda etiam oua nequeunt circunuerti, ſed protinus decidunt, mouenti autem humor ſe æquè expandit, &c. Ariſtot. in problemat. 6. 4. Si ouum filo circunligatum ſuper igne aut candela accenſa teneas, filum nõ comburetur, niſi forte poſt multum temporis. exudat enim humor, qui lineum filum humectat. idem linteo aridis uini fecibus circunuoluto accidit. Naturam uitellus oui, & albumen habent contrariam, non tantum colore, uerumetiam uirtute. Vitellus enim ſpiſſatur frigore, (idem Niphus aſſerit:) albumen non, ſed amplius humet. contrà albumen ſpiſſatur igne, uitellus non, ſed mollis perſiſtit, niſi peruratur. magisq́ in aqua feruente, quàm ad ignem cogitur, atq; induratur. Membrana hæc inter ſe diſcernũtur, Ariſtot. Sic & Albertus, Vitellus oui cum aſſatur, niſi comburatur, non dureſcit, ſed mollitur potius ſicut cera. Et quoniam molleſcit dum caleſit, corrumpitur facile collecto ſuperfluo humore temporis uel loci, ſi aliquandiu immoretur. Albumen uerò non facile congelatur frigore: ſed humidius efficitur potius, & cum aſſatur durius: & in generatione pulli denſatur in ſubſtantiam membrorum. Et rurſus eadem Ariſtoteles de generatione anim. 3. 2. his uerbis: Naturam candidum & luteum contrariam habent. luteum nanq; gelu duratur & coit, calore contra humeſcit. quapropter cum uel in terra, uel per incubitum concoquitur, humeſcit. atq; ita pro cibo animalibus naſcentibus eſt. Nec uerò cum ignitur aſſaturq́, quoniam naturæ terrenæ eſt, ut cera. ideoq; cum plus iuſto caleſcunt, niſi ex recremento humido ſint, ſanieſcunt redduntur q́ urina. at candidum gelu non concreſcit, ſed magis humeſcit. ignitum ſolideſcit. quamobrem cum ad generationem animalium cõcoquitur, craſſeſcit. ex hoc enim conſiſtit animal. ¶ Si quis rupto putamine oua plura in patinam conijcit excreta, & coquit igne molli & continente, uitelli omnes in medium coëunt: albumina autem circundant, & ſe in oras cõſtituunt, Ariſtot. ¶ Candidum ex ouis admixtum calci uiuæ glutinat uitri fragmenta. uis uero tanta eſt (oui candido, Hermol.) ut lignum perfuſum ouo non ardeat, ac ne ueſtis quidem contacta aduratur, Plin. Galenus in opere de ſimplicibus medic. ouorũ albumen magis terrenum oleo eſſe ſcribit, & ſimilem ei eſſe ſecundum humorem oculi. Albumen mixtum eſt è ſubſtantia aërea, terrea & aquea ſimul, ſicut oleum; ſed magis terreſtre eſt quàm oleum dulce, quare ægrè coquitur, Ant. Gazius.

¶ Sexus ouorum. Quæ oblonga ſunt oua, & faſtigio cacuminata, fœminam ædũt. quæ autem rotundiora & parte ſui acutiore obtuſa, orbiculum habent, marẽ gignunt, Ariſtoteles. eandem ſententiam Albertus approbat: reprehendit uerò tranſlationem ſui temporis tanquam contrariam ijs uerbis quæ nunc recitauimus. Noſtri quidem codices Græci & Gazæ tranſlatio eam ſententiam habent, quam nunc retuli, & Albertus cõprobat. Auicenna ſcribit ex orbiculari ouo breuiq́; progigni marem: ex oblongis acutiſue fœminam. ipſum hoc comprobat experimentum & ſuffragatur ratio. ſiquidem uirtutis perfectio in maſculinis ouis ambit æqualiter, & continet extrema. at in fœmininis, à centro longius abit materia in quo eſt uitalis calor. hoc uerò planè imperfectionis argumentum eſt, Albertus ut citat Cælius. In ouis tam difficile ſaporum & ſexus diſcrimen eſt, ut nihil gulæ proceribus æquè incertũ ſit, Marcellus Vergilius. qui cum Columellæ & Ariſtotelis de ſexu ouorum diſcernendo ſententias contrarias recitaſſet: Eſt ſanè (inquit) in natura grauis author Ariſtoteles: Columella tamen uillaticam paſtionem ex quotidiana obſeruatione & experiẽtia docebat. nec noſtrum eſt inter tam graues ſcriptores tantas componere lites. Video Plinium quoq; cum Columella & Flacco ſenſiſſe. Quæ oblonga ſint (inquit) oua, gratioris ſaporis putat Horatius Flaccus. Fœminam ædunt quæ rotundiora gignuntur, reliqua marem. Longa quibus facies ouis erit, illa memento, Vt ſucci melioris, & ut magis alba rotundis Ponere. nanq; marem cohibent calloſa uitellum, Horatius lib. 2. Serm. Cum quis uolet quàm plurimos mares excludere, longiſsima quæq; & acutiſsima oua ſubijciet. & rurſum cum fœminas, quàm rotundiſsima, Columella. Ex ouis, præſertim in plenilunio natis, ſi plenilunij tempore ſubijciantur incubanda, & ita obſeruetur temporis ratio ut in plenilunio etiam pulli excludantur, omnibus fœminas nõ mares naſci, quidam apud nos arbitrantur.

DE OVIS MONSTROSIS, VT GEMINIS ET MOLLIBVS, &c. DE IRRITIS uel ſterilibus, ut ſubuentaneis. de corruptis, ut urinis, &c.

¶ Oua gemina binis conſtant uitellis. qui ne inuicem confundantur, facit in nõnullis prætenue quoddam ſeptum, albuminis medium. alijs uitelli contactu mutuo ſine illo diſcrimine iunguntur. Sunt in genere gallinarum, quæ pariant gemina omnia, in quibus animaduerſum eſt, quod de uitello expoſui: quædam enim duodeuiginti peperit gemina, excluſitq́; præterquam, ſi qua eſſent (ut ſit, irrita. Cæteris itaq; fœtus prodijt, ſed ita gemini excludũtur, ut alter ſit maior, alter minor: & tandem in monſtrum degeneret, qui minor nouiſsime prouenit, Ariſtot. Quædam gallinæ omnia gemina oua pariunt, & geminos interdum excludunt, ut Cor. Celſus autor eſt: alterum maiorem, alioquin negant omnino geminos excludi, Plin. Vetus quoq; Ariſtotelis interpres (inquit Vuottonus) ad eundem ſenſum uertit ex Arabico ita: Et in quolibet inueniuntur gemelli, & unus gemellorum paruus eſt, & alter magnus: & multoties eſt paruus monſtroſus. Græca uerò Ariſtotelis exem

plaria (nisi mendã subesse iudicemus) ita habent: τὰ μὲν οὖν ἄλλα γόνιμα, πλὼ ὅσα τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δὲ ἔλαττον γίνεται τῶν διδύμων, τὸ δὲ τελευταῖον τερατῶδες. hoc est, ut ego arbitror: E cæteris itaq; gemina fœcunda sunt, nisi quibus hoc contingit, ut alter maior fuerit, alter minor. in ijs enim tandẽ in monstrum degenerat qui minor nouissimè prouenit. Vtra autem sententia fuerit uerior, indicabit experientia. Videtur certe Plinius uel ex professo cum Aristotele hac in re minimè conuenire, quando Celsum authorem nõ Aristotelem citet. In quibusdam exemplaribus Plinianis habetur (uti rectè annotauit Claymundus) non alioqui, sed aliqui negant omnino geminos excludi, Hæc ille. Quærendum an legendum in Aristotelis uerbis non πλὼ ὅσα, sed πλὼ ὅτι: & γίνεται præsens loco præteriti ἐγένετο accipiendum sit, ut non simpliciter hîc de ouis geminis scribat Aristoteles, sed de illius tantum gallinæ geminis, quorum historiam hoc in lòco recitat hoc sensu, Ex ouis octodecim gallinæ cuiusdam omnibus geminis, pauca quædam irrita fuerunt; cætera uerò omnia (ritè) fœcunda: nisi quòd è geminis pullus alter semper minor fuit, & ultimus (alter scilicet minor de ouo postremo excluso uel parto) monstrosus. In ouis quibusdam gemelli sunt. sed alter geminorum comprimit alium: & aliquando ruptis telis (tunicis) bicorporeus generatur, Albert. Calor fouens gallinæ semen illud in fistulas (sic habet codex impressus) paulatim oui candidũ uertit, tum uerò & lutei aliquid. nam alæ & crura ex luteo fiunt. indicio est, quòd pulli, qui ex ouo cuius lutea duo sunt absq; sepiente membrana quatuor alis & totidem pedibus nascuntur, arbitranturq; prodigium, quale olim Mediolani contigit, Cardanus. Atqui nos alibi de anate scripsimus, & rursus de columba, quæ tetrapodes tantum, non etiam tetrapteri fuerunt. Monstra (inquit Aristot. de generat. anim. 4. 4.) sæpius gignuntur in ijs, quorum partus numerosus est, & præcipuè in auium genere, earumq; potissimum in gallinis. ijs enim partus numerosus, non modo quòd sæpe pariant ut columbæ, uerũ etiam quòd multos simul conceptus intra se continent, & temporibus omnibus coëunt. hinc gemina etiam pariunt plura. cohærent enim cõceptus, quoniam in propinquo alter alteri est, quomodo interdum fructus arborum complures. quòd si uitella distinguuntur membrana, gemini pulli discreti sine ulla superuacua parte generantur. sed si uitella continuantur, nec ulla interiecta membrana disterminantur, pulli ex ijs monstrifici prodeunt, corpore & capite uno, cruribus quaternis, alis totidem. quoniam superiora ex albumine generentur, & prius: uitellum enim cibo ijs est. pars autem inferior postea instituitur, quanquam cibus idem discretusq; suppeditatur. in ouis quibusdã gemelli sunt. sed alter geminorum comprimit alium: & aliquando ruptis telis (inuolucris) bicorporeus generatur, Alber. Iam quale certo tempore est ouum in gallina, tale aliquando prodijt luteum totum, qualis postea pullus est. Gallina etiam discissa talia sub septo, quo loco fœminis oua adhærẽt, inuenta sunt, colore luteo tota magnitudine oui perfecti; quod pro ostento augures capiunt, Aristot. Audio & trilecitha, id est triplicis uitelli oua interdum reperiri; frequentius uerò dilecitha, eaq; in medio testæ plerunq; cauitatem habere. Magis nutriunt & subtiliora sunt oua quæ duos uitellos habent, Elluchasem. ¶ Fiunt & tota lutea quæ uocant schista, cum triduo incubata tolluntur, Plin. ¶ Ego me aliquando ouum uidere memini cuius testa ab altera parte extrema in angustum ueluti collum instar cucurbitæ se colligebat. ¶ Gallinæ nonnulla pariunt oua mollia uitio, Aristot. Albertus oua sine testa exteriore inter subuẽtanea numerat, ut infra recitabimus. Qui ixiam biberunt, sumptis remedijs uomentes, tales ferè humores reddunt, qualia sunt oua gallinarum altilium, quæ sine putamine reddunt propter ictum aut aliam uim quampiam, διά τινα πληγὴν ἢ πιέσιν, Scholiastes Nicandri. Et rursus, Oua sine putamine parit (ῥίπτει, eijcit) gallina, ἢ διὰ πληγὴν ἢ ἐκ πλήθους συναποκειμένων αὐτῇ. hoc est, uel propter ictum aliquem, uel propter multitudinem (ouorum nimirum se inuicem comprimentium) in ea. Poetæ quidem uersus hi sunt, Ἄλλοτε μὲν πληγῇσι νέον θρομβήια γαστρὸς Μαρναμένη (scilicet gallina) δύσεπτον ὑπηνέμιον ἔκχεε γαίῃ. ¶ Pariunt autem oua nonnulla infœcunda, uel ex ijs ipsis, quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quamuis incubitu foueantur, quod maxime in columbis notatum est. Sterilitas ouis accidit, uel quia subuentanea sunt, de quibus infra dicetur: uel alijs ex causis. corrumpuntur enim ferè quatuor modis. Primò, albumine corrupto, ex quo partes pulli formari debuerant. Secundo, propter corruptionem uitelli, unde alimentum suppeditandum erat. itaq; formatur pullus imperfectè, & partes quædã in ipso non absolutæ inueniuntur & non coniunctæ, sicut in abortu animalis uiuipari ante perfectionem lineamentorum fœtus. Albumine autem corrupto nihil omnino per incubationem formatur, sed ouum totum turbatur & corrumpitur, sicut corrumpitur humor (sanies) in apostemate. quamobrẽ perquam fœtida redduntur talia oua. (Hæc esse conijcio quæ Aristoteles & alij urina uocant, de quibus infra copiosius scribetur, nostri putrida oua, **fule eyer**. quanquam Aristoteles urina non albumine, sed uitello corrupto fieri ait.) Tertio contingit ouum corrumpi, membranarum & fibrarum quæ per albumen tendunt, uitio. nam corrupta tunica quæ continet uitellum, humor uitellinus effluit, & confunditur cum albumine. itaq; impeditur oui fœcunditas. Corruptis autem fibris, corrumpũtur uenæ & nerui pulli, & chordæ: & impeditur nutritio, & compago ligamẽtis destructis dissoluitur, & læsis neruis sensus amittitur. Quartò, per uetustatem, exhalante spiritu in quo est uirtus formatiua: unde uitellus pondere suo penetrat albumen, & ad testam fertur in eam partem cui incumbit ouum. His quatuor modis oua infœcunda fieri contingit. In secundo quidem modo aliquando accidit, quòd humoribus corruptis partes igneæ combustæ feruntur ad testam oui, eamq; aspergunt: unde ouum in tenebris lucet

lucet quemadmodum quercus putrefacta. Et huiuſmodi ouum ſibi uiſum in regione Coraſcena teſtatur Auicenna. Sunt & alij fortè plures corruptionis ouorum modi, qui ſub iam dictis facile comprehendi poſſunt, Hæc omnia Albert.

¶ Subuentanea. Ouorum quæ ſubuentanea uel zephyria nominant Galenus meminit lib. 2. de ſemine, (Oua facientes, inquit, ſine mare aues & piſces ſunt ſiccæ temperaturæ.) & lib. 14. de uſu partium, ubi cauſam adfert cur nihil tale greſsilia faciãt. In Luſitania ad Oceanum monte Tagro, quædam è uento certo tempore concipiunt equæ: ut hîc gallinæ quoq; ſolent, quarum oua hypenemia appellant, Varro. Sunt qui hypenemia, hoc eſt ſubuẽtaneos illos partus, zephyria nominent: eò quòd uerno tempore aues flatus illos fœcundos ex fauonio recipere uideãtur. ſed idem faciunt etiam ſi digito in gẽitale palpetur, (τῇ χειρί πως ψηλαφώμεναι,) Ariſtot. Nouimus altiles gallinas ſine maris opera, mulierum manibus tantum confotas, oua peperiſſe, Oppianus in Ixeut. Oua ſubuentitia (etſi partes uideantur habere omnes) principio carent, quod à maris ſemine affertur. quapropter animata non ſunt, &c. Ariſtot. de generat. anim. 2.3. Et eiuſdem libri capite primo, Perdices fœminæ (inquit) tum quæ coierint, tum quæ nõdum coierint, quarum uſus eſt in aucupijs, cum olfaciunt marem, uocemq; eius audiunt, alteræ implentur, alteræ ſtatim pariunt. nam ut in homine & quadrupede fit, quorum corpora accenſa libidine turgent ad coitum. alia enim cum primum uiderunt, alia cum leuiter tetigerunt, ſemen emittunt. ſic & perdices ſua natura libidinoſæ, leui egent motu cum turgent, citoq; ſecernunt, (ſemen emittunt,) ut in ijs quæ non coierunt, ſubuentanea conſiſtant: in ijs quæ coierint, oua breui augeantur & perficiantur. Et rurſus in eodem capite: Subuentanei conceptus in ijs fiunt auibus quæ non uolaces ſunt ut uncæ, ſed multiparæ, quoniã excremento ipſæ abundant. uncis in alas & pẽnas id uertitur, corpusq; exiguum ſiccum & calidum habetur. deceſſus autem menſtruorum & genitura, excrementum ſunt. Et paulò pòſt, Fiunt ſubuentanea oua, quoniam materia ſeminalis in fœmina eſt, nec menſtruorũ deceſsio fit auibus ut uiuiparis ſanguine præditis. Volacibus ſubuentanea non gignuntur, ſcilicet eadem cauſa, qua neq; multa ab ijs ipſis generantur. Vncunguibus enim parum excremẽti ineſt, & marem deſiderant ad excrementi commotionem. Gignuntur ſubuentanea oua plura numero quàm quæ fœcunda ſunt, ſed minora, ob unam eandemq; cauſam. quòd enim imperfecta ſunt, minus augẽtur: quòd minus augentur, plura numero exiſtunt. minus etiam ſuauia ſunt, quoniam minus concocta. cõcoctum enim in quouis genere dulcius eſt. Sed auiũ aut piſcium oua non perfici ad generationẽ ſine mare, ſatis exploratum habemus. Et rurſus, Auium etiam ſubuentanea oua colorem duplicem obtinent. habent enim ex quo utrunq; ſit, & unde principium, & unde cibus. ſed hæc imperfecta ſunt & maris indiga. fiunt enim fœcunda, ſi quo tempore ineuntur à mare. Subuentanea oua ſine coitu gignuntur. & falſum eſt quod quidam dicunt ea reliquias eſſe prægreſſi coitus. ſatis enim cõſpectum eſt in nouella tum gallina tum anſere, gigni ſine coitu, Ariſtot. Et rurſus, Non audiendi ſunt qui oua hypenemia dicta à uento, quaſi ſubuentanea dixeris, reliquias eſſe partus, quem coitus fecerit, arbitrantur. Iam enim aliquas gallinarum & anſerum iuuencas, expertes adhuc coitus parere hypenemia uiſum ſæpius eſt. Sunt hæc ſterilia & minora, ac minus iucundi ſaporis, & magis humida (ut Plinius quoq; ſcribit) quàm ea quæ fœcunda gignuntur, ſed plura numero. humor eorum craſſeſcere incubatione auis nõ poteſt: ſed tam candida, quàm lutea pars ſimilis ſibi perſeuerat. Pariunt genus id oui plures aues, ut gallinæ, perdices, columbæ, pauones, anſeres, (ut Plinius quoq; tranſtulit) & quæ ab anſere, & uulpe compoſito nomine chenalopeces, id eſt, uulpanſeres dictæ ſunt. Oua huiuſmodi omnia ſunt infœcunda, nec aliud quàm ouum, niſi quo alio modo maris opera contingat, Idem. Et alibi, Redditur certe ouum ſubuentaneum illud fœcundum: & quod iam cõceptum per coitum eſt, tranſit in genus diuerſum, ſi prius coẽat, quæ uel ſubuentaneũ, uel ſemine maris diuerſi cõceptum fert, quàm ouum ipſum à lutea in candidam ambientẽ partem proficiat. Ita enim fit, ut ſubuentanea oua fœcunda reddantur: & quæ inchoata à mare priore ſunt, ſpecie poſterioris proueniãt. At ſi iam candidum acceperunt humorẽ, fieri non poteſt, ut uel ſubuentanea in fœcunda mutentur, uel quæ per coitum concepta geſtantur, tranſeant in genus maris, qui ſecundus coierit. Græcè legitur ſubuentanea oua fœcunda futura, ſi gallina ineatur, πρὶν μεταβαλεῖν (τὸ ᾠὸν) ἐκ τοῦ ὠχροῦ εἰς τὸ λευκόν: Niphus uertit, priuſquam candidum obtegat luteum. prius enim oua lutea tantum apparent in utero: poſtea etiam albumen in eis diſcretum. Vbi autem ſcribitur oua ex ſemine maris qui prius coierit concepta, degenerare ſi alius inierit poſtea, & poſterioris ſpeciem referre: Albertus non rectè habet, alterari ea ad ſterilitatem ouorum uenti. Auis quæ ouum coitu conceptum gerit, ſi cum alio mare coierit, ſimile eius quo cum poſtea coiuit, excludet omne genus pullorum. quapropter nõnulli ex ijs, qui ut gallinæ generoſæ procreentur operam dant, ita mutatis admiſſarijs faciunt, tanquam ſemen maris ſua facultate materiam contentam in fœmina qualitate tantũ quadam afficiat, non etiam miſceatur conſtitutionemq; ſubeat, Ariſtot. de generat. anim. 1.20. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter ſe libidinis imaginatione concipiunt, aut puluere, Plinius: qui hæc ex authore aliquo Græco mutuatus uideri poteſt. Græci quidem ἀφὼ tum puluerem uocant, tum tactum ſiue contrectationem. concipiunt autem gallinæ huiuſmodi oua etiam manu contrectatæ, ψηλαφώμεναι, ut Ariſtoteles ſcribit. Contrà afferri poteſt, ἀφὼ non ſimpliciter puluerẽ, ſed illum quo palæſtritę poſt unctionem inſpergebantur ſignificare, ut Budæus annotauit; & cum pulueratrices

sint gallinæ, & pulueratio quoq; contrectatio quædam & affricatio sit, hoc quoq; modo sterilia huiusmodi oua ab eis concipi posse.

¶ De eisdem subuentaneis ouis quæ apud Albertum obseruaui adijciam. Oua uenti (inquit) in auibus concipiuntur ex uento maximè, rara enim corpora habent, & aerea, & locum aui, per quem concipiunt, uento expositum. itaq; uento ad libidinem mouentur, sicut etiam mulieres austro matricem aperientes delectantur, unde menstruus sanguis attrahitur. Fit autem hoc frequenter in auibus propter uolatum & continuum caudæ motum, propter quem etiam attrahitur semen ad matrices earum. Fœminę enim auium testiculos habent super caudam & exteriori parte corporis: mares uerò interius, ubi alijs animalibus siti sunt renes. Et rursus, Zephyria oua concipiunt autumno, flante austrino uento. hic enim aperit corpora auium, & humectat, & fœcundat. Autumno autem abundat in eis sicca uentositas. Aliæ uerò oua uenti concipiunt uêre, receptione uenti austrini. item ad tactum manus supra anum, & per confricationem. Et alibi, Oua uenti dicuntur, eò quòd calor (incubantis auis) resoluere quidem ipsa potest in uentum: sed non formare in pullum. hæc tamen oua coagulabilia sunt hepsesi & optesi, sed non formabilia, proprio formante destituta. ita enim se habent ut seminis fœminæ permixtio cum sanguine menstruo, (sine semine uiri,) unde nihil generari potest. Si oua subuentanea gallinæ subijcias incubanda, nec albugo nec uitellus immutabũtur: sed utrunq; colorem suũ seruabit. unde apparet errasse Galenum cum dixit, semen fœminæ quoq; coagulare in generatione & formare: etsi minus id efficiat quàm semen maris. Inueniũtur quędam oua uenti absq; albumine (absq; uitello, forte) qualia fiunt quando in materia coitus abundant gallinæ ex aliquo cibo singulariter materiam coitus operante. tunc enim absq; uitello testa albumini circunducitur: & figura oui datur & producitur. Vidi ego ouum prorsus sphęricum, duabus testis intectum, una intra alterã, cum albumine aquoso tenui inter utranq; absq; ullo uitello, & altero etiam albumine intra interiorem testam. quod uero uitellum solum haberet subuentaneum ouum uisum nullum adhuc est. hic enim pro alimento duntaxat est, membrana discretus ab albumine, quod est sperma fœminæ ui matricis & testium attractum ad oui substantiam. Inueniuntur præterea quædam oua uenti, quæ non habent testam exteriorem, sed membranam tantum quæ testę subijci solet. quod fit, quoniam talia oua humida sunt & aquosa: & non habent calorem satis ualidum: præsertim si cibo humido sperma augente alantur gallinæ, Hucusq; Albertus. ¶ Auctor est in Hexaemero Magnus Basilius, subuentanea oua in cæteris irrita esse ac noua, (uana,) nec ex illis fouendo quicquam excuti: at uultures subuentanea ferè citra coitum progignere fertilitate insignia. Intelligi uerò subuentanea seu hypenemia debent, citra coitum concepta libidinis imaginatione. quæ ratio molam in fœminis quoq; producere creditur, uitæ ineptam. quod agens principium ex maris seminio non affuerit, Cælius. Ouum uenti est ouum super quod non cecidit tempore coitus ros & uirtus de semine maris: & uulgò dicitur ouum uenti, quòd sterile sit & infœcundũ, Bellunensis. Gallinæ nouellæ, quas à Martio mense Germani denominant, pariunt nonnunquam oua subuentanea, Eberus & Peucerus. γλύθωσι γάρ τοι καὶ ἀνέμων διέξοδοι θήλειαν ὄρνιν, πλὴν ὅταν τῷ τόκος, Plutarchus Sympos. 8.

¶ Oua quæ canicularia & urina (κυνόσουρα καὶ οὔρια) à nonnullis uocantur, æstate magis consistunt, Aristot. interprete Gaza. forte autem ab eo dicta fuerint cynosura, quod æstate & sub Cane magis urina fiunt. alioqui sydus etiam cynosura uocatur, nempe ursa minor. Deprauantur oua (inquit Aristot. de generatione anim. 3.2.) & fiunt quę urina appellantur, tempore potius calido, idq; ratione. Vt enim uina temporibus calidis coacescunt, fæce subuersa. hoc enim causæ est ut deprauentur. sic oua pereũt uitello corrupto. id enim in utrisq; terrena portio est. quamobrem & uinum obturbatur fæce permista, & ouum uitello diffuso. Multiparis igitur hoc accidit meritò, cum non facile omnibus calor conueniens reddi posit, sed alijs deficiat, alijs superet, & quasi putrefaciendo obturbet. Vncunguibus etiã quamuis parũ fœcundis, nihilominus tamen idem euenit. sæpe enim uel alterum ex duobus urinum fit, sed tertium semper ferè. Cum enim calida sua natura sint, faciũt, ut quasi ferueat supra modum humor ouorum. Cum autem plus iusto calescunt, nisi ex recremento humido sint, saniescunt, redduntur q; urina. Columbas inquit idem de hist. 6. 4. ut plurimum bina tantum oua parere, & si quando tria pepererint, binos tantum pullos perfici, ouum tertium urinum relinqui. Vrina fiunt incubatione derelicta, quæ alij cynosura dixêre, Plinius. Oua generationi inepta οὔρια quasi fluctuosa dici legimus, nam οὖρον dicunt uentum, quo argumento etiamnum ab Homero mulos dici οὐρῆας coniectant periti, & recenset Eustathius; διὰ τὸ ἄγονον, id est ob insitam non gignendi proprietatem, quòd eorum semen sit ἀνεμιαῖον, id est spiritosum, & proinde fœcunditatis nescium, Cælius. Vnde fit ut τὰ ἀφανισθέντα ὠὰ καὶ ὀζέσαντα, hoc est corrupta & urina oua, fluitent? Integra certè καὶ ἀπαθῆ, confestim sidere, manifestum est. Ac ratio quidem erui illinc potest, quòd aquescant, ac spiritus contabescentia concipiant plurimum. Qua ratione colligitur & illud, cur in aqua pereuntes, primò quidem ima petere: mox ubi computrescere cœperint, emergere ac fluitare soleant, &c. Idem. Ab exhausto ouo facile plenum discernes, si ea in aquam demiseris. hoc siquidem descendet & delabetur, illud uerò natabit in superficie, Leontinus. Ouum recens positum in aqua salsa supernatat, in dulci uerò submergitur, ut Aponensis in problematis scribit. Aquam marinæ similiter salsam redditùri, tandiu salem inijciunt, donec ouum non subsidat. De ouis

quorum

quorum albumen corruptum est, sicut humor in apostemate, unde & infœcunda & omnino fœtida redduntur, Alberti uerba recitaui supra. Videntur autem eadem urina Aristotelis esse; quanquam is urinorum non albumen sed uitellum corruptum esse scribit. ¶ Si incubante gallina tonuit, oua pereunt, Aristot. Si cubatu tonuerit, oua pereunt: & accipitris audita uoce uitiantur. remediū contra tonitrum, clauus ferreus sub stramine ouorum positus, aut terra ex aratro, Plinius. Tonitrua incubationis tempore oua concutiunt, unde illa corrumpuntur, & præcipuè si iam in eis formati sunt pulli. sed aliarum auium ouis magis hæc nocent, aliarum minus: coruorum maximè. itaque uidentur corui partu suo & incubitu tempus tonitrui præuenire, & pullos Martio educare, Albert. Tonitruis uitiantur oua, pulliq́ semiformes interimuntur antequam toti partibus suis consummentur, Columella.

¶ Incubatio & Exclusio. De incubatione nonnihil superius scriptum est, & scribetur in E. copiose. Gallinæ cum incubant, non cum pepererint, furiunt, ratione inediæ, Aristot. in Problem. 10.37. Ouis triduo incubatis puncti magnitudine apparent uiscera, Aristot. Et rursus, Oua gallinarum tertia die ac nocte postquam cœpere incubari, indicium præstare incipiūt. maiori quidem auium generi plus temporis prætereat necesse est, minori minus sufficit. Schista oua Plinius appellat tota lutea, quæ triduo incubata tollūtur. Causa nominis, ut arbitror, quia diuidantur, & discedat uitellus à candido, Hermolaus. In ouo primum apparet caput pulli, Galenus in Anatome uiuorum, sed de formatione pulli in ouo plura superius scripta sunt. ¶ Excludūt celerius incubantes æstate, quàm hyeme, ideo æstate gallinæ duodeuigesimo (undeuigesimo, Plinius) die fœtum excludunt: hyeme aliquando uigesimoquinto. Discrimen tamen & auium est, quòd aliæ magis alijs fungi officio incubandi possunt, Aristot. Aestate locis calidis decimonono die exeunt oua, hyeme uicesimonono, Albertus. Caput pulli ad acumen oui conuertitur, & totum corpus ad residuum: & pullus nascitur supra pedes, sicut & cæteri pulli auium, Idem. Et rursus, Exit autem in partu prius pars latior, quæ extrorsum in aue uertitur: posterius acuta, quæ diaphragma respicit. quare etiam durior est eadem & ex calore nonnihil corrugata in ouis gallinarum. Exeunt oua à rotundissima sui parte, dum pariuntur, molli putamine, sed protinus durescente, quibuscunq́ emergunt portionibus, Plinius.

D.

Gallinæ cum mares uicerint, cucuriunt, & exemplo marium tentant superuentu coire. crista etiam caudaq́ erigitur, ita, ne facile prætereà sit, an fœminæ sint cognoscere. nonnunquā etiam calcaria parua ijs enascuntur, Aristot. ¶ Villaribus gallinis & religio inest. inhorrescunt edito ouo, excutiuntq́ sese, & circumactu purificant, & festuca aliqua sese & oua lustrant, Plin. De hoc gallinarum pericarphismo, plura leges in C. ὡς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσι μάστακ', ἐπεί κε λάβῃσι, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ, Achilles Iliad. 1. suos quos pro Græcis subierat labores & pericula præ nimia in eos beneuolentia, conferens matricis auis (gallinæ nimirum per excellentiam) in pullos affectui; quos illa dum pascit, & cibos subinde collectos ore porrigit, se suamq́ famē negligit. Citat hæc uerba Plutarchus in libro de amore parentum erga prolem. Vbi hæc etiam eius uerba leguntur, ὅτι ἡ ὁμηρικὴ ὄρνις παρ' ἑαυτῆς τρέφει λιμῷ τὰ ἔγγονα καὶ τὴν τροφὴν τῆς γαστρὸς ἀπτομένην, ἀκρατεῖ καὶ πιέζει περὶ στόματι, μὴ λάθῃ καταπιοῦσα. Gyb. Longolius sic transtulit, Homerica auis suà fame paruulos natos pascit: & nutrimentum quod uentri suo destinauerat, ore retinet, ne eo in uentrē delapso in obliuionem ipsa adducatur. Sed lector consyderabit, an sic potius rēddi debeāt uerba posteriora: Ventris sui alimentum ore tenens, abstinet tamen, & ne forte nolēs etiam deglutiat, mordicus premit. Et paulò pòst in eodem libro: Quid uerò gallinæ, (inquit Plutarchus,) quas obuersari nostris oculis quotidie domi conspicamur, quanta cura & sedulitate pullos custodiunt & gubernant? alijs alas, quas subeant, remittunt: alijs dorsum, ut scandant, reclinant, neq́ ulla pars corporis est, qua nō fouere illos, si possent, cupiant: neq́ id sine gaudio & alacritate, quod & uocis sono testari uidentur. Canes & angues (κυνέας καὶ δρακοντίας, forte κίρκους καὶ δράκοντας) cum de se agitur, sibiq́ solis metuunt, fugiunt tum quidem. si uerò pullorum agmini ab his periculum uereantur, uindicare illud ab iniuria nituntur, & suprà quàm uires patiuntur sæpe dimicant. Gallinæ auesq́ reliquæ, sicut Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locum, & cubilia sibi nidosq́ construunt, eosq́ quàm possunt mollissimè substernunt, ut quàm facillimè oua seruentur. ex ouis pullos cum excluserunt, ita tuentur, ut & pennis foueant, ne frigore lædantur: & si est calor à Sole, se opponant. Cum autem pulli pennulis uti possunt, tum uolatus eorum matres prosequuntur, Gillius. Super omnia est anatum ouis subditis atq́ exclusis, admiratio primò non planè agnoscentis fœtum: mox incertos incubitus solicitè conuocantis: postremò lamenta circa piscinæ stagna, mergentibus se pullis natura duce, Plin. Exeuntes pullos gallina sub alas cōgregat, defenditq́ eos à miluo & alijs periculis, Albert. Gallina supra modum diligit fœtum suæ speciei, adeò ut præ uoce nimis acuta qua suum in pullos amorem testatur, ægrescat. Oua quidem quæ incubat, unde sint non curat, circa alienum etiam partum solicita, Idem. Gallina ardet studio & amore pullorum; primum enim ut circum auem rapacem supra tectum gyros agere cognoscit, statim uehementer uociferatur, & ceruicem iactans, atq́ in gyrū contorquens, caput in altum tollit, ac omnibus plumis inhorrescit, tum explicatis alis timidos pullos, & sub alato tegmine pipientes protegit, auemq́ procacem retrocedere cogit; Deinde eos ex lati-

bulo plumeo prodeuntes ſtudioſe paſcit, Gillius. Noſtri miluũ aut accipitris genus à gallinarum præda uocant **den hünerdieb**, id eſt gallinarum furem. Rubetarium eſſe credo accipitrem illum (inquit Turnerus) quem Angli hen harroer nominant. Porrò ille apud noſtros à dilaniandis gallinis nomen habet, palumbarium magnitudine ſuperat, & coloris eſt cinerei. Humi ſedentes aues in agris, & gallinas in oppidis & pagis repẽte adoritur. Præda fruſtratus, tacitus diſcedit, nec unquam ſecundum facit inſultum, hic per humum omnium (accipitrum) uolat maximè. Vrticarum genera quędam mortifera pullis, gallina roſtro nititur euellere: in quo conatu tantum aliquando laborat, ut rumpatur interius, Albertus.

¶ Quæ nam animalia gallinis infeſta ſint, dictum eſt paulò ante, & ſupra etiam in Gallo D. diceturq; amplius infra in E. Gallinam ferunt eo die quo ouum peperit, à ſerpente lædi non poſſe: & tum carnem quoq; eius à ſerpente morſis remedio eſſe, Albert. Qui ſerpentium caniſue dente aliquando læſi fuerint, eorum ſuperuentus gallinarum incubitus, pecorũ fœtus abortu uitiãt, Plin.

E.

Electio. Mercari porrò niſi fœcundiſsimas aues non expedit. eæ ſint rubicundæ uel fuſcæ plumæ nigriſq; pennis, ac ſi fieri poterit, omnes huius, & ab hoc proximi coloris eligantur: ſin aliter, euitentur albæ, quæ ferè cum ſint molles, ac minus uiuaces, tum ne fœcundæ quidem facile reperiuntur, atq; ſunt conſpicuæ: propter quod inſigne candoris ab accipitribus & aquilis ſæpius abripiuntur. ſint ergo matrices probi coloris, robuſti corporis, quadratæ, pectoroſæ, magnis capitibus, rectis rutiliſq; criſtulis, albis auribus: & ſub hac ſpecie quàm ampliſsimæ, nec paribus ungulis, generoſiſsimæq; creduntur, quæ quinos habent digitos, ſed ita ne cruribus emineant tranſuerſa calcaria. nam quæ hoc uirile gerit inſigne, contumax ad concubitum dedignatur admittere marem, raroq; fœcunda, etiam cum incubat, calcis aculeis oua perfringit, Columella. Sint præcipuè nigræ aut flaui coloris, Palladius. Gallinarum generoſitas ſpectatur, criſta erecta, interdum & gemina, pennis nigris, ore rubicundo, digitis imparibus, aliquãdo & ſuper quatuor digitos tranſuerſo uno, Plin. Qui uillaticas gallinas parat, eligat fœcundas, plerunq; rubicunda pluma, nigris pennis, imparibus digitis, magnis capitibus, criſta erecta ampla. hæ enim ad partiones ſunt aptiores, Varro. Gallinas educaturus eligat fœcundiſsimas: quas nimirum ex uſu rerum & experientia dignoſcet: imò uerò ex pluribus alijs indicijs. In uniuerſum enim quæ colore flaueſcunt, & ſortiuntur digitos impares, quæq; magna poſsident capita (τὰς ὄψεις μεγάλας, oculos magnos, Cornarius) criſtamq; erigunt: nec non nigriores & corpulentiores. Eæ omnes gallinæ facile mares ferent: multò erunt præſtantiores ad partum, oua maxima ædent: ac breuiter, generoſos excludent pullos, Florentinus. Mox quoq; ſicut in cæteris pecoribus eligenda quæq; optima, & deteriora uendẽda: ſeruetur etiam in hòc genere, ut per autumni tempus omnibus annis, cum fructus earum ceſſat, numerus quoque minuatur. Summouebimus autem ueteres, id eſt quæ trimatum exceſſerunt. Item quæ aut parum fœcundæ, aut parum bonæ nutrices ſunt, & præcipue quæ oua uel ſua, uel aliena conſumunt. Nec minus, quæ uelut mares cantare, atq; etiam calcare cœperũt. Item ſerotini pulli, qui ab ſolſtitio nati capere iuſtum incrementum non poterunt. In maſculis autem non eadem ratio ſeruabitur, ſed tandiu cuſtodiemus generoſos, quandiu fœminam implere potuerint. Nam rarior eſt in his auibus mariti bonitas, Columella.

¶ Gallinarium. Aedicula iſta cuius parietibus corbes (quos Varro gallinarum cubilia appellat) affixos uides, in ijſq; gallinas incubantes, officina cohortalis ob id appellatur, quòd non aliter ac in officinis noſtris cuncta parantur, quæ in uſum humanum ueniunt, ita iſtic oua & pulli, quæ in cibum. Iſte qui in gallinarium ſcandit, & oua manibus uerſat, gallinarius curator uel cuſtos rectè dicetur, Gyb. Longolius in dialogo de auibus. ¶ Nõ ſunt plures quàm quinquaginta in uno auiario nutriendæ, labefactantur ſiquidem in anguſto arctatæ. porrò numeri gallinarum pars ſexta ſint gallinacei galli, Florentinus. Parandi matrices modus eſt ducentorũ capitum, quæ paſtoris unius curam diſpendant: dum tamen anus ſedula uel puer adhibeatur cuſtos uagantium, ne obſidijs hominum aut inſidioſorum animalium diripiantur, Columella. Si ducentas alere uelis, locus ſeptus attribuendus, in quo duæ caueæ coniunctæ magnæ conſtituendæ, quæ ſpectent ad exorientem uerſus, utræq; in longitudinem circiter decem pedes, latitudine dimidio minores (latitudine paulò minus, Creſcenti.) & altitudine paulò humiliores. Vtriuſq; feneſtræ latitudine tripedali, & eo (uno) pede altiores, è uiminibus factæ raris, ita ut lumen præbeant multum, neq; per eas quicquam ire intrò poſsit quod nocere ſolet gallinis. Inter duas oſtium ſit, qua gallinarius curator earum ire poſsit. In caueis crebræ perticæ traiectæ ſint, ut omnes ſuſtinere poſsint gallinas. Contra ſingulas perticas in pariete exculpta ſint cubilia earum. Ante ſit (ut dixi) ueſtibulum ſeptũ, in quo diurno tempore eſſe poſsint, atq; in puluere uolutari. Præterea ſit cella grãdis, in qua curator habitet, ita ut in parietibus circum omnia poſita ſint cubilia gallinarum, aut exculpta, aut affixa firmiter. Motus enim cum incubant nocet, Varro. Gallinaria conſtitui debent parte uillæ, quæ hybernum ſpectat orientem: iuncta ſint ea furno, uel culinæ, ut ad auem perueniat fumus, qui eſt huic generi præcipuè ſalutaris. Totius autem officinæ, id eſt ornithonis, tres continuæ extruuntur cellæ, quarum, ſicuti dixi, perpetua frons orienti ſit obuerſa. In ea deinde fronte exiguus detur unus omnino aditus mediæ cellæ, quæ ipſa tribus minima eſſe debet in altitudinẽ, & quoquouerſus pedes ſeptẽ: in ea ſinguli dextro,

læuoq;

læuoꝗ pariete aditus ad utranque cellam faciendi ſunt, iuncti parieti, qui eſt intrantibus aduerſus. Huic autem focus applicetur tam longus, ut nec impediat prædictos aditus, & ab eo fumus perueniat in utranꝗ cellam: eæꝗ longitudinis & altitudinis duodenos pedes habeant, nec plus latitudinis quàm media ſublimitas: diuidantur tabulatis, quæ ſupra ſe quaternos, & infra ſeptenos liberos pedes habeant, quoniam ipſa ſingulos occupant, utraꝗ tabulata gallinis ſeruire debent, & ea paruis ab oriente ſingulis illuminari feneſtellis, quæ & ipſę matutinum exitum prębeant auibus ad cohortem, nec minus ad ueſpertinum introitum, ſed curandum erit, ut ſemper noctibus claudantur, quo tutius aues maneant. Intra tabulata maiores feneſtræ aperiantur: & eę clatris muniantur, ne poſsint noxia irrepere animalia. Sic tamen, ut illuſtria ſint loca, quo commodius habitent, auiariusꝗ ſubinde debet ſpeculari aut incubantis, aut parturientis fœtus. Nam etiam in ijs ipſis locis ita craſſos parietes ædificare conuenit, ut exciſa per ordinem gallinarũ cubilia recipiant: in quibus aut oua ædantur, aut excludantur pulli. hoc enim & ſalubrius, & elegãtius eſt, quàm illud, quod quidam faciunt, ut palis in parietes uehementer actis, uimineos qualos ſuperimponant. Siue autem parietibus, ita, ut diximus, cauatis, aut qualis uimineis, præponenda erunt ueſtibula, per quæ matrices ad cubilia uel pariendi, uel incubandi cauſa perueniant. neꝗ enim debent ipſis nidis inuolare, ne dum adſiliunt, pedibus oua cõfringant. Aſcenſus deinde auibus ad tabulata per utranꝗ cellam datur iunctis parieti modicis aſſerculis, qui paulum formatis gradibus aſperantur, ne ſint aduolantibus lubrici. Sed ab cohorte forinſecus prædictis feneſtellis ſcandulæ ſimiliter iniungãtur, quibus irrepant aues ad requiem nocturnam. Maxime autem curabimus, ut & hæc auiaria, & cætera, de quibus mox dicturi ſumus, intrinſecus, & extrinſecus poliantur opere tectorio, ne ad aues feles habeant aut coluber acceſſum, & æque noxiæ prohibeantur peſtes. Tabulatis inſiſtere dormientem auem non expedit, ne ſuo lædatur ſtercore, quod cum pedibus uncis adhæſit, podagram creat. ea pernicies ut euitetur, perticæ dolantur in quadrum, ne teres læuitas earum ſuperſilientem uolucrem non recipiat: conquadratæ deinde foratis duobus aduerſis parietibus induntur, ita ut à tabulato pedalis altitudinis, & inter ſe bipedalis latitudinis ſpatio diſtent. hæc erit cohortalis officinæ diſpoſitio. Cæterũ cohors ipſa, per quam uagantur, non tam ſtercore, quàm uligine careat. nam plurimum refert aquam non eſſe in ea niſi uno loco, quam bibant, eamꝗ mundiſsimam: nam ſtercoroſa pituitam concitat. puram tamen ſeruare non poſsis, niſi clauſam uaſis in hunc uſum fabricatis. ſint aũt, qui aut aqua replẽtur, aut cibo, plumbei canales, quos magis utiles eſſe (quàm) ligneos, aut fictiles cõpertum eſt. hi ſuperpoſitis operculis clauduntur, & à lateribus ſuper mediam partẽ altitudinis per ſpatia palmaria modicis forantur cauis, ita ut auium capita poſsint admittere. nam niſi operculis muniantur, quantulumcunque aquæ, uel ciborum ineſt, pedibus euertitur. ſunt qui à ſuperiore parte foramina ipſis operculis imponant, quod fieri non oportet: nam ſuperſiliens auis proluuie uẽtris cibos, & aquam conſpurcat, Columella. Cors ad meridiem pateat, & obiecta ſit ſoli, quò facilius hyeme aliquem teporem concipiat, propter ea, quæ inſunt animalia, quibus etiam ad æſtatis temperãdum calorem porticus furcis, aſſeribus, & fronde formari debent, quæ uel ſcandulis, uel (ſi copia ſuppetit) tegulis, uel (ſi facilius, & ſine impenſa placuerit) tegentur caricibus aut geniſtis, Palladius. Gallinæ domeſticæ in calidioribus & bene munitis ab aëris & frigoris aditu locis ſunt educãdæ, in quibus fumus quidam exurgit. In parietibus autem ipſis manſiunculas facere expedit, ut in eis pariant. Intra quas etiam adaptandi ſunt aſſeres, paleæꝗ ſimiliter ſubſternendæ: ne uidelicet delatum ouum in durum incidens dirumpatur. perticæ etiam figendæ ſunt, in quibus aues pernoctant, Florentinus. Gallinas educare nulla mulier neſcit, quæ modo uideatur induſtria. Hoc de his præcepiſſe ſufficiat, ut fumo, puluere utantur, & cinere, Palladius. Siccus etiam puluis, & cinis ubicunꝗ cohortem porticus, uel tectum protegit, iuxta parietes reponẽdus eſt, ut ſit, quo aues ſe perfundant. nam his rebus plumam, pinnasꝗ emundant: ſi modo credimus Epheſio Heracleto, qui ait ſues cœno, cohortales aues puluere, uel cinere lauari, Columella. Gallina poſt primam emitti, & ante horam diei undecimam claudi debet: cuius uagæ cultus hic quem diximus, erit: nec tamen alius clauſæ, niſi quod ea non emittitur, ſed intra ornithonem ter die paſcitur maiore menſura. nam ſingulis capitibus quaterni cyathi diurna cibaria ſunt, cum uagis terni uel bini præbeantur. Habere etiam clauſam oportet amplum ueſtibulum, quò prodeat, & ubi apricetur: idꝗ ſit retibus munitum ne aquila, uel accipiter inuolet: quas impenſas, & curas niſi locis, quibus harũm rerum uigent precia, non expedit adhiberi. Antiquiſsima eſt autem cum in omnibus pecoribus, tum in hoc fides paſtoris, qui niſi eam domino ſeruat, nullus ornithonis quæſtus uincet impenſas, Idem.

¶ Gallinæ ad ouorum partionem à uillico, à nobis uerò in menſam ali ſolent, Gyb. Longolius. Gallinarũ fructus ſunt oua & pulli, Varro. item priuatim capus & gallus, Humelberg. ¶ Libentius ferè & commodius pariunt gallinæ, cum iam prius ouum in nido conſpiciunt: quamobrem aliqui marmor ad oui ſimilitudinem formatum imponunt.

¶ Gallinæ ut oua multa & magna pariant. Vinaceę cibo ſterileſcũt. Hordeo ſemicocto & parere ſæpe coguntur, & reddent oua maiora. Duobus cyathis ordei bene paſcitur una gallina quæ ſit uaga, Palladius. Fabæ etiam uel earum cortices ſterilitatem gallinis inducere putantur: Vide ſupra in c. Naſturtij ſemina trita cum furfure ſubacta uino, gallinis in cibũ exhibita, efficiunt ut oua magna pariant, Raſis. Ad idem, Comminutam Laconicam teſtam ac furfuri miſtam lęuigatamꝗ

uino eis propone, aut ipsius testæ contritę acetabulum unum duobus chœnicibus furfuris miscens, edendum dato. Sunt qui ad eundem effectum alimento minium (μίλτον, rubricam, Cornarius) permisceant, Leontinus. Gralegæ (Rutæ capraríæ) semen dicunt mirabiliter fœcunditatem gallinarum augere, Crescentiensis. Gallinis quæ oua parere nequeunt, gith dato, Obscurus. Gallinę semine cannabis pastæ, per totam hyemem oua pariunt, quod & urticæ semen facere certum est, Brasauola. Atqui Symeõ Sethi, cannabis semen in homine genituram exiccare scribit instar caphuræ. Vrticæ siccantur, atteruntur manibus, seruantur in hyemem, & in aqua feruefiunt pro gallinarum cibo per hyemem, ut inde fœcundiores reddantur. Sunt qui furfuribus coctis tanta crassitie, quanta sumi à gallinis poterunt, matura urticæ semina immiscent: & sic eas per hyemem incalescere & fœcundiores fieri aiunt. Sed de alimentis quę horum alitum fœcunditatem augent, inferius etiam in mentione de cibis earum dicetur. Aliqui uiscum etiam pro gallinis coquunt. Visci quidem pabulo fœcunditatem dari cuicunq; animali sterili arbitrari nonnullos, author est Plinius. Gallinarum quæ absinthium edunt, oua, amariuscula fiunt, Matthæolus.

DE INCVBATIONE: ET PRIMVM QVAENAM OVA SVBIICIENDA, & quot numero: & quibus gallinis, & quando. Deinde quæ cura parientibus & incubantibus adhibenda. De ouis diuersarum auium, quæ gallinis subijci possunt. De ijs quæ oua propria edunt, &c.

Oua quæ incubanda subijcies, potius è uetulis sunto, quàm è pullastris, Varro. Aptissima sunt ad excludendum recentissima quęq;, possunt tamen etiam requieta supponi, dum ne uetustiora sint quàm dierum decem, Columella. Oua incubari infra decem dies ædita utilissimum. uetera aut recentiora infœcunda, Plinius. Oua decem dierum bene fouentur, & pauciorum usq; ad oua quatriduana. quæ infra aut supra hoc tempus sunt, minus ualere probantur, Albertus. Oua plena sint, atq; utilia, (fœcunda, Albertus) néc ne, animaduerti aiunt posse, si demiseris in aquam: quod inane natat, plenum desidit. Qui, ut hoc intelligant, concutiunt, errare, quod in eis uitales uenas confundunt. In ijs idem aiunt, cum ad lumen sustuleris, quod perlucet, id esse obinane, Varro, Florentinus & Plinius. Plura uide supra in C. ubi de ouis urinis dictum est. & inferius ubi de incubatione scribetur. Oua ad incubationem eliguntur, in quibus Soli obtentis semen galli apparet. tum à septem dierum incubitu iterum inspiciuntur: & si quod est quod Soli obtentum non appareat alteratum, eijcitur tanquam subuentaneum & inutile, Albertus. Sed alij (ut infra recitabimus, ubi de cura incubantium sermo erit) uersus Solem an semẽ galli appareat contemplari solent, non in ijs ouis quæ ad incubationem initio deliguntur, sed quæ per aliquot dies incubitum iam pertulerũt. Cum quis uolet quamplurimos mares excludi, longissima quæq; & acutissima oua subijciet: & rursus cum fœminas, quàm rotundissima, Columella. Vide supra in C. In supponendo oua obseruant, ut sint numero imparia, Varro, Plinius, Palladius & Florentinus. ¶ Quæ uelis incubet, negant plus uigintiquinq; oportere oua incubare, quamuis propter fœcunditatem pepererit plura, Varro & Plinius. Mulieres nostræ ultra septendecim uel nouendecim oua non supponunt, Crescentiensis. Numerus ouorum quæ subijciuntur, impar obseruatur, nec semper idem: nam primo tempore, id est mense Ianuario quindecim, nec unquam plura subijci debent, Martio XIX. nec his pauciora. unum & uiginti Aprili. tota deinde æstate usq; in calendas Octobris totidem. Postea superuacua est huius rei cura, quod frigoribus exclusi pulli plerunq; intereant, Columel. A calendis Nouembris gallinis oua supponere nolito, donec bruma conficiatur. In eum diem ternadena subijcito æstate tota, hyeme pauciora, non tamen infra nouena, Plinius. Supponãtur gallinæ, fœcundæ quidem non plura quàm uigintria oua, pauciora uerò non tali: scilicet pro uniuscuiusq; natura, Florentinus. Ferè autem, cum primum partum consummauerint, gallinæ incubare cupiunt ab Idibus Ianuarijs, quod facere non omnibus permittendum est, quoniam quidem nouellæ magis edendis, quàm excubandis ouis utiliores sunt. Inhibeturq; cupiditas incubãdi pinnula per nares traiecta. Veteranas igitur aues ad hanc rem eligi oportebit, quæ iam sæpius id fecerint, moresq; earum maxime pernosci, quoniam aliæ melius excubant, aliæ editos pullos commodius educant. At è contrario quædam & sua & aliena oua comminuunt, atq; consumunt, quod faciẽtem protinus submouere conueniet, Columella. Oua subijciantur, non quidem ijs quæ florent ætate, aut parere possunt, gallinis, sed prouectioribus. uigent enim atq; florescunt anniculæ ad emissiones (partiones) ouorum, potissimum autem bimæ, sed minus quæ sunt seniores, Florentinus. Appositissimæ ad partum sunt anniculæ aut bimæ, Varro. Gallinæ incubationi destinandæ, rostra aut ungues non habeant acutos. tales enim debent potius in concipiendo occupatæ esse, quàm incubando, Idem. Quæ non secus quàm gallinacei calcaribus spiculatis armantur, cauendum est ne eæ incubent. pertundunt enim oua, Florentinus. Oportet qua die subditurus es oua, non unam tantum gallinam, sed tres superponere aut quatuor, Idem.

¶ Frigoribus exclusi pulli plerunq; intereunt. Pleriq; tamen & ab æstiuo solstitio non putant bonam pullationem, quod ab eo tempore etiam si facilem educationem habent, iustum tamen non capiunt incrementum. Verum suburbanis locis, ubi à matre pulli non exiguis precijs ueneunt, nec plerunq; intereunt, probanda est æstiua educatio, Columella. Aiunt optimum esse partum æqui-

noctio

noctio uerno, aut autumnali. Itaq; quæ ante, aut postea nata sunt, & etiam prima eo tempore, non supponenda, Varro. Oua gallinæ subdenda ab eo potissimum tempore ædi etiam debent, quo spirat Zephyrus, usq; ad Autumnale ęquinoctium. Nempe à septima Februarij, usq; ad uigesimam secundam Septembris. Quare dum emittuntur hoc tempore, separatim seruentur, ut ex eis pullorum exclusio fiat. Quæ enim ante id temporis æduntur oua, aut etiam eo transacto, quæq; etiam ædidit primò gallina, eorum certe nullum est subijciendum. Infœcunda siquidem fiunt, imperfectaq;. Est autem præstantissimum tempus æquinoctium uernum ad incubandum, hoc est à uigesima quarta Martij usq; ad nonas Maias, Florentinus. Oua Luna noua supponito, Plin. Incubare oportet incipere secundum (post) nouam Lunam. quòd ferè quæ antè (prius inchoata) non succedunt, (non proueniunt,) Varro & Plinius. Semper cum supponuntur oua, cōsiderari debet, ut Luna crescente à decima usq; ad quintamdecimam (quod & Palladius repetit, & Tragus hodie à mulieribus in Germania obseruari scribit) id fiat. nam & ipsa suppositio per hos ferè dies est commodissima: & sic administrandum est, ut rursus cum excluduntur pulli, Luna crescat, diebus quibus animantur oua, & in speciem uolucrum cōformantur, Columella. Oportet subijci oua Luna increscente: hoc est, à primilunio usq; ad quartamdecimam diem. nam quæ ante nouilunium subiecta sunt, tabescunt & corrumpuntur, Florentinus. Ex ouis natis in defectu Lunæ (non generantur pulli.) sed plurimum sunt generantia. (horum uerborum sensum nō assequor: & ni fallor, omitti possunt.) eò quòd oua à nouilunio usq; ad plenilunium & replentur & humectantur, & sunt laudabilia ad generationem. & econuerso, quæ generantur à plenilunio usq; ad nouilunium, Elluchasem. Audio hanc apud nos quorundam persuasionem esse, ut ex ouis suppositis omnibus fœminę generentur, subijci oportere plenilunio, & ea quoq; ad hoc præferunt quæ in plenilunio nata fuerint: & ita obseruandam temporis rationem, ut in plenilunio etiam excludantur pulli.

¶ Parientium & incubātium cura. Gallinas includere oportet, ut diem & noctem incubent, præter quàm manè & uespere, dum cibus ac potio his detur. Curator oportet circumeat diebus interpositis aliquot, ac uertat oua, ut æquabiliter concalefiant, Varro & Florentinus. Recludere autem hostium est opus, tum diluculo, tum crepusculo uespertino, illisq; pro consuetudine offerre & nutrimentum & potum: ac postea rursus occludere. quòd si aliquæ non ascenderint ultrò, cogendę sunt, Florentinus. Supponendi consuetudo tradita est ab ijs, qui religiosius hęc administrant eiusmodi. Primum quàm secretissima cubilia eligunt, ne incubantes matrices ab alijs auibus inquietentur: deinde antequam consternant ea, diligenter emundant, paleasq;, quas substraturi sunt, sulfure, & bitumine, atq; ardente tæda perlustrant, & expiatas cubilibus inijciunt, ita factis cōcauatis nidis, ne ab aduolantibus, aut etiam desilientibus euoluta decidant oua. Plurimi etiam infra cubilium stramenta graminis aliquid, & ramulos lauri, nec minus allij capita cum clauis ferreis subijciunt: quæ cuncta remedia creduntur esse aduersus tonitrua, quibus uitiantur oua, pulliq; semiformes interimuntur ante, quàm toti partibus suis consummentur. Seruat autē qui subijcit, ne singula oua in cubili manu componat, sed totum ouorum numerum in alueolum ligneum conferat: deinde uniuersum leniter in præparatum nidum transfundat. Incubantibus autem gallinis iuxta ponendus est cibus, ut saturæ studiosius nidis immorentur, neue longius euagatæ refrigerent oua: quæ quamuis pedibus ipsæ conuertant, auiarius tamen, cum desilierint matres, circumire debet, ac manu uersare, ut æqualiter calore concepto facile animentur. Quin etiam si qua unguibus læsa, uel fracta sunt, ut remoueat. Idq; cum fecerit, die undeuigesimo animaduertat, an pulli rostellis oua percuderint, & auscultetur, si pipiant. nam sæpe propter crassitudinem putaminum erumpere non queunt. Itaque hærentes pullos manu eximere oportebit, & matri fouendos subijcere, idq; nō amplius triduo facere. nam post unū & uigesimum diē silentia oua carent animalibus: eaq; remouenda sunt, ne incubans inani spe *diutius* detineātur effœta, Columella. In cubilibus, cum parturiēt, acus substernendum: cum pepererint, tollere substramen, & recens aliud subijcere, quòd pulices & cætera nasci solent, quæ gallinā conquiescere non patiuntur, ob quam rem oua aut inæquabiliter marurescunt, aut consenescunt, Varro. Curæ autem debebit esse custodi, cum parturient aues, ut habeant quàm mundissimis paleis constrata cubilia, eaq; subinde conuerrat, & alia stramenta quàm recentissima reponat: nam pulicibus, alijsq; similibus animalibus replentur, quæ secum affert auis, cum ad idem cubile reuertitur. Assiduus autem debet esse custos, & speculari parietes, quod se facere gallinæ testantur crebris singultibus interiecta uoce acuta. Obseruare itaq;, dum edant oua, & cōfestim circumire oportebit cubilia, ut quæ nata sint recolligantur, notenturq; quæ quoq; die sint edita, ut quàm recentissima supponantur glocientibus: sic enim rustici appellant aues eas, quæ uolunt incubare. Cætera uel reponantur, uel ære mutentur, Columella. Cum uolumus ut ouis gallinæ incubent, stramen nitidum est substernendum, in eoq; imponendus ferreus clauus: quòd is uideatur habere uim uitium quoduis propulsandi, Florentinus. Oua quæ incubantur, si habeant in se semē pulli, curator quatriduo postquam incubari cœperint, intelligere potest: si contra lumen tenuit, & purum uniusmodi esse animaduerterit, putant eijciendum, & aliud subijciendum, Varro. Quarto die postquam cœpere incubari, si contra lumen cacumine ouorum apprehenso una manu, purus & uniusmodi perluceat color, sterilia existimantur esse, proq; eis alia substituenda, Plin. Oua incubationi idonea, quarto die sanguineas habent uenas; quo tempore si quæ ad radios Solis clara apparuerint in acu-

tiore parte, reijciantur, Albert. Discernitur an id quod latet in ouis uitale sit, & prolificum, si post quartam diem quàm foueri cœperit, nulla facta commotione uehementi sensim contra splendorem Solis & lumen ea quispiam speculetur. Nam si fibrosum aliquid cruentumque uideatur discurrere, prolificum est quod inest; sin cōtrà perspicuum maneat, ceu infœcundum est reijciendum, in reiectorumque locum substituenda alia. Nec nobis uerendum est ne corrumpantur oua, uel si ab aliquo sæpius sensim & commodè permutentur, Florentinus. Multum refert ne moueantur manu, nam uenæ & humores inuersione corrumpuntur. quod uel inde constat: quod cum gallina in occulto excubat, oua omnia fœcunda fiunt; manibus uerò hominum tractata plura corrumpuntur, Albertus. Oua incubanda deliguntur, in quibus Soli obtentis semen galli apparet. tum à septem (quatuor, ut Varro & alij) dierum incubitu iterum inspiciuntur. & si quod est quod Soli obtentum non appareat alteratum, abijcitur tanquam subuentaneum & inutile, Idem. Vide supra ubi dictum est de ouorum ante incubationem delectu. Et in aqua experimentum est, (de hoc etiam tanquam ante incubationem potius adhibendo superius scriptum est,) inane fluitat, itaque sidentia, hoc est plena, subijci uolunt. Concuti uerò experimento uetant, quoniam non gignant confusis uitalibus uenis, Plin. ¶ Pulli exclusi à singulis gallinarum statim subtrahendi sunt, subijciendique illi quæ paucis incubat: quæ tamen sub ea sunt oua uel nondum concreta & formata, distribuere conuenit inter alias quæ adhuc fouent tepōre suo, ut unà cũ alijs & ipsa calefacta animentur, Florentinus. ¶ Sunt in Alexandria illa quæ ad Aegyptũ spectat, gallinæ quædam Monosiræ (ex quibus pugnaces oriuntur galli) bis ac ter incubantes, post absolutionem scilicet pullis ipsis subtractis, seorsumque enutritis, sic ut contingat gallinam unam quadragintaduos, aut etiã sexaginta pullos excludere, Florentinus.

¶ De ouis diuersarum auium quæ gallinis subijciuntur. Diuersi generis oua aliqui gallinis supponunt, Florentinus. Anatum oua gallinis sæpe supponimus, &c. Cicero. uide in Anate C. Anatum etiam syluestrium oua, ut ibidem scripsimus, si incubãtibus gallinis exclusa fuerint, anates inde cicures nascuntur. Anserum oua quomodo gallinis supponantur, uide supra in Ansere E. item pauonina quomodo, infra in Pauone, & Phasiani in Phasiano.

¶ Exclusio. Diebus ferè uiginti excudunt, Varro. Phasiani oua nō aliter quàm gallinarum, ad uicesimamprimam diem excluduntur, Florentinus.

¶ Quæ gallinæ propria comedũt oua, eas sic dissuefacere oportet. Ex ouo enim albumine effuso, in luteum ipsum humidum gypsum inijcito, ut testæ duritiem contrahat. Volentes quippe gallinæ in subiecto ouo gulam explere, nec in eo amplius inuenientes quid succi, citò quidem destiterint uastare oua, Florentinus.

¶ Ex phasiano mare & gallinis gallinaceis quomodo phasiani procreentur, ex dialogo Gyb. Longolij de Auibus, in quo author & Pamphilus colloquuntur. LONG. Noui quosdam, qui singulari artificio ingentem apud nostrates educatione & seminio phasianorum quæstum faciebant, quorum sanè ædes rectius officinam, quàm uiuarium phasianorum quispiam appellauerit. PAM. Quæso rationem istam explices. LONG. Phasianum marem, qua poterat diligentia, curabat (quidam in) domuncula decem pedibus longa lataque, uiminibus & luto undique bene ab aëre tuta, in ea fenestellæ omnes in meridiem spectantes, de summo tecto copiosè satis lumen administrabant, in medio crates uimineæ domunculam diuidebant, interuallum cratium tantum erat opertum, quantum satis fuit auis capiti colloque transmittendo. In altero maceriæ latere phasianus solus regnabat. PAMP. Quid uerò altera pars, carebátne habitatore? LONG. Audies. Sub initium ueris, uillaticas aliquot gallinas sibi comparabat, sed fœcũditatis cognitæ, plumisque uarijs, ut propemodum fœminam phasianum mentiri possent. has aliquot diebus communi pabulo alebat, uerùm ita obiecto cibo, ut phasianus in gallinarum conuiuio, traiecto per craticulam collo, lurcaretur. PAMP. Qua de causa obsecro nō admittebatur? LONG. Principio hac ratione consuescere cũ gallinis discunt, deinde molesti esse nequeunt, cum ueluti carcere ab iniuria inferenda prohibeantur. Alioqui ita ferociunt capti, ut ne pauoni quidem parcant, quin mox ore dilacerent. At ubi iam aliquot dies consuetudine gallinarum mitior factus est, una, quam cognouit illi inter reliquas magis familiarem, intromittitur, pabulumque copiosius suggeritur. PAMP. Quid de reliquis fiet? LONG. Plerunque primam iugulare solet: ne gallinarius itaque custos omni spe sua decolletur, reliquas in subsidiũ alit. PAMP. Quid si res ad triarios redeat, solaque una superest spes gregis? LONG. Tum latrone comprehenso candente ferro rostrum illius tangunt, & uino Chymico nates illius lauant. PAMP. O Apitianam diligentiam. LONG. Vbi cognouerint gallinas ab illo plenas factas, diuortium statim procuratur, admitti turque noua pellex, quam cupiũt uxoris more ab illo tractari. Vxorem autem ad ouorum partionem alunt. Oua autem quotquot posuit, incubantibus alijs supponuntur. PAMP. Ea fortè ab gallinaceis reliquis nihil distant. LONG. Imò punctis nigris undique sunt maculata, & longè maiora speciosioraque. Vbi autem post animationem exclusa sunt, à gallina seorsim educãtur: maximè polenta illius frumenti triangularis, quod uulgò non ineptè fagotriticum uocant, quòd semen fago, (id est fagi semini,) farina triticeæ perquam similis sit: idipsum aqua ex lacubus fabrorum hausta subigunt, apij folia recentia cultellis domita, immiscent: obijciunt etiam baccas, quæ ex hyeme superfuère. hijs enim maximè delectantur, & ad incrementa proficiunt. PAMP. Non tamen fieri credo, ut per omnia patri similes sint. LONG. Non sunt: uerum qui fucum istum nō nouère, fraudem

fraudem non facilè ſentiunt. Porrò fœminæ ex hoc ſeminio procreatæ, cum ad patrē admittuntur, primo aut ſecundo partu, genus ad unguem propagant. PAMP. Mirum ergò mihi, non omnia auiaria phaſianis eſſe plena. LONG. Non dubito magnum prouentum cuiuis etiā polliceri, modò neque laboris ſit impatiens, & ſumptus magnos ferre poſsit. Cogitur enim paupertinos aliquot alere, qui pro baccis quotidie in ſyluā excurrant. Nam ſine hijs nihil ab illis boni ſperare licet, Hæc omnia Longolius. Phaſiani nō modo è Media acceſſebātur: ſed uillaticæ quoq; gallinæ ouis è phaſiano mare conceptis copiam illorum præbebant, Ptolemæus apud Athenæum.

¶ Excluſio ouorum abſq; incubatione. Si aut tempus ſit bene temperatum, aut locus, in quo oua manent, tepidus, concoquuntur & auium oua, & quadrupedum ouiparorum ſine parentis incubitu. hæc enim omnia in terra pariunt, concoquunturq; oua tepore terræ. nam ſi quæ quadrupedes ouiparæ frequentantes fouent quæ ædiderint oua, custodiæ gratia potius id faciunt, Ariſtot. Et alibi, Incubitu auium oua excludi naturæ ratio eſt: nō tamen ita ſolum oua aperiuntur, ſed etiam ſponte in terra, ut in Aegypto obruta fimo pullitiem procreant. Et Syracuſis potator quidam, ouis ſub ſtorea in terra poſitis, tandiu potabat, donec oua æderent fœtum. Iam uerò & cum in uaſis quibuſdam tepidis (ἀλεεινοῖς) eſſent coniecta, ſponte oua pullos promſere. Cæterum Albertus pro recitatis iam poſtremis philoſophi uerbis, ita habet: Ouis poſitis in uaſis calidis, ſuperpoſita ſtupa calida, leni calore fouente & non adurente extrahuntur pulli. & præcipuè calore uitali alicuius animalis, ut ſi in ſinu hominis teneantur: aut ſi forte ſub fimo calido ponantur, aut ſub cineribus lentè calefactis, aut aliquo huiuſmodi. Oua quædam & citra incubitum ſponte naturæ gignunt, ut in Aegypti fimetis. Scitum de quodam potore reperitur, Syracuſis tandiu potare ſolitum, donec cooperta terra fœtum æderent oua. Quin & ab homine perficiuntur, Plinius. Et rurſus, Liuia Auguſta ouum in ſinu fouendo excluſit, (ut referetur infra in h.) inde fortaſſe nuper inuentum ut oua in calido loco impoſita paleis igne modico fouerētur, homine uerſante pariter, ut ſtato tempore illinc erumperet fœtus. Si gallina non incubet, hac induſtria cōplures habebis pullos. qua die incubanti gallinæ oua ſubijcis, eadem ſtercus gallinaceum accipiens id ipſum contere, cribraq; ac denique in uaſa inijce uentricoſa, pennas illi gallinarum circumpone. poſthæc autē, figura recta impoſito oua, ſic ut pars mucronata ſuperne tendat, ac dein rurſus ex eodem fimo tandiu illis inſpergito, donec undiq; inducta uideantur. At, ubi duos aut tres dies primos ſic intacta eſſe oua permiſeris, ſingulis poſtea diebus illa conuertito, cauens ne contingātur mutuò, ut uidelicet ex æquo incaleſcant. poſt uigeſimam autem diem, dum ſub gallina oua excludi incipiunt, inuenies ea quæ in alueis ſunt circumfracta. Ob quam nimirum cauſſam etiam inſcribunt diem qua ſupponuntur, ne dierum numerus ignoretur. Vigeſima igitur die putamen extrahens, pullos in cophinum conijcito, eos alens delicatiſsimè. Aſciſce etiam gallinā, quæ moderabitur omnia, Democritus in Geoponicis, Andrea à Lacuna interprete, qui Græcam uocem γάστρας uaſa uentricoſa interpretatur, Cornarius uentriculos: Hieronymus Cardanus qui hunc locum in libros de ſubtilitate tranſcripſit, puluinaria, his uerbis: Puluinaria duo reple ſtercore gallinarum tenuiſsimè trito, inde plumas gallinarū annecte conſuendo utriq; molles ac denſas, oua uerò capite tenuiore ſuprà extante, colloca ſuper alterum puluinar, deinde reliquū ſuperpone in loco calido; permitteq; immota duobus diebus. pòſt uerò ad uigeſimam uſq; diem illa ſic uerte, ut undiq; æqualiter foueantur. inde ſtata die, quæ iuxta uigeſimam primam eſt, pipillantes iam ex ouo ſenſim educito. Ego etſi hoc etiā modo oua excludi poſſe exiſtimem; uideo tamen aliud ſenſiſſe Democritum uerbis eius Græcis perpenſis. & placet gaſtran uas uentricoſum uerti, ut primum in tale uas intelligamus fimum inijciendum, tum ſuper fimo imponēdas plumas, (ut ἐπίβαλλε potius quàm περίβαλλε legatur;) in plumis oua: poſtremo rurſus fimum addendum donec cōtegantur oua. Erat & gaſter uas, & gaſtra fictilis Dioſcoridi. ſed & gaſterium uocat Ariſtophanes, ſeruatq; adhuc nomen, Cęlius. huiuſmodi eſt quod corrupta uoce guiſcardum appellant Itali, ut quidam in Lexicon Græcolatinum retulit. Scaphos cauitatem nauis uocat Thucydides, quam, inquit interpres, gaſtéra dicimus, Cælius. τὸ μὲν ἔδαφος τῆς νεὼς κύτος, καὶ γάστρα καὶ ἀμφιμήτριον ὀνομάζεται, Pollux. Euſtathius gaſtra uocem factam ait ab accuſatiuo gaſtéra per ſyncopen: & uulgò ab idiotis ſic uocari fundum nauis. Idem apud Homerum gaſtram tripodis interpretatur cauitatem tripodis aut fundū eius. Heſychio gáſtra, poſterior pars femoris eſt. Γάστρα, ἡ εἰς κύτος γωνιάζουσα τοῦ λαιμοῦ, Varinus. eſt autem locus, ut ſuſpicor, corruptus. Fertur in quadam regione inueniri homines, qui furnos ita temperatè calefaciant, ut eorum calor par ſit calori gallinæ incubantis. & in furno ſeu clibano ponere quàm plurimas plumas, & mille gallinacea oua, quæ poſt uiginti dies naſcantur ac erumpant, Creſcentienſis. In Aegypto circa Alcairū oua arte excluduntur: Clibanum parant cum multis foraminibus, quibus oua diuerſa gallinarū, anſerum, & aliarum auium imponunt. tum fimo calido integūt clibanum: & ſi opus fuerit, ignem circumquaq; faciunt. ſic oua ſuo quæq; tempore matureſcunt, ut ſerpentiū apud nos per ſe in fimo calido, Tragus. Apud Aegyptios magna eſt copia pullorum gallinaceorum. nam apud eos gallinæ ſua oua non incubant, ſed ea in clibanis tepōre ſenſim adhibito ita fouentur, ut mirabili arte cōpendioq; pulli intra paucos dies progignantur ſimul & educantur, Paulus Iouius lib. 18. hiſtoriarum ſui temporis.

¶ Pullorum recens excluſorum cura. Excuſſos pullos ſubducendum ex ſingulis nidis, & ſubijciendum ei, quæ habeat paucos. Ab eaq;, ſi reliqua ſint oua pauciora, tollenda, & ſubijcienda alijs,

quæ nondum excuderint, & minus habent triginta pullos. Hoc enim gregem maiorem non faciendum, Varro. Gallinæ quæ paucis incubat, triginta tantum subijciendi sunt pulli, quandoquidem generi gallinarum res insensißima est frigus, Florentinus. Veruntamen seruare oportet modum, neq; enim debet maior esse quàm triginta capitum, negant enim hoc ampliorem gregem posse ab una nutriri, Columella. Pulli autem duarum aut trium auium exclusi, dum adhuc teneri sunt, ad unam quæ sit melior nutrix, transferri debent, sed primo quoq; die, dum mater suos, & alienos propter similitudinem dignoscere non potest, Idem. Pullos autem non oportet singulos, ut quisq; natus sit, tollere, sed uno die in cubili sinere cum matre, & aqua ciboq; abstinere, dum omnes excludantur. Postero die, cum grex fuerit effœtus, hoc modo deponitur. Cribro uitiario, uel etiam loliario, qui (quod) iam fuerit in usu, pulli superponantur: deinde pulegij surculis fumigentur. ea res uidetur prohibere pituitam, quæ celerrime teneros interficit. Post hæc cauea cum matre claudendi sunt, & farre ordeaceo cum aqua incocto, uel adoreo farre uino resperso modice alendi. nam maxime cruditas uitanda est, & ob hoc tertia die cauea cum matre continendi sunt, priusq;, quàm emittantur, ad recentem cibum singuli tentandi, ne quid hesterni habeant in gutture: nam si uacua non est ingluuies, cruditatem significat, abstinerią; debent, dum concoquant. Longius autem non est permittendum teneris euagari, sed circa caueam continendi sunt, & farina ordeacea pascendi, dum corroborentur. Cauendumq; ne à serpentibus adflentur, quarum odor tam pestilens est, ut interimat uniuersos. id uitatur sæpius incenso cornu ceruino, uel galbano, uel muliebri capillo: quorum omnium ferè nidoribus prædicta pestis submouetur. Sed & curandum erit, ut tepide habeantur. nam nec calorem, nec frigus sustinent: Optimumq; est infra officinam clausos haberi cum matre, et post quadragesimum diem potestatem uagandi fieri. Sed primis quasi infantiæ diebus pertractandi sunt, plumulæq; sub cauda clunibus detrahendæ, ne stercore coinquinatæ durescant, & naturalia præcludant. Quod quamuis caueatur, sæpe tamen euenit, ut aluus exitum non habeat: itaq; pinna pertunditur, & iter digestis cibis præbetur, Columella. Obijciendum pullis diebus quindecim primis mane subiecto puluere (ne rostris noceat terra dura) polentam mistam cum nasturtij semine, & aqua aliquanto ante facta intrita, & ne tum deinde in eorum corpore turgescat, aqua prohibẽdum, Varro. Nutrimentum quo utuntur primis quindecim diebus, est farina mista cardami semini, ac uino perfusa cum aquæ feruefactæ portione, porri etiam folia tenerrima cum caseo musteo contusa, illis porrigimus. Hordeum autem exactis duobus (sex, in Græco codice. sed interpres mendum suspicatur) mensibus offeratur, Didymus. Vt nutriantur pulli, accipiens hordeaceum fermẽtum, id, atq; etiam furfur, aqua irrorato, Democritus. Recentes pulli ubi primum in corbem coniecti sunt, statim suspenduntur in tali loco, ubi leuem fumum excipiant. Alimentum autem duobus primis diebus non sumunt. Vas porrò in quo illis apponitur nutrimentum, fimum bubulum in se contineat, (βολβίτῳ κλεῖε, bubulo stercore claudatur, ut Cornarius uertit,) Didymus. Asininum siue equinum stercus, in uasa capacia inijcito, ex quo decem diebus exactis nascentur uermes pullorum nutricationi percommodi, Democritus. Quando de clunibus cœperint habere pinnas, è capite, et è collo eorum crebro eligendi pedes. Sæpe enim propter eos consenescunt. Circum caueas eorum incendendum cornu ceruinum, ne qua serpens accedat: quarum bestiarum ex odore solent interire. Prodigendi in solem & sterquilinium, ut se uolutare possint, quòd ita alibiliores fiunt. Neq; pullos tantum, sed omne ὀρνιθοβοσκεῖον cum æstate, tum utiq; cum tempestas est, molle, atq; apricum eligi debet intento supra rete, quòd prohibeat eas extra septa uolare, & in eas inuolare extrinsecus accipitrem, aut quid aliud. Euitare item caldorem, & frigus oportet, quòd utrunq; his aduersum. Cũ iam pinnas habebunt, consuefaciendum, ut unam aut duas gallinas sectentur. Cæteræ ut potius ad pariendum sint expeditæ quàm in nutricatu occupatæ, Varro. Vt pulli multum & citò crescant: Testas è quibus emerserunt pulli, tunica interiore dempta, contritas, cum sale & ouo cocto duro misceb is, & pullis primi alimenti loco appones, Innominatus.

¶ Seruatio ouorum. Oua in lomento seruari utilißimum, Plinius. aut hyeme in paleis, æstate in furfuribus, Idem & Leontinus. Vt primum emissa sunt oua, statim reponenda sunt in uasis cum furfure, Florentinus. Qui oua diutius seruare uolunt, perfricant sale minuto, aut muria: atq; ita sinunt tres aut quatuor horas, eaq; abluta condunt in furfures aut acus, Varro. Aliqui aqua abluentes oua, ea sale minutißimo inducunt, (καταπλάττουσι, malim καταπάττουσι, id est conspergũt,) & sic conseruant. Nec desunt qui tres horas aut quatuor, oua ipsa in tepidam salsuginem infundẽtes, eaq; postea eximentes in furfure aut paleis reponunt, Leontinus. Ouorum quoq; longioris temporis custodia non aliena est huic curę: quæ commode seruantur per hyemem, si paleis obruas, æstate si furfuribus. Quidam prius trito sale sex horis adoperiunt: deinde eluunt, atq; ita paleis, aut fufuribus obruunt: nonnulli solida, multi etiam fresa faba coaggerant: alij salibus integris adoperiunt. Alij muria tepefacta durant. Sed omnis sal quemadmodum non patitur putrescere, ita minuit oua, nec sinit plena permanere, quæ res ementem deterret. Itaq; ne in muriam quidem qui dimittunt, integritatem ouorum conseruant, Columella & Leontinus. Sale exinaniri creduntur, Plinius. Oua recentiora quidam seruari aiunt frumenti genere quod secale uocant, nostri roggen: uel cinere, ita ut acutior pars oui inferior sit, tum rursus secale aut cinerem superinfundunt.

¶ Nonnulli purgant domunculas gallinarum & nidos, ipsasq; aues sulphure, asphalto, picea,

(πσίλκαις.)

(ποδίκαις,) ſed & ferri laminam aut clauorum capita atq; lauri ſurculos imponunt nidis, ut quæ ad arcenda prodigia (διοσημείας; tempeſtates) omnia magnam uim habere uideantur, Leontinus. ¶ Ius de carne ſalſa gallinis mortiferum exiſtimatur. item liquor è uini aut eiuſdem fæcis uapore ui ignis collectus, ni fallor. ¶ Vt gallinæ uertigine afficiantur, ὄρνιθας σκοτῶσαι: Frumentum maceratum laſere & melle mixtis, obijcito, Berytius. uidetur autem hoc fieri, non tantum ad gallinas, ſed alias etiam aues, feras præſertim, capiendas. quanquam hæc inter ea quæ de gallinis ſcribuntur in Geoponicis Græcis legantur. Andreas à Lacuna hoc fieri ait, ut gallinæ uertiginoſæ non fiant. quod ego probare non poſſum, cũ neq; uerba Græca ſic habeant: neq; talis aliqua laſeris uis legatur apud ſcriptores, ſed potius pleriſq; animalibus propè uenenoſa. Pecora enim tradunt eo ſumpto cũ ęgrotant, aut ſanari protinus, quod ferè cõſequitur, aut emori. ſi quando inciderit pecus in ſpem naſcentis, hoc deprehendi ſigno: oue, cum comederit, protinus dormiẽte, capra ſternutante. ſerpentes auidiſsimas uini admiſtum rumpere. pręcipitaſſe ſe quendam ex alto cum in dentium dolore cauis addidiſſet incluſum cera.

¶ Contra morbos gallinarum. Pullis iam ualidioribus factis, atq; ipſis matribus etiam uitanda pituitæ pernicies erit. quæ ne fiat, mundiſsimis uaſis, & quàm puriſsimã præbebimus aquam. nam in cohorte per æſtatẽ conſiſtens, immunda, ſtercoroſa, pituitam (coryzam, noſtri uocãt das pfipfe) eis concitat, Columella & Paxamus. Nec minus gallinaria ſemper fumigabimus, & emũdata ſtercore liberabimus, Columella. Inimiciſsima gallinaceo generi pituita, maximeq; inter meſsis & uindemiæ tempus, Plin. Id uitium maximè naſcitur cum frigore & penuria cibi laborant aues. item cum ficus aut uua immatura nec (uidetur menda) ad ſatietatem permiſſa eſt, quibus ſcilicet cibis abſtinendæ ſunt aues: eoſq; ut faſtidiant efficit uua labruſca de uepribus immatura lecta, quæ cum farre triticeo minuto cocta (Plinius ſimpliciter cibo incoctã dari iubet, alibi cum farre miſcendam) obijcitur eſurientibus: eiuſq; ſapore offenſæ aues, omnem aſpernantur uuam, Columella. Vuæ florem in cibis ſi edêre gallinacei, uuas non attingunt, Plinius (alibi:) fortaſsis autẽ œnanthen è Græco uuæ florem tranſtulit. A Dioſcoride quidẽ memoratur genus uitis ſyluestris ſterile, quod fructum non profert, ſed florem tantum quem œnanthen uocant. Similis ratio eſt etiam caprifici, quæ decocta cum cibo præbetur auibus, & ita fici faſtidium creat, Columella. Præſeruans contra coryzam ſeu grauedinem remedium: Origanum humectans (in aqua macerans) da bibendũ, Leontinus. ¶ Gallinacei generis pituitæ medicina in fame: & cubatus in fumo, ſi utiq; ex lauro & herba ſauina fiat, (ſauinæ herbę fumi aduerſus hunc morbum uis alibi etiam ab eo celebratur:) pẽna per tranſuerſas inſerta nares, & per omnes dies mota. cibus allium cum farre: aut aqua perfuſus, in qua lauerit noctua: aut cum ſemine uitis albæ coctus, & quædam alia, Plin. Idem liguſtri acinos alibi hoc malum ſanare docet, nimirum in cibo. Pituita gallinis naſci ſolet, quæ alba pellicula linguam ueſtit extremam. hæc leuiter unguibus uellitur, & locus cinere tãgitur, & allio trito plaga mundata conſpergitur, Palladius. Sunt qui ſpicas allij tepido madefactas oleo faucibus earum inferant, (inſerant,) Columella. Allij mica (lego, ſpica) trita cum oleo faucibus inſeritur, Palladius. Allia minutim ſciſſa in calidum oleum inijciens, illis ubi refrixerint, ora gallinarũ colluito. quòd ſi illa etiam uorauerint, efficacius reſtituẽtur, Paxamus. Allio roſtri foramina inunge: aut in aquam ipſum allium conijciens, potandum dato, Leontinus. Aliqui in lotio humano elixantes allia, roſtrum gallinæ fouent: uerũ circunſpectè, ne ſcilicet portio aliqua in oculos illabatur, Paxamus. Lotio ablue, (roſtra nimirum & ora,) Leontinus. Quidam hominis urina tepida rigant ora, & tandiu comprimunt, dum eas amaritudo cogat per nares emoliri pituitæ nauſeam, Columella. Vua quoq; quam Græci ἀγρίαν σταφυλὴν uocant, (ſtaphiſagria, Pallad.) cum cibo (aſsiduè, Palladius. ſola, aut miſta orobo, Paxamus) miſta prodeſt. uel eadem pertrita, & cum aqua potui data, Columella. Munda etiam ſcilla, macerataq; ex aqua, atq; exhibita cum farina, idem præſtat, Paxamus. Sunt qui ex origano, hyſſopo & thymo ſuffimentum molientes, caput gallinæ exponant ut fumum excipiat, allioq; perfricent eius roſtrum, Paxamus. Atq; hæc remedia mediocriter laborantibus adhibentur. nam ſi pituita circunuenit oculos, & iam cibos auis reſpuit, ferro reſcinduntur genæ, (ſcalpello aperiuntur quæ ſub gena conſiſtunt partes, Paxamus,) & coacta ſub oculis ſanies omnis exprimitur. atque ita paulum triti (ſubtiliſsimè, Paxamus) ſalis uulneribus infriatur, Columella. Vide ſupra etiam in C.

¶ Si pituita & ſanies circumuenit oculos, &c. lege quæ proxime retrò ex Columella recitauimus. Si amarum lupinum comedant, ſub oculis illis grana ipſa procedũt, quæ niſi acu leuiter apertis pelliculis auferantur, extinguunt (oculos, Creſcentienſis. qui hęc ita recitat, ac ſi remedia quæ ſequuntur, ex portulacæ ſucco, &c. ad hunc ipſum affectum pertineant, quod mihi non probatur: & Paxamus etiam aliter habet,) Columel. Oculos portulacæ ſucco forinſecus, & mulieris lacte curemus: uel Ammoniaco ſale, cui mel & cyminum æquale miſcentur, (particulas affectas fouendo. cæterum ad umbram ducendæ ſunt, Paxamus,) Idem. ¶ Pediculos gallinarum (quibus plurimum infeſtantur, præcipuè cum incubant, Creſcent.) perimit ſtaphiſagria, & torrefactum cyminum pari pondere, & pariter tunſa cum uino: & amari lupini aqua, (ſylueſtris lupini decoctum in aqua, Paxamus,) ſi penetret ſecreta pennarum, Palladius & Paxamus. ¶ Diarrhœa correptas curabis, ſi farinæ (ἀλφίτων. polentæ, Cornarius) quantum manu apprehendi poſsit tantundemq; ex cera uino læuigans, atq; paſtam cõficiens, ante alium cibum obtuleris deuorandum: aut pomorum etiam, cy-

doniorúmue decoctum bibendum. Quæ mala, etiam sub cineribus cocta, auxiliantur, Paxamus. ¶ Suo læduntur stercore, quod cum pedibus uncis adhæsit podagram creat, Columella. ¶ Gallinæ abortum non facient, si oui luteum (aliâs album) afflatū cum uuæ passæ (tostæ) pari portione contusum, ante alium cibum porrexeris, Leontinus & Pamphilus.

¶ De animalibus gallinaceo generi infestis, leges etiam supra in Gallo D. Ne gallinæ à catis lędantur; Catus non inuadit gallinam, si ruta agrestis sub eius (gallinæ) ala appendatur, Africanus. Idem remedium etiam aduersus uulpes & alias animātes gallinis noxias ualere legimus; & multò efficacius fore (contra feles nimirum & uulpes) si uulpis aut felis fel cibo admistum exhibueris, ut etiam Democritus confirmat. Vulpes gallinis insidiatur, Albertus. & idcirco forte mutui hostes sunt miluus & uulpes, quoniam utriq; gallinas rapiunt, Stumpfius. Circa caueas gallinarū incendendum est cornu, ne serpens accedat, cuius odore solēt interire. Multas à uulpibus & quibusdam alijs animalibus noxijs patiuntur insidias, ideoq; circa loca in quibus uersantur extirpanda & remouenda sunt omnia in quibus uulpes latere possunt. Noctu claudantur in caueis diligenter circunquaq; & septis, nec permittantur foris cubare. fertur enim uulpem subdolam intueri eas, quantumcunq; in alto remotas loco, ita ut uideant oculos eius lucentes tanquā faculas: & cauda quasi baculo quodam minari eis, ut sic præ metu delapsas rapiat. Patiuntur etiam insidias miluorum & aliarum rapacium auium, præcipuè aquilarum. contra quas tendantur funes uel uites seu uitalbæ (audio uitem syluestrem causticam in Italia alicubi uitalbam uocari) supra loca in quibus interdiu morantur. Capiantur etiam uulpes taliolis, uel alijs artibus, & milui retibus, fisco uel laqueis, Crescentiensis. Putorij & martari (uiuerræ seu mustelæ syluestres) omnes infesti sunt gallinis, quibus captis primò caput & cerebrum auferunt ne clamare possint, Albertus. Mustela etiam gallinis infesta, oua earum exorbet, & ipsas interficit, Albertus. oua tantum rapit, nec aliter nocet, Stumpfius. ἀλέκτορας γαλῆ λῃματοῖ, Philes. Vite nigra aiunt si quis uillam cinxerit (ut modo de uitalba ex Crescentiensi retuli) fugere accipitres, tutasq; fieri uillaticas alites, Plin.

¶ Cibi. Eo tempore quo parere desinent aues, id est ab idibus Nouēbris, pretiosiores cibi subtrahendi sunt, & uinacea præbenda, quæ satis commodè pascunt adiectis interdū tritici excrementis, Columella. Maximè obseruandum ne uinaceos acinos uorent, ut qui fœcunditatem (Andreas à Lacuna uertit firmitudinem. legit enim μόνιμα non γόνιμα, quòd non probo) earum cohibeant, Florentinus. Vinacea quamuis tolerabiliter pascant, dari non debent, nisi quibus temporibus anni auis fœtus non edit, nam & partus rarò, & oua faciunt exigua. Sed cum planè post autumnum cessant à fœtu, possunt hoc cibo sustineri, attamē quæcunq; dabitur esca per cohortem uagantibus die incipiente, & iam in uesperum declinante bis diuidenda est, ut & mane non protinus à cubili latius euagentur, & ante crepusculum propter cibi spem temporius ad officinam redeant, possitq; numerus capitum sæpius recognosci. nam uolatile pecus facile pastoris custodiam decipit, Columella. Gallinas aiunt illas suauioris esse carnis, quæ cibo non abunde eis apposito, sed quem ipsæ pedibus fodientes eruant non absq; labore pastæ fuerint, Clemens Stromateωn secundo. Chondro, id est alica aut farre pascebantur etiam gallinæ. βούλομαί σε δίκην ἀλεκτρυόνος ἐμφορηθέντα τοῦ χόνδρου κορύξασθαι, Aemilianus apud Athenæum circa finem libri tertij. Cibaria gallinis præbētur optima, pinsitum ordeum, & uicia, nec minus cicercula, tum etiam milium, aut panicum: sed hæc ubi uilitas annonæ permittit. ubi uero ea est carior, excreta tritici minutè commode dantur. nam per se id frumentum, etiam quibus locis uilissimum est, non utiliter præbetur, quia obest auibus. potest etiam lolium decoctum obijci, nec minus furfures modice à farina excreti, qui si nihil habent farris, non sunt idonei, nec tantum aptuntur (appetuntur,) Columella. Cibus illis est offerendus, elixum hordeum, aut milium aut frumenti furfur, aut zizania uocata lolium, quę quidem ad nutritionem est commodissima: ac humida folia cytisi. Hæc enim eas maxime durabiles & firmas reddunt, (fœcundiores potius, γονιμώτερα, non μονιμώτερα,) Florentinus. Cibis idoneis fœcunditas earū elicienda est, quo maturius partum edant. Optime præbetur ad satietatem ordeum semicoctum. nam & maius facit ouorum incrementum, & frequentiores partus. Sed is cibus quasi cōdiendus est interiectis cytisi folijs ac semine eiusdem, quæ utraque maxime putantur augere fœcunditatem auium. Modus autem cibariorum sit, ut dixi, uagis binorum cyathorum ordei, aliquid tamen admiscendum erit cytisi, uel si id non fuerit, uiciæ, aut milij, Columella. Sed quinam cibi simul & nutriant & fœcundas reddant, supra etiam hoc in capite dictum est, non procul initio. Ieiunis cytisi folia, seminaq; maxime probantur, & sunt huic generi gratissima: neq; est ulla regio, in qua non possit huius arbusculæ copia esse uel maxima, Columella. Cytisum in agro esse quàm plurimum refert, quòd gallinis & omni generi pecudum utilissimus est, quod ex eo cito pinguescit, Idem. Aristomachus uiridē cytisum gallinis dari iubet, aut si aruerit madefactum, Plin. Gallis cytisi semen foliaq; (arida) perfusa aqua, offerenda sunt, quippe quæ non minus quàm uiridia eos nutriant, Florentinus. Cannabis semen in homine genituram extinguit, gallinis auget. nam quæ in hyeme hoc semine pascuntur gallinæ oua pariunt, cæteræ non item, Amatus Lusitanus.

¶ Saginatio. Vides & hîc prope uillæ culinam quasdam caueis inclusas, has uillica copiosiore cibo pascit, ut quàm mox plenas factas, cariùs mercatori uendat. has fartas & altiles nuncupant, (Germani masthennen,) Gyb. Longolius. Altiles dictæ quòd sagina altæ & enutritæ sint, Platina.

tina. Pascitur & dulci facilis gallina farina, Pascitur & tenebris. ingeniosa gula est, Martialis sub lemmate Gallina altilis. Interdictum est lege C. Fannij cõsulis, ne quid uolucrum poneretur, præter unam gallinam quæ non esset altilis, Plin. Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenêre, quò unctius ac lautius deuorarent, Platina. Gallinas saginare Deliaci cœpere: unde pestis exorta, opimas aues & suopte corpore unctas deuorandi. Fœminæ quidem ad saginam non omnes eligun tur, nec nisi in ceruice pingui cute. Postea culinarum artes, ut clunes spectentur, ut diuidantur in tergora, ut à pede uno dilatatæ repositoria occupent. Dedêre & Parthi cocis suos mores, Plinius. Hyeme melius quàm æstate saginatio fiet, probabiliorq́ erit fartura, Platina. Gallinæ & capi impinguantur citò, si cereuisia eis in potu apponatur pro aqua. Vide plura superius in Capo E. Pinguem quoq; facere gallinam, quamuis fartoris, non rustici sit officium, tamen quia non ægre contingit, præcipiendum putaui. Locus ad hanc rem desyderatur calidus maxime, & minimi luminis, in quo singulæ caueis angustioribus, uel sportis inclusæ pendeant aues; sed ita coarctatæ, ne uersari possint. Verum habeant ex utraq; parte foramina. Vnum, quo caput exeratur: alterum, quo cauda, clunesq́, ut & cibos capere possint, & eos digestos sic edere, ne stercore coinquinentur. Substernatur autem mundissima palea, uel molle fœnum, id est cordũ. Nam si durè cubant, non facile pinguescunt. Pluma omnis è capite, & sub alis atque clunibus detergetur. Illic ne pediculum creet, hic ne stercore loca naturalia exulceret. Cibus autem præbetur ordeacea farina, quæ cum est aqua con spersa & subacta, formantur offæ, quibus aues saginantur. Eæ tamen primis diebus dari parcius debent, dum plus concoquere cõsuescant. Nam cruditas uitanda est maximè, tantumq́ præbendum, quantũ digerere possint, neq; ante recens admouẽda est, quàm tentato gutture apparuerit nihil ueteris escæ remansisse. Cum deinde satiata est auis, paululũ deposita cauea dimittitur, sed ita ne uagetur: sed potius, siquid est, quod eam stimulet aut mordeat, rostro persequatur. Hæc enim ferè communis est cura farcientium. Nam illi, qui uolunt nõ solum opimas, sed etiam teneras aueis efficere, mulsa recente aqua prædicti generis farinam conspergunt, & ita farciunt. nonnulli tribus aquæ partibus unam boni uini miscent, madefactoq; triticeo pane obesant auem, quæ prima luna (quoniam id quoq; custodiendũ est) saginari cœpta, uigesima pinguescit, Columella. Gallinæ saginantur maxime uillaticæ. Eas includunt in locum tepidum, & angustum, & tenebrosum, quòd motus earum, & lux pinguitudini inimica, electis ad hanc rem maximis gallinis, nec continuò his, quas Melicas appellant, cum Medicas deberent, Varro. Antiquissimum est maximã quanq; auem lautioribus epulis destinare. Sic enim digna merces sequitur operam & impensam, Columella. Amplas omnes è uillaticis, euulsis (pennis extremis, Florentinus) ex alis pinnis, & cauda; farciunt turundis hordeaceis partim admistis ex farina loliacea, aut semine lini ex aqua dulci; (Alij tritici pollinẽ miscent: Sunt qui his omnibus infundant uinum, Florentinus.) Bis die cibum dant, obseruantes ex quibusdam signis, ut prior sit concoctus, quàm secundum dent. Dato cibo, tum perpurgant caput, ne quos habeant pedes, & rursus eas concludunt. Hoc faciunt usq; ad dies uiginti quinque. Tum deniq; pingues fiunt. Quidam ex triticeo pane intrito in aquam, misto uino bono & odorato farciunt, ita ut diebus uiginti pingues reddant ac teneras. Si in farciendo nimio cibo fastidiunt, remittendum in datione pro portione, sic ut decem primis processit, in posterioribus ut diminuat eadem ratione, ut uigesimus dies & primus sit par, Varro. Si fastidiet cibum, totidem diebus minuere oportebit, quot iam farturæ processerint: ita tamen, ne tempus omne opimandi quintam & uigesimam lunam superueniat, Columella. Cæterum maior pars milio alunt gallinas, Florentinus. Gallinas & anseres sic farcito: Gallinas teneras, quæ primum parierint, cõcludas, polline, uel farina ordeacea conspersa, turundas facias: eas in aquã intinguat, & in os indat: paulatim quotidie addat, & ex gula consyderet, quod satis fiet. Bis in die farciat, & meridie bibere dato. nec plus aquam ante (in uase appositam) sinas quàm horam j. Eodem modo anserem alito, nisi prius dato bibere bis in die, & bis escam, Cato.

¶ Febrientibus magis conueniunt gallinæ castratæ, quanquam ueteres castrationis earum non meminerunt. ego castratas domi alo, quarum caro albior, melior & friabilior est. Facilè & citò coquuntur, & teneræ fiunt & gratæ palato, Mich. Sauonarola.

¶ Si cibus deesse sentiatur apibus, ad fores earum posuisse cõueniet crudas gallinarum carnes, & uuas passas, &c. Plinius.

¶ Albuminis usus. Aurum marmori & ijs quæ candefieri non possunt, oui candido illinitur, Plinius. Candidum ex ouis admixtum calci uiuæ glutinat uitri fragmenta. uis uerò tanta est, ut lignum perfusum ouo non ardeat, ac ne uestis quidem contacta aduratur, Plin. Aurum ouatum ex Grammaticis quidam dictum uolũt, quoniam oui albo antea illito, æra ac marmora auri & argenti laminis decorarentur. Papauer candidũ panis rustici crustæ inspergitur affuso ouo inhærens, &c. Plinius. Pharmacopolæ ut serapia & alias potiones clariores reddant, oui albumine, aliquando etiam testis pariter utuntur, decocto interim agitando inijcientes. Oui albumen ex aqua frigida scopulis agita, donec in spumam abeat, quam particulatim syrupo, uel alteri decocto feruenti inspergas: & ubi nigruerit, cochleari foraminulento deradas, nouam inspergas: id fac donec erit syrupus clarior. Alij ubi ex bullis clarius decoctum ui ignis factum animaduertunt in id tepidum (nam calidius decoctum albumẽ coqueret, in frigidiore minus promptè & parcior spuma elicitur) albuminã

singulis libris singula, sed etiam pluribus pauciora iniiciunt, scopulis agitant, ut spumescat, saccharum in particulas confractum coniiciunt, recoquunt: ubi spuma subsedit, igni aufertur, calidum, si crassum est & uix colatur. si facile colatur, sed turbidum, tepidum uel frigidum colatur, per manicam Hippocratis, melius autem per pannum clauis quatuor, angulis quatuor firmatum. Colatur autem ter quater si non satis clauerit: si ne sic quidem albumen separatim in aqua agitatum, scopulis inspergitur decocto igni reddito, spuma illa usta, alia iniicitur, idq; toties donec bullæ clarum satis produnt. tunc colatur quoties est necesse, Iac. Syluius. Surrentina uafer qui miscet fæce Falerna Vina, columbino limum (id est fæcem) bene colligit ouo, Quatenus ima petit uoluens aliena uitellus, Horatius Serm. 2. 4. Vinum ut pellucidum confestim fiat: Alba ouorum conijce in uas quotquot suffecerint, & uinum quoad spumat concutiatur. cum uino & modicum salis albi tenuis, & fit album, &c. Nic. Myrepsus. Quoniam uitellus oui naturam habet cognatam cum fæce uini & albugo cum uino; ideo fit quod cum oua immittuntur uino (turbato per æstatem propter calorem austrinum) cum harena & calce clarificatur uinum. nam harena & calx perforant (penetrant) uini substantiam, & uitellus attrahit fæcem, Albertus in Aristot. de generat. anim. 3. 2.

¶ Vitelli usus. Cum aqua decoquitur in salem, non constat sal, qui terrestris est naturæ, nisi per oua uel sanguinem. quia sanguis, & uitellus in ouis, eiusdem sunt naturæ, Albertus. De usu uitelli ad uinum fęculentum purificandum, iam proximè dictum est. quoniam idem ferè albuminis etiam ad claritatem medicatis potionibus cõciliandam usus esse uidetur. Vitellus oui in plenilunio exclusi, sordes panni abstergit. si uerò alio tempore exclusum sit, id efficere non potest. huius causam dicunt quidam esse, quia media saginata (sic habet codex impressus. forte sanguinea) gutta in uitello, prima quidem generatione existens, calorem penetrantem & diuidentem maculas ex multo lumine lunæ humidum mouente tunc concipit, quod alio tempore facere nequit, Albertus.

¶ Gallinarum pennæ culcitris imponuntur, Crescentiensis.

¶ Maio mẽse caseum coagulabimus syncero lacte, coagulis uel agni, uel hœdi, uel pellicula quæ solet pullorum (gallinaceorum scilicet) uentribus adhærere, Palladius.

¶ Cauendum est ne ad præsepia boum gallina perrepat. nam hoc quod decidit immistum pabulo bubus affert necem, Columella.

¶ Auienus Arati interpres Latinus inter pluuiæ signa ponit, pectora cum curuo purgat gallinula rostro. Gallinæ si ultra solitum se concutiant in arena: uel segregentur plures earum in uno loco simul, & in pluuiæ principio quærant locum opertum ubi à pluuia protegantur, signum est magnæ futuræ pluuiæ, Gratarolus.

F.

DE OVORVM APPARATV AD CIBVM, ET SALVBRItate, Tractatio septem partium.

Pars 1. De ouorum diuersis nominibus secundum coctura differentiam.
2 De ouorum salubritate simpliciter.
3 De eadem pro diuersa coctura ratione.
4 Electio ad cibum.
5 De uitello & albumine seorsim quod ad salubritatem, &c.
6 Apparatus diuersi.
7 Primò ne an ultimo loco mensæ sumenda.

De ipsius gallinæ in cibo usu, satis dictum est supra in Gallo F. hic de ouis tantum agemus, quæ etsi ex alijs etiã nonnullis auibus in cibum ueniant, de gallinaceis tamen maximè & præcipuè quæcunq; hic adferemus accipi debent. ¶ Febrientibus magis conueniunt gallinæ castratæ, Sauonarola.

¶ Oua diuersis modis coqui & ad cibum parari solent, aut simpliciter; aut cum alijs mista, siue præcipuo ipsa loco, siue condimenti duntaxat. Par est autem ut de ijs quæ parantur simpliciter primò dicatur. Coquuntur autem hæc uel in aqua, uel sub cineribus calidis, uel in sartagine. Et quanquam quouis horum modo magis minúsue liquida & dura fiant pro coctionis modo, de ijs tamen quæ in aqua elixantur maximè sentiũt authores cum sorbilia, mollia duráue aut similibus oua nominibus appellant. licebit autem horum proportione comparationeq; de ijs etiam quę alio coquendi modo magis minúsue cocta fuerint, quid sentiendum sit iudicare.

¶ Pars 1. De ouorum diuersis nominibus secundum coctura differentiam. Sorbilia, Græcè ῥοφητὰ, oua dicuntur, quæ dum coquuntur excalfiunt (incalescunt) tãtum, Galenus lib. 3. de alimentorum facult. Et in libro de alimentis boni & mali succi, sorbilia prodesse scribit gutturi exasperato, si modus in coctione adhibeatur, ita ut liquidum (albumen) adhuc coactumq; non sit. Brasauolus etiã sorbilia interpretatur, quæ uix densari cœpere coctura. his (inquit) nõ utimur, nisi cum oua sunt recentissima, ut naturalem gallinæ calorem adhuc seruent. Tragus hæc Germanicè interpretatur gantz lauter gesotten oder gebraten. Sed elixa in aqua apud authores sorbilia uocantur, potius quàm aliter parata. uidenturq; etiam ea potius intelligi quæ è testis suis sorbentur, non autem è testis euacuata. etsi quod consistentiæ modum attinet idem ferè in utrisq; forsan obseruari posset.

¶ Oua

¶ Oua quæ coquuntur in aqua, quandoq; absq; testa, quandoq; cum testa imponuntur, & ἐξάφητα à Græcis dicuntur, Brasauolus in Aphorismos. Hermolaus in Corollario exapheta eadem facit quæ pnicta. Ego apud Græcos scriptores ueteres reperiri hoc nomen non puto, Lexicorum quidem scriptores qui uocabula uel Græcè uel Latinè exposuerunt, non ponunt. Videntur autẽ mihi ἐξαφητὰ (syll. ultima acuta) oua appellari, quæ è testis suis effusa coquuntur integra, siue in aquam calidam, ut sorbilia uel mollia coquenda, siue aliter ut pnictà, ut quidam putant. Nam si non integra, sed fracta mistaq; liquoribus addendis coquuntur pnictà, (ut mihi quidem uidetur, & explicabo inferius,) non putarim exaphetà uocanda. Quod ad uocabuli originem certi nihil habeo. His scriptis locum Symeonis Sethi inueni, quem alijs errandi occasionem dedisse uideo. sunt autem uerba hæc. Ἐπαινοῦνται δὲ τὰ πνικτὰ, ὥσπερ γε καὶ τὰ ὀνομαζόμενα ἐξεφετὰ (Gyraldus legit ἔξεφθα, quasi ἔξω τοῦ ἰδίου κελύφους ἑψόμενα insinuans. sed hoc nomen apud alios authores non extat. malim ego ἐξαφετὰ legere, hoc est emissa & effusa, à uerbo ἀφίημι. talia autem uocabula non usitata ueteribus Græcis, nec analogicè composita non pauca recentiores habent à uulgo sumpta,) τὰ ἐν θερμῷ ὕδατι σκευαζόμενα, hoc est, laudantur quæ pnictà dicuntur, & exaphetà, quæ in aqua calida coquuntur. quòd autem intelligat de ijs quæ in aquam calidam è testa sua effunduntur, uel hinc patet, quoniam de alijs iam supra egerat, & quòd hæc oua ab alijs etiam, præcipuè Arabibus, quos Symeon in multis sequi solet, probantur: & quod Galenus quoq; eorum meminit post pnictà, periphrasticè nominans τὰ ἐπιχεόμενα ἄνωθεν ταῖς λοπάσιν, hoc est patellis (calidã scilicet continentibus) infundi solita. infundi autem nisi fracta testa non possunt. Symeon autem cum cætera ex Galeno (lib. 3. de alim. cap. de ouis) mutuatus sit, hanc etiã partem non omissam ab eo esse credendum est. Nostri hæc uocant **in wasser gefelt/in wasser geschlagen**: & uel per se edenda, ægris præsertim afferre solent, uel coctis panis segmentis imposita. In his parandis (inquit Galenus) similiter ut in pnictis curandum est, ne supra mediocrem consistentiam incrassentur; sed cum adhuc succum suum retinent, uas ab igne submouendum. Symeon Sethi etiam αὐγοκόλικα oua nominat, quam uocem Gyraldus interpres relinquit. ea forte fuerint quæ nõ ut exapheta extra testam effusa coquuntur, sed in ipsa testa, siue parũ siue multum coquantur. Græcus quidem Symeonis textus corruptus uidetur; nam post nominata simpliciter sorbilia, mollia, & dura, mox subijcitur; καὶ κοινῶς δὲ τούτων τὰ αὐγοκόλικα, nulla idonea constructione. Græci quidem hodie uulgò oua uocant αὐγά. culica testas intelligo. nam & culleolam & guliocam (ut Calepinus scribit) nucis iuglandis summum & uiride putamẽ dici inuenio. ¶ Ad mediocrem usq; consistentiam cocta τρομητὰ, id est tremula nuncupantur, Galenus & Symeon Sethi. Quod Dioscorides ἁπαλὸν, id est tenerum ouũ dixit, nos ex Celso molle uertimus, Marcellus Vergilius. Τρομητὰ, tremula interpretantur nonnulli, ut sint eadem cum ijs quæ liquida seu mollia, uel hapalà etiam dicuntur. quanquam hoc nomine dicuntur Neapolitanis, quæ sine testa enascuntur; Cælius. Tenerum, siue liquidum, siue (ut Cornelius) molle, ἁπαλὸν Græci uocant, quod recentiores elixum & semicoctum interpretantur, Hermolaus. Et rursus, Sunt & quæ τρομητὰ, hoc est tremula dicantur. sed hæc alij aliter cognominant. & quantum conijcio, tenera & tremula sunt eadem. Ego liquida, non ut Cælius & Hermolaus tremula aut mollia dixerim, sed potius sorbilia, quæ cum tota adhuc liquida sint, tota etiam exorberi possint. mollibus panis intingi solet, dura manduntur dentibus. Sorbile, ῥοφητὸν, ouum uocat Dioscor. quod in coctura concepto tantum calore uix densari incœperit, & liquidum adhuc caleat potius quàm coctũ sit. Tenerum deinde siue molle, quod ulteriore coctura, densatum quidem, non tamen duratũ penitus fuerit, Marcellus Vergilius. Hapalà, id est tenella uel liquida dicuntur oua cocta, ut albumen in coagulati lactis speciem ueniat, recentes semicocta interpretantur & elixa, sed an bene, iudicium ferre nolo. sunt autem fortè illa quæ à Celso capite secũdo lib. 2. mollia dicuntur. Quod si adhuc magis coquãtur, ut ad mediocrem usq; consistentiam ueniant, & ita fiant, ut cum è putamine educuntur, tremere uideantur, τρομητὰ, id est tremula dicuntur. Sunt qui uelint hæc illa esse quæ Celsus mollia uocauit. Sed & tremula, & mollia & sorbilia, ac si idem sint accipimus, nec ullam differentiam quæ digna notatu sit, facimus. quamuis Galenus sentiat tremula omnium optimè nutrire; sorbilia minus, sed expeditius descendere, Brasauolus. Tragus oua mollia uel tremula, interpretatur Germanicè **totterweiche eyer**. ¶ Ἑφθὰ & ἑψηθέντα absolutè Galeno & Symeoni Sethi dicuntur, non simpliciter elixa, sed ad duritatẽ aliquam. Ouum σκληρὸν, hoc est durum, quod ita sit coctum ut indurescat, uidetur autem idem ἑφθὸν, Hermolaus. Ἑφθὰ uocant perfectè cocta, quæ uulgò oua apta ut ex pane comedantur, nuncupamus. at si adhuc magis coquantur, dura (σκληρὰ) fiunt. Galenus tamen hephthà & dura pro ijsdem sumere uidetur, Brasauolus. Durum siue igne duratum ouum, quod extrema coctura ad eam duritiem peruenerit, ut commãducari & teri dentibus opus sit, Marcellus Vergilius. Nostri huiusmodi oua testis suis exuunt, & in partes aliquot secant, ut alternis uitelli ac albuminis segmentis lances acetariorum coronent. Easdem etiam partes, seorsim utrasq;, minutim dissectas, duobus in lance interuallis distinguunt, & tertiũ addunt de carne infumata rubente, donec alternis lanx repleatur, quam sacro die pascali qui ecclesiæ Romanæ ritus sequuntur, in templum sacerdoti consecrandum afferunt. ¶ Assa uel tosta, ὀπτὰ ἢ ὀπτηθέντα, quæ in cineribus calidis coquuntur, uel assantur, Galeno & alijs. Tostum ouum dissilit facile, non dissilit aqua concoctum, (ut in C. explicatum est.) quamobrem perfundi prius frigida solẽt oua, Cęlius. ¶ De Gręco penu est Babylonios uenatibus assue-

tos, ubi in solitudine deprehenderentur, nec cibaria percoquendi esset occasio, cruda oua fundæ imposita, uertigine assidua tandiu rotare consueuisse, donec coquerentur, Cælius. ¶ Postremò τηγανιστὰ dicuntur oua in sartagine spissata, oleo scilicet uel butyro fricta. nam teganon Græcis patellam uel sartaginem significat. nostri uulgò oua in butyro nominant, **eyer in ancken**. His uesci quidam solent, præcipuè in ientaculo, ebriosi etiam aliqui in comessatione, Tragus. Alhagie ex uitellis ouorum est cibus, factus in sartagine ex ouis conquassatis, quem Veneti fritaleam appellant, Andreas Bellunensis.

¶ Oua quæ pnicta, id est suffocata appellant, elixis (hephthis, id est duris) & assis sunt meliora. parantur autem ad hunc modum. ubi ipsa oleo & garo & pauco uini cõspersa fuerint, uas, quo continentur, cacabo aquam calidam habenti indũt. deinde ubi ipsum totum supernè obturarint, ignem substruunt, quoad oua mediocrem habeant consistentiam. Quæ enim supra modum fiunt crassa, elixis & assis fiunt similia. quæ uerò ad mediocrem crassitiem peruenerunt, & melius quàm dura concoquuntur, & alimentum corpori dant præstantius, Galenus lib. 3. de alim. facult. ut quidã transtulit, sed uerbum Græcum ἀναδεύσαντες, quo Galenus & Aegineta utuntur, non conspergere, sed subigere & permiscere significat: quod miror nec Hermolaum, nec alios (quod sciam) præter Cornarium animaduertisse. is enim in annotationibus suis in Galeni libros de compos. medic. sec. locos, hæc Aeginetæ uerba super his ouis, ἀναδευθέντα ὠμὰ μετὰ γάρου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ ἐν διπλώματι συμμέτρως πηγνύμενα: sic uertit, Cruda cum garo uinoq; ac oleo subacta, (Albanus irrigata uertit, & diplomata ineptè uasa ænea testaceáue) in duplici uase coquuntur donec mediocriter cõdensentur. Galenus lib. 11. de simplic. medic. de ouis agens, utiliter ouum crudum ambustis imponi scribit, siue albumen tantum imponas lana molli exceptum: siue ouum totum unà cum uitello conquassatum, ἀναδεύσας. Ἀναδεύειν, φυρᾶν, μαλάττειν, Hesychius. Δεύειν, βρέχειν, Varinus: id est irrigare, madefacere. Videtur autem uerbum compositum ἀναδεύειν, permixtionem quæ per totum fiat, præsertim in humido uel liquido, (quasi ἄνω καὶ κάτω καὶ διὰ παντὸς γιγνομένην) significare. hanc enim uim præpositio ἀνὰ in compositione quandoq; habet, ut in uerbis ἀναφυρᾶν, ἀναμιγνύναι, ἀνακινεῖν, ἀναβολεῖν. nam & extra compositionem ultro citroq; significat, ut ἀνὰ πόντον, ἀνὰ στρατόν. itaq; oua cum oleo & uino ἀναδεδευμένα, permixta & agitata uertere licebit; ita ut tale ferè hoc ferculum fuisse uideatur, (sed dẽsius tamen) quale apud nos ius est cui uulgò à uino calido nomen. neq; enim oua integra permanent, sed franguntur agitanturq;. Hermolaus primum non rectè exaphetà & pnictà confundit. deinde pnictà interpretatur, quæ in aquam calidam mittuntur immerguntur q; cum garo, &c. hoc quoque perperam, ut ex Galeni & Aeginetæ uerbis iam recitatis facile percipitur. Pnictà Galenus uocat quòd præfocari uideantur dum certo genere coquuntur, &c. Cælius: qui nec ipse uerbi ἀναδεύειν uim animaduertit. Pnictòn uocant etiam quoddam obsonandæ carnis genus. quod equidem reor haud multum distare ab eo quod anábraston appellant, Hermolaus. Nos huiusmodi genus cocturæ appellamus **verdempffen**, quoniã uase operto & incluso intus uapore ueluti suffocari uideatur quod intus coquitur. unde etiã oua pnictà non ineptè puto Germanicè dixeris **verdempffte eyer**. Ad oua pnictà coquenda Galenus oleo utitur, nos butyro, Brasauolus. Suspicor autẽ edulium non aliud ab ipso intelligi, quàm in quo oua integra relinquantur. audio enim in Italia oua parari, ita ut eis in uas purum (stanneum plerunq;) euacuatis, superinfundatur parum aceti, uini, & olei aut butyri, ut oua integantur. coquunt autem donec album densari supra uitellos & albescere cœperit. Sed hæc pnictà Græcorum non esse ex prædictis patet.

¶ Pars II. De ouorum salubritate simpliciter. Cibos quot modis iuuent oua, notũ est. Nullus est alius cibus qui in ægritudine alat neq; oneret, simulq; uim potus (quidã legunt uini usum) & cibi habeat, Plin. Recentia alimẽtum sunt sanguini proximum, R. Moses. Temperamentum oui (Galenus hoc non de ouo, sed de albumine scribit. albumen quidem mole sua uitellum in ouo superat, ut totum ouũ corporis temperati respectu frigidius existimari possit, etsi Aggregator absolutè calidum faciat) frigidius est corpore temperato. refrigerat enim temperatè, & sine morsu desiccat, Serapio. Temperata sunt oua; sed albumen ad frigiditatem declinat, uitellus ad caliditatem. utraq; humida sunt, præcipuè tamen albumen, Auicenna. ¶ Oua, ut author est Galenus, alimentum humens conferunt, In libro de ptisana. Multum nutriunt, Methodi 8. Victum plenum faciunt, In Aphorismos. Velociter nutriunt propter suæ substantiæ subtilitatem. Oua cum materia & nutrimentum omnium auium existant, necesse est ut ualidissimi & multi sint nutrimenti. totum enim assimilatur sanguini, &c. Isaac. Aliquando uim carnis retinent, ut scribit Rasis. Nutriunt secundum omnes sui partes, præsertim uitellos, ita ut ex eis nulla ferè pars excrementitia sit, Nic. Massa. Oua, præsertim uitelli, ualde corroborant cor. sunt enim naturæ temperatæ, & citò in sanguinem uertuntur, & parum superflui relinquunt: & sanguinem generant subtilem & clarum: hoc est conformem sanguini quo nutritur cor, Auicenna in libro de medicinis cordialibus. commẽdat autem oua ex gallina, perdice, phasiano, starna. Oua temperata dicũtur, albumine scilicet & uitello simul sumptis: quorum alioqui alterum per se ad calidum, alterũ ad frigidum inclinat, Nic. Massa. Oua humectant & hecticis conferunt, Ant. Gazius. Boni succi sunt, De euporistis. Crassi & boni succi, & humorum acrimoniam infrænant, De uictu in morbis acutis. Non dura bene parata & cocta, generant bonum humorem, medium inter crassum & tenuẽ, De dissolutione continui. Ab

aliquibus difficulter coquunt, Libro 1. de locis affectis. Ab ouorum usu multo seni cauendum, Libro 5. de sanit. tuenda. Languentibus dari consueuerunt, De uictu in morb. ac. In febri cum syncope ex tenuibus succis Galenus oua (ouorum uitellos) dedit ante quartum diem, & post oua etiam carnem, Methodi 12. Purgatis tutò exhibētur, In præsagio experim. confirm. Hęc omnia Galenus. ¶ Cibi qui uiscosum aliquid habent, ut oua, acrocolia, cochleæ, edacitatem prohibent, (παραιρεῖ τὴν πολλὴν βρῶσιν,) quòd diutius in uentriculo immorentur, & inhærendo humores (alimentum, chylum) secum detineant, Athenæus. Sunt bona, sed facile & subito tamen oua putrescunt, Sic nihil ex omni parte iuuare potest, Bapt. Fiera. De ouorum usu in tenui uictu & quòd aliquando prohibeantur non quia calidiora sint, sed quia plenius nutriant, pulchrè differit Aloisius Mundella dialogo secundo Medicinalium.

¶ Pars III. De ouorum salubritate pro diuersa cocturæ ratione. Coctura ouorum quæ in aqua fit, melior est cæteris: & quæ in calidis cineribus, melior quàm quæ in sartagine, nempe si eiusdem generis semper inter se conferas, dura duris, mollia mollibus, nam mollia in cineribus, duris in aqua coctis præferre oportet, Brasauolus. Ouum molliculum plus alit sorbili, & durū plus molli, Dioscor. Quantum sanè ouo cocturæ accesserit, tanto τροφιμώτερον fiet, hoc est tantum in nutriendo uirium illi accrescet, Marcellus Vergilius. ¶ Ouum sorbile cibus est leuissimus, Galenus de dynamidijs. Boni succi est, non calefacit, uires potest reficere aceruatim, antiquitus sumebatur cum garo, lenit gutturis asperitates, Galenus in libris de compos. sec. locos. & alibi. Ouum sorbile boni succi est, pituitam crassiorem facit, imbecillissimæ materiæ est (id est minimum alit, ut durum ualentissimæ) ouum molle uel sorbile: eadē minimè inflāt, Celsus. Vt sapidiora sint & citius è uentriculo descendant, modicum quid salis addendum est, Nic. Massa. Multos uidi qui ex sorbilibus ouis molliorem uentrem habuēre: & nonnullos qui uno etiam exhausto, quinquies uel sexies deijcerent, Brasauolus. Oua mollia omnium præstantissima sunt ad nutriendum, sorbilia minus nutriunt, sed facilius subducūtur, & gutturis leniunt asperitates, Galenus & Symeon Sethi. Salubris est usus ouorum recentium fractorum (effusorum) in aquam (bullientem) & mollium, Elluchasem, Arnoldus de Villanoua, & Symeon Sethi. Oua elixa in aqua cum testis suis, peiora sunt quàm fracta in aqua, quia crassos & fumosos halitus testa cohibet, unde ex frequente eorum esu inflatio oritur, & stomachi uentrisq; grauatio, Isaac. Et rursus, Oua in aqua fracta meliora sunt elixis in testa, quia calor aquæ temperatè penetrat, & crassas oui partes subtiliat, & grauitatem odoris aufert. Et alibi, Oua in aqua sine testa cocta, naturalem suam humiditatem seruant, & sui odoris grauitatem exuunt. Sed aliqui magis appetunt in testa sua cocta quàm effusa, ex quorum numero se etiam fuisse scribit Ant. Gazius. Vitanda sunt oua cocta in uentribus gallinarum, & inuoluta (nescio quid sibi uelit hæc uox) & frixa, Arnoldus de Villanoua. Crassi succi sunt oua, quæ uel elixa uel tosta, penitus densata sint, frixa etiam mali succi, fumosæq; in stomacho cocturæ sunt, secum etiam admistos cibos corrumpentis. quapropter inter deterrimas earum rerum habentur, quæ concoqui nequeunt. Mediocriter uerò cocta, quæ ideò tremula appellantur, ad concoctionem, digestionem, nutritionem, boniq; succi generationem præstantiora, Galenus in libro de cibis boni & mali succi. Oua non obdurata multum alunt, Psellus. Molle ouum stomacho aptum est, Celsus. Oua dura (ἑφθὰ καὶ ὀπτὰ, id est dura tum elixa tum assa) & ad coquendū sunt difficilia, & tardi transitus, (descensus,) crassiusq; alimentum corpori tribuūt, Galenus & Symeon. Tardè & paulatim nutriunt, Galenus. Valentissimæ materiæ sunt, (id est plurimum alunt, si concoquantur,) Celsus. Crassum & uiscosum alimentum præbent, R. Moses. Oua obdurata, assa & frixa, difficulter concoquuntur, Psellus. Duris in aqua coctis peiora habentur quæ sub cineribus calidis induruerint. nam si quid habent humidi exiccatum est. & rursus his quoq; peiora, quæ in sartagine cocta induruēre, Brasauolus. Oua dura uel fastidium mouent, uel non citò descendunt, Elluchasem. Oua in aqua durata sunt fugienda in epilepsia, Galenus de puero epilept. Monachus quidam Franciscanus cum in festo paschatis collecta à se oua ad duritiem cocta, alba ac rubra (albumina & uitellos: solēt enim eo tempore incisæ minutatim utræq; hæ partes in patinis digeri) ad saturitatem edisset, astricto uentre ut neq; clysteribus neq; medicamentis cederet, obijt, Brasauolus. Duris in aqua coctis tardius permeant: & crassioris sunt succi quæ in calidis cineribus assantur, (nimium assantur, Symeon, ὑπεροπτηθέντα,) Galenus. Oua assata sub cinere, ab igne calorem suscipiunt, ut fumosum quoque & grauem odorem. itaq; magis siccant minusq; refrigerāt quàm elixa in aqua, Isaac. Oua cum duobus modis assentur, inter carbones & in cinere, Isaac ea quæ in cinere assantur deteriora esse scribit, quoniam cum calor foci circumeat ipsa, fumosos eorum halitus extre prohibet: quod super carbones non fit, Ant. Gazius. In sartagine uerò cocta, (spissata,) pessimum habent omnibus modis alimentum. nam interim dum concoquuntur in nidorem (ructus fumosos) uertuntur: & non modo crassum succū, sed etiam prauum gignunt atq; excrementitiū, Galenus & Sethi. Et alibi Galenus, Oua frixa tardè descendunt, mali succi sunt, & corrumpunt etiam secum admixtos cibos, & inter deterrima earum rerum habentur quæ concoqui nequeunt. Mox in nidorem & cholericos humores ac putredinem uertuntur, quare sunt causa fastidij & nauseæ, Isaac. ¶ Oua pnicta elixis (duris in aqua coctis) & assis sunt meliora, Galenus: ut supra recitatum est. Videntur quidem pnictà tanquam in diplomate cocta, cum sapidiora esse, idq; condimentorum quoque ratione, tum magis

lenire ac mitigare, quàm quæ in uase statim igni imposito parantur, quæ facilius empyreuma aliquod trahunt.

¶ Pars IIII. De electione ouorum ad cibum. Oua gallinarum præ cæteris eligimus. non opus est autem aliorum quoq; ouorum facultates enumerare, quòd natura eorum cum gallinaceis conueniat, Serapio. Gallinarum ac phasianorum oua præstantiora sunt, deteriora uerò anserum ac struthocamelorum, Galenus. Inter oua principatum tenent pauonina, deinde uulpanseris, tertiò gallinarum, Epænetus & Heraclides Syracusanus apud Athenæum. Secundum à gallinaceis locum merentur oua auium quæ cursu gallinæ procedunt, (quæ affinitatem cum gallinis habent,) ut sunt altedarigi & alduragi, & alchabegi, & altheiugi, Auicenna. Gallinę & perdicis oua laudantur præ cæteris ceu magis temperata, deinde anatis, (fortè, anseris,) quamuis malum reddant nutrimentum. Alia uerò oua, ut paruarum auium aut magnarum, comedenda non sunt nisi medicinæ causa, Rasis. Oua gallinarum omnibus præferuntur, maximè si ex gallo conceperint. nam zephyria minus sapiunt, Platina. Oua subuentanea minora sunt, & minus iucundi saporis (utpote minus concocta) & magis humida quàm ea quæ fœcunda gignuntur, Aristot. & Plinius. Oua recentia ueteribus plurimum præstant. quippe optima sunt recentissima, uetustissima autem pessima. quę uerò in horum medio sunt, proportione recessus ab extremis, bonitate aut prauitate inter se differunt, Galenus lib. 3. de alim. & alibi, & Serapio. Oua recentia, plena sunt: uetustiora ut plurimum circa partem latiorem inania. Sunt quæ dum aperiuntur uel refringuntur, diffluant, uitello præsertim: quod signum est uetustatis. Quòd si uitellus ouo aperto integer manserit, & in medio eius gutta rubicunda & ueluti sanguinea apparuerit, (ex qua corda pullorum initio constitui solent,) signum est oua esse ad cibum adhuc laudabilia, Tragus. Sapidiora sunt oua quæ ex gallinis pinguibus, non macilentis, sunt nata: & ex depastis triticum, hordeum, milium, panicum, potius quàm herbas, Platina. Ex ouis recentibus si quæ in uitelli superficie uenulas rubicundas habuerint, in cibo laudari audio. Oua oblonga à quibusdam mascula censeri, & salubriora sapidioraq; rotundis, ab alijs uerò rotunda haberi mascula, recitatum est supra in C. Arabes præferunt oblonga, parua, tenuia, ut Tragus citat. Idem oua recentia in plenilunio exclusa, tanquam præstantiora, cum ad cibum ceu durabiliora, tum ut gallinis supponantur, colligi iubet. De ouis præcipuè uitellus probatur Auicennæ, & oua ipsa potius simpliciter parata, quàm alijs admista, ut quidam citant. Magis nutriunt & subtiliora sunt oua, quæ duos uitellos habent, Elluchasem.

¶ Omnia oua, præcipuè passerum, Venerem promouent, Auicenna. Gallinæ & perdicis oua genituram augent, & ad coitum stimulant, Rasis. Bulbi, cochleæ, oua, & similia, semen augere uidentur, non (tollenda uidetur negatio) eò quòd habeant naturæ suæ principium cognatum, (ὁμοειδὲς,) & facultates easdem semini, Heraclides apud Athenęum. apud quem Alexis poeta quoq; oua inter cibos Venerem incitantes numerat. Oua promouent coitum, & maximè cum cepis & rapis, R. Moses. ¶ Auicenna in libro de uiribus cordis, ouis quoq; cor roborandi potentiam adscribit. Galenus quidem ouum sorbile uires defectas aceruatim (ἀθρόως) restaurare scribit: & in febri cum syncope ex tenuibus succis oua (ouorum uitellos) ante quartum diem exhibuit, Methodi 12. Vitella, maximè sorbilia, cor fouent ac membra nutriunt, Platina.

¶ Pars V. De albuminis & uitelli facultatibus alimentarijs seorsim. Oua temperata sunt: sed albumen ad frigiditatem declinat, uitellus ad caliditatem: utrunq; humidum est, pręcipuè albumen, Auicenna, & Isaac. quanquam Galenus Oui crudi albumen (inquit) lana molli exceptum, uel totum ouum agitatum, utiliter imponitur ambustis, quæ moderatè refrigerat & sine morsu siccat. Sed dici potest, oui tum album tum luteum, alimẽti quidem ratione corpora nostra humectare: foris uerò applicatum nonnihil siccare. Ouorum album ægrè concoquitur, Galenus Methodi 12. Vitelli facilius coquuntur quàm albumina, Idem ad Glauconem lib. 1. Id cur fiat Aphrodisiensis inquirit problematum 2. 84. Vitellus (inquit) calidus, albumen humidum & frigidum est. Et rursus, Vitellus plus caloris quàm siccitatis habet. Dandi sunt in syncope ex tenuibus humoribus, Galenus Methodi 12. quòd cum facillimè concoquantur, subitò & multum & probè alant, atq; ita uires restaurent. Albumen frigidum est & uiscosum, nec probum sanguinem generat, & ægrè concoquitur: uitellus uerò temperatus est, & cæteris albuminis uitijs caret, ut medici quidam referunt. De ouis sufficit uitellum sumpsisse ab autumni medio usq; ad medium ueris: reliquo tempore albumen etiam cum uitello sumere licebit, Arnoldus de Villanoua. Vitella, maximè recentia & sorbilia, ex gallina, perdice, phasiano, cor fouent ac membra nutriunt. in sanguinem enim purum conuertuntur. quare qui inanitate laborant, hoc cibo, repurgato prius stomacho, quòd facillimè in alios humores conuertitur, crebrò in prima mensa utantur, Platina. Vitelli laudantur, maximè de gallinis iunioribus mares habentibus, Isaac.

¶ Pars VI. Apparatus diuersi ex ouis. De diuersis ouorum cocturis, in aqua, sub cinere, in sartagine, deq; ouis pnictis, abunde iam explicatum nobis est Parte prima huius capitis. Ouum cum melle, uel garo, uel sale coctum, est compositum ex diuersis facultat. Galenus de uictus rat. in morb. ac. Commentario 1. Candida si croceos circunfluit unda uitellos, Hesperius scombri temperet oua liquor, id est garum, Martialis. Ouis sorbilibus aut mollibus condimenti gratia quidam inspergunt cari semen, aliqui (pauci) aquilinæ semina, alij scobem nucis myristicæ. sal quidem perpetuum est condimentum omniũ.

¶ Oua

¶ Oua frixa, œnogarata, obelixa liquamine, &c. Apicius 7. 17. Humelbergius sic legit. Oua frixa œnogaro (silicet affuso inferũtur.) Oua elixa, liquamine, oleo, mero: uel ex liquamine, pipere, lasere. In ouis hapalis, nucleos infusos; suffundes mel, acetum; liquamine temperabis. Oua hapalà (inquit Humelbergius) uocat Apicius tenera & mollia, quæq́ sine cortice & putamine cocta sunt in aqua: qualia & stomachum confortant, authore Scribonio Largo Compositione medicinali 104. Sed Scribonius loco iam citato simpliciter oua hapalà commendat, nec dicit ea sine putamine in aqua coqui; & Dioscorides hapalòn ouum molle appellat, hoc est medium inter sorbile & durum, ut ipse interpretatur: & nos supra quoq; ex aliorum sententia retulimus. Tyropatina: Accipies lac, aduersus quod patinam æstimabis: temperabis lac cum melle quasi ad lactantia, (id est lactaria, Humelbergius) oua quinq; ad sextarium mittis; sed ad heminam oua tria in lacte dissoluis, ita ut unum corpus facias: in cumana colas, & igni lento coques; cum duxerit ad se, piper aspergis & inferes. Oua sphongia ex lacte: Oua quatuor, lactis heminam, olei unciam, in se dissoluis, ita ut unum corpus facias. in patellam subtilem adijcies olei modicum, facies ut bulliat, & adijcies (oleo bullienti) impensam (mixtionem iam dictam ex ouis, lacte & oleo) quam parasti, una parte cum fuerit coctum, in disco uertes, melle perfundis: piper aspergis & inferes. Hæc omnia Apicius. Humelbergius oua sphongia interpretatur cibum qui ouorum formam præ se ferat, & spongiosum, id est ad modum spongiæ rarum, tenerum & inflatum. Nostri hoc uel simile edulium uocant **ein brätemilch**: Græcè Latineq; oogala dici potest, quanquã Cælius, Pultem (inquit) ex ouis & lacte concinnatam oogala dicunt medicæ rei studiosi. Laudatur hoc inter cibos dysentericorum ab Aetio, si bene memini. Oua decoquuntur etiam in aqua, uel iure carnis, integra, sine corticibus, quæ sapida & optima sunt, præsertim si cum saccharo & cinnamomo condiantur. Sunt & qui in sartagine primo modo pauxilla oua primum pertractata, in aqua simplici, iuncto pauxillo saccharo uel aqua rosacea percoquunt, quæ ego non uitupero. Fit etiam ex eis laudatissimum ferculum, si confusa in iure carnium comedantur, cum quibus conducit modicum aceti, uel succi uuę acerbæ ponere. Ego tamen in senibus & cōualescentibus uini aromatici aut Maluatici optimi portionem aliquam cum saccharo & cinnamomo libentissimè porrigo. Vtcunq; parentur, semper portiunculam salis addere oportet, cum sic facilius & digerantur, & à stomacho etiam descendant, Nic. Massa in epistolis.

¶ Ex Platina. Ouorum albore utimur in condituris quorundam eduliorum ac bellariorum. Iusculum croceum è uitellis ouorum cum agresta, iure uituli aut capi, pauco croci, &c. describitur à Platina 6. 44. Frictella quomodo fiat ex albamēto ouorum, polline & caseo recenti, leges apud eundem lib. 9. cap. 3. ¶ Quæ sequuntur ab eodem authore omnia sunt, lib. 9. cap. 19. & deinceps prodita. De ouis agitatis & confractis: Oua cum modico aquæ & lactis bene agitata, & confracta aut tudicula aut cochleari, caseo trito cōmiscebis. Mixta, ex butyro uel oleo coques. Suauiora erũt, si & parum cocta, & dum coquuntur, nunquam uoluta fuerint. Herbacei coloris si uoles, his betæ ac petroselini plusculum, succi buglossi, menthæ, amaraci, saluiæ parũ addes. Aliter: Easdem herbas concisas, & frictas modicum in butyro aut oleo, superiori impensæ admiscebis, ac coques. Nutriunt hæc, tardè concoquuntur, hepar iuuant, obstructiones & calculum generant. Oua frictellata: In patellam feruentem oleo aut butyro, oua recētia & integra, abiecto putamine, indes: lentoq; igne decoques, oleo semper, pręsertim cochleari aut tudicula suffundendo. Vbi alba esse cœperint, cocta scito. Durioris concoctionis propter fricturam hæc putant medici. Oua elixa: In feruentem aquam oua recentia, abiecto folliculo indes. concreta ubi erunt, statim eximes. tenella esse debent, ac saccharo, aqua rosacea, aromatibus dulcibus, agresta aut succo malarancij suffundes. Sunt qui & tritum caseum inspergant: quod nec mihi nec Phosphoro placet, qui tali edulio persæpe uescimur. sine caseo enim optimum ac suauissimum est. Aliter: Oua in lacte aut in uino dulci coques, eo modo quo ante. Verum de caseo nulla fiat mentio. plus alit hoc: etsi ad phlegmonen sanguinem ducit. Oua fricta: Oua recentia diu coquēdo dura facies. ablatis deinde putaminibus, oua ipsa ita per medium scindes, ut nullibi albamentum comminuatur. Exempta uitella, partim cum bono caseo tum ueteri tum recenti, & uua passa contundes, partim reseruabis ad pulmentum colorandum. Parum item petroselini, amaraci, menthæ minutatim concisæ, addes. Sunt qui & duos albores ouorum aut plures cum aromatibus indant. Hac impensa albamenta ouorum repleta & conclusa, lento igne in oleo friges. Frictis, moretum ex reliquis uitellis & uua passa simul tunsis, ac ex agresta & sapa dissolutis, addito gingibere, caryophyllo, cinnamo, infundes: efferueantq; paulum cum ipsis ouis, facies. Hoc plus mali in se habet quàm boni. Oua in craticula: Oua tunsa in patellam extendes & coques, donec concreta plicari quadrifariam possint. Hæc in quadræ modum redacta, in craticulam ad focum positam extendes. Oua deinde recentia, ablatis putaminibus, huic indes: saccharumq; & cinnamum, dum coquitur, insperges. Cocta cōuiuis appones. Oua in ueru: Veru bene calefacto, oua per longum transfiges, & ad ignem, ac si caro esset, torrebis. Calida sunt edenda. Stolidum inuentum, & coquorum ineptiæ ac ludi. Aliter: Oua recentia in cinere calido diligenter ad ignem uolues, ut æqualiter coquantur. Exudare ubi cœperint, recentia & cocta putato, ac conuiuis apponito. Optima hęc sunt, & cuiuis apponi percommodè possunt. Aliter: Oua recentia in ollam cum recenti aqua imposita, ubi parum ebullierint eximito atq; edito. Optima enim sunt & bene alunt. Oua fricta Florentinorum more: In feruentem ex oleo patellam, oua recentia, ablatis putaminibus

singillatim indes, tudiculaq; aut cochleari circunquaq; restringes, in rotundum redigens. Coloratiora ubi esse cœperint, cocta scito, tenella intus sint necesse est. Coqui difficilius hæc, quàm quæ suprà, consueuerunt. Aliter: Oua integra in carbones ardentes cōijcito, ac calida donec frangantur, fuste percutito. Cocta & exempta, petroselino & aceto suffundito. Oua fricta: Caseum pinguem & tritum, parum menthæ ac petroselini concisi, uuæ passæ minimum, modicum piperis tunsi, duo uitella ouorum cruda simul miscebis. mixta, in oua more Florentino fricta, ubi inde per tenue foramen uitellum exemeris, indito: ac iterum frigito, donec farcimen coquatur. Conuoluenda sæpius sunt, & cocta agresta aut succo malarancij cū gingiberi suffundenda sunt. Oua in pastilli morem: Farinam subactam, tenuem admodum facies: extensæ per tabulam, oua recentia distincta spatijs addes, inspergendo semper unicuiq; parum sacchari, aromatum, minimum salis. Inuoluta deinde, ut pastillos solemus, aut elixabis aut friges. fricta tamen laudabiliora sunt. Dura fiant caueto. Hucusq; Platina. Idem cap. 29. septimi libri iusculum uerzusum describit: quod recipit ouorū uitella quatuor, sacchari unc. quatuor, succi mali arancij tantundem, semunciam cinnami, aquæ rosaceæ unc. duas. Iubet autem eo modo coqui, quo iusculum croceū coquitur: & quo magis placeat, etiam crocum addere. Hoc genus cibarij (inquit) æstate præcipuè salubre habetur. multum enim ac bene alit, parum refrigerat, & bilem reprimit.

¶ Germani **Kroßeyer** uocant oua cum putamine suo in cinere assa, uel in butyro frixa, quibus in mucrone apertis aliquid salis & aromatum, ut cinnamomi, macis, & nucis myristicæ inijcitur, & omnibus intus ligello inserto diligenter permixtis, foramen iterum clauditur crustula testæ cum albumine apposita, ut in Magirico quodā libro Germanicè scripto reperimus. Ex quo etiam sequentem apparatum transcribere uolui. Oua farcta: (author anonymus globosa uocat, **kugelecht eyer**:) Vitellos ouorum agita & misce cum pane de simila friato, nuce moschata & sale, hac impensa testas ouorum reple per foramen, quod crustula testæ albumine illita rursus claudes. & oua coques pro libito, elixabis, assabis, aut friges in butyro. Placentam quæ ex ouis fit nos frictatā uocamus, quæ & tardi & nidorosi nutrimenti causa est, Brasauolus. Mutagenat, id est cibus qui fit in aliquo uase cum lacte seminum communium & iure gallinæ & uitellis ouorum cum sacharo & miscella aromatica è cinamomo, spica, cubebis, calamo aromatico & cari semine. coquitur autem in igne & apposita super uas testa calida, Syluaticus. Farinam quidam ex ouis aut lacte subigunt, Plinius. Idem mulieres nostræ faciunt, & phyramata sic subacta cylindro extendunt in tabula, substrata inspersaq; farina, in fascias oblongas, quas deinde per partes quadratas diuidūt, quantas capere sartago potest, in qua oleo aut butyro frigi debent **eyerözle/ milchözle**. Sed alia quoq; innumera panum, placentarum, laganorum, eduliorumq; diuersorum genera ex ouis, aut eis admixtis, fiunt, uulgò cognita, (**pfannenküchen/ verbzütne küchle/ eyermüser/ jüssel/ eyerzìger/ gebratne milch**, &c.) quæ omnia persequi infinitum foret. Sat fuerit ea quæ authores de his tradiderunt collegisse.

¶ Pars VII. Ordo ouorum in cibo. Oua bina mensæ inferri secundæ apud priores solita scribit Athenæus, cum turdis, &c. Apud Romanos cœnæ initia habebant oua, attestante Porphyrio quoq;. Vnde Horatius, Ab ouo usq; ad mala citaret, Sermonum 1. Integram famem ad ouum affero: itaq; usq; ad assum uitulinum (aliàs uitellinum) opera ista perducitur, Cicero in epist. ad Pætum. Vbi integram famem ad ouum afferrē (inquit Cælius) non aliud esse uidetur quàm ad secundam usq; mensam cibi appetentiam producere. Quòd si sanitatis rationem spectes, oua quoquo modo parata tum à sanis tum ab ægris priore loco sumenda uidentur. à sanis, quoniam facilius, sorbilia præsertim & mollia, concoquuntur. liquidiora enim & faciliora concoctu, quęq; facile corrumpuntur, priore sumi loco debent. à duris quidem sanos pariter & ægros, & hos multò magis abstinere prorsus conuenit, nisi cum aluus solutior est, quam si durius coctis ouis coercere libuerit, ea quoq; ante alios cibos esitari conuenit: ut contrà etiam si mollire aluum sorbilius exhauriendis statueris, id quoq; initio mensæ faciendum.

G.

DE REMEDIIS EX OVIS, PARTES.

Pars I.	De remedijs ex ouis integris in genere primum, deinde particulatim.		
II.	De oleo ouorum. Et remedium ex putidis.		
III.	Remedia ex sorbilibus.	IIII.	E crudis.
V.	E duris, & ustis.	VI.	Cum aceto.
VII.	Cum alijs diuersis admixtis.	VIII.	De remedijs albuminis.
IX.	De remedijs uitelli.	X.	De pellicula interiore, & pullis ouorum, id est, nondum exclusis.
XI.	De testis ouorum.		

¶ Pars I. De remedijs ex ouis totis, in genere. Anserina & pauonina oua idem quod gallinacea præstant, Kiranides. Ouum gallinaceum maximè nobis in usu est, utpote facillimum paratu. quare non indigemus alijs, licet eadem facultate præditis. est autem temperamento frigidius symmetris, Galenus de simplic. 11. Posset tamen aliquis hæc omnia ad album duntaxat oui liquorem referre, cum & ante & post hæc uerba de eo ipso Galenus agat. sed ipsum quoq; integrū ouum aliqui ad frigiditatem uergere sentiunt, eò quòd albuminis in eo quàm uitelli copia maior sit. Et ipse Galenus mox in eodem capite, Oui (inquit) uel albumen, uel id unà cum uitello impositum ambustis, me-

ftis, mediocriter refrigerat. Dictum est sæpe pharmaca illa quę uim eximiam nullam obtinent, ue hementioribus materiæ instar admisceri, unde fit ut polychresta, hoc est multiplici usu celebria habeantur, & potentioribus (diuersis) inseruiant. Huiusmodi etiã ouum est, quod diuerso insuper elixationis aut assationis accedente modo, magis etiam uariũ de se præbet usum. nam siccantibus humores pharmacis, elixando duratum, uel assatum uel frixum miscetur: ijs uerò quæ contentos in thorace & pulmone humores incidunt, sorbile, hoc est leuiter elixum aqua dum incalescat tantum, Galenus. Idem in libro de boni & mali succi cibis, ouorum uires propè ad alicam accedere scribit.

¶ De ijsdem particulatim. Oua medentur apostematibus circa anum & pectinem: & supponitur licinium infusum in eis & in oleo rosarum, propter abscessus ani & percussionem eius, Auicenna. Et rursus, Emplastris apostemata prohibentibus miscentur oua: item clysteribus propter ulcera & apostemata: & erysipelata eisdem utiliter illinuntur cum oleo. Oua confracta contusa (illita) super tumores apostematum, prohibēt ea augeri, & oleum rosarum cum eis mixtum, Petrus Aponensis in Problemata Arist. Cur pelles recenter detractæ, maximeq́ arietum, uerberum uulneribus & uibicibus admotæ, & oua super cõfracta (ὠὰ κατεαγνύμενα) prohibent ulcera, ne consistant, Aristoteles quærit in Problematis 9. 1. Vide in Ariete G. quod autem ad oua, inquit ea uiscositate sua cutim ueluti agglutinare, & prohib erene ulcerũ calore nimio humores attrahi possint. ¶ Recentia illita adustiones ignis sanant, Kiranides. Ambusta aquis si statim ouo occupentur, pustulas non sentiunt. quidam ammiscent farinam hordeaceam, & salis parum, Plin. Oua medentur adustioni ignis. uteris autem eis cum lana, & prohibēt ulcerationem. ac similiter adustioni aquæ etiam, Auicenna. Plura leges inferius inter facultates albuminis. Oua cum oleo trita ignes sacros leniunt, betæ folijs superilligatis, Plin. ¶ Tumorem mamillæ repelles agitato ouo cum uino quinquies copiosiore, eo liquore madefactum linteum imponens, Ex libro Germanico manuscripto. ¶ Ouo gallinaceo caput inlinito, postea aqua uel succo herbæ cyclaminis caput lauato: hoc pacto lendes necati ultra non renascuntur, Marcellus. Galenus alicubi in opere de medic. compon. sec. locos, oua extergere negat. ¶ Dioscorides inter aconiti remedia numerat oua in oleũ euacuata, ita ut totum hoc cum muria misceatur & sorbeatur tepidum. Verba Græca sunt, ὤατε κενωθέντα ἐπὶ αὐτὸ καὶ χλιανθέντα, (Marcellus legit θλιβέντα, quanquam uertit trita) σὺν ἅλμῃ καὶ ῥοφούμενα. Aegineta habet, ὤατε κενωθέντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, λειανθέντα, σὺν ἅλμῃ ῥοφούμενα. apparet autē uox λειανθέντα, corrupta à χλιανθέντα. Cæterum hæc uerba ἐπὶ αὐτὸ uel ἐπὶ τὸ αὐτὸ, Ruellius interpretatur in idem, scilicet oleũ, quoniam impresi codices Græci, proximè ante oleum nominant. tanquam id tum per se, tum cum absinthio potum prosit. Aegineta & Aetius non oleum eo loco, sed uinum merum uel per se uel cum absinthio potum auxiliari scribunt. & sic Marcellus Vergilius quoq; uertit, nec in annotationibus quicquam admonet, tanquam omnino in codice suo Græco sic legerit. Cornarius ex Aetio lib. 13. cap. 61. sic reddit, Oua in unum uasculum euacuata, conquassata & tepefacta, ex muriaq́ absorpta. Rursum Marcellus ὠὰ κενωθέντα ouorum putamina uertit, quòd ea tantum ouis depletis & euacuatis supersint, & quòd apud Aeginetam legatur λειανθέντα, quam uocē ipse exponit trita & infracta. Nicandri quoq; uersus citat ceu qui pro sua opinione faciant: πολλάκι δ' ὀρταλίχων ἁπαλὴν ὠδῖνα κενώσας, ἀφρῷ ἐπεγκεράσαιο θοοῦ ἁλιπηέα κέπφου. Mihi quidem Nicander nequaquam de putaminibus ouorum sentire uidetur, sed de ipsis ouis (synedochicè dico, pro albumine & uitello tantum) euacuatis, ita ut tota oui interna substantia in uase aliquo unà cum muria conquassetur & misceatur, bibaturq́. nam pro muria (hálmen Dioscorides uocat) Nicãder spumam marinã dixit, qua scilicet pasci & inescari solent cepphi marinæ aues. Sic & Nicandri Scholiastes sensisse uidetur, scribens: Oua deplere præcipit & cum spuma marina miscere. Et Hermolaus ex Dioscoride, Oua in patinam depleri & subigi cum salsugine iubet.

¶ Lac cum ouo & rosaceo ualet ad oculorum phlegmonas, Galenus lib. 10. de simplicib. Ad oculorum dolores & uigilias: Mulsam instillato, & ouum præmaceratum (nimirum in mulsa) ac putamine mundatum, in duas portiones secato, & super oculũ deligato, & somno occupabitur, Idem Euporiston 3. 18. ¶ Cibo quot modis iuuent, notum est, cum transmeent faucium tumorem, calfactuq́ obiter foueant, Plinius. Dantur & tussientibus cocta (ad duritiem nimirũ. hæc enim Græci ἐφθὰ absolutè uocant, & hæc etiam propriè teri possunt. quanquã & sorbilia per se ad tussim prodesse non est negandum) & trita cum melle, Idem. Ad tussim, Ouum melle teres domitum feruentibus undis, & sumes, Serenus. Vide infra in Ouo duro. ¶ Equo strophoso oua quatuor in os confringe, & ut simul cum putaminibus deglutiat cura, Anatolius. Oua gallin. numero quatuor adijciuntur cerato cuidam podagrico apud Aetium 12. 43. ¶ Infundũtur & uirilitatis uitijs singula, cum ternis passi cyathis amyliq́ semuncia à balneis, Plinius.

¶ Pars 1. 1. De oleo ouorum. Oleum de ouis experientia plurima probatum est cutim expurgare, impetiginem, serpiginem, & alia cutis uitia persanare, capillos regignere, ulcera maligna & fistulosa curare. Vitelli ouorum elixãdo duratorum triginta, aut circiter, manibus friati, in sartagine terrea plũbata (sartagine lapidea, Monachi in Mesuen) frigantur igni mediocri, mouendo cochleari ligneo aut ferreo, donec rubescant, & oleum ab his resoluatur, quod pressi cochleari largius remittent. Vel ijdem uitelli elixando indurati mola frangãtur, deinde in offas tundantur, & torculari exprimantur, quale in oleo amygdalino explicuimus, & oleum destillabit. Vel ipsi uitelli corpulento

uasi (cucurbitæ destillatoriæ) oleumq́ in capitellum (alembicum) ignis uiolentia attollatur, qualiter oleum philosophorum pòst dicendum, Io. Mesues paraphraste Iac. Syluio. Cutis fœditatem mirè aufert, (inquit Syluius,) ac cicatrices, præcipuè in ambustis relictas. ferè autem grauiter olet: minus tamen postremum sublimando destillatum. Pilos auget Serapioni in Antidot. aurium, dentium, sedis doloribus, & alijs plerisq́ sedis affectibus (utile) Rasi in Antidotario. Oleum ouorum Nicolai. Vitellos ouorum elixorum frige igni lento prunarum in patella ferrea, semper mouendo rude ferrea, donec probè assentur, calidissimos linteo forti, oleo amygd. dulc. madefacto exprime. Satius est uitellos crudos frigere, cochleari assiduè moueri, donec assati & cochleari pressi, uase inclinato reddant oleum: quod phiala conditum etiam diu integrum seruatur. Ex uiginti uitellis extrahes horis duabus unc. quatuor aut circiter, Hæc Syluius. In codice quidem Nicolai Myrepsi quem Leonardus Fuchsius nobis Latinum è Græco reddidit, nullam olei de ouis descriptionem reperio. Oleum ouorum salubre & experimentis cognitum est aduersus impetiginem aliosq́ morbos. admixto pauco sanguine gallinæ curat scabiem cholericam. iniectum tepidum sedat statim uehementiam doloris in abscessibus aurium, et accelerat concoctionem eorum, aperitq́ ipsos: & facit nasci capillos. confert etiam aduersus fistulas & ulcera melancholica. mitigat dolorem ambustorum & ardorem. cicatricem subtilem reddit, & dentium dolores aniq́ eliminat, si illinatur cum pinguedine anseris. per diem curat ęgrum uehementer affectum dolore hepatis propter flatus contractos. colorem corruptum restituit, præsertim in albedine oculorum, Arnoldus de Villano. Hoc oleum ipse hoc modo fieri obseruaui: Vitelli ouis ad duritiem elixis exempti, in sartagine assentur, uertendo subinde uoluendoq́ paulatim cochleari, donec incipiant ita liquescere, ut iam in chylum æquabilem & pulti similem conuertantur. manet autem materia adhuc flaui coloris. eam mox infundes in linteum, quod utrinq́ torquens ac circunuoluens oleum subflauum exprimes. Alij cum uitelli sic in patella assi ad chylum illum peruenerunt, amplius adhuc coquunt, donec materia tota siccari ac denigrari incipiat: quæ paulò pòst iterum liquescet, & multum humorem nigrum & ex adustione graueolentem remittet. Tum cochleari materiam in sartagine crassiusculam comprimũt, ut oleum & humor omnis uase in alterum latus inclinato defluat & colligatur. Et hoc tanquam maiore desiccandi ui præditum superiori præferunt.

¶ Præsentaneum colicis remedium sic: Oua putidissima in Sole ponito ut persiccentur, cum aruerint conteres, & minutissimè percribrabis, & ad præsidium in doliolo uitreo condes. cumq́ in aliquo auspicabitur coli dolor, in hemina aquæ calidæ dabis bibenda cochlearia tria, Marcellus. ¶ Si oui albumen cum uitello ponatur in matula alicuius, quem ueneno infectum esse suspicio fuerit, intra aliquot horas locus ueneni in hepate demonstrabitur. nam si id in uenis fuerit ultra gibba hepatis, aut in uijs urinalibus, ouum nigrescet ac fœtebit. Sin citra concaua hepatis, ut in orobo (colo, uel alterius intestini nomen legendum apparet,) ouum rugas & colorem citrinum contrahet, absq́ fœtore. Hoc annotatum reperi in margine codicis cuiusdam Serapionis iuxta caput de urina, Obscurus. Ad exustionem: Ouorum assorum uitellos in sartagine combure, & in modum emplastri impone, Galenus Euporist. 3. 198.

¶ Pars III. Remedia ex ouis sorbilibus. Oua sorbilia, in quibus liquidũ (id est albumen) coactum adhuc densatumq́ non est, ad leniendas (læuigandas) gutturis (pharyngis) asperitates idonea sunt, Galenus in libro de alimentis boni & m. s. & alibi. In inflammationum arteriæ principijs lenissima sunt (remedia,) Idem libro 7. de compos. sec. loc. Symeō Sethi scribit oua anserum proprietate quadam εὐφυΐαν, hoc est bonum ingenium facere, ijs qui cum melle & butyro ea adsiduè esitarint. sed uerisimilius est, oua cum anserina tum non minus gallinacea sorbilia, siue per se, siue magis etiam cum melle ac butyro sumpta, non εὐφυΐαν, sed εὐφωνίαν, id est uocis bonitatem, repurgata læuigataq́ arteria, præstare. Oua sorbilia uocem clarificant, Elluchasem. Ouum sorbile miscetur ijs quæ contentos in thorace & pulmone humores incidunt, & usurpatur in illis quorum guttur exasperatum est clamore, uel acrimonia humoris. tenacitate enim sua partibus affectis inhæret & immoratur cataplasmatis instar: & pariter substantiæ suæ lenitate omnis morsus experti easdem mitigat curatq́. qua ratione asperitates etiam circa stomachum, uentrem, intestina & uesicam obortas curat, Galenus. Prodest nimium calidis œsophago, stomacho, uesicæ, Elluchasem. Acrochlia ron, id est leuiter calefactum sorptumq́ prodest uesicæ rosionibus, renum exulcerationibus, gutturis scabriciæ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis, Dioscorides tanquam de albumine priuatim: sed uidentur de toto ouo sorbili rectè eadem prædicari posse. Vtile est tussi, pleuritidi, phthisi, raucedini uocis à causa calida, dyspnœæ: & sputo sanguinis, idq́ in primis cum uitellus tepidus sorbetur, Auicenna. Sanguinem spuentibus salutare est ouum sorbile, Elluchasem. Oua semicocta commendantur ad tormina (dysenteriam) sine febre, Galenus de uictu in morbis acutis comment. quarto. Semicocta stomachum roborant, & uires restaurant, ut alibi inter Notha Galeno adscripta legimus. Reperiuntur qui ex sorbili ouo ter quaterq́ excernãt, Brasauolus. Ouorum trium aut quatuor candidum in aquæ congio concussum bibat febriens. hoc ualde frigefacit, & ægrum ad aluum exonerandam conturbat, Hippocrates libro 3. de morbis. ¶ De ouis quæ cum remedijs efficacioribus miscentur, inferius etiã dicetur in genere, & particulatim: in præsentia uerò de sorbilibus tantum quæ alijs ammiscentur. In ouum sorbile mastichę pulueren

uerem mittes, sed opus est ut mox coagitatum statim sorbeas, ne dilatione fiat crusta: quo exhausto facile tussem sedabis, si id sæpius feceris, Marcellus. Amylō datur cum ouo his qui sanguinem reiecerint: in uesicæ uerò dolore, semuncia amyli cum ouo & paßi tribus ouis (ea nimirum paßi mensura, quantam tres ouorum testę caperent) sufferuefacta, à balineo, Plin. Ad uomitum nimium reprimendum sulphuris uiui pusillum, & ramenti de cornu cerui tantundem, in ouo sorbili tritum & permixtum bibi utile est, Marcellus. Sulfur cum ouo sorptum expurgat in icteris, ut legitur in libello de cura icteri qui Galeno tribuitur. Tussem quamuis grauem maiorum natu intra quinque dies, paruulorum etiam intra triduum sanat, qui sulphuris triti quātum tribus digitis capere potest, in ouo semicocto sorbili per triduum ieiuno, aut per quinq; dies dederit, Marcellus. In ouo sorbili cimicem unum contritum ieiunus ignorans qui sorbuerit, desinet uomere, hoc sæpe expertum est, Idem. Medici liquida resina rarò utūtur, & in ouo ferè è larice, propter tußim ulceraq; uiscerum, Plinius. Eadem ratione sunt qui etiam catapotia ex ouo sorbili deglutiant, quod ita facile commodeq; deuorentur: sed hic ouum aliud nihil confert, ad tußim uerò ulceraq; uiscerum ipsum quoque per se nonnihil iuuat.

¶ Pars IIII. Remedia ex ouis crudis integris (id est cum albumine & uitello) absorptis, primum per se extra & intra corpus: deinde alijs admixtis. Ouum crudum utiliter mox imponitur ambustis, siue albumen tantum imponas lana molli exceptum, siue totū unà cum uitello agitatum, (ἀναδεύσας;) refrigerat enim moderatè & sine morsu siccat, Galenus. Ad ignem sacrum: Ouo crudo linies corpus ubi feruor fuerit, & desuper folium betæ impones: miraberis sanitatem, Sextus. Ad epiphoras oculorum sedandas: Limaces complures tere in mortario nouo uel nitido, & adijce ibi ouum gallinaceum incoctum, & tinge illic lanam succidā, & fronti impone, Marcellus. Sæpe boum languor & nausea discutitur, si integrum gallinaceum crudum ouum ieiunis faucibus inseras, ac postero die spicas Vlpici uel allij cum uino conteras, & in naribus infundas, Columella. Ouum si sorbeatur crudum, prodest contra sanguinis fluxum, eiusdemq; mictum, Auicen. Alexander Trallianus oua cruda in renum inflammatione sorberi consulit. Ouum crudum si sorbeatur, sistit fluxum muliebrem, & reiectionem sanguinis superiorem, & arteriam attenuat, & clarificat. Facit etiam ad inflammationem ani, & rupturas, & ad omnem dolorem perfectè, Kiranides. Ouum crudum sitim prohibet, & raucedinem emendat, ut in nothis Galeno attributis legimus. Raucus si oua incocta recentia singula per triduum ieiunus hauserit, statim remediabitur, Marcellus. Cæterum toto ouo crudo utimur, admixto rosaceo, ad inflammationes circa palpebras, aures & mamillas, quæ ex ictu istarum partium uel aliter oboriuntur: item circa corpora neruosa, ut cubitum, tendines digitorum, uel articulos in manibus pedibusq;, Galenus. Andromachus apud Galenum in opere de compos. med. sec. locos, oua cruda integra duo immiscet medicamento cuidam composito ad sedem. Oua cruda cum passo oleiq; pari modo tußientibus dantur, Plin. Si quis purulentum tußit, (Ad puris & sanguinis excreationem, Plinius) ouū crudum cum pari mensura succi de porro sectiuo expreßi, tantundemq; optimi mellis (Græci, Plin.) permixtum, calefactum ieiunus sorbeat, Marcellus. Ad phthisicos: Oua cruda duo in calicē uerguntur, eò adijciuntur olei optimi, gari floris, paßi Cretici, singulorum unciæ quinq;. cumq; hæc in calicem cōieceris, axungiæ uetustißimæ tantundem in uase igne dissolues, eundemq; liquorē calidum cæteris rebus adijcies: omniaq; pariter super aquam feruentem remittes, & calida phthisicis bibenda præbebis, Marcellus. Oua in aceto macerata ut emolliatur putamen, cum farina in pane subigunt: quibus cœliaci recreantur. quidam ita resoluta (aceto mollita) in patinis torreri utilius putant. quo genere non aluos tantum, sed & menses fœminarum sistunt; aut si maior sit impetus, cruda (præmollita aceto) cum farina ex aqua hauriuntur, Plinius. Oua ex aceto decocta ardores urinæ, renum ulcera ac uesicæ mirificè tollunt; & multò magis, si nuper nata & cruda excusso albamento deglutieris, Platina. uide etiam in Vitelli remedijs infra. Oua cruda dysentericorum qui ardorem sentiunt clysteribus adduntur, cum uino modico ac largo rosaceo conquassata, Aetius. Qui præcordiorum ardore uexantur, si etiam febres & lumbricos habeāt, hoc remedio sanabuntur: Ouum crudum summiter apertum exinanies, idq; implebis oleo uiridi, & defundes: & lotio uirginis pueri implebis, & defundes: tum adijcies parum mellis, & in unum cum oui ipsius interioribus permiscebis, & potandum ieiuno dabis, hoc & stercus uetustißimum & lumbricos noxios pellit, & febrem acutißimam releuat, Marcellus. Ad secundas mulieris morantes: Sapæ cyathos duos, ouum crudum unum, & aquæ calidæ quod satis est, simul mixta bibenda præbeto. Et si sequitur quidē, confestim ipsam subuertet, eaq; uomente statim secunda eijcietur. Si uerò non exciderit, fœnungræcum cum aqua coquito ad tertias. præbe bibendum. est enim probatum, Nic. Myrepsus.

¶ Pars V. Remedia ex ouis duris & ustis. Oua elixando indurata, assa & frixa, miscētur medicamentis ijs quæ humores (fluxiones) exiccare possunt, Galenus. In ouis est astrictio, & propriè in uitello eorum assato, Auicenna. Aluum astringunt dura oua, magisq; si assa sunt, Celsus. Oua assata in cinere sine fumo, medentur solutioni uentris & dysenteriæ, (quod & in nothis quibusdam Galeno adscriptis legitur) cum sumuntur cum aliquibus astringentibus & aqua agrestæ: item asperitati (ulcerationi) intestinorum ac uesicæ, Auicenna. Galenus hoc scribit de ouis in aceto coctis, ut inferius referetur. Oua tota sistunt & menses mulierum cocta & ex uino pota, (dura intelligo,)

Plinius ut quidam citat. Si quæ mulier menses ordinato tempore non habuerit, tria oua recentia ad duritiem cocta, putamine separato, & minutatim concisa lateri ignito infundat, & uaporē (quod per canalem aut infundibulum fieri poterit) utero concipiat: sic fiet ut paulatim hoc uitium emendetur, Ex libro Germanico manuscripto. uidetur autem hoc remedium, non prouocandis mensibus, sed coercēdis illis qui intempestiuè fluunt destinatum esse. Oua cocta & cum melle trita tussientibus dantur, Plinius. uidetur autem de duris intelligere, ut supra exposui. Ex ouo duro interius quod est (albumen nimirum unà cum uitello) passo intritum, adiectis aquæ calidæ cyathis duobus, si antequam cubitum eas biberis, quietiorem à tussi maiorē partem noctis habebis, & eius potionis adsiduitate sanabere, Marcel. Putant aliqui oua diutissime elixa & indurata immodicè, homini uenenum fieri.

¶ Albumen & totum combustum ouum, & cum uino uel aceto potum uel impositum, omnes fluxus stringit, Constantinus. alij ex Aesculapio, nulla albuminis mentione facta, sic legunt, Ouum totum combustum, &c. Ad sanguinis reiectionem è pectore, Ouorum cinis prodesse putatur, Serenus. Ad profluuium mulieris: Gallinæ ouum totum comburas & conteras, & in uino mixtum illinies, restringit, Sextus. uide in Testa oui usta inferius.

¶ Pars VI. Remedia ex ouis cum aceto coctis, aut solū in eo maceratis & emollitis. Si aceto coctum edatur ouum, exiccat fluxiones uentris, Galenus & Symeon Sethi. quòd si etiā admiscueris aliquid eorum quæ dysentericis & cœliacis prosunt, deinde super igne mediocri & minimè fumoso, qualis carbonum est, frixeris, & exhibueris ægris, non parum eos adiuueris. Conuenienter autem addetur huic remedio omphacium & rhûs, tum ruber dictus qui obsonijs aspergitur, tum succus ipsius: & galla, & sidia, & cinis cochlearum quæ integræ tostæ fuerint: nec non uinacea, & fructus myrti, mespili, corni, his medicatiora sunt balaustia, & hypocisthis, & cytini, Galenus. Oua cocta sicut sunt (in testa sua nimirum) cum aceto, prohibēt effusionem humorum ad stomachum & intestina, & fluxum uentris & dysenteriam: & medentur asperitati gulæ & uentriculi, Auicenna. Ex aceto decocta ardores urinæ, renum ulcera ac uesicæ mirificè tollunt: & multò magis si nuper nata & cruda excusso albamento deglutieris, Platina. Maceratorum in aceto putamen mollitur, talibus cum farina in pane subactis, cœliaci recreantur. Quidam ita resoluta (aceto mollita) in patinis torreri utilius putant. Quo genere non aluos tantum, sed & menses fœminarum sistunt: aut si maior sit impetus, cruda (præmollita tamen aceto) cum farina ex aqua hauriuntur: Et per se lutea ex ijs decocta in aceto donec indurescant: iterumq́ cum trito pipere torrentur ad cohibendas aluos, Plinius. Cœliacos recreabis pane, Quem madido farre efficies ac mollibus ouis, Quorum testa fero prius emollescat aceto, Serenus. Oua in aceto cum testis suis macerata, & alio die in patella infusa ibiq́ tosta, cœliacis in cibo data plurimum prosunt, Marcellus. Oua decoquuntur ex aceto donec indurescant, & uitelli eorum tosti cum pipere esui cœliaco dantur, cito medētur, Marcellus. Tussis in equo (inquit Theomnestus in Hippiatricis Græcis) quam æstus aut puluis excitauit, ijs remedijs abigitur. Oua quinq́ cum suis putaminibus in aceto acri cum aduesperascere cœperit, macerabis. diluculo deprehendes exteriorem callum intabuisse, sic ut ea prorsus emollescant: qualia uideri solent quæ intempestiuè ponuntur & præcoci partu gallinarū eduntur: quorū folliculus tactui non renitens, in uesicæ modum liquoris capax remanet. Vbi os diduxeris, linguam educens, integra singillatim faucibus impelles: singula auripigmento cōuolues. sed caput sublime teneatur, dum singula deuorârit. Sub hæc autē fœnigræci aut ptisanæ cremor melle dilutus infunditur. ea triduo data uitium extenuabunt, Hæc ille. Ad lentigines faciei, Pone in acerrimo aceto oua septem integra, & tandiu dimitte ibi donec exterior testa in modum interioris pelliculæ mollescat, & cum eis admisce pulueris sinapis unc. 4. & simul tere & in faciem inunge frequēter, Trotula. Ad scabiem pruritumq́: Oua gallinæ integra in acetum acerrimum demitte per diem noctemq́: quæ si tria fuerint, ipsis cum putaminibus in eodem aceto contritis adijce sulphuris ignem non experti, arsenici scissilis, uuæ taminiæ, cerussæ, spumæ argenti, nerij succi, singulorū unciam unam, olei ueteris quantum satis est, omnibus contritis obline in balneo, Galenus Eupor. 3.77. Oua decem in aceto acerrimo macerato, quoad omnis ipsorum testa marcescat & mollescat. Dein coquito oua cum aceto, & luteis ipsorum cum rosaceo & aceto læuigatis, adijce lithargyri unciam semis. Mixta & subacta bene, redige ad glutinis crassitudinem & illine, Nicol. Myrepsus.

¶ Pars VII. Remedia aliquot ex ouis permixtis cum alijs diuersis remedijs efficacioribus. Etsi in præcedentibus etiam remedia aliquot ex ouis memorauimus, ubi ea cum alijs quibusdam miscentur. sunt enim oua (ut ab initio huius capitis dictum est ex Galeno) ueluti materia plurimis alijs medicamentis. uisum est tamen hoc in loco separatim quædam recensere, huiusmodi præsertim ubi longè potentioribus remedijs oua adduntur, ita ut propè materiæ solum instar eis sint, nec aliud quicquam suapte ui aut minimum conferant. Cum balsamitis (uox uidetur corrupta, legerim diuersis) rebus mixta oua, multis subueniunt ægritudinibus, Constantinus. Aduersus ictus serpentium cocta oua tritaq́ adiecto nasturtio illinūtur, Plin. Contra fungos gallinarum oua cum posca pota prosunt, addita aristolochiæ drachma, Dioscorides. Scabiem corporum ac pruritum oleo & cedria mixtis tollunt: ulcera quoq́ humida in capite cyclamino admixta, Plinius. Ouaq́ cum betis prosunt sæpe illita tritis, Serenus inter ignis sacri remedia. Oua lacti commista (oogala uocant)

cant) dysentericis prosunt, Aetius 9.45. Torminibus quoq; multi medentur, oua bina cum allij piscis (cum allij spicis) quatuor una atterendo, uiniq; hemina calefaciendo, atq; ita potui dando, Plinius. Fit & dysentericis remedium singulare, ouo effuso in fictili nouo, eiusdemq; oui mensura, ut paria sint omnia, melle, mox aceto, item oleo, confusis crebroq; permixtis. Quo fuerint ea excellentiora, hoc præsentius remedium erit. Alij eadem mensura pro oleo & aceto resinam adijciunt rubentem, uinumq;: & alio modo temperant, olei tantum mensura pari, pineiq; corticis duabus sexagesimis denariorum, una eius quod rhus diximus, mellis obolis quinque simul decoctis, ita ut cibus alius post quatuor horas sumatur, Idem. Tota oua adiuuant partum cum ruta & anetho & cumino pota ex uino, Plin. Oua gallinarum imparia in urina asini elixata & esa, nephriticos & colicos sanabunt mirifice, Kiranides.

¶ Oui testa aliquando mensuræ usum præbet medicamentis quibusdam, quibus ferè etiam ipsum ouum (hoc est interiora, albumen & uitellus) adijcitur. Marrubij succũ Castor in ouum inane conijcit, ipsumq; ouum infundit melle æquis portionibus tepefactum, uomicas rumpere, purgare, persanare promittens, Plin. Ad uomicam aut similem tumorem, Ouum defundes in fictile, deinde putamen Marrubij succo implebis, pòst melle liquenti Omnia consociata tepenti prospera potu Sumuntur, reserantq; malum, purgantq; leuantq;, Serenus. Sed clarius idem medicamẽtum à Marcello traditur, his uerbis: Ouum incoctum (crudum) in calicẽ defunditur; & testa eius succo marrubij impletur, & in ipsum (eundem scilicet in quem ouum depletum est) calicem defunditur: & mellis optimi despumati tantundem. omnia hæc in se permiscẽtur, ac tepefacta hauriuntur, miro modo uomicas rumpunt, & ad sanitatem laborantem stomachum perducunt. Ouum recentissimum aperies, & in calicem uacuabis, ac testam eius implebis melle optimo despumato, nec nõ oleo uiridi bono, & in ipsum (eundem in quem defusum est ouum,) ac simul omnia permiscebis; & diu agitabis: ac postea in calida aqua ipsum calicem tepefacies. & sic dabis dysenterico cui medendum erit, mirè proderit, Idem Marcellus. Pastillus cœliacis & dysentericis: Ouum crudum recens perforato, & in uasculum euacuato, & cum testa subscripta mẽsurato: Olei omphacini testã oui unam, piperis albi tenuissimè triti tantundẽ, gallarum omphacitidum tantundẽ, farinæ tritici tantundem. Omnia (nimirũ cum ouo, id est interioribus oui euacuatis) subacta & mollita in pastillos redigito, & in sartagine fricta ante cibum dato, Asclepiades apud Galenum in opere de Compos. medic. sec. locos. In eodem Galenus ex Archigene describens fomentum, cuius uapor intra os recipiendus est, ad gurguliones inflammatos & tonsillas, Origanum (inquit) aut hyssopum, cũm sufficiẽti aceto diligenter in olla feruefacito obturata. operculum autem circa medium habeat foramen. deinde harundinem ad foramen operculi ac os ægri adaptato, ac fomentum admittito. Si uerò os à feruore harundinis comburatur, ouum uacuum utrinque perforatum ægri in ore contineant, & per ipsum harundo inseratur.

¶ Pars VIII. De remedijs ex albumine oui. Petrus Aponensis problem. 69. quærit an albumen oui sit calidum, & uitellus frigidus: contrà scilicet quàm communis & recepta medicorum opinio est. eam quæstionem nos ceu superuacaneam omittimus. Candidum oui crudum refrigerat, spiramenta cutis occludit, Dioscorid. Læuat exasperata, Celsus. Acrimoniæ expers est, collinit, & mitigat acres mordicationes, obstruit, Galenus in diuersis locis. Glutinat uulnera, Celsus. Aiũt & uulnera candido glutinari, Plinius. Albore oui utimur in purgandis uulneribus, & in constringendis quæ laxa sunt, Platina. Ambusta si statim eo perungantur pustulas non sentiunt, Dioscor. Oui crudi albumen lana molli exceptum, uel totum (id est albumẽ simul cum uitello) agitatum, Galenus utiliter imponi scribit ambustis, quòd ea moderatè refrigeret: & sine morsu siccet. Auicenna (si bene memini) uitellum pariter & albumẽ humectantis naturæ facit, nutrimenti nimirum magis quàm medicamenti ratione. At uerò ambustum flammis qui candidus oui Succus inest, penna inductus sanare ualebit, Serenus. Lana albumine madens utiliter imponitur locis igne aut aqua feruida adustis, Serapio. Miscetur utiliter medicamentis profluuium sanguinis ex cerebri inuolucris supprimentibus, quæ citra morsum obstruere & astringere possunt, Galenus, Auicenna, & Serapio. Ad sanguinem fluentem è naribus, aliqui thuris farinam cum calicis oui cinere, & uermiculato gummi ex oui candido linamento in nares conijciunt, Plinius si bene memini. In Andromachi quadam potione pro hæmoptoicis apud Aetium lib. 8. alijs quibusdam astringentibus candidum ouorum duorum adijcitur. Vtendum est hoc liquore non solum in oculis, sed etiam cæteris omnibus partibus quæcunq; remedijs minimè mordacibus indigent, ut ulcera maligna (rebellia,) omnia circa sedem & pudenda, quæ scilicet exiccare ea absq; morsu possunt, quale pharmacum est pompholyx lotus, & metallica quædam abluta, Galenus & Serapio. Faciem à Solis adustione tuetur, Dioscor. & Plin. Epithema ex albumine prohibet corruptionem coloris à Sole & remouet eam, Auicenna. Vtiliter contra hæmorrhoidis serpentis morsus crudum sorbetur, Dioscorid. quam uim Plinius luteo adscribit. Sunt qui ægrotos plerosque iam desperatos intra duos ignes ouorum albuminibus conquassatis perfricatos, diebus aliquot, semel quotidie, restitutum iri polliceantur.

¶ Oua conferunt coryzæ, Auicẽna: qui forte hoc intelligit de albumine præsertim, quod fronti (ut mox dicetur) applicatum, fluxiones à capite descẽdere prohibet. Lac muliebre mixto ouorum

candido liquore, madidaq́ʒ lana frontibus impositum, fluxiones oculorum suspendit, Plinius. Lanæ habent & cum ouis societatem, simul fronti impositæ contra epiphoras. non opus est eas in hoc usu radicula esse curatas: neq́ʒ aliud quàm candidum ex ouo infundi ac pollinem thuris, Idem. Est & unum de collyrijs mixtum cum thuris manna, ut id lana colligas, & circa tempora imponas. hoc fluentes oculorum lachrymas stringit: & facit somnum, si exiguum oleum adijcias, Sextus. Infantes apud nos à matribus uel nutricibus post balneum statim quotidie toto corpore illinuntur albumine oui conquassato cum modico uini tepido. Ouo (albo eius potissimum) tanquam sine morsu exiccante, utimur ad anacollemata quæ fronti imponũtur. & palpebrarum etiam pilos (quorum ortus non est directus, Serap.) eodem reflectimus (ἀνακολλῶμεν,) idoneo aliquo admixto, quale etiam thus est, præsertim pingue, & non uetus aut aridum. Verum in his nõ oui temperies, sed lentor ipse utilis est: quem forte aliquis etiam ideò utiliorem esse dixerit, quòd remedio cui miscetur, aduersus non sit. nam alia quædam lenta & uiscosa aduersantur, ut uiscum quod acre & calidum est, Galenus & Serapio. Candido ouorum in oculis & pili reclinantur, ammoniaco trito admixtoq́ʒ, Plinius. Agglutinatorium ad fluxionem oculorũ, Oui tenuis uitellum cum thure fronti imponito. Aut cochleam cum testa sua & oui candido ad strigmentitiam formam redactam in splenio altero ad alterum extendendo imponito, sua sponte decidit ubi restiterit fluxus, Archigenes apud Galenum de compos. sec. locos. Candidum oui fronti impositum cum thure fluxiones arcet, auertitq́ʒ, Dioscorides: pro cuius uerbis Græcis ἀνακόλλημά ἐστι ῥευματιζομένων σὺν λιβανωτῷ ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐπιτιθέμενον: Barbari translationem cum thuris polline, frontibus perunctis, rheumatismos reclinat, Marcellus Vergilius reprehendit. Ex Plinio enim (inquit) accepto reclinandi uerbo, uoluisse uidetur eadẽ Plinio, non Dioscoridi, hoc loco docere: & de reclinandis palpebrarum pilis in hoc scriptore præcipere, cum non de palpebris reclinandis, compescendis, firmandisue Dioscorides hîc præcipiat, nisi nos fallimur: sed de compescẽda omni à superiore parte in oculos destillatione, seu rheumatismo. quam ob causam iubet fronti imponi. Verbum quidem anacollema, manifestè indicat uim remedij lentore suo glutinantis, aut naturæ suæ ui fluentia firmantis ac retinentis. Verum non eam ob causam, ut uidetur, ex ouorum candido fieri anacollema Dioscorides ait: sed quoniam glutinoso lentore fronti hæreret, Hæc ille. Et ipsius translationem hoc in loco nos etiam potius quàm Hermolai probamus. sed reclinandi uerbum cum de palpebris sermo est, compescere aut firmare, ut ipse interpretatur, non significat. neq́ʒ enim ueteres Græci medici ἀνακολλᾶσθαι dicunt palpebras (nam de his quoq́ʒ hoc uerbo utuntur æquè, quàm de fluxione retinenda) quæ effluant, sed quæ retortæ in oculum pungendo molestæ sunt, cum ad situm & rigorem naturalem illitis quibusdam (glutinantibus & rigorem cum aruerint præstantibus) reducuntur. quos pilos aliqui forfice euellunt. Hæc quod ad propriam uocum significationẽ, quod uerò ad rem ipsam, ipsaq́ʒ remedia, pleraq́ʒ quæ pilos reclinare possunt glutinoso humore suo, eadẽ si fronti illinantur, catarrhũ etiã ad oculos sistere posse uidẽtur. ¶ De anacollemate fronti apponẽdo ex albumine ouorũ thurisq́ʒ polline, ne fluxus (lachrymæ & epiphoræ) in oculos decumbant, & de pilis palpebrarum retortis albumine per se uel cum ammoniaco reclinandis, paulò ante scripsimus. Oua per se infuso candido oculis epiphoras cohibent, urentesq́ʒ refrigerant, Plinius. Inter ocularia pharmaca mordacitatis maximè expertia sunt quæ dixi, suntq́ʒ acrimoniæ omnis expertes tres præcipuè liquores, primus fœnigræci decoctum, alter lac, tertius tenuis ouorum liquor. In hoc genere esse existimandum est tum gummi, tum tragacantham. & nisi prædicta tria copiaq́ʒ & usu prompta & expedita essent, liceret parum gummi aut tragacanthæ in multa aqua maceratum in eundem usum uelut illa assumere, &c. Galenus in opere de compos. med. sec. loc. Et rursus, Eiusdem generis cũ prædictis pharmacis, subtenuis ouorum liquor existit, ex redundanti potens humiditates abluere, & exasperata oblinere. uerum obturandi meatus uim cum illis æqualiter non habet, sicut neq́ʒ uim resiccandi. Atqui fœnigræci succus quod ad uiscositatem attinet, similis est albo ouorum liquori, &c. Et iterum, Lenitiuos liquores dico oui candidum & fœnigræci decoctum, & lac. Vt plurimum uerò albus oui liquor cum accommodatis pharmacis lippitudines curare sufficit: per collyria uidelicet Monohemera, hoc est unius diei appellata, &c. Albus & tenuis ouorum liquor, quo ad ophthalmias etiam utimur, è numero pharmacorum ab omni morsu & acrimonia alienissimorum est, nec ita fallit ut lac non raro fallere solet, emulsum scilicet ab animalibus, quæ cruditate, aut labore nimio, aut siti affecta fuerunt, aut malis usa cibarijs, quod in mulieribus sæpe accidit, unde lac intemperatum efficitur. Oua uerò unum duntaxat, ex uetustate scilicet, uitium habent, quod facile est cauere recentibus utentem, Galenus de simplic. lib. 11. Albumen oui sedat dolores acres, magis quàm ulla alia eiusdem facultatis: quoniam agglutinatur & remanet, nec facile recedit ut lac, Auicenna. Gallinæ ouum notissimum est omnibus habere uim ad omnium oculorum dolorem. album infusum in oculos sedat punctiones, Sextus: omnesq́ʒ feruores & prurigines, Constantinus. Oui candido ad lippitudines utimur, Galenus. Oua per se infuso candido oculis epiphoras cohibent, urentesq́ʒ refrigerant. quidam cum croco præferunt, & pro aqua miscent collyrijs. infantibus uerò contra lippitudines uix aliud remedium est, butyro ammixto recenti, Plinius. Candidum oui inflammationes oculorum infusum lenit, Dioscor. Et rursus, Inflammationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo, melle & uino, mitigat. Ad cruentos & suggillatos oculos candidum oui instillatum prodest, atq́ʒ amplius pura lana exceptum

& super-

& superne impositum, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. ¶ Ad auris dolorem à calore, Oui album instillato meatui auris, Nicolaus Myrepsus. Dolores aurium leniuntur oui candido, Galenus de compos. sec. loc. Et rursus, Ad dolorem auris ex inflammatione obortũ, Miscetur opium muliebri lacti & oui candido, quæ ipsa etiam per se sæpe aurium inflammationibus profuêre. Ad aurium nocumenta ex aqua, Oui aquato, modo eodem quo in oculorum inflammationibus uti ipso consueuimus, præparato utitor, Galenus Euporiston 1. 16. ¶ Summè tepidum (ἀκροχλίαρον) prodest uesicæ rosionibus, renũ exulcerationibus, gutturis scabriciæ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis, Dioscorides: tanquam de candido oui tantum hæc remedia accipienda sint, ego de toto ouo acrochliaro, id est non cocto, sed leuiter calefacto sorptoq; hæc uerè scribi putarim. Aiunt & calculos pel.i candido oui, Plin. Ex albumine fit clyster cum meliloto propter ulcera intestinorum & putrefactionem eorum, Auicenna. Dioscorides quidem uitellum cum meliloto utilem esse scribit ad inflammationes sedis & condylomata. Ex albumine fit pessarium cum oleo de alcanna, quod ulceribus uuluæ salubre est, & uuluam lenit, Auicenna. Ouorum quinq; candida adijciuntur cerato cuidam podagrico refrigerãti apud Aetiũ 12. 43.

¶ Est quando albumen oui alijs & potentioribus ferè medicamẽtis admiscetur, ex quibus nonnulla priuatim hîc conscribere libuit. Vlceribus ex ambusto cum candido ouorum tostum hordeum & suillo adipe, mirè prodest. Eadem curatione ad sedis uitia utuntur. infantibus quidẽ etiam si quid ibi procidat, Plin. Ad combusta igne; Ordea uel franges atq; oui candida iunges: Adsit adeps, (mira est nam forma medelæ;) Iunge chelidonias, ac sic line uulnera succis, Serenus. Ad ignem sacrum candido ouorum trito cum amylo utuntur, Plinius. Sunt qui sex aut septem albumina cum thure albo permisceant, & emplastrum inde paratum ossibus fractis imponant, Obscurus. Ad sanguinem sistendum, Cum oui candido mistæ & pilis leporis exceptæ aloes pars dimidia & thuris pars una, medicamentum sunt optimum, Galenus quinto Methodi & in libro de curandi ratione per phlebot. Felle tauri cum oui albo collyria fiunt (ad oculos,) aquaq; dissoluta inunguntur per quatriduum, Plinius. Aetius lib. 15. cap. 28. describit emplastrum ex ouis optimum, quod accipit spumæ argenti, cerussæ, ana unc. iiij. cadmiæ unc. ij. ceræ lib. j. rosacei lib. ij. ouorum albumina decem. Metallica (inquit) ex aqua & uino terito, deinde cum ouorum albuminibus subigito, postea liquatis quæ liquari oportet admisceto, unito & utere. Vsum ipse non exprimit, uidetur autem ad ulcera maligna facere, quæq; circa sedem sunt, quæ citra morsum siccari conuenit. Describitur & apud Galenum alicubi, in opere de comp. sec. genera (ni fallor) ceratum quoddã ex ouis. Vt splendescat facies: Farinam fabarum misce cum albuminibus oui, & inunge, Furnerius Gallus. Candido ouorum in oculis & pili reclinantur, ammoniaco trito admixtoq;: & uari in facie cum pineis nucleis ac melle modico, Plin. Asclepiades apud Galenum in opere de compos. sec. loc. ad catapotij adipsi, id est sitim extinguentis compositionem; seminum cucumeris & portulacæ ana partes duas capit: & tragacanthæ partem unam ouorum crudorum recentium candido dissoluit, & probè tritis alijs addit, & catapotia inde facta in umbra siccat, atq; unum sub lingua teneri iubet, ut liquor inde solutus deuoretur. Ramicosis cochlearũ cinis cum thure ex oui albi succo illitus per dies XXX. medetur, Plin. Ad pedum rimas ouorum candido decocto cum cerusæ denariorum duorum pondere, pari spumæ argenti, myrrhæ, exiguo deinde uino utuntur, Plinius. ¶ Sunt qui ad uulnera quædam sananda, oui albumen cum sale subactum in olla noua urant donec soluatur & clarum fiat; hoc deinde lapide calido in puluerem atterũt, ut in libro quodam Germanico manuscripto reperi. ¶ Liquor de albumine instrumentis chymicis destillatus, oculos refrigerat & confortat: & utiliter miscetur collyrijs alijsq; oculorum remedijs. Facies & manus eo ablutæ nitore & claritate proficiunt. Cicatrices etiam fœdas, combustionis aliarumq; noxarum cutis uestigia emendat frequenti illitu, Ryffius ex Brunsuicensi ni fallor.

¶ Pars IX. De remedijs uitelli. Vitellus ouorum eandem albumini uim obtinet, (hoc est similiter conuenit ijs quæ remedia minimè mordacia postulant:) quamobrem miscetur cerotis lenientibus (ἀδήκτοις) ouis elixis uel assis exemptus. interest autem parum aliquid, eò quòd oua assa, paulò magis exiccent, eodemq; nomine minus leniant aut mitigent. Miscet & cataplasmatis aduersus inflammationes, ut in ijs quæ circa sedem fiunt, cataplasmatis è meliloto, Galenus & Serapio. Oui uitellus extrinsecus illitus paregoricus uel stypticus inuenitur; Inter notha de simplicibus Galeno adscripta. In ouis est astrictio, & propriè in uitello eorum assato, Auicenna. Corn. Celsus scribit uitellum crudum mollire, discutere quæ in aliqua parte corporis coierunt, & uulnera purgare. Vitelli ouorum incoctorum (id est crudorum) coagitati & inliti, liuores qui ex tumore aut collisione aliqua facti erunt, etiam ueteres, extenuant, Marcellus. Ad liuentia luteis ouorum utuntur: si uetustiora sint, cum bulbis ac melle, Plin. Vitellus assatus & tritus cũ melle, utiliter imponitur panno & nigredini, (suggillatis & liuoribus,) Auicenna: sed hoc de suggillatis oculorũ apud Galenum legitur, ut inferius recitabo. ¶ Vitellus assatus miscetur medicamento cuidam ad sedem ex Andromacho apud Galenum in opere de comp. sec. loc. Sedis etiam uitijs utilia sunt ouorum lutea, durata igni, ut calore quoq; prosint, Plin. Extalem (id est anum) nimis prominentem reprimit gallinaceus uitellus si coctus integer ab ipso ægro illic calidus adsiduè contineatur, Marcellus. Ouorum lutea utilia sunt & ceruicis doloribus cum anserino adipe & rosaceo. & condylomatis cum ro-

saceo. item ambustis durata in aqua, mox in pruna putaminibus exustis, tum lutea ex rosaceo illinuntur, Plin. Prodest & tussientibus per se luteum deuoratum liquidum, ita ut dentibus nō attingatur. thoracis distillationibus, faucium scabriciæ, priuatim contra hæmorrhoidum morsum illinitur, sorbeturq́ crudum, (Dioscorides hanc uim albumini tribuit.) Prodest & renibus, uesicæ rosionibus exulcerationibusq́, & cruenta excreantibus, Idem. Oua sorbilia prosunt tussi & pleuritidi, & phthisi, & raucedini uocis ex caliditate, & stricturæ anhelitus, & sputo sanguinis, præsertim cum sorbetur uitellus eorum tepidus, Auicenna. Et rursus, Vitellus confert ulceri renum & uesicæ, præcipuè si sorbeatur crudus, (hoc Platina de integro ouo scribit.) Vitelli ouorum crudi quinque cum uini tribus cyathis hæmoptoicis prosunt, Constantinus & Aesculapius. Cum uini ueteris aut mulsi cyathis tribus permixti, & calidè per triduum poti, excreationes cruentas emendant, Marcellus. Suggillata in oculis oui uitellus impositus discutit; sunt qui mel misceant, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. 5. 1. Oui assi uitellus miscetur cataplasmatis ad oculos lippientes, inter Asclepiadis medicamenta in eodem opere 4. 7. item ad fluxiones cohibendas. Agglutinatorium ad fluxionem oculorum, Oui tenuis uitellū cum thure fronti imponito, (ὠοῦ λεπτοῦ λέκυθον, uide an legendum ὠοῦ λεπτὸν [uel λευκὸν] ἢ λέκυθον. nam & albumen & luteum oui conuenit,) Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. 4. 8. Ad hæmalopes & hyposphagmata, id est cruentos & suggillatos oculos, statim à principio tum ad inflammationem tum ad dolorem compescendum prodest oui assi luteum cum uino impositū, Ibidem. ¶ Vitellus apostemati calido in aure medetur, Auicenna. ¶ Dolores stomachi lenit oui uitellus tostus & in farina comminutus, cum polenta potus, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. & Euporiston 1. 97. Ouorum uitelli cum uino uel oleo cocti, adiecta polenta, mane sumpti, medentur his qui cibos non continent, Constantinus. In patinis frigitur uitellus ut cibo aluos sistat, per se uel admixta galla aut fructu rhois, Dioscorid. Sistunt & menses mulierum cocta ouorum lutea, & ex uino pota: inflationes quoq; uuluæ cruda cum oleo ac uino illita curant, Plinius.

¶ De remedijs ex eodem cum alijs medicamētis admixto: primum extra corpus, deinde intra. Ad liuentia ouorum luteis utuntur: si uetustiora sint, cum bulbis ac melle, Plin. Contra adustionem ignis, unguentum laudatur ex uitellis ouorum recentium, oleo rosaceo, cera alba & sepo arietino, Galenus ut quidam citant. Vitelli cum oleo rosaceo & croco inuncti medentur dolori podagricorum: & si ualde doluerint, misceatur modicum opij, Idem ut quidam citant. Ouorum assatorum lutea quinq; apud Aetium 12. 44. adduntur unguento cuidam arthritico anodyno. Ad exanthemata curāda oui cocti uitellus cum melle & psimmythio tritus rectissimè adhibetur, Marcellus. Si quæ maligna pustula in facie, uel brachijs uel pedibus, non frangat eam ne forte de uita periclitetur. sed uitellum oui cum pari sale ad spissitudinem subactū imponat & leniter fricet. uel in ouum albumine eiecto salem iniectum diligēter misce, & cum linteo impone & illiga pustulæ, Obscurus. ¶ Oui uitellus tostus cum rosaceo & croco utilis est oculorum doloribus, (περιωδυνίαις,) Dioscorid. Lutea ouorum cocta ut indurescant, admixto croco modicè, item melle & lacte mulieris illita, dolores oculorum mitigant. uel cum rosaceo & mulso lana oculis imposita, uel cum trito apij semine ac polenta in mulso illita, Plinius. Si chemosis (id est utriusq; palpebræ distortio ex inflammatione) fortis contigerit, oui luteum cum muscæ (μυίας. sed in hoc remedio caro muris non muscæ adhibenda legitur apud Galenum Euporiston 1. 31.) carne terito, atq; ubi ad cerati formam deducta fuerint, linteolo excepta impone, confestim sedant, Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. loc. 4. 8. Et mox: Oblitiones oculorum, Oui assi luteum cum modico croco ac uino tritum imponito. Vitellus cum croco & oleo rosaceo utilissimus est ictibus (magnis doloribus, Dioscor.) oculorum: & cum ex eo fit cataplasma cum farina hordei auertit fluxionem ab oculis: & cum thure fronti illinitur eandem ob causam, Auicenna. Vitellum oui (eodē die positi) aliqui cum sale subigunt: & ustum inde puluerem oculis equorum lunaticis inspergunt: quo remedio cicatrices etiam aboleri aiunt. ¶ Ad ceruicum tumores sedandos, ouorū uitelli cocti cum adipe anserina illiniuntur, felle caprino, æquis ponderibus permixto, atq; inde ceruices fricantur, Marcellus. ¶ Ad mamillas Aegineta 3. 35. ouorum luteis crudis cum cerato utitur. ¶ Fissuras ac rimas pudendorum iuuat resina fricta cum rosaceo trita ad strigmentitiam crassitudinem, ammixto etiam oui assati uitello, Asclepiades apud Galenum lib. 9. de comp. sec. loc. ¶ Luteum oui inassatum cum meliloto sedis inflammationibus prodest & condylomatis, Dioscor. Cum uitello, sale & melle, sunt qui & crocum addant, balani ad aluum proritandam componuntur. Nōnulli cum celeritate opus est, uel alia desunt, uitellum copioso sale mixtum linteolo illigant. Cum propter hæmorrhoides locus inflammatur, maximè ubi dura aluus eum locum læsit; tum in aqua dulci desidendum est, & uitium fouendum ouis, imponendi uitelli cum rosæ folijs ex passo subacti, Celsus. ¶ Ouorum uitellum (ut alibi etiam candidum) Hippocrates mollitorijs uteri medicamentis admiscet.

¶ Intra corpus cum alijs remedijs. Gallinacei oui uitellum semicoctum oleoq́ permistum si quis sorbeat, sitire desinet, Marcellus. ¶ Cum uua fruticis eius quem rhoa dicunt, aut galla in patinis frigitur uitellus, ut cibo aluos sistat: qui per se etiam offerri solet, Dioscor. Damus & ouorum assatorum lutea dysentericis cum modico aceto ac rhoē, paucissimo oleo admixto, Aetius. Quinque ouorū lutea in uini hemina cruda sorbentur dysentericis, cum iure putaminis sui, & papaueris

succo

succo ac uino, Plin. Vitelli tosti cum pipere esui cœliaco dantur, cito medentur, Marcellus. Lutea ouorum per se decoquuntur in aceto donec indurescant; iterumque cum trito pipere torrentur ad cohibendas aluos, Plin. Et rursus, Ouorum lutea dantur cœliacis cum uuæ passæ pinguis pari pondere, & malicorio, per triduum æquis portionibus. Et alio modo; lutea ouorum trium (cum) lardi ueteris & mellis quadrātibus, uini ueteris cyathis tribus trita ad crassitudinem mellis; & cum opus sit auellanæ nucis magnitudine ex aqua pota. Item ex oleo fricta terna, totis ouis pridie maceratis in aceto. Sic & lienicis. Sanguinem autem reijcientibus cum tribus cyathis musti.

¶ Ad eminentias expertum ualde probatum: Ouum elixato donec durum fiat, & repurgato: quod in eo testaceum est, abijcito. interiorem autem eius partem cum albo ipsius in carbones conijcito, & tantisper assato, donec totum albescat. dein uitellum eius conijce in mortarium plumbeum, cum cerussa & oleo rosaceo sufficienti: & omnia simul diligenter subigito, quoad glutinis crassitudinem nanciscantur. Dein chamæmelon coquito in aqua ad tertias; & foueto cum spongia sæpius locum. Post unctionem desuper cum penna illinito, & sic curato bis die, assidue obseruando, Nicolaus Myrepsus.

¶ Aqua de uitellis destillata uestigia combustionis & ex alijs læsionibus cutis relicta sanat (ut etiam de albumine destillata) & omnem scabiem cutis: sed multò efficacius ad hæc est oleum de uitellis, (de quo supra scripsimus,) Ryffius.

¶ Pars x. De remedijs ex pellicula oui interiore, & ex pullis ouorum, id est nondum exclusis. Membrana putaminis detracta ouo siue crudo, siue decocto, labiorum fissuris medetur, Plinius. In oui testa membrana quæ hæret, ruptis labijs rectè adponitur, Marcellus. Labiorum fissorum cura mirabilis, Oui internam pelliculam fissuris eorum agglutina, Nic. Myrepsus. Hymen, id est pellicula oui, ad labra scissa & aurium fractionē facit, & ad asperam linguam. item ad crutis fracturam, Kiranid. Vestem (id est tunicam) oui delicatam interiorem siccatam, contere, uino misce; & cola; & ex aqua calida dysenterico da bibendam, Marcellus. ¶ Stomachum dissolutum confirmant pulli ouorum cum gallæ dimidio, ita ut ne ante duas horas alius cibus sumatur. Dant & dysentericis pullos in ipso ouo decoctos, admixta uini austeri hemina, & pari modo olei polentæque, Plin.

¶ Pars xi. De remedijs ex testis ouorum: primū simpliciter, deinde ustis, tertio de testis ouorum unde pulli exclusi sunt. Amiantum Syluaticus interpretatur testas ouorum è quibus pulli in nido excluduntur, manifesto errore, cū amiantus genus lapidis sit. hoc forsan fieri potest, ut ad medicinam amianti loco testæ ouorum usurpari possint. ¶ Crito apud Galenum lib. 5. de compos. med. sec. loc. præscripto ad lichênas medicamento, Forinsecus (inquit) conseruandi pharmaci gratia uesicæ pelliculam, aut oui testam, aut uiridia folia quantum satis est impone. ¶ Vnguentum ad splendorem faciei: Putaminum ouorum puluis, semina melonum mundata, misceantur cum pinguedine anatis lota, Furnerius. ¶ Oui testa tosta cum mirro (myrto) attritiones pedum ex calceamentis sanat, omnemque tumorem & rheumatismum constringit. Vtilis est etiam in pessarijs, & in his quæ sunt circa sedem, hoc est ad matricis passiones, & dolores sedis: maximè uerò tumores erysipelatum & nascentiarum, Kiranid. ¶ Ad sanguinis narium eruptiones: Putaminis oui partem unam, gallæ omphacitidis partem unam; trita linamento torto aqua aut aceto madefacto excipito & indito. frontem uerò aut nasum gypso aut luto figulino integito. aures autem contentè obturare iubeto, Asclepiades apud Galenum de comp. med. sec. loc. Sunt qui ad hoc remedium oui putamine usto uti malint: Vide inferius. Ad sanguinem sistendum: Cortices ouorum in aceto acri donec molliantur maceratos, in Sole siccabis, conteres, & insperges ubicunque sanguis fluit. Vel, puluerem ex ouorum corticibus cum fuligine pistoria mistum, insperge, & mox sistetur, Ex libro Germanico manuscripto. ¶ Ad dolorem dentium: Ouorum putamina, sepiam & oleum misceto & coquito, donec tertia pars relinquatur, & tepidum ore contineto, Galenus Euporiston 3.187. ¶ Si aluus fluat, Torridus ex uino cortex potabitur oui, Serenus. ¶ Recentiores authores inter calculi remedia celebrant oui testas, Alex. Benedictus. Ad eliciendam urinam: Ex ouo recente interiora (album & uitellum) effundas: & testam digitis in calicem uinum continentē confriato: & mox pariter ebibito, urina statim sequetur, Obscurus. Sunt qui ad hoc remedium testa oui ex quo pullus exclusus sit, utantur. ¶ Ad penis dolorem & inflammationem: Cuminum & ouorum putamina bene decoquito, & foueto: effectum miraberis; Galenus Euporiston 3.279.

¶ Equo strophoso oua quatuor in os confringito, & ut simul cum putaminibus deglutiat, curato, Anatolius.

¶ E testis ustis remedia. De corticibus ouorum urendis scribit Bulcasis tractatu tertio. Comburi putamina sine membrana oportet, Plinius. Puluis ad ulcus antiquum in crure siccandum: Cortices ouorum & soleas calciamentorum ueterum ure, quibus addes fimum bubulum de mense Maio arefactum & tritum. De his mistis puluerē insperge ulceri, & lanuginem typhæ superinsperge. Calx alba de testis ouorum in furno ustis, chirurgis erodens præstat medicamentum, Tragus. ¶ Oui putaminis cinis in uino potus, sanguinis eruptionibus medetur, Plinius. Si sanguis ex uulnere immodicè fluat, fimi caballini cum putaminibus ouorum cremati cinis impositus mirè sistit; Idem. Si uerò infrenus manat de uulnere sanguis, fimus māni (equi) cum testis uritur oui, Et reprimit fluidos miro medicamine cursus, Serenus. Cortex oui ustus tritusque inflatur naribus ad

ſiſtendum ſanguinem, Kiranides. alij etiam non uſto utuntur, ut ſupra dictum eſt. Ad ſanguinis è naribus profuſionem: Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo extractum cum fiſsili arſenico permiſceto, in naresq́ patientis immittito. ſi arſenicum præſto non fuerit, ſolus oui liquor ſufficiet, Galenus Euporiſton 3. 97. Ad ſanguinem fluentem è naribus, aliqui thuris farinam cum calicis oui cinere & uermiculato gummi, ex oui candido, linamento in nares conijciunt, Incertus. Putaminis cinis in uino potus ſanguinis eruptionibus medetur. ſic fit & dentifricium, Plin. Dentifricium præſtat cinis ex ouis, ſed non ſine uino, Serenus. atqui Plinius in uerbis iam recitatis ſcribens, Sic fit & dentifricium, intelligere uidetur, non quaſi id quoq; cum uino fiat, ut medicamentum proximè ab eo memoratum in uino bibendum contra ſanguinis eruptiones: ſed uſto ſimiliter putamine, & abſq; membrana ut de proximo remedio dixerat. Cortex oui uſtus collutus (forte affrictus: niſi cum uino colluendum dicas, ut Serenus ſentire uidetur) dentes purgat, Kiranides. ¶ Ventris dolori: Præterea niuei ſterilis teſta uritur oui, Quæ poſtquam in tetram fuerit conuerſa farinam, Ex calidis potatur aquis, & pota medetur, Serenus. ¶ Recentiores ad geniture profluuium corticis oui cinerem laudant, Alex. Benedictus. ¶ Si ramex in ſcrotum deſcenderit, utiliter illinitur cinere de teſtis ouorum mixto cum uino. ſic enim inteſtina in locum ſuum redeunt, Obſcurus. ¶ Idem cinis mulierum menſes cum myrrha illitus ſiſtit, Plinius. Ad profluuium mulieris, Gallinæ ouum totum (cum teſta ſcilicet) comburas, & conteras, & in uino mixtum illinies, reſtringit, Sextus. Ad alba mulierũ profluuia, cineris corticis oui, cineris cornus cerui, farinæ ſuccini, ſeminis anethi, ſingulorum drachmas duas miſce, cribra, fiat puluis, utatur cum aqua.

¶ Remedia de teſtis ouorum unde pulli excluſi ſunt. Nicolaus Florentinus in difficultate urinæ mirificè commẽdat corticem oui è quo pullus excluſus eſt, cuius à pellicula ſua repurgati drachmam propinat. ego eundem cum nobili cuidam fœminæ exhibuiſſem, emiſit duodecim (uaſa) uitrea urina plena. eſt enim hoc ſummum remedium, Gatinaria. Alij ſimpliciter teſtam oui è uino propinant. Eoſdem cortices, à quibus pullus exierit, & eodem pondere Leonellus cum aqua ſaxifragæ bibi conſulit ad prouocandam urinam. Idem remedium beſtijs etiam & pecoribus prodeſſe reperio. ¶ Si mulieri matrix prociderit, abluat eam aqua, & linteo abſtergat, & ungat ungento quod Martiatum appellant, & poſtremò inſpergat teſtas ouorum tritas è quibus pulli excluſi fuerint, Obſcurus.

H.

a. Volucrum pleræq; à ſuis uocibus dictæ ſunt, ut anſer, gallina, Varro. Gallinula diminutiuum, apud Auienum Arati interpretem. Thrax eſt gallina Syro par, Horatius Serm. 2. 6. Cortis aues pro gallinis dixit Martialis. Oua pullina, id eſt gallinarum, Lampridius. Myricæ ſemen cum altilium pingui furunculis imponitur, (gallinarum intelligo,) Plinius. Pumiliones aues (id eſt gallinas, ut & Græci pro gallinis ſimpliciter aues dicunt) non nimium probo, Columella. Auitia oua pro gallinaceis Cælius Rhodig. dixit, ut Græci ὀρνίθεια. ¶ Ἀλεκτρὶς, θρὶξ ἡ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τρεφομένη, καὶ ὄρνις ἡ θήλεια. id eſt, capillus & gallina, Varinus. ſed melius legetur ἀλεκτορὶς, ut Heſychius habet. Alectoridas Perſæ etiam coruos uocant, Hermolaus. mihi quidem mendum ſubeſſe uidetur. ὄρνις, ὄρνιθος communiter (Dorice ὄρνιξ ὄρνιχος, quanquam Alcman in recto ὄρνις dixit) maſc. & fœm. genere apud ueteres dicebatur de quauis aue, non de gallina tantum ut recentiores uulgò utuntur. Menander tamen ὄρνιθας & ὄρνεις, τὰς, dixit pro gallinis, & Antiphanes ὄρνιν θήλειαν pro gallina. ὄρνιθας & ὀρνίθια (Cratinus etiam ὀρνίθια dixit) conſuetudo nunc ſolum gallinas uocat, gallos uerò ἀλεκτρυόνας & ἀλεκτορίδας. Reperitur & ἀλεκτρυὰν & ἀλεκτρύαινα quoq; apud Comicum pro gallina: & apud Nicandrum ϛρουθὸς, per excellentiam ſcilicet. non enim de paſſere modo, ſed de quauis aue ϛρουθὸν Græci dicunt. Βοσκὰς ὄρταλις, gallina domeſtica uel altilis Nicandro: qui etiam gallinarũ oua ὀρταλίχων ἁπαλὴν ὠδῖνα appellauit. Κύμβαι, ὀρνίθων, Heſych. & Varinus. uidentur autem aues ſimpliciter intelligẽdæ: quoniam cymbateutæ etiam aucupes Varino ſunt. Κόρκορα, ὄρνις, Pergæis, Iidem. Κίκκα, gallina, Iidem. κικκὸς etiam gallus eſt Heſychio. Gallinas Comici aliquando mylacridas uocant, quanquam Ariſtophanes ita appellat beſtiolam inter molas naſcentem, Hermolaus. Σὺ δὲ δοῦρ' ἡ μυθαρωδὸς (Scholiaſtes gallinã interpretatur) ἔξιθι, πολλάκις ἀνασήσασά μ' εἰς ἐκκλησίαν ἀεὶ νυκτῶν διὰ τὸν ὄρθριον νόμον, Vir quidam in Eccleſiazuſis Ariſtophanis. Plura de Græcis gallinæ nominibus leges in Gallo a. ¶ עיש, aijſch, uel עש, Hebraicum nomen ſyderis eſt, quod alij draconis ſydus, alij Pleiades ſeu gallinã (Germani uocant die Glugghenn) interpretantur, Munſterus. ¶ Dic me tuum paſſerculum, gallinam, coturnicem, Plautus Aſin. ¶ Gallinarius, gallinaceus, & alia deriuata à Gallina in utraq; lingua reperies in Gallo a. & ſtirpiũ quoq; nomina ab hac alite facta.

¶ Epitheta. ὄρταλις βοσκὰς Nicandro, gallina altilis. Legitur & ὄρνις κατοικὶς, id eſt gallina domeſtica, & ὄρνις ἁπαλὰ, id eſt gallina pinguis apud eundẽ. ¶ Tenera, cohortalis, glociens, glocitans, querula, apud Textorem.

DE OVO ET SI IN PRAECEDENTIBVS IN A. B. ET D. NIHIL dictum ſit; uiſum eſt tamen hîc in Philologia, eodem de ouo ordine pertractare, quem in ipſis alioqui animalibus ſeruamus: ut in a. conferantur, quæ ad nomina & denominationes pertinent, in b. partes &c.

OVA Hebraicè bezah dici inuenio, Arabicè beid uel baid apud Auicennam. non probo enim

quod apud Serapionem naid legitur. Syluaticus baadh ſcribit pro Arabica uoce. Idem barch & elbair neſcio cuius linguæ uocabula, (Arabica & corrupta conijcio) oua interpretatur. Munſterus in Lexico trilingui beza & beia ſcribit, ביצא, ביעא. Ouum Latini à Græco ὠὸν dixerunt, interpoſita u. litera euphoniæ cauſa. Græci uerò ὠὸν quaſi οἶον, hoc eſt ſolitarium. ſingula enim pariuntur, Etymologus. Hodie uulgò αὐγὸ nominant, Itali ouo, Galli oeuf. Germani ey. Angli an egge. Ouũ ex poetis aliqui ὤϊον uocant, uel ὄϊον, (ſi rectè ſcribitur, Euſtathius hoc omittit ὤεον & ὤϊον tantum ponit, &c.) Alexis ἡμίτομα ὤων dixit. ὠίω πολὺ λευκότερον, Sappho. alij ὤεον, Athenæus. Alij ὠάριον diminutiua forma, Idem & Euſtathius. Κτίλα τ' ὤεα βρύχων, Nicander. id eſt mãſuetarum ouium oua comedens. ὤβεα, τὰ ὠὰ, Ἀργεῖοι, ἢ τὰ ἀργὰ ὦτα, Heſych. ὠβεοκόπας, ſerpentes nimirum ab ouis deuorandis. ἀπὸ τούτου ὤβειλ ὠὸν, id eſt ouum, & nux uel lignũ Perſici, τοῦ περσικοῦ τὸ φυτὸς, Idem. Ἄρκηλα, ouum, ſed Crêtes hyſtrichem ſic uocant, Heſych. & Varinus. Cyami nomine non aliud intellexiſſe uidetur Pythagoras quàm ouum, quòd ſit in eo animaliũ κύησις, id eſt fœtura. Vide in f. infra. Ouatus in ſimilitudinem oui factus. Alijs turbinatio pyri, alijs ouata ſpecies (Cælius oualem figuram dixit) ceu malorum aliquibus, Plinius lib. 15. Aurum ouatum, ouo illitum. quoniam oui albo antea illito, æra ac marmora auri & argenti laminis decorarent. Hinc illud ſubijt, auro ſacras quòd ouato Perducis facies, Perſius Sat. 2. nec obſtat quòd ouum habeat primam longam. pleraq; enim deriuatiua primitiuorum naturam non ſeruant. Hoc Plinius lib. 35. de marmoribus loquens innuere uidetur: quum inquit Claudij principatu inuentum, (Neronis uerò) maculas quæ non eſſent in cruſtis inſerẽdo, unitatem uariare, ut ouatus eſſet Numidicus, ut purpura diſtingueretur Sinnadicus. Nonnulli ouatum aurum dici aiunt, ouatione uictoriaq; quæſitum: uel ingens & copioſum, quantum ouationibus comparatur. Ouatio, tempus quo gallinæ oua faciunt, Plinius lib. 29. Certa luna capiendum cenſent, tanquam congruere ouationem etiam (aliâs, operationem eam) ſerpentium humani ſit arbitrij. Ouare, per onomatopœiam, ut & Græcis ὤζειν, quod Heſychius interpretatur βοᾶν, καὶ λέγειν ὢ ὢ, καὶ θαυμάζειν. Ouatio dicebatur etiam paruus triumphus, ab ouo: uel potius ab ohe interiectione gaudentium, quaſi ohatio. Vel à uoce militum, quæ fiebat geminato oo. litera, per interpoſitionem u. euphoniæ cauſa. ὦα, (penanflexum) μηλωτή, διφθέρα, & fimbria ueſtis ſiue inferior: ſiue ſuperior circa collum, quam & περιστόμιον & περιτραχήλιον uocant, & στόμα ἐνδύματος. alij ἀνάκλασιν ἐνδύματος interpretantur, in Pſalmo ἐπὶ τὴν ὦαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, Suidas. Apud Heſychium ſcribitur ὤα paroxytonum, τοῦ προβάτου ἡ μηλωτή, &c. ὦα, id eſt fimbria ueſtis, ab oue dicta eſt. quoniam ueteres ſolebant pellem ouillã extremis ueſtibus aſſuere quo minus attererentur, Euſtathius. Dicitur etiam ὦον (in plurali ὦα) tabulatum in domo ſuperius apud Lacedæmonios, quod & ὑπερῷον uocatur, Idem. ὦα pro ὄϊα, per ectaſin & ſynæreſin. eſt enim pellis ouilla. ὄϊς autem ouis. ſed ὄα per o. breue, fimbriam ueſtis ſignificat ſecundum Ael. Dionyſium, Varinus. ὄα etiam ſorbum arborem ſignificat & fructum ipſius, id eſt ſorba, non meſpila ut quidam ſcripſit. Sunt & quæ uulgo dici ſolent ὠὰ τάριχα, id eſt oua ſalſa inueterataq;, abdicandi uſus. Nunc oua piſciũ ſalita in offas, aut in paſtillos durata, incluſaq; membranulis oà taricha dicuntur, inter lautiſsimos recepta cibos, Hermolaus.

¶ Epitheta. Κτίλα ὤεα, id eſt manſuetarum auium oua, Nicander. Ouum leue, teres, tractabile, apud Textorem. niueum, Sereno. ¶ Ouum pro arborum fructu apud Empedoclem lector accuratus inueniet, Cælius. Recentiores quidam barbari ſcriptores cephalæam, id eſt grauem capitis dolorem, qui unam duntaxat in partem & ſpatium quantum ab ouo occuparetur incumbit, ouum appellant. ὠὸν etiam genus eſt poculi. item ὠοσκύφιον poculum duplici fundo (διπύθμενον) ab ouo poculi genere & ſcypho dictum, Euſtathius: & Athenæus lib. 11. apud quem legimus pocula quædam uno & ſimplici eſſe fundo, ut phialas & ſimilia eius pocula. alia uerò duplici quòd præter fundum proprium τὸ ὑπὸ τὸ κύτος συγχαλκευόμενον ὅλῳ τῷ ἀγγείῳ, aliud extrinſecus ab acutiore figura in latiorem deſinens, pedis & baſis loco appoſitum habeant, cuiuſmodi ſunt ooſcyphia, cantharia, &c. οἶνος κεκραμένος ἐν ὠῷ χρυσῷ, οὗ αὐτὸς βασιλεὺς πίνει, Dinon in Perſicis citante Athenæo. ¶ Ὠοτόκα ζῶα, animalia ouipara Ariſtoteli. unde uerbum ὠοτοκεῖν fit, hoc eſt oua parere. & nomen ſubſtantiuum ὠοτοκία. Ὠοφυλακεῖν cuſtodire oua, In Lexico uulgari. Ἐπώζειν uerbũ dicitur de auibus quæ ouis incubantes clamant, Ariſtophanis interpres. ſed uidetur potius ſimpliciter incubare ſignificare, factum per ſyncopẽ à uerbo ἐπωάζειν, quo Ariſtophanes & Athenæus utuntur. Hinc nomen ἐπωασμὸς incubatio: & ἐπωαστικαὶ ἀλεκτορίδες, gallinæ in incubãdo aſsiduæ, apud Ariſtotelem. Ὠοειδής, ouatus, ouiformis.

¶ Propria. Ad Gallinam uilla Cæſarum fuit ad Tyberim, &c. uide infra inter Auguria. Ab inſula Baltia non longè Oonæ ſeparantur, quas qui habent uiuunt ouis auium marinarum & auenis uulgò naſcentibus, Solinus ex Xenophonte Lampſaceno, & Mela. Oonæ locus Septentrionalis ab auibus copioſis dictus, quarum oua rapta incolæ ſale condiunt, & ſeruant in multum tempus ad cibum, Zieglerus in Schondia ſua.

¶ b. Kembergi uno à Vuitenberga miliario nata eſt gallina quadrupes, quæ anteriores pedibus poſterioribus oppoſitos & inuerſos habuit, anno Salutis 1522. ut amicus fide dignus ad nos ſcripſit. C. Claudio, M. Perpenna COSS. pullus gallinaceus quadrupes natus, Iul. Obſequens.

¶ Oua decumana, id eſt magna, Feſtus. Galedragon Xenocrates herbam ſpinoſam, caule fe-

rulaceo, cui summo capite inhæreat simile ouo, &c. Plinius. ea non alia quàm dipsacos est. Sed & ipsum cœlum à ueteribus ouum dici solitum, & hominem quoque ceu quandam cœli paruam imaginem comperias, Hermolaus. Democritus & Pythagoras primi uidentur oui nomine cœlum appellasse. Sed & Plato ex Ciceronis interpretamẽto: Deus (inquit) cœlum ita tornauit, ut uel nihil, uel parum asperitatis haberet, nihil offensionis, ut in uolucrũ cernimus ouis. Quin hominem quoque cœlum esse dictum comperimus: quia sit cœli simulacrũ quoddam, etsi paruum, Cælius. Mirum est in re tam parua, mundi permixtionem intelligi quandam. Ouum quippe elementis consurgere ac compingi quatuor, ueterum medicorum assertione traditum scimus. Nam crustæ modo circuniectum obductumque putamen, terræ imagine quadam, arescentis in frigore uim naturæ præfert. Humor autem frigẽs humectusque, aquam exhibet plane. Sicuti aerem quod inest spiritosum, calens humensque. At in meditullio luteum fixum, mediocritatem caloris obtinẽs, & aridioris naturæ, igni compar facile colligitur, cui calculum adiecerit & color: si quid tamẽ eiusmodi adesse igni creditur. An non & globata suffragatur figura? Quid, quod inest ouo uitalis uis, ueluti & mundo? Idem ex libro secundo problematum Aphrodisiensis. Sed hic paulò aliter quædam: Vitellus (inquit) ignem repræsentat. plus enim calidus, minus siccus, quasi uitellus etiam, (nõ calidissimus quidem ut ignis: sed calidior quàm siccior sit.) Denique orbis uniuersi, quem mũdum uocamus, speciem in ouo dixeris demonstrari, nam & ex quatuor constat elementis, & in sphæræ faciem conglobatur, & uitalem potentiam obtinet, Hæc illi. Nec importunè elementis de quibus sunt omnia, ouum comparauerim. omni enim genere animantium, quæ ex coitione nascuntur, inuenies ouũ aliquorum esse principium instar elementi. In gradientibus enim, lacertæ & similia ex ouo creantur. Quæ serpunt, oui nascuntur exordio. Volantia uniuersa de ouis prodeunt, excepto uno quod incertæ naturæ est, (uespertilione.) Natantia penè omnia de ouis oriuntur generis sui, crocodilus uerò etiam de testeis qualia sunt uolantium. Et ne uidear plus nimio extulisse ouum elementi uocabulo, cõsule initiatos sacris Liberi patris: in quibus hac ueneratione ouum colitur, ut ex forma tereti ac penè sphærali, atque undique uersum clausa, & includente intra se uitam, mundi simulacrum uocetur, Disarius apud Macrobium Saturn. 7. 16.

¶ Στόλος ὀμφαλώδης dicitur, id est umbilicaris appendicula, in ouis imperfectis adhuc, in parte acuta: quæ ouo amplius increscẽte, obtenditur latius atque minuitur, perfectoque, mucro exitum complet, Cælius.

¶ Oui album nominatur à Celso, oui candidum & albumen (ut quidam citant, ego plerunque semper oui cãdidum ab eo nominari inuenio) à Plinio, albus liquor Columellæ, albor oui Palladio. Apicius albamenta ouorum dixit. Candida si croceos circunfluit unda uitellos, Martialis. Recentiores quidam è Græcis transferentes oui aquatum, & tenuem oui liquorem nominarunt. Indoctiores alburginem, cum albugo propriè sit in oculo macula siue cicatrix altiuscula, sicut utique in summo nubecula, ut probi authores docent. Legimus & oui albi (lego album) succum apud Plinium in ramicosi infantis remedio: ut apud Serenum quoque candidum oui succum. Germani uocant: das klar oder wyß im ey. Galli de blanc d'ung oeuf, aubun d'oeuf. Itali uolume de l'ouo. Aristoteli dicitur τὸ λευκὸν τοῦ ᾠοῦ. Sunt qui hunc liquorem lac gallinæ appellarint.

¶ Vitellus & luteum oui (ut Plinius uocat) interior eius lutei coloris liquor est. Recentiores quidam uitellum etiam genere neutro efferũt, ut & Gaza quandoque, contra ueterum authoritatem. Vitellus à uita dictus est, pars oui rubra, quòd ex ea uiuat pullus. Nihil ne, inquit, de uitello? Id enim ex ouo uidebatur aurum declarasse, reliquum argentum, Cicero 2. de Diuinat. Hinc uitellinus. integram famem ad ouum affero. itaque usque ad assum uitellinum opera perducitur, Cicero. quidam deductum hoc adiectiuum esse uolunt à uitulo, ut sit genus edulij, quo ueteres mensas claudebant. nam ab ouis eas incipere certum est. Vetus exemplar habet uitulinũ, quod placet. Candida si croceos circunfluit unda uitellos, Martialis. Itali uitellũ appellant turlo de l'ouo: Galli le moyen d'un oeuf, le iaulne: Germani todter uel tutter: forte quia mamillam tutten appellãt. alitur autem pullus uitello intra ouum, succo eius attracto, ut infans in lucem editus lacte mamillæ. Ozonab, id est uitellus oui, Syluaticus. ¶ Est etiam uitellus à uitulo diminutiuum, unde & assum uitellinum fortè apud Ciceronem. C. Valerio, M. Herẽnio COSS. maris uituli quum exta demerentur, gemini uitelli in aluo eius inuenti, Iul. Obsequens. ¶ Vitellum oui Græci modo lecython, modo chrysòn uocant, Hippocrates etiam chlorὸn, (τὸ χλωρὸν τοῦ ᾠοῦ, in libro de natura pueri,) Hermolaus. Aristoteles ὠχρὸν uocat: & alibi λέκυθον fœminino genere ut & Dioscorides. Τῶν ᾠῶν τὰ χρυσᾶ, apud Athenæum inuenio. & ᾠοῦ τὸ πυῤῥὸν apud Suidam in Νεοττόν. Veteres oui luteũ etiam νεοττὸν uocabant, id est pullum: nimirum quòd pullum ex illo nasci formarique existimarent. καὶ τεττάρων ᾠῶν μετὰ τῶν φιλτάτη τὸν νεοττόν, Menãder. Clearchus pulli genituram esse scribit ἐν τῷ λευκῷ, καὶ οὐκ ἐν τῷ καλουμένῳ νεοττῷ. διεψεύσθησαν γὰρ οἱ πρῶτοι τοῦτο φήσαντες, καὶ ἔστι τὸ ὠχρὸν περίττωμα τοῦ σώματος. Chrysippus in libro de oraculis scribit, quendam somnium suum, quo oua à lecto suo pendentia uiderat, ad diuinatorem retulisse: audijsseque ex illo, inuenturum se ubi foderet thesaurum. Et cum uase in quo aurum argentumque erat inuento, ad uatem argenti nonnihil attulisset: dixisse illum, Τοῦ δὲ νεοττοῦ οὐδέν μοι δίδως; hoc est, De uitello uerò nihil ne mihi dabis? Suidas in Νεοττόν. Lusit autem is pulchrè circa somnium ouorum, in quibus candidum & luteũ continetur, illud ad argentum, hoc ad aurum referens,

referens, cum in somnij interpretatione, tum magis argenti tantum parte muneri oblata. Demetrius Constantinopolitanus ὠῦ τὸ κρόκον dixit, Eustathius τὸ ἐν τοῖς ὠοῖς κροκοειδές. λέκιθος (per iôta in penult. malim per ypsilon) propriè τὸ ξανθὸν τοῦ ὠοῦ διὰ τὸ λέπει κεύθεσθαι, Scholiastes Aristophanis. Vitellum oui lecithon dici à Græcis scio, & approbat ad Glauconem primo Galenus. Cæterum λέκιθος masc. gen. (Eustathio teste) leguminis genus est, quod pisum (πίσον, Scholiastes Aristophanis, apud Suidam πισός oxytonum duplici s. scriptum non probo) aliâs nuncupant, quod in Pisa Elidis abunde nascatur; refert autem colore luteum oui, unde ei nomen. λεκιθοπώλης masc. gen. paroxytonum uerò cum iôta in ultima, λεκιθόπωλις, fœminini, mulier quæ lecithon, id est pisum, & synecdochice quæuis legumina uendit, ὀσπρειόπωλις, Suidas, aut uilissima omnino, tanquam nugiuendula, ut Plauti uerbo utamur, Cælius. sunt qui etiam oua uendentem interpretentur, ut Suidas habet, quod minus placet. Sed Cornarius libro quinto Commentariorum in Galeni libros de compos. sec. loc. Lecythopolæ (inquit) Græcis appellantur, non qui pisa aut oua uendunt, sed pulmentaria è farinis leguminum elixatis & pinguedine aliqua conditis. nam edulium ex cicere & reliquis leguminibus fractis ἔτνος appellatur, sicut ex farina eorundem pulmentarium quod in aqua coquitur pingui adiecto, λέκυθος (malim per iôta in penultima in hac significatione. ut in Galeni etiã Glossis legimus, λέκιθον φακῶν, τὸ ἔνδον τοῦ λέπους. id est lentium pars interior, intra corticem, uel à cortice separata) uelut in libro de boni & mali succi cibis Galenus ipse declarat. quare κυαμίνη λέκυθος, nihil aliud est quàm fabæ lomentum elixatum. Ad clauos & callos facit λέκυθος κυαμίνη μετ᾽ ὄξους ἑψηθεῖσα, Paulo lib. 3. cap. 80. Idem ὀρόβινον λέκυθον, id est erui farinam siue lomentum habet libro 3. cap. 25. & Hippocrates in Spurijs ad primum De muliebribus adiectis, Γπισάνης (inquit) λέκυθον ἐμβαλὼν ἐν χοέα ὕδατος, ἕψε μέχρι λιπαρὸς γένηται. Cæterum Artemidorus lib. 5. somnio 85. λέκυθον oui testam appellat, nisi corrupta est lectio, & κέλυφος (aut λέπυρον) fortasse legendum. Verba eius hæc sunt: ἔδοξέ τις δοῦλος παρὰ τῆς δεσποίνης ὠὸν λαβεῖν ἑφθὸν, καὶ τὸν μὲν λέκυθον ἀπορρῖψαι, τὸ δὲ ὠὸν καταπχρήσασθαι, Hæc ferè Cornarius. Etymologia quidem tum interiori leguminum parti ex qua farina fit, tum oui luteo ferè conuenire uidetur, quoniam utrunque intra suum corticem continetur, quanquam uitellus non immediatè, διὰ τὸ λέπει κεύθεσθαι. Legumen omne tribus modis manditur, inquit Athenæus. aut enim ex eo fit quod etnos dicitur, ut ex faba & piso. aut lecithos, ut ex araco aut phace. aut ex aphaca & lente, Hermolaus. Meleager Græcus author uolumen singulare scripsit, lecithi & phaces comparationem continens, Idem: ubi lecithus absolutè pro sui generis legumine accipiendus uidetur: aut pro lente molita uel saltem à corticibus separata. nam φακὸν lentem crudam interpretantur, φακῆν coctam: potest autem coqui uel cum corticibus suis, ut sic cocta φακῆ dicatur: uel absque illis, λέκιθος. Nec illud tacuerim lecython pro gutto oleario & ampulla falsò à quibusdam cœpisse lenticulam uocari: nescio quàm peritè, cum lenticula uasculum non sit magis quàm id quod Græci discum uocant, &c. In summa lecithos pro legumine, aliquando pro putamine, per iôta scribitur: pro uitello per y. pro ampulla per u. pótius quàm per y. Hermolaus. Verum pro ampulla non per u. ut Hermolaus putat, sed per y. penultima scribitur, prima uerò per e. longum, λήκυθος, cum in alijs significationibus per ε. scribatur, id est e. breue. Eustathius in sextum Odysseæ λήκυθον olearium uas dictum scribit παρὰ τὸ ἔλαιον κεύθειν, quod & ὄλπη uocetur, διὰ τὸ ἔλαιον πεπᾶσθαι, ἤγουν κεκτῆσθαι: è pretiosa materia fieri solitum. non solum enim ad oleum simplex, sed etiam ad ungenta eius usus erat. Hinc forte uerbum ληκυθίζειν apud Strabonem lib. 13. (pro quo quidam ineptè in Lexicon Græcolatinum uulgare retulit ληκυθίζειν) μηδ᾽ ἐν φιλοσοφεῖν πραγματικῶς, ἀλλὰ θέσεις ληκυθίζειν: quod quidam exponit themata & argumenta fictitia elaborare. Varinus interpretatur τὸ μεῖζον βοᾶν καὶ ψοφεῖν, ληκυθιστὴν uerò non τὸν μέγα βοῶντα, sed contrà τὸν μικρόφωνον. Placẽta λεκιθίτης dicebatur, cui admixtus erat uitellus oui, Eustathius. Theophrastus loti Aegyptiæ radicem decoctam, lecithodem fieri ciboque gratam scribit: hoc est araci leguminis alterius in modum: quanquam Theodorus albumen oui, quemadmodum in ea uoce luteum intellexerit, uehementer miror, cum lecythos uitellum oui potius quàm candidum significare uideatur. hoc primi uidimus, seu rectè seu perperam: certè si errauimus, utilis & eruditus error futurus est, Hermolaus. uidetur autem aliquid in his uerbis esse corruptũ, & sic legendum: Quanquam Theodorus albumen oui cur potius in ea uoce quàm luteũ intellexerit, &c. Locus est apud Theophrastum de hist. plant. 4.10. Vbi Theophrasti uerba sunt, φλοιὸς περὶ αὐτὴν μέλας. τὸ δὲ ἐντὸς λευκόν. ἑψόμενον δὲ καὶ ὀπτώμενον γίνεται λεκιθῶδες, ἡδὺ δὲ ἐν τῇ προσφορᾷ. Vbi Gaza uertit, elixũ assumque in speciem albuminis uerti, sed ineptè, ut Hermolao etiam uidetur. Verum is quoque errat, lecithum hoc loco aracum legumen interpretatus: cum Dioscorides, qui totũ ferè caput de hac stirpe ex Theophrasto transcripsit, coctam eius radicẽ scribat τῇ ποιότητι ἀναλογεῖν λεκύθῳ ὠοῦ, hoc est qualitate referre luteum oui. Marcellus pari saporis qualitate esse transfert. Sed forte ad substantiam potius coloremque referri conuenit. cum Theophrastus doceat partem internam aliâs quidem albam esse, coctam uerò λεκιθώδη fieri. sic enim bilem quoque λεκιθώδη, id est uitellinam dictam à coloris & crassitiei similitudine apud ueteres medicos nouimus.

¶ Oui testam Serenus, aliqui putamen, Plinius calicem quoque, uocant. Græci κέλυφος, quod Suidas interpretatur τὸ λέπυρον τοῦ ὠοῦ. item λέπος, ut Anatolius, & λέμμα Aristophanes. Oui putamen celyphanon dixit in Alexandra Lycophron. quanquam eo nomine quilibet censeri cortex ualeat, Cælius. Hippocrates in libro de natura pueri τὰ λεπύρια dixit: Aristoteles ὄστρακον, Nicandri

Scholiastes oua ἀνόστραϰα nominat quæ sine putamine redduntur. Ostracóderma oua dicuntur,putamine contecta testaceo, (oua testea Macrobius dixit:) malacóderma uerò quæ molli obducuntur cute, Cælius. Ἀλλ᾽ ὥσπερ ᾠὸν νὴ Δί᾽ ἀπολέψαντα χρὴ Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ λέμμα καθ᾽ οὕτω φιλεῖν, Aristophanes in Auibus de formosa muliere uel meretrice, quæ laruata (personata) in scenam prodierat, quam quidam osculari se cupere dixerat. Lecython, id est uitellum oui quidam sic dictum coniiciunt, διὰ τὸ λίπει κολλᾶσθαι. Videtur & pro putamine lécythos accipi Artemidoro, nisi potius corrupta est lectio, ut superius dictum est. Annara (alibi Amiantus) id est testa ouorum unde pulli excluduntur, Syluaticus.

¶ Algarichi sunt cortices (membranæ potius) subtiles interiores ouorum & arūdinum, Andr. Bellunensis. Hippocrates ὑμένας uocat in libro de nat. pueri.

¶ c. Ouum in testatis, (ut ostreis, echinis, pectinibus) impropriè uocatur. tale enim quid est, quale est pingue in sanguineo genere cum uigent, Aristot. de partib. 4. 5. ¶ Incubare ouis uel pullis gallina dicitur plerunq; cum datiuo: Plinius libro 9. cum accusatiuo etiā dixit incubare oua. Græcè ἐπῳάζειν Aristophanes, Athenæus ἐπωάζειν, Porphyrius θάλπειν. Ἐπικαθεζομένης τῆς μητρὸς θερμαίνεται τὸ ᾠόν, Hippocrates in libro de nat. pueri. Ἢ καὶ ἀφαυρὰ τέκνα πιλαιβάουσιν ὑπὸ πλήσιν ἔρσαις, Nicander. ¶ Exeunt oua à rotundissima sui parte dum pariuntur, Plinius. Idem gallinas incubantes dixit oua excludere, & fœtum educere. Aues ex ouis excudunt pullos, Cicero 2. de nat. Varro etiam & Columella oua excudere dixerunt, & anserculum excussum. Καὶ ὁκόταν ἡ ὄρνις ἀλθῆναι τὸν νεοττὸν ἱκανὴν ἐοῦσαν ἰσχυρῶς, κολάψασα ἐξέλκει, Hippocrates. Οἱ ἄῤῥενες τῶν πτερωτῶν ταῖς θηλείαις συνεκλέπουσι τὰ ᾠά, Porphyrius libro 3. de abstinendo ab animatis. Ἐκβάλλειν τοὺς νεοττοὺς, & ἐκγλύφειν τὰ ᾠά, legimus apud Varinum in Alcyone. & in eadem significatione ἐκκολάπτειν uerbum in Lexico Græcolatino uulgari: & nomen ἐκκόλαψις τῶν ᾠῶν. ¶ Italis chioccia uocatur gallina quę pullos alit, hoc est glociens uel glocitans. nostris ein Gluggere eadem origine: incubans uerò ein Brütere. Illam Latinè matricem dixeris, Matricem glocitatricem Grapaldus nominat. Gallina gracillat, Author Philomelę. Gybertus Longolius gallinas crocitantes dixit. Κακκάζειν uerbum est Atticum de gallinis uocem ędentibus circa partum, Hesychius & Varinus. huic simile est illud nostrum, gaggsen. Vocibus crebrum singultat acutis parturiens, Politianus de gallina. Pollux hoc uerbum de Meleagridum uoce in usu esse scribit. Ἀλεκτορὶς γὰρ βοῶσα συνεχῶς λυπηρὸν ἄκουσμα: ὁ δὲ μιμούμενος ἀλεκτορίδα βοῶσαν εὐφραίνει, Plutarchus. Sunt qui hoc dictum inter Germanos instar parœmiæ usurpent, So mancher schrey/so manches ey thůt vnsere henne leggen. hoc est, Gallina nostra toties parit, quoties clamârit. Τὰς ἀλεκτορίδας ἀπέκτεινεν, τὸ μὴ κελαδούσας καὶ ᾀδούσας ἐπὶ τοῖς ᾠοῖς μηνύσαι τὸν μοιχόν, Suidas ex innominato. Vinum in quo trigle uiua suffocata fuerit, uiris impotentiam ad Venerem, mulieribus ut gallinis (ὄρνισι) quoq; sterilitatem adfert, Athenæus. ¶ Ouum ὑπηνέμιον, id est subuentaneum, aliqui ἀνεμιαῖον uocant, ut Plato in Theæteto, Scholiastes Aristophanis. Eadē & ἀνεμιαῖα uocabant, Athenæus. Amorem siue Cupidinem Aristophanes in Auibus natum fingit ex ouo hypenemio à Nocte ædito. ¶ Semina omnia aliquid in se alimenti continent, quod unà cum generandi principio natura profundit, sicut in ouis. Qua de causa non ineptè Empedocles, Oua solent excelsis gignere ramis, inquit. (φώσκειν ὠοτοκεῖν μακρὰ δένδρα.) Enimuero natura seminum ouis proxima est, Theophrastus.

¶ d. Gallinæ instar uolui congregare filios tuos ô Ierusalem, ut pullos sub alas, & noluisti, Matthæi 23. Vt gallina pullos suos sub alas suas, sic uos ego collegi ingratos, Esdræ 4. 1. ¶ Serpentes pinguescunt ouis, Plinius.

¶ e. Qui gallinas alere permultas quæstus causa soleret, Cicero Academicarum libro 3. Gallinam altilem nominat Macrobius 3. 13. Pascales, id est pascuales, & oues & gallinæ appellantur, quòd passim pascantur, Festus. Gręcè nomades dixeris. ὄρνιθες σιτευτοὶ uel σιτιστοὶ nominātur ab Athenæo libro 14. quæ etiam fœm. g. efferuntur, σιτευταί, σιτισταί. Plumulæ saginandis gallinis uel capis sub cauda & clunibus detrahendæ, uulgò dicuntur mastfädern.

Vocibus interea crebrum singultat acutis Parturiens coniunx: quæ scilicet oua subinde
Tollit anus, signatq; dies, uigilemq; lucernā Consulit: & Lunæ crescentis tempora seruans,
Vt primū gallina glocit, numero impare subdit. Versatisq; diu, solers auscultat an intus
Pipiat inuolucer pullus, tenerumq; putamē Pertuderit molli rostro, atq; erumpere tentet, Politianus in Rustico.

¶ Vt equi ferocitatem deponant, pennam gallinæ quo uolueris modo eis deglutiendam præbe, Eumelus. Græcè legitur, πτερὸν ὀρνιθίου οἴνῳ (lego ποίῳ) θέλεις τρόπῳ δίδου καταπιεῖν. ¶ Σκιμαλίζειν, tactu minimi digiti experiri an gallinæ oua gerant. Vide Varinum, ex Scholiaste Aristoph. in Acharnenses, & Cælium 9. 37. Aristophanes utitur pro contemnere, ἐξουθενίζειν, χλευάζειν. ¶ Supponere oua gallinis, Cicero. ¶ Gallinarum pullos eo colore enasci aiunt, quo oua incubanda tincta fuerint, ut in libello quodam Germanico manuscripto legimus. Sunt qui ouo inscribunt quæcunq; uelint intus, quòd cortex sit peruius & admittat colores. Gallas cum alumine tritas aceto subige. inde inscribe hoc liquore quod uelis cortici: & siccatum impone muriæ. uel cera obline ouum, & inscriptis literis stylo, ut cera dehiscat maneantq; lituræ, in quibus humor imponatur, siccum ouū coquito, donec durescat. inde acri aceto infunde. sic enim literæ fiunt penetrabiles, quas cortice detracto uidebis in ouo, Cardanus ex Africano in Geoponicis Græcis. ¶ Ad lithostrota conficienda

conficienda (qualia uulgò Musaica uocant opera) ex frustulis lapidum diuersorum colorum glutino tenaci inuicem iunctis, fit maltha (glutinum) perpetua ex calce & suillo adipe, uel pice, aut oui candido, Cardanus. Qui colores picturarum illustrant, oui candidum spongia frangunt, donec prorsus tenue & aqueum fiat: quod ita fractum coloribus suis admiscēt, ut uulgares etiam pictores. Olim ad ornandos crispandosq; capillos albi liquoris oui usus erat etiam pro iuuenibus, qui nunc puellis relinquitur, Tragus. In fornacibus laterum calx de testis ouorum uritur alchymistis utilis, Idem. ¶ In libro quodam Germanico manuscripto rationem traditam inuenio, qua ebur fictitium è testis ouorum fiat. ¶ Non præteribo miraculum, quanquam ad medicinam non pertinens: si auro liquescenti gallinarum membra misceantur, consumunt illud in se, ita hoc uenenum auri est, Plinius.

¶ f. Nec minimo sanè discrimine refert, Quo gestu lepores & quo gallina secetur, Iuuenalis Sat. 5. Si pingui lacertæ, halinitro cyminoq; farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginatæ adeò pinguefaciunt homines, ut disrumpantur, Cardanus. ¶ Coqui ad fercula quædam oua cochleari conquassare uel agitare solent, ut undiquaq; misceantur, Germani dicunt klopffen, hoc est pulsare. Ex lacte (inquit Apicius 7.10.) lauas pulmones, & colas quod capere possunt, & infringis oua duo cruda. Oua quæ non sint recentia ueteres appellabāt requieta, Hermolaus. Oua uetera uulgò euanida dicuntur, Ferrariæ stantia, Latinis requieta, Brasauolus. Oua incocta pro crudis Marcellus dixit. Flos arbuti cōcauus est tanquam ouum exscalptum ore aperto, Theoph. de hist. 3.16. Gaza interprete. Græcè legitur, ἄνθος κοῖλον ὥσπερ ὠὸν ἐγκεκολαμμένον, (forte ἐκκεκολαμμ.) τὸ σόμα δὲ ἀνεῳγμένον. Iudæos aiunt oua aperire parte acutiore, (ut si qua illic gutta sanguinis apparuerit, abstineant:) Italos obtusiore, nostri in latere aperiunt. Grandia præterea tortoq; calentia fœno Oua adsunt ipsis cum matribus, Iuuenalis Sat. 11. οὐσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι πατρὸς, οὕτω συνεστρογγύλικα, κἀξεκόκκισα, (id est ueluti nucleos è nuce pinea euacuaui,) ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ὠὸν τις ῥοφῶν, Nicomachus apud Athenæum. Ματτύα κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν πολυτελῶν ἡδυσμάτων, ut docet Artemidorus sic scribens de gallina mattya, (ἄ τις, lego πῶς, τῆ ὄρνιθος ματτύης:) ἐσφάχθω μὲν διὰ τοῦ σόματος εἰς τὴν κεφαλὴν, ἔστω δὲ ἕωλος καθάπερ ὁ πέρδιξ, ἐὰν δὲ θέλῃς ὡς ἔχει τοῖς πτεροῖς ἐᾶν τετιλμένην. Et rursus, Καὶ νομάδα παχεῖαν ἕψε, καὶ νεοσσοὺς τῶν ἤδη κοκκυζόντων. id est, Pascalem (liberè pascentem) pinguem coque, & pullos iam cucuriētes. Quòd si libuerit inter pocula (παρὰ πότον) uti, olera (cocta) in catillum exime, & minutatim cōcisis gallinæ carnes impone, labrusca cum suis acinis æstate aceti loco iuri adiecta, dum coquitur gallina. quam rursus eximes tempestiuè, priusquam uinacea remittat. hæc quidem mattya suauissima fuerit. Naucratitarum nuptialibus cœnis cauebatur, ne quis ouū intulisse uellet, aut μελίπηκτα, id est mellita, Cælius ex Athenæo, qui Hermeam citat authorem. Aegyptij purificationis tempore animatis omnibus & ouis quoq; abstinebant, Porphyrius. Pythagoras interdicto illo quo à fabis abstinere (κυάμων ἀπέχεσθαι) iussit, per fabas oua intellexit. à quibus nimirum non alia ratione abstineri uoluit quàm à quorumuis animalium carnibus, par homini fore scelus existimans in aue aut auis ouo peccanti. Itaq; eius discipuli quotidianum illud iactabant, ἴσον τε (τοι) κυάμους ἔσθειν, κεφαλάς τε τοκήων. quod est non differre comedisse oua, & parentum capita. Vocauit autem ouum cyamon, quòd quasi κύησις, id est fœtura animalis esset, & conceptum eius intra se clauderet, Marcellus Vergilius. Pythagoras abstinere iussit ouis, & quæ ex ouis nascuntur animalibus, Laertius. Cyami nomine non aliud intellexisse uidetur Pythagoras, quàm ouum, quòd sit in eo animalium κύησις, id est fœtura, Cælius. Plura leges apud Erasmum in Chiliadibus, in symbolo Fabis abstineto. ¶ Huc (ad superstitionem) pertinet, ouorū ut exorbuerit quisq; calices cochlearumq;, protinus frangi, aut eosdem cochlearibus perforari, Plin. Idem hodie circa oua in Bauaria obseruari Bauarus quidam mihi narrauit.

¶ h. An obsecro hercle habent quoq; gallinæ manus? Nam has quidem gallina scripsit, Plautus in Pseudolo. ¶ Quæstio ouúm ne prius fuerit an gallina, mouetur à Macrobio, & à Plutarcho in Symposiacis 2.3. ¶ Traditur quædam ars gallinarij cuiusdam, dicentis quod ouum ex quaq; gallina esset, Plin. Quum ouum inspexerant, quæ gallina peperisset dicere (aliâs discernere) solebant, Cicero lib. 2. Academicarum. ¶ Extat Niciæ cuiusdam perelegans tetrastichon, quo ridetur quidam tingendi capilli affectator: qui dum ei rei nimium studet, uitiata cutè amiserit capillos omnes, hunc turpiter nudato capite ouum esse factum totum, facetissimè Nicias cauillatur: Καὶ δασὺς ὢν λίαν ὠὸν ἅπας γέγονε, Cælius.

¶ Scribit Neocles Crotoniata, ouū ex quo prognata credatur Helena, ex lunâ delapsum. quippe oua parere Selenetidas mulieres, indeq; nascentes homines quinquies decies esse nobis ampliores, quod approbat Herodorus quoq; Heracleotes, Cælius ex Atheneȩi lib. 2. Superiora ædium tabulata, quæ ὑπερῷα nunc uocant, olim ὤϊα (uel ᾠὰ) uocabant. & Helena in istis domus partibus nata, ex ouo genita existimata est, ut Clearchus in Eroticis tradit. Vide plura infra in Prouerbijs, Ex ouo prodijt, &, Ouo prognatus eodem.

¶ Oui somnio thesaurus indicatus, ut supra retuli in b. ex Cælio Rhodigino. ᾨὰ κρατεῖν ἔσθειν τε σημαίνει λύπας, Suidas.

¶ Liuia Augusta prima sua iuuenta, Tiberio Cæsare ex Nerone grauida, cum parere uirilem sexum admodum cuperet, hoc usa est puellari augurio, ouum in sinu fouendo, atq; cum deponen-

dum haberet, nutrici per sinum tradēdo, ne intermitteretur tepor. Nec falsò augurata proditur, Plinius. Gallinam cum lauri ramulo cecidisse ferunt in sinum Liuiæ Drusillæ, &c. Niphus. Ad Gallinam uilla Cæsarum fuit ad Tyberim, uia Flaminia, quæ ab eo dicta est, quòd Augustæ ex alto abiecit in gremium aquila conspicui candoris gallinam, lauri ramum suis baccis fœtum rostro tenentem, quam seruari iusserant aruspices, ramum uerò inseri diligenter: quod ad uillam factum est, quę hac de causa Ad gallinā dicta fuit. Vide etiā infra in Prouerbio, Albæ gallinæ filius. Alia quædam leges in Gallo h. Orpheus scripsit Ooscopica, ὠοσκοπικὰ, Suidas, hoc est de diuinatione ex ouis. Ouorum quondam purgandis piaculis, lustrationibusq; quotidianus erat usus: & in Bacchi Orgijs aliorumq; deorum sacrificijs, ubi pro homine soluendum aliquid deo esset, adhibebantur. Omittimus quæ in Orphicis & Bacchi Orgijs, in hac ipsa re obseruata ab antiquis traduntur. id solum ex eis repetemus, ideo religioni oua inseruisse, & in tanto honore cūctis gentibus fuisse, quòd capiente omni mundo tot animalium naturas & genera, nullum ferè est in quo non ex ouo species aliqua nascatur. Volucres passim ouum gignunt. aquatilia in mari penè infinita. in terrestribus lacertæ. in ambiguis & quibus in terra æquè quàm in aqua uictus est, crocodili. in bipedibus aues. in carentibus pedibus, angues. in multipedibus attelabi: & ne longiores simus, in pluribus generibus alijs plura alia. Ob quæ totam referre naturam credita fuerunt: & in religione ad placanda exorandaq; numina gratiorem habere potestatem: Marcellus Vergilius, nimirum ex Saturnalibus Macrobij 7. 16. cuius uerba superius retuli. Καὶ ἔπου εὕροι ἐν τῇ τριόδῳ ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, ἢ ὠὸν ἐκ καθαρσίου, Lucianus in dialogis mortuorum, id est, Sicubi comperiat in triuijs Hecates cœnam iacentem, aut ex catharsio ouum. Catharsium in Græcorum doctrina uidetur purificatio quædam dici. Morem quippe Athenis fuisse produnt, conciones expurgandi, atq; theatra, & omnino quemlibet populi conuentum. id uerò minutis fiebat porcellis, quos nominabant catharsia. eiusmodi obibant munus, qui dicebantur à collustratione peristiarchi. Oua expiationibus apta monstrat Iuuenalis illud, Nisi se centū lustrauerit ouis. Sed & in arte Ouidius, oua hæc lustralia indicat illis uersibus: Et ueniat quæ lustret anus, lectumq; locumq; Præferat, & tremula, sulphur & oua manu. Eius autem ab recentioribus ratio promitur, quòd ex animaliū generibus adeò multiformibus, plurima ædantur ouis, quæ uelut media sint inter animal & non animal. proinde pergrata dijs censuêre ueteres, Cælius. In purgationibus præterea notamus oua adhiberi solita, & sulphura, tædas, lauros & similia, ut ex Plinio, Iuuenale, Ouidio, Apuleio poetis cęteris colligimus, Gyrald. Oui quod in Cereali pompa solitum fuerit esse primum, meminit Varro de re rust. 1. 2. Gallinæ luteo rostro pedibusq;, ad rem diuinam puræ non uidentur: ad opertanea sacra, nigræ, Plin. De Termini sacrificio Prudentius contra Symmachum ita canit: Et lapis illic Si stetit antiquus, quē cingere sueuerat error Fasceolis, uel gallinæ pulmone rogare, Frangitur, & nullis uiolatur Terminus extis. Aesculapio gallinæ immolabantur, Festus. uide in Gallo h. Libet expectare quis ægram Et claudentem oculos gallinam impendat amico Tam sterili, (pauperi,) Iuuenalis Sat. 2. immolabāt enim nimirum dijs, præsertim Aesculapio, pro salute & sanitate donanda gallinas. Magi Zoroastren secuti canes, gallinas (ὄρνιθας) & terrestres echinos bono deo attribuunt, aquaticos autem malo, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Ex animatis olim sex sacrificia in usu erant, de oue, sue, boue, capra, gallina & ansere, Suidas. uide in Oue h. Orpheus scripsit Oothytica, ὠοθυτικὰ, Suidas, id est de sacrificijs ex ouis. Ouorum hecatombe, ὠῶν ἑκατόμβη, ab Ephippo nominatur, (per iocum,) Athenæus.

¶ PROVERBIA à gallina. Feliciter natum, Albæ gallinæ filium dicimus. Quia tu gallinæ filius albæ, Iuuenalis Sat. 13. Vel quòd læta atq; auspicata Latini alba uocant, uel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem uerbis: Liuiæ olim statim post Augusti nuptias Veientanum suum reuisenti, præteruolans aquila, gallinam albam, ramulum laureum in rostro tenentem demisit in gremium. Cumq; nutriri alitem, ac pangi ramulum placuisset, tanta pullorū soboles prouenit, ut hodie quoq; ea uilla Ad gallinas uocetur. Tale uerò lauretum, ut triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent. Fuitq; mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Et obseruatum est, sub cuiusq; obitum, arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus: & quicquid ibi gallinarum erat, interijt. Conueniet igitur adagium in eos, qui rara & fatali quadam felicitate successuq; rerum utuntur. Huic diuersum est illud apud eundem Iuuenalem, Nati infelicibus ouis. Non abhorret huic quod scribit M. Tullius libro Epistolarum familiarium septimo ad Curionem: Quum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit ex hoc etiam frequentius quàm solebat, quòd quasi auem albam uidentur bene sentientem ciuem uidere, abdo me in bibliothecam. Veteres enim quod inauspicatum haberi uolebant, atrum aut nigrum uocabant; quod felix, album. Vnde apud Senecam Asinius Pollio, Albutij sententias, quòd inaffectatæ essent & apertæ, solitus est albos appellare. Quin & Græcis λευκότερον εἰπεῖν dicitur, qui clarius rē explicat, Erasmus. Idem alibi in Prouerbio Alba auis, λευκὸς ὄρνις, eadem quæ nunc recitauimus Ciceronis uerba repetit. interpretatur autem pro re noua atq; auspicata. Quadrabit etiam (inquit) in rem admodum raram & inusitatam, quòd aues perpaucæ sint hoc colore. Ita Iuuenalis, Coruo quoque rarior albo. ¶ Lac gallinaceum, ὀρνίθων γάλα, id est gallinarum lac. dicitur in opulentos, & quibus quiduis rerum suppeditat, ut illud Copiæ cornu. Aut de raris inuentu, atq; ob id pretiosis: ut sit hyperbole significans

nihil

nihil omnino deesse. Plinius in præfatione historiæ mundi, irridens Græcorum deliciosas quasdam & magnificas inscriptiones: Cerion (inquit) inscripsêre, quod uolebant intelligi fauũ: alij κέρας ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, uelut lactis gallinacei sperare possis in uolumine haustum. Ἐγὼ γὰρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα Ἀντὶ τοῦ βίου λάβοιμ' ἂν οὗ με νῦν ἀποστερεῖς, Aristophanes in Vespis, (in Acharnensibus,) id est, Non lac hercle gallinaceum, Hacce pro uita capiam, quam mi adimis in præsentia. Eustathius in quartum Odysseæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus Ὠά, (decipitur Erasmus, aut Eustathius ex quo citat: lege, ex Anaxagoræ Physicis.) Rursum Aristophanes Comicus in Auibus, Δώσομεν ὑμῖν Αὐτοῖς, παισί, παίδων παισὶν Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν, Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα, Χορούς, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων. Ὥστε παρέσται ὑμῖν κοπιᾶν Ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. id est, Dabimus uobis ipsis, filijs, filiorum filijs, opulentiam bonæ ualetudinis, felicitatem, facultates, pacem, iuuẽtam, risum, choros, festa, lac gallinarum, ut sitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ lib. 14. narrat de Samiorum agris, quòd essent omnium rerũ ampliter feraces, illud uulgò iactatum esse, quòd lac etiam ferrent gallinaceum. Idem testatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Athenæus lib. 9. Dipnosoph. ex mediæ comœdiæ scriptore quodam Mnesimacho senarios hos adducit, καὶ τὸ λεγόμενον, Σπανιώτερον πάρεστιν ὀρνίθων γάλα, Καὶ φασιανὸς ἀπεπτιλμένος καλῶς. id est, Et quod dicitur prouerbio, Lac suppetit res rara gallinaceum, ac Plumis reuulsis phasianus adprobè. Rursum lib. 9. adducit ex Numenio, Ἠδ' ὅπερ ὄρνιθος καλέεται γάλα. id est, Atque quod gallinæ dicitur lac, Erasmus. Anaxagoras in Physicis scribit id quod gallinæ lac uocatur, album in ouis liquorem esse. Animalibus uiuiparis cibus, qui lac uocatur, in mammis parentis paratus est: sed cõtrà quàm homines putant & Alcmæon Crotoniates ait, non enim albumen oui lac est, sed uitellus. hic enim pullis pro cibo est, illi albumen pro cibo esse existimant, propter coloris affinitatem, Aristot. de generat. anim. 3.2. Κατασήσω σ' ἐγὼ Τύραννον, ὀρνίθων παρέξω σοι γάλα, Pisthetærus Herculi in Auibus Aristophanis. Scholiastes Aristoph. in Acharn. hoc prouerbium locum habere ait in ijs qui admodum fortunati sunt, & nihil non possident, ita ut etiam circa res impossibiles aliquid lucrentur. impossibile enim est ut unquam lac è gallinis habeatur. at fortunati homines id quoq; si uoluerint comparare sibi possunt. Meminit & Suidas. Βούλοιντο μὲν ἂν καὶ τῶν ὀρνίθων γάλα παρασχεῖν, Synesius in epistolis. De herba quam ornithógala Græci uocant, scripsimus in Gallo a. ¶ Germanica prouerbia nonnulla etiam extant, à gallinis facta, ut sunt: Per messem ferociũt gallinæ, In der ärn sind die hüner taub. hoc est, Satietas ferociam parit. Gallinis caudam religare meditaris: Du wilt den hüneren den schwantz aufbinden: non diuerso sensu ab isto, Aquilam uolare doces. Cum alienis gallinis oua in nidum parere, Mit anderen hüneren ins nest legen: ut apud Latinos, Alienum arare fundum; quod est cum alienis uxoribus rem habere.

¶ PROVERBIA ab ouis. Ouum adglutinas, ᾠὸν κολλήεις, (si rectè legitur, malim κολλᾷς,) id est, Ouum glutino compingis. Refertur à Diogeniano. Ridiculè laborat, qui fractum oui putamen glutino sarcire & coagmentare conetur, Erasmus. ¶ Ab ouo usq; ad mala, prouerbiali figura dixit Horatius in Sermonibus Sat. 3. pro eo quod est, ab initio conuiuij usq; ad finem. Si collibuisset (inquit) ab ouo Vsq; ad mala citaret, iò Bacche modò summa Voce, modò hac resonat quæ chordis quatuor ima. Antiquitus enim cœnam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit uenustius, si longius trahatur, ab ouo usq; ad mala: id est, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt quàm oportet, notantur illo uersu Horatiano, Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo, Erasmus. ¶ Ex ouo prodijt, Ἐξ ᾠοῦ ἐξῆλθεν, aiunt dici solitum de magnopere formosis ac nitidis: quasi neges communi hominum more natos, sed ex ouo, more Castoris & Pollucis. Siquidem est in poetarum fabulis Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperisse oua; è quorum altero prodiêre gemini Castor & Pollux, insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius forma literis omnium est nobilitata, Erasmus. ¶ Ouo prognatus eodem, hoc fortassis simpliciter dictum est ab Horatio. Quandoquidem ad fabulam respicit Ledæ; quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerso, ouum peperit, unde gemini prognati Castor & Pollux. Id ouum Pausanias in Laconicis refert. ostendi apud Lacedæmonios suspensum tænijs à testudine templi. Verum si quis hoc dictum deflectat ad ijsdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore, aut ita consimilibus ingenijs, ut eodem ouo nati uideri possint, nihil æquè fuerit prouerbiale. ueluti si dicas: Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc cõueniunt, ut iures eodem prognatos ouo. Aristoteles quidem ostendit iuxta naturam fieri posse, ut ex eodem ouo duo pulli nascantur, Erasmus. ¶ Extant apud authores aliquot similitudinis adagia; quorum de numero est, Non tam ouum ouo simile, de rebus indiscretæ similitudinis. Vides ne ut in prouerbio sit ouorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuisse complureis saluis rebus illis, qui gallinas alere quæstus causa solerent. Ii cum ouum inspexerant; quæ id gallina peperisset, dicere solebant. Neq; id est contra nos. Nam nobis satis oua internoscere, Cicero 2. Academic. Idem prouerbium refertur & à F. Quintiliano. Vsurpatur & à Seneca in libello, quem in Claudium Imperatorem lusit, Erasmus. Ouorum inter se miram ac propè indiscretã similitudinem, sæpenumerò apud animum meum non sine stupore perpendi. Alterum enim alteri si compares, fallitur examen, hebescitq; intuentis obtutus: tanta prorsum parilitas est, tantaq; geminitudo, Cælius. Huic simile est aut idem potius apud Germanos, Tappio referẽte, Eyer sind eyern gleych. & hoc, Wär er einem

hasen so ånlich als einem narren/die hund hetten jn langst zerrissen. ¶ ὠῶν πολὺ λευκοτέρου, id est, Ouo multò candidius Sappho dixit, Athenæus. ¶ Apud Tappiũ hæc etiam Germanica inuenio: Ouũ præ gallina sapit, Das ey wil klůger seyn dann die henne. cui illud Latinorum respondet, Ante barbam doces senes. Qui oua desiderat, gallinarum obstreperos cantus ferat oportet: Wår eyer wil haben/der můß der hennen kackelen lyden. Qui uitat molam, uitat farinam. Hollandorũ est, Anserinis neglectis oua gallinacea requiris, Du süüst nae thennen ay/vnde lest tgansen ay varen. cui Tappius illud Græcorum confert, Omissa hypera pedem insequeris.

DE PVLLIS GALLINACEIS.

DE pullis gallinacei generis etsi quædam superius dicta sint in Gallinæ historia, capite tertio & quinto & sexto, & alibi fortasis: hic tamen de ijsdem copiosius separatim agere uolui, superioribus quidem nõ repetitis. neq; enim ullarum auium pulli ita in usu sunt ad cibum, ac gallinacei. Nominat autem pullos gallinaceos Plautus in Captiuis, fœtus scilicet gallinarum adhuc tenellos: & Martialis in lemmate distichi, Si Libycæ nobis uolucres & Phasides essent, Acciperes. at nunc accipe cortis aues. Sed absolutè etiam pullos pro gallinaceis poni inuenio apud Vegetium & alios. Pellicula quæ solet pullorum uentribus adhærere, Palladius in Maio Tit. 9. Puls potissimum dabatur pullis in auspicijs, Festus. dabatur autẽ non quibuslibet, sed gallinaceis. Heliogabalus una die non nisi de phasianis tãtum edebat, alia die de pullis, Lampridius. Gigeria pullorum coques, Apicius. Pullastrum & pullastram neotericè uocamus, Grapaldus. Pullastræ uocabulo pro parua gallina, Hermolaus, Sipontinus & Platina utuntur. Quidam etiam fœminino genere pullas efferunt, è recentioribus. Pullaster uel pullastra, significat gallum uel gallinam adolescentes. sic à M. Varrone libro 3. de re rust. pullastræ dicuntur iuuencæ gallinæ, ait enim, Et ea quæ subijcias potius è uetulis quàm è pullastris. Pro pullo pulleiacium Augustus dicere solebat, ut ait Tranquillus. Pullicenus (aliâs pullicinus, quod magis placet. nam & Itali hodieq; pulcinos uel pullicinos appellant) diminutiuum à pullo. Seruos habuit uectigales, qui eos ex ouis & pullicenis & pipionibus alerent, Lampridius de Alexandro Seuero. ¶ Ab Athenæo libro 9. νεοσσοὶ ὀρνίθων & ἵπποι dicuntur. Νεοττίδες ἀλεκτορίδων καὶ χηνῶν, Aristoteli sunt fœmellæ iuuencæ è gallinaceo uel anserum genere, quæ nuper scilicet parere cœperunt: possunt etiam sic dici antequam pepererint. Athenæus pullos gallinaceos à Græcis hippos, hoc est quasi equulos uocari scribit: credo, quia pulli propriè sunt equorum, Hermolaus. ὁ τῶν νεοσσῶν ζωμός, id est, pulli gallinacei ius, Dioscorides. ὀρτάλιχος (uox poetica) tum gallum ipsum tum pullum gallinaceum significat. sed pullum frequentius. uide in Gallo H. a. ὀρτάλιχοι, pulli qui nondum uolare possunt: & galli ipsi Bœotis (quod & Scholiastes Aristophanis scribit,) Varinus. Pullos qui recens apparuerunt, (ὀρνίθων τὰ ἐν ὄψει ἤδη ὄντα) Græci νεοττοὺς uocant, aliqui ὀρταλίχους, Eustathius. Ἀνορταλίζειν uerbum Aristophani in Equitibus efferri & superbire significat: uel leuiter agere, & nimis facile aliquid credere. Propriè autem ὀρταλίζειν dicitur de auibus uolare incipientibus (ἐπὶ τῶν ἀρχομένων ἀναπτερύσσεσθαι ὀρνίθων, ut & πτερυγίζειν) uel de ijs qui pueros in sublime efferunt citato motu, (ἀναῤῥιπτεῖν τὰ νήπια τῶν παιδίων, οἷον ὀρθὰ ποιεῖν εἰς ὕψος,) & impropriè deinde etiam de alijs motibus, Scholiastes Aristophanis.

Aues προπέται & πετοπετεῖς dicuntur, quæ antequam ocyptera, id est pennę maiores eis enatę aut satis perfectæ fuerint, uolare gestiunt, inutili & sæpe noxio conatu, cum cadant interdum & in humum allidantur. eædem ὀρτάλιχοι dicuntur, ὡς λιχόντων (γλιχόντων) ὀρθῶν, hoc est à cupiditate motus & uolatus, Io. Tzetzes 7. 128. ὀρνίθων ἁβροσφρῶν μητρῶν ὀρταλίχων, Versus à Suida citatus. οὐδ' ὁπότ' ὀρτάλιχοι μινυροὶ ποτὶ κοῖτον ὁρῷεν, Theocritus Idyllio 13. Βοσκάδης χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα, Nicander de pullo anseris. Plura de uoce ortálichos leges in Gallo a. Νέβρακοι, pulli gallinacei masculi, Hesychius & Varinus. Alectryòn Gręcis gallus est, unde diminutiuum ἀλεκτρυόνιον: ut ab alector ἀλεκτορίσκος, & patronymica forma ἀλεκτορίδης, ut scripsimus in Gallo H. a. Pulli Græcè uulgò ἀλεκτορόπουλα dicuntur, apud Symeonem Sethi ὀρνιθόπουλα. Alfrach (Arabicè) est nomen commune ad omnes pullos, & quandoq; dicitur de gallina iuuene, quæ nondum oua peperit: sed absolutè prolatum significat pullum columbinum, qui nondum uolare potest, Andr. Bellunensis. ¶ Pullus Italicè dicitur pollo, pollastro, pulcin. sed hic propriè tener adhuc & implumis, pullastro maiusculus & iam mensis aptus. Gallicè poulsin, pousin, pol, pollet, cochet, & pollaille de pullastra adultiore. Germanicè Hünle/Hünckel. Anglicè chyk.

¶ Pullos maturos dicere possumus primo uere exclusos: ut serotinos illos quos patria lingua autumnales appellamus. Et serotini quidem non pariunt oua sub ueris initio, quemadmodũ illi quos maturos esse dixi. quamobrem non ad pullationem, sed ad ueru aluntur, Gyb. Longolius.

C.

¶ Varro pullos pipare dixit, Nonius. Vide in Gallina C. Pipire propriè dicuntur pulli gallinacei (& huiusmodi) Columellæ. Vrticarum genera quædam pullis mortifera sunt, quæ gallina rostro conatur euellere, Albertus.

E.

¶ Mustelæ cinis si detur in offa gallinaceis pullis, tutos esse à mustelis aiunt, Plinius.

F. & G.

De ijs quæ circa salubritatem pullorum gallinaceorum, & apparatum ad cibum & remedia considerantur, abunde dictum est in Gallinacei historia.

H.

a. Pullus generale uocabulum est omniũ alitum: & quadrupedũ etiam quorũdam fœtus pulli dicuntur, ut equi & asini, unde pullini dentes, Grapaldus. Pullos dicimus paruos fœtus quorumcunq; animalium, sed præcipuè auium: & inter eas gallinarum præcipuè per excellentiam. Sed iumentorum quoq;, ut Græci πῶλον, nós fiile. Ranæ pullos Horatius dixit, de apibus nouellis Columella. Quia tu gallinæ filius albæ, Nos uiles pulli nati infœlicibus ouis, Iuuenalis. Quinetiam arborum atq; plantarum pullos dicimus, ut Plinius, unde uerba pullulare, pullescere, pullulascere. Pullatio, fœtura pullorum, Columellæ. Pullities ipsa pullatio uel pulli ipsi: qua uoce idem utitur de turture, anseribus & apibus. Georg. Alexandrinus in priscarum uocũ enarratione, pullicium, (pulliciem legendum arbitror) interpretatur fœturam pullorum è Varronis lib. 3. Pullinus, quod est pulli, unde pullini dentes, quos primum equi iaciunt. Pullarius, qui pullorum curam habet, & qui è pastu pullorum captat auspicia, ut in Gallo h. ostendimus.

¶ c. Alulen, id est cibus pullorum, Vetus Glossographus Auicennæ. Insipere, farinam iacere pultis, (lego pullis.) Vnde dissipare, obsipare, ut cum rustici dicunt, Obsipa pullis escã, Festus.

¶ h. C. Claudio, M. Perpenna COS. pullus gallinaceus quadrupes natus, Iulius Obsequens. Vide supra in Gallina b. ¶ De augurijs uel auspicijs è pullis, leges in Gallo h. Aduersus grandines olim agnum aut pullum immolabant, Cælius Calcagninus in libro de re nautica.

DE GALLINIS SYLVESTRIBVS.

DE GALLINIS SYLVESTRIBVS IN GENERE, & de nonnullis etiam particulatim.

GALLOS gallinásue syluestrés aut feros ferásue dicamus, utrunq; sexum comprehendendo, nihil interest. Dixerim autem syluestres potius quàm agrestes. Nam agrestes uel pascales eas potius rectè appellari puto, quæ licet domesticæ, non inclusæ tamen, sed in agris liberè pascuntur: nomades Græcis: & similiter ferè in columbarum genere. Græci animalia syluestria uidentur ἄγρια uocare, agrestia uerò ἄγροικα, ut Galenus de cõpos. medic. sec. genera, lib. 3. cap. 5. Sunt sanè permulta earum genera, figura, magnitudine, locis in quibus degũt, & alijs quæ circa naturam eorum & cibi rationem considerantur, longè differentia: ut imperitè illi facere uideantur, qui de gallinis syluestribus in genere aliquid scribunt. Quoniam tamẽ à ueteribus, & recentioribus etiam, pauca quædam sic scripta inueni, ea unum in locum hîc coniungenda existimaui. Fieri autem potest, ut certam aliquam speciem per excellentiã generali galli syluestris nomine appellarint. Ego uel phasianum, uel magnos gallos montanos syluestris nomine apud ueteres acceperim, medicos præsertim. In theriacæ ratione gallum syluestrem nominat Galenus: id interpretatus Auicenna fasianum marem eo nomine intelligendum prodit, Cælius. Gallus syluestris, id est fasianus siccior altili, Syluaticus. ¶ Theophrastus scribit ex gallinaceis libidinosiores domesticis agresteis esse, itemq; mares statim à cubili uelle coire, fœminas autem magis procedente die, Aelian. Vide supra in Gallo c. ¶ Gallinæ montanæ in uictu attenuante conceduntur à Galeno. ¶ Gallinarum adeps medius est inter anserinum & suillum: sed ex agrestibus gallinis tenuiorum est partium, ut scripsi in Gallo uillatico G. sed Græcus codex (lib. 3. de compos. medic. sec. genera) adipis τῶν ἀγροίκων ἀλεκτρυόνων καὶ ἀλεκτορίδων mentionem facit, ἄγροικα appellans, quæ non in ciuitatibus sed ruri pascuntur, ut ipse uidetur interpretari. Sed quod ad remedia, syluestrium adipes magis etiam quàm agrestium subtiles dixeris. ¶ Gallinæ syluestres, montanæ præsertim, quo cibo captæ ali debeant, non constat. quidam

captas omnino cibum respuere aiunt, aut rarò sumere. ¶ Pastilli apparatum è pullastro ex Germanico Baltasaris Coqui libro in Gallo descripsimus. monet autem gallinas syluestres quoq; similiter parari, sed laridum passim infigẽdum esse, ut solet assandis. De gallinæ syluestris coctura, uide etiam in Pauone.

¶ Dukiphat, דוכיפת, Hebraicum nomen, Leuitici undecimo & Deut. 14. R. Salomon exponit gallum syluestrem duplicata crista, qui uulgò dicatur, חחפא, hachpha, (forte legendum hupa, חופא, sic enim Galli upupam uocant:) unde etiam nomen sit, quasi du, id est duas habens, cephot, id est cristas. Chaldaicè uocatur נגרשרא (negarschara, ni fallor) id est artifex montis, propter opera sua, ut inquit R. Salomon. Iudæi uulgò Germanicè interpretantur **Vrhan**, id est maximum gallum syluestrem. nostri upupam, Paul. Fagius. Dauid Kimhi etiam ex magistrorum sententia gallum syluestrem interpretatur. Chaldaica translatio Deut. 14. habet כגר טורא, kagar thura, upupã intelligunt: Arabica הדהר, hadhar: Persica אן כה בנך, an coh benak. Septuaginta Deut. 14. porphyrionem uerterunt, Leuitici 11. upupam, ut & Hieronymus, quod probat Sanctes. Sunt qui gallinã Africanam aut Meleagridem intelligant. ¶ Neelasa, נעלסה, Iob 39. Kimhi exponit טוס (ταώς) id est pauones. Sententia hæc est: Nunquid (dedisti) alas plausibiles pauonibus, aut pẽnas ciconiæ & plumas? interprete Munstero. Septuaginta Hebraicã uocem relinquũt. Chaldæus pro neelasa ponit תרנגול ברא, hoc est gallum syluestrem. R. Abraham putat esse struthionem. ¶ Ranan, רנן, ut D. Kimhi docet, auis est quæ exultat & sibi placet ob uocem aut pennas, nimirũ pauo. In commentarijs etiam in Iob cap. 39. multos scribit pauonem putare. Alij auem esse coniјciunt cantu excellentem, ueluti חריונייולר (si rectè scribitur. lusciniam intelligo, quæ gallis russignole dicitur.) Aliqui uolunt esse auem quæ delectatur in suo cantu, Munsterus. Leui ben Gerson alam aut pennam potius auis intelligit. Interpres noster struthionis pennam reddit. Vtuntur autem struthionum pennis in cristis qui exultant & lætitiam aut superbiam ostentant. Chaldæus uertit תרנגול ברא, id est gallum syluestrem. Septuaginta πορφυρίωνα. זיז, sis uel ziz, Hebræis nomen generale est de omni fera bestia. Rabini quidam auem maximam interpretantur, quæ alis suis extensis Solem obscuret, Psalmo 80. alij simpliciter auem quandam, alij omne reptile agri exponunt. Septuaginta μονιὸν ἄγριον, id est aprum, (uide in Apro A.) Chaldæus tharnegul, id est gallum syluestrem. rursus Septuaginta ὡραιότητα, Psalmo 50. Hieronymus pulchritudinem. Augustinus species. Esaiæ 66. Septuaginta εἴσοδον. Ionathan מחמר זיז יקרהא, mechamar sis iekaraha, Hieronymus omnimodam gloriam, Symmachus pinguedinem, Theodot. multitudo, Aquila παντοδαπλῶ χώρας, malim παντοδαπλῶ ὥραν.

¶ Vpupam Varinus ἀλεκτρυόνα ἄγριον, id est gallum syluestrem interpretatur. & Itali quidã candem gallum paradisi uocitant. Videtur autem ei galli nomẽ attribui propter cristam, quamuis illam è pluma tantum habet, non ut gallinaceum genus ex cartilagine quadã carnosa. Hebraicam quoque uocem dukiphat, ut paulò ante retuli, alij upupam, alij gallum syluestrem exponunt. ¶ Κυπαείσια, genus gallinaceorum, Hesych. & Varinus.

¶ A Sueuis circa Rauenspurgum audio genus quoddam galli syluestris **Riethanen**, id est gallos palustres appellari, magnitudine anseris ferè, pedibus gallinacei: capitibus pulchris, magnis, in quibus pennæ rubicundæ spectentur. caudis ferè quales galli Italici gerunt, rarò capi nisi hyeme aliquando. captos interdum sale condiri. Ab Hieronymo Trago inter feras gallinas nominantur **rot hůner**, id est gallinæ rubicundæ Germanicè dictæ. Longolius hoc Germanicum nomen perdici Græcæ attribuit. uidetur autem perdicem rubram uulgò dictam intelligere. ¶ Lagopodem alpium nostrarum incolæ nominant gallinam saxorũ uel niuium, **Steinhůn**, **Schneehůn**, **Schrathůn**. ¶ Attagenem nostram, id est gallinam corylorum, quidam Gallicè uel Sabaudicè uocant gelinettam, id est gallinulam, uel gallinulam syluestrem. Supra statim post Attagenẽ de GALLO PALVSTRI illo quem Scoti uocant **Mürkock**, scripsimus, & effigiem eius è Scotia missam addidimus. ¶ Reperitur in Scotia etiam aliud genus galli syluestris, phasiano carne ac magnitudine simillimum: sed nigra pluma, rubentibus admodum palpebris. syluestrem agri gallum nostrates (Scoti) dicunt, estq; frumento uictitans, Hector Boëthius in descriptione Regni Scotiæ. Huius alitis effigiem, quam unà cum proximè dicta, Cl. V. Henricus à S. Claro è Scotia nobis transmittendam curauit, hîc adieci. Scoti in hoc genere marẽ uocant ane blak cok, id est gallum nigrum: fœminam quæ magnitudine inferior & colore dilutior est, ane grey hen, id est gallinam fuscam. Mas collo, pectore, alis coxisq; punctis rubicundis aspersus est, fœminam leucophæam maculę nigræ uariant. Supercilia & barbulas in utroq; sexu membrana rubens insignit. Anglus quidam hac icone uisa, in Anglia etiam capi retulit locis erica plenis.

¶ Eandem auem Guil. Turnerus intelligere uideretur, in descriptione quam statim subdemus, nisi fœminæ alium colorem tribueret, quam ait magis ruffam esse perdice, cum fœmina galli nigri Scotici fusca sit, ut diximus.

Gallina-

Gallinaceum syluestre genus apud nos est (inquit Turnerus Anglus, Morhennam uulgò uocant, ni fallor, forte propter colorem maris nigrum ut in Mauris: alij, puto, hethcok, id est gallum ericarum) in quo fœmina à mare ita differt, ut duorum generum istiusmodi rerum imperito uideri poss sint. Mas gallo domestico paulò minor totus niger est, excepta ea parte caudæ quæ podicem tegit, ea enim alba est. Cæterum nigredo huius nonnihil splendescit, ad eum ferè modum quo columborum nigrorum torques circa colla splendescunt, ad uiriditatem igitur proximè accedit. in capite rubrum quendam habet, sed carneum cirrum, & circa genas duos habet ueluti lobos rubros, & eos carneos. Fœmina tota maculis distincta est, & à perdice, nisi maior esset, & ruffa magis, ægrè dignosci posset. In desertis locis & planis, erica potissimùm consitis, ambo degunt. grano uescuntur, & summis ericæ germinibus. Breues habent alas, & breues faciunt uolatus. Hanc auem attagenem esse conijcerem; sed qui attagenem describunt, marem à fœmina nō separant. unde colligo eundem fuisse colorem, & eandem figuram maris & fœminæ. Quòd si attagen non sit, gallina uidetur esse Varronis rustica, Hæc ille. Verum hanc auem non esse attagenem, ex eius historia apparebit: præsertim cum attagen palustris sit, hæc non item. Vide an eadem sit auis, quam Gyb. Longolius attagenem putauit: cuius uerba recitabimus infra in Grygallo.

DE GALLINA RVSTICA.

ALIA uideri potest gallina rustica, cuius Columella & Varro meminerunt: alia uerò perdix rustica, cuius Martialis, eadem (ni fallor) rusticula Plinio dicta. ¶ Gallinæ quæ uocantur trium generum sunt, uillaticæ, & rusticæ, & Africanæ, Varro & Columella. Rustica gallina non dissimilis uillaticæ, per aucupem decipitur; eaq; plurima est in insula, quam nautæ in Ligustico mari sitam producto nomine alitis Gallinariā uocitauerunt, Columella. Gallinæ rusticæ (inquit Varro) sunt in urbe raræ, nec ferè mansuetæ sine cauea uidentur Romæ, similes facie non his uillaticis gallinis nostris, sed Africanis aspectu ac facie incontaminata. In ornatibus publicis solent poni cum psittacis, ac merulis albis, item alijs id genus rebus inusitatis. neq; ferè in uillis oua ac pullos faciunt, sed in syluis. Ab his gallinis dicitur insula Gallinaria appellata, quæ est in mari Thusco secundum Italiam contra montes Ligusticos, uigintimilliū Albingaunium. alij ab his uillaticis inuectis à nautis ibi feris factis procreatis, Hæc ille. Albingaunij quidem Liguriæ oppidi Plinius etiam meminit. est autem illi uicinum Intemelium oppidum, & sic apud Varronem legendū puto, (sic & Hermolaum legisse uideo,) non uigintimillium, ut Gallinaria insula sita intelligatur cōtra hæc duo Ligurię oppida & Ligusticos montes. ¶ Syluestres gallinæ quæ rusticæ appellantur, in seruitute non fœtant: & ideo nihil de his educandis præcipimus, nisi ut cibus ad satietatem præbeatur, quò sint conuiuiorum epulis aptiores, Columella.

¶ Rusticæ gallinæ sunt agrestes (syluestres potius) rostro longiore, quæ per diminutionem rusticulæ quoq; appellantur, Ge. Alexandrinus: quem uideo gallinaginem uel perdicem rusticam, (quam Galli beccassam à rostri longitudine, nostri Schnepff appellant, Plinius, ut uidetur, rusticulam,) pro gallina rustica accepisse. Audio & hodie circa Bononiam in Italia gallinā rusticam siue rusticellam nominari auem palustrem & lautam, haud scio an beccassam, an aliam quandam. Sed cum Columella gallinam rusticam uillaticæ non dissimilem faciat, beccassa uerò longè dissimilior sit illi quàm aliæ quædam syluestres gallinæ, inter alias quærenda est quæ nam tum forma tum magnitudine ad uillaticam accedat proximè: qualis illa est cuius è Scotia missæ imaginem paulò antè posuimus: uel illa (nisi eadē sit) quam in Anglia reperiri Turnerus scripsit, ut proximè recitauimus: in quo genere mas totus niger est, fœmina uaria instar perdicis, &c. Rursus cum Varro rusticas non uillaticis gallinis sed Africanis aspectu similes scribat, ac facie incontaminata: Africanas autem non alias quàm Meleagrides faciat, dubitare aliquis posset, tanquā alia Varronis quàm Columellę gallina rustica esset. quod mihi quidem non uidetur. possunt enim rusticę uillaticis reliquo corpore similes esse, facie uerò dissimiles. ¶ Gallina apud nos rustica (inquit Turnerus) nusquam reperitur, si gallina illa quam morhennam uocant, (quam supra uerbis ipsius descripsimus,) non sit; quamuis de eadem an attagen sit dubitamus.

DE MELEAGRIDE.

A. & B.

CIRCA Meleagridis historiā nec ueteres ferè scriptores, neq; recentiores consentiunt. quamobrem ueterum de ijs scripta primo loco adferre placuit, deinde recentiorum seorsim. Græcè scribitur μελεαγρὶς oxytonum, fœminino genere. ¶ Gallinæ Africanæ sunt grandes, uariæ, gibberæ, (gibbosæ, ut Beroaldus exponit) quas Meleagridas appellant Græci. hæ nouissimæ in triclinium ganearium introierunt è culina propter fastidium hominum. Væneunt propter penuriam magno, Varro. Simili modo (ut Memnonides circa Memnonis sepulchrum in Ilio) pugnāt Meleagrides in Bœotia. Africæ hoc est gallinarum genus, gibberum (aliàs gilberium, Volaterranus gilbarum legit) uarijs sparsum plumis: quæ nouissimæ sunt peregrinarum auium in mensas receptæ, propter

ingratū uirus. Verum Meleagri tumulus nobiles eas fecit, Plinius. Columella distinguit: Africana gallina est (inquit) quam pleriq; Numidicam dicunt, Meleagridi similis, nisi quòd rutilā galeam & cristam capite gerit, quæ utraq; sunt in Meleagride cœrulea, Columella. Tranquillus etiā cum Columella sentiens, separat Meleagridas à Numidicis (seu Africanis, nam Varro, & Plinius quoq; ut uidetur non discernunt) Volaterranus & Niphus. Meleagrides, & Numidicæ & Gutteræ, aues sunt quæ & Afræ dicuntur, Ge. Alexandrinus. apparet autem illum pro gibberis apud Varronem gutteras legisse: & coniiciat aliquis gutteras forte cognominari posse quòd plumis uarijs quasi guttis distinguantur, ut Plinius & Athenæus testantur de Meleagride. Et picta perdix, Numidicæq; guttatæ, Martialis. sed cum gutterum pro guttato alius nemo, quod sciam, dixerit, non temere quicquam mutârim. In eo etiam quòd galeam Meleagridi rutilam esse Columella scribit, ut & cristam, mendum mihi subesse uidetur: & paleam legendum. uocant autem paleam uel paleas, quæ ueluti barbæ à gallinarum rostro dependent, ut in Gallo B. docuimus. quanquam, ut author est Clytus apud Athenæum, barbam seu paleas propriè dictas non habet, sed eius loco carnem oblongam, & magis quàm in gallinis rubentem.

¶ Meleagrides fert ultima Syriæ regio, ut Diodorus Siculus scribit. Mnesias Africæ locum (lacum) Sycionem appellatum tradit, & Cratin amnem in Oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas Meleagridas & penelopas uocat uiuere, Plinius. Meleagrides aues pascebantur in Acropoli, Suidas & Varinus. Meleagrides primi feruntur habuisse Aetoli, Athenæus. Strabo libro 16. circa Arabiam alicubi, in fronte portus magni (sic dicti) tres insulas esse scribit, quarum una Meleagrides multas habeat.

¶ Clytus Milesius Aristotelis discipulus libro 1. de Mileto, Circa templum Virginis, inquit, in Olero (codex Grecus habet ἀσρῷ. Gillius uertit ad templum æreum: & idem scribit, Histrum in Olero tradere Meleagridas à nullis auibus quæ unguibus sint uncis uiolari. Volaterranus ex Aeliano legit, Meleagrides in Lero insula esse. est autem Leros insula in Icario mari. ego in Olero legerim, quæ urbs est Cretæ in alto loco sita, à qua Minerua [quam & Virginem, παρθένον, per excellentiam uocant] Oleria dicta, & festum eius Olerium, apud Stephanum. coniicio autem has alites Mineruę sacras fuisse, cum Athenis etiam in Acropoli educari solitæ fuerint olim) Meleagrides aues sunt. locus ubi aluntur palustris est. pullos suos nullo amoris affectu hæc ales prosequitur, & teneros adhuc negligit. quare à sacerdotibus curam eorum geri oportet. Magnitudo ei gallinæ generosæ. caput pro corporis magnitudine paruum, & glabrum, (ψιλόν,) in quo apex (crista, λόφος) carneus durus & rotundus spectatur, claui uel paxilli instar eminens, (in Græco additur, καὶ τὸ σῶμα ξυλοειδές, pro quibus uerbis Gillius nihil aliud posuit, quàm paxillum quē diximus ligneum eminere. Vuottonus rostrum ligneum uertit. ego pro σῶμα, forte χρῶμα legendum coniicio. nam de totius corporis colore posterius agit. & apicis illius colorem hoc in loco lector desiderare poterat. itaq; ξυλοειδὲς tanquam coloris nomen accipio, etsi Columella Meleagridi tum cristam tum galeam rutilā tribuit. Hęc scripseram cum Hermolaum quoq; in Corollario nobiscum facere obseruaui. Gyb. Longolius ad totius corporis colorem refert.) Ad malas ab ore (στόματος, non σώματος, ut rectè etiam Hermolaus & Vuottonus legunt) orta caruncula longa barbæ loco dependet, rubicundior quàm in genere gallinaceo. quod autem in gallinis rostro adhæret, πώγωνα uocant Græci quidam (Latini paleam mentúmue) non habet. Rostrum acutius & maius quàm gallinæ. Ceruix nigra crassior breuiorq; quàm gallinæ. Corpus totum uarium est, nigrum uidelicet maculis (πτίλοις, forte στίλοις) plumarum candidis, frequentibus, lente maioribus, distinctum. sunt autem orbiculi isti in rhombis nigris. unde ipsi etiam rhombi uarietatem exhibent, (in Græco additur, τοῦ μὲν μέλανος ἔχοντος λευκότερον τὸ χρῶμα, τοῦ δὲ λευκοῦ μελάντερον.) Alæ etiam maculis notantur albis, specie serrata per uersus parallelos (spatia æquidistantia) digestis. Crura sine calcaribus, cæterò similia gallinaceis. Fœminæ maribus adeò similes sunt, ut uix dignosci sexus queat, Athenæus. ¶ Gallinæ rusticæ similes facie sunt, non his uillaticis gallinis nostris, sed Africanis aspectu ac facie incontaminata, Varro. facit autem easdem Africanas & Meleagrides.

¶ Verbum κακκάζειν in usu esse de Meleagridum uoce docet Pollux. Hesychius hoc uerbum Atticis usitatum esse scribit de gallinarum uoce circa partum: cui simile est apud nos gaggsen. Meleagrides, ut & attagæ, suum ipsæ nomen uoce sua imitantur, Aelianus. ¶ Meleagridum & phasianorum oua punctis distinguuntur, Aristot. (& Plinius) de hist. anim. 6. 2. ubi Albertus cum primum rectè nominasset meleagridem auem, mox iterum de eadem, Et oua (inquit) cathailar, quæ Latinè theagridi (ineptè pro meleagride) uocatur. ¶ Quorum tenuior est res familiaris in celebribus Isidis conuentibus anseres atq; aues meleagrides immolant, Pausanias.

¶ Meleagri qui filius Oenei regis Calydoniæ fuit, historiam leges apud grammaticos, Eustathium (in nonum Iliados & alibi) & alios, unde nos etiam aliquando eam in Onomasticon propriorum nominum retulimus. Meleagri sorores aliqui in Meleagrides aues mutatas ferūt. alij familiares (uirgines) Iocallidis uirginis in Lerna, cui diuinos honores præstant, Suidas & Varinus. Aelianus scribit Meleagridas in Lero insula esse, quas fabula uult Meleagri Oenei filij natas fuisse, luctu patris in aues conuersas, quare & lamentabili carmine cantus earum exaudiri, Volaterranus.

¶ Μελιάγρια & μελέαγρα radices quædam dicuntur, ut Suidas scribit, qui & hæc innominati authoris

uerba

uerba recitat: ῥίζας αὐτοῦ μελεαγρίων καὶ καρδίας καλάμων ἐσθίοντο. Videntur autem herbæ alicuius syluestris radices esse, adeò dulces ut mel syluestre dici meruerint, quales uidentur illę quas Itali uulgò dulcichinos uocant.

DE MELEAGRIDE RECENTIORVM OPINIONES.

RECENTIORES quidam indocti gallos uros uulgò dictos (Orhanen) Meleagrides esse crediderunt: sed & alia non conueniunt, ut in Galli uri historia apparebit, & quòd hic captus animum despondet, cibumq́ (non) nisi longo post tempore assumit. Meleagrides uerò confestim ut captæ sunt, escas non recusant. Has nobis quandoq; Aegyptij pro gallinis Hierosolymitanis magno mendacio uendiderunt, & in Syria captas affirmarunt, certè præter colorem & paleas uris nostris planè similes, Gyb. Longolius.

¶ Raph. Volaterranus suo tempore Meleagrides duas secundum Plinij descriptionem Romę in hortis Cardinalis S. Clementis uisas scribit. Augustinus Niphus Meleagrides uulgò Tunes appellari tradit, nimirum ab urbe Africæ Tuneto. Eliota Anglus Meleagrides Anglicè interpretatur, hennes of Genny: Quidam Hispanicè gallinam moriscam. Petrus Bellonius gallinas Indiæ uulgò dictas: ut & ante ipsum Guil. Turnerus. Qui in suo de Auibus libro, Columellæ (inquit) Meleagrides, uidentur illæ esse aues quas nonnulli pauones Indicos appellant. nam illas paleis & cristis cœruleis esse in confesso est. Horum sententiæ ipse etiam aliqua ex parte accedo, & gallinas Indicas uulgò dictas Meleagridum speciem esse iudico, quòd cum Clyti Peripatetici descriptione à nobis recitata in pluribus quàm ulla mihi cognita auis conueniant. etsi enim calcaribus non careant, neq; eadem fortaßis colorũ uarietate eodemq́ ordine digesta spectentur: habent tamen apicem illum paxilli instar à capite prominentem, & barbæ uel palearum loco carnem dependentem rubram, caput glabrum, &c. Conuenit & magnitudo generosæ gallinæ, quanquam & colore & magnitudine gallinas Indicas diuersas reperiri audio. maximas esse & præferri nigras, alias albicare, minimas corpore uario esse, maculis nigris corpus albicans distinguentibus. & fieri potest ut alia adhuc species inueniatur, quæ etiam propius ad Clyti descriptionem accedat. Iam cum Columella Africanas cristæ tantum paleæq́ (uel eius quod pro palea est) colore à Meleagridibus differre scribat, utranq; auem generali gallinæ Indicæ appellatione comprehendi licebit.

¶ Gallinæ Aphricanæ, Græcis Meleagrides, nunc PHARAONIS aues dicũtur, Ge. Alexandrinus. Aues Pharaonis dictas, quæ ex Oriente deferri soleant, in regno Senegę Nigritarum plurimum abundare Aloysius Cadamustus scribit.

DE GALLINA AFRICANA SIVE NVMIDICA.

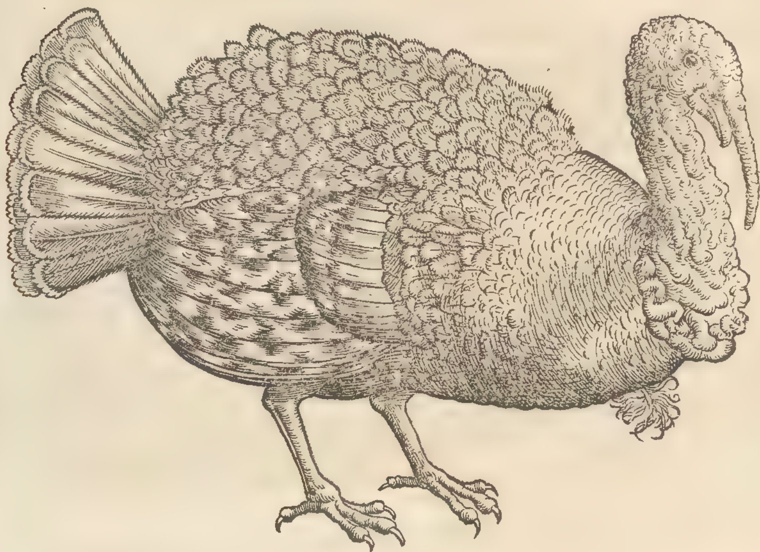
GALLINAE trium generum sunt, uillaticæ, & rusticæ, & Africanæ, Varro & Columella. Numidicæ (gallinæ celebrantur) in parte Aphricæ Numidia, nunc etiam in Italia, Plin. Gallinæ Africanæ sunt grandes, uariæ, &c. Varro. uide proximè superius in Meleagridis historia. Varro enim non distinguit: Columella colore tantum cristæ paleæq́, in Africana rubentiũ, in Meleagride cœrulearum. Numidicarum eadem est ferè quæ pauonum educatio, Columella & Varro in Geoponicis Græcis. Est & phasianorum educatio eadem, quæ suo loco explicabitur. ¶ Tuo palato clausus pauo nascitur, Gallina tibi Numidica, Petronius Arbiter. Pulli Numidici coctturam & condituram ex Apicio recitaui in Gallo F. ¶ Ansere Romano quamuis satur Annibal esset, Ipse suas nunquam barbarus edit aues, Martialis sub lemmate Numidicæ. Si Libycæ nobis uolucres & phasides essent, Acciperes: at nunc accipe cortis aues, Idem. Plinius gulam illorum reprehendit, qui uictu simplici & præsentibus non contenti, aues ultra Phasidem amnem & è Numidia petunt. Nec frustum capreæ subducere, nec latus Afræ Nouit auis noster tyrunculus, Iuuenalis Sat. II. Phil. Beroaldus etiam ex Horatio Afram auem, gallinam Africanam interpretatur. De his & Papinius intelligi uoluit in Syluula: Quas udo Numidæ legunt sub Austro.

¶ Manardus in epistolis gallinas Numidicas, gallinas deserti uocari scribit. Michael Sauonarola gallinas deserti temperamẽto perdici proximas esse tradit, siccare & astringere admodum. Ex recentioribus quidam dubitat an coturnix ab Italis uulgò dicta, auis Numidicæ, quam quidam deserti gallinam uocent, aliqua species sit. Ego de gallina deserti certum nihil habeo. auis uerò Numidicæ, id est gallinæ Africanæ speciem eam esse quæ coturnix uulgò Italis dicitur, neutiquam mihi uerisimile fit. ¶ Aristoteles Hadrianas gallinas facit uarias & paruo corpore, ut & Plinius: Varro Africanas, quas non alias esse constat quàm Hadrianas, uarias & grandes facit. Recentior quidam: sed absq; authore, nam qui Adrianas easdem Africanis esse scripserit, nullus est quod sciam. Nos de Adrianis scripsimus in Gallo B.

¶ Aphricanæ gallinæ nidos in nemoribus struunt locis uliginosis. Ex solebãt (circa Coloniam Agrippinam) esse tam frequentes, ut drachmæ pretium in foro non excederent. nunc singulas aureo numo licentur. Plumis mirificè uarijs fulget, ut eminus uidenti phasianus uideri poßit. cristam habet purpuream, & caudam minimè longam, corporeq́ presior (quàm phasianus) est. Hanc olim in auiarijs sedulò curabant Romani, Gyb. Longolius: interpretatur autem Germanicè Kurhenn,

nescio qua nominis origine. Quòd si Africana eadem cum Meleagride est, uel ita tantum differt ut Columella putauit, (neq; enim aliam eius descriptionem à priscis relictam habemus,) non potest ea esse quam Longolius putat. Existimauit ille fortaßis satis esse ad persuasionem, quoniam curhenna sua uaria sit gallina, cū Africana quoq; uaria siue guttata memoretur. Sed nimis infirmū hoc argumentū est. Nouimus enim & alias quasdā toto corpore uarias è gallis syluestribus, ut grygallos.

DE GALLOPAVO.

HANC auem cum aliqui gallinam Indicam, alij pauonem Indicum uocitent, nobis composito ex utrisq; nomine gallopauum appellare libuit, ut & eruditos quosdam ante nos appellasse audio. Etsi enim gallinacei generis eam potius esse quàm pauonini constet, habet tamen cum pauonibus communem caudæ explicationem, hoc ut in uno nomine appareret, & simul Indici differentiam adijcere non esset necesse, gallopauum diximus. Itali appellant gallina d' India. Hispani pauòn de las Indias. Galli poulle d' Inde. Germani ein Indianisch oder Kalekuttisch / oder Welsch hün. Angli a kok of Inde. Turnerus & Bellonius gallopauum nostrum Meleagridem esse conijciunt: qua de re sententiam meam in Meleagride supra exposui. Iis qui erythrotaonem esse putant, de quo in Vrogalli historia inferius scribam, non assentior. ¶ Qui uulgò pauo Indicus appellatur, nihil pauonis habet præter expansam pauonis in morem caudam: quam tum cum irascitur, subitò extendit, Gyb. Longolius.

¶ In India gallinacei nascuntur maximi: non rubram habent cristam ut nostri, sed ita uariam & floridam, quemadmodum coronam ex floribus cōtextam. Pennas posteriores (caudæ, πτέρα τὰ πυγαῖα) non inflexas habent, neq; in orbem reuolutas, sed latas, quas cum non erigunt, ut pauones trahunt: eorum pennæ smaragdi colorē gerunt, (χρόαν δὲ ἔχει τὰ πτέρα αὐτῶν χρυσωπὸς τε καὶ κυανανγὲς [forte, χρυσωπὴν τε καὶ κυανανγῆ] κατὰ τὴν σμάραγδον λίθον,) Aelianus 16.2. in trāslatione P. Gillij. & sanè gallus hic Indicus non alius quàm noster pauogallus uidetur, uel certe omnino congener. Rursus in Gillij accessionibus, gallopauum nostrum his uerbis descriptum inuenio: De gallo peregrino: Is quem ex nouo orbe deportatum uidi, eadem est qua pauo colli proceritate, quod ipsum simul cum capite à plumis omnino nudum est: tantum purpurascente pelle obducitur: & tam ualde crassum est, ut pellem quæ antea laxa & uacua spectabatur, cum uocem mittit, sic contendat & inflet, ut ad brachij crassitudinem accedat. Vox cum fragore per collum longe lateq; uagans redditur, ut liquorem in dolium infusum diceres strepere: in sua tamen uoce quiddam gallinaceum recinit. Eius capitis uertex colore partim albo, partim cæruleo, partim purpureo distinctus, crista caret: quædam rubra appendicula carnea ex eius summo rostro per superiorem rostri accliuitatem, tantopere eminet, ut digiti longitudine inferius depēdeat quàm rostrum ipsum, quod quidem ipsum ea superintegitur, ut hoc

hoc niſi è tranſuerſo uideri nõ queat. Hanc quidem appendiculam cum paſtum capeſsit contrahit, ut quæ antea digito longior, quàm roſtrum propendebat, modò contracta ad roſtri longitudinem non accedat. Huius plumæ tum accipitris ſpeciem ſimilitudinemq́ gerunt, tum extremæ albæ uiſuntur. Cruribus eſt proceriſsimis, eiuſdemq́ ungues ſimiliter ut noſtratium aduncitatem habent, & diſtinctionem. Illius quem uidi corpus & rotũdum erat, & pauonis excelſitatem ſuperabat. oculorum ambitus cœruleo & purpureo colore effloreſcebat, & perinde ut accipitres acri atq; acuto uidendi ſenſu uigebat. Cum quiſpiam ad gallinam appropinquat, totus inhorreſcit, plumis & gradu ſuperbo exterrere accedentes conatur: gallina illius alba erat, & pauonem cum is plumas caudæ amiſit, referebat, Hæc omnia Pet. Gillius. Pauogallus (inquit Gyb. Longolius, pauonem Indic. ipſe uocat) criſta caret: niſi pelliculam iſtam carnoſam, quam per nares adeò demittit irata, ut roſtro promineat, & in paſtu ita retrahit, ut uix uideri queat, criſtam appelles. Quinetiam neq; paleis neq; genis prædita eſt, quid enim iſta rubeſcens pellis aliud, ac appendix quædam cutis, quam nunc contrahit, nunc extendit; nunc cœruleo colore, mox pallido, deinde purpureo pro affectibus, ut apparet, ſuis pingit? Pauo Indus (inquit Hier. Cardanus) caudam in rotam erigit, gaudetq́ hominum admiratione qui illam intuentur. quo fit ut pauo Indus ſit, quem aliqui gallum exiſtimant. nam & ipſe caudam ſuam miratur in orbem conuerſam geſtiens: quamuis pulchritudine multum à noſtro pauone decedat. Decoratur tamen pelle circa caput, cuius colorem pro uoluntatis arbitrio mutat. Cum enim uarij coloris ſit, alboq́ ac cinereo quaſi diſtincti, adueniente ſanguine modo cœrulea, modo rubra fit. Et cum ſit iracundus, ſpeciem ac affectum irati hominis præbet, pellem illam pro facie habens. Sed aliud eſt maius, quòd eam pellem quandoq; colligit, ut uix uideatur, tuncq́ pallet. aliquando uerò eam extendit, adeò ut roſtrum totum integat, tuncq́ purpurea plerunque uidetur. Indicio eſt igitur illam unà cum ſanguine extendi, quanquam & uiderim ſimul pallentem atq; extenſam. Colligitur igitur ac contrahitur, quoniam tenuis eſt & laxa: ut ſcroti etiam cutis, quæ quandoq; tota contracta uidetur, quandoq; uerò extenſa multum. Igitur laxitas & tenuitas tam extenſionis & contractionis, quàm mutationis colorum cauſæ ſunt, Hæc Cardanus. Attagen, id eſt francolinus auis, pennis eſt uario modo coloratis ſicut gallina Indica, interdum tamen colore uiridi & cœleſti uiſitur, Syluaticus: ſi modo de pauogallo hic loquitur, & non potius de Indica gallina illa de qua paulò pòſt dicetur. Pellicula in uertice loco criſtæ pauogallus, ueluti paxillus quidã eſt, ut de Meleagride Clytus peripateticus ſcripſit. illum aliquando multum demittit, ut totum roſtrum contegat, & ad pectus uſq; interdum porrigatur. Colli illa ſub roſtro appendix carnoſa, cum ab aue contrahitur, tuberculis quibuſdam exaſperari apparet. In pectore medio ueluti penicillus quidam è ſetis iubæ equinæ inflexis, ab uno principio ſe extendẽs, ad duos circiter digitos longis, in mare præſertim, ſpectatur: quod pictor noſter non expreſsit.

¶ Gallopauum aiunt uocem quandam ædere gallinaceæ non diſsimilem neſcio quid crocitando. & in frigidis regionibus ægrè ali. minimum ex eis fructum eſſe, ſumptus in educando alendoq; & curæ multum requiri. in cibo lautiſsimos haberi, & principum menſis dignos. ¶ Catreus auis Indica in c. Elemento nobis deſcripta, cum pauogallo confinem naturam habere uideri poſſet, niſi canora & muſica eſſe traderetur.

DE GALLINA INDICA.

INDICA Gallina, quam Philippus Traiectenſium epiſcopus in delicijs habuit, criſtata planè fuit, (criſta ſpecioſa ornata,) perq́ omnia gallinæ ſimilis, ſi colorem, quo pſittaci in morem uirebat, excipias. Eam quanquam uiuam non uiderim, exuuiæ tamẽ, quæ Batauoduri in arce cuſtodiebantur, indicant gallinacei generis auem, Gyb. Longolius. Quærendum an hic ſit attagen Syluatici, quem ſcribit pennis uario modo coloratis eſſe ſicut gallina Indica, interdum tamen colore uiridi & cœleſti inueniri. Pauones Indi (Gallopaui) pulchritudine multum noſtro pauone inferiores ſunt, ſed caudam ſuam ſimiliter mirantur in orbem conuerſam. at contrà gallinæ quas ego uidi Indicæ, noſtris pulchriores ſunt, pennisq́ pauonis decorantur: ſed cauda ampla carent, quam nec in orbem erigunt. igitur non à coloribus, ſed operationibus ipſis ſpecies animalium ſunt diſtinguendæ; Cardanus.

IDEM alterius etiam gallinæ Indicæ meminit hiſce uerbis: Gallina Indiæ occidentalis, imò potius uulturis genus (nam cadauera & res corruptas ſectatur) bene olet ob caloris uehementiam, & ſiccitatem temperiei.

DE GALLINIS LANIGERIS.

Icon hæc desumpta est ex charta quadam Cosmographica.

FVCH ciuitas est maxima uersus Orientem, in qua maximi galli nascuntur. Gallinę sunt albę instar niuis, non pennis sed lanis tectæ ut pecus, Odoricus de Foro Iulij. In ciuitate Quelinfu, in regno Mangi nomine, inueniuntur gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent, ut catti, nigri scilicet coloris, sed oua pariunt optima, M. Paulus Venetus 2, 68.

DE OTIDE.

DE OTIDE quoniam uariæ sunt recentiorum sententiæ, primum ea seorsim conscribam, quæ apud ueteres mihi lecta obseruaui: mox de illis etiam auibus priuatim acturus, quas uel otidem uete rũ simpliciter esse, uel genus aliquod otidis, ut uel alijs uisum est, uel nobis uidetur. Et quanquam gallinaceorum generi otidem adscribendam nemo adhuc monuerit, mihi tamen rectè ad id referri uidetur. De tetraone quidem uel tetrace magno (quem nostri urogallum uocant, & eruditi quidam congenerem otidi faciunt, quibus & ipse assipulor) quin gallinarum generis sit, nemo qui auem ipsam uiderit, dubitare potest.

¶ Auibus quas tetraonas uocant, suus est nitor absolutaq; nigritia, in supercilijs cocci rubor. Harum alterum genus uulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit, &c. Proximę eis sunt quas Hispania aues tardas appellat, Græcia otidas, Plinius. Hinc est quòd Gaza etiam Aristotelis interpres pro otide tardam uertere solet. Otidem auem magnam & gallinacei generis, ut dixi, cum oto aue nocturna noctuæ simili ueteres etiam authores confudisse conijcio. Est otus qui cum coturnicibus auolat, idem scops Aristoteli, non satis cognitus ei, ut fatetur: cum præteruolando tantum per biduum appareat: pinguis & esculentus alioqui. Hic apud Plinium lib. 10. cap. 23. non rectè otis uocatur. nam & apud Aristotelem otus legitur: & in quibusdã Plinij codicibus quanquam glottis & otis & cychramus legatur, paulò pòst tamen, otus bubone minor est, legitur. quod probo, quod ad nomen: de re ipsa uerò iudicium meum adhuc cohibeo. neq; enim ulla nocturna auis auolare uidetur. quòd si quæ otus dicta auis cũ coturnicibus auolát, illius forte descriptio apud authores non extat. Nam otis magna, si ea est ut docti credunt quam uulgò trapum uocant, nõn auolat, nisi fallor, ex nostris regionibus, (etsi Heluetiæ rara est,) & hyeme etiam apud nos capitur interdum. Vide mox in C. De oto nocturna aue, plura scribam in Elemento O. Fieri sanè facile potest, ut Aristoteles quoq; harum auium nomina & historias non satis discreuerit, nominum uicinitate deceptus, aut uulgi consuetudinem secutus. Sunt otides, quos & otos uocant, aues parum uolaces, & quæ uolando citò defatigantur nõ aliter atq; perdices, Vuottonus. Alexander Myndius otum uel otidem (ut scribit Athenæus, qui hæc nomina confundit, uel aliorum potius confundentium uerba citat) etiam lagodian (λαγῳδίαν) nominari scribit. Mihi lagodiæ nomen à lepore factum, non otidi (de qua hîc agimus) sed oto noctuæ simili conuenire uidetur, eò quòd pedes plumis uillosos & leporinis ferè similes habeat, qua ratione lagopodi etiam (quam nostri perdicem albam uel montanam appellant) inditum nomen. ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες, Xenophon libro 1. Anabaseos. Inuenio & ὀτίδα per o. breue in prima, & οὐτίδες per ου. diphthongũ scribi. Galenus in Glossis à Xenophonte lib. 1. Anabas. ὀτίδα per omicron haberi testatur, apud Aristotelem per ω. quod & Varinus repetijt. Est & ὦτις paroxytonum (malim oxytonum) in Hesychij Lexico.

¶ Alhabari est auis magna sicut anser, non multũ uolans, nota apud uenatores Damasci, And. Bellunensis. Interpres Auicennæ tardam uertit. Fimum eius Auicenna ad impetiginem laudat, & oua ad denigrandos capillos, ut referam in G. quanquam hæc remedia de otide Græci non scripserint. Clas, id est tardus auis, Syluaticus.

B.

Hispania otides producit, Strabo. Pascuntur circa Cephisum aues potissimum quę otides sunt dictæ, Pausanias in Phocicis. Otus auis Athenæo (noctuarum generis ut uidetur,) circa Alexandriam Libyæ maximè capitur. ¶ Otidis magnitudine Scythica quædam auis est, Aristot. & Plinius. uide in Aquila C. ¶ Otides perdicum similes sunt: præ obesitate autem corporisq; põdere, parum se alis attollunt, Volaterranus ex Aeliano. Athenæus otidi colorem coturnicis tribuit tanquam ex Aristotele: ex quo hæc etiam citat: Otis auis fidipes est, tribus insistens digitis, magnitudine gallinacei grandioris, capite oblongo, oculis amplis, rostro acuto, lingua ossea, gracili collo. Nos horum nihil in ijs quæ extant Aristotelis legimus, sed hoc tantum, quòd gula ei tota ampla sit, ingluuies nulla: appendices paucæ quædam infra qua desinit intestinum. Synesius in epistolis otidem ab imperito aliquo pauonem existimari posse scribit.

C.

Otides uel oti cibum ruminare dicuntur, Athenæus & Eustathius. Breui uolatu utuntur propter corporis sui grauitatem, unde fit ut uel manu capiantur, si quis celeriter instet, & canibus, ut in E. recita-

E. recitabo. ¶ Incubat tarda tricenis diebus ut reliquæ etiã alites magnæ, ut aquila, anser, Aristot. Migrat & regionem mutat, Athenæus ex Aristotele. Aristoteles quidẽ de oto scribit, auolare eum cum coturnicibus: quem locum Plinius repetijt, in cuius codicibus & otus & otis legitur. ego non otum noctuæ similem, quamuis tum Plinius tum Aristoteles ita interpretetur eodem mox in loco, sed otidem de qua scribo auolare puto cum coturnicibus: sed corporis grauitate impeditum perseuerare non posse, & in locis proximis remanere, ut de glottide etiam legimus. Nocturnam quidem auem aut noctuæ similem nullam migrare arbitror.

D.

Attagen ceruum amat, perdix damam, otis equum, Gillius ex Oppiano. Et rursus, Otides circum pedes equorum concursant. Itaq; si quis pellem equinam sibi induat, facile quotquot libuerit capiet, Athenæus. Aegyptiorum sapientes hominem uiribus imbecillem significaturi, qui fortiorem insequentem fugiat, otidem auem & equum pingunt. uolat enim illa uiso equo, (αὕτη γὰρ ἵπταται ὅταν ἴδῃ ἵππον,) Orus. Mihi huius auis & otidis pictura, melius ad sequentis hieroglyphici inscriptionem quadrare uidetur, quæ est: Quomodo significent hominem qui ad patronum suum confugiens nihil ab eo iuuatur: ubi passerem & noctuam pingi legitur. sed ad eandem rem denotandam diuersas fieri picturas nihil obstat. ¶ Vulpes in Ponto sic otidas uenatur, ut & sese auertens, & in terram abijciens, tanquam auis collum, sic caudam extendat: eæ autem hac insidiarum instructione seductæ, ad illam, tanquam ad suam gregalem accedunt: illa uero se uertens nullo negotio capit, Aelianus. ¶ Otis metuit sibi à cane, Philes. uide mox in E.

E.

Otides equis gaudent, & si quis equinam pellem sibi induerit, quotquot uolet uenabitur. nam sponte ad illum accedent, Athenæus & Eustathius. Equum ubi aspexerit magno statim cum gaudio ad ipsum aduolat, Aelianus. Qui perdicum in ceruos, idem in equos otidum amor est. quamobrem huiusmodi industria falluntur. Retia aliquis prope fluuium aut stagnum idoneo loco erigit, angustoq; per medium transitu relicto, quo eques unus transire possit, equum auibus ostendit. Sequuntur illæ statim pennis omnibus expansis, donec equus ex loco illo angusto recedat, ipsæ uerò inclusæ omnes irretiantur, Oppianus lib. 3. de aucupio. ¶ Canem nulla non auis paruifacit. Vnam otidem excipio, (Oppianus attagenes etiam ceu parum uolaces canibus posse capi meminit,) quæ propter corporis sui grauitatem, & tarditatem canem perhorrescit. Eam enim ponderosa corporis mole constrictam alæ non facile alleuant: iccircoq; demisso atq; humili uolatu utitur, quia pondere deprimitur. Ex eo fit, ut nonnunquam à canibus capiatur: itaq; conscientia suæ humilitatis perculsa, simulac canes latrantes audiuerit, in dumeta, aut paludes excursione se impellit, quibus & protegatur, & ab instanti periculo seruetur, Aelianus. ¶ Otidum uolatus breuis, Xenophonte teste, qui sic scribit: Otides si quis celeriter instet, capere poterit. breui enim uolatu utuntur sicut perdices, & mox fatigantur. Verum autem esse quod Xenophon scripsit, Plutarchus ait: qui multas huius generis aues in Alexandriam ex adiacẽte Libya uolare ait, capiq; eas hoc modo. Otus ad imitationem natum animal, earum præcipuè rerum quas ab homine agi uiderit, aucupes etiam imitari solet. Stant illi è regione, & certo quodam pharmaco oculos sublinunt: & alia quædam glutinosa pharmaca parata proximè alicubi in paruis peluibus apponunt: quibus uisis oti postea se illinunt, & conglutinatis oculis ac palpebris mox capiuntur, Athenæus & Eustathius. Sed cum otum ac otidem, ut dixi, confudisse ueteres quidam uideantur, hoc aucupandi genus non ad otidem, sed ad otum noctuæ similem pertinere mihi uidetur. Est enim otus auis, ut & aliæ quædam noctuis similes, (scopes maximè,) omnino ad imitationem apposita, eoq; nomine facilis deceptu. Otidem uerò cum canibus & retibus facile sit uenari, hac machinatione nihil est opus.

F.

Hispania aues tardas appellat, quas Græci otidas, damnatas in cibis. Emissa enim ossibus medulla, odoris tædium extemplo sequitur, Plin. Atqui Xenophon, citante Athenæo, otidum carnes suaues esse ait. Ἤδη δέ τις καὶ ὠτίδα εἵλωκεν, ὄρνεον ἐκτόπως ἡδύ, Synesius in epistolis. Otidũ caro media est inter gruum carnem & anserum, non tam dura scilicet atq; fibrosa quàm sit gruum caro. excrementosa est, ac proinde uitanda ijs qui salubri, id est tenui uictus ratione uti uolent, Galenus & Symeon Sethi. ¶ Aethyia, id est mergus, ad saturitatẽ usq; ab accipitre edi potest. suauissima enim eius caro est, & facilis concoctu: item otidis, Demetrius Constantinop.

G.

Phryges & Lycaones mammis puerperio uexatis, inuenêre otidum adipem utilem esse, Plin. Alhabari, id est tardæ auis fimum impetigini medetur, Auicenna. Oua auis tardæ (alhabari, Bellunensis) sunt tinctura bona capillorum, ut fertur: quod quidem experimẽto apparere aiunt, de laneo eis inserto, & donec nigrescat relicto, Auicenna libro 2. in capite de ouis. & similiter oua alocloæ (alochloch) ut aiunt, Idem. Kiranides ciconiæ oua cum uino soluta capillos denigrare scribit: & oua corui canos nigredine occultare, idẽ & Sextus. nec de aliarum auiũ ouis tale quid proditũ inuenio.

H.

Onesicritus perdices conscripsit in India anserum magnitudine esse, Aelianus. hæ forte fuerint otides, uel eius congeneres. conuenit enim magnitudo anseris, uel maior potius, & color perdicis.

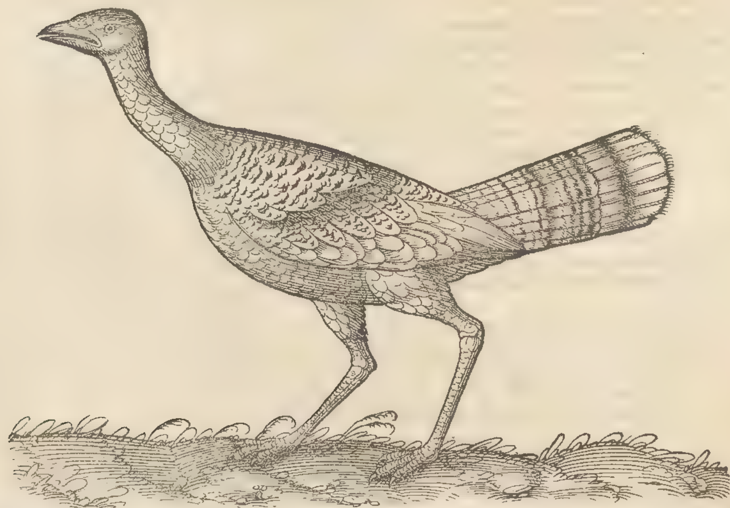
¶ Vna ex aquilarum genere quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad uictum ei herba satis est, Aelianus. ego nullam aquilam herbiuoram extare puto: nisi quis otidem aquilæ nomine dignetur, propter magnitudinem & rostrum, ut in gallinaceo genere, non dissimile aquilino. etsi autem otis quocp carnes edit, herbis tamen & frugibus etiam pascitur.

DE OTIDE QVID SENTIANT RECENTIORES.

OTIDAS dici putant stardas, quasi tardos anseres, Cælius, & Budæus in Annotationibus in Pandectas. alij tardas scribunt. & Plinius, Tetraoni (inquit) proximæ sunt quas Hispania aues tardas appellat, Græcia otides. Otis nobis cognita perdici similis est: & tarda dicitur, quia tardè conspecta est Romę, Niphus. Idem dubitat an auis illa Scythica, (cuius meminit Aristot. de anima. lib. 9. 33.) quę oua sua in leporina aut uulpina pelle deponit, otidis genus sit, sed ab otide nobis nota diuersum. Ego tardæ nomen factum existimo, non quòd tardè conspecta sit Romæ, sed à corporis tarditate potius. Nam & Isidorus, Tarda (inquit) auis apud nos dicitur, eò quòd tardo & graui uolatu detenta, nequaquam ut cæteræ uolucres uelocitate pennarum attollitur. Græcè autem gradipes (ego nec hanc nec aliam eiusdem significationis uocem de hac aut alia aue apud Græcos extare puto) uocatur.

Gyb. Longolius otidem interpretatur auem à corylis Germanicè dictã ein Haselhůn, quam Itali francolinum uocant, cum Attagêne nobis descriptam. Eam quo minus otidem esse credam, cum magnitudo tum aliæ notæ in Otidis historia positæ, prohibent. Orix Alberto genus est gallinæ syluestris, perdice maius, ferè colore perdicis, Haselhůn dicta Germanis, Albertus. nomina quidem orix (quod apud nullum probatum authorem legitur) & otis colludunt: unde Longolius fortè auem eandem esse coniecit, & forsitan etiam ex lagodiæ nomine (quod tamen, ut supra docui, oti potius quàm otidis est) ad eandem sententiam impulsus, ac si Germanicum quoque nomen à lepore potius quàm corylis factum esset, quod nobis non uidetur. necp sanè ex nominibus certi quicquam constanter colligi potest. Longolium Eberus etiam & Peucerus secuti sunt.

TARDAE VEL BISTARDAE HISTOria è recentioribus.

TARDAM uel bistardam auem quamuis otidem esse non dubitem, (& eandem quæ Germanicè Trapp appellatur,) propter diuersas tamẽ quorundam opiniones, (cum alij otidem alio uocabulo recentiorum interpretentur, ut proximè exposui; aliqui tardam seu trapum nostrum, alio uetere, tetracem uel tetraonem uocantes, ut deinceps dicam) ueterum de otide scripta, & de tarda recentiorum, nostrasc̨p obseruationes separaui. Pygargum aquilæ genus Germanorum literatores (ut Murmellius) trappum interpretantur turpi lapsu, Turnerus. Sig. Gelenius in Lexico Symphono, auem Trap, Illyricè drosa uocari scribit (Poloni trop dicunt) & eam esse conijcit quæ in Lexicis Græcorum ῥάφος appellatur. Ῥάφοι, aues quædam, Hesychius & Varinus.

Varinus. sed cum nulla præterea raphi auis mentio aut descriptio extet, nos ex sola nominum uicinitate, eandem esse auem non asseremus. Kiranidi pelecanus alio nomine etiam ramphos appellatur, à rostro uidelicet quod insigne & omnium latissimum habet. ¶ Tarda Gallicè nominatur oultarde, uel houtarde, uel bistarde. Auis tarda quæ bistarda uocatur, Syluaticus. Anglicè a bustard, uel a bistard. Germanice **ein Trapp**, uel **Trappganß**, uel **Ackertrapp**.

¶ Trappus apud Aristotelem tetrix, (τέτριξ & οὔραξ) & Plinio tetrao est, Turnerus. Olaus Magnus in descriptione regionum Septentrional. trappum erythrotaonem nominat.

¶ De tarda, & otidis uel tetraonis tribus generibus Hermolaus Barbarus in Castigationibus Plinianis ita scriptum reliquit: Vbi uulgati codices habẽt, Decet & tetraonas suus nitor, Politianus similiter legit, ex Suetonio in Caligula, qui ait: Phœnicopteri, pauones, tetraones, Numidicæ, Meleagrides, Phasianæ. Et hercule codices antiqui ferè habent tetragonas. quod & fortasse rectius est quàm tetraonas. quoniam Græci eas (ut coniicio) tetracas appellant. Tetracis enim meminit Aristophanes in Auibus. Et Athenæus, In Mœsia (Mysia) & Pæonia, inquit, nascuntur tetraces porphyrioni similes, maximis gallinaceis maiores; cristis (barbis) ex utraq; auricula pendentibus, uoce graui, forma conspicua (florida) struthionis sapore. Est & auiculæ, inquit, pusillę nomen tetrax, Alexandro Myndio Epicharmoq;. Ergo tetraones siue tetragones, aut eædẽ sunt quæ & tetraces, aut ualde similes. Merula non dissentit quidem penitus: sed & erythrotaonas quoq; dici eas posse credit, scripta ad nos epistola his uerbis: Peragraui, inquit, fines patrios, secus Aemyliã uiam oblatæ mihi sunt pascentes aues, haud ita multò ansere maiores: quarum ceruix quatenus alas contingit, rubro perfunditur, rubescunt item cilia, (atqui in nostris stardis seu trappis, quas ipse uidere potui, cilia prorsus non rubescunt.) Rogati de nomine rustici; respondêre stardas appellari, & nidificare inter maturescentes segetes, præterea caudam in modum pauonis subrigere, quarum carnes qui comedêre non insuaues aiunt esse. eas cõtenderim erythrotaones Plinio uocari. tu quid sentias quando otium fuerit perscribe. Respondi ad hunc modũ de erythrotaone: Si quæris de nomine, subdubito: cum propter illa Suetonij uerba, qui tetraonas aues in Caligula appellat, tum quòd omnes Pliniani codices manuscripti tetragones siue tetragonas habent, nullus erythrotaonas. sin de re, tecum sum: ut genus hoc intelligam, quod (ut scripsisti) Ligures stardas uocãt. nam & Veronæ Aquileiæq; modo sterdas, modo trapos eas nominant. Hispani tardas, à tarditate dictas ut arbitror. quoniam, ut inquit eodem loco Plinius, alterum earum discrimen uulturum magnitudine coloreq; conspicitur. nec ulla, inquit, auis, excepta struthiocamelo, maius corpore implet pondus, intantum aucta, ut in terra quoq; immobilis prehendatur. deinde sequitur, Proximæ (inquit) eis sunt, quas Hispania aues tardas appellat, Græci otidas: ut tria uideantur eius alitis fastigia. Sed uulgus differentias & interstitia tueri diu nescit. proindeq; tria earum genera tanquam unum eodem uocabulo significat, tardas appellando, Hæc Hermolaus.

¶ De tetrace, ex Dialogo Gyberti Longolij de auibus, quem is interpretatur **Vrhan** Germanicè, id est urogallum, uel gallum syluaticum maiorem: & cum trappo confundere uidetur, mihi tetrax Athenæi, & Aristotelis tetrix, cuius uerba recitat, urogallus uidetur, ut & Plinij tetraon siue erythrotaon: Nemesiani uerò tetrax, omnino idem qui trappus uel otis. Tetracem esse arbitror (inquit Longolius) quam Aristoteles etiam tetricem uocat: Athenæus porphyrionis speciem esse docet. Indicat autem porphyrionis uox nescio quid purpurascentis, quem tamen colorem in urogallinaceo nondum deprehendi. Certè Athenæus tetracem ita describit, ut Mysiorum potius nomenclaturæ uideatur tribuere, quod asserit, quàm ueritati. Nam ab indigenis ita uocatam auem dicit. Refert autem in Mysia sibi in sporta allatũ, magnitudine maximi gallinacei, specie porphyrioni perquam similem, utrinq; ab auribus propendentibus gallorum instar paleis, graui uoce, floridoq; corpore. Certè urus noster non paleas, uerum uestigia tantum palearum habet: neq; porphyrionis forma conspicitur, cum non adeo longo sit collo, sed instar pauonis adducto & gracili, nullaq; uirentium aut rubentium plumarum imagine spectabilis: Vt tetracem tamen appellem, Nemesiani poetæ authoritas, qui de aucupio Latinis uersibus conscripsit, me adducit. Eos hîc recitare placuit. Et tetracem Romæ, quem nunc uocitare taracem Cœperunt, auium est multò stultissima, nunquam (nanq;, forte) Cum pedicas necti sibi contemplauerit adstans, Immemor ipse sui, tamen in dispendia currit: Tu uerò adductos laquei cum senseris orbes, Appropera & prædam pennis crepitantibus aufer, Nam celer oppresi fallacia uincula colli Excutit, & rauca subsannat uoce magistri Consilium, & læta fruitur iam pace solutus. Hic prope Pentinum radices Apennini Nidificat, patulis qua se sol obijcit agris. Persimilis cineri dorsum, (collum forte) maculosaq; terga Inficiunt pullæ (nigræ, ut in perdice) cacabantis imagine notæ. Tarpeiæ est custos arcis non corpore maior: Nec qui te uolucres docuit Palamede figuras. Sæpe ego nutantem sub iniquo pondere uidi Mazonoim (Mazonomi lego) puerũ, portat cum prandia, cirro Quæ consul prætorue nouus construxit ouanti. Principio poeta auem istam stultam uocat, quòd laqueum, quem sibi coràm parari uidet, non fugit, sed abeunte aucupe, mox accurrens, sese huic inuoluit. Deinde cacabanti colore & maculis persimilem asserit, hoc est, si quid sentio, perdici. etenim me legisse alicubi memini, cacabare perdicis esse uocem: neq; aliter etiam nunc sonant. Deinde de magnitudine quàm bene conuenit, ad anseris pondus collata, Aristoteles tetracem (imò tetricem)

non tecto sed aperto nido oua ponere scribit, idq; plurimum in fruticibus. id quod nos etiam obseruauimus, & nidum eius congestum potius quàm constructum uidimus. Idem ab Atheniensibus uragem nominari perhibet: unde coniecerit aliquis hodie etiam à nobis urum gallū dici, quod mihi tamen non uidetur. astruant hoc illi, quibus Germania olim Græcissasse existimatur. Est sanè urus gallus etiam puluerator, ut omnes propemodum frugilegæ. Nec alius uidetur tetraon uel erythrotaon Plinij, quem è Germania uel Septentrione, anseris specie nigricantem, (uidetur hîc Longolius gallum urum & trappum confundere, ut infra etiam in urogallo dicam. nam cum de urogallo agat, eundem Plinij tetraonem nunc faciens, mox uulgò eundē anseris nomine uenire scribit, quod trappo non urogallo conuenit. illum enim Trappganß appellant,) rubro paulò perfusum, uenire asserit. Non enim speciem hic ad similitudinem, sed ad magnitudinem refero. Quòd rubro autem perfusum prædicat, id & in coturnicibus & perdicibus uidere licet, & in nostro tetraone eundem colorem animaduertere. Nam & is à perdice nulla propemodum ratione, præterquam magnitudine, qua uel quatuor propè gallinaceos etiam maximos uincit, distat. quin etiam & gregarius est, & puluerator, & frugilegus. Sub autumnum ad nos gregatim aduolat, agrum quem insedêre, ouium grege occupatum diceres, tanta est uolucris magnitudo, sæpè mihi conspectæ: nec ullam pestem magis odêre holitores. nam uentrem rapis fulcit, & non mediocri præda contentus esse solet. At non uideo, cur uulgò anseris nomine ueniat, cum nulla in tam magno corpore mica sit, quæ anseris speciem præbeat: nisi quia anserum modo gregatim uolat. (Vide infra in capite de recentiorum scriptis de Tetrace.)

¶ Tetraones, τέτρακες, Trappen Germ. colorem habent album, tendentem ad cinereum, alas nigricantes: magnitudine uultures uel æquant uel superant, Eberus & Peucerus. Sed qui elegantissimus in nostris trappis color est per dorsum, caudam, & alarum partem, ut in ardea stellari uel perdice rustica distinctus, ab illis non memoratur. ¶ Bistarda auis est (inquit Albertus) bis uel ter saltum dans, priusquam de humo eleuetur, unde & nomē ei factum, (quasi bisterdans, s. saltum.) Magnitudine & specie aquilam refert, rostro est curuo, unguibus aduncis, alis & cauda alba, reliquo corpore uaria. Carnibus uescitur ut aquila: uolucres tamen non prædatur. sed cadauera forte inuenta comedit: uel animal innocens aut agnum aut lepusculum occidit, quod quidem sola facere non audet, sed à pluribus sui generis auibus adiuta. Herbis etiam in fame uescitur. ciceris, pisi & leguminum herbis præcipuè delectatur: quod rarum est in auibus carniuoris. Nidificat, non in sublimi, propter tarditatem: sed in terra parit, cum matura seges est, Albertus.

¶ Trappus in regionibus nostris rarus est, in Alsatia & circa Brisacum oppidū non infrequēs, ut audio. Memini ter quaterq; apud nos captum, & in Rhætia circa Curiam, Decembri & Ianuario mensibus, nec apud nos nec illic à quoquam agnitum. Ego duos ex eis ponderare uolui: quorum alter libras nouem duodecim unciarum appendebat, alter libras tredecim cum dimidia. Eosdem cum diligentius inspicerem, descriptionem confeci huiusmodi. Trappi color parte prona (id est dorso & alis, collo excepto, quod cinereum est) talis est qualis grygalli (de quo infra scribetur) uel perdicis rusticę, id est beccassæ, præsertim minoris, uel etiam ardeæ stellaris, sed magis ruffus, nigris maculis undantibus ferè eleganter distinctus. Rostrum gallinæ. Caput & collum cinereum. sed supina colli pars, ad album uergit: pectus quoq; & uenter, & crura quatenus plumis uestiuntur ad media usq; femora, alba sunt. Cauda digitos quindecim longa, hoc est palmos ferè quatuor: pēnis pulchris, ruffis, cum tænijs quibusdam & maculis nigris, superiore interioreq; parte albis, ut etiam in extremitate, ornata. Collum dodrantale. reliquum corpus à collo ad orrhopygium, circiter quinq; palmos longum. cauda tres palmos. alarum pennæ maiores candidæ, circa finem nigræ. Crura fusca, paulò breuiora duobus dodrantibus. digiti pedum & ungues ut in gallina. sed digiti terni tantum antrorsum tendunt, nullus retro. Vola uel pars interior retro densa torosaq; est. Ventriculus magnus & herbis quibusdam (auricula muris, genere quodam uiciæ syluestris, & dauci uel apij) refertissimus erat: unà cum duobus calculis albis. Aliâs etiam in uentriculo capti in maxima niue, lapillos tantum quosdam & cortices arborum inuenimus. In extrema gula ante stomachum seu os uentriculi, pars est capacior, & ex multis rotundis ferè carūculis compacta & intricata quodammodo. Intestinis diductis & extensis, id quod à fundo uentriculi ad aluum rectà procedit, dodrantum est septem cum dimidio. appendices uerò duæ ab aluo retrocedunt, quarum altera tenuior est, circiter tres dodrantes longa, altera amplior longa dodrantes duos cum dimidio. Tres isti meatus iuxta aluum in unam capacitatem conueniunt.

¶ Starna (à recentioribus dicta) uel est perdix minor, uel auis magna ut anser, grisea, cinerea, cuius caro laudatur, maximè cum iuuenis fuerit, Conciliator ut citat Ant. Gazius. sed hæc auis magna ut anser, starda uel tarda potius quàm starna dicenda est: quod nomen perdici nostræ uel Externæ aui conuenit.

¶ Trappos permultos in Anglia esse audio, & locis gaudere aquosis. Syluaticus tardam auem in aqua degere scribit. In segetibus sæpe inueniuntur. euolare nisi uento iuuante non possunt: nec subitò, sed præcedente tantum curriculo aliquo, uel duobus tribúsue saltibus. ¶ Has aues perquam timidas esse audio, & pusillanimes, ita ut uel leuiter uulneratæ moriantur. ¶ Trappi à canibus capiuntur, præsertim cessante uento. item à falconibus & accipitribus. ¶ Trapporum pennæ à

næ à piscatoribus requiruntur, ut repræsentatas ex eis muscas pro inescandis piscibus, hamis suis annectant. Eædem usum scribendi præbent, ut & anserinæ.

¶ Laudantur à uulgo in cibo trappi, tanquam suaues & teneri. caro quidem eorum alba nõ est. Bistardi carnes uituperantur tanquam crassæ & difficiles concoctu. præferuntur tamen si uno die prius occisæ fuerint. Pectoribus & costis eorum allia passim inseri debent, cum pipere & aromatibus. Quòd si concoquantur, multum alunt. In nidis reperti maioribus præstant. sed debet ab eorum esu chalce mellitum sumi, & uinum bonum uetus cum zinzibere conditum, Elluchasem.

¶ Anapha, אנפה, ueteres Hebræi exponunt genus milui, nostrates Iudæi uulgò trappum, Paulus Fagius.

¶ IN Merchia Scotiæ regione nascuntur aues GVSTARDES uernaculo sermone dictæ, colore plumæ ac carne perdicibus non dissimiles, sed quæ holores corporis mole exuperant. Rara est ea auis, atque humanum aspectum plurimũ abhorrens, nuda humo oua ponit, quæ si ab homine contrectata, aut eius anhelitu & afflatu uel leuiter imbuta senserit (quod facile naturæ beneficio dignoscit) extemplò ueluti inidonea ad pullos procreandos relinquens, aliò ad oua parienda se confert, Hector Boethius. Ego è Scotia auis cuiusdam palmipedis iconem accepi, tanquam gustardæ: quam posui supra post anseres feros, quoniam à gustarda siue tarda qua de hic scribimus, planè diuersa est, & in nomine fortassis ab eo qui adscripsit, erratum est. Vera quidẽ tarda, gustarda dicta uidetur à Britannis: quoniam guß anserem significat, ac si tardum anserem dicas. palmipes tamen non est, & præter magnitudinem nihil cum ansere cõmune habet. ¶ Aliæ aues apud Albertum sunt gosturdi, nempe alaudæ cristatæ.

DE TETRACE, TETRICE, TETRAONE, ERYthrotaone, ex ueterum scriptis.

DE Tetrace uel tetraone scripsimus nonnihil etiam supra in Tarda, præsertim ex Nemesiano; cuius tetrax omnino non alia auis quàm Tarda est. Tetrix, quam Athenienses uragẽ uocant, nec terræ nec arbori suum nidum committit, sed frutici; Aristot. (Quo in loco Albertus pro tetrix habet radoryz, quæ, inquit, species quædam picorum est, ferè similis turdo, &c.) Et alibi, Tetrix minus uolat, eoque non in nido, sed frutice condenso prolem suam ædit, nidumque aure patentem habet. Ab imperatore præfectus eram Mysiæ, (inquit Laurentius ille qui dipnosophistas inuitauit) cum tetracem primum uidi, & sic appellari à Mysijs & Pæonibus didici. At tetracem esse ex dictis Aristophanis recordatus sum. Cum autem existimarem dignam auem esse, de qua mentionem Aristoteles faceret, tractatum illum eius tot talentis æstimatum legens, non de eiusmodi aue quicquam inueni. Itaque gaudebam me habere locupletissimum testem Aristophanem, qui recẽs ab illius ætate fuit. Ac nimirum cum hæc dixisset, ingressus quispiam est, qui in calatho tetracem ferret: hæc maximum gallinaceum magnitudine superabat, & porphyrionis speciem similitudinemque gerebat, ac quemadmodum galli barbulas utrinque ab auribus propendẽtes habebat. eius uox grauis erat. Cum autem floridam & pulchram auem admirati fuissemus, cocta nobis nõ multò pòst allata fuit, cuius carnes magnarum struthionum non dissimiles sæpe comedimus, Hæc Athenæus lib. 9. Sed eruditis quibusdam (ut Longolio & Turnero) Aristotelis tetrix, de qua uerba eius paulò ante recitaui, non alia quàm tetrax magna Athenæo descripta uidetur, quibus ego etiam facile assentior. ¶ Videri autem potest tetrax hæc ales magna à uoce dicta. nam & tetrax parua, spermologo, id est frugilegæ similis, per onomatopœiam sic appellatur, ὅτι τετράζει τὴν φωνὴν, quoniã cum oua peperit, talem uocem emittit: de qua inter passeres scribemus. Tetrax, phlexis & elasâs aues nominantur in Auibus Aristophanis: nec à Scholiaste super ijs quicquam adfertur. ¶ Decet & tetraones (aliâs tetragones, uel retragones, uel tetracones, ut codices quidam antiqui habent. Politianus in Miscellaneis scribit in uetustissimo codice Mediceæ bibliothecæ haberi, Decet & traonas: conijcit autem legendum decet tetraonas. Merula etiam erythrotaones legi posse suspicatur) suus nitor absolutaque nigritia, in supercilijs cocci rubor. Alterum eorum genus uulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit, (hæc forsitan otis est Galeno atque Aristoteli, & ôtus Athenæô, Vuottonus:) nec ulla auis, excepto struthiocamelo, maius corpore implens pondus, in tantũ aucta, ut in terra quoque immobilis prehendatur. gignunt eos alpes, & Septentrionalis regio. in auiarijs saporem perdunt. moriuntur cõtumacia spiritu reuocato. Proximæ eis sunt, quas Hispania aues tardas appellat, Græci otidas, damnatas in cibis, Plin. Est in alpium montibus anserum (fortè anserum legit aliquis; ubi Plinius habet, Alterum eorum genus, &c. quanquã tetraces Nemesiani tardas, Germani trappos anseres appellant) genus, inter aues maximum præter struthionem: sed adeò ponderosum, ut manu capiatur, Author de nat. rerum. ¶ Cæterum ut apud Plinium diuersæ sunt lectiones ut dixi, ita apud Græcos etiam uarijs modis hoc nomen scriptum reperio, quos omnes tamẽ ad alitem unam referri conijcio. Iam supra tetrax (unde genitiuus tetragis, τέτραξ, τέτραγος: quemadmodum & cum pro passere accipitur) ab Athenæo scribi ostendimus, quem & Eustathius sequitur: ab Aristotele tetrix, τέτριξ (& οὔραξ.) Τετράδων, auis quædam est Alcæo, Hesychius & Varin. Phasianos aliqui tetráonas (τετράωνας) nominant, Ptolemæus lib. 12. Commentariorum de regia Alexandriæ;

apud Athenæum lib.14.sed rursus idem Athenæus lib.9.phasianum ab Epęneto tatyram nominari scribit: & à Ptolemæo Euergete in secundo libro Commentariorum τέταρτον, ubi forte similiter τετραῶνα potius legendum. Vt autem phasianus olim tetraon dicebatur, sic etiã tetraones nostri (presertim minores, nam urogallum nostrum tetraonem maiorem, siue simpliciter tetraonem Plinij esse coniJcio) à quibusdam uulgò phasiani montani uocantur. sunt enim utriq; gallinacei generis ut uidetur. Olaus Magnus etiam in regionum Septẽtrionalium descriptione aues quasdam in niue degentes uocat Germanicè Orhanen (id est tetraonas) uel phasianos.

RVRSVS DE TETRACE VEL TETRAOne, &c. scripta recentiorum.

VOLATERRANVS & Gyb. Longolius de tetraone Plinij uerba recitantes, anseris specie eum esse dicunt, quod Plinius non scribit. Coniectura tamen est eum anseri congeneres tetraonem ac otidem facere, libro 10. cap. 22. ubi cum de anseribus egisset, mox subdit, Anserini generis sunt chenalopeces & chenerotes. Et statim, Decet tetraonas suus nitor, &c. Iidem tetraonas ex Plinio, rubro paulum perfusas esse scribunt, quod Plinius non dixit, sed in superciliJs cocci ruborem eis esse. Merula eandem auem tetraonem, (uel, ut ipse legere mauult, erythrotaonem) & tardã (uulgò stardam) facit: & cilia eius rubescere scribit, (ut supra in Capite de tarda rẽcitaui.) Tetrix Aristotelis, & Plinij tetrao, ea est auis quæ uulgò trappus dicitur, Turnerus. Ego in trappis illis uel tardis tribus quos aliquando uidi, cilia (uel supercilia, ut Plinius de tetraone scribit) neutiquàm rubere animaduerti: sed in ea aue potius, quam nostri urogallum (Orhan) appellãt: cui etiam nitor & absoluta nigritia conueniunt. In eadem sententia sunt, cum alij quidam uiri docti, tum Ge. Agricola, qui tetraonas interpretatur Germanicè Pirckhůner, Auerhån. Paucæ aues (inquit idem) hyeme in syluis manent, ut tetraones, attagenes. Sigism. Gelenius urogallum tetraonem esse nominum similitudine conjcit, quoniam Illyrica lingua hodieq; tetrzew uel tetres appelletur. Tetrax Athenæi nihil ad tetraones. hi enim à Plinio absoluta esse nigritia dicuntur, & quasi coccinis superciliJs: quidam tamen uulturum colore. tetracem uerò porphyrioni similem tradit Athenæus, eiusq; admiratur τὸ διανθὲς, quasi picturatum significans, & floridum, quod Hermolaus forma conspicua conuertit: tum pendere utrinq; ab auribus paleam ostendit, Politianus. Ego contra Politianum uel omnino easdem, uel maximè congeneres aues esse dixerim, utrasq; scilicet in syluestri gallinaceorum genere maximas. ¶ Augustino Nipho Aristotelis tetrix, nõ magna aliqua auis, sed alaudæ species uidetur, absq; crista, magnitudine & colore similis cristatæ, quod ego non probo, neq; enim id omisisset Aristoteles, cum aliâs ubi de cristata sentit, semper τὴν λόφον ἔχουσαν addere soleat. Quòd si tetricis nomine paruam aliquam auem Aristoteles intellexit, ea non alia quàm tetrax passerum generis fuerit, de qua suo loco scribemus. ¶ Capitur apud Moschouitas auis subnigra, puniceis superciliJs, magnitudine anseris: quæ pulparum sapo. e phasianorum superat dignitatem, Moschouitica lingua tetrao nuncupata, quæ Plinio erythrotao uocatur, Alpinis populis cognita, & maximè Rhętis qui saltus ad Abduæ amnis fontes incolũt, Paulus Iouius. Est autem hic omnino urogallus noster.

DE VROGALLO.

VROGALLVM imitatione Germanicę uocis hanc auem gallinacei generis feri omnium maximam appellare mihi libuit: nam quo apud ueteres nomine dicta sit, non cõuenit inter recentiores. Mihi quidem omnino tetraon Plinij uidetur. & quoniam alia etiam non dissimilis ei gallina fera reperitur in Helueticis Rhæticisq; mõtibus, multò minor tamen, maioris minorisq; differentia addenda fuerit, ut illum de quo hîc agimus uel urogallum tetraonemue simpliciter appellemus, uel maiorem: alterũ de quo postea scribemus, urogallum minorem, uel tetraonem minorem. sic enim etiam montium incolæ Germanicè appellitare solent, Kleine vnd grosse Orhanen. Vide plura ad uetus huius auis nomen pertinentia, suprà in Tarda, & in Capite de Tetrace uel Tetraone è recentiorum scriptis. Videtur autem Germanice Vrhan uel Orhan dictus, (aliqui scribunt Awerhan) non quidem ab auribus, sed à magnitudine: ut in boum etiam syluestrium genere maximũ uocamus urum, Vrochß, Awerochß: ut pluribus in Vri historia docui. ¶ Gyb. Longolius imperitos quosdam Grammaticos Meleagrides pro urogallis accipere scribit. Anserem (inquit idem) omnino corporis magnitudine æquant, ut ob id uros (urogallos) à Germanis dictos autumem. Etenim non aliter gallinaceos, ac uri boues nostros, pondere corporis superant. Et rursus, Vri (urogalli) nostrates perdicis in morem dorso sunt uario, uentre subcandicante, (hæc trappo, id est tetraci Nemesiani, non urogallo nostro conueniunt, ut & aliæ quædam notæ à Longolio hîc recitatæ: ut duas aues diuersas confundere mihi uideatur, ut supra etiã in Tarda scripsi, nimirum quòd morte præuentus dialogo suo de Auibus extremam manum non imposuerit,) pedibus cruribusq; tuberosis quarundam columbarum in modum spectantur, capti animũ despondent, cibumq; nisi longo post tempore non assumunt, Hæc Longolius.

¶ Albertus Magnus lib.7. de animalibus urogallum inepte putauit ueterũ ortygometram esse. Ortygo-

Ortygometra (inquit) genus est gallinæ maximum, anseris magnitudine: pennis in pectore hyacinthi coloris, in dorso cinerei. Vocatur autem Orhan ab incolis alpium, in quibus maximè abundat. Incolit ipsa iuga montium: & ex glacie quæ illic perpetua est, aliquando crystallos deijcit: & inueniuntur aliquando parui crystallini berylli in gulis (pappis) eius, Hæc ille. Sed urogallus quem ipse obseruaui ac descripsi, dorso non erat cinereo.

¶ Vrogallus apud Italos diuersa habet nomina. nam circa Tridentum cedron uocatur: alibi, ut circa Vincentiam, gallo seluatico, quo nomine qui circa Tridentũ habitant, alterum syluestris galli genus domestico simile aut par appellant. alibi, circa Rhætiam, stolzo, uel stolgo, uel stolcho: cuius uocis etymon uideri potest Germanicum. nostri enim stoltz appellant, quicquid magnificum aut superbum est: ut forte propter magnitudinem ac pulchritudinẽ ex adiectiuo nomine ei proprium factum sit. Illyrij tetrzew, quasi tetracem uel tetraonem nominant. Germani Orhan, uel etiam Pirckhün, quod nomen etiam alteri cuidam generi attribuitur, quod mox ab Vrogalli historia memorabimus. Sunt qui phasianis adnumerent, atq; ita appellent, Bergfasan. Phasianus etiam in montibus Helueticis reperitur, perpulchra auis, & flauis pennis splendida. duorum est generum, maior & minor. reperiuntur autem quidam nigri, alij fusci, (urogallos minores intelligo, quorum fœminæ, ut & maiorum magis fuscæ sunt quàm mares, ut eadem auis sit phasianus maior, & urogallus minor,) admixtis tamen diuersi coloris splendentibus pẽnis. Maximi phasiani alio nomine uro-

galli uocantur, Stumpfius. Dukiphat Hebraicam uocem Iudæi quidam recentiores Germanicè **Vrhan** interpretantur, ut ſupra ſcripſi in Gallo ſylueſtri in genere.

¶ Vrogalli quidam reperiũtur qui libras duodecim aut quatuordecim appendunt, Stumpfius: intelligit autem de libris noſtris, quæ ſedecim uel octodecim unciarum ſunt. ¶ Vrogallus à me inſpectus huiuſmodi erat: Collum dodrantale, plumis ueſtitum nigricantibus, ſed cinereo diluto colore ſparſim notatis. alarum longiſsimæ pennæ palmorum quinq, nigricantes aut fuſcæ potius, reliquæ in alis, minores dico & minimæ, caſtaneæ ferè colore, nigricantibus punctis diſtinctæ. caput nigrum, pars infra roſtrum nigrior. Roſtrum gallinæ, breue, gibberum, latum, ualidum. Supercilia & pellicula circa oculos rubra. Collum pronum punctis cinereis uarium, quibus pennæ uirides ſuccedunt. Pectus & uenter colore nigro. In medio thorace ubi os pectoris maxime prominet, plumæ aliquot ab altera parte albæ, altera nigræ ſunt. Minores plumæ ſub alis albiſsimæ, præterquã in ſummo: reliquæ albicantes fuſco admixto ſplendidæ. Cauda quinq palmos longa, aut paulò plus, pennis nigris condita, maculis paucis albiſsimis extremitates præſertim minorum pennarum & punctis uariarum inſignientibus. In metaphreno (dorſo ſuperiore) plumæ caſtanearum coloris, punctis aſperſæ, ut in alis: in inferiore (dorſo) cinereæ, magis uariæ punctis quàm in collo, lõgè pulcherrimæ. Poplites & femora plumis albis ueſtiuntur, quæ in cruribus fuſcæ uſq ad digitos pedum deſcendunt, ut in grygallo quoq, & urogallo minore. quibus etiam digitos pedum ſimiles habet, & appendiculas quaſdam pectinatim utrinq à digitis ſed breuiter eminentes, & alia ubiq toto corpore multa ſimilia, ut congeneres eſſe aues, magnitudine ferè tantum & colore diſtinctas, non ſit dubitandum. Longitudo urogalli à capite extenſi ad pedes, dodrantes quatuor cum dimidio. Cauda extenſa ſemicirculum reddebat, triũ in circunferentia dodrantum. Ex albis in cauda maculis ætas conijcitur. quò enim iuniores ſunt, eò pauciores illas habere feruntur. Marem à fœmina quod ad colorem nihil differre audio, niſi quòd fœmina minus nigra eſt.

¶ Verſantur urogalli in altiſsimis montium iugis, Albertus: aut altiſsimis potius ſyluis. Folia ſtirpium edunt, à quibus etiam nomen uulgare factum urogallo minori, **Laubhan**.

¶ Species quædam ſylueſtrium gallinarum nomen inuenit ab arboribus & patria ubi potiſsimum uerſatur, **ein Birckhan**/ (betulam arborem noſtri uocant **Birck**/) dicitur & **Aurhan**: forſitan ab aura, quam facillimè ſentit propter rariſsimum corpus: aut **Vrhan**/ à ſenio longiſsimo: aut cauda, (quæ Græcis urà eſt:) aut magnitudine, quia reliquis gallinis maior ſit. Hæc etiam coit ore menſe Martio, ſed multò aliter quàm bonoſæ. Gallus huius ſpeciei ſperma ex ore tempore coitus in uêre excreat & euomit, & uoce magna aduocat gallinas ipſas, (ſicut domeſticus gallus aduocat gallinas inuento aliquo grano) quæ cum aduenerint, ſperma eiectum & excreatum à gallo in terram, ore legunt & reglutiunt, & tali modo concipiunt. Quas deinde ludens gallus omnes ordine comprimit, (quaſi uerò illud comprimere non ſit coire,) & quaſi ratum facit ſemen comeſtum. at non coit, quod uidi: ſicuti ſemina quorundam piſcium, tantum afflatu maſculi, teſte Plinio, rata redduntur, ut ita dicam. Nam ſuper quas gallinas non aſcendit, illæ oua hypenemia pariunt ut domeſticæ gallinæ. Quicquid uerò fugatis gallinis, caſu aliquo remanet in terra de ſpermate galli excreato, hoc operante Sole nonnunquam, forſitan rore aut pluuia ſuperueniente, & putrefacta materia, mutatur in uermes & ſerpentes quæ dicuntur à Germanis **Vrhanſchlangen** & **Birgſchlangen** (id eſt urogallorum ſerpentes, & montani ſerpentes.) harum copia eſt in ſylua, quæ à Tangera fluuio nomen habet in ueteri Marchia. Quicquid econtra remanet in terra de ſpermate excreato iſtius galli, pluuia non ſuperueniente aut rore (non) coincidente, mutatur & coagulatur quaſi in ueſicã tranſlucidam & candidiſsimam, & ueluti lapideſcit: & fit gemma quæ à paſtoribus & uenatoribus colligitur. & reperitur in locis ubi tali modo galli iſti coeunt, **auff dem paltz platze**/ tempore uerno, **wan yhr paltz zeit iſt**. Hęc illa ipſa gemma facta & coagulata ex ſpermate galli excreato, mirum in modum facit ad conceptum datum (data) mulieribus ſterilibus. incitat ad Venerem, & auget appetitum prolis. Gemmæ tales magnitudine & forma & candore margaritarũ apparent. nonnunquam grana harenæ unà coagulata in his reperiuntur, aut puluereſ, Chriſtophorus Encelius Salueldenſis. Ego huic ſerpentium & gemmarum è genitura galli generationi, non facile crediderim. nam ſi huiuſmodi res alienæ prorſus naturæ ex auis ſemine naſci poſſent, ex aliorum quoq animalium ſemine, quod proculdubio ſæpe in terram delabi contingit, multa & uaria cur minus quàm è galli ſemine naſcerentur? Præterea hoc auium genus ore coire quis credat? Scribit quidem ipſe Encelius ferè omnes gallinas ſylueſtres ore coire, ſed modo diuerſo. Et paulò ante, Multæ aues ore (inquit) concipiunt & coeunt, ut ſunt corui, exoſculatione facta ut fit in columbis, licet hoc negat Ariſtoteles. nec ego admodũ adfirmo, quia non uidi coeuntes. De graculis tamen ſiue monedulis mox adfirmans, Graculi (inquit) profecto ore coeunt tempore uerno. Inter aquatilia etiam lolligines, ſepias, locuſtas, ſquillas, cancros, ore coire ſcribit. Ferunt & noſtri quidam aucupes urogallos coituros aream aliquam puram & planam in terra parare, in qua coeant: fœminam à coitu maris genituram quæcunq effluxerit deuorare & concipere.

¶ Vrogallis audio interim dum gallinas uoce alliciunt & inuitant (**faltzen** [uel **paltzen** etiam puto] Germani appellant, & **locken**,) uiſum & auditum intercipi: atq interim opus eſſe magna celeritate aucupis ut bombardæ globo feriat: alioquin enim auditum eius acutiſsimum eſſe.

Tetrao Latinorum est auis quam Itali hodie uocant gallo cedrone, Sabaudi gallum syluaticum, un coc de bois. hæc frequenter in altis Cretæ montibus uidetur, duplæ magnitudinis ad capum, macula utrinq; iuxta oculos supra tempora insignis, instar phasiani. colore tam atro ut tanquã palumbi collũ resplendeat, nihil in ea albi, præterquã in alis. crura similiter ut attagenis hirsuta, Bellonius.

DE GALLO BETVLAE.

¶ ARISTOTELES de historia animalium 8.12. inter alias aues quæ auolãtibus coturnicibus duces se præstant, cynchramum quoq; numerat: à quo inquit reuocantur noctu, cuius uocem cum senserint aucupes, intelligunt parari discessum. Hunc locum reddens Albertus, Fababorioz (aliâs fababoniz, inquit,) est gallina quam uocamus gallinã fybicis, (uibicis,) quæ est arbor quam quidam nutricam (forte myricam scripsit. quanquam myrica alia arbor est) uocant. eò quòd gallus huius generis in hac arbore insidens frequenter inuenitur, & cantat noctu sicut gallus domesticus, maximè quando discessum parat. Nos de cynchramo scripsimus supra in Elemento C. Cæterum arbor quam uibicem appellat, nõ alia est quàm betula, Germanicè uulgò dicta ein birck: è qua uirgæ conficiuntur, quibus uibices & liuores in percussis excitantur. Sunt qui urogallum maiorem etiam Germanicè nominent Birckhũn, uel ut Ge. Agricola scribit, Pirckhũn. Sed is potius Germanicè dici debet Birghũn, id est montana gallina: hoc uerò genus de quo nunc agimus, Birckhũn, hoc est gallina betulæ, rectè appellatur: siue quòd betulæ gemmis uescatur, siue quòd inter has arbores latere solet, siue à colore ut Gyb. Longolius suspicatur. Nam supremum (inquit) à betula corticem si detrahas, qui albo subest, in nigroq; ruffescit, præcipuum huius gallinæ colorem imitatur. nam dorsum alioqui instar perdicis maculosum habet: Hæc Longolius, qui hanc auem attagenem esse conijcit. Ego attagenem aliam esse puto, (quoniam à ueteribus palustris describitur auis:) hanc uerò betulæ gallinam, eandem esse quæ à nostris montium incolis Spilhan uocitatur, nos grygallum minorem appellabimus paulò pòst, ubi & gallina betulæ seorsim amplius describitur Longolij uerbis. In libro quodam uulgari, in quo rerum nomenclaturæ uarijs linguis enumerantur, auem Germanicè dictã Pirckhũn, Italicè calmaza (corrupta forsitan uoce pro gallinaza) uocari inuenio.

DE VROGALLO MINORE, VEL Tetraone minore.

AVIS hæc quam urogallum minorem uoco, uel tetraonem minorem, uulgus nostrum secutus, quod eandem in alpibus Germanicè sic appellat, kleiner Orhan, cum superiore multa cõmunia habet, & post eandem inter syluestres gallinas maxima est. Aliqui Laubhan appellant, à frondibus siue folijs arborum & fruticum quibus uescitur. alij Birgfasan, id est phasianum montanum. alij Grügelhan, quasi grygallum dicas, à uoce. Sed alius est grygallus, cuius historiam proximè subijciemus: alius etiam Spilhan uulgò dictus, grygallo minor, nec aliud ferè differens. Imperiti quidam & uulgus hominũ hęc nomina confundunt: sunt qui sexu tantum differre putent, sed falluntur. Ego enim ipse singula hæc genera diligenter inspexi, præter grygallum minorem, quem nondum uidere potui: & à uiris harum rerum peritissimis, præcipuè clarissimo uiro Aegidio Scudo Claronensi, differentias eorum didici. Colores igitur & alia singulis peculiaria, in singulorum descriptionibus leges, hîc magnitudines cõparasse sat fuerit. Est enim ad attagenem (sic uoco gallinam coryli uel francolinum)

Grygallus minor,	ein Spilhan,	sesquialter:
Vrogallus minor,	ein Laubhan,	duplus:
Grygallus maior,	ein Grügelhan,	triplus:

Vrogallus maior omnium maximus, qui etiam anserem quandoq; excedat.

In Athesina regione gallinæ syluestris genus capi audio, quod uulgò Germanicè Brombhenn nominetur, fortè quòd inter frutices & sentes latere soleat, uillatica maius. quod ego uel urogallum minorem nostrum, uel grygallum maiorem esse conijcio. nam maioris urogalli nomen ubiq; idem est: grygallus uerò minor infra gallinam uillaticam est.

Vrogallus minor à me conspectus multò maiora supercilia è pellicula rubente, (cœrulea quandoq;, ni fallor) quàm urogallus magnus, habebat. plumas in uertice nigras. Rostrum nigrũ, breue, longitudine tantum transuersi pollicis. Collum quinq; aut sex digitorum longitudine, cœruleis uel Indicis plumis uestitum. Infra collum in medio dorso & alis plumæ nigricant. alarum tamen mediæ partes candidæ sunt, item interiores. Venter quoq; nigris plumis integitur. post medium dorsi, quod nigricare diximus, iterum caudam uersus plumæ sunt Indicæ ut in collo. utrobiq; tamen non totæ plumæ huius coloris sunt, sed margines tantum earum & extremitates, ferè ut in pauonibus. Cauda pẽnis suis nigricat, quæ in medio multæ curtæq; sunt, ita ut latè extendi possint: utrinq; uerò tres longiores extrorsum reflexæ, ita ut lilij figuram qualis depingi solet, cauda extensa quodammodo referat. Circa orrhopygium & poplites plumæ densissimæ, quæ ad digitos usq; pedũ extenduntur, quasi natura ipsos munire uoluerit ne frigoris iniuria læderentur, ut & grygallum maiorẽ (nam

minorem non uidi) & urogallum maiorem, & maximè lagopodes. Digitis pedum ſquamatim compactis, utrinq; ſquamoſæ quædam uel corticeæ appendices eminent ut in caudis cancrorum ferè, ſicut in aliјs etiam gallorum montanorum generibus. Magnitudo totius alitis, inſtar gallinæ uillaticæ, uel paulò maior, & oblongior. Plumæ pedum nigricāt, ſed maculis albis diſtinguuntur: & tibiæ anterius tantum, non etiam poſterius, plumis induuntur. ¶ Fœmina in hoc genere, mari ſimilis eſt, ſed minus nigra, & magis fuſca, ut & in urogallo maiore.

¶ Italicè nominatur faſàn négro, uel faſiano alpeſtre, uel gallo alpeſtre, à montium incolis & uicinis. ¶ Phaſianos ſylueſtres nigriores in alpibus capi, qui rubedinem quandam circa collum prope roſtrum habeant, in ſchedis meis annctatū inuenio, haud ſcio an ex authore aliquo, an quòd ita audiuerim. ¶ Stumpſius etiam memorat phaſianos quoſdam montanos, nigros & fuſcos, ueris phaſianis maiores, qui non in ſummis montium altiſsimorum, ut urogalli maiores, ſed medijs

plerunq;

plerunque syluis reperiantur: de his ipsis, ut uideo, urogallis minoribus sentiens: in quibus nigrior mas est, fœmina dilutior. ¶ Vrogallus minor rarò uiuus capitur, (ut scripsit ad me, qui misit olim amicus è montibus Claronç:) capit enim laqueo, ita ut collo astricto suffocet & instar furis pendeat. ¶ Vrogalli minores in Septentrione (in Noruegia & finitimis regionibus) duobus aut tribus mensibus sub niue sine cibo latitant: interim tamen aliquando à uenatoribus capiuntur, Olaus Magnus. Eædem forte aut similes aues fuerint, de quibus Aristoteles in libro Mirabiliũ narrationum: In Ponto (inquit) aiunt per hyemem aues quasdam reperiri, quæ neq; excernant, neq; cum pennæ eis euelluntur, sentiant, neq; cum ueru transfigũtur, sed tum demum cum ab igne incaluerint. Nisi quis lagopodes potius accipiat, quæ in summis & frigidissimis, ubi ne frutex quidem præ frigore ullus crescit, alpium iugis degunt.

DE GRYGALLO MAIORE.

AVIS hæc ad uiuum depicta, in Helueticis alpibus, circa Claronam præcipuè, uocatur ein Grügelhan, per onomatopœiam: quam ego secutus Latinè etiam grygallum dicere uolui. Græcè etiam γρυκόκκυξ nominari poterit, à particula gry ad uocis imitationem facta, & uerbo κοκκύζειν, quod uoci gallinaceorũ peculiariter tribuitur: unde & orthriococcyx pro gallinaceo legitur. Quòd si quis propter mirificã colorũ uarietatẽ, qua attagenem & gallinaginem etiam superat, attagenẽ alpinum nominare uoluerit, præsertim cum delicatissimã esse in cibo exi-

ſtimem, non ineptè is mihi facere uidebitur: etſi magnitudine attagenes doctis plerisq; exiſtimatos (francolinos) ut præcedenti capite docui, triplo ferè excedat. ¶ A capite ad pedes extenſa auis, quam unicam in hoc genere uidi, longa erat tres dodrantes & palmum, roſtro ut urogallus maior, ſed minore ac nigriore. Toto corpore perdicis ferè præſertim ruſticæ, uel gallinaginis inſtar colorato & punctis diſtincta ubiq; maculisq; nigricantibus, reliquus color ruffus eſt uel ad caſtaneę colorē uergens. eſt & cinerei aliquid, in collo præcipuè. ſunt & albæ quædā alicubi maculæ. Iris oculorum rubicunda. Colore circa oculos, retro præſertim, rubente, anguſtius tamen quàm in aliјs gallis ſyluestribus, niſi fœmina hæc forte fuit quam uidi. Ima colli pars prona rubet, intercedentibus lineis ex cœruleo uirentibus. In uētre plurimum albi eſt. Crura pedesq; & digiti ſimiliter ut in urogallis. Varietas quidem colorum tam multiplex eſt, ut uarietatem decoremq; eius uerbis exprimere nequeā.

DE GRYGALLO MINORE.

GRYGALLVS minor à me appellatur, qui uulgò in Helueticis alpibus, Claronæ præſertim, Spilhan/uel Spillhan/neſcio quam ob cauſam. Is à ſuperiore, ut audio à uiris harum rerum peritiſsimis, magnitudine tantum differt, dimidio ſcilicet minor, ſeſquialter uerò ad attagenam quam coryli gallinam uocamus.

¶ Haud ſcio an eadem auis ſit quæ circa Coloniam & alibi Birckhūn/id eſt betulæ gallina, nominatur: quam Gybertus Longolius attagân eſſe putat. Perdici (inquit) perſimilis eſt, ſed maior. nomen Germanicum habet, non à montibus, ſed ab arbore betula. denſa enim loca & opaca, ut uenatoris inſidias, maximè bombardarum minas fugiant, petunt. quamobrem ſæpe in betuleto latēt: de quo ſubinde, ſi diligenter adſis, in fœnilia & ſata callidiſsimè excurrere uideas. at quòd nunc non eadem natalia obſeruant, in cauſa eſt bombardarum frequens uſus, qui multis pręclaris auibus Germaniam ſpoliauit. Alioquin ego non tam à montibus, quàm à betulæ colore auem nuncupatā reor. Nam ſupremum à betula corticem ſi detrahas, qui albo ſubeſt, in nigroq; ruffeſcit, præcipuum huius alitis colorem imitatur. perdice enim paulò magis ſubruffeſcit, ut de Attagêne Alexander Myndius tradidit. dorſum quoq; inſtar perdicis maculoſum habet. Hæc ille. Quærēdum autem an hæc uel eadem ſit cum grygallo minore noſtro: uel forte fœmina in eo genere quod morhennam appellant. talem enim omnino deſcribit Turnerus, ut ſupra dictum eſt, & dubitat an ſit attagen uel gallina ruſtica. marem uerò in eodem genere totum nigrum facit. Fieri autem poteſt, ut uel Turnerus deceptus ſit, (quod magis puto) talem huius galli fœminam exiſtimando, ut utrunq; genus diuerſum ſit: uel Longolius talem huius fœminæ marem eſſe ignorauerit. Ego quidē in nullo animalium genere, fœminam mari colorum uarietate & pulchritudine anteire puto. Plura de gallina betulæ uide paulò ſuperius in Capite proprio.

DE ORDINE SEQVENTIVM GALLINACEI GENERIS, VT VVLGVS ferè appellat, auium: quæ omnes feræ ſunt, gallinis uillaticis aliqua ex parte ſimiles, minores tamen, longis cruribus, &c.

HACTENVS dictum eſt de illis auibus quas gallinacei generis manſueti aut feri eſſe, nemo dubitat, & quas ueteres etiam eidem generi adſcripſerunt. Reſtat ut de cæteris etiam ſcribamus, quæ à uulgo noſtro aliarumq; nationum (Italiæ & Galliæ præſertim, quod ſciam) gallinellæ ferè (ab Italis) appellantur, (quo nomine communi etiam Latinè dici poterunt, niſi quis gallinagines malit) quòd gallinis ſimiles, ſed minores ſint, cruribus omnes longis, & roſtris pleræq; longiuſculis, fidipedes, digitis tribus ante, uno retrorſum extēſo, in omnibus, ni fallor (nā inter aquaticas gallinellas Argentorati mihi depictas, duas [Schnurring & Koppziegerle] uideo poſteriore iſto carere, neſcio an uerè, an quòd pictor non expreſſerit, quod magis puto) minimè uolaces, & ad curſum potius comparatæ. quamobrem crura eis longiora data ſunt. Plumæ in cruribus ad media femora omnibus deſcendunt. omnes in delicijs menſarum habentur, carne ſuaui & tenera, ſæpe etiam pingui. Differunt uictu & locis in quibus paſcuntur. Sunt enim aliæ aquaticæ, quæ in ripis, littore, glarea, locis aut pratis paluſtribus uictitāt, multorum omnino generum. aliæ terreſtres locis ſiccis, quarum pauca genera nouimus. hæ corpulentiores, illæ graciliores. Primum igitur de terreſtribus agendū.

DE GALLINVLIS TERRESTRIBVS: ET primum de illis quæ uulgò Germanis Hegeſcharæ dicuntur, quarum & icon hic expreſſa eſt.

VIS hæc à noſtris aucupibus uulgò Eggenſchär appellatur, ab alijs Heggeſchär tribus ſyllabis, uel Heggſchär duabus: quoniam turmatim iuxta ſæpes decurrunt, ubi poſt fœniſecia deprehenduntur. heggam enim uel hagam Germani ſæpem uocant, ſcharam uerò gregem uel turmam. aut forte quoniam circa ſæpes terram fodiant. Verbum enim ſcharren nobis ſignificat pedibus fodere, ut gallinæ ſolent. quod tamen an hæ aues faciant certum mihi non eſt. Sunt qui periphraſticè nominent, ein groß Waſſerhüñle/ hoc eſt gallinellam aquaticam

cam magnã, ſed non propè aquatica dici debere uidetur. Corpore breui & craſſo eſt: & reliqua ſpecie ſicut hîc pingitur. Vix ulli auium digiti pro ſua magnitudine longiores, poſtremus etiam ad anteriores circiter dimidiam longitudinem obtinet. Colores non ſatis memini; puto tamen crura ſubuiridia eſſe: in dorſo & alis colorem è ſubruffo fuſcum, &c. Circa Verbanum lacum quidam mihi Italicè polle nominabant: quod nomen cum pullam ſeu gallinam ſignificet, nimis generale eſt. ¶ Græcum aut Latinum nomen nullum habeo: poterit tamen trochilus terreſtris dici (nam alij ſunt aquatici è gallinellarum ſimiliter genere trochili) cum & genus commune ſit, & in curſu celeritas, unde nomen à Græcis factum, quanquam & minimam auiculam regulum aliqui trochilum appellant. Hegeſchara quidẽ celerrimè per frutices currit, & aliquando ad latus ſalit, malè uolat, & ægerrimè in aërem ſe attollit. A falconibus aut accipitribus capitur, qui propter coloris obſcuritatem (ut audio) difficilius hanc auem quàm coturnicem eminus uiſu deprehendunt. ¶ Vocem eius eſſe audio aſperam & ſerratam, ut ita dicam, ger, ger, ger, (proferendo g. conſonantem ut Latini ſolent ante a,) inſtar ſerpentium uocis quodammodo, itaq; etiam capi ab aucupe uocem eius imitante allectam, dum cultrum per aridum lignum crenatum deducit. (Sunt qui dicant hageſcharam captam uocem inſtar ſciuri emittere.) ¶ Sed alios hoc idem de alia quadam aue referentes audiui: quæ menſe Iunio & Maio in pratis reperiatur, magnitudine turdi uiſciuori, colore ruffo inſtar perdicis, cruribus longis, cauda nulla, die nocteq; obſtrepera, uoce mirabili, quam imperiti prętereuntes na-

tricum(ſerpentium)eſſe putent,non admodum diſsimili anatum uoci (**der enten retſchen**)ſed argutiore. Hæc(aiunt)inter herbas & gramen ſeſe abdit,ut rarò appareat. Deprehendunt eam tamen aliquando fœniſeces in nido. Oua eius duodecim aliquando inuenta ſunt, columbinis paulò maiora. Hæc nobis amicus quidam retulit,cui fœniſeces narrauerant. Apparet autẽ hanc quoq;, ſi alia auis eſt, inter gallinellas terreſtres numerari debere. Quęrendũ an eadem ſit de qua Turnerus: Eſt apud Anglos(inquit)in Northumbria auis longis cruribus, cætera coturnici, niſi quòd maior eſt, ſimilis: quæ in ſegete & lino, uère & initio ęſtatis non aliam habet uocẽ quàm crex, crex. hanc enim ſemper ingeminat, quam ego Ariſtotelis crecẽ eſſe puto. Angli uocant a dakerhen, Germani **ein Schryck**. (Ea quam nos arquatam nominauimus, à Friſijs, ut audio, **Schrye** appellatur.) Sunt qui etiã ruſticulam minorem, uoce ſua ita obſtrepere dicant, ac ſi quis cultrum per ſerram duceret.

¶ Retulit etiam nuper mihi quidam ſimiles quaſdã hegeſcharæ aues ex India adferri, in Gallia à ſe uiſas, quæ carnem & mures edant grandibus bolis, & oſſa magna deuorent, magnitudine gallinæ. ¶ Hegeſcharam Anglicè audio ray nominari, & inter ſegetes capi, lautiſsimam auem.

DE GALLINVLA QVAM NOSTRI VOCANT **Brachhůn**: uel de arquatá maiòre, & phæopode duplici, quarum alteram arquatam minorem uocaui.

PHAEOPVS **Brachuogel.**

AEC auis circa Argentoratũ nominatur **Brachuogel**, corpore nigricãte paucis ruffis & ſubflauis maculis aſperſa, roſtro tenui, oblongo, nigricante, modicè inflexo, collo albicante, inferiore eius parte circa medium & infra ad flauum uel ruffum tẽdente, uentre albo, cruribus fuſcis uel cinereis, ut pictura nobis oſtendit. unde phęopus cognominari poſſet. quemadmodũ etiã ea cuius figura proximè ſequeť, quam tamẽ arquatã minorẽ potius appellare uiſum eſt. Eiuſmdoi aues Mediolani girardellos nominãt. ¶ Sed uideo etiã turdi genus paruũ à Saxonibus **Brachuogel** uocari, quod Eberus et Peucerus collurionem faciunt. Turnerus etiam batin eſſe conijcit auiculam quæ uulgò uocetur **klein Brachuõgelchen**, Anglis ſtonchattera.

CHRISTOPHORVS Encelius lib. 3. de re Metallica meminit auis quæ in Marchia regione Germaniæ uulgò nominetur **ein Brachhůn**, **Brachuogel**, nomine ab agris quieſcentibus (**brach** uocant) impoſito: coloris cyanei, optimi ſaporis, boni chymi. Hoc etiam genus, ut & alias gallinas ſylueſtres ore coire ſcribit circa æquinoctium uernũ, mare in os fœmellæ

inserente rostrum & infundente genituram, quod uerisimile mihi nequaquam esse, supra in Vrogallo dixi. Nos auem Brachuogel descripsimus in Elemento A. Arquatæ nomine, propter rostri figuram, de qua an sentiat Encelius quoq;, incertus sum. color quidem cyaneus arquatæ nostræ nõ conuenit. Audio autem eam appellari Brachuogel in quibusdam locis à mense Iunio quo aduentare ad illos solet: Encelius à quiescentibus & noualibus agris hoc nomẽ suæ brachhennæ factum ait. Arquatam nostram aliqui etiam Regenuogel, hoc est auem pluuiæ appellant, alij uenti uel tempestatis auem, Windvogel, Wätteruogel, quòd tempestatis futuræ prognosticon ex ea sumatur. Sed uideo hæc nomina parum certa esse: nam & aliæ quædam aues iisdem nuncupantur: quæ quoniam ad gallinaginum aquaticarum (ut omnino conijcio ex pictura) historiam pertinent, icones earum hic adijciemus.

HANC auẽ, quam arquatam minorem dixerim, (de maiore scripsi in Elemẽto A.) aliqui similiter ut maiorem uocãt Rägenuogel, id est pluuiæ auem, (à qua tamen diuersa est quæ apud Gallos una uoce pluuier, id est pluuialis uocatur.) In Italia quidam tarangolo. Superiori (iam descriptæ) ferè similis est, cruribus ut illa cinereis, & uentre albo, & sub capite similiter, itemq; rostro, nisi quòd paulò oblongius uidetur. Alæ maculis albis asperguntur, alioqui ex ruffo fuscæ. sed longiores earum pennæ nigræ sunt, ut & dorsum & collum pronum nigricant. Collum supinum cum pectore nonnihil ruboris habet obscuri & ualde diluti, plurimisq; maculis nigricantibus distinguitur. ¶ Arquata minor & ochropus magna, ein Schnurring, quanquam gallinulæ aquaticæ sunt, aliter tamen ferè capiuntur, ut ex aucupe quodam Argentinensi intellexi: nempe alis duabus commissis, idq; in gramine, non in ripa, alioqui dispositis ut mox in Capite de Gallinulis aquaticis capiendis in genere dicetur. Sed cum hæc duo genera præ cæteris adeò cauta sint, ut noctu in locis qui undique aqua ambiuntur quiescãt, astutia opus est ut alis istis opportunè dispositis deprehẽdantur. Si quæ è retibus euaserint, tam altè clamãt, ut spatio itineris fermè horæ exaudiantur.

DE RALA TERrestri.

RALA uel ralla, nomen apud Anglos & Gallos in usu, multis & diuersis auibus incõstanter, ut uideo, tribuitur. nam & terrestres & aquaticæ quædã sic appellantur, omnes tamen gallinularum generis, & cruribus oblongis. Petrus Bellonius ortygometram uulgò rallã dici interpretatur. Hegescharam nobis proximè descriptam, Angli (ut puto) rayl appellant. Perdix rustica uel rusticula Plinij (inquit Turnerus in epistola ad me) ab Anglis uocatur rala. Est autem rala duplex, altera cibum è ripis fluminum petit, altera degit in ericeto in locis syluestribus. Aquaticam illam Coloniæ diu alui, & male uolare deprehendi, & egregiè pugnacem. Rostrum & crura erãt rubra, plumę multis maculis respersę. Montana uerò illa & syluestris crura habet multò breuiora aquatili, & plumas undiq; ma-

gis cinereas. sed rubra interim crura habet & rostrum. auis utraq; apud nos regium epulum (reał Itali regium uocant, Galli royal, & forte hinc ductum est ralæ uocabulũ. à colore crurum forte erythropus fuerit) uocatur, Hæc ille. Ego rusticam perdicem uel rusticulam, non ralam Anglis, sed Vuodcoccum uulgò dictum, Gallis beccassam, interpretor. ¶ Quærendum an rallæ aues forte dici potuerint, quod longis cruribus tanquam grallis insistere uideantur. Sunt enim grallæ (nostri stelzas dicunt) fustes furculas habentes, quibus nituntur qui super ijs ambulant, teste Nonio. Vnde grallatorius gradus, id est magnus, cuiusmodi solet esse grallatorum. Diuersi generis est rallus auis, ut quidam in Italia uocant, quem post Fulicam descripsi.

DE AVIBVS SIVE GALLINVLIS AQVATICIS: longis cruribus &c. quædam in genere.

PRIVSQVAM reliquas huius generis aues singillatim proponam, in genere prius quædam adferenda uidentur. Dixi autem iam superius quoq; nonnulla toti huic generi tum terrestrium tum aquaticarum gallinaginum communia. ¶ Girardelli Mediolani, & alibi in Italia giarioli (ut audio) uariæ aquaticæ gallinulæ nominantur, quasi glareolæ; quòd in glarea (sic uocant loca sabulo et lapidibus plena circa fluuios & torrentes) uersari soleant. Nostri ferè omnes huiusmodi aues in genere Wasserhünle/id est gallinulas aquaticas nuncupant. Sunt autem innumera earum genera, ut ardearum etiam aquaticarum auium, quarũ μυρία εἴδη esse author est Oppianus; magnitudine præcipuè & coloribus discreta. Sed ardeæ maiores sunt & pisciuoræ, rostris omnes rectis, &c. Gallinulæ minores, neq; tam piscibus (ni fallor, nisi minimis forte pisciculis) sed uermiculis potius & insectis circa aquas uictitant. Aristoteles ortygometram aquaticis auibus corporis specie similem esse scribit. Idem τὰς ὄρτυγας (malim ὄρνιθας) τῶν λιμναίων στενόποδας esse scribit in Physiognomonicis, hoc est pedibus uel digitis pedum angustè coniunctis, & naturæ timidæ: unde homines etiam timidi esse conijciantur illi, οἷς τῶν ποδῶν τὰ δάκτυλα συμπεφραγμένα. Est autem, ut nos obseruauimus, hæc ferè species aquaticarum auium, ut crura oblonga habeãt, quo cibum commodè circa aquam & in aqua quærant, non enim natant, quare palmipedes non sunt. digitum qui prò calce est perbreuem habẽt (quo quædam omnino carent, ut ea quæ Schmirring Germanicè, & altera quæ Koppriegerle uocatur, quantum ex pictura uideo) corpus gracile & adductum, non crassum nec in corpulentiam extensum: caput pleræq; omnes puto proportione paruum: plumas plerunq; uarias, uersus quosdã crispantes coloris uarietate (albi uel alterius) redditos: caudam perbreuem. Rostrũ est longiusculum, modicè flexum: præterquam in rusticula utraq;, & marinis quibusdam, quarum omnino rectum est rostrum. Partem capitis supinam, quæ inter rostrum & collum est, omnibus albere uideo, ut etiam uentrem. sed hoc interest, quod uenter alijs simpliciter albus est, alijs in albo maculis distinctus fuscis. Maximæ alarum pennæ omnibus ferè nigræ aut nigricantes, ochra & erythra exceptis. Plurimæ etiam circa oculos maculas albas habent. Rostrum plerisq; nigrum: in ochra & poliopode aliquid punicei habet: & rubri nonnihil in erythra. in ochropode magna, pars dimidia quæ iuxta caput est, flauet, anterior nigra est.

EX GALLINVLIS AQVATICIS, QVAS NOVIMVS, SVNT

Rostro quedã			Pedibus
Recto		Rusticula maior.	cinereis,
		Rusticula minor	è uiridi fuscis.
	maritimę	Totanus	è pallido rubentibus.
		Limosa	glaucis, uel è cinereo subuiridibus.
Modicè inflexo	Longiore	Phæopus, Brachuogel.	cinereis.
		Poliopus, Seffyt.	similiter, uel canis.
		Chloropus, Glutt.	uiridibus.
		Hypoleucos, Fysterlin.	fuscis, cũ exiguo sub ruffo colore.
		Arquata minor, Phæopus altera, Rägenuogel.	è cinereo fuscis.
		Erythropus maior, Rotbein.	rubicundis.
		Melampus, Rotknillis.	fuscis nigricãtibus.
		Ochropus magna, Schmirring.	pallidis uel subflauis
		Rhodopus uel Phœnicopus, Steingällyl.	è fusco roseis.
	Breuiore	Erythropus minor, Koppriegerle	rubicundis.
		Ochropus media, Mattknillis.	è fusco uiridibus.
		Ochra, Wynkernel.	obscurè subflauis.
		Erythra, Mattkern.	è fusco cinereis.
		Ochropus minor, Riegerle.	è flauo uiridibus, uel subflauis.

Gallinulas hasce omnes ferè à crurum colore denominauimus, præter hypoleucon, à partis inferioris albedine, erythram & ochram, à totius corporis colore.

¶ Auem

¶ Auem Deffyt à crurum colore Poliopodem uocaui: (quamuis etiam gallinula quæ Brachvogel dicitur superius descripta, fuscos habet pedes, sed minus (ut ex pictura coniicio) canos, ut Phæopus potius sit quàm Poliópus: in ea quę Rotknillis dicitur, magis nigricant è fusco, nec ullius in hoc genere nigriora, quare Melampodem cognominabimus. Matkerna uerò etsi fuscos habeat pedes, à totius corporis tamen colore potius Erythram nominare placuit.) ¶ Item pleræq; omnes iam dictæ aues cum aquaticæ sint, & inter frutices ac arbusta riparum uersentur, non alio ferè, quod sciamus, cibo quàm pisciculis aluntur. & initio autumni plerunq; ad nos aduetant, & hyemis exitu denuò auolant, ut & aliæ quædam aues migrare solitæ. Aucupium earum mane ante Solis exortum fit, aut uesperi post occasum. Interdiu enim locis palustribus degunt; incipiente uerò uespere tam sublimi uolatu euehuntur, ut nõ amplius appareant. Aucupes in ripa, quam frequentare solent, rete extendunt, ita ut uersus aquam spectet. utrinq; autem ad rete eius generis aues quas capere uoluerint, aliquas mortuas, & circiter duas uiuas disponunt: ad quarum allicientium uocem aues è sublimi se demittunt, & reti in aquam deiecto capiuntur. Cæterũ arquatæ minoris & ochropodis magnæ captura nonnihil differt, ut supra indicauimus.

¶ Alcyonem Encelius Salueldensis uulgò à quibusdam Wasserhünle, id est gallinulam aquaticam, sed impropriè appellari scribit.

¶ Almencalbum, seu almebacalbũ, est illud quod Aegyptij uocãt albucalmun, & est auis aquatica, quam habitantes infra terram Aegypti in loco nominato Alsemur uocant gallum aquæ, ut docet Glossa Arabica & Sirasi, Andr. Bellunensis. Sunt qui etiam fulicam nostram (ein Böllhinen) pullum seu gallinam aquæ appellent. sed ea palmipes est & natat, nec longa habet crura ut gallinulæ de quibus hic agimus, quarum nulla palmipes est.

DE AVIBVS QVARVM VETERES MENTIOnem fecerunt, quæ ad genus gallinaginum aquaticarum referri posse uidentur.

CALIDRIS & CELEVS aues suo loco dictæ sunt, TROCHILVS dicetur. Sunt autẽ trochili diuersi, ex quorum genere corythum (κόρυθον) etiam esse Hesychius & Varinus tradunt. NVMENIS post Arquatæ historiam descripta est, & ATTAGEN quoq; auis palustris in A. Elemento. ELAPHIS in E. de GLOTTIDE ultimo post Gallinulas loco agetur. PHOENICOPTERVS auis palustris à puniceo colore pennarum dicta, in P. non omittetur.

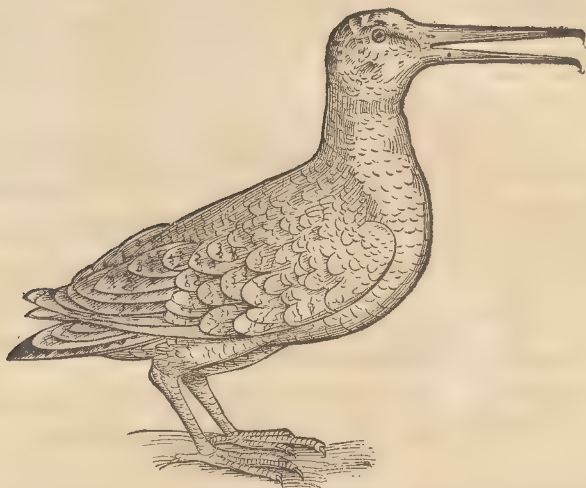
TRYNGAS (Τρύγγας) lacus & fluuios petit, caudam motitat, ut etiã cinclus, albicula & iunco: sed inter minores has maiuscula est, turdo enim æquiparatur, Aristoteles. Tryngas Germanicè dicitur ein Wasserhenn, (id est gallina aquatica,) Anglicè a water hen, or a mot hẽ, (forte a mor hen,) Turnerus. Est autem auis (inquit) tota pulla, excepta ea caudæ parte, quæ podicẽ tegit. ea enim candida est, & tum cernitur cum caudam erigit. alis parum ualet; atq; ideo breues facit uolatus. In stagnis, quæ nobilium ædes obducunt, & in piscinis apud Anglos plerunq; degit. Si quando periclitatur, ad arundineta densiora solet confugere. Audio & snyt appellari apud Anglos auem longo rostro, magnitudine picę, quæ semper iuxta aquam uersetur, & caudam motitet: quæ cinclus, an tryngas sit, quærendum est. ¶ Tryngas, ein Wasserhenne, nigra tota, fidipes, candido uertice ad rostrum usq; demisso, pedibus altis & nigris, caudam continuò mouet, & loca incolit aquosa, Eberus & Peucerus.

¶ Huc pertinet etiam auis quæ alicubi in Heluetia, ut Claronæ, Wassertrostle, id est turdus aquaticus nominatur, rostro breui, cruribus altis, fidipes: quam non memini me uidere, nec an tryngas sit asserere possum: nisi forte merula aquatica est, de qua suo loco.

DE RVSTICVLA VEL PERDICE rustica maiore.

A.

GALLINAGO dicta (ascolopas) per sæpes hortorum capitur (ἐν τοῖς κήποις ἁλίσκεται ἕρκεσι; forte melius uertetur, in hortis capitur retibus. nam ἕρκεσι pro δικτύοις Sophocles etiam dixit, ut Varinus habet) magnitudine quanta gallina est, rostro longo, colore attagenæ, currit celeriter, & hominem mirè diligit, Aristot. de anim. hist. 9.26. in quo loco Albertus habet ascolakos. sed eiusdem libri cap. 8. circa finẽ σκολόπαξ habet Aristoteles, quod magis placet, Scolopax (inquit, ὁ σκολόπαξ Gallinago uertit Gaza) ex auibus non uolacibus, nunquam in arbore consistit, sed humi. Facile quidem fuit coniuncto articulo pro ὁ σκολόπαξ, ἀσκαλώπας scribere. Scolópax sanè apud Hesychium etiam & Varinum legitur. uidetur autẽ sic dicta hæc auis quod rostrum longum & rectum habeat instar pali. nam palum siue lignum longum rectumq; Græci scólopa nominant, σκόλοπα, omnibus syllabis breuibus. cum Nemesianus penultimã producat, ut iam recitabo; apud quem prima per a. scalópax scribitur, quasi σκαλώπαξ Græcè dici deberet. Volaterranus

inepte Aristoteli scribit hanc auem alectoridem dici, cum alectoris gallinam significet, cui magnitudine tantum comparatur ab Aristotele. Scolopacis auis Herodianus meminit, qui syluestrem perdicem interpretatur, (ut & docti pleriq; rusticam perdicem à Martiali dictam interpretantur) quam & Nemesianus sic uocat, & eius uenationem mox post otidem quibusdam notis similem statim describit, cuius hi sunt uersus: Cum nemus omne suo uiridi spoliatur honore, Fultus equi niueis syluas pete protinus altas Exuuijs, præda est facilis, & amœna scolopax. Corpore non Paphijs auibus maiore uidebis, Illa sub aggeribus primis quà proluit humor, Pascitur, exiguos sectans obsonia uermes. At non illa oculis, quibus est obtusior, etsi Sint nimium grandes, sed acutis naribus instat, Impresso in terram rostri mucrone sequaces Vermiculos trahit, & uili dat præmia gulæ. Hæc Nemesianus citante Gyb. Longolio, qui hanc auem non aliam facit, quàm quæ beccassa uulgò dicitur, ein Schnepff.

¶ Eadem planè quæ scolópax Græcorum, Latinorum rustica perdix, uel rusticula esse uidetur. Rustica sum perdix. quid refert, si sapor idem est? Carior est perdix, sic sapit illa magis, Martialis sub lemmate Rusticula. Rusticulæ & perdices currunt, Plinius. Rusticulam Scoppa interpretatur Italicè gallinam arceram, id est beccassam, ut & Gallicè quidam. Cæterum aliam esse auem quę gallina rustica à Columella nominatur, & gallinæ uillaticæ similis esse fertur, supra dictum est. Humi nidulantur perdices, & rusticulæ, quæ sunt nostrates perdices (quæ uulgò perdices uocantur, ab Italis starnæ uel externæ. nam propriè perdices sunt maiores, ut Hispanæ, & Chienses, & Siculæ, Niphus. Et rursus, Gallinago Aristotelis est, quæ uulgò gallinella dicitur, quamuis alij quidam, sed malè, (ut recognitor ille Papinij,) nostram perdicem intelligentes, dicant gallinellam rusticè dictam, esse rusticulam siue starnam, (externam.) Turnerus rusticulã illam auem esse putat, quæ Anglicè rala dicatur, duûm generum, aquatica & terrestris, ut supra recitaui in Capite de rala.

¶ Scolopacem Theodorus gallinaginem uernaculam uocem secutus (ita enim uulgò nominatur) interpretatus est, Hermolaus. Volaterranus & Niphus Italicè uulgò gallinellam dici scribunt. Effertur & gallinaza à quibusdam, ut circa lacum Verbanum: ubi & pola à quibusdam, nimis generali uocabulo dicitur, id est pulla. Phasiani & turdi & gallinacea (de gallinagine intelligo) magis hyeme conueniunt, Arnoldus de Villanoua. Arcia circa Brixiam dicitur, ut audio, & alibi gallina arcera, teste Scoppa. alibi pissacare, circa Bononiam: & gallina rusticella, ni fallor, alicubi, sed impropriè: in Hetruria accegia. Sunt aues quædam quæ gallinæ syluestres dicuntur, uulgo gallinaceas appellant, quæ ad naturam perdicis & temperamentũ eius proximè accedunt, ut Michael Sauonarola testatur, Anton. Gazius Patauinus. ¶ Gallis nominatur becasse, uel becasse grande, à rostri longitudine, ac si rostricem Latinè dicas. nam becco rostrum appellat uulgus Gallicum, uocabulo Tolosano antiquo: quãquam id illis gallinacei rostrum significaret, ut author est Tranquillus in Vitellio. Fuerit autem & pico fortasis suum nomen à rostro factum, quod ualidissimum habet, ut becassa quasi picassa longum, sunt qui scribant bequasse. Normanni uidecocq appellant nõ diuersam,

uersam, ut quidam putant, sed eandem auem. est autem ea uox Anglorum, qui Vuodcok uocitant, nomine semigermanico & semigallico. nam wod eis est sylua, ut nobis wald. cok gallinaceus, ut Gallis. quidam Germanici & Anglici sermonis imperiti, uidecocq dictam suspicantur ridiculè, quòd rostrum instar uirgæ genitalis gallinacei habeat. ¶ Germanica nomina uaria sunt, nam uel simpliciter Schnepff appellatur, & Schnepffhůn, & Rietschnepff, quòd humidis locis gaudeat ac palustribus: & ad differentiam minoris rusticulæ, grosser Schnepff. id est rusticula maior. Brabandis Neppe nominatur, (unde Albertus & alij quidam nepam dixerunt,) à Flandris Sneppe: ab Anglis snype, uel wodcok ut supra scripsi. à Turcis in Asia minore tcheluk. ¶ Græcis hodie uulgò xylornitha, id est gallina syluatica, Bellonius.

¶ Falluntur Britannici Ludimagistri, qui suum Vuodcoccum (id est beccassam) attagenem faciunt, qui solis uescitur uermibus & grana nunquam attingit, Turnerus. ¶ Sunt qui auem (beccassam) cui à rostri longitudine à Germanis nomen rectè inditum est, ueterum ortygometram esse putent, Gyb. Longolius. Ethigoneta (mendosè pro ortygometra) auis est similis perdici, sed longo rostro, Arnoldus Villanou. Sed de ortygometra post Coturnicem scripsimus. ¶ Albertus ficedulam, nepam uel sneppam Germanorum interpretatur, ea forsitan solum ratione ficedulam eam uocans, quòd suauis & pinguis sit auis, & mēsis plurimum quæsita: nam ueterum ficedulam aliam esse fatetur. ¶ Georgius Alexandrinus becassam, id est perdicem rusticam, cum gallina rustica confudisse uidetur, uulgi forte nomenclaturis deceptus, ut supra in Gallina rustica scripsi.

B.

Reperitur hæc auis in omnibus ferè regionibus: apud Heluetios quidem circa loca montana & aquosa, etiam abundat, initio hyemis præsertim. Magnitudine paulò inferior est quàm uillatica gallina. Rostro longo: & ea propè crurum forma, qua cynchramum (cynchramum uerò scricam Germanis dictam facit, ein Screcke) esse diximus. ingluuie caret, Gyb. Lōgolius. Nepa rostrum oblongum habet, in dorso colorem perdicis, in uentre nisi: linguam ualde longam, quam procumbens in puluere procul extendit, & attrahit uermes, Albertus. Idem ubi Aristotelis libri de hist. anim. noni caput 26. interpretatur: Auis (inquit, nimirum ex Auicenna) ascolacos (ascalopas) ut Græci uocant, in hortis & pratis capitur, magnitudine galli (gallinæ Aristot. sed minor etiam quàm gallina est, ut columbis melius à Nemesiano conferatur,) rostro longo, colore ut attagen, qui declinat ad cinereum cum quodam rubore & flauedine distincta. Moratur autem in hortis. nam diligit loca hominibus uicina, propter semina quæ inuenit incubentis (in areis forte) herbarum hortorum. Sed siue hæc Albertus de suo adiecit, siue ex Auicenna mutuatus est, falsa uidentur. non enim seminibus uescitur scolopax (id est becassa nostra) sed uermibus, ut neq; alia auis (quod sciā) cui rostrum sine latitudine oblongum est. Longolius tamen, ut in E. referam, inclusam farina fagotritici pinguescere scribit. ¶ Gallinago quam ipse inspexi instar paruæ gallinæ erat, eadem qua perdix nostra corpulentia, unciarum forte duodecim pondere. colore macularumq; uarietate mirificè distincta; ex ruffo uel testaceo colore, albicante, nigro, & alijs. Rostro ab extremitate ad oculos quinq; digitos aut amplius longo, anterius nigricāte & asperiusculo. Rostri pars superior ultra inferiorem extenditur. Lingua gracilis, oblonga, neruosa. Crura ferè rosei coloris.

C.

Ascolopax auis pulueratrix ēst, G. Lōgolius. Versantur circa hortos, & circa domos etiam in urbibus in Italia ut audio, alioqui circa riuos & locis humidis degere gaudent: & per diem ferè inter arbusta latere, noctu in prata prouolare. ¶ Capiuntur Octobri mense ferè apud nos. Autumno mane & uesperi inter arbores uolant, Albert. In die quiescūt, in aurora & crepusculo uolāt, Idem. Capiuntur in Anglia mane potissimum & crepusculo in syluis. nunquā apud nostrates nisi hyeme uidentur. quare de prole & modo nidulandi nihil habeo quod dicam, Turnerus Anglus. Sæpenumero aduentantibus turdis incipiente capitur autumno in Gallia & patria nostra (circa Brixiam,) Aloisius Mundella. Circa solstitia hyberna nobis uēdi solet, Gyb. Longolius. Ficedula (sic uocat sneppam) à quibusdam locis Germaniæ nunquam recedit. in Sueuia enim semper inuenitur. sed à Germania inferiore Aquilonari, quæ multum est aquosa, recedit æstate, & redit in fine autumni, Albertus. ¶ Sneppa solis uermibus uescitur, & grana nunquam attingit, Turnerus. Rostrum molli luto infigit, & cibum uermium requirit: & si aliquando profundius defixo rostro hæserit, pedibus lutum eruens se liberat, Albert. In puluere procumbens longe extendit linguam & attrahit uermes, Idem. Sunt qui dicant gallinaginem spiritu immisso in caua, unde sonus etiam quidam procul audiatur, uermes extrahere: eosq; exire propter calorē aëre ex inflatu auis calfacto. sonum autem reddi, si locus cauus, angustus & oblongus sit.

D.

Mirificè amat hominem, Aristotele teste, scolopax.

E.

Nepa in die quiescit, in aurora & crepusculo uolat: & ideo tunc in altū eleuatis retibus capitur, Albert. Mane & uesperi inter arbores uolat. quare tunc expāsis in altum retibus capitur: eò quòd exeundo & intrando semper easdem uias sequi consueuit, Idem. Capitur apud Anglos diluculo potissimum & crepusculo in syluis, retibus in loco arboribus uacuo suspensis, & ueniente aue de-

missis. Rusticulæ capiuntur noctu ad ignẽ, tintinabulo, & genere retis quod Galli coopertorium uocant. Ignis quidem fit è pannis ueteribus siccis in seuum liquatum intinctis, tum cõtortis brachij crassitie, longitudine pedis, accensisq́;, Rob. Stephanus. ¶ Scolopaces sæpe in ornithone mihi sagina plenos fieri, uidere contigit. Hæc autem ex farina fagotritici cũ aridis subacta ficubus paratur, quæ in labris paulò latioribus effusa, copiosius aqua conditur. eam rostris illi longissimis hauriunt potius quàm ducunt. Ab hac fartura, quòd magnis impensis fiat, multi abstinent. uerùm illi mihi haudquaquam sapere uidentur. Edunt enim omnium ferè minimum, ut quæ carnosæ admodum sunt, & ingluuie planè careant, Gyb. Longolius.

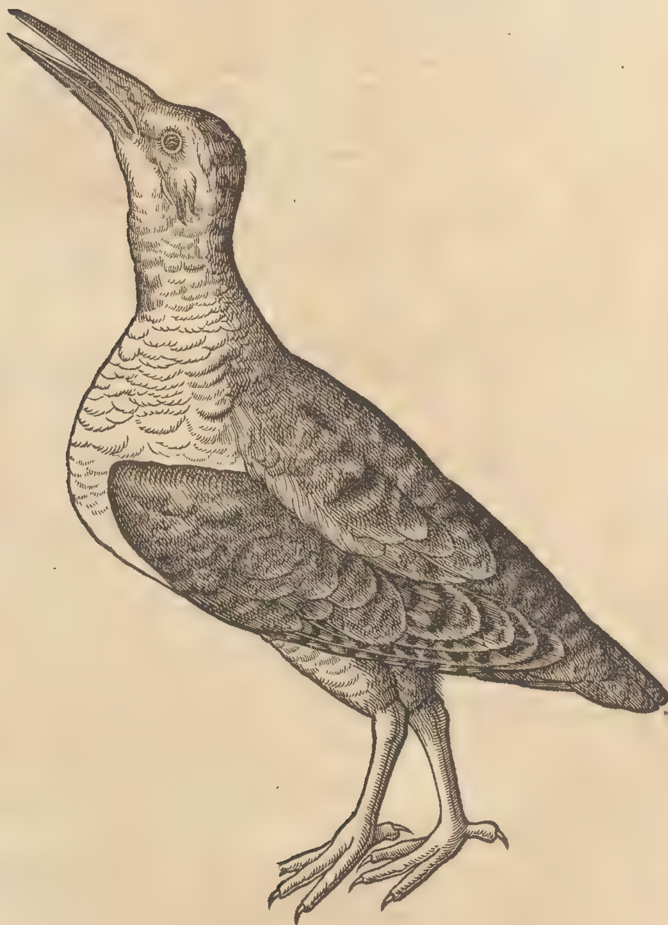
F.

Snepa carnem habet suauem, Albertus. Habetur quidem in delicijs, minus tamen quàm perdix, & carne minus alba est & magis rubicunda quàm perdix. Gallinacea (id est becassa) magis hyeme conuenit, Arnoldus de conseru. sanitate, in plerisq; quidem locis hyeme tantũ reperitur.

G.

Gallinaginem aliqui deplumatam exenteratamq́;, in furno torrent & cremant in olla figlina ad quoddam remedium, aduersus calculum ni fallor.

DE RVSTICVLA SYLVATICA.

ALIA

LIA est quæ simpliciter rusticula dicitur, uel rusticula palustris maior, de qua iam scripsimus: alia uerò rusticula sylvatica, de qua nunc agimus, quæ syluatica potius quàm palustris est, unde à Germanis uocatur Waldschnepff/Holtzschnepff: maior superiore, cum gallinam ferè æquet: & colore simili quidem, sed saturatiore. cruribus cinereis, uentre albicante, rostro minus longo, ut pictura ostendit, quam ab Argentoratensi aucupe eodemq; pictore accepi. Tendiculis seu laqueis capitur.

DE GALLINAGINE SIVE RVSTICVLA MINORE.

VIS est apud Batauos eadem (qua rusticula maior) forma rostri, capitisq;, item corporis: nisi quòd longè minor sit, mensarum delicijs maximè nobilis. at hæc neq; in auiario, neq; in caueis uiuere dignatur. neq; mihi constat quo nomine hactenus à ueteribus sit appellata. Aduena est secũdum uernum æquinoctium, neq; à marginibus lacuũ & stagnorum quoquam discedit, quare neq; pulueratrix est (ut rusticula maior,) Gyb. Longolius. interpretatur autem Germanicè Hårsneff. alij uocant Herrschnepff, hoc est dominorum & nobilium gallinaginem, alij Graßschnepff, fortè quòd inter gramina lateat: alij uoce diminutiua Schnepfflin: alij nimis generali uocabulo Wasserhůnle. Galli becasson. Sabaudi becasse petite, id est gallinaginẽ minorem. Turcæ (ut audio) ielue. ¶ Ebero & Peucero molliceps ab Aristotele dicta auis, eadem est quæ Germanorum Harschnepff: quod mihi nequaquam congruere uidetur, quanquam Longolius quoq; ante illos idem senserit. ¶ In rusticula maiore inferior rostri pars aliquanto breuior est superiore, non item in minore rusticula; in qua tamen anterior pars (si bene memini) multò quàm in maiore asperior est.

¶ Rusticulæ minoris uocem auditam pluuiæ prognosticon quidam faciunt. Eandem aliqui talem esse aiunt, ac si quis cultrum per serram ducat. quod tamen alij de alia quadam aue dicunt, de qua supra scripsi inter Gallinulas terrestres. In rusticulæ minoris uentre initio Decembris captæ, inueni scarabeos quosdam, & uermes albicantes, tenues, oblongos, quales farinarios nostri appellant. Caro eius tenera & suauis est.

Rusticulæ siue gallinagini maiori similes esse audio in Frisia aues quasdam. nam ea quæ **Wulp** nominatur uulgò, rostro & pennis colore illi cõfertur, sed magnitudine uincit. item **Grütte** dicta, rostro, &c. ¶ Hieronymus Tragus inter aues mensis requisitas meminit illarum quæ Germanicè dicantur **Bruchschnepfflin oder Habergeißlin**: quę forsitan non aliæ sunt quàm quas supra inter Gallinulas terrestres **Brachuögel** (ab agris noualibus, rostro ferè becassæ, sed arcuato) nuncupaui. ¶ Hæmatopus, id est pica marina ut Galli uocant, rostrum habet quatuor digitos longum, ut gallinago: unde & gallinaginem marinam (becasse de mer) aliqui nominant, Bellonius.

DE DVODECIM GENERIBVS GALLINVLARVM AQVATICARVM, QVAE circa Argentoratum capiuntur: quarum nulli peculiare aliquod Latinum Græcùmue nomen assignare possum. In genere uerò nonnihil de eis dictum est supra.

DE PRIMO GENERE, quod uulgò Germanicè uocant **Rotbein**, id est erythropodem.

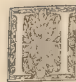
LVCAS Schan Argentoratensis pictor diligentissimus, & idem auceps, captas à se aliquot gallinulas aquaticas egregiè depictas (nisi hoc aliquis improbet, quòd nõ eo qui uiuarum est corporis gestu, sed ut pingendas suspenderat reddidit) mecum communicauit. Ex his iam superius duas dedimus, gallinulã scilicet à noualibus agris dictam **Brachuogel**, ut conijcio: (nisi ea potius terrestris est quàm aquatica) & alteram cui à pluuia nomẽ **Regenuogel**. Reliquum est, ut cæterarũ quoq; icones proponam, & breuissimas à coloribus pictis sumptas descriptiones. uiuas enim aliquot earum non uidi. Præponam autem illas ferè quibus rostrum longius est: quibus id breuius, postponam. Icones quidẽ ipsæ si colores non addantur, pleræq; parum inter se discernuntur.

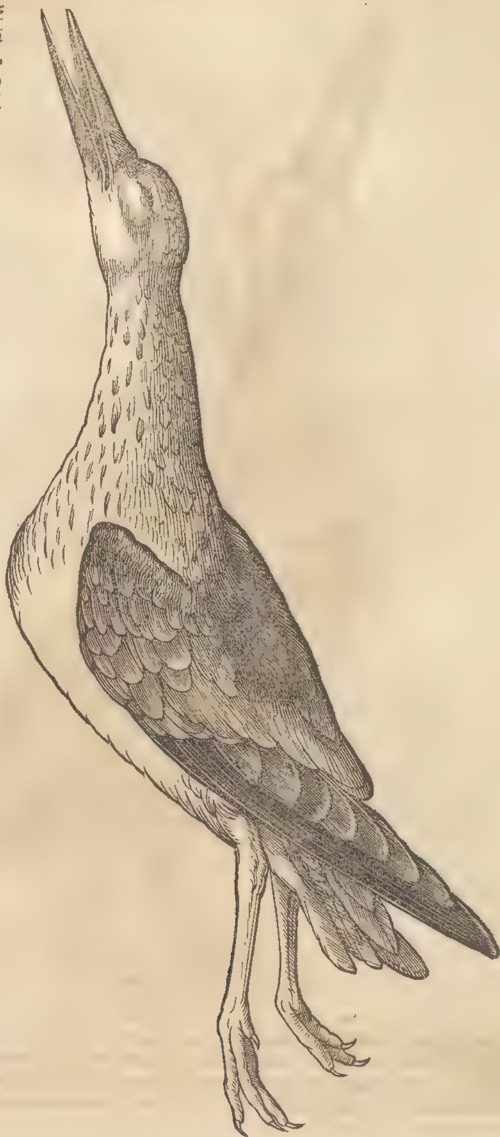
¶ Primi huius generis Germanicum nomen à rubente crurum colore factum est, ut dubites an hæc sit erythropus cuius Aristophanes meminit. quanquam & rala Anglorum, tum terrestris tum aquatica (utraq; inter gallinulas terrestres suprà nobis memorata) cruribus simul & rostro rubeat. ¶ Auis cuius hæc icon est, rostro est (ut apparet) oblongo & nigricante, per summũ modicè inflexo, pennis fuscis, albo passim aspersis, uentre albo, fuscis per trãsuersum maculis intercepto. Meminit huius auis etiam Turnerus: Est apud Anglos (inquit) in locis palustribus auis quædam, longis & rubris cruribus, nostra lingua redshanca dicta: cui an descriptio hæmatopodis Pliniani conueniat, qui apud Anglos degunt inuestigent & examinẽt. Quòd si Anglorum redshanca (ut conijcio) eadem quæ Germanorum **Rotbein** est, cum utrunq; nomen Germanicum sit & eiusdem significationis: non poterit esse hæmatopus Plinij, cui rostrum simul & crura prælonga rubent, nostræ uerò rostrum tantum.

¶ Erythopodem alterum minorem Germanicè dictum **Koppriegerlin** inferius describam loco undecimo.

DE

DE SECVNDO GENERE, QVOD Glutt NOMINANT, quasi glottidem.

VIC aui uulgare nomẽ est Glutt, forte tanquã glottis, cuius Aristoteles meminit, imposito à lingua oblonga nomine. quod si illa non est, congener uideri potest. nam cum rostro sit longo, linguam etiam ei longam esse uerisimile est, ut & gallinagini in hoc genere, quę cum uermibus pascatur, (sicut pleręq; omnes huiusgeneris puto,) linguã exerit oblongam, ut in eius historia scriptum est. Sed de ueterũ glottide, siue alia siue eadem est, infra scribemus. Glottis hæc nostra colore fusco est, albo colore in alis modicè asperso pẽnis extremis. albà est circa oculos, collo, pectore & uentre toto. Rostrũ nigrum est, crura ferè uiridia, uel mixti è pallido & uiridi coloris. Vocẽ instar fistulæ argutam ædit.

DE TERTIO GENERE, QVOD Deffyt nominatur uulgò, à nobis Poliopus.

TERTIVM hoc genus nescio qua ratione Deffyt appellatum, cruribus est cinereis uel canis, unde poliopodem aliquis dixerit, rostro partim obscurè roseo, partim nigricante. per collum superne ac dorsum fuscus color ad subruffum accedit, qui in alis multò dilutior & albicantior est, in quibus etiam pennarum margines albi sunt, ut pectus quoque & uenter totus.

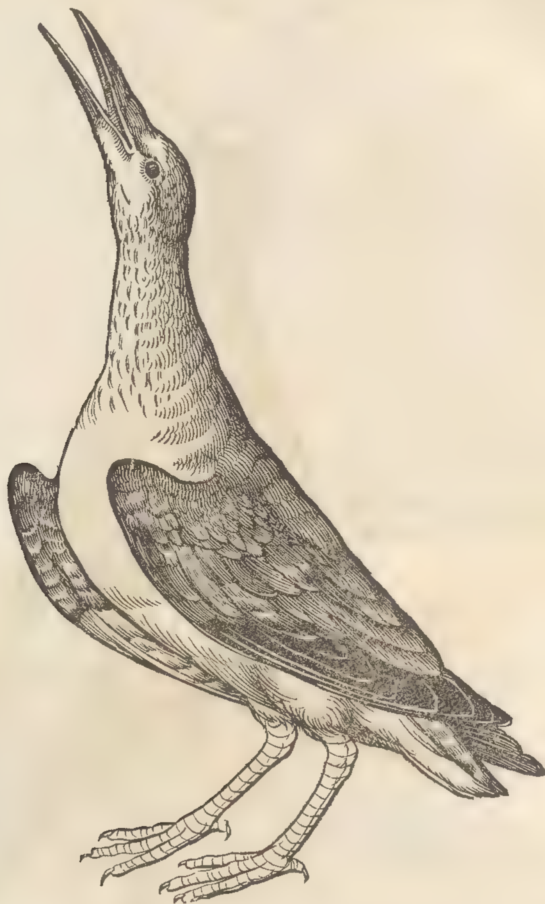
DE QVARTO GENERE, Schmirring DICTO, NOS Ochropodem magnum nominabimus.

OCHROPVS magnus, quē sic nomino à luteo uel sulfuris instar subflauo crurū colore, (qui in rostro etiam ad dimidiū usq; uel ultra apparet. anterior enim eius pars nigra est,) Germanicè Schmirring, per onomatopœiam (ut cōijcio) nuncupatur. Est autem in hoc genere maximè uarius, cum septē in eo colores (ut pictura ostendit) discreti appareant. nam præter subflauum quem dixi, passim toto corpore rufus apparet; in breuissimis alarum pēnis extremis etiam rubens ut in rubrica fabrili. albus tum in capite & circa oculos, tum in medijs alarum pennis & uentre. Longissimæ alarum pennæ nigrę sunt: & alibi passim, in dorso, cauda, collo & alis maculæ nigricant. Palpebrarum margines color croceus tingit. Est & fusci uel cinerei nonnihil in alis. ¶ Digito posteriore pedes carent, nisi pictura me fallit. ¶ Nidificat inter fruticeta è musco & gramine.

¶ Ochropodes aliæ duæ, media & minima, inferius describētur, octauo & duodecimo locis.

DE QVINTO GENERE, QVOD RHODOPOdem appellamus, uulgus Germanicum Steingällyl.

RHODOPVS auis, ut nos appellauimus, roſeum uel amethyſti ferè colorem in cruribus habet, roſtro eſt nigro, corpore fuſco, cinereæ per alas maculæ: ut per collum quoq;, quod alioqui album eſt. uenter abſq; maculis candet. caudam albam tranſuerſæ lineæ nigræ cingunt, roſtrum eſt nigrum. Cauſa nominis Germanici ignota mihi eſt. Turnerus ſcribit tinnunculum etiam accipitrem ab Anglis alicubi Steingall uocari.

DE SEXTO GENERE GALLINVLAE AQVAticæ, quam Hypoleucon cognomino: uulgus Germanicum appellat Fysterlin, nescio qua ratione.

HYPOLEVCON, hoc est subalbum, genus hoc gallinulæ cognomino, quod tota pars subtus collum, pectus & uenter, albi coloris puri & absq; maculis sit, præ cæteris huius generis auibus. Reliquum corpus fuscum apparet, in alis dilutius. circa collum superius utrinque ruffum uel subflauum nonnihil admixtum est. Crura fusca cum modico colore ruffo. Rostrum nigrum modicè flexum anterius.

DE SEPTIMO GENERE, QVOD Rotknillis uocitant, ego Melampodem cognomino.

GERMANICVM nomen Rotknillis compositum uidetur, à colore. est enim ruffo uel rubicundo colore cum maculis fuscis in collo hæc auis, & circa oculos. Knillis uerò nescio unde facta uox communior est, cum alia etiã huius generis gallinula proximè describenda, Matknillis dicatur. Nos à crurum colore Melampodis nomen finximus, quod nigripedem significat, nulla enim huius generis auis, quòd sciam, nigriora habet crura. Corpus fuscum est, cum maculis quibusdam sordidi coloris & obscuri. rostrum etiam nigrum est, alas maculæ albæ distinguunt.

DE OCTAVO GENERE, VVLGO DICTO Mattknillis: nobis Ochropus medius.

DE Germanico huius auis nomine proximè retrò dictum est, nos ochropodẽ medium nominauimus, à crurum colore luteo, uel subuiridi obscure. nam ochropodem magnum supra loco quarto descripsi, minimum duodecimo descripturus. Rostrum ei nigricat, ut & tota superior pars corporis. alæ ad fuscũ tendunt, præter pennas longiores nigras. fuscum est etiam pectus cum collo, ut pictura indicat. Vidi ego captam huius generis auem, initio Februarij, huic similem: sed rostro oblõgiore paulò quàm hic pingitur: dorso minus nigro, fusco potius: cui uersus caput nonnihil cinerei coloris admixtum erat: in dorso uerò posterius aliquid subruffi obscuri. cauda aliquatenus tota candida erat, sed circa finem duæ lineæ nigricantes spacijs albis distingue bantur. Apparebant & exigua puncta albicantia passim, præsertim in minoribus pennis alarum. uenter cãdidissimus. collum cinereum maculosum. rostrum nigrum. pars capitis inferior candida. crura ferè ex uiridibus fusca. lingua in oblongum mucronem desinens. Magnitudo totius quæ merulæ, sed corpus paulò gracilius, & collum oblongius.

DE NONO GENERE, QVOD ERYTHRAM nuncupo, uulgus Mattkern.

CVR Mattkern à uulgò hæc auis dicatur ignoro: ego à totius corporis colore erythrã uocaui. Etsi autem corpus totum ferè (uentrem albicantem rubro tamen suffusum, & crura leucophæa excipio) rubicundum sit, obscurior tamen is rubor in dorso est, & maculis nigris interceptus: clarior in alarum aliquot pennis: in quibus longissimæ ad rubricæ fabrilis colorem accedunt. in collo inferius puncta quædam albicant. Rostrum nigricat, non absque rubore, breuius quàm plerisq; alijs in hoc genere. ¶ Inter arundines capitur laqueis, (mit böglinen.) Vocem & clamorem ædit quo repræsentatur sonus fullonum lanas ferientium. Er schryet vnnd schnurret wie die wullenwäber wenn sy die wullen schlahend. ¶ Audio etiam ab alijs Reinuogel, hoc est auem Rheni appellari: paruam quãdam in gallinularum genere, colore uariam subfuscam, & alio nomine Mattkern dici.

DE DECIMO GENERE Gallinularum, cui Ochræ nomen fecimus, uulgò Wynkernnell appellant.

HVIVS etiã auis Germanici nominis rationẽ non aſſequor. Kernella quidem uulgò Germanorũ dicta, in anatum quoq; ferarum genere eſt: & Matkerna inter gallinulas proximè dicta. ego ochram nominaui, à totius ferè corporis colore ſubuiridi, ſed ſordido & obſcuro, prona parte magis fuſco. Caput, collũ, pectus & alæ, punctis & maculis candidis inſigniuntur. cauda albicat aliqua ex parte. roſtrũ partim nigricat, partim puniceũ eſt. Crura, ut in ochropodum genere, lutea.

DE VNDECIMO GENERE, quod Erythropodem minorem appello, uulgus Koppriegerle.

GERMANI circa Argentoratum, ut proximè ſequentem auem Riegerle uocant: ita eam quam nunc deſcribimus Koppriegerlé, neſcio quam ob cauſam. Ego à pedũ colore rubente erythropodem, adiecta minoris differentia, nam maiorem ſupra primo loco deſcripſi. Coloris eſt fuſci; & nonnihil ſubruffum habet in alis præſertim & collo. Alas per medium linea alba trãſuerſa diſtinguit, longiores earum pennæ partim nigræ, partim cinereæ apparent. cauda alba. roſtrum nigricat. Digiti pedum poſteriores nulli, uel breuiſsimi uidentur, ſi pictura bene habet. Erythropodem maiorem ſupra primo loco deſcripſi.

DE DVODECIMO GENERE GALLINVlarum, quod Ochropodem minorem nomino, uulgus Riegerle.

VVLGO hanc auem Riegerle uocant, (quasi motriculam dicas, uerbum enim regen/ nobis moueri est. Nam cum aliquid circa aquã audierit hæc auis, statim mouetur, & exigua uoce sua argutissimè clamat,) ut superiorem Koppziegerle. Minima quidẽ inter gallinulas uidetur. Rostrum nigricat, collum album est, idq; altius quàm in cæteris, idem linea fusca ceu torque ambitur inferius. Caput quoq; nigricat, in quo spatium supra oculos nigrum inter albas utrinq; maculas continetur. Dorsi alarumq; color ad cinereum uergit. longissimæ alarũ pennæ nigricant. Crura sublutea sunt, à quorum colore Ochropodem minorem hanc auem nominaui, magnum enim ochropodem iam prius descripsi loco quarto, medium octauo.

DE GALLINVLA QVAM ANGLI Goduuittam uel Fedoam appellant.

SI satis exploratum mihi esset attagenam auem palustrem esse, & uarijs maculis distinctam, ut Erasmus scribit, Anglorum goduuittam siue fedoam, attagenam esse, indubitanter auderem adfirmare. Est autem ipsa gallinagini ita similis, ut nisi paulò maior esset, & pectoris color magis ad cinereum uergeret, altera ab altera difficulter possit distingui. uiuit in locis palustribus, & ad ripas fluminum. rostrum habet longum, sed capta triticum non secus atq; columbi, comedit. triplo pluris quàm gallinago apud nos uenditur, tantopere eius caro magnatum palatis arridet, Turnerus.

¶ Haud scio an illa quoq; auis gallinularum generis sit, quam Frisij TIRCK appellant, pennis & rostro non dissimilem sturno, cruribus prouceriorem.

DE GALLINVLIS SIVE ARDEOLIS MARINIS, quarum alteram Totanum, alteram Limosam circa Venetias uocant.

TOTANVS.

TOTANVS & LIMOSA, ut Venetijs uocant si bene memini, inter ardeolarum gallinularumque naturam ambigere ferè uidentur, quòd gallinulis maiores sint, ardeolis minores. Rostra eis recta & acuta, & ad uictum è piscibus apta sunt. In Germaniæ maritimis has aut similes aues **Polschnep**, uel **Pfulschnepff** nominari audio: hoc est gallinagines paludum, ut coniicio.

¶ Totanus auis est aquatica, rostro nigricante, præsertim anterius: posterius enim, & magis inferiore parte, ruffum est. uertex cinereus, ut & reliqua pars prona. Alarum ima pars alba, extima nigra est. reliquæ plumæ in ambitu uariæ (στικταὶ) sunt & albicantes, cauda palmi longitudine, transuersis lineis albis nigrisque depicta, ut etiam Limosæ. Pennæ supra caudam ad medium dorsum usque al-

LIMOSA.

bicant. Pars omnis ſupina alba eſt: in collo tamen & ſuperiore alarum ambitu nigricantes maculæ uiſuntur. Totius auis longitudo ab extremo (roſtro) ad pedis extremum extenſæ, dodrantem cum duobus palmis æquat. Roſtri longitudo circiter tres digitos, colli totidem. Fidipes eſt: uerum duo maiores digiti pedis aliquouſq; membrana iunguntur, ut & Limoſæ. Pedes duos palmos longi ex pallido rubent, unguiculis muniti nigris. Corpus auis ea ferè craſsitie eſt qua Mergulus noſter roſtri acuti.

¶ LIMOSA per dorſum coloribus arquatam maiorem fermè refert, maculis uaria tota parte prona, capite & collo præſertim, ſimilis propè Totano iam deſcripto (in quo de hac etiam nonnihil leges) ſed paulò maior. roſtrum ei undiq; nigricat. Interna alarum pars uariè maculoſa eſt, reliqua

pars

pars supina albet, in collo tamen maculis distinguitur. Pennæ alarum extremæ lateribus adiunctæ, extremitatem caudę attingunt. Pedes longiores quàm superioris, glauci, uel ex cinereo subuirides. Totius à rostro ad ungues longitudo, dodrantes duo cum palmo; colli, palmus; rostri similiter.

DE GLOTTIDE.

GLOTTIS, γλωττὶς, auis est Aristoteli, Gaza Lingulacam reddidit. Volui autem hanc quoque Gallinularum aquaticarum historiæ adiungere, quoniam eadem forma qua aues (gallinulas intelligo) lacustres est, ut ortygometra quoq;, Aristotele teste. Lingulaca, quæ linguam exerit prælongam, otus & ortygometra, duces se præbēt abeuntibus coturnicibus, Aristot. Glottis prælongam exerit linguam, unde ei nomen. Hanc initio blandita peregrinatione (cum coturnicibus) auidè profectam, pœnitentia in uolatu cum labore scilicet subit. reuerti incomitatam piget & sequi; nec unquam plus uno die pergit, in proximo hospitio deserit. uerum inuenitur alia, antecedente anno relicta: simili modo in singulos dies, Plin. Cæterū quænam hæc auis sit, & quo hodie appelletur nomine, non facile dixerim. nam & alias quasdam aues, lacustrium auium specie, cum coturnicibus auolare puto. Habent autem omnes illæ corpus gracile, crura & rostra longa, & pleræq; etiam linguas longas, quas exerunt ad cibum uermium quibus uescuntur, ut inter cæteras de gallinagine uel rusticula constat. Est inter alias quæ Glutt Germanis appellatur, uocabulo ad Græcum accedente: de qua plura leges supra Loco secundo inter duodecim illas Gallinulas aquaticas quæ circa Argentoratum capiuntur. Est & elaphis apud Oppianum, quæ pennas in dorso omnes ceruinę pelli colore similes habet: & lingua longissima in aquam protensa, sensim ad fauces deceptum aliquem piscem attrahit: quæ & ipsa glottidi Aristotelis cognata uidetur. ¶ Albertus pro glottide ex Aristotele de animalium hist. 8. 12. picum linguosum habet. Niphus etiam lingulacam uulgò Italicè scribit picum toccíulum dici, qui longa lingua sua extrahat uermes & formicas. Sed utrunq; deceptum apparet. neq; enim soli pici longas linguas habent; nec auium lacustrium forma, qua glottis est, picorum generi conuenit.

¶ Lingulaca, piscis etiam nomen est, & herbæ apud Plinium. Glottis Atticum fuerit, commune glossis. Est aut γλωσσὶς etiam pars tibiæ Eustathio. ἀηδόνα, αὐλῶ καὶ γλωσσίδα, οἱ δὲ χελιδόνα.

¶ GAVSALITES, γαυσαλίτης, auis quædam apud Indos; Hesychius & Varinus.

DE GNAPHALO.

GNAPHALVS, γνάφαλος, dicta auis, uoce proba est, colore etiam pulchro: nec non ingenio ualet in uitæ officijs, & speciem præ se fert decoram. peregrina hæc auis esse uidetur, quippe quæ rarò nostris locis appareat, Aristoteles. Gaza hunc locum transferens nullam gnaphali mentionem facit (mendoso forte codice usus:) & omnia quæ de gnaphalo scribūtur, ad ueliam (ἐλέαν) cuius Aristoteles proximè meminerat, refert. Atqui nostri codices Græci gnaphali nomen exprimunt: & in ueteri etiam traductione tanquam aues diuersæ ponuntur. Albertus pro gnaphalo habet adepellus. Eberus & Peucerus gnaphalum interpretantur fullonem, (nam & piscis γναφεὺς est, quem fullonem Gaza interpretatur. gnáphalon quidem Græcis tomentum significat, & gnaphalus auis à plumis forte tomenti instar mollibus dici potuit) Germanicè Seydenschwantz/ Wipstertz. hanc autem pulchram esse aiunt, colorum uarietate elegantem, rarò apparere, & hyberno tempore ferè cerni, ut uideatur esse peregrina auis. Ego Germanica hæc auium nomina non agnosco.

DE GRACCVLIS VEL MONEDVLIS IN GEnere; & priuatim de illa specie quæ tota nigra est, rostro etiam & pedibus, quam Aristoteles lycon cognominat: & plæriq; hodie præ cæteris monedulam; unde & dulæ uel tulæ nomen uulgare apud nos factum: cuius icon sequens pagina continet.

GRACCVLI coruini generis sunt, ut docui in Coruo A. Primitiuum graccus est, diminutiuum gracculus: & quanquam plurimi per c. simplex has uoces scribant; multi tamen ex eruditis c. duplicant, quos sequi placuit, cum aliâs: nam & Graccho ab hac aue cognomen factum aiunt: tum ut semper produci eas in carmine ita certius sit. ¶ Græcis gracculus κολοιὸς est, oxytona uoce. Gaza ex Aristotele monedulam uertit, cuius tres species cum faciat Aristoteles, & primam rutilo rostro κορακίαν nominet: Gaza eandem gracculū Latinè uocat. Ego gracculum potius nomen generis fecerim: monedulam uerò speciem eius secundam, quæ tota nigra est, rostro etiam cruribusq;. ea enim præcipuè monetę rapax est, & talis, qualis ab Aristotele describitur secunda gracculi species. accedit & uernaculum Germanis eius nomen tula, quasi dula, ultimis duabus tantum de monedula syllabis seruatis. Des. Erasmus etiam κολοιὸν gracculum potius quàm monedulam uertit. Plinius tamen de iynge loquens ex Aristotele κολοιοὺς gracculos transtulit.

Sed nonnunquam Græci etiam κολοιὸν pro ſecunda ſpecie priuatim ponunt, ut apud Conſtantinum Cæſarem de agricult. lib. 14. Nobiſcum etiam doctiſsimi uiri Turnerus & Vuottonus ſentiunt: Monedula (inquit hic) de ſecunda ſpecie ab Ariſtot. deſcripta, niſi fallor, antonomaſticè dicitur: cui & Ouidius immenſum illum auri amorem tribuit, cuius & hic uerſus: Nigra pedes, nigris uelata monedula pennis. Ad agrum circa Larium lacum ciconiæ non permeant: ſicuti nec octauum citra lapidem ab eo, immenſa alioqui finitimo Inſubrium tractu examina gracculorum monedularumq́, cui ſoli aui furacitas auri argentiq́ præcipuè mira eſt, Plinius. apparet autem ex his eius uerbis, gracculos & monedulas ſpecie eum diſtinguere cum ſimul utraſq; nominet: genere non item, cum mox in ſingulari numero ſubiungat, cui ſoli aui &c.

¶ De tribus gracculorũ generibus diuerſæ ſententiæ. Gracculorum tria ſunt genera: Vnum quod coracias uocatur, magnitudine quanta cornix, roſtro rotundo, rutilo. Alterum lupus cognominatum paruum, & ſcurra. Tertium, quod familiare Lydiæ, ac Phrygiæ terræ, idemq́ palmipes eſt, Ariſtoteles. ¶ Ex his tribus ab Ariſtotele deſcriptis gracculi generibus, primum (inquit Fr. Maſſarius) pedibus & roſtro rutilis, in Veronenſi agro maximè abundat. ibiq́ tacola nominatur.

Turnerus

Turnerus hanc auem eandem esse putat, cum pyrrhocorace Plinij, quæ cornice paulò minor est, rostro luteo, paruo, &c. Vuottonus etiam in eandem sententiam inclinare uidetur, nihil tamen affirmat. Nec aliter Eberus & Peucerus sentiunt. Et Albertus Magnus ubi interpretatur Aristotelis locum de hist. anim. 9.24. Coracias (inquit, quanquam Græca uocabula apud illum ualde corrupta sunt) gracculorum generis, rubei rostri, (φοινικόρυγχος habet Aristot. id est, punicei rostri. Gaza uertit pro una hac uoce, rostro rotundo, rutilo, quod nõ laudo. In nostro quidem pyrrhocorace, quem Itali quidam tacolam nominant, rostrum non puniceum aut rutilum, sed luteum est:) & hæc est per omnia sicut genus monedulę montanæ, Albertus. Vocatur autem pyrrhocorax à nonnullis monedula montana. Sed de pyrrhocorace seorsim agemus mox à gracculorum historia. ¶ Secundum gracculi genus, λύκος & βωμολόχος Aristoteli dictum, hoc est lupus & scurra, Latinis propriè monedula appellatur, ut supra etiam docui, Turnero & Vuottono consentientibus. De uoce quidem βωμολόχος nos plura iam supra in Asione. Lupus, genus gracculi paruũ, scurapola Venetis uocatur. tota hæc & pedibus & rostro nigra est, Fr. Massarius. λύκιος (λύκος potius) genus est gracculi, Hesychius & Varinus. ¶ Tertium genus, cuius nomen Aristoteles nullũ expresit, palmipes, phalacrocoracem Plinij esse suspicatur Turnerus, & secuti eum Eberus ac Peucerus. Sed quanquam ex Aristotele Gaza tres tantum species gracculi faciat: & Albertus quoq; similiter: Græcum tamen contextum consideranti, quatuor esse uidẽtur: primum scilicet tres fidipedes, deinde quarta palmipes. Verba eius Gręca hæc sunt: Κολοιῶν δ' ἔστιν εἴδη τρία. ἓν μὲν ὁ κορακίας, οὗτος ὅσον κορώνη, φοινικόρυγχος. ἄλλος ὁ λύκος καλούμενος. ἔτι δὲ ὁ μικρὸς, ὁ βωμολόχος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τι γένος κολοιῶν περὶ τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν, ὃ στεγανόπουν ἐστί. Gaza hæc uerba, ἔτι δὲ, omisit. quæ si legamus, gracculus ille paruus ὁ βωμολόχος alius fuerit quàm λύκος. ¶ Monedulæ aliæ sunt maiusculæ, similiores cornicibus, nisi quòd nigriores. aliæ mediæ, quibus & rostra & pedes rubent. aliæ minimæ, Perottus. ¶ Apud Rhætos tria gracculorum genera agnosci audio: unum quod Tulla uoce Germanis cõmuni appellent, capite cœruleo; alterum Beena dictum, inter Rhætos qui Germanicè loquuntur, & hanc esse monedulam uulgarem. tertium Germanicè Taha, Italico uerò sermone quo Rhæti utuntur, zorl, pedibus & rostris rutilis, in locis syluestribus. Eandẽ esse puto quæ in Bauaria Steintahen, id est gracculus saxatilis appellatur, (& haud scio an eadem quoque sit Anglorum cornix Cornubiæ,) cuius iconem ab amico missam hic adiunxi. Rostrum ei oblongius, rubrum, ut etiam crura. reliquũ corpus undiquaq; concolor, nigrum. Turres maximè in montibus incolit, cicuratur, & uescitur simila è lacte, carne, pane, tritico, &c. mox quicquid illi apponitur degustans.

¶ Stephaniõ, Στεφανίων, genus gracculi, Hesychius & Varinus. hoc forte fuerit genus, quod in quibusdã Heluetiæ locis reperiri audio, ut circa Tugium, cęteris simillimũ, sed albo circulo collum ambiente distinctũ. de quo tamen certi adhuc nihil habeo. ¶ Quæ merula alpina uocatur circa Verbanum lacum, nos Caryocatacten in Elemento C. nominauimus, quærendum an gracculi potius, picæúe genus quàm merulæ dici mereatur. ¶ Vuottonus spermologum quoq; auem cum monedulis numerat, nimirum ex Hesychio qui spermologum κολοιώδες ζῷον interpretatur, spermonomum quoq; uocans. Spermologum, id est frugilegam Aristotelis Longolius coniecit esse cornicem graniuoram, rostro albo, cętera nigram, quæ uulgò Germanis dicitur ein Rüch. De spermologo passere inter Passeres loquemur. Cornicem maiorẽ rostro albicantè aliqui graculum uocant, Albertus.

¶ Auienus Arati interpres κολοιοὺς alicubi coruos interpretatur. Lenios species est monedulæ, pedibus & rostro nigra, Albertus ex Aristot. de hist. anim. 9. 19. ubi Aristoteles nõ monedularum, sed merularum differentias enumerat. Idem alicubi cornicẽ cum monedula, alibi cum coruo confundit: & alibi ubi Aristoteles κολοιὸν habet, in Alberti translatione coruus legitur.

¶ Graculi uulgò ciagulæ dicuntur, Niphus Italus Suessanus. Ab alijs in Italia tatula dicitur, ab alijs taccola (quanquam & pyrrhocoracem aliqui taccolam uocant) ab alijs cutta, & pola, forte à pullo, id est nigro colore. ¶ Hispanicè gracculus graio uel graia nominatur. ¶ Gallicè chucas uel choca, chouette, uel gay. Bellonius auem gay dictam Gallicè, interpretatur graculum: & multis coloribus latera eius uariegata esse scribit: unde suspicor hoc nomen Gallicũ non graculo, quem hic describimus, sed generi picæ, (quod garrulum quidam uocant) conuenire. Sabaudi quoq; gay nominant, & alicubi etiam chue, ni fallor, à uoce. ¶ Germani Tul, Dole. Saxones Aelke, uel

Kaycke, uel Gacke ut alij scribunt. sunt qui in Heluetia quoq; Graacke proferant. Hollandi, Brabandi & Frisij Ka, uel Cau uel Chau. circa Rostochium, ut audio, Wachtel, quod nomē alij omnes coturnici propriè tribuunt. Aliqui Tahe/ Talhe/ Sale/ Sôl. Flandri, Gaey/ Hanneckin. ¶ Monedulam Angli uocāt a caddo, a chogh, a ka, Turnerus. Eliota Anglus interpretatur a iay. alij scribunt etiam dawe, choughe, cadesse. ¶ Illyrij kawka, ut Turcæ tschauka. Poloni zegzolka. ¶ Hebraicam uocem anapha, אנפה, quidam graculū interpretantur, uide in Ardea A. Oreb Hebræis plerunq; coruum significat: uidetur autem continere omne genus coruinum, nempe cornices, graculos, uide in Coruo A.

B.

De gracculis quod ad corporis speciem partesq; attinet, & secundum eas differentijs, iam supra quoq; in A. nonnihil attulimus. ¶ Gracculus non facile comparet in Alexandria, Hesychius. In transpadana Italia ad agrum circa Larium lacum ciconiæ nō permeant: sicuti nec octauum citra lapidem ab eo, immensa alioqui finitimo Insubrium tractu examina gracculorum monedularumq;, Plin. ¶ Gracculus auis est parua, Suidas. Minor cæteris in hoc genere est, quæ βωμολόχος, id est scurra cognominatur, ut supra recitaui. Monedula multò minor est pyrrhocorace, Turnerus. Cornici similis est gracculus, sed longè minor. Formosa est auis, quanquā nigra, & grata, Author libri de nat. rerum. Simocatus & alij dicunt τὸν κολοιὸν ὑπάρχειν ὄρνιν πανδυσπρεπέστατον, Io. Tzetzes. ¶ Monedula uel gracculus auis est nigra, coruini generis, Albert. Superiore capitis parte aliquantulum in nigrum colorem uergit & cinereum nitentem, Idem. Nigra est per totū corpus. est enim de genere cornicis, Author libri de nat. rerum. Nigra pedes, nigris uelata monedula pennis, Ouidius 7. Metam. Monedulas iam uidimus propter frigus habitationis nasci albas, Albert. In Noruegia monedulæ albicant, Gyb. Longolius, qui monedulam albam etiam uisam sibi scribit. ¶ Monedula magno rostro est, albo ubi coniungitur capiti, Albert. Atro colore est ad Indicum uergente in luce, præsertim in capite & medijs alis. Colli & capitis pars retro oculos in lateribus, ad cinereum colorem inclinat. ¶ Monedulæ (gracculi Plinius) pro ingluuie gulam habent patentiorem propius uentriculum, Aristot. Atqui Albertus lib. 2. de animalib. tract. 2. cap. 2. quædam (inquit) aues os stomachi siue meri non habent latum, & papam (ingluuiē) tamen non habent, ut pica & graculus. ¶ Monedulæ pedes nigri sunt, Ouidius & Albertus. ¶ Iyngi ungues grandes ceu gracculis, Plinius.

C.

Monedula templorum turres incolit, & in earum latibulis (cauis) nidulatur. Graculus libenter in altissimis nidificat: idq; in tanta multitudine, ut in una sæpius arbore septem paria graculorum nidos construant, Author libri de nat. rerum. In altissimis arboribus (in syluis, & in cauis arboribus, Turnerus) nidos ciuiliter construunt, & sæpe complures in una arbore, Albert. ¶ Gracculi aues sunt loquaces, minimè canoræ sed odiosè garrulæ atq; obstreperæ. Clamosæ sunt, maximè tempore coitus, & pullorum, Albertus & Author libri de nat. rerum. Loquacissimum genus est & uocibus importunum, Isidorus. Graculi à sono oris uocati sunt, Festus. uocem enim primæ nominis syllabæ correspōdentem emittunt, Grapaldus. Gracculus frigulat, Author Philomelæ. Græcis, ut Pollux docet de gracculorum uoce, uerba κλώζειν & κολοιᾶν in usu sunt. Κλώζειν, sono aliquo illudere alicui, à uoce gracculorum qui κλώζειν dicūtur, Varin. ¶ Exprimunt gracculi & humanum sermonem, ut dicam in D. ¶ Graculus cadauer non tangit, Albert. Amant carnes & glandes, ut & genus picæ quod garrulum uocant, Hier. Tragus. Tradunt & monedulā condentem semina in thesauros cauernarum, eiusdem rei præbere causas, Plinius de insitione. Graculi forte dicti sunt à gerendo, quòd iacta segetum semina plurimum gerāt: uel quòd ex oliuetis cubitum se recipientes duas pedibus baccas, tertiam ore ferant, Festus. ¶ Varro graculos dictos conijcit quòd gregatim uolitent. Sturni etiam, ut gracculi, aues sunt clamosæ & gregatim degētes, Eustathius. Graculos aues esse minimè solitarias, sed gregales, apparet ex Varrone de re rust. lib. 3. ¶ Rostrorū coniunctio coruis & id genus auibus solita est, quod in gracculis, quos mansuetos alimus, planum est, Aristot. Graculi clamosi sunt, præcipuè tempore coitus (quem in eis tempus excitat uernum, Author de nat. rerum) & pullorum, Albert. Ore coëunt tempore uerno, Christoph. Encelius: qui & alia quædam animalia ore coire scribit, ut in Vrogallo maiore recitaui. mihi omnino ullum animal ore coire uerisimile nequaquam sit. ¶ Gracculi, merulæ, & aliæ aues lauri folio annuum fastidium purgant, Plinius.

D.

Graculi maximè inter se compatiuntur, Author libri de nat. rerum. Gregatim degunt ac se inuicem diligūt, unde natum prouerbium, Semper gracculus assidet gracculo, Scholiastes Homeri. Sui generis aues tantopere monedulæ amant, ut hic amor etiam perniciosus eis sit, ut referam in E. ¶ In columbaceo genere mares non relinquunt suas coniuges usq; ad mortem: & coniugum altero mortuo alter uiduus manet. Idem & gracculi faciunt, Athenæus libro 9. ex Aristotele. nos in ijs quę extant Aristotelis nihil tale legimus. ¶ Monedula auis est grata, Albert. Aristoteles minimum genus gracculi βωμολόχον, id est scurram cognominat: de qua uoce Græca plura scripsi in Asione. ¶ Docilis est graculus, & facile mansuescit, Textor. Graculi exprimunt etiam sermonem humanum,

num, quo impensius delectant, et caueis emissi reuertuntur, Grapaldus. Voces imitantur humanas si adhuc pulli edoceantur. Mane quidem diligentius addiscunt, ut omnes aliæ aues, Albertus. mane oriente Sole citius, discretius & tenacius meminisse dicuntur, Author libri de nat. rerum. ¶ Gracculi, merulæ, & aliæ aues lauri folio annuum fastidium purgant, Plin. Gracculi πανουργίᾳ διαφέρουσι τούτων, Clearchus apud Athenæum. sed pro τούτων legerim τούτων, scilicet ὀρτύγων, de quibus proxime dixerat. ut non simpliciter astuti gracculi, sed coturnicibus tamen astutiores sint, nec eodem quo illæ modo capi possint. Scribunt & alij quidam gracculum astutum esse, nec facilẽ captu. Sturnos & gracculos aiunt cum umbra propria pugnare, Eustathius. Vmbræ quidem propriæ repræsentatione in oleo capiuntur, ut referam in E. ¶ Huic soli aui (gracculos & monedulas proxime nominauerat) furacitas auri argẽtiq; præcipue mira est, Plin. Quicquid monetæ auri uel argenti inuenerit monedula, tollit & abscondit, Albert. Hinc est quod à moneta ei nomen factum est, secundo scilicet generi. non enim omnia gracculorum genera aurum furantur, Turnerus. ¶ Monedula gaudet fricari in capite, Albert.

¶ Aristoteles noctuam & cornicem inter se pugnare scribit: pro quo indocti Aristotelis interpretes, & qui eos secuti sunt, aliâs noctuam & monedulam inuicem pugnare reddunt, aliâs monedulam & bubonem, aliâs nicedulam uel incendulam & bubonem. monedulam enim cum cornice confundunt è Græco uel Arabico transferẽtes, ut cum noctua bubonem. librarij uerò monedulam etiam in nicedulam peruerterunt. ¶ Pica, cornix, monedula & huiusmodi aues contra aquilam pugnant. aquila enim deuorat illas, Albert. ¶ Gauia cum monedula amoris coniunctionem habet, Aelianus.

E.

Gracculum autem perastutam esse audio & perdifficilem captu. Cornicibus & monedulis captis pelles detrahunt, faciuntq; ut uiuæ uideantur, ad allectandum alias. Non maiores tantum accipitres & falcones, sed parui etiam ut dendrofalcus & nisus siue speruerius interdum monedulas capiunt. ¶ Aduersus clamosos gracculos (inquit Oppianus) uenatio talis instituitur. Virga oblonga terræ infigitur, cui laqueus ad funiculum additur, & in medio ὕσπληγξ, quæ circumactu suo uimina utrinq; sita contegat. In summam uirgam oleæ bacca imponitur, cui è regione laqueus pendet: quem ubi cõtigêre gracculi, ὕσπληγξ delabitur, & uirga erecta laqueus ita attrahitur ut auiũ ceruices inhæreant. Similiter etiam picis insidiantur aucupes. Est & alius dolus gracculis capiẽdis accommodatus: Vas (ἄγγος, κρατὴρ Athenæus) oleo plenum eo in loco exponitur, ubi conspiciatur à gracculis. Illi suas in uase imagines intuiti, aliosq; gracculos esse rati, in oleum deuolant: & licet statim resiliant, madidi tamen oleo ita pennis & membris omnibus grauantur, ut auolare nequeant, eoq; statim in loco comprehendantur, Hæc ille. Oleo quidem similiter eos capi Athenæus etiam refert lib. 9. dipnosoph. Graculi (inquit) quantumuis callidi, capiuntur tamen cratêre olei pleno: cuius labris qui insederint, mox ad imaginem in eo apparentem se demittunt, (καταρράττουσι, sic enim legendum ex Eustathio, ἐμπίπτουσιν, idem Eustathius ex alio authore, καταπτάντες, Oppianus) unde pennæ eis oleo madidæ ceu glutino impediuntur. Sui generis aues uehementer monedulæ amant, quæ quidem res eas sæpe in perniciẽ inducit. nam si quis pelues olei plenas disponat in loco quem frequentare solent, curiosa bellè auicula eò profecta, in uasis labro considet, & simul sese inclinans, suam ipsius umbram despicit: & quòd existimet aliam se monedulam uidere, ad eam ipsam festinat descendere, eoq; ut est delapsa, olei crassitudine circunfusa, sine laqueis, sine retibus constricta tenetur, Aelianus.

¶ In Lemno insula gracculos colunt, aduerso uolatu occurrentes locustarum exitio, Plinius. Monedularum se beneficiarios existimant Thessali, Illyrij, Lemnij, ob eamq; rem his uictum urbes publice præbendum esse decretum fecerunt, qui locustarum fruges uastantium oua perderent, earumq; sobolem perimerẽt, unde magna ex parte locustarum multitudo ueluti in nubem coacta minuebatur, frugesq; incolumes ad tempestiuitatem perueniebant, Aelianus.

¶ Theopompus Venetos inquit Adriam accolentes cum sementes faciunt, monedulis farinas oleo temperatas muneri idcirco mittere, ut eos permulceãt, & cum ipsis tanquam fœdus sanciant, ne sementes refodiant, & grana sparsa legant. Lupus cum hæc uera esse fatetur, tum eosdem addit loros rubros eis proponere, & monedularũ greges extra fines manere, ac nimirum duos aut treis ex urbibus tanquam legatos ad eos mitti solere, exploraturos hospitum multitudinem: qui ut eam perspexerunt, inuitant & reuertuntur. Eæ autem inuitatæ gregatim proficiscuntur. ac si offas obiectas comederint, se pacem & fœdus habere Veneti intelligunt: sin contempserint, & tanquam uilia non dignentur comedere, indigenæ sibi persuasum habent, illorum cõtemptum famem ostendere. Illæ enim tanquam muneribus incorruptæ, nec ex obiectis escis quippiam gustantes, in arationes inuolant, & cum maxima animi acerbitate inuestigantes, semina prædantur, Aelian. Eadem ferè Aristoteles scribit in Mirabilibus: non tamen offis aliquibus, sed omni frugum genere exposito à Venetis inuitari ait gracculos, quorum sæpe multæ myriades in eorum regionem inuolent. ¶ Fugabis graculos unum captum suspendens. Cæteri nanq; uidentes illum aufugient, nimirum illic putantes paratas esse retiũ insidias. Graculos etiam accedere, ac præterea uolucria omnia prohibebis, si ueratrum nigrum, maceratum ex uino, cum hordeo disseminaueris. Commode tamen facies, si

priúſquam in aruum deſcendant, ſtrepitu atq; fragore aliquo illos abegeris. Facilleq; eos perterrefaciet, tum is qui à crepitaculis ſit, tum qui à taurino tergore (ἀπὸ τῆς ταυρέας, ſcuticam intelligo,) editur ſonus, Leontinus in Geoponicis.

¶ Prognoſtica. Graculi aduolãtes ſub tecta (nimirum ut protectionem quærant) & alas concutientes, (ut quæ aeris humiditatem ſentiant, nam quæuis aues madefactæ alas concutiũt,) ſignum ſunt pluuiæ, Aratus & Scholiaſtes. Graculi turmatim ſyluis ualedicere identidem conſpecti, ſterilitatem ac triſte neſcio quid ueteribus ſemper indicarunt, Gratarolus. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, ut & aliarum quæ cadaueribus ueſcuntur, uulturum, graculorum, &c. Niphus. Monedulæ uolãtes modo in ſublime, modo deorſum uerſus, frigus & pluuiam monſtrant, Aelianus. Gracculi ſerò à pabulis recedentes hyemem præſagiunt, Plinius. quod Aratus dixit, Καὶ φῦλα κολοιῶν Ἐκ νομοῦ ἐρχόμενα ταρφέως ἀπὸ ὄψιον αὖλιν. Et rurſus, Καὶ ὀψὲ βοῶντε κολοιοί, ſimiliter inter hyemis (χειμῶνος, tempeſtatis) imminentis ſigna. Vbi Auienus ſic habet, Heſperus æthra Cum redit innumero ſi cantu gracculus inſtat. Et Aelianus, Gracculus (inquit) crepuſculo ueſpertino uocalis, tempeſtatis aduentum prædicit. Illud uerò quod iam recitaui Καὶ φῦλα κολοιῶν Ἐκ νομοῦ, &c. Vergil. 1. Georg. ſic uertit, Et è paſtu deſcendens agmine magno Coruorum increpuit denſis exercitus alis: cum Græcè habeatur κολοιῶν, id eſt gracculorum. Corui & gracculi cum gregatim apparent, & ſimilem accipitribus uocem ædunt, pluuiæ ſignum faciunt, Aratus. eſt autem accipitrum uox acuta, Scholiaſtes. Auienus ſic transfert, Agmine cum clauſo circunuolitare uidetur, Gracculus & tenui cum ſtridunt gutture corui.

F.

Pulli graculorum apti ſunt ad cibum, ſi cum plumis & pelle fuerint excoriati, Albertus & Author libri de nat. r. Sunt apud nos qui fune à feneſtris altarum turrium demittantur, ut pullos monedularum è cauis exemptos in ſaccum, quem annexum habent, recondant, cibi gratia. Monedula gaudet fricari in capite (tanquam pruriens;) & carnes etiam eius pruritum capitis inducunt, Albertus & Author libri de nat. r.

H.

a. Gracculus primam ſemper producit in carmine, etſi quidam per c. ſimplex ſcribant, ut dixi in A. M. Varro graculum dictum putat ab eo quòd gregatim uolet, forte quaſi gregaculum. Feſtus à gerẽdo, quòd iacta ſegetum ſemina gerat, uel baccas oliuæ: aut à ſono uocis, (ut Quintilianus quoq;,) quod mihi quidem præ cæteris probatur. Sunt qui à gracilitate uocatos exiſtimẽt propter paruitatem, Perottus. ¶ Monedula à moneta, quam furatur, denominata eſt: Alberto ſic dicta uidetur quaſi monetam tollens uel diligens. Habet hæc uox antepenultimam longam, reliquas breues. Nigra pedes, nigris uelata monedula pennis, Ouidius. ¶ Κολοιός auis tumultuoſa & clamoſa eſt, denominata à uerbo κολῴω, uel uerbo κλῶ quod eſt φωνῶ καὶ κλάζω: à quo etiam κλώζειν & κλωγμὸς dicuntur, Euſtathius & Etymologus. Κολοιοί, σκῶπες, μικραὶ κορῶναι, (malim κορωνίδες, ut Tzetzes habet) Heſychius & Varinus. Κολοιός eſt cornix minor, ἡ μικροτέρα κορωνίς, Io. Tzetzes in Chiliadib. Σκῶπες, aues quædam, uel graculi, & genus ſaltationis, Heſychius. & forte ſupra quoq; non σκῶπες, ſed σκῶπες, legendum fuerit. uidetur ſanè ſcôpis nomen, quod genus quoddam noctuæ propriè ſignificat, ridiculum & ad imitationem natum, monedulæ etiam ridiculæ & ſtolidæ aui potuiſſe attribui. Γῶπας, κολοιὸς, Macedones, Heſychius & Varinus. Κορακίας, Ariſtoteli genus eſt gracculi primum, ut dictum eſt ſupra in A. ab Heſychio exponitur ὁ μέλας, καὶ κολοιός, καὶ κορακῖνος ὁμοίως. Κορακίας, μέλας, Suidas. Κολεφὼν, κολοιός, & piſcis quidam marinus, Heſych. Celes, aliâs celtos, id eſt ſtragulus auis, Syluaticus. legendum conijcio, Colœos, id eſt graculus auis. Κολοιός τε ψῆράς τε nominat Homerus, ut citat Suidas.

¶ Epitheta. Graculus frigulans, loquax, apud Textorem. ¶ Monedula laſciua, apud eundem. ¶ Κολοιοὶ ὀξυβόαι, Oppianus. Κραγέται, Pindarus.

¶ Icon. Heſychius admonet colophonem interdum dici graculum: quòd, ut opinor, ſummis ædium faſtigijs auis ea ſoleat imponi, uelut admonens iuxta cornicem Heſiodiam, ut homines ſibi componant nidos: neq; enim ſemper fore æſtatem, Eraſmus in prouerbio Colophonem addidit.

¶ Alia auis eſt quæ κολιός, uel κολεός: alia item κελεός, alia uerò de qua hîc agimus κολοιός. Κολῳὸς tumultum ſignificat, Ἐν δὲ θεοῖσι κολῳὸν ἐλαύνετον, Homerus Iliados primo. Scholiaſtes hoc nomen à gracculo translatum ait, aue obſtrepera, tumultuaria & clamoſa, (o. breui ſcilicet in longum conuerſo & iôta ſubſcripto uel adſcripto.) Philoxenus uero deriuat à uerbo, κλῶ quod eſt κλάζω, per paragogen, neq; adſcribit iôta. Sunt qui κολοιὸν, ut dixi, à uerbo κολῴειν, quod eſt tumultuari, deducant. Verbum κολῳᾶν apud Homerum extat, κολωεῖν apud Antimachum. Pollux de gracculorum uoce κολοιᾶν uerbum uſurpat, ut & κλώζειν. Pindarus in Nemeis Bacchylidem uellicans, ut locutuleium impendio, ac humilem, ſic ferè pronunciat. Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται, Cælius. Timæus hiſtoriarum conditor Agathoclem Siciliæ tyrannum κολοιὸν nuncupat & τριόρχην, id eſt gracculum & buteonem: & gracculum quidem fortaſsis ob latrocinia & furacem naturã. nam latrocinijs eum incubuiſſe ante tyrannidem hiſtoria teſtis eſt, ſed in concionibus quoq; perfacundus eſt creditus: quo nomine ab æmulis & inimicis gracculus uideri poteſt appellatus: ueluti loquax magis eſſet quàm eloquens, uti de Atilio Palicano pronunciatum nouimus. nam & eadem ratione Gracchum apud

Romanos

Romanos cognominatum legimus: quamuis apud Varronem obseruatũ sit, Gracchum ideò nuncupatum, quòd eum mater mẽsibus duodecim in utero gestasset, quia legitimum pariendi tempus esset supergressa. proinde ex iunioribus quidam etiam bene doctus, sine flatili scribendum censuit, quum Quintilianus olim quidem ueteres aspiratione parcissimè usos scribat, diuq́ obseruatum ne consonantibus aspiraretur, ut in Graccis & triumpis. Sed hoc non perpetuum fuit; & priscis solis usitatum, Cælius. A graco aue Gracchi cognomen principio ortum à facundia, quam æmuli loquacitatem uocabant, Perottus. Pusillos item statura κολοιοὺς, id est graculos dici consuesse, in Aristophane uideor obseruasse, nam & auis hæc minutula est, ut quæ tota ferè pennis constet, Cælius. Verbum **tulen** nostris in usu est, pro eo quod est stultè imaginari; siue à gracculis factum, siue per allusionem nominis **toll**, quod stolidum significat.

¶ Sunt & coliæ pisces, dicti Theodoro monedulæ, Cælius. Κολίας piscis, ab aue eiusdem nominis, quam Galli uocant un gay, dicta, quòd eius latera coliæ auis modo multis coloribus uariegata conspiciantur, Pet. Bellonius. sed uideo eum per coliam auem genus illud picæ intelligere, quod aliqui recentiores garrulum appellant, ego nullam auem Græcè coliam dici memini. & κολοιὸς gracculus est, non garrulus recentiorum. Vbicunq; gracculum piscem interpretes Galeni uerterunt, coracinus scribi & intelligi debet, Bellonius. ¶ Gracculus numeratur inter Diogenis Cynici scripta, Laertius.

¶ b. Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet, in Aegypto uerò graculi, Strabo. Monedulæ simili specie est spermologus auis, magnitudine tetraci æqualis, ut author est Alexander Myndius, Vuottonus.

¶ c. Gracculorum epitheton à uóce est κρατγέται apud Pindarum; ὀξυβόαι apud Oppianum. Κολοιοὶ ὄλον κωλήγοντες, Homerus. id est, Gracculi acuta uel densa uoce clamantes; ὀξὺ βοῶντες ἢ πυκνόν. Graculi non sunt solitaria natura, Varro. Plinius examina gracculorum dixit, Homerus νέφος κολοιῶν. Πολλοὶ γὰρ μίσει σφε κατακεκράζονσι κολοιοὶ, Aristophanes in Equitibus. uidetur aũt rhetores tanquam loquaces & tumultuantes nominare gracculos. & uerbo κράζειν utitur alludens ad gracculorum uocem de qua propriè κρώζειν dicitur. Κολοιῶν κρωγμὸς, Antipater in Epigrammate.

¶ d. Non plus aurum tibi quàm monedulæ committebant; Cicero pro Flacco. Adolescentem quendam in Sparta ob speciem gracculus amauit, Aelianus.

¶ e. Nam ubi illò adueni, quasi patricijs pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur, quis cum lusitent, Plautus in Captiuis. Gracculis alijsq́ auibus quæ domi aluntur, paxilli in parietibus figuntur, quibus inuolent & insistant, unde Aristophanes in Vespis, ὅδ᾽ ὥσπερ εἰ κολοιὸς αὐτῷ πάτταλος Ἐνέκρουεν εἰς τὸν τοῖχον, εἶτ᾽ ἐξήλλετο.

¶ h. A Pharsalica pugna quum aufugeret Pompeius; dicẽte Nonio quodam superesse adhuc aquilas septem, necdum animum esse despondendum. Rectè (inquit) moneres; si cum gracculis depugnandum foret, Cælius. ¶ Iupiter regem auium creaturus diem præscripsit in quo aues omnes apparere deberent: & cum aliæ aquis sese abluerent, gracculus omniũ deformissimus, defluentibus diuersarum auium pennis se exornauit. unde pulcherrima omnium uisus est: & regiam quoque dignitatem adeptus fuisset, nisi noctua primum agnitam pennam unam de suis euulsisset, & mox cæteræ aues similiter. Priuatus enim furtiuis pennis mox gracculus, ut initio erat, gracculus apparuit. Hæc fabula significat, multos rerum alienarum rapina & furtis uincere uideri eos qui honestum natura & laboribus possident, Io. Tzetzes. Eandem fabulam describit copiosè & eleganter Theophylactus Simocatus in epistola quam fingit Themistoclis ad Chrysippum: Pẽnis alienis omnibus ablatis, inquit, gracculus iterum gracculus apparuit. Γέγονεν αὖθις ὁ κολοιὸς κολοιός. Hæc fabula Chrysippe, si ueritatem spectes, ad magnam moderationem nos hortatur. Nam similiter nos homines quoq; nihil in hac uita proprium possidemus: sed breui quod hic agimus tempore, ornatu fictitio superbimus: morientes uerò ijs quæ nostra non erant, priuamur. Fac igitur ut pecuniam & corpus negligas, & animam immortalem excolas. hæc enim æterna & immortalis est; cætera mortalia & ad breue tempus nostra, Hæc Simocatus. ¶ Arne Sithonis in monedulam mutata fertur, ut refert Ouidius libro 7. Metam. Quamq; impia prodidit Arne Sithonis accepto quod auara poposcerat auro, Mutata est in auem quæ nunc quoq; diligit aurum, Nigra pedes, nigris uelata monedula pennis. ¶ Imperante Antonino Caracalla insedit obelisco uociferabundus gracculus; mirum dictu, succlamatum ab omnibus, ceu ex composito, Martiali salue, Martiali ab tempore multo te uidimus. Hęc autem non intelligenda est gracculi appellatio, sed eius erat nomen, à quo interemptus est mox Antoninus, Cælius. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, ut & aliarum quæ cadaueribus uescuntur, uulturum, graculorum, &c. Niphus.

¶ PROVERBIA. Aesopicus graculus, Αἰσώπειος κολοιὸς, dicitur qui aliena sibi usurpat, aliorumq́ bonis sese uenditat. Vsurpat Lucianus in Pseudologista. Horatius, Moueat cornicula risum Furtiuis nudata coloribus. (Grammatici quidam Græci gracculum corniculam, id est cornicẽ paruam interpretantur.) Extat apologus (supra à nobis recitatus) inter alios qui Aesopi nomine circunferuntur, Erasmus. Aquila inter graculos primas tenet, Ἀετὸς ἐν κολοιοῖς ἀριστεύει. uide in Aquila h. Pindarus in Nemeis aquilam graculo comparat, se uocãs aquilam, Bacchylidem æmulum gracculum, quòd illum immenso superaret interuallo: ut recitauimus in Aquila h. in prouerbio Aquila in nubibus

bibus. ¶ Vetus adagium eſt, Nihil cum fidibus graculo, nihil cum amaracino ſui: quod de ijs dicitur, qui ſe ijs rebus, quas ignorant, petulantius audent immiſcere, uel de rebus ſuis nimium præſumunt. quale eſt illud, Sus Mineruam: uel quod dici ſolet, Aſinus ad lyram, Perottus. ¶ Gracculus inter Muſas, Κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις: Indoctus inter doctiſsimos, infantiſsimus inter eloquẽtiſsimos. Rectè dicetur & in homines oſtentatione falſæ doctrinæ ſeſe iactitantes, & uiris eruditis impudenter obſtrepentes. eſt enim graculus auis minimè canora, ſed tamen odioſè garrula atq; obſtrepera. Huic confine eſt illud Vergilij, Argutos inter ſtrepit anſer olores, Eraſmus. ¶ Semper graculus aſsidet graculo, Ἀεὶ κολοιὸς πρὸς (πὰρ, aliâs ποτὶ) κολοιὸν ἱζάνει. Refertur à Diogeniano prouerbialis hic ſenarius: notaturq; ab Ariſtotele in Rhetoricis, ubi inter alia complura huius ſentẽtiæ prouerbia hoc quoq; commemorat. item libro Moralium octauo, Καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, id eſt, Et graculus (inquit) ad graculum. Græcis eſt trochaicus dimeter, haud dubium quin ex poëta quopiam decerptus. Eleganter uſurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epiſtola, Κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις, id eſt, Graculum autem aſsidere graculo, audis & à prouerbio. Plutarchus in libro de polyphilia, οὐκ ἀγελαῖον οὐδὲ κολοιώδες, id eſt, Non armentarium (gregarium potius) eſt, neque graculeum. Quin huic aui nomen inditum à κολλάω, quod eſt conglutino, Eraſmus. ſed uerbum κολλάω, quòd glutino ſignificat per λ. duplex ſcribitur, nec ab eo quiſquam κολοιὸν dictũ tradidit, ſed potius à uerbo κολῴω, ut ſupra oſtendimus. Gregatim degunt & mirè ſe inuicẽ amant: quare in uſum uenit hoc prouerbium de ijs qui cum ſui ſimilibus cõuerſantur, Suidas & Scholiaſtes Homeri. Euſtathius cõuenire ait de amicitia hominum uilium, περὶ εὐτελοῦς φιλίας. Simile & Germani uſurpant, Vögel von einen (einerley) fäderen / fliegen gern zůſamen. ¶ Graculo magis obſtreperus, in hominem importunę loquacitatis prouerbialiter dici poteſt, authore Eraſmo. Vide ſupra in a. item illud quod habet Plutarchus in libro aduerſus uſuram, Ἀπιθανώτερος κολοιοῦ: hoc eſt, Ineptior ad perſuadendum quàm graculus, uel ut Eraſmus transfert, Homo cui minus fidei habeatur quàm graculo. ¶ De ijs qui circa rem aliquam planè nihil operæ & curæ ponunt, parœmia hæc Tzetzæ locum habebit, Τί γάρ ἐστι τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας; hoc eſt, Quid enim graculi de regno curant? (In lemmate ſic habetur, ὁπόσον κολοιοῖς βασιλείας καθέστηκε μέλησις. hoc eſt, Quantum graculi regnum curant) Io. Tzetzes. qui cum hanc ſuam eſſe parœmiam dicat, nõ uulgarem neq; ab alijs ſcriptoribus uſurpatam inſinuat.

¶ Alciati Emblema, cuius lemma Imparilitas.

Vt ſublime uolans tenuem ſecat æthera falco,
Sic ſummum ſcandit ſuper æthera Pindarus ingens,
Vt paſcũtur humi gracculus, anſer, anas:
Sic ſcit humi tãtum ſerpere Bacchylides.

DE PYRRHOCORACE.

LPIVM peculiaris eſt pyrrhocorax, luteo roſtro, niger, Plinius. Huic aui nomen à coloribus inditum apparet, quòd roſtrum ei pyrrhòn, id eſt ruffum uel luteum ſit, reliquum corpus inſtar córacis, id eſt corui nigrum. Ab hoc primum gracculi genus quod Ariſtoteles coraciam uocat, roſtro puniceo (etſi id in noſtro pyrrhocorace luteũ eſt, ut Plinius quoq; ſcribit. ſed fieri poteſt ut per anni tempora aut ætatem quoq; color mutetur) non differre eruditis quibuſdam uideri, ſupra oſtendi in Gracculis A. Petrus Bellonius, Gracculus (inquit) cui roſtrum & pedes rubent, Ariſtotelis coracias, Plinij pyrrhocorax, in altis Cretæ montibus abundat, incolæ ſcurapola nominãt. Sed pyrrhocorax roſtro luteo deſcribitur, qualem nos hîc damus: graculus

culus uerò coracias rostro puniceo, qualem supra dedimus. Non probo recentioris cuiusdam opinionem, qui pici genus maximum, quod Germani Holkråe nominant, pyrrhocoracem esse suspicatur: quanquam ea auis nigra sit, & magnitudine non multum infra coruum, & plumas in capite rubentes gerat. nos illam inter Picos describemus.

¶ Pyrrhocorax noster ab Italis quibusdam speluier uocatur, circa Lucarnum & Veronam taccola, (quamuis alibi gracculum communem etiam taccolam & tatulam dici audio,) circa Bellinzonam pason, alibi etiam zorl ut audio. Apud Valesios qui ferè Gallica lingua utuntur, choquar uel chouette, quæ tamen communia gracculorum generi nomina sunt. ¶ Germanicè qui loquuntur Valesij, uocant Alprapp, id est coruum alpinum; circa Claronam Heluetij Alpkachlen, & wilde Tulen, id est monedulas syluestres. Aliqui Steinhetzen, id est garrulos (sic enim genus picę recentiores uocant) saxatiles. Rhæti qui Germanicè loquuntur Beenen: quanquam alij, ut audio, gracculos communes eodem uocabulo uocitant, pyrrhocoraces uerò Tahen. ¶ Primum Aristotelis graculorum genus (inquit Turnerus) Plinio pyrrhocorax est: Anglis a cornish choghe; Germanis ein Bergdol. cornice paulò minor est, rostro luteo, paruo, & in fine nonnihil adunco. frequens est in alpibus, & apud Anglos in Cornubia. uocem habet monedula acutiorem & magis querulam, nō parum etiam maior quàm monedula; (minor tamen coruo.) Sunt qui huius generis rostrum & crura æstate admodum rubere dicant, hyeme uerò lutea & pallida esse ut in merulis. pyrrhocorax quem ipse uidi, rostrum luteum, crura rubicunda habebat. Vocem eorum non admodum dissimilem merularum uoci esse aiunt, & ad fistulæ sonum nonnihil accedere. Cum in altum uolant, frigus augeri: cum ad humiliora, remittere sperant. Noxij sunt agris frumento consitis, (quod granis scilicet uescantur ut etiam communes graculi.) Alicubi apud Rhætos hyeme tantum cernuntur, alibi uerò toto anno, ni fallor: circa altissimos tantum montes gregatim semper frequentes. ¶ In cibum non ueniunt, nisi forte apud pauperes, & pulli præsertim, ut & reliqui graculi. Quidam pyrrhocoracem præcipuo sapore esse scribit, ex Plinio. sed hæc uerba Plinij, præcipuo sapore, ad lagopodem referuntur, de quo statim agit, non ad pyrrhocoracem.

GRAVCALVS, γραύκαλος, auis cinerea apud Aristotelem, Hesychius & Varinus. Nos apud Aristotelem pardalum legimus auem, totam cinerei coloris; de qua plura leges in P.

DE GRVE.

SVS, סוס, uel סיס, sis, nomen Hebraicum in Vetere Testamento grus exponitur, ab alijs hirundo uel miluus, ut dixi in Equo A. Turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus nō cognouit iudicium domini, Hierem. 8. interprete Hieronymo: qui uocabulum sus uertit hirundinem, agur (עגור) uerò ciconiā. Munsterus eo in loco gruem interpretatur. Idem Esaiæ cap. 38. (ubi Hieronymi translatio habet, sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba,) pro sus uertit gruem, pro agur hirundinem. Hoc quidem ex locis iam citatis constat, agur auem esse aduenam, & uoce utentem lugubri. Dauid Kimhi Hebraicam uocem agur, Chaldaicè interpretatur סנוניתא, senukita, si rectè scribo: quam uocem à Thalmudicis usurpatam R. Hai exponit Arabicè כטאף, cataph, uulgò ארונדינא, arundina, id est hirundo. Sunt qui auem putent loquentem uoce humana גאזה, gazah, uulgo dictam, (id est picam, uel genus picæ.) Totidem uerbis ferè Kimhi exponit Hieremiæ 8. ubi Arabicam uocem ponit קטאף, kataph. Salomon hirundinem putat. Septuaginta Esaiæ 38. prætereunt. Aquila & Theodotion habent agor, Symmachus inclusa. Rursus Hieremiæ 8. Aquila & Symmachus Hebraicum nomen agor relinquunt, Septuaginta uertunt ἀγροῦ στρουθία, id est agri passeres. ¶ Maracarae, id est fel gruis, Syluaticus. ¶ Munsterus in Dictionario trilingui pro grue Hebraice scribit sas, סס, & senunit, סנונית.

¶ Græcè γέρανος uocatur, quod proparoxytonum est nomen: idem nomen Græci hodieq; seruant, sed ultimam acuunt. ¶ Italis est gru uel grua. Hispanis grulla. Lusitanis ema. Gallis grue. Germanis kran uel krane / quod nomen à Græco geranos desumptum uideri potest. uel kranich/kranch: & nostris etiam krye. Anglis a crane. Illyrijs gerzab. Polonis zoraw. ¶ Vipionem uocant minorem gruem, Plinius: ut pipionem pullum columbæ.

B.

In Tartaria circa ciuitatem Cianigainorum, quinq; gruum genera inueniuntur. quædam habent alas nigras ut corui: aliæ sunt albæ & candidæ, quarum pennæ ueluti oculis aurei coloris distinguuntur, ut sunt apud nos caudæ pauonum. Rursum aliæ nostris non dissimiles. quartò, aliæ paruæ, quas pennæ uestiunt longæ & pulcherrimæ, rubeo ac nigro colore permixtæ. quinti generis sunt colore cinereo (griseo) oculis rubentibus & nigris, ualde magnę, Paulus Venetus. Petrus Martyr in historia Noui orbis, in pratis quibusdam Noui Orbis (in Cuba) gruum agmina nostratibus duplo grandiorum Hispanos reperisse scribit. ¶ Pico Martio & grui Balearicæ natura cirros (in capite) dedit, Plinius. Virum tu hunc gruem Balearicum, an hominem putas esse? Laberius apud Nonium. In ciuitate Halep, quam aliqui olim Hierapolim, alij Berœam dictam putant, uidimus auem grui similem, minus crassam, margine circa oculos rubente, cauda ardeæ, uoce mi-

nore quàm gruis, Hanc ueteres gruem Balearicam appellasse credo, Bellonius.

¶ Apud Anglos etiam nidulantur grues in locis palustribus: & earum pipiones sæpissimè uidi, quod quidã extra Angliam nati falsum esse contendunt, Turnerus. ¶ Gruum in senectute pennas

nas nigrescere perspectum est, Aristoteles & Plin. Grues senescentes effici nigriores aiunt. cuius affectus causa esse potest, quòd pennarum natura earũ albicet, plusq́ humoris senescentibus ijs constituitur in pennis, quàm ut facile putredini pateat. canicies enim efficitur putredine quadam, Aristot. de generat. 5. 5. Albertus quòd in senecta grues è cinereis nigrescant, terrestrem naturam humidi ipsorum causatur, quod à calore iam imminuto non satis concoqui ait. Grues in senectute fuluescunt, Solinus: cum tres iam citati authores eos nigrescere scribant. Grues aliquando albi uidentur, ut oculatus quidam testis nobis narrauit. & albi coloris gruem se uidisse Gyb. Longolius quoq́ testatur. ¶ Gruibus rostrum porrectius est, Aristot. Arteria eorum cur angusta sit, quærit Aphrodisiensis problematum 1, 123.

¶ Grus quam hæc scribens inspexi, fœmina erat, & oua gerebat. Longa sex pedes ferè uiri mediocris, extensa rectà à summo rostro ad imos pedes. Pennæ quædam in alis retro uersus caudam pulchræ & crispæ erant, quas aliqui auro uel aliter ornatas pileis addunt. Alarum alioqui maiores pennæ nigricant: superiores uerò paruæ & cinereæ sunt. Collum duos dodrantes longum. altitudo ab imo pedis ad tergum summum, quatuor ferè dodrantes. Pondus totius libræ medicinales duodecim. Cauda breuis longioribus alarum pennis occulitur. Plumæ crurum cinereæ quinq́ digitis supra genua desinunt, infra plumas cortice uestiuntur nigro. Digiti humanis non breuiores. Anterior colli pars & ad latera nigricat: prona albet. reliqua omnia cinerea, præter maiores alarum pennas. Vertex niger cum macula rubente, quæ quidem in mare magis rubet.

C.

Gruum uox cur rauca sit inquirit Aphrodisiensis problematum 1. 123. Paruus ut est cycni melior canor ille, gruum quàm Clamor in ætherijs dispersus nubibus austri, Lucretius lib. 4. Grus gruit, Author Philomelæ. Grues nomen de propria uoce sumpserunt, tali enim sono susurrant, Isidorus. Gruere dicuntur grues, ut sues grunnire, Festus. κλάζειν uerbum rectè dicetur de aquilis, κλαγγάζειν de gruibus, κλαγγὴ nomen de utrisq́, Pollux & Varinus. Latinè clangere & clangorem dicemus. κλάζειν uerbum est proprium de sono uocis gruum, & auiũ simpliciter: abusiuè uerò etiam homines, & porci & arcus κλάζειν dicuntur, Eustathius. Grues κλάζειν dicuntur, non κράζειν, (clangere, nõ clamare,) Idem. ἠΰτε πὸρ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό, Homerus Iliad. γ. de Troianis, qui clamore confuso temere in pugnam ruebant. Vox gruis ex alto quotannis clangentis (κεκληγυίης,) tempus arandi sub hyemem denotat, Hesiodus. γέρανος κρώζουσα, Aristophanes in Auibus. ἔχουσιν αἱ γέρανοι τὸν ὑποσυνείποντας ἐν τοῖς ἐσχάτοις, Aristot. ¶ Aues quædam (ingrediendo) ante se pedes iaciunt, ut ciconiæ & grues, Plin. Perq́ fabam repunt & mollia crura reponũt, Ennius de gruibus, ut citat Seruius in illo Vergilij de equo, Altius ingreditur & mollia crura reponit. Audio gruem etiamnum implumem, tam celeriter tamen currere, ut homo non assequatur. ¶ Congruere dictum est à gruibus, quæ non se segregant, siue cum uolant, siue cum pascuntur, Festus. Et rursus, Congruere, hoc est conuenire, à gruibus: quia id genus uolucrum minimè soliuagum est. ¶ Frugibus & seminibus uescuntur, inuisæ eo nomine agricolis, ut dicam in E.

¶ Apud Anglos etiam nidulantur grues in locis palustribus, Turnerus. ¶ Non considente humi fœmina, sed stantes coëunt, Aristot. & Plinius. Pariunt oua non amplius quàm bina, Aristot. Grus inter duo oua quæ parit, lapidẽ (aliquoties, ut alibi addit) interponit, quod Coloniæ per annos aliquot in horto quodam experti sumus, Albertus. Et alibi, Grues domesticas quotannis uidimus lapidem inter sua oua collocare. sed hunc sine discrimine acceperunt de lapidibus fortuitò inuentis. dubitari quidem potest, utrum in libertate lapidem peculiarem quæsituræ fuissent & utiliorem. ¶ Gruem hausta uitis lachryma interimit, Aelian. κτείνει δὲ λιβὰς τὰς γεράνους ἀμπέλου, Philes. Grues & similes aues annuum fastidium purgant iunco palustri, Plinius.

DE VOLATV ET MIGRATIONE GRVVM.

¶ Quæ circa uolatum & migrationem reuersionemq́ gruum obseruauimus, ea hunc in locum conscribemus omnia: Quando scilicet auolent, Vnde, Quò, Quomodo, Quàm altè, Quo ordine, Quibus uentis. Tum ducis eorum & custodum uigiliæue historiam addemus: Et an lapides arenamq́ gerant, & quam ob causam, dicemus. Fessi quomodo descendant, & quomodo noctu quiescant. Quando deniq́ ad nos & quomodo reuertantur. Quòd si quæ forte unius argumenti nõ uno pariter loco memorabimus, uel causæ nonnihil subesse existimabit Lector æquus, aut festinanti inter tantos lucubrandi labores calamo ignoscet. ¶ De gruum migratione nonnulla leges etiam supra in Anseribus feris. Grues Septembri mense discedere incipiunt, Aristot. Nos proximo anno Septembris die undecimo grues primum migrantes audiuimus, hora una ante noctem. Grus omnem terrarum orbem peragrat, nec diu in eadem regione permanet, Symeon Sethi. More regis Persarum æstiua ac hyberna conficiunt, Aelianus. Aues quædam nõ mutant locum apud nos, aut (ut) grues sunt continuè & hyeme & æstate, licet regio nostra perquam frigida 47. ferè gradibus latitudinis ab æquinoctiali distet, Albertus. Cum Thraciam grues relinquunt, defugiendo iniurias frigoris, frequentes congregantur in (ad) Hebrum fluuiũ Thraciæ, & in turmas ac ordines se disponunt. Cum uerò iam proximum est ut auolẽt, hyberni circa Nilum uictus desyderio incensæ, grus quæ inter alias extremo ætatis tempore affecta fuerit, ter circa uniuersum gregem uolans (περιδρο-

μὼν κυκλοτερῶς, καὶ τὸν στρατὸν τηρήσας, Io. Tzetzes) discedit, supremumque uitæ diem conficit, (statim procidens mortua iacet, Tzetzes;) Hanc primò sepultura reliquæ afficiunt, rectà deinde in Aegyptum iter faciunt: neque immensa pelagi spatia alarum robore transmittẽtes usquam interquiescunt, Aelianus & Io. Tzetzes. Quum Thraciam relicturæ sunt, una reliquas omnes lustrat, (ἀγνίζει,) & exclamat. tum cæteræ auolant, ea quæ collectas aues lustrauit, sola remanente, Oppian. ¶ Grus altè admodum uolat, ut nubes è proximo conspiciat, neque tempestate agitetur, atque ita altam agat quietem, Orus. Volant altè, ut procul prospicere possint: & si nubes tempestatemque uiderint, conferunt se in terram, & humi quiescunt, Aristot. Plinius & Oppianus. Cum nubes pluuijs grauidas prospiciunt, clamant & uociferantur, ac ducem suum celeriores captare uolatus solicitant, Isidorus. Grues multa prudenter faciunt, loca enim longinqua petunt, Aristot. Gaza addit, sui commodi gratia. Grues Scythicæ plagæ hyemem fugientes ad loca circa Nili fontes se conferunt hybernatum, Herodotus lib. 2. Grues in Thracia nascuntur, ubi hyems solet esse atrox, & tempestas perfrigida: idcircoque eam, quòd ibi ortæ sint, amore prosequuntur, in qua æstiuo tempore patriæ sedis studio captæ, ætatem ducunt: medio autumno salutis ergò, frigoris uim non sustinentes, tanquam terræ ambitum, cœli mutationem temporumque uarietatem scientia & cognitione comprehenderint, frequentes in Aegyptum, Libyam, ac Aethiopiam proficiscuntur, Aelianus. Immensus est tractus quò ueniunt, si quis reputet à mari Eoo, Plinius. Post hyemem uolare feruntur à montibus orientis, Isidorus, de earum ad nos (ut apparet) reditu loquens. Atqui cæteri authores omnes nõ ab oriente neque ad orientem, sed à septentrione ad meridiem uolare scribunt, cum à nobis discedunt: contrà, cum redeunt. Grus sensuum acrimonia ualet, (εὐαίσθητος est,) & frigus facile præsentit. quare fugiens frigus & hyberna Thraciæ loca, ad calidiora & Oceanum meridionalem peregrinatur: uel secundum Aristotelẽ ab extremis ad extrema, nempe à Scythicis campis ad paludes è quibus fluit Nilus, Eustathius. ¶ Quando proficiscuntur, consentiunt, Plinius. Aduersus aquilas aliasque aues (rapaces) se mutuò iuuant & defendunt, Io. Tzetzes. Cum sese ab aquila impeti perspiciunt, in orbem consistunt, & cõtractæ in sinum falcatæque existunt, atque ordinatim tanquam in aciem structæ, speciem pugnæ ostendunt. quare aquila regreditur. eæ autem ad tergum præuolantium collis & capitibus adnitentes, nonnullam requietem laboriosi uolatus capiunt. itaque laborem facilem efficiunt, Aelianus.

¶ Grues ut facilius aerem incidant, ordinem instituunt triangulum oxygonium, Io. Tzetzes. Trianguli figuram efficiunt, ut hac forma facilius aera aduersum secent. ex triquetra figura sexangulam aliquando ędunt, Aelianus. Grues Cicero ait, cum loca calidiora petentes maria transmittunt, trianguli formam efficere: eius autem summo angulo aer ab ijs aduersus pellitur. Deinde sensim ab utroque latere tanquam remis, ita pennis cursus auium leuatur: basis autẽ trianguli quam efficiunt grues, ea tanquam à puppi uentis adiuuatur, Gillius. Vbi uentus exortus est maiori cum ui, & sæuit cœlum, non quomodo cum est tranquillum frontatim ac lunato globi sinu uolant: sed in cuneum momento se traducunt, (nõ falcatæ, sed triquetræ uolant, ne uel circunflante uento ordo conturbetur, uel etiam funditus de suscepto itinere depellantur, Gillius,) ac ipso mucrone uentum diuidunt, circum latera frustra luctantem, sic ut nihil acies turbetur, Plutarchus. Cum ab aquila se impeti perspiciunt, in orbem consistunt, & contractæ in sinum falcatæque existunt, ut supra recitaui. Et cœtu cinxêre polum, Vergilius primo Aeneid. de cygnis uolantibus. ubi Seruius, Plinius (inquit) in Naturali historia dicit, omnes aues colli longioris, aut recto ordine uolare, ut sequens pondus capitis præcedentis cauda sustentet, unde & prima plerunque deficiens relicto loco incipit esse postrema: aut in cœtu se omnes inuicem sustinere. Hoc autem uolatu imitantur literas quasdam: unde in Lucano, Et turbata perit dispersis litera pennis: Hæc ille in genere de auium longioris colli uolatu, quæ mihi ad grues potissimũ pertinere uisa sunt. Grues unam sequuntur ordine literato, D. Hieronymus ad Rusticum de uita Monastica. Syluestres anseres quoque, similiter omnes gregatim uolando, ordinem seruant literatum, Albert. Vide supra in Anseribus feris C. Turbabis uersus, nec litera tota uolabit, Vnam perdideris si Palamedis auem, Martialis de gruibus. Volantes ordine quodam Y. (Ypsilon) literam faciunt: id quod Palamedem deprehendisse legimus, Grapaldus. Inter uolandum litera Alpha (A) ab eis delineari uidetur, uel ut alijs amplius arridet, Ypsilon: cuius inuentionem ex auium uolatu Palamedi attribuunt, id quod indicare uel Philostratus aduertitur, Cælius. Recentiores quidam, ut Eberus & Peucerus, grues uolucri suo ordine literam Λ. (Labda) potius repræsentare putant. Illud inter omnes constat, Cadmum sedecim literas è Phœnice in Græciam detulisse, Α. Β. Γ. Δ. Ε. Η; Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ο. Π. Σ. Τ. Υ. his Palamedẽ Troiano bello quatuor adiecisse, Ξ. Θ. Φ. Χ. quas uolunt simul cum ordine aciei à gruibus didicisse, Perottus. Quòd si, ut Perottus scribit, nec Λ. nec Α. nec Υ. literas, Palamedes inuenit, meritò aliquis dubitet, quomodo aliqua istarum Palamedis litera, aut grues ab eius figura Palamedis aues uocari possint. Mihi quidem quod ad ordinis figuram attinet, Λ. literam magis referre uidentur uolantes hæ aues: uolant enim (ut dictum est) trianguli oxygonij figura, siue tum solum cum uenti uis maior urget, ut Plutarchus scribit, siue aliâs quoque ut alij. Videtur sanè hic ordo alias etiam cõmoditates habere, quòd sic ducem uidelicet omnes ex æquo prospiciant: & alter alterius prospectum nõ impediat, & uento secundo etiam ex æquo fruantur omnes. ¶ Prouectiores ætate in primum ordinem uolãdo collocant,

locant, ne scilicet se fatigent nimium sequendo, si iuniores præcederent. Clamorem etiam ædunt, ne separentur nimium aliæ ab alijs. Si quam sensêre defessam, aliæ duæ utrinque alis subleuant, aut etiam super dorsis & pedibus ferunt. retrorsum enim cœlo sereno pedes extendere solent, Oppianus. ¶ Volant flatu secundo, Aristot. raro contra impetum uenti, nisi fugiendo, nitentes, Albertus. Secundos uentos & retrò flantes obseruare norũt, Aelianus. Quod de gruibus iactatur, eas uolatum obuertere contra uentos, id ipsum omnes pisces præclarè intelligunt, semper enim contra fluctum natant, Gillius in Aeliano, contra reliquos scriptores qui non aduersis sed secundis uentis grues uolare tradunt. ¶ Ducem etiam habent, & eos qui clament (τοὺς ἐπισυρίττοντας) dispositi in extremo agmine, ut uox percipi posit. Cum consistunt, cæteræ dormiunt, capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes: dux detecto (nudo) capite prospicit, & quod senserit uoce significat, Aristot. Ducem quem sequantur eligunt. In extremo agmine per uices, qui acclament (qui uicissim acclament, ne qua deesse uideatur, ut quidam citant,) dispositos habent, & qui gregem uoce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus lapillum pede sustinentes, qui laxatus somno decidens, indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes: dux erecto prouidet collo ac prædicit, Plin. Cum in terram descenderint cibi gratia, dux earum caput in altum erigit in custodiam omnium: cæteræ uerò securè pascuntur, Isidorus. Dux multum clamat, ut omnes conueniant: quod si nimio clamore raucescat, alius constituitur, Albert. Castigat uoce quæ cogit agmen: ea cum raucescit, succedit alia, Isidorus. Grues in tergo præuolantium colla & capita reponunt: quod quia ipse dux facere non potest, quia non habet ubi nitatur, reuolat, ut ipse quoq; quiescat: in eius locũ succedit alia ex sequentibus: eaq; uicissitudo in omni cursu conseruatur, Aelianus. Itineris iam experientes duces ad uolatum constituunt: & natu grandiores, ut uero proximum est, ad regendum extremum agmen deligunt, minores natu mediæ sunt, Idem. Gruum gubernandi rationem hominibus regendi respublicas doctrinam dedisse ferunt, Idem. ¶ Custodes semper ac duces circumeunt, & siue homo siue fera accedat, exclamant, altaq; uoce insidias indicant, ut reliquæ in tempore fuga sibi consulant, Oppianus. Vigiles constituunt, & decima quæq; custodit excubias, Albertus. In longissimis terræ tractibus noctu reliquæ omnes somnum capiunt, tres aut quatuor ad reliquarum custodiam aduigilant: & ne somno opprimantur, operoso labore ac molesto stant, nempe lapillũ summa cautione sublimi pede continent, ut si quando somnus obrepserit, edito strepitu ex lapilli casu, expergiscantur, Aelianus. Quæ noctu excubant in terra, crurum alterutri corpore innituntur, altero adducto prehensum lapillum tenent. Igitur illa in retinendo iugitas obrepere diutius somnum non sinit: sed statim ut remisere, decidens calculus excitat arguitq; negligentem. Itaq; non est cur istuc Herculis adeò quisquam miretur, Quod alæ subdens arcum hærentem brachio, & Dextra clauam regens manu, quiesceret; Plutarchus. Nocte excubias diuidunt, & ordinem uigiliarum per uices faciunt, tenentes lapillos suspensis digitis, quibus somnos arguant: quod cauendum est, clamor indicat, Isidorus: & Plinius ferè similiter ut superius recitaui. Aegyptiorum sapientes hominem sibi ab aduersariorum insidijs cauentem cum uolunt significare, gruem uigilantem pingunt. hæ enim hoc seipsas præsidio custodiunt, tota nocte per uices excubias agentes, Orus. Cum lapis è pede alicuius uigilis exciderit, reliquæ sono percepto omnes clamant, quasi increpantes uigilum somnolentiam, Albertus.

¶ Migraturæ grues, lapidem pro se quæq; deuorant, ut & unde prandere possint habeãt, & aduersus incursiones uentorum firmamentum assequantur, Aelianus. Et rursus, Lapis quem deuorant, ut eo tanquam saburra firmentur uolantes, auri index est: quem postquam eò ubi habitant se applicauerunt reuomunt. Quod de lapide narrãt, falsum est. lapidem enim eas tenere fulcimento, quem, ubi deciderit, accipi utilem ad auri probationem aiunt, Aristot. Idem Albertus quoq; falsum esse ait. Lapis enim (inquit) è grege eorum cadens, à pedibus non ab ore cadit. Solent autem aliquando lapides pedibus complecti, cum digiti pedum eis incuruantur, ut super lapidem dirigant: in quem usum nõ peculiarem ullum lapidem, sed quemuis sine discrimine accipiunt: ut illum etiam quem ouis incubantes interponunt, nullo discrimine capiunt. Quamobrem ridiculum est quod Isidorus scribit: Fertur (inquit) grues post hyemem uolãtes à montibus Orientis, harenas aureas & aurichalcum lapidem deglutire; & postea in locis transmarinis reuomere. Vnde dixerunt qui experti sunt, lapidem quem grues euomunt, ignis ui conuerti in aurum. Certum est Pontum transuolaturas, primum omnium angustias petere, inter duo promontoria Criumetopum & Carambin, mox saburra stabiliri: cum medium transierint, abijci lapillos è pedibus: cum attigerint cõtinentem, & è gutture harenam, Plin. Lapidibus non omnes inter uolandum, sed quædam se onerant, quæ alijs uelociores & leuiores sunt, ne reliquas celeritate uolandi præueniant, & defessæ posteriores aciem deserant. Lapides quidem ab eis proijci deprehensum est à nautis, in quorum aliquando naues inciderunt, Albertus. Aristophanes Byzantius grues scribit deuorare lapides, ut cum bene sublimes uolantes, & impetu quodam rectà antrorsum ad cõficiendum iter attendentes, aspectum ad inferiora impeditum habent, de uia fessæ eos deijciant, & ex lapidum casu percipiant, supra marene an terram subuolent. nam si ad mare lapides deferantur, iter susceptum facere pergunt: sin ad terram decidant, à uolando requiescunt, Gillius è Scholijs in Aristophanis Aues: unde Suidas etiã & Varinus descripserunt. Coturnices etiam mare traiecturas lapillis se munire Plinius & Oppia-

nus scribunt. ¶ Grues lapidem deglutientes, αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκυῖαι: Suidas ex Aristophane citat, ostendens dici solitum de ijs qui summa prouidentia gerunt negotium. idq; inde in uulgi sermonem uenisse, quod gruibus hic mos sit, ut quoniam admodum sublimes uolant, &c. ut iam interprete Gillio recitaui. Verba in Auibus Aristophanis hæc sunt, ἐκ μὲν γε Λιβύης ἧκον, ὡς τρεῖς μυρίαι γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. hoc est, ut Erasmus interpretatur, Venêre gruum terdena fermè millia Libycis ab oris, deuoratis maximis Saxis. In eadem fabula sycophanta quidam sic loquitur: Μὰ Δί᾽, ἀλλ᾽ ἵν᾽ οἱ λῃσταί γε μὴ λυπῶσί με, Μετὰ τῶν γεράνων ἐκεῖθεν ἀναχωρῶ πάλιν; Ἀνθ᾽ ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας.

¶ Fessis aliquibus ad terram omnes descendunt, ut se inuicem expectent, Albertus. Omnes uno crure innixæ dormiũt, & capita alis obuelant, Oppianus: duce & uigilibus exceptis, ut dictum est. Cur grus & aliæ quædam aues dormientes uni tantum pedi innitantur, & caput humero alteri imponant, Hieronymus Garimbertus quærit quæstione 51. Nocte superueniente ad fluuios se stinant: & in medijs illorum collibus, quos amnis insularum instar circunfluit, resident: atq; hoc ad insidias cauendas faciunt, quòd insidiosæ feræ aut traijcere flumen non possint, aut traijciendo saltem strepitum cieant, quo ipsæ à somno excitæ aufugiant, Oppianus.

¶ Grues uolucres aduenæ sunt, Varro. Audio ciconias cum gruibus iniurias frigoris fugientes, mutatione cœli solum uertere, ac rursus hyberno tempore exacto, ad patriam sedem remigrantes, cum illas, tum has, sicut homines domum, probe nidos suos recognoscere, Aelianus interprete Gillio. Sed quanquam utræq; hæ aues frigoris iniurias fugiant, diuersis tamen temporibus auolare & redire solent. Ciconias è longinquo uenire non dubium, eodem quo grues modo; illas hyemis, has æstatis aduenas, Plinius. Coturnices semper ante adueniunt quàm grues, Idem. Cum hybernum tempus in Libya & Aethiopia traduxerint, lætissimiq; dies ac tranquilli illucescere cœperint, retro ad Thraciam uersus gradiuntur, Aelianus. Ab Aethiopia & Nilo migrant (ad nos redeunt) Ἄτλαντος νιφόεντα πάγον καὶ χεῖμα φυγοῦσαι, Oppianus. Cum reuertuntur ad nos (à meridie ad septentrionem) nullum ducem habent, abeuntes uerò habent, tum enim timent sibi ab auibus rapacibus & Pygmæis: in reditu non item, Albertus.

D.

Grues gregales sunt, Aristo. Grus est animal ciuile, & sub duce degit, Idem. Ad communem custodiam cooperantur, Niphus. Animalia quædam imitantur ciuilitatem in habitatione congregata & defensione communi, sicut grus, Albertus. ¶ Quæcunq; grues circa migrationem prudenter & admiratione digna faciunt, in c. retulimus. ¶ Grues inter se pugnant tam uehemẽter, ut dimicantes capiantur. hominem enim expectare potius, quàm pugna desistere patiuntur, Aristot. ¶ Grus animal est timidum, Eustathius. Auis est ad ludum & derisionem facilis: nam syluestris etiam ad uocem hominis clamorem eius repræsentantis ludit & saltat, Albertus. Mansuefactæ lasciuiunt, gyrosq; quosdam indecoro cursu uel singulæ peragunt, Plinius. Aduenæ aues sunt, ut grues & ciconiæ, quæ certo anni tempore à nobis auolant, certo redeunt: quas cum in auiario, amputatis pennis longioribus, cludimus, inter mansuetas & domesticas uiuere discunt, feritatemq; exuunt, Gyb. Longolius. ¶ Grues plurimum se inuicem diligunt & iuuant, Albertus. Aduersus aquilas aliasq; aues rapaces mutuò se iuuant, ut in c. dictum est. Grus mas & fœmina pro pullis ducendis inter se decertant. nos quidem oculis nostris uidimus gruem marẽ deijcere fœminam gruem, & occidere rostro undecim uulneribus inflictis, eò quod pullos quò minus ipsum sequerentur abstraxisset. hoc autem accidit Coloniæ ubi grues mansuetæ generare solent, Albertus.

¶ Grues ex Scythicis campis ad paludes Aegypto superiores, unde Nilus profluit, ueniunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur. non enim id fabula est, sed certe, genus tum hominum illic, tum etiam equorum pusillum (ut dicitur) est, deguntq; in cauernis, unde nomen Troglodytæ à subeundis cauernis accepere, Aristot. Pygmæos sub terra degentes, supra Gangem posita loca incolere, & sicut fama de ipsis prædicat uiuere, non uanum est, Philostratus libro 3. de uita Apollonij. Pygmæorum & latrantium (ὑλακτούντων) gentes in India & in Aethiopia reperiuntur, Idem. Pygmæi homines in Aethiopia sunt, tam parui, ut pueri septem uel octo annorum, &c. ut legimus in Hebraica epistola regis Aethiopum ad pontificem Romanum in Cosmographia Munsteri. Pygmæos Albertus genus quoddam simiarum esse putauit, quod hominum gestus sermonemq; imitetur: & nos plura de eis scripsimus in Capite de Simijs diuersis. sed hîc quoq; nonnulla adijciemus, quæ illic desiderantur. Pygmæi (inquit Eustathius) statura sua ne cubitum quidem æquant: denominantur enim à pygone. est autem πυγὸν uel πυγόσιον interuallum, quod à cubiti flexu ad initium usq; parui digiti, uel ad manum extremam digitis in pugnũ (quem Græci πυγμὴν uocant, ut inde etiam Pygmæi à Pygme dicti uideantur, quòd eorum mensura nõ cubitum totum, sed ad pygmen usq; tantum impleat) pertingit. De his traditur quòd cornua etiam sibi apponant, & arietum præ se ferentes speciem (ἐν σχήματι κριῶν: nisi malis ἐν ὀχήματι κριῶν, ut arietibus eos in pugna inequitare intelligamus) ut Hecatæus ait, crepitaculis quibusdam sonent, & hoc modo grues suos hostes, (τὰς πυγμαιομάχους γεράνους,) qui breuitatem ipsorum contemnunt, ulciscantur. Sunt autem agriculturæ studiosi: &, ut fertur ridiculè, securim in messem adhibent, (ἀξίναις ἐχρήσαντο ἐπὶ τὸν ἄσταχυν.) Cæterum & aquilonares quosdam Pygmæos esse legimus, è regione Thules (Θούλης) circa Inclica

(ἴγκλικὰ

(ἰγκλικά, γίγλοι etiam nani exponuntur apud Grammaticos,) breui admodum corpore & uita quoque breuissima, qui telis exiguis & in acus ferè tenuitatem exeuntibus utantur. Nec desunt qui homunciones huiusmodi à se uisos affirment. Cæterum Pithecussæ dictæ insulæ non tales (homunciones) alunt, sed aliæ quædam feruntur, Hæc ille. Pygmæi homines parui sunt, qui cum gruibus bellantur, & perdicibus inequitant, Basilis apud Athenæum. At Menecles contrà apud eundem, Pygmæi (inquit) aduersus perdices & grues pugnant. Inducias habet gens Pygmæa abscessu gruum cum ijs dimicantium, Plinius. Gerania urbs fuit Thraciæ, (in eo tractu quem Scythæ Aroteres tenuêre,) ubi Pygmæorum gens fuisse proditur, quos Catizos barbari uocant, creduntque à gruibus fugatos, Plinius. πυγμαίων τ᾽ ὀλιγοδρανέων (βραχυβίων interpretor) ἀμενηνὰ γένεθλα, Oppianus. Pygmææ mulieris in gruem mutatio describitur ab Ouidio lib. 6. Metam. Vide etiam infra in h.

E.

Grues cum alijs modis, tum ita capiuntur. Cucurbita sicca & decollata excauatur, uisco intus illinitur, inijcitur scarabeus, qui exitum quærens immurmurabit, eo sonitu excitata grus accurret, & capite inserto, captoque scarabeo, ipsum etiam cucurbitæ uas oculis, capitique agglutinabit, ut eo pennis hærente iam neque uisu neque progressu uti ualeat, sed uno in loco consistat, donec ab aucupe manibus capiatur. Si desit scarabeus, cepæ folium iniecisse in aluũ cucurbitæ sat fuerit. Laqueis etiam facile capietur, si quis arundinem sectam utrinque perforet, & exiles festucas imponat, ac perforatum lapidem ab arundine suspendat, in media autem arundine ferreum acum figat, & fabam ei inserat, quam grus respiciens laqueo caput insinuet. Hac arrepta, iam retractura caput, collum illaqueatum sentiet: perceptoque dolo, sursum euolare nitetur: sed lapidis pondus obsistet, donec ab accurrente aucupe comprehendatur, Oppianus libro 3. de Aucupio. Gruibus pedicas ponere per hyemẽ conuenit, Vergilius 1. Geor. Strymoniamque gruem funda deiecit, Idem x 1. Aeneid. de filia Metabi. Captæ uel pedica uel retibus in mensas transferũtur, Platina. Grues, cygni, &c. quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, pulchrè docet Crescentiensis 10. 18. Pantheron retis genus est quo utuntur Galli ad passeres, sturnos, grues, Budæus. Ἄρκυν τε γλαγόρῶν λαιμοπέδαν γεράνων, In epigrãmate quodam ueteri. Aquila rapit anseres, grues, &c. Aelianus. Herodius (sic uocat aquilam germanam) altissimè uolat, nam si aues magnæ (quas insectatur) altius supra eam euaderent, ut grues & ciconiæ, rostrorum acie eum interimerent, Albertus. Falcones capiunt anseres, grues, &c. Crescentiensis. Galli falconem gruier, quasi gruarium, cognominant, qui ad grues capiẽdos institutus est. Vidimus accipitrem ex genere perdicariorum palumbis magnitudine, gruẽ tractim deturbantem, uisenda solertia oculis inuolatam, ita ut præda torpens & in terram decidens à cane leporario exciperetur, Budæus. Lanarius falco quomodo instituatur ad gruum uenationem, supra in eius historia dictum est. Girofalcones capiunt cygnos & grues, Sigismundus Baro. Per grues domesticas aliæ capiuntur grues, Author libri de nat. rerum.

¶ Grues Aegyptios sementem facientes offendũt, & mensæ (ut ita dicam) in armis ciborum redundantia extructæ interueniunt, ac tametsi minus inuitatæ, hospitalis tamen mensæ iure fruuntur, Aelianus. Grues & anseres nocent agris, Verg. Georg. 1. γέρανοι γεωργῶ κατενέμοντο χώραν ἐσπαρμένην νεωστὶ πυρίνῳ σίτῳ, Suidas in πυρίνῳ. ¶ Plato in Ciuili in Thessalicis campis scribit esse χηνοβοτίας & γερανοβοτίας, hoc est anserum & gruum pascua. ¶ Qui sibi metuit, noctu præsertim dormiens, à uenenosis animalibus, nutriat secum grues & pauones, Auicenna & Rasis. ¶ Aethiopes ex Asia in locum clypeorum pelles gruum prætendebãt, Herodotus lib. 7. ¶ Tibiæ primum ex gruum tibijs, unde nomen habent, tum ex arundinibus factæ sunt, Perottus.

¶ Initium hyemis clangore suo migrantes in sublimi grues designant. Quin & gaudebit arator Plebe gruum prima: gaudebit tardus arator Agmine pigrarum, (&c. deest,) Auienus. Obseruato quando gruis uocem quotannis altè in nubibus clangentis audias. hæc enim signum arationis adfert, & hyemem pluuiam prænunciat, Hesiodus. Cum grus crocitans in Libyam migrat, serito, Aristophanes in Auibus. Χαίρει καὶ γεράνων ἀγέλαις ὡραῖος ἀροτρεὺς Πλειον ἐρχομέναις· ὁ δ᾽ ἀωρος αὐτίκα μᾶλλον, &c. Aratus, hoc est, Agricola qui messem celeriorẽ (uel tempestiuè serere) desyderat, gaudet grues maturius migrantes apparere; contrà qui tardiorem messem uel sementem (Theon utroque modo exponit) optat, tardiore gruum aduentu lætatur. solet enim mox à gruum migratione hyems & pluuia ingruere, eaque citius, si grues maturè & in magnis turmis appareant: tardius uerò, cum serò & non in magnis turmis, sed per interualla & pauciores, & passim moram diutius trahentes migrant. Grues ante blandam tranquillitatem (cum longam tranquillitatem futuram præsentiunt) omnes simul ad eundem cursum (uolatum coniunctum uno continuo ordine, & rectà extensum, ceu bona spe fretæ (ἀσφαλέως, tutæ à tempestatibus) pergent, neque retrò se conuertent in serenitate uolantes, Aratus. Vbi Scholiastes Theon, Præsentientes (inquit) tranquillitatem aliquandiu duraturam, in sublime se efferunt, fiducia plenæ ad tam longinquum iter. Quod si uentus & tempestas inciderint, retrò ferri solent, & ordinem turbare, & metum clamore testari. Βοῶσι δὲ πάλιν ὡς ἡδόμεναι, ὅταν εἰς τὰ θερμὰ τῶν τόπων ἐν χειμῶνι γένωνται, hoc est, quanquam (non solum propter metum, sed) etiam gaudentes clangũt cum hyemis tempore ad loca calidiora peruenerint. Et mox, Cœlo tranquillo licet interdum retro & inordinatè uolitent, æqualem tamen & cõtinuum (λεῖον) uolatum peragunt. Fieri quidem uidetur, ut cum aër durior densiorque (ut fit propter uentos & frigus & pluuias) occur-

rit, retrò uertantur grues; cum contra lenis, placidus & æquabilis eſt, rectà pergant. Tunc & Strymonias circunuolitare (forte, rectà uolitare) repente Suſpicies, & per apta (uerſus eſt mutilus) ubi mitior annus Sponte procelloſum diſiecerit aera cœli, Auienus ex iam citato (ni fallor) Arati loco. Imminente tempeſtate, non ſolent in alto oblongi gruum ordines eodē ductu pergere, ſed conuerſi retrorſum feruntur, Aratus. Vbi Theon, Grues (inquit) aiunt, cum pluuiæ futuræ ſunt, nec in ſublime ferri, nec ita rectà pergere, ſed retrocedere. Auienus ex Arato ſic tranſtulit, Si Threiciæ per aperta Sponte grues trepidant, nec ſeſe audacius æthræ Committunt. Grues nauta cū uidet gyros agere, ſubindeq́ʒ reuolutare in medio maris intelligit, contrarijs uentis impellentibus illas, ab itinere inſtituto abſiſtere, auium diſcipulus factus, ad portum renauigat, & nauem incolumem ſeruat, Aelianus. Grues ſilentio per ſublime uolantes ſerenitatem, ſic noctua in imbre garrula: at ſereno, tempeſtatem, Plinius. Grues ex mari in mediterranea uolantes, tempeſtatis atroces minas intelligenti ſignificant; eædem ſilentio & quiete uolantes, ſerenitatem promittunt, Aelian. Grues in mediterranea feſtinantes uentum præſagiunt, Plinius. Turbulentè clamantes acerbam tempeſtatem denunciant, Aelianus. Nunquam imprudentibus (hominibus) imber Obſuit, aut illum ſurgentem uallibus imis Aeriæ fugêre grues, Verg. Georg. 1. Earum clangores pluuias accerſere fama eſt, Aelianus. Quum nubes pluuias proſpiciunt, clamant & uociferantur, ac ducem ſuum celeriores captare uolatus ſolicitant, Iſidorus.

F.

Grues Polluci nominantur inter aues quæ in cibos ueniunt. idem γερανοβοσίας, id eſt gruum paſcua à Platone nominata meminit, ut iam apud ueteres grues cibi gratia anſerum inſtar etiam domi & in uillis nutritas appareat. Balearibus inſulis in honore menſarum eſt uipio. ſic enim uocant minorem gruem, Plinius. Cor. Nepos, qui diui Auguſti principatu obijt, ſcripſit ciconias magis placere quàm grues: cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo uelit attigiſſe, Plinius. ¶ Gruis & anſeris caro conueniunt accipitri in cibo, ſed abſq́ʒ multo ſanguine. nam ſi eo copioſiore utatur accipiter, corde grauatur, (tanquam homo ebrius uino,) & ad uenationem ineptus fit, Demetrius Conſtantinop. Valentiſsimæ materiæ eſt & plurimi nutrimenti, omnis grandis auis, ut anſer, grus, Celſus. Gruum carnes calidæ ſunt, ſiccæ & fibroſæ: & ideo poſt duos dies quàm iugulatæ fuerint, eas eſſe oportet. Sanguinem temperato craſsiorem & magis melancholicum gignunt, Symeon Sethi. Caro gruis craſſa eſt, neruoſa & fibroſa, difficilis concoctu, & ſanguinem atribiliarium parit, Raſis. Eſt hæc auis terreſtris naturæ, carne dura, Albertus. grauiore quàm reliquarum auium, Author de nat. rerum. uitanda illis quos hæmorrhoides crebrò uexant & maximè pulſantes, Arnoldus Villanoua. Gruis caro à Theodoſio perhibetur frigida. Ioannes uerò eam calidam ponit. mihi quidē frigida magis quàm calida uidetur. eſt enim craſſæ ſubſtantiæ, difficilis concoctu, & ſanguinem malum generat. unde eam frigidam & ſiccam eſſe conijcio: ſicciorem tamen quàm frigidiorem. Eligenda eſt iuuenis, per falconem aut aliam auem rapacem capta. Salubriores erunt, ſi antequam coquantur ſuſpenſæ à collo lapidibus ad pedes alligatis per diem & noctem pendeant; item ſi aromatibus condiantur, & uinum generoſum ſuperbibatur, Mich. Sauonarola. Elluchaſem quoq́ʒ uno alteróue die poſt interfectionem ſeruari eas iubet, lapidibus ad pedes alligatis ſuſpenſas, ut teneræ fiant carnes earum; deinde diu & diligenter decoqui. Poſt gruum carnem ingeſtam chalce mellitum ſumi debet, & uinum bibi fuluum, & (cibi aut potus) huiuſmodi ſumi, qui ut citius diſtribuantur & excernantur efficiunt. ſunt enim hæ aues neruoſæ (carnis,) & craſſæ pinguedinis, Elluchaſem. Ex gruibus cibaria quouis modo cocta, tardè coquuntur; atram bilem augent, & recrementi in ſe quàm alimenti plus habent, Platina. Grues torminoſis in cibo proſunt, Marcellus. Otidum caro medium quēdam locum habet inter anſerum & gruum carnes, Symeon Sethi. Ciconiæ caro eadem ferè quæ gruis eſt, Platina. mihi quidem ciconiæ caro humidior, gruis uerò ſiccior uidetur. ¶ Ius gruum uocem clarificat, & ſemini genitali adijcit, Symeon Sethi. ¶ Ventriculi animalium non laudantur in cibo, præter uentriculum gallinarum, aut anſerum, aut gruis, Arnoldus de conſer. ſanit. Occiſa grus in pennis iaceat (uel potius, collo ſuſpendatur, lapidibus ad pedes alligatis, ut ſupra dictum eſt) æſtate per diem unum, hyeme per duos. ſic enim caro tenerior (& facilior concoctu, Hali) fiet, Albertus. Grues & phaſiani mactati biduo æſtate, hyeme triduo ſeruari debent, Arnoldus de conſeru. ſanitate. Caro ex auibus habentibus duras carnes, (ut ſunt turtures, grues, anates feræ, & huiuſmodi) comedi debet à nece earum duodecim horis in hyeme, Auenzoar. uel potius uiginti quatuor horis pòſt, ut Iſaac ſcribit, Ant. Gazius. Raſis ſimpliciter ad plures à mactatione dies gruem ſeruari iubet: Symeon Sethi duos dies poſtquam iugulatæ fuerint nullo æſtatis aut hyemis diſcrimine adnotato. ¶ Mazonomo (genere lancis, Acron) pueri magno diſcerpta ferentes Membra gruis ſparſi ſale multo non ſine farre, Horatius. Grus elixari debet, Platina. Eiuſdem de porcello lactente condimentis quibuſdam farciendo aſſandoq́ʒ, uerba recitaui in Sue G. Idem autem (inquit) fieri poteſt ex anſere, grue, &c. Gruem cum coquis, caput eius aquā non cōtingat, ſed ſit foris ab aqua. cum cocta fuerit, ſabano calido inuolues gruem, & caput eius trahe, cum neruis ſequetur, ut pulpæ uel oſſa remaneant. cum neruis enim manducari non poteſt, Apicius 6.2. quo in loco uarios grui & anati coquendis ſeu condiendis communes apparatus deſcribit, quos nos omnes in Anate F. recitauimus.

G.

Grues torminosis in cibo prosunt, Marcellus. ¶ Ius gruum uocem clarificat & semini genitali adijcit, Symeon Sethi. ¶ Caput gruis, oculi, & uenter siccentur, & tosta cum omnibus contentis redigantur in puluerem: quo sanantur fistulæ, cancer, & omnia ulcera, Arnoldus Breuiarij 3.21. ¶ Galenus in opere de compos. medic. sec. locos, recitat compositionem quandam Andromachi ad uitia sedis cui inter cætera cerebrum gruis immiscetur. ¶ Ex medulla cruris gruis fit alcohol, id est collyrium, Serapio 7.33. Vide inferius in Felle. ¶ Tubera & quæcunque molliri opus sit, efficacissimè anserino adipe curantur. idem præstat & gruum adeps. Gruis adeps remissus durities omnes soluit, Constantinus. Cum adipe anserino remissus, locorum duritias & concretiones discutit, Sextus. Rigor ceruicis adipe anserina, uel potius gruina perunctus, uelocissimè mollietur, Marcellus. Pingue illud, quod cum coquuntur grues superfluitat, si auribus instilletur, auditus grauitati mederi creditur. tum & harum pinguedo cum scillitico aceto sumpta (παραλαμβανόμενον) in balneo lienis durities iuuat, Symeon Sethi. ¶ Iecur gruis utile est cõtra dolorem renum & operationem (uox corrupta uidetur) uesicæ, si aridum bibatur pondere drachmæ cum aqua cicerum, Rasis. ¶ Fel gruis medetur aduersus spasmum oris. & si drachmæ pondere cum zambac immittatur in nares, Rasis. est autem sentẽtia imperfecta, quæ fortè compleri potest ex aliorum scriptis quæ nunc subijciemus. Fel gruis calidum subtile, si cum aqua sansuci naribus instilletur, paralysi prodest, & facit titillationem, (uidetur aliquid corruptũ,) Haly. Sunt qui tradãt, si gruum fel cum zambacelæo (quidam ineptè oleum baccarum oliuæ interpretatur) misceatur, memoriȩ lapsui prodesse. Sunt & qui harum etiam felle ad oculorum morbos feliciter utantur, Symeon Sethi. ¶ Gruis testiculi utilissimi sunt ad albuginem oculorum, si findãtur, & apponatur sal gemmæ: tum aridi terantur, & cum spuma maris & stercore lacertæ & sacchãro imponantur oculis. contra ictum & plagam oculi ablue hoc totum, Rasis. ¶ Gruis & columbæ fimum eandem facultatem obtinet, ut in Antiballomenis Græcis legimus. Anseris, accipitris, gruum, & similiũ stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est, Aetius 2.117.

H.

a. Grues masculino & fœminino genere dicuntur, ut Nonius & Seruius obseruarunt. Strymoniæq́ grues, Verg. 1. Georg. Longior hic quàm grus grue tota cum uolat olim, Lucilius apud Nonium. Virum tu hunc gruem Balearicum, an hominem putas esse? Laberius apud eundem. ¶ Grues etiam Naupliadæ uolucres dicuntur, ut Textor annotauit, & Palamedis aues. quoniam Palamedes Nauplij filius ex earum ordine tres literas reperisse fertur. Clangunt Naupliadæ uolucres, & peruia pinnis Nubila conscribunt, Politianus. uide supra in C. ubi de literato gruum ordine scriptum est.

¶ Γέρανος generis epicœni est, Suidas. Io. Tzetzes in masc. & in fœminino genere utitur, Basilis & Menecles apud Athenæum masc. genere. Γεράνους semper in fœminino genere efferes, non masc. sicut etiam ἵππους, si Atticè loqui uolueris. Γέρανος dicitur quasi γήερευνος, ἐκ τοῦ τὴν γῆν (τὰ τῆς γῆς σπέρματα) ἐρευνᾶν; hoc est, ab eo quòd terræ semina perscrutetur. unde & σπερμολόγος (frugilega) nominatur, semina enim quæ terra non obruta fuerint in agris, colligit, Varinus & Eustathius. de auicula exigua quæ spermologus similiter uocitatur, inter Passeres dicam. Aut forte geranos uocata est, quod colore cinereo & ferè cano tanquam geron, id est senex appareat. quin etiam in senectute color pennarum ad nigredinem ei mutatur. Γέρην, honorandus, ἔντιμος, (ut & γερήνιος, & γεραρός,) οἱ δὲ γερανός, Hesychius & Varinus. legendum puto γέρανος, id est grus, cum accentu in prima. nam & γέρην nõnullis grus fœmina exponitur, (ut συεισὴς mas) secundum Aelium Dionysium, citante Cælio. Γινίς, grus, Tyrrhenis, Hesychius & Varinus. Συεισής, grus mas, Iidem: dictus forsan à uoce. nam & Aristoteles grues in postremo migrantium agmine ἐπισυρίττειν ait. Σέρτης, grus, Polyrhenijs, Iidem.

¶ Epitheta. Grues aeriæ, (id est, altius uolantes) Verg. 10. Aeneid. Altiuola, Alciatus. Hyberna Rhodopes grus, Statius Sylu. 4. Strymoniam gruem, Ver. Aeneid. x 1. Seruius Thraciam interpretatur. Threicia grus, Ouidius 3. de Arte. Reperio & apud Io. Textorem hæc epitheta: Grues aduenæ, altiuolantes, Thracum uolucres, rapidæ, querulæ, profugæ, granilegæ, uagæ. ¶ Ἀρπάκτειραν σπέρματος ὑψιπετῆ (aliàs ὑψιπέτην, Suidas in Bistonia) Βιστονίαν γέρανον, In epigrammate. Thracia olim Bistonia dicebatur, ut in Bisone dixi. Ἄρκυν τε γλαυκῶν λαιμοπέδαν γεράνων, In epigrammate. Ἠέριαι γέρανοι, apud Homerum: Eustathius & alij interpretantur matutinas, uel in aere uolantes. Vergilius quoque grues aerias dixit. Κραιπναί, Calabro. Ὑψιπέτης γεράνων χορὸς ἔρχεται ἠχοφώνων, Oppianus. Λίγυσσα γέρανος, Babrius apud Suidam. Ἡ μακροαύχην ὄρνις, id est auis proceri colli, pro grue, Melanthius apud Athenæum. Πυγμαιομάχοι γέρανοι, Eustathius.

¶ Gruere dicuntur grues, ut sues grunnire: unde tractum est congruere, hoc est cõuenire. quia id genus uolucrum minimè soliuagum est, Festus. Et alibi, Congruere dictum est à gruibus, quæ non se segregant, siue cum uolant, siue cum pascuntur. Ingruere est simul gruum modo inuadere, Perottus. ¶ Γέρανος, imber apud Cyrenæos, παρὰ τὸ τὴν γῆν ῥαίνειν, Varinus. Diades suis scriptis ostendit se inuenisse coruum demolitorẽ, quem nonnulli gruem appellant, Vitruuius, uide in Coruo a. Sunt qui gruem exponant machinam ad subleuanda onera, sic dictam quòd in longum pro-

minens collũ gruis referat, cuius sæpe meminerit Vitruuius. Vide Budæum in Pandectas. Tympanum, Græci etiam géranon appellant, est rotæ ambitus magni genus, cuius circumactu calcantibus hominibus adfixas pro gradibus regulas, axis fune obuoluitur, atq; ita onera extolluntur, aut sublata deprimuntur, Philander in Vitruuium 10. 4. Nostri hanc machinam uocant ein steinrad/ quod ad saxa potissimum eleuanda huius rotæ usus sit. Geranium uocatur lignum, quo ex puteis hauritur aqua, celoneum item nuncupatum: nam κάλον lignũ est, νεύειν adnuere, Cælius. Κηλώνειον, γεράνιον μικρὸν, τὸ ἀνανεῦον καὶ κατανεῦον, Varinus. uide in Ciconia a. γέρανος etiam est machina quædam quæ è sublimi demittebatur ad raptum corporis alicuius, quo usa est Aurora cum Memnonis corpus raperet, Pollux libro 4. Géranos est uncus (harpax) in scena paratus à mechanopœo, quo persona aliqua rapiebatur, ὧν ὁ (δι' οὗ forte) ὁ ἐσκευασμένος ὑποκριτὴς τραγῳδὸς (ἁρπάζεται,) Varinus. Dicebatur item γέρανος instrumentum ligneum in quo pistores farinam pinsunt: unde & farinas (τὰ ἄλφιτα) γεράνεια cognominant, Hesychius & Varinus. Nos tale instrumentum inter uariam rei rusticæ supellectilem, depictum dedimus in Boue H. e. Simili etiam (pila scilicet, cum pistillo qui à fune pendet, funis autem alligatus est perticæ flexili quæ per transuersum tabulato superiori affixa est) figuli nostri utuntur: & simili ferè puto molitores ad excorticanda & frangenda legumina. nec inepte aliquis etiam malleos istos quibus lintea ad usum chartæ parandæ comminuuntur, grues dixerit. ¶ Fuit & geranos saltatio, quam nostris literis dicere gruem licet, numerosa erat saltãtium turba, quadam uolantium gruum similitudine. instituta hæc primum fertur à Theseo apud aram Deliam, dum exitum de labyrintho imitatur, Cælius. Τὴν δὲ γέρανον κατὰ πλῆθος ὠρχοῦντο, ἕκαστος ἐφ' ἑκάστω κατὰ στίχον, τὰ ἄκρα ἑκατέρωθεν τῶν ἡγεμόνων ἐχόντων, τῶν περὶ Θησέα πρῶτον περὶ τὸν Δήλιον βωμὸν ἀπομιμησαμένων τὴν ἐκ τοῦ λαβυρίνθου ἔξοδον, Pollux lib. 4. ¶ Γερανουλκὸς, princeps & coryphæus chori & saltationis in Delo, Varinus: quasi geranum, id est sequentem saltationem post se trahens. ¶ Geranóchrus, color est lanæ à gruibus uocatus, Hermolaus. Apud Plinium in Epidico de geranio uideo mentionem haberi, corruptis licet uulgatis codicibus: Cerinum (inquit) uel geranium. & epiphonema statim per annominationem subiungit, Gerræ maximæ. hanc uerò (uestem) à colore gruis cinericio puto dictam, ut ea sit quam Græci σποδοειδῆ uocant, Cælius Calcagninus in Epistolis. ¶ Geranopipas legitur in scripto quodam Hieronymi ad Eustochium, de sene quodã monacho: Huic (inquit) inimica castitas, inimica ieiunia, prandium nidoribus probat, & altilis γερανοπίπας, uulgò pipizo nominatur. Ipse (inquit Cælius Rhodig.) malim legere γέρων οἰνοπίπας, id est senex temulentus, quem plebeia uoce pipizonem dici solitum coniectamus. nam πιπίζειν sugere significat. ¶ Plato in Ciuili γερανοβοτίας esse scribit in Thessalicis cãpis: sed Pollux ex Platone γερανοβοσίας legit, per σ. ¶ Seleucus ad nos misit tigrin, & oportebat nos illi uicissim remittere θηρίον τρυγέρανον. οὐ γὰρ γίνεται τοῦτ' αὐτόθι, Philemon in Neæra apud Athenæũ. ego quid per uocẽ τρυγέρανον significetur non assequor.

¶ Stirpes. Geranium, γεράνιον, herba à Dioscoride (uel quisquis est qui nomenclaturas diuersas adiecit) pelonitis etiam uocatur, (malim pelargitis: quod scilicet instar rostri uel gruis, uel pelargi, id est ciconiæ, pericarpia sua ueluti acus quosdam rigentes proferat,) & echinastrum (quòd acus illi ueluti spicula in echino rigeant) & geranogeron: cuius formæ uiriumq; descriptio, omnino eam quæ pecten Veneris appellatur quibusdam, referre mihi uidetur: nec obstat quòd eadem forte caucalis alibi dicta uideatur. alia enim caucalis Dioscoridis esse potest, &c. Est & alterũ geranium Dioscoridi, folijs maluæ similibus, cui in coliculorum cacuminibus apices quidam prominent similitudine gruini capitis cum rostro, aut caninorum dentium, nullo in medicina usu. Sunt in folliculo illo (pericarpio) geranij secundi cum uiridi colores alij plures, præsertimq; cinereus, tam præsenti totius colli capitisq; & rostri gruini imagine, ut aptiore pictura ostendi à peritissimo pictore animalis eius tota ea pars non potuisset, Marcellus Vergilius. Est & gruina inter secundi geranij nomenclaturas apud Dioscoridem. mihi quidem eadem nominis ratio à gruini rostri similitudine ad pericarpia in his stirpibus, in utroq; geranio conuenire uidetur, etsi authores secundo tantum generi hos acus adscribant, cui folia ut maluæ, uulgò cognito, pedem columbinum uocant. Plinius geranij genus unum folijs cicutæ facit, minutioribus: alterum uerò anemonæ folijs &c. uidetur autem mihi ex diuersis authoribus hæc descripsisse, & unum geranij genus (possunt enim eadem folia uel anemonæ comparari, uel cicutæ ut minora sint tamen) in duo distraxisse. Est & tertium apud nos geranij genus, folijs ferè pimpinellæ, sed magis diuisis, binis è regione, quam acum pastoris uulgò quidam nominant. Herba Roberti quoq; uulgò dicta, quam inter sideritides ponunt eruditi, & alia quędam syluestris in montibus ferè nascens, radice sanguinea, (unde nomen ei apud nos, blütwurtz/) apices acuum instar habent eadem qua gerania effigie eminentes. Plinius id genus cui folia anemones, radicem inquit mali modo rotundum habere, cum Dioscorides simpliciter ῥίζαν ὑποστρόγγυλον dixerit, hoc est radicem subrotundam: ego oblongam & teretem accipio. Radix è geranio (inquit alibi Plinius) peculiariter secundis inflammationibusq; (lego inflationibus ex Dioscoride, & ipso Plinio in præcedentibus de geranio scriptis) uuluarum cõuenit. Apud Hesychium & Varinum γεράνιος pro herba scribitur. ¶ Quinquefolium herbã aliqui Germanicè uocant kranfüß, id est gruis pedem, quasi geranopodium. ego inter lychnidis coronariæ nomenclaturas apud Dioscoridem geranopodion legere memini. ¶ Γεράνεια, quæ secundum aliquos hydna dicuntur, hoc est tubera, Eustathius. Cranium, tuber & fungus radice carent, Theophrastus 1. 9. Græcè legitur,

gitur, ὕδνον, μύκης, πύξος, κράνιον. sed Athenæus lib. 2. pro duabus postremis uocibus, habet πέζις & γεράνειον. quanquam is locum Theophrasti citat non super carentibus radice, sed super habentibus corticem læuem. Hydnon est quod aliqui aschion uocăt, Theophrastus 1. 10. hic etiam Athenæus pro aschion legit γεράνειον. Quærendum an tuberi appellatio cranij melius conueniat propter rotunditatem.

¶ Geranites gemma à gruis colore (aliâs collo) nomen habet, Plinius.

¶ Grus marinus, piscis quidam ab Aeliano descriptus, &c. NEROGVRVNO, νεϱογέϱανο, hoc est grus nigra, à Græcis uulgò dicitur (ut audio) auis quædam aquatica. Ardeam Hispani quidam grou, quasi gruem appellant, propter quandam corporis similitudinem.

¶ Icones. Aegyptiorum sapientes hominem sibi ab aduersariorum insidijs cauentem cum uolunt significare, gruem uigilătem pingunt. hæ enim hoc seipsas præsidio custodiunt, tota nocte per uices excubias agentes, Orus. Iidem syderalis scientiæ gnarum cum significant, gruem uolantem pingunt. illa enim altè admodum uolat, Idem. Typographi quidam pro insigni suo gruem habent pictum, qui pede altero attracto lapillum sustinet, uigilantiæ & diligentiæ monumentum. Gulosi hominis icon gruino collo ab Alciato repræsentatur, cuius Emblema infra in fine huius historię ponam. Ludouicus Dominicus in Italica descriptione Theatri Iulij Camilli, inter imagines Ioui attributas: Sub Gorgonibus Iouis (inquit) erat imago gruis, quæ cœlum uolatu petens, rostro caduceum tenebat: & elabente è pedibus eius pharetra, sagittæ effusæ per aerem cadebant dispersæ: qualem memini iconem uidisse in auersa parte ueteris cuiusdam nummi. Grus animum uigilantem significat, qui iam defessus & fastidiens mundum eiusq; imposturas, tranquillitatis desiderio ad cœlum euolat, caduceum hoc est pacem & tranquillitatem gerens. E pedibus uerò pharetra cum sagittis excidit, hoc est curæ huius mundi relinquuntur. In hanc sententiam Psaltes: Quis dabit (inquit) mihi pennas sicut columbæ? & uolabo, & requiescam.

¶ Propria. Gerana, Γεϱάνα, mulier quædam fuit, apud Pygmæos olim diuinis honoribus affecta, & à Iunone in auem gruem conuersa: uide infra in h. ¶ Gerania urbs fuit Thraciæ, (in eo tractu quem Scythæ Aroteres tenuêre,) ubi Pygmæorum gens fuisse proditur, quos Catizos barbari uocant, creduntq; à gruibus fugatos, Plinius. Gerania locus est in Laconico agro, Idem 4.5. Geranthiæ urbs Laconicæ est Pausaniæ, Stephanus. In ora Græciæ oppidum est Geranea, Idem. Gerania uocatur promontorium in Megaride (cuius meminit Lysias) in mediterranea uergens, ac oblongum, indeq; ab figura nuncupatum, Cælius. Stephano Γεϱάνεια mons est inter Megara & Corinthum, à quo se præcipitem dedit Ino cum fugeret Athamantem, (ut meminit etiam Scholiastes Pindari in argumēto Isthmiorū.) A primitiuo Γεϱάνη (inquit) deriuatur Γεϱάνεια. gentile Γεϱανεὺς uel Γεϱανειάτης. Hunc mōtem Geraniam fuisse appellatum scribit Pausanias in Atticis, quia Megarus quidam in diluuio ad uolitantium gruum clangorem eum tranauerit. Geranidæ, Γεϱανεῖδαι, incolę Phocidis, Hesychius & Varin. Gerania, Γεϱάνεια, oppidum Phrygiæ, Stephanus.

¶ b. GROMPHENAM auem in Sardinia reperiri narrant, grui similem, ignotam iam etiam Sardis, ut existimo, Plin. Stymphalides aues ad gruum magnitudinem accedunt, Gillius. Ibis est cruribus gruinis, Valla apud Herodotum. Theophilus ait Philoxenum Euryxidis filium (τὸν Ἐρυξίδου) hominem gulæ præcipuè circa pisces mancipium, non satisfecisse suæ circa ingluuiem libidini, gruis collum optando: cum potius oportuisset eum omnino aut bouem aut camelū, aut elephantum fieri, ut & multū & multa cum uoluptate ingereret, Athenæus lib. 1. cum paulò antè Philoxeni Leucadij & alterius Cytherij opsophagorum, hoc est gulæ circa pisces obnoxiorum meminisset. Φιλόξενός τις Ἐρύξιος ὀψοφάγος ὢν τὸν φάρυγγα αὐτῷ μακρότερον γεράνου γενέσθαι ηὔξατο, ὡς ἡδόμενος τῇ ἁφῇ, Aristoteles in Ethicis 3.10. Ego utrobiq; Κυθήριον legere malim. nam & Machō Comicus apud Athenæum lib. 8. de Philoxeno Cytherio scribit, optasse illum sibi collum tricubitale: Φιλόξενός ποθ', ὥς λέγουσ', ὁ Κυθήριος Εὔξατο τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχέων, Ὅπως καταπίνω φησὶν ὅτι πλεῖστον χρόνον, Καὶ πάνθ' ἅμα μοι τὰ βρώμαθ' ἡδονὴν ποῇ. sed Philoxenum Eryxidis à Plutarcho quoq; memorari Cælius annotauit, quare nihil definio. Clearchus non Philoxenum, sed Melanthium quendam ait optasse sibi τὸ μακραύχενος ὄρνιθος τὸν τράχηλον, ἵν' ὅτι πλεῖστον τοῖς ἡδέσιν ἐνδιατρείβῃ, Athenæus. ¶ Ibis nigra in Aegypto pedibus est gruinis, Herodotus. ¶ Apion refert Oeneo in Menide regnante, bicipitē gruem apparuisse; tumq; Aegyptum feracem extitisse: atq; sub alio rege quadricipitem auem uisam fuisse; & quanta antea nunquam Nilum alluuione redundasse, frugumq; ubertatem mirificam fuisse; Aelianus.

¶ c. Parasitus quidam apud Athenæum, multa de se iactans, inter cætera nihilo se grue inferiorem esse ait ad matutinam absq; calceis deambulationem: Ἀνυπόδητος ὄρθρου περιπατεῖν γέρανος. ¶ Capra quidem cytisum sequitur, lupus inde capellā, ἁ γέρανος τὤροτρον, (id est grus uerò aratrum,) ἐγὼ δ' ἐπὶ τὶν μεμάνημαι, Theocrit. Idyllio 10. Trahit sua quenq; uoluptas. Aegirus agricola in epistolis Theophylacti Simocati, de gruibus conqueritur Platano rustico, quòd messes ipsorū inuadant & spem frugum consumant. ¶ Cattuza & Rhacole Stephano, regio est Pygmæorum, & incolæ Tussyli, ut Cares uocabant. Plinius Catizos hanc gentem appellauit. ὅθεν δὲ τὰς γεράνους ὁρμᾶν, τὸ χωρίον Ῥακώλην προσαγορεύεσθαι, Stephanus. Pendula ceu paruis moturæ bella colonis Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo, Ordinibus uarijs per nubila texitur alis Littera, pennarumq;

notis inſcribitur aër, Claudianus. Τοῖσι δ' ἄρ' ἱππαμένοισι κατὰ στίχας εὐρέες ὦμοι Ἠέρα τε σκιάουσι, καὶ ἄλλυτον ὄγμον ἔχουσιν, Oppianus. Clamorem ad ſydera tollunt Dardanidæ muris: Quales ſub nubibus atris Strymoniæ dant ſigna grues; atq́ æthera tranant Cum ſonitu, fugiuntq́ Notos clamore ſecundo, Vergilius x. Aeneid. Κλαγγὴ (clangor) propriè dicitur de gruum uoce, hoc uocabulo ab initio ſtatim tertiȷ Iliados poeta ter utitur, ſemel de clamore Troianorum pugnam ineuntium, bis de gruum uoce. eſt enim (inquit Euſtathius) grus auis uocalis, (φωνητική) ut timidiora animalia omnia φωνητικώτερα ſunt animoſis. Τῶν δ' ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ, Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμενα πτερύγεσσι, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών, Homerus Iliad. β. Ταὶ δ' ἐφέροντο Κλαγγηδὸν κραιπνῇσιν ἐειδόμεναι γεράνοισι, Calaber lib. 3. ¶ Gruem marinum piſcem è ſemine gruum per mare migrãtium delapſo naſci aliqui credunt, ut in Aquatilium hiſtoria recitabo.

¶ d. Gruum genus quadam prudentia præditũ uidetur, Plato in Ciuili. Ad ciuitatem auium condendam è Libya uenerant ὡς τρισμύριαι γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. Τούτους δ' ἐτύκιζον (ἔξεον) αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν, Ariſtoph. Μὰ Δί', ἀλλ' ἵν' οἱ λῃσταί γε (piratæ) μὴ λυπῶσί με, Μετὰ τῶν γεράνων ἐκεῖθεν (ab inſulis & urbibus) ἀναχωρῶ πάλιν, Ἀνθ' ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας; Sycophanta apud Ariſtophanem in Auibus. ubi Scholiaſtes, Ἀνθ' ἕρματος, id eſt pro lapide. grues enim ore lapillos circunferunt, ne in tranſuerſum rapiantur à uẽtis. ¶ Eraſiſtratus præ nimio aduerſus Hippocratem contendendi ſtudio, ne communes quidem omnium hominum notitias obſeruat, ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν γεράνων ἀνοητότερος εὑρίσκεται, Galenus in libro de phlebotomia contra Eraſiſtratum. hoc eſt, Sed ipſis etiam gruibus minus mentis habere deprehenditur. ¶ Ἀλλ' ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων Χηνῶν, ἢ γεράνων ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ο. ¶ In breuis ſtaturæ hominem ſcomma Iuliani: Ἀσφαλέως οἴκησον ἐν ἄστει, μή σε κολάψῃ Αἵματι Πυγμαίων ἡδόμενος γέρανος.

¶ e. Gruum cerebrum quippiam amatorium habet, utile ad conciliandam mulierum gratiam, ſi modo bene animaduerterunt qui hæc primi obſeruarunt, Aelianus.

¶ f. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum grus etiam appoſitus memoratur.

¶ g. Pulmonis uulturini dextræ partes uenerem concitant uiris adalligatæ gruis pelle, Plin. Iecur ranæ dryopetis (aliâs diopetis) & calamitæ in pellicula gruis alligatum uenerẽ concitat, Idem. Negant illos in ullo labore laſſeſcere, qui neruos ex alis & cruribus gruis habeant, Idem.

¶ h. Iocatur Epicharmus apud Athenæum ludendo circa uoces ἔρανον & γέρανον. Ὁ Ζεύς μ' ἐκάλεσε Πέλοπί γ' ἔρανον ἱστιῶν. Ἦ παμπόνηρον ὄψον ὦ τᾶν ὁ γέρανος. Ἀλλ' οὔτι γέρανον, ἀλλ' ἔρανόν τοι λέγω. ¶ Apologus de grue, quæ ſtipulata mercedem os lupi gutturi inhærens immiſſo capite eduxit, relatus eſt in Lupo, in prouerbio, E faucibus lupi. Qui in conuiuiȷs griphos inenarrabiles quodãmodo probant, Aeſopeam uulpem gruemq́ imitari uidentur, quarum utraq́ facetoſo conuiuiȷ apparatu alteram deluſit ac dimiſit incœnem, Cælius. ¶ Pygmæa in gruem mutata memoratur in deſcriptione telæ Palladis, apud Ouidium Metam. lib. 6. Bœus author eſt Cygnum regem Ligurum à Marte conuerſum eſſe in ſui nominis auem; & cum ad Sybarin fluuium perueniſſet coiuiſſe cum grue. Idem ſcribit, inſignem quandam mulierẽ apud Pygmæos fuiſſe (hæc ab Euſtathio Γεράνα uocatur) quæ cum à ciuibus deæ inſtar coleretur, ueros deos ipſa cõtempſerit, maximè uerò Iunonem & Dianam. Quare indignata Iuno in ſpeciem informem, auis ſcilicet, ipſam cõuertit, & Pygmæis, à quibus antea colebatur, inimicam & exoſam reddidit. Addit, ex hac & Nicodamante teſtudinem terreſtrem natam eſſe, Athenæus. Meminit etiam Aelianus de animalib. 15. 29. ¶ Aues hominibus deorum ſententiam nunciant, aquila Iouis, grus Cereris, Porphyrius libro tertio de abſtinentia ab animatis.

¶ Prouerbia. Grues lapidem deglutientes: Vide ſupra in c. & in d. ¶ Gruibus ſtolidior, Vide ſupra in d. ¶ Ibyci grues, Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, Græcis in prouerbium abierunt, quod dici conſueuit, quoties ſceleribus nouo quodam & improuiſo caſu proditis, ſceleſti pœnas dant iȷs quos læſerunt. Id ex huiuſmodi quodam euentu natum memorant. Ibycus poeta quidam, cum in latrones incidiſſet iam occidendus, grues fortè ſuperuolantes obteſtatus eſt. Aliquanto poſt tempore cum iȷdem latrones in foro ſederent, rurſumq́ grues ſuperuolarent, per iocum inter ſe ſuſurrabant in aurem, Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν: id eſt, Adſunt Ibyci ultores. Eum ſermonem aſsidentes in ſuſpicionem rapuerunt, maximè deſyderato iampridem Ibyco. Rogati quidnam ſibi uellet ea oratio, hæſitanter atq́ inconſtanter reſponderunt. ſubiecti tormentis facinus confeſsi ſunt. atq́ ita uelut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt; ac (aut) potius ſuo ipſorum indicio, ut dicitur, perierunt. Huiuſmodi fermè Plutarchus in Commentario de futili loquacitate. Meminit huius adagiȷ Auſonius in Monoſyllabis: Ibycus ut periȷt, uindex fuit altiuolans grus. Extat ſuper hac re Græcum Antipatri epigramma, (in Anthologio,) Eraſmus.

¶ Emblema Alciati, quod inſcribitur Gula.

Curculione (Gurgulione) gruis, tumida uir pingitur aluo,
Qui larũ aut manibus geſtet onocrotalum.
Talis forma fuit Dionyſi & talis Apici,
Et gula quos celebres delicioſa facit.

DE

DE GRYPE, PRIMVM EX VETERIBVS, deinde recentioribus.

GRYPS generis masculini, in gignendi casu facit grypis, ut apud Græcos γρὺψ, γρυπὸς (etsi aliqui primam circunflectant in obliquis, quæ quidem apud Vergilium longa est, Iungentur iam gryphes equis. ego utroque modo, aliâs cum acuto, aliâs cum circunflexo, in uetustis Græcorum codicibus scribi reperio) non γρύφος. multi tamen Latini, etiam ueteres, gryphas per ph. scripserunt. nos utroque modo utemur, etsi absque aspiratione grypem scribi magis placeat. Non desunt qui etiã gryphum scribant in secunda declinatione, quos non probârim: & minus illos qui gryphonem in tertia. γρυπὸς, ὁ γρὺψ, Hesych. & Varin. legitur autem apud Lycophronem, λεύσσω θέοντα γρυνὸν ἐμπεπρωσμένον. aliqui κορμὸν, id est truncum uel stipitem interpretãtur. Lycophron pro naui accipit, ut Cælius annotat. etiamsi ad Alexandrum posse referri putat interpres. Picos ueteres esse uoluerunt, quos Græci γρύπας appellant, Nonius. Picos diuitijs qui aureos montes colunt Ego solus supero, Strophilus inuento thesauro in Aulularia Plauti. ¶ Hebraicã uocem peres, פרס, aliqui gryphem interpretantur, nos potius accipitrẽ, Paulus Fagius. Deuteronomij 14. inter aues immundas Hebraicè peres legitur, in translatione LXX. interpretum γρὺψ, & sic Procopius quoque habet, (ἀποφάσκει ὁ νόμος τὸν ἀετὸν καὶ τὸν γρύπα,) & Hieronymus. & similiter Leuitici 11. alij hanc uocem aliter interpretantur, ut indicauimus supra in Capite de accipitribus diuersis. Est & asnijh, עזניה, Hebraicum nomen, quod ab alijs atque alijs conuertitur accipiter, smerillus, haliæetus, gryps. In Lexico trilingui Munsteri pro gryphe legitur etiã ברגשא & עדיא, hoc est bargesa & adia; si rectè lego, nescio qua dialecto.

¶ Gryphas uolucres auritas in Aethiopia aduncitate rostri fabulosos reor, Plinius. In Asiatica Scythia terræ sunt locupletes, inhabitabiles tamen. nam cum auro & gemmis affluant, gryphes tenent uniuersa, alites ferocissimæ, & ultra omnem rabiem sæuientes: quarum immanitate obsistente, aduenis accessus difficilis ac rarus est. Quippe uisos discerpunt, uelut geniti ad plectendam auaritiæ temeritatem. Arimaspi cum his dimicant, ut intercipiant lapides, (gemmas,) Solinus. Gryphas Aristeas ait feras esse leonibus (equis, Leonicenus in Varijs, Aristeam quoque citans, non probo) similes, sed alis atque rostro aquilæ, Pausanias. uerum quæ capita cum incuruis rostris aquilarum more, sed aurita habeant, Leonicenus. Grypibus (γρυψὶ) maculas ceu pantherarũ inesse aiunt, Pausanias in Arcadicis. Aurum quod grypes effodere dicuntur, petræ sunt aureis guttis minutissimis conspersæ, quas hæc fera rostro discindit. Sunt enim huiusmodi aues in India, & Soli sacræ esse perhibentur: easdemque quadrigæ iungunt qui Solis imaginem apud Indos pingunt. Magnitudine autem ac uiribus leonibus pares illos esse tradunt: & ob petrarum cupiditatem sibi inuicem insidiari, elephantos quoque ac dracones superare. Volant autem non multum, sed quantũ paruulæ aues. non enim pennatæ sunt, sed rubra pellicula alarum costæ, tanquam digiti (animalium scilicet steganopodum) connectuntur. Itaque in gyrum delatæ aliquantum uolare, & è sublimi pugnare possunt, Philostratus lib. 3. de uita Apollonij. Philostratus scribit grypes superare elephãtos & dracones, (Aelianus cum cæteris quidem animalibus grypes pugnare ait, ab elephantis uerò & draconibus uinci,) omnia denique animalia præter tigridem, quæ ob uelocitatem ab ea aufugit: uultu quoque nõ multum ab humano differre, Volaterranus.

¶ Gryphem Indicum animal audio similiter quadrupedem ut leonem esse, robustissimis item existere unguibus, leonum similibus: tum esse posticis partibus nigrum (κατόπισθεν. in nostro codice) anticis uerò rubrum: alas autem ipsas non item eiusmodi, sed albicantes ferunt. Ctesias eos ait (τὸν δ᾽ αὐχένα κυανοῖς διηνθίσθαι πτεροῖς: id est, collum cœruleis pennis floridè distingui) aquilino ore esse, & capite cuiusmodi pictores fingunt: oculis autem igneis, nidosque in montibus facere, utque ætatis processu grandes non capi, ita earum pullos cõprehendi posse. Bactri autem Indis finitimi eos illic auri custodes esse, aurumque effodere aiunt, & simul eo ipso nidos construere: quod uero auri in terram deciderit, Indos homines auferre. Contra Indi eos auri, quod ueri quidem simile uidetur, custodes esse negant, neque enim gryphes auri egere. at cõtra ipsos cum ad colligendum aurum homines accesserint, hos de pullis suis maiorem in modum timentes, pro eis pugnare, atque cum alijs etiam animalibus concertare, eaque funditus uincere. Contra autem leones & elephantos non stare, (atqui Philostratus has etiã belluas à grypibus superari scribit,) idcirco indigenæ, quòd ab huiusmodi animalium robore timeant, nõ interdiu, sed ad collectionem auri noctu proficisci, quod se tum melius latere arbitrētur. Locus ubi gryphes uersantur, ac ubi aurum effoditur, desertissimus est. Quocirca aurum uenari studentes, mille, aut bis mille armati eò perueniũt, simulque fossoria & saccos afferunt, silentem lunam obseruantes. Quòd si gryphes fallant, duplicem commoditatem assequuntur, quòd & eorum uita ab illorum atrocitate seruatur, & quòd etiam aurum Indi domum auferunt. Sin in furto deprehendantur, perierunt. Cum semel eò profecti sunt, domum non nisi trienij, aut quadriennij interuallo reuertuntur, Aelianus.

¶ Sphingem finxerunt unguibus grypis, Scholiastes Lycophronis. Ad Septentrionem Europæ quàm plurimam auri uim esse constat. sed quomodo fiat, pro comperto dicere non queo. Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, uiri unoculi, quod quidem non crediderim, ut uiri

nascantur unoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parē, Herodotus libro 3. Aristeas Proconnesius in uersibus suis scriptum reliquit, grypes ob aurum cum Arimaspis (qui omnes lusci nascantur) supra Issedonos certare. aurum uerò quod custodiunt terram proferre, Pausanias.

¶ Aucha uel ancha (nescio cuius linguæ uocabulum, apud Rasim in libro de 60. animalibus cap. 39.) auis est maxima, teste Aristotele, (nihil tale apud Aristotelem extat) ex cuius alarum pennis pharetras fieri aiunt, ad condendas sagittas, & ex unguibus eius uasa potoria. Indigenæ ut eas capiant, duos boues alligant in curru alligato lapidibus, iuxta currum uerò tugurium est, in quo latet uenator: qui in promptu secum habet ignem & aquam. Et cum aduenerit auis, & unguibus in bouis corpus infixis nec illum auferre, nec ungues extrahere potest, uenator igne alas eius accendit: ijsque consumptis ut uolare non amplius queat (ignem aqua restinguit, &) capit. Sunt sanè animalia omnia in regionibus ab æquatore uersus meridiem tum corpore maiora, tum magis admiranda, ut elephantes & rhinocerotes, & alia monstrosa. Cæterum in felle huius auis est quædam facultas mirabilis aduersus comitialem, cum ad sternutationem ciendam sumitur drachmæ pondere, (nimium hoc pondus est:) præstat enim plus quàm ocilece, (uox mihi obscura,) Hæc ille. Aues in Aethiopia tantæ reperiuntur, ut pedibus bouem uel equum integrum abreptum pro pullis cibandis auferant, Rex Aethiopiæ in epistola Hebraicè scripta ad pontificem Romanum in Cosmographia Munsteri. ¶ Indorum grypes & Aethiopum formicæ, quanquam sint forma dissimiles, eadem tamen agere student. nam aurum utrobique custodire perhibentur, & terram auri feracem adamare, Philostratus. Aurum à formicis aut gryphibus apud Scythas erutum omittamus, Plinius.

¶ Grypi nomen impositum mihi uidetur à rostri & unguium aduncitate, qua aquilam referre dicitur. grypum enim Græci aduncum uocant. Gryphes & striges an extent in natura, Angelus Decembrius quærit parte 68. Iungentur iam gryphes equis, Vergilius Aegl. 8. Vbi Seruius, Hoc genus ferarum in Hyperboreis nascitur montibus, omni parte leones sunt, alis & facie aquilis similes, equis uehementer infestæ, Apollini consecratæ. ¶ Grypæ, (γρυπαί, secundum alios γυπαί) dicuntur nidi uulturum, Hesychius. γρυπῶν χρυσοφυλάκων οἴκησις, Eustathius. Gryphes Hyperborei, obunci, & Scythici apud Textorem. γρυπαιέτους χαλκηλάτους, καὶ ῥήμαθ' ἱππόκρημνα, Aristoph. in Ranis. scholiastes interpretatur γρυπαιέτους, peregrina (ἀλλόκοτα) scuti insignia. aquilas enim (inquit) solebant in scutis pingere. Canathra grypum imagines sunt ac tragelaphorum ligneæ, quibus insidentes puellæ circunferebantur in spectaculis, ut Xenophon indicat & Plutarchus exponit, Cælius. ¶ Scyles rex Scytharum habuit in urbe Borysthenitarum ædes magnificas, & circa illas è lapide candido sphinges & grypes stantes, Herodotus libro 4. Athenis in arce simulacrum est Palladis: cuius galeæ ad partem utranque gryphes sunt additi, in medio imago sphingis incumbit, Pausanias. Περσικὰς ἔχον (de dapidio picto) καὶ γρῦπας ἀτόπους τινὰς τῶν Περσικῶν, Hipparchus apud Athenæum.

¶ Grypus, nasus gibbus seu aquilinus, à gryphis similitudine, Tortellius. Apud Persas plurimi sunt grypi, γρυποί, Scholiastes in Argon. Apollonij. Grypos, id est adunco naso homines Persæ amplexabantur, & regios opinabantur, quòd eiusmodi fuisse Cyrum proditum sit, Cælius. γρύπιον, pars de instrumentis nauis, & anchoræ, & genus animantis uolucris quod γύπον (γύπον * ἡμίσιν, Hesych.) uocant, Varinus. γρῖφος, idem quod γρῖπος, genus retis piscatorij, παρὰ τὸ γρῶ τὸ ξύω. ἑλκόμενος γὰρ ξύει τὴν ὑποκειμένην ἄμμον, Eustathius. hinc & griphus dicitur sermo obscurus, & intricatus instar ænigmatis, qui in conuiuio (inquit Eustathius) proponi solebat, proposita in medium phiala uino plena, quam qui griphum soluisset pro mercede ebibebat. Agrestes boues epigrypos esse dicunt Græci, id est rictu leuiter adunco. ¶ Persina boum armenta, et equorum, ouium, coturnicum ac grypum ((γρυπῶν) greges præmisit, partim ut ex unoquoque horum animalium genere hecatomben adornaret, partim ut populus inde aleretur, Heliodorus lib. 10.

EX RECENTIORIBVS.

QVIS gryphas auritos in Asiatica Scythia habitare credat? Perottus. Plinius etiam (ut recitaui) has aues fabulosas existimat. hinc est forte quod nullum eius in linguis diuersis peculiare nomen reperitur, sed nationes omnes usitato Græcis nomine gryphem appellant. cur enim nomen rei nunquam uisæ, aut nusquam (ut suspicamur) extanti, aut certe in ipsorum regionibus nusquam, indere homines uoluissent? Nam quod Græcorum uanitas indiderit mirum non est, quæ centauros etiam & sphinges & alia huiusmodi nomina confinxerit. Illyrica tamen lingua gryps appellatur nob. Græcis hodie uulgò γρυπὶς. Italis & Gallis gryphon, uel griffon. Germanis gryff uel greiff. Anglis à grype uel gryffon. ¶ Perperam grammatici quidam uulturem gryphem nominant, uulturem & gryphem ineptè confundentes, Turnerus.

¶ Gryphus est auis quadrupes, capite & alis aquilæ similis, sed multò maior. In nido suo lapidem agathem ponit, Author libri de nat. r. Animal pennatum & quadrupes est gryphus, (&c. ut Seruius,) Isidorus. Gryphes aues ab historicis potius quàm philosophis & rerum naturæ peritis memorantur. Aiunt autem eas anterius, capite, rostro, alis, & pedibus anterioribus, aquilam referre: posterius uerò, ut cauda & pedibus leonem. & in aquilinis quidem pedibus, longos habere ungues, in leoninis uerò breues. ex maioribus (ut ex Rasi etiam supra scripsi) cyphos potorios fieri. hinc esse quòd alij longos, alij breues gryphis ungues inueniri dicant, Albertus. Iohannes de Monteuilla scribit corpus magni gryphi maius esse octo leonibus regionum nostrarum, nam postquam

bouem,

bouem, equum uel hominem etiam armatum occiderit, pleno uolatu illũ auferre. ungues eius tantam quam cornua bouis esse, è quibus magni pretij pocula fiãt: ut de pennis alarum eius arcus rigidi & missilia & sagittæ ad iaculandum aptę. Memini ego me uidere apud aurifabrum in ciuitate nostra cornu nigrum læue, & in summo aduncũ, ferè ut in rupicapris, triplo forte crassius, cuius labris argentum inducturus erat aurifaber, ut pro poculo mensis adhiberetur. id forte bouis alicuius peregrini, ut quem Indicum uocant, aut bubali, cornũ erat, ille uerò pro gryphis ungue acceperat. ¶ Ad extremum septentrionem Rhiphæos & Hyperboreos montes aliqui posuerunt, quos illic nullos esse experientia constat. Quinetiam in Iuhra & locis septentrionis non effoditur aurum, argentum, nec alia metalla, nec inueniũtur illic gryphi & magnę aues prohibentes fodere & efferre aurum. Ego sanè contra ueteres authores gryphos nec in illa Septentrionis, nec in alijs orbis partibus inueniri affirmarim, Matthias à Michou in Sarmatia Asiana. ¶ Vltra Madaigascar maximã & ditissimam insulam, aliæ quædam insulæ sunt, quæ propter uelocissimum maris cursum difficillimè adiri possunt. In his certo anni tempore apparet mirabilis species auis, quæ Ruc appellatur, aquilæ quidem effigie, sed magnitudine immensa. Aiunt qui illas uiderunt aues, pleraſq; alarũ pennas longas esse passus duodecim, ea crassitie quæ longitudinis mensuræ conueniat. Auem tanti roboris esse, ut sola sine aliquo adminiculo elephantem capiat: & in sublime raptũ, rursum ad terram labi sinat, quo carnibus eius uesci possit. Ego Marcus quum primum hæc de illa aue audissem, putabam esse gryphum, qui pennatus & quadrupes (ex recentioribus tantum aliqui gryphem quadrupedem faciunt, ueterum nullus quod sciam) fertur, leoni omni ex parte similis, nisi quòd faciem habet aquilæ similem. Sed hi qui aues illas uiderant, constanter asserebant, nihil illis cõmune esse cum ulla bestia, & quòd duobus ut reliquæ aues incederent pedibus. Habebat meo tempore magnus Cham Cublai nuncium quendam, qui in insulis illis tam diu captus tenebatur, donec incolis earum satisfactum esset: & hic postliminio domum reuertens, mira retulit de conditione illarũ regionum, & de uarijs animaliũ generibus quæ in illis inueniuntur, Paulus Venetus. ¶ Lutetiæ in templo quodam (Palatij, ni fallor) pes gryphis suspensus ostenditur. eum quidam falsum esse suspicantur, & ex ligno confectum. canonici uerò illius loci, ex Melita uel Rhodo allatum esse asserunt à quodam huius ordinis equite.

AVIS chym uel kym (Græcè φλὼς legitur, id est ossifraga) maior est aquila (uulture, ex Auicenna.) & hoc genus aquilæ quidam gryphem esse putant, Albertus. idem rursus uocem kym pro uulture ponit.

IN Capite de Aquilis diuersis quarum recẽtiores meminerũt, auem in Misnia Germaniæ repertam descripsi maximam, cuius crura leoninis maiora fuerunt, ungues instar digiti humani.

DE GYGE AVE.

GYGES auis est semper clamosa & canora, (ἀναβοᾶν ἀεὶ καὶ ᾄδειν ἡδέως,) unde & nomen ei impositum. Hæc aues amphibias noctu deuorat. Linguam eius ære exectam si quis infanti (qui tardius loqui incipiat) edendã dederit, mox silẽtium eius soluet ut fari incipiat, Oppianus de aucupio 2.16.

DE AVIBVS, QVARVM NOMINA H. LITERA INCHOAT.

DE HARPE.

HARPE auis rapacis nomen est inconstans. nam alij miluum, alij miluo similem auem, alij aliam quandam faciunt. Arba auis est, quæ in lingua nostra uocatur arpa, similis miluo, sed utcunq; maior, Syluaticus. Harpe (inquit Eustathius in Iliad. τ.) uel miluus est, uel alia auis aquilæ similis, quæ è sublimi facile in quem uoluerit locũ cum impetu se demittit. alij auem marinam laro inimicam faciunt: quæ cibum (inquiunt) colligere solet & custodire in stipulis (ἐν τοῖς κάρφεσιν) ut pullis suis suppeditet. Harpe auis, quam aliqui miluum uocant, alij ossifragam, Scholiastes in Iliad. τ. Io. Tzetzes etiam harpam cum miluo confundit, Aristoteles manifestè distinguit. Cretenses miluum ἀρπιτὸν uocant, Hesychius.

¶ Harpæ (inquit Oppianus) conspectui raro se offerunt, rupium asperrimarum incolæ. Nidos enim pullis struunt in altis montium hiatibus. Præcipitijs, ut reliquæ uolucres truncis ac ramis, insidunt. Pullos amore miro prosequuntur, adeò ut si quis rusticus pullum harpæ latenter suffuratus fuerit, illa nidum deinceps, cibo neglecto, non relinquat, & locum omnem gemitu plorantis instar mulieris impleat, & lachrymarum defluxu genas madefaciat. Vestiuntur autẽ eis maxillæ & mentum tam frequentibus plumis, ut barbæ quandam speciem ad collum demissam repræsentent, (Plinius ossifragam quoq; barbatam dici scribit: & è Græcis Grammaticis quidam, harpen interpretantur phenen, id est ossifragam: & idem in pullos amor proq; illis amissis luctus utriq; aui tribuitur: remedia etiam ferè eadem) & hæc eis inter omnes aues nota peculiaris est. Lapidibus uescuntur, & pridem mortuorum animalium ossibus. Quòd si deglutire possint, auidè, quod obtigerit, ingerunt: maiora uerò unguibus apprehensa, in sublime uolantes, per saxa deijciunt toties, donec frangantur edendoq; sint. Morbos hedera nigra sanant aut præueniunt, Oppianus lib. 1. de Aucupio. Harpæ

hederam nidis imponunt ad custodiam pullorum, (uel ut abigantur blattæ, Zoroastres in Geoponicis) Aelianus.

¶ Harpa cum gauia (laro) & brenthio (Gaza anatem uertit, ex Plinio ut uidetur) dissidet, quoniam omnes cibum à mari petunt, Aristot. Harpæ inimica phoix est, uictus enim earum est similis, Idem. Et rursus, Harpa, pifex & miluus amici sunt. ubi Albertus corruptè habet, Archy & archytynos (pro harpe & ictînos) amicitiam colunt. Harpæ & miluo communes inimicitiæ contra triorchin sunt, Plinius. Et rursus, Dissident inuicem, aquaticæ, anates & gauię; harpæ & triorches accipiter. Sed Aristoteles sic scripserat: Dissident etiam inter se qui è mari uiuunt, ut brenthus & larus & harpe: item triorches, rubeta & serpens. Harpa & erodius inimici sunt, Aelianus. Harpa auis montana impetens oculos effodit, Plinius: sed perperam (ut uideo) cum Aristot. de hist. anim. 9.18. phoici (cui inimica harpe sit) peculiare præ cæteris esse scribat, ut oculos potissimum appetat, nec montanam esse harpen, sed alibi ex mari eam uiuere ait.

¶ Harpe Oppiani uidetur mihi genus uulturis illud, quod nostri à partis pronæ colore ruffo uocant ein Goldgyr, id est aureum uulturē, cuius figuram cum uulturis historia ponam. nam & in altissimorum montium petris similiter agit: & sub mento (ut ita nominem) plumas barbæ instar demissas habet. Aristotelis uerò harpe cum uictum ex aqua (mari) petat, & propter eundem anati laroq; infesta sit, ea aut maximè congener uideri potest, quæ Germanicè Maßwy, id est miluus palustris nominatur, quòd è paludibus & lacubus anates & aues aquaticas rapiat, recto (ni fallor) deorsum impetu in eas delata.

¶ Zaucos uel zeuocos, quidam zingion, alij harpen dicunt, species est uulturis alba, deuorantis cadauera, Kiranides 1.6. Et rursus libro 3. Harpe (inquit) auis est rapax, similis uulturi, sed minor & rubicundior. Facultates quidē quas eo in loco ei attribuit, phenæ, id est ossifragæ ab alijs adscriptæ uidentur: & Homeri quoq; Scholiastes, ut supra recitaui, harpen secundum quosdam phenen interpretatur. iam quòd harpen uulture minorem & rubicundiorem esse scribit, uulturi aureo nostro (quem paulò ante harpen Oppiani esse conieci) conuenit.

G.

Harpe species est uulturis alba, deuorantis cadauera. huius intestinū si cui in cibo dederis, rumpetur ingurgitatione. erit enim insaturabilis. Colenteron, id est maius intestinum eius si tritum alicui dederis in potu, aut assum in cibo, colicum perfectè curabit, Kiranides 1. 6. Adeps harpæ cum unguento olei inunctus, quartanas expellit. Fimus lepras sedat cum aceto illitus. Iecur eius utcunque modicè datum, interiora omnia corrumpit, Ibidem. addit & phylacterium in quo harpe auis sculpitur, indignum relatu. ¶ Rursus idem libro tertio: Harpe (inquit) auis est rapax, similis uulturi, sed minor & rubicundior. Huius uenter aridus tritus & cum polenta uel farina sumptus dysuriam sanat, & lapides uesicæ frangit: ileon siue condason (forte, chordapson) lumborum sanat. Venter eius gestatus concoctionem summam promouet. Eadem ferè aut similia remedia ossifragæ etiam aui à ueteribus adscribuntur: diximus autem supra, harpen aliquos non aliam quàm ossifragam auem facere.

H.

Harpe (ἅρπη) auem & falcem quoq; significat, Scholiastes Homeri. Δεξιτερῇ δὲ πελώριον ἔλλαβεν ἅρπην, μακρὴν, καρχαρόδοντα, Hesiodus. hinc harpedophorus (Suidas habet ἁρπηφόρος) dicitur falcifer. Ἅρπη εἶδος δρεπάνης παρὰ τὸ ἁρπάζω, Varinus. Ἅρπη falcem & uentum significat, Hesychius. sed pro uento harpyia potius scribēdum uidetur. ¶ Harpe Græca dictio (ut annotant Grammatici) ensem falcatum significat quo utitur Mercurius. Et subitus præpes Cyllenida sustulit harpen, Lucanus lib. 9. hoc est incuruum Mercurij gladium. Vertit in hunc harpen madefactā cæde Medusæ, Ouidius 5. Metam. ¶ Ἅρπην πεδρῶσας, Lycophron de Phæacia insula, id est Corcyra: in qua sub terra latebat falx, qua Iupiter Saturnum castrauit. uel quoniam in illa Ceres harpen, id est falcem à Vulcano accepit, messibus idoneam: & eam ob causam Corcyra drepanon, id est falx nominatur. est & in Sicilia locus Drepanon dictus, quòd in eo abscondita falx sit qua castratum fabulantur Saturnum, Varinus. ¶ Harpides (ἁρπίδες) calciamenta sunt, quæ item crepidas uocant, &c. Harpys, ἅρπυς uerò amorem significat, Cælius. ¶ Ἡ δ' ἅρπῃ εἰκυῖα τανυπτέρυγι λιγυφώνῳ οὐρανοῦ ἐκκατέπαλτο δι' αἰθέρος, Homerus Iliad. τ. de Minerua. Τανυπτέρυγα magnas uel longas alas habentem interpretantur. Cæterum acutus clangoris sonus aquilarum generi (Eustathio teste) proprius est. Harpam Mineruæ attribuunt, Gillius.

¶ Emblema Alciati, cui lemma, Aemulatio impar.

Altiuolam miluus comitatur degener harpam, Et prædæ partem sæpe cadentis habet, &c.

DE HARPYIS.

EQVIDEM quæ de harpyis traduntur ficta esse arbitror, Perottus. Harpyiæ dicuntur aues quædam rapaces, Varinus. Harpyias aliqui fabulantur in Thracia fuisse, corporibus uulturum, auribus ursorum, faciebus uirgineis: Isacius Tzetzes, & Varinus in Scylla, ubi pro κύνεων legendum est νεκρῶν ex Tzetze. ¶ Sophocles in Phineo harpyias nominat catarrhactas, Varinus & Hesychius.

chius: quòd uehementi scilicet ac præcipiti ad rapiendũ aliquid in terra uolatu ferrentur. ¶ Harpyias malas pro nequissimis mulieribus ueluti ex adagio usurpasse uidetur Apuleius, Cælius. Δράκαιν' ἄμικτος, χίμαιρα πυρπνόος, τρίκρανος σκύλλα ποντία κύων, σφὶγξ ὕδρα, λέαιν', ἔχιδνα, πτηναί θ' ἁρπυιῶν γένη, &c. nihil aliud quam scorta fuerunt, ut Athenæus lib. 13. Anaxilæ uersibus recitat. Qui harpyiarum fabulam historicè interpretantur, mulieres fuisse aiunt ἀσώτους δαπανὰς, (si rectè scribitur,) Eustathius. id est in luxum prodigas ac sumptuosas. Sidonius Apollinaris pro cruētis sanguinarijsq́ raptoribus, qui pecuniæ uel immoriātur, harpyias usurpasse uidetur; In foro (inquit) Scythæ, in cubiculo uiperæ, in exactionibus harpyiæ, &c. ut citat Cælius.

¶ Ἅρπυια, subita rapina, ἁρπαγὴ ἡ διὰ τάχους, Hesychius. Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο, Homerus Odysseæ α. Grammatici (ut Scholiastes Homeri, Suidas, Varinus, Hesychius) harpyias interpretantur rapaces deas uel dæmones, alij dæmones alatas fœminas, alij uentos rapidos, alij canes rapaces. Harpyiæ per allegoriam uenti intelliguntur, Varinus. Ἅρπυιαι, αἱ τῶν ἀνέμων συστροφαὶ, θύελλαι, Hesychius. Ἅρπυια, ἡ τοῦ ἀνέμου καταιγὶς, ἄνεμος καταιγιδώδης, Eustathius. Harpyias Scholiastes quidam Hesiodi flatus rapaces interpretatur, qui ex aquæ exhalatione nascantur. unde nimirum Hesiodus ex Electra Oceani filia ipsas natas fingit. quemadmodum & iris in nubibus ab exhalatione ortis apparet, cuius quidem conspectum nemo non admiratur, ut meritò Thaumātis filia fingatur, quemadmodum & uenti omnia penetrantes. Harpe auis, & falx, & uentus, Hesychius. sed ut uentum significet, harpyia potius scribi debet. ¶ Electra Oceani filia ex Thaumante peperit Irin, Ἠϋκόμους θ' Ἁρπυίας, Ἀελλώ τ', Ὠκυπέτην τε, Αἵ ῥ' ἀνέμων πνοιῇσι καὶ οἰωνοῖς ἅμ' ἕπονται, Ὠκείαις πτερύγεσι, μεταχρόνιαι γὰρ ἴαλλον, (ἴαλλον, ἀντὶ τοῦ ἔτρεχον, ἐπέτοντο. χρόνον uerò cœlum uocabāt, ut sensus sit, Cœli enim motum & cursum sequebantur,) Hesiodus in Theogonia. Harpyiæ dicuntur Ponti (Neptuni secundum alios) & Terræ filiæ, ut ait Seruius, (ut quidam citant:) unde in insulis habitant, partem terrarum, partem maris tenentes. Fabulæ referunt etiam Phinei filias Erasеian & Harpyreian aues fuisse, quæ cibum ab ore senis diripuerint, Varinus. Strophades Graio stant nomine dictæ Insulæ Ionio in magno, quas dira Celæno Harpyiæq́ colũt aliæ, Phineia postquam Clausa domus, mensasq́ metu liquêre priores. Tristius haud illis mõstrum, nec sæuior ulla Pestis, & ira deûm Stygijs sese extulit undis. Virginei uolucrum uultus, fœdissima uentris Proluuies, uncæq́ manus, (id est ungues unci) & pallida semper Ora fame, Vergilius 3. Aeneid. Vbi Seruius, Phineus (inquit) rex fuit Arcadiæ: hic suis liberis superinduxit nouercam, cuius instinctu eos cæcauit. Ob quam rem irati dij ei oculos sustulerunt, & adhibuerunt harpyias. quæ quum ei diu cibos abriperent, hic Iasonem cum Argonautis propter uellus aureum Colchos petentem suscepit hospitio, cui etiam ductorem dedit. Hoc ergo beneficio illecti Argonautæ, Zeten & Calaim filios Boreæ & Orithyiæ, alatos iuuenes ad pellendas harpyias miserunt. Quas quum strictis gladijs persequerentur, pulsæ de Arcadia peruenerunt ad insulas, quæ appellabantur Plotæ. & quum ulterius uellent iuuenes tendere, ab Iride admoniti, ut abstinerent à Iouis canibus, suos conuerterunt uolatus. Quorum conuersio, id est στροφὴ, nomen insulis dedit, quod Apollonius exequitur plenissimè. Vt autem canes Iouis dicerentur, hæc ratio est: quia ipsæ furiæ esse dicuntur, unde etiam epulas dicuntur abripere, quod est furiarum, ut, Et manibus prohibet contingere mensas. Vnde & auari finguntur furias pati, qui abstinent partis. item ipsas furias esse paulò pòst idem testatur, dicens: Vobis furiarum ego maxima pando. Furias autem canes dici & Lucanus testatur: ut, Stygiasq́ canes in luce superna Destituunt. & in sexto Vergilius, Visæq́ canes ululare per umbram Aduentante dea. Sanè apud inferos Furiæ dicuntur & canes, apud superos Diræ & aues, ut ipse in duodecimo ostendit. In medio uerò Harpyiæ dicuntur: unde duplex in his effigies. Has Vergilius tres dicit, Aëllò, Ocypéte, & Celænò: Apollonius duas, quem in 12. Vergilius sequitur: ut, Sunt geminæ pestes, Hæc Seruius. Harpyiarum uēter (inquit Donatus eundem Vergilij locum enarrans) non retinebat cibum, sed statim effundebat quicquid uictus causa recepisset. unde non tantum non satiabantur, sed semper patiebantur famem, atq; ex ea pallor succedebat. Tunc littore curuo (inquit Aeneas libro 3. Aeneid.) Extruimusq́ toros, dapibusq́ epulamur opimis. At subitę horrifico lapsu de montibus adsunt Harpyiæ: & magnis quatiunt clangoribus alas, Diripiuntq́ dapes contactuq́ omnia fœdant Immundo: tum uox tetrum dira inter odorem. Rursum in secessu longo sub rupe cauata Arboribus clausi circũ, atq; horrentibus umbris Instruimus mensas: arisq; reponimus ignem. Rursum ex diuerso cœli, cæcisq́ latebris Turba sonans prædam pedibus circumuolat uncis, Polluit ore dapes, &c. Sunt qui putent tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. Apollonij uerò interprés in illis pöetæ uerbis ex Argonauticôn primo, Ἀλλὰ θύελλαι Ἀντίαι ἁρπάγδην ὀπίσω φέρον. id est, At thyellæ aduersæ raptim retrò ferebant, ita scribit: Thyellæ hyberni flatus & procellæ. unde Homerus per synonymiam thyellas posuit, & harpyias, hoc est procellosos flatus. Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι. Τόφρα δὲ τὰς κούρας Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο. Apollonius uerò operis eiusdem libro secundo, Iouis magni canes harpyias dixit illis uersibus: Οὐ θέμις ὦ υἱέες Βορέω ξιφέεσσιν ἐλάσσαι Ἁρπυίας, μεγάλοιο Διὸς κύνας. Et mox subiungit, fugatas à Zete & Calai coniecisse se in specu, quod in Creta uisebatur sub Arginûnte. Sunt ex Græcis qui irin harpyiarum sororem prodiderint, Cælius. Sunt qui Harpyiarum nomine Furias intelligant. unde etiam epulas abripere dicuntur, quod est furiarum. Hinc elegāter Horatius gulam dixit rapacibus

dignam harpyis: intelligi uolens, gulones dignos uideri, quibus harpyiæ furtim inuolantes edulia surriperent, in ipso edēdi desiderio & epularum apparatu, sicuti Phineias diripuêre dapes, Cælius.

¶ Ex harpyis unam nomine Celæno (quæ seipsam apud Vergilium furiarum maximam uocat) Homerus Podargen nominat Iliad. π. & ex ea Zephyrum uentum Achillis equos, Balium uidelicet & Xanthum genuisse dicit: τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην, τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Ἅρπυια Ποδάργη, βοσκομένη λειμῶνι παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο. Vbi Scholiastes, Harpyiarum (inquit) nomina sunt Ἀελλώ, Ὠκυπέτη, Ποδάργη. sunt qui Harpyiam hîc armentalis equæ nomen faciant, cui à pedum albedine epitheton ποδάργη factum sit. Podarge nomen proprium est Harpyiæ, unde & Hectoris Pódargos denominatur. Dicit autem hæc poeta fabulosè propter nimiam istorum equorum celeritatem, quos & ποδήνεμους & ἀελλόποδας cognominat. Naturalis quidem ratio hæc est: Equæ cōcepta genitalibus suis aduersa Boreæ aura (aut etiam Zephyri) pullos generosiores pariunt, quales nimirum & Achillis equi fuerunt. Sed nomen etiam & etymologia equi uelocis, quem Græci πόδας ἀργὸν uocant, ex Podarge harpyia natum esse, pulchrè colludunt, Eustathius. Et rursus alibi, Harpyia (inquit) genus uenti est: fingitur autem secundum fabulas dæmonium quoddam alatum equiforme (ἱπποφυὲς) ut & Pegasus secundum easdem equus alatus. Quoniam enim uiolēti quidam uenti etiam grauia corpora infernè subleuant ac tollunt, confictæ sunt harpyiæ uenti quidam crassi (σωματοειδῆ τινα πνεύματα) forma monstrosa, à quibus rapta dicuntur quæcunque quomodo euanuerint uel quo peruenerint ignoratur, (ὅθεν γίνονται ἀφανῆ:) ut poeta etiam sentit, inquiens, Ἅρπυιαι ἀνηρέψαντο. Etsi uerò cæteris Harpyis fabulæ manus attribuant ad raptum idoneas, ea tamen (Podàrge) de qua Homerus hoc loco agit, manibus prædita uideri non potest propter equinam speciem. Cæterum equi Achillis Xanthus & Balius æquales celeritate dicuntur flatibus (uēti nimirum alicuius, ut Zephyri, aut harpyiarum uentorum, qui per allegoriam uolare dicuntur,) & ungulis pares harpyis iuxta Harpinnam illam apud Lycophr. quod parabolicum est, & non simpliciter accipiendum. nimium enim audacis & mendacis foret equos illos simpliciter Harpes (Harpyiæ) & Zephyri sobolem esse asserere, Hęc ille cum alibi tum in primum Odysseæ. Sunt qui scribant, ideo uirgines fingi, quòd omnis rapina arida sit ac sterilis. ideo plumis circundatas, quòd quicquid inuaserit rapina, cęlat. Volatiles autem, quòd omnis rapina ad uolandum sit celerrima. Dicitur enim aellò, quasi ἑλὼν ἄλλο, id est alienum tollens, (etymologia est absurda:) ocypete, citius auferens. Celænum uerò Græci nigrum uocant. Vnde & Homerus prima Iliados Rhapsodia, αἶψα τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί. Quæ omnia id demum significare agnoscimus, quòd aliena concupiscimus primò, mox expetita inuadimus, postremò inuncata semel abscondimus illatebramusque. Sed & ipsum Harpyiarum nomen inditum à rapacitate uidetur, siquidem eo nomine indicatur Græcis rapina. Vide plura apud Cælium 29.27. Ἅρπυιαι ἄτλητον ἀπὸ ψῶαν πνέεσκον: id est, Harpyiæ putidum & fœtidum odorem emittebant, Varinus: conijcio autem carmen esse Apollonij. Sirênas (Varinus corruptè habet Harpyias) Lycophron ἁρπυιογόνους uocat, ἀντὶ τοῦ ὀρνιθογόνους κατὰ μέρος. erant enim alatæ, & partes inferiores sicut aues habebāt, (superiores uirgineas, quod & Harpyis tribuitur. Vtrasque sanè pro meretricibus meritò per allegoriam interpreteris,) Isacius Tzetzes. ἐοικότων ἁρπυίῃσι Καρπαλίμως ζεύγλῃσι μέγ' ἔνθορον ἀγχαλόωντων, Calaber lib. 4. Exterruit ales Aello, Ouidius libro 3. Metam. Ἀελλὸς, furens, uel auis quædam, Hesychius & Varinus.

¶ Recentiores ueterum figmentis non contenti, plura insuper commenti sunt: Harpyiā (inquit author de nat. r.) primum hominem quem in deserto uiderit occidere ferunt. & si postea fortuito aquas inuenerit, (uel iuxta mare consederit,) faciemque suam in eis contemplata fuerit, mox sui similem hominem occidisse se animaduertentem, immodicè tristari, & omni tempore uitæ suæ occisum lugere. Sed hæc (inquit Albertus) fabulosa uidetur, tradita ab Adelino & Iorach. Harpyia quamuis rationis expers auis, aliquando tamen cicurata uocem exprimit humanam, Author de nat. r. ineptissimè mendacissimeque: quasi non satis fuisset Vergilium poetam Harpyiarū uni sermonē humanum tribuisse, nisi illi etiam qui philosophi uideri uolunt, simiæ purpuratæ, huiusmodi nugas simpliciter ceu ueras proponerent, quod hominis insanè deliri est. ¶ Penelope (Odyss. υ.) duas Pandarei filias orbas à Venere educatas, iā nubiles ab Harpyis raptas & Furijs traditas ait, Eustathius: ubi Harpyiæ à Furijs distinguuntur, cum alij easdem faciant.

¶ Harpyia, urbs Illyriæ iuxta Encheleas, Stephanus. Harpyia etiam nomen est unius è canibus Actæonis, apud Ouidium.

DE HELIODROMO.

HELIODROMOS est auis in India, quæ mox nata euolat ad Orientem uersus Solem: & statim cum Sol uertit se ad Occidentem, rursus eundem sequitur. Annum uitæ unum non excedit. parit marem & fœminam. Hæc auis pota gratiam conciliat. Nam si quis eam aperuerit, & interiora eius gestauerit, passans (condiens, inueterans) eam myrrha, ditescet. In cibo etiam sumpta bonam ualetudinem efficit. & qui gestauerit eam cum ab omni morbo tutus perpetuo, tum etiam diues reddetur, Kiranides.

¶ HEMIONION, ἡμιόνιον, herba & auis quædam, Hesychius.

DE HELORIO.

HELORIVS, ἐλώριος, auis creci similis traditur, hic ut & trochilus & carulus, mari tranquillo littoribus aduolant, uictum ex piscibus quærens. Non probo eos qui elorium sine aspiratione scribunt. uidetur enim hæc auis (ardeæ uel ibidi similis) nomen παρὰ τὰ ἕλη, id est à paludibus accepisse, quòd circa eas nimirum degere soleat. ¶ Homerus ἑλώρια uocat ἑλκύσματα ἢ σπαράγματα: ut Iliados primo, Αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι, παρὰ τὸ ἕλω τὸ φονεύω, ἢ παρὰ τὸ ἕλκω.

DE HERCYNIAE SYLVAE AVIBVS.

IN Hercynio Germaniæ saltu inusitata genera alitum accepimus, quarũ plumæ ignium modo colluceant noctibus, Plin. Saltus Hercynius aues gignit, quarum pennæ per obscurum emicant, & interlucent, quamuis densa nox obtegat, & denset tenebras. Vnde homines loci illius plerunq; nocturnos excursus sic destinant, ut illis utantur ad præsidiũ itineris dirigendi, præiactisq; per opaca callium, rationem uiæ moderentur indicio plumarum refulgentium, Solinus. ¶ Emeriæ (nomen corruptum apparet pro Hercyniæ) quæ noctu uolantes pennis aërem illuminant, & in tenebris magis quàm interdiu lucent, sicq; produntur & capiuntur, Iorath. Author de nat. rerum & Albertus Magnus has aues lucidias à luce nominant.

DE HIMANTOPODE.

PORPHYRIONIBVS rostra & prælonga crura rubent. hæc quidem & himantopodi, multò minori, quanquam eadem crurum altitudine nascitur in Aegypto. insistit ternis digitis. præcipue ei pabulum muscæ. uita in Italia paucis diebus, Plinius. Dubitandum autem uidetur, cum inquit, hæc quidem & himantopodi, utranq; ne partem quæ in porphyrione rubet, hoc est rostrum & crura, an crura tantum intelligere debeamus. nam hic, pronomen cum de duobus dictum est, ad posterius referri solet. Vuottono quidem & Bellonio utranq; partem in hac aue, similiter ut in porphyrione rubere placet. Scio hæmatopodas uideri nominatas aues has, à colore pedum sanguineo. Cęterum multi codices Pliniani tam in Indice quàm hoc loco, Imantopodas habent, ex argumẽto pedum, quasi loripedes. ait enim crura ijs prælta esse. nam & populi Aethiopiæ, qui serpendo (id est, ut Solinus interpretatur, flexis crurũ nisibus) ingrediuntur, Imantopodes Pomponio Plinioq; uocantur. In disputationẽ reuoco, non decido rem, Hermolaus in Plinium. Sed himantopodes cum aspiratione scribendum ijs facile constat, qui Græcè sciunt. Lentis cruribus esse Himantopodas scribit Mela Pomponius: tu interpretare loreis, ex nominis quoq; etymo, Cælius. Himantopodes (ἱμαντόποδες) aues nomen à crurum tenuitate habent. hoc nouum in eis, quòd maxilla inferiore fixa, superior solum ipsis moueatur, Oppianus lib. 2. de aucupio.

¶ Inter aues omnes mihi cognitas, nulla non quatuor digitos in pedibus habet, præter pluuialem, & tres alias: quarum unam Galli uocãt Guillemot, alteram Canne petiere, tertiam pie de mer, id est picam marinam, (bistardam ego addiderim, & charadrium nostrum) est autem pica hæc ueterum hæmatopus, quæ in nostris littoribus rarò quidem, conspicitur tamen aliquando. ea corporis mole est, qua auis aigretta Gallis dicta, alis prædita instar gauiæ (muettam Gallicè uocat. cuius alæ oblongæ sunt, & in acutum ferè desinunt) corpore phœnicopteri (quem Galli flambant nominant) rostro quatuor digitos longo, ut gallinaginis, unde & gallinaginem marinam aliqui appellãt. figura quidem ab omnibus aliarum auium rostris differt: nam circa finem planum & latiusculum est, & in acutum desinit, (applati & agu par le bout,) & modicè nigrum in fine: cum cætero tota rubeat. Caput totum & collum: & tota superior (prona) alarum pars per transuersum albet, unde à picæ colorè Galli nomen ei imposuerunt. In uentre etiam & sub alis alba est. Cauda in fine nigra, longa ut anatis. Digitos in pedibus duos habet coniunctos, & tertium interiorem separatum. calcis loco nullum habet retrò paruum ut cæteræ aues aquaticæ habere solent. Pedes ei molles, non ita sicci & duri ut in alijs. Crura tres digitos (sic habet textus Gallicus, uidetur autem corruptus, ne crura rostro breuiora sint) longa. digiti pedum breues, cum ungue uno flexo ut in bistarda. Caro eius improbatur, cum sit dura & ualde nigra. Gula prægrandis est, ampla & ualida, Bellonius in Singularibus Obseruationibus lib. 1. capite XI. sed rursus lib. 2. cap. 32. Supra (inquit) scripsi de ibide nigra, hæmatopodem esse conijciens: sed nunc re diligentius animaduersa, ibidem nigram cuius Herodotus & Aristoteles meminerunt esse statuo. magnitudine est qua auis Gallicè dicta corlis (arquatam interpretor) uel paulò minor, tota nigra, capite phalacrocoracis, rostro uersus caput plus quàm pollicari crassitudine, quod in acutius tendit, & modicè inflectitur, colore rubro: ut crura etiam, quibus alioqui ardeam stellarem refert. collo ut aigretta Gallorum; ita ut quum primum uidissem hanc auem corpore & habitu uel gestu ardeæ stellari simillima mihi uideretur, Hæc ille. atqui supra (lib. 1. cap. XI.) hæmatopodem, nõ hanc ibidem nigram (quæ mihi coruus syluaticus noster uidetur) sed aliam auem esse coniecerat, quam Galli uulgò picam marinam à coloris uarietate nominent: cum ibis nigra, ut ipse scribit, tota sit nigra.

¶ Est apud Anglos in locis palustribus auis quædam, longis & rubris cruribus, nostra lingua

redshanca dicta: cui an descriptio hæmatopodis Pliniani conueniat, qui apud Anglos degunt inuestigent & examinent, Turnerus. Ego hanc auem, de qua Turnerum sentire coniicio, primo loco inter duodecim Gallinularum aquaticarum genera descripsi, & Erythropodem maiorem nominaui, himantopodis quidem historia ei non conuenit. ¶ Eberus & Peucerus hæmatopodem & erythropodem nõ distinguunt, & fringillam rubram interpretantur nulla ratione: nam & communem fringillam sic uocant, Rotfinck.

¶ HIPPOCAMPTVS, ἱππόκαμπτος, auicula quædam, Hesych. & Varinus.

¶ HIPPOS auis alicubi apud Aristotelem nominatur, Gaza piponem uertit; alibi uerò πίπραν similiter piponem. Vide in Pico A.

DE HIRVNDINE DOMESTICA ET IN GENERE.

A.

HIRVNDINVM plura genera sunt. de apode seu cypselo scripsimus in Elemento A. de cæteris mox post præsentem historiam scripturi. in præsentia de hirundine urbana siue domestica, & si quæ de hirundinibus in genere afferri poterunt, agemus. ¶ Agur Hebraicam uocem aliqui hirundinem interpretantur: alij picam, alij gruem esse malunt: Vide in Grue A. ¶ Sus uel sis, Hebraicè à quibusdam hirundo exponitur, (ut Hierem. 8.) ab alijs grus, uel miluus, ut dixi in Equo A. Chauraf, id est hirũdo, Syluaticus. apud Serapionem legitur thartaph: apud Auicennam libro 2. cap. 356. chatas uel chataf. Hirundo, chauraf & algardaione idem significant, Syluaticus. ¶ Græcè χελιδών, & hodie uulgò χελιδόνι, uel χελιδόνη. ¶ Italicè rondine, uel (ut alij scribunt) rendena, rondena, rundina, rondinella, cesila, zisila. Rondone uerò Italicè dicta apus est, quæ & biui alibi. ¶ Hispanicè golondrina, andorinha. ¶ Gallicè harondelle. ¶ Germanicè Schwalbe/Schwalb, à nostris Schwalm/Hußschwalm. Saxonibus Swale, Flãdris Swalwe: Brabandis arunde, à Gallica uoce. ¶ Anglicè swallowe. ¶ Illyricè wlastowige.

B.

Hirundines Thebarum tecta subire negantur, quoniam urbs illa sæpius capta sit, nec Biziæ in Thracia propter scelera Terei, Plinius. Hirundo est auis leuissima, rostro paruo, forma grata, nigredine decentissima, modicam habet carnem & nigram, plumas multas, Author de nat. rerum. Cyanea, id est cœrulea hirundo cognominatur Simonidi apud Athenæum: Aristophani ποικίλα, id est uaria. Hirundinis pennæ præ nimio frigore interdum albescunt, Aristot. Idem in libro de coloribus aliam causam adfert cur hirundo & alia quædam animalia ante tempus albescant uel canescant, ut recitaui in Ceruo B. ex interpretatione Ruellij. sed præstat uerba authoris Græca apponere, καὶ μέλας (λευκὸς lego cum Ruellio) δή ποτε ἐγένετο καὶ ἔλαφος καὶ ἄρκτος. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ὄρτυξ, καὶ πέρδιξ, καὶ χελιδών, ὅταν γὰρ ἀσθενήσωσι τῇ γενέσει πάντα τὰ τοιαῦτα, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῆς τροφῆς, πρὸ ὥρας ἐκπεπτόμενα (forte ἐκπεπτωμένης) γίνεται λευκά. Albæ hirundines aliquando apparent, sicut dicit Alexander Myndius, Aelianus. Hirundo alba non minor perdice in Samo apparuit, Heraclides. ¶ Hirundo auis est parua, dorso & alis nigra, uentre alba, rubea sub gutture, Albertus. ¶ Hirundines domesticæ primi hirundinum generis sunt, sanguinolento pectore nobiles, Turnerus. Et rursus, Ad primum genus referri possunt hirundines illæ in domibus rusticorũ semper nidificantes, quas à reliquis generibus, duæ sanguinolentæ maculæ, quas utrinque in pectore uideas, distinguunt. Hirundo Tecta subit, neque adhuc de pectore cædis Excessere notæ, signataque sanguine pluma est, Ouidius. Et manibus Progne pectus signata cruentis, Vergilius. Hirundines domesticæ nigræ sunt, Eberus & Peucerus. ¶ Vt pennis preualere, sic pedibus degenerare uidetur hirundo, Aristot. Hoc differunt apodes ab hirundinibus tam agrestibus quàm domesticis, quòd tibias habent hirsutas,

hirſutas, Georg. Agricola. ¶ Hirundines caudam habent longam, bifurcatam, Albert. ¶ Sola hirundo ex his quæ aduncos ungues non habent, carne ueſcitur, Plinius. ¶ Hirundini, ut auiculis omnibus, nõ gula amplior, nec ingluuies, ſed uentriculus longior eſt, Ariſtot. Fel earum alijs uentri, alijs inteſtino adhæret uel in eodem hirundinum genere, Idem.

C.

Hirundo ſola auium non niſi in uolatu paſcitur, Plinius. Carne ueſcitur, etſi unguibus non ſit aduncis, Ariſtot. Sola carne ueſcitur ex iſs quæ aduncos ungues non habent, Plin. Apibus iniuriam infert, Ariſtot. apes populatur, Plin. Muſcis & apibus inſidiatur, Albert. Capiunt cicadas, Plutarchus, Aelianus & Philes.

¶ Heſiodus teſtatur luſciniam ſolam auium ſomni expertem eſſe, & aſsiduam in uigilijs: hirundinem uerò non prorſus ſemperq; uigilare, ſed dimidium tantummodo ſomnum perficere, Aelianus in Varijs.

¶ Hirundinum genera ut pennis præualent, ſic pedibus degenerare uidentur, Ariſtot. Volucrum ſoli hirundini flexuoſi uolatus, uelox celeritas, quibus ex cauſis neq; rapinæ cæterarũ alitum obnoxia eſt, Plinius.

¶ Volucrum pleræq; à ſuis uocibus nominãtur, ut hirundo, ulula, Varro. Drinſat (aliâs Trinſat) hirundo uaga, Author Philomelæ. Regulus atq; merops, & rubro pectore Progne Conſimili modulo zinzilulare ſciunt, Idem. χελιδόνας ψιθυρίζειν apud Pollucem legimus. τιτυβίζει, ὡς χελιδὼν φωνεῖ, Heſychius & Varinus. Τιτυβίζεται, ποιὸν ἦχον ἀποτελεῖται. καὶ Βάβριος, ἔπη χελιδὼν ταύτης ἀκούσας μικρὰ τιτυβιζούσης, Suidas. Cantu ualent hirundines; Aelianus. Nulla auis cum aut fame, aut frigore aut alia moleſtia afficitur, canit, ne ipſa luſcinia quidem, aut hirũdo, & upupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone. Hirundo garrula eſt, & diem præcinendo nunciat, Albertus. Cum primum redierint uêre, cantu priſtinis nidis inuentis applaudere & ſibi gratulari uidentur, mirificè uario & quaſi articulato, ut uerbis etiam quibuſdam gaudium ſuum teſtari uideantur uulgò.

¶ Auium quædam perennes ſunt ut columbæ, aliæ ſemeſtres ut hirundines, Plinius. A noſtris obſeruatum eſt aduenire eas Martio, abire Auguſto. Fauonium quidam ad VI. cal. Martij chelidonian uocant ab hirundinis uiſu, Plinius. Diſcedunt ante hyemem; Ariſtot. hybernis menſibus, Plinius. Abeuntes eas aliquando palumbi aliqui comitantur, Ariſtot. Ciconię à nobis prius recedunt quàm hirundines, & hirundines quàm coturnices, Albert. Milui non ante hirundines abeunt, Plinius. Signum orientis Arcturi ſeruetur hirundinum abitus, nanq; deprehenſæ intereunt, Idem 18.31. Hirundo tandiu hominum hoſpitio utitur, dum pullos ex ſeſe pepererit ac aluerit: deinde ingrata in deſertos receſſus abſtruſa latet, Aelianus. Hirundines (tam domeſticæ quàm agreſtes, G. Agricola) hyeme ad loca tepidiora abeunt, ſi uicina ſint: at ſi longè diſtent, non mutant ſedem, ſed ſe ibidem (in anguſtis montium locis, G. Agricola) condunt, Ariſtot. Iam uiſæ ſunt multæ hirundines in anguſtijs conuallium nudæ, atq; omnino deplumes: milui etiam de huiuſmodi locis euolaſſe, cum primum apparerent, uiſi ſunt, Idem. In uicina abeunt, apricos (aliâs Africos) ſecutæ montium receſſus: inuentæq; iam ſunt ibi nudæ atq; deplumes, Plinius. Iam uiſum eſt quòd hirundines in plantis quibuſdam concauis ſe abdiderunt: & hoc accidit in quadam ſylua ſuperioris Germaniæ, ubi inciſa quercus putrida inuenta eſt plena hirundinibus, & fuit multus puluis ligni putrefacti in quercu: & ſimiliter uiſum eſt de miluis, Albert. Idem hoc Pompeius Columba, uir maximus rerum naturæ rimator, in Germania ſe reperiſſe in concauo cuiuſdam arboris in imo fluminis exortæ, teſtatus eſt mihi, Auguſt. Niphus. Comperi latêre hyeme hirundines in nido ſuo tanquam mortuas, proinde non puto auolare eas. Totam hyemem habent ſecum recentia oua, reuiuiſcunt autem ſub æſtatem. Quare iudico mirabile quoddam opus eſſe, ac imaginem reſurrectionis noſtrorum corporum, Innominati authoris uerba hæc ſunt quæ recitat Gaſp. Heldelinus in Encomio ciconiæ. Idem rurſus in excauatis arborum truncis hirundines abſcõdi ſcribit. Hyematum Alexandriam hirundines, miluos cæteraſq; uolucres, pontum hyeme adueniente à noſtris regionibus Europæis tranſuolantes, tendere cognoui, Petrus Martyr lib. 2. Legationis Bab. In Libya circa fontes Nili milui & hirundines perennant, (id eſt non recedunt inde, quòd regio admodum calida ſit,) Herodotus lib. 2. Per uer ad nos ueniunt, flare incipiente Fauonio, Grapaldus. Hirundo cuſtodit tempus aduentus ſui, Albert. Ab Arcturi ſydere ad hirundinum aduentum, notatur cornicem in Mineruæ lucis templiſq; rarò, alicubi omnino nõ aſpici, Plin. Arcturi ortus & hirundinis aduentus à Columella coniunguntur, tanquam eiuſdem temporis.

¶ Hirundo tecta ſubit, Ouidius. Hirundines uolucres aduenæ in tecto pullos faciunt, Varro. Intra domos hominibus habitatas nidificant, Albertus. Nidum hirundo confingit implicito luto feſtucis ad normam lutariæ paleationis: & ſi quando luti inopia eſt, ſeipſa madefaciens uolutat in puluere omnibus pennis. ſtragulum ſibi etiam more hominum facit, duriora primum ſubijciens, & modice totum conſternens pro ſui corporis magnitudine, Ariſtot. Nidum luto conſtruunt, ſtramento roborant. Si quando inopia eſt luti, madefactæ multa aqua pennis puluerem ſpargũt. Ipſum uerò nidum mollibus plumis flocciſq; conſternunt tepefaciẽdis ouis, ſimul ne durus ſit infantibus pullis, Plinius. Si luti facultas ſit, id hirundo unguibus fert, nidumq; ex eo fingit: ſin minus luti fa-

cultas ei detur, aqua se conspergit, atque in puluerem se abijciens, alas luto mergit, idque post alis agglutinatum rostro excutiens, nidificat, Aelianus. Primum festucis solidioribus ceu fundamento iactis, molliores insuper adfigunt. Luti, quo cemento & ueluti glutino nidum ædificandum relinunt, cum penuria est, ad lacum sinúmue proximum aduolantes, summis alis sic stringunt aquas, ut humescant liquore tantum, nihil grauentur autē: mox concepto his puluere, illinunt aspera, hiantia glutinant, Plutarchus. Pulchrè intelligit hirundo, quòd si teneros, ex pennisque nudos in duris fruticibus pullos requiescere sineret, non ferendis doloribus premerentur: quamobrem in ouium tergo considens, floccos lanarum euellit, indeque suis pullis nidum quàm mollißime substernit, Aelianus. Hirundinum duo prima genera (nempe domesticum & quod in cauis riparum nidificat iuxta aquas) artificiosos nidos sibi construunt, grauia inferius, & leuia superius ponendo, & erigendo parietes. foramen in nido relinquunt, per quod intrent: interiora nidi, pilis plumisque impositis, mollia & calida faciunt, Albertus. Omnes quæ in muris nidificant, claudunt nidos præter foramen per quod intrant, Idem. Figuram operi nec angulosam, nec multifidam, sed æquabilem, & quantum id fieri potest sphæricam maximè inducunt. Hæc enim omnium est cum firmißima tum capacißima, & animantium insidijs minus patet, Plutarchus. Boreæ & uentorum qui ex Thracia spirant flatus non amant, & nidos inde auersos collocant, Oppianus. Redire quotannis uere ad eosdem nidos solent.

¶ Auersæ hirundines coeunt, contra atque cæteræ aues, Aelian. Hirundo fœmina libidinis imagine concipit aut puluere, Author de nat. r. ¶ Hirundines bis anno pariunt, Plin. Cætera quæ carne uescuntur, non plus quàm semel anno parere exploratum est, hirūdo una bis anno nidificat, Aristot. Primi partus oua quandoque propter hyemem (frigore. prima enim omnium parit) corrumpuntur, posteriora uerò pullos proferunt, Physiologus: sed Aristot. de hist. 5. 13. de merula hoc refert: cum qua etiam hirundinem nominauerat, ea tātum ratione quòd similiter bis pareret. Non amplius quinque ferre in utero atque parere solet, Aelianus. Hirundines quæ in Italia pariunt, non in omnibus terris pariunt, Varro. Pausanias cum dixisset hirundines in Daulia non parere, subiungit: Nec in ipsa quoque Terei Thracis patria, his uerbis: Φωκεῖς δὲ λέγουσιν ὡς τῇ Φιλομήλῃ καὶ ὄρνιθι οὔσῃ, Τηρέως δὴ δεῖμα, καὶ τῆς πατρίδος ἀπέστη τῆς Τηρέως, Hermolaus. ¶ Hirundini cæci primò pulli, & ferè omnibus quibus numerosior partus, Plinius. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, uidelicet quæ cum paruæ corpore sint, multos progenerant, ut cornix, hirundo, &c. quamobrem si quis hirundinum nouellarum adhuc oculos præpungat, rursum incolumes reddentur. cum enim fiunt, non facti iam, corrumpuntur. itaque denuò oriuntur ac pullulant, Aristot. Hirūdinum pullis, laceratis oculis subnasci alios nonnulli referūt, Aristot. Et rursus, Pullorum hirundinis adhuc recentium oculi, si quis stimulo (acu) eos uexârit, resanescunt: & cernendi uim postea planè recipiunt. Serpentium catulis & hirundinum pullis, si quis eruat oculos, renasci tradunt, Plinius. Philosophi hos renasci tradunt, quòd imperfecti sint, medici dicerent quòd humidiores sint, Cardanus. hoc si uerum est, cur non omnibus renascerentur, cum natiua humiditas pullis omnibus maximè abundet? quare magis placet Aristotelis ratio. nam quod lęditur antequam perfectum sit, & interim dum crescit, facilius resarcitur. aliorum uerò pullorum oculi statim perfecti sunt. Hirundinum pullos plena Luna excæcant, restitutaque eorum acie capita comburuntur ad oculorum remedia, Plinius: quasi plena Luna excæcati facilius restituantur. Aristoteles in Samo ait albam nasci hirundinem, cuius oculos si quis pupugerit, statim quidem excæcatur, pòst uero uisum recipit: &, sicut ille dicit, sic acute quemadmodum à principio uidet, Aelianus interprete Gillio: quasi non in quauis hirundine (aut cuiusuis potius hirundinis pullis, ut alij authores scribunt, & Aristoteles ipse in libris de hist. & de gener. anim. Nam in Mirandis narrationibus, albam quidem hirundinem in Samo nasci scribit, sed nihil aliud addit) sed in alba tantum in Samo hoc accidat. Hirundinis pulli (inquit alibi Aelianus) similiter atque canum catuli, tardum uisum accipiunt. Veruntamen eadem mater admota herba quadam uisum eis affert: & adhuc ex ætatis infirmitate alis hæsitantibus tremebundos, parumque ad uolandum habiles, è nido ad cibi inquisitionem profert. Huius herbę homines quamuis compotes fieri summo cupiant opere, nunquam tamen in hac parte eorum studio satisfactum est, Aelianus. atqui alij authores plerique omnes chelidoniam, id est hirundinariam hanc herbam nuncupant. Chelidonia hirundines oculis pullorum in nido restituunt uisum, ut quidam uolunt, etiam erutis oculis, Plinius. Et alibi, Chelidoniam uisui saluberrimam hirundines monstrauere, uexatis pullorum oculis illa medentes. Si quis hirundinum pullos excæcauerit, hirundinarię herbæ rostro demorsę liquorem oculis infundunt, & noxam cęcitatis amoliuntur, Oppianus. Sed de hoc ex chelidonia remedio, an eo hirundines utantur, nihil omnino certi constat, Niphus. Extrinsecus interdum si ictus oculum lædit, ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quàm sanguine uel columbæ, uel palumbi uel hirundinis inungere. Neque id sine caussa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeque (celerrimeque) hirundinis. unde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes aut id herba (quidam legit, per parentes id herba) chelidonia restitui, quod per se sanescit, Celsus. Chelidonia herba in hirundinum stercore nascitur, quæ oculis plurimum suffragatur, Marcellus. ¶ Pullus hirundinis auidè clamat & ieiunus & de nocte, Author de nat. r.

¶ In

¶ In uentre hirundinum pullis lapilli reperiuntur candido aut rubenti colore, qui chelidonij uocantur, Plinius. Nos quæcunq; de his lapillis obseruauimus, omnia in G. referemus.

D.

Hirundo hominis studiosa est, cuius contubernalem se esse gaudet: cum ei rursus bonum uidetur, discedit. Homines Homeri lege hospitalitatis eam tecto recipiunt: qui præcipit, hospitem præsentem esse diligendum, discedere uerò uolentem dimittendum, Aelianus. Hirundines hominibus maximè familiares & contubernales sunt, Oppianus. ¶ E uolucribus hirundines sunt indociles, è terrestribus mures, Plinius. Hirundinem & murem animalia indomita esse dicunt: sed ego sæpe mansuefactas uidi, & ad manum uolantes sicut aliæ aues aduolant, Albertus. Animalia complura nec placida, nec fera sunt, sed mediæ inter utrunq; naturæ, ut in uolucribus hirundines, apes, Plinius. Ex animalibus duo, quæ hominum hospitio utuntur, musca (mus Plinio, sed de utroq; uerum est) nulla arte ad hominum tractationem māsuescere possunt: neq; nobis quicquam officij cum quapiam animi grati uel minima significatione compēsant. nam musca quòd sibi timeat negotium exhiberi, prehensari perhorret. hirundo uerò sic homini diffidit, ut neq; mansuefieri posit, neque quicquam non periculi plenum ab homine expectare, Aelianus. ¶ Hirundinibus aduersus blattas defensionem natura largita est. nam cum blattæ earū ouis perniciosæ sint, matres apij folia ante pullos proijciunt, ob idq; ab illis ad pullos accessus fieri nequit, Aelianus. Quanta solertia earum in nidi extructione sit, dictum est in C. & quómodo pullorum oculis chelidonia herba medeantur.

¶ Hirundinem accipiamus maternæ sedulitatis in filios grande documentum, Ambrosius. In fœtu summa æquitate alternant cibum, Plinius. In enutrienda prole mira tam mas, quàm fœmina ęquitate laborat. Impartit pullis singulis cibum, obseruans consuetudine quadam, ne qui acceperit, bis accipiat, Aristot. Iustitiam mater hirundo aduersus filios suos seruat, in distributione cibariorum suam cuiq; tribuens dignitatem. nō enim unica tantum cibi uectione omnes pascit, neq; enim posset, cum ea quæ affert pusilla, & pauxillula sint: primum in lucem editum primò pascit: deinde ab illo secundum: tertium, tertio loco partum alit: sicq; deinceps usq; ad quintum progreditur, Aelianus. Pullos suos hoc ordine pascunt, ut illi qui cibo accepto locum mutauerit, nihil amplius largiantur, donec ad pristinum suum locum redierit, Oppianus. ¶ Notabili mundicia egerunt excrementa pullorum: adultioresq; circumagi docent, & foris saturitatē emittere, Plinius & Aristot. Lapillum dicuntur pullo excluso dare, Plinius. uide infra in G. Aegyptiorum sapientes, omnes parentum opes filijs relictas uolētes innuere, hirundinem pingunt. illa enim iam morti proxima, luto seipsam uolutat, & pullis latebras (nidum, ut in C. dictum est. quanquam alij non moribundam, sed quandocunq; nidificare uoluerit, hoc eam facere, id est aqua se aspergere, tum in puluere uolutari scribunt, cum luti inopia est) comparat, Orus 2.32. ¶ Hirundines & apes suas gregales extinctas eijciunt, Aelianus. Io. Tzetzes cadauera sui generis hirundines sepelire scribit. ¶ Quomodo aggerem Nilo, quo minus inundet, opponat, uide infra in Hirundine riparia. Hostilem in modum apibus insidias moliuntur hirundines, Aelianus: ego non tanquam hostes, sed cibi gratia tantum apibus eas insidiari dixerim. Hirundines & passeres interficiunt se cum cōueniunt in una domo, Auicenna. Albertus hirundines illas quæ in muris exterius & lapidibus nidificant, mirè cum passeribus dissidere scribit. uide infra in capite de hirundinibus syluestribus. ¶ Coluber aliquando hirundinis nidum inuadit, ut pullos eius deuoret: ea (parens) primum auolat lugubriter canēs, cum uerò pullos iam perire animaduerterit, superato metu ad colubrum aduolat, & circa eius maxillas se uoluit, donec ab eodem hoste conficiatur, Oppianus lib. 5. de piscibus.

E.

Hirundo musicæ reuerentia permotis non ab apiarijs occiditur, alioqui ad necandum facilis. satis enim est eas prope alueos nidificare prohibere, Aelianus. Hirundines apibus nocent, Idem, Aristot. & Florentius in Geopon. quare nidos earum alueis propinquos apiarij tollunt, Aristot. Absint ab aluearibus meropes, aliæq; uolucres, Et manibus Progne pectus signata cruentis, Vergilius. ¶ Vulgus hirundinum aduentu gaudet, & tanquam fortunatas aues hospitio libenter suscipit, ut nidos earum uastare plerisq; religio sit. ¶ Cecina Volaterranus equestris ordinis quadrigarum dominus, comprehensas in urbe secum uictoriæ nuncias amicis mittebat, in eundem nidum remeantes illito uictoriæ colore. Tradit & Fabius Pictor in annalibus suis, cum obsideretur præsidium Romanum à Ligustinis, hirundinem à pullis ad se allatā, ut lino ad pedem eius alligato nodis significaret, quoto die adueniente auxilio eruptio fieri deberet, Plinius.

¶ Hirundo certa aduentus sui tempora obseruat, eoq; ueris initium nunciat, Aelianus & alij. Veris & aduentum nidis cantârit hirundo, Columella. Garrula est, & diem canendo prænunciat, Albertus. Vere homines cantādo excitat, Kiranides. ¶ Aratus inter signa pluuiæ (licet Theoni Scholiastes χειμῶνος signum faciat) ponit hirundinem circa lacus aquæ tam proximè uolitantem ut etiam uentre cōtingat. Ἢ λίμνην πέρι δηθὰ (συνεχὲς) χελιδόνες ἀΐσσονται γαστέρι τύπτουσαι αὔτως εἰλυμένον ὕδωρ, id est aquam à uento commotam. Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo, Auienus ex Arato. Hyemem (tempestatem) præsagit hirundo tam iuxta aquam uolitans, ut penna sæpe percutiat, Plin.

F.

Hirundines à pauperculis quibusdam, ut apodes quoq;, etiam in cibum admittuntur. Alimen-

tum ex eis nocuum & feruidum est, Bapt. Fiera. Remedij quidem gratia sumi à medicis iubentur, ut referetur in G.

G.

Efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monstrantur, pulli syluestrium (hirundinum sunt:) multò tamen efficacissimi riparıarum, Plinius. ¶ Linguæ ulcera & labrorum hirūdines in mulso (in melle uel mulso, Sextus. in mulsa, Constantinus) decoctæ sanant, Plinius. Ad morsum canis rabidi laudant hirundinis decoctum epotum, Plinius. Sunt qui hirundines totas censeant deuorandas aduersus quartanas, Plinius inter remedia à Magis prodita. Si hirundinum pulli tres tribus offis in fauces boum (cum uino) deijciantur, toto anno eos ualere quidam scripserunt, Plinius & Columella. ¶ Aqua hirundinum sic fit: Hirundines iuuenes tritas misce cum castoreo & pauco bono aceto, & destilla. Hæc aqua à ieiuno pota est uera medicina morbi caduci ex quacunq; causa oborti, & quamuis aliquis hunc morbum quinquēnio passus fuerit, curabitur, idq; perfectè, si per dies quatuor huius aquæ parum biberit. phrenitin quoq; pota intra nouem dies curat. cerebrum corroborat magis quàm ulla medicina. uentriculum purgat. pectus emollit, neruos confirmat, & resolutionis eorum causas exterminat, genituram auget, & refrigeratos calfacit. Cum hyssopi decocto pota, hydropem ex causa frigida curat: item febres quotidianas, & capitis dolorem tollit, somnum facilem præstat, concoctionem iuuat, & urinæ (aliâs alui) excretionem promouet. Sed abstinento ea grauidæ, ne fœtus in utero periclitetur. Pilos remouet ubicunq; cuti puræ illinitur, ita ut nunquam renascantur, Lullius & Aegidius. ¶ Hirundines comestæ (frequenter, Kiranid.) caducos sanant, Sextus. Pulli hirundinum uel assi, uel elixi, in cibo sæpius sumpti, oculis caligantibus efficaciter prosunt, Marcellus. Hirundines uti ficedulæ (paratæ) in cibo, aciei uisus medicamentum præbent, Dioscor. Hirundo in cibo acuit uisum: & aliquando exiccata (inueterata & trita) datur in potu aurei pondere, Auicenna. Verum hoc posterius remedium non ad uisum acuendum, sed aduersus anginam à Dioscoride ponitur: quanquam id ipsum etiam aduersus anginam positum ab Auicenna repetitur, Salitur (inquit) & exiccatur, & bibitur aurei pondere aduersus synanchen. Vnde apparet illum in posteriore secutum Dioscoridem: in priore uerò Galenum, qui tamen simpliciter non tanquam ad uisum acuendum hoc remedium à nōnullis usurpari scribit, &c. Et ipsæ & pulli exiccati (σκελετευθέντες: Marcellus Vergilius uertit, sale inueterati, Plinius in sale seruati, Ruellius simpliciter exiccati) si drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur, Dioscorid. Sunt multi qui cuiuscunq; hirundinis (domesticæ, syluestris, aut ripariæ) pullum edendum censent, ne toto anno metuatur anginæ malum, Plinius. Vulgò audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari, Celsus. Pullus hirundinis syluestris, uel melius si ripariolæ, certè etiam domesticæ assus uel elixus comestus, anginam uelocissimè certissimeq; sanat: adeò ut hominem ab hoc morbo per totum annum tutissimum præstet, Marcellus. Aduersus anginam, Ius in quo hirundinum pulli cocti fuerint accipitur tepens, & intra fauces continetur, atq; aliquid inde transmittitur, Marcellus. Laboranti uuæ diuturno labore hæc cura succurrit: Hirundinem uiuam testa Africanæ cochleæ includes, eamq; phœnicio inuolutam, lino circa collum subligabis, intraq; diem nonū omni molestia liberaberis, Idem. Ad gurguliones inflammatos & tonsillas, aiunt aliqui summè facere hirundinum pullos teneros ualde, siue recentes, siue inueteratos assos & in cibo exhibitos, statim enim leuant suffocationem, Archigenes apud Galenū de compos. sec. loc. Hirundo comesta partum accelerat, Kiranides.

¶ Ex hirundinibus crematis remedia. Hirundines ad remedia sic rectè urentur: Pullos hirundinum implumes in olla noua pones, & modicum salis superinijcies: & ollam luto obturatam super prunas aut in furno collocabis, donec cremati fuerint, Bulcasis. Hirundines ad remedium contra anginas (inquit Asclepiades apud Galenum de compos. sec. loc.) uruntur hoc modo: Pullos sale conspersos unà cum pennis in fictile conijcimus, obturatumq; prunis imponimus. Gratia habenda est Asclepiadæ (inquit Galenus) ob id quòd tam diligenter describit, quomodo hirundinum pullos uri iubeat, & quòd ipsa animalia & non eorum recrementa in pharmaci (contra anginam) compositionem præparanda censeat. Leonellus uerò Fauentinus remedia anginæ describens, hirundinem hoc modo comburi uult: Decolletur (inquit) & sanguine euacuato deplumetur, & saliatur, deinde ponatur in uase uitreato oris angusti: & claudatur os uasis cum luto, & relinquatur in furno donec præ ariditate facile teri possit. Plinius ad oculorum remedia uiuas hirundines cremari iubet: alibi uerò ad anginam pullos strangulatos cum suo sanguine comburi. ¶ Vlcus etiam annosum coalescet si cineres hirundinis altæ ei inducas, Serenus. Hirundinis pullorum cinis cum lacte tithymalli spumaq; cochlearum, pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur, Plin. Sunt puto qui hirudini ustę, nō hirundini, psilothri uim tribuant, sed cum addiderit pullos Plinius, hirudini legere non possumus. Si spina uel aculeus in pede aliàue parte canē lęserit, extrahet illum impositus puluis hirundinellarū (cinerem de pullis hirundinū intelligo) in olla noua cū partibus intestinis (cum ipsis intestinis) combustarum: quod medicamentū tanquam saluberrimum in pyxide reseruandum est, Albert. Ego hunc cineris hirundinum usum apud ueteres non reperio: cæterum harundinis, quam phragmiten cognominat, radicem concisam per se, & unà cum bulbis illitam, surculos & cuspides extrahere, Dioscorides tradit. Contra canis rabiosi morsus prodest glebula ex hirundi-

hirundinum nido illita ex aceto, uel pulli hirundinis combusti, Plin. Ad soluendam ebrietatem, Cineris hirundinum adustarum quantitatem sufficientem da ebrioso, Author Thesauri pauperum. Ad comitialem, Aptus mustelæ cinis est & hirūdinis unà, Serenus. Hi duo cineres misti comitialibus quotidie in potu dandi sunt, Plinius. Nuper amicus quidam noster remedium aduersus comitialem à medico quodam in Germania celeberrimo exhiberi solitum his uerbis mihi descripsit: Cineri de quatuor hirundinum pullis combustis, drachmas duas castorei addebat, & unciam aceti fortis. hæc mixta linteolo exprimebat, & expressum inde liquorē ægro ante uel mox post paroxysmum propinabat. Tam pullorum quàm matrum in fictili olla (ἐν χύτρᾳ, Auicennæ interpres habet in uitro) crematarum cinis cum melle (si ex eo fiat alcohol cum melle, Auicenna) oblitus, oculis claritatem adfert, Dioscor. & Kiranides. Hirundines uiuas cremare, & cinere earum cum melle Cretico inungi caligines utilissimum est, Plinius. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis pulli cinerem cum melle in oculos mitte, Sextus. ¶ Hirundinum pulli in cinerem combusti, faucium morbis medentur, Sextus uel Aesculapius & Constantinus. Hirundinum ripariarum pulli ad cinerem ambusti, mortifero faucium malo, multisq; alijs morbis humani corporis medentur, Plin. Cinerem ex hirundinibus aduersus anginam aliqui in potu dant, alij illinunt uel per se cōtingendo, uel cum melle, alij cum canna tenui inspirant. Vulgo audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari: seruatumq; eum ex sale cum is morbus urget, comburi, carbonemq; (cinerem) eius cōtritum in aquam mulsam (quæ potui datur) infricari, & prodesse. Id cum idoneos autores ex populo habeat, neq; habere quicquam periculi possit, quàmuis in monumentis medicorum non legerim, tamen inserendum huic operi meo credidi, Celsus. Anginis succurritur cinere hirūdinis ex aqua calida poto. huius medicinæ auctor est Ouidius poeta. sed efficaciores ad omnia ex hirundinibus remedia pulli syluestrium sunt: multò tamen efficacissimi ripariarum. Strangulatos cum sanguine comburunt in uase, & cinerem cum pane aut potu dant, quidam & mustelæ cineres pari modo admiscent. sic & ad strumæ remedia, & comitialibus quotidie in potu, Plinius. Crematarum hirundinum cinis pro discutienda angina utilissimus est, quem deinceps utinam medici in usum traherent, Amatus Lusitanus: an uerò intra corpus sumi debeat, an foris adhiberi non exprimit. Palatum cinere hirundinis aduersus synanchen utiliter tangitur, Auicenna. Hirundinum combustarū cinis cum melle Attico mixtus, faucibusq; inditus, & anginam reprimet, & ulcera si quæ arterijs inerunt cōtacta purgabit sanabitq;, Marcellus. Præcipuè contra synanchen prodest, si hirundininos pullos uiuos in nido prendas, & uiuos incēdas; ut puluis ex his fiat, die Iouis, Luna uetere. sed obserua ut impares in nido inuenias, & quāti fuerint exuras. horum in calida aqua puluerem bibendum dabis, & de ipso puluere digito locum synanches ab intro continges, miraberis remedium. sed inlotis manibus remediū facies, Idem. Hirundinum cinere cum melle commodè perunguntur anginæ, Dioscor. & Kiranides. Asclepiades & Andromachus pullorum cinerem anginis illinunt, Dioscorides uerò tam matrum quàm pullorum cinere utitur. Marcellus Empiricus cap. 15. remedium ad anginam describens compositum, hirundinū pullorum exustorum cinerem adijcit. & rursus alteri hirundinum syluestrium pullorum exustorum cinerem: quod quidem Liuiam Augustam semper compositum habuisse dicit, & reconditum in uasculo uitreo. facere enim mirificè aduersum anginam & synanchen. Eandem compositionem paululum uariantem (ubi Galenus habet seminis apij, Marcellus habet opij, quod non placet) Galenus describit lib. 6. de compos. sec. locos. uocat autem stomaticam illitionem ex besasa, hoc est semine rutæ syluestris. Celebre est (inquit) & hoc pharmacum ab Andromacho descriptum. Id inter alia apud Galenum recipit cinerem hirundinum recentem: apud Marcellum, hirundinum syluestrium pullorum cinerem. Hoc ipsum pharmacum (inquit Galenus) etiam Heras scripsit, ut parum absit quò minus penitus idem sit. de hirundinibus quidem ambo obscurè tradiderunt, quanquam alij clarè scripserint, nisi quòd inter ipsos non conuenit. alij enim nidū urere iubent, ex stercoribus hirundinum maximè compositum, alij ipsas hirundines, alij ipsarū pullos. Hi uerò obscurius scripserunt: & Andromachus quidem cineris hirundinum recentis: oportebat autem ipsum apponere ustarum. tale enim quiddam cineris uox significat; nisi nidum ipsum terere ac læuigare iubet. Heras autem, hirundinum recrementi, non apponens ustarum. Forte igitur neuter uult comburi debere hirundinum recrementum, quemadmodum alij. In quibusdam tamen exemplaribus sic scriptum est, Hirundinum tenerarum unciam j. quemadmodum in alijs hirundinum à trabibus. Palàm est autem acre & discussorium hoc pharmacum esse ex hirundinum excrementis constans: quemadmodum etiam alia omnia omnium animalium stercora, aliqua magis, aliqua minus: uelut etiam ipsorum animalium ustorum cinis, Hæc Galenus. Aliud stomaticum, quod facit etiam ad anginas; Asclepiadæ: Hirundinum syluestrium ustarum cineris drachmas iiij. croci drach. j. nardi Indicæ drach. j. melle excipe. mixtura fit quum iam sub manibus sunt affectiones. Pulli hirundinum cum pennis in fictili super prunas usti diachelidonium (διαχελιδόνων potius) stomaticum ad anginas Andromacho faciunt apud Galenum, Syluius. Stomaticum ex hirūdinibus ad anginas ut Harpocras (scripsit, uel usus est:) Pullorum hirundinum ustorum numero x i. mellis cyathum j. (aliâs ij.) myrrhæ obolos tres. Omnia tere, & misce. Hæc duo præscripta pharmaca (inquit Galenus de compos. medic. lib. 6. cap. 1.) ex hirundinibus sunt absq; besasa, alia autē duo stomatica hæc præcedentia ex hirundinibus

unà cum besasa constant. Est autem & tertia coniugatio pharmacorum eiusdem generis, in qua ea quæ ex besasa citra hirundines præparantur, continentur. Eandem (nunc recitatam) ad anginas illitionem Nicolaus Myrepsus quoq; describit in Capite de illitionibus, interprete Leonh. Fuchsio, sed uariantem nonnihil, & ut iudico ex parte deprauatam: Pullos (inquit) hirundinum agrestium numero XI. succi myrti uiridis, mellis Attici, ana cyathos ij. seminis myrti succi (forte sicci legendum, non succi. Galenus habet tantum myrrhæ) triobolum, misce. Electuariū diachelidonon Auicenna etiam describit primo quinti, & Mesue in curatione anginę, & Serapio inter Antidota 8. Ad anginam: Cinerem crematæ hirundinis, cum fimo canis ossibus pasti misce. hic puluis inspiretur in fauces & locum abscessus cum cannula subtili bis uel ter in die, Leonellus Fauent. ¶ Hirundinum cinere multi melle excepto usi sunt ad affectiones quæcunq; circa fauces & uuam cum tumore fiunt, Galenus. Hirund. exustarum cinis usq; ad periculum laboranti uuæ, cum melle mixtus potenter illinitur, Marcellus. Sic uuæ & tonsillarum inflammationibus succurri Dioscorides & Plinius scripserunt. Sic & faucium dolor mitigatur, Plinius. Ad gurguliones inflammatos & tonsillas, Hirundines integras unà cum pennis ustas ac tritas cum melle illinito, Archigenes apud Galenum de compos. sec. lo. Et rursus, Aut cinerem pullorum hirundinum implumium illine. Hirund. cin. cum melle inunctus ulcera in gutture & lingua, & omnia depascentia, & gangrænas perfectè curat, Kiranides. ¶ Ad oris putredines & crustas, Vstarum hirundinum cinerem ex melle illinito, Galenus Euporist. 1. 72. Aut hirund. ustarum & stercoris humani (pueri, præsertim qui biduo ante lupinos ederit & uinum mediocre biberit, huius autem stercus exiccatum reponitur, Nic. Myrepsus) parem modū cum melle illine, Idem ex Archigene libro 6. de compos. med. sec. loc. ¶ Cinis hirund. raucedines sanat cum melicrato potus, Kiranides.

¶ Hirundinis matutino pascentis caput præcisum, maximè Luna plena, lineo panno adalligant capitis doloribus licio, Plinius. ¶ Hirundinum pullos plena Luna excæcant, restitutaq; eorum acie, capita comburuntur. hoc cinere cum melle utuntur ad claritatem & dolores, ac lippitudines & ictus, Plinius & Marcellus. Hirund. capita usta cum melle illita leucomata in equis curare in Hippiatricis Græcis legimus. ¶ Ex hirundinum pullis fit calliblepharion bonum, quod aspritudinem pruriginemq; oculorum potenter expurgat, nec patitur quicquam in his molestiæ concrescere: humidos quoq; naturaliter oculos exsiccat, quod hoc modo componitur. Capita pullorum quàm plurima igne lentissimo comburuntur, & trita in puluerem tenuissimum rediguntur, quæ admixta recenti adipe gallinæ inunctioni maximè prosunt, Marcellus.

¶ Comitialibus medetur hirundinum sanguis cum thure, Plinius & Serenus. Nicolaus Myrepsus sanguinem hirundinis miscet suffimento ad epilepticos experto. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis fel & sanguinem inungito, mirè prodest, Sextus. Sanguis eius de subala dextra medetur oculis, Albertus. Sanguine hirundinis recenti ac tepido inunctus oculus ictu læsus & cruore suffusus, statim sanabitur, Marcellus. Extrinsecus interdum si ictus oculum lædit, ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quàm sanguine uel columbæ, uel palumbi, uel hirundinis inungere. Neq; id sine causa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq; (celerrimeq;) hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus est per parētes id herba restitui, quod per se sanescit. Eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissimè tuetur, hoc ordine, ut sit hirundinis optimus, deinde palumbi, minimè efficax columbæ & illi ipsi & nobis, Celsus: quasi non hirundinis tantum oculi extrinsecus læsi, sed etiam columbæ ac palumbi ui interni ipsorum sanguinis per se sanescant: sed tardius quàm in hirundine, quòd sanguis eius ad sanandum efficacior sit tum sibi ipsi tum nobis, in illis infirmior. Sanguis hirundinis illitus podagricos dolores mirificè lenit, Trallianus lib. 11. Hirundininus sanguis psilothrum est, Plinius.

¶ Hirundinum caro recens concerpta contra serpentes auxiliatur, Plinius. Aduersus uiperæ morsus in iumentis hirundinis pullos dissectos adhiberi consulit Pelagonius.

¶ Hirundinis cerebrum ad suffusiones facit, Plinius. Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem ad idem remedium mel ei admiscet. Auicenna etiam & innominatus quidam apud Serapionem, idem remedium cum melle in suffusionis oculorum (aquam ipsi uocant) principio commendant.

¶ Hirundinis oculi fronti alligati ophthalmiam sanant, omnemq; rigorem febrium auferunt, Kiranides.

¶ Corda hirundinum cum melle deuorari iubent Magi aduersus quartanas, Plinius. Hirund. cor recens deuoratum comitialibus prodest, Plinius. Cor mandito amomis Commixtum, ingenij uis tibi maior erit, Io. Vrsinus. Certissimum est (inquit Iacobus Oliuarius) quod ab Hieronymo Montuo medico præstantissimo didici, corda hirundinum augere memoriam, si cum cinnamo, amomo, & his quas elephanginas species uocant, sumatur. Hirund. cor potum morbos faucium curat, Aesculapius.

¶ Hirundinis fel psilothrum est, Plinius. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis fel & sanguinem inungito, mirè prodest, Sextus.

¶ Ex uentre hirundinis medicamenta quædam leguntur apud Nic. Myrepsum Leonharto Fuchsio interprete; in quibus ego nidum potius legendum puto. nam in Græcis uocabulis facilis

est mu-

est mutatio, uide infra inter remedia è nido hirundinis. Ad omnem uirulentum ictum in iumentis Eumelus pulli hirundinis uentrem, uel eorundem nidum contritum imponi iubet.

¶ Hirundinum stercus acre est, & digerit, ut aliorum animalium (omnium) magis, minus, Syluius (ex Galeno.) Celsus hirundinis stercus inter adurentia numerat. Decoctum & potum aduersatur morsui rabidi canis, Plinius ut quidam citant. Ponzettus tum illitũ tum potum conferre scribit. Aliqui (Magi) fimum hirundinis drachma una in lactis caprini uel ouilli, uel passi cyathis tribus ante accessiones aduersus quartanas propinant, Plinius. Potum nascentiam (phyma, id est furunculum uel similem tumorem intelligo) sanat, Kiranides. ¶ Ad faciendum capillos albos: Stercus hirund. tritum cum felle taurino inunge, Galenus Euporiston 2.82. Cum felle caprino mistum capillos tingit nigros, & alphos leprosos nigros sanat, Kiranides. Vt pili fiant albi, suffiantur sulfure uel stercore hirundinum, Elluchasem. Oribasius apud Aetium 13. 129. hirundinis stercus ex aqua illini iubet ad nigras cicatrices inalbandas. Capillis nigrandis infectio optima: Hirundinum stercus quantum sufficiat cum aceti sextario, mitte in fas fictile, atq; in fimo caballino per dies 35. suffossum habeto, ac sic macerato, atq; hoc medicamento rasum caput illinito in umbra per peniculum pictoris: sed seuo ceruino faciem prius perunge, nequid inde destillet, & maculet: & dum siccatur infectio, oleum intra os teneto, ne & dentes inficiantur; ac postquam imposueris medicamen quarto die caput lauato, Marcel. ¶ Ad dolorem capitis & temporũ: Hirund. stercus priusquam terram attigerit simul cum luto nidi, in uasculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem, Galenus Euporiston 2.92. Mirificè medetur albugini oculorum quod iam expertus sum, Albertus. Stercus hirund. calidum oculos excæcat, Albertus. Contigit aliquando ut fatigato Tobiæ à sepultura, uenienti domum & obdormienti iuxta parietem, ex nido hirundinum stercus calidum in oculos incideret, unde excæcatus est. Stomaticæ compositioni ex besasa, aliqui hirundinum cinerem admiscent, alij hirundinum recrementum (simpliciter, alij eiusdem cinerem, ut Heras) ut supra recitaui: mihi quidem cinerem ipsarum hirundinũ addi magis probatur. Hirund. stercus in cibo uel in potu sumptum, tribuit colo sanitatem, Marcellus. Idem apud Nic. Myrepsum miscetur medicamento ad difficultatem urinæ & calculum & colum. Aluum cit & hirundinum fimum adiecto melle subditum, Plinius.

¶ Oua hirundinis denigrant capillos & albugines, Kiranides libro 3. Elemento ultimo. Alij hanc facultatem fimo hirund. attribuunt.

¶ Nidum hirund. cum uino uetere contritum aduersus uiperarum morsus in iumento imponito, Pelagonius. Ad omnem quidem uirulentum ictum in iumento Eumelus pulli hirund. uentrem, uel eorundem nidum contritum imponi iubet. Glebula ex hirund. nido illita ex aceto, morsui canis rabidi medetur, Plinius & Valerianus. Aetius Sermone 14. cap. 49. hirundinis nidum tritum & cribratum ac melle exceptum, contra erysipelata faciei commendat, tanquam remedium cito discutiens. Ad oculos sanguine suffusos & staphylomata in equo: Nidum hirund. integrum, ut nihil prorsus de eo amittatur, in uase cum aqua misce & turba, cola, & liquorẽ colatum iumento sitienti bibendum dato, aut etiam per cornu infundito, Eumelus. Terra nidi hirund. cum aceto cephalalgiam sedat, Kiranides. Hirundinum stercus priusquam terrã attigerit simul cum luto nidi, in uasculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem, Galenus Euporiston 2.92. Stomaticæ compositioni ex besasa ad anginas aliqui hirundinum cinerem admiscent, alij nidum urere iubent ex stercoribus hirundinum maximè compositum. Terra nidi hirundinum cum aqua soluta & inducta, colli & faucium tumores & synanchen curat, Kiranides. Anginæ nidus hirund. mederi dicitur potus, Plinius. Ad anginam ualet emplastrum maturans & resoluens abscessum è nido hirund. quòd ab Arculano describitur, Leonellus Fauent. Hoc tempore medici pro angina curanda discutiendáue emplastrum ex nido hirundinis collo imponunt, non sine magno & euidenti iuuamento, quanquam non desint aliqui, qui quum nidum ex terra & paleis compositum animaduertant, rebus, ut apparet, stypticis, illius admotionẽ timent, ac metuunt ne forsan astrictione sua materiam intrò repellat: quo fit ut solo nidi decocto utantur, in quo cæteræ res anginam discutientes miscentur. sed reuera falluntur, quum omnia in hirundinis nido contenta, potius discutiendi uim quàm constrictoriam aliquam habeant, Amatus Lusitanus. Vide plura apud eundem lib. 1. Curatione 40. Asclepiades apud Galenum de compos. sec. loc. medicamẽto cuidam ad laxatas columellas nidum hirundinum syluestrium aridũ admiscet, ubi Galenus, Nidus hirund. syluestrium (inquit) multam discussoriam uim habet. Ad inflammatas tonsillas illini debet stercus columbæ & uenter hirundinis, Nicol. Myrepsus. ubi Fuchsius (si bene memini) καλιὰν, id est nidum, quàm κοιλίαν, id est uentrem, legere mauult. Ad fluxionem gutturis, Nido hirund. trito ex aceto illinito, Galenus Euporiston 3.283. Emplastrum ad pleuriticos mirabile (numero 80. apud Nic. Myrepsum.) Nidũ (nam Græcus codex καλιὰν habet. Fuchsius κοιλίαν, id est uentrem legit, quod non probo) hirundinis uniuersum accipiens terito, & succo apij farinaq; fœnigræci imbuto & probè calefacto utere. Contra calculos sumi prodest cinerem intestinorum palumbium ferorum cochlearibus tribus è nido hirundinum, Plinius. Vrticæ semen & hirund. nidum cum sapa terito ac illinito, Aetius inter unguenta podagrica 12. 44.

¶ Chelidoniæ lapilli (à recto chelidonias, ut apparet, ὁ χελιδονίας λίθος, quidam chelidonium lapi-

dem, & chelidoniam gemmam dicunt) uulgò à nostris ſchwalmenſtein uocātur, id eſt hirundinum calculi. In uentre hirundinū pullis lapilli, candido aut rubenti colore, qui chelidonij uocantur, magicis narrati artibus reperiuntur, Plinius. Et alibi, Chelidoniæ duorū ſunt generum, hirundinum colore, & alia parte purpureæ, nigris interpellantibus maculis. Aſpidi ſimilis eſt gemma quam uocari chelidoniā inuenio, Idem 37. 11. ubi gemmas nominat quæ ab animalibus denominantur, unde hanc aſpidi chelidoniæ ſimilem, nomen ab ea tuliſſe conijcimus, & ab ea cui hirundines nomen fecerunt diuerſam. Genus quidem aſpidum unum eſt; quas chelidonias uocant, quæ circa ripas fluuiorum, præſertim Nili, latibula habent. Pulli hirundinis Auguſto menſe lapidem chelidonium geſtant aliquando in hepate uel uentriculo: quem ego diuerſorum inueni colorum. Fertur autem quòd pulli geſtantes lapidem hoc ſigno cognoſcuntur, quòd in nido ſedent conuerſis ad ſe inuicem uultibus. nam cæteri qui non habent lapidem, poſteriora ad ſe conuertunt, Albertus & Author de nat. rerum. Lapilli ſunt exigui, & tales iam uidimus à ſocijs noſtris extractos è uentriculo hirundinum menſe Auguſto. tunc enim extracti efficaciores habentur. & frequenter duo ſimul in una hirundine inueniuntur, Albert. Chelidonijs, qui in hirund. uentriculis reperiuntur, figura globi ferè dimidiati, ſemperq́ intus caui. qua de cauſa admodum tenues exiſtunt. in eminentia ſunt plerunq́ rauo, ſed diluto colore, in caua conuexitate purpureo, nigris interdum interpellantibus maculis. atq; ob id duæ earum ſpecies uidentur eſſe, Georg. Agricola. Lapilli magnitudine ſunt, ut ipſe uidi, ſeminis lini, forma quoq; ſimili. ego nigros & ruffos tales uidi lapillos, Chriſtophorus Encelius. Vidi & ipſe cum ruffos lentis figura & magnitudine chelidonias: tum alios quoſdam candidiſsimos non tamen perſpicuos, quos in monte quodam Sedunorum abunde reperiri audio, in arena inter excelſas rupes. horum unum cum fregiſſem dentibus multum renitentem, ſolidum deprehendi, non cauum. ¶ Iidem aut ſimillimi chelidonijs hodie nominatis lapillis illi mihi uidentur, quorum Strabo libro 17. mentionem facit, his uerbis: Acerui quidam ex tritura lapidum ante pyramides (in Aegypto) iacent, in quibus lapilli & forma & magnitudine lentis inueniuntur, quidam ut hordei grana, quæ ſemiexpoliata excurrunt. dicunt reliquias ciborum qui operantibus ſupererant in lapidem induratas, quod quidem ſatis uidetur ueriſimile. nam & apud nos collis quidam eſt oblongus, in campo ſitus, qui toſi calculis in modum lentis plenus eſt, &c.

¶ Diſſectis creſcēte Luna pullis hirundinis qui primo partu excluſi ſunt, (ἐκ τῆς πρώτης νεοσσοποιίας, è prima fœtura,) in uentre eorum lapillos offendes. è quibus duos, unum colore uarium, alterum purum eximes: (quorum alter colorem unum habet, alter plures, Auicenna.) ij priuſquam terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt. & ſæpe prorſus eos recreabunt, Dioſcor. Sanant uel lapilli è uentre pullorum hirundinum ſiniſtro lacerto annexi. dicuntur enim excluſo pullo lapillum dare. Quòd ſi pullus is detur incipienti in cibo, quem primum peperit, cum quis primum tentatus ſit, liberatur eo malo, Plinius. Lapilli in uentriculis hirund. reperti & brachio alligati, caducos perfectè ſanant, Sextus. De collo puerorum ſuſpenſi ad comitiales morbos utiles eſſe perhibentur, Ge. Agricola. Mirificum hoc ad comitiales remedium eſt. duo lapilli in hirundinum pullis diſſectis inueniuntur: quorum unus quidem niger, alter uerò albus exiſtit. comitiali collapſo eos imponito, ac ipſum excitabis. nigrum uerò cuti alligato. At hirundines dicuntur primo pullo hos lapillos dare, qui non facile inueniuntur niſi uniuerſis pullis diſſectis, Alexander Trallianus. Author Additionum in Breuiario Arnoldi antidoto cuidam contra epilepſiam lapidem hirundinis admiſcet. Hirundinum pulli lapillos in uentriculis habere conſuerunt, ex quibus qui albi maxime fuerint, ſi in manu etiam ſinguli teneantur, aut circa caput lino nectantur, ueterrimos & diutinos capitis mulcent dolores, niſi contactu terræ lapillorum potentia minuatur, Marcellus. Et alibi, Hirundinis uentriculo ſciſſo albi ac nigri lapiſculi inueniuntur, qui ſi lupino aureo includantur, & collo ſuſpendantur, omnem dolorē oculorum perpetuò auertent. ſed & contra quartanas proſunt, croceo linteo uel panno inuoluti linoq́ ad collum ualidiore ſuſpenſi. Adduntur ad oculorum collyria, Ge. Agricola. Si quid in oculos inciderit, imponuntur. nam cum minimi & læuiſsimi ſint, nec mole obſunt, nec figura aut angulis: & palpebrarum compreſsione, id quòd inciderit, emouere & elidere poſſunt, ut & alectorolophi ſemen. Dextro brachio ſuſpenſi hepaticos perfectè ſanant, Kiranides.

¶ Quin & è nido earum lapillus impoſitus recreare (excitare) comitiales dicitur confeſtim, & adalligatus perpetuò tueri, Plinius, & Serenus. Lapilli in nidis pullorum hirundinum reperti appenſiq́, à tuſsi tutum reddunt. ſanant & columellæ uitia & tonſillarum phlegmonen, Galenus Euporiſton 2. 44.

H.

a. Hirundo primam corripit. Aut arguta lacus circunuolitauit hirūdo, Auienus. uideri autem poteſt ab hærendo dicta, quoniam tectis ædium uel trabibus, ubi nidificat, adhæreat. Varro tamen à ſua uoce ſic dictam conijcit. A poetis uocatur Progne, ut à Vergilio; Pandionis ales, ab Ouidio ad Piſonem: Atthis à Martiali, propter fabulam quam in h. referemus. Ἀτθὶ κόρα μελιθρεπτε, in epigrammate lib. 1. ſect. 60. Brodæus hirundinem aut luſciniam interpretatur, ego hirūdinem omnino eo in loco. illæ quidem non ueſcuntur melle. ¶ Χελιδὼν penultimā producit, Arato, Theocrito, Ariſtophani. Vocatur autem χελιδὼν, ἢ παρὰ τὸ τὰ χείλη δονεῖν, ἢ παρὰ τὸ τὰ χείλη οἰδαίνειν, ἢ παρὰ τὸ τοῖς χείλεσιν

χέλεσιν ἄδειν, Etymologus & Varinus. Dicitur & χελιδὼ, χελιδοῦς, unde uocatiuus ὦ χελιδοῖ, Eustathius. Ποικίλα χελιδοῖ, Aristophanes in Auibus. χελιδὼ, χελιδὼν, χελιδονίας, & piscis quidam, Hesych. Ἀηδόνα, ᾠδὴν, καὶ γλωσσίδα, οἱ δὲ χελιδόνα, Etymologus. ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο, Homerus: alij πανόπαια legunt & hirundinē interpretantur, alij aliter, uide supra in Capite de Aquilis diuersis. Ἀηδωνίς, χελιδὼν, καὶ ἡ θεῖλαξ, Etymologus, sed magis placet ut Hesychius habet, Ἀηδωνίς, ἡ χελιδὼν, καὶ ἡ θελ ... Κείδα, hirundo, Hesychius & Varin. Thebani, qui nouis rerum nominibus gaudebant, hirundines κωτιλάδας uocabant, Athenæus lib. 13. & Varinus in λεξιδίῳ. Κωτίλος, auis sic dicta, à qua etiam loquaces & adulantes uel decipientes κωτίλοι dicuntur: hirundo, Varinus, quanquam ab illo per λ. duplex scribitur. ὀλολυγόνα apud Theocritum aliqui hirundinem interpretantur deflentem Ityn, alij aliter, uide in Acredula. σκύπφορον Kiranidę interpres hirundinem exponit, alibi uerò sparuerium, id est accipitrē minorem. ὄρνις κατὰ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Oppianus de hirundine.

¶ Epitheta. Arguta, Vergilio 1. Georg. & Auieno. Garrula, 4. Georg. Vaga, Sereno. Veris prænuncia, Ouidio 2. Fast. Et apud Textorem Bistonis, peregrina, trinsans, Daulias, lasciua, Pandione nata, uocalis. nam Agrestis & Rustica differentiæ potius sunt, & speciem propriam constituunt. ¶ Θρηνικία χελιδὼν, Aristophanes in Ranis. Εἰαρινὴ ζεφύρου πρωτάγγελος ὄρνις, Oppianus. Ἄγγελε κλυτὰ ἔαρος ἁδυόδμου, κυανέα χελιδοῖ, Simonides apud Athenæum, & Aristophanis Scholiasten. Κεκροπίδες, in Epigrammate. Κωτίλη etiā epitheton esse potest, ut Latinis garrula. nam & ipsas substantiuè Thebani κωτιλάδας uocabant. Hirundo κωτίλη appellatur Hesiodo, Anacreonti & Simonidi, Gyraldus. Cum sexaginta dies à solstitio brumali abierint, initio noctis Arcturus oritur. Τὸν δὲ μετ' ὀρθρογόη (aliâs ὀρθοβόη) Πανδιονὶς ὦρτο χελιδὼν Ἐς φάος ἀνθρώποις, Hesiodus. Varinus ὀρθρογόην exponit, τὴν μεγάλως θρηνοῦσαν, ἢ ὑπὸ τὸν ὄρθρον ἠχοῦσαν, id est magno uel matutino luctu insignem auem. Cognominatur & ὀρθόλαλος, (forte ὀρθρόλαλος:) Κορκίδας, ὀρθολάλοισι χελιδόσιν εἰκελοφώνους, ut Suidas citat. Πανδίκτε, χελιδόνιος συνοίκους, Αἰσχύλος Τροφοῖς, Hesychius & Varinus. ego χελιδὼν legendum conijcio, ut πανδικος (quod etiam μέτοικον interpretantur) eius epitheton sit. Ποικίλα χελιδοῖ, Aristoph. in Auibus. Καταυλούμενοι πρὸς χελιδόνος (aliâs χελωνίδος) πολυκρότου ψόφους, Athenæus libro 5. uide in Testudine a. Ὑπωρόφιος. nam Theocritus hirundinis τέκνα ὑπωρόφια dixit. ὄρνις κατὰ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Oppianus de hirundine. Ἀτθὶ κόρα μελίθρεπτε, λάλος λάλον ἁρπάξασα Τέττιγα πτανοῖς δαῖτα φέρεις τέκεσιν: Τὸν λάλον ἁ λαλόεσσα, τὸν εὔπτερον ἁ πτερόεσσα, Τὸν ξεῖνον ἁ ξείνα, θερινὸν ἠρινά, (forte εἰαρινά, nam Oppianus etiam εἰαρινῇσι χελιδόσι dixit.) Οὐχὶ τάχος ῥίψεις; οὐ γὰρ θέμις, οὐδὲ δίκαιον Ὄλλυσθ' ὑμνοπόλους ὑμνοπόλοις στόμασιν, Incertus in Epigrammatū lib. 1. sect. 60. ubi Brodæus Atthidem puellam hirundinem uel lusciniam interpretatur, ego omnino hirūdinem hoc in loco. cicadas quidem ab hirundinibus capi Plutarchus & Aelianus scribunt.

¶ Dic igitur me tuam anaticulam, columbam, uel catellum, hirundinem, &c. Plautus. Est & hirundininus adiectiuum, quo utuntur Plinius & Plautus in Rud. In nido seges est hirundinino, Martialis lib. 11. Ligneis securiclis (Galli hirundinis caudas uocant) cæra & amurca perfusis ueteres in alligationibus (lapidum) usos ipsa opera docent, Gul. Philander in Vitruuium 2. 8.

¶ Χελιδὼν, ungulæ concauitas in equis: & in canibus eodem modo secundū aliquos: & in homine pars supra cubitum, τὸ ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος τὸ κατὰ τὰς καμπὰς, Hesychius, Suidas & Cælius. Vide in Equo B. Ornamenta in brachijs quædam ponebantur circa carpos, ut pericarpia, echini, ὄφεις, χελιδόνες (aliâs χλιδόνες, quibus utebantur Samij, ut scribit Athenæus:) sed ἀμφιδέαι & χλιδῶνες (χλιδόνες potius, uel χελιδόνες ut supra: nisi utrunque rectè dicatur, & χελιδόνες, & per syncopen χλιδόνες) tum circa brachia, tum circa carpos nominantur, Pollux. Equorum impetigines sunt squammulę anteriorum crurum sub armorum partibus in ipsis animalibus natæ. has Græci lichenas uocāt, siue chelidonas. nos uerò impetigines uel hirundines, Cælius Aurelianus. ¶ Πρὸ χελιδόνων, Ante hirundines, id est ante hirundinum aduentum, Aristophanes in Equitibus. ¶ Χελιδονιδεῖς, hirundinum pulli, Eustathius. Achæus durius dixit, Χάσκοντα λιμῷ μόσχον ὡς χελιδόνος, pro νεοττὸν, ἤγουν χελιδονιδέα, Idem. Χελιδόνειον μέλος, id est hirundinis cantus, Suidas. ¶ Fauonium quidam ad VII. cal. Martij chelidonian (à recto chelidonias, ὁ χελιδονίας ἄνεμος) uocant ab hirundinis uisu, Plinius lib. 2. Est & chelidonias uel chelidonius lapis, (ὁ χελιδονίας ἢ χελιδόνιος λίθος.) uel chelidonia gemma: de quo supra in G. scripsimus. nisi quis distinguendi gratia malit ut is qui nomen ab hirundine habet, chelidonius lapis uel chelidonia gemma dicatur: alter uerò chelidonias, cui aspis similiter dicta nomen dedit. Chelidonium etiam gladij genus est cauda bifurca, Brodæus. nam & auis hirundinis huiusmodi cauda est. ¶ In Rhodo insula (Eustathij codex impressus in Homerum, non rectè habet Ῥωμαίων pro Ῥοδίων) festum siue ludicrum solebat celebrari, in quo cornici aggregatio fiebat quædam hordei & id genus rerum aliarum. Vocabant autem carmina illa (τὰ ᾀδόμενα, aliâs τὰ διδόμενα) coronismata. Eiusmodi quippiam & hirundinibus in eadem fiebat insula, ut est apud Theognin tertio de sacrificijs Rhodiorum. Id uerò χελιδονίζειν dicebant, quòd ita cōcinerent: Ἦλθε, ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. id est, Venit, uenit hirundo pulchras ducens horas & annos pulchros, Cælius. Athenæus lib. 8. integra hæc carmina Doricè scripta sic refert, nos ex Eustathio quædam emendauimus, etsi is integra non referat: Ἦλθ', ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς, ἐπὶ γαστέρα λευκὰ κἀπὶ νῶτα μέλαινα. Παλάθαν οὐ προκυκλεῖς ἐκ πίονος οἴκου, (Eustathius habet, Εἶτα ὡς συνόψει φάναι, οὐ παλάθαν εὑπῦμεν, quod nō placet. exponit autem παλάθην, σύκων ἐπισώρευσιν,) οἴνου τε δέπαστρον, τυροῦ τε κάνυστρον

(forte κάνιστρον, Eustathius omittit) καὶ πυρῶν; Χελιδὼν καὶ λεκιθίταν (placentam, à lecitho, id est uitello sic dictam) οὐκ ἀπωθεῖται. πότερ᾽ ἀπίωμεν, ἢ λαβώμεθα; Εἰ μὲν τι δώσεις. (ἐλλειπτικῶς ἔχει: ἔστι δὲ καὶ τῆς ὑπονοίας, Eustathius.) εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἐάσομεν. Ἢ τὰν θύραν φέρωμεν, ἢ θ᾽ ὑπέρθυρον, Ἢ τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημέναν. Μικρὰ μέν ἐστι ῥᾳδίως μιν οἴσομεν. Ἂν δὴ φέρῃς τι, μέγα δή τι καὶ φέροις. Ἄνοιγ᾽ ἄνοιγε τὴν θύραν χελιδόνι. Οὐ γὰρ γέροντές ἐσμεν, ἀλλὰ παιδία. Fiebat autem hæc collectio mense boedromiône (Iunium interpretantur, quod hîc non conuenit, hirundinis enim aduentus uernus est) à pueris passim circumeundo cantillantibus: & primum eam instituisse in Lindo Cleobulus Lindius fertur, cum pecunia colligenda egerent, Hæc Atheneus. Qui hanc cantilenam decantabant, χελιδονισταὶ uocabantur, (& cantus uel ludus ipse χελιδονισμὸς Eustathio) ut qui cornicis nomine stipem colligebant, κορωνισταί, Eustathius & Hesychius. Aeschylus χελιδονίζειν uerbum usurpat pro βαρβαρίζειν, id est barbarè loqui: & Ion in Omphale barbaros χελιδόνας nominat masc. g. (cum alioqui fœm. g. tantum efferantur) Herodiano teste, Scholiastes Aristophanis. uide infra in prouerbio Hirundinum musêa. Vtuntur & per se succo (chelidoniæ maioris, etsi de utraque proximè locutus sit) in collyrijs, quæ chelidonia appellantur ab ea, Plinius. Apud Galenum de compos. sec. loc. 4. 7. collyrium chelidonium inuenio, in quod chelidonia herba non recipitur, ab hirundinibus, ut apparet, dictum, quasi oculis hominum claritatem ita restituere possit, ut remedio quodã uisum suis pullis ademptum reddere creduntur hirundines.

¶ Chelidonia herba est, quæ & chelidonium dicitur, Χελιδονία βοτάνη, Oppianus. Dioscorides & alij medici χελιδόνιον gen. neutro proferũt. est autem duorum generum maius & minus. recentiores quidam Latinè hirundinariam nominant. Creditur chelidonium maius nomẽ sibi inuenisse, quòd hirundinum aduentu ex terra prodit: discedentibus uerò ijsdem marcescit. Alij uerò tradiderunt, si quis ex hirundinis pullis in nido excæcatus fuerit, matrem hanc herbam oculis admouentem, cæcitati eius mederi, (ut inde potius, quàm à tempore nominatum uideatur,) Dioscorides. uide supra in C. Τὸ χελιδόνιον ἅμα τῇ χελιδόνι ἀνθεῖ, id est chelidonium cũ aduentu hirundinis floret, Theophrast. de hist. 7. 14. interprete Gaza. Dioscorides non florere tum, sed prodire scribit, ἅμα ταῖς χελιδόσι φαινομέναις ἀναφύεσθαι. Apud nos quidem chelidonium minus eo tempore & prodit & statim floret: marcescit idem mense Maio, chelidonium uerò maius Iunio demum floret: ut Plinius nõ rectè scripserit, Florent aduentu hirundinum, discessu marcescunt: tanquam de utroque uerè dicatur. περὶ δὲ (circa fontem) θεία πολλὰ πεφύκει, Κυάνεόν τε χελιδόνιον, Theocritus. Dioscorides tribuit maiori chelid. folia colore subglauco. ¶ Hanc capnon quæ nascitur in sæpibus chelidoniam phragmiten uocare moris est Aetio, ad exinanitiones partium in iocinere curuarum utilem: dictã, ut puto, quoniam succo discutit caliginem, ut chelidonia: & ob id in medicamenta oculorum additur: ut in collyrium Marciani eam chelidoniam capnitida cognominantis. Quod si eadem probetur esse cum cymbalari, ut quidam conijciunt, etiam illa similitudo confluet, quòd folium hederæ habuerit, quale chelidonio minori contigit. propterea considerari cupio, nunquid non similis, sed eadem omnino sit capnos hæc cum chelidonio minore. multa certe paria comperio, Hermolaus. Eruditi quidam chelidoniam phragmitin eam esse herbam conijciunt, qua hactenus pharmacopolæ in Germania pro aristolochia rotunda perperam usi sunt. Chelidonion paruum inter fumariæ etiam nomenclaturas apud Dioscoridem legitur: & chelidonion simpliciter inter uitis albæ & anagallidis purpureæ nomina. ¶ Est & apud Germanos alia ab hirundinibus dicta herba, nescio qua occasione, **schwalmenkrut**/quam multi asclepiadem ueterum esse putant. flore lacteo, ligustri ferè odore: folijs binis per genicula, lauri ferè, sed in angustum exeuntibus, radicibus albis multis implicatis, &c. quas aliqui ad ossa fracta consolidãda facere putant, ut eo quidem nomine **wallwurtz** potius quàm **schwalmenwurtz** dici deberet, ut & symphytum maius. ¶ Ficus chelidoniæ, ἰσχάδες χελιδόνιαι, ficus Atticæ sunt, quæ & chelidones uocantur, Pollux. Commendantur eædem ab Athenæo libro 14. qui eas colore ἐρυθρομελαίνας, id est ex rubro & nigro permixto esse ait. Purpureæque chelidoniæ, Columella inter ficus. Nouissima sub hyeme maturatur chelidonia ficus, Plin. Grammatici quidam à Chelidonijs populis in Britannia dictas conijciunt, nescio quàm rectè. Clemens in Pædagogo nominat ἰσχάδας χελιδονίους, δι᾽ ἃς εἰς Ἑλλάδα πεντακοσίαις ἅμα μυριάσιν ὁ κακοδαίμων ἐστέλλετο Πέρσης. Χελιδόνεως, (Χελιδόνειοι potius,) εἶδος ἰσχάδων, Hesych. & Varinus.

¶ Χελιδονίαι λαγωοί, & χελιδόνιος δασύπους leguntur apud Athenæũ lib. 9. Eustathius chelidonias lepores interpretatur, qui superiore parte nigri sint, inferiore subalbi instar hirundinum. Frisij qui maritimam Germaniæ partem habitant, prænunciam hirundinum (**schwälken vorbott**) uocant auem de genere motacillæ. ¶ Est & χελιδών, id est hirundo marina, piscis Aristoteli. Volat hirundo (piscis) sanè perquam similis uolucri hirũdini, Plinius. Est & alius piscis chelidonias dictus, χελιδονίας ὁ, cuius Athenæus ex Diphilo meminit: ut & hirundinis piscis polypo similis. Alterum exocœti genus circa Byzantium quidam chelidonium uocant, Bellonius.

¶ Piscem Boreum (inter sydera) hirundinis præferre caput, propterea que à Chaldæis piscem nuncupari chelidoniam Theon scribit, Cælius. Cum L X. dies à solstitio brumali abierint, initio noctis arcturus oritur, post illum uerò hirundo apparet, Hesiodus. Χελιδὼν etiam est numisma argenteum Peloponnesiacum, (uel χελώνη potius apud Pollucem.) Aegyptiorum sapientes omnes parentum opes filijs relictas uolentes innuere, hirundinem pingunt. illa enim iam morti proxima,

luto

luto seipsam uolutat, & pullis latebras (φωλεὸν, nidum) comparat, Orus.

¶ Propria. Chelidonius ex Cleopatræ mollibus patrimonium grande possedit; Seneca epi=
stola 88. Χελιδὼν uocabatur Cleopatræ cinædus, Suidas in Χελιδὼν & in Κίναιδα. Item uates qui=
dam priscus, Idem. Et nauis quæ in Massiliam traiecit, ἡ ναῦς ἡ εἰς τὸν εἰς Μασσαλίαν διακομίσασα, Idem.
Menippus quidam olim Χελιδὼν cognominabatur, Aristoph. in Auibus, ubi Scholiastes, διὰ τὸ ἱππο
πρόφου ἐν καὶ παντηλεία τούτου (forte καυτηλείῳ τούτῳ, scilicet χελιδόνι) χρῆσθαι, οὕτως ὠνομάσθη. Chelidonē theo=
logum quendam fuisse aiunt, qui obseruatis prodigijs collegerit rerum exitus. uide infra in Prouer
bio, Audi chelidonem. Cicero lib. 3. Verrinarum de Chelidone meretrice agit, quam efflictim de=
peribat Verres. ea uerò tum in Vrbana, tum in Siciliensi Verris prætura omnia moderabatur, tran
sigebat, decidebat. chelidon quoq; hirundinem auem significat; omniaq; auspicatò, & captatis au=
gurijs Romani agebant, auguresq; & auspices & publicis & priuatis rebus adhibebant. Propterea
ait Cicero; Nam ut Verres prætor factus est, qui cum auspicatò à Chelidone surrexisset, sortem na=
ctus est Vrbanæ prouinciæ, &c. Quibus uerbis alludit simul & ad auspicium, & meretricis concu=
bitum & cubile, Gyraldus in libro Aenigmatum. ¶ Chelidoniæ insulæ sunt in initio oræ Pam=
phyliæ, Strabo lib. 11. Et lib. 14. Chelidoniæ insulæ in Pamphyliæ ac Lyciæ confinio iacent. Et
rursus in eodem, Prope Hieram promontorium Lyciæ Chelidoniæ insulæ tres sunt, asperæ sanè, &
magnitudine æquales, ad stadia quinq; inter se distantes, &c. Post Rhodum uersus orientem Χε=
λιδονίαι γεγάασι Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Παταρηΐδος ἀντίον ἄκρης, Dionysius Afer. Herodianus Χελιδονιαί legit
cum acuto in ultima, Eustathius. Chelidoniæ insulæ nauigantibus pestiferæ, Plinius 5.31. Hæ duę
sunt secundum Stephanum, quarum una Corydela, altera Menalippea dicitur, contra Tauri pro=
montorium similiter Chelidonium dictum sitæ. Stephanus has insulas, Chelidonias petras appel=
lat. Chelidonij populi sunt Illyriæ, Stephanus. ¶ Ἐνεχελιδὼν, hippodromus Atheniensium, non
ab hirundine, sed ab Echelo heroë denominatus est, ut scripsi in Equo H. e.

¶ c. Supra corpus eorum uolant noctuæ & hirundines, Baruc 6.

¶ Garrula quæ tignis nidum suspendit hirundo, Vergilius 4. Georg. Sicut grus & hirundo
(agur) sic garriebam, Esaiæ 38. Tecto uaga plorat hirundo, Politianus. Τετριγυῖα, Oppianus de hi
rundine. ὅταν ἦρος ὥρᾳ κελαδῇ χελιδών, Stesichorus. & Aristophanes in Pace, ὅταν ἠρινᾷ μὲν φωνῇ χε
λιδὼν ἑζομένη κελαδῇ. Vlysses neruum arcus intendit, πειρήσατο νευρῆς, Ἡ δ᾽ ὑπὸ καλὸν ἄεισε χελιδόνι εἰκέ=
λη αὐδήν, Odyss. φ. Εἰ τὸ συνεχῶς, καὶ πολλὰ, καὶ ταχέως λαλεῖν, Ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες Ἐλέ=
γοντ᾽ ἂν ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ, Nicostratus apud Stobæum. ὀξὺ μὲν ἔκλαγξεν αὖψα, καὶ ἄνθορεν ὀξὺ λακοῦ=
σα, Oppianus de hirundine. τραυλὰ μινυρομένα πανδιονὶ κάμμορε φωνᾷ, In epigrammate authoris in=
certi. Et rursus Palladas, Τίπτε πανημερίη πανδιονὶ κάμμορε κούρη Μυρομένη κελαδεῖς τραυλὰ διὰ στομάτων;
Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum fabulantur, cum mel aliquando ex Aegyptię nu
tricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouem uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, co
lumbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, luscíniæ & merulæ, ut recitaui in Columba liuia ex
Eustathio. οὐδὲ τόσον θέλωνσεν ἂν ὥρια μακρὰ χελιδών, Theocritus Idyll. 19. Ἐφ᾽ οὗ δὴ χείλεσιν ἀμφιλάλοις
Δεινὸν ἐπιβρέμεται Θρηκία χελιδὼν Ἐπὶ βάρβαρον ἑζομένη πέταλον, Κελαδεῖ δ᾽ ἐπίκλαυτον ἀηδόνιον νόμον,
Aristophanes in Ranis de Cleophônte quem traducit tanquam peregrinū, imperitum, loquacem,
ignobilem, barbarum & matre Thrassa genitum, uidetur enim hæc omnia Threiciæ hirundinis ap
pellatione comprehendere. Χελιδὼν δὲ ἀπαιδευσία, Scholiastes.

¶ Hirundo (sis Hebraicè scribitur) & ciconia (agur) custodierunt tempus aduentus sui: populus
autem meus non cognouit iudicium Domini, Hieremiæ 8. Νεῦμαι τοι νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδών,
Homerus in Iresione apud Herodotum. Ὠραῖα, χελιδόνων ὀροφή, id est hirundinum tectum, (nidus
fortè,) Hesychius & Varinus. Vêre nouo cum iam tinnire uolucres Incipient, nidosq; reuersa lu
tabit hirundo, Calphurnius. Achæus poëta pullum hirundinis durius μόσχον χελιδόνος dixit, Eu=
stathius.

¶ d. Aristophanes in Auibus hirundines fingit lutum ore conferre ad extruendam auium ci=
uitatem. hoc enim faciunt (inquit Scholiastes) cum nidificant. ¶ Μαδακὰ δ᾽ οἷα τέκνοισιν ὑπωροφίοισι
χελιδὼν Ἄψορρον ταχινὰ πέτεται, βίον ἄλλον ἀγείρειν, Theocrit. Idyll. 14.

Ὡς δ᾽ ὁπότ᾽ ἀπτήνεσσι φέρει βόσιν ὀρταλίχοισι
Μήτηρ, εἰαρινὴ Ζεφύρου πρωτάγγελος ὄρνις.
Οἱ δ᾽ ἁπαλὸν τρύζοντες ἐπιθρώσκουσι καλιῇ
Γνώσσωοι περὶ μητεί, καὶ ἱμείροντες ἐδωδῆς
Χεῖλος ἀναπτύσσουσιν, ἅπαν δ᾽ ἐπὶ δῶμα λέληκεν
Ἀνδρὸς ξεινοδόκοιο λίγα κλάζουσι νεοσσοῖς,

Oppianus libro 3. de piscatione.

Hybernos peterent solito cum more recessus
Atthides, in nidis una remansit auis.
Deprehendere nefas ad tempora uerna reuersæ,
Et profugam uolucres diripuere suæ.
Serò dedit pœnas, discerpi noxia mater
Debuerat; sed tunc, cū lacerauit Itym, Mar=
tialis. Ὡς δ᾽ ὄρνις κατὰ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Ἀρτίτοκος νεαροῖσι περισκαίρουσα νεοσσοῖς Κίρκον ὑπὲρ
τέγεος κατεπάλμενον ἀθρήσασα, ὀξὺ μὲν ἔκλαγξεν αὖψα, καὶ ἄνθορεν ὀξὺ λακοῦσα, Αὐχένα δ᾽ ὑψόσ᾽ ἄειρεν ἐν ἤδρᾳ
γνώσασα, Καὶ πτέρυγας ἑκάτερθεν ἑαῖς ἔφριξεν ἐθείραις, Καὶ πρόπαντα χέλασσε ποτὶ χθόνα. τοὶ δ᾽ ἄρα δειλοὶ
Τείχεος ὑπ᾽ ὀπτήρυγον πρυλέες τρύζουσι νεοσσοί. Ἡ δὲ καὶ αὖ ἐφόβησε, καὶ ἤλασεν ὄρνιν ἀναιδῆ, Εἰρυμένη φίλα
τέκνα, τά τ᾽ εἰσέτι νήπια φέρβει, Ἄπτερα λυσικόμων θαλάμων ἀκλύμενα δεσμῶν, Oppianus lib. 3. de uenatione.
Οἷη δ᾽ ἀμφὶ μέλαθρα μέγ᾽ ἀχλαδέουσα χελιδὼν Μύρεται αἰόλα τέκνα, τά που μάλα τετριγῶτα Αἰνὸς ὄφις κατέδαψε,

καὶ ἤχαχε μητέρα κεδνήν. Ἡ δ' ὅτε μὲν χήρη περιπέπταται ἀμφὶ καλιήν· Ἄλλοτε δ' εὐτύκτοισι περὶ προθύροισι ποτᾶται, Αἰνὰ κινυρομένη τεκέων ὕπερ, Poeta quidam priſcus, Apollonius (ut cõiicio) aut Q. Calaber. Serpens quidam impetu ſubiturus nidũ hirundinis ut pullos eius uoraret, decidit in focum & igne periit, ut legimus inter Epigrammata Græca 3. 24. Ἤ τις εἰαρινῇσι χελιδόσιν ἐγγὺς ἔκυρσε Μυρομένης ἑὰ τέκνα, τά τε σφίσι λυμήναντο Ἐξ εὐνῆς, ἢ φῶτες ἀπ' ἠϊόνων, ἠὲ δράκοντες, Oppianus lib. 1. de Venatione.

¶ e. Kiranides (lib. 3. in Hirundine) ex pullis hirundinum in ollam luto obfirmatam incluſis & aſſatis, &c. philtrum ſiue στέργητρον, & contrarium ei μίσητρον, ſuperſtitioſa & impia perſuaſione parare docet. Mulier ut non ſecedat à uiro, iecur hirundinis uſtum bibendum clam præbe ex uino, & non amplius de alio cogitabit uiro, Nic. Myrepſus. χελιδόνων φάρμακον, id eſt Hirundinum pharmacum apud Hipponactem memoratur, quod fit (τὸ σφαγινόμενον) ἐπειδὰν χελιδόνα πρῶτον τις ἴδῃ, Suidas. ¶ Ἡ μὲν χελιδὼν αὐτὸ (αὖ τὸ) θέρος ὦ γύναι λαλεῖ, Philemon apud Scholiaſten Ariſtophanis. Εἶτα χελιδὼν (ὥραν ἐκφαίνει) ὅτε χρὴ χλαῖναν πωλεῖν ἤδη, καὶ ληδάριόν τι (θερίστριον, ἢ εὐτελὲς ἱμάτιον θερινὸν) πρίασθαι, Ariſtoph. in Auibus.

¶ g. Hirundinis roſtri cinis cum myrrha tritus, & uino quod bibatur inſperſus, ſecuros præſtabit à temulentia. inuenit hoc Horus Aſſyriorum rex, Plin. Hirundinum pullis paſce accipitrem, & citius mutabit pennas, Demetrius.

¶ h. Apologum de hirundinibus quę cygnis obiiciebant quòd in ſolitudine canerẽt, cum ipſæ ſuos cantus in ciuitatibus publicarent, &c. recitaui in Cygno h. ¶ Hirundinum genus diis penatibus & Veneri, quæ ipſa quoq; è numero penatium eſt, charum eſſe dicitur, Aelianus. ¶ Hirundines infauſti ominis eſſe, & ancipitem afferre fortunam, multi prodiderunt. nam Pyrrhi tabernaculo, & in naui Antonii inſidentes, ſuſcepti belli infelicitatem & funeſtas clades portenderunt, Alexander ab Alex. In Pyrrhi pueri tabernaculo nidificans hirundo, rerum actiones quas ſuſciperet, non bene & feliciter cuenturas eſſe ſignificauit. Et item Cyro altera nidũ in huius tectis conſtruens, quæ ei male caſura eſſent prænunciauit. Contra enim Medos (Scythas, Alexander ab Alexandro) profectus, non reuertit ad ſuos: ſed rebus male geſtis, de loco quopiam ſe præcipitem deiecit. Dionyſio priori arcem relinquenti nidificantes ibidem reditũ præmonſtrarunt, Aelian. Cleopatræ nauis, quæ Antonias dicebatur, ſignum habuit horrendum. nam cum ſub puppi hirundines nidificaſſent, ſuperuenêre aliæ, & primis per uim expulſis, nidos deſtruxêre, Plutarchus in Antonio. ¶ Iſis in Byblo Aegypti nutriuiſſe fertur reginæ (quã alii Aſtarten, alii aliter uocant) filium, digito ei in os pro mamilla inſerto: & noctu quæ in corpore eius mortalia erant, aduſsiſſe: ipſamq; hirundinis ſpecie circa columnam lugendo uolitaſſe; donec regina aliquando noctu infantem amburi conſpicata clamore emiſſo, immortalitatem ei ademit, &c. Plutarchus in libro de Iſide.

¶ Homerus Odyſſeæ τ. luſciniæ fabulam, inquit Euſtathius, aliter quàm recentiores memorat. neq; enim Pandionis, ut illi, mentionem facit, (niſi Pandion forte alio nomine etiam Pandareos dictus ſit) neq; Procnes, neq; Terei, & Itylum uocat illum, quem recentiores Ityn, quem Pandarei filia è Zetho peperit, κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος. alia lectio habet Ζήταο. Sunt & qui Itylum, Αἴτυλον eſſe nugentur, & prima litera adempta Ἤτυλον per η, ceu qui genus ab Aëte ducat, ut & pater eius Zetes Boreæ filius. Cæterum recentiores ſic tradunt: Pandionis Atticæ tyranni filiæ fuerunt Procne & Philomela. Ex his Philomela (Φιλομήλα) Tereo Thraci nupſit, et ſic ex Attica muliere facta eſt Thracia. Porrò Tereum aliquando Athenas profecturum rogauit ut Procnen ſororem ſuam ſecum adduceret. quod is fecit quidẽ, ſed in itinere puellæ uim intulit: & ne facinus ſorori aperiret, linguam execuit. Procne uerò in tela texendo iniuriam ſorori prodidit. Philomela uindictæ cupida filium Ityn è Tereo ſibi partum, occidit, & patri coctum appoſuit. Comedit ille, & ex minutis quibuſdam reliquiis filium eſſe agnouit. itaq; perſequutus ſorores occidere parabat. fugiunt illæ, & diis imploratis, in aues mutantur, Philomela hirundinis, Procne uerò luſciniæ forma aſſumpta, (lego, Philomela luſciniæ, Procne uerò hirundinis forma aſſumpta.) Quamobrẽ hirundinis uox aſpera & cantu inſuauis eſt, ut cui lingua mutilata fuerit: & frequenter Terei ceu balbutiens nomen efferre conatur. luſcinia uerò ityn ſubinde ſuo cantu repetit. Tereus deniq; in upupam transformatus crebrò Vbi nam ſunt, (ποῦ ἄρα εἰσίν,) exclamat. Sic quidem recentiores fabulantur; alii uerò Homerum ſequuti, Pandarei (inquiunt) cui pater fuit Merops Mileſius, filiæ fuerunt Mérope, Cleothéra & Aëdón. Harum maxima natu Aëdon Zetho Amphionis fratri nupta, unicum filium peperit Itylum: & cum inuideret numeroſæ leuiri ſui (τοῦ δάερος, τοῦ ἀνδραδέλφου) Amphionis ſoboli, qua ille ex Niobe uxore Tantali & Hippomeduſæ filia augebatur, Itylum filium ſuum cum filiis Niobes ludere & uno etiam in lecto interdum dormire ſolitum, ſeorſim cubare (uel, ut alii ſcribũt, in lecto interiore) iuſsit, ut ipſa intempeſta nocte accedens, primũ ex Amphionis filiis occideret, Amaleum nomine, (Ἀμαλέα:) ſed cum Itylus uel oblitus eſſet uel non obtemperaſſet matri, ea noctu filium proprium, Amaleum eſſe rata, occidit. quo cognito præ nimio luctu ut ex hominibus migraret, à diis petiit. itaq; in luſciniam mutata, Ityli luctum retinuit, cuius nomen cantu ſuo repetere ſolet. Alii Aëdóna mulierem non ignorantia, ſed ſponte Itylum filium interfeciſſe dicunt. occiſo enim (aiunt) Amphionis filio Amaleo, cum uxorem illius (Amphionis) timeret, mox ſuum quoq; filium interemit, ut expectandam ſibi ab inimica ultionem præueniret. Porrò in ſequẽte Rhapſodia (Odyſſ. υ.) reliquas duas Pandarei filias parentibus orbas, Penelope à Venere educatas ait; & cũ iam nubiles eſſent ab

Harpyis raptas & Furijs traditas esse. Fortassis enim cum forma quidem excellerent, propter orbitatem tamē infelices, in prauam & furiosam aliquam (εἰς ἀποδύσκολον καὶ ὡς οἷον εἰπεῖν θρηνῶδες ἦθος) uitam præ nimio luctu conuersæ, obscuræ perierunt, ut inde à uentis raptas & Furijs traditas fabulosè feratur, Hæc omnia Eustathius. ¶ Similiter hanc fabulam Varinus quoq; refert è Scholijs Aristophanis in Aues, in uocabulo ἴτυς, in hoc tamen differt, quòd Procnen Terei uxorem, & Ityn eiusdem è Tereo filium facit, non Philomelæ ut Eustathius. Procne (inquit) cum sororis Philomelę casum intellexisset, mactatum Ityn filium Tereo edēdum apposuit, quo ille cognito, gladio eas persecutus est, clamans ποῦ ποῦ, (ut solent quærentes.) Philomela uerò præ metu Terei nomen efferebat. Procne uerò filium lugens Ityn, ἴτυ ἴτυ miserabiliter sonabat. Ioue autem miserato, Procne in lusciniam, Philomela in hirundinem, & Tereus in upupam mutati, easdem adhuc uoces canunt, Hæc ille, nos Philomelam potius in lusciniam mutatam dicimus, & Prognen (cum Ouidio) in hirundinem, & huic uocem τηρεῦ, illi uerò ἴτυ ἴτυ cōuenire. Aristophanes ipse Terei (sub persona Epopis) uxorem facit aëdona, id est lusciniam. Io. Tzetzes etiam Hesiodi Scholiastes eandem fabulam similiter narrat, Procnen scilicet Terei uxorem fuisse, & in lusciniam mutatam: Philomelam uerò in hirundinem. Tereum quoq; addit Philomelæ in Aulide Bœotiæ uim intulisse, & huius fabulæ Sophoclem in Tereo meminisse. Procne ex Tereo binos liberos suscepit, & in hirūdinem à Ioue mutata est, Proclus in Hesiodum. Megaris non procul Hippolytæ Amazonis sepulchro, tumulus conspicitur Terei, qui Prognen Pandionis filiam uxorem habuit. Regnauit autem, ut Megarenses aiunt, Tereus, in ijs Megaridis partibus, quæ Pegæ, id est fontes appellantur. Sed ut mihi uidetur, & certè adhuc coniecturæ extant, in Daulide quæ supra Chæroneam est, Tereus regnauit. Olim enim Barbari, eius quæ nunc Græcia nominatur, multas partes incoluerunt. Ob flagitia uerò quæ Tereus in Philomelam, & mulieres in Itym commiserant, subigere eos non potuit. Atq; ideo manus sibi ipsi Megaris attulit: cui tumulum confestim excitarunt, & adhibitis pro mola calculis, rem sacram quotannis peragunt. Vpupam præterea auem primùm ibi apparuisse asserunt. Mulieres Athenas peruenerunt, ibiq; dum mala deplorant, quæ passæ fuerant, quæq; ultionis causa ipsæ regesserant, lachrymando contabescunt. Vnam item in lusciniam commutatam esse aiunt, alteram in hirundinem, non aliam ob causam, ut puto, quàm quòd eædem quoq; auiculę miserabilem cantum ædant & lamentis similem, Pausanias in Atticis. ¶ Aut ut mutatos Terei narrauerit artus: Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit, &c. Vergilius Aegl. 6. ubi Seruius; Tereus rex Thracum Pandionis Athenarum regis filiam Prognen duxit uxorem: & Athenas profectus ut sororem illi accerseret Philomelam, in itinere illam uitiauit & linguam abscidit. Illa tamē rem in ueste suo cruore descriptam misit sorori. Quia re cognita Progne Itym filium interemit, & patri epulandum apposuit. postea omnes in aues mutati sunt, Tereus in upupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniam. Et mox in illud Vergilij, Quas illi Philomela dapes, Atqui (inquit) hoc Progne fecit, sed aut abutitur nomine, aut illi imputat propter quam factum est. Idem rursus in quartum Georg. sibi aduersatur, enarrans illud poetæ, Et manibus Progne pectus signata cruentis, (id est hirundo:) Nomen (inquit) posuit pro nomine. nam Philomela in hirūdinem uersa est: pro qua Prognen, uel quasi sororē posuit: uel quasi eam, quę fuerat illius sceleris causa. nam ipsa miserat Tereum ad adducendā sororem. Quod ait Seruius in Bucolicis, (inquit Erythræus in Indice Vergiliano,) Atqui hoc Progne fecit, rectius quidem dixisset ex fabula: Atqui hoc pariter cum Progne fecit. Nam & apud Ouidium in 6. Metamorph. Iugulū ferro Philomela resoluit: Ityosq; caput Philomela cruentum Misit in ora patris. Tu illinc integram fabulam pete. Hanc quidam in auem sui nominis mutatam ferunt, quæ à Latinis luscinia appelletur. Prognen uerò in hirundinem. Quos apertè sequitur Martialis eo disticho, cuius est lemma, Luscinia. Ait enim, Flet Philomela nefas incesti Tereos, & quæ Muta puella fuit, garrula fertur auis. Et alibi idem Martialis: Multisona feruet sacer Atthide lucus. Nam Atthis ab eo luscinia intelligitur, quasi Attica auis: quod declarat epitheton Multisona, & uerbum Lucus. In lucis enim multis modis canit luscinia: quum hirūdo tecta frequentet. Et hoc à Græcis traxisse uidetur, apud quos Tragœdia extabat Philochori de Philomela; quæ Atthis inscribebatur. In hac sententia fuisse uidetur & illius carminis auctor, quod Philomelæ titulo circunfertur. Quod etsi omnino negligendum non sit, Ouidium tamen non refert. Probus tamen, non reprobus Vergilij interpres, prodit, Philomelam in hirundinem, Prognem in lusciniam conuersam, quod mihi uerisimilius fit, propter garrulitatem hirundinis, quam ex amputatione linguæ Philomelæ referat. quom ipsa luscinia mille modis cantum uariet. A Probo stat M. Varronis auctoritas, cuius in IIII. de orig. uerb. hæc uerba sunt: Lusciola (fortasse lusciniola ὑποκοριστικῶς legendum) quòd luctuosè canere existimetur, atq; esse ex Attica Progne facta auis; Hactenus Erythræus. Progne pro Greco Procne dicitur, ut cygnus pro cycnus. Primam in Progne corripuit Petronius Arbiter, quem Quintilianus & Macrobius citant: Atq; urbana Progne; quæ circum gramina fusæ, Erythræus. Τὰ περὶ Φιλομήλαν καὶ Πρόκνην ἐν Δαυλίδι μυθεύουσι, Θουκυδίδης δ' ἐν Μεγάροις φησί; Strabo. Fabulam omnem copiosius cæteris ex Ouidio (ut conijcio) Nic. Perottus in Cornucopiæ persequitur. Itys uerò (inquit) in phasianam mutatus est: quæ auis picturatarum uestium colores seruat, quibus uti regij pueri solebant. Prognen quæ facinus illud in filiū perpetrauit, & Ityn, in arce Athenis Alcamenes dedicauit, Pausanias; Hirundines aliqui ideo auersas coire putant, quòd Te-

reum regem horreant, ne quando latenter irrepens, nouam tragœdiam efficiat, Aelianus. Hirundines in aues mutatæ sunt cum uir adhuc esset Thracius ille Tereus: postquam uero & illum mutatum uiderunt in auem, relicto omni auium consortio, ad hominum domicilia confugerunt. Quin etiam neque Boreæ, neque uentorum qui ex Thracia spirant flatus amant: & nidos inde auersos collocant, Oppianus. Biziam in Thracia ingredi negantur propter scelera Terei, Plinius. Hesiodus testatur lusciniam solam ex omnibus auibus somni expertem esse, seduloque in uigilijs uersari: hirundinem uerò non prorsus semperque uigilare, sed dimidium tantummodo somnum perficere. Has autem pœnas luunt propter facinus in Thracia perpetratum in cœnam illam illicitã, Aelianus in Varijs lib. 12. Pandionis ales, Ouidius ad Pisonem, hirundinem intelligens aut lusciniam. nam Progne & Philomela filiæ fuerunt Pandionis. Daulias & Getici tandem secura mariti Ales adest, plausuque larem cantuque salutat, Politianus de luscinia, (uel hirundine.) Deflet Threicium Daulias ales Itym, Ouidius in epistola. nam Daulia uel Daulis oppidum fuit Phocidis sub ditione Terei regis Thracum. Daulidas aues etiamnum uocant, Plutarchus in Sympoſiacis 8. 7. Cum hirundo in Gorgiam sophistam alui onus emisisset, directo in eam uisu, οὐ καλὰ ταῦτα ἔπηγ ὦ φιλομήλα, Idem ibid. Diluculo autem philomela inter frutices silentem Prognen, inter aceres minurizantem, Sidonius 1. epistolarum, id est parua uoce succinentem, cantillantem, quod & Græci μινυρίζειν dicũt. ἴτυλος, ὀρφανός, μόνος, νέος, ἁπαλός, Varinus. uocat autem Homerus Itylum quẽ alij Itym. Itys quidem in prouerbio, I modo uenare leporem nunc Itym tenes, quid sibi uelit, nõ facile dixerim. Prognes apud Textorem epitheta sunt hæc: Daulias, Querula, Impia, Rhodopeia, Pandionia, Getica, Sæua, Dura, Attica, Minuriens, Cruenta, Ismaria, Garrula, Domestica, Acerba, Cecropis. Eadem & Philomelæ attribuit, & insuper, Flebilis, Tristis, Dulcis, Garrula, Sibilans, Torua. ¶ Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos, Iuuenal. Sat. 7. Philomelides quidam Lesbi rex fuit.

¶ Prouerbia. Audi chelidonem, ἄκουε χελιδόνος, id est in tempore curato tua negotia. Quidam à theologo quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. nam aiunt huic fuisse morem obseruatis prodigijs colligere rerum exitus, (ἀπό τινος Χελιδόνος θεολόγου καὶ τερατοσκόπου, καὶ περὶ τελετῶν διειλεγμένου, Suid.) atque huius opinionis author citatur Mnaseas Patrensis ἐν τῷ περὶ ἱερῶν. Nonnulli malunt ad auem hirundinem referri, quòd stridula sit auis, ac lugubris, siue quòd ueris prænunciet aduentum, Erasmus. Huc & illud facere uidetur quod annotauit Suidas, χελιδόνειον μέλος, Hirundininum carmen. est autem uox hirundinis (inquit) non luctus, sed cantus adhortans & incitans ad operà (ᾆσμα ἐγερτικὸν καὶ κελευστικὸν πρὸς ἔργα:) nam hyeme neque uolant neque canunt, (sed tempore uêris adueniunt, & summo diluculo ad opera mortales excitant.) ¶ Hirũdines sub eodem tecto ne habeas, ὁμωρόφους χελιδόνας μὴ ἔχειν. Diuus Hieronymus Aristotelis authoritatem secutus, interpretatur abstinendum à commercio garrulorum & susurronum. Verum hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchum Sympoſiacôn decade octaua, (8. 7.) Nam haud æquum uideri (ait,) ut auem domesticam & humani conuictus citra noxam amantem, perinde ut sanguinarias & rapaces (nã hoc etiam inter Pythagoræ symbola est, γαμψώνυχον οἴκοι μὴ τρέφειν) propellamus. quod enim de garrulitate caussantur, id esse friuolum, cum gallos, graculos, perdices, picas, cumque his alias complureis multò magis obstreperas non arceamus à domestico contubernio; imò nihil penè minus in hirundinem conuenire, quàm garrulitatem, (ψιθυρισμοῦ μὲν γὰρ ἥκιστα χελιδόνι μέτεστι, λαλιᾶς δὲ καὶ πολυφωνίας οὐ μᾶλλον ἢ κίτταις καὶ πέρδιξι καὶ ἀλεκτορίσι.) Ne id quidem accipiẽdum uidetur, quòd quidam Pythagoricum hoc symbolum ad tragœdiam quæ de hirundine fertur, referunt, quasi triste omen secum adferat. nam hac ratione philomelam item eijci oportere, ut quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaque uero propius uidetur, ob id improbatam hirundinem, quòd eidem malo uideatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis unguibus. Siquidem carnibus uictitat, & cicadas, animal maximè uocale ac Musis sacrum uenatur: præterea humi uolans minutis animalibus insidiatur, deinde sola auium in tectis uersatur, nullam adferens utilitatem. Nam ciconia quum ne tecto quidem utatur nostro, (ἐπεὶ σκέπης μετέχων, οὔτε ἀλέας,) tamen haudquaquam mediocrem contubernij gratiam refert, bufones, serpentes, hostes hominum è medio tollens. Contrà hirundo, posteaquam sub nostro tecto suos educauit pullos, abit nulla relata gratia communicati hospitij. Denique quod est omnium grauissimum, duo duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquam humano conuictu mansuescunt, neque tactũ admittunt, neque consuetudinem, neque ullius rei aut disciplinæ communionem. Musca semper pauitat ne quid mali patiatur, & ob hanc causam indocilis ac semifera. Hirundo item natura uidetur hominem exosum habere, proinde nec cicuratur, utpote diffidẽs semper, semperque suspicans mali quippiam. His de rebus rectè Pythagoras conuictorem ingratum parumque firmum, hirundinis symbolo monuit ablegandum, Huiusmodi fermè Plutarchus Erasmo interprete. Quibus illud unum uidetur addendum (inquit Erasmus) Ciceronem, seu quisquis is fuit, in Rhetoricis ad Herennium, infidæ amicitiæ similitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ uêre ineunte præsto sint, hyeme instante deuolẽt: ita falsi amici, inquit, sereno uitæ tempore adsunt, simulatque fortuna immutata est, deuolãt omnes. Locum è Sympoſiacis Plutarchi de hirundine hospitio non recipienda, Phil. Melanchthon etiam conuertit. Hieronymus & Cyrillus & quidam alij, putant nos hoc symbolo moneri, ne garrulis & nugacibus fidem præstemus, neue eorum consuetudinem consortiumque habeamus. Alij sic interpretantur ut cauendum dicant ab ijs amicis, qui infelicitatis tempore recedũt. Talis enim est hirundinis

dinis natura, ut garrula sit, & bono tempore, hoc est uerno & æstiuo, nobiscum sit, malo uerò & turbido, hoc est hyberno, demigret, proculq́ à nobis recedat. Alexander quoq; Myndius & Dionysius Heliopolites, hirundinem in somnis malum significare prodiderunt. contrarium tamen sentit Artemidorus lib. 2. Onirocriticôn, ubi de hirundine quædam scitu digna scribit, L. G. Gyraldus. Sub eodem tecto hirundines non habendas, id est mutabiles homines in amicitia non habendos, uel alienos in locum nostrum nō habendos, Plutarchus in libello de symb. Pythagoricis interprete Gyraldo. Hirundo tandiu hominum hospitio utitur, dum pullos ex sese pepererit, ac aluerit: deinde ingrata in desertos recessus abstrusa latet. quamobrem Pythagoras minimè tecto recipiendam censebat, Aelianus. ¶ Hirundinum musêa Aristophanes in Ranis dixit. Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα, Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. hoc est, Sunt ista folia, & stulta blateramina, Musea hirundinum, artis ac subuersio. Interpres admonet prouerbium esse in impendio loquaces & obstreperos. hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre quàm uoluptatis. (Τὸ γὰρ χελιδόνων γένος πλέον διὰ τὸ πολὺ τῆς ᾠδῆς ἀνιᾷ τοὺς ἀκούοντας, ἢ διὰ τὸ μέλος εὐφραίνει, Scholiast. Aristoph. hoc est, magis nimio suo cantu auditoribus molestum est, quàm suauitate iucundum.) Aptè dicetur in poëtas indoctos, oratores loquaces magis quàm eloquentes, aut in cœtum hominū ineptè loquacium, Erasmus. Sic & alibi Aristophanes, οὗ περὶ χείλεσι βρέμεται Θρηκία χελιδών. Contrario sensu sirênum & lusciniarum musêa legimus, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Comicus tragicos poëtas hirundinum musêa uocat, quod barbaro & obscuro sermone uterentur, ὡς βάρβαρα καὶ ἀσύνετα ποιοῦντας, Hesych. & Suidas. Πολὺς δ' ἀνεῖρπε κισσὸς εὐφυὴς κλάδοις, Χελιδόνων μουσεῖον, Euripides apud Scholiasten Aristoph. Homines barbari (οἱ ὑποβάρβαροι) & parū puræ orationis hirundinibus conferuntur, & hirundinum musêa cognominantur, Eustathius. Χελιδονίζειν pro βαρβαρίζειν Aeschylus dixit, & Ion barbaros χελιδόνας nominauit, Scholiastes Aristophanis. ¶ Noua hirundo, apud Aristophanem in Equitibus, (etsi Suidas ex Auibus citat, fallente, sicut opinor, memoria:) Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶθ', ὥρα, νέα χελιδών: id est, Spectate pueri, non uidetis uer, noua ecce hirundo. Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde ualere, quasi dicas initium ueris, propterea quòd id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius, Zephyris & hirundine prima. Suidas ait dici solere, quoties uerba darentur alicui. Sumptum à ioco puerili. nam hi data opera nouam hirundinem adsimulantes uidere sese, ostendunt alijs: deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod uolunt surripiūt, (sic quidem Aristophanes usus est.) Proinde quadrabit in eos, qui falsa spe quapiam iniecta fallunt ac nocēt, Erasmus: qui apud Aristophanē distinguit post ὥρα, & νέα χελιδών cōiungit. codex noster ὥρα νέα coniungit. sed Suidas pro ὥρα habet ἆρα, interrogandi aduerbium. οὐχ ὁρᾶτ' ἆρα; νέα χελιδών, id quod placet. ¶ Hirundo totos schœnos anteibit, Πρόσω τις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρέσται. Vbi quis immenso uincit interuallo. nam σχοῖνος Græcis mensuræ genus est quæ sexaginta complectitur stadia Herodoto & Hermogeni: Plinius alicubi quadraginta stadia illi tribuit, alibi triginta, scribarum (ut uidetur) uitio. Verum suspicor Chelidonem hoc loco pro uiro accipiēdum, qui haud scio an cursu celeritateq́ præcelluerit, Erasmus. ¶ Vna hirundo non facit uer, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. hoc est, unus dies non sat est ad parandam uirtutem aut eruditionem. aut non unū aliquod benefactum, benedictúmue sufficit ad hoc, ut uiri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis. plurimis enim uirtutibus ea res constat. Aut ut certum aliquid cognoscas, non satis est unica coniectura. Siquidem fieri potest ut una quępiam hirundo casu maturius appareat. Sumptum ab hirundinis natura quæ ueris est nuncia. Aristoteles libro Moralium primo, Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα. id est, Ver enim nec una hirundo facit, nec unus dies. & beatum eodem modo felicémue nec unus dies, nec breue efficit tempus. Aristophanes in Auibus, Δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est, Multa uidetur opus habere hirundine. Interpres indicat allusum ad prouerbium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Huic affine uidetur illud Sophocleon in Antigona: Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. Etenim quemadmodū una hirundo non facit uer, ita nec unus homo facit ciuitatem, nec unus nummus diuitem, Erasmus. Sensus est huius parœmiæ, nō posse uno die sapientem uel ad perfectionem peruenire, uel ad inscitiā, εἰς τελείωσιν ἐμβάλλειν ἢ εἰς ἀμαθίαν, Hesychius. Et quoniam hirundines ueris nunciæ sunt, Aristophanes in Auibus ludens in quendam uetere & è uarijs centonibus consuta ueste indutum, appellat eum ποικίλαν χελιδόνα, id est uariam hirūdinem. Tum alius, Εἰς θοιμάτιον τὸ σχολιὸν ἄδειν μοι δοκεῖ; Δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est, nō una hirundine, sed pleni iam ueris tepore indigere uidetur, quo multæ se proferunt hirundines.

¶ Alciati Emblema sub lemmate Garrulitas.

Quid matutinos Progne mihi garrula somnos
Rumpis, & obstrepero Daulias ore canis?
Dignus epops Tereus, qui maluit ense putare
Quàm linguam immodicā stirpitus eruere.

DE HIRVNDINIBVS DIVERSIS.

ARISTOTELES tria tantum hirundinū genera facit: domesticas, apodes & falculas. Plinius autem quatuor genera facere uidetur: domesticas, rusticas, apodes & riparias, Turnerus. Hirundinum quædam nidificant in domibus, quædam in fenestris uitreis, quędam in abruptis montium. & hæ qualitate & quantitate differunt, Author de nat. rerum. Hirundinum genera sunt quatuor:

domeſticæ: quæ in muris exterius: quæ in terra (ripis) iuxta flumina: & marinæ dictæ, Albertus. ¶ De apode ſiue cypſelo, hirundinum generis aue, in Elemento A. ſcripſi. Cæterum marinas nullas agnoſco. piſcis enim eſt, nõ auis, quam hirundinem marinam ueteres appellant. Noſtri tamen auem meropi congenerem, ut conijcio, Seeſchwalm, id eſt hirundinem marinam nuncupant: & Itali gauias hirundines marinas. aiunt enim earum alias nigras, alias albas eſſe, & piſcibus uiuere. Plinius apodes hirundinũ ſpecie toto mari cerni ſcribit, & ſemper comitari naues, haud ſcio quàm rectè. fortaſsis enim aues illæ non apodes, ſed gauiarum generis fuerint: quod conſiderabunt ij qui propius mare uerſantur. ¶ In quodam Mauritaniæ flumine hirundines (uide ne hirudines legendum ſit ut conijcio, cum in aqua degant) ſeptenûm cubitorum ſunt, & gulam ad reſpirandum perforatam habent, Aelianus interprete Gillio. ¶ Auis quæ caput caprino ſimile habet, uocatur Latinè apud uulgus caper hirundinis, Albertus.

DE HIRVNDINIBVS SYLVESTRIBVS.

HIRVNDINES quædã ruſticæ ſunt, quæ & ſylueſtres & agreſtes à Plinio nominantur: præter enim Pliniũ nullus, quod ſciã, ex ueteribus earum meminit. Alterum genus hirũdinum eſt (inquit) ruſticarum & agreſtium, quæ rarò in domibus, diuerſos figura, ſed eadem (qua domeſticæ) materia confingunt nidos, totos ſupinos, faucibus porrectis in anguſtũ, utero capaci: mirum qua peritia occultandis habiles pullis, & ſubſternẽdis molles. In Aegypti Heracleotico oſtio molem continuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt, &c. Sed hoc poſterius ad riparias hirundines, non ad ſylueſtres ſimpliciter uocatas pertinere dixerim: quare ad illas differo, etſi dubitem ad utras potius referri debeat. Et alibi, Anginis (inquit) ſuccurritur cinere hirundinis ex aqua calida poto. Sed efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monſtrantur pulli ſylueſtrium. (proinde cætera etiam ex ſylueſtri hirundinum genere remedia, ſupra in domeſtica requires.) figura nidorum ſylueſtres deprehendit, Hæc Plinius.

¶ Hirundines ſylueſtres illas eſſe ſuſpicor, quas Turnerus apodes minores uocat, quarum iconem poſuimus. Apodes minores (inquit Turnerus) uoco, quæ in ſcopulis, templorũ feneſtris ædificioribus & ſummis turribus nidos figunt. has Angli uocãt rok martinettes, uel chirche martnettes: Germani Kirchſwalben. Alij aliter Germanicè nuncupãt, Murſpyren/Münſterſpyren/Murſchwalben, (ut Ge. Agricola:) Bergſchwalben/wyſſe Spyren: eò quòd in tẽplis, & muris & montibus nidificent. Imo uentre ad collum uſq; albicant, reliquo corpore nigræ, Eberus & Peucerus. In muris ueterum ædificiorum & cauernis ac ſcopulis montium nidificant, Matthæolus. Hirundinum genus tertium in parietibus murorum (in muris) exterius nidificat, & muſcis eſt infeſtum. Idem cum paſſeribus pugnat. paſſer enim domicilium (nidum) eius præoccupat initio ueris antequam ueniant hirundines. tum hirundo conatur eum è nido eijcere. Et obſeruatum eſt ſæpius Coloniæ, hirundinem cum non poſſet eijcere paſſerem, ſtridore ſuo hirundines multas conuocaſſe: quæ ſimul cum impetu aduolantes, luto quod roſtro ſingulæ gerebant, nidi foramen ſubitò obſtruxerunt: & paſſerem ita incluſum ſuffocarunt, Albertus. Et rurſus alibi, Hirundines quæ in muris & lapidibus nidificant, concludunt luto nidum uſq; ad arctum foramẽ per quod intrant & exeunt. quòd ſi paſſer intrauerit, & non citò exierit, hirundinibus collectis pluribus & luto obturantibus nidum ſuffocatur. poſtea reparato foramine hirũdo ad quam pertinebat nidus paſſerem mortuum eijcit. Auicenna hirundines (ſimpliciter) & paſſeres ſe interficere mutuò ſcribit cum in una domo conuenerint. Hirundines omnes quæ in muris nidificant, claudũt nidos prẹter foramen per quod intrant, Albertus. ¶ Apodes hoc differunt ab hirundinibus tam agreſtibus quàm domeſticis, quòd tibias habent hirſutas, Geor. Agricola. Turnerus ſanè eas quas nos ſylueſtres hirundines facimus, apodes minores uocat, nullo antiquo nomine impoſito: ruſticas uerò ſeu ſylueſtres alias facere uidetur, quæ ſcilicet in domibus ruſticorum ſemper nidificant: quas à reliquis generibus (inquit) duæ ſanguinolentæ maculæ quas utrinq; in pectore uideas, diſtinguũt: quod Ouidius his uerſibus pulchrè oſtendit: Altera tecta ſubit: nec adhuc de pectore cædis Exceſſere notę, ſignataq; ſanguine pluma eſt, Hæc ille. refert autem has hirundines ad primum genus, hoc eſt ad domeſticas, quas itidem ſanguinolento pectore nobiles dixerat: ut Ouidij uerſus de pectore ſanguinolento, ad domeſticas ſimpliciter, uel ad utraſq; referri poſsint.

DE HIRVNDINIBVS RIPARIIS, ET PRImum de Drepanide.

DREPANIS Aristoteli memorata auis, à Theodoro falcula aut riparia conuertitur. uidetur autem non alia quàm quæ riparia à Plinio nominatur; à Marcello Empirico ripariola uoce diminutiua. est enim (ni fallor) in hirundinum genere minima, unde & à Germanis quibusdā, ut circa Argentoratū Rhynuögele, id est Rheni auicula, diminutiua formula dicitur: cuius figuram nos posuimus, quòd alia riparia nōdum nobis cognita sit. aut enim hæc riparia simpliciter est, aut certè ei cognata. Drepanis ut pennis præualet, sic pedibus degenerat, ut & hirundo & apodes. nam tria hæc genera & moribus & uolatu (ὁμοιόπτερα) & specie (tum reliqua scilicet, tum paruitate pedum) proxima inter se conspiciuntur, Aristoteles. Aestate tantum apparet drepanis cum imber incessit. tunc enim & apparet & capitur. deniq; rara hæc auis est, Idem. Qui negant uolucrem ullam sine pedibus esse, confirmant & apodes habere, & drepanin in eis quæ rarissimè apparent, Plinius ex Aristotele. Δρεπανὶς Hesychio & Varino cenchron, id est milium significat. δρεπανίδες uerò eisdem (lego δρεπανίδες, quanquam ordinis ratio apud illos hoc nō admittat) genus auis est. ¶ Tertium hirundinum genus est quæ ripas excauant, atque ita internidificant. nidos enim (proprios) non faciunt: migrantq; multis diebus antè, si futurum est ut auctus amnis attingat, Plinius. Ripariæ in riparum cauis nidificant, Idem. ¶ Alterum genus hirundinum est rusticarum & agrestiū, &c. In Aegypti Heracleotico ostio molem continuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt stadij ferè unius spacio, quod humano opere perfici non posset. In eadem Aegypto iuxta oppidum Copton insula est sacra Isidi, quam ne laceret amnis idem, muniunt opere, incipientibus uernis diebus palea & stramento rostrū eius firmantes, continuatis per triduū noctibus tanto labore, ut multas in opere emori cōstet. Eaq; militia illis cum anno redit semper, Plin. Conijceret autē aliquis hoc opus circa fluuios ad riparias pertinere, quòd illæ maximè in ripis fluuiorum uersentur & pariant. Sed obijci potest quod alibi scribit Plinius riparias nō facere nidos proprios, sed in riparum cauis nidificare. itaq; tale opus quo Nilus inundare prohibeatur, nō efficient. item quòd hoc ipso in loco Plinius mox à rusticarum & agrestium hirundinum mentione hæc scripsit, tanquam illas tantum hoc opus perficere sentiens. Sed Albertus hirundines illas quæ in foraminibus riparum ædificant iuxta aquas, nidos artificiosos sibi construere asserit, nō minus quàm domesticas, ut in illis retulimus, quare rem in medio relinquo. Plutarchus quidem in libro de fluuijs (de Nilo scribens) hirundinibus simpliciter hoc attribuit: Generantur (inquit) in Nilo lapides κόλλωτες (nimirum à ui agglutinandi, uel glutinoso humore) quos hirundines colligunt cum imminuta est Nili aqua (κατὰ τὴν ἀπόβασιν τοῦ Νείλου. locus uidetur corruptus. ego pro ἀπόβασιν reponerem μείωσιν, uel κατάβασιν, uel simile aliquod uocabulum) & chelidonium, id est hirundinum appellatum murum construunt, qui aquæ impetum cohibet, & regionē inundari prohibet, ut Thrasyllus in Aegyptiacis tradit. ¶ Hirundinum quæ ripas excauant pulli ad cinerem ambusti, mortifero fauciū malo, multisq; alijs morbis humani corporis medētur, Plin. Remedia quidem eadem omnia, eodem teste, ex hirundinum genere domestico, syluestri & ripario habentur: sed efficaciora è syluestribus, è riparijs efficacissima.

¶ Albertus in historia animalium lib. 1. cap. 3. pro ijs quæ Aristoteles de drepanide scripserat, sic habet: Hirundinis quædam species non apparet nisi uno tempore anni post pluuiam in fine æstatis mense Augusto, cum Sol est in Leone. ea auis Græcè uocatur abroycayn, & quidam uocant eam daryachim (aliâs dryacha. uoces sunt corruptæ à Gręca drepanis.) Est autem admodum rara: & per totum annum non nisi semel apparet, mense uno, quo etiam perit. quare generatio eius obscura est. Et rursus libro 23. Dryacha (inquit) auis est Aristoteli pedibus carens, (κακόπους non ἄπους Aristoteli est:) & cum ad terram ceciderit, cubitis alarum & pectore repit ferè sicut uespertilio. Non apparet autem nisi post pluuiam in principio æstatis. & eo tempore parit, cumq; pulli cōualuerint moritur.

¶ Tertium hirundinum genus quod in ripis nidulatur, Angli nominant a bank martnet, Germani ein überswalbe, aut Speiren, (aliqui Wasserschwalme/Rynschwalme/) Turnerus. Ge. Agricola apodem eandem cum hirundine riparia facit, (cui non assentior,) & Germanicè interpretatur Speirschwalben. Ego diuersarum hirundinum nomina in diuersis Germaniæ locis cōfundi puto. nostri spiras (Spyren) uocant apodes: inferiores uerò Germani riparias sic nominant, ut dixi in Apode A. Ripariæ inter hirundines minimæ colorem habent fuscum ad cinereum uergentem,

überschwalben Germanis dictæ, Eberus & Peucerus. In terra in foraminibus riparum iuxta aquas nidificant, & insidiantur bibionibus (culicibus) qui uolant super aquas, Albertus. Hirundines quæ in altis ripis fluuiorum nidulantur, ut & cæteræ syluestres, ab Italis rondoni uel tartari dicuntur, Matthæolus Senensis, ab alijs, ut audio, dardanelli, à Gallis martinet, quod nomen etiam ad apodes seu cypselos pertinet. Volitant super aquas, & occursu mutuo infestæ uidentur, cum interim nihil aliud quàm muscarum uenationem sibi proponant. Arena rostro allata nidificare eas aiunt. ¶ Auiculam, cuius figuram pro riparia posui, in Rheni riparum cauis nidificare certum est, sunt qui foramina etiam ab ea excauari asserant. Eadem ab alijs Germanicè Feelschwalm nominatur, caudam ut alia genera hirundinum bifurcatam non habet, quantum ex pictura apparet: uentre albicat, ut in collo quoque; pectore fusca est.

¶ In genere item ripariarũ est, cui nidus ex musco arido ita absoluta perficitur pila ut inueniri non possit aditus, Plinius 10.33. cum proximè de alijs hirundinibus riparijs egisset: quare magis placet ripariarũ legi, quàm ut nonnulli codices habent parrarum, nam Gazam quoque ripariarum legisse uideo, etsi eo in loco Plinius non de certo auium genere, sed in uniuersum de auium in nidificando solertia perscribat. Et mox, Argatilis appellatur eadem figura ex ligno (lino) intexens. Solerti porrò ingenio argathylis (Græcus codex habet acanthylis: Gaza uertit argathylis, Plinij scilicet lectionem secutus. acanthylis quidem non alia auis quàm acanthis uidetur: Hesychius & Varinus acanthyllis per l. duplex scribunt, & genus passeris interpretantur) in ripariarũ genere (Gaza hoc de suo addidit, Plinium nimirum sequi se ratus: cum tamen Plinius non argathylin ripariarum generis esse scribat, sed innominatam aliam de qua proximè egerat) suũ instruit nidum. filis enim intexit lineis specie pilæ, aditu arcto, Aristot. 9.13. Quærendum est an non parrarum, neque ripariarum, sed parorum (id est ægithalorum) generis sit, quæ ex musco arido nidificat. talis quidem pari species apud nos est, quam à caudæ lõgitudine denominamus: sed nidus eius oblongus est, non pilæ forma. Aegithalus & argathylis nomina facile permutari potuerunt.

DE HORIONE.

CLITARCHVS in India scribit uolucrem amatorio affectu flagrantem, nomine horionem, nasci, magnitudine herodio similem, rubris cruribus, oculis cœruleis, sic à musica instructam, ut naturæ munere tam suauiter canat, ut ipsas Sirenes lacessere possit, Aelianus. ὡρίων syderis nomen, aut auis quædã, Hesychius. In nostro Aeliani códice manuscripto primæ huius nominis non aspiratur, ut neque Orioni syderi.

¶ HORTVLANAM auiculam quandam in cibis expetitam & facile pinguescentem, Itali circa Bononiam uocant, alaudis (ni fallor) congenerem. Hortulanæ caro calida est, geniturã auget, & renes calefacit ac impinguat, & menses prouocat, Rasis.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB I. LITERA.

DE IBIDE.

A.

EBRAICAM uocem ianschuph Leuit. 11. & Esaię 34. Septuaginta & Hieronymus ibin interpretantur, doctiores multi noctuam, & auem nocturnam esse consentiunt, à uoce ianaph (uel nescheph potius) quæ crepusculum significat, tum temporis enim apparet, ut Aben Ezra dicit, cum lucem interdiu ferre nequeat. Vide in Cygno supra, & Noctua infra. Tinschemet quoque eiusdem linguæ uocabulum alij ibin, alij aliter exponunt, ut scripsi in Talpa A. Auicennæ interpres pro ibide habet auschuz, sed Albertus legit caseuz. Auis (inquit, de ibide sentiens) quæ ab Aegyptijs secundum Aristotelem leheras (aliàs ieheras) dicitur, secundum Auicennam caseuz uocatur. ¶ Græce ἶβις scribitur. ¶ Mentiuntur qui dicunt ibides esse ciconias: nisi dicant genus esse ciconiarũ in orbe nostro ignotum, habẽt enim ciconię rostrum rectũ, ibides aduncum, Author de nat. r. & Albertus. ¶ Ibidi forte cognata est auis quam Itali falcinellum uocitant, mox post Ardeas nobis descripta: cui rostrum longum & aduncum, id est modicè arcus aut falcis instar, inflexum. color pennarum subuiridis. Tringo dicta auis à uulgo Gallorum ad mediterraneum mare, quæ ciconiæ similis est & serpentibus uescitur, nondum mihi cognita est. ¶ Bellonius ibidem nigram facere uidetur auem illam, quam nos Coruum syluaticum diximus, ut de supra in Himantopode.

B.

Ibis extra Aegyptum nunquam progreditur. quoniam cœli status illic uuidus est, (ὅτι νοτιωτάτη χωρῶν ἁπασῶν Αἴγυπτός ἐστιν. id est, quoniam Aegyptus magis quàm ulla regio ad meridiem sita est. quod cum uerum non sit, Gillius νότιον, humidum trãstulit, licet in ea significatione usurpari non putem, nisi fortè à poeta aliquo:) & Luna omnium maximè planetarũ humida (νοτιωτάτη.) Iam si quis ui atque impetu eam ab Aegypto exportet, illa quidem ex insidiatoribus ultionem capit, uel cum magna

gna ſua pernicie. mortem enim ſibi fame conſciſcens, raptoribus ſtudium in ſe exportanda extra Aegyptum uanum eſſe oſtendit, Aelianus. Circa Licham in extrema Africa lacus quidam dulcis eſt, & in eo loco ibes conſpiciuntur, Strabo. Viſam in alpibus ab ſe peculiarem Aegypti ibin, M. Egnatius Caluinus præfectus earum prodidit, Plinius. Scio ego in alpibus reperiri auem, quam noſtri ciconiam nigram appellant: quam tamen ibin eſſe roſtrum rectum non ſinit. ut neq; coruus ſyluaticus alpina auis nigra ibis eſſe mihi uidetur, quanquam roſtro adũco, quòd alia quædam non reſpondeant. ¶ Ibes Aegypti duplici genere diſtinguuntur. ſunt enim aliæ candidæ, aliæ nigræ. candidæ apud Peluſium tantum non ſunt, cum in reliqua tota Aegypto habeantur. nigræ contrà apud Peluſium tantum, in cætera Aegypto nullæ, Ariſtoteles, Plinius, & Solinus. Roſtrum non rectum, ſed aduncum (πρόσωπον ἐπίγρυπον, Herodotus) uel obliquum ibidi tribuunt Plinius & Pauſanias. Stymphalides aues magnitudine grues æquant, ſed ibibus ſunt ſimiles, roſtra tamẽ habent firmiora, & non ut ibes obliqua, Pauſanias in Arcadicis. Ibis nigra tota uehementer eſt, cruribus gruinis, roſtro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. pugnant autem nigræ cum ſerpentibus. At earum quæ pedes humanis ſimiles habent (omittit hæc Vuottonus. Græcè legitur, τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι, ψιλὴ τὴν κεφαλὴν (δηλονότι ἡ ἶβις) καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ prẹter caput ceruicemq; & extrema alarum & natium, quæ omnia uehementer nigra ſunt: crura & facies (πρόσωπον, roſtrum) alteri conſentanea, Herodotus libro 2. Crex auis marina ibidi ſimilis, Heſychius. Ibis magnitudine & figura ciconiæ perſimilis eſt. colore autem duplex. nam altera ciconiæ ſimilis, altera tota nigra: & nullum Alexandriæ triuium non eis plenum eſt, Strabo. Ibes aues ſunt excelſæ, cruribus rigidis, corneo proceroq; roſtro, Cicero 1. de nat. deorum. Qui Taricheæ beſtijs præſunt, ibidis inteſtinum ſex & nonaginta cubitorum eſſe affirmãt. quod idem in Lunæ defectione comprimitur, Aelianus. hinc eſt nimirum quòd etiam decreſcente Luna minus quàm augeſcente alimenti hanc auem capere apud eundem traditur. Ibis iuxta Nilum eſt uaria, in Aethiopia (Peluſio malim) uerò nigra: auis magna, in multis ciconiæ naturam referens, Albertus. Idem alibi ibidem ſcribit eſſe ciconiã totam nigram in dorſo, & reperiri quoq; fuſcam, (griſeam.)

C.

Ibis licet aquatica ſit & ſuper (iuxta) Nilum uerſetur, aquam tamen nunquam ingreditur, neque natare poteſt, Albertus & alij obſcuri. Nocte & die ſemper iuxta litora (ripas) ambulat, Phyſiologus. ¶ Magna tarditate graditur: nec eam ocyus quiſpiam ingredi uideat, quàm molli gradu & tardo, more lautarum mulierum, Aelianus.

¶ Cibus ibidis. Gaudet ibis alimento fœtido, uenenoſo, & uoraciſsima eſt, & inimica ſerpentibus, Simocatus. Apud Gręcos Lexicorum conditores ibin ὀφιοφάγον ab eſu ſerpentium, & ῥυπαροφάγον ab impuritate uictus cognominari inuenio. Nullum Alexandriæ triuium non plenum eſt his auibus, partim utiliter, partim inutiliter. utiliter quidem, quia omnem ſerpentem; & omnes macelli immunditias colligit. inutiliter uerò; quia immunda eſt, & omnia cõmedit, nec facile à mundorum coinquinatione arceri poteſt, Strabo lib. 17. Ibes nigræ anguium uolucrium cateruas peſtilentes intra Aegyptios fines & ingredi prohibẽt, & pro terra ſibi amica propugnantes, illud uniuerſum agmen interficiunt, atq; cõſumunt. Aliæ uero ibes ex Aethiopia Nili alluuionibus ſerpentes Aegyptum appetentes conficiunt, eorum conatibus obuiam euntes: quæ cauſa prohibet Aegyptios ex acceſſu ſerpentium perire, Aelianus. Serpentes (paruos, Mela) alatos ferunt initio uêris in Aegyptum uolare, quos ibides aues occurrentes ad ingreſſum planitiei interimant: & ob id opus ibidem magno in honore Aegyptij habent, Herodotus. Ibes maximam uim ſerpentiũ conficiunt. auertunt peſtem ab Aegypto quum uolucres angues ex uaſtitate Libyæ uento Africo inuectas interficiunt atq; conſumunt. ex quo fit, ut illæ nec morſu uiuæ noceant, nec odore mortuæ. Eam ob rem inuocantur ab ipſis Aegyptijs ibes, Cicero 1. de nat. deorum. Ibis ſerpentum populatur oua, gratiſsimamq; ex his eſcam nidis ſuis defert. Sic rareſcunt prouentus fœtuum noxiorum. Nec tum aues iſtæ tantum intra fines Aegyptios proſunt. nam cum Arabicæ paludes pennatorum anguium mittunt examina, quorum tam citum uirus eſt, ut morſum antè mors quàm dolor inſequatur: ſagacitate, qua ad hoc ualent, aues excitatæ, in procinctum eunt uniuerſæ, & prius quàm terminos proprios externum malum uaſtet, in aëre occurſant cateruis peſtilentibus, ibi agmen deuorant uniuerſum. quo merito ſacræ ſunt & illæſæ, Solinus & Ammianus Marcellinus. Ibis Aegyptijs utiliſsima eſt ad ſerpentes ac locuſtas bruchosq; delendos, Diodorus. Quòd autẽ calidiſsima ſit natura, propterea uel peſsimarum rerum cõficientiſsima uorago eſt. ſiquidem ſerpentes & ſcorpios exeſt, & conficit, atq; ex his partim facile & calore, quo permulto abundat, exterit, & concoquit: partim nullo negotio excrementa excernit, atq; expellit: ægritudine perraro afficitur, Aelian. Ibis iuxta aquas colligit piſciculos & cadauera reiecta, & alia quæ inuenerit animalia, & maximè ſerpentes. altiores quidem & puriores aquas, in quibus piſces puri degunt, refugit, Albertus & alij obſcuri. Catarrhactes, ibis, &c. prohibentur, eò quòd aues ſint piſcium uoraces, quorũ rapinæ inhiant, Procopius. Ibin audio creſcente Luna copioſiore alimento uti quàm decreſcente: & inteſtinum eius in Lunæ defectione comprimi, Aelianus. In quidlibet uel ſordidiſsimum, quamuis immittit roſtrum, ut quippiã illic inquirat, ex inquiſitione tamen cibi, cum ſe quieti tradit, cubile lauat, & pur-

gat, Idem. Ibis nunquam sordidam aut ueneno infectam (medicatam aut insalubrem, Plutarchus) aquam bibit, Idem.

¶ Ore parit, Solinus. Aegyptij eam ferunt ore coire & parere: ueruntamen ea de re mihi non facile persuadent, Aelianus. Aristoteles de generat. anim. 3. 6. contradicit illis qui coruum & ibin ore coire putant, ut retuli in Coruo C. Ibis in palmis, ad euitandos feles, nidificat; non enim facile in palma, ob eminentem & cultellatum trunci corticem ij sæpe repulsi & reiecti, sursum correpere possunt, Aelianus. Lunæ sacra est, tot enim diebus oua excudit, quot Luna augetur & decrescit, Idem. Ibidis oua frangunt Aegyptij, quòd inde basilisci credantur nasci, Simocatus. ¶ Ibis rostri aduncitate per eam partem se perluit, qua reddi ciborum onera maximè salubre est, Plin. Purgationem qua ibis utitur, salsuginem scilicet adhibens, aduertisse & imitati postea Aegyptij dicuntur, Plutarchus & Aelianus. sed Aelianus salsuginis mentionem non facit. Vidi ego canem sæpe uomitu utentem, & Aegyptiam auem clysterem imitantem, Galenus in libro de phlebotomia. ¶ Apion eam ait longissimæ uitæ esse. Atque in eam rem Hermopolis sacerdotes citat sibi sanè immortalem ibim ostendisse, quod quidem ipsum huic nõ minus procul à uero abesse uidetur, quàm ab omni ratione abhorrere existimo, Aelian. Ibis felle hyænæ interimitur, Aelianus.

D.

Mitissima (mãsuetissima) auis est ibis, Strabo. Hæc auis prima clysteris usum hominibus monstrauit, ut retuli in C. ¶ Crocodilum si ibidis penna tangas, immobilem reddes, Orus & Aelian. De ibidum pugna contra serpentes scripsi in C. Ibidis pennæ serpẽtibus aduersantur, Simocatus. Non mouebitur serpens penna ibidis ipsi iniecta, Zoroastres in Geoponicis. & Florentinus Democritum citans authorem. Quilibet serpens ibidis pennam uel intueri timet; si attigerit, obtorpescit; si comederit, uentre dirupto moritur, Philes.

E.

Ibis etsi utilis est in Aegypto, ut quę serpentes omnes, & omnes macelli immundicias absumat: inutilis est tamen tanquam auis immunda, & quæ à mundorum etiam inquinatione non facile arceatur, ut narraui in C. Iosephus Antiquitatum Iudaicarum 2. 10. Moses (inquit) cum ad bellum contra Aethiopes ab Aegyptijs mitteretur, plectas ex papyro fecit in modum arcarum, easque complens ibidibus secum portabat. hoc autem animal serpentibus inimicum est. fugiunt enim eas aduenientes: & cum se celare uoluerint, flatu uelut ceruorum arreptæ deuorantur. Ibides autem sunt ualde mansuetæ, & generi tantum serpentino feroces. Ibis apud Aegyptios sacra est & amabilis & innocua: ideo quòd nidulis suis ad cibum suggerens oua serpentum, efficit ut rarescant mortiferæ pestes absumptæ, Ammianus Marcellinus. Vescitur ibis scorpionibus & serpentibus, Aelianus. Aegyptijs utilissima est ad serpentes ac locustas bruchosque delendos, Diodorus.

F.

Ibis, siue tinschemet Hebraicè dicta est, siue ianschuph, in uetere Testamento, cibis interdicitur: siue etiam neutro istorum nominũ. impura enim uidetur, cum serpentibus & cibis impuris tantum alatur. Ibidum oua & caro uenenosa sunt, quoniam deuorant serpentes, Albertus. Ibis, in Pentateucho, auis Aegyptia, obscœnitate oris immunda, quo aluum purgare consueuit, Eucherius. Ibidem, ciconiam & gruem Baptista Fiera in Cœna sua tanquam graues cibos improbat. Ibis (inquit) in antiquos, redeatque ciconia luxus. nos ciconiam quidem mensis receptam legimus, ibin uerò nunquam.

G.

Ibidum oua & caro uenenosa sunt, quoniam deuorant serpentes, Albertus. Oua earum frangunt Aegyptij quòd inde basilisci credantur nasci, Simocatus. Si quis ea comederit, morietur, Author de nat. rerum. Assa feras (serpentes, nidore scilicet) depellunt, Kiranides. Cinis ibidis sine pennis crematæ potus tormina sanat, Plinius. Ibidum pennæ uim serpentibus contrariam habent, (non tamen inter hominis remedia commendantur,) ut scripsi supra in D. ¶ Pro folijs erini, id est caprifici, fimus ibidis uel folia mori in medicina substitui possunt, ut legimus in Antiballomenis Græcis quibusdam. sed folia mori aliàs proximè postponuntur, substituenda scilicet pro radice hibisci.

H.

a. Ibis in gignendi etiam casu ibis facit, uel ibidis. Cicero & Plinius ibes in multitudinis numero protulerunt. Inuenio & ἶβυς per υ. in ultima apud Athenæum quod non probo. ἶβυξ ὄρνεον εἶδος, καὶ ἶβυς, Hesych. & Varinus. ἶβις auis est, cuius genitiuus ἴβιδος, & accusatiuus (pluralis) τοὺς ἴβιδας, Varinus. quasi mascul. generis sit. Plutarchus in libro de Iside, & alij omnes (quod sciam) gen. fœmin. proferunt. ἶβιξ (malim ἶβυξ per υ.) genus est auis clamosæ, à qua Ibycus nomẽ proprium factum est: καὶ ἰβυκλωίσαι, ὅπερ κατὰ μεταφορὰν λέγεται βοκλωίσαι, Etymologus in Ibis. Videri autem potest Ibyx auis nomen per onomatopœiam factum, ut & gifytz apud nostros: quæ forsitan etiam eadem fuerit, cũ & clamosa sit, & onomatopœia similis. ¶ Ybos uel ibis pro antho aue apud Albertum legitur, qui eam alicubi imperitè eandem ciconiæ facit, uide in Antho. Idem Albertus alicubi ichneumonem quadrupedem ex interpretis Auicennæ (opinor) translatione anschycomon & thyamon uocans, ibidem auem interpretatur indoctissimè.

¶ Ichneu-

¶ Ichneumonis & ibidis imago in statua reperitur Romæ in horto Belueder in palatio Pontificis, Bellonius. ¶ Aegyptij cor uolentes indicare, ibin pingunt, quòd hæc auis Mercurio cordis ac rationis præsidi attributa sit, (ut dicemus in h.) Orus. Iidem pro homine rapace & otioso, crocodilum pingunt cum ibidis penna in capite. hunc enim si ibidis penna tangas, immobilem reddes, Idem. De ibide aurea quæ in comessationibus Aegyptiorum circunferebatur, uide infra in h.

¶ Ibidis sanguis inter rubi nomenclaturas apud Dioscoridem legitur. item ibidis penna & ibidis unguis pro quinquefolio secundum Magos.

¶ Aristophanes in Auibus Lycurgum ibin cognominatum scribit: ubi Scholiastes ostendit Lycurgum à plerisque uel genere uel moribus Aegyptium esse creditum. ¶ Minutianus auctor est, Coruinum ab Ouidio appellatum fuisse ibin ex auis fœditate, cui uentrem rostro purgare insitum sit, & hoc ex Callimachi imitatione, Cælius. Callimachum inuenio Apollonium poetam ibin appellasse. Ibis (ut Grammatici scribunt) à similitudine auis eiusdem nominis, pro inuido ponitur. unde Ouidius conscripsit libellum in inuidum, quem In ibin uocauit. Ibidis (inquit) interea tu quoque nomen habe.

¶ h. In pugna gigantum contra deos Cyllenius (id est Mercurius) ibidis alis latuit, Ouidius 5. Metam. ¶ Ibin orationis parenti Mercurio aiunt in amore esse, quia orationis speciem similitudinemque gerat. nanque eius nigræ pennæ cum tacito, & nondum emisso sermone comparari queunt: nec dum uero prolatæ orationi, intimorum sensuum enunciatrici, candidæ possunt conferri, Aelianus interprete Gillio. sed aliter ex eodē Volaterranus: Ibis (inquit) à Mercurio diligitur, quòd eius naturæ cōueniat. nam quòd nigra & alba in hoc genere reperitur, altera mentis tantum excogitata, tacitaque notantur. altera uerò nuncius auditi prolatique sermonis extrinsecus significatur. Aegyptij dicunt ibin statim ab ouo excusam duas drachmas appendere, quantum & cor infantis nuper nati. Eadem pedum inter se & ad rostrum interuallis designatis trigonum æquilaterum (cordis quadam specie scilicet) constituit, Plutarchus in Symposiacis 4.5. & in libro de Iside. Illam ibidis etiam uim de Aegyptiorum libris accepi: eam nimirū cum in pēnas, quæ sub pectus existunt, collum & caput abdiderit, cordis figuram exprimere. Socrates in Phædro Platonis, Audiui (inquit) circa Naucratem Aegypti priscorum quendam fuisse deorum, cui dicata sit auis quam ibim uocant, deo autem ipsi nomen Theuth. Eruditi Thoth uel Theuth deum, Mercurium interpretantur. Aegyptij cor uolentes indicare, ibin pingunt. quod quidem animal Mercurio attributum ac dicatum est, cordis omnisque rationis præsidi & moderatori. nam & ibis per se ipsa magna ex parte cordi adsimilis est, de qua re plurimi apud Aegyptios agitātur sermones, Orus 1.36. ¶ Ibis Lunæ sacra est. tot enim diebus oua excudit, quot Luna augetur & decrescit, Aelianus. In comessationibus (κωμασίαις) Aegyptiorum, aure[illegible]eorum simulacra circunferunt: canes duos, accipitrem unum, & ibin unam. & quatuor hæc simulacrorum idola, quatuor literas uocant. canes duo mundi hemisphæria interpretantur, accipitrem Solem, ibidem Lunam. opacam enim Lunæ partem (τὰ σκιερὰ) nigro ibidis pennarum colori: splendidam albo conferunt. alij per canes accipiunt duos tropicos, per accipitrem æquinoctialem, per ibin denique zodiacum: quòd hæc auis præcipuè in numeri & mensuræ cogitationem Aegyptios induxerit, quemadmodum præ cæteris circulis zodiacus, Clemens lib.5. στρωματέων. Aegyptij animalium quorundā figuras non sine humani generis emolumento dijs tribuêre. nam cum eorum regio adeò serpentibus scateat, ut nulla maior pestis incolas soleat infestare, prouida natura Deusque malorum depulsor aues quasdam illuc immisit ibes appellatas, quæ serpentes interimunt. quamobrem Aegyptiorum sapientes, ut homines Aegyptios ab interficiendis huiusmodi auibus suæ gentis conseruatricibus deterrerent, (neque enim deerant qui eis mortem molirentur,) lege cauerunt, ne cui liceret Aegyptiorum ibim interimere, subiecta causa, quòd dij si quibus apparerent, in ibium forma sese eis ostenderent, Alexander Aphrod. in 12. primæ philosophiæ Aristot. Aegyptij diuersa animalia colunt uel usus uel symboli gratia: quædam etiam utriusque, ut ibin. hæc enim reptilia mortifera interimit, hæc prima clysteris usum in seipsa ostendit: & religiosissimi sacerdotum non alia lustrali aqua purgantur, quàm de qua ibis biberit. neque enim unquam illa insalubrem aut uenenatam aquam gustat, cum ne accedat quidem. hęc designatis inter se pedum gressu distantium & rostri interuallis triangulum æquilaterum efficit. Et nigræ eius pennis albis ita appositæ sunt, ut Lunam amphicyrton referant, Plutarchus in libro de Iside. Ipsi quorum uanitas ridetur Aegyptij, nullam belluam, nisi ob aliquam utilitatem cōsecrauerunt: uelut ibin, quòd maximam uim serpentum conficiat, Cicero. Vide etiam supra in c. Inuocant Aegyptij ibes suas contra serpentium aduentum, Plinius. Crocodilon adorat Pars hæc (Aegypti,) illa pauet saturam serpentibus ibin, Iuuenalis Sat. 15. πῶς ἂν μὲν ὂν σώσειεν ἶβυς, (ἶβις potius,) ἢ κύων; Timocles in Aegyptijs apud Athenæum. Aegyptiorum morem quis ignorat: quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus, quamuis carnificinam potius subierint: quàm ibim, aut aspidem, &c. uiolent, Cicero. In Aegypto si quis aliquā de feris sacris uolens occiderit, morte mulctatur: sin inuitus, plectitur ea mulcta quam sacerdotes statuerint. Ibin uerò aut accipitrem quisquis necauerit, siue uolens, siue nolens, necessario morte afficitur, Herodotus lib. 2. Diodorus Siculus tamen non accipitrem cum ibide, sed ælurum, id est felem in eodem honore ponit. ¶ In Aegypto sacerdotes non omni aqua se aspergunt, sed ea duntaxat, ex qua ibim bibisse credunt. nam planè sciunt hanc nūquam aquam impuram aut

ueneno infectam bibere, sacram enim diuinandi quandam uim in se habere hanc auem existimant, Aelianus.

¶ Emblema Alciati in sordidos: Quæ rostro (clystêre uelut) sibi proluit aluum Ibis, Niliacis cognita littoribus, Transijt opprobrij in nomen quo Publius hostem Naso suum appellat, Battiadesq; suum.

DE AVE INCENDIARIA SEV SPINTVRNICE.

INAVSPICATA est & incendiaria auis (de bubone prius scripserat) propter quam sæpenumero lustratam urbem in Annalibus inuenimus: sicut L. Crasso, C. Mario COSS. quo anno & bubone uiso lustrata est. Quæ sit auis ea nec reperitur, nec traditur. Quidam ita interpretantur incendiariam esse, quæcunq; apparuerit carbonem ferens ex aris uel altaribus, alij Spinturnicem eam uocant. sed hæc ipsa quæ esset inter aues qui se scire diceret non inueni, Plinius. C. Lælio, L. Danitio COSS. auis incendaria uisa occisaq;, Iulius Obsequens. Auis incendiaria secundum grammaticos quosdam dicta est quòd incendijs nascatur.

¶ INTVBA auis amari iecoris falsò creditur à nonnullis in Vergiliano uersu, primo Georg. Et amaris intuba fibris; quo doctissimus poeta ad genus illud intubi uidetur alludere quod picris appellatur, Hermolaus in Corollario.

DE ISPIDA.

A.

ISPIDA auis nomen apud recentiores, à sono uocis factum est, ut scribit Author libri de nat. rerum. Italicè piumbino, id est est plumbina uocatur, & circa lacum Larium martinus piscator: & alibi auis paradisi propter pulchritudinem scilicet. plumbina uerò nominari uidetur, ut Io. Antonius Clarius Ebolitanus ad nos scripsit, quoniam desuper deuolans, in aqua, tanquam plumbum iactum, deorsumq; tendens, linea perpendiculari mergitur, ut inde pisciculos quibus uescatur, piscetur. Eandem ob causam etiam haliæetum auem piscium rapacem Italis plumbinam dici puto. Græci eadem ratione aues quasdam catarrhactas nominant. Rursus Itali quidam hanc auem piscatorem simpliciter nominant, circa Mediolanum: alij piscatorem regis, ut Angli quoq;: alij uitriolum, à uitrioli, id est chalcanthi colore, ut coniicio, circa lacum Verbanum: in Hetruria auem S. Mariæ. ¶ Hispani in Lusitania aruela. ¶ Galli pescheur, id est piscatorem: alij martinet pescheur, ut & Larij lacus accolæ: alij tartarin per onomatopœiam: alij artre, quòd artras Gallice dictas, id est tineas abigat. Circa Lutetiã audio mounier appellari, nescio quàm rectè. à nonnullis impropriè etiam piuerd, id est picum uiridem, à colore. ¶ Germani Yßuogel/ uel Eißuogel/ id est glaciei auẽ, ut Albertus Magnus quoq; interpretatur. nam hyeme etiam apud nos manet, & circa aquarum ripas glacie cõcretas degit. Pomerani Ysengart. ¶ Angli the kynges fisher, id est regis piscatorem, ut & Itali quidam. ¶ Ispidam ex recentioribus quidam ueterum alcyonem esse putant, uel simpliciter, uel fluuialem: qua de re sententiam meam exposui in Alcyone A. Christophorus Encelius alcyonem ab ispida diuersam facit; sed illi quoq; ut huic Germanicum nomen Eißuogel attribui scribit.

B.

Ispida auis parua est, sed pulchra & pennarum uenustate clarissima: colore medio inter uiridem & cœruleum, qui ad Solis radios sapphirum refert: color pectoris instar carbonum ardentium est. Binos tantum habet in pedibus digitos, ungues aduncos, rostrum paruum & rectum, Albertus & Author de nat. rerum. Ispidæ (ipse alcyonem fluuiatilem seu ripariam uocat) pectus purpureum est, collum & dorsum in uiridi cœruleum, alæ fuscæ: rostrum, ut etiam pedes, cinereum, Ge. Agricola. Ispidæ (ex nostra inspectione) rostrum est nigrum, rectū, in summo acutum, tres digitos longum. Vēter totus, & minores sub alis plumæ, colore ferrugineo uel ruffo tali qualis ferè interiorum castaneæ tunicarum est. Pedes breues, rubicundi: in quibus duo longiores digiti ad mediam usque partem connexi, postea finduntur. sunt autem articulati ab imo digiti multis minutis transuersis lineis. Plumę genua tegunt, inferior pars nuda est. Per medium dorsum, à principio eius usque ad finem caudæ, plumæ sunt cœrulei coloris diluti & ad album inclinantis, mirum in modum splendidæ, ut oculos etiam uisu immorantes splendore suo offendant. Pronum caput cum ceruice uidetur uiridis coloris, transuersis lineis ex albo cœruleis distinctum. Virent etiam alæ, sed interior pars plumarum in eisdem ad purpureum ferè tendit uiolaceo dilutum colorem, ut cœrulearum quoque per medium dorsum. Asperguntur & alæ lucidis aliquot punctis. longiores earum pennæ exteriorem partem uiridantem habet, interior nigricat. Lingua perbreuis est, latiuscula, ac subrubens cum faucibus palatoq;. Oesophagus ualde longus. uentriculus in infimo corpore iuxta anū. adeps ruffa.

C.

Ispida maximè solitaria auis est. Manet apud nos etiam hyeme circa ripas glacie concretas, unde & nomen ei à nostris impositum. Allata est mihi nuper Ianuarij initio capta. ¶ Piscibus uiuit. unde in uarijs linguis alij piscatorem simpliciter, alij piscatorem regis, alij martinum piscatorem uocitant. Circa aquas uolat, pisciculis insidiatur & uermibus, Albertus & G. Agricola. Terram circa aquas rostro cauat, ibiq; nidum congerit ac fœtus facit, Author de nat. rerum. Audio eam in arena uel in scopulo aliquo iuxta aquam nidificare: nidum forma rotunda construere, eminente in angulum foramine exiguo, mollem, ex floribus harundinum: pullos interdum nouem in nido uno reperiri. ¶ Ispida cum pullis suis suauiter olet moschi odorati ferè instar, Hier. Tragus. Caro eius mortuæ non putrescit. Vulgò creditur pellem eius detractam (multi unà cum carne seruant, intestinis tantum ademptis) & ali. ubi suspensam, pennas quotannis tanquam in uiuo corpore mutare: quod ego falsum esse expertus sum in pluribus huius generis auibus per plures annos reseruatis, Albertus.

D.

Ali & mansuefieri posse hanc auem non puto.

E.

Qui pannos laneos uendunt, huius auis pellem cum pannis habere solent, quasi ui quadam peculiari aduersus tineas polleat. unde & artram à Gallis quibusdā dici arbitrantur. hoc autem ut præstet, satis esse aiunt in eadem cella eam haberi, atq; hoc quidam per aliquot annos se expertos mihi retulerunt: ego uix fidem habuerim. Sunt qui negent fulgurari domum in qua fuerit nidus ipsius. Dicunt etiam auguria sectantes hanc auem cōseruatam in thesauris, augere illos & amoliri paupertatem, Alber. Sunt & similes quædam circa alcyonem superstitiones, quas retuli in Alcyone H. e.

F.

In cibo non probatur, Hieron. Tragus.

CORNIX aquatica apud Morpetēles Anglos dicta (quam supra inter Cornices descripsimus) rostro est paulò breuiore quàm ispida, ante uolatum eiusdem more crebrò nutans. Voce eandem ita refert, ut, nisi uideas, ispidam esse iurares. In ripis etiam fluminum degit, & pisciculis uictitat.

ITYX, ἴτυξ, auis quædam, Suidas. Sed forte legendum ἴϋγξ, quod auis nomen cōmemoraui supra in Ibide H. a. aut ἴτυς. fertur enim Itys puer in phasianum mutatus.

IVNCO lacus & fluuios petit, caudam motitat ut & cinclus, albicula & tringa. quæ inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur. Iunco quidem alaudæ amicus est, Aristoteles interprete Gaza: qui pro Græca uoce χοινικλος iunco transtulit. nam Græci iuncum χοῖνον nominant. & forte inter iuncos degit cum circa aquas uersetur. Apud Hesychium & Varinum χοίνικος legitur sine lambda. Σχοίνικος, auriga Amphiarai, & auis quædam, & planta, Hesychius. ¶ Ego (inquit Turnerus) quum nullam aliam nouerim auiculam, iuncis & harundinibus insidentem, præter Anglorum passerem harundinarium, illum iunconem esse iudico. auis est parua, passere paulò minor, cauda longiuscula & capite nigro. cætera fusca, Turnerus. uocat aūt hanc auem Anglicè a rede sparrow, Germanicè ein Reydtmüß, (nostri potius efferrent ein Riedtmeiß, id est parum palustrem. Nos plura de harundinario passere inter passeres, & de paro palustri (hic enim ab harundinario passere differt, etsi Turnerus unam auem faciat) inter paros dicemus: ut de motacillis quoq; diuersis in Elemento M. Eberus & Peucerus etiam Turnerum (ut plerunq;) secuti iunconem interpretantur Germanicè ein Rietmeiß, id est parum palustrem. Græcè ab ijsdem scribitur χοίνικλος uel χοινίων.

DE IYNGE.

A.

IYNX auis apud Aristotelem dicta, ἴυγξ, torquilla uertitur à Theodoro Gaza, tanquam uulgo (Italorum) sic nominetur. Idem ab antiquis turbinem appellatã scribit. ego nullum ex antiquis turbinis nomine pro aue usum inuenio. A colli circumactu, reliquo corpore quiescente, collitorquis appellari potest, Cælius. Italica huius auis nomina uaria obseruauimus, collotorto, stortacoll, capetorto: &, ut author Promptuarij habet, uertilla. Neapoli formicula dicitur, quoniam formicis uescitur. Hispanicè torzicuello. Gallicè terco uel turcot: in Atho monte Gręciæ alcion nominatur, Pet. Bellonius. Germanicè Windhalß/Naterhalß/Naterwendel/Naterzwang/Trähalß: quæ nomina omnia ei indita sunt quòd collum circumagat, uel simpliciter, uel serpentis instar. Eberus & Peucerus meropem Germanicè Krinitz, & Windhalß interpretantur, quasi uel Windhalß Germanicum uocabulum de duabus diuersis auibus in usu sit, uel merops quoq; collum circunuoluat similiter, quod non puto. Iidem motacillam, uel Græce σεισοπυγίδα eandem faciunt auem: Theocriti (ut uideo) Scholiasten & Suidam secuti. mihi hæc Grammaticorum opinio non placet: nec iynx nobis cognita, quæ absq; omni cõtrouersia ueterum iynx est, caudam motitat, quod equidem sciam aut obseruarim, cum uiuam dies aliquot aluerim. quanquam uideo Io. Tzetzen quoq; iyngem interpretari cinclida & σεισοπύγιον: & in opere Galeni de compos. medic. sec. loc. iyngem etiam cinædum nominari. Sed hoc est iyngem & motacillam confundere.

B.

Iynx auium una utrinque binos habet digitos. causa est quòd eius corpus minus quàm cæterarum propensum est in aduersum, Aristot. & Plinius. Atqui etiam aliæ picorum & nocturni generis auium, binos utrinq; digitos habent, ut psittaci quoq;. Iynx paulò maior quàm fringilla est, colore uario. Habet sibi propriam digitorum, quam modo dixi, dispositionẽ, & linguam serpentibus similem: quippe quam in longitudinem mensura quatuor digitorum porrigat, rursumq; contrahat intra rostrum. Collum etiam circumagit in auersum, reliquo quiescente corpore, modo serpentum. (unde torquilla uulgò appellata est, quanquam turbo ab antiquis.) Vngues ei grandes, & similes ut monedulis exeunt: uoce autem stridet, Aristot. interprete Gaza. Iynx linguã serpentium similem in magnam longitudinem porrigit. Collum circumagit in auersum. Vngues ei grandes ceu graculis, Plinius. Aristoteles torquillam fringillæ comparauit, quoniam coloribus similes sunt, Niphus. nam quòd ad magnitudinem torquilla paulò maior est quàm fringilla. pictura quidem à nobis posita magnitudinẽ iustè exprimit. ¶ Turbo, ut Gaza nominat, fortè à corporis figura dictus fuerit. cauda siquidem (cuius pars postrema in icone à nobis posita patentior & latior esse debebat) rhombi alteram partem quodammodo refert. & reliquũ corpus cauda & capite dempto rhombum integrum. Vngues utrinq; bini sunt, ita ut utrobiq; longior alter cum altero breuiore coniungatur. Linguæ aculeus tam acutus & ualidus est, ut hominis quoq; cutẽ penetret instar aciculæ. lingua infra arteriæ summum subit, & supra craniũ reflexa naribus inseritur. est autẽ gemina ubi ab occipitio reflecti incipit, in sincipite rursus conueniunt partes utræq;. Marem à fœmina discerni puto cum aliâs fortè, tum pectore magis flauo.

C.

Iynx lingua exerta magna celeritate formicas aculeo linguæ ſuæ transfixas (ut pueri ranas mucrone ferreo per arcum attracto emiſſoq; uenari ſolent) uorat, nec unquam illas roſtro attingit ut cæteræ aues ſuos cibos. Ego aliquando Aprili menſe captam per quinq; dies formicis alui: quæ deinde mortua eſt. & haud ſcio an ali diutius poſsit. ægerrimè enim fert captiuitatem. nec alio præter formicas cibo ueſcitur: ut diuerſis uermiculis, aſellis aliiſq; ei obiectis experiri uolui. Roſtro lignum ferit & ſtrepitum ferè ut pici mouet. Iynges linguas prælongas, ut piſcatores lineas extẽdunt, qua formicæ tranſeunt, accelerant illæ tanquam ad eſcam: & ubi iam plures inſederint, paulatim iynges lingua retracta captas deuorant, Oppianus in Ixeuticis. ¶ Si manu teneas caput circumagit in utranq; partem, non adeò quidem ut roſtrum ad medium dorſum omnino retrò ſpectet, ſed aliquouſq;, ulterius ſcilicet quàm ulla alia auis. ¶ Voce ſua ſtridet, Gaza ex Ariſtotele. Græcè legitur τρίζει. Grammatici Græci iyngem per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ ἰύζειν dictã rentur. Vocis ſono obliquam tibiam imitatur, Aelianus. ¶ Nidificat in foraminibus arborum ut pici. aliquando etiam in domibus (ruſticorum tantum puto.) Hyeme, ut audio, non apparet, ſed autumno maximè. ego menſe Aprili captam uidi, & aliàs Iulio: quo tempore etiam ſobolem habebat. parit autem oua multa, circiter octo uel nouem.

D.

Iyngem mirabilem & ſtultam auiculam dies aliquot nutriui formicis. Ea homine accedente nõ facile refugiebat: iraſcebatur tamen, & collum in ſublime erigens & roſtro pinſens (ſine morſu tamen) ac idem retrahens extendensq; per uices, tanquam minãdo, iram declarabat, plumis interim, præſertim capitis, rigebat, & caudam erigebat dilatabatq;.

F.

In cibum etiam admittitur, ut Hieronymus Tragus ſcribit.

G.

Antonij Muſæ ad pilos pungentes in palpebris enaſcentes, trichiaſim uocant: Fel auiculæ quæ cinædus appellatur, (eſt autem iynx, ut oſtendemus mox in H.a.) & aconiti dimidium eius, mixtis utere, hoc eſt euulſis pilis locũ illine, Galenus de compoſ. medic. 4.7. inter Aſclepiadæ liquida medicamenta ocularia. Aliqui etiam cinædi auiculæ felle per ſe utuntur, ut eodem in capite legimus.

H.

Ἴυγξ auis debebat potius (φυσικώτερον) ἴυξ ſine gamma uocari: à uerbo ſcilicet ἰύζω, ἰύξω, ultima uocali abiecta, Euſtathius. Lynx pro iynge, id eſt illecebra apud Sophoclem legitur, ut citat Athenæus lib. 13. Τοιάνδ' ἐν ὄψει λύγγα θηρατηρίαν Ἔρωτος ἀστραπὴν τὴν ὀμμάτων ἔχει. Lynx auis, id eſt uultur, Kiranides. Scribitur etiam ἴυυξ apud Heſychium & Varinum, quod non placet. Μίνθον alij mentham interpretantur, alij ἴυγγα, (forte ἴυγγα,) Varinus. Τύϊγγα, auicula quædam, Varin. Iynx auis quæ & cynædœon (κιναίδιον, malim κιναίδιον cum Suida) uocatur, Heſych. & Varin. Fel auiculæ quæ cinędus appelletur (ut retuli in G.) medici contra pilos in palpebris pungentes illinunt. Kinædius, id eſt iynx: & piſcis marinus in cuius corpore tranſlucido ſpinæ apparent, Kiranides. Apud Kiraniden lib. 1. in Phoca, nominatur ad ſuperſtitioſum quoddã phylacterium formicarius & iynx, (lectio corrupta habet itygos:) puto autem pro iynge ab interprete formicarium redditum eſſe, & utrunq; in textum aſcitum. nam & Itali quidam hodie iyngem formiculam uocant.

¶ Pindarus ποικίλαν ἴυγγα dixit à uarietate coloris. item τετράκναμον, propter cauſam inferius explicandam.

¶ Iynx auis quoniam ueneficis ad philtra & amatorias illecebras in uſu erat: iyngos etiam uocabulum authoribus Græcis plerunq; ἐπιθυμίαν, πόθον ἢ θέλησιν ſignificat: hoc eſt deſiderium, cupiditatem, uoluntatem, lenocinium, illecebram, & quicquid animum ad amorem ac deſiderium trahit. ut Grammatici annotant, qui & hæc authorum anonymorum dicta citant: ἴυγγί τινι ἑλκομένη, Heſychius. Τῇ σῇ ληφθέντες ἴυγγι, Suidas. Σοφίαν τινὰ καὶ ἴυγγα κίνησον ἐπ' αὐτὴν Αἰγυπτίαν, Heliodorus. Ἡ δὲ Κλεοπάτρα ᾤετο ταῖς αὐταῖς ἴυγξιν αἷσπερ ὃν Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου, καὶ μέντοι καὶ τοῦ σεβαστοῦ κρατήσειν τρίτου. Καὶ αὖθις, Τοιαύτη τις πειθοῦς ἴυγξ Διογένους τοῖς λόγοις τοῦ κυνός, Suidas. Troilus Achillem πυρφόρῳ ἔβαλεν ἴυγγι τόξων, ἤγουν πυρφόρῳ βέλει. λέγει δὲ τῷ ἔρωτι. Τοιάνδ' ἐν ὄψει λύγγα, (ſic citat Athenæus lib. 13.) θηρατηρίαν Ἔρωτος ἀστραπὴν τὴν ὀμμάτων ἔχει, Sophocles. Per illecebras mutuas, quæ magorum iynges nuncupantur, & ſympathiam ſeu cognationem quandam rerum miracula cõſurgunt maxima, Cælius. Eſt inter erotica infamis quoq; iynx, propter quod ſcitè admodum pro cupiditate uehementi dicitur iynx Pindaro: ἴυγγι δ' ἕλκομαι ἦτορ, νεομηνίᾳ θιγέμεν, Idem. Qui uehementi & impotenti deſiderio trahuntur ad aliquid, iynge trahi dicuntur, Eraſmus in Prouerbijs, citans hoc Pindari è Nemeis hymno 4. ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, id eſt, Iynge trahor animo. & illud Theocriti in Pharmaceutria, Ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα. ¶ Iynges uocant philtra & quæcunq; ad illiciendos amores parantur, ab iynge aue, qua ad hanc rem olim abuſæ ſunt ueneficæ, ut Grãmatici docent. hanc enim auem aiunt idoneã eſſe εἰς μαγγανείας, (μάγγανα interpretantur φάρμακα, μηχανήματα,) Heſych. ¶ Sunt qui iynga fuiſſe antiquis citharã cantus prædulcis tradant, (ut Varinus recitat,) ut inde omne quod expetas iucundius, rectè iynga dicas, Cælius. Iynx etiam fiſtulam ſignificat ex unico calamo compactam, ut quidã in Lexicon Græcolatinũ retulit. Ἴυγγες, λεπτοὶ πόροι καὶ αἱ τρύφαι, Suidas & Varin.

¶ Iyx potius dici debebat quàm iynx, à uerbo ἰύζω, ultima uocali abiecta: à quo etiam ἰυγμὸς deducitur, Eustathius. ἰυγὴ, uox, clamor, Hesych. idem quod ἰυγμός. ἰύζειν legimus apud Homerum de canibus & uenatoribus contra leonem clamantibus, Iliad. ρ. ubi Scholiastes: ἰύζουσιν, ἀγροικικῇ φωνῇ προσφθέγγονται, προσφωνοῦσι. πεποίηται δὲ ἡ λέξις παρὰ τὸ ἰοὺ ἐπίρρημα. Ἰυγγίης, Bacchus, Hesychio & Varino. fortè quòd uinum homines ad se iyngis instar alliciat, quasi illecebrosum interpreteris. Hinc ego (inquit L. G. Gyraldus) putârim Pindarum quodam hymno Pyth. ad Arcesilaum Cyrenęum iyngem auem Bacchi nuncupasse. ¶ Babylone ex testudine loci ubi rex ius dicere solebat, iynges quatuor aureæ pendebant, fatalem conditionem (Adrastiam) significantes, admonentesq; regem ne se supra hominem efferret. eas uerò dicunt Magos cum in regiam uenissent, iussisse fieri. Vocãt autem ipsas deorum linguas, Philostratus lib. 1. de uita Apollonij.

¶ Myrus piscis colorem totum similem habet iyngi, tum intus, tum foris, ut scribit Aristoteles libro 5. de animalibus, Athenæus. sed Aristoteles libri iam citati cap. 10. aliter, ὅτι ὁ σμύρος ὅμοιος ὁμόχρους καὶ ἰσχυρὸς, καὶ τὸ χρῶμα ὅμοιον ἔχει τῇ πίτυι (Gaza uertit larici, non ἴυγγι) καὶ ὀδόντας ἔχει καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Hinc igitur Athenæi locus restituetur. Iyngem prima Venus fertur è monte Olympo ad homines detulisse, ac dedisse Iasoni, & docuisse eum incantandi artes, ut Medeæ animum in sui amorem compelleret, Scholiastes Pindari in Pythijs Carmine quarto in Arcesilaum Cyrenæũ. ubi hæc poetæ uerba legimus, πότνια δ' ὠκυτάτων βελέων ποικίλαν ἴυγγα τε- -τράκναμον Οὐλυμπόθεν, ἐν ἀλύτῳ ζεύξαισα κύκλῳ μαινάδ' ὄρνιν Κυπρογένεια φέρεν πρῶτον ἀνθρώποισιν, &c. Cognominat autem iyngem uariam à colore: item τετράκναμον, hoc est quatuor tibijs uel quatuor radijs insignem. quoniam à ueneficis hæc auis ad circulum seu rotam alligari solebat, alis binis superne, & pedibus binis inferne, ut ita quatuor radiorũ rotæ speciem præ se ferret. Potest & rota ipsa metaphoricè (inquit Scholiastes) iyngis nomine appellari, quatuor distincta radijs. sed poeta notanter ἴυγγα τετράκναμον dixit, non κύκλον. Iynx auis philtris est accommoda & excantaminibus amatorijs. pendens enim ex rota agitatur, aut cum cerea amburitur rota super ardentes prunas. Tradunt alij eius interanea explicari rotę circunuoluta, Cælius ex Varino uel Scholiaste Pindari. Ex iynge auicula caudam quatiente ad philtra utuntur priuatim pennis quæ circa caudam sunt, priuatim etiam osse circa pectus labdoide figura, specie simili myopi seu calcari equitum. Collum etiam eius ad alia quædam prodest: & auis tota ad amores, alis suis in aliqua rotula extensa & circunuoluta in nomẽ amantis, Io. Tzetzes Variorum 11. 380. Iynx etiam paruum quoddam instrumentum est, quod ueneficæ solebant circumagere, ceu ita sibi conciliaturæ eos quos amabant, Suidas. Ferunt iyngem ipsam prius mulierem fuisse, filiam Pithûs uel Echûs & Panis quæ cũ in Ioue Iûs (Ἰοῦς, ut Scholiastes Lycophronis habet, & Cælius quoq; legit. Varinus non rectè habet Ἠοῦς, id est auroræ) amorem suis ueneficijs excitasset, à Iunone fugata in auem mutata sit, Varinus. Iynx perhibetur filia Echûs aut Pithûs, aut Hieronices aut Veneris (sed Græcè legitur Ἴυγξ Ἠχοῦς ἢ Πειθοῦς, θυγάτηρ Ἱερονίκης καὶ Ἀφροδίτης,) quæ cum Iouem suo ueneficio affecisset, eam ob causam à Iunone in auem conuersa sit, Suidas, quamuis hic ἀπελιθώθη habeat, Varinus melius ἀπωρνεώθη. Iyngis ope puella Theocriti ad alliciendum amatorem utitur.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur Inuiolabiles telo Cupidinis, habet autem adiecta figura iyngem in rotula extensam.

Ne dirus te uincat amor, neu fœmina mentem
Diripiat magicis artibus ulla tuam:
Bacchica auis præstò tibi motacilla paretur,
Quam quadriradiam circuli in orbe loces:
Ore crucem & cauda, & geminis ut cõplicet alis,
Tale amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris signo Pagasæus Iason
Phasiacis lædi non potuisse dolis.

¶ Nos quoq; olim in iyngis iconem uinctam ad manum hominis lusimus his senarijs.

Cur uinctam iyngem picta detinet manus? / Auis hæc amoris & uoluptatis nota est,
Quæsita philtris: fortè quòd quouis agat, / Ante & retrorsus, colla, in orbem, liberè.
Sic & uoluptas corda agit mortalium, / Mirumq; torquet in modum quoquò libet.
Hanc tu nisi uinctam cum ratione rexeris, / Mentis peribit quicquid ac sensus habes.
Hoc fascinum putabis, atq; maximum / Philtrum, ueneficiumq; quàm miserrimum.
Hoc torquet animos, turbat, & retro mouet. / Aut igitur omnem tu uoluptatem fuge,
Aut si libet uti, uincla semper admoue. / Nũquam cicuratur, semper est uinclis opus.

IZINES, ἸΖΙ͂ΝΕΣ, οἰωνοί, ὄρνιθες, πρόχοοι, λέβητες, tripodes, Hesychius & Varinus.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA L. CONSONANS INCHOAT.

DE LAGOPODE.

ALPIVM peculiaris auis est lagopus, præcipuo sapore. pedes leporino uillo insignes ei nomen hoc dedêre, cætero candidæ, columbarum magnitudine. Non extra terram in qua nascitur ea uesci facile: quãdo nec uiua mansuescit, & corpus occisæ statim marcescit. Est & ALIA nomine eodem à coturnicibus magnitudine tantum differens, croceo tinctu cibis gratissima, Plinius 10. 48. Si meus aurita gaudet lagópode Flaccus, Martialis lib. 7. In alijs exemplaribus

exemplaribus lagopice legitur, quod quidam ancillæ nomen interpretatur, quàm rectè ipſe uiderit, in lagopode quidem prima breuis eſt, ſed licentia produci potuit. Pinguemq́ uitijs albumq́, nec oſtrea, Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare lagois, Horatius Sermonum 2. 2. ubi Acron, Aut (legerim, Lagois eſt auis quæ) carnem leporis habere perhibetur, aut genus piſcis quod in mari Italo non inuenitur. λαγωΐνης, auis quædam, Heſychius & Varinus. ¶ Otidem auem, de qua inter Gallinas ſcribemus, Alexāder Myndius lagodian (λαγωδίαν) cognominari ait. ¶ Eſt & herba lagopus, de qua plura ſcripſi in Lepore a.

¶ Lagopus pedes habet leporinos, & uillum pro plumis, & malè uolat: & ideo in ſpecubus ſub terra uiuit. quòd ſi ad prædam aliquando proſilit, mox ea capta ad antrum redit & comedit, Albertus; tum hoc ex Plinio addit, nō manſueſcere, captam mori, & citiſsimè putreſcere. Sed ex eo quòd

illam è specubus ad prędam prosilire scribit, nocturni generis auem existimasse uidetur. sunt autem nocturnæ quædam aues pedibus ferè uillosis & pluma contectis, non tamen inferius quoq; ut nobis cognita lagopus. ¶ Lagopis, quos francolinos uocant, ager Vicentinus abundat, qui optimi saporis bonitate fasianos & perdices superant, Zacharias Lilius. ¶ Eberus & Peucerus lagopodem croceam Germanicè interpretantur Emmerling/Goldammer, quod est genus passerum.

¶ Auis quam ego pro lagopode pinxi, à nostris & montium incolis Germanicè nominatur ein Schneehůn / Schneeuogel/ein wyß Räbhůn / ein wild wyß hůn / Steinhůn, circa Lucernam Schrathůn. quæ uocabula uel à colore candido facta sunt; uel à locis ubi degunt, niuibus scilicet & scopulis circa montium uertices. postremi significationem non assequor. Bellonius Gallicè uocat perdrix blanche de Sauoie, id est perdicem albam Sabaudicam. Ego in Sabaudia Vallesijs finitima arbenne uocitari accepi. cui proximum nomen est urblan, Italis in Lombardia usitatum. Burmij in Rhætis Italicè loquentes appellant rhoncas, alibi herbey; alibi perdice alpestre; qui circa Tridentum habitant pernise bianche de la montaigne, id est, perdicem albam montanam. ¶ Ciuis quidam Curiæ Rhætorum uir non indoctus perdices albas in montibus Rhætorum inueniri mihi affirmauit, nihil à uulgaribus nostris differentes, nisi quòd colorem, quem æstate fuscum & nostris similem habeant, hyeme in candidum mutent, quemadmodum & lepores in ijsdem montibus, quorum pedes etiam uillosos perdices illæ repręsentent. aiebat autem totas esse candidas, præter minimas quasdam notas quæ circa aures nigricent. lagopodes uerò (die Schneeuögel oder Berghůner) quamuis eadem magnitudine sint, nõ tamen esse perdicum generis: & in frigidissimis montium iugis uel cacuminibus morari, ubi ne frutices quidem ulli prę nimio frigore crescere possunt: perdices locis non adeo frigidis reperiri, & maximè inter iuniperos.

¶ Allata est ad me aliquando lagopus, initio Maij capta, magnitudine columbæ, tota candida, nisi quòd pēnæ in cauda utrinq; nigræ erant. pedes & digiti undiquaq; hirsuti, ut in lepore. rostrum quale galli corylorum dicti, quem attagenem interpretor. Auriculæ nullæ, nec aliquid aurium instar eminēs, ut mireris cur auritam lagopodem Martialis dixerit. Amplius corpus mari, & à rostro oculos uersus linea nigra, qua fœmina caret. Supercilia etiā, id est semicirculi supra oculos in mare magis rubent, in fœmina pallent. Aestate fuscam esse aiunt, nō albam: eas uerò quæ non ascendant in montes, ne hyeme quidem albescere. uocem ædere non dissimilem ceruinæ. prope niuem & glaciem degere in alpium uerticibus tota hyeme. eadem in ijs quæ in perdicibus obseruari, quòd oua humi pariant, & quòd gregatim uolent nec in sublime. cauis equorum uestigijs per niuem aliquando insidere, unde si quis forte accedat subitò euolent. uiatores propè admittere, minimè suspicaces. capi interdum pane tantum obiecto, alio accedente à tergo. ¶ Gustaui aliquando assatæ lagopodis carnem, subamaram, gustu alioqui non ingrato, & delicijs quæsitam. cutis eius nigricat. ¶ Lagopus (quæ Germanicè Steinhůn uel Schneehůn dicitur) non procul uolat: & facile capitur, tanquam simplex & stolida auis, hoc ferè modo: Lapides oblongo ductu disponuntur, tanquã ad muri extruendi initium. eò cum peruenerint lagopodes, non transiliunt, sed iuxta illum subinde ascendunt descenduntq;. tum aucupes funem longum laqueis instructum iuxta eundem extendunt, & cum illic uiderint aues, funem tandiu huc illuc trahunt, donec illæ collo illaqueentur, Stumpfius. Quin & simplicius interdum capiuntur: Aucupum alter pileum manu rotat, quem dum admiratur auis, alter cum longa arundine & laqueo accedit. Lagopodes hyeme fusci fiunt, æstate candidi: habentq; crura & pedes albo pilo tectos. incolæ montium aiunt carnes earum cibum esse lautum, salubrem & calidi temperamenti. capiuntur hoc pacto: Lapilli disponuntur in lõgam seriem continui: ad quam uenientes aues cum non audeant transire metam positorum lapidum, ordine sequuntur murulum illum, donec in extremitate eius incidant in laqueos & positas insidias, Munsterus. ¶ In Septentrione genus est auium niualium, quæ in sæuissima hyeme tantum & magnis niuibus prodeunt, turdi magnitudine & sapore, totæ candidæ, Olaus Magnus. Mihi quidem hæ aues uel lagopodes, uel eis congeneres uidentur.

¶ Attagen uulgò in Creta Taginari uocatur: aliquibus attagas, ut Constantinopoli. Hæc auis nostræ quæ Gallis uulgò canne petiere dicitur, persimilis est. sed canna nostra non habet crura plumis intecta: attagen habet, & rostrum nigrum, breue, præualidum, corpus quàm canna gracilius. Reliqua, ut color etiam, ferè similia sunt. Sed attageni color inconstans. reperitur enim totus candidus, quem conijcio nihil differre à perdice alba Sabaudorum, hoc est lagopode Plinij. Memini equidem Venetijs attagenem album uidere. Itali siue albo siue alio colore insignem, francolinum appellant, Bellonius.

DE LAGOPODE VARIA, CVIUS ICONEM in fine libri requires.

ALTERVM etiam hoc lagopodis genus in Heluetiæ montibus reperitur. Auis huius generis quam descripsi, mas erat, uentre candido, & alis quoq; albissimis. à posteriori parte tamen pennæ aliquot partim fuscæ, partim uariæ (ποικίλαι) erant. Caput, collum & dorsum plumis fuscis & maculosis distinguebantur. collum supina parte plurimum albi, nigri parum ha-

rium habebat: prona partim uarias, partim albas plumas. Pellicula ſupra oculos utrinque ſemicirculi figura rutila eminebat. Roſtrum perbreue, nigrum: cuius pars ſuperior incuruata, inferiorem canaliculatam in ſe recipiebat. Cauda digitos quinq; longa duodecim pennis nigris conſtabat, & duabus in medio candidis, & tribus aut quatuor uarijs. Circa coxas denſæ & multæ erant albæ plumæ, ad imos uſq; digitorum ungues adnatæ, ita ut nihil planè nudum appareret exceptis unguiculis nigris. Vola pedis tantum & interna digitorum pars ſine plumis erant, digiti tamen undequaq; coëuntibus plumis tanquam pilis integi poterant. Magnitudo columbę aut paulò maior, longitudo totius circiter palmos quinq;. ¶ Hanc auem circa Tridentũ Italicè puto dici otorno, circa Verbanum lacum colmeſtre. Noſtri priuatim **Steinhůn**, id eſt ſaxatilem gallinã appellant: ut & præcedentem aliqui. ſunt qui diſtinguendi gratia magnitudinis differẽtiam adijciant, (**klein oder groß Steinhůn.**) conijcio autem ſecundum hoc genus paulò maius eſſe. De priore quidem genere dubium mihi nõ eſt, quin ſit lagopus prima Plinij, candida, &c. hoc ſecundum uerò etſi dubitari fortè poteſt an ſecunda Plinij lagopus ſit, quam à coturnicibus magnitudine tantum differre ſcribit, omnino tamen ad idem genus cum prima referri debet.

¶ LALAGES, λάλαγες, ranæ uirides circa paludes, uel genus quoddam auis, Varinus. aliàs λάσπεγγες.

DE LANIIS, ET PRIMVM DE CINEREO.

A.

LANIVM cinereum noſtrum, cuius effigiem in fine libri ponemus, alij aliter Latinè Græcèue nominari poſſe coniecerunt. ego cum nulli ueterum deſcriptioni ſatis eam accedere uiderem, nouo nomine lanium appellare malui: quòd in alias aues non ſolum ſe minores ſed maiores etiam aliquas laniando ſæuire ſoleat. Germanica eius nomina habemus **Thorntråer/Thornkretzer**, quaſi torquiſpinum uel ſpinilanium dicas. ferũt enim aucupes inſecta à ſe capta & auiculas eum ſpinis ueprium infigere, & circuntorquẽdo occidere; ſimul etiam roſtro laniantem deuorãtemq;. Item **Nüntöder/Nünmörder**, hoc eſt enneactonos, apud Vueſtphalos, Heſſos & Turingos: quòd ſingulis diebus nouem alias uolucres occidere credatur. Circa Friburgum **Waldhåher**, uel **Waldherr**. Angli uocant a ſhrike, a nynmurder. In Anglia (inquit Turnerus) ſæpius quàm bis nunquam uidi, in Germania ſæpiſsimè. Nomen huius apud noſtros (Anglos) neminem inueni qui noſſet, præter Franciſcum Louellum tam animi quàm corporis dotibus equitem auratum nobiliſsimum. Itali regeſtola, neſcio quam ob cauſam: Circa lacum Verbanum oreſta. alij regeſtola falconiera, quòd prædandi natura falcones & accipitres imitetur: unde alijs gaza speruiera dicitur. circa Ferrariam deſtolo falconiero. alij gaza marina. gaza quidem pica eſt. refert autem hæc auis picam aliquo modo, cauda præſertim; & in genus etiam quoddam picarum ſæuit. alij paſſera gazera, quam aiunt magnas etiam aues nido ſuo appropinquantes morſu repellere: niſi hoc nomen fortè minori tantum generi laniorum, quod paſſeris magnitudinem non excedit, conueniat. Sabaudi matagaſſe: quibus etiã agaſſe picam ſonat. alij pie griayche; id eſt pica Græca; uel pie eſcrayere. Galli quidam arneat: alij pie ancrouelle, quòd unguibus ſuis paſsim adhæreat arborum truncis ita ut aliquando uix extricetur. Turcę gezegán. Bellonius ſcribit uidiſſe ſe in Aegypto in ſæpibus uolantes aues illas; quæ Gallicè dicuntur pies grieches (id eſt picæ Græcæ) quæ (inquit) mures deuorant, ut tinnunculi.

¶ Turnerus in libro de auibus Ariſtotelis tyrannum eſſe arbitratur, cui Ariſtoteles corpus nõ multò amplius quàm locuſtæ tribuit, criſtam rutilã ex pluma elatiuſculam, &c. inde nimirum quod propter ſæuitiam in cæteras aues tyranni nomen mereri uideatur. Quanquam Ariſtoteles (inquit) unum tantum tyranni genus faciat, Colonienſes tamen aucupes tria genera eſſe contendunt. Primum uocant **die groſſe Nünmörder**, quod Angli etiam ſchricum nominant: & ego Ariſtotelis mollicipitem eſſe conijcio. ſturnum magnitudine æquat, color eius à cyaneo ad cinereum uergit. Secundum genus eiuſdem eſt coloris, cuius & ſuperius, ſed paſſerem magnitudine non excedit. Hoc genus etiam in aues ſæuit. Tertium genus, quod Ariſtotelis tyrannus eſt, auicula eſt regulo paulò maior; criſta rutila redimita, & cæteris generibus (ſi aucupibus credere phas ſit) cæde & corporis effigie non diſsimilis. Secundum & tertium tyrãni genus apud Anglos hactenus nunquam uidere contigit, & primum genus licet in Anglia ſit; pauciſsimis tamen notum eſt: ſunt tamen, qui norunt, & ſhricum uocant. Primum genus ex iſtis à Turnero deſcriptis ſpinitorquus noſter eſt, magnitudine merulæ, uel turdi ferè. alterum genus noſtri appellãt ſpinitorquum minorem, ſpecie, colore & natura ſimile, ſed fringilla aut paſſere nõ maius. Tertium genus (quod Turnerus in lemmate hiſtoriæ tyrãni Germanicè uidetur **Goldhenlin** appellare, neſcio quàm rectè. Germani enim regulum ab aurea capitis nota **Goldhenlin** appellant,) à Turnero poſitum, nõ putauerim laniorum generis eſſe: & Turnerus ipſe non id ſe uidiſſe, ſed ab aucupibus audiuiſſe inſinuat. Vidi quidem in Italia minimum harum auium genus, uertice rubẽte, reliquo corpore cinereo, tenerum & molle tactu, in cibo laudatum tanquam ſaluberrimum. (ſed hæ non ſunt quæ Germanis **Goldhendle** di-

cuntur.) Eædem uel minimis lanijs paulò maiores sunt, quæ Italicè uulgò (circa Ferrariam) uersi uel uerle dicuntur, rostro pedibus & colore maioribus lanijs similes: ut casazui etiam dicti, magnitudine media, magis ruffi dorso, pectore uarij, cætera similes, σκυθοί.

¶ Eberus & Peucerus lingulacam, id est glottidem Aristotelis, Dorendreer Germanicè interpretantur: quibus ego nullo modo assentior. Iidem mollicipitem, gallinaginem minorem faciunt, (ein Härschnepf/) non ut Turnerus lanij nostri genus primum.

B.

Auis quæ Germanicè nõ sine causa nominatur Nünmörder / huiusmodi est: Magnitudine minimum turdorum genus æquat, è longinquo contemplanti tota apparet cinerea. Propius autem inspicienti, mentum, pectus & uenter alba apparent, ab utroq; oculo ad collum usq;, longa & nigra macula, sed nonnihil obliqua porrigitur. Capite tam grandi est, ut aui triplo maiori (modò rostrum longius & maius esset) proportione sua satis responderet. Rostro nigro est, & mediocriter breui, & in fine adunco, sed omnium firmissimo & fortissimo, utpote quo manum semel meam duplici chirotheca munitam, sauciauerit, & auium ossa & capita confringat & conterat quàm ocyssimè. Ala utraq; nigra tota est, nisi quòd alba linea grandiuscula, mediã utrinq; alam transuersim distingat. Caudam picæ similem habet, longiusculam nimirum, & uariam. Tibias & pedes pro ratione corporis omnium minimos, & eos nigros: alas breues, & ueluti per saltus sursum atq; deorsum uolitat, Turnerus. Ore est firmo, paruo & rotundo, pennis inualidis, sed pedibus ualet, Eberus & Peucerus. Alarum pennæ multæ inferius albicant. pennæ in cauda nigræ sunt, sed extremæ utrinq; sitæ albæ, diuerso modo. nam prima extremarũ tota albet, secunda minus quàm prima, & tertia minus quàm secunda, quarta deniq; minus quàm tertia, ita ut utrinq; ex quaternis pẽnis interior semper minus alba sit exteriore. superius tamen, hoc est circa orrhopygium, omnes albicant. qui color etiam in uentre & inferiore colli parte spectatur. Rostrum, crura & ungues nigredine splendent. Rostrum aduncum est ut speruerio. eius pars superior ualde inflexa deorsum duos angulos utrinq; efficit. inferior uerò pars modicè sursum curuatur. Os subrubet intrinsecus, & lingua extrema (ni fallor) in fibras quasdam diuiditur, Hæc ex obseruatione propria.

C.

Viuit ex scarabeis, papilionibus & grandioribus insectis: sed non solis istis, uerumetiam, more accipitris, auibus. Occidit enim regulos, fringillas, & (quod ego semel uidi) turdos. Tradunt etiã aucupes hanc picas quasdam syluestres interdum iugulare, & cornices in fugã adigere. Aues, quas occidit, non unguibus, ut accipitres, uolando perniciter adsequitur, sed ex insidijs adoritur, & mox (quod iam sæpius expertus sum) iugulum petit, & cranium rostro comprimit & confringit. Ossa comminuta & contusa deuorat: & quando esurit, tantos carnis bolos in gulam ingerit, quantos rictus oris angustia potest capere. Ossifraga dici posset, si eius illi magnitudo adesset. nam nec moribus, nec colore ab ea multum abludit. Præter morem quidem reliquarum auium, quando uberior præda contigit, nonnihil in futuram penuriam reponit. Muscas enim grandiores & insecta iam capta in aculeis & spinis arbustorũ figit & suspendit, Turnerus. ¶ Audio lanios nostros plerunq; uersari inter frutices spinosos, & cum consident caudam erigere. in ijsdem nidificare. fruticum & humilium arbustorum summis surculis insidere. insanire nouies die: & singulo mense horis uiginti quatuor ægrotare morbo, quem quidam S. Ioannis appellant, Itali malum terræ, quo tanquã mortui iaceant. nullo non die uiuum aliquod animal perimere, aues scilicet aut uermes (ut iulos & erucas) præsertim hirsutos, quos circa spinam aliquam intorqueãt. cantillare, & uarias auium modulationes imitari latentes in sæpibus, ut aues ad se alliciant capiendas. nam alioqui parum ualent uolatu. itaq; in ipso etiam aere operam dant ut uolent sublimius, id est supra illas aues quas capere conantur: & celeritatem illarum uarijs utentes ipsæ anfractibus impediunt, donec defessas corripiant. sic turdis & similibus maiusculis auibus interdum potiuntur. alioqui muscas captant.

E.

Lanij facile capiuntur. nam cum uident auem aliquam caueæ inclusam, desuper uolant inuasuræ, tacta uerò decipula mox concidit. ¶ Cicurantur aliquando à pueris accipitrum instar & aluntur, ut passeres captent è nidis. Audio Franciscum Galliarum regem, cicurem habuisse laniũ, eoq; ad manum redeunte aucupari solitum. Omnium auium facillimè cicurantur, & mansuefacti carnibus aluntur, quæ si fuerint ficciores, aut prorsus exangues, potum requirunt, Turnerus.

F.

Hieron. Tragus lanios & alias aues rapaces in cibo improbari scribit. atqui minimum genus laniorum rubore uerticis insigne, ut supra scripsi, in Italia delicatum & salubre habetur.

DE ALIO LANIORVM GENERE MAIORE.

SIMILIS hæc auis est superioribus lanijs, maiori præsertim: quam tamen duplo ferè uincit magnitudine, ut ad merulam ferè dupla sit. natura & species corporis eadem, nisi quòd alæ sunt ruffæ. Germanicè circa Argentoratum, Francfordiam & alibi Werkengel uel Warkengel nominatur, nescio qua ratione. Sed Albertus Aristotelis de hist. anim. caput ter-

put tertium libri octaui enarrans, hoc nomen Germanicum præcedentibus lanijs tribuit, ita ut commune potius quàm uni speciei proprium uideri debeat. Aristoteles quidem eo in loco picorum genera duo facit, maius & minus. Albertus uerò ineptè (ut solet) pro pico auem kya uel kyliam nominat. Kyliam (inquit) Græcè est auis, quæ apud nos Warchengel uocatur: & habet rostrum non curuum (rostrum incuruum lego) nec uncos ungues, in quo genere species maior, ad magnitudinem merulæ accedit, minor uerò paulò infra sturnum est. utrisque color cinereus, & maculæ duæ nigræ iuxta oculos. Venantur aues paruas, quas rostro capiunt. Idem Albertus alibi (in Aristot. de hist. anim. 9.17.) pro certhio aue (suo nobis loco descripta) habet rarycheus, & Germanicè Warkengel interpretatur. Et alibi, Auis (inquit) Germanicè dicta Warkengel, uenatur paruulam auem musicam, quam nos uinconem, quidam Germanicè sichendulam uocant (acanthidem intelligo, ein Zinßle/Zyschen) ab imitatione soni ipsius auis. Sed lanij nostri uarias auiculas, nõ acanthides tantum discerpunt.

¶ MERVLIS affine genus quoddam est uenaticum & captiosum, colore atrum, splendide canorum, recte ex eo uenaticum (Ἀγρεὺς) appellatum, quòd ex auibus multas sui cantus permulsione ad se allicit, & capit: cuius ingenitæ sibi præstantiæ hæc auis non ignara, eo naturæ munere ad se uoluptate & cibo explendam uti uidetur. nam ex sui cantus auditione & bellissimas oblectationes habet, & aucupio & uenatione proxime ad se accedentium auicularum exsaturatur. Quòd si quando quisquam hanc captam concluserit in caueam, nõ modo canere omittit, uerum etiam pro seruitute sua à uenatore pœnas silentio sumens, muta permanet, atque elinguis, Aelianus. uideri autem potest hoc genus lanijs nostris cognatum, cum & magnitudo, & natura uenandique modus aues cantu allectas, conueniant. solus color àter non conuenit. Bellonius in Obseruationibus suis Gallicis, Circa Gazam Syriæ (inquit) uidimus auem, quæ meo quidem iudicio suauitate cantus sui cæteras plerasque uincit, ueteribus, ni fallor, uenatica dicta. Magnitudine paulo suprà sturnum est, uentre albo, dorso cinereo, ut molliceps auis quam Galli uocãt gros bec à magnitudine rostri: cauda nigra, quæ alas eius excedit ut in pica.

DE LARO.

A.

CEPPHVS est qui uulgò larus dicitur, Scholiastes Aristophanis & Suidas. Ego cepphũ è larorum genere auem esse non dubito: quando & inter Grammaticos ueteres id conuenit: & locus ubi degunt uictusque ratio, & ingeniũ, ut conferenti apparebit, non discrepant. Lari quidem nomen latius patêre dixerim, quum & marini & fluuiatiles lari sint: cepphum uerò & catarrhacten, larorum marina duntaxat genera esse, quæ colore & magnitudine differant. Lege plura in Ceppho A. Larus uox Græca est, λάρος: Latinè gauiam reddunt, Gaza & alij. Larus in Pentateucho gauiam significat, Eucherius. Hebraicam uocem scharchaf aliqui larum interpretãtur. uide in Fulica ueterum uel in Bubone. Larus Hebraicè schachaph nominatur à morbo quo laborat. Hebræi uulgò cuculum sic uocant, quòd hæc auis præ cæteris scabiosa appareat, P. Fagius. Thachmas, תחמס, Leuit. 11. exponitur auis quædã immunda & rapax. iuxta Thar-

gum est genus accipitris. LXX. & communis translatio larum uerterunt, quidam uulgò interpretantur lusciniam, ut scribit Munsterus. Deuteron. 14. LXX. γλαῦκα reddũt, Hieronymus noctuam. Thargum Hierosolym. habet chatuphita, חטופיתא, quod sonat raptorem aut harpyiam. Chaldæus tarphita, טרפתא, id est laceratorem. Arabs cataph, בטאת. Persa Hebraicam uocem retinuit. Perottus in Cornu copiæ, Græci (inquit) larum fulicam uocant: quæ auis est nigra aquatica, uulgò nota, paulò supra magnitudinem columbæ. quam ego eius opinionem non probo. Sed de fulica tum ueterum tum recentiorum, suo loco satis dictum est. Albertus ex Aristot. de hist. anim. pro laro habet aleroz, ex Auicenna nimirum: & alibi latroz. ¶ Larorum plura sunt genera. Albi sunt quidam, & minoribus columbis similes. His alij maiores & robustiores sunt, ac pennis densius uestiti. His rursus tertium genus maius est, albis itidem pennis, extremis tantum unguibus & collo nigricans: ijsque cæteri omnes lari de pascuis & sede tanquam regibus concedunt, Oppianus de aucupio. Buphagus genus lari, ab insigni uoracitate dicti, nominatur Eustathio.

B.

Cepphus auis marina est laro similis, Scholiastes Nicandri. Lari leues ab Oppiano cognominantur, ob corporis leuitatem, nimirum quòd propter multas & densas plumas (πυκινὰ πτερὰ lari dixit Homerus) leuiores sint corpore quàm appareant. Cataractes auis instar lari minoris est (παρόμοιος, id est similis, ἴσος malim, id est æqualis, scilicet magnitudine: quanquam & specie corporis similis est) robustior & colore cãdido, accipitri palumbario similis, Oppianus. ¶ Larus coloris est cinerei, inuenitur tamen & albus, qui apud mare uictitat, Aristot. Auis peralba illa gauia, Apuleius. Laris senescentibus pennas cœruleus color inficit, Oppianus. Vide plura ex eodem superius in A. Larus est nigra auis (sine authore) lato oris rictu, hinc prouerbium larus hians, Textor. Gauiæ gula tota ampla est & lata, Aristot.

C.

Lari alij circa dulces aquas, alij circa mare degunt, ut scripsi in A. Gauia illa peralba quæ super fluctus marinos natat, demergit sese propere ad Oceani profundum gremium, Apuleius. Larus cinereus lacus & fluuios petit: albus apud mare uictitat, Aristot. Larus auis est rapax & uorax, Suidas & Varinus. Cibum à mari petit, ideoque cum anate & harpa dissidet, Aristot. Lari aues, ut Eudemus scribit, sublimeis cochleas surripiũt, ac ex alto deijcientes, magna ui ad saxa allidunt, itaque esculenta testis seiunctis eligunt, Aelianus. Delphini in littora eiecti à coruis, laris, cæterisque maritimis auibus exeduntur, Idem. ¶ Quod ad natandi uelocitatem, uix auis ulla laro contenderit, Oppianus. ¶ Mergi & lari saxis maritimis oua bina ternáue pariunt, sed lari æstate, mergi à bruma ineunte uere, & incubant cæterarum auium more: sed neutra earum auium conditur, Aristot. Gauiæ in petris nidificant, mergi in arboribus, pariunt plurimum terna, sed gauiæ æstate, mergi incipiente uere, Plin. Fœtificant in petris, præcipuè à quibus potabilis aqua manat: ut fœtus eorum uictu quidem marino, aqua uerò (in potu) dulci utantur: donec adulti nidos relinquãt, quo tempore iam cibo simul ac potu ex mari utuntur, Oppianus. ¶ Perit larus mali punici grano, Aelianus.

D.

Lari hominum amantissimi sunt, & prope eos tanquam maximè familiares uersantur: ac ubi uiderint piscatores extrahere sua retia, ceu prædæ participes adiungunt se nauiculis, & clamore partem aliquam sibi postulant. Illi pisces aliquot proijciunt, quos lari statim uorant, & si qui alij forte sagenas subterfugerint, promptè excipiunt, Oppianus in Ixeut. ¶ Larus cum monedula amoris coniunctionem habet, Aelianus. Harpen aliqui interpretantur animal marinum laro inimicum, (λάρῳ πολεμοῦν,) Varin. Larus cibum à mari petit, ideoque cum anate & harpa dissidet, Aristot. Aquaticæ, anates & gauiæ: harpe & triorches accipiter dissident, Plin. Ardea odit albos laros, Philes.

E.

Lari marinæ auis penna à piscatoribus pelamydum ad hamum lineæ annexum alligatur, ut ab occurrente aqua sensim & leuiter agitetur, Aelianus.

F.

Lari in cibum hominum non ueniunt, cum impuræ habeantur tanquam aues rapaces, & piscibus & alijs etiam impuris (cadaueribus nimirum circa littora) uiuentes. Prohibentur etiam in uetere testamento in translatione LXX. & Hieronymi. Homines inexplebiles legislator damnat, prohibitis in cibo passeribus & laris auibus, quæ cibos semper obuios (τὸ παρεμπῖπτον) colligunt, Procopius. ¶ Accipiter comedat inter alia cor lari cum sanguine & paucis de pectore carnibus, Demetrius Constantinop. Et rursus, Lari cor tantum & iecur uoret accipiter, cæteræ enim eius partes graues & uirosæ sunt.

G.

In epilepsia dant aliqui cerebrum gauiæ fumo siccatũ atque concisum, infantibus uel pueris odorandum, perfectis autem ætatibus bibendum ad modum cyathi cum mulso & aceto tribus cyathis, Cælius Aurelianus.

H.

a. Larus auis nomen accepit à laris pisciculis quos appetit, ij uerò sic appellantur & capiuntur in lacu quodã, qui Thessalonica distat itinere bidui, Siderocapsa uerò dimidij diei, Bellonius, sed cũ

authorum nullus huic etymologiæ patrocinetur, mihi quoq; ea parum arridet. ¶ λάρος pro aue paroxytonum est, & primam corripit. Σεύατ᾽ ἔπειτ᾽ ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, Homerus Odyss. ε. cum uerò suauem significat, oxytonum est & primam producit. Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ λαρὸν τετυκώμεθα δόρπον, Homerus. Et alibi, λαρὸν δέ οἱ αἷμ᾽ ἀνθρώπου. Dicitur autem λαρὸν, τὸ ἄγαν ἀρεστὸς τῇ ψυχῇ, παρὰ τὸ λα, καὶ τὸ ἀρῶ, ὃ δηλοῖ ἁρμόζω, κράσει τῶν δύο αα. εἰς ᾱ. μακρόν. Hinc superlatiuus λαρώτατος, primã & secundam producens apud Homerum præter canonem, nam secunda per omicron scribi debuerat, Eustathius. ¶ Lycophronis interpres ἐρωδιὸν larum esse arbitratur, Cælius. sed erodiòs indubitate ardea est. Κὴξ εἰνάλιος, (Cex marina,) auis est marina similis hirundini, uel larus, uel mergus, unde genitiuus κηκός, ὅθεν ἴσως τὸ κηκάζειν ἐπὶ βλασφημίας, Eustathius & Varinus. Κῆκες, lari, Hesych. & Varinus. Κὴξ, larus secundum Appionem: qui & καύηξ dicitur. Τινὲς καὶ ἐφυίαν (sic habet codex impressus) ἀηδόνα σιν, οἱ δὲ κέπφον. οἱ δὲ διαφέροντα ἀλλήλων, Hesychius. Κάβηξ, larus Etymologo. In epigrammatis libro 3. titulo in naufragos legitur καύηξ per υ. Χ᾽ ὡ μὲν ὑπὸ καύηξιν ἢ ἰχθυβόροις λαρίδεσσι Τεθρῆνητ᾽, ἄπνους δ᾽ ὑρεῖ ἐν αἰγιαλῷ. uersus sunt Leonidæ. Et rursus, Κἠγὼ μὲν ἁλιζώοις λαρίδεσσι Κέκλαυμαι. Videtur autem λαρίς, diminutiuum à λάρος. Ἤ τέ τις καύηξ δινήεντ᾽ ἁλμυρὸν πέλαγος, Antimachus apud Scholiasten in Argonautica Apollonij. Videtur autem Græca uox καύηξ, per onomatopœiam facta: & similiter gauia apud Latinos, aut ad imitationem Græcæ. Καύαξ, larus, Hesych. & Varinus. Καύηξ ὀρινῦ προσηκαθήμενος κλάδῳ, Lycophron. Et rursus, Καύηξ κυμάτων δρομεύς. exponitur autem à Scholiaste larus. Κάβηξ (Κάυληξ, Varinus: quod non placet) larus, propter uoracitatem. κάβη (καύη, Varinus) enim cibus est, Τῆς οὐδ᾽ αἴθυιαι, οὐδὲ κρυεροὶ κάβηκες, Euphorion, ut Suidas & Varinus annotarunt. Lycophron tres senes, Calchantem, Idomeneum & Sthenelum καύηκας nominat, quòd senes & albi (cani) essent instar larorum. Καύης (καύηξ) enim larum significat apud Aenianes. unde & Hipponax, Κίκων δ᾽ ὁ πανδάλητος ἄμμορος καύης, Isacius Tzetzes. Κράβος, larus, Hesychius & Varinus. Οἱ δὲ κορώνῃσιν (cornicibus marinis) ἴκελοι κύμασιν ἐφορέοντο, Homerus. dicit autem Apion eandem esse auem quæ & larus, & æthyia uocetur, Etymologus. Vide in Cornice H.a. ¶ Forte apodes illę quæ toto mari cernuntur Plinio, & semper comitantur naues, gauiarũ generis sunt: quod considerabunt ij qui iuxta mare habitant aut qui maria nauigant.

¶ Epitheta. Κοῦφοι τε λάροι, Oppianus. Λαρίδεσσιν ἁλιζώοις ἰχθυβόροις, Leonides in Epigrammatis. Κρυεροὶ κάβηκες, Euphorion apud Suidam.

¶ Larus pro homine rapace & fure accipitur, item pro parasito & pro stolido: ut ostendetur infra inter prouerbia.

¶ Larius lacus est Galliæ cisalpinæ uicinus alpibus, à fulicarum quæ ibi sunt multitudine appellatus. Græci enim larum fulicam uocant, Perottus. nos fulicam à laro differre ostendimus. quare magis probo Catonis sententiã, qui in Orig. Larius lacus (inquit) dictus est, quia Hetrusci larunem (alias laronem. barones etiam pro uiris fortibus quidam putant esse Latinum) uocãt nobilem principem. Lari insulæ dictæ, λάρου νησία, Aphricæ adiacent propè terram, Ptolemæus. Leuce insula dicta ab auibus albis, laris forte aut ciconijs, Eustathius in Dionysium.

¶ g. Larus eadem potest quæ alcyon. Huius cor tenens ad mulierem partu laborantem ingredere, & mox pariet. Recedes autẽ mox ut peperit, ne & aliud quid (ipse uterus) subsequatur. Venter quoq; eius aridus potus & gestatus, concoctionem maximè confirmat, Kiranides.

¶ h. Vulgò celebratur opinio laros olim homines fuisse, qui primi uenationẽ & prædam marinam exercuerint: deinde, sic uolentibus dijs, in aues mutatos, iuxta urbes & portus uolitantes, ueteris etiamnum artis meminisse, Oppianus de aucupio. ¶ Aquam bibebat etiam Lamprus Musicus: de quo Phrynichus ait, luxisse eum laros, inter quos mortuus sit argutus ille Musarum sophista. In Pontica insula, quæ Achillis insula uel cursus dicitur, multæ sunt aues, & inter alias innumeras lari, quæ Achillis fanum colunt, ut scripsi in Aethyia. Epicureus quidam (apud Athenæum) cum placentam nimis calidam deuorasset, ἐξεφόρετο, (euomebat,) quo uiso Cynulcus ait, Ἀποφόρητος ἐκ τῆς βρογχοπαρατάξεως ὁ λάρος.

¶ Homerus Odysseæ quinto Mercurium laro assimilat, non corpore, sed motu & uolandi super mare impetu. Verba poëtæ hæc sunt: Σεύατ᾽ ἔπειτ᾽ ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, Ὅς τε κατὰ δεινοὺς κόλπους ἁλὸς ἀτρυγέτοιο ἰχθῦς ἀγρώσσων, πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἅλμῃ. Larus Mercurio conuenit, utpote auis alba deo argiphontę. nam argòn album significat. διὰ τὸ λευκὸν, ὃ δηλοῖ ἐναργὲς, τοῦ λόγου. commendatur autem oratio cui præest Mercurius, cum perspicua & quasi candida fuerit. aut propter suauitatem, διὰ τὸ λαρὸν καὶ ἡδύ. laron enim suaue est. oratio autem res suauis & iucũda, Eustathius & Varinus. Laro confertur Mercurius Odyss. quinto. ut inde sacer ei uideri possit. sed Herculi magis conuenit hæc auis, siue larus simpliciter, siue is qui buphagus nominatur. talis enim Hercules quoq; celebratur. nam Athenæus & alij tradunt fuisse eum βουθοίναν, id est integri bouis deuoratorẽ, inq; eo certamine Lepreum uicisse, Eustathius. Herculi propter uoracitatem sacer est larus, qui & βουφάγος cognominatur, Athenæus ab initio libri 10. Aristophanes quidem in Auibus eandem ob causam Herculi larum attribuit: Si quis (inquit) antehac Herculi bouem sacrificârit, pro eo iam laro plenas & bene farctas placentas (ναστοὺς μελιτοῦττας) immolet. ¶ Τοὺς λάρους ἅπαξ εὗρόν ποτε ἐκβεβρασμένους, καὶ τούτους ἀνέπηξα εἰς τὴν δρῦν ἰδρὰν τὴν πλησίον τῆς θαλάσσης, Pastor apud Dionem Chrysostomum in Euboico.

¶ Prouerbia. Cepphus, larus: in garrulum ac uecordem dicebatur, præcipuè qui cuiusuis rei

cupiditate deceptus capitur, Eras. Vide plura suprà in Cepphoh. Laros uocamus stolidos, (τοὺς εὐήθεις,) quemadmodum & cepphos & otos, Eustathius. Γενάδης λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, Matron parodus de parasito apud Athenæum. comparat autem parasitum laro propter insatiabilem in utrisq; uoracitatem; uel propter nominis similitudinem, tanquam à uerbo λαρινεύεσθαι, quod est σιτίζεσθαι, id est pasci & ali; unde & boues & sues larini dici uidentur, Eustathius. ¶ Larus hians, λάρος κεχηνώς, dicebatur ubi quis auidius inhiaret prædæ. est enim larus auis auida uoraxq;. λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορῶν, Aristophanes in Equitibus, Cleonem ob rapacitatem larum uocans: quòd quemadmodum auis in scopulis obuersatur, si quid piscium possit uenari, ita ille uersaretur in reipub. negotijs administrandis (in foro, τὴν δὲ πέτραν λέγει, διὰ τὸ βῆμα τὸ ἐν τῇ πνυκί, Scholiastes,) suum interim agens negotium. Refertur hic trimeter apud Athenæum lib. 8. ὀψοφάγους ὥσπερ τοὺς λάρους εἶναι Σύρους. Esse uti laros opsoniorum auidos Syros, Erasmus. In Nubibus quoq; Aristophanes Cleonem uocat larū munerum & furti, Κλέωνα τὸν λάρον δώρων καὶ κλοπῆς. Larus hians, in rapaces & furaces dicitur. nam & larus auis rapax & uorax est, Suidas & Varinus. ¶ Larus in paludibus, λάρος ἐν ἕλεσι: Suidas scribit dictitatum de ijs qui faciles sunt ad dandum. ductum à laro aue, quæ quia facile decipitur illiciturq;, proinde prouerbio locum fecit, Erasmus. παροιμία ἐπὶ τῶν ταχὺ ἀποδιδόντων, Suidas & Apostolius. mihi quidem Erasmi interpretatio non placet, tanquam lari dicantur qui faciles sint ad dandum. neq; enim talis est lari natura, ut liberalis sit aut facile communicet: sed contra potius rapax uoraxq; est. quare uel mendum in dictione ἀποδιδόντων inesse suspicor, & ἀπατωμένων aut tale quid legendum: uel certè alio sensu accipiendum, ut de homine uorace, qui subinde ingerat egeratq;, ut ἀποδιδόναι, scilicet τὴν τροφήν, pro eo quod est cibum egerere accipiatur. ferè enim omnes pisciuoræ aues famelicæ sunt, & mox aluo reddūt quod acceperint. ¶ Larus parturit, prouerbium apud Erasmum, quod potius efferri debet Cepphus parturit, uide supra in Cepphoh. ¶ Lari uitam uiuit, λάρου βίον ζῇ, Aelianus in epistolis de mercatore perpetuò nauigante.

¶ Gurgulione grauis, tumida uir pingitur aluo, Qui larum, (producit primam quæ correpta est,) aut manibus gestet onocrotalum, Alciatus in Emblemate Gula inscripto.

DE LARORVM GENERIBVS DIVERSIS quorum mentio fit apud recentiores.

QVAE de laris eorumq; generibus diuersis, (quæ magnitudine & colore differunt, & locis etiam, cum alij circa aquas dulces degant, alij circa mare,) apud recentiores obseruaui, unum hîc in locū digerere placuit, ita ut primum illa ponerem quæ ad laros in genere pertinere uiderentur, deinde quæ ad genera singula priuatim.

¶ Larus est de genere milui, tam in aqua natans ad prædam, quàm in aere uolans, Albertus. Mihi miluis adnumerare aut cognatos facere laros nequaquam placet, cum palmipedes sint omnes mihi cogniti lari, rostro oblongo & recto ferè, (uel in extremo modicè inflexo,) non breui & adunco ut milui, magnitudine columbæ plus minus, alis oblongis & ualidis, quæ pari cum cauda longitudine extenduntur, colore in eisdem cinereo, reliquarum enim partium colores differunt, cruribus breuiusculis, corpore leuissimo, multis et densis plumis induti, multa circa pellem pinguedine, clamosi, uolaces, famelici, pisciuori, &c. ¶ Lagus (corruptè pro larus) est auis aquatica, mergo utcunq; moribus contraria. Nam sicut mergus tempestatem maris fugit: sic larus in tempestate lætatur & ludit, Iorath. Larus est auis quæ & in aere uolat, & in aqua natat, Elicius in Leuiticū. Vulgò uocatur rasse, Obscurus. ¶ Gauiæ palustribus in locis per hyemem latent, Gaspar Heldelinus. uidetur autem non laros (quos Aristoteles latere negat. apud nos quidem non latere certum est) gauiarum nomine intelligere, ut debuerat, sed aues illas quas aliqui uanellos uocant, nostri Gyfitz: quæ larorum & magnitudine & leuitate sunt, & similiter clamosæ, unde & per onomatopœiam utrisq; inditum nomen: & à Germanis Oceani accolis lari etiam Gyfitz appellantur: sed alijs multis tum corpore tum natura differunt.

¶ Larus in Creta uulgò antiquum nomen Græcum retinet, laros, Bellonius. Crocali uel crocay gauiæ uulgò nominantur circa Adriaticum mare, aliæ albæ, aliæ cinereæ, (sunt qui crocalos mihi dixerint aues esse albas, in dorso aliquid fusci habere, rostro falcato, pedibus nigris:) in alijs Italiæ locis, ut audio, rondene marine, id est hirundines marinæ, quæ & nigræ & albæ inueniantur, & piscibus uiuant: alibi hoche marine, id est anseres marini, non à magnitudine, sed forte quòd similiter palmipedes sint. ¶ Larus Gallicè uocatur mouette, & alibi (ut ad Oceanum circa Dieppam) mauue, Bellonius. alibi gabian, à Latino nomine gauia. Germanicè Mewe / ut quidam putant, Murmellius. à qua uoce etiam Gallica mauue detorta uidetur. est autem onomatopœia: ut & Mawen de uoce felium, quam gauiæ aliquo modo referunt. Laros est auis alba marina quam nos melbam (meuuam) uocamus, Albertus. Sed uideo etiam laros qui circa dulces aquas uiuunt Mewen uocari, ut commune hoc nomen sit: marinos uerò Seemewen priuatim. Aues quædam palmipedes habent aliquando partem aliquam qua comprehendant ea quæ sunt in aqua, & collum illis est sicut harundo piscatorum, & ideo est longum: rostrum uerò eis est pro hamo, Albertus ex Aristot. de partib. anim. 4. 12. Et talis est (addit Albertus de suo) auis quæ meba Germanicè uocatur.

Audio

Audio etiam alicubi Meerschwalm, id est hirundinem marinã uocari, ut & ab Italis quibusdam: circa Gandauũ Miesen, tum fluuiatiles tum marinas gauias. ¶ Illyricè wlastowige uel morska. ¶ Gauiæ aduolantes ad piscatores qui retibus piscantur, copiæ piscium capiendæ spem faciunt. ¶ Imminente uento, sublimes in aëre uolitant & uento se obuertunt: quod & ueterum quidam de cepphis prodidit.

DE LARIS QVI CIRCA AQVAS DVLCES DEGUNT, & primum de cinereo, quem sic cognomino quòd plus cinerei habeat quàm reliqui.

GAVIA cinerea, quæ ad flumina & lacus ascendit, querula semper & clamosa est, pisciculos captat & uermes ad ripas lacuum, Turnerus. Hæc Italicè circa Comum galedor uocatur, circa Verbanum lacum & alibi galetra, Gallis gauian uel mouette, uel glaumet. Sabaudis grebe, uel griaibe, uel beque, uel heyron, quamuis ardeæ potius id nomen conueniat. Germanis Meb/ Mew/ Mieß/ nostris Holbrot/ Holbrüder, circa Acronium lacum Allenbock. Anglis secob, seegell. Turcis baharé. Vide plura paulò ante de communibus larorum generi uocabulis. uidentur enim pleraque huic etiam generi quod circa dulces aquas degit uel simpliciter attribui, uel fluuiatilis differentia adiecta. quamuis non deesse puto è uulgo qui fluuiatiles etiam laros, impropriè marinos cognominent, (ut Germani quidam & Itali hirundines mari-

nas)propter speciei similitudinem. ¶ Apud Frisios audio hanc auem Kabel uel Meew uocitari, quæ rusticos arantes sequatur propter uermiculos: perquam φιλόστοργον esse in sobolem, oua terna parere, idq; in magnis gregibus, ita ut aliquando ducentę trecentæue per interualla dispositos habeant nidos: oua colore & magnitudine similia esse ouis auium quas Schryen appellant. ¶ Meaucæ (aliâs Meancæ) aues ab imitatione uocis nominantur, colore cinereo, &c. Albertus. Vide plura supra in capite De anatibus Germaniæ inferioris & maritimæ. Eberus & Peucerus gauias cinereas Germanicè interpretãtur Kybitz: quæ colore (ut scribunt) cinereo propemodum nigricant, uentre albent, cristam capite gerunt, amnes & flumina petunt uictus causa. Ego nullam gauiam cristatam circa aquas dulces uersari adhuc cognoui. Kybizam quidem nos uanellum aliâs dictam auem uocamus, quæ cristata est, sed non gauiarum generis, colore uiridi ferè, &c. interim scio idem kybizæ uocabulum ad gauias quoq; transferri. ¶ Gauia communior apud nos, huiusmodi est: Crura rubent, membranis digiti rubris sæpiuntur, rostrum quoq; leniter incuruum rubet. magnitudo parum superat columbam, oblongior. alæ magnæ & oblongæ. color undiq; albus, in dorso tantum & alis cinereus. extremæ & longiores alarum pennæ altero latere albæ sunt, altero partim albæ partim nigræ. Tota leuis est ac plumis abundat, parum carnis habet. Os etiam interius totum & lingua rubent. Linguæ extremitas bifida est.

DE STERNA.

EIVSDEM generis, est & alia parua auis, nostrati lingua sterna appellata, quæ marinis laris ita similis est, ut sola magnitudine & colore ab illis differre uideatur: est enim iste larus, marinis minor & nigrior. Tota æstate tam improbè clamosa est, quo tempore parturit, ut iuxta lacus & paludes degentes, immodico clamore tantum non obtundat. hanc ego sanè auem esse credo, cuius improba garrulitas adagio, Larus parturit, locum fecit. uolat ferè perpetuò super lacus & paludes, nunquam quiescens, sed prædæ semper inhians. Nidulatur hæc in densis arundinetis, Turnerus Anglus. Frisij quoque hanc auem **Stirn** appellant: & aiunt esse coloris fusci, clamosam, laro proximè descripto minorem, minus albam, uertice nigro. Cruribus & rostro rubet ut superior. Circa Argentinam **Spyrer** appellant, nostri **Schnirring**. capitur aliquando uirgis uisco illitis circa Limagum nostrum. ex alto ad prædam piscium se demittit. Volant aliquando frequentes, nimium clamosæ.

DE LARO PISCATORE.

ETSI larorum genus omne piscari & piscium præda uictitare solet, hunc tamen priuatim piscatorem circa Argentinam appellari audio, **ein Fischerlin**. Circa Oppenhemium eandem, aut aliam certe similē gauiarum generis auem uulgò **Fel** uocitāt, albicare eam aiunt, uertice nigro. Minor est hic quoq; laro cinereo, uertice nigro ut sterna, rostro & cruribus è fusco pallidis, uolatus celerrimi, & dum pisces captat etiam in aquam se mergens, quod larus cinereus non facit. Sunt qui etiam aquilæ speciem quæ circa paludes anatibus ac piscibus insidiatur, piscatorem (**Fischer**) Germanicè nominent.

DE LARO NIGRO.

ARVS hic niger est rostro, capite, collo, pectore, uentre & dorsi parte superiore saltem (neque enim ex pictura de toto iudicare licet) alis cinereis, ultra caudam extensis: cruribus leui rubore notatis. Circa Argentoratum Meyuógelin / id est auis Maij appellatur.

Haud scio an idem sit larus ille niger, qui in Germania inferiore, ut circa Gandauum, Brandvogel nominatur, à colore nimirum. nam & ceruos & uulpes colore nigricãtes Germani uocant Brandhirtz & Brandfüchs. Laro cinereo maiorem esse aiunt, & homines perquam auersari. Alibi meuam nigram appellant, ein schwartzen Mew. & forsan eadem fulica ueterum fuerit. Albertus quidem fulicæ & mergi nigri appellatione non fulicam nostram, (ein Böllhinen/ quæ alia quàm ueterum fulica est,) sed larum nigrum accipere mihi uidetur. Vide supra in Fulica A. & in Capite de anatibus Germaniæ inferioris.

DE LARIS MARINIS, & primum de albo.

LARVS marinus Anglicè nominatur seecob uel seegell; etsi Turnerus larũ simpliciter ita interpretatur. Eberus & Peucerus laros albos marinos etiam Germanice Seegallen uocant, & Albuken. albæ sunt (inquiunt) hæ gauiæ, & in mari circunuolitant coniunctæ fulicis. Gauiã albam à fulica parum differre arbitror, solo nimirũ cirro & rostro, Turn. In petris & rupibus marinis nidificat, Idem. Aues quædam maritimæ ita callidæ sunt ut raro capiantur, ut quam Græci chikyloz, nos melbam magnam uocamus: hæc enim ualde cauet retia aucupis, cum uerò capta est optimè cicuratur, Albertus in Aristot. de hist. anim. 9. 12. ubi Aristoteles hæc de cinclo scribit. Catarrhactes (de quo supra scripsimus) fortè ea species lari est, quæ apud Frisios uocatur Seemew / id est larus marinus, maximus in larorum genere, miluo ferè æqualis: qui cadaueribus (etiam hominum) uescitur, & in fame etiam anates rapit: semper in mari uolitat, oua apud Frisios non parit. Alba quædam auis duorum generum, maior & minor, uolat super aquam, & aliquando residet & natat in aqua: nostri Mere (lego Mew) uocãt. pisces uenatur, & cadaueribus aquæ innantibus uescitur, Albertus. Et alibi, Pisces captat auis alba marina quam nos melbam uocamus. ¶ Galancas, γαλαγκὰς, uulgò hodiè à Græcis uocatur, auis columba maior, quæ aquæ innatat, nec mergitur, albissima. hæc an gauiarum generis sit quærendum.

¶ Gauiæ marinæ, ab accolis Oceani Germanici (ut supra scripsi) kybitzæ per onomatopœiam nominantur, & generali uocabulo see oder meeruógel. Has nautæ aiunt uentorum & tempestatis ui è suis locis procul impelli, & ut ipsi loquuntur in alia atq; alia maria peruenire: cuius autem singulæ regionis sint alumnæ facile ex ipsa specie dignoscunt. Magna celeritate propter uim tempestatis urgentis aliquando ad maximas naues aduolant, ceu circa summas earum malos quietem & protectionem quærant, & in ipsas aliquando naues incidũt. Videntur & clamore suo tanquam galli mutationem tempestatis prænunciare, unde nautæ pleriq; de nauigatione sua consilium capiunt. Pleræq; sunt albæ, quædam ad cœruleum uel cinereum colorem dorso & alis inclinant, uentre interim albo. Britannicis circulus rubicundus collũ insignit, ut Danicis niger: Lusitanicæ paulò maiores cæteris capita acuminata & plumis cristata habent ferè ut upupæ: Prussicarum capita partim albo, partim nigro colore distinguuntur.

DE LIBYO.

LIBYVS, λιβυός, & galgulus pugnant, Aristot. de hist. anim. 1. 9. interprete Gaza. pro galgulo quidem Græcè κελεός legitur, quam ego auem non galgulũ, sed gallinulis aquaticis adnumerandam censeo. Rursum inferius eodem capite hæ duæ aues λιβυός & κελεός, inter amicas nominãtur. causam addit philosophus, quoniam celeòs iuxta fluuios & nemora degat, libyus (Gaza hic lædus uertit. Alberti translatio habet, dedos serpens manet in lapidibus & montanis) uerò saxa & montes incolat: suisq; locis uterq; contentus degat pacificè. Quamobrem superiorem locum aut deprauatum, aut abundare iudico.

DE LINARIA.

INARIAM hanc auiculam appellaui, imitatione Gallorum qui linotam uocãt, quòd lini seminibus potissimum uescatur. etsi Ruellius linotam uulgò dictam auiculam, miliariam interpretetur. dicuntur autem miliariæ aues quædam à rei rust. scriptoribus quòd inclusæ milio ad cibum pinguescant: uide infra in M. Elemento. Ea quam nos hîc pinximus passeris est magnitudine & specie, colore subruffo aut testaceo, passim etiam nigricans aut fusca, cum alibi, tum maximè cauda, alis extremis & dorso, uenter testaceus colore maculis aspergitur fuscis. crura ferè punicea. A milio aues miliariæ dicuntur, ut Varroni placet, quòd (ut arbitror) ad hanc frugem cateruatim se conferant, eoq; uescentes pinguescant. Vulgus Gallicum linotas, uel melius linarias appellitat. quia cum rarior apud nos sit usus milij; ad linum & cannabim turmatim aduolent, sicut cardueles ad carduos. inde nomen adhuc uulgo remansit, Ruellius. ¶ Italicè fohonelo dicitur, uel fanello, alicubi canuarola, nimirum à cannabi. ¶ Gallis, linotte. Sabaudis lynnette. ¶ Germanis, Lynfinck/Schösszlin/Henffling/Flachßfinck. Frisijs priuatim Rubin. ¶ Anglis linota. ¶ Turcis, gezegen. ¶ Vide quædam in Carduele ex Alberto.

¶ Eberus & Peucerus eleam siue ueliam auem scribunt esse paruam, colore pulchro; inferne croceo, quæ uoce ualeat, & æstate umbrosa, hyeme aprica loca petat. Germanicè interpretantur Zigelhempfling: & alteram eius speciem, cineream cognominantes, Heidenhempfling. mihi hæ linariæ species, his quidem nominibus, ignotæ sunt. Eleam quidem auem, uel potius heleam à paludibus quas ab arundinibus summis inspectat dictam, neque linariam, neque aliquam eius speciem esse arbitror.

¶ Gyb. Longolius linariam siue miliariam esse rubetram (batin Aristotelis) putabat, quòd rubis crebrò insideat. Sed quum Anglorum buntinga in rubis tam frequens sit, quid uetat quò minus & ipsa quoq; batis dici possit? nihil itaq; de hac aue (bati) certum habemus, Turnerus.

¶ Suauiter canit linaria, eaq; gratia ut carduelis alitur. Cibus apponitur cannabis; panicum, & auena fracta, inuicem permixta plerunq;. Dum in caueis alitur, corripitur quandoq; comitiali morbo. ¶ Acanthides, cardueles & linariæ, cornu suspensum rostro trahunt; sed post potum temere delabi sinunt, Albertus. Cum in libertate adhuc est linaria, si accipitrem persequentem euaserit, mirificè cantu sibi de salute gratulatur. ¶ Quomodo capiatur leges in Carduele E. ex Alberto. ¶ Est & linaria herbæ nomen apud recentiores, cui folia lino similia.

DE LINARIA RVBRA.

LINARIAM rubram hãc auem uocare uolui, quòd linariæ ſupraſcriptæ congener uideatur uel nomine apud noſtros aucupes, etſi rarius capitur. Schöſſerle appellant. aliqui (ni fallor, ut circa Francfordiam ad Mœnum) Stockhenfling: Itali circa Verbanum lacum finett. Conſiderandum an hic forte ſit Oppiani aſter, niſi is carduelis uulgò dicta eſt. Cantu nõ adeò probatur ut ſuperior. Magnitudine & figura roſtri ad ligurinũ accedit, colore differt. Cocci color in uertice ſaturatus. In pectore & ſupino collo, & ultimæ dorſi pennæ eundẽ colorem dilutiorem & non continuum habent: licet nonnullæ in pectore ualde rubeant. Ventris color albicat, alæ ſubnigræ. Ceruix & dorſum dimidium ſuperius pennas è fuſco ruffoq́ mixti coloris habent. roſtrum flauet; ſed medius ſuperioris partis angulus liuet, breue, ex lato in acutum deſinit. ¶ Hæc auis Norimbergæ, ut audio, Tſchütſcherle uocatur. Aduolant aliquando turmatim, & ferè peſtilentia breui ſequutura expectatur.

LINVRGI aues, Λινουργοί, capiuntur laqueis (παγίσι καὶ βρόχοις) ut anates & cenchritæ, & alia anſerum genera, celeresq́ phelini & phalarides, Oppianus lib. 3. de aucupio. unde nos facile linurgos aues aquaticas & palmipedes eſſe coniicimus, quæ forte lini ſeminibus obiectis paſcantur illicianturq́, ut cenchritæ milio. mox enim ſubiungit poeta, aues iam nominatas aliasq́ plurimas ex amphibiis, obiectis circa lacuum amniúmue ripas, hordei, olyræ aut milii ſeminibus decipi.

DE LOXIA.

HANC auem lingua Germanica Krützuogel, id eſt cruciatam, uel Krumſchnabel, id eſt curuiroſtram appellat, Illyrica krziwonoſka, id eſt naſicuruam, à roſtri figura utraque. Sola enim hæc auium ſummas roſtri partes ac mucrones inuicem tranſponit ac decuſſat, quare nos loxian ab obliquitate nominauimus. Capitur apud nos non infrequens, magnitudine ſupra maximum parum, colore per corpus uario, quẽ tempore etiam & ætate mutat. Habui ego nuper Septembri captum nigricantem, qui ſequente menſe colorem mutabat in magis rubicundum. Primũ rubere ſolent pectore, uentre & collo inferius, deinde flauere. Cœruleus in uertice, ceruice, & circa oculos color apparet: in cauda & extremis alis è ſubruffo nigricans. Crura rubicunda. Hyeme præſertim colorem mutat. Sunt qui colores eius quotannis mutari aſſerant, ita ut nunc ad flauum, nunc ad uiridem, rubrum aut cinereum magis declinet. Frigoribus gaudet, & canit: æſtate ferè ſilet cum cæteræ aues canunt. Nidificat Ianuario menſe aut Februarii initio in abietibus, quarum etiam nucleis ueſcitur. pulli quidẽ eius multò ante capiuntur quàm aliarum auium.

Vorax

Vorax eſt auis, ſimplicis & ſtolidi ingenij, caueis incluſa roſtro ac pedibus ſurſum deorſumq́ reptitat, hominem ferè nihil reformidat. Cepi aliquando manu ſylueſtrem (niſi illa fortè alibi cicurata euaſerit) quæ ad alteram quam in cauea alebam aduolauerat. Cannabis ſemine in primis delectatur. Cum ſatis biberit, pocillum roſtro reijcit, ſi extrahere poſsit: fortè quòd imaginem ſui conſpiciat. Cantillat interdum ſatis ſuauiter. Audio eam cadaueribus quoq; ueſci, æſtate non inſuauem eſſe in cibo. ¶ Quærendum an hæc ſit Ariſtotelis chlorion: etſi illam potius, quam galbulam Latini uocant, hodie uulgò regalbulum circa Bononiam, chlorionem eſſe coniectem.

DE LVSCINIA.

A.

LVSCINIAM ex Latinis pleriq; alio nomine philomelam nuncupant, ut hirundinem Prognen, propter fabulã quam in Hirundine retuli. Græcorum uerò pleriq; philomelæ nomine non luſciniam, ſed hirundinem accipiunt. Philomela dici debet non philomena, ſuffragante Pauſaniæ authoritate, qui φιλομήλαν dicit, Cælius. ¶ Thachmas Hebraicam uocem, aliqui luſciniam interpretantur, alij aliter: uide in Laro A. ſic & ranan, aliqui luſciniam, alij aliter. uide in Gallo ſyluatico. ¶ Enondon, ruſciniolus auis, Syluaticus. uox corrupta uidetur à Græca aedon, ἀηδών, quæ luſciniam ſignificat: ut & audon, apud Auicennæ interpretem. Odorbrion, id eſt ruſsignolus auis, Syluaticus. Hodie uulgò à Græcis adoni uel aidoni uocatur, Bellonius. ſcribunt autem ἀηδόνη uel ἀϊδόνι. ¶ Italicè roſignuolo, roſcignolo, ruſcigniuolo, roſcignuolo, uſcigniuolo, luſigniuolo. Luſcinia æſtate cum colorem uocemq́ mutauit, in Italia alio nomine appellatur, Ariſtot. Hoc nomen (inquit Niphus Italus) quo luſcinia æſtate dicatur, non eſt traditum à Latinis nec notatum: licet Albertus dicat apud Italos hyeme luſciniã dici uniſonum. ¶ Hiſpanicè ruiſſennór. ¶ Gallicè roſsignol uel rouſsignol, quod tamen nomen (Bellonio teſte) etiã phœnicuro attribuunt, appellantes illum roſsignol de mur. ¶ Germanicè Nachtgall. ¶ Anglicè nyghtyngall. ¶ Illyricè slawik.

B.

Luſciniarum color æſtate mutatur, Plinius & Ariſtot. Luſcinia tum colorem tum cantum mutat, Iidem & Clemens in Pædagogo. Poëtæ hanc auem à ceruicis colore χλωραύχενα & ποικιλόδειρον cognominant: id eſt collo inſignem uario, aut uiridi, niſi ſynecdochicè per collum uocem accipias, quam uariam & floridam ædunt. Luſciniæ & atricapillæ proprium eſt præter cæteras aues ut linguæ ſummo acumine careant, Ariſtot. Linguis earum tenuitas illa prima non eſt, quæ ceteris auibus, Plinius.

C.

Philomenæ uermibus uictitant, formicas auidiſsimè legunt, & oua earum, & ex his conualeſcunt infirmæ, Albertus. Plura de cibo earum leges infra in E. ¶ Nidificant ferè inter frutices & in ſæpibus loco denſo non procul à terra. nidum è folijs arborum, paleis & muſco parãt oblongum. ¶ Luſcinia aliquando coit cum xanthiuro, (phœnicuro,) Chriſtophorus Encelius. ¶ Parit æſtate quinq; aut ſex oua, Ariſtot. Vere primo parit, cum plurimum ſena oua, Plinius. Minores aues, ut philomena & alauda, ſemel anno pariunt quatuor aut quinq; oua, Albertus. ¶ Cuculus cum in aliarum auicularum, præcipuè curucæ, tum in luſciniæ nido aliquando parit, ut audio. ¶ Heſiodus teſtatur luſciniam ſolam ex omnibus auibus ſomni expertẽ eſſe, ſeduloq; in uigilijs uerſari, Aelianus in Varijs. Luſcinia peruigil cuſtos cum oua quodam ſinu corporis & gremio fouet, inſomnem longæ noctis laborem cantilenæ ſuauitate ſolatur, quò poſsit nõ minus dulcibus modulis (ut mihi uidetur) quàm fotu corporis oua animare quæ fouet, Ambroſius ut quidam citant. Neq; quantum luſciniæ dormiunt, οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνώσσι, (prouerbium quod recitatur à Varino,) in eos conuenit qui ſomni parciſsimi ſunt. Luſciniæ minimum dormire feruntur, uel propter Ityn extinctum, uel ob timiditatem. Equidem magis arbitror dictum, quòd luſciniæ uernis menſibus per omnem ferè noctem perpetuo cantu garriant, Eraſmus Roter. Ἀηδόνων τῶν (δὲ) μὲν ὕπνου τὸ ἐλάχιστον, τῶν δὲ λύπης τὸ σφοδρότατον, Heſych. ¶ Luſcinia æſtate adulta non diu apparet. abdit enim ſeſe & latet, Ariſtot. Hyeme non cernitur, Plinius. Conditur ab autumno uſq; ad uernos dies, Ariſtot.

¶ Cantus. Luſcinia Græcis ἀηδὼν dicitur, ut Grammaticis placet, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ ᾄδειν, quòd ſine intermiſsione ferè cũ cœpit, canat. Catrei auis uox acuta & cõciſa eſt, ſicut luſciniç, Aelianus. Εὐστομεῖν uerbum de luſciniarum uoce Pollux habet. Scribere me uoces auiũ philomela coëgit, Quæ cantu cunctas exuperat uolucres. Dulcis amica ueni noctis ſolatia præſtans, Inter aues etenim nulla tibi ſimilis. Tu philomela potes uocum diſcrimina mille, Mille potes uarios ipſa referre modos. Nam quamuis aliæ uolucres modulamina tentent, Nulla poteſt modulis æquiualere

tuis. Insuper est auium spatijs garrire diurnis: Tu cantare simul nocte dieq; potes, Author Philomelæ. Luscinia canere solet assidue diebus ac noctibus quindecim, cum sylua frõde incipit opacare, dein canit quidem, sed non assiduò. mox adulta æstate, uocem mittit diuersam, non insuper uariam, aut celerem, modulatamq;, sed simplicem. colore etiam immutatur, Aristot. Colorem & uocem per æstatem in aliam speciem immutat, neq; enim sic cantum uariat, distinguit, inflectit, acuit, quemadmodum uerno tempore, Aelianus. Lusciniis diebus ac noctibus continuis 15. garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, nõ in nouissimum digna miratu aue. Primum tanta uox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in una perfecta musicæ scientia modulatus æditur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc uariatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur reuocato: infuscatur ex inopinato: interdum & secum ipse murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extentus, ubi uisum est uibrans, summus, medius, imus. Breuiterq;, omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit: ut non sit dubium hanc suauitatem præmonstratam efficaci auspicio, cum in ore Stesichori cecinit infantis. Ac ne quis dubitet artis esse, plures singulis sunt cantus, & nõ ijdem omnibus, sed sui cuiq;. Certant inter se, palamq; animosa contentio est. Victa morte finit sæpe uitam, spiritu prius deficiente quàm cantu. Meditantur aliæ iuniores, uersusq; quos imitentur accipiunt. Audit discipula intentione magna & reddit, uicibusq; reticent, (audit attenta discipula, redditq; uicibus cantum, ut citat Author de nat. r.) Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehensio. Ergo seruorum illis precia sunt, & quidem ampliora quàm quibus olim armigeri parabantur. Scio sestertijs sex candidam (Sestertia sex, 150. coronati) alioquin, quod est prope inusitatum, ṿenisse, quæ Agrippinæ Claudij principis coniugi dono daretur. Visum iam sæpe, iussas canere cœpisse, & cum symphonia alternasse: sicut homines repertos, qui sonum earum, addita in transuersas harundines aqua, foramen inspirantes, linguæue parua aliqua opposita mora, indiscreta redderent similitudine. Sed eæ tantæ tamq; artifices argutiæ à 15. diebus paulatim desinunt, nec ut fatigatas possis dicere aut satiatas. Mox æstu aucto in totum alia uox fit, nec modulata aut uaria. Mutatur & color, Plinius. De luscinia Plinius falsò scribit quòd à coitu uocem deponat & mutet colorem. audiuimus enim nos illam sæpe canentem dum oua adhuc incubaret, Albertus: qui Plinij uerba non rectè animaduertisse uidetur. Hæc auis mira modulatione audientes exhilarat. gaudet ad ortum Solis, præitq; lætitia uenientem. uerno tantum tempore cantat, hyberno nunquam. Initio quidem uêris adeò suæ uocis amœnitate delectatur, ut rarissimè comedat. & hoc cum summa festinatione, Author de nat. rerum. Luscinia modulos suos pullos docere, uersusq; quos imitarentur tradere uisa est, Aristot. Lusciniæ mares canunt perinde ut suæ fœminæ. fœmina tamen cessat cantu, cum incubat, pullosq; educat, Aristot. Auium quarundam maribus eadem uox quæ fœminis, ut lusciniarum generi, Plinius. Cicadarum mares tãtum canunt, non fœminæ, tanquam sic monente natura mulieres decere silentium. nam & lusciniarum fœminæ ἄμελεῖς (cantu priuatæ, Cælius Rhodig.) sunt, Eustathius Iliad. r. Luscinia longæ noctis tædia cum oua fouet dulcibus cantibus releuat, & cantu diem nunciat, & cãtu oua uiuificat, Albertus: & Ambrosius ut supra recitaui. Philomela inter incubandum cantat. & dixerunt aliqui Platonicorum oua eius non posse sine cantu parentis uiuificari. id quod uerum esse (aliqua ratione) uidetur. nam spiritus lenis & calor eleuans sanguinem in talibus animalibus mouet in eis cantus iocũditatem, & desiderium gaudij. talis uerò parentum calor incubando magis uitalis est quàm alius, Albertus. Petrus Aponensis Aristotelis problemata enarrans, philomenas Scotiæ scribit non tam suauiter canere quàm Italicas: & oblectari eas cantu humano. Lusciniæ domesticæ (præsertim mares) ineuntem brumam cãtu admodum uocali, tacentibus reliquis produnt, Incertus. Charmidem Massiliensem audio dicentem, non modo musicæ perstudiosam esse lusciniam, uerum gloriæ etiam cupidam. Cum enim in deserta solitudine sibi tantum canit, tum simplicem cantum & illaboratum edit: cum autem captiua tenetur, & non caret auditoribus, cantum uariat, contendit, remittit, exprimit, obscurat, Aelianus interprete Gillio. Græcè legitur, ποικίλον τι ἀναμέλπειν, καὶ τακερῶς ἑλίττειν τὸ μέλος. Κατᾴδει ἡ ἀηδὼν ἐρημαίων χωρίων δυσομώτατα ὀρνίθων καὶ πορώτατα, Aelianus lib. 1. de anim. Atqui in cauea lusciniam minus bene canere Eberhardus Tappius inter sententias prouerbiales ponit, tanquam libertatis desideriũ cantus earum suauitatem imminuat. Philostratus in uita Apollonij libro 7. adolescentem quendam scribit philomelas & merulas & alias aues docuisse hominum uoces imitari.

¶ His adiungere libuit narrationem quam amicus quidam uir doctissimus & fide dignus ad me perscripsit. Quoniam de auibus perscripturus es Gesnere, dicam tibi de lusciniis sermones hominum imitantibus mirabile quiddam, ac propemodum incredibile, quod tamẽ & uerissimum est, & ipse his meis auribus audiui atq; expertus sum proximis Comitijs Ratisbonẽ. Anni 1546. cum istic in publico diuersorio ad auream Coronam agerem, habebat hospes tres luscinias separatim collocatas, ita ut singulæ singulis caueis opacis includerentur. Per id uero tempus uernum, quo alioqui continuo ac indefessæ cantare solent, aduersa ualetudine ex calculo ita laborabam, ut quàm minimum mihi somno indulgere liceret. Tum circa, & post quidem mediam noctem, cum nihil usquam turbarum esset, miras altercationes & æmulationes duarum lusciniarum Germanico sermone inter sese colloquentium audiuisses planè hominum sermones imitãtium, me ob admirationem

propemo-

propemodum obstupescente. Promere enim ac conferre inter sese nocte silentio hominum facto, quicquid interdiu ab hospitibus colloquentibus inaudierant ac meditatæ fuerant. Duæ autem inter eas erant eius artis insignes atq; præcipuæ, uix decem pedum spacio disiunctæ, tertia longè remotior aberat, quam non ita lecto decumbens exaudire poteram. Sed duæ illæ mirum dictu quàm inuicem altera alterã lacessendo ac respondendo inuitabant, nec uoces tamen simul confundebant, sed potius alternatim reddebant. Præter autem quotidiana & recenter à conuiuis prolata, duas potissimum historias mutuo inter sese prolixè & à media nocte in auroram usq;, donec nullus hominum strepitus fieret, decantabant, & ea quidem modulatione sua natiua & uario inflexu uocis, ut nisi intentus nemo hominum facile ab illis bestiolis expectasset uel animaduertisset. Et quærenti mihi ex hospite num linguæ earum fortasse nouacula solutæ essent, aut aliquid loqui edoctæ, respondebat, minimè: num item animaduertisset, aut intelligeret quæ noctu occinerent, similiter negabat. Idem dicebat familia tota. Ego uerò qui totas noctes sæpe dormire non poteram, auscultabam bestiolas auidius ac diligentius industriam earum & certamen profecto admiratus. Altera historia seu collocutio erat de pincerna seu oikete, eiusq; uxore, quæ postulantem maritum profecturum in bellum sequi noluerat. Conabatur enim maritus uxori, quantum ex auiculis aduertebam, persuadere spe prædæ ut diuersorio eo seruitioq; relicto secum proficisceretur in bellum. Illa uero recusans sequi, uel Ratisbonæ mansuram, uel Norimbergam abituram se recipiebat. Fuerat utrinq; magna & longa contentio, sed amotis (quantum intelligebam) arbitris atq; hero inscio hancq; totam reddebant auiculæ. Si quid etiam secretius tacendumq; magis inter disceptandum forte euomuerant, illæ prodebant, ceu nescientes discrimẽ inter honestas & inhonestas uoces. Et hanc quidem contentionem & altercationem bestiolæ sæpe noctu repetebant, ut quę firmissimè, ut conijciebam, hærebat, ac probe meditata fuerat. Altera erat tunc imminentis belli Cæsaris contra protestantes historia, & ceu præcinium quoddam. rem enim omnem, quæ paulo post accidit, uelut præsagientes ac uaticinantes decantare uisę sunt. Tum & immiscebant ea, quæ antea contra ducem Brunsuicensem gesta erant. Sed ut ego puto, auiculas illa hausisse omnia ex nobilium seu Capitaneorum quorundam priuato & clandestino colloquio, quod eo loci, ubi auiculę detinebant, tanquam in publico diuersorio, frequens esse potuit. Hæcq; nocte (ut dixi) & præsertim post mediam, cum profundius esset silentium, faciebant. interdiu uero magna ex parte silebant, & nihil quàm apud se illa quę forte uel in mensa conuiuę uel deambulando conferebant, meditari uidebantur. Ego profecto nunquam Plinio nostro credidissem multa adeò miranda de auiculis illis scribenti, nisi ipse has bestiolas talia promentes & oculis uidissem & auribus hisce audiuissem. Neq; satis ex tempore tamẽ mi Gesnere iam ista ad te omnia perscribere possum, & singula comminisci longum esset.

D.

Philomelas gaudere cantu humano scribit Petrus Aponensis in problemata Aristot. Philomela, ut expertus sum, aduolat ad cantantes, si bene cantent. & dum cantant, auscultat tacens; & postea quasi uincere conans canendo respondet. Et sic etiam seipsas mutuò prouocant ad cantum, Albertus. Sermonem humanum addiscunt, ut referam in E. Lusciniæ tanquam amantissimæ suæ sobolis Oppianus meminit lib. 1. de pisc. Aristoteles affirmat lusciniam quæ ad canendum pullum institueret obseruatam. Astipulatur certe, quod inconcinnius canunt, quascunq; matres ob exilitatem uocis amandant. docentur contrà quæcunq; degunt unà, discuntq;, non quæstus laudisue studio, sed quia modulari uolupe est, tum quia magis elegantiam quàm usum uocis amauere, Plutarchus. Dedit & luscinijs natura miram cõcentus suauitatem. hæ pullos suos ad cantũ potius quàm temere educant: & quorum putauerint esse genuinos cantus, illos omni diligētia curant: mutos autem occidunt, tanquam indignam Atticis luscinijs sobolem. Quinetiam libertatis amorem tantum pullis suis instillant, ut si capiantur cantum omnino recusent ac elingues fiant, Oppianus de aucupio. Quòd si capiatur iam confirmata ætate, & inclusa asseruetur in cauea, idcirco se & cantu & cibo abstinet, & pro seruitute uenatorem silentio ulciscitur, quia omnium uehementissime auium libertatis retinens est. quarum rerum experientes uiri, iam ętate grandes capere omittunt, & pullos comprehendere student, Aelianus. Lusciniæ pulli si qui capiantur adhuc cantandi rudes, interq; homines alantur, ideo peius canunt, quòd ante legitimum tempus à magistris parentibus subducti fuerint. cum igitur aluntur cum parentibus, erudiuntur & discunt, non ob quæstum, sed quòd ex cantu mirificam uoluptatẽ capiãt, Gillius. atqui nostri aucupes luscinias omnes è nido eximi oportere ut ali possint, afferunt, adultiores cibum omnem detrectare. Lusciniam si se audiri sentiat suauius canere audio: serpentem timere, atq; ideo fruteta spinosa quærere.

E.

Luscinia auis est stolida & curiosa, ideòq; captu facilis. si quis in terra alicubi fossulam faciat, & discedat, aduolat illa curiose. formicis uel ouis facile inescatur. Oppiani uerba de merularum & lusciniarum aucupio, referam in Merula. ¶ Cur me Donace formosa reliquit? Munera nanq; dedi, noster quæ non dedit Idas, Vocalem longos quæ ducit aëdona cantus: Quæ, licet interdum contexto uimine clausa, Cum paruæ patuere fores, ceu libera ferri Nouit, & agresteis inter uolitare uolucres. Scit rursus remeare domum, tectumq; subire Viminis, & caueam totis præponere syluis, Alcon apud Nemesianum. Lusciniæ educandæ circa initium Maij nidis exi-

muntur, eliguntur autem mares, quorum color aliquanto obscurior est quàm fœminarum. canere illi (pulli Maio exempti) incipiunt mense Augusto paulatim, canuntq; ferè anno toto. Aluntur uermibus quibusdam aquaticis: uel melius farinarijs uermibus, qui apud pistores reperiuntur, & copiosius apud textores pannorum è lino uel cannabi. utuntur enim illi miscela quadam è furfuribus aceto & axungia: qua destillante putrescenteq; uermes nascuntur, & conseruantur pro luscinijs in furfure. Edunt & carnem, corda bubula, crudam quidem libentius, uel coctam sed absque sale, oua gallinacea cocta, & oua formicarum tempore ueris præsertim. Facile pinguescunt, ut etiam extinguantur præ adipe. quare carnem crudam, ne nimis alat, dissectam uel contusam aqua interdum prius abluere solent. cibos pingues non dant. aquam in uase aliquando apponunt, ut si libuerit lauent. Domini & loci consueti mutationem non facile ferunt. Dominum quidem suum agnoscere & amare uidentur. Hyeme ob frigus facile pereunt: quæ in Italia ultra hyemem educatæ fuerint, magno uæneunt. ¶ Habebant Cæsares iuuenes (Drusus & Britannicus Claudij filij) luscinias Græco atq; Latino sermone dociles: præterea meditantes in diem, & assiduè noua loquentes, longiore etiam contextu. Docentur secretò & ubi nulla alia uox misceatur, assidente qui crebrò dicat ea quæ condita uelit, ac cibis blandiente, Plinius.

¶ Lusciniæ domesticæ, presertim mares, ineuntem brumam cantu admodum uocali tacentibus reliquis produnt, Incertus. Cantu diem nunciant, Albertus. Veris nunciam lusciniam Sappho cognominauit.

F. G.

Auiculas diuersas quæ Augusto mense & autumno pinguescunt ficedulas Itali uocant eo tempore (becquefigas uulgò) & inter alias (ut audio) lusciniā quoq;, uel potius auem lusciniæ similem, nimirum curucam. Pro cachecticis in cibo laudatur alaudæ, lusciniæ, &c. Alexander Benedictus. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij calcanea camelorū, & cristas uiuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & lusciniarum, quòd qui ederet ab epilepsia tutus diceretur, Lampridius. Carnes lusciniæ aiunt in cibo sumptas uigiliam promouere, Aelianus.

H.

a. Aëdon uox Græca usurpatur etiam à Nemesiano poëta Latino. Luscinia incipiente uēre non desinit cantare dies ac noctes flebili & luctuosa uoce, unde etiam nomen accepit ut Grammaticis placet. Lusciola (lego lusciniola) quòd luctuosè canere existimetur, atq; esse ex Attica Progne in luctu facta auis, Varro de lingua Latina. Idem de re rust. 3.5. ornithotrophion operosissimum describens, Intra rete (inquit) aues sunt omne genus, maximè cantrices, ut lusciniolæ ac merulæ. Plautus etiam in Bacchid. lusciniolam dixit. Luscinia dicitur quasi lucinia, quæ cantu suo solet signare diei surgentis exortū, Isidorus. Luscinia à Cicerone acredula uocatur, Idem. sed Cicero acredulam uertit pro aue quam Aratus ὀλολυγόνα nominat. Pandionis ales: Ouidius ad Pisonem, hirundinem intelligens aut lusciniam. nam Progne & Philomela filiæ fuerunt Pandionis. Vide in Hirundine H.h. Lusciniæ nota est fabula. quapropter Philomena (Philomela potius) & Daulias & Pandaris à Græcis appellatur, Volaterranus. Daulias ales, id est luscinia, à Daulide oppido, Seneca in Hercule Oetæo. Daulia cornix, id est luscinia, Suidas & alij, ut copiose scripsi in Cornice H.a. Euboi, hoc est luscinia, echinus maris, Kiranides 1.5. Acanthis auis est, quam alij lusciniam, alij carduelem esse uolunt, Grammaticus quidam. nos nostram aliorumq; de acanthide sententiam, ab initio huius libri retulimus. Ἀηδών, genitiuum facit ἀηδόνος, Suidas: penultima breui. Reperitur & ἀηδοῦς, contractè ἀηδοῦς, poëticè apud Sophoclem: & uocatiuus ἀηδοῖ, tanquam à recto ἀηδώ, ut Λητώ. sic à χελιδών, χελιδοῦς & χελιδοῖ, Eustathius & Varin. Ἀηδών fit à uerbo ἀείδειν, mutatione Aeolica ει. diphthongi in η. impropriam diphthongum, Eustathius & Etymologus. Recentiores quidam deriuant ab ἀεὶ & ᾄδω, quòd sine intermissione ferè cum cepit canat. Ἀδόνα pro ἀηδόνα, Theocritus Idyl. 19. Ἀβηδόνα, ἀηδόνα, Hesychius & Varinus. Τετράδιυσιν, ἀηδόνα, Iidem. Ἀτθὶ κόρα μελίθρεπτε, &c. Epigrammatum libro 1. sectione 60. Brodæus eo in loco Atthidem hirundinem uel lusciniam interpretatur, ego hirundinem omnino. Ἁ δ' ὀλολυγὼν τηλόθεν ἐν πυκινῇσι βάτων τρύζεσκεν ἀκάνθαις, Theocritus Idyl. 7. hoc est luscinia (uel hirundo) Ityn deplorans, Scholiastes & Varinus. sed alij aliter interpretantur, ut in Acredula & in Rana C. exposui. Ἀηδονιδεύς, lusciniola, diminutiuum est patronymicæ formæ. Οἷοι ἀηδονιδῆες ἐφεζόμενοι περὶ δένδρῳ ποτῶνται πτέρυγας πειρώμενοι ὄζον ἀπ' ὄζω, Theocritus. Est & ἀδονὶς apud eundem pro ἀηδονίς, Idyl. 19. ut ἀδόνα pro ἀηδόνα. Αἴπερ ἐμοῖον Μοῖσα δὴ Δάφνις ταῖσιν ἀηδονίσι, Theocritus Idyl. 7. Ἀηδονίς, lusciniæ pullus, & pudendum muliebre apud Archilochum, & locus in quo cantabant, & officina, (ἐργαστήριον,) Hesychius & Varinus. Ἀηδόνων γένος alicubi apud Aristot. legitur, ubi Gaza alcyonem transtulit: quære in Alcyone A.

¶ Epitheta. Aëdon uocalis, Nemesianus. Epitheta quædam Philomelæ & Prognæ communia retulimus in Hirūdine h. Aëdon & aëdonis apud Textorem inter epitheta Philomelæ, ipsam potius philomelam siue lusciniam significant. ¶ Ἀηδὼν εὔφωνος, αἰολόφωνος, Oppianus. Ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδών, Sappho apud Suidam. Λιγύμυθος (apud Varinum λιγύμοχθος) ἀηδὼν τανυσίπτερε, Aristophanes in Auibus. Λιγεῖα, στένουσα Ἴτυν, ξουθά, Aeschylus. Μελιμελῆ ξύμφωνον ἀηδόνα μούσης, Aristophanes in Auibus. Ἀστονόεσσ' ὄρνις, Sophocles in Electra. Οἰκτρᾶς ὄρνιθος ἀηδοῦς, Idē apud Suidam. Ποικιλόδειρος, Hesiodus. Μελίγηρυς, in epigrammate Philippi. Χλωρηὶς ἀηδών, uel quòd degat in locis

in locis uiridibus, ἢ ὡς ἅμα τοῖς χλωροῖς φαινομένη. uere enim apparet, uel propter colorẽ, à quo & apud Simonidem ἀηδόνες χλωραύχενες cognominantur, Scholiaſtes in Odyſſ. τ.

¶ Sunt in bombardarum genere, ut uocant hodie, quæ neſcio quam ob cauſam luſciniæ dicunt.

¶ Ἀηδόνες, Sirenes apud Lycophronem, propter ſuauem ac demulcentem earum cantum, Euſtathius & Iſacius Tzetzes. Ἀηδόνας ἀδελφάς, τὰς δυλάλυς, Lycophron. Libyſſa aëdon (apud authorem innominatum.) quoniam in Carthagine Libyæ mulieres ſunt quæ filios ſuos neſcio qua religione Saturno ſacrificabant. aliqui ὀρφνίαν, id eſt uaſtitatem (uel orbitatem) expoſuerunt, non rectè, Heſychius. Quidam in epigrammate cicadam aëdóna cognominat, hoc eſt muſicam & ſuauiter cantillantem, Ἀκρίδι τῇ κατ' ἄρουραν ἀηδόνι. Ἀηδὼν pro gloſſide, id eſt lingula tibiæ per metaphoram legitur apud Euripidem in Oedipo; qui tibias quoque alicubi λωτίνας ἀηδόνας nominauit, Heſychius & Varinus. Ἀηδόνα, ᾠδὴν καὶ γλωσσίδα. οἱ δὲ χελιδόνα, Etymologus. Τὰν οὐδὲν ἀλγυνοῦσαν ἀηδόνα μουσᾶν, Euripides in Palamede, ut citat Iſacius Tzetzes. Κορκίδα τ' εὐποίητον ἀηδόνα, τὰν ἐν τείθοις Βακχυλὶς εὐηρέτους (ſic habet codex impreſſus) εὖ δίκειν ε μίτους, ut citat Suidas in μίτος. Ἀηδὼν, Minerua apud Pamphylios, Heſychius & Varinus. Λαμπρὸς μινυρὸς ὑποβροσθιστὴς μουσῶν σκελετὸς ἀηδόνων ἠπίαλος ὕμνος ᾄδω, Phrynichus apud Athenæum. ¶ Ἀηδόνειος ᾠδὴ καὶ ἀηδόνειον μέλος, Suidas & Varinus. Κελαδεῖ δ' ἐπίκλαυτον ἀηδόνιον νόμον, Ariſtophanes in Ranis. id eſt, Lugubri cantu perſtrepit quaſi filium deflet luſcinia Ityn. Ἀηδονὶς, luſciniola, & locus in quo canebant, Varinus.

¶ Fabricius Luſcinus, uiri nomen apud Ammianum Marcellinum libro 3. uidetur autem Luſcinus à luſco potius quàm â luſcinia deriuatum. ¶ Aedòn, Ἀηδὼν, uocabatur maxima natu filiarum Pandarei, ut retuli in Hirundine h.

¶ b. Curuca minor eſt luſcinia, ſed eadem corporis figura, colore ſubuiridi, Turnerus. Et rurſus, Colore luſciniæ & corporis magnitudine auiculam illã proximè refert, quam Angli lingettam, & Germani paſſerem gramineum nominant. Audio in quibuſdam Heluetiæ montibus, ut circa thermas Fabarias paſſeri ſpecie & magnitudine non diſsimilem auiculam reperiri, inſtar luſciniæ canoram, quæ & ipſa forſan è curucarum genere fuerit.

¶ c. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquãdo ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem diuerſas ædidiſſe uoces, hirundinis, pauonis, luſciniæ, &c. ut recitaui in Columba liuia ex Euſtathio. Luſciniæ uocem aiunt eſſe ἴτυ ἴτυ, tanquam amiſſum filium Ityn deflentis, ut in Hirundine h. retulimus. Ageſilaus cum inuitaretur ad audiendum quendam luſciniæ uocem egregriè imitantem, recuſauit, ipſam ſe luſciniam ſæpe audiiſſe dicens. Poëtæ cantiones & carmina, ut quæque dulciſsima ſunt, non alijs quàm luſciniarum cygnorumque modulis comparant, Plutarchus. Nec querulæ ceſſant tenerum tinnire uolucres, Fluctibus alcyone, denſa philomela ſub umbra, Politianus.

¶ T. Veſpaſiani Strozæ carmen in Philomelam libro 6. Eroticôn.

Aemula diuini ſuauiſsima carminis ales,
Quæ uirides umbras & loca ſacra tenes:
Mollibus & uarijs quæ tot diſcrimina uocum
Flexibus humana dulcius arte refers:
Munere pro tali tibi quid philomela rependam?
Præmia quę tanto digna labore putem?
Dum uagus huc illuc hortis genialibus erro,
Miror & artifici culta uireta manu,
Hoſpitis officio tu protinus uſa benigni,
Fingis in aduentu carmina mille meo.
Nec procul hinc denſis canis abdita frondibus, altæ
Ilicis in ramo populeiſue comis.
Verum hic iuniperi inſidis mihi proxima trunco,
Non imitabilibus me uenerata modis.
Et licet hac perſtem tibi tam uicinus in umbra,
Deque tua ſuaui garrulitate loquar:
Nil tamen ipſa times, nec gutturis iſta canori
Sedulitas ideo dulce remittit opus.
Grata ſed in longum luco reſonante querela
Ducitur, argutis continuata modis.
Nos uerò tali quoniam dignaris honore,
Dicimus in laudes hæc tibi pauca tuas:
Humanas auium quæ mulcent cantibus aures
Cedere carminibus carmina cũcta tuis.
Viue diu, ſimiliſque tui generata propago
Finiat extremum non niſi ſera diem.

¶ Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσι,
Ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον, ὅν ποτε χαλκῷ
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος,
Ὣς καὶ ἐμοὶ δίχα θυμὸς ὀρώρεται ἔνθα καὶ ἔνθα,

Penelope apud Homerum Odyſſ. τ. Πολυηχέα φωνήν, multiſonam uocem, hoc eſt quæ multis mutetur ac uariet modis interpretor. aliqui (inquit Aelianus) legunt πολυδευκέα φωνήν, τὴν ποικίλως μεμιμημένην, ὡς τὴν ἀδευκίδα, τὴν μηδόλως εἰς μίμησιν παρατραπεῖσαν. Pandaris ut quondam florente ætate puella Vêre nouo ramis denſa ſuper arbore mœſtum Ingeminans carmen uarijs loca cantibus implet, Volaterranus ex Homero. Luſcinia uêre πολυήχως καὶ ποικίλως ᾄδει, Aelianus. ¶ Ἀηδόνες αἱ πυκινοῖσιν ὀδυρόμεναι ποτὶ φύλλοις, Theocritus Idyl. 19. Et rurſus, Οὐδὲ τόσον ποκ' ἄεισεν ἐνὶ σκοπέλοισιν ἀηδών. Item Idyl. 12. Ὅσσον ἀηδὼν Συμπάντων λιγύφωνος ἀοιδοτάτη πετεηνῶν Τόσσον ἐμ' εὔφρανας σὺ φανείς.

¶ Οὐδ' οἰκτρᾶς γόον ὄρνιθος ἀηδοῦς ἄσει δύσμορος. ἀλλ' ὀξυτόνους ᾠδὰς θρηνήσει. χειρόπληκτοι δὲ στέρνοις πεσοῦνται δοῦποι, Sophocles apud Suidam. Et rurſus, Ἀλλ' ἐμέ γ' ἁ στονόεσσ' ἄραρε φρένας, (Attice, pro ἴση μοι ταῖς φρεσίν,) ἃ Ἴτυν αἰὲν Ἴτυν ὀλοφύρεται, ὄρνις ἀτυζομένα, Διὸς ἄγγελος. Dicit autem ſe imitari & æmulari luſciniam meritò lugentem Ityn; quam Iouis nunciam uocat, quòd uer prænunciet, uel diem; uel quòd ſuam

ipsius calamitatem, illam uulgari sermone iactatā nunciet. ἡ ἄγγελος, οἷον τέρας, τὸ παρ' αὐτῆς γινόμενον εἰς τερατείαν τῆς φύσεως, ut apud Suidam legimus. ὦ φίλη, ὦ ξουθή, ὦ φίλτατον ὀρνέων, πάντων ξύννομε τῶν ἐμῶν, ὕμνων ξύντροφ' ἀηδοῖ, ἦλθες, ἦλθες, ὤφθης, ἡδὺν φθόγγον ἐμοὶ φέρουσ'· ἀλλ' ὦ καλλιβόαν κρέκουσ' αὐλὸν, φθέγμασιν ἠρινοῖς ἄρχου τῶν ἀναπαίστων, Chorus ad Lusciniam in Auib. Aristoph. In eodem dramate Epops lusciniam sic alloquitur: Ἄγε σύννομέ μοι παῦσαι μὲν ὕπνου, λῦσον δὲ νόμους ἱερῶν ὕμνων, οὓς διὰ θείου στόματος θρηνεῖς· τὸν ἐμὸν καὶ σὸν πολύδακρυν Ἴτυν ἐλελιζομένη (θρηνοῦσα) διεροῖς (διύγροις ἐκ τῶν δακρύων) μέλεσι. γένυος ξουθῆς καθαρὰ χωρεῖ (ἀντὶ τοῦ χωρήσει) διὰ φυλλοκόμου σμίλακος ἠχὼ, πρὸς Διὸς ἕδρας, ἵν' ὁ χρυσοκόμας Φοῖβος ἀκούων, τοῖς σοῖς ἐλέγοις (θρήνοις) ἀντιψάλλων ἐλεφαντόδετον φόρμιγγα, θεῶν ἵστησι χορούς, διὰ δ' ἀθανάτων στομάτων χωρεῖ ξύμφωνος ὁμοῦ θεία μακάρων ὀλολυγή. αὐλεῖ τις. Tum Euelpis subdit: ὦ Ζεῦ βασιλεῦ τοῦ φθέγματος τοὐρνιθίου, οἷον κατεμελίτωσε τὴν λόχμην ὅλην.

¶ d. Qualis populea mœrens philomela sub umbra, &c. Vergilius Georg. 4. ubi Seruius eum speciem pro genere posuisse ait, philomelam pro quauis aue. Nulla auis cum aut fame aut frigore, aut alia molestia afficitur, canit: ne ipsa luscinia quidem, aut hirundo & upupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone.

¶ e. Cor lusciniæ si quis ea adhuc palpitante cum melle transglutierit, & aliud cor eiusdem auis cum lingua portauerit, suauis ad loquendum erit, & sonoræ uocis, & libenter audietur, Kiranides.

¶ f. Luscinias soliti impenso prandere coemptas, Horatius Serm. 2. 3. Lusciniæ plumas cum quidam detraxisset, & parum omnino carnis inuenisset, Vox tu (inquit) es, & aliud nihil, Plutarchus in Laconicis.

¶ g. Magi oculos earum (fortè eorum, scilicet cancrorum, de quibus proximè dixerat) cum carnibus lusciniæ in pelle ceruina adalligatos, præstare uigiliam somno fugato tradunt, Plinius. Si quis oculos lusciniæ abstulerit, eamq; uiuam dimiserit, eosq; portauerit, nullo modo dormiet, quandiu portauerit. Fel autem eius cum melle illitum uisum perfectè acuit, Kiranid.

¶ h. Extat Philippi cuiusdam carmen inter Epigrammata Græca 1. 40. de luscinia, quæ boream fugiens quum per mare uolaret delphini dorso suscepta uectaq; sit, & illum nantem carminibus suis delectârit, ut uel hoc historiæ Arionis fidem faciat. ¶ In Auibus Aristophanis lusciniæ personam gerit meretricula habitu ornata meretricio, capite uerò lusciniam referens, (plumis nimirum eius auis capiti circumpositis:) unde quidam dicit, ὅσον δ' ἔχει τὸν χρυσόν; simul ad auis uarietatem in collo, simul ad meretricis ornatum respiciens. Apologum accipitris & lusciniæ Hesiodo scriptum, retuli in Accipitre h. ¶ Pandareo filiæ fuerunt Merope, Cleothera, & Aedòn, quarū hæc in lusciniam mutata fingitur: secundum alios Progne in lusciniam, & soror eius Philomela in hirundinem, ut copiosè prosequuti sumus in Hirundinis historia. Sunt qui contra Prognen in Hirundinem, Philomelam uerò in lusciniam transformatam putent.

¶ Picus Martius & luscinia efficaci auspicio habentur, prosperaq; semper & felicia decreuerūt, Alexander ab Alex. Mira lusciniæ cantus suauitas, &c. ut non sit dubium hanc suauitatem præmonstratam efficaci auspicio, cum in ore Stesichori cecinit infantis, Plinius.

¶ PROVERBIA. Bubo canit lusciniæ, à Calphurnio Aeg. 6. prouerbij specie usurpatur, his uersibus: Nyctilon ut cantu rudis exuperauerit Alcon Astile, credibile est ut uincat acanthida cornix, Vocalem superet si dirus aedona bubo. Videtur autem transtulisse ex isto Theocriti Idyl. 1. Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὼς κύνας ὥλαφος ἕλκοι. κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. Et quanquam scops alia auis est quàm bubo, utraq; tamen nocturna & absonæ uocis est. Eiusdem sententiæ est etiam illud Theocriti Idyllio 5. Pica cum luscinia certat, οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν, οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. ¶ Lusciniæ deest cantio: prouerbialis allegoria (inquit Erasmus) perinde quasi dicas, Mulieri desunt uerba, poetæ uersus, oratori color, sophistæ cauillum. Nulla enim auium æquè canora atq; luscinia, etiam fœmina, sicuti testatur Plinius 10. 29. Ego quoq; pol metuo ne lusciniolæ defuerit (defuat) cantio, Plautus in Bacchidibus. Tappius etiam Germanis quibusdam usitatum hoc ait, Die nachtgall kan nit singen. ¶ Corui luscinijs honoratiores, cum indocti doctis præferūtur, &c. uide in Coruo h. ¶ Lusciniarum musèa, ἀηδόνων μουσεῖα, apud Varinum ex authore innominato in prouerbio χελιδόνων μουσεῖα, id est Hirundinum musèa, cuius sensus cōtrarius uidetur, de barbaris & loquacibus & molestis: quale scilicet hirundinum genus est, quod nimio cantu suo audientes magis molestat quàm suauitate oblectet. lusciniæ uerò etsi cum cœpere canant assiduè, tanta tamen earum cantus & suauitas & uarietas est, ut auditores mirificè capiat: ut hominum eloquentia & eruditione præstantium orationes, scripta, bibliothecas, uel etiam doctorum conuentus, pulchrè lusciniarum musèa appelles. Sic & Sirenum musèa dicuntur, eodem loco apud Varinum. ¶ Lusciniæ nugis insidentes, ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι. Proximum illud (Hirundinum musèa, inquit Erasmus) ad imperitos & tamen garrulos conuenit, hoc ad eruditos qui tamen immodicè suo studio delectentur, quod genus sunt poetæ potissimum. Plautus in Bacchidibus ad puellam transtulit, Metuo (inquit) ne lusciniolæ defuerit cantio. Quanquam in Græco prouerbio iocosa deprauatio uidetur inesse, ut pro λόχμαις dictum sit λέσχαις. Sumptum est autem ab incredibili canendi tum studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. λέσχαι loca dicebantur publica; in quibus colloquendi uel epulandi uel se calfaciendi gratia homines conueniebant: & quoniam pleriq; ijs in locis

de rebus

de rebus inutilibus ſermones miſcebant, factum eſt ut eadem dictio nugas ſignificet. in hoc tamen prouerbio nugas interpretari non placet, cum non ad indoctam loquacitatem, ut Eraſmus ipſe teſtatur, ſed eruditos ſermones pertineat: ut idem nimirum ſenſus ſit etiã ſuperioris prouerbij Luſciniarum muſæa. ¶ Neq; quantum luſciniæ dormiunt: uide ſupra in c. ¶ Luſcinia uocalior, prouerbialiter uſurpari poſſe Eraſmo placet. Vocalem ſuperet ſi dirus aëdona bubo, Calphurnius. ¶ Io. Tzetzes in Varijs 8.244. cum parœmias duas commemoraſſet, Quantum graculi de regno curant, &, Quantum aquilis leges Platonis curæ ſunt, ſubdit: Hæc quoq; ſimilis eſt ſuperioribus parœmia, Syllogiſmorum quæ cura eſt luſcinijs? ſiue librorum qualiumcunq; Ariſtotelis? Συλλογισμῶν γάρ τις φροντὶς ἐστι ταῖς ἀηδόσιν; Εἴτε καὶ βίβλων οἱασοῦν τῶν Ἀριστοτελείων;

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB M. LITERA.

MAGNALES aues ſunt Orientis ualde magnæ, pedibus magnis (aliâs nigris, malim magnis,) & roſtro (ſcilicet magno) hominibus non nocentes. Piſcibus in fluminibus & ſtagnis inſidiantur, quos deuorant, Albert. Eædem forſitan onocrotalis ſunt.

MATTYEΣ, dictio Macedonica, nomẽ auis, & lágana quæ è iure eius circunferuntur, Heſych.

MELANDERVS, Μελάνδερος, auicula quædam, Heſychius & Varinus: à colli ſcilicet nigro colore dicta.

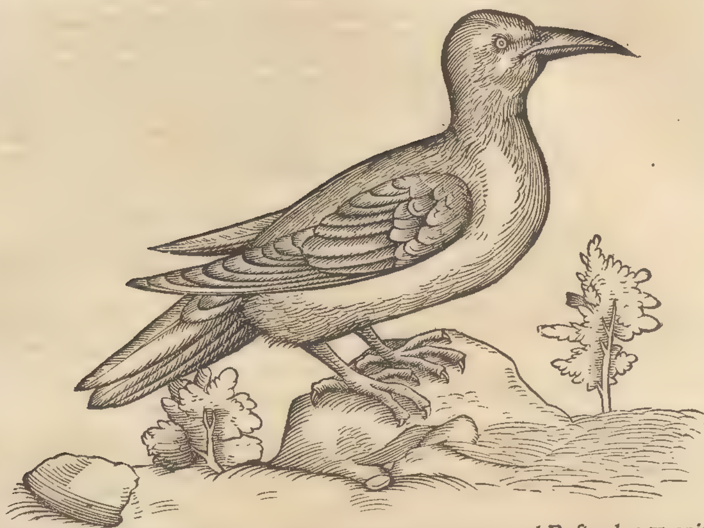
DE MEMNONIIS AVIBVS.

AVCTORES ſunt, omnibus annis aduolare Ilium ex Aethiopia aues, & confligere ad Memnonis ſepulchrum, quas ob id Memnonidas (Memnonias, Solinus) uocant. Hoc idem quinto quoque anno facere eas in Aethiopia circa regiam Memnonis, exploratum ſibi Cremutius tradit, Plinius & Solinus. Circa Memnonis ſepulchrum quinto quoque anno cum biduo circunuolarint; tertio die pugnam ineunt, & ſe roſtris & unguibus lacerant: deinde reuertuntur in Aegyptum, Albertus. ¶ Terram Mariandyneam aues aſpectu nigras incolere ferunt, (Græcus codex noſter manuſcriptus habet, τὴν τῶν παρειὰν καὶ τὴν γείτονα Κυζίκου ὄρνιθας οἰκεῖν μέλανας ἰδεῖν φασί,) quæ figura corporis & forma accipitribus ſimiles eſſe uidentur: eæ uſu carnium cum ſe abſtinent, tum in omni uictus ratione ſe continent, eis enim ad cibum ſemina ſatis ſunt. Cum autumnus eſſe cœpit, Ilium gregatim aduolant. Eas autem idcirco Memnonias uocant, quòd rectà ad Memnonis filij Auroræ & Tithoni ſepulchrum proficiſcantur. id enim uel etiam nunc à Troadis incolis ad ornamentum Memnonis cõditum ibi fuiſſe dicitur, atq; Memnonis cadauer ex cæde à matre in Suſa tantopere decãtata exportatum fuiſſe, ut humatione afficeretur, eóq; dignitate illius exequiarum iuſta ei perſoluerentur. Aues igitur Memnonis gentiles (ἐπωνύμους) quotannis eò proficiſci, ibiq; primum in contrarias partes diſtrahi, deinde pugnam committere, eamq; ſumma contentione tandiu pugnare, dum ex his media pars pereat, altera uictrix diſcedat, Aelianus. ¶ Memnones aues (Οἱ ὄρνις οἱ μέμνονος, malim Μέμνονος in genitiuo. id eſt, Memnonis aues. Sic & Heſychius & Varinus; Antipſychi, inquiunt, uocantur Memnonis aues) genus à nigerrimis Aethiopibus ducunt. ſed Aethiopia relicta, ut quæ nimio calore fœturam impediat, ne nidos quidem in ea ſtruunt (Sol enim ſtatim oua omnia combureret) & Aquilonem uerſus ac Thraciam feruntur. Cum autẽ ad Helleſpontum ac Troiam peruenerunt, ſuper Memnonis ſepulchro inter ſe tanta prælia miſcent, ut ſtrepitus alarum ſcuta reſonantia repræſentet. deinde cum deſitum eſt pugnare circa montem Aeſepum (Aeſepus eſt fluuius Lyciæ ſub Ida, cuius meminit Homerus lib. 2. & 4. Iliadis) ſe lauant, & in arena ſe uolutantes puluere ſparguntur, ac ſuper Memnonis ſepulchro alas ad Solem ſiccant, collectumq; pennis puluerem monumento inſpergunt: uel hoc argumento, ni fallor, ex humana in auium formam ſe tranſijſſe, & neq; regium honorem, neq; belli meditationem à ſe negligi declarãtes, Oppianus in Ixeuticis. ¶ Ouidius lib. 13. Metamorph. Memnonides aues è fumo & fauillis rogi in quo Memnon ab Achille occiſus cremabatur, primum natas fingit, colore nigro, unguibus aduncis. Aues aliquas in Numidiam atq; Aethiopiæ ſepulchra peti, Plinius reprehendit. οὐδ᾽ ἐξεπλήττην αὐτὰς κύκνους ποιῶν καὶ μέμνονας κωδωνοφαλαροπώλους, Ariſtophanes ut Varinus citat, in Κώδωνοφ. οὐ τόσον ἠώοισιν ἄγκεσι πᾶιδα τὸν ἀὼς ἴηλεμον ὧδε σᾶμα κινύρατο Μέμνονος ὄρνις, Theocrit. Idyl. 19.

DE MEROPE, CVIVS EFFIGIEM EX PETRI Bellonij peregrinationibus mutuati ſumus.

A.

MEROPS, Μέροψ, auis nomen uſitatũ eſt Bœotijs, Ariſtot. Meropes aues uocantur apiaſtræ, quia apes comedunt, Seruius. Merops qui & apiaſter, Gaza apud Ariſtotelem. Alberto eadem auis muſcicapa nominatur, ut ſuſpicor, ſine authore. Aëropes uel aëropodes dicuntur parentes ſuos alere ut ciconiæ, Ariſtophanis Scholiaſtes & Suidas Ariſtotelem citantes: ſed legendum apparet μέροπες tribus ſyllabis: quamuis Heſychio etiam & Varino ἀέροπες aues quædam ſint. Eberus & Peucerus ἀέροπας dici arbitrantur ab aëreo colore. nos aliam

meropis etymologiam adferemus. Alkemus uel akeuius auis apud Rasim de L X. animalibus, cap. X L V I I I. non alia mihi quàm merops uidetur. scribit enim eam apibus uesci, &c. Marochos pro merope apud Albertũ legitur. ¶ In Creta uulgò melissophago dicitur à comedẽdis apibus, Bellonius. A nonnullis Græcis hodie μελισσοφάγος. Meropes aues quę & flori (φλῶροι) dicuntur, Varinus: nimirum à floridis coloribus. sed alia auis est anthus, quam Gaza Latinè florũ reddit. Phlorus, φλόρος, per o. breue auis est, per o. longum uerò, φλῶρος, propriũ uiri nomen, Suidas. Anthum auem à Græcis hodie uulgò florum dici Bellonius testatur. ¶ Meropes dicuntur aues, quas in Italia uocant barbaros, Probus in Georgica. ego dardos uel dardaros legerim. darda enim Græcis hodie apiculam sonat: & dardo circa Bononiam alibiq; meropem auem, quæ apes muscasq; ut hirundines ripariæ (quæ uulgò similiter Italis dardani, dardanini & tartari dicuntur) uolando deuorant. Meropes aliter gauli uulgo Italico dicuntur, ut aiunt: & ieuoli, Ant. Mancinellus. Vulgo apud nos grallum appellant, Niphus. sed idem alibi galgulum quoq; grallum interpretatur. Meropem Neapoli audio lupo de l'api uocitari: in Sicilia picciaferro, à ferrea rostri duritie. ¶ Hispanicè aueiuruco. ¶ Gallicè dici posset guespier, Bellonius. ¶ Germanicum nomen fingere licebit, ein Imbenwolff, uel Imbenfraß.

¶ Darharcaria Latinè meroli (merops) uocatur, & est picus uiridis, Albert. Et alibi, Merops (inquit) est de genere picorum. Sed longe alia auis est picus uiridis, ut historiam utriusq; & icones conferenti facile erit animaduertere. ¶ Galli & Germani quidam putauerunt meropem esse auem quæ Gallicè mesange appellatur, (ea parus est Latinorum,) quod falsum est, Bellonius. Eberus & Peucerus auem Germanicè dictam Krinitz uel Wintḥalß, meropem faciunt, quum ea omnino iynx sit.

B.

Auis est merops tam uulgaris in Creta, ut nusquam non in illa uolare appareat: rara alibi, & ipsis etiam Græcis per continentem incognita, uix unquã uisa Italiæ, Bellonius. Nos in quibusdam Italiæ locis satis frequentem esse accepimus. Colore est longè pulcherrimo, quo uel cum egregio psittaco certat, paulò maior sturno, Bellonius. Et rursus, Magnitudine sturni est, similis ferè ispidę uulgò dictæ aui, (ipse ispidã alcyonem interpretatur.) Muscicapa auis est maior turture & columba, colore pennarum sicut lanarius, pedes & rostrum habet sicut hirundo, Albertus. hæc forte meropi non conueniunt. Meropes aues sunt uirides, Seruius. Errat Seruius qui meropem inquit uiridem esse & uiridiores pennas habere, Perottus. Pennæ huius auis inferiores pallidæ sunt, superiores cœruleæ, ut alcyonis: postremæ pinnulæ rubrę habentur, Aristot. interprete Gaza. Græcè legitur, τὰ δὲ ἐπ᾽ ἄκρων τῶν πτερυγίων ἐρυθρά: id est, in summis alis rubræ. Plinius ex Aristotele sic, Merops est pallido intus (in uentre, Isidorus: quod magis placet) colore pennarum, supernè cyaneo, priori (Isidorus legit pectore, sed malo priori, cum Græcè sit, ἐπ᾽ ἄκρων) subrutilo. ¶ Meropes rubentibus sunt cruribus & ore prælongo, Textor. Græci hodie suum melissophagum rostro oblongo esse dicunt: Siculi durissimo, unde & picciaferrum nominant. Rictum oris tantum habet muscicapa, ut muscas multas in os eius gratia humoris insidentes capiat, Albertus. Oris rictum

habet

habet amplissimum propter muscas & ciniphes, quibus uescitur. rostrum tamen inter aues, comparatione sui corporis habet minimum, & pedes similiter, Liber de nat. rerum. sed meropis rostrum non uidetur mihi corporis reliqui comparatione in eo minimum. Idem coloris esse flaui audio.

C.

Meropes comedunt apes (inter uolandum instar hirundinum, Bellonius:) unde & apiastræ Latinis dicuntur, & Græcis uulgò melissophagi. Cicadas quoque deuorant, Bellonius. Muscicapis nomen quia muscas capiunt, quibus solis & uermiculis uescuntur, Albertus. ¶ Regulus atque merops, & rubro pectore Progne Cōsimili modulo zinzilulare sciunt, Author Philomelæ. Meropes sic dicuntur Græcè, quoniam earum uox multiplicem capit partitionem, à merismo opòs, id est partitione uocis, Probus in 4. Georg. Longè auditur merops, ac uocē ædit quodammodo instar hominis, qui ore in rotundum clauso sonaret grul gruru ururul, sono tam alto quàm oriolus, Pet. Bellonius. ¶ Contrà uolat atq; cæteræ aues. aliæ enim omnes quasi sursum ad oculos uersus: illa uero retro (ad caudam uersus) uolat. Et profectò naturam uolatus admiratione & insolentia pleni, quem facit hoc animal, summopere miror, Aelianus. Volat ferè cum alijs sui generis auibus, rarò solus, frequens circa montes thymi feraces ubi apes deuorat, Bellonius. Muscicapa pigra est in uolatu, Albertus. ¶ Solus merops subiens terræ cauernas facit cunabula, Aristot. Cunabula in terra facit, corporis grauitate prohibitus sublime peterē. Nidificat in specu sex pedum defossa altitudine, Plinius. Parit sex aut septem æstate, (ὑπὲρ τὴν ὀπώραν,) in præcipitijs mollioribus, intrò uel ad quatuor cubita subiens, Aristot.

D.

Sunt qui meropes quoq; idem facere cōfirment, quod ciconiæ, uicemq; reddi, ut parentes non modo senescentes, uerumetiam statim, cum iam datur facultas, alantur opera liberorū: nec matrem aut patrem exire, sed in cubili manentes pasci labore eorum, quos ipsi genuerunt, enutrierunt, educarunt, Aristot. & Aelianus. Genitores suos reconditos pascunt, Plinius. Aëropes dicuntur parentes suos alere, & in pennis gestare ut ciconiæ, Aristophanis Scholiastes. Meropes soliciti sunt de pullis suis; & quando iam senescunt & uolare nequeunt, pulli fouent eos & alunt quandiu uiuunt, Iorath.

¶ Merops auis est astuta: quæ pullos ne quis capiat mutat de loco ad locum. ipsa quoque cum aliquem suos pullos quærentem uidet, ad loca diuersa se transmutat, ne forte cognoscatur ubi eos nutriat, Kiranides.

E.

Meropes apibus iniuriam inferunt, Aristot. Vergilius, Aelianus & Florētinus in Geoponicis. Quare nidos eorum alueis propinquos apiarij tollunt, Aristot. ¶ Pulchritudo eorū inuitat pueros in Creta ut cicadis eos capiant, sicuti apodes, id est hirundines maiores, hoc modo: Acicula instar hami curuata cicadam transfigunt. aciculam filo alligant, cuius ipsi extremitatem tenent. Cicada sic transfixa in aërem euolat. eam conspectam merops impetu petit, & deuorata filo hærente capitur, Bellonius.

F. G.

Merops in cibo improbatur, Bellonius. Caro auis alkemi est austera, prauæ (difficilis) concoctionis: utilis tamen contra inflationes, Rasis. Si fel eius misceatur cum gallis, oleo omphacino, capillos denigrat nigredine firma, Idem.

H.

a. Pro merope Auicennæ interpres habet merū. Merops, id est para auis, est omnino uiridis, quam quidam grangenam uocant, Kiranidæ interpres. Merops uocatur, eò quòd cito hominem ad amorem concilies, Idem. Μέροπες hominum epitheton est apud poëtas, aliquando autem absolutè sine substantiuo ponitur imperfectè, ut etiam βροτοί, Eustathius & Varin. Μέροπες homines dicuntur ab eo quòd uocem articulatam habeant, & diuisam in dictiones, syllabas & literas: uel quia linguis & dialectis utuntur diuersis. ὄπα quidem & αὐδὴν poëtæ de hominum uoce duntaxat efferunt, Eustathius & Varinus. uel à Merope Coo qui ante Phaëthontem fuit, Hesychius.

¶ Pandareum Meropis Milesij filium canem aureum in Creta furatum aiunt, &c. Eustathius. Huius Pandarei filiæ memorantur Merope, Cleothera & Aëdon, &c. ut retuli in Hirundine h. Merops Côus ante Phaëthontis tempora fuit, Hesychius. Μερόπη, nomen unius Pleiadum, Eustathius. Merope fuit Atlantis & Pleionæ filia, quæ Sisypho nupsit, atq; ob id fingitur stella inter pleiades obscurissima, de qua Ouidius: Septima mortali Merope tibi Sisyphe nupsit; Pœnitet, & facti sola pudore latet. Eustathius refert quòd Côs insula olim dicta sit Merope & Meropeis, μεροπηΐς (Suidas habet μεροπὶς, ut & Plinius 5. 31. Hercules Troia euersa per Aegæum pelagus rediens ui tempestatis actus est in Côn Meropidem, εἰς Κῶν μεροπίδα, Scholiastes Homeri in Iliad. ξ.) quoniam populi quidam Meropes in ea habitarint: deinde Côs à Cô Meropis filia. Merops filius fuit Triopæ (Thessalorum regis) à quo Coi Meropes dicti sunt, & insula ipsa μεροπὶς, Stephanus. Idem in dictione Κῶς, Vocabatur (inquit) hæc insula Μέροπος (lego μεροπὶς) à Merope gigante, Côs postea dicta à Cô Meropis filia. Siphnus quoq; insula (eodem teste) olim Merope dicebatur. Merops dictus est unus ex terrigenis gigantibus illis, qui affectasse regnū cœleste dicuntur; hoc est qui turrim

Babel extruxerunt, in qua ædificanda cum interuenerit linguarum confusio, uocumq; diuisio, qui eam moliebantur, dicti sunt Meropes, id est diuersarum uocum, ut grammaticus quidam annotauit. Meropem Coum fabulantur cum uxoris mortem deflere non desineret, & in luctu hospitio Rheam suscepisset, in aquilam mutatum semper adesse Ioui: Vide in Aquila h. ex Eustathio & Higino. Meropis Percosij uatis meminit Homerus Iliad.β. Aëropes populi in Trœzene, & genus quoddam in Macedonia, Hesychius. scripsimus autem supra in A. meropem quoq; auem à nonnullis aëropem uocari. Legitur & Aërope Atrei uxor, adulterio à Thyeste Atrei fratre corrupta. Meropus, mons Græcis iuxta Thessaliam, uarijs præruptus anfractibus, unde & nomen habet. nam cum ex uarijs anfractibus, undiq; referiente Echo, uoces diuersas reddat, ab effecto hãc appellationem sortitus est, Grammaticus quidam.

¶ e. Si akeuium auis decollata frigatur cum oleo, & inde manus alicuius inungatur, qui postea eam in apes immittat, non lædetur, Rasis. ¶ Merops ad multa facit, sicut & alcyon, Kiranid. Cor eius ad nimium amorem aptum est, Idem.

¶ g. Meropis cor in cibo cardiacos, ictericos & stomachicos iuuat, Kiranides. Fel eius cum melle ac succo rutæ suffusionem oculorum sanat, Idem.

DE MEROPE ALTERO.

EROPEM qui uiderunt, aui quam hîc pictam damus non dissimilem esse aiunt, tum coloribus tum corporis specie. Mihi quidem neutram adhuc uidere contigit. Ea quam hîc ponimus ab aucupe quodam & pictore Argentinensi (rarissimè tamẽ circa Argentinam conspicitur) expressa est, nomine Seeschwalm/id est marina hirundo. uidetur enim partim

tim forma corporis, ut pedum breuitate: partim natura, ut uolatu, & quòd inter uolandum muscis pascitur, hirundinem referre. (Cælius Calcagninus tamen alcyonem hodie uulgò alicubi in Italia hirundinem marinam nominari scribit.) Versatur, ut audio, circa aquas, crassior merope, uel furno, (ut pictura ostendit:) rostrum habet oblongum, nigrum, & eiusdem coloris lineam à rostro per oculum retro ad colli initium pertingentem: crura fusca, breuia, dorsum ex flauo & uiridi ferè mixtum: caudam & extremas alarum pennas uirides, uentrem & pectus cœrulea, partem sub rostro flauam, synciput ei albicat, uertex & occiput rubent.

DE MERVLA.

A.

MERVLA fœminino genere tantum apud classicos authores, à recentioribus etiam merulus effertur, ut ab authore Philomelæ. quidam à nigro colore uoce nõ Latina nigretum appellauerunt. Archia, id est merulus auis, Syluaticus: nescio qua lingua. Cossyphos certe Aristoteles merulas intelligit, item cottyphos, Hermolaus. Κόψιχος auis, quæ κόσσυφος à nonnullis dicitur, Hesychius & Varinus. Suidas habet κόσιφος per iôta in penultima, quod non placet. Κόψυχος, εἶδος ὀρνέων: κόσσυφος εἶδος ἰχθύων, Suidas absque authore. proximè quidem scripserat κόψυχος εἶδος ἰχθύος. Κόψιχος, glossa (uox alicui gẽti peculiaris) est: κόσσυφος, communius, Eustathius. Merula auis hodieque Grecis κοτζιφός nominatur. Ab hoc Græco nomine corrupto leguntur, apud

Syluaticum cosefos uel cosʃifos, kepsos: apud Albertū fastozoz uel farrakoz; cokoylos, folkynos, & chyricos, & focoton. ¶ Hæc quoq; barbara sunt, & nescio cuius linguæ, apud Syluaticum omnia, Alfia, merulus: Echus, idem: Euchus, meruli uenter: Nithoseuchis, Idem. item edulcus & ethida, pro merulo. Sed uideo omnia hæc uocabula corrupta esse ab æthyia Græcorū, quæ Latinè mergum non merulum sonat.

¶ Merula Italis dicitur merlo. Hispanis mierla. Lusitanis melroa. Gallis merle. Germanis **Amsel**: **Merl** in Germania inferiore, ut Coloniæ, in Hollandia, &c. quidam Flandricè scribunt **Merlaer**, uel **Meerel**. Hollandi etiam peculiare uocabulum usurpant **een Lyster**. Anglis a blak osel, a blak byrd. Illyrijs kos, quæ uox facta uidetur à Græca kossyphos. Turcis feluek.

¶ Merularum genus unum nigrum & uulgare est, Aristot. Nigra merula rostro rutilo est, colore nigro & nitente, cætera non dissimilis turdo, Eberus & Peucerus. Merularum genus alterum undiquaq; nigrum est, (de fusco genere intelligo, cui rostrum quoq; nigricat:) alterum rostro cereo, (κηρῷ τὰ χείλη πεποιωμένος,) idemq; magis canorum, Oppianus. ¶ Genus alterum candidum est, magnitudine quidem compari, & uoce simili: sed circa Cyllenam (montem) Arcadiæ familiare, nec usquam alibi nascens, Aristot. in hist. anim. & Plinius. In Cyllene cossyphi penitus albi reperiuntur: à comicis autem qui ita appellantur ex alio genere auium sunt, non canori, Pausanias in Arcadicis. In Cyllene Arcadię merulas albas gigni fertur, nec usquam alibi, uoce uaria: ad Lunam progredientes, interdiu uerò, si quis experiatur, captu difficiles esse, Aristot. in Mirab. & Eustathius in Iliados β. Gallinæ rusticæ in ornatibus publicis solēt poni cum psittacis, ac merulis albis, item alijs id genus rebus inusitatis, Varro. Io. Carus qui cum Hispanis (in nouum Orbem) nauigauit albos coruos & merulas isthic se uidisse adserit, Gyb. Longolius. In Noruegia merulæ & monedulæ albicant, Idem. In Heluetia etiā apud nos aliquando captæ sunt albę merulæ, rostro tamen flauente. ¶ Est etiam ex hoc genere quæ similis nigræ sit, sed fusca colore, & magnitudine paulò minor. uersari hæc in saxis & tectis (ἐπὶ τῶν κεράμων) solita est: nec rostrum rutilum ut merula habet, Aristoteles. Quærendum an hoc genus sit quod nostri passerem solitarium nominant, de quo infra post Merulam torquatam priuatim agemus; uel genus illud merulæ quod Eberus & Peucerus **Birckamsel**, id est merulam montanam interpretantur. Vidi ego nuper Ianuario mense & initio Februarij hoc genus fuscum, in uentre ad cinereum colorem inclinans. mas paulò nigrior est & pectore magis ruffo & maculosiore quàm fœmina, rostro color idem in utroq; sexu. Autumno adueniunt, & ad cibum tanquam lautæ & opimæ probantur. nostri quoque uocant **Birgamßlen** uel **Hagamßlen**. Hanc esse puto cuius descriptionem olim confeci huiusmodi: Auis est paulò infra turdū maiorem. colore nigricat in capite, dorso & alis, ruffo quodā modicè admixto. cauda est atra. crura ex glauco nigricante ruffoq; compositum colorem habent. pectus obscurè maculosum ex plumis partim subfuluis, partim nigricantibus. os interius & lingua luteo seu melino colore sunt. rostrum nigrum & concolores digiti. uentris color ex nigro cinereoq; mixtis constare uidetur. Albertus enarrans Aristotelis de hist. anim. caput 19. libri 9. pro merula hac fusca (ipse monedulam mōtanam interpretatur, cum merulam dicere debuisset) nomen leneos ponit, cui in Græco nihil respondet, nisi φαιὸς forte ita deprauatum sit. nam Theodorus φαιὸς legit, quod est fuscus. codices uulgati βαιὸς habent, quod est paruus: quod non probo, quum mox sequatur, magnitudine paulò minor.

B.

Aristoteles turdum trichāda merulæ æqualem facit, Athenęus. Merula tota ualde nigra est, solo rostro aureo, Kiranides: nigra aliquantulum, fusca pectore; Albertus. Hyeme ex nigra redditur ruffa, (ruffescit, Plinius,) Aristot. ξανθὸς (ὑπόξανθος, Aelianus) ἐκ μέλανος γίνεται, Aristot. & Clemens in Pædagogo. Varinus cóssyphon melanósticton esse scribit. Hæc auis croceum quantulumcunque colorem habet in pectore, (rostro potius:) reliquum uerò corporis occupat nigredo, Author de nat. rerum. Rostrum & pedes crocei habet coloris & multum nitentis, Albertus. Rostrum anniculis in ebur transfiguratur, duntaxat maribus, Plin. Rostrum singulis annis mutant in candorem, Author de nat. rerum.

C.

Merula uersatur in locis densis, consitis arboribus & spinetis, & in fissuris lapidum, Albertus in Aristot. de hist. anim. 9. 11. ubi Aristoteles hæc omnia de trochilo tantum scribit.

¶ Merulæ cantu ualent, Aelianus. Dulcisonæ sunt, & æstate multum canunt, Kiranides. Merula dicebatur olim medula: quia mirabiles uocis modulos reddit, maximè cum uernū tempus imminere prospexerit. nam hyeme tacet, tantummodo balbutiens, Author libri de naturis rerum. Merula domestica dulce canit, & uocis amœnitate seipsam oblectat, Idem. Clausa ergastulis propter pinguedinem diutius cantat: & tunc contra naturam carnibus uescitur, & propter eas libentius cantat, Albertus. Cantui educatur, Volaterranus. Et merulus modulans tam pulchris concinit odis: Nocte ruente tamen carmina nulla canit, Author Philomelæ. Aues quædam per anni tempora tum colorem tum uocem mutant, ut merula quæ ex nigra ruffescit, & uocem cohibet, (τὴν φωνὴν ἴσχει. Gaza uertit, uocem reddit diuersam.) canit enim æstate, per hyemem uerò strepitat & tumultuantem ædit uocem, Aristot. Gaza aliter, Strepitat enim per hyemem, cum per ęstatem tumultuans cantet. sed Græcè legitur: ἐν μὲν γὰρ τῷ θέρει ᾄδει, τοῦ δὲ χειμῶνος πατταγεῖ καὶ φθέγγεται θορυβῶδες.

ρυβδεῖ. cui lectioni astipulatur etiam Aelianus, κόσσυφος θέρους μὲν ᾄδει, χειμῶνος δὲ παταγεῖ καὶ τεταραγμένον φθέγγεται. & Clemens in Pædagogo, παταγητικὸς δὲ ᾠδικῶ γίνεται. Item Plinius qui sic transtulit, Canit æstate, hyeme balbutit, circa solstitium muta. Merularum genus alterum undiquaque nigrum est, (fuscum uidetur intelligere;) alterum rostro cereo, quod & magis canorum est, Oppianus. In Cyllene cossyphi penitus albi reperiuntur; à comicis autem qui ita appellãtur ex alio genere auium sunt, non canori, Pausanias in Arcadicis. Κοψίχους σίζειν apud Pollucem legimus. οἷα πιππίζουσι καὶ τρέχουσι διακεκραγότες, Aristophanes in Auibus de merulis. Philostratus in uita Apollonij lib. 7. adolescentem quendam scribit philomelas & merulas docuisse hominum uoces imitari.

¶ Merula domestica contra naturam carnes comedit, Author de nat. rerum. & propter eas (pinguescens) libentius cantat, Albertus. Iisdem quibus collurio uescitur, Aristot. Myrtis, lauris & cupresso consitis nemoribus gaudet: & læta populo, picea pinuque frondosa, denique hedera se oblectat, Oppianus. Vermes & locustas edit, Elluchasem. Pomis sorborũ, & orni sambucique acinis etiam uescitur. ¶ Lauare amat, & plumas rostro purgat, Author de nat. rerum. ¶ Aues quædam saliunt, ut passeres, merulæ, Plinius. Merum, solum antiquis: unde & auis merula, quòd soliuaga & solitaria pascitur, Festus: quòd mera, id est sola uolitat, Varro. Hyeme uolare uix potest propter pinguedinem, Author de nat. rerum. ¶ Plumas non exuit sicut cæteræ aues, Idem. Pennas nõ mutat contra naturã auium, Alber. ¶ Merula hyeme latet, Aristot. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicuti sturni, turdi, merulæ, &c. Aristot. Abeunt & merulæ turdique & sturni simili modo in uicina, sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, uisi sæpe ibi (aliâs, nisi spe cibi) quo hybernũ pabulum petunt, Plinius. sed Platina sic legit, Occultantur hæc animalia sæpibus, ibique hyberno tempore pabulum quærunt. Merulæ aliquando in angustis montium locis latere consueuerunt, Georg. Agricola. ¶ Parasitus quidam in Aristophontis Pythagorista apud Athenæum inter cætera de se gloriatur, si frigus sub dio ferendum sit, se cópsichon, hoc est merulam, esse. Ὑπαίθριος χειμῶνα διάγειν κόψιχος. ¶ Merula bis anno parit. sed eius primi partus intereunt frigore hyberno: omnium nanque auium prima hæc parit. posteriorem autem partum educat, & feliciter ducit ad finem, Aristot. Merulæ bis anno pariunt, Plinius. Ante exactam hyemem fœtificant, Oppianus. apud nos ferè Martio uel Aprili, ut aucupes narrant. Fatator (deprauatum nomen cõijcio, nec aliam auem quàm merulam indicare) ante alias aues parit: sed oua eius prima frigore pereunt, secũda excludit & pullos educat, Author de nat. rerum. ¶ Nidum durum & quasi glutino quodam firmatum construit merula. ¶ Lauri folio fastidium annuum purgat, Plinius. ¶ Mali punici grano perit, Aelianus.

D.

Philostratus in uita Apollonij de adolescente quodam scribit, qui merulas docuerit sermonem humanum imitari. ¶ Merulæ & turdi (turtures, Aristot.) amici sunt, Plin. Rubeculam audio (cui à rubente pectore nomen uulgus imposuit) merulam amare, eamque sequi, & noctu ferè iuxta merulam aut in proxima arbore quiescere. Merulam crex impugnat, nocet enim ipsi pullisque, Aristot. Merulas, turdos & garrulos (picarum generis) præcipuè infensas esse noctuæ aiunt, & ad eius clamorem mox aduolare.

E.

Accipitres capiunt merulas, turdos, &c. Crescentiensis. Merulas (inquit Oppianus in Ixeuticis) & canoras luscinias capere licebit laqueo inter densa fruteta collocato, quem bini orbes constituant, sub intortis sinibus retis latentes, & marinis retibus, quæ σαγήνας uocant, similes. Intenduntur etiam longissimi nerui bubuli, posita in medio uirga, à neruis funiculus & laqueus suspenduntur. Ad hæc esca imponitur uermiculus aliquis, aut lumbricus, qua inescata auis illaqueatur, & omnibus illis quæ ad capturam destinata erant, circumactis, detineatur. Cæterum in merulas alium etiam captionis modum adolescẽtes excogitarunt. Scrobem hyeme fodiunt, cum auis maximè cibi inops est, & oliuæ aut lauri baccam inijciunt, ac propè testæ fragmentum uel lateris ponunt: scrobi item paxillum inserunt, quo testas binas intendunt. Apponitur & altera auis laqueo ligata. Sic omnino merula famelica aduolabit, & scrobem subibit, Hæc ille. ¶ Merula cantui educatur, Volaterranus. uide in C. Varro de re rust. 3. 5. ornithotrophîon operosissimè describens, Intra rete (inquit) aues sunt omne genus, maximè cãtrices, ut lusciniolæ ac merulę, quibus aqua ministratur per canaliculum, cibus obijcitur sub rete. Merulæ quomodo clausæ saginentur, in Turdis leges. ¶ M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum (& merularum, ut ipse Varro habet 1. 38.) fimo ex auiarijs, Plinius.

F.

Tum pectore adusto Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbes, Horatius 2. Serm. Galenus in libro de cibis boni & mali succi, merulas numerat inter cibaria laudata, & neque tenuem neque crassum succum gignẽtia. Merularum caro durior est quàm perdicis, columbæ, gallinæ, &c. Idem libro 3. de alimentis. Aluum astringit, Celsus. Merulæ improbantur in cibo, eò quòd uermibus & locustis pascantur: unde carnis acrimonia in eis percipitur, & odor ingratus. sed neque colore placent, deteriores cuzardis, (id est alaudis,) Elluchasem ex quo etiam Mich. Sauonarola quędam repetijt. Turdorum & merularum carnes sunt calidæ & siccæ in fine primi gradus, usque ad

principium secundi, ut Iesus docet. Eligi debent pingues & laqueo uel retibus captæ secũdum Baldach. nonnulli præferunt captas cum aue, (noctua.) Difficiles sunt concoctu: quod cauetur si in iure humectante decoquantur. Merulæ quidem turdis (ego turdos merulis prætulerim, quod & Volaterranus facit: merulas sturnis) sunt meliores, Mich. Sauonarola. Merulæ tardè concoquuntur, parum alunt, melancholiam augent, Platina. Medici Salernitani inter aues laudatas eam numerant. Arnoldus teneram eligit. Alexander Benedictus etiam pestilentiæ tempore eam laudauit. Arnoldus interdicit eius cibo illis quos hæmorrhoides crebrò uexãt, & maximè pulsantes. ¶ De merulæ coctura, dicetur aliquid in Pauone. ¶ Ad artocreas è merulis: Accipe caseum optimũ, & indito in auem medullam bubulam, lardum minutatim incisum, & gingiber, Coquus Gallicus.

G.

Merulæ torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Turdus inassatus cum myrti baccis dysentericis medetur: item merulæ, Plinius. Oleum uetus in quo merula discocta est donec dissoluatur, inunctum opisthotonon & ischiadem curat, Kiranides. Merularum (sturnorum potius, quos oryza pasci ut fimo eorum crocodilea adulteretur, Dioscorides meminit) qui oryza uescuntur, fimus tritus & cum aceto mixtus, morpheæ nigræ impositus, & lentiginem quoq; extirpat, Hali.

H.

¶ a. Merum solum antiquis, unde & auis merula, quòd soliuaga est, & solitaria pascitur, Festus. Isidorus merulam ait antiquitus medulam uocatam eò quòd moduletur. Merulæ nomine fœminino mares quoq; sunt, Varro. Τῦτις, merula, Hesychius & Varinus. Brenthum aliqui merulam interpretantur, iidem. uide in Brentho supra inter Anates. Sisofigius auis merula, Syluaticus. mihi potius motacilla uidetur, uoce corrupta à Græco σεισοπυγίς. Pausanias Bœoticarum gallinarum duo genera describit, quorũ alterũ cossyphos, id est merulas appellat, à colore scilicet atro. ¶ Fungos qui riguis prodeunt, longo pediculo, callo corporis in turbinem mucronato, Galli uulgò merulios uocãt, non à merula aue, sed à metę figura, quasi metulios, ut Ruellio placet. ¶ Est & merula saxatilis piscis Plinio, nimirũ à colore auis dictus, quem Græci ab eadem aue cóssyphon nominant. A merula merulatim pro solitariè dicimus, Grapaldus. ¶ Cornelius Merula consulari familia ortus nominatur à Varrone de re rust. 3. 2. Georgius Merula Alexandrinus uir inter utriusq; linguæ cognitione claros floruit circa annum Salutis M. D. XCIIII. ¶ Merula fluuius est qui Albingæ ciuitatis latus alluit, alio nomine Centena dictus, quia centenis amnibus augeatur.

¶ b. Caprimulgi appellantur aues grandioris merulæ aspectu, Plinius. Merula sandaricino colore, Næuius apud Festum. sed color sandaracæ rostro merulæ duntaxat conuenit.

¶ c. Euolare merulas, Cicero 5. de finibus. ¶ Κόσσυφοι ἀχεῦσι ποικιλότραυλα μέλη, Incertus in epigrammate. ¶ Ferunt merulam quandam olim adeò excelluisse in nouem modis uocum, quibus omnis cantilena componitur, exprimendis, ut nullus hominum perfectè illam imitari potuerit: eamq; quasi ostentantem sæpe in præsentia hominum nouem ordine notas formasse, Albertus & Author de nat. rerum. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum fabulantur, cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouem uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, merulæ &c. ut recitaui in Columba liuia ex Eustathio. ¶ Herbæ quas à radicis figura testiculos & satyria uocant, ex spermate turdorum & merularum nasci uidentur, Hieron. Tragus.

¶ In merulam quercui insidentem Argentarij epigramma.

Μηκέτι νῦν μινύριζε παρὰ δρυΐ, μηκέτι φώνει
Κλωνὸς ἐπ' ἀκροτάτου κόσσυφε κεκλιμένος.
Ἐχθρόν σοι τόδε δένδρον, ἐπείγεο δ' ἄμπελος ἔνθα
Ἀντέλλει, γλαυκῶν σύσκιος ἐκ πετάλων.
Κείνης ταρσὸν ἔρειδον ἐπὶ κλάδον, ἀμφί τε κείνῃ
Μέλπε, λιγὺν προχέων ἐκ στόματος κέλαδον.
Δρῦς γὰρ ἐπ' ὀρνίθεσι φέρει τὸν ἀνάρσιον ἰξόν,
Ἡ δὲ, βότρυν, στέργει δ' ὑμνοπόλους Βρόμιος.

¶ Archiæ epigramma in merulam quæ è reti euasit turdis detentis.

Αὐταῖς σὺν κίχλῃσιν ὑπὲρ φραγμοῖο διωχθεὶς
Κόσσυφος ἠερίης κόλπον ἔδυ νεφέλης.
Καὶ τὰς μὲν συνοχηδὸν ἀνέκδρομος ὤχμασε θῶμιγξ,
Τὸν δὲ μόνον πλεκτῶν αὖθι μεθῆκε λίνων,
Ἱρὸν, ἀοιδοπόλων ἔτυμον γένος. ἦ ἄρα πολλὴν
Καὶ κωφαὶ πηνῶν φροντίδ' ἔχουσι πάγαι.

¶ e. Testudo fit magna, in qua millia aliquot turdorum ac merularum includi posint, Varro. ¶ Τοῖς τε κοψίχοισιν εἰς τὰς ῥῖνας ἐγχεῖ τὰ πτερὰ, Aristophanes in Auibus. ubi Scholiastes, Merulæ (inquit) cum oua pariunt, pungunt ea. quamobrem aucupes pennas eis inserunt, ut rostra pennarum mollitie hebetent. uel ne pituita laborent, (ἵνα μὴ κορύξωσι. lego κορυζῶσι.) aut iugulatis pennas inserunt, ut ab illis suspensæ ab omnibus conspiciantur.

¶ f. Apud Nicostratum quidam emi ad cibum iubet, νῆττα καὶ κόψιχος. Κομψεία, carnes merularum, Hesychius.

¶ h. Σὺ κοψίχῳ γ' ἔοικας σκάφιον ἀποτετιλμένῳ, Aristoph. in Auibus. Scaphium (inquit Scholiastes & Suid.) tonsuræ genus est, κουρὰ ἡ ἐν χρῷ. ὁ δὲ κῆπος, τὸ πρὸ μετώπου κοσμῆσαι.

¶ VENATRIX auis (Ἀγρεὺς) uenatica & captiosa, colore nigro, merulis affinis est, &c. uide supra post Laniorum historiam.

¶ Est quoddam merularum genus quod CAPRIMVLGVS uocatur, Albertus. Aristoteles magnitudine tantum merulæ caprimulgum confert, ita ut paulò maior sit, alioqui auis nocturna est.

¶ Brabandi

¶ Brabandi uulgò aues quasdã totas lutei uel aurei coloris, ut audio, **Goldmerles**, hoc est MERVLAS aureas uocant, uel OLIMERLES. Ego hanc auem esse puto quæ obscuris quibusdam Latinis scriptoribus oriolus dicitur, quam Plinius uidetur picorum generi adnumerare, sed ea nigrum colorem in alis habet, non tota aurea est.

¶ Verbani lacus accolæ Italico sermone MERVLAM alpinam nominant auẽ, merle alpadic, quam nos supra Caryocatactẽ appellauimus: sed merulam torquatã potius sic uocandam conijcio.

¶ Auis quædam Germanis uocatur **Brachuogel** uel **Brachamsel**, id est MERVLA noualium, quòd in noualibus agris ferè degat, & circa loca palustria, rostro & cruribus oblongis, corporis reliqui specie uel magnitudine non dissimilis merulæ puto, uide supra in capite de Gallinulis terrestribus.

DE MERVLA TORQVATA.

MERVLAE tertia quædam species à Gallis uocatur merle au collier. habet enim lineã albam sub gutture uersus pectus; quæ totum eius collum ambit. Hoc genus maximè abundat in ualle Morienna & uallibus Sabaudiæ, Bellonius. Apud nos etiam circa montes reperitur: & uulgò nominatur **Ringamsel**, hoc est merula torquata; uel **Waldamsel**, id est merula syluatica. Magnitudine ferè & colore turdi est, inter collũ & pectus parte prona plumas

habet albas duorum digitorum latitudine, reliqua pars tota inferior uaria & maculosa est, nigris in medio pennis, ambitu albis, rostrum inferius subflauum, tota pars superior fusca, alarũ pennæ margine extrinsecus albicant, præsertim quæ in medio sunt. Auis barbatula est ut turdus. Nomina ei apud nostros diuersa, Birgamsel/Steinamsel: hoc est, merula montana, merula saxatilis. Roßamsel, quod in syluis uermiculos quærat in fimo equino. Kuteramsel, forte quòd circa Curiam Rhætorum in montibus degat. sed Birgamsel uocatur etiam merula fusca non canora, de qua supra in Merula A. Italis quibusdam merulo alpestro.

DE PASSERE SOLITARIO.

Est etiã ex merularũ genere quæ similis nigræ sit, sed fusca colore, & magnitudine paulò minor. uersari hęc in saxis & tectis solita est: nec rostrũ rutilum ut merula habet, Aristot. Merula fusca, id est nec nigra nec alba, passer solitarius est à recentioribus dictus, quoniam soliuaga est, & tecticola, & saxicola, Niphus: cuius sententię ego quoq; astipulor. cõueniunt enim, genus merulæ, color, magnitudo, & habitatio. Alia, sed huic congener, ut coniicio auis est, de merularum & ipsa genere, in saxis habitans, unde petrocossyphus, id est merula saxatilis à Græcis uulgò dicitur, à nostris Steinrötele, similiter propter cantũ pretiosa, de qua supra in Cyano scripsimus. Est & alia merula fusca, non canora, de qua supra diximus in Merula A. ¶ Passer solitarius circa Tridentũ merulus solitarius nominatur. Romani merulum stercorosum uocant, quia habitat in latrinis antiquis & rimosis, Albertus. Germani nomen Latinum seruant Passer solitari, ab Italis nimirum acceptum. in Germania enim hanc auem nasci non puto, sed ex Italia tantum mitti, uel Rhætia nobis transalpina, quæ Italiam spectat. circa Larium lacum in dumosis rupibus nidulatur: & solitarius degit, non cũ aliis auibus, unde nomen: nec mirum, cum de genere merularum sit, quibus inde nomen quòd meræ, id est solæ uolitent. Mediolani & Geneuæ in foro aliquando has aues uendi aiunt magno pretio. Grapaldus imperitè carduelem putat esse passerem solitariũ suauiter cantillantem. ¶ Passer solitarius auis est nigra, (fusca,) merula minor, canora: & dicitur solitarius, quia cum nullo sui generis unquam congregatur nisi tempore generationis. Versatur in parietibus, & cum aliis passeribus coniungitur, & cum eis uolat ad pastum, eos qui sui generis sunt omnino contemnens, Albertus. Apud eundem falconarius Federici Imperatoris ad remedia quædam utitur fimo passeris Indici siue solitarii, uel loco eius passeris communis. Vidi ego iuxta Larium lacum passerem solitarium, uel montanum ut uocabant, fœminam ni fallor: quæ eadem cum merula habebat communia quæ cyanus auis, (ein Steinrötele,) nempe rostrum, pedes, & magnitudinẽ. caput cinereum ferè: dorsum, uentrem & pectus cœrulea, (uersus Solem præsertim:) alæ & cauda uno colore nigricabant. ¶ Passer solitarius, στρουθίον μονάζον, auis aliquanto grandior passere ac subnigrior, solus per domorum culmina incedens, cantu suauis, Calepinus. ¶ Passer solitarius in tecto, Zippor boded al gug, Psalmo 102. hinc factum puto ut recentiores passeri, quem solitarium cognominant, nomen imposuerint. neque enim apud ueteres reperitur.

DE MERVLA AQVATICA.

Avis hæc à nostris appellatur Wasseramsel/Bachamsel, hoc est merula aquatica uel riualis. Lucarni & circa Verbanum lacum nomen ei folor, uel folun d'aqua, Bellinzonæ lerlichirollo. Mense Nouembri aliquando captam & in cibum paratam gustaui, saporis erat mediocris, non admodum grati. Vescitur uermiculis aquaticis, illis præsertim quos nostri uocant Kerderle: haud scio an etiam pisciculis. ¶ Eandem aut congenerem esse coniicio, quam Turnerus in Alcyone describit, cornicem aquaticam nominãs, sturno paulò minorem, &c. cuius uerba recensui supra post Cornicem uariam. Cognata etiã illa uidetur, quam cinclũ Turnerus facit, Germani puto Lyßklicker appellant, cuius effigies inter Motacillas ponetur. ¶ Nostra quidẽ merula aquatica capite & dorso fuscis est: alis partim nigra, partim cinerea: collo & pectore alba: uentre rubicundo, cum maculis quibusdã albis aut cinereis, cruribus roseis, cauda nigra breui.

rostro nõ longiore ferè quàm merularum, nigro: fidipes. ¶ Cæterum Eberus & Peucerus etiam palmipedem auem, minimam in mergorum genere, quam urinatricem ueterum esse putant, Germanicè interpretantur Wasseramsel & Schwartztücherlin, id est merulam aquaticam & mergulum nigrum. ¶ Georg. Agricola merulam interpretatur Amsel & Sehamsel, merulam quandam marinam uel maritimam quoq; reperiri insinuans.

¶ METHYDRIDES, Μεθυδρίδες, paruæ quædam aues, Hesych. & Varinus.

DE MILIARIA.

MILIARIAE à cibo dicuntur, quòd milio fiant pingues, Varro de lingua Lat. In ornithone præter alias aues quidam alunt miliarias ac coturnices, quæ pingues uæneunt carè, Idem de re rust. Coturnix est auis miliaris, hoc est milio ut plurimum uescitur, Al. Mundella. & sanè licebit coturnicem hoc modo miliarem dicere, si adiectiuè accipias: si uerò substantiuè, miliaris nomen est auis à coturnice diuersæ, Varrone, ut iam recitaui, distinguente: quæ nimirum præ cæteris auibus milio maximè farciri soleat: ut quæ hortulanus uulgo ab Italis hodie nũcupatur, ortelano. hanc enim alaudæ non dissimilem esse audio, etiam colore, minorem. autumno captam per mensem milio ali, & mirè pinguescere. Ruellius linariam auem uulgò dictam, miliariam facit, de qua in L. Elemento nobis scriptum est. ¶ Vuottonus an eadem sit auis miliaria cum cenchramo dubitat: ego planè diuersas puto, quanquam & cenchramus apud Græcos ab eadem fruge nomen inuenisse uideatur: sed alij cynchramum scribunt, &c. Diuersa etiam cenchris est, nempe tinnunculus accipiter, κεγχρὶς: nimirum à uarietate punctorum milij instar. cenchritæ uerò auium aquaticarum genus milio inescatum capitur. Vide in Accipitre tinnunculo H. ¶ Eubulus inter strutharia hoc est auiculas nominat acanthylides, bittacos, spinia, & κορχνῦδας: à recto κορχνὶς. quæ forte eadem miliariæ Latinorum fuerit, quanquam sic etiam scripta hæc uox alibi tinnunculũ significet, qui tamen cum parua auis non sit, non potest apud Eubulum intelligi.

DE MILVO.

A.

MILVVM Plinius ex accipitrum genere esse scribit. Vocatur & Miluius. ¶ Daah, ראה & איה aiah, nostrates Iudei interpretantur pro generibus miluorum. & daah miluum simpliciter exponunt. aiah uerò miluum rubeum, uulgo Rötelwy. nostri interpretes uulturem reddunt. Chaldaicè טרפיתא taraphitha dicitur, uidelicet à rapacitate. nam taraph rapere significat. Quidam ex Hebræis sentiũt aiah à notis insulis quas inhabitet sic uocari. אי, ai enim

Hebraicè insulam significat, איים iijm, insulæ, Paul. Fagius. Aiah, איה, Rabino Kimhi auis est quæ uulgò gazà uel agassa, id est pica dicitur, Deut. 14. & Leuit. 11. ubi Chaldęus interpres taraphitha trãstulit, hoc est uulturẽ: Arabs zeda, צדא. Persa mar an tih, מר אן טיה. Septuaginta ἰκτῖνον & ἰκτῖνα, id est miluum. Hieronymus uulturem. Daiah, דיה, nomen auis, miluus, Deuteron. 14. in plurali dauoth, דיות, Esaiæ 34. Munsterus. Daiah auem Elias Leuita suspicatur dictam ab atrore. Deuter. 14. Chaldæus uertit דיתא, daietha, uel daiatha. Arabs cheda, חדא. Persa an dih, אן דיה. (uox quidem dih, accedit ad Germanicam wih.) Septuaginta prætereunt. Esaię autem 40. ἐλαφροὶ (aliâs ἔλαφοι, cerui) reddunt pro douoth, דיות. Hieronymus miluus. Eodem capite Esaiæ Kimhi interpretatur uulgari lingua אולטול, aultul. (nimirum austour, quod Gallis est uultur.) R. Salomon al torisch, אל טורש, uulturem interpretatur. Daah, ראה, miluus, auis ob pernicem uolatum sic uocata, Munsterus. à uerbo scilicet daah, quod est uolare. hoc nomen in Leuitico cum delta (rectius nimirum,) in Deuteron. cum rhô scribitur. Deuteron. 14. Chaldæus uertit bath kanepha, בת כנפא. Arabs gadach, גאדח. Persa mar an daah, מר אן ראה. Septuaginta gyps, id est uultur. Hieronymus miluus. Chaldæus in Leuitico daietha, item in Deuteron. R. Abraham probat eos qui uolunt idem esse nomen cum raah, ראה. Alhada est auis quæ dicitur miluus, Andr. Bellunen. ¶ Hasida uel chasidah, Hebraicam uocem Thalmudistæ aliqui daiah lebano, id est miluum album interpretantur: & sic dictum uolũt quòd faciat gratiam siue pietatem cum sodalibus suis, distribuendo eis cibos. uide in Ciconia A. ¶ Sus uel sis Hebraicè grus exponitur, uel hirundo uel miluus, ut docui in Equo A. ¶ Anapha, אנפא, ueteres Hebræi exponunt genus milui irritabile, quasi deductum nomen sit à uerbo anaph, quod irasci significat, ut etiam Aben Ezra explicat. nostrates Iudæi uulgò Trapp/ P. Fagius. uide in Ardea A. ¶ Ardrias, burdo & actiros, nescio quæ uocabula, singula Syluatico miluum significant. postremum à Græco ictinos corruptum apparet.

¶ Miluus Græcis ἰκτῖνος uel ἰκτὶν uocatur. Io. Tzetzes cùm de ictino, id est miluo scripsisset, multos hoc nomen ineptè cum ictide (id est uiuerra) confundere subiungit. Harpe auis rapax alijs miluus est, alijs miluo similis auis, alijs alia quædam, uide in Harpe A. Miluus auis est quam uocamus harpam, Tzetzes. Harpetos, Ἁρπετός, miluus est Cretensibus, Varinus & Hesychius. Aristoteles & Plinius harpen à miluo manifestè distinguunt. Miluus hodie à Græcis uulgò λάπη dicitur, nimirum à lupina rapacitate, Varinus in ἰκτῖνα. Bellonius tamen licadurum hodie uocari scribit. ¶ Miluius auis Italicè lo nichio, miluio, Scoppa. Nibius corruptè uulgò dicitur, Niphus. Inuenio & nibbio scriptum, & niggo. Poyana quoq; Italicum uocabulum est, quasi pullana, ni fallor, à raptu pullorum, haud scio miluus an buteo potius. ¶ Hispanicè, milano. Miluos quosdam Hispani regales appellant, Pet. Martyr. ¶ Gallicè milan, & escorffle quoq; Roberto. ¶ Germanicè Wy / Weye: uel ut Peucerus & Eberus scribunt, Weiher. Flandris Wüwe. Genus quoddam milui Saxonicè Rüttelwy dicitur: Paulus Fagius scribit Rötelwy / & miluum rubeum interpretatur. Vulgus nostrum miluum furem pullorum appellat, Hünerdieb. Miluus Wei uel Hünerarh/Ge. Agricola. Angli uerò accipitris generi, quem rubetarium esse conijcit Turnerus, à dilaniandis gallinis nomen imposuerunt, hen harroer. Ego circum accipitrem priuatim gallinis insidiari legisse memini. ¶ Anglicè, a glede, a puttok, a kyte, Turn. ¶ Illyricè, luniak.

¶ De generibus miluorum. Duo miluorum genera noui, maius & minus: maius colore propemodum ruffo est, apud Anglos frequens, & insigniter rapax. Pueris hoc genus cibum è manibus in urbibus & oppidis eripere solet. Alterum genus est minus, nigrius, & urbes rarius frequentans. Hoc genus ut in Germania sæpissimè, ita in Anglia nunquam me uidisse recordor, Turnerus. Et rursus in epistola ad me, Miluos tales habemus in Anglia, quales nusquã aliâs uidi. Nostrates sunt Germanicis multò maiores, clamosiores, ad albedinem magis uergentes, & multò rapaciores. Tanta enim est nostrorum miluorum audacia, ut panem pueris, pisces fœminis, & sudaria sepibus, & uirorum manibus eripere audeant. Imò sæpe pileos hominum capitibus, eo tempore, quo nidulantur, ui auferre solent. Miluorum duo sunt genera: alteros tempestate nostra regales, (nimirum Rötelwyen Germani. Hispani etiam regales quosdam miluos appellant. Niphus regalem aquilã quandam à quibusdam pygargum existimari scribit.) alteros nigros, qui & robustiores sunt, Belisarius. ¶ Albertus pro ictino perperam habet acrinoz & lartinoz: quod (inquit) paruum genus est milui, & uocatur apud nos miluus risus. Ego conijcio illum Germanicam uocem Lachwy/ sic uoluisse interpretari;

interpretari, quæ sicubi in usu est, cur à risu deriuetur rationem nullam uideo. etiamsi lachen Germanis ridere significat. quin potius suspicor harpam uel milui genus circa aquas & paludes uersari solitum, quod Maßwy nostrum uulgus appellat, id est palustrem miluum, alicubi Lacchwy uocitari. paludem enim Germani & maß & lacchen, quasi lacum, appellant. Eodem in loco ubi Aristoteles (de hist. anim. alicubi) habet, γαλλῶ, κελεὸν, λιβυὸν, imperitè miluorum generis facit, barbaris quibusdam uel Græcis potius corruptis nominibus utẽs. sic & pro chlorione aue, habet glaro, & genus milui parui exponit. Coróne, id est cornix, occidit tapynũ, Aristot. Albertus pro tapyno miluum habet. Nostri nescio quod milui genus uocant öelwy. ¶ Aquilam percnopterum ab alarum notis uel colore dictam, fortè non imperitè ait Albertus miluum esse, Niphus, ego imperitissimè dictum puto. ¶ Astures ex genere infimo aquilarum uel miluorum esse putamus, P. Iouius.

B.

Milui ex accipitrum genere magnitudine differunt, Plinius. Miluus ex accipitrum genere ijsdem & magnitudine & pennis respondet, Eberus & Peucerus. Buteonem aliqui natura formaq́; miluo non disimilẽ esse putant. Miluo magnitudo est accipitris, pennæ ruffæ, ungues & rostrum adunca similiter, Albertus. sed alas curuas & non rectas habet, in quo ab illis differt, Author de nat. rerum. Ictericorum oculi pallidi (ὤχροι) & nigri sunt, sicut ictinorũ, id est miluorum, Suidas. Miluo uentriculus est feruentior, Aristot. Iecori eius simul & intestino iungitur fel, Aristot. plerisque toto intestino continetur, sicut accipitri, miluo, Plinius. Fel quibusdam dispergitur in hepate, uentre, & intestino inferiore inuoluto primo, ut accipitri & miluo, Albertus. Miluis, ut magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, ut propemodum sensum effugiat, Aristot. Aelianus scribit marem miluum non inueniri, &c. Volaterranus Aelianum authorem citans, sed falsò. nam Aelianus 2. 45. de uulturibus hoc scribit, de miluis uerò mox alia quædam.

C.

Oculos miluinos pro acutissimis Politianus dixit. ¶ Miluum quidam conijciunt fictitio nomine dictum à uoce quam ædit. Iugere milui dicuntur cum uocem emittunt, Festus. Accipiter pipat, miluus hiansq́; lipit, Author Philomelæ. ¶ Milui uidentur artẽ gubernandi docuisse caudæ flexibus, in cœlo monstrante natura, quod opus esset in profundo, Plinius. Sunt qui miluum à molli uolatu dictum putent. Rahaph, רחף, motus quidam est, quali scilicet miluus in aëre mouetur immotis alis, &c. Munsterus. ¶ Rapacissima & semper famelica hæc auis est, Plinius. carniuora, Aristot. Insidiatur auibus domesticis, maximeq́; pullis gallinaceis & anserinis, & quos incautos uiderit, statim rapit. Sectatur etiam cadauera, quare circa coquinas & macella uolitat, ut si quid carnis crudæ projciatur foras, mox rapiat, Albertus & alij. Nullum genus falconum cadaueri insidet sicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albert. Miluus auis est quam uocamus harpam, rapiens pullos gallinarum, Io. Tzetzes. Miluus cubitus (uidetur uox corrupta) cum à nido egreditur, perfectis iam alis, aues magnas uenatur: & cum ualidior fuerit, debiliores tum capit. tandem cum ad summum uigorem peruenit, muscas, culices, ac lumbricos terrestres captat, & tunc fame moritur, Iorath. Fertur etiam uulgò miluum primo anno adeò audacem esse, ut nihil mortuum gustet, secũdo nihil uiuum præ metu, tertio fame mori. Vescuntur & glande aues quædam uncorum unguium, pomisq́; multæ, sed quæ carne tantum non uiuunt, excepto miluo, Plinius. In Aegypto palmulis etiam uescuntur, teste Bellonio. ¶ Miluus quãdoq́; uisus est bibere, sed raro, Aristot. Miluum aiunt ex solis aquis pluuialibus bibere, eo solum tempore quo pluuia cadit, Io. Tzetzes. Punicæ malo nunquam eos insidêre ferunt, & ne aspectum quidem eius sustinere. Fertur autem, si credere dignum est, uirum quendam amissa uxore, ex qua filiam nomine Siden (side etiam malum punicum significat) susceperat, libidinis affectu in filiã arsisse. illam uerò ne à parente contaminaretur, super materno sepulchro sese iugulasse. postea uerò dijs hunc casum miseratis, terram de sanguine arborem produxisse: & patrem mutatum in miluum, calamitatis suæ monumenta refugere, nec insidere huic arbori, Oppianus. ¶ Milui hyeme ad loca tepidiora abeunt, si uicina sint: at si remota fuerint, non mutant sedem, sed se ibidem condunt. Iam enim de angustijs uallium euolasse, cum primum apparerent, uisi sunt. Sic & hirũdines, Aristot. Miluus de genere unco paucis quibusdam diebus latet, & noctua, Idem. Hybernis mensibus latent, non tamen ante hirundines abeuntes, Plin. In Libya circa fontes Nili milui & hirundines perennant, Herodotus libro 2. id est non recedunt inde per hyemem, quòd regio admodum calida sit. Accidit in quadam sylua superioris Germaniæ, ubi incisa quercus putrida, inuenta est plena hirundinibus, & fuit multus puluis ligni putrefacti in quercu. & similiter uisum est de miluis. miluus enim ad breue tempus latet, ita ut multi ipsum latere nesciant. Aues sua tempora norunt, quando scilicet ad calida loca festinantes, rigorem hyemis debeant declinare, et principio ueris ad regiones solitas redire. Vnde scriptum est, Miluus non apparet nisi in æstate, sicut nec turtur & hirundo. In hyeme nanq́; manent in nido, uel latent in cauernis arborum, uel ad alia loca calidiora se transferunt, Author Glossę in Hieremiam. Hyematum Alexandriam hirundines, miluos (quos regales Hispani appellant) cęterasq́; uolucres, pontum hyeme adueniente à nostris regionibus Europæis transuolantes, tendere cognoui, Pet. Martyr. Cuculi tempus habent & ipsi ueniendi miluorum scapulis suscepti propter breues & paruos uolatus, ne per longa aëris spacia fatigati deficiant, Isidorus. Milui in Aegypto ni-

dificant dum abſunt à noſtris regionibus, & illic adeò manſueti ſunt, ut ad feneſtras uſq; domuum aduolent, & dactylis paſcantur. Aeſtate in Europam tranſeunt, ut Solis æſtum declinēt, Bellonius. ¶ Pariunt milui bina magna ex parte: interdum tamē & terna, totidemq; excludunt pullos. ſed qui ætolius nuncupatur, uel quaternos aliquando excludit, Ariſtot. Sed Plinius 10. 60. ægolius legit, quod eſt ulula, non ætolius. Singulos ferè parit, nunquam plus ternos, is qui ægolios uocatur quaternos, Plinius ibidem: cuius loci lectionem nos ex Ariſtotele ſic reſtituimus, Miluus binos ferè parit, nunquam plus ternos, &c. Vicenis diebus incubat, Ariſtot. & Plinius. Milui rhamnum nidis ſuis imponunt ceu faſcinationis remedium, (uel neſcio contra quas noxas,) Aelianus. ¶ Traduntur à ſolſtitijs affici podagra, Plin. Arthritica auis eſt & podagrica, ideoq; timida: & latet aliquando, circa ſolſtitia frequētius, quòd tunc morbo (podagræ) magis obnoxia ſit, Albertus. Certo anni tempore magnum in pedibus dolorem patitur, Oppianus.

D.

Impudentiſsimi omnium milui ſunt, qui etiam ad hominum uſq; manus prouolant, Oppianus. Buteones paulò minus audaces miluis ſunt, remotius enim à domibus prædantur, Stumpfius. Viribus & audacia deſtituitur miluus, niſi quòd pullis domeſticis inſidiatur, Albertus. Aquilæ quædam non ſolum aues uiuas, ſed etiam mortuas deguſtant: & hæ declinant ad naturam & ignobilitatem miluorum, Albertus. Miluus audax eſt in paruis, timidus in magnis. fugatur à niſo, quamuis triplo maior illo, Author de nat. rerum. Primo ætatis ſuæ anno animoſior eſſe fertur, deinde paulatim timidior fieri, ita ut tertio anno etiam fame intereat. uide ſupra in C. ¶ Notandum in miluis, nihil eos unquam eſculenti rapere ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex ara, ac ne ferentium quidem manibus, niſi lugubri municipiorum immolantium oſtento, Plinius. Miluus in rapinas faciendas eminentiſsimus ſi ſuperior extiterit, carnes è macello rapaciſsime aufert: ex Olympiæ tamen aris (de carnibus Ioui ſacrificatis, in Græco legitur, nulla Olympiæ mentione) eas nunquam attingit, Aelianus. Meminit & Pauſanias in Eliacis: & Ariſtoteles in Mirabilibus, Miluos (inquit) eſſe aiunt in Elide, qui carnes ab illis qui per forū gerunt rapiant, ſacrificatis uerò abſtineant. ¶ Cū harpa miluus amicitiam ſeruat, Ariſtot. & Aelianus. Communes inimicitiæ harpæ & miluo contra triorchin, Plinius. Habent & cuculi ueniendi tempus miluorum ſcapulis ſuſcepti, propter breues & paruos uolatus, ne per longa aëris ſpatia fatigati deficiant, Iſidorus. Vulpem & miluum inimicitias exercere aiunt: forte quia ambo rapiunt gallinas, Stumpfius. Miluus cum coruo diſsidet. eripit enim miluus à coruo quicquid tenet, ut qui & unguibus ſit præſtantior, & uolatu. ita fit, ut eos quoq; uictus ratio faciat inimicos, Ariſtot. plura leges in Coruo D. Gallus cum cantu ſuo terreat leones, & baſiliſcos exanimet metu, miluum tamen timet, Aelianus. Gallus contra ſerpentes & miluos pro gallinis dimicat.

E.

Milui capiuntur ut accipitres: lege in Accipitre E. Quomodo irretiantur milui & aquilæ, & aliæ aues quæ cadauera appetunt, Creſcentienſis præſcribit 10. 22. Miluorum uenationem primus demonſtrauit Alfonſus rex Neapolitanus patrum noſtrorum memoria, cōmiſſa in aëre falconum (magnorum accipitrum & falconum, Volaterranus) cum eis pugna, Niphus. Volatilis aucupij (per accipitres & falcones) ſtudium hodie flagrantiſsimum eſt, ita ut nec ardeæ nec milui intra nubes conditi, euadere humanas manus poſsint, Budæus. Milui nigri regalibus uulgo dictis robuſtiores ſunt, ut quamuis etiam ad terrā uſq; capti, & à ſacris falconibuſq; circumacti, per aëra deſcendant, à falconum tamen manibus quandoq; euadant. Capiuntur autem præcipuè à ſacris qui bini ſe inuicem iuuant, Beliſarius. ¶ Coruorum & miluorum pulli apud Indos quomodo cicurentur & inſtituantur ad prædam hominibus adferendam, leges in Aquila E. ex Aeliano. ¶ Milui olim ueris ineuntis ſignum erant: uide infra in Prouerbio, Prouolui ad miluos. ¶ Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, ut & aliarum quæ cadaueribus ueſcuntur, uulturum, miluorum, &c. Niphus. Milui ludentes & ſpatiantes in aëre, alter cum altero uolando, ſignificant calorem, ſiccitatem, aëriſq; ſerenitatem, Gratarolus. ¶ Reptilia abiguntur ſi milui fimus cum ſtyrace ſuffiatur, Florentinus in Geoponicis.

F.

Auicenna miluinam carnē craſſam eſſe ſcribit: & alibi, duræ carnis. ¶ Miluus in ſacris Deut. 14. & Leuit. 11. cibo interdicitur. Moſes in Lege miluum inter alias aues rapaces menſis Hebræorum abdicauit, innuens (ut Barnabas exponit) non oportere cōiungi uel aſsimilari hominibus illis, qui non labore ac ſudore uictum comparant, ſed rapto & iniquitate uiuunt, Clemens Stromat. 6. & Pædagogi 3.

G.

Surculus ex nido milui puluino ſubiectus dolentis caput prodeſt, Plinius & Marcellus. Ceruicis neruis & opiſthotono ex milui nido ſurculus uitis adalligatus auxiliari dicitur, Plinius. De miluo quidam affirmant, ſi inueterato tritoq; quantū tres digiti capiant bibatur ex aqua, podagram ſanari. aut ſi pedes ſanguine miluino aut palumborum urtica trita permixta illinantur: uel pennis eorum cum primum naſcūtur tritis cum urtica, Plinius & Marcellus. Milui caput aiunt podagricos iuuare, ſi quis eius ſiccati abſq; pennis, quantum tribus digitis capitur, ex aqua biberit, Galenus ad Piſo-

ad Pisonem. (& Aegineta lib. 7. in κεφαλαί.) Ad comitialem, Miluum in olla cremato uiuentem, cineremq; propinato, & sanabis, Galenus Parabilium 2.3. ¶ Milui iecur ad inunctiones oculorum uitiorum laudatur, Plinius ut quidam citant. Ad comitiales prædicatur iecur milui deuoratum, Plin. Ad comitialem, Milui iecur exustum & tritum ex aqua potui dato, Galenus Parabilium 2.3. Aridum tribus obolis in aquæ mulsæ cyathis tribus potum opisthotonos fieri prohibet, Plinius. ¶ Qui in Venerem infirmior erit, testiculos millonis (miluum uel buteonem uidetur intelligere. uide in Buteone G.) ex aqua fontana quæ perennis est, cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, statim remediabitur, Marcel. Fimus miluorum articulorũ doloribus illinitur, Plin.

H.

a. Miluus dicitur quasi mollis auis, scilicet uiribus & uolatu, Isidorus. quidam fictum hoc nomen ab eius uoce putant. ¶ ἴκτῖνος legitur media producta in Auibus Aristophanis. Sæpe proparoxytona hæc uox mihi reperta est: sæpe etiam penanflexa. Eustathius in Iliados rhô, Ictinum inquit uiri nomen esse, quod similiter ut auis nomen & scribatur & penanflectatur. Ικτίνα, significat auem quam Greci uulgò lupam uocant, παρὰ τὸ ἰκνοῦμαι. Plato proparoxytonum facit, ut Aristophanes quoq; in hoc senario ἴκτινα παντόφθαλμον, &c. Varinus. sic & Clemẽs tertio Pædagogi ἴκτινα nominat à recto ἴκτιν. ἰκτῖνοι penanflexum, apud Pausaniã in multitudinis numero. ἰκτὸς, ικτῖνος, Pergæis, Hesychius. Harpe etiam & harpetòs nonnullis miluum significat: uide in A. Βαθυῤῥηγάλαν, miluus Lydis, Hesychius. Itali & Hispani hodie genus miluorum infirmius regales nominant. Δίκτυς, miluus apud Lacones, Hesychius & Varinus. Sunt & dictyes semel Herodoto nominatæ, quadrupedes uiuiparæ, ut coniicio, de quibus alibi diximus. Ἔλανος, miluus, Hesych. & Varinus. Κασανδήελαρ (Varinus s. duplici scribit) miluus, Iidẽ. Item σκίλλος apud eosdem. ¶ Albertus epilaidem auem genus milui temere interpretatur, & tympanum genus milui parui.

¶ Epitheta. Rapidissima uolucris miluius, Ouidius 2. Metamor. Hinc propè summa rapax miluus in astra uolat, Martialis. Raptor ab æthere miluus, Politianus. ἴκτινα παντόφθαλμον ἅρπαγα τρίφων, Aristophanes ut citat Varinus.

¶ Miluus de homine rapaci dicitur per translationem. Plaut. Rud. Vidi petere miluiũ, etiam quum nihil auferret tamen. Idem Penul. Tene sis me arctè mea uoluptas, malè ego metuo miluos, Mala ista bestia est, ne fortè me auferat, pullum tuum. ¶ Miluinus, adiectiuum, quod milui est. Madida quæ mihi apposita mensam miluinam suggerant, Plautus Menæch. Miluinus pullus, per translat. Cicero ad Q. Fratrem. Hieracites gemma alternat tota, miluinis nigricans ueluti plumis, Plinius. Aquilinus, quod ad aquilam pertinet, aut quod est aquilæ simile. An tu inuenire postulas quenquam cocum, Nisi sit miluinis, aut aquilinis ungulis? Plautus Pseud. id est rapacibus. ¶ Miluina, genus tibiæ acutissimi soni, Festus.

¶ Pes miluinus herba à Columella in usum colligi & reponi iubetur, sed qualis sit nõ explicuit. Ruellius cornu ceruinum hodie uocatum eandem suspicatur. Nam extremum folij in articuli aut milui pedem articulatur. Nos cornu ceruinum supra coronopodem interpretati sumus in Cornice. Pes milui herba alio nomine pepanus dicta, folia habet diuisa satis & subalbida, cum flore & capitello oblongo sicut cauda animalis, Syluaticus. sed alia est Plinij pepanus, buglossi folio, pulmonaria Latinè dicta, &c. Aliqui dicunt sinonum esse pedem milui, alij alexãdrum (olusatrum.) sed falsò utrunq;. nam pes milui seu pepanus folia satis maiora & pinguiora habet, & flores à floribus sinoni satis differentes, multos, albos, & simul coniunctos in summo caule, apparentes instar caudæ felis: folia ut Valeriana. Sinonum uerò floret sicut petroselinum commune, &c. Syluaticus cap. 648. Pes milui similis est aro folijs, nisi quòd aron folia cornuta fert, pes milui uaria, Obscurus quidam in Synonymis medicinalibus. Pes milui, id est cetrach, Idem. ¶ Hieracium minus rura nostra alicubi uocant wyenschwantz, hoc est caudam milui.

¶ Ictinus cognominatur quartum genus lupi, à rapacitate nimirum, ut secundum etiam circus. sunt enim hæ aues rapaces. ¶ Auis quæ uulgò à nostris Wasserv, id est miluus palustris uocatur, uidetur Aristotelis harpe. ¶ Est & miluus piscis Plinio, qui Græcis ἱέραξ, id est accipiter dicitur, à uolatu, quem repræsentat, harum auium nomina sortitus.

¶ Propria. Audit cum magno blateras clamore furisq; Mulius, Horatius lib. 2. Sermonum: ubi Acron legit Miluius, qui parasitus fuerit: Calepinus mulium in eo loco pro mulione accipit. ¶ Miluium pontem Subliciam interpretatur Hermolaus Barbarus. ¶ ἴκτινα, nomen proprium, Suidas. ¶ Ictinus, ἰκτῖνος, Eleusinæ Cereris phanum mysticum apparauit, Strabo lib. 9. meminit huius opificis Eustathius quoq;, & Græcè ἰκτῖνος penanflexum scribi docet. Parthenòn, id est Mineruæ templum fuit fanum ad Acropolin curante Periclé conditum, ab Ictino architecto, ut est apud Strabonem. Ictini meminit & Vitruuius, Hermolaus.

¶ b. Quod si omni tempore similes miluijs sint stymphalides atq; aquilis, aues mihi uidentur Arabicæ, Pausanias in Arcadicis. Catanances usus ad amatoria tantum. electa est ad hunc usum coniectura, quoniam arescens contraheret se ad speciem unguium milui exanimati, Plinius.

¶ c. Ἐπὶ ποῖον ἱερεῖον καλεῖς ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς ὅτι ἴκτινος εἷς ἂν τοῦτ' οἴχοιθ' ἁρπάσας; Aristophanes in Auibus. Solent milui (οἱ ἴκτινοι) si quid incustoditum fuerit & rapere, & cum rapuerint in tutum aliquem locum secedere priusquam deprehendantur, Xenophon in Hipparch. Miluus in

gyrum uolat, subitoq́ se demittit cum in gallinas aut columbas inuolat. Ducitq́ per aera gyros Miluius, Ouidius Eleg. 2.6. ¶ Miluus thryon comedit, Philes: tanquam remedium scilicet aduersus aliquos morbos.

¶ e. Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluio, Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur, Terentius in Phormione. Sunt autem uerba Parasiti, qui sibi nō metuit insidias aut uim ab eo, qui eam faceret maiore suo periculo, quàm alieno. Aues capiuntur uel gulæ gratia, uel delectationis. tale nihil in miluo aut accipitre, qui ad cibum non expetuntur, quosq́ nemo alere uult, quia sunt nimis edaces: nemo habere cupit, quia malefici. Ideo autem tutiores sunt, quia in illis & fructus perditur, & opera luditur.

¶ h. Vt sibi liceret miluium uadarier, Plautus Aulularia. ¶ Arbor erit anima scilicet è corpore migrās apud Platonē, illius qui nutritioni deditus die noctuq́ torpuerit: miluus, qui raptu uiuet per cōcupiscentiā, Cælius. οὐ γὰρ οἶμαι ῥᾴδιον ἦν γήρᾳ μεταπιθομένῳ διαφυγεῖν τὸν λεγόμενον πάλαι τοῖς ἰκτῖνος μῦθον: ὃς ὄρνις ὢν ἀπόθετος περὶ χρηματίζειν, ἀμφοῖν ἥμαρτε, ἀγροικίας τε ἅμα καὶ ἀξιότητος, Suidas in ἴκτινος ex authore incerto: in eum qui rationem uiuendi in senectute immutat ut uidetur. ¶ De patre Sides puellæ in miluum mutato, uide supra in c. ¶ εὔχεσθε τῇ ἑστίᾳ τῇ ὀρνιθείῳ, καὶ τῷ ἰκτίνῳ τῷ ἑστιούχῳ, Aristophanes in Auibus. ¶ Vescuntur & glande in hoc genere (uncos ungues habentiū auium) pomisq́ multæ, sed quæ carne tantum non uiuunt, excepto miluo: quod ipsum in augurijs dirum est, Plinius. Miluij qui potissimum inter aues gaudent rapinis, sacrificantes in Olympia nulla afficiunt iniuria. Sin autem aliquando rapiantur à miluijs intestina aut carnes, signum inauspicatum sacrificāti putatur oblatum, Pausanias in Eliacis. uide in D. supra. C. Valerio, M. Herennio Coss. miluus in æde Apollinis Romæ comprehensus est, Iul. Obsequens. Agmen coruorū in futurum excidium retulerunt augures, ut & aliarū quæ cadaueribus uescuntur, uulturū, miluorum, &c. Niphus. Miluus diri maliq́ ominis, semperq́ infortunia præmonstrare creditus, Alexāder ab Alex.

¶ Prouerbia. Quantum non miluus oberret: prouerbialis est hyperbole, de homine supra modum locuplete, cui tantum sit agrorum quantum nec miluus peruolet. Persius de Vectidio: Diues arat Curibus, quantum non miluus oberret. Id imitatus Iuuenalis Satyra nona: Tot miluis, inquit, intra tua pascua lassis, Erasmus. Quantum non miluus oberret, Persius dixit: uel secundum prouerbium, quo dici solet, Quantum non milui uolant: uel ὑπερβολικῶς ex prouerbio, tantam dicit regionem, quam uolans miluus circumire non posit, Hæc uetus Persij interpres. ¶ Milui & columbe adulterium. Horatius in Epodo, Mirus amor, iuuet ut tigres subsidere ceruis, Adulteretur & colūba miluio. παροιμία ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, pro summa discordia & naturali impotentia: primùm quòd aduersum animal columbæ sit miluius: deinde quia columba nulli alij succūbere dicitur, quàm cui semel se iunxit, ut inquit Porphyrio interpres, & copiosius enarrat Plinius. ¶ Non rete accipitri tenditur, neq; miluio. uide superius in e. ¶ Prouoluitur ad miluios, προκυλινδεῖται ἰκτίνῳ, id est, Adorat miluium. Initio ueris prodeunt miluij, quare læti tenues quòd iam hyeme sint leuati, prouoluuntur, eosq́ uelut adorant. Accommodari potest in eos qui noua spe gestiunt. Suidas prouerbij loco commemorat. Item Iuuenalis, Durate atq; expectate cicadas. Sumptum est autem ex Auibus Aristophanis προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. Causam adscribit interpres, docens quatuor partes anni per aues denunciari hominibus. uer attribuit miluis, Erasmus. ἴκτινος δ' ὃν τῶν Ἑλλήνων ἦρχε τότε, κἀβασίλευε, Καὶ κατέδειξεν γ' οὗτος πρῶτος βασιλεύων, προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις, Aristophanes in Auibus. ubi Scholiastes, Ineunte uere (inquit) apud Græcos miluus apparet, ad cuius conspectum lætati homines, tanquam certum hyemis exactæ signum, in genua ceu adorantes procidebant, sicuti reges adorantur. itaq; ictinum regem olim fuisse fingit. Sed hic honos temporis mutationi potius quàm aui habebatur. Et rursus in eadem fabula Aristophanes, ἴκτινος φανεὶς ἑτέραν (ἐαρινὴν) ὥραν φράζει.

¶ Emblema Alciati, inscriptum Aemulatio impar.

Altiuolam miluus comitatur degener harpam, Et prædæ partem sæpe cadentis habet.

¶ Eiusdem aliud, sub lemmate Male parta, male dilabuntur:

Miluus edax, nimiæ quem nausea torserat escæ, Hei mihi mater ait uiscera ab ore fluunt.
Illa autem, quid fles? cur hæc tua uiscera credas, Qui rapto uiuens sola aliena uomis?

DE MOLLICIPITE.

MOLLICEPS (Μαλακοκρανεύς, à cranei mollitie) eodem in loco semper sibi statuit sedem, atque ibidem capitur. grādi & cartilagineo capite est, magnitudine paulò minor quàm turdus, ore firmo, paruo, rotundo, colore totus cinereo. depes (codices nostri habent εὔπους, quod est pedibus ualens) & pennis inualens est. Capit maxime per noctuā, Arist. Molliceps auis ea est, quæ Lutetiæ uocatur vn gros bec, à magnitudine rostri, à qua etiamnum in monte Atho nomen sortitur: & alibi in Gallia vn pinson royal, id est fringilla regalis, dorso cinereo, quemadmodū & uenatica dicta auis, Bellonius in Singularibus. Coccothraustæ nostro si color conueniret totus cinereus, molliceps uideri posset. ¶ Longolius mollicipitem esse putauit auem illam quam nos supra rusticulam minorem uocauimus, ein Harschnepff: quem Eberus etiam & Peucerus sequuntur. ego minime probo. ¶ Turnerus auis illius quam nos lanium appellauimus, & Germani uocant ein Nünmörder,

mõrder, genus unum mollicipitem esse conijcit. mihi quidem secus uidetur. Lanios nostros ipse tyrannos uocat communi uocabulo, præcipuè uerò minimum ex eis, crista rutila insignem, Aristotelis tyrannum esse arbitratur. maximum uerò, mollicipitẽ; qui sturnum (inquit) magnitudine æquat, colore è cyaneo ad cinereum uergente. Idem de passere magno, ut Actuarius uocat, scribens, mollicipitis ex Aristotele descriptionẽ magna ex parte ei conuenire ait. ¶ Gallinaceos pugnaces fieri aiunt apud Alexandriam ex ouis quibus aues MONOSIRI bis aut ter incubarint, Cælius.

DE MOTACILLIS, ID EST CAUDAM MOTItantibus diuersis auibus: & primum quædam in genere.

MOTACILLAE nomen auibus diuersis conuenire uidetur, cum plures sint quæ caudam irrequietè motitant. Græca aliqui transferentes, cinclum motacillam uerterunt, alij sisopygida, alij iyngem. nos non solum de Græcis istis diuersis siue diuersorum, siue unius interdum auis nominibus separatim agemus; sed de alijs quoq; aliarum linguarum. ¶ Motacilla dicta est quòd semper moueat caudam, Varro. Motacillæ formiculis pascuntur, Arnobius contra gentes 7. Bacchica auis præstò tibi motacilla paretur, Alciatus de iynge sentiens. ¶ Pleræque caudam mouentes aquaticæ aues sunt. muscis quidem uesci commune omnibus, quamobrem ubi illæ abundant, ut circa aquas & circa pecora, uersari solent.

¶ Σεισοπυγὶς, est passer qui iuxta riuulos aquarum & torrentes inuenitur, cauda semper mobili, Kiranides. Κίλλυρος, σεισοπυγὶς, Hesychius & Varin. Cillere Latinis mouere est, unde (& cilia forte dicta: &) furcillæ, quibus frumenta cillentur, Seruius in Georg. 2. Quidam cinclum & sisopygida pro eadem aue accipiunt, ut apud Hesychium & Suidam legimus. Iyngem quoq; aliqui cum sisopygide confundunt. Iynx auis quæ sisopygis dicitur, Suidas. uide in Iynge A. Iynx quę & cinclis dicitur, caudæ motu insignis auicula, quam & σεισοπύγιον ab argumento (φερωνύμως) uocamus, Io. Tzetzes 11.380. Iyngem aiunt suis carminibus Iouem in Iûs amorem pellexisse: quare à Iunone in hanc auem conuersam fuisse, quæ sisopygis etiam, à nostris autem motacilla nuncupatur. addit Hesychius cinædion etiam (similiter scilicet à clunium motu,) appellatam, Gyraldus. A Syluatico imperitè sisofigius scribitur, & imperitius merula exponitur. In Lexico Græcolatino etiã σείσουρα scribitur, idem quod σεισοπυγίς. Σισουρὰ & κωλοσοῦσα nomina sunt Gręcię nostro tempore usitata. colosusam interpretor παρὰ τὸ τὸν κῶλον ἤγουν πυγὰς σείειν. Si quis sisopygida cum pennis suis ollæ inclusam cremarit, & puluerem illũ mulieri in potu dederit, faciet eam dissolui præ amore & liquescere. Summus enim & inuictus hic amatorius potus est, Kiranides. ¶ Iideon, ידעני, uel ijdeoni, 1. Regum 28. & Deut. 18. R. Salomon diuinum intelligit, qui utitur osse animantis, quod iadu, ידוע, uocatur. ita Kimhi etiam. sunt qui motacillã putent. ¶ Motacilla Italicè nominatur la cogiuuanella, codatremola, la codacinciola, cotretola, titispisa, authore Scoppa. Inuenio & couatremola, squasacoa, & balarina, etsi hoc postremum aliqui ad motacillam albam priuatim referunt. ¶ Hispanicè pezpitalo, & aguza nieue, (hoc est auis niuis, ni fallor.) Eadem est, ut conijcio, quæ Venetijs quoque Vcciello di neue uocatur, id est auicula niuis, pispissa Siculis per onomatopœiam. hyeme per uicos apparet, nunquam quiescit, cauda semper tremit, colore uario, æqualis passeri aut minor, gracilis. Eandem & Nic. Massa describere uidetur in Epistolis, cuius uerba mox recitabo inter Remedia ex caudatremula ad calculos. ¶ In Gallia Narbonensi guignecue: alibi battemare.

¶ Traguliduntes Arabicè, Græcè safurion, Latinè caudatremula: auis est omniũ minima, quæ lapidem de renibus & uesica expellit, &c. Syluaticus cap. 674. Apparet autem nõ caudatremulam uel motacillam hanc auem esse, sed omnino passerem troglodyten Aetij. nam troglodyten corruperunt in tragulidunter, (uetus interpres Auicennæ adruculudidos habet,) & struthòn uel struthion, id est passerem, in safurion, uel safarahun. Et cum Aetius scribat circa sæpes & muros uersari, ipsi (imperiti Arabum sectatores) circa piscinas & parietes reddiderunt: & cum caudam erigere dicere debuissent, mouere dixerunt. hinc natus est error, ut motacilla uel caudatremula crederetur. Andreas Bellunensis apud Auicennam lib. 2. tract. 2. cap. 659. legit safarahun. Recentiores authores celebrant inter calculi remedia cinerem motacillæ: putamus ex Pauli sententia troglodytẽ uoluisse dicere, Alexand. Benedictus. Caudatremulæ cinis in medicina administratur, Nicolaus. ¶ Lapidem educit puluis crematæ auis quæ caudatremula dicitur, Leonellus Fauentinus. Aduersus lithiasin prodest auis quæ caudatremula dicitur, cuius mira uis in atterendo calculo. Ea pennas habet circa dorsum colore auri, (imò, ut Aetius refert, passer troglodytes regulo similis est in multis, nisi quòd in frõte auricolores pennas nõ habet, &c.) & in cauda puncta alba. Et quidã putant quòd sit parix. Sed potius uidetur illa quæ uulgò dicitur caudatremula, & præparatᷓ sic: Auis hæc cũ pennis suis, uel ut aliqui uolunt absq; pennis (Aetius cum pennis) ollæ obstructæ inclusa in furno torretur. Eius pulueris drachma una uel altera datur cum aqua saxifragiæ: aut uino albo generoso, Leonellus Fauentinus. Vide etiam Nic. Florentinum in 5. de cura lapidis, & Montagnanam Consilio 182. Serapionem & Auicennam 18.3. item in Alauda G. quomodo quæuis auis ad remedia cremari debeat. Inter aues quæ eduntur sunt etiam caudatremulæ, quæ frequentissimè ad nos (Venetias) per hyemem accedunt. Non sunt autem illæ quas medici lapidem in uesica & renibus fran-

gere dicunt, hæc enim rarò ad nos aduolant. inueniuntur tamen aliquando nimirum hyemis tempore, cum boreales uenti uigent, & sunt paruo corpore, colore cinereo, alis rubro ac nigro hinc inde colore distinctis. (Vide superius inter nomina uariarum gentium.) Quare uideant qui has aues ad frangendum lapidem uenantur, ne similitudine decepti in cassum laborent, N. Massa in Epistolis. Ad calculum etiã uesicæ, motacillæ genus quod à luteo colore denominatur Germanis, (**gäl bachsteltzen**,) in olla uritur pariter cum plumis: tum sanguis ceruinus similiter in olla tostus admiscetur, & è uino potente propinatur utiliter, Ex libro Germanico manuscripto. Medici quidam in Gallia circa Monspessulum, ut audio, ad calculi remedium ispidam auem (quam alcyonem fluuiatilem quidam esse putant) comburunt. arbitror autem illam quoque caudam mouere, ut & alcyon marina fortè mouet. nam cinclus (inquit Aelianus) caudam semper mouet, quemadmodum cerylus (sic uocatur alcyon mas) apud Archilochum. Ego non admodum referre coniicio quænam auis comburatur: cum cineris prope omnium uis eadem uideri possit. prætulerim tamẽ illa auium genera, quæ insectis uescuntur, muscis, formicis, &c. Cinis quidem etiam ex alijs quàm plurimis remedijs in animalium & stirpium genere, ad lithiasin cõmendatur. Plura uide infra inter Passeres in Troglodyte. ¶ Arnoldus Villanou. in capite de calculo renum, laudat hanc auem, & ego quoque mirabilem eius experientiam uidi. Reperitur autem apud nos frequens æstate ac hyeme. sed æstate non uersatur in ciuitatibus: hyeme uerò ciuitates & piscinas frequentat. Lombardis uulgò caudatremula, aliquibus beuerina, Author Luminaris maioris.

DE CINCLO.

LACVS & fluuios petunt iuncto, cinclus, albicilla (in Græco nihil est quod uoci albiculæ respondeat) & tringa: quæ inter minora hæc maiuscula est. turdo enim æquiparatur. omnibus his cauda motitat, Aristot. Et alibi, Cinclus apud mare uitam traducit. is astutus & capi difficilis est. sed captus omnium maximè mitescit. Læsus est, & incontinens parte sui posteriore. Suidas quoque auem marinam facit cinclum tum in uoce ἡμερωὰ, tum in Κίγκλος, legendum Κίγκλος. Cinclus uolatilis bestia quòd posteriore sui parte debilis sit, ideo suapte natura, & per se dicunt non posse nidũ fingere, & construere, sed in alienis parere: eamque ob rem bonorum inopes (qualem Catullus describit Furium, cui neque uillula fuerit, neque domus, neque arca. hoc genus homines Græci ἀνεστίους uocant, hoc est expertes penatium, Erasmus) in rusticorum prouerbio cinclos appellari solere. Hæc semper caudam mouet, Aelianus & Suidas. Cinclus est auis quæ subinde clunes mouet, quam aliqui σεισοπυγίδα uocant. est autem pertenuis. unde prouerbium Cinclo pauperior, πτωχότερος κίγκλου, quo Menander in Thaide usus est, Suidas. Cincalus, Κίγκαλος, auis est tenuis & minimè carnosa, à qua factum est prouerbium, Mendicior leberide atque cincalo, πτωχότερος εἶ λεβηρίδος καὶ κιγκάλου, Idem ut Erasmus legit, qui hunc Menandri in Thaide uersum esse ait. uidetur autem alpha insertum carminis implendi gratia. ¶ Non placet quod aliqui κιγκλὸς oxytonum scribunt. ¶ Volaterranus falsò & sine authore cinclum auiculam esse palmipedem scribit. Idem memoria lapsus Plinio quædam de cinclo uerba attribuit, quæ Aristotelis sunt. ¶ Iynx auis est, quæ & cinclis dicitur, κιγκλὶς oxytonum, Io. Tzetzes. Eandem aliqui σεισοπυγίδα esse putant, Idem & Hesychius. ¶ Ab hac aue fit uerbum κιγκλίζειν, quod est διασείεσθαι, Hesychius. Erasmus interpretatur cõmoueri & obstrepere. sed actiue accipiendum uidetur. Κιγκλίζειν, σαλεύειν, μοχλεύειν, κινεῖν, ἦχον ποιεῖν, Varin. Cincli auis Aristophanes etiam in Amphiarao meminit: ὀσφὺν δ' ἐξ ἄκρων διακίγκλισον, id est, Lumbis çueto summis. Et, οὔτε κίγκλου ἀνδρὸς πρεσβύτου: id est, Neque cincli (pauperis nimirum & infirmi) hominis senis. Et in Geralordo, (forte, Gerytade. huius enim nominis fabulam Aristophanis Athenæus citat,) Κιγκλιοβάτην (κιγκλοβάτην) ῥυθμὸν, hoc est cinædicum & cæuentem ingrediendi uel saltandi modum. Et Autocrates in Tympanistis: οἷα παίζουσι φίλαι παρθένοι Αὐλῶν κόραι κοῦφα πηδῶσαι κόμας, καὶ ἀνακρούσαι χεροῖν, Ἐφεσίαν παρ' Ἄρτεμιν, κάλλιστ' αὖ καὶ τοῖν ἰσχίοιν Τὸ μὲν κάτω, τὸ δ' ἐς αὖ εἰς ἄνω ἐξαίρουσαι, οἷα κίγκλος ἅλλεται. hoc est, Vt gratæ ad tibias puellæ saltitant Leuiter, comasque iactitãt, manus mouent, Dianæ in festo, natibusque motitant Sursum deorsum sese, ita ut cinclus salit.

¶ Turnerus cinclum auem Anglicè interpretatur à water swallow, (quasi dicas hirundinem aquaticam,) Germanicè **ein Steinbeisser**, (sed nostri aliam auẽ, coccothrausten nostrum, **Steinbeisser** appellant.) Auicula (inquit) quam ego cinclum esse puto, galerita paulò maior est, colore in tergo nigro, uentre albo, tibijs longis, & rostro neutiquam breui. Vere circa ripas fluminum ualde clamosa est & querula. breues & crebros facit uolatus. ¶ Huic Turneri descriptioni cognata uideri potest merula aquatica nostra: magis uerò illa, quam circa Argentoratum **Lyßklicker** appellant: quam non similem modo Turneri cinclo, sed prorsus eandem esse coniicio, cuius figuram sequens pagina cõtinet. De eadem, ni fallor, Eberus quoque & Peucerus sentiunt: similiter enim Germanicè interpretantur **Steinbeisser** & **Steinbicker**, (quasi lithocopon dicas: quòd nimirum in ripis calculos rostro feriat dum muscas & uermiculos petit.) Magnitudine (inquiunt) ruticillæ est, ex cinereo albicans, caudam mouet. Nostra, cuius iconẽ damus, rostro recto, nigro & longiusculo est, uentre albo, pectore cinereo, cauda breui, ita ut eadem alarum longitudo sit. alis dorsoque fusca. cruribus ex russo ferè luteis, ut pictura repræsentat. ipsam enim auem non memini uidere.

¶ Βυθολίτε,

¶ Βουκολίνη, cinclus, (κίγκλος perperam ſcribitur,) Heſychius & Varinus. apparet autem nomen hoc à bucolijs, id eſt armentis factũ, quòd hæ aues pecora ferè ſequantur, propter muſcas nimirum. nam & apud nos genus motacillarum unũ eſſe audio, quod à bobus Rinderſchyſſer appelletur. ¶ Κέγκλης, auis quædam marina, Suidas & Varinus, eadem cinclo nimirũ. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum nominãtur cygni, grues, κίγκλοι, κίγκλοι legerim. ¶ Κιγκλισμὸς, βραχεῖα (καὶ) συνεχὴς κίνησις, à cinclo animali, Galenus in Gloſsis in Hippoc. Κιγκλὶς ianua eſt biforis uel biualuis, &c. Varin.

DE CERCIONE.

IN India auis ad ſturni magnitudinem accedens, uarijs coloribus picta, naſcitur, quæ & humanam uocem effingit, & pſittacis uocalior, & maiore eſt docilitate & ingenio, non tamen humanum uictum æquo animo ſuſtinet, ſed libertatis deſiderio famem potius quàm ſeruitutem cibis refertam amplectitur. Vrbes quas Alexander in India excitauit, ideo cercionem appellant, quòd ſimiliter caudam (Græci κέρκον uocant) atque cinclus mouet, Aelian. Græcè κερκίων ſcribitur per iôta acutum in penultima. Κερκυὼν uerò cum y. in penultima, oxytonum, nomen uiri eſt Euſtathio.

¶ TRINGA lacus & fluuios petit, caudam motitat, ut etiam cinclus & IVNCO, ſed tringa inter minores has maiuſcula eſt, turdo enim æquiparatur, Ariſtot. Græcè legitur penultima per y. ὁ τρύγγας, tryngas in prima declinatione. ¶ De iuncone ſcripſi ſupra in Elemento I.

DE MOTACILLA QVAM NOSTRI albam cognominant.

MOTACILLA alba noſtra uno nomine albicula uel albicilla uocari poterit. Cinclus, iunco, albicula (ſed quod huic nomen in exemplaribus noſtris Græcis reſpondeat nullum eſt) & tringa, quæ inter minores has maiuſcula eſt, turdo enim æquiparatur, Ariſtot. interprete Gaza. Germanicè appellatur ein wyſſe oder grawe Waſſerſtelz oder Bachſtelz: Quikſtertz, id eſt alba aut fuſca motacilla. à S. Hildegardi Begeſtertz, uel Wegeſtertz, cuius temperamentum illa calidum & humidum eſſe ſcribit. A quibuſdam Kloſterfreuwle, id eſt monialis, ab albi & nigri colorum diſtinctione. Anglicè Vuagtale. Italicè balarina, & circa lacum Verbanum geron. Luſitanicè aueloa, quanquam alij motacillam flauam ſic appellare malunt. Sabaudicè colapa. Gallicè circa Monſpeſſulum enguane paſtre, fortè quia ad pecora quæ paſcuntur propius accedit, ut ad hominem quoq;, ut audio. ¶ Cuculus aliquando uiſus eſt parere in nido auiculæ aquaticæ, quæ mouens caudam uocatur, Albertus. Aucupes noſtri cuculi pullum à motacilla alba aliquando nutritum obſeruarunt. ¶ Motacillæ albæ autumno auolant, flauæ non item. ¶ Pecora amare exiſtimatur, quòd prope ea, forte propter muſcas, circumuolet. ¶ In cibum etiam uenit, teſte Hieron. Trago.

¶ Turnerus in libro de Auibus Cnipológon Ariſtotelis (id eſt culicilegã interprete Gaza) hãc autem eſſe putat. Culicilegam (inquit) eſſe iudico auiculam, quam aliqui motacillam nuncupant. eſt autem illa, albo & nigro uariè diſtincta: cauda longa, quam ſemper motitat. degit plurimum ad ripas fluminum, ubi muſcas captat & uermiculos. quin & aratrum uermiũ cauſa ſequitur, quos uerſat & exhibet cum gleba aratrum. Sed poſtea in epiſtola ad me, Culicilegam Ariſtotelis (inquit) in terra Bergenſi uidi. tota cinerei ferè coloris eſt, & ſpeciem habet pici Martij. illa uerò quam culicilegam eſſe putabã, eſt uariola, niſi fallor. ¶ Culicilega, Germanis Fligenſtecher, differt à motacilla, Eberus & Peucerus. Vide ſupra in Culicilega.

DE MOTACILLA FLAVA.

OTACILLAE quam flauam à colore uentris imi appellamus, nomina conueniunt quæcunq; ſuperiori, flauæ tantum differentia adiecta. Priuatim tamē à Gallis nominatur battequeue, nōnullis batteleſſiſue, battemara. Italis cotremula. Sabaudis auſſecue, uel hauſſequeue. Turcis belbék. Auis eſt magnitudine pari maioris. caudam ſemper mouet, quæ ei bifurcata eſt, reliquo corpore multò lōgior, pennis longioribus octonis condita, quarum duæ extremæ utrinque tres diſcretos colores habent, plurimum albi, minus nigri, minimum lutei. interiores uerò, itidem utrinque duæ nigricant cum paucíſsimo luteo. ſunt & paucæ in medio breuiores. Roſtrum longiuſculum, rectum, gracile, nigricat. Cranium molliſsimum. Venter albicat cum paucíſsimo luteo. qui color initio caudæ inferius intenſior eſt: ut & ſuperius infra orrhopygium color ex luteo & uiridi mixtus ſpectatur. Caput & dorſum fuſca ſunt. Pennæ in alis nigricant, in medio per tranſuerſum albicant, præter extremas quæ totæ nigræ ſunt. Alæ ſunt breues, caput pro portione paruum, cruſcula fuſca. ¶ Motacillas albas autumno migrare audio, flauas manere. Vtræq; armenta & pecora amant, nimirū propter muſcas quibus uictitant. ¶ Ab accipitre perſequente ſi euaſerint, egregie cantant, tanquam ſibi de ſalute gratulantes. ¶ Caueis nō includuntur: in hypocauſto tamen uel diæta liberius uolantes ali aliquandiu poſſunt. ¶ Ad remedium aduerſus calculum motacilla torretur ollę incluſa in furno, ut ſupra ſcripſimus in Motacillis in genere. Sunt qui flauam in hoc remedio præferant.

¶ Albertus cum ex Ariſtotele mouentes caudas aliquot aquaticas aues nominaſſet, addit: Et ſunt apud nos quædam fortiſsimi uolatus & boni greſſus, & uelociter currentes in ripis fluuiorum & maris.

¶ MOTACILLAE quædam uulgò Ryſerle & Rinderſchyſſer dicuntur, genus (ni fallor) ab alba & flaua motacilla diuerſum: quod & ipſum caudam motitat, & pecora præ cæteris amat, quòd muſcæ circa ea abundent: colore mixto è fuſco & uiridi, ut audio: unde conijcio, eandem fortè eſſe auiculam illam quæ circa Argentoratum Gickerlin appellatur. Bucoline Heſychio auis eadem quæ cinclus eſt, bucoliorum ſcilicet, id eſt armentorum amans, & caudam quatiens. Sunt & budytæ auiculæ Oppiano dictæ à bobus, quos ſubeūt ſcilicet & circunuolāt. uide ſupra in Elemēto B.

¶ PRAENVNCIA Hirundinum uulgò in Friſia appellatur, Schwälken vorbott, cui cauda ſemper agitatur, caput utrinq; rubet linea medium nigra trāſeunte. magnitudo fringillæ, ſed pedes & cauda longiores. Nidificat in haris nido tignis affixo. paſcitur in ſtercoretis.

¶ Dicuntur & AVES quædam Germanicè Todtenuögel, neſcio quam ob cauſam, niſi forte quòd rarius appareant & ferè imminente peſte. hæ quoq; caudis mouendis nunquam quieſcunt, rubeculæ magnitudine, albicantes circa caudam. Aliqui Muggenſtecher, id eſt myiocopos uel myiophagos appellant, ſolis enim muſcis ueſcuntur. Roſtra eis ueluti hirundinum. Auguſto & Septembri aliquando capiuntur. Sed non degunt circa aquas, ut pleræq; cæteræ motacillæ.

¶ PHOENICVROS etiam, die Hußrötele, caudis motitare obſeruauimus.

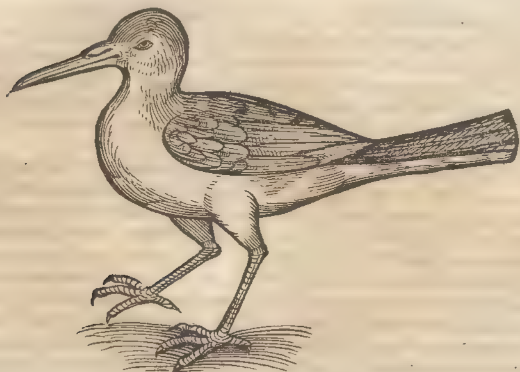
¶ Auis Anglicè dicta A SNYT, longo roſtro, magnitudine picæ, ut fertur, ſemper ad aquas conſiſtit, & caudam agitat. Hæc an forte ſit tryngas Ariſtotelis quærendum eſt.

¶ TREMVLVS in Regimine Salernitano inter aues bonas & ſalubres nominatur, cum perdice, phaſiano, columba, &c. Arnoldus Villanouanus, Auis eſt, inquit, quæ ſolet degere iuxta mare, gallina minor, colore fuſco, altè clamans & uelociſsimè uolās: & quando ingreditur ſuper terra, cauda eius ſemper tremit, & ſuper capite plumas habet longas. Non eſt autē parua illa auis longam habens caudam, quæ à medicis caudatremula nominatur. Hæc ille. Quærendum an hæc auis aliquod genus fulicę ſit, utpote cirrhata & circa mare uelociter uolans & clamoſa: aut fortè uanelli, de quo in V. Elemento ſcribemus.

DE MOTACILLAE GENERE, CVIVS ICOnem Io. Kentmannus, deſcriptionem Ge. Fabricius ex Miſnia ad me dederunt.

VIS quæ à Germanis in Miſnia ein Pilwenckgen, uel Pilwegichen, uel Pilente nominatur, caudam ſine intermiſsione mouet, ut motacilla. Primum nomen Germanicū compoſitum eſt à ſono uocis, & ab agitatione caudæ: alterū à quadam ſimilitudine cum anate impoſitum, quanquam hæc auis palmipes non eſt, & roſtrum longum (molle & colore cinereum) ac alta crura habet. Eius duo genera ſunt, maius & minus. Minus eſt, cuius picturam in ſequente pagina damus, magnitudine merulæ: tergum cinereū, uenter albus, alæ & cauda ſuperiore

parte

parte cinereæ, inferiore cum albo distinctæ. Flumina colit, & in ripis hac illac uagatur, nidificat & incubat arenis: & aut in ijsdem, aut inter saxa, oua ponit, eaq́, ut & hirundines ripariæ, nullis stipulis aut herba tegit. Supra octo pullos non excludit uno tempore. Vescitur muscis, uermibus, pisciculis: domi uerò cum alitur, pane, & malorum putaminibus. In muscis capiendis arte utitur. lento enim suspensoq́ gradu accedens, rostro eleuato primum designat, tum captam prædam deglutit. Mansuescit non difficulter, & cõclauia ab araneis purgat. Aestate capitur in nassis, in quas propter escam se immergit: hyeme, perticis glutine (uisco) illitis: pedicis uerò è pilis equorum factis, quouis anni tempore. Vocem noctu lachrymantis aut lamentantis instar ædit. A pueris aliquando delectationis causa alitur.

¶ MYTTEX, μύττηξ, auis quædam, Hesych. & Varinus.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA N. LITERA INCHOAT.

NERTOS, νέρτος, auis apud Aristophanem in Choro auium, quæ sit non constat, nec adferunt quicquam scholiastæ.

DE NOCTVA.

A.

NOCTVA à tempore noctis dicta quo canit uel uolat, Festus. Quanquam uerò multa nocturnarum auium genera sint, hæc una tamen præ cæteris apud Latinos nomen à nocte accepit, ut uespertilio apud Græcos nycteris. Albertus tamen uidetur noctuam ad omnes aues nocturnas generale uocabulum facere. ¶ Hebraicum nomen kos, כוס, noctuam interpretantur; cui finitima est Germanica uox Kutz: alij nycticoracem, alij aliter. uide in Bubone A. ¶ Pro uoce iaanah, יענה, Leuitici 11. Septuaginta uerterunt glaux, id est noctua: item Deuteron. 14. ubi communis etiam trãslatio noctuam habet: alij nycticorax. Munstero iaanah secundum Abraham Iob 39. est auis quæ ponit oua sua in terra, & uulgò uocat̃ struza, id est struthio. ¶ Ianschuph, ינשוף, omnes Hebræi sentiunt esse auem nocturnam, à ianaph, (nescheph potius, נשף) quod crepusculum significat. tum temporis enim apparet, ut Aben Ezra dicit, cum lucem interdiu ferre nequeat. nostri (& Septuaginta Leuit. 11.) ibin exponunt, P. Fagius. Munsterus Deuter. 14. noctuam. Vide supra in Cygno A. Noctua (ianschuph) & coruus habitabunt in ea, Esaiæ 34. Munstero interprete. hoc est, desolata reddetur. exponunt autem hoc loco etiam Hebræi ianschuph pro nocturna aue. ¶ Tachmas, תחמס, auis quædam impura & rapax Leuit. 11. Septuaginta larum interpretantur, Deuteronomij uerò 14. γλαῦκα, Hieronymus noctuam. uide in Laro A. Tachmas est nycticorax, sic dictus quod rapiat & spoliet cæteras aues. unde Thargum Hierosolymitanum habet hatuphitha, à rapacitate. hataph (חטף) enim rapere significat. Idem quoque hamas, Chaldaicè dicitur zizia, ציציא, ab elatis plumis, P. Fagius. ¶ Tinschemet, alijs noctuã, alijs aliud animal significat, ut scripsimus in Talpa A. ¶ Lilith interpretantur lamiam, onocentaurum, no-

ctuam, ut annotauimus in Onocentauro. & fortè ululam significat, alludente uocabulo. ¶ Kipod non noctua, nec aliud animal est, ut quidam suspicantur, sed omnino erinaceus. ¶ In trilingui dictionario Munsteri alia etiã noctuę nomina inuenio: nempe kimus, קימוס: & kiphupha, קיפופא.

¶ Allakaliki, id est aues nocticulæ, Syluaticus. uidetur autẽ noctuas intelligere. Albertus noctuam halatron inquit Græcè dici, imperitissimè: uidetur autem Persica uel Arabica ea uox esse ex Auicenna. Idem Albertus noctuam & bubonem in Aristotelis de animalibus scriptis non semel confundit.

¶ Noctua Græcè γλαῦξ nominatur à glauco oculorum colore. & per onomatopœiam ciccaba, & cicymis. unde etiam uox κικκαβαῦ conficta est apud Aristophanem in Auibus. Καρτ᾽ ἀγαθὴ κικυμίς, Callimachus, ut citat Scholiastes Aristophanis. unde gignendi casus κικυμίδος. Hinc & cicumę nomen Latinum fortè Gaza finxit, quo nycticoracem interpretatur ex Aristotele. Volunt autem aliqui nycticoracem eandem esse auem cum noctua, ut Isidorus: alij diuersam, ut Albertus & nos quoq;. Nycticorax noctua est: multi bubonem esse contendunt. sunt etiam qui adserunt esse orientalem auem, quæ nocturnus coruus appelletur, Eucherius. Κικυμῆς, noctua, Hesych. malim Κικυμίς. Κυβίνδας, γλαυξί, Iidem. Κοκκοβαρὴ, noctua, Hesych. & Varinus. hodie etiam uulgò Græcis κουκουβάγια dicitur. Homerus noctuam à dijs chalcidem dici scribit, nimirũ quòd eius pennæ æs colore referant: ab hominibus cymindin. Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν, Homerus Iliad. ξ. accedit autem cymindis uox ad cicymis. Vide in Cymindide inter accipitres. ¶ Βῦφοι, noctuæ apud Symeonem Sethi. uide in Bubone A. Τυτὼ, noctua, Hesych. & Varinus, per onomatopœiam ut conijcio: fortè à uoce tu tu, ut Plautus habet. Κεῖγυ, noctua, uel dæmones, idola, Iidem. Σίτλον alij noctuam, alij picam aut accipitrem interpretantur, Iidem. ¶ Glastus (glaux potius) auis Palladi sacra, coronam in capite pennatam habet, oculos ut nycticorax magnos, in agris degit, Kiranides.

¶ Fr. Alunnus noctuam Italicè interpretatur nottola, bubonem uerò ciuetta, nescio quàm rectè. Ego bubonis alia Italica nomina suo loco attuli, ciuettam non aliam quàm noctuam arbitror. Scribunt alij ziuetta, zueta, ziguetta, & magnæ paruæq; differentiam addunt, à sexu nimirum petitam, ut fit in genere uncunguium. nam & alteram quæ chio ab ipsis dicitur, & noctua minor est, similiter in maiorem minoremq; distinguunt. Gimus & gimeta quoq; apud Crescentiensem 10. 16. non alia mihi uidetur auis quàm noctua maior & minor. ¶ Noctua Hispanis appellatur lechúza. Lusitanis mocho. ¶ Gallis hibou, & chathuant, ut Rob. Stephano placet, nisi is potius bubo est. noctua uerò circa Lugdunũ nominatur siuette, alibi chouette, souette, zoetta Auinione, & cheueche quoq;, ni fallor, alicubi. ¶ Germanis Kutz, uoce Hispanicæ finitima. Alij pleriq;, ut Turnerus, Ge. Agricola, Eberus & Peucerus, noctuam Germanicè interpretantur ein Eul / Nachteul / Schleiereul / Stockeul / Steineul, quæ quidem uocabula omnia ululæ potius mihi tribuenda uidentur. ¶ Anglis an owl, or an howlet, Turnero interprete. ¶ Illyrijs kalus, uel kalaus. ¶ Polonis szowa. ¶ Turcis baigús.

¶ Noctuarum quatuor sunt genera. Vnum, cui pluma aurium modo eminet, quod maximum est, & asio uocatur, (ὦτος Græcis.) Alterum eximij candoris in gutture & uentre, alioqui candidis & luteis maculis alternis distinctum. Tertium paruũ, quo (ut etiam quarto) aucupes uenantur aues. Quartum minus illo, quod in rupibus saxisq; uersatur. hoc, sicut & tertiũ, cinereis & candidis maculis uariat, item alternis, Ge. Agricola. Auis Kutz uel Kützlin apud nos dicta, magnitudine turturis est, quæ è Gallia cisalpina & locis circa Mediolanum ad nos adfertur, tetradrachmi ferè in singulas pretio: colore subflauo, oculis elegãtibus, claris. noctu musculos uenatur, aucupijs quæsita. ¶ Noctuam auritam (ein Orkutz) audio uocari auem paulò minorem, sed longiorẽ, ulula cõmuni, subruffam, circa oculos albicantem: oculis nigris, ambitu flauo, cruribus ad imum usq; pluma intectis. Hanc otum uel asionem esse dixerim. ¶ Noctuarum generis est etiam Steinkutz, id est saxatilis noctua dicta auis, (eadẽ forte illi quam Eberus & Peucerus Steineul uocant: qui hanc scopem esse conijciunt: quod nõ placet, cum scops auritus sit.) Magnitudo ei columbæ: crura & digiti pedum hirsuta plumis albidis. imi tamen digiti ad terram nudi sunt. ungues nigri, adunci. Color ei tota parte prona fuscus, modico ruffo permixtus, albicãtibus maculis distinctus. caput ad reliquam magnitudinem prægrande, iris oculorum flaua & oculi magni. rostrum breuissimum, aquilinum, quæ pleraq; cum alijs noctuini generis auibus communia habet. In aue extincta rostrum superius rubebat, cum prius non uideretur rubere. Inter oculos & rostrum pennulæ quædam ceu pili aut barbulæ rigent. in uentre plus albidi habet quàm cæteris partibus. In montanis & saxosis locis eam uersari puto, ideoq; ad frigus cauendum plumas cruribus digitisq; induisse, (nam aliæ noctuæ non sunt hirsutis pedibus, colore ruffo è fusco) sicut & lagopodes & aliæ quædã. Speciem eius sequens pagina continet. Italicis noctuis saxatiles istas nostras similes esse audio, sed minus alacres, interdiu ferè cæcas. ¶ Adferuntur & ex inferiore Germania noctuæ quædã, Niderlendisch kutzen.

¶ Quærendum an scõpes sint minimæ in noctuarũ genere, auritæ, quas nostri paruas noctuas Italicas uocant, (kleine frembde oder Welsche Kützle / Köpple,) Itali chus uel zus in agro Patauino, alibi chio per onomatopœiam, quòd noctu talem ædat uocem. harum caudas maculis uarias esse aiunt. His simile genus est apud nos, quod uulgus nominat Tschauytle, (ab Italico ciuetta forte corrupto nomine,) exiguũ, Italicis albius, cauda longiore, auriculis altioribus. Audio apud

nos no-

nos noctuam aliquando captam ætate perfecta, magnitudine alaudæ, drachmis undecim uænijsse. Eberus & Peucerus scôpis genus quod semper apparet, Keutzlin interpretantur.

B.

Noctuam Creta non habet: & si inuehatur, emoritur, Plinius, Solinus, & Aelianus. Noctuæ neq; maiores neq; minores in alpinis Heluetiæ regionibus inueniuntur, præter aduectas è Longobardia, uel Germaniæ ad Rhenum inferiore tractu, Stumpfius. ¶ Noctua auis est uaria, uarietas autem eius ad albedinem uergit, crura habet plumosa, caput ingens, rostrum curuũ, maior est niso; oculis glaucis, Albertus. magnis & glaucis oculorum pupillis, Ambrosius. Zuetis (id est noctuis) & bubonibus collũ perbreue, (pro sua magnitudine,) Albert. Noctua appẽdices paucas quasdam habet infrà quà desinit intestinum, Aristot. Otis (lego Otus) bubone minor est, noctuis maior, Plinius. Noctuæ pars inferior gulæ paulò latior est, Aristot. Noctuis ut magnæ parti auium lien adeò exiguus est, ut propemodum sensum effugiat, Aristot. Vncos ungues & nocturnæ aues habent, ut noctuæ, bubo, Plinius. Zueta cauda breui est, ut & bubo, Albertus. Noctua è genere adunco est, Aristoteles.

C.

Noctua uagatur noctu, Aristot. Nocte uolat, Albertus. Dicta est à tempore noctis quo canit uel uolat, Festus. quo canit ac uigilat, Varro. ¶ Noctuas nouem uoces habere tradit Nigidius, Plin. Nomen ei quia noctu canit, Varro & Festus. Habet & noctua cantus suos, Ambrosius. Seros exercet noctua cantus, Vergilius. Vox ei rauca, Albertus. Noctuæ cognationem habent cum bubone & ulula: sed differunt uoce, nec enim ululant, uerum ædunt sonum, quem Aristophanes κικκαβαῦ nominauit, Ge. Agricola. A sono quidem κικκαβαῦ ipsam quoq; noctuam Græcis ciccabam dici Aristophanis Scholiastes meminit. Noctua lucifuga cucubat in tenebris, Author Philomelæ. γλαῦκας ύίζειν author est Pollux. Cum mulier in Menæhmis Plauti, palla è domo subrepta, ad Menæhmum quem surripuisse suspicabatur, semel ac iterum diceret tu, tu (surripuisti:) & Peniculus idem diceret, adderetq; amicæ Erotio eam detulisse, quærit Menæhmus, Egon' dedi? Tum Peniculus, Tu tu inquam. uin' afferri noctuam, quæ tu tu, usq; dicat tibi? nam nos iam nos defessi sumus. Hinc & τυτὼ forte nomen noctuæ apud Græcos confictum. Serus & intortus noctuæ cantus est, Apuleius. ¶ Noctua & nycticorax magnis & glaucis oculorum pupillis nocturnæ

rum tenebrarum non sentit horrorem: & quò fuerit obscurior nox, eò crebrior uolatus exercet inoffensos. Die autẽ uidere non potest: quia exorto splendore uisus eius hebetatur, Ambrosius. Noctuæ uisum in tenebris ualere aiunt, interdiu obcæcari, propter nimis siccum & tenuem oculi humorem non ferentem uim luminis, Varinus ex Eustathio. Bubonem quoq; audio per diem nihil ferè uidere, minus quàm noctuam. Noctuæ & cicumæ & reliqua, quæ interdiu nequeũt cernere, noctu uenando cibum sibi acquirunt. Verum nõ tota nocte id faciunt, sed uespertino & matutino. Venantur autem mures, lacertas, uerticillos, & eiusmodi alias quasdã bestiolas, Aristot. Noctua mures & bruchos noctu capit, Albert. De cibo noctuarũ nonnihil adferetur etiam in E. ¶ Noctua & miluus ex unco genere auiũ paucis quibusdã diebus latent, Aristot. & Plin. Noctuas sexagenis diebus hyemis cubare tradit Nigidius, Plin. ¶ Hylas tradit noctuam, bubonem, &c. à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouẽdam matri applicent, Plinius. hoc fieri Alberto nõ probabile uidetur. uide in Bubone C. ¶ Noctuam aiunt solam inter uncungues & carniuoras non parere cæcos, propter igneam eius oculis insitam uim, quæ tenebras etiam penetrat. quare etiam luna silente uidet, (διὰ τὸ πῦρ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν πυρῶδες, ὃ τμητικὸν ὂν διαιρεῖ τὴν θέαν, διὸ καὶ ἐν ταῖς σκοτομηνίαις ὁρᾷ,) Eustathius & Varinus.

D.

Noctuæ cum formicas à suis pullis abigere cupiunt, uespertilionis cor in nido habent: tanquam formicis sua etiam latibula deserentibus, si quis cor uespertilionis imposuerit, Oppianus. ¶ Noctuæ oues oderunt & infestant, Idem. ¶ Dissident noctuæ & cæteræ minores aues, Plinius. Noctuarum contra aues solers dimicatio. Maiore circundatæ multitudine (auium quæ eas deplumare conantur) resupinæ pedibus repugnant, collectæq; in arctum, rostro & unguibus totæ teguntur. auxiliatur accipiter collegio quodam naturæ, bellumq; partitur, Idem & Albertus. ¶ Cum noctua cornix dissidet, inuicemq; oua furantur, hæc interdiu, illa noctu. plura uide supra in Cornice D. ¶ Passer aliquando dum aucupum uenatione petitur, ad noctuam accurrit tanquam auxilium sperans, à qua mox opprimitur, Orus. ¶ Noctua cum orchilo dissidet, nam is quoq; oua exedit noctuæ. Sed die uel cæteræ auiculæ omnes noctuam nimirum circumuolant, quod mirari uocatur, aduolantesq; percutiunt. Quinetiam qui rex auium appellatur, priuatas cõtra eandem inimicitias gerit, Aristot. Vix ullam auem tam citò noctuam aggredi audio, ac picæ genus quod garrulũ quidam uocant. Quomodo cæteræ aues per noctuam ab aucupibus capiantur leges in E. ¶ Noctua apibus contraria, & uespis, crabronibusq; & sanguisugis, Plinius.

E.

Otus, quem aliqui asionem Latinè uocant, capitur haud difficulter ut noctuæ (quodam genere saltationis,) intenta in aliquo circumeunte alio, Plinius. Fœminæ præferuntur masculis, ut inter omnes aues rapaces. Gimeta optime habetur in aliquo columbario uel simili loco, Crescent. Si bene cicurata fuerit gimeta, optimè capiet mures in domibus, Idem. Gimus & gimeta uiuunt de quibuslibet carnibus, prçcipuè de muribus noctu. & cum semel saturatę fuerint, duobus, tribus, uel quatuor diebus postea ieiunant: gimus quidem uel ad nouem dies abstinens non læditur. Edunt etiam lacertas & ranas, & omnia carnem habentia, Crescent.

¶ Mulieribus uenefica & cantiones exercentibus similis est noctua, captiosum animal. Hæc enim capta, suos in primis aucupes sic captionibus suis in se elicit, ut eam uelut ludicrum quoddam in humeris circungestent. Noctu quidem uigilat, & uoce quasi quibusdam præstigijs ac illecebris aues allicit, easq; sibi assidere facit. Interdiu uerò alia aucupij inductione utitur, auibus illudit, nimirum in aliam atque aliam speciem uultum conuertens: quibus aues peradolescentes in admirationem raptę, manere apud eam perseuerant, maximo eorũ in quæ se format timore perculsæ, Aelian. Auiculæ omnes noctuam circumuolãt, quod mirari uocatur, aduolantesq; percutiunt. quapropter aucupes ea constituta, auicularum genera multa & uaria capiunt, Aristot. Septembri mense in amitibus apparetur aucupium noctuæ, cæteraq; instrumenta capturæ, ut circa calendas exerceatur Octobris, Palladius. Noctua in apside ærea exposita, auceps funiculum subinde attrahens, & circumpositas undiq; uirgulas uisco illinens, aduolantes ad noctuam capiendam alaudas capit, Oppianus. Noctua ab aucupibus ponitur iuxta retia, ut per eam aues cæteræ capiantur, (alliciantur,) Albertus. Passer maior agrestis maximè capitur noctua, Actuarius. Gimus & gimetta (inquit Crescentiensis 10. 16. quidam Germanicè uertit Eülen vnd Kutzen, malim Kutz vnd Kützle) sunt eiusdem naturæ, animalia scilicet nocturna potiùs quàm diurna. nam earũ oculi noctu melius quàm interdiu uident. Cum igitur deformia sint, & rarò ab alijs animalibus uideantur, admirantur eas reliquæ aues & uidere cupiunt, ceu rem nouam ac insolitam. Quamobrem homines uidentes alias uolucres circunuolare gimo & gimetæ, & eas cum auiditate plurima intueri, excogitauerunt nouum aucupij modum: nempe ut his auibus ad spectaculum propositis allectas cæteras uisco aut retibus sibi quærant. Aues capiuntur cum gimetta & capite cattæ (super amite,) Idem.

¶ Noctua in imbre garrula, serenitatem præsagit: at sereno, tempestatem, Plinius & Aelianus. Καὶ νυκτερινὴ γλαὺξ ἥσυχον ἀείδουσα μαραινομένου χειμῶνος γινέσθω τοι σῆμα. hoc est, Et nocturna noctua quietè canens tempestatis deficientis tibi signũ esto, Aratus inter signa serenitatis. Noctua significat pluuiam, si cecinerit post Solis occasum, Seruius in illud poetæ 1. Georg. Solis & occasum

seruans de culmine summo   Nequicquam seros exercet noctua cantus.

¶ Contra grandinem, noctua pēnis patentibus extensa suffigitur, Palladius. ¶ Ebriosis oua noctuæ per triduum data in uino tædium eius adducunt, Plinius, uide in G.

F.

Damnantur in lege Mosaica (Leuit. 11.) noctis ac tenebrarum amicæ aues, noctua, uespertilio, &c. nam tales mala faciunt. ait enim Christus, omnem qui mala perpetret odisse lucem, Procopius. ¶ Noctuæ caro frigida, sicca & crassa est, Rasis. Carnes pullorum accipitris & noctuæ, sunt saporis boni, quæ corroborant animam, & prosunt melancholicis & mente perturbatis, R. Moses in Aphorismis: si rectè translatum est.

G.

Contra pituitam gallinarum prodest cibus aquā perfusus, in qua lauerit noctua, Plin. ¶ Noctuæ sanguinem aliqui orthopnoicis utilem dicunt, quos reprehendit Galenus de medic. simplic. 10.27. ut recitaui in Ciconia G. inter remedia è fimo eius. Cum aduersus spirandi difficultatē multa parabilia pharmaca habeamus, nihil sanguine noctuæ indigebimus: cuius aliqui sanguinem propinant, alij coctam ipsam edi iubent in iure simplici. Sanguinem uero aliqui aquæ instillāt, alij uino miscent. Ego cum à quodam hunc sanguinem mulieri frequenter anhelosæ commendante interrogarem, quāmnam spirandi difficultatem hoc remedio curatam sciret, nullam huius affectionis differentiam agnoscebat. & cum mulier eo usa esset, nihil profecit, Idem cap. 3. eiusdem libri. Aetius 1.319. noctuæ sanguinem numerat inter psilothra, quæ palpebris post euulsos pilos adhibentur. ¶ Noctuæ carnes paralyticos curant, ut quidam è Plinio citant. Vide supra in F. ¶ Capitis doloribus remedio est noctuæ cerebrum in cibo sumptum, Plinius. Noctuæ maris cerebrum in collyrio adhibitum, aufert prauitatem uidendi de nocte, (nyctalopiam,) Rasis. Cerebrum eius uel iecur cum oleo infusum auriculæ aut parotidi utile est, Plin. Noctuæ iecur diligenter seruatum atque ex unguento nardino trito auriculis subinde infusum, celeriter parotidum uitiū omne persanat, Marcellus. Ad parotidas conuenit noctuæ cerebellum butyro mixtum adponi. discutit enim ferè eas sine dolore & molestia. oportet autem per aquam marinam feruentem, nouis spongijs illic demersis, & linteo uel sabano intorto, utrinque expressis, uaporare eas, atque ita oblinire hoc medicamētum, superque tegere lana sulphurata totam maxillam. Anginis succurritur cerebro noctuæ, Plinius. ¶ Fertur cum decollatur noctua, oculum eius alterum apertum manere, alterum claudi; & si clausus supponatur capiti non dormientis, dormiturum: si uerò apertus, uigilaturum, Rasis. ¶ Iecur uel cerebrum noctuæ, auriculis & parotidi prodest, uide in Cerebro. Iecur noctuæ siccum in potu sumptum inducit colicam, & difficultatem solutionis, & frigiditatem stomachi, Rasis Aristotelem citans. ¶ Oua noctuæ diuersæ sunt naturæ. nam ex medullio (medio) primi quòd peperērit, si inūgatur pars aliqua, eradicantur pili & nō renascuntur. & ex secundo ouo si ponatur in loco nudo pilis, producit pilos, Rasis. Ebriosis oua noctuæ per triduum data in uino, tædium eius adducunt, Plin. Philostratus de uita Apollonij lib. 3. Cum quidam apud Indorum sapientes (inquit) conquereretur, filios quidem sibi nasci, sed cum primum bibere uinū cœpissent, omnes mori: sic respondit Iarchas: Melius cum illis agi quòd moriantur. si enim superstites essent, omnes euasuros insanos, quòd ex semine (ut apparet) minus calido procreati essent. Vino igitur abstinendum est filijs uestris, ita ut ne cupiditate quidem ipsius moueantur. Si qui igitur posthac filij nascētur, obseruare oportet ubi noctua nidū faciat, & illius oua mediocriter elixata infanti comedenda prębere. si enim illa comederit, (priusquam uinum biberit,) uinum oderit, & modestius deget, quia temperatior fiet naturalis calor. Proditum est si infantes noctuæ oua assumpserint, perpetuò uinū odisse: & id non modo non bibere, sed & temulentos formidare, ut Philostratus auctor est, Gyraldus.

H.

a. Et coeunt (Bacchæ contra Orpheum) ut aues, si quando luce uagantem   Noctis auem (noctuam) cernunt, Ouidius XI. Metam. ¶ γλαῦξ nomen, inquit Euphronius, Attici circunflectunt, Dores acuunt, Aristophanis Scholiastes. communiter acuitur, Atticè circunflectitur, Varinus & Eustathius. γλαύξ, νυκτοβας, auis nocturna, Hesych. Στεύγλος auis quæ & νυκτοβόα dicitur: alij nycticoracem reddunt, Idem. Strix quidem etiam Latinis auis nocturna est. Nyctimene puella in noctuam mutata fertur: & pro noctua usurpatur. uide infra in h. Varia in diuersis dialectis noctuę nomina retuli supra in A.

¶ Epitheta. Noctua lucifuga, Seruius & Author Philomelæ. An mage noctiuolæ tibi traditur alitis usus, Martianus Capella. Noctis auis, & Palladis ales (apud Ouidium 2. Fastorum) apud poetas pro noctua uel tanquam epitheta, uel per antonomasiā usurpantur. Item apud Textorem, Garrula, solicana, noctiuida, improba, fera, prænuncia fati. ¶ Νυκτοφὶν γλαύξ, Aratus.

¶ γλαὺξ inter saltationum genera nominatur apud Athenæum lib. 14. in qua fortasis gestus & circumactus colli noctuæ aliquis imitabatur. nam & ipsa noctua genere quodā saltationis capitur, teste Plinio. ¶ γλαύκειον ὠὸν, id est noctuinum (ut Nic. Perottus & Erasmus reddunt) ouum, Suidas. ¶ Glaux, γλαὺξ, stirps quædam, Hesychius: quæ à Dioscoride describitur. Eustathius habet γλάξ, quasi γάλαξ. lactis enim copiam facere dicitur. ¶ Auis quæ glaucium dicitur, γλαυκίον, ab oculorum colore glauco, anati similis est, (paulò minor, Athenæus,) Eustathius. ¶ Est & glaucus

piscis quidam, & glaucus, γλαυκός, adiectiuum coloris nomen. Dionysius Afer beryllum glaucam ὑγρὰν, id est humidam dixit: quòd corpora glauca nimirum humida esse uideantur propter perspicuitatem, (ut laminæ cornu scilicet:) quin etiam muris epitheton est glaucus, Eustathius. Bysi tinctura ut pulchrior reddatur glauca miscetur crocus, γλαυκὴ κρόκος, secundum Empedoclem, Plutarchus in libro De oraculis defectis. In tragœdijs homines calamitosi, & præcipuè exules, induebantur ἢ λευκὰ δυσπινῆ, ἢ φαιά, ἢ μέλανα, ἢ μήλινα, ἢ γλαύκινα, Pollux. ¶ γλαυκώπης, qui oculos glaucos habet, gen. masc. unde glaucôpis, γλαυκῶπις, fœmininum. sic autem Minerua cognominabatur poetis, quòd ôpas, id est oculos tum colore glaucos, tum insuper terribiles haberet: sic & leones glauci cognominantur, & dracones glaucôpes, Eustathius. Plura reperies apud Gyraldum Syntagmate x i. de dijs. Hinc & glaucopiũ dicta, quæ ei sacra erat arx Athenis, Idem. γλαυκιόων apud Homerum, qui uisu ardente & ueluti igneo intuetur: à uerbo γλαύσσω, à quo etiam γλαύξ, Varinus. γλαυκιᾶν, oculos uertere, & quod in eis glaucum est ostẽdere, (ὑποφαίνειν,) Idem. γλαυκιῶν τὸ βλέμμα, καὶ θρασὺ ἅμα καὶ γοργὸν προσβλέπων, Heliodorus lib. 7. ἐγγλαυκῶσαι, ἐμβλέψαι, Hesychius & Varin. γλαυκίζειν, τὸ ἀμβλυώττειν, hallucinari, cæcutire, Iidem. ἐπιλλίζειν, oculis conniuere, quod propriè noctuarum est, eò quòd die non cernant, Varinus. Aues quæ noctuam specie & natura referunt, γλαυκώδεις Græcè dicuntur, & superiore palpebra conniuent, Vuottonus. ¶ Κίκυμος, λαμπτήρ, ἢ γλαυκός, ὁμοίως καὶ κίκυβος, Hesych. & Varinus. κικυμώττειν, τυφλώττειν, δυσβλέπειν, Iidem. Κιτύμινα, (malim κικύμινα, etsi literarum ordo repugnet,) γλαυκά, Hesychius. ¶ Nostri hominem stolidum & improbum plebeio conuicio appellant ein Kutz, id est noctuam. Noctuam in magna Italiæ parte uulgò ciuettam uocant, eodemq́ uocabulo hominem nihili & lucifugam. est enim noctua auis omnibus auibus contemptui & ridicula, Lil. Greg. Gyraldus.

¶ Icones. Aegyptij hominem qui ad proprium patronum confugiat, nec eius subleuetur auxilio, monstrare cupientes, passerem & noctuam pingunt. hic enim dum aucupum uenatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Minerua plerunq; cum noctua effingebatur. Vide infra in h. Noctua Mineruæ sacra est: quamobrem in eius honorem (Athenienses) noctuam in numismatis effingebãt, Scholiastes Aristophanis. Et alibi, In nummis tetradrachmis noctuam formabant, & nummos etiam ipsos noctuas nominabant. Vnde Aristophanes in Auibus: Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ' ἐπιλείψουσι Λαυρειωτικαί, Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλλαντίοις Ἐννεοττεύσουσι, κἀκλέψουσι μικρὰ κέρματα. hoc est, Noctuæ non uos relinquent Laurioticæ, sed hæ Aedibus aderunt in ipsis, inq; loculis nidulos Sibi parabunt, nummulosq; paruos excudent: Atheniensium scilicet auaritiam notans. Et rursus, Nomisma tum temporis quatuor drachmas appendẽs, noctua dictum est. erat enim eius insigne noctua & facies Mineruæ, cum priores nummi duas tantum appenderent drachmas, & pro insigni bouem haberent. Noctuæ Laurioticæ, statêres erant argentei (ἀργυροστατῆρες,) in Laurio enim (ut Pausanias meminit) metalla erant argentea, Hesychius. appendebat autem etiam stater drachmas quatuor. Diobolis nummis noctuæ signum erat Athenis cum Iouis facie, nam tetrobolum duas habuisse noctuas compertissimum est, Cælius ex Polluce. Apud Suidam & Varinum legimus noctuam in Attico nomismate aureo impressam fuisse. Sunt qui tradunt noctuæ imaginem in nummo triobolo, id est hemidrachmio fuisse, (alij diobolo legunt, sed tres oboli in dimidia drachma sunt,) cum Iouis effigie ab altera parte. Noctuæ Laurioticæ: Hoc uelut ænigmate pecuniarum uim significabant. Laurios enim Atticæ regio est auri uenis frequens, &c. Erasmus. L. G. Gyraldus in Aenigmate: Multæ sub tegulis cubant noctuæ: Athenienses (inquit) nummum quem tetradrachmon uocabant, noctua & Mineruæ capite signare solebant, cum antea didrachmos fuisset bouis imagine notatus: qua de re in nono Iul. Pollux. Atque hinc illud frequens apud Græcos emanauit, Bos est in lingua: quod in eum dicitur qui pecunia corruptus uel silet, uel loquitur. A tetradrachmo igitur numo, noctua signato, serui illius ænigma emanauit, qui cum domini furtũ indicaret: Multæ (inquit) sub tegulis cubant noctuæ: hoc est, pecuniæ sub tegulis obtectæ sint. Historiam scribit Plutarchus in uita Lysandri.

¶ Propria. Eustathius meminit Glauci Anthedonij in dæmonem marinum mutati, & Glauci Potniei ab equis discerpti, & aliorum eiusdẽ nominis: & Glauconis suffocati in dolio mellis. Glaucus Hippolochi filius memoratur Homero Iliad. 8. Fuit & Glaucus quidam Samius uel Libycus, à quo factum est prouerbium Glauci ars. γλαυκέτης, uiri nomen in Pace Aristophanis. De his partim, & alijs eiusdem nominis plura in Onomastico reperies. Glauce nomẽ Nereidis, Eustathius. ¶ Glaucus nomen fluuij Phâsin ingredientis apud Eustathium in Dionysium Afrum. Glaucia, oppidulum Ioniæ, Stephanus.

¶ b. Otus auis similis est noctuæ, sed non nocturna, Athenæus.

¶ c. Aedes emit Aper, sed quas nec noctua uellet Esse suas, adeò nigra uetusq; casa est, Martialis. Cum Archippe meretrix Sophocli iam seni adhæreret, Smicrynes qui illam prius amauerat à quodam interrogatus quid ageret Archippe, respõdit: ὥσπερ αἱ γλαῦκες ἐπὶ τάφου κάθηται. id est, Tanquam noctuæ ad sepulchrum sedet, Athenæus lib. 13. Super hoc extat Emblema Alciati recitatum in Bubone. Cuculus atq; noctua (Hebraicè pro noctua legitur kippod, quod est hericius, ut rectè uertit Hieronymus) pernoctabunt in superliminaribus eius, Sophoniæ 2. ¶ Si homines colant aues, tum uites eorum nullam experientur iniuriam parnopum; Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος αὐτοῦ καὶ κορχνίδων

κορχνίδων ὑπότριψε, Ariſtophanes. ¶ Ἐγὼ δ' ὑπὸ τῶν γλαυκῶν γε τάλαιν' ἀπόλλυμαι Ταῖς ἀγρυπνίαισι κακκαβιζουσῶν ἀεί, Idem in Lyſiſtrata.

¶ d. Noctuæ uiuas uolucres etiam eiuſdem generis inuadunt atq; interimunt, Plutarchus in uita Romuli.

¶ e. Cōtra formicas, ſi in horto habent foramē, cor noctuæ admoueamus: ſi foris ueniūt, omne horti ſpacium cinere aut cretæ candore ſignemus, Palladius. ¶ Si cor noctuæ magnum ponatur ſupra ſiniſtram mamillam mulieris dormientis, confitebitur quæ fecerit bona uel mala, Raſis.

¶ h. Τὴν γλαῦκα τωθάζουσι τήνδε, ἀντὶ ταύτην, Suidas ex innominato. ¶ Αἴθ' ὄφελον θανεῖν ἢ πανύστατον ὀρχήσασθαι. ἐπειδὴ τὴν γλαῦκα ὅταν λάβωσι τὰ παιδία περιάγουσιν. ἡ δὲ μὴ βλέπουσα δι' ἡμέρας ὥσπερ ὀρχεῖται: ἢ ὅταν πληγῇ πλουτῶσα στρέφεται ὥσπερ ὀρχουμένη. Καλλίμαχος ἐν Ἑκάλῃ λέγει περὶ αὐτῆς, Suidas in Αἴθε.

¶ Leucippe, Ariſtippe & Alcithoë, ſorores dictæ Minyades, mutatæ finguntur, una in cornicem, altera in ueſpertilionem, tertia in noctuam, Aelianus lib. 3. Variorū. Vide in Veſpertilione h. ¶ Nyctimene poſtquam cum patre (Nycteo) concubuit, & agnouit facinus, in ſyluis ſe abdidit, & lucem refugit, ubi deorum uoluntate cōuerſa eſt in auem quæ tanto ſcelere omnibus auibus eſt admirationi, Seruius. Metamorphoſin iſtam deſcribit Ouidius libro 2. Metamor. Vide Nycteus in Onomaſtico.

¶ Noctua ſacra eſt Mineruæ, quamobrem abundat in Attica, & in honorem deæ noctuam in numis repręſentant, Scholiaſtes Ariſtophanis. De numis noctuæ imagine inſignibus, leges ſupra inter Icones. Minerua Græcè Ἀθηνᾶ dicta uidetur ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν, hoc eſt, à uidendo, ceu quæ præuideat quæ ueluti in tenebris quęq; futura ſunt. ſic & γλαυκῶν nomen deriuatur à γλαύσσω, quod eſt θεωρῶ, uideo, ſignificans id quod ſubalbum & facile uiſu eſt. Quod ſi γλαύσσειν & ἀθρεῖν uerba eiuſdem ſignificationis ſunt, ea etiam quæ ab eis deriuantur nomina cognationem inter ſe aliquā habebunt. Itaq; uiſus glaucus Mineruæ tanquam uiſu pollenti conuenit: & ipſa glaux, id eſt noctua auis ei ſacra habetur, non modo quòd noctu uideat, quemadmodum prudentia in rebus obſcuris rectè præuidet & conſulit: uerum etiam propter ſimilitudinem deriuationis, ut diximus: cum duo illa uerba γλαύσσω & ἀθρῶ, à quibus nomina γλαὺξ & Ἀθηνᾶ deriuantur, ſynonyma ſint: quod & in alĳs nonnullis auibus, quæ alĳs dĳs conſecrantur, obſeruatum animaduertimus, &c. Euſtathius. Palladis ales pro noctua, Ouid. 2. Faſtorum. Mineruæ ſententiam hominibus crex & noctua denunciant, Porphyrius lib. 3. de abſtinendo ab anim. Solebant priſci aues unicuiq; deo ſacras in capite eius ſimulachri collocare. Mineruæ uerò Archegetidis ſimulachrum noctuam manu tenebat, Scholiaſtes Ariſtophanis. Minerua plerunq; cum noctua effingebatur, nunc ad pedes, nunc in capite: ſed & cum dracone. Quare cum in exilium iret Demoſthenes, dixiſſe fertur, Mineruam tribus immanibus oblectari feris, noctua, dracone, populo, Lilius Gr. Gyraldus. Minerua habuit in ſua ægide pictam ad pectus ſuum noctuam & gorgonem: hanc, ut metuendam prudentię uim: illam, ut conſiliorum profunditatem oſtenderet. Nihil enim tam abditum, tam obſcurum, quod prudentia non percipiat: quemadmodum noctuæ oculi obſcuriſſima nocte uiſu non deſtituuntur, Io. Tzetzes. Videbatur mihi Minerua ex urbe uenire, & noctua ei inſidere, Ariſtophanes Equitibus. ¶ Noctua auis inuiſa fuit Baccho, utpote cui uitem denegârit, ſolamq; à ſuis racemis abegerit, quòd mortalibus uinum criminata ſit. Quin & illud proditum eſt, ſi infantes noctuæ oua aſſumpſerint, perpetuò uinum odiſſe, Gyraldus. ¶ Si animantium cruore afficiuntur ſuperi, cur non mactatis illis accipitres, noctuas? Arnobius 7. contra gentes.

¶ Auſpicia. Oſcines aues Appius Claudius eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, ut cornix, noctua, Feſtus. Oſcinum tripudium eſt quod oris cantu ſignificat quid portendi, cum cecinit cornix, noctua, &c. Idem. Noctua non ſemper infortunia facit: nanq; uolans inſignem de hoſte uictoriam quandoq; apportauit, Alexander ab Alexandro. Noctua uolat, γλαὺξ ἵπταται ſiue ἵπτατο: prouerbium (apud Zenodotum & Suidam) quod rebus feliciter atq; ex animi ſententia ſuccedentibus dici conſueuit. Priſcis Athenienſibus noctuæ uolatus uictoriæ ſymbolum exiſtimabatur: propterea quòd auis hæc Mineruæ ſacra crederetur, quæ quidem dicta eſt etiam malè conſulta Athenienſium bene fortunare. Non illepide dicetur uolaſſe noctua, quoties res non uiribus, ſed pecuniarum interuentu confecta creditur, quòd Athenienſium nomiſma noctuam haberet inſculptam, unde & illud, Laureoticæ noctuæ. Plutarchus in uita Periclis tradit illi è ſuperiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolaſſe, ac malo inſediſſe: quod omen effecit ut omnes irent in illius ſententiam, Eraſmus. γλαὺξ ἔπτατο, Noctua uolauit. Ante pugnam in Salamine noctuam præteruolantem aiunt uictoriæ omen feciſſe, Heſych. Aiunt reuera noctuam uictorię nunciam per exercitum Athenienſium uolaſſe, cum bellum eis contra barbaros eſſet, Ariſtophanis Scholiaſtes. Ἂν γλαὺξ ἀνακράγῃ, δεδοίκαμεν, Menander. hoc eſt, Si noctua clamauerit, timemus. Accedenti ad ſeriam actionem homini occurrentem noctuam inauſpicatā ſignificationem dare aiunt. Cui quidē rei teſtimonio fuit Pyrrhus Epirotarū rex: cum enim in illius Argos proficiſcentis haſta quam erectam ferebat, hæc auis ſediſſet, ei malum auſpicium dedit. nam Argos ingreſſus, ualde inglorià atq; ignobili morte occubuit. Quare mihi Homerus (lib. 10. Iliad.) præclarè intellexiſſe uidetur, auem hanc mali auſpicĳ eſſe, cum Diomedi ad caſtra Troianorum exploranda proficiſcenti, Mineruam facit auſpicato mittentem erodium, non noctuam, Aelianus. Diuitibus ſupremus ho-

nos, prænuncia fati Noctua præcedit, Architrenius. Nocte (ut uulgus opinatur) mortes hominum prænunciare uidetur uocibus importunis, Author de nat. rerũ. Noctuas in Creta non nasci, & inuectas etiam mori aiunt. quamobrem Euripides inconsideratè fingere uidetur Polyidum (in hac insula glauce, id est noctua conspecta) coniecturam & auspicium sibi concipere de inueniendo etiam Glauco defuncto Minois filio, Aelianus.

¶ PROVERBIA. Aquilam noctuæ comparas, uide in Aquila h. ¶ Noctuas Athenas, γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, (Erasmus non rectè, Vlulas Athenas,) subaudiendum portas aut mittis. Coueniet in stultos negociatores, qui merces eò comportant, ubi per se magis abundant: ut si quis in Aegyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet. Venustius fiet, si metaphora ad res animi transferatur: ut si quis doceat doctiorem, carmina mittat poetæ, consilium det homini consultißimo. Cicero ad Torquatum, Sed rursus γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, qui hæc ad te. Idem ad fratrem, Et tibi uersus quos rogas, hoc est Athenas noctuam mittam. Aristophanes in Auibus, Τί φής; τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγε; id est, Quid ais? quis, oro, uehit Athenas noctuam? Vsurpat idem atque exponit Lucianus in epistola ad Nigrinum. Porrò parœmia inde fluxit, quòd noctua in Attica plurima est, ei regioni quasi peculiaris. Demon quidem apud Aristophanis interpretem existimat, non ob id solum dici, Noctuas Athenas, quòd Athenis noctuarum sit copia, sed quòd in nummis etiam tum aureis tum argenteis Atheniensium noctua insculpi soleat unà cum facie Mineruæ, (sed probabilius uidetur ab auibus tantum illic abundantibus ortum esse adagium,) Erasmus. Conuenit hoc prouerbium in eos qui potentioribus & nullarum rerum indigis aliquid mittunt, Io. Textor. Hesychius exponit, de illis qui aliquid frustra faciant, &c. Varinus ἐπὶ τῶν συμβαλλόντων ἔνθα μὴ χρεία συμβολῆς: ἢ ἐπὶ τῶν θαμιζόντων, ἔνθα πολὺ τοιούτων πλῆθος. οἱ δὲ παλαιοί φασι καὶ ὅτι τὸ γλαῦκας Ἀθήναζε, ἁρμόττει ἐπὶ τῶν ἄλλοθεν μάτην τὰ πλεονάζοντα ὡς σπάνιά τινα ἐμπορευομένων: ὃ καὶ ἔστιν ὅμοιον τῷ πύξον (Varinus perperam habet πυρὸν) εἰς Κύτωρον ἄγαγες, ἢ ἰχθὺν εἰς Ἑλλήσποντον, Varinus ex Eustathio: apud quem etiam sic effertur, γλαῦξ εἰς Ἀθήνας: ut apud Aristophanis Scholiasten, Τίς εἰς Ἀθήνας γλαῦκ' ἐνήνοχεν; ¶ Γλαὺξ ἐν πόλει, Noctua in ciuitate, παροιμία ταῖς ἀληθείαις, ἀνέκειτο γὰρ ὑπὸ Φαίδρου ἐν τῇ ἀκροπόλει, Hesychius. mihi quidẽ sensus obscurus est. ¶ Noctua aliud sonat, aliud cornix, in dißidentes & quibus malè inter se conuenit. uide in Cornice D. ¶ Noctua inter cornices, hodie uulgò dicitur, ubi stupidior aliquis in homines petulantes ac dicaces incidit: simile illi apud Græcos, Asinus inter simias, Erasmus. Germanicè effertur, Ein eüle vnder einem hauffen kräben.. Vocabulum autem eüle ululæ potius quàm noctuæ conuenit. ¶ Noctuinum ouum, γλαύκειον ᾠόν, refertur à Nicolao Perotto in Copiæ cornu prouerbij loco, nec explicatur tamen. Fortaßis antiquitus abstemium & à uino abhorrentem hoc adagio significabant. Philostratus enim oua noctuæ infantibus data uini odiũ in eis excitare scribit. Sunt qui negent noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaque quadrabit uel in hominem nihili, nullius frugis, iuxta fabulamentum Aeliani, (sed ex Aeliano quædam hoc in loco transferens Erasmus, nycteridem imperitè noctuam uertit:) uel in rem raram inuentu iuxta horum sententiam, Erasmus. ¶ Noctua uolat: uide supra inter Auspicia. ¶ Noctuæ Laureoticæ, prouerbium iam inter icones explicatum est: & illud, Multæ noctuæ sub tegulis latitant, ibidem. ¶ Noctuæ quid commune cum Minerua? uidetur prouerbialiter dici posse, sicut & illud Mineruæ felem comparas. nihil enim his animalibus cum Minerua commune præter cæsios oculos.

¶ Emblema Alciati, Senex puellam amans inscriptum:

Noctua ut in tumulis, super utque cadauera bubo, Talis apud Sophoclem nostra puella (Archippe) sedet. Integrum in Bubone scripsimus. uide etiam supra in H. c.

¶ Eiusdem aliud sub lemmate, Prudens magis quàm loquax:

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis, Inter aues sani noctua consilij.
Armiferæ merito obsequijs sacrata Mineruæ est, Garrula quo cornix cesserat ante loco.

¶ CHARADRIVS uidetur species noctuæ, Niphus. sed noctuæ nomen nimium extendere uidetur: non enim omnem nocturnam auem rectè noctuam appellabimus.

¶ ASIO noctuarum genus est maximum, quibus pluma aurium modo emicat, Plin. Græci quandoque scôpas uocant, aliquando nycticoracas, id est ululas: & quandoque otos quasi auritas, Hermolaus. Vide supra in Elemento A.

¶ Apud Nigritas reperiunt uespertiliones & noctuę magnitudinis triũ palmorũ, Cadamustus.

DE NYCTICORACE.

NYCTICORAX genus auis solitariæ, Varinus. Νυκτὶ πετόμενος, ὁ νυκτικόραξ, Idem & Hesychius. Obscurus quidam ineptè nocticoracem scribit, & bubonem interpretatur. Eucherius, Isidorus, & Ambrosius noctuam & nycticoracem pro una aue accipiunt. uide in Noctua A. Nycticoracem multi bubonem esse contendunt. sunt etiam qui asserunt esse orientalem auem, quæ nocturnus coruus appelletur, Eucherius. Aduduc est nycticorax, & secundum alios est auis quæ dicitur bubo, Vetus glossographus Auicennæ. uide in Bubone A. Γλαῦκες, id est noctuæ & nycticoraces, nominantur ab Aristotele de hist. anim. 9.34. ubi Albertus, Auis autem quæ hein uocatur, & ea quæ glaux, sunt genera bubonum, & aliæ quædam genera sunt noctuarum.

ctuarum. Et alibi (in librum 8. cap. 3. hist. anim.) coruum nocturnum Græcè ait kanen uocari. quæ uox forte Arabica aut Persica est, & ab Auicenna usurpata. nihil minus enim quàm Græca est. Nycticorax dicitur etiam cicuma. Sunt qui otum dicant nycticoraca, Hieronymus noctuam, Cælius. Theodorus apud Aristotelē in oti auis descriptione pro nycticorace uertit ululam, quod non probo. alibi uerò ęgoliòn ululam interpretatur, nycticoracem cicumam. Festo cicuma est auis noctua. nisi fortè legendum est nocturna. Græci etiam noctuam cicymida nominant, per onomatopœiam ut uidetur. Vide in Cymindide inter accipitres. Chaldæus Psalmo 102. pro Hebraico nomine kos, uertit kiphupha, קִיפוּפָא, (noctuam quidam interpretantur:) quod ad cicumam Latinum accedit: & ad cucupha Aegyptiacum, quod est upupa: nam & kos upupam aliqui reddunt. Asiones noctuarum genus maximum Græci scôpas uocant, aliquando nycticóracas, id est ululas: & quandoque otos quasi auritas, quoniam plumeas eminentes habent aures, ut inquit Plinius, Hermolaus. Scoppa nycticoracem Italicè barbaiane interpretatur: quæ uox ulularū generis auem significat, ein Schleiereül. Audio & nitoran esse Italicum nomen auis nocturnæ, peregrinæ, & similis ciæ ab Italis dictæ. uidetur sanè nitoran nomen à Græco nycticorax factum. Georgius Agricola Germanicè Nachtrabe, id est coruum nocturnum: cuius iconem hîc posuimus. Στελγλος auis quæ & νυκτοβόα dicitur: alij nycticoracem reddunt, Hesych. Strix quidem etiam Latinis auis nocturna est. γλαύξ, νυκτόβας est, auis nocturna, Idem. Sunt qui nycticoracem uelint esse uespertilionem, Niphus. ¶ Ego noctuam, bubonem, ululam, & uespertilionem, quatuor diuersa auium genera esse sentio: & quintum ab eis diuersum nycticoracem. ¶ Hebraica nomina kos & tachmas aliqui nycticoracem transferunt: de priore uide in Bubone A. de altera in Noctua. Schalak, Deuteron. 14. in translatione Græca & communi Latina nycticorax uertitur: uide in Mergo in genere. Septuaginta Regum 1, 26. kore uocem Hebraicam faciunt nycticoracem, alibi perdicem. uide in Perdice A.

B.

Cicuma auis est nocturna, unguibus aduncis, carniuora, Aristot. Ad imum intestinum appendices paucas habet, Idem. uulgati quidem codices Latini corruptè ciconiam habent pro cicuma. Nycticorax hoc est coruus nocturnus niger est, ut alterius generis coruus, sed eo plerunque minor, Ge. Agricola. Nigræ uarietatis est, minor quàm noctua, Albertus. Magnitudine turturis Al-

berto, colore niger, Niphus. Caput habet ingens, nec ut aues cæteræ formatũ, rostrum aduncum ut nisus, ungues hamatos & asperos, Author de nat. rerum, à noctua hanc auem non distinguens.

C.

Nycticorax est auis loca deserta amans & ruinosa, & fugiens habitata, Suidas & Varinus. In domicilijs & parietibus, præcipuè rimosis quæ sine tecto sunt, libenter habitat, & pullos suos fouet. humanis uocibus delectatur. mures & omne genus eorum persequitur, Author de nat. rerũ, hanc auem cum noctua confundens. Auis est uigil, teter coruus noctis, habitans in ruinis, ubi parietes stant sine fundamento: unde scriptum est, Factus sum sicut nycticorax in domicilio, Author glossæ in Psalterium. Noctuæ & nycticoraces, (apud Athenæũ mutila est lectio, córaces) & reliqua quæ interdiu nequeunt cernere, noctu uenando cibum sibi acquirunt. Verum nõ tota nocte id faciunt, sed uespertino & matutino. Venãtur aũt mures, lacertos, uerticillos & eiusmodi bestiolas, Aristot. ¶ Nycticoracis uox est eho, (aliâs choho,) & quum uocat (uolat, legit Niphus) reuoluit se conuertendo in aere. consuetudo ei & uenatio eadem quæ noctuæ, & est similiter lucifuga. Pedes ei debiles sunt, ut omnibus ferè nocturnis auibus, uolatus autem uelocissimus. Rarò uidetur, & plerunq; circa ædificia diruta ac templa apparet, augurijs infausta auis, bis uisa nobis, Albertus. Niphus sibi nunquam uisam ait. Nycticorax mortem significat. quemadmodum enim hic derepente pullos noctu, sic & mors homines nec opinatò inuadit atq; opprimit, Orus.

E.

Otus auis laudata & saltans capitur, uelut nycticorax, Aelius Dionysius apud Eustathium.

G.

Albugines oculorum tinges illito nycticoracis ouo, Archigenes apud Galenum de compos. sec. locos. & Galenus Euporiston 1.43.

¶ h. Extat facetum Lucillij distichon in citharœdum infœlicem huiusmodi: Νυκτικόραξ ᾄδει θανατηφόρον, ἀλλ' ὅταν ᾄσῃ Δημόφιλος, θνήσκει καὐτὸς ὁ νυκτικόραξ.

¶ TVRNERVS in literis ad me missis caprimulgum auem se uidisse scribit prope Bonnam, (Germaniæ ciuitatem ad ripam Rheni, supra Coloniam,) ubi à uulgò appelletur Nagtrauen, id est coruus nocturnus. Nos in præcedente pagina effigiem adiecimus auis quæ circa Argentoratum, ut audio Nachtram, alibi Nachtrab nominatur. quæ tamen neq; caprimulgus, neq; nycticorax mihi uidetur, cum iuxta aquas & inter arundines eam uersari audiam, ubi nocte clamet uoce absona & tanquam uomiturientis. Nidificat in altis arboribus, oua terna aut quaterna parit. piscibus uescitur.

DE AVIBVS, QVARVM NOMINA O. LITERA INITIALI SCRIBVNTVR.

OCEN aliqui legunt apud Plinium, ubi ita scribunt: Qui negant uolucrem ullam sine pedibus esse, confirmant & apodas habere, & ocen (Hermolaus non ocen sed nycterin legit) & drepanin in eis quæ rarissimè apparent. Sed cum locus translatus sit ex Aristotelis historia animalium 1. 1. ubi oce prorsus (ut nec usquam alibi apud ullos authores) nõ nominatur, sed nycteris tantum, nos cum Hermolao omnino nycterin, id est uespertilionem, legemus: aut potius nycterida uel nycteridem.

DE OENANTHE.

DE Oenanthe aue, quæ Aristoteli statos latebræ dies habet, exoriente Sirio occultata, ab occasu eiusdem prodiens, Gaza uitifloram uertit: scripsimus nonnihil supra in Capite de Columbis feris, è quarum numero est auis etiam quæ œnàs appellatur. Nulla auis in Creta magis abundat, quàm cui Gallicum nomen est piuoine, quæ per humilia fruteta uolat. Ea quoniam parua auis est, capite, cauda & parte corporis nigra, multis uulgò asprocolos nominatur, quasi albicilla à podice albo, contraria significatione. (nam alia quædam auis propriè albicilla (cul blanc, Gallicè) uocatur, œnanthe Græcorum, Latinè uitifloram dixeris.) Sunt qui piuoinam nostram congruentius melanocephalon, hoc est atricapillã nominent, ut ueteres Græci melãcoryphon. est autem auis eadem sycalis, Gallis papafiga uel becafiga, Latinis ficedula, Bellonius in Singularibus obseruationibus. ¶ Italis circa Ferrariam auis quædã chullo (culo) bianco appellatur uulgò, quę uermibus, muscis et alijs insectis uescitur, ut audio: & degit in agris proscissis.

¶ Circa Argentinam auiculã quandam ficedulæ magnitudine, ut pictura ostendit, uulgò Bürstner appellant, quam uuis pinguescere audio. color ei fuscus,

fuſcus, pars ſupina alba, maculis aliquot aſperſa cinereis. partem etiam ſub cauda albere puto. longiores alarum pennæ nigricant. roſtrum longiuſculum modicè inflectitur. Sed cum de occultatione eius nihil cognorim, œnanthen eſſe non aſſero. Speciem eius in præcedente pagina adiecimus.

DE ONOCROTALO.

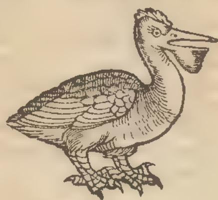
Icon hæc onocrotali eſt, capti in Heluetia in lacu prope Tugium, quem ipſi inſpeximus.

Onocrotali caput, à pictore quodam olim nobis communicatum.

Onocrotali figura ex tabula Septentrionali Olai Magni.

A.

HANC auem à Latinis truonem appellari Verrius Flaccus ſcripſit: unde Cæcilius Comicus (ut citat Feſtus) irridens quendam ob naſi magnitudinem dixerit; Proh dij immortales, unde hic prorepſit truo? Kaath Hebraicam uocē, קאת, interpretantur alij cuculum, alij onocrotalum, pelecanum, mergulum, upupam; ut diximus ſupra in hiſtoria Mergi in

genere. Esaiæ 34. numeratur inter aues solitudinis, ubi onocrotalum Hieronymus uertit, Septuaginta simpliciter ὄρνεα, id est aues. Leuitici XI. Septuaginta primum, deinceps reliqui interpretes Græci & Latini, onocrotalum transtulerunt: & Deuteron. XIIII. Dum pisces uenatur ingluuie repleta aqua per oris spiramenta illam reuomit, atque ita præda uescitur. ab hoc aquæ uomitu kaath Hebræis dicta existimari potest. nam uerbum kaah uomere significat. In medio Assur cuculus (kaath, Hieronymus onocrotalum uertit,) atque noctua (kippod, id est hericius) pernoctabunt, Sophoniæ 2. Similis factus sum pelicano (kaath) deserti, Psalmo 102. Kaath in Thalmud (teste R. Dauid Kimhi) auis esse dicitur solitaria, in locis maritimis degens, quæ alio nomine kik, קיק, appelletur. Iudæi uulgò kra, id est cornicem interpretantur, Paulus Fagius. Sunt qui chasida etiam Hebraicum auis nomen onocrotalum uertant. uide in Ciconia. ¶ Græcè onocrotalus, ὀνοκρόταλος, appellatur propter absonam uocem, qua rudentem asinum refert: quod nomē etiam hodie Græcia seruat. Italicè grotto, & agrotto secundum Matthæolū Senensem, uel grotto molinaro, uel grotto marino: aliqui ocello d' el ducha, id est auem ducis. Albertus aliquoties hanc auē uulgò uolinare dici scribit, nec addit qua lingua. ego nomen Italicæ linguæ molinaro corruptum puto. sic quidem Itali hodie molitorem uocant, cui quid cum hac aue conueniat nescio. Nomen grotto ab onocrotalo corruptum uidetur. ¶ Hispanicè cróto. ¶ Gallicè uel Sabaudicè potius circa Lausannam gouttreuse, quasi gutturosa, ab ingluuie quæ strumæ instar propendet. ¶ Germanicè Schneeganß, ut Ge. Agricolę placet: nos anseri fero hoc nomē tribuimus. Aliqui, ut audio, Meergans, id est anserem marinum appellant. ferè enim peregrina à mediterraneis marina uocantur. & quanquam in dulcibus etiā aquis reperiatur onocrotalus, magis tamen frequentat marinas. Machliniæ in Germania inferiore, ubi publicè iam supra quinquaginta annos onocrotalus alitur, ficto nomine uulgò nominatur Vogelheine. In Austria, ut audio, ein Vnuogel, quasi dicas auem absurdam & à communi auium natura multum diuersam, ut hominem absurdum uocamus ein Vnmensch. Possent etiam fingi nomina, Eselschryer, à uoce asinina; Kropffuogel, ab ingluuie prominente. ¶ Turcicè sackagusch.

¶ Bellonius onocrotali nomine se intelligere scribit nō boues tauros, id est ardeas stellares: neque aues Gallicè dictas pales, (plateas interpretor:) sed quas Aristoteles pelecanos nominet. Gaza quidem ubicunque Aristoteles pelecānas nominat, Plinium imitatus, plateas uertit. Ego quoque plateas à pelecanis non distinxerim. onocrotalum uerò genus diuersum iudico, licet recentiores quidam confundant, & ex antiquioribus etiam Oppianus. Vide infra quoque in Pelecano A. Amicus quidam iam senex mihi narrauit, adolescentem se Romæ uidisse onocrotalum à nostro diuersum, rostro anterius lato cochleariị æmulo, sed cauo instar conchæ alicuius, dependente ab eo utre non nudo, sed plumis tecto: multò minorem cygno, paulò maiorem ansere, colore albo & nigro uel fusco distinctum. Quòd si is rectè meminit, hæc onocrotali species propter rostri formam pelecano uel plateæ congener fuerit.

¶ Onocrotalos uocant aues rostro longo, quorum duo sunt genera, Isidorus. Albertus genus unum aquaticum, alterum syluestre facit. ¶ Osina est auis alba, cygno maior uel æqualis, quam nostri quidam uolinarum uocant, Albertus. Matthæolus Senensis non osina, sed ossifraga apud Albertum legit, describens hanc auem in suis in Dioscoridem commentarijs, onocrotalum interim esse nesciens. Sed author etiam de nat. rerum osyna habet, adiuncta descriptione quæ omnino onocrotali est.

¶ In prouincia Manzi uel India superiore, pręcipua ciuitas est Censcalan. in hac anseres habentur pulchri, duplo maiores nostris, toti albi, cum osse supra caput unius breui (sic habet codex manuscriptus) quantitate, colore sanguineo. Sub gula pellis per semissem pendet. pinguissimi sunt, Odoricus de foro Iulij. Apparet sanè hanc auem uel onocrotalum ipsum esse, uel alterum eius genus. Sed & Celam auem Aeliano memoratam, cui nomen à cela, id est struma uel utre à gutture prominente, onocrotalum Indicum dixerim. Lege supra in Elemento C. Magnales quoque Orientis, ut scribit Albertus, maximæ, pedibus magnis (aliâs nigris) & rostro, hominibus innoxiæ, piscibus in fluminibus & stagnis insidiantes: nisi onocrotali fuerint, ut sanè uidentur, quò referā nescio. ¶ Onocrotalum eandem auem cum botauro, quæ ardea stellaris est, arbitrātium, crassior est error, quàm qui pluribus refelli debeat. nihil enim his auibus præter soni absurditatem, quo hæc mugit, illa rudit, commune.

B.

Onocrotalos Gallia septentrionalis proxima Oceano mittit, Plinius. Circa Lausannā Sabaudiæ, (in lacu Lemano nimirum,) semel tantum anno apparere audio, & peregrinum esse. Martialis Rauennatem onocrotalum cognominat, à ciuitate Italiæ circa quam conspicitur, (in paludibus scilicet,) quanquam Bellonius Galliæ & Italiæ incognitum esse scribit, nisi quòd interdum in lacu Mantuæ uideatur. Reperitur & in Benaco lacu interdum. Sed Matthæolus Senensis, In Hetruriæ maritimis (inquit) uulgaris est omnibus, præsertim his qui circa Argentarium promontorium habitant. nam circa Herculis portum & Vrbecelli stagnum, frequens reperitur, incolæ agrotto nominant. In Heluetia rarissimus est. ego semel tantum captum memini circa finem Februarij, in lacu prope Tugium, omnibus ignotum & facie & nomine. Circa Strymonem fluuium abundat, Bellonius.

Bellonius. Circa Gazaram Aegypti ciuitatem uidimus greges onocrotalorum uersus mare uolantes, Idem. In flumine Physon inuenimus aues albas, magnis rostris, ut sunt aues Pattauiæ insulæ Danubij, quæ rostra in usu sunt ad aquam è nauibus proijciendã, Innominatus qui Italicè scripsit de Terra sancta. Circa Fortem insulam in Nouo orbe conspectus est onocrotalus ingens, Petrus Martyr. Author de nat. rerum auem esse scribit quæ loca ad Orientem incolat. In Holela lacu Finlandiæ, quæ pars est Scandinauiæ regionis uel insulæ ad Septentrionẽ remotissimæ, (item in lacu albo Biarmiæ regionis in eodem tractu) auis reperitur (inquit Olaus Magnus) magnitudine anseris, saccum sub rostro habens, in quo partem cibi recondit, & magnum clamorem ædit, instar botauri auis. Nos figuram ex tabula Olai depictam supra posuimus. adscribitur autem in tabula illius uox Surpesi, quasi nomen illarum auium eo in loco.

¶ Plinius onocrotalum oloris similitudinem habere scribit: nec distare (inquit) æstimaretur omnino, nisi faucibus inesset alterius uteri genus: nõ solum colore specieq́ corporis similem, sed etiam magnitudine parem innuens. Recentiorum aliqui cygno æqualem, uel etiam maiorem esse scripserunt: Ant. Nebrissensis duplo maiorem: Petrus Martyr uulture maiorẽ. Olaus Magnus anseri comparat. ¶ Auis quędam alba est cygno maior, cuius extensio alarum excedit quantitatem extensionis brachiorum hominis in utraq; parte, Albertus. ¶ Duos onocrotalos mihi uidere contigit: alterum cominus in foro Bononiensi, (croton uocabãt) ad uulgi spectaculum publicè expositum: alterum eminus ad Anæ fluminis ripam, ad cuius uolantis monstrosam magnitudinem uisendam, multi mortales concurrerunt. æquiparabat sanè mole sua agnum anniculũ, Ant. Nebrissensis.

¶ Onocrotali nihil ab oloribus distare existimarentur, nisi faucibus ipsis inesset alterius uteri genus, miræ capacitatis, Plin. Cygnis aliquo modo persimilis est. Plinius quidem quid per uterum hîc intelligat satis liquet. nec tamen per (hoc) nomen (propriè) significatur quod ipse uult, hoc est ingluuies, quæ à Græcis πρόλοβος dicitur. hæc in onocrotalo mirum in modum est ampla, quippe quę amphoræ mensuram aut non multò minus capiat: de qua Martialis lib. 11. Turpe Rauennatis guttur onocrotali. nam turpe guttur, pro magna ingluuie posuit, Ant. Nebrissensis. Vteri qui huius auis faucibus hæret, tanta est capacitas, ut ipsi uiderimus ingentis staturæ hominem ocreatum pedem usq; ad genu in fauces immittentem, eximentemq́ sine læsione, Perottus. Vidi & ego qui bombarda occisæ huius auis siue gulam siue ingluuiem appelles, capiti suo instar cuculli imponeret, reliquo corpore à tergo pendente. Rostrum hæc auis magnũ habet, prælongum, & ualidum: & à gutture usq; ad pectus instar sacculi (magni sacci, ante guttur & pectus, ex rostri inferiori parte ante pectus pendens) receptaculum longum & amplum, rubicundum, foras prominens, radici linguæ eius annexum. In hoc cibus receptus primum emollitur: & inde ad stomachum digerendus transmittitur. alia cibi receptacula non habet, & ideo aquis uiuere dicitur, Albertus & partim Author de nat. rerum. Quidam in onocrotalo uiuo ingluuiem illam latere mihi retulit, præterquam cum cibum cepit aut capere parat: ego mortuum tantum uidi. Rursum alius in Italia onocrotali hanc partem albam, non rubicundam uidisse se narrauit: & fit nimirum ut per ætatem mutetur. ¶ Albertus onocrotali genera duo faciens aquaticum & syluestre, utrunq; solum inter aues splene carere scribit. ¶ In Rhodo uidimus onocrotalum cicurem, per ciuitatem circumeuntem: paulò minorem cygno, multò maiorem ansere, undiquaq; album: cruribus cygno similem, ut etiam pedibus, sed colore cinereo, dura pelle intectis. Rostrum ei largum & instar canalis est, acutum & recuruum in fine. plumas à uertice retro tendit, ut uanellus suam cristam, Bellonius.

¶ Onocrotalus Machliniensis, quæ Vogelhain à Brabantis uocatur, quinquaginta annis, ut ipsi ferunt, Machliniæ uixit, cygno maior est. pennę foris albicant, in fundo uerò rubrum quiddam ostendunt. collum duas spithamas longum est, aut paulò longius. rostrum, quod rubrum habet, dodrantali longitudine est & quatuor uncias longius, & in fine hami propemodum more incuruum, & uersus finem latius latiusq́ proturbinatur. crura anserinis similia, breuia, nimirum pro magnitudine tanti corporis: in pectore magnum habet ueluti sacculum protuberantem. Alis est longissimis, & ipsis in summa extremitate nigris, Guil. Turnerus in epistola ad me. De eadem aue Io. Culmannus Goppingensis, uir eruditus & mihi amicissimus, in hęc uerba ad me scripsit, icone etiã missa: Auis quam Mechliniæ mihi conspectã Vogelhain appellant, cygno uel anseri simillima est, sed magnitudine superat, colore albo omnino, præter pẽnas quas in alis subtus gerit, nisi quòd præ senectute iam rubescere paulatim incipit. rostrum habet oblongum & latum aliquatenus. sub rostro strumam amplam quæ interdum inflatur. De ea dicunt huius regionis homines fide digni, octogenariam esse, & Cæsaris Maximiliani castra aliquot annis præcessisse, & quasi castris locum signauisse. idem etiam temporibus Philippi huius imperatoris parentis factum autumant. Postea in aula reginæ aliquandiu dum per ætatem uolare potuit, semper ex præparatu aulicorum profectionem adornari cognouisse dicitur. Itaq; quandiu per ætatem licuit, reginam quasi auis cicurata sequuta esse fertur. nunc quod ego uidi impensis regijs à quadam uetula illic alitur, quatuor nummis quos stipheros uocant in singulos dies ei decretis. pascitur nunc piscibus, & cibis liquidioribus ut pane ex iure, &c. Et rursus, Hæc auis ab anu quã dixi, eiusq́ patre, annis quinquaginta sex nutrita est. De ætate ipsius & unde aduenerit non cõstat. Alarum extensarum spatium quatuor ulnas Brabanticas æquat, hoc est quinq; Helueticas ferè. Ante uiginti annos tam sublimi in aerem uolatu quan-

doque euehebatur, ut hirundine nihilo maior appareret. Ab eo tempore non nisi raro ex ædibus ubi asseruatur in aulam Cæsaris, quæ ferè contigua est, uolauit. Iam rostrum & pedes colore cœruleo & quasi subflauo uidentur, cum olim ruberent, propter senectutem. Piscibus tantum uiuis alitur, parcius nunc quàm olim, Hæc ille.

¶ Cæterum onocrotalus quem ipse captum uidi circa finē Februarij, in lacu ad Tugium, duobus Tiguro miliaribus nostris distāre, cuius integri iconē dedimus, talis erat. Rostrum ad oculos usq; duos dodrātes longum, circiter tres digitos latum. Rostro diuaricato ab una extremitate ad alteram duo pedes spatij intererant. Margines rostri utrinq; admodum acuti. Longitudo ab initio rostri ad pedes ultimos extensæ auis, hominis proceritatem æquabat. Latitudo inter extrema alarum circiter decem pedes. Color crurum & pedum fuscus ut in cygnis. Totus erat albus, præter maiores alarum pennas fuscas. Pondus totius auis libræ duodecim unciarum, uigintiquatuor. Magnitudo & latitudo supra cygnum. Ingluuies rubicunda ad croceum inclinans, dodrantis longitudine à posteriore rostri parte rectà deorsum: tam ampla ut brachium cum pugno facillimè procul inseretur. Lingua nulla. Arteria aspera in ingluuiē ad sex digitos pertingebat. Ingluuies ipsa toti rostro adhæret, angustior ad extremum rostrū, & paulatim profundior ad trianguli ferè figuram. Plumis munitur densissimis, ut omnes ferè aquaticæ aues. Lien exiguus & subrotundus erat, quanquam huic aui lienem Albertus neget. iecur magnum, ut etiam cor. uentriculus angustus & oblongus, in quo succus quidam uiridis continebatur & uermiculi quidam. Vesicam quoq; nescio qua corporis parte (alius enim qui exenterauerat uiscera ad nos misit. puto autem circa uentriculi principium sitam fuisse, collum uersus) continebat, tenui membrana constantem, cylindri forma, diametro ambitus palmari: nescio in quem usum, nisi fortè ut commodius natet ac minori labore.

¶ Bononiæ uisus est mihi onocrotalus (uerba sunt ex epistola Angli cuiusdam amici ad me) plumis cinereis tectus, cygno maior, palmipes, capite mergi, rostro quatuor palmos ferè longo, & in fine adunco, collo deplumi, amplissimo, ut anatem deuorare posset. Captam aiebāt in lacu Benaco.

C.

Onocrotalus auis est aquatica, Albertus. palmipes enim est & aqua ut anser utitur. Fluuios ac piscinas inhabitat, Author de nat. rerum. Pascitur tum in salsa tum in dulci aqua, Bellonius. In Aegypto uidimus uolantes onocrotalos, qui à septentrione uersus meridiem tendebāt: ab ijs autem locis hyeme reuertuntur, (ad mare scilicet,) Bellonius. Ciconiæ quæ æstatē in Europa transigunt, circa Antiochiam parte hyemis degunt, sicut etiam in Aegypto, item onocrotali, Idem. ¶ Onocrotalus auis est rapax, longo rostro, quod in aquam uel terræ lutum ponit & infigit: & quasi cornu sonans horribilem uocem emittit, Albertus. instar rugitus, Author de nat. rerum. instar botauri uel ardeæ stellaris, Olaus Magnus. Onocrotalus dicitur quòd collum aqua mergēs, spiransq́;, ueluti ruditum asini ædat, Perottus. ¶ Nunquam hæ aues nisi in aqua diffusiori & piscibus abundanti habitant. paruam enim aquam citissimè, etsi piscibus copiosam, ingluuie sua euacuant, Author de nat. rerum & Albertus. Omnia inexplebile animal in genus illud uteri, quod faucibus inest, congerit, mira ut sit capacitas. mox perfecta rapina (postquam omnia ingurgitauit) sensim in os reddita in ueram (aliâs, inferam in) aluum ruminantis modo refert, Plin. Ingluuiem aqua explet, atq; ore aperto piscibus se obiectat. quos cum sentit deprehensos intra ingluuiem, aquā per oris spiramenta euomit, atq; ita præda uescitur. Ab hoc aquæ uomitu, ego suspicor ab Hebræis auem cognominatam, caath, quod uomitum interpretantur; Antonius Nebrissensis. Cicuri si quis piscem libralem aut maiorem (audio enim eos pisces uel trilibres deuorare) in os imponat, ita inuertūt ut rostro præmisso deglutiant. Pisces intra ingluuiem colligit, donec paulatim glutiendo digerat, Albert. In faucibus folliculum (utrem quendam) habet, in quo primum cibum concipit, & post horam in uentrem suum mittit ac digerit, Author de nat. rerum. Amplam piscium copiam in utre faucium reponit, ut scilicet in tanta mole diffusa natura non egeat, paulatimq; digestis in uentre cibis inueniat paratum quod præbeat, Idem. Solis uictitat piscibus, & bis tantum anno bibit, Turnerus. Eum qui Mechliniæ cicur alitur, liquidiore etiam cibo, ut pane è iure, uesci diximus. Cibus ingluuie receptus primum emollitur: & inde ad stomachum digerendus transmittitur. alia cibi receptacula nō habet, & ideo aquis uiuere dicitur, Albertus. Pisces, præsertim anguillas, auidissimè uorat botaurus auis, Turnerus. idem amicus quidam de onocrotalo ad me scripsit. ego onocrotalum quidem hoc facere non dubito: de botauro dubitari potest, præsertim cum multi etiā non indocti cum onocrotalo eum confundant; Onocrotalus conchas deuorat, quas calore interno apertas reuomit, & carnem ab ostreis seligit, Bellonius. Veteres de pelecano tantum hoc scribunt: quem Bellonius eundem onocrotalo facit. ego distinguo quidem, sed fieri posse conijcio ut auis utraq; hoc faciat. Nam & Oppianus pelecino (sic uocat, non pelecanum) hoc adscribit. constat autem ex uerbis ipsius pelecinum ab eo pro onocrotalo sumi. Pelecini (inquit) non minus quàm lari uoraces, nō toto tamen corpore merguntur. sed ut solent qui se in caput præcipites uoluunt, colla, quibus ulnæ (ὀργυιάς) proceritas est, subinde demittunt, dorsis interim supra mare prominentibus. piscem obuium quenque amplissimis faucibus exceptum deuorant. Sinus (κόλπος) quidam ante pectus dependet, in quem cibum omnem tuburcinantes aliquantisper recondunt, & ne testa quidem intectis abstinent, (ὅτι σικύων, fortè τελλίνων, ὅτι σκληρῶν μυῶν ἀπεχόμενοι;) sed unà cum testis primū quod se obtulerit degluttiunt;

tiunt: deinde mortua in os reuocant, & reiectis testis pulpam uorant. Nam quæ dum uiuerent occlusæ erant conchæ, uita spoliatæ aperiuntur ac dehiscunt. ¶ Cum uolat, sonum alarum ictu ciet instar cygni, Bellonius.

D.

Auis est alacris & animosa, capite recto & sublimi, Bellonius. Facile cicurat, ut in B. diximus.

E.

Pelle gutturis onocrotali, quæ longè amplissima est, (fortè dimidiæ ulnæ amplitudine,) fenestræ alicubi (in Italia, ut audio) integuntur. transparet enim tanquam membrana. Eiusdem detracta pellis cum plumis, substernitur puerorum lectis. non læditur enim urina. aliqui eandem uestibus subdi & assui curant. ¶ Multi piscatores Nili in nauiculis suis non aliud aquā exhauriendi instrumentum habent, quàm onocrotali ingluuiem rostro suo tanquam ansæ hærentem, ea figura quæ reticulum quo in pilę ludo utuntur refert. nam si rostra posteriore sui parte quæ uersus caput est ligantur, circulum ingluuies repræsentat. humiditate quidem non uitiatur, & longo tempore durat.

F.

Onocrotalus assus in cibo mihi gustanti grauis & ferini odoris, nec grati saporis uisus est, etsi prius in aqua & uino pariter mixtis elixus fuerat, conijcio autem annosum fuisse.

H.

a. Prò dij immortales unde hic processit truo? Cæcilius irridens magnitudinem nasi, Perottus. Trua nomen est uasis, quod à transuolando aliqui dictum putant, quòd transuolet ex ea aqua. unde & truo auis dicta est, ob colli magnitudinem, quòd per id aqua transuolet, Perottus. ¶ Rauennatem onocrotalum Martialis dixit. licebit & turpem, rudentem, pisciuorum, uoracem, & longæuum cognominare.

¶ c. Nostri sæculi quidam monachos imperitos non ineptè phalacrocoraces & onocrotalos nominauit.

¶ h. Gurgulione gruis tumida uir pingitur aluo; Qui larum, aut manibus gestet onocrotalum, Alciatus in Emblemate Gula inscripto.

¶ Eiusdem aliud in garrulum & gulosum:

Voce boat torua, prælargo est gutture, rostrum Instar habet nasi multiforisq; tubæ.
Deformem rabulam, addictum uentriq; gulæq; Signabit, uolucer cum truo pictus erit.

OPHIOMACHVS auis est dimicās in serpentes, unde accepit nomē, Io. Rauisius. ego ophiomachum, uel ophiomachen locustarum generis tantum esse inuenio, absq; pennis. Paulus Venetus scribit aues epimachos dictas pulcherrimas in prouincia Abasiæ inueniri.

OPHIVRVS, ὀφίουρος, auis quædam in Aethiopia, Hesychius & Varinus. apparet autem nomen illi à cauda serpentina inditum, qualis nimirum basilisco, quem uulgus appellat, tribuitur.

OPILO, genus auis, Festus.

ORCHILVS oua noctuę exedit, Aristoteles. Καὶ ὀρχίλος, ἢ καὶ ἐριθεὺς Δύωσιν ἂν κοίλας ὀχεάς, Aratus inter signa tempestatis, hoc est, Orchilus & eritheus cum caua terrę foramina subeunt. Scholiastes nihil quàm auium genera esse dicit. Auienus quoq; interpres Latinus nomina Græca reliquit, his uersibus: Orchilos infestus si floricomis hymenæis Ima petit terræ, si deniq; paruus eritheus. Conijcio autem non alia ratione hymenæis infestam hanc auiculam eum dixisse, quàm quia tempestatem indicat: cum nuptiæ sereno tranquilloq; cœlo gaudeant. Ego orchilum non aliam quàm trochilum auem esse puto, cum utranq; paruam auiculam esse & foramina subire legamus: utranq; noctuæ inimicam. facile aūt uulgus uel negligentia, uel ioco (ad ὄρχεις, id est testes, alludens) trochili nomen in orchilū mutauit. Alius est trochilus auis quæ iuxta aquas degit, & celeriter currit, inde nomine imposito, multorum generum. ¶ ὅσον τὸ πλῆθος κατέπτυσαν τῶν ὀρχίλων; Aristophanes in Vespis de filijs Carcini poetę: quos ceu paruos (ut orchilus auis parua est) & libidinosos (à testibus quos Græci ὄρχεις nominant) traducit; uel tanquam magna habentes genitalia, uel saltationi deditos. nam ὀρχεῖσθαι saltare est, ut Scholiastes admonet. Idē in Auibus, Si quis Ioui (inquit) sacrificauerit arietem, rex nunc est orchilus auis, βασιλεὺς ἐσθ' ὀρχίλος ὄρνις. solebāt autem Ioui κριὸν ἔνορχιν, id est arietem marem non castratum sacrificare. Ioui quidem orchilus auis facetè adscribitur, tanquam libidinoso & adultero, διὰ τοὺς ὄρχεις, id est à testibus, à quibus poeta hoc nomen confinxit, ut scribit Scholiastes, & repetit ex eo Varinus. Præterea cum trochilus auis Aristotele teste, alijs nominibus rex & senator (βασιλεύς, πρέσβυς) appelletur, nimirum eandem auiculam non immeritò orchilum faciemus, quæ hîc Ioui regi tanquam & ipsa rex attribuitur. ¶ ὀρχίλος, auicula uilis, quæ ab aliquibus σκαλπυτὴς dicitur, Hesychius.

IN Hieroglyphicis Ori 1. 4. de ORYGE legitur tanquā aue, τῶν μόνον τῶν πτηνῶν, sed perperam, & θηρῶν fortè aut κτηνῶν legendum. oryx enim quadrupes est, & piscis. orygem uerò auem nemo tradidit, & eo etiam in loco pro quadrupede accipi certum est.

DE OTO.

A.

OTVS & otis aues sunt longè diuersæ. De otide inter gallinas feras scripsimus, otus uerò noctuæ similis est, sed maior, ut bubone minor, auribus plumeis eminentibus, unde & nomen illi, quidam Latinè asionem uocant, teste Plinio. Sed cum Gaza ex Aristotele scôpem Latinè asionem interpretetur, nos quoq; scôpis historiam in Elemento A. sub Asionis nomine posuimus: & obiter quædam de oto tradidimus, hîc non repetenda: præsertim quòd otus Latinè asio uerti debeat, secundum Plinium, qui etiam asionem noctuarum genus maximum esse scribit: scops uerò, qui noctua minor est, Latinum nomen quod sciam non habet. Item quòd authores aliqui otum cum otide cõfundere uideantur, ut Athenæus, Aristoteles, Plinius: nisi ea librariorum alicubi culpa est, de qua re pluribus etiam in Otide scriptum nobis est. ¶ Otus (ὦτος, prima circunflexa: quanquam codices impreßi ultimam acuunt) noctuæ similis est, pinnis circiter aures eminentibus, unde nomen, quasi auritum dicas. nõnulli nycticoracem appellant, (Gaza uertit, nonnulli ululam eum appellãt, alij asionem,) Aristot. Asiones noctuarum genus maximum, quas Græci quandoq; scôpas uocant, aliquando nycticoraces, id est ululas: & quandoq; otos quasi auritas, Hermolaus Barb. in cuius uerbis nos reprehendimus: Primum quòd asionem Græcorum scopem esse dicit: alterum quòd nycticoracem interpretatur ululam, in utroq; secutus Gazam. Asio noctuarum genus maximum est, cui pluma aurium modo emicat, Plin. Quidam otum uocant bubonem, Obscurus. Otum lagodiam uocari (à lepore nimirũ, quòd pedes plumis uillosos habeat,) Alexander Myndius author est apud Athenæum.

¶ Otus Hispanis, ut audio, dicitur mochuelo. Gib. Longolius, item Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur **Schleiereül**, ut ante eos Turnerus, qui etiam aliud nomen Germanicum adfert **Ranßeül**: & Anglicum a horn oul: ut Eliota a shryche oule. Sed auis quam nostri uocant **ein Schleiereül**, aurita non est, ulularum generi in V. elemento à nobis adnumerata. Ego potius otum eam auem esse conijcio, quam aucupes nostri uulgò uocant **ein Orhüwel**. ¶ Otus bubonis figuram habet, & ideo à multis bubo uocatur, aures habere uidetur, plumis instar aurium erectis. uox eius est huhu, tanquam hominis frigore nimio affecti, Albertus. Auis est quæ uulgò (Gallis puto) huans dicitur à sono uocis huhu, quam noctu horrificã emittit, impropriè uocem humanam simulans, ita ut hominem contractum frigore clamare credas. sed certæ regiones sunt, in quibus huiusmodi uoces profert, in cæteris ut plurimum muta: bubone minor, noctua maior: rostro ac pedibus uncis, plumis circa aures eminentibus. nocte uolat, præda uiuit, carnibus uescitur, mures persequitur, & ab auibus cæteris odio habetur, Author de nat. rerum, & partim Albertus.

B.

Quod ad partium oti descriptionem, nõnulla iam in A. retulimus. Pinnulæ ei circa aures eminent, unde auritus uocatur: ut & buboni & aluconi minori, & scopi uel noctuæ minimæ, quãquam Plinius scribat buboni tantum & oto plumas uelut aures haberi, cæteris cauernas ad auditum. Athenæus oto magnitudinem columbæ tribuit, & formam humanam (nimirum quod ad faciem,) tanquam ex Aristotele, apud quem nos nihil tale reperimus. Otum uncis unguibus esse apparet ex lib. 8. historiæ animalium cap. 12. prope finẽ. Reddens enim causam quod otus planipes & imitator sit, subdit: Omnes deniq; aues uncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptæq; ad imitandũ. Quin & noctuæ similem esse testatur, habet autem noctua uncos ungues.

C.

Otus noctuæ similis est, non nocturna tamen, Aristoteles citante Athenæo. ego nihil tale apud Aristotelem inuenio, & otum quoq; nocturnam auem esse puto.

D. & E.

Otus est blatero, & hallucinator & planipes, (κόβαλος καὶ μιμητής, uide in Asione, ubi uocem κόβαλον copiosè explicui, &c.) saltãtes enim imitatur. capitur intentus in altero aucupe, altero circumeunte, ut noctua, Aristot. Auis est imitatrix ac parasita, & quodam genere saltatrix. capitur haud difficulter ut noctuæ, intenta in aliquo, circumeunte alio, Plinius. Otus imitatur omnia quæ homines faciunt: quos saltantes cum imitari conatur, capitur, (ἀντορχούμενος ἁλίσκεται.) In aucupio illarum, qui saltandi peritißimus fuerit, saltat in conspectu earum, & simul ipsos contra aspicientes ad saltationem inducit, (καὶ τὰ ζῶα βλέποντα εἰς τὸν ὀρχούμενον νευροσπαστεῖται.) Alius à tergo latẽs uoluptate imitandi captas comprehendit. idem & scopes facere aiunt, &c. Athenæus. Otus laudata & è regione saltans capitur, sicut & nycticorax: quamobrem etiam homines stolidos & ambitiosos otos appellabant, Aelius Dionysius apud Eustathium. Orus in Hieroglyphicis turturem quoq; saltatione ac tibia capi scribit. Capiuntur & otides uenatorum imitatione oculos aqua è pelui inungentium, & aquæ loco in altero uase relinquentium uiscum, siue otides uerè id faciant, siue pro otis ab authoribus nominentur: Quære in Otide E.

G.

Glaucomata magi dicunt curari felle recenti asionis, Plinius.

H. ὦτ

H.

Οὖς uel ὠτίον auricula est, habent autem auriculas solæ quadrupedes uiuiparæ. Sed quoniam in oto aue plumæ utrinq; in capite auricularum instar eminent, Græci otum quasi auritam dixerunt, ut hodie aliqui cornutam hanc auem esse dicunt. ¶ Otus auis laudata & saltans capitur, (ut scripsimus in E.) unde otos item dicimus qui nullo negotio decipiuntur, aut gloriæ uanitatem affectantes, Cælius. χαύνους καὶ κενοδόξους ὤτους ἐκάλουν, Aelius Dionysius apud Eustathium & Suidas. Qui fraudibus expositi sunt, ac negotio propè nullo insita simplicitate decipiuntur, oti à comicis uocantur, ex auis natura, quæ quum imitatrix sit, inde ab aucupibus facile capitur, Cælius. Qui facile à quouis falluntur, oti dicebantur. aptius quidem illi, qui solo auditu nulla ampliore cura cōsyderatis uerbis decipiuntur, sic dicerentur, Eustathius. Vt cepphus, sic & otus hominem stolidum uel simplicem imposturis expositum indicat. Quare & Comicus traducens Athenienses ceu qui facile dictis quæcunq; audirent fidem habentes deciperentur, ὦ μόνοι ὦτοι τῶν ἑλλήνων, dixit, Idem.

¶ Otum (Ὦτον) & Ephialten Aloei & Iphimediæ filios fuisse aiunt & Martem ligasse: cuius fabulæ expositionem requires apud Eustathium in Iliad. ε. Maximi hi fratres fuisse feruntur, & bellum cœlo ac superis inferre ausi, in quo Apollinis sagittis cōfecti sint: alij in uenatione imprudentes inuicem se iaculis transfixisse aiunt Dianæ consilio, &c. Eosdem primos Musis sacra fecisse aiunt.

¶ Emblema Alciati Fatuitas inscriptum:

Miraris nostro quòd carmine diceris otus,
Sit uetus à proauis cum tibi nomē Otho.
Aurita est, similes & habet ceu noctua plumas,
Saltantem'q; auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos, captu & faciles, nos dicimus otos,
Hoc tibi cōueniens tu quoq; nomē habe.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA P. LITERA INCIPIT.

DE PARADISEA, VEL PARADISI AVE.

PARADISEAM uel paradisi auem, uel apodem Indicam appello illam, cuius figura sequens est, à clarissimo uiro & doctissimo I. C. felicis memoriæ Conrado Peutingero nobis communicata: qui & mortuam similem sibi uisam testabatur, ut & alij multi fide digni homines alij alias se uidisse mihi testati sunt. Et nuper charta quædam Norimbergæ excusa, quæ huius auis simillimam nostræ iconem continet, ad nos missa est, his uerbis adiectis: Paradisea uel apus Indica magnitudine est turdelæ, miræ leuitatis, alis prædita oblongis, teneris & uisui peruijs, & pennis (si pennæ dici debent, potius quàm setæ, deplumes enim sunt, in nostra effigie nō expressæ) duabus longis, angustis, nigris, duritie cornea. pedes nulli, perpetuo uolat, nec usquam quiescit nisi in arbore aliqua (ab altera de longis illis setis ramo implicata pendens.) Nulla nauis tam celeriter in mari pergit, aut tam procul à continente, quam non circumuolet. Callida est, præsertim circa uictum. Magni pretij propter raritatem. primates in militia galeis pro crista inserunt. Ostentatur Norimbergæ apud Io. Kramerum, & numis argenteis octo drachmarum ferè, (quos à ualle Ioachimica denominant,) centenis indicatur.

¶ In Moluchis insulis sub æquinoctio (inquit Hier. Cardanus lib. 10. operis de subtilitate) auis mortua in terra aut mari colligitur, (manucodiatam uocat, uocabulo linguę indigenarū) quę uiuens nunquam uideri solet, quoniam pedibus careat: tametsi neget Aristoteles auem ullam pedibus carere. Hæc igitur, quam ter uidere iam contigit, sola ut ita dicā ob id pedibus caret, quòd in sublimi aere atq; procul ab omni uisu humano habitet. Corpus eius rostrumq; magnitudine & forma simile hirundini; pennæ alarum & caudæ accipitrem magnitudine dum alas extendit superant, æquant uerò fermè aquilam. Pēnarum crassitudinem excogitare potes. tanta enim est, qualem pro auiculæ paruitate conuenire ratio docet. Sunt igitur tenuissimæ, & persimiles præter tenuitatem pennis pauonum fœminarum ex toto, neq; masculorum pauonum pennis assimilantur, quòd non sint oculatæ, ut quæ in masculi pauonis cauda cernuntur. Masculi dorsum auiculæ huius sinuatur intus, in eamq; cauitatem oua fœmina facere ratio ipsa docet, cum & ipsa fœmina cauum habeat uentrem, ut sic utraq; cauitate possit oua incubare. Masculo hæret in cauda filum longius tribus palmis, coloris nigri, medium inter quadratum rotundúmue, neq; crassum, neq; admodum tenue, uerum ei non absimile quo crepidas cerdones consuere solent. Hoc existimamus dum fœmina oua incubat alligari firmius illam masculo. Neq; mirū est in aere perpetuò habitare. nam cauda & alis in orbem extensis haud dubium est sponte sustineri. Vicissitudo etiam si quid est lassitudinis illam excutere potest. Cibum nullum esse puto præter cœli rorem, qui simul sit cibus & potus, & ita natura prouidisse diligenter tanto miraculo uidetur, ut in aere habitare posset. Vesci autem aere puro haud uerisimile est, quòd nimis tenuis sit. Vesci animalculis: neque id, quòd ibi non fiat congregatio ad generationem illorum haud dubiè necessaria: neq; in auium uentribus illa cernuntur, qualia in hirundinum. sed tamen hoc non cogit, cum manucodiatas solo senio confici credendum sit. at nec uapore, cum infrà copiosior sit, unde descendentes uiderētur. uapor etiam nōnunquam perniciosus est, rore igitur per noctem uesci uerisimile est, Hæc ille. Et rursus in struthiocameli mentione, Sunt qui ob raritatem nunc manucodiatæ tum alas tum caudam in cristas figant, addita etiam superstitione qui secum habeat in bello non uulnerari.

¶ Sunt qui hanc auem Germanicè Lufftuogel appellent, hoc eſt auem aeris: ſiue quòd in aere ſemper ferè degat, ſiue quòd eo etiam uiuere uulgò exiſtimetur. Quidam receptaculum putant ſub alis habere fœminam, ubi oua foueat. ¶ Reges Marmin (in Moluccis inſulis) paucis antè annis immortales animas eſſe credere cœpere: haud alio argumento ducti, quàm quòd auiculam quandam pulcherrimam, nunquam terræ aut cuiquã alij rei quæ in terra eſſet inſidere animaduerterent, ſed aliquando ex ſummo æthere exanimem in humum decidere. Et cum Mahumethani qui ad eos commercij cauſa commearent, hanc auiculam in paradiſo ortam, paradiſum uerò locum animarum quæ uita functę eſſent, atteſtarentur, induerunt hi reguli Mahumethi ſectam, quòd hæc de hoc animarum loco mira polliceretur. Auiculam uerò mamuco diata, id eſt auiculã dei appellant; quam adeò ſanctè religioſeq; habent, ut ſe ea reges tutos in bello exiſtimẽt, etiamſi ſuo more in prima acie collocati

collocati fuerint, plebeij autem caphræ, id est gentiles sunt. Reges harum insularum auiculas numero quinq;, singuli singulas dono ad Carolum V. miserunt, Maximilianus Transsyluanus.

¶ Milites in aula Turcarū imperatoris quos Genissarios appellant, cum multa superbè faciunt, tum pennis struthionum se ornant, & rhyntacis auibus, quas Arabes uendunt exiccatas carne adempta, ita ut pellis tantum supersit, à qua pennæ procedunt pulcherrimæ in unum ceu manipulum collectæ, ea crassitie quæ capi est. Hanc aliqui recentiorum apodem uocāt, ego phœnicem ueterum esse conijcio, Bellonius. Nos de Phœnice & Rhyntace auibus infra suo loco dicemus.

¶ Hæc iam perscripseram, cum Melchioris Guilandini Borussi (doctissimi iuuenis, & incomparabilis circa simplicium medicamentorum indagationem doctrinæ ac diligentiæ) literæ Patauio missæ ad me peruenerunt, in quibus paradiseam auem his uerbis describit: Memoriæ ac literis (inquit) proditum est, apud eos qui integra de Hispanorum nauigationibus in alienum & tot iam sæculis incognitum orbem, uolumina condidêre, in Moluccis insulis auiculam quandam pulcherrimam oriri, mole quidem corporis exiguam: uerum pennarum ob causam, quæ ei sunt longissimæ inq; orbem digestæ, ita ut amplioris circuli describant ambitum, primo aspectu uideri maximam. Auicula est corporis magnitudine & penè forma coturnici similis, pennarū ambitu discolore, uerum uenusto admodum & decoro, usq; iucundissimo undique exornata. Caput quale hirundinis maiusculum, pro corporis amplitudine. Pennæ superiorem eius partem à prima ceruicis uertebra ad rostri usq; initium exornantes, breues sunt, crassæ, duræ, spissæ, coloris lutei insigniter splendentis, & auri purissimi modo, radiorûmue solarium instar fulgentis. Cæteræ quæ mentum contegunt, & molliores, & tenuiores, atq; ex cyaneo mirè equidem uirides deprehenduntur, haud planè colore ijs absimiles, quas in anatum masculorum capitibus, dum lucidissimo obuertuntur syderi, conspicimus. Rostrum item quàm sit hirundini prolixius. Pedes nulli. Pennæ alarum ardeis forma pares, tenuiores tantum longioresq;, colore fusco, inter ruffum & nigrum, fulgentes. Verum cum omnes, tum quæ alas constituunt, tum quæ caudam efformant, in orbem extendantur, rotæ similitudine, etenim cuti animantis ueluti infixa hærent spicula, immobiles planè, mirum uideri non debet, sponte sustineri, neque unquam in terris quoad in uiuis est conspici, quando & pedibus usus nullius in aere existentibus, prorsus destitui, (quod tamen placitis Aristotelis scholæ Peripateticorum summi principis refragatur, auem ullam pedibus carere negātis,) paulò ante dictum sit. Cęterum exoriuntur iuxta singulas maiorum pennarum, alas constituentium, origines, aliæ quoq; minores, neq; sanè paucæ pennulæ, quę supra maiorum principia extensæ, ea obtegunt, dimidio quisquiliatæ, ruffæ, coccineæue, reliqua parte croceæ, & fuluo auri colore splendidæ, multum hercule gratiæ ac uenustatis auiculæ ob eximiam illam & singularem colorum disparitatem conciliantes. Corporis reliqua moles tota, pennis fuluis in ruffum uergentibus obducitur, ita tamen ut aliquid adhuc inter eas discriminis animaduertas. Nam quæ in pectore & uentre collocantur, & frequentissimæ sunt, & pariter latissimæ, duorum triúmue digitorum amplitudine, colore fuluo, & eo quidem nitidissimo, haud sanè alio, quā iecur ipsum splendentes. Quæ uero dorso infixæ sunt, rariores neq; ita frequentes esse apertè cognoscimus: & insuper amplis diuisuris hiare, pennarum omnino ardearum tergo adhærentium similitudine, clarè uidemus. Neq; etiam ad tam insignem latitudinem accedere, aut præstantem illum hepatis colorē adæquare, quin puniceo potius colore, carni æmulo, obscuriore etiamnum relucere, plenissimè perspicimus. Porrò pennæ hæ simul omnes, tùm quæ à uentre suam trahunt originem, tum quæ à dorso enascuntur, caudam, cum sint longissimę, constituunt, quia ea cæterarum auicularum more minime exornatur. Nec id equidem mirum, quando & alæ ipsæ diuersa sint ratione concinnatæ, quippe quæ in arctum contrahi, uel latum diffundi, pro animantis libitu, nequeant, sed naturaliter uno tantum eodemq; modo perpetuò consistant. Præterea masculi huius auiculæ dorsum omni ex parte depressum inflexumq; est, adeo ut sinum quendam foueamq; efformet. In eam cauitatem oua fœminam deponere ratio ipsa claro est argumento, quum & fœmina uentrem cauū obtineat, ut hoc pacto oua facilius possit incubare, ac tandem pullos excludere. Deniq; adnectuntur maris dorso fila gemina, nigra, cornuum modo utrinque in rectum extensa, tres & amplius palmos longa, neq; rotunda exactè, neq; etiam perfectè angulata, sed figura inter quadratum & rotundum media, nec crassa ualde, nec summe tenuia, uerum sutorio filo haud planè dissimilia. Horum usum talem esse, cum cæteris sæculi huius uiris eruditissimis existimo, quo nimirum fœmina, dum oua incubat, mari firmius alligetur, copuletúrue. Cibus eis nullus præter cœli rorem, qui simul est cibus & potus. interiora si spectes, inane nihil reperias, uerum continua ac perpetua pinguedine auiculam totam expletā uideas. Hæc auiculæ ipsius integra & certa historia, cui neotericorum peritissimi quiq; calculum uno ore omnes adijciunt, præter unum Antonium Pigafetam, rostrò prolixo, & pedibus palmi unius longitudine donari, falsissime affirmantem, quum hoc me hercule longe ab omni ueritate sit alienum, quod ipse aliter se rem habere, iam bis (neq; enim pluries uidere contigit) oculis manibusq; proprijs liquidissimè deprehēderim. Hæc Guilandinus ad nos. suspicatur autem hanc esse rhyntacen auem, cuius in uita Artoxerxis Plutarchus meminit: de qua nos suo loco in R. elemento scribemus. ¶ Sunt qui hanc auem, ut ispidam uulgò dictam uestibus apponi scribant aduersus tinearum iniuriam. ¶ Ptereugotyranni auis Indicæ Varinus meminit, quæ fortè paradisea nostra est. uide infra mox post Psittacos.

¶ SVNT & aliæ aues paradisi dictæ, ut author de nat. rerum scribit, (apud Aegyptios, Albertus) non quia ex paradiso ueniant, sed ob insignem pulchritudinem: qua ita excellunt, ut nullus eis color deesse uideatur. magnitudo eis anserũ, uox mirè dulcis & blanda, captę gemere non desinunt donec in libertatem restituantur. Super Nilum habitant, qui de paradiso profluere perhibetur, rarę aliâs repertu.

¶ Nauigando in flumine Physon inuenimus aues quæ aues paradisi nominantur, mirabili colorum uarietate conspicuas: ita ut si quis propius intueatur, nimio earum splendore uisum propè amittat, Author incertus, qui de Terra sancta Italicè scripsit.

¶ ALIAE præterea in Aegypto aues eodem nomine ueniunt, fusci coloris & subrutili, monedulis minores. aues autem paradisi uocantur, quia ubi nascantur, unde ueniant, & quò se recipiant, nescitur. non enim coitus earum uidetur: sed certis temporibus collectę terras quas habitant transituræ relinquunt, Albertus & Author de nat. rerum.

¶ Ispidam quoque auem propter pulchritudinem colorum, nonnusquam in Italia auem paradisi uocari audio: & similiter upupam Venetijs.

DE PARDALO.

PARDALVS, πάρδαλος, etiam auicula (ὄρνεον, auis) quædam perhibetur, quæ magna ex parte gregatim uolat, nec singularem hanc uideris. colore tota cinereo est, magnitudine proxima mollicipiti, (qui paulò minor turdo est, etiam ipse totus cinereus, pedibus ualens, pennis non item: etsi Gaza pro εὔπους, legit ἄπους, ut neque pedibus neque pennis ualeat) sed pennis ac pedibus bonis. uocem frequentem (πολλὴν) nec grauem emittit, Aristot. Pardalis, παρδαλίς, auis quædã, Hesych. Graucalus, γραύκαλος, auis cinerea, Idem & Varinus. suspicor autem corruptum esse uocabulum pro pardalo, quæ Aristoteli colore tota cinereo est. quanquam & caucalias auis quædam iisdem Grammaticis memoratur. ¶ Gyb. Longolius, eumque secutus Turnerus, ut hunc Eberus & Peucerus, pardalum auem uulgò pluuialem dictam interpretãtur, ein Pulver, de qua infra priuatim scribemus.

¶ PARONIS auis Festus meminit, ni fallor: ut & uaronis & rupicis ex Lucilio.

DE PARRA.

PARRA, uel ut alij scribunt para, per simplex r. (ut & Hermolaus) auis est, quæ oriente Sirio (ipso) die non apparere, donec occidat, traditur, Plin. Aristoteles hæc eadem de œnanthe scribit, ut auis una existimanda sit. Sed alia uidetur inauspicata illa Horatij parra, cuius meminit Carminum 3.27. his uerbis: Impios parræ recinentis omen Ducat, & prægnans canis, &c. In capite paucis animalium, nec nisi uolucribus apices: alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, Plinius. alij paro legunt, Hermolaus parco: quæ uerò sit auis parcus fatetur se ignorare. uide infra in Vanello. Festus duobus in locis parram numerat inter osciens aues, quæ ore canentes faciant auspicium. ¶ Author libri de nat. rerum parram cum regulo confundit. Regulus (inquit) qui & parra, quasi auis parua, dicitur, multa est prole & garritu.

DE PARIS DIVERSIS, ET PRIMVM IN GENERE.

A.

AEGITHALVS, αἰγίθαλος, auis Aristoteli memorata, cuius tres species describit, nos plures agnoscimus, à Gaza uertitur parus, recentioribus eadem parix est, Alberto & alijs. In Campania & alijs regionibus parula uocatur auicula, cuius uertex nigricat coronæ specie, quæ an parus ueterum sit nondum perspexi, Hermolaus Barb. mihi quidem eandem esse dubium non est. sed & alia pari species est cœruleo uertice, nigro tres aut plures. Parus, uulgò parizola, rusticè apud nos patascius, Niphus Italus. In alijs Italiæ locis parruza, in alijs zinzin, & orbesina nominatur parus communi pluribus speciebus uocabulo. ¶ Gallicè mesange uel sparuoczolo, Bellonius. Iacobus Syluius etiam mesangã uocat. Sabaudicè mayenche. ¶ Germanicè ein Meyse uel Mayß. ¶ Anglicè a tit mouse. ¶ Illyricè, ni fallor, sykora. ¶ Galli & Germani quidam putauerunt meropem esse auem, quæ Gallicè mesang appellatur, quod falsum est, Bellonius.

B.

In capite paucis animalium, nec nisi uolucribus, apices, alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, Plinius. aliâs paro. Hermolaus legit parco. uide infra in Vanello. Paro maximo pectus luteum est, &c. cæterorũ corpora albo, nigro, pallido & cyaneo coloribus distinguuntur, Turnerus. Pari omnes ferè iuxta oculos maculas albas habent.

C.

Pari gregatim uolitant. ¶ Parus enim quamuis per noctẽ tinniet (aliâs tinninet) omnem, At sua uox nulli iure placere potest, Author Philomelæ; tanquam parus noctu canat, quod forte para uel par-

uel parra facit. ¶ Parus uermiculis uescitur, Aristot. & Albertus. Iniuriam apibus infert, Aristot. & alij, unde apiastram aliqui esse coniecerunt, quæ tamen merops est. Vescuntur pari non solum uermibus: sed & canabino semine & nucibus, quas rostris suis acutioribus solent perforare. ſæuo duo priora genera (parus magnus, & montanus) delectantur, Turnerus. ¶ Pari omnes unguibus suis reptare & facile ubi uolunt adhærere possunt: ita ut ad nucem à filo eis suspensam adhærescentes comedant. ¶ Capiuntur apud nos etiam media hyeme. ¶ In cauis arborum nidificant, Albert. Oua plurima ædere feruntur, Aristot.

D.

Parus auis est animosa, & ad se defendendã strenua, pro sua magnitudine: uocalis, clamosa, uolatu impetuosa, præsertim maior. Noctuam odit.

E.

Gregatim uolant: quare sæpe complures capiuntur per noctuam. Gustatu farinæ uino dilutæ primum inebriati capite grauantur, denicꝫ cadunt, & abiecti uolare non queunt, & facile tolluntur ab apiarijs. nocent enim apibus, Aelianus. Paros & luscinias audio stultas esse aues & facile capi, quòd propter curiositatem mox ad eum locum accedant à quo aucupes abierint.

F.

Veniunt etiam in cibum pari apud nos, etsi nòn admodum delicati.

G.

Sunt qui paro eandem facultatem tribuant, quam ueteres ictero uel galgulo aui, ut scilicet regium morbum aspectu patientis in se recipiat, ille sanetur.

H.

Αἰγίθαλος, nomen auis, & saltationis genus, Suidas & Varin. Αἰγίθαλος & ἄγιλος herbæ sunt, Varinus. Aristophani in Auibus ægithallus scribitur l. duplici: ubi Scholiastes, Aegithalus auis est de genere accipitrum, sic dicta quod capram sugat, παρὰ τὸ τῆς αἰγὸς θηλάζειν, ut quidam putant. Sed quæ capram sugere fertur auis nocturna est, αἰγοθήλας Græcis dicta, id est caprimulgus. quæ forsitan para uel parra Latinorum fuerit: ægithalus uerò parus, nõ à capra dictus, quam Græci æga uocant, sed ab impetu fortasſis quo utitur uolando. nam & αἰγίδα, qui flatus est impetuosus, à uerbo ἀΐσσειν deriuari suspicor. Sed uideo Oppianum quocꝫ lib. 3. de aucupio ægithalum pro caprimulgo accipere: fortè quòd heroicum carmen quo usus est ægothelæ uocabulum respueret. Aegithalum (inquit) capturus capræ papillam uisco circumlinat. Cæterum auis caprinũ lac haustura, cum ultra sæpes in stabulum peruolauerit, & sugere capram inceperit, effuso ei ad pedes uscꝫ uisco deprehenditur. ¶ Pari piscis meminit Bellonius de piscibus lib. 1. cap. 1. item Vuottonus. ¶ Vt Græci struthópoda, hominem cuius crurum tenuitatem notare uoluerint, sic nostri à pari crusculis meisenbeinle nominant.

DE PARO MAIORE.

PARI genus quod maius est fringillago uocatur, αἰγίθαλος σπιζίτης, quippe quod fringillam æquet, Aristot. Genera parorum plura sunt, quamuis Aristoteles tria tantum refert. fringillago, maxima omnium, pulchra, inferius ex luteo uirescens, in uertice nigricans, quem Germani uocãt Spiegelmeiß/ Kolmeiß, Eberus & Peucerus. Longolius etiam & Turnerus parum maiorem Kolmeiß interpretantur, hoc est parum carbonarium, ab atro colore capitis, qui utrincꝫ etiam à collo descendit per pectus & uentrẽ medium, longiore in maribus, breuiore & angustiore in fœminis spatio: nostri partem hanc nigram bracham appellant, die bruch. Sed nostri aucupes parum alium minorem uertice nigro Kolmeiß appellant: maiorem uerò Spiegelmeiß à colorum pulchritudine quibus distinguitur. eundẽ Germani quidam, Brandtmeiß, similiter ab atro colore: aliqui grosse Meiß, id est parum magnum. Brabanti masenge, ut Galli mesange. Sabaudi maienze. Angli the great titmous, or the great oxei. Itali parisola uel parussola, orbesina, quanquam communia hæc nomina etiam alijs paris uidentur: uel parisola domesticha, & circa alpes tschirnabó. alicubi etiã capo negro, quod nomen ficedulæ potius uel atricapillæ conuenit. Lusitani tintilaum. Turcæ alá. Ex ægithalis alter (quasi duo tantum genera sint à nonnullis ἐλαιὸς uocatur, ab alijs πείας (uox uidetur corrupta, Vuottonus legit πυρρίας:) & sycalis, id est ficedula tempore quo ficus maturæ sunt, aliâs melancoryphus, Athenæus. uide in

Ficedula, & in Elea. Sed & alij pari, pręter cœruleum, omnes melancoryphi ſunt. propriè uerò melancoryphus dicta auicula, id eſt atricapilla, tempore tantum à ficedula differt, à paris plurimum. ¶ Parus maximus ineunte ſtatim uère cantiunculam quandam breuem, nec admodum iucundam exercet, aliâs mutus, huic pectus luteum eſt, intercurſante linea nigra maiuſcula, Turnerus. Pari magni à quibuſdam in ædibus aluntur, & muribus quoq; ueſcuntur cute tantum detracta obiectis: & cantillant interdum. ¶ Aduerſus calculum renũ motacilla ſeu caudatremula uulgò dicta, furno ſiccata, efficaciſsima creditur. item quæ uulgo Gallorum meſſengua dicitur, Iac. Syluius. Vide in Motacilla. Eaſdẽ quas ueteres galeritæ auiculæ uires ad colicos & nephriticos cruciatus, easq; probatiſsimas, tribuunt aliqui pulueri auiculæ quam uulgus meſenguam uocat, Ant. Mizaldus.

DE PARO COERVLEO.

PARVS alter mõticola cognomine eſt, quoniam in montibus degat, cui cauda longior. tertius magnitudine ſui exigui corporis diſcrepat, quanquam cætera ſimilis eſt, Ariſtot. Turnerus parum ſecundum facit qui Germanicè dicat ein Meelmeiſſe, (Anglicè the leſs titmous.) ſed hæc eadem eſt, quam nos Blawmeiß uocamus, id eſt cœruleum parum, qui cæteris minor eſt, & ſolus cœruleo inſignis capite, quod in alijs omnibus nigrum eſt uel totum uel ex parte. atqui ſecundus Ariſtotelis parus caudam habet longam præ cæteris paris, quamobrem eum nos eſſe putamus qui à noſtris Pfannenſtil nuncupatur, cuius iconem infrà dabimus. ¶ Tertium parum (inquit Turnerus) Angli nonnam, à ſimilitudine quam cum uelata monacha habet, nominant. Sabaudi parum cœruleum noſtrum moyne uel moyneton hoc eſt monialem: atq; hoc tertium pari Ariſtotelis genus eſſe nobis uidetur. alij in eadem regione, ni fallor, lardera. Gallis marenge. Itali paruſſolin, uel parozolina. Hiſpani & Luſitani chamaris, ni fallor, uel alionine, uel milheiro. Noſtri Blawmeiß: circa Norimbergam Bymeiſſe, quòd apiculas deuoret. Parus minor uulgò nominatur ein Pimpelmeiß oder Meelmeiß, Gyb. Longolius. ¶ Genus hoc pari ut alijs pleriſq; minus, ita etiam manſuetioris ingenij eſt & minus impetuoſum. ¶ Titmous Anglorum oua ferè ſedecim parit: unde & paruas mulieres fœcundas eiuſdem auiculæ nomine uulgò appellant.

DE PARO ATRO.

PARVM atrum appello, quem pleriq; Germani Kolmeiß, id eſt parum carbonarium nominãt, quanquam etiam parum maiorem Saxones & alij quidam ſimiliter appellãt. Alba macula ei infra oculos eſt, & alia in occipitio, reliquũ caput atrum, uenter luteus, crura fuſca. ¶ Noſtri non hoc, ſed paluſtre genus pari, de quo iam dicetur, carbonarium cognominant.

DE PARO PALVSTRI.

PARVS paluſtris, Germanicè ein Mürmeiß oder Rietmeiß/oder Reitmeiß: noſtris Kolmeiß, cum alij genus pręcedens ſic appellent: capite prorſus nigro eſt: cum ſuperior in medio per occipitium maculam albam habeat. Pectus & uenter albicant, crura roſea ſunt, ut pictura indicat. Dorſum & cauda fuſca, aut ferè cinerea: unde etiam Aeſchmeißle à quibuſdam appellatur: ab alijs Kaatmeißle, fortè quòd circa cœnũ & paludes degat. Habet etiam aliquid ruffi in ſupremo dorſo: ut pictura Argentoratenſis præ ſe fert. Ego cum captum nuper parulum carbonarium ſiue atricapillum noſtrum inſpicerem, deprehendi illum paulò minorem eſſe cœruleo parulo, corpore fuſco ad cinereum uergente: macula nigra continua per totum caput medium

dium insignem, utrinque candicantem: uentre e cinereo albicante, cauda magis quàm uertex nigricante, crusculis ad cœruleum inclinantibus. Turnerus hanc auem Aristotelis iunconem (schœniclon) facere uidetur, & à passere harundinario non distinguere.

DE PARO CRIstato.

PARVS cristatus nigro est capite cum paucis punctis albis, crista retrò extensa, corpore prono fusco, pectore albo, cruribus cinereis. Germani à crista uocant Kobelmeiß/Strußmeißlin: uel Heübelmeiß, & Heidenmeiß, ut Eberus & Peucerus interpretantur. Galli mesange hupée. Minor est paro maiore, montano par magnitudine, Eberus & Peucerus.

DE PARO CAVdato.

PARVM caudatum hanc auē uoco, quòd caudæ longitudine paros cæteros excedat. hæc esse uidetur parus alter Aristotelis, monticola cognomine, quoniā in montibus degat, cauda longiore. Caudę longitudo nomen ei apud nos fecit, Schwantzmeißlin oder Pfannenstil: ut loca montana quæ frequentat, Berckmeißle. Parus ἀνώνυμος, minimus quidem omnium in genere parorum, sed longissimam habet caudā, Zagelmeiß/Pfannenstiglitz, Eberus & Peucerus. Niger est parte prona, albus supina, in medijs alis rubet, ut & circa uentrem imum sed dilutius. ¶ Tempore uerno uocem ædit inconditam, guickeg, guickeg. Gregatim ferè uolant, deni aut duodeni. Vescuntur uermibus, araneis, forte & gemmis arborum. Fœcunda est auis: nam octo, decem aut duodecim ferè pullos educat. Rarò inuenitur nisi tempore frigido. Nidum struit duos ferè palmos cum dimidio longum ex musco & filis (araneorum, ut uidetur) compositum, aditu semper angusto, inter frutices. facit autem oblongum, propter caudæ longitudinem. In genere ripariarum Plinio auis est, quæ nidum è musco arido struit, non quidem oblongum, sed pilæ figura tam absolutè ut inueniri non possit aditus.

DE PARO SYLVATICO.

HIC quoque parus perque exiguus est, macula per medium uerticem rubente conspicuus, partibus utrinque nigris, crusculis fuscis, alis nigricantibus, & cauda quoque extrema: reliquo corpore uiridis, dilutius in uētre. Nostri à syluis in quibus degit, pręsertim circa abietes & iuniperos, uocant Waldmeißle/Thannmeißle: aliqui minus propriè Waldzinßle. alij à uoce Zilzelperle. cantillat enī zul zil zalp. Turcę,

ut audio, agulgussin. Auceps quidam apud nos aliquandiu aluit, sed mutam.

¶ Audio & mounier apud Gallos nominari quandam pari speciem, exiguam, atro capite, reliquo corpore subcœruleo uel cinereo; quæ nidum rotundum aditu gemino ad arboris alicuius truncum suspendat, & multa oua pariat.

DE PASSERE.

A.

PASSERIS nomen etiamsi ad omnes ferè minores aues extenditur, (uide infra in H.a.) priuatim tamen speciem certam significat, de qua præcipuè hic scribimus. ¶ Zippor Hebraicè, צפור, secundum aliquos est generale uocabulum auium, tametsi translatio nostra sæpe uertat passerem: & inuenitur in utroque genere. Kimhi dicit quòd aliquando capiatur pro certa auium specie, nempe Psalmo 84. pro aue parua quæ uulgò uocetur passer. Pluralis numerus est ziparim, Esaiæ 31. Secundum Mosen Gerundēsem auis est quæ mane ad ascensum auroræ incipit cantare, Munsterus. Zipor Deuter. 14. dicitur de omnibus auibus mundis. Chaldæus eo in loco habet zipar, Arabs taër, טאיר. Persa gongescheck, גונגשך. Nominātur autem aues omnes ab unguibus (ziparen unguis est) ziparim, ut à uolatu ophim, Leuitici 14. ubi de mundatione leprosi agitur, Chaldæus pro passere habet zepara, צפרא. Arabs, azbur, עצבור. Persa etiam retinet generale uocabulum gongeschek. L X X. ὄρνιθα ponunt, Hieronymus passerem. Agur etiam Hebraicam uocem aliqui passerem interpretātur: uide in Grue supra. Alhassafir, id est passerum, Andr. Bellunensis. Stupion (Struthion legerim) passer, Syluaticus. Lesan alhassafir (aliâs alasafir) id est lingua passerum, de fructu fraxini uel orneoglossi arboris legitur apud Arabicos medicos. Babebot est auis quædam omnium calidissima, Venerem stimulans, mihi ignota, Syluaticus. uidetur autem esse passer.

¶ Στρουθία, omnes auiculæ: sed στρουθὸς propriè qui τρωγλίτης dicitur, Varinus. Στρουθὸς ex Aristotelis descriptione auis illa uidetur, quę uulgò τρωγλίτης dicitur, specialiter accipiendo. nam alioqui generale nomen est, Eustathius si bene memini. Xuthros, alijs struthos, uel pyrgites, alij trogliten uocant, Kiranides. Passerculus in Creta uulgò sporguitis appellatur, Bellonius. sunt qui σπόργιτας uel ἀσπουργίτης uulgò uocari mihi retulerint. uidētur autem hæc nomina corrupta à prisca uoce πυργίτης: quod hoc genus auium circa turres uersari soleat. Στρουθοὶ πυργῖται, id est passeres turricolæ, Galeno de sanitate tuenda libro 6. cap. 16. dicuntur, qui in turribus quæ in locis excelsis sunt nidulantur. Alaudæ cristatæ aues sunt similes passerculis, ut inquit Galenus, qui pyrgitæ ac troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extraquàm galero quo illi carent, Hermolaus. nos idem legimus apud Aetium 9.31. Troglitæ quidem dicti mihi uidentur domestici passeres, quòd passim in ædium troglis, id est cauis uersari ac nidulari soleant: (ut & troglodytæ ab his diuersi in cauis terræ circa sæpes præcipuè) & ijdem quoque pyrgitæ, nisi quòd circa turres & loca excelsiora degunt, quare etiam salubriores habentur. In paruorum passerum (ad differentiam nimirum τῶν μεγάλων στρουθῶν, hoc est struthocamelorum) numero πυργῖται etiam sunt, Galenus lib. 3. de alimentis. Cypselos Psellus in libro de uictus ratione trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent, Cælius. Laudat quidem Psellus in cibo passeres & troglatas (ut Ge. Valla transfert) quæ hirundinibus similes, pedibus curtis, foraminibus turrium solum se cōmittunt. Ego uerò hæc uerba, hirundinibus similes, pedibus curtis, à Valla imperitè adiecta existimo, ut sic quas ipse aues troglatas esse putaret interpretaretur. illas sanè hirundinibus similes aues apodes & cypselos appellant Græci, quas in cibum admitti nullis equidem hominibus nisi fame coactis existimem. quare Psellum de passeribus troglitis & pyrgitis sensisse dixerim. nam & alibi inter attenuantes cibos cum

perdicibus.

perdicibus & auiculis montanis trogletas nominat. Ego non trogletam neq; troglatam, sed troglitam per iôta in penultima scribendum censeo. Vulturem odit τρωγλίτης, Philes. Est & simi τρωγλίτου mentio apud recentiorem quendam Græcum, qui de morbis accipitrum scripsit.

¶ Italicè passara, uel celega, uel passara cazarenga. Passerculum pullatum uulgus cilegam dicit modo, uti coniecto, quasi spicilegā, siue frugilegā: quod genus spermologon nuncupant Græci, Cælius ex Hermol. ¶ Hispanicè gorriòn uel paxáro. Gallicè moineau, moucet, passe, passereau, passerat, passeteau. ¶ Germanicè Spar/Spatz/Hußspar. Saxonibus Sperck/Sperlingk. alijs Lüningk. Germanis inferiorib. Müsche/Spätze. ¶ Anglicè sparrou. ¶ Illyricè wrabecz.

¶ Alexander Myndius duo passerū genera esse dicit, alterum mansuetum, alterū ferum, Athenæus. Struthocameli quoq; passeres feri, ἄγριοι στρουθοὶ dicuntur, Eustathio teste. ¶ Passer duorū est generum, unum griseum (cinereum aut fuscū,) quod in tectis degit & nidificat: & alterū minus, rubeum in uertice, in cauis arborum nidificans, Albertus.

B.

Passer est auis parua, cinerea, Albert. Fœminæ ubiq; sunt coloris cinerei, Idem. Color κεραμεοῦς, id est testaceus, passeri est & plerisque pulueratricibus, G. Longolius. Passeris pennæ quoties frigora urgent acriora interdum in albas transeunt, Aristot. qui alibi etiam passerem quandoque album conspectum memorat: audio & nostra memoria eodem colore uisum. Nigrities quæ est in rostro uel mento æstate incipit, cum ueris initio nōdum spectetur: uide infra in C. de uita passerum. Passeri, ut auiculis omnibus, nō gula nec ingluuies, sed uentriculus longior est, Aristot. Ad imum intestinum appendices paucas habet, sed perexiguè, Idem. Passeribus alijs uentri, alijs intestino fel iungitur, Idem. Mares guttulis nigris & albis distinguuntur, Albertus. Mas nigredinem habet circa os, fœmina uerò albedinem, Obscurus. Alexander Myndius fœminas dicit rostro esse colore magis (quàm in maribus) corneo, facie uerò nec admodum alba neque nigra, Athenæus. ¶ Domestici syluestribus corpore paulò maiores sunt, & capite pro corporis portione satis magno, Longolius.

C.

Passer uocem sibi peculiarem habet, sicut & turtur, Obscurus Aristotelem citans: apud quem nihil eiusmodi extare puto. Pessimus at passer tristia flēdo pipit, Author Philomelæ. Pipire pullos gallinaceos Columella dixit, pipare gallinas Varro. Sed circunsiliens modò huc, modò illuc, Ad solam dominam usq; pipilabat, Catullus de passere Lesbiæ. πιππίζειν uerbum fictum est ad imitationem uocis auium, Suidas & Varinus. uidetur autem passeribus præcipuè conuenire. Tites palumbes dici interpretor ex passerum salacitate, qui solent τιτίζειν, Cælius. Et rursus, Passerculi creduntur τιτίζειν, id est titissare: ex quo titis corriuatur, ut scribit Ael. Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quælibet minutior. Draco deuorat passerculos ἐλεεινὰ τετριγῶτας, Iliad. β. alioqui τρίζειν uerbum proprium est uoci uespertilionum. Qui stridunt potius quàm canant, στρουθίζειν Græcè dicuntur, quod Latinè enunciare licet struthissare: ex passerum uoce qui struthi uocantur uerbo deflexo, Cælius. ¶ Passer uermiculis uescitur, Aristoteles & Albert. Muscas uenari fertur, Obscurus. Hordeum præ cæteris in cibo amat, & corticem celeriter à grano separat: & si quando nimium auidè paleam cum grano deuorauerit, suffocatur, Albertus. Vescitur & acinorum quorundam granis, ut sambuci, Tragus. Mox digerit quicquid deuorârit, unde corpus eius cibo non pinguescit, sed sustentatur tantum, Author de nat. rerum. Auicula est naturæ perquam calidæ, (omnibus auibus calidior, Author de nat. rerum.) libidinosa & multi motus, quas ob causas non obesatur, Albertus & alij. ¶ Stercus eius calidissimum est quando emittitur, sed mox refrigeratur, Author de nat. rerum. ¶ Passer tum lauare, tum puluerare solet, Aristot. ¶ Aues quædam saliunt, ut passeres, merulæ, Plin. ¶ Passer gregatim ad pastum uolat, Author de nat. rerum. ¶ In tectis habitat & in altis locis, in petræ foramine nidificat, Obscurus. Pyrgitæ passerculi nominant quòd circa turres uersari soleant. Passeres domestici in ædium & turrium cauernulis, quinetiam capitulis pensilibus nidum collocant, G. Longolius. Passer griseus in tectis degit & nidificat: alterū uerò genus in cauis arborum nidum struit, Albertus. Conscientia uel suæ infirmitatis, uel sui corpusculi exiguitatis, passeres in ramorum cacuminibus, modò ab ijs sustineri queant, nidos contexunt, sæpeq; numero ea machinatione sibi factas à uenatoribus insidias declinant: eò sanè ij propter rami tenuitatem ascendere non queunt, Aelianus: passerum nomen fortè communius pro auiculis quibusuis paruis usurpans. ¶ Passer supra modum libidinosus est, Author de nat. rerum. hinc illud, Passere salacior, Erasmus prouerbij specie usurpari posse ait. Passer animal est libidinosum & fœcundum. quare Terpsicles eos etiam qui passeribus in cibo utuntur, ad res uenereas ait proclitiotes fieri. Perdices mares, ut & passeres, genituram emittunt, non solum conspectis fœminis, sed etiam uoce earum audita, Eustathius ex Athenæo. Passer pyrgites immodica ira & copia seminis ductus (ὑπὸ ὀργῆς [forte ὁρμῆς] καὶ πολυσπερμίας ὀχλούμενος) septies in hora fœminam init, copiosum confertimq; semen effundens, Orus. Passer adeò salax est, ut in una hora fortè uigesies coeat, Albertus. Aliqui eum trecenties die coire aiunt, Vrsinus. Sunt qui passerum etiam mares anno diutius durare non posse arbitrentur, argumento quòd ueris initio nulli mentum habere nigrum spectentur, sed postea, tanquam nullus anni superioris seruetur. fœminas uerò hoc in genere esse uiuaciores

uolunt. capi enim has cum nouellis, cognosciq; laborũ callo (duritie quadam) asseuerant, Aristot. de hist. anim. Et in libro de longitudine uitæ, Mares (inquit) si salaces fuerint, breuioris uitæ sunt quàm fœminæ, ut in genere passerum. Passeri minimum uitæ, cui salacitas par (ut columbis & turturibus) mares negantur anno diutius durare, argumento quia nulla uêris initio appareat nigritudo in rostro, quæ ab æstate incipit. fœminis longiusculũ spatium, Plin. Aristoteles scribit pass. marem uno anno tantum uiuere, quod de passeribus Orientis credimus. nam & illa nigredo de qua dicit quòd sit in collo (mento) masculi, non est in eis qui sunt apud nos, scilicet in Europa, Author de nat. rerum. Aetas passeris apparet in rostro, quia iuuenis habet illud cinereũ, & circa fauces croceum, senex uerò durum & nigrum, Idem. Mares parum uiuũt propter coitum & nimium motum, quæ exiccant in eis humidum uitale, Albertus. Alexander Myndius ait fœminas maribus infirmiores esse, Athenæus. Mares hyeme perire, fœminas uerò durare Aristoteles putat, probabiliter ex colore hoc conijciens immutato, Idem. Albertus passerum uitam computat à tempore coitus. dicit enim nullum passerem uiuere à tempore coitus plus uno anno. Ephesius fortasse magis ad uerba Aristotelis attendens, computat annum à tempore natiuitatis, asserens nullum passerem uiuere à tempore suæ natiuitatis plus uno anno, Niphus. ¶ Passer bis anno uel ter parit, in singulas uices septena ut plurimum, ut minimum quaterna oua, Albertus. Parit ad summum octona, Athenæus Aristotelem citans. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, uidelicet quæ cum paruæ corpore sint, multos progenerant, ut passer, hirundo, Aristot. Cuculi oua passeris in nido reperta deuorant & sua subijciunt: hic pòst illa suscepta fouet & nutrit, Isidorus. ¶ Passer comitialem morbum, imò & lepram pati creditur, Iac. Oliuarius absq; authore; quanquam Author de nat. rerum, In quibusdam regionibus (inquit) morbum caducum hæc auis patitur: nimirum quia semine hyoscyami pascitur, ut Aristoteles credit. Ego nihil huiusmodi apud Aristotelem. Plinius uerò de coturnice, elleboro eam uesci, & solam præter hominem comitiali obnoxiam esse tradit.

D.

Passer est auicula ualde circunspecta, Obscurus. ¶ Passeris pulli cum euolare debent, uicini passeres cum eorum parentibus conatus ipsorum euolantium comitantur, ut imbecilles si necesse sit plurium constipatione adiuuentur, Author de nat. rerum. In furorem citò cõcitantur, sed nulla mora discordiæ, Idem. ¶ Passer dum aucupum uenatione petitur, ad noctuã accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Apud nos pica aliquando deuorat passerem iuuenem, Albertus. Hirundines & passeres interimunt se mutuò cum cõueniunt in una domo, Auicenna. uide in Capite de Hirundinibus syluestribus. Vulturem timet troglites, Philes.

E.

Passeres syluestres facilius capiuntur, domestici difficulter. ¶ Struthi (id est, auiculæ in genere) diuersi uisco capiuntur: & ramis duobus myrti colligatis annexo funiculo, &c. ut scribit Oppianus de aucupio 3.3. Capiuntur uisco passeres & cæteræ aues paruæ uel magnæ, si uirgulæ inuiscatæ ponantur in locis ubi pasci uel morari consueuerunt, Crescentiensis. Et rursus, Capiuntur passeres præcipuè iuuenes minus sagaces cum saxa seu brechoëllo, quæ est quædam cauea ex iuncis constructa, de qua exire non possunt, cum ad passerum pullos impositos ingressi fuerint. Coturnices, perdices, & passeres, quàm sint libidinosæ aues, & quomodo libidinis earum tempore speculo proposito capiantur, recitauimus in Coturnice C. Pantheron retis genus, quo Galli ad passeres, sturnos, & grues utũtur, Budæus describit in Annotationibus in Pandectas. Accipitres capiunt passeres, & alias aues diuersas, Crescentiensis. E nidis quos in parietibus habent mustelis aut uiuerris cicuribus immissis extrahuntur. Aues etiam quas nos lanios appellauimus pueri cicures alunt, ut passeres è nidis captent.

¶ In Media (aliquando) adeò ingens passerum inoleuit copia, iacta absumentium semina, ut homines malo acti ad alia migrarint loca, Diodorus Sic. lib. 4. de fabulosis ant. gestis. ¶ Passer clamans mane tempestatem significat, Gratarolus.

F.

Passeres & turdi in delicijs habentur præ cæteris cibis, Suidas. Auiculæ (omnes scilicet minores, ut præcipuè passeres) & cuzardi (alaudæ) improbantur. nam si parum de ossibus eorum deglutiatur, gula & intestina aliquando exulcerantur. Quòd si de pullis harum auium fiat frosa (edulium) cum ouis & cepis, promouent coitum, Iura earum uentrem soluunt, carnes astringunt, maximè si macræ sint. Deteriores ex eis sunt, quæ saginantur in domibus, Elluchasem. Caro passerum calida est usq; ad tertium gradum, & sicca ferè in eodem, difficilis concoctu, corporibus temperatis insalubris. aliarum quoq; auicularum carnes declinant ad caliditatem, sed magis ad siccitatem. quamobrem de cæteris (auiculis, non passeribus) præferuntur pingues. harum enim caro laudabilis est, & boni nutrimenti, facilis concoctu, & conualescentibus salubris, Michael Sauonarola. Paruorum passerum, inter quos & pyrgitæ sunt, caro durior est quàm gallinarum, perdicum & similium, Galenus. Psellus trogletas laudat & attenuare scribit. Trallianus tympanicis concedit ex minutis passerculis illos qui pingues non fuerint.

¶ Ex auibus laudantur perdices cum montanis omnibus passeribus, deinde gallinæ, phasiani, &c. Galenus de ingenio sanitatis capite 2. quo in loco Conciliator per passeres se intelligere scribit aues mi-

aues minutas, & non passeres propriè dictos, qui (inquit) calidissimi sunt, (teste etiam Rasi) & libidinem incitant. Passerum ac palumbiũ caro dura & difficilis concoctionis est, maliq; nutrimenti, sanguinem calidum & siccum generans, Haliabbas S. Theoricæ, cap. 22. Et paulò pòst, Omnino uitandi sunt passeres domi nutriti. procreant enim sanguinem pessimum. Passeres auium calidissimi sunt, & præ cæteris auiculis astringunt, & sanguinem accendunt, Isaac. Et alibi, Calidi & sicci sunt, stomachum corrumpunt. quamobrem rarò sunt admittendi. calfaciunt enim, & facilè in nidorosos uapores & bilem rubeam conuertuntur, præcipuè syluestres & macri. concoctioni sua siccitate obsistunt, & uentrem astringunt. Passeres omnes calidi & sicci sunt in fine caloris, Auerrois. Hæc omnia ex recitatione Antonij Gazij.

¶ Passeres omnes mali sunt, Auicenna. Passeres & ipsi salaces sunt, & uescentes eis procliuiores in Venerem fieri Terpsicles prodidit, Athenæus. Vide etiam in G. & de cerebellis passerum ad eundem usum parandis, ibidem. ¶ Pastillus à passerculis: Cape bubulã aut uitulinam, & adipem uituli incisum minutatim, & caseum optimum, aromata & crocum, Coquus Gallicus.

¶ Omnia quidem oua, sed præcipuè passerum, rem Veneream promouent, Auicenna. Venerem conciliant oua passerum in cibo, Plinius & Marcellus. Passerum oua cęteris calidiora sunt, & sanguinem feruidiorem generant, Ant. Gazius.

G.

Passer assus in cibo sumptus delectationem facit & mouet Venerem, Kiranides. Passeres in cibo Venerem conciliant, Plinius & Marcellus. In libro Secretorũ qui Galeno attribuitur, compositio quædam præscribitur ad coitum promouendum: qua cum (inquit author) passeres quandoque decoquuntur. A salacioribus inuentum est passeres pinguiusculos commanducare, Alexander Benedictus. Vide etiam in F. ¶ Cinis passerum sarmentis crematorum cochlearibus duobus in aqua mulsa (potus) morbo regio resistit, Plinius. Similiter crematorum passeris pullorum cinerem ex aceto aduersus dentium dolorem utiliter infricari tradunt, Idem. ¶ Passeris adeps ponitur in emplastro Nic. Myrepsi ad tofos seu poros, numero 70. ¶ Cibarium factum ex capitibus passerum, & maximè masculorum, adiuuat coitum, R. Moses. Cerebella animalium quomodo reponi debeant, docetur ex Bulcasi in uulgari & barbara æditione Nic. Præpositi lib. 1. cap. 13. Peculiariter uerò cerebella auium (inquit Bulcasis) quorum ad remedia usus est, accipi debent de auiculis quæ nidificant in domibus, tempore autumni aut uêris, quibus decollatis exempta cerebella ponantur in uase mundo, & purgentur à uentriculis (membranis) ambientibus. pro singulis uerò cerebellis decem, uitellum oui recentis nati ex gallina à gallo cõpressa addes: & mixta siccabis in patella super cinere calido: deinde insolabis ut amplius desiccentur, aut iterum ad ignem pones. Sunt qui sine uitellis hoc medicamen faciant, aliqui cerebellis mox recentibus utuntur. alij cerebellis & ouis parum mellis admiscẽt, & ad ignem coagulata reponunt. Cerebella passerum uêre occisorum lauantur, purgantur. Ex his decem cum uitello oui subacta, parum igni friguntur, deinde Sole uel igne siccantur: adiecto, si libet, pauco melle, ad Venerem incitandã parantur, alij ut adipes & medullas parant, Syluius. ¶ Passeris fel pondere dauic solutum in zambacelæo pondere aurei, uirgæ testibus & inguinibus inungitur, ut uim ad Venerẽ confirmet, Rasis. ¶ Passeris fimus à lentigine purgat faciem: quod si sputo hominis uarices illinantur, extirpat eas, Hali. Dolorẽ dentium statim abire tradunt fimo passerum cum oleo calefacto, & proximæ auriculæ infuso. pruritum quidem intolerabilem facit, Plinius. Stomacho exoluto & nauseabundo passerum stercus aridum uelut polentam, siue aquam biberint, siue uinum, inspergito, Archigenes apud Galenum de compos. medic. sec. loc. Passeris stercus cum uino potum erectionem facit magnã: cum adipe uerò porcino inunctum alopeciam sanat & explet, & carbunculos frangit, Kiranides. Remedijs contra accipitrum & falconum lumbricos aliqui passeris (aliâs passeris Indici, uel solitarij: uel, si is desit, communis) stercus admiscent. Troglitæ fimum uel carnem cum uino aut melle accipitri contra morbum quendam dari iubet incertus author Græcus recentior: εἰς συγχαινόμενον ἱέρακα. ¶ Oua passerum in cibo sumpta Venerem augent, Hali & alij. uide in F.

H.

a. Passer dubij generis nomen, in masc. gen. usurpari solet. unde diminutiuũ passerculus apud Plautum, Ciceronem, & Varronem. Passeres sunt minuta uolatilia à paruitate uocata. Verbum στρουθὸς non modò passerem aut struthionem significat, sed & aues alias: quod & nos (Latini) quandoque sequimur: ut Cicero cum dixit, omnibus passeribus insitam à natura uoluptatem. hodieq; aues ipsas in commune passeres uocant Hispaniarum uernaculi, Hermolaus. Passeres dici possunt omnes aues minutæ, Syluaticus. ¶ Στρουθὸς oxytonum est, (secundum canonem Eustathio relatum,) Atticè uerò penanflectitur Herodiano, ut scribit Aristophanis Scholiastes in Aues. Generis est communis, Eustathius. Στρουθὸς nomen alijs etiam auibus commune est. sed placet magis στρουθὸς uocari ut plurimum aues illas Homericæ strutho (quarum scilicet Iliados secundo ille meminit) congeneres, Idem. Στρουθία dicuntur omnes minimæ auiculæ: στρουθὸς uerò propriè qui (uulgò) τρωγλίτης dicitur, Varin. Reperitur & στρουθάκιον pro passerculo. Στρουθὸς dicitur ab eo quòd cum furore quodam in libidinem feratur, παρὰ τὸ μετὰ οἴστρου θεῖν (πρὸς τὴν ὀχείαν,) Eustathius. Nicander inter remedia contra aconitũ στρουθὸν pro gallina dixit, & contra fungos πίτον στρουθοῖο κατοικάδος pro fimo gallinæ.

nam & ὄρνις per excellentiam pro gallina ponitur. Κίχλαι, εἶδος στρουθῶν, Varin. Legitur & στρουθὸς pro struthione uel struthiocamelo, ut Ἀφείθη ἐλεφάντων ἅρματα κ. λ. σιμωειδὴς τράγων, ἑξήκοντα. βουβαλίων, ιε. στρουθῶν, ὀκτώ, citante Eustathio. Στρουθὸν Attici simpliciter pro struthocamelo dicunt, Hesych. Aliâs uerò στρουθοκάμηλοι, μεγάλαι στρουθοί, & ἄγριαι στρουθοὶ dicuntur. Vbi de historia plantarũ quarto Theophrastus στρουθῶν πτερὰ dixit, ac Theodorus struthorum alas reddidit, auium transferre maluit Plinius: tanquam struthos Græcis quandoq; de auitio dicatur, sicuti Latinè passer, Cælius. sed Theophrastus de struthocamelis sensit, non de passeribus. nam Indicas quasdam arbores describens, sic inquit: Ἕτερον δὲ οὗ τὸ φύλλον, τὴν μὲν μορφὴν πρόμηκες, τοῖς τῶν στρουθῶν πτεροῖς ὅμοιον, ἃ παρατίθενται παρὰ τὰ κράνη. Στροῦς, ὁ στροῦθος, καὶ ὄστρειον, Hesychius. Elei passeres uocant δειρίτας, ut Nicander Colophonius ait, Athenæus. Δίγκρον, passeres, Hesychius: Varinus penanflectit. Inuenio & δίγκρον, δήγκρον, & δίρηγον pro passeribus apud eosdem. item δρῦον, Macedonum lingua. Ἐλλόποδες & ἐλλοὶ (Hesychius habet ἐλλόπιδας) passeres & hinnuli, ἀπὸ τοῦ ἐλλεσθαι, & catuli serpentis, Hesych. & Varin. Κιλίας, passer mas, Iidem. Σμαρδίκιον, στρουθίον, Iidem. hinc σμαρδικοπῶλαι, qui passeres uendunt.

¶ Epitheta. Arguto passere uernat ager, Martialis. Leuis passerculus, Varro apud Nonium. Passer saltitans, cantillans, soliuagus, apud Textorem. ¶ Ὠκέες στρουθοί, ταχεῖς, εὐπρεπεῖς, κοῦφοι, Hesychius & Varinus.

¶ Passer ille Catullianus allegoricôs, ut arbitror, obscœniorem quempiam cælat intellectum, quem salua uerecundia nequimus enunciare. Quod ut credam, Martialis epigrammate illo persuadet, cuius hi sunt extremi uersiculi: Da mi basia, sed Catulliana, Quæ si tot fuerint, quot ille dixit, Donabo tibi passerem Catulli, Politianus. Strutheum Latinè, ut est apud Festum, à salacitate passeris, membrum uirile significat, præcipuè in mimis: ut qui passerem in Martialis & Catulli uersibus aliter accipiunt, nihil mihi dixisse uideantur: ne quis in ea re Politianum, quia sine authore loquitur, somniasse cauilletur, Hermolaus in Corollario. Dic igitur me tuum passerculũ, gallinam, coturnicem, &c. Plautus in Asin. ¶ Στρουθός, homo salax & libidinosus, Hesych. Στροῦθος, ὁ λελωβημένος, Suidas. οἴμοι κακοδαίμων, στρουθὸς ἀνὴρ γίγνεται. ἐκπτήσεται. ποῦ ποῦ 'στι μοι τὸ δίκτυον; Aristophanes in Vespis. ubi Scholiastes senẽ, inquit, quia saltat, famulus passerem fieri ait. Idem in Auibus Philocratem τὸν στρούθιον (inquit) si quæ auis occiderit, talentum accipiet. ubi Scholia, Ἄνω εἶπεν ἐκ τῶν ὀρνέων. Στρούθιον δὲ εἶπεν ὡς μήλιον. In eadem fabula Cleocritus quidam traducitur ὡς στρουθόπους, τουτέστι μεγαλόπους, (à struthocameli pedibus fortasis: uel à passerinis per antiphrasin:) ἢ ὡς τὴν ὄψιν στρουθώδης, Scholiastes. Ego struthópoda eum dixerim cui pedes & crura exigua fuerint, ut nostri meisenbeinle: Sic & Plinius: Eudoxus (inquit) author est, in meridianis Indiæ uiris plãtas esse cubitales: fœminis adeò paruas, ut Struthopodes appellentur. Plautus cruscula todila dixit, citante Festo, cui todus est genus auis paruæ. Monstrosi partus in utero fiunt, uel parte aliqua magnitudine excedente, ὡς τὰ μεγαλοκέφαλα (scilicet τέρατα:) uel deficiente, ὡς τὰ στρουθοκέφαλα, Author Definitionũ medicinalium quæ Galeno attribuuntur. habet autem & struthiocamelus quoque caput proportione exiguum. Στρουθίζειν uerbum à nomine στρουθός, quod est passer, deriuatur, & cantum uilem ædere significat, τὸ φαύλως (aliâs εὐτελῶς, quod placet) πως ᾄδειν, Eustathius. Quæ strident potius quàm canant, στρουθίζειν Græcè dicuntur, ex passerum uoce, Cælius. Στρουθίζειν, τρίζειν, Suidas. Poculum quoddam Persicum στρούθιον dictum Athenæo, à quibusnam struthis (passeribus) denominatũ sit non constat, Eustathius. Struthio herbæ folium oleæ est, quod à medicis aureum poculũ uocatur. ab hac similitudine potorium quoddam uasculum fortasse struthion appellatũ sit, Hermolaus. Strutheum, in mimis præcipuè, uocant obscœnam partem uirilem, à salacitate uidelicet passeris, (etiamsi anseris in codicibus plerisq; scriptum est, Hermolaus) quæ Græcè στρουθὸς dicitur, Festus.

¶ Passer marinus, quem uocat uulgus struthiocamelum, Festus. Græci στρουθὸν simpliciter pro struthiocamelo ponunt, ut supra ostendi: aliquando ἀγρίαν, uel λίβυσσαν, uel μεγάλην cognominant. Est & passer marinus piscis, Græcorum ψῆττα.

¶ Stirpes. Struthium à nostris (ut Plinio) radicula uocatur: spinosa herba, nõ tamen acanacea. Flos spectabilis æstatibus, sine odore, caule lanuginoso, semen nullum, radix magna, quæ conciditur purgandis lanis, mirum quantum conferens candore mollitiaq;, &c. Smyrnæa mulier Galena florem hunc non struthion, sed strythion uocauit, Hermolaus. Στρουθίον, radix herbæ lanis eluendis apta, Hesychius. Ἐστρουθισμένα Græcis dicuntur struthio herba repurgata (uellera,) Cælius. Dioscorides ad œsypum laudat lanas ἀστρουθίστους, hoc est illotas & radicula non curatas. Medicis hodie & orbi nostro, in quo prouenire etiam non puto, struthium ignoratur. Serebatur olim pasim. Sponte uerò nascitur in Asia Syriaq;, & trans Euphratem. Hippocrates commendat nascens in Andri insulæ littoribus. ¶ Alterum syluestris papaueris genus heraclion uocatur, ab aliis aphron, foliis (si procul intuearis) speciem passerum præsentantibus, semine spumeo. Ex hoc lina splendorẽ trahunt æstate, Plinius 20.19. Dioscorides huic papaueri folia tribuit σφόδρα μικρά, στρουθίῳ ἐοικότα: id est, minima uel breuissima, struthio similia, herbæ uidelicet, non passeribus. tribuunt autem quidam struthio herbæ folium oleæ: ut lapsus uideatur Plinius. nam Theophrastus quoq; de historia plant. 9.13. (unde & Dioscoridem & Pliniũ mutuatos apparet,) Papauer Herculanũ (inquit, interprete Gaza) folio constat struthi, quo splendorem linteis tribuunt. τὸ φύλλον ἔχουσα οἷον στρούθιον, ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι.

¶ Mâla struthia, μῆλα στρούθια, στρουθιόμηλα, è cotoneorum genere, minori amplitudine, & serotino prouentu,

uentu, odoratius uibrãt. Aetius uerò ſtruthia uocat, quæ magna ſint & ſuauiora, minoriq́; placeant acerbitate. Nominat ſtruthium etiam Macrobius inter malorum genera 3. 19. Et Calliſtruthis, roſeo quæ ſemine ridet, Columella ficuum genera enumerans. codex noſter habet Challiſtruthis. ¶ Errant qui paſſerinam uulgò dictam florem candidum ferentem, anagallida exiſtiment, Hermolaus. Paſſarina, inter leucoij nomenclaturas apud Dioſcoridem. Ticedillo, id eſt herba paſſerina, quam ignoro, Syluaticus. Centumnodia, lingua paſſerina, Idem. Lingua paſſerina, ut quidã uocant, genus minus lithoſpermi, quod in aruis reperitur, radice inutili, Tragus. ¶ Auicenna 2. 435. laſan alaſafir, uel leſan alhaſſafir, (linguam auis interpretantur, Bellunenſis linguam paſſerum) arborem quandam uocat, quæ Græcis recentioribus orneogloſſon eſt. uidetur autem fraxinus uel fraxini ſpecies, in cuius ſiliquis medulla ineſt linguæ auis ſimilis, &c. Syluaticus cap. 703. uſnen herbam interpretatur ſtercus paſſerum, uel herbam kali, &c. albam eſſe aiunt, & pãnos ea lauari ac dealbari. quærent diligentiores ſtruthióne an papaueri ſpumoſo deſcriptio eius conueniat. mihi ad ſtruthium potius accedere uidetur.

¶ Icones. Aegyptij hominem qui ad proprium patronum confugiat, nec eius ſubleuetur auxilio, monſtrare cupientes, paſſerem & noctuam pingunt. hic enim dum aucupum uenatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Iidem hominem ſemine abundantem uolentes deſignare, paſſerculum pyrgiten pingunt, Idem.

¶ Propria. M. Petronius Paſſer nominatur apud Varronẽ de re ruſt. 3. 2. Στρούθας, Struthas, ſatrapæ regij nomen eſt apud Xenophontem rerum Græcarum lib. 4. ¶ Paſſer, nomen loci, cuius meminit Martialis: Non mollis Sinueſſa, feruidiq́; Fluctus Paſſeris, aut ſuperbus Anxur.

¶ b. Ilia paſſeris, Horatius 2. Serm. Σπίζαν auiculam paſſeri ſimilem eſſe tradunt Heſychius & Varinus: item σπαράσιον. Corydalus paſſerculus eſt, ſimilis paſſerculis quos pyrgitas à turribus, & troglitas ab antris & cauernis appellant, ſed maior & criſtatus, Aetius. Sirênes ſupernè ſpecie ſunt στρουθῶν, id eſt paſſerum, Gyraldus. ὄψιν ἔχεις στρουθῷ πανομοίϊον. ἢ ῥά σε Κίρκη ἐς πτίλων μετέθηκε φύσιν πυκνεῶνα πιόντα, Diſtichon Iuliani. Paſſerem quadrupedem circa paludes Liberdæ oppidi in Luſatia captum, Ge. Fabricius nobis ſignificauit.

¶ c. ἐκολάκευσεν ὁ συμπιέσας τὸ στόμα ὥσπερ πολέμιος, ἀλλὰ τοῖσι στρουθίοισι χαινοῦσα ὁμοίως, Comicus quidam apud Euſtathium. uidetur autem ſignificare quandam alicui aſſentatam ore non compreſſo, ſed pleno & hiante, ut hiare ſolent auiculæ. ¶ In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ, auola (de) monte ueſtro (ſicut) paſſer? Pſalmo 10. Et paſſer quolibet uadens, Prouerb. 26. Factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto, Pſalmo 102. Ariſtophanes paſſerum nubem dixit, (στρουθῶν νέφος ἀρθὲν ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸ σπέρμ' αὐτῶν ἀναπέψαι. Illic (in arboribus) paſſeres (zipatim, aues, Munſterus) nidificabunt, Pſalmo 103. in tranſlatione Hieronymi. Paſſer inuenit ſibi domum, Pſalmo 83. a.

¶ d. Paſſer aliquò ſtrepitum magnum faciens uolat, ne laqueo uenantium capiatur: unde inquit, Anima noſtra ſicut paſſer, &c. Gloſſa in Pſalm. 124. ¶ Τὸ στρουθίον δειλὸν ὄρνεον ὂν ὑπὸ ἀγωνίας ἐλαύνει τὸν ὕπνον, Suidas in Nycticorax.

¶ Paſſeres duo nónne aſſe uæneunt, & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre ueſtro? Matthæi 10. Paſſeres quinq́; nónne uæneunt dipondio? Lucæ 12. Καὶ γὰρ πόσῳ κάλλιον ἱκετεύειν τρέφειν Ἄνθρωπον ἐς ἄνθρωπον, ὃν ἔχει βίον, Ἢ στρουθὸν, ἢ πίθηκον; Eubulus apud Athenæum. Peſtem à milio atq́; panico ſturnorum paſſerúmue agmina ſcio abigi herba, cuius nomen eſt ignotum, in quatuor angulis ſegetis defoſſa: mirum dictu, ut omnino nulla auis intret, Plinius. Multi ad milij remedia, rubetam noctu aruo circumferri iubent, priuſquã farriatur, defodiq́; in medio incluſam uaſe fictili: ita nec paſſerem, nec uermẽ nocere: ſed eruendam priuſquam metatur, alioqui amarum fieri, Idem.

¶ h. Χρῶν ὁ θεὸς Ἀριστοδίκῳ περὶ Κυμαίων ἱκέτας σοῦ στρουθοὺς αὐτῷ ἔφη εἶναι, Porphyrius lib. 4. de abſtinendo ab animatis.

¶ Apollonius cum Epheſios doceret, oportere eos ſeſe mutuò nutrire atq́; nutriri, paſſeres fortè in arbore quadam taciti conſidebant: unus autem ex ipſis tanquam alicuius rei nuncius uocem emiſit, qua uiſus eſt aliquid cæteris prædicere. Eo audito cæteri clamorem tollentes poſt ipſum uolarunt. Tunc aliquandiu tacuit Apollonius, ſciens quidem quam ob cauſam paſſeres uolitaſſent, nondum tamen auditoribus id enarrans. Vbi uerò omnes in ſe conuerſos, & quaſi portentum aliquod admirantes aſpexit, tunc rupto ſilentio ſic eſt locutus: Puer quidam effuſum frumentum in arcam manibus demittens, cum negligenter illud collegiſſet, abijt, multa grana paſsim in angiporto ſparſa relinquens: quæ cum paſſer ille inueniſſet, cæteris (ut uidiſtis) nuncians, inuentũ cibum communicauit. His uerbis permulti commoti, ad hoc uiſendũ cucurrêre. ipſe uerò his qui manſerunt, cœptum ſermonem de communi ſocietate ſeruanda proſecutus eſt. Poſtquã uerò qui uiſum ierant cum clamore atq́; admiratione ſumma reuerſi ſunt: Videtis (inquit Apollonius) quo pacto paſſeres mutuam de ſe curam habeant, quantumq́; communi gaudeant ſocietate, nos autem homines eam colere dedignamur, &c. Philoſtratus lib. 2. de uita Apoll. Draco quidam terribilis octo pullos paſſeris unà cum matre deuorat, & mox à Ioue in lapidem conuertitur, Iliados ſecundo: quod prodigium Calchas interpretatur, fore ut Græci circa Ilium nouem annis pugnent, (ut draco paſſeres nouem deuorârat,) & decimo demum obtineant. Ex paſſerum numero belli Troiani annos auguratus eſt Calchas, Cicero 1. de diuinat. Et rurſus, Cur autem de paſſerculis coniecturam facit, in qui-

bus nullum erat monſtrum? Sic Apollonius apud Philoſtratum (lib. 1. de uita Apollonij) ex leæna capta, in cuius uentre cæſo octo catuli reperti erant, annuam & menſium octo futurã prædixit, &c. ¶ Στρουθὸν κρατῶν φεύγοντα προσδόκα βλάβην, Senarius onirocriticus apud Suidam, id eſt, Paſſerem fugientem ſi comprehenderis, damnũ expecta. ¶ Paſſer auicula parua eſt, Veneri ſacra, tum propter fœcunditatẽ eius in tantillo corpore, tum quod libidinoſa ſit auicula, Euſtathius. Paſſeribus Venerẽ ſubuehi Sappho cecinit, Cælius. ¶ Qui purificat, offerat duos paſſeres uiuos, Leuit. 14.

¶ Prouerbio celebratur apud Italos paſſerem uetulum non illaqueari. Paſſaro uecchio non tra ſe in gaio uel gaiola: ut apud Latinos Annoſa uulpes non capitur laqueo, & Simia non capitur laqueo, in eum qui longa ætate, multaq; rerũ experientia eſt callidior quàm ut dolis capi poſsit, Scoppa.

DE PASSERE SYLVESTRI PARVO, SIVE TORQVATO.

PASSERES quidam in arborum truncis, qui longo ſitu foraminoſi ſunt, nidificãt, uitæ quàm domeſtici diuturnioris, corporeq; multò minores, horum colla plumæ candidæ, ueluti torques aliqua, circundant, unde & apud noſtrates nomen inuenêre, (Ringelſpatz:) qui per hyemem ferè omnes auolare conſueuêre, G. Longolius. Paſſer torquatus non ſolum torque albo à cõmuni paſſere differt, ſed & uoce & modo nidificandi. Hoc genus in Germania frequens eſt, ſed apud Anglos rarum, Turnerus. atqui Eberus & Peucerus paſſerem in harundinetis nidificantem, de quo mox priuatim ſcribemus, torque albo inſigniri aiunt. ¶ Hieronymus Tragus paſſerem quendam ſylueſtrem uocat Waldſpatz, id eſt paſſerem ſyluaticum. ¶ Eſt & alius ſylueſtris paſſer maior, quem mox deſcribemus.

DE PASSERIBVS DIVERSIS, QVORVM ſcriptores Græci meminerunt.

ACANTHYLLIS, genus eſt paſſeris, Heſychius.

HIPPOCAMPTVS, paſſerculus quidam, Idem & Varinus.

PITYLVS, πίτυλος, auicula quædam ſylueſtris, ὀρνιθάριον τι ἄγριον, Iidem.

SPARASION, Σπαράσιον, auis paſſeri ſimilis, ὅμοιον σπίνῳ, Iidem.

SPERGVLVS, Σπέργουλος, auicula ſylueſtris, Heſychius & Varin. Ab hac uoce corruptum uidetur πέργουλον, quod ijdem interpretantur ὀρνιθάριον ἄργει λευκόν.

PASSERES pyrgitæ & troglitæ à Græcis cognominati, nihil opinor à paſſeribus domeſticis differunt. ſolent enim domeſtici paſſeres uel circa domos in cauis ſe abdere & nidificare, unde troglitæ dicuntur: uel altiùs circa turres, unde pyrgitæ dicti. uide ſupra in Paſſere A.

PSARIS, ψάρις, genus eſt paſſeris, Heſychius & Varinus.

DE PASSERE SYLVESTRI MAGNO.

PASSERIS ſylueſtris (magni, non ſuperioris qui paruus eſt) caro neq; redundans, neque concoctu difficilis eſt, ſed ſi quæ alia boni ſucci. Teſtatur autem Tragon medicus cerebellum eius proprietate quadam comitialibus auxiliari. Eſt autem paſſer (hic) magnus, terreſtris: neq; in arboribus neq; domibus habitat: uerùm in ſummis fruticum ſurculis deſidet, uoce nimis quàm garriens, (κιχλαδίζων.) paſcitur autem in triticum hordeumq; ferentibus agris, & nidum in terra collocat. colore & magnitudine alaudæ ſimilis. hyeme non uiſitur. capitur uerò maximè noctua, Actuarius lib. 2. Regalium ſermonũ, ut Gyb. Longolius citat enumeratis etiam uerbis Græcis. ¶ Paſſerem magnum Actuarij uarijs de cauſis Anglorum buntingam, & Germanorum Gerſthammer eſſe ſuſpicor, Turnerus in libro de Auibus. in margine etiam adijcit huic paſſeri mollicipitis apud Ariſtotelem deſcriptionẽ magna ex parte conuenire. ¶ Paſſer magnus ſolitarius eſt, paulò minor merula, Germanis Gerſthammer, Eberus & Peucerus.

DE TETRACE PARVA.

TETRACEM auem magnam in Gallinaceo genere deſcripſi. ſed alia tetrax eſt auicula, paſſerum generis, ut mihi uidetur, quoniam mentio eius apud authores cum ſpermologo fit & paſſere. magnitudo enim his tribus, ni fallor, ferè eadem, & uictus ſimilis, è granis ut plurimum: neq; cantu nobiles ſunt, ut eo nomine à paſſerum uilium auicularum genere eximi debeant. Tetrax auicula eſt à uoce dicta, quam oua pariens emittit, (ὅτι τετράζει τὴν φωνήν. ego τετράζειν uerbum per onomatopœiam accipio, nec probo illum qui uocem quadruplicem ab hac aue cum peperit ædi reddidit.) Plumis color macularum ſorde uarius, perpetuiſq; (μεγάλαις γραμμαῖς, lineis magnis) lineis, magnitudine ſpermologi, Hermolaus ex Athenæo: qui colorẽ tetracis κεραμεοῦν eſſe ait, id eſt ruffum qualis eſt lateris uel teſtæ coctæ, figlinum dixeris. & carpophágon eſſe addit, id eſt frugibus ueſci, ex Alexandro Myndio. Athenæus ipſe auiculam minimam eſſe ait. Epicharmus apud Athenæum, λαμβάνοντι γὰρ ὄρτυγας, στρουθούς τε καὶ κορυδαλλὰς φοινικοεάμονας τέτραγας, σπερματολόγους τε; ubi epitheton φοινικοεάμονας

σπερμονας ad alaudas an galeritas referri debeat, dubitari poteſt: & an σπερματολόγους pro aue ſui generis accipiendum, an tanquam epitheton tetragum: utrunq; enim fieri poteſt. Et rurſus, τέτραγές τε καὶ σπερματολόγοι. ¶ Τέτραιον, ὀρνιθάριόν τι, id eſt auicula quædam, Heſych. & Varinus. ¶ Apud Ariſtotelem τέτριξ ſcribitur, Gaza Græcã uocem reliquit. Alauda & tetrix condenſo frutice prolem muniunt, Ariſtot. Niphus hanc auem eſſe conijcit quæ uulgò calandrella uocetur, cõgenerem alaudæ, magnitudine etiam & colore ſimilem, abſq; apice. Ariſtoteles quidem alibi genus alaudæ non criſtatum deſcribens, nullum ei peculiare nomen tribuit. ſed calandrella alterum alaudæ non criſtatæ genus eſt.

DE SPERMOLOGO PARVO.

SPERMOLOGVS nomine auis alia maior eſt, de genere graculi uel cornicis, de qua ſuperius ſcripſi inter cornices. alia uerò auicula exigua, quam ad paſſerum genus referre uolui, propter cauſas iam proximè in Tetrace paruo aſsignatas, cui magnitudine confertur ab Alexandro Myndio. Epicharmus pro ſpermologo ſpermatologum dixit, ut citaui in Tetrace. Τότε καὶ στρουθῶν νέφος ἀρθῇ, Καὶ σπερμολόγων ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸ σπέρμ' αὐτῶν ἀνακάψαι, Ariſtophanes in Auibus. Scholiaſtes ſpermologos auiculas dictas ait διὰ τὸ ὀρύττειν τὰ σπέρματα καὶ ἐσθίειν, (ἀναλέγειν, Suidas) hoc eſt, ab eo quòd ſemina in agris eruat & deuoret. Frugilega uermiculos petit, Ariſtot. Spermologum nos ſpicilegam ſiue frugilegam uocare poſſumus; quanquam frugilega (καρποφάγον nimirũ) nomen generis eſt, ita uictum quærentis apud Ariſtotelem. Rura (Italiæ) ipſum paſſerculũ uocant ſpicilegam, detrita modo priore ſyllaba, Hermolaus. ¶ Nuper quidam ſpermologum auem ſpecie ſimili monedulæ eſſe ſcripſit, magnitudine tetraci æqualem: ſed is aues diuerſas pro eadẽ accepit. ¶ Quærendum an ſpermologus ſit genus illud paſſeris, quod uulgo noſtri emmerizam uocant, cuius iconem paulò poſt ponemus. ¶ Eberus & Peucerus picam glandariam noſtram, garrulum ipſi uocant, Græcorum ſpermologum eſſe putant, à quibus ego longè diſſentio. ¶ Gruem Græci géranon uocant quaſi γήρανον, ab eo quòd terræ ſemina ſcrutetur: & aliter σπερμολόγον, id eſt frugilegam, quòd frugum ſemina quæ humo non obruta fuerint, ab agricolis depaſcatur, Varinus. ego ſpermólogum, potiùs epitheton gruis eſſe dixerim, quàm ipſam gruem.

¶ Ὀλαιτοί, σπερμολόγοι, καὶ ὀλατοί, Heſychius & Varinus. uidetur autem ὀλατὸς hæc auis dicta quaſi hordearia, (ut miliariam dicimus.) ὀλὰς enim & οὐλὰς, hordeum interpretantur. quod hac fruge paſci gaudeat. Σαρκῶν, σπερμολόγος, Iidem. Ariſtophanes in Auibus, auium quædam genera à uictu cognominat κνιποφάγα, alia κεβλοφάγα & σπερμολόγα. ¶ Spermologus auis eſt quæ frugibus nocet, quæ & σπερμονόμος dicitur. ab ea ſpermologos uocabant Attici homines (inopes) circa emporia & fora commorantes, & ea quæ de mercibus fortè deciderent (τὰ ἐκ τῶν φορτίων διαπίπτοντα) colligentes. Per tropum etiam ſpermologi dicuntur homines nullius pretij, (nullius ſolidæ doctrinæ) qui ex collectitia quadam & paſsim emendicata conſutaq; eruditione gloriam ſibi aucupantur. unde & uerbum σπερμολογεῖν, ἀντὶ τοῦ ἀμεθόδως ἐπὶ μαθήμασιν ἔκ τινων παρακουσμάτων ἀλαζονεύεσθαι, Euſtathius. Ἀπεραίνων δὲ καὶ αἱ θέαι καὶ τὰ ἀκροάματα βωμολοχίας καὶ σπερμολογίας πολλῆς γέμοντα, Clemens lib. 10. ςρωματ.

DE PASSERE TROGLODYTE.

AETIVS libro XI. cap. XI. quod communia remedia aduerſus ueſicæ & renum calculos continet: Paſſer troglodytes (inquit) eſt paſſerculus minimus, iuxta ſæpes & muros uictum quæritãs. eſtq; hoc animalculum omnium auicularum minimum, ea excepta quæ regulus appellatur. ſimilis eſt autem regulo in multis, præterquam quòd in fronte auricolores pennas non habet. eodem paulò maior eſt, & nigrior, caudamq; ſemper ſubrectam, & albo colore retro interpunctam habet. magis item garrulus quàm regulus eſt: & ſanè iuxta ſummũ alæ lineamentum cinerei amplius coloris, (ψαρότερος, id eſt magis uarij coloris, Vuottonus.) breues item uolatus facit. Naturalem autem uim omnino admiratione dignam habet. Itaq; ſale conditus & crudus in cibo acceptus, morbum perfectè ſanat: & noui adeò quoſdam ob eius uſum nunquam amplius ab affectione uexatos. Conditur autem optimè pennis euulſis, atq; inde largo ſale adobrutus, & poſtquam fuerit arefactus comeditur, & affectionem perfectè ſedat. Melius autem eſt etiam aliter ipſos edere ſi plures contigerint, coctos nimirum, eius præſertim generis quod per hyemem ubiq; apparet. Exhibetur autem & alio modo. Paſſerculus non deplumis in ollulam conijcitur, ac deinde operculo addito uritur, animaduerſione aſsidua habita, ne

fallaris, quum in cinerem sit redactus, & (ne) in aerem exhalans per exustionem totus consumatur. consueuit enim hoc contingere tum ipsi, tum alijs quæ uruntur. quapropter pręstat ollæ operculum non oblinire, ut per interualla quædam operculo adempto ustionis modum intueamur. Exhibendus est autem semel omnis unius passerculi usti cinis per se, aut modico phyllo & pipere admixto (καθ' ἑαυτὸν, καὶ μετὰ πεπέρεως καὶ φύλλου συμμέτρου δι' εὐκρατομέλιτος πινομένη ἡ τέφρα, Aegineta) quò sapo ris iucunditate ori commendetur. Vstus itaque passerculus peregre proficiscentibus commodus est, licetque melle cocto exceptum in promptu habere. Melior autem mihi uidetur condiendi modus, atque adhuc dictis præstantior, si quis præeuulsis pennis uiuum passerculum sale adobruat. quod & ego facio, inquit Philagrius. Arbitror enim & sanguinis naturam quiddam in se complecti, quod minimè uulgariter prosit: cui amplius stercoris efficacia accedit, quam exustione debiliorem reddi planè credo. Proderit etiam eis qui abundant assatos edere integros, ita ut nihil ex eis præter pęnas abijciant. ¶ Eadem uerò breuius scribit Paulus Aegineta libro 3. cap. 45. Troglodytes (inquit) paulò maior est regulo, & colore illi similis inter cinereum & uiridem, rostro tenui, &c. mihi hic inter cinereum & uiridem color non troglodytæ, sed regulo tantum conuenire uidetur.

¶ Nihil est in Aetij descriptione quod non ad amussim auiculæ conueniat, quam Angli sepiarium, Colonienses aucupes koelmusshum nomināt. Vocatur apud Anglos an hedge sparrow, hoc est passer sepiarius, & a dike smouler. hoc est, in sepibus delitescens. Vulgus Coloniense hunc passerem ein Graßmusch (nostri curucam uel atricapillam hoc uocabulo nominant) appellat, uerum peritiores quique aucupes ein Koelmusch, (nostri parum minorem capite atro, alij maiorē Kolmeiß, uel Kolmusch appellāt,) hoc est passerem in foraminibus uel cauernis degentem, nuncupant. Hic Germanos monitos uolo, quum duæ sint aues, grasmuschi sua lingua uocatæ, illam solam esse troglodyten, quæ per totum annum regulo similis cernitur: & non illam quæ circa fauces plumosa ineunte statim hyeme discedit. Nidum huius passeris semel humi factum inter urticas uidi; & pullos antequam uolare possunt, relicto nido, inter herbas fruticesque reptitātes, sæpius obseruaui. Vermibus pascitur, & paulò ante uesperum solet impensiùs strepere, & omnium ferè auium postrema ad somnum se recipit, Turnerus. Currucam in cuius nido cuculus parit, conijcimus esse Anglicè dictum passerem sæpium, an hedge sparowe, Eliota.

¶ Troglodyten esse credo hunc quem Germanorum uulgus regulum uocat, sæpibus obuolantem crebrò, unde & Zaunschlupfflin cognomento appellant. Siquidem huic ipsi descriptio Aetij perbellè congruit: & doctissimus Tanstetterus Collimitius remedium ex troglodyte ad hunc modum, quem Aetius præscripsit, comperit & expertus est in aliquot calculosis, efficacissimum, Io. Agricola Ammonius. Audiui & ipse à fide digno homine, qui nōnullos feliciter remedio ex hac auicula usos mihi asserebat. Quomodo autem quæuis auis aut aliud quoduis animal rectè ad medicinam uti debeat, scripsimus in Alauda G. Recentiores quidam medici, & Arabes, uel eorū interpretes potius, pro troglodyte passere caudatremulam ineptè interpretātur, & nomine corrupto tanquam Arabico traguliđunten appellant. Auicenna safarahun, alij safurion: & remedium aduersus calculum ex caudatremula parant, ut copiosius in Motacilla scripsi.

¶ Troglodytes auis, τρωγλοδύτης, nomen habet à subeundis troglis, id est cauernis, ut & Troglodytæ populi. trogites uerò, uulgò apud recētiores Græcos dictus, passer communis domesticus est. Et quoniam passer troglodytes auicularū minima est, ac regulo similis, multi populi regulum appellarunt. Itali reatin, riatino: circa Verbanum lacum aryotin. circa Florentiam fiorrancio, id est flos calendulæ (nisi hic fortè uerus regulus est, qui aurei calendulæ floris colorē maculis utrinque in uertice refert.) Scoppa Grammaticus Italus regaliolum interpretatur reillo, & scricciola, quæ nomina ad troglodytē pertinere puto. uide in Regulo. Perchia chagia Siculis est auicula minor passere, sæpes perforans, inde nomen, non alia puto quàm troglodytes. ¶ Gallis roy. alibi beurichon, alibi sarfonte. Normannis rebetre, quasi roybetre. Sabaudis roy des oiseaux, roytolat, rezeto, redoyell: & alibi conta fasona, quòd saltitando uideatur numerare fasciculos. ¶ Germanis Zunschlipffle, in Saxonia Thurnkönick/Schnykünig/Zunkünig. circa Rostochium Nesselkünig/Winterküninck. alicubi Meußkönig, & Sumeling, id est pollicaris, à paruitate. Flandricè Kuningsen. ¶ Anglis wren. ¶ Polonis krolik. ¶ Turcis bilbil. ¶ Eberus & Peucerus trochilum interpretantur, ein Zaunköning / Schneeköning, qui troglodytes noster est, (sed trochilus idem qui regulus est, à troglodyte diuersus.) Passerem uerò troglodyten passerculi genus faciunt, qui Germanicè nominetur Baumsperlingk, uel Moßsperlingk, id est passerculus arborum uel palustris. in arborum (inquiunt) cauitatibus nidificat, supernè fuscus, sed uarius & transuersis albis lineis distinctus, infernè cæsius, uertice purpureo, sub collo nigris candidisque maculis eleganter uariatus.

¶ Passerculus troglodytes noster iuxta parietes domuum & sæpes nidulum è musco struit, plumis etiam impositis. Vide infrà in Reguli nidificatione ex Turnero. Araneas uenatur. Mira eius in cantu suauitas, sed ali non potest. Maio præcipuè cantillat, ut ferunt. ¶ Regulus bis annò parit, circiter nouem oua uno tempore, Albertus. uidetur autem reguli nomine passerem troglodytem intelligere.

¶ Antidotus ad difficultatem & stillicidium urinæ mirifica: Passerculum quē troglodyten nominant

minant (Græcè σιλιπιπίδα fcribitur, uoce haud dubiè barbara. intelligit autem paſſerē troglodyten, Fuchſius. uide an Græcum nomen corruptum ſit pro σεισοπυγίδα, quod nomen motacillam ſignificat, quam recentiores ad idem remedium pro troglodyte accipiunt) integrum cremato, & ſumpto cinere ac tenuiter contrito bibendum ex mero dato, quantitate cochlearij, (minoris, quod pendet drachmam unam, Fuchſius.) Si autem uolueris admiſceto etiam farinæ prædictarum cicadarum quartam cochlearij partē, & ieiuno ex uino præbeto, Nicolaus Myrepſus antidoto 60. ¶ Aetius cum præſcripſiſſet remediū efficax ciendæ Veneri, nempe ut paſſer troglodytes dictus in cibo acciperetur, ſubdit: Verum his qui frequentius & ſupra quàm conuenit inde coëunt, urinam capræ bibendam præbe. Cerebellum paſſerum in antidotum diaſatyrion alteram, numero 66. apud Nic. Myrepſum recipitur: & rurſus in aliam numero 68. cerebellum ſimul & oua, hæc quidem apud Aeginetam lib. 7. etiam in unguentum entaticon immiſcentur.

¶ Narrant quidam (ex Italis) de hac auicula, deplumatam quoq; ligno (ueruculo) infixam ad ignem, paulatim aliquoties per ſe conuerti. Albertus hoc de regulo ſcribit. ¶ Galli fabulantur troglodyten in feſto trium magorum, omnes quos eo anno educauerit pullos congregare, & cum eis cantillare. addunt, regem eſſe auium, quoniam cum conueniſſet inter aues ut rex eſſet quæ altiſsimè uolaſſet, hæc aquilæ tergo clam inſidens, cum illa iam defeſſa altius uolare non poſſet, paulò ſublimius euolârit, regno quod uiribus nequibat arte ſibi cōparato. Hoc alij de regulo ſcribunt, ut infra recitabo. ¶ τρωγλοδυτεῖν uerbum cauernas ſubire ſignificat. ¶ Angli hanc auiculam (troglodyten) uulgò aiunt eſſe fœminā, & marem eius rubeculā eſſe, quod falſum eſt. Vtraq; imminentem pluuiam uoce prædicit. ¶ Troglodytæ Herodoto populi ſunt Aethiopiæ.

DE PASSERIBVS QVIBVSDAM, ILLIS PRAEſertim quorum nomina Germanica tantum nobis cognita ſunt. Et primum de paſſere harundinario.

SCHOENICLOS auis Ariſtoteli eſt, (quam Gaza iunconem uertit,) quæ ad ripas lacuum & fluminum uictitat, & caudam frequenter motitat, turdo minor. Turnerus, Ego (inquit) quum nullam aliam auem nouerim iuncis & harundinibus inſidentem, (atqui hoc Ariſtot. non ſcribit, ſed ex etymologia probabile eſt,) præter Anglorum paſſerem harundinarium, (Anglicè a rede ſparrow,) illum iunconem eſſe iudico. Auis eſt parua, paſſere paulò minor, cauda lōgiuſcula, & capite nigro, cætera fuſca. Hæc ille. nominat autem Germanicè etiam alio nomine ein Reydtmüß, quem parum paluſtrem eſſe cōijcio, de quo ſupra priuatim ſcripſi. De iuncone ſupra poſt iſpidæ hiſtoriam egimus. ¶ Paſſer aquaticus in harundinetis nidificat domeſtico cætera ſimilis, niſi quòd collum albus cingit torques, Rhorſperling, Eberus & Peucerus. nos de paſſere torquato ſupra priuatim ſcripſimus. Auis Rorſpätzle etiam Hier. Tragus meminit. Vocatur & à noſtris Rorſpar, minor paſſere, uentre fuſco, torque albo, &c. Circa Argentoratum aliud paſſeris genus Rorgytz, uel Rorgeutz dicitur, in quo (ut pictura loquitur) uenter albus eſt, pectus cinereum, mentum nigrum, ut & uertex & pars circa oculos, ſed non contigua. hæc enim figlini coloris eſt, ut alæ etiā, ſed nigris maculis uariantibus. longiores earum pennæ prorſus nigræ ſunt. dorſum fuſcū, partim cinereum. cauda partim nigricat, partim obſcurè teſtacei coloris eſt. crura roſea. retro oculos & in parte colli albus eſt color. noſtri aucupes uocant Wydenſpatz, id eſt paſſerem ſalicum. autumno in frutetis reperitur. ¶ Calamodyten auem cedri folium perdit, Aelianus. apparet autem ex etymologia hoc quoq; nomen paſſeris eſſe uel alterius auis inter arundines degentis.

DE PRVNELLA.

PRVNELLAS aucupes noſtri uocant auiculas à colore qui obſcurè ruffus eſt, uel figlinus ſaturatus. quidam linarijs eas comparant, alij paſſeribus, quibus minores ſint, colore ſimili ferè. canoras eſſe audio, & cantillare inſtar troglodytæ paſſerculi, nunquam auolare, ali à quibuſdam in caueis propter cantum. Crura roſea ſunt. color circa collum & pectus ad cœruleum inclinans, in uentre dilutior. retro oculos macula figlina. roſtrum nigrum.

DE EMBERIZA FLAVA ET ALBA.

Icon hæc Emberizæ flauæ est.

DE passere spermologo paulò antè scripsi:idē uero aliquando mihi uisum est hoc genus, quod nostri Embritz, uel Emmeritz appellant, alij Emmeritz, uel Emmerling. Circa Rostochiū Gälgensiken. In Brabantia Jasine, à colore flauo, qui Gallis est iaune. Alibi Gilbling,ut in Brisgoia Heluetiæ Gilberschen,uel Gilwertsch,ab eodem colore. Circa Glaronā Korn uogel, ab eo quòd granis frumenti pascitur. Alicubi Geelgorst, (in Germania inferiore puto.) Galgulum aliqui esse putant Germanorū Emmerling, (ut Ge. Agricola, qui cum aspiratione scribit Hemmerling:) alij Widewol uulgò dictam auem (id est oriolū)nos eam esse conijcimus cui uulgare nomen Geelgorst, Eberus & Peucerus. Iidem lagopodem interpretantur Emmerling / Goldammer. Ego eandem auem ab alijs Germanis Emmerling, ab alijs Geelgorst appellari existimo. Gyb. Longolius chloreum interpretatur Geelgörß. ¶ Turnerus auem Geelgorst, Anglicè uocari scribit a yelowham, a yowlring:& eandem Aristotelis chloreum uel luteum luteamue esse suspicatur. ¶ Italica nomina uaria esse audio, nempe cia, megliarina, uerzerot, paierizo:& circa Bellinzonam spaiarda. ¶ Gallica bruyan, uerdun, uerdrier, uerdereule, uerdere. ¶ Illyrij, ni fallor, strnad appellant.

¶ Gelgorsta auicula Turnero passere paulò maior est. maris pectus & uenter lutea sunt. fœminæ uerò pectus luteum, & uenter pallidus est. in capite, dorso, & alis, pēnis fuscis luteæ intermiscentur. Rostrum utrip firmum & breue, in quo tuberculum quoddam dentē mentiens, reperias. præter uermes, hordeo & auena libenter uescitur. Cauda huius auiculæ longiuscula est, & frequenter motitans. Hæc Turnerus. cōuenit autem hæc descriptio emmerizæ nostræ: quam alij etiam Goldhammer uocant, quasi aureolam dicas, à colore. ¶ Hyeme hanc auem in stercoribus equinis alimentū quærere audio. Turmatim uolitant, ut passeres, circa uillas, horrea & stabula. uescitur enim granis, hordei, tritici, pane, &c. Includitur à quibusdam caueis ad cantum. ¶ Apud nos plerunque inueniuntur cuculi in nidis auicularum, grasemuschæ (id est curucæ:) & citrinæ cuiusdam auis quam alij gursam, alij ameringam uocant, Albertus. Hinc natum est prouerbium de homine beneficijs ingrato, Du lonest mir wie der guck auch dem gorse, (alij scribunt, wie dem guck auch die gorse:) Eam mihi mercedem reddis quam cuculus ameringæ nutrici. Genera uinconum (carduelium) & auis Gurse dicta, animal nullum attingunt: edunt uerò semina spinarum albarum & rosarum, & herbarum, & maximè semen papaueris & lappæ, & huiusmodi, Albertus.

¶ Eberus & Peucerus auem Germanicè dictam Emmerling, eandem alio nomine Goldammer appellāt. alij Gollammer scribūt, alij Gaulammer, quo nomine missa ad me Argentorato effigies à nostra emmeriza uel emmerlinga differre uidetur. est enim rostro, colore, & reliqua specie dissimili. natura uerò, ut cōijcio, simili. uolat enim cateruatim, auenæ & aliarum frugum seminibus pascitur. nidificat inter fruteta, & terna uel quaterna oua parit. Tota pars supina flauet, superior nigricat, per alas medias & dorsum medium ruffa est.

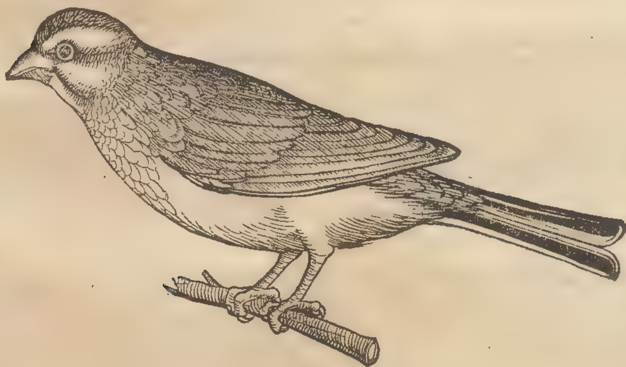

DE EMBERIZA ALBA.

EMBERIZA alba quæ mihi demõſtrata eſt media hyeme apud nos capta, (ein wyſſe Emberitz.) maior eſt ſuperiore, roſtro breui, latiuſculo, flaui nihil habet, colore ſimilis alaudę, alioqui diſsimilis, uentre albicante, à quo etiam albam cognominauimus. In ſuperiore roſtri parte retro mucronem tuberculum intus conſpicitur. Digiti fuſci ſunt, crura album & puniceum colores mixtos præ ſe ferunt. ¶ Italis cia montanina uocatur, ut audio. ¶ Quærendum an hic ſit paſſer magnus, de quo ſupra ſcripſimus.

DE EMBERIZA PRATENSI.

EMBERIZAM pratenſem uoco, quam aucupes noſtri Wiſemmertz à pratis in quibus uerſari ſolet, appellant. hæc, ut pictura indicat, colore eſt teſtaceo ſeu figlino, cruribus, pectore, uentre, alis, & cauda media: utrinq; enim in ea nigræ ſunt pennæ. Dorſum quoque nigricat, & in alis ſuperiùs maculæ nigræ ſunt ſubrotundæ: inferiùs uerò margines pennarum ſecundum longitudinem nigricant. roſtrum fuſcum, uertex niger, infra quem utrinq; macula albicans retrorſum tendit: tum rurſus aliæ duæ nigræ & albicantes per interualla ſequuntur. Hanc auem circa lacum Verbanum ceppa uocant.

DE PASSERE MVSCATO.

INDIA mittit muſcatum paſſerem, quem qui uolantem uiderit, tum ob celeritatẽ, tum ob paruitatem, crabronẽ aut ueſpam iure exiſtimet, pennis aureis uiridibusq;, aliiſq; uerſicoloribus ornatur. magnitudo ape paulò maior. roſtro uelut acus eſt tenuiſsima, totus cum nido grana tritici

XXIIII. uix pondere æquat. hunc è cotto cõficit. audax est, & nidum petentibus oculos inuadit, celeritate & paruitate tutior. Constat itaq; auem hanc tenuissimæ esse substantiæ, calidamq́; ob id & audacem. nam cum rostrum, pedes, linguam, alas, uiscera, plumã, ungulas, cerebrumq́; habeat, tum alia multa, subtilem substantiam illius, ac bene elaboratam esse oportuit, atque ut reor hæc est auium omnium minima, Cardanus. Coniecerim ego muscatum dictum, quod instar muscæ ferè sit, paulò maior scilicet ape.

DE PASSERE STVLTO.

AVIVM solertissima in India habitat, quam stultum uocant passerem, contrario sensu. Nigra est auis, intermicantibus pennis albis in collo, turdi magnitudine. quæ aduersus caudatas simias, quarum ibi numerus est incredibilis, hoc modo se munit, ut nec homo tot cõmoda aduersus periculum inuenire queat. Eligit primò arborẽ excelsam, ac spinis obsitam, ut metu terreatur ob altitudinem, & à spinis arceat ob incõmodum. Ramis huius arboris maximè aculeatis suspendit nidũ prædurum, ne frangi ab inimico possit: instruit aditum angustum, ut hostis arceatur, ipsa sola possit ingredi: latum in imo, ut commodè cum pullis degere possit, tum maximè quòd in eodẽ excrementa illorum colligere cogitur, nullo exitu patente alio quàm per quem in suprema parte est ingressus. Verum quia hostem uti nouit manu non secus quàm hominem, nidi longitudinem ad quatuor palmos extendit, ut cum manum immiserit etiã procul absit ab imo, atq; ea ratione oua uel pullos qui intus latent tueatur, Cardanus.

DE ALIIS PASSERIBVS QVIBVSDAM, præsertim quorum Italica tenemus nomina, de antiquis Latinis aut Græcis dubitamus.

DE passere solitario, supra post merulam scripsimus. Italis uulgò passara solitaria dicitur. Remedijs contra lumbricos accipitrum & falconum, aliqui passerum stercus admiscent: alij PASSERIS Indici uel solitarij, uel si is desit, communis.

TYRANNVM auiculam Auicenna & Albertus inter passeres numerant. nos (Itali) uulgò uessiuillum nuncupamus, Niphus.

PASSARINVM Italicè uocant passerculum capite coloris ruffi uel spadicei. idem fortè est, qui alibi passorono dicitur. Est & passara montanina, id est montanus passer quidam apud Italos dictus: & passara ualina, à uallibus nisi fallor.

BOARINA uel buorino apud Italos auis est æqualis regulo, ut audio, dorso eodem colore quo rubecula.

PAGOLINO apud eosdẽ uocatur auicula mirabilis, magnitudine & colore passeris, nisi quòd caput eius magis inclinat ad colorem quem Itali pauonaceum uocant. & rostrũ eius est instar nerui subtilis, qui tractus extenditur, remissus contrahitur, ut ligulæ è corio subtiles & molles, res fermè incredibilis, cuius etiam Aluigus Pulcius meminit in libro Morgante inscripto Italicè.

DE PAVONE.

A.

PAVO auis etiam pauus dicitur, & fœm. gen. paua. Hebraicè tuk, תוך, quamuis eam uocem aliqui simiam interpretantur. uide in Cercopitheco. Ranan, רנן, aliâs uerbum est, & cantare ac uociferari significat: aliâs nomẽ, quod pauonem interpretãtur, alij struthionem uel lusciniam. uide in Gallo syluestri. Similiter neelasa, נעלסה, uocem Hebraicam alij pauonem, alij gallum ferum transferunt, alij struthionem: de qua itidẽ plura scripsimus in Gallo syluestri. R. Kimhi Iob 39. neelasa exponit טוס, taos, quod est pauo. Hoben, חובן, uel חבן, Ezech. 27. unde pluralis num. hobanim. D. Kimhi super huius uocis significatione uarias opiniones recenset. Sunt qui animal putant ex cuius ossibus cõficiuntur opera, ut ex ebore. (Munsterus aliquos elephantem interpretari scribit.) Syrus interpres reddit tauasin, טווסין, pauones. Magistri quoq; Thalmudici, טווסא, tauasa, pauonem uocant, ut Arabica lingua, teste Kimhi, tauas, טאווס, nimirũ uoce mutuo accepta à Græca ταώς. Alij lignum intelligunt quod uocant הבנים, ebenum nimirum. LXX. εἰσαγομένοις. Rectius Kimhi in Ezechiele lignum dicit, quod Arabicè uocatur abnus, אבנוס: & Hieronymus ligna ebeni ex India, quæ nigri coloris pretiosissima sint. ¶ Vt pauo uel pauus Latinis, sic Græcis ταὼς uel ταὸς dicitur. uide infra in H. a. Vulgò hodie παγόνι, uel παγώνη. ¶ Italicè pauon, pauone, pagone, fœmina priuatim pauonessa. ¶ Hispanicè pauón. ¶ Gallicè paon. ¶ Germanicè Pfaw, fœmina Pfäwin. Flandricè Pauw. Saxonicè Pagelũn. ¶ Anglicè a pecok. ¶ Illyricè paw.

B.

Pauo rara olim auis fuit, ut Antiphanes & Eubulus indicant, nostro uerò tẽpore ita abundant Romæ,

Romæ, ut uel coturnicibus nihilo rariores ſint, Athenæus. Theophraſtus tradit inuectitios eſſe in Aſia pauones, Plinius. Pauo ex Barbaris ad Græcos exportatus eſſe dicitur, Aelianus. In India omnium maximi qui ubiq; ſunt pauones naſcuntur, Aelianus. Pauonum greges agreſtes tranſmarini eſſe dicuntur in inſulis Sami in luco Iunonis, item in Planaſia inſula M. Piſonis, Varro. Pauus è Samo præſtantior eſt, Gellius lib. 7. Paui Iunoni ſacri ſunt, ut ſcribit Menodotus Samius in deſcriptione templi Samiæ Iunonis: & forte (inquit) in Samo primum & nati & educati ſunt, ac inde in alia loca diſtributi, ut recitat Athenæus. Babylonia pauones plurimos colore uario diſtinctos nutrit, Diodorus: tanquam illic maior pulchriorq; eorum uarietas ſit quàm alibi, ut Cælius accipit. Clemens in Pædagogo homines guloſos pauonē Medum celebrare ſcribit. ¶ Pauo auis uaria eſt toto genere, Ariſtot. Colores (uarios) incipit fundere in trimatu, Plinius & Aelian. Pauonis pennæ magnum quidem ornamentum habent, ſed is ſine corpore exiſtit, Aelian. Auis eſt pulcherrima, & pulchritudinis ſtudioſa, Author de nat. rerum. Pauoni natura formæ è uolucribus dedit palmam, Varro. ¶ Pauonis apicem crinitæ arbuſculæ cōſtituunt, Plinius. Auis eſt paruo capite, & quaſi ſerpentino, & longis pennis coronato, ruffo, Albertus. Pluma ei in capite inſtar coronæ uel potius criſtæ, Author de nat. rerum. Collum longum, ſapphiri colore, Idem & Albertus. Pauonum ceruix, quoties aliquò deflectitur, nitet, Seneca lib. 1. nat. quæſt. Pectus quoque colore ſapphiri eſt, lucidum, alæ ruffæ: dorſum cinereum, ad ruborem declinans, Albertus. Pedes fiſsi, Ariſtot. apud Athen. Aues non uolaces, ut pauones, gallinæ, uropygium (caudam pennis conditam) ineptum habent, (non aptum flecti qua parte cum cute coaleſcit,) Ariſtot. Cauda pauoni ad ornatum data eſt, Cicero 3. de finibus. Cauda mari eſt longa, pennis plumoſis, & in fine pennatum habet orbes ex uiridi quaſi chryſolithi ſplendore, & auri & ſapphiri coloribus diſtinctos, Albertus. Caudaq; pauonis larga cum luce repleta eſt, Conſimili mutat ratione obuerſa colores: Qui quoniam quodam gignuntur luminis ictu, Scire licet ſine eo fieri non poſſe putandum, Lucret. lib. 2. Miraris quoties gemmanteis explicat alas? Et potes hunc ſæuo tradere dure coco, Martialis. Pauonis caudæ pennarum oculos & gemmantes colores Plinius dixit, uide in D. Nullam auem pulchriorem pauone noſtro fingere naturam poſſe credam, niſi cùm uidero; tot oculis in cauda tam

longa atq; densa plumis, tanta colorum uarietate, tanto nitore, tam selectis etiam colorum generibus, ut album ac nigrum, quorum unus per se tristis est, alter reliquos alios obscurat, colores deuitentur, Cardanus.

¶ Gyb. Longolius scribit se pauones albos aliquando tanquam rem raram admiratum Coloniæ, postea uerò frequentiores illos factos esse: aduectos primũ à mercatoribus è Nortuuegia. Nam cum spectaculi causa (inquit) pauones uarij à nostris essent in regionem istam inuecti, primò genti fuêre miraculo, numero deinde per seminium aucto; cùm penitius in frigidiora loca commearent, iamq; matres in ipso uêre ouis incubantes niuosa illa montium iuga perpetuò ob oculos uiderent, ex ouis iam animatis albos pullos excluserunt. Produnt nonnulli & in animalibus alba nasci, ex genitoribus alba imaginantibus, sicuti relatum de pauonibus est, Cælius. Inueniuntur in locis humidis & frigidis albi pauones, qui dictos (caudæ) colores quasi per pãnum album præferunt, Albertus. In Medera insula paui quàm plurimi syluestres sunt, colore ad albedinem inclinato, Aloysius Cadamustus. Curiana regio noui orbis pauones habet, sed non pictos aut uersicolores, discrepat à fœmina parum masculus, Pet. Martyr.

C.

Pauo etiam, ut pleræq; uolucres, à sua uoce dictus est, Varro. Pupillat pauo, Author Philomelæ. ¶ Pauo cum ad libidinem extimulatur, semetipsum uelut mirantem caudæ gemmantibus pinnis protegit: idq; cum facit rotare dicitur, Columella. Gẽmantes suas pinnas ipse miratur, illis semetipsum protegens quum rotari dicitur, Cælius. uide infra in D. ¶ Pauo (mas, ut quidam addunt) amittit pennas cum primis arborum frondibus: recipit cum germine earundem, Aristoteles. Cauda annuis uicibus amissa pudibundus quærit latebram, donec renascatur, Plinius. Colores uarios fundere incipit in (à) trimatu, Idem. Aristot. & Aelian. ¶ Pauo est ποιολόγος, hoc est gramine uictitat, Aristot. apud Athenæum. De pauonum tum adultiorum tum pullorum cibo, leges infrà in E. ¶ Λίνου δὲ πκῶς τοῖς πτόρθοις θύοντες φέρει, Philes loquẽs de auibus quibusdam quæ res diuersas uel edunt, uel nido imponunt. ¶ Coeunt uêre, Aristot. Pauo cum calcat (coit) clamat: & postquam coierit, in posteriora recedit. solum autem uêre calcat, Kiranid. Pauones ab idibus Februarijs calere incipiunt, Palladius. Pauonem & alias quasdam aues quidã falsò concipere sine coitu putant, Albertus. Mares singuli quinis sufficiunt coniugibus, &c. Plura de partu & incubatione eorum, leges infrà in E. ¶ Partus breui à coitu agitur, Aristot. Semel tantummodo anno parit oua duodecim, aut paulò pauciora, nec cõtinuatis diebus, sed binis ternisue interpositis. primiparæ octona maximè ædunt, Idem. Irrita & subuentanea oua pauones etiam nonnunquam pariunt ut gallinæ, Idem, Aelian. & Plinius. Pariunt maximè à trimatu, Idem. Pauo primo anno unum aut alterum ouum parit, sequenti quaterna quináue, cæteris duodena, non amplius: intermittens binos dies ternósue: & ter anno, si gallinis subijciantur incubanda. ¶ Excludit pauo diebus tricenis, aut paulò tardius, Aristot. Partus excluditur diebus ter nouenis, aut tardius tricesimo, Plin. Pauonis & anseris oua ad uicesimam nonam diem excluduntur, Florentinus. Ter septenis diebus opus est gallinaceo generi. at pauonino & anserino paulò amplius ter nouenis, quæ si quando fuerint supponenda gallinis, prius eas incubare decem diebus alienigenis patientur. Tum demum sui generis quatuor oua, nec plura quàm quinq; fouenda recipient. sed & hæc quàm maxima. nam ex pusillis aues minutæ nascuntur, Columella, & partim Varro. Gallinis subijciunt incubanda oua pauonia: quoniam mas dum fœmina incubat, aduolans ea frangat, quam ob causam & syluestres nonnullæ aues pariunt fugientes marem, & incubant. Subijciuntur maximè bina, cum plura suo incubitu nequeant aperire. curaq; adhibetur ut cibus assit, ne desiderio eius discedẽs gallina, intermittat fouendi operam, Aristot. Mares oua frangunt desiderio incubantium. quapropter noctu & in latebris pariunt, aut in excelso cubantes: & nisi molli strato excepta franguntur. ¶ Mortui paui caro nec marcescit, nec fœtet, sed manet tanquam condita aromatibus, Kiranides. ¶ Pauo uiuit annos uigintiquinq;, Aristot. ¶ Pullus paui si totus madescat & polluatur, aliquando perit, Albertus.

D.

Inter alites (id est magnas aues) pauonum genus reliquas præcedit, cum forma, tum intellectu eius & gloria. Gemmantes laudatus expandit (cum iactatione, Platina) colores aduerso maximè Sole, quia sic fulgentius radiant. Simul umbræ quosdam repercussus cæteris qui in opaco clarius micant, conchata quærit cauda: omnesq; in aceruum contrahit pennarum, quos spectari gaudet oculos, Plinius. Formam ipse suam pauo miratur, & si quis formosum appellauerit, mox floridas & auricomas pennas expandit, & ueluti pratum floribus refertum erigens ostentat, & oculis ipse lustrans in orbem circunducit. Adeò cauda ei tanquam stellata nitet: ac si quis eum laudauerit de pulchritudine, ambitiosius se geret: si uerò reprehenderit, cauda recondita quasi calumniatorem odio sibi esse testabitur, Oppianus. Erecto pẽnarum flabello seipsum miratur, Textor. Pandentemq; alas caudamq; ad terga rotantem Pauonem spectare. Tristatur suis pedibus pauo, cauda gloriatur, Petrus Aponensis. Caudam laudatus extendit, & si pedum deformitatem uiderit, mox deponit. Quòd si à tacito spectetur, pennas omnes quas spectari gaudet, contractis oculis abscondit. Nocte experrectus, cum se in tenebris constitutum intueri non potest, clamans pauidè, suam pulchritudinem amisisse se putat, Author de nat. rerum. Sentit pauo pulchritudinem suam, exclamatq;

dum

dum pedes intuetur, deformitatem eorum aspernatus, caudamq́ in rotam erigit, exponitq́ Soli ut pulchrior uideatur, gaudetq́ hominum admiratione qui illam intuentur: ob id usq; ad lassitudinem eam continet, Cardanus. Pauo se non ignorat ex auibus formosissimum esse, uerum etiam ubi formæ sita sit pulchritudo, præclarè tenet, atq; ea elatus & ceruiculam iactat: & ex pennis, quæ ei non mediocre ornamentum afferunt, maximos spiritus sumit. his enim spectatoribus metum inijcit, & æstiuo tempore natiuum & non accersitum habet tegmentum. Quòd si quem uelit exterrere, pennas primum explicat, deinde ad inijciendum terrorem his concrepat, capitisq́ elatione ac superbo supercilio uelut triplicem cristam iactat. Cum refrigeratio ei necessaria est, tum passis pennis & in anteriorem partem reflexis, ex sese corpus suum opacans, caloris uim frangit & propulsat. Si retro atque à tergo uentus flat, alas paulatim pandit, atq; uentus interspirans auras & molles & suaues ei afflat, unde is refrigeratur. Quòd si laudatur, tanquam formosus puer aut mulier pulchra, corporis præstantiam bellè ostentat, sic is ipse pennas ornatè & ordine erigit, ut uel florido prato, uel uariæ picturæ similis esse uideatur. Ac uerò ante pictorum oculos se ad imitandum exponens, abunde sui pingendi potestatem facit, & spectatorē conspectu suo expleri facile patitur: Et quaquauersus conchatam caudam intorquens, & gemmatiorem & uariam magis quàm sint Medorum Persarúmue uestes, suam stolam ambitiosè admodum & elatè ostentat, Aelianus.

¶ Pauo pulchritudinis (puritatis) studiosus, gradu composito incedit ne maculetur: & dum est pullus, madidus aliquando totus & pollutus expirat, tanquam impuritatis impatiens, Albertus.

¶ Pauones inuidi, & ornatus ac polituræ studiosi sunt, Aristot. Ab authoribus non gloriosum tantum animal hoc traditur, sed & maleuolum, sicut anser uerecūdum. quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi, Plin. Pauones fimum suum resorbere traduntur, inuidentes hominum utilitatibus, Idem. Pauo cauda annuis uicibus amissa cum folijs arborum, donec renascatur iterum cum flore, pudibundus ac mœrens quærit latebram, Plinius.

¶ Pullos suos tanquam alienigenas persequuntur, priusquam illis cristarum nascatur insigne, Palladius. Retulit mihi quidam ob zelum pauonum oua quandoque frangi. pugnant enim pauo & paua pro incubatione ouorum præ nimio insobolem amore, Albertus. Clearchus author est in Leucadia pauonem tantopere adamasse uirginem, ut ea defuncta commoreretur, Athenæus lib. 13. Eustathius & Cælius. ¶ Amici sunt pauones & columbæ, Plin. ¶ Phasiani capti recens ita ferociunt, ut ne pauoni quidem parcant, quin mox ore dilacerent, Gyb. Longolius.

E.

Pauones prisci etiam domi cicures alebant, Athenæus. In hortis Indiæ pauones & phasiani mansueti aluntur, Aelianus.

¶ Pauo ex Barbaris ad Græcos exportatus esse dicitur. Primum autem longo temporis interuallo rarus: deinde studiosis elegantiæ & pulchritudinis, pretio spectatus fuit Athenis, & uiros & mulieres admittentes ad huiusmodi spectaculum, ex eo quæstum fecerunt: atque, ut in oratione contra Erasistratum Antiphon inquit, marem & fœminam mille drachmis æstimarunt. De pauonibus (inquit Merula apud Varronem) nostra memoria greges habere cœpit, & uenière magno. ex his M. Aufidius Lurco H S sexagena millia numûm in anno dicitur capere. Eundem Plinius scribit ex hoc quæstu reditus sestertiûm sexagena millia habuisse. Scius à procuratore ternos pullos exigit: eosq́ cum creuerint, quinquagenis denarijs (hoc est, libris decem Turonicis, Rob. Cenalis Gallus) uendit, ut nulla ouis hunc assequatur fructum, Varro. Pauonum pretia multi extulerunt ita, ut oua eorum denarijs ueneant quinis, ipsi facile quinquagenis, grex centenarius facile quadragena millia sestertia ut reddat, ut quidam Albutius aiebat, si in singulos ternos exigeret pullos, perfici sexagena posse, Idem. Hunc locum citans Macrobius in Satur. 3. 13. Ecce res (inquit) non admiranda solum, sed & pudenda, ut oua pauonum quinis denarijs ueneant, quæ hodie non dicam uilius, sed omnino nec ueneunt.

¶ Numidicarum gallinarum eadem est ferè quæ pauonum educatio, Columella.

¶ Pauones nutriri possunt in septis uillæ affixis, Varro. Et rursus, In auiarijs stabulātur turdi ac pauones. Pauones nutrire facillimum est, nisi fures, aut animalia inimica formides: qui plerunque per agros uagantes sponte se pascunt, pullosq́ educunt, & altissimas uespere arbores petunt: Vna uero his cura debetur, ut incubantes per agrum fœminas, quæ hoc passim faciunt, à uulpe custodias. Ideo in insulis breuibus meliori sorte nutriuntur, Palladius. In insulis potissimum manufactis, multisq́ herbis & floribus luxuriantibus, educantur pauones, Didymus. Pauonum educatio magis urbani patrisfamiliæ, quàm tetrici rustici curam poscit. Sed ne hæc tamen aliena est agricolæ captantis undiq; uoluptates acquirere, quibus solitudines ruris eblandiantur. Harum autem decor auium etiam exteros, nedum dominos oblectat. Itaq; genus alitum nemorosis, & paruulis insulis, quales obiacent Italiæ, facillimè cōtinetur. Nam quoniam nec sublimiter potest, nec per longa spatia uolitare, tum etiam quia furis ac noxiorum animalium rapinę metus non est, sine custode tutò uagatur: maioremq́ pabuli partem sibi acquirit, fœminæ quidem sua sponte tanquam seruitio liberatæ studiosius pullos enutriunt. Nec curator aliud facere debet, quàm ut diei certo tempore signo dato, iuxta uillam gregem conuocet, & exiguum ordei concurrentibus obijciat, ut nec auis esuriat, & numerus aduenientium recognoscatur. Sed huius possessionis rara conditio est, quare

mediterraneis locis maior adhibēda cura est, eaq; sic administretur. Herbidus, syluestrisq; ager planus sublimi clauditur maceria, cuius tribus lateribus porticus applicantur; & in quarto duæ cællæ, ut sit altera custodis habitatio, atq; altera stabulum pauonum; sub porticibus deinde per ordinem fiunt arundinea septa in modum cauearum, qualia columbarij tectis superponuntur. ea septa distinguuntur uelut clatris intercurrentibus calamis, ita ut ab utroq; latere singulos aditus habeant. Stabulum autem carere debet uligine: cuius in solo per ordinem figuntur breues paxilli, eorumq; partes summæ ligulas edolatas habent, quæ transuersis foratis perticis inducantur. hæ porrò quadratæ perticæ esse debent, quę paxillis superponuntur, ut auem recipiant adsilientem, sed idcirco sunt exemptiles, ut, cum res exigit, à paxillis deductæ liberum aditum cōuerrentibus stabulum præbeant, Columella. Seius pauonum oua emit, ac supponit gallinis, à quibus ex his excussos pullos refert in id tectum, in quo pauones habet, quod magnum pro multitudine pauonū fieri debet: & habere cubilia discreta, tectorio læuata, quò neq; serpens, neq; bestia ulla accedere posit. Præterea locum habere ante se, quo pastum exeant diebus apricis. Vtrunq; locum purum esse uolunt hæ uolucres. Itaq; pastorem earum cum batillo circumire oportet, ac stercus tollere, ac conseruare, Varro.

¶ Hoc genus auium, cum trimatum expleuit, optime progenerat. siquidem tenerior ætas aut sterilis, aut parum fœcunda est, Columella. Fœminæ pariunt trimulæ. iuniores autem uel excludunt uel enutriunt pullos, Didymus. Ad greges constituendos parantur bona ætate, & bona forma. Huic enim natura formæ è uolucribus dedit palmam. Ad admissuram hæ minores bimis non idoneæ, nec iam maiores natu, Varro. Vegeti & ualidi à languidis separādi sunt, quandoquidem hos illi opprimunt maximè, Didymus.

¶ Aliquanto pauciores esse debēt mares, quàm fœminæ, si ad fructum spectes: si ad delectationem, contrà, formosior enim mas, Varro. Mares singuli quinis sufficiunt coniugibus, Plinius & Palladius. cum singulę aut binæ fuêre, corrumpitur salacitate fœcunditas, Plinius. Masculus pauo gallinaceam salacitatem habet, atq; ideo quinq; fœminas desyderat. nam si unā, uel alteram fœtam sæpius compressit, uixdum concepta in aluo uitiat oua, nec ad partum sinit perduci, quoniam immatura genitalibus locis excidunt, Columella. Ab idibus Februarijs calere incipiunt, Palladius. Ferè locis apricis ineundi cupiditas exercet mares, cum Fauonij spirare cœperunt, id est tempus ab idibus Februarijs ante Martium mensem, Columella. Faba leuiter torrefacta in libidinem prouocantur, si eis quinto quoq; die tepida præbeatur. Sex cyathi uni sufficiunt, Palladius. Signa sunt extimulatæ libidinis, cum semetipsum ueluti mirantem caudæ gemmantibus pinnis protegit: idq; cum facit, rotare dicitur, Columella. Cupidinē coeundi masculus confitetur, quoties circa se amictum caudæ gemmantis incuruat, & singularum capita occulta pennarum locis suis exerit cum stridore procurrens, Palladius. ¶ Masculi oua & pullos suos persequuntur uelut alienigenas, priusquam illis cristarum nascatur insigne, Idem.

¶ Post admissuræ tempus confestim matrices custodiendæ sunt, ne alibi quàm in stabulo fœtus ædant, sæpiusq; digitis loca fœminarū tentanda sunt. nam in promptu gerunt oua, quibus iam partus appropinquat. itaq; includendæ sunt enitentes, ne extra clausum fœtum ædant: maximeq; temporibus ijs, quibus parturiunt, pluribus stramentis exaggerandum est auiarium, quò tutiùs integri fœtus excipiantur. nam ferè pauones, cum ad nocturnam requiem uenerunt, prædictis perticis insistentes, enituntur oua, quæ quo propius ac mollius deciderint, illibatam seruant integritatem, Columella. Parturientibus per totam mansiunculam fœnum aut stramen est substernendum, ne confringantur oua cadentia. Stantes siquidem pariunt anno semel atq; iterum oua emittentes, eaq; omnino duodenum numerum non transcendentia, Didymus. Gallinis oua pauonia subijciunt incubanda, quoniam mas dum fœmina incubat, aduolans ea frangat. Subijciuntur maximè bina, cum plura suo incubitu nequeant aperire: curaq; adhibetur ut cibus adsit, ne desiderio eius discedens gallina, intermittat fouendi operam, Aristot. Quotidie diligenter mane temporibus fœturæ stabula circumeunda erunt, & iacentia oua colligenda: quæ quanto recentiora gallinis subiecta sunt, tanto commodiùs excluduntur: idq; fieri maximè patrisfamiliâs ratione conducit. nam fœminæ pauones, quæ non incubant, ter anno ferè partus ædunt: at quæ fouent oua, totum tempus fœcunditatis aut excludendis, aut etiam educandis pullis consumunt. Primus est partus quinq; ferè ouorum. Secundus quatuor. Tertius aut trium, aut duorum. Neq; est quod committatur ut Rhodiæ aues pauoninis incubent, quæ ne suos quidem fœtus commodè nutriunt. sed ueteres maximè quæq; gallinæ uernaculi generis eligantur: eæq; nouem diebus à primo lunæ incremento nouenis ouis incubent, sintq; ex his quinq; pauonina, & cætera gallinacei generis. Decimo deinceps die omnia gallinacea subtrahantur: & totidem (quot ablata sunt) recentia eiusdem generis supponantur, ut trigesima luna (hoc est expletis triginta diebus) quæ est ferè noua, cum pauoninis excludantur. Sed custodis cura non effugiat obseruare desilientem matricem, sæpiusq; ad cubile peruenire, & pauonina oua, quæ propter magnitudinem difficilius à gallina mouētur, uersare manu: idq; quo diligentius faciat, una pars ouorum notanda est atramento, quod signum habebit auiarius an à gallina conuersa sint. Sed, ut dixi, meminerimus cohortales quammaximas ad hanc rem præparari: quæ si mediocris habitus sunt, non debent amplius quàm terna pauonina, & sena generis sui fouere. cum deinde fecerit pullos ad aliam nutricem gallinacei debebunt transferri, & subinde qui nati fuerint pauonini ad unam congregari,

congregari, donec quinque & uiginti capitum grex efficiatur, Columella, Palladius & Didymus. Natos pullos si ad unam transferre à pluribus uelis, dicit Columella uni nutrici uigintiquinq; sufficere. Mihi uerò, ut bene educi possint, uidentur quindecim satis esse, Palladius. Vltima parte hyemis concitantibus libidinem cibis utriusq; sexus accendenda uenus est. maximè facit ad hanc rem, si fauilla leui torreas fabam, tepidamq; des ieiunis quinto quoq; die: nec tamen excedas modum sex cyathorum in singulas aueis. hęc cibaria non omnibus promiscue spargenda sunt, sed in singulis septis, quæ arundinibus intexi oportere præposueram, portione seruata quinq; fœminarum & unius maris ponenda sunt cibaria: nec minus aqua, quæ sit idonea potui. quod ubi factum est, mares sine rixa deducuntur in sua quisq; septa cum fœminis, & æqualiter uniuersus grex pascitur. nam etiam in hoc genere pugnaces inueniuntur masculi, qui & à cibo, & à coitu prohibent minus ualidos, nisi sint hac ratione separati, Columella.

¶ Pascuntur omne genus obiecto frumento, maximè ordeo. Itaq; Seius his dat in menses singulos, ordei singulos modios, ita ut in fœtura detur uberius, & antequam salire incipiant, Varro. Pauonum singulis dare conuenit in nutrimentum, hyeme quidem, fabarum torrefactarum in prunis sex cyathos, idq; ante alium cibū aquamq; purissimam exhibere. Sic enim fœcundiores redden tur, Didymus. Cum erunt editi pulli, similiter ut gallinacei primo die nō amoueantur, postero die cum educatrice transferantur in caueam, primisq; diebus alantur ordeaceo farre uino resperso: nec minus ex quolibet frumento cocta pulticula, & refrigerata: post paucos deinde dies huic cibo adijciundum erit concisum porrum Tarentinum, & caseus mollis (recens) uehementer expressus. nam serum nocere pullis manifestum est. Locustæ quoq; pedibus ademptis utiles cibandis pullis habentur. atq; ijs (ita) pasci debēt usq; ad sextum mensem. postmodum satis est ordeū de manu præbere (sō lenniter.) Possunt aūt post quintū, & trigesimum diem quàm nati sunt, etiā in agro satis tutò educi, sequiturq; grex uelut matrem gallinam singultientem. ea cauea clausa fertur in agrum à pastore, & emissa ligato pede longa linea gallina custoditur, ad quam circumuolāt pulli: qui cum ad satietatem pasti sunt, reducuntur in uillam persequentes, ut dixi, nutricis singultus. satis autem conuenit inter autores non debere alias gallinas, quæ pullos sui generis educant, in eodē loco pasci. nam cum conspexerunt pauoninam prolem, suos pullos diligere desinunt, & immaturos relinquunt, perosæ uidelicet, quod nec magnitudine, nec specie pauoni pares sint, Columella & Palladius. Primis duobus diebus alimenti nihil est offerendum pullis. tertio autem die, hordei farina subacta uino & tritico (πυρῷ πτισθέντι, ut Cornarius legit, cui assentior) & zea decorticata madefactaq; ex aqua, pascuntur, Didymus.

¶ Pituitas & cruditates ijs remedijs submouebis, quibus gallina curatur. Maximum illis periculum est, cum incipit crista produci. nam patiuntur languores infantū similitudine, cum illis tumentes gingiuas denticuli aperire nituntur, Palladius. Vitia quæ gallinaceo generi nocere solent, eadem has aueis infestant. sed nec remedia traduntur alia, quàm quæ gallinaceis adhibentur. nam & pituita, & cruditas, & si quæ aliæ sunt pestes, ijsdem remedijs, quæ præposuimus, prohibentur. Septimum deinde mensem cum excesserunt, in stabulo cum cæteris ad nocturnam requiem debēt includi. sed erit curandum, ne humi maneant. nam qui sic cubitant, tollendi sunt, & supra perticas imponendi, ne frigore laborent, Columella.

¶ Pauo clamore suo serpentes deterret, & omnia animalia uenenata depellit: nec facilè propè morari audent, ubi uox illius frequenter auditur, Author de nat. rerum.

¶ Pauo quum altè ascendit, pluuiæ signum est, Author de nat. rerum. Cognito apparatu ueneni si medicamenti, ad locum prodeunt, clamitant, seq; ipsos expandunt, & medicamentum ex uasis dispergunt, aut etiam effodiunt, si quidem sit sub terram defossum, Incertus. Rasis & Auicenna eos qui sibi à uenenosis animalibus timent, pauones & mustelas nutrire iubent. Pauones, ut Theophrastus asserit, cum paucitant, (ultra solitum clamant,) pluuiam indicant, præsertim noctu, Incertus & Gratarolus.

¶ Marium pennæ sunt pulchræ, ideoq; puellis pro sertis & alijs ornamentis aptæ, Crescentiens. ¶ E caudæ pennis muscaria artificiosa & elegantia conficiuntur, quale describemus in H.e. Lambere quæ turpes prohibet tua prandia muscas, Alitis eximiæ cauda superba fuit, Martial. ¶ Stercus pauonum ad agriculturam idoneum est, & ad substramen pullorum, Varro. ¶ Pauonis oua ad aureum colorem faciendum conducunt, sicut & anserina, Kiranides.

F.

Pauones primus Q. Hortensius augurali cœna posuisse dicitur, quod protinus factum tam luxuriosi quàm seueri boni uiri laudabant, Varro: uel (ut Macrobij quidam codices habent in Satur. 3.13.) quod potius factum tam luxuriosè quàm seuerè. Et crudum pauonem in balnea portas, Iuuenal. Sat. 1. Veniat ante omnes aues ad patinam pauo: & quoniā uiuus gloria delectatur, mortuus quoq; eiusdem sit particeps, Platina. Ditissimorū mensis duntaxat pauones ac phasiani nati sunt, Idem. Samius pauus numeratur inter cibos electiles, Cælius. Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & capitibus fasianorum & pauonum, Lampridius. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij linguas pauonum, &c. Idem. ¶ Pauonis caro cocta non perit, Augustinus de ciuit. Dei. Pauo triginta annos integer incorruptusq; seruatur. calor enim

non facilẽ compactam exiccatamq́ naturam poteſt diſſoluere, neq; rurſus humorẽ expellere naturalem, Herm. Barbarus. Extincti pauonis caro nec marceſcit, nec fœtorẽ contrahit, ſed manet tanquam condita aromatibus, Kiranides. Pauonis caro tam dura eſt, ut putredinem uix ſentiat, nec facilè coquatur; Iſidorus. Olim amicus quidam pauonis carnem per tres menſes integram ſe aſſeruare mihi ſignificauit: à quo tempore quandiu ſeruarit nondum reſciui.

¶ Pauo occiſus per biduum ſeruari debet; uel ſi annum ætatis exceſſerit ut minimum triduo, ut durities carnis eius remittatur, Arnoldus de Villan. æſtate per diem relinqui debet, hyeme duobus uel tribus, Iſaac. Pauones & alia duræ carnis animalia, poſtquam interfecta ſunt, per duos aut tres dies relinquere oportet ſuſpenſa, pedibus ad pedes eorũ alligatis, Haliabas. quidam ſinunt eos ſuſpenſos ſine pondere per decem dies, Mich. Sauonarola. Bene decoqui debent, Elluchaſem. Pauones ueteres hyeme magis conueniunt, Villanouanus. Pauonem, phaſianum, &c. aſſabis. hæ quoq; aues ſi elixentur cum pipere & ſaluia, non inſuaues uidebuntur, Platina. ¶ Vt pauo coctus uiuus uideri poſsit: Necatur pauo, aut penna ſupernè in cerebrũ demiſſa, aut iugulatur ut hœduli ſolent quo ſanguis exeat. A gutture deinde uſq; ad caudam pellis leniter ſcinditur, ſciſſaq́; cum proprijs pẽnis à toto corpore ad caput trahitur, quo abſciſſo cum pelle reſeruato cruribusq́, pauonem ipſum aromatibus ac odoriferis herbis refertum, ueru aſſabis, infixis tamen prius per pectus caryophyllis, inuolutoq́ collo linteo albo, cõtinuè aqua humectato, ne omnino deſiccetur. Coctum pauonem ex ueru exemptum, propria pelle integes, & ut pedibus ſtare uideatur, uirgulas ferreas infixas tabulæ ad hoc fabrefactas per crura, ne cernantur, per corpus ad caput & caudam adiges. Sunt qui ad ludum & riſum camphoram cum lana ori indant, ignemq́; ubi ad menſam fertur, inijciant. Inaurare etiam pauonem aſſum & aromatibus conſperſum, bracteis aureis licet ad uoluptatem & magnificentiam. Idem etiã fieri de phaſianis, gruibus, anſeribus, capis, ac cæteris auibus poteſt, Platina. Apicius libro 6. cap. 5. iura quædam deſcribit pro diuerſis auibus, turdis, ficedulis, pauo, &c. ut inſcriptio habet, quanquam in cõtextu orationis nulla harum auium nominatur. Idem lib. 2. cap. 2. de pauo (inquit) iſicia primum locum habent, ita ſi cocta fuerint ut callũ uincant. ſecundum locum habent de phaſianis.

¶ Caro pauonis incorrupta ſeruatur, ut diuus Auguſtinus experiẽtia comprobauit: nec immeritò quidem, quoniam (Galeno authore) dura & fibroſa caro eſt, frigida nempe & ſicca, & propter duritatem (Galeno teſte de alimentis 3. 18. & de diſſolutione continui) difficilis concoctionis, ſed guſtu iucundiſsima, (ſatis bona, Creſcentieñ.) Incertus. Pauonum caro fibroſa ſeu neruoſa eſt, & ſuperuacanea, & difficilis cõcoctionis, & mali etiam ſucci, (quod & Raſis teſtatur,) Symeon Sethi. Sunt qui uelint pauonis carnem craſsi & modici alimenti eſſe, ac difficilis concoctionis, atramq́; bilem augere: cuius naturæ etiam ſtruthiocameli caro habetur, Platina. Pauonis caro propter duritatem ut putredinem uix ſentit, ita non facile coquitur, Iſidorus. Hepaticis ac ſpleneticis nocet, Platina. Omnis grandis auis ualentiſsimæ materiæ eſt, & plurimi nutrimenti, ut pauo, anſer, Celſus. Auicenna etiam inter aues carnis duræ pauonem numerat. Pauones calidi ſunt & humidi circa ſecundum, iuxta recentiores (Mich. Sauonarolam) & ſanguinem melancholicũ generant: non admittendi in cibum niſi domi nutriti ſint, ut author eſt Iſaac. & quanquam (inquit idem) plus nutriant anatibus, reliquis tamen auibus duriores & grauiores ſunt, ſicut etiam grues, Ant. Gazius. Eſt cibus malus eis qui utuntur quiete, & bonus (magis conueniens, Elluchaſem) utentibus exercitio. Præparentur ita ut in Grue dictum eſt, (aromatibus condiantur,) & uinum generoſum ſuperbibatur, Mich. Sauonarola. Vino bono uetere ſuperpoto, facilius concoquuntur, Elluchaſem. Multum (aliàs, melancholicum, quod placet) ſanguinem gignunt, præſertim uetuſtiores, Idem. qui etiam odoratas eorum carnes eſſe ſcribit. Eis quos hæmorrhoides crebrò uexant, diligenter uitandæ ſunt grues & pauones, &c. Arnoldus Villanou. ¶ Inter oua principatum tenent pauonina, Athenæus. Peſsima omnium ſunt pauonis oua, propter horribilem odorem carnis eorum, Ant. Gazius.

G.

Fumum de pennis pauoninis, oculis exceptum, lippis uel rubentibus oculis mederi inuenio in libro Germanico manuſcripto. ¶ Fel pauonis ſimiliter ut perdicis, &c. ut indocti quidã è Dioſcoride citant, qui nihil tale habet. ¶ Pauonis fimus potus, caducos mirabiliter ſanat, Sextus & Kiranides. hinc fortè eſt quòd fimum ſuum hominum utilitati inuidens reſorbere fertur. Idem feruorem podagræ dicitur mitigare, ut quidam neſcio ex quo Hieronymo citant. ¶ Anſerina & pauonina oua, idem quod gallinacea præſtant, Kiranid. ¶ Ferunt pauonis ius quadam peculiari proprietate pleuriticos ſanare, præſertim ſi pingue ſit. Pauonis adeps cũ rutæ ſucco & melle, affectus colicos ex humore frigido factos, optimè tollit. Eius autẽ oſſa aduſta, & in aceto trita & illita, lepras & uitiligines emendant, Symeon Sethi.

H.

a. Paua fœmina pauonis ab Auſonio dicitur, tamen Columella ſemper pauonem fœminam dicit. Iunonis auem pro pauone Iuuenalis & Martialis dixerunt. Explicat atq; ſuas ales Iunonia pennas, Ouidius Eleg. 2. Gemmata uolucris Iunonia cauda, Statius Sylu. 2. Sydereas Iunonis aues, Idem Sylu. 7. ¶ Ταῷ nominantur apud Pollucem, & à Menodoto ut Athenæus citat. Ταῶς, ταῶ dia-

τοῦ dicitur, & ταὼν, ταῶνος: & Atticè ταῶς, ταῶ, circunflexum, Eustathius. ὁ ταὼς Antiphon rhetor in suo de pauonibus sermone, duabus syllabis inflectit. Attici uerò cum dicāt ταῶνι, indicant rectum esse ταῶν. quare & rectus pluralis uariat, in quo numero rari sunt obliqui. Herodianus cum ijs quæ in ων desinentia circunflectuntur, ut Ξενοφῶν, hæc duo etiam, τυφῶν & ταῶν, enumerat, eaq; sola per ντ. declinari negat, quoniam & alteram terminationem habeant, nempe ταῶς & τυφῶς, Idem. Ταὼς (Ταῶς) dicitur à caudæ extensione. aliqui à uoce ταός deducunt, ο. breui in longum uerso, & mutato accentu. quod non recipimus. nam ταός, ut ait Herodianus per ο. breue non est usitatum Græcis. Sunt qui (si à ταός deduceretur) ταῶς potius proferendum fuisse dicant, ut λεὼς à λαός. Nonnulli ταῶς ultima aspirata scribunt, Varinus. Ταὼς ἀπὸ τοῦ τάσεως τῶν πτερῶν, id est ab expandendis pennis, Athenæus: apud quem etiam Seleucus hanc uocem (ultimā huius uocis) ait Atticè præter rationem aspirari & circunflecti, ταῶς: cuius scriptionis Tryphonem quoq; testem citat: & sic apud Eupolidem legi ait. item apud Aristophanē in Auibus, Τηρεὺς γὰρ εἶ σύ; πότερον ὄρνις, ἢ ταῶς. In datiuo etiam ταῶνι efferunt Attici, ut Aristophanes ibidem. Antiphon rhetor sermonem condidit περὶ ταῶν, id est de pauonibus inscriptum: in quo tamē nulla huius nominis mentio fit, aues uerò uarias (ὄρνεις ποικίλας) sæpe in eo nominat, Athenæus. atqui Eustathius ὁ ταὼς inquit duabus syllabis inflectitur ab Antiphonte, fortè ex libri inscriptione tantum ita sentiens, quæ est περὶ ταῶν. Persicam auem, Περσικὸν ὄρνιν, apud Aristophanem in Auibus, aliqui interpretantur lautissimam quamuis: quoniam pretiosa omnia quibus solus rex utebatur Persica dicerentur. aliqui gallinaceū, alij pauonem, τὸν ταῶ, Scholiastes. Medica auis, Μηδικὸς ὄρνις, pauo, Suidas. alij gallū interpretantur. uide in Gallo B. Ex Argi sanguine ortus est pauo, Theocritus Idyll. 20. utitur autē periphrasi tali, ὄρνις ἀγαλλόμενος πτερύγων πολυανθέϊ χροιῇ, Ταρσὸν ἀναπλώσας, ὡς ἔτι τις ὠκύαλος νηῦς Χρυσοῖο σταλαγμοῖο περίσκεπε χείλεα ταρσοῖς. Τοῖος ἐὼν τάλαρος περικαλλὲς Εὐρωπείης.

¶ Epitheta. Gemmei pauones, Martialis. Picti, Ouid. 2. Metam. Et apud Textorem, Volucris Saturnia, Laudatus, Iunonius, Auis Iunonis, Pythagoreus, Crinitus, Eximius, Sydereus, Regius, Rotans, Speculosus, Pupillans, Oculeus, Samius, Superbus, Inachius. ¶ Ἡ δ' ἐν Σάμῳ Ἥρα τὸ χρυσοῦν φασὶν ὀρνίθων γένος Τὸς καλλιμόρφους καὶ περιβλέπτους ταὼς (ἔχει,) Antiphanes apud Athenæū. Ταὼς ὑπήνηξ, ὁ Μηδικὸς καὶ χρυσόπτερος, καὶ ἀλαζονικὸς ὄρνις, Suidas. ὁ δὲ ταὼς ὑπήνηξ χλωρὴν ἀεὶ βόσκοιτο χείματος πόαν, Babrius apud eundem.

¶ Pauoninus adiectiuum est, ut pauoninum ouum. Pauonius, idem, Varroni: qui oua pauonia dixit, sed castigatiora exemplaria habent pauonina. Aceris genera plura sunt, quod Gallicum uocatur: & alterum crispo macularum discursu, qui cum excellētior sit, dicitur pauonium, à caudarum pauoninarū similitudine, (uide infra in b. ex Plinio.) Martialis de lecto pauonino, Nomina dat spondæ pictis pulcherrima pēnis Nunc Iunonis auis, sed prius Argus erat. hoc in Istria Rhætiaq; præcipuum est, Perottus. In Belgica prouincia candidum lapidem serra qua lignum, faciliusq; etiam secant ad tegularum & imbricum uicem: ut si libeat ad quæ pauonacea uocant tegendi genera. quo in loco doctiores legunt, pauimentata tegendi genera, hoc est pauimentorum more constructa, cuiusmodi permulta hodie uidemus. ¶ Phœniceus siue puniceus color, flagrat uelut uiola flammea: atq; ita à multis olim purpura uocata fuit uiolacea, hodie penè nomē seruat (apud Italos.) nam paonacius, quasi puniceus dicitur: etsi aliqui uocem hanc uernaculam à pauonis colore factam uolunt, Ant. Thylesius. Color pauonis, id est color azurus, Andr. Bellunensis. A pauonis natura Itali uerbum pauoneggiare deduxerunt, pro eo quòd est seipsum mirari. ¶ Ταὼς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos & uersicoloribus amictos, (ut attagâs seruos stigmatias,) Erasmus. In uestitu si nimium splendorem & uarietatem affectes, non declinabis scomma quale apud Lucianum lectitatur, ἔαρ ἤδη, καὶ πόθεν ὁ ταώς; Iam uer adest, & undénam pauo? Cælius. Ἄχθομαι τοῖς ταῶσι, τοῖς τ' ἀλαζονεύμασιν, Aristophanes, hoc est, Molestè fero pauones & fastum. Pauones interpretantur sinus (uestium) uarios, à uarietate colorum pauonis: ἢ ὅτι πορφύρας εἶχον τὸ καὶ παρύας, Suid. in Ἄχθομαι.

¶ In Hyphasi fluuio Indiæ pisces quos pauones appellant oriri perhibent, nec alibi usquā. Vocantur autem eodem quo & aues nomine, quia ipsis etiam cœruleæ sunt cristæ, squamæ autem uersicolores, cauda uerò aurea in quācunq; uoluerint partē uersatilis, Philostratus. Pari piscis meminit Bellonius ab aue dicti lib. 1. de piscibus cap. 1. ubi paui legendum cōiecissem, nisi pauones etiam pisces separatim nominaret. ¶ Persicariam uulgò dictam herbam, Germanicè quidam nominant pfawenkrut, uel pfawenspiegel, id est pauoninam herbam, uel pauonum specula. quod folia eius ita nigris insigniantur maculis, ceu speculis oculisue, ut pauonum caudæ: unde & molybdænam, id est plumbaginem Plinij quidam esse uoluerunt. Fungi seu boleti genus quoddam globosum, sessile, terræ locis syluestribus hærens, quod initio album uegetumq; reperitur, deinde in aridissimum puluerem nigrum redigitur tenui membrana nigricāte inclusum, Galli crepitum lupi, nostri pfawenfyst, id est pauonis fimum appellant. puluerem illum chirurgi quidam à uenæ sectione inspergunt ad sistendum sanguinem. uide in Lupo H. a. ¶ Ταὸς gemma pauoni est similis, Plinius. Kiranidi taòs lapis est de capite pauonis.

¶ Icones. Iunonis templum quindecim stadijs ad læuam Mycenis distat: ubi inter cætera donaria pauonem uidi, quem (quia Iunoi sacram hanc auē esse credunt) ex auro gemmisq; splendentibus Hadrianus imperator consecrauit, Pausanias in Corinthiacis. In numis etiam pauonis effi-

giem sculpebāt Samij, quòd Iuno, cui hæc auis sacra habetur, peculiariter apud eos coleretur, Athenæus. Kiranides in tao, id est pauone lapide, pauonem auem sculpi iubet, tenentem turturem (trygóna) marinum piscem, &c. ad superstitiosos usus.

¶ Fircellius Pauo Reatinus nominatur apud Varronem de re rust. 3. 2.

¶ b. Classis regis Salomonis ibat per mare in Tharsis cum classe Hiram, ferēs aurum & argentum, dentes elephantinos, simias & pauones, Regum 3. 10. & Paralip. 2. 9. Antiphôn rhetor apud Athenæū author est pauones (Athenis) aluisse Δήμου τοῦ Πυριλάμπους, & multos è Lacedæmone etiam ac Thessalia ad hasce aues spectandas confluxisse, & ut oua sibi compararent operam dedisse. Admittebantur autem, inquit, spectaturi in nouilunijs tantum, idq; per annos plus quàm triginta factitatum. Quod uerò ad speciem eorum, sic scribit: Εἴ τις ἐθέλει καταβαλεῖν εἰς πόλιν τοὺς ὄρνιθας, οἰχήσονται ἀναπτάμενοι. ἐὰν δὲ τῶν πτερύγων ἐκτέμῃ, τὸ κάλλος ἀφαιρήσεται. καὶ πτερὰ γὰρ αὐτῶν τὸ κάλλος ἐστὶν, ἀλλ᾽ οὐ τὸ σῶμα. Ego sic uerterim, Quòd si qui (Athenis acceptas) has alites in aliam ciuitatem transferre uelit, pristinum locum uolatu repetent, pennis uerò amputatis, (ne auolare queant,) decor omnis amittitur: qui sanè non in corpore eorum, sed in pennis totus est positus. ¶ Pauonis magnitudine est catreus auis, &c. Aelianus. Otidem auem imperitus aliquis conspectam, pauonem dixerit, Synesius in epistolis. Tuo palato clausus pauo nascitur Plumato amictus aureo Babylonico, (id est tapetum Babylonicorum instar ornato,) Petronius Arbiter.

Οἷον δή νυ ταὼν ὅδ᾽ ἑὸν δέμον (δέμας) ἀγλαόμορφον Γναπτὸν ποικιλάεσσιν ἀριπρεπὲς αἰολόνωτον.
Τῶν οὗ λιγὺ μερόπεσσι Διὸς τεχνήσατο μῆτις Φαιδρότερον, τορνοῖσιν ἐν ὄμμασιν ἀστερόεντα.
Τοῖον ἐπ᾽ ὀρνίθεσσιν ἀριζήλοις ἀμαρύσσει Χρυσῷ πορφυρόεντι μεμιγμένον αἰθόμενον πῦρ,

Oppianus lib. 2. de uenatione. Et rursus lib. 3. Τόσσον δ᾽ ἐν θήρεσσι μέγ᾽ ἔξοχος ἔπλετο τίγρις, ὅσσον ἐν ἠερίοισι ταὼς καλὸς οἰωνοῖσι. Meliboeaq; fulgens Purpura Thessalico concharum tecta colore Aurea pauonum rident imbuta lepôre, Lucret. lib. 2. Solonis dictum de pauonū pulchritudine, uide in Phasiano b. Anzadarahec, est arbor folia habens lucida, ut penna pauonis, semper uirens, Syluaticus. Theombrotion Democritus scribit triginta schœnis à Choaspe nasci, pauonis picturis similem, odore eximio, Plin. Corydalus (id est galerita) auicula in uertice cristam habet instar pauonis, Aegineta. Aceris genus alterum crispo macularum discursu, qui cum excellentior fuit, à similitudine caudæ pauonum nomen accepit, in Istria Rhætiaq; præcipuum, Plin. Et alibi, Sunt & undatim crispæ mensæ, maiore gratia, si pauonum caudæ oculos imitentur. Pantheræ maculas ὀπωπὰς uocat Oppianus, Plinius oculos, ut & in pauonis cauda aliqui.

¶ c. Vocat Iunonius ales Consortem thalami, & speculosa uolumina uersat. Cauda micat, medijs fulgent sua sydera pennis. Venit amans, cupidis miscēt simul oscula rostris. Iungit amor geminos geminataq; gaudia gliscunt, Io. Textor, ex nescio quo poeta. ¶ Homerū infantem Aegyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouem uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, &c. ut recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

¶ d. ὁ ταὼς ἐναβρυνόμενος ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ κάλλει, τοῖς ὁρῶσι τὴν οὐρὰν ἐξαπλῶν ἀναδεικνύει, Varinus.

¶ e. Pauonis cerebrum amatorium poculum est, & cor eius gestatum beneuolentiam ac fœlicitatem præstat, Kiranides. ¶ Cum amicus quidam mihi olim musacrium ex pennis pauoninæ caudæ faberrimè concinnatum donasset, ego tum ut illi gratias agerem, tum ut ingenium in elegantissimi muneris descriptione exercerem, hanc ad ipsum epistolam dedi: Accepi pulcherrimum munus tuum muscarium pauoninum, pro quo maximas tibi gratias habeo. Video & admiror in illo summam artem, & manuum tuarum dexteritatem artificiosissima illa pennarum in capulo impléxione, nodis & internodijs elegantissimè confectis. Tu uerò non contentus artificio tuo, & natiua pennarum pulchritudine, ornamenta etiam alia addidisti, filis distinxisti aureis, sericisq; discoloribus, & uillos bombycum textorij operis mollissimæ instar fluxæq; comæ puellaris ad basin capuli appendisti. Caput eiusdem instar Gordij nodi pennarum caulibus ita implicasti, ut nec initium ullius neq; finis appareat. Quod idem in cæteris quoq; nodis capuloq; toto mirificè à te præstitū est. Artificiosissimū uerò illud est in omni opere, si ars quàm maximè occultetur: neque ex initio aut fine partium operis, ratio eius & constructio prodatur. ea enim quorum modum & rationem uidemus, admirari desinimus. Iam cum caules in nodis crassiusculi sint, per internodia uerò in subtiles & tenuissimas fibras extensi secundum capuli longitudinem, hoc quoq; admirationem auget. Has strias tanquam stamen in tela, transuersis & obliquis filorum è serico auroq; ductibus ueluti subtegmine intertextis, operis Musaici & phrygionum qui acu pingunt æmulatione felici, rhombis alijsq; figuris & labyrinthis distinxisti, cancellasti, totumq; uarium & iucundissimū uisu opus perfecisti. Hoc scilicet non modo conatus, sed assequutus etiam mihi uideris, ut cum ipsa natura cōtenderes, & (si dicere fas est) superares quoq;. Quid enim in ipso pauone, & elegantissima eius parte, quam toties tanquam hinc se laudari intelligens, non sine summa ambitione & ipse in se admiratur, & spectatoribus expandit ostentatq;: quid in hac inquam, tam pulchrum, splendidum, uarium & admirabile est, qui oculi, quæ gemmæ, aut quouis modo appelles, quod nō in ornatissimo flabro tuo uel par uel superius spectetur? Fila caudæ plumata in opere tuo ut ex pennis minutissimè sectis constant, in multam longitudinem promissa, sic leuissimo etiam impulsu auram copiosam citant, nec

uentilando tantum refrigerant, ſed muſcas, culices, & omne uolucrium inſectorum genus abigunt, gratiſsimo per æſtatẽ beneficio, ut Hercule muſciperda, cui in Olympijs olim Græci ſacrificabant, nihil ad hanc rem opus ſit. Sed deſino tecũ certare, hoc eſt uerbis exprimere uelle ſpecioſiſsimum donum tuum, cuius artificium ne Cicero quidem diſertiſsimus, & cum Roſcio mimo contendere ſolitus, ipſene uerbis rem eandẽ magis uariare poſſet, an Roſcius hiſtrio geſtibus corporis, ſatis pro merito depinxerit. Cedo itaq; tibi tuæq; arti, & me uinci fateor.

¶ f. Num eſuriẽs faſtidis omnia præter pauonem rhombumq;, Horatius Serm. 1. 2. citat etiam Seneca ad Lucilium. Vix tamen eripiã poſito pauone, uelis quin Hoc potius, quàm gallina tergere palatum, Corruptus uanis rerum, quia uæneat auro Rara auis, &c. Horat. Serm. 2. 2. Apud Alexidem Comicum quidam negat ſe tantũ argenti conſumere potuiſſe, etiamſi pauones eſitaſſet, (ceu longè pretioſiſsimam auem,) ut Athenæus recitat.

¶ g. Sanguis pauonis potus dæmonia expellit, Kiranides. Interiora eius & fimus ſuffitu omne malum abigunt. ipſe dyſentericos ſanat, Idem.

¶ h. Pauo quondam Argus erat, qui conuerſam Io in uaccam, Iunonis ira, cuſtodiebat, à Mercurio demum interfectus: ex cuius cadauere tellus auem protulit, in qua etiamnum ſigna centum quos habuit oculorum apparent, Oppianus. Vide Ouidium Metam. lib. 1. Argum aiunt in pauonem conuerſum eſſe, quamobrem Ariſtophanes ait, πότερον ὄρνις εἶ σὺ ὁ λεγόμενος Τηρεύς; id eſt, Num tu auis illa es quæ Tereus dicitur? à uerbo τηρεῖν, quod eſt cuſtodire: eò quòd Argus cuſtodiuerit Iò uaccam, Varinus. ¶ Valle Banæ res nota, & uix credenda poetis, Sed quæ de uera proditur hiſtoria Fœmineam in ſpeciem ſe uertit maſculus ales, Pauaq; de pauo conſtitit ante oculos, Auſonius Sectione 1.

¶ Alexander Macedo eiuſmodi aues apud Indos uidens, earum admiratione cõmotus, in eos qui has occiderent, grauem pœnam conſtituit, Aelianus. Pauo ſacer erat in Libya, ita ut quiſquis huius generis auem læſiſſet, non ferret impune, Euſtathius. ¶ Iunoni pauo & anſer dicabantur. De pauone fabula eſt apud Ouidium in Metam. & Athenæum, Gyrald. Ingreditur liquidũ pauonibus aera pictis, Ouidius de Iunone Metam. 2. Iunonis uolucrem quæ cauda ſydera portat, Idem 13. Metam. Didicit iam diues auarus Tantum admirari, tantum laudare diſertos, Vt pueri Iunonis auem, Iuuenalis Sat. 7. Iunonis templum quindecim ſtadijs ad læuã Mycenis diſtat: ubi inter cætera donaria pauonem uidi, quem (quia Iunoni ſacram hanc auem eſſe credũt) ex auro gemmisq; ſplendentibus Hadrianus imperator cõſecrauit, Pauſanias in Corinthiacis. ¶ Μήποτε θρέψω παρὰ Φερσεφόνῃ τοιόνδε ταὼν, ὃς τοὺς ἄδοντας (forte εὕδοντας) ἐγείρει, Eupolis apud Athenæum. ¶ C. Caligula eò ueſaniæ proceſsiſſe traditur, ut ſibi tanquam numini ſacro phaſianos & pauones mactari iuſſerit, Gyraldus.

¶ Prouerbia. Laudant ut pueri pauonem. Prouerbij faciem habet quod ſcripſit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ. Didicit laudator auarus Tantum admirari, tantum laudare diſertos, Vt pueri Iunonis auem. Idem alibi, Probitas laudatur & alget. Notior eſt metaphora, quàm ut oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo, Laudatas oſtendit auis Iunonia pennas, Si tacitus ſpectes, illa recondit opes, Eraſmus. ¶ Coquus quidam apud Athenæum lib. 3. uarijs & diuerſis cibis in ſartaginem coniectis Ἐποίησεν αὐτὸ (τὸ τάγηνον) ποικιλώτερον ταῶ, hoc eſt ſartaginem reddidit pauone magis uariam. Eraſmus in prouerbio, Magis uarius quàm hydra, hunc ſenarium citans non rectè legit αὐτὸν, ad hominem referens. Pauonem cognominabant Græci hominem ueſtitu nimis ſplendido & uario utentem; ut ſupra in H. a. inter deriuata expoſui.

PEGASVS ales eſt Aethiopici cœli: quæ præter aures equinum nihil habet, Solinus. Plura leges in Equo H. h.

DE PELECANO.

A.

Pelecanus ut uulgò à pictoribus effingitur.

PELECANVS auis à nobis nominabitur, per l. ſimplex, & e. breue in utriſq; prioribus ſyllabis, declinatione ſecunda, quoniam à Græcis quoq; πελεκᾶν dicitur, quam recentiores quidam pelicanum dixerunt, ut Eucherius: alij pellicanum (per l. duplex) ut Albertus: & eruditi quidam pelecãnem à recto pelecàn, imitatione Græcorum ut Hermolaus. Pelicanus ſiue pelicanis, ut ab Ariſtotele in 8. (lib. hiſt. anim. cap. 12. ubi tamen πελεκᾶνες legimus, ut etiam lib. 9. cap. 10. Gaza plateas uertit Plinium imitatus) appellatur: à Plinio (10. 40.) platea dicitur, à Cicerone in ſecundo de nat. deorum platalea, Volaterran. Cicero non plateam, ſed plataleam tradit hanc uocari, ut in ipſo forte Ciceronis codice ſit error, Hermol. Oppianus de aucupio 2. 7.

Pelecani ſeu plateæ noſtræ figura.

non pelecanum, ſed pelecinum (πελεκῖνον) hanc auem nominat. Ariſtophanes uerò in Auibus pelecanum & pelecinum ſimul nominat, tanquam aues diuerſas. Et rurſus in eadem fabula tetracis auis cum porphyrione & pelecino meminit. ¶ Hebraicum nomen kaath, קאת, Septuaginta Leuit. 11. pelecâna uertunt, & Pſalmo. 102. Dominus ponet Niniuen ſicut deſertum, & pernoctabunt in ſuperliminaribus eius cuculus (kaath) atq; noctua, Sophoniæ 2. Munſtero interprete. qui tamen Eſaiæ 34. kaath interpretatur pelecanum. Pelicanus (inquit propheta) & ulula, noctua, & coruus, habitabunt in ea, loquitur aũt de ſylueſtribus & ſolitarijs auibus, ut kaath etiam talis ſit, non aquatica. Plura de nomine kaath ſcripſi in Mergo in genere, & in Onocrotalo. Chaſida quoq; Hebraicam uocem, aliqui pelecanum, alij onocrotalum, alij aliter interpretantur. uide in Ciconia. ¶ Alberti

berti ex Aristotele translatio alicubi falakynes, alibi kalakanez pro pelecanes habet. Auicenna autem (inquit) appellat balazub. Ramphius auis est quæ dicitur pelecanus, Kiranides: nimirum à magnitudine rostri, quod Græci rhamphos nominant. Sunt & ῥάμφοι aues quædā Hesychio & Varino. ¶ Pleræq; gentes pelicani nomen tanquam peregrinæ & incognitæ auis, quam pro arbitrio pictores hactenus finxerunt, adunco ut uidetur rostro pectus saucientem, & effluentē sub ea sanguinem hiante ore excipientibus pullis: cum nulla talis, opinor, in rerum natura auis sit, nisi quis Aegyptios de uulture hoc uerè tradere putet, quod Orus literis mandauit, eum ne fame pulli pereant, femori suo uulnus infligere, & emanantē sanguinem ab illis exorberi. Verum pelecanum cuius iconem posuimus, Itali quidam hodie appellant becquarougelia. ¶ Galli pale, truble, poche, à palæ uel cochlearis figura, quam rostri latitudine refert. uox poche Burgundis cochlear magnum significat. ¶ Germani Löffler/Löffelganß: hoc est cochleariam, uel anserem cochlearium. circa Coloniam Lefler proferunt. Frisij Lepler. ¶ Angli a schofler, uel shouelard. nostri proferrent Schufler. palam enim uel batillum schufel appellamus. ¶ Sigis. Gelenius pelicanum Germanicè Fauser interpretatur, nomine mihi ignoto: Illyricè bucacz. sed hæc ardea stellaris nostra est, non onocrotalus.

¶ Videtur sanè mihi pelecanus noster ardearum generi adnumerandus, à quo non tam alio insigni quàm rostri latitudine differt. quāquam Aristoteles etiam ardeæ albæ rostrum latum & porrectum tribuit. ego albardeolas in Italia uidi rostro non lato, sed cæteris simili. Albardeolam si non uidissem in Italia, Anglorum shouelardam albardeolā esse iudicassem, Turnerus. Albertus etiam auem quam cochleariam uocamus, ardeam albam esse putauit. hæc ardea (inquit) tota alba est, & figura similis cinereæ, sed melius pēnata, collo longiore, & rostro anterius rotundo, tanquam circulo uno super alterum imposito.

¶ Aues quas Aristoteles pelecanos, Plinius onocrotalos appellat, Bellonius. uide supra in Onocrotalo A. Duo dicuntur esse pelecanorum genera: unum aquaticum, quod piscibus: alterum terrestre, quod serpentibus & uermibus uiuit, & dicitur delectari lacte crocodilorum, quod crocodilus spargit super lutum paludum: unde fit ut pelecanus crocodilum sequatur, Albertus. Quidam ex D. Hieronymo recitāt pelicani duo esse genera, unum uolatile, alterum aquaticum. Pelicanus auis est parua quæ solitudine delectatur. Est & aliud pelicanorū genus in Nilo, penè cygnis simile, nisi quòd paulò maiores sunt. quidam ita & onocrotalos uocant, Eucherius. Oppianus quoq; pelecanum (ipse pelecinum appellat) ab onocrotalo nō uidetur distinguere. cum sinum ei ante pectus dependere scribat, κόλπον ἐξηρτῆσθαι πρὸ τοῖ στέρνοις. Nos cum de onocrotalo abunde scripserimus supra: in præsentia de illa aue scribemus cuius iconem posuimus, & quam ueterum pelecâna uel plateam esse non dubitamus. ¶ Pelecanum aliqui cum porphyrione confundunt, ut in Porphyrione ostendam.

B.

Pelecanus auis secus Nilum & in paludibus Aegypti moratur, Kiranid. Auis est Aegyptiaca, habitans in solitudine Nili fluminis, unde & nomen sumpsit. nam canopos Aegyptus dicitur, Isidorus. In tabulis quibusdam quæ orbis terrarum descriptionem cōtinent, pelicanum auem totam albam in Africa circa Aegyptum degere inuenio. ¶ Rostrum (rhámphos) habet magnum, Scholiastes Aristophanis. hinc scilicet etiam rhamphius à Kiranide nominatur: & à rostri latitudine platea uel platalea à Græcis, à nostris cochlearia, à Gallis pala. ¶ Oppianus pelecino suo collū ulnæ (orgyiæ) proceritate tribuit, & sinum ante pectus propendentem: quæ ad onocrotalum, non pelecanum nostrum pertinent. Aristoteles pelecanis ingluuiem tribuere uidetur, τὸν περὶ τὴν κοιλίας τόπον nominans, hist. anim. 9. 10. ¶ Pellicanus dicitur quasi pellem habens canam, id est plumas albas, (ridicula etymologia, quanquam res uera est.) hæc auis semper macie afficitur: & quicquid glutit, citò digerit. quia uenter eius nullum habet diuerticulum, quo cibum retineat. solum enim uisceris (intestinorum) habet ductum, qui ab introitu oris usq; ad secreta naturę pertingit, Author de nat. rerum. Nos nostræ plateæ intestina multis anfractibus inuoluta reperimus. Rarò apud nos capitur, frequentius (ut audio) in Bohemia, & apud Anglos in littore maris. ¶ Capta apud nos platea prope urbem in ripa lacus, circa finem Septembris, ad me allata est, candida pennis omnibus, præterquam ultimis & maximis alarū, quæ ex parte inferiore nigricant. pedes & crura nigra sunt. magnitudo parum infra anserem. lingua breuissima, uel signum potius & initium linguæ. collum digitos longum circiter decem. oculi glauci. cauda breuis, quinq; aut sex digitos longa. crurum altitudo paulò infrà duos dodrantes. inter digitos pedum aliquid membranæ est, idq; amplius inter duos maiores. ungues breues, nigri, acuti. Obesa admodū erat, multa circa cutim pinguedine undiquaq;. intestina admodum inuoluta, præpinguia. fel uiride. In uentriculo herbas quasdam aquaticas uirides reperiebam, & ramenta quædam radicum geniculata, harundinum puto. In aquam immissa natabat, & quærebat aliquid immerso rostro in fundo. Irascens adeuntibus rostro aperto collisoq; sonitum ædebat. Pediculis quibusdam latis infestabatur.

C.

Platea nostra, ut audio, circa mare præcipuè degit, & innatat quoq;: rarò circa dulces aquas, Aristot. tamen historiæ anim. 9. 10. pelecânes fluuiatiles memorat. Capitur in Anglia in littore maris:

& cicurata piſcibus ueſcitur, inteſtiniſq́; gallinarum & alijs culinæ reiectamentis. Sunt qui ranis quoq́; & ſerpentibus eam ueſci referant. Pelicanus lacte crocodili uiuit, quod utiq́; beſtia præ nimia mamillarum abundantia in aliquo paluſtri loco copioſè fundit: unde & crocodilum libenter pelicanus ſequitur, Author de nat. rerum, & Albertus. Pelecani fluuiatiles (οἱ πελεκᾶνες οἱ ἐν τοῖς ποταμοῖς γινόμενοι) conchas maiuſculas læueſq́; fodiendo erutas deuorant: & quũ iam multas ingeſſerint, ingluuieq́; ſua coxerint, euomunt, ut hiantibus iam teſtis carnes lectas deuorẽt, Ariſtot. in hiſtoria animalium & in Mirabilibus narrationibus, & Aelianus, & Cicero 2. de nat. deorũ. Platea (aliâs Platalea) nominatur aduolans ad eas quæ ſe in mari mergunt, & capita illarum morſu corripiens, donec capturam extorqueat. Eadem cum deuoratis ſe impleuit conchis, calore uẽtris coctas euomit, atq́; ita ex ijs eſculenta legit teſtas excernens, Plinius & Cicero. Vt conchas pelecanus quas deuorarit, uentris calore diſcuneatas reuomit, & pulpam à teſtis ſeligit; ſic herodius (ardea) oſtrea teſtis obducta uorat, & ingluuie concalefaciens tandiu cuſtodit, quoad calore ſtomachi diſcludun-tur, poſtquam uerò iam diductas ſenſerit teſtas, eas euomit, & carnem ad ſuſtentandum ſe retinet, Aelianus, Plutarchus & Philes. Oppianus quanquam pelecini nomine onocrotalum, ut dixi, intelligat, eadem tamen de eo ſcribit. Pelecini (inquit) non minus quàm lari uoraces, non toto tamen corpore merguntur, ſed ut ſolent qui ſe in caput præcipites uoluunt (οἱ κυβιστῶντες,) colla quibus ulnæ (ὀργυιᾶς) proceritas eſt, ſubinde demittunt, dorſis interim ſupra mare prominentibus, piſcẽ obuium quenq́; ampliſsimis faucibus exceptum deuorant. Sinus quidam ante pectus dependet, in quem cibum omnem tuburcinantes aliquantiſper recondunt: & ne teſta quidem intectis abſtinent: ſed unà cum teſtis primum quod ſe obtulerit deglutiunt; deinde mortua in os reuocant, & reiectis teſtis pulpam uorant. Nam quæ dum uiuerent occluſæ erant, uita ſpoliatæ aperiuntur ac dehiſcunt. Hæc ille. ¶ Cum ut aliæ aues in locis à terra altis pelecanus nidum conſtruere poſsit, tamẽ imprudentia quadam in ſcrobe, quem in terra facit oua ex ſeſe parit, Orus. Pelecânes etiam migrant, & de Strymone amne ad Iſtrum aduolant, prolemq́; ibi faciunt, abeunt uniuerſę, ac priores expectant poſteriores, propterea quod ubi montem ſuperarint, uideri priores à poſterioribus nequeant, Ariſtot.

D.

In Anglia plateas cicures ali audio: ego Ferrariæ in Italia manſuefactam uidi, quæ culinæ reliquijs ueſcebatur. ¶ Conchas integras à pelecano deuorari, & teſtis calore dehiſcẽtibus reuomi ut pulpam ſeligat, ſuperius in C. perſcripſimus. ¶ Ciconias & pelecanos poſtquam conſenuerunt pulli proprij alunt, & ingreſſum uolatumq́; eorum promouent, Io. Tzetzes. Herodios & pelecanos ſimiliter ut ciconias in pullis ſuis enutriendis, ſingulari beneuolentia uti audio: nempe ut cum aliunde cibus non ſuppetit, eſculenta quæ prius ederant, euomant, & in educandos fœtus conuertant: & ad uolandum pullis imperitis duces ſint, Aelianus. Pullos ſuos tantopere amat, ut dum ignem circa nidum ab aucupibus excitatum extinguere alis uentilando conatur, illas ſibi adurat, ut in E. referemus. Pelicani cum ſuos à ſerpente filios occiſos inueniunt, lugent, ſeq́; & ſua latera percutiunt, & ſanguine excuſſo, corpora mortuorum ſic reuiuiſcunt, Hieronymus in epiſtolis. Pulli pelecanorum ubi parum adoleuerint, mox parentes ſuos percutiunt in faciem: cuius illi iniuriæ impatientes pullos colaphizant (cędunt ceu colaphis roſtrorum) & interficiunt. deinde miſerti eorum lugent (per triduum, ſecundum aliquos obſcuros.) Eadem (Tertia, ſecundum alios) uerò die mater ſua latera dilanians aperit: & ſanguinem ſuper filios ſuos mortuos effundẽs uiuificat eos. reſurgunt autem quodam naturali modo, Kiranides, Iſidorus, Phyſiologus, Author de nat. rerum, & Albert. Poſt ſanguinis uerò effuſionem adeò debilitatur, ut exire de nido non ualeat, & pulli pro ſua ac matris cibatione euolare cogantur. Sed horum quidam propter ignauiam uel impietatem in matrem exire nolunt, (& pereunt. quidam autem ſeipſos quidem paſcunt, ſed matrem penitus negligunt. Mater ubi conualuerit pios filios nutrit: impios uerò abijcit & contemnit, Author de nat. rerum) hos cum uoluerit (ualuerit) abijcit, & prouidentes ſibi ſe ſequi permittit. Sed hęc à quibuſdam literis prodita, nullo affirmari experimento poſſunt, Albertus. Aegyptij etiam uulturem ardentiſsimè ſuos pullos amare aiunt, & per centum ac uiginti dies in terra commorando ita ut nuſquam humo tollatur, ſic in alendam prolem incumbere, ut non ſe ex pullorum loco commoueat: ac ſi quando nutrimenti facultas deſit, ne fame pulli pereant femori ſuo uulnus infligere, & effluentem ſanguinem eis exorbendum dare. ¶ Pelecanus de coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitat. rurſus coturnix ab ea uehementer diſſentit, Aelianus & Philes. Pugnã ciconiarum & pelicanorum aduerſus cornices, coruos, uultures aliaſq́; carniuoras aues deſcripſimus in Ciconia C. ex Kiranide.

E.

Pelicanus nidificat in ſcrobe in terra: quod non ignorantes aucupes, bubulo ſtercore locum circumlinunt, ignemq́; ſuccendunt. ea uerò fumum aſpiciens, aggreditur ignem alis reſtinguere. ueruntamen ei tantum abeſt ad extinguendum aſtutia, ut magis magiſq́; ſua tanquam uentilatione incendat, idcircoq́; alis exuſtis capiatur, Orus. ¶ Fel pelicani argentum obſcurum ſplendidum reddit, Kiranides.

F.

In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum nominatur inter cæteras aues pelecân. Ibis, porphyrio & pelecân prohibentur menſis (in uetere teſtamento) eò quòd aues ſint uoraces piſcium,

piscium, quorum rapinæ inhiant, Procopius. Aegyptiorum sacerdotes pelecanum, quòd pro liberis in discrimen se conijciat, (dum ignem circa nidum accensum alis uentilando extinguere conatur, ut in E. retuli) non edunt. Multi tamen ex Aegyptijs eo uescuntur, ut qui eum dicant non iudicio ac prudentia quadam ut uulpanseres, sed beneuolentia duntaxat & mira in sobolem pietate certamen hoc suscipere, Orus. ¶ Platea nostra aliquando mihi gustanti grata, & anseri non dissimilis uisa est. apud Anglos in delicijs haberi audio.

G.

Fel pelecani cum nitro mixtum, nigros alphos sanat: & cicatrices nigras eiusdem coloris cum reliqua carne facit: & argentum obscurum splendidum reddit, omnem deniq; nigredinem pellit & abstergit, Kiranides.

H.

Πελεκὰν oxytonũ: πελεκᾶνος, penultima in obliquis circunflexa, (etsi Grãmatici quidam acuant, nisi librariorum is error est,) lingua communi dicitur, (ut apud Aristotelem, Aelianum, Orum.) πελεκὰν, πελεκᾶντος Attica (apud Aristophanẽ in Auibus:) πελεκᾶς, πελεκᾶ, Dorica, Suidas, Varinus, & Aristophanis Scholiastes. Idem Scholiastes dubitat utrum casus rectus penultimam potius acuere debeat, ut πελέκας scribatur sicut ἁλίβας. Ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες Σοφώτατοι, πελεκᾶντες, οἳ τοῖς ῥύγχεσιν Ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας, ἦν δ᾽ ὁ κτύπος Αὐτῶν πελεκάντων (malim πελεκόντων participium) ὥσπερ ἐν ναυπηγίῳ, Aristoph. in Auibus. Πελεκᾶντες, παρὰ τὸ πελεκᾶν τὰ ξύλα, ut pulchrè iocatus sit poeta, & uocabuli allusione, & rerum quoq; similitudine. habet enim hæc auis rostrum magnum latumq;, & instar πελέκεως seu dolabræ aptum dolationi. ¶ Est quando pelecàn, non auem de qua scribimus, sed picum significet, iuxta Grammaticos. nam apud authores nusquam sic usurpari puto. Πελεκὰν ὄρνεον τὸ κολάπτον καὶ τρυπῶν τὰ δένδρα, Suidas & Hesychius. ἀφ᾽ οὗ καὶ δενδροκολάπτης καλεῖται, Varin. ¶ Sunt & ex anatum genere syluestres lato admodum rostro, quas Galli & Angli pochardas, id est cochlearias appellant, quemadmodum ab eadem rostri figura plateæ nomen & illi & nostri indiderunt. ¶ Fr. Alunnus Italus pelicanum etiam piscis nomen facit, sine authore, & eadem quæ alij pelicano aui attribuit. ¶ Σπέλεκος, pelecàn, Hesych. Βαυβυκᾶνες, pelecânes, Idem & Varinus.

¶ Pelecînus apud medicos Græcos genus est herbæ, cuius semẽ πελέκεως, id est securis speciem refert. est enim in siliquis cornutis latiusculum è parte altera crassiore uersus alteram paulatim tenuius. Inter cepe genus condimentarium Græci gethyon, nostri pallacanam uocant, Plinius. ¶ Πελικὰν, genus poculi lignei, uel peluis lignea, διὰ τὸ πεπελεκίσθαι, Hesych. & Varinus: inde dictum quod non torno, sed dolabra factum sit. dolare enim Græcis est πελεκᾶν, πελεκεῖν, πελεκίζειν. Πέλεκκος, ὁ τοῦ πελέκεως στελεός, παρὰ τὸ πεπελεκῆσθαι, Scholia in Iliad. ν. ¶ Pelicanum chirurgi uocãt organum quo dentes apprehensi extrahuntur: & chymistæ genus uasis utrinq; canalibus in orbem tanquam ansis extensis. ¶ Πελιγᾶνες, οἱ ἔνδοξοι, παρὰ δὲ Σύροις οἱ βουλευταί, Hesychius. ¶ Aegyptij pelecano picto amentem ac imprudentem significant, Orus. non enim in alto nidum struit, sed in scrobe in terra parit: & ignem ab aucupibus circa nidum excitatum dum alis extinguere conatur, seipsum amburit. ¶ Atilium Palicanum loquacẽ magis quàm eloquentem fuisse legimus, Cælius. Pelecania nomen est loci inter Cephisum & Melanam, Theophrastus de hist. plant. 4. 12. dicti fortè à pelecanis auibus. nam & lacum illic esse meminit.

PELORIS, πελωρὶς, genus est auis à magnitudine dictæ. nam πέλωρον Græci magnum uocant, Varinus. Cum uerò aliorum nemo peloridem auem memoret, facilè conijcio non εἶδος ὀρνέου, sed εἶδος ὀστρέου legendum: hoc est genus conchæ. peloridem enim conchã apud bonos authores legimus.

DE PERDICE.

A.

PERDIX eodem nomine Latinis appellatur, & Græcis πέρδιξ, recentiori Græciæ πέρδικα uel πέρδικα. Hebraicè kore, קורא. nam Kimhi Hierem. 17. & 1. Reg. 26. פירדריזי, perdrise, Gallica uoce, id est perdicem exponit. Chaldæus 1. Reg. 26. habet korea, קוריא. & Hierem. 17. koriah, קירייאה. R. Salomon alibi perdicẽ interpretatur, alibi uulgari lingua (Gallica) קוקו גלריצנט. coquu Gallicè cuculum uocant. Nicolaus Lyranus auem uulgò dictam coquin, quæ insequatur muscas & alias res uiles. Septuaginta Reg. 1. 26. nycticoracem, Hieronymus perdicem, ut & Hierem. 17. ubi Septuaginta quoq; perdicem uerterunt. ¶ Scriptores Arabici uel eorum interpretes ea de aue cubeth scribunt, quæ Græci de perdice. In Auicẽnæ translatione historiæ animalium quæ circumfertur, pro perdice cubes legitur, & alibi cunteg. Cubata Auicennæ perdix est, Albertus. Altaiugi uel alteiugi est auis quæ dicitur perdix: alij phasianum interpretantur. alij, ut Ebenbitar, asserunt auẽ similẽ esse coturnici in omnibus, nisi quòd sub alis habet quasdam pennas nigras & albas, Bellunensis. Vide in Phasiano A. Theiugi uel teyuz sunt perdices, Idem. Cubugi (Cabegi, Bellunensis) auis est cui attuiugi communicat in formis suis, Auicenna 2. 186. malim altuiugi, cũ al articulo. In capite de ouis, oua alchabegi & altheiugi, id est utriusq; perdicis, comparat ouis gallinæ. Et alibi, Inter aues (inquit) præstat caro alduragi, (attagenis:) & gallinarum est subtilior ea: & non sunt cum nutrimento carnium alchabagi & atheiz, (Bellunensis pro

atheiz legit altaiaigi.) Altei,uel alteiem,uel alteici,eſt perdix maſculus,Syluaticus & uetus gloſſographus in Auicennam. Alereze,perdix mas, Syluaticus. Alcubi,perdix uel phaſianus, Idem. Diuerſas barbaras uoces Aduranti , Altinagi, Roſelhageli, Bonion, omnes ab eodem pro perdice exponi reperio. Politicum,id eſt parua ſtarna,Idem.

¶ Perdix,cuius iconem damus, ab Italis quibuſdam perdice dicitur : ab alijs perniſette, (circa Verbanum lacum pernigona)id eſt perdix minor:ut maior perniſe,de qua priuatim poſtea:ab alijs ſtarna.Starna eſt perdix minor, Syluaticus : quanquam aliqui ſtarnæ nomine auem accipiunt magnitudine anſeris,cineream,ut Ant.Gazius annotat:quæ quidē mihi non ſtarna ſed ſtarda uel tarda potius uulgò dicta uidetur. Sunt qui ſtarnas ueterum attagenas eſſe putarint,quos reprehendit Volaterranus.Starnæ enim potius(inquit)aues externæ uocantur. Hieron. Accorombonus medicus quoq; externas aues eſſe ſcribit,quas uulgus perdices uocet. Aduenerunt bellis Bebriacenſibus ciuilibus in Italiam aues externæ,quæ adhuc nomen retinent,paulum infra columbas magnitudine,turdorum ſpecie,ſapore gratæ,Plinius. ¶ Hiſpanicè,perdiz. Luſitanicè codornix,quod uocabulum tamen ad coturnicē pertinere apparet. ¶ Gallicè perdris ſimpliciter, uel perdris gringette aut grieſche,uel perdris des champs,uel perdris griſe(à colore)uel perdris goache,teſte Bellonio.Circa Montempeſſulū raſcle per onomatopœiam. ¶ Germanicè Räbhün/Väldhün. Flandri Gallico nomine utuntur Pertrijs. ¶ Anglicè a pertrige. ¶ Illyricè kuroptwa. Polonicè koropathwa. ¶ Turcicè zil.

¶ Rusticulæ(Plinio dictæ)ſunt noſtrates perdices.etenim propriè perdices ſunt maiores,ut Hiſpanæ,& Chienſes,& Siculæ,Niphus. De perdice non ſatis compertū nobis eſt, quo nomine noſtra ætate indicetur hæc auis;tam multiplex eſt diuerſis locis earum auiū genus & feminium, Marcellus Vergilius. ¶ Quas nos perdices uocamus,ſcioli quidā quibus nihil uulgò acceptū placet, perdices eſſe negant. Atqui cū pro regionum uarietate , differentes quoq; nō forma modò,uerùm etiam ſono & moribus aues eiuſdem generis uideantur,id ipſum ſanè in perdicibus animaduertere maximè licet.Athenæus miratur in Italia perdices roſtris non eſſe cinnabarinis, cum in Græcia co colore quotquot ſunt ſpectabiles ſint.Germania noſtra utrunq; genus habet. Nam & uulgares iſtas nemo eſt qui ignorat,& qui roſtro cinnabari colorato ſunt ſæpe in hac urbe(Colonię)uidentur,Longolius.Intelligit autem perdicem maiorem, cui roſtrum rubet & crura , de qua poſtea ſeorſim agemus. Et alibi,Perdices(inquit)cacabare dicuntur à ueteribus,neq; aliter etiam nunc ſonant. Quæ Ariſtoteles & Ouidius de perdice ſcribunt,omnia noſtræ perdici uulgari conueniunt. nempe uolandi nidulandiq; ratio., aſtutia , circa prolem ſolicitudo , corporis grauitas, & uocis ſtridor, à quo etiam nomen accepiſſe uidetur,Turnerus in epiſtola ad nos. Perdicum in Italia genus alterū eſt, corpore minus,colore obſcurius,(ἀμαυρὸν τῇ πτερώσει, Vuottonus uertit, uolatu incōpoſito, Gillius infirmo uolatu,)roſtro non cinnabarino,(Vuottonus negationem tollendam ſuſpicatur,quod non probo,)Athenæus. Otides perdicum ſimiles ſunt, prę obeſitate autem corporiſq; pondere parum ſe alis attollunt,Volaterranus ex Aeliano. In hydrope aſcite cōueniunt turtures,perdices,& quæ roſtro pedibuſq; rubris,phœniceis alis,frequēti in Creta & Cypro inſula ſobole, domeſtica etiamnum manſuefactis fœtura , perdices ab incolis uocantur , Alex. Benedictus. Ex his facile eſt colligere,perdicum genus duplex eſſe,alterum minus , alterum maius. Nos hîc & de minore priuatim,&

tim, & de utroque in genere scribimus: de maiore postea.

B.

Porus Indorum rex Augusto dona misit perdicem uulture maiorem, Strabo lib. 15. Et rursus, Onesicritus author est perdices in India anserum magnitudine esse. ¶ Cirrhæi (Circa Cirrham, Athenæus) perdices neq; ad certamina ualent, nec suauiter cantant: ne uerò cibi gratia capiantur, allia deuorant & carnem planè insuauem reddunt, Aelianus. Perdices non transuolant Bœotiæ fines in Attica, (in Atticam lego,) Plinius. in Bœotia sui iuris nō sunt, sed in ipso aere quas transire non audeant metas habent. inde ultra notatos iam terminos nunquam exeunt, nec in Atticum solum transmeant, Solinus. Bœotij perdices in Atticam non transeunt, uel si transierint uocis mutatione agnoscuntur, Athenæus. Cum quidam perdices duas in Anaphen immisisset, tanta perdicum uis illic exorta est ut incolæ de insula relinquenda periclitarentur. Apud Heluetios perdices multæ capiuntur, non quidem in montibus, sed in uallibus & agris, Stumpfius.

¶ Perdix coloris est rufi, nigris interpictis longis maculis, Albert. Otis est colore coturnicis; secundum alios perdicis, Athenæus. Color testaceus cōmunis est ferè puluerat ricibus, ut alaudæ, perdici, &c. G. Longolius. Perdix uisa est aliquando alba, Aristot. in libro de coloribus. Perdici ingluuies præposita uentriculo est, Idem & Plinius. Perdix ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot. In Paphlagonia bina perdicibus corda, Plinius. Idem à Theophrasto proditum Athenæus & Gellius testantur. Coitus tempore testes habent magnitudine insignes (præ cæteris auibus propter salacitatem,) aliâs uerò omnino obscuros: ita ut hybernis mensibus ne ullos quidem testes in his haberi nonnulli arbitrentur, Aristot. Perdici nostrati color omnino uarius, nec facilis descriptu. Rostrum subfuscum est, crura è fusco albicant. Sinciput, partes circa oculos & prora capitis cum initio colli inferioris, ruffo colore simplici insigniuntur. reliquum caput superius è ruffo fuscum est. singulæ autem plumæ per medium maculis distinguuntur ruffi coloris diluti. Collum & pectus cinerea sunt, exiguis maculis nigris quasi per uersus crispos & undantes interstincta, qualis in sciuris ponticis color apparet. In medio uentre utrinq; pennæ quædā ruffi coloris ad fuscum tendentis sunt. Inferiora uentris & crura modicè supra genu plumæ albicantes subfuscæ uestiunt. Dorsum cauda & alæ, uarios alternis colores ostendunt. nam in dorso caudaq; nigricantem, subflauum & ruffum saturum colores uideas, per transuersum alternatim dispositos. minimū autem nigri est, & quasi per puncta uersuum undantium. In alis pennæ maiores fuscę sunt, maculis ruffis maiusculis per transuersum aspersæ. In ijsdem minores superioresq; pennæ magis uariæ & splendidæ sunt, eodem ferè quo per dorsum colore, sed singulas linea media albicans elegantissimè distinguit. Latera etiam cinereo colore sunt ut in collo & pectore, sed maculæ aliquot latiusculæ ruffæ per transuersum intercipiunt. Longitudo caudæ digiti quatuor, & colli similiter uel paulò minus, &c. Et talis quidem mas erat, ni fallor, mihi hæc condenti inspectus: fœmina fortè nonnihil differt. uncias appendebat duodecim cum dimidia.

C.

Perdix auis est terrestris, Athenæus. Perpaucæ aues hyeme in agris manent, quarum in numero sunt perdices, G. Agricola. Perdices multæ capiuntur in Heluetiorum uallibus & agris, non etiam in montibus, Stumpfius. Frequenter eas inter iuniperos degere audio.

¶ Vox. Dicta est perdix à sono uocis, Albertus. Garrula perdix, Serenus. Caccabat hinc perdix, hinc gratitat improbus anser; Author Philomelæ. Perdicum alij caccabant, alij strident; Aristot. cuius uerba hæc Græca sunt, οἱ μὲν κακκαβίζουσιν, οἱ δὲ τρίζουσι. Perdicum uox nunquā eadem, sed uaria & multiplex est, alia Athenis ultra uicum Corydalensium, alia citra. Harum uariarum uocum quæ sint nomina Theophrastus explicat. In Bœotia & Eubœa idem sonant, ac (ut sic dicam) eiusdem sunt linguæ, Aelian. Theophrastus in eo opere quod cōscripsit de uaria uoce auium eiusdem generis, Athenis inquit perdices citra Corydalum uicū uersus urbē κακκαβίζειν, ultra illum uerò τιττυβίζειν; Athenæus, negans perdices omnes caccabare. Perdix à strepitu & uoce stridente nomen accepisse uidetur. quæ enim auis uerius stridet, & serræ stridorem magis imitatur, quàm perdix nostra? Turnerus in epistola ad me. Coturnicibus in pugna uox, perdicibus ante pugnam, Plinius & Aristot. Perdices non modo canunt, uerum etiam strident, & uoces alias quasdam emittunt, Aristot. Perdices uocat caccabas (alij caccabidas) Alcmenes, qui genus cantiunculæ composuit Caccabidum, profitens se id à perdicibus cantare didicisse. Itaq; Chamæleon Ponticus dicit antiquos musicam excogitasse ex auibus in solitudine cantantibus, Gillius. Bœotiæ perdices aut non transeunt in Atticam: aut si trāsierint, uocem mutant, (& caccabant, Gillius,) Athenæus. τιτυβίζειν (Athenæus τ. duplex habet) de perdicibus quibusdam dicitur, ut de alijs κακκαβίζειν, (Eustathius habet κικκαβάζειν, quod non probo. unde, inquit, apud Comicum aduerbium κικκαβαῦ habetur.) unde apud Comicum κακκαβᾶν, Cælius. atqui apud Comicum (Aristophanem) nusquam κακκαβᾶν, sed κικκαβαῦ aduerbium de uoce noctuæ legere memini. Apud Pollucem perdices τιττυβύζειν (lego τιττυβίζειν) aut κακκαβύζειν, (lego κακκαβίζειν,) legitur. Varinus uerbum πιτυβίζειν etiam de uoce hirundinis usurpari docet. Κακάβα, & κάκκαβος; perdix; Varinus. Perdices quædam uocis contentione & cantu ualent, Aelianus. Grammatici quidam perdicem dictam putant παρὰ τὸ πεδινῶς ᾄδειν. Perdici porrum prodesse ad uocem sonoram apud Aristot. legitur problematum 11. 39. Plutarchus in

libro aduersus usuram, quendam proscindens, illum dicit ἀφωνότερον πέρδικος, id est perdice magis mutum, Cælius. Perdicem uidetur Papinius docilē intellexisse, aptumq́ sermoni humano enunciando, cum Syluula quadam libri 2. de psittaco Melioris ita canit: Quiq; refert iungens iterata uocabula perdix. Domitius interpres ingenij longè præcellentis, eius rei rationē poetæ ipsi excutiendam reliquit. Id quod reprehendent fortè aliqui, ac referendum putabunt non ad auis docilitatem, sed ad uocis sonum, qui auis eius est genuinus. Est autē κακκαβίζειν: indeq; ob syllabæ repetitionem, quæ in eo uerbo est, à poeta dictum uideri, iterata uocabula à perdice referri. Est sanè id uerbū perdicum uoci peraccommodum, sed non omnium, ut qui loci ratione differant. καὶ οἱ μὲν κακκαβίζουσι, οἱ δὲ τρίζουσι. Verùm hæc etsi uera sint, nihil tamen ad Papinium, à quo eæ tantum recensentur aues, quæ humani sermonis enunciationi sufficiunt. Sic autem habēt ipsius carmina: Plangat Phœbeius ales, Auditasq́ memor penitus dimittere uoces Sturnus, & Aonio uersę certamine picę, Quiq; refert iungens iterata uocabula perdix, Et quæ Bistonio queritur soror orba cubili, (lusciniam, nō hirundinem intelligit.) Ferte simul gemitus. Plutarchus quidem in Symposiacis perdicis loquacitatem non tacuit, quin esse uocalem ac discere comprobat idem alibi. Sed & in Laconia haberi perdices uocales, monstrauit in Dipnosophistis Athenæus, Cælius. Plura ad hunc locum uide suprà in Cornice C. Κρατῖνας ἀδύφωνον ἰδίως καλεῖ τὸν ὄρτυγα, πλὴν εἰ μή τι παρὰ τοῖς Φλιασίοις ἢ τοῖς Λάκωσι φωνάεντες, ὡς καὶ οἱ πέρδικες, Athenæus.

¶ Cibus. Perdices comedunt limaces, Aristot. Perdices in Sciatho insula cochleas edunt, Athenæus. Vide in Ardea D. Hexlinen herbam aliqui perdicium uocant, quoniam perdices ea præcipuè uescantur, Plin. Perdices circa Cirrham allia deuorant, ut caro eorum ad cibum ingrata putetur, gnari se cibi duntaxat gratia peti ab aucupibus, non ad cantus neq; certamina, Aelianus. Porrum eis ad uocem sonoram prodest, Aristot. problem. 11.39.

¶ Aues quædam currunt, ut perdices, rusticulæ, Plinius. ¶ Perdix pulueratrix est, non enim altè uolat, Aristot. Terræ propinqua uolat, spatijsq́ breuibus, unde Ouidius: Nec facit in ramis altoq; cacumine nidos, Propter humum uolitat, ponitq́ in sepibus oua. Auium quædam breuis uolatus sunt, ut perdix, Xenophonte etiam teste, Athenæus. Χαμαιπετὲς τὸ ζῶον, καὶ μὴ προσδινεῖσθαι ἐν ἀέρι δυνάμενον. unde & perdicem uocari quidam conijciunt παρὰ τὸ πέδον, id est ab humo. Pennis plausit, Ouidius de perdice 8. Metam.

¶ Libido perdicum, præcipuè marium. Vsque adeò tum perdices tum coturnices copia libidinis gaudent, ut in aucupantes corruāt, & sæpenumero capitibus eorum residant, Aristot. Rabie quidem tanta feruntur, ut in capite aucupantium sæpe cæcæ metu sedeant, Plinius. Quomodo hæ aues libidinis tempore proposito eis speculo capiantur, recitaui in Coturnice C. Ad libidinem Veneris inflammatissimi sunt perdices: idcirco cum fœminis assiduè uersantur, Aelian. Secernuntur uerno tempore de grege per cantum & pugnam, coniugatim mares cum fœminis, quamcunq; sibi quisq; fortè acceperit, Aristoteles. Depugnant inter se propter Venerem, ad quam tempore ueris præcipuè mouentur, & cum gregatim per nemora pascentibus eis fœmina se offert, dissidium pugnamq́ cient, cedit autem fœmina uictori, ille protinus tanquam pręclarus aliquis bellator auro aut puella, aut alio honorario munere donatus, exclamat, Oppianus. Illum autem qui uiribus uidetur antecelluisse, in posterum sequūtur fœmellæ omnes. Qui quidem superbiens & iactabundus detrectat uictum antagonistam. Qui sanè reliquum temporis in ordine fœminarū etiam uictorem sequitur, Berytius. Fœminis præsentibus acrius inter se certant, ut in D. referemus, ubi dicetur de pugna perdicum, qua cicures inter se committuntur. Oua mares quæ compererint peruoluunt, (proruunt,) & frangunt præ sua salacitate, ne fœmina incubet, Aristot. incubans enim marem non admittit, Athenæus & Plutarchus. Illæ quidem & maritos suos fallunt: quoniam intemperantia libidinis frangunt earum oua, ne incubando detineantur, Plinius. Oua fœminis incubare non permittunt, eaq; ob nouum Veneris desiderium suffurantur. quanquam & ipsæ matres nonnunquam præ libidine pullitiē negligunt, Oppianus. Cum diffugerit fœmina ut incubet, mares tumultuant, clamitant, pugnamq́ inter se conferunt, quos cœlibes (uiduos) uocant. qui autem uictus in pugna fuerit, sequitur uictoris Venerē patiens, nec ab alio, nisi à suo uictore subigitur. sed si à comite principis, aut quouis uulgari uincatur, clàm à principe ac furtò subigitur. Verum hoc non ita fieri semper, sed certo tempore anni planum est. Hoc idem à coturnicibus quoq; agi animaduertimus, Aristot. ex quo Athenæus etiam citat, & eadē ab Alexandro Myndio prodi testatur. Tunc (incubantibus clàm fœminis) inter se dimicant mares desiderio fœminarum. uictum aiunt Venerem pati. id quidem & coturnices Trogus inquit, & gallinaceos aliquando. perdices uerò à domitis feros & nouos, aut uictos, iniri promiscuè, Plinius. Perdices uidui se inuicem abutuntur, Orus. Perdices mansueti iam & domestici subigunt feros, & spernunt, contumelioseq; tractant, Aristot. Phocylides in animantium brutarum genere masculam Venerē reperiri negat. Aelianus quidem ichneumonem quoq; huic turpitudini obnoxium esse scribit. Pulli etiam ipsi subiguntur à mare statim cum procedunt, Aristot. Sæpe & fœmina incubans exurgit, cum marem fœminę uenatrici attendere senserit, occurrensq; seipsa præbet libidini maris, ut satiatus negligat uenatricē, Idem. Adeò uincit libido etiam fœtus charitatem, ut fœmina perdix furtim & in occulto incubans, cum sensit fœminam aucupis accedentem ad marem, recanat reuocetq;, & ultrò præbeat se libidini, Plinius. Vide

Vide plura in E. de aucupio perdicum per allectatores mares aut fœminas eiusdem generis.

¶ Conceptio. Perdix fœmina eo tempore quo libidine incitatur, si cōtra marem steterit, aura ab eo flante fit prægnans, atq; extemplo inutilis aucupijs. olfactū enim esse exquisitum perdicibus creditur, Aristot. hist. anim. 6.22. quem locū Niphus enarrans, Videtur (inquit) Ephesius hoc quod Aristoteles dicit de conceptione facta ex aura flante à mare, intelligere de ouis subuētaneis, quibus impleri ait præ nimia libidine. Quam expositionem Albertus probauit, asserens se nō credere eam conceptionem posse esse fœcundam, nisi fortasse ad ouum, & non ad pullum. quoniam, ut inquit, ad pullum necessaria est receptio seminis corporea. Præterea se obseruasse ait domesticas perdices coire ut cæteræ aues faciunt. Insuper euaporatio seminis non habet præfinitum motum in uuluam fœminæ, cum multiplicetur circulo ab mare perdice, qui est ueluti centrum circularis euaporationis. Sed Alberti & Ephesij sententiæ aduersantur uerba Aristotelis lib. 5. (quæ mox referemus:) ubi apertissimè Aristoteles exposuit, perdices non solum ad oua, sed ad pullos concipere per contrapositionem maris. Si enim Aristot. intelligeret de conceptione ad ouum, & non ad pullum, nō solum perdix conciperet in contrapositione maris, sed etiam nullo mare inspecto, nec audito. quare cum hæc expressè afferat in perdice, & in nulla aliarum auium, fit, ut perdix sola, ea ratione concipiat & ad ouum & ad pullum. Et quanquam Albertus dicat ad conceptionem quæ est ad pullum, necessariam esse corpoream seminis receptionem: negaret tamen hoc Aristoteles, quoniam in solius perdicis conceptione aliquando, præ nimia libidine, sufficit spiritalis geniture receptio. Quin nos etiā obseruauimus perdicem bifariā concipere posse, aliquando receptione seminis corporea, cum non nimia libidine agitur: aliquando sola spiritali conceptione, cum furit præ nimio amore. Nec obstat quod affert de circulari euaporatione: tum quia spirante uento à mare, diffunditur uapor seminalis per sphæram conuersam in rectum: tum etiam, quoniam perdix fœmina tunc concipit spiritali receptione seminis, cum nimio amore exardet, & inuenitur intra circulum euaporationis: Hæc ille, pluribus etiam in libris de generatione se hac de re dicturū pollicitus. Perdices si aduersæ maribus steterint, uentusq; inde afflet, ubi mares stant, concipiunt, & maritantur. plerunq; etiam uoce marium utero ingrauescunt, si gestiunt, ac libidine turgent. uolatu quoq; superne marium effici idem potest: uidelicet dum mas ipse in fœminam fœtificum spiritū demittit, Aristoteles: In cuius uerbis Ephesius fœtificum spiritum interpretatur uaporem, qui defert calorem eleuatum à genitali semine maris: quiq; susceptus per meatus perdicis penetrat ad menstrua illius, & sic conceptio euenit, ut Niphus recitat. Perdices fœminæ, & quæ nondum coierunt, & quæ coierunt (quarum usus est in aucupijs) cum olfaciunt marem, (uel cōspiciunt, Athenæus & Eustathius,) uocemq; eius audiunt, alteræ implentur, alteræ statim pariunt. Est hoc auium genus sua natura libidinosum, ut leui egeat motu cum turget, citoq; secernat, ut in ijs quæ non coierint, subuentanea consistant: in ijs quæ coierint, oua breui augeantur & perficiantur, Aristot. & ex eo Athenæus. Aristoteles dicit perdicē fœminam, ὅταν ἐπὶ νῶτα (forte κατ' ἄνεμον) γένηται τοῦ ἄρρενος, ἐγκύμονα γίνεσθαι φύσει τινὶ ἀρρήτῳ, Aelianus. Si contra mares steterint fœminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt, Plin. odore, Solinus. Perdices, ut Archelaus scribit, uoce maris audita concipiunt, Varro. Mares quoq; non solum uisis fœminis, sed etiam uoce earum audita, geniturā fundunt, Eustathius. Quòd Auicenna dicit perdicem fœminam concipere ex uento flante à mare, & uoce maris, & commisceri eos per linguas in coitu, nec Aristoteles dixit, neq; uerum est. sed potius hæc tria (uētus à mare, uox, & lingua exerta) libidinem ante coitum excitant: & postea coëunt sicut gallus & gallina: ut sæpissimè in Germania uisum est, & nos quoq; in domesticis perdicibus obseruauimus, Albert. Et alibi, Perdices & alias quasdam aues quidam falsò concipere autumant sine coitu. libidinem quidem sentientes ad se inuicem conuertuntur, & confricando mares ad coeundum excitant; sicut & columbæ. coeunt enim & semen inferius sicut aliæ aues recipiunt: & coitus tempore fœtent. Hiantes exerta lingua per id tempus æstuant, concipiuntq; superuolantium afflatu, sępe uoce tantum audita masculi, Plin. Ore hiante exertaq; lingua & mares & fœminæ coeunt, Aristot. Libidinis tempore hiantes uolant, linguaq; exerta in utroq; sexu, Athenæus ex Alexandro Myndio.

¶ Nidus. Nidificant humi mares & fœminæ, singuli locum sibi peculiarē parantes, (οἱ ἄρρενες καὶ αἱ θήλειαι, διανόμενοι ἕκαστον [forte διαπόμενοι ἕκαστοι] οἶκον,) Athenæus ex Alexandro Myndio. Bina ouorum receptacula faciunt perdices: in altero fœmina incubat, in altero mas: exclu ditq; sua uterq; & educat, Aristot. Perdices spina & frutice sic muniunt receptaculum, (receptus suos, Solinus,) ut contra feras abunde uallentur, Plin. Perdix in condensis spinarum nidificat, Albertus. Nec facit in ramis altoq; cacumine nidos, Propter humum uolitat, ponitq; in sepibus oua, Ouidius. Septem diebus nidum contexit, Aelianus. Perdices cum sunt uicinæ ad pariendum, aream (ἅλων, Aristoteles uocat κονίστραν ἐν λάῳ) molliter puluere substernūt, atq; fruticibus & surculis circumsæpiunt. Contextus areæ cauus est, & ad incubandum accommodatus. cum enim puluerem infixerunt, & molle quiddam uelut cubile effecerunt, in idipsum ingrediuntur: post sese desuper fruticum inuolucris occultantes, contra auium rapacitatem, hominumq; insidias in multa pace incubant, Aelian. Et rursus, Incubantes locum fruticibus & aliter ita muniunt, ut & ipsæ lateant, & rorem ac imbrem humoremq; omnē auertant. oua enim humefacta sterilescunt, nisi mox à parente iterū concalfiant. Perdix nō nido, sed in condenso fruteto parit, minus em̄ uolat, Aristot. Vide suprà in Coturnice C.

¶ Perdices in pariendo dies septem consumunt, Aelianus. Oua plurima pariunt, Plinius & Aristot. Pariunt oua non pauciora quàm decẽ, sed sæpius sedecim, (quindecim & sedecim, Athenæus,) Aristot. Ἀθρόα καὶ πεντεκαίδεκα ὠὰ ἐκτίκτει πέρδιξ, Aelianus. Perdix bis anno parit, quindecim aut quatuordecim oua, uno partu octona, & altero totidem aut paulò minus, Albertus. Cum quidam duas perdices in Anaphen inuexisset, tanta perdicum uis enata est, ut incolæ de insula relinquenda periclitarentur, Athenæus. Perdicum oua candida sunt, Aristot. & Plin. Pariunt & hypenemia interdum, Iidem.

¶ Incubitus & exclusio. Refouent suos pullos sub se ipsæ ducendo more gallinarum, & coturnices, & perdices. nec eodem in loco & pariunt, & incubant, ne quis locum percipiat longioris temporis mora, Aristot. Incubat perdix & educat pullos sicut gallina, Athenæus ex Aristotele. Ouis stragulum molli puluere contumulant, nec in quo loco pepererе: neue cui frequentior conuersatio sit suspecta, transferunt alió, Plin. Clanculo reuertuntur, ne indicium loci conuersatio frequens faciat. Plerunq; fœminæ transferunt partus, ut mares fallant, qui eos (eas) impatientius affligunt, sæpissimè adulantes, Solinus. Mares oua quæ compererint, peruoluunt, & frangunt præ sua salacitate, ne fœmina incubet, quod ne accidat fœmina emoliens, clanculum diffugiens parit. sed fit sæpius, ut præ turgore parturiendi quolibet loco ædat, & mare præsenti. uerum ut oua seruentur, nunquam ex eo quo peperit loco discedit. & si ab homine uisa est, ita se ab ouis astutè quemadmodum à pullis subtrahit, labans ante hominis pedes, dum dimoueat, (de qua astutia plura leges in D.) Aristoteles. Non uni loco oua committunt, sed quasi migrantes ea in alium locum important. in magno enim timore sunt, nequando deprehendantur si in eodem loco diu commorentur. Itaque alio loco nidificantes, rursus pullos etiamnunc teneros inuehunt, fouentq;, & suis alis tepefaciunt, pennisq; tanquam fasciolis quibusdam inuoluunt: non eos quidem lauant, sed puluere respergentes nitidos efficiunt, Aelian. ¶ Perdix aliena oua tanquam propria fouet. uerùm mox cum pulli nati fuerint, ad proprios genitores reuertuntur, & quæ eos fouerat, desertam relinquunt, Kiranid. Perdix incubauit oua quæ non peperit, parauit diuitias non iustè: in medio dierum suorum eas deserit, & in fine erit insipiens, Hieremias propheta. quem locum explanans Hieronymus, Perdix (inquit) & aliena oua calefacit, si furto propria amiserit. sed quum creuerint in nidis pulli, euolant, & ad parentes suos redeunt, ementitum omittentes. Huic opinioni astipulatur etiã Kimhi, nisi quòd non addit alienæ perdicis oua eam fouere, sed simpliciter auiculæ alterius, (quærendum an curucæ hoc potius conueniat: uel utriq;.) Perdix est auis astuta, quæ alterius perdicis oua diripiẽs, corpore suo fouet: sed fraudis suæ fructũ habere nõ potest, quia cum pullos suos eduxerit, eos amittit. Vbi enim uoces illius audierint, quæ oua generauit, relicta ea ad illam se naturali quodam munere & amore conferunt, quam ueram sibi matrem cognoscunt, Ambrosius & Albertus. Perdix oua perdit: sed eius mos est ouorum perditorum damna resarcire, alterius matris oua surripiẽdo, Obscurus. Perdicum fœtus intra ouum etiamnunc circumplicatione testarum comprehensi, à parentibus sui exclusionem ex ouis minimè expectant, sed per se ipsi tanquã fores pulsantes, oua elidunt, & iam foras eminentes seipsos impulsu suo impellunt, ouiq; etiamnunc tegumento circumuestiti, currunt, atque ex dimidia testæ parte, si adhuc tergo adhærescat, semet expellẽtes, uelocissimè ad cibi inquisitionem prosiliunt, ac postquam pedes extra oui testam posuerunt, statim cursu maximè ualent, ut anaticularum pulli, primum ut lucem aspiciunt, continuò à partu natant, Aelianus. Aues quæ uolaces non sunt, ut attagen, perdix, & huiusmodi, mox natæ ingredi possunt & plumis uestiuntur, Theophrast. apud Athenæum. & cibũ per se capiunt. Perdix septẽ diebus pullos enutrit, Aelian.

¶ Aues quædam salaciores generis diuersi coeunt inter se, & sobolem educunt, ut perdices & gallinæ, Aristot. Et alibi, Ex perdice & gallinaceo primi fœtus communi generis utriusq; specie generantur. sed tempore procedente diuersi ex diuersis prouenientes, demum forma fœminæ (id est primæ genitricis suæ) instituti euadunt.

¶ Noctu conuersis posterioribus perdices sedent, Author de nat. rerum. Tempore quo non coeunt caudas ad se inuicem conuertunt, & sunt multi stercoris, Albertus.

¶ Quædam non pinguescunt, ut lepus atq; perdix, Hermolaus. ¶ Perdices lauri folio annuum fastidium purgant, Plin. ¶ Pro amuleto & custodia pullorum, perdix arundinis gramen (arundinis bulbum, uel φορβὴν, forte φόβην, id est iubam, Zoroastres) nido imponit, Aelian. Philes arundinis comam à perdice contra fascinum non nido imponi, sed edi scribit.

¶ Vita. Perdicum uita ad sedecim annos durare existimatur, Plin. Amplius quàm ad sedecim annos, Aristot. hist. anim. 6.4. quo in loco cum de columbaceo genere agat, suspecta est dictio πέρδικον, & tradunt aliqui, ut Niphus annotauit, in uerioribus codicibus legi πέλειαι. Perdix uiuit annos quindecim: fœmina etiam pluribus. nam in auium genere fœminæ maribus uiuaciores sunt, Athenæus ex Aristot. Porrò alibi apud Aristot. legimus huic aui uitam ad quinq; & uiginti annos extendi, errore forsitan exemplaris Græci aut scriptoris, ut Vuottonus suspicatur.

D.

In regione circa Trapezuntem, quæ Pontus olim dicebatur, uidi hominem ducentem secum supra quatuor millia perdicum. Is iter faciebat per terram, perdices per aerem uolabant: quas ducebat ad quoddam castrum nomine Thanega, quod à Trapezunte distat trium dierum itinere. Hæ

perdices

perdices, cum duci ipsarũ homini quiescere aut dormire libebat, omnes quiescebant circa eum tanquam pulli gallinarum: & sic ducebat eas Trapezuntem usq; ad palatium imperatoris. Cum uerò sic quiescebant circa eum, capiebat de ipsis quantum uolebat numerum, reliquas ad locum in quo prius erant reducebat, Odoricus de Foro Iulij. ¶ Perdix cum in multis astuta sit, in hoc dicitur esse fatua, quod capite alicubi occultato, credat se totam latere, & cum neminem uideat, à nemine quoque uideri, Obscurus. ¶ Dicitur sicci esse cerebri, & ob hoc obliuiosa, & nidi proprij obliuiscens. sed hoc falsum est, & non philosophicè dictum. memoria enim in sicco firmior est: & perdix ipsa ad nidum reuertens, ostendit se nidi sui meminisse, Albert. ¶ De perdicis docilitate ad enunciandum sermonem humanum scripsimus supra in C. ¶ Perdices aiunt & ciconias & palumbos uulneri accepto origanum imponentes ad sanitatem redire, Aelianus. ¶ Malitiosa astutaq; auis hæc est, Aristot. Perdicis uafricia in prouerbium abijt. Quàm uafrè quidem & sibi & pullis contra aucupum insidias prospiciat, iam referemus. Qua cura quidem & astutia circa incubationem utatur, dictum est in C. alio enim loco pariunt & incubant: & ne frequens conuersatio suspecta sit, oua aliò transferunt. sic & mares fallunt qui oua earum frangere solent. ¶ In uniuersum dolosæ sunt: adeò ut pulli quoq; accedentem aucupem decipere calleant, frondibus aut ramis aut alia materia se occultantes: qui dolus etiam polyporum est proximæ cuiusq; petræ colorem simulantium, Oppianus. Perdices festucas pedibus arripiunt, & ita se supinas abijciunt, ijsq; tectæ periculum declinant, Aristophanis Schol. Pullos, quantisper fugitare per ætatem non licet, assuefaciunt, ut quoties uenator instet, supini sternant sese, gleba festucisue (συρφετῷ) corpori ueluti integumento superingestis. ipsæ uenatorem alia abducunt interim. circumagunt enim se, ac impeditè uolant, tantumq; non deficere cursu simulant, captarum hoc pacto speciem tantisper præbentes, dum procul à pullis hominem auellant, Plutarchus in libro Vtra animaliũ, &c. & in libro de amore in sobolem. Si ad nidum auceps cœperit accedere, procurrit ad pedes eius fœta, prægrauẽ aut delumbem sese simulans, subitoq; in procursu aut breui aliquo uolatu cadit (tanquam) fracta aut ala aut pedibus: procurrit iterum iamiam prehensurum effugiens, spemq; frustrans, donec in diuersum abducat à nidis. Eadem in pauore libera, ac materna uacans cura in sulco resupina gleba se terræ pedibus apprehensa operit, Plin. Sed Solinus Plinij simia aliter posteriorem partem legit, ut ex uerbis eius coniecto: Si quis hominum (inquit) ubi incubant propinquabit, egressæ matres uenientibus sese sponte offerunt, & simulata debilitate uel pedum, uel alarum, quasi statim capi possint, gressus fingunt tardiores. hoc mendacio solicitant obuios & eludunt, quoad prouecti longius à nidis auocentur. Nec in pullis studium segnius ad cauendum. cum enim uisos se persentiscunt, resupinati glebulas pedibus attollunt, quarum obtectu tam callidè proteguntur, ut lateant etiam deprehensi, Hæc ille. Perdix si ab homine uisa est, ita se ab ouis astutè, quemadmodum à pullis subtrahit, labans ante hominis pedes dum dimoueat, Aristot. Cum ad nidũ quis uenando accesserit, prouoluit sese perdix ante pedes uenantis, quasi iam possit capi, (ὡς ἐπίληπτος ὤν,) atq; ita allicit ad se capiendam hominem, eousq; dum pulli effugiant: tum ipsa auolat, & reuocat prolem, Idem & recitans ex eo Athenæus, Aelianus, & Aristophanis Scholiastes. Quòd si Pisiæ filius portas uult prodere infantibus, πέρδιξ γινέσθω τοῦ πατρὸς νεόττιον. ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι, Aristoph. in Auibus. id est, perdix, & uersutus similiter ut pater, fiat. Decipere enim (uel fugere & exulare) nihil apud nos turpe est. Educit pullos in pascua, quòd si hominem uiderit, sibilo id illis significat: qui confestim resupinos se collocant: adeò ut ne si palpitando quidẽ periclitêris, aduertas. Mox ubi uenator quadantenus est progressus, rursum pater sibilat, at illi euolant protinus. Hoc igitur est ἐκπερδικίσαι, Cælius ex Aristophanis Scholiaste. Idem Scholiastes, ἐκπερδικίσαι (inquit) pro fugere uel exulare accipi potest, ut Pisiæ filius tanquam exilio mulctatus traducatur. nam perdices sua uafricie facilè ab aucupibus euadunt, sæpe se resupinantes & festucis integentes. Ἐκπερδικίσαι, astu & dolo effugere, διαδρᾶναι πανούργως, metaphora à perdicum ingenio sumpta, Suidas, Etymologus & Varinus. Διαπερδικίσαι, διαλαλῆσαι (lego διολισθῆσαι ex Apostolio) διαφυγεῖν, Hesych. & Varinus. Erasmus in prouerbijs, ἐκπερδικίσαι (inquit) Græci prouerbiali metaphora uocant elabi ac suffugere: ab auibus quæ nonnunquam elabuntur è retibus seu laqueis. Chenalópex etiam, quam Angli bergandrum uocant, ut Turnerus scribit, dum teneri adhuc pulli sunt, si quis eos captare tentet, prouoluit sese ante pedes captantis, quasi iam capi possit, atq; ita allicit ad se capiendam hominẽ, donec pulli effugiant, tum deinde reuocat prolem. Idem de uanello refertur. ¶ Perdices si ad hoc fuerint ut capiantur, similem sibi colore lapidem quærunt, & inibi supinos se componunt, Cælius.

¶ Pugna. Perdicem uenatorem dux syluestrium primus inuadit, pugnamq; obuiam confert, &c. uide in E. hic enim de illa perdicum pugna potius scribimus, ad quam ab hominibus utrinq; committuntur. Homines qui perdices ad certamen alunt, cum eos ad pugnam inter se incitare uolunt, suam cuiq; uxorem præsentem esse curant. hac enim machinationis commẽtatione perdicum timiditas repellitur, & mala pugna uitatur. nam male pugnando uictus nunquam in conspectum, nec ad amatam, nec ad coniugem audet uenire, ac potius morte occumbit, quàm commissam pugnam non summa cõtentione pugnatam amica uideat. quocirca nequid à se turpe commissum illa uideat, atq; ut amicæ suæ probetur, omnes neruos contendit, Aelianus. Perdicibus uox est ante pugnam dum suos aduersarios prouocant, Aristot. & Plin. Perdices & coturnices pugnaciores

fieri putant in cibum eorum additis adianti ramulis, Plinius. Palumbes & perdices bene inter se sentiunt, Aelianus. Perdices damarum amore tenentur, Gillius ex Aeliano. Et rursus, In damarum dorso perdices alas explicantes se refrigerant. Perdices amicæ & familiares sunt dorcis, & propè pascuntur, & propè cubant, quare & capiuntur dorcis allectæ: & contrà etiam dorci perdicibus alliciuntur, Oppianus lib. 2. de uenatione. Gillius dorcos uertit damas, malim capreas. Perdices mirificè ceruos amant, & pasci cum eis gestiunt: nec usquam discedere uolunt, sed comitantur, & unà currunt, & dorsis insidentes pilos eorum uellicant, quare etiam facilè capiuntur ab aucupe, qui cerui imaginem eis ostenderit, Oppianus de aucupio 1. 9. ¶ Perdici hostis testudo est, Aelianus & Philes. ¶ Parui illi homunculi qui cum gruibus belligerãtur, perdicibus inequitant, (πέρδιξιν ὀχήμασι χρῶνται,) ut Basilis scribit: Menecles uerò tam cum perdicibus quàm cum gruibus eis pugnam esse, Athenæus & Aelianus.

E.

Perdices neq; propter fœcunditatem, neq; propter suauitatem saginãtur, sed sic pascendo fiunt pingues, Varro de re rustica, si rectè legitur. De perdicibus nutriendis & saginandis, leges in Phasiano E. & in Turdo. ¶ De pugna perdicum qua inter se cicures cõmittuntur, scriptum est in D.

¶ Aucupium. Vsq; adeò perdices copia libidinis gaudent, ut in aucupantes corruant, & sæpenumero capitibus eorum residant, Aristot. Quàm uafrè perdices aduersus aucupum insidias & ipsæ sese & pullos tueantur, dictum est abundè in D. Ex perdicibus qui uocis contentione & cantu ualent, & linguæ facultati confidunt, quiq; pugnaces & ad certamen habiles sunt, se minimè dignos credunt, qui ad extruendas mensas capiantur: unde fit, quia minus contra uenatores de sua libertate depugnent, ut comprehendantur, sibi præsidentes quòd à cæde studiosè ad cantus & certamina seruabuntur. Reliqui autem perdices, & potissimum qui nuncupantur Cirrhei, sibi conscij, quòd nec ad certamina ualent, neq; pulchrè cantare sciunt, qui si capiantur, erunt his prandium qui ceperint, itaque naturali quadam machinationis commentatione seipsos macie cõficiunt: nimirum cum ab omni alia esca, quæ ad pinguitudinem eos perducere queat, se sua sponte abstinent, tum ut ne idonei sint ad hominum mensas, cupide allijs uescuntur: cuius rei experientes, his præteritis, aliò uenationem conuertunt. Qui uerò hoc ipsum ignorant, eos si facultas sit capiunt. quicunq; autem ipsos captos decoxerit, eorumq; insuaues carnes expertus fuerit, se iam & tempus & operam cognoscit in his uenandis perdidisse, Aelianus. Capiuntur perdices pugnacitate libidinis, contra aucupis indicem exeunte in prælium duce totius gregis. Capto eo procedit alter, ac subinde singuli. Rursus circa conceptum fœminæ capiuntur, cõtra aucupum (aliâs aucupem) fœminam exeuntes, (aliâs fœmina exeunte,) ut rixando abigant eam (aliâs abigat eum.) neq; in animali alio par opus libidinis, Plinius. Perdicem uenatorem dux syluestrium primus inuadit, pugnamq; obuiam confert, quo capto compage (ἐν ταῖς πηκταῖς) alter occurrit, tum alius, atque ita singulis dimicatur, si mas sit, qui uenatur. Sed si fœmina est, quæ uenatur & canit, ubi dux ad eius uocem occurrerit, cæteræ uniuersæ eum inuadunt, feriunt, fugant ab ea fœmina, inuidentes quòd non sibi, sed illi accesserit. hic tacitus ob eam rem sæpe accedit, ne uoce percepta oppugnetur. nonnunquam marem adeuntem efficere, ut fœmina obmutescat, ne re cognita pugnare cum cæteris maribus cogatur, periti referunt, Aristoteles: cuius uerba Græca, τὸν ἄῤῥενα προσιόντα φασὶ τὴν θήλειαν κατασιγάζειν, duobus modis accipi possunt, ut uel mas fœminam silere faciat, uel fœmina marem. posteriorem sensum Athenæus sequitur, qui hæc uerba tanquam Alexandri Myndij recitat: ἐνίοτε ἡ θήλεια τὸν ἄῤῥενα προσιόντα κατασιγάζει. priorem Gaza interpres, cui & ipse assentior. fœmina enim est, ἡ θηρεύουσα καὶ ᾄδουσα, secundum Aristotelem. Producitur perdix uenator in capturam, ad illiciendos feros, & ante retia (τῇ πάγῃ) propositus, cantum ædit eos lacessentem ad pugnam, eosdemq; ut ex insidijs in laqueos inserat incitantem, contrà cantans. syluestrium dux suum gregem præcurrens, obuiam procedit, cum hoc luctaturus. cicur autem per malitiam semper insidias instruens, pedem refert, se timere simulans: alter uerò spe atq; animo inflatus, simul & sibi iam uictoriam spondens, impetum facit, sed mox captiuus compage tenetur. Quòd si uenator perdix, qui ad illecebras uenatorio instrumento assidet, mas sit, cæteri gregales ei ipsi captiuo opem ferre conantur: sin qui positus est in insidijs fœmina est, captiuum ipsum omnes feriunt, ut qui libidine incensus, in seruitutem ceciderit, Aelian. interprete Gillio. cuius uerba Greca posteriùs sic sonant: Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἄῤῥην ὁ τοῖς θηράτροις παραμένων, πειρῶνται ἐπικουρεῖν οἱ συννόμοι τῷ ἑαλωκότι, &c. (id est, ut ego interpretor: Quòd si perdix uenator mas fuerit, tum (fero perdici) capto cæteri gregales auxiliari conantur. sin fœmina uenatrix fuerit, perdicem captum omnes feriunt, alius aliunde. Si pugnãs (ὁ παλαίων, malim παλεύων, id est perdix allectatrix & uenatrix) sit fœmina, ne mas incidat, fœminæ quæ sunt extrà, illum ex casu in compagem propinquo seruant, suo cantu tanquam amatorio quodam retractum, Idem. Perdices sibi insidiantur, etsi afferunt illos ad syluam qui eos habent, uocem emittũt absconsi, sicq; ueniunt cæteri, ac in retia præcipitantur, plusq; pedibus quàm pennis fugiunt aucupantes, Cælius. Aucupes fœminam includunt in cauea quæ maculas habet, per quas à mare fero conspicitur: & habet receptaculum in quod potest intrare in una parte: mas igitur ferus ad eam ingressus capitur, & aliquando plures intrant. duce quidem capto cæteri sequi solent, Albertus.

¶ Aues gregariæ gregatim etiam capiuntur, Cardanus. Perdices capiuntur retibus, aut instrumento

mento aucupatorio quod πηκτίδας uocant, (Aristoteles πηκτὰς nominat, Gaza compagem. uidetur laqueorum uel tendicularum genus esse, nam Aelianus πάγην dixit:) aut uoce perdicis, aut prouocatæ ad pugnam, aut ceruina pelle. Vehementer enim ceruos amant, & pelle decipiuntur, hoc modo. Si quis pellem cerui indutus cornua capiti imponat, & furtim accedat, illæ uerum ceruum esse ratæ, suspiciunt coluntq́ eum: & accedente gaudent adeò, ut discedere ab eo nolint, ac si familiarem aliquem & coætaneum adolescentem à longa peregrinatione reuersum uiderent. Hac beneuolentia & amore nihil quàm laqueos aut plumbata retia lucrantur, ac ut pro ceruo uenatorem detecta fraude aspiciant, Oppianus. Vt ceruis, ita etiã dorcis (capreis) gaudent, eorumq́ imagine allectæ capiuntur, ut in D. retuli ex Oppiano. Fictis equis quidam perdices illaqueant, Gyb. Longolius. Robertus Stephanus in Appẽdice dictionarij Gallicolatini bouis imaginem ex linteis fieri scribit, quæ ab aucupe gestetur, ita ut post imaginem lateat: & sic decipi perdices. Et rursus, Quidam (inquit) ad aucupium perdicum (a la tonnelle, ou tomberel Galli uocant) utuntur uaccę effigie è ligno, aut equi, coloribus additis, & ita effigiem ceu animal uiuum paulatim admouent, donec perdices tendiculis ante effigiem dispositis implicentur. Perdices citò uenaberis, si farinam illis uino exceptam obieceris, Anatolius. Perdices (Starnæ) irretiendi modos duos Crescentiensis pręscribit lib. 10. cap. 18. & rursus alium cap. 24. Quomodo laqueis è pilis caudæ equinæ capiantur, ex eodem scripsi in Coturnice E. Supra etiã in Gallinagine E. modum perdices noctu ad ignẽ capiendi reperies. Perdices, coturnices & passeres, quàm sint libidinosæ aues, & quomodo libidinis tempore speculo proposito capiantur, recitauimus in Coturnice C. Accipitres & falcones capiunt perdices, Crescentiensis. Accipiter mas perdices capit, Tardiuus. Sunt qui nisorum etiã genus, quorum pectus maculis rubris insignitur (**rote Sperber**) ad perdicum capturam laudant. De perdicothera uel perdicario accipitre leges in capite de accipitribus diuersis. Canes sagaces è longinquo persentiscunt feras, perdices & lepores, aduerso uento eorum odorem captãtes. Equidem ipse sæpe admiratus sum perdicarios & campestres canes, quum cursu præcipiti in longum contendere spatium eos cernerem, non aliter atq; si obiectam prædam oculis sequerentur, quoad uiderem emicantes inde & euolantes perdices quò illi contenderant, Budæus. Quomodo utendum sit accipitre & cane aduersus perdices, pluribus ex Demetrio Constantinopolitano scripsi in Accipitre E. ¶ Propter perdicum & phasianorum aucupium principes aliquando facinorosos quosdam & ob alia scelera mortem commeritos se suspendere fingunt, & harum uolucrum pennis circundari iubent, ut ita rusticos ab earum aucupio deterreant, Ant. Brasauolus.

¶ Quum Astypalensis quidam duas perdices inuexisset in Anaphen, tanta perdicũ uis in Anaphe nata est, ut incolæ de insula relinquenda periclitarentur, Athenæus & Eustathius. Samij cum in Sybarin nauigassent, & Siritin regionem occupassent, perdicum euolantium strepitu deterriti fugerunt, & in naues regressi aliò se contulerunt, Hegesander apud Athenæum.

¶ Scribit Ael. Lampridius Heliogabalum non facilè cubuisse in culcitris seu accubitis, nisi quæ leporinum pilum haberent, aut perdicum plumas subalares.

F.

Ponitur Ausonijs auis hæc rarissima mensis: Hanc in lautorum mandere sæpe soles, Martialis de perdice. Homines circa gulam exercitati in perdicibus alas præcipuè laudant. Perdicis pectus cum superioribus perquam sapidum est, inferior pars non æquè, Isidorus. ¶ Perdices Cirrhæi (circa Cirrham) carnem minimè esculentam habent propter pabulum, Athenæus. Perdices aliæ quæruntur cantibus, aliæ certamini: quæ uerò uocantur Cirrhæi, sibi quodãmodo conscij, nulli uirtuti se esse idoneos, degustatis allijs de industria marcescunt, ut ab aucupe ne quidẽ cibo dignentur (propter maciem & odoris uirus,) Volaterranus ex Aeliano.

¶ Perdices ueteres debent ut minimum per diem naturalem adseruari (suspensi) antequã præparentur ad cibum, Arnoldus Villanou. Recens quidem mactatas non esse edendas Galenus etiam scribit in libro de attenuante uictu. Post diem unum aut alterũ comedi debet. sic enim amittit quod durum est, Symeon Sethi. Hyeme magis conuenit in cibo si prouectior ætate fuerit, Arnoldus. Obseruandum est in omni carne assanda, & peculiariter in perdicibus, ne nimium siccentur & torreantur, Idem. Phasiani eduntur ut plurimum assi, & aliquando elixi, aspersi aromatibus temperatis: & similiter perdices, Nic. Massa. Præstare mihi uidetur ut perdices elixentur potius quàm ut communiter fit assentur, ut ex humiditate aquæ siccitas earum nonnihil temperetur, nisi corpora sumentium humida fuerint. Eligi autem debent iuuenes & pingues, (atqui Plinius perdicem pinguescere negat,) Ant. Gazius. ¶ In perdice & attagena & turture, ex Apicio. In elixis. Piper, ligusticum, apij semẽ, mentham, myrrham & baccas, uel uuam passam: mel, uinum, acetum, liquamen & oleum: utèris frigido. Perdicem cum pluma sua elixabis, & coctura madefactam depilabis perdicem. concisa perdix potest ex iure coqui dum indurescat, si iterũ ferbuerit, elixa condiri debet. Aliter in perdice & attagena, & in turture. Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen: liquamen, merum & oleum calefacies, Hæc Apicius.

¶ Perdicem assabis. elixa etiam cum pipere & saluia non insuauis uidebitur, Platina. Patina Catellonica in perdices: Perdicis assæ ac propè (probè) coctæ alas & pulpam circunquaq; abscindes, indesq; in locum modicum salis, aromatum, caryophyllorum contusorum, Succus citri aut mala-

rantij, quò melius simul hæreant, misceri his debet. Inuoluatur tamẽ citò necesse est, ac calida deuoretur oportet. Edulium cum pectore perdicis ab eodem describitur 7. 49. Ex perdice ius consumptum quomodo paretur, in Capo leges. ¶ Artocreas de perdice: Impone perdici lardum minutatim incisum, & insperge zinziber tritum cum caryophyllis, Coquus Gallicus. ¶ Perdix minor in cibo minus laudatur maiore. huius enim carnes albicant, illius subfuscæ sunt.

¶ Galenus in libro de cibis boni & mali succi, cibarijs laudatis, & neq; tenuem neq; crassum succum gignentibus, perdices adnumerat. Idem has aues coctu faciles esse, & sanguinem generare laudatissimum scribit, lib. 3. de alim. facultatib. Boni succi esse, præsertim iuuenes, in libro de remedijs paratu fac. Montanas edendas in uictu attenuante, in libro de uict. atten. Conuenire eas stomachicis, lib. 8. de compos. sec. loc. siccis, sexto de sanitate tuenda & septimo Methodi med. calidis & siccis, octauo Methodi. Idem alicubi lupum piscem perdici comparat. Sanguinem tenuem gignit, & si sanguinem crassum contingat, extenuat, & præsertim alæ, quæ reliquo huius uolucris corpore facilioris sunt concoctionis. Prosunt uerò otiosis inexercitatisq;, ac ijs qui imbecilliores sunt & inualidi, & qui tenuioris diætæ esse dicuntur, quiq; humido sunt stomacho, Symeon Sethi. Ex uolucrium genere gallinæ altiles omnibus præstant, Aetius in cura colici affectus phlegmatici. ¶ Ventrem sistit perdicum caro, Symeon Sethi, Rasis & alij: propter siccitatem suam, Isaac. siue assa, siue elixa, Auerrois. Auicenna idem de cubugi, hoc est perdice maiore scribit. R. Moses de starna. Aues autem quæ sicci temperamenti sunt, non debent edi nisi altiles & saginatæ fuerint, ut turtures & perdices, Isaac. Caro pullorum perdicis leuis est, ut caro coturnicis, Rasis. Caro perdicis masculi tenuior (leuior) est carne aliarum auium, & citius concoquitur, Idem. Et rursus, Caro perdicis maris calida est & humida, inflat, Venerem promouet, obesat, calfacit, & sanguinem multum auget. conuenit conualescentibus quorum corpus refrigeratum & imminutum fuerit. Auicenna de cubugi, id est maiore perdice eadem ferè scribit. Auium laudatissimæ perdices declinãt parum ad frigiditatem & siccitatem: & similes sunt gallinis deserti, Auerrois. Rasis quoq; eas frigidas & siccas esse alicubi scribit, cum alibi perdicem marem calidum & humidum faciat, ut citat Ant. Gazius. Multum nutriunt perdices, humiditatem stomachi exiccant, & putredinem arcent, maximè si cum succo pomorum dulcium coquantur. Retinent (astringunt) & roborant uirtutem. Ius etiam earum temperatũ est, boniq; odoris & saporis, Rasis. Starnæ caro in auium genere leuissima est, & uictui subtili conueniens, deinde caro coturnicis (uulgò Italis dictæ, id est perdicis maioris:) quæ parum excrementi relinquit, nec admodum calida est, & probiorem quàm gallinæ sanguinem gignit, & genituram auget. perdicis uerò caro crassior est, & uentrem constringit, Idem Rasis ut citat Ant. Gazius, quasi tres diuersæ aues sint, perdix minor, & coturnix Italorum, id est perdix maior, & perdix simpliciter. ¶ Starnæ, id est perdices minores, naturæ sunt temperatæ, sed ad caliditatem declinant. pingues ex eis humidæ sunt. conueniunt conualescentibus. uentriculo frigido nocent. noxa earum emendatur si præparentur cum fermento. sanguinem temperatum generant, & hominibus temperatis conueniunt, Elluchasem. Et rursus, Starnæ phasianis natura proximæ sunt. Quod ad temperamentum & subtilitatem, primo loco starnæ habẽtur: deinde phasiani, tertio perdices (maiores) propter uim exiccandi earum. (in quibus uerbis ego primum locum accipio de ijs quæ minus talia fuerint, ut aliquid primo gradu calidum dicimus.) His cibis sani uti non debent, & maximè qui exercentur. Coturnices eiusdem temperamenti sunt cuius perdices, sed paulò siccioris. probè nutriunt, Nic. Massa coturnices qualeas interpretans. ego hæc non de qualeis, sed de coturnicibus Italorum uerè dici asseruerim. Perdix nutrimentum mediocre, sed aliquatenus subtile præbet, teste Isaac: cuius hæc sunt uerba, Inter aues starna subtilior est, ac pulli perdicũ & pulli gallinacei. deinde perdix, phasianus, & gallina. Et in Vniuersalibus, Starnæ (inquit) & perdicis pulli sunt subtiles in tertio gradu subtilitatis, Hæc ille ut citat Ant. Gazius. Phasiani caro magis nutrit quàm perdix, minus tamen imbecilles particulas roborat. caro enim phasiani media est inter perdicem & pullam gallinaceam, (inter perdicem & capum, Platina) Brudus Lusitanus. Inter aues perdicis caro parum recrementi, nutrimenti multum in se habet, cerebri uim & genituram auget, Platina. Carnes temperamento proximæ, ut starni (starnæ) pulli, cito concoquuntur, & facilè uenas penetrant, ac sanguinem generant laudabilem, omniq; ætati & temperamento congruunt: sed quoniam citò dissoluuntur particulas corporis parum corroborant: quare ad tuendã sanitatem potius quàm uires augendas faciunt, Isaac. Sani perdicibus & huiusmodi (delicijs) uesci non debent, ut superueniente morbo habeant aliquid quod ultra consuetudinem comedant, Mich. Sauonarola. ¶ Pulli perdicum quia solum autumno reperiuntur, eo tempore ad cibũ magis congruere dicendi sunt, Arnoldus Villanou. ¶ Iure perdicum stomachus recreatur, Plin. Vide in G. ¶ Aretæus inter cibos elephantiacorum perdices omnes laudat.

¶ Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorũ refertas, & perdicum ouis, Lampridius. Oua, præsertim uitelli, ualde roborant cor: nempe ex gallina, perdice, phasiano, starna. sunt enim naturæ temperatæ, & uelociter in sanguinem conuertuntur, & parum excrementi relinquunt: & sanguinem subtilem clarumq; generant: hoc est conformem sanguini quo nutritur cor, Auicenna in libro de medicinis cordialibus. Oua gallinæ & perdicis sperma augmentant, & ad coitum incitant, Rasis. Auicenna in capite de ouis, oua alchabegi & altheiugi (id est utriusque perdicis)

perdicis) comparat ouis gallinaceis. Oua perdicum sunt subtiliora ouis gallinarum, & minoris nutrimenti. Probè autem apparabuntur, si elixentur in aqua bulliente cum sale & aceto, ita ut superficies aquæ æquetur extremæ superficiei ouorum. Nec minus laudatur modus præparationis cum oleo, muri (garo) & modico uino, in uase operto & suspenso in caldario continente aquam calidam. Frixa in oleo, mala sunt, gignunt enim calculos, & fastidiū mouent, & colicam. in aqua uerò cocta, meliora sunt, Elluchasem.

G.

Perdix cocta cum malis cydonijs & esitata, iusq; potum cum uino styptico, cœliacos & stomachicos sanat, Kiranides. Medici quidam pulpas caponum aut perdicum medicamētis quibusdam miscent ad restaurandas deiectas ægrorum uires, quod nullus ferè eruditorum probat. ¶ Iure perdicum stomachus recreatur, Plin. Ad iecoris dolorem ius perdicis sumitur, Serenus. Ileo resistit ius perdicum, Plinius: item regio morbo, ut quidam citant ex eodem. Perdicis medulla si cum uino hauriatur ictericos sanat, Symeon Sethi. ¶ Perdicum, columbarū, turturum, palumbium sanguis, oculis cruore suffusis eximiè prodest, Plinius. Vide plura in Columba G. inter remedia ex sanguine columbino. Earundem auium sanguis nyctalopas sanat, Plinius. ¶ Cerebrum perdicis è uini cyathis tribus potū, morbo resistit regio, Plinius, Sextus, & Constantinus. ¶ Ventriculus perdicum per se contritus, ex uino nigro resistit ileo, Plin. ¶ Perdicis iecur aridum tritumq; potum, comitiali morbo laborantibus confert, Haly & Symeon Sethi.

¶ Si singulis mensibus felle perdicum tempora perungantur, memoriam facit, Symeon Sethi. ¶ Fel inter aues præstantissimum perdicis, aquilæ & gallinæ albæ, Dioscorid. Gallinarum & perdicum fella, ad medicinæ usum præstant, Galenus: præcipuè ad remedia aduersus hebetudinem uisus, & incipientes suffusiones. Fel perdicis recipitur in compositiones quasdam ad omnem uisus hebetudinem, & cicatrices & incipientes suffusiones, apud Galenum de compos. sec. locos 4. 7. & apud Aetium 7. 111. Compositioni cuidam Asclepiadæ exacuenti uisum & ad glaucedinem apud Galenum de comp. sec. loc. miscetur fel perdicis syluestris, (id est non altilis,) sed aliâs legitur succi herbæ perdicij. Fel perd. suffusionibus oculorum à principio ualde prodest. facit & ad ipsorum hebetudinem, Symeon Sethi. Fel perdicum cum mellis æquo pondere ad claritatem oculorum laudatur, Plinius: ut quidam citant, & placet, quanquam apud ipsum Plinium ita refertur, ac si contusis oculis medeatur, & sic Vuottonus quoq; recitat. Perd. fel cum æquali melle Attico caliginem tollit, si oculis adsiduè infundatur, Marcellus. Ad albugines sæpe comprobatum remedium: Perdicis masculi felle ex melle illinito, Galenus Euporiston 3. 14. Fel perd. cum melle & opobalsamo & succo marathri uisum acuit, Kiranides. Ad caliginem, incipientem suffusionem & leucomata, (glaucomata, Marcellus:) Hæc est cōpositio uera, uehemens, quod frequentius ipsi experti sumus. Perdicis fellis uesicula quicquid habuerit, ad hæc commiscens opobalsamum cyatho uno, cyprum Sydoniæ (cyperi Sidonij, Marcel.) cyatho dimidio, in se commixtum contere diligenter, (ad summam leuitatem, Marcel.) & repone in pyxide stannea siue argentea, (plumbea, Marcel.) & inde inunges, miraberis. Et licet quòd prorsus nō uideat, sed tamen si pupillam integram habet, sine difficultate curabitur. Hoc nos ipsi frequenter tentauimus, Sextus. Eadem descriptio apud Constantinum Africanum legitur, sed deprauatior. ¶ Ad difficilem auditum & surditatem, perdicis fel calidum instillato, Nic. Myrepsus.

¶ Ad apoplexiæ periculum cauendum, remedium inuenio traditum in libro quodam manuscripto Germanicè, si fiat suffitus è cumini syluestri genere, quod consolidam regiam uocant, pennis perdicis, & thure albo. Sunt qui aduersus uteri strangulationem crematas perdicum pennas in linteolo ad olfaciendum porrigant.

¶ Oua perd. soluta cum melle, uisum acuunt, partum quoq; accelerant, Kiranid. In uase æreo decocta cum melle, ulceribus oculorū & glaucomatis medentur, Plin. Oua perd. in cibo sumpta, Venerem incitant, sunt autem amatorius potus, Kiranid. Aetius etiam eis qui re Venerea uti nō possunt, inter cætera ut perdicum ouis uescantur, consulit. Oua perd. si sorbeantur, fœcunditatem facere putant, & lactis copiam, Plin. Cum adipe anserino soluta, mammisq; nutricum inuncta, copiam lactis educunt, Kiranides. Vt castigentur (constringantur) papillæ: Aut ouum illitum tulerit quod garrula perdix, Serenus 20. Ouorum perd. putaminum cinis, cadmiæ mixtus & ceræ, stantes mammas seruat, Plin. & Kiranides. Putant & ter circunductas ouo perdicis mammas non inclinari, Plinius.

H.

a. Perdix & masc. genere dici potest. Varro Admirandis, Perdicas Bœotios, Nonius. Perdix dicta est à sono uocis, Albertus. ¶ Πέρδιξ παρὰ τὸ περιοσῶς ᾄδειν, ἢ παρὰ τὸ πηδᾶν ἐκ τόπου εἰς τόπον ἢ ὁ περιοσῶς διωκόμενος καὶ φεύγων. ἢ παρὰ τὸ πέδον, ὃ σημαίνει τὸ χαμαὶ, τὴν γῆν. χαμαιπετὴς γὰρ τὸ ζῶον, καὶ μὴ σφόδρα εἰς ὕψος αἰρόμενον, μηδὲ περιδινεῖσθαι ἐν ἀέρι δυνάμενον, Etymologus & Varinus. ὁ πέρδιξ masculino genere, frequens est apud probatos authores. Aliqui corripiunt iôta in casibus obliquis, ut Archilochus, πτώσσουσαν ὥστε πέρδικα: ut ὄρτυγα, χοίνικα. Attici plerunq; producunt, ut Sophocles, ὄρνιθος ἦλθ' ἐπώνυμος πέρδικος ἐν κλεινοῖς Ἀθηναίων πάγοις. & Pherecrates, ἔξεισιν ἄκων δεῦρο πέρδικος τρόπον. & Phrynichus, τὸν Κλεόμβροτόν τε τοῦ Πέρδικος υἱόν, Athenæus. Perdix à uoce per onomatopœiam

κακάβα (κακκάβα potius) etiam & κάκκαβ⊕ dicitur, ut Varinus habet. Vocantur perdices à nõnullis κακκάβαι: ut ab Alcmane sic dicente: ἔπη γε δὲ καὶ μέλ⊕ Ἀλκμὰν, εὗρε τι γλωσσαμένον (forte γλωσσόκομον) κακκαβίδων ὄνομα συνθέμεν⊕, σαφῶς ἐμφανίζων ὅτι παρὰ τῶν περδίκων ᾄδειν ἐμάνθανε, Athenæus. Carthago etiam aliquando κακκάβη dicta est, Eustathius in Dionysium. Γρεύξ, perdix apud Cretenses, Hesychius & Varin. Σισίλαρ⊕, perdix Pergæis, Iidem. Κίπιδος σκέλ⊕, τὸ πέρδικος, Hesych. & Varin.

¶ Epitheta. Garrula perdix, Serenus. Aprica, Idem. Picta, cacabans, apud Textorem. Sodomitica, Grapaldo. ¶ πέρδικες θῆροι, πυρώδεες, δολόδειροι, Oppianus.

¶ Athenæus (lib. 3.) Aristomenem Atheniensem, Adriani libertum, dici à patrono solitum (scribit) Atticoperdica, quum esset comœdiæ ueteris histrio, Cælius. ¶ Περδίκιον pro perdice parua dixerunt Menippus Cynicus, Anaxandrides & Antiphanes, apud Athenæum. Περδικιδεῖς, pulli perdicum, Eustathius, à recto singulari περδικιδεὺς, Varinus in λαγωός. forma est patronymica. Περδικε⊕ (περδίκειον) κρέα, καὶ περδίκει⊕ πῶς, Suidas. Perdicotheras, περδικοθήρας, accipiter perdicarius. οἰκίσκος περδικικὸς nominatur apud Aristophanem, & περδικοτροφεῖον apud Hyperidem, Pollux.

¶ Helxinen aliqui perdicium uocant, quoniam perdices ea præcipuè uescantur, Plinius. Et alibi, Perdicium & aliæ gentes quàm Aegyptij edunt. nomen dedit auis, id maximè eruens. crassas plurimasq́ue habet radices, Plinius. Herbaceorum pleraque radices habent grandes & carnosas, ut spalax, crocum, perdicium, sic dictũ quòd perdices se ad id uolutent, Theophrastus historiæ plant. l. 11. Apud Apuleium perdicalis inter helxinæ nomenclaturas est. ¶ Perdicitin siue perdiciatin lapidem ad omnes duritias pollentem, requiri inuenio in compositionem illam quę pamplethes & diacinnabareos uocatur ab Aegineta Paulo, (lib. 7.) Hermolaus in Corollario. In tractu Hildesheimio quà itur uersus occasum à fossa mœniorum urbis septentriones spectante, reperitur lapis qui exprimit strijs & colore perdicum pennas quas in pectore habent, Georg. Agricola.

¶ Icones. In Rhodo Iouis Colossus unum ex septem miraculis fuit. iuxta columnam Protogenis picturæ erant Ialysus ac Satyrus: super columna perdix, ad quam ita homines hiabant, cum nuper tabula esset posita, ut illam solam admirarentur, Satyrum uerò contemnerent, quanquã perfectissimum opus. Augebant admirationem perdices mansuetæ, quæ à nutritoribus allatæ, & contra pictas appositæ, canebant ad picturam & congredi gestiebant. Protogenes uidens rem præter opinionem euenisse, æditnos rogat, ut se delere permittant, quod & ita factum est, Strabo lib. 14. In Rhodo erat pulcher ille perdix, celebre illud Protogenis parergon, Eustathius in Dionysium. Perdices in Aegyptiorum literis contumeliosos monstrare uidentur: quoniã istiusmodi aues senio confectæ (uidetur pro χηρεύουσιν ineptè legisse γηρεύουσιν apud Orum, cuius uerba iam recitabo) contumelia se afficiant, Cælius. Perdix auis ad libidinis denotationem symbolicè usurpatur. Aegyptij obscœnum puerorum amorem designantes, geminos perdices pingunt: qui cum uidui sunt se inuicem abutuntur, Orus 2. 96.

¶ Propria. Πέρδιξ μὲν εἰς κάπηλ⊕ ὠνομάζετο, Aristoph. in Auibus: ubi Scholiastes: Prius dictum est Perdicem illum claudum fuisse: à quo etiam factum aiunt prouerbium, Perdicis crus, in ualde leptópodas, id est pedum prætenuium. Et rursus, Perdicis (uiri) claudi etiam in Anagyro meminit, & alij multi. Πέρδικος καπηλεῖον. Perdix uir quidam erat claudus & mutilus, à quo etiam natum aiunt prouerbium, Hesychius: apud quem πηρὸς lego, non πηλός. Erasmus Rot. hoc prouerbium à Perdice caupone claudo ortum scribit, & conuenire in crura gracilia distortaq́ue. Refertur (inquit) à Suida περδίκει⊕ πῶς, id est, Perdicis pes. In loripedes quadrat. Κίπιδος σκέλ⊕ παροιμιῶδες ἦν, τὸ πέρδικος σκέλ⊕, Hesych. & Varinus. ¶ Perdicis templum (Athenis) iuxta Acropolin erat. Eupalamo enim liberi fuerunt Dædalus & Perdix, (ἡ πέρδιξ.) Perdicis filius Calos, (Κάλως:) quẽ Dædalus propter inuidiam artis ab Acropoli deiecit, propter quod Perdix seipsam suspendit. Athenienses uerò ei honores decreuerunt. Cæterum Sophocles in Comicis, Perdicem (non Calon) illum quem Dædalus occiderit uocatum fuisse scribit. Proditum à mythicis est, Perdicem fuisse uenatorem, qui sit matris infando amore correptus. dum uerò utrinq́ue immodesta libido ferueret, & noui facinoris uerecundia reluctaretur, consumptus, atq́ue ad extremam labẽ (tabem) perductus memoratur. Hunc primum inuenisse serram scribunt nonnulli. nam primi cuneis scindebant fissile lignum. Fenestella Martialis scriptum reliquit, hunc Perdica fuisse initio uenatorem, cui quum cruentum institutum & solitudinis studiosa meditatio displicere cœpisset, eo studio desito agriculturæ se totum mancipasse: quo nomine terram, quasi matrem omnium genitricem fertur adamasse, quo labore consumptus, ad maciem prolapsus dicitur. Quòd uerò cunctis uenatoribus detraheret, serram, ueluti linguæ uirulentiam dicitur excogitasse. Matri eius indidêre nomen Polycaste, quod interpretantur Polycarpem, à fructuum numerositate quos humanis usibus terra parens producit, Cælius. Vide infra in h. de metamorphosi perdicis.

¶ b. Perdices δολόδειροι, Oppianus. Inter aues aquila ἀρρενωπὸς est, perdix uerò θηλύμορφ⊕, Adamantius. Cleanthes Tarentinus nihil non inter pocula uersibus efferebat, ut: ἔγχει πιεῖν μοι, καὶ τὸ πέρδικος σκέλος, Ἀμίδα δότω τις, ἢ πλακοῦντα τις δότω, Athenæus.

¶ c. Homerum infantẽ Aegyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouem uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, &c. ut recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

¶ d. Nos

¶ d. Nos aliquando Carthagine perdicem cicurẽ quæ aduolauerat aluimus, & temporis progressu adeò familiarem effecimus, ut non modò adulari, colere nos & colludere uideretur, sed nostræ etiam uoci occurrere, & quantum fieri poterat, respondere alio quodam tenore, quàm quo se inuicem perdices uocare solent, Porphyrius lib. 3. de abstinentia à carnibus. Perdices uolunt uincere, Galenus lib. 5. de decretis Hippocratis. Flet uiduus perdix, Politianus in Rustico. οἰκογενὴς ἄλλος ἐμὴν πέρδικα φαγοῦσα, ζῶσαν ἡμετέροις ἔλπεται ἐν μεγάροις, Suidas in οἰκογενής.

¶ e. Aristippum aiunt iussisse aliquando perdicem 50. drachmis emi. & tantum luxuriæ grauiter ferenti cuidam respondisse, Tu istam obolo non emeres? & cum annuisset ille, Mihi uerò, inquit, 50. drachmę tantum ualent, Laertius. Ἀφροδισίαν ἄγραν apud Sophoclem aliqui perdices interpretantur, qui apti sint ad expiationem, perdice fœmina cicure exposita capti. (τῇ δὲ θηλείᾳ πάλλοντες ἀγρεύουσιν αὐτούς.) Sed hos alij reprehendunt, porcum dictẽes & agnum expiationibus adhiberi, non perdicem, Hesychius in Ἀφροδισία.

¶ f. Lautorũ dubijs perdix Sodomitica cœnis Aptior, ægrotis iuscula sæpe dedit, Grapald.

¶ h. Talus (Κάλως fortè secundũ Græcos. uide suprà inter Propria) puer serræ circiniq; inuentor in perdicem mutatur apud Ouidium Metam. 8.

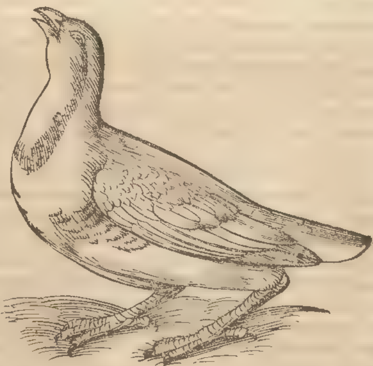
¶ Οὐκέτ᾽ ἀν᾽ ὑλήεντα δρίον (ut legit Suidas in Δρίος, quod est τόπος συνδενδρος. aliâs ὑλᾶεν δρυός) δύστηνον ἀγρότα πέρδιξ Ἠχήεις λιγυρὴν γῆρυν ἀπὸ στόματος Θηρεύων ἀγρίους συννομήλικας ἐν νομῷ ὕλης. Ὤιχεο γὰρ πυμάταν εἰς Ἀχέροντος ὁδόν, Simmias Anthologij lib. 3. sectione 24. Ibidem leguntur epitaphia duo Agathiæ Scholiastici, & unum Damocratis Grammatici, in perdicem à fele occisum.

¶ Perdix sacra est Ioui & Latonæ, Aelianus. ἄθυρμα τοῦ Διὸς καὶ Λητοῦς.

¶ PROVERBIA. Perdicis crura, suprà inter Propria: & Ἐκπερδικίσαι, suprà in D. exposita sunt. Ἀφωνότερος πέρδικος, id est, Magis mutus quàm perdix, Plutarchus in libro aduersus usuram. Perdicis uafricia in prouerbium abijt, Cælius. quàm uafrè autem & sibi & pullis contra aucupum insidias prospiciat, dictum est suprà in D. Perdicis libidinem usurpari posse adagio scimus, pro efferata, turpi atq; infami, demumq; perniciosa, Cælius.

DE PERDICE MAIORE, QVAM ITALI uulgò Coturnicem uocant.

A.

PERDICEM maiorẽ uoco auem cuius hæc delineatio est, quòd plerunq; perdice nostra uulgari, de qua superius scriptum, maior sit, quanquam Bellunensis magnitudine parẽ faciat. Athenæus miratur in Italia perdices cinnabarinis rostris non haberi, cũ in Grecia omnes eo colore spectabiles sint. quamobrem Gybertus Longolius perdicẽ hanc Græcam nominat. In Creta & Cypro uulgò simpliciter perdices dicuntur, Alex. Benedictus. Vide plura de eis in præcedenti capite de perdice simpliciter inscripto, in A. præsertim: quanquam & alia pleraq; de perdice simpliciter scripta & huic (id est maiori) & illi communia esse uidentur. Coturnix Italis dicta (uulgò hodie, aliqui scribunt chotronisse) in Creta etiam coturno uocatur. nam perdices nostræ uulgò Gallis grises uel goaches cognominatæ in Creta non sunt, Bellonius. Coturnix uulgò dicta est species perdicis maior, Antonius Gazius. Flet uiduus perdix, queritur peregrina coturnix Inclusi caueis, Politianus in Rustico. Circa alpes & in Longobardia perniso uel pernisa dicitur. ¶ Sabaudis perdris gaye uel gaille, uel ut aliqui scribunt gaule, id est diuersorum colorum. quidam circumloquuntur, perdris aux pieds rouges. Pernisse apud Sedunos tum illos qui Sabaudicè, tũ qui Germanicè loquuntur. ¶ Germanicè, ein Pernissen/ oder Parnisse. Ein Weltsch Räbhůn. Ein Rot hůn, circa Coloniam, Ein rot Räbhůn. ¶ Arabicè ut perdix minor cubeth dicitur, sic hæc maior cubugi, uel cubegi, cabegi, uel cabagi, aliqui primæ literæ c. aspirant: plerunq; etiam articulus al præponitur. Alchabegi seu alchubugi sunt coturnices, quarum rostra & pedes rubent, magnitudo par est perdici: & uulgò à Venetis coturnices appellantur, Bellunensis. Vetus Auicennę glossographus alcubigi malè interpretatur alaudam cristatam.

¶ Perdices, sunt perdices magnæ cum pedibus rubeis, Syluaticus. atqui idem alibi attagênem interpretatur coturnicem, uulgò dictam, (quæ scilicet perdix illa est pedibus rubeis.) Vide suprà in

Attagene A. ¶ Porphyrionem esse crediderim eam auẽ, quam Siculi & Romani uernacula lingua coturnicem appellant. nam aliam esse à phœnicoptero, ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius est, Grapaldus: cuius ego sententiam priorem laudo, posteriorem minimè. ¶ Coturnicem quæ uulgò appellatur, nõ esset fortè admodum absurdum gallinaginis aliquam speciem esse putare, siue auis Numidicæ, quam quidam deserti gallinam uocant, Aloisius Mundella. Nos quid de gallinagine, quid de aue siue gallina Numidica sentiamus, supra suo loco docuimus.

B.

Perdix maior reperitur in alpibus Sedunorum, Rhætorum, & uersus Longobardiam, & Sabaudorum. Nõ tam altis nec tam syluestribus locis ut lagopodes, Stumpfius. In uinetis montanis circa Coloniam Agrippinã, Gyb. Longolius. Coturnix uulgò (Italis) dicta, perdice maior est, eiusdem ferè coloris, pedibus & rostro rubens, Arnoldus Villano. Genæ, rostrũ & pedes rubent, reliqua pennarum facies ad leucophæum uergit, magnitudo aliquantulum supra perdicem, Aloisius Mundella. Rostrum in hac aue (ut ipse manibus tractans obseruaui) cocci colore, pedes minus rubent. color cinereus per dorsum, pectus & caput. Ab oculis linea nigra retrò per collum tendit: inde reflexa per pectoris partem supremam semicirculum facit. quod intra eam est albicat. Oculorum quoq; palpebræ marginibus rubent. Venter subruffus est. Vtrinq; ad latera pennæ uarijs coloribus distinguuntur, albo, subruffo, & nigro splẽdente. Magnitudo & rostri figura quæ columbæ. ¶ Corporis species, breuitas & crassities ad perdicem accedit, magnitudo par uel paulò plenior, Stumpfius. ¶ In India liuiæ columbæ sunt uirides, quarum labra & crura colore Græciæ perdicibus sunt similia, Aelianus.

C.

Perdices cinnabarini rostri sæpe etiam circa Coloniam uisuntur. In uinetis ferè uictitant, sed ijs, quæ in montibus sita sunt, & arbustum aliquod densum sibi uicinum habent. Ego illos primùm propè arcem nobilem, quam à speciositate situs Chorostephanon (Landtzkron) uocant, haud ita multùm à Regiomago distantem, conspexi. Nulla dies erat, qua non ad excelsissima usque mœnia gregatim scandebant. gaudebant enim elutabulo, quo sordes culinariæ profluebant, Gyb. Longolius. ¶ Indigena & stataria auis est, (non aduena & peregrina ut ueterum coturnix,) & in alpibus nobis uicinis moratur, Aloisius Mundella Brixiensis. Granis seu frugibus & seminibus, ut & perdix minor, uescitur.

D. & E.

In Creta & Cypro insula frequentes sunt, domestica etiamnum mansuefactis fœtura, Alex. Benedictus. Cum in Burmijs (Rhætorum) medicum agerem, nostratium coturnicum marem & fœminam in domo altiles habui: quæ adeò cicures & mansuefactæ redditæ sunt, ut postea cum domesticarum gallinarum corte promiscuè habitarent, simulq; uescerentur, Aloisius Mundella. Si à prima ætate ab homine alantur, planè cicures & amabiles aues redduntur, Stumpfius. Alui & ipse olim è Sedunis allatam huius generis auem, quam feles domestica præsente aliquo homine non lædebat: sed se morderi etiam & abigi ab illa patiebatur. mordax enim & pugnax auis est. tandẽ uerò nemine præsente dilaniauit.

F.

Cabegi caro est de subtilioribus carnibus, impinguat, abstergit cor (stomachum, Bellunensis:) leuis est, uentrem astringit, & Venerem promouet, Auicenna 2.186. Et rursus cap. 221. scribit carnem auis duraz præferendam esse carni auis cubugi & alfuachat, (quod est genus turturis Bellunensi.) Vide etiam supra in Perdice minore F. Coturnix uulgò dicta grati est saporis, quod intelligens Rasis carnes eius post carnes starnæ (perdicis minoris) præfert, Arnoldus Villanou. Nostri ferè primum locum attageni siue gallo corylorum nostro tribuunt, secundum perdici maiori, tertium minori, quartum gallinagini, has quatuor scilicet aues inter se conferendo. Perdicis rubente rostro carnes in hydrope ascite conueniunt, Alex. Benedictus. Arabes quidem siccandi astringendiq; uim in perdice maiore efficaciorem esse aiũt, quàm in minore. ¶ Coturnicem nostram, quantum iudico ex gustu, & odoratu & loci natura, in quo continuè commoratur, & ex ijs quibus pascitur (nam illa grati admodum sunt odoris) si probè à nobis cõficiatur, boni & laudabilis esse alimenti existimo, & propterea in cibis meritò expetendam esse. Verum utile esse ducerem, si postquam interempta fuerit, sub dio per aliquot dies ad gelu relinquatur (quemadmodum narrat Galenus de multis uolucribus, quæ alas fibrosas, & uniuersam carnem huiusmodi habent) priusquam eam aqua coquas aut asses, ut magis tenera & friabilis reddatur illius caro, quæ paulum quidem solida est. accidet enim ut facilius deinde à uentriculo concoquatur, Aloisius Mundella.

¶ Oua alchabegi & altheiugi (id est utriusq; perdicis) gallinarum ouis comparat Auicenna in Capite de ouis.

G.

Inter fella auium laudatur fel galli, duragi & cubugi, (id est, attagæ & perdicis maioris,) Auicenna. ¶ Perdicis maioris caro magis siccare, magisq; astringere uentrem traditur quàm minoris, ut supra in Perdice simpliciter annotauimus.

DE PERDICIBVS DIVERSIS.

SYROPERDIX (Συροπέρδιξ) in Antiochia Pisidiæ lapides exest & conficit, (καὶ σιτεῖται καὶ λίθους:) perdice minor est, niger item est, excepto rostro, quod ruffum spectatur: non mansuescit ut perdix communis: sed semper perseuerat ferus esse. eius carnes & densiores sunt quàm cæterorum, & suauiorem cibi usum præstant, Aelianus. Volaterranus non rectè transtulit cibo inutilem esse.

¶ SCOLOPAX auis memoratur ab Herodiano, syluestrem perdicem interpretante: ut docti pleriq; hodie rusticā perdicem. Rustica sum perdix, quid refert, si sapor idem est? Carior est perdix, sic sapit illa magis, Martialis sub lemmate Rusticula.

¶ LAGOPODES aliqui hodie perdices albas uocant. Sunt qui perdices nostras uulgares hyeme in altis montibus, ut & lepores albescere scribant: & alias esse quàm lagopodes uel aues niuium à Rhætis dictas, ut pluribus scripsi in Lagopode. Bellonius lagopodem, perdicem albam Sabaudiæ interpretatur: Itali quidam perdicem alpinam uocitant, ut Galli uel Sabaudi quidam perdicem montanam.

¶ COTVRNICES Theophrastus fortè perdices nanos dicet. sic enim per omnia perdicem imitantur, ut præter exiguitatem & pressitudinem corporis planè nihil distent, Gyb. Longolius.

DE PHALACROCORACE.

QVAEDAM animaliū naturaliter caluent, sicut struthiocameli, & corui aquatici, quibus apud Græcos nomē est inde, Plinius. Vnde apparet Plinium phalacrocoracem Latinè uoluisse coruum aquaticum nominare. an uerò idem sit coruus aquaticus Aristotelis, dubitari potest. Vide suprà mox post Corui historiam in Capite de Coruis aquaticis. Phalacrocoraces aues per alpes etiam capiuntur, Balearium insularum peculiares, Plinius. Hispani hanc auem, ut audio, coruum caluum appellant, cueruo caluo, Græci uocabuli significatione expressa. Galli, ut Rob. Stephanus interpretatur, ung corbeau d' eaue, ung cormorant, corbeau pescheret. Angli cormerant. Eliota Anglus eam esse auem conijcit quæ Anglis dicitur a water crowe (id est, cornix aquatica,) uel illa quæ uulgò a coote nominatur. Germani inferiores Schwemmergenß, hoc est anserem natantem, si rectè interpretor. huic maculam (caluitium) esse aiunt in medio capite. Nuper Gallus quidam nobis narrauit cormorants uulgò dictas aues esse latiusculo rostro, instar anatum rostri: magnitudine inter anatem & anserem ferè. Eodem nomine apud Anglos auis, anguillas edit (ut audio) quas integras deuorat. Illæ mox per intestina rursus elabuntur, ita ut uel nouies aliquando auis una eandem anguillam deuoret priusquam retineat. ¶ Nostri sæculi facetus quidam monachos imperitos non ineptè phalacrocoraces & onocrotalos nominauit.

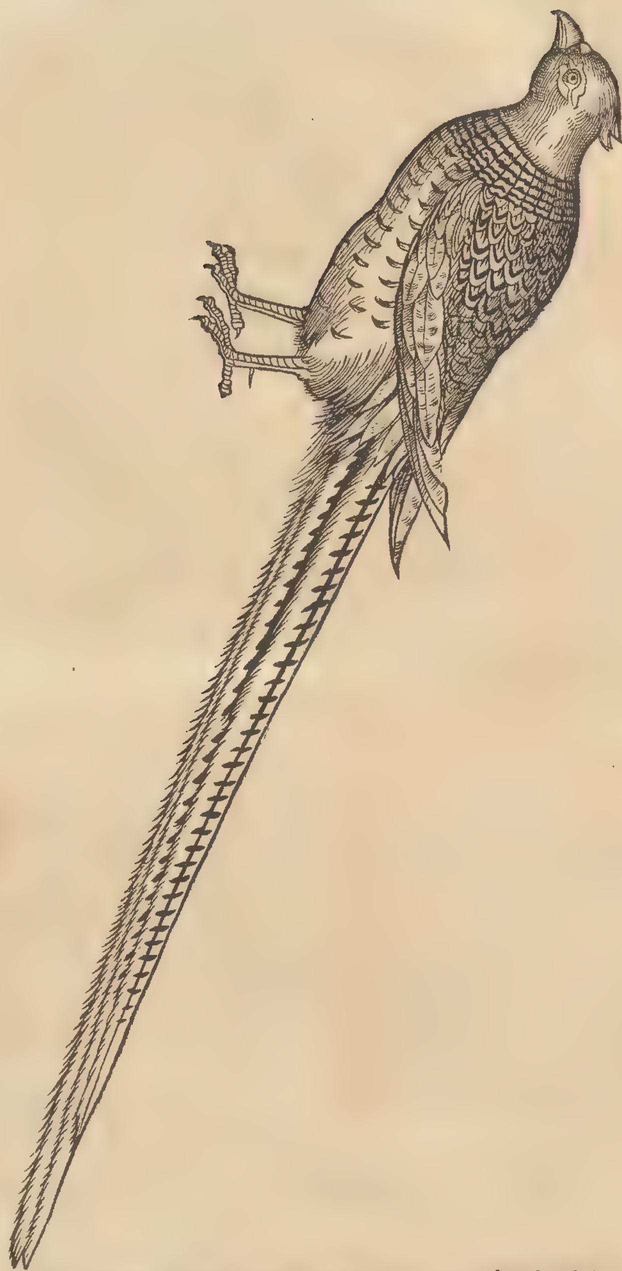
DE PHASIANO.

A.

PHASIANVS auis à Phasi uel Phaside amne apud Colchos dictus est, quod illic abūdet: uel ab Argonautis inde in Græciam primum aduecta sit, teste Martiali. Φασιανικὸς ὄρνις ab Aristophane nominatur: qui & ὄρνις φασιανὸς dixit: alij ferè φασιανὸς absolutè, ut Aristoteles & Speusippus apud Athenæum. ὄρνιθες φασιανικοί, Pollux. Phasianum Epænetus tatyran, Ptolemæus tétarton & tetráona uocari dixit. Vt autem phasianus tetraon, sic etiam tetraones nostri præsertim minores, à quibusdam uulgò phasiani montani uocantur. Sunt quidem utriq; gallinacei generis, & per onomatopœiam sic dicti, ut conijcio, διὰ τὸ τετράζειν τῇ φωνῇ. Vide suprà in Tetrace. Phasianus auis uocatur alicubi τατύρας, ut Pamphilus scribit, (sic & Hesychius & Varinus habent:) & alibi τέταρτος (fortè τετράων) ut Ptolemæus Euergetes, Athenæus. Lampridius fasianum scribit per f. ab initio. Plinius phasianam fœminino genere. ¶ Hebraicum nomen schelau aliqui phasianum interpretantur: alij coturnicem, quod magis probo. uide in Coturnice A. Munsterus in Lexico trilingui piseon, פיסון, habet pro phasiano.

¶ Aredenim & aditrigi barbaras uoces Syluaticus phasianum interpretatur: item adrungi. Altedarigi sunt phasiani aues, Bellunensis. Adempto quidem al articulo reliqua uox ad tetarton uel tetraonem nonnihil accedit. Alibi alderariz apud Auicennam legitur, ubi Bellunensis reponit altedarigi, ut alibi pro atederaz: & alibi atadrogi, ubi Bellunensis, altedarugi. ¶ Altaiugi, uel alteiugi, est auis quæ dicitur perdix: alijs phasianus: alijs, ut Ebenbitar, auis similis coturnici in omnibus, nisi quòd sub alis habet quasdam pennas nigras & albas, Bellunensis. Altamegi, uel altahiegi, id est fasiani, Syluaticus. Tueiugi, id est fasianus, Idē. Ego his uocibus altaiugi & similibus, solam perdicem accipio. Alcubi, id est perdix, secundū alios phasianus, Syluaticus. nos supra non cubi, sed cubeth pro perdice scribi ostendimus. ¶ Foradòr, quem nos phasianum dicimus, Albertus in Aristot. de hist. anim. 6.16. ubi Græcè κόρυδος, id est alauda legitur. Alibi etiam foraydec, phasianum interpretatur.

¶ Phasianus utpote peregrina auis in plerisq; linguis nomen unum retinuit. Italicè fasan, fa-

ſano, fagiano. Hiſpanicè faiſán. Gallicè ung faiſant. Germanicè **Faſan**, uel ut alij ſcribunt **Faſian**: & apud Flandros **Faſant**. Anglicè ſimiliter a feſan, uel feſant. Illyricè baziant. Polonis baſant. Turcis ſuglún.

B. Pha-

B.

Phasianus auis dicta est, quòd apud Phasianos populos abundet, Eustathius. Accersebatur olim è Media, Athenæus. Phasianos circiter ducentos Fridericus Saxoniæ dux in Saxoniam immisit, & uetuit capi, itaq; hoc tempore nunc multiplicati dicuntur. Phasianos siue gallos syluestres in quibusdam Scandinauiæ locis ad plures menses sine cibo sub niue latitare, Olaus Magnus prodidit. Heluetici montes phasianos quàm plurimos alunt, Stumpfius. Mihi hactenus nullos usquã apud Heluetios uidere contigit, quamuis plurima loca montana inuiserim. In regnis Ergimul & Cerguth Magno Cham tributarijs, maximi fasiani reperiuntur, qui caudas habent longitudinis decem aut octo palmorum, Paulus Venetus.

¶ Phasianæ in capite cornicula sunt, Plinius. Et alibi, Phasianæ in Colchis geminas ex plumis aures submittunt subriguntq;. Fel renibus & parte tantum altera iungitur intestino in coruis, phasianis, Idem. Phasianis nunquam quicquam speciosius contemplatus sum. Valeant pictores omnes. ipse Apelles si rediuiuus foret, uarietatem & splendorem pennarum plumarumq; imitari non possit, Gyb. Longolius. Phasianus est gallus syluaticus, auis perpulchra, pennis coruscis instar ignis. Cœruleus interdum ac uiridis, (forte, Cœruleis interdum ac uiridibus) rubeisq; pennis interscribitur nitor, Author de nat. rerum. Igneis & rubentibus pẽnis, & interdum uiridibus in capite decoratur, Albert. Aures geminas uidetur habere in capite plumis extantibus, quas subrigit cum libet atq; submittit. Cristis in capite, & spiculis in cruribus caret, Author de nat. rerum, & Albertus. Azurini (Cœrulei) coloris est in collo, & in corpore: & aliquando cœrulei coloris ad terreum inclinantis, Albertus. Non citò rubricatas habent barbas, uel in pedibus calcaria sicut galli domestici, sed tractu temporis, Obscurus Aristotelẽ citans. Gallina in hoc genere minus speciosa est, Alber.

C.

Fasiana puluerattrix est. haud enim altè uolat, Aristot. Auium illæ quæ breuis uolatus sunt, ut gallus, perdix, fasianus, mox ab ouis exclusæ & ingredi possunt, & plumis uestiũtur, Theophrastus apud Athenæum. ¶ Seminibus & granis uescitur hæc auis. Auena delectatur, Albert. ¶ Ptolemæus eam tetarton & tetraona uocari dixit, per onomatopœiam ut coniicio. Cœlo pluuio tristatur, & in rubetis ac syluis se abdit. Pennas præ pinguedine mutat, iterumq; sæpe renouat, Obscurus Aristotelẽ citans. ¶ Phasianus solus inuenitur in prima parte hyemis loca mutare & de sylua ad syluam. At non mutat regionem apud nos, sed instabilis est, per syluas distantes discurrens: & in illo discursu aliquando quiescit in hortis hominum, in uillis & ciuitatibus. Etiam quidem sæpius in horto nostro Coloniæ inter saluiam & rutam quiescens est inuentus, lassus ex uolatu, Albertus in Aristotelem de hist. anim. 8. 12. ubi Aristoteles nihil tale habet. ¶ Phasiani tantum libidinis tempore simul degunt, cæteris uerò temporibus separatim, Obscurus Aristotelẽ citans. Oua quædam punctis distincta sunt, ut meleagridum & phasianarum: rubrũ tinnunculi est, Aristot. de hist. anim. 6. 2. interprete Gaza: & sic etiam Græcus contextus habet: ut non rectè uerterit Plinius, si ita uertit ut in codicibus nostris legitur, nempe: Ouorum alia punctis distincta sunt, ut meleagridum: alia rubri coloris, ut phasiani, cenchridis. Phasiani semel in anno fœtus creat. uiginti ferè ouis pariendi ordo concluditur, Palladius. Trigesimus (fortè Vicesimus) dies maturos pullos in lumen emittit, Idem. Phasiani oua non aliter quàm gallinarum ad uicesimam primã diem excluduntur, Florentinus. Phasiani cicures ad gallinas gallinaceas admitti possunt. uide in Gallina E. ¶ Pediculis intereunt, nisi se puluerent, Plin. & Aristot.

D.

Phasianus rostrum in terra figens, abscondit se, & se totum latere putat, Obscurus tanquam ex Aristotele. Struthiocamelum aiunt cum delitescendum habet, caput solum planè totum in cõdensum abscondere, reliquam se in aperto relinquere: ita dum in capite secura est, nuda qua maior est capitur tota cum capite, Tertullianus. Et idẽ, At nos phasianas aues hoc facere uidemus. ¶ Quanquam & in capite crista, & in cruribus spiculis careat, animosa tamen & audax auis est, Author de nat. rerum. Phasiani capti recens ita ferociunt, ut gallinis nõ parcant, sed ne pauoni quidem; quin mox ore dilacerent, Gyb. Longolius.

E.

In hortis Indiæ pauones & fasiani mansueti aluntur, Aelianus. In phasianis nutriendis hoc seruandum est, ut nouelli ad creandos fœtus parẽtur, id est qui anno superiore sunt editi. ueteres enim fœcundi esse non possunt. Ineunt fœminas mense Martio, uel Aprili. Duabus unus masculus sufficit, quia cæteras aues salacitate non æquat. Semel in anno fœtus creant. Viginti ferè ouis pariendi ordo concluditur. Gallinę his melius incubabunt, ita ut quindecim phasianina oua nutrix una cooperiat, & cætera sui generis supponantur. In supponendo, de luna & diebus quæ sunt in alijs dicta seruentur. Trigesimus (forte, Vicesimus, uide suprà in C.) dies maturos pullos in lumẽ emittet. Sed per quindecim dies discocto ac refrigerato leuiter ordei farre pascentur, cui uini imber aspergitur. Post triticum fractum præbebis, & locustas, & oua formicæ. Sanè ab aquę prohibeantur accessu, ne eos pituita cõcludat. Quod si pituitam patientur phasiani, allio cum pice liquida trito rostra eorum debebis assiduus perfricare, uel uitium, sicut gallinis fieri consueuit, auferre. Saginandi hæc ratio est, unius modij triticea farina in breuissimas offulas redacta clauso phasiano per XXX. dies mini-

ſtrata ſufficiat: uel, ſi ordeaceam fariñam præbere uolueris, unius & ſemiſsis modij farina per prædictos dies ſaginam replebit. Obſeruandum ſanè eſt, ut offulæ ipſæ oleo leuigentur aſperſo, & ita inſerantur faucibus, ne ſub infima linguæ parte mergantur: quod ſi euenerit, ſtatim pereunt. Illud quoque magnopere curemus ne præbeantur noua alimenta, niſi digeſtis alijs, quia eos facillime onus cibi hærentis extinguit, Palladius.

¶ Quomodo educentur phaſiani, Numidicæ, perdices & attagenæ, uerba Varronis, ut in Geoponicis Græcis recitantur: Hæ aues (inquit) ſunt educãdæ, quemadmodum & pauones educandos eſſe docuimus. Saginantur enim optimè incluſæ, ſic ut prima die nihil accipiant pabuli. At ſecunda hydromel, aut uinum eſt offerendum. Cibus porrò ſit farina hordei aquæ infuſione ſubacta. Quæ quidem offeratur non ſimul, ſed uiciſſatim, adijciendumq; illi paulatim eſt. Dein uerò lomentum fabaceum, hordeum, & milium minimè inſectum, (κέγχρον ὑγιῆ,) ac deniq; linoſpermon elixans, polentæq; hordeaceæ permiſcens, adijciensq; oleum, atq; ex omnibus tandẽ faciens pulticulas, (μάζας, id eſt offas,) eas ipſis ut expleantur in alimentum apponito. Sunt qui ad quinq; dies aut ſex, porrigant fœnogræcum, euacuare aues purgareq; ſtudentes. Pingueſcunt autem ut plurimum diebus ſexaginta. Genera harum auium curantur remedijs dictis illic ubi de gallinis domeſticis mentionem fecimus.

¶ E phaſiano mare & gallinis gallinaceis quomodo phaſianis ſimiles gallinæ procreentur: quæ deinde ad patrem admiſſæ fœtum parenti omnino ſimilem ædant, copioſe ſcripſi in Gallina E.

¶ Phaſiani quomodo capiantur laqueis ex pilis caudæ equinæ, item quomodo retibus, uerba Creſcentienſis leges in Coturnice E. Circa ueſperam uel auroram phaſianus de ſylua egreditur, & facile capitur, Obſcurus tanquam ex Ariſtotele. Et rurſus, Phaſianus ſic capitur: Aliquando auceps panno in quo hæc auis depingitur coopertus, phaſiano ſe oſtẽdit: qui ſequens coopertum, nec fugientem, nec retrocedentem, tandem à ſocio aucupis in inſidijs latitante reti inuoluitur. Auis fatua eſt, & facilè decipit. Si enim pannus albus quadrangulus inter quatuor uirgas uel baculos inflexibiliter diſtenſus pictum in ſe phaſianum rubei coloris præferat, adeò phaſianus miratur picturam, ut non aduertens uenatorem retrorſum in rete contrudatur. Adhuc longè præparatum rete etiam per modum dictum quadrangulum erigitur, & baculo ſuſtentatur, ita quòd leui motu cadere poteſt: & in baculo ſuſtentante chorda eſt ſub niue uel folijs ad latibulũ protenſa aucupis: & ſub illo reti cibus auenæ, qui eſt pabulum faſiani poſitus, & ſuper congregatos ibi faſianos rete deijcitur. Capitur autem etiam laqueis in uijs per quas de ſylua uadit ad aquam diſtenſis, Albertus. Quo pacto accipitris aucupio aduerſus phaſianos utendũ ſit Demetrij Conſtantinop. uerba retuli in Accip. E.

¶ Phaſianorum pennis piſcatores aliqui neſcio quod genus muſcarum certis anni temporibus repræſentant, quibus hamo infixis piſces decipiant.

F.

Ditiſsimorum menſis duntaxat pauones ac phaſiani nati ſunt, Platina. Faſianus ponebatur Alexandro Seuero in maioribus tantum feſtis, Lampridius. Pertinax imperator nimium illiberalis, faſianum nunquã priuato conuiuio comedit, aut alicui miſit, Iulius Capitolinus. Ptolemæus rex lib. 12. operis de palatijs regijs Alexandriæ & animalibus quæ in eis nutriuntur, fatetur ſe phaſianum nunquam guſtaſſe: ſed tanquam κειμήλιον (rem pretioſam. ἐχέγονο γὰρ οἱ παλαιοὶ αὐτοῖς ὡς ἀγάλμασι) quoddam aues has reſeruaſſe. Noſtrũ uerò ſingulis (inquit Atheneus dipnoſophiſta) apud Laurentium Romæ conuiuantibus ſinguli appoſiti erant phaſiani.

¶ Phaſiani occiſi, æſtate biduo, hyeme triduo ſeruari (ſuſpendi) debent, priuſquam parentur ad cibum, Arnoldus Villanou. Phaſianum aſſabis: quòd ſi etiam elixetur cum pipere & ſaluia, nõ inſuauis uidebitur, Platina. Editur ut plurimum aſſus: & aliquando elixus, aſperſus aromatibus temperatis, Nicolaus Maſſa. Eſitium ex carne abdominis porcini aut uitulini cocta ac conciſa, cum caſei ueteris parte dimidia ad carnem, pauco pingui, herbis odoriferis & aromatibus, paratur. ſunt qui etiam pectus capi tunſi, uel phaſiani, non incõmodè addant, Platina. Ex eodem in Capo ſcripſimus, ius conſumptum quomodo ex capo aut phaſiano fiat. Phaſiani coctura, uide in Pauone. Apicius lib. 6. cap. 5. iura pro diuerſis auibus deſcribit, ut inſcriptio quidem habet, pro pauo, phaſiano, &c. ſed harum auium nulla priuatim in contextu deſcriptionum nominatur. De pauo iſicia primum locum habent, ita ſi cocta fuerint ut callum uincant: ſecundum de phaſianis, Apicius 2. 2.

¶ Phaſianum auem omnium libri decantant, quam primam ferè in mẽſis eſſe iudicant propter carnis bonitatem, à qua medicinæ profeſſores ueluti à ſcopo de temperamentis ciborum iudicia auſpicantur, Gyb. Longolius. Huius auis caro, quod ad concoctionem & nutrimentum attinet, gallinarum carni ſimilis eſt, ſuauitate uerò in edendo ſuperior, Galenus & Sethi. Idem Galenus phaſianum adnumerat cibarijs laudatis, & quæ neq; tenuem neq; craſſum ſuccum gignunt. Phaſiani probè concoquuntur & facilè, boniq; ſucci ſunt, & bonum ſanguinem gignunt, Sethi. Phaſianos non pingues purulentis in cibo Trallianus concedit. Phaſiani caro magis nutrit quàm perdix, minus tamen imbecilles particulas roborat. media enim eſt inter perdicem & pullã gallinaceam, Brudus Luſitanus. Medium inter perdicem & capum obtinet: licet Auerrois hanc auem in cibo cæteris anteferat, Platina. ¶ Inter aues excellit caro alduragi (attagenis:) & gallinarum eſt ſubtilior ea: & non ſunt cum nutrimento carnium alchabegi & altaiaigi & altedarigi, (id eſt perdicis maioris & mino-

& minoris & phasiani, Auicenna. Inter aues starna (perdix minor) est subtilior, (leuior,) pulliq́ perdicis & pulli gallinacei: deinde perdix, fasianus & gallina, Isaac. Elluchasem quoq; phasianos minus subtiles facit, minusq́; temperatæ naturæ quàm perdices. Inter aues syluestres (inquit Conciliator) phasiani præferuntur ad sanitatem pariter & robur: & fortè etiam domesticis, cum gallinis proximę sint, & eiusdem speciei ferè: sintq́; illis siccioris aeris ac alimenti, & exercitij amplioris. Sequuntur eos perdices, starnæ, &c. Phasianus cibus est salubris, subtilis, pullis (gallinis) affinis: corroborat hecticos (extenuatos,) & eos qui à morbis consumpti sunt: & ui quadam singulari cõfirmat facultatem concoquendi, & corruptos in uentriculo humores præparat, (emendat,) Rasis. Phasiani caro temperata est, (tenera, ualde alba, & temperata, Albertus,) & multũ nutrit, nocet autem his qui ualidè exercentur. eligendus est iuuenis & pinguis, Mich. Sauonarola. Starnæ, phasiani, perdices, proxima inter se natura sunt: & consequenter se habent quod ad temperamentum & subtilitatem. nam starnæ primo loco sunt, phasiani secundo, tertio perdices, propter siccitatem earum. His quidem sani uti non debent, ut superueniente morbo aliquid ultra consuetudinem comedant, Elluchasem ut Sauonarola citat. Gallus syluestris, id est fasianus, siccior est altili, Syluaticus. Fasiani magis conueniunt hyeme, Arnoldus de Villanoua.

¶ Oua gallinarum & phasianorum præstantiora sunt, Galenus 3. de alim. Oua gallinæ sequuntur oua auium quæ cursu eius procedunt, ut altedarigi, (id est phasiani,) &c. Auicẽna. Vide supra in Perdice F. circa finem. In Gallina quidem quæcunq; de ouis, quod ad alimenti rationem, dici possunt, exposuimus: quæ omnia gallinaceis & similis naturæ auium, ut perdicum fasianorumq́ ouis communia sunt.

G.

Medulla arietis non castrati inter uenena numeratur, humanæ naturæ adeò contraria, ut memoriæ functionem aboleat. resistunt ei carnes phasiani, Arnoldus in libro de dosib. theriacal. Leonellus Fauentinus medicamento cuidam ad phthisicos restaurandos adijci iubet carnes testudinis, aut phasiani, aut cancrorum fluuialium. Remedium ad tortiones: Phasianum uiuum in uino necabis, dabisq́; ex eo uino bibere ei qui patitur tortiones, confestim remediabitur, Marcellus. ¶ Phasiani sanguis antidotum est contra uenenũ: adeps, tetanicis prodest & matricis passioni: fel, uisum acuit: stercus inunctum uel potum, erectionem facit, Kiranid. Adeps anseris & phasiani miscetur discutienti emplastro diapyranu apud Paulum Aeginetam.

H.

a. Phâsis, penultima longa, fluuius est dictus à Phaside patre Colchi: cui ciuitas eiusdem nominis adiacet, & Phasiana regio. inde & phasiani aues dictę uidentur, ceu quæ illic abundarint, Eustathius in Dionysium. Argoa primum sum transportata carina: Antè mihi notum nil nisi Phâsis erat, Martialis sub lemmate Phasianus uel potius Phasiana. πλῆθος δὲ ὀρνίθων τῶν καλουμένων φασιανῶν φοιτᾷ τροφῆς χάριν πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῶν στομάτων, Agatharchides Cnidius de Phasi fluuio scribens. Aues ultra Phasidem amnẽ peti Plinius uituperat. Philostratus lib. 8. de uita Apollonij, à Phaside Mæoniáue aduectas aues inter delicias numerat. Iam Phasidis unda Orbata est auibus, Petronius in Satyris. Homines gulæ ac uẽtri dediti non desinunt celebrare ὄρνεις τοὺς ἐκ Φάσιδος, Clemens in Pædagogo. Phasidis ales, id est phasianus, Statius libro 4. Sylu. Si Libycæ nobis uolucres & phasides essent, Acciperes: at nunc accipe cortis aues, Martialis. ἀλεκτρυόνων τε νεοσσοί, περδίκων φασιανῶν τε χύδαν, Philoxenus apud Athenæum. Non magni corporis ingens Phasiacis robur profuit alitibus (contra impetum accipitris,) T. Vespasianus Stroza. Gallus syluestris, phasianus uocatur, Albertus. In Theriacæ ratione gallum syluestrem nominat Galenus; id interpretatus Auicenna fasianum marem eo nomine intelligendum prodit, Cælius. Vide supra in Gallo syluestri in genere. Φασιανοί, ἀλεκτρυόνες, καὶ ὄρνεις τινές, Suidas & Varinus. Malim ego, φασιανοὶ ἀλεκτρυόνες, ὄρνεις τινές. id est, Phasiani galli, aues quædam. Licebit enim in phasiani genere marem, phasianũ gallum nominare: & fœminam, phasianam gallinam. Itys etiam pro phasiano ponitur, ut recentior quidam scribit. quoniam Itys puer in hanc alitem mutatus fertur.

¶ Epitheta. Phasianus Scythicus, Phasiacus, Phasius, apud Textorem. Sed dicẽdum potius Phasiacam auem, aut Phasiam aut Phasidem, per periphrasin dici pro phasiano. Scythicum uerò epitheton esse posse concedimus. Sed Iuuenalis Satyra 5. Scythicas uolucres periphrasticè pro phasianis dixit.

¶ Φασιανοὺς, Phasianos, apud Aristophanem, alij aues interpretantur: alij equos habentes insigne (χάραγμα) phasiani (in femore, Suid. inustum, Cælius:) uel à Phaside fluuio Scythiæ, ubi egregij equi nascebantur, Varinus. Phasianus quidem adiectiuum & gentile nomen est. nam & Phasiana regio dicitur. quare & phasianum alitem, & phasianam auem, ita canem equumq́; phasianum dicere possumus. Apud Stephanum gentilia sunt Φασιάτης, Φασιατικὸς (fortè Φασιανικὸς) & Φασιανός, unde fœmininum Φασιανή. apud T. Vespasianum Strozam Phasias pro Medea ponitur. Idem Phasiacas alites dixit. Fortè & Phasis aliquando adiectiuè accipitur, Φασίς scribendum cum acuto in ultima: ut differat à proprio fluuij & ciuitatis Φᾶσις quod penanflexum est: ut si quis Phasidẽ auem, id est Phasianam auem dicat. Phasiani, aues quædam, alij Ponticos (populos scilicet in Ponto ad Phasidem amnem) interpretantur, Hesychius. ¶ Phasianum (Φασιανικὸν) Aristophanes in Auibus quendam

appellat, nimirum quasi sycophantã traducens, παρὰ τὸ φαίνειν. Et in Acharnensibus, μήτ' ἄλλος ὅστις φασιανός ἐστ' ἀνήρ. Scholiastes exponit sycophantam, παρὰ τὴν φάσιν, ὅ ἐστι φαίνειν. ¶ Phasianarius, qui phasianos pascit. Paulus iureconsultus, Phasianarij autem & pastores anserum non continentur. ¶ Vrogallum minorem nostrum, genus galli montani, Italicè quidam alpium accolæ fasanellam, alij montanum phasianũ, aut nigrum appellant. In Scotia auis est phasiano carne ac magnitudine simillima: sed nigra pluma, rubẽtibus admodum palpebris, syluestrem agri gallum Scoti uocitant. uictitat autem frumento, Hector Boethius.

¶ b. Profectò nunquam ego credidissem, naturam rerum parentem eam pulchritudinem excogitare potuisse. Neq; mihi admiratione dignus posthac Solon est, quem de Græciæ sapientibus maximum fuisse ad regem Crœsum in regali solio diademate & purpura auroq; superbum, interrogantemq;, nunquid speciosius quidquam spectasset, dixisse ferunt, phasianos & pauones uenustiores sibi uideri: quoniam naturali ornamento decoratæ, non ascititio fuco spectabiles essent, Gyb. Longolius.

¶ f. Heliogabalus habuit istam cõsuetudinem, ut una die non nisi de fasianis tantum ederet: item alia die de pullis, &c. Lampridius. Et rursus de eodem, Psittacis atq; fasianis leones pauit & alia animalia. Καὶ φασιανὸς ἀποπεπλυμένος καλῶς, Mnesimachus apud Athenæum.

¶ h. De phasi (phaside) aue T. Vespasiani Strozæ carmen legitur, lib. 4. Eroticôn. Ityx, ἴτυξ, auis est, Varinus. quærendum an Itys potius legendum, ut phasianus auis intelligatur: in quam Itys (qui & Itylus secundum aliquos) puer Procnes uel Philomelæ ex Tereo filius, mutatus fertur, ut Seruius & Perottus scribunt. Nos fabulam integrã prolixè in Hirundine h. exposuimus. I modo uenare leporem, nunc itym tenes, prouerbium in Lepore nobis declaratum. Alij Itylum scribunt filium fuisse Zethi ex Aedone coniuge, quem mater noctu per errorem interfecerit, putans eum esse Amalea Amphionis filium. inuidebat enim Amphionis uxori, eò quòd illi sex essent filij masculi. Hanc errore cognito cum mori optaret, deorum commiseratione in carduelẽ uersam Itylum deflere aiunt. ¶ Caius Caligula eò uesaniæ processisse traditur, ut sibi tanquã numini sacro phasianos, phœnicopteros & pauones mactari iusserit, Gyraldus. ¶ Εἰ δοίης γέ μοι τοὺς φασιανοὺς οὓς τρέφει Λεωγόρας, Aristophanes. Hoc est, Non si mihi phasianos dederis quos alit Leogoras. Scholiastes tanquam prouerbialiter dictum interpretatur, in eos qui quouis pretio aliquid se facturos negarint, ἐπὶ τῶν εἰς τι πρᾶγμα ἀπαγορευόντων. interpretantur autem hîc phasianos, ut suprà quoq; monui, alij equos, alij aues.

PHLEXIS, φλέξις, auis quædam nominatur in Auibus Aristophanis. Ea quæ sit, inquit Scholiastes ignorantiam suam confessus, ex animalium historia quærendum.

DE PHOENICOPTERO.

PHOENICOPTERVS, φοινικόπτερος, auis est palustris à puniceo colore dicta in Auibus Aristophanis. Auis quam Galli uulgo picã marinã uocant, corporis mole similis est aui ab eisdem uocatæ aigrette, alas habet ut larus, & corpulentiam auis quam Galli uocant un flambant, Latini phœnicopterum, Bellonius in Obseruationibus Gallicis 1. 11. Audio auem flambant (uel flamman) uulgò dictam in mediterraneo mari Gallico non procul à litore gregatim natare, magnitudine ciconiç uel paulò maiorem, rostro sesquialtera ferè longitudine ad ciconiæ rostrum, colore rubro instar sanguinis, superius crasso & tuberculis quibusdam aspero, cruribus rubris, ea proceritate qua in ciconia sunt, uel procerioribus: palmipedem. pennis albis parte prona: rubentibus per collum, pectus, uentrem, & alas. pisciuorum esse, in cibum uenire. Hæc mihi amicus quidam, quãtum meminisse poterat, narrauit. Ego Gallicũ nomen à rubro & flammeo rostri, crurum, pẽnarumq; in aliquibus partibus colore inditum coniecerim: uel potius quoniam ex Flandria hyeme ad Narbonensis prouinciæ maritima uolat. nam Flandrum Galli Flammain appellant. Rursus alius quidam retulit auem (un flamming) non procul à Monte Pessulano capi, similem ciconiæ, sed rostro recuruo, breuiore dimidio: totam albam, præter illas inalis partes rubras quæ nigræ sunt in ciconijs. ¶ Dat mihi penna rubens nomen, sed lingua gulosis Nostra sapit. quid si garrula lingua foret? Martialis. Phœnicopteri linguam præcipui saporis esse Apicius docuit nepotum omniũ altissimus gurges, Plinius. Nomenq; dedit quæ rubẽtibus pennis, Martialis lib. 3. Solis animal est phœnicopteros, habens alas puniceas, Kiranides 1. 7. Auis est Nili, Heliodorus lib. 6. Phœnicopterum ingẽtem Iuuenalis nominat Sat. 11. inter cibos lautiores. Auem quam Itali uulgò coturnicẽ appellant, aliam esse à phœnicoptero ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius est, Grapaldus.

¶ F. Philostratus in uita Apollonij lib. 8. phœniceam auem (φοινίκεον ὄρνιθα) (uidetur autẽ phœnicopterum intelligere) inter delicias numerat. Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & cerebellis phœnicopterorum, &c. Lampridius. ¶ Phœnicopterum elixas, lauas, ornas: includis in cacabum. adijcies aquam, salem, anethum, & aceti modicum, dimidia coctura alligas fasciculum porri & coriãdri ut coquatur: prope cocturam defrutum mittis, coloras: adijcies in mortarium piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem, menthã, rutam, fricabis: suffundis acetum: adijcies caryotam: ius de suo sibi perfundis: reexinanies in eundem cacabum, amylo obligas,

obligas, ius perfundis, & inferes. Idem facies & in psittaco. Aliter. Assas auem: teres piper, ligusticum, apij semen, sesamum defrictum, petroselinum, mentham, cepam siccam, caryotam: melle, uino, liquamine, aceto, oleo & defruto temperabis, Apicius.

¶ ὄρνιθα φοινικόπτερου Cratinus nominat. ¶ Phœnicopteron inter phœnicis herbæ nomenclaturas apud Dioscoridem legimus. ¶ C. Caligula cò uesaniæ processisse traditur, ut sibi tanquam numini sacro phasianos, phœnicopteros, & pauones, mactari iusserit, Gyrald. Idem pridie quàm periret sacrificans, respersus est phœnicopteri sanguine, Suetonius. ¶ Phœnicopterus auis circa lacus & paludes uictitat, uisu pulchra, & colore decora purpureo. Videtur autem insigni esse magnitudine, ex Suetonio in Caligula. Hostiæ erant (inquit) phœnicopteri, pauones, erythrotaones. non tamen inter maximas aues numerandus, sed inter mediocres magnitudine potius uidetur ex Cor. Celso, Vuottonus. Omnis grandis auis ualentis materiæ est, & plurimi alimenti, Celsus. Et mox, Aues omnes à minimis ad phœnicopterum, mediæ materiæ seu mediocris alimenti sunt.

¶ PHRYGILVS, φρυγίλος, genus est auis Scholiastæ Aristophanis. Comicus quidē Bacchum ioco sic uocat, quòd à Phrygibus coleretur.

DE PHOENICE.

AETHIOPES atq; Indi discolores maximè & inerrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilem Arabia phœnicem, haud scio an fabulosè, unum in toto orbe, nec uisum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa collum, cætera purpureus, cœruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem (fauces, Solinus: quod nō placet) caputq; plumeo apice cohonestante, (cohonestata.) Primus atq; diligentissimus togatorum de eo prodidit Manilius, neminem extitisse qui uiderit uescentem: sacrum in Arabia Soli esse: uiuere annis sexcentis sexaginta, (quadraginta & quingentis, Solin.) senescentem casia thurisq; surculis construere nidum, replere odoribus, & superemori. Ex ossibus deinde è medullis nasci primo ceu uermiculum, inde fieri pullū. Principioq; iusta funeri priori reddere, & totum deferre nidum prope Panchaiam in Solis urbem, & in ara ibi deponere. Cum huius alitis uita magni conuersionem anni fieri prodit idem Manilius, iterumq; significationes tempestatum & syderum easdem reuerti. hoc autem circa meridiem incipere, quo die signum Arietis Sol intrauerit. Et fuisse eius conuersionis annū prodente se P. Licinio, M. Cornelio COSS. CCXV. Plinius. Cum phœnicis uita magni anni fieri conuersionem, rara fides est inter autores: quamuis plurimi eorum magnum annum, non quingentis & quadraginta, sed duodecim millibus noningentis quinquagintaquatuor annis constare dicant, Solinus. Cor. Valerianus phœnicē deuolauisse in Aegyptum tradit Q. Plautio, Sex. Papinio COSS. Allatus est & in urbem Claudij principis censura, anno urbis DCCC. & in comitio propositus, quod actis testatum est, sed quæ falsa (aliâs, quem falsum) esse nemo dubitârit, Plin. Anno octingentesimo urbis conditæ iussu Claudij principis in comitijs publicatus est: quod gestum, præter censuram quæ manet, actis etiam urbis continetur, Solinus. Phœnicem aiunt sub Claudio Cæsare Aegyptijs comparuisse, διὰ τετάρων καὶ ν χ ἐτῶν, Suidas. Claudij Tiberij temporibus uisus est apud Aegyptum phœnix, quam ferunt uolucrem anno quingentesimo ex Arabia memoratos locos aduolare, S. Aurelius Victor.

¶ Est in Aegypto uolucris sacra, nomine phœnix, quam equidem nunquā uidi, nisi in pictura. Etenim perrara ad eos commeat, quingentesimo quoq; (ut aiunt) Heliopolitani anno, & tunc demum, & cum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusq; est: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cū habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non fit uerisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare: Sic autem gestare: Primum ex myrrha ouum cōponere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremq; intulit, eam partem alia myrrha inducere. Et cum tantundem ponderis imposito parēte effectum sit, obstructo rursus foramine baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant, Herodotus lib. 2. ¶ Vna est quæ reparet, seq; ipsa reseminet ales, Assyrij phœnica uocant, nec fruge, nec herbis, Sed thuris lachrymis & succo uiuit amomi. Hæc ubi quinq; suæ compleuit sæcula uitæ, Ilicis in ramis, tremulæq; cacumine palmæ Vnguibus & duro (aliâs puro) nidū sibi construit ore: Quò simulac casias & nardi lenis aristas, Quassaq; cum fulua substrauit cinnama myrrha, Se superimponit, finitq; in odoribus æuum. Inde ferunt totidem qui uiuere debeat annos, Corpore de patrio paruum phœnica renasci. Cum dedit huic ætas uires, onerīq; ferendo est, Ponderibus nidi (per appositionem) ramos leuat arboris altæ, Fertq; pius cunasq; suas, patriumq; sepulchrum: Perq; leues auras Hyperionis urbe potitus, Ante fores sacras Hyperionis æde reponit, Ouid. Metam. 15. ¶ Auem phœnicem esse percredimus, quæ quingentesimo quoq; anno in Aegyptū ueniens hanc ipsam Indiam superuolat. Aiunt autem unicam tantum hanc auem esse, & ex se radios emittere, atq; auri colore fulgere. Magnitudine uerò formaq; aquilæ in nido considere, quem prope Nili fontes ex aromatibus ipsamet sibi construxit. Hæc uerò quæ de ipsa decantant Aegyptij, quo pacto in Aegyptum deferatur, ipsi etiam Indi testificantur, sermoni consentientes, quo dicunt, phœnici in

nido liquescenti propempticos hymnos decantari oportere, Iarchas Indus apud Philostratum in uita Apollonij lib.3. Sed aliter Io. Tzetzes Variorum 5.6. Philostratus (inquit) in uita Apollonij, phœnicem auem per omnem uitam unicã esse scribit, quæ pauone formosior sit, & maior citra collationem, & auri colore splendidior. nidum ex aromatibus compingere in arboribus. Ex hoc mortuo uermem gigni, qui Sole calfactus, rursum in phœnicem excrescat. migrare eum in Aegyptum, mori in Aethiopia. Hæc ille. Volaterranus etiam eundem Philostrati librũ citans, phœnicem scribit annos uiuere sexcentos. ¶ E cinere phœnicis in suo nido combusti uermem enasci, & ex eo phœnicem alterum fieri, qui in Aegyptũ è regione incognita deuolet, Suidas quoq; tradit authore non nominato. ¶ Phœnici apud Indos (ut perhibent) longissima & secura uita contigit, cum nullis hominum insidijs petatur, non sagittis, non lapidibus, non calamis, non deniq; laqueis. Mors ei initium uitæ. Nam ubi iam per ætatem ad uolatum debiliorem se, aut aciem oculorum obtusam senserit, collectis in excelsa rupe cremijs & festucis, rogum sibi mortalem, uitalem autem nouę proli nidum construit: qui à solaribus radijs, insidente aue, incensus conflagrat. Sic illa consumpta, altera noua phœnix è cinere surgit, & pro more patrio ijsdem in locis uitam degit. Res mira, sine genitore, sine genitrice, solo splendore Phœbæo auem hanc procreari, Oppianus. ¶ Aegyptij instaurationem diuturnam, & quæ post multa fiat sæcula, uolentes indicare, phœnicem auem pingunt. Hic enim dum nascitur, rerum uicissitudo fit & innouatio. Gignitur autem hunc in modum: Iamiam moriturus phœnix, in terrã sese summo impetu proijcit, unde & uulnus accipit. Ex sanie uerò defluente alius gignitur: qui simulac pennæ ei natæ sunt, cum patre Heliopolim, quæ in Aegypto est, proficiscitur: quò cum peruenerit, pater illic, simulac Sol ortus est, moritur: post cuius mortem pullus in propriam redit patriam. At phœnicem hunc defunctum Aegyptij sacerdotes sepulturæ mandant, Orus. Et rursus, Quin & eum innuentes qui longo tempore peregrinatus, tandem in solum natale remeet, phœnicem pingunt. Hæc enim in Aegyptũ, cum tempus mortis instat, quingentesimo demum anno regreditur. ubi si naturæ debitum persoluerit, magna solennitate ac ritu funeratur. Quæcunq; enim in cæteris sacris animantibus religiosè obseruant Aegyptij, & ea phœnici tribui debent. fertur siquidem Sole magis apud Aegyptios gaudere, quàm apud cæteras gentes: ideoq; Nilum ipsis ex huius dei calore inundare. Animam quoq; quæ diutissimè in hac uita moram traxerit, aut inundationem commonstrare uolẽtes, eandem auem pingunt. Animam quidem, quòd omnium quæ toto orbe sunt animantiũ, hoc maximè diuturnæ uitæ est. Inundationem uerò, quòd uelut signum Solis sit phœnix: quo nihil in orbe maius, cũ omnia subeat, omnia scrutetur & disquirat. Hæc omnia Orus. ¶ Phœnix uiuit sex annis & septẽ milibus, & moritur in Aegypto, ut scribit Chæremon Aegyptius sacrarum literarum scriba, Io. Tzetzes. ¶ Phœnicem aiunt trecentis quadraginta annis uiuere solitariam. Caput ei tribuitur pauonis. Cum se grauem ætate senserit, cõstruit nidum in alta & abdita super limpidum fontem sita arbore, ex uarijs aromatibus. in hoc radijs feruentibus Solis se obijcit, quos etiam resplendentibus pennis suis multiplicat, donec ignis elicitur: cuius mox ui in cinerem uertitur. Die altero uermem aiunt in cinere nasci, qui alis die tertia assumptis, intra paucos dies in auem pristinæ figurę commutatur, & auolat, Albertus. Conuersus ad Solis radios alarum plausu uoluntarium sibi incendium nutrit, Isidorus. ¶ In terra mea est phœnix auis, cuius anni uitæ sunt trecenti. hæc prope finem uitæ tam altè uersus cœlum euolat, ut accendatur à Sole. tum descendens & nido suo se ingerẽs, totus comburitur. è cinere uerò subnatus uermis, in aliam eiusdem generis auem excrescit, Rex Aethiopiæ in epistola ad Pontificẽ Romanum, quam Cosmographię suæ Munsterus inseruit. ¶ Et Tyrio pinguntur crura ueneno, Vuottonus de phœnice, nescio ex quo poeta.

¶ Ex Lactantij etiam poematio, quod Phœnicẽ inscripsit, ea quæ præcipuè ad hanc auem pertinent, excerpta subiungemus. Primum igitur locum describit, paradisum ut uidetur, ad Oriẽtem situm, in quo cœlum sit clementissimũ, nec ulla caloris frigorisq; intemperie, nec alijs tempestatum mutationibus noxium, nullis corporum morbis, nullis fortunæ luctibus, nullis deniq; animorũ uitijs aut peccatis infamem. Illic planities tractus diffundit apertos, Nec tumulus crescit, nec caua uallis hiat. Sed nostros montes quorum iuga celsa putantur, Per bis sex ulnas eminet ille locus. Hîc Solis nemus est, & consitus arbore multa Lucus, perpetuæ frondis honore uiret. In medio fons est, quem uiuum nomine dicunt, Perspicuus, lenis, dulcibus uber aquis. Hunc lucũ incolit auis unica phœnix Soli sacra. Cum primum enim aurora surgit, Ter quater illa pias immergit corpus in undas, Ter quater è uiuo gurgite libat aquam. Tum in altissimam arborem euolans Solis ortum expectat: qui cũ apparere incœperit, Incipit illa sacri modulamina fundere cantus, Et mira lucem uoce ciêre nouam. Cum uerò iam totus apparet, Illa ter alarum repetito uerbere plaudit, Non errabilibus nocte dieq; sonis. Atq; eadem celeres etiam discriminat horas: Igniferumq; caput ter uenerata, silet. Quæ postquam uitæ iam mille peregerit annos, locis sanctis relictis, Dirigit in Syriam celeres longæua uolatus, Phœnices nomen cui dedit ipsa uetus. Tum legit aerio sublimem uertice palmam, Quæ gratum phœnix ex aue nomen habet: super qua in summa aeris tranquillitate nidum ex omni genere aromatum construit. in eo ęstuans corpus & aereo de lumine concipiens ignem Flagrat, & ambustum soluitur in cinerem. E cinere nascitur uermis colore lacteo. Creuit in immensum subitò cum tempore certo, Seq; oui teretis colligit in speciem. Inde

reforma-

reformatur, qualis fuit ante figura: Et phœnix ruptis pullulat exuuijs. Nullo nostri orbis cibo uescitur. Ambrosios libat cœlesti nectare rores, Donec maturam proferat effigiem. Ast ubi primæua cœpit florere iuuenta, Euolat ad primas iam reditura domos. Ante tamen, proprio quicquid de corpore restat, Ossaq;, uel cineres, exuuiasq; suas, Vnguine balsameo, myrrhaq;, & thure soluto Condit, & in formam conglobat ore pio. Quam pedibus gestans contendit Solis ad ortus, Inq; ara residens ponit in æde sacra. Et mox de forma eius: Principio color est, qualis sub sydere cœli, Mitia quę croceo punica grana legunt. Qualis inest folijs quæ fert agreste papauer, Cum pendens uestit Sole rubente polus. Hoc humeri pectusq; decens uelamine fulgent: Hoc caput, hoc ceruix summaq; terga nitēt, Caudaq; porrigitur fuluo distincta metallo, In cuius maculis purpura mista rubet. Clarum inter pennas insigne est desuper, iris Pingere ceu nubem desuper alta solet. Albicat insignis misto uiridante smaragdo, Et puro cornu gemmea cuspis hiat. Ingentes oculos credas, geminosq; hyacinthos: Quorū de medio lucida flamma micat. Aequatur toto capiti radiata corona, Phœbei referens uerticis alta decus. Crura tegunt squamæ flauo distincta metallo: Ast ungues roseus pingit honore color. Effigies inter pauonis mista figuram Cernitur, & mistam phasidis inter auem. Magniciem, terris Arabum quæ gignitur ales, Vix æquare potest, seu fera, seu sit auis. Non tamen tarda est, ut aues magni corporis: sed leuis & uelox. Ad huius spectaculum Aegyptus conuenit. Protinus insculpunt sacrato in marmore formam, Et signant titulo remq; diemq; nouo. Contrahit in cœtum sese genus omne uolantum, Nec prædæ memor est ulla, nec ulla metus. Alituum stipata choro uolat illa per altum: Turbaq; prosequitur munere læta pio. Fœmina uel mas hæc, uel neutrum sit mage, felix, Felix, quæ Veneris fœdera nulla colit. Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus hęres, Nutrix ipsa sui, semper alumna sibi, Hucusque Lactantius. ¶ Extat & Claudiani de phœnice carmen in Epigrammatis. Phœnix decantatissima illa uolucris sub æquinoctiali ad orientem & meridiem reperitur, Nicephorus Callistus.

H.

a. φοῖνιξ in recto iôta uocalem breuem habet, positione quidē longam, in obliquis uerò natura, Eustathius. De palma arbore (quam Græci phœnicem uocant) mirum accepimus, cum phœnice aue, quæ putatur ex huius arboris argumento nomen accepisse, iterum mori ac renasci ex seipsa, Plinius: & partim Lactantius, ut suprà recitaui. Phœnix auis dicta est eò quòd colorem phœniceum habeat; uel quòd sit in toto orbe singularis & unica. nam Arabes singularem & unicam phœnicem uocant, Isidorus. Claudianus in Epigrammatis Titanium alitem pro phœnice dixit: & rursus alitem longæuam lib. 2. de raptu Proserpinæ. Quòd semper casiaq; cinnamoq;, Et nido niger alitis superbæ Fragras, Martialis lib. 6.

¶ Epitheta eius apud Textorem sunt, Reparabilis, Viuax, Nobilis, Pharius, Longæuus, Vnicus, Auis Solis, Gangeticus, Rarus, Assyrius, Soligena.

¶ φοῖνιξ arborem quoq; palmam significat, (uide supra in a.) & fructū eius. item colore ruffum, unde φοῖνιξ ἵππος in Iliade: & tincturæ genus, & populum, & organum quoddam Musicum apud Athenæum, Eustathius. Phœnix collyrium Apollonij, describitur apud Galenū de compos. sec. locos 4.7. ¶ Est & phœnix herba apud Dioscoridem, à colore opinor dicta. ¶ Hygrophœnix, ὑγρὸς φοῖνιξ, piscis quidam maris rubri est Aeliano, ac si humidū phœnicem dicas, ad aerei & uolucris nimirum differentiam. Coniicio autem phœnicis nomen ei communicatum, quòd coloribus similiter ferè ut auis distinguatur uarijs & elegantibus.

¶ Phœnix apud Homerum nomen proprium est pædagogi Achillis: & eiusdem nominis statuarius Plinio: & fluuius quidam Herodoto. Et nomen unius ex equis Cleosthenis Epidamnij Pausaniæ.

¶ c. Cinamomum & casias fabulosa narrauit antiquitas, princépsue Herodotus, auium nidis & præcipuè phœnicis, in quo situ Liber pater educatus esset, ex inuijs rupibus arboribusq; decuti, carnis quam ipsæ inferrent pondere, aut plumbatis sagittis, Plin. Cinamomum quidem Hebraicę uel Arabicæ originis uocabulum mihi uideri, à uoce קן, ken, quæ nidū significat, quòd è nidis auis uel phœnicis uel cinamomi decuti à quibusdam traditum sit, exposui supra in Cinamomi auis historia. Quæ sibi præsternat uiuax altaria phœnix, Statius 3. Sylu. in propemptico Metij Celeris. Martialis libro quinto Erotio puellæ comparatum facit inamabilem sciurum, & frequentem phœnicem. Et uiuax phœnix unica semper auis, Ouidius 2. Amor. Eleg. 6. De ætate phœnicis, cornicis, cerui & corui, uersus Hesiodi Græcos, & innominati ueteris Latini recitaui in Cornice c. Phœnix semel anno quingentesimo nascitur, Seneca alicubi. ¶ Inter prima proditæ sunt etiam (à magis) ex cinere phœnicis nidoq; medicinæ: ceu uerò id certū esset, atq; non fabulosum. Irridere est uitæ remedia post millesimum annum reditura monstrare, Plinius.

¶ h. Heliogabalus fertur promisisse phœnicem cōuiuijs: uel pro ea libras auri mille, ut in prætorio eas dimitteret, Lampridius. Fertur iam aliquando in Heliopoli Aegypti ciuitate accidisse, ut phœnix super lignis ad sacrificia compositis aromata congerens se incenderet: unde in conspectu sacerdotis primum uermis natus sit, deinde auis ex illo facta auolârit. Plato quidem author est non decere nos calumniari ea quæ libris sacrorum delubrorum conscripta referuntur, Albertus. Doceat nos phœnix exemplo suo resurrectionem credere, quæ sine exemplo & sine rationis præ-

ceptione ſibi inſignia reſurrectionis inſtaurat, Ambroſius.

¶ Phœnice uiuacior, ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῶν, Lucianus in Sectis. id eſt, Ni phœnicis annos uixerit, ut citat Eraſmus inter prouerbia. Phœnicis etiam raritas (inquit) prouerbio fecit locum, Phœnice rarior. quale eſt illud, Coruo quoq; rarior albo. Negāt enim phœnicem eſſe niſi unicam, ſi qua fides ſcriptoribus. Idem alibi, Phœnice rarior, φοίνικος σπανιώτερος, prouerbio (inquit) dicitur, de rebus aut etiam hominibus inuentu perquam raris.

DE PHOICE.

PHOIX, φώϊξ, (uel potius φῶϊξ penultima circunflexa,) inimica harpæ eſt: quoniam uictus ſimilis eſt. peculiare ei præ cæteris, ut oculos auium deuorare potiſsimum appetat, Vuottonus ex Ariſtotele. ſed Ariſtot. de hiſt. animalium 9, 18. de phoice ſcribit, μάλιστα εἶν ὀφθαλμοβόρον τῶν ὀρνίθων: hoc eſt, præ cæteris auibus oculos eam appetere uel deuorare. quid ſi ὀφθαλμοβόλον legas? Videtur ſanè ardearum generis, cum ſtatim poſt ardeas illic ab Ariſtotele nominetur: & piſcibus uictitare. nam & harpe cibum à mari petit. Harpa auis montana impetens oculos effodit, Plinius. ſed deceptus uidetur, cum Ariſtoteles (ex quo trãsfert) de phoice, cui inimica eſt harpe, hoc ſcribat. Sunt qui phoicem uocent phoicum, ruſticè quoq; aliqui dicunt fraudium, Niphus. Γῶϋξ auis eſt quædam Ariſtoteli in hiſtoria animalium, Heſych. & Varin. ſed in codicibus noſtris phoix tãtum eſt, poyx nullus.

DE PICA IN GENERE, PRAECIPVE VERO de illa quæ uaria & caudata, à caudæ longitudine cognominatur, cuius iconem ſequens pagina continet.

A.

PICA auis ueteribus Græcis κίσσα dicta, hodie quoq; nomen retinet in Græcia. Hebraicum nomen raham, רחם, uel rahamah, רחמה, auem eſſe docent dictam ab eo quòd pia & benigna ſit in pullos ſuos. Leuitici cap. 11, tranſlatio uulgaris porphyrionem habet, Munſterus picam uertit. ſic enim Iudæi noſtrates interpretantur. Deuteronomij 14. Septuaginta upupam. Vide ſuprà in Oſsifraga inter Aquilas, & in Gypæeto. Ego planè nec picã nec porphyrionem hoc uocabulo ſignificari aſſeruerim, ſed aquilæ genus aliquod aut uulturis. Eiuſdem linguæ dictionem agur, עגור, uariè exponunt, hirundinem, picam, gruem, ciconiã, paſſerem, Eſaiæ 38. uide in Grue. Item aiah uocem, alij picam, alij uulturem aut miluum, ut leges in Miluo. Munſterus in Lexico trilingui pro pica ponit neſcio cuius dialecti uocabulum ſerakrak, שרקרק. Auicennæ interpres barbarus pro κίττα habet cacha, obſcuri quidam kiches: & Albertus aſchytahez, qui uidetur numerus pluralis à ſingulari aſchyta, corrupto nimirum à Græco uocabulo, ut prima litera abundet, uel articuli loco ſit. ¶ Italicè gazzuola uel gazzara dicitur, item gazza, regazza, putta, & picha apud Alunnum: qui & ghiandaica Italicum auis nomen, alibi Latinè auem glandarem, alibi picam interpretatur. Sed pica glandaria alterum picæ genus eſt, quod glande ueſcatur dictum: ad cuius differentiam ea de qua hîc ſcribimus, uaria uel caudata à caudæ longitudine cognominatur. quanquam glandaria etiam uaria eſt, præcipuè in alis, quam ob cauſam aliqui confundere uidentur. Apud Creſcentienſem alicubi gaza auis nominatur, alibi aregaza uel aregata, niſi corrupti ſunt codices noſtri ut ſuſpicor: alibi gaza auis cauda longa. Kiranidæ interpres Cremonẽſis ciſſan uertit gaiam uel gazam uel glandariam. ſed gaia & glandaria, alterius tantum picæ nomina ſunt, de qua poſtea priuatim agemus. gaza uerò cõmune nomen ad utranq;. ¶ Hiſpanicè pigáza. ¶ Gallicè, pie, iaquette, dame, & agaſſe: quod poſtremum Sabaudiæ uſitatius eſt. ¶ Germanicè à noſtris Aegerſt, ab alijs Aglaſter/ Agelaſter/ Algaſter, (quod ad Sabaudicum agaſſe accedit: id uerò ab Italico gazza deriuatũ uidetur: Gelenius Agerluſter ſcribit Germanicè quaſi agriluſtram, cui non aſſentior.) ab alijs Elſter/ Atzel. Flandricè Aeyter. ¶ Anglicè a pie, a py, or a piot. ¶ Illyricè ſtrakauel, krziſtela.

¶ Nuper & adhuc tamen rara ab Apennino ad urbem uerſus cerni cœpere picarũ genera quæ longa inſignes cauda uariæ appellantur, Plinius. Idem facilius ait ſermonẽ humanum addiſcere picas quæ glande ueſcuntur, & quinos habent digitos in pedibus: eas nunc Itali glandarias uocant. Picam quæ prægnantium faſtidio & appetitioni abſurdæ nomẽ fecit, credimus eam eſſe quæ à Plinio longa inſignis cauda deſcribitur, & uaria, id eſt non ſibi concolor, ſed quæ alias plumas & pennas candido, alias nigro colore oſtendat. Nulla enim in picarum genere longiore cauda eſt. Quæ enim uerſicolores ſunt, glandariæ ab eodem Plinio & ab alijs manifeſtè dicuntur. ſcribentesq; Græcorum medici in prægnantibus ciſſan uocari διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου, id eſt ob uarietatẽ auis, facilè perſuaſerunt eam eſſe quam Plinius, ut diximus, uariam appellat: gens noſtra priuatim gazã nunc uocat: Marcellus Vergilius, aliam picam uariam, aliam uerſicolorem & glandariam faciens, quò cum etiam Perottus Sipontinus ſentit. Pica (inquit) auis eſt alis uario colore, & præſertim cœruleo depictis, uerba proferens ad ſimilitudinem humanæ linguæ. Eſt & alia pica ſub uentre alba, ſuperius

nigra,

nigra, quæ uaria appellatur, rara olim (circa urbem,) nunc frequentissima per omnẽ Italiam. Plinius duo picarum genera facere uidetur: posterius hoc genus Plinij, picarum genus esse uidetur, quod passim in Germania & Anglia longa cauda preditum, oua & pullos gallinarum populatur. Aliud genus picæ, tam longa cauda ornatum, quàm hoc est, non noui. nostra quoque pica uulgaris caluescere quotannis solet. Alterum autem picæ genus diu sanè dubitaui quódnã esset, & adhuc non satis teneo. Cùm essem in Italia ad ripam Padi, ambulantibus mihi, & itineris mei comitibus, auis quædam picæ similis, lingua Britannica iaia, & Germanica mercolphus appellata, conspiciendam sese commodùm obtulit, cuius nomen Italicum quum à monacho quodã, qui tum fortè aderat, percontarer, picã granatam (fortè, glandariam) dici respondit. Quare cùm apud Italicum etiam uulgus non solùm pristinæ linguæ Romanæ, sed & rerum scientiæ, non obscura uestigia adhuc superesse deprehenderem, suborta est mihi hinc suspicio, auem hanc è generibus picarum esse: & quòd scirem eandem, altera uulgari pica, multò expressius humanas uoces imitari, ita suspicionem meam auxit, ut parùm absit, quin credam hanc esse alterius generis picã. nam & glandibus uescitur magis omnibus alijs auibus, Turnerus, eiusdẽ opinionis Perottum quoq; authorem citans. ¶ Eberus & Peucerus picę genera duo faciunt, unum urbanum, garrulum, cæcos pariens, uocẽ subinde mutans, caluescens quotannis: alterum syluestre, toto corpore uarium, pennis candidis, cinereis, cœruleisq; mixtis, alis uerò nigris, quas Plinij uarias esse putant: & Germanicè interpretatur Heidenelster / Krigelster. (Quærendũ an hæc sit cornix illa cœrulea, cuius figuram in Paralipomenis dabimus.) Picam uerò glandariam nostram, quam cum recentioribus garrulum appellant, Græcorum spermologum esse putant, quod minimè probo. ¶ Achani est auis omnibus nota, & uocatur pica achani, Syluaticus. Sunt qui picam Latinos à Græco ποικιλὶς deriuasse coniectent: cum & nomen conueniat, & res ipsa, uidelicet τὸ ποικίλον, hoc est coloris uarietas. Hesychio & Varino simpliciter ποικιλὶς auis quędam est. Aristoteles semel tantum pœcilidum auiũ meminit (uarias Gaza reddit) ab alaudis eas dissidere scribens. Theocriti Scholiastes in Idyllion 7: acanthidem auiculam esse docet canoram & uario colore, ideoq; ποικιλίδα etiã dictam. Gelenius noster picam uariam Græcis ποικιλίδα dictam arbitrabatur, eandemq; ἀγάσραν apud Græcos recentiores (uocabulo nusquam mihi reperto) cui Germanicum nomen Aglaster accederet.

B.

Picis forma non uulgaris est, quamuis non spectanda, Plinius. Aristoteles turdum maximum uisciuorum, picæ æquale facit. Pica auis (ut quidam scribunt) magnitudine est columbæ, alis uario colore, & presertim cœruleo depictis. Auis est uaria ex albo & nigro colore, sed in cauda niger color splendescit in uiridem cum sapphirino permixtum, Albertus. Latior est ijs lingua: omnibusq; in suo cuiq; genere quæ sermonem imitantur humanum, Plinius & Suidas in Psittaco. Auium

quæcunq; ſimilem habẽt linguam & maxillarum poſitionem (διάθεσιν,) humanum aptæ ſunt imitari ſermonem, ut picæ, pſittaci, & ſimilia, Suidas & Varinus. Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad urbem uerſus cerni cœpere picarum genera, quæ longa inſignes cauda uariæ appellantur, Plinius. Quædam aues os ſtomachi non habent amplum, & ingluuiem tamen nõ habent, ut pica & graculus, Albertus 2.2.2. Pica garrula breuitatem alarum cauda longiore recompenſat, Obſcurus. ¶ Picas albas in Septentrionalibus terris reperiri quidam tradit. Picarum genus quod glande ueſcitur, & in eo magis illæ quibus digiti quini in pedibus, ſermonem exprimunt humanum Plinio. Solinus & Apuleius eum ſecutus, pſittacis quinos digitos tribuũt, cum Plinius, quẽ imitantur, omnino hoc de pica non de pſittaco ſcribat. Fertur & porphyrio pentadactylus, nec alia auis, quod ſciam.

C.

Picam uariam, de qua ſcribimus, Eberus & Peucerus urbanam faciunt.

¶ Vox. Pica uoces plurimas commutat. ſingulis enim ferè diebus diuerſam emittit uocem, Ariſtot. imò, ut nos obſeruauimus, eadem die ac eadem hora uocem uariat. Albertus addit picam huiuſmodi uocum mutationẽ facere potiſsimùm tempore coitus. nos uerò obſeruauimus hanc mutationem uocum eam facere omni tempore. immò aliquando per hyemem ita fingit uocem uenatoris, ut canes moueat ad ſe, Niphus. Picę in uocis imitatione ſingularem naturam, & quàm diuerſa animalia repræſentet, quis facile dixerit? Ego aliquando garrientem picam audiens hœdi uocem arbitrabar, qui à matre ſeparatus iuxta arborem eam requireret, cui clamans pica inſidebat. Et iterum ædito mugitu, uitulum referebat. deinde ouis inſtar balabat. poſtremò fiſtulam ſiue ſibilum paſtoris imitabatur, quo ille poſt paſcua oues ad potum ducit. Vix uerò tandẽ pica per ramos ſaliente cõſpecta miratus ſum tanta cum in cæteris rebus, tum in auibus, diuinę largitatis dona ſplendere, Oppianus. Κίττας κιτταβίζειν legimus apud Pollucem. Scimus picas loquaces eſſe, Aelian. Pica loquax uarias modulatur gutture uoces, Scurrili ſtrepitu quicquid & audit, ait, Author Philomelæ. Pica cum alias uoces, tum maximè humanam imitatur, Aelianus. Statius etiam picas inter aues humani ſermonis imitatrices nominat. Picæ minor quàm pſittaco nobilitas, quia non ex longinquo uenit, ſed expreſsior loquacitas certo generi picarum eſt. Adamant uerba quæ loquuntur. Nec diſcunt tantum, ſed diligunt: meditanteſq; intra ſemet, cura atq; cogitatione intentionem non occultant. Conſtat emori uictas difficultate uerbi, ac niſi ſubinde eadem audiant, memoria falli: quærentes mirum in modum hilarari, ſi interim audierint id uerbum. Nec uulgaris ijs forma, quamuis nõ ſpectanda. ſatis illis decoris in ſpecie ſermonis humani eſt. Verũ addiſcere alias negãt poſſe, quàm quæ ex genere earum ſunt, quæ glande ueſcuntur. & inter eas facilius quibus quini ſunt digiti in pedibus, ac ne eas quidẽ ipſas niſi primis duobus uitæ annis, Plinius. Pica loquax certa dominum te uoce ſaluto. Si me non uideas, eſſe negabis auem, Martialis. Auguſtus Cæſar picam, à qua ſalutatus erat, emi iuſsit, Macrobius Sat. 2.4. Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ διηρθρωμένα δεῖ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται σὺν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους, ὥσπερ ψιττακὸς καὶ κίττα, Athenæus. quid ſi legas? Πάντα δὲ τὰ πλατύγλωττα τῶν ζώων, εὔγλωττα, &c. nam & Plinius ſic habet: Latior picis eſt lingua: omnibuſq;, in ſuo cuiq; genere, quæ ſermonem imitantur humanum: quanquã id penè in omnibus contingit. Τῶν πτηνῶν ὅσα παραπλησίαν ἔχει τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν τῶν γενύων διάθεσιν, τὴν τῶν ἀνθρώπων δύναται μιμεῖσθαι διάλεκτον, οἷον κίτται, καὶ ψιττακοί, καὶ τὰ ὅμοια, Suidas. Tonſor quidam (inquit Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. ex multis Græcis Romaniſq; hominibus, ijſq; qui interfuere memorabilem hanc hiſtoriam ſe accepiſſe præfatus) officinam Romæ habens ex aduerſo templi quod forum Græcum uocant, picam prodigioſè ſtreperam & loquacem, humana uerba, ferarum ſonos reddere, inſtrumentorum omnium garritus & ſtrepitus effingere, idq; nullo cogente, ſed ſponte ſua aſſuefacientem ſeſe, ac nihil indictum inimitatumq; relinquere geſtientem, habebat. Accidit autem ut hâc diues quiſpiam ingenti tibicinum ſtrepitu efferretur. hi quia nobilitati fama erant, & canere iuſsi fuerant, moram iſtic fortè, ut fit, diutius hominum ſtudijs ſe dando canendoq; traxerunt. pica poſtridie muta elinguiſq; fuit, adeò, ut nec quam inter quotidianas neceſsitates uocem ſolita fuerat, mitteret. Præbuit his qui norant antea, ſilentium ſubitum admirationem ingentem, tum illis ipſis qui adire hæc loca conſueuerant, muta ac perturbata omnia cernentibus, triſtitiam incuſsit. Venenum alij per eiuſdem opificis homines datum, pleriq; tubarum uoce auditũ obſtupefactum, unaq; uocem extinctam ſuſpicabantur. Sed neutrum fuit, apparabat. quippe omni ingenij ſtudio intrò reuocato, uocem ſic quemadmodum organum aptabat inſtruebatq;. Subitò enim redijt illuxitq; ſpectatoribus ſuis, non conſueta illa ueteraq; imitamenta, ſed tubarum cantum ijſdem prorſus periodis ſonans, tranſitus omnes inſuper, omnes numeros eodem planè pacto ſeruans.

¶ Cibus. Pica & aliæ quædam aues glandes reponentes obruunt terra, Theophraſt. de cauſis plant. 2.23. Glandes cum deficiunt colligit, & in repoſitorio abditas reſeruat, Ariſtot. De glandibus maturis cibum ſibi ſufficientem colligit, Author de nat. rerum. E ſuum alueis interdum ueſcitur. Sermonem humànum addiſcere picas alias negant poſſe, quàm quæ ex genere earum ſunt, quæ glande ueſcantur, Plinius: tanquam non omnes picæ hoc fructu ueſcantur. priuatim quidem glandarias hodie Itali appellant genus alterũ, de quo dicemus proximè. Pica fructibus (acrodryis) gaudet, ſed mox faſtidit quos guſtârit, & alios quærit in diuerſas ſubinde arbores tranſuolãs, Varin.

Auis

Auis est gulosa (ὄρνεον λιχνότατον) & ad libidinem maximè procliuis, Idem. Vorax est, & uaria curiosè degustat, Idem. Audio picas etiam teneris gallinarum pullis insidiari. Viscum satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximè palumbis & turdi, Plinius 16. 44. Theophrastus non turdos sed picas, id est cittas ponit, atq; ita Theodorus interpretatur. forteq; deprauatum id in Theophrasto fuerit, ut pro cichla, quod turdum significat, cittā librarius asscripserit, Hermolaus.

¶ Nidum in arboribus facit ex pilis & lana, Aristot. Nidum cum duobus foraminibus construit, per quorum unum intrat, per alterum caudam emittit, Obscurus. Nidum extrinsecus spinosum facit & tegit. & duo foramina in oppositis lateribus in nido ad intrandum & excundum construit, & frequenter duos habet nidos, ut aspicientes decipiat, & dubitari faciat in utro sint oua, Albertus. Nidum inter loca spinosa constituit, eumq; terra interius, & spinis exterius in circuitu subtus ac desuper diligentissimè sæpit ac munit. arctissimum enim tantum foramē per quod ingrediatur in latere relinquit: & hoc eo loco, quo nidus inaccessibilior est: quem cum ab homine uisum senserit, oua transfert aliò, commoditate digitorum iuuante, Author de nat. rerum. ¶ Pica parit nouenos, Plinius. circiter nouem numero, Aristot. Auium nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, uidelicet quæ cum paruæ corpore sint, multos progenerant, ut cornix, pica, passer, Idem. ¶ Pica pennas paulatim exuit, non uno tempore simul ut accipiter, Albertus. ¶ Picis uarijs, longa insignibus cauda, proprium caluescere omnibus annis cum seritur rapa, Plinius. Rapa quidem duas habet sationes. seritur enim & uere ante calēdas Martias, & Augusto, ex Plinio, Columella & Palladio. Plinius de secunda satione, quæ mēse fit Augusto, intelligere uidetur, Vuotton. Nostra quoque pica uulgaris caluescere quotannis solet, Turnerus. Picas epilepsiā quoq; sentire ferunt, Aloisius Mundella.

D.

Picæ pulli educati & ad uolatum roborati, pascunt parentes suos in senectute, faciuntq; eos manere in nidis absq; ullo labore, Author de nat. rerum. ¶ Pica est auis calidissima, Author de nat. rerum. derisiua, Albertus. Picæ cum diligentius uisum ab homine nidum sensēre, oua transferunt aliò, Plinius: commoditate digitorum iuuante, Author de nat. rerum. Ferunt picam oua sub digitis pedum aliquando de nido ad nidum ducere, Albertus. De calliditate eius circa nidum, leges suprà in C. Institerant ramis imitantes omnia picæ, Ouidius 5. Metam. Pica auis est sagax, imitans uocem hominis, Kiranides. Picasq; docuit nostra uerba conari, Persius. ¶ Apud nos pica aliquando comedit passerem iuuenem, Albertus. Apud nos pugnant cum aquila cornix, pica, monedula, & huiusmodi aues, quoniam aquila deuorat eas, Albertus. uide suprà in Aquila D. Picas aluco & ulula uenantur, Aristot. ¶ Vidi aliquando picam aduolantē ad auem bassie in quodam loco ligatam: & cum illa frustula carnis comedere uellet, pica sua cauda ea remouit: unde picam auem esse aliarum auium derisiuam cognoui, Auicenna in nonum Aristot. hist. anim.

E.

Pica quomodo capiatur una ab altera, scriptū est nobis in Cornice. Reti quomodo capiantur, Crescentiensis docet 10. 20. & quomodo oliuæ fructu illectæ laqueo intricentur, in Graculo ex Oppiano. Accipitres capiunt regazas, (id est picas) & glanderas siue gazas, Crescentiensis. Picarios accipitres Budæus nominat, qui picas captant. Sperueri generosi etiam picas captant. ¶ Picæ gallinarum pullis insidiantur. ¶ In hoc laudantur, quòd horto uel loco in quo nidificant, prospiciunt. multo enim clamore fures produnt, & sæpe illos à proposito auertunt, Obscurus. ¶ Pica auis, quæ & pluuiæ auis ueteribus dicta est, amplius solito stridēs, certò imbrē indicat, Gratarolus.

F.

Picæ in cibum non ueniunt, sed pulli earum interdum nidis exempti, à pauperibus eduntur. Esus pullorum picæ assiduus, uisum auget, Plinius. sed nisi excoriati prius fuerint, non facilè concoquuntur, Author de nat. rerum & Albertus. Picæ caro est calida, ualde abominabilis: & est in ea subtilitas, Rasis. Accipitribus picæ omnis caro utilissima est, Demetrius Constantinop.

G.

Picam uiuam dissectam aliqui imponunt articulis laborantibus. Auis pica (picus, apud Kiranidem) assa elixáue comesta, citò sanitatem restituit ægrotis, & incantatione ligatos soluit & sanat; & prosperitatem tribuit, Gilbertus apud Arnoldum. Liquor stillatitius è pullis picarum chymico uase collectus, uisum infirmum & hebetem roborat & acuit, Io. Gœurotus. Ryffius (ex Brunsuicensi nimirum) liquorem ita exceptum è picis minutatim incisis, oculis rubentibus & obscuris prodesse scribit: & oculorum leucomata uel pterygia tollere: ignem sacrum (quem S. Antonij uocant) restinguere, linteolis ex eo madētibus sæpe impositis. Esus pullorum picæ assiduus, uisum auget, Plinius. recentiores quidam excoriari iubent, ut facilius concoquantur. Pica combusta in olla sigillata quocunq; modo data contra noctilupam, & cardiacam, & melancholiam de causa frigida, & cancrum in uirga uirili curat locum cum licio, Author Additionū ad Breuiarium Arnoldi. Pica cocta & esitata reparat spiritus uisiuos. Item pica deplumetur & exēterata decoquatur in uino albo usq; ad uini consumptionem, & separationem carnis ab ossibus. & tunc simul cum iure teratur, ac Soli per triduum exponatur. & cum opus est cum carpia uel linteo subtili oculis imponatur, ocu-

lorum enim aſperitatem, obſcuritatē, ruborem & dolorem tollit, & ſpiritus temperat, Idem. Picam unam uel plures integram pones in olla noua uitreata, luto diligenter obducta clauſaq́; & in furno torrebis, ut facile in puluerem uertatur, nec aduratur tamen. hic puluis oculis immittatur, aut fiat ex eo collyrium, aut ſumatur per ſe. hæc enim peculiaris picæ uis eſt, ut quocunq; modo ſumpta uel adhibita uiſui conferat, Gordonius in capite de imbecillitate uiſus. Io. Gœurotus oculis caliginoſis hunc pollinem cum aqua fœniculi inſtillari iubet. ¶ Picæ fel utile eſt immiſſum oculis ambulantium per niuem, Raſis. ¶ Oua eius ſicca trita oculis immiſſa cōtra albuginem medent̄, Idem.

H.

a. Picumnus eſt auis Marti dicata, quam picum uel picam uocant, Nonius. ſed authores qui extant omnes, quod ſciam, picum duntaxat Marti ſacrum faciunt, & à pica diuerſum. Pica dicitur quaſi poetica, eò quòd uerba in diſcrimine uocis ut homo exprimat, Iſidorus. Sunt qui uocabulū Græcæ originis rentur, παρὰ τὸ ποικίλον, id eſt à colorum uarietate. ¶ Κίσσα commune eſt, κίττα Atticum. Κίσσα ἐτυμολογεῖται παρὰ τὸ κίειν, καὶ μετὰ σφοδρότητος ὁδεύεσθαι πρὸς συνουσίαν, Varin. Apud Lacones κέσσα, dicitur, Heſychius & Varinus. Iiſdem βάσκιλλος picam ſignificat; item κραγγών. Σίττον aliqui noctuam, alij picam uel accipitrem interpretantur, Iidem.

¶ Epitheta. Pica loquax, Martialis & Author Philomelæ. Improba, Martialis. Et apud Textorem, Garrula, ſalutatrix, diſerta.

¶ Olim multis hominibus nomina imponebantur auium, ut Chærephonti Veſpertilio, Syracuſano Pica, Ariſtoph. in Auibus. Scholiaſtes Syracuſanum iſtum in foro uerſari ſolitum ſcribit, & ab Eupolide eum tanquam loquacem traduci. Argò nauim Lycophron uocat λάλιθρον κίσσαν. eſt enim pica auis loquax, & carinam Argûs loquutam aliquādo ferunt. ¶ Κίτται, πρόγονοι, Heſych. & Varinus. ¶ Noſtri picæ oculum uocant (ein ägerſtenaug) uerrucæ genus, quod Latini clauum appellant, ni fallor. cuius generis gemurſa etiam Feſto dicta uideri poteſt. tuberculum eſt (inquit) ſub minimo digito pedis, dictum quod gemere faciat eum qui gerit. ¶ Picarios accipitres à capiendis picis Budæus dixit. ¶ Cittoſin dicunt Græci, quum ab racemis dilapſi acini pereunt, Cælius. ¶ Gallis uerbum gazouiller eſt cornicari, ineptè garrire: nimirum à pica aue, quam Itali gazam uocant.

¶ Citta, id eſt pica morbus prægnantium. Malacia prægnātium (inquit Cælius) Plinio (lib. 33.) eſt mollities quædam & defectio, quum languētes modo hoc, modo illud appetunt, adeò ut terram quoq; uorare appetant nōnullæ, carbones etiam extinctos, aut cimoliam, inquit Paulus Medicinæ primo: quæ res nuncupatur κίττιν (κίττα) id eſt pica. Nam & gethyllidas (gethyum uel porrum capitatum interpretantur) Latonæ ſacras ſcribit Athenæus, quoniam prægnans id cibi expetiſſet genus. Prouenit incommodum id ab conceptu menſe potiſſimum tertio, nequeunte fœtu interim delata in uuluam omnia ratione alimenti abſumere, inſita imbecillitate, proindeq́; in ſtomacho multorum facta redundantia. ex qua etiam abſurdorū ſeſe promit appetentia. Indidem quoq; nomē nacta affectio eſt, διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου τῆς κίττης: id eſt ex auis uarietate. Vel, ut ſcribit Paulus Aegineta, quòd malo id genus (pica auis) corripiatur frequentius, Hæc Cælius. Et rurſus alibi, Galenus (inquit) in libro De dignoſcendis locis affectis, affectionem illam ſcribit qua malos affectant cibos mulieres, κιττᾶν aut κίττησιν, id eſt picam & picationem uocari. contingere uerò hæc ſecundo aut tertio à conceptu menſe, quòd appetentiæ organum (id uerò os uentriculi eſt) ſit obleſum, infanti non ſuppetente ui ad alimenti conſumptionem. Κίττα, id eſt pica, in prægnantibus dicitur. quoniā auis illius uariæ modo ſolent uaria appetere. nam & cruſtas (ut cætera taceam) ex fluminibus in eſcam petunt nonnullæ, Grapaldus. Κιττᾶν, id eſt picare, quidam denominant à pica aue, ut Gaza ſuppleuit: quod prouerbium demonſtrat, quod de eo qui uaria cupit, dicitur, uidelicet (ueluti) pica prægnans, Niphus. Citta in prægnantibus circa ſecundum aut tertium menſem fit, à prauis humoribus uteri ad ſtomachum euectis, unde abſurda quædam appetunt, teſtas, lapides, carbones, labruſcas, Varinus. Sunt qui definiāt languorem & mollitiem diſſoluti & cuncta faſtidiētis ſtomachi in grauidis: quòd picæ aues quoque uaria appetere ſoleant cum ſunt prægnantes. Οἱ κιττῶντες τῆς εἰρήνης, Ariſtoph. in Pace. id eſt, auidè deſyderātes pacem. eſt enim pica (inquit Scholiaſtes, & ex eo Suidas) auis uorax, omniuora, & curioſè uaria deguſtans, unde & de mulieribus prægnantibus, ciborum abſurdorum appetentia laborantibus, & de alijs hominibus auidè aliquid deſiderantibus, κιττᾶν uerbum uſurpamus. Οὕτω κιττῶ διὰ τῶν σανίδων μετὰ χοιρίνης προσελθεῖν, Ariſtoph. in Veſpis. ubi Scholiaſtes, Κιττῶ, ἐπιθυμῶ, γλίχομαι. ἀπὸ τῶν ἀρτίων τικτουσῶν (fortè ἀρτίως κυουσῶν) γυναικῶν, καὶ ἐπιθυμουσῶν τινῶν. nam pica auis fructus arborum (acrodrya) appetens, mox faſtidit quos guſtauerit, & diuerſos ſubinde appetens, in alias atq; alias arbores tranſuolat. Polemon apud Athenæum ſcribit, Latonam in utero gerentem appetijſſe gethyllidem, κιττῆσαι γηθυλλίδος. Hanc in mulieribus grauidis affectionē Arabicè uocari inuenio alguaham, uel (ut alij ſcribunt) alguama, uel algaham. Acidam citri partem Dioſcorides à mulieribus edi dicit πρὸς τὴν κίσσαν, id eſt aduerſus faſtidia quæ ipſis pręgnātibus ſuperueniunt: quorum Ariſtoteles quoq; meminit, libro de animalium hiſt. ſeptimo, Manardus. Potus è uitium folijs expreſſus ſuccus iuuat κισσώσας, Dioſcorid. id eſt abſurda in cibo appetentes mulieres. Vbi Marcellus Vergilius, Κίσσα (inquit) & κισσᾶν uerbum, uehemētiores & impetus magis quàm appetitus propoſitarum rerum in gerentibus uterum ſignificant, quæ quotidianos cibos faſtidientes, abſurda & inſueta

insueta homini comedisse tunc cupiunt: carbones, terram, cæmenta, & asperrimi acerbiq́ saporis ci bos. Deinde Hermolaum reprehendit, qui hoc in loco, à conceptu mulierum defectiones reddide rit: & Ruellium etiam, qui malaciam stomachi. sed Ruellius Plinium imitatus rectè excusatur. Et mox, Credimus picam quæ huic malo nomen fecerit, non glandariam esse, sed illam quæ à Plinio longa insignis cauda & uaria describitur. Plura de hoc affectu leges apud Aetium 16. 10. ubi admo net quosdam ab hederæ similitudine, quam Græci cittòn uocant, cittan hoc morbi genus appella tum sensisse. nam sicut illa diuersis plantis quæcunq́ occurrerint, uariè implicari solet, ita mulieres pica laborātes diuersissima edulia appetunt, præsertim oposita, quæ tum uoluptatem tum tristitiam gustantibus afferunt. Memini ego in muliere quadam hoc malum in grauiditate ortum, à partu etiam ultra annū durasse, nec scio quousq́. pallida erat, phlegmatica, macra, menses ferè detineban tur. fluore albo infestabatur. infans breui interijt. Grammatici (Suidas, Varinus) uerbum κισσᾷν in terpretantur etiam cum uoluptate concipere, à pica aue, quæ gulosa admodum sit, & ad libidinem procliuis. sed hoc sensu in sacris tantum literis hoc uerbū reperiri puto. ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με (poterat etiam legi, ἐκύησέ με) ἡ μήτηρ μου, Dauid. Κισσός, id est hedera, circum uolui solet proximis quibusq́, arboribus, ædificijs, alijs. hinc factum uerbum κισσᾷν de muliere, pro eo quod est cum uoluptate concipere, Varinus. Ἐγκισσήσωσι, συλλάβωσιν, ἐπιθυμήσωσιν. ἐγκισσήσῃς, ἡ ὄχευ σις, Suidas.

¶ Κίσσα, auis & piscis, Hesychius. ¶ Itali quidam auem, cui nos lanij nomen finximus, gazam marinam, id est picam marinam uocant, quòd coloris uarietate & caudæ longitudine ferè picam re ferat: alij gazam sperueriam, quòd prædandi natura accipitrem minorem imitetur: alij regestolam; quod nomen fortè diminutiuum à regazza est, sed detortum. alij passera gazéra, hoc est passerem picarium. Sabaudi matagasse: est autem agasse eisdem pica. alij pie griayche, quasi picam Græcam. Galli quidam pie ancrouelle, quòd unguibus suis passim adhæreat arborum truncis. In Palæstina uidi aues similes illis quas picas Græcas (pies griesches) nominamus, quæ deuorant mures sicut tin nunculi, Bellonius. Pica marina alia est Gallicè uulgò dicta, similiter (ut arbitror à coloris distin ctione,) rostro quatuor digitos longo ut gallinago, unde gallinaginem (beccassam) marinam aliqui nominant, Bellonius. uide in Hæmatopode. Eadem an diuersa sit pica marina Anglorum (a sepy) auis milui quantitate, ut audio, nōdum comperi. Nostri genus pici picarium cognominant (ägerstenspecht) albo nigroq́ colore ut pica ferè distinctum.

¶ Minutius Pica nominatur Varroni de re rust. 3. 2. ¶ Dicunt Macedones Caranum Mace doniæ regem pugna superasse Cisseum, qui in uicina regione principatum obtinebat, Pausanias in Bœoticis. Cum Alcimedontis herois filia Phillò, Herculem Phigalij aiunt concubuisse. Vt uerò peperisse eam sensit Alcimedon, in montem exposuit, ut unà cum puero interiret, quem Aechma goram appellant Arcades. Puerum itaq́ expositítium pica auis & plorantem audiuit, & ploratum est imitata. Cæterùm Hercules, cum fortè illac transiret, audita pica, uocem non uolucris, sed infan tis ploratum esse ratus, rectà ad uocem deflexit. Re itaq́ cognita, ipsam uinculis soluit, & puerum seruauit. Ex eo fons uicinus Cissa, id est Pica dicitur, Pausanias in Arcadicis. ¶ Cissa est fluuius Ponti Cappadocij, authore Ptolemæo.

¶ b. Aues quæ ut plurimum mergi uocantur, uariæ sunt ut picæ, Albertus.

¶ d. Inde salutatus picæ respondet arator, Martialis. Corui & picę homines (uoce) imitātur, & eorum quæ audierint meminerunt, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. ¶ Iacobi Mi cylli epigramma de mirabili historia quadam duorum falconum & picæ, recitaui in Falcone d.

¶ f. Cotyis Thracum regis conuiuium describens Athenæus, inter cæteras appositas aues, pi cas quoq́ nominat.

¶ g. Picæ cor gestatum cum radice cissi, id est hederæ, contractas mulieres sanat: similiter & dysuriam curat, Kiranides.

¶ h. Picæ epitaphium, authore Archia, legitur Anthologij Græci libro 3. sectione 24. Audio picam etiam cancris uesci: & contigisse aliquando ut cancer à pica in arborem sublatus, collo eius suis forcipibus cōpresso eam interemerit. Pieri filiæ nouem cum Musis ausæ cantu de certare, in id genus auis mutatæ sunt, unde Statius: Et Aonio uersæ certamine picæ. Ouidius lib. 5. Metam. hanc fabulam prosequitur: Pierus has genuit Pellæis diues in oris, Pæonis Anippe (in de Anipides, per systolen, cognominantur ab Ouidio in eodē libro) mater fuit, &c. Et circa finem lib. 5. Plangere dumq́ uolunt per brachia mota leuatæ, Aere pendebant nemorum cōuicia picæ. Nunc quoq́ in alitibus facundia prisca remansit, Raucaq́ garrulitas, studiūq́ immane loquendi. ¶ Improba Cecropias ostendit pica querelas, Martialis. ¶ Baccho loquacitatis ratione picam esse sacram prodidêre, Cælius. Picā auem nugacē huic deo cōsecrarunt, ut Phurnutus prodit, Gyrald.

¶ PROVERBIA. Pica cum luscinia certat: uide in Cygno H. c. ubi de Cygnea cantione scri psimus. οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδεν, οὐδ' ἔποπας κύκνοισι, Theocritus Idyl. 5. ¶ Κισσᾷν uerbi usus prouerbialis esse uidetur, de ijs qui magna auiditate quædam ita desiderant, ut nisi po tiantur de aliquo animi corporisue deteriore statu periclitentur. uide supra in H. a. Sic nostri desi derium huiusmodi significantes, abortiendi periculo aliquid appeti dicunt, etiam de uiris, (Das er nit vmb das kind komme,) metaphora à grauidis sumpta mulieribus. ¶ Germanis (inferiori

bus) usitatum est illud, **Die egster kan er hüppen nicht lathen**, Pica suos saltus (saltationes per in- terualla) relinquere non potest; de ijs qui nunquam mutaturi sunt ingenium. quicquid enim nati- uum, id haud facilè mutatur, ut Aethiops non dealbescit, Tappius. ¶ Nihil temere uulgò dicti- tari, & aliqua saltem ex parte uerba aut sermones rebus conuenire ijdem innuentes, nullam esse pi- cam dicunt, quæ non aliqua macula aut uarietate sit insignis: **Es ist kein atzel/ sy hab dann etwas bundtes.**

DE PICA GLANDARIA, VEL GARRVLO AVE.

A.

ICAS negant sermonem humanum addiscere alias posse, quàm quæ ex genere earum sunt quæ glande uescantur. & inter eas facilius, quibus quini sunt digiti in pedibus: ac ne eas quidem ipsas, nisi primis duobus uitæ annis. latior ijs est lingua, Plinius. Mihi qui- dem Plinius picas simpliciter uocare uidetur illàs quæ glandibus uescuntur, quas Itali glandarías hodie uocant, de quibus in præsentia scribimus: uarias uerò, & longa insignes cauda co- gnominare, de quibus suprà scriptũ est nobis: has suo tempore raras circa urbẽ, illas uulgares. Om- nia sanè quæ de picis ueteres scripserũt, glandarijs nõ minus quàm uarijs attribui possunt, ni fallor: quædam

quædam etiam magis, ut uariarum uocũ & sermonis humani imitatio. Plura lege suprà in Pica. A. ¶ Italicè gaza uocatur, etsi id nomen potius utriq; picæ commune esse iudico. & à glandibus alibi ghiandaia, uel ghiandara, Crescentiensi glandera uel glandara. alibi gaza uerla, ad differentiam alterius. alibi berta. ¶ Gallicè gay. Sabaudicè gaion. ¶ Germanicè apud nos Häher. alibi Hätzel uel Hätzler: quod nomen accedit ad alterius picæ nomen Atzel, ut id quoq; ad Italicũ gazza. alibi Baumhätzel. circa Friburgum Heluetiorum, Herrenuogel. alibi Här per syncopen, pro Häher. In Sueuia ein Jäck. Alibi deniq; Margraff: item Marcolfus/ Holtzschreier, ut Eberus & Peucerus interpretãtur. Brabantis Girau uel Richau. ¶ Anglis a iay. ¶ Illyricè sovka. ¶ Græcis hodie uulgò καρακάξα dicitur, ut audio, pica uarijs distincta coloribus, caudam assiduè quatiens. ¶ Bellonius auem Gallicè dictam vn gay, graculum interpretatur, cuius ego opinioni non assentior.

¶ Garrulus auis est à garrulitate dicta, quam Germani Heher uocant, Albertus. Hanc nonnulli falsò opinantur eandẽ esse cum graculo, sed graculus alia auis est unius coloris: garrulus uerò colore distinguitur ex diuersis plumis, dictus à garriendo, Author de nat. rerum.

B.

Garrulus tanta plumarum uarietate distinguitur, ut nullus ei cæterarum auium color deesse dicatur. in alis quidẽ uersus inferiorem partẽ colore nitet pulcherrimo cœruleo, Albertus & Author de nat. rerum. Garruli dorsum ad cœruleum colorem tendit: alæ cœruleo & plurimis alijs uenustissimè coloratæ sunt. uenter purpurascit, & uelut ὑακινθίζει, (hyacinthi colorem repræsentat,) Eberus & Peucerus. ¶ Ego aliquando manibus tractans hanc auem, descriptionem reliqui huiusmodi: Magnitudine est columbæ, (palumbæ, Perottus,) colores per totum corpus uarios habet. rostrum breue, nigrum, robustum. pedes sine colore certo, ex albo ferè, fusco ruffoq; æquali mensura mixtis. digiti pedum multis articulis flectuntur. cristam in capite ex plumis erigit, anterius partim albidam, partim nigrã: retrorsum uersus mixtus est ex rufo cæsioq; color. similiter per totã partem pronam, nisi quòd in dorso minus ruffi, plus cinerei admiscetur. Pennæ ab orrhopygio ad caudam candidæ extenduntur. Cauda pennis constat nigris, tam longa ab orrhopygio retrorsum, quanta ab orrhopygio ad caput longitudo est. Alarum pennæ oblongæ & ualidæ sunt, partim prorsus nigræ, partim candidæ, partim ex nigro albicante, & cœruleo coloribus ordine distinctis uariantes. Supina pars eiusdem ferè coloris est cum prona, sed remissioris: & quo propius caudam fuerit, eò magis ad album uergit. A rostro plumæ aliquot atræ retrorsum subtus oculos tendunt.

C.

Garrulus dicitur à garriendo. non enim eum quisquam transire potest, cõtra quem non garriat. Cæterarum quidem auium uoces uel modulos non ad delectamenta lætitiæ, sed tantum ad garriendum dicitur imitari. Captus in iuuentute clauditur, ut articulata uerba loqui uideatur: quæ etiã ubi didicerit, magis garrire gestit. & quandoq; dum garrulitati intendens sibi non prospicit, à niso inopinatè rapitur, Author de nat. rerum. Omnes inclamat, & omnium uoces imitatur, (utpote auis derisiua, & ueluti illudens aliarum auium uocibus, ut nostri aucupes aiunt,) propter quod etiam à quibusdam marcolfus uocatur. In caueis autem detenta etiam articulatas uoces hominum nonnunquam imitatur, Albertus. Vide etiam suprà in A. ab initio, & in Pica. (nam quæ de picæ uoce tum aliâs, tum circa sermonis humani imitationẽ ueteres tradiderunt, glandariæ aut æquè aut etiam magis conuenire uidentur. ¶ Garrulus fructibus arborum ut glandibus uescitur, Eberus & Peucerus. carnes & glandes amat, Tragus. Audio etiam passeres & alias auiculas ab eo deuorari. ¶ Frequenter insanire (præ iracundia adeò furere) dicitur, ita ut plerunque inter furcatos arborum ramos se suspendens perimat, Albertus & author de nat. rerum. Sunt qui epilepsia eum corripi asserant.

D. E.

Noctuæ infestus est, & ad eius clamorem statim aduolat, & adoritur præ cæteris ferè auibus. ¶ Accipitres capiunt aregazas, & glanderas siue gazas, Crescentiensis. Idem libro 10. cap. 20. de his auibus scribit quomodo reti capiantur.

F.

Garruli à pauperibus tantum eduntur.

H.

h. In historijs quibusdam Germanicis legitur anno à nato Domino 1482. picarum & garrulorum examina copiosa apparuisse uolantia in aere, & per spatium miliarium aliquot inter se uehementer depugnasse, secuti cuiusdam prælij præsagium.

¶ GARRVLORVM tria genera esse nostri aucupes narrant: ex quibus unum Nussßhäher, id est garrulos nucum (iuglandium) appellitant, sturni ferè instar maculosum, &c. Hos nos suprà Caryocatacten nominauimus, & gracculis potius quàm garrulis siue picis adnumerandum ostendimus.

DE GARRVLO QVI CIRCA ARGENTOratum Roller appellatur.

AVIS hæc cuius figuram ponimus, circa Argentoratum Roller uocatur per onomatopœiam, ut audio, in aere perquam altè uolat: multis & uarijs ornata coloribus, ut pictura repræsentat, alis præcipuè uaria, in summo cœruleis, circa medium ad uiridem colorem uergentibus, pennis maioribus posteriori parte nigris: est & quod albicet in ijsdem, sed modicè & punctis tantum. dorsum & cauda ruffi ferè coloris sunt, rostrũ nigricat, &c. Hanc auem memini me uidere aliquando Bononiæ in Italia, gazæ nomine quod cõmune est generi picarum. Erat illa, ut tunc annotaui, coloribus distincta pulcherrimis. alis in summo splendẽtibus colore cœruleo ad puniceum inclinante: circa medium subuiridibus, parte postrema nigricante ab uno latere, ab altero ad puniceum è nigro tendente colore. erat & albi nonnihil in medio cum modico partim uiridi partim cœruleo colore mixtum. In dorso & posteriore alarũ parte ruffus è fusco. in principio dorsi color idem qui in summis alis, hoc est cœruleus ad puniceum inclinans. Reliquæ partes omnes subuirides.

DE GARRVLO BOHEMICO.

GARRVLVM Bohemicum appello auem hanc, cuius picturã ab Argentoratensi pictore accepi, qui nomen eius ignorabat, sed ab alijs postea didici hac specie auem circa Norimbergam uocari Behemle, id est Bohemicam, (quanquam & turdi genus minus aliqui similiter nominant.) Corporis quidem forma & colores fermè ad garrulũ communem nostrum accedere mihi uidentur. Alij alio Germanico nomine Zinzerelle uocitant, haud scio an à uocis imitatione. Rari sunt plerisq; in locis, & cum apparent pestilens aeris mutatio expectatur. Plumeus in capite apex retrò spectat, ruffi coloris, cum pennis aliquot cinereis. Collũ anterius nigrum est, ut etiam posterius. latera colli ruffa. In pectore & uentre roseus ferè color est, dilutus, fuscis quibusdam & cinereis intermixtis pennis. Alæ superius è ruffo nigricant, tum color cinereus sequitur, tertiò candidus, quartò maculæ quinæ egregiè rubentes, quas natura corneas esse quidam mihi retulit. longiores alarum pennæ nigræ sunt, maculis aliquot è uiridi subflauis distinctæ. Cauda nigra est, extremitas uerò in ruffo flauescit. Rostrum nigricat. crurum color fuscus ad cœruleum accedit. Hæ fortè aues fuerint quæ in Hercynia sylua noctu ignium modo collucẽt, si uerè ueteres quidam prodiderunt. Hæc dum scriberem, Germanus quidam mihi asseruit, se in patriæ suæ Votlandiæ Bohemis uicinæ syluis, auem quandam uidisse turdi minoris magnitudine, colore partim cœruleo, partim aureo siue croceo, quam noctibus lucere fama esset: se tamen neque lucentem uidisse, neque nomen nosse aiebat. Addebat aliam auem, non maiorem carduele, alaudæ ferè colore, & canoram, circa Norimbergam uulgò Behemle uel Beemerle nominari: & earum aduentum pestilentiam ferè subsequi. ¶ Garruli Bohemici anno Salutis M. D. LII. inter Moguntiam & Bingam iuxta Rhenum maximis examinibus apparuerunt in tanta copia, ut subito qua transuolabant, ex umbra earum ueluti nox appareret: & in plurimis circa Moguntiam locis capti, in cibum uenerunt.

nerunt. Hoc ueluti prodigium annotatum, & excuſa auis icone (abſq; nomine tanquam ignotæ) à typographis publicatum eſt. Magnitudo eis ferè quæ merulæ attribuitur.

DE PICIS MARTIIS ET PICORVM GEnere in uniuerſum.

A.

DRYOCOLAPTEN (Δρυοκολάπτην) ex Ariſtotele picum Martium conuertit Theodorus Gaza. genera eius plura ſunt, ut dicemus; & in uictu quidem conueniunt omnia, à quo & nomen apud Græcos habent. roſtro enim arbores feriunt (τὰς δρῦς κολάπτουσι) dum uermiculos & formicas quæritant. pleraq; etiam ſpecie corporis. roſtrum omnibus rectum ualidum: ungues pleriſq; bini antè, & totidem retrò. Dicuntur autem uel pici ſimpliciter, uel pici Martij, tum quia ſacri ſunt Marti, tum fortè ut à pica diuerſa aue diſcernantur, & à gryphe, quem ueteres Latini picum nominabant. ¶ Dryocolaptæ tria genera ſunt, unum minus quàm merula, cui rubidæ aliquid plumæ ineſt. alterum maius quàm merula. tertium non multo minus quàm gallina, Ariſtot. Obſerua ubi Ariſtot. duo tantum picorum genera facit, (ut ubi pipram maiorem & minorem deſcribit, & utranq; dryocolapten appellari ait,) ibidem eum galgulum (κολιόν) deſcribere: & ubi tria facit eundem omittere, Turnerus. Δρυκόποι nominantur Ariſtoteli in opere de partibus animalium, huius generis aues: Gaza roboriſeci generis aues tranſtulit. ¶ Hebraicum nomen anapha aliqui picum interpretantur: Vide in Ardea A. Auicennæ interpres in hiſt. animaliũ pro pico alicubi habet belſchiat. Inuenitur genus unum dura ſiue pici, quod uocatur koduron Græcè: quod quidam uocant kafraheos cyboleth: ſub quo etiam comprehenditur aliud genus quod uocatur ruboz, quod maximè perforat ligna, Albertus in Ariſtotelis hiſt. anim. 9. 9. Καλοτύπος, δρυοκολάπτης, Heſych. & Varinus: quod cãlon, id eſt lignum & arbores roſtro tundat ac feriat. Scribitur & drymocólaps apud Heſychium, cuius hæc ſunt uerba, ἵππα, ὁ δρυμοκόλαψ ἐνικῶς, καὶ Ἥρα. Ariſtoteles lib. 9. cap. 21. cyanũ auem inquit crura habere breuia τῷ ἵππῳ παρόμοια: Gaza hippon piponem uertit. Lutea & pipra (πίπρα) diſsident, oua enim inuicem exedunt, Ariſtot. hiſt. anim. 9. 1. Gaza piponem uertit, ut alibi quoq; ubi Ariſtot. pipram maiorem minoremq; facit: quorum uterq; dryocolaptes uocetur. Pipo (ἵππος) inimica ardeolæ eſt. oua enim & pulli ardeolæ uiolantur à pipone, Ariſtot. Πιπὼ, ὄρνεον πολεμικόν, ὡς τινὲς, δρωδιός, (lego ἐρωδιῷ,) Heſych. Alia eſt ibos auis Alberto & Authori de nat. rerum, anthus ſcilicet Ariſtotelis uocem equi imitans: unde illi etiam hippon, id eſt equum dicere uoluiſſe uidentur, ut pluribus in Antho ſcripſi. Eſt & πιπὼ auis quædam marina, pulchra & decora, ut Lycophronis interpres & Varinus accipiunt. Lycophron quidem Heſionem ſic appellat, quòd pulchra eſſet uirgo & in littore maris belluæ expoſita. eſt ſanè anthus quoq; Ariſtoteli auis pulchri coloris, & circa aquas & paludes degens.

¶ Picus Græcis hodie κορκανιστὴς uocat. ¶ Italis pico, picchio. ¶ Hiſpanis bequebó, ni fallor. ¶ Gallis un pic, uel pimar (aliâs pieu mart) uel beſche bos, à pungendis arboribus. ¶ Germanis Specht. In Carinthia Baũbecker. Flãdris Spicht. ¶ Anglis aſpecht, uel a Vuodpecker, uel raynbyrde. ¶ Polonis dzieziol. ¶ Turcis ſægarieck. ¶ Sunt qui iyngẽ cum pico confundant.

B.

Picus Martius in Tarentino agro negatur esse, Plin. ¶ Pici Martij paruæ sunt aues, Idem. ¶ Cirros (Antias, Perottus) in capite gerit, Idem. ¶ Roborisecі generis auibus robustum & prædurum rostrum est, Aristot. Pico rostrum est ualidissimum, Kiranides, aptum ad perforandas arbores, Albertus. Aelianus tribuit ei ῥάμφος ἐπίκυρτον lib. 1. cap. 44. Gillius uertit incuruatū & aduncum. nos picis omnibus rostrum rectum esse obseruauimus. Duro fera robora rostro Figit, & iratus longis dat uulnera ramis. Purpuream chlamydis (Pici, qui in sui nominis auem mutatus est) pennæ traxere colorem: Fibula quod fuerat, uestemq́ momorderat aurum, Pluma fit: & fuluo ceruix præcingitur auro, Ouidius 14. Metam. ¶ Picus linguam maiusculam & latiusculam habet, (πλατεῖαν καὶ μεγάλην,) Aristot. uetus quidem interpres uertit, longam & latam, ut Vuottonus annotat. Nos longam & acutam linguam in genere picorum animaduertimus, & per occiput uerticem uersus extensam, ita ut cum exeritur in longum inde reuoluta extendatur, sicut etiam in torquilla. Vide infra in Picis uarijs circa finem. Aues quædam compositam linguam habent, posterius è carne, antè ex cornu acutissimo, sicut picus niger, qui infigit linguam in lignum, & pungēdo extrahit uermes, Albertus. ¶ Cyanus auis crura habet breuia τῷ ἵππῳ παρόμοια, (similiter ut pipo, Gaza,) Aristot. ¶ Picus Martius ungues habet uncos, Plinius. commodiores quàm monedula, ad tutiorem arborum reptationem. his enim affixis ascēdit, Aristot. ¶ Pauca genera auium duos tantum digitos habent anterius in pede, & duos posterius, ut & apud nos bubo tantum & genera picorum, Albertus. (picus tamen cinereus, ein Chlän, & oriolus qui nidum ab arbore suspendit, digitos anteriores ternos habet, pro calce unum.) Hæc enim dispositio digitorum apta est scansioni arborum: & habent digitos ualde cōiunctos, ut firmius apprehēdant arborē quam scandunt, Idem.

C.

Picus auis aliquando perfectè loquitur: Albertus, citans illud Martialis, Parua loquax uolucris, &c. quod tamen ad picam pertinet, non ad picum. Minor in genere picorum est altioris uocis quàm maior: & sunt isti pici cinerei coloris, Albertus. sed Aristoteles, Dryocolaptes (inquit) maior & minor similes inter se sunt, uocemq́ similem ædunt, sed maiorem qui maior est. Pulli picorum in syluis clamantes longè audiuntur, & immaturi adhuc existimantur quandiu clamant.

¶ Picus rostro quercus (δρῦς, id est quasuis arbores) tundit, unde à Græcis dryocolaptes appellatur, Aelian. Pascitur formicis & cossis, (uermibus, σκώληξι.) cum cossos uenatur, tam uehementer excauare ut sternat arbores dicitur. Iam uerò mitescens quidam amygdalum, quod rimæ insederat ligni, ut fixum constanter ictum reciperet, tertio ictu pertudit, & nucleum edit, Aristoteles. Picus omnis capit formicas & uermes, qui sunt in lignis & corticibus arborum: & in capiēdo perforat arbores fortiter: ita quòd exiccat ramos earum: & Auicenna quidem dicit picum nigrum aliquando uno ictu exiccare ramum arboris, Albertus. Picus rostro tam duro est, ut amygdalum in foramine arboris positum perforet, & comedat nucleum. Et hoc sæpius experti sumus, ponendo amygdalum in foramine quod picus fecerat. rediens enim perforauit illud nobis uidentibus, & fracto osse comedit nucleum, non quòd illum in cibum appetat: sed foramine quod fecerat obstructo, præ auiditate quærendi uermes, deuorat nucleum amygdali & uermes sub eo quærit, Idem. Vermes lingua sua ferè cornea & acuta transfixos extrahit, Symp. Campegius. Picus uermium & culicum causa quercus tundit, ut exeant. recipit enim egressos lingua sua, Aristoteles: è quo Gaza σκνῖπας culices uertit. Vide suprà in Cnipologo aue. Omne genus picorum uictitat uermibus qui in cortice lignorum nascuntur, Albert. Percussi corticis sono pabulum subesse intelligunt, Plinius: è sono nimirum coniectura de soliditate facta. ferè enim partibus non solidis uermes insunt. ¶ Martius picus humi nunquam consistere patitur, Aristot. In saxis non considet ne aciem unguium retundat, Albert. Scandit per arborem omnibus modis: nam uel resupinus more stellionum (καθάπερ οἱ ἀσκαλαβῶται) ingreditur, Aristot. ut Gaza & Hermolaus interpretantur. Plinius ascalabotas hìc feles reddidit: Pici (inquit) arborum cauatores scandunt in subrectum felium modo, illi uerò & supini. Vide in Stellione A. Picum in arboribus ingredi aiunt ascalabotarū instar, etiam supinum, & in uentrem, (καὶ ὕπτιον καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα,) Aristot. in Mirabilibus: nimirum non modo sursum per arborem reptando, sed etiam deorsum, & sub ipsis ramis pedibus & uentre sursum, tergo deorsum uersus terram cōuerso: id quod ὕπτιον dicere uidetur, & per epexegesin etiam in uentrem. Niphus uerò aliter pici ingressum accipiens, Resupinus (inquit) ascendit arborem, id est humeris iuxta positis ad arborem, & pedibus (similiter) uersis ad arborem: rostro uero & pectore conuersis ad contrarium arboris. Vngues etiam habet commodiores quàm monedula, ad tutiorem arborum reptationem, his enim affixis ascendit, Aristot. ¶ Nidulatur picus in arboribus cum alijs tum oleis, Aristot. Pici genus nigrum apud nos, cæteris maius, paulò infra gallinā, semper nidificat super arbores, & præcipuè oliuas in regionibus ubi illæ proueniunt: apud nos uerò omnia picorum genera in arborum cauis nidificant, Albertus. Pullos in cauis (arborum) educant auium soli, Plinius & Kiranides. (Aristoteli etiam upupa stipites arborum subiēs in cauis parit.) In arbore locum excauant, in quem tanquam nidū pullos imponunt; ad nidi instructionem non ferulis inter se cōnexis egent, neq; ædificatiunculis, Aelianus. Alcyonis nidus non facilè ferro secatur propter artificiosam materiæ constructionem: ut neq; pici nidus, qui construitur è lignis inter se consertis & innexis: quin potius

potius nidi huiusmodi & ligna è quibus constant manibus separantur: ut & nux pinea è lignis inuicem ualidè consertis constat, quæ facilius manu auferuntur quàm ferro scindantur, Albert. Picum audio pullos septem uel octo educare. Hyeme in cauis arboribus latet, Ge. Agricola.

D.

Picum etiam mitescere apud Aristotelem legimus. ¶ Adacto cauernis eorum à pastore cuneo, admota quadam herba ab his, elabi creditur uulgò. Trebius auctor est clauum cuneúmue adactum quanta libeat ui arbori, in qua nidum habeat, statim exilire cum crepitu arboris, cum insederit clauo aut cuneo, Plinius. Si quis lapide (aut ligno) immisso ei foramen nidi obstruxerit, ille ex his coniectura assecutus insidias sibi oppositas esse, herbam lapidi contrariam affert, eamq; contra lapidē ponit. lapis uelut offensus, & non facilè ferens uim herbæ, exilit, atq; rursus foramen pico aperitur, Aelianus & Oppianus. Hanc herbam qui nôrit, nullo negotio ianuarum etiam seras resoluet, Oppianus & Kiranides. ¶ Lutea & pipo (pipra) dissident. oua enim inuicem exedunt, Aristoteles. Et rursus, Pipo (ἵππος) inimica ardeolæ est. oua enim & pulli ardeolæ uiolantur à pipone. ubi Albertus habet, Auis hyckyppo pugnat cum aue arodycam, (erodio.) Πιπὼ, ὄρνεον πολεμικὸν, ὡς τινὸν, ἐρωδιος (lego ἐρωδιῷ,) Hesychius.

E.

Pici sono suo (de quo nostri uerbum **rollen** usurpant) prognosticon pluuiæ faciunt.

G.

Ad eminentias intrinsecas & extrinsecas ani, Picum Martium torrefactum cum sale applicato, Aetius.

H.

a. Picum Martium ideo appellatum constat, quia Marti sacer est, Perottus. Quærendum an picus à rostro dici potuerit. Tolosani enim olim rostrū uocabant beccum, unde beccassæ, id est gallinagini apud Gallos nomen. Picum Plinius non solet simpliciter nominare; sed uel arborarium, uel arbores cauantem cognominare. Aliqui picum aiunt dictum à Pico rege quem in hanc auem fabulantur cōuersum: de quo plura scribemus infrà. Picumnus est auis Marti dicata, quam picum uel picam uocant: & deus qui sacris Romanis adhibetur, Higinius, Picumnus est parua ueste picus Martis. Fabius Pictor rerum gestarum libro primo, Et simul uidebant picum Martium, Nonius. Δρυοκολάπτης auis quæ rostro δρῦς, id est quercus & quasuis arbores κολάπτει, id est ferit: quæ & drycolaptes à Comico tribus syllabis dicitur, Eustathius. Δρῦς apud ueteres non modo quercum, sed arborem quamuis significabat, Scholiast. Aristophanis. (unde δρυτόμος, &c.) apud quem & δρυκολάπτης scribitur, per υ. in secunda, perperam ut iudico. Colaphus dicitur ἀπὸ τοῦ κολάψαι τὸ μέρος τὸ πληττόμενον, id est à quatiendo illud quod percutitur. unde δενδροκόλαφος, id est picus Martius, quia rostro arbores quatiat, Meletius de natura hominis. Pelecàn non modò plateam auem lato rostro insignem, sed etiam picum significat Varino. uide in Pelecano H.a. Σπέλεκος, πελεκάν, Hesychius. Germanicum sanè nomen **specht**, ad Græcum spélectos accedit.

¶ Epitheta pici apud Textorem, Martius, Mauortius, Rostricauus. nam læuus non epitheton est, sed differentia in uolatu auspicibus obseruata.

¶ Dixit Democritus, credidit Theophrastus esse herbam, cuius contactu illatæ ab alite, quam retulimus, (à pico) exiliret cuneus à pastoribus arbori adactus. Quæ etiam si fide carent, admirationem tamen implent: coguntq; confiteri multum esse, quod uero supersit, Plinius. Hanc herbā qui nôrit nullo negotio ianuarum etiam seras resoluet, Oppianus. Omne genus pici foramē nidi obstructum herba quadam aperit: quam adhuc sibi cognitam nullus, quod sciam, professus est, Albert. Plura leges suprà in D. Ferunt aliqui picum excutere quicquid nido eius infixum fuerit, admota herba quam putant Lunariam maiorem dici, folijs sampsuchi, cœruleis: crescētem & decrescentem cum Luna. sunt qui addant, radices eius & flores quoq; coloris flaui esse. Sed hæc & nobis incomperta sunt, & nullo certo authore nituntur. Plinius Aethiopidem herbam uocat, cuius tactu, ut quidam (magi) scripserunt, clausa omnia aperiantur. Aelianus upupam quoq; cauum parietis in quo uersatur luto obstructum herba quadam admota aperire author est. Nos plura de lunarijs diuersis aliquando in Stirpium historia docebimus.

¶ Picos ueteres esse uoluerunt quos Græci γρῦπας appellant. Plautus Aulularia, Picos diuitijs qui aureos montes colunt Ego solus supero, Nonius.

¶ Picus Canentis nymphæ filiæ Iani maritus, cum Circen ipsum amantem audire nollet, in sui nominis auem ab ea conuersus est, ut describit Ouidius lib. 14. Metam. Picum (auem) quidam dictum putant à Pico rege Aboriginum, quo dissolutus sit, Festus. Huic aui nomen dedit Picus, quem Saturni filium fuisse finxerūt. Ouidius, Picus in Ausonijs proles Saturnia terris. Vergilius, Fauno Picus pater, isq; parentem Te Saturne refert. Fertur Pomonā deperisse pomorum deam: propter quod à Circe, quæ amore eius ardebat, in picum auem esse cōuersum. cuius figmenti ratio est, quia Picus rex Latinorum, Fauni pater, & Latini regis auus, auguriorum peritissimus fuit, & in primis hac aue usus est in auspicijs, eiq; nomen dedit, Perottus. Picus equûm domitor, quem capta cupidine coniunx Aurea percussum uirga, uersumq; uenenis Fecit auem Circe, sparsitq; coloribus alas, Verg. 7. Aeneid. Picus (Πῖκος) qui & Iupiter dicebatur, cum Occidentis imperium

filio Mercurio tradidisset, obijt post uitam annorum centum & uiginti: & corpus in Creta insula humari iussit, cum inscriptione, Hic conditur defunctus Picus Iupiter. Meminerunt autem sepulchri huius plurimi in suis libris, Suidas. Vide plura apud Gyraldum de dijs. ¶ Picumnus dicebatur deus, qui in sacris Romanis adhibebatur. Aemilius Macer in Theogonia, Et nũc agrestes inter Picumnus habetur. Fabius Pictor Iuris pontificij libro tertio, Pilumno & Picumno, ut Nonius citat. Vide Pilumnus in Onomastico nostro, & Gyraldum de dijs. Est & Martius Picus nomen uiri uel dei apud Antiatem in secundo historiarum, cuius uerba recitat Arnobius in quinto: Numam, inquit, regem, cum procurandi fulminis scientiam ei noscendi cupido esset, Aegeriæ monitu castos XII. iuuenes apud aquam cælasse cum uinculis, ut cum Faunus & Martius picus ad id locorum uenissent haustum, inuaderent, colligarent, sed quo res fieri expeditius posset, regem pocula nõ parui numeri uino mulsoq; complesse, circaq; accessus fontis insidiosam uenturis opposuisse fallaciã, &c. ¶ Picena regio, in qua est Asculum, dicta quòd cum Sabini Asculum proficiscerentur, in uexillo eorum picus consederit, Festus.

¶ b. Linguæ penè similitudinem habet ea glossopetra nigricans, quam Germani natricis linguam uocant, cui similis non est, sed magis linguæ pici, Ge. Agricola.

¶ c. Hylas qui de augurijs scripsit, tradit picum arbores cauantem à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. uide in Bubone C.

¶ e. Pici Martij rostrum secum habentes non feriuntur ab apibus, Plinius. Et alibi, Eos qui arborarij pici rostrum habeant, & mella eximant, ab apibus non attingi quidã scripserunt. ¶ Glycysidam noctu effodiendam præcipiunt. nam interdiu, à pico Martio uisus quispiam, fructum quidem legens, oculis periclitabitur: radicem autem secans sedem procidet, Theophrast. de hist. 9. 9. Glycysidas tradunt noctu effodiendas, quoniam pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculosum sit, Plinius. Et alibi, Pæoniam præcipiunt eruere noctu: quoniam si picus Martius uideat, ruendo in oculos impetum faciat.

¶ g. Picus auis assata uel elixa & comesta, sanitatem ægris celeriter reddit: & incantatione (& incarceratione, aliàs additur) ligatos soluit & sanat, & prosperitatem tribuit, Kiranides. idem aliqui recentiores de pica scribunt, suo scilicet uel librariorum lapsu, quibus facile fuit picam pro pico legere. Pici oculi gestati uisum acuunt, Kiranides. Rostrum eius ad collũ suspensum, omnem dentium dolorem & uuulæ & anchiadæ (lego antiadum, id est tonsillarum) & synanches curat, Idem.

¶ h. Romulo & Remo infantibus expositis lupam ferunt præbuisse ubera: ad hæc picum accessisse, qui simul pueros nutriret custodiretq;. Putantur uerò ea animalia Marti sacra esse. picus quidem semper à Latinis summo cultu & honore est habitus, Plutarchus in uita Romuli. Quid est quòd Latini picum colunt, & omnes ab hac aue mirum in modum abstinent? An quia Picum (τὸν Πῖκον) dicunt pharmacis mulieris in sui nominis auem mutatum oracula reddere & uaticinari interrogantibus? An hoc fabulosum & fide indignũ est: uerisimilior uerò fabula, quæ Romulum & Remum infantes expositos narrat non à lupa solum lactatos esse, sed etiam à pico aduolante pastos? nam nunc quoq; in locis nemorosis & circa montes (ὑπωρείοις καὶ δρυμώδεσι) ubicunq; picus apparet, ibi etiam lupus, ut Nigidius scribit. Siue potius quòd ut aliæ auium alijs dijs, ita hæc Marti sit sacra. est enim fortis & animosa, (εὐθαρσὴς καὶ γαῦρος,) & rostri robore tanto, ut arbores etiam subuertat, quarum tundendo medullã attigerit, Plutarchus in rerum Romanarũ quæstionibus cap. 21. ¶ οὐκ ἀποδώσει ταχέως ὁ Ζεὺς τὸ σκῆπτρον τῷ δρυκολάπτῃ; Aristophanes in Auibus, ubi Scholiastes, Iocatus est (inquit) Comicus circa quercus nomen, quæ arbor Ioui sacra est, uel quoniam sceptrum è ligno fit. drys uerò apud ueteres quoduis lignũ significabat. & drycolaptes auis in quercubus (arboribus) reperitur. Hæc si feceris, aquila in nubibus fies: Si uerò non dederis, οὐκ ἔσῃ οὐ τρυγὼν, οὐδ' αἰετὸς, οὐ δρυκολάπτης, In eadem fabula in oraculo Bacidis.

¶ De Pici mutatione in auem, lege suprà inter Propria nomina in a.

¶ Pici Martio cognomine insignes in auspicijs magni sunt, Plinius. Et rursus, Ipsi principales Latio sunt in augurijs, à rege qui nomen huic aui dedit. Oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, ut coruus, &c. alites autem quæ alis ac uolatu, ut buteo, &c. Pica aut Martius (lego, Picus autem Martius) Feroniusq;, & parra, & in oscinibus & in alitibus habentur, Festus. ego picum feronium nusquam legi, Feronia quidem dea est quæ in Italia colebatur. Idem Festus alibi quoq; picum inter oscines numerat. Picus rex Latinorum (de quo supra scripsimus) augurorum peritissimus fuit: & in primis hac aue usus est in auspicijs, Perottus. Picus rex ideo fertur in picum Martium mutatus, quia augur fuit, & domi habuit picum, per quem futura noscebat, quod pontificales indicant libri, Seruius. Martium ideo cognominatum constat, quia Marti sacer est, siquidem proficiscentes in bellũ non nisi auspicatò urbem egrediebantur, Perottus. A dextra coruus, & à sinistra cornix uel picus, spem non ambiguam & ratum auspicium fecere, Alexander ab Alex. Picus & cornix est ab læua, coruus porrò ab dextera, Plautus Asin. Teq; nec læuus uetet ire picus, Nec uaga cornix, Horatius Carm. 3. 27. Picus Martius & luscinia efficaci auspicio habentur, prosperaq; semper & felicia decreuerunt, Alexander ab Alex. In uexillis Sabinorum insidẽs felix augurium fecit, Idem. Picena regio dicta est, quòd cum Sabini Asculum proficisce-

proficiſcerentur, in uexillo eorum picus conſederit, Feſtus. In capite prætoris urbani L. Tuberonis, in foro iura pro tribunali reddentis, ſedit ita placidè, ut manu apprehenderetur. Reſpondêre uates, exitium imperio portendi ſi dimitteretur: at, ſi exanimaretur, prætori. Et ille auē protinus concerpſit: nec multo poſt impleuit prodigium, Plinius. Pedius Pætus cum eſſet prætor urbanus, & ſedēs in ſella curuli ius diceret populo, picus Martius aduolauit, atq; in capite eius aſſedit, Nonius.

DE PICO MAXIMO VEL NIGRO.

RISTOTELES pici Martij tria genera faciens, tertium ex illis nō multò minus quàm gallinam eſſe ait. Hoc genus (inquit Turnerus) Anglia non nouit; Germani autem craſpechtam (Kräſpecht) id eſt cornicinum picum appellant, quòd cornicem plumarum colore & magnitudine etiam penè æquet. Pici quidam nigri ſunt, ualde magni, Albertus.

Picus quidam niger est, magnitudine cornicis, & rostro intra cortices siccarum & putrescẽtium arborum infixo sonum terribilem instar tubæ ædit, Idem. Et rursus, Pici genus nigrum apud nos est, maius cæteris, paulò infra gallinã. hoc semper nidificat in arboribus, & præcipuè in oliuis, (Aristoteles hoc de picis simpliciter scribit,) si regio ferat: in nostris uerò terris omnia picorum genera in arborum cauis nidificant. ¶ Plumas habet hic picus (ut nos inspicientes annotauimus) in uertice coccino uel flammeo colore resplendentes: cætera niger, paruæ gallinæ magnitudine, rostro parui digiti longitudine, ualido: cuius superior pars eminet, & binas utrinq; strias habet, ut folium cyperi ferè. superior eiusdem iuxta caput pars lata est & ualde crassa. lingua ut in picorum genere oblonga, dura & aspera extremitate. Crura plumis induta multis ad digitos usq; pedum dependentia. Vngues unci. Vocatur à nostris Holkrae, uel melius Holtzkrae, id est cornix syluatica. ab alijs nõ rectè Holtzhůn, id est gallina syluatica: & per periphrasin, ein grosser schwartzer Specht, hoc est, picus magnus niger. Ab Italis, ut audio, una sgaia. Ab Hispanis bequebó. etsi id cõmune picorum nomen esse conijcio. ¶ Eberus & Peucerus Holkrae cornicem feram interpretantur. est autem non alia auis quàm picus maximus. Ge. Agricola scribit Holkrabe, & coruum interpretatur cuius caput rubra macula sit insigne, qui propterea pyrrhocorax à Græcis nominetur. nos de pyrrhocorace, qui in alpibus nostris gregatim uolat, aliter sentimus. Hanc etiã auem, ut picum, hyeme in cauis arboribus latêre idem Agricola tradit.

DE PICORVM GENERE VARIO ex albo & nigro.

SVNT pici Martij tria genera, unum minus quàm merula, cui rubidæ aliquid plumæ inest. alterum maius quàm merula. tertium non multò minus quàm gallina, Aristot. Primum pici genus Angli spechtam, & wodspechtam, Germani Elsterspecht (id est picarium uel picæ instar albo nigroq; distinctum picum. nostri proferunt Aegerstspecht) nominant: Secundum genus Germani picum uiridẽ nuncupant, Turnerus. Sed forte & primum & secundum genus ab Aristotele memoratum ad picos uarios pertinet. nam picus uiridis etsi de picorum genere ac merula maior sit, priuatim tamen coliòs ab Aristotele nominari mihi uidetur, ut & ipsi Turnero alibi. Picorum minimus qui pipo dicitur, (atqui pipo uel pipra potius Aristoteli, idem quod dryocolaptes est: hoc est, nomen & paruo & magno pico commune,) corpore merula inferior, uarius, ex nigro alboq; commixtas pẽnas habet, Germanis Bunterspecht / Elsterspecht, à colore. Est & alius minor, Graßspecht Germanicè, id est picus graminis dictus, Eberus & Peucerus. Pici genus aliquod est paruulum, uarium, Albertus. Et alibi, Sunt apud nos tria genera picorum uariorum, maiora & minora. & aliud genus pici maius isto, (istis, fortè,) quod apud nos Motol (uidetur uox corrupta, arbitror autem hunc picum esse maximũ, de quo supra scripsimus) uocatur. & hoc robustius est in perforando: cuius garritum & uolatum obseruant augures. Picos uarios nostri, ut dixi, uocant Aegerstenspecht: aliqui Wyßspecht, id est picos albos: uel periphrasticè gespreggelte Specht oder Spechtle, hoc est uarios picos. & uel duo uel tria eorum genera faciunt, magnitudine tantum diuersa: quorum minimũ paro conferunt magnitudine, rarius magnis.

¶ Mino-

¶ Minores pici uarij circa arbores inferius uolitant, ut audio, & auellanis uescuntur. memini ego huius generis auem in fine Nouembris apud nos captam, quæ obiectos iuglandium nucleos edebat. In dissecta aliquando obseruaui linguam per occipitium extensam uersus sinciput reuolui bipartitam, nam in faucibus statim bifurcatur: & per caluam, quam proximè nudam attingunt, reuolutæ antrorsum utræq; partes in medio oculorum spatio rursus in idem coeunt, & fermè os caluæ illic subire uidentur. Lingua attracta partes illæ bifurcatæ sequuntur. Existimo aũt in cæteris etiam picis linguam similiter sitam diuisamq; esse.

¶ Epops, id est upupa, nominatur Aristoteli historiæ anim. 6. 1. ubi Albertus picum marinũ nominat. & est (inquit) picus uarius, qui impropriè marinus cognominatur. Idẽ alibi cum de alcyone scripsisset, mox subiungit: Alia autem auis est quæ uocatur Græcè fauorath, quæ est picus marinus & agrestis, maior aliquantulum passere, &c. Sed hæc quoq; non alia quàm alcyon est, ut facilè ex illis quæ subijcit apparet. Fieri quidem potest ut epopem existimauerit meropem Albertus, aut quem sequitur Auicennæ interpres. merops autem non ineptè (puto) picus marinus appellabitur, rostri præsertim ratione. ¶ Hier. Tragus picum uarium Germanicè nominat Atzelspecht inter aues quæ edendo sint.

DE PICO VIRIDI.

ARISTOTELES aues lignipetas, hoc est quæ pabuli gratia rostro arbores tundunt feriuntq;, ut uermiculis potiantur, enumerans, primum picos nominat: deinde κολιὸν, quam auem totam uiridem esse ait, (χλωρὸν enim hîc uiride potius quàm luteum, ut Gaza, interpretor,) lignipetam admodum, magnaq; ex parte more picorũ ad ligna (arbores) uiuere, magnitudine turturis, uoce magna, incolã maximè Peloponnesi esse. Quòd si hæc auis picus uiridis à nobis dictus non est, quæ sit ignoro. Gaza galgulum uertit pro Græco nomine κολιός, ut alibi etiam pro nomine κελεός, quæ tamen diuersa est auis, ut suprà ostendi in Celeo in Elemento c. Galgulum crex impugnat, lib. 9. historiæ anim. cap. 1. Græcè est κολεῷ κρὲξ πολέμιος, ubi κολεός per ε. in penultima scribitur. Galgulus quidem mihi icterus auis potius uidetur, de quo suo loco scripsimus. Omnia quæ Aristoteles hactenus colio siue galgulo tribuit, Anglorum huholo, & Germanorum grunspechto, si incolam maximè esse Peloponnesi exceperis, (mihi hoc quoq; nihil impedire uidetur,) conueniunt, nam turturem ferè magnitudine æquat, lignipeta est, maceriem (materiem potius id est ligna) cõtundit, & uocem grandem emittit. Sed nihil hîc definio, inquiro tantum, Turnerus. Vidi in alpibus abieti insidentẽ auem, magnitudine turturis, uiridibus ueluti maculis in luteo distinctam, quæ tota corporis effigie picũ Martiũ retulit. sed caput reliquo corpori (secus atq; in pico fit) colore fuit simile. rostrum longiusculum. An hæc galguli species fuerit, nihil statuo, sed fuisse suspicor, Idem.

¶ Apud Germanos Grammatici non indocti sunt, qui grunspechtum suum meropem esse doceant, sed Aristotele & Plinio reclamãtibus, Turnerus. Auis quæ Græcè darbatcaria, Latinè meroli (merops) uocatur, picus uiridis est, cuius uocem & uolatum multũ obseruant augures, similiter

autem auis quam obarcham Græci uocant, oua parit in foramine terræ quod rostro suo construit, Albertus exponens uerba Aristotelis de hist. anim. 6. 1. ubi apud Aristotelem solũ meropis nomen legitur, quem ut cum pico uiridi cõfundit, sic Græca quæ citat nomina nulla sunt. Omnes pici ex uermibus qui in cortice arborum nascũtur, uiuunt: ut is etiam qui Latinè merops dicitur (Aristot. nihil hîc de merope) Græcè kaloz (κελεὸς) cui magnitudo est auis taringen (turturis,) Albertus in Aristot. de anim. hist. 8. 3. ¶ Auis quædam fraudius (Græcè est σίππη, Gaza sittam legit) nomen habet, quòd fraudulenta & callida sit, ingenij tamen mansueti & bonorum morum, pullos multos educat: & ab aliquibus putatur esse merops. est enim auis pulchra, uiridis, numerosæ sobolis, de abscissione arborum (ὑλοτομοῦσα) uiuens: quam ualde sequuntur necromantici & augures, eo quòd de multis rebus certiores eos facit magis quàm cæteræ aues, Albert. in Aristot. de hist. anim. 9. 17. Nos de sitta aue picorum generis, ut uidetur, alia tamẽ quàm uiridi pico, in Pico cinereo mox dicemus.

¶ Picum uiridem Hispani nominant pico uerde. Galli un piuert. sed ispidam etiam aliqui in Gallia per imperitiam eodem nomine uocitant, à coloris nimirum & rostri aliqua similitudine. Nostri Grünspecht. Angli huhola. Poloni zotna. Itali pigozo.

B.

Picus uiridis capite ruffo est, croceo pectore, collo dorsoq; uiridi, alis cœruleis, merula maior, Eberus & Peucerus. Pennæ eius superiores uirides sunt, inferioresq; (nisi malè memini) luteæ aut saltem pallidæ, Turnerus. Ex genere picorum pulchriores (ac maiores, Author de nat. rerum) sunt in uertice ruffi, in pectore crocei, circa collum uirides, in alis cœrulei, in cauda corusci, Albertus.

C.

Picus uiridis nidum sibi rostro suo in arboribus facit. ubi enim picus arborem tundens, illam ex sono subcauam esse deprehendit, instante tempore partus, eam in qua postea nidulaturus est, rostro perforat, Turnerus. Apud nos nidum aliquando facit in cauernis ueterum arborum putrefactarum, Albertus ubi meropem picũ uiridem interpretatur, qui in cauernis terræ nidificat. ¶ Nulla uspiã arbor tam alta est, quã impediẽte ulla corporis grauitate nõ uolatu traijcere possit, Turnerus.

E.

Nuper quidam cum Aprili huius auis clamores apud nos audiuisset, niuem adhuc metuẽdam prædixit. æstate enim eam ferè silere aiunt.

G.

Ad calculum renum remedium huiusmodi in libro quodam Germanico manuscripto reperi: Ossa pici uiridis in pollinem redacta (tosta nimirum prius uel usta) poculo suo è quo uinum album bibat ægrotus immittito.

¶ Pici Martij genus alterum maius quàm merula est, Aristot. Hoc genus (inquit Turnerus) Angli huholam, hoc est foraminum dolatorem, Germani grunspechtum nuncupãt, (id est uiridem picum.) Ego uerò uiridem picum κελεὸν Aristotelis esse conijcio, ut dixi. alterum uerò picorũ genus eiusdem, non aliter quàm magnitudine à primo differre, & utrunq; ad picos uarios pertinere. quanquam Eberus etiam & Peucerus cum Turnero sentiant: quibus ut hoc concedatur, picum uiridem tamen propriè picum Martium Latinorum esse, absq; authore asserunt.

DE PICO CINEREO VEL SITTA.

MINOR in genere picorũ est altioris uocis quàm maior, (atqui Aristoteles dryocolaptæ maioris uocem quoque maiorem esse ait:) & sunt isti pici cinerei coloris, Albertus. uidetur autem de aue illa picorum generis sentire, quæ à nostris Chlän appellat. plerisq; enim huius generis auibus minor est, & cinerei ferè parte supina coloris, uel cœrulei diluti. Turnerus hanc sittam Aristotelis esse conijcit. Sunt aui quæ sitta dicitur (σίππη. Gaza legit σίττη. Albertus habet fraudius auis, quòd callida et fraudulenta sit. hanc, inquit, multi putant esse meropem, [picum uiridem.] est enim uiridis de abscissione arborum uiuens) mores pugnaces, sed animus hilaris, concinnus, compos uitæ facilioris. rem maleficam ei tribuunt, quia rerum callet cognitione. prolem hæc numerosam, felicemq; progignit. uiuit materiem contundens, (ὑλοτομοῦσα,) Aristot. Sitta & trochilus cum aquila dissident. sitta enim oua aquilæ frangit. aquila tum ob eam rem, tum etiam quòd carniuora est, aduersatur, Idem. Apud Nigidium subis appellatur auis, quæ aquilarum oua frangat, Plinius. hæc an eadem quæ sitta sit dubitari potest. Vbi sittæ meminit Aristoteles

stoteles lib. 9. cap. 1. ibi Albertus, Camulgum (inquit) Latinè dicunt uocari, psittacum Græcè: sed imperitius quàm ut refelli sit opus. Auicula, inquit Turnerus, quam Angli nucipetam uocant (a nut iobber) & Germani meispechtum (ein Meyspecht, id est picũ Maij: alij ein Nussbäcker, à tundendis nucibus) paro maximo paulò maior est, pěnis cyaneis, rostro longiusculo, & per arbores eodem modo quo picus ascendit, & easdem uictus gratia cõtundit. nuces rostro etiam perforat, & nucleos comedit. nidulatur in cauis arboribus more pici. uoce ualde acuta & sonora est. Eberus etiam & Peucerus sittam uel sippam auem interpretantur Germanicè ein Nussbacker uel Nussbaer. Sitta (ἡ σίττη) & aliæ quædam aues, dextræ (à dextra uolãtes,) fœlix amoris auspicium faciunt, Didymus Aristophanis Scholiastes: qui & hæc uerba citat ex authore innominato, ἐγὼ μὲν ὡς λευκίππῃ δεξιὰ σίττη, uidetur autem aliquid in eis corruptũ aut mutilum. Σίττας, auis quædam, aliqui psittacum interpretantur, Hesych. Σίττη, auis quædam, picus secundum aliquos, Idem. ¶ Auis apud nos dicta Chlän, ab alijs (ut audio) uocatur ein Tottler, uel Kottler in Sueuia, circa Argentoratum & alibi ein Nussbicker. (Auis quidem Germanicè dicta Nussbickel, à Trago numeratur inter aues mensis non improbatas.) alijs periphrasticè Blawspechtle, id est picus paruus cœruleus, præsertim in Carinthia: in Saxonia Baumbecker: circa Norimbergam Kläber. Ab accolis Verbani Italice generali nomine pic, & circa Bellizonam ziollo, à Turcis agascakán.

B.

Picus cinereus noster magnitudine fringillam uel parum maiorem paulò excedit. rostrum ei nigrum, directum, & longiusculum ut in picis. Color in ore & lingua albicat. lingua anterius fissa est, & similiter ut in alijs picis per occipitium uersus sinciput reuoluitur, non tamen ad uerticem usque peruenit (nisi fallor, fieri enim potest ut inter secandum linguam in ore nimis attraxerim) cum in cæteris ultra uerticem extendatur ad medium inter oculos spacium. In capite, dorso, initio alarum & cauda color cinereus ad cœruleum inclinat. A rostro maculæ nigræ retrò tendunt. In cauda præter subcœruleas pennas quædam nigræ sunt, maculis anterius albis. Supinæ partis color subflauus est, ex albo ruffo flauoq; ferè permixtus: pedum uerò ex glauco nigricante & modico flauo.

¶ Rostro ualide ferit, & specularia uitrea aliquando, & caueas ligneas quibus includitur, frangit. Muscas persequitur. Arbores scandit ut cæteri pici, etsi digitos non ut cæteri binos antè, sed ternos habeat: retrò unum. hyeme etiam hortis ciuitatum apparet. In arbore si foramen amplum inuenerit, quod incolere libeat, terra & limo obstruit solidissimè, angusto tantum aditu sibi relicto.

AVDIO etiam Blindchlän, quasi chlanium cæcum (chlanium enim picum cinereũ appellant) nominari auem picorum naturæ quæ per arbores tanquam cæcæ reptare soleat, idem an diuersum genus haud scio. quærendum an hæc sit certhius Turneri, Baumkletterlin.

DE PICO MVRALI.

PICVM muralem nomino hanc auem, quòd muris ita adhæreat, turrium præcipuè, ut pici propriè dicti arboribus. unde à nostris appellatur Murspecht, & Klättenspecht. Per hyemem, ut audio, maximè apud nos inuenitur, semper circa muros in ciuitatibus, ubi uermiculos & fortè araneas quærit. alas semper motitat: magnitudine infra merulam, unguibus acutis. Pitschat Sabaudicè circa Neocomum uocatur. Italis communi nomine pico, id est picus. Rostrum est oblongũ & tenue, pectus candidum: dorso color cinereus: ut & alis partim, quæ uersus uentrem rubent, longiores in eisdem pennæ nigræ sunt, ut & dorsum inferius, cauda, uenter, crura & rostrum ferè, ut ex pictura notaui, quanquam & auem ipsam aliquoties uidi & habui.

DE PICIS DIVERSIS.

CRAVGVS, Κραυγός, genus pici, Hesych. & Varinus. Κραυγόν, auis quædam, Iidem.

DE CNIPOLOGO, quæ auicula minima est, & picorum uideri generis potest, scripsimus in Elemento C.

DRYOPS, Δρύοψ, auis quædam est à dryocolapte diuersa, Hesychius & Varinus. nominatur in Auibus Aristophanis, nec explicatur à Scholiaste quæ sit. ¶ Dryopes populi sunt circa Pythonem, Suidas.

GENVS auium piscosum, (picosum lego,) rostri magnitudine & corporis celebre in occidentali India est ALCATRAZ dictum, cinerea croceaq; pluma distinctum, rostro duorũ palmorum in acutum tendente, cum tamen parum ab hac magnitudine absit rostrum tum ciconiæ tum gruis. Sed PICVTO rostrum maius est toto corpore: corpus aũt coturnice paulò maius. Rostrum igitur

longius, latum ubi capiti iungitur tribus digitis, aduncum, quo terebrat arbores: atq; ibi à caudatis simijs arte ac rostro, quanquam pusillus, se tuetur pulchrè. Illud in eo mirum, quòd pennam habeat loco linguæ, unde à natura aliarum auium multum dissidet. Sibilat uehemẽter. Hunc etiam eadem terra alit quæ alcatraz, Cardanus.

¶ GLOTTIS auis Aristoteli linguam prælongam exerit. Hæc (inquit Albertus) apud nos picus linguosus uocatur, quòd linguam habeat cæteris picis lõgiorem: & rarò inuenitur nisi in recessibus magnarum & ueterum syluarum. Ego neq; picum hoc cognomine agnosco ullum, neq; omnino glottidem picorum generi adnumero, sed auium uel gallinularum palustrium potius. Glottis uel lingulaca est, qui uulgò picus tocciulus dicitur, lingua oblonga extrahens uermes & formicas, Niphus Italus.

¶ PICVS alius est marinus, alius syluestris: uterq; cauat cortices arborũ, pabulum subesse sperans, Albertus. sed uideo picum marinum eius, uel interpretis Auicennæ, non aliam esse quàm alcyonem, ut scripsi in Alcyone A.

¶ TETRIX, quam Athenienses uraga uocent, nominatur Aristoteli de hist. anim. 6. 1. Vbi Albertus sic habet: Radoryz (inquit) species quędam picorũ est, ferè similis turdo, &c. quod approbari neutiquam potest.

¶ SVNT qui lingua uernacula nostra alios etiam picos mihi ignotos nominent: ut picum rubrum, ein Rotspecht: & picum paruum nigrum pectore rubro, Ein schwartz spechtlin mit roter brust: & picũ paruum aquaticũ coloris mixti è cœruleo & uiridi, Ein grün blaw wasserspechtli.

DE ORIOLO, VEL PICO NIDVM SVSPENDENTE.

A.

GALLI auem cuius hæc effigies est, uulgò nominant orio uel loriot, Author de nat. rerum & Albertus oriolum, siue à sono uocis, ut ipsi aiunt: siue ab aureo colore quem ijdem ei tribuunt. Quòd si chlorion hæc auis esset, ut quidam conijciunt, orioli uocabulum originis Græcæ esse suspicari quis posset. Guil. Budæus quidem chlorionem esse putat, quæ Gallicè lorion (loriot potius) dicatur. eius deinde sententiam secutus est Turnerus, ut Turneri Eberus & Peucerus. Nos de Chlorione suprà scripsimus. Orioli sunt de picorũ generibus, & apud Germanos Vuidewali uocantur, Albertus. Picorum aliquis nidum suspendit in surculo primis in ramis cyathi modo, ut nulla quadrupes possit accedere, Plin. Turnerus nullã aliam auem præter uireonem (chlorionẽ, quem Vuidewalum nostrũ interpretatur) ita nidulari in Europa se nosse scribit.

¶ Germanicum huius auis nomen alij aliter scribunt uel efferunt: nẽpe Witwol/Weidwail, ut Turnerus habet: Widwol, ut Eberus & Peucerus. Widwal, ut Tragus. Widdewal, ut Albertus Magnus. Wedewâl ut Longolius, chlorionem interpretans. Nostri ferè Wittewalch. Sunt & alia eius nomina, ut circa Francfordiam ad Mœnum Bierolff/Brůder berolff. In Hessia Gerolff. In Saxonia Byrolt, & Tyrolt, Ebero & Peucero authoribus. Circa Coloniã ein Kersenrife, à maturitate cerasorum, quo tempore apparent frequentiores. ijs enim uescuntur. In Germania inferiore Goldmerle, id est merula aurea. sunt enim merulis ferè pares, uel paulò maiores, colore aureo. In Brabantia Olimerle. Species quædã meropis braacya dicitur, & uocatur à quibusdam Widdewal: quæ non est merops, sed species quædam eius, Albertus. Anglis quoque, ut Germanis uocatur a witwol, Turnero teste. ¶ Galgulum (uel galbulam) quidam auem Germanicè dictam Widwol esse putant, Eberus & Peucerus. Hispanus quidã galbulam sua lingua mihi interpretatus est Oroyéndola, hoc est oriolum ut mihi uidetur. Oriolus circa Vincentiam & Venetias becquafiga & brusola uocatur: in Longobardia galbedro. huius enim nominis auem totam

flauam

flauam esse aiunt præter alas, & iuniores magis subuirides esse, annuas omnino flauas. Ego galbulam auem diuersam arbitror: propter magnitudinis uerò & colorum similitudinem, cum oriolo à nonnullis confundi: & becquefigam quoq; utranq; nominari, quòd ficubus delectentur. Vocatur & garbella alicubi in Italia, nimirum quasi galbula. eam enim auem merula paulò maiorẽ esse aiunt, alas (saltem maribus) esse nigras, corpus reliquum fuluum, rostrum rubrum, ficos & cerasa edere: nidum instar corbis suspendere.

B.

Vide quædam superius in A. Oriolus coloris est aurei per totum, excepto quòd in alis habet pennas quasdam cœrulei (crocea, Albertus) uarietate distinctas, Author de nat. rerum. Digiti pedum (non ut in cæteris picis) terni antè, & singuli retrò sunt.

C.

Oriolus dictus est à sono uocis, Author de nat. rerum. sic enim ferè cantillat orio, loriot. Sed uariat uocem, & aliquando instar fistulæ canit, præsertim imminente pluuia. ¶ Venit ad nos plerunque Maio mense, uel circa decimum Aprilis: in calidioribus locis prius apparet, ut in quibusdam Galliæ Martio. ¶ Nidum in ramis arborum minutissimis mira subtilitate suspendit, ita ut in aere solo pendere uideatur de terra cernẽtibus. Ipsum quoq; nidum aduersus imbrem camerat ac densa fronde protegit, Author de nat. rerum. De lanugine nidum tanto artificio construit, ut bureti (bireti fortè, id est pilei: uel biretarij qui pileos facit. Plinius nidum ab eo suspendi scribit primis in ramis cyathi modo, ut nulla quadrupes accedere posit: ego ita humilem aliquando uidi, ut ferè attingerem, inter duos arboris ramos) artem uideatur imitari: & chordis (funiculis) suspendit ad extremos surculos ramorum arborum, ita ut in aere uideatur pendere: & per omnia nidus speciem refert testiculorum arietis: & relinquit in eo canalem, in quo est porta introitus sui, Albertus. Sunt qui dicant in nido orioli sericum reperiri: nidificare eum plerunq; non procul ab aqua: nidum è musco, & quibus eum suspendat funiculos è pilis equinis cõtexere. Ego nidum eius è fœno & culmis contextum uidi instar calathi uel corbis ficarij è iuncis intexti: culmis & filis quibusdam surculis toto circuitu annexum, ita ut fila non dependerent, sed surculis planè annexa essent. Vincula autem illa non seligere eum puto, sed obuia quæq; arripere, ut culmos, iuncos, fila è lino aut serico, pilos equinos. Psittaci & in India occidentali passer stultus nidos suos suspendunt à ramis arborum, oriolus alligat potius quàm suspendit. ¶ Orioli fructibus arborũ uescuntur, nempe cerasis, ficubus.

D.

Oriolus circa nidi sui locum aues omnes abigit. Fabulantur aliqui pullos eius in quatuor partes diuisos nasci, easq; à parente herbæ Iuliæ dictæ ui consolidari.

E.

Capitur noctua. ¶ Cum ad nos aduenerit, quod fit aliquando circa decimum Aprilis, bona spes est pruinas non amplius futuras. Imminentem pluuiam præsagit quum uoce fistulam refert: item quum ad domos propius aduolârit.

F.

Hieronymus Tragus oriolum inter aues numerat quæ in cibum hominis ueniunt.

G.

Vuideuuallus curat icterum, & ipse flauescit Hildegardis. hoc ueteres de ictero aue uel galgulo scribunt.

¶ h. Viteualli uocem & uolatũ præ omnibus auibus non rapacibus obseruãt augures, Albert.

¶ PIPHALLIS, πιφαλλὶς, πίφιγξ, Hesychius & Varinus. Piphinx, πίφιγξ, alauda, Iidem. Piphix, πίφιξ, auis, à uerbo πίω, gaudet enim aquis, Varinus & Etymologus. Pifex, harpa & miluus amici sunt, Aristot. scribitur autem Græcè πίφηξ per η, in ultima.

¶ PLOAS, πλωὰς, genus auis magnæ, Varinus. apud quem etiam πλώας paroxytonum legitur pro aue; sed magis placet oxytonum.

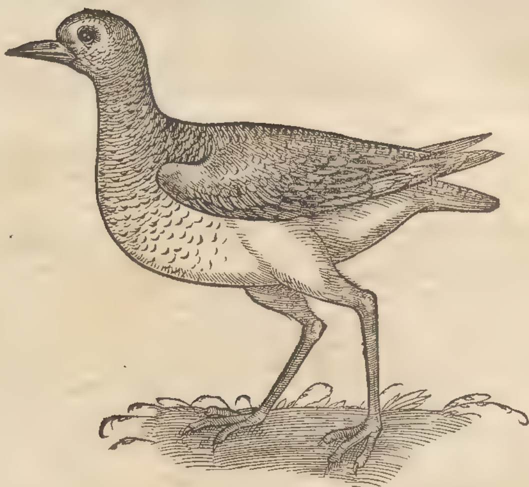
DE PLVVIALI.

HVIVS auis figurã Guil. Rondeletius uir doctissimus (quod uel libri eius de piscibus nuper æditi egregiè testantur) è Gallia ad nos misit. Gallicum eius nomen est un pluuier. Gibertus Longolius Germanicè uocat ein Pulvier. Turnerus ein Pulver. Eberus & Peucerus ein Pulver uel Pulroß. Heluetijs incognita aut certè rarissima hæc auis est. appellari autem potest ein grawer Gyfitz. hoc est uanellus fuscus. nam Angli etiam, ut audio, uanellum auem subuiridem, nominant pluuialem uiridem, a grene pluuer.

¶ Longolius & Turnerus hanc auem Aristotelis pardalum esse suspicantur. ego nõdum assentior. neq; enim pluuialis colore tota cinereo est, ut pardalus.

¶ Viuit plurimũ circa lacus, quanquã & in agris quoq; sæpe capiatur, præclara ista auis quam Romano nomine à puluere fortè Germani appellant, est enim puluerat rix. Coloris est cinerei, magnitudine paulò turture minor. gregatim uolat, neq; temere à quoquam singularis conspicitur. uocem emittit frequentem & minimè grauem: sed eo ferè modo quo illa nostratibus appellatur, quan-

quam autem cinerei coloris ſit, pennas tamen luteis ijsq́ obſcuris maculis conſperſas habet, unde à Græcis pardalus appellatur, (tanquam pardi inſtar ſit maculoſus.) quanquam Ariſtoteles minimè aduenam hanc auem, ſed ſemper cõſpicuam ut coruos & cornices eſſe teſtatur: id quod fortè uerum eſt in Græcia, regione longè feruentiore quàm noſtra. nam apud nos nulla propè auis eſt, quæ per hyemem aut locum non mutet, aut non lateat, Gib. Longolius.

¶ Si auis illa pardalus ſit, quam eſſe ſuſpicor, celerrimè currit: & ſibilum, quem paſtores & aurigarum pueri labijs porrectis ædunt, uoce imitatur. Pennas habet ad cinereum colorem proximè uergentes, quarum ſingulæ ſingulis flauis maculis ſunt reſperſæ: & ea auicula, quam mollicipitem (auis illius quam nos lanium appellauimus genus unum mollicipitem eſſe conijcit Turnerus) eſſe conijcio, multò maior eſt. Fieri poteſt ut eius auis plures ſint ſpecies, Turnerus. ¶ Pluuialis auis eſt propè ad magnitudinem perdicis, uarijs pennis ornata, croceo & albo nigroq́ diſtincta. Aëre ſolo uiuere dicitur. huius argumentum eſt, quòd licet pingueſcat, nihil tamẽ unquam in eius uiſceribus inueniri poteſt, Author de nat. rerum. Pluuiales aues quanquã præpingues aliqui ſolo aere uiuere putant, quoniam in uentribus earum nihil inuenitur. Sed eius rei cauſa eſt, quia inteſtinum ieiunum ſolum habent, in quo nunquam aliquid inuenitur. & hoc in multa animalia cadit, ut alibi oſtendimus. Aer certe purum elementum nutriendo corpori accedere non poteſt, Albertus. Ex auibus omnibus mihi notis, nullam uidi quæ non quatuor digitos haberet, excepta pluuiali, & pica marina ut uulgò uocant: & alijs duabus quarũ altera Gallis uulgò Guillemot dicitur, altera Canne petiere, quæ de genere lagopodum eſt, Bellonius. Ego pluuialem uanello congenerem exiſtimo. nam & nomen commune ambabus tribuitur apud Anglos, adiecta tantum coloris differentia. ſed differunt etiam quòd uanellus criſtam habet, pluuialis non habet: & digitis pedum. Pluuialis enim poſteriorem nullum habet, uanellus breuiſsimum.

¶ Sunt qui excrementa lumbricorum ab his auibus edi aſſerant.

E.

Hæ aues dicuntur capi dum plumbatæ ſagittæ (baculi plumbati) ultra eas (altius) in aere proijciuntur. ſic enim territæ humilius uolant, & in retia iuxta terrã expanſa incidunt, Albertus & Author de nat. rerum. capiuntur autem gregatim.

F.

Lautæ ſunt in cibo & in magnis delicijs: & uiridibus, quos aliqui priuatim uanellos uocant, longè præferuntur. In hominem delicati cibi nimium appetentem, ne pluuiali quidem appoſita cõtentum fore, alicubi tanquam prouerbio dicitur. Sunt è uulgo qui negẽt eam cibo ſolido ueſci, & proinde ne exenterandam quidem exiſtimant, ut & alias quaſdam lautas & opimas aues.

¶ An hæc Plutarchi rhyntace eſſe poſsit, & an eadem ſit quam Itali quidam piuier nominãt (per onomatopœiam, in pratis paluſtribus degentem auem, corpore fuſco, pectore albo, ut audio,) diligentiores inquirant.

DE PORPHYRIONE.

A.

ORPHYRIO auis hactenus nobis ignota est: cuius picturam à præstantissimo medico Guil. Rondeletio ex Montepessulano mittendam expectamus. Quid sit porphyrio non constat, Niphus. Porphyriones à nobis uisi sunt in agro Patauino allati ex Hispania, quos ibi telamones uocant, siue quia statuæ uiriles, quibus mutili & coronæ sustinentur, ita nominantur: siue quasi thalamorum & pudicitiæ custodes. etenim scribit Athenæus uolucrem hanc sensum adulterij habere, &c. nisi quis telamones quasi nutriculas esse dictos putet. ita enim Græci altrices uocant, Hermolaus in Corollario. ego telamonum uocem de his auibus potius barbaram quàm Græcæ originis existimârim. Quod uerò telamonem Græcis nutriculam significare scribit, non probo, nisi thelamòn cum aspiratione scribat, nimirum ἀπὸ τοῦ θηλάζειν. nam & θηλάστρια, τροφὸς exponitur. Θηλαμὼν, τάφος, ἡ τροφὸς, παρὰ τὸν θήσω μέλλοντα, ὃς δηλοῖ τὸ θηλάσω. τὸ γὰρ θῶ (sic legendum, non θύσω. Vide in Θῶ & in Θῆσθαι) δύο σημαίνει, τὸ ποιῶ, καὶ τὸ θηλάζω, Varin. Hesychius nihil habet, quàm Θηλαμὼν, τάφος. suspicor autem librariorum culpa pro τροφὸς scriptum fuisse τάφος.

¶ Hebraicum nomen dukiphat Septuaginta Deut. 14. porphyrionem interpretantur: Leuitici 11. epopem, id est upupam, quod magis placet. uide suprà in Gallo syluestri in genere. ¶ Sic & raham uel racham Deuter. 14. uulgaris translatio porphyrionē uertit, Septuaginta upupam. neutrum probo. omnino enim aquilæ aut uulturis aliquod genus hac uoce significatur. Lege suprà in Gypaeto, Ossifraga & Cygno. Sunt qui porphyrionem cum Pelecano cōfundant, eandem auem arbitrati, eò quòd Septuaginta alicubi pelecanum reddiderint, ubi Hieronymi translatio porphyrionem habet. Munsterus in Lexico trilingui porphyrionē Hebraicè nominat racham & ierakreka. ¶ Tinschemet quoque Hebraicum uocabulum uariè interpretatur, uespertilionem, porphyrionem, talpam, cygnum, noctuam, ibin. Vide in Talpa & Cygno. Iudæi doctiores ferè uespertilionem accipiunt. ¶ Chasida Hebraicè auis est, quam translator noster uocat miluum & porphyrionem, Munsterus. uide suprà in Ciconia.

¶ Grapaldus nō rectè porphyrionem credit esse auem quàm Itali uulgò coturnicem appellant, quum ea perdix maior sit.

B.

Porphyriones laudatissimi in Comagene, Plinius lib. 10. cap. 43. Et rursus cap. 49. Nobiliorem etiam supradicto (è Comagene scilicet misso) porphyrionem Baleares insulæ mittunt. Vltima Syriæ fert porphyriones, Diodorus Siculus. Alexāder Myndius Libycam auem esse ait, Athenæus. ¶ Porphyrionem Aristoteles scribit colore cœruleo esse, (uel cœruleum imitante,) pedes habere fissos, crura longa, rostrum puniceum, (ῥύγχος ἠργμένον ἐκ τῆς κεφαλῆς φοινικοῦν,) magnitudine esse gallinacei: quinis pedum digitis, quorum maximus sit medius, Athenæus. Porphyrio animal est quod tum formæ pulchritudine excellit, tum nomini suo maximè respondet, Aelianus. ὡραιότατόν τε ἅμα καὶ φερωνυμώτατόν ἐστι ζῶον. Tetrax auis magna porphyrionis speciē similitudinemque gerit, Laurentius apud Athenæum. Porphyrio uocatur à puniceo rostri colore, Eustathius. Porphyrio, cui à colore nomen, rostrum habet rubicundum: & in capite ueluti cristam, qualē faciunt & gestāt sagittarij Persæ: par magnitudine gallinis altilibus, sed crura ei longiora, Oppianus. Rostra ijs & prælonga crura rubent, Plinius. Hæmatopus multò minor est quàm porphyrio, quanquā eadem crurum altitudine, Vuottonus. Guttur (ingluuiem) quo merguntur recentia aues quædam habent, ut gallinæ: aliæ carent, sed gula patentiore utuntur, ut gracculi, corui. quædā neutro modo, sed uentrem proximum habent, quibus prælonga colla & angusta, ut porphyrioni, Plinius. Porphyrio, ut & reliquæ aues longi angustique colli, ingluuiei gulæque amplitudine caret: longitudine autem admodum prolixa utitur, Aristot. Ardeolæ & porphyriones uropygium (caudam) parum aptum recęperunt, Aristot. in libro de com. anim. gressu. ¶ Fortè & horion Indica auis porphyrioni cognata fuerit, cum herodio similis & rubris cruribus describatur, sed distinguitur cantus suauitate quā mire celebratur.

¶ Recentiores porphyrioni quędam præter ueterum authoritatem attribuunt, ut Isidorus: Porphyrio (inquit) est auis, cui hoc peculiare quòd pedem unum habet latū ad natandum, alterum uerò fissum ad ambulandum. In quo notatur quòd utroque elemento gaudet, & in aqua natans ut anates, & in terra ambulans ut perdices. Idem Albertus scribit, sed tanquā de aue sibi ignota, & ipse etiam fidem non adhibens. Alij recentiores huiusmodi pedes auriphrygio suo uel haliæeto adscribunt. Meliores in hoc auium genere sunt quæ rostrum habent magnum & crura prælonga: Albertus & Isidorus, ex male intellectis, ut apparet, Plinij uerbis.

C.

Porphyrio est auis fluuialis, quia in fluminibus abundat, Kiranides. ¶ Pulueruletis uolutationibus non mediocriter gaudet: in locis ubi columbarum lauatio esse solet lauatur, Aelianus interprete Gillio. Græcè legitur, χαίρει κονιόμενος, ἤδη δὲ καὶ λοῦται τὸ τῶν περιστερῶν λουτρόν. Non prius tamen se uel in puluerem uel lauationem dat, quàm in ambulationem ueniens certa spatia cōfecerit, Idem interprete Gillio. Sed aliter Athenæus ex Polemone: Non prius (inquit) cibum capit, quàm

locum aliquem ſibi commodum inuenerit in quo deambulet: peracta deambulatione (μεθ' ὄν, lego μεθ' ὅ) puluceratur, tum lauat, poſtremò cibum ſumit. Solus auium morſu bibit, Ariſtot. & Plinius. Σκάπτων δὲ πίνει, Athenæus: lego λάπτων. Idem eſt (edit) proprio genere, (ſuo quodam & peculiari modo,) omnem cibum aqua ſubinde tingens, deinde pede ad roſtrum ueluti manu afferens, Plin. Hic ſolus præter pſittacum pede ſuo inſtar manus aquam ſuſcipiens (hauriens) ad roſtrum defert & potat; ſeq; humano modo paſcit, quia cum omni cibo bibat oportet & cũ ſolo morſu, aliter enim cibus ei propter appetitus debilitatem non deſcenderet, Iſidorus & Albert. Sed uideo eos Plinij ſenſum nõ ſatis aſſecutos, neq; enim cum omni cibo uel bolo, ut Albertus habet, bibit porphyrio iuxta Plinium; ſed cibum omnem in aquam intingit, intinctum pede roſtro admouet: aliâs uerò cum bibit, morſu bibit. Cum digitos quinq; habeat hæc auis, commodius pede loco manus uti poteſt. δὲ τῶν λαμβανομένων εἰς τὸν πόδα ταμιεύεται μικρὰς τὰς ψωμίδας, Polemon apud Athenæũ. hoc eſt, De cibo autem quem pede apprehenderit paruas buccellas decerpit. quanquam ταμιεύεσθαι an hoc ſenſu accipiatur, dubito. Leonicenus in uaria hiſt. ex hoc loco ſcribit, eum pedibus comminuta fruſta ad futurum uſum ſeruare, quod nõ placet. Ταμιεύεσθαι τὴν τύχην, quidam interpretatur, pecunijs parcè uti, hoc eſt non uno tempore multum uel omnia conſumere. ita & hæc auis nimirum non uorax, ſed parca, exiguas ſubinde buccellas ſibi decerpit. Cum paſcitur, ſe teſtes ſui prandij habere dolet, itaq; ſecedit, & latens in occulto comedit, Aelianus & Euſtathius. Callimachus in libro de auibus porphyrionem ait cibum ita capere, ut ab hominibus non uideatur. odio enim haberi ab eo illos qui ad cibum eius acceſſerint. Piſces deuorat, Procopius Gazæus. ¶ Alui excrementum, ut & reliquę aues longi anguſtiq; colli, humidius quàm cæteræ ſolent, reijcit, Ariſtot. ¶ Ardeola & porphyrio uropygium (caudam) parum aptam habent, & ad uolatum dirigendum loco uropygij pedes protendunt, Idem. Volans non ſublime fertur, Aelianus.

D.

In hominum conſpectu nunquam coniugi ſuæ miſcetur. natura enim adeò caſtus eſt, ut ne maritum quidem uxori concumbentem uidere ſuſtineat: & ſi adulterium deprehẽderit, nimio dolore contabeſcit, Oppianus. Acerrima riualitate ardet (porphyrio qui in domo alitur,) & mulieres quę ſunt ſine uiro obſeruat, (τὰς ἀνάνδρους τῶν γυναικῶν, ut codices noſtri habent, & Gillius quoque legit: fortè quòd illæ ad concubitum cum uiris procliuiores & magis expoſitæ uideantur, ſed malim ὑπάνδρους, hoc eſt uirorum libidini ſe ſupponentes, ex Athenæo.) Adulteria ſenſu quodam naturæ deprehendit: & ſi de ijs ſuſpicetur, uita laqueo finita crimen domino præmonſtrat, (ſi cum matrefamiliâs ſtuprum fieri cognouerit,) Aelianus. Auis tam ſtudioſa eſt caſtitatis, ut conſpecto tantũ ſcorto moriatur, Io. Tzetzes. Quemadmodum adulteris obtrectet & inuideat porphyrio animal etiam prudentiſsimum, non modo moderatiſsimum, alibi (ut iam recitauimus) me dicere memini, Aelianus. ¶ Porphyrio præterquam quòd & riualis eſt, & obtrectator, ea ſanè etiam naturæ indole præditus eſt, ut eorum, quibuſcum uſu coniunctus eſt, amãtiſsimus eſſe dicatur. Eum ipſum & gallum in eodem uerſari domicilio percepi, eaſdemq; ambulationes & æqualia ſpacia conficere ſolitos, eiſdem ueſci cibis, communiter puluerulentis uti uolutationibus, mirificumq; ex his rebus amorem inter ſe mutuum contraxiſſe. At enim cum utriuſq; dominus feſto quodam die cum ſodalibus, ut epulare ſacrificium faceret, gallum occidiſſet, porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris accepit, ſibi ut inedia mortem conſciſceret, Aelianus. ¶ In obſcuro loco cibum capit, & accedentes ad cibum ipſius odit, Euſtathius.

E.

Porphyrioni capiendo neq; uiſcum neq; retia adhiberi opus eſt: ſed ubinam ſolus conſideat obſeruare, & ſaltando paulatim accedere. Saltationis enim ſpectaculo tantopere delectatur, ut licet accedentem magis magisq; hominem uiderit, non tamen auolet: ſed ipſe etiam ſe moueat & ad ſaltandum membra componat, donec capiatur, Oppianus. ¶ Porphyrio gratus eſt hominibus, quamobrem caute & ſtudioſe ipſum alunt, itaq; magnificis ædibus pro ludicra delectatione eſt: uel in templo aliquo ſacro nutritur, & liberè oberrat, & ſacer intra clauſtra circumit; Aelianus, ut nos conuertimus, quòd Gillij translatio non placeret.

F.

Porphyrio Iudæorum mẽſis interdictus eſt, quòd auis ſit uorax piſcium quorum rapinæ inhiat, Procopius. Pro tinſchemet Hebraica uoce Septuaginta porphyrionem uerterunt, qui inter immundas aues reputatur quòd luxuria (libidine) inſignis ſit, ut quidam ſcribũt, Paulus Fagius. Porphyrionem cibi gratia in cœnis apposuiſſe hominem ſcio neminem, nec Calliam, nec Cteſippum uiros Athenienſes, nec Hortenſium Romanum, quos è multis lurconibus paucos mihi commemoraſſe ſatis fuerit, Aelianus. Quòd ſi in cibum non ueniunt, miror cur Plinius laudatiſsimos è Comagene, nobiliores è Balearibus inſulis mitti ſcripſerit.

H.

a. Ariſtophanes in Auibus mentionem fecit tetracis auis (magnæ) cum porphyrione & pelecino. ¶ Porphyrion & auis & piſcis cuiuſdam nomen eſt, Heſychius.

¶ Alcyoneus gigas Purpurei (aliâs Porphyrionis) frater ab Hercule telis eſt cõfoſſus. Nomen habet magni uolucris tam parua gigantis; Et nomẽ Praſini Porphyrionis habet, Martialis lib. 13.

Constat inter gigantes principatum obtinuisse Porphyrionem & Alcyoneum. Prasinus quoq; auriga, cuius in Nerone Tranquillus mentionem facit, Prasinus Purpurio dictus est, Perottus. ὦ κεβριόνα καὶ πορφυρίων, exclamat quidam in Auibus Aristophanis: scitè autem Cebrionæ & Porphyrionis gigantum nomina coniunxit, præsertim cum eadem duo etiam auium nomina sint. conuenit & argumento. nam ut gigantes illi deos olim impugnauerunt, ita & aues in hac fabula eos impugnare moliuntur. Porphyrion quidem gigas à Venere uictus fertur. Scholiastes & Varinus in Cebrione. πέμψω δὲ πορφυρίωνας ἐν τὸν οὐρανὸν ὄρνις ἐπ' αὐτὸν παρδαλᾶς ἐνημμένος, Aristoph. in eadem fabula. Minatur autem quidam se aduersus Iouem cœlo immissurum porphyriones, siue aues siue gigãtes accipias. Typhὼs & Porphyrion gigantes in Pythijs Pindari Carmine 8. memorãtur, tanquam utrique fulmine icti. Scholiastes monet Typhòn tantum fulminatum, Porphyrionem uerò Apollinis sagittis occisum. Eundem ait Herculis boues per uim abducere conatum fuisse.

¶ c. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortũ fabulantur, cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouem auium uoces diuersas ædidisse, & inter cæteras porphyrionis, ut recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

¶ e. Multos pueros quos amabant muneribus deceperunt amatores, donata alius coturnice, alius porphyrione, Aristoph. in Auibus.

¶ POYX, πῶϋξ, auis quędam Aristoteli de animalibus, Hesychius & Varinus. Ego hoc nomen apud Aristotelem legisse non memini. Phoix quidem (φῶϋξ) apud eum inimica harpæ est, & ardearum generis mihi uidetur, ut suprà scripsi. Sunt & πώϋγγες mergi, aliâs búnges dicti, à uoce & clamore, παρὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν ἰυγὴν, Varinus.

¶ PORPHYRIS, πορφυρὶς, auis nominatur apud Aristophanem in choro Auium. Est autẽ alia quàm porphyrio, ut Callimachus in libro de Auibus testatur. Ibycus aues quasdam λαθιπόρφυρας nomĩat, cuius hæc uerba apud Athenæum legimus: τῶ μὲν πετάλοισιν ἐπ' ἀκροτάτοισι ξανθοῖσι ποικίλαι πανέλοπες αἰολόδειροι, πορφυρίδες, καὶ ἀλκυόνες τανυσίπτεροι. quasi ut alcyones & penelopes, ita etiam porphyrides marinæ quædam uel maritimæ aues sint. Et rursus, αἰεί μ' ὦ φίλε θυμὲ τανύπτερος ὡς ὁ κα πορφυρὶς. locus uidetur corruptus, & legendum fortè, ὡς λαθιπορφυρὶς. Porphyrides ex auium sunt genere, à porphyrionibus diuersæ: sicut ab utroq; latiporphyrides, siue adiporphyrides & latiporphyræ, Hermolaus in Corollario. apparet aũt ipsum ex Athenęo hęc mutuatũ, & de lectione dubitasse.

PSIPHAEON, ψιφαῖον, uelum uel stoream significat: uel auiculam paruam, Hesych. & Varin.

DE PSITTACO.

Psittaci genus cætera sequenti simile coloribus, nisi quòd per medium alarum plurimum flaui coloris habet, nonnihil etiam in cauda, quare ERYTROXANTHVM *nominabimus. nam cœrulei multò minus habet quàm sequens.*

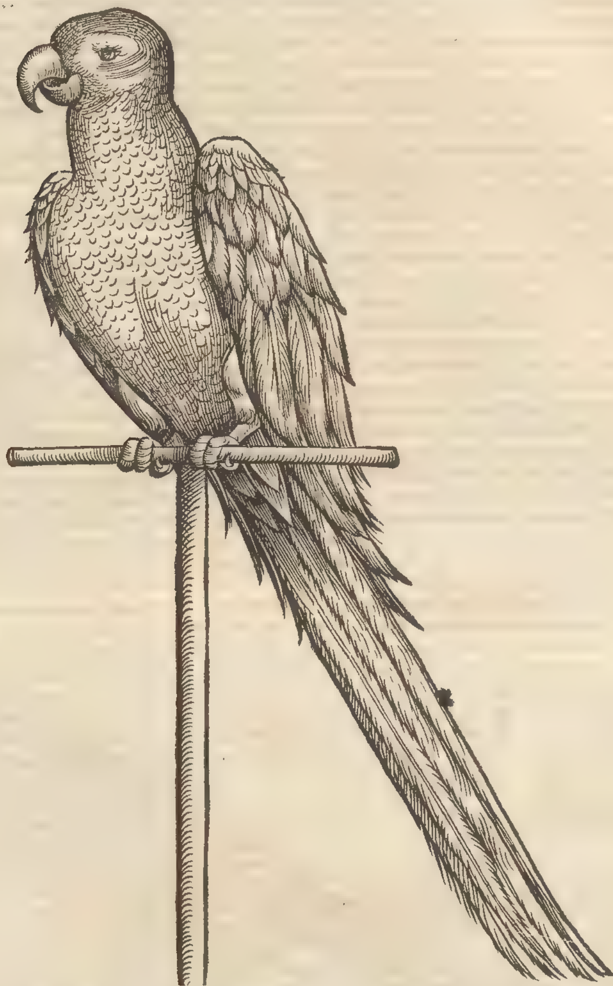

A.

PSITACVS auis humanam uocẽ reddit. hanc mittit India, & sitacem uocat, uiridem toto corpore, &c. Plinius. Hermolaus legendum conijcit hoc in loco psitacen, ex Aristotele, ut ait. qui item non masculino (inquit) sed fœminino genere pronunciat hanc alitem. Cæterum in Indica historia, quam Arriano sunt qui tribuant, sittacen per σ. non per ψ. legimus initio uocatã. Est Aristoteli auis sitta, sed omnino alia. Hæc Hermolaus. Ego psittace (ψιττάκη) apud Aristotelẽ in nostris codicibus per t. duplex scribi inuenio, ut & apud alios Græcos authores

Aliud genus Psittaci parte supina rubet, alis superius in flauo uiridibus, cætero cœruleis, cauda partim rubra partim cœrulea, ut pictura ad nos missa indicat, in qua pars prona non apparet, caput etiam cum collo undiq; rubet, nisi quòd color candidus circa oculos est. Nos eum à præcipuis coloribus ERYTHROCYANVM *cognominabimus.*

omnes semper t. duplex, siue psittacus, siue psittace, siue sittacus ab illis scribatur. Arrianus quidem in Indicis (ut nostri codices habent) σιττακὸν scribit, sittacum, non ut Hermolaus citat sittacen. Ψιττακὸς & σιττακὸς oxytona sunt & masculina: ψιττάκη fœmininum paroxytonum. Latini quidam, præsertim recentiores (Gaza, Volaterranus, Grapaldus) psitacum per t. simplex scribunt, quod nō placet. poetæ primam semper producunt. Sittas, Σίττας, auis quædam, aliqui psittacum interpretantur, Hesychius & Varin. Sitta auis gen. fœm. suprà inter picos nobis descripta est. Sittas masculinum fuerit, sed pro eadem, ut coniicio, aue accipiendum. ¶ Hastaialga (uocabulum ut coniicio Persicum, quanquam Albertus Græcum esse ait, uir Græcæ linguæ imperitus) est auis parua de genere psittaci, &c. Albertus in Aristotelis de hist. anim. 8, 12. ubi Aristoteles psittaci simpliciter meminit. ¶ Græcè uulgò παπαγὰς hodie uocatur. ¶ Italicè papagallo. ¶ Hispanicè papagáio. ¶ Gallicè papegay; uel perroquet. Sed aliqui genus quoddā maius & cœrulei coloris priuatim perroquet nominant.

-minant. ¶ Germanicè Pappengeij/Sittich/Sickust. ¶ Anglicè a popiniay, uel a popingey. ¶ Illyricè pappaussek. Polonicè papuga. Turcicè dudi. ¶ Plurimis quidem linguis papagalli nomen commune est. Psittacus, qui uulgò papiagabio, id est principalis seu nobilis gabio dicitur, Obscurus.

¶ Vltima Syriæ fert psittacos, Diodorus. Apportantur ad nos ex regionibus sub æquinoctiali ad Orientem & Meridiem sitis, Nicephorus Callistus. Inueniuntur in Thebaide Aegypti, & in India, Kiranides. Plinius ait insulam esse Gagaudem in Aethiopia, inde primum uisos esse psittacos à Neronis exploratoribus. Sola India mittit psittacũ, Plinius & Pausanias. Regio quædam Lusitanis in Indiam nauigantibus reperta, abundat psittacis multiiugi coloris, tantæq; proceritatis, ut cum gallinis magnitudine contendant, Aloisius Cadamustus. Est uarietas psittacorum in coloribus magna, unde pulcherrimi etiam apud Indos existimantur. nam præter colorum aptam uarietatem illam, splendor etiam quidam affulget, Cardanus. Circa Pego urbem Indiæ psittacos uocaliores habent quàm usquam alibi offenderim, eosdemq; pulchriores, Ludouicus Romanus. In regione circa Tarnasari Indiæ urbem, psitaci omnium pulcherrimi spectantur, albicantes septeno colore præsertim distincti, Ludouicus Patricius. Hispanæ insulæ psittaci, alij coloris prasini, alij fului sunt, alij uerò Indis non absimiles, id est torque miniato, Christophorus Columbus. Hispani (ex Hispaniola insula & uicinis) psittacos, quorum alij uirides erant, alij flaui toto corpore, alij similes Indicis torquati minio, uti Plinius ait, quadraginta tulerunt, coloribus uiuacissimis & lætis maximopere, Pet. Martyr. In regno Senegæ apud Nigritas tota regio scatet psittacis, qui triplici colore distinguuntur, subcinericeo, uiridi ac ueneto, Aloisius Cadamustus. In Calechut reperiuntur alij prasini coloris, alij scutulati, alij purpurei, Ludouicus Romanus. Supra Caput Bonæ Spei Lebegio uecti uento Lusitani, nacti sunt nouam tellurem quam appellarunt Psittacorum. quoniam inibi inueniuntur alites huiusmodi incredibilis proceritatis, utpote qui brachium & dimidium longitudine excedant, multiiugi coloris, ut scribit quidã in Noui orbis historia. Psittacos nunc ex Lusitania insulisq; uicinis Aethiopicis prestantissimos adduci uidemus, uarioq; colore discriminatos, Volaterranus. Gracchana Noui orbis insula fert psittacos phasianis multò maiores, nec alijs similes. nam alas habent uersicolores, cætera rubei, Christophorus Columbus. Prouincia Abasiæ psittacos habet, Paulus Venetus. Psittacorũ genus peculiare audio à Gallis parroquet uel perroquet uocari, uiridibus maius, rostro magis adunco, uocalius, maiorisq; pretij. ¶ Psittacis è Brasilia, quem pictum habeo, collum, alę & dorsum uiridis ferè coloris sunt: sed dorsum ad cœruleum inclinat, cauda similiter, in qua longiores pennæ rubent: longiores in alis nigræ sunt. in uiridibus earundem maculæ quædam uel puncta rubent. caput cinereum est, uenter coloris flaui. ¶ Cinereum quoq; uel subcœruleum toto corpore, pictum habeo, in cauda tantum rubẽtibus pennis, parte circa oculos candida, hunc ex Mina ciuitate diui Georgij adferri aiunt.

B.

Quibus in regionibus reperiantur iam suprà dictum est. ¶ India (sola, Solinus) mittit psittacum auem, uiridem toto corpore, torque tãtum miniato, (puniceo, Solinus,) in ceruice distinctam. Magnitudine & coloribus diuersi reperiuntur, ut in A. ostendimus: prisci uiride genus tantũ agnouisse uidentur. In India liuiæ columbæ uirides pennas habent, ut is primo aspectu, qui sit rudis in scientia auium, psittacum non columbam dicat, Aelianus. Psitacus Indiæ auis est. instar illi minimo minus quàm columbarum, sed ne colorum (non colores) columbarum. Non enim lacteus ille, uel liuidus, uel utrunq; (utcunq;) subluteus, aut sparsus est: sed color psitaco uiridis, & intimis plumulis & extimis palmulis, nisi quòd sola ceruice distinguitur. Enimuero ceruicula eius circulo mineo, (minij colore,) uelut aurea torqui, pari fulgoris circumactu cingitur & coronatur, Apuleius Florid. 2. Viredo in toto corpore psittaci lutea, præter collum miniato distinctum torque, Eberus & Peucerus. Auis est tota uiridis, sed rostro & pedibus rubet, Kiranides. Similis est aliquantulum obelo (uox uidetur corrupta) & falconi: uirides habet plumas, pectus rotundum, rostrum aduncum, tantæ fortitudinis ut caueæ suæ uirgas ferreas ui frangat, Obscurus. Rostro uel ferrum rumpit, Kiranides. Capitis ossa durissima psittacis, Plinius. Capiti psittaci duritia eadem quæ rostro, Idem. quare cum discit sermonem hominis, radio uerberatur ferreo: & cum deuolat, rostro se excipit, propter pedum infirmitatem, ut in C. dicetur. ¶ Omnes aues uncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptæq; ad imitandum. nam & psittaca auis Indica talis est, Aristot. Lingua ei lata, multoq; latior quàm cæteris auibus: unde perficitur ut articulata uerba penitus eloquatur, Solinus & Apuleius. Hinc est quòd ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi humanam linguam referentem, Vuottonus. ¶ Inter nobiles & plebeios discretionem digitorum facit numerus. qui prestant, quinos in pede habent digitos: cæteri ternos, Solinus & Apuleius. Sed Plinius lib. 10. cap. 42. de picarum genere hoc scribit, nõ de psittacis, nempe facilius discere sermonem humanum illas quibus quini sunt digiti in pedibus. Habent psittaci digitos binos ante, & totidem retro, ut picorum genera.

C.

Cnici uel cneci, ut uocant, semine uescuntur psittaci: & saccharo delectãtur. In Calechut tanta harum auium copia est, ut exhibendi sint custodes seruandæ oryzæ in aruis, ne eam depascantur, Ludouicus Romanus. Pede seipsos pascunt & ori admouent escas, ut manu homo, Author de

nat. rerum. ¶ Dum bibit, pedibus suspensus caudam in altum, & caput deorsum ad aquam extendit, caudam enim diligenter custodit, & sæpe rostro componit, Albert. ¶ Quemadmodũ pueri erudiuntur, sic psittaci ex tribus Indiæ generibus omnes humanæ uocis usum addiscunt. In syluis inconditam uocem, cuiusmodi aues indoctæ edere solent, mittunt: non autem expressum os & explanatum habent, Aelianus. Vox eius naturalis est ualde sonora, Albertus. Imitatur uoces hominum omniumq; animalium, Kiranides. Auium quæcunq; linguam cõsimilem (humanæ) habent, & maxillarum dispositionem (auibus pro maxillis rostrum est) humanum aptæ sunt imitari sermonem, ut psittaci, picæ, & similes, Suidas. Psittacen auem ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi humanam linguam referentem, Vuottonus. De lingua eius uide suprà in B. Psittacus à uobis aliorum nomina discam: Hoc didici per me dicere, Cæsar aue, Martialis. Psittacus humanas depromit uoce loquelas, Atq; suo domino χαῖρε ualeq; sonat, Author Philomelæ. Articulata uerba penitus eloquitur. quod ingenium ita Romanæ deliciæ miratæ sunt, ut barbari psittacos mercẽ fecerint, Solinus. Omnes aues uncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptæq; ad imitãdum. nam & Indica auis psittace, quam loqui aiunt, talis est, & loquacior (ἀκολαστότερος) cum biberit uinum redditur, Aristot. Plinius uocem ἀκολαστότερος uertit lasciuior. recẽtiores quidam ad libidinem referunt. mihi quidem Aristoteles hoc uocabulo intemperantiam linguæ maximè significasse uidetur. Super omnia humanas uoces reddit psittacus, & quidem sermocinatur. imperatores salutat, & quæ accipit uerba pronunciat, in uino præcipuè lasciua. Capiti eius duritia eadem quæ rostro. Hæc cum loqui discit, ferreo uerberatur radio, (ferrea clauicula Solinus & Apuleius,) non sentit aliter ictus, Plinius. Dum pullus est atq; adeò intra alterum ætatis suæ annum, quæ monstrata sunt & citius discit, & tenacius retinet. Maior paulò segnior est, & obliuiosus & indocilis, Solinus & Apuleius. sed Plinius hoc de pica, non de psittaco scribit lib. 10. cap. 42. Ad disciplinã humani sermonis facilior est psittacus, glande qui uescitur: & cuius in pedibus, ut hominis, quini digituli numerantur. non enim omnibus id insigne, Apuleius. sed hoc quoq; apud Plinium eodem in loco ad picas non ad psittacos pertinet. Id quod dicit psittacus, ita similiter nobis canit uel potius eloquitur, ut uocem si audias, hominẽ putes. Nam quidem si uideas idem conari non eloqui. Verùm enimuero & coruus & psitacus nihil aliud quàm quod didicerunt pronunciant. Si conuitia docueris, conuiciabitur, diebus ac noctibus perstrepens maledictis, Apuleius. Augustus Cæsar picam à qua salutatus erat, item psittacum emi iussit, Macrobius Satur. 2. 4. Non silebo parte hac miraculum insigne nostris uisum temporibus: Psittacus hic fuit Ascanij Cardinalis Romæ, aureis centum comparatus nummis, qui articulatissimè continuatis perpetuò uerbis Christianæ ueritatis symbolum integrè pronunciabat, perinde ac uir peritus enunciaret, Cælius. Sturni coruiq; & psittaci, quoniam loqui discunt, & uocis spiritum tam sequacem, tam æmulum, pensandũ formandumq; docentibus præbent, ea ipsa docilitate adesse patrocinariq; cæteris animalibus uidentur, & tantum non uoce testari, etiam cæteris omnibus proferendi sermonis, & uocis articulandę uim natura concessam, Plutarchus. ¶ Cum deuolat, rostro se excipit, illi innititur, leuioremq; se ita pedum infirmitati facit, Plinius. Rostri tanta durities est, ut cum è sublimi præcipitatur (præcipitat, Apuleius) in saxũ, nisu se oris excipiat, & quodam quasi præsidio utatur extraordinariæ firmitatis, Solinus. rostro se uelut anchora excipit, Apuleius. Qui memoria nostra terras antiquis ignotas peragrarunt, (ut Aloisius Cadamustus, apud quem hæc similiter leguntur) mirifica animi solertia in construendo nido psittacos esse affirmant. Etenim procerissimam inuestigant arborem, tenuibus ramis, & intolerabilibus ad quiduis graue sustinendum: ad quorum cacumina pensilem surculum alligant, ex quo nidum affabre & callidissimo artificio factum suspendunt, pilæ modo rotundum, sanequàm exiguo ad aditum & exitum relicto foramine. Quod quidem ipsum eos moliri asserunt, ut serpentium insidijs uiam obstruant. non enim ex tam subtilibus ramis pensilem nidum serpentium natio corpore grauis inuadere audet, Gillius. Est & oriolus dictus picorum generis, qui nidum à ramis suspendit, (uel potius alligat,) & passer stultus in India occidentali. ¶ Psittacus aquas alias quocunq; modo patitur, sed pluuia moritur. idcirco in montibus Gelboe nidificare fertur, in quibus rarò uel nunquã pluit, Albert. Multa humiditate in cuti eius abundante moritur, Obscurus.

D.

Psittacus inter aues ingenio sagacitateq; pręstat, quòd grãdi sit capite, atq; in India cœlo syncero nascatur: unde etiam didicit nõ solum loqui, sed meditari. meditantur ob studium gloriæ. participes enim sunt & huius & amoris: unde memoria non uulgaris illis, Cardanus. Amat hæc auis loqui cum pueris, à quibus etiam cæteræ aues facilius loqui addiscunt, Albertus. Caudam suam summo studio custodit, pennasq; rostro suo frequentius extergit, Author de nat. rerum. Miræ etiam calliditatis est in excitando risum. Homines quoque osculari domesticos consueuit. Admoto speculo propria forma deluditur, & nunc gaudẽti nunc dolenti similis efficitur. Aspectu uirgineo multum delectatur, & uino inebriatur, Obscurus. In uino præcipuè lasciuus est, Plinius. Vidi ego psittacum mirè amantem pueros imberbes. Gaudent sanè hæ aues conuersatione puerorum, & sermonem humanum coram eis exprimere. Nuper etiam quidam fide dignus mihi asseruit, nouisse se hominem adeò amatum à psittaco, ut ob discessum eius semper lugeret auis, & æmulatione erga alios psittacos duceretur, Auicenna. ¶ Psittacus & lupus simul pascuntur, semper enim uiridem hanc

auem amant lupi, Oppianus 2. de uenat. Turturibus amici sunt, Plinius & Ouidius. uide in Turture D.

E.

Caueis inclusi aluntur psittaci, ut tum aspectu suo colorisq; gratia & formę raritate, tũ sermonis humani imitatione oblectent. Gallinæ rusticæ in ornatibus publicis solent poni cum psittacis ac merulis albis, Varro. Seruare eos non in ligneis sed ferreis caueis (κλωβοῖς) oportet, Oppianus. ¶ In regno Senegæ apud Nigritas tota regio scatet psittacis, quos Nigritæ plurimũ oderunt: quoniam totam plagam ferè circunuolitantes, fruges & præsertim legumina deuastant, Aloisius Cadamustus. In Calechut tanta eorum copia est, ut collocandi sint custodes seruandæ oryzæ in atuis, ne eam depascantur. Vocales sunt admodum, ac uili pretio, utpote gemino denario, id est media solidi parte singuli uæneunt, Ludouicus Romanus.

F.

Gracchana insula psittacis mirè abundat. incolæ eos saginant & in cibatu gratissimos habent, Christophorus Columbus. ¶ Phœnicopteri apparatum ex Apicio suprà scripsimus. idem autem facies (inquit) & in psittaco.

G.

Psittacus potest quæcunque & anser, Kiranides. In cibo iuuat quosuis ictericos, & phthisicos sanat, Idem.

H.

a. Sittacum & psittacum ueteres dixerunt, nam σ. & ψ. inter se permutantur quandoque. sic & σίττα & ψίττα effertur, quæ acclamatio pastorum est ad boues, capras aut sues. Sitta auis diuersa memoratur Aristoteli 9.1. ubi Albertus, Camulgum (inquit) Latinè dicunt uocari, psittacum Græcè. sed & psittacus auis alia est, (licet apud Hesychium legatur, σίττας auis est, quam nonnulli psittacum faciunt,) & camulgus Latina uox non est. ¶ Viridis auis, id est psittacus, per antonomasiam uel periphrasin. Semper & à uiridi turtur amatur aue, Ouidius. Et si qua loquendi Gnara, coloratis uiridis defertur ab Indis, Claudianus in Eutropium.

¶ Epitheta. Psittaci epitheta apud Textorem sunt; Ales, Canorus, Dux uolucrum, Garrulus, Imitator, Loquax, Viridis. Psittacum ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi humanam linguam referẽtem; Vuottonus. βροτόγηρυς, Philippo in Epigrammate.

¶ ψιττάκια, genus calciamenti muliebris, Hesych. & Varinus. Psittacion emplastrum numero 24. describitur apud Nicolaum Myrepsum.

¶ Propria. Psittacum Alcęus γάστριον, id est uentri deditum uocat, Pollux ut nostri codices habent, sed Pittacum legendum coniicio. ¶ Terra psittacorũ alicubi in Nouo orbe nominatur, ubi maximi psittaci uariorum colorum reperiuntur. ¶ Psittacene, ψιττακηνὴ, regio Persidis, Aristoteli in Mirabilibus. ¶ Psittace, ψιττάκη, urbs est iuxta Tigrin, ubi Psittacia fructus (quos alij pistacia uocant) nascuntur. hinc Psittacius & Psittacenus, Stephanus. Psittaces Persicæ Aelianus alicubi meminit in Historia animalium.

¶ b. Tu poteras uirides pennis hebetare smaragdos, Tincta gerens rubro punica rostra croco, Ouidius in psittacum.

¶ c. Vide quædam in h. πάντα τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα, καὶ διηρθρωμένα ἔστι τὴν φωνήν, καὶ μιμεῖται τὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους, ὥσπερ ψιττακὸς καὶ κίττα, Atheneus. malim, πάντα δὲ τὰ πλατύγλωττα τῶν ὀρνέων, εὔγλωττα, &c. Apsephâs rex Libyæ fertur instruxisse psittacos, ut per aerem uolantes sonarent Ἀψεφᾶς θεός ἐστιν: ut quidam annotauit in margine ad orationẽ Dionis Chrysostomi de regno: ubi Dion scribit hominem improbum non posse esse uerum regem & dominum, neq; sui nec aliorum, etiamsi non solum homines eum admirentur, eiq; obediant: sed etiam aues uolantes & feræ in montibus. Nuper amicus quidam recitauit nobis iucundam de psittaco historiam: quem aiebat Londini in Anglia è palatio regis Henrici octaui in præterlabentem fluuium Thamesin decidisse, & uoce consueta ijs qui quantocunq; pretio (ut in periculo aliquo constituti, aut alij etiam ioco) portitorem ex opposita ripa uocant, a botta bott for twentye pownd: quod est, Cymba cymba uel pro uiginti libris, quam sæpissimè enunciari audierat, & tum commodissimè meminerat, exclamasse. Ea excitatum portitorem quendam, propere adnauigasse & sustulisse auem, & regi (ad quem pertinere agnoscebat) reddidisse, tantum mercedis sperantem, quantum auis promiserat. Rex pactus est ut quam auis interrogata denuò mercedem dixisset, acciperet. Placuit. Respondit auis, Gibe the knabe a grott: id est, Da nebuloni solidum.

¶ e. At tibi quanta domus rutila testudine fulgens? Connexusq; ebori uirgarum argenteus ordo? Argutumq; tuo stridentia limina cornu? Et querulæ iam sponte fores? uacat ille beatus Carcer, & angusti nusquam conuitia tecti, Statius 2. Syluarum de cauea psittaci mortui. ¶ Rostrum psittaci gestatum dæmones abigit, Kiranides.

¶ f. Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes refertas capitibus psittacorum & fasianorum, &c. Lampridius. Psittacis atq; fasianis leones pauit & alia animalia, Idem. In hortis Indiæ regijs psittaci aluntur, & sursum deorsum ultro citroq; circum regem uersantur: nec psittacum idcirco Indorum quisquam, etsi eorũ magna illic multitudo sit, edit, quòd eos sacros putent, & Brach-

mânes quidem ex auibus plurimi hunc existiment: ut qui solus humana uerba uocis cõformatione consequatur, Aelianus.

¶ g. Rostrum psittaci gestatum, omnem rigorem febrium curat, Kiranides.

¶ h. Anthologij lib. 1. elegans Philippi in psittacum epigramma legimus, quod recitare libuit.

Ψιττακὸς ὁ βροτόγηρυς, ἀφεὶς λυγοτευχέα κύρτον
Ἤλυθεν εἰς δρυμοὺς ἀνθοφυεῖ πτέρυγι.
Αἰεὶ δ' ἐκμελετῶν ἀσπάσμασι καίσαρα κλεινὸν,
Οὐδ' ἀν' ὄρη λήθην ἤγαγεν οὐνόματος.
Ἔδραμε δ' ὠκυδίδακτος ἅπας οἰωνὸς, ἐρίζων
Τίς φθῆναι δύναται δαίμονι χαῖρ' ἐνέπειν.

¶ Ouidius Elegiarum 2. 6. in mortem psittaci his carminibus lusit:

Psittacus eois ales mihi missus ab Indis
Occidit, exequias ferte frequenter aues
Omnes, quæ liquido libratis in aere cursus,
Tu tamen ante alias turtur amice dole.
Plena fuit uobis omni concordia uita,
Et stetit ad finem longa tenaxque fides.
Non fuit in terris uocum simulantior ales,
Reddebas blæso tam bene uerba sono.
Plenus eras minimo, nec præ sermonis amore
In multos poteras ora uocare cibos.
Nux erat esca tibi, causæque papauera somni,
Pellebatque sitim simplicis humor aquæ, &c.

¶ Extat & Statij Epicedion in psittacum Melioris Atedij Sylu. 2.

Psittace lux uolucrũ, domini facunda uoluptas,
Humanæ solers imitator psittace linguæ, &c.
Occidit aeriæ celeberrima gloria gentis,
Psittacus ille plagæ uiridis regnator eoæ:
Quem non gemmata uolucris Iunonia cauda
Vinceret aspectu: gelidi non phasidis ales.
Ille salutator regum, nomenque loquutus
Cæsareum, & queruli quondam uice functus

amici, &c. Legimus etiam in psittacum uocalem carmen T. Vespasiani Strozæ lib. 6. Eroticôn.

¶ Psittacos in India sacros existimari, & idcirco non uenire in mensas, paulò ante in f. ex Aeliano recitaui.

¶ PROVERBIA. Alia uoce psittacus, alia coturnix loquitur, uide suprà in Coturnice h.

¶ Erasmus Rot. in adagio Senis mutare linguam: Ne hoc quidem (inquit) prætermittendum, quanquam uulgò iactatum: Senex psittacus negligit ferulam. Et mox recẽset Apuleij uerba ex secundo Floridorum de psittaco, cui sermonem nostrum addiscenti ferrea clauicula (loco ferulæ) caput à magistro tundatur. Discit autem (inquit Apuleius) statim pullus usque ad duos ætatis suæ annos, senex autem captus & indocilis est & obliuiosus. Quæ posteriora uerba (quòd pullus usque ad biennium facilè discat, senex indocilis sit) Apuleius, ut uideo, à Solino mutuatus est: hic à Plinio, & quanquam Plinius hæc de pica non de psittaco scribat, possunt tamen fortassis huic etiam cõuenire, sin minus, ratio saltem prouerbij non impeditur. ¶ Vsitatum est apud Germanos quosdam prouerbium, Arbitrium (libertas) auro præferendum est, aiebat psittacus caueæ inclusus. **Wille gehet für gold/ sprach der papegeye/da saß er im korbe.** Tale est & illud, In cauea minus bene canit luscinia.

¶ PTEREVGOTYRANNVS, πτερευγοτύραννος, (malim Pterygotyrannus, ut ordo etiam literarum scribi postulat apud Hesychium,) auis est quædam in India Alexandro data, Varinus. Quærendum an hæc esse posit auis paradisi dicta, uel apus Indica: quæ cum pedibus careat, & alis pennisque suis perpetuò in sublimi uehatur, non immeritò Pterygotyrannus appellabitur: tanquam principatum inter aues obtinens quod ad remigium alarum.

DE PYRALIDE.

PYRALIS, πυραλὶς, auis nominatur apud Aristot. historiæ anim. 9. 1. ubi Gaza ignariam uertit. Pyralidem (inquit) turtur impugnat. locus enim pascendi uictusque idem eorum est. nec alibi usquam eius meminit. Turtur & pyralis dissident, Plinius. Quòd si Callimacho fides est adhibenda, palumbus, pyrallis, (πυραλλὶς per duplex λ.) columba & turtur, nihil habent inter se simile, Aelianus in Varijs. Πυῤῥαλὶς (per duplex rhô & lambda simplex) auis quædam, Hesychius & Varinus. Pyralis auis est quædam, quæ etiam rusticè sic uocatur, Niphus Italus. ¶ Est & pyrrhulas auis, Gaza rubicillam uertit, de qua in R. elemento scribemus. Item PYRIS, πυρὶς, secundum aliquos apud Aristophanem. uide suprà in Ceblepyri.

¶ Oppianus de aucupio lib. 3. cap. 10. cum merularum capturam præscripsisset, subdit: Eodem etiam modo capiuntur PYRRHIAE aues, αἱ (forte οἱ) πυῤῥίαι. Pyrrhiæ uocabantur serui qui in comœdijs introducebantur, Eustathius.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIT R. LITERA.

DE REGVLO VEL TROCHILO EX VETERIBVS.

A.

ROCHILVS uocatur alijs nominibus senator & rex, Aristot. Gaza interprete. Græca nomina sunt, τροχίλος, πρέσβυς, βασιλεύς. Trochilus rex appellatur auium, Plin. ¶ Eadem etiam orchilus dicitur, ut docui suprà in O. elemento. ¶ Trochilos in Aegypto uocatur, rex auium in Italia, parua auis, quę crocodili in somno hiantis os & dentes repurgat, Plinius.

Plinius, ſed trochilus ille Niliacus & crocodilo familiaris longè alia auis mihi uidetur, gallinularum aquaticarum generis, ſub quo ſpecies diuerſæ continentur, ut in T. elemento dicemus. ¶ Regulus Græcè tum βασιλεὺς uocatur, tum uoce diminutiua βασιλίσκος Aetio, Aeginetę & Ariſtophani in Auibus. ¶ Regaliolus quoq; non alius quàm regulus uidetur: etſi quidam pro galgulo accipiant. uide in Galgulo. Pridie eaſdem idus (antequam Cæſar interficeretur) auem regaliolũ cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ ſe inſerentem, uolucres uarij generis proximo nemore proſequutæ ibidem diſcerpſerunt, Suetonius in Iulio Cæſare.

B.

Paſſerculus troglodytes auicula omnium minima eſt regulo excepto: quo paulò maior eſt & nigrior. ſimilis eſt autem ei in multis, præterquam quòd in fronte auricolores pennas non habet, &c. & iuxta ſummum alæ lineamentum cinerei amplius coloris, (Græcè legitur ψαρότερος, id eſt magis uarij, Vuottonus.) Aetius. Troglodytes paulò maior eſt regulo, & colore illi ſimilis, inter cinereũ & uiridem, (μεταξὺ τεφρᾶ καὶ χλωρᾶ. mihi hic color non troglodytæ, ſed regulo tantum conuenire uidetur. Vuottonus ſuſpicatur legendum μεταξὺ τεφρᾶ καὶ ὠχρᾶ.) roſtro tenui, Aegineta.

C.

Trochilus fruteta incolit & foramina, Ariſtoteles. ¶ Paſſerculus troglodytes magis garrulus quàm regulus eſt, Aetius. Regulus atq; merops & rubro pectore Progne Conſimili modulo zinzilulare ſciunt, Author Philomelæ. ¶ Regulus uermiculos edit, Ariſtot.

D.

Trochilus fugax atq; infirmis moribus eſt, ſed uictus probitate & ingenij ſolertia præditus. uocatur idem & ſenator & rex. quamobrem aquilam cum eo pugnare referunt, Ariſtot. Idem hiſtoriæ anim. 9. 1. trochilũ cum aquila pugnare ſcribit. Aquilæ & trochilus, ſi credimus, diſsident. quoniam rex appellatur auium, Plin. ¶ Rex auium priuatas cõtra noctuam inimicitias gerit, Ariſtot. Alibi etiam orchilum noctuæ infenſum tradit: quem nos eundem trochilo eſſe oſtendimus.

E.

Capi difficile poteſt, Ariſtoteles. ¶ Orchilus ſubiens caua terræ ſignum facit futuræ tempeſtatis, Aratus.

H.

Immuſculus auis genus, quam alij regulum, alij oſsifragum dicunt, Feſtus. Plura de immuſculo leges in capite de aquilis diuerſis. In Auibus Ariſtophanis cum auis quædã ſeruus Epopis, quænam eſſet non diceret, ſed tantum ad domini ſui mandata ſubinde ſe τρέχειν, id eſt currere: ſubijcit quidam: Es igitur τροχίλος auis, alludens ad uerbum τρέχειν. ubi Scholiaſtes, Trochilus, inquit, fertur eſſe auis acris, (ὄρνιθος δριμύ.) uolũt autem aliqui mediam ſyllabam acui debere: quaſi in textu τρόχιλος ſcribatur. ſed codices noſtri τροχίλος paroxytonum habent. Et rurſus cum quidam dixiſſe ſe currere τῶν τορώλων: alius ſubdit: Hic auis eſt trochilus. abi igitur ô Trochile & dominum nobis accerſe. ¶ Κόρθιλος, auis quam aliqui βασιλικὸν uocãt, Heſychius & Varin. ¶ Ῥόβιλος, baſiliſcus auis, Iidem. ¶ Τρίκκος, auicula quædam, & rex apud Eleos, Iidem. ¶ Acalanthis, nobiliſsimi canis nomen: quidam tamen eo nomine aues intelligunt, quas nonnulli baſilicas nuncupant, Cælius. ¶ Πρέσβυς apud Ariſtot. hiſtoriæ anim. 9. 1. ubi Albertus baſit habet, quod ex Græco corruptum uidetur ut pleraq; apud ipſum. baſit (inquit) Arabicè, apud nos autem ſenecta uocatur. ¶ Heſychius orchilum auiculam uilem ab aliquibus σαλπιγκτὴν dici refert, nimirum à uoce qua forſitan tubæ imitatur ſonitum.

DE EADEM AVE QVID PRODIDERINT ALbertus, & eiuſdem ſæculi ſcriptores.

REGVLVS, qui & parra, quaſi auis parua dicitur, multa eſt prole & garritu, Author de nat. rerum. Trochilus eſt auis minima omnium, quam regulum uocant: quæ licet paruo ſit corpore, auſu tamen magno contra aquilam pugnare conatur. Solitaria uolat. pullis fœcunda eſt. nam plurimos uno fœtu producit. uno ſpecu uel antro in hyeme multi conduntur, ut ad calorem turba conferente calor qui paruus eſt in tam minimis corporibus augeatur, Albertus & Author de nat. rerũ. Vermibus & araneis ueſcitur, Author de nat. rerum. Eſt etiam auis muſica, & præcipuè cantat tempore magni & ſicci frigoris in hyeme, Albertus. Auis minima eſt, ſed quanto minor, tanto uelocior, adeoq; animoſa, ut etiam cõtra aquilam aliquid conari audeat. Homines quoq; deludit. nam cum ſe proximè quaſi manu capiẽdam obtulerit, caſſo hominis conatu & labore impigra profugit, Author de nat. rerum. ¶ Conuenerant aliquando aues inter ſe, ſicut fabula refert, ut illa pro rege haberetur, quæ ſublimi uolatu omnes alias uinceret: cumq; aquila omnes alias aues tranſcenderet, exiliens parra quæ ſub ala eius latuerat, inſedit aquilæ capiti, & inde ſe eſſe uictricem aſſeruit, Author de nat. rerũ. Si deplumatus regulus in ueru paruo exponatur igni, uoluit ſeipſum, ut nos experti ſumus, Albertus. ¶ Hæc illi de regulo: an uerò aliquid ad paſſerem troglodytẽ potius pertinens, (quem uulgò in pleriſq; uulgaribus linguis regem auium nominant, & recẽtiores etiam aliqui cum regulo cõfundunt) regulo adſcripſerint, ut mihi quidem uidenť, conſiderandum relinquo.

ADHVC DE EADEM AVE EX SCRIPTORIbus nostræ memoriæ, & obseruationibus proprijs.

A.

REGVLVS omnino ea auis mihi uidet, cuius hîc figurã posui, id quod primum ex doctissimi medici Io. Agricolæ Ammonij scriptis me cognouisse profiteor. Reguli (inquit) in Bauaria plerisq; locis turmatim uolant, auricoloribus pennis, quibus in capitibus loco aurearum coronarũ insigniuntur: appellantq; Germanicè eam ob rem Goldhendlin. hi cum bruma est gelidissima in urbibus, reliquo uerò tẽpore in syluis conspiciuntur. & ubi nidificant sex aut septem oua tam parua quàm est pisum ædunt. Fœmellas inter eos percipimus pallidioribus capitis pennis, loco coloris aurei cõspicuas esse. Hæc ille. ¶ Italicè fior rancio, id est flos calendulæ appellatur, à macula uerticis nimirum aurea. ab alijs ochio bouino, id est oculus bouinus, à magnitudine, ni fallor: ut etiam Germanis Ochsenaugle, id est ocellus bouinus: quanquam alij (in Bauaria, & circa Argentoratum & Francfordiam ad Mœnum) Goldhendlin nominant. circa Bernam in Heluetia, Strüßle. aliqui Thannmeißle, id est parum uel parulum abietum, sed impropriè. ¶ Angli wren. ¶ Turcæ Serce.

¶ Auis regia est quam nos uocamus regillum, Syluaticus Italus. Trochilus, lo reillo, Scoppa Italus. Regaliolus auis, reillo, scricciola, Idem. Quidam Italicè regulum rectino interpretantur. ¶ Gallicè aliqui rottolet, roytolat, petit roy. ¶ Flandricè Koningkin. Polonicè krolik. Sed omnia hæc nomina in diuersis linguis à rege denominata passerem troglodyten significant, quem cum regulo multi confundunt.

¶ Trochilus (Turnero) est auium omniũ minima, cauda longa & semper erecta, rostro longiusculo, sed tenuissimo, colore ferè fuluo, nidũ facit foris ex musco, intus ex plumis aut lana, aut floccis, sed plurimum ex plumis. Oui erecti & in altero suo fine consistentis, formam nidus habet, in medio ueluti latere hostiolum est, per quod ingreditur & egreditur. In posticis ædibus & stabulis stramine tectis, interdum nidum construit, sed sæpius in syluis. auis est etiam soliuaga, & gregatim nunquam uolat, imò quoties alium sui generis offendit, mox illi bellum indicit, & conflictatur. Quare aues illæ, quæ in Bauaria pẽnis auricoloribus, quas in capitibus ceu coronas aureas ferunt, in syluis æstate degentes, & gregatim ad urbes hyeme aduolantes, reguli non sunt sed tyranni Aristotelis. Hæc ille. mihi quidem hæc quæ scribit omnia passeri troglodytæ conuenire uidentur, corporis forma, cauda semper erecta, nidificatio, uolatus solitarius. Quòd autẽ regulus Agricolæ Ammonij & noster gregatim uolat, hoc non obstat, ut ipse putat, quò minus sit regulus. neq; enim ueterum aliquis regulos solitarios esse prodidit, sed Albertus Germanus, qui passerculum troglodyten, ut Germani uulgò, pro regulo accepisse uidetur. Aucupes quidam nostri auiculas Goldhendle, non gregatim, sed paucas simul uolitare mihi retulerunt. Turneri de trochilo sententiam Eberus & Peucerus comprobant: & inter Gallos Bellonius, qui in libro Gallico Singularium Obseruationum suarum, Auis (inquit) quam nos roitelet uocamus Græci (in Creta) uulgo trilato uocitãt, uoce accedente ad ueterem Græcam trochilus. Atqui Gallorum roitelet passer troglodytes est, ut dixi: & trilato uox Græca à troglodyte per syncopen mihi facta uidet. Hac uerò minor auis (mox subdit) tettigon ab ijsdem uulgò uocatur, (à magnitudine puto, qua cicadam uix excedit:) à Latinis (ab Aristotele) tyrannus: Gallis un poul uel soucie uel sourcicle, (à supercilijs.) habet enim plumas in capite flauas utrinq; instar cristæ, quæ oculos eius inumbrãt ut supercilia in nobis: nec multò maior est locusta. Hæc ille. ego omnino regulum esse puto, quam ipse tyrannum, in regulo autem nostro non utrinq; plumæ illæ capitis aureæ habentur, sed in medio tantum. Mihi soucie Gallis dici uidetur non tanquam sourcicle à supercilijs (quo forte nomine corrupto uulgus utitur) sed à simili in uertice colore floris calendulæ, quam Galli uulgò soucie, quasi solsiam uel solsequiam appellant: præsertim cum Italicè quoq; hæc auicula alicubi fior rancio, id est flos calendulæ appelletur. Tyrannus minutissima auium, paulò suprà locustam, cristam gerit rutilam. color corporis ex citrino rubescit supernè, infernè cæsius est: ὄρνεον εὔχαρι καὶ εὔρυθμον, ein goldhenli, Eberus & Peucerus. Nostram de regulo & passere troglodyte sententiam nuper etiam Melchior Guilandinus Borussus iuuenis doctissimus & in longinquis regionibus peregrinatus, in sua ad me epistola confirmauit.

¶ Reguli nostri autumno ferè capiuntur: auiculæ colore subuiridi, uerticis colore partim luteo partim flammeo, pallidiore in fœminis, muscis, uermiculis & cossis uescũtur. Sunt qui eos muscis adeò

adeò ingurgitari dicant, ut aliquando de uita periclitentur. ¶ Regulus qui & bitriscus dicitur, Io. Saresb. in Polycrat. Gerardus Cremoneñ. pro charadrio apud Kiranidē uertit regulum, uide in Charadrio A. ¶ Inter iuniperos degit regulus noster, ut audio. Niphus tamē regulum rubrum esse scribit, præparuum, & in ripis riuorum agere. Minima auium apud nos est regulus, qui per dumeta uolitat, passerculo dimidio minor, Cardanus. ¶ Aucupum nostrorum alij regulos perennare apud nos aiunt: alij hyeme auolare, post omnes alias aues quæ migrare solent. ¶ Regulus bis anno parit, oua circiter nouem uno tempore, Albertus. uidetur autem is reguli nomine passerem troglod. intelligere.

¶ Baltasar Stendel, qui de arte coquinaria Germanicè scripsit, lib. 6. cibarium quoddam (ex butyro, ouis, farina) describit, quod eodem quo regulum Germani nomine Goldhänlde nominat.

¶ Nos deum putamus ardeis, trochilis & coruis uti, ut harum auiū uoce aliquid significet, Plutarchus in libro De eo quòd Pythia non amplius carmine respondeat, an uerò trochilos intelligat regulos, uel eiusdem nominis aquaticas aues, non habeo quòd asseram.

¶ RHAPHI, ῥάφοι, aues quædam sunt, Hesychius & Varin. Kiranides pellicanum ramphon uocat, nimirum propter rostri (quod Græci ramphos appellant) magnitudinem.

¶ RHINOCEROS, ῥινόκερως, fera quadrupes, & auis quædā in Aethiopia, Hesych. & Varin.

¶ RHYNTACES, ῥυντάκης, parua auicula (μικρὸν ὀρνίθιον) in Persis nascitur, cui excrementi nihil est, sed totum corpus interius pinguedine plenum: quamobrem uento & rore eam ali existimant. Hanc Ctesias prodidit cultello altero latere ueneno illito Parysatim (Artoxerxis matrem) diuisisse, dimidiam partem ueneno infecisse, & quæ ueneno intacta atq; incorrupta erat, ipsam in os iniectam exedisse, Statiræ (uxori Artoxerxis) autē uenenatam partē porrexisse. Sed Dinon ab hoc parumper dissentiens, ait non Parysatin, uerum Melantam partitum cultello Statiræ infectam partem apposuisse, Plutarchus in uita Artoxerxis. ¶ Rhyndace, ῥυνδάκη, auicula æqualis columbæ, ὀρνίθιον ἠλίκον περιστερά, Hesych. & Varin. Pluuialis quidem auis lautissima, de qua in P. scripsimus, cibo solido uesci negatur à nonnullis, quoniam nihil in ea reperiatur. itaq; non exenteratur. magnitudine est columbæ. sed rhyntacem esse non assero. Bernicla quoq; auis, (de qua inter anates egimus,) quæ ex arbore aut ligno nasci uulgò creditur in Britanniæ & Flandriæ quibusdam locis, superflui aliquid non habet, ut neq; arbores, Obscurus. Sed rhyntacem aliqui eam esse auem coniiciunt, quæ auis Paradisi appellatur, ut in Elemento P. scriptum à nobis est.

¶ RUBETRA uermiculis alitur, Aristot. historiæ anim. 8. 3. nec alibi huius auis meminit. Legitur aūt Græcè βατὶς oxytonum, fœminino genere, Gaza rubetram uertit. Niphus ait esse auem quæ uulgò ab Italis barada dicatur. ¶ Rubetra Aristotelis quænam auis sit, prorsus diuinare non possum. Gybertus Longolius linariam siue miliariam esse rubetram putabat, quòd rubis crebrò insideat. Sed quum Anglorum buntinga (ea est auis quam Germani uocant Gersthammer, uide in Passere maiore & in Linaria) in rubis tam frequens sit, quid uetat quò minus & ipsa quoq; batis dici possit? Nihil igitur certi habemus, quod nomen Britannicum aut Germanicum sit huic aui imponendum. Sed quum auium supra commemoratarū, altera (miliaria) seminibus herbarum uescatur, altera (buntinga) hordeo & tritico, & batis Aristotelis uermiuora sit, deligēda est auicula quæpiam quæ solis uermibus pascitur: qualis est auicula Anglis stonchattera, aut mortettera dicta, & Germanorum klein Brachuogelchen. hæc si batis non sit, mihi prorsus ignota est, Turnerus. ¶ Ebero & Peucero rubetra minima est turdorum generis, rubi fructu & sambuci uictitans. Atqui Aristoteles nihil quàm uermiuoram esse scribit. ¶ Est & βατὶς uel βατία, piscis lati genus à bato diuersi.

DE RVBECVLA ET RVTICILLA, VEL ERIthaco & Phœnicuro ex ueteribus.

A.

ERITHACVS, ἐρίθακος, auis pro qua Gaza rubeculam reddit, nimirum à rubro colore pectoris: alibi uerò syluiam, (fortè quòd in syluis degere soleat per æstatem:) hyeme cum propius ad domos accedit phœnicûrus dicitur, ut Aristot. scribit. Rubeculæ (inquit) & quæ ruticillæ (phœnicuri) appellantur, inuicem transeunt. estq; rubecula hyberni temporis, ruticilla æstiui. nec alio ferè inter se differunt, nisi pectoris colore & caudæ. Erithacus hyeme, idem phœnicurus æstate, Plinius. Quædam certis temporibus transformari uidētur, ut erithacus, & qui uocantur phœnicuri æstiui, Constantinus in Geoponicis 15. 1. Phœnicurus, φοινίκουρος, proparoxyt. Erithacus auis quæ & ἰερθεὺς dicitur, Hesych. & Varin. Erithacus auis à plerisq; dicta, à nonnullis ἰερθεὺς, ab alijs ἰερίθυλος uocatur, Scholiastes in Vespas Aristophanis.

C. & D.

Erithacus auis est solitaria, (ὄρνεον μονῆρες καὶ μονότροπον, Varinus,) quæ nunquam ferè in eodem saltu nisi una reperitur. uide infra in prouerbio Vnicum arbustū, &c. Rubecula uermiculis uescitur, Aristot. ¶ Corui, picæ & erithaci, homines imitantur (scilicet uoce,) & meminerunt eorum quæ audierint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis.

E.

Orchilus aut eritheus, (ἐριθεὺς, prima breui, sequentibus longis,) caua terrę subiens, signum facit tempestatis futuræ, Aratus. ab Auieno conuertitur, paruus eritheus. Rubecula auis stabula circumiens, & habitata loca lustrans, ex aduentu tempestatis se fugere declarat, Gillius.

H.

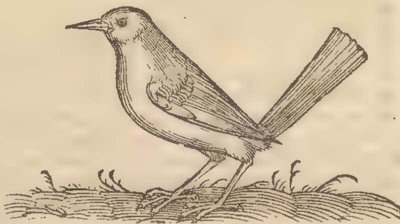
Αἴσακος, erithacus auis, Camers. Idem & Hesychius æsacum interpretatur ramum lauri, quem manu tenentes hymnos deorum dicebant. Δαύκαλος, erithacus auis, Hesych. & Varinus. scribitur autem ab illis ἐριθακὸς oxytonum, (ut & à Varino in Αἴσακος. in Erithaco uerò proparoxytonū, quod placet) nisi librariorum erratū sit. ¶ Ἐριθακὶς, mulier pro mercede laborans, Eustathius. Proprium hoc nomen puellæ uidetur apud Theocritum Idyl. 3. ¶ Ἔριθοι agricolæ, quòd ἔραν, id est terram colant: abusiuè uerò etiam ἐριουργοί, id est qui circa lanam laborant; uel mercenarij, Hesych.

¶ Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. Zenodotus author est hoc adagio notatos illos, qui ex rebus minutis festinant ditescere. Mihi uidetur non intempestiuiter dici posse in eos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer uersari queunt. Est autem erithacus auis quædam solitaria, ut eodem in saltu non temere nisi unam inuenias. Thomas Magister ait à quibusdam ἐριθέα uocari, ab alijs ἐρίθυλον, à plerisque ἐρίθακον. Aristophanes elegāter ad hoc allusit adagium in Vespis, οὐ γὰρ ἄν ποτε τρέφειν δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. Non enim fieri potest Fures ut unquam saltus alat unus duos. Non omnino dissimile est huic quod dixisse fertur Alexander Magnus: Mundum nō capere duos Soles, Erasmus Rot. Eiusdem sententiæ est illud Germanis quibusdam usitatum, ut Tappius scribit, Duobus gallis in uno sterquilinio, duobus stultis in una domo non conuenire. Zween hanen auff einem mist vertragen sich nit. Item, Zween narren tügen nit in einem hauß.

¶ Emblema Alciati inscriptum, Paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere: In modicis nihil est quod quis lucretur, & unum Arbustum geminos nōn alit erithacos. Aliud. Intenui spes nulla lucri est; unoque resident Arbusto geminæ non bene ficedulæ.

DE RVBECVLA, HOC EST AVE QVAM plerique à rubicundo pectoris colore denominant, scripta recentiorum.

A.

CVM Aristoteles tum Plinius (inquit Turnerus) de erithaco & phœnicuro scripserunt, transire uidelicet has aues in se inuicē, hanc hyberni, illam æstiui temporis esse. Qua in re uterque aucupum relatibus magis quàm sua experientia nixus, à ueritatis tramite longissimè aberrauit. nam utraque auis simul conspicitur, & rubeculæ domitæ & in caueis alitæ (idem nostri aucupes affirmāt) eandem perpetuò formam retinent. quin & eodem tempore nidulantes, sed modis longè diuersis, sæpissimè in Anglia uidi. Rubecula, quæ non secus æstate quàm hyeme rubrū habet pectus, quàm possit longissimè ab oppidis & urbibus in densissimis uepretis, & fruticetis ad hunc modum nidulatur. Vbi multa querna reperit folia, aut quernis similia, ad radices ueprium, aut densiorum fruticum, inter ipsa folia nidum construit: & iam constructum, opere ueluti topiario folijs contegit. Nec ad nidum ubique patet aditus, sed una tantùm uia ad nidum itur, ea quoque parte, qua nidum ingreditur, longum struit ex folijs ante hostium nidi uestibulum, cuius extremam partem pastum exiens, folijs claudit. Hæc, quæ nunc scribo, admodum puer obseruaui, non tamen inficias iuerim quin aliter nidulari possit. Si qui alium nidulandi modum obseruauerint, ædant, & huiusmodi rerum studiosis, & mihi cum primis nō parùm gratificabuntur. Ego, quod uidi, alijs candidè sum impertitus. Phœnicurus, quem ruticillā uocat, in excauatis arboribus & (quod sæpe expertus sum) in rimis & fissuris murorum, posticarum ædium, in medijs urbibus, sed ubi hominum minor frequentia cōcursat, nidulatur. Phœnicurus mas nigro est capite, & cauda rubra, cætera fœminæ, nisi quòd subinde caudam tillat, similis. (Rubeculam æstate cantantem nunquam audiui.) Caudam semper motitat uterque. Phœnicuri fœmina, & proles adeo rubeculæ pullis similes sunt, ut uix ab oculatissimo discerni possint. Verùm motu caudæ dignoscuntur. Rubeculę licet caudam moueant, postquam tamen submiserint, statim erigunt, nec tremūt bis aut ter more ruticillarum. Ruticillæ enim simul atque caudā mouere cœperint, non cessant donec ter aut quater simul leuiter mouerint, ut alas, iuniores auiculæ cibum à matribus efflagitantes, motitant. Rubeculæ in æstate, ubi in syluis satis superque alimenti suppetit, nec ullo infestantur frigore, (quæ res cogit illas in hyeme ad urbes, oppida & pagos cōfugere) cum

cum prole ad desertissima quæque loca secedunt. Quare minus mirandũ est, rubeculas in æstate non passim occurrere. Ruticillas quid miri est in hyeme non esse obuias, quum per totam hyemem delitescant? Adhæc cum rubeculæ pulli, in fine autumni perfectam ferè in pectoribus rubedinẽ nacti, ad pagos & oppida propiùs accedunt: ruticillæ, quæ antea per totam æstatem cernebantur, disparent, nec amplius in proximum usque uer cernuntur. Quæ quum ita se habeant, quid Aristoteli aut illi hoc referentibus erroris ansam præbuerit, facilè quiuis potest colligere, Hucusque Turnerus.

¶ Erithacus hyeme, phœnicũrus æstate, auis est quam uulgò pectus rubeum uocant, Perottus. Vulgò ab Italis petto rosso dici inuenio, ab alijs per syncopen petusso pro pettorusso. Ab alijs peccietto, (quæ uox pectusculum significat,) uel pechietto, uel ut nos proferremus petschétto. alibi ferbott. ¶ Lusitanis pitiroxo. ¶ Gallicè, ut Bellonius scribit, rubeline uel gorge rouge nominatur. Ab alijs rouge gorge uel berée. Eadem fortè fuerit Sabaudis dicta rouge bourse. ¶ Germanicè Rötele/ Winterrötele/ Rotbrüstle/ Waldrötele/ Rotkropff/ Rotkröpfflin, & apud Saxones Rotkelchyn, ut Eberus & Peucerus annotant. ¶ Anglicè a robin, a redbreste, Turnerus & Eliota. (Sed Eliota alibi frigillam interpretatur a ruddocke, or robin, redbrest:) alibi a robbyn rock. Passerem troglodyten Angli uulgò fœminam tantum esse aiunt, & marem eius a robbyn rock. ¶ Illyricè czierwenka.

B.

Rubeculæ rubro sunt pectore, unde & in plerisquis linguis nomen sortiuntur. dorso & capite fusco. Veteres colorem eius hyeme mutari putarunt, & ruborem è pectore in caudam transire, unde & nomen mutetur in phœnicurum, qui rursus æstate in erithacum, id est rubeculam transeat: sed aues has esse semper diuersas, nec ex alterius mutatione alteram fieri, in A. iam scripsimus ex Turnero.

C.

De rubeculæ nido, & quomodo caudam moueat aliter quàm phœnicurus: & quòd æstate in syluis ac locis desertis degat, in fine autumni ad oppida & pagos propius accedat, Turneri uerba recitauimus in A. ¶ Rubecula uescitur apibus, Bellonius. Domi captiua muscis, micis panis & nucleis iuglandium concisis alitur, & per hyemem quoque cantillat, phœnicũrus non ante uernum tempus. ¶ Comitiali interdum corripitur, qui morbus in alijs etiam auiculis inclusis quandoque obseruatur.

D.

Domi si duæ aut plures simul alantur, pugnare inuicem solent, unde in syluis etiam eas esse pugnaces uerisimile est, & ut prouerbium habet, Arbustum (Frutetum) unum non alere duos erithacos. ¶ Rubecula, ut audio, merulã amat, eamque sequitur, & noctu ferè in proxima arbore quiescit.

E.

Noctuæ infensa est. ¶ Imminentem pluuiam uoce prædicit.

DE RVTICILLA SEV PHOENICVRO ITErum copiosius, ex recentioribus.

A.

ERITHACI & phœnicuri inuicem transeunt. estque erithacus hyberni tẽporis, phœnicũrus æstiui. nec alio ferè inter se differũt, nisi pectoris colore & caudæ, Aristot. Nos aues esse diuersas, nec inuicem transire suprà ostendimus. ¶ Φοινίκουρος proparoxytonũ Græcè scripserim, Latinè phœnicũrus penanflexum. φοινικουργὸς alicubi apud Aristotelem non rectè legitur. ¶ Italicè nominatur reuezôl, quasi rubicellus uel rubicilla. alibi corossolo à cauda russa. ¶ Galli roussignol uocant tum lusciniã, tum phœnicurum, qui circa muros seu parietes degit, Bellonius. Ego phœnicurum non simpliciter roussignol à Gallis appellari audio, sed roussignol de mur, hoc est lusciniã murorum. ¶ Germani, ut nostri, Hußrötele, quòd est rubecula domorum. nam circa domos & hortos uolitat. uel Summerrötele, id est rubecula æstiua, quòd hyeme appetente auolet uel lateat. Alibi Rotschwentzel, à cauda rubra, ut circa Francfordiam ad Mœnum Rotzâgel. Eberus & Peucerus interpretantur Rotstertz. Murmellius Rotstert. Audio etiam Wynuögele alicubi nominari, quasi ampelidem à uineis: quum tamen uuis non uescatur. ¶ Angli a redetale.

¶ Circa Argentoratum alia quædam auis Rotschwentzel à cauda rubente, minus tamẽ & obscurius quàm superiori, nominatur, cuius iconem adiungimus. Transuersa etiã per alas macula obscurè rubet. Fuscus color capitis & dorsi est. maiores alarũ pennæ nigricant, ut in dorso quædam, & rostrum. Crura fusca. superior alarum pars subrussi coloris sordidi est. Pectus & uenter albent. Pars circa oculos in fusco albicat, ut pictura demonstrat. nam auem ipsam nondum uidi.

B.

Phœnicurus mas nigro est capite, & cauda rubra, cætera fœminæ similis, Turnerus. Differt à ficedula, (ficedulam Germanicè interpretantur Schnäpffli/Wüstling,) quæ cinereo tota & obscuro colore constat, Eberus & Peucerus. ¶ Phœnicurus (ut aliquando consideraui captum in fine Iunij) macula alba rotunda insigne habet sinciput, pennæ sub rostro nigræ sunt, caput cum dorso cinerei uel fusci coloris. Alarũ pennæ fuscæ modicè ad ruffum inclinant. Ruffus color est in pectore uentre & cauda. sed uenter imus magis albicat. cauda pennis octonis constat. Magnitudo totius infra parum (maiorem) est, rubeculæ æqualis. Rostrum nigricat, tenue, oblongum, rectum. (Rectitudo & tenuitas in icone nostra non bene expressæ mihi uidentur.) Crura nigricant.

C.

In fine autumni auolat, ut nostri aucupes aiunt, aut se abscondit, uerno tempore ad nos redit. ¶ Quòd si domi alantur, per hyemem non cantillant ut erithaci, sed uère primum. aluntur autem difficilius, & sæpius pereunt. uescuntur ijsdem quibus rubeculæ, nempe muscis, micis panis, & nucleis iuglandium concisis: item ouis formicarum, & (ni fallor) araneis quoq;. Auceps quidam non imperitus phœnicurum uictu eodem, quo curruca (ein Graßmugg) uti mihi retulit: & natura ferè illi cognatam esse, nisi quòd non inter harundines nidificat. ¶ Mas subinde cantillat, Turnerus. Canit ferè in sublimi aliquo ædificio, ut pinnaculis, summis caminis. Primo diluculo præcipuè suauiter cantillat. Pullis iam exclusis, ut & philomela, non canit: sed inter incubandum. Prætereunte aliquo clamitat. ¶ Caudam subinde motitat, sed aliter quàm rubecula, ut suprà ex Turnero scripsi. ¶ Nidificat, ut audio, in muris uel parietibus, uel iuxta domorum tecta, uel in foraminibus arborum. Plura de eius nido leges suprà, ab initio Historiæ de rubecula ex recentioribus, uerbis Turneri. Oua bina aut terna parit. Nutrit & cuculi pullũ aliquando: quem nuper in phœnicuri nido in ripa riui cuiusdam constructo quidam sibi deprehensum retulit.

E.

Noctuæ infensus est, ut erithacus quoq;.

H.

a. Pyrrhulas eadem uidetur quæ phœnicurus: quanquam Theodorus rubicillam interpretatur, cum phœnicurum ruticillam uocet: si cui secus uideatur, non contendo, Vuottonus. ¶ Sigismundus Gelenius noster psittaci etiam genus quoddam cauda rubente phœnicurũ uocabat. Encelius Salueldensis phœnicurum uidetur xanthiurum appellare, lusciniã quandoq; cum xanthiuro coire scribens.

DE AVIBVS DIVERSIS RVBECVLAE AVT Phœnicuro cognatis.

PHOENICVRVM curucæ (grasmuscho nostro, uel atricapillę) cognatũ esse superius scripsi.

¶ AVCVPES nostri genus quoddã rubeculæ Rätschrötele nominant, (per onomatopœiam, ut puto,) colore fuscum, quæ primæ auium aduenian uerno tempore, & sub hyemem primæ recedant. Hyeme in altis montibus latère aiunt.

¶ EBERVS & Peucerus ficedulam Germanicè interpretantur Schnäpffli uel Wüstling. huic (aiunt) Latinum nomen inde factum est, quòd cum ficus maturescunt, tum primum ferè prodit & conspicitur: cognata phœnicuro uero, adeò similis, ut nisi cauda differrẽt, quæ illi rubea, huic cinerea est, uix possent dignosci. Schnäpffli uerò inde nominatur, quòd auidißimè hiantibus faucibus muscas captat & culices, Hæc illi.

RVBECVLARVM generi cognatæ fuerint forsan etiam aues duæ, quarũ alterum Bürstner Germani uocant, alteram Wegflecklin. hanc in Appendice describemus, illam iam suprà cum Oenanthe descripsimus.

DE RVBECVLA SAXATILI.

YANVM Aristotelis Bellonius à Græcis hodie petrocossyphum appellari scribit, de eo copiosè supra in C. elemento scripsimus. Rhæti circa Curiam (ubi interdum capitur hæc auis, sed rarò: & magno uenditur, uterq; sexus drachmis octonis, aut pluris) Steinrötele, id est rubeculam saxatilem, uel Steintröstel, id est turdum uel turdelam saxatilem appellant. Nec alia, ut puto, est auis quæ circa Augustam Blawuogel, id est cœrulea nominatur. Hanc circa Clauennam Rhætorum captam, uir doctissimus & poeta insignis Franciscus Niger olim ad me misit, & Italicè corossolo appellauit, quod nomen haud scio an ruticillæ potius conueniat. circa Bellizonam crosseron uocāt. Nidulatur in rupibus. Natura & specie ferè & canendi suauitate merularum generi, imprimis quidem passeri solitario, cognata uidetur. ¶ Auis est toto corpore uarij coloris, maximè nigro, ruffo & albicante distincta, plurimum albi in uentre, plurimum ruffi circa orrhopygium & in cauda. circa collum cinereus color est, ad cœruleum inclinans. Ventris plumæ ruffum & album notis in medio nigris distinguentibus eleganter pinguntur. Rostrū est merulæ, corpus paulò minus.

DE RVBICILLA SIVE Pyrrhula.

A.

VBICILLA uermiculos edit, Aristoteles semel in hist. anim. nec alibi eius meminit usquam. Græcè πυῤῥόλας scribitur, Gaza rubicillam uertit. Hæc auis (inquit Niphus) rusticè à nostris (Italis) rubeccius uocatur: licet rubicilla & rubecula iuxta uersionē Gazę non sint idem. ¶ Pyrrhulas eadem uidetur quæ phœnicurus: quanquam Theodorus rubicillam interpretatur, si cui secus uideatur, non cōtendo, Vuottonus. ¶ Pyralis etiam semel tantum nominatur ab Aristotele, quæ cum turture pugnet, eo quòd locus pascendi uictusq; idem eorū sit. Gaza uertit ignariam. Hanc à pyrrhula diuersam esse apparet ex eo quòd uictus eit diuersus.

¶ Pyrrhulam Turnerus esse conijcit, auem quæ à Germanis Blůtfinck nominatur, ab Anglis bulfinche, cuius hæc est figura. Rubicillā (inquit Turnerus) Aristoteles inter eas aues cōnumerat, quæ uermibus uescuntur: sed pluribus uerbis eā non describit. Ego nominis etymologiam sequutus rubicillam, Anglorum bulfincam esse conijcio. Nam omnium quas unquam uidi auium mas in hoc genere pectore est longè rubidissimo: fœmina uerò pectore toto est cinereo, cætera mari similis. Sed ut faciliùs omnes intelligant, de qua aue scribam. Magnitudine passeris est, rostro breuissimo, latissimo & nigerrimo. lingua latiore multò quàm pro corporis magnitudine. Pars ea linguæ, quæ cibi sapores dijudicans, oris cœlum tangit, carnea & nuda est, reliquæ partes cornea pellicula obducuntur. Supremam auis partem plumæ cyaneæ contegunt. cauda nigra est, & capite etiam nigro. Vescitur libentissimè primis illis gemmis ex arboribus ante folia & flores erumpentibus, & semine canabino. auis est imprimis docilis, & fistulam uoce sua proximè imitatur. nidulatur in sæpibus, & oua quatuor excludit, ut plurima quinq;. eundem colorem per totum annum seruat, nec locum mutat. Quæ quum ita se habeant, non potest hæc atricapilla esse, ut quidam uolunt, (Gyb. Longolius melancoryphum hanc auem esse putabat) utcunq; extremo linguæ acumine carere uideatur. Hæc Turnerus.

¶ Auis cuius iconẽ in præcedenti pagina dedimus, Italicè nominatur suffuleno, uel franguello montano, id est fringilla montana: quamuis & aliæ quædam aues fringillæ montanæ uocentur. & alibi circa alpes franguel inuernengk, id est fringilla hyberna. ¶ Gallicè piuoine, quanquam & ficedulæ uel atricapillæ idem nomen attribuit Bellonius. Lotharingis pion. ¶ Germanicè Gügger apud nos per onomatopœiam: alibi Blütfinck, id est fringilla sanguinea, à rubro colli, pectoris & uentris superioris colore. alibi Gütfinck/Bronmeiß/Bollenbysser/Rotuogel/Hail/Goll: in Austria Gympel, in Brabantia Pilart: Rostochij Thumherr. Eberus & Peucerus hanc Aristotelis chrysomitrin, id est auriuittem esse putant, quod non probârim. inuitauit illos nimirũ Germanicum nomen Goldfinck (id est fringilla aurea) alicubi usitatum. adferunt & alia nomina, Lobfinck, (quasi fringilla frondium, fortè quòd frondium gemmas deuoret,) Thumpfaff, (quod nescio quomodo sacerdotis canonici habitũ pręse ferat,) & Gumpel. Fœmina (inquiũt) priuatim Quetsch uocatur à uoce quam ædit. Iidem rubicillam uel Pyrrhulam Germanicè interpretantur Büchfinck, (nos fringillam simpliciter ita nominamus,) Quecker/Blütfinck. ex quibus penultimum nomen mihi ignotum est: ultimum quidem non fringillæ, sed aui de qua hic scribimus conuenit & attribui solet. itaq; cum hac aue fringillam confudisse uidentur quod ad nomina. Eandem auem esse puto quæ circa Francfordiam ad Mœnum Pfäfflin dicitur. aiunt enim auem esse fuscam, pectore rubro, uertice nigro. hinc nimirum etiam Thumpfaff dicitur, quòd nigrũ habeat circa caput quasi cucullum. ¶ Illyricum ei nomen est dlask.

¶ Quidam apud nos non indoctus hanc auem Plinij taurum esse cõijciebat, à uoce dictam. sed taurum cum Bellonio potius senserim botaurum uulgò dictum siue ardeam stellarem esse.

B.

Auis est magnitudine ferè alaudæ, colore fusco, uel cinereo in alis superioribus & dorso, capite, alarum parte inferiore & cauda nigris. post oculos, collo & pectore rubra, qui color uentrẽ uersus dilutior est, imo uentre albicat, nigro circa caput ueluti cucullo insignis. rostro breui, crasso, nigro, & fermè triangulo, quo se etiam excipere solet. Vide suprà in A. descriptionem ex Turnero recitatam. ¶ Fœmella in hoc genere tota cinerea est, (pectore non rubro ut mas, sed cinereo,) uertice tamen nigro ut mas, Eberus & Peucerus.

C.

Vescitur semine cannabis, & primis arborum gemmis, Turnerus. Gemmas præcipuè florum mali aut piri priusquam se aperiunt, deuorat: ad quod aptum & bene comparatum habet rostrum, unde & nomen ei apud Germanorum aliquos Bollenbysser: inde & aliam auem (coccothrausten nostrum, den Steinbysser) aliqui Bollebick nominant, hoc est nymphocopon, nymphas enim appello flores priusquam dehiscant. Nuces etiam edit: & acinos quorundam fruticum, rubentibus præcipuè, ut sambuci aquaticæ, & solani perpetui cognominati, siue aliâs etiam, siue per hyemem tantum, cum cibos alios nõ inuenerit. ¶ Auis perquam docilis est, & fistulam uoce sua proximè imitatur, Turnerus. Fœminam audio nõ minus quàm marem canere, quod in alio auium genere non fit. Eruditus quidam apud nos hanc auem taurũ Plinij esse suspicabatur ex uoce. nos taurum potius ardeam stellarem facimus. Docetur exprimere omnes cantus auium, ut audio, sibilando & quasi canendo: interdum etiam, sed rarò, humanum quoq; sermonem. Lingua enim ei lata est. Fœmina priuatim Germanicè Quetsch appellatur à uoce quam ædit, Eberus & Peucerus. Mas quoque per onomatopœiam uocatur à nostris Gügger. ¶ De nido eius & ouis, leges suprà in A. in uerbis Turneri.

D. & E.

Hyeme ad domos aduolant & capiuntur facilè. Ego in decipula lignea aliquoties non paucos cepi in circuitu sparsis rubentibus solani perpetui acinis. ¶ Cicures admodum euadunt, ita ut domi etiam pariant & educent interdum.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIT S. LITERA.

SALPINX auis, Σάλπιγξ, tubæ sonitum imitatur, Aelianus. ¶ Hesychius orchilum auiculam uilem ab aliquibus σαλπιγκτὴν dici meminit. ¶ ὁ δὲ αἰγίθαλος, ὅτ᾽ ἱερσάλπιγξ, Callimachus apud Scholiasten Aristophanis in Aues. Ἱερσάλπιγξ, auis quædam, Varinus. ¶ Picus quidam niger est, magnitudine cornicis, qui infixo rostro intra cortices siccarum ac putrescentium arborum sonum ędit terribilem, sono tubæ non dissimilem, Albert. Sic & ardea stellaris rostro in cœnum aut foramen aliquod iuxta paludẽ inserto, tubã uoce repræsentat, à qua diuersa ei nomina Germani posuerunt.

DE SALO SIVE AEGITHO AVE.

AEGINTHVS nomen est auis apud Aristotelẽ, Gaza salum conuertit, Plinius habet ægithus sine n. litera, ut & Aristot. hist. anim. 9.1. Αἴγινθος ἡ. & αἰγίνθιος ὁ, legimus in Ixeuticis Oppiani 1. 10. & rursus αἴγινθος ὁ. 3. 11. ¶ Salus (Græcè legitur αἰγίοθος, malim αἴγινθος) uitæ commoditate & partus numero commendatur: sed alterius pedis claudicate cedit, Aristot. historiæ anim. 9.15. Græcè legitur, τὸν δὲ πόδα χωλός ἐστι. Alberti translatio habet, ægithum habere pedes citrinos, ut interpres aliquis

quis pro χωλὸς legerit ὠχρός. Plinius non hanc auem, sed circum scribit claudum esse altero pede, est autem circus de genere accipitrum: sicut æsalon quoq;: & sanè recentiores quidam, ut Albertus & alij salum auiculam cum æsalone accipitre confundunt. Ego Aristotelem hanc auiculam pedibus infirmis esse sensisse arbitror, non altero tantum, sed utroq;. nam & cyano pedem magnum esse scribit, per synecdochem scilicet. Salo præliũ cum asino est, propterea quod asinus spinetis sua ulcera scabendi causa atterat, (scabendi causa atterens nidos eius dissipat, Plin.) tum igitur ob eam rem, tum etiam quod si uocem rudentis audierit, oua abigat per abortum, pulli etiam metu labantur in terram, itaq; ob eam iniuriam aduolans, ulcera eius rostro excauat, Aristot. & Oppianus in Ixeuticis 1.10. Acanthis in spinis uiuit, idcirco asinos & ipsa (ut ægithus) odit flores spinæ deuorantes; Plinius. ¶ Aegithus, florus (anthus) & spinus, odium inter se exercent: & nimirũ sanguinem ægithi & flori misceri nõ posse dicitur, Aristot. Aegithum anthus odit intantũ, ut sanguinem eorum non credant coire, multisq; ob id ueneficijs infament, Plin. Spini & sali sanguis in eodem uase nõ possunt misceri, ut Aristoteles ait, hunc sacrum esse aiunt genijs qui præsunt hominibus itinera ingredientibus, Aelianus. uide in Acanthide D. ¶ Aeginthus capitur cauea, (κλωβῷ,) cui alius pridem captus ad alliciendum uoce includitur. Fores utrinq; binæ. esca nux ponitur, aut uermiculus, aut aliquid aliud, cui uoce illecta auis aduolet. Has quidẽ fores laqueus (ὕσπληγξ) ambiat, ne ingressus ægithus iterum euolet, Oppianus in Ixeuticis.

¶ Pro ægitho Alberti translatio aliâs simpliciter passerem habet, aliâs uoces à Græca corruptas, argicus, agyrthus, habynoz.

¶ Salus auis parua est, ut quidam aiunt, magnitudine passeris, aliquantulum ruboris habens supra caput. hæc enim est quæ asino est hostis: quoniam eius rudore abortit oua, & pulli è nido excutiuntur, Niphus. Eberus & Peucerus salum interpretantur Germanicè **Zötscherlin**, colore cinereo, magnitudine luteolæ, uertice miniato. Hæc nimirum est auicula superius nobis descripta Linariæ rubræ nomine, quam nos **Schösserle** nominamus. Gyb. Longolius ægithũ auiculam eandem curucæ facit, Germanis dictam **ein Grasßmusch**.

¶ IN URBE Calechut sunt quædam alites sarau nomine, psittacis nonnihil inferiores, si proceritatem respicias, concentu tamen longè suauiores amœnioresq;, Ludouicus Romanus.

¶ SARIN, Σαρίν, genus auis simile sturno, Hesychius & Varinus.

¶ IN SCYLLAE auis uentre chloriten gemmam herbacei coloris magi inueniri dicunt, Plin. De Scylla Nisi filia in auem, quam aliqui cirin uocant, mutata, abunde scripsimus suprà in Accipitrum historia, mox post circum accipitrem.

¶ SCIPS, Σκὶψ, uidetur auis esse nomen. nam apud Varinum legitur sparasion auis esse passeri similis: secundũ aliquos scips. Scnipes quidem uel cnipes, insecta quædã uolucria sunt, ut culices.

¶ SELEUCIDES aues uocantur, quarum aduentum ab Ioue precibus impetrant Casij montis incolæ, fruges eorum locustis uastantibus. Nec unde ueniant, quóue abeant, compertum, nunquam conspectis (conspectæ) nisi cum præsidio earum indigetur, Plinius lib. 10. Seleucis, Σελευκὶς, auis est locustis uescens, Hesych. & Varinus. Auis est uentriculi multum & facile concoquentis, insatiabilis, maligna uel astuta, (ὄρνεον εὔπεπτον καὶ ἀκόρεστον καὶ πανοῦργον) & locustis deuorandis maximè inhians, Suidas. accipit autem εὔπεπτον actiuè præter consuetudinem. ¶ Voracissima auis est Seleucis, & agricolis maximè exoptata, cũ fruges locustis infestantur. Has enim partim deuorant, partim uel umbra sui enecant. Ingestas nullo negotio per aluum excernũt. Aduentum sanè ipsarum peregrinorum militum subsidio rectè comparauerit aliquis, nisi tamen gratitudinis aliquod specimen in ipsas mutuò referatur, cõseruatas à se fruges populantur. Iam si quis mentis parum compos Seleucidem interfecerit, reliquæ ad defendendas à locustarum iniuria fruges in regionem non reuertuntur. Auiculæ quas nostrates in Asia Seleucidas uocant, iugiter locustas edunt, easq; celeriter excernunt, Galenus lib. 6. cap. 3. de locis affectis.

¶ Seleucis genus est poculi à rege Seleuco dicti, Athenæus, Hesychius & Varinus. item calciamentum muliebre, Hesych. & Varinus. Pocula quædam unicum fundum habent: alia duplex, ut ooscyphia, cantharia, Seleucides, &c. illorum fundum uasis corpori continuum fabricatum est: in his præterea alterum, quod è figura angustiore in ampliorem extenditur, cui poculum insistit, Athenæus. Seleucia ciuitas est prima Syriæ, uel Ciliciæ Tracheæ, quam Seleucus Nicanor condidit. item aliæ urbes eiusdem nominis. Mesopotamia quoque aliâs Seleucia dicta est. uide Onomasticon nostrum.

¶ SIALENDRIS, Σιαλενδρὶς, auis quædam est apud Callimachum, Hesych. & Varinus.

¶ SIALIS, Σιαλὶς, auis nomen Athenæo. Is enim lib. 9. cum de uoce coturnicis scripsisset, subdit: Sialis quoq; forsan à uoce, ut Didymo placet, nominata fuerit, ut auium pleræque. Est & σιαλὶς piscis idem qui blennus apud Grammaticos.

¶ TARTARIAE regio Camandu habet aues, quæ sincolinæ dicuntur, permisti coloris, albi scilicet & nigri, quarum pedes & rostra rubescunt, Paulus Venetus 1.22.

DE SIRENIBVS, QVAS ALATAS ET SEMIuolucres fingunt plerique ueterum.

SIRENES ab aliquibus etiam inter nymphas connumerantur, (inquit Gyraldus,) quæ & à patre Acheloides cognominatę fuerunt, de quibus Homerus in Odyss. 12. & Orpheus in Arg. itemq́ Apollonius in quarto, (ne Latinos commemorem,) in commentarijs Tzetzes in Hesiodum, quod & ipse in Musis retuli. Filiæ dicuntur Terpsichores seu Melpomenes & Acheloi, (uel Acheloi & Steropes Amythaonis filiæ, Eustathius.) Seruius tamẽ Calliopes ait. Quidam tres commemorant, Parthenopen, Leucosiam, & Ligiam. (Παρθενόπη, Λίγεια καὶ Λευκωσία apud Stephanum.) Alij duas tantum, & sine nomine, ut Eustathius notat, alij quatuor: nec qui quinq́ scripserint defuêre. Græci tradunt Grammatici Sirênas à pectore habuisse ad superiora στρουθῶν, id est passerum, speciem: inferiora uerò mulierum. De his ita propemodum Seruius: Sirênes secundum fabulam tres, in parte uirgines fuerunt, & in parte uolucres, Acheloi fluminis & Calliopes Musæ filiæ. harum una uoce, altera tibijs, alia lyra canebat. & primò iuxta Pelorum, pòst in Capreis insula habitauerunt: quæ illectos suo cantu in naufragia deducebãt. Secundum ueritatem, meretrices fuerunt, quæ transeuntes quoniam ducebant ad egestatem, his fictæ sunt inferre naufragia. has Vlysses contemnendo deduxit ad mortem. Buccatius ex Albrio ignobili scriptore, eis uirgineum corpus umbilicotenus attribuit, & gallinaceos pedes. Quidam eas in pratis, ubi multa essent mortuorum corpora statuerunt: uel, ut Vergilius cecinit (Aeneid. 5.) Iamq́ adeò scopulos Sirenum aduecta subibat, Difficiles quondam, multorumq́ ossibus albos. In Bœoticis est à Pausania proditum, Sirenas ab Iunone impulsas, ut cum Musis canendo certarent: quas cum cantu facile Musæ uicissent, eis pennas euulserunt, sertaq́ ex ijs sibi effecêre. Stephanus & Apteram (Ἄπτερα potius neutro genere, numero plurali) urbem in Creta ex re appellatã scribit, quo loco certamen fuit. Strabo de Sirenis libro primo agit, deq́ earum sacello, & Sirenusis insulis, quæúe loca ipsæ incoluerint. Prætermitto quæ traduntur à Palæphato, & à Fulgentio, ne nimius sim: si uacat, eos legito. Hæc omnia Gyraldus.

¶ Lycophron Harpyias (Sirenes lege ex Isacio Tzetze) uocat ἁρπυιογόνους, quasi ὀρνιθογόνους. erant enim alatæ, & partes inferiores sicut aues habebant: quas cum Musæ cantu uicissent, pennis earum coronatæ sunt, excepta Terpsichore quæ mater erat Sirenum. hæc circa Cretam gesta aiunt. unde & Ἄπτερα dicta est Cretæ urbs, quòd illic uictæ Sirenes pennas amiserint. Erant autem Sirenes (ut diximus) infra aues, superius homines, & circa Tyrrheniam habitabant, Varinus in Harpe. ¶ Nec Sirênes impetrauerint fidem, licet affirmet Dino, Clitarchi celebrati autoris pater, in India esse, mulceriq́ earum cantu, quos grauatos somno lacerent, Plinius. ¶ Monstra maris Sirênes erant, quæ uoce canora Quaslibet admissas detinuêre rates, Ouidius. ¶ Sirenussæ, Σειρηνοῦσσαι, memorantur insulæ in Italia iuxta fretum Siculum, in ipso promontorio loci auulsi sitæ; qui locus intra sinus suos continet Cymen & Posidoniam, ubi etiam templum Sirenęum est in magna ueneratione. Meminit Stephanus. & Strabo lib. 5. Athenæum siue Prænussum promontorium iuxta sinum Posidoniaten, in quo templum Mineruæ est ab Vlysse conditum, circunflectenti, exiguæ tres (inquit) occurrunt insulæ, saxosæ atq́ desertæ, quas Sirenas appellant, &c. ¶ Surrentum, Συρρέντον, Campaniæ oppidum à Græcis conditum, quod alio nomine dicitur Petræ Sirenum. Meminit Plinius lib. 3. cap. 5. his uerbis, Surrentum cum promontorio Mineruæ, Sirenum quondam sedes. De hoc & Vergilius Aeneid. 5. Iamq́ adeò scopulos Sirenum aduecta subibat.

¶ Eustathius in commẽtarijs suis in Odysseæ 12. de Sirenibus scribit ex Hesiodo, uentos etiam ab eis demulceri in fabulis tradi, ita ut mare tranquilletur. (Et alibi, unã ex eis Ligeiam dictam παρὰ τὸ λιγαίνειν.) Et quòd cum uitam uirgineam sibi delegissent, per iram Veneris in aues conuersæ (ὀρνιθωθεῖσαι) in Tyrrheniam auolarint, & Anthemusam quãdam insulam incoluerint in mari Tyrrheno. Homerum Σειρήνοιιν protulisse in duali numero tanquam duę tantũ Sirenes fuerint, quarum aliqui nomina dicunt Aglaophéme & Thelxiepeia. alios tres facere, Parthenopen, Ligeam & Leucosiam, ut Lycophron: & Parthenopes tumulum apud Neapolitanos esse. ijdem (inquit) alatas faciunt, non item Homerus, facturus eas alioqui sequentes & aduolantes ad fugientem Vlysis nauem. Addunt aliqui ueterum, eas præ dolore quòd solus Vlysses cantu earum inuictus præteruectus esset, in mari se præcipitasse, & undis eiectas esse in loca ab eis denominata. Sunt qui natas eas dicant è sanguine qui manârit è cornu Acheloi cum lucta ab Hercule uictus esset. Sirenum & ceræ Plutarchus etiam in Symposiacis meminit. Sirênes etiam astra dicuntur, ut scribit author Lexici Rhetorici, à uerbo σειριᾶν, quod est fulgere, lucere, inflammare, unde & Sirius (canis sydus) priuatim & per excellentiã ita dictus. Est qui σειράζειν uerbum interpretetur, στρέφειν, πινάσσειν, (quod factum conijcio à nomine σειρὰ catenam significante.) Est & apud Aristotelem animalculum insectum quod siren masc. genere uocatur. uidetur autem illud quoq́ ædere uocem quandam σημειώδη, (id est futurum aliquid significantem.) Κηληδόνες quædam à Pindaro memorantur, quæ suauitate cantus sui ita demulceant (κηλεῖν Græcis demulcere est) auditores, ut alendi corporis obliti contabescant: quo ille nomine Sirênásne an alia quædam dæmonia canora significârit, incertum. ¶ Sirenum fabulam uariè interpretantur, allegoricè, historicè, physicè. Per allegoriam enim significare uidentur illam philosophiæ partem quæ contemplationi rerum incumbit, cum aliarum tum naturalium,

talium, & historiæ & matheseos cognitioni, quieta & ab actionibus remota. Itaque canunt apud Homerum omnia se nosse, & historiam belli Troiani & quæcunque in terra euenerint, ut quisquis ipsas audierit, illum tum lætiorem ex uoluptate percepta, tum cognitione sapientiorē abire. Quanquam autem hæc philosophiæ pars & uoluptatis & eruditionis multum habeat, ita ut hominem uix à se dimittat, & ad officia actionesque humanæ uitæ necessarias, ut circa res in familia aut repub. gerendas, progredi uix patiatur, (unde etiam ligatus fingitur Vlysses, tanquam ad omnem actionem impeditus,) philosophum tamen qui per Vlyssem indicatur, non nimium his studijs immorari decet, sed contentum hanc uoluptatem se degustasse, nec omnino taliū rerum cognitionis se expertem esse, ad ea quæ in hominum utilitatem administranda & prudenter gerenda sunt pergere, uinculis quibus agere prohibebatur solutis, ut non sibi tantū sed alijs quoque natus uideri possit, & perfectus esse philosophus cum parte illa quæ cōtemplatur, tum altera quæ agit & mores ac uirtutes officiaque exercet. ¶ Sunt qui Sirēnas psaltrias quasdam & meretriculas fuisse conijciant, quæ transeuntes uiaticis priuatos, non mori quidem (hæc enim fabulosa hyperbole est) sed miserè in posterum uiuere effecerint. ¶ Alij senserunt fuisse loca caua, è quibus continuus quidam spiritus emitteretur, qui per fistulas quasdam ab incolis appositas sonum tam suauem reddiderit, ut prætereuntes ad se alliceret & in admirationem aliquandiu immorantes traheret. Et sanè cōstat huiusmodi ueluti cantum sponte naturæ multis in locis ędi, non modo cauis ore angusto (οὐ μόνον τῶν συστόμων τόπων:) sed in littoribus etiam modicè cauis, ad quæ undæ per motus diuersos allisæ sonum non ingratum eliciunt. ¶ Athenæus coqui cuiusdam facetè per Sirenum fabulam iocantis hæc ferè uerba recitat: Si semel culinam meam arte instituero, id planè futurum uidebis, quod olim circa Sirenes contigit. Præ suauitate enim nidoris nullus per proximum uicum transire poterit: sed accedens quiuis hians ad fores tanquam affixus stabit, donec alius quispiam naribus obturatis adcurrēs eum abstraxerit. Hæc omnia Eustathius in duodecimum Odysseæ, ex tempore à nobis conuersa.

¶ Sirenes existimare conuenit illecebrosas & fraudulentas esse uoluptates: quæ delicatis, blandis mellitisque præstigijs omnes homines grauiter irretiant, quicunque præsentem uitam tanquam mare quoddam nauigant. Has uoluptates ille superabit, qui exemplum Vlysis imitatus, animæ facultates & sensuum instrumenta connata, diuinis rationibus actionibusque ueluti cera referserit, ita ut inani nullo relicto spatio, illæ frustra occinentes admitti experiantur; corporeos autem impetus robustissimo philosophiæ uinculo cōpescuerit, externisque machinis inexpugnabiles effecerit. Hoc enim pacto licet sentiens non sentire uidebitur, & audiens obaudire. Etenim uoluptates simpliciter expertum esse, non statim animam corrumpit, sed per omnem uitam ipsis adhærere uelle temperantiæ optimarum actionum immemorem, hoc uerò est quod præsentem animæ internecionem affert, Author incertus qui morales interpretationes errorum Vlysis condidit, quas nos aliquando è Græcis Latinas fecimus.

¶ Apollonius Argonautas scribit mare nauigantes uidisse insulam Anthemoëssam (sic & Hesiodus uocat,) in qua Sirenes fuerint. Ἔνθα λίγειαι Σειρῆνες σίνοντ' Ἀχελωΐδες ἡδείῃσι θέλγουσαι μολπῇσιν, ὅ, τις παρὰ πεῖσμα βάλοιτο. Addit eas Acheloi & Terpsichores filias esse, & comitatas aliquando Proserpinam adhuc uirginem, aliâs auibus, aliâs uirginibus similes aspectu. Nomina earum à Scholiaste annotantur hæc, Thelxiópe uel Thelxinóe, Molpè, & Aglaóphωnos.

¶ Siren uel sirena, ut recentiores quidam Grammatici scribunt, monstrum maris est sic dictum ἀπὸ τοῦ εἴρειν, quod cōnectere uel retinere significat. Vel à σειρὰ quod est catena, eò quòd libidinis uinculum Sirenes fuerint. uel à σύρω quod est traho, unde quidam per ypsilon scribunt, sed perperam. Vel à uerbo σέω. Sed friuolæ istæ Grammaticorum coniecturæ sunt, quarum una si mihi recipienda foret, παρὰ τὴν σειρὰν, id est à fune uel catena Sirēnes fuisse dictas præ cæteris probarim: quòd audientes scilicet uoce illarum capti ab ea tanquam fune penderent, & tanquam alligati traherentur, ut ab Herculis Gallici ore procedēte caténa uincti quidam illum sequuntur apud Lucianum, quod ad demonstrandam eloquentiæ uim confictum est. Nec displicuerit si quis à sar Hebraico uerbò deriuet, quod canere & psallere significat. Eisdem zar ligare est, unde σειρὰ forte dicitur, quod est funis & uinculum. ¶ Σειρῆνες, αἱ τῆς ψυχῆς ἐναρμόνιοι καὶ μουσικαὶ δυνάμεις, Suidas: apud quem etiam Σειρήνιον μέλος legimus. Sirenes fabulantur fuisse specie muliebri à thorace & suprà, inferiùs uerò auitia, Idem. Et rursus, Σειρῆνας φασὶ θηλυπρόσωπα ὀρνίθια εἶναι, &c. hoc est, Sirenes aiunt aues quasdam facie muliebri fuisse, quæ præternauigātes uocis dulcedine demulsos meretricio cantu deceperint, & tandem mori compulerint. Rei autem ueritas est, esse locos quosdam marinos (τόπους θαλαττίους, in ipso scilicet mari uoragines, non in littore) in angustum redactos inter colles quosdam eminentiores, (ὄρεσί τισιν ἐσφιγμένους, quales nimirum circa Syrtes sunt, ubi colles seu tumuli arenarum sub ipso mari sunt. nisi quis malit angustias maris inter scopulos aliquos montium instar utrinque extra marè eminentes intelligere) in quibus undæ marinæ compressæ & conflictantes argutum quendam sonum ædunt, quo percepto prętemauigantes, & fluctibus se credentes, unà cum nauibus intereunt. Cæterum Sirēnes & Onocentauri apud Esaiam dæmones quidam sunt, certa quadam corporis figura assumpta, ad desolationem ciuitatis alicuius, ira numinis. Syri uerò cygnos interpretantur. Hi enim loti ex aqua sursum in aerem uolant, & suauem quendam cantum ædunt. Vnde Iob. 30. Frater factus sum Sirenum (לתנים, letannim, draconū, Hieronymus & Munsterus) & socius passerum,

(στρουθῶν, ſtruthocamelorum, ut hoc in loco Suidas accipit.) Hoc eſt, calamitates meas cano, quemadmodum Sirenes, Hucuſqꝫ Suidas: qui illud etiam ex Græco quodam epigrammate citat: Καὶ τὸ λάλημα κεῖνο τῶν σειρήνων γλυκύτερον. Habitabũtqꝫ ibi filiæ ſtruthionis (iaana) & piloſi (dæmones, ſeirim, ſatyri,) Eſaiæ 13. Vox quidem ſeirim accedit ad ſirenes. Sed Septuaginta pro ieanim uertunt ſirenes. uide in Struthione A. Σειρήνων, οἱ μὲν ἔξω γυναῖκας φασὶ μελῳδούσας, ὁ δὲ Ἀκύλας στρουθοκάμηλον, Heſych.

¶ Vobis Acheloides unde
Pluma, pedesqꝫ auium, cum uirginis ora geratis?
An quia cum legeret flores Proſerpina uernos,
In comitum numero mixtæ Sirênes eratis?
Quam poſtquàm toto fruſtra quæſiſtis in orbe,
Protinus ut ueſtram ſentirent æquora curã,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis, facilesqꝫ deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis ueſtros ſubitis flaueſcere pennis.
Ne tamẽ ille canor mulcẽdas natus ad aures,
Tantaqꝫ dos oris linguæ deperderet uſum,
Virginei uultus, & uox humana remanſit,

Ouidius lib. 5. Metam. unde apparet malè quoſdam ſcripſiſſe poſtremã Sirenum corporis partem in piſcem deſinere, authoritate Ouidij: cum hoc neqꝫ Ouidius, neqꝫ alius quiſquam ueterum ſcripſerit: etiamſi pictores aliqui noſtri temporis Sirênas inferiùs piſces faciant, decepti nimirum uocabulo uulgi, quod huiuſmodi mõſtra marina uirgines marinas uocitat. itaqꝫ ſuperius uirgines pingunt, & inferiùs piſces, quoniam in ipſo mari eas degere putant atqꝫ natare: ad quod piſcium non auium forma requiritur. Sed hæc forma Nereidum potius quàm Sirenum fuerit, de quibus inter Aquatilia nobis ſcribendum eſt. ¶ Siren, Σειρὼ, dicitur etiam genus tunicæ tenuis & perſpicuæ, qualem ſcilicet ſub Sirio (id eſt in magno æſtu) geſtari cõuenit, Suidas. uideri autem poteſt talis tunica ſerica eſſe cum & res & nomen conueniant. ¶ Neſcio quis in Lexicon Græcolatinum retulit, ſirenem etiam auiculam quandam eſſe, quod ego apud nullum hactenus probatum authorem legiſſe memini. Galli quidem uulgò canoram quandam auiculam & ſuauiſsimè argutam ſua lingua ſerin appellant, fortè quaſi ſirenem. eſt autem ea ueterum acanthis. ¶ Βίᾳ οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων, Plato in Sympoſio. οἱ τέττιγες ἐὰν ἴδωσιν ἡμᾶς διαλεγομένους, καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ Σειρῆνας ἀκηλήτους, ὃ γέρας ἔχουσι παρὰ θεῶν ἀνθρώποις διδόναι, τάχ' ἂν δοῖεν ἀγασθέντες, Idem in Phædro.

SITARIS, Σιτταρὶς, auis, Varinus. De ſitta aue inter picos diximus.

SMERINTHVS, Σμήρινθος, auis quædam, & funiculus, Heſych. & Varinus.

SODES, (Σῶδες, αἱ,) uiſco decipiuntur, Oppianus Ixeut. 3.3.

SPARASION, Σπαράσιον, auis paſſeri ſimilis, ſecundum aliquos ſcips, Varinus.

SPERGVLVS, Σπέργουλος, auicula agreſtis, Heſych. & Varinus.

SPHICAS, Σφίκας, genus auis, ut quidam in Lexicon Græcolat. retulit, ſine authore.

SPYNGAS, Σπύγγας, auis, Heſychius. dicta nimirum à uocis ſono.

SPINTVRNIX eſt auis genus turpis figuræ, occurſatrix, unde artificum perditas. Spinturnix ea Græcè dicitur, ut ait Santra, σπινθαρὶς, Feſtus. eſt autem locus obſcurus & mutilus. Eandem incendiariam uocant. Vide ſuprà in Elemento I. Græci σπινθῆρα & σπινθάρυγα ſcintillam uocant. Incendiaria autem auis dicenda putatur quæcunque ex aris uel altaribus carbonem (ardentem nimirum & ſcintillantem) rapuerit.

STETHIAS, Στηθίας, auis quædam, Heſych. & Varinus. nomen ei à pectore factum apparet, quod forte inſigni aliquo colore in ea conſpicuum eſt: ut à ruffo pectoris colore rubeculam Itali pechietto quaſi pectorinum uocitant.

DE STRIGE.

VOLVCRVM ueſpertilio tantũ mammas habet. fabuloſum enim arbitror de ſtrigibus, ubera eas infantiũ labris immulgere. Eſſe in maledictis iam antiquis ſtrigem conuenit: ſed quæ ſit auium, conſtare non arbitror, Plin. ¶ Ouidius libro ſexto Faſtorum tradit Ianum cum Crane nympha concubuiſſe, & pro concubitu ius cardinis ei donauiſſe, ut à cardinibus ſcilicet & foribus noxia & infauſta omnia depellere poſſet: & eo munere illam ſtriges nocturnas aues, quæ Procam infantem infeſtabant, & corpore unguibus laniato ſanguinem eius exorbebant, adhibitis precibus, ceremonijs, ſacrificijs & uirga de ſpina alba, abegiſſe. Ipſas autem ſtriges his uerſibus deſcribit,

Sunt auidæ uolucres, non quæ Phineia menſis
Guttura fraudabãt, ſed genus inde trahunt.
Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ,
Canicies pennis, unguibus hamus ineſt.
Nocte uolant, puerosqꝫ petunt nutricis egentes,
Et uitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia uiſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis ſtrigibus nomen, ſed nominis huius
Cauſa, quòd horrenda ſtridere nocte ſolent.
Siue igitur naſcuntur aues, ſeu carmine fiunt,

Neniaqꝫ (ſic habet codex noſter. nænia quidem gen. fœ. carmen eſt lugubre.) in uolucres falſa figurat anus, In thalamos uenère Procæ, &c. Eſt igitur, aut fingitur, ſtrix auis nocturna, inauſpicata, à ſtridore dicta, uel, ut Feſtus ait, à ſtringendo: fortaſsis quòd noctu pueros conſtringere exiſtimentur. Quod trepidus bubo, quod ſtrix nocturna queruntur, Lucanus lib. 6. Plumamqꝫ nocturnæ ſtrigis, Horatius. Infauſtæ ſtrigis omen triſte, Seneca Herc. fur. Semper & è tectis ſtrix uiolenta canat, Tibul. lib. 1. Eleg. Strix nocturna ſonans,

sonans, & uespertilio strident, Author Philomelæ. Lamias puerorum esse terriculamenta uel ex Apuleio satis constat. sunt qui striges putant, quæ infantium in cunis sanguinem sugunt, Gyraldus: Sed de lamijs abunde scriptum nobis est in Quadrupedum uiuip. historia.

¶ C. Titinius poeta fabulas togatas scripsit. ex huius sententia Q. Serenus puero qui sit à strige fascinatus, allium præcepit annecti, quòd eo præsidio & amuleto seruetur, his carminibus: Præterea si forte premit strix atra puellos, Virosa immulgens exertis ubera labris, Allia præcepit Titini sententia necti, (nostri codices non rectè habent, Vecti, tanquam nomen proprium, ut Gyraldus monet:) Qui ueteri claras expresſit more togatas. ¶ Si utrunque oculum uiuentis hyænæ extraxeris, & alligaueris utrique brachio in purpureo panno, abiges omnem timorem nocturnum, & strix quæ necat infantes & partubus insidiatur, & omnis dæmon fugiet, Kiranides.

¶ Striges dicuntur inauspicatæ aues quæ syrnia Græcè nuncupantur, à quibus nomē inditum maleficis mulieribus, quas (ut ait Festus) uolaticas etiam dicebant. Itaque solent (inquit) eas auertere ijs uerbis: Σύρνια πομπεῦειν νυκτίκομα, στρίγγα δ' τ' ὀλοὸν ὄρνιν ἀνώνυμον, ὠκυπόρον τι πνίκα, (codex noster impressus, πνύκα per υ. habet, non probo.) Hæc ideo apposui, quòd erant in Festo deprauatissima: nec ante diem hunc quisquam ea uerba legit, nedum ut intelligere potuerit, literis mutilatis & malè consequentibus. Est autem sensus, Vti syrnia noctiuaga, strigesque detestabiles inauspicati nominis, & uelocis offocationis alites abigātur, Hermolaus. Ego tres aues diuersas, omnes inauspicatas, in uerbis istis Græcis nominari dixerim, cum suis singulas epithetis: nempe syrnia νυκτίνομα, (sic enim potius legerim quàm νυκτίκομα,) & strigem perniciosam abominabilem auem, & pnica (uel pniga) ὠκυπόρον, id est uelocem uel celerem. Et fortè pnix auis quædam credita fuerit, quæ noctu πνίγειν, id est suffocare dormientes conaretur: quemadmodū & incubus, pnigalion Græcis uel ephialtes dictus; (item ἠπίαλος uel ἠπιόλης,) eiusdem maleficij monstrum siue spectrum nocturnum uulgò creditur, nostri uocāt das Schrättele: alij Schretzlin/ Jochimcken/ Nachtmänle. Angli mare, id est equā. Nisi quis syrnium tantum & strigem pro auibus accipiat, πνίκα uerò pro incubo spectro. Medicis pnix hysterica, suffocationem ex utero significat.

¶ Στρίγξ pro strige apud Vuottonū reperio, ex Festo nimirū, qui στρίγγα nominat in accusatiuo. Στρίγλος, τὰ ὄρνεα τοῦ κόρακος, νυκτιφύτου, (legendum uidetur ὄρνεον νυκτίφοιτον:) καλεῖται δὲ καὶ νυκτιβόα, οἱ δὲ νυκτικόρακα, Hesych. & Varinus. De nycticorace plura diximus suo loco. Noctua etiam à nonnullis νυκτόβας dicitur, quasi νυκτιβόα nimirum. Strix auis Græcè σίαργος dicitur, si rectè nescio quis hoc uocabulum Ambr. Calepini dictionario adiecit: quod ego apud authorem nullum reperio, ut neque simile aliud præter σύρνιον apud Festum. A strige aue nocturna striges appellamus mulieres puellos fascinantes suo contactu, & lactis munerumque oblatione, Calepinus. Striges non à stringendis infantium corporibus, ut quidam falso existimant, (atqui Festus eas à stringendo dictas ait,) sed à stridore nomen habent, Perottus.

¶ Striges aues sunt nocturnæ, sic etiam uulgo appellatæ, Volaterranus. Italicum uulgus strigas uel magas uocat uetulas, quæ transformentur in feles & alias formas animalium diuersas, & sanguinem infantium sugant, Fr. Alunnus. Scoppa Italus Grammaticus strigem interpretatur la ianara, fatturesa, la strea, stria. Et alibi lamiam quoque la ianara, strea, la magara. Nomen quidē strea uidetur accedere ad Germanicum Schrettele, quo incubum significamus. ¶ Gryphes & striges an extent Ang. Decembrius quærit parte 68. sed certi nihil adfert. ¶ Strix à uulgo ama (amma, Albertus per m. duplex. sic autem Germanicè uocatur nutrix quæ lactat infantem,) uocatur eò quòd pullos amat. & (uel) sic dicitur, quòd sola inter aues pullis humorem lacteum instillat, Author de nat. rerum & Albertus. atqui ueteres strigem non suis pullis, sed pueris & infantibus noctu lac instillare ex uulgi opinione tradunt.

¶ Strygis, στρύγις, ἡ, frumenti genus apud Hippocratem, quod tritico leuius est, & uentrem magis soluit: sunt qui dubitent an pro trago accipiant. Grammatici quidam recentiores, striges interpretantur olera uilia apud Plautum, cuius hæc in Pseudolo uerba sunt: Et homines cœnas sibi coquunt: quum condiunt, Non condimentis condiunt, sed strigibus. Sed quærendum an hîc etiam striges genus illud frumenti indicetur, quod strygis Hippocrati dicitur, uilius nimirū cæteris. ¶ In columna striata pars eminula dicitur stria, pars caua strix, Vitruuius lib. 10. Striæ in columnis partes, & (ut ita dicam) femora sunt quæ prominent, exochas Græci uocant: sicut ipsa caua, hoc est canaliculi strigles (striges forte) ab eodem Vitruuio dicuntur lib. 4. Circa striglium (strigum) inquit caua & angulos striarum. item lib. 7. canaliculus earum qui striglix (forte strix) appellatur: Hæc ita citat Hermolaus in glossematis suis in Plinium. Hinc nimirum strigiles dicūtur canaliculi è ligno aut ferro dentati, quibus pellis animalium perstringitur & abstergitur. ¶ Striga est ordo rerum inter se continuatè collocatarum, ut ait Festus, quòd unà sint constrictæ. Similia & Germanis uocabula sunt, ein strich/ ein strym: hoc est ductus rectus, oblongus, latitudinis nullius uel modicæ plerunque. Strigosa animalium corpora dicimus (præsertim in pecore & equo) malè habita & gracilia. hæc enim strijs & rugis deformantur. Sunt qui strigosum dictum putent, quasi à strige exhaustum, Perottus.

DE STRVTHOCAMELO.

A.

STRVTHOCAMELVS nomen Græcum eſt, quod etiam Latini receperunt, Plinius & alij: etſi quidam ſtruthiocamelum ſex ſyllabis ſcribant, quod non probo. Recentiores Latini ſtruthionem dicunt, ut Hieronymus & eo poſteriores: (apud Iul. Capitolinũ ſtruthiones Mauros legimus: ſexcentorum ſtruthionum apud Lampridiũ) quos etiam docti quidam imitantur, Gaza & alij. Et quoniam Græci στρουθὸν μεγάλην uel λιβυκὴν, hanc auem uocant, plerunq; fœminino genere (Ariſtoteles tamẽ στρουθὸς ὁ ἐν λιβύῃ, maſc. gen. Gaza ſtruthionem Africam dixit, & alibi ſtruthionem Libycum.) recentiorum quoq; nõnulli fœm. gen. ſtruthionem magnam uel Li-

uel Libycam dicunt. Nõ deſunt etiam ex recentioribus qui ſtruthium efferant, ut Valla in tranſlatione Herodoti lib. 4. ut & apud Philoſtratum in uita Apollonij στρουθοὶ πολλαί. Gaza ex Theophraſto de hiſt. plant. 4. 4. ſtruthum inquit generari in parte Africæ qua non pluit, ubi etiam Græcè στρουθὸν ſimpliciter legimus κατ' ἐξοχήν. Struthionem magnam Sextus Pompeius & Auſonius paſſerem marinum appellant, Gillius. Paſſer marinus quem uocat uulgus ſtruthiocamelum, Feſtus. Sipontinus ſtritomellum legit, & auis genus eſſe dicit, quod non probo. Eſt & paſſer marinus inter piſces Plinio. Perſa apud Plautum curriculo uolare iuſſus, reſpondet: Iſtuc marinus paſſer per circum (facere) ſolet. quod ego de ſtruthocamelo acceperim, non de piſce. ¶ Στρουθὸς μεγάλη Ariſtophani in Auibus nominatur. Struthocameli nomen ueteribus inuſitatum eſt, qui has aues στρουθοὺς μεγάλας appellant, Galenus lib. 3. de alimentis, cap. 19. Aelianus quoq; paſsim στρουθὸν μεγάλην uocare ſolet. Λίβυσσα ὄρνις, id eſt Libyca auis, eadem ſtruthocamelo, ut in hoc carmine: ἀλλὰ λίβυσσα Στρουθὸς ἁλισκομένη πλάζει καὶ ἀμφοτέρους, Varinus. Afra auis, ſtruthio, Acron in Horatium. Græcè hodie uulgò στρουθοκάμηλος dicitur.

¶ Azida iuxta phyſiologum, auis eadem eſt quæ ſtruthio, Obſcurus. Aſida à quibuſdã Græcè uocatur, ab alijs cameleon, Albertus, ſed pro cameleon, ſcribendum ſtruthocamelus. Aſida uerò Hebraicum nomen (non Græcum) eſſe uidetur, non tamen aſida ſed chaſida ab Hebræis profertur, (uide in Ciconia A.) & nominatur Iob. 39. unà cum neelaſa aue, quam Kimhi pauonem, Chaldæus gallum ſylueſtrẽ interpretatur. R. Abraham putat eſſe סטרוצא, ſtruza, id eſt ſtruthionẽ. בת יענה, bath iaana, Dauid Kimhi ponit in themate ain, ען, & exponit aues degentes in ſolitudine, quæ uocem lugubrem emittant. Idem ait bath, בת, minorem eſſe: ieanim, יענים, maiores. Eſaiæ 13. Septuaginta ſirênes transferunt. Hieronymus ſtruthiones. Animal eſſe aiunt ſemper ſolitudinis appetens: quod cum pennas habere uideatur, tamen de terra altius non eleuetur, & hoc ſtruthioni conuenit, ut & Scripturæ loci omnes, in quibus huius animantis fit mẽtio. Deuteronomij 14. (& Leuitici 11.) Chaldæus interpres habet בת נעמיתא, bath naamitha. Arabs נעאמה, neamah. Perſa prætermiſit, nimirum eandem uocem poſiturus, ut per uerſum totũ fecit. Septuaginta interpretes στρουθός, Hieronymus ſtruthio. Struthio auis eſt deſerti, Hebraicè iaenah, ab ululatu ſic dicta. ianah enim ululare eſt aliquando Hebræis: unde eſt quòd quidam ululam interpretantur. Dicitur bath iaenah, id eſt filia ſtruthionis, eo quòd homines fœmella ferè ueſci ſolent, & cum adhuc parua eſt, teſte R. Dauid Kimhi in libro Michlol, P. Fagius. Iaanah Iob 39. ſecundum Abraham eſt ſtruthio. uide in Noctua A. Iob inquit ſe factum eſſe fratrem ſirenum, & ſocium στρουθῶν. στρουθοὺς autem dicit quos nos ſtruthocamelos uocamus, Suidas in Sirenibus. Sirenes ethnici (οἱ ἔξω) interpretantur mulieres quaſdam muſicas, (μελῳδούσας,) Aquila uerò ſtruthocamelum, Heſych. Habitabuntq; ibi filiæ ſtruthionis, (iaanah,) Eſaiæ 13. interprete Munſtero. Eſaiæ etiam cap. 34. iaanah. Sunt qui ranan quoq; Hebraicam uocem, ſtruthionem transferant. uide in Gallo ſylueſtri. Thalim, id eſt ſtruthio mas, Syluaticus. Vetus gloſſographus Auicennæ legit Thaliz. codices noſtri Auicennæ 2. 719. Thalium habent. Thalium (inquit) explicauimus in capite de ſtruthione. Vox fortè Perſica fuerit. Naam, id eſt ſtruthio auis, Syluaticus. Codex noſter Auicennæ 2. 523. habet nahã: Bellunenſis legit Nham: & eſt (inquit) auis ſtruthius. alia lectio, nacham, quæ eſt auis magna paluſtris. ¶ Græcum nomen ut Latina, ſic linguæ aliæ pleræq; ſeruant, utpote auis peregrinæ. ¶ Italicè nominatur ſtruzzo, uel ſturzo apud Scoppam. ¶ Hiſpanicè aueſtrúz. Luſitanicè ema di gei. ema enim ſimpliciter gruem eis deſignat. ¶ Gallicè autruche uel auſtruche. ¶ Germanicè Strauß/Struuß. ¶ Anglicè an oiſtris uel oſtrige. ¶ Illyricè pſtros. Polonicè ſtrus.

B.

Apud Afros paſtorales ad orientem reperiuntur ſtruthij ſubterranei, (στρουθοὶ κατάγαιοι,) Herodotus lib. 4. interprete Valla. Parte Africæ qua nunquam pluit ſtruthum gigni aiunt, Theophraſtus de hiſt. plant. 4. 4. Struthiocamelos Africos & Aethiopicos Plinius nominat. Struthi magni in Arabia non pauci ſunt, Xenophon lib. 1. Anabaſ. Diodorus Siculus etiam in Arabia has alites gigni ſcribit. Apollonius dextra Gangen, ſiniſtra uerò Hyphaſin fluuios habens ad mare deſcendit: in quo itinere ſtruthiones multi ei occurrerunt, Philoſtratus lib. 3. de uita Apoll. Prouincia Abaſię ſtruthiones grandes habet, aſinis haud minores, Paulus Venetus 3. 45. In noſtras terras rarò aduehuntur, Venetias aliquando & Antuerpiam.

¶ Struthio Africus eodem modo (ut ueſpertilio) partim auem, partem quadrupedem refert: quippe qui ut non quadrupes pennas habeat: ut non auis, ſublimis non uolet, nec pennas ad uolandum commodas gerit, ſed pilis ſimiles, (πτερὰ τριχώδη.) item quaſi quadrupes ſit, pilos habet palpebræ ſuperioris: & glaber capite & parte colli ſuperiore eſt, itaque cilia habet piloſiora. ſed quaſi auis ſit, infrà pennis integitur. Bipes etiam tanquam auis, biſulcus tanquã quadrupes eſt. non enim digitos habet, ſed ungulam bipartitam: quarum rerum cauſa, quòd magnitudine non auis, ſed quadrupedis eſt. Magnitudinem enim auium minimã eſſe, propè dixerim, neceſſe eſt. corporis enim molem ſublimem moueri nequaquã facile eſt, Ariſtot. in fine lib. 4. de partib. anim. Auium grandiſsimi ſunt & penè beſtiarũ generis ſtruthiocameli Africi uel Aethiopici. altitudinem equitis inſidentis equo excedunt, celeritate uincunt: ad hoc demum datis pennis ut currentẽ adiuuent. Vngulæ ijs ceruinis ſimiles, (inſtar ungularum arietis, Obſcurus,) comprehendendis lapidibus utiles,

quos in fuga contra ſequentes ingerunt pedibus, Plinius. Struthiocamelus alitum ſola, ut homo, utrinq; palpebras habet, Idem. Tetraonum genus alterum, uulturum magnitudinem excedit: nec ulla auis, excepto ſtruthiocamelo, maius corpore implet pondus, Idem.

¶ Hæc tria ex minimis euadunt maxima animalia: ex aquatilibus, crocodilus: ex uolucribus, magna ſtruthio: ex quadrupedibus, elephantus. Τῆς ἤτοι μέγεθος μὲν ὑπέρβιον, ὅσσον ὕπερθε Νώτοις εὐρυπέτοισι φέρειν νεοθηλέα κοῦρον, &c. Oppianus. hoc eſt, Magnitudo ei eximia: dorſum tam latum, ut puerum lactetem ſuſtinere poſsit, (uel, ut quidam Italicè ſcripſit etiam hominem adultum inſidentem,) Crura alta, ſimilia cruribus camelorum, crebris corticibus ceu ſquammis intecta, uſq; ad geminos duros poplites. In altum porrigit, caput quidem exiguum, ceruicem uerò magnam & proceram. Collum (inquit Gillius) longum & cyanei coloris eſt, oculi magni, roſtrum breue acutumq;: molles plumæ, ungula fiſſa. ¶ Arabia fert animalia quædam naturæ duplicis, ut ſtruthiocamelos, qui è ſtruthione camelisq; conſtant, magnitudine ad cameli naſcentis modum, capite ſunt pilis minutis, oculis craſsioribus nigrisq;, non diſsimili forma & colore camelis, collo oblongo, roſtro breui atq; acuto, elati, mollibus pennis, duobus cruribus, ungulis bifidis, ut terreſtre ſimul uolatileq; animal uideatur, Diodorus Siculus lib. 3. de fabuloſis antiquorũ geſtis. Struthocamelus auis quidem eſt, ſed pedes & collum aſini habet, Suidas in Sirenes, neſcio quàm rectè. quod ad pedes quidẽ aſinus ſolipes, ſtruthocamelus biſulcus eſt. Struthiocamelus præ cæteris auibus pennas alarum undiquaque æquales habet, Orus in Hierog.

¶ Struthiocamelus à terra non diſcedit unquam, ut auem dicere non poſsis, niſi ad formam reſpicias. Nomen, ut reor, ſumpſit, quòd colli & crurium longitudine camelum imitetur. eſt enim homine ipſo paulò procerioris ſtaturæ. Struthio autem paſſerculus dicitur Græcè, (στρούθιον,) quaſi per ironiam nomine compoſito, uelut ſi quis pygmæum gigantem diceret ſimul, uel homunculum giganteum. E paſſeris genere eſt ſtruthiocamelus, ſed cameli magnitudine: collum, roſtrum, oculi, caput, anſeri, ſed pro magnitudine propria reſpondent. alæ & cauda pennis uerſicoloribus, cœruleis, candidis, rubris, nigris, uiridibus: nec ulli auium in pennis tanta iucunditas aut pulchritudo, ob id galeas milites non alijs ornant. Corpus igitur raris plumis, rarioribus crura teguntur, adeò ut humana crura non auis uideantur, nam magnitudine rotunditateq;, ac quòd in anguſtum, nec admodum, ſed ſenſim iuxta genu finiantur, humanum femur, quodq; plumis careant, cãdida carne, imitantur. Pedes bifidi ut bobus, cũ ungulis, crus ut anſeri, ſed pro magnitudine, Cardanus lib. 10. operis de ſubtilitate. Alibi etiam pilos hanc auem habere ſcribit in ſuperiore palpebra. Alitum ſola utrinq; genas habet & palpebras, Perottus. Et rurſus, Præter hominem & ſtruthiocamelum nulli animali ſunt palpebræ, niſi quibus & in reliquo corpore pili.

¶ Struthio ingens eſt corpore, rara in plumis, Author de nat. rerum. ¶ Struthio alta eſt à pedibus ad dorſum circiter quinq; uel ſex pedes. collum habet longiſsimum, caput anſerinum, & roſtrum reſpectu ſui corporis ualde paruum, iuuenis (primo anno) cinerea eſt, & tota bene pennata, ſed pennis mollibus inualidis. ſecundo anno & deinceps paulatim in coxis, collo & capite pennas prorſus amittit (naturaliter caluet, Plinius) denudato corpore, ſed duritie pellis cõtra frigus munitur. Pennæ dorſi nigerrimæ & inſtar lanæ redduntur. coxas habet prægrandes, crura carnoſa pelle alba, & digitos in pede ſicut camelus. item ſpicula quædam in cubitis interioribus alarum, quibus ferit eos quibus inſilit, Albertus. Oſsiculum paruum ſub alis habet, quo ſe in latere purgat (pungit) & agitat, quum prouocatur ad iram, Author de nat. rerum. In extremis alis, ut audio, oſſei quidam mucrones extant, quibus ceu calcaribus inter currendum ſe incitat, infligendo eos coxis ubi deplumis eſt, ut in pleriſq; alijs partibus corporis. Caput ei exiguũ, cerebrum ferè nullum. ¶ Corpus habet ferè ad magnitudinem aſini ſtaturæ mediocris. in pectore magnum os & latum, ad protectionem tanti corporis, Author de nat. rerum. Scriptor quidam Italicus hanc alitem equi grandis altitudinem æquare tradit. ¶ Beſtia quædam magis quàm auis, licet pennata, breui capite, protracta ceruice, cætera altegradia, Tertullianus. ¶ Multæ huius auis partes anſerinis conferuntur, niſi quòd magnitudine excedunt: ut collum, roſtrũ, oculi, caput, crus: nulla alteri alicui auium, ſed quædam quadrupedum partibus, præcipuè cameli. quare chenocamelum (ut chenalopeca) potius quàm ſtruthocamelum curioſus aliquis dixerit. ¶ Quidam pictura noſtra inſpecta, roſtrum aiebat latius debuiſſe exprimi, anſerinum ferè: & pedes magis biſulcos ut uituli, eoſdemq; breuiores & latiores. Iudicent teſtes oculati. mihi enim hanc auem nondum uidere contigit.

C.

Vocem eius nunquam audiui, Cardanus. ¶ In ſtruthionis uentre inciſo, expurgatis ſordibus, lapides inueniuntur, quos hæc poſteaquàm deuorauit, in omaſo prope reticulũ diu aſſeruatos concoquit, Aelianus. Ferrum deuoratum concoquit, quia calidiſsimæ naturæ eſt, Author de nat. rerum. Ferrum concoquere aiunt: quod ob caliditatem uehementem, & uentriculi contingit craſsitudinem, Cardanus. Struthiocamelis mira natura coquendi quæ ſine delectu deuorârint, Plinius: ut ferrum & oſſa ueruecum integra, Syluius. Struthiocamelum uolunt aliqui (non proprietate ulla, ſed) ui ſui caloris ferrum concoquere, quod abſurdum penitus. Leo enim qui longè quàm ſtruthiocamelus calidior eſt, ferrum concoquere non poteſt: Aphrodiſeus in præfatione ſua in primum librum problematum, ex quo etiam Cælius Rhodig. repetijt. Struthocamelum ferunt ferrũ edere

& con-

& concoquere, quod ego non sum expertus. nam ferrum à me pluribus huius generis auibus obiectum est, quod illæ deuorare noluerunt: ossa tamẽ magna in breues partes truncata, & lapides, auidè comederunt, Albertus. Caput huic alti exiguum, cerebrum ferè nullum. hinc absque delectu quicquid tetigerit uorat, lintea, ferrum, lapides. Verum hæc inconcocta & integra in eius uentriculo manent: & si nimia fuerint, tandem animal ad mortem uel ad tabem deducunt, ut in dissectis apparuit. ¶ Non bene uolat propter corporis molem, Obscurus quidam Aristotelem citans. Struthiocameli Africi uel Aethiopici altitudinem equitis insidentis equo excedunt, celeritate uincunt: ad hoc demum datis pennis, ut currentem adiuuent: cætero non sunt uolucres, nec à terra tolluntur, Plinius. Propter grauitatem neq; altius extolli, neq; uolare potest, sed ualociter terra graditur, Diodorus Siculus. Non uolat, sed alis erectis currit ut equus, adeò celeriter, Cardanus. Lentè incedit, Idem: nimirum cum non libet festinare, nec est quod urgeat. Auis est densa pennis, (multis pennis, Oppianus,) sed in altum uolare non potest: currit tamen celerrimè, & utrinq; in alas ingruens uentus, tanquam uela eas extendit & sinuat, Aelianus. Adeò uelox est, ut uel cum alite uolante contendere possit, Oppianus. ¶ Pedibus pugnat quibus hominem quoq; prosternit, Grapaldus. uide in E. ¶ Ferunt eam oculo altero cœlum intueri, altero terram, Obscurus. ¶ Non coeunt struthiocameli ut aues, sed auersi ut cameli Bactrianæ, Oppianus. Multum coeunt & multum excrementi habent, sicut gallina & perdix, Obscurus quidam tanquam ex Aristotele citans. Pedibus nidum ex sabulo architectans, in solo humilem nidum fingit, & construit, cuius medium concauum efficit: labra ambientia alte exaggerat, ac tanquam muro circummunit, ut munitio eminens pluuiam in nidum influere, & pullos etiamnũ teneros alluere prohibeat. Amplius octoginta oua ex sese parit: non tamen uno eodemq; tempore ex ouis pullos excludit, sed ex his partim iam in lucem proferuntur, partim intra oua informantur & cõglutinantur, partim etiam foeuentur, Aelianus. Et rursus, Etsi permulta oua parit, non tamen omnia ad frugem perducit. sed fœcunda ab infœcundis secernit, tãtumq; frugiferis incubat, simul & ex ijs pullos excludit, & sterilitate affecta, eis ipsis æditis pullis alimẽta præbet. Plurima ædit oua struthio Africa, post ipsam atricapilla, Aristot. Et alibi, Multiparæ sunt quædam quæ sæpe pariunt sed non multa, ut gallinæ, perdices, struthio Libycus. Plurima pariunt struthiocameli, gallinæ, &c. Plinius. Ouum parit maximum, durissima & quasi lapidea crusta munitum, Oppianus. Oua eius tanta sunt, ut ex transuerso secta, uasa potoria fiant. uide in E. Propter duritiem & spissitudinem testæ non facile franguntur, Albertus. Caput infantis magnitudine referunt, rotunda, cum senescunt ebur effingunt, Cardanus. ¶ Struthio solo uisu ita fouet oua sua in arena recondita, ut ex eis pulli egrediantur in lucem, Obscurus & Cælius Rhod. Variorum 20.5. Oua mense Iulio parit, & in sabulo abscondit, quæ calore Solis excuduntur, ut alia multa oua animalium: & ideo ad ea non reuertitur, quòd nudo corpore ea fouere non possit: & (subinde) respicit ad locum in quo condita sunt, unde falsò aliqui crediderunt quòd uisu ea foueat, Albertus de animalibus lib. 23. Et rursus lib. 6. Struthionis (inquit) oua sub arena calore Solis uiuificantur & exeunt. & ideo prouerbium est (uulgò fertur) quòd ducatur (afficiatur) ad oua tanquam non sua. Exeuntes enim pullos non pascit, qui nati per se statim comedunt. Inutiliter quidem incubaret mater, neq; calore profutura ferè deplumis, & pondere suo grauatura. Iam quòd ea uisu fouere perhibetur, falsum est. nullum enim animal hoc facit. & fortè raro ea intuetur propter custodiam: unde uulgus imperitum uidendo eam sua oua fouere putat. Non oculis fouet oua, uerùm obseruat. calore enim Solis pulli educuntur, Cardanus. ¶ Struthiocameli naturaliter caluent, Plinius.

D.

Struthio fœtus suos tanto amore prosequitur, ut peracutas etiam ferreas cuspides circa nidum suum à uenatoribus defixas, negligat, atq; ita transfixa morte afficiatur, ut referetur in E. Fertur de natura huius auis quòd matres semper uolent, ac pullos suos relinquant, qui ob inopiam cibi flent atq; ululant. ad quod sæpe alludit Scriptura, ut Micheæ 1. Faciam planctũ sicut dracones, & luctum sicut filiæ iaenah, id est ululæ siue struthionis. item Threnorum 4. Filia populi mei crudelis caieenim, id est sicut ululæ uel struthiones, P. Fagius. Struthio relinquit oua sua, Iob. 39. ¶ Illa quam uidi mitis erat, reliquarum mores ignoro, Cardanus. ¶ Mira huius auis stoliditas in tanta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerit, latere sese existimantis, Plinius. Idem aliqui de perdice ferunt, & inter quadrupedes de bubalo ueterũ seu bubalide, inter pisces de sciæna. Quum effugere uenatores non potest, inter arbusta sæpius aut umbrosa loca caput abscondit, non naturæ desidia, ne uideatur aut conspiciatur ab alijs ut quidam putant, sed quia corporis pars cæteris debilior umbram sibi pro tutela parat, Diodorus Siculus. ¶ Struthio equum naturaliter odit, & miro modo persequitur. equus etiam illam in tantum odit ac retinet (timet,) ut eam intueri non sustineat, Author de nat. rerum.

E.

Struthum Arabicum nemo capere potuit: & equites qui persequebantur mox desistebant. aufugiens enim procul abducebat, pedibus scilicet ad cursum, & alis simul erectis instar ueli utens, Xenophon Anabas. 1. Capitur non ut cæteræ aues uisco aut calamis: sed equis, canibus & retibus, Oppianus. In cursu deficiens lassitudine comprehenditur ab equitibus. etenim in orbem currit.

uerùm equites ei orbem præcidentes, currendo defessam assequuntur, Aelianus interprete Gillio. Græcè sic legitur. Θεῖ μὲν γὰρ εἰς κύκλον, ἀλλ' ἐξωτέρω περίεισι. οἱ δὲ ἱππεῖς τὸν ἐνδοτέρω ὑποτέμνονται κύκλω, καὶ ἔλαττον περιιόντες ἀπειποῦσαν τῷ δρόμῳ ἀγρεύουσιν αὐτὴν χρόνῳ. Quæ uerba hoc sonare uidentur: Currit enim in orbem, sed patentiorem & extrinsecum: equites uerò persequẽtes interiùs & breuiore uia (ὑποτέμνονται pro ἀντιτέμνονται fortè) circumeunt, donec defessam demum comprehendant. Hanc aiunt cum delitescendum habet, caput solum planè totum incondensum abscondere, reliquam se in aperto relinquere: ita dum in capite secura est, nuda qua maior est capitur tota cum capite, Tertullianus. uide suprà in D. Quòd si quis eam insectetur, propter corporis grauitatem uolando effugere nequit, sed duntaxat explicatis alis, gressu ipso effugere aggredit: sin propior facta est, ut capiatur, obuios lapides sic pedibus retro ad hosteis uersus tanquã funda iaculatur, Aelian. & Diod. Sic. Vngulæ ijs ceruinis similes, quibus dimicant, bisulcæ, comprehendendis lapidibus utiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus, Plin. Pedibus pugnat, quibus hominem quoque prosternit, Grapaldus. Elephanti cum uenatores inuadunt, aures patulas intendunt & pandunt, more magnarum struthionum, quæ uel dum fugiunt, uel dum inuadunt, explicatis alis feruntur, Aelianus. Capitur struthio (inquit idem) ad hunc quoque modum: Cum ipsam sic incubantem (ut in C. relatum est) uir eius uenationis bene peritus animaduerterit, peracutas ex ferro cuspides spiculorum more rectas circum nidum defigit, & alicubi prope in occulto latens, ex insidijs rei euentum acerrimè expectat. Struthio uerò quoniam amore, quem erga fœtus suos acerrimũ habet, flagrans sitienter cum eis uersari cupiat, ex inquisitione pastus reuertitur, ac nimirum priusquam in nidum introeat, huc illuc uersans oculos, circũspectat, quòd metuat ne quis sese speculetur. Deinde ardentissimo pullorum studio uicta, etsi ferrum splendescit, ita tamen alis passis (tanquam uelis contento fune explicatis) intra nidum mirabiliter ingreditur. nam cuspidato ferro trãsfixa, acerba morte afficitur. Venator uero repentinus eò accedit, & simul cum matre pullos capit.

¶ Supra Elephantophagos in Arabia sunt Struthophagi, gens non admodum magna: apud quos aues dicuntur esse, ceruorũ magnitudine, quę uolare non possunt, sed celeriter currunt quemadmodum struthocameli. Nonnulli eas arcu uenãtur, nonnulli pellibus struthorum tecti. nam dextram manum pelle colli operiunt, atque eam sic mouent, quemadmodum animalia collum. sinistra uerò semen spargunt è suspensa pera eductum, eo auem allicientes, in conualles detrudunt, ubi uiri animal circumsistentes obtruncant. Atque hi huiusmodi auium pelles induunt & substernunt, Strabo lib. 16. Mihi quidem aues istæ ceruinæ nõ aliæ quàm struthocameli uidentur, quum in tota descriptione conueniant omnia, nihil aduersetur: & ipsi scilicet struthophagi dicti sunt, quod struthis siue struthionibus quas capiunt, non alijs quibusdã auibus uescantur. adde allici eas à uenatore struthionis pelle induto. conuenit autem aues easdem ab ijsdem allici. Ea etiam quæ de hisce auibus ceruinis Diodorus Siculus scribit, cum struthocamelis per omnia congruunt. Sic autem ille lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis Pogio Florẽtino interprete. Populi (inquit) qui partes Aethiopię supra Aegyptum ad hesperum pertinentes habitant, Aethiopes simi: ad meridiem spectantes Struthophagi cognominantur. Est apud eos auium species natura terrestribus animantibus mixta, unde & aues ceruinæ nominatæ sunt. Hæ magnitudine sunt magni cerui, collo oblongo, rotundis lateribus atque alatis, capite tenui oblongoque, cruribus ac iuncturis firmissimis, fixo pede. Altè uolare propter grauitatem nequeunt: uerùm ocyssimè summis pedibus terram tangentes, præsertim quum flans uentus alas ueluti nauem extentis uelis impellit, currunt. Venatores feriunt lapidibus, fermè lateris magnitudine, pede iactis. Cessante uento, alarum præsidio destitutæ, cursuque uictæ, prehenduntur. Harum quum magna sit multitudo, uarijs artibus plurimas barbari facileque capiunt: & carnes quidem edunt, pellibus uerò pro uestibus utuntur ac lectis. Ab ijs uerò quos simos Aethiopes dicunt, sæpius uenatione lacessitæ, rostris se tuentur: quæ quum magna sint & ad incidendum apta, magno sunt incolis usui, quum haud parua habeatur horum animantium copia, Hæc ille.

¶ Arabes struthocamelorum (στρουθῶν) pellibus loco thoracum & scutorum muniebãtur, Pollux. Aethiopes captos à se struthiones excoriant, & carnem in cibo absumunt, pelles uerò cum plumis suis reseruant ut mercatoribus uendant, qui eas in magna copia Alexandriam uenales aduehunt: inde per alia loca distribuuntur. Nam Turcæ etiam pileos suos uel galeas his pennis ornant, Bellonius in Singularibus. Cristas galearũ ex olorinis pennis colligere moris fuit apud antiquos, quom hodie ex struthiocamelo plurimum petantur, Nic. Erythræus. Componebantur olim etiam ex equinis setis hæ cristæ, unde galea hippuris cognominata Gręcis. In Gallia audio esse artifices qui non alia quàm huius alitis pennas adornãdi arte uictitent. Præmia, ex struthiocamelis conos bellicos & galeas adornantes pennæ, Plinius. ¶ Oua propter amplitudinem pro quibusdam habentur uasis, Plin. Ex transuerso secta uasa fiunt potoria, Author de nat. rerum. Caput infantis magnitudine referunt, rotunda, cum senescunt ebur effingunt. Suspendi solent in templis. diu enim manent, quòd durissima sint, humoreque exempto quasi ossea redduntur, Cardanus. ¶ Vrina struthionis atramenti lituras abluit, Hermolaus: tanquam ulla sit auis urina præterquam uespertilionis.

F.

Struthio tanquam auis immunda cibo interdicitur Leuit. 11. & Deuter. 14. ¶ Bath iaenah, id est filia struthionis Hebraicè dicitur, eo quòd homines fœmella ferè uesci solet, & cum adhuc parua est, teste

est, teste R. Dauid Kimhi in libro Michlol, P. Fagius. Struthophagi Arabiæ populi sunt, uide infrà in H.a. Aethiopes captis à se struthionibus uescuntur, Bellonius.

¶ In struthione elixo: Piper, mentham, cuminum assum, apij semen, dactylos uel caryotas: mel, acetum, passum, liquamen & oleum modicè: & in cacabo facies ut bulliat, amylo obligas, & sic partes struthionis in lance perfundis, & desuper piper aspergis. Si autem condituram coquere uolueris, alicam addis, Apicius 6.1. Aliter in struthione elixo: Piper, ligusticum, thymum aut satureiam, mel, sinape, acetum, liquamen & oleum, Idem.

¶ Tetracis magnæ carom agnorum struthionum carni (quam & ipsam sæpe gustauimus) non dissimilis est, Athenæus. Sunt qui uelint pauonis carnē crassi & modici alimenti, ac difficilis concoctionis esse, melancholiamq; augere. eiusdemq; naturæ struthij caro habetur, quem Africa peculiariter nutrit, Platina. Caro struthionis omnium crassissima iudicatur, eam ob causam uitanda, Rasis. Ex grandibus struthis membra omnia dura, excrementosa & concoctu difficilia sunt, Galenus de cibis boni & mali succi, & lib. 3. de aliment. facult. Alæ eorum non sunt deteriores cæterarum auium alis, Idem. Carnem nham quidam medici magnificè laudauerūt: quam scribunt esse calidam, pinguem, appetitum excitare, confirmare corpus, & laudabilem esse quando cōcoquitur. sed est mali saporis & (Vetus translatio, est debilis & uacua) crassa, & (non facilè) concoquitur. coitum promouet, Auicenna 2. 523. ¶ Heliogabalus struthiones & camelos exhibuit in cœnis aliquoties, dicens præceptum Iudæis ut ederent, Lampridius. Et rursus de eodem, Sexcentorū struthionum capita una cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. ¶ Oua struthionum in Arabia se non insuauiter comedisse Aloysius Cadamustus scribit. Oua struthocameli comedens, gustū quendam sapidum habere inueni, Brasauolus. Gallinarum & phasianorum oua præstantiora sunt, deteriora uerò anserum & struthocamelorum, Galenus 3. de alim. Inter oua sicciora sunt oua anseris & struthij, Auicenna. Oua struthionum crassa sunt & difficilia concoctu: qui eis uesci uoluerit, uitellis tantum utatur, Tacuinus.

G.

In struthionis uentre inciso lapides inueniuntur, quos hæc deuoratos tandem concoquit, ij sanè ad efficiendam oculorum medicinam salutares sunt, Aelianus. Græcè legitur, ἔχοι δ' ἂν ἔτι καὶ ἀνθρώπων ὄψεως ἀγαθόν, ubi καὶ coniunctio similitudinem aliquā cum præcedentibus insinuat, & rei ipsius natura πέψεως potius quàm ὄψεως legendum dictat: ut lapides in uentriculo animalis omnia concoquentis in homine etiam concoquendi uim promoueant & confirment: (Hæc scripseram cum Kiranidem quoq; lapidem è uentriculo struthionis collo suspensum bonam facere concoctionem scribere legi.) Qua ratione etiam echinus siue interior membrana gallinarum in cibo sumpta, tanquam illi etiam uis cōcoquendi lapillos insit: & exteriores pelles animalium quorundam uoracium foris applicatæ, cum suis plumis aut pilis, mergi, cygni, lupi, bonam facere concoctionem existimantur. quod si faciunt, calori forsan per illas aucto adscribendum fuerit, non occultæ cuipiam proprietati. poterat autem similiter alijs quoq; calidis aut calfacientibus impositis augeri. Struthocameli uentriculus falsò laudatur ceu medicamentum quod iuuat coctionem, Galenus 3. de alim. facultatibus. Struthiocamelis mira natura coquēdi quæ sine delectu deuorarint, ut ferrum, & ossa ueruecum integra. unde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas stomachicis applicant, Syluius. Struthiocameli uentriculus, & aliarum auium similiter, cochleariorum duūm mensura ex uino potus febri absente, præsente uerò ex aqua, uentris profluuio medetur, Galenus Euporiston 2. 46. Cortex interior uentris struthionis sumptus confert stomachicis & calculum dissoluit, R. Moses. eadem uis echino seu interiori membranę uentriculi gallinarum attribuitur. ¶ Struthionis adeps & nerui auxilium & salutem neruis hominum afferunt, Aelianus. ¶ Cum auctio regia per Catonem Vticensem fieret, seuum struthiocamelinum sestertijs L X X X. uænijt, efficacioris ad omnia usus quàm est adeps anserinus, Plinius. Nicolaus Myrepsus adipem struthiocameli miscet acopo ex uulpe in oleo decocta, itē unguento 12. ad arthriticos. Eundē Paulus Aegineta inijcit in emplastrum diacinnabareos ad tofos aliosq; tumores induratos. ¶ Vrina puerorū impubium Salpe illinit Sole usta, cum oui albumine, efficacius struthiocameli, binis horis, Plinius. Struthocameli oua podagricis inuncta prosunt, Kiranides.

H.

a. Struthius auis est grandi corpore & graui, fœmina uocatur struthio, Textor Rauisius: sed absque authoritate. Vasta ales pro struthocamelo, Claudianus in Eutropium lib. 1. Afra auis pro struthione, uide infra in h. Aues ceruinas dictas, easdē struthocamelis esse, in E. docuimus suprà. ¶ Μεγάλαι στρουθοὶ dicebantur etiam Λιβυκαὶ στρουθοί, & στρουθοὶ separatim, ut Ἀφείθη ἐλεφάντων ἅρματα κδ. σιμωειδεῖς τράγων, ἑξήκοντα. στρουθῶν, ὀκτώ, Eustathius (ex Athenæo.) Στρουθοὶ οἱ Ἀράβιοι, Heraclides. Στρουθὸς, ὁ κατωφορὴς καὶ λάγνος. Ἄπινοι δὲ τὰς στρουθοκαμήλους, Hesychius. Ἀγρίας, στρουθοκάμηλος, Idem & Varinus. sed locus uidetur mutilus, & legendum, Ἄγριαι στρουθοί, αἱ στρουθοκάμηλοι, ut Aelius Dionysius habet citante Eustathio. Λιβύης πτερόεν βοτὸν ἀγκυλόδειρον, Oppianus lib. 4. de piscat. Μετὰ στρουθοῖο κάμηλος, Idem. Vespertilionem in gripho auem non auem uocant, uidetur autem struthio quoq; auis non auis posse appellari, cum licet auis non uolet, & multis partibus ad quadrupedes accedat.

¶ Epitheta. Ἀγκυλόδειρος, Oppianus. Quòd si Græcè στρουθὸν per excellentiam pro struthoca-

melo accipias, epitheta fuerint, λιβυκὴ, μεγάλη, ἀγρία.

¶ Seuum struthiocamelinum Plinius dixit. Nostri hanc auem uocãt ein Struß, & quoniam pennis eis pilei & galeæ ornantur, deducitur inde nomen ein strüßle pro quauis crista, & uerbum strüssen, pro eo quod est superbè se erigere.

¶ Icones. In libro Notitiarum Orientis & Occidentis, qui insignia diuersarum Romani imperij prouinciarum continet, animalia quædam pinguntur inter Arabiæ insignia, serpentes, struthio, & aquila aut phœnix. Aegyptiorum sapientes cum eum qui ius æqualiter omnibus impertiatur significare uolunt, struthiocameli pennam pingunt. hoc enim animal præter cætera pennas alarum undiquaq; æquales habet, Orus in Hieroglyph. Est in Helicône Arsinoæ imago, quam frater eius Ptolemæus duxit. Arsinoën gestat struthio (στρουθὸς) ænea, de genere magnarum illarum auium quæ propter magnitudinem & grauitatem uolare non possunt, Pausanias in Bœoticis. Extat Gordiani sylua memorabilis, picta in domo rostrata Cn. Pompeij: in qua pictura etiã nunc continentur, struthiones Mauri miniati trecenti, onagri triginta, &c. Iulius Capitolinus.

¶ Struthocamelus inter struthij herbæ nomenclaturas legitur apud Dioscorid.

¶ Albertus in opere de animalibus ex Auicẽna nominat chychelinches aues ex ansere & struthione compositas, ubi chenalopeces, id est uulpanseres legendum, ut monui in Ansere C.

¶ De Struthophagis populis diximus supra in E.

¶ b. In India gignitur arbor quædam cui folium specie prælongũ, simile pennis struthiorum, quæ super galeis imponuntur, longitudine duorum cubitorũ, Theophrast. de hist. plant. 4. 5. Struthionis penna similis est pennis herodij & accipitris, Iob 39.

¶ c. Habitabuntq; ibi filiæ struthionis, Esaiæ 13. & Hierem. 50. Et socius struthionum, Iob 3. Erit cubile draconum, & pascua struthionum, Esaiæ 34. Filia populi mei fidelis quasi struthio in deserto, Hierem. Thren. 4. Faciam planctum meum uelut draconum, & luctũ quasi struthionum, Micheæ 1. Struthio quãdo oua sua derelinquit in terra, tu forsitan in puluere calefacies ea, Iob 39. Struthio cum tempus fuerit, in altum alas erigit, Ibidem.

¶ d. Struthio dura est in suos pullos, quasi nõ sint sui, frustra laborauit nullo timore cogente, Iob 39. Struthionem deus priuauit sapientia, non dedit illi intelligentiam, Ibid.

¶ e. Struthiorum pennę super galeis imponuntur, Theophrast. ¶ Struthiocamelus habet in uentriculo echinum, quod dicitur suffuchium, (nomen uidetur corruptum,) aridum hoc tritum & datum in potu occultè, amorem & libidinem excitat, Kiranides.

¶ f. Heliogabalus habuit istam consuetudinem, ut una die nõ nisi de phasianis tantum ederet, item alia die de pullis, alia de porcis, alia de struthionibus, Lampridius. Regi Persarum inter cæteras animantes quotidie etiam struthi Arabici mactabantur, Heraclides.

¶ g. Lapis de echino, id est uẽtriculo struthiocameli, cum grano (pondere grani) satyrij tritus, & datus in cibo uel potu latenter, magnam facit intentionem, maximè frigidis & impotentibus ad concubitum. Ipse etiam lapis solus ad collum suspensus, bonam concoctionẽ facit, (uide supra in G. ex Aeliano,) & intentionem ad concubitum, Kiranides.

¶ h. Glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones, Esaiæ 43. Aristophanes in Auibus Rheæ matri deorum struthocamelum comparat propter eius magnitudinem.

¶ PROVERBIVM Afra uel Libyca auis, λιβυκὸν ὄρνεον, refertur à Suida de prægrandibus, quòd ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horatius de prælauta usurpauit. Non Afra auis (Meleagridem hîc uel Numidicam gallinam, non struthionem acceperim) descendat in uentrem meum Iucundior, quàm lecta de pinguissimis Oliua ramis arborũ. Nam gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas easdem Numidicas aues appellãt. Acron uidetur de struthione sentire, quæ & ipsa auis mira mole corporis esse fertur. Mea quidem sententia non ineptè iacietur & in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plautus alicubi Pœnum auẽ uocat, ob manicas alarum instar utrinq; pensiles. Prouerbium extat in Auibus Aristophanis. Interpres indicat cõuenire in barbaros ac meticulosos. Sunt enim homines prægrandes ferè timidiores. Terentius, Hic nebulo magnus est, Erasmus.

DE STVRNO.

A.

STVRNVS auis, à quibusdam parum Latinè sturnellus dicitur, ut Italis uulgò sturnello. Græcè ψάρ; uel ψαρὸς, ut bis habet Aristoteles: item Galenus & Varinus. Ἐρωδιὸν (alij aliter interpretantur, nos omnino ardeam,) Ambrosius sturnum transfert, quẽ tamen Greci non erodiòn, sed psãra dicunt, Cælius. ¶ Sarsir Hebraicam uocem nonnulli astarem uel sturnum aiunt significare, alij aliud animal: uide in Aquila A. Alzarazir sunt aues apud Arabes, turdorum ferè magnitudine, sed colore diuerso. habent enim plumas & pennas nigras aliqua insignes albedine, & apud Venetos dicuntur stornelli, And. Bellunen. Auicenna meminit fimi alzarazir oryzam edentium: ubi uetus interpres non rectè turdos trãstulit. Serapio de remedio ex eodem fimo citans Galeni uerba, pro sturno zezir habet: & eadẽ ex Dioscoride transferens ineptè

turturem

turturem pro sturno posuit. Napellus (Cicuta) uenenũ (imò cibus) est zaratro, id est sturno, Auerrois interpres. Sturnelli qui dicuntur azuri, Interpres Auerrois. Alseudeni est auis nigra, rostro luteo: secundum aliquos sturnus, And. Bellunensis, sed uidetur potius merula. ¶ Sturni Italicum uulgare nomen est storno, stornello uel sturnello. ¶ Lusitanicum sturnino. ¶ Gallicum estourneau. ¶ Germanicum **Staar**, quod nomen à Latino effictũ est: **Rinderstaar**, quòd circa boum armenta uersari soleat. Alij scribunt **Står/Stör/Starn**. Circa Argentoratum & Francfordiam **ein Sprehe**. Flandris **Spreuwe**, Brabantis **Sprue**. ¶ Anglicum a sterlyng, a starll, a stare. ¶ Illyricum & Polonicum sspacziek, uel spatzek.

B.

Sturnus uarius est, (Gaza uertit: niger est, albis distinctus maculis,) magnitudine merulæ, Arist. de hist. anim. 8, 16. Auis est uarij coloris, omnibus nota, Kiranides. Nigra est, aliquantulum in cinereo pallescens (cinereis maculis pallidis) respersa, Albertus. Linguam habet latam, Idem. Auis parua est, fusco nitens colore, Author de nat. rerum.

C.

Dum turdus trutilat, sturnus tunc pisitat ore, Sed quod mane canunt, uespere non recolunt, Author Philomelæ. Sturnus pisistrat & isitat uoce, F. Alunnus, nescio quàm rectè. Sturni ut & graculi aues clamosæ & gregariæ sunt, Eustath. τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν, οὖλον κεκλήγοντες (ὀξὺ βοῶντες ἢ πυκνόν) ὅτε προΐδωσιν ἰόντα κίρκον, ὅς τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, Homerus in fine Iliados ρ. Dicit autem Troianos turmatim Hectorem & Aeneam ducem secutos esse persequendo Grecos: & in hoc quidem simile est, quòd turmatim feruntur: dissimile uerò quòd Troiani Græcos fugant, sturni circo accipitre conspecto fugiunt. Audio sturnos qui ab homine aluntur ualde canoros esse, & aliarum quarumuis auium uoces imitari. Sturnus linguæ est latæ, & perfectissimè loquitur, Albert. Cæsares iuuenes (Drusus & Britannicus Claudij filij) habebant turdum imitantem sermones hominum, item sturnum, luscinias Græco atq; Latino sermone dociles, Plin. Sturni loqui discunt, uide suprà in Psittacis ex Plutarcho. Papinius etiam sturnum inter humani sermonis imitatrices nominat. ¶ Sturni in arenis & paludibus (& pratis aquosis) assiduè uersantur, & cum armentis uaccarum etiam propter pascua quæ de stercoribus colligunt, Albertus. unde & nomen eis nostri à bobus indunt, **Rinderstaren**. In agros milio & panico consitos agminatim inuolant, Plin. Sunt qui sturnos captos oryza tantum pascunt, ut eorum fimo crocodileam adulterent, Idem. Magno impendentis uindemiæ damno ueniunt, Volaterr. Sambuci acinis grana insunt sesamacea non ingrata turdis sturnisq;, Ruellius. Cicuta sturnis alimentum est, ut elleborus coturnicibus, utrunq; homini uenenum, Galenus in opere de temperam. & in libro de theriaca ad Pisonem: item Kiranides. Elleborus uenenum (imò cibus) est coturnicibus, & napellus (cicuta) zaratro, id est sturnello, Auerrois uel eius interpres potius. Aduersus napelli uenenum (inquit Ant. Gainerius) darem puluerem musconum (muscarum uel culicum) napellum depascentium, uel puluerem coturnicis seu turdi. Sed apparet illum deceptum ab Arabibus uel eorum interpretibus, qui coturnices napello uel aconito pasci scripserunt, cum sturnos (non turdos) conio, id est cicuta non aconito pasci scribendum fuisset, ut copiosè in Philologia de lupo exposui, de aconito scribens. Cicuta quidem pinguescunt etiam sues Aeliano teste. ¶ Sturnorum generi propriũ (cum abeunt è nostra regione) cateruatim uolare, & quodam pilæ orbe circumagi, omnibus in medium agmen

tendentibus, Plinius. Gregatim uolant & compressę quasi ad aciei centrum, propter timorem accipitris. hunc enim supernè uel à latere accedentem alis euentant, (uento alarum coniunctarum repellunt:) & subtus uolantem stercoribus opprimunt, Albertus. Sturni aues se inuicem amant & gregatim degunt, sed mutuo se iuuare (propter infirmitatē, contra aues rapaces) non facile possunt, Eustathius. Maximè gregatim uolant, modò in aciē directi, modò globatim condensati, tanta multitudine atq; impetu, ut nubē facere & tempestatis more sonare primo uolatu uideantur: & pulchrè Homerus ψαρῶν νέφος, id est sturnorum nubem dixit. Vespere aggregantur & immensis turmis commurmurant, nocte silent, aurora rubente murmur excitant. demum uero diuisi per turmas ad cibum uolant, Author de nat. rerum. ¶ Ter anno pariunt, ut audio: uno tempore septem uel octo oua. ¶ Sturnus hyeme latet, Arist. Abeūt & merulæ turdiq; et sturni sì mili modo in uicina. sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, uisi sæpe ibi, quo (alias, nisi spe cibi quo) hybernum pabulū petunt, Plinius. Aliter legit Platina: Abeunt merulę (inquit) et turdi, similiter ac sturni, sed in uicina loca. occultantur hæc animalia sępibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt. Aues quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, ut sturni, turdi, &c. Ge. Agricola. Et rursus, In angustiis montiū locis laterę aliquando consueuerunt turdi, sturni, &c. ¶ Sturno allij semen mortiferum est, Aelianus.

D.

Animalia quædam imitantur ciuilitatem in habitatione congregata & defensione communi, ut grus, sturnus, anas, Albertus. Sturni quidem natura φιλάλληλοι & συναγελαστικοί sunt, ut Eustathius & Io. Tzetzes scribunt. uide supra in C. ubi hoc etiam annotauimus, sturnos accipitrem fugere, & quomodo aduersus eum se tueantur: & quod humano etiam sermone dociles sint. Ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aere, & uento alarum coniunctarū repellunt accipitrem: qui si infra eos uolet, stercoribus eorum inquinatur ita ut appropinquare non poßit, Albertus. ¶ Hoc experientia deprehensum est, sturnum sibi ipsi medicinam facere. Cum enim quidam luscinias simul & sturnum aleret, & huic pes luxatus esset, oua formicarū, quibus uescuntur lusciniæ, sturnus rostro minuit: & deposita sub alis atq; calefacta, rostro ad pedem attriuit. Qua ratione intra paucos dies integer, ut antea, inceßit, ut Ge. Fabricius suis ad nos literis testatus est. ¶ Canem à sturno abhorrere fertur, Blondus.

E.

Animalia quæ gregatim degunt, facilius decipiuntur ab aucupibus. positis enim quibusdam suę speciei auibus, uel imaginibus auium iuxta retia, statim accedunt & capiuntur, ut anates, sturni, Albertus. Sturni ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aere, & uento suis alis excitato repellunt eum, &c. uide in D. Pantheron retis genus quo utūtur Galli ad passeres, sturnos, &c. Budæus describit in Annotationibus in Pandectas. Funiculis longis inuiscatis capiuntur sturni, qui ualde gregatim uolant, cum habetur aliquis sturnus ad cuius pedem ligatur funiculus inuiscatus, & manu tenetur. dimittitur autem cum grex sturnorum propè uidetur. tūc enim cum funiculo dimissus ad gregem accedit, & cum ipso strictè (quàm proximè & contiguè) uolitat: multiq; tangentes funiculum inuiscantur, & ad terram simul cum eo ruunt, Crescentien. In quibusdam Italiæ locis, mustelis domesticis (ut audio) utuntur, ut aues è nidis extrahant, passeres, sturnos, &c. Capiuntur in uolatu, Eberus & Peucerus. Facile eos aiunt capi hyeme laqueis quibusdam (**in böglinen**) in pratis aquosis. ¶ Sturnus domi ut parasitus educatur, Volaterr. Est apud nos qui sturnum octauo iam anno domi alit: & auceps qui septimo: ait autem is ualde canorum esse, & aliarum quarumuis auium uoces (quas scilicet in eadem domo subinde audit) imitari. ¶ Magno impendentis uindemiæ damno ueniunt, Volaterranus. Pestem à milio atq; panico sturnorum, passerumue agmina scio abigi herba, cuius nomen est ignotum, in quatuor angulis segetis defossa, mirum dictu, ut omnino nulla auis intret, Plin. ¶ Starnes (Sturni conijcio legendum) si mane uolauerint congregatæ, mane erit tempestas; si autem tardè, tardè & multo tempore erit tempestas; & si reuertantur uolantes, tempestatem significant, Gratarolus ex authore barbaro.

F.

Sturni carnes habent siccas & sapidas, Albertus. Sunt quibus uideātur ferinum quid resipere, quod nostri dicunt **wiltelen**. Non laudantur in cibo, Nic. Massa. Sturni, quos uulgò diabolicam carnem habere dicimus, omnino ab obsonijs lautorū reijciantur, Platina. Galenus lib. 6. de tuenda ualetud. inter perdices, turdos, merulas, & huiusmodi, quæ quidem boni succi esse ab omnibus existimantur, ψᾶρας, hoc est sturnos, etiam commemorat, qui à multis illaudabilis esse nutrimenti iudicantur. Cui obiectioni sic occurri posse arbitror: Galenum in eo libro in calculi renum uitio sturnos tanquam tenuis alimenti approbasse, similiter & palumbes turritósue passerculos, quos Græci πυργίτας appellant: uel sturnos non ita fortasse improbi succi esse, præsertim iuuenculos, ut uulgus putat. quædam nanq; animalia in tenella adhuc ætate boni succi sunt, ut uituli & hœdi; si uerò annosa fiant, praui. hæc enim (ut ait Galenus in tertio de alim. facult.) carent & concoctionis & boni succi, & nutritionis laude, Aloisius Mundella epistola 6. Medicinalium. Et paulò pòst, Nec obstiterit (inquit) quò minus boni succi sint quòd cicuta interdum pascantur, ut neq; coturnicibus quòd elleboro. Et rursus dialogo 4. Medicinalium, Galenus (inquit) lib. 6. de tuenda ualetud. sturnos inter attenuan-

attenuantis optimiq; alimenti cibos connumerat, qui tamen ab omnibus ferè qui de illis tradidere, & praui ſucci & ſaporis ingrati habiti ſunt. Et fieri quidem poteſt ut uox illa pſaros, id eſt ſturnus, ab alio Galeni contextui, non ab ipſo authore addita fuerit. Vel Galenum ibi de ſturnis iuuenculis locutum fuiſſe dicemus, qui nimirum tenelli adhuc ſucci laudabilioris fuerint quàm adulti, &c. Vel potius exiſtimabimus illum intellexiſſe de ſturnis qui in montibus degunt, non autem qui circa paludes & loca campeſtria uerſantur: quos ſanè ſi comedas, cum præſertim nouellæ ſunt ætatis, adeò miram cibi illius ſuauitatem ſenties, ut uix illos à turdis diſcernere poſsis, Hæc ille. Sturni ſunt calidi, Galeno lib.3. de alim. facult. accommodi ſiccis, libro ſexto de ſanit. tuenda. non aduerſantur renibus, Ibidem. Sturnos tanquam melancholicum & uitioſum generantes humorem reijcimus, quum & cicuta illi nutriantur, Amatus Luſitanus in Curatione ulceris cancroſi. Sturni caro craſsior eſt quàm pulli (gallinæ) uel coturnicis. uentrem aſtringit, & multum nutrit, Raſis ut quidam citat. Sturni phaſianis natura proximi ſunt, Elluchaſem: ſed titulus habet, Perdices paruæ ſeu ſturnæ: lego ſtarnæ. ſic autem Itali uulgò uocant perdices minores. Sturni & alchata (ſpecies palumbium) habent in ſe ſuperfluitates, & ſunt malæ concoctionis, maliq; nutrimenti: & ſanguis ex eis generatus eſt calidus & ſiccus, Elluchaſem. Sturnelli ſunt calidi & ſicci, difficiles concoctu, craſsi ſucci, Auerrois. Eis quos hemorrhoides crebò uexant, & maximè pulſantes, expedit ut diligenter euitent grues, ſturnellos, &c. Arnoldus de conſ. ſanit.

G.

Sturnus in cibo ſumptus iuuat omnes qui mortiferum aliquid biberunt: & ſi quis prægustauerit, omnino non læditur, Kiranides. ¶ Crocodileā adulterant amylo aut cimolia, ſed maximè (ſturnorum fimo) qui captos oryza tantum paſcunt, Plinius. Plura de huius fimi uſu ad faciem ornandam ex Dioſcoride, Plinio, & Galeno, attuli in Scinco G. Ad alphos conuenit crocodilea & fimus ſturnorum cum oryzam comederint, Aegineta. Stercus turdorum (alzarazir, id eſt ſturnorum) edentium rizi, confert ad pannum & morpheam, Auicenna. Stercus zezir (ſturni) oryza paſti, impetigines efficaciter abſtergit, Serapio citans Galenum. atqui Galenus lib. 10. de medic. ſimplic. fimum crocodili terreſtris cutim abſtergere & ſiccare ſcribit, ut & ſturnorum oryza paſtorum, qui tamen multò imbecillior ſit: crocodili uerò terreſtris tam efficax, ut ephelides etiam & alphos, & lichenes tollat. Eiuſdem Serapionis interpres ex Dioſcoride transferens, pro fimo ſturni, imperitè poſuit turturis.

H.

¶ a. Pſaros, id eſt ſturnus auis, Syluat. qui & paros alibi habet pro ſturno, ſed mutilā dictionem. Græce in recto ſingulari ψαρὸς effertur, ut λόγος: uel ψὰρ, ut κὰρ. inde obliqui ψαρὸς, ψαρὶ, oxytoni: etſi non meminerim illos apud authores legere. pluralis quidem numerus ψαρὸι uoce paroxytona, & ψαρῶν circunflexa, non infrequens eſt. ψῆρες poeticū eſt, Euſtathio teſte: quod cum penanflectatur, miror ψαρὸι etiam non penanflecti præſertim cum primam producat Homero, ut in hoc uerſu: Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν. Ψαρὸι dicuntur παρὰ τὸ ψαίρειν. διακινοῦσι γὰρ τὰ παραπίπτοντα οἱ ψαρὸι ἐν τῷ διαχάσκειν (fortè διαχαράσσειν) καὶ ζητεῖν τροφήν τινα κάτωθεν, Euſtath. hoc eſt, ab eo quòd terram pedibus mouent & radunt, & obuia quæque uerrunt dum alimentum ſibi quærunt. Ψαρὸι, genus auis. ſunt qui dicant hanc uocem apud nullum authorem reperiri, Heſych. & Varin. Ψαρὶς genus auis, (γένος στρουθοῦ,) uel triremis, Iidem. Ὄρνις θήλεια, ψαρὸι, Antiphanes apud Athenæum. Ψῆρες, genus auium, Heſychius & Varinus. Suidas interpretatur ψαρὸς, id eſt ſturnos, & citat illud Homeri, Κολοιούς τε ψῆράς τε. ὁ πρὶν ἐγὼ καὶ ψῆρας, καὶ ἁρπάκτειραν σπίνων σπέρματος ὑψιπετῆ Βιστονίαν γέρανον, Suidas ex Epigrammatis. Ἀστραλὸς, ὁ ψαρὸς, (malim ὁ ψαρὸς, oxytonum,) Theſſali, Heſych. & Varinus: inde forſan quòd punctis ceu ſtellis quibuſdam inſigniatur. Βύτθα, ſturnus, Iidem. Γόλαμις, ſturnus, Iidem. Targula barbaris ſcriptoribus quibuſdā turtur eſt: aliqui (inquit Albertus) ſturnum interpretantur. ſed locus qui ex Ariſtotele transfertur, turturem eſſe oſtendit.

¶ Epitheta. Sturnus edax, piſitans, Textor.

¶ Sturni proprium habent cateruatim uolare: unde ſturnatim, ſicut graculatim, Grapaldus.

¶ Ψαρὸν ἵππον, Ariſtoph. in Nubibus. Scholiaſtes & Suidas interpretātur celerem, ἀπὸ τοῦ ψαίρειν, unde & αἰψηρὸς deducatur. uel qui colore tali ſit. Scribitur autem ψαρὸς adiectiuū oxytonum, pro aue paroxytonum. A ſturno aue uaria, quæ dicitur ψὰρ, in genitiuo ψαρὸς, equus ſimiliter uarius, καὶ ὡς εἰπεῖν βαλιὸς, ψαρὸς cognominatur, Euſtathius. Ψαροὶ ποικίλοι, καὶ εἶδος χρώματος, Varinus. Ψαρὸν de turdi in collo colore Gaza apud Ariſtot. hiſt. anim. 9.49. uertit murinum, Plinius concolorem. neutrum probo. malim enim uarium uel maculoſum. Paſſerculus troglodytes ſimilis eſt regulo, ſed iuxta ſummum alæ lineamentum ψαρότερος, Aetius, id eſt magis uarius. quidam uertit, cinerei amplius coloris. Lapis hic quem ex Plinio à maculis ſturni pſaroniū, uel (quod ex lapidicinis Thebanis excidatur) Thebaicum nomino, ſupra omnes lapides duriori corporis callo cōſtat, Bellonius de operibus antiquis cap. 8. ¶ Sunt & pſari piſces, à uarietate coloris nimirum dicti, ſicut & equi pſari, quòd ſturnorum inſtar maculoſi ſint. ¶ Sturnini, Italiæ populi, Plinius 3. 11.

¶ b. Σαρὼν, auis genus ſturno ſimile, Heſych. & Varin. Frigelli aues ſturnis ſimiles in uineis reperiuntur & uuis inebriantur, Arnoldus de Villanoua.

¶ c. Homerum infantem fabulantur, cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in

os eius manasset, ea nocte nouem auium uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, sturni, &c, ut recitaui in Columba Liuia ex Eustathio.

¶ d. ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων ἴρηκι ἐοικὼς ὠκέϊ, ὅς τ' ἐφόβησε κολοιούς τε ψῆράς τε. Homerus Iliad. π.

¶ f. Sturne peregrinas mendices aridus uuas, Socratici cœna nolumus esse tua, Bapt. Fiera. Nunc sturnos inopes, fringillarumq; querelas, Martialis lib. 9.

DE STYMPHALI AVIBVS SEV STYMPHALIDIBVS.

AD aquam Stymphali fama inualuit aues quondam fuisse enutritas, quæ humanis carnibus uescebantur. Has sagittis confecisse Hercules dicitur. Pisander uerò Camirensis aues ab Hercule occisas negat, sed crotalorum strepitu fuisse abactas. Arabia quidē deserta feras exhibet tum alias, tum aues Stymphalides nomine, quæ nō minus in homines grassantur quàm leones aut pantheræ. Ad has capiendas si qui proficiscantur, in eos uolatu feruntur, rostrisq; uulneratos occidūt. Si quæ homines gerant ex ære facta aut ferro, ea aues perforant. sin autem uestem phloinam crassam contexant, rostra Stymphalidum ea ueste non aliter quàm minorum auium alæ uisco detinentur. Magnitudine grues æquant, sed ibibus sunt similes. rostra tamen habent firmiora, & non ut ibes obliqua. Vtrum autem mea etiam ætate Arabicis auibus, idem cum illis quæ in Arcadia olim fuerunt, nomen, forma uerò sit diuersa, exploratum non habeô. Quòd si omni tempore similes miluijs sint Stymphalides atq; aquilis, (ut Loescherus uertit. Græcè legitur, Εἰ δὲ τὸν πάντα αἰῶνα ἦν τὰ αὐτὰ ἱέραξι καὶ ἀετοῖς καὶ Στυμφαλίδες εἰσὶν ὀρνίθων, &c. hoc est, ut ego uerterim, Quòd si Stymphalides aues semper in rerum natura sunt, ut aliæ auium species, accipitres uidelicet & aquilæ,) aues mihi uidentur Arabicæ. Et fieri potest ut pars quædam ex illis in Arcadiam Stymphalum transuolârit: Arabes autem alio eas nomine principiò, non Stymphalidas appellauerint. Sed Herculis gloria, & qui Barbaris semper fuerunt prælati Græci, in causa fuerunt ut & illæ in Arabia deserta, Stymphalides nostra ætate uocarentur, Pausanias in Arcadicis. ex quo transferentes Gillius & Loescherus ἐσθῆτα φλοΐνην corticeam uestem uerterunt, Nicolaus Lonicerus in Varijs multiplicem pannosamq; tunicam. sed phlûs uel phleos genus est stirpis Theophrasto, ex qua phloinæ uestes conficiebantur, quarum & Pollux meminit. Stymphalides aues innumeras ex Stymphalide palude Hercules abegit, Diodorus Siculus. ¶ Stymphalides aues Herculem negant abigere potuisse, nisi crotali (crepitaculi) ærei sonitu perterrefactas, quod à Vulcano fabrefactum Minerua acceperit & donauerit Herculi. Stymphelus quidem (Στύμφηλος) Arcadiæ oppidum est, & Stymphalis lacus, Στυμφαλὶς λίμνη: circa quem Stymphalides aues fuerunt ploides etiam dictæ (πλωίδες) Apollonio in Argonaut. Seleuco & Charoni, eo quòd in lacu isto natarent. Priuatim Mnaseas author est Stymphali cuiusdam herois & Ornithos mulieris filias fuisse Stymphalides, quas Hercules occiderit, quòd ipsi hospitium negassent, & Molionas suscepissent. Pherecydes uerò non mulieres sed aues fuisse ait, ab Hercule interfectas. Similiter & Hellanicus: qui addit Stymphalidem lacū per uoragines quasdam (διὰ βερέθρων) emissum exaruisse. Has aues scribit Apollonius circa Aretiadem insulam fuisse, quam primum ab Otrera Martis filia habitā ferunt. sunt autem his alitibus pēnæ ferreæ. Meminit earum Timagetus, & Pisander in Scythiam eas auolasse tradens, unde etiam primò uenerint, Scholiastes Apollonij. Canit autem Apollonius Argonauticorum secundo, missiles earum pēnas fuisse, quibus tanquam sagittis homines uulnerarint. ¶ In capite paucis animalium, nec nisi uolucribus apices: phasianæ corniculis, stymphalidæ cirro, Plinius 11. 37. Equidem quæ de harpyis & stymphalidibus traduntur ficta esse arbitror, ut de plerisq; alijs auibus, Perottus. ¶ In Stymphalide palude aues quædam fuerunt tantæ magnitudinis ut Solis radios obumbrare diceretur, omnem Arcadiam deuastantes. has Hercules nō sagittis, ut quidam putant, sed sonitu ahenei crepitaculi fugauit, & usq; ad insulam Aretiada propulit, Grammatici quidam. Stymphalides pepulit uolucres discrimine quinto, Vergilius de laboribus Herculis. ¶ Author obscurus qui de naturis rerum scripsit, uanellum auem uulgò dictam stymphalidem Plinij esse arbitratus est, non alio ut apparet argumento persuasus, quàm quòd stymphalidi Plinius cirrhum tribuit, & uanellus quoq; cirrhatus est: sed eadem ratione felem Mineruam feceris, quòd cæsij utriq; oculi.

SVBIS appellatur auis apud Nigidium quæ aquilarum oua frangit, Plin. Aristoteli sitta quoque aquilarum oua frangit.

HISTORIAE AVIVM, QVARVM INITIALIS LITERA T. EST.

TAVTASVS & TENGYRVS, Ταύτασος, Τεγγύρος, auiū esse nomina apud Hesychium & Varinum legimus. uidentur autem per onomatopœiam facta.

TELEAS, Τελέας, uiri nomen in Auibus Aristophanis, qui traducitur tanquam incōstans, auis instar. Symmachus tamen auis nomen esse putauit, citans alium poetæ locum, Τελέᾳ, καὶ πετράδι, καὶ ταῶνι, καὶ βασιλίσκῳ, Scholiastes. Est & eleas auis, de qua in Elemento E, iam scripsimus.

THOVS, Θωὸς, auis quædam, Hesychius & Varinus.

THRACES, Θρᾴκιδες οἱ, aues mergorum generis sunt marinæ, de quibus in A. Elemento Oppiani uerba retulimus.

THRATTA, Θρᾶτ|α, mulierem in Thracia natam significat, est etiam piscis & auis nomen, Stephanus Grammaticus in Θρᾴκη.

TIPHIA, Τίφια, aues quædam palustres, ὄρνεα τὰ ἐν τοῖς ἕλεσι γινόμενα, Hesychius & Varin. Τῖφος idem est quod ἕλος, id est palus.

TITYS, parua est auicula à sono uocis dicta, ἐκ τοῦ πιπίζειν, (aliâs πιτύζειν.) aut fortè quælibet parua auicula à ueteribus ita uocatur, quidam per onomatopœiam uel mimesin dictam scribit, Varin. Seruius in Bucolico ludicro titos scribit dici columbos, non Latinè quidem, sed multorum auctoritate tanquam Latinè. Titos uerò palumbes dici arbitror ex passerum salacitate, qui solent πιπίζειν, id est titissare, hinc fortè titis deriuatur, ut scribit Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quælibet minutior, Cælius. TITII sodales sacerdotes extra urbem habitabant, & in tugurijs certa auguria seruabant, quoniam ad id deputati à Pont. erant. Nomen inditum est ab auibus, ut Varro ait, quas in augurijs certis obseruare solebãt. horum meminit & Lucanus, Septemuirq; epulis festus, Titijq; sodales, Gyraldus. Sunt qui hos sacerdotes Apollinis fuisse scribant.

TITYRVS, Τίτυρος, Satyrus, calamus, uel auis quædam, Hesychius & Varinus. pro aue quidem & calamo siue harundine, cuius pro fistula usus erat, nomen ad soni imitationem factum uidetur. cum fistulis autem etiam Satyri pingebantur. Vergilio pastoris nomen est.

TITYRAS, Τιτύρας, auis quædam, ὄρνις ποιὸς, ἢ πυρρώδης, Iidem. Athenæus phasianum à nonnullis τατύραν nominari scribit. uide in Tetrace inter Gallinas.

Equidem & TRAGOPANADEM, quam plures affirmant maiorem aquila, cornua in temporibus curuata habentem, ferruginei coloris, tantum capite phœniceo, fabulosam reor, Plin. Videtur tragopanadem dicere à recto tragopanas, quod Grecè scripserim τραγοπανὰς genere fœminino, ut Παλλάς: nimirum quòd cornuta sit hirci instar uel Panos dei pastorum. apud Solinum tamen tragopa legitur: Aethiopica (inquit) auis est tragopa, maior aquilis, cornibus arietinis proferens armatum caput. ¶ Auis certè cornuta alia nulla legitur. nam Claudianus lib. 1. in Eutropium, Profert iam cornua uultur, de re minimè uerisimili dixit.

TODI genus auium paruarũ. Plautus, Cum extortis talis, cum todilis crusculis, Festus. Greci struthopodem dicunt cui cruscula sint gracilia, ut nostri Meisenbeinle.

TRICCVS, Τρίκκος, auicula quædam, & rex apud Elienses, Hesychius & Varin. Fieri potest ut regulum auiculam hoc nomine aliqui uocarint.

DE TROCHILIS AQVATICIS.

TROCHILVS (Τροχίλος) aquas adamat, Aristot. Crocodilis hiantibus trochili aues inuolantes depurgant dẽtes, (inhærentes hirudines rostro in fauces inserto extrahunt, Aelianus,) quo munere & ipsi aluntur, & crocodilus sentiens commodè secum agi, nihil nocet. sed cum egredi auem uult, ceruicem mouet, ne comprimat, Idem. Plura leges in Crocodilo D. Alius est trochilus, qui regulus uel rex auium alio & frequentiore nomine appellatur: cuius historiam in R. Elemento absoluimus. Trochilus auis est è genere palustrium, & iuxta ripas fluuiorum oberrat, ubi obuia quæque legens depascitur: nutritur uerò etiam à crocodilo, hoc est hirudinibus quæ faucibus eius inhærent; cui etiam se gratum ostendit. nam dormienti crocodilo ichneumon insidiatur, & sæpe ceruicẽ eius (mordicus) inhærens strangulat. Trochilus clamat, & crocodili nasum ferit, & excitatum aduersus hostem iritat, Aelianus. Iam tametsi non pauca sint trochilorum genera, & nomina, quæ sanè quidem quoniam dura sunt, & ab aure religiosa & terete auersa, prætereo: haudquaquam cum ijs omnibus fœdere deuincitur, amicitiamq; colit crocodilus, sed cum solo nuncupato cladoryncho societatem, atque amicitiam facit. Enimuero nulla hic offensione hirudines ei legere potest, Idem interprete Gillio. Hermolaus in castigationibus in Plinium cladarotynchum legit. Κλαδαρόρυγχος, τροχίλῳ εἶδος, Hesych. & Varin. Videtur autem sic dictus à motu & concussione rostri. nam κλαδάσαι exponunt σεῖσαι, id est concutere, pro κραδάσαι nimirum. Sic & κλαδαρόμματοι, οἱ δύσεισοι τὰ ὄμματα.

¶ Sunt etiam ex amphibijs auibus trochili dicti. hi per littora discurrũt, tanta sæpius celeritate, ut cursus eorum uolatu etiam pernicior sit: atq; hinc nomen eis apud Græcos meritò impositum. Pisces magnos non aggrediuntur: cancellis, et si quæ fluctibus ad littora propelluntur, contenti. Mares seorsim à fœminis, fœminæ à maribus pascuntur. Ineunte uêre, priores fœminæ solicitant mares ad coitum. sequuntur enim, & prope eos peculiari quodam cantu strident: quo uix tandem allecti mares accedunt. mox iterum fœtu procreato separantur, & ad sua sexus uterq; pascua seorsim reuertitur. Tunc mares omnem fœturæ & Veneris curam relinquunt: fœminis labor solis incumbit: eumq; illæ inter se partiuntur. Iam aliæ oua in nidis fouent, aliæ fouentibus cibum congerunt, & sic alternis oua suis plumis concalfacere pergunt. Pullos iam adultos ad littus producunt, ubi mares uersari solent: ibi fœmellæ etiam ex pullis cum suo sexu remanent, masculi ultrò separantur. sic oues inter pascendum mixtæ à pastoribus secernuntur, Oppianus lib. 2. de aucupio. Helorius, trochilus, & carulus mari tranquillo littoribus aduolant, uictum ex piscibus quærentes, Athenæus. Τροχίλος auis à currendo dicta est, Varinus: cui paroxytonum hoc nomẽ est, ut & Athenæo, Aeliano, & alijs plerisq;: apud Herodotum penanflectitur; proparoxytonum est Hesychio in Nu-

menio. Aristophanes in Pace inter lautitias ciborum enumerat, χλῶας, νήττας, φάττας, τροχίλους. Et in Acharnensibus inter Bœotorum delicias, φαλαρίδας, τροχίλους, κολυμβοὺς, &c. ¶ Albertus authoritate Auicennę asserit trochilum esse auem similem picæ, sed aquaticam & uariam, cuius rostrum simile sit rostro anatis, Niphus. nos huius anatis, uel potius mergi genus uocamus ein Rynent oder wysse Merch. Ego uerò trochilos non anatum aut mergorum generis, quibus uelocitas in cursu nō conuenit, sed gallinularum aquaticarum esse dixerim, quas in ripis & arenis celeriter currere notum est, cū cursu magis quàm uolatu ualeant, eoq́ cruribus sint oblongis, caudis uerò perbreuibus.

¶ Trochilorum genera non pauca esse testatur Aelianus, & inter alia cladarorynchum, crocodilo familiare, ut suprà retuli. Sisophelos etiam, Σισόφιλος, trochilorū generis est apud Hesychium & Varinum. Corythus, Κόρυθος, unus de trochilis, Hesychius. hæc fortè cirrhata aut cristata est, & inde Græcum nomen sortita auis. Numenius, Νουμήνιος, ὁ καὶ τρόχιλος, idem qui trochilus, Hesych. Vide suprà in Arquata A.

HYLAS autor est trogonem, cornicem & alias quasdam aues, à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. hoc cum in bubone non probabile uideatur Alberto, ne in cæteris quidem uidebitur.

DE TVRDIS IN GENERE: ET PRIVATIM de illo quem pilarem Gaza nominat, Aristot. tricháda, cuius figuram sequens pagina continet.

A.

TVRDORVM Aristoteles tria genera facit: unum uisciuorum, magnitudine picæ, quod à nostris etiam à uisco denominatur ein Mistler: alterū tricháda uocat, pilare Gaza uertit, quod (inquit) sonat acutè, & magnitudine merulæ est. hoc nostri auem iuniperorū nominant, quòd earum baccis pascatur: tertium quod iliacum quidam uocant, minimum inter hæc, minusq́ maculis distinctum. hoc esse coniicio auem quæ Germanis Winsel uel Beemerle nuncupatur. Est insuper eiusdem generis quam aliqui turdelam tanquam Latinè nominant, Germani ein Tröstel, præ cæteris musica. Sed de alijs infrà suo loco priuatim agetur: hîc uerò partim de turdis in genere, partim etiam de turdo trichade, ubi id exprimetur, ne quid confudisse uideamur. hoc quidem genus cæteris ferè in cibo præfertur; & magis peregrinum est, ut Varro per aduentitios turdos hoc maximè genus intellexisse uideatur.

¶ Præfertur turdorum genus quoddam reliquis maiusculum, pectore albo, nigrantibus maculis uariegato, quod merulæ magnitudine per hyemem iuniperi baccis enutritum, præsertim montana mittere sub pillaris nomine consueuerunt, Grapaldus. Ego pillaris nomen non uulgare esse puto, sed Latinum à Gaza confictum, ut Græcum τριχὰς exprimeret. τρίχα enim Græci pilum dicunt. scribit autem Gaza pilarem per l. simplex. qua ratione autem à pilis hoc turdi genus dicatur, non uideo: & fortè non inde sed per onomatopœiam inditum illi hoc nomen est à Græcis. Porrò an illam auem, quam nos hic pro pilari delineatam dedimus, pro pilari Grapaldus quoq́ accipiat, dubito. neq́ enim pectore albo est. Veteres quidem hoc ei non attribuunt. ¶ Turdi Græcè κίχλαι dicuntur: & uulgo schinopoulli, id est aues lentisci uocantur: ab alijs myrtopoulli, quòd harum stirpium fructibus pascantur, Bellonius. Sunt qui turdi nomen Græcis hodie uulgare mihi esse affirmarint κύχλα, alij τζίχλα, alij τσίσο. ¶ Alchamari, id est turdus auis, Syluaticus. Cichlæ leguntur apud Aristotelem historiæ animalium 6. 1. ubi Alberti translatio habet triangel & aulones. Alzazir Auicennæ interpres turdos conuertit, cum sturnos debuisset.

¶ Turdus pilaris quia corpus & rostrum acutum habet, rusticè apud nos dicitur schiron, Niphus Italus. In alijs Italiæ locis, ut Lombardia, uiscada uocatur: quamuis alius sit à turdo uisciuoro Aristotelis, quem ipsi dresso appellant, utrunq́ genus uisco pabulū quærere audio. Scoppa Grammaticus nescio quomodo Dauliam auem interpretatur Italicè maluizo, tordo. sed tordo est quæ à nobis Trostel uocatur: maluiccius uerò, ut Nipho placet, Iliacus, hoc est minimus turdorum. ¶ Hispanicè tórdo uel zorzól. ¶ Gallicè une griue, un tourd, ou oiseau de nerte, Rober. Stephanus. Bellonius turdos Gallicè exponit griues, mauuiz, trasles & touretz. sed turdū maiorem propriè griue dici ait, minorem mauuis: & pilarē, mediæ magnitudinis litorne. ¶ Germani turdum pilarem appellant Krametuogel, uel (ut alij scribunt) Krameßuogel/ Kranwituogel, nostri Reckolteruogel: alij Wachholteruogel/ Wecholterziemer. nam Ziemer nomē commune turdorum est. ¶ Angli a feldefare, uel a feldfare, uel a filfar. ¶ Illyrij kwiczziela, (ut Dores κιχήλα.) Poloni gluch, iemioluchá.

¶ Turnerus, & secuti eum Eberus ac Peucerus, turdi genus minus & canorum, quod nostri Trostel appellant, turdum pilarem esse putarunt; quibus nō assentior. Verùm Turnerus post æditum de auibus librum in suis ad me literis, non hanc amplius auem, sed Germanorum Krametuogel, mediæ magnitudinis turdum, (quem prius collurionem esse putârat,) turdum pilarem se existimare scripsit. ¶ Turdones pro turdi, apud Arnoldum Villanou.

B. Adue-

B.

Aduenerunt bellis Bebriacensibus ciuilibus in Italiã aues externæ, quæ adhuc nomen retinent, paulum infra columbas magnitudine, turdorum specie, sapore gratæ, Plin. ¶ Turdus pilaris magnitudine merulæ est, Aristot. & citans ex eo Athenæus. ¶ Mutat & turdus colorem; quippe qui collo æstate uarius, (ποικίλος,) hyeme murino distinctus, (ψαρὸς,) spectetur, Aristoteles interprete Gaza: quem Gillius etiam in transferendo Aeliano sequitur: cuius hæc uerba Græca sunt: κίχλη χειμῶνος ὅτι ψαλωτόρχ (lego ψαροτόρα ex Aristotele) ἰδεῖν, θέρους δὲ τὸν αὐχένα ποικίλον ὑποδείκνυσι. Turdis color æstate circa collum uarius, hyeme concolor, Plinius. De uocis ψαρὸς significatione scripsimus in Sturno A. ¶ In Germania hyeme turdi maximè cernuntur, Plinius. In Italia temporibus quidem diuersis, sed aliâs alijs locis, uide in C. Apud nos in Heluetia per hyemes abundãt plerunq;, præsertim circa Tigurum nostrum.

¶ Turdus auis est cinerei coloris, non magno corpore, Albertus. Turdus trichas nigris quibusdam in cinere maculis distinguitur, Gyb. Longolius. Auis quam collurionem esse puto, (de turdo nostro pilari loquitur,) turdum (uidetur turdum uisciuorum uel maiorem intelligere) magni-

tudine æquat, sed caudam habet longiorem, & magis mobilem, & pectus maculosum, Turnerus. ¶ In regionibus ad Septentrionem remotis turdi albi reperiuntur, teste Olaó Magno. ¶ Turdus pilaris corpus & rostrum acutum habet, Niphus.

¶ Turdum pilarem nostrum curiosiùs olim inspectum his uerbis descripsi: Rostrum ei subflauum in extremo nigricat. tota ferè magnitudine & figura est merulæ. os etiã intrinsecus & linguam flauus color, sed dilutior quàm in merulis pingit. collum pronum cinereum est, ut etiam caput, sed nigris maculis aspersum. dorsum charopum seu ruffum obscurè, & per medias pennulas nigricans. Pars circa orrhopygium rursus cinereis plumis obtegitur. caudam pēnæ nigræ cõstituunt. Collum supinũ & pectus uaria sunt. nam flauescentes in eis plumas nigræ distinguunt maculæ. Alæ interiores albæ sunt. Latera etiam intra alas (sub alis) in extremitate plumarum albicant, inde lineis rufis distinguuntur: intima parte latius nigrescunt. Plumæ uentris albę. Vngues digitiq; pedum nigricant. Pennæ alarum partim nigricant, partim rufo colore, ut dorsi, minores præsertim & breuiores, apparent. Sexus in hoc genere non facile distinguitur. Intestinum eius appendices non habet; nec gula uersus stomachum dilatatur, nec ingluuiem (ni fallor) superius habet.

C.

Turdi à tarditate uocati sunt. hyemis enim confinio se referunt, Isidorus. In Germania hyeme turdi maximè, æstate in nostris montanis locis: autumno, in plano & collibus inueniuntur. Hyeme præterea loca maritima, & iuniperis ac myrtis abundantia, etiam apud nos frequentant, Platina Italus. In æstate apud nos aut rarò aut nunquam uidetur turdus pilaris. in hyeme uerò tanta copia est, ut nullius auis maior sit, Turnerus Anglus. Turdi & turtures trimestres sunt, Plinius. id est tribus tantùm mensibus manent. Turdus hyeme latet, Aristot. Merulæ, turdi & sturni, in uicina abeunt. sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, nisi spe cibi, quo (aliâs, uisi sæpe ibi, quo) hybernum pabulum petunt. (Platina aliter, Occultantur hæ aues sæpibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt.) Itaq; in Germania hyeme maximè turdi cernuntur, Plin. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, ut sturni, turdi, &c. Ge. Agricola. Et rursus, In angustis montium locis conditi aliquando turdi repe riuntur. Turdi sunt de genere auiũ aduentitio, ac quotannis trans mare in Italiam aduolãt circiter æquinoctium autumnale, & eodem reuolant ad æquinoctium uernum. & alio tempore turtures & coturnices immani numero. Hoc ita fieri apparet in insulis propinquis, Pontia, Palmaria, Pandataria. ibi enim in prima uolatura cum ueniunt, morantur dies paucos requiescendi causa, idemq; faciunt cum ex Italia trans mare remeant, Varro. Pilares apud nos postremi adueniunt. Versantur turdi in glebis agrorum quiescentium, Albert. ¶ Turdus pilaris sonat acutè, Aristot. Alius ei hyeme color, alius æstate: uoce tamen eadem est, Idem. Dum turdus trutilat, sturnus tunc pisitat ore, Sed quod mane canunt, uespere nõ recolunt, Author Philomelæ. Turdus quidem per onomatopœiam dictus uideri potest. Turdus pilaris gregatim uolat, & inter uolandum obstreperus est, Turnerus. Turdi loquacissimi sunt, Erasmus Rot. sunt tamen qui mutum, item qui surdum faciant turdum, ut paulò post dicetur. Agrippina coniunx Claudij Cæsaris turdũ habuit (quod nunquam antè) imitantem sermones hominum, cum hæc proderẽ. habebant & Cæsares iuuenes, (Drusus & Britannicus Claudij filij,) item sturnum, luscinias Græco atq; Latino sermone dociles, Plin.

¶ Turdum audio uermiculis & muscis uesci. Ab transenna hic turdus lumbricum petit, Plautus Bacch. de amatore loquens. Si homines colãt aues inter alia ab eis commoda hoc etiam lucrabuntur, ὅτι οἱ κνῖπες καὶ ψῆνες ἀεὶ τὰς συκᾶς οὐ κατέδονται, Ἀλλ' ἀναλέξει πάντας καθαρῶς αὐτοὺς ἀγέλη μία κιχλῶν: hoc est, Ficos eorum non semper deuorabunt culicum genera, sed omnes illos uel unus turdorum grex absumet, Aristoph. in Auibus. Turdus pilaris baccis aquifoliæ arboris, sorbi minimæ & similium arborum uescitur, Turnerus. Pascuntur apud nos cum alijs arborum fructibus, tum sorbi alpinæ, & orni, (ornum appello arborem quam nostri **Wielåschen**, alij **groß Målbaum**,) nucleos nimirum excerpentes. Fagi glans turdis expetitur, Plin. Turdi pilares præcipuè iuniperi baccis delectantur, unde & nominantur à Germanis. & in uulgari ænigmate quæritur quæ sit auis quæ pabulo trimo pascatur. iuniperi enim baccæ tertio demum anno maturescere creduntur. Ego in pilaris turdi uentriculo dissecto reperi baccas iuniperi, & ossa spinæ albæ fruticis, (quam oxyacantham interpretãtur,) & berberi uulgò dicti granorum semina. Non sic destructa macrescit turdus oliua, Vt Lycidas domina sine Phyllide turbidus erro, T. Calphurnius. In sambuci fructu grana insunt sesamacea, non ingrata turdis sturnisq;, Ruellius. Turdi Græcis uulgò schinopoulli dicuntur, ab alijs myrtopoulli, id est lentisci uel myrti aues, quòd baccis earum pascantur, Bellonius. Turunda turdis esca solis cognita, M. Ant. Flaminius. De turdis saginãdis leges infrà in E. Lõbardi turdum pilarem uiscadam appellant à uisco; nostri uerò turdum maiorem à uisco denominant ein **Mistler**. utrunq; genus uisco pabulum quærere audio. Aristoteles maiorem duntaxat turdũ, uisciuorum cognominat, quod non nisi uisco ac resina uescatur. Turdela quasi maior turdus dicitur, cuius stercore uiscum generari putatur, Isidorus. Viscum satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximè palumbis, (οἰνάδος Athenæus,) & turdi. Hæc est natura, ut nisi maturatum in uentre auium non proueniat, Plinius 16.44. Theophrastus non turdos, sed picas, id est cittas (aues) nominat, quarũ fimo gignatur uiscum, atq; ita Theodorus interpretatur, forteq; deprauatum

uatum id in Theophrasto fuerit, ut pro cichla quod turdum significat, cittam librarius asscripserit, Hermolaus. Viscum non putredine aliqua nascitur, nec prouenit nisi semine, ubi aues quæ fructum deuorauerint, excremẽtum in arbore egesserunt, Theophrastus de causis plant. 2.23. Oenadem ferũt si deuorato uisci semine aluum exonerârit, uiscum nasci, Athenæus lib. 9. Vnius plantę ramus sæpe innascitur & succrescit alienæ arbori. Causam cur id fiat Theophrastus, abstrusas rerũ naturas perscrutatus, affert: Aues enim arborum fructum comedentes, posteaq; in arboribus considentes, excrementa egerere, semenq; in cauernas delapsum pluuia irrigatum enasci & pullulare, itaq; in oliua ficum, in alijsq; alias ingenerari, Aelianus. Turdus ipse sibi malum cacat, Κιχλα (κίχλη melius) χέζει αὐτῇ κακόν: prouerbium (inquit Erasmus) in eos dici solitũ, qui sibijpsis ministrarent exitij causam. Siquidem uiscum non prouenit nisi redditum per auium aluũ: cuius rei meminit & Seruius in sextum Aeneid. Quoniam autem uisco capiuntur aues, ipsæ sibi malum cacant uidelicet. Plautus paulò diuersius extulit: Ipsa (inquiens) sibi auis mortem creat. quanquam equidem non dubitem affirmare à Plauto cacat, non creat fuisse scriptum: deinde locum à quopiam Græcanici prouerbij ignaro deprauatum. In hos igitur quadrabit parœmia: aut in eos, qui potentes sibi generos asciscunt, à quibus postea per uim opprimantur, Hæc ille. ¶ Surdior turdo, Κωφότερος κίχλης. Zenodotus ex Eubuli Dionysio citat, adscribẽs surditatem huic aui peculiarem, cum sit loquacissima, uel prouerbio teste. (Ego non de turdi, sed trygonis, id est turturis loquacitate prouerbium legisse memini.) Vnde concinnè dicetur in eos, qui perpetuò blaterantes ipsi nõ auscultant quid uicissim ab alijs dicatur, quod uicium in multis licet deprehendere, Erasmus. Κωφότερος κίχλης: παρ' Εὐβούλῳ ἐν Διονυσίῳ λέγεται ἀφωνότερος κίχλης, Suidas & Varinus. hoc est, apud Eubulum in Dionysio legitur, non surdior sed magis mutus quàm turdus. Nos de uoce & loquacitate turdi diximus suprà. ¶ Turdi oua decem à conceptu diebus pariunt & fouent, Albertus. ¶ Turdi nidos ex luto, ut hirundines, faciunt in excelsis arboribus, ita deinceps continuato opere, ut quasi catena quædam nidorum contexta uideatur, Aristot. In cacuminibus arborum luto nidificantes, penè contextim, in secessu generant, Plinius.

D.

Turdos aliquando sermones hominum imitari, scriptum est suprà in C. ¶ Palumbes laurum edit contra fascinationis noxam, turdus myrti comam, Philes. Zoroastres in Geoponicis turdum hoc facere scribit contra blattarum iniuriam. ¶ Merula turturem amat, Aristot. Merulæ & turdi amicæ sunt aues, Plinius. fortè autem turdi non rectè scriptum est pro turtures.

E.

Tempore hoc per humiles syluas, & baccis fœcunda uirgulta ad turdos, & cæteras aues capiendas, laqueos expedire conueniet. Hoc usq; in Martium mensem tendetur aucupium, Palladius in Decembri mense. Tenus est laqueus dictus à tendicula. Plautus Bacchidibus, Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit: Pendebit hodie pulchrè, ita intendi tenus, Nonius. Dum turdos uisco, pedica dum fallit alaudas, Alciatus in Emblematis. Pellaci cãtu deceptus ab aucupe turdus, Politianus in Rustico. Accipitres cum alias aues tum turdos capiunt, Crescentiensis. Μακώνιον, retis genus quod turdis tenditur, νεφέλη à quibusdam dictum, Hesychius & Varin. Turdis regio Heluetiorum quibusdam annis abundat, ut circa Tigurum: ubi aucupes sunt periti, qui fundis in sublimi aere longo spacio (ad iter horę interdũ aut amplius) has aues persequuntur, donec ad descensum coactos retibus non supra hominis staturam erectis cateruatim implicent, Stumpfius. Oppianus lib. 3. de aucupio cap. 10. modum quendam merulas capiendi præscribit, eodemq; turdos etiam capi ait. Vide in Merula E.

¶ Lucullum turdos æstate in auiarijs alere solitum scribit Plutarchus, Volaterranus. Cor. Nepos, qui diui Augusti principatu obijt, turdos scribit paulò antè cœptos saginari, Plinius. In auiarijs stabulantur turdi ac pauones, Varro. In prima parte ornithônis sint aues terra modo contentæ, ut sunt pauones, turtures, turdi, Idem. ¶ In uilla materteræ meæ in Sabinis, ad quam & uicesimum lapidẽ uia salaria à Roma, ornithon est, ex quo uno quinq; millia scio uænisse turdorum denarijs ternis, ut H S sexaginta millia ea pars uillę reddiderit eo anno, bis tantũ quàm tuus (Axium alloquitur) fundus ducentorum iugerum Reate reddit, Varro de re rust. 3. 2. Et rursus sequenti capite, Non dissimulabo, quod uolo de ornithône primum, quòd lucri fecerunt hoc nomen turdi. H S enim sexaginta millia fircellina excandêre me fecerunt cupiditate. Et mox, Ornithônis alterũ genus fructus causa est, quo genere macellarij, & in urbe quidam habent loca clausa, & rure maximè conducta in Sabinis, quòd ibi propter agri naturam frequentes apparent turdi. Impensa curaq; (ut par est) adhibita, M. Terẽtius ternis sæpe denarijs turdos singulos emptitatos esse significat auorum temporibus, quibus qui triumphabant populo dabant epulum. At nunc ætatis nostræ luxuries quotidiana fecit hæc pretia, propter quæ ne rusticis quidẽ cõtemnendus sit hic reditus, Columella. Turdi si alieno tempore saginentur, (id est eo tempore quo non reperiuntur ut capi possint) & uoluptatem cibi & reditum maximum præstant, parcitati beneficium ministrante luxuria, Palladius. Turdis maior opera & impensa præbetur, qui omni quidem rure, sed salubriùs in eo pascuntur, in quo capti sunt. Nam difficulter in aliam regionem transferuntur, quia caueis clausi plurimi despondent, quod faciunt etiam cum eodem momento temporis à rete in auiaria coniecti sunt. itaq; ne id

accidat, ueterani debent intermisceri, qui ab aucupibus in hunc usum nutriti, quasi allectores sint captiuorum, mœstitiamq; eorum mitigent interuolando. Sic enim consuescent & aquam & cibos appetere feri, si mansuetos id facere uiderint, Columella. Claudantur illæsi, & recenter capti mistis aliquibus antè nutritis, quorum societate ad capiendos cibos pauidam nouæ captiuitatis mœstitudinem cõsolentur, Palladius. Dicam, quod te malle arbitror Axi, de hoc ornithône, quod (quem) fructus causa faciunt: unde nonnulli sumuntur pingues turdi. Igitur testudo (ut peristylum tectum tegulis, aut rete) fit magna, in qua millia aliquot turdorum, ac merularum includere possint. Quidam cum eo adijciunt præter eas aues, alias quoq;, quæ pingues uæneunt care, ut miliariæ ac coturnices. In hoc tectum aquam uenire oportet per fistulã, & eam potius per canales angustas serpere, quæ facile extergeri possint. Si enim latè ibi aqua diffusa, & inquinatur facilius, & bibitur inutilius, & ex eis caduca quæ abundat & exit per fistulam, facit ut luto aues laborẽt. Ostium habere humile, & angustum, & potissimum eius generis, quòd cochleã appellant, ut solet esse in cauea, in qua tauri pugnare solent. Fenestras raras, per quas non uideantur extrinsecus arbores, aut aues, quòd earum aspectus ac desyderium macrescere facit uolucres inclusas. Tãtum luminis habere oportet, ut aues uidere possint, ubi assidant, ubi cibus, ubi aqua sit. Tectorio tecta esse leui circum ostia, ac fenestras, ne qua intrare mus, aliáue quæ bestia possit. Circum huius ædificij parietes intrinsecus multos esse palos, ubi aues assidere possint. Præterea & perticas inclinatas ex humo ad parietẽ, & in eis transuersas alias gradatim modicis interuallis annexas, ad speciem cancellorum scenicorum ac theatri. Deorsum in terram esse aquã, quam bibere possint. Cibatui offas positas; eæ maximè glomerantur ex ficis & farre misto. Diebus uiginti ante quàm quis tollere uelit turdos, largius dat cibũ, & aquæ plus ponit, & farre subtiliore incipit alere. In hoc tecto, caueaq; tabulata habeant aliquot ad perticæ supplementum. Contra hoc auiarium est aliud minus, in quo quæ mortuæ ibi sunt aues, ut domino numerum reddat, curator seruare solet. Cum opus sunt ex hoc auiario, ut sumantur idoneæ, excluduntur in minusculum auiarium, quod est coniunctũ cum maiore ostio, & lumine illustriore, quod seclusorium appellant. Ibi cum eum numerum habet exclusum, quem sumere uult, omnes occidit. Hoc ideo in seclusorio clam, ne reliqui, si uideant, despondeant animum, atq; alieno tempore uenditori moriantur. Non enim ut aduenæ uolucres faciunt pullos, ut in agro ciconiæ, in tecto hirundines, sic aut hîc, aut illîc turdi, Varrò de re rust. 3. 5. Turdi locum æque munitum, & apricum, quàm columbi desyderant, sed in eo transuersæ perticę perforatis parietibus aduersis aptantur, quibus insidant, cum satiati cibo requiescere uolunt. eæ perticæ non altius à terra debent subleuari, quàm hominis statura patiatur, ut à stante contingi possint, Columella. Sub columbario cubicula duo subijciantur, unum quo turtures claudantur, &c. aliud uerò cubiculum turdos nutriat. Sit autem locus mundus & lucidus, & undiq; læuigatus. Transuersæ in hoc perticæ figuntur, quibus possint post inclusum uolatum sedere. Rami etiam uirides sæpe mutentur, Palladius. Turdi in calida domo uictitant. ipsius autem muris domunculæ, perticæ inserendæ sunt, ac lauri surculi, alteriúsue cuiuspiam circa angulos collocandi, Didymus in Geoponicis. Cibi ponuntur ferè partibus his ornithonis, quæ super se perticas non habent, quo mundiores permaneant. semper autem arida ficus diligẽter pinsita, & permista polline, præberi debet, tam largè quidem, ut supersit. hanc quidam mandunt, & ita obijciunt. Sed istud in maiore numero facere uix expedit. quia nec paruo conducuntur qui mandant, & ab ijs ipsis aliquantum propter iucunditatem cõsumitur. Multi uarietatem ciborum, ne unum fastidiant, præbendam putant. ea est cum obijciuntur myrti & lentisci semina: item oleastri, & ederaceæ baccæ, nec minus arbuti. Ferè enim etiã in agris ab eiusmodi uolucribus hæc appetuntur: quæ in auiarijs quoq; desidentium detergent fastidia, faciuntq; auidiorem uolaturam, quod maximè expedit. nam largiore cibo celerius pinguescit. Semper tamen etiam canaliculi milio repleti apponuntur, quæ est firmissima esca. nam illa, quæ suprà diximus, pulmentariorum uice dantur. Vasa quibus recens & munda præbeat aqua, non dissimilia sint gallinarijs, Columella & Palladius. Caricæ tunsæ mistis pollinibus largissimè præbeantur, Palladius. Pabulum in loco pauimenti mundiori ponitur: hoc est, arida ficus perfusa aqua, macerataq;, immò etiam minutim scissa farinæq; mista, aut etiam polentæ hordeaceæ. Baccæ præterea myrti, lentisci, fructus hederæ, (item lauri & oleæ, Cornarius,) atq; omnia id genus turdis pascendis sunt. Pinguiores tamen eos reddit milium atq; panicum, nec non limpidissima aqua, Didymus in Geoponicis Andrea Lacuna interprete.

¶ Ad agrum stercorãdum præstare arbitror stercus ex auiarijs turdorum ac merularum, quod non solum ad agrum utile, sed etiam ad cibum ita bubus & suibus, ut fiant pingues. itaq; qui auiaria conducunt, si caueat dominus stercus ut in fundo maneat, minoris conducunt, quàm ij quibus id accedit, Varro. M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum (& merularum) fimo ex auiarijs: quod etiã pabulo boum suumq; magnificat, neq; alio cibo celerius pinguescere asseuerat. De nostris moribus bene sperare licet, si tanta apud maiores fuêre auiaria, ut ex his agri stercorarentur, Plinius.

¶ Turdorum greges qui non rari & sparsi, sed turmatim uolitent, aliqui imminentis pestilentię præsagium faciunt.

F. Turdus

F.

Turdus boni & præcipui saporis est, Albertus & alij. Præ cæteris auibus inter lautitias habetur, Aristophanis Scholiastes. Nil melius turdo, Horatius 1. Epist. Inter aues turdus, si quis me iudice certet, Inter quadrupedes gloria prima lepus, Martialis. Texta rosis fortasse tibi, uel diuite nardo, At mihi de turdis facta corona placet, Idem. Et alibi, Illic coronam pinguibus grauem turdis uideres.

¶ Galenus in libro de cibis boni & mali succi, cibarijs laudatis, & neq; tenuem neq; crassum succum gignentibus turdos adnumerat. Ex auibus quæ uolatu fidunt firmioris sunt nutrimenti quæ grandiores quàm quæ minutæ, ut ficedula & turdus, Celsus 2. 18. Bapt. Fiera pinguem merulam turdo præfert: ambo (inquit) sistunt, sed turdus calidior est, & grauius redolet. ab aucupe tamen laqueo uel reti captum non minus quàm merulam probat. Vide suprà in Merula F. Tympanicis, ex auibus præponi debent ferè mansuetis, ut palumbus, turdus, Trallianus. Eis quos hæmorrhoides crebrò uexant, & maximè pulsantes, expedit ut diligenter euitent turdos, grues, Arnoldus de conseru. sanit.

¶ Turdos, merulas, &c. assabis. hæ quoq; aues, si elixentur cum pipere & saluia, non insuaues uidebuntur, Platina. In turdo: Vbi turdum assaueris eo modo quo conuenit, amygdalas bene tusas, saleq; inspersas, cum agresta & iusculo miscebis, modicumq; gingiberis & cinnami insperges. Mixta hæc omnia per cribrum setaceum in cacabum transmittes. Vbi modicū ebullierint, in ollam in quam turdos assos reposueris, infundes. Sunt item qui satius dicūt in assos turdos uel malarancia exprimere, uel aromata dulcia inspergere, Idem. Apicius lib. 6. cap. 5. titulum habet, Iura in diuersis auibus, turdis, ficedulis, pauo, phasiano, ansere: sed in contextu nullius harum auium priuatim mentio fit præterquam anseris. Ab Alexandro Benedicto laudatur tempore pestilentiæ in cibo turdus biduo maceratus aceto. Pectora turdorum in patinam Apicianam conijciuntur libro 4. cap. 2. Apicij Magiricæ. Heliogabalus exhibuit Palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & cerebellis turdorum, &c. Lampridius. Porcellus dimidia parte assus & dimidia elixus, apud Athenæum lib. 9. fartus erat turdis & uentriculis gallinaceis, &c. Item lib. 4. porcus assus apponebatur, turdis & ficedulis fartus. Turdi quomodo parētur cum iecore ouillo, uide in Oue F. De pastillis è pullastris in Gallo F. Baltasaris Stendelij uerba recitauimus: similiter autem inquit pastillos etiam è turdis fieri, quos non ultra horam coqui iubet.

G.

Turdos edisse cum baccis myrti prodest urinæ, Plin. Et rursus, Turdus inassatus cum myrti baccis dysentericis medetur. ¶ Puluerē coturnicis uel turdi Ant. Gainerius aduersus napellum commendat, deceptus nimirum ab interpretibus Arabum, & ijs qui napellum, aconitum, & cicutam ferè confundunt: cum sturnos nō turdos conio, id est cicuta pasci ueteres testentur. ¶ Stercus turdorum (alzarazir, id est sturnorum) edentiū oryzam cōfert ad pannum & morpheā, Auicenna.

H.

a. Turdi à tarditate uocati sunt, hyemis enim confinio se referunt, Isidorus. mihi per onomatopœiam potius dicti uidentur. Turdi cum sint nomine mares, re uera fœminæ quoq; sunt, Varro de re rust. Turdi masc. sunt generis, ut plerunq; lectum est: fœminini apud Varronem Quinquatribus, Nonius. ¶ Albertus turdorum species enumerans ex Aristotele, turturem pro turdo imperitè ponit: ut & Auicennæ interpres alicubi, ut testis est Aggregator. ¶ Κίχλα aliqui & τρίγλα efferunt, non rectè. nam fœminina in λα. omnia debent habere λ. duplex (secundum Atticos,) ut κόλλα, σκίλλα, βδέλλα, &c. quæ uerò λ. simplex habent per κ. scribuntur, ut πύλη, ὀμίχλη, &c. Varinus, qui Herodiano etiam hunc canonem placere ait. Κιχῆλαι, turdi, Hesychius & Varin. Κιχήλας pro κίχλας Doricum esse aiunt, apud Comicum & Epicharmum. Syracusani quoq; κιχήλας uocant, tanquam & ipsi δωρίζοντες, Athenæus & Varinus. Κιχήλας per pleonasmum pro κίχλας. Κρεαντορνίθια (lego, Κρέα τ' ὀρνίθεια) κιχηλῶν, Varinus. Ἴχλα, ἡ κίχλα, Suidas & Hesychius. Ἰχάλη piscis quidam uel turdus auis, Hesych. & Varin. Ἴσκλαι, turdi, & melotæ (pelles) caprinæ, Iidem. Cicla & clice uoces à Græca κίχλη corruptas Syluaticus turdum interpretatur. Κίλλα, animal uolucre, Varinus non suo loco, sed ubi κίχλα scribi deberet.

¶ Epitheta. Turdos pingues & crassos Martialis dixit. Obesus turdus, Horat. 1. epist. Apud Textorem turdi epitheta sunt, Edax, Auidus, Vagus, Trutilans (ex authore Philomelæ,) Aduena, Raucus. ¶ Epicharmus ἐλαιοφυλλοφάγους κιχήλας dixit, Varinus; quanquam apud Athenæum ἐλαιοφυλλοφάγους perperam legitur.

¶ Deriuata. Turdarium, locus in quo turdi saginantur. Verba ex uerbis ita declinari scribunt, ut uerba literas alia assumant, alia mutent, alia commutent, (fortè amittant,) ut fit in turdo, & turdario, turdelitio, M. T. Varro. ¶ Turdus piscis est Columellæ, Plinio & Quintiliano. Piscem asellum nō à corporis similitudine, sed à colore dicimus, ut umbram atq; turdum, author M. Varro. Sic & apud Græcos κίχλη tum auem turdum, tum piscem marinum significat, Hesychio & Varino. Κίχλη auis est, & piscis similiter uarietate punctorum insignis, ὥσπερ ὁ κόσσυφος μελανόστικτος, Varin. ¶ Κιχλισμὸν risum interpretantur, non quemuis, sed tenuem, (id est tenui uoce emissum,) exiguum, (alij contrà uehementem, immoderatum,) muliebrem, meretricium. sed quoniam alij aliter & in-

terpretantur & scribunt, singulorum uerba enumerabo. Κιχλισμὸς, ὁ λιτὸς καὶ ἀκόλαστος γέλως, Suidas. Varinus similiter scribens exponit μικρὸν γέλωτα, ἢ πολὺν καὶ ἄκοσμον: & rursus, muliebrem risum. Apud eundem & Hesychium κιχλησμὸς per η. in penultima, risus uehemens est. item κικλησμὸς, risus simpliciter, Iisdem. Κιχλιασμὸς, risus muliebris & meretricius, Clemens in Pædagogo. Κιγχλιμὸς, risus turpis & immoderatus uel lasciuus, αἰσχρὸς γέλως μετὰ ἀταξίας, Hesych. & Varinus. Γιγγλισμὸς, uel γιγλιμὸς, uel γιγγλισμὸς, γαργαλισμὸς ἀπὸ χειρῶν, κιχλισμὸς γέλως, Iidem. Ego ex diuersis istis scribendi modis nullum probârim, præter unum κιχλισμός. Homerus Odysseæ antepenultimo ancillas turdis cichlis & columbis comparat: illud fortè propter risum immodestum (διὰ τὸν κιχλισμὸν [lego κιχλισμὸν] τῶν γελώντων:) hoc uerò propter libidinem ad quam columbarum genus procliue est. Κιχλίζειν prouerbio dicebantur qui pinguibus coturnicibus aut turdis uescerent: aut qui riderent lasciuè parumque decore. Proinde & κιχλισμὸν risum mollem & impudicum appellant. Quadrabit igitur uel in liguritores & cupedijs addictos, uel in lasciuius ludentes, Erasmus: qui uocē κιχλίζειν coturnissare uertit. nam Aristophanis interpres in Nubibus idem uerbū interpretatur pro eo quod ēst pingues coturnices aut turdos esitare, aut indecorè & immoderatè ridere, ex quo Suidas etiam & Varinus repetunt. Sed cum cichla turdum non coturnicem significet, turdari potius uertendum fuerat. Comicus ipse in Nubibus simul nominat ὀψοφαγεῖν, κιχλίζειν, (Athenæus lib. 8. legit κιχλάζειν,) καὶ ἴσχειν τὼ πόδ' ἐναλλάξ. Multæ puellæ iubēt me sibi colludere noctu, Κιχλίζοντι δὲ πᾶσαι, ἐπὰν κ' αὐταῖς ὑπακούσω, Cyclops apud Theocritum. Κιχλίζεις χειμέτισμα γάμου ποικίλου θρόον ἴεισα, Suidas ex epigrammate. Varinus κιχλίζειν uerbum interpretatur etiā pro eo quod est moueri & agitari, σαλεύεσθαι, κινεῖσθαι: in qua significatione ego κιγκλίζειν scripserim. id enim Hesychio est κινεῖν, σαλεύειν, μοχλεύειν, πειράζειν. quanquam & κιγλίζειν & κιγχλίζειν apud illum scribitur, corruptè ut arbitror. Idem à cinclo aue, quæ caudam subinde mouet, κιγκλίζειν uerbum factum ait, pro eo quod est διασείεσθαι, concuti. Videntur & κιγκλίδες θύραι ab hoc uerbo dictæ, quod circa cardines suos moueatur. Et fortè κιγκλισμὸς (sic enim scribere malim quàm κιγχλισμὸς uel γιγγλισμὸς) risus tam uehemens fuerit, qui totum agitet & concutiat corpus: sed κιχλισμὸν potius dixerim à turdis: quòd homines saturi cibis præsertim delicatioribus, ad risus lasciuos dissolutiores sint. Habent Germani uerbum kitzeren non dissimile Græco, & eiusdem ferè significationis. Κιχλίζειν, quod & καχλάζειν, affatim ridere, ἀθρόως γελᾶν, per translationem ab undis & fluctibus cum attolluntur & æstuant, Varinus. Κιχλίσκειν, γελᾶν, μειδιᾶν, ridere, Hesych. & Varinus. Ταγατίζων, κιχλίζων, Iidem. Epicichlides carmen dictum quod in Homerum refertur authorem à quibusdam, quoniam dum id pueris præcineret, turdis donabatur, Athenæus & Cælius. ¶ Κιχλιβάδης, portulaca herba, Hesychius & Varin. Onocichle herba composito nomine ab asino & turdo, quæ particulatim floreat, memoratur Theophrasto historię plant. 7. 10. (Gaza turdariam uertit) & Plinio 17. 16.

¶ Turdetani & Ficedulenses nominantur in Captiuis Plauti. Turdetania regio quæ uulgò Andelucia dicitur, Scoppa.

¶ c. Si mihi Picena turdus palleret oliua, Martialis 9. 55. pascitur enim oleæ & oleastri baccis turdus, ac inde pinguior & præ pingui pallidior, id est magis cereus euadit. hinc turdos ἐλαιοβόλοφάγους Epicharmus dixit, ut rectè legit Varinus. nam Athenæi codices impressi non rectè habent ἐλαιοφυλλοφάγους. ¶ Pœciliæ pisces turdi uolucris uocem ædere dicuntur, Pausanias. Herbæ quas satyria & orches appellant, uidentur nasci è genitura turdorum & merularum, Hieron. Tragus.

¶ e. Subdola tendūtur crassis modo retia turdis, Martialis. Archiæ epigramma in merulam quæ è reti euasit turdis detētis, retuli in Merula H. e. ¶ Philocrates ὁ Σπρόθιος φυσῶν τὰς κίχλας δ' εἴκνυσι καὶ λυμαίνεται, in Auibus Aristophanis. uendituras scilicet inflabat ut pingues apparerent.

¶ f. Turdus, Siue aliud priuū dabitur tibi, deuolet illuc, Res ubi magna nitet domino sene, Horatius Serm. 2. 5. Tiberius Cæsar Asellio Sabino H S. ducēta donauit pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ & ostreæ & turdi certamen induxerat, Suetonius. Aristophanes in Pace inter lautissima cibaria nominat amylos placētas & turdos aues. Τίλλειν τε φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ σὺν οἴνοις, Ephippus apud Athenæum. Philoxenus cum mentio incidisset quòd turdi essent pretiosi, & fortè adesset Corydus, qui se adolescentem prostituerat: At ego memini (inquit) Corydum (corydus Græcis alaudam quoque sonat) obolo uænisse, Athenæus. Gulæ dediti quidam turdos Daphnios laudauerunt, Clemens in Pædagogo. Ὀπταὶ δὲ κίχλαι μετ' ἀμητίσκων εἰς τὴν φάρυγ' εἰσεπέτοντο, Teleclides de ueteri beata uita. hoc est, Turdi assi unà cum placentis in fauces eis inuolabant. Κίχλαι ἐκκαίδεχ' ὁλόκληροι μέλιτι διαμεμιγμέναι, Plato Phaone apud Athenæum. Ὀπταὶ κίχλαι ἀνάβραστ' ἠρτυμέναι, Pherecrates. Et rursus, Κίχλαις τ' ἀναβάστοις, melius ἀναβράστοις.

¶ DE PROVERBIIS, Turdo surdior, & Turdus malum cacat sibi, leges suprà in c. Κιχλίζειν, uide suprà in H, a.

DE TVRDO VISCIVORO PRIVATIM.

A.

DE Turdis in genere multa ſcripſimus, inter quæ multa etiã uiſciuoro priuatim dicto conueniunt, quem Ariſtoteles ἰξοβόρον, Athenæus ἰξοφάγον nominat. Hic magnitudine picæ eſt Ariſtoteli, nec niſi uiſco atq; reſina ueſcitur. uide ſuprà in c. in Turdis in genere: ubi turdum pilarem quoque uiſco paſci ſcripſimus: unde ab Italis uulgò uiſcada uocatur uel uiſcardo: hic uerò, de quo nunc agimus, dreſſo: quem & ipſum non uiſco ſolum, ſed etiam baccis iuniperi ueſci aiunt. Turdella turdi genus alterum eſt, (nõ alterum Ariſtotelis, ſed ſimpliciter diuerſum,) quod in Venetia prouincia drexanos uulgò nominant, in Liguria priſcum nomen retinent: maiores turdo ſunt, penna ſubtus uaria, Hermolaus in Corollario. Turdela maior eſt turdo, Monachi in Meſuen Itali. Turdela quaſi maior turdus dicitur, cuius ſtercore uiſcũ generari putatur, Iſidorus. ¶ Turdus uiſciuorus maior aliјs, une griue Gallicè, Bellonius. Griue ſiſalle apud Sabaudos (ut amicus quidã ad me ſcripſit) turdus maior eſt, colore columbino, roſtro merulæ, nidum facit ex muſco in pariete, oua quaterna parit. Turdum uerò pilarẽ iјdem ſimpliciter (ni fallor) griue

nuncupant. ¶ Germanicè Mistler & Mistelfinck in Heluetia, à uiſco: alibi Ziering. Carinthijs Zerrer. Bauaris Schnerrer. Gyb. Longolius, qui circa Coloniã in Germania uixit, Primum (inquit) turdi genus, quod picæ magnitudine eſt, nondum, quod ſciam, in noſtra regione conſpexi. ¶ Anglicè a poluer. ¶ Illyricè prskawecz. ¶ Turcicè garatauk.

B.

Turdus uiſciuorus noſter maior eſt cæteris turdis, paulò infra columbam: capite alis & uentre fuſcus. plumis tamen iuxta caudam aliquid flaui admixtum apparet. cutim intra roſtrum pallidus & ſubruber color mixti tingunt. Pedes digitiq́ flaueſcunt, præſertim poſteriore neruo tibiarũ. Vngues & roſtrum nigricãt. Collum parte prona uenterq́ totus nigris punctis in albicantibus plumis & alicubi flauis uariant. Plumæ ſub alis candidæ ſunt.

C.

Veſcitur turdus uiſciuorus noſter non uiſco tantum & reſina, ut Ariſtot. ſcripſit, ſed uuis quoq́, & iuniperi liguſtriq́ baccis. Cicuratur etiam, & paſcitur omni genere ciborum, pane, caſeo, &c. Aeſtate (ut audio) in ſyluis ſe abdit. Nidificat in noſtris regionibus.

D. E.

Noctuam odit, (ut & iliacus turdus,) & ea clamante áduolat: ſed non proximè ipſam, niſi arbor aliqua prope ſit. Turdos huius generis ſingulos ſingulas uiſci feraces arbores occupare aiunt, & ſemper proximè eas uerſari, neq́ admittere alias, ſed perſequi & depellere. quod eorum ingenium etiam in cauſa eſt ut facilè capiantur. Aucupes enim caueam cui auis una huius generis ſit incluſa, & reti obtecta ut conſpici poſsit è ſublimi, cum decipula ſuperſtructa, ad arborem aliquam uiſcum ferentem unco ligneo prælongo ſuſpendunt. mox turdus ferus conſpecto incluſo, impetu in illum delapſus, ut de arbore ſua depellat, decipulæ operculo cadente capitur. & ſic deinceps ad arbores multas caueam eandem ſuſpendunt. ¶ Vtuntur hoc turdo etiam aucupes ad accipitres capiendos in attegia, amiti impoſito. nam cum accipitrem uiderit, clamat. ¶ A ruſticis quibuſdam accepi, ſi turdus uiſciuorus circa finem hyemis in cacumine alicuius arboris inſidens, & ſupra arborem eminens cantillet, hyemis diutius duraturæ ſignum eſſe: ſi uerò in medio arboris conſidat, ita ut non appareat, aut ægrè, æſtatem propinquam ſignificari.

F.

Viſciuorus turdus minoris apud nos pretij eſt, minusq́ in cibo lautus habetur quàm pilaris.

DE TVRDO MINORE, QVEM ILLADEM uel tyladem cognominant.

TVRDI genus tertium eſt, quod iliacum (ἰλλάδα quidam uocant) minimum inter cætera (minus pilari & uiſciuoro) minusq́ maculis diſtinctum, Ariſtot. Turdi genus tertium & minimum illas uocatur: uel, ut Alexãder Myndius ſcribendũ arbitratur, tylas, (τυλὰς.) proinde Theodorus qui non illáda, ſed iliáda (Athenæus etiam ἰλιάδα habet) legerat, iliacum turdum conuertit. ſed erat commodius illadicum, Hermolaus. Alexander Myndius apud Athenæum dicit hoc genus gregale eſſe, & nidificare ut hirundines. Cleomenes apud eundem nominat τυλάδας πωγωνίας μυείας, χήνια πτεχηρὰ μύαια. ἰλλὰς etiam genus uinculi eſt Euſtathio, ex

loris &

loris & uiminibus, à uerbo εἱλῶ uel ἴλλω, quod est contorqueo.

¶ Turdus iliacus (id est minimus) Italicè uulgò dicitur maluiccius, (maluizo,) Niphus. Alibi (ut audio) cion uel cipper, ut circa lacum Verbanum. ¶ Gallicè un mauuis, minor alijs, magnitudine sturni, in uentre & sub flexu alarum magis flauus, Bellonius. Sabaudicè griuette, id est turdulus. ¶ Germanicè Winsel uel Wintze apud nos à uoce sua. Claronæ in Heluetia Bergtrostel. alibi Boemerle/Bömerlin/Beemerziemar, uel Behemle, quasi Bohemica auis, uel turdulus Bohemicus. in Bohemia enim nidificare fertur. (sed alia quoq; auis est Bohemica uulgò à quibusdã dicta, cui nihil cum turdis cõmune, cuius icon in Appendice dabitur.) Alibi Wyntrostel, id est turdus uinearũ, fortè quòd uuis pascat: & Rottrostel, id est turdus ruber, ad differentiã alterius turdi minoris, quem nostri Trostel simpliciter, alij Wyßtrostel, id est turdum album uocitant. Turdus iliacus qui reliquis minor est, & gregatim plerunq; uictitat, in dumetis & inter humiliores syluas, iuniperos & aquifolias degit: cui uulgus Germanicum (circa Coloniam) ab amaritudine nomen indidit, (ein Bitter,) Gyb. Longolius. Circa Basileam nomen habet Giuerle, per onomatopœiam, ut cõijcio. Iliacus turdus cinereus est ad fuscedinem uergẽs, sed minus uarius, Germanis (Saxonibus) Weindrußchel/Weingartuogel, Eberus & Peucerus. ¶ Anglicè a filfar, uel feldfare. quod nomen turdis omnibus commune in Anglia esse puto. ¶ Illyricè gikawecz.

¶ Vuinsela nostra per totum dorsum fusca est. pectus ei uarij coloris, medius uenter albicat, rubet utrinq;, ut etiam pars sub alis. Interiora oris penitus flauescũt. Deniq; similis est tum specie tum magnitudine illi quam Trostel nominamus. ¶ In uentriculo dissectæ Vuinselæ Nouẽbri mense reperi baccas spinæ albæ, quam oxyacantham interpretantur. Peregrinæ sunt aues, neq; apud nos nidificant, sed in Bohemia (ut audio) uel Vngaria. Aduolant ad nos initio hyemis per xiiij. ferè dies ante turdos pilares: circa Pascha recedũt. Laqueis capiuntur (in böglinen) sed difficilius quàm pilares. nam si laqueus sit albus, remouent, ut transgrediantur.

¶ Tertium turdi genus ab Anglis a wyngthrushe, & à Germanis ein Weyngaerdsuogel nuncupatur. Hic turdus utrinq; iuxta oculos, & in pectore & in ipso alæ flexu, intus & foris maculas habet latiusculas rubras. Huius nidum nunquam uidi: nec mirum, quum per æstatem apud nos nusquam uideatur. primum genus non nisi hyeme in Anglia cernitur, aut si uideatur, rarum est.

¶ Auceps quidam apud nos auem dictam Beehemle, id est turdulum Bohemicum, aliam à Vuinsela nostra esse mihi asseruit, sed similem: quam ipse aliquando in cauea cerasis aridis aluerit, quorum ossibus integris ab aue redditis aluo in subiectam caueam delapsis, coccothraustes (ein Steinbysser) illi inclusus nutritus sit.

DE TVRDO MINORE ALTERO, QVEM Itali turdum simpliciter, nostri Trostel uocitant.

A.

TVRDELA auis est quæ uulgò Stroschele uocatur. Sed Itali quidam hodie, ut in Liguria, turdelam appellant turdum maiorem uisciuorum, ut suprà docuimus. Author Philomelæ hanc auem, nescio qua lingua, palãram appellat: cuius hoc carmen est, Dulce palãra sonat, quam dicunt nomine drostam. ¶ Itali simpliciter turdum appellant, turdo, tordo, tuordo. ¶ Galli, ni fallor, trasle. ¶ Germani Trostel, quod nomen ab Italico turdela factum uideri potest. Alij aliter scribunt & efferunt: Gyb. Longolius, qui Coloniæ scripsit Stroessel: Turnerus qui ibidem, Stroßel uel Surstel. Hieron. Tragus Troßel. Murmellius Trusel. Eberus & Peucerus Sangdrußchel, id est turdũ musicum, ad differẽtiam turdi iliaci superioris, (quem aliqui Rottrostel, id est turdum rubrum appellant: hunc uerò, de quo scribimus, Wyßtrostel, id est turdum album: quòd non admodum nisi colore quarundam partium differant.) Iidem trostelam nostram, Aristotelis turdum pilarem faciunt, quod nõ probo. ¶ Angli a trossel, aut a mauis, Turnerus. (sed Itali maluiccium uocant turdum minorem rubrum, de quo suprà egimus: & Galli eundem mauuis.) alij a thrushe, quod nomẽ tamen primo & maximo turdorum generi Turnerus Anglus adscribit. ¶ Illyrij & Poloni drozd.

B.

Magnitudine & ferè colore turdum refert: & est coloris cinerei, declinans in pectore ad uarietatem croceam, Albertus. Pectore est ualde maculoso, Turnerus. Auis est uaria & maculosa, magnitudine merulæ, Eberus & Peucerus. ¶ Magnitudo & species huic generi (ex inspectione nostra) eadem ferè quæ turdo minori proximè descripto. crura ei albicant. pectus, uentrem, & latera puncta nigra insigniunt. Venter alioqui candidus est, ut caudæ etiã pars supina in minoribus pennis. pectus subflauo & ruffo colore in unum mixtis. idem sub alis color merus & absq; maculis in minoribus pennis est. Tota pars prona uno ferè & simplici colore, nempe fusco. Alæ fusco ruffum miscuerunt, & maculas subflauas habent. Sexus, ut audio, non facile discernitur, nisi cantu.

C.

Per totum annum apparet, & cantus sui gratia à multis in caueis alitur, Turnerus. Probè ad-

modum cicuratur, Albertus. Auis est musica, canens uêre, uocis multiplicis, Idem. Dulce palâra sonat, quam dicunt nomine drostam, Sed fugiente die nempe quieta silet, Author Philomelæ. Vocem ædit acutam cum obscura quadam fuscedine, Eberus & Peucerus. Nidum intus ex luto aut lignorum carie liquore mixta, & artificiosè læuigata, foris ex musco in ramis arborum aut fruticum facit, Turnerus. superficies nidi intus solida, læuis & dura est. Martio mense apud nos uel Aprili ouis incubant.

D.

Turdus hic, ut etiam uisciuorus, noctuam odio habet.

F.

Caro eius bona est, & ad cibum expetitur, Albertus.

¶ Turdus Iliacus, quem nostri **Wynsel** appellāt, alibi uocatur, **Bergtrostel**, id est turdela montana: alibi **Wintrostel**, quod uuis uescatur, ni fallor.

¶ Apud Carinthios auis dicta **Leymtrostel**, cognata est turdis minoribus, sed pedibus albis.

¶ Auis ex turdorum genere minima est, quæ Germanicè (Saxonicè) **Ziepdruschel** uocatur, figura alioqui & colore iliaco turdo (Vuinselæ nostris dictæ) similis. circa rubos uiuit & uersatur. delectatur enim fructibus eorum & sambuci baccis, Eberus & Peucerus; qui hāc Aristotelis batin esse coniiciunt. quoniam bátos Græcis rubus est. ¶ Apud nos turdi genus exiguum, tertia ferè parte turdelis uel iliacis minus, **Waldtrostel** uel **Kleintrostel**: hoc est turdelam syluaticam uel minorem uocant. Eberus & Peucerus turdum quendam paruum, minorem merula, maiorem fringilla, acuto rostro, breuibus pedibus, Germanicè **Klein zimmer**, id est turdū paruum nuncupant: & Aristotelis cyanum, id est cœruleum esse coniiciunt. Nos de cœruleo opinionem nostram in c. elemento protulimus.

¶ In Heluetia alicubi, ut circa Claronam, **Steintrostlen**, id est turdelas rupiū nominant aues, quæ ab aliis **Steinrötele** dicuntur, ab aliis (ni fallor) **Blawuögel**, id est cœruleæ aues; de quibus copiosè in Cœruleo scriptum à nobis est. Ibidem (circa Claronam) **Wassertrostlen**, id est turdelæ aquaticæ uocantur, aues quædam cruribus oblongis, breuibus rostris, fidipedes, quæ iuxta aquas degunt: eædem fortè merulis aquaticis. ¶ In multis Germaniæ regionibus, ut Misnia, Turingia, Hassia, merulam torquatam nostram audio nominari **ein Meertzische druessel**, id est turdum Martium, quòd mense Martio canere incipiat.

¶ Sabaudis griue turdus pilaris est: & alia turdi species paulò nigrior, une tortue.

¶ Circa Francfordiam (si bene memini) **Halbuogel**, id est dimidia auis nominatur, quam inter turdos uendi aiunt, cum tamen non sit turdus. Hinc uulgò apud aucupes hoc dictum celebratur Germaniam quinq; aues habere cum dimidia, **ein Krametuogel / ein Enntuogel / ein Ysuogel / ein Brachuogel / ein Speiuogel der flügt über sy all / vnd ein Halbuogel.**

¶ Ex turdorum genere est auis Germanicè (Saxonicè) dicta **Brachuogel**: quæ capitur sub hyemem maximè, nec figura nec magnitudine multū dissimilis merulæ: colore fusco, terreo, obscuro, ut humi sedens uix agnosci & à terræ colore discerni possit, Eberus & Peucerus; qui hanc Aristotelis collyrionem faciunt. Turnerus quidem cum in libro suo de auibus turdum pilarem nostrum, collyrionem esse coniecisset, postea in epistola ad me missa turdelam nostram (**ein Trostel**) iam potius collyrionem sibi uideri scripsit. Porrò Germanicum nomē **Brachuogel**, uagum & incertum est. nam & arquatæ & generi cuidam gallinaginis tribuitur: quòd hæ aues in noualibus & quiescentibus agris immorari soleant.

¶ Venêre in Italiam Debriacensibus bellis ciuilibus trans Padum externæ aues (ita enim adhuc uocantur) turdorum specie, paulum infra columbas magnitudine, sapore gratæ, Plinius.

¶ TYMPANVS (τύμπανος) à cornice occiditur, Aristot. historiæ anim. 9.1. nec alibi quod sciā eius meminit. ¶ Tympanus est de genere paruorum miluorum. in nōnullis codicibus πέπωνος, qui etiam rusticè sic appellatur. Sed ex sola nominis similitudine argumentum idoneum nullum est: neque ullum milui genus à cornice occidi uerisimile. Apparet autem Niphum secutum esse translationem Alberti, in quā pro tympano legitur, miluus qui dicatur Græcè cochyno.

DE TYRANNO.

TYRANNO auiculæ corpus non multò amplius est, quàm locustæ, crista rutila ex pluma elatiuscula. est & cætera elegans cantuq; suauis hæc auicula. Vescitur uermiculis, Aristoteles. ¶ Tyrannum auiculam Auicenna & Albertus inter passeres numerant. nos rusticè uessiuillum nuncupamus, Niphus. ¶ Turnerus eumq; secuti Eberus & Peucerus tyrannum auiculam Germanicè interpretantur **Goldhendlin**. Sed Turnerus etiam aliud Germanicum nomen adfert **ein Nünmürder**, quod conuenit generi auium quas lanios appellaui, quod in cæteras aues etiam se multò maiores laniando & cædibus sæuiant. est autem inter illos quoq; species quædam minima, uertice rutilo insignis. ¶ Trochilo (uel passere troglodyte potius) minor est auis (inquit Bellonius) quæ à Græcis uulgò tettigon uocatur, (nimirum à magnitudine, qua cicadam uix excedit: à Latinis, (ab Aristotele,) tyrannus: Gallis un poul, uel soucie uel sourcicle, (à superciliis.) habet enim plumas in

capite flauas utrinque, instar cristæ, quæ oculos eius inumbrant, ut supercilia in nobis: nec multò maior est locusta, Bellonius in Gallico libro Singularium. ego omnino regulum esse puto quam ipse tyrannum: nec utrinque plumas illas capitis aureas haberi, sed in medio tantum.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA AB V. LITERA INCIPIVNT.

DE VANELLO.

A.

VANELLVM hanc auem nominant author de nat. rerum & Albertus, Gallici (ut apparet) nominis imitatione un uanneau, quanquam per n. simplex. Iidem hanc auem ueterum Stymphalidem esse putant, nimium leuiter hoc uno, quantum uideo, decepti argumento, quoniam uanellus cirrhatus est; tribuit autem cirrhos etiam Stymphalidi Plinius.

Vannellus(per n.duplex) à barbaris dicitur auis, eo quòd inter uolãdum magnum ſtrepitum ædat, Turnerus: fortè quòd alis inſtar uanni aut uentilabri commotis ſtrepitũ excitet. Auis quæ in compluribus Galliæ locis uocatur dixhuict, (per onomatopœiam, ſic etiam uocant numerũ octodecim. ſimiliter Cretenſes cuculum auem uulgò nominant decocto, quòd ſuo cantu tale quid ſonare uideatur,) & Pariſijs un uanneau(& circa Montempeſſulanum:) quamq́ Romani ueteres parcum uocarunt, Itali hodie paoncello, Græcis uulgò æx (αἲξ) dicitur antiquo nomine, id eſt capra: eo quòd ſubinde uocem capriná ſimilem ædit, ab alijs ταὼς ἄγριος, hoc eſt pauo ſylueſtris, eo quòd criſtam in capite erigat inſtar pauonis uel alaudæ criſtatæ, Bellonius. Ariſtoteles quidem nihil aliud de capra aue ſcribit, quàm circa lacus & amnes eam uerſari. In capite paucis animalium, nec niſi uolucribus, apices: alijs aliter, phaſianæ corniculis, præterea parræ, (aliâs paro,) Plinius 11.37. Hermolaus pro parræ, habet parco. quod quidem nomen nondũ hactenus ſe legiſſe fatetur, ut mirer Bellonium ſcribere nomen parci apud Romanos ueteres extitiſſe. ſed ut parcum legas, non tamen uanellum auem eo nomine accipi licebit, cum cornicula illi non conueniant. non enim inſtar phaſianæ cornicula habet uanellus noſter, ſed apicem ſimpliciter, uel ex plumis criſtam ſimplicem à medio uertice retrò extenſam. cornicula uerò utrinq; eminẽt, ut in bubone, & alijs quibuſdam nocturnis auibus. quamobrem parræ potius legerim, ut codices noſtri habent, (uel paræ per ſimplex r.) quæ & nocturna auis eſt, & alijs quoq; authoribus memorata. Impoſuit fortè Bellonio, quod in Corollario Hermolaus ſcribit, his uerbis: Differt ab alauda & parcus, etiamſi quidam negant. (cõfuderunt fortè aliqui eo quòd utriq; apex tribuatur. ſed Plinius ipſe ſiue parcum ſiue parram legas, loco iam citato, à galerita liquidò ſecernit.) Eſt autem parcus auicula palumbo minor aliquanto, ſubtus candida, cætero pauoni ſimilis, & criſta quoq;. Vanellum quidem his uerbis ab eo ſignificari non eſt dubium. ¶ Vanellus circa Patauiũ in Italia pauonzino nominatur, quaſi paruus pauo, à colore & criſta. Venetijs paon, id eſt pauo. ¶ Luſitanis a bybe. ¶ Germanicè apud nos ein Gyfitz, ab imitatione uocis. alibi Gyuitt, uel Gybytz, Murmellius ſcribit ein Kyuitz. alibi ein Zweiel. Ein grüner oder blawgrüner Gyfitz, ad differentiam pluuialis. ¶ Anglicè a lapuuing, ab implicatione alarum frequenti, ut audio. nam uuing illis eſt ala, lap implicare. ¶ Illyricè czieyka. ¶ Turcicè gulgurúk.

¶ Literatores pleriq; omnes Britãnici, upupam eam nominant auem, quam barbari ab alarum ſtrepitu uannellum nuncupant, & ipſi ſua lingua lapuuingam uocãt, Turnerus. Sunt etiam(inquit idem) in inferiore Germania literatores aliqui, qui fulicam kyuittam ſuam eſſe uolunt, ex eo forſan opinionem ſuam adſtruentes, quòd apud Plinium fulicæ cirrũ tribui legerint. ſed cum kyuitta nec auis marina ſit(Vergilius enim marinam facit) nec aquatica, ſatis liquet eam non eſſe fulicam. Sunt quidem uanelli larorũ & magnitudine & leuitate, & ſimiliter clamoſi, unde & per onomatopœiam utriſq; inditum nomen. nam à Germanis Oceani accolis lari etiam Gyfitz appellantur: qui tamen alijs multis & corpore & natura à uanellis differũt. è larorum autem genere etiam fulica ueterũ eſt.

B.

Vanellus auis eſt ſatis pulchra, columbina magnitudine, criſtato capite ut pauo, in collo uiridi colore & lucenti, reliquo corpore uaria, Author de nat. rerum & Albertus. Cornice minor eſt, plumis ferè uiridibus & nigris per totũ dorſum & caput & collum: uentre albo: longa & ſemper erecta in capite criſta plumea, alis obtuſioribus, Turnerus. ¶ Ego ex præſenti inſpectione olim deſcriptionem huius auis reliqui huiuſmodi: Coloribus eſt elegantiſsimis, per totum dorſum uiridi, maculis quibuſdam purpureis utrinq;. alæ partim uirides, partim cœruleæ ſunt. extremæ uerò & longiores earum pennæ nigræ, quæ inuerſæ præ atro colore ſplendent. Venter & alarum interior pars plumas habẽt albas. cirrhi à capite retrorſum tendunt ex plumis nigris oblongis conditi. Roſtrum nigrum ſeſquidigiti longitudine. Sunt etiam plumæ ſubruffæ circa caput & ceruicem. ſub roſtro & prona colli parte albicant. In pectore color ex uiridi nigro cœruleoq; mixtus uidetur in plumis, ſed earum quoq; extremitates per quoſdam ordines albicant. Totius auis longitudo eſt circiter dodrantem & palmum manus mediocris, qui ſunt digiti XVI.

C.

Germanicum nomen Gyfitz uel Kyuuitt, & Gallicum dixuuict, per onomatopœiam huic aui indita ſunt. Bellonio uocem caprinæ æmulam ædit, inde æx, id eſt capra Ariſtoteli, & hodie uulgò Græcis dicta. ¶ Circa nidum ſuum ſubinde circunuolitare ſolet. Lapuuinga Anglis dicitur ab implicatione alarum frequenti. Alis eſt obtuſioribus, & inter uolãdum magnum ſtrepitum ædentibus: unde & uanellus à barbaris dicitur. Aquis uermiũ gratia, quibus ſolis uictitat, appropinquat, ſed ipſas non ingreditur. In planis & in locis erica conſitis plurimum degit, Turnerus.

D.

Cum hominem etiam à longè nido ſuo appropinquare ſenſerit, egreſſa ſtatim de nido cum clamore occurrit. ſicq; ſtulta dum hominem à nido ſuo repulſuram ſe ſperat, ipſo clamoris indicio nidum prodit, quem progreſſus homo ſpoliare contendit, Author de nat. rerum & Albertus. Sunt qui dicant hanc auem dum pullos fouet, ad hominem à quo nidum inquiri ſuſpicatur proximè accedere, & ueluti deditionem ſimulare, donec paulatim à nido abducat: quod idem de perdicibus & chenalopece fertur.

E. Capiun-

E.

Capiuntur uanelli gregatim, ut audio. ¶ Ad depopulandum uermes Angli eos ſæpe in hortis alunt, Turnerus.

F.

In cibo commendantur, ſed minus quàm pluuiales quibus cognati ſunt. Mihi aliquando guſtanti & boni ſaporis, & alimenti probi, ſed leuis ac tenuis (propter aſsiduum uolandi exercitium nimirum,) huius auis caro uiſa eſt.

H.

a. Hieronymus Tragus inter aues quę in Germania edantur nominat Gigitzen, haud ſcio an uanellos intelligens. ¶ ἴϐιξ (apud Heſychium ultima per ypſilon ſcribitur ἴϐυξ & ἴϐυς.) genus eſt auis clamoſæ, unde & Ibycus nomen proprium, & ἰϐυκλιῶσαι: ὅπερ κατὰ μεταφορὰν λέγεται βυκλιῶσαι, Etymologus. legendum ſuſpicor, ὅπερ κατ᾽ ἀφαίρεσιν λέγεται βυκλιῶσαι: aut ſi legendum eſt per metaphoram, βυκλιῶσαι in fine abundabit. Vide ἰϐυκινήσαντες apud Heſychium, quanquam nihil eſt quod ad ibyn aut ibycem auē pertineat. Hæc ſanè auis per onomatopœiam dicta uidetur: & cum clamoſa ſit, ac uocis ſimilitudo accedat, de genere uanelli forſitan fuerit. ¶ Mulieres per contumeliam aliqui in Gallia uanneauz, id eſt uanellos uocāt, uagabundas puto & inconſtantes; aut fortè clamoſas.

DE AVIBVS VANELLO COGNATIS.

VANELLOS etiam candidos reperiri audio, (kyuittas candidas:) niſi fortè de laris candidis id accipiendum eſt. Item uanellos ſine criſta: quales aliquando colore fuſco & maculis uarios Brugis in Heluetia uidi: nec ſatis memini an eadem ſit pluuialis Gallorum, de qua in P. elemento egimus. nam & illa de genere uanelli eſt, ſine criſta, colore quo diximus. quamobrem utrunque aliqui Germanicè kyuittam appellant: ſed uanellum, uiridem: pluuialem uerò, fuſcam. Itali puto piuier pro pluuiali efferunt. ¶ Quærendum an eiuſdem generis ſit auis TREMVLVS dicta in Regimine Salernitano, quæ inter aues ſalubres numeratur. Hęc ut plurimum propè mare uerſatur, (inquit Arnoldus in ſuis Annotationibus,) minor gallina, coloris fuſci, altè clamās & uelociſsimè uolans: quæ cum ſuper terra incedit, ſemper tremit cauda, unde ei nomen.

¶ VARIAE aues, (ut Gaza uertit ex Ariſtotele de hiſt. anim. 9. 1. pro Græco ποικιλίδες,) cū alaudis pugnant. nec alibi earum meminit. Sunt & uariæ picarū generis, de quibus ſuo loco diximus. ποικιλίδα Theocriti interpres acanthidem interpretatur, auem uariam & argutam.

¶ VARONVM ac rupicū ſquaroſa incondita roſtra, Lucilius apud Feſtū in dictione Squaroſi. quænam uerò hæ aues ſint nuſquam explicatum inuenio. Petrones ruſtici ferè dicuntur propter uetuſtatem, & quòd deterrima quæq; ac prærupti iam agri petræ uocantur: ut rupices iidem à rupinis, (à rupibus,) aliter à petrarum aſperitate & duritia dicti, Feſtus. ſed locus uidetur corruptus. Gaza charadrium alicubi rupicem uertit.

DE VESPERTILIONE.

A.

VESPERTILIO nomē habet quod ueſpere & noctu uolare ſoleat: & Græcis etiā νυκτερὶς à nocte dicitur. Græca uoce Plinius quoq; alicubi utitur: quamobrem à Leoniceno notatur, quaſi auem à ueſpertilione diuerſam putârit. Vulgò Græcè νυκτερίδα dicitur. Nuper quidam ueſpertilionem in Græcia hodie γλαύκην & κακαβάγια nominari ſcripſit: quæ tamen nomina alibi rectius noctuæ attribuit.

¶ Tinſchæmæth Hebraicam uocem uariè reddunt, ueſpertilionem, cygnum, talpam. uide in Cygno & in Talpa. Ataleph, עטלף, ueſpertilio, reptile alatum, Leuit. 11. unde pluralis numerus atelaphim Iſaiæ 2. & capitur pro imaginibus ueſpertilionum, Munſterus. accedit ſanè hæc uox ad Græcam attelabus, quod reptile eſt alatū. D. Kimhi interpretatur àtaleph murē alatū nocte uolantem, id eſt ueſpertilionē. Chaldæus Deut. 14. habet atalæpha, אטליפא. Arabs baphas, כפאש. Perſa an ſeb perak, אן שב פרך. Septuaginta νυκτερίς. Hieronymus, ut & Leuitici x I. hic & illi. Sunt qui upupam interpretantur nomen Hebraicum ataleph, quod non laudo. In die illa proijciet homo idola argenti ſui, & ſimulacra auri ſui, quæ fecerat ſibi, ut adoraret talpas & ueſpertiliones, Eſaiæ 2. in translatione uulgari. Munſterus ſic reddit, In die illa proijcientur aurei & argentei dei in foſſuras talparum & ueſpertilionum. Hebraicè pro talpis legitur peros, pro ueſpertilionibus laatalephim. Abraham Eſra Eſaiæ 2. cheporperot legit, quam uocem alij diſiungunt, & aues noctu uolantes exponunt. uide in Talpa A. Auicenna lib. 2. cap. 739. ueſpertilionem chafas nominauit. inde puto corrupta eſſe uocabula cafeſci apud ueterem Auicennæ gloſſographum, & apud Syluaticum cafekſo, utrunque pro ueſpertilione. Sizarach eſt lac ueſpertilionis, uel ſecundum alios urina ueſpertilionis, And. Bellunenſis. quam ego uocem reor eſſe Perſicam: quanquā Perſa Deuter. 14. pro Hebraica ataleph, id eſt ueſpertilione, uerterit ſeb perak, uoce non admodum differente. Hinc corruptæ uidentur uoces Scetazirach pro ueſpertilione apud Syluaticum. Secranrach apud eundem, & Sceirazirai apud ueterem Auicennæ gloſſographum, utrunque pro lacte uel urina ueſpertilionis. Alcionetus, id eſt ueſpertilio, Syluaticus neſcio qua lingua.

¶ Verſpertilio Italicè dicitur notula, uel nottola, quam uocem aliqui noctuam non rectè interpretantur. Alibi ſportegliono, ut Scoppa ſcribit. alibi ratto penugo (in Lombardia ratto penago, id eſt mus pennatus) uel barbaſtello: item pipiſtrello, uipiſtrello, uilpiſtrello. ¶ Luſitanicè morcego, uel murziégalo, id eſt mus cæcus. ¶ Gallicè chauue ſouriz, uel ſouris chaulue, ſi rectè ſcribo, quaſi mus caluus & glaber: uel ratte uolage, uel ratte ſauuage. ¶ Germanicè Flädermauß. Hieronymo Trago Speckmauß, quòd laridum corrodat. ¶ Anglicè a bal, a reare mous. ¶ Polonicè nietoperſz. Illyricè netopyrz. ¶ Sunt qui nycticoracem uelint eſſe ueſpertilionē, Niphus.

B.

Veſpertilio animal eſt mediæ cuiuſdam inter auem & murem ſpeciei, ut mus alatus dici poſsit. Animal eſt uolucre, biforme, de quo Varro in Agathone: Quid multa? factus ſum ueſpertilio, neque in muribus planè, neque in uolucribus ſum, Nonius. Vituli marini & ueſpertiliones, quoniam ambigunt, illi cum aquatilibus & terreſtribus, hi cū uolucribus & pedeſtribus, ideo participes & utrorunque & neutrorum ſunt. Veſpertiliones quidem pedes ut uolucres habent, ſed ut quadrupedes nō habent. cauda etiam tam quadrupedis quàm uolucris caret. nam quia uolucres ſunt, cauda quadrupedis uacant: quia pedeſtres, uolucris: quod ijs neceſſariò accidit. habent enim cuteas pennas. nullū autem uolatile caudam habet, niſi penna ſciſſa uolatile ſit. genus enim id caudæ ex penna eiuſmodi conſtat. cauda uerò quadrupedis generi uolatili adiuncta, uel impedimento eius pennis proculdubio eſſet, Ariſtot. de partib. anim. lib. 4. in fine capitis penultimi. Veſpertilio eſt quaſi mus uolucris. caput enim habet muris. ſed canini etiam capitis ſpeciem refert, & inuenitur aliquando cum auribus quaternis. Dentes habet ſerratos (in utraque maxilla) nō ut mus, in quo duo anteriores oblongi ſunt, ſed potius ut canis, qui caninos dētes longos habet. Voce etiam canis potius gannitum quàm ſibilum muris imitatur. Corpus habet piloſum fuluo pilo. alas membraneas: & in cubitis (flexibus) alarum digitos ſingulos cum unguibus acutis, quibus ſe retinet quū parietibus adhæret, Albertus. Volucrum nulli dentes, præter ueſpertilionem, Plinius. Volucrum animal parit ueſpertilio tantum. eadem ſola uolucrum lacte nutrit ubera admouēs, geminos uolitat amplexa infantes ſecumque deportat, Idem. Parit ut quadrupes, & lactat pullos, Kiranid. Formatos pullos parit & nutrit lacte quos generat, Macrobius. Sola uolucrum & lac in mamillis habet, & mox æditum fœtum lactat, Suidas. Animalium ſola mamillas in pectore habent, homo, ueſpertilio, & elephas, Pollux. Veſpertilio in pectore mamillas habere deprehendi per anatomen earum in magna pyramide Aegypti, & intra labyrinthum Cretæ facta: ubi etiam matres uidi lactare ſuos fœtus admotis uberibus, Bellonius. Mulierem lactantem ac bene nutrientem ubi pictura exprimere uolebant Aegyptij turturem pingebant. Sola enim inter omnes uolucres hæc dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2. 53. Legitur autem Græcè etiam τρυγόνα, id eſt turturem. ſed omnino apparet legendum νυκτερίδα, id eſt ueſpertilionem. Veſpertilionis uulua dum partum gerit acetabula habet, Ariſtot. eſt enim uiuipara. ¶ Veſpertilio non habet aures, (lego pennas uel plumas,) ſed eſt piloſa, Alber. Et rurſus, Et quia accedit ad naturam quadrupedis, ideo habet aures (auriculas) ſicut quadrupes in ſuperiori parte laterum capitis ſui: cum homo & cætera bipeda aures uel earum meatus habeant in inferiori parte lateris capitum ſuorum retro articulum maxillæ. ¶ Veſpertilio uolat quidem pellitis alis, ſed inter uolantia non habendus eſt, Macrobius. Pennis (Alis) cuteis uolat, Ariſtot. Pinnæ (Alæ) membranaceæ huic uni (uolucrum,) Plinius. uni, aliâs non legitur, quod placet. non enim hæc ſola cute uolat, ſed etiam alópex, id eſt uulpecula, Ariſtoteli. quamobrē ὄρνεα δερμόπτερα dicuntur. Veſpertilio etſi pennas (πτερὰ. quidam non rectè uertunt alas) non habet, uolat tamen, Orus. ¶ Animal quod uolucre tantum ſit, nullū nouimus. nam & quæ alis cuteis uolant, ingredi poſſunt.

unde uespertilioni etiam pedes sunt, Aristot. hist. anim. 1. 1. unde etiam Plinius transferens: Qui negant (inquit) uolucrẽ ullam sine pedibus esse, cõfirmant & apodas habere & nycterin. ubi quidam legunt & ocen & nycterin, quod non probamus. ego ocen omiserim, aut legerim & alopecem & nycterin. Vespertilio est animal quadrupes, Kiranides. Quatuor pedibus graditur, Macrobius. mihi nullis ingredi pedibus uidetur, ne posterioribus quidem qui perfectiores sunt. semper enim aut uolat alis, aut toto corpore iacet, aut digitis alarum (quos digitos potius quàm pedes dixerim, quòd imperfecti & singuli sint, ueluti unci alarum) adhæret & affigitur ædificijs, saxis, arboribus. Vespertilio licet non habeat nisi duos pedes in membrana suæ caudæ, habet tamen duos pedum digitos in cubitis alarum, quibus utitur loco duorum pedum. quare cum cadit excipit se alis, Albert. ¶ Coxendix huic aui una traditur, Plinius.

C.

In monasterio quodam deserto Misniæ, tantam uespertilionum cõpiam uidi, ut de excrementorum aceruis carrhi aliquot onerari potuissent, Amicus quidam in epistola ad nos.

¶ Vox. Strix nocturna sonans & uespertilio stridunt, Author Philomelæ. Vespertilio non tam uoce resonat quàm stridore, Isidorus. Minimam pro corpore uocem Emittunt, peraguntq; leui stridore querelas, Ouidius. Vespertilio imitatur uoce exili grunnitum (gannitũ) & latratum canum potius quàm sibilum murium, Albertus. ¶ τρίζειν (uerbum ὀνοματοπεποιημένον) est tenui uoce instrepere, qualis est uespertilionum sonus, τρύζειν uerò per ypsilon de turturum uoce (asperiuscula, Cælius) dicitur, Eustathius & Varinus. inde nomen τρισμὸς, stridor uespertilionum uel murium, Eustath. Νυκτερίδας τετριγυίας author est Pollux.

Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν
Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται:
Ὣς αἱ (αἱ τῶν μνηστήρων ψυχαὶ) τετριγυῖαι ἅμ' ἤισαν,

Homerus Odysseæ ultimo. Vbi Eustathius, Conuenit (inquit) τρισμὸς, id est stridor & tumultuatio quædam animis articulato sermone iam priuatis: & animas in nocturnum abeuntes locum νυκτερίσιν, id est nocturnis auibus uespertilionibus poeta conferre uoluit. Troglodytæ Aethiopes lingua nulli alteri simili utuntur, sed uespertilionum more stridẽt, τετρίγασιν, Herodotus. τρίζειν etiam est stridere uel frendere dentibus præ iracundia. & nix cum calcatur, τρίζειν dicitur. Quin & iugum bilancis aliquando τρίζει, de quo poeta aliâs κρίζειν, Eustathius. Τετριγυῖαι dicuntur auium pulli, & uespertiliones & nix, cum pedis latitudine calcatur, Idem. Inuenitur etiam de elephanti uoce uerbum τρίζειν.

¶ Cibus, &c. Vespertilioni in cibatu culices gratissimi, Plinius. Cibus eius sunt muscæ & culices: quem nocte uolans inquirit. uescitur etiam carnibus, & lardum uel succidiam suspensam, corrodit, Albertus. quamobrem à quibusdam Germanicè Speckmuß appellatur. Cum capti clauis affiguntur parietibus, sine cibo multos dies uiuunt. ¶ Vrinam quoq; reddit sola auiũ. Andreas Bellunen. sizarach (Persicam puto uocem) lac uel urinam uespertilionis interpretatur. ¶ Noctu uidet, interdiu ferè nihil, Aphrodisiensis problematum 1. 66. Ab Hispanis morcego uel murziégalo, id est mus cæcus appellatur. ¶ Ferunt hanc auem strepitum quærere, Isidorus. ¶ Parasitus adulandi studio uigilans uespertilioni apud Athenæum cõparatur. Si frigus (inquit parasitus) sub dio, merula sum: si ne minimum quidem dormiendum, uespertilio aut lepus, &c. ¶ Vespertilio etsi pennas non habet, uolat tamẽ, Orus. Cute (alis cuteis) uolat: uide in B. Volat ut hirundo, Kiranides. Noctu uagatur, Aristot. Nomen ei, quòd uespere se ad uolatum præparat noctis, Nonius. Vespertilio dicitur, eo quòd lucẽ fugiens uespertino crepusculo circunuolet præcipiti motu acta, Isidorus. Tectaq; non syluas celebrant, lucemq; perosæ Nocte uolãt, seroq; tenent à uespere nomen, Ouidius. De uolatu huius auis, gressu & affixione, leges quædam superius in B. Non stat neq; sedet sicuti alia animalia: sed cum nõ uolat, aut suspenditur in parietibus & rimis obscuris, aut latet in cauernis, Albertus. Vlysses Odysseæ M. fingitur ramis arboris adhærescere instar uespertilionis, siue (ut inquit Eustathius) ad ostendendum robur ramorum arboris, à quibus Vlysses non tanquam grauis corpore heros, sed tanquã leuis uespertilio adhæresceret: siue quòd hæc auis super ramis ingredi non solet, sed ab eis pendere. Τῷ (ἐρινεῷ) προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερίς, οὐδέ πῃ εἶχον, Οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ' ἐπιβῆναι. Proprium uespertilionum est, ut Homerus etiam canit (uide suprà ab initio huius capitis C.) continuata quadam serie (ὁρμαθηδὸν) inter se cohærere, Eustathius. ¶ Volucrum animal parit uespertilio tantum, Plinius. Volantia uniuersa de ouis prodeunt, excepto uespertilione, qui incertæ naturæ est: qui formatos pullos parit, & nutrit lacte quos generat, Macrobius. Volucrum uespertilio tantum mammas & lac habet, Plinius. Vespertilionem pullos suos lactare, gripho Germanico celebramus, Ein vogel on zungen / Der ander saugt seine jungen. De lacte huius auis, quodq; eo pullos alat, leges supra quoq; in B. Nidum non construunt, sed in aere suspensi uncis alarum (digitis) pullos similiter pendentes ad fornicem (uel parietem) lactant, Bellonius. ¶ Salamandra & uespertilio fœtus suos ædunt uiuos, sed nulla inuolutos tunica, (nullis secundis. eò nimirum quòd oua in eis concipiantur initio:) & similiter uespertilio, quod nõ fit in muribus, talpis, & huiusmodi animalibus quibus illa similis est, Idem. ¶ Vpupa dormit hyeme, sicut & uespertilio, Alber. ¶ Vespertiliones hederæ suffitu moriũtur, Zoroastres in Geoponicis.

D. & E.

Hederæ suffitus (exustæ odor) perimit uespertiliones, Africanus & Zoroastres in Geoponicis. Platani aduersantur uespertilionibus, Plinius. Ne uespertiliones ingrediantur, (inuolent,) Ad ingressus omnes platani folia suspẽdito, Africanus. Ciconia & uespertilio inimicæ sunt, hic quidem ciconiæ oua solo contactu sterilia efficit, ni cauerit illa impositis in nidum platani folijs, quæ accedentibus uespertilionibus torporem inferunt, Aelianus, Philes, & Zoroastres in Geoponicis. Est & formicarum genus uenenatum, non ferè in Italia, solipugas Cicero appellat, salpugas Bætica. Iis còr uespertilionis contrarium, omnibusq́ formicis, Plin. Noctuæ cum formicas à suis pullis abigere cupiunt, uespertilionis cor in nido habent: tanquam formicis sua etiam latibula deserentibus, si quis cor uespertilionis imposuerit, Oppianus. Vespertilionum pennis (Græcè πτερὰ legitur, id est alæ: quas tamen non habet hæc auis, sed alas) ad formicarum nidos admotis nulla ex ipsis egreditur, Orus. ¶ Crepusculo uespertino si quis gladium nudum & micantem in sublime porrigat, uespertiliones ad illum aduolare, & offensi interdum decidere solent. ¶ Locustæ tractũ aliquem infestantes locum subiectum transuolabunt, si quis uespertiliones uenatus, elatioribus ipsius regionis arboribus eos alligauerit, Democritus in Geoponicis. ¶ Perseuerabunt columbæ si caput uespertilionis posueris in columbarij fastigio, Didymus in Geoponicis. ¶ Vespertiliones si uesperi citius & plures solito uolarint, signum est calorem & serenitatem postridie fore, Gratarolus.

F.

Auis est impura, non solum lege Iudaica, sed uel aspectu abominabilis.

G.

Vespertilionem decola (decolla) & arefactũ tere, inde propina (cum syrupo & aceto) quantum tribus digitis cõprehenditur. Aut septem uespertiliones pingues decollatos repurga, & in uase uitreato acetum forte eis superinfunde: & uas luto obstructum in furnum impone ut decoquantur. Tum uase extracto & refrigerato, uespertiliones in aceto digitis dissolue, inde propinabis quotidie pondus drachmarum duarum. Remedium enim hoc experimento constat, Auicenna de curatione scirrhi lienis. ¶ Psilothrum: Vespertiliones plures uiuos pone in bitumine, & dimitte ut putrefiant, & unge quencunq; uis locum, Galenus Euporiston 2. 85. ¶ Ad podagram: Vespertiliones tres aquæ pluuiali incoquito, deinde hæc adijcito: lini seminis triti unc. iiij. oua cruda tria. olei cyathum j. bubuli stercoris, ceræ, utriusq; unc. iiij. Omnia in unum corpus redacta subigito, & cubitum eunti semel atq; iterum applicato, Idem Euporist. 3. 248. ¶ Arthriticis doloribus utile est oleum uespertilionũ, quod ita paratur. Accipe uespertiliones duodecim: succi almarmacor (marmacor uel marmauzi est herba quam Veneti uulgò appellant herbam S. Ioannis, cuius semen est semẽ maru, Bellunensis. Monachi qui Mesuæ compositiones interpretantur, marmacor ab alijs aliter exponi docent, ipsi melissophyllon esse potissimum approbant, negant autem esse herbam quæ herba S. Ioannis dicatur in ditione pontificis Rom. quam ipsi eupatorium Mesuæ faciunt, à uulgò quidem in diuersis regionibus diuersæ herbæ S. Ioannis appellantur) & olei ueteris (ana) librã ſ. Aristolochiæ, castorei, ana drach. iiij. Costi drach. iij. Decoquantur simul ut consumatur aqua (succus herbæ) & remaneat oleum, Auicenna 3. 22. 2. 11.

¶ Iumentorum urinæ tormina uespertilione adalligato finiuntur, Plinius. ¶ Ad epilepsiam accipitris, Vespertiliones captos coque, & in cibo præbe, curabitur, Demetrius Cõstantinop. Accipitri flenti & querulo obijce uespertilionem edendum, qui tria staphisagriæ grana deuorârit, & conto eum alligato. quod si non statim concoxerit, flebit per biduum, postea uerò desinet, Idem.

¶ Attritis medetur cinis uespertilionis, Plinius. De uespertilionibus ad medicinam urendis, scribit Bulcasis tractatu 3. Cinis uespertilionis acuit uisum, Auicenna.

¶ Sanguis. Magi sanguinem uespertilionis cum carduo contra serpentium ictus inter præcipua laudant, Plinius. Sanguis ex uespertilionibus sic extrahitur, decollatur sub aure: & sanguis calidus, ut fluit, illinitur, ut auferat pilos ad tempus: uel in perpetuum, si illinatur sæpius fricando, Arnoldus in libro de ornatu mulierum. Sanguinem uespertilionis scribunt quidam, si uirginum ubceribus illinatur, plurimo ea tempore ab extuberatione tueri, quod falsum est: ueluti & quòd enasci sub alis pilos prohibeat, id quod rectè Xenocrates tanquam mendacium calumniatus est. Verum ipse censet post illius usum aut chalcanthon inspergendum, aut semen cicutæ. aitq; ubi hoc factum erit, aut prorsum pilos non prodituros, aut certè lanuginosos: ceu leue atq; exile medicamentũ adderet cicutæ semen, ac nõ per sese sufficiat strenuè refrigerare partes quibus fuerit impositum. Sunt qui & puerorum pudendis sanguinem uespertilionis illinunt, credentes ita diutissimè eas partes à pube seruari posse immunes. atqui non oportebat putare diutissimè, uerum perpetuò fore tales, ueluti existimant & alas. Sanè ex refrigeratione partis uehementi, eiusmodi quippiam posse contingere, non est à ratione alienum. non tamen adeò frigidæ facultatis est uespertilionis sanguis. Nam in totum nullus sanguis frigidus est, Galenus de simplic. medic. 10. 4. In Auicennæ translatione legitur unguentum uespertilionum prohibere ortum pilorum, quod falsum sit: & incrementum mamillarum in puellis, sed legendum est sanguinem uespert. inunctum uel illitum hoc præstare perhiberi. Tribuuntur etiam similes effectus falsò, sanguini alharbe, id est chamæleonis, & ranunculi uiridis, uide in Ranunculo uiridi in Historia quadrup. ouiparorum. Vespert. sanguis psilothri uim habet:

habet: sed malis puerorum illitus non satis proficit, nisi erucæ uel cicutæ semen (erucæ semē nihil ad psilothra. quare hoc uel omiserim, uel legerim: chalcanthum uel cicutæ semē, ut Galenus habet) postea inducatur. Sic enim aut in totum tolluntur pili, aut non excedunt lanuginem. Idem & cerebro eorum profici putant. est autem duplex, rubens utiq; & candidum. Aliqui sanguinem & iecur eius admiscent, Plinius. Ad uitiligines uespertilionum sanguinem illini iubent, Idem. ¶ Pilos oculis molestos diligentissime uelles, atq; eorum loca uespertilionis sanguine recenti inlines, Marcellus: & non renascentur alij pili, Kiranides. Si oculi infestentur pilis palpebrarum, Ergo locum crinis uulsi continge cruore, Quem dat auis, tremulis simulat quæ pellibus alas, Serenus. Ad idem incommodum, trichiasin uocant, Archigenes apud Galenum de compos. medic. sec. locos 4.8. uespertilionis sanguinem alijs quibusdam miscet, ut & Ant. Musa præcedēti ibidem capite. Sanguis nycteridum cum succo rhamni & melle illitus, uisum acuit, & curat suffusionem, Kiranides. Magi uespertilionis sanguine contacto uentre in totum annum caueri dolorem tradunt, Plinius. Grauissimum uitium ileos appellatur, huic resisti aiunt discerpti uespertilionis sanguine, etiā illito uentre subuenire, Idem & Marcellus. Quotiens dolor & contractio intestinorum uentris orietur, uespertilionis sanguine uentrem manu perfricato, & ad presens subuenies, & in totum annum medebere, Marcellus. Si uespertilionis sanguine uētrem oblinas torminosi, in omne tempus dolore releuabis, Idem. ¶ Psilothrum: Cerebrum uespert. misce cum lacte mulieris, & unge, Galenus Euporist. 2.85. Fel herinacei psilothrum est, utiq; mixto cerebro uespertil. & lacte caprino, (canino forte,) Plinius. Marcellus idem hoc remediū renibus impositum prodesse scribit. uide in Echino terrestri G. Cerebrum uesp. duplex est, rubens utiq; & candidum: & uim psilothri habet similiter ut sanguis, Plin. uide superius inter remedia è sanguine. Cerebrum hirundinis aut uespertilionis cum melle ferunt mederi principio aquæ descendentis in oculum, (suffusionis,) Auicenna. ¶ Si mus araneus iumenta momorderit, fel uespertil. cum aceto imponitur, Plinius. ¶ Vesp. sanguis psilothri uim habet, aliqui & iecur admiscent, Plinius. ¶ Stercus uesp. aliquando excæcat oculos, Arnoldus Villanou. ¶ Sceirazirac (Bellunensis legit Sizarach) est lac uel urina uespertilionis: quod abstergit, ualde calefacit, & curat ungulam & albuginem, Auicenna.

¶ Caput uespertilionū scilicet tertiarū necat statim quod bemasar & uerificat de lactante. Ex totum continens, qui comederit linguam uel cor ipsius, morietur hydrophobicus nisi curetur, Arnoldus Villanou. in libro de uenenis. sunt autem omnia planè corrupta. nos ita recitauimus ut codex impressus habet. Alibi etiam, si bene memini, morsum eius uenenatum facit. nos de letifero morsu uespertilionū Indiæ scribemus infra. ¶ Vrina uespertilionis uulgò apud nos uenenosam quandam & septicam uim habere existimatur. ego aliquos ea sine noxa aspersos fuisse audio.

H.

a. Vespertilio animal biforme, dictum quòd uespere se ad uolatum præparat noctis, Nonius. Dicta est quasi uespere alis utens, Albertus. Plinius, Macrobius & alij eruditi masc. genere efferunt: recentiores quidam, ut Albertus, fœminino. Victorinus uespertilionem soricis nomine appellat. uide infra in h. Auis, tremulis simulat quæ pellibus alas, periphrasis uespertilionis apud Serenum. ¶ Nycterin & drepanin Plinius dixit: nycteridem malim & drepanidem, quoniā rectus eorum oxytonus est. φάλκη, squalor comæ, & uespertilio, Hesychius & Varinus. Romphæa est auis nycteris, id est uespertilio (quamuis interpres noctuam reddit) omnibus nota, Kiranides 1.17. Νυκτάλωψ & φιλέσπερος pro uespertilione leguntur apud Philen. Grîphus studio ac cura componitur, ænigma lusum potius habet. Griphum alio uocabulo ænum dicunt, quod ex Eustathio est: uti apud Clearchum, Vir non uir, auis nec tamen auis, lignum non lignum, lapis non lapis. Significantur uerò hæc, eunuchus, uespertilio, ferula, pumex. Qui de his plura nosse cupit Athenæū adeat Dipnosophistarum decimo, Cælius. Verba Athenæi hæc sunt: Καὶ τὸ πανάρχους δ᾽ ἐστὶ τοιοῦτον, ὥς φησι Κλέαρχος ἐν τῷ περὶ γρίφων, ὅτι βάλλοι ξύλῳ τε καὶ οὐ ξύλῳ, καθημένην ὄρνιθα καὶ οὐκ ὄρνιθα, ἀνήρ τε καὶ οὐκ ἀνήρ, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ. Suidas etiā in Αἶνος sic habet, Αἶνός τίς ἐστιν, ὡς ἀνήρ τε κοὐκ ἀνήρ, ὄρνιθα κ᾽ οὐκ ὄρνιθα * (fortè πετομένην, aut tale quid) δ᾽ ὅμως, ἐπὶ ξύλου τε κ᾽ οὐ ξύλου καθημένην, λίθῳ τε κ᾽ οὐ λίθῳ βαλὼν διώλεσεν. In his non probo quod nycterida καθημένην, id est sedentem legimus: neq; enim sedere aut stare instar aliarum auium solet: sed uolare tantum aut adhærere. Νυκτερίδος αἶνος αἰνιγματώδως δηλοῖ περὶ νυκτερίδος, Suidas. Struthocamelus etiam auis non auis dici posset.

¶ Epitheta uespertilionis nulla occurrunt apud Latinos, esse tamen possunt, biformis, ambiguus, &c. Græcum esse potest δερμόπτερος, ab alis cuteis.

¶ Olim multis nomina erant auium, ut νυκτερὶς Chærephônti, Aristoph. in Auibus. Scholiastes Chærephontem Socraticum magno (procero) & tenui corporis habitu fuisse scribit: & apud alios quoq; nycteridem uocari. Et rursus, Chærephon non ineptè uespertilio uocatur. quoniam neq; hoc animal interdiu apparet, ut neq; philosophi. latent enim & philosophantur. Chærephontem lego Socratis perfamiliarem fuisse ἰσχνόφωνον: & quia simul nigricantis erat coloris, interfuso pallore, nycterida cognominatum: atq; item pyxinon, id est buxeum, Cælius. Nihil natura (corporis habitu) à Cherephônte differes, οὐδὲν διοίσεις Χαιρεφῶντος τὴν φύσιν, in homines pallidos & graciles. talis enim corporis specie erat Chærephon, utiq; philosophiæ studijs exhaustus, unde & nycteris nominabatur, Suidas in Διοίσειν. Vespertiliones quinam dici possint prouerbialiter, uide infrà in h. ¶ Ny-

cteridem herbam, quam unguētum Helenes appellant, oleo decoquito, & per diem unam in oleo manere finito, percolatoq́ꝫ & illinito, Aetius 12.1. in curatione ischiadis. Idem lib. 7. cap. 39. remedia quædam ad cicatrices oculorum & albugines subigi iubet cum succo herbę nycteridis & melle. Ruellius anagallidem hoc nomine intelligendam coniicit, quoniam hæc eius appellatio inter cæteras apud Dioscoridem legatur. Codices nostri Dioscoridis inter anagallidis nomenclaturas nycteritin ponunt, tanquam ita à magis appelletur. Est & nyctegreton Plinio herba coloris ignei, folijs spinæ, nec à terra se extollens. eruitur post æquinoctium uernum radicitus, siccaturq́ꝫ ad lunam triginta diebus, ita lucens noctibus. ¶ Hamerocœta siue callionymus piscis, supra caput habet oculos: interdiu in arenis semper iacet, noctu tantum excitatur & errat, ex quo nomen traxit ut uespertilio uocetur, Gillius ex Oppiano. Niphus uespertilionem marinum facit, qui non solum natare, sed etiam uolare queat. uidetur autem piscem aliâs hirundinem dictum intelligere. habet enim pinnas grandes, oblongas, & ferè cuteas ut uespertilio.

¶ Icones. Mulierem lactantem ac bene nutrientem significaturi Aegyptij, turturem (τρυγόνα, uidetur omnino legendum νυκτερίδα, id est uespertilionem) pingebant. sola enim inter omnes uolucres hæc dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2. 53. Iidem imbecillem hominem & temere audacem monstrare uolentes, uespertilionem pingunt. hæc enim etsi pennas (πτερὰ, melius πτέρυγας, id est alas) non habet, uolat tamen, Idem.

¶ b. Vespertilionum alis similes processus quosdam in hominis cranio apud medicos leguntur. ¶ Dumq́ꝫ petunt tenebras paruos membrana per artus Porrigitur, tenuesq́ꝫ includunt brachia pennæ, Ouidius 4. Metam. Non illas pluma leuauit, Sustinuêre tamen se perlucentibus alis, Ibidem.

¶ c. Volucrum solus uespertilio (σαρκοτίκτει) carnem parit, id est uiuiparus est, cæteræ ouiparæ, Suidas. In lapidicinam seu Pseudolabyrinthum Cretæ inter Gnosum & Cortynam, cum candelis ingredi opus est ducibus incolis. sed in eo tot uespertiliones stabulantur, ut nisi quispiam sibi ab eis caueat, dum obuolant, suis alis faces extinguant. In lapidicinæ aũt centro magni reperiuntur stercorum uespertilionum acerui, tenelliq́ꝫ adhuc eorum catuli pendentes. Patres cum uolare desierint, se nec parieti affigunt, nec in pedes stant, sed illic in trabe pendent, quod nostri in lignorum rimis faciunt, Bellonius in libro de Operibus antiquis.

¶ e. Sculpatur nycteris in rhinocerote lapide (qui est in extremo cornu rhinocerotis) & ad pedes eius raphis, id est acus piscis, & sub lapide radix herbæ immittatur. Hoc gestatum dæmonia fugat. & si posueris ad caput alicuius nescientis, non dormiet, Kiranides. Similiter & caput nycteridis uiuentis abscissum si ligaueris in pelle nigra, & apposueris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet donec auferatur, Idem. Vespertilionis caput aridum adalligatum, somnum arcet, Plin. Cor etiam eius gestatum, magnam uigiliam præstat, Kiranid. ¶ Huius generis (id est magicæ uanitatis, qualia proximè de bubone dixerat) propè uideri possunt quæ tradunt & de uespertilione: quòd si ter circunlatus domui uiuus per fenestram inuerso capite infigatur, amuletũ esse: priuatimq́ꝫ ouilibus circunlatum toties, & pedibus suspensum sursum in superliminari, Plin. Tarchon ut fulmina prohiberet, suas sedes percinxit uitibus albis. Hinc, Amythaonius docuit quæ plurima Chiron, Nocturnas crucibus uolucres (uespertiliones, ut coniicio, quas nycterides Græci, id est nocturnas appellant) suspendit, & altis Culminibus metuit (uetuit) feralia carmina flere, Columella. ¶ Maleficia quædam fiunt de characteribus scriptis sanguine uespertilionis, Arnoldus Villanou. Vespertilionis corde, sanguine, alijsq́ꝫ membris ad ueneficia uti dicuntur mulieres maleficæ.

¶ g. Magi tradunt uespertilionis sanguinem collectum flocco, suppositumq́ꝫ capiti mulierum, libidinem mouere, Plin. Si sanguinē eius quis susceperit in panno, & fœmina nesciente posuerit sub capite, & concubuerit cum ea, mox concipiet. Habet & alios usus, quos non oportet publicare, Kiranid. Magi perungi iubent febrientes, crematis tritisq́ꝫ cum oleo cristis & auribus & unguib. gallinaceorum, cum geminos Sol transit: si Luna, radijs barbisq́ꝫ eorum. Si sagittarium alteruter, uespertilionis alis, Plinius.

¶ h. Mineides uel Mineiades, Alcithoē & duæ sorores, quòd Bacchum eiusq́ꝫ orgia contempsissent, in uespertiliones mutantur apud Ouidium Metam. 4. At non Alcithoē Mineias orgia censet Accipienda dei, &c. Finis erat dictis, & adhuc Mineia proles Vrget opus, spernitq́ꝫ deũ, &c. Et triplices operire nouis Mineidas alis. Aelianus in Varijs lib. 3. Minyades scribit (per ypsilon in antepenultima) tres sorores fuisse, Leucippen, Aristippen, & Alcithoen: quarum una in cornicem mutata sit, altera in uespertilionē, tertia in noctuam. ¶ Auibus cunctis exulare aliquando iussis edicto, uespertilio dixit se murem esse: rursus alio super exilio murium promulgato, auem se esse dixit. ¶ Victorinus in libro de Orthographia uespertilionē soricis nomine appellat, propter stridorem uocis forsitant. ait enim soricem auem ab auguribus Saturno attributam: quia tarditati & uetustati & senectuti cōuenit, quòd & in ueteranis uersetur locis, & noctium sit, & maximè noctis primæ: quod Ge. Fabricius nos admonuit.

¶ PROVERB. Vespertiliones uidentur appellari, (inquit Erasmus,) qui grauati ære alieno, luce domi se continent, ne à creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus lib. Pandect. 21. tit. De Euictionibus, Si quis ita stipulanti spondeat, sanum esse, furem nō esse, uespertilionem non esse, &c.

esse, &c. Quidam hoc loco pro uespertilione legunt uespillonem, aut uersipellem. Alciatus inter iureconsultos undequaq; doctissimus, in Commentarijs suis de rerum significationibus, putat uespertilionem dictum, quemadmodum modo diximus, qui metu creditorum interdiu latitat, noctu prodit. Adagium esse sumptum uidetur ex apologo quopiam, siue Aesopi, siue alterius illum imitati, (nam Aesopo uidetur indignus,) qui narrat uespertilionem mergum & rubum inisse societatem, ut conflatis sortibus pariter negociarentur. Vespertilionem contulisse pecuniam à fœneratoribus mutuò sumptam, mergum aliud quippiam, rubum uestem. Quum omnes è naufragio nudi enatassent, uespertilionem metu creditorum interdiu latitare, noctu uolare tantum: mergum obsidere littora, ac subinde collum demittere in fundũ, sicubi reperiat merces suas, uel eiectas in littus, uel in fundo hærentes: rubum prætereuntium adhærere uestibus, si quam fortè suam reperiat. Poterat uideri parum quadrare, seruum ære alieno grauatum esse: quis enim credat seruo? nisi legeremus apud Terentium, Dauum Getæ quod debebat reddidisse. Mihi tamen uidetur uespertilionis nomẽ & in fugitiuum seruum cõpetere, qui noctu ab hero solitus sit subducere sese, latitatq; ubi periculum est ne agnoscatur. Nam ibi mox proximo capite pro uespertilione ponit erronem ac fugitiuum: Quum quis, inquit, stipulatur furem non esse, fugitiuum non esse, erronem non esse. Prisci tamen ea uoce secus usi sunt, uidelicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis sit, nec illius, cum utroque tamen colludat: eo quòd uespertilio sic est utrunq;, ut nec inter uolucres, nec inter mures habeat locum. Vnde Varro in Agathone, Factus sum uespertilio, neq; in muribus planè, neq; in uolucribus sum. Vespertilionis conuicium torqueri poterit & in amantes, qui noctu uolitant: quos Plautus in Trinummo uocat tenebricolas. Elegans, inquit, despoliator, latebricolarum hominum corruptor. Hæc omnia Erasmus. ¶ Chærephôn Socraticus philosophus cur uespertilio cognominatus sit, leges suprà in a.

¶ ALBERTVS lib. 1. de animalibus, ex Auicenna abasic interpretatur genus uespertilionis: sed perperam. nam Aristoteles eo in loco apodis tantum & hirundinũ meminit. Vide in Apode A.

¶ IN amplissima Aegypti pyramide multos offendimus uespertiliones, nostris in hoc dissimiles quòd caudam habent ut mures oblongam, multum (quatuor digitis: cum in nostris cauda non excedat alas, ut in Gallico libro Singularium scribit) extra alas prominentem: qui cum unicum, interdum binos pepererint catulos, hamis, quos in alis habent, de lapidibus suspendunt: eos deinde uberibus lactant, quæ in pectore hominũ more posita habent, Bellonius in lib. de Operib. antiquis.

¶ BORSIPPA urbs est Babyloniæ, quæ Mesopotamiæ coniuncta est, inter Euphratis conuersiones, in qua maximum lanificium est, & maxima uespertilionum multitudo, qui longè maiores sunt, quàm qui in cæteris locis capiuntur, & in esum condiuntur, ex Strabonis lib. 16.

¶ VESPERTILIONIBVS similes feræ alatæ, stridore diro, & uiribus præualẽtibus in Arabia degunt in palude & circa paludem in qua casia (bitumen, uetus Persij interpres) nascitur: quam qui collecturi sunt, cum reliquum corpus, tum faciem præter oculos corijs obligãt, alijsq; pellibus, & feras ab oculis arcentes sic casiam metunt, Herodotus lib. 3. Casiam fabulosa narrauit antiquitas, princepsue Herodotus (colligi) circa paludes, propugnante unguibus diro uespertilionum genere, aligerisq; serpentibus, his commentis augentes rerum pretia, Plinius.

¶ VESPERTILIO in calidis regionibus maior est quàm in frigidis. nam in India, ut in epistola Alexandri legitur, magnitudine columbæ sunt, & inuadunt facies hominum percutiendo & uulnerando, ita ut interdum partes aliquas (nares, aures, & alias) mutilent, Albertus & Isidorus.

¶ APVD Nigritas reperiuntur uespertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorũ, Cadamustus. In Dariene Noui orbis regione Hispani noctu uespertilionum morsibus torquebantur, quæ si dormientem fortè momorderint quempiam, exhausto sanguine trahunt in uitæ discrimen: & mortuos fuisse nonnullos ea tabe compertum est. Si gallum aut gallinam sub dio noctu uespertiliones deprehenderint, in cristã aculeo fixo, interimunt, Pet. Martyr Oceaneæ decadis tertiæ lib. 6.

IN Pariæ siue Indiæ plerisque locis Hispani inuenerunt uespertiliones, turturibus nõ minores: quæ ad ipsos acri furore, primo noctis crepusculo, uolitabant: & uenenato morsu ad rabiẽ usq; læsos trahebant, ita ut aufugere inde, uelut ab harpyis fuerint coacti, Idem Oceaneæ Decadis 1. lib. 10.

IN Vraba Noui orbis amplissima insula maximus est fluuius, ex cuius paludibus uespertiliones inquiunt prodire noctu, turturibus non minores, morsu lethali nostros (Hispanos) infestantes. Id aliqui ex ijs qui morsus experti sunt, testantur. Ancisus prætor eiectus, interroganti mihi de uespertilionum uenenato morsu, retulit se fuisse inter dormiendum à uespertilione demorsum in talo pedis æstate ob calorem detecti: nec magis nocuisse, quàm si alterius animalis non uenenosi dentibus læsus fuisset. Dicunt alij uenenosum esse morsum, sed aqua marina illico lotum curari, Idem Oceaneæ decadis secundæ lib. 4.

¶ VVLPECVLA (ἀλώπηξ) & uespertilio uolant cute, Aristoteles. unde apparet hanc auem uespertilioni cognatam esse, & similiter non pennis, sed cuteis alis uolare. Niphus aliquos non auem sed uulpem marinam accipere ait, quæ cuteis alis uolet. ego Aristotelẽ omnino de aue sensisse conijcio. Arnoldus Villanouanus harbe animal uulpam interpretatur, uespertilionem (ni fallor) intelligens. nam & Itali quidam uilpistrello nominant, etsi id nomen corruptũ uideri potest à uespertilione, & ab alijs aliter effertur. Sed harbe uox Arabica chamæleontem propriè significat.

DE VLVLA.

A.

THEODORVS αἰγωλιὸν ex Aristotele ululam interpretatur: in oti uerò descriptione, dicente Aristotele otum à nõnullis nycticoracem uocari, ipse nycticoracem uertit ululam, cum nycticoracem alibi cicumam transferat. uide in Nycticorace in Elemento N. Aetolius alicubi apud Aristotelem scribitur perperam ut iudico pro αἰγωλιός, ut dicam in C. Ἐπολιός, genus auis nocturnæ, Suidas: apud quem hoc nomen similiter scribitur in uocabulo ἡμερινά. ego utrobiq; αἰγωλιός legerim.

¶ Iim, איים, Hebraicũ nomen, uariè transferunt, onocentauros, ululas, bubones: uide in Quadrupedum uiuip. historia in Onocentauro. Vlulæ Esaiæ 13. ab omni translatione nomine ipso Hebræo Iim appellantur. Septuaginta tantum interpretes pro his onocentauros in translatione posuerunt. Sunt qui ululas putent aues esse nocturnas, ab ululatu uocis, quas uulgò cauãnos dicunt, Eucherius. Lilith interpretantur lamiam, onocentaurum, noctuam, ut annotaui in Onocentauro: & fortè ululã significat alludente uocabulo. Struthio Hebraicè iaenah dicitur ab ululatu: ianah enim ululare est aliquando Hebræis: unde est quòd quidam ululam interpretantur, Paul. Fagius. lege in Struthocamelo & in Noctua. Kipod nõ ulula, nec aliud animal est, ut quidam suspicantur, sed omnino erinaceus, quod in historia eius demonstraui.

¶ Vlula apud Italos aliquos nomen seruat, ut audio, ab alijs uulgò barbaiano dicitur. Scoppa nycticoracem barbaiano interpretatur. alludit nonnihil hoc nomen ad Hebraicum iaenah, & bath iaenah. ¶ Lusitanis corusa dicitur, nomine forsan à coruo deducto, ut sit idẽ nycticoraci. ¶ Gallis cheueche, uel hibou secundum alios, Robertus Stephanus. alij scribunt hybou (sed hybou, alijs bubo est) uel grimauld, uel machette, ut Auinione. ¶ Germanis Vwel / iil / Eul / Nachteul / Stockeul. quanquam aliqui hæc nomina etiam noctuæ tribuunt, sed impropriè. nam siue per onomatopœiam, siue à Latino nomine facta sunt, ululam non noctuã (cuius uox est diuersa) significant.

Ge. Agri-

Ge. Agricola ululam Germanicè interpretatur Huhu. ¶ Anglis an owl, an howlet: uel, ut alij scribunt, an owle, an howlet, an oull. ¶ Illyrijs sowa. Polonis Puszzyk.

B.

Aluco maior gallinaceo est, ulula compar, (id est æqualis gallinaceo,) Aristot. Vuottonus uocem παραπλήσιος nō ad magnitudinis comparationem refert: sed ad formæ similitudinem, ueterem in hoc interpretem secutus. ego quanquam aluconem & ululam aues specie non dissimiles esse fateor, Aristotelem tamen hoc in loco magnitudinem utriusq; ad gallinaceum comparasse (cui æqualis sit ulula, aluco maior) non dubitarim. Vlula, asio, aluco simili specie constant, Idem alibi. Vngues habet aduncos, Idem & Plinius.

¶ Vlulæ (Nachtüilen) apud Heluetios abundant, Stumpfius. ¶ Vlulæ genus quod aliquando inspexi, huiusmodi erat: Magnitudo gallinæ uel supra. color ruffus nigro conspersus. rostrum albicans, breue, ut in genere nocturarū, aduncum, ita ut superior pars multò longior sit. oculi magni, nigri, pupilla obscurè ruffa. margines palpebrarum rubicundi. membrana nictanti supernè obducebatur. Pinnulæ inter oculos & rostrum multæ, densæ, cinereo ferè colore. Collum agile multum retrò. Crura albicantia, punctis cōspersa liuidis, hirsuta ad pedes usq;. Pedum digiti bini ante, totidem retrò, quod in illo genere cuius picturam in præcedenti pagina dedimus, non contingit: sed in altero, cuius historia proximè sequetur.

C.

Vlula auis est lucifuga, Albert. Nocturna est, carniuora, picas uenatur ut etiam aluco, Aristot. Nocte uagatur ac pascitur, die rarò apparet. colit hæc etiam saxa & speluncas. uictus enim gemini est. pollet ingenio ac industria in uitæ muneribus, Idem. ¶ Oculi earum interdiu hebetes, ut & aliarum nocturnarum auium, Plinius. ¶ Vlulam Varro à sua uoce dictam scribit. Ast ululant ululæ lugubri uoce canentes, Author Philomelæ. Seruius nominatam ait ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, quod est ululare ac flere. Auis luctisona est & funebris, Textor. A planctu & luctu nominatur. clamatis enim aut fletum imitatur aut gemitum, Isidorus. Quibusdam auibus breuem & temporarium natura cantum commodauit, hirūdinibus matutinum, noctuis serum, ululis uespertinum, bubonibus nocturnum, Apuleius 2. Floridorum. ubi etiam querulum ululæ carmen appellat. Noctuæ cum bubone & ulula cognationem habent: sed differunt uoce. nec enim ululant, uerùm ædunt sonum quem Aristophanes κικκαβαῦ nominat, Ge. Agricola. ¶ Qui ægolius uocatur, quaternos ferè parit, Plinius 10. 60. ex Aristotelis historiæ anim. 6. 6. ubi αἰτώλιος τ. pro γ. perperā legitur, quod Gaza non animaduertit.

D.

Vlula colarem rapit, cæteriq; adunci, unde his oritur bellum, Aristoteles: qui alibi ululam & aluconem cittas, id est picas uenari scribit, ut suspicer nomen colarem fortè corruptum esse, præsertim cum nec ipse Aristoteles alibi, nec alius quisquam eius meminerit: cittan aut κολοιὸν malim, aut collurionem.

G.

Vlula auis cocta in oleo, cui liquato miscetur butyrum ouillum & mel, ad ulcera sananda ualet, Plin. Vlulæ fel prædicatur ad albugines, suffusiones, caligines: adeps similiter ad claritatē, Idem.

H.

¶ a. Onocrotalus est auis illa quę fixò in palude rostro horrendè clamat, & uulgò butorius dicitur, (hæc ardea stellaris est, nō onocrotalus,) quę etiam in Esaia uocatur ulula, Obscurus, tres aues longè diuersas in unam confundens.

¶ c. Certent & cygnis ululæ, sit Tityrus Orpheus, Vergilius Aegl. 8.

¶ d. Est sine lætitia uolucris, altera sine sanguine, ut fertur in ænigmate quodam Germanico: ululam & apiculam interpretantur.

¶ h. Auis est luctisona & funebris, Textor. Apud augures, si lamentetur, tristitiam: si taceat, ostendere fertur prosperitatem, Isidorus. Vlula clamans, tristitiam: tacens autem & cōtra dextram sedens altè, uel ad dexteram uolans & tacens, prosperitatem denunciat, Albertus.

¶ PROVERBIA. Noctuas Athenas uertendum fuerat ab Erasmo Rot. ubi conuertit, Vlulas Athenas. Vide in Noctua. ¶ Inuenio Germanica quædam prouerbia apud Eberhardum Tappium: Ein Eule hecket keinen blawfüß. Ein Eule hecket kein falcken. Ein yeden dunckt das sein Eul ein falck sey. Ein Eul vnder einem hauffen krähen. Primis duobus Latinum illud opponit, E squilla non nascitur rosa, tanquam eiusdem sententiæ. Tertio illud, Suus rex reginæ placet. Quarto illud, Asinus inter simias, ubi stolidus aliquis incidit in homines nasutos & contumeliosos.

DE ALTERO GENERE VLVLAE, QVOD quidam flammeatum cognominant.

FIGVRA hæc eſt generis cuiuſdam ululæ, quod Germani circa Argentoratum uocant **Schleyerül**, id eſt ululam flammeatam, quod neſcio quomodo plumis circa faciem mulieris peplo ſeu flammeo obuolutæ caput & faciem referat. Flandri **Kirchül**, id eſt ululam templorum. Hollandi **Ranſulle**, neſcio quam ob cauſam. ¶ Facies & tota ferè pars ſupina ei albicat, ut pictura oſtendit, quam à pictore & eodem aucupe Argentoratenſi accepi. nam ipſam auem nondum uidi. Prona pars omnis ad cinereum inclinat, maculis & lineis aſperſa nigris paſsim: per alas etiã ruffis maculis, quarum una per tranſuerſum oblonga eſt. Frontem tranſuerſam linea plumis cõdita flauis inſignit. Crura fuſci uel cinerei coloris, binos ante digitos & totidem retrò habent. ¶ Turnerus & ſecuti ipſum Eberus ac Peucerus otum interpretantur Germanicè, **Schleierül / Ranßül**: Anglicè Turnerus etiam a hornoul. Ego otum diuerſum facio, ut in eius hiſtoria oſtendi. Primus omnium Gyb. Longolius otum noctuam flammeatam interpretatus eſt, ſed diuerſam ab ea quam nos ſic nominamus, auem intelligẽs. nam plumas eam circa aures erigere ſcribit, auriculasq; ueras imitari, & de eadem fortè etiam Turnerus intellexit, quoniam Anglicè nominari tradit a hornoul, id eſt ululam uel noctuam cornutam. ¶ Nuper amicus quidam eruditus hanc auem, cuius figuram poſuimus, à Gallis ciſalpinis uulgò damam, id eſt matronam nominari mihi retulit, eandem ob cauſam propter quam noſtri flammeatam appellant. noctuæ ſimilem eſſe aiebat, ſed maiorem: cuius etiam digitum demonſtrabat ungue magno & nigro munitum, pilis obtectum ſubruffis uſq; ad unguem, quod in eo genere quod pictum nos damus non apparet: ut duæ forſan eiuſdem generis ſpecies ſint.

VOISGRA auis quæ ſe uellit, augures fecilitram appellant, Feſtus.

DE VPVPA.

A.

VPOPS, Ἔποψ, Græcè dicitur auis quæ Latinis upupa, utroq; per onomatopœiam nomine facto: quanquam Latinum à Græco deriuari potuit. ¶ Kaath, קאת, Hebraicum nomen Munsterus alicubi upupam exponit, ut & Iudæi recentiores ferè. alij aliter, onocrotalum, pelicanum, cuculum. uide in Mergo in genere, & in Onocrotalo. Cos etiam, כוס, uariè interpretantur, noctuam, upupam, &c. lege in Bubone. Item ataleph, עטלף, aliqui upupam, quod non probo, alij uespertilionem, ut in Vespertilione scripsimus. Racham, רחם, omnino genus aliquod aquilæ aut uulturis genus est, quanquam Septuaginta upupā transtulerint. uide in Gypæeto & Ossifraga inter aquilas. Anapha etiam & chasida Hebraicas uoces nō desunt qui upupam uer-

tant, de hac plura leges in Ciconia, de illa in Ardea. Dukiphat, דוכיפת, Leuit. 11. R. Salomon exponit gallum syluestrem duplicata crista, unde etiam nomen sit quasi du cephot, id est duas cristas habens. Septuaginta upupam transferunt, & Deuteronomij 14. porphyrionem. uocatur sanè etiam upupa à quibusdam Græcè alectryòn agrios, id est gallus syluestris, ut ab Italis quibusdam gallus paradisi. Lege suprà in Gallo syluestri in genere. Huic finitimum est uocabulum cucupha, quod Aegyptiacum uidetur. Kiranides sanè lib. 1. cap. 7. cucufam pro upupa interpretatur. Orus in Hieroglyphicis 1. 55. Cucupha, Κουκοῦφα, (inquit) parentibus senio confectis nidum extruit, pennis eorum euulsis, &c. hoc alij de upupa referunt, pietate eius in parētes celebrata. Sed uidetur Orus, aut eius interpres potius aliquis Græcus cucupham ab upupa auem diuersam existimasse, cum hîc cucupham, alibi uerò libro 2. epopem nominet. ¶ Alhudud seu alhedud est auis quæ dicitur upupa, uulgò apud Patauinos gallus paradisi, Bellunen̄. Fitomos, id est upupa auis, Syluaticus. Garesol, id est upupa, Idem. Hakocoz apud Albertum inuenio pro upupa. ¶ Vpupæ à uoce sua uulgò apud Italos buba nomen inditum: alij ad upupam antiquam alludentes upega uocant, (ut circa Vincentiã:) & à crista, qua insignis spectatur tertio nomine gallo de paradiso dicitur, (circa Venetias,) Erythræus in Indice Vergiliano. Alicubi in Italia galleto de magio, Bellizonæ puppula. Siculis (ni fallor) cristella. ¶ Hispanis abubilla. Lusitanis pópa. ¶ Gallis huppe, uel hupe. Et in quibusdam locis putput, à fœtore. Circa Montempessulanum lupege. Sabaudis etpie, ni fallor. In ualle Augusta, putta. ¶ Germanis Wydhopff/ Widehopffe/ Kathaan, id est gallus stercorarius: circa Rostochium Wedeheppe. Flandris Hupetup. Brabantis Huberon. ¶ Anglis a howpe. ¶ Illyrijs dedek. Polonis dudek. Turcis ibik.

¶ Literatores plerique omnes Britannici, upupam eam nominãt auem, quam barbari ab alarum strepitu uannellum, & ipsi sua lingua lapuuingam, Turnerus.

B.

Vpupa mutat faciem tempore æstatis & hyemis, sicut cæterarum quoque agrestium plurimæ, Aristot. Et rursus, Vpupa cum colore, tum uerò specie immutatur, ut Aeschylus poeta satis carmine suo exposuit.

Τοῦτον δὲ ἐπόπτην ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν
Πεποικίλωκε, καὶ ἀποδηλώσας ἔχει
Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν ἐν παντευχίᾳ.
Ὃς ἦρι μὲν φαίνοντι διαπάλλει πτερὸν,
Κίρκου δ' ἐπ' ἄγρου. δύο γὰρ οὖν μορφὰς φαίνει,
Παιδός τε αὐτοῦ νηδύος μιᾶς ἄπο.
Νέας δ' ὀπώρας ἡνίκ' ἂν ξανθῇ στάχυς,
Τίκτει νιν αὖθις κἀμφινομίση πτέρυξ.

Hos uersus Theodorus ita transtulit: Quin fert sui spectantem, & epopem mali, Colore speciem multimodo pingens suam. Saxicolam & improbum arma gestantem alitem. Adulti infantis forma hic sese refert. Nam uere candicãs ubi extitit nouo, Aestate tum deinde, ut recanduit seges, Alas repente uarius maculatas quatit. Nos Græcè nonnihil quàm in impressis codicibus nostris habētur, melius descripsimus: prorsus quidem restituere absque codicis melioris authoritate nec libet nec licet. Apparet sanè Aeschylum mentionem facere Terei in upupam mutati, & in hac facie suam ipsius calamitatem inspicere, ubi ludit in uocabulis ἔποψ & ἐπόπτης. tanquam ita diceret, Iupiter (aut quisquis Tereum mutauit in auem) effecit eum suorum spectatorem malorum, & pennis insigniuit uarijs, & ferocem illum antea in sua panoplia, auem cum eadem (nam rostrum longum pro ense est, crista pro galea) reddidit timidam. Conijcio enim legendum ἀποδειλώσας per ει, non per η, ut ἀποδειλοῦν uerbum significet δειλὸν ποιεῖν, sicut ποικιλοῦν ποικίλον ποιεῖν. Pro uerbo φαίνει fortè φύει legendum, ut carmen constet, sensu eodem. pro κἀμφινομίση, fortè κἀμφιέννυσιν, hoc est, & uestit uel induit: ut sensus sit, eam tempore uêris plumas amittere, messe denuò ijsdem uestiri. De cæteris obscuris non habeo nunc quod dicam. Quædam temporis ratione mutari uidentur, ut accipiter, upupa, & similes uolucres, Theophrastus historiæ plant. 2. 6. Mutat & upupa colorem, ut tradit Aeschylus poeta, auis crista uisenda plicatili, cõtrahens eam subrigensque per longitudinem capitis, Plinius. Vpupa auis est magnitudine paulò supra coturnicẽ: in capite uerò ei plumæ instar cristæ subriguntur, τοῦ λόφου σχῆμα, Pausanias. Vertitur in uolucrem, cui stant in uertice cristæ, Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum. Nomen epops uolucri, facies armata uidetur, Ouidius 6. Metam. Diximus & cui plicatilem cristã dedisset natura, per medium caput à rostro residentem, Plinius. Vpupa est septicolor, regimen (cristam) habens in capite altitudine digitorum duorum, quod aperitur & contrahitur: estque quatuor colorum, conueniens ad quatuor tempora anni, Kiranides. Auis est cristis extantibus galeata, Isidorus. Galeam de pelle (lego, de plumis uel pennis) habet in capite, toto reliquo corpore uaria & pulchra, Albertus. Auis est perpulchra, Author de nat. rerum. ¶ Nusquam in tota Britannia upupa (quod ego scio) reperiri potest, apud Germanos tamen frequentissima. Ea est magnitudine turdi, alis per interualla fuscis, albis & nigris pennis distinctis, crista in capite ab ea parte rostri, qua capiti committitur, ad extremum usque occiput in longitudinem porrigitur, quam pro adfectibus suis aut contrahit, aut dilatat, ut equus aures arrigit aut demittit. tibijs est ualde breuibus, alis obtusioribus, Turnerus. Color in upupa reperitur cinereus, albus & nigricans. Rostrum ei nigrum, oblongum, pennę albis & nigris maculis alternatim distinctæ. Crista ruffa, in summo tamen nigra.

C. Vpu-

C.

Vpupa à sua uoce dicta est, Varro. Pollux ἔποπας ποπίζειν scribit. Vpupę uocem quidam esse aiunt pû pû, quod Græcis sonat, Vbi, ubi: quod Tereus qui in hanc auem mutatus est, dum Proc- nen & Philomelam iugulaturus quæreret, hac uoce sit usus, ut in Hirundine h. recitauimus. Torotinx in Auibus Aristophanis alij upupæ, quod non placet: alij alterius cuiusdam auis innominatæ uocem esse aiunt. Vpupa una tantum uoce, sicut & cuculus, importuna est, Author de nat. rerum. Hyeme latet muta: & uêre unius est uocis, clamosa, Albert. Quidam dicunt upupam alia uoce per æstatem sonare, alia per hyemem. Auicenna tamē (ut Aristot. quoq;) colorem potius quàm uocem his temporibus ab ea mutari ait, Albertus. Vpupa si ante uitium tempus cecinerit, bonitatem & copiam uini promittit, Orus. ¶ Auis est pastu obscœna, Plin. Semper in sepulchris & humano stercore commorans, fœtenti pascitur fimo, Isidorus. Aristophanes in Auibus upupam myrti baccas & serphos (uermes quosdam, uel formicis similia animalcula) deuorare facit. Apiculas deuorant, Philes. Audio eas formicis uesci inter cætera. Vpupa si uuæ pastu læsa fuerit, adiantum ori inserens circumambulat, Orus. ¶ Lentè admodum uolat, Turnerus. ¶ Montes incolit & syluas, Aristot. Vagatur hæc semper fastidiens locos. Deserta quærit nemorum & inuias plagas, Aeschylus apud eundē Gaza interprete. Græca uerba sic habent, Ἀεὶ δὲ μισεῖ τόνδε ἀπ' ἄλλων εἰς τόπον Δρυμὸς ὄρήμους ἀπάγυσ' ἀκρινίσει. Quæ quoniam corrupta sunt, nec ullum genuinum sensum exprimunt, sic fortè legere poterimus, Ἀεὶ δὲ μισεῖ τὸ γυναικεῖον γένος Δρυμὸς ὄρήμους ἀπάγει (uel ὑπάγει, etsi neutrum carminis ratio admittat) ἀκρικίσων. hoc est, Semper autē propter odium muliebris generis, in syluas solitarias confert se habitatura. Nam & Aelianus sic scribit: Δοκοῦσί μοι οἱ ἔποπες τῶν πρότερον τῶν ἀνθρωπικῶν ἐν μνήμῃ: καὶ μέντοι καὶ μνήμῃ τὸ γένος τῶν γυναικῶν ὑποπλέκειν τὰς καλιὰς ἐν ταῖς ὄρήμοις, καὶ τοῖς πλαγίοις (lego πάγοις. nam & Volaterranus uertit in desertis altisq; montibus: & Aeschylus auem hanc petræam, id est rupicolam nominat. págos autém rupes est, uel mons saxosus) τοῖς ὑψηλοῖς. ¶ Vpupa nidum potissimè è stercore hominis facit, Aristot. inde apud Germanos Kaathane, id est gallus stercorarius appellatur. Nidū luti loco hominis stercore circumlinit, ut intolerabili odoris fœditate homines à nido & pullis depellat, Aelianus. Humano stercore nidum struit, & ideo iuuenis fœtet, Albertus. Industria quadam naturali materiam nido suo conuenientem colligit stercus hominis. quia id uim quandam uenenis aduersam habet, quod & leopardus & leo agnoscunt, Idem. Auis est spurcissima, semper in sepulchris & humano stercore cōmorans, Isidorus. Vpupa una suo in genere (τῶν καθ' ἑαυτῶν νεοττευόντων) non nidificat, sed stipites arborum subiens, parit sine ullo stramento in cauis, Aristot. non in ipsis puto stipitibus, sed subtus. nam picus Martius solus, Plinio teste, in cauis arborum nidificat. Terna ferè oua parit, ut audio. ¶ Postquam pullos compleuit, in eodem nido plumas commutans exuit: & interim à pullis alitur, Albertus. uide infrà in D. Hyeme latet & nuda est, uêre prodit, Author de nat. rerum. Οἱ ἔποπες εἰσὶν ὀρνίθων ἀπλωίστατοι, Aelianus. Gillius uertit upupam auium inimicissimā esse, (legerat fortè ἀπλωίστατον:) malim, maximè nudam, hoc est, præ cæteris auibus plumis ac pennis eam nudari. aut si quis mauult, minimè uolacem. est enim alis obtusioribus; & lentè admodum uolat, authore Turnero. Dicuntur autem propriè ἀπλῶοι auiū pulli inuolucres adhuc. ut à positiuo ἀπλῶ, superlatiuus fiat ἀπλωίστατος, sicut à σώφρων fit σωφρονέστατος. Hyeme latet muta, Albert. Dormit hyeme, sicut & uespertilio, Idem. Vpupæ, sturni, &c. in angustis montium locis latêre consueuerunt, Ge. Agricola. Et rursus, Vpupæ quædam hyeme latent in cauis arboribus. Siue autem in arboribus, siue in montibus latuerint (quæcunque in eis latêre solent aues) ea de causa uerno tempore deplumes solent conspici. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicuti palumbes, upupæ, &c. Idem. Aues quædam trimestres sunt, (id est tribus mensibus nobiscum degunt,) ut turdi & turtures: & quæ cum fœtum eduxêre abeunt, ut galguli, upupę, Plinius. ¶ Procopius Gazæus upupam inter aues noctis ac tenebrarum amicas numerat cum erodio, noctua & charadrio: nescio quàm rectè. Isidorus eam semper in sepulchris & humano stercore commorari scribit. ¶ Dorcadis adeps upupam interficit, Aelianus & Philes.

D.

Vpupæ aduersus parentes existimantur piæ, Aelianus. Aegyptij gratum indicantes animum, cucupham pingunt: propterea quòd solum hoc ex mutis animantibus, posteaquam à parentibus educatum fuerit, ijsdem senio confectis parem refert gratiam. Quo enim loco ab ipsis enutrita est, eodem nidum ipsis extruit, pennis eorum euulsis: cibumq; subministrat, donec renatis pullis parentes sibi ipsis opem ferre queant. unde & diuinorum sceptrorum cucupha insigne atq; ornamentum apud eos esse solet, Orus. Vpupæ parentes senescentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuunt, & interim à pullis pascuntur, donec uires plumasq; recuperēt. Cum enim senio uisum amiserint, pulli notam naturaliter herbam colligunt, & excæcatis oculis illitu uisum restituunt, Author de nat. rerum & Albertus. Vpupæ pulli cum parentes senuisse uiderint, ita ut neq; uolare neq; uidere queant, uetustissimas eorum plumas euellunt, & oculos eorum illinunt, fouētq; ipsos sub alis, donec pennę eis renascantur, & oculorum renouetur acies: sicq; mutuā uicem parentibus reddunt, Obscurus. Parentes suos fouentes anhelant super oculos ipsorum, ut uisum recuperent, Iorath. ¶ Vpupa gramen edit aduersus βασκανίαν, (id est fascinationem, uel nescio quas iniurias,) Philes.

Aelianus adianton, id eſt capillum Veneris, upupam contra faſcinationes nido ſuo imponere ſcribit. In Geoponicis Græcis 15.1. authore Zoroaſtre hoc remedium ab eis contra blattas fieri fertur. perperam autem amianton pro adianto legitur. Vpupa ſi uua eſitata læſa fuerit, adiantum ori inſerens circumambulat, Orus. ¶ Cum aliquando in parietis diruti & deſerti rima uetuſtate acta peperiſſet upupa, id ipſumq́ parietis curator animaduertiſſet, luto rimam expleuit & obſtruxit. Vpupa uerò rediens ac uidens receſſum ac latebram ſuam clauſam, herbã attulit, qua ad lutum admota, diſſolutum eſt lutum & defluxit. illa in cauum ad pullos ſuos ingreſſa eſt. & cum poſtea ad inquirenda cibaria rurſus proficiſceretur, homo ille iterum parietis cauernam oblinẽs obſtruxit. auis uerò eadem ipſa herba rimam aperuit. quod ipſum tertiò factum eſt. Cuius factum parietis curator intelligens, herba illa è luto ſublata, non quidẽ ad eos uſus, ad quos upupa utebatur, ſed ad reſignandos theſauros ad eum nihil pertinentes, Aelian. Idem alibi author eſt picum quoq; herba quadam allata foramen ſuum lapide aut ligno immiſſo obturatum aperire.

E.

Vpupa ſi canat ante uitium tempus (antequam uites germinent) inſignem ſimul bonitatem ac copiam uini prænunciari aiunt, Orus.

F.

Vpupa quocunq; nomine Hebraico appelletur, auis impura haberi debet, uel eo nomine quod in ſtercore moretur: &, ſi uerum ſcribit Iſidorus, etiam in ſepulchris. Procopius inter aues noctis ac tenebrarum amicas ideoq; abdicandas menſis eam numerat. Auis eſt lugubris & luctum amans: quamobrem in lege prohibetur. quia ſeculi triſtitia mortẽ operatur, Author Gloſſæ in Leuiticum. ¶ Vpupæ caro auſtera eſt, Raſis.

G.

Colum ſanat cum pinnis upupa exuſta, & ex uino cinis eius potui datus, Marcellus. In puluere upupæ eſt remedium contra morſum cancri, (canis.) decollatur autem & ſcinditur, & fit cataplaſma ſuper locum, Raſis. ¶ Sanguis upupæ illitus homini dormienti dæmoniaca gignit phantaſmata, Pythagoras in libro Romanorum, ut citat quidam obſcurus. Pennæ uerò poſitæ ſuper caput hominis, ſedant ſodam, id eſt dolorem capitis, Idem. Pennarum upupæ ſuffitus uermes expellit, Raſis. ¶ Lingua eius ſuſpenſa ſuper hominem nimis obliuioſum, prodeſt ei, Pythagoras in libro Rom. ¶ Vpupæ cor in lateris doloribus laudatur, Plinius.

H.

a. Vpupa Græcè dicta eſt (epops,) eo quòd ſtercora humana conſideret, & fœtenti paſcatur fimo, Iſidorus. Nobis probabilius eſt à uoce ſua dictam, ut Varroni placet. ¶ Epops auis eſt multorum nominum. nam & σιπτὼ eam uocant, & ἀλεκτρυόνα, & γέλασον, Heſychius & Varin. Ἔποπα, ἀλεκτρυόνα ἄγριον, Iidem non ſuo loco, nempe poſt Ἐπώνυμοι. Ἔροψ, auis quædam, Iidem. cõijcio autem uocem eſſe corruptã, & legendum uel μέροψ, uel ἔποψ, etſi ordo literarum apud illos neutrũ admittat. Syluaticus alaudam auem cum upupa confundit, nimirũ quoniam utraq; criſtata eſt. Idem hanabroch, (alij kambrah uel kanabir ſcribunt,) quæ uox Arabica alaudã ſignificat, imperitè upupam interpretatur. Albertus alicubi ex Ariſtotele (de hiſt. anim. 6. 1.) pro epope picum marinum, uel picum uarium poſuit.

¶ Epitheta. Epops eſt auis ſordida & criſtata, Textor. Obſcœna paſtu, Plin. ¶ Τριλόφίαν nominat eam Ariſtoph. quaſi triplicem habeat in galea criſtam, uti in ſcholijs habetur. forſitan ab inſigni criſta ſic dicta fuerit, Vuottonus. Μακρεσίκρανος ἔποψ, & κορυδαλὸς etiam à criſta capitis cognominatur (à poetis,) Heſychius & Varin. Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν, Aeſchylus apud Ariſtotelem, id eſt, Audacem ſaxicolam auem. Videri autem poteſt audax & minax, quòd inſtar militis galeata ſiue criſtata ſit.

¶ Vpupa pro meretrice. Plautus Captiuis, Itidem huc mihi aduenięti upupa, quæ me delectet, data eſt. ¶ Ariſtophanes in Auibus Philoclem upupæ nomine traducit, tanquam ὀξυκέφαλον uel πῶκέφαλον.

¶ Icones. Cucupha apud Aegyptios picta (propter gratitudinem huius auis in parentes, uide in D.) gratum animum ſignificat. Diuinorum etiam ſceptrorũ apud eoſdem inſigne atq; ornamentum eſſe ſolet, Orus. Præſagium quoq; copiæ uini ſignificãtes, upupam pingunt. hæc enim ſi ante uitium tempus cecinerit, inſignem uini bonitatem ſimul ac copiam prænunciat, Idem. Vuæ eſu offenſum & ſeſe curantem notantes, hanc auem pingunt & adiantum. hæc enim ſi uua comeſta læſa fuerit, adiantum ori inſerens obambulat, Idem.

¶ b. Vpupa magnitudine coturnicem paulùlum excedit. in capite autem pennas habet criſtarum inſtar in ſublime elatas, Pauſanias. Τίς ἡ πτέρωσις; τίς τρόπος τῆς τριλοφίας; Euelpis de epope quærens apud Ariſtophanem in Auibus. ubi Scholiaſtes, Mirãtur (inquit) tanquam peregrinam auem. pennis enim ueſtitur dẽſis, & tres in criſta apices habet. Vpupam Megaris, ubi Tereus ſibi manus attulit, primum apparuiſſe aſſerunt, Pauſanias.

¶ c. Nulla auis cum aut fame aut frigore, aut alia moleſtia afficitur, canit, ne ipſa luſcinia quidem, aut hirundo & upupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone. ¶ Fœtet ut upupa, dictum apud Italos uulgare. Lapis quirin, (aliâs, quiricia) ut ſcribunt Euax & Albertus,

Albertus, inuenitur in nido upupæ aliquando, quæ tota est auis præstigiosa & auguralis, (aliâs, & multa augurans,) ut ferunt magi & augures. Hunc lapidẽ aiunt secreta prodere, & phantasias promouere, impositum pectori dormientis, Syluaticus.

¶ e. Vpupæ adhuc uiuæ & palpitantis cor exemptum deglutito conuersus ad Solem, initio horæ primæ uel octauæ, die Saturni, Luna Orientali existente, & superbibito lac uaccæ nigræ cum modico melle ex compositione recitanda. Vide ut sanum & integrum deuores cor, & eris præscius eorum quæ in cœlo, & quæ in terra (fiunt:) & quid cogitent homines cognosces, & res quæ in locis remotis geruntur, & futuras. Deinde mellis compositionem recitat, quam meliorem esse ait si cor & iecur upupæ immittatur. sed inde periculum esse ait phthiriasis, id est pedicularis morbi, qui ne superueniat remedium subiungit, Harpocration ut citat author Kiranidum. Kiranus autẽ (inquit idem) partim conueniens, partim discrepans, addidit de upupæ gustu, præscientiam ex eo fieri omnium mundanarum rerum. Mox & magico cuidam gestamini upupæ cor & hepar & capitis coronam adiungi iubet, Hæc ille libro 1. elemento ἔποψ: & rursus similia elemẽto φ. de corde & sanguine upupæ. Et libro 2. in Talpa, In pelle upupæ auis (inquit) cum duobus oculis eiusdẽ auis si quis suspenderit uel ligauerit cor aspalacis, omnia præsciet, quandiu gestauerit eam castus. Quod si cor huius auis gestauerit interius, magnus & potens erit. Si Luna noua decollaueris upupam, & cor eius palpitans deglutiueris, scies omnia quæ fiunt, & mentes hominum, & multa cœlestia, Arnoldus Villan. Fertur si suspendatur dens hominis & ala upupæ dextra ad caput hominis dormientis, non expergisci illum donec auferantur, Rasis.

¶ g. Corium upupæ impositum dolenti caput, sedat dolorem, Rasis. Tempora inuncta sanguine upupæ quando dormiendum est, faciunt terribilia uideri somnia. Vpupam etiam ipsam, & eius membra, præcipuè cerebrum & linguam & cor multum quærunt incantatores, Albert. Lingua upupæ suspensa super obliuiosum, reducit ad memoriam ea quæ oblitus est, Rasis. Si oculus eius suspendatur supra leprosum, curatur lepra, Rasis.

¶ h. Tereum Thracum regem fabulantur mutatum in upupam, militaremq; adhuc in capite cristam gerere, & rostro oblongiore ensem referre, quo habitu uxorem (Procnen & Philomelam) insequebatur: & quasi adhuc filium quæritaret sonare ποῦ ποῦ. Vide copiosissimè in Hirundine. Indicam Vpupam duplo maiorem nostra & formosiorem Indorum rex amores & delicias suas circumgestat, & eius uenustatem summa admiratione frequenter intuens, magnam lætitiam uoluptatemq; capit. Brachmânes uerò fabulam huiusmodi de ea narrant. Regi Indorum (inquiunt) olim filius fuit minimus natu, quem fratres cæteri maiores cum planè improbi & iniqui essent, propter ætatem contempserunt. Cum uerò parentes quoq; iam senectute graues contumeliosè ab eis tractarentur, ut improbitatem eorũ declinarent, assumpto filio minimo discedunt ac fugiunt: & propter laborem in itinere moriuntur. Defunctos filius in sui capitis uulnere, quod ense sibi inflixerat, sepelit. Insignem hanc eius pietatem cõspicatus admiratusq; Sol, puerum in auem formosam admodum & uiuacem conuertit, crista supra caput eius erecta, de sepultis ab eo parẽtibus eadem in parte monumento. Talia quædam de alauda etiam fabulantur Athenienses, ut in Auibus Aristophanis apparet, (uide in Alauda:) qui fortè hanc de upupa Indorum fabulam, non satis quænam auis esset intelligentes, ad alaudam (quæ & ipsa cristata est) transtulerunt, Aelianus.

¶ Vpupa animal est sacrum, Kiranides. Aegyptij upupis honorem habent, quòd aduersus parentes existimentur piæ, Aelianus.

¶ PROVERBIVM, Vpupa cum cygnis certat, uide in Cygno H. c. in Cygnea cantione.

DE VVLTVRE.

A.

AIAH, איה, Hebraicè uulturem interpretãtur, ut Hieronymi & Munsteri translatio habet, Deuteron. 14. & Leuit. 11. item daah uel daiah eiusdem linguæ uocabula, ראה, דיה, unde daioth Esaiæ 34. pluralis numerus, nonnulli similiter uulturem. nos de his omnibus plura diximus in Miluo A. Legitur & raah, ראה, Deuteron. 14. inter aues impuras, quæ uox ad daah proximè accedit. auem esse aiunt acuti uisus, (nimirum inde nomen sortitam. nam raah uidere est.) Munsterus uulturem reddit in translatione sua (ut & Septuaginta γύπα) in Dictionario uerò miluum. interpretatio communis ixon. obscurus quidam in historia animalium xyon scripsit: auis est (inquit) impura secundum Legem, cuius natura non satis est nobis nota. est autem, ut legitur & Albertus quoq; tradit, de genere uulturum, sed minor quàm uultur. Rachame uel rocham Arabicis scriptoribus uultur est, ut colligo ex interprete Auicennæ & Serapione. uide inter Aquilas in Gypæeto & in Ossifraga: item in Cygno. Auis quæ dicitur machame, (lego rachame,) uultur est, Auicennæ interpres. Inuenio & aradam (aliâs aridam) pro uulture apud Albertum, ubi aracham fortè scribendum. Kipoz quoq; Hebraicum nomen alij ericium, alij uulturem interpretantur. uide in Echino terrestri. Item chasida, upupam, uulturem, uel uulturem candidũ, alij aliter, lege in Ciconia. Item anapha, uulturem, miluum, ardeam, &c. ut in Ardea scripsi. ¶ Rescheph, רשף, unde pluralis numerus reschaphim, Dauid Kimhi carbones intelligit, & filios (carbonũ) scintillas.

Figura hæc est uulturis, quem in Heluetia aureum cognominari audio.

Abraham Esre Iob 5. & Deuteron. 32. auem sentit, ut & Moses Rambam Iob 5. Hieronymus Abacuc 3. Iudaicam fabulam exponit, dęmonemq; qui decepit homines in paradiso auem & uolatile nuncupari. Septuaginta uertunt in Deuteron. ὀρνέων. Cant. 8. ἄνθρακες. Iob 5. γῦπα, Abacuc 3. πεδίον. Psalmo 76. κράτη. Psalm. 78. πυρί. Hieronymus quoq; mirè uariat interpretationem: diabolus, exterminator angelus, auis, uolucris, uolatilia, lampades, ignis. Propriè quidem (ut uir huius linguæ doctissimus nobis dictauit) hæc uox carbonem significat: sunt autem scintillæ filij carbonis: per tropum uerò iacula ignita, & morbos uehementissimi ardoris, atq; inflammationes pestilentes. ¶ Taui, uel tagi, uel taram, est auis habens dentes in palato, uultur secũdum aliquos, Syluaticus. Albertus (Auicennam nimirum secutus) pro phene, id est ossifraga, alicubi habet chym uel kym, alibi uerò kym ponit pro uulture. ¶ Aristoteles & alij quidam philosophi aquilam & uulturem ad idem genus auis referunt, Albertus: nos neq; apud Aristotelẽ nec alium ullius authoritatis scriptorem hoc legimus.

Vultur quem Germani uocant Aßgyr uel Hasengyr.

legimus. sed ipse Albertus & alij quidam recentiores indocti uulturem cum aquila confundunt, & pleraq; aquilæ propria uulturi adscribunt, ita ut Albertus alicubi uulturem uerum pro aquila uera dicat. ¶ Vulturis nomen apud Græcos ueteres est γύψ, apud recentiores γύπας. Lynx auis exponitur egips apud Kiraniden 1. 11. ego pro egips puto legendum gyps, uel ægypios. quanquam alijs lynx est iynx. ¶ Italicum auoltoio. ¶ Gallicum uautour, uel uaultour. Sabaudicum uauteur. ¶ Germanicũ Gyr/Geir. ¶ Anglicũ a geir. ¶ Illyricũ sup. Polonicum semp, uel sep.

¶ Harpe Oppiani (in H. elemento descripta) uidetur mihi genus uulturis illud, quod nostri à pectore ruffo uocant ein Goldgyr, id est aureum uulturem: cuius figuram posuimus. Zaucos uel Zeuocos, quidam zingion, alij harpen dicunt, species est uulturis alba deuorantis cadauera, Kiranid. 1.6. ¶ Vulturum duo genera sunt, alterũ paruum & albicantius: alterũ maius ac multiformius, Aristot. Quo in loco Albertus: Vulturis (inquit) genus unũ maius est, cinerei coloris, quod uocamus uulturem griseum: alterum paruum, & hoc est albius, & sæpe apparet sedens in rupibus Rheni fluminis & Danubij, & ab incolis Germaniæ uocat̃ uultur albus. De genere albicante minore sunt qui uocant̃ Fischgeyer, Eberus & Peucerus. sed quærendũ an ijdem rectiùs Vißgeir, id est albi uultures, nominẽtur, ut Albertus habet: quàm Fischgeir, id est piscium uultures, ut illi album quidem & piscis similibus uocabulis apud Germanos, (presertim inferiores, qui in plerisq; u. consonantem pro f. ponunt,) efferuntur. Vultures undiquaq; albos in nonnullis Heluetiorum montibus, ut circa Claronam, interdum reperiri audio. ¶ Vulturum præualent nigri, Plinius: uiribus scilicet & robore. nam alibi minus uirium esse nigris scribit, in usu medico, ni fallor, intelligens, ut pennarum nidore ad abigendos serpentes. Vultures tum coloris Bætici tum nigri crebri sunt in montibus Cretæ, Bellonius. ¶ Τόργος, genus est uulturis sanguinem sorbentis: & uultur ipse apud Siculos, Hesychius & Varin. Τόργιον mons est in Sicilia, in quo nidificant uultures, à quo ipsi etiam torgi dicuntur, Varinus. Τόργος pro uulture sanguinario (hæmatorrhopho, id est sanguisorbo) apud Lycophronẽ legitur. Astorgium pro asture, id est accipitre maiore apud Pausaniam legi Volaterranus annotat: quem ego Pausaniæ locum hactenus non inueni. ¶ Ex ossifragis uultures progenerantur minores, & ex ijs magni qui omnino non generant, Plin. uide in Aquila C.

¶ Auis apud Heluetios dicta Steinbrüchel, uidetur nonnullis genus esse uulturis. uide in Ossifraga. ¶ Accipitrem fringillariũ Eberus & Peucerus interpretantur Rotelgeyer, id est uulturem rubicundum. ¶ Apud Saxones uulturis genus audio nominari ein Stoßgyr, id est uulturem ferientem, qui non perinde magnus sit, sed animosus, & gallinam uno rostri impetu feriens prosternat.

¶ Vulturis genus unum minus est, magisq; albicat, ut diximus: alterũ maius, & σποδοειδέστερον, (id est magis cinerei coloris,) ut Hasengeyer & Asgeyer. sagacissimè hi odorantur, & biduo triduóue antè circumuolitant loca, in quibus cadauera futura sunt, Eberus & Peucerus. Ego hoc genus Germanicè Aßgyr, id est cadauerum uulturẽ rectè nominari puto: unde & Keibgyr dicitur. ab alijs Roßzgyr, ab equis: nimirum quòd eorum cadauera appetat. ab alijs (ut circa Claronã Heluetiorum) Hotzgyr, nescio qua ratione, nisi fortè deprauatum est nomen ab Aßgyr. alibi Steingyr, à rupibus in quibus nidificat. Agnos & hœdos rapit, ut audio: & nimirum lepores quoque, ut inde illi factum sit nomen Hasengyr. uide infrà in C. Pectore non ita fuluo est hic ut uultur aureus noster, magnitudine inferior, id quod mihi uidetur. sunt enim qui hunc maiorem esse dicant. Agnos, hœdos, & in rupibus hinnulos rupicaprarum rostro impetens ferit, & si collabantur, iacentium corpora depascitur. De hoc simpliciterne uultur sit, quod magis puto: an ex uulture & aquila compositum genus, quale Græci gypætum & ægypium, nomine ab utraq; alite composito, iudicent alij. Veterum quidem gypætus, qui & oripelargus dicitur, cuius iconem inter aquilas posui, multum ab hoc differt. Iconem eius Germaniæ nostræ ornamentum Ge. Fabricius ad me misit, hac etiam descriptione adiecta: Vultur, quem Germani ein Hasengeier appellant, rostro est obunco nigro, fœdis oculis, corpore firmo & magno, alis latis, cauda longa & directa, colore in rutilo nigri-

cante,pedibus flauis. Stans aut sedens cristam quasi cornutam in capite erigit: quæ in uolante non apparet. Alæ extensæ mensuram orgyiæ excedunt: incessu, duorum palmorum spatio, gradũ facit. Ex auibus persequitur omne genus: ex feris uenatur lepores, cuniculos, uulpes, hinnulos: nec non piscibus insidiatur. Non mansuescit feritate. Nec solum uolatu, ex præcipiti, uerum etiã cursu prædam insequitur: uolat magno & sonoro impetu. Nidificat in densis & desertis syluis, & in altissimis arboribus. Pedibus nõnulli utuntur, ut ijs imponant candelabra. Pascitur carnibus & extis animalium, ne à cadaueribus quidem abstinens: famem quatuordecim dierum spatio tolerat, quamuis uorax. Eiusmodi uultures duo capti in Alsatia, M. D. XIII. mense Ianuario, in ditione Gerolceckensi: superioribus annis unus Rotachi in Francis montanis: proximo & hoc ipso anno, plures ex nido, in altissima quercu cõstructo, inter arcem nouam Mauricij principis, & Misenam oppidum. Vulgus opinatur esse aquilas, neq; aliter de Alsaticis in Chronicorum libris suspicatur Hedio: cuius descriptio cum ijs uulturibus, quorum tres hic uidimus, maxima ex parte conuenit.

B.

De uulturum coloribus diuersis: & de nonnullis eorum corporis partibus, suprà in A. nonnihil scripsimus: ubi etiam integram uulturis cadauerum siue leporarij à nostris cognominati descriptionem reperies. Vergilius 6. Aeneid. uulturem rostro obunco dixit. Mihi quidem uulturum genus ab aquilarum & accipitrum falconumq; genere, quod ad rostri figuram, differre uidetur in hoc maximè, quòd nõ statim ut illis in uncum flectatur, sed rectum primò ad duos uel amplius digitos sit, deinde curuetur deorsum, ut apparet in uulture aureo pariter & leporario, quorũ hîc picturas exhibuimus: & in gypæeto, quem inter aquilas posuimus. nam cum uultures ferè cadauera tantum aggrediantur, non similiter adunco & ita ualido rostro fuit opus, ut rapacibus cæteris quæ uiuas plerunq; inuadunt & rapiunt animantes. Crura in aureo uulture ad pedes usq; hirsuta sunt, ut etiam in illo genere aquilæ, cuius iconem in Aquilæ simpliciter dictæ historia delineauimus: nimirum quod horum generum alites, in altioribus & niuosis montium iugis ac rupibus degant: quare aduersus tempestatum ac frigoris iniurias natura has in eis partes plumis induit, ut etiam in alijs quibusdam montium aut saxorum incolis auibus, lagopode, gallinis mõtanis diuersis, attagena nostra, & nocturnis quibusdam. ¶ Vultur est magnitudine & pondere insigni, Albertus.

¶ Vulturis aurei pellem ad nos aliquando ex Rhætis Alpinis missam, rostro adhuc & cruribus hærentibus cum contemplarer, hoc modo descripsi: Multa hic uultur communia habet cum genere aquilæ alpinæ, (cuius figuram suprà posui in historia aquilæ, descriptionem daturus infrà inter Paralipomena:) sed per omnia maior est. longus à rostro ad extremam caudam sex dodrãtes & paulò amplius: ad extremos ungues V. dodrantes aut paulò minus. longitudo superioris rostri, quantum eius aperitur, septem ferè digiti transuersi. Caudæ longitudo circiter tres dodrantes. Tota pars supina, id est collũ inferius, pectus & uenter & pedes quoq; ruffo colore sunt, dilutiore quidem caudam uersus, rubentiore autem uersus caput. Digiti pedum fusco uel corneo colore sunt. Alarum penna longissima iiij. ferè dodrãtes æquat. Subnigricant seu fuscæ sunt omnes alarum pennæ, uno ferè colore: paruulæ tamen supremæ in alis nigriores sunt, & per mediũ aliæ subruffis maculis, aliæ subalbidæ circa imum distinguuntur. eò nigriores autem sunt, quo propiores dorso, ubi præ nigredine splendent. Pennæ per medium dorsum nigræ sunt, splendentq; in earũ medio cauliculi albi, præsertim quæ circa medium dorsum sunt & dimidia colli parte. reliqua enim colli pars pennas ex albido ruffas habet. Caudæ pennis idem color est qui alarum, nempe fuscus.

C.

Dum clangunt aquilę uultur pulpare probatur, Author Philomelæ. Clangorem aquilarum & uulturum Gillius ex Aeliano dixit.

¶ Vultur est auis rapax, utpote rostro & pedibus uncis. Vultures carniuori sunt, Aristoteles. ὄρνεα σαρκοφάγα καὶ νεκροφάγα, Hesychius. hoc est, aues quæ carne uiuunt & cadauera sectantur. Cadauera appetunt, & exercitus sequuntur, futuram hominum stragem præsentiẽtes, (ut infra alicubi copiosius dicetur,) Aelianus. Vulture edacior, prouerbialiter usurpari potest, ut Erasmo placet. Γῦπες καὶ κόρακες περὶ νεκρὸς νέμονται, Scholiastes Aristophanis. In hominum cadauera uultures infestissimi feruntur, in quæ incurrentes tanquam hostilia inuadunt, ac hominem uicinum ad moriendum quando supremum uitæ diem agat, diligenter obseruant, Aelianus. Herodotus Ponticus testis est, uultures esse omnium animalium innocentissimos, quia nihil prorsus attingant eorum, quæ serant homines, plantent, alant: animantium præterea nullam interimant: uolucribus quoq; uel mortuis abstineant, (quodam cognationis intellectu,) Plutarchus in uita Romuli. Vultur etiam maiores aues rapaces, ut accipitrem, insequitur, Obscurus. Vultur infestissimo animo cætera persequitur atq; interimit, Orus. Vultures crebri sunt in montibus Cretæ, ubi rapiunt agnos, hœdos & lepores quos sub dio deprehenderint, Bellonius. In altis etiam Heluetiæ montibus, ut in Ammano prope lacum Riuarium, agnos à uulturibus rapi audio: alibi etiam lepores (unde nimirum leporarij cognomen, ein Hasengyr,) hinnulos ceruorum & caprearum, & alia animalia infirma uel nõdum adulta. Vultur etiam uulpem prehendit, Obscurus Aristotelem citans, qui de aquila hoc, non de uulture prodit. sic & Albertus ineptè uulturem à meridie usq; ad noctem uenari scribit, & à matutino tempore usq; ad meridiem quiescere, quum hoc etiam de aquila tantùm Aristoteles tradat. Sefelis uel

ſelis uel ſilis Cretici ſemen eſſe & uultures dicuntur, Plinius lib.20. Demetrius Conſtantinopolitanus in libro de remedijs accipitrum, γηπονόμον herbam aliquoties nominat, & interpretatur σίλιν τὸ λεγόμενον, hoc eſt quod uulgo ſil uel ſiler ſcribatur. utitur ea alicubi ad lumbricos, &c. & herbam grauis eſſe odoris inſinuat. apparet primam per y. ſcribi oportere, & à uulturum paſtu inditum eſſe nomen. ¶ Quædam cum æſtate æuum degant in ſyluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium receſſus ſecutæ: ſicuti uultures, milui, &c. Ge. Agricola.

¶ Vultur & ferè grauiores, niſi ex procurſu aut altiore tumulo immiſſæ, non euolant: cauda reguntur, Plin. Vultur à uolatu tardo nominatus putatur. propter magnitudinem quippe corporis præpetes uolatus non habet, Iſidorus. Tardè uolat: ſed cum à terra ſe eleuauerit, bene & altè uolat: & ideò docent quidam à uolando uulturem uocatum, Albertus. Auis eſt magna & grauis. quare tribus ſaltibus uel pluribus uix à terra eleuatur: & ideo antequam eleuetur, frequẽter capitur, Idem.

¶ Ex omnibus animantibus perſpicaciſsimi uiſus eſt uultur, ut qui oriente quidem Sole in occaſum, occidente uerò in ortum proſpiciat: atq; è longiſsimo interuallo quæ ſibi uſui ſint comparet edulia. quamobrem Aegyptij aſpectum ſignificantes uulturem pingunt, Orus. Sedet uultur in altiſsimo loco, tum ut inde facilius prouolet, (à terra enim difficulter euolat:) tum ut loca remota circunſpiciat. quamobrem fertur ſolum uulturem eſſe auem Dei, Obſcurus.

¶ Vultures ſagacius quàm homines odorantur, Plin. Nos aper auditu, lynx uiſu, ſimia guſtu, Vultur odoratu præcellit, aranea tactu, Diſtichon uulgare. Vultures, ſicut & aquila, ultra maria cadauera ſentiunt. altiùs quippe uolantes, quæ multa montium obſcuritate celantur ex alto illi conſpiciunt, Iſidorus. Mellis apes quamuis longè ducuntur odore, Vulturijq; cadaueribus, Lucret. Vulturum odorandi uis mirifica ab auctoribus traditur claſsicis. nam & in Magia ſignificat Apuleius: Si uerò (inquit) naribus nidorem domeſticum præſenſit, uincit idem ſagacitate odorãdi canes & uulturios. Scribit diuus Thomas per quingẽta millia paſſuum ab uulturibus (addit Hieronymus etiam ab aquilis) præſentiri cadaueris putorem, ſed & eo amplius. Illuc autem uſq; odorem, uel corporalem euaporationem pertingere, prorſus abſurdum, præſertim quum ſenſibile medium immutet undiq; ſecundum eandem diſtantiam, niſi præpediatur. neq; enim ſufficeret ad tantum ſpatij occupandum, etiamſi in fumidam reſolueretur euaporationem integrum cadauer, &c. Cælius. Vmbricius tradit uultures triduo aut biduo antè uolare, ubi cadauera futura ſunt. uide infrà in h.

¶ Vultures dicuntur ſine concubitu concipere & generare, Ambroſius. Inter uultures mas non eſt. gignuntur autem hunc in modum: Cum amore concipiendi fœmina exarſerit, uuluam ad Boream uentum (ἄνελκον, lego ἄνεμον) aperiens, ab eo uelut comprimitur per dies quinq;, quibus nec cibum nec potum omnino capit, fœtus procreationi intenta. Sunt porrò & alia uulturum (γυπῶν, lego ᾠῶν, ut & Baſilius uidetur legiſſe, cuius mox uerba recitabo) genera quæ ex uento concipiunt quidem, ſed quorum oua ad eſum duntaxat ipſorum, non item ad fœtum ſuſcipiendum ac formandum ſunt accommodata. At eorum uulturum quorum non eſt ſubuentaneus duntaxat & inefficax coitus, oua ad gignendam tollẽdamq; ſobolem ſunt imprimis idonea, Orus. Auctor eſt in Hexaëmero Magnus Baſilius, ſubuentanea oua in cæteris irrita eſſe ac uana, nec ex illis fouẽdo quicquam excuti. at uultures ſubuentanea ferè citra coitum progignere fertilitate inſignia, Cælius. Γῦπες δ᾽ ἡμέραις πρὸς πυγλὼ πετόμενοι ἀνέμοις, (lego πρὸς πνολὼ πετόμενοι ἀνέμῳ,) Κυρίως συλλαμβάνουσι γονὴν ὑπηνεμίαν, Io. Tzetzes 12.439. Vulturem non naſci marem aiunt, ſed fœminas omnes generari. quam rem non ignorantes hæ beſtiæ, pullorumq; ſolitudinem ac inopiam timentes, ad gignendos pullos talia machinantur. Aduerſæ Auſtro uolant: uel ſi Auſter non ſpirat, ad Eurum uentum oris hiatu ſe pandunt, ſpiritus uenti influens, ipſas implet, Aelianus interprete Gillio. Græcè legitur, Ἀντίπρῳροι τῷ νότῳ πετόμενοι, κεχήνασιν. hoc eſt, aduerſus Auſtrum uolantes, hiant. ego utero potius quàm ore hiante & aperto, uentum eas concipere dixerim, ut Orus etiã ſentit. In Geoponicis hæc tanquam Ariſtotelis uerba legimus, Τὰς γῦπας μὴ συγγίνεσθαι, ἀλλ᾽ ἀντιπρῴρους τῷ νότῳ πετομένας ἐγκυμονεῖν, καὶ διὰ τριῶν ἐτῶν τίκτειν. Tertio à conceptu anno pariunt: nec nidum ſtruunt, ut fertur. ſed ægypij mediæ inter uultures & aquilas naturæ, etiam mares ſunt (utriuſq; ſexus) ut audio, & nigri colore: eorumq; nidi oſtenduntur. uultures uero non parere oua, aiunt, ſed ſtatim pullos, eosq; mox à natiuitate uolucres, Idem ut nos uertimus, aliter quàm Gillius. Vultures triennio gerunt uterũ. nullus enim eſt mas inter eos: ſed fœminæ ore aperto (uide ne in Græco χάινοντες tantum ſit) extenſiſq; alis, zephyrum, aut eius loco Eurum hauriunt, ac inde concipiunt materiam quandam, quæ ob ſui tenuitatem plurimo tempore eget ad animalis perfectionem. animal enim non ouum pariunt, Simocatus. Aiunt eos ſæpe ſine coitu parere ex uẽto & calore ac radijs Solis, Varinus in οἰωνός. Vultures quidam temere dicunt animalia parere, & lac & mamillas habere, & cætera talia. ego uerò ut tigrides omnes mares eſſe inuenio, (apud authores:) ſic & uulturum genus omne fœmineum, Io. Tzetzes. Annum ſignificantes Aegyptij uulturem pingunt. quoniam animal hoc trecẽtos illos ac ſexaginta quinq; dies quibus completur annus ita diſtribuit, ut centum quidem ac uiginti diebus prægnans (ἔγκυος, non ἔγγεος ut Gillius legit: qui alia etiam huius loci nõ rectè tranſtulit) maneat, totidem pullos enutriat: reliquis uerò centum ac uiginti ſui curam gerat, neq; uterum ferens, neq; alendis addictum liberis, ſed ſeipſum duntaxat ad aliam parans conceptionem. Quinq; autem illos qui ſuperſunt anni dies in uenti, ut iam dictum eſt, compreſsionem & coitũ inſumit, Orus. Sed uarians non-

nihil Tzetzes Chiliade 12. cap. 439. Oua (inquit) ſubuentanea procreant centum & uiginti diebus: & totidem alijs excudunt ac pullos producunt: denicꝗ alijs totidem uſcꝗ ad uolandi facultatem eos educant. per quincꝗ uerò dies ex uento concipiunt. Haliæeti ſuū genus non habent, ſed ex diuerſo aquilarum coitu naſcuntur. Id quidē quod ex ijs natum eſt, in oſsifragis genus habet, è quibus uultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius ex Ariſtot. in Mirabilibus. uide in Aquila c. ¶ Pariunt uultures oua bina, Ariſtot. Et alibi, Aedunt nō plus quàm unum ouum, aut duo complurimum. Fœtus ſæpe cernuntur ferè bini, Plinius. Et rurſus, Vmbricius haruſpicum in noſtro æuo peritiſsimus, uulturem parere tradit oua tria; uno ex ijs reliqua oua nidumcꝗ luſtrare, mox abijcere. Immuſſulum aliqui uulturis pullum arbitrantur eſſe, Plinius. Plura de immuſſulo leges in Capite de Aquilis diuerſis.

¶ Vultur nidificat in excelſiſsimis rupibus: unde fit, ut raro nidus & pulli uulturis cernantur. Quocirca Herodotus Bryſonis rhetoris pater, uultures ex diuerſo orbe nobis incognito aduolare putauit, argumento, quod nemo nidum uidiſſet uulturis, & quod multi exercitum ſequentes repente appareant. ſed quanquam difficile nidū eius alitis uideris, tamen uiſus aliquando eſt, Ariſtot. Et rurſus, Vulturis uel pullum uel nidum à nemine uiſum adhuc nonnulli aiunt. & nimirum ob eam rem Herodotus Bryſonis rhetoris pater, aliunde ſitu eminentiore quodam uenire dixit: argumentumcꝗ afferebat, quod breui tempore multi apparerent, & tamen unde, conſtaret nemini. Sed cauſa huius rei eſt, quod rupibus inacceſsis pariat: necꝗ locorum plurium incola auis hæc eſt. Vulturum nidos nemo attigit, ideo etiam fuêre qui putarent illos ex aduerſo orbe aduolare falſò. Nidificant enim in excelſiſsimis rupibus, fœtus quidem ſæpe cernuntur, ferè bini, Plin. In montibus qui ſunt inter ciuitatem Vangionum, quæ nunc Vuormacia uocatur, & Treuerim, ſingulis annis nidificant uultures, ita ut magnus undiquacꝗ fœtor ex cōgeſtis cadaueribus ſentiatur. Quod autem fertur quoſdam uultures non coire, falſum eſt. nam illic quocꝗ ſæpiſsimè permiſceri uidentur, Albertus. Niphus etiam in Italia ſe uulturis nidum uidiſſe ſcribit. Vultures, aquilæ & falcones nidificant in Creta, non in arboribus ut cæteræ aues, ſed in difficilibus rupium præcipitijs ſuper mare propendentibus, ita ut uideri uix poſsint, nec pulli eorum nidis eximi, niſi quis fune à rupibus demittatur, Bellonius. Aiunt uultures non nidificare, Aelianus ſi bene memini. ¶ Ex Hieronymo compertum nobis eſt, uulturem quum cœperit oua ædere, quippiam ex Indico tractu afferre, quod eſt tanquam nux, intus habens quod moueatur, ſonumcꝗ ſubinde reddat. Id uerò ſibi ut appoſuerit, multos fœtus producere, ſed unum tantum remanere, qui immuſulus à pleriſque dicitur. Maſurius uerò pullum aquilæ eo nomine intelligit, priuſquā albicet cauda, Cælius. Hoc quidem quod ex Indico tractu affert inſtar nucis, &c. aëtiten lapidem eſſe dixerim, quo aquila etiam ad partum promouendum utitur, ut quidam credunt: de quo copioſè ſuo loco ſcripſimus. Aquilę quidem & uulturis hiſtoriam recentiores ferè confundunt. ¶ De uulturibus apud Ambroſium comperi, naſci eos abſcꝗ coitu: & ita natos in multum ſupereſſe æui, adeò ut ad annum centeſimum uitæ ſeries producatur, Cælius. Vultur fertur penè uſcꝗ ad centum annos procedere, Iſidorus. In extrema ſenecta quidam adeò roſtrum eius incuruari ſcribunt, ut præ fame moriatur: ſed hoc ueteres de aquila. ¶ Vultur hepatis dolore affectus uenatur aues magnas, & hepata earum uorat, Raſis & Albertus. ¶ Vultures & aliæ quædam aues mali punici grano pereunt, Aelianus. Animalia quædam ab his quæ nobis ſuauiſsimè olent perimuntur, ceu uultures ab unguentis, & canthari roſis, Theophraſt. 6. 4. de cauſ. & Ariſtot. in Geoponicis. Et rurſus in libro de odoribus, Animal nullum ſuaui odore per ſe delectari uidetur, ſed tantum quatenus is cibo coniungitur: quædam etiam offenduntur, ſi uerum eſt quod de uulturibus & cantharis fertur. Vulturibus unguentum perniciem infert, Aelianus & Zoroaſtres. Odorum & unguentorum ſuauitas uulturibus mortē affert, Aelianus. Vultures unguento qui fugantur, alios appetunt odores: ſcarabei roſam, Plinius. ſed locum à librarijs corruptum apparet. Hermolaus legit ſcarabei roſa, ſcilicet fugantur. Roſam interpretor unguentum roſaceum. uidetur autē ῥόδον in ſingulari numero, ut roſa apud Celſum, pro rhodino accipi, non item in plurali. etſi quidam ſcribant uultures interire τῇ ὀσμῇ τῶν ῥόδων, ut in Geoponicis Ariſtot. & Theophraſtus, οἱ κάνθαροι ἀπὸ τῶν ῥόδων ἀναιροῦνται. Οἱ γῦπες καὶ κάνθαροι ῥοδίνῳ χρισθέντες μύρῳ τελευτᾷν λέγονται, Clemens 2. Pædagogi. Vultures aiunt odore unguentorum perire, ſi quis uel inunxerit, uel cibum unguento illitum obtulerit, Ariſtot. in Mirabilibus. Cadauerum fœtore gaudent, & tantopere auerſantur unguēta, ut ne armenta quidē mortua, quorum carnes unguento illitæ fuerint, attingant, Oppianus.

D.

Vultur prægrandis quidem auis eſt, ſed pigra & ignobilis, Albert. Vultures ſoli uncunguium gregatim degunt, ita ut aliquando quinquaginta in uno grege appareant, ut in Aegypto ſe obſeruaſſe ſcribit Bellonius. Vulturem animalium omnium innocentiſsimum, Hermodori (Herodori, uide etiam infrà inter Auguria ex uulture circa principium) Pontici ſententia pronunciauit: quia nil prorſus attingat eorum quæ ſerant homines, plantent, alant. animantium præterea nullam interimat. uolucribus quocꝗ uel mortuis abſtineat, quodam cognationis intellectu, Cælius. ¶ Miſericordem ſignificantes Aegyptij, uulturem pingunt, quod quibuſdam forſan uidebitur alieniſsimum, præſertim quū hoc animal infeſtiſsimo animo cætera perſequatur atcꝗ interimat. Sed ut hoc

pictura

pictura uulturis innueret, eo impulsi sunt, quòd centum (& uiginti) illis diebus quibus suos educat, penè nunquam euolet, (οὐ πλέιον ἢ πέτεται,) sed omnem curam ac solicitudinem illis alẽdis adhibeat. quod si eo tempore cibus non suppetat, quo eos sustentet, proprio femore uulnerato sorbẽdum eis exhibet & impertitur sanguinem, ut ne cibi penuria atq; inedia cõficiantur, Orus. Hanc in pullos pietatem recentiores quidam pelecani non uulturi attribuunt. ¶ Vmbricius haruspex uulturem parere tradit oua tria; uno ex ijs reliqua oua nidumq; lustrare, mox abijcere, Plinius.

¶ Vultur & æsalo inuicem inimici sunt, ungues enim utriq; unci habentur, Aristot. Vultures & aquilæ pugnant, Idem, Aelianus & Philes. Iustæ magnitudinis accipitres & integræ ætatis, sæpenumero etiam contra aquilas & uultures pugnare aiunt, Gillius. Clangorem quidem aut aquilarum aut uulturum facile columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Aelianus.

E.

Vultur propter sui corporis molem, uix tribus aut pluribus saltibus à terra eleuatur, & ideo antequam euolet frequenter capitur. & ipse aliquando unum persequendo cepi. sed is satur erat cadauere, & eò grauior, Albertus. Scythæ, & maximè inter eos qui carne humana uescuntur, & Melanchlæni & Arimaspi, aquilarum & uulturum ossibus pro tibijs utuntur, Pollux. Gratius describens retis genus quod pinnatum uocant, eò quòd pennæ ei ad terrendas feras imponantur: Sunt (inquit) quibus immundo decerptæ uulture plumæ, Instrumentum operis fuit, & non parua facultas: Tantum inter niuei iungantur uellera (id est pennæ) cygni, &c. Et mox, Ab uulture dirus auaro Turbat odor syluas, meliusq; alterna ualet res. Vultures in montibus Cretę à pastoribus capiuntur, tum quia agnos & hœdos eorum rapiunt: tum ut pennas eorum uenundent opificibus, qui illas sagittis accommodant; pelles uerò pellificibus, qui illas præparatas satis magno precio uendunt, Bellonius. Sic & aliarum magnarum alitum pelles præparãtur, tanquam uentriculo salubres, ut impositæ concoctionem promoueant. Vulturinæ pennæ literis etiam exarandis idoneæ sunt si aptè parentur. ¶ Penna uulturis si scalpantur dentes, acidum halitum faciunt, Plinius.

¶ Tradunt aliqui uultures duos aut tres, aut etiam septem dies, futuram hominũ in bellis præsentire stragem, & illuc aduolare ubi cadauera futura sunt, uide infrà in h.

F.

Vultur in lege Mosaica inter aues impuras censetur: nec immeritò, ut scribit author Glossæ, ut qui bellis & cadaueribus gaudeat. Vultur, aquila & similes aues prohibentur, quòd sublimi suo uolatu (humilia enim oderunt) superbiæ symbolum sint, Procopius. ¶ Vulturis caro neruosa, tardæ concoctionis est, & prauos humores gignit, Rasis.

G.

Vultur eadem omnia potest quæ aquila, sed inefficaciùs. ita & accipiter eadem quæ uultur, sed hic quoq; infirmiùs, Kiranides.

¶ Zaucos uel zeuocos, quidam zingion, alij harpen dicunt, species est uulturis alba deuorantis cadauera, Kiranides 1.6. remedia quæ ibidem illi adscribit recensuimus suprà in Harpe.

¶ Contra comitialem morbum uulturem in cibo dari iubent, & quidem satiatum humano cadauere, Plinius.

AD ELEPHANTIASI AFFECTOS, CARCINOMATA, PODAGRAM, ARticularem morbum, strumas, condylomata & conuulsiones neruorum, ex Aetij libro 13. cap. 124.

Vulturis cerebrum unà cum capitis ossiculis & plumis ac carnibus capitis accipito, & in uino dulci coquito. atq; excolata quidem illa proijcito: cum iusculo uerò ipso euphorbij, croci, atramenti Indici, piperis albi, castorij, zingiberis, cuiusq; sextantem coquito. & foliorum rubi, seminis satyrij, picis, cuiusq; quadrantem. succi mandragoræ, cedriæ, cuiusq; unciam unam. fel tauri aut capræ integrum. uermes ex lignis putrescentibus & marcidis numero tres addito. Hæc sanè omnia in uini dulcis sextarijs nouem simul coquito. Hoc iuramento adstrictus accepi, ne cuipiam reuelarem. Hic apparatus ad illitionem in nouem dies sufficit, & eminẽtias ipsas exterit. Cæterum cum penna uulturis etiam illinatur.

ALIVD (EX EODEM LOCO) AD ELEPHANTIASIN, ABSCESSVS, CONdylomata, strumas, eminentias corporis, steatomata, paronychias, bronchocelas, adq; omnes malignas eminentias quacunque corporis parte, multo experimento cognitum.

Vulturem uiuum accipito, eumq; in uini dulcis aut sapæ sextarijs nouem aut sex suffocato: aut uulturinum gallum eodem modo tractato, & à uespere usq; ad matutinum tempus ad uitis ligna coquito. Cæterum ægrum tenui uictu connutrito; sæpe etiam inediam perferre iubeto, & per subscriptum medicamentum purgato, perq; dies septem ex marina aqua lauato. Postquam uerò uultur coctus fuerit ac excolatus, ossa ipsius cõtrita cum ægri sudore, præsertim qui à Sole profectus est, cani edenda proijcito. massas uerò septem inde formatas cani dato. Vulturem autem ipsum per triduum à uespere usq; ad matutinum tempus, ne ab aurora conspiciatur, coquito, atq; id similiter tertia die

facito, probeq; contectum omni die mane in domo tenebricosa reponito. Atq; ubi tandem ita percoctum ac excolatum habueris, ad iusculum in nocte, minime uerò in die sequentia addito. Salis fossilis marini in petris condensati trientem, (alij unciam j. habent.) atramenti sutorij, (chalcanthum legit interpres. alia lectio habet galbani) opopanacis, utriusq; sextantem. colophoniæ, picis, utriusq; quadrantem. euphorbij, castorij, sanguinis capræ, ammoniaci thymiamatis, cuiusq; trientem. foliorum semperuiui numero septem. catanancæ herbæ scrupulos tres. amianti scrup. j. polypodij herbę quæ per contrariam affectionem Luna desinente auxiliatur, lapidis gagatæ, cedriæ, singulorũ quadrantem. bituminis Iudaici sextarium j. artemisiæ herbæ, chamæmeli herbæ, cuiusq; sextantẽ. Hæc omnia cum iusculo, ut dictum est, apparato, probè trita committito & unito. Cæterũ uulturem primum unà cum pennis usq; ad pedes excoriato, atq; ita in sapam cõiectum suffocato. Pellem autem ipsam cum pennis myrrha conditam, & in fumum suspensam exiccari sinito. Pedes uerò in oleo coquito, & cum oleo podagricos, per uulturis etiam pennã, illinito. Neruos uerò ad pedes podagrici pro amuleto appendito, & ab affectione eum liberabis. Porrò purgatiuum cuius mentionem feci hocce est: Aloës unciæ dimidium, gari, aceti, parem mensuram unito, & octauam sextarij partem bibendam præbeto.

DE RELIQVIS E VVLTVRE REMEDIIS.

Vulturis ossa combusta & trita, inspersa, sanant omne ulcus, & contra dolorẽ prosunt cum uino perfusa, (colluta,) Kiranides. ¶ Ossa è capite uulturis adalligata (suspensa collo, Sextus) capitis dolorem sanãt, Plinius & Marcellus. Ossa capitis de pullo uulturis filo purpureo ad cubitũ suspensa cephalalgiam sanant & ueterem scotomiam, Kiranid. Ad hemicraniam: Aquilæ capitis os, simile simili, ut dextrum latus dextro, appende: perinde & uulturis, Galenus Euporiston 3. 34. ¶ Ad pediculos & phthiriasin: Vulturis uiui excisam medullam contritam cum uino dabis bibere, prodesse dicimus, Sextus. ¶ Penna uulturina subiecta pedibus, adiuuat parturientes, Plinius: efficit ut sine labore partum ædant, Sextus. apud nos etiam uir quidam hac in re credulus, tantam uulturinæ pennæ pedibus subiectæ ad partum educendum uim esse, ut nisi tempestiuè auferatur, uteri etiam detrahendi periculum sit, mihi aliquando (qui minimũ huiusmodi remedijs tribuo) affirmauit. Penna uulturis si scalpantur dentes, acidum faciunt anhelitum, Plinius. Vulturis pennas si comburas fugabis serpentes, Sextus & Aesculap. & Samonicus. Ex uolucribus in auxilio contra serpentes primum uultur est. annotandum quoq;, minus uirium esse nigris. pennarum ex his nidore, si urantur, fugari eas dicunt, Plinius. Pennæ uulturis suffitæ lethargum & suffocationem uteri, & phreniticos sanant, Kiranides. ¶ Aegrè concoquentes aliqui pellem uulturinam stomacho applicant, Alex. Benedictus. Super uulturis pelle bene calida desidere, salutare esse ferunt podagricis & qui defluxionibus aliquibus tentantur, Rasis. ¶ Adeps uulturis dissoluit, sicut adeps asini syluestris, Rasis. Adeps uulturinus cum uẽtre arefactus, contritusq; cum adipe suillo inueterato, neruorum dolores tollit & nodis medetur, Plinius. Si uerò occultus neruos dolor urit inertes, Vulturis excisos adipes, rutamq; remitte, Aut cerã, & tali recreabis lãguida fotu, Serenus. Adeps uulturis mixtus cum porcino adipe iuuat arthriticos, tremulos, refrigeratos, podagricos, stomachicos, paralyticos, & eos qui nimia euacuatione patiuntur spasmum, Kiranides. Vulturis adeps & uentriculus cum axungia contritus & perunctus, omnem neruorum dolorem tollit & articulorum emendat, Sextus. Adeps uult. dolorem oculorum (articulorum potiùs) sanat, & dolores neruorum euacuat, Aesculap. Neruis & arthritidi adeps uulturina cum felle eiusdem, & axungia uetere ac melle, malagmatis more adposita medetur, Marcellus. ¶ Sanguis (fel potius, uide infrà in Felle) uult. cum succo marrubij caliginem oculorum sanat, Aesculapius. Vulturinus sanguis cum chamæleonis albæ, quam herbam esse diximus, radice & cedria tritus, contectusq; brassica, lepras sanat, Plin. ¶ Medicamentum podagricum quod pedes & manus præseruat: Neruos uulturis ex cruribus ac summis pedibus collectos ad talos ægri alligato, curãs, ut neruos dextri pedis uulturis, dextro ægri pedis alliges, & sinistros sinistro. Similiter etiam cubitorum, manuum, & humerorũ neruos, alasq;, Trallianus lib. 11. ¶ Ad dolorem capitis: Cerebrum uulturis terens unge caput & tempora, Galenus Euporiston 2. 91. Cerebrum uulturis si cõmisceas cum oleo cedrino, & inde nares frequenter tangas, capitis dolorem aufert, Sextus & Plinius. Vulturis cerebro paululum cedri (cedriæ) si immiscueris, & nares inde intrinsecus caputq; perfricueris, omnes capitis dolores statim minues, Marcellus. Cerebrum eius cum cedria solutum & oleo ueteri, & inunctum temporibus, omnem cephalalgiam sanat, Kiranides. Fama est uulturis cerebrum in cibo sumptũ, morbum comitialem discutere, cuius ego periculum non feci, Aretæus. Si uulturis cerebro mulieris uenter & uiri liniantur, sterilitas inducitur, Kiranides. ¶ Pulmonis uulturini dextræ partes Venerem cõcitant uiris adalligatæ gruis pelle, Plin. Sanguinem reijciẽtibus pulmo uulturinus uitigineis lignis combustus, adiecto flore mali punici ex parte dimidia, medetur, Idem. Obscurus quidã recentior aduersus epilepsiam commendat cor & pulmonem uulturis arida trita, in potu. ¶ Cor pulli uult. ligatum in pelle omnem fluxum sistit, Kiranides. Cor pulli uulturini adalligatum aduersus comitialem morbum prædicatur. quidam pectus eius bibẽdum censent, & in cerrino calice, Plin. Contra epilepsiam, Cor & pulmonem uulturis arida propina, Obscurus recentior. Ex posterioribus nonnulli de

nulli de corde uult. scribunt, si in corio lupi adalligetur, tædium Veneris afferre, Alex. Benedictus. ¶ Iecur uulturis tritum cum suo sanguine ter septenis diebus potum (per dies septem; Sextus & Aesculap.) aduersus comitialem morbum prædicatur, Plinius. Lusciosus uescatur beta, uulturis iecore assato, eiusque felle illinatur, Archigenes apud Galenum de compos. medic. Serenus ad iecoris dolorem, uulturis iecur commendat. Idem iecur (Plinius cor) exectum de uulture gestari iubet ceu prophylacticum aduersus serpentium morsus. Ex uentriculo uulturis remedium diximus in Adipe superius.

¶ Lusciosus uescatur beta, uulturis iecore assato, eiusque felle illinatur, Archigenes apud Galenum de compos. sec. locos. Vulturis fel ex aqua dilutum, albugines sanat oculorum, Plinius lib. 29. ut quidam citant. Fellis gallinacei uel uulturini, quod longe magis prodest, scrupulum, & mellis optimi unciam, bene trita coniunges, atque in pyxide cuprea habebis, & opportune ad inungendum uteris, hoc nihil potentius caliginem releuat, Marcellus. Ad caliginem oculorum prosunt uulturis atri Fella, chelidoniæ fuerint queis gramina mista. Hæc etiam annosis poterunt succurrere morbis, Serenus. Nubeculæ & caligationes suffusionesque oculorũ, inunguntur aquilæ felle, quam diximus pullos ad contuendum Solem experiri, cum melle Attico. eadem uis & in uulturino felle est cum porri (melius, marrubij, ut alij etiam authores habẽt: & facile Plinius prason, id est porrum, pro prasio, id est marrubio, deceptus accipere potuit) succo & melle exiguo, Plin. Omnem oculorum obscuritatem incipientemque suffusionem curat fel uult. cum marrubij succo & melle Attico: cuius si nulla sit copia, tenero ac molli utere. esto autẽ tum succi marrubij, tum mellis dupla ad ipsum fel portio, Galenus Euporiston 1.44. Sanguis (Fel, potius) uult. cum succo marrubij, caliginẽ oculorum sanat, Aesculap. Vult. fel mixtum cum succo marrubij omnem caliginem discutit, incipientem suffusionem pariter insistit, Sextus. Fel pulli uult. cum melle & succo prasij suffusionem oculorum sanat, Kiranides. Et alibi, Vult. fel cum succo prasij, & opobalsamo & melle solutũ, omnem colliquationem (caligationem) oculorum & suffusionem summe sanat. Comitiali Prodest cum ueteri Baccho fel uulturis ampli, Sed cochlear plenum gustu tibi sufficit uno, Serenus. In Germanico quodam manuscripto codice uulturis fel cum sanguine eius e uino diebus decem potum, inter comitialis remedia inuenio. Neruis & arthritidi adeps uulturina cum felle eiusdem; & cum axungia uetere ac melle, malagmatis modo adposita medetur, Marcellus.

¶ Tonsillis renes uulturini aridi in melle triti uel decocti, mirum remedium præstant, si pro emplastro adponantur, Marcellus. ¶ Vulturini fimi nidore partus excuti produntur, Dioscorides. Vt facile pariat mulier, stercus supponunt uulturis atri, Serenus.

H.

a. Vultur, auis, masc. g. & Vulturis, uulturis. Ennius, Vulturis in syluis miserum mandebat hominem. Et Vulturius, uulturij, apud Lucretium, Catullum, & alios. Crinitus fœm. gen. protulit ex Varrone. Cicero uulturiũ dixit, & Plautus in Curculione uulturios quatuor. Vultur à uolando quibusdam dictus uidetur, Albertus: uel à uolatu tardo, ut alij. Propter corporis grauitatẽ in terra libentius sedet quàm in arbore, nisi timeat: unde ab antiquis grapides (uox uidetur corrupta) uocabatur, Albert. Ales auida, pro uulture, Senecæ in Hercule Furente. Perperam Grammatici quidam uulturem & gryphem confundunt, Turnerus. ¶ γὺψ, παρὰ τὸ γυρεύειν τὰς ὕλας, Varinus. γῦπας prima producta effertur, admonente Eustathio, ut in illo Homeri Iliad. Σ. πολλὸς δὲ κύνας καὶ γῦπας ἔδονται Τρώων. Cipes, id est uultur, Syluaticus: inepte, cum gyps uel gypes scribere debuisset. Orus in Hieroglyphicis fœminino tantũ genere τὴν γῦπα effert, quòd uultures omnes fœminas arbitretur: alij plerique masculino tantum utuntur. οἰωνοὶ dicuntur omnes aues carniuoræ, ut uultures, corui, Varinus. οἰωνὸς dicitur uultur παρὰ τὸ οἰῶ τὸ μονῶ: eo quòd solitaria in suo sexu & sine coniuge auis sit. aiunt enim aliqui eam absque coitu sæpenumero ex uento & calore & Solis radijs concipere, Idem. Αὐτοὺς δ' ἑλώρια (ἑλκύσματα, σπαράγματα) τεῦχε κύνεσσιν, οἰωνοῖσί τε πᾶσιν, Homerus Iliad. α. ubi Scholiastes annotat accipere eum per οἰωνοὺς aues carniuoras, ut uultures, coruos. οἰωνοῖσί τε δαῖτα, Idem alibi. Non tibi parentes claudent oculos mortuo, ἀλλ' οἰωνοὶ ὠμησταὶ ἐρύουσι περὶ πτερὰ πυκνὰ βαλόντες, Iliad. λ. Ἀλλ' ἄρα τόν γε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν, Odyss. γ. Μήθ' ὑπ' ὠμηστῶν κυνῶν Εἴασ' ὀλέσθαι, μήθ' ὑπ' οἰωνῶν τινός, Sophocles Antigone. οἰωνοὶ δὲ περὶ πλέες, ἢ γυναῖκες, Iliad. λ. Memorabile est quod tomo De ideis primo, ubi περὶ σεμνότητος λόγου disseritur, Hermogenes adnotauit, quosdam appellare solitos uultures, τάφους ἐμψύχους, id est animata sepulchra. Παρὰ δὲ τοῖς ὑποξύλοις τούτοισι σοφισταῖς πάμπολλα εὕροις ἄν. τάφους τε γὰρ ἐμψύχους τοὺς γῦπας λέγουσιν, ὧν περ εἰσὶ μάλιστα ἄξιοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ψυχρεύονται πάμπολλα. id est, Apud subligneos uerò hosce sophistas plura inuenias utique. quippe uultures dicunt sepulchra esse animata, quibus digni sunt ipsi maximè: & frigidiora his alia non pauca, Cælius. Mari sepeliri dicitur, qui in id demersus fuerit: & uentribus belluarum, ab eis deuoratus. sic & uultures illum quos laniarint deuorarintque, uentribus suis tanquam sepulchris cõdunt. quare etiam sepulchra uiua nonnulli eos appellare ausi sunt, Varinus in Τυμβεῦσαι: in cuius uerbis pro ὅσα καὶ τινῶν ταύρων, lego ὡς καὶ τινῶν τάφων.

¶ Epitheta. Vulturem amplum Samonicus cognominat. Atrum, idem & Iuuenalis. Ab uulture dirus auaro. Turbat odor syluas, Gratius. Auido uulturio, Catullus. Ales auida pro uulture, Seneca in Herc. furẽte. Dirus uultur, Samonicus, & Valerius 4. Argonaut. Edax, Ouid. 2.

Amorum. Immanis obunco rostro, Verg. 6. Aeneid. Immundus, Gratio. Tardus; Samonico. Et præterea apud Textorem, Auidus, Caucaseus, Cupidus, Montanus, Niger, Obscœnus, Palatinus, Palpās, Promethæus, Rapax. ¶ γῦπες θηλύγονοι, id est è fœminis tantū procreati, Io. Tzetzes. γαμψώνυχοι, ἀγκυλοχεῖλαι, epitheta sunt ægypij, sed quæ etiam uulturi conueniant.

¶ Vulturius homo per translationem pro rapace. Cicero in Pisonem, Appellatus est hic uulturius illius prouinciæ, si dijs placet, imperator. Quoniam hæc ales cadauera iam tabida summè affectat & rapit auidissimè, propterea quodam loco Apuleius causidicos & oratores forenses probrosis incessens uerbis, quòd eis (ut Columella dixit grauissimè) concessum sit in medio foro latrocinium, togatos nominauit uulturios. sicut M. Tullius pro Sextio uulturios paludatos appellauit Gabiniū & Pisonem imperatores, qui pretio nundinarentur omnia. Porrò & ratione eadē salibus suis Plautus inseruit uulturios pro talis in Curculione. ut enim uultures carniuori sunt & rapto uiuunt, compari modo & tali uoratores ita sunt, ut dispolient ex toto aleatorem, Cælius. Captatores quoq; dici uulturios, non Seneca modò, sed indicauit Catullus item illo uersiculo, Suscitat à cano uulturium capite, Idem. ¶ Vulturnus, uentus qui ab Oriente hyberno spirat, ut ait Plinius 2. 47. dictus à uulturis uolatu, ut quidam aiunt, quoniam altè resonat. Græci Euronotum uocant, quòd inter Notum & Eurum sit. Hi igitur sunt tres uenti Orientales, Aquilo, Vulturnus, Eurus: quorum medius Eurus est; Gellius 2. 22. Vulturnalia celebrabantur sexto Calendas Septembris, Varro. Vulturinus, quod est uulturis, adiectiuum apud Plinium. Est & subuulturius adiectiuum. Eia corpus cuiusmodi, Subuulturium: illud quidem subaquilum uolui dicere. Plautus Rud. Grammatici interpretantur, rapiens ad se homines. subaquilū uerò, subfuscum. ¶ Plautus salibus suis inseruit uulturios pro talis in Curculione. ut enim uultures carniuori sunt, & rapto uiuunt, cōpari modo & tali uoratores ita sunt, ut dispoliēt ex toto aleatorem, Cælius Rhod. Plauti uerba hæc sunt: Iace (inquit) parumper. Iacit uulturios quatuor. talos arripio, inuoco almam meam nutricem, (Venerem nimirum,) Herculem iacto basilicum. Vulturij autem (inquit Cælius Calcagninus) uidentur appellati, uel à rapacitate, uel à fœcunditate, quòd id animal foret naturæ symbolum Aegyptijs.

¶ Gyponomum herbam sil uel seseli Creticum interpretor, à uulturum pastu. uide suprà in C. Γυπὸν, μακρόν, Varinus & Hesychius. Γρυπαὶ, uel γυπαὶ, (quod magis placet,) nidi uulturum, Iidem. Γύπας (oxytonum malim) interpretantur tuguria & latebras (καλύβας καὶ θαλάμας) uel uulturū nidos: uel uias ad uias (ὁδοὺς εἰς ὁδοὺς,) uel habitationes subterraneas, uel speluncas, καὶ θυπάρια τὰ αὐτά. (lego γυπάρια, ut idem sit γυπὴ, & diminutiuum γυπάριον.) οἱ δὲ ἀζώσους, ἀνασυστεμμένας, Hesych. & Varinus. Γύπη, (ultima uidetur acuenda,) κοίλωμα γῆ, (lego γῆς,) θαλάμη, γωνία, Iidem. Καὶ πῶς σὺ φιλεῖς; ὃς ἐμὲ ὁρῶν οἰκοῦντ᾽ ἐν ταῖσι πιθάκναισι, Καὶ γυπαρίοις, καὶ πυργιδίοις, ἔτος ὄγδοον οὐκ ἐλεαίρεις, Aristoph. in Equitibus. Vbi Scholiastes, γῦπες (inquit) aues sunt. lusit autem Comicus propter similitudinem sequentis uocabuli πυργιδίοις. uel quia hæ aues maximè solent insidere in turribus & mœnijs, in quibus Athenienses etiam cubabant tempore belli ad custodiendam ciuitatem. debuit autem dicere in latebris, specubus uel locis angustis. nam secundum Cratinum omnem locum angustum uel latibulum ita nominabant. ¶ Pediculi uulturis mentio fit apud Auicennam 4. 6. 5. 12. insectum esse aiunt uenenosum, simile pediculo paruo, uel pediculo nascenti in inguine. nomen eius Persicum faciunt pedi, uel potius dedi, inuenio & dede, dedey, & declin apud Syluaticum: item meluke, tagomus, uel ragarius Indicè, tafaris uel tafatis pro eodem animali. Est sicut paruus altadan, (aliâs alcandan) Syluaticus. Altamula (Althabuha) est animal multipes, acuti ueneni, de quo idem iudicādum quod de pediculo uulturis & uespis, Auicenna 4. 6. 5. 13. ego scolopendram esse conijcio. de pediculo autem uulturis diuinare nihil possum. Auicennæ de ipso uerba, referam in Historia insectorum.

¶ Aegypij, Αἰγυπιοὶ, mediæ inter aquilas & uultures naturæ sunt, utriusq; sexus, (cum uultures omnes fœminæ existimentur,) colore nigro. harum nidos & oua ostendi audio: uultures uerò non oua, sed statim pullos parere, Aelianus. Aegypiòn Grammaticorum alij genus aquilæ, alij uulturem interpretantur, ἀπὸ τοῦ αἴσσω. ego potius nomen compositum dixerim, ἀπὸ τοῦ αἰγὸς καὶ γυπός. Hi fortè fuerint quos Plinius uultures nigros appellat: nisi gypætū esse placeat, cui caput albicat, &c. Plura de ægypio leges suprà in Capite de aquilis diuersis, quarū ueteres meminerunt. Nicander à uulture distinguit hoc uersu, Αἰγυπιοὶ, γῦπές τε, κόραξ τ᾽ ὀμβρήεις κρώζων.

¶ Icones. Cánathra, uehiculi genus plegmata habens, in quibus uirgines per pompam ad Helenæ templum uehebantur, simulachris (ut quidam tradunt) ceruorum aut uulturum ornata, Varin.

EX ORI HIEROGLYPHICIS.

Annum significantes Aegyptij uulturem pingunt. quoniā hæc ales annum ita partitur, ut tertia ferè eius parte prægnans sit, altera incubet & excudat oua, altera educet, ut in C. retuli. ¶ Aspectum quoq; indicaturi eundem pingunt, quòd ex omnibus animantibus perspicacissimi uisus sit. uide in C. ¶ Misericordem quoq; pictus illis denotat uultur, propter peculiarem eius in sobolem suam affectum & amorem. lege in D. ¶ Item significantes limitem: quòd cum belli conficiendi tempus instat, locum ubi pugna committenda sit, septem ante diebus ad eum accedens præfiniat & circunscribat. Item præsagium cum eandem ob causam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem sese conuertere soleat, ubi maior sit futura clades, uide infrà in h. Præterea matrē, quòd in hoc animantium

mantium genere mas non sit. Aegyptij in uulture naturæ genium ac maiestatem indicabāt, quòd inter has uolucres fœminæ duntaxat inueniant: de quo & Marcellinus Ammianus in Rom. historia scribit, & Plutarchus item Chæroneus, Crinitus. Mineruam quoq; ac Iunonē uulturis pictura eis significat: quoniam uidetur apud Aegyptios Minerua quidem superius cœli hemisphærium occupasse, Iuno uerò inferius. Quæ & causa est ut absurdum censeant cœlum masculino genere efferre: quippe cum & Solis & Lunæ cæterorumq; siderū genitura in eo perfecta sit, qui nimirum fœminæ actus est. Complectitur autem uulturum quoq; genus fœminas tantum. Quam ob causam & cuiuis fœminei sexus animanti Aegyptij uulturem, ut in eo sexu principem ac primarium, apponunt. ex quo & deam omnem, ne singillatim unamquanque percurrens prolixior sim, significant Aegyptij. Similiter etiam innuentes οὐρανίαν, hoc est cœlum (neq; enim placet ipsis, ut dixi, masculino genere οὐρανὸν dicere) quoniam horum omnium generatio inde est. Duas deniq; drachmas uulture picto denotant, quod apud Aegyptios duæ lineæ unitas est. Vnitas uerò cuiuslibet numeri ortus est ac principium. Optima itaq; ratione duas drachmas indicare uolentes, uulturem pingunt, quòd generationis ipse sibi autor materq; ac principium, quemadmodum & unitas, esse uideatur. Postremò Vulcanum indicantes, scarabæum & uulturem pingunt: Mineruam uerò, uulturem & scarabæum. solis enim his, nō etiam masculis, mundus uidetur consistere. Vulturem autem pro Minerua pingunt, quòd hi soli ex dijs apud ipsos mares sint simul ac fœminæ.

¶ Propria. Vultur mons est in Apulia, ut quidam annotant. ¶ Vulturnum, Βουλτοῦρνον, Campaniæ oppidum est, cum fluuio eiusdem nominis, ut scribit Plinius lib. 3. cap. 5. Pomponius Mela lib. 2. Fluctuq; sonorum Vulturnum, Silius lib. 8. Fluuius quidē non neutro gen. ut oppidum, sed masculino Vulturnus dicitur. hic per Campaniā labens, haud longè ab Cumis mergitur. Amnisq; uadosi Accola Vulturni, Verg. 7. Aeneid. Seruius fluuium esse scribit qui iuxta Cumas cadit in mare. Delabitur inde Vulturnusq; celer, &c. Lucanus lib. 2. Meminit eius etiam Strabo. ¶ Est & Vulturnum Hetruscorum oppidum, teste Liuio lib. 4. ab Vrbe. ¶ De Vulturno uento scripsi suprà inter deriuata. ¶ Vulturna uel Voltunna celebris Hetruscorum dea fuit, cuius non semel meminit T. Liuius, &c. Gyraldus.

¶ b. Decet tetraones suus nitor absolutaq; nigritia. alterum eorum genus uulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit, Plinius. Porus Indorū rex Augusto inter cætera dona misit perdicem uulture maiorem, Strabo. Percnopterus aquila uulturina specie est, &c. Plinius & Aristoteles. Phlegyam apud Hesiodum aliqui interpretantur auem uulturi similem. Harpyiæ in Thracia habent uulturum corpora, aures ursinas, & facies κυρκῶν, (lego κορῶν, id est uirginum,) Varinus in Scylla. ¶ Lapis quandros aliquando inuenitur in cerebro uulturis, (coloris candidi, ut quidam addit,) cui uis tribuitur contra quoslibet noxios casus, & replet mamillas lacte: authores, Euax, Albertus, Syluaticus.

¶ c. In cane requiritur uulturina sagacitas, Budæus. ¶ Et qui uulturibus seruabat uiscera Dacis Fuscus, Iuuenalis Sat. 4. Lingua exerta auido sit data uulturio, Catullus. ¶ Δέρτρον Græcè aliqui rostrum interpretantur. eo autem quæcunq; ederint lancinant uultures. τούτῳ δὲ διαῤῥήσσουσιν ὃ ἂν ἐσθίωσιν οἱ γῦπες, τῇ κερώσει τοῦ ῥάμφους, Varinus. οἱ δανεισταὶ τοὺς χρεώστας γυπῶν δίκην ἐσθίουσι καὶ ἀποκείρουσιν αὐτοὺς δέρτρον ἔσω δύνοντες, Plutarchus in libro de nō accipiendo mutuo pro fœnore. Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον Δέρτρον ἔσω δύνοντες, Homerus de Tityo. οἱ δ' ἐπὶ γαίῃ Κείατο γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι ἢ ἀλόχοισιν, Iliad. λ. Πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων, Iliad. Σ. Τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται, Iliad. Χ. Τῷ σ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται, Odyss. Χ. Ἐπὶ ποῖον ἱερεῖον καλεῖς Ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς ὅτι ἰκτῖνος εἷς ἂν τοῦτ' οἴχοιθ' ἁρπάσας; Aristophanes in Auibus. Μηδὲ τεκοῦσα κυσὶ ῥίψῃ καὶ γυψὶν ἕλωρα, Phocylides. Τῷ σε χρὴ παρὰ δαῖτα δεδεγμένον εὔφρονι θυμῷ Πίνειν· μηδὲ βορῇ κεκακωμένον ἠΰτε γῦπα Ἧσθαι πλημμύροντα λελασμένον εὐφροσυνάων, Panyasis apud Stobeum. Vulturem aliqui sepulchrum uiuum dixerunt. uide suprà in a.

¶ e. Oculum uulturis si quis manu dextra gestet, gratiam & fauorem omniū quibus cum uersabitur, sibi conciliabit, Obscurus. ¶ Os eius uel rostrum cum lingua gestatum facit ad itinera nocturna. fugat enim dæmones & feras & omne reptile, & cuncta animalia. & uiriliter dicamus omnem uictoriam, & rerum abundantiam, sermonum facundias, & causas, & gloriam ac honorē portanti acquirit. Porta ergo cum lingua & oculos, & seruabis corpus tuum ab omni castitate, Kiranid. ¶ Cor uulturis habentes, tutos esse ferunt ab impetu non solum serpentium, sed etiam ferarum latronumq;, ac regum ira, Plin. Cor uulturis ligatū in pelle lupina, si circa brachium habeas, nullum medicamentum nocere tibi poterit, nec serpens, nec latro, nec ulla malicia, nec quidem phantasma senties, Sextus. Eum qui gestauerit cor pulli uulturis, omnia dæmonia fugient, & maximæ feræ. habebit autem is quoq; gratiā cum apud omnes homines, tum mulieres, & locuples uiuet. idem gestatum rebus in omnibus uictoriæ cōpotem reddit, Kiranid. Adulti uulturis cor elixum & datū in cibo latenter, aut siccum datum in potu mulieri, magnam amicitiam & desiderium lasciuum eius facit, Idem. ¶ Eiusdem pedes gestati ad facundiam sermonum, & lucrum, & taciturnitatem inimicorum, & uictoriam ab aduersarijs summè faciunt, Idem. ¶ Vngues eius combusti, & cum uino uetere soluti, totiq; corpori inuncti, & poti, ad uictoriam de inimicis summè faciunt, Kiranid. Qui pedem uult. in mensa habuerit, tutus est à ueneno, Obscurus. Sunt qui hac spe ducti candelabra è

uulturinis pedibus conficiant. arbitrantur enim si uenenum in mensa superuenerit, extinctum iri candelam quæ inserta fuerit tali candelabro, ita ut infima cādelæ pars uulturis pedem attingat. nam pars (sinus) superior cui inseritur candela ex metallo additur. ¶ Si quis cum modico uerbenacæ herbæ & fimo uulturis fumum fecerit super siccario (sic habet codex nosterm anuscriptus) decident folia, Kiranides 1.10.

¶ g. Si mulier cerebro uulturis liquefacto inunxerit uentrem suum per 7. dies, & uiri etiam uentrem inunxerit, non concipiet omnino, Kiranides. Vulturis crus si ablata carne suspendatur supra crus excoriatum, auferetur dolor, & sanabitur, Rasis. Corium cauillæ eius si applicetur podagrico, dextrum lateri dextro, sinistrum sinistro, prodest manifestè, Idem.

¶ h. Inimicus si quid delinquas inhæret affixus scrutaturq́. & profectò uulturum exprimere uidetur mores. hi quippe tabida tantum consectantur cadauera. nam pura beneq́ habentia ne sentiunt quidem. Consimiliter inimicum uitæ modo labes mouet, ægra illum excitant ac quæ computruerint, Cælius ex commentariolo Plutarchi de utilitate ab inimico capienda. Creditores in foro debitores tanquam loco miseris assignato uulturum instar exedunt & arrodunt, rostro in eorū corpus inserto, δέρτρον εἴσω δύνοντες, Plutarchus in libello de non accipiendo mutuo pro fœnore. De uulturijs scitus admodum narratur apologus aduersum fœnore sese illaqueātes: Vulturius quidam uehementer agitatus uomere amplius cœpit, simulq́ etiam queri, ac sese afflictare, quòd intestina eiectare uideretur. Pax sit rebus, inquit alter: non est quòd ægro sis animo. neque enim tui euomis quippiam, sed cadaueris portiones, quod nuper conscidimus. Eadem ratione fœnore adobruti non agros euomunt distrahuntq́ proprios, sed fœneratoris, quem ijs dominum præfecerunt, Cælius.

¶ Fulgentius in Mythologico Promethei iecur apud inferos non ab aquila, sed à uulture corrodi tradit, & perbellè interpretatur. cui & Petronius Arbiter in his hendecasyllabis congruit: Cui uultur iecur ultimum pererrat, Et pectus trahit, intimasq́ fibras, Non est, quem tepidi uocant poetæ, Sed cordis mala, liuor atque luxus. Vide in Aquila h. ¶ Ales auida, pro uulture iecur Tityi iugiter exedente, Seneca in Herc. furente. Vulturis atri pœna, Iuuenalis Sat. 13.

Nec non & Tityon terræ omniparentis alūnum Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq́ immanis uultur obunco Immortale iecur tondens, fœcundaq́ pœnis
Viscera rimaturq́ epulis, habitatq́ sub alto Pectore, nec fibris requies dat ulla renatis,

Vergilius 6. Aeneid. ubi Seruius, Tityus (inquit) secundum aliquos filius Terræ fuit, secundum alios à terra nutritus. unde elegit sermonem poeta quo utrunq́ significaret: nam alumnum dixit. Hic amauit Latonam, propter quod Apollinis telis cōfixus est. Damnatus est autem hac lege apud inferos, ut eius iecur uultur exedat. Quanquam Homerus uicissim dicat duos uultures sibi in eius pœnam succedere: unde hæc canit de Tityo:

Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱόν, Κείμενον ἐν δαπέδῳ. ὁ δ᾽ ἐπ᾽ ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον, Δέρτρον ἔσω δύνοντες.

Per hoc quod porrigi eum canit ad nouem iugera, quantum ad publicam (primam) faciem, magnitudinem ostendit corporis: sed illud (aliud) significat, quia de amatore loquitur, libidinem latè patêre. Sanè de his omnibus rebus mirè reddidit rationem Lucretius, & confirmat in nostra uita esse omnia, quæ finguntur de inferis. dicit enim Tityon amorem esse, hoc est libidinem: quæ secundū physicos & medicos in iecore est, ut risus in splene, iracundia in felle. Vnde etiā exesum à uulture, dicitur in pœnam renasci. etenim libidini non satisfit re semel peracta, sed recrudescit semper: unde ait Horatius, Incontinentis aut Tityi iecur, Hæc Seruius. Cui uacat, adeat etiam Eustathium. ¶ Eurynomus dæmon, quē mortuorum carnes arrodere fingunt, ita ut nihil præter ossa relinquat, colore pingitur inter cœruleum & nigrum, qualis est muscarum quæ carnibus insident: & dentes exerit, & pellis uulturis ei substernitur, Pausanias.

¶ In Onirocriticis scribit Artemidorus in Italia ueteri lege uultures à nemine solitos necari: quin & illis insidias cōcinnantes ἀσεβεῖς (inquit) opinabantur, Cælius. Marti sacros censuit uultures ueterum auctoritas, uti scribit Phurnutus, quoniā plurimi uisantur ubi sint πτώματα πολλὰ ἀρτίφατα, Cælius. Easdem uolucres Iunoni sacras Aegyptij ducunt, atq́ earum pennis Isidis caput, & uestibulorum fastigia ornant, Aelianus. in Græco manuscripto codice nostro legitur, ὅτι τῶν προπυλαίων ὀρόφοις ἐνετόρευσαν γυπῶν πτέρυγας. hoc est, sub fastigijs uestibulorum alas uulturum eos insculpsisse. Vultur pictus Mineruam & Iunonem significat Aegyptijs, imò deam omnem, Orus. uide suprà in a. inter Icones. Vulcanum indicantes Aegyptij, scarabæum & uulturem pingunt: pro Minerua uerò uulturem & scarabæum, ut suprà inter icones docuimus. ¶ Quòd si animantiū cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis canes, uulturios? &c. Arnobius contra gentes.

¶ Accolæ Phasidis fluminis homines quosdam facinorosos in uoraginem impiorum dictam (εἰς τὸ καλούμενον στόμιον τῶν ἀσεβῶν) inijciunt, ea ferè rotunda est, & puteo consimilis: & quod iniectum fuerit post trigesimum diem in Mæotin paludem uermibus iam refertū eructat, ubi uultures subito & ex improuiso inuolantes dilaniant, authore Ctesippo in Scythicis, Plutarchus in libro de fluuijs. ¶ Barcæi gens Hesperia ex aliquo morbo mortuos, ut muliebriter & ignauiter defunctos, ad notandam mortis ignominiam igni cremant: eos uero qui in bello morte occubuerint, ut summa uirtute ornatos, uulturibus deuorandos obijciunt: quòd eas aues sacras existiment, Aelian. Diogenes dicebat, si mortui ipsius corpus à canibus lacerari contingeret, Hyrcaniam fore sepulturam: sin uultures,

tires, ἀπτίων, ut Stobæus annotauit. ubi pro ἀπτίων uoce deprauata, fortè Βαρκαίων legendum fuerit. quanquam non hos solum, sed Indos etiam & Iberos & Caspios corpora defunctorum uulturibus lancinanda proposuisse legimus.

¶ Auguria ex uulturibus. Quid est quòd Romani uulturibus ad auguria maximè utuntur? An quia etiam Romulo urbem condenti uultures duodecim apparuerunt? Vel quoniam auium omnium hæc minimè frequens & cõsueta homini est. neq; enim facilè quisquam in uulturis nidum inciderit. derepente enim & inopinatò aduolant alicunde è longinquo, quo fit ut eorum aspectus semper aliquid significet. Vel hoc etiam ab Hercule didicerunt, siquidem omnium maximè, si uerè dicit Herodorus, (aliàs Herodotus Ponticus, ut legitur in uita Romuli,) uulturibus gaudebat Hercules qui circa rerum gerendarum principia comparuissent: ut qui uulturem inter cunctas carniuoras aues iustissimum existimaret. Primum enim nullum animal uiuum attingit, neq; animatum ullum interimit, quod aquilæ, accipitres & nocturnæ aues faciunt. sed extinctis tantum corporibus pascitur: & inter ea etiam suo generi parcit. nunquam enim uolucrem aliquam gustare uisus est uultur, cum aquilæ & accipitres cognatas maximè aues persequantur & feriant. atqui iuxta Aeschylum auis auem deuorans pura esse non potest. Deinde hominibus etiam ferè minimè nocet, cum neq; fruges consumat aut uastet, neq; stirpes nec animantes mansuetas lædat. Quòd si, ut Aegyptij fabulantur, omne genus eorum fœmineum est & hausto subsolani flatu concipiunt, ut arbores fauonio, prorsus firma certaq; ab eis signa colligi probabile fuerit: cum in cæteris auibus ex libidinis motu, rapinis, fugis & persecutionibus, magnam turbationem & inconstantiam oboriri necesse sit, Plutarchus in Quæstionibus rerum Romanarũ 89. & partim in uita Romuli. Vulturius à Festo numeratur inter alites uolatu auspicia facientes. Vulturum conspectum Aristoteles & Plinius semper in malum retulerunt, Niphus. Hic uultur, hic luctifer bubo gemit, Seneca de palude Cocyti. Vulturem auem in augurio infœlicissimam: id est, innocuos (an quia uultur nõ nocet uiuis?) homines facilè esse infelices, Plutarchus in Symbolis Pythagoricis. Vulturemq; frequenti foro in tabernaculum deuolasse, Liuius 7. belli Punici. Sæpe uulturem in ædem Iouis aut deorũ uolasse prodigij loco receptum, ideo uelut portentum maliq; auspicij procuratum fuit, Alexander ab Alexandro. P. Crasso, Q. Scæuola coss. uultures canem mortuum laniantes occisi ab alijs & comesi uulturibus, Iulius Obsequens. L. Sylla, Q. Pompeio COSS. Stratopedo, ubi senatus haberi solet, corui uulturem tundendo rostris occiderunt, Idem. Dareio accipitrum uisio duo uulturum paria uellicantium, omen fuit quòd è coniuratis sumpto supplicio, haud multò pòst Persarum regno potiretur, Alex. ab Alexandro. ¶ Romulus & Remus urbem condituri, conuento inter se sequundis auibus dijudicare litem (de loco urbis,) diuersa loca ad inaugurãdum capiunt. Priori Remo augurio uenisse ferunt sex uultures, cum duplex numerus Romulo se ostendisset. Sed dicitur à quibusdam uerè Remum uidisse, Romulum uerò esse ementitũ: sed cum accessisset Remus, tunc Romulo duodecim apparuisse: inde mansisse morem Romanis ex uulture augurãdi. Meminit etiam Plinius de uiris illustribus cap. 1. Scripsit Varro Terentius in libris Antiquitatum (inquit Petrus Crinitus in opere de honesta disciplina 16. 5.) fuisse Romæ Vectium in augurandi disciplina nobilem, eumq; affirmasse futurum Rom. imperij terminum, post M. & CC. annos: si modò, inquit, uerum foret quod in historijs annalibusq; Romanis traditur de XII. uulturibus, quas poeta Ennius corpora sancta appellat. Sic autem Varro, Si uerum est quod de Romuli augurio traditur in condenda urbe, deq; XII. uulturibus, ad M. & CC. annos Romanus populus perueniet, cum CXX. annos incolumis præterisset. Qua in re factum est quidem iudicium ex numero alitum, ut singulæ uultures centenos annos portenderent. Censorinus uerò in perquirendis ueterum monumentis uir diligens, & qui M. annos ab urbe condita uixit, minimè ad suum iudicium pertinere asseruit hoc ipsum dijudicare, ne in re parum comperta minus prudenter posteritati faceret impostu am: quod his ferè hominibus accidit, qui maiore studio quàm consilio fortunæ aleam pensant, temporumq; uarietatem considerant. Cæterum tali sententiæ Vectij uidetur annorum numer conuenire. siquidem CC. annis post authorem Censorinum adiectis, imperantibus Cæsaribus Constantijs, Romana illa dignitas consumpta est, quæ Italiæ fines egressa Byzantium urbem se recepit. Nam ingruentibus in Italiam Vnnis, Vandalisq; & Gothis, tum maximè Rom. imperium cladibus multis affectum est atq; deletum. Quòd autem XII. uultures auspicij fœlicitatem Romulo prænotassent, cum historiæ multorum testantur, tum Q. Ennius in annalibus: qui Romulum inquit ipsum in Auentino monte secessisse, ad auspicium capiendum de urbe condenda & nomine imponendo. itaque studijs summis de hoc inter eos peractum refert. Certabant urbem Romámne Remámue uocarent. Omnibus cura uiris uter esset induperator, Hæc omnia Crinitus. Eadem partim Cælius Rhod. repetit Lectionum antiquarum 27. 8. & insuper, Scribit (inquit) libro 16. Paulus Diaconus, Adouacrem cum fortissima Herulorum manu Italiam irrupisse, quo percussus terrore Augustulus purpuram sponte deposuit: ac ita cõditæ urbis anno millesimo ducentesimo uigesimo nono, Occidentis imperium finem est assequutum, anno ab incarnatione Verbi quadringentesimoquinto. Cæterum quod uultur unus, ut Crinitus tradit, annos centum significasse existimetur in auspicio Romuli, inde forsitan sumptum est, quòd uita singulorum centesimum ferè annum attingere putatur. quanquam Aegyptij uulture picto annum unum duntaxat significarint, propter causam in C. expositam: nempe quia annum totum hæc ales in conceptu, in partu & incubitu ouorum,

& pullorum educatione consumat. In somnis apparens uultur annum significat, Io. Zzetzes. Romulus in Palatino colle ex duodecim uulturibus optima auguria egit. Nam ex auium numero commutatione in duodecim homines facta, principes totidem Romanos, quot aues perspexisset, uirgis antecedere iussit, Aelianus. Cæsar quum in campum Martium exercitum deduceret, sex uultures apparuerunt. conscendenti deinde rostra, creato consuli, iterum sex uultures conspecti, ue luti Romuli auspicijs nouam Vrbem condituro signum dederunt, Iul. Obsequens. Octauio Augusto primo consulatu augurium capienti, duodecim se uultures, ut Romulo ostenderunt, Suetonius. Auctor est historicus Dion post Cæsaris cædem Octauio in campum Martium descendenti uultures sex augurium fecisse, mox uerò apud milites concionanti duodecim: unde ab eo coniectatum Romuli monarchico se principatu constanter potiturum, Cælius.

¶ Quòd stragem designent exercitus quem sequuntur. Vultures tradunt futurã stragem præsensione quadam mirè percipere: & comprobat in Hexaëmero magnus Basilius, Cęlius. Expeditos in bellum exercitus præsensione quadam consequuntur, planè scientes & quòd ad bellum proficiscuntur, & quòd omnis pugna strages edere solet, Aelianus. Traditur ingruentis mali certissimum haberi præsagium, ubi exercitum uultures insequantur, Cælius. Si uultures, corui, & (aut) aquilæ in unum coirent, cędem haud dubiam interpretabantur, Alexander ab Alexandro. Huius quidem (ex uulturum præsensione) augurij rationem scrutari difficillimum censuit Albertus, ni stellarum potestate occultiore fieri, collibeat credere, Cælius. Auium quarumuis quæ cadaueribus uescuntur, (ut sunt uultures, aquilæ, cornices, gracculi, miluí,) agmẽ cum in aliqua regione apparuerit, ac per aliquot dies ibi sederit, esse futuri excidij signum, cõsentiunt omnes, Niphus. Solent uultures mortem hominis quibusdam signis annunciare. cum enim lachrymabile bellum acies inter se instruunt, multo uultures sequuntur agmine, & eo significant, quòd multa hominum multitudo bello casura sit, futura præda uulturibus, Ambrosius. Communis hominum opinio est uultures in exercitibus gregatim uolantes esse futuri excidij præsagium. Vultures enim & aquilæ ultra maria cadauera sentiunt. altius enim uolantes, quæ multa montium obscuritate cælantur, ex alto conspiciunt: & non modo præsentia, uerùm etiam (ut Plinius inquit) biduo aut triduo futura, Niphus. Vmbricius haruspex uultures tradit triduo ante aut biduo uolare eò, ubi cadauera futura sunt, Plinius. Hoc quidem (inquit Niphus) experientia cõstat: & in excidio Troianorum ita accidisse meminit Aristoteles in augurijs. Iam quasi uulturij triduo prius prædiuinabãt, quo die esurituri sient, Plautus Trucul. Limitem significantes Aegyptij uulturem pingunt, quòd cum belli conficiendi tempus instat, locum ubi pugna committenda sit, septem antè diebus ad eum accedens præfiniat & circunscribat, Orus. Et mox, Præsagium quoq; eodem picto repræsentant, tum eandem ob causam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem sese conuertere soleat, ubi maior sit futura clades, sibi ex cadaueribus alimentum seponens, ac in futurum prouidè reseruans. Vnde & prisci reges exploratores mittebant, per quos in utram aciei partem respexissent uultures, cognoscerent, indeq; uincendos ac internecina strage delendos colligerent, Idem & Aelianus. Vulturũ, & aliarum alitum quibus strages cadauerum pabulo est, ingens uis, exercitum aduolauit, Iul. Obsequens.

¶ PROVERBIA. Si uultur es, cadauer expecta, prouerbium usurpatum à Seneca in Epistolis 15.96. Captatores testamentorum (inquit Erasmus) & hæredipetæ, uulgata metaphora uultures appellantur, quòd senibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui propriũ, cadaueribus tantum uiuere eorum quæ sponte interierunt uel ab alijs relicta sunt: non fruges, nõ uiuum quicquam attingere, & à sui generis, hoc est auium cadaueribus abstinere: hoc minùs nocens, quàm sint homines isti diuitum funeribus imminentes. Vnde mirum est hanc auem innocentissimam apud homines tam malè audire. Proinde qui diuites audent aut accusare, aut ueneno tollere è medio miluij uocantur: qui uerò duntaxat obsequijs & adulationibus aucupantur, ut misceantur testamento, uultures prouerbio dicuntur. Martialis lib. 6. Amisit pater unicum Silanus. Cessas mittere munera Oppiane? Heu crudele nephas, malæq; Parcę, Cuius uulturis hoc erit cadauer? Diogenianus in Collectaneis meminit huius adagij, sed alia figura, ἄνδρ γύπα, id est uulturum ritu. admonet aũt dictum de ijs, qui uel ob hæreditatis, uel alterius alicuius emolumenti spẽ insidiantur cuipiam. ¶ Vulturis umbra, γυπὸς σκιά, de nullius precij homine dicebãt. Refertur à Diogeniano. Mihi magis quadrare uidetur in hæredipetas, aut alioqui rapaces inhiantesq; prædæ. Respondet illi, Si uultur es, cadauer expecta, Erasmus. γυπὸς σκιά, παροιμία ἐπὶ τ μηδὲν λόγυ ἄξιον ὑπὸ φθόνυ πρατ͂όντων, Hesych. & Varin. Suidas uerò simpliciter, ἐπὶ τ μηδενὸς λόγυ ἀξίων. ¶ Profert iam cornua uultur, Claudian. lib. 1. in Eutropium de re minimè uerisimili. Sola quidem auium tragopanas cornuta scribitur à Plinio, sed fabulosa ut arbitratur. ¶ Vulture edacior, tanquam prouerbiale memoratur Erasmo. idem Germani sic efferunt, Fräßig wie ein Gyr.

¶ Leæna & aper dum certant, uultur spectator prandia captat, Alciatus in Emblematis.

¶ Emblema eiusdem quod inscribitur Opulenti hæreditas:

Patroclum falsis rapiunt hinc Troës in armis,
Obtinet exuuias Hector, Græciq; cadauer:
Maxima rixa oritur, tandem sed transigit hæres,
Hinc socij atq; omnis turba Pelasga uetat.
Hæc fabella agitur cum uir opimus obit.
Et coruis aliquid uulturijsq; sinit.

FINIS.

APPENDIX DE AVIBVS NONNVLLIS IGNOTIS, VEL INNOMINATIS, VEL QVARVM NOMINA IN DIVERSIS LINGVIS EXTRA GRAEcam & Latinam reperimus: & de quibus, an ulli auium suprà à nobis descriptarum ceu cognatæ adiungi possent, incerti eramus.

Ἀνθοσπυ, ὀρνέοις, Suidas.

¶ Γραῖπυ, genus auis, & cicadæ uel serpentis exuuium, Hesychius & Varinus. Poterant quidem hæc duo auium nomina, in præcedenti uolumine ordine literarum suo collocari, sicut & alia non pauca posuimus, ordinis literarum duntaxat respectu habito, etsi ad quod genus quámue cognationem referri deberent, incertũ esset. Eæ uerò quæ sequuntur uolucres, cum & innominatæ sint, & genere etiam suo nobis ignotæ, non alio quàm hoc loco memorari potuerunt.

¶ Eumeliꝗ domum lugentis in aëre natam Respicit, Ouidius 7. Metam. sentiens de Eumeli filia in uolucrem innominatam mutata.

¶ Aspilatem gemmam Democritus in Arabia gigni tradit, ignei coloris. eam oportere cameli pilo spleneticis alligari, inueniriꝗ in nido Arabicarum alitum, Plinius.

¶ In insula Sylan aues sunt bicipites, magnitudine anserum, Odoricus de Foro Iulij.

¶ In insula Ascẽsionis dicta uidimus complures aues, anatum nostrarum magnitudine: uerùm adeò simplices doliꝗ expertes, ut quo minus (ut comminus) manibus eas corripere liceret nauim circumuectas. Sed ubi corripueris, ferociam præ se ferunt incredibilem, cum prius quàm caperentur ueluti stupidi ad omnem conspectum nos instar miraculi cuiuspiam contuerentur, unde conijciebamus hominum aspectum eis planè insolitum esse. insula enim inhabitabilis est, Ludouicus Romanus Nauigationum suarum lib. 7. cap. ultimo.

¶ In tabula Regionum Septentrionalium Olai Magni circa B. literam in lacu quodam auis pingitur, magna, ut uidetur, rostro oblongo serpentem tenens, capite cristato. Sed neꝗ nomen eius neque historiam ullam in Tabulæ explicationibus reperio.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA ITAlica tantum audiui.

ARZAVOLA, *Chorchalone* maior & minor, *Cholanze*: *Chorchalle* diuersorum generum, albæ & nigræ: *Chouaduri*, *Fangarolla*, *Felizete* aut *Souge*, *Giuara*, *Guachi* albi & nigri, *Lagan*, *Penazi*, *Piueri*, *Sporzana*, & *Strapocino*, omnes circa Ferrariam reperiuntur & piscibus uiuunt. Inter has corcallæ fortè cepphorum siue larorum generis sunt. Cochalli ab alijs uocantur aues, gallina maiores, albissimę, qua piscibus uictitare uidentur. assiduè enim circa aquas tum marinas tum fluuiorũ (Padi, Ticini & aliorum magnorum) uolitant. In cibum ueniunt tum ipsi, tum oua eorum, quibus magnitudo quæ anserinis. Vide suprà in Capite de larorũ generibus diuersis apud recentiores. *Piuero* forsitan ea est auis quam Galli & Germani quidam pluuialem uocant.

¶ BARELLO auis ad prædam in manu gestatur.

¶ Vermibus & muscis & alijs insectis uescuntur *el chullo biancho* (quasi albicillam dicas à cauda alba, uide suprà in Oenanthe) auis quæ degit in agris aratro proscissis; œnãthe forsan: *la rezestolla* alba & cinerea & ruffa: item *Pendolina*, omnes circa Ferrariam sic dictæ. ¶ Ibidem *Spargadollo* & *Langanino* aues granis & seminibus uescuntur.

¶ FORSANELLI uulgò Patauij dicuntur aues turdorum magnitudine, rostro duos digitos longo rubroꝗ, pectore cinereo, palustres, ut suspicabatur qui nobis retulit.

¶ GARDE, auis sic uocata, Syluaticus, ardea fortassis.

¶ NITORAN auiculę inescantur melle & scaiola: quod granum esse aiunt panico æquale, oblongius, cortice similiter tectum ut panicum, ex Hispania uehi.

¶ PAIPO de ualle, paruus & magnus, circa Ferrariam.

¶ PAIPO, auis cauda bifurcata, parua, ibidem.

¶ PANEDRA piscibus uiuit.

¶ QVARO, albus & niger, qui uolat per campos, circa Ferrariam.

¶ TOTONE Patauij dicitur auis à uoce quam ædit, & Ferrariæ rundine di mare, id est hirundo marina. est enim hirundini similis, sed duplò maior, plumis in capite nigris ut audio. Quærendum an cepphi aliquod genus sit. Nos inter gallinas aquaticas totani Italicè dicti auis diuersæ iconem dedimus.

¶ Auis quædam habetur circa Patauium magnitudine gallinæ, rostro tenui, palmum lõgo: tota ferè ex cinereo coloris ferruginei, uentre albo, tibijs longis, lacustris, ut quidã ex Italia reuersus nobis dictauit. Hanc equidem inter gallinas aquaticas numerârim cũm totano & limosa uulgò dictis.

DE AVIBVS QVARVM GALLICA TANTVM nomina ad nos peruenerunt.

AIGRETTE nominatur à Bellonio.

BIIEN auis quædam Sabaudis.

BLEREAV auis apud Gallos, ut quidam nobis retulit, cùm melem alioqui, id est taxu, sic appellent Galli.

BVBO auicula cantillatrix, quæ Chamberiaci in cauea nutriri solet, & singulæ denario aureo uæneunt, à bubone nocturno toto genere diuersa.

CANNE grigne, genus anatis minoris puto.

CANNE petiere Bellonio auis est, cui circulus ambit pectus sicut in merula torquata & perdice Damascena. Vide mox in aue Guillemot.

CHARGAIS auis apud Sabaudos fusca & alba, quaterna parit oua. Eadem, ni fallor, alio nomine torcu appellatur, auis uulgò maledicta; & minimè musica, uide an iynx.

CHEVALIER, id est eques, cuius meminit Bellonius in Singularibus.

CRIBLETTAE dictæ Sabaudis aliæ albæ sunt, aliæ cœrulei coloris & criblettæ marinæ cognominantur.

CROCHERANT per onomatopœiam Sabaudicè dicta est à uoce crot crot.

GROLLE auis similiter nomen meruit à uoce grol grol, apud Sabaudos; rostro ruffo, & pennis pellucidis.

GVILLEMOT Gallicè dicta ternas tantū in pedibus digitos habet, ut pluuialis etiam, et canne petiere, (quod genus est lagopodis attageni simile,) & pica marina uulgò Gallis dicta, Bellonius in Singularibus.

MARGAIRES à Sabaudis uocatæ aues albæ sunt, aliæ ruffæ, aliæ nigræ.

PEREGRINAS quasdam auiculas uulgò appellant, Budæus in Pandectis.

QVINSON auicula est Sabaudis, magnitudine passeris.

TORCOL auis quædam ijsdem: iynx forte, quæ collum torquet.

DE AVIVM QVARVNDAM NOMINIbus Germanicis.

Büchbisser.

Flügelschlapp.

Gickerlin uel Guckerlin, uel Grienuögelin, auicula muscis uictitat: quamobrem circa pecora & armenta uersari solet, quòd muscæ circa ipsa abundēt. Ante hyemem plurimæ collectæ auolant. Color per dorsum fuscus, (ut pictura indicat) partim ex fusco subuiridis, ut in lateribus quoque & parte alarum. pectus nigris maculis distinguitur in albo, uenter sine maculis albicat. in cauda superius, & maiores alarum pennæ nigricant. crurum color roseus. rostrum rectum, & reliqua species, ut in icone apparet, quam ut à pictore Argentoratensi accepi hic apposui. Milio quoq; pinguescit, ut audio.

Hünckel nescio quæ auis memoratur ab Hier. Trago.

Sefener Francfordiæ ad Mœnum auicula quædam minima, & suauiter canora ni fallor.

Wamber, si bene memini, alicubi nescio cuius auis nomen est.

Wegflecklin

Wegflecklin, auis circa Argentoratum dicta, magnitudine & ſpecie phœnicurũ ſeu ruticillam refert, collo & pectore cœrulei coloris diluti, maculis diſtincti nigris: capite, cauda ſuperiùs & maioribus alarum pennis nigricat, reliqua pars prona fuſca eſt. ſed circa orrhopygium, & in cauda ſupina & uentris ſuperiore parte color ruffus eſt, reliqua pars ſupina albicat. roſtrum fuſcum, longiuſculum: crura rubicunda, ut ex pictura Argentorati expreſſa deſcripſi, quam hîc exhibeo. Vidi &

ipſe aliquãdo apud nos (raram alioqui) Septembri menſe captam hanc auem, pectore cœruleo, parte inter pectus & uentrem media ex flauo ſubruffa: qui color etiam in pennis caudæ (ſupinis) non uſq; ad extremum tamen, & circa orrhopygium ei erat. roſtrum paulò breuius quàm hîc exprimitur. uenter cinereus, non albus ut in Argentoratenſi pictura. crura fuſca, non ruffa ut in eadem: & plumæ ſub roſtro ſtatim non cœruleæ, ut in eadem, ſed fuſcæ & uariæ. Quærendum autem an hæc differentia ad ſexum, aut ætatem, aut ſpeciem forte eiuſdem generis diuerſam referenda ſit. Germanicum nomen partim à uijs ei impoſitum eſt. nam circa uias, itinera & agros uerſatur: & inde, ut conijcimus, uermiculos & alia in terra obuia (ſemina) ad cibum legit, partim à cœrulea pectoris macula, quantum coniectura aſſequor.

Wydengückerlin, circa Argentoratum auicula eſt minima, colore partim fuſco, ut parte prona, partim ſubflauo ut ſupina, partim albicante, ut per latera & iuxta collum, cruſculis ſubruffis, cuius hæc figura eſt, Argentorato ad nos miſſa. Capitur apud nos etiã interdum, & alijs noĩbus uocatur **Wyderle**, à ſalicibus, quas amat, ut ferunt, quãuis aquatica non ſit: & **Zilzepfle** à frequẽti uoce **zilzel**/ uel **tiltapp**. muſcis & araneis, alijſq; circa ſalices (uermiculis) ueſcitur: quibus ut fruatur, alias auiculas abigit. Vidi captam Iulio menſe, roſtro gracili, recto, &c.

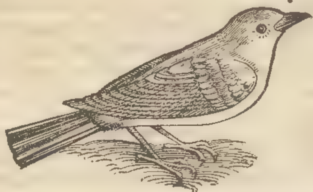

Wiggügel, auis circa Francfordiam ad Mœnũ, pulcherrimis eſt coloribus, ut audio.

Wißkern, circa Francfordiam, ſi bene memini, auis, coccothrauſtæ noſtro ſimilis, colore fuſco: cantu ut auis **Gerle** uulgò dicta.

Zierolf ibidem uocatur auis coloribus uaria, magnitudine fringillæ.

AVICVLA parua aliquando circa urbem noſtram capitur, roſtro tenui, recto, acuto, nigricante: minor paro, colore fuſco. alis, cauda & cruribus nigricantibus, in alis tamẽ medijs maculæ tranſuerſæ albæ ſunt. ſpecies tota huiuſmodi. Aucupes quidam noſtrates nominant eam **Todtenvögele**. fortè quòd imminente peſtilẽtia frequentiores & propius ciuitates appareãt: & **Flügenſtecherlin**, id eſt, muſcipetam. ſolis enim muſcis uictitat ut hirundines, quibus etiam roſtrum ſimile gerit. Solitaria ſemper eſt: & alas ſubinde motitat, per arbores ſemper irrequieta uolitans.

QVAE circa Argentinam **Gyntel** nominatur auicula, ſeminibus ueſcitur, ut linaria, papaueris alijſq;. Gregatim uolat. Oua terna aut quater

na parit, eo colore quo linaria. Per dorsum, caudam & caput fusca est, cruribus rubicundis: pectore ruffo, fuscis distincto maculis: uẽtre inferiore albicat, ut pictura præ se fert.

CIVIS quidã noster aliquando mihi narrauit, Tiguri sibi uisas aues à rustico allatas omnibus ignotas, multis & uarijs coloribus insignes: in quibus cornei quidam processus flammeo colore rubentes digiti ferè transuersi longitudine, crassitie pennæ anseris qua scribimus, eminuerint nescio qua parte alarum. Hæ fortè aues illæ fuerint quæ in Hercynia sylua noctu igniũ modo collucent, si uerè ueteres quidã prodiderunt. nam nostro tempore nihil tale audimus, ne ab ijs quidem qui circa eam syluam habitant. Quærendum an hic sit garrulus Bohemicus, quem inter picas descripsimus, adiuncta etiam icone.

¶ ANOPE in Anglia auis est magnitudine ferè passeris, magno capite, in cuius summitate pili nigri sunt, utrinq; sub oculis maculis nigris: pectore flauo, pertranseunte nigra linea ab ingluuie usq; ad caudam. In collo plumis uirentibus, in tergo ex albo purpurascentibus. cauda, alisq; passeri similib. cæruleis: rostro nigro: per arbores repit, ibiq; uictum quẽrit, easq; excauat: cibus est, glandes, nuces & cerasa. Dicunt eam noxiam esse aluearijs. Hæc Anglus quidam amicus noster ad nos perscripsit. uideri autem potest hæc auis picorum generis, illi præsertim cognata quem cinereũ uel cæruleum picum nominauimus.

ABENAGI, auis quædam, Vetus glossographus Auicennæ.

DE NOMINIBVS QVIBVSDAM AVIVM ARAbicæ, Persicæúe, aut aliarum fortè barbararum linguarum.

ADORAM nomen loci, & auis ab eodem sic dicta, quæ non reperitur in nostris regionibus, Syluaticus.

AFABYHVC auis confirmat uim retinendi, Rasis.

ALBASACH, uel basich, auis rapax ignota nominatur ab Auicẽna 2. 614. Eadem fortè est basi Hebraicè, albasi Arabicè dicta auis.

ALBEGATH, sunt aues magnæ, quæ semper uolant iuxta terrã, Andreas Bellunensis: haud scio quasuisne aues magnas & pulueratrices intelligens, an genus aliquod peculiare.

ALKALKAN, apud Rasim in libro de 60. animalibus auis esse uidetur. nam fimo eius easdem uires esse scribit, quæ sunt columbino. Caro eius (inquit) frigida est, austera, & meatus corporis obstruit. cibus ex ea lepram inducit: quinetiam ex odore iuris in quo decocta fuerit periculum est ne lepra contrahatur. Cerebrum eius, ut philosophus quidam tradidit, pondere trium aureorum in cibo datum, hominem stupidum reddit. Carnes eius & melangias quæ semen habent si pariter subacta dederis mulieri cum micis panis uel iure calido, uterum eius corrumpes. Folliculus fellis eius supra oculũ suspensus salutaris est. Item pellis citrina de iecore eius mouet partum: & fimo eædem sunt uires quæ columbino.

ALKARAVEN, uide Aztor paulò inferius.

ALMELIKI, est auis magna aquatica, Andreas Bellunensis.

ANACANATI, id est auis mouens caput, Syluaticus.

ASSIKAKAK, multum sunt citrini, in cibo sumpti assi, & frangunt lapidem in renibus. idem facit cinis eorum, si crementur, potus, Rasis.

AZEDARAZ, auis quædam, Vetus glossographus Auicennæ.

AZTOR, uel ALKARAVEN apud Rasin de 60. animalibus cap. 42. auis (inquit) multam habet carnem, modicum habentem abominationis, temperamenti calidi: & cibus ex ea non est ualidus, Venerem tamen confirmat. Adeps eius calefacit renes, & mouet libidinem: quam ob causam reges eam inquirunt. Cerebrum eius cum æquali pondere piscis sagittæ (scinci) misceatur, & melle colato excipiatur: adiecto butyro uaccino ad pondus omnium. hoc remedium est Veneris incitatiuum. Aues omnes uenaticæ, ut aztor, aquila & similes, carnes habent crassas, neruosas & duras: & adipem sicciorem calidioremq; quàm aliarum auium uel etiam quadrupedum: & similiter fel. Sunt qui tradant carnem aztor mederi aduersus morbum capitis quem ouum appellant. Fel eius prodest contra uehemẽtem hemicraneam naribus immissum põdere unius uel alterius grani cum lacte mulieris masculum nutrientis. Cum contigerit aztori tela in oculo, præpara ei lac muliebre. Hæc ille. Nomen quidem aztor accedit ad nomen astur, quod accipitrem maiorem significat, & similiter

similiter auis rapax est; sed accipitri ea remedia non tribuuntur ab alijs authoribus, quæ Rasis huic aui adscribit.

CAPTILVS, id est auis quam uenatur draco cum debilior est quàm ut hœdos & arietes uenari possit: & hepate eius deuorato uires ac appetitum recuperat, Syluaticus.

CHERVBIM, ברבים, à singulari cherub, ברוב, formæ quibus angelorum figura in tabernaculo repræsentabatur. Hebræi animalia quædam uolucria esse suspicantur, Iosephum & ueteres illos synagogæ magistros secuti. Hieronymus ad Marcellam, In Exodo cæterisq; locis ubi describũtur uestes arte plumaria contextæ, opus Cherubim, id est uarium atq; depictum esse factum describitur: ita tamen ut uau literam cherubim non habeat. quia ubicunq; cum hac litera scribitur, animalia magis quàm opera significat. Quid si (ut eruditus quidam apud nos conijcit) uehiculum & currus triumphales eo nomine significetur? quoniam in laudibus diuinis celebratur & hoc, quòd Dominus sedeat super cherubim.

CVMEN dictæ auis caro humidiorem gignit sanguinem & subtiliorem quàm perdix, Rasis.

FETIX, auis bis per æstatem parit, & plurimos pullos æstate educat. est enim corpore parua, & breuis uitæ: cuiusmodi animalia fœcunda esse solent, & semen copiosum emittere, Albertus.

GENGES auis caro uentrem astringit, Rasis.

HABERI auis membrana interior uentriculi arida peculiari ui prodest aduersus aquam in oculum descendentem, (suffusionem,) admixto antimonio, R. Moses.

KOMOR auis quinquies uel sexies anno parit.

MADION, id est auis diuersorum colorum, Vetus glossographus Auicennæ.

SARSAR, auis est, Syluaticus. Vetus interpres apud Auicennã libro 2. cap. 660. sarsar ferrum interpretatur: Andreas Bellunensis gryllũ insectum, quod probo. Scribit enim Auicenna, si oleum cui sarsar incoctus fuerit destilletur in aurem, dolorem & pulsationẽ eius remoueri, nisi quis malit asellos seu multipedes interpretari.

SPVMOS, id est stringulus auis, Syluaticus.

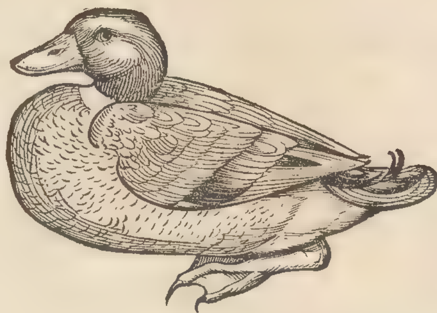
FINIS.

PARALIPOMENA QVAE CONTINENT AVIVM ALIQVOT FIGVRAS ET DESCRIPTIONES IN PRAECEDENTIBVS ſuis locis omiſſas.

ACCIPITER MINOR MAS, QVEM VVLGO NISVM VEL ſperuerium appellant. Sperwer.

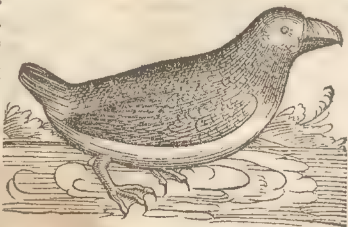

ANAS CICVR MAS. Zamer Entrach.

HANC iconem ſupra pag. 95. cum eius hiſtoria poſuiſſe oportebat; ſed errore factũ eſt ut anatis cuiuſdam marinæ icon illic poneret̃, quæ Germanicè Seeuogel, id eſt auis marina nominat̃; cuius corporis partes & colores deſcripſi ſuprà in cap. de anatib. platyrhynchis, id eſt latiroſtris, pag. 117.

DE ANATE INDICA MARE, CVIVS FIGVRAM SEQVENS PAGINA continet: quæ uerò hîc exhibetur pica marina est.

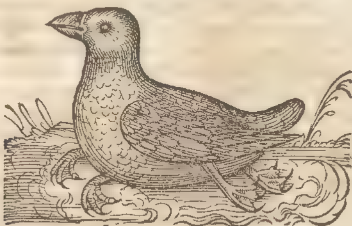

EST apud nos (inquit Io. Caius, qui figuram huius auis & descriptionem ex Anglia ad nos misit) ex India anas, eadem planè corporis figura, eodem rostro & pede, quo uulgaris, sed ex dimidio maior ea & grauior. Caput illi rubescit ut sanguis, & bona pars coniuncti colli à posteriore parte. Id totum callosa caro est & incisuris distincta: quæque ad nares finit, carunculã demittit à reliqua carne figura separatam, qualis cygnis est, rostro cõiunctam. Nudum plumis caput est, & ea colli pars quæ rubescit, nisi quòd in summo capite crista est plumea atque candida per totam capitis longitudinem: quam, cum excandescit, erigit. Sub oculis ad rostri initium per inferna, inordinatæ maculæ nigræ carni sunt inductæ: & una atque altera à summo oculo ad superna eleuatæ. Oculus flauescit, separatus à reliquo capite circulo nigro. Sub extremo oculo in auersum macula est singularis, separata à cæteris. Rostrum totum est cœruleum, nisi quòd in extremo macula nigrescit una. Pluma illi per totum colli processum reliquum, alba. Qua corpori collum iungitur, circulus est plumeus, niger, rara pluma alba maculosus & inæqualis, per ima angustior, sed summa latior. Post eum per totum imum uentrem pluma alba est: per summum corpus, fusca: sed ab circulo illo nigro pluma alba in summo diuisa. Extremæ alæ atque cauda cum splendore uirescunt, ut cantharides. Tibiarum cutis fusca est, incisuris leuibus per circuitus ducta. Membrana per interualla digitorũ pedis pallescit magis, una atque altera respersa macula fusca, incerta lege disposita, nisi in interuallo sinistri pedis, ubi sex per digiti extremi longitudinem ordine disponuntur. Tardo gradu incedit propter corporis grauitatem. Vox illi non qualis cæteris anatibus, sed rauca, qualis faucibus humanis catarrho obsessis. Maior mas est fœmina. Ea similis mari est, nisi quòd non ita uariegato corporis colore est. Viuit ex cœnosis aquis, & alijs quibus cætera uulgaris anas gaudet. ¶ De hoc anatum genere forsan intellexit Christophorus Colũbus ubi scribit, In Hispana insula turtures syluestres & anates nostris proceriores inuenimus, anseresque oloribus candidiores, capite tantum rubeo.

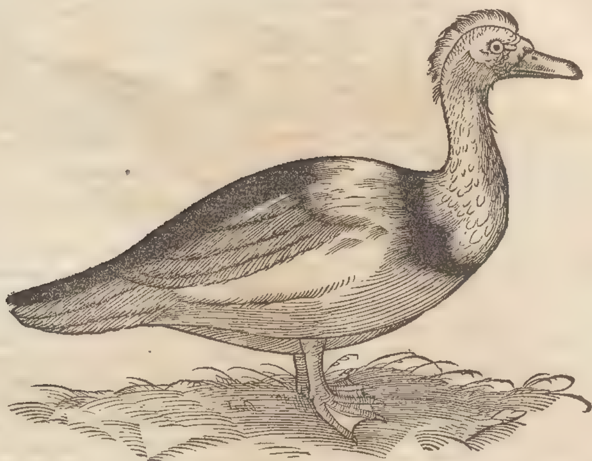
DE MERGO MARINO.

MERGVS marinus Venetijs uulgò dictus mergo di mare, magnitudine anserem syluestrem æquat, palmipes, tergo plumis tecto cinereis, cum maculis nigris insperſis: uentre candido: rostro tres digitos longo & tenui, ut amicus quidam ad nos scripsit.

ANAS QVADRVPES, CVIVS HISTORIAM HABES SVPRA CIRCA finem paginæ 117, in Capite de anatibus, quas Ge. Fabricius apud Misenos nobis descripsit.

DE PICA MARINA PALMIPEDE.

AVIS quædam marina est(inquit Io. Caius Anglus,qui pariter etiam iconem misit)anatis magnitudine & figura corporis,pedibus palmatis & rubescentibus,ad posteriora magis positis quàm ceteris palmipedibus:rostro tenuiore magis latitudine se demittēte, quàm longiore processu se extendente,quatuor incisuris rubris à summa,duabus ab ima parte sulcato, in colore pallentis ochræ. Quod inter has & caput est,subcœruleum est,& ea figura,qua luna est,cum exacti dies decem sunt à coitu.per summa corporis totius nigrescit,nisi qua oculi sunt, qui in albo constituti sunt: per ima exalbescit tota,nisi summo pectore, qua nigricat. uiuit ex mari. Latitat in cauernis, ut charadrius. eam ob rem educta è cuniculi cauea auis est,loco non procul à mari posita, à uenatore quodam immissa uiuerra. Si animo conceperis totam hanc auem albam esse, ac dein superinductam illi uestem nigram cucullatam, tum si aliud nomen desit, fratercula marina rectè ex argumento dici posset. Et rursus, Hanc auem ioco fraterculam uocaui: seriò forsan pica marina nominari potest, donec aptius nomen occurrat.

DE AQVILAE GENERE QVOD IN ALTISSIMIS RHAETORVM ET Heluetiorum montibus reperitur: cuius iconem dedimus cum aquilæ historia pagina 163.

HAEC auis extensa à rostro ad extremos ungues, quinq; dodrantum longitudinem habet: ad caudam uerò extremam, quinq; dodrantum & palmi unius. Alæ sunt ingentes, in quibus longissima penna longa est dodrantes tres. Collum cum rostro duos habet dodrantes. Colorem non unum habet, sed plumas, alibi fuscas, nigricantes, alibi charopas rufas: quemadmodum & in alis: pennæ in alis quo maiores sunt, eò magis nigricant: quo minores,eò plus rufi habent. pedes densi sunt plumis ad digitos usque pedum, qui perquam crassi, squamosi, & flauo colore sunt. Vngulæ aduncæ,robustæ, nigræ. digitus crassior, alioqui breuior, sed ungue longissimo, instar pollicis tribus reliquis opponitur,qui longiores quidem sed minus crassi sunt, & breuioribus unguibus. Callum in medio manus carnosum & amplum ueluti uolam habet. Medius digitus humani medij longitudine est. Rostrum tribus aut quatuor digitis lōgum,aduncum,nigrum:inferius,quod cauum, canaliculatum & rectum ferè est,subit cauitatem superioris. In collo prono pennulæ sunt uario colore rufo & albido splendentes,ueluti in gallinaceo.

DE OENA-

DE OENADE, CVIVS ICONEM EX MONTE pessulo Guil. Rondeletius ad nos misit.

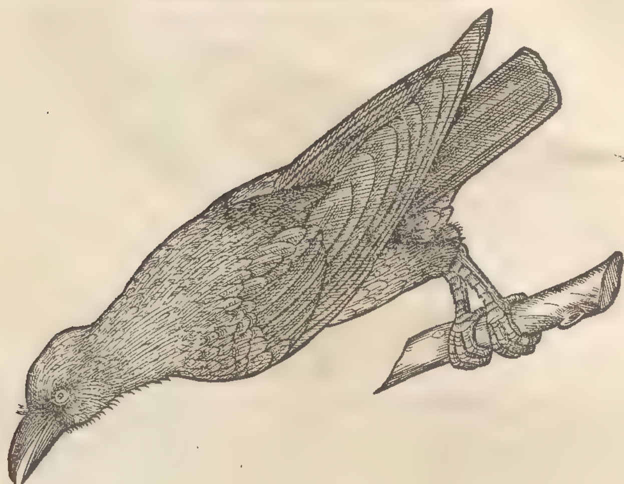

OENAS, columbacei generis est, columbo maior, palumbe minor, ἐλάττων φαβὸς, Aristot. est autem phaps palumbus minor, phatta palumbus maior, ut in Palumbis historia docuimus. nec plura de hac aue quisquam ueterum. Scribitur autem Græcè οἰνὰς apud Aristotelem, (ut Gaza quoq; legit, qui uertit uinago,) Athenæum & Eustathium. Rondeletius tamen uir doctrina & iudicio præstantissimus ἰνὰς per iôta tantum in prima legendum censet, ut ita dicatur hæc auis ἀπὸ τῶν ἰνῶν, hoc est à fibris carnis. ita enim fibrosa & dura est, ut neq; edi neq; ad cibum parari nisi detracto tergore commodè possit. Auis est gregalis, & circa Monspessulum uulgò angelus (un angel) uocatur: simillima perdici, sed rostro & pedibus nigris, plumis ex fusco colore in nigrum uergentibus, & luteis in ruffum. cætera, magnitudine præsertim, perdici persimilis, ut Io. Culmannus noster pereruditus ac diligens iuuenis ad nos perscripsit. ¶Ego eandem auem esse coniicio quæ apud Arabes scriptores alchata, uel alfuachat, & filacotona nominatur: uide supra in Capite de Palumbe, A. circa finem. hoc unum fortè obstiterit quòd pedes alchatæ perbreues tribuit Bellunen̄. hoc tamen non impediet quin saltem eiusdem generis proximi species sint diuersæ. & sanè angelo etiam Monspessuli dicto, ut pictura ostēdit, pes propriè dictus, hoc est inferior & digitatus, breuis est proportione, & postremus digitus minimus. ¶Cognata omnino auis est etiam quæ à Bellonio perdix Damasci uocat̃, & describitur ab eo in Singularibus obseruationibus quas Gallicè ædidit, libro 2. cap. 93. nisi quòd minor est & cauda breuiore. Perdix Damasci (inquit) minor est tum maiore tum minore perdice nostrarū regionum. Color ei in dorso & collo superiùs qui becassæ, id est gallinaginio. Alarum pars propior corpori pennas habet albas, fuscas & fuluas: pennæ uerò maiores decem cinereæ sunt. Venter & alarū pars interior albent. circulus pectus ambit sicut in merula torquata (uel in aue quam Galli uulgò canne petiere uocitāt) coloris mixti ex rubeo, flauo, & fuluo. Et sanè credidissem hanc auem esse de genere pluuialis, uel illius quam rasle de genet Galli uulgò appellant, nisi crura ei plumis integerentur ut perdici albæ Sabaudicæ, (lagopodi,) uel columbæ dasypodi.

TVRTVR, Turteltaub.

CORNIX VARIA, MARINA, HYBERNA: CVIVS HISTOriam habes pagina 319. Nåbelkrae.

CORNIX COERVLEA, CVIVS ICONEM IO. KENTmannus, historiam uerò Ge. Fabricius miserunt è Mifnia.

HAEC auis planè fylueftris & immanfueta à Mifenis ein wilde Holtzkrae, ab alijs Galgenregel, uel Halckregel appellatur. Trans Albim in faltu Luchouiano & in fyluis finitimis reperitur. uerfatur in locis non frequentatis. Nidum ut upupa ex oleto conftruit: & præter cætera à proiectis cadaueribus uictitat. A colore quidam eam nominant ein Teütfchen Pappagey, id eft Pfittacum Germanicum. Deportatur hinc in alias nationes, nulla alia commendatione nifi coloris. Hæc G. Fabricius. Roftrum, ut pictura oftendit, nigrum eft: crura fufca & pro portione corporis parua. Cœruleo colore paffim nitet, in capite, alis, cauda, circa orrhopygium & tota parte fupina: alibi fynceriore, alibi admixto uiridi. Dorfi & colli proni color fufcus eft, maiores alarum pennæ nigræ. ¶ Quærendum an hæc fit pica illa fylueftris quam Eberus & Peucerus Germanicè uocant Heidenelfter/Krigelfter. uide fupra in Pica A.

CVCVLI

CVCVLI FIGVRA VERIOR QVAM QVAE SVPRA cum eius hiſtoria ponitur. Guggauch.

CVRRVCAE quoddam genus inueniri audio capite(uertice) flauo uel croceo.

DE DIOMEDEIS AVIBVS.

IN Diomedeis inſulis, quæ hodie Tremiti uocantur, ſub imperio Venetorũ in Adriatico mari, Canonici regulares ſunt D. Auguſtini Lateranenſis inſtitutionis. In eiſdẽ aues quædam raræ uulgò artenæ dictæ (tanquam ardeæ) nec alibi reperiuntur: ut amicus quidam, qui in illis aliquandiu habitauit, quantum meminiſſe poterat, nobis per literas ſignificauit. Fatebatur autem non omnium exactè ſe meminiſſe. Magnitudine (inquit) ſunt qua gallinæ ſatis corpulentæ: ſed collo & cruribus longiuſculis. Color eis fuſcus uel cinereus obſcurus, & (niſi fallor) nonnihil albi habent ſub uentre, ut columbi ſylueſtres quandoq;. Roſtrum prædurum, & aduncum ut aquilæ ferè, non adeò tamen: colore egregiè rubrum, ſi bene memini. Oculi formoſi, igneo colore, non admodum magni. Vidi enim aliquando unam, quæ uirga percuſſa in capite oculos aperiebat, & clamabat: ſed mox recludebat, cum lucem Solis ferre non poſſet. Piſcibus uiuũt, quos noctibus tantum uenantur. Digitos habent uncos, ferè ut accipiter minor. Non longè à ſcopulis inſularum Diomedis prouolant. Incolæ in cauernis ſcopulorum & in terra eas nidificare affirmabant. Fœcundiſſimas equidẽ eſſe ſcio. In cauis autem degunt, ut lucem Solis declinent: qua ne offendantur, interdiu latent: noctu uerò circa ſcopulos non longè ſupra aquam uolitant. Carnes earum in cibum non ueniunt, propter uirus piſcium quod reſipiunt. Euadunt autem immodicè pingues, ita ut uiſa à me ſit huius generis auis quæ præ pinguedine pedibus ſe ſuſtinere non poterat. Ex hoc pingui unguentum fit, colore croceum, odore grauiſsimo, neruorum morbis ſalubre, conuulſioni, arthritidi, iſchiadi, defluxionibus frigidis, & multis alijs malis quæ humores frigidi crearint, quod experientia mihi conſtat. Egregiè enim calfacit: & omnino lędit affectus calidos, in uulneribus, rupturis, aut alijs morbis calidis. Canonicũ quendam eius loci olim quotidie hoc unguento uentriculum ſibi inungere ſolitũ audiui, ut melius concoqueret & plura appeteret. Deplumatas exenteratasq; aues in Sole ſuſpendunt, & adipem deſtillantem colligunt. Vocẽ ædunt ſimilem uagitui infantiũ. Et aiunt olim ducem Vrbini Franciſcum Mariam Guidonis Vbaldi noſtro tempore ducis patrem, cum fortè ad illas inſulas appuliſſet, ac noctu harum auium uocem audiuiſſet, infantium eſſe uagitus putauiſſe, & canonicos ſcortatores: donec aue ab illis allata & pręſentis audito clamore ſe deceptum intellexit. Falſum eſt quod Plinius & ſequutus eum Auguſtinus in libris De ciuitate Dei referunt, aduenas barbaros has aues clangore infeſtare, Græcis adulari. Nec illud uerum, quod ab eodem Plinio traditur, ædem Diomedis (cuius adhuc ueſtigia extant, ſacello ibidem extructo) quotidie eas pleno gutture & madentibus pennis perluere atq; purificare. Color quoq; earum non ſimpliciter albus eſt, ut Plinius ſcribit, ſed ad cinereum uergens, ut in fulicis (larorum generis) etiam, quibus eas comparat. Dentatæ an ſint, non obſeruaui, roſtrum ſanè habent ualidum & longiuſculum, (ſupra etiam aduncum dixit, quod ardearũ generi non cõuenit.) Scrobes eas roſtro cauare, inq; eis fœtificare, incolæ teſtantur. Verè etiam

ſcriptum puto, omnium ſcrobibus fores binas eſſe, unas orientem uerſus, quibus exeant in paſcua: alteras ad occaſum, quibus redeant. Mordent crudeliter, & unguibus aduncis quod uolunt ſicut accipitres arripiunt, Hæc ille.

¶ IN capite de fringilla, & mox in ſequente de fringillis diuerſis, dixi me dubitare an fringilla ſit eadem auis quæ noſtris uulgò Finck, Gallis pinſon dicitur: quod ſpizam Ariſtoteles, Gaza fringillam uertit, inter uermiuoras aues numeret, finca uerò noſtra ſeminibus uictitet. ſed poſtea intellexi præter ſemina uermiculis quoq; eam uefci: & cuculi etiam pullum (qui uermiculis tantũ paſcitur) in eius nido quandoq; reperiri. Quare iam minus dubito fincam noſtram eſſe fringillam, præſertim cum Bellonio quoq; & alijs eruditis uiris ſic uideatur.

DE MELEAGRIDE, VEL GALLO NVMIDICO AVT MAVRITANO ſylueſtri, cuius iconem & deſcriptionem à Io. Caio Britanno accepi: qui gallinam domeſticam quoq; à noſtra diuerſam eiuſdem regionis, ſe miſſurum promiſit.

GALLVS Mauritanus pulcherrima auis eſt, magnitudine corporis, figura, roſtro, & pede phaſiano ſimilis: uertice corneo, in apicem corneum à poſteriori parte præcipitem, in anteriori leniter accliuem eleuato, armatus. Eum natura uoluiſſe uidetur inferiori capitis parti tribus ueluti lacinijs ſe promittentibus committere atq; deligare: inter oculum & aurem utrinq; una, & in fronte media item una: omnibus eiuſdem cum uertice coloris: ita ut inſideat capiti eo modo, quo ducalis pileus illuſtriſsimo Duci Veneto, ſi quod iam aduerſum eſt, auerſum fieret. Rugoſus is eſt inferius, per circuitum: qua ſe attollit, in directum. In ſummo collo ad occipitium, naſcuntur erecti quidam atq; nigri pili (non plumæ) in contrarium uerſi. Oculi toti nigri, æquè & in orbem palpebræ atq; cilia, ſi maculam in ſumma & poſteriori parte ſupercilij utriuſque demas. Imum caput per longitudinem utrinq; caro quædam calloſa colore ſanguineo occupat, quæ ne propendeat ueluti palea, ut replica-

retur na-

retur natura uoluit, & auerso ductu in duos processus acutos à capite liberos finiret. Ex hac carne attollunt se utrinq; carunculæ, quibus mares in ambitu uestiuntur, & caput in anteriori parte à cætero rostro pallido separatur. Harum ad rostrum margines inferiores, replicantur etiam leniter sub utroq; nare. Quod inter uerticem & carnem est à dextra & sinistra parte, album deplume est, leui cœruleo mixtum. Color uerticis atq; apicis, idem prorsus est cum colore dactyli. Tibiæ nigræ sunt, & in anteriori parte, squamosa incisura duplici notatæ: in posteriori, nulla, sed læues, & ueluti punctis quibusdam sui coloris respersæ. Color illi sub faucibus exquisitè est purpureus: in collo obscurè purpureus: in cætero corpore per summa contuenti qualis consurgit si album & nigrum pollinē utcunq; tenuiter tritum, colori fusco rariùs aspergas, nec tamen commisceas. Tali colori maculæ albæ ouales aut rotundæ per totum corpus inesse uisuntur, per summa minores, per ima maiores, comprehensæ interuallis linearum, ut apparet in plumarum compositione naturali, quæ se mutuò intersecant obliquo hinc inde ductu per summa tantum corporis, non item per ima. Id non ex toto corpore solum deprehendes, sed ex singulis auulsis plumis. Superiores enim, obliquis lineis se mutuo intersecantibus, aut, si mauis, orbiculis quibusdam ex albo & nigro (ut dixi) polline cōfectis, & per extremitates coniunctis, ut in fauis aut retibus, maculas ouales aut rotundas in spatijs fuscis comprehendunt: inferiores non item. Vtræq; tamen simili lege positæ sunt. Nam in alijs plumis, ordine ita iunctæ sunt, ut ferè triangulos acutos faciant, in alijs, ut oualem figuram repræsentent. Huius generis ordines tres aut quatuor in singulis suis plumis sunt, ita ut minores in maiorum complexu reponantur. In extremis alis & in cauda, rectis lineis æquidistantibus procedunt per longitudinem maculæ. Inter gallum & gallinam uix discernes, tanta est similitudo, nisi quòd gallinæ caput totum nigrum est. Vox illi est diuisus sibilus, non sonorior, non maior uoce coturnicis, sed similior uoci perdicis; nisi quòd submissior ea est, nec ita clara. Hæc oīa Caius. ¶ Ego omnino Meleagridem hanc auem, uel Numidicam gallinam appellârim, de qua suo loco inter Gallinas scripsimus. Eadem nimirū fuerit Afra auis in uersu Horatiano, Non Afra auis descendat in uentrem meum, &c. uide in Struthocamelo h. in prouerbio Afra auis.

FERRARIAE in horto ducis, quem Montagna uulgò nominant, duas aues uidi, gallinis paulò maiores, totas cinereo colore, eoq; albicante, cum nigris rotundisq; maculis inspersis: capite pauonibus simillimas, & cristatas plumis instar pauonum. GALLINAS INDICAS uocabant, Io. Fauconerus in epistola ad nos.

GALLINAGINIS VEL GALLINVLAE GENVS nomine ignoto.

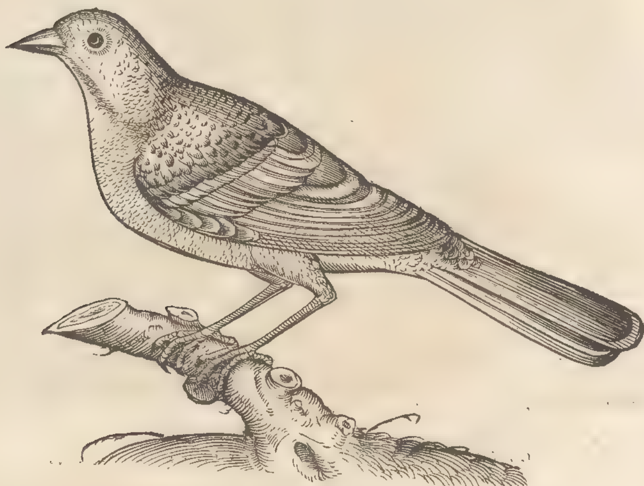

GALLINVLARVM syluestrium, præsertim aquaticarum genus, multiplex est, inter cæteras ea quam hic pictam exhibeo rara & insignis est, colore atro & ruffo per totum ferè corpus, (quantum memoria teneo,) nisi quod uenter albet, pulcherrimè distincta. Et quoniam color ater in ea holoserici instar splendet, Germanicum eius nomen fingere libuit ein Samethünle, crura alta & fu-

ſca ſunt, digiti prælongi, ſed poſtremus breuis: roſtrum oblongum.

SVB Aequatore ad orientem & meridiem uerſus reperiuntur uariæ punctiſq; diſtinctæ aues, quas quidam GARAMANTIDAS uocant: nomine à gente, unde plurimæ afferuntur, eis impoſito, Nicephorus Calliſtus.

HORTVLANA, VT VVLGO IN ITALIA uocant, circa Bononiam.

HVIVS auis effigiem Vlyſſes Aldrouandus, uir cum in re medica tum ſtirpium hiſtoria præſtantiſsimus, ad nos miſit. Eſt autem, ut pictura præ ſe fert, huiuſmodi: Magnitudine alaudæ, roſtro & cruribus rubicundis: iride oculorum alba, exteriore ambitu flauo. in collo & pectore partim flauus, partim uiridis color eſt, diſcretus uterq;. Venter croceus maculis diſtinctus cinereis: quo colore maculæ alibi etiam paſſim in eo uidentur. Alarum & caudæ pennæ nigræ ſunt. eſt tamen & ruffi & cinerei nonnihil in eiſdem. Vide etiam ſupra in Hortulana & in Miliaria.

LAGOPVS

LAGOPVS VARIA. Steinhůn. HISTORIAM EIVS ſupra poſuimus, poſt Lagopodem candidam.

VIDIMVS nuper tertiam quoq; huius generis ſpeciem, initio Septembris captam, uario prorſus & maculoſo colore inſignem, albido & nigricante ferè paſſim diſtinctam, uentre tantum & maioribus alarum pennis candidis, magnitudine qua gallina ſex menſium. Hæc fortè attagen eſt Bellonij, aut ei proxima auis, hic enim attagenem lagopodis ſpeciem facit, eſt autem hæc inter lagopodes quod ſciam maximè uaria & maculoſa.

PORPHYRIO.

PORPHYRIONEM pictũ Io. Culmannus, amicißimus meus, è Montepeſſulo miſit, uiri in uniuerſa rerũm naturaliũ hiſtoria doctißimi Gulielmi Rondeletij beneficio. Cæruleus ei toto corpore color, media caudæ extremæ pars in cinereo albicat, oculi nigri ſunt, roſtrum & crura purpureo rubore ſplendent. Digitos quaternos tantum pictura oſtendit, ita diſpoſitos ut in picorum genere, non quinos, ut ueterum quidam ſcripſerunt. Rara eſt auis, ni fallor, in Narbonenſi Prouincia, frequentior Hiſpaniæ.

LANIVS

LANIVS CINEREVS. Thorntråer/Nünmörder.

LANIOS aues appellare uolui, cum aliud uetus nomen non inuenirem, eò quòd aues alias inuadere & laniare soleant, falconum uel accipitrum instar: unde ab Italis genus unum eorum regestola (fortè quasi regazula uoce diminutiua. nam gaza & regaza ijsdem pica est) falconiera, uel gaza speruiera dicitur. Eandem alibi in Italia falconellum uocari audio.

F I N I S.

EMENDANDA VEL ADDENDA PASSIM TOTO OPERE. PRIOR NVMERVS PAGINAM, SECVNdus uerſum denotat. L. id eſt, lege.

PAG. 3. in fine uerſus 13. adde, Vide plura infrà in Fringilla. Bellonius acanthidē Græcorum ueterum, Gallis uulgò ſerin dictam, Gręcis hodie ſpinidia uocari docet. 45. 60. L. Italicè buzza uocatur: & fortè etiam poyana, quaſi pagana. 51. 40. L. maiorem & minorem, nimirum propter ſexum magnitudine differentem. Aliqui, &c. 66. 30. L. dictus, Quidam. 76. 57. τρωγλίτης, adde, ſed hæc dictio potiùs trogliten, id eſt paſſerem domeſticū ſignificare uidetur. 85. 13. Sed quid ſi legamus, &c. uſq; ad dorſum utriq; cœruleum. hæc omnia tanquam ſuperuacua inducantur. 95. 1. pappos, adde: de qua uoce plura leges in Anſere A. In eadē pagina anatis cicuris effigies poni debuerat, quam in Paralipomenis requires. huius autem auis quæ hîc non ſuo loco poſita eſt, hoc eſt anatis feræ marinæ, deſcriptionem reperies infrà pag. 117. uerſu. 7. quæ incipit, His aliam ſpeciem, &c. 111. 45. in fine uerſus adde, Vide infrà etiam in Anate muſcaria.

¶ 115. 9. Hæc uerba, Georg. Fabricius aliam nobis, &c. uſq; ad finem illius hiſtoriæ per ſex uerſus, omnia delenda ſunt. 117. 7. His aliam ſpeciem, &c. hæc anas fera marina eſt, cuius figura ſuperiùs loco anatis cicuris per errorem poſita eſt. 117. 57. L. ad nos miſit, quam inter Paralipomena habes, Vidi ego, &c. 118. 12. in fine uerſus adde, Hæ forſan anates Indicæ fuerint, de quibus leges in Paralipomenis. 121. 14. peculiari proprietate, adde, ¶ Fama eſt crudæ æthyiæ (quidam tranſtulit fulicę) cor comeſum comitialem morbum diſcutere. ipſe quidem periculū non feci, Aretæus. 124. 37. piſcibus quidem uiuit, adde, ni fallor. 129. 52 anſeri ſimilis, adde (unde nos merganſerem appellauimus. 133. 52. pro chenalópeca L. hipparion. 160. 2. interpretantur, adde. Sed aliæ ſunt merc pes aues quæ φλῶροι quoq; dicūtur teſte Varino. 160. 58. Murſpyren. adde, ſed hoc nomen puto rectiùs cōuenire ijs quas Turnerus apodes minores nominat, den Münſterſchwalmen. 161. 5. L. in Elemento H. 189. 37. aſtipulatur, adde, & Aelianus, ut uidetur. lege infrà in Vulture H. a. inter deriuata. 190. 28. L. ſeu plangam, & percnum, & morphnum. 199. 15. L. colore ex eo qui caſtaneę eſt nigricante. 200. uerſum 28. cuius initium, In India referunt, &c. cum quatuor ſequētibus dele. 200. 41. in fine uerſus, adde. Talem auem ſuper trium arborum ramis nidificantem Olaus Magnus in Tabula Septentrionali depinxit: quam nos picturam in Paralipomenis poſuimus.

¶ 205. 65. airon negro, adde (ſic & falcinellum aliqui uocant.) 210. 17. aut fuſer, delenda hæc. 216. 56. L. pareudiſtas. 218. 8. L. Italicas uocant. Ibidem L. uel zus, uel chio. 227. 40. cucubas nominent. adde, Plura de Chaldaica uoce kiphupha leges in Vpupa.) 229. 7. L. Alūnus. Ibidem in fine uerſus 8. adde, Barbaianum alij nuncupant genus ululæ quod flammeatum Germani cognominant. 230. 62. L. commendat ad neruorum dolores & nodos, cum lilij, &c. 234. 60. in fine uerſus, adde. Oppianus etiam lib. 3. de aucupio ægithalū pro caprimulgo accipit: cuius uerba inferiùs in Paro h. quo modo capiatur à nobis recitata, hoc potiùs in loco recitari debuerant. 237. 57. L. alpina (quod nomen merulæ alpinæ ſuo loco deſcribendæ potiùs conuenit.) ſed, &c. 243. 34. G. cum duobus ſequentibus uerſibus deleantur tanquam nō huius loci. 244. 44. L. carduele. Ibid. 46. L. Chloridis. Ibid. 47. Baumheckel. adde (picum cinereū etiam Saxonicè Baumhecker uocant.) Ibid. in fine uerſus 44. adde, Vide ne potiùs dici debeat Rindenkläber, quòd corticibus arborum adhæreat. 265. 36. L. fortè, ubi ſi oſſa ceraſorū deſint, ſeminibus cannabis ali poteſt. Nam nuper, &c. 279. 52. L. repere poſsit, Creſcentienſis. 295. 7. medicis dicta, adde. Plura de Oenanthe aue leges infrà in Elemento O. 296. inter uerſum 25. & 26. H. litera ſignum Philologiæ notetur.

¶ 302. 38. L. Verg. Buc. Aliquando maſc. Macroſq;, &c. 310. 30. L. perfringere ualeant, Plin. Imitantur, &c. 320. 16. L. appellat: niſi hoc genus gracculi potius eſt, roſtro & pedibus rutilis. pyrrhocoraci enim roſtrum luteum eſt. 336. 9. L. Cum uir opimus. Ibid. uerſu 37. appellant, adde, & recentiores de porphyrione & auriphrygio. 338. 12. ut cōijcio, adde, è gryllorum genere. 348. 36. L. P. Fagius. Quidam kore Hebraicum nomen interpretantur cuculum. uide in Perdice A. 349. Cuculi figura uerior in Paralipomenis ponitur. 369. 38. in fine uerſus adde. ¶ Eleam ſeu ueliam Eberus & Peucerus auem inquiunt eſſe paruam, colore pulchro, infernè croceo, ualentem uoce: quæ æſtate umbroſa, hyeme aprica loca petat. & Germanicè interpretant Zigelhempfling. Scio Germanos aliquos linariam noſtram Hempfling uocare: cuius ego nullam ſpeciem ueliam eſſe, aut circa paludes uerſari arbitror. 370. 59. nomē debetur: ut & alias, & galbulam, &c. Ibidem 60. & galbulæ non multum, &c. uſq; ad finem paginæ, dele. 371. 14. L. hanc potius erithaco cognatam quàm ſic. 378. 33. putaui cum iſta ſcriberem, Italorum auem quam uocant galberio, galbedro, &c. aliam eſſe ab oriolo ſeu pico nidum ſuſpendente. nunc dubito, uel potiùs eandem eſſe puto. 379. Gallinæ figura pro gallinaceo hîc poſita eſt, ut contra gallinacei infrà pro gallina. 380. 23. Et primum, dele. 386. 13. omitte parentheſim, & L. ſimiles brachij alæ, tum proceriſsimæ caudæ duplici ordine, &c. 386. inter uerſum 47. & 48. inſere uerſus circiter nouem, qui habentur circa finem in Gallina E. infrà, nempe de uſu pennarum & echini in genere gallinaceo: & ne gallinæ ad præſepia boum accedant; & prognoſticum tempeſtatis. 395. uerſu 49. & 50. L. Pullinum (de gallinaceo genere in-

nere intelligo. uide infrà in Gallina H. a.) sanguinem, &c.

¶ 409.48.L.purißimè(fortè legendum purißimi,ut clarior sit interpretatio. albus enim color puritatem significat)fauendum, Plutarchus in Symb.&c. 411.58.uocauerim,adde. Atqui Martialis quoq; caponem dixit. 434. Versus 23.cum octo sequentibus, referri debet ad Gallinaceum E. pag.386.ut suprà monui. 463.25.& fieri potest,&c.usq; ad accedat,dele hæc uerba.nam uera Meleagris in Paralipomenis ponitur. 479.46.L.sed nō propriè aquatica dici posse uidetur. 418.15. in titulo,L.Brachhün:uel de phæopode duplici,quarum,&c.

¶ 503.27.appellatur,adde,in Athesina regione Steinkräe, id est cornix saxatilis. 516.2.mutilus,adde,pro apta fortè legendū aperta.) 521.42.in nostro codice.adde,uidetur κατάπυγον legendum. 527.3.L.aduolat,uictum ex piscibus quærens,Atheneus. 227.17.in fine uersus adde. Vide infrà in Garrulo Bohemico post picas. 535.54.L.ubi Fuchsius κοιλίαν,id est uētrem, quàm καλιάν, id est nidum,legere mauult. 544.8.In quodam Mauritaniæ flumine,&c.hęc uerba delenda sunt, usq; ad interprete Gillio.omnino enim hirudines,nō hirundines legi debet,ex Strabone. 546.34. expunge hæc uerba,alaudis(ni fallor)congenerem. 553.44.θέλσιν,adde,(fortè θέλξιν,id est mulcimentum.) 566.22.L.quæ fortè alia quàm,&c. 567.51.Anglorum buntinga,adde(Germanorum gersthammera.) 568.18.in fine uersus,adscribe.Lege infrà in Salo. 582.49.L.πολλῶ.in fine eiusdem uersus adde,Extat hoc libro 1.Anthologij, ubi etiam aliud Pauli Silentiarij eiusdem argumēti legitur. 594.41.in fine uersus adde, Figuram habes inter Paralipomena. 595.27.in fine uersus adscribe.Quærendum an hic sit Schœniclus, id est iunco Aristotelis: uel tryngas,cui turdi magnitudo tribuitur. 597.iconi exhibitæ inscribendum, Noctua saxatilis, de qua leges præcedente pagina,uersu 45.

¶ 602.25.pro his uerbis,mihi quidem sensus obscurus est,lege,hoc est,Et prouerbio dicitur,& reuera Phædrus in arce noctuam consecrauerat. 603.Addatur figuræ inscriptio hæc,Nycticorax, non ueterum,sed uulgò sic dictus circa Argentinā,auis pisciuora. 604.uersu ultimo,audio.adde, Inter condensa fruticum degit, infrequens alioqui. oua ferè ut curuca humi fouet. 651.55.baccas, adde,(fortè myrti baccas,) 668.51.L.opificij. 670.26.Cælius.adde, Apud Theophrastum 5.3.de causis legitur κρείσωσις & κρεασώδεα. Gaza exuperantiā uertit,malim uarices. 682.19.in fine uersus, adde,Hæc dum scriberem inspectus mihi picus uiridis,mas an fœmina nescio, huiusmodi erat. In uertice rubor cocci.Collum ac dorsum uiride. Alæ etiam uirides: sed maiores in eis pennæ fuscæ, albis per interualla distinguentibus maculis,latus earundem angustius, subuiridi colore. Pectus & uenter è subuiridi albicabant.Circa orrhopygium tantum croceus color. Cauda pennis denis condita fuscis:ex quibus quatuor mediæ per interualla maculosæ erant,maculis minus fuscis:in fine in mucronem ferè tendebāt. 687. Porphyrionis figuram & descriptionem in Paralipomenis requires. 688.10.digitos quinq;,adde(quatuor,ut pictura nostra ostendit,sed aptos apprehensioni,cum bini ante ac totidem retro sint,ut in psittaco & picorum genere.) 691.29.L.Psittaci. 696.24.Angli wren,dele hæc uerba.nam wren Anglorum troglodytes est. 697.2.regulum,adde,(legendum puto regalbulum.sic enim charadrium aliqui interpretantur.) 697.50.per æstatem.adde,hæc uerba ex Nipho fortè aut alio recentiore nobis descripta sunt. Gaza nusquam nominat syluiam, quod sciam,sed hist.anim.8.3.siluiam [per i.scribens] cum rubecula nominat inter aues quæ uermiculos petunt,ubi Græcus codex noster nomen quod siluiæ respondeat nullum habet.

¶ 729.38.uocatur,adde, Albertus.

F I N I S.

[illegible] 4-Boo

Koll: $*^4$ (letzter leer) A^6-H^6 I^8 (letzter leer)
a^6 b^4 c^4 d^6-i^6 a^6-z^6 A^6-Z^6
Aa^6-Tt^6 A^6-H^6

Koll: [illegible] 77 [illegible] kpl.

(9.)

